BIBLIOTEKA
Zakl. Nar. im. Ossolińskich
XVII 15715

Rocznedźieie
KOŚCIELNE
Od Národzenia Páná y Bogá náſzego IESVSA CHRISTVSA.

Wybráne z Rocznych dzieiow Kośćielnych CESARA BARONIVSZA, Kárdynałá S. R. K. názwánych

ANNALES ECCLESIASTICI.

Przez X. PIOTRA SKARGE Societatis IESV.

Z dozwoleniem tegoż Kárdynałá y Stárßych.

[redacted]

Te Kśięgi zámykáią w ſobie dźieśięć Tomow / to ieſt / lat Tyśiąc.

[redacted]

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

Ex Libris M. Stanislai [illegible]

W KRAKOWIE,

W Drukárniey Andrzeiá Piotrkowczyká / Roku Páńſkiego 1603.

Instytut Ossolińskiego

15 594

[redacted]

XVII - 15715 - IV.

Oświeconemu y Naprzewielebnieyſzemu w Christvsie Oycu y Pánu, á Pánu Stanislawowi Karnkowskiemv, z łáſki Bożey Arcybiſkupowi Gnieznienſkiemu, L. N. & Regni Poloniæ Primati, primoq́. Principi.

Láski Bożey y wſzego błogosłáwieństwá pomnożenia życzy, y od Páná Bogá prośi.

Miedzy temi / ktorzy wyſławiáią P. Bogá / z piſmá Rocznychdzieiow Kośćielnych / wielkiego Kárdynałá Baroniusza: ieſtem też namnieyſzy/ktory/inym wdzięcznieyſzym y głębiey dáry Boſkie vważáiącym / chwały tey Nawyżſzego pomagam. Bo ſię z czytánia piſmá tego vweſelam/chłodzę y kármię/ y do náuki ſwey/ y tych ktorzy mię ſłucháią/pomoc ſobie z dáru Bożego/ dáię. Vweſelam ſię bárzo z trwáłośći y ſtárożytnośći Kośćiołá Chryſtuſowego Kátholickiego / y z nieodmienney wiáry y náuki iego / ná ktorą w tych kśięgách pátrzę: iáko mu látá nie wádzą / áni go mienią / áni go ſłábią/iż táka ieſt ſtárość iáko y młodość iego/zeby mu ſię/ iáko Moyzeſzowi/nie ruſzáią/y oczy mu nie ćmieią. Iſzczą ſię ná nim ſłowá y nádánie przywileiow Chryſtuſowych: iż opoká ná ktorey oſádzony ieſt/ záwżdy w ſwey mocy ſtoi/ á ſzátáńſkie śiły nie przemagáią iey. Rádość mam niemáłą z Tryumphow tegoż Kośćiołá Bożego/iáko ći ktorzy po wygráney bitwie/korzyśćią ſię dzielą: iż ćierpliwośćią y prawdą / przekonał krwie rozlewce ſwoie / ktorych ſię żelázá ná ſzyiách męczennikow ſtępiły/iż prześládowcom ręce vſtáły/y ſámi ſwemi rázy poginęli/ á krew Swiętych do tego czáſu wygrawa y wykrzyka. A nie mnieyſze mi rośćie weſele z pokonánia heretykow/ktorzy praw-

de y náukę Kościołá tego fałßowáli/y zwierzchności śię Piotrá ś. śprzećiwiáiąc / niezgodámi przewrocić ten dom prawdy y iedności chćieli. O iáko sromotnie polegli y znißczeli / y pámiątká ich nie zostáłá/ tu śię nápátrzym. y ledwie moglismy wiedźieć/ ieśli ná świećie byli : gdyby ich były Kátholickie pisánia w swey wieczności nie záwárły. A kto śię nie vweseli z długich dni y przećiągłych lat krolestwá Chrystusowego ? kto nie záwoła ? Krolestwo twoie wßystkich wiekow krolestwo iest/y pánowánie twoie od narodu do narodu. A nie záraz gubiąc nieprzyiaćioł swoich/ ále im mocy świeckiey dopußczáiąc; miedzy nimi Chrystus kroluie/ y z ich śię śiły śmieie. owce miedzy wilki y lwy pußcza : á gęby im y ostre zęby zámyka. Czego śię tu ná tym czytániu násłucham. Chłodzę śię bárzo y przedziwnemi rządámi y rádą nawyżßego Bogá / ktora krolestwá świátá tego spráwuie/rozdáie/odmienia/ przenośi / y kiedy chce gubi/ y znowu ie ßczepi. y mowię : Wielki Pan/ y wielka moc iego / á mądrośći iego końcá nie máß. Zda śię drugdy iákoby spał/y tych rządow y czynienia spráwiedliwośći zániedbywał: á drugdy táką pokázuie czuyność / iż zádrżeć serce muśi / y zdumiewáiąc śię/od śiebie dla sądow iego stráßliwych/ odchodźi. Karmię śię z niemáłym smákiem / zapłátą cnoty y ná tym świećie / y strażą Boską nád temi ktorzy śię go boią / á z drogi spráwiedliwośći zepchnąć śię żadnym nießczęśćiem nie dáią : y dobrym końcem ich rozßerza śię serce moie. A złych zły koniec / ná ktory śię tu nápátrzę/ od złego mię odwodźi/y ßczęśćiem śię ich nie gorßę. Widząc też odmiány nie tylo domowych gospodarzow y domow wielkich/ ále y krolestw y krolow/ y vpadki ich ćięßkie : chłodzę nędzę swoie / y mowię : dąb śię wáli : á mnie ziołku máłemu/co zá krzywdá ? A bacząc w tych dźieiách ßczęśćia świeckiego ná ludźiách / ktorzy ná nim polegáli / nietrwáłość y słábość/mowić mogę : O lasko ze trzćiny / wspieráćiem śię ná tobie chćiał / á tyś mię zdruzgotániem twoim poránilá. O vanitas vanitatum. Nie mnieyßą mam náukę z tyránnow y wydzieráczow cudzego ; iáko ná drzewo to złego nábyćia y hárdośći świeckiey/ wysoko y z weselem wláżą : ále nigdy z niego pięknie y we zdrowiu nie zláżą. rozdżeg śię y liśćia trzymáiąc/ srogim rostrącenim spadáiąc/ giną. Náuczyć śię też mogę w tym czytániu / mądrośći y rozumu świętych ludźi : z mowy y przykłádow ich/ ktore do cnoty wielką są pochodnią. Smieiąc śię też z głupich/ y z báśni ich/ y ze złego dokonánia ich : oddalę śię od nich dáleko / y nogá moiá przechodźić śládow ich nie będźie. Tego wßystkiego wiecey á niżli ia / W. M. náß Mił :

dobro-

dobrodźieiu y fundatorze/ z tych czytánia kśiąg koſztuiąc/ y głębiey pożytki ich nižli ia czerpáiąc: nie miałeś doſyć zá nie Pánu Bogu dźiękowáć: áleś y ſámemu tych Dźieiow piſárzowi vczciwe dźięki ſwoim liſtem do niego oddał. Gdźieś mu y to obiecał/ iż ná iezyk náſz Polſki dla ſzerſzego pożytku narodu náſzego/ przekłumáczyć ſie zá iego przyzwoleniem miáły: á iż to Oycom náſzym Societatis IESV Collegium ſwego Káliſkiego zlećić wola miałeś. A chcąc mu ſie viśćić/ ábo ráczey pożytkom duſz ludzkich poſłużyć: w tym czáśie doſtałeś do ręku ſwoich piſánia mego Láćińſkiego/ do ktorego dla śiebie y pámięći ſwey ſtárey zebrałem był Summowánie śiedmi Tomow tychże Kośćielnych dźieiow. ktore W. M. po częśći przeyźrzawſzy mnieś ſłudze ſwemu to zlećił/ ábych te Tomy/ ktorych ná on czás iuż ośm było/ narodowi náſzemu ná iezyk Polſki vdał/ żeby y po Polſku z Polaki/ ktorym w Rzymie łáſki wielkie pokázuie/ BARONIVS mowił. Słábość ſtárośći mey/ y zabáwy kazánia/ y dworſkie niepokoie/ czyniły mi niemáła w tym trudność: ále obeyźrzawſzy ſie ná pożytek zbáwienny duſz ludzkich/ y ná pomnożenie cnot Chrześćiáńſkiey pobożnośći/ podnoſząc oczy do gorney z niebá pomocy/ y ná błogoſłáwieńſtwo W. M. y ná dzielność poſłuſzeńſtwá puśćiwſzy ſie: otom z łáſki Bożey dźieśięć Tomow w te iedne kśiegi ſkupił/ y przebrałem tymże lat od Chryſtuſá Páná y Bogá náſzego porządkiem/ przednieyſze powieśći/ náuki y przykłády/ do zbudowánia wiáry Kátholickiey/ y ohydzenia kácerſtwá iádowitego/ do wzbudzenia ſerc ludzkich ku wſzelákiey pobożnośći y dobrym vczynkom/ do poćiech w kłopotách/ y potężnośći w pokuſách/ do poznánia obłudnośći ſzczęśćia świátá tego/ do wiádomośći mądrey/ y wdźięczney ſtárożytnośći/ ſłużących. Przekłádáć ſłowo od ſłowá tegom ſie nie ważył/ y podobno mi to nie było/ ániś mi tego W. M. poruczał. Oddawſzy tedy te máła prace ná ofiárę Chryſtuſowi nawyżſzemu Pánu y Bogu náſzemu/ od ktorego wyſzłá/ y ná ktorego ſie cześć wſzytká obrácáć ma: oddáie W. M. te kiloletna y doſyć prácowita ſtárey ręki robotę y zábáwę moię: dźiękuiąc pokornie/ iżeś mię do niey pobudźił/ y potrzebámi do wydánia iey miedzy ludźie opátrzył. Nie nowe to przyſługi W. M. ku dobremu kośćiołá Bożego y R. P. y okráśie y pomocy narodow Korony tey Polſkiey. Iużeś Collegium ſwoie Káliſkie/ hoynie wiecznemi dochodámi nádał y pobudował/ y nád ine wſzytkie w tey Koronie wynioſł: do náuk y rozmow ćwiczenia y ſzczepienia mądrośći y pobożnośći Kátholickiey/ y do obrony od fałſzow heretyckich/ wſzczepił

y oſádził.

y osádził. Jużeś támże Kościoł niewidáney w Polszcze piękności/z wielkim nakłádem zbudował/y dostátkámi do służby Bożey opátrzył. Jużeś Dom studentom ná wychowánie stá osob y kármienie ich wieczne/ postáwił y nádał. Jużeś Seminarium Dioecezyey swoiey y szkołe do gotowánia y ćwiczenia y wychowánia sług ołtarzá Chrystusowego / ná kiládziesiąt młodzieńcow obmyślił. Jużeś w Kośćiele swoim Gnieźnieńskim Kleryki do służby Kośćielney y wyżywienie ich osobne/y náuczyćiele/ktorzyby im pismo ś. y práwá Kośćielne wykłádáli/nakłády swemi vfundował. Jużeś dochodow Kośćielnych Kápitule swey przyczynił/ y inych wiele Kośćiołow po Dioecezyey swey vpádłych podniosł/ y szkoły do náuki podźwignał/ y inych wiele robot Bożych/ z niesłycháną práwie w tym Krolestwie hoynośćią y nakłádámi/odpráwił. á nie przestáiąc ná swey Dioecesiey / Poznáńskiemu náßemu Kollegium znáczney fundáciey przyczynićieś raczył/ y ná budowánie wielkąś pomoc dał. y pátrzyß teraz ná owoce prac swoich. dałći P. Bog ták długi wiek/ y ostrożnosć rozumu synow świátłośći/iż nie przez exekutory/ ále sam wßytko wykonałeś. y teraz ießcze hoynosc y ßczodrotá twoiá nie vstáie. A co w stárych dziwno/nietylo nie zátrzymaß co iest: ále przyßłe dochody pierwey stánowieniem ná Kośćielne potrzeby dzieliß/niżlić do ręku przychodzą. A choć stárośćią obćiążony iesteś / iednák prácowáć w wizytácyách y w kazániu áż do roku przeßłego/ y w czytániu y w obmyślániu dobrá pospolitego/iáko młodość ták y stárość twoiá prácowita iest/ y pisániem kśiąg pożytku zbáwiennego pełnych/y drugich do tego pobudzenim / zásługuieß śię twórcy y odkupićielowi twemu. Zá co wßytkich wiernych y wdzięcznych oyczyzny náßey modlitwy y błogosłáwieństwo niechći dáne będzie. Niech mowią mijáiący y pátrzący nietylo vżywáiący : Benedictio Domini super te, benedicimus tibi in nomine Domini. miey zá to v Páná Bogá nádzieię ßczęśliwey śmierći/ y odpußczenia grzechow twoich/y poćiech onych wiecznych. Przedłuż ießcze Boże dobrą stárość twoię/ y vżyczayći ießcze dni y czásu ná vczynki dobre/ wespołek y z Krolem J. M. náßym M. pánem / y synem J. K. M. WLADISLAWEM náßym naućießnieyßym / pod ktorego skrzydłámi ten pokoy ná dobre vczynki / y służbę Bożą nierostárgnioną mamy. Z wielką chęćią ku W. M. Krol J. M. moy M. Pan/ gdym dozwolenie brał/przypisáć mi te kśięgi W. M. roskazał. ktore z ręki swey/ proße/pośli ie J. K. M. Vczyń W. M. iáko Bázylius Cesarz wschodny / ktory testámentem synowi swemu Leonowi ßostemu / ktorego Philozo-

phem potym zwano/czytánie historiy zálecił. Wiem iż W. X. M. Krol J. M. wielce poważa / nietylo iáko Primásá y Primum Principem Krolestwá swego/ ále iáko duchownego swego oycá / y ták wiele dobrych vczynkow wodzá / y filar Kościołá y R. P. nászey. Będą mu pámiętne słowá stárości y mądrości y testámentu W. M. Częśći tego Testámentu dwie tákie są: y tey pierwszey opuśćić mi się niechćiáło / áczem tylo drugą o czytániu historiy położyć miał wolą. Ná Polskie ták: [*Zdrowy rozum miey około práwowierney náuki, á wielką cześć oddaway mátce twoiey Kośćiołowi, ktora ćię Duchem ś. pierśiámi swemi kármiłá, y ná głowę twoie, ná chwałę Bogu przez* C H R I S T V S A, *koronę Cesárską ziemną włożyłá. Bo iesliś winien tych we czći mieć, ktoreć przyrodzenie za rodzice dało: dáleko więcey tych, ktorzy ćię w Duchu świętym vrodzili, wszelką miłośći powinnośćią sszánowáć masz. Bo támći do czásu trwáiący żywot dziećiom rodzáiem dáią: á ći ná żywot wieczny odradzáią. Czći tedy Kośćioł Boży, aby on też ćiebie czćił, á Kápłany poważay, iáko oyce duchowne, y Bogomodlce nasze do P. Bogá. Bo cześć ktora się Kápłanom oddáie, ná Bogá się śćiąga. A iáko gdy sługi twoie dla ćiebie czczą, słusznie to czynią: ták y ći, ktorzy Kápłany dla Bogá drogo sobie ważą, świątobliwie postępuią. Bo tako tá cześć ktora się im dáie, do Bogá się śćiąga, ták wzgardá y zelżenie ich, ćięższy gniew Boży pobudza.*] To ten Cesarz. Ná mocne zátrzymánie pánowánia/ postáwił fundáment y podporę/ ná ktorey by się wspieráło: to iest / straż y dochowánie Kátholickiey wiáry. Przydał y drugie temuż synowi vpomnienie / do nászey tey rzeczy służące/ to iest o czytániu stárych przeszłych dźieiow: *Historyi, prawi, stárych czytáć nie przestáy. bo tám bez prace to naydzieß, na co drudzy wiele prácowáli. Z nich poznaß dobrych cnoty, á złośliwych występki: poznaß odmiány żywotá ludzkiego, y obroty sszczęśćia ná nim, y niestátek świátá tego, y iáko się y wielkie pánowánia do vpadku chylą, vważyß. Obaczyß złych karánia y dobrych zapłaty, iednych się strzedz, ábyś tákiey pomsty ná sobie nie odnośił: á drugich, ábyś się przy zapłáćie został, násládowáć będzieß. &c.*] Ták synowi swemu philozophowáć ná páństwie Cesárskiey wysokośći kazał. Ták y K. J. M. W L A D I S L A W O W I przewdzięcznemu synaczkowi swemu / á nádziei Korony tey / przykłádem y słowy philozophowáć roskaże / zá podániem y wdzięczną namową W. M. swego duchownego oycá. ktoremu day Boże dobrą stárość / iáko mowi pismo / iákiey też sobie życzę. y w niey to też dobro poczytam; iż nas blisko brzegu stáwi. Vniżenie się do łáski W. M. nászego M. dobrodzieiá y Páná zálecam. Dan w Krákowie w dzień Nowego Látá / pánowánia wiecznego

y nieod-

y nieodmiennego Krolá y Bogá nászego IEZVSA CHRISTVSA, Roku tyśiacnego sześćsetnego trzećiego. á pánowánia namiestnikà iego / ná ziemi / bogoboynego Krolá nászego Zygmuntá trzećiego roku szesnastego / ktory sie / pieć dni minawszy / dziś záczyna. Błogosławmy wszyscy iemu / wedle zwyczáiu świat nászych / ná ten rok / mowiac:

nB. *Obrońcy Kátholickiey wiáry, długie dobre dni. Amen.*

Miłośnikowi spráwiedliwośći y cnot świetych, hoyne y wesołe látá. Amen.

Budownikowi Kośćiołow Bożych, y zwyćiezcy szcześliwemu, przedłużony wiek. Amen.

Powstań spráwiedliwośći zá dni iego, y okwitość pokoiu. Amen.

Day mu Pánie, poddáne vspokoione, á nieprzyiaćiele poniżone. Amē.

Day mu ostrożna ná wszytki potrzeby pospolite, domowa y woienna czuyność y madrość. Amen.

Niech oglada syny syná swego, á pátrzy ná pokoy Kośćiołá Bożego y Krolestwá swego. Amen Amen. Fiat fiat.

W. M. mego M. Páná y fundatorá dobrodzieiá nászego

Naniższy sługá

X. Piotr Skárgá
Societatis IESV.

Wzywánie do czytánia Rocznych dzieiow Kośćielnych, y przeſtrogá w nim.

WRaca ſzczeſliwa y wſzem ſtanom pożyteczna / y
wieku tego náſzeg dobrze wſtawiona / w piſániu dźieiow Ko-
śćielnych / wielkiego Kárdynałá BARONIVSZA / ma być
káżdemu przyiemna y zálecona. Bo ią vſtá wſzytkich czytá-
iących wychwaláią / y káżdy ſię z niey ćieſzy / y w náukę ſię y
wiádomość ſtárożytnośći / y w mądrość duchowną y świec-
ką bogáći / y dobremi przykłády do wſzelákiey pobożnośći pobudza. Dźiećiną
záwżdy nieumieiętną / á nigdy niedoroſłą zoſtáie: kto niewie co ſię przed nim
dźiało. Tákiego dźiećińſtwá wſtydźić ſię ma káżdy / á ná wiádomość tego co
ſię przedtym dźiało zbieráć. Pytay ſię / mowi Piſmo ś. o dawnych dniách ſtá- Deut: 4.
rych / ktore były przed tobą / o dniu gdy P. Bog ſtworzył człowieká ná źiemi.
V kogoż ſię pytáć? v tych ktorzy dźieie świátá tego piſáli; bo nikt ták długo
nie żyie / iedno piſánie ich. Dla czegoż ſię pytáć? ábyś wiedząc co ſię dźiało
przed tobą / rozum ſobie zbierał / z rozumow y poſtępkow tych co przed námi
żyli: ſpráwom ſię Boſkim y rządom y ſądom około nich przypátruiąc. Dla
tego ś. Názyánzenus hiſtoryą názwał / mądrośćią w kupę złożoną / y ro- Ad Nicobolum de legen: hiſtor.
zum ludźi wiela w iedno zebrány. á Pogánie ſtárzy vczeni / zwáli ią świád- Cic: lib: 2. de Orat.
kiem czáſow / świátłośćią prawdy / duſzą pámięći / miſtrzynią żywotá / y ſtáro-
wiecznośći opiſániem. Krotkie ſą dni żywotá náſzego ná źiemi / á nábywáć
rozumu práwego iedno zá długiemi láty nie możem. Bo czego ſámi nie piá-
ſtuiemy / y ręką ſię y vżywániem nie dotkniemy / o tym práwie dobrego rozſąd-
ku nie mamy. Lecz gdy ſtáre dźieie czytamy / lat ſwoich niedoſtátku z ſtárych
ludzkich rozumow y z cudzey experienciey dobrze weſprzeć możem. A dla te-
go Mędrzec mowi: Mądry pytáć ſię będźie o mądrośći wſzytkich ſtárych / po- Eccl: 39.
wieśći mężow znácznych ſobie náchowa.] Ná coż mu ſię przydádzą? ná co
táki ſkarb zbieráć ma? ná to áby mędrſzym był / y ſpráwy ſwoie y żywot ſwoy do
dobrego końcá przywodźił / á błędow ſię y głupſtwá nieſzczęſliwego vchronił /
y drugim rádźić / y iemi rządźić / gdy ná to wezwány będźie / vmiał. Wielką
świátłość rozumu do duchownych y świeckich ſpraw weźmieſz / gdy z tych
kśiąg obaczyſz; iáko wiárá ś. Chrześćiáńſka Kátholicka ſzczepiona bez od-
miány y vſtánia roſłá / iáko tyránny okrutne y chytrych heretykow fałſze prze-
konáłá y przetrwáłá / iáko potomſtwo ſwey nieodmienney náuki / áż do wie-
kow náſzych przywiodłá. Chceſz pátrzyć ná rodzay ſynow Bogá ſię boiących /
y w iego ſię zakonie kocháiących; iáką od Páná Bogá ſwego pomoc y rękę y
oko nád ſobą mieli? czytay ſtáre dźieie. Chceſz ſię przeſtráſzyć złym końcem
niezbożnych / y vpadkiem ich: ábyś zá nimi nie chodźił / á poſtępkámi ich brzy-
dźiło ſię ſerce twoie? Chceſz widźieć odmiány y zguby wielkich kroleſtw / y ná
nich kroluiących oſob / y ná nieſtátek ſzczęśćia ich / y do wzgárdy ſię świátá te-
go przywodźić? czytay te hiſtorye. Chceſz ſię vćieſzyć ſtrażą Boſką nád pobo-
żnemi / iáko ie vmie P. Bog z śideł y mocy nieprzyiaćioł wyrywáć / y ze wſzyt-
kich złych przygod wywáżáć? Chceſz pátrzyć ná komedyą świátá tego / iáko
z żaká krol / á wnetże záś z krolá żak / y ſufletá ſię ſtáie? Chceſz widźieć iáko
ná ſzáchownicy / krole / pány / żołnierze / á oni pyſzno ſtoią: á wnet gdy ſię grá
ſkończy / wſzyſcy ſię w kropce iáko w kośnicy pomieſzáią? czytay ſtáre dźieie.
Chceſz domá śiedząc wſzytkie kroleſtwá świátá tego zieżdźić / á bez drog y mil
niezliczonych / co ſię w nich dźiało y dźieie dowiedźieć / y wiádomośći oney ná
kochánie rozumne y ná przeſtrogę ſwoię y drugich vżyć? czytay hiſtorye.

Chceſz ná-

Chceß nábyć mądrośći ná rządzenie nietylko domu twego/ále narodow y kro-
leſtw/ iáko ſię z poddánemi obchodźić/ y rzemieſlá ná pokoy domowy y práw
dobrych wykonánie/ y nieſpokoynych vnoßenie/ y burzliwych ßemráczow v-
ſkromienie/doſtáć: miey w ręku ſtáre mądrych krolow dźieie. Chceß do żołnier
ſkich y hetmáńſkich náuk y rządzenia woyſká/y woiennego ßczęśćia pomoc ſo-
bie vczynić: chceß w rádźie y Senaćie mądrze mowić/y dobrze o oyczyźnie rá-
dźić/ y rád ná dobre ná wßytki poſpolite trudnośći dáwáć: czytay ſtáre
Hester 6. dźieie. Aſſwerus wielki świátá Monárchá/czytáiąc w nocy ſtáre y przeßłe hi-
ſtorye/ mędrßym ſię ſtał/ y dom ſwoy wiernieyßemi ſługámi opátrzył. Dá-
1.Esdr: 6. rius tákże pan świátá/y w...a kroleſtw/ przeglądáiąc y czytáiąc ſtáre ſpráwy
przodká ſwego Cyruſá: náuczył ſię Bogá prawego poznáwáć/ y kośćioł ie-
mu budowáć/ y ofiárom ſię y modlitwom kápłáńſkim zálecáć. Do was mi
pilno ludźi/ ktorzy chleb ſwoy/ nań nie robiąc/maćie/ y pożywaćie go w pro-
znowániu/w zbytkách/w ſwarách/w domowych rozboiách/y świeckich pro-
znośćiách y grzechách: czemu czás drogi tráćićie/ rozumu nie oſtrzyćie/ á ná
zápalenie gorące woley ku dobremu/ pomocy nie ßukaćie: proßę czytániem
odganiayćie/mátkę wßytkich grzechow proznowánie: odganiayćie oycá wßy-
tkiego vboſtwá duchownego/ leniſtwo/ ktore wam ſkárbow mądrośći zbie-
ráć nie dopuśći. Zámiłuyćie dobre oyczyzny ſwey/ná ktorey pomoc/rozumow
ſtárych nábywayćie/z hiſtoriy y przykłádow przeßłych/ rychley vpadek ſwoy z
nich vpátruiąc/ przelękniećie ſię/ á o ſobie wżdy rádźić kiedy z ſercá będźiećie.
Táką zabáwą zbywayćie piiánych/ ktorzy w dom wáß ná obżerſtwo idą/ ábo
iádą. dayćie im ten napoy mądrośći/ áby kuflá odbiegáli/ á ſmák w rozum-
nych/y ná wßytko pożytecznych powieśćiách/ poczuli. Zábawćie rozmowá-
mi mądremi/ ktorych tu názbieraćie/ ſtoły ſwoie; do zbroie y koniá przydáyćie
kśięgi/mądrość rycerſką mnożące/ y dobre poſpolite náprawuiące/ y do cnot
pobudzáiące; záczym obmowy y prozne słowá y piiáńſtwá y ſwary vſtáć mo-
gą. Przyuczayćie ſyny y corki ſwe/ y dom wßytek zábawiayćie tákim czytá-
niem; poznaćie pomoc y popráwę y pokoy domow ſwoich. A one wymowki
niech nie idą: czáſu nie máß. Niech go nie będźie ná piiáńſtwá y bieśiády/
ná zbytne myśliſtwá y złe vczynki/ná oßukánia inych/ná łákomſtwá y zbiory y
lichwy/ ná kupiectwá nieprzyſtoyne ſtanom/ y nábyćia łákome z vblizeniem
bliźnich. Ná to czáſu niech nie będźie/ y Bog day nigdy nie był: bo go Pan
Bog ná to nie dáie/ ále dußny nieprzyiaćiel czás táki ſwoy podmiáta. Mow-
my iákośmy zwykli: Czás Boży/ czás krotki á drogi. Teraz P. Bog w krot-
kich dniách nàßych nábywáć nam zbáwienney mądrośći/y dobrych w wierze
vczynkow roſkazał/y ná to czás dał.iáko minie/á ná czym ſię inym ſtrawi: zgi-
Iere: 8. nęliſmy. láto minęło/rzeczem: á myſmy do robot letnich omießkáli/zimá nas
pewnie vmorzy. Ni oná wymowká nie idźie: Kśięgi Baroniußowe wielkie
y długie/y nie káżdy ich rozumie: oto máß ſkrocone/ y to co do wiádomośći
ſtárych dźieiow y oświecenia rozumu/y podpory ś. wiáry/y do wzbudzenia
pobożnośći dobrych obyczáiow ſłuży/ wybráne y ſkrocone. Nie mow/iż dro-
gie te kśięgi Polſkie/pieniędzy nie mam. Máß ná co prożne; odkłáday ná ty-
dźień kilá großy/zbierzeß/á P. Bog obmyśli/kiedy ku chwale iego.á ná pomoc
zbáwienną co ſię wydáie/ odkłáday to co przepić máß/ ábo przegráć/ ábo ná
proznych ßátách y zbytkách ſwoich y żony twey tráćić máß. A iednák doſtáte-
cznych/y tych ktorzy iáłmużny czynią/zwłaßczá Ich M. X. Biſkupow/y prze-
możnieyßych duchownych y świeckich/ pokornie y dla CHRISTVSA proßę;
áby ná tákie kśięgi/ iáko ſą y Zywoty Swiętych/ y ine do napráwy duß ludz-
kich/ hoynośćią ſwoią pomagáli/ one rozdawáli/ á zwłaßczá do ſpolnych w
żyćiu y vbogich domow. Poczytano im to zá wielką iáłmużnę y zapłátę od
Páná Bogá będźie.

Przeſtrzedz

Przestrzedz cie chce/namilszy Czytelniku/około tych Kościelnych dzieiow/ná iezyk nasz przebránych: iż z Zywotámi Swietych ná tenże iezyk spoione sa/ y złaczyć sie iáko iedne ksiegi moga. Co sie tu pisáć miáło/do onych sie odsyła/ á iedná sie rzecz nie powtarza. Z iednegoż zrzodlá z BARONIVSZEM ty sie Zywoty Swietych czerpáły: o czásu y roku/ktorego oni Swieci żyli/z tych ksiag iest podporá/y poprawá niektorych powieści/ktora sie dali Bog sstánie/przedłużyli P. Bog dni nászych/á dobra stárościa opátrzy.

To też zrozumieć możesz/iżem sie w tym wykłádániu nie trzymał słow/ chybá iákich zwiazłych y krotkich/á do vważenia należytych: iednom rozumienia sámego pátrzył/ w ktorym iesliby ch sie iáko człowiek potknał/drudzy popráwić moga. vfam iednák P. Bogu/iż sie tego nie wiele sstáło. Summy też y skrocenia iesli sie komu nie podobáia/ ma morze z ktorego tá rzéczká idzie/niech sie tám wraca/to iest do sámego textu BARONIVSZA. Bo w tákie ksiegi zmieścić sie wszytko nie mogło. A rzadki ktoremu sie długie czytánie y rozwloká/ácz potrzebna/o rzeczy iedney nie sprzykrzy. To náciezsza ná cie bedzie/iż powieść iedná/rzéka swoia prosta nie idzie/ále sie lat y pilnym czásow szukánim rozrywa/y inemi rożnemi powieściámi przegradza. Ná to iest lekárstwo: áby sie záraz wiele lat przeczytáło/á ná pámieci nie schodziło. Swieżey y wrytey pámieci nic nie záwádzi/słába y stára troche vćierpieć może. Możeli kto nápotym te trudność odiać/bedzie mu zá co dziekowáć. Sa długie látá/ktore nie máiac nic w sobie/przeto sie miiáia. Co sie krotkości/ktora rzadko zátrudnienia vchodzi/dotycze: mam zá to/iż mi láiáć nie bedziesz/bom sie pilnie o iásna/choć krotka/wypráwe stárał. A ieslim kresu sámego w tym nie doszedł: popráwuy kto przygánia. O tym też przestrzedz chce; áby nikt sie nie zásmucał/gdy mu sie zrozumieć nie dádza/niektore wyznánia fałszywey wiáry Aryáńskiey y Nestoryáńskiey/y Eutychiáńskiey/y Monotelitow/y inych heretykow: ábo rozbiiánia Kátholickie fałszow ich poymowáć nie bedzie mogł. Bo to sie minać może: á ćwiczeńszym w Theologiey dosyć sie sstánie/y puścić sie do sámey rzéki od nászego strumieniá moga. Słowá Polskie do táiemnic wiáry Kátholickiey/náydowáć sie też záwżdy nie mogły. iesli ktore sie nowe wniosły/stáránie było z dokłádánim sie towárzyszow medrszych/iáko y we wszytkim tym pisániu/áby rozumieniu práwowiernemu nie szkodziły. Prosze cie pokornie/namilszy y wdzieczny Czytelniku/iesli sie co z nieumieietności pobładziło/ábo z niepámieci opuściło/ ábo dla kwápienia nie obaczyło/ábo dla krotkości nie wyráziło y nie wspomniáło/ábo nieozdobnie wymowiono iest: áby przygániáiac mi/mnie miłował/y robote stárey reki dobrym sercem P. Bogu y popráwie zbáwienia twego oddána/ wdziecznie przyiał/z modlitwa zá grzesznego y słábego/robotniczká y kmiotká Chrystusowego. Przyzwi lepszych IESV CHRISTE/á posil rece ich ná robote żniwá dusz kupionych krwia twoia. Ktoremu z Oycem y z Duchem ś. Bogu iednemu/Krolowi nád krolmi/Pánu nád pány/wieczna nieodmienna chwałá y niski pokłon ná wieki. Amen.

STANISLAI CARNCOVII ARCHIEPISCOPI GNESNENSIS METROPOLITANI REGNI POLONIÆ

Epiſtola ad Auctorem

Poſita in Tomo 4.

DE TRANSLATIONE ANNALIVM IN LINGVAM POLONAM.

ADMODVM REVERENDE IN CHRISTO PATER nobis cariſsime & obſeruandiſsime.

OFficium fraternæ charitatis, qua Chriſtianæ fidei religioniſq; communione colligamur, hoc à me (licet tibi de facie non ſim notus) iure quodam ſuo poſtulat, vt tibi commune in Chriſtianam Rempublicam abs te profectũ bonum gratuler, Annales nempe Eccleſiaſticos nuper abs te editos, gaudiumq; meum non vulgare, quo ſum ex hoc laborum tuorum fructu eximiè affectus, apud te expromam. Cùm enim primum atq; alterum eorum Annalium volumen auidè perlegiſſem (ſerò enim in manus meas peruenerunt) egi tantas, quantas animus meus capere potuit, Deo bonorum omnium auctori gratias, qui in neceſſariis Eccleſiæ ſuæ prouidit opportuno tempore, tibiq; non modò mentem & voluntatem indidit ad opus arduum, difficile propeq; immenſi laboris, in quo annos (vt ſcribis) triginta deſudaſti, ſuſcipiendum, ſed etiam vires facultatemq; præſtitit ad perficiendum. Tuum verò pectus plenum pietatis & amoris in Deum, plenum omnis doctrinæ ac ſcientiæ, abſens, abſentis tanquam præſentis, dum libros euoluerem, cupidiſsimè ſum exoſculatus, atq; incredibili tui ſtudio accenſus. Natura enim ipſa optima duce, cupidè ferimur in eorum amorem, qui inſigni vna aliqua virtute excellunt: in eorum verò qui pluribus, cupidiùs: qui autem non modò pleni ipſi ſunt cœleſtibus iſtis diuiniſq; dotibus, ſed & alios iiſdem locupletare ſolent, hos vti vaſa diuini Spiritus, eiuſq; donorum à Deo electa, omnium maximè ſuſpicimus & veneramur, capimurq; ſummo & admirabili eorum amore. Iampridem ego de te multa à noſtris hominibus, qui te in noſtram gentem ſuauiter effuſum narrabant, mea magna cum voluptate audieram, perſpexeramq; emendato Martyrologio tuam pietatem, & ſtudium Dei gloriæ propagandæ, eiuſq; Eccleſiæ ornandæ. Sed cùm Annalium volumen primum, ac poſtea alterum in manus noſtras veniſſet, hæc mihi in te tantò illuſtriora viſa ſunt, quãtò es vaſtius pelagus non modò ingreſſus, ſed propè emenſus. Ac repetenti quidem mihi memoria diuinæ bonitatis conſuetudinem, quam in Eccleſiæ iſtius militantis regimine ab ipſis eius incunabulis retinet, videntur ſemper nouis morbis noua remedia fuiſſe ſubminiſtrata. Ita (vt recentiora,

centiora,

centiora, & quæ sub aspectum nostrum venerunt, tantùm attingam) cùm Lutherus hæresis suæ virus effundere cœpisset, quo maxima Europæ pars infecta fuit, quodq; sectas innumeras inter se admodum dissectas peperit: excitatus fuit clarissimus Societatis IESV ordo, qui cum aliis pro Ecclesia laborãtibus, hac pestifera lue mortalium animos liberaret: ex qua cùm alij plurimi viri Dei spiritu pleni, omniq; genere scientiæ ac doctrinæ instructi, tanquã ex equo Troiano prodierunt: tum nuper Robertus Belarminus prodiit, quem tu inexpugnabilem aduersus hæresim turrim, editis in lucem disceptationibus de fidei nostræ controuersiis, extruxisse scribis. Ita cùm Centuriatores, figmentis mendaciisq; suis, historiis Ecclesiasticis tenebras offudissent: te potissimũ elegit Dominus, qui tenebras istas depelleres, lumenq; clarissimum orbi vniuerso afferres; totumq; Ecclesiasticum ædificium, tecta nimirum, parietes, & fundamenta, atq; adeô Hierarchiam ipsam, non modò vallo, muroq; inexpugnabili, historiæ nimirum veritate, cingeres & munires, sed etiam armatura aduersus hæreses, dum cõtrouersas quæstiones doctissimè pertractas & explicas, cumulatè instrueres. Ostendisti igitur, vti optimus artifex, augustissimi ædificij, militantis nimirum Ecclesiæ origines, pugnas, victorias, trophæa, & incrementa: ostendisti perpetuam & non interruptam Romanorum Pontificum à Petro Apostolorum principe successionem: ostendisti deniq; summa nostræ fidei firmamenta, vtpote, traditiones Apostolicas, fidei dogmata, Petri in Ecclesia primatũ, SS. Romanæ Ecclesiæ maiestatem, Conciliorum auctoritatem, vetustissimumq; sanctorum Patrum de diuinis Scripturis sensum: quibus omnibus Catholica fides magnopere firmatur, omnisq; impietas & hæreticorum figmenta ita deficiunt, sicut deficit fumus, & sicut fluit cera à facie ignis, sic illa quoq; peribunt & euanescent. Iam si tuæ narrationis modum, genusq; dicendi, quo ego magnopere delector, depredicem; principium faciliùs quàm finem inueniam, tuq; ipse fortasse, quamlibet verissima scriberem, assentari me tibi putares. Sed verè tibi à me dictum velim credas, admirari me in hoc immenso opere magnarum variarumq; rerum in te scientiam, multarum linguarum peritiam, historiarum tam sacrarum quàm profanarum cognitionem, accuratamq; & exactam antiquitatis inuestigationem, siue ex veterum lectione, siue ex numismatibus, siue deniq; ex vetustissimis arcuum triumphalium, columnarum, porticuum, templorum, aliarũq; vetustissimarum ædium inscriptionibus: quæ omnia ita historiæ tuæ accommodas, vt manifestum sit, necessarias eas res vnicuiq; fuisse ad texendum tantùm opus. Igitur tam magna & ampla talenti tibi crediti lucra atque prouentus, bonorũq; omnium studia, qui pro tua incolumitate mecum vnà Deum Optimum Maximũ precantur, ex animo gratulor. Et vt alia omnia, quæ restant, volumina, quæq; te facturum editurumq; promittis, quàm citissimè nobis prodas, ad IESV CHRISTI gloriam ex animo opto, atq;

abs te

abs te maximum in modum peto: operamq; tibi meam & facultates omnes, tantæ quantæ sunt, ad eam rem polliceor & defero. Et si permittes, curabo, vt in Collegio Patrum Societatis IESV Calissij, nuper à me fundato & erecto, in linguam nostram Annales isti transferantur, vt tu veluti ciuis Polonus, de vniuersa Republica Ecclesiastica optimè meritus, nostro nobiscũ idiomate loquaris. Data ex arce nostra Louicieñ v. Mensis Augusti. Anno Domini, M. D. XCII.

Reu: P. V. studiosiss: amicus & frater

Stanislaus Karnkouius Dei gratia Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus Natus, Regni Poloniæ Primas, Primusque Princeps.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. STANISLAO CARNCOVIO, ARCHIEPISCOPO GNESNENSI, LEGATO NATO, REGNI POLONIÆ PRImati, Primoque Principi, S. P.

In Tom: 4. Litterarum tuarum ipsa dumtaxat inspectione, Præsul amplissime, magna admiratione affectus sum, vbi eas à viro tanto datas ad me noui, nempe ab Archiepiscopo Gnesnense, Legato, Poloniæ totius Primate, primoque Principe, natalibus præfecturisq; adeò nobilitato, & quod cæteris præstat, ob res præclarè gestas, egregiæ vitæ meritis summa gloria insignito: qui regalis sacerdotij functione, & sacerdotalis principatus ministerio, sacerdotem simul agens & Principem, principem locum in vtroque sis facilè consecutus; dum Archiepiscopi sedulam vigilantiam, Legati solicitum fidumque ministerium, Primatis præcipuam diligentiam, ac denique Principis robur indefessum, inuictumque animum in omnibus quàm absolutissimè exhibes: adeò vt perditissimis his deploratisque temporibus, maximo Dei beneficio, cum quatuor hisce muneribus factus sis plurimis causa salutis, de te Propheticum illud occinere iure liceat: Quadriga tua saluatio: itemque faustis vocibus acclamare: Currus Israel, & auriga eius: qui & vnà simul quadripertito munere, quatuor munia expleas personarum, Moysis, Aaron, Hur, atque Iosue; sicque insint quatuor facies vni, dum quorum personam geris, eorundem quatuor virtutes reddas, officiaque persoluas. Ad hæc, inquam, adeò admiranda, ipso primo tuarum litterarum intuitu, immenso fulgore præstrictis oculis pallens obstupui: verùm ipsas perlegens, mox excusso pallore, erubescere cœpi, vbi inspexi immensas, quas mihi laudes aggeras, exaggerasque dicendi facundia, cùm me illis longè imparem ac prorsus immeritum esse sentirem. Sed caue ne exactiùs cuncta scrutatus, inuenias, (quod est in fabulis) pro virgine ceruam, vel si ex diuinis S. scripturis petatur exemplum, conspicias pellitum pro Dauide simulacrum; suffundarisque ipse rubore, dum ab illa imagine abhorrere me senseris, quàm finxeras tibi animo, atque stylo formaueras. Sed est planè, vt hoc quoque nomine immortales tibi gratias agam, quòd probè intelligam, vehementem amoris vim, quo me prosequeris, haud patientem angustis arctari limitibus, redundantia quadam in plures laudationum exitus erupisse, fluxisseque magno impetu in flumina beneficentiæ, cùm adeò li-

beraliter non solùm operam tuam spondeas, sed & facultates, tantæ quantæ sunt, vt ais, sponte offeras, verùm liceat illud Apostolicum vsurpare: Quæro vos, non vestra. In his enim quæ opus sunt, satis abundè suppeditat mihi Romani Pontificis Clementis munificentia. Cæterùm quod ad tuam amplitudinem spectat: plus quàm satis abs te meis rebus consultum erit, si me inter clientes tuos annumeres; si verò & inter amicos, summum adiicies gratiæ cumulum, generoso animo tuo dignum.

Quòd autem à me exigis impartiri tibi licentiam, vt Annales nostri in Polonorum linguam vertantur, ipseque Polonus effectus, cum Polonis communi idiomate loquar, cùm id existimes ad expugnandos hæreticos haud leuiter profuturum: imitari planè visus es mihi fidei patrẽ Abraham, qui ad debellandos quinq; Reges, satis sibi putauit armare vernaculos, & sequi Dauidem, qui regiis neglectis armis, rusticis telis est progressus ad pugnam: quippe qui probè noueris, noua bella Dominũ elegisse, in quo qui est infirmior, ille potẽtior habeatur. Accurro igitur summa alacritate tanto classico excitatus ad bellum, inhærens tibi strenuo ac pugnandi perito, vt armiger Ionathæ. Annuat votis Deus, vt tuos labores ac studia, diuina aspirante potentia, læta victoria consequatur: concedatque mihi Euangelica promissione, vt qui lingua locuturus sum noua, serpentes pariter tollam. Sciant velim Poloni mei, omnia nostra patere ipsis: nec id quidem recens, sed iampridẽ iisdem nostros oppigneratos esse labores, cùm olim Romæ iaciebantur Polonorũ Collegij fundamenta. Sed quòd ille planè visus est ad experiendas vires amoris nostri erga Polonos angustus palæstræ locus: ecce vocati in latum campum, læti progredimur, non paucis tantùm, sed vniuersæ prouinciæ profuturi, sub tanto ductore fortes, licet vires nostras pertenues formidemus. Quòd verò per viros religiosissimos, eosdemque eruditos ac maximè pios, affirmas nostros Annales fore reddendos linguæ Polonæ: nihil hoc potuit nunciari gratius atque iucundius. Si enim doctor Gentium Paulus, aduentu Titi, quo vtebatur interprete, magno affectus est gaudio: quanta ego debeo gestîre lætitia, tot simul nactus Apostolicos viros interpretes? Porrò huius adeò gratæ petitionis tuas ipsas literas testes, futuras posteris perpetuum monumentum, nostri qui sub prælo est quarti Annalium tomi frontispicio perspicuas cunctis affigendas curabimus, vocalem titulum, & semper loquentem inscriptionem prægrandibus signatam notis summæ tuæ erga me beneuolentiæ. Quin & has nostras eisdem subiiciemus litteras, quæ pro foribus eorumdem Annalium veluti ianitores excubent, patentes indices non concessionis solùm, sed & mei erga amplitudinem tuam studij & obseruantiæ: quæ itidem cunctis ingredientibus notum faciant, & quæ intus sunt, & omnia deniq; nostra, nostris exposita esse Polonis, ipsis dicata, ipsorum semper inseruitura cõmodis: Quibus benè precamur, ac cupimus acceptam eos à maioribus Catholicam fidem integram illibatamque seruare, vt pote digito Dei scriptam, cùm innumeris ipse eam miraculis confirmârit: agnoscantque pastorem suum, sanctorum Antistitum legitimum successorem, veræq; fidei & paternarum traditionum heredem; earumdemque acerrimum defensorem: cuius Apostolatus vos ipsi credentes (quos appello) signa estis in Domino, qui ab eo pastorali studio reuocati estis ad caulas; & cum essetis oues errantes, iam conuersæ fuistis ad pastorem & Episcopum animarum vestrarum; quod pro magno miraculo sit posteris commendandum: cùm, vt taceam alia multa, in amplissima ciuitate, vbi duos Catholicos vix fuerat reperiri, ægrè totidem nunc hæreticos numerari cõtingat: vt hac ex parte sit Magno illi Thaumaturgo Gregorio comparandus, ne temerè dicere videar, præferendus: nam ille & plures numero Christianos reperit; diemque obiens, totidem Gentiles, nempe septemdecim post se reliquit.

At tuipse, validum Ecclesiæ Catholicæ propugnaculum, vale: tibique iam ætate longæuo concedat Deus, vt instar sanctissimi Simeonis, antequam ex hac vita recedas, exoptatam, diuq; expectatam plenam videas redemptionem Israël, vniuersum inquam Polonorum populum fidei Catholicæ restitutum. Romæ prid: Kal: Octob. M. D. XCII.

Illustrissimæ ac Reuerendiss: D. V.

Seruus addictissimus

Cæsar Baronius.

Omyłki niedoyrzáne.

Pierwßa liczbá rok. Druga cześć roku. Trzećia wierß vkázuie.

Rok. p. Cześć Roku Wierß.

61. 2. w:7. do / *ma być* od.
81. 1. w:4. ſkarał/ *ma być* ſkazał. y liczbá 3. wier: 6. gorámi *ma być* z gorámi.
93. wierß oſtátni tego roku. Dmoiciana/ *ma być* Domiciana.
212. 2. w:1. mymowny *ma być* wymowny.
231. 14. w:12. ßpoca/ *ma być* ßpeca.
237. 1. w:1. Germániey / *ma być* w Germániey.
258. 8. w:6. pokazáło/ *ma być* pokazáłá.
271. 3. w:12. czynili/ *ma być* czyniło.
305. 2. w:4. ná nie/ *ma być* ná ſie. y licz: 9. w: 5. Ceſarz Auguſtáńſki / *ma być* Ceſárauguſtáńſki.
313. 5. w:1. Donátiſci/ *ma być* Donátiſtowie.
335. 8. w:5. Euſoiußem/ *ma być* Euſebiußẽ.
338. 6. w:3. Nicenſki / *ma być* Niſſeńſki.
369. 1. w:5. y 7. y licz: 2. w: 10. y ná *margines*, Eudoxius/ *ma być wßędzie* Auxencius.
372. 10. w: 13. ná brzegách ábo *margines*, Páweł / *ma być* Piotr.
373. 2. w:1. Paulus/ *ma być* Petrus.
376. 2. w:4. Widomym/ *ma być* Widowym.
377. 2. w:12. obwiánie/ *ma być* obiáwienie.
377. 8. w:1. Páwłá / *ma być* Piotrá. y ná *margines*.

Rok. p. Cześć roku. Wierß.

383. 1. w:7. iedennaśćie / *przydáć* tyśiac.
386. 7. w:9. oyczyne/ *ma być* oyczyzne.
389. 6. w:12. Gárdian⁹ /*ma być* Sárdianus.
400. 9. w:6. żywych / *ma być* śiwych.
401. 2. w:2. Veneriſá / *ma być* Veneriuſá.
404. 2. w:15. Ariáńſkiego / *ma być* Ariáńſkich Biſkupow.
408. 6. w:7. Chryzoſtom/ *ma być* Chryzoſtomá.
533. 4. w:7. nam podlegáli / *ma być* wam podlegáli.
534. 1. w:4. ſetſtwo/ *ma być* ſedſtwo.
542. 2. w:7. wied / *ma być* wiedz.
544. 3. w:11. wſchodnym / *ma być* zachodnym.
566. 6. w:13. Crucis, *ma być* Regis.
752. 1. w:11. názlaſt/ *ma być* nálazł.
767. 1. w:5. Páuerácuißá / *ma być* Pánkráciußá.
773. 1. w:5. wybáwić / *ma być* wywabić.
835. 4. w:14. vpadádli/ *ma być* vpadáli.
835. 6. w:6. nápiſánie/ *ma być* nápiſáne.
867. 11. w:8. pokuty/ *ma być* pokuſy.
869. 6. w:17. zránione/ *ma być* zrázony.
940. 2. w:4. Alexándriyſki / *ma być* Alexánder.

Roczne Dzieie
KOŚCIELNE
Od Národzenia Páná y Bogá náſzego IESVSA CHRISTVSA.

Wybráne z Rocznych Dzieiow Kośćielnych CESARA BARONIVSZA, Cárdinałá S. R. K. názwánych Annales Eccleſiaſtici.

Przez X. PIOTRA SKARGE, Societatis IESV.

Wſtęp do Dźieiow Kośćielnych.

NIm poczniem Dźieie od roku tego/ktorego Syn Boży CHRISTVS IESVS dla zbáwienia náßego ná ten świát w ćiele ludzkim przyßedł: niektore wiádomośći potrzebne/ w imie Páńſkie/ przełożym. A naprzod/ iáki czás od wieku v P. Bogá przeyrzány/ y od Prorokow opiſány obráć ſobie raczył CHRISTVS IESVS ná przyśćie ſwoie w ćiele. Táki/ y ten obrał: gdy Rzymſka Monárchia/ to ieſt/ pánowánie iednego po wßytkim świećie/ iáko ná świećie oſtátnia náſtapiłá: gdy kroleſtwo Dawidowe do reku obcych odeßło: gdy kápłáńſtwo Aaronowe pomießáne zoſtáło: gdy zakon Boży Sektámi nárußony był: w ten czás zſtapił ná ziemie nawyżßy Monárchá do rzadzenia wßytkiego świátá/ Krol z Dawidowego domu wieczny/ kápłan nigdy nieodmienny/ zakonodawcá prawda y ſpráwiedliwośćia zmocniony. 1.

Iáki czás obrał Pan Bog ná przyśćie Meſſyaßá.

Cztery kroleſtwá tego świátá nawyżße/ y iedno po drugim náſtepuiace/ vpátrzył Duchem ś. Dániel. Jedno Cháldeyſkie ábo Bábilońſkie/ ktore do złotey głowy przyrownáne ieſt. Drugie Perſkie y Medſkie/ ktore ſrebrnemi rámiennmi y rekomá názwáne ieſt. Trzećie Greckie/ do miedźiánego brzuchá y ledźwi podobne. Czwarte Rzymſkie/ z żeláznemi nogámi z glina mießánemi opiſáne. Zá czáſow tego żeláznego kroleſtwá/ mowi Dániel/ powſtáć wieczne y nigdy nieuſtáiace kroleſtwo/ ktore wßytkie inne zburzyć/ á ſámo bez końcá trwáć miáło. A toć ieſt kroleſtwo Páná náßego IESVSA CHRISTVSA, ktory iáko kámień z gory bez reki vczyniony/ to ieſt/ z mátki przenaświetßey bez meżá vrodzony/ wßytkie kroleſtwá świátá tego pierwey ducho-

Monárchiæ ábo kroleſtwá cztery. Daniel: 2.

wnie przez kazánie y Ewángelią swoie pokruszy / á potym mszcząc śię nád tymi / ktorzy iego Ewángeliey nie przyimuią / ábo od niey odpadáią / przyidźie ie karáć / á syny krolestwá swego wierne do niebá przenośić. z czym świát ten obáliwszy y skáźiwszy / w wiecznym krolestwie y nigdy nieskończonym z swoimi sługámi zostánie. Zá czásow tedy Monárchiey Rzymskiey á ostátniey przed końcem świátá / nástáć miał Monárchá nász CHRISTVS IESVS

Luc: 1. Pan niebá y źiemie / ktorego krolestwu / iáko Anyoł mowi / końcá nie máß.

2. Genes: 49. Jákob też Pátriárchá przed tyśiącem y dźiewięć set lat okolo / nim śie to stáło / przyśćie to ná świát Messyaszá opowiedźiał / pod tákim znákiem: to iest / gdy z pokolenia Judy y ze krwie Dawidowey krolowie y wodzowie vstáną. To śie krolestwo od Dawidá poczęło / ktory był z pokolenia Judy z

Krolestwo se krwie Dawidowey wychodzące. Bethleem / y ktoremu Pan Bog ono słowo swe spuśćił / iż z iego krwie y potomstwá Messyasz śie vrodźić miał. Trwáło ono krolestwo w iego synách przez lat 419. áż do niewoley Bábilońskiey / bárzo iásnie y z wielką ozdobą y

Iáko trwáło áż do Christusa. chwałą świecką. A po niewoley Bábilońskiey / ktora byłá przez lat 70. z nowu ná páństwo ono y stolicę Dawidowę Zorobabel / y inni po nim z teyże krwie wstąpili / y kośćioł y Hieruzálem miásto stołeczne z nowu zbudowáli. Ale nie ták iáko pierwey. Bo śię iuż krolmi nie zwáli / będąc dánnikámi v Perskich Monárchow / y inych możnieyszych pánow: iedno kśiążęty ábo wodzámi ludu Bożego. y ták szerokiego y bogátego páństwá / iáko przed Bábilońską niewolą / nie mieli. á pomáłu czekáiąc Messyaszá práwego kroiá swego / ono páństwo ich świeckie niszczáło / á ku końcu kápłanom śie nawyższym dostáło / ktorzy z teyże krwie Dawidowey po mátkách będąc / ná ono páństwo wstępowáli.

Máchábeyczykowie. 3. Ostátni dom kápłáński wodzow onych był Assámoneyczykow / ábo Máchábeyczykow / o ktorych iest pismo w kśięgách Máchábeyskich / ktorzy máło co kiedy pokoiu záżyli / tyránnom śię po Alexándrze wielkim odeymuiąc / y

Iosephus antiquit: lib: 14. cap: 8. 10. 12. woyny srogie wiodąc. Aż gdy śię Monárchia Rzymska ná wschod słońcá szerzyłá: Pierwszy Pompeius ktorego wielkim zwáli / źiemię Zydowską pod moc Rzymską podbił / y Zydy y pány ich dánnikámi Rzymskimi vczynił. ktorzy pod Stárostámi Rzymskimi Scaurusem y Crássem / ktory kośćioł Sálomonow wyłupił / y pod inemi wielkie szkody y vtráty ćierpieli. Jednák ná

Iosephus vt supra. páństwie onym własne ony pány y kápłany Rzymiánie zostáwili. Był ná ten czás Hyrcanus Máchábeyczyk nawyższym kápłanem / ktorego brát rodzony Antigonus chcąc z páństwá onego zepchnąć / długą z nim woynę zá

Ostátni potomek Dawidow vkrzyżowány. pomocą Pártow zwodźił / y dowiodł tego / iż brátá z páństwá wygnał. Rzymiánie woyną oną dwu bráćiey obrázeni / Márká Antoniuszá do źiemie Zydowskiey wysłáli. ktory Antigoná poimánego vkrzyżowáć y zábić roskazał /

Herod ná krolestwo nástąpił. ostátniego iuż potomká onego po żeńskiey płći / ze krwie Dawidowey. A zá roskazániem Senatu / Herodá syná Antipátrá Jdumeyczyká obcego / krolem Zydowskim vczynił. Herod śie zás stárał / áby on wygnány z páństwá Hyrcanus zábity był. y ták koniec śie stał Dawidowemu páństwu / iż żaden z iego krwie áni męskiey / áni żeńskiey / iuż ná nim nie śiedźiał / á obcemu w ręce śie ono páństwo dostáło / áby CHRISTVSOWI Messyaszowi / ktory śie krolem Zydowskim / ze krwie Dawidowey vrodźił / mieysce śie dáło / á on. . śie

Gene: 42. proroctwo Jákobá Pátriárchy zyśćiło. Acz Pan IESVS świeckiey czći y krolowánia nie vżywał / áby nas wzgárdy rzeczy tych źiemskich náuczył / á do niebieskiego wiecznego y lepszego krolestwá nas poćiągnął: iednák z rodzáiu práwym był krolem Zydowskim y Synem Dawidowym / y ná stolicy iego

Luc: 1. iáko oycá swego / wedle słow Anyelskich do PANNY / śiedźiał / iuż wieczny á nieodmienny krol.

4. Zárázem y kápłáństwo nawyższe z onego rodzáiu Máchábeyczykow wy-

szło. Bo

ßło. Bo ácz był po Hyrkanie ná nie wstąpił Aristobolus z tegoż domu Máchábeyczykow ábo Assámoneyczykow: ále od tegoż Herodá zábity iest/ y ná iego mieysce/ inßego z pospolstwá postáwił Anánelá imieniem/ tenże Herod/ ktory potym z tego vrzędu/ y po przyiáźni y zá pieniądze kogo chćiał stáwił y skłádał/ iáko też to y stárostowie Rzymscy czynili. O czym Josephus y Eusebius y Jeronym ś. dáią znáć/ y ták gdy oboie dostoieństwo y krolewskie vstáło/ y kápláńskie nie wedle vstaw Bożych pomießáne było: doskonáły y wielki krol y kápłan náß nieodmienny CHRISTVS IESVS nástąpił/ wedle porządku Melchisedechá. 3. *Kápláństwo się zmießáło.* Iosephus antiquit: lib: 20. cap: 8. Euseb: lib: 1. cap: 6. Hieron: in Daniel: cap: 9.

Nákoniec czás był pogodny przyßćia wielkiego zakonodawce y mistrzá prawdy/ gdy stáry zakon sektámi błędnymi ludźi y doktorow vpornych y fałßywych/ zárázony był/ y prawdá w nim ludźiom záćmiona byłá. Tákich sekt było kilás bárzo znácznych/ á naprzednieyßa Pháryzeußow/ o ktorych piße Jeronym ś. iż nie dawno byli przed przyßćiem Chrystusowym powstáli. Byli przodkowie ich dwá/ Zámmái y Hillel/ ktorzy mieli wiele swoich wymyślnych nád zakon Boży zabobonow y podánia od stárßych/ przy ktorych vpornie stali/ iáko ślepi idąc zá ślepemi. Twierdźili/ iáko Josephus o nich piße: iż wßytkie spráwy ná świećie/ przygodom y ßczęśćiu przypisowáć sie máią. o dußách/ iż z iednych osob w drugie po śmierći żywe osoby wchodzą/ iáko y Pythágorowie trzymáli. y dla tego o Pánie náßym rozumieli/ żeby w nim dußá byłá Eliaßá ábo Jeremiaßá. Ci iáko o nich Pan mowi/ text zakonu Bożeg złemi wykłády wywracáli y psowáli. Byli zwierzchu ostrego żywotá/ ále wewnątrz pokrytośći y złośći pełni/ y iáko iáßczurcy rodzay/ iad od oycow złey náuki bráli. 5. 4. *Zakonna prawdá złą nauką zárażona.* *Sekty v Zydow przed przyßćiem Messyaßa.* Hiero: in Isa: cap: 8. *Pháryzáyska sektá.* Iosephus lib: 18. cap: 2. Antiq. Matth: 16. Matth: 5. 6.

Drudzy byli Sáduceußowie/ ktorzy dáleko mieli gorße y sprośnieyße błędy z strony zakonu y wiáry. Nic o zmartwychwstániu ćiał nie wierzyli/ áni o ányołách y duchách: y náuczáli iż dußá z ćiáłem vmiera/ iáko o nich piße Josephus. Byli grubych y nieludzkich obyczáiow/ dla ktorych lud pospolity wolał z Pháryzeußámi przestáwáć. Jednák ći kośćiołem y ofiárámi zakonnemi nie gárdźili/ ále spolne z inemi mieli. 6. *Sáduceußow sektá druga.* Acto: 24. Iosephus lib: 18. cap: 2. & de bello Iudaico lib: 2.

Byli y Esseni/ o ktorych mowi Josephus/ ktorzy ofiar w kośćiele Sálomonowym nie czynili/ mieniąc sie mieć iákieś świętobliwße cerimonie. Byli iákoby Sámáritani. Nie przyimowáli Prorokow iedno księgi Moyzeßowe. Jednák nalepßego nád ine żywotá byli. 7. *Trzećia sektá Essenow.* Iosephus vt supra.

Nástáłá też byłá sektá Herodianow/ ktorzy gdy widźieli iż krolestwo z rodzáiu Dawidowego wyßło/ á iż po ostátniey Dawidowey krwi nástąpił Herod: wedle pismá Jákobá Pátryárchy/ Herodá mieli zá Messyaßá/ ktory od Rzymian dány/ ná ono krolestwo nástąpił. Byly y inne sekty ktoremi sie prawdźiwa náuká y zakon zámulał. O wßytkich ták nápisał Tertullian: [Heretykowie Zydowscy byli: Dositeus Sámáritan/ ktory napierwey Proroki iákoby nie mowili Duchem ś. odmiátał: y z iego błędow y korzeniá pochodźili Sáduceußowie/ ktorzy o zmartwychwstániu nie wierzyli. Potym Pháriseußowie/ ktorzy do zakonu przydátki czynili/ y od Zydow sie dźieląc tákie imie słußnie zá to odnieśli/ (bo Phárisеuß iest iáko odłączony.) Byli y Herodiani/ ktorzy Herodá zá Christusá mieli.] y ták był nárußony y náchylony stan oney Synágogi/ y ná krolestwie y ná kápláństwie y ná zakonney náuce/ ktora zá przyßćiem Páná náßego vpáść miáłá. á náprawiony y do swey doskonáłośći kośćioł ś. przywiedźiony miał być/ nie przez człowieká y Proroká/ ále przez Syná Bożego Messyaßá prawego Bogá. iáko Amos Prorok nápisał: [Podniosę/ prawi/ ná on czás przybytek Dawidow/ ktory vpadł/ y pobuduię dźiury murow iego/ y to co vpádło náprawię.] Máło zostawáło w onym ludu práwych Jsráelczykow/ w ktorych sie kośćioł ś. dochowywał/ wielkiey było tedy naprawy potrzebá. 8. *Czwarta sektá.* Epiph: Panar: lib: 1. cap: 10. & 19. De præscr: hæret: cap: 45. Amos 9. Acto: 15.

9. *Pogánie iáko przed Chrystusowym przyściem popsowani.* Rom: 1. 1. Mach: 8.

A o Pogáńskich narodách co mowić? Jesli tám / gdźie od Bogá zakon był dány / ćiemnośći tákie nástąpiły; á coż v Pogan / ktorzy sądow y praw y náuki Bożey ták pisáney y podáney nie mieli? o Boże iákie tám ćiemnośći / iákie báłwochwálstwá / iákie złośći y sprosnośći / y przećiw práwu przyrodzonemu zákwitnęły / o ktorych Apostoł mowi: Rzymiánie / ktorzy z przodu wielkimi przyrodzonymi cnotámi słynęli / iáko pismo ie wystawia / w złośći/morderstwá/ nieczystośći/ okrućieństwá w tákie vpádli/iáko sie niżey powie / iż im końcá y podźiwienia nie staie / iácy byli oni ich Cesárze / práwie wszyscy/poki sie CHRISTVSOWI nie podáli. Jnne tákże narody y iezyki od nich sie iáko od głowy wszytkiego świátá vczyły / y lepszemi nie były; ná wielkie sie grzechy y służby dyabelskie w nieznośney slepoćie vdáiąc. Czás tedy był gdy sie ták bárzo y názbyt nád inne przeszłe wieki świát zepsował/áby ten przyszedł/ktoryby wszystek świát rządem/ y náuką/ y pomocą/ á łáską swoią y przykłádem cnot ś. náprawił.

10. *Pogáńscy prorocy. Sybille.*

Mieli też Pogánie swoie proroki/ ktore im Pan Bog dawał/ ktorzy o przyśćiu tego Messyaszá y zbáwićielá świátá opowiádáli. Jáko Jsráelczykom dał Pan Bog proroki/ták y Pogánom te łáskę dał/ iż mieli Merkuryuszá/ Trismegistá/ Hidáspá/ y Sybille/iáko proroki swoie.

11. *Pismo Sybil Augustus zbieráć kazał.* Tacitus lib: 5. Annal.

O Auguśćie pierwszym Monárse Rzymskim / pod ktorym sie CHRISTVS národźił/ktorego Ewángelia wspomina/ piszą Pogáńscy zacni pisárze: iż będąc do wiádomośći o rzeczách Boskich chćiwym / pilnie po wszytkim świećie páństwá swego zbieráć roskazał/ pisánia y wiersze stárych Sybil wszytkiemu świátu sławnych. Były to Sybille pánny / ktorym Pan

12. Lib: 1. contra Iouinianum.

Bog / iáko Jeronym ś. mowi / dla czystośći pánieńskiey / dał duchá Prorockiego / iż wiele o przyszłych y dálekich táiemnic wiáry ś. nászey opowiádáły / o iednym Bogu / y o národzeniu Bogá w ćiele z Pánny bez mężá / o męce y śmierći iego / o przyszłym sądźie / y innych członkách wiáry powszechney nápisáły. W czym sie dźiwna opátrzność Boska ku ludźiom pokázuie / iż y Pogáństwá nie zápomniał/ dáiąc im te Sybille/ ktore im o iednym Bogu / y o Synu Bożym/ktory w ćiele przyść ná świát miał/prorokowáły.

13. *Ostátnia Sybillá Kumæa Włoska.* Histor: cap: 8. 10. Sybil. Solin: hist: cap: 4. Dion: Halicar: hist: Rom: lib: 4.

Piszą iż ich było dźieśięć/á bárzo stárych wiekow. ostátnia Włoska Kumęa / iáko Solinus nápisał/ żyłá zá czásow Tárquiniuszá/ ktorego pysznym zwano/ krolá Rzymskiego/ przed sześćią set lat y dáley / niż Christus przyszedł. á inne przed nią dáleko stársze były w Aziey / w Greciey / y w Africe. Wiersze y pismá ich zebráne były / y do Rzymu wnieśione zá czásu tegoż Tárquiniuszá pysznego/ iáko pisze Dionysius / y w Cápitolium chowáne były. A gdy Cápitolium z onymi wierszámi w kilá set lat potym zgorzáło: znowu

Do Rzymu wiersze Sybil zebráne. Lact: lib: 5. cap: 6. Tac: lib: 5. Annal.

Rzymiánie iáko nász Láktántius z Wároná pogáninà nápisał / wysłáli ná wszytek świát posły/ zbieráć onych Sybil pismá/ y przynieśli ich tyśiąc wierszow do Rzymu. iáko y Tácitus nápisał. y przydáie tenże Tácitus/ iż ten August Cesarz te wiersze / máło co przed Národzeniem Christusowym dał ná rozsądek y vznánie prawdy ich/ kápłanom swoim namędrszym. Ktore gdy pochwalili / y zá prawdźiwe vználi: zákazał pod gárdłem / áby ich

Zákazáne czytánie Sybil. In Augusto.

nikt domá nie miał / áni ich czytał. Przydáie Suetonius / iż tenże Cesarz ine wszytkie kśiegi wieszczkow Láćińskie y Greckie popalić kazał; sáme Sybil zostáwił/y pilnie ie we dwu złotych skrzyniách/w kośćiele Apollinà chował.

14. *August ołtarz Chrystusow postáwił.* Suid: in verbo August. Nice: lib: 1. cap: 17. Ced: in comp: hist.

Z tychże wierszow Sybil one wyczerpnął táiemnice / o nowym Krolu ná zbáwienie świátu dánym / ktory sie miał z Dźiewice vrodźić. y postáwił mu ołtarz ábo obraz ná Cápitolium w Rzymie z tákim napisem: Ara primogeniti Dei. Co nápisał Suidás/ Nicephorus/ y Cedrenus: y ztąd do tego czásu ono mieysce w Rzymie / gdźie dźiś iest kośćioł Pánny náświętszey / zowie sie/ Ara cœli. Gdźie też widźiał ten Cesarz ná powietrzu w słonecznych pro-

nych promieniách pánnę z dźieciątkiem. Do czego mu y drugie obiáwienie pomogło/ iáko ćiż piszą / gdy tenże Cesarz/ Apollina swego Bogá / ktorego miał zá oycá/ iáko mowi Suetonius/ y ktoremu był w swoim pálacu kośćioł zbudował/ o niektore przyszłe wiádomośći pytał: odpowiedź odniosł / ktora sie ten tám czárt poniewolnie z Boskiego roskazánia potępić y wyznáć moc národzonego CHRISTVSA muśiał. Wiersze są Láćińskie odpowiedźi iego: Me puer Hebræus diuos Deus ipse gubernās : Cedere sede iubet,tristemq́; redire sub orcum. Aris ergo dehinc tacitus abscedito nostris : Dźiećię/ práwi/ Hebreyskie/ ktore bogámi rządźi sámo Bogiem będąc(to iest/ ktorego fałszywi bogowie iáko prawdźiwego Bogá słucháią) vstąpić mi / y wroćić sie do piekłá kazał. y przeto iuż milcząc od mego ołtarzá odchadzay.] To piszą ći ktorzy sie wyższey wspomnieli.

Suid: Niceph: vt supra.
Sueton: in August: cap: 94.
Czárt prawdę wyznáć muśiał.
Niceph: lib: 1. cap: 17.
Suid: in August.

15. To bárzo pewna/ iż máło co przed národzeniem CHRISTVSA, szátáni/ ktorzy Pogány zwodźili/ w słupiech y kośćiołách/ ktore im budowáli/ mieszkáiąc/ y tám im odpowiedźi ná ich pytánia zdrádliwe dáiąc/ á zá bogi sie máiąc/ zámilkli/ iż sie nikt dopytáć iuż v nich prorokowánia ich nie mogł. y nápisał Cicero o tymże Dyable Apollinie w Delphis/ do ktorego wszytek świát Pogáński ná pytánie y ofiáry iemu przychodźił/ te słowá: [Czemu w Delphis odpowiedźi boskich iuż nie mász/ nie tylo zá nászych lat/ ále y dawniey? Gdy ich (to iest wieszczkow) tym przypieramy: powiádáią/ iż stárośćią moc onego mieyscá wywietrzáłá / w ktorym zá dechem oney źiemie Pythia myślą wzburzona/ odpowiedźi czyniłá. Mniemał by / iż o winie y o potráwie iákiey mowią/ ktore stárośćią wietrzeią.] Ták Cicero żártowáł z onych Bogow/ ktorego gdyby byli Pogánie słucháli/ mowi Arnobius/ wygrána by nászá byłá.

Vstáły báłwochwalskie proroctwá gdy Christus przyść miał.
Cic. lib: 2. de diuin.
Aduer: Gentil: li: 3.

16. Stárzy y pierwszy Chrześćiánie/ bárzo mocno y potężnie Pogány w ich báłwochwálstwie tymi wierszámi Sybil przegániáli y przemagáli/ y iednego im Bogá práwego y Syná iego wćielonego/ y zá nie vkrzyżowánego/ z onych proroctw ich vkázuiąc. Bo sámi pismá onego wielką pilnośćią dochowáli/ sámi o prawdźie ich proroctw niepodeyzrzáney świádczyli. Y Cicero Sybille proroctwo przyznawáiąc o Krolu przyszłym/ ktoremu wszyscy posłuszni być/ dla záchowánia zbáwienia swego mieli/ opowiáda. Y Virgilius iáśnie mowi o przeczystey PANNIE/ y o krolestwie Syná Bożego wedle proroctwá Sybil onych. A y sámi Apostołowie święći/ tych Pogáńskich y Sybil świádectw ná vpámiętánie niewiernych vżywáli. Bo nápisał Clemens Alexándrinus Páwłá ś. słowá / ktorych ná piśmie nie mamy / ále ie ludźie z iego kazánia pámiętáli/ ktore tákie są: [Bierzćie (mowił Apostoł Páweł) Greckie kśięgi/ poznayćie Sybillę/ iáko o iednym Bogu dáie znáć/ y o tym co miáło być. Bierzćie Hidáspem/ á czytayćie/ á naydźiećie iáśnie opisánego Syná Bożego/ y iáko przećiw iemu wiele krolow powstáwáć mocą swoią mieli/ y przećiw tym/ ktorzy imie iego noszą/ y iemu wierni są / y o przyszćiu y ćierpieniu iego.] To ten stáry Doktor Clemens z kazánia Páwłá ś. przez podánie zostáwił. Był to Hidáspis iáko y Trismegistus medrcy Pogáńscy/ ktorzy duchem prorockim Bożym nádchnieni / Greckim pismem / nie tylko o iednym Bogu / ále y o Synu iego y Duchu ś. y o innych wiáry nászey táiemnicách pisáli y prorokowáli.

Sybil wierszámi Pogány przemagano.
Cicero 2. de diuin.
Iam redit & virgo redeunt Saturnia regna. Eglog: 4.
Páwłá S. słowá pamiętane o Sybillach.
Clem: Strom: lib: 6.
Hidáspis y Trismegistus.

17. Pisze Origenes/ iż dla tego nálegánia tym pismem Sybil/ pogánie zwáli Chrześćiány Sybillistámi. Y Iustinus męczennik świádczy/ iż Cesárze Rzymscy / widząc iáko pismem Sybil Pogány przekonywáli Chrześćiánie: zákazáli pod gárdłem áby ich nikt nie czytał/ tákże y tego Hidáspá y Trismegistá. Y ták one pismá poginęły/ á zwłaszczá / gdy Dioclecian Cesarz po wszytkim świećie palić ie kazał: iż ich dźiś ábo nie mamy / ábo co trochę v stá-

Sybillistámi zwano Chrześćiány.
Orig: contra Celsum lib: 5.
Iustin: orat: ad Anton: pium.

rych Doktorow náleśc sie ich słow może/ zwłaszczá v Láktánciuszá/ ktory pi-
sze/ iż zá iego czásu / (á żył około Roku Páńskiego 330.) Kumany Sybille
wiersze trwáły. Lecz nam stoi zá szkode / gdy mamy pismá Prorokow świe-
tych / ktore sie pilniey dochowáły / y poteżnieysza ná vmocnienie wiáry ná-
szey/ powage máią.

18. Rodzay P. IESVSA Messyaszá wedle ćiáłá opisuią Ewángelistowie/ vkázuiac iż był synem Dawidowym. Iáko y Anyoł go ták w onym do PANNY poselstwie zowie. A iż P. IESVS krwie ludzkiey nie wźiał iedno z przeczy-
stey mátki: pewna rzecz być muśi/ iż mátká iego MARIA byłá corká Dawi-
dowá / y ze krwie krolewskiey pochodzaca. Boby ináczey CHRISTVS
nie był Synem Dawidowym wedle ćiáłá. Co y po tym znáć/ iż Joseph oblu-
bieniec przeczystey PANNY / bedac tegoż domu Dawidowego/ z inszego poko-
lenia y domu/ iáko spráwiedliwy y práwá Bożego posłuszny/ żony sobie bráć
nie mogł. Bo ták P. Bog roskazał. A nie tylko z krolewskiego rodzáiu by-
łá / ále y z kápłáńskie°/ iáko tenże Anyoł mowi o Helzbiećie ktora byłá z corek
Aaronowych/ iż iey byłá powinna. Te dwoie pokolenia Aaronowe kápłáń-
skie y Judskie / ábo Dawidowe krolewskie / spolne małżeństwá miáły. Iá-
ko pismo o Ioiádźie nawyższym Kápłanie mowi / iż żone miał Jozábet /
corke Jorámá krolá / á śiostre Ochoziaszá syná iego : y dla tego / iáko sie
wyżsey o Máchábeyczykách rzekło/ kápłani iáko po mátkách z Dawidowe-
go potomstwá idacy/ ná stolicy Dawidowey máło co przed przyśćiem Chri-
stusowym śiedźieli.

Rodsay Páná ná-szego wedle ćiáłá. Math: 1.

Corká Dawidowá Pánná Mária.

Num: 36.

Pánná Mária y rodsáiu kápłáńskiego. 2. Par: 12.

19. Joáchim y Anná rodźicy byli przenaświetszey PANNY. Joáchim iáko
pisze Dámáscenus / był z rodzáiu Dawidowego krolewskiego / á Anná byłá
z rodzáiu Aaronowego kápłáńskiego/ iáko Hippolitus meczennik świádczy.
Co niektorzy mniemáli/ áby ś. Anná trzech meżow miáłá : to sie przyimowáć
nie ma / iáko rzecz bez żadnego gruntu. O czym sie przy iey żywoćie nápi-
sáło. A gdy w małżeństwie długo byli niepłodni / mowi Epiphánius / od
Bogá coreczke vprośili / y zwiástowánie o niey Anyelskie mieli. Co y Grze-
gorz Nysseński twierdźi.

Rodsicy Pánny naświetszey Ioáchim y Anná. Damasce: lib: 4. cap: 15. Hippo: apud Nicepho: lib: 2. cap: 3. Epiph: hær: 9. Orat: in Natali D.

20. O wychowániu tey przeczystey PANNY/ Nicephorus z Euodiuszá/ ktory
ná Antiocheńskie Biskupstwo po Apostołách nástapił/ te słowá/ kłádźie.
[Gdy miáłá trzy látá/ do kośćiołá ofiárowána iest/ y tám przy Páńskim przy-
bytku/ przemieszkáłá lat iedennaśćie / á potym z rak kápłáńskich Josephowi
do strażey daná iest. v ktorego gdy trzy mieśiace przemieszkáłá : ono wesołe
poselstwo od Anyołá przyiełá/ y vrodźiłá świátłość świátá tego / máiac lat
pietnaśćie/ 25. dniá Decembrá.

Wychowánie naświetszey Pánny. Lib: 2. cap: 3.

21. Był obyczay w stárym zakonie / oddáwáć dźiatki oboiey płći do kośćio-
łá / to iest do rak Kápłáńskich / z ślubu iákiego. iáko o tym iest o Annie y
Sámuelu w kśiegách Krolewskich świádectwo. Y było rodźicom wolno
ábo ie tám iuż ná służbie Bożey/ gdy sámi przyzwolili/ zostáwić: ábo pienia-
dzmi do pewnych lat wykupić/ iáko o tym práwo było Boże. Było też przy
onym kośćiele Sálomonowym wiele mieszkánia / ná tákie poślubione oso-
by/ ná niewiásty y ná meże osobno rozdźielone. W tákich komorách/ mowi
pismo / Jozábetá żoná nawyższego kápłaná Joiády/ w kośćiele Páńskim/
táiemnie do śiedmi lat przechowáłá / dla Atáliey okrutnice / brátá swego
Joásá. w tákich komorách y oná Anná wdowá mieszkáłá / o ktorey pismo
mowi: iż w kośćiele mieszkáłá we dnie y wnocy : to iest w tych przy kośćiele
przyśionkách y komorách/ ktorych tám było bárzo wiele/ ná rozmáite perso-
ny rozdźielne / y ná kápłany ktorzy z dáleká dla służby Bożey przychodźili /
y tám po kilku mieśiecy przemieszkiwáli/ á zás sie do miast swoich wracáli.

Oddawánie dziatek do kapłanow. 1. Reg: 1.

Leuit: 27.

Mieszkánia przy kośćiele. 4. Reg: 11.

Lucæ 2.

22. Jest y w kśiegách Máchábeyskich wzmiánká o Pánnách kośćielnych /

ktore

ktore ſie z Biſkupem Oniaſzem do modlitwy przećiw Heliodorowi ſchodźi-
ły. A ieſzcze y zá Moyzeſzá / gdy dom Boży był z namiotow y z ſkor / mowi
piſmo / były niewiáſty pilnuiace v drzwi przybytku onego / o ktorych ieſt też
wzmiánká zá Helego y ſynow iego/ ktore świátem wzgárdziwſzy/ ſłużby Bo-
żey pilnowáły. dáleko wiecey tákich było / gdy kośćioł táki zmurowány był
z ſwoimi dwory y mieſzkániem/ w ktorych/ iáko piſze Joſephus/ przy zburze-
niu Hieruſálem / dwoie ſie woyſká ſobie przećiwne záchowáć y ſtánowić
mogły. Nic w tym watpić nie potrzebá/ iż były iáko klaſztory v nas/ miey-
ſcá przy tym kośćiele ná białegłowy / y ná meżczyzny / ktorzy ſie ná ſłużbe
Bożą poślubiáli/ ábo do czáſu/ ábo do żywotá.

Pánny kośćielne. 2. Mach: 3. Exod: 38. 1. Reg: 2. Ioſephus antiquit: vt infra.

A te Pánny co do czáſu oddawáne były ná te nabożne do ſłużby Bożey 23.
mieyſcá: gdy látá miáły / kápłani ie oddawáli rodzicom / gdźie w małżeń-
ſtwo ſobie przyſtoyne wſtepowáć mogły. Jáko tá naświetſza PANNA od-
dána do ſwego domu/ zá Joſephá zmowiona byłá / z ktorym ſie ná ſpolna
czyſtość zmowiwſzy/ ono Anyelſkie zwiáſtowánie odnioſłá. Bo w tym nikt
watpić nie może/ iż przenaświetſza PANNA, záślubiona czyſtość y dźiewi-
ctwo ſwoie wiecznie oddáne P. Bogu miáłá. Co ſie z ſłow iey do Anyołá
bárzo iáśnie pokázuie/ gdy ná poſelſtwo ono o Synie przyzwolić dla poślu-
bionego dźiewictwá niechce; áż vpewniona zoſtáłá od Anyołá/ iż nie z mę-
żá / ále z Duchá ś. bez vłomności ſwego dźiewictwá powić Syná Bożego
miáłá. O czym śś. Doktorowie náſzy ſzeroko náuczáią/ Auguſtinus/ Nyſſe-
nus/ y inni. Joſeph też żadney inney nigdy oblubienice nie miał okrom tey /
ktora mu nie do małżeńſkiego łożá / ále do ſtrażey czyſtośći iey / dla ludzkiey
przymowki y podeyzrzenia w przeczyſtym rodzáiu / oddána byłá. Bo ácz
Ewángelia miánuie bráćia Chriſtuſowe/ ále nie z Jozwá/ lecz z innych po-
winnych Jozwowi / ábo y po mátce Páná náſzego/ ktorzy od śioſtr Anny ś.
pochodźili.

Záślubiona czyſtość mátki Bożey.

Rok Národzenia Páná y Bogá náſzego IESVSA CHRISTVSA.

1\. *Rok y czás Národzenia Páńſkiego.* Iren: lib: 3. cap: 26. Hier: in Ila: cap 21. Clem: Strom: lib: 1. Luc: 2.

ROk ktorego ſie Meſſyaſz CHRISTVS Syn Boży Bog y
człowiek práwy/ wedle człowieczeńſtwá z PANNY przeczy-
ſtey vrodził / áby odkupienie y zbáwienie náſze tu ná ziemi
ſpráwił / ták iáko piſze Ireneus y Jeronym ś. y Clemens
Alexándryiſki/ był czterdźieſty y pierwſzy pánowánia Oktá-
wiuſzá Auguſtá / ktory wſzytkim ná on czás napierwſzy po
Juliuſie z Rzymian/ ſam ieden władnał/ iáko ś. Lukaſz námienił/ mowiąc:
iż wſzytek świát popiſowáć ná pogłowny pobor roſkazał. Ten rok był po
fundowániu miáſtá Rzymſkiego śiedmſetny/ piećdźieśiąty pierwſzy/ iáko ná
on czás Rzymiánie liczyli. á Herodowego w Zydowſtwie krolowánia rok
29. á od poczatku świátá roku ſie dopytáć pewnego bárzo trudno. Jle v-
czonych y w piśmie biegłych / tyle rożności y mniemánia. te látá ináczey
Grecy / ináczey Rzymſki kośćioł / ináczey wedle Bibliey z Zydowſkiego ie-
zyká/ ináczey wedle śiedmdźieśiat przełożoney/ od ſtworzenia świátá liczy.
Wedle 70. liczy ſie lat od ſtworzenia świátá do CHRISTVSOWEGO ná-
rodzenia 4608. wedle náſzey Bibliey Láćińſkiey popráwioney lat 4022.

2\. *Mieyſce Národzenia Páńſkiego. Iáſkinia przy murach.* Hier: epiſt: 18. ad Marcellam.

Mieyſce národzenia Páná náſzego było Bethleem / iáko Ewángelia
oznáymuie / miáſto Dawidowe w ktorym ſie też Dawid vrodził. Ktore ná
págorku wzdłuſz zbudowáne/ przy końcu murách miáło iáſkinia kámienna/
w ktorey byłá ſtáynia/ iáko piſze Jeronym ś. y żłob w niey wykowány/ w kto-

rym było

rym było dźiećiatko P. IESVS od mátki w pieluchách położone. O tey ia-skini y S. Athánáſius powiáda y Dámáſcenus / ktora potym w wielkiey czći v Chrześćian byłá. A iż tám ná on czás w tey ſtáyni był woł y osieł / y to świeći oycowie twierdzą / y proroctwo o tym Jſáiaſzá przywodzą. Jáko tenże Jeronym / y Názyánzenus / y Nyſſenus / y Cyrillus. W tákiey pokorze y pogárdzeniu y vboſtwie Pan niebá y ziemie náſtáć / y ſwoy ná ziemi żywot záczać / dla nas ku przykłádu raczył.

Athan: ſerm: de Natiuit: apud Lipoman: Tom: 8. Damaſc: Carmine de Natali Chriſti. Hieron: epiſt: 27. Naz: orat: de Nata. Nyſſ: de Chr: gener. Cyril: Catech: 12.

Jáko ſie národzenie Páńſkie przez Anyoły y páſterze wziáwiło / piſze Ewángelia.

Rok Páńſki I. opuśćiwſzy przeſzłego roku ſześć dni. Auguſtá 42.

I. *Trzey Krolowie.*

O Obrzezániu Páńſkim piſze ś. Lukaſz. O trzech Krolách S. Máttheuſz. o ktorych to ſie tu dokłáda / iż byli z Arábiey pánowie wielcy / ktorzy ſie krolmi ſłuſznie zwáć mogą / iáko piſmo / przełożone y pány miaſt / krole zowie. Ták trzyma Theophyláktus y S. Leo y inni. A iż ie Máttheuſz ś. Magámi zowie / ktore ſłowo nie tylo czárownikom / áley vczonym y mądrym y Aſtrologom ſłuży: dáie ſie znáć / iż byli mądrzy / y we wſzelákich náukách y piſmách Pogáńſkich ćwiczeni. Bo mieli nieiákie / iáko ſie wyżſzey rzekło / o CHRISTVSIE y Bogu ktory ſie vrodźić ná ziemi miał / proroctwá. Acz też piſze Epiphánius / iż będąc z tey ſtrony Arábſkiey ktora zowią Mágodia / y od niey Magámi ſie zwáć mogli. O nich nápiſał Chálcidius Plátonicus te ſłowá vważenia godne: [Jeſt druga świętobliwſza hiſtorya / ktora o weſzćiu gwiazdy nieiákiey powiáda / ktora nie śmierći áni niemocy opowiádáłá / ále o przyzwoleniu Bogá czći godnego ná obcowánie z ludźmiy pomoc rzeczy ludzkich. Ktorą gwiazdę gdy w nocy vyźrzeli Cháldeyſcy mądrzy mężowie / około gwiazd dobrze ćwiczeni / ſzukáli świeżo národzonego Bogá / y nálazſzy on máieſtat dźiećinny / vczćili / y ofiáry tákiemu Bogu przyſtoyne oddáli.] To Pogánin z podánia ſtárych oycow miał.

Theoph: in Math: 2. Leo ſerm: de Epipha: 1. 2. 3.

Epiph: in compendio doctr.

Comment: in Platon: Timæum.

2. *Nie byli dwu lat ná drodze.*

A co mowią drudzy iż dwie lećie drogi mieli / á do Zydowſkiey ziemie ták nierychło przyiácháli: to nie ma być wierzono. gdyż wedle zwyczáiu Kátholickiego kośćiołá / trzymáć mamy: iż tego dniá ktorego ſie Pan náſz národźił / gwiazdá ſie im vkazáłá / á zaraz ſie zmowiwſzy y wypráwiwſzy do Jeruſálem / przyiácháli dniá trzynaſtego po Bożym národzeniu / iáko ś. Chryſoſtom / Auguſtin y Jeronym oznáymuią.

Chryſ: in Matth: 2. Aug: ſer: 2. de epiph. Hier: epiſt: 14. & 17.

3. *Do Egyptu vćiekanie.* Iſaiæ 19.

Tegoż roku vćiekáiąc przed Herodem Joſeph z dźiećiątkiem y mátką iego do Egyptu zábieżał. Co ſie tám dźiało z Pánem náſzym / żadney pewney wiádomośći nie máſz: okrom tego co Jſáiaſz dawno przedtym opowiedźiał: iż P. Bog w lekuchnym obłoku / to ieſt / w dźiećinney náturze ludzkiey / wniść miał do Egyptu / y zá tym poruſzone báłwany Egyptu y ſercá ludzkie ſtrucheć y przeſtráſzone być miáły. Dla tych ſłow Jſáiaſzá proroká / piſzą niektorzy / á zwłaſzczá Athánáſius y Origenes / y Euſebius / iż ſkoro wnieſiony ieſt Pan IESVS do Egyptu / dyabli z kośćiołow ich vćiekáli / y wſzytkich przeſtráſzyli / y ſłupy y báłwany ich vpadáły. Egypt wſzytkim Grekom y narodom wielką był przyczyną do czárow y báłwochwálſtwá y ſłużby dyabelſkiey. Bo z niego bárzo ćwiczeni około tych zabobonow wychodźili / Aſtrologowie / y Wieſzczkowie / y Philoſophowie. Ktore báłwochwálſtwo iż przyśćiem y náuką Páná IESVSOWą vpáść po wſzytkim świećie miáło: dla tego moc dźiećińſtwá y obecność Meſſyaſzá y Bogá náſzego dyabli w Egypćie vczuli. ktory prze-

Athan: lib: de incarnat: Verbi. Orig: homil: 3. in diuerſ. Euſeb: de demonſtrat: lib: 6. cap: 20.

ſtrách

ſtrách ná nie często y od Apoſtołow y męczennikow y innych świętych / gdy do ktorego miáſtá przychodźili / przypadał. O inych cudách w Aegyptćie zá przyśćiem tám Páńſkim / niepewne ſą powieśći.

4\. Herod pierwſzy obcy krol Żydowſki / iáko ſię rzekło / z narodu Pogáńſkiego będąc / bárzo chćiwy do pánowánia / y boiáźliwy názbyt o vtrácenie kroleſtwá / przez obiecánego krolá Żydowſkiego / o ktorym Prorocy piſáli / czuł ſię / y miał ná pieczy ſwe rzeczy. Wiedźiał to co ſię przy národzeniu Janá Chrzćićielá ſtáło / y co ludźie mowili / Meſſyaſzá ſię ſpodźiewáiąc. Bo ſię to iáko w iego domu y przy iego dworze dźiało. y był ná to czuyny / ſkądby ſię ziáwił národzony Meſſyaſz. A choć ſłyſzeć mogł o Zácháriaſie / o páſterzách / o Symeonie / o Annie / co mowili / y iákie głoſy miedzy ludźie puſzczáli: ále ſię tym nie ták bárzo poruſzył / do zábiegánia ſwoiey w krolowániu niebeſpieczności. Aż dopiero gdy ſię Krolowie wſchodni pokázáli / y do Jeruzálem miáſtá ſtołecznego beſpiecznie przyiácháli / o krolu ſię národzonym pytáiąc / á ſyny iego mniáiąc / gdy o gwiazdźie ná powietrzu widźiáney opowiádáli: poczuł ſię y o ſobie rádźić począł / pierwey chytrośćią y zdrádą z onymi Krolmi / á potym mieczem / y niewinney krwie dźiateczek rozlaniem.

Herod boi ſię dźiećięćiá Páná Iezuſá.

5\. Pobił dźiateczki od dwu lat vrodzone / áż do tych ktore ſię onego dniá rodźiły w Bethleem y w powiećie wſzytkim iego / chcąc miedzy nimi zámordowáć kroleſtwá ſwego przeſzkodę. Lecz prawie ſzálał y od rozumu odchodźił / gdy z Bogiem y proroctwy wſzytkimi walczyć chćiał / y iákie miało być tego Páná kroleſtwo / nie rozumiał. Chęć go oná do pánowánia záślepiáłá. O tym iego okrućieńſtwie wſzytko Rzymſkie páńſtwo / to ieſt świát wſzytek wiedźiał / y Pogáńſcy piſárze piſmem to wſławili. Auguſtus / mowi ieden / Ceſarz Rzymſki gdy vſłyſzał / iż y dźiatki dwuletnie pomordował / y ſyná ſwego zábił / rzekł: [Lepiey być v Herodá świnią / á niżli ſynem.] Bo v Żydow wieprzow nie iadano / y przeto ich nie zábijano. y ták ſię przyśćie ono y národzenie ná świát Meſſyaſzá / po wſzytkim świećie rozgłaſzało.

Pobićie dźiatek.
Szaleńſtwo Herodá.
Herod okrućieńſtwem wſławił Chriſtuſá.
Macrob: in Saturn: lib: 2. cap: 4.

6\. Mamy poważne Doktory y święte męczenniki / ktorzy to piſzą y twierdzą: iż tenże Herod Zácháriaſzá oycá Janá ś. Chrzćićielá zábić kazał: o to iż mu onego ſwego ſynaczká wydáć niechćiał. Bo niektorzy Pháryzeuſzowie y ſtárſzy Żydowſcy z onego iego dźiwnego národzenia / domniemawáli ſię / iż on był Meſſyaſzem. o czym ſłyſząc Herod / ſzukał go ná zgubę y śmierć: á gdy go doſtáć nie mogł / oycá iego zábić kazał: y zábity ieſt / iáko Pan náſz mowi / miedzy kośćiołem y ołtarzem.

Zácháriaſz od Herodá zabit.
Matth: 23.

7\. To twierdźi ś. Piotr męczennik biſkup Alexándryjſki (in regulis Eccleſiaſticis, quas ſexta Synodus approbauit) słowá iego ſą: [Herod gdy drugiego dźiećiątká ſzukał ná śmierć / y nie nálazł: oycá iego Zácháriaſzá zábił miedzy kośćiołem y ołtarzem. á on ſynaczek vćiekł z mátką Elżbietą.] Toż piſze Cyrillus Alexándryjſki / y Origenes / y Gregorius Nyſſeńſki / y Báſilius / y Epiphánius. Y trudno ináczey ony słowá Páná náſzego rozumieć: Przyidźie / prawi / ná was krew ſpráwiedliwa / ktora rozlana ieſt ná źiemi / od krwie Ablá ſpráwiedliwego / áż do krwie Zácháriaſzá ſyná Báráchiaſzowego / ktoregoście zábili miedzy kośćiołem y ołtarzem.] Nie może ſię to rozumieć o onym Zácháriaſzu ktory był ſynem Joiády. Bo y oycowſkie imię inſze v niego ieſt / y nie był on oſtátnim męczennikiem do onego czáſu kiedy to P. Chriſtus mowił. Bo po nim wiele innych Prorokow zábili Żydowie / á ten oćiec ś. Janá był oſtátni. Niech nam odpuśći ieden ś. Doktor / iż zá iego wykłádem nie idźiemy.

Petr: Alex: cap: 1. in regul.
Cyril: adu: antropom.
Origen: in Matth: tract: 26.
Nyſſen: de Chriſti Natiuit.
Baſil: de humana Chriſti generat.
Epiph: de vita & interitu Prophet.

8\. Tegoż roku powſtáłá Sektá Gálileyczykow / o ktorey ieſt w dźieiách Apoſtolſkich / w słowiech Gámálielá. O ktorey piſze Joſephus / iż Iudas Gaulanites z miáſteczká Gámálá / ten zmowiwſzy ſię z Sádochem Pháryzeuſzem /

Acto: 5.
Sektá Gálileyczykow.
Antiqu: lib: 18. cap: 1.

odwodźił od tego ludźie / gdy August Cesarz Rzymski pobor / iáko iest w Ewángeliey / po wßytkim świećie wybieráć kazał: áby poborow iáko ludźie wolni / nie dawáli: mieniąc iż ludowi Bożemu tey śię niewoley ćierpieć nie godźi. Dosyć sámemu Bogu dźieśięćiny dáwáć / y iego sámego Pánem zwáć / nie Cesárzá áni Herodá. y ták poburzyli ludźie / y wielką liczbę zá sobą poćiągneli / rozruchy ná vrząd czyniąc. A Rzymiánie woysko ná one postáli / y Judę onego buntownıká zábili / y iego náślądowce rozproßyli. Lecz Sektá tá po śmierći Judego trwáłá / y zwano ią Gálileyska. o ktorey mowi tenże Josephus: Miłuią / prawi / barzo státecznie wolność / y sámego tylo P. Bogá pánem zowią / y wolą vmieráć / y męki wielkie ćierpieć / á niżli człowiekowi śmiertelnemu ten tytuł dáwáć. O tey Sektćie iest wzmiánká v ś. Łukaßá / iż ludźie tákie y Piłat pobił y krew ich z ofiárámi zmießał. Ci też twierdźili / iáko piße Ekumenius / iż śię nie godźi zá Pogáńskie pány ofiáry czynić. Y dla tey Sekty Pan nąß y iego vczniowie iż byli z Gálileiey / mieli ná śię to podeyrzenie / iákoby zákázowáli pánom świeckim pobory dáwáć. y tym Pháryzeußowie kuśili Páná nąßego / ále ie dobrze odpráwił.

Zadnego pánem zwáć niechćieli. Iosephus ibidem & de bello Iudaico lib: 7. cap: 29. Lucæ 13. *Dla Gálileyskiey Sekty Páńska náuká ćierpiáłá.* Matth: 22.

9\. *Theodás.* Antiqu: lib: 20. cap: 2.

O Theodźe ktorego też Gámáliel w dźieiách Apostolskich wspomina / piße Josephus. Zá Stárosty Fadußá w Judei był nieiáki ßálbierz ná imię Theodás / ten wielki lud do śiebie ná to námowił / áby pobrawßy máietnośći swoie zá nim ßli do Jordanu rzeki / prorocką sobie dostoyność przypisuiąc / á to obiecuiąc / iż słowem rzekę onę rozdźielić miał / y przechod im łácny vczynić. y dáło mu śię wiele ludźi ná to námowić. Ale Fadus / náiáchał ie z rotámi konnemi / y wiele ich pobił / y poimał. sámego Theodę / poimánego śćiąć y głowę iego do Jeruzálem zánieść kazał.

10\. *Przemießkánie w Ægyptćie lat 7.* 4. Reg: 4.

Przemießkał Pan IESVS w Egyptćie lat śiedm / áż śmierć Herodá záßłá. gdźie z mátką swoią przeczystą wielkich niewczásow záżył. Ten Herod nim vmárł / wielkie y niesłychánę w domu swoim niepokoie y troski vczuł / ktorymi go P. Bog iáko okrutniká wielkiego y wilká ná ludzki narod / słußnie karał / iáko piße Josephus. Gdy w ćiężką y długą chorobę vpadł / dowiedźiał śię ná syná własnego Antipátrá / ktory po nim wstąpić ná krolestwo miał / iż go otruć chćiał / y poimanego pięć dni przed śmierćią zábić kazał / á przed tym kilá lat dwu tákże synow swoich Alexándrá y Aristobolá zábił. Sam też w onych troskách y chorobie teskniąc / przekłoć śię nożem chćiał / by mu go było nie odięto. A to go nabárziey boláło / iż rozumiał że śię Zydowie z iego niemocy y nießczęśćia rádowáli / y śmierći iego z weselem czekáli. y dla tego śiostry swey Sálomy y źięćiá Alexá prośił / y záklął iáko mogł namocniey: áby przednieyße Zydy / ktore iuż w więźieniu miał / skoroby duchá wypuśćił / pozábijáć kazáli / áby iego śmierć płákániem śię iákim vczćiłá. y ták pełny złośći y grzechow y iádu / ná P. Bogá śię y ná sady iego nie oglądáiąc / bez pokuty y nádźieie w rospáczy vmárł. O iego złośćiách y okrućieństwie pełne są kśięgi tego Josephá. Táki koniec máią okrutnicy ktorzy w ßczęśćiu bogámi śię być mniemáią / ná przyßłe swoie przygody niepomniąc: w ktorych gdy iáko ludźie vwiezną; bez ćierpliwośći y pokorney pokuty w rospácz wpadáią / y ná Bogá śię gniewáiąc / iż im tego co chcą nie dopuśći / giną. Zył lat 67. krolował 37.

11\. *Trwogi w domu Herodá przed śmierćią.* Ioseph: ant: lib: 17. cap: 8. *O śmierći Herodá.* *Koniec okrutnikow.* Ios: ant: libr: 17. cap: 12.

12\. *Archelaus Krol.*

Po iego śmierći / syn iego Archelaus iáchał do Rzymu do Augustá prosząc áby mu oycowskie krolestwo potwierdźił / ktore mu testámentem oddał. Brát też iego Herod Antipá o toż támże iácháwßy prośił. A stárßy Zydowscy z Jeruzálem do tegoż tákże Augustá 50. postow wypráwili / do ktorych ći co w Rzymie mießkáli Zydowie / ktorych było ná ośm tyśiecy / skupiwßy śię / prośili Cesárzá / áby im wedle ich praw żyć dopuśćił / á krolá im żadnego nie dawał / iedno sam ich krolem był / y one przez stárosty rządźił. Augustus

Zydowie niechćieli Krolá.

wßystkich

wßyſtkich wyſłuchawßy / ná trzy części ono króleſtwo rozdźielił. połowicę dał Archelauſowi / ále mu ſię królem zwáć nie kazał / iedno Tetrárchą: á drugą połowicę ná dwu bráty iego Herodá Antipę y Philippá rozdźielił. O czym y Lukaß ś. wzmiánkę czyni / ácz trochę pozniey gdy iuż Archelauſá było złożono y wygnano.

Rozdział króleſtwá Zydowſkiego.

Lucæ 3. 9.

Rok Páńſki 8. Auguſtá 49.

OSm lat máiąc PAN náß / ná dźiewiąty wroćił ſię do Zydowſkiey źiemie z Ægyptu / iáko piße Ewángelia. Joseph boiąc ſię Archelauſá / ktory oycowſkiego okrućieńſtwá náśládował / puśćił ſię do powiátu Gálileiey / y w Názáreth miáſteczku / v gory Tabor przemießkał / gdźie wychowány P. IESVS, od tego miáſteczká zwány był Názáreńſki. Dwá były powiáty ktore Gálilea zwano / ieden w Páleſtynie / ktory zwano Galilæa gentium, w pokoleniu Nephtálim / á drugi przy morzu Tyberiádim / ábo Genázáreth ieźierze w pokoleniu Zábulon / w tym było Názáreth iáko Jeronym ś. piße.

Matth: 2.

Wrocenie Páńſkie z Ægyptu.

Dwie Gálileæ.

De locis Hebra.

Rok Páńſki 12. Auguſtá 53.

GDy Bog y Pan náß CHRISTVS IESVS lat miał wedle człowieczeńſtwá dwánaśćie / záßedł z mátką ſwoią przeczyſtą y Josephem do Jeruzálem. Był obyczay ná on czás v Zydow y ich kápłanow y vczonych / iż nietylo po miáſtách w bożnicách ſwoich / ále y w kośćiele Jerozolimſkim / mieyſce pewne mieli do gadánia y rozmowy o zakonie Bożym y Piśmie ś. iáko Páweł ś. wſpomina. Nie náleźli mię / prawi / ábych z kim w kośćiele gadki czynił. Stárßy y vczeni / iáko piße ś. Ambrosius / mieli ná to ſtolice y Cáthedry / ná ktorych śiedźieli. O ktorych Pan mowi: Miłuią pierwße Cáthedry w bożnicách. á inni młodßy ławki rozłożone mieli / á podleyßy ná źiemi ná rogożách śiedźieli / ktorzy też mieli wolność mowić o rzeczách Boſkich / y pytáć ſię / á ná rozſądek ſię ſtárßych dáwáć. Ten obyczay tákich ſchadzek y rozmow świętych wprowádźił Páweł ś. do wiernych / iáko ſam o tym piße. Ná táką tedy ſchadzkę tráfić chćiał P. IESVS młodźieniaßek / y śiedźiał miedzy Doktorami w kośćiele / iáko piße Lukaß ś.

1.

Drogá do Ieruſálem.

Obyczay ſchadzek ná rozmowę duchowną.

Act: 24.
Ambr: in Epiſt: 1. Cor: 4.
Matth: 23.

1. Cor: 14.

Ktory też wßytkę młodość iego áż do lat trzydźieśći temi dwiemá słowy opiſał / y żaden inßy Ewángeliſtá nic nie przydał: [Szedł / prawi / z nimi / to ieſt / z Josephem y naświętßą mátką ſwoią do Názáreth / y był im poddány.] Poſłußeńſtwem á milczeniem y zátáieniem wßytká ſię iego młodość zámknęłá y zálećiłá. O cudách iego w młodośći y dźiećińſtwie prożne ſą powieśći. Boby ſię był iemi wſtawił á nic zátáił. Y Janáby był nie potrzebował / ktory zátáionego vkazał. Tákie przez cudá wſtawienie áż ſię do lat trzydźieśći ſłußnie odwlokło.

2.

Młodość Páná náßego zátáiona, dwiemá ſłowy opiſána.

O cudách w dźiećińſtwie.

Chryſoſt: in Ioan: homil: 20.

A iż Zbáwićiel wßytkiego świátá dorozßy rzemieſło z Josephem robił. O tym dáie znáć Márek ś. gdy ći co z nim w iednym mieśćie mießkáli mowili; iż to ieſt ćieślá / ábo inny ktory rzemieśnik. Co też Juſtinus męczennik twierdźi.

3.

P. Ieſus rzemieſło robił.

Iuſtin: de relig: Chriſt.

Rok Páńſki 16. Auguſtá 57.

ROku 16. Páná náßego / Archelaus od Zydow ſtárßych obżáłowány przed Auguſtem / y do Rzymu przyzwány / páńſtwo y wolność vtráćił. bo go ná wygnánie do Gálileiey poſłał / wßytko mu y ſkárby ktore miał pobrawßy / y cześć króleſtwá iego do Syriyſkiego ſtároſtwá przyłączył.

1.

Archelaus vtráćił Páńſtwo.

Ioſeph: libr: 17. cap: 15. anti.

2. *Smierć Iosephá oblubieńcá Pánny Máriey.*

O tym czásie Joseph oblubieniec naswiętszey mátki Bożey / gdy podobno P. IESVS wedle człowieczeństwá miał lat dwádzieściá / z tego świátá zszedł. Bo iákoż od Roku 12. żaden go Ewángelistá nie wspomina. Jáko długo żył ktore látá miał / gdy sie ostał oblubieńcem y strożem PANNY przeczystey / nic niewiemy. Domyśláią sie drudzy / iż nie ták stárym był / żeby nie mogł pracey domowey do żywności dosyć czynić. Drudzy rozumieią / żeby y po zmartwychwstániu Páńskim żywot sie iego przewlokł. Ale iákoby Pan mátkę ná krzyżu komu innemu / á nie iemu odlecał? Pewnieysza to iż iuż przedtym duchá był P. Bogu oddał.

3. *Smierć Augustá.*

Tegoż Roku 16. Páná nászego / Oktawianus Augustus on Rzymskiego Páństwá y świátá wszytkiego iedynowładzcá / koniec śmiercią miał / siedział ná Páństwie 56. żył siedmdziesiat piec lat / náde wszytkie Cesárze Rzymskie naszcześliwszy / y w obyczáiách znośny. áczkolwiek nim wszedł ná Páństwo tákie ktorż sam ieden władnął / w woynách sąsieckich wiele ludzi Rzymskich pobił / y wielką ich liczbę ze Włoch do inszych ziem máietności im pobrawszy powyganiał. Jáko y Virgiliusz Poetá nárzeka. O czego też cudzołostwach nápisał Suetonius. Tákiego pokoiu iáki zá iego czásow był / ledwie kiedy świát zażył. Co Pan Bog nie dla niego / ále dla Syná swego CHRISTVSA vczynił / áby w onym pokoiu po świecie wszytkim wstawiony w przyściu swym ná świát / został. Bo w pokoiu ludzie sie o nowinách pytáiąc / rychley sie ná vczonych spráwách y ludzkiey rozumney myśli przystoynych zábáwią.

Augustowe sąsieckie woyny.
Eglo: 1.
In August: cap: 59.
Pokoy nie dla Augustá ale dla Christusá.

4. *Práwá iego o małżeństwie y czystości.*
Dio lib: 56.

Ten August widząc iż w woysze Rzymskim wiecey było żołnierzow bezżonnych niżli żonátych: przymuszał karániem wszytkich do małżeństwá / áby sie R: P. w ludzie mnożyłá y kwitnełá. Jednák kto prawdziwie chciał w czystości żyć / tym sie nie przykrzył / y z onego ie karánia wyiął; á pánnom ktore w czystości pánieńskiey żyć / iáko one ktore Rzymiánie Vestales zwáli / miáły wolą / tákież przywileie dał iáko y małżonkom. Z czego zrozumieć káżdy może / iáko y Pogánie dziewictwo y powściągliwość czcili. Bo y v Grekow y v dzikich narodow / mowi ś. Jeronym / y v Poetow we czci wielkiey tá cnotá zostawáłá. A v Chrześcian iáko sławna czystość być nie ma / ktorzy sie przeczystey mátce Bogá nászego dziewictwu y żywotowi Syná iey Páná nászego wydziwowáć nie mogą / ktorego náśládowáć wedle powołánia swego káżdy wierny vsiłuie.

Cześć dziewictwá v Pogan.
Cor: Iouin; lib: 1.

5. Sueton: in Octau.
Iezyk Łáciński w powadze.
Sueton: in Tiberio.

Postáwił też był práwo Augustus / áby Grekowie Greckim á Rzymiánie Rzymskim iezykiem mowili. Zkąd sie dáie znáć / iż Grecki iezyk w Rzymie w zwyczáiu nie był. Bo pisze tenże Swetonius / iż Tyberius / ktory po Auguście nástąpił / ácz Grecki iezyk dobrze vmiał / iednák mowić nim niechćiał / á zwłaszczá w Senacie / gdzie gdy rzec miał Greckie słowo Monopolium, to iest / iedynokupstwo / odpuszczenia prosił. y żołnierzowi roskazał / áby po Grecku spytány / po Łácinie odpowiádał. Nie zlecáli y w Greciey vrzędow tákim ktorzyby po Łácinie nie vmieli / y po Łácinie wyroki do Greciey y Azyey dawáli. Zá pánowániem iezyk idzie.

Valer: Max: lib: 2. cap: 2.

6. *Porażká sá Augustá.*
Sueton: in Octau: cap: 32.
Dio lib: 56.

Ták długiemu y ták szcześliwemu pánowániu tego Augustá dziwowáć sie káżdy może / á iednák to szczeście iego przeplotło sie wielkim nieszcześciem áby sie nikt nie chlubił / á nie vbespieczał / á szcześciu świátá tego státku nie przyczytał. Bo roku pánowánia iego 53. á Páná nászego 12. w Germániey / wszytko woysko Rzymskie tego to Augustá / ná głowę stárte y pobite iest. A Hetman Varus vtráciwszy bitwę / sam sobie śmierć zádał / słusznie zá łakomstwo swoie karánie odnosząc. Bo będąc przedtym w Syriey Stárostá / nieznośne krzywdy y łupiestwá czynił sam siebie bogácąc / y w Germániey źle sie y niespráwiedliwie z podd ánymi záchował.

Rok Páński 16. Tyberiuszá 1.

Po Auguście / ná Cesárstwo Rzymskie wstąpił Klaudius Tyberius Nero / powinny Augustow / máiąc lat 55. y śiedział ná nim lat 22. Gwoli temu Tyberiuszowi Herod Antipá ktory iego łáskę ku sobie znał / záłożył miásto / iego imię iemu dawszy / Tyberiádę / v Jeziorá ábo morzá Genezáret / ktore też od onego miástá tym imieniem zwano / gdźie naczęśćiey Pan á Zbáwićiel nász przemieszkiwał. 1. *Tyberius po Auguśćie.* *Tyberiádis miásto* Ioseph: ant: lib: 18. cap: 3.

A przedtym też máło gwoli Augustowi Philip Tetrárchá Páneádę miásto nád wyśćiem Jordaná pobudowáł y Cesárea názwał. Ktora śię w Ewángeliey miánuie Cæsarea Philippi, ná rożność onego miástá / ktore pierwey Turris Stratonis zwano / ktorey Herod Askálonitá oćiec tego Philippá / Cesárea gwoli temuż Augustowi / pobudowawszy ią kosztownie / imię dał. Tá Cesárea nád morzem leży / y potym byłá głową wszytkiey Pálestiny. Tenże Philip gwoli corce Augustowey Juliey / Betsáidę ná brzegu ieziorá Genezáret pobudowáł / y miástem zacnym vczynił / imię mu dáiąc Julia. Tá byłá oyczyzná Piotrá ś. y Jędrzeiá y Philippá. 2. *Páneádá ábo Cæsárea.*

Miał ten Tyberius ná początku pánowánia / z wielkich y páńskich cnot zálecenie / á zwłaszczá z pokory / w onym świátá wszytkiego roskázowániu. wychwaláią go Pogáńscy pisárze. Zákazał áby go nikt pánem nie zwał / áni go zá Bogá miał / áni kośćiołá iemu budował. Y wyrok vczynił / áby żaden bez iego przyzwolenia obrázu iego nie stáwiał / przydáiąc / iż ná to przyzwolić nigdy niemiał. Pisze Tácitus / iż y onego tytułu przyimowáć niechćiał / gdy go oycem oyczyzny zwano. Zákazał áby nikt ná dźieie ábo imię iego nie przyśięgał / by dobrze Senat kazał. y mawiał często: wszytkie ludzkie rzeczy pewnośći nie máią: á im kto więcey dostáie / tym śię rychley ná śmiech ludźiom podáć może. 3. *Zálecenie Tyberiuszá.* *Pánem śię zwáć nie dał.* Sueton: in Tyber: cap: 27. Lib: 1. Anna. *Niestátek szczęśćia.*

Tenże zákazał / pisze Dio / áby nikt w szátách iedwábnych nie chodźił. w ták bogátym páństwie ktore świátá wszytkiego dochody miało / nie dopuśćił tego zbytku / wiedząc iż iest ná co innego w domu káżdego nakłády czynić. A v nas w tym niebogátym krolestwie nietylko sługi / ále y wozy y szkápy iedwabie pokrywáią. á domy y gospodárstwá vpadáią / vbodzy y poddáni głod y złupienie / y nágość ćierpią. Bać śię potrzebá wielkiey odmiány y karánia zá tę głupią pychę nászę. 4. Lib: 57. *Iedwábnych szat zákazał.*

Ná wieszczki / y práktytarze / y Astrologi / y czárowniki puśćił srogi wyrok / y wielkie á zacne ludźie o to pokarał. Gdy śię raz śniło temu Cesárzowi iż pewney osobie dáć mu pieniedzy niemáłą summę kazano: rozumieiąc iż przez czáry on sen nań puszczony był: człowieká onego ktory miał bráć pieniądze przyzwał / y skáráć go gárdłem kazał. Błazny y żártowniki z Rzymu wygnał / y tego rzemiesłá zákazał. Postánowił áby ná śmierć skazánego dźieśięć dni trzymano / áby śie falsz y omyłká / iesliby byłá w osądzeniu iego / odkryłá. 5. *Ná wieszczki, y Astrologi, y czáry wyrok Tyber.* Dion ibid. *Sen z czárow puszczony.* *Ná śmierć skazáne nie záraz gubić.*

Nieczystość pohámował / zwłaszczá miedzy Senatorskimi niewiástámi / y zyskowney nieczystośći zákázował. Co rozumiesz w tákim pánie iáko te wielkie cnoty po wszytkim świećie słynęły / y iáko iuż przyszćie Christusowe ná świát szátánowie z swymi grzechámi poczuli. Nie mogł ten Pogánin tákim być bez nieiákiego dáru Bożego / z ktorymi P. Bog / zá wysłániem ná świát Syná swego / był ná ludźie hoynieyszy. 6. *Nieczystość kárána.*

Gdy iuż Zydowskie krolestwo rozdźiałem onym ná trzy częśći osłábiáło / á Cesárze Stárosty swoie ná nim mieli: kápláństwo też nawyższe niszczáło. Bo Stárostowie kogo chćieli z niego spycháli / y kogo chćieli dawáli. Szátę onę kápłaná nawyższego / ábo ornat ktory iesżcze od Moyzeszá vczyniony ná 7. *O kápláństwie Zydowskim.* *Ornat nawyższe kápłaná dźiedziczny przywiley.*

BIBL. Z.N.IM. OSSOLIŃSKICH

puſzczy do onego czáſu trwał/ w moc ſwoię Rzymiánie wźięli. Był ten ornat iáko przywiley od Bogá dźiedźicznego kápłáńſtwá/ bez ktorego nawyżſzy kápłan ſłużyć v ołtarzá nie mogł. Były przy nim y drugie dwoie ochędoſtwá/ ktore zwano Rationale y Humerale, drogiemi kámieńmi oſádzone/ o ktorych perłách ábo kámieniách piſze Iosephus: iż miedzy nimi ná práwym rámieniu był kámień Sárdonix názwány/ ktory z śiebie promienie przy ofierze bárzo iáſne wypuſzczał/ ták iż z dáleká widźieć go káżdy mogł. A co dźiwniey/ przez kámienie drogie/ ktorych było dwánaśćie ná onym Rácionale ná pierśiách kápłaná nawyżſzego przy ofiárách/ gdy ná woynę ſzli/ oznaymiał im P. Bog zwyćięſtwá. Bo niż ſię woyſko ruſzyło/ ták wielka z nich świátłość wychodźiłá/ iż lud wſzytek poznáć mogł iż P. Bog wzywáiącym ſię pomoc ſwoim dáć miał. Y dla tego Grekowie/ ktorzy ſię wiárą náſzą/ mowi ten Iosephus/ nie brzydzą/ máiąc ten cud zá pewny bárzo/ ktorego nikt przeć nie mogł/ ono Rationale názwáli Oraculũ (to ieſt/ Boſkie ná pytánie odpowiedźi.) Iednák y ná onym Rácionale y ná onym Sárdomixie vſtał iuż był cud on/ od dwu ſet lat gdyſmy to/ mowi/ piſáli/ przetoż iż ſię Pan Bog rozgniewał dla przeſtępſtwá praw ſwoich.] To słowá tęż Iosephá.

Kámienie ná ornaćie.

Lib: 3. ant: cap: 9. Philo de monarch.

Cud ná kámieniách vſtał.

8\. *Wieżá Autonia ná ſchowánie ornatu.*

Herod wźiął ornat w ſwoię moc y wieżę.

Ná chowánie pilnie tey ſtoły ábo ornatu/ y tych dwu ochędoſtw kápłáńſkich/ piſze tenże: iż Hyrcanus kápłan nawyżſzy/ zbudował był mocną przy kośćiele wieżę/ ktore z támtąd czáſow ſwoich do ſłużby Bożey brał/ y tám ie zás ſkłádał/ ſam od nich klucze máiąc. (Co y potomkowie iego tákże czynili.) Ale Herod gdy ná kroleſtwo wſtąpił/ one wieżę w moc ſwoię wźiąwſzy/ on ornat w ręku ſwoich/ dla pewnieyſzego ſwego kroleſtwá miał. Toż vczynili Rzymiánie. A gdy czás tego był: śiodmego dniá przed świętem/ ná ktore w onym ornaćie nawyżſzy Biſkup ſłużbę Bożą ſpráwowáć miał: wydawał go Stároſtá Rzymſki/ á nawyżſzy Biſkup názáiutrz po świećie tám go zás ſkłádał. Co trzykroć do Roku bywáło. y ták w mocy świeckiey y Pogáńſkiey wſzytko ono doſtoieńſtwo nawyżſzego kápłaná zoſtawáło/ y bárzo/ iáko ſię rzekło/ niſzczáło.

Rok Páński 21. Tyberiuſzá 5.

1\. *Wygnánie Zydow z Rzymu dla iednego ſzálbierzá.* Ioſeph: ant: lib: 18. cap: 4. Tacit: lib: 2.

In legatione ad Caium.

W Roku Páńſkiego 21. w Rzymie Zyd ieden ſzálbierz y kłamcá ze trzemi towárzyſzmi tákimi iáko y ſam/ námowił zacną niewiáſtę Fulwią ná Zydowſki ſwoy zakon/ y rádźił áby do Ieruzalem wiele złotá y purpury drogiey przez nie poſłáłá. Co oni wſzytko ná zbytkách ſwoich potrawili. Mąż iey Sáturninus żáłował ſię o to ná Zydy przed Tyberiuſzem Ceſárzem/ ktory wſzytkich z Rzymu wygnáć roſkazał/ á cztery tyśiące przebránych rzkomo ná woynę/ do Sárdiniey poſłał/ áby tám złym powietrzem/ ktore ná wyſpie onym pánuie/ pozdycháli. y ták dla onych czterech łotrow wſzyſcy ćierpieć muśieli. Iednák potym/ iáko Philo nápiſał/ o ich niewinnośći lepſzą ſpráwę wźiąwſzy Ceſárz/ przywroćił ie do Rzymu y wolnośći. á to po śmierći Seiáná nieiákiego páná ſwego rádnego/ ktory do tákich y innych okrutnych á nieſpráwiedliwych poſtępkow/ Tyberiuſzá pobudzał/ y ták go odmienił/ iż od záczętych ſwoich cnot y łáſkáwego á ſpráwiedliwego pánowánia/ odſtąpił. Co ſię temu Seianowi źle zápłáćiło/ iáko ſię niżey wſpomni. Ták wiele pánom ná rádách y vrzędnikách należy.

2\. *Pilat ná Stároſtwo Ierozolimſkie poſłány.* Ioſ: lib: 18. cap: 3.

Roku Páńſkiego 28. ná Stároſtwo Ierozolimſkie y źiemie oney Zydowſkiey po Váleriuśie Gratuśie/ wſtąpił Pontius Pilat/ ktory był ćiężki Zydom/ y trwał ná tym vrzędźie lat dźieśięć.

Rok Páński 31. Tyberiuszá 15.

1\. Rok przyiemny y Láto miłościwe. Isaiæ 61.

NAczał śie rok on/ o ktorym prorokował Isáiasz/ Láto miłościwe/ czás łáski y vbłagánia/ ktorego śie rozgłaszáć Ewángelia/ ná zbáwienie świátá wszytkiego poczelá. Gdy śie Jan przesłánice nawyższego z niebá posłá/ z puszczey vkazał/ y pálcem swoim báránká/ ktory głádzi grzechy świátá oznaymił: gdy mistrz nawyższy z niebá náuke swoie rozśiewáć y do niey vcznie zbieráć poczał. O czym iż czterzey Ewángelistowie wypisáli: nie miánuiac iásnie co śie ktorego roku działo: tu śie potrosze zebráć w kupe może/ co oni osobno káżdy z Duchá ś. pisząc bez porządku lat powiedźieli. A może śie też co ku obiáśnieniu słow ich z pomocą Bożą przywieść.

2\. Lucæ 3. Krolestwo ná czterý częśći.

Gdy Lukasz ś. rok ten opisuie/ dla pewności rzeczy tych ktore śie działy/ miánuie 15. rok Tyberiuszá Cesárzá/ miánuie y dźielnice krolestwá onego Dawidowego iuż vpádłego/ y osoby ktore ná nich śiedźiáły. Ná cztery częśći iuż rozdźielone ono páństwo od Rzymian było/ á ná żadney nikt z domu Dawidowego y ze krwie iego nie pánował. Bo iedne część Piłat od Rzymian y z nią Jeruzálem miásto nagłownieysze trzymał. Drugą Herod ktorego Antipą zwano/ ktory ś. Janá śćiął/ y z Páná śie nászego násmiał/ syn onego okrutniká y morderce niewinnych dźiatek/ ktoremu śie Gálilea dostáłá. Trzećią miał brát iego rodzony Philip Jturea y Tráchonitide/ ktoremu żone własną ten brát Herod wydárł. A czwartą część krolestwá onego trzymał Rzymiánin nieiáki Lisániás/ ktorą od miástá Abile Abiline zwano. Námieniło śie wyższey/ iż ten czás był do przyśćia Messyaszá z proroctwá Jákobá Pátriárchy náznáczony/ gdy z domu Judy y ze krwie Dawidowey/ páństwo ono do obcych wypádło.

3\. Iáko rozumieć o dwu Biskupiech v ś. Lukaszá. Num: 11. Antiqu: lib: 14. cap: 17.

A iż Lukasz ś. dwu nawyższych biskupow miánuie/ nie dla tego to czyni/ iżby dwá záraz byli nawyższy: Ale iż Annasz był przełożonym nád onym Concilium ábo rádą/ ktore Synedrim zwano. W ktorey było vczonych y przebránych do wykłádu zakonu y vspokoienia rożnic w nim/ y do spraw innych kośćielnych osob 72. wedle stárey vstáwy Moyzeszowey. o czym pisze Josephus. y dla tego Páná nászego ná mecc iego/ pierwey do Annaszá wiedli/ iáko do sędźiego y nawyższego kápłaná około náuki. y przeto iáko Jan ś. pisze/ o náuke go y vcznie pytał. Lecz sam Cáiphasz był nawyższym biskupem/ bez ktorego y Annasz nic kończyć y sądźić nie mogł. y ktory sam/ á nie Annasz v ołtarzá/ w onych Aaronowych vbiorách ofiárował y służył. Czego gdy ktory dla pewnych przyczyn vczynić nie mogł/ ná dźień mu tylo ieden/ namiestniká dawano/ iáko pisze Josephus/ ktory zań ofiárował/ á záraz názáiutrz on vrząd skłádał/ ktory śie do tegoż nawyższego biskupá wracał.

Ant: lib: 17.

Przetoż stáć to nie może/ iáko drudzy mowią/ áby Annasz y Cáiphasz ná przemiány z sobą biskupstwo nawyższe trzymáli. Sam Cáiphasz nawyższym był biskupem y długo. á Annasz nád Synedrim nawyższym był kápłanem. Miáło ono Concilium Synedrińskie wielką moc y ná krole/ ktorych wyroki psowáć mogli: ále ie iuż był osłábił krol pierwszy Herod/ gdy go o coś sądźić chćieli/ wiele z nich pozábiiawszy/ y poodmieniawszy ná zmocnienie pánowánia swego.

Concilium Synedrińskie.

4\. Mieszkánie Janá świętego. In prat: Spir: cap: 1.

Janá ś. mieszkánie od dźiećiństwá ná puszczy/ gdźie było nie wypisáli Ewángelistowie. Jest tylo iedná powieść z Zophroniuszá/ iż to mieysce y reiáskinia w ktorey Jan ś. iuż chrzcząc nád Jordanem przemieszkiwał/ zwano Sapsas, gdźie ieden pustelnik miał obiáwienie/ iż tám P. IESVS Janá ś. náwiedzał.

5\. Jan Chrzćićiel przodek pustelnikow.

O Janie Chrzćićielu nápisał ś. Chrysostom y ś. Jeronym/ iż był przodek pustelnikow y mnichow/ gdy mowi Chrysostom: [Jáko kápłanow

przodkowie

Chrysost: in Matth: Homil: 1. Hier: Epist: 22.

przodkowie są Apostołowie: ták pustelnikow ábo mnichow przodkiem iest Jan Chrzćićiel. y indźiey mowi: Vważćie mniszy dostoynosć swoie. Jan przodkiem iest náuki wászey/ on mnichem ktory sie vrodźił/ on ná puszczy żyie/ ná puszczy sie vchował.]

Sam Piotr ręką Páńską ochrzczony, á on insze Apostoły chrzćił.

Clem: Alex: lib: 5. cap: 13. Apud Nicep: lib: 2. cap: 3.

Ioan: 4.

6. Tegoż roku Zydowie/ ábo ono Concilium Synedrin/ do Janá ś. posły wyprawili. A gdy P. IESVSOWI minęło lat 30. á zaczął sie rok 31. od Janá ochrzczony/ y ná puszczy poszcząc dni 40. od czártá skuszony był. ná wzor postu iego/ post wielki od Apostołow vstáwiony kośćioł ś. záchowywa. Tegoż roku cudá czynić y vcznie zbieráć począł. y Piotrowi kámień zá imię dał/ y sam go ręką swoią ochrzćił/ iáko pisze Ewodius Antiocheński biskup/ ktory po Pietrze ś. ná tey stolicy śiedźiał/ y Clemens Alexándryski. A ś. Piotr inne zás towárzysze chrzćił: iż iuż nie Christus/ ále vcznie iego chrzćili/ iáko Jan ś. pisze. Cudá ktore P. IESVS roku tego czynił/ Jan ś. nawięcey wypisał/ á inni ie Ewángelistowie opuśćili. Ná vczćie małżeńskiey wino z wody vczynił/ ktory cud pierwszym Jan ś. zowie. y wiele innych ná Wielkanoc tegoż roku vczynił cudow/ y z kośćiołá/ vczyniwszy bicz z powrozkow/ nieucżćiwe

Więźienie Janá ś.

Lib: 18. cap: 7.

Matth: 4.

Abágarus list pisze do P. Iesusá.

Euseb: lib: 1. ca: 13.

7. wygnał. W tenże czás Nykodym do Páná nászego w nocy ná náukę przyszedł. Herod Antipá dał do więźienia Janá Chrzćićielá. Sámáritanká náwrocona/ y w Sámáriey Pan przemieszkał/ y wracáiąc sie do źiemie Gálileyskiey/ syná krolewicowego vzdrowił/ y innych tám wiele cudow nád chorymi czynił. ktore gdy sie po Syriey rozsławiły/ iáko pisze ś. Máttheusz: Abágárus krol Edessy w Syriey list do Páná IESVSA pisał/ ktory/ iáko mowi Eusebius z dźieiow onego miástá/ ktore sie áż do iego czásow chowáły/ wypisány iest/ záraz y z tym listem ktory mu P. IESVS odpisał. Słowá Abágárá są te:

8. Abágárus Kśiążę Edessy/ Zbáwićielowi łáskáwemu/ ktory sie ná gránicách Jerozolimskich w ćiele ziáwił/ pozdrowienie. Vsłyszałem o twoiey mocy y leczeniu ktore bez lekarstw y źioł czynisz. Slepym/ iáko iest sławá/ widzenie dáiesz/ y chromym chodzenie/ y trędowáte oczyśćiasz/ duchy gniewliwe y czárty wymiátasz/ y stáre niemocy vzdrawiasz/ y vmárłe do żywotá wrácasz. Co gdym o tobie słyszał/ myśliłem iż iedno z tych dwu prawdá być muśi: ábo iesteś Bogiem y z niebieskiches wysokośći zstąpił: ábo przynamniey Synem Bożym/ ktory ták dźiwne cudá czynisz. y dla tego to do ćiebie piszę/ bárzo ćię prosząc/ ábyś do mnie przyszedł/ á niemoc tę/ ktora mię trapi y męczy/ vleczył. Słysze iżći sie Zydowie złośliwie sprzećiwiáią/ y chcąc co złego vczynić. Mam miásto máłe ále ochędożne y zacne/ obiemá może dostáteczne potrzeby dáć.] Poty ten list. A Pan IESVS przez tegoż postá Anániaszá ták mu odpisał:

9. Abágáre szczęśliwy iesteś/ ktoryś mnie nie widząc w mię vwierzył. Bo ták o mnie pisano: iż ći ktorzy mię widźieli nie vwierzyli/ á ktorzy mię nie widźieli vwierzą/ y żywotá dostáną. Co piszesz iżby rad ábych do ćiebie przyszedł: te rzeczy dla ktorychem posłány iest/ y ktore odprawowáć mam/ tego mi nie dopuszczą. Ale gdy ie odpráwię/ á do tego ktory mię posłał odeydę/ y gdy wźięty tám będę/ poślę ktorego z vczniow moich do ćiebie/ ktory niemoc ktora ćię trapi vleczy/ y żywot tobie y twoim przyniesie.

Ephrem in testamento.

Twarz P. Iesusowá ná płotnie.

10. O tych listách ś. Ephrem tegoż miástá Edessy Diákon dáie świádectwo. y wiele stárszych tey powieśći o tych listách wierzyli. A zwłaszczá iż iest wiele wielkich świádectw/ o tym/ iáko ten Abágárus málárzá do źiemie Zydowskiey posłał/ áby twarz Páná nászego wymálowáć mogł. w co gdy tráfić nie mogł/ sam P. IESVS płotno do swey twarzy przyłożywszy/ obraz twarzy swey ná niey wyráźił. O tym obráźie w Edesśie wielkie y wiáry godne są świádectwá/ iáko cudá przezeń P. Bog czynił. y pisze o nim Euágrius. y ná

siodmym

śiodmym Zborze hiſtorya o nim świeći Oycowie przyieli. y Dámáſcenus bárzo twierdźi. A Grekowie święto o tym obráźie máią 17. Kalendas Septembris, iáko ieſt w ich Menologium, to ieſt co my zowiem Martyrologium. Nicephorus też o tym piſze. y Adrianus Papież piſząc do Károluſá wielkiego dáie znáć / iż tá hiſtorya o obráźie do Abágárá od Stepháná Papieżá ná Concilium Rzymſkim przyieta ieſt. Jáko ieſt z Edeſſy ten obraz do Cárogrodu przenieśion / y iáko Philippikus máiąc go ná woynie / wielkie woyſko Perſkie poráźił: niżey ſie ná ſwym mieyſcu powie.

Euag: hiſt: lib: 4. cap: 26. Damaſc: lib: 4. cap: 17. Niceph: lib: 2. cap: 7.

II. *Obraz Páná Ieſuſow w Cesáriey.* Euſeb: lib: 7. cap: 14.

Vzdrowienie krwią płynącey niewiáſty w tenże rok idźie. O ktorey Euſebius piſze / iż ná pámiątkę dobrodźieyſtwá Páńſkiego w Cezáriey z ktorey rodem byłá / poſtáwiłá obraz miedźiány Páná IESVSOW, v ktorego obrázu nog / źiołko iákieś wyraſtáło / ktore wſzytkie niemocy leczyło. Ten obraz / powiáda / trwał do náſzey pámięći. y iam nań / tám iácháwſzy / oczymá ſwemi pátrzył / mowi Euſebius.

Wſkrzeſzenie też oney pánny / y inne cudá P. CHRISTVS tegoż roku czynił. O ktorym roku nápiſał Epiphánius / iż był rok przyiemny o ktorym prorokował Izáiaſz / ktorego nikt náuce P. IESVSOWEY nie przygániał / áni Zydowie / áni Grecy / áni Sámáritani / áni kto inny. To mowi Epiphánius. Acz y tego roku były y ſprzećiwienia / y pogrożki ná śmierć od Pháryzeuſzow o Pánie y obmowy: ále iáwney nieprzyiáźni nie było / ták iáko wtorego roku / y trzećiego y ná czwarty.

In Panario lib: 1.

Rok Páńſki 32. Tyberiuſzá 16.

I. *Wtora Wielkanoc.* Iren: lib. 2. cap: 10. Ioan: 5.

W Drugim Roku P. IESVS kazánia ſwego / gdy przyſzedł ná drugą Wielkanoc do Jeruzálem / iáko Jan ś. piſze / onego chorego 38. lat / vzdrowił / iáko dáie znáć Ireneus / iż to wtora byłá Wielkanoc. á gdy onemu vzdrowionemu nieść do domu pośćiel w święto kazał / zá to miał od Zydow wielkie prześládowánie. Az miáſtá wyſzedſzy tákże w święto / gdy vczniowie iego kłoſy ná polu rękomá tárli y źiárná iedli / tákże ſie ná Páná o to oburzyli. W drugie tákże święto ſuchą rękę iednego / Pan zleczył / o ktorym ś. Jeronym mowi / iż był málárzem / y wołał ná Páná: ręką żywnośći ſzukam / proſzę ćie IESV miły / vzdrow mi tę rękę / ábych ſromotnie chlebá nie żebrał. To ś. Jeronym wźiął z Ewángeliey Názárenow. Rozſyłał Pan Apoſtoły ſwoie ná opowiádánie Ewángeliey / dáiąc im moc ná czárty y ná niemocy / áby ie od ludźi odganiáli / y inne ſpráwy y cudá y náuki Páná náſzego tego roku czynione wypiſáli Ewángeliſtowie.

Suchey ręki málarz. In Matth: 12.

Rok Páńſki 33. Tyberiuſzá 17.

I. *Rok trzeći Páná náſzego.* Hier: in Rufinum.

TEgo Roku kazánia PANA náſzego / Jan Chrzćićiel od Herodá Antipy śćiety ieſt. Głowę iego / mowi Jeronym ś. oná lotryni cudzołożnicá v śiebie zátrzymáłá / y ięzyk w niey iglámi kłołá / nád mową ſie oną iego prorocką / ktora wſzeteczność iey karał / mſzcząc. Ciáło wyrzucone vczniowie w Sábáśćie / to ieſt / w Sámáriey / ktora iuż nie pod Herodem / ále pod Stároſtą Rzymſkim byłá / pogrzebli. Bo śćięty ieſt w Gálileiey w Mácheruncie zamku / gdźie ćiáłá / áby y po śmierći iákiey mu wzgárdy nie czyniono / grześć niechćieli. Jednák ſie Herod y po śmierći bał ś. Janá / gdy ſłyſząc o Pánie IESVSIE iż cudá czynił / rozumiał / iż to był Jan Chrzćićiel ktorego on zábił / á iż zmartwychwſtał. Ták wiele o iego świątobliwości trzymał. Lecz człowiek bárzo głupi był / ktory przez dwie lećie / nim Janá śćiął / o Chriſtuſowych cudách zá

Sćięcie Janá ś. Ioſephus lib: 18. cap: 7.

Herod głupi.

żywotá ieſzcze Janá ś. nie ſłyſzał / gdyż w iego dźierżáwie Gáliłeicy Pan IESVS nawiecey przemieſzkiwał y cudá czynił. Powiádáią drudzy / iż w ten czás woyne wiodł z Párthy / y o CHRISTVSIE wiedźieć nie mogł. Joſephus Żydowin chwali bárzo Janá świetego / brzydząc ſie Herodowym okrućieńſtwem: y ten grzech iego zá przyczyne kłádźie / iż od Párthow porażony był ná woynie. o innych ſpráwách tego roku y cudách y náukách Páńſkich czynionych / piſzą Ewángeliſtowie.
Lib: 18. cap: 7. Antiqu.

2. *O Seianie.* Dion hiſt: R. cap: 58. *Odmiáná ſzczęśćia świeckiego ſroga.*

Tego Roku w Rzymie ſtráſzliwy y przedźiwny przykład odmiennego ſzczęśćia świeckiego pokazał ſie / y świát wſzytek záſtráſzył. Był niciáki Seianus v Tyberiuſzá Ceſárzá w wielkiey czći y ná wyſokich vrzedách y doſtoieńſtwách wynieśiony / y v ludźi po wſzytkim páńſtwie Rzymſkim wſławiony / ták iż mu iáko Bogu ofiáry pogáńſtwo ono czyniło / y ná ſzczęśćie iego przyśiegáli. Tákże iáko Ceſarz ná woźie złotym woźić ſie kazał / y ná liśćiech poſpolitych przy Ceſárſkim imieniu iego też imie kłádźiono. A gdy Ceſarz Tyberiuſz ná wyſpie Cápreey wczáſow ſwoich y ochłody záżywał: on w niebytnośći iego w Rzymie / onym ſzczęśćiem vwiedźiony / nieoſtropnie wymowił / iżem ia Ceſarz á Tyberiuſz ſprawcá Wyſpy iedney. O czym ſie dowiedźiawſzy Tyberiuſz / nápiſał liſt zápieczetowány do Senatu / ktory do reku Seianá poſłał / roſkázuiąc áby go ſam w rádźie Senatorom oddał. Mniemał Seianus że go Ceſarz ná wietſze vrzedy y doſtoieńſtwá podwyżſzyć kazał. Ale gdy liſt przy nim w Rádźie czytano: vſłyſzał iż go Tyberiuſz poimáć y zábić roſkazał. Záraz go poimano y w więźieniu ścieto / y ćiáło iego ná rynek wyrzucono / y oſekámi wlóczono. y trzy dni lud powlaczániem ćiáłá iego vragáiąc ſie z niego / krotofile záżywał / á potym go w Tyber rzeke wrzućili. A ſyny iego tákże pozábiiano. á co wymowić brzydko y ćiężko / corke iego zmowioną zá wielkiego páná / pierwey kát poſromoćił nim ią śćiał. O iáko wielkie świádectwo odmiennośći y nieſtátku rzeczy ludzkich. Jákoż kto ma ſzczęśćiu pochlebnemu y zdrádliwemu dufáć? Ná coż ſie tu może ſpuśćić? Buczny y niemądry vmiey ſie w ſzczęśćiu vniżáć / á ná tákie vpadki pámietáć.
Lib: 7. cap: 4. O tym Seianie nápiſał Oroſius / iż gdy Tyberiuſz Páná náſzego IESVSA, ſłyſząc o cudách iego wielkich / chćiał miedzy bogi policzyć: on ſie ſprzećiwił / y w Senaćie odrádźił. Acz / iáko drudzy vkázuią / pozniey ſie to y po śmierći
In legat: ad Caium. Páná náſzego dźiało. iáko ſie niżey wſpomni. Piſze y Philo iż ten Seianus był Żydom y narodowi ich wielkim nieprzyiaćielem / y z iego potwarzy / ktore ná nie kładł / wygnáni z Rzymu byli: á po śmierći iego byli zás do wolnośći od Tyberiuſzá przywroceni / iáko ſie wyżſzey námieniło.

Rok Pán: 34. Tyberiuſzá 18.

1. *Trzećia Wielkanoc.*

Trzy kroć Mágdálená Páná oleykámi polałá. Lucæ 7. Ioan: 12. Marc: 14.

NAſtepuie Rok meki Páná náſzego IESVSA CHRISTVSA, w ktorym przed Wielkanocą Lázárzá wſkrześił: z ktorym v ſtołu iadł / gdy mu w Betániey śioſtry wieczerzą ſpráwiły / iáko Jan ś. piſze / gdźie Mágdálená drogim go oleykiem iuż to raz trzeći pomázáłá. Bo pierwſzy raz to vczyniłá v iednego Pháryzeuſzá Symoná / iáko Łukaſz ś. piſze / gdy nogi pomázowáłá y włośámi ſwymi śćieráłá. Drugi raz w domu Marthy śioſtry ſwey / iáko Jan ś. powiáda. A trzeći raz w domu Symoná Tredowátego / iáko Márek ś. piſze. Potym Páná wielki lud do Jeruzálem prowádźił / ſłyſząc o wſkrzeſzeniu Lázárzá / y krolem go ſwoim przywitał / wołáiąc Oſánná. Drzewo figowe Pan przeklął / z Pháryzeuſzámi o poborze / y z Sáduceuſzámi o zmartwychwſtániu rozmowe miał. Oſtátnią wieczerzą czynił / po ktorey ofiáry nowego zakonu w Sákrámenćie przenaświetſzym / w ktorym nam prawdźiwie ćiáło y krew

ſwoie

swoie postánowić raczył/ á potym w Roku 19. Tyberiuszá Cesárzá one wszytkiemu świátu zbáwienną śmierć dobrowolnie ná okup grzechow ludzkich podiał/ zá nas sie ofiáruiąc/ y gniewu Boskiemu dosyć czyniąc/ ábyśmy do łáski Bożey y dziedzictwá niebieskiego przychodzili. A vmárwszy/ zmartwychwstał dniá trzeciego/ y vkázuiąc sie często swoim przez dni 40. w niebo wstąpił dniá 40. po zmartwychstániu/ y tám nas do tego krolestwá wzywa y ciągnie/ ábyśmy z nim wiecznego pokoiu y odpocznienia záżyli. O czym w ś. Ewángeliey wielkie pociechy mamy. y świętych Doktorow wykłády/ ktore sie tu nie kłádą.

Tego wieku żył on Josephus Zydowin/ ktory historią Zydowską pisał/ ktorego Jeronym ś. Liwiuszem Greckim ku czći iego názwał/ y inni go máią zá przedniego onych wiekow historiká. Ten widząc co sie w tych czásiech v Zydow działo: z niewiernośći y ślepoty Zydowskiey/ dzieiow o Christusie Pánie nászym nie pisał/ ále ich chcąc y vmyślnie zámilczał. A iednák przyćiśniony prawdą y wszytkiego świátá wiádomośćią y wstydem/ muśiał niektore słowá nápisáć/ ktore Chrześćiánom wielką pociechę czynią/ ktore sie w tey iego historiey náyduią. N Eusebius ie w swoiey kośćielney historiey położył/ á są tákie: [Tego/ prawi/ czásu był IESVS mąż mądry (ieśli sie go mężem zwáć godźi/ bo był cudotworcá y doktor tych ktorzy rádźi prawdę przyimuią/ y miał wiele náśládownikow y z Zydow y z Pogan) Christus ten był/ ktorego od nászego narodu przełożonych obżáłowánego Piłat ná krzyż osądźił. iednák go miłowáć nie przestáli/ ktorzy ná początku poczęli. Bo sie im żywym dniá trzećiego vkazał/ ták iáko z Bogá o nim Prorocy to y inych wiele rzeczy dziwnych przepowiedźieli. y do tego dniá Chrześćiáński rodzay od niego názwány nie vstáie.] Poty iego słowá/ ktore znáć nierad wypuśćił/ będąc nieżyczliwym Chrześćiánom. Tego świádectwá Josephowego o Christusie Pánie nászym gdy w Rzymie w stárych księgách iego/ z Greckiego ná Zydowski iezyk przełożonych szukano: nálázło sie od Zydow wyskrobáne y wymázáne. Ná co sámá oná kártá wołálá. A gdy tenże Josephus/ zburzenie miástá y krolestwá onego swego od Wespásianá y Tytusá/ wypisuie: przyczynę onego ich vpadku dáie te/ iż zábili niewinnego y świętego człowieká/ to iest Jákubá/ ktory był Apostołem Christusowym. A o zámordowániu Páná nászego w ktorym niewymownie więcey zgrzeszyli/ nic nie mowi. Przeto sie nań Egesippus nie ten ktory bliski był czásow Apostolskich/ ále inny ktory żył po Constántinie/ żáłuie/ iż więcey w powieśćiách swoich słow ozdobnych/ á niżli prawdy y nabożeństwá pilnował/ á sam płácząc vpadku Jerozolimskiego/ przyczyny sie prawdźiwey domyślić nie mogł/ ábo wiedźieć o niey niechćiał.

Ten Egesippus ktory sie tu wspomniał/ położył w pisániu swoim list Piłatá do Cesárzá Claudiuszá/ to iest/ Tyberiuszá ktorego też Claudiuszem zwano/ ktory sie tu położyć godźi/ y táki iest. [Niedawno sie przydáło/ czegom sam świádom/ iż sie Zydowie sámi y potomki swoie okrutnym potępieniem/ dla zazdrośći pokaráli. Mieli obietnice oycow swoich/ iż im Bog posłáć miał z niebá Swietego/ ktoryby krolem ich słusznie zwány był/ y obiecał im go posłáć przez Pánnę ábo dźiewice ná źiemie. Tego/ zá mego w Judskiey źiemi vrzędu/ Bog Zydowski gdy posłał: widźieli iż ślepe oświecał/ trędowáte oczyśćiał/ záráżone powietrzem leczył/ dyabły z ludźi wyganiał/ vmárłe wskrzeszał/ wiátrom roskázował/ po wodźie suchemi nogámi chodźił/ y wiele inych rzeczy czynił. A gdy go lud wszytek Zydowski zwał synem Bożym: Przełożeni źieći zazdrośćią ku niemu/ poimáli go y mnie podáli/ y wiele tákiego á tákiego kłamstwá nań mowili: iákoby był czárownikiem/ y przećiw zakonowi ich czynił. Jam im wierzył że to ták było/ y vbiczowánego podálem ná

2. *O Christusie Pánie nászym Iosephá Zydá świádectwo.* Antiqu: lib: 18. cap: 4.

Lib: 1. cap: 11.

Zydowie zfalszowáli księgi Iosephá.

De excidio: Hierosl: in præfat: & lib: 3. cap: 5.

3. *Piłatow list do Claudiuszá Cesárzá.* Eges: in Anacephaleosi.

lem ná wolą ich / á oni go vkrzyżowáli / y v grobu iego ſtraż poſtáwili. á on przy ſtraży żolnierzow moich / trzeciego dniá zmartwychwſtał. Ktak ſie dáleko wzniećiłá złość Zydow / iż pieniądze dáli ſtrożom onym / áby powiádáli / iż vczniowie iego ćiáło iego porwáli. ále żolnierze wziąwſzy pieniądze / zámilczeć tego nie mogli co ſie ſtáło. Swiádczyli iż go widźieli zmartwychwſtáłego / á iż pieniądze od Zydow pobráli. To dla tego dáie znáć / áby kto ináczey nie kłámał / áni kłamſtwom Zydowſkim wiáry dawał.] Poty ten liſt Piłatow: ktory nie mogł zániecháć tey powinnośći ſwey / áby pánom ſwoim nie miał oznaymiáć co ſie w iego ſtároſtwie działo. zwłaſzczá rzeczy tákie dziwne y nieſłycháne y ktore ludźie ná on czás w vśćiech mieli / y Zydowie ktorzy po wſzytkich kroleſtwách mieſzkáli wieśći o tym roznośili co ſie w Jeruzálem y źiemi oney działo. Piłat ſie też bał żeby o zły ſąd ſwoy karánia nie odnioſł / y dla tego ſie obmawiał y vprzedzał odnoſzenia ludzkie / á ná Zydy winę ſkłádał. świádczy Tertullianus / iż Piłat o Chriſtuśie do Tyberiuſzá piſał / y liſt ten wſpomina Oroſius.

4. Tyberius P. Chriſtuſá chćiał miedzy Bogi policzyć. Tert: in Apolog: cap: 5. & 21. Oroſius lib: 7. cap: 4. Greg: Turon: hiſt: lib: 1. cap: 24.

Piſzą poważne oſoby ſtárożytne / iż Tyberius Ceſarz vſłyſzawſzy o ſpráwách Páná náſzego y o cudách / boſtwo mu przyznał / y miedzy bogi / Pogáńſkim ſwym ſpoſobem P. IESVSA poczytał. Co iż zá ſwoim wyrokiem Senatu ſie nie dokłádáiąc vczynił: Senat Rzymſki Páná náſzego zá Bogá oſądźić niechćiał. A to z przeyźrzenia Boſkiego. Bo Pan náſz nie był tákim Bogiem iákie oni mieli / y o iákich ſąd czynili. A też rozſądku ich y vznánia o boſtwie ſwoim ten nie potrzebował / ktory ſie wſzędźie y iáko chce z mocy y władzey ſwoiey Bogiem práwym pokázuie. Więtſzaby zelżywość byłá Chriſtuſowi Bogu práwemu / gdyby go ći wyrokiem ſwoim Bogiem vczynili / ktorzy iáko ſtworzenie iego pod moc y boſtwo iego vpadáć / iáko proch y źiemiá iego / winni ſą. O tymże Tyberius Ceſarz od Piłatá ſpráwiony / ták Páná náſzego Pogáńſkim ſwoim obyczáiem vczćić chćiał: nápiſał ſtáry Tertullianus. Te ſą słowá iego: [Tyberius / práwi / pod ktorego czáſem imię Chrześćiáńſkie ná świát wyſzło / to co mu z Syriey Páleſtińſkiey opowiedźiano / iż tám prawdę boſtwá ſwego (P. Chriſtus) ziáwił / opowiádał Senatowi / vprzedźiwſzy wyrokiem ſwoim. Senat iż tego z nimi nie vczynił / odmowił. Ale Ceſarz zoſtał przy ſwym wyroku / y pogroźił tym ktorzyby ná Chrześćiány żáłoby kłádli.] A niżey mowi tenże: [To wſzytko o Chriſtuśie Piłat / iuż ſam dla ſumnienia Chrześćiáninem będąc / Ceſárzowi ná on czás Tyberiuſzowi oznaymił.]

Vt ſupra.

5. Vt ſupra. In Apolog: ad Anton.

Wſpomina ten liſt Piłatow y Gregorius Turonen: y Oroſius ſtáry piſarz / iáko ſie wyżſzey wſpomniáło / gdy Seiánowi onemu / te w ſenaćie Rzymſkim przeſzkodę przypiſał. Juſtinus męczennik do Ceſárzá Antoniná / o Chrześćiány piſząc / mowi: Iż ſie to ták działo / poznáć z dźieiow zá Piłatá piſánych możecie.

Tego czáſu záś w Senaćie Rzymſkim o Sybillách y wierſzách á piſániu ich był dekret / á to z przyczyny tey: iż ſie nowo były wierſze ich niektore nálázły. vrádźili áby pięćnaśćie mężow one kśięgi przeyźrzeli / y o prawdźie ſie ich wypytáli. O czym nápiſał Tácitus. Co ſie nie bez wielkiey opátrznośći Boſkiey ſtáło: áby Chrześćiánom / gdy z nich wiáry ſwey popieráli / z myślenia iákiego y fałſzu o nich nie zádawáli.

Tacit: lib: 5. annal.

6. Stopy Páná náſzego ná gorze oliwney. Zachar: 14. De locis Hebraicis

To ſie też tu potrzebnie powie / iż wſtępuiąc PAN náſz w niebo z gory oliwney bliſko Jeruzálem / ná tey gorze cud wielki zoſtáwił: wyrázenie naświętſzych ſtop ſwoich / iż ślad y wdeptánie ich zoſtáło ná źiemi oney. O czym Zácháryaſz prorokował / mowiąc: [W on dźień ſtáną nogi iego ná gorze oliwney / ktora ieſt przećiw Jeruzálem ná wſchod słońcá.] O czym Jeronym ś. ták mowi: Ná gorze oliwney ná wſchod słońcá Jeruzálem / y gdźie

rzeczká

rzeczká Cedron przechodźi / vkázuie ślad oſtátni Páńſki wyrázony / do tego czáſu. A choć one źiemie wierni co dźień wybieráią: iednák święty on ślad záraz do ſwego ſtanu przychodźi. A ktemu gdy tám okrągły piekną formą kośćioł zbudowano / wierzchu v niego záprawić y záſklepić nie mozono / dla prześćia / iáko mowią / ćiáłá Páńſkiego od źiemie áż do niebá / mieyſce ono otwárte ieſt.] To ś. Ieronym. A nie tylo on ále y inni świeći Oycowie to náp iſáli / Optatus contra Parmenianum, S. Paulinus Nolanus, ktory ták mowi: Ták prawdźiwie rzec możem to co ieſt w Pſálmie: Pokłoniliſmy ſię ná mieyſcu gdźie ſtánęły nogi iego. Co Paulinus ſłyſzał z powieśći Melániey oney przezacney Rzymiánki / ktora tám pokłon / v tych ſtop Páńſkich Pánu Bogu oddawáłá. Paulin: ad Seuerum epiſ: 11.

A to dźiwniey iż rychło po wſtąpieniu Páńſkim / woyſko Rzymſkie wielkie ná tey gorze leżáło / w obleżeniu Ieruzálem / á ten ślad nog Páńſkich zgłádźić ſię y zrownáć nie mogł. Bedá ktory w śiedm ſet lat żył po Národzeniu Páńſkim / toż piſze / iż te trzy tám ſą cudá: y wyrázenie nog Páńſkich: y ono w kośćiele w pokryćiu okno ktorego nikt záprawić nie może: y przymnożenie źiemie ktorą ſtámtąd Chrześćiánie biorą / á nigdy iey nie vbywa. Czwarty przydáie: iż ná dźień wſtąpienia Páńſkiego / powſtawa tám wiátr wielki / ktory wſzytkich ná on czás w kośćiele przytomnych ná źiemię pomiáta / y przez cáłą noc one / pochodnie ſię iákieś świecą / iákoby y gorá oná wſzytká gorzáłá. To Bedá. 7. De locis ſanctis.

Po w niebo wſtąpieniu Páná y Bogá náſzego / co ſię z máłą trzodą y kośćiołem iego dźiáło / y iáko Apoſtołowie iego Duchem ś. widomie zeſłánym / nápełnieni / wiárę ś. Kátholicką fundowáli y rozſzerzáli / náuką / cudy / y meſtwem ná wſzytkie poſtráchy świeckie y ſzkody ćieleſne: to ś. Łukaſz w dźieiách ich wypiſał. ktorego piſmá wykłádáć tu ſię nie podeymuiemy / iedno co z hiſtoriey do obiáśnienia iákiego ſłużyć może / to położym. 8. *Dźieie Apoſtolſkie.*

Po wźiętych kluczách niebieſkich od Páná y Bogá ſwego / gdy mu owce wſzytkie ſwoie w rząd y opiekę podawał / Piotr ś. záraz vrząd y zwierzchność ſwoię nád wſzytkiemi bráty y towárzyſzmi / y nád owcámi Páná ſwego záczynał / y one potwierdzał. A widząc iż Pan dwánaśćie Apoſtołow mieć chćiał / á ieden z nich Iudaſz Iſzkáriot zginął: ſtárał ſię áby mieyſce iego puſte nie było / á ná towárzyſtwie do fundowánia kośćiołá ś. nie ſchodźiło. y vczyniwſzy rzecz do bráćiey / rádźił áby był iny wybrány. Czemu ſię ś. Chryzoſtom dźiwuiąc mowi: [Iáko ieſt gorący Piotr ś. iáko ſię czuie że mu Chriſtus zlećił trzodę / iáko w tym towárzyſtwie przełożonym ieſt / y wſzędźie pierwſzym nád ine mowić poczyna. y niżey mowi: On napierwſzy miedzy wſzytkiemi w ſpráwy ſię wdáie / iáko ten ktory wſzytkich ma w ręku. Bo do niego rzekł Chriſtus: Ty náwrocony potwierdzay bráćią twoię.] y Oekumenius ták piſze: Powſtánie Piotr / á nie Iákub / iáko goręcſzy / y iáko ten ktoremu zwierzchność nád vczniámi poruczona ieſt.] A iż tám loſy w obierániu wſpomináią / ták ſię to rozumieć ma / mowi Dyonizyus Areopágitá / iż ſię tám loſy zowią obiáwienie Páńſkie / kto miał być od P. Bogá wybrány.] Bo ná ták wielki y wyſoki duchowny vrząd loſy miotáć / nie przyſtoyno / áni ſię to godźi: gdyż y v Pogan zákazano było / áby kápłanow loſámi y naymem nie obierano. 9. *Piotrá ś. zwierzchność.* Ioan: 21. Homil: 3. in Acta Apoſt. In Acta Apoſt: cap: 2. *Loſy iáko ſię rozumieią.* Eccl: Hierar: cap: 5. Dionyſ: Halicarnaſeus hiſt: Rom: li: 2.

W pierwſzym kazániu y połowie ſwoim Piotr ś. wſpomina grob Dawidá / iż ieſzcze / prawi / trwa v nas. Podźiwienia rzecz godna / iż ten grob w ktorym y Sálomon ſchowány był / nie tylo trwał do onego czáſu ále y po zburzeniu Ieruzálem / áż do czáſow Hádryaná Ceſárzá / zá ktorego iuż ſám vpadł / w ten czás gdy ten Ceſarz zguby Żydowſkiey dokonał / iáko ſię ná ſwym mieyſcu dołoży. To piſze Pogánin. Piſze o tym grobie Iosephus / iż nie 10. *Grob Dawidow trwał.* Acto: 1. Dio in vita Hadr. Antiq: lib: 7. cap: vltimo.

 tylo

tylo wſpániáłym budowánim / ále wielkiemi ſkárby / ktore w nim położone były / zacny zoſtawał. Hyrkanus z niego wźiał w obleżeniu trzy tyśiace tálentow / ábo kámieni złotá. O Herodźie tenże piße / iż ſłyßac iáko Hyrkanus z tego ſie grobu wzbogáćił: ćicho / áby lud niewiedźiał / tám ſie wkradł / y nálazł wiele drogich rzeczy. á gdy dáley iść chćiał / tám gdźie ćiáłá leżáły / dwu ſług ſtráćił / ktore ogień wypadáiacy pożárł / á ſam ſie przelękßy wyßedł. á zá on grzech / z mármoru drogiego nieco do onego grobu przybudował. Łákomſtwo ludzkie y do grobow śięga.

Lib: 16. cap: 11.

II. Iáko vroſł kośćioł ś.

1. Duchem ś. *2. Miłośćią.* *3. Prześládowánim.* *Acto: 2. 3.*

Jáko roſł kośćioł / y budowánie iego co dźień wyżßey ſie podnośiło / o tym mamy w tych dźieiách Apoſtolſkich. Wzroſt ſwoy y vmocnienie bráli wierni CHRISTVSOWI vczniowie nawiecey z tych trzech rzeczy: z Duchá ś. ktory widomie z niebá ná nie od CHRISTVSA poſłány zſtapił / y ſercá ich wiárą mocną / y goracą miłośćią ku CHRISTVSOWI roſpalił / y męſtwo im wielkie / ná woynę ze wßytkimi świátá tego przećiwnośćiámi / podał. Rośli y mnożyli ſie ſpolną y vprzeymą miłośćią iednego ku drugiemu / y było wßytkich wiernych / mowi piſmo / ſerce iedno y dußá iedná / y żaden to co miał / nie mowił: to moie. Bo wßytko ſpolnie mieli / przedawáli máietnośći / y dźielili pieniadze iáko komu było potrzebá / y żadnego vbogiego miedzy nimi nie było. A co nadźiwniey rośli prześládowániem / męczeniem y zábiiániem. Jmie wieccy śćiſkano y mordowano / o wiárę w Chriſtuſá / tym ſie ich wiecey mnożyło. innych gdy ie gubią vbywa / á wiernych gdy ie gubiono / záwżdy przybywáło.

Diákoni ná co vczynieni.

Apoſtołowie chcac ſie vwolnić do kazánia y modlitwy / obráli śiedm Diákonow / ktorzy nie tylo żywność wdow y vbogich obmyśláli / ále też y v ołtarzá ćiáło y krew Páńſką rozdawáli. Bo ná on czás zá Apoſtołow oboie wieczerzą ná wzor Páńſkiey złaczáli vczniowie / y ćieleſną y Sákrámentálną / iáko ſie to z Páwłá ś. pokázuie. Ná oboiey Diákonowie ſłużbę odpráwowáli / y ćieleſną obmyśláiac / y naświetßy Sákráment przy ofierze rozdáiac. O czym ś. Jgnácius piße / y zwyczay kośćielny od Apoſtołow idacy pokázuie.

1. Cor: 11. Ad Trallianos ep: 5. & ad Heroné ep: 13. Leo de S. Laurent. Chryſoſt: hom: 87. in Ioan. Euſeb: lib: 7. cap: 1. Epiph: hæreſ: 29. & 78. Hier: in Script.

Jákub ś. Alphei / brát Páńſki nazwány / od Piotrá ś. vczyniony ieſt Biſkupem Jerozolimſkim / iáko ś. Chryſoſtom mowi. O iego Cáthedrze piße Euſebius / iż z wielką czćią áż do iego czáſow chowána byłá od Chrześćian. Vżywał korony ná głowie Biſkupiey / ktory obyczay wnioſł ſie do kośćiołá / iż infuł Biſkupi vżywáią. O czym ś. Epiphánius y Hieronymus.

Hier: epiſt: 14.

Tert: in Apolog. Atha: apud Damaſ: de mort: ſuffr.

Stephaná ś. męczeńſtwo wypiſáne ieſt od Łukaßá ś. ktory y one ſłowá nápiſał: Ludźie bogoboyni pogrzebli Stephaná / y plánkt nád nim wielki vczynili. Przez ten plánkt ábo płakánie / rozumie ſie / mowi Jeronym ś. ozdobá y wſpániáłość pogrzebu ieg. Skad vroſły chwálebne zwyczáie około chowánia ćiał wiernych z świecámi / z máśćiámi / z woniámi / y kádzeniem / y śpiewániem / y inemi okráſámi / iáko piße Tertullianus y Athánáſius y Hieronymus / y inni. O czym ſą inne kśięgi y piſánia przećiw dźiśieyßym heretykom.

Rok Páńſki 35. Tyberiuſzá 19.

I. Pierwße prześládowánie kośćiołá Bożego.

Napierwße prześládowánie ná wierne Boże y kośćioł Chriſtuſow powſtáło tegoż roku / ktorego PAN w niebo wſtąpił / od bożnice Zydowſkiey / od Stárßych kápłáńſkich / y Pháryzeußow y od Herodá. Wßytko ono kroleſtwo / świeckie y duchowne vrzędy ná to ſie zmowiły / áby vcznie Chriſtuſowe wykorzenili y wybili. Ale ſie oni tám rozmnażáli. Vbiczowáli Apoſtoły / vkámionowáli y zábili Stephaná. Saulus on / iáko ſam wyznawa / wiele ich więźieniem trapił y ná śmierć ſkázował / y wielkie / iáko mowi Łukaß ś. ná on czás prześládo-

wánie powſtáło ná wierne / ktorzy z Jeruzálem mordowániem onym rozproßeni ſą / ſámi tylo Apoſtołowie zoſtáli: á było tych ktore z Jeruzálem wygnano / około pietnaśćie y dáley tyśiecy. To tákie woyſko po wßytkiey ſie ziemi rozbiezáło y Ewangelią rozſławiło / y tyle ſtokroć ludźi do niey y do wiáry Chriſtuſowey pociągnęło. Ták iż ono prześládowánie / w wielkie ſie rozmnożenie wiernych po wßytkim świećie obróciło. Do ktorych Piotr ś. liſt piße / zowiąc ie Rozproßonemi po Pończie / Gáláciey / Cápádociey / Aſiey / Bityniey. — Rozproßenie Chrześćian z Ieruzalem. 15. Tyśięcy Chrześćian. Piotr ś. do rozproßonych piße.

Temu ſie wydźiwić nie możem / iáko ſámym Apoſtołom / ktorzy w páßczekách y zebách onych iádowitych wilkow zoſtáli w Jeruzálem / nic ſie nie ſtáło. Dla tego iż ten co to roſkazał tám im zoſtáć / ſam ich bronił / á mocy tyráńſkiey rośćiągáć ſie nie dopuśćił. Ten ktory morzowi roſkázuie / iáko ieſt v Jobá / mowiąc: Poty chodź / á dáley nie poſtępuy / y tu przełomiß nádęte wełny twoie. Gdy Pan Bog złe ná nas przepußcza / miárę im dáie / iáko y poki ßkodźić mogą. — 2. Sámi Apoſtołowie iáko mogli zoſtáć w Ieruzálem. Iob 38.

W tym prześládowániu Jerozolimſkim / y rozproßeniu wiernych / Anániaß w Dámáßku kośćioł oſádźił / y Lázarz / y Mária Mágdálená / y Marthá / y Márcellá ſługá iey / y Máximinus / ná morze bez wioſeł y pomocy wyrzuceni / do Máſſyliey kráiow Fráncuſkich przypłynęli. Philip Diákon w Sámáriey do CHRISTVSA wiele duß náwroćił: y po innych wielu rozmáitych ſtronách wiárę ś. ßczepili. — 3. W Dámáßku kośćioł Boży. Acto: 8. Acto: 9.

Do Sámáriey / gdźie Philip Diákon wiele ludźi do CHRISTVSA pociągnął / poſłány był / mowi piſmo / Piotr ś. y Jan od Apoſtołow / ná vtwierdzenie nowych vczniow y bierzmowánie. ktore wyſſyłánie nic władzey y przełożeńſtwu Piotrá ś. nie vwłoczyło. Bo to y w Piſmie ś. nic nowiná / iż rádá ábo R. P. ſtárßego ſwego vżywa ná iáką pilną y wßytkim pożyteczną poſługę. Jáko Phineáſá nawyżßego kápłaná vżyli przedni pánowie / áby do Rubenitow y Gááditow zá Jordan iáchał / á pytał ich y zgromił / dla czego on ołtarz inßy od ołtarzá Páńſkiego zbudowáli. Nie przetoż Phineás przełożeńſtwo ſwoie nawyżße ſtráćił. Tákże iáko Joſephus piße / Zydowie z Jeruzálem poſłáli nawyżßego ſwego Kápłaná do Neroná ná Agrippę Krolá / y ná Feſtá Stároſtę żáłoby przekłádáć. Sle krolá wßytká R. P. ná woynę / izali tym przełożeńſtwo ſwoie krolewſkie tráći? Sle go nie iáko poddánego: ále iáko oycá y ſpráwcę możnego y mądrego / ná záchowánie y obronę wßytkiey Rzeczypoſpolitey. — 4. Poſłánie Piotrá ś. do Sámáriey iáko ſię rozumie. Iosue 22.

Tám Piotr ś. nálazł onego Symoná czárnokśiężniká / ktory do złośći ſwey yhárdośći nieznośney to przyłożył / iż śmiał dáry Duchá ś. zá pieniądze kupowáć. Poznáło go mądre y Duchá ś. pełne oko Piotrá ś. Widźiał iż w nim złe ſerce trwáło / do fałßow y kłámſtw y hárdośći y wymyſłow około fałßywych náuk / áby ludźie zwodźił iáko y przedtym. ktory wźiąwßy Chrześt ś. zoſtał ſie dáleko gorßym niżli pierwey. Bo był pierwßym Heretykiem / y z niego y z náuki iego vrodźili ſie oni ſproſni y ſtráßliwi heretycy y bluźniercy Menánder / Sáturninus / Báſilides / Cárpocrátes / Ebion / Nicolaus / Márcion / ktorzy ná iego mieyſcá wſtępowáli / od niego iáko od oycá rodzay máiąc. O nim piße Juſtinus męczennik / iáko iego źiemek / iż był z Sámáriey z miáſteczká Gitton. Czynił ſie / iáko piße Jreneus / ſynem Bożym / y mocą wielką Bożą. Miał niewiáſtę Selene ábo Helene nierzadnicę z Tyru / y zwał ią ſwoim rozumem / y mátką wßytkiego / przez ktorą począł tworzyć Anyoły y Archányoły / ktorzy świát ſtworzyli. y inne báśni y plotki wyrywał / á przećie ludźie mu niektorzy wierzyli / ßaleni iáko y ſam. Náuczał / mowi Jreneus / iż ludzkie zbáwienie / nie ieſt z vczynkow ſpráwiedliwych / ále z ſámey wiáry. Jákoby y ći dziśieyßy heretycy vczniowie iego byli. — 5. Symon Czárnokśiężnik. Orat: ad Antoninum pium. Lib 1. cap: 20. O ſámey wierze bez vczynkow ſtáre kácerſtwo.

O Pod-

6. *Cándáces Podskárbi.* Lib: 3. cap: 12. Catech: 17. In Synopsi.

O Podskárbim Cándáces Krolowey Etyopskim ábo Murzyńskim/ ktorego Philip Diákon ochrzćił/iáko piße Lukaß ś. mowi Ireneus / iż w Etyopiey rozgłośił Ewángelia / y w nim śie ono pismo spełniło co Dawid rzekł: Etyopia vprzedźi rece iego Bogu. Toż mowi Cyrillus. A Jeronym ś. piße tákże/ iż śie stał Apostołem Etyopom/ná to postány. A Doroteus / iáko Nicephorus kłádźie/ták o nim mowi: Eunuch Cándácis Krolowey Etyopiey / w Arábiey ßcześliwey y w Taprobanie wyspie / y we wßytkiey Eritrze/ Ewángelia Páná náßego IESV CHRISTA rozsławił. Powiádáią/ iż y meczeństwo podiął / y v iego grobu wiele śie cudow dźieie.

Rok Páń: 36. Tyberiußá 20.

1. *Páwłá ś. náwrocenie.* De princ: Apostol.

ROku 36. PANA náßego/ we dwie lećie po śmierći Páńskiey/Páweł śie ś. náwroćił do CHRISTVSA, o czym piße ś. Lukaß. Miał w ten czás lat 35. co śie z pisánia ś. Chryzostomá pokázuie/ ktory powiáda/iż gdy śćięty iest/lat miał 65. á sam Páweł ś. do Philemoná pißąc/iuż śie stárym zowie: bo miał lat ßeśćdźieśiąt przynamniey/wtorego roku więźienia swego gdy Neronowego pánowánia rok był czwarty. á gdy trzynasty tegoż Neroná dochodźił/ korone meczeńską odniosł po osmym roku iáko do Philemoná pisał/á po trzydźieśći y trzech lećiech iáko śie náwroćił. ták iż wßytek ież żywot wychodźi ná lat 65. A iż ná ten czás Lukaß ś. młodźieńcem go zowie: ono słowo z Greckiego iezyká/nie ták śie ná látá / iáko ná świeżość y mestwo sercá y śmiáłość śćiąga.

2. *Moc Biskupá nawyżßego w stárym zakonie.*

Przy náwroceniu tego ś. Apostołá / godźi śie vważyć / iáka byłá moc y władza biskupá nawyżßego / ießcze przy onym zakonie stárym: iż mogł roskázáć w obcych krolestwách/ áby brano do więźienia y ná gárdło te ktore on kazał y náuce swoiey przećiwne rozumiał/ á nikt mu śie nie przećiwił/ áni on krol Aretá w Dámáßku / ktory iáko o poddáne swoie wstáwiáć śie mogł. Lecz roskázánia kápłáńskiego nie psował/ ále Zydy choć swoie poddáne/ wydáwáć y bráć dopuśćił. Dáleko iest moc y zacność wietßa kápłanow nawyżßych zakonu Christusowego / ktorych władza niesłußnie odeymuią ábo iey vkracáią ludźie Bogu nieposłußni.

3. *Inni okrom Páwłá ś. prześládownicy wiernych.* De veri: Christ: relig.

Nietylo Páwłá ále y inne ludźie zacne z Jeruzálem nawyżßy biskup wypráwował/ ná prześládowánie tych ktorzy w Christusá wierzyli / po rozmáitych krolestwách. o czym ták piße Iustinus meczennik do Zydow/mowiąc: Wiedźieliśćie iż Christus zmartwychwstał y w niebo wstąpił / á iednák nie tylośćie nie vwierzyli/áleśćie przebráne męże z Jeruzálem po wßytkiey źiemi rozesłáli/ mowiąc: iż heresis y sektá Chrześćiáńska żadnego Bogá nie ma. y tośćie o nas rozniesli/co o nas dźiś ći/ktorzy nas nie znáią/mowią.

Rok Páń: 37. Tyberiußá 21.

1. *Páweł ś. do Arábiey ßedł.* Galat: 1. Acto: 9.

TEgo roku náwrocenia swego/w Dámáßku o Christusie náuczywßy y wiáre swoie rozgłośiwßy Páweł ś. pobieżał do Arábiey/y zás śie do Dámáßku wroćił/y tám trzy látá przemießkał/ áż do onego prześládowánia/gdy z muru w koßu od vczniow spußczony był. Bo nie mogł śie tám ták rychło wrácáć / gdźie go tákie niebespieczeństwo potykáło. Toż mowi Jeronym ś.

In Galat: cap: 1.

2. Const: lib: 8. cap: 1.

W tym czáśie Cáiphaß on złośliwy nawyżßy kápłan/ktory P. IESVSA osadźił ná śmierć / vmárł: ábo iáko piße ś. Clemens / sam śie zábił. Philip też brát Herodá Antipy wieku dokonał bez potomstwá. Cześć páństwá iego Rzymiánie do stárostwá przyłączyli.

Rok Pán: 38. Tyberiuszá 22.

1. Herod Agrippá ná Rzymskim dworze. Ioseph: ant: li: 18. cap: 8.

HErod/ktorego zwano Agrippá/wnek stárego Herodá/syn Aristobolá/ktorego był ociec zábił/służył w ten czás ná dworze Tyberiuszá / y miał wielkie záchowánie z iego wnukiem Gáiem / ktory potym był Cesárzem. Ten Herod był odniesiony do Tyberiuszá/ iż mu życzył śmierci á Gáiowi páństwá/ y o to do więzienia dány był / w ktorym sześć miesiecy áż do śmierci Tyberiuszá siedział. A potym od Gáiá wyzwolony y ná krolestwo Zydowskie postáwiony został/ iáko sie niżey powie.

2. Piłat złożony z vrzedu. O Tyberiuszie y śmierci iego. Lib: 7. cap: 4. Tacit: ann: lib: 6. *Złość Tyberiuszá.* Sueton: in Tyber. Caius Caligula. *Co może wielka złość w szczęściu wielkim.* Seneca de Consol: ad Albinum.

Roku Páńskiego 38. Piłat on Stárostá Zydowski złożony iest z vrzedu/ y posłány od Witelliuszá stárosty Syryiey do Rzymu ná spráwe. Bo był o wiele niespráwiedliwości obwiniony. Ale nim do Rzymu doiáchał/ Tyberiusz Cesarz vmárł/ Roku Páńskiego 39. Ten Cesarz kilá lat przed śmiercią ostał sie okrutnym / y one łáskáwe obyczáie swoie odmienił. Wybił máło nie wszytkie Pány rádne y Senat. Co ich / mowi Orosius / słusznie potkáło / iż PANA nászego vczćić á zá Bogá mieć/iáko sie wyższey wspominało/niechcieli. Tenże Cesarz wpráwił ná páństwo po sobie Gáiá Cáligule wnuká swego z oycá Germániká/ o ktorym wiedział iż złym pánem być miał. A powiedáli niektorzy/ iż to dla tego vczynił/ áby sie iego okrucieństwo / większym tego iego wnuká okrucieństwem pokryło. To iest / po złym áby mieli gorszego. A mowili: wżdyć on nie był ták okrutnym. Ná Cesárstwie 22. lecie krolował/ á żył 78. lat: wstąpił/ iáko sie rzekło / po nim ná páństwo Cáius Cáligulá. O ktorym nápisał Senecá: Ná to go/ práwi/ náturá vrodziłá / áby sie pokazáło/ co wielka złość w wielkim szczesciu może.

Rok Pán: 39. Gáiá 1.

1. Páweł ś. wroćił sie do Dámászku. Lucæ 9. Galat: 1. *Szedł do Ieruzálem.*

TRzeci to Rok był od náwrocenia ś. Páwłá/w ktorym wroćiwszy sie z Arábiey do Dámászku/ tám ná śmierć szukány był/ y vćiekł przez mur spuszczony w koszu/ y puścił sie do Ieruzálem. Droge te do Arábiey opuścił Łukasz ś. Ale ia sam wspomina do Gálátow pisząc. A gdy był w Ieruzálem/ vczniowie niewiedząc o iego dziwney odmiánie/ strzegli sie go/mowi ś. Łukasz/ áż go Bárnábá do Apostołow wprowádził/ y powiedział iáko PANA widział y do niego mowił/ y iáko mężnie sie w Dámászku o CHRISTVSA stáwił. O tey drodze swey do Ieruzálem sam mowi: żem sie ia Ewángeliey nie náuczył od ludzi / ále z obiáwienia/ y záraz nie szedłem do Ieruzálem do przodkow moich Apostołow/ álem szedł do Arábiey/ y potym wroćiłem sie do Dámászku/ y po trzech lećiech szedłem do Ieruzálem widzieć Piotrá / y mieszkałem v niego dni 15.

2. S. Páwel dla czego ś. Piotrá prágnął widzieć. In Epist: ad Galat. In Epist: ad Galat. In Epist: ad Galat.

Dla czego Piotrá ś. chciał widzieć/mowi ś. Ieronym: Nie dla tego áby ná twarz iego pátrzył/ ieśli tłusta ábo chuda/ieśli nosá pociągłego / czy prostego/ieśli włosy ná czele miał/ ábo łysy był. Nie ná to też widzieć go chciał/ áby sie czego od niego náuczył: Bo on też miał do kazánia swego tegoż náuczyciela: Ale dla tego szedł do Piotrá / áby pierwszego Apostołá tym vczćił.] Toż mowi ś. Ambrosius: Słuszna rzecz / práwi / áby był prágnął widzieć Piotrá. Bo był przedni miedzy Apostoły/ ktoremu Zbáwićiel stáránie o kośćioł polećił. A ś. Chrysostom mowi: Szedł do niego iáko do pierwszego y stárszego. A niżey: [Pátrz iáko bárziey miłuie Piotrá: bo dla niego táką droge podiął/ y v niego mieszkał. To dla tego mowie cześto/ y chce áby to było pámietno / ábyśćie słysząc co potym przećiw Piotrowi ten Páweł mowił/

podeyżrzenia nie mieli gdy mowi: Sprzećiwiłem śię Piotrowi/ iákoby te słowá miáły być z nieuprzeymośći y swaru. Bo on czći mężá y miłuie go nád inne/ y dla żadnego Apostołá do Jeruzálem nie szedł iedno dla iego sámego.] Poty ś. Chryzostom.

3. *Antyocheńska Cáthedrá od Piotrá ś. fundowána.* In Chronic. Jáko wiele rzeczy opuśćił Łukasz ś. w swoich Apostolskich powieśćiách/ ták y to/ iż ś. Piotr tego roku/ iáko nawyższy Pásterz wszytkich owiec Christusowych/ fundował Cáthedrę w Antiochiey/ ná ktorey śiedm lat śiedźiał. Słowá są Euzebiuszá: Piotr/ práwi/ Antiocheński kośćioł fundował/ y tám ná stolicy tey śiedźiał. Było ná on czás to miásto/ głowá wszytkich krolestw ná wschod słońcá/ y stárostwo Rzymian naprzednieysze było w Syryiey/ do ktorego y Zydowskie páństwo służyło/ y iemu podlegáło. Przetoż tám iáko w ták głownym mieśćie naprzednieyszy Apostoł záśiadł. Nie iżby sam tám pierwszym był Ewángeliey ś. káznodźieia/ ábo żeby tám vstáwicznie mieszkał: ále iż iego mocą y władzą postánowiona iest oná stolicá. On śie wszytkimi *Acto: 9.* kośćiołámi opiekał/ iáko pismo mowi: Piotr/ práwi/ wszytkich obchodźił/ to iest/ náwiedzał y doglądał kośćiołow. O tym fundowániu Cáthedry Antiocheńskiey od Piotrá ś. wiele iest świádectw Oycow śś. y świeto ko-*Homil: 21. in acta.* śćielne ktore 22. dniá Lutego obchodźim. O nim/ ná one słowá Łukaszá ś. *Piotr ś. iáko Hetman wszytkiego doglądá.* Obchodźił/ powiáda/ wszytkich: Chryzostom ś. mowi: Jáko Hetman woysko obchodźi/ pátrząc ktora iest część skupiona y zgotowána/ á iego przyśćia potrzebuie. Pátrz iáko wszędźie przybiega y pierwszym śie náyduie. Gdy Apostolá obieráć/ on iest pierwszy: gdy do Zydow mowić/ gdy chromego vzdrawiáć/ gdy káząć/ gdy z pány mowić/ gdy Ananiaszá káráć/ gdy leczyć choroby ćieniem/ tám on był/ y tu sam przez śię robi/ sam drogi czyni.] To Chryzostom. Gdy tedy Piotr ś. wszytkie ná ten czás kośćioły wizytował/ iáko miał Antiochiey stołecznego miástá wszytkiey Syryey zániecháć?

Rok Páński 40. Gáiá 2.

1. *Herod Agrippá podwyższony.* Krolestwo Zydowskie iuż nieiáko vmorzone po śmierći onego Herodá pierwszego dźiatek niewinnych morderce/ ták śie zás trochę ożywiło. Ten Herod máiąc dwu synow pierwszych/ Alexándrá y Aristobulá/ dla podeyrzenia nieiákiego zmowy ich przećiw sobie/ potráćił ie. Aristobul zostáwił syná Herodá/ ktorego Agrippą zwano. Tego do Rzymu do więźienia wźięto/ z ktorego potym wolnym zostawszy/ máiąc záchowánie z Gáiem/ nim ieszcze ná Cesárstwo wsádzony był/ iáko śię wyższey wspomniáło/ skoro Gáius Cesárzem został/ dał Agrippie krolewski tytuł/ *Herod Antipá stryi Agrippy.* y część oney krolestwá/ ktorą Philip/ iuż ná on czás vmárły/ trzymał. Był to on Philip/ ktoremu brát iego rodzony Herod Antipá żonę wźiął/ y Janá ś. dla tego śćiąć kazał/ y z Páná śię nászego przy mecę iego kłádąc nań białą szátę/ náśmiał. ktory ieszcze ná ten czás był żywy/ śiedząc ná czwartey częśći krole-*Iosep: de bello Iud: lib: 2. cap: 8. & Antiq: lib: 18. cap: 9.* stwá iáko Tetrárchá. Gdy tedy Agrippá iáko krol do Zydowskiey źiemie wiáchał/ á ná oney Philippá zmárłego częśći ośiadł: Herod Antipá stryi iego z poduszczenia żony oney złey Herodiády/ zá ktorey też rádą Janá ś. Chrzćićielá zgubił/ począł zayrzeć Agrippie tytułu onego y przełożeństwá krolew-*Rádá złey żony Herodiady.* skiego. Bo mu żoná oná zła mowiłá: Tyś stárszy y Cesárzom Rzymskim záchowály/ gdyby do Rzymu iáchał/ á ták leniwym nie był/ miałby to krolestwo/ ktore Agrippá ten młody ma/ ktory żadnego vrzędu nie máiąc ták wysoko postąpił. On vsłuchawszy żony puśćił śię do Rzymu. ále Agrippá czuyny też o sobie/ sługę swego zá nim wypráwił/ ták iż on sługá tegoż dniá list oddał Cesárzowi/ ktorego Herod słuchánie miał. Cesarz list Agrippy przeczytawszy/ w ktorym Herodowi zdrádę zádawał: spytał Herodá/ ieśli ták

wiele zbroie názbierał/iżby 70. tyśiecy żołnierzow przybráć mogł? On ſię do zbroie przyznał. Zátym go záraz potępił ná wygnánie do Lugdunu/ á iego páńſtwo y pieniądze wßytkie Agrippie dárował. A ták o złośći one ſwoie/ káżirodztwá y krwie rozlanie Janá świętego/y vrągánie ſię z Páná náßego/ pokarány od Páná Bogá ieſt/y z żoną łotrynią ſwoią/ktora mu do ták wielkich grzechow przyczynę dáłá. Tám w nędzy y w ſmutku oboie ſkończyli.

Herod Antipá pokarány od Ceſárzá Gáiá.

2. Tegoż roku 40. w Alexándriey w Egiptćie dźiwnie ſrodze P. Bog Żydy pokarał. Piße Philo/ iż w tym mieśćie ſámym było Żydow po dźieśięć kroć ſto tyśięcy/ ktore po wielkiey częśći zá dozwoleniem Fláckuſá ſtároſty Pogánie wzburzywßy ſię wybili/ y głodem pomorzyli/ y wßytkie máiętnośći pobráli. To były początki trapienia ich y karánia od P. Bogá zá śmierć niewinną Syná Bożego. A potym dáley ćięższe vćiśnienie ich nástępowáło/ áż do vpadku Jeruzálem y wßytkiego kroleſtwá onego.

W Alexándriey Żydowſka zgubá. In Flaccum.

Rok Pán: 41. Gáiá 3.

1. Piotr ś. roku tego 41. począł pogáńſtwu y narodom/ ktorych ſię do tego czáſu z Ewángelią vczniowie Chriſtuſowi ſtrzegli/ Chriſtuſá opowiedáć/ y one do błogosłáwieńſtwá Izráelſkiego/y dźiedźictwá obiecánego przypußczáć. Bo Setniká Korneliuſzá Rzymiániná ze wßytkim domem iego/ iáko ś. Lukaß piße/ wiáry náuczył/y Chrzeſt ś. im dał. O co gdy mu inni Apoſtołowie y towárzyße przygániáli: on/ iáko mowi ś. Grzegorz/ nie rzekł: iż ſię owcom przygániáć páſterzowi ſwemu nie godźi: mocy nie vżywáiąc/ rozumnie o wßytkim iáko miſtrz pokory/ſpráwę dał: oznáymuiąc ná to widzenie Boże y wolą Bożą/ iáko mu P. Bog wßytki narody y ięzyki w moc podał. Bo ſię to przez one źwierzę rozmáite znáczyło/ ktore mu bić y ieść kazano. tym zámykáiąc/ iż ná narody nieobrzezáne tákże P. Bog Duchá ś. ſpuśćił iáko y ná nas: á ia com był/ ábych Bogu tego czynić bronić miał? Ná czym wßyſcy przeſtáli.

Pogánom Piotr ś. począł Ewángelią. Acto: 10. Acto: 11. Lib: 9. epiſt: 39. ad Theotiſtam.

A zátym myślić poczęli Apoſtołowie/ puśćić ſię miedzy pogány ná wßytek świát z opowiedániem Ewángeliey. A vżyli ś. Mátthëuſzá áby dla wßytkich/ iáko piße ś. Chryſoſtom y Epiphánius/ Ewángelią ſpiſał/ ktorą wßyſcy nápiſáną pochwalili/ y ſobie ią przepiſowáli. Bo y ś. Bártłomiey/ y ś. Bárnábás mieli ręką ſwoią przepiſáną/ iáko ieſt w dźieiách ich/ iáko ſię niżey dołoży. O tym Ewángeliśćie piße ś. Jeronym/ iż iego Ewángelią z pilnośćią z Żydowſkiego piſmá/ ktore w Berecy Syriyſkiey nálazł/ ná Láćińſki ięzyk przełożył/ y tám ſię oświadcza/ iż co iedno piſmo przywodźi w ſwey Ewángeliey/ nie ieſt wedle 70. ále wedle Żydowſkiego textu.

Przyczyná rozeßćia Apoſtolſkiego. Máttheuß ś. piße Ewángelią. Chryſ: hom: 1. in Matth. Epiph: hæreſ: 51. De ſcrip: Eccleſ: & Cóment: in Matth. 12.

2. Tegoż roku Piłat on ſędźia nieſpráwiedliwy/ ktory P. Jezuſá ná śmierć ſkazał/ od Gáiá Ceſárzá potępiony ná wygnánie do Lugdunu poſłány ieſt. Gdźie w wielkiey nędzy będąc/ ſam ſię ręką ſwoią zábił.

Piłat potępiony od Ceſárzá. Ado in Chron. Oroſius lib: 7. ca: 5.

3. Gáius Cáligulá Ceſarz pomordowawßy wiele zacnych Senatorow y dobrodźieiow ſwoich/ vdáwáć ſię począł zá Bogá/ y chćiał áby go wßędźie zá Bogá chwalono/ y ofiáry iemu czyniono/ y iego ſię obrázowi kłániano. A gdy ná mieyſce Witelliuſzá ſtároſtwo Syryey dawał Petroniuſzowi/ roſkazał mu áby obraz iego w Jeruzálem w kośćiele poſtáwił: á ieſliby Żydowie bronili/ áby woyſká ná nie ruſzył/ á one przymuśił. Petronius iáko báczny widząc iż rzecz trudna y niebeśpieczna roſkázował/ ſprzećiwić ſię nie śmieiąc: obraz on iego robić w Alexándryey kazał/ z wielkim koßtem y miſterſtwem. ktory iż nie ták rychło zgotowány być mogł: tym ſię wymowił/ iż ſię wykonánie ono głupiego roſkazánia y młodego rozumu/ ná drugi rok odwlokło.

Gáius Ceſarz zá Bogá ſię vdawał. Ioſeph: lib: 18. ca: 9. *Stáwić ſwoy obraz w Hierusálem kazał.*

Wiedźiał Petronius/ iż Zydowie o to wzburzyć ſie mieli / nie tylo w iego ſtároſtwie / ktorych tám było bez liczby / ále y w Bábiloniey y około Euphrátá rzeki / y mogły woyſká Rzymſkie náiácháć y trudność iáką vczynić / y do niebeſpieczeńſtwá Rzymſkie Páńſtwo przywieść.

Rok Páńſki 42. Gáiá 4.

1\. *Poſelſtwo z Alexándriey ná Zydy.* *Philo poſlem do Ceſarza od Zydow.* Philo de legat: ad Gaium. Ioſephus vt ſupra. *Petronius o obraz z Zydy mowi.* *Zydowſkie vtrapienie y drogá do ſtaroſty.*

ROku przyßłego/to ieſt 42. Alexándriyſcy Pogánie poſły ſwoie do Ceſárzá Gáiá wypráwili/y z nimi Appioná Grámmátyká iáko rzecznìká/ żáluiąc ſie ná Zydy / iż ſie obrázowi Ceſárſkiemu / to ieſt iego/ kłániáć niechćieli. A Zydowie z Alexándriey wypráwili Philoná onego zacnego / áby ſie ſpráwić á o wolności ſwoie prośić mogli. Ale Philonowi Gáius záraz z Rzymu vchodźić kazał / á do Petroniuſzá ſrogo drugi raz piſał/ áby to co rozkazał/ rychło wykonał/á obraz iego w kośćiele Ierozolimſkim poſtáwił. Już muśiał Petronius zezwáć ſtárße Zydy/y one im wolą Ceſárſką oznaymił. Był w ten czás Petronius w Pheniciey/y tám ſie niezliczona liczbá Zydow o tym vſłyßawßy nábiegłá / płácząc y proßąc/áby tego nie czynił/á praw ich nie pſował/ á do Ceſárzá płynąć im dozwolił. Ná ßeść części lud on Zydowſki był rozdźielony. w iedney byli ſtárzy/ w drugiey młodźi / w trzećiey dźieći z mátkámi / w czwartey ſtáre niewiáſty/w piatey mężáte/w ßoſtey pánny: á wßytkich bez liczby: Wßyſcy wołáli/ płákáli/ włoſy ná ſobie rwáli/ ná źiemię vpadáli: proßąc áby onego zelżywości w kośćiele y w nabożeńſtwie ſwoim nie ćierpieli. Co w ten czás myślili Chrześćiánie/ ná ich one nędze pátrząc? mowić mogli: Chriſtuſáśćie wzgárdźili y zábili. Ceſárzáśćie obráli/ otoż go maćie/ záżywayćie páńſtwá y krolowánia iego.

2\. *Petroniuſzow rozum.* *Gáiá pyßnego y głupiego śmierć.*

Petronius żáluiąc ludźi onych/nic ná ich płákánia y wołánia nie odpowiedźiał/ iedno nápiſał do Gáiá/ żáluiąc ſie ná rzemieślniki/ iż nie rychło on obraz gotowáli. ále on zátáił nań gniew. A gdy Agrippá krol w teyże ſpráwie do Rzymu zá Zydy chcąc prośić/przyiáchał: Gáius go vprzedźił y ná Zydy ſie przed nim żálował / iż go zá Bogá czćić niechcą. Z czego ſie Agrippá przelękßy / piſánie y ſupplikácią ná obronę Zydow gotował.

Rok Páńſki 43. Claudiuſzá 1.

1\.

W Antyochiey imię Chrześćiáńſkie náſtáło. Wierni zwáli ſie pierwey vczniámi/ á tego roku zwáć ſie poczęli Chrześćiány. ále záraz ná oddźielenie ſie od heretykow zwáć ſie poczęli też Kátholikámi. Co ſie znáczy z ártykułu onego wiáry ś. ktory Apoſtołowie włożyli: Wierzę kośćioł ś. Kátholicki.

Euſeb: lib: 2. hiſt: cap: 13.

S. Tháddeuß o tymże czáśie / Abágárá w Edeſśie y dom iego / cudá czyniąc/ do Chriſtuſá obroćił.

Gáius on okrutnik / y ſproſney á głupiey hárdośći / od żołnierzow ſwoiey ſtráży zábity ieſt. á z ich ręki wynijść nie mogąc/ nie w czás poznał/ iákim człowiekiem był / y iáko ſie odmiennym świátá tego ßczęśćiem nádymał. Zábił go Cáſsius/ Cherea y Cornelius Sábinus / gdy miał lat 29. Pánował trzy látá y mieśięcy dźieśięć. Náſtąpił ná Ceſárſtwo Rzymſkie Claudius Druſus, máiąc lat 50. śiedźiał ná nim lat 13. Mieśięcy ośm.

2\. *W Bábiloniey y w Seleuciey Zydowſkie mordy.*

W Bábiloniey y w Seleuciey od Syrianow y Grekow zginęło 50. tyśięcy Zydow/ ná ktore ſie wzburzyli Pogánie y zmowili: ták ie P. Bog pomáłu karał y wykorzeniał/ á pogánom doł áſki ſwey y Chriſtuſá wrotá do zbáwienia przez ś. Apoſtoły / y przez ono wybráne naczynie ſwoie Páwłá ś. otwarzał.

Był Claudius z tegoż domu Cesárskiego/ze płci żeńskiey Liwiey Augusty wnek/ktory Zydy ná przyczynę Agrippy krolá z onego postráchu wielkiego/ktory od Gáiá ná nie był przypadł/wybáwił/y Agrippie pánstwá w Zydowskiey ziemi przyczynił/y ná iego prosbe dał listy do Alexándriey/áby zburzenie ná Zydy vspokoił. Brátá też iego Herodá/dostoynośćiámi Rzymskimi vczćił/y ná wszytkie Zydy łáskáwym sie być pokázował. Jednák im w Rzymie iż ich było bárzo wiele/schadzek kośćielnych niedopuśćił/y zákazał. Co y inym vczynił boiac sie rozruchow iákich. Nákoniec y kárczmy gdźie sie ludźie vpiiáli porozwaláć kazał/y mieśá wárzonego y ćiepłey wody przedáwáć nie dopuśćił. 3. Claudiuß ná Zydy łáskawßy. Schadzek nie dopuśćił Claudiuß y kárczem.

Herod Agrippá z Rzymu do Jeruzálem przyiáchawszy y do onego swego krolestwá sie wroćiwszy/w kośćiele dźięki P. Bogu oddawał/ofiáry czyniąc. á pomniąc iáko z więźienia wyzwolony/y z nieszczęśćia wielkim szczęśćiem vczczony był: złoty łáńcuch ktory miał od Gáiá/ták ważny iáko ten w ktorym w więźieniu śiedźiał/záwieśił w kośćiele v skárbnice y Bogu oddał. áby sie káżdy náuczał y vpominał przez on záślubiony łáńcuch/iáko y wielkie stany y szczęśćia vpadáią/y zás sie gdy chce P. Bog podnoszą/á iż tá iest náturá rzeczy ludzkich/iż odmiáná w nich prędka/y spuszczáć sie ná nie mądry nie ma. 4. Ioseph: lib: 19. cap: 5.

Tego Roku w Antiochiey/gdźie Piotr ś. stolicę swego Apostolskiego vrzędu záśádźił/ktora sie od wiela vczniow y Bárnáby y Saulá w wierze rozmnożyłá/imię Chrześćiáńskie powstáło. O czym pisze Lukasz ś. y Ignácius/ktory ná teyże stolicy po Apostolech śiedźiał/iáko sie rzekło. Stáymy sie/práwi/godni imieniá tego/ktoreśmy wźięli. Kto sie inszym á nie tym imieniem zowie/ten Boży nie iest/áni przyimuie Proroká mowiącego o nas: Názwánec bedźie imię nowe ktore vstá Páńskie miánowáły/y bedźiesz ludem świetym. Bo w Antiochiey vczniowie názwáni są Chrześćiánie/gdy Piotr y Páwel kośćioł fundowáli.] O czym y Athánáśius ś. mowi: Apostołowie zszedszy sie do Antiochiey/wszytkie vcznie iednym imieniem Chrześćiány názwáli/áby sie proroctwo Boskie v Izáiaszá spełniło/ktorym mowi: [Tym ktorzy mi służyć będą/názwáne bedźie imię nowe.] 5. Chrześćiáńskie imię nástáło w Antiochiey. Acto: 11. Ad Magnesios. Isaiæ 62. Disput: contra Arian.

Zwáli sie też Chrześćiánie/y bráćia iáko rodzona/dla wielkiey spolney miłośći miedzy sobą/á iż wszytko mieli spolne okrom żon. O czym ták sie z Pogan náśmiewa Tertullianus: [Niczym sie/práwi/v nas nie dźielą iedno żonámi. w tym towárzystwo psuiem/w czym wy ie (ná Pogány mowi) záchowuiećie z oney náuki wászych namędrszych mistrzow Sokrátesá Greckiego y Catoná Rzymskiego.] Toż Pogánom wymiáta ná oczy/to glupstwo y tę sprosność Justinus męczennik/y Atenágorás Philosoph Chrześćiánin. A Plato/práwi/on nawyższy ich mędrzec/w też ślepotę y sprosność vpadł/iż táką R. P. vstáwił/w ktorey wszytkie sąśiády bráty zowie/y społeczność im táką pozwala. To byli przednieyszy y naświetszy w pogáństwie mistrzowie y zakonodawcy ich/ktorzy sie w tákiey sprosnośći nie poczuli. Lecz Chrześćiánie nie tákimi sie bráty zwáli/po duchu tylo y spolney życzliwośći iednego ku drugiemu. Zwáli sie Chrześćiánie y świetymi/iáko ie ták Apostoł często w liśćiech swoich zowie. Iákie bráterstwo v Chrześćian. 6. Apolog: cap: 39. Spolne żony v Greckich y Rzymskich mędrcow pogáńskich. Ad Antoninum. Athen: orat: pro Christianis. Rom: 1. 15. 2. Cor: 13. Philip: 4.

Zwáli sie y Kátholikámi/ná oddźielenie od heretykow ieszcze zá czásow Apostolskich/ktorzy ták kośćioł Boży w swoim Kredźie názwáli/to iest/Kátholicki. O czym ták mowi Pacianus: Imię mam Chrześćiánin/á przezwisko Kátholik. ono mię zowie/á to mię vkázuie. A wykłádáiąc to imię Kátholik z Greckiego ná Rzymski iezyk/Kátholik iest wszędźie iedno/ábo (iáko vczeńszy rozumieią) Kátholik sie zowie posłuszny do wszytkiego. A ták kto Kátholik/ten y posłuszny iest: kto posłuszny/ten iest Chrześćiánin: y 7. Kátholickie imię Chrześćiánin. Ad Symphorianũ Nouacianum.

ták Kátholik iest Chrześciáninem.] To ten stáry Doktor / ábyśmy wiedźieli/iáko być mamy wiernymi Kátholiki y Chrześciány. Bo iednośćią y posłuszeństwem ku ś. kośćiołowi y stárszym nászym/tegośmy imienia godni sa.

8. *Abágárus Edeski obesłány Apostolem Tháđeuszem.* Hist: lib:1. cap: 13.

W tym czáśie Tháđeus ieden z vczniow Páńskich/Edesse miásto w Syriey/y páná ábo królá tego miástá Abágárá y dom iego wszytek do Christusá náwrocił. O czym pisze Eusebius y inych wiele stárych świetych. y dla nich zdáło sie tego nie zámilczeć: czego ácz zá pismo ś. nie mamy / ále zá rzecz wiáry godna / ktora sie od ták zacnych y przebránych ludźi vmocnia / poczytamy. Iáko sie wyższey o tym powiedźiáło w roku Páńskim 31. Viśćil mu sie P. IESVS, posłał do niego tego vczniá swego Tháđeuszá / ktory onego Abágárá y ná ćiele cudownie zleczył / y wiáry w IESVSA CHRISTVSA náuczył/ y dom wszytek iego y poddáne y miásto ono P. Bogu pozyskał/ iáko to y Ieronym ś. wspomina/y wyższey sie troche tego roku námieniło.

Rok Páński 44. Claudiuszá 2.

1. In Matth: cap: 10. Acto: 12. *Iákub ś. od Herodá Agrippy śćięty y Piotr ś. do więźienia dány Apostołowie do tego czásu w Ieruzalem przemieszkali.*

WRoku tego krol Herod Agrippá/o ktorym wyższey byłá powieść/ Iákubá ś. dał śćiać/ y Piotrowi ś. tákże vczynić miał wola / by go był P. Bog z iego reki przez Anyołá nie wywiodł y wyzwolił. O czym mamy pismo Łukaszá ś. Nie trudno było Zydom onego królá ná prześládowánie Chrześćian námowić. Bo był bárzo w zakonie ich nabożny/y obroćił moc swoie iuż nie iáko zá Stephaná było/ná vcznie/ ále ná sáme głowy kośćielne ná świete Apostoły / ktorzy do tego czásu w Ieruzálem przemieszkiwáli. rozumieiac/iż ine zástrászyć było łácno/gdyby ći stárszy y fundámenty náuki ich/obálone były. Iáko pierwey ten Iákub ś. do Hiszpániey zábiegał/ y tám vcznie niektore zostáwiwszy do Ieruzálem sie wroćił/ watpliwe sa powieśći. O przenieśieniu iednák ćiáłá iego do Hiszpániey iest pewny list Leoná Papieżá trzećiego / y Kálistá wtorego. Iáko mocnie kazánia Ewángeliey popierał / y one czárowniki Philetá y Hermogenesá/ pozyskał/w iego sie żywoćie nápisáło.

2. *Rozstáńce to iest rozbieżenie Apostołow po wszem świećie. Symbolum ábo Credo Apostolskie.* In præfat: Symbo: Apost.

Zá tákim prześládowániem / gdy iuż czás widźieli świeći Apostołowie/ áby opuśćiwszy Zydy do narodow sie Pogáńskich vdáli/ y do zbáwienney y poćieszney nowiny Ewángeliey świetey one przyzywáli: nim sie świátem wszytkim podźielili / y w ktora strone káżdy z nich puśćić sie miał/zmowili: Symbolum ábo Credo/ to iest 12. członkow wiáry ś. dla iednośći náuki niebieskiey postáwili/ ktore po dźiś dźień wszyscy w vśćiech y z máłemi dźiatkámi mamy/ z wielka poćiecha násza. Stáło sie to pierwey niżli Iákubá ś. śćieto y Piotrá ś. do więźienia dano. O czym nápisał Rufinus mowiac: Rozchodzac sie Apostołowie/ wzor kazánia swego postánowili: Iáko v Woiewod ná woynie hásłá dáia / áby sie ználi y swoi y obcy: ták y tym wyznániem fałszywe Chrześćiány y náuczyćiele poznáwáć nas náuczyli. Synowie Noego rozchodzac sie ná świát / y wieże Babel buduiac / z iednego iezyká wiele iezykow náczynili: á ći rozchodzac sie/mocna bárzo á nigdy nieobálona wieże wiáry ś. zbudowáli / y wszytkiemi iezykámi mowiac / iedność iey vmocnili.] O tym też Kredźie ábo Symbolum Apostolskim mowi Ieronym ś. iż ie Apostołowie nie ná kártách áni czernidłem / ále ná tablicách serc ludzkich nápisáli. A ś. Augustin káżdemu Apostołowi ieden członek przypisuiac mowi: Piotr rzekł: Wierze w Bogá Oycá wszechmogacego. Ian rzekł: stworzyćielá niebá y źiemie. Iákub rzekł: wierze w IEZVSA CHRISTVSA.&c.

Bábilon iezyki rozerwał, Apostołowie wszytkie wiednęwiárę złacżyli. Ad Pammachium epist: 61. Serm:115.de Temp.

3. Gdźie sie/ y w ktora strone / y do ktorych narodow y królestw káżdy z Apostołow puśćił: sa v śś. Doktorow niektore pismá y podánie. ále nawiecey iest tych/á práwie máło nie wszyscy y Doktorowie y Historikowie stárzy y młodźi/ ktorzy

dźi/ ktorzy o przyjśćiu ś. Piotrá do Rzymu w tym czáśie oznáymuią. Euse-bius ták mowi: Wtorego roku Claudiuszá/ Piotr Apostoł fundowawszy ko-śćioł Antiocheński/ do Rzymu przyszedł/ gdźie Ewángelią opowiedáiąc/ 25. lat ná biskupstwie miástá onego trwał.] Y Jeronym ś. Piotr/ práwi/ po bi-skupstwie Antiocheńskiego kośćiołá/ y po przepowiedániu słowá Bożego o-nym rozproszonym/ ktorzy z Zydow vwierzyli w Ponćie/ Gálácyey/ Kápá-docyey/ Azyey/ Bitiniey/ wtorego roku Claudiuszowego/ ná zwoiowánie Symoná czárnokśiężniká do Rzymu przyszedł/ y tám przez dwádźieśćiá pięć lat stolicę kápláńską trzymał/ áż do ostátniego roku Neronowego. innych wiele ktorzy czásu nie miánuiąc o mieszkániu ś. Piotrá w Rzymie świádczą. Irenæus lib: 3. cap: 1. Tertullianus de præscriptione, Cyprianus de vni-tate Ecc. Arnobius aduersus gentes, & in Psal: 106. Lactantius lib: 4. ca: 21. Optatus contra Parmeni: lib: 2. Ambrosius serm: 7. in natali Apost. Orosius lib: 7. cap: 6. &c. Metaphrastes die 29. Iunij, &c.

Piotr ś. do Rzymu przybył wtorego roku Claudiuszá.
In Chronic.
Hier: de scriptoribus Ecclesiasticis.
Świádkowie mieszkania Piotra ś. w Rzymie y na zachod.

4\. Dla czego ráczey w Rzymie/ á niżli w ktorym innym mieśćie Piotr ś. stolicę Apostolską osádźił/ nie trudno się domyślić. Naprzod dla tego: áby kośćioł Boży miał więtszą powszechność y szerokość. Bo ná ten czás Rzym był/ iáko ieden rzekł/ wszytkiego świátá skrocenie/ to iest/ co iedno po wszy-tkim świećie było/ to się w Rzymie nálázło/ y práwie wszytká źiemiá o ktorey ludźie wiedźieli/ pánowániu/ práwom/ y pokoiowi Rzymskiemu podlegáłá. A ktemu áby kośćielne zwyćięstwo nád pány świátá tego było znácznieysze. Bo ná on czás Rzym był obrońcą wszytkiego báłwochwálstwá/ y stolicą szá-táńską z ktorey wyroki ná zgubę kośćiołá Bożego wychodźiły. Sławne zwy-ćięstwo/ tám szátáná y iego báłwochwálstwo y grzechy podeptáć/ gdźie na-mocnieysze krolestwo miał: gdźie nieprzyiaćiele Christusowi byli napote-żnieyszy/ tám podnożek nog iego postáwić/ áby miedzy nieprzyiaćioły swymi/ iáko Psalm mowi/ pánował. Do tego áby się tám zácżełá piąta Monár-chia Páná nászego IESVSA CHRISTVSA, o ktorey Dániel nápisał/ kto-ra po czterech/ á nawięcey w tey czwartey Rzymskiey powstáć miáłá. Nád ktorą iuż inney áż do końcá świátá nie będźie. Nákoniec/ áby z tákiego miey-scá/ ktore świátu wszytkiemu roskázowáło/ łácnieysze po wszey źiemi rozgło-szenie Ewángeliey być mogło.

Dla czego w Rzymie stolica pierwsza Apostolska osádzona iest.

5\. Gdy do Rzymu Piotr ś. przyszedł/ iuż tám Symon czárnokśiężnik Rzy-miány był swymi czárámi y szátáńską náuką pozwodźił/ iż go zá Bogá mieli/ y obraz mu ábo słup postáwili z tákim napisem; Symonowi Bogu święte-mu/ iáko Justinus męczennik pisze/ czás ten pod Claudiuszem Cesárzem miánuiąc. Co y Tertullian pogáństwu wymawia.

Symon Czárnokśiężnik w Rzymie.
Apolog: pro Christian: ad Anton.
Tert: in Apolog: cap: 13.

6\. Orosius pisząc o przyjśćiu Piotrá ś. o tym czáśie do Rzymu/ twierdźi to/ iż dla tego przyjśćia Piotrá ś. do Rzymu/ gdy się szczepić wiárá Christu-sowá w tym mieśćie poczęłá/ Pan Bog cudowną Rzymskiemu páństwu pomoc dał. Bo wtorego roku Claudiuszá/ Cámillus Scribonianus stá-rostá Dálmáciey podniosł woynę ná Claudiuszá/ żołnierze do siebie poćią-gnąwszy. ktorzy gdy ná onę woynę wynijść chćieli: chorągwie im ták przy źiemi stánęły/ iż ich żadną miárą ruszyć z mieyscá nie mogli. Y zátym sercá się ich odmieniły/ y z gniewem się wielkim ná onego Scribonianá rzućili/ y onego zábili/ y ták strászliwey woynie sąsieckiey koniec się vczynił. O tym cu-du pisze y Pogánin Dio/ y Swetonius.

Orosius lib: 7. cap: 6.
Cud wielki zá Claudiuszá.
Dio lib: 60.
Sueton: in Claudio.

7\. W ktore strony drudzy się Apostołowie puśćili/ ácz máło iest pisma oko-ło tego/ iednák niektore się pewne przełożą. Jan ś. vdał się do Azyey mniey-szey/ y tám wiele kośćiołow fundował. Przemieszkiwał w Ephezie/ y tám prze-prowádźił przenaświętszą Pánnę mátkę Bogá nászego/ dáną sobie do opie-ki. Co świádczy Concilium wielkie ono święte Ephezkie w liśćie do kśiężey

W ktore się strony puśćili inni Apostołowie.
Ioan: 5.

Cárogrodzkiey. iż y do innych stron Jan ś. záchodził ná wschod słońcá / sa niektore świádectwá.

8. *Jákub więtszy.* Brát ś. Janá Jákub / iáko iest w Jeruzálem od Herodá ścięty / nápisał Lukasz ś. ktory w Hiszpániey kośćioł fundowawszy / iáko niektorzy twierdzą / wroćił się był do Jeruzálem.

9. *Jędrzey.* Jędrzey do Scythow ábo Tátárow zábieżał / mowi Eusebius Hist: lib: 3. cap: 1. y Origenes lib: 3. in Genes: potym do Greciey przyszedł / mowi Náziánzenus y Chrysostom homil: de duod: Apost. Trácyą / Mácedonią / Tessálią / Achaią słowem Ewángeliey obiáśnił / y Bizántium / mowi Nicephorus / náwiedźił. á iż był y w Etyopiey / pisze Doroteus in Synopsi. *Nazian: orat: in Arian. In Chronic.*

10. *Philip.* Philip Azyą wyższą słowem Bożym oświećił / y w Jerápolum máiąc lat 87. vmęczony iest. To pisze Chrysostom homil: de duod: Apost.

Thomasz. Thomasz do Párthow się vdał / pisze Origenes lib: 3. in Genesim. A do Jndow / mowi Náziánzenus homil: ad Arian: y do Etyopow / mowi Chrysostom / vt supra.

11. *Bártłomiey.* Bártłomiey do wielkiey Armeniey zászedł / pisze Chrysostom homil: de duod: Apost: y do Likáoniey / y do Albanow / pisze Zophronius. Był w Jndiey / mowi Pántenus Philosoph Chrześćiánin / ktory drogę czynił do Jndiey / y nálazł tám iescze pámiątkę ś. Bártłomieiá y Ewángelią ś. Mátthewszá / ktorą sam ręką swą ś. Bártłomiey nápisał / ktorą z sobą przyniosł wracáiąc się do Alexándriey. To twierdźi Eusebius hist: lib: 5. cap: 10. y S. Jeronym de script: Eccl.

12. *Mátthewsz.* Mátthewsz do Etyopiey posłány był / pisze Socrátes lib: 1. cap: 15. *Iákub mnieyszy.* Jákub Alphei brát Páná nászego / ten został w Jeruzálem / y tám vmęczony był. Długo ná onym Biskupstwie mieszkáiąc. Bo go nád inne Zydowie bárzo czćili / przykrośći mu żadney nie czyniąc. Egesippus apud Eusebium lib: 2. cap: 22. Et Ioseph: antiq: lib: 20.

13. *Simon.* Symon Chánáneus ktorego Zelotes zwano / zábieżał do Mesopotámiey / do Persow / pisze Bedá in retract: in Acta Apost.

14. *Afryká od vczniow Piotrá ś. oświecona.* Do Afryki Piotr ś. vcznię swoie posłał / iáko pisze Innocentius Papa ad Decentium, y Grzegorz regestr: lib: 3. epist: 32.

15. Judás Thádeus w Jdumeiey y w Arábiey Ewángelią fundował. Hieron: de script: Eccl.

16. Mátthiás ná mieysce Judy zdrayce postánowiony zászedł do Etyopiey / wiele kośćiołow w Judskiey ziemi postánowiwszy. Sophron: apud Hieron: de script: Eccl.

17. *Fałszywe powieśći o S. Apostolech.* Lecz o tym Apostolskim rozbieżeniu się po świećie bárzo máło iest pismá / y lepiey krotko o tym mowić / niżli niepewne rzeczy powiádáć. O ich spráwách y dźieiách iescze trudniey spráwę dáć / gdyż bárzo máło práwych iest o tym y bárzo krotkich pisárzow / á fałszywych / ktorzy plotki y básni o ś. Apostołách podmiátáli / bárzo było wiele / ktore słusznie kośćioł ś. odmiáta. iáko Itinerariũ B. Petri Apostoli. Actus Andreę. Actus Thomæ. Actus Philippi. Actus Pauli & Ecclesiæ, ktore Gelasius Papa potępił in Concil: Rom: de Apocriphis, y inszych wiele się tákich náydowáło. y owy co się zowią żywoty Abdiæ Babylonij, pewnośći nie máią. Bárzo wiele tego kąkolu heretycy násiali / podpieráiąc swoie błędy y wymysły.

18. *Simon ábo Simeon czárnoksiężnik w Rzymie.* Wracáiąc się do ś. Piotrá ktory tego roku do Rzymu przyszedł / pisza wiele świádkow / iż tám Piotr ś. nálazł Symoná czárnoksiężniká / ktory zá Claudiuszá zwodźił Rzymiány / czyniąc się Bogiem y synem Bożym / á wiele z Dyabelskiey pomocy kuglarstw y dźiwow czyniąc, y vwierzyli mu ták dálece / iż obraz iego ná Tybrze rzece postáwili z tym napisem / iáko się wyższey rzekło: Simoni Deo sancto. To powiáda Iustinus, Irenæus y Eusebius. *Iust: apol: pro Christianis. Iren: lib: 1. cap: 20. Eus: lib: 2. cap: 12. 13.*

Ten czá-

Ten czárownik iáko potym zá Neroná od Piotrá ś. y Páwłá pohańbiony
był/ niżey ſie powie.
Piotr ś. gdy przyßedł do Rzymu/ goſpode miał zá Tybrem miedzy ſwemi 19.
ziemkámi Zydy/ gdzie ich wiele oſádziło ſie było. ále rychło go potym Pudens
Senator/ gdy zá iego kazániem w CHRISTVSA vwierzył/ wziął do domu
ſwego.
Tego roku był głod wielki po wßyſtkim świećie/ o ktorym prorokował 20.
Agábus/ iáko ieſt w dźiejách Apoſtolſkich. Ten głod Iosephus wſpomina/ *Głod wielki po wßytkim świećie* Acto: 11.
y kłádźie powieść o krolowey Adiábeńſkiey Helenie. ktora zoſtawßy Zydowka/
wielka y doſtáteczna żywnośćia y pieniadzmi/ miáſto Jerozolyme w o- *Helená krolowá.*
nym głodźie wſpomogłá. O niey piße Oroſius/ iż potym do CHRISTVSA Ioseph: antiq: lib: 20. cap: 2.
y zakonu iego przyſtáłá.
Chrześćiánie też ktorzy byli w Antiochiey/ złożyli ſie ná niemáłe pienia- Oros: lib:7.cap: 6.
dze/ y przez Páwłá ś. y Bárnábe poſłáli ie ná pomoc w głodźie onym Chrze- 21.
śćiánom Jerozolimſkim. A ztad vroſł on święty kośćielny y Apoſtolſki zwy- *Collekty ná vbogie.*
czay/ iż ná káżda niedźiele ſchodzac ſie czynili Collekty/ to ieſt/ ſkłádáli ſie co Acto: 11.
kto mogł/ ná porátowánie vbogiey bráćiey y wdow y śierot/ y innych po-
trzebnych.
Ná ten czás w Jeruzálem y w źiemi oney/ napierwße ná wierne Chri- 22.
ſtuſowe prześládowánie powſtáło/ y bárzo znedzniáli byli Chrześćiánie.
Bo iedni domow y máietnośći odbiegáli/ drugim wßytko pobrano/ iáko o
nich Apoſtoł mowi: Wydárćie dobr wáßych znośiliśćie z weſelem; dla tego Hebr: 10.
naywietße o nich Apoſtołowie ſtárânie mieli/ y one zmowe Piotr ś. y dánie Galat: 3.
reku rozchodzac ſie vczynił z Páwłem ś. áby vbogich (w Zydowſkiey źiemi y
w Jeruzálem) nie zápominali/ gdźieby ſie kolwiek obroćili. Co/ mowi Pá-
weł ś. czyniłem z pilnośćia w Koryncie y w Achaiey/ y w innych ſtronách. 1. Cor: 16.
náuczył iáko te Collekty y z iákim ſercem y ochota czynić wierni mieli. Ztad- 2. Cor: 8. 9.
że w Rzymie ſtárodawny zwyczay/ iż ſam Rzymſki Biſkup pewnych czáſow
wzywał ludźie ná Collekty/ to ieſt/ ná ſkłádánie iáłmużny ná vbogie. O Serm: 2. 3. 4. de Collectis.
czym ſa kazánia ś. Leoná.
Ten obyczay gdy w Cárogrodźie vſtał/ Chryzoſtom go ś. pilnie wzbu- 23.
dźił y odnowił. Jeſt iego o tym kazánie/ w ktorym rádźi áby Collekty w nie- De Eleem: & Col.
dźiele czynili/ y ſtárożytny kośćiołá ś. o tym obyczay wſpomina. Toż Cy- De operibus & Eleem.
prian ś. piße/ do tákich Collekt ná śieroty y wdowy vpomináiac. A ießcze Orat: ad Anton: pium.
ſtárßy Juſtinus meczennik mowi: Składáia ſie/ práwi/ y dáia do ſtárßego/
ktory ztad rátuie śieroty y wdowy/ y te co dla choroby y innych przyczyn nie-
doſtátek ćierpia/ ábo w więźieniu ſa/ ábo z dáleká przychodza. A v Tertul-
lianá te ſa słowá: Káżdy (Chrześćiánin) pewnego czáſu ábo kiedy chce/ In Apolog: cap: 39.
ieſli chce/ á ieſli może/ troche dáie pieniedzy. Bo nikogoż nie przymußáia/ *Bráctwá iákie.*
ále dobrowolnie to czynia. y ieſt to ſkład miłośći/ z ktorego nic ná vżywánie/
áni podpijánie/ áni ná obżárſtwo nie wydáia; ále ná pokarm vbogich y ná
pogrzeb y ná dźieći y dźieweczki/ y w máienośći y w rodźicách ośierocíáłe/ y
ná ſtáre ſaśiády/ y ná te co ná morzu vtráćili/ y ná te co do kopánia krußcow
ábo ná wyſpy potepieni/ ábo w więźieniu dla Páná Bogá oſádzeni ſa. Ten
vczynek wielkiey miłośći v niektorych (Pogan) ma przygánę gdy mowia:
Pátrz iákoć ſie ſpolnie miłuia.] To Tertullianus. A gdy ſie iáka nowa po-
trzebá vkazáłá/ Biſkup nowa y hoynieyßa Collekte zápowiedał. iáko ieſt v ś.
Cypriáná/ o wykupowániu więźniow. Z czego wßytkiego ſie pokázuie/ iż Epiſt: 60.
to ſkłádánie iáłmużny y collekt/ y czynienie kárbony ábo ſkárbnice/ gotowych *Zebracy bieguuowie.*
záwżdy pieniedzy/ nie było ná żebráki puliczne y bieguny: ále ná ſromieźli-
we y práwe niedoſtáteczne. y ieſt ſtáry Kanon Concilium Turonenſkiego/ Conc: 2. Turon: cap: 5.
ktory roſkázuie/ áby káżde miáſto ſwoie vbogie wedle przemożenia żywiło/

áby káplani y mieszczánie káżdy swego vbogiego karmił: y ták/ práwi/ sstánie sie/ iż sie vbodzy po miástách cudzych trudźić nie będą.]

24. *Bráctwá miłosierdzia nászych czásow.* *Vbodzy sromięźliwi.* Serm: 4. de Collectis. *Szukáć tych co sie sromáią żebráć.*

Błogosłáwione Bráctwá ktore sie wiekow nászych záczęły w niektorych miástách/ ktore ná káżdą sie niedźiele schodzą/ y te Collekty Apostolskie y stárowieczne Chrześćiáńskie czynią / nie ná żebráki y tulácze leniwe y nierobotne; ále ná sromięźliwe y práwie vbogie/ ktorych sámi przez wizytatory swoie szukáią. O ktorych Leo ś. ták nápisał: Błogosłáwiony/ mowi Dawid/ ten ktory zrozumiewa niedostátecznym y vbogim. Do tego/ práwi/ zrozumiewánia potrzebá/ namilszy bráćia/ czuynośći przyłożyć/ ábyśmy tego náleść mogli/ ktorego skromność pokrywa/ y wstyd mu przeszkadza. Bo są niektorzy co sie iáwnie prośić o potrzeby wstydzą / y wolą milcząc nędze vbostwá swego wyćierpieć / niżli sie iáwną prośbą záśromáć. Tym tedy zrozumiewáć potrzebá / áby w táiemney potrzebie swoie pomoc mieli: y tym sie więcey weselili/ iż sie y vbostwo ich/ y wstyd ich leczy.] Poty ś. Leo.

25. *Poświęcenie ná Biskupstwo Páwłá ś.* Acto: 13. Hom: 27. in Acta. Abortiuus. In Octauiano cap: 35.

Odpráwiwszy ś. Páweł posługę onę/ y do Ieruzálem z Bárnábą iáłmużnę ná nędzne y głodne odniosszy: wroćił sie do Antyochiey / y tám ná Biskupstwo zá roskazániem Duchá ś. poświęcenie wźiął / iáko ś. Lukász pisze/ przez ręki kłádźienie stárszych Biskupow kośćielnych/ ktorzy poszcząc sie y modląc kłádli ná Páwłá ś. y ná Bárnábę ręce/ wysyłáiąc ie ná robotę/ ná ktorą ie Duch ś. wzywał. O czym mowi ś. Chryzostom. Swięcą Páwłá ś. ná Apostolstwo/ áby z mocą kazał. Bo ś. Páweł nie był ze dwunaśćie Apostołow/ y dla tego sie zowie namnieyszym y abortiuus, niedonoszonym Apostołem/ to iest/ nád liczbę postánowioną.] Bo sie ták zwáli Senatorowie/ pisze Swetonius/ ktore Cesárze nád liczbę z łáski do rády przykłádáli. Iest práwo y zwyczay kośćielny pewnymi ceremoniámi/ ná vrzędy duchowne kápláńskie poświęcáć y stáwić osoby do tego godne. O czym sie ná innym mieyscu náucza.

26. *Záchwycenie Páwłá ś. do niebá.* 2. Cor: 12.

Tegoż czásu po tym poświęceniu Páweł ś. ono miał záchwycenie do niebá/ o ktorym sam pisze do Koryntow/ w ktorym wielkie miał obiáwienia ná dobre spráwowánie vrzędu Apostolskiego.

Rok Pán: 45. Piotrá ś. 1. Claudiuszá 3.

1. *Cáthedrá ś. Piotrá w Rzymie.*

ROku Páńskiego 45. Piotr ś. Cáthedrę swoię w Rzymie postáwił/ y ten dźień kośćioł ś. 18. dniá Styczniá tego pámiątkę záchowuiąc/ dźiękuie P. Bogu zá to dobrodźieystwo/ iż ná tákim mieyscu/ z ktorego łácno ná wszytek świát rozstáwić sie y roznieść Ewángelia mogłá/ stolicá Piotrá ś. głowy wszytkiego kośćiołá osádzona iest ná zátrzymánie wszytkiego Chrześćiáństwá po wszem świećie

Iren: lib: 3. cap: 3.

iednośći. O czym ták pisze Ireneus: Kośćioł/ práwi/ nawyższy y nastárszy/ y wszytkim znáiomy w Rzymie / fundowány od przenázacnieyszych Apostołow Piotrá y Páwłá / dochowywa tego podánia ktore ma od Apostołow / y opowiádánie ludźiom wiáry przez nástępowánie Biskupow/ ktore y do nas przyszło. y ztąd sądźimy y pohánbiamy te ktorzy ábo z tego iż sie sámi sobie źle podobáią/ ábo z prożney chwały / ábo ze ślepoty y złego rozumienia/ ináczey niżli potrzebá náuczáią. Do tego kośćiołá (Rzymskiego) dla mocnieyszego przełożeństwá / muszą sie wszytkie kośćioły / to iest/ wierni ktorzy wszędźie są / schodźić / w ktorym záchowáło sie záwżdy to podánie ktore iest od

Lib: 2. contra Parmenian.

Apostołow od tych ktorzy wszędźie są.] To Ireneus. Toż pisze Optatus Milewitáński: Przecz sie nie możesz (do heretyká mowi Pármeniáná) iż wiesz to/ że stolicá Biskupia naprzod w Rzymie Piotrowi postáwiona iest/ ná ktorey śiedźiał/ głowá wszytkich Apostołow Piotr. Zkąd y Cephás

názwány

názwány ieſt. Ná tey iedney Cáthedrze/ iedność ſię od wßytkich záchowáć ma: áby inni Apoſtołowie káżdy ſwoiey nie bronił: áby odßczepieńcem y grzeßnikiem był/ ktoryby przećiw iedney Cáthedrze drugą ſtáwił.]

Auguſtyn ś. ná ten dźień Stolice Piotrá ś. w Rzymie kazánie vczynił/ y w ſtárym Brewiarzu Rzymſkim táka ſię Collektá náyduie: Wßechmocny wieczny Boże/ ktoryś niewypowiedźianą táiemnicą Apoſtołowi twemu Piotrowi przełożeńſtwo Rzymſkiego miáſtá podał: áby ſię z niego prawdá Ewángeliey ná wßytek świát rozlewáłá: ráczże to dáć prośimy/áby to co ná wßytek świát iego ſię kazániem wypuśćiło/ nabożeńſtwem ſię wßytkiego Chrześćiáńſtwá wykonáło.] Stolicá tá káznodźieyſka ś. Piotrá w Rzymie ießcze ſię áż do tych náßych lat w iego kośćiele ná Vátikanie dochowáłá/ y pewnych ią czáſow vkázuią. Jáko y o Jerozolimſkiey Jákubá ś. nápiſał Euſebius/ iż áż do Conſtántiná wielkiego czáſow/ dochowána byłá.

Serm: 15. de Sanctis.
Modlitwá o Cáthedrze Rzymſkiey.
Stolicá ś. Piotrá w Rzymie.
Lib: 7. cap: 14.

2. W Antiochiey Piotr ś. ná ſwoim mieyſcu zoſtáwił Ewodiußá/iáko piße ś. Jgnátius/á z Rzymu do onych Chrześćian przy Antiochiey w Pończie/ w Gálácyey/w Cápádocyey / w Azyey mnieyßey / y Bitiniey / ktorych ſam náuczał/ liſt pierwßy ſwoy nápiſał z Bábilonu / to ieſt z Rzymu. iáko ná końcu ſam w nim mowi. Rzymſkiego miáſtá y pogáńſtwá báłwochwálſtwo názwał Bábilonem. Bo tám wielkie były y ſproſne bogow y ßátánow zamieſki/ktore ś. Ewángeliey kazánie trudniły: co piße Euſebius ſtáre kośćielne Doktory przywodząc. A Jeronym ś. ma te słowá: Márká/ práwi/ wſpomina Piotr ś. w liśćie ſwoim pierwßym / gdy Bábilonem figurálnie Rzym zowie. Jáko y Jan ś. w Obiáwieniu. W czym ſię heretycy nie poczuli iáko ślepi. O Janie ś. znáią/ iż gdy o Bábilonie mowi/o Rzymſkim miáſtu mowi. á gdy Piotr ś. Rzym Bábilonem zowie: przyznáć ſię do tego niechcą/ áby bytnośći Piotrá ś. w Rzymie nie przyználi. A druga ieſt złość y ślepotá ich: iż to co Jan ś. o Rzymſkim y pogáńſkim mieśćie / o ſproſności y o grzechách onych Rzymian Ceſárzow / Pogan y pánow wßytkiego świátá / mowi: to oni kośćiołowi ś. ktory iuż był w Rzymie wßczepiony/przypiſuią. Jnßa rzecz miáſto Pogáńſkie y pełne ná Bogá prawego bluźnierſtwá/ y báłwochwálſtwá: á inßa/kośćioł Boży w nim ießcze ná on czás nowy y máły y ná młodym ßczepie.

Antiochią ś. Piotr Ewodiußowi polecił.
Epiſt: ad Antio.
Liſt Piotrá ś. z Bábilonu, to ieſt z Rzymu.
Euſeb: hiſt: lib: 1. cap: 14.
De Script: Eccl.
Bábilonem Rzym ś. Piotr zowie.
Slepotá heretycka.
Jnße miáſto pogáńſkie, á inßy kośćioł Boży w nim.

3. Niechby pátrzyli ná Jeronymá ś. ktory też Rzym Bábilonem y oną w purpurę vbráną nierządnicą zowie: ále kośćioł ś. w Rzymie dźiwnie czći y wychwala/mowiąc: Ludu Rzymſkiego wychwaláią wiárę Apoſtolſkim świádectwem/ á gdźie ſię indźiey z táką chęćią y kupą do kośćiołow śś. Męczennikow/ y do grobow ich zbiegáią? á gdźie Amen/iáko z niebá piorun z tákim pogromem brzmi iáko tám? Nie iżby Rzymiánie inßą wiárę mieli/ iedno tę co wßyſcy Chrześćiánie: ále nabożeńſtwo tám y proſtotá do wiáry więtßa.] A ná drugim mieyſcu mowi: W Rzymie ieſt ś. kośćioł/ ſą zwyćięſtwá Apoſtołow y męczennikow/ieſt Chriſtuſowe prawdźiwe wyznánie/ieſt wiárá od Apoſtołow náuczona. tám podeptáne ieſt pogáńſtwo/á imię Chrześćiáńſkie co dźień ſię wyżßey podnośi.

In præf: de Spiritu S.
Rom: 1.
Ad Marcellam.

4. Piotr ś. támże w pierwßym liśćie ſwoim każe czynić pocáłowánie święte tym do ktorych piße. Co y Páweł ś. czyni częſto. Ná początku iáko miedzy Pogány/pocáłowánie był znák przyiáźni przy witániu;ták v Chrześćian też pierwßych był zwyczay pocáłowánia/iuż nie świeckiego/ále świętego/w ktorym ſię tylo zgodá/iedność/y vprzeyma przyiaźń znáczyłá. Co y w kośćiele po modlitwie przed przyimowániem przeczyſtych táiemnic/ná znák zgody y vprzeymey miłośći Chrześćiáńſkiey czynili/mowi Origenes/y Juſtinus/y Cyrillus. gdy oſobno białegłowy/á oſobno meżczyzná ták ſię pozdrawiáli/y świętą zgodę/y ſercá ieden ku drugiemu vprzeymość pokázowáli. Co potym

Pocáłowánie v Chrześćian.
Rom: 16.
1. Cor: 16.
2. Cor: 13.
Orig: in epiſt: ad Rom.
Juſt: orat: ad Anto.
Cyr: Catec: 5. Myſt.

kośćioł odmienił / że to drugdy bez iákich złych myśli być nie mogło: iż dźiś miásto pocáłowánia twarzy / krzyż ś. ábo iákie reliquie cáłowáć podáią.

5. *Márká ś. Piotr ś. miłował. Wysłał go do Alexándriey. Alexándria pierwße ma mieysce po Rzymskiey stolicy.* Decret: de lib: Apocriphis.

W tym też liśćie Piotr ś. Márká Ewángeliste / iż go bárzo miłował / synem swoim zowie. ktorego wysłał z Rzymu do Alexándriey do Egyptu / áby tám był kośćiołá onego pierwßym Biskupem / ktorego też Philonowi Zydowskiemu Doktorowi z Alexándriey pilnie zálećił / gdy z nim w Rzymie dobrey przyiáźni Piotr ś. záżywał. A dla tego Alexándryiska stolicá pierwße mieysce miáłá po Rzymskiey / á niżli Antyocheńska / iż ią Márek ś. imieniem Piotrá ś. postáwił; iáko Gelázyus piße mowiąc: Wtora stolicá w Alexándriey imieniem ś. Piotrá od vczniá iego Márká y Ewángelisty poświęcona. Bo on od Piotrá ś. do Egyptu posłány / słowo prawdy opowiedał / y męczeństwo podiął.]

6. *Márek ś. po Láćinie Ewángelią nápisał.* In Synopsi ad Constantem. Euse: lib: 2. cap: 14. & lib: 3. cap: vltimo.

Ale nim ś. Márek wyßedł z Rzymu / Ewángelią swoię po Láćinie Rzymiánom gwoli nápisał. Co ś. Athánásius świádczy: Ewángelia / práwi / wedle Márká / w Rzymie od ś. Piotrá opowiádána iest / á od ś. Márká nápisána / y od niego potym w Egyptćie y w Pentápolu y w Libiey rozgłoßona iest.] A Eusebius mowi / iáko od Pápiáßá y Clemensá podano iest: iż Márká Rzymiánie pilnie prośili / áby im ono co Piotr ś. opowiedał / nápisał. Bo był tłumáczem y towárzyßem Piotrá ś. To pismo gdy Piotr ś. przeczytał / pochwalił / y swoią władzą áby ie w kośćiele czytano / vtwierdźił. To Eusebius. y Clemens Alexándryiski toż mowi / y Hieron: de script: Eccl.

7. *Co są tłumácze mieli Apostołowie.*

A iż Márká ś. Pápiás y inni zowią tłumáczem Piotrá ś. wiedźieć sie ma iż z strony mowy y ięzyká niepotrzebowáli Apostołowie tłumáczá: y Piotr ś. po Láćinie w Rzymie náuczał: ále trafiáło sie / iż gdy ś. Piotr po Láćinie kazał / inych sie narodow ná kazánie náchodźiło / ktorzy po Láćinie nie rozumieli. Dla nich był ten wykłádácz / áby sie pracey vymowáło. Abo gdy co trudnego Piotr ś. iáko y inni Apostołowie mowili: ći tłumácze wykłádáli. ábo gdy co pisáli iednym ięzykiem / oni ná drugie ięzyki przekłádáli. Toż sie mowi o Páwle ś. o ktorym też piszą / iż iego wykłádáczem był Tytus.

Hieron: ad Helbidiam epist: 150.

8. *Grecki ięzyk w Rzymie wzgárdzony.* Iuuen: Saty: 16. Suet: in Tyber.

Gdy tedy gwoli Rzymiánom y Włochom zá ich prosbą / iáko sie rzekło / Ewángelią Márek ś. nápisał: pewna rzecz iż ią po Láćinie nápisał / Láćinnikom y ludźiom w Rzymie zacnym / ktorzy sie w swoim ięzyku kocháli / á onych wiekow Grecki sobie byli obrzydźili / iákoby niewieśći y miękki. Tyberius Cesarz gdy co miał rzec po Grecku w Senaćie / tedy odpußczenia prosił / mowi Swetonius. y żołnierzom roskazał / gdy kto ich po Grecku v sądu pytał / áby po Láćinie odpowiedź dawáli. y ten Claudius zacnego w Greciey vrzędniká / iż po Láćinie nie vmiał z vrzędu złożył / tenże Swetonius piße.

9. *W Aquileiey Márek ś. przełożył swoię Ewángelią.*

Vczeni w ięzyku Greckim poznawáią / iż iest Márek ś. z Láćińskiego ná Grecki przełożony / gdy w textćie Greckim ná poły Láćińskie słowá náyduią. Jest y w Aquileiey mieśćie Włoskim / iáko piße Piotr Biskup Aquileyski / podánie y trádycia: iż Márek ś. posłány od Piotrá ś. do Alexándriey / idąc przez Aquileią / tám swoie Ewángelią z Láćińskiego ná Grecki przełożył / y originał z Aquileiey przenieśiony iest do Wenecyey. Był też inßy Márek powinny Bárnáby Apostołá / do ktorego sie domu w Jeruzálem Chrześćiánie schodźili / dla ktorego Páweł ś. od Bárnáby sie ná drodze / w náwiedzániu kośćiołow / oddalił. Zwano go Ioannes Mariæ Marcus, á tego Ewángelißte zwano tylko Marcus.

10. *O vćięciu pálcá ś. Márká.*

Prozna też o nim oná iest powieść ktorą wielcy ludźie wnieśli zá pospolitym rozumieniem: iżby sobie pálec wielki vćiąć miał / áby kápłanem nie został. Pustelnik to iákiś Márek tegoż imienia vczynił / ále nie ten Ewángelistá.

11. *Krolestwa zachodne Piotr ś. náuczył.*

Piotr ś. w Rzymie mießkáiąc / nie tylo Włoską ziemię / ále Gállią / Hißpánią / Afrikę / Sycylią / y wyspy przyległe Ewángelią oświećił / y sam wy-

biegáiąc

biegáiąc/y vcznie ſwoie z Rzymu wyſyłáiąc/ná one święta robotę. O czym Innocentius ś. Papież nápiſał/ iż w tych ſtronách żaden inny Apoſtoł nie był okrom Piotrá ś. Niech/ práwi/ vkaże/ ktory ná zachod Apoſtoł y do Afryki zábieżał: Sam Piotr ś. te wßytki kráie przez vczniе ſwoie ktore rozſyłał/Ewángelią oświecił. O czym ſą świádectwá w ſtárych Mártyrologiách/y w podániu á pámiątce piſáney kośćiołow/Gálliey y Hiſzpániey. W Sycyliey Piotr ś. poſtáwił Biſkupy Páncrácyußá/ Márciana/ Berillá/ Philippá w Cápuey Priſká. w Neápolim/Aſprá. w Ráwennie/ Apolinará. Do Gálliey wyſłał Biſkupy Márcyalißá/Máterná/Wáleriußá/ Syxtá/ Trofimá/ ꝛc. y inne. Tákże do Hiſzpániey Torquatá/ Cteſiphontá/ Secundá/ꝛc. y inne. o ktorych może ſię co ná ſwoich mieyſcách wſpomnieć.

Rok Pán: 46. Piotrá ś. 2. Claudiuſzá 4.

W Tym roku vmárł Agrippá krol on ßcześliwy/ gdy go nawyżße iego ßczęście podnioſło/ iáko Łukaß ś. nápiſał. vmárł ſproſną y prędką śmierćią/ ſkarány od P. Bogá zá rozlanie krwie Iákubá Apoſtolá/ y zá Piotrá ś. ktoremu toż vczynić chćiał. W Cezáriey gdy zá zdrowie Ceſárzá Claudiußá święta y igrzyſká ſpráwował: dniá wtorego w białą ßátę ze ſrebrá bárzo iáſną vbrány/wyßedł do ludu ná widokách onych śiedzącego/ y przemowę im czynił. Szátá oná od słońcá oświecona/ iáſność wielką z śiebie pußczáłá/ zkąd pochlebcy záwołáli one słowá/ á lud wßytek z nimi: iż to głos Boży á nie człowieczy. á on głupiec w tym ſię zákochał/ á tey czći z śiebie nie złożył/ áni iey P. Bogu oddał. y przeto záraz vderzył weń Anyoł Páńſki (on podobno ktory Piotrá ś. z iego ręku wyrwał) y támże ná ſtolicy oney nie iáko Bog/ ále iáko robák nędzny y błoto vpadł. Smiertelną chorobą zárázony/ w ktorey roſtoczeniem wßy y robakow ſkończył. Żył lat 54. ná kroleſtwie śiedm. Kroleſtwo iego ſynowi/ktory był w wychowániu v Ceſárzá y tákże Agrippą zwány był/ nie ieſt dáne/ ále ná nie Claudius ſtároſtę Faduſá poſłał. Brátu tylo iego Herodowi krolowi Cálcidis/moc y práwo ná kośćioł/y podawánie nawyżßego kápłaná/ dárował.

1. Acto: 12. *Agrippy krolá śmierć.* Ioſeph: antiq: lib: 19. cap: 7.

Syn Agrippy.

Rok Pán: 47. Piotrá ś. 3. Claudiuſzá 5.

TYm czáſem Páweł ś. biegáiąc z Bárnábą po wielu kroleſtw y miaſt/ po Selewcyey y Cyprze/ Piſidiey/ Ikonium y inych/ to czynił co wypiſał Łukaß ś. Elime czárownıká ślepotą pokarał/ y Páwlá Stároſtę náwroćił. Żydow wiele pozyſkał/ á drugim pogroził niewdźięcznym/ proch z nog ſwoich ná nie otrząſáiąc wedle roſkazánia Páńſkiego. Czym ſię znáczyłá táka mowá żáłobna: Nie dla ſwegoſmy tu pożytku/ áni dla pieniędzy y dobr wáßych przyßli/ y prochu wáßego bráć ná nogi niechcemy. ſámo wam zbáwienie od Bogá y wieczne kroleſtwo z nim/dármo z miłośći ku wam przynośim. Wiedzćieß iześćie ták wielkim dárem wzgárdźili. Co wam ku wielkiemu potępieniu będźie.

1. *Páwłá ś. drogi.* Acto: 13. 14.

Lucæ 10.

2\. Páwel ś. w Ikonium długo prawdę Ewángeliey/ iáko piße Łukaß ś. ßczepiąc/ Teklę pánnę pozyſkał Pánu Bogu. Czego zámilczał Łukaß ś. iáko y innych wiele rzeczy: ále podánych o niey powieśći bez omyłki prawdźiwych/ pełno ieſt v Oycow świętych/ Greckich y Łáćińſkich. Okrom tego co ſię w iey żywoćie piſáło 24. Septembrá/to ſię dokłáda. Grzegorz Nyſſeńſki ták o niey piße: Táka myrrhę zmießána z czyſtośćią liliey/ niegdy Pá-

Teklá pánná vczennicá ś. Páwla.

In Cantic: hom: 4.

wel z vſt ſwoich do vßu ś. dziewice wlewał/ á tá byłá Tekla/ ktora kroplámi liliey z ſercá ſwemi wyćiekáiącemi/ człowieká zwierzchnego vmorzyłá/ y po-
Hæreſ: 74. żadliwość vgáſiłá.] Epiphániuß też o niey mowi: Tekla tráfiłá ná ś. Páwłá/ ktory ią od małżeńſtwá odwiodł/ gdy oblubieńcá miáłá vrodziwego/ pierwßego w mieśćie/ bárzo bogátego/ bárzo zacnego y iáſnego. Wzgárdziłá oná święta ziemſkiemi rzeczámi/ áby miáłá niebieſkie.]
In Act: hom: 25. Chryzoſtom mowi: Słuchay o świetey Tekli: Oná/ áby Páwłá widziáłá/ złoto ſwoie dáłá: á ty żebyś Chriſtuſá widział/ y pieniądzá nie daß.] Bo ieſt w iey żywoćie v inych/ iż gdy o wiárę w Chryſtuſá/ y o małżeńſtwo/ do ktorego niechćiáłá/ do więźienia od ſwoichże rodzicow daná byłá: á o Páwle ś. gdźie kazánie miał ſłyßáłá: złoto ſtrożom dárowáłá/ do kazánia ſię Páwłá ś. vkradáiąc.
Tekla złotem kazánie Páwłá ś. kupowáłá.
Hom: 22. ad pop. A indźiey tenże Chryzoſtom ś. mowi: Szukay Páwłá iáko Tekla/ ábyś vſłyßał co do ćiebie przezeń mowią.]
Ad Simplicianum. Ambroſius ś. wiele o niey piße: Miedzy lwy pánná weſoła byłá/ y czekáłá onych beſtiy bez ſtráchu.] á ießcze więcey o niey piße lib: de virginitate.
Ad Oceanum. Tákże Jeronym ś. o niey mowi: Tedy po męce/ w ktorey byłá ſkußona w Antiochiey/ zákazał Páweł ś. áby zá nim nie chodziłá: Zaden/ prawi/ z żoną ná woynę nie idźie.] Bo piße w iey żywoćie: Gdy ſię Páweł ś. z Ikonium do Antiochiey Piſidiey puśćił: oná zá nim bieżáłá. ále ſię iey Páweł ś. wroćić kazał do domu/ áby mu co do Ewángeliey przeßkody nie vczyniłá. y dla tego Jeronym te słowá rzekł. Tekle Oycowie święći Greccy zowią pierwßą miedzy pánnámi męczenniczką/ iáko Iſidorus Peluſiotá. y drudzy ią pierwßą corką miedzy pánnámi Apoſtołá ś. názywáią. A gdy Oycowie święći iákiey białeygłowy/ cnoty wyſokie zálecáią: do Tekle ią przyrownywáią. Jáko tenże Jeronym Melánią do niey/ ſławiąc ią/ przyrownał.
Zákazał Páweł ś. Tekli, áby zá nim nie chodziłá.

Rok Páń: 48. Piotrá ś. 4. Claudiußá 6.

1. *Wniebo wzięćie mátki Bożey.* Euſeb: in Chron.

TEgo roku Páńſkie° 48. Páweł ś. w Liſtrze vkámionowány/ ktorego też roku niektorzy/ zwłaßcá Euſebius/ kłádą zeßćie ábo záśnienie/ ábo iáko my mowim Wniebowzięćie naświetßey MATKI Páná y Bogá náßego IESVSA CHRISTVSA. O czym wielkie miedzy Piſárzmi y Doktormi kośćielnemi ieſt dowiádowánie: iáko/ y gdźie/ y ktorych lat ſwoich z tego świátá vſtąpiłá; ále máło co pewnego náyduią. ták P. Bog to chćiał záſłonić/ y nie dopuśćił ábyśmy to z gruntu wiedźieli. To napewnieyßá y ná tym ſię ſądzim/ co kośćioł ś. nam opowiáda/ gdy Wniebowzięćie iey 15. Augu: święći/ iż do Syná ſwego wzięta ieſt z duſzą y z ćiałem. Bo ták przyſtoyno było/ á v PANA nić nie máß niepodobnego/ y on ſam ma wolność/ práwá ſwoie/ ktore ſam ſtáwi/ podnośić/ y onym vblizyć gdy mu ſię podoba. Jáko mátkę ſwoię namilßą wyiał z onego práwá grzechu pierworodnego: ták ią też y z tego wyiął/ áby poſpolitego y oſtátniego zmartwychwſtánia ćiáło iey nie czekáło przeczyſte; ále záraz z duſzą zápłáte y cześć ſwoię miáło. Jne rzeczy około tego Káznodźieiom ſię polecáią. My ſię iey przenadroßßey y poważney modlitwie y obronie zálecamy. Liſt naświetßey PANNY tey mátki Bożey do Ignácyußá/ y iego do niey/ pewnośći nie ma. Nie wiedźiał o tym Jeronym święty/ y inni ſtárzy.
Y z ćiáłem w niebo wzięta.

2. *Ornat nawyżßego Biſkupá, dány w moc Zydom.* Ioſeph: antiq: lib: 20. cap: 1.

Fadus Stároſtá Judſki poczał Zydom ſtárßym w Jeruzálem nálegáć/ áby ornat ábo vbior kapłaná nawyżßego do iego ręku y mocy Rzymſkiey do wieże Antoniny/ iáko było pierwey/ dáli. Oni prośili áby mogli do Ceſárzá ſámego Claudiußá do Rzymu iácháć/ y o to go vżywáć/ áby z mocy ich bráiny nie był. Czego gdy im dopuśćił/ poſtáli do Rzymu. Był ná dworze

Claudi-

Claudiußowym syn onego Herodá Agrippy / tákże Herodem Agrippą názwány/w wielkiey v Claudiußá łásce/y dla niego vczynił o co prośili. Lecz to ßczeście nie dlugo im służyło.

Rok P. 49. Piotrá ś. 5. Claud: 7.

PAweł ś. odpráwiwßy z Bárnábą wielką drogę/ y prácey pełną robotę/ktora wielką liczbę duß/ zá pomocą tego ktory ie posłał/ pozyskał/ do Antiochiey do Syriey zkąd był wysłány/wrocił sie/ oznáymuiąc bráciey co Pan Bog z nimi czynił/ á iż wrotá do wiáry Pogáństwu otworzył. 1. *Páweł się ś. do Antiochiey wrocił.*

Rok P. 50. Piotrá ś. 6. Claud: 8.

CEsarz Claudiuß tego roku pogłowne bráć y lud w Rzymie liczyć kazał. Nálázło sie ludźi/mowi Tácitus/po sześćdźiesiąt kroć y dźiewięć sto tyśiecy y 4. tyśiące. O iáki to lud był z sámych Rzymian/ y iákie wielkie było to miásto/ o ktore sie Piotr ś. pokusił. O iáko wielkie morze/w ktore śieći swoie ten rybak zápuśćić śmiał. 1. *Pogłowne zá Claudiuszá w Rzymie.* Tacit: lib: 11.

Rok P. 51. Piotrá ś. 7. Claud: 9.

TEgo Roku Claudiuß Cesarz z Rzymu wßytkie Zydy wygnáć kazał/ á to z tey przyczyny / iż sie o CHRISTVSA z Chrześciány swárząc niepokoie czynili. O czym Orosius z Swetoniußá Pogáńskiego ták piße: Dźiewiątego roku pánowánia Claudiußá/ powiáda Josephus / iż Zydy z Rzymu wygnano. ále mi więtßą wiárę czyni Swetonius/ ktory ták mowi: Claudiuß Zydy zá powodem [CHRISTVSA co dźień sie burzące / z Rzymu wygnał.] Ale iesli Zydy burzące sie przećiw CHRISTVSOWI pohámowáć / ábo iesli też z nimi záraz Chrześciány bliskiego z nimi nabożeństwá/ wygnáć kazał: z słow sie iego nie pokázuie. Znák wielki/iż sie iuż od Piotrá ś. wiárá w Rzymie ßczepiona/ßerzyłá. Ná ktorą Zydowie naprzod / iáko w Jeruzálem y we wßytkiey ziemi swey poczęli / srodze powstawáli/y mocne Pogány y Pány wielkie ná wierne pobudzáli. á dźiedzy sie im y z Zydostwá y z Pogáństwá Chrześciánie nowi sprzećiwili/ y záchodźiły swary y naiázdy iákieś y zamießki/ dla ktorych Cesárski ná nie wyrok przyßedł. O tym wygnániu ich y Lukaß ś. nápisał. Roskazał/ práwi/ Claudiuß wßytkim Zydom z Rzymu wychodźić. miedzy ktorymi był Priscillá y Aquilá. 1. *Zydy wßytkie y z nimi Chrześciány z Rzymu wygnáno.* Oros: lib: 7. cap: 6. Sueton: in Claud. In Claudio. 2. Acto: 18.

Z wygnániem Zydow z Rzymu / Piotr też ś. vstąpił/y puśćił sie do wschodnych kráiow/y był tego roku ná onym Concilium Jerozolimskim / o ktorym Lukaß ś. piße. Powiáda Metáphrástes Grecki/iż Piotr ś. z Rzymu ná ten czás wyßedßy/do Afryki záiáchał/y tám kośćioł w Kártáginie ßczepił/ y w nim Krescencyußá vczniá ná iego spráwowánie zostáwił/ á potym do Alexándriey przyßedł/ y tám Márká biskupem vczynił/ y zátym bywßy w Tebis/ y Rufá tám zostáwiwßy/ do Jeruzálem przybył.] ále niewiemy skąd to ma Metáphrástes. 3. *Piotr ś. z Rzymu vstąpił.* *W Afryce kośćioł ßczepił Piotr ś.* 29. Iunij Metaph. *Y w Alexándriey.* 4. *Concilium Ierozolimskie.*

Ná tym Concilium Jerozolimskim iż był ś. Páweł/ sam o sobie do Gálátow powiáda/á iż to 14. był rok po iego náwroceniu. A Piotr ś. iáko stárßy/ naprzod mowiąc: wßytko wątpienie y pytánie odpráwił: iż obrzezánie/ y chowánie zakonnych obrzadkow przez Chrystusá vstáło. Ná iego zdániu Galat: 1. Acto: 15. *Obrzezánie y zakonne Ceremonie vstáły.*

y rozumie-

y rozumieniu wszyscy przestáli. Jákub tylo ś. przydał/ áby narodowie tego nie iedli/ co Dyabłom ofiárowano/ á żeby sie porobstwá strzegli. Bo tego Pogánie zá grzech sobie nie mieli. A co przydáie sie/ áby też ze krwie y rzeczy zádawionych nie iedli: to sie sstáło do czásu/ áby sie narod Zydowski nie ták bárzo odrażał/ gdyby mu też nieco zakonnego/ co było nie ćiężko/ zostáwiono. á żeby oboy lud mocno y w zgodźie ná iednym węgielnym kámieniu CHRISTVSIE IESVSIE, zostawał. Ták ś. Augustyn. Przyczyna tego Concylium był Cheryntus heretyk/ iáko pisze ś. Epiph: náuczáiąc iż zakon Moyżeszow chowáć potrzebá.

Contra Faust: lib: 32. cap: 13. Epiph: hæres: 28.

5. *O podźieleniu kazánia.* Galat: 1. Acto: 10. Acto: 15. Acto: 16. 17. 18. 19.

Ná tym Concylium/ iáko Páweł ś. do Gálátow pisze/ zda sie ták iákoby sie Apostołowie praca y kazániem podźielili: áby Piotr ś. z Janem y Jákubem sámym Zydom/ á Páweł ś. z Bárnábą sámym Pogánom Ewángelią przynośili. áleby to złe było rozumienie. Bo Piotrowi ś. wszytki owce CHRISTVS swoie zlećił/ y z Zydow y z Pogan/ y o wszytkich rzekł do niego: Zábiiay á iedz. y sam o sobie Piotr ś. rzekł: iż mie Bog napierwey do náwrocenia Pogáństwá obrał. Páweł też ś. po tey zmowie/ wszedźie pierwey do Zydow Ewángelią wnośił/ toż do Pogan/ iáko pisze Lukasz ś. Nie był tedy ten podźiał ná kazánie y náwracánie ludźi do Ewángeliey: ále tylo ná opiekę y osobne stáránie/ áby ći co z Moyżeszá poszli/ mieli swego wodzá/ do ktoregoby sie vćiekáli: A ći co z Pogáństwá/ mieli tákże swego opiekuná z ktoregoby sie ćieszyli. To ták ś. Jeronym. Pocześnieysza y vczćiwsza opiekę Piotr ś. wźiął/ iáko przełożony y stárszy. Bo ná on czás wierni z Zydow więtszą cześć mieli w kośćiele Chrystusowym/ iáko synowie testámentow y wrodzone rozgi oliwy/ z ktorych sie národźił CHRISTVS wedle ćiáłá: á niźli Pogánie/ ktorzy z łáski są przypuszczeni do vczestnictwá obietnic Boskich/ y iáko leśne rozgi w drzewo tłustey oliwy/ wszczepieni są. A bárzo też dobrze zowie sie Páweł ś. Doktorem Pogáństwá: bo wiecey Pogan do kośćiołá ś. názbierał/ á niźli Zydow. Zydowie mu sie sprzećiwili/ á Pogánie go czćili y słucháli.

6. In epist: ad Galat.

Rom: 9.

7.

8. *Zeszćie Piotrá ś. z Páwłem w Antiochiey.* Galat: 2. *Rozmowá Piotrá ś. z Páwłem, ktora drudzy źle poswarkiem zowią.*

Po tym Concilium Piotr ś. y Páweł zeszli sie do Antyochiey/ czego Lukasz iáko inych rzeczy wiele nie nápisał/ ále Páweł ś. sam w liśćie do Gálátow oznaymił. A tám sie sstáłá oná rozmowá Piotrá ś. z Páwłem/ ktora drudzy poswárkiem śmieli zwáć/ ábo grzech iáki y sprzećiwienie Piotrowi ś. przyczytáć: z tego iż Piotr ś. dosyć czyniąc dekretowi Jerozolimskiemu/ ktory sam naprzod wyrzekł/ nie żył w iedzeniu po Zydowsku/ ále z Pogány wiernymi iadł rzeczy v Moyżeszá zákazáne. Lecz gdy z Jeruzálem niektorzy Zydowie wierni od Jákubá do Antiochiey przyszli: On gorszyć ich niechcąc/ z nimi po Zydowsku żył. Co sie Páwłowi ś. nie podobáło. y mowi/ że przygánę miał w tym/ nie prosto w Ewángeliey idąc/ w ktorey iuż Zydom nic dogádzáć nie miał. Oboiá rzecz rozumieniu nieprzystoyna/ y tá/ áby w tym Piotr ś. przygánę miał/ y tá/ áby Páweł ś. łżył Piotrá ś. á mowił nań to co nie było.

9. *Iáko pogodźić one trudnośći około przygány Piotrowi ś. od Páwłá*

Jákoż to pogodźić? Ták zá pomocą Bożą. W káżdym vczynku iest przedsięwźięćie serdeczne táiemne/ ná ktore sam Bog pátrzy: iest też sámá rzecz widoma/ o ktorey ludźie sądźić mogą. Sercá y myśli Piotrá ś. sądźić Páweł ś. nie mogł/ widomy vczynek osądźić mogł. w ktorym też dwoie vważenie być może/ ábo sámey rzeczy czynioney/ ábo tego co z niey wychodźi. Sámá rzecz ktorą Piotr ś. czynił/ byłá bárzo dobra: iż raz z Zydy po Zydowsku/ á drugi raz z Pogány po Pogáńsku iadł: dla tego/ áby sie oboie od Ewángeliey ták zprędká nie odrażáli/ á pomálu y nie znaglá Moyżesz sie z swemi ceremoniámi zágrzebał. W tey rzeczy żadnego grzechu nie było. Bo to sam potym Páweł ś. czynił/ gdy dla Zydow áby sie nie gorszyli/ Timotheuszá wedle zakonu/ iuż po tym Concilium/ obrzezał. y w Cenchrách iáko Názá-

Páweł ś. po tey przygánie sam Timotheuszá dla tákieyże przyczyny obrzezał. Acto: 16.

renczyk

reńczyk włoſy ſobie ogolił. y przed poimániem ſwoim w Jeruzálem w koście- Acto: 21.
le ofiáry Moyzeſzowe y oczyśćienia zakonne czynił. Dobry to był y świety v-
czynek/ áby ſie ludziom odrázá do Ewángeliey oddaláłá. Co ſam ſobie Pá-
weł ś. chwali/mowiac: Z Zydy byłem iáko Zyd/z Pogány byłem iáko Pogá-
nin/ ábych wſzytki pozyſkał Chriſtuſowi. Lecz z tákiego poſtepku mogł ſie
kto wzgorſzyć z Piotrá ś. y przywodźić do chowánia Moyzeſzowych zakon-
nych ceremoniy. Toż z Páwlá ś. gdy Tymotheuſzá obrzezał/ ieſzcze predzey v-
rość mogło.

10. To obádwá przygáne mieli? Nie mieli. Czemuż tedy Páweł ś. mowi/iż
Piotr ś. przygány był godźien? Dla tego: iż z iego dobrego y świetego poſte-
pku vrość mogłá zła rzecz/ to ieſt/ iż ſie kto do chowánia Zydowſkiego zako-
nu pobudźić mogł. Lecz o tym Piotr ś. nie myślił/ áby kogo wzgorſzył. y
owſzem te myśl miał/ iáko y ſam Páweł gdy toż czynił/ áby nikt pogorſzony
nie był. Temu tedy przygániał Páweł ś. co być mogło. A owſzem ná czás 11.
on krotki temu ſie zábiegáło/áby ſie nikt nie gorſzył: przeto grzech y przygáná
żadna w tych perſonách dobra rzecz czyniacych/ náleść ſie nie może. A
przedśie y w tym znáć było zacność przełożeńſka Piotrá ś. iż zá nim ſzedł w
tey mierze Bárnábás on ták vprzeymy y miły towárzyſz Páwłow/y inni z Zy-
dow wierni/ná Páwlá ś. vpomnienie niedbáiac/ á Piotrá ſie ś. iáko włáſne-
go vrzednıká ſwego trzymáiac. Co ſam Páweł ś. wyznawa. O tym Pio- Galat: 2.
trá ś. z Páwłem ś. rozmawiániu/ wiedli ſpor w przyiáźni dwá pierwſzy Do-
ktorowie/ Jeronym y Auguſtyn. Jeronym Piotrá ś. bronił/iż przygány nie Hieron: epiſt: 86. &c. vſq; ad 97.
miał: y Auguſtin Páwłowi ś. słowá omylnego przyczytáć niechćiał. obá w Aug: epi: 9. &c. vſq; ad 19.
prawdźie nie pobładźili/ zá tákim porownániem iáko náſz Baronius mą-
drze wywodźi/ y iáko ſie iuż powiedźiáło.

12. Pod tymże czáſem ś. Páweł w Antiochiey bedac/ rzekł do Bárnáby:
Náwiedźmy bráćia we wſzytkich miáſtách w ktorycheſmy słowo Boże opo- *Náwiedza kośćioły Páweł ś.*
wiádáli/ iáko ſie máia. Ná co gdy Bárnábás przyzwolił/ á do obieránia to- Acto: 15.
wárzyſzá przyſzło: tám ſie nie zgodźili. Bárnábás chćiał wźiać Jana Már- *Rożnicá w miłośći y z pożytkiem.*
ká/á Páweł ś. iż był od obu pierwey vſzedł/á opuśćił ie był/mieć go niechćiał/
áby ſie tym był vkarał. Lecz oná rożnicá y rożne rozumienie w wielkiey mi-
łośći było. Nic ſie ná ſie nie iatrzac to vczynili/ co byłá wola Boża z wiet-
ſzym pożytkiem kośćiołá iego. Bo Bárnábás puſzczáiac ſie potym ſam z
Márkiem do Cypru/ tám wielka Bogu posługe vczynił.

13. Mienia drudzy iż z Cypru zábieżał był do Włoch y snać był w Rzymie:
Ale nie pod ten czás gdy Claudius wſzytkim Zydom Rzymu zábronił: mu- *Bárnábas był w Mediolanie.*
śiáło to być zá Neroná/ ieſli był w Rzymie. To pewna iż był w Mediolanie/
y on tám kośćioł fundowáł/iáko máia ſtáre podánia y wywody nieomylne w
tym kośćiele. 14. Páweł ś. wźiawſzy Sille zá towárzyſzá/ biegał do Syriey
y Cyliciey/ pośiláiac kośćioły/ y roſkázuiac im/ áby chowáli ſtánowienia A- *Biegánie Páwłá ś.*
poſtołow y ſtárſzych ábo kápłanow. Nietylo Ewángelia ále y vſtáwy ſtár-
ſzych kośćielnych opowiádáli/ iáko z Duchá ś. pochodzace. Bo przy nich *Vſtáwy ſtárſzych Páweł ś. trzymáć kazał.*
przydano: Ták ſie nam zdáło y Duchowi ś. Nie mamy przeſtepowáć ſtár-
ſzych náſzych roſkazánia y wyrokow śś. Conciliy. Bo ſa z Duchá ś. Práwá
ich ważne v nas być máia: Kto was ſłucha/ powiáda PAN/ mnie ſłucha. Lucæ 10.

15. Bedac Páweł ś. w Liſtrách/ Tymotheuſzá młodźieńcá nabożnego chcac
mieć zá towárzyſzá y ſyná duchownego/ á z ſoba go ná drogách ſwoich wo- *Tymotheuſz obrzezány.*
dźić: iż oycá miał Pogániná/ dla Zydow obrzezał go. A czego dźiwnie w in- Acto: 16.
ne czáſy bronił y piſał/ mowiac: Jeſli ſie obrzezowáć bedźiećie/ Chriſtus wam Ad Galat.
nic nie pomoże: to ſam vczynił. Dla czegoż to? izali w tym gdy o tákie ceri-
monie Piotrowi ś. zdał ſie przygániáć/ ſam przygány nie miał? Nie miał/ iá- *Páweł ś. nie pobładźił obrzezuiac Tymotheuſza.*
ko y Piotr ś. nie miał: Bo ſie ná czás á nie z práwá áni z potrzeby duſzney/ do-

brym ſer-

Okolicznośći mądremu.
Lib: de mendacio cap: 5.

brym sercem y dla zbudowánia/ áby sie Zydowie onego miástá od Ewángeliey nie odrázili/ to vczynił. Co sie brać w przykład y ná pogorszenie nie miáło. Jákoż ná ten czás żadnego pogorszenia nie było/ y owszem do zbudowánia wiele Zydow y do poćiągnienia ich do Ewángeliey ono sie obrzezánie raz tylo sstáło. Wielka iest mądrość ná okolicznośći pátrzyć/ z ktorych odmiány czynić mądry może. Co dźiś y ná tym mieyscu pożyteczno/ to iutro y ná innym mieyscu y w inszych osobách/ szkodźić może. W tych rzeczách ktore są ná obie stronie/ wedle czásu wolne. Ták ś. Augustyn.

Rok Pán: 52. Piotrá ś. 8. Claud: 10.

Acto: 17.
Co to zá Areopagus.
Suidas.
August: de Ciuit: lib: 18. cap: 10.
Isidorus Pelusiota lib: 2. epist: 91.
Sąd o religią v Pogan.
W nocy czyniony.
Sędźiowie milczący.
Cic: ad Attic: lib: 1.
Euseb: in Chron.
Gellius lib: 12.

1. Apostoł ś. do Athen wniosł świátłość ś. Ewángeliey/ y przed Areopágitámi rzecz czynił. Był to Areopagus, mieysce sadow/ y iáko v nas iest Tribunał/ do ktorego sie sady y z dálekich kráin przynosiły. Bo dźiwnie były spráwiedliwe/ y nienáruszone ná onym Tribunale wyroki wychodźiły. Obierano do niego ludźie z wielką á doświádczoną cnotą/ z wielką náuką y wielkim ćwiczeniem y z wiádomośćią spraw ludzkich. Niżli kogo tám posádzono/ pierwey iáwny o nim y o iego obyczáiách y náuce y zabáwách y ćwiczeniu y o żyćiu iego sąd być miał: á ná niższych sądách pierwey miał śedźić y ná nich sie ćwiczyć. Bo tám nie przypuszczano iedno spráwy wielkie/ ábo y o krew y gárdło/ ábo o obyczáie/ ábo o nabożeństwo y religią. Trzykroć ná miesiąc zásiadáli y to w nocy bez świece. Nie dopuśćili nikomu orácyey ábo długiey mowy y zabiegow czynić/ iedno prostą powieść przełożyć. ieśli sie kto wniosł do zaletow swey rzeczy/ milczeć muśiał. Zaden z nich dáiąc swe zdánie nic nie mowił/ iedno znák dał ná te ábo ná owe stronę. A nic o sobie/ iáko kto co rozumiał y skazał/ nie wiedźieli. y byłá przypowieść: Milczy iáko Areopágitá.

De Euang: veritate lib: 9.
Swiátłość wielka Páwłá ś.
Acto.
Ostrożność Páwłá ś.

2. Stáry to był bárzo Tribunał y trwał do onych czásow/ y sámi Rzymiánie niektore trudne sądy do niego posyłáli. Lecz gdy ś. Ewángelia świátłość swoie rospuśćiłá/ iáko mowi Theodoretus/ on też vstapił. Do tych Sędźiow/ iż szło o nabożeństwo y religią/ przywiedźiony był ś. Páweł. Co tám mowił/ wypisał ś. Lukasz. Wielkiey sie rzeczy ważył ś. Páweł/ bo mieli práwo/ ktoby bez ich sądu wiárę nową wnośił/ ábo sie bogow przał/ iż ná gárdle karány być miał. y ták onego Sokratesá wielkiego Philosophá/ ktory o iednym Bogu mowić y pisáć począł/ ná śmierć skazáli. Ale Páweł ś. ostrożnie sobie począł/ od ich Bogá/ ktoremu on tytuł nápisáli: *Bogu nieznáiomemu*: Wászego wam/ práwi/ Bogá przynoszę/ ktoremu nie znáiąc go służyćie.

In Philop.
Bog nieznáiomy w Athenach.
In Act: Apost.

3. Pisze Lucianus Pogánin/ iż ludźie w Athenách/ y po stronách/ przez tego nieznáiomego Bogá przyśięgáli. Oecumenius Grecki Theolog nápisał o tym táką wiádomość: iż czásu iednego był wielki mor y powietrze záráźliwe w Athenách. o ktory gdy bogi swoie błagáli/ y prośili ich/ y ofiáry im wielkie y czći rozmáite czynili/ áby one nędze y śmierć od nich oddalili: żadney pomocy nie mieli. y rozumieiąc/ iż iest iáki Bog/ ktoremu czći żadney iescze nie oddáli/ ktory ono złe powietrze ná nie puśćił: zbudowáli mu nowy ołtarz z tákim napisem/ *Bogu nieznáiomemu*. y gdy mu ofiáry czynili/ powietrze ono záráźliwe przestáło. Tegoż im Páweł ś. Bogá zálecał y opowiádał/ áby go ználi y chwalili/ tego co niebo y źiemie stworzył/ y syná swego Christusá sędźiego żywych y vmárłych ná świát posłał.

4. Jáko mu oná namowá w Areopagu wyszłá/ dał znáć Lukasz ś. iż sie iedni z tego śmiali/ zwłaszczá gdy zmartwychwstánie wspomniał: drudzy go ná inszy czás słucháć chćieli. á ieden z nich vwierzył Dionysius/ y białagłowá

Dámáris/

Dámáris/y inni. Ten to ieſt Dionyſius/ktory máiąc lat 25. w Heliopolu w Egyptcie poſpołu z Philozophem Apollophanem/ ná ono záćmiénie słońcá przy męce PANA náſzego pátrzyli/ á przyczyny/ będąc w náuce o gwiazdách bárzo ćwiczeni/náleść nie mogli: y oney ſię dziwney odmiánie/ ktora práwá wſzytkiey nátury przechodziłá/dziwuiąc/dzień ſobie on náznáczyli/kłádąc cudo ono do ſercá ſwego. Ná to ten Dionyſius pomniąc/łácniey ſię Páwłowi ś. do wiáry wżyć dał. O tym záćmieniu y Pogánie piſáli/iáko Origenes mowi. O słońcu zá czáſu Tyberiuſzá Ceſárzá záćmionym/ zá ktorego pánowánia PAN náſz IESVS vkrzyżowány ieſt/ y o wielkim trzęśieniu źiemie/ nápiſał Flegon lib: de temporibus. Słowá tego Flegoná nápiſał Euſebius. Y Tertullianus wymawia Pogánom/ iż to w ſwych kśięgách máią/ iáki w ten czás ná świát przypádek ſtał ſię: To ieſt/onym słońcá záćmieniem.

Dionyſius Areopágita widział záćmienie w dzień śmierći Páńſkiey.
Dionyſ: epiſ: 11. ad Apollophanem.
O záćmieniu słońcá ná dzień śmierći Páńſkiey piſáli Pogánie.
Orig: in Matt: Tractat: 35.
Flegon lib: 13. & 14. de temporibus.
Euſeb: in Chronico anni 33.
Tertul: in Apolog.

Wyſzedſzy z Athen ś. Páwel/ vdał ſię do Korinthu: gdźie przemieſzkiwáiąc/báwił ſię robotą ręczną y rzemięſłem ſwoim. Bo vmiał namioty ſkorzáne robić/mowi Łukaſz ś. O nim mowi ś. Chryſoſtom: On rzemięśnik około taborow/ nie tylo Sycilią y Włochy/ ále wſzytek świát/ słowo Boże opowiádáiąc/przebieżał/á tym czáſem rzemięſłá ſwego nie opuſzczał/ále ſkory zſzywał/ y ſwoy chleb zárabiał. A rzecz oná pánow y zacnie vrodzonych nie obrażáłá. y ſłuſznie.] Czynili to y inni Apoſtołowie/ gdy mieyſce y czás do tego był. Bo ták v ś. Clemenſá czytamy: Wy młodzi/ ktorzyśćie ſą w kośćiele/ bawćie ſię ná robośćie ſwey/ ábyśćie y dla śiebie/ y dla vbogich mieli/ á kośćiołá nie obćiążáli. Bo y my/ ktorzyſmy ſą słowem Ewángeliey zábáwieni/ vrywáiąc czáſu/ roboty nie omieſzkiwamy. Bo miedzy námi iedni ſą rybołowámi/ drudzy tabory robią/ drudzy ręką orzą/ y nigdy nie proznuiem.]

5.
Robotá ręczna ś. Páwłá.
Homil: 2. ad Rom.
Apoſtołowie drugdy rzemięſło robili.
Conſtit: lib: 2. cap: 67.

A gdyż ś. Páwel był rodzáiu zacnego y vczony: iáko ſię rzemięſłá tego náuczył: y robić ſię nie wſtydził: Stárzy Rábinowie v Zydow Scemáhaiá y Althálion piſzą: iż ſtáre práwo y zwyczay był v nich: áby ći co ſię piſmem ś. báwili/ręczną iáką robotę vmieli/bez ktorey ſkłonnieyſzy do grzechu zoſtáią. Ztąd ś. Páwel iż tákie miedzy temi/ ktorzy ſię Piſmá ś. vczyli/ wychowánie miał: robośćie też był przywykł/ y ſwoie rzemięſło vmiał. o ktorym mowi ſam: iż y ſobie/ y innym ktorzy przy nim byli/ chleb wyrabiał. Nie iżby to záwżdy czynił/ iáko mowi ś. Auguſtyn/ ále gdy był czás/ á iná duchowna Apoſtolſka robotá nie záſtępowáłá.

6.
Iáko ſię ś. Páwel rzemięſłá náuczył.
Acto: 20.
De operibus monach: cap: 14. 15.

O tych nie mowiąc/ ktorzy z powołánia winni robić/ á innych dochodow ná żywność ſwoię nie máią/ iedno z pracey á ręki ſwoiey: tym ſámym táki przykład Apoſtołá ś. ſłuży/ ktorzy chleb gotowy máiąc/ pożytecznie ſię robotą ręki ſwey zábáwić mogą: ábo z nabożeńſtwá/żeby vbogim z prace ręki ſwoiey iáłmużnę dáli/ tákie miłośierdźie zá wielki ſkarb v Bogá ſobie poczytáiąc/do ktorey trudzenie ſwoie włożyli. Abo żeby od myśli nabożnych y modlitew/ktore głowę drugdy trapią/odetchnęli/á ćieleſną robotą świeżſzy do modlitwy y duchownych zabaw zoſtawáli. Abo żeby od náuki y piſánia/ ktore przewłoką y długośćią żołądek pſuią/ zdrowia popráwowáli/ á krew śiedzeniem y myśleniem vmartwioną/robotą ożywiáli. Abo nákoniec/żeby onego czáſu/ktorego ſię czytáć y vczyć y piſáć nie godźi/dla zepſowánia oczu y głowy y żołądká/gdy co innego nie záchodźi/ná proznowániu nie gubili/ y myśli ſię złych y nieczyſtych/ktore proznowánie przynośi/ vſtrzegli. O czym Epiphánius do kápłanow mowi/ chwaląc piękny zwyczay tych ktorzy ná wzor Apoſtołá Páwłá/ z kazániem y náuką ręczną robotę czáſow ſwoich mieſzáią/ choć ich do tego nikt nie przymuſza/ iedno to z chęći ſwey chwálebney czynią.

7.
Roboty z nabożeńſtwá.
Roboty dla wytchnienia od głownych prac.
Roboty dla poprawy zdrowia.
Dla zeſźćia czáſu ktorego ſię czytáć y vczyć nie godźi.
Epiph: hæreſ: 80.

Gdy Páwel ś. był w Korinćie/gdźie wielkie cudá/iáko ſam piſze/ktore ś.

8.
W Korinćie Páwel ś.

List Páwła ś. do Tessalonikow pierwszy w Koryncie pisany.

Lukasz opuścił / czynił przezeń P. Bog: pisał list pierwszy do Tessalonikow. Bo támi wspomina / iż z Mácedoniey przyszedł iuż był do niego Tymotheusz / ktory też náwiedzał Tessálonikę / y o ich wierze goracey Páwłowi ś. powiádał.

9. *Nero od Claudiuszá zá syná wźięty.* *Kolonia Agrippiná.* Tacit: annal: lib: 12.

Claudiusz Cesarz / bratá swego Germániká po śmierci iego wziął zá żonę / ktorą Agrippiną zwano / y syná iey powinnego swego / Nerona / zá syná wźiął. Ktory potym ná páństwo po nim wstąpił. Tá Agrippiná miásto Kolonią záłożyłá / ábo rozszerzyłá. Bo się tám / gdy iey oyćiec Germánicus woynę w tey stronie wiodł / vrodźiłá.

Rok Pán: 53. Piotrá ś. 9. Claudiuszá 11.

1. *Drugi list do Tessalonikow.*

Roku Páńskiego 53. Apostoł ś. Páweł w K... ncie będąc gdźie pułtorá látá mieszkał / pisał list drugi do Tessalonikow / g... e tákże Tymotheuszá y Sylwaná wspomina / ktorzy w ten czás przy nim byli. Przyczynę listu tego miał / iż słyszał o fałszywych prorokách / że wiárę Tessálonikow goracą rozrywáli / opowiádáiąc iż iuż przyszćie Páńskie záraz będźie / y ostátni sąd. Czemu Páweł ś. odpor dáie / y każe się tákich strzedz. W tymże liśćie záleca náukę niepisáną / ále mową podáną. Jáka też iest w kośćiele ś. ktorą wiele kácerstw obalamy / wiedząc że od Apostołow podána iest / y wiernie iey kośćioł ś. dochowywa. ktorą wszyscy Doktorowie zálecáią / y oná kácerstwá tępią / iáko Stephan Papież męczennik ś. mowi (co się potym powie.) nic nie wznáwiáć / á to co podano trzymáć.

Trádicye.

2. Galion Acto: 18. Dio lib: 60. Seneca lib: 18. epi: 101. *Seneká przywrocony.* *Seneká náuczyćiel Neronow.*

W Dźiejách Apostolskich iest wzmiánká o Gálionie Stáróśćie Achaiey. O tym piszą / iż był rodzony brát onego zacnego Seneki / ktorego Messáliná pierwsza żoná Claudiuszowá / z ziemie wywoláć niewinnie kazáłá: ále gdy byłá od tegoż Claudiuszá ná śmierć dána / Agrippiná przywroćiłá Senekę y synowi go swoiemu zá preceptorá y náuczyćielá dáłá / y gwoli iemu / brátu temu iego Gállionowi tákie stárostwo v męża Cesárzá zjednáłá.

Rok Pán: 54. Piotrá ś. 10. Claud: 12.

1. *W Koryncie rozruchy.* Acto: 18. *Páwłá ś. biegánia.* *V Gálátow ś. Páweł.* Galat: 4. Euseb: in Chronic.

Páweł ś. dla rozruchow ktore go w Koryncie potkáły / vchodźił z támtąd / y przyszedł do Ephezu / y tám troche zmieszkawszy / puśćił się do Syriey / y do Cesáriey w Pálestinie / y do Antiochiey / y Azyey. Y tám te strony cáły rok zbiegawszy: wroćił się zás do Ephezu. Co Lukasz ś. pisze / wiele rzeczy ktore ná tey drodze czynił opuszczáiąc. Ná teyże drodze był v Gálátow / iáko sam o sobie pisze / iż go przyięli iáko Anyołá Bożego / y by było możno / oczyby mu byli swoie dawáli. Philip Apostoł w Jerápolu w Azyey / Ewángelią szczepiąc vkrzyżowány / y kámieńmi przytłuczony / męczeństwo skończył.

2. *Mátemátycy z Rzymu wygnáni.* Annal: lib: 12.

Pisze Tácitus iż z Rzymu wygnáni są wszyscy Gwiazdarze ábo Mátemáticy / z tey przyczyny: iż Skribonianus nieiáki / ná ktorego się Cesarz oglądał / rádźił się v nich o końcu y śmierći iego. Pánowie ná tákie nie łáskáwi / á iednák teskność do tákich nowinek ludźie przywodźiłá / iż te wieszczki iáko często z Rzymu wygániano / ták ie też zás przywracano.

Rok P. 55. Piotrá ś. 11. Claud: 13.

1. *Páweł ś. wraca się do Ephezu.* Acto: 20. 1. Cor: 15. *Z bestiámi woyná.*

Zbiegawszy Páweł ś. Syrią y Azyą / roku tego wroćił się do Ephezu / gdźie trzy látá przemieszkał. Co tám czynił y iákiemi cudámi wiáry ś. popierał / nápisał Lukasz ś. á to co vćierpiał opuśćił. Sam o sobie powiáda: iż w Ephezie z bestiámi woynę miał / to iest / Lwom ábo Lámpártom / ábo Niedźwiedźiom do pożárćia był po-

był porzucon/ ktore mu sie nieiáko pokłoniły/ á szkody nie vczyniły. O czym pisze Nicephorus y Origenes. Acz Chryzostom ś. przez bestie złe ludzie rozumie/ z ktorymi Apostoł walczył w Ephezie. Támże chustki iego ktorymi czoło ścierał/ choroby leczyły y czárty wyganiáły. Czym sie ś. reliquie zálecáia/ o ktorych ná innym mieyscu mowá. Nice. lib. 2. cap: 25. Orig in Periar: lib: 1. cap: 2. Homil: 40. in 1. Corinth. *Chustka Páwłá ś.*

Rok P. 56. Piotrá ś. 12. Claud: 14.

ROku Páńskiego 56. Páweł ś. támże w Ephezie przemieszkiwáiac/ wiele czártow z ciał ludzkich wyganiał. O co sie też iego przeciwnicy Zydowie pokusili. ále gdy ich czárci słucháć nie chcieli/ puścili sie do imienia Páná nászego IESVSA CHRISTVSA y mowili: Przez IESVSA ktorego Páweł opowiáda/ záklinamy cie czárcie ábyś wyszedł. á czárt sie ná nie puścił/ mowiac: IESVSA znam/ y o Páwle wiem/ ále wy coście zá? y pokołátał ie/ y poránił. Jest w kościele ś. záklinánie czártow/ o ktorym gdźie indźiey náuká iest. 1. Acto: 19.

Támże pisze Lukasz ś. iż wiele ludźi wiernych przestrászonych onymi cudámi przychodźiło do ś. Páwłá y towárzyszow iego spowiádáć sie y opowiádáć spráwy ábo grzechy swoie. O spowiedźi iest też święta y gruntowna náuká Kátholicka/ o ktorey iest insze mieysce do vtwierdzenia iey. Przy spowiedźi támże wspomina dosyćczynienie ábo pokute/ ktora wiernym dawano: áby księgi czárnoksieskie y czárownicze/ y inne złe pogáńskie ábo gwiazdárskie práktyczne palili á szkody nie żálowáli. A ták zá 50. tysiecy złotych iáko tám ná on czás były/ szácowáć sie one księgi mogły: ktore ogniem pogubili. Było to miásto pełne czárownikow y tákich ksiąg szátáńskiey náuki. Ztad kośćioł ma obyczay/ heretyckie y czárnoksieskie/ y inne fałszywe á wierze y obyczáiom szkodliwe pismá ogniem wypáláć. 2. *Spowiedź zá Apostołow.*

Claudiusz Cesarz tego roku vmárł. Agrippiná żoná iego trućizne mu zádáłá/ áby syná swego Neroná rychło ná pánstwie Rzymskim widźiáłá. żył lat 64. Ná Cesárstwie lat 13. mieśiecy ośm. Nástapił po nim Nero Claudiusz/ ktory przez dwie lećie z náuki Seneki był bárzo dobrym y łáskáwym/ y spráwiedliwym/ krwia sie ludzka brzydźił. A pisze o nim tenże Seneká/ gdy kogo ná śmierć skazano; á on sie podpisáć miał/ tedy mawiał: Wolałbych był pisáć nievmieć. Ná poczatku zaraz swego pánowánia/ wyrok Claudiuszow o Zydźiech skáźił/ y dał im wolność w Rzymie mieszkáć/ á nawiecey dla Agrippy Krolá ábo Tetrárchy Zydowskiego/ ktory miał wielką łáske v niego. Bo mu y cztery miástá w Gáliley dárował/ iáko pisze Josephus. Zá czym też y Chrześćiánie z Zydow náwroceni wolność pierwszą tám przebywánia mieli. 3. *Claudiuszowá śmierć.* Sueton: in Claudio. Dio lib: 60. *Nero Cesarz dobrym był na przodku.* De Clementia lib: 2. *Zydom wolność do Rzymu.* Ioseph: lib: 20. cap: 5. antiqu.

Rok Páński 57. Piotrá ś. 13. Neroná 1.

ROku P. 57. Páweł ś. mieszkáiac w Ephezie/ vmyślił z Duchá ś. iść do Jeruzálem/ á stámtad do Rzymu/ przebieżawszy pierwey Mácedonia y Acháia. A ieszcze tám ná mieyscu mieszkáiac nápisał pierwszy list do Korynthow. do ktorego te przyczyne miał. Gdy z Koryntu wyiáchał do Ephezu/ á tám trzy látá mieszkał: tám onym czásem Apollo/ goracey wiáry y wymowny y w pismie vczony/ Ewángelia rozszerzał/ y wiele ludźi świátłośćia prawdy do CHRISTVSA pociagał: vczniowie iego poczeli sie im chlubić/ á drudzy stársi od Páwłá ś. náwroceni/ z swoim sie też mistrzem stáwili y nád nie przekłádáli. Trzeći záś sprzećiwiac sie obiemá/ do Piotrá sie ś. odzywáli. A czwarći y do sámego 1. *List pierwszy do Koryntow ś. Páwla y przyczyná iego.*

CHRISTVSA. Nie iżby Piotrá ś. ábo CHRISTVSA kążącego słucháli/ ále głowá sie sámá/to iest/nawyższym pásterzem/ y iego namiestnikiem Piotrem chlubiac/ich ono podniesienie tłumili. y ták poswarki szkodliwe miedzy nimi rosły. ktore Apostoł pisániem swym do nich/gromi y vspokaia/y o zgode y iedność prosząc/ná imie ich P. IESVSOWE záklina. A iż nie Piotr ś. ále on sam był ich pierwszym Apostołem: ná innym mieyscu świádczy/ iż tám Ewángelia rozśiał gdźie ieszcze CHRISTVS miánowány nie był. Aczkolwiek y Piotr ś. potym w Korinćie náuczał/ iáko świádczy Dyonysius Biskup Korintski.

2. Apud Euseb: lib: 2. cap: 24. *Piotr ś. był w Korinćie.* *Wymowá Páwłá ś.* 1. Cor: 2. Hiero: ad Pammachium epist: 50. De doctrina Christi: lib: 4. cap: 7.

Był ten Apollo/ iáko sie rzekło bárzo wymowny/ iż go drudzy nád Páwłá ś. w kazániu przekłádáli: á Páweł ś. nie ták sie w słowiech y gorney wymowie kochał/ iáko támże o sobie mowi: ále wietszą mądrość duchowną w sobie pokrywał/ iáko ten co w trzećim niebie náwykł. O nim mowi Jeronym ś. Gdy Páwłá czytam/ nie słowá mi sie zdádzą ále gromy. sztuczny iest y mądry/ y vmie zámilczeć. Zdádzą sie proste słowá iego y wieskie/ iákoby czynić y vchodźić zastrzałow nie vmiał. Ale gdźie sie iedno obroćisz/ gromy są.] Augustyn ś. pisinu Páwłá ś. wielką wymowę y misterną przyczyta.

3. 1. Cor: 5. *Sądy v świeckich* 1. Cor: 6. *Biskupi świeckie sądy odpráwowáli.* Confess: lib: 6. cap: 3. & in Psal: 118. Conc: 74.

W tymże liśćie Apostoł wyklina kázirodcę mocą Biskupią/ ktora iest w kośćiele. Zákázuie też áby sie nie sądźili v niewiernych ále v swoich. y stąd y ná on czás y długo po Apostolech/ świeckie wszytkie spráwy sądźili Biskupi/ y káplani. A oni byli sámi zá krole y sędźie/ poki krolow Chrześćiáńskich nie mieli. Acz y pod pány Chrześćiáńskimi/ wolno było do Biskupow od świeckich sędziow áppellowáć. O czym niżey będźie wiele powieśći. Augustyn ś. o Ambrozyuszu Biskupie Medyolanu pisze/ iáko był bárzo około sądow świeckich zábáwiony. Ná toż y sam nárzeka/ iż do niego z swemi sądámi wierni bieżeli/ y mowi: Nie śmiemy im mowić: á kto nas/ powiedzćie mi/ kto mnie postáwił sędźiem y rozdźielnikiem nád wámi? Bo Apostoł postánowił/ áby tákie sądy kośćielni odpráwowáli.]

O małżeństwie gdy sie go rádźili Korintyánie: ták im czystość rádźi/ iż małżeńskiego vżywánia nie zábrania. Dáie znáć Tertullianus/ iż wiele małżonkow z przyzwolenia spolnego/ ná on czás czystość wieczną chowáli. Do Ephezow pisząc tenże Apostoł/ Sákrámentem małżeństwo ś. zowie. Ná ktorego vczczenie y ono práwo od Apostołow wyszło/ áby w kośćiele y zá wiádomośćią Biskupá ślub małżeński bráno. Bo ták Ignácyus do Polikárpá

Epist: 11.

pisze: Przystoi áby ći co żony poymuią ábo zá mąż idą/ zá wiádomośćią to Biskupią czynili: áby sie znáczyło/ iż do małżeństwá idą/ nie dla pożądliwośći ćielesney/ ále ták iáko Pan roskazał.] y toć to iest co Apostoł mowi: Niech sie żenią: ále tylo w Pánie. to iest wedle praw y porządkow kośćielnych od świetych Apostołow podánych.

1. Cor: 7.

W tym też liśćie do Korinthow Páweł ś. słowy onemi: Chcę wszytkie ludźie tákie mieć/ iákom sam iest:] dáie znáć iż w bezżeństwie żył/ iáko to wszyscy Oycowie/ okrom iednego Clemensá Alexándryiskiego/ wykłádáią. y stan dźiewiczy y wdowi nád małżeństwo przekłádał. y dla tego ieszcze zá Apostołow wiele mieysc ábo klasztorow pánieńskich y wdowich osádzáło sie/ iáko tego Ignácyus ś. potwierdza/ gdy mowi: Pozdrawiam zebránie pánienek/ y

Epist: ad Philip: & ad Smirnen.

wdow/ y te ktore w wieczney czystośći żyią. Inne náuki z tego listu do Korinthow/ ktore nász pisarz szeroko wywodźi/ opuszczáiac/ á do nich czytelniká odsyłáiac/ do historiey sie wracam.

2. Cor: 1. Acto: 19.

W Ephezie powstáło ná Chrześćiány wielkie prześládowánie/ o ktorym Apostoł ś. wspomina.

4. *Czárownik wiel-*

Tego wieku gdy Nero Cesarz Rzymski nástał/ do Ephezu/ do Grecyey/ y potym do Rzymu przyszedł on wielki czárownik y szálbierz Apolonius Tyáneus/

neus/ ktory táka od dyablow moc miał/ w obłudności y fałszu/ iż cudá zdrádliwe czynił/ iż go ludzie Pogáńscy głupi/ do Páwłá ś. y iego cudow przyrownywáli. y byłá wielka z niego Ewángeliey przeszkodá/ iáko od onych Egyptskich czárownikow ktorzy się Moyzeszowi w cudách rownáć chćieli/ y Pháráoná záwodźili. Acz nieprawdá y zdrádá szátáńska trwáć długo nie mogłá. O czym się niżey powie. — *ki Apolonius Tyaneus. Cudá fałszywe czynił.*

5. Wychodząc Páweł ś. z Ephezu/zostáwił tám ná swym mieyscu Tymotheuszá swego namilszego vczniá/y z Mácedoniey/do ktorey się był puśćił/pisał list pierwszy do niego/ w ktorym mowi: Prośiłem ćie ábyś został w Ephezie gdym szedł do Mácedoniey. Vczynił go tám był/ tego miástá Biskupem/powiáda Eusebius. Z Mácedoniey puśćił się morzem Páweł ś. do Grecyey: á będąc w Krećie/zostáwił tám ná dozor kośćiołá Titusá vczniá. — *Tymotheusz w Ephezie zostawiony. List 1. do Tymotheuszá.* Lib: 8. cap: 4. *Titus został w Krećie.*

6. Nero tego iuż roku okrućieństwo swoie záczął. y Brytánniká/syná swego dobrodźieiá Claudiuszá/ktorego miał z Messáliny/ trucizną vmorzył/y ná zbytnie morderstwá y roskoszy rospustnie się vdał. O czym Pogáńscy pisárze szeroko mowią. — *Nero záczął okrućieństwo. Brytanniká otruł.* Tacit: lib: 13.

Rok Páński 58. Piotrá ś. 14. Neroná 2.

1. ROku Páńskiego 58. będąc w Grecyey Páweł ś. pisał list do Titusá do Krety/ gdźie go był Biskupem postáwił: w ktorym mu roskázuie/ áby stánowił káplany ábo Presbytery po miástách. Te káplany ábo Presbytery támże zowie biskupámi/gdy mowi: Potrzebá áby Biskup/to iest Presbyter/o ktorych wyższey mowił/był táki á táki. W ten czás to imię obiemá cenom służyło/iáko náucza Jeronym ś. ále sámo rzeczą bárzo są rożni te dwá stany/ káplánski á Biskupi/ á zwłaszczá z strony świecenia y iurisdictiey. O czym Theologowie náuczáią. — *List Páwłá ś. do Titusá. Presbyter y Episcopus.* In epist: ad Titum cap: 1.

2. W tym liśćie do Titusá żáluie się ś. Páweł ná niektore heretyki/ nieposłuszne y proznomowne/y zwodzce/ktorzy ináczey niżli iest podána Ewángelia wywracáli. Przećiw im ś. Lukasz chćiał pisáć Ewángelią/ ná przedmowie ná nie vkázuiąc/ iż się kuśili o powiedánie tych rzeczy/ ktorych on lepiey był świádom. A po ś. Mattheuszu y Márku/ nápisał Ewángelią/wspomináiąc wiele rzeczy ktorych oni dwá zániechali. Nie był ś. Lukasz Ewángelistá ieden z śiedmidźieśiąt vczniow P. IESVSOWYCH, iáko drudzy mniemáli: bo sam o sobie mowi/ iż wźiął od tych co ná to pátrzyli. Ale był vczeń Apostołow/á zwłaszczá Páwłá ś. iáko go ták ś. Jeronym zowie. — *Páweł ś. ná heretyki. Lukasz ś. pisał swoie Ewangelią po ś. Mattheuszu y Marku.* In Isaiæ cap: 65.

3. Gdy Páweł ś. zimie do Nikopolu miástá w Epirze przybył: tám drugi list do Korinthow nápisał/ ktory mamy. Obiecał się był do nich rychło náwiedźić/ ále nie mogł. oznáymuie im iáko wiele w Azyey vćierpiał/ ták iż mu żyćie się ná tym świećie wstęskniło. Posłał był do nich Titusá ná zbieránie Collect/ to iest/iáłmużny do Jeruzálem ná nędzne vcznie. do czego ich vpomina/ prosząc áby pierwey niżliby do nich przyszedł/Collecti czynili. W tym liśćie onego co go był záklął y szátánowi w moc podał/ rozwiązuie y rozgrzesza/ zá iego pokutą/ áby dla wielkiego smutku nie ginął. W tym liśćie wiele o swoich nędzách ś. Apostoł powiáda/ktorych ś. Lukasz nie dotknął. Miedzy innemi/iż trzykroć ná morzu tonął. To niewiemy/kiedy/y gdźie. O czwartym tylko tonieniu wiemy/ ktore nápisał ś. Lukasz/gdy więźniem potym do Rzymu iáchał. — *Wtory list do Korintow pisany od ś. Pawła.* Acto: 27.

4. Wrácáiąc się wedle swey obietnice Apostoł ś. trzeći raz do Korinthow/ tám list do Rzymian nápisał/ iáko mniema y dowodźi Origenes/ z tych person/ ktore ná końcu w pozdrawiániu miánuie/ iż w Korinćie mieszkáli. Dla czego tám Piotrá ś. nie miánuie/ ktory iuż był w Rzymie kośćioł/ to iest/ wiernych Chrześćian wiele vfundował: Tá przyczyná iest: iż zá onym wy- — *List do Rzymian kiedy pisany. Piotrá ś. czemu Paweł ś. do Rzymian niemiánuie.*

kiem Claudiuſowȳ wychodzac z Rzymu/ po wßytkim świećie Piotr ś. biegał
Ewángelia roznoßac. A zwłaßczá po zachodnych kroleſtwách/ do ktorych
żaden inny Apoſtoł nie záchodźił/ okrom Bárnáby/ ktory troche we Wło-
Piotrá ś. fundácye ná zachodźie. ßech przemießkiwáiac/ Medioláńſki kośćioł fundował. Co iedno z poczat-
Tert: de præſcript: cap: 36. ku Chrześćian było/ w Africe/ w Numidiey/ w Hißpániey/ w Fránciey/ we
Włoßech/ w Syciliey/ wßytki ſa Piotrá ś. ßczepieniem. Bo y Apoſtoł Pá-
Cypr: epiſt: 45. weł mowi: iż zá iego czáſow iuż po wßytkim świećie głos Apoſtołow y E-
Innoc: epiſt: 1. wángeliey vſłyßány był. Nie dla tego Piotr ś. w Rzymie nie był/ iż Páweł
ś. o nim zámilczał. Mogło to być/ że liſt inßy ktorym go pozdrawiał/ do nie-
go oſobny nápiſał/ gdy ſie zá Neroná do Rzymu Piotr ś. wroćił. ktory má-
iac wßytkiego świátá páſterſtwo poruczone/ z Rzymu do wßytkich kráiow
Rom: 1. y kroleſtw wybiegał/ y záś ſie tám wracał. gdźie/ iáko ten ſam ś. Páweł wy-
znawa/ nie z iego ßczepienia y náuki/ bo piße iż ießcze był w Rzymie nie po-
ſtał: ále z Piotrá ś. pracey y ßczepienia wiele Chrześćian tám było/ ták iż ſie
Rzymſka wiárá po wßytkim świećie wedle ſłow iego/ rozgłośiłá.

5. W tym czáśie v Żydow w źiemi oney wielkie niepokoie były powſtáły/
V Żydow niepokoie. miedzy nimi ſámemi buntownicy/ ktorzy ſie ná vrzędy tárgáli/ y domowe
łoterſtwá y rozboie czynili: ktorym Rzymiánie zábiegáiac/ bárzo ich wiele
Ioſeph: antiq: lib: 20. cap: 6. & de bello Iudaico lib: 2. cap: 12. woyſkámi ktore przy ſobie mieli/ zábiiáli. Fałßywi też prorocy y zwodnicy
y czárownicy miedzy nimi powſtawáli/ y obiecuiac im wolność/ wiele ludźi
w polá puſte wywodźili/ y one zdradzáiac ná vrzędy oſtrzyli. Co ſie im źle v-
Fałßywi prorocy miedzy nimi. dawáło/ y onemu co też ich wodzem był Egypciáninowi/ iáko piße Joſe-
phus/ iż był ná gore oliwna wiele ludźi zwiedźionych wyprowádźił: obiecu-
iac im/ że ſie mury Jerozolimſkie wßytki obálą. ktore Felix ſtároſtá z woy-
ſkiem pobił/ y 200. żywych poimał: ále on ßálbierz vćiekł/ iáko ieſt wzmiánká
Acto: 21. tego v ś. Łukaßá. Byli y miedzy kápłany ſámemi w Jeruzálem wielkie roz-
ruchy y naiázdy y łupieſtwá ſpolne.

Páweł ś. do Ieruzalem puśćił ſię. Puśćił ſie z Korintu Páweł ś. ku Jeruzálem nioſac znedznionym Chrze-
śćiánom ktorzy tám byli kollekte ábo iáłmużne one ktorey w Korinćie doſtał.
Poimány y do Rzymu poſłány. O drodze iego piße ś. Łukaß. Zátym do Jeruzálem przyßedł/ y tám poimány
od Żydow/ iáko mowi Łukaß ś. do ſadow wodzony był/ y áppellowáć o zdro-
wie ſwoie do Ceſárzá muśiał. A vſłyßał one ſłowá od Feſtá ſtároſty: Do
Ceſárzáś áppellował/ do Ceſárzá poydźieß. Prędko ś. Páwłá Feſtus ná mo-
rze wypráwił/ áby do Rzymu popłynał/ łáncuchem żeláznym zá ßyie vwia-
Act: 27. 28. zány/ y ſtrażą żołnierſka obſádzony. Co ná morzu vćierpiał/ y iáko w Meli-
ćie przezimował/ Piſmo ś. oznáymuie.

Rok P. 59. Piotrá ś. 15. Neroná 3.

1. ROku zátym idacego/ gdy iuż Nero trzećiego roku pánowánia
Páweł ś. w Rzymie. ſwego ſtał ſie okrutnym y nieznośnym/ Páweł ś. do Rzymu
przyßedł. Chrześćiánie Rzymſcy o nim wiedzac/ dáleko mu
przed miáſto záßli/ z ktorych ſie bárzo vćießył/ y vfánie wźiał/ á
nie dáremne. Bo ſkoro go do vrzędu poſtáwiono y oddano/
ießcze go ſadownie nie ſłucháiac: dopußczono mu mießkáć w ſwey goſpo-
dźie ktora mogł mieć/ łáncuch ná ßyi iego zoſtáwiwßy/ y iednego mu żoł-
nierzá ná ſtraż przydawßy.

Zárázem Apoſtoł vrzędu ſwęg powinnośći dośyć czyniac: Żydy Rzym-
ſkie/ ktorym był napierwey CHRISTVSA opowiádáć powinien/ zezwał/ y
długa namowa z Piſmá ś. kazánia im czyniac/ oczy im do wiáry w CHRI-
STVSA otwarzał. Ale iedni wierzyli/ á drudzy ſie ſprzećiwili y odchodźili.
Iſaiæ 6. A Páweł ś. ſtáre v Proroká Jzáiaßá przeklęctwo ich wſpomniawßy; rzekł:

á ia ſie

á ia ſie do narodow Pogáńſkich obroce. Oni ſłucháć będą/ im tákie zbáwie-
nie/ o ktorym wam opowiádam/ poſłáne ieſt. Cáłe dwie lecie/ mowi ś. Lu-
kaſz/ mieſzkał Apoſtoł w ſwoiey náiętey goſpodźie/ przyimuiac wſzytkich kto-
rzy do niego przychodźili/ á kroleſtwo im Boże opowiádáiac/ y náuczáiac o
Pánie IESVSIE CHRISTVSIE ze wſzeláką śmiáłością y bez zákázowá-
nia.] Ták ſkończył o Páwle ś. ſwoie powieść Lukaſz ś. Acto: vltimo.

Co ſie w tych dwu lećiech w Rzymie z Páwłem ś. dźiało/ niewielką 2.
wiádomość mamy. Troche co z iego liſtow/ ktore z Rzymu do rozmáitych
oſob piſał/ wiedźieć y domyśláć ſie możem. To naprzod/ iż wiele iego vcz-
niow y przyiaćioł przytomnych y dálekich/ boiac ſie ſrogośći onego tyránná/
á wiedząc iáko bezrozumnie z popędliwośći wiele ludźi nieſpráwiedliwie po
tępia y zábiiá: odbieżeli miſtrzá ſwego y opuśćili go. O czym ſie żáluie pi- Odbieżeli Páwłá
ſząc do Tymotheuſzá: Ná moiey/ práwi/ pierwſzey obronie (to ieſt przy ſą- ś. w Rzymie nie-
dźie y wypytániu pierwſzym) żaden przy mnie nie zoſtał/ ále mie wſzyſcy o- ktorzy boiáźliwi
puśćili. Niech im to zá grzech nie będźie.] A o innych nieprzytomnych mo- vczniowie.
wi: Wieſz/ práwi/ iż odpádli ode mnie wſzyſcy ktorzy w Azyey ſą/ miedzy kto- 2. Tim: 4.
rymi ieſt Figellus y Hermogenes.] 2. Tim: 1.

Z tych ſłow ſie pokázuie/ iż był poſtáwiony do ſądu/ y przed Neronem 3.
ſtánął/ y ſpráwował rzecz ſwoię/ niewinność ſwoię pokázuiac. Miał tám po- Stánął przed Ne-
moc przytomność Páná ſwego IESVSA, o ktorey mowi támże do Tymothe- ronem Paweł ś.
uſzá: [Pan przy mnie ſtánął y pośilił mie/ áby przez mie opowiádánie E-
wángeliey wypełnił/ żeby ie wſzytkie narody vſłyſzáły/ y wybáwiony ieſtem z
páſzczeki lwiey: (Neroná ták zowie dla iego źwierzęcey y dźikiey ſrogośći)
wybáwił mie Pan od wſzelkiego vczynku złego/ y zbáwi mie ná kroleſtwo
ſwoie niebieſkie.] Łácno ſie dorozumieć/ iż przed Neronem/ iáko y przed
ſtároſtámi Rzymſkimi/ y Agrippą krolem/ wyznał CHISTVSA, y o łáſce ie- Wyznánie iego.
go ktorą ludźiom ná świát przyniosł opowiedźiał/ y Zydy przepierał/ ktorzy
nań fałſzywie żálowáli/ y ná zdrowie iego iáko y w Jeruzálem/ áby zábity był
nálegáli/ ći zwłaſzczá ktorzy z Jeruzálem ná ten ſąd wyſłáni byli. A mieli
z ſobą nieiákiego Aliturá Zydá kuglarzá y komedyſtę/ w ktorym ſie on młody
pan y wſzeteczny Nero kochał/ y dla niego wiele czynił/ iáko Josephus piſze. In vita eius.
Jáki tám ná tym ſądźie dekret po ſobie ś. Páweł otrzymał/ ſam opowiáda/
gdy mowi: Wyzwolonym ieſt z páſzczeki lwá. To tákie ná ten czás wyzwo- 2. Tim: 4.
lenie było: iż go ná śmierć Nero nie ſkazał/ ále mu wolno chodźić pod ſtrá-
żą z iednym żołnierzem dopuśćił.

Znáć też z iego ſłow/ iż nietylo przed Neronem/ ále y w rádźie Rzym- 4.
ſkiey przed Senatem rzecz ſwoię ſpráwował. Bo ták z Rzymu piſze do Phi- Przed Senatem
lipenſow: Chcę ábyśćie to wiedźieli bráćia/ iż to co ſie ze mną dźieie/ więcey ſtáwiony był Páweł ś.
pomogło Ewángeliey/ ták iż więźienie moie wſłáwiło ſie w CHRISTVSIE Philip: 1.
po wſzytkim Praetorium (to ieſt/ w Senáćie y w rádźie Rzymſkiey) y v in-
nych wſzytkich: zá czym wiele z bráciey w Pánie/ vfáiac więźieniu memu/
śmieią tym więcey bez boiáźni ſłowo Boże opowiádáć.] To ieſt/ wiele ſie ich
zbudowáło ſłyſząc y pátrząc ná mie/ gdym o CHRISTVSIE śmiáłe świá-
dectwo dawał przed Senatem y w oczách páńſtwá wſzytkiego Rzymſkiego. 5.

Wſpomina w onymże liśćie do Tymotheuſzá/ Pudenſá y Liná. Pudens Linus y Pudens
był wielki y bogáty Senator Rzymſki/ ktory w ſwym domu Chrześćiány prze- Rzymiánie.
chowywał/ y wiárę ś. rozmnażał/ oćiec Práxedy y Pudentiany. A Linus 6.
był od Piotrá ś. nád kośćiołem Rzymſkim przełożony/ gdy ſam ine zachodne Philipenſowie po-
kośćioły dáleko zábiegáiac ſzczepił. Namieſtnik był Piotrá ś. w niebytnośći ſły ſwe do Pawłá
iego. Tám do Rzymu Philipenſes vczniowie iego poſły ſwoie do Páwłá wy- ś. do Rzymu wy-
práwili ná poćiechę iego/ y pieniężną pomoc przez Epáfroditá poſłáli; y dźię- práwili z iálmużną.
kuie im piſząc do nich: Mam/ powiáda/ y z doſtátkiem/ nápełniłem ſie Philip: 4.

wziąwßy to coście przez Epáfroditá posłáli / wonna wdźięczna ofiárę / Bogu się podobáiaca.] Jáłmużne one ktora mu posłáli ofiárę Bogu wdźięczna zowie. Przyßedł też z Likáoniey do niego Onesiphorus / o ktorym
Onesiphorus. 2. Tim: 1. mowi: Day Pánie miłośierdźie domowi Onesiphorá / bo mię często chłodźił / y łáncuchá się mego nie wstydźił / gdy do Rzymu przyßedł / z pilnością mię ßukał / y nálazł. day mu Pánie náleść miłośierdźie v Páná / ná on dźień. y w Ephezie / iáko mi służył / ty lepiey wieß.]

7\. *Z Podczáßym Neronowym Páweł ś.* Piße ś. Chryzostom / iż z podczáßym Neronowym miał znáiomość Páweł ś. y z słow iego znáć / iż wiele z sług y z dworu Neronowego Pánu BOGV pozyskał / gdy mowi do Philipensow: Pozdrawiáia was wßyscy święći; á nawięcey ći co są z domu Cesárskiego.] *In Acta homil: 54.* Ták w Rzymie z wielkim / iáko sam *Psal: 4.* obiecował / błogosłáwieństwem Boskim przemießkiwał Páweł ś. ácz w naie- *Rom: 1.* mney gospodźie y w łáncuchu iáko więźień / y pod strażą / ták wiele ludźi pociągnał. A y postronne / z Rzymu im pißąc listy / budował y potwierdzał / y vcznie swoie do rozmáitych krolestw wysyłał: iáko Crescensá do Gálácyey / to iest / do Fránciey ábo Gálliey / bo ią też ták stárzy zwáli. Titusá do Dálmáciey / Lukaß sam / práwi / zemną iest. Prosił też Tymotheußá swego / áby do niego rychło przyßedł do Rzymu / á Márká z sobą przywiodł. Bo mi / práwi / *Ian Márek.* do służby Bożey iest pożyteczny. On to był Márek powinny Bárnáby / ktory Páwłá ś. opuśćił był w iego drodze / ktorego Janem też zwáli / ktory do ś. Páwłá do Rzymu przyßedł / y był przy nim áż do śmierći Bárnáby w Cyprze. ná ktorego mieysce do Cypru posłány potym był / o ktorym Apostoł mowi: Pozdrawia was Aristárchus y Márek śiestrzeniec Bárnáby.

8\. *List do Ephezow z Rzymu.* Do Ephezow też z Rzymu pisał / y przez Tychiká wiele słownie o sobie wskazał. List do Philemoná / y do Philipensow / y do Kolossensow / pozniey potym pisał / gdy iuż Tymotheußá w Rzymie miał / do ktorego piße: áby w Troádźie będąc przyniosł mu płaßcz ábo opończą / ktorą v swego go- *O Kárpiu historya dziwna.* spodarzá / Kárpá nazwánego / zostáwił. O tym Kárpiu / ábo podobno o innym / nápisał Dyonysius rzecz pámięći godną / ktora się tu potrzebnie po- *Ad Demophilam epist: 8.* łoży / bo ma w sobie wielkie zbudowánie około miłośierdźia y vżalenia nád grzeßącymi Páná nászego IESVSA CHRISTVSA.

9\. *Kárpus.* Gdym (powiáda Dyonysius ś. vczeń Páwłá ś.) do Krety niekiedy przyßedł: ś. Kárpus przyiął mię do gospody / człowiek wielkiey sercá czystośći / y do bogomyślnośći nád inne naysposobnieyßy. Nie przystępował do spráwo- *Mßa ś.* wánia świętych táiemnic / (to iest / Mßey ś.) áż iákie widzenie niebieskie miał. Ten mi powiádał o sobie / iż był bárzo zásmucony ná nieiákiego pogániná / ktory iednego wiernego Chrześćiániná / do błędow pogáńskich od wiáry kośćielney oderwał. Dniá onego ktorego pogánie Hilária święcą / gdy się miał zá obu P. BOGV modlić / áby im Pan BOG poki czás iest pokuty / dał vpámiętánie / gdy miał stáráć się iákoby ich vpominániem do znáiomośći Bożey zá pomocą BOGA zbáwićielá przyćiągnał: on się bárziey ná nie gniewał / y ták z o nym żalem y ná nie obiatrzeniem ßedł spáć. A o puł nocy gdy zwykł ná Psálmy y modlitwę wstáwáć / máiąc sen niespokoyny y przerywány: wstał smutny / y modlił się nie z wielką pilnośćią / y smućił się nie *Gniew ná grzeßne nieroßtropny.* nabożnie gniewáiąc się á mowiąc: Niesłußna rzecz / áby żyli ći ktorzy drogi proste Páńskie wywracáią. y prosił P. BOGA áby obu onych piorunem iákim y płomieniem pozábiiał. Co mowiąc / poczuł iż się dom on w ktorym był / bárzo chwieie / y od wierzchu ná poły się rozchodźi / á ogień wielki z nie- *Widzenie dziwne.* bá iákoby iuż w polu sstępuie. Y vyźrzał P. IESVSA z wielką liczbą Anyołow w ludzkiey postáwie / w otworzonym wzgorę niebie. A spuśćiwßy ná doł oczy / obaczy á ono się źiemiá rozstąpiłá głęboko: á oni dwá ktore przeklinał / nád oną głębiną iákoby iuż w nię wpáść mieli / słábo stoią drżący y strapieni.

A z oney záś przepáśći wychodźili smocy stráßliwi / ktorzy nogi onych stoiacych podkopywáli / y one przestráchem wielkim záśmucáli / chcac áby tym predzey w one przepáść vpádli. Byli y inni iácyś meżowie / ktorzy ie spycháli. A ia / powiáda / gdym ná to pátrzył / z tegom sie kochał / y gniewałem sie / iż ták nierychło w one głebine wpadáli / y prágnac tego sámem ie też spychał / á nie mogłem / y o tom sie fráśował / y nárzekał. A w tym podniosłem záś oczy w niebo / y vyźrzałem P. IESVSA źáłosnego / z tego co sie dźiało / ktory z niebá zstepuiac reke miłośćiwa onym dwiemá podawał / á Anyołowie pomoc też onym do zguby nágotowánym / dawáli. Tedy P. IESVS máiac ießcze reke ściagniona / rzekł do Kárpá: Już ná mie biy / bom gotow iest y drugi raz dla ludzkiego zbáwienia ćierpieć / miło mi to bedźie / byle drudzy ludźie nie grzeßyli. A ty pátrz / ieśli to tobie pożytek / te przepáść y to z smokámi mießkánie / nád towárzystwo Boże / y dobrych á łáskáwych Anyołow / przekłádáć. Toć iest com ia słyßał / y wierze iáko prawde.] To Dionysius. Z tey powieśći vważyć sie może / iáko iest nieprzebráne miłośierdźie CHRISTVSA BOGA náßego nád grzeßnymi y vpádłymi: á iáko sie ná złe y niepokutuiace skwápiáć nie godźi / gdy sadow Bożych onych zákrytych nie wiemy / á poki w ćiele żyia / powstáć / y drugie ktorzy sie w łásce Bożey być zdádza / vprzedźić moga. *Widzenie P. Iesusá miłośiernego.* *P. Iesus iáki ku grzeßnym.* *Nieprzebráne miłośierdźie Christusowe.* *Sady Boże zákryte.*

Piße Tácitus / iż tego roku Nero zákazał widokow ßermierskich y bestiálskich / to iest / woyny z bestiámi (ná ktore sie po kilká tyśiecy ludźi drugdy zábijáło / gwoli tylo ludowi pátrzacemu) co y z wielkim nakłádem przychodźiło. Tenże powiáda o iedney zacney pániey / názwáney Pomponia Grecyná / iż o wiáre obca byłá od meżá z powinnymi sadzona / y niewinna náleźiona. Pewnie byłá Chrześćiánka / bo o inne obce wiáry nie było prześládowánia. *II. Szermierskie widoki od Neroná zákazáne.* Tacit: Anna. *Pomponia Grecyná.*

Rok P. 60. Piot: ś. 16. Neroná 4.

ROku Páńskiego 60. bedac Páweł ś. wieźniem / w roboćie ś. Ewángeliey / kazániem y náuka / y pisániem / przemießkiwał. Tám nápisał list do Philipensow / zá ta przyczyna iż mu byli posłáli ná vlżenie iego nedze w wieźieniu pienieżna pomoc przez Epáphroditá. Czego bedac bárzo wdźieczny / ochotnie im dźiekuie: y zá świeckie dobrá / duchowna drożßa im náuke iáko wielkie vpominki posyła. W tym liśćie żáluie sie ná heretyki nieprzyiaćiele krzyżá świetego / iż sie sromoty y zelżywośći krzyżowey Páná náßego wstydźili / á on sie z niey wßedźie chlubi / y ták swoich chlubić sie náucza. O tákich nápisał ś. Ignácyus vczeń Apostolski: By / prawi / rozgáni (dyabelskimi) nie byli / nieprzyiaćiolámiby krzyżá CHRISTVSOWEGO nie zostawáli / z tych ktorzy zábili Páná chwały. A teraz gdy sie przą krzyżá / y wstydza sie meki Páńskiey / pokrywáia Żydowski grzech.] Z tad vrosło / iż w ten czás ná poczatku ießcze Ewángeliey wierni krzyż CHRISTVSOW y sromote nietylko w sercu nośili / ále krzyż y słowy y znakámi czynili / y krzyże z drzewá stáwili / y sámi sie wßedźie krzyżem żegnáli / ná ohyde onym heretykom / á ná wyznánie swoie iáwne / iż sromote CHRISTVSOWEGO krzyżá zá cześć sobie wielka mieli. Y doznawáli tego oni ná ten czás Chrześćiánie / iż y dyabli krzyżá sie ábo reka czynionego ábo ná drzewie y śćienie wyrážonego / bali. Bo ták tenże Ignácyus piße: [Choragiew zwyćiestwá postáwiona iest ná moc dyabelska: ktora gdy vyźrzy wzdryga sie / y słyßac boi sie.] Toć o krzyżu postáwionym ábo reka czynionym mowi Apostolskie to podánie; Krzyżem ś. wßytko / y domá y w kośćiele ozdábiáć / y poświecáć / y obrone ná wßytkie przygody podnośić / y czárty / y czáry ich płoßáć / zwyczay mieli. O czym stáry Tertullianus / y Cyrillus / y inni. *I. List do Philipensow.* *Heretycy nieprzyiaćiele krzyżá ś.* Ad Trallianos epist: 5. *Krzyżá ś. w znáku stáwienie v Chrześćian.* Epist: ad Philippenses. Tert: de corona milit: cap: 3. 43. Cyril: Catech: 3.

2. *Pogánie o krzyżu.* Lucian: in Philo Pſeud. Acto: 19.

Ono nadźiwnieyßa/ iż Lucianus bezbożny Pogánin/ ktory nic nie wierzył/ Epikur wielki/ nápiſał o Eukráteśie/ iż ſie od czártow krzyżem żeláznym obronił.] Bo iáko oni Zydowie ſynowie Scewy/ choć w CHRISTVSA niewierzyli/ imieniem CHRISTVSOWYM dyabły ſtráßyli: ták y pogánie widząc to v Chrześćian/ krzyżem ſie też od ßátánow bronili.

3. *Liſt do Koloſſenſow.* Coloſ: 2. Hebr: 1.

Támże w Rzymie w tenże czás piſał Apoſtoł ś. liſt do Koloſſenſow/ w ktorym przy innych náukách mowi: Niech was nikt nie zwodźi chcący/ w wyſokośći y nabożeńſtwie ku Anyołom/ czego niewidźiał.] dáiąc znáć o náuce fałßywey Cherintá heretyká/ ktory P. CHRISTVSA tylko zá człowieká znał/ y Anyoły náden przekłádał/ ktorym y ſtworzenie świátá przyczytał. Przeſtrzega tedy áby Anyołom ſtworzenia świátá nie przyczytáli/ á CHRISTVSA nád wßytkie Anyoły nawyżßego wyznawáli/ iáko tenże Apoſtoł pißąc do Zydow náucza.

Epheſ: 5. *Spiewánie Pſálmow zá Apoſtołow.* Tert: ad vxorem lib: 2. cap: 6. Cypr: de orat: domin. Hier: in præfat: ad Galat. Conc: Laodiceñ cap: 5. Aug: Confeſſ: lib: 10. cap: 33. Aduerſus Iudęos in Apoteos. In Pſal: 32. Conc: 1.

W tymże liśćie Páweł ś. vpomina do pieśni y Pſálmow duchownych/ iáko y do Ephezow pißąc/ áby ie nie tylko vſty (iáko ś. Doktorowie wykłádáią) ále y ſercem śpiewáli. Stáry y Apoſtolſki był zwyczay w kośćiele/ ábo tám gdźie ſie ſchodźić mogli/ y przy ofierze ś. mieć śpiewánia Pſálmow/ ábo pieśni y wierßow nabożnych ná to vczynionych. O czym Tertullianus y Cyprian ś. dáie znáć. Ná początku lud wßytek z kśiężą śpiewał/ iáko ś. Jeronym nápiſał: ále gdy nieſkłádne y nierowne głoſy/ á zwłaßczá niewiáſt/ wdźięczność śpiewániu odeymowáły: pewne ná to śpiewaki vſtáwiono: y wielka ieſt muzyki do nabożeńſtwá pomoc/ gdy mierna ieſt á nabożna/ nic w ſobie świeckiego y płochego y nieprzyſtoynego nie máiąc. S. Auguſtyn dźiwnie ſie śpiewániem Pſálmow do nabożeńſtwá y płáczu pobudzał/ iáko ſam o ſobie pißе. Inſtrumentálna muzyká/ pißе Prudencius/ iż też Chrześćiánie CHRISTVSA chwalili. Ale Cytáry do śpiewánia kośćielnego/ mowi ś. Auguſtyn/ nie dopußczono. Orgány potym y inne inſtrumenty trąb y pißczałek nierychło do kośćiołá wprowádzono.

Liſt do Philemoná.

Przy tym liśćie do Koloſſenſow nápiſał też liſt máły tenże ś. Páweł z Rzymu do Philemoná/ ktory był zacny z tegoż miáſtá ſąśiad. O ktorym pißе Theodoretus/ iż dom iego w Kolośiech trwał áż do ieg wieku/ w ktorym ná on czás wierni kośćioł ſwoy mieli.

4. *Liſt do Zydow.*

Nákoniec tegoż czáſu piſał ś. Apoſtoł Páweł liſt do Zydow/ o ktorym nie máß żadnego wątpienia/ iż od Páwłá ś. á nie od kogo inego piſány ieſt.

5. Annal: lib: 13.

Pißе Tácitus/ iż tego roku figowe drzewo w Rzymie/ pod ktorym ſie Romulus y Remus fundatorowie Rzymſkieg miáſtá vrodźili/ y ktore przez ośmſet lat y 40. trwáło/ vſchło. Co ludźie zá cud ieden mieli. Lecz ſie to znáczyło/ (iáko o onym drugim figowym tákże drzewie/ ktoremu P. CHRISTVS vſchnąć kazał:) iż iáko Synágogá zá przyßćiem CHRISTVSOWYM vſchnąć y vſtáć miáłá: ták też zá przyßćiem Apoſtolſkiey wiáry do Rzymu/ wßytkie báłwochwálſtwá Pogánſkie w Rzymie zágináć miáły.

Rok P. 61. Piotrá ś. 17. Neroná 5.

1. *Gdźie z Rzymu puśćił ſię Páweł ś.* Hipp: de 72. diſcip. Athan: ad Dracontium. Cyril: Catech: 17. Chryſ: de Laudibus Pauli. Innoc: ad Decentium.

DWie lećie przemießkawßy Páweł ś. w Rzymie/ gdy był wolno od Neroná wypußczony/ gdźie ſie obroćił pewnośći wielkiey nie máß. Doktorowie y Hiſtorykowie/ iedni mowią/ iż do Hißpániey/ iáko ſie obiecował/ záiáchał/ iáki ieſt Hippolytus/ y Athánáſius/ y Cyrillus/ y Chryſoſtom/ y inni. Drudzy rozumieią/ iż ſie puśćił zás do wſchodnych kośćiołow/ iáko też Korintczykom obiecuie/ iáki ieſt Innocentius pierwßy. Lecz oboie być mogło. Bo ośm lat do iego męczeńſtwá zoſtawáło/ mogł wiele kráiow w tym czáſie zbiegáć.

Lukaß ś. Ewángeliſtá tu ſkończył dźieie Apoſtolſkie/ dáley nic nie pißac. o ktorym gdźie ſię z Rzymu z Páwłem ś. vdał/ nie bárzo pewna ieſt wiádomość. Pißé Epiphánius iż ſię do Mácedoniey obrocił. Grzegorz Názyánzenus/ liczy go miedzy męczenniki/ y Gaudentius Brixiáńſki. A Jeronym ś. nápiſał/ iż w bezżeńſtwie przeżył áż do lat 84. Wiecey tych iednák ktorzy go zá męczenniká vdáią. Nicephorus o nim piſze iż był z Antyochiey Celeſiriey/ y lekarz y málarz ſławny. w Tebis od Apoſtolá ś. Páwlá przyięty/ do CHRISTVSA przyſtąpił/ y miáſto ćiał duße leczył/ y Ewángelia z roſkazánia Páwlá ś. nápiſał; y po długich prácách máiąc lat 80. męczeńſką koronę odnióſł. 2.

O Lukaſſu ś. Hæreſ: 5. Greg: orat: in Iulianum. Gau: tractat: de dedic: Baſil. Niceph: lib: 2. cap: 43.

Roku tego piątego pánowánia ſwego Nero nayſtráßliwßą złość y niecnotę wypełnił: mátkę ſwoię właſną Agripinę pierwey vtopić/ á gdy mu ſię to nie powiodło/ zábić ią Anicetowi ſłudze ſwemu kazał/ y potym we wßytkich nieczyſtośćiách y zbytkách żywot ſtráwił. A iednák lud mu poſpolity pochlebſtwá/ y świetá/ y widoki zá iego zdrowie czynił. ktoremi on vweſelony/ wßytki więźnie puśćić kazał. y podobno Páwel ś. z tey przyczyny wolnym od więźienia zoſtał.

Nero mátkę ſwoię właſną Agripinę zabił. Tacit: lib: 14.

Rok P. 62. Piotrá ś. 18. Neroná 6.

PO śmierći Feſtá ſtároſty Zydowſkiego/ Albinus od Neroná dány náſtąpił. Ananus nawyżßym Biſkupem v Zydow będąc/ w tym był nád inne ßczęśliwy/ iż pięći ſynow máiąc/ gdy ſam z doſtoieńſtwá onego dla ſtárośći vſtąpił/ káżdy z nich nawyżßym Biſkupem był. Ná ten czás po nim ſyn iego tegoż imienia Ananus/ ná tymże nawyżßym vrzędźie od krolá Agripy poſádzony był. 1.

Ioſeph: antiquit: lib: 20. cap: 8.

Láodicea miáſto w Azyey bogáte/ trzęśieniem źiemie vpádło. 2.

Rok P. 63. Piotrá ś. 19. Neroná 7.

IAkub ś. ktorego mnieyßym zowiem/ brát powinny Páná náßego IESVSA, pierwßy Biſkup Jerozolimſki/ ktorego liſt w piſmie ś. mámy/ od Ananá Biſkupá Zydowſkiego potępiony y od Zydow zábity/ ſławną koronę wyznánia y męczeńſtwá ſwego odnióſł. O czym piſał y Zyd Joſephus/ y Euſebius z Egeſipá/ y z Clemenſá Alexándryiſkiego/ wypiſuie to męczeńſtwo iego. y Jeronym ś. de ſcript: Eccleſiaſt. czytay o nim w Zywotách świętych. 1.

Jákubá ś. męczeńſtwo tego roku. Lib: 20. cap: 8. Euſeb: lib: 2. ca: 22. Hiſtor.

Było to mniemánie miedzy Zydámi/ mowi Origenes/ iákoby dla tey niewinney śmierći Jákubá ś. P. Bog miáſto ono Jeruzálem zburzeniem onym ſrogim pokarał/ ktore ſię w śiedm lat potym ſtáło. Co też Joſephus rozumiał/ ná Chriſtuſowę śmierć/ y dáleko więtßy grzech Zydowſki z vmyſłu nie pomniąc.

Contra Celſum lib: 4.

W liśćie ſwoim ś. Jákub/ dobre vczynki zbáwienie im przy wierze przyczytáiąc znácznie wyſtáwia/ iż ſię ná on czás kácerſtwo Symoná Mágá ßerzyło/ ktory ſámey tylo wierze zbáwienie przypiſowáł. Jeſt też iego Mßa/ to ieſt/ ſpoſob ofiárowánia/ ktory ſwemu kośćiołowi zoſtáwił/ z ktorym ſię wiele zgadza to co Cyrillus w ſwoich o Mßey náukách nápiſał.

Aug: de fide & oper: cap: 24. In Catech: Myſtag.

Rok P. 64. Piotrá ś. 20. Neroná 8.

MArek ś. Ewángeliſtá pierwßy Biſkup Alexándryiſki vczeń Piotrá ś. do tegż miáſtá od niego poſłány/ zábity od pogáńſtwá/ krwią ſwoią y náuką wiárę ś. tám wßczepił. O czym maß ßerzey w Zywoćiech śś. 1.

Márek ś. vmęczony. In Menologio Grec.

2. *Neronowe okrućieństwo.* Tacitus lib: 15.

Nero dáley wiecey w okrućieństwo iádowite/ y wielkie sprosnośći y nieczystośći záchodźił/ żone swoie Oktáwią potwarzoną w łáźniey vmorzyć roskazał. Pálántá zacnego/ ktory v Claudiuszá wszytkim władnał/ zámordował/ y wiele innych bogátych pánow dla swego łákomstwá/ áby máiętnośći ich miał/ pobił.

Rok P. 65. Piotrá ś. 21. Neroná 9.

1. *Wołánie ná Żydy przez ośm lat.* Ioseph: de bello Iudaico lib: 2. cap: 12.

TEn rok był czwarty przed záczęćiem woyny Rzymskiey ná Żydy y ono krolestwo wszytko. ktorego wzbudźił P. Bog iednego w Jeruzálem proroká/ ktory o przyszłey zgubie Żydowskiey opowiedał/ y wołał/ áby zá złośći swe y grzechy pokutowáli. O nim te są słowá Jozephá: [Jesus nieiáki syn Anani prosty y wieyski/ cztery látá nim sie záczęłá woyná/ w wielkim pokoiu y dostátku miástá onego/ gdy ná dźień ś. przyszedł/ wołáć począł: Głos/ prawi/ od wschodu/ głos od zachodu słońcá. Głos od czterech wiátrow/ głos ná Jeruzálem y ná kośćioł/ głos ná nowe małżeństwá/ głos ná lud wszytek. Ták wołał we dnie y w nocy/ biegáiąc po wszytkich vlicách miástá onego. Niektorzy zacnieyszy/ o nieszczęśliwe ono proroctwo frásuiąc sie/ vbili go srodze. A on nic o sie/ y do tych co go bili/ nie mowił/ iedno toż wołał co y pierwey. Vrząd rozumiejąc iż iákie wzruszenie w nim Boskie było: wiedli go do stárosty Rzymskiego Albiná: gdźie bárzo vbity y podrápány/ nikomu sie nie modlił/ áni płákał/ iedno żáłosny głos wypuszczáiąc/ zá káżdym vderzeniem mowił: Biádá/ biádá Jerozolimie. A gdy go stárostá Albinus pytał/ coby był á dla czego one słowá mowił: nic mu nie odpowiedźiał/ áż go puśćić zá szalonego osádźiwszy muśiał. A on áż do czásu woyny/ do nikogoż nie wchodźił/ niskim nie mowił/ ále sie tylo iákoby w rozmyślániu modlił/ á mowił: Biádá/ biádá Jerozolimie. Nikomu źle nie mowił/ gdy go kto bił/ y tym co mu ieść dawáli nie dźiękował. A nawiecey w świetá wołał/ przez śiedm lat y śiedm mieśiecy vstáwicznie/ á nigdy nie ochrápiał/ áni sie sprácował. áż do sámego oblężenia gdy sie iego proroctwo pełnić poczęło/ dopiero przestał. Po murách chodząc z wielkim głosem wołał: Biádá/ biádá miástu y kośćiołowi. A nákoniec gdy rzekł: biádá y mnie sámemu/ kámieniem postrzelony vmárł/ y duszę ták płácząca wypuśćił.] Poty Josephus.

Opowiádánie przyszłego ná Żydy gniewu Bożego.

Rok P. 66. Piotrá ś. 22. Neroná 10.

1. Tacitus lib: 15. Sueton: Dio. *Nero Rzym zápalił.*

NEro/ iáko Pogáńscy pisárze dáią znáć/ z szczerey złośći Rzym miásto swoie táiemnie przez swoie sługi zápalił/ dla tego áby nowy Rzym zbudował/ y sławy sobie z tego nábył/ iż iuż stáre y szpetne zdáło mu sie miásto/ ćiáśne y krzywe vlice máiące/ y dla tego też żeby sobie widok y igrzysko vczynił/ pátrząc iáko stára Troiá gorzáłá. Ten ogień od kupcow y iátek y innych łácnych do płomieniá tłustośći począł sie/ y trwał w wielkim zápaleniu sześć dni y nocy/ á w mnieyszym trzy dni y trzy nocy. Żadnym sposobem vgáśić go nie możono. Szkodá nieoszácowána y w ludźiách ktorzy gineli/ y w máiętnośćiách/ y w przepysznym y nakłádnym budowániu. Ná czternaśćie częśći Rzym sie dźielił. Cztery cále zostáły/ trzy ogniem zwoiowáne z źiemią sie zrownáły/ á śiedm poszárpáne y nápoły spalone szpetnośćią sie oną smutnie pokrywáły.

Szkody wielkie przez ogień.

2. *Potwarz ná Chrześćiány o zápalenie Rzymu.*

W tych dniách ogniá onego/ Nero komedye stroił/ y miedzy woźnicámi zátáiony po Rzymie gdźie było bespiecznie/ ieźdźił. A gdy sie ludźie dowiedźieli/ iż zá iego roskazániem y podnieceniem oná sie szkodá ták wielka stáłá: szemráć nań y burzyć sie poczeli. A on chcąc oney przymowki zbywáć/

wszytke

wßytke winę ná Chrześciány złożył/ iákoby oni iáko niezbożni y ludzkiego národu nieprzyiaciele/ zá palić miásto mieli. Słowá są tego Tácitá pogániná: [Ani pomocą ludzką/ áni podárkámi/ áni ofiárámi niesławy oney zbyć Nero nie mogł/ ktora o tym byłá iż on zápalić kazał. áż ná zgłádzenie ßemránia onegoż o sobie/ pokazał winne/ y one wymyślnemi mękámi gubił/ ktore dla złości obrzydłe/ pospolity lud Chrześciány zowie. Powodem imieniá tego był CHRISTVS ktory zá pánowánia Tyberiußá/ przez stárostę Pontskiego Pilátá vmęczony y zábity iest.] To iego słowá. Vt ſupra.

Przykłáda tenże Pogánin/ iż gdy ie męczono/ do tego się przyznawáli y drugie wydawáli. Co iáko kłamcá y nieprzyiaciel Chrześciáński mowi. Bo iáko onego zápalenia żaden Chrześciánin nie był przyczyną: ták też się żaden do tego nie przyznawał: ále rad dla tego że był Chrześciáninem/ á bogom się y dyabłom pogáńskim y bálwanom kłániáć niechciał/ vmierał. Tenże sam Tácitus zá to miał/ y innych słowá kłádzie támże/ ktorzy Neronowi to wymawiáli/ iż on miásto spalił. Mowił mu/ prawi/ Subrius Fláwius hetman: Począłem cię nienawidzieć/ gdyś mátkę zábił y żonę/ gdyś się stał woźnicą y błaznem y zápáláczem. A sam niżey swoie kłamstwo/ tenże Tácitus wydał/ gdy mowi: Dowiedziono ná nich (ná Chrześciánách) niespalenia miástá/ ále nienawiśći ku ludziom.] To iest/ iż się z ludźmi w bálwochwálstwie nie zgadzáiąc/ y iednego práwego Bogá CHRISTVSA chwaląc/ nienawiść ludzką sobie iednáli. 3. *Tácitus potwarcá Chrześciáński.*

To było pierwße od pogáństwá prześládowánie kośćiołá Bożego od tego Neroná/ ktory miecz swoy pogáński we krwi Chrześciáńskiey napierwey zámoczył. Jáko tenże Tácitus piße y Swetonius/ iż wielkość ludzi Chrześciáńskich rozmáitemi mękámi pobita iest zá roskazániem y dekrety Neroná. Jedne/ powiáda/ vwiązáne v bestiy psámi ßczwano/ y morzono. Drugie ná krzyż wbijano/ drugie palono/ z drugich świece czyniono/ áby w nocy gorząc y á świátło czyniły. To iest oblewano ie woski y innemi tłustośćiámi/ y z ciał ich y ßat słup iákoby świece vczyniwßy/ ábo knoty przez żywot y gárdło przewlokßy/ ogień sobie y świece z ich ciał czynili. O czym iest pismo y v Juwenálißá. 4. *Pierwße prześládowánie Chrześciáńskie kośćiołá, iáko okrutne.* Suetonius in Nerone cap: 38. *Okrutna męká.*

O tym prześládowániu nápisał Tertullian one słowá do Cesárzow: Pytayćie/ prawi/ o swoich dźieiách/ naydźiecie iż pierwßy Nero ná Chrześciány/ ktorzy się nabárziey w Rzymie ßerzyli/ okrućieństwo Cesárskim mieczem czynił. Kochamy się z tákiego powodu náßego potępienia/ kto Nerona zna/ zrozumieć może/ iż nie potępił iedno co bárzo dobrego.] In Apolog: cap: 5.

Kłádli ná on czás ná Chrześciány wielkie potwarzy/ iákoby wßyscy czárownikámi byli/ y ßálbierze/ ludźie oßukawáiący/ wielkie skárby obiecuiąc/ á sámi nic nie máiąc. y żárty z nich w pisániu y w komedyách czynili/ w czym było doznáć wielkiey mocy Bożkiey/ iáko się w ták iádowitych ná Chrześciány nieprzyiaćielách/ po wßytkim świećie wiárá święta rozkwitnąć mogłá. Ktora iednák wßędźie się miedzy tákimi nieprzyiacioły ßerzyłá. Acz Nero y nápotym innych lat/ áż do śmierći/ y zábićia dwu Apostołow Piotrá y Pawłá rozmáitemi wyroki/ y prawy/ y pismy po wßytkim páństwie/ zákázował/ áby żaden Chrześciáninem być nie śmiał. 5. *Potwarzy ná Chrześciány.*

Rok P. 67. Piotrá ś. 23. Neroná 11.

Był w Rzymie ná ten czás Symon on czárnoksiężnik: y pátrząc ná morderstwá Chrześciáńskie/ swoich vczniow náuczył/ áby się wiáry swey przeli/ y bálwanom się gdy potrzebá kłániáli. O tym nápisał Origenes. 1. Contra Celſum lib: 6.

2. Ioseph: lib: 2. de bello Iudaico cap: 13.

Tego roku Cestius Florus Stárostá Zydy w Jeruzálem / y po wszytkiey ziemi / wielkimi krzywdámi / łupiestwy / y morderstwy przyćiskał / y onym do rebelliey y odstąpienia od Rzymskich Cesárzow / przyczynę dawał złymi y okrutnymi swoimi postępkámi.

3. *Nero Senekę zábił, dáiąc mu śmierć sobie obieráć.* Tacitus, Dio. *Laterańſki pałac.* *Poppeą żonę zábił Nero.*

Potym zmowiło sie wiele zacnych ludźi Pogáńskich ná Neroná / áby go zgubili: ále sie im nie powiodło / odkryło sie ich sprzysiężenie. y wiele bárzo ludźi pierwszych y innych bez liczby Nero potráćił. y onego swego náuczyćielá Senekę / iż był z onych sprzysiężonych / zgubić kazał. tylo mu obieráć sobie śmierć / iákaby zginąć chćiał / dopuśćił. W ten czás też zacny Senator od niego zábity był Plancus Láteranus / ktorego pałac był ten / co go do tego czásu w Rzymie Láteranem zowią / ktory sie potym Chrześćiánom ná wielki kośćioł dostał. Zábił Nero y drugą żonę swoię Poppeą / w ktorey sie nabárźiey kochał.

Rok P. 68. Piotrá ś. 24. Neroná 12.

1. *Piotr ś. y Páweł zeszli sie do Rzymu.* Metaphr: 29. Iunij. Lactant: lib: 4. cap: 21.

Gdy ono Neronowe okrućieństwo ná swoich sie Pogániech pastwiło / ná Chrześćiánách Rzymskich trochę vćichło. Záczym też P. BOG dobrą pomoc zesłáć im raczył. Bo roku tego z Boskiey opátrzności przybyli do Rzymu obá świeći Apostołowie Piotr y Páweł / ktorzy ná szczepieniu y polewániu innych kośćiołow zábiegáli. Vsłyszawszy o tákiey nędzy y zábijániu okrutnym owieczek Christusowych w Rzymie / przyśpieli ná pomoc y poćiechę iáką im w BOGV dáć mogli. gdźie też iuż sámi polec przy nich / y świádectwo dáć CHRIRTVSOWI, y prawdźie Ewángeliey zbáwienney mieli.

2. Lib: 4. cap: 21.

Pisze Láctáncius cześć kazánia obudwu w Rzymie / iáko pátrząc ná odstąpienie Zydow / gdy o tym często mowy miedzy nowymi Chrześćiány były / vpadek ich y zburzenie w ten czás opowiádáli. [Piotr / práwi / y Páweł w Rzymie opowiádáli / y słowá ich pismem sie w pámięć podáły / w ktorych wiele dźiwnych rzeczy / y to co przyść miáło / powiedźieli: iż krotkiego czásu pośle P. BOG królá / ktory Zydy zwoiuie / y miásto ich z źiemią zrowna / y sáme głodem y prágnieniem ginące / obleże. W ten czás ćiáłá swoie ieść będą / y poimáni w ręku nieprzyiaćioł swoich zostáną / pátrzyć ná gwałcenie żon swoich y pánienek / y ná roztrácánie dźieći swoich będą / wszytkie mieczem y ogniem zwoiuią / y ná wieki ie z źiemie ich wykorzenią. Przeto iż sie vweselili y ćieszyli z śmierći z namilszego y przechwálebnego Syná Bożego.] Poty Láctántius.

3. *Wtory list swoy Piotr ś. w Rzymie pisał.*

Tám w Rzymie Piotr ś. drugi list swoy nápisał / stáránie máiąc y o tych ná ktore nie pátrzył / w ktorym bliski iuż swoy koniec y zeszćie z tego świátá opowiáda. Już prędko / práwi / złożyć mam namiot moy (to iest / ćiáło to ktore iest iáko namiotek z płotná vczyniony / y w polu ná prácách y żołdźie postáwiony) ták iáko mi Pan nász IESVS CHRISTVS opowiedźiał.

4. *Heretycy odszczepcy iáko sławie Chrześćiáńskiey szkodzili.* Iren: lib: 1. cap: 27. Tert: de præscript. Hila: in Matt: ca: 25. Epiph: hæres: 23. Hier: epi: 21. & 48. *Nikolaitę iáko sie poczęli.*

W tym liśćie vskarża sie nabárźiey ná złe y fałszywe Chrześćiány y proroki / ná Nikoláity / ácz ich nie miánuie ták iáko ie ś. Jan w Obiáwieniu miánuie / ktorzy będąc pierwey Chrześćiánie / oderwáli sie / y wymyślili sobie náukę fałszu y nieprawdy / y sprosności y bestyálskiey nieczystośći pełną / ták iż spolne żony mieli: y wielkie á ćiche zákryte złośći przy herezyách głupich y swowolnych máiąc / sławie Chrześćiáńskiey v Pogan bárzo szkodźili. O ktorych tám mowi: iż dla nich droga prawdy / (to iest / wiárá ś. CHRISTVSOWA) zbluźniona iest. Bo wielkie łotrostwá miedzy sobą wymyśláli. Mowią niektorzy Doktorowie / iż głową tey sekty był nieiáki Nicolaus Diákon ieden miedzy śiedmią od Apostołow obránych / ktory máiąc vrodźiwą żonę / y onę dla Apostolskiey czystośći opuśćiwszy / do niey sie wroćił. O co iż

mu Apo-

mu Apostołowie przygániáli/ vdał sie do heresiy y sprosności/ y drugie zá sobą pociągnął. Drudzy mowią/ iáko Clemens Alexándryski/ iż sam ten Nicolaus winy nie miał/ y sam dobrze dokonał/ iedno z słowá iákiegoś iego źle wyrozumiánego/ drudzy swowolni y cieleśni przyczynę náleźli/ y do onych sie błedow y sprosności vdáli/ y rozmáićie sie potym zwáli/ áż nákoniec wszytki zwano/ Gnostici. Vymowáli CHRISTVSOWI pánu nászemu Bostwo iáko y Cherintiani/ y inne fałsze y błedy mieli. á przy błedách/ sprosności sromotne y nieczystości. Ná tych Iudás Thádeus krotki on list swoy nápisał/ w ktorym ledwie sie nie iednemi słowy z Piotrem ś. zgadza. O tych sprośnikách y Gnostikách niżey częsta będzie wzmiánká. Ci/ iáko sie rzekło/ wielką ohydę czynili v Pogáństwá wierze ś. gdy sie niesłusznie/ imieniem Chrześciáńskim/ będąc gorszy niżli Pogánie/ pokrywáli.

Gnosticy sprośni heretycy zwali się Chrześciany.

Czásu tego Nero/ iáko o nim nápisał Plinius/ że wszytkiego świátá czárowniki y czárnoksiężniki zbierał/ y wielkimi dáry do siebie ich przywabiał/ w ich sie kuglárstwách y wiedzbie kocháiąc/ y z dworności/ wiele od nich táiemnic wiedzieć prágnąc. Przyszedł miedzy nimi do niego on Symon Sámáritan/ sławny czárnoksiężnik/ ktory sie bárzo w Neronowę przyiaźn zálećił/ y o sobie wielkie y Bogu sámemu podobne dziwy obiecował. Nákoniec podiął sie tego/ iż po powietrzu w niebo iáko ptak lećieć chćiał. Apostołowie śś. Piotr zwłaszczá/ zdrády iego y fałsze odkrywáli/ y Rzymian ktorzy go iuż zá Bogá mieli/ y słup mu z onym napisem postáwili: [Symonowi Bogu wielkiemu.] vpominaiąc áby mu wiáry nie dawáli/ á ráczey CHRISTVSA ktorego im przynośili/ zá Bogá prawdziwego mieli.

5. *Nero Czárnoksiężniki do Rzymu zbiera.* Plin: lib: 30. cap: 2.

Symon Czárownik, do Rzymu przyszedł.

A gdy przyszło do onego latánia/ á Rzym sie wszytek skupił ná on widok: Symon po powietrzu zá posługą dyabelską latał. á Piotr ś. modlitwą y sercem do CHRISTVSA sie podnosząc/ dyablom roskazał/ áby go vpuśćili á nie zábiiáli/ iedno ochromionego ludziom ná śmiech y vragánie fałszu iego podáli. co sie ták stáło. O tym wszyscy pisárze stárzy Láćińscy y Greccy świádczą. Clemens Constitu: lib: 6. cap: 9. Arnobius ktory żył zá czásow Diocleciyaná/ aduers: gent: lib: 2. Cyrillus Ierosol: Cath: 6. Epiph: hæres: 21. Eusebius hist: lib: 2. cap: 14. August: hæres: 1. Seuerus Sulp: lib: 2. Theodor: de Fab: hæret: lib: 1. cap: 1. y inni. A Egesippus mnieyszy lib: 3. ca: 2. iáko y Marcellus Presbyter, w dźiejách Nereuszá y Achileuszá/ piszą/ iáko pierwey spor máiąc Piotr ś. z Symonem/ vmárłego wskrześił/ ktorego czárnoksiężnik ożywić nie mogł. O czym czytay szerzey w Zywoćie ś. Piotrá/ y w Zywoćie Nereuszá y Achileuszá.

6. *Symona latáiącego Piotr ś. y Páwel poniżył.* Sueton: in Nerone cap: 12.

Swiádkowie tey historiey.

Dla tego Symoná posromocenia y nálamánia/ iż sie ták w nim kochał Nero/ Apostoły Piotrá y Páwłá dał do więzienia/ w ktorym dźiewięć mieśiecy od Páździerniká poczawszy áż do 29. dniá Czerwcá zostáli. ktore° dniá ná śmierć są wywiedźieni/ iáko sie niżey powie. W tym więzieniu Processá y Mártinianá żołnierze zacne Apostołowie ochrzćili/ y z skály wodę Boską mocą do chrztu puśćili/ ktora wodá po dźiś dźień w oney skále trwa/ áni wychodźi/ áni sie przebráć da. Pisze Chrysostom ś. iż ná Páwłá ś. Nero te też przyczynę miał/ iż iego nałożnice do czystośći námowił/ iż wracáć sie z nim do nieczystośći niechćiáłá. co być mogło/ iż dla inney przyczyny Piotr ś. á dla inney Páwel ś. do więźienia od tego okrutniká dáni są.

7. *Więzienie Piotrá ś. y Páwłá.*

Processus y Mártinianus. Martyro: Rom.

Chrysost: Aduers: vituperatores vitæ Monasticæ.

Po zráženiu Symoná czárowniká/ nástąpił do Rzymu inny wierutny czárnoksiężnik/ ktory sie y Philozophę zwał Apoloninus Tyanæus. ktory czyniąc fałszywe cudá ábo ráczey kuglárstwá posługą dyabłow/ wiele ludźi zwodźił. á zwłaszczá gdy tráfił ná Philostrátá do náuki swey/ ktory iego dźiećie bárzo wymownie wypisał wielkim á niewstydliwym kłámstwem/ moc iego y one szátáńskie cudá sławiąc. A gdy Ewángelia CHRISTVSOWA wzrost

8. *Apolonius Czárownik.*

wielki brałá / oná też w ten czás ßátáńska powstawáłá / y bárzo niemáło w ludziech ßkodę czyniłá. Bo byli tácy / á zwłaßczá Hierocles niciáki / ieden ſędziá z Areopagu / ktory pißąc przećiw Chrześciánom / tego ßátáńskiego sługę rownym CHRISTVSOWI w cudách czynił. y do tego przychodźiło / iż temu Apoloniußowi / kośćioły Pogánie budowáli / y po śmierći mu się kłániáli / y iego pomocy do potrzeb rozmáitych wzywáli. y był słup iego ieden / z ktorego dyabeł do ludźi mawiał: z ktorego się Iustinus męczennik śmieie / iż potym zá CHRISTVSOWą mocą / milczeć muśiał. A Lucianus Pogánin z iego się ßkoły y kuglarstw nátrząsáiąc / śmierć iego trágediązowie: á żył w tenże wiek iáko y on. Lecz fálß y zdrádá ná pokusy dopußczona od Páná Bogá / trwáć nie mogłá / iáko się niżey námieni.

Lactant: lib: 5. cap: 2. & 3.

Iustin: lib: quæst: quæ: 23.

Luc: in Pseudo: mant.

9.

Vpadek Zydowski opowiedany.

Przychodźił czás wypełnienia pomsty Boskiey nád niewdźięcznemi y niewiernemi mordercámi Syná Bożego / o ktorey tenże Syn Boży opowiedźiał / y Apostołowie w Rzymie / iáko się wyżßey powiedźiáło / ogłaßáli. Nim zburzenie y zgubá ich nástąpiłá / przestrzegał ich P. Bog cudámi iáwnemi / o ktorych Iosephus nápisał. Widźieli raz w kośćiele w Ieruzálem świátłość iáko we dnie áż do pułnocy. Sámy się wrotá / ktore ledwie 20. mężow ruszyć mogli / z zamkámi y zaporámi w kośćiele otwarzáły. Ná powietrzu widźieli wozy y woyská pieße y konne nim słońce záßło / á one około miástá się zápußczáią. A w dźień świąteczny / gdy wchodźili kápłani ná służbę Bożą w nocy do kośćiołá / słyßeli głosy one: Wychodźmy ztąd / wychodźmy ztąd.

Swiátłość w kośćiele.

Iosephus de bello Iudaico li: 7. ca: 12.

Wychodźmy stąd.

10.

Woyná się Zydowska zaczęłá roku Páńskiego 68.

Florus ćięski Zydom.

Stára y młoda radá.

Florus skarbu kośćielnego chce.

Tegoż roku záczęłá się woyná Zydowska z Rzymiány / nawięcey z przyczyny Florusá Stárosty Rzymskiego / ktory złym y okrutnym był vrzędnikiem od Neroná nád Zydy. wydźierał / zábiiał / męczył / y wßytki krzywdy y wzgárdy narodowi Zydowskiemu czynił / woysko Rzymskie przy sobie wedle zwyczáiu máiąc / y onego źle vżywáiąc. Co Zydy bárzo trapiło. Stárßy widźieli iż się mocy Rzymskiey trudno sprzećiwić / á lepiey złego onego tyráńskiego vrzędniká wytrwáć / póki by inßy lepßy od Cesárzá dány nie był. Lecz młodßy y głupßy y vporni / wyćierpieć nie mogli. Gdy Florus do skárbu kośćielnego po wielką summę pieniędzy posłał: pospolstwo Ierozolimskie pozwolić tego żadną miárą niechćiáło. y żárty z Florusá czyniąc / wiele ich po mieśćie / iego imieniem / z miskámi proßąc o iáłmużnę chodźiło / iáko od vbogiego y żebraká / słowá nieuczćiwe nań miecąc.

11.

Florus biie Zydy y łupi.

O czym się dowiedźiawßy Florus / z częśćią woyská do Ieruzálem przyćiągnął / y skupiwßy Zydy ná rynku / rzecz do nich czynił / roskázuiąc áby mu ony iego naśmiewce wydáli. Z czego gdy się wymawiáli / woysku ná nie vderzyć / y kramy y sklepy łupić im roskazał / iż do ßeśći set y dáley ludźi zábito / y zacne niektore powießano. Co iednák zćierpieli. A w rzeczy się z nimi iednáiąc Florus / gdy drugiey częśći woyská przyść do Ieruzálem roskazał / chćiał áby ie Zydowie vczćili y przećiw im ze czćią y muzyką / iáko zwykli tákie Páná swego gośćie przyimowáć / przed miásto ná ich przywitánie wyßli. Ná co zezwolili Zydowie. ále zły Stárostá roskazał żołnierzom onym / áby Zydow ktorzy ie ták czćili / nie pozdrawiáli: á skoroby co ßemráć poczęli / áby ná nie vderzyli. A ták się stáło / pobili ich wielką część / á w bránách / gdy się ćiśnęli y vćiekáli / więcey się ich zátłoczyło y zádusiło.

12.

Zydowie Rzymiány z miástá wybili, y posłußeństwo zrućili.

Nie ták ie P. IESVS przyimował / gdy z pálmámi przećiw iemu wyßli / gdy nád nimi płákał. A iż się go prędko zás zaprzeli / y onego zábili: zá to im Rzymiánie oddawáli / ktore sobie / CHRISTVSA swego wzgárdźiwßy / zá Pány y krole obráli. Lecz w mieśćie ná żołnierze się pospolstwo pusćiło / iż vćichnąć muśieli. A Florus wyiáchał do Cesáriey / widząc lud ná się wzburzony. Zá czym Zydowie w Ieruzálem wßytkie Rzymiány / y woyská ich ktore zostáły / wybili / y ták posłußeństwo Rzymskie zrućili / y woynę z Rzymiány

záczęli.

Niezgodá y Zydow.

záczeli. W ktorey gdy sie z soba sámi Zydowie / stárszy zwłaszczá / z pospolstwem nie zgadzáli (bo stárszy chćieli iednák przy Rzymiánách zostáć) młodszy buntownicy wodze sobie obrawszy / onym sie sprzećiwili.

13. *Agrippa krol przy Rzymiánach.* Ioseph: vt supra lib: 2. cap: 18.

Krol Agrippá ná pohámowánie buntownikow / zostáiac przy Rzymiánách / posłał trzy tysiace iezdnych. Ale przemogli ie oni buntownicy / y dwor iego y kápłaná nawyższego Ananiaszá spaliwszy / wietsza cześć miástá y kośćioł opánowáli / y w kilá dni Ananiaszá y brátá iego zábili.

14. *W Cesáriey pobići Zydowie y indziey.* *W Alexandriey tákże.* Idem cap: 19. lib: 2.

Tym czásem w Cesáriey Pogánie sie też ná Zydy wzburzywszy / o 20. tyśiecy ich zábili / y w Scytopolu 13. y w Ascálonie y po innych miástách gdźie wiecey było Pogan / wielka liczbe Zydow pomordowáli. A w Alexándriey tymże czásem o 50. tyśiecy Zydow zábito.

15. *Cestius Rzymski zwyćiezony.* Matth: 24. Lucæ 21. *Buntownicy w Ierusalem vrząd porsucili.*

Nástąpił zátym z woyskiem Rzymskim Stárostá Syriey Cestius / y wiele miast popaliwszy / gdy obległ Ieruzálem szpetnie był odpráwiony y vćiekáć muśiał / y wiele ludźi iezdy zwłaszczá potráćił. Co vczynił P. BOG áby srozszym woyskiem Zydy pokarał / á Chrześćiánom ktorzy tám ieszcze byli / czás dał do vćiekánia / ná ktore ie sam P. IESVS przestrzegł mowiac: Gdy vyźrzyćie woyská obtaczáiace Ieruzálem / vćiekayćie ná gory etc. A tym czásem Zydowie oni buntownicy dwu sobie hetmánow obráli / Ananá kápłaná ktory był oycem Eleázárá / ktory te bunty w pospolstwie poczał / y Iosephá Gorionowiczá / ktorzy potrzeby wszytkie ná woyne z Rzymiány opátrowáli y gotowáli.

16. *Chrześćiánie z miástá Ierusalem wyszli.* Lib: 2. cap: 25. de bello Iudaico. Epiph: hæres: 29. & 30. *Káthedrá ś. Iákubá wynieśiona.* Euseb: hist: lib: 7. cap: 14.

Tym czásem / pisze Iosephus / wiele sie ludźi wyprowádźiło / o przyszłych przygodách czuiac. To on pisze. Ale sie káżdy domyślić może / iáko pisze Epiphánius / iż to byli Chrześćiánie / ktorzy od swego CHRISTVSA przestroge one mieli. To iest / ono pierwsze obleżenie od Cestiusá. Bo gdy potym nástąpił Wespásiánus / iuż żadnemu wyniść z miástá nie dopuśćili buntownicy oni / ktore Zelotes zwano. W ten czás Chrześćiánie Káthedre / ná ktorey ś. Iákub náuczał / z soba wynieśli z Ieruzálem / iáko pisze Eusebius / iż ieszcze do iego czásu trwáła.

Rok P. 69. Piot: ś. 25. Neroná 13.

1. *Piotrá y Páwłá śś. meczeństwo w Rzymie.* In Auxencium. Chrysost: aduers: vitup: vit: mon.

ROku Páńskiego 69. w Rzymie Piotr ś. y Páweł zacnym ná wyznániu CHRISTVSA o prawde y náuke iego / meczeństwem zámordowáni sa / z roskazánia Neroná 29. Iunij ábo Czerwcá. O czym iest v Doktorow y Pisárzow historiy świádectwá bez liczby y w Greckim y Láćińskim kośćiele. Stáre podánie iest powieśći oney / o ktorey ś. Ambrozy pisze / iż Nero y te wine ná ś. Apostoły włożył: iż wiele białychgłow do czystego y vczćiwego żyćia y powśćiagliwośći przywiedli. Prawdá iż było wielkie stáránie ś. Apostołow / áby ći ktorzy w CHRISTVSA wierzyli / w vczćiwym żyćiu y powśćiagliwym wedle stanu zostawáli.

2. *Vćiekánie Piotrá ś.* *Vyźrzał Piotr Páná Iesusá.* Domine quo vadis. Eges: de excidio Hieros: lib: 3. ca: 2. Greg: in Psalm: 4. pœnit.

A nim Piotrá ś. ná śmierć wywieść miano / máiac stroże żołnierze one Processá y Mártiniáná życzliwe y w CHRISTVSA wierzace / przymuszáli Rzymiánie Piotrá ś. áby z więźienia vszedł. A gdy vszedł / vyźrzał P. IESVSA v brany Láćińskiey / á on do miástá idźie. rzekł do niego: Pánie gdźie idźiesz? A Pan odpowiedźiał / ide drugi raz do Rzymu ná krzyż. y gdy Pan zniknał / záraz porozumiał Piotr ś. iż mu sie wroćić kazano / á iż w nim nieiáko CHRISTVS vkrzyżowány być miał. Co swoim ktorzy mu vćiekáć kazáli powiedźiawszy: ochotnie sie do więźienia wroćił / y zdrowie swoie ná vczczenie CHRISTVSA swego położył: Toż pisze Egesippus mnieyszy / Grzegorz ś.

3.

Obu záraz z miástá zá brane Ostieńska / pierwey po Rzymsku v słupá biczowáne / wywiedźiono. A gdy sie pożegnáli / Piotrá ś. ná mieysce ktore

Piotr ś. opak ukrzyżowany. Ianiculum ábo Vaticanum zwano prowádzono. A tám opák/ iáko sam prosił/ to iest głowę do ziemie obróciwszy/ ukrzyżowano. *Hieron: de Script. Orig: in Genesim, apud Euseb: lib: 3. cap: 1.* Wstydził sie porownánia z Pánem swoim/ gdyby był prosto wisiał. Co wiele Doktorow pisze. A Páwłá ś. wiedziono ad Aquas Saluias ná mieysce gdźie też zábijano Chrześciány. *Aug: serm: de Sanctis 28.* z szyie iego gdy głowę ućieto/ nie czerwona/ ále iáko mleko biáła krew wypłynęłá. Bo słodkim mlekiem náuki swey wierne/ iáko sam mowi/ karmił. *Vt supra.* Był źiemią/ mlekiem y miodem opływáiącą.

Paweł ś. ścięty. Mleko z szyie ábo krew biała. O tym mleku Páwłá ś. przy śćięćiu/ mowi Chryzostom ś. iż cudem onym żołnierz ktory go śćinał/ náwrocony iest do CHRISTVSA. Tám ukázuią po dziś dźień trzy źrzodłá/ ktore wytrysnęły/ gdźie oná dźiwna głowá y ćiáło leżáło.
4. *Chrysost: homil: in princ: Apost.* Żył Apostoł Páweł/ iáko tenże Chryzostom ś. mowi/ lat 65. á ná służbie Ewángeliey y kazániu lat 35.

Tert: de præscript. Szczęśliwy kośćiele Rzymski/ mowi Tertullianus/ w ktory wszytkę náukę swoię Apostołowie ze krwią wlali: gdźie Piotr do męki Páńskiey przyrownány/ gdźie Páweł/ Janowę (Chrzćićielowę) śmierćią koronowány/ gdźie Jan Apostoł/ w oleiu ognistym utopiony/ gdy szkody z tego nie miał/ ná wysep wygnány iest.] *Epist: ad Leonem.* A Theodoretus Grecki ták mowi: Ma Rzym spolnych nászych Oycow y Doktorow Piotrá y Páwłá groby/ ktore dusze wiernych oświecáią. Tá pará ludźi Bożkich urodźiłá sie ná wschod słońcá/ y promienie ná wszytkie strony puśćiłá: ále ná zachodźie/ żywotá ich záchod z chęći położony iest/ y ztámtąd dźiś świát wszytek swymi promieńmi oświeca.]

5. *Chryso: homil: 32. ad Rom.* A ś. Chryzostom pisze: Ja Rzym miłuię/ choć go mam zkąd inąd chwalić/ z spániáłośći/ z stárowiecznośći/ z pięknośći/ z bogactw/ z mocy/ y z woienney mężnośći: ále wszytko opuśćiwszy/ dla tego sławię szczęśćie iego/ iż Páweł gdy żył/ ták ná nie był łáskáwy/ ták ie miłował/ ták ie náuczał/ y nákoniec tám żywotá w nich dokonał. Miásto to ma parę iásnych oczy/ to iest/ ćiáłá onych świętych. Nie ták sie niebo oświeca/ gdy słońce promienie swoie z śiebie puszcza/ iáko sie świeći Rzymskie miásto/ dwie te pochodnie ná wszytek świát wypuszczáiąc. Ztámtąd porwány będźie Páweł/ z támtąd Piotr/ z tego tám grobu zmartwychwstána/ wzgorę przećiw Pánu wychodząc. O iáko sie temi dwiemá koronámi miásto to zdobi! iákiemi dwiemá łáncuchy okolone iest.]

Caius apud Euseb: lib: 2. cap: 24. Groby te Apostolskie przedźiwną mocą Bożą/ przez wszytkie naiázdy prześládowników/ nienáruszone w Rzymie zostawáły/ y dźiś stoią. Niegdy *Greg: lib: 3. epi: 30.* ćiáłá ich Grekowie wykráść chćieli: ále gromámi z niebá odstrászeni są/ iáko pisze ś. Grzegorz.

Pisze Plinius Pogánin/ iż zá iego wieku/ pod Neronem cud sie táki stał/ *Lib: 2. histor: cap: 83. & 17. cap: 25.* ná ktory sam pátrzył: iż w Rzymie Oliwnik ábo sad z źiemią/ ná inną stronę drogi pospolitey przeniosł sie/ á rolá ktora tám byłá/ ná iego mieysce przestąpiłá. A ná innym mieyscu powiáda: iż widźiał wiek nász/ iż zá ostátnich *Lib: 2. cap: 103.* lat Neronowych/ rzeki sie wzgorę opák wracáły.

Petronellá corká Piotrá ś. ábo duchowna/ ábo ćielesna (bo pewnośći *Martyrol.* nie mász) w czystośći y w wielkiey żywotá świątobliwośći dokonáłá. Podobieństwo więtsze/ iż iego duchowna corká byłá/ iáko sam Márká synem swoim zowie.

Jędrzey ś. wiele kráiow zwiedźiwszy/ y w nich wiárę CHRISTVSOWĘ
6. szczepiwszy/ umęczony iest. Pátrz w iego Żywoćie.

Po S. Pietrze w Rzymie nastąpił Linus. W Rzymie ná mieysce Piotrá ś. nástąpił Linus/ ktorego w odbiegániu swoim/ do opátrowánia innych kośćiołow namiestnikiem swoim w Rzymie zostáwiał/ y przed ktorym Clemens od ś. Piotrá náznáczony/ stolice oney zásieść niechćiał. *Iren: lib: 3. cap: 3. Optatus lib: 2.*

7. Po śmierći świętych Apostołow Piotrá y Páwłá/ nietylo w Rzymie/

ále y po

ále y po innych kroleſtwách/ wiele Chrześcian pomęczono zá roſkazániem y wyroki Neronowemi/ o ktorych ieſt máła wzmiánká w Mártyrologium Rzymſkim. piſmá o nich poginęły. W Hiſzpániey kámień ieden náleziono z tákim napiſem: Neronowi zá to/ iż kroleſtwo oczyścił od łotrow y tych ktorzy nową wiárę wnośili.] To ſię pewnie o Chrześciánách rozumie. Bo zá Neroná nikt nowego nabożeńſtwá miedzy Pogány nie wnośił/ iedno Chrześciánie. A ná żadną Pogáńſką religią/ wyrokow ſwoich nie dawał/ iedno ná tę/ áby wſzędzie wykorzeniona byłá. Pátrz iáko iuż y w Hiſzpániey wiele Chrześciáńſtwá było/ y iáka ná nie moc ſzátáńſka vderzyłá/ y iáka prozna tyránnow/ o wygubieniu imienia Chrześciáńſkiego chlubá powſtáłá. Vcichło wżdy ono prześládowánie/ gdy iuż okrutnik o zdrowiu y ſkorze ſwoiey myślić muśiał. Bo tego dniá (nie tegoż roku) ktorego własną mátkę zábił/ nowiná mu przyſzłá/ iż go woyſko w Gálliey odſtąpiło/ á innego Ceſárzá Iuliuſzá Vinderá obráło. Toż ſię ſtáło w Hiſzpániey/ gdy tákże Gálbá przećiw iemu powſtał. Ná te nowiny/ mowi Swetonius/ długo iáko niemy y ná poły vmárły leżał/ áż potym roku przyſzłego ſam ſię zábił.

Męczennicy pod Neronem. *Napis ſtáry Neroná ná kámieniu.* *V Hiſzpániey wiele męczennikow ná on czás.* *Neronowe przeſtráchy.* In Nerone cap: 40.

Roku tego gdy Nero przemieſzkiwał w Acháiey/ wypráwił z woyſkiem Weſpáſianá przećiw Żydom/ ktory dziwnie wielką y prędką porażką/ miáſtá á zwłaſzczá w Gálileiey zwoiował/ y bez liczby ludu onego pozábiiał. y one miáſtá ktorym P. Bog groził: Biádá tobie Betſáidá/ biádá tobie Choroſáim: popuſtoſzył/ ktore ná cudá PANA náſzego nawięcey pátrzyły/ y iego náuki ſłucháiąc do pokuty nie przyſtępowáły. Z onych miaſt ktore Weſpáſianus gubił/ wiele ſię ludźi do Ieruzálem iáko ná mieyſce beſpieczne zbieżáło/ y do onych buntownikow/ ktorzy z vrzędem y nawyżſzym Biſkupem woynę w mieśćie wiedli/ przyſtawáło/ bárzo wiele ludźi z obu ſtron zábiiáiąc. Buntownicy oni názwáli ſię Zelotámi. Przemogli ie iednák mieſzczánie/ iż im iedne część kośćiołá odieli: ále oni w drugiey częśći ſię zámknąwſzy/ ſilni im záś zoſtawáli. Ták to był kośćioł wielki y ták przeſtrone pláce y budowánie iego/ iż ſię dwoie woyſko przećiwne záchowáć w nim mogło. A gdy ſię do Zelotow nábiegło Idumeyczykow/ y táiemnie ſię do miáſtá wkrádli/ Zelotom chcąc dáć pomoc/ puśćili ſię ná mieſzczány/ y ośm tyśięcy y pięć ſet ich zábili/ y kápłaná nawyżſzego Ananá onego/ zá ktorego powodem Iákub ś. zábit był/ w pułmiáſtá zábili/ y inne kápłany rozśiekáli/ y pſom bez pogrzebu zoſtáwowáli.

8. *Nero Weſpáſianá przećiw Zydom wypráwił.* *W Ieruzálem zamieſzki.* *Wielkość kośćiołá onego.* Ioſephus de bello Iudaico li: 2. ca: 38. & lib: 5. cap: 1. *Ananus Biſkup zabit.*

Od kápłanow y rády ich CHRISTVSOWE zábićie poſzło/ od ich ſię też zguby wywroceńie onego kroleſtwá záczęło. buntowniká Bárábaſzá/ CHRISTVSEM wzgárdźiwſzy/ ſobie obráli: y od buntownikow Bárábaſzow zginęli. pobili potym Zelotowie ludźi innych zacnych bárzo wiele/ y drugie ſrodze pomęczyli/ ták iż ſámych przednieyſzych Żydow o 12. tyśięcy od nich poginęło. y ſpełniły ſię Páńſkie słowá/ ktore mowił: Gdy vſłyſzyćie o woynách y buntách/ nie boyćie ſię. Muśi to być/ ále ieſzcze nie koniec. Woyny były po ſtronách/ ktoremi Weſpáſianus inne miáſtá gubił: á bunty y ſedicye w Ieruzálem ták ſrogie y ſzkodliwe/ w ktorych ſię ſámi mordowáli. y trwáły áż do vpadku oſtátniego.

9. *Prawdá Chriſtuſowá.*

Rok Páński 70. Liná 1. Neroná 14.

NEro gdy vſłyſzał iż nie tylo w Gálliey inſzy Ceſarz obwołány ieſt Rufus nieiáki/ ále y Rubrius Gállus/ ktorego przećiw iemu poſłał/ od niego odſtąpił/ y w ſámym Rzymie iego domowi żołnierze zábić go chćieli: ſámo czwárt do Folwárku w podłym odźieniu Fáántá nieiákiego blisko Rzymu vćiekł/ y tám ſię w iedne iáſkinią ſkrywſzy/ gdy vſłyſzał iż go

1. *Nero ſię ſam zábił.* Sueton: in Neron: cap: 43.

iezdni ßukáia: ſam po ſię żelázem oſtrym ácz z boiáźnia vderzył. á ſługá iego Epáphroditus gdy nierychło vmierał/ do końcá go zábił. Zył lat 32. krolował 13. mieśięcy śiedm. Ná nim dom y krew Ceſárzow/ktorzy ßli od onego pierwßego Juliußá Ceſárzá/po żeńſkiey tylo płći/ſkończył ſię y zginał.

Rok Páński 71. Liná 2. Gálby.

1. *Po Neronie kilá Ceſárzow. Galbá.*

WO Neronie kilá ſię Ceſárzow ozwáło od żołnierzow miánowáni, ále inne Sulpicius Gálbá do Rzymu vprzedził/ y tám śiedm mieśięcy pánował. Do niego wyſłał Weſpáſianus z Zydowſkiey ziemie ſyná ſwego Tituſá/ áby mu przezeń poſłußeńſtwo oddał. iáchał z Tituſem Agrippá krol ſwoich Zydow odſtapiwßy. Tym czáſem Gálbę żołnierze zábili/ á nięiáki Silwius Otho ná páńſtwo ſię wdárł/y był ná nim trzy mieśiace. Bo woyſko w Germánicy nań nie zezwaláiac Witelliußá obráło/ktory prędko do Włoch przybywßy/ Othoná przeſtráßył/ iż ſię ſam dobrowolnie zábił. A náſtapiwßy ná iego mieyſce/pánował mieśięcy ośm. Bo tym czáſem gdy ſię Witelliuß źle w Rzymie záchował/ w ziemi Zydowſkiey gdy Weſpáſianus oblec miáſto Jerozolime myślił/ żołnierze go Ceſárzem miánowáli/ ná Witelliuśię nie przeſtáiac. Ná co gdy ſię inne woyſká w Egyptćie zgodźiły/ y drugie w Afryce y w Pánoniey: przedſię wymawiał ſię Weſpáſianus y przyzwolić niechćiał/ áż go przymuśili pierwßy Woiewodowie/y przyśięgi mu oddáli. Wyſłał przed ſobą do Rzymu ná Witelliußá z woyſkiem Mucyaná niciákiego/ktoremu ſię wßytko powiodło. Bo w ſámym Rzymie bitwę z nim ſtoczywßy/ pokonał go iż vćiekáć muśiał/ á vchwycony/ od żołnierzow rozśiekány ieſt. Ták ſię świát vſpokoił/ á Weſpáſianus z Alexándriey do Rzymu ſię puśćiwßy/ ßczęśliwie w pokoiu pánował. Sámi tylo Zydowie wielki niepokoy mieli. Gdy był w Alexándriey Weſpáſianus á wiátrow do Rzymu czekał/pißę Tácitus/ iż zá roſkazániem Bogá Serápis cudá czynił/y ślepego śliną ſwoią/y chromego zdeptániem nogi ſwoiey vzdrowił. czym/iáko Pogánie mowili/ ßczęśliwe y bogom miłe záczęćie pánowánia ſwego vdawał. Ale ſię tá zdrádá dźiałá z czárow onego ſługi ßátáńſkiego Apoloniußá Tyáneá/ktory był iáko domowy v Weſpáſianá.

Zábijánia Ceſárzow iáko gęſte. Tacitus lib: 2. Hiſt. Dio in Vitellio. *Witelliuß. Weſpaſianus od żołnierzow w Zydowſkiey ziemi obrany.* Sueton: in Veſpaſ. *Witelliuß w Rzymie zábit.* Ioſephus de bello Iudaico lib: 18. Tacitus lib: 4. Hiſt.

2. De bello Iudaico lib: 7. cap: 12. *Weſpaſianus zá Meſſyaßa vdawány.* Sueton in Veſpaſ: cap: 4. Tacitus hiſt: lib: 5.

O ták ßczęśliwym tego Weſpáſianá ná páńſtwo podnieśieniu Zydowie niektorzy/ á miedzy nimi Joſephus/z pochlebſtwá y błedu mowili/ iż Weſpáſianus był Meſſyaßem. Bo o tym ták Prorocy nápiſáli/iż o tym czáśie z ziemie Zydowſkiey powſtáć miał pan wßytkiego świátá. Co ſię ná Weſpáſianie ſpełniło/ ktory z tey ziemie ná Rzymſkie páńſtwo wezwány był. Cudzą nań y właſną náßego CHRISTVSA IESVSA ſławę kłádli/ ktory ſam ieſt wiecznym Pánem y krolem nád krolmi/ktorego ſię kroleſtwo iuż po wßytkim świećie w kośćiele Chrześćiáńſkim ßerzyło. Weſpáſian/ ledwie dźieśiatego roku ná páńſtwie doczekał/ y z innemi zginał/ á CHRISTVS náß kroluie ná wieki.

3. *Sámi ſię Zydowie gubili.* Ioſephus de bello lib: 6. cap: 1.

Gdy Weſpáſianus poburzywßy wßytkie inne miáſtá Zydowſkie/ do oblężenia ſię Jeruzálem nie ſkwápiał: czekáiac áby ſię ták ſámi wyiedli/gdy o ich w mieśćie niezgodźie wiádomość miał/á gdy ſię iuż ná Ceſárſtwo Rzymſkie wybierał/ mogli ſobie odpocząć w Jeruzálem. Lecz gdy Rzymiánie przeſtáli/ ſámi ſię tym czáſem gubili. Bo nieiáki Symon Geráſenus/ zebrawßy woyſko niemáłę z Jdumeyczykow y innych Zydow/ ná rozboy ſię z łotry vdał/ y ziemię około Jeruzálem puſtoßył/ y gdźie mogł ludźie zábijał/ y potym Jeruzálem obległ/ y trapili ſię mießczánie ze dwu ſtron/y od Janá wodzá Zelotow wewnatrz w mieśćie/y od tego Symoná przed miáſtem. Chcac

tedy

tedy ſobie mieſzczánie/ ktorych hetmánem y wodzem był Eleázárus / pomoc vczynić/ Symoná w miáſto puśćili / áby im przećiw Zelotom pomocny był. lecz to ná więtſzy vpadek ſwoy vczynili. Bo do dwu przećiwnych ſobie woyſk/to trzećie/ktore ſwoie cześć miáſtá wźięło/ przyczynili.

Rok P. 72. Liná 3. Weſpáſianá 1.

Pieżdżáiąc Weſpáſianus do Rzymu ná vtwierdzenie pánowánia ſwego / ſyná Tituſá zoſtáwił w Zydowſkiey źiemi z wielkimi woyſki/áby woyny oney z Zydy dokonał. Rozumieli Zydowie/iż ſię Rzymiánie o páńſtwo ſwárząc zábáwić ná woynách z ſobą mieli/ á tego roku popieráć woyny z nimi nie mogli. y dla tego iż czás był Wielkonocny/bárzo ſię ich wiele ná dźień świety do Ieruzálem náſzło. A Titus prędko ſię w Ceſáriey zgotowawſzy / do oblężenia Ieruzálem przyſtąpił/ y 14. dniá Aprilá/ ná gorze oliwney oboz ſwoy położył. Z tey gory P. IESVS ná miáſto pátrząc płákał/y onę ich/ ktora iuż náſtępowała/ nędzę opowiádał. A gdy do miáſtá żołnierze przypuſzczał Titus/ſprzećiwili ſię mocno y zgadzáli ſię ná odpor / y wielką trudność y niebeſpieczność Rzymiánom zádawáli. Ale ſię do miáſtá wroćiwſzy / wádźili ſię y zábijáli ſámi.

1. *Oblężenie Ieruzálem od Tituſa.* *Oboz ná gorze oliwney.* *14 dnia aprila.*

One Zeloty ktorzy ſię w kośćiele byli oſádźili/Jan wodz ich zmowiwſzy ſię z inſzą ſtroną/wſzytkie potrácił / y do końcá ie támże w kośćiele pomordował/ iż iuż tylo ná dwie ſię cześći dźielili / ná Janowe y Symonowe roty. Rzymiánie zmocniwſzy ſię/pierwſzy mur v miáſtá obálili/ potym w kilu dni drugiego doſtáli / y o trzeći ſię pokuśili. Co dźień więcey nád pięćſet więźniow bráli y wieśili y krzyżowáli / ták iż mieyſcá do ſtáwiánia krzyżow nie oſtawáło. Onym to ták ábo ſynom ich oddawał P. Bog ktorzy wołáli / vkrzyżuy/vkrzyżuy. wiele ich dla głodu z miáſtá do Rzymian vćiekáło/śmierć ráczey onę krzyżowáną obieráiąc/á głodu wytrwáć nie mogąc.

2. *Niezgoda w mieśćie.* Ioſeph: lib: 6. cap: 4. de bello Iud. *Mury obalone.* Ibidem cap: 12. *Krzyżowano Zydy.*

Potym Titus / áby żaden wychodźić z miáſtá do trawy zbieránia nie mogł / wálmi miáſto okopał / y potym mur puśćił około / ták prędko iż wierzyć trudno. Bo 15. dniá Máiá wſzytkie wáły y mur on ſtánał. A ſpełniło ſię Páńſkie słowo. Bo CHRISTVS rzekł: obtoczą ćię wálem. y drugi raz rzekł: Obtoczą ćię / to ieſt murem / y o źiemię rzucą ćię. Bez liczby ich w mieśćie głodem vmieráło / á tych co do Rzymian wybiegáli / żołnierze łákomi / brzuchá proli / rozumieiąc iż tám złoto/ktore iedzeniem záchowáć ſobie chćieli áby im go nie wydárto / náleść ſię tám miáło: y zá iedne noc dwá tyśiącá ták rozprotych náleźiono.

3. *Wálem obtoczeni.* *Mur około miaſta ſtanął.* *Głod wielki w mieśćie.* Idem lib: 6. ca: 14. 15.

Pátrząc ná one trupy Titus/w niebo ręce podnośił/ iż przyczyną onego okrućieńſtwá nie był/ gdy im pokoy/by ſię byli podáć chćieli/obiecował. Ioſephus co to piſze/ ſam też ná to pátrząc záwołał: Bog lud ten potępił/ y wſzytko ná ich zgubę obroćił. by byli ná ták złe Rzymiány nie przyſzli/ ábo by ie źiemiá byłá pożárłá/ ábo potop/ ábo ogień z niebá iáko ná Sodomę ſpuſzczony być miał.] Od dniá 14. Kwietniá/áż do pierwſzego Czerwcá w mieśćie od głodu vmárło / ktore z brany wynoſzono/115. tyśiecy y 80. okrom tych ktore powinni w mieśćie pogrzebli. A drudzy zbiegowie zacnieyſzy Tituſowi powiádáli/ iż o ſześć kroć ſto tyśiecy wyrzuconych zá brany było / y drugich wiele bez liczby. Iedli gnoy y plugáſtwá w mieśćie / y potym ćiáłá ludzkie/ boty/ páſy/ ſkory iedli.

4. *Dwá tyśiącá roſprotych dla złotá.* Idem lib: 7. de bello cap: 2. Idem lib: 7. cap: 6. *Liczba vmarłych od głodu.*

Iedná zacna páni Máriá corká Eleázárá / ſyná włáſnego piekłá ná pokarm. Łotrowie oni rozboynicy po woniey iedłá ſzukáiąc/doſzli / y cześć ćiałká ſynaczká onego v niey nálazſzy / zbrzydźili ſię onym okrućieńſtwem y poſzli. To ieſt co Pan IESVS mowił: Błogoſłáwione niewiáſty co nie rodźiły.

5. *Dźieći ſwe iádły matki.* Ibidem. Lucæ 23.

rodźiły. poczną mowić: Gory pádnićie ná nas/ págorki pokryćie nas. Wskázował Titus do nich áby sie vpámiętáli y poddáli/ á ná sam kośćioł swoy baczenie mieli/ ktory im vpáść muśi: ále vpor y grzech ich żadnego im vpámiętánia nie dopuśćił.

6. Ná kośćioł się woysko puśćiło. Idem lib: 7. cap: 9.

Tedy Titus oświádczywszy sie Bogu/ iż gubić miástá y kośćiołá niechćiał: mocny náiazd puśćił ná wieżę Antonia/ ktora przy kośćiele byłá/ y one w moc wźiąwszy/ żołnierze/ kośćiołá mężnie ogniem y żelázem dobywáli. Zákazał psowáć y palić kośćiołá Titus/ ále żołnierz ieden z gniewu/ ogień oknem puśćił. Krzyknęli Zydowie chcąc pomoc/ y zdrowia nie żáłuiąc: przybieżał y Titus/ y gáśić roskazał/ ále iuż nie mogłá ręká ludzka pomoc.

Kośćioł zgorzał.

Zgorzał kośćioł 15. dniá Augustá/ ktory stał od Sálomoná przez lat 1130. A po nowym zbudowániu od Cyrusá stał lat 639. wedle tegoż Josephá liczby. To dźiwna iż tegoż dniá od Bábilończykow kośćioł on zápalony był.

7. Ofiáry Pogáńskie w kośćiele. Idem lib: 7. cap: 11.

Rzymiánie kośćioł opánowawszy/ gdy wszytko około gorzáło/ ofiáry w nim/ ołtarz postáwiwszy/ bogom swoim czynili: y kápłani Zydowscy ktorzy sie byli w táiemne kośćielne kąty y mieszkánia pokryli/ gdy z nich wyszli/ wszyscy pobići są. A lud wszytek Zydowski ktory zostawał/ do miástá sie vćiekł/ y tám sie ich wiele zdrowych záchowáło/ miedzy ktorymi mogło być wiele Chrześćian/ ábo tych ktorzy sie iuż vpámiętywáli/ á grzech swoy Zydowski przećiw CHRISTVSOWI wyznawáli. Y ták sie słowá one Páńskie rozumieć mogą: (By sie dni nie skroćiły/ żadenby sie nie został) skroćił dni P. BOG dla swoich wybránych. Bo prędkie Titusowi dał zwyćięstwo y miástá opánowánie/ ktorego obrony y moc byłá niezwyćiężona: co gdyby sie było przewlokło/ wszyscyby byli głodem pomorzeni: ále zá oną prędkośćią troche wiecey niżli czterech mieśiecy ktorych miásto w ręce Rzymian wpádło/ wiele sie miedzy nimi wybránych y Chrześćian záchowáło.

8. Sion zamek. Idem lib: 7. cap: 14. 15.

Dniá 14. Aprilá poczęło sie obleżenie/ á 8. Sierpniá zwyćięstwo sie skończyło/ y 10. dniá tegż mieśiacá kośćioł zápalony iest. Zamek ktory zwano Sion bárzo mocny zostawał/ iesżcze od Titusá nie wźięty. Do niego Zydowie oni buntownicy łotrowie wbieżeli y 8400. Zydow tám zábili. Ale Titus poczawszy sie nań gotowáć gdy go 7. dniá Wrześniá dobywał/ názáiutrz go wźiął/ cudem prawie Bożym/ iáko sam wyznawał. Zydowie ktorzy sie z pokorą poddáli Titusowi/ zámknieni byli przy kośćiele: á nim sie námyślił Titus co z nimi czynić miał/ vmárło ich głodem 12. tyśiecy.

9. Liczbá potráconych. Idem lib: 7. cap: 17. & 28. Lucæ 19. Lucæ 21.

Licząc potrácone/ Josephus mowi/ iż poimánych było 97. tyśiecy/ á pomárłych y pobitych przez wszytko obleżenie iedennaśćiekroć sto tyśiecy. Okrom tych ktore przedawano bez liczby/ zwłasżczá niewiast y młodźieńcow/ ktorych nikt kupowáć dla głodu niechćiał/ y ktorzy dla tryumphu do Rzymu záchowáni są. Ták ono miásto obálone y o źiemię porzucone iest y z kośćiołem onym sławnym wedle CHRISTVSOWEGO proroctwá/ iż kámień ná kámieniu nie został. Trzy tylo wieże Rzymiánie zostáwili/ ná znák wielkośći y wspániáłośći miástá onego tym ktorzy go nie widźieli. inne wszytki domy/ mury/ y kośćioł kazał Titus z źiemią zrownáć/ iż ledwie znáć było áby tám kto mieszkał. A ná Zydy Titus dań one y trybut/ ábo dydráchme włożył/ ktorą ná kośćioł co rok dawáli/ obracáiąc ią ná Jowiszá Cápitoliná bogá swego. Podáni w niewolą roku tego Zydowie/ iuż z niey nigdy nie wyszli/ áni wynidą áż do końcá świátá.

10. Lib: 7. cap: 17. Przyczyná tákiego karánia.

Ten Josephus co to pisże nárzekáiąc/ przyczyny tákiego Boskiego karánia ná one buntowniki skłáda/ á prawdźiwey nie dotyka. Pierwey mowił iż dla krwie niewinney Jákubá sprawiedliwego ták skaráne iest miásto ono: á teraz ná buntowniki nárzeka. Mogł sie domyślić prawdźiwey przyczyny/ zámordowánie Syná Bożego/ o żaden grzech Zydowie po wszytki wieki

od Abrá-

od Abráhámá/ ták srogo y ták długo karáni nie są/ iáko o ten nád wszytki nácięższy. Máłoli ludźi świętych y Prorokow pobili/ á ták pomżeni nie zostáwáli: Báłwochwálstwá o ktore ie P. Bog często karał/ iuż v nich nie było. Zaden tedy grzech pomsty tey ták wielkiey ná nie nie przywiodł/ iedno wzgárdá y zámordowánie Messyaszá Christusá Bogá/ ktore° krew ná się y ná swe syny przed Piłatem bráli. Od tego czásu Zydowie po wszytkim się świećie włocząc/ krolestwá swego y źiemie nie máią. v wszytkich narodow wzgárdzeni są/ y vrzędow żadnych y dostoieństw nie máią. choć v nagrubszych Pogan iáko niewolnicy służą/ y grzech on wypłacáią/ ktory ná się wewlekli. Nákoniec smrodem nieiákim ćiáłá ich záráżone są. O czym y Pogánie stárzy pisáli.

Ammianus Mart: lib: 2.

II. *Titusowá skromność.* Philostratus lib: 6.

Titus tę robotę odpráwiwszy/ námniey się z ták wielkiego zwyćięstwá nie podnośił. Ale gdy mu przyległe krolestwá korone posłáły/ z onego się iego sławnego woiowánia ráduiąc: przyiąć iey niechćiał/ á mowił/ żem tego niegodźien. Bom nie ia to spráwił: ále Bog ná Zydy rozgniewány ręce swoie przyłożył.

Rok P. 73. Liná 4. Wespáśianá 2.

I. *Triumph Wespáśianow y Titusow. Skárby Ierozolimskie.*

TItus do Rzymu się wrácáiąc z oycem pospołu z Cesárzem Wespáśianem triumph wielki vczynili. Ná ktorym wielkie y drogie bogáctwá/ złote naczynia rozmáite nieśli. y miedzy nimi on złoty lichtarz kośćielny/ ktorego obraz po dźiś dźień w iednym triumphowym zásklepieniu ná mármurze wyryty/ pod gorą Pálátyńską stoi. Nieśli ná końcu ná onym triumphie zakon ábo księgi Zydowskie. Były tám w kośćiele niezliczone skárby/ ktore w pokoiu przez sto y kiládźieśiat lat/ iáko był Crássus tenże kośćioł złupił/ zebráne/ y ze wszytkiego świátá y od Pogáństwá y krolow Pogáńskich posyłáne y przynoszone. Co iedno mogło być v Zydow drogiego y pięknego/ to wszytko Titus pobrał/ y do Rzymu przyniosł. Nákoniec y drzewo bálsámowe ztámtąd przywiozł/ iáko Plinius świádczy. y w Rzymie szczepione było/ zá Wespáśianá/ tenże mowi.

Zakon Zydowski ná triumphie. De bello Iudaico Iosephus lib: 7. cap: 24. Philo ad Gaium. *Drzewo bálsámowe przenieśione.* Natur: hist: lib: 12. cap: 25.

2. *Agrippá krol. Berenice.* Suetonius. Prou: 16.

Ziemię Zydowską/ iáko pustą przedáwáć kazał Wespáśianus/ ośm set tylo strożow tám zostáwiwszy/ ktorzy w Emaus mieszkáli/ Nicopolim ie názywáiąc. Agrippá krol iákoż był do Rzymu do Gálby wyiáchał/ ták się zás nigdy tám nie wracał. á śiostrę iego Berenikę Titus do śiebie przyiął/ chcąc ią zá żonę mieć. O co gdy mu lud przymawiał: sam się zwyćiężywszy/ ácz bárzo nie rad/ z Rzymu ią wypráwił. To więtsze zwyćięstwo niżli ono Ierozolimskie/ iáko Pismo mowi: Lepszy to y mocnieyszy/ co sam sobie roskázáć vmie/ niżli ten co miástá woiuie.

3. *Zydy wszędźie bito.*

4. Lib: 3. cap: 11. hist. Iosephus lib: 7. cap: 29.

Gdźie się iedno Zydowie/ ktorzy z oney woyny vść mogli/ obroćili/ wszędźie ie bito/ po wiele tyśiecy. y w ten czás wiele ich poginęło/ gdy Wespáśiánus wszytkich z narodu Dáwidowego/ iáko pisze Eusebius/ szukáć ná śmierć kazał. Powiedano mu/ iż z tego narodu wyniść miał krol wszytkiego świátá á wieczny. W Egyptćie sektá oná Gálileyska/ w ktorey byli vporni bárzo ludźie/ niechcąc nigdy pánem zwáć Cesárzá Rzymskiego/ y o to wielkie męki podeymuiąc y śmierći się nie boiąc: niepokoie czynić poczęłá w Cyreńskim powiećie. kazał wszytki Wespáśianus wybić/ y kośćioł im ktory tám mieli odiąć/ ktory Onion zwano. Był ten kośćioł czásu onego od Zydow zbudowány/ gdy Antiochus źiemię Zydowską pustoszył/ y Zydy do pogáństwá/ kośćioł im w Ieruzálem odiąwszy/ przymuszał/ zá czásu Oniaszá nawyższego kápłaná. Czego im był pozwolił Ptolomeus krol Egyptu. ácz ći co tám służyli/ zá odszczepieńce byli od Zydow poczytáni. Trwał ten kośćioł o trzy stá lat/ áż do tego czásu/ ktorego Stárostowie Rzymscy ná inne go potrzeby

Kośćioł Zydowski w Egyptćie Onion.

obrócili/ iż námnieyſze° tám znáku nabożeńſtwá Zydowſkiego nie zoſtawáło.

Contra Appionem lib: 1. To wſzytko co ſie o tym vpadku powiedziáło/ wypiſał Joſephus/ ktory iáko ſam o ſobie mowi/ ná tey woynie poimány był/ y w Rzymie wolny mieſzkáiąc/ wſzytki dźieie iey wypiſał/ y kśięgi ſámemu Weſpáſiánowi y Tituſowi oddał.

Rok P. 74. Liná 5. Weſpáſianá 3.

1. *Ebion heretyk.* Epiph: hæreſ: 19 & 30. *Błędy tego.*

TEgo czáſu po zburzeniu Jeruzálem ziáwił ſie ſzálbierz heretyk Ebion/ ktory wſzytki błędy y hereſie Sámáritow/ y Cherintianow y inych w ſwoie náukę nágmátwał/ o Pánie IESVSIE y Boſtwie iego nic nie trzymáiąc/ ſzczerym go człowiekiem czynił. A o Páwle ś. kłamſtwá nań kłádąc/ źle mowił. Zon wiele mieć dopuſzczał/ á przedśie Chrześciáninem ſie być zwodzcá mienił. O nim świeci Oycowie wiele piſzą/ iego ſię kłamſtwem brzydząc. Był narodu Zydowſkiego/ y z Cherintiany towárzyſtwo w tymże bluźnierſtwie miał.

2. Tegoż czáſu y Menánder pierwſzy vczeń Symoná onego Magá/ błędy ſwoie y miſtrzá ſwego rozśiewał/ ktory był Sámáritan/ y czyniąc ſie Chrześciáninem/ wielką ſromotę ſwoią ſproſną náuką y czárnokśięſtwy/ y obyczáymi/ świętemu imieniu Chrześciáńſkiemu czynił. O nim nápiſał Tertullianus/ iż máło vczniow máiąc/ nie długo trwał. De præſcript: cap: 46.

3. S. Márcialis Apoſtoł Gálliey/ vczeń Piotrá ś. o tym czáſie vmárł. Ten był ze wſchodnich kráiow z Piotrem ś. do zachodnich przyſzedł/ y poſłány od Piotrá ś. do Gálliey/ ktora dźiś Fráncia zowiem/ wiele kośćiołow tám fundował/ Lemonićeńſki/ Toloſáńſki/ Burdegálſki/ y inne. O tym piſzą/ iż laſką ábo koſturem/ ktory mu dał Piotr ś. w Rzymie vmárłego wſkrzeſił. Innoceń: extra: de Sacram: Vnct.

Rok P. 75. Liná 6. Weſpaſi: 4.

1. *Philoſophy wygnano z Rzymu.* Dio in Veſpaſ.

WEſpáſianus wygnał z Rzymu Philoſophy/ z tey przyczyny/ iż wolnymi ábo ráczey wſzetecznymi iezykámi/ łápáiąc ſławy v poſpolſtwá/ vrzędy ſzczypáli/ y ſámym Ceſárzom nie przepuśćili/ niepokoie miedzy ludźie śiejąc y R. P. mieſzáiąc. Jáki ná on czás był w Rzymie Demetrius Cynicus, y inni. Byli Philoſophowie v Pogan iáko v nas Prorocy y Káznodźieie/ ktorzy ludzkie obyczáie nápráwowáli/ przykłádem dobrego żywotá ſwego/ y náuką. Ale nie tácy byli/ ktorzyby to dobrym ſercem/ y z ſámey práwey cnoty y miłośći ku ludźiom/ y bez iákiego błędu y fałſzu w náuce czynili/ y z táką roſtropnośćią iáko potrzebá: iáko ludźie bez Bogá práwego y prawdy. Był ten Weſpáſianus do Philoſophow y do náuk ich pożytecznych ſkłonny. Ale zá táką przyczyną y namową Muciáná/ ktorego rad ſłuchał/ vczynić to á wygnáć ie muśiał. Czynili to przed tym Rzymiánie iáko Gellius piſze/ dla tego áby im ludźi młodych od rycerſkich zabaw nie odwodźili/ á gnuſnośći w nich nie ſzczepili. Jákoby to oboie być poſpołu nie mogło/ iáko v Chrześćian z wielkim pożytkiem ſie dźieie/ iż im áni ná náukách/ áni ná rycerſkich ćwiczeniach nie ſchodźi. Bo iedno drugiemu pomoc dáie. Tákie niemądre Philoſophy y Seneká pogánin gdy mowi: Błądzą mym zdániem/ ktorzy rozumieią/ iż ći ktorzy ſie ná Philoſophią vdáli/ hárdźi y ſporni/ y vrzędy/ y krolmi/ y temi ktorzy R. P. ſpráwuią gárdzącemi być máią.

Kaznodźieie Pogáńſcy. Lib: 15. cap: 11. *Philoſophia do woyny nie ſzkodźi.* Ad Lucilium li: 10.

2. *Chrześćiáńſcy káznodźieie.* Naſzá Chrześćiáńſka Philoſophia y Prorocy/ y Káznodźieie náſzy/ ktorzy obyczáie wiernych nápráwuią/ nie máią tego/ áby vrzędy nieroſtropnie y iáwnie ſzczypáć y vwłoczyć im/ á złe mniemánie v ludźi czynić im mieli. y o-

wſzem

wßem z roskazánia Boskiego y źle vrzedniki czćić náuczáią ná ktorych pokoy pospolity należy. Gdy Cesárze y wßystkie vrzedy ich Chrześciány przez lat trzy stá prześládowáli y zábiiáli: nigdy ná nie o to nie powstáli / choć drugdy śiły zto mieli / nigdy przećiw Cesárzom y vrzedom / słowem ábo nieposłußeństwem / ábo nieczćią iáką nie wystąpili. okrom tego gdy im prawdy y Bogá práwego odstępowáć kazáli.

Rok Páński 76. Liná 7. Wespásianá 5.

TEgo roku gdy pobory wybierano á głowy liczono / mowi Plinius: w cześći Włoskiey ziemie nálázło sie stárych 54. ktorzy przeżyli sto lat: á co mieli sto y dźieśięć / tákich sie nálázło 57. A co żyli 125 lat / tylo dwá. A ći co mieli lat 135. y 137. y 140. tylo trzey. Ták dawny wiek od dźisieyßego náßego / á przedśie ták krotki y rzadki. Włoska ziemiá niezliczoną práwie liczbę ludźi miáłá / á żaden pułtorá stá lat nie doßedł. 1. Lib: 7. cap: 49.

Rok Páński 77. Liná 8. Wespásianá 6.

WEspásianus kośćioł Pokoiu w Rzymie / ktory budowáć skoro ná páństwo wstąpił / záczął: dokonány Pogáńskim obyczáiem Bogom poświećił y oddał. y tám do niego wniosł naczynia ony złote y srebrne kośćiołá Jerozolimskiego / ktorym sie wßystek świát dźiwował / drogie y kosztowne. Iż Pokoiowi zbudował kośćioł / z tego mu przyßło: vkázował mu tenże podobno Joseph Zydowin / z Prorocká Izáiaßá / iż z Zydowskiey ziemie krol wßystkiego świátá wyniść miał / ktorego zwáć miano: *Pan Pokoiu.* On iż z tey ziemie ná Cesárstwo wezwány był: o sobie to proroctwo rozumieć chćiał / y dla tego kośćioł ten Pokoiowi zbudował. y dla tego / iáko sie wyżßey rzekło / narod Dawidow wykorzeniáć y gubić kazał / áby sie ná inßego ono proroctwo nie śćiągáło. 1. *Kośćioł Pokoiu Wespásianus budował.* Iosephus de bello lib: 7. cap: 24. Dio in Vespaſ. *Kośćiołá Ierozolimskiego skarby.* Isaiæ 9.

Pod tym Wespásianem mieli Chrześćiánie pokoy: ále iednák niektorzy vmeczeni y zábići są / dla tego iż Pogáńskie Bogi gánili. o co sie Pogáńscy kápłani gniewáiąc / niektore do vrzedu odnoßąc zábiiáli. Bo tego czásu Apolinaris ś. vczeń Piotrá ś. w Ráwennie meczeńską koronę odniosł / iáko iest w Zywoćie iego. 2. *Pokoy Chrześćiáński. Apolinaris ś. tego czásu vmęczony.*

Rok Páński 80. Liná 11. Wespásianá 9.

LInus Papież tákże w Rzymie zábity iest / iż náuczał / áby wßystko báłwochwálstwo Rzymskie wyrzucone było / á ná chwałę sie iednego Bogá ludźie obroćili / wyćierpieć tego hárdźi oni Pogánie nie mogli. Tákże Leoncius / Hypácius / Theodotus żołnierze / iáko piße Metáphrástes zá tegoż Cesárzá vmeczeni są. O Linie ś. pismá bárzo máło / bo poginęło. to tylo zostáło iż vmeczony iest / á iż białymgłowom z roskazánia Piotrá ś. zápußczone twarzy w kośćiele mieć kazał. Tráfiło iego Papiestwo ná wielkie pod Neronem prześládowánie / y ná woyny sąśiedzkie Rzymskie / ktore sie wyżßey wspomniáły. Siedźiał ná Papiestwie lat iedennaśćie. ná iego mieysce nástąpił Cletus Rzymiánin. 1. *Linus vmęczony.* 19. *Iuniy męczennicy.*

Rok Páński 81. Cletá 1. Wespásianá 10.

WEspásianus vmárł máiąc lat 69. ná páństwie 10. Po ktorym syn iego Tytus ná Cesárstwo Rzymskie nástąpił / ná ktorym tylo był lat dwie / Miesiecy dwá. Był Tytus człek bárzo ćichy y łáskáwy. Zadnego nigdy ná śmierć / choć godnego karánia / nie skazał / y swoich nieprzyiaćioł nie prześládował. Gdy o dwu pánach / dowodnie wiedząc iż mu páństwá zayrzą y wydrzeć mu ie chcą / rzekł: [Pan y Bog (ábo fatum Pogáń- 1. *Titus iáki był.* Sueton: in Tito.

Dio in Tito.

ſkie) dáie pány. á ieſli im czegĕ potrzebá/ia im dam. To Swetonius. A Dion piſze/ iż żadnego Senatorá/ áni innego kogo/ poki pánował/ ſtráćić nie kazał. y o niezbożnosć (to ieſt o Bogá y o wiárę) nigdy ſadu nie czynił/ y drugim nie dopuśćił. To ten piſarz Pogáńſki o Chrześćiánách rozumiał/ ktorzy zá niego wielki pokoy mieli/ y żaden nie zginał. O nim też piſze/ iż nietylo był ták ná żywot ludzki łáſkáwym: ále też w ćiele ſwoim powśćiagliwym. Był ták dobrym/ iż żadnego dniá nie opuśćił/ ktoregoby komu co dobrego nie vczynił/ żadnego w prośbie iego nie záſmucáiac. y gdy mu ſie raz dźień ieden táki tráfił/ iż nic nikomu nie dał/ áni poſłużył: w wieczor záwołał ná domowe ſwoie: Przyiaćiele/ſtráćiliſmy ten dźień.

Zadnego dniá nie opuſzczał drugim dobrze czyniac.

2. *Stráćiliſmy dźień* Hiero: in epiſt: ad Galat: cap: 6.

Ná co Jeronym ś. dźiwuiac ſie bárzo tákiey iego cnoćie/mowi: Krotki bieg tego żywotá. To co mowię/ co piſzę/ co popráwuię/ co drugi raz czytam/ w tym mi czáſu ábo przybywa ábo vbywa. Titus Syn Weſpáſianá/ ktory ſie krwie Páńſkiey pomśćił/ á zburzywſzy Jeruzálem do Rzymu zwyćiężca wiáchał/ tákiey był dobroći: iż gdy iednego wieczoru wſpomniał ná wieczerzy/iż nic dobrego dniá onego nie vczynił/rzekł do przyiaćioł: Dźiśiem dźień vtráćił. A my nie ważym ſobie gdy trácim godźiny/ dźień/ minuty/ czás y wiek/ gdy prożne słowá mowiem/ o ktore ná dniu ſadnym ſpráwowáć ſie muſiem? Jeſli to on bez zakonu/ bez Ewángeliey/ bez Zbáwićielowey y Apoſtolſkiey náuki/ z przyrodzenia y mowił y czynił: á nam iáko potrzebá czynić?] To ś. Jeronym.

3. *Veſuuius gorá okno Piekielne w Cámpániey.* Dio in Tit. Suet: in Tit. Plin: epiſt: ad Tacitum. *Cudá dziwne.*

Tego roku wielki ſie cud ſtał/ iákoby świát vpáść miał/ piſze Dion pogánin y inni. Ná gorze Vesuuius,ktora ieſt w Cámpániey źiemi Włoſkiey/ w Jeśieni ogień y płomienie wielkie nád zwyczay wypádáć poczęły. Rwidźiano ná gorze oney wiele ludźi wielkich/ iáko obrzymy máluia/ ktorzy ſie po powietrzu tuláli we dnie y w nocy/ w okolicznych oney ſtrony miáſtách. Potym náſtapiłá wielka ſuchość/ y tákie źiemie trzęśienie/iż rowne polá gorámi były/á wierzchy v gor vtechnęły.A pod źiemią iáko gromy huki wielkie brzmiáły. Morze wrzało: ná powietrzu trzáſkánia/ iákoby ſie gory wáliły/ ſłycháne były. kámienie wielkie z źiemie wylatáły ná wierzchy gor/ y ogień ták wielki z dymem/ iż ſie wſzytko powietrze záćmiło/ á iákoby ſłońce vſtáło. Dźień był nocą/ á ćiemnośći z świátłośći ſie ſtáły. Jedni rozumieli/ iż ſie obrzymowie wádzą y biją/ ktorzy w dymie onym widźiáni y traby ſłycháne były. Drudzy mniemáli/ iż ſie świát w mieſzáninę obráca/ ábo ogniem ginie. Rvćiekáli iedni w polá/ drudzy w domy/ drudzy ná morze z źiemie/ drudzy z morzá ná źiemię. A popiołu ták wiele było/ iż wſzytko powietrze záćmił/ y ſzkodę czynił nietylo ludźiom y bydłu/ ále y ptakom. Dwie mieśćie Herculanum y Pompeium práwie záſypał: y ták ſie rozſzerzył on popioł iż go w Afryce/w Syriey/y wEgyptćie było pełno. W Rzymie wſzytko powietrze nápełnił y słońce záćmił. Niewiedzac co ſie w Cámpániey dźieie/ mniemáli w Rzymie iż świát ginie/ á słońce vpádło ná źiemię/ ábo źiemiá w niebo wſtapiłá. A choć Rzymiánom on popioł ſzkodę niewielką vczynił/ ále potym choroby y powietrze záráźliwe puśćił.] Poty Dion.

Popioł miáſtá záſypał. *Popioł ze Włoch aż do Egyptu.*

4. *Iákie ieſt piekło y ogień w nim.* In Apol: cap: 48. *Ciáłá potępionych nie zgoráia.* *O zgubie świátá przez ogień.* Lactan: de ira Dei cap: 23. Plutar: de Pithięe orac.

Tákim cudem z tey gory/ktora ma iákieś okno piekielne/dawał P. Bog znáć/iákie ieſt piekło y iáki ogień w nim. ktory/iáko mowi Tertullianus/ pali á nie trawi. Gory vſtáwicznie goráiace (to ieſt Weſuuius w Cámpániey/ y Etná w Sycyliey y indźiey) á nigdy nie zgoráia. Ták y ćiáłá potępionych gorzeć będą/á nigdy nie zgoráia áni zgina od ogniá.] To co mowili Pogánie/iż świát ogniem zginie: to mieli z wierſzow Sybil/ ktore o dniu ſadnym opowiedáły/iáko ieſt v Láctáncyuſzá. O tym ogniu z tey gory y Plutárchus/ ktory tego czáſu w Rzymie był náuką ſławny/nápiſał: Dawno/ powiáda/ w wierſzách to opowiedźiano (v Sybil) co ſie teraz w Cumách ſtáło. Wy-

padł

padł z gory ogień/morze wrzáło/ kámienie ogniſte wiátry mocą wymiátáły/
miáſtá ſię zápádły/iż dziś ktorzy tám bywáią/poznáć nie mogą gdzie były.]

Rok Páński 82. Cletá 2. Tituſá 2.

A Gdy Titus iáchał do Cámpániey oglądáć kleſkę onę od ogniá v-
czynioną: Rzym ſię zápalił/ y trzy dni trwał ogień/ ktory wielkie I. *Rzym gorzał.*
ßkody/ zwłaßczá ná poſpolitych y koßtownych budowániach vczy-
nił: y nie był z ziemie on ogień iáko ludzki/ ále iáko Boſki. Dziwne ſądy Bo-
że/ iż zá złych Ceſárzow tákich plag nie było/ iáko zá tego Tituſá ták dobrego
y łáſkáwego. Tych przygod ná ludzie niewierne dobrze vżyli Chrześciánie. *Chrześciánie Pogány vpominali.*
Bo vkázowáli Pogánom/ iáko o zgubie Jerozolimy P. CHRISTVS opo-
wiedział/ iż ſię ſpełniłá/á Boſkie słowo iego y prawdá nie chybiłá. Toż ſię o
dniu ſądnym y przyßciu iego/ktore tákże opowiedział/ſtánie/ ktorego obraz
w onym ogniu z gory Veſuuium widzieć ſię dał. Dobry to czás ná grzeßne
gdy ie P. Bog karze y ſtráßy, rychley ich do wiáry y nabożeńſtwá vżyie/ gdy
ſię im źle dzieie.

Rok P. 83. Cletá 3. Tituſá 3.

TEgo roku Titus Ceſarz z żáłością wielką wßytkich dobrych v- I. *Tituſowa śmierć.*
marł/ od brátá Domiciáná/ ktory po nim ná páńſtwo wſtąpił Sueton: in Tito.
iáko wieść byłá/ otruty/ máiąc lat 41. á ná pánowániu dwie y *Domicianus naſtał.*
mieśiecy dwá. Domicianus z nátury ſrogi y chytry/ ná począ-
tku páńſtwá ſwego ludzkiey krwie nie rozlewał/ y chwálebne
práwá poſtáwił/ áby we wßytkim páńſtwie Rzymſkim nikt rzezáńcow nie *Rzezáńcow czynić zakazał.*
czynił. Wznowił y ſtáre Juliáńſkie práwo przećiw cudzołożnikom/ y pánie Sueton: in Domic.
zacne Rzymſkie karániem wielkim o cudzołoſtwo potrwożył. Czym ſię zdał *O cudzołoſtwo karał.*
być Rzym w czyſtości náprawiony/ iż dla boiáźni ſrogiego páná/ cudzoło-
ſtwá ſię ludzie ſtrzegli. Jednák práwá one/ mowi Dio Pogáńſki hiſtoryk/ In Domiciano.
dla tego ſtáwił/ áby ſię nád brátá Tituſá lepßym y pobożnieyßym być poka-
zał. Bo gdy ſam był wßeteczny y niepowściągliwy/á w nieczyſtości ſproſney *Złym ſercem dobre prawa czynił*
z powinnemi y z innemi przećiw náturze/ vwichłány: potym znáć było iż te-
go dobrym ſercem nie czynił/ choć ſam będąc ták ſproſny nieczyſte karał. ták
iż y mnißkom Pogáńſkim/ ktore Veſtales zwano/ gdy czyſtości poślubioney Euſeb: in Chron.
nie dochowáły/nie przepuścił/ ále wedle ſtárych práw Rzymſkich od Numy Dio vt ſupra.
poſtáwionych/ſurowie ſrogą śmiercią/żywo zágrzebione/karał.

Rok Páński 84. Cletá 4. Domiciáná 1.

JOſeph on hiſtoryk Zyd mießkał tym czáſem w Rzymie/y od Weſpáſi-
áná y Tituſá y Domiciáná Ceſárzow vßánowány. O czym ſam pi- In vita ſua in fine.
ße: iż y te Zydy ktorzy ſię nań żálowáli á iego potwarzáli/ ná gárdle
Domicianus pokarał/ y imioná/ktore miał w ziemi Zydowſkiey/ wolnością
dárował. A Domicia Ceſárſka żoná/ nie przeſtáie mi/ práwi/ dobrze czynić.
Vżył onego pokoiu w Rzymie ná piſánie Zydowſkich ſtárych dźieiow/ ktore
Antiquitates názwał.

Rok Páński 85. Cletá 5. Domiciáná 2.

ROku tego Domicianus tyráńſkie ſerce ſwoie/ ktore ludzkością y łá- Euſeb: in Chron.
ſkáwością pokrywał/wynurzył. Wiele ludźi zacnych pozábiiał/dru-
gie wypędził/ y Philoſophom y vczonym nie przepuścił/ z Rzymu ie
wyganiáiąc. Dio o ſobie piße/ iż ſię áż po iego śmierći do Rzymu wroćił: Dio orat: 45.
á drudzy odmieniwßy żywot Philoſophſki/ ná iego ſię pochlebſtwo vdáli. Sueton: in Domic.
Miedzy nimi nieiáki był Euphrátes/ z Philoſophá ſtał ſię pochlebcą y ná Philoſtra: lib: 8.
niewinne potwarcą. Zábiiáły te/ co ſię Philoſophiey vczyli. Gellius lib: 18. cap: 11.

Rok

Rok Páński 86. Cletá 6. Domiciána 3.

Euseb: in Chron.
Plutarchus Probl. Rom: 9. 83.

DOmicianus zmyśláiąc pobożność / kośćioły bogow swoich zgorzáłe nápráwował / y drugie znowu budował. á chcąc się nabożnym pokázáć / trzy mniszki swoich bogow / ktore czystość bogom poslubioną vtráciły / żywo zákopáć kazał. Zwano ie Emilia / Licinia / y Márcia.

Rok Páński 89. Cletá 9. Domiciána 6.

Bogiem się czynił Domicianus.
Euseb: in Chron
Pállás pánná.
Sueton: in Domic: cap: 13.
Bog z Pánny národzony.

DOmicianus do ták szaloney pychy przyszedł / iż się bogiem zwáć śmiał: y gdy spráwcom swoim list pisáć roskázował / ták począć kazał: Pan y Bog nász ták roskázuie. Czynił się synem Pállády pánny. Podobno od Iosephá Zydá historiká / ktory w ten czás w Rzymie spokoynie mieszkáiąc księgi historiy pisał / spráwiony był / iż krol świátá wszytkie° wedle Prorokow z pánny się národźić á z Zydowskiey ziemie wyniść miał. Oćiec iego Wespáśiánus w Zydowskiey źiemi Cesárzem vczyniony / on też tákie proroctwá ná się obrácał: y dla tego szukáć ná śmierć kazał miedzy Zydy potomkow rodzáiu krolewskiego Dawidowego / áby mu nie przeszkadzáli. A ten syn iego Domicianus ráczey chćiał ná się one proroctwá od Iosephá / ná ktorego był łáskaw / y od ktorego o tákim krolu wiádomość miał / ná się obrácáć. Co wszytko służyło do tego / áby się pogánie / o Bogu z pánny národzonym / pytáli.

Rok P. 91. Cletá 11. Domiciána 8.

Nerwá dla czego wygnány.
Philostr: lib: 7. & 8.
Apoloniusz czárownik pozwány.
Golenie włosow y brody ná wzgárdę.
Czárownik wzniknął.

DOmicianus wypráwił się woiowáć Dácya / y tám pyszny á nikczemny do rzeczy woiennych / nic nie spráwiwszy / y do Włoch się wroćiwszy / miecz swoy ná poddáne obroćił / wiele ich pobił y powyganiał. á miedzy nimi wygnał Nerwę ktory po nim ná páństwo nástąpił / o to iż przy sobie miał onego czárowniká Apoloniuszá Tyanæum, ktory mu o przyszłych rzeczach wiádowość z czárow swoich dawał. A tego czárowniká do siebie pozwał y obwinił / iż dźieći dla czárow gwoli Nerwie zábiiał / á iż nowe sobie vbiory y żywot od ludźi rożny wymyślał / á iż się też bogiem czynił. Gdy stánął przed Domicianem ten Apolonius / kazał mu ná wzgárdę brodę y włosy ná głowie ogolić. Nád tę żadna wzgárdá y sromotá wietsza być nie mogłá / ktora y Horácius ludźie niektore przeklinał. A gdy był do więźienia miedzy łotry dány / á potym do sadu wołány: on wzniknął / y czárći go áż do Puteolu przenieśli / gdźie go towárzysze ie° czekáli. Ztámtąd się do Ephezu wroćił.

Rok Páński 92. Cletá 12. Domiciána 9.

Janá ś. męczeństwo.
Jan ś. posłány do Rzymu.
Do Páthmos wygnány S. Ian.
Tert: de præscript.
Hier: in Iouin: li: 1.
Orig: in Matt: Tractat: 12.

IAn ś. Apostoł y Ewángelistá funduiąc kośćioły w Azyey w Ephezie / obzáłowány był v stárosty o niezbożność ábo o nową wiárę Chrześćiáńską / ktorey náuczał / báłwochwálstwo Pogáńskie psuiąc. Podobno on Apolonius / nieprzyiaćiel Chrześćiáński ktory do Ephezu był vćiekł / Janá ś. do vrzędu odniosł / ábo Ebion heretyk / ktory w Rzymie ná ten czás mieszkał v Cesárzá go obwinił. posłány tedy był do Rzymu iáko więźień ná sad Domiciáná. Przed ktorym gdy wyznał CHRISTVSA Bogá prawdźiwego / potępiony był ná śmierć w ognisty oley / áby w nim był vsmáżony y vmorzony. ktory gdy mu żadney szkody ná zdrowiu nie vczynił / á zdrowo niewinny z kotłá onego wyszedł: ná wygnánie do Páthmu wyspu posłány iest / iáko sam o sobie pisze. O tym iego męczeństwie w Rzymie nápisał Tertullianus y Jeronym ś. y Origenes / y inni. Słowá są Tertulliáná tákie: Szczęśliwy kośćioł Rzymski / w ktory Apostołowie wszytkę náukę y krew swoię wlali. gdźie Piotr męce się Páńskiey przyrownał / á Pá-

wel iáko Jan vkoronowány ieſt. gdźie Jan Apoſtoł / gdy był wrzucony w ognisty oley: żadney ßkody nie odnioſł / y ná wyſep wygnány był.] w Rzymie mieyſce to ná ktorym palony był / do tych czáſow vkázuią / y kośćioł / ten dźień zá święty ma.

Rok Páński 93. Clemenſá 1. Domicianá 10.

TAk począł Domicianus wtore po Neronie ná Chrześćiány prześládowánie bedac ná początku łáſkáwy / y roku tego Papieżá Cletuſá o wiáre Chriſtuſowe zábił / y innych wiele Chrześćian pomordował. Siedźiał Cletus ná Papieſtwie lat 12. Mieśiecy śiedm / dni dwá. Po nim náſtąpił Clemens ſtáry vczeń Piotrá ś. y Páwłá. ten ktorego ś. Páweł do Philipenſow wſpomina. Niektorzy Grekowie z omyłki mniemáiąc áby iedenże był y Cletus y Anákletus: nápiſáli iákoby po Anáklećie Clemens ná Papieſtwo wſtąpił. Ale Anákletus po Clemenśie był / iáko ſie niżey powie.

Prześládowánie wtore.
Cletus Papież zábity.
Euſeb: lib: 3. ca: 13.
Clemens náſtąpił.
Philip: 4.
Inßy Cletus á inßy Anákletus.

Domicianus począł być drugim Neronem y gorßym / iáko Pogáńſcy piſárze o nim mowią. Zábiiał bárzo wiele bez winy ludźi zacnych. O nim Tácitus nápiſał / iż był do gniewu popędliwy: á iáko był ſam w ſobie táiemny / ták też był bárzo w vporze nieodmienny. kazał miedzy Zydy ßukáć iáko y oyczyc iego / tych ktorzy byli ze krwie Dáwidowey: ále gdy widźiał vbogie y oracze / zániechał ich.

Drugi Nero Domician.
In vita Iulij Agric.
Táiemny y vporny.
Euſeb: lib: 3. cap: 5.

Pod tym czáſem korone męczeńſką podiął Antipás / o ktorym ieſt wzmiánká v ś. Janá w Obiáwieniu / ktore Jan ś. ná końcu pánowánia tego Domicianá nápiſał.

Antipás.
Apoc: 2.

Rok P. 94. Clemenſá 2. Domic: 11.

TEgo czáſu zacny y wielki Senator Rzymſki / ktory roku przeßłego Conſulem był / Acilius Glábrion / o wiáre w Chriſtuſá ſtrácony ieſt. o ktorego przezacnym męczeńſtwie piſmo nas żadne Chrześćiáńſkie nie doßło / tylo pogáninà Dioná. ktory piße / iż Glábrion z innemi obżáłowány był o niezbożność / iż do Zydowſkich obyczáiow przyſtąpił (ták zwano Chrześćiány iż z Zydow poßli) y potępił go Domicianus ná śmierć / áby od lwá rozdrápány był. Lecz mu lew nie tylo żadney ßkody nie vczynił / ále y od niego zábity ieſt. y zátym o to iż Rzymſkim bogom ſłużyć niechćiał / potym ſtrácony był.] Piße Swetonius / iáko tenże Domicianus Zydy wielkimi podatkámi śćiſkał / ták iż y od drzew ogrodnych ktore náymowáli / dáwáć dań muśieli. Wiele Poetow Pogáńſkich ná on czás z ich ſie vboſtwá wielkiego wierßámi náśmiewáli.

Glábrion męczennik zacny.
Dio in Domic.
Lwá zábił.
Sueton: in Domic.
Martial: lib: 5.
Iuuenalis Satyra 3. & 6.

Veſtę ábo mnißkę Pogáńſką nawyżßą Cornelią / o podeyrzánie vtrácony czyſtośći pánieńſkiey / ná ktorą oddána byłá / Domicianus żywo zágrześć kazał: winnie ábo niewinnie / bo iey ſpráwowáć ſie nie dopußczono / nie wiedzą. Co piße Plinius. Jeſli ták ſrogim był ten Ceſarz / o ſromotę ſie Boginiey ſwoiey Veſty gniewáiąc: á coż ná Chrześćiány ktorzy ſie bogi iego brzydźili.

Cornelia pogáńſka mnißká.
Plinius Iunior ad Minucianum li: 4. epiſt: 11.

Rok Páński 95. Clemenſá 3. Domicianá 12.

GDy ſie w Korinćie nieſnaſki nieiákie y niezgody záczęły miedzy wiernymi Chrześćiány: Clemens Papież obmyśláiąc kośćielny pokoy / nápiſał liſt do nich / ktory Egeſippus y Ireneus y Clemens Alexándryiſki y ś. Jeronym bárzo wychwaláią / iáko był mocny y ſłowá miał wielkich náuk y táiemnic Boſkich pełne. y czytano ten liſt po kośćiołách iáwnie / iáko święty y Apoſtolſki. Niektore z niego odrobiny wybrał Clemens Alexándryiſki y Juſtinus / Ireneus / y Jeronym ś. Lecz ſam liſt z wielką ßkodą náßą zginął.

Euſeb: lib: 3. ca: 12.
Iren: lib: 3. cap: 3.
Clem: ſtrom: lib: 4.
Hier: in Iſa: 52.
Iuſtin: quæſt: 74.

Rok

Rok Páńſki 96. Clemenſá 4. Domiciáná 13.

Ioſephus Zyd piſarz.

IOſephus on Zydowin tego czáſu dokończył w Rzymie kśiąg ſwoich/ o ſtárych dźieiách Zydowſkich. W ktorych onego świádectwá o Chryſtuśie náſzym/ o ktorym ſie wyżſzey wſpomniáło/ zániecháć ſie zromał/ widząc kwitnące w Rzymie Chrześćiáńſtwo. A ſam niewiernym będąc/ z Boſkiey woley ſwoy vpor Zydowſki zwyćiężył/ y prawdę niechcąc wyznał. Piſze ſam o ſobie/ iż gdy kśiąg dokończył/ trzynáſty rok był Domiciáná / á iego żyćia 56.

Rok Páńſki 97. Clemenſá 5. Domiciáná 14.

Obiáwienie S. Iana piſáne. Cherintus heretyk. Iren: lib: 1. cap: 26. Euſeb: lib: 3. ca: 22.

IAn ś. będąc ná wygnániu w Páthmos wyſpie/ nápiſał ſwoie Obiáwienie. o ktorych kśięgách wiele ſtárych Doktorow dáią świádectwá/ iż ſą właſnie Janá ś. nienáruſzoney wiáry. y kośćioł święty zá tákie ie ma y miał záwżdy. Zył ná ten czás Cherintus ſprośny bárzo heretyk/ ktory też ſwoie obiáwienia y błędy ſromotne vdawał. Náuczał falſzywie/ iż inſzy był Jezus á inſzy Chryſtus/ ktory w Jezuſá ná chrzćie wſtąpił. y Jezus vkrzyżowány był/ á Chryſtus nieśmiertelny zoſtał. y inne śmiechu godne plotki roznośił.

Rok P. 98. Clemenſá 6. Domiciáná 15.

Clemens Fláwius zacny męczennik. Sueton: in Domiciano.

Plautillá śioſtrá Clemenſa tego.

DOmicianus ſwego ſtryiecznego brátá Fláwiuſzá Clemenſá/ ktory przeſzłego roku był Conſulem/ o wiárę w Chryſtuſá zábił/ y żonę/ y wnęki/ y ine domowniki iego. Był to Clemens nie ten co ná Papieſtwie ná ten czás śiedźiał/ ále inſzy/ ktorego dwu ſynow máłych/ iuż był ſobie zá ſyny przyſpoſobił Domicianus/ y iednego Weſpáſianem á drugiego názwał Domicianem. Ten Clemens o ktorego męczeńſtwie ſámi tylo Pogánie piſzą/ śioſtrę miał rodzoną Plautillę/ mátkę Domicille oney męczenniczki/ ktorą ś. Clemens Papież ná pánieńſki ſtan poświęćił/ ktorą też Domicianus ná wygnánie do Ponciey wyſpu potępił. Jeſli y powinnym krwią ten okrutnik nie przepuśćił/ co z inemi Chrześćiány czynił/ łácno ſie domyślić. Tá śmierć y zámordowánie Clemenſá przyśpiało zgubę Domicianowi. Bo Stephanus ſługá y ſprawcá Domicille / ktorą był ná wygnánie potępił/ wſzedſzy do iego komory / iákoby mu regeſtr zdrádźiec iey podáiąc/ zábił go y vkłoł/ ácz mu ſie dobrze bronił. Krew go Chrześćiáńſka/ ktorą iuż bárzo rozlewał pobiłá. żył lat 45. pánował 15. Rzymiánie wſzyſtki iego obrázy potłukli złote y ſrebrne/ y gdźiekolwiek imię iego było piſáne/ tám ie gládźili iáko wielkiego tyránná/ y wſzyſtki iego wyroki y poſtánowienia znieśli. Wiele zá iego prześládowánia y w Gálliey męczennikow vćierpiáło/ miedzy nimi Eutropius od ś. Clemenſá poſłány/ ktory CHRISTVSA widźiał y z nim mowił. Biſkupem był Sántoneńſkim. Tákże Lucianus Bellowácki Biſkup y Máximilianus y Julianus kápłani zábići ſą/ y inni iáko ieſt w Mártyrologium. Tákże Romulus Feſſuláńſki Biſkup ieſcze od ś. Piotrá wyſłány/ vmęczony ieſt tegoż czáſu. y inni.

Domicianus zábit. Sueton: in Domic: cap: 17. Dio in Domic. *Rzymiánie Domiciáná po śmierći karali. Męczennicy w Galliey, Eutropius.* Mart: Rom.

Nerwá Ceſarz dobry ale krotko pánuiący. Nerwá Chrześćian bronił.

Náſtąpił po Domicianie Nerwá Cocceius/ od Senatu y żołnierſtwá obrány/ ktory rok tylo y 4. Mieśiące pánował. człek dobry/ zá ktorego świát wſzyſtek y Rzym/ krwią y tyráńſtwem zmordowány/ trochę odpoczął. Ten od wywołánia wſzyſtkie Chrześćiány wyzwolił/ y zákazał áby im nikt przykrośći nie czynił/ y Zydy od podatkow onych ćiężkich wybáwił.

Wrocenie S. Janá do Ephezu. O młodźieńcu Janá S. Euſeb: lib: 3. ca: 15.

Jan ſie też ś. z Páthmos do Ephezu wroćił. Euſebius tę powieść o Janie ś. nápiſał: iáko w iednym mieśćie młodźieńcá vrodźiwego y dużego iednemu Biſkupowi polećił/ áby o iego dobrym wychowániu obmyślał. Ktory gdy ſie tákzepſował/ iż z rozboyniki ludźie odźierał y zábiiał: Jan ś.

gdy

gdy go v onego Biskupá nie nálazł: sam ná puszczą iáchał/ y twarzą swoią onego młodzieńcá przestrászył/ iż vćiekáć pocżał: á on go dogoniwszy/ słowy vkroćił y mowił: nie vćiekay przedemną stárym y niezbroynym. nie rozpaczay/ ia Chrystusowi zá ćię liczbę vczynię/ y będźieli potrzebá zá ćię vmrę/ y zdrowie moie zá ćię/ iáko CHRISTVS zá nas wszystkich vczynił/ położę. y ták go náuczył/ wyćwiczył/ y do pokuty y żywotá pobożnego przywiodł. Tę powieść wspomina y Chrysostom s. y Cásśianus/ y inni. Chhryſ: ad Theodorum lapſum. Caſsia: collat: 24. cap: 21.

Wiele cudow Jan s. czynił w Ephezie/ y vmárłe wskrzeszał/ á zwłaszczá dla tego/ iż tám mieszkał w ten czás on przeklęty czárownik Apolonius/ ktory tákże cudá czynić chćiał/ od prawdy ludźie odwodząc. y tego dniá kiedy zábit Domician/ opowiedźiał śmierć iego w Ephezie/ od dyabłow spráwiony/ ktorzy predkie posły máią. Co y Julianowi Apostáćie czynili czárći/ iáko będźie niżey powiedźiano. Czym popierał swegó fałszu w náuce ten zwodźicá. Ale Jan s. prawdźiwe y wielkie cudá około zdrowia ludzkiego czyniąc/ mocno go prawdą przemagał. *Apolonius czárownik.*

Dionysius on Areopágitá/ gdy się o wroceniu Janá s. dowiedźiał/ do niego z Athen przyszedł/ y postány iest do Clemensá do Rzymu / y potym od Clemensá do Gálliey wypráwiony iest. To sam o sobie pisze. *Dionyſius do Rzymu poſtany.* Epiſt: 10.

Rok P. 99. Clem: 7. Nerwy 1.

Jan s. swoie Ewángelią po Grecku nápisał od Biskupow Azyey proszony. Pisze Jeronym s. iż pierwey post wszytkim zápowiedźiał/ nim zácząć pisánie miał. A Metáphrástes powiáda / iż gromy ná ten czás y łyskánie wielkie było/ iáko gdy Moyżeszowi zakon P. Bog dawał/ ktore gromy z vst onozjáwienie puśćiły: Ná początku było słowo/ etc. Pisał/ mowi s. Jeronym/ przećiw Cherintowi y Ebionowi/ y innym heretykom/ CHRISTVSOWEMV Bóstwu vwłaczáiącym y CHRISTVSA dźielącym. Nápisał y listy trzy/ zwłasczá pierwszy przećiwko Básilidowi heretykowi/ ktory prawdźiwe człowieczeństwo CHRISTVSOWE bluźnił. Te listy kośćioł s. ma zá święte y wiáry nienágánioney. *Ian ś. nápiſał Ewangelią.* Hieron: præfat: in Matth. Metaph: apud Lippom: Tom: 1. De Script: Eccleſ. Epiph: hæreſi 24.

Nerwá towárzyszá ná pánstwie chćiał mieć Virginiuszá Rufá/ ktorego wielką cnotę Plinius sławi/ iż páństwá niechćiał iáko mądry y dobry. *Virginiuſʒ dobry y mądry.* Lib: 8. epiſt: 1.

On czárownik Apolonius Tyanæus tego roku od dyabłow wźięty y zábity. O czym żaden iego vczeń niewiedźiał/ bo ie był od śiebie rozegnał/ dla tego áby rozumieli ludźie iż w niebo wstąpił / y przeto / natáiemnieyszego vczniá swegó Damidá/ do Nerwy Cesárzá z ktorym pierwey towárzysko żył/ wysłał/ áby ná zgubę iego nie pátrzył. Smieie sie z iego vczniow Lucianus on niezbożnik Pogáński/ y oznáymuie wielkie łotrostwá ich y nieczystośći y czáry y zdradźiectwá ich/ y śmierć ich mistrzá trágedią/ to iest złym wyśćiem zowie. *Apolonius czárownik wźięty y zábity od dyabłow.* Lucianus in Alexandro.

Rok P. 100. Clem: 8. Nerwy 2.

Nerwá powinnych swoich zániechawszy / sámey R. P. chcąc dobrze czynić/ Tráianá Hiszpaná/ ktory w Germániey nád woyskiem był/ człowieká dobrego zá syná wźiał/ y ná páństwo/ widząc sie chorym/ wsádźił. A sam rychło vmárł tegoż roku/ lat máiąc 65. ná Páństwie rok y cztery Miesiące.

SVMMOWANIE
tego Wieku Pierwſzego.

To ieſt, ſtá lat od Národzenia Páná y Bogá náſzego IESV CHRISTA; *przednieyſzych częśći Dzieiow tych Kośćielnych.*

I. *Nawyżſzy Káplani ábo Biſkupi wieku tego.*

PIerwſzy y nawyżſzy káplan y Biſkup náſz/ od poczatku świátá oycom náſzym opowiedźiány/od Moyzeſzá y Prorokow y Sybil oznaymiony/ Bog prawy y człowiek/ CHRISTVS IESVS, náſtał w te ſzcześliwe dni/ ktorego świát ná okup y zbáwienie ſwe czekał. Odpráwił kápłáńſtwo ſwoie nawyżſze/páſterſtwem/
rządzeniem y náuką owieczek ſwoich. odpráwił ie y ofiárą ná oſtátniey wieczerzy/ y ná krzyżu ćiáło y krew ſwoie zá nie ofiáruiac. co y teraz bezkrewnie przez namieſtniki ſwoie czyni. Odpráwił ie/ y po dźiś dźień odpráwuie/ pośrzednictwem ſwoim y iednániem wſzytkich dobr niebieſkich y wiecznych v Bogá Oycá/ tym ktorzy go przyimuia y weń żywa wiárą wſzczepieni ſa. Jego kápłáńſtwo wieczne ieſt y nieuſtáiace/ ácz po zmartwychwſtániu niewidome. On ſam ieſt ieden káplan y Biſkup náſz nigdy nieodmienny áni vſtáiacy áni vmieráiacy. Potomká żadnego nie potrzebuie/ bo ſam żywy ieſt ná wieki. Lecz iż niewidomy ieſt po ſwoim w niebowſtapieniu/ á my iáko ludźie ná páſterzá y kápláná ſwego pátrzyć/ y iego náuki y rządu ſłucháć muśim: poſtáwił od śiebie widome/ nie potomki/ ále namieſtniki y naſtepniki/ ktorzy od niego widomie/ á on przez nie niewidomie/ w Duchu y mocy ſwey/ vrząd ſwoy kápláńſki
Ioan: 21. nawyżſzy odpráwuie. Miedzy tymi ieſt napierwſzy y nawyżſzy PIOTR ś. ktoremu zlecáiac
Ioan: 20. báránki y rozumne owce ſwoie/ nawyżſzym go po ſobie páſterzem/ Biſkupem y káplanem vczynił/ dáiac mu moc ſwoie y klucze do otwarzánia nieba/ y do rozwiezowánia y zwiezowánia grzechow.

Tego PIOTRA ſwego oſádźił ſtolice/náuki/ rządow y biſkupſtwá ſwego/ nie w Jeruzálem/ ále w Rzymie. Bo Jeruzálem dla niewdźieczności Żydowſkiey obálone być/ y one
Moyzeſzowe vſtáwy y obrzadki/y kápláńſtwo Aaronowe vſtáć y odmienić ſie miáło ná lepſze/
Malach: 1. y po wſzytkim świećie rozſzerzone. Nowe wedle Prorokow kápláńſtwo/nowa ofiárá po wſzech narodách/ dáleko P. Bogu przyiemnieyſza niżli Moyzeſzowe/ náſtáć miálá. Do czego Rzym iáko głowá wſzytkiego Pogáńſtwá y narodow ſpoſobny był/ y to mieyſce Pan Chriſtus ná ſwoie namieſtniki obráć raczył/y tám ie oſádźił. A iż Piotr ś. nie był wieczny iedno do czáſu/ á owce Chriſtuſowe vſtáć nie máia áż do końcá świátá/ ktore záwżdy nawyżſzego páſterzá y Biſkupá potrzebuia: chćiał to mieć P. CHRISTVS, áby Piotr/ potomká ſwego namieſtnictwá zoſtáwił/ y tákże drudzy po nim zoſtáwili przez obieránie y reku kłádźienie ábo poświacánie/ ktorym ſie moc CHRISTVSOWA Piotrowi ś. dána ná nie wlewa y ſpuſzcza. y dał ten przywiley Cáthedrze tey Rzymſkiey Piotrá ś. ktory był dał Dawidowi: áby nigdy nie vſtawał áż do końcá świátá/ ten ktoryby mieyſce Piotrá ś. záśiadał/ y miał one dáry Boże y moc do rządzenia y náuki/ ktora on miał.

LINVS po Pietrze ś. záśiadł ſtolice Apoſtolſką/ y ná niey śiedźiał lat iedennaśćie.
CLETVS záś lat 12. mieśiecy 7. CLEMENS lat 9. mieśiecy 6.

II. *Doktorowie Kośćielni, y Piſárze wieku tego.*

SWieći Apoſtołowie y Ewángeliſtowie/náuczáli y piſáli niektorzy. Mattheuſz ś. nápiſał po Żydowſku Ewángelia oſmego roku po w niebowſtapieniu Páná náſzego/ Márek po dwunaſtym/ Lukáſz po pietnaſtym/ Jan ś. málo nie we ſto lat po Národzeniu P. IESVSOWYM, á 60. roku po mece iego. Bo żył lat 99. rokiem tylo młodſzy bedac niżli Zbáwićiel świátá. Piſał PAWEL ś. liſty ſwoie y inni/ iáko ieſt w Bibliey.

Náuczáli y piſáli po Apoſtolech y vczniowie ich/ miedzy ktorymi był DIONYSIVS Areopágitá vczeń ś. Páwłá/ ktory náuke táiemnic Boſkich wyſokim y Duchá ś. pełnym piſá-
Heluidius in Areopag. niem świátu podał. Ten ſie ze wſchodnych ſtron do Rzymu puśćił: y tám bedac/od Clemenſá námowiony był/ áby ſie ná ſzczepienie Ewángeliey do Galliey puśćił. y przyſzedł do Páryżá.

IGNACIVS vczeń Janá ś. liſtow wiele piſał/ ktore iáko iedne ſkárbnice ſłowem po-
Socr: lib: 6. cap: 8. leconych od Apoſtolow náuk y trádiciy nápełnił/ y kośćiołowi zoſtáwił. O tym piſze Socrá-
Nice: lib: 13. cap: 8. tes y Nicephorus/ iż w Antiochiey śpiewánia ná chory vſtáwił/ z widzenia Anyołow ktorzy
Tripart: cap: 9. ná przemiáne Troyce przenawyżſzą wychwaláli.

DVCHOWNI Acháiey on ſławny liſt o vkrzyżowániu ś. Jedrzeiá Apoſtołá piſáli.

MARCIA-

MARCIALIS vczeń Piotrá ś. też pisał do Burdegálensow.

CLEMENS vczeń tegoż ś. Piotrá wiele pisał/ á zwłaßczá Vstáwy ábo Constitutiones Apostolicas, y inne listy.

LINVS też Papież niektore listy o męczeństwie Piotrá y Páwłá pisał.

HERMES też vczeń Piotrá ś. pisał księgi de Pastore, y o swoich Obiáwieniách. Diacon: Achaiæ de S. Andr.
Origenes lib: 4. de Princip: cap: 11.

Náuká Kośćielna tego wieku, ktorey sie dźiśieyßy heretycy sprzećiwiáią. III.

O Mßey świętey y ofierze. Modlitwy do tey przedziwney służby nápisał Jákub ś. mnieyßy/ iáko wschodne kośćioły y Grekowie świádczą/ y tey Mßey ś. Jákubá vżywáią. Clemens tákże Papież lib: 8. Constit: cap: 16. 17. &c. o ofierze przenaczystßey nowego zakonu piße. y Concilium ßoste wielkie Cárogrodzkie cap: 32. te księgi tego przyimuie. Martialis ad Burdegal: Mßa tákże ofiárą názywa. y Duchowni Achàiey one słowá Jedrzeiá Apostołá: Ja ofiáruie Bogu prawdźiwemu nie mięso wołow/ ále niepokalánego Báránká ná ołtarzu. etc. 1. In vita S. Andr.

O prawdziwym ćiele Páńskim we Mßey.

V tychże náyduie sie świádectwo. y w liśćie Jgnáciußá do Smyrnensow/ z ktorego Theodoretus li: 3. Polimor. dźiwne o tym słowá wypisał. y Dionysius de eccleś Hier: cap: 3. 2.

O Modlitwách zá vmárłe.

W tychże Liturgiách Jákubá ś. y Clemensá lib: 8. cap: 41. iest znáczne świádectwo/ y v ś. Dionyzyußá Eccl: Hier: zkąd o Czyścu náuká y wiádomość vrosła. 3.

O Wzywániu Swiętych. W tychże Liturgiách náyduie sie stárowieczny zwyczay. 4.

O Wielkim pośćie. Canon: Apostol. ktore Clemens ś. zebrał 68. 69. Jgnácius do Philippensow wyświadcza. 5.

O Obráziech. Znáczne są one dwá przykłády tu położone/ ieden od Euseb: lib: 7. cap: 18. o niewieśćie krwią płynącey/ ktora obraz Páná IESVSOW postáwiłá/ etc. Drugi o Abágárze Kśiążęciu Edessy z Syriey/ ktory godnym sie zstał onego nie ręką máłowánego Páná nászego obrázu. 6.

O Zwierzchności Piotrá ś. w kośćiele Bożym. IGNATIVS epist: ad Rom: Clem. y Linus de Passione Petri & Pauli. 7.

Concilia. IIII.

APOSTOLOWIE naprzednieyße y nawiętße tego wieku Concilium mieli w Jeruzálem/ ná ktorym zá powodem Piotrá ś. Moyzeßowe ceremonie porzućili/ troche ich do czásu zostáwiwßy/ áby sie Zydowie od Chrystusá nie odrážáli. Acto: 15.

Heretycy y kácerstwá ich wieku tego. V.

NApierwßy był on Symon Magus czárnoksiężnik/ oćiec y początek wßech heretykow/ ktory sie obłudnie ochrzćiwßy/ wiáry ś. odstąpił/ y błędow y fałßow wiele námnożył. Miedzy inemi y tego náuczał/ iż człowiek wolno sobą nie włádnie/ y liberum arbitrium nie ma. Iustinus in Apologetico. Irenæus lib: 1. cap: 19. y k temu to twierdźił/ iż sáma wiárá człowiek spráwiedliwy być może. Iren: lib: 1. cap: 20. Acto: 8. Liberum arbitrium. Sola fides.

Tegoż wieku záczęły sie y one sprośne y plugáwe kácerstwá Ebioná y Mikołáiá/ od ktorych poßli Nicolaitæ, o ktorych iest w Obiáwieniu Janá ś. y Ebionitæ/ o ktorych piße Iren: lib: 1. cap: 21. 22. &c. y Hilarius de Trinit. Powstał w ten czás y Cherintus przećiw ktoremu Ewángelią ś. Jan pisał/ gdy Bostwu Christusowemu iáko y Ebion vwłoczył. Epiph: hæres: 30. Apoc: 2.

Ci wßyscy Zydowie byli/ y Philozophowie z Pytágorowey ßkoły y innych Pogáńskich mistrzow/ y dla tego dobrze Philozophy Tertullianus názwał Pátriárchámi heretyckimi. De præscript.

Prześládowánia. VI.

OKrom onego w Dźiejách Apostolskich w Jeruzálem/ gdy ś. Szczepan vkámionowány y Jákub ś. śćięty y inni od Saulá y innych rosproßeni z Jeruzálem y po stronách zábiiáni byli: dwoie było wielkie prześládowánie tego wieku. Od Neroná y od Domiciáná. w Neronowym zábići Piotr y Páweł: y trwáło ná ośm lat y dáley. Domicianus też wielkie okrućieństwá nád Chrześćiány rośćiągał/ po onyin łáskáwym

 ná Chrze-

ná Chrześciány Titusie bráćie swym/ ktorego otrul/ nástapiwßy. Nie iednáko prześládowánia áż do wielkiego Constántiná licza. Iedni ich licza dziewieć/ iáko Sulpicius lib: 2. Neroná/ Domiciáná/ Tráianá/ Hádryaná/ Antoniná/ Sewerá/ Deciußá/ Wáleriáná/ Diokleciáná z Máximiánem. Drudzy iáko Augustyn ś. De ciuit: lib: 18. cap: 52. licza ich dziesieć: Neroná/ Domiciáná/ Tráianá/ Antoniná/ Sewerá/ Máximiná/ Deciußá/ Wáleriáná/ Aureliáná/ Diokleciáná z Máximiánem.

VII. *Cesárze wieku tego.*

AVGVSTVS. Octáwius Augustus/ ktory był pierwßy Monárchá/ ábo iedynowładzcá/ świátá y páństwá Rzymskiego/ ktory ná páństwie śiedział lat 57. A od trzydźiestego y ośmego roku páństwá iego/ niesłycháný pokoy był po wßem świećie/ y Ianus kośćioł zámkniony w Rzymie był/ áż do blisko dwudźiestego roku Tyberiußá/ iż woien żadnych nie było. Co sie dla czći y máiestatu CHRISTVSA Páná náßego działo/ ktory w ten czás sie vrodził/ choć o tym świát nie myślił.

TIBERIVS. TIBERIVS po nim krolował lat 22. był powinny Augustow. Ná predkie odpowiedźi lepßy/ niżli ná rozmyślne/ mowi o nim Swetonius. Zá iego pánowánia miedzy vczonemi ono pytánie powstáło: Dla czego Bogowie ich ábo ráczey czárći vmilkli/ iż odpowiedźi nie dáwáli tym ktorzy sie v nich o swoich przygodách dowiádowáli. Plutar: lib: de eodem.

Zá iego czásu Fenixá ptáká z Egyptu przyniesiono. Był ták wielki iáko Orzeł/ ßyie máiac iáko złoto łyßczaca sie/ inne członki y pierze czerwone iáko purpurá/ ná wierzchu głowy piorká stoiace/ ogon żołty/ á iáko biała roża przepletány. Plinius, Dio, Solinus.

CALIGVLA. CAIVS Cáligulá/ krolował lat pułczwártá/ Bogiem sie czynił/ á iáko bestia zginał.

CLAVDIVS, krolował lat 13. y ośm mieśiecy.

NERO. NERO nástapił pierwßy z Cesárzow Rzymskich prześládowník Chrześćian. krolował lat 13. mieśiecy śiedm. Nád wßytki bestie nasprośnieyßy y naokrutnieyßy. Niektorzy Chrześćiánie/ iáko piße ś. Augustyn/ mieli go zá Antichristá/ y rozumieli iż tenże Nero ná końcu świátá ma zmartwychwstáć/ y przyść ná vćiskáć y zábiiáć wierne Boże iáko Antichrist. á drudzy mniemáli iż nie vmárł/ ále zákryty iest y zátáiony áż do pewnego czásu/ ktorego ma sie ná krolestwo wroćić/ w tychże lećiech y młodośći iáko był. Sulpicius Sewerus przypisuie to ś. Márćinowi/ iż ták mowił/ iákoby z Antichristem miał przyść Nero: Antichrist wschodne krolestwá/ á Nero zachodne posiadáiac. Ale to przyimowáć/ y wierzyć nie przystoi. To prawdá/ iż Nero w obyczáiách prawy był Antichrist y pierwßy prześládowník Chrześćian. y przystáło áby táki był nád ktorego sprośnieyßego y złośliwßego żaden z Cesárzow Rzymskich nie był. Márke y náuczyćielá Senekę zábił/ y o inych/ wspominánia niegodnych/ iego brzydkośćiách Pogánie sámi pisáli.

De Ciuit; lib: 20. cap: 19.

Sulp: lib: 2. histor.

Sueton: & Victor.

Po Neronie trzey w iednym roku Cesárze ná páństwo sie wdárli GALBA, OTTO, VITELLIVS. y tegoż roku poginęli.

VESPASIANVS. WESPASIANVS, zábiwßy Witelliußá/ krolował lat 10.

TITVS. TITVS po nim syn iego/ przez ktorego Ieruzálem y krolestwo Zydowskie zginęło/ łáskáwy bárzo y dobry/ ále krotko ná o nym páństwie zostáiacy/ lat tylo pułtrzećia.

DOMICIANVS brát iego rodzony wstapił po nim iáko mniemano/ trućizna brátá swego zgubiwßy/ wtory prześládowník wiernych/ okrutny y złośliwy: ktory Iáná ś. w kotle oleiu palił/ y ná wysep Páthmos wygnał/ krolował lat 15.

NERWA rok tylo ná páństwie był/ dobry y cnotámi przyrodzonemi wielki.

VIII. *Pisárze Pogáńscy y vczeni wieku tego.*

TITVS Liwius Historyk z Padwy/ zá Tyberiußá roku czwártego vmárł. pisał dźieie Rzymskie przez 760. lat od Rzymu zbudowánego/ do roku Augustá 41. to iest do roku Národzenia Páná náßego. było ksiag iego 140. Teraz sie nie náyduia iedno 45.

OVIDIVS Poetá piatego roku Tyberiußá vmárł.

PLVTARCHVS *Cheronensis, Lucanus, Probus Grammaticus.*

IVVENALIS tegoż wieku żył y pisał.

PHILO Zydowin vczone y sławne pismá zostáwił.

IOSEPHUS tákże Zydowin/ stárowiecznośći Zydowskie/ y inne ksiegi wymownie bárzo nápisał.

QVINTILIANVS Pogánin z Hißpániey/ napierwey ßkołe w Rzymie iáwna otworzył/ z pospolitego skárbu zapłáte biorac. Pisał o náukách Wymowy tegoż wieku. etc.

VIRGILIVS Poetá/ y CICERO Krásomowcá/ máło co przed tym wiekiem pomárli.

WIEK WTO-

WIEK WTORY,

TO IEST:

Drugie ſto lat Páńſkich.

Rok Páński 100. Clemenſá Papieżá 8. Tráianá 1.

GDY ſię Kośćioł Boży / y wiárá Chrześćiáńſka 1.
ßeroko iuż y po wßyſtkim świećie rozkwitáłá: świát ſię ná
wierne Boże oburzył: y te dwieśćie lat / ktore idą / pełne
będą krwie y morderſtw niewinnych y proſtych ſług Bo-
żych / ktorzy iáko owce ná zárzezánie vſtáwicznie wiedźio-
no / y mękámi wymyślnemi y okrutnemi zábiiano. Tráia- *Tráianus podłego rodzáiu.*
nus Ceſarz z vbogiego y niſkiego ſtanu / iáko y Weſpáſian z ſynem ſwym
Tituſem z rodzáiu podli: tym ſobie podobno v P. Bogá ono świeckie pod-
wyżßenie ná páńſtwo świátá wßyſtkiego iednáli / iż mu około karánia ludu
onego złego y w złośći vpornego / to ieſt około zguby Żydowſkiey / dobrze
ſłużyli. Jáko o Nábuchodonozorze mowił P. Bog v Ezechielá: Służył mi Ezech: 29.
około Tyru (gdy Páńſtwo iego zwoiował y znißczył) á zapłáty mu zá to / áni *Pogánom P. Bog ſłużby płáći.*
woyſku iego nie dano. przeto dány mu Egypt będźie / ktory gdy złupi y zwo-
iuie / zapłátę weźmie.] Ták P. Bog Weſpáſianowi / ktory źiemię Żydow-
ſką y miáſtá iey popalił y pogubił / y Tituſowi ktory głowne onego krole-
ſtwá miáſto Jeruzálem / ſłużąc woley Bożey / z źiemią zrownał y rozſypał / z-
płáćił onę poſługę podwyżßenim ná Rzymſkie Ceſárſtwo. Co y temu Trá-
ianowi zá toż nágrodźił / iż go ná Rzymſkie páńſtwo podniosł. Bo pißę De bello Iudaico
Joſephus / iż ten Tráianus ná zburzeniu Jeruzálem pierwßym był v Tituſá lib: 3. cap: 11. 16. 17.
Woiewodą / y mężnie á ßczęśliwie ſobie poczynał.

Lecz on nie poznał Bogá / od ktorego páńſtwo miał / y ze ślepoty Po- 2.
gáńſkiey o bogi ſię ſwoie gniewáiąc / záraz kośćioł ś. iego vćiſkáć y gubić po-
czął. Gdy widźiał iż báłwochwálſtwo vſtáie / á Dyabli / ktorzy z báłwanow
ábo przez Wießczki odpowiedźi pytáiącym dawáli / zámilkli; á iż ſię Chrze-
śćiánie po wßyſtkim páńſtwie Rzymſkim / iáko do niego Plinius Stároſtá Lib: 10. epiſt: 97.
nápiſał / co ſię niżey powie / rozmnażáli: wielkie prześládowánie ná Chrze-
śćiány podniosł / y od ſwoich Pogan / ktorzy rozßerzeniu wiáry Chrześćiáń-
ſkiey zayrzeli / pobudzony do tego będąc.

Miał Tráianus o cnoćie y dobroći ſwoiey wielkie v ludźi rozumienie. 3.
Jeßcze w woyßcze w Germániey będąc / do Senatu nápiſał / y wyroki ſwo- *Rozumienie o dobroći Tráianowey.*
ie poſłał / á ten ieden miedzy nimi: iż nigdy dobry człowiek z iego roſkazá-
nia zábity być / áni iákiey zelżywośći bráć nie miał. co y poprzyśiągł / mowi
Dion / y poki żyw záchował. Lecz gdy niewinne Chrześćiány zábiiał / przy- Dio in Traiano.
śięgę ſwoię y wyrok pſował. Będąc nabożnym ku bogom ſwoim / y rozu-
miejąc iż od Jowißá páńſtwo ma: o niecześć ſię ich zápalał / y pod nieiáką

Schadzek zákazał Traianus.

pokrywka / chcąc nieotworzyście ále táiemnie Chrześciány / przećiwne bogom swoim łowić: zákazał wßytkim wobec y Pogánom swoim schadzek / collegia / ábo bractw / áby sie do kupy nie schodźili. Co było Chrześciánom bárzo ćiężko y znieść tego nie mogli: nie máiąc innego sposobu do náuki y świátłośći ludzkiey y zbáwienia ich / okrom schadzek ná pewne mieyscá / ná ktorych sie wiáry y pobożnośći vczyli.

4. *Clemens Papież ná wygnánie posłany.*

W Rzymie naprzod o te schadzki Clemensá Papieżá / ktory iuż ośm lat on vrząd spráwował / obżálowano. A pozwány o nie był do stárosty Mámertiná / ktory dawßy go do więźienia / posłał list do Cesárzá / pytáiąc co z tákim czynić miał / ktory oycowską wiárę opuśćiwßy / bogámi Rzymskimi gárdźi. Tráianus niechcąc wstępu páństwá swego krwią mázáć: roskazał / áby / ieśliby bogom ofiáry czynić niechćiał / wywołano go / y do Pontu do Chersony miástá posłano zá morze Euxinum / ktore czarnym zowiem / po Láćinie Taurica Chersonessus. Tám iáko ludźiom Pogáńskim służył / onych do prawdy Ewángeliey y zbáwienia przywodząc / á przez dwie lećie

W żywoćie ś. Clemensá. 23. Nouembris.

tám żyiąc: w żywoćie sie iego opisuie.

5. *Domicillá, Nereus y Achileus.* *13. dniá Maiá.*

W tenże czás vmęczeni są Nereus y Achileus sludzy Domicille / y oná sámá z Euphrozyną y Theodorą spaloná iest. O czym czytay w iey żywoćie. y po innych mieyscách wiele sie krwie męczeńskiey rozlało. Bo iáko piße Eusebius: Po Neronowym y Domicianowym prześládowániu / to trzećie zá

Hist: lib: 3. cap: 26.

Tráianá ćiężkie ná Chrześciány od ludu Pogáńskiego vtrapienie powstáło.

6. Był ten Tráianus miedzy Pogáńskimi Cesárzmi nád ine v ludźi swoich nalepßy: ále dobroć iego wielkimi sie y brzydkimi grzechámi poßpećiłá. Bo

Dio in Traiano, & Sparcianus.

był / iáko mowi Dion / nietylo w piciu winá zbytni / ále y w nieczystośći przećiw náturze brzydki. A do tego wielki rozlewcá krwie niewinney Chrześciáńskiey.

Tráianus Bogiem się chćiał mieć.

Nerwe / ktory go ná páństwo wpráwił / zá bogá mieć kazał / y do niebá go swym dekretem posłał / y zá bogá mieć chćiał / y sam sie zá tákiego

Plin: in panegyric: Traiani.

miał. Bo Plinius mu ták pochlebował / á on to przyimował: Czyniß / práwi / tego bogiem: bo sam też tákim iesteś.

7. Ná on czás Żydowie będąc bárzo źli y wielcy czárownicy / v wßytkiego Pogáństwá wzgárdzeni / sromotną niesłáwę czynili świętym y niewinnym Chrześciánom / ktore tákże zá Żydy miano / y zá czárowniki wierutne / około cudow / ktore prawdźiwe czynili.

Rok P. 101. Clem: 9. Tráianá 2.

TRáiánus do Rzymu przyiáchał / y wiele rzeczy dobrych postánowił / mowi Plinius.

1. *Zeßćie Ianá Ewángelisty.*

W tymże roku kłádźie sie śmierć ś. Janá Ewángelisty w Ephezie / ktory do tęg czásu dotrwał / po śmierći Páńskiey lat 69.

Hieron: de Script. Euseb: lib: 3. ca: 25. Tert: lib: de anima cap: 50. Nice: lib: 2. cap: 42. Epiph: hæres: 51.

Opisuie Nicephorus niektore rzeczy przy iego śmierći / iákoby y z ćiáłem w niebo był wźięty. Wedle mniemánia Epiphániußá / żył lat 93. Znáć iż młodo był powołány od P. IESVSA. przy śmierći iego mogł mieć lat 25. Inne o ś. Janie powieśći / naydźieß w iego żywoćie. Nadłużey żył niżli wßyscy inni Apostołowie.

2. *Onesimus.* Ignat: epist: 14.

Po nim w Ephezie był Onesimus Biskup / vczeń Páwłá ś. iáko świádczy Ignácius: y chwali Chrześciány Epheskie / iż wedle prawdy y porządku żyią / á żadnego mieyscá miedzy nimi heretyctwo nie ma / áni o nim słycháć. Szczęśliwy to był kośćioł / ktory Páweł ś. y Jan Ewángelistá / y Tymotheuß wyćwiczyli / y swoią náuką nápełnili.] Przetoż do nich pißąc tenże Ignácius / mowi: Boże day mi cząstkę z Chrześciány Epheskimi / ktorzy z Apostołámi w mocy CHRISTVSA IESVSA żyli / z Páwłem / Janem / y Tymotheußem.

Rok P. 102. Clem: 10. Tráianá 3.

GDy Clemens wiele dusz Pogáńskich w oney stronie/ gdźie był ná wygnániu y w bliskich kráinách/ prawdą zbáwienną oświécał/ á ták sie roskwitáłá wiárá ś. iż śiedmdźieśiat kośćiołow ná rozżnych mieyscách zbudowánych było: Tráianus vtopić go roskazał. O czym w iego żywoćie czytay/ y o onym wielkim cudu około grobu iego/ do ktorego morze ludźiom wiernym vstepowáło. 1. S. Clemens vtopiony. Greg: Turon: de gloria Mart: ca: 35.

Wychwalenie iego krotkie ták Eucherius nápisał: Clemens stárego rodu Senatorskiego z Cesárskiego pokolenia/ wszytkich náuk pełen był/ y wszytkie wyzwolone náuki vmiał/ drogą tą spráwiedliwych chodźił/ y ták wysoko w niey zákwitnął/ iż sie zstał nastepnikiem kśiążeciá Apostolskiego. Epist: ad Valerium.

Pisał tenże Clemens ś. bedąc wielce vczonym/ niemáło kśiąg/ ktore źli ludźie pofalszowáli/ y pod iego imieniem drugie nieprawdźiwe vdawáli/ drugie też poginęły/ á zwłaszczá list do Korinthow. List co dźiś sie czyta do Jákubá/ y do Julium y Julianá/ nie owszem pewnie iego iest. Disputácia Piotrá z Apionem Eusebius gáni. Lecz vstáwy Apostolskie iego własne są: wszákże miedzy świete kánoniczne kśiegi nie idą. iáko to zna Athánásius y Epiphánius. Jednák nieco w nich heretycy popsowáli/ iáko szoste Concilium świádczy. Nieco też w nich Grekowie przyłożyli/ á zwłaszczá o pośćie w Sobotę zákazánym. Gdyż sam Clemens ináczey Rzymiánom podał. 2. Pisánie S. Clemensá. Euseb: lib: 3. ca: 32. Vstáwy Apostolskie. Athan: in Synopsi. Epiph: hæres: 45. & 70. Synod: sex: ca: 2.

O Kanoniech Apostolskich/ wątpienia nie masz/ iż są od Clemensá spisáne/ ktorych iest piećdźieśiat/ y przyimuie ie kośćioł/ y wszytko w nich iest Apostolska náuka womiáiace. Drudzy wiecey ich nád 50. przydáią/ Grecy zwłaszczá/ y w tym są podeyzrzáni/ iż on 65. o zákazánym pośćie w Sobotę podrzucony iest. Tákże ostátni Kanon w ktorym sie Pismá ś. cześći wyliczáią/ á Obiáwienie sie Janá ś. nie liczy/ podeyzrzány iest y niepewny. Bo wszyscy Greccy y Láćińscy Pisárze y Doktorowie/ liczyli y liczą te kśiegi miedzy świete/ o ktorych Clemens pewnie wiedźiał/ y niewiedźieć nie mogł. 3. Kanony Apostolskie.

O Liturgiey iego ábo Mszey ś. są wielkie świádectwá/ iż od niego pisána iest. y to znáć y po vstáwách Apostolskich/ ktore pisał. Zachodny Láćiński kośćioł Mszey ś. opisánie y czynienie ma od Piotrá ś. zostáwione. Był ten ś. z Cesárskiey krwie/ iáko sie rzekło/ mądry bárzo y náuki Bożey y mądrośći pełny. Żył ná Papiestwie lat 9. mieśiecy 4. vtopiony ná morzu zá roskazániem Tráianá/ iáko iest w żywoćie iego. 4. Liturgia ábo Msza ś. Clemensá. Const: lib: 7. & 8. Eucherius epist: ad Valerium.

Rok Páński 103. Anácletá 1. Tráianá 4.

TRáianus sie ná Daki wypráwił/ ktorych krol Decebalus odpedzeniem od siebie Domicianá/ bárzo sie był wysoko podniosł. ále przez tego Tráianá vniżony y zwoiowány/ do nog iego vpáść muśiał/ y ták one woyne odpráwiwszy do Włoch sie wroćił/ y Dácykiem sie wedle zwyczáiu Cesárzow Rzymskich názwał. 1. Dio in Traia.

Ná mieysce Clemensá nástąpił ná stolice Piotrá ś. Anácletus Grecżyn/ z oycá Antiochá/ ná ktorey był lat 9. mieśiecy 8. Anacletus Papa.

Rok P. 104. Anácletá 2. Tráianá 5.

W Tym czáśie Plinius stárostá Rzymski w Bithiniey/ gdźie ś. Piotr kośćioły fundował/ iáko y w Ponćie y w innych okolicznych krolestwách; nápisał list do Traianá Cesárzá páná swego/ pytáiąc go iáko miał Chrześciány káráć/ widząc niemáłą około tego trudność po tym gdy ich ták wiele pozábijał. Ták ich/ práwi/ wiele/ 1. Pliniuszow list do Tráianá o Chrześćiáńskiey niewinnośći. Plin: lib: 10. ep: 97.

iż nie-

iż nie tylo miáſtá / ále y wśi nápełnili. Kośćioły náße máło iuż niepuſte: o-
fiáry wioza / á rzadki ktoby ie kupował. Mamli y dźieci y młode y ſtáre bez
rozſadku gubić? gdy ich pytam / Chrześćiány ſie być twierdza / á ofiar czy-
nić bogom niechca: y ten ich vpor y nieodmienna zátwárdźiáłość / kárácby
ſie miálá. A drudzy ktorzy od nich odſtáli; gdy ſie dowiádnie/cośćie tám złe-
go miedzy nimi czynili: powiedáli / iż to byłá wßytká winá náßá / y wßytkie
błedy/żeſmy ſie ná dni pewne przededniem ſchodźili/y pieśni CHRISTVSO-
WI ſpołem śpiewáli / obwiezuiac ſie nie ná złość iáka / ále ábyſmy ſie nie do-
pußczáli kradźieſtwá / łotroſtwá / cudzołoſtwá / áby nie zdradzáli / y nie do
ſchowánia dánego nie záprzeli. Jednák / práwi / vkárác ſie y pohámowáć
Obwiaſká ábo przyśiegá Chrześćian. moga/gdy im pokuty dopußcze. Tá ſummá onego liſtu. w ktorym iż wſpo-
miná obwiazánie/ábo Sákráment/ ktore słowo w Láćińſkim y ná przysiege
śćiagáć ſie może: ták ſie to ma rozumieć. Gdy naświetßy Sákráment
Chrześćiánie przyimowáli: obwiezowáli ſie ná żywot czyſty y pobożny od
grzechow oddalony. Co Pogánie źle rozumieiac / gdy ſie Chrześćiánie złe-
go żywotá zárzekáli / á pokarm on świety bráli: mieli zá to iż ſie ná coś ſprzy-
Saluſtius in Catilina. śiegáia / iákoby znák był ſprzysieżenia on pokarm. Co o Cátilenie piße / iż
napoiem krwie towárzyße ſobie obwiezował.

2. Odpis do Pliniuſá. Ná on liſt odpiſał mu Ceſarz/ áby nápotym ná karánie Chrześćian nie
ßukano: ále gdyby od kogo pewnego odnieśieni byli/áby ie karano. O czym
Plin: lib: 10. epiſt: 98. w kiládźieśiat lat potym ták nápiſał Tertullianus / do Ceſárzá Antoniná/
broniac Chrześćian: [Náleźliſmy to/ iż nas ßukáć zákazano. Bo Plinius
Tert: Apolog: ca: 2. wtory gdy był ná vrzedźie/gdy iedne Chrześćiány ná śmierć potepiał/á dru-
gie z doſtoieńſtwá zmiátał/wielka ſie liczba ich przeſtráßywßy/ Tráianá ſie
rádźił/co czynić miał nápotym. y to mu oznaymiał/iż nic w ich nabożeńſtwie
nie náydował/iedno iż vpornie ofiar bogom czynić niechćieli/á iż ráno wſtá-
iac pieśni CHRISTVSOWI y Bogu śpiewáli / á ná záchowánie kárnośći/
zákázowáli meżoboyſtwá / cudzołoſtwá / zdrády / oßukánia/y innych grze-
chow. Tedy Tráianus odpiſał/áby tákich nie ßukano/ ále odnieśione kara-
Wyrok nieſpráwiedliwy. no. O iáko przećiwny ſobie wyrok. Nie każe ßukáć iáko niewinnych/á każe
ie kárác iáko winne. głaßcze y drápa: rzkomo nie baczy/á przedſie bije. Cze-
mu ſie ſam zdradzaß ſedźia? ieſli potepiaß/ czemu nie ßukaß? (to ieſt / ieſli
źli Chrześćiánie á potepienia godni / czemu ich ßukáć nie każeß?) á ieſli nie
ßukaß/czemu nie wyzwalaß? (to ieſt/ieſli ich zákazáleś ßukáć/to też náleźio-
3. ne iáko niewinne/wyzwolić od karánia maß.] Poty Tertullianus.

Lib: 3. cap: 27. Wſpomina ten liſt y Euſebius/ y to przydáie: iż nieco było ono Chrze-
śćiáńſkie prześládowánie vćichło / zá tym liſtem Ceſárſkim: lecz y lu⁊ poſpo-
lity y vrzednicy choć nieiáwnie / iednák okrućieńſtwo ſwoie odnawiáli / y
wiele wiernych rozmáitemi mekámi pogubili.] Domyślić ſie łácno/ieſli ſam
lud Pogáńſki/ y bez wyrokow Ceſárſkich/Chrześćiány ſie iáko bogámi ich
gárdzacemi/ brzydźili: á coż gdy im daná byłá moc do vrzedow ie pozywáć?
Pewnie tám y ſyn oycá / y oćiec ſyná / y inni powinni ná powinne / á coż ná
obce nálegáli/ y do okrutnych ie śmierći przywodźili. O czym káżdego prá-
wie roku doſyć bedźie płakánia.

4. Odſyłánie meczennikow do Rzymu. W tym też liśćie námienił Plinius/ iż zacnieyße / ktorzy mieli práwo
Rzymſkie/ábo Rzymiány ſie zwáli/odſyła do Rzymu do Ceſárzá. Stad znáć
iż ten był obyczay / Chrześćiány ſtanu wielkiego odſyłáć ná ſad do Rzymu/
iáko y Páwłowi ś. vczyniono/gdy ſie Rzymiáninem názwał. Z czego domy-
ślić ſie możem/ iáko wiele meczennikow y zacnych bárzo w Rzymie poległo.
Bo y ś. Jgnácius Biſkup Antiocheńſki y Oneſimus Epheſki / tám byli ná
śmierć odeſłáni.

5. Ná tym ſie też omylił Plinius / iż potußył Tráianowi / że ſie vkárác y

wykorze-

wykorzenić Chrześćiáńſtwo może / gdyby im odpuſzczano to ich przewinie-nie. Bo ſie potym wierni tym wiecey rozmnażáli y kupámi ſie ná śmierć dla CHRISTVSA ćiſnęli. Ná co ſie potym Arrius ſtároſtá Azyey / iáko piſze Tertullian / bárzo zdumiewał. Ad Scapulam cap: 3.

Rok Páński 105. Anácletá 3. Tráianá 6.

ZNowu ſie Tráianus do Dáciey (ktora dźiś Wołoſka y Multáńſka źiemie zowiem) wypráwił przećiw Decábáli krolowi / ktory iego zás poſłuſzeńſtwo zrzućił. Zbudowawſzy moſt ná Dunáiu ábo Jſtrze / zwoiował one źiemie / y do páńſtwá ia Rzymſkiego iáko prowincia ábo ſtároſtwo obroćił. 1. *Moſt Traianow ná Dunáiu.* Dio in Traiano.

Rok P. 106. Anácletá 4. Tráianá 7.

WRoćił ſie z Tryumphem do Rzymu / y nálaſł tám poſły rozmáitych kroleſtw / áż y z Jndiey. 1. *Z Indiey poſelſtwo do Traianá.* Dio in Traiano.

Chćiał mieć pámiątkę wieczną ſwoiego ſzczęśćia Tráianus: poſtáwić kazał Columnę ábo ſłup koſztowny wyſoki / ktory śiedm lat robiono. Nád ktory Rzym wſzyſtek nie miał nic dźiwnieyſzego: ták iż Conſtántyn wielki gdy do Rzymu przyiáchał / piſze Ammianus / á tę kolumnę vyźrzał / dźiwnie ſie zdumiał / iáko ná oſobliwſzę ze wſzytkiego świátá / budowánie. *Słup Traianow w Rzymie.* Ammia: lib: 16. Jnne przedźiwne budowánia w Rzymie / nieprzyiaćiele obálili / drugie trześieniem źiemie vpádły / drugie zniſzczáły: tá sámá kolumná Tráianowá zoſtálá cáła áż do náſzych czáſow. Ná ktorey ná sámym nawyżſzym wierzchu náſzych wiekow Syxtus piąty Papież wielki obraz miedźiány pozłoćiſty ś. Piotrá poſtáwił / roku Páńſkiego 1594. *Do czáſow náſzych ten ſłup zoſtał.*

Nim ten ſłup ſwoy poſtáwił Tráianus Ceſarz / były ſtárodáwne pámiątki y zwyćieſtwá (ták zwano kośćioły te) Piotrá ś. Bo tenże Anácletus będąc ieſzcze káplanem / nád ćiáłem ś. Piotrá zbudował pámiątkę / y zwyćieſtwo / to ieſt / kośćioł. ktory / dźiwna rzecz / iáko żadnym prześládowániem obálony nigdy nie był / á záwżdy wzroſt y przyczyniánie y ozdobienie budowánia ſwego miał / áż do tych wiekow náſzych. *Kośćioł ábo pámiątká ś. Piotra w Rzymie.* Lib: Pont. O tym kośćiele Gáius ſtáry Theolog / bo w tym ſtu lat żył / zá Zepheriná Papieżá / ták nápiſał przećiw heretykom: [Ja tobie zwyćieſtwá Apoſtołow iáśnie vkázáć mogę / (to ieſt kośćioły) chćiey iedno iść ná Vátican / ábo ná drogę Oſtieńſką / zwyćieſtwá tych / ktorzy ten kośćioł náuką ſwoią y mocą poſtánowili / naydźieſz.] Apud Euſeb: lib: 3. cap: 24.

Rok P. 107. Anácl: 5. Tráianá 8.

TRáianus Ceſarz Armeny y Párthy y inne tám bliſkie kráie zwoiowały pod ſie podbił. Dio in Traiano. W ten czás iáko Swidás piſze / Abágárus krol Edeſſy / potomek onego ktory zá czáſu CHRISTVSA żył / iáko ieſt wyżſzey / Tráianowi dáry poſłał. In hiſtor. Tám w Edeśśie tego czáſu zá Tráianá vćierpieli Chrześćiánie / y Biſkup miáſtá tego Bárſimeus / ktory był wiele Pogáńſtwá do Chriſtuſá przywiodł / y wiele ich do męźncy dla niego śmierći pobudźił / ſam też z nimi vmęczony ieſt. Sárbelius tákże od tegoż Biſkupá ochrzczony / y śioſtrá iego Bárbea / męczeńſką wźięli koronę. A iż Sárbelius był pierwey káplanem Pogáńſkim / okrutnieyſzą śmierć / rośćiety miedzy dwiemiá drzewy / podiął. Rom: martyr: die 29. & 30. Ianuarij.

Rok Páński 108. Anácletá 6. Tráianá 9.

10. Tyśiecy Chrześcian żołnierzow v Traianá. Cuspia: de Consul. Romulus zacny męczennik. Rom: Martyr.

Tráianus będąc we wschodnych páńštwách / pokoy vczyniwszy z Iberámi / Sauromáty / Hozdrzeny / Arábi / Colchy / Bosphorámi / y wziąwszy Bábilon: gdy woysko swoie przeglądał / ná lazł w nim 11. ábo 10. tyśiecy Chrześcian / ktore ná sromotę do Armeniey wygnał / spodziewáiąc sie ich vpámiętánia. O co gdy go stárszy domu iego Romulus vpomniał / iż to niemądrze vczynił / sam sie też zá Chrześciáninà znáiąc / vbitego śćiąć kazał. Domyśláią sie niektorzy / iż to oná 10. tyśiecy żołnierzow byłá / ktorzy w Armeniey ná gorze Arárát vkrzyżowáni są / pod Adrianem Cesárzem / ktory był wnękiem tego Tráianá. O ktorych iest w dźieiách męczeńskich 22. Czerwcá.

2. Iácyntus męczennik.

Iácyntus komorny sługá Tráianow / tegoż czásu w Cesáreey Cápádockiey / o CHRISTVSA, od tegoż Tráianá głodem iest vmorzony.

Rok P. 109. Anácle: 7. Tráianá 10.

1. Symeon Biskup Ierozolimski. Euseb: in Chronic: & hist: lib: 3 cap: 26. ex Aegesippo.

Tego roku vmęczony ná krzyżu iest Symeon Biskup Jerozolimski / ktory był po Jákubie ś. ná to mieysce nástąpił. Był brátem też Páná nászego IESVSA ze krwie Dawidowey / syn Cleophy / o ktorym iest w Ewángeliey. Wielkie podobieństwo iż ten Páná IESVSA widźiał / y náuki iego słuchał. Bo żył lat 120. gdy one męki y srogą śmierć ná wzor PANA nászego ćierpiał zá tegoż Tráianá / y Attyká stárosty.

2. Ignácius ś. Euseb: in Chronic. Hier: de Scriptor.

W tenże czás ś. Ignácius Biskup Antyocheński od Tráianá do Rzymu ná pożárćie bestiom odesłány był. Vczniem był ś. Janá Ewángelisty / y wszytki wschodne kośćioły náuką swoią oświecał / y pismem swoim. Po iego poimániu vspokoili sie Pogánie w Antyochiey nie szukáiąc Chrześćian ná męki / dosyć máiąc ná pierwszym ich Biskupie. Zá co Ignácius P. Bogu dźiękuie / y mowi pisząc do Antyochenow: Lekkie mi P. Bog więzienie y nie ták ćiężkie petá vczynił / gdym sie dowiedźiał o pokoiu wászym / iż w zgodźie duchowney y ćielesney żyiećie. Czytay iego żywot / przy ktorym y náuki sie dotknęły z listow iego.

Epist: 12.

3. Pismá ś. Ignácego. Lib: 5. cap: 30. Podánia Apostolskie. Heretykow sie strzedz.

Pisał niemáło listow / ktore są iáko skarb y komorá podánia Apostolskiego bez pismá / ktore sie cáło y wiernie dochowáły. W tych / mowi Eusebius / roskázuie vczniom / áby przy podániach Apostolskich mocno stali / ktore dla przyszłych Chrześćian / ná piśmie pilnie zostáwił. O heretykách pisze do Ephezow. [Co nagorszy ludźie zdrádliwie imieniem sie dobrym pokrywáią (to iest Chrześćiáńskim) strzedz sie ich iáko bestiy potrzebá.] Byli to Symoniani / Menándrite / Básilidesowie / Nicolaite / Ebionite. W liśćie do Philádelfow / przygánia tym co mowili; iż nie potrzebá wierzyć iedno co iest w pisániu Ewángeliey. y mowi: IESVS moie iest pisánie. Nie ma sie przekłádáć pisánie nád duchá. Ciężka to / Chrystusowi nie wierzyć y kazánie Apostolskie odmiátáć.

Słowo Boże nie pisane.

4. Iedná wiárá, iedná Euchárystia y oltarz. Ciało Páná nászego Euchárystia. Ad Philip.

Do Philádelfow mowi: Proszę was / iedney wiáry / iedney náuki / iedney Euchárystiey vżywayćie. Bo iedno iest ćiáło Páná nászego IESVSA CHRISTVSA, iedná krew iego zá nas wylana / ieden ołtarz wszytkiemu kośćiołowi.] Do Smyrnensow mowi: Euchárystiey y ofiáry ći nie przypuszczáią / ktorzy nie wyznawáią / iż Euchárystia iest ćiáłem zbáwićielá nászego / ktore zá grzechy násze vćierpiáło.] O iednym kośćiele Bożym często w swoich liśćiech náucza / y w tym iednośći y pokoiu zátrzymánie kłádźie / gdy wszyscy

iednego

iednego Biſkupá ſłucháią. ktoremu poſłuſznym nie być/ nic nie ieſt inego/ iedno z odſzczepieńcy y heretyki trzymáć.

O poſćie czterdźieſtdniowym/ y o śrzednym y piatkowym/ y o świąt świecenu/ á zwłaſzczá Wielkieynocy áby z Zydámi obchodzona nie byłá/ piſze do Mágneſianow y Philippenſow.

O czyſtośći pánieńſkiey y wdowiey piſze do Tárſenſow: Czćićie te ktore w dźiewiczey czyſtośći żyią/ iáko Chryſtuſowe káplany: á wdowy ktore w czyſtośći trwáią/ iáko ołtarz Boży.] O małżeńſtwie náucza támże/ áby bez Biſkupá (ábo kápłaná) nie było.

Czyſtość pánieńſka y wdowia.
Ad Tarſenſes.
Małżeńſtwo Sákrament.

Liſty ktore imieniem iego do Naświętſzey MATKI Bożey vkázuią/ y iey do niegoż/ nie máią pewnośći. 5.

Roku też tego vmęczeni ſą dla CHRISTVSA Zozymus y Rufus w mieśćie Philippis/ ktore wſpomina ś. Polikárpus w liśćie do Philippenſow. Tám vćierpiał y Pármenás ieden z śiedmi pierwſzych Diákonow.

Rok P. 110. Anácle: 8. Tráia: 11.

GDy do Rzymu przywiedźiony był ś. Ignácius/ miáſto wſzytko zeſzło ſię ná śmierć iego pátrzyć/ y widokiem ſię onym iáko beſtie ludźie tárgáią/ vweſeláć. A on do nich vſtá ſwoie/ piſze Metáphráſtes/ otworzył y mowił: Rzymiánie/ nie o złość żadną y grzech iáki/ to ſię zemną dźieie/ ále żebych do Bogá ktorego bárzo prágnę przyść mogł. Jeſtem iáko pſzenicá/ w zębách mię ſwoich te beſtie zmielą/ ábych chlebem iego czyſtym zoſtał. A w tym lwy wypuſzczono/ ktorzy go rozdrápáli y ziedli/ kośći tylo zoſtáwiwſzy. ktore vczniowie iego ktorzy z nim z Syriey do Rzymu w wielkiey liczbie zábiegli/ do Antiochiey poniesli/ y przed miáſtem v bramy Dáphnitiki pogrzebli/ iáko Jeronym ś. piſze. Chryſoſtom ś. wymowne y nabożne kazánie o tym świętym czyni/ y powiáda iáko kośći iego z wielką czćią przenieśione ſą/ y przy nich ſię v iego grobu wielkie cudá dźieią. słowá iego ſą. [Kośći te święte ſą iáko ſkarb nieprzebrány: káżdemu kto do tego ś. Ignácyuſzá przyſtąpi/ błogoſłáwi/ y do domu ochotne y pełne nádźieie odpráwuie. Dla tego do niego nietylo dźiś/ ále co dźień ſię ſchodźimy/ ábyſmy duchowne od niego owoce bráli. Bo kto z wiárą do niego przyſtępuie/ wielkich dobrodźieyſtw doſtáie. Swiętych nietylo ćiáłá ále y trumny y pámiątki duchowney łáſki pełne ſą.] poty iego słowá. Z ktorych ſię vpewniamy/ w iákiey czći ſtárzy święći y mądrzy Doktorowie kośćiołá ś. y modlitwy świętych zá námi/ y kośći ich y groby mieli.

1.
Męczeńſtwo S. Ignacego.
1. Febr: apud Surium.
De Scriptor.
Chryſ: de S. Ignatio.
Kośći świętych iáko czczą, y przyczyná świętych.

Ná iego mieyſce w Antiochiey náſtąpił Hero/ iego wychowániec/ ktoremu to prorokował. Tego Heroná nálázłá ſię modlitwá przy liſtách ś. Ignácyuſzá w Rzymie ná Vátykanie/ do ś. Ignácyuſzá/ táka: [Kápłanie y wyznawco przenamędrſzego Bogá/ Ignácy/ obleczony w białą ſzátę/ nápoiony wiecznym źrzodłem/ z Anyoły chwałę śpiewáiący/ od grzechow wyzwolony/ od dyabłá oddalony/ pobiedniku mocny ná plácu prawdy/ doſtałeś drogiego zbáwienia/ poſromoćiłeś Tráianá y Senat Rzymſki ktory teraz mądrośći nie ma. Sſtałeś ſię domownikiem CHRISTVSOWYM, w miłośći y wierze y żywoćie. Pomni ná mię ſyná twego Heroná/ ábych po wyſzćiu z tego żywotá/ z świętymi policzony był. Trzykroć y czterykroć błogoſłáwiony/ ktoryś do tákiego ſzczęśćia przyſzedł/ oycze Ignácy/ woźie Izráelſki y woźnico iego. Vſzedłeś śmierći/ z źiemie do niebáś przelećiał/ koronęś boſką y wielką wyſłużył/ y woynęś Bożą vćieſzną wygrał. Pomni ná tego ktoregoś wychował/ błogoſłáwiony męczenniku/ á rozmawiay zemną iákoś pierwey czynił.] poty tá modlitwá/ z ktorey poznáć dawne świętych Bożych wzywánie. 2.

Heroná modlitwá do ś. Ignácego vmárłego.

2. *Onesimus w Rzymie vkámionowány.* Martyr: Rom: 16. Februarij.

Onesimus Biskup Epheski tákże do Rzymu zániesiony/ tám iest vkámionowány.

Rok Páński 111. Anácletá 9. Tráianá 12.

1. *Trzesienie ziemie w Antiochiey.* Dio in Traiano.

W Antyochiey srogie tego roku było ziemie trzesienie/ w ktorym bedac tám ná zime Tráianus Cesarz/ ledwie oknem wyskakuiac z zdrowiem vciekł. Smierci niewinney Ignácego pomste one od Bogá przyczytano.

Rok Páński 112. Ewáristá 1. Tráianá 13.

2. *Anákletus vmeczony. Ewáristus nástapił. Poświacánie kościołow. Krzyż ś.* L. vltima de paga. Cod: Theod. Lib: de Pont: R.

ANácletus Papież vmeczony iest tego roku: siedział ná Papiestwie lat 9. miesiecy 3. Po nim nástapił Ewáristus tákże Greczyn/ z oycá Zydá Iudego z Bethleem. Ten podzielił Rzym miásto ná tytuły: to iest ná domy ábo kościoły/ gdzie sie wierni do służby Bożey schodzili/ y kościoły one osadzał kápłanámi/ ktorzy ludzkiemu zbáwieniu służyli. Tákie domy iż sie oznaczáły krzyżem ś. y poświecáły ná służbe Bożą/ dla tego ie ták zwano tytuły. czego sie innym domom v Chrześcian czynić nie godziło. A było potym zákazánie od Cesárzow Chrześciáńskich/ áby krzyżá ś. y kości ś. żaden duchowny y świecki nie wnosił áni stáwił ná mieyscách świeckich y domách/ ná spráwy y ná ochłody ábo roskoszy pospolitego ludu zbudowánych. Tenże Papież postánowił/ áby przy Biskupie gdy kazánie czyni/ siedm stało Diákonow ku czci słowá Bożego/ y Ewángeliey/ y świádectwá prawdy.

3. *Pántheon.* Plin: lib: 36. cap: 5.

Pántheon kościoł Pogáński przednieyszy w Rzymie grom zápalił/ gdy w ten czás wiele Chrześcian zábijano.

Rok Páński 113. Ewáristá 2. Tráianá 14.

Euseb: in Chron.

W Ieruzálem sześć Biskupow nástepuiacych/ Zácheusz/ Tobiasz/ Beniámin/ Ian/ Máthiás/ Beniámin drugi/ w trzynastu lećiech/ to iest/ áż do osmego roku Adrianá Cesárzá/ pogubieni są. Dzieie ich zginely. Tráianus wietszym nieprzyiaćielem był tym/ ktorzy z Zydowskiey krwie Chrześciány zostawáli.

Rok P. 114. Ewár: 3. Tráianá 15.

1. Dio in Traiano. *Tráianowe nieszczyście. Muchy ná woysko. Szczeście złych, dobrych nie ma gorszye. Lucianus.*

TRáianus do Assyryey y Persyey z woyskiem sie puściwszy/ dáley zászedł niżli niegdy Wielki Alexánder: y Arábią wziął/ y Babilonią. Acz mu sie zás rychło wydárli Arábowie y Agárenowie/ y sam ledwie vszedł. gdy gromy y niepogody/ á zwłaszczá muchy ná woysko iego pádły y ono strapiły/ y sam záchorzawszy/ nic iuż potym wielkiego y znácznego nie czynił: y do Rzymu/ gdzie mu wielkie tryumphy gotowano/ nigdy sie nie wrocił. Byłá też to wielka pokusá ná Chrześciány/ gdy ten Cesarz Tráianus ták krew wiernych rozlewáiac/ tákim sie szczesciem y powodzeniem stawił/ y bogi swoie/ ktorym ono szczescie Pogánie przyczytáli/ wynosił. Ale z drugiey strony Chrześciánie spiewáiac y poszczac (mowi Critius v Luciána onego naśmiewce Chrześciáńskiego) prorokowáli/ iż sie ono szczeście odmienić y porażká ná woysko Rzymskie przyść miálá. Co sie ták ystáło. Bo iáko sie rzekło: Woyská Rzymskie/ iáko Dion nápisał/ gromy gdy do bitwy szli/ rozpraszáły/ y robáctwo á muchy dziwnie im sie przykrzyły y dobytki watliły/ y niepogody ie trapiły/ y ono sie wszytko woysko ztámtad nie wrociło/ y sam Tráianus ná tey wypráwie został/ y w kilá lat vmárł.

Rok Páński 115. Ewáristá 4. Tráianá 16.

ROk znáczny nieszcześciem páństwá Rzymskiego / gdy narody dálekie / ktore byli Cesárze Rzymscy opánowáli / od ich pánowánia odpadáły.

Rok Páński 116. Ewáristá 5. Tráianá 17.

W Cyrenie Zydowie wodzá máiąc Jedrzeiá / z mocy sie Rzymskiey wybili / y wiele Rzymian y Grekow pozábijáli / z tákim iádem iż y mieso ich iedli / y trzewámi sie ich opásowáli / y sámi sie im miedzy sobą zabijąc kazáli / y wiele okrucieństwá nád nimi czynili / y po dwákroć sto tysiecy y wiecey ludzi zábili. Toż vczynili w Cyprze / wodzá máiąc Artemioná / po dwákroć sto tysiecy y 40. tysiecy ludzi pomordowáli. 1. *Zydowie w Cyrenie woynępodnieśli.* Euseb: in Chron. Dio in Traiano.

Rok Páński 117. Ewáristá 6. Tráianá 18.

TRáianus / Quietá Hetmáná ná nie postawszy / po wszytkich stronách Zydy wybił. A práwo ná nie vstáwiono / áby żaden w Cyprze nie vsiadł: á ktoryby tám przyszedł / ábo y z potopu wypłynął / áby był zgubion. O tym wybiciu Zydow pisze Eusebius / iáko w Egyptcie y w Alexándriey / y w Cyrenie pomordowáni są / y od Quietá / y Lupusá / y Turboná wygubieni byli. *Poraśká Zydow.* Hist: lib: 4. cap: 2.

Rok P. 118. Ewár: 7. Tráianá 19.

WRociwszy sie Tráianus do Antyochiey / Chrześciány mordował. Pisze Nicephorus / iż tám pieć pánieniek Chrześciánek ná proch spaliwszy / popioł ich w miedziáne kádzi / ktore do łáźniey drogo od niego zbudowáney vlano / zmiesząc roskazał. kto sie w onych kádziách mył / káżdemu sie głowá záwrociłá / iż vpáść musiał. Co gdy Tráianowi powiedziano / inne vlać kazał / á z onych pierwszych / pieć obrázow pánieńskich miedziánych tákich / iákie one spalone pánny były / w teyże łáźni postáwił. To Nicephorus. 1. *Spalenie piąci pánienek.* Nice: lib: 3. cap: 23.

Tegoż roku / ktory był ostátni przed śmiercią iego / Tráianus prześládowánie Chrześciáńskie zniosł dekretem swoim / dáiąc im wielki pokoy. A to z tey przyczyny / iż Tiberianus stárostá w Pálestinie nápisał do niego: iż dáley Chrześcian ktorzy sie sámi do śmierci kwápili / zábijáć niechciał. Czym ták sie wzruszył / iż roskazał wszytkim stárostom y vrzędnikom / áby Chrześcian nie mordowáli. Nierychło sie obaczył / pan w rzeczy madry v Pogáństwá / y dobry. 2. *Tráianus przestał zábijáć Chrześcian.* Suidas in verbo Traiano.

O tym czásie Pápiás Biskup Jeropolitáński / błąd on záczął / słow ś. Janá w Obiáwieniu nie dobrze zrozumiawszy: iákoby wierni / po zmartwychwstániu tu ná ziemi tysiąc lat w roskoszy żyć mieli. Ten Pápiás iż był wielkiey powagi y świątobliwośći v wszytkich / bo skoro po Apostołách żył / ácz sam Apostołá żadne° nie widział / pociągnął w ten błąd zá sobą Jreneuszá y Justiná meczenniká. Acz to ná on czás nie było heretyctwem / poki tego Apolinaris heretyk nie bronił / á Dámásus go Papież w tym nie potępił. Co sie potym nierychło działo. 3. *Tysiąc lat roskoszy na ziemi źle zrozumiał Pápias.* Euseb: lib: 3. ca: 30. & 33.

Rok Páński 119. Ewáristá 8. Tráianá 20.

CEsarz Tráianus vmárł / wracáiąc sie do Rzymu / w Cyliciey w mieście Sálinuncie / ktore potym zwano Traianopolis. krolował lat 19. miesiecy 6. żył lat 61. ábo iáko drudzy piszą 64. popioł iego ciáłá do Rzymu przeniesiono / y ná onym słupie / o 1. *Tráianá śmierć.* Dio in Traiano.

ktorym ſię wyżßcy powiedźiáło / ktory ná wyſokość miał ſtop ſto czterdźieśći / z obrázem iego położono / y miedzy bogi policzono go. Gdy Rzymiánie pánom ſwym Ceſárzom pochlebowáli / ták wołáć kazano: Szczęśliwßy niżli Auguſt / lepßy niżli Tráianus. Wźiął był zá ſyná / wnęká ſwego z śioſtry / Hádriána / ktory po nim ná páńſtwo wſtąpił.

2. *Bayká o Tráianie z piekła wyzwolonym.*

Co pißą o oney wdowie / ktora ſpráwiedliwośći od Tráianá / gdy ná woynę wśiádał prośiłá / iákoby iey y ſyná włáſnego zoſtáwić miał: Co ś. Grzegorz vważáiąc / cnoćie ſię Pogáńſkiey dźiwował / y prośił P. Bogá áby go z piekłá wyſwobodźił / y to v P. Bogá vprośić miał. Tá powieść bayká ieſt / żadnego podobieńſtwá do prawdy nie ma. Bo y ſyná nie miał ten Tráianus / y z piekłá tákich / modlitwá świętych nie wybáwia. O czym ſię ßerzey mowi przy tym ś. Grzegorzu.

Rok P. 120. Ewáriſt: 9. Hádriána 1.

1. *Hádrian Ceſarz taki.* Dio in Hadria.

Hádrian prześladuie Chrześćiány.

GDy Hádrianus ná páńſtwo náſtąpił / ſtárał ſię pilnie o dobre poſpolite / y o dobre o ſobie v Senatorow Rzymſkich rozumienie. á żeby ſię iego ſrogośći nie báli / przyśiągł im / iż żadnego Senatorá bez ich rády károć nie miał. y miáſtu wielką ſummę pieniędzy dochodow y poborow odpuśćił. A iż chćiał we wßyſtkim Tráianá náſládowáć: w tym mu ſię naprzod vprzedźić nie dał / áby o cześć ſwoich bogow y wiáry oycowſkiey zátrzymánie czynić nie miał; y dla teo ná Chrześćiány wielką ſwoię ſrogość pokazał. Aczkolwiek żadnego ſwego wyroku ná nie nie wydał: ále ſtáremi práwy Rzymſkiemi y przykłádem Tráianá / ktorego wßyſcy mieli zá ſpráwiedliwego / do báłwochwálſtwá y odrzekánia ſię Chryſtuſá / wierne wielkiemi mękámi przyćiſkał.

2. *Euſtáchius ábo Plácidus hetman męczennik.*

Beda y Ado in Martyrol. 20. Septemb.

W ten czás Euſtáchius on drugi Job / przedtym zwány Plácidus / wielki y ßczęśliwy Hetman / y zá Tráianá bárzo ſławny / z żoną y z dźiećmi / gdy CHRISTVSA odſtąpić niechćiał / do miedźiánego rozgorzáłego wołu wrzucony / mężnie ten żywot z ſwemi ſkończył. O ktorych ieſt w żywoćie świętych hiſtoria / y one Grecki y Láćinſki kośćioł 20. dniá Wrześniá coroczną pámiątkę świećí. Dionyſius Areopágitá Páryſki Biſkup z Eleuteriußem y Ruſtikiem zá Hádriána vmęczony ieſt z towárzyßmi ſwemi. Piſmá ktore zoſtáwił / pewnie iego ſą / iáko ſię tám wywodźi.

3. *Báſilides y Sáturninus heretycy.* Euſeb: lib: 4. ca: 21. Iren: lib: 1. cap: 23. Tert: de præſcript.

Tego wieku zá Hádriána / po zeßćiu z tego świátá wßyſtkich Apoſtołow CHRISTVSOWYCH / ßerzyć ſię poczęli oni brzydcy y plugáwi heretycy / pod imieniem Chrześćiáńſkim / vczniowie Menándrá / Báſilides y Sáturninus. Báſilides w Alexándriey / á Sáturninus w Antiochiey / ßkoły ſproſnych błędow ſwoich otworzył. A naſproſnieyßy Cárpocrás ſwoie tákże vcznie zbierał. Báſilides náuczał / iż ſię godźi w prześládowániu wiáry záprzeć. Anyoły iákieś nowe ſobie przypiſował. CHRISTVSA bluźnił / y iego z pánny národzenie / mękę y zmartwychwſtánie. Vżywał czárnokśięſtwá y wzywánia Dyabłow. przał zmartwychwſtánia ćiał. Tákież były plotki y ießcze głupße Sáturniná. Zwał Bogá Zydowſkiego iednego z Anyołow / ludzkie też ſtworzenie przyczytał Anyołom. Małżeńſtwo y rodzenie mienił być od ßátáná / y inne báśni podawał.

4. *Cárpocrás heretyk.* Clemens Strómatum lib: 3. Iren: lib: 1. cap: 14.

Gnoſticy ſproſni.

Tákże Cárpocrás tegoż wieku żyiący / dźiwnie ſproſne y plugáwe á niewſtydliwe náuki wnośił. Był z Alexándriey / y náuczał iż świát Anyołowie ſtworzyli / á iż Pan IESVS ſámego Joſephá ſynem był iáko inny człowiek. Przechodzenia duß ludzkich w ćiáłá rozmáite twierdźił. kto ſię pożądliwośći ſwoiey ſprzećiwił / zá grzech to mieć kazał: y wßelákich ſproſnośći dopuśćił. Ci wßyſcy iednym imieniem zwáć ſię chćieli / to ieſt Gnoſticy / pokrywáiąc nieczyſtośći ſwoie. O ktorych ácz z wielkim wſtydem nápiſał Epipháni-

us/ iż żony ſpolne máią/ iż nieſłycháne y v dźikich ludźi ſproſnośći czynią/ iż rodzeniem śię brzydzą: á ieſli śię dźiećię vrodźi/ ono w możdżerzu ſtłukſzy/ y przypráwiwſzy korzenim/ iedzą/ y obżeráiąc śię/ á wiele potraw choć drudzy vbodzy/ przynoſząc/ wſzytkę nieczyſtość ná ſwoich nocnych ſchadzkách wypełniáią. y inne ieſzcze ſproſnieyſze rzeczy y złośći ich wypiſuie. Od ſtárych Pogáńſkich Philoſophow wiele błędow nábráli y náuczáli/ ták iż Tertullian ſłuſznie Philoſophy zowie Pátryárchy heretykow.

Hæreſ: 26.

Pátryárchowie heretykow, Philoſophowie Pogáńſcy.

Tertul: aduerſus Hermogenem.

Tákimi ludźmi ſzátan chćiał obrzydźić wiárę CHRISTVSOWE Pogánom/ gdy śię nietylko Gnoſtikámi ále Chrześćiány zwáli. Bo śię Pogánie tego ná nie dowiedźiawſzy/ iáko piſze Cecilius v Minuciuſzá Fœlixá in Octauio, trzy rzeczy Chrześćiánom wſzyſtkim zádawáli: iż żadnego Bogá nie máią áni czczą: iż dźieći zábiiáią/ y mięſo ich ofiáruiąc iedzą y krew ich piią: iż ſpolne żony máią/ y po wieczerzy w nocy gáſząc świéce/ wſzeteczności wſzyſcy miedzy ſobą ſtrzą. Zá co śię Chrześćiánie prawdźiwi bárzo wſtydźili/ y ſpráwowáli śię y piſmem y ſámą rzeczą/ y doświadczeniem/ one Zydy y niecnoty ſproſne Gnoſtiki (bo wſzyſcy Miſtrzowie ich Zydowie byli) vkázuiąc/ ktorzy Chrześćiáńſkie imię fałſzywie ná śię kłádli. Piſał o tym y Tertullianus y Iuſtinus Philoſoph/ y Athenágorás drugi Philoſoph Chrześćiáńſki/ potwarzy te y fałſze ná ſługi Boże zrażáiąc. Ná mękách rozmáitych/ gdy o to pytano Chrześćian/ (ktore y źli ſłudzy od nich vćiekáiący/ á męki śię boiący/ odnośili) nigdy śię dowiedźieć nie mogli/ áni wymęczyć co tákiego: gdyż to ſzczera byłá potwarz. y był to cud wielki Boży/ iż tákiemi ſzkárádośćiámi/ wiárá święta pomázána y zelżona/ y vczonymi piſmy rozniesiona y potwarzona/ iednák śię wſzędźie rozkwitáłá y rozmnażáłá/ nie ludzką mądrośćią/ ále ſámą mocą Boſką.

Trzy grzechy ná Chrześćiány Pogánie kládli dla Gnoſtikow heretykow.

Potwarzy ná Chrześćiány.

Z Gnoſtikow poſzli y Adámitowie/ ktorych kośćioły zowie Epiphánius domámi nieczyſtemi/ o ktorych wſtyd mowić.

Adámitæ.

Rok Páński 121. Alexándrá 1. Hádrianá 2.

Ewáriſtus Papież w tymże tego Hádrianá prześládowániu vmęczony ieſt. śiedźiał lat 9. Mieśięcy 3. Ná iego mieyſce náſtąpił Alexánder Rzymiánin. Gdy Ceſarz Hádrian z Syriey do Rzymu śię puśćił/ Zydowie podnośić śię y wybiiáć z mocy Rzymſkiey poczęli. ácz tego roku pokaráni ſą/ ále potym do vpadku ſą wybići od Rzymian.

1.
Ewáriſtus Papież vmęczony.
Alexander náſtąpił.
Zydowie pobići.

Rok Páński 122. Alexándrá 2. Hádrianá 3.

Ceſarz Hádrian wſzytkie Páńſtwá Rzymſkie oſobą ſwoią obieżdżał/ Gállią/ Germánią/ Brytánnią: opátruiąc ich beſpieczeńſtwo y pożytki. Przeto mu ná myncách tákie pochlebne imię dawáli: Rozmnożyćielowi okrągu źiemie. Stároſty o krzywdy poddánych pilnie wytrząſał y ſrodze karał. ná ſądźie wielkie y vczone práwniki przy ſobie miał. Gdy był w Gállicy/ odnieśiono do niego Fauſtiná kápłaná y Iowitę Diácona Brixiey/ iż bogámi iego gárdzą. Ieſt nápiſány ich żywot y męczeńſtwo: tám ćię odſyłamy Czytelniku dobry.

Spartia: in Hadriano.

Fauſtinus y Iowitá męczennicy.
Rom: Martyr: 3. ſeptem.

Rok P. 123. Alexán: 3. Hádrianá 4.

Będąc w Británniey Ceſarz/ murem Rzymſkie Páńſtwo od ludźi nieunoſzonych oddźielił/ 80. tyśiecy krokow poſtáwionym. w Gálliey vſłyſzał Hádrian o niepokoiách Egyptſkich w Alexándriey/ dla vrodzenia ćielęćiá/ ktore zá bogá Egyptcyánie y ſámi

1.
Mur w Británniey.
Spartia: in Hadriano.

Apis ćiele Bog Egyptſki. Herod: in Thalia. *Cámbiſes Bogá Egyptu ranił.*

Rzymiánie mieli/ ktore zwáli Apis. To ćiele rzadko ſie rodziło z tákiemi znáki/ iáko ie Herodotus opiſuie. Ná wßyſtkim ćiele czarne/ á ná czele gránißtama białość/ ná zádzie obraz orłá/ á dwoie włosy ná ogonie.] To pißę ten Herodotus gdy o Cámbiſſu krolu powiáda: ktory/ gdy mu tego Apiſá w Egypćie vkazano/ mieczem go ćiął/ y śmiiac ſie rzekł do onych kápłanow: O złe głowy/ tácyli to bogowie ze krwie y ćiáłá/ ktorzy rány odnieść mogą. Godny Egyptowi Bog táki.] Mowią niektorzy/ iż Zydowie ná puſczy tákiego ſobie ćielcá zá Bogá vlali/ ná iákiego w Egypćie pátrzyli. Czynili w Egypćie/ iż ſie roku tego tákie ćiele/ y Bog ich/ vrodziło/ wielkie świetá y weſela/ y ſwárząc ſie/ gdźie/ y v kogo ono ćiele mießkáć miáło/ ſrogo ſie zábiiáli. Práwie ná czás/ gdy o iednego Bogá prawdziwego vznánie Ceſarz Chrześćiány zábiiał: Pogánie ſie ſámi o Bogá ſwego/ o ćielcá y beſtią zábiiáli/ á głupſtwá ſwego ſie nie wſtydzili.

2. *Wielkie prześládowanie. Chrześćiańſkie męſtwo.* Tert: ad Scapulam.

Antonius Arrius Stároſtá w Azyey/ ktory potym był Ceſárzem názwány Pius/ gdy w iednym mieśćie męczył Chrześćiány: wßyſcy obywátele ſkupiwßy ſie do ſtolice ſądowey iego/ wyználi ſie być Chrześćiány/ y gotowi dla CHRISTVSA wßyſcy śmierć podiąć. On ſie zádziwowawßy á kilká ich oſądziwßy/ záwołał: O nędznicy/ máćie gory zrzucáyćieß ſie/ máćie powrozy obießáyćieß ſie ſámi/ y ták im dał pokoy. Tákie prześládowánie/ ták okrutne ná kośćioł Boży było/ y táka ochotá do męczeńſtwá wiernych Bożych.

Rok Páński 124. Alexándrá 4. Hádrianá 5.

Euſeb: in Chron Spartia: in Adrian

HAdrianus Ceſarz Hißpánią obieżdża. Do Libiey/ ktorą byli Zydowie zwoiowáli/ ludźie ná oſádę poſyła.

Rok P. 125. Alexándrá 5. Hádrianá 6.

Spartia: in Adrian. Contra Celſum lib: 3.

HAdrianus z Hißpániey do Athen w Greciey przybywßy/ praw Atheńczykom z Dráconá y Soloná popráwował. A iednák/ mowi Origenes/ do tákiey doſkonáłośći práwá oni nie przyßli/ iáka byłá v Chrześćian/ gdy támże świeći Biſkupi z Philozophow/ Publius/ Quádratus/ y Ariſtides CHRISTVSOWICH y Apoſtolſkich praw y cnot Chrześćiáńſkich náuczáli. Wiele tám w Athenách od tegoż Hádrianá Chrześćiánie vćierpieli/ y Publius Biſkup ná męczeńſtwie vmárł.

Rok Páński 126. Alexándrá 6. Hádrianá 7.

HAdrianus Ceſarz záiáchał do Afryki/ pokoy y rząd náprawuiąc. Y piſáli go pochlebcy náprawcą Afryki. co tám od niego Kośćioł świety vćierpiał/ piſmá nie máß.

Rok P. 127. Alexándrá 7. Hádrianá 8.

Z Afryki Hádrianus do Rzymu ſie wroćił. A w tym co dáley tym ſie więtße okrućieńſtwo ná Chrześćiány rozgorywáło/ ták iż ná ſámo wołánie ludźi Pogáńſkich/ bez żadnego ſądu wierne zábiiano. Ná co ſie ieden Stároſtá Azyey Serenius Gránianus Pogánin wzdrygáiąc/ y oną ſie nieludzką ſrogośćią nád niewinnymi brzydząc: nápiſał do Hádrianá Ceſárzá/ iż dáley Chrześćian zábiiáć niechćiał. Co ſie niżey wſpomni/ iáki liſt Hádrian do Minuciuſá Fundaná naſtepniká iego/ nápiſał.

Rok Páński 128. Alexándrá 8. Hádrianá 9.

ROku Páńſkiego 128. gdy Hádrianus był w Athenách w Greciey/ Quádratus Biſkup Athen vczeń Apoſtolow/ o Chrześciány ſie záſtáwił mądrą y goracą namową y prośbą do Ceſárzá/ vkázuiac wielką ich krzywdę/ ktoremu y ná piſmie obronę one podał. w tey miánuie niektore od CHRISTVSA wſkrzeßone/ ktore on ſam widział/ bo długowieczni byli. 1. *Quádratus vczony obronił Chrześcian.* Euſeb: lib: 4. cap: 3. Hier: de ſcrip: Eccl.

Toż vczynił Ariſtides Philoſoph Chrześciánin/ mądrą do tegoż Ceſárzá obronę zá Chrześciány pißac. O Quádracie Hieronym ś. przydáie/ iż ſwoią dziwną mową zapálczywy ná Chrześciány vmyſł Hádrianá odmienił/ iż prześládowánia zániechał. Do czego miał też przyczynę/liſt ſtároſty Sereniußá Gránianá/iáko piße Euſebius/ człowieká wielce zacnego/ w ktorym do Ceſárzá piße: iż to ieſt nieſpráwiedliwość/ wołániu poſpolſtwá niewinną krew ludzką dla ſámego imieniá (Chrześciáńſkiego) dáwáć/ bez miánowánia iákiego grzechu y wyſtępku. Z tym wzrußony Hádrianus do Minuciuſá Fundaná Azyey ſtároſty nápiſał: áby Chrześcian nie potepiał/ ażby kto ná nie iákiego grzechu dowiodł/ á potwarce ich áby ſrogo karał. O czym y do innych ſtároſtw roſkazał/ iáko piße Melito Biſkup Sárdińſki w księgách do Aurelianá Ceſárzá. Jednák zá onymi liſty nie vſtáło prześládowánie. Bo Pogánie rozmáite potwarzy ná Chrześciány kłádac/złym y iádowitym ná nie ſedziom przyczynę dawáli/ ſadow nieſpráwiedliwych y ſkwápliwych. Acz we trzy látá potym prześládowánie vćichło/ iáko mowi Cáſsiodorus. 2. Euſeb: vt ſupra. *Hádrianus przeſtał męczyć Chrześciany.* In Chronico.

Rok Páński 129. Alexándrá 9. Hádrianá 10.

HAdrianus przeieżdżał Azyą/kośćioły ſobie zbudowáne iáko Bogowi poświecał/ á złe vrzędniki ſrogo y ná gárdle karał. 1.

Rok P. 130. Alexán: 10. Hádrianá 11.

ZRdy vporne y nieſpokoyne pogromił tego roku Ceſarz Hádrian/ y w Jeruzálem ludźie poczeli záś mießkáć. y názwał ie Hádrian Elia Cápitolina. Bo tám był poſtáwił kośćioł Jowißowi Cápitolinowi. o co ſie Zydowie gniewáiac woynę podnieśli. Acz Spártianus mowi/iż o to że im obrzezánia zákázowano. Lecz ſie im nie powiodłá oná woyná. Bo ták vćiśnieni byli/iż ſie kryć pod źiemię/iáko w Rzymie męczennicy/y tám ſobie mießkánia kopáć muśieli. Nie dawno w Rzymie tákie nowe iámy nálezione. gdźie ták wiele vlic ieſt y rynkow/ iż ſie ſłußnie podźiemne miáſto zwáć mogło. Potym trwáły z Zydy woyny máłe/ ktore z czáſem do wielkiey ſie ich zguby wyćiagnęły. 1. *Ieruzálem Hádrian napráwił y zwał ie Helia.* Dio in Hadria. *Woyná z Zydy.*

O tym czáśie obroćił ſie do CHRISTVSA zacny y wielki Philoſoph Juſtinus/ ktorego dźiwnie P. Bog do wiáry powołáć raczył/ iáko ſam o ſobie piße/ y w iego ſie żywoćie dołożyło. O ktorym też niżey wzmiánki będą. 2. 22. Aprilis.

Rok Páński 131. Alexándrá 11. Hádrianá 12.

HEro Biſkup Antyocheńſki męczeńſtwem o CHRISTVSA y trzodę ſwoie/ poległ 17. dniá Octobrá. Hádrianus z Syriey puśćił ſie do Arábiey/ á drugiego roku do Egyptu/ porządki poſpolite ſtánowiac. 1. Euſeb: in Chronic.

Rok Páński 132. Sixtá 1. Hádrianá 13.

1. Alexánder Papież / z Ewenciußem y Theodulem kápłanmi / ná męczeństwie vmorzony iest. Ießcze podobno on dekret Hádrianá do Rzymu był nie záßedł / ábo sámi Pogánie widząc ták wiele zacnych ludzi / ktore CHRISTVSOWI pozyskował / wytrwáć nie mogli / áby nań potwarzy v Sędźiego Aureliáná / nie popieráli.
5. Maij. Czytay o nim w Zywoćiech świetych.

2. *Swięcenie wody.* Zwyczay stáry poświecánia wody w kośćiele ten Alexánder pismem vmocnił / ktorey przećiw czárom y czártom vżywamy. Iáko o tym gdźie indźiey náuczáią. Przykłádow o świeconey wodźie / iáko P. Bog przez nie moc swoie y cudá pokázuie / iest bez liczby. Siedźiał ná tey stolicy lat 10. miesiecy 5. ná mieyscu iego wstąpił Sixtus Rzymiánin.

Sixtus Papież po Alexándrze.

3. *Antinous pácholę Hádrianowe.* Dio & Spartianus in Hadrian. Iustin: ad Antoninum. Hier: in Isa: cap: 2. Chrys: homil: 27. in 2. Cor. Euseb: lib: 4. cap: 10.

Hádrian Cesarz vtráćiwßy ná przewozie Nylu rzéki pácholę swoie bárzo piekne / długo iáko niewieśćiuch po nim płákał / y miedzy bogi poświećił go / y ołtarz mu y kośćioł zbudował y mieć go zá Bogá kazał: zwano go Antinous: o ktorym wiele iest básni v Pogáństwá. Z tákiego tego Cesárzá glupstwá y sprosney nieczystośći w ślepoćie Pogáńskiey / vmieli sie śmiáć Chrześćiánie. Bo y miásto iemu gwoli zbudował w Egyptćie / y Antinoum ie názwał. Iustinus y Ieronym ś. y Prudentius y Chrysostom / tym sie dźiwnie z pogáństwá vrągáią. Tego muśieli boiąc sie Cesárzá / zá Bogá mieć / o ktorym wiedźieli gdźie sie y iáko vrodźił / y iáko sprosnie żył.

Rok Páński 134.

1. Gdy mądrzy y wielcy Philosophowie Chrześćiánie Quadratus, Aristides, Hegesippus, kśięgi ná obronę wiáry CHRISTVSOWEY pisáli / y pismá rozsyłáli: obrał sie Pogánin ieden wymowny Celsus / ktory przećiw Chrześćiánom pisał. Iego potym pismo mądrze y potężnie Origenes potłumił.

Rok P. 135. Sixtá 4. Hádrianá 16.

1. *Woyná z Zydy w Pálestynie nieśczesliwa.* Dio in Hadria. Euseb: lib: 4. cap: 6.

Woyná z Zydy w Pálestynie ießcze trwálá / ná ktorey Zydowie mieli hetmáná swego Bárchochebę. Bo wzmocniwßy sie znowu wiele zamkow nábudowáli / y iuż Rufusowi stároście silni byli. Przetoż tego roku wypráwił ná nie Hádrian Sewerá z Británniey z nowym woyskiem zacnego wodzá. ktory niechcąc z nimi wálney bitwy zwodźić / pomáłu ie vtrapił y ták ie znißczył. piećdźieśiąt sámych zamkow obálił / wśi do 950. popalił / y sámych do 50. tyśiecy pobił / okrom tych ktorzy głodem y ogniem gineli. y ták sie oná woyná skończyłá / ácz nie bez vtráty niemáley woyská Rzymskiego.

Rok Páński 136. Sixtá 5. Hádrianá 17.

1. In Chronico.

Evsebius kłádźie tego roku vstáwę Papieską o Pośćie wielkim: ktory od Apostołow y podánia ich / á nie od Papieżow początek miał / iáko sie w liśćiech ś. Ignácyußá pokázuie ad Philippēses. Telesphorus Papież potym wznowił o nim roskazánie / iáko o Apostolskiey podáney náuce.

Rok Páński 137. Sixtá 6. Hádrianá 18.

1. *Ieruzálem zbudowáne y Helia názwáne, dla sámych Pogan.*

Gdy baczył Hádrian Cesarz iż źiemiá Zydowska / ktora iuż był zburzył / pusta byłá y ludźi nie miáłá: zbudował tám / gdźie stáre Ieruzálem było / miásto / ktore od imienia swego Helia názwał / bo imie miał Helius

Hádrianus.

Hádrianus. A náprowádźił tám Pogáństwá / á Zydom y pátrzyć z dáleká ná ono miásto y oyczyzne ich nie dopuśćił. A Chrześćiánom chcac ony święte mieyscá obrzydźić ná gorze Cálwáriyskiey ná ktorey zbáwienie nászé spráwione iest / słup Wenery y Jowiszá / y w Bethleem gdźie sie národźił Bog nász / słup Adonidá sprośnego tákże postáwić kazał. ktore szpetne znáki áż do Constántyná wielkiego tám trwáły / iáko drudzy piszą / przez lat 150. Ná bránie też onego miástá Heliey z mármoru wieprzá ábo świnie wyryć y tám postáwić roskazał. Ná wielka Zydom zelżywość / ktorzy sie bárzo tą bestyą brzydzą. Ták ie P. Bog do końcá karał / y źiemie im one odiał.

Cálwáriyska gorá obrzydzona y Bethleem. Euseb: vt supra. Hier: epist: 13. Paulinus epist: 11.

Akwilá z Pontu / z Pogáníná Chrześćiáninem zostawszy / gdy dla Astrologiey y gwiázdárskiey práktyki z kośćiołá wyrzucony był / Zydem został / y Pismo ś. ábo Biblią z iezyká Zydowskiego przełożył / ále fałszywie y przećiwnie onym 70. Jeronym ś. zowie go heretykiem Zydowskim.

2. Epiph: li: de pond. In Zach: ca: 3. & 4.

Rok Páński 138. Sixtá 7. Hádriáná 19.

HAdrianus do Rzymu przyiáchawszy wiele Chrześćian pogubił / miedzy nimi Getulusá z żoną iego Symphorozą / y śiedmią iey synow / ktorzy byli z Tyburu. gdźie Hádrian kosztowny ná roskoszy pálac sobie zbudował. Stráćiły y Cereálisá stárostę / ktorego był Sixtus Papá w pieczárách ochrzćił. y innych wiele. Skoro mieszkáć pocżał w onym pálacu / ták w niemoc wpadł on Tyran / z ktorey iuż nie wstał. Wźiął iuż był zá syná Arriuszá Antoniná / ktorego potym Piusem zwano.

1. *Getulius męczennik.* Spartia: in Hadria.

Rok Páński 139. Sixtá 8. Hádriáná 20.

HAdrianus chorzeiac bárzo / gdy mu lekárstwá y czáry nie pomagáły / sam sie zábić chćiał: by mu był tego nie bronił Antoninus / ktorego zá syná wźiął / ktory sie pilnie o iego zdrowie stárał / áby sie co nadłużey / choć po nim wstąpić miał ná páństwo / przewlokło. y dla tego Piusem go / to iest / dobrym ku oycu synem / názwano. Często prośił o truciznę / ábo o noż / ktorymby sie zábił ten Cesarz / ále mu nikt podáć nie śmiał. Pogánie one iego ćiężkość przyczytáli pomśćie bogow / iż był nie dawno dobrego człowieká Serwianá zábił. Ale o Chrześćiáńską krew karał go P. Bog.

1. *Hádrianus zábić sie chćiał w chorobie.* Dio in Hadrian. Antoninus Pius.

Rok P. 140. Sixtá 9. Antoniná 1.

HAdrianus Cesarz vmárł máiac lat 62. Miesiecy 5. Bo gdy nie mogł sie zábić / z porády lekárzow ieść y pić nic niechćiał / y ták niezbożnik dokończył. Pisze Spártianus / iż vmieráiac mowił: Duszyczko miła / gośćiu y towárzyszko tego ćiáłá / gdźie ty teraz poydźiesz? zbládła / y nága / y źimna / iużći nieiáko pierwey śmiechy vstáną. y to mowił: Wielka liczbá lekárzow zábiłá krolá. Senat Rzymski potępić chćiał wszystki spráwy iego: ále ich vprośił Antoninus áby zániecháli. á sam mu kośćioł y grob wielki zbudował / ktory zwano moles Hadriani, miedzy bogi go postáwił / y kápłany fundował. Był człowiek / iáko mowi Tertullian / dworny wszystkich náuk bádácz. Astrologią dobrze vmiał / y czárnoksieństwo. á ná medyki gániac ie, księgi pisał. Vrzędy pospolite y żołnierskie rządy ták madrze postánowił / iż trwáły áż do Theodozyuszá.

1. Dio vt supra in Hadrian. 2. *Słowá Hádriáná przy śmierći.* *Hádrian miedzy Bogi.* In Apol: cap: 5. *Vrzędy żołnierskie.* Aurel: Victor.

Tego wieku żył on Justinus Philosoph Chrześćiáński / y Jreneus / y Tertullianus. Ci w pisániu swoim świádczą / iáko sie iuż w ten czás wiárá Chrystusowá po wszem świećie dáley dálеko niżli páństwo y moc Rzymska rozszerzyłá.

3. *Iustinus, Irenæus, Tertullianus tego wieku żyli.*

Rok Pán-

Rok Páński 142. Teleſphorá 1. Antoniná 3.

1. *Sixtus meczennik, Teleſphorus náſtapil.* 2. Martyr: Rom.

ANtoninus áczkolwiek żadnego dekretu przećiw Chrześćiánom nie vczynił: iednák ie ſtárym práwem Rzymſkim dla potwarzy rozmáitych á zazdrośći Pogáńſkiey / wſzędźie zábijano. Tego roku Sixtus Papież vmęczony ieſt. Siedźiał lat 10. bez mieśiacá.

Ten Sixtus piſał dwá liſty: w iednym piſze ſie Vniuerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus, to ieſt powſzechny Biſkup Apoſtolſkie° kośćiołá. Naczynia świętego dotykáć ſie świeckim zákazał. Przy Mſzey ono pienie Troyświęte wznowił: Formaty ábo liſty Biſkupom y inym / ktoremi ſie iedność y złączenie z kośćiołem Kátholickim znáczyło / mieć roſkazał. Te formaty potym ná Concilium Niceńſkim vtwierdzono. ktore ſie rozmáićie názywáły / Communicatoriæ, Pacificæ, Commendatoriæ, Dimiſſoriæ, Encicliçæ, Catholicæ, Decretales, Breues, Clericæ, &c. Po Sixtuśie náſtąpił Teleſphorus Greczyn z Anáchoretow ábo puſtelnikow.

Rok P. 143. Teleſ: 2. Anton: Piuſá 4.

1. *Sybil ksiąg czytáć zakazał Ceſarz.* Iuſtin: in Apolog: ad Anton. De natura dearum.

ANtoninus Ceſarz widząc wielkie rozmnożenie Chrześćian / czego ſam pierwey nie rádźił / czynić niechcąc / áby niewinne zábiiano / á wyroki ná nie dawano: iednák chcąc przeſzkodę dáć wierze ś. zákazał áby nikt pod gárdłem kśiąg y wierſzow Sybil / y Hidáſpá nie czytał. w ktorych bárzo ſie pohánbiáli Pogánie z ſwemi bogámi; á iáśnie w nich o Bogu iednym / y náſtąpieniu Chrześćiáńſtwá / świádectwá y proroctwá były. Ciceroná tákże Chrześćiánie Pogánom vkázowáli / ktory ſie z bogow ſwoich śmieie. Lecz Pogáńſtwo ślepe one tylo potwarzy ktore z Gnoſtykow / iáko ſie rzekło / poſzły / niewinnym zádawáli / y o to ie zábijáli. O co ſie vſkarża támże Iuſtinus / do tego Ceſárzá piſząc.

Rok Páński 145. Teleſphorá 4. Antoniná 6.

1. *Válentinus heretyk.* Tert: cont: Valent. Iren: lib: 1. cap: 1. *Chriſtus niewźiął ćiáła z niebá.*

Ołtarze nie zápuſczone w Rzymſkim kośćiele.

NAſtał heretyk Válentinus z Egyptu Platonicki Philozoph: iż do Biſkupſtwá przyść nie mogł / do wielkich plotek y błędow ſie vdał. Náuczał iż ieſt bogow 30. y tyleż żon ich. y w báśniách Owidiuſzá / mowi Tertullian / przechodźił. Mienił iż ſie P. CHRISTVS nie národźił z Dźiewice / ále z niebá ćiáło wźiąwſzy / przez nie iáko przez rynnę przeſzedł. Vczniowie iego tákże ſie Gnoſtikámi zwáli / pełni łotroſtwá y ćieleſney wſzetecznośći. Milczenie chowáli y wſzędźie ſie z ſwoim nabożeńſtwem kryli / y ołtarze ſwoie zaſłonámi zápuſzczáli / dla ſproſnośći ſwoich. y z tąd Rzymſki kośćioł ołtarzow ſwoich zákrywáć y zápuſzczáć niechćiał / áby ſie od ich náśládowánia y w tym oddalał. Mieſzkał Válentinus w Rzymie / y tám ludźie zwodźił.

Rok P. 146. Teleſ: 5. Anton: 7.

1. *Márcion heretyk.* Hæreſ: 42.

Małżeńſtwo potępiał Márcion. Tert: de præſcript.

TEgoż wieku náſtał drugi bárzo ſzkodliwy heretyk Márcion z Pontu: ktory / mowi Epiphánius / máiąc oycá Biſkupá y w czyſtośći mieſzkáiąc / iedne pánnę zwiodł y z nią vpadł. O co gdy był od oycá wyklęty: roſpáczywſzy / iął ſie zá náukę potępionego Cerdoná. y chćiał vtwierdzáć náukę o dwu bogách / o złym y o dobrym: á iż zły Bog zakon ſtáry dał / á dobry / nowy zakon poſtáwił. Małżeńſtwo potępiał y zbáwienia małżonkom nie obiecował / á pánieńſką czyſtość chwalił / y ćiáło od złe° Bogá ſtworzone być twierdźił. y inych wiele błę-

bow ple-

dow pleśniwych wymyślał / z tákim powodzeniem / iż śie vczniowie iego nie tylo w Rzymie y we Włoszech / ále w Egyptćie / Pálestynie / Arábiey / w Syriey / w Cyprze / w Tebáidźie / w Persyey rozmnożyli / mowi Epiphánius. *Vt supra.* Długo trwáło to kácerstwo / nie iáko inne ktore rychło vpadáły / y wiele dusz záráżáło. Miał też ná ś niewiástę Márcion / ktora chytro y gládko / zwłaszczá zacne białegłowy / zwodźiłá.

Mowi Jeronym ś. nie było / práwi / herezyey / ktoraby z niewiásty pomocy nie miáłá. Symon Magus miał Helenę / Nicolaus zá sobą niewiásty prowádźił / Márcion niewiástę do Rzymu przesłał / ktora mu drogę gotowáłá. Apelles miał Philumelę / Montanus Priskę y Máximillę bogáte białegłowy / y przez nie błędy swe szerzył. Arrius pierwey śiostrę Cesárską zwiodł. To Jeronym ś. A nászych czásow iáka pomoc máią kácerstwá z Angielskiey okrutnice / názbyt doznawamy.

2. *Niewiásty do heresiy pomocne.* Aduersus Pelagium.

Tego czásu bárźiey był kośćioł strapiony kácerstwy / á niżli męczeństwy. Jednák stał mocno. Kátholicy tym śię imieniem Kátholickim szczycząc / Rzymskim śię kośćiołem wspieráli / iáko Ireneus mowi. Mieli Pogánie wielką od wiáry CHRISTVSOWEY odrázę / zwłaszczá o łotrostwách onych heretykow Gnostikow wiedząc / ktore śię wszytkim Chrześćiánom przypisowáły. Ztąd on Celsus ná Chrześćiány woła / złośći y sprosnośći Gnostikow onych ná nie kłádąc. Lecz y z tych kácerstw kośćioł Boży nieiáki brał pożytek / iáko mowi ś. Augustin / y przed nim Origenes y Láktáncius / iż śię imi wiárá ś. wypolerowáłá / y Kátholicy mocnieyszy zostawáli.

3. *Kośćioł ś. strapiony heretykami.* Lib: 3. cap: 3. *Zelżywość kośćioła ś. od heretykow.* Serm: 98. de tempore. Orig: cont: Celsum lib: 3. Lactan: lib: 4. cap: vltimo.

Rok P. 150. Teles: 9. Anton: 11.

Roku tego Justinus Philosoph zacny w náuce y wymowie / nápisał obronę zá Chrześćiány / y podał pismo ono Cesárzowi Antoninowi y Senatowi Rzymskiemu. w ktorym bárzo wolnym y bespiecznym iezykiem żáluie śię ná nie o nieznośne krzywdy Chrześćiáńskie / iż ludźie niewinne y cnot wszytkich pełne / o to sámo iż są Chrześćiánie / bez żadnego grzechu y przewinienia ich zábijáią / y rozmáitemi á wymyślnymi mękámi gubią. Potwarzy ktore ná nie nieprzyiaćiele kłádli / prawdą iásną zbiia / iż bez Bogá nie są / ále iednemu prawdźiwemu Bogu służą: iż nic ná świećie nie miłuią / áni żadne° krolestwá swego ná źiemi nie czekáią / iedno niebieskiego po śmierći / dla ktorego ták ochotnie ná śmierć idą. Coby być nie mogło / gdyby śię w czym ná tym żywoćie świátá tego kocháli. Okázuie też prawdę náuki Chrześćiáńskiey wielkimi y pewnemi wywody y z strony krzyżá y męki zbáwićielá świátá. Wychwala przystoyne obyczáie vczniow tey prawdy / iáko żyćie ich spráwiedliwe iest / y bez przygány / iáka czystość / ćierpliwość y posłuszeństwo / y przestrzegánie pokoiu / y miłość ku nieprzyiaćiołom w Chrześćiániech / y wszelka kárność kwitnie.

1. *Iustinus obrońca wiáry pisániem.* *Cnoty Chrześćiáńskie.*

A o táiemnicách nászych przenaświetszych Sákrámentow / zwłaszczá o Chrzćie y Eucháristiey / spráwuie śię: ácz nierad pereł onych przed wieprze kłádźie / ktorych śię niewiernym obiáwiáć stárszy nászy strzegli. Jednák musiał to vczynić / dla onych potwarzy / ktoremi szkárádźili Chrześćiány / iákoby ná swoich ofiárách dźiećiątko zábiiáli / y ćiáło iego iedli / y nocne niepoczćiwe / zgáśiwszy świece / schadzki mieli. Te potwarzy vrosły były z onych bezbożnych Gnostikow / iáko śię wyższey rzekło. Abo y z tego / z strony zábijánia dźiećiątká / iż Chrześćiánie mocno záwżdy wyznawáli / że ná Mszey ś. y nabożeństwie swoim / ofiáruią práwe ćiáło y krew Páná nászego / y onego ćiáłá pożywáią y piią krew iego. Co śię bez nowey śmierći niewiadomie dźieie. A tu iest wielkie świádectwo przećiw dźiśieyszym Sákrámen-

2. *Potwarzy o zábijánie y iedzenia dźiećiątka.* *Ciáłá Christusowego pożywaią Chrześćiánie.*

tarzom y Kálwiniſtom/ ktorzy prawdziwemu y rzeczywiſtemu ciáłu Páńſkiemu w Sákrámencie vwłoczą. Gdyż to ná on czás y Pogánie wiedzieli / iż Chrześciánie ciáłá y krwie ludzkiey pożywáli. ácz niewiedzieli / iż to ciáło ieſt Bogá práwego: y bez krwie rozlania y ßkody dáie ſie wiernym niewidomie pod oſobámi chlebá y winá. iáko ten ś. meczennik Juſtinus/ w tey obronie ſwey wywodzi.

3. W ktorey ieſt ſie czemu podziwić/ iáko wielkim á nieuſtráßonym ſercem y duchem meczeńſtwá prágnacym/ ná tego Ceſárzá y Páná świátá wßytkiego woła. Miedzy innymi ſłowy ták mu mowi: [Boicie ſie áby wßyſcy ludzie dobrymi y ſpráwiedliwymi nie byli/ á wybyście nie mieli kogo kárác. kátowſkie to á nie dobrych pánow dzieło. Jeſli v was wiecey waży zwyczay/ á niżli prawdá: czyńcie co możecie. Bo przełożeni gdy ſwoie mniemánie nád prawde przekłádáia / tácy ſa iáko ná pußczy rozboynicy. Lecz o was ktorzy zá philozophia y pobożnościa iść chcecie / tego nie rozumiecia. Jeſli to co przekłádam/ mniemacie iż ſie zgadza z rozumem y prawda: poważaycie to. á ieſli to zá básni macie/ pogárdzaycie iáko ßaleńſtwem/ á ná głowy náße / ktorzy ſie nic złego nie dopußczamy / iáko przeciw nieprzyiacielom / wyroki czyńcie. Jednák to wam opowiádamy / iż przyßłego ſadu Bożego nie vydziecie / ieſli w tey złości trwác bedziecie. My wołác bedziem: Dziey ſie to co ſie Bogu vpodobáło/ y iemu ieſt miło.]

Smiáłe ſłowá ś. Iuſtiná ná Ceſárzá.

Rozboynicy źli krolowie.

4. To pißac/ położył ná końcu wyrok przodká ábo oycá iego/ ktory go zá ſyná wział/ Hádriana Ceſárzá/ zá Chrześciány do Minucyußá Fundaná/ ktorym zákazał potwárzác Chrześciány/ á dla sámego tego imieniá/ bez dowodu iákiey złości/ onych nie potepiác.

5. Co Juſtinus tym piſániem y mowa ſwoia ſpráwił/ nic ták iáſno ſie pokázác nie może. Bo áż po trzech lećiech potym ten Antoninus/ wyrok ſwoy dał zá Chrześciány/ áby ich zániechano/ á o wiáre w CHRISTVSA nie zábiiano/ iáko ſie niżey przypomni. Zábiiano ich tym czáſem bárzo wiele/ iáko tenże Juſtinus ná innym mieyſcu piße / iż bez liczby y po wßytkim świecie mordy niewinnych ſług Bożych były: á im ich wiecey gubiono/ tym ſie ich/ powiáda / wiecey rozmnażáło / iáko gdy winne rożczki vcináia / á ná inne mieyſcá do wzroſtu rozſadzáia. Gdyż lud ſwoy P. Bog y zbáwiciel náß iáko winnice y iey rożczki wßczepił.

Dialog: cum Triphone.

Rok P. 154. Higiná 1. Anton: 15.

1. Teleſphorus Papież vmeczony dla CHRISTVSA. Siedział ná ſtolicy Apoſtolſkiey lat 11. miesiecy 9. Piße Euſebius o nim/ iż poſt siedm niedziel przed Wielkanoca vſtáwił. Nie iżby poczatkiem iego vſtáwá tego poſtu byłá: bo od Apoſtołow idzie: ále iż go on piſmem y ſwoim roſkazániem wznowił. We Mßy roſkazał áby pienie Anyelſkie mowiono: Chwałá ná wyſokości Bogu. Poświecił 13. Biſkupow / ktorzy ſie do rozmáitych kroleſtw poſyłáli. Bo nietylo o miáſto Rzymſkie/ ále y o wßytek świát Biſkupi Rzymſcy ſtáránie mieli. Ná mieyſce iego náſtapił Jginus Greczyn z Philozophow Atheńczyk.

Iren: lib: 3. cap: 3. In Chronico.

Teleſphorus Papież vmeczony. Náſtapił Iginus.

2. Wiele w tym czáſie Biſkupow y káplanow / y innych Chrześcian pomordowano. W Rzymie Biſkup Alexánder niewiedza ktorego miáſtá: w Spolecie Poncianus/ zábići/ y innych ná wſchod ſłońcá bárzo wiele/ o ktorych po wietßey cześci wiádomości nie mamy / iáka ich liczbá byłá.

Meczennicy. Martyrol.

3. Tey krwie P. Bog ſie mßczac/ Rzymſkie páńſtwo ſrodze kárác tego roku poczał / głodem y trzesienim ziemie / ktorym wiele miaſt obálone ſa / y ogień w Rzymie 340. inſuł ábo domow popalił / y Tyber wylewániem ſwoim wiele

Głod y ziemie trzesienie. Iulius Capitolinus in Antonino

im wiele ſzkody poczynił. Czym ſię Antoninus Ceſarz przeſtráſzony vpámiętał/ y tego roku dał o Chrześciány wyrok / w ktorym ſą one słowá / vważenia godne: Bárzo ſię przykrzyćie / práwi / piſząc do ſwoich poddánych Pogáńſkich/ tym ludźiom/ to ieſt/ Chrześciánom / mowiąc ná nie iż o bogi nie dbáią: ále tym ich wiárę ktorą máią potwierdzaćie. Bo gdy ie obwiniaćie/ oni rádźi o Bogá ſwego vmieráią / y więcey tym wygrawáią / niźli gdyby czynili co wy każećie. O trzęśieniu źiemie / ktore było ábo ieſt / nie prozno was vpomnię: iż gdy to ieſt/ wy ſię boićie y przygody wáſze ná nie ſkłádaćie: á oni gdy ſię co tákiego dźieie / mocniey Bogu ſwemu vfáią. Wy Bogá w tych przypadkách zápominaćie / y służby mu ktora iemu ſámemu przyſtoi nie oddáiećie: á te/ ktorzy mu ią oddáią y Bogá czczą zábiiaćie. O te wſzytkie vkrzywdzone wiele ſtároſt náſzych y do ś. oycá náſzego liſty piſáli. Ná ktore on odpiſał / ábyśćie im trudnośći nie zádawáli / chybáby co przećiw páńſtwu Rzymſkiemu czynić chćieli. y do mnie w ich ſpráwie wiele ich piſáło/ ktorym wedle zdánia y woley oycá mego tákam też odpowiedź dał. A ták ktoby Chrześćiániná o to iż Chrześćiáninem ieſt / chćiał gábáć ábo potwarzáć/ on ná ktorego żáluią/ choćby Chrześćiáninem był/ niech wolen zoſtáie/ á ten co go obwinił/ niech gárdłem karány będźie.] Ten dekret Iuſtinus w kśięgi ſwoie włożył / w ktorym ieſt wielkie świádectwo od tákiego pogáńſkiego y niewiernego pána/ o niewinnośći świętych Bożych / y o mocy Bożey w nich/ ktora świát y wſzytkie poſtráchy y męki iego zwyćiężáli.

Ceſarz Antoninus przeſtał zabijać Chrześćian.

Chrześćian wychwalenie.

Dekret zá Chrześćiany. Iuſtin: in Apolog: ad Anton.

Ztąd ſię też pokázuie/ iż Pogánie / co iedno ná ſię przygod poſpolitych miewáli/ Chrześciány w nich potwarzáli / y dla tego zábijáli ie mowiąc: iż dla wáſzego odſtępſtwá/ y wzgárdy ku bogom / to nas potyka. Iáko o tym dáie znáć Tertullianus. Z czego ſię domyślić łácno/ iákim iádem y potwarzą / niewinni Chrześćiánie / vćiśnieni od pogáńſtwá zoſtawáli. Máiąc troche pokoiu kośćioł Boży/ od heretykow zás niemáło niepokoiu zážył. 4.

Przygody złe ſwoie Poganie ná Chrześćiány kłádli. Euſeb: lib: 4. cap: 12. Tert: in Apolog: cap: 40.

Rok P. 155. Higiná 2. Antoniná 16.

Valentinus y Cerdon przyſzli do Rzymu/ y tám Chrześćiány Kátholiki ácz kryiomie/ ná ſtolicę ſię Apoſtolſką oglądáiąc/ pſowáli. Válentinus długo w Rzymie / iáko piſze Ireneus z Egyptu przyſzedſzy/ przemieſzkał / ále z łáſki Bożey ſzkody onemu kośćiołowi nie vczynił. A Cerdon kilákroć błędy ſwoie támże odwoływał/ y ſpowiedź iáwnie w kośćiele czynił/ y zás od wiáry ś. odpadał / y troche do śiebie ludźi / iáko plew lekkich/ iáko y ſam był/ przygárnął. 1.

Niepokoy od heretykow. Iren: lib: 3. cap: 4. Euſeb: lib: 4. cap: 10.

Rok Páński 158. Piuſá 1. Antoniná 19.

Higinius tákże/ iáko inni przodkowie iego/ ná męczeńſtwie dokonał. Sieḋźiał lat 4. Náſtał po nim Pius z Aquileiey Włoch. 1.

Higinius Papież vmęczony. Náſtąpił Pius.

Rok Páński 159. Piuſá 2. Antoniná 20.

Pius wyrokiem ſwoim poſtánowił / áby Wielkanoc nie z Zydy 14. dniá mieśiącá/ ále w Niedźielę po tym dniu idącą/ wierni święćili. Co ieſzcze od Apoſtołow poſzło / iáko piſze Ignácius. Było wiele wſchodnych kośćiołow/ ktore z Zydámi święćiły ten dźień/ ſzczycąc ſię niepewnym podániem ś. Iáná. Czego potym odſtąpić muśieli. 1.

Dźień Wielkiey nocy. Euſeb: in Chron. Ign: Epiſt: 8.

Brát tego Piuſá Hermes niiáki piſał kśięgi/ w ktorych powiáda/ iż do niego w poſtáwie páſterſkiey przyſzedł Anyoł/ y roſkazał/ áby w Niedźielę Wielkanoc świecono. Te kśięgi iego zwano Paſtor, ktore Grekowie wielce 2.

Hermes ma obiáwienie o Wielkiey nocy. Paſtor *kśięgi.*

ſobie

sobie ważyli/ále Láciński kościoł nie miał ich zá tákie z ktorychby sie wiárá ś. wspieráć miáłá/iákie są owe Kánoniczne w Bibliey: iedno iż sie z pożytkiem w kościele czytáć mogły. Acz drudzy mniemáią/ iż inszy był Hermes stárszy/ ieszcze zá Clemensá/ktorego księgi Pastor názwáne/ wielom sie podobáły/ iáko nápisał Ireneus/ drugim też nie bárzo.

Athan: de incarnat: verbi. Orig: in epist: ad Rom: cap: 10. Iren: apud Euseb: lib: 3. cap: 3.

Rok Páński 161. Piusá 4. Antoniná Piusá 22.

1. *Cudzołostwo.* Aug: de adulter: coniug: lib: 2. ca: 8.

CEsarz Antoninus/iáko mowi ś. Augustyn/ dał vstáwę táką: áby o cudzołostwo żony táki mąż obwiniáć nie mogł/ ktory też sam zcudzołożył. Niesłuszna rzecz/ práwi/ áby sie v żony czystośći ten vpominał/ktory iey sam nie dochował. Tákie práwo chwali ś. Augustyn/y inni. Wiele y innych rzeczy w tym Cesárzu iáko dobrym y spráwiedliwym wychwaláią. Dla ktorego cnot wielkich/narody niektore dáleko odległe/ bez woyny y mieczá w moc sie iemu poddawáły/ iáko Báktri/ Hirkani/ Indy. Co pisze Aurelius Victor.

In Antonino.

Rok Páński 162. Piusá 5. Antoniná 23.

1. ZA tego Papieżá Piusá/ Nowatus bogáty y zacny Rzymiánin z brátem swoim rodzonym Tymotheuszem(byli to synowie Pudensá onego Senatorá Rzymskiego/ v ktorego gospode miał Piotr ś. á bráćia rodzeni Pudenciany y Práxedy) oddáli máiętność swoię ná kośćioł do rąk Papieżá/ y dom wielki zwány Thermæ Nouati, ktory ná kośćioł obrocony iest/ y zwał sie Titulus Pastoris, w czym nawięcey ś. Práxedá pánná służyłá. Ten kośćioł czásow nászych stárośćią vpádły nápráwiony iest/od Henriká Cáietaná Cámerarzá kośćiołá Rzymskiego.

Rok P. 163. Piusá 6. Anton: 24.

1. *Antoniná Cesárza śmierć.*

ANtoninus Cesarz Pius názwány/vmárł w dobrey stárośći/ máiac lat 74. ná páństwie 22. ábo więcey. Nád inne wszytkie Cesárze/ ktorzy przed nim byli/ w tym sławę ma/ iż sie krwią sąsiad swoich nie pomázał/ y z strony swey/nieprzyiaćielskiey krwie nie przelewał. Acz zá iego pánowánia wiele sie Chrześćiáńskiey rozlało/ choć sam ná nie wyroku nie dawał: vrzędom iednák swoim wedle stárych praw przodkow swoich/ zábijáć y męczyć Chrześćiány dopuszczał. Nástapili po nim dwá Cesárze/ Marcus Aurelius y Lucius Verus, ktorzy sie też Antoninámi zwáli. Kazał ie był Adrian Antoninowi zá syny wźiąć. Był Aurelius syn brátá żony Adrianowey/ iednák Aurelius był iáko oćiec Verusá/ przed nim mieysce máiac zá dekretem Senatu/ zá ktorego też corkę swoię Lucille poslubił. Ale nim mu ią oddał/ná woynę go trudną przećiw Pártom wypráwił. Bo máło przedtym Pártowie woysko Rzymskie pod Sewerianem/ srodze byli pobili. Wieszczkowie zwiedli byli Seweriana/ ktorzy mu o pewnym wygrániu od Dyabłow prorokowáli/ y bespiecznym go vczynili.

Marcus y Lucius *nástapili na páństwo.* Iulius Capitolin: in Pio. *Wieszczkowie Pogáńscy.*

2. Gdy sie Lucius Verus ná oney woynie kilá lat báwił/ zmowił sie przez listy z Aureliuszem Cesárzem/ áby do Ephezu oná iego oblubienicá Lucillá záwieźiona/ y tám iemu w kośćiele Diány do małżeństwá od sámego oycá/ ktory ią tám záwieść miał/ oddána byłá. Lecz gdy sie ná to zmawiáią/ pánná oná máiac iuż lat szesnaśćie záchorzáłá/ y opętána od czártá zostawszy/ wielce oycá y dom iego zásmućiłá. Zbierał ze wszytkiego páństwá lekárze y z Etruriey wieszczki smutny oćiec/ ále nic pomoc nie mogło/ áż sam

Surius ex Metaphr: in actis Abertij. 14. Maij. Tomo 3. *Lucillá corká Cesárska opętana.*

czárt z roſkazánia Boſkiego / woláć w oney pánnie począł: Nie wypędźi mię od niey nikt / iedno Biſkup Hierápolſki / z ktorym miał iákaś wielką nieprzyiaźn. Co vſłyſzawſzy Ceſárz Aurelius / piſał liſt do ſtároſty Euxemianá Poplianá / w te słowá: Oznaymiono mocy nászey / o nieiákim Aberciuśie Biſkupie Hierápolſkim w tym twoim ſtároſtwie / iż ták nabożny ieſt w wierze Chrześćiáńſkiey / iż leczyć opętáne od czártá y inne niemocy może. My go potrzebuiąc / Váleriuſzá y Báſſyaná vrzędniki násze nátośmy posłáli / áby go do nas z wielką czćią y poſzánowániem przywiedli. á ták roſkázuiem zacności twey / ábyś go ná to námowił / żeby z ochotnym sercem do nas przyiáchał / zá co v nas niemáłą pochwałę mieć będźieſz. Poty ten liſt.

Abercius Biſkup Hierapolſki od Ceſárzá do opętáney corki przyzwány.

3\. A ták Abercius do Rzymu záwieźiony ieſt / y wnet onę pánnę od dyablá wybáwił. Z czego ſię wielce Aureliuſz y z żoną ſwoią Fauſtiną ráduiąc: wſzyſtko Abercyuſzowi hoynie dał o co prośił. A prośił áby vbogim w Jerápolu (bo miáſto wſzyſtko było Chrześćiáńſkie) trzy tyśiące korcy pſzenice zá doroczny dochod nádał / á ćieplice ktore ſię tám były vkazáły / pobudowáć roſkazał. Co z wielką ochotą Ceſárz vczynił / y ná to mu przywiley nápiſáć roſkazał. Dziwna rzecz / iż przez wſzyſtkie ktore potym były prześládowánia ná kośćioł Boży bárzo wielkie / nigdy Jerápolis onego dochodu nie vtráćiłá / á onę pſzenicę w tey liczbie áż do Juliana ápoſtáty / ktory on przywiley zepſował / z dochodow Ceſárſtwá odbieráli.

Abercius czártá wygnał, y zboża wiele na vbogie vprośił.

4\. O tey hiſtoriey Piſárze Pogáńſcy / iáko nieprzyiaćiele zámilczeli. iеden ſię tylo trochę wydał / gdy ták nápiſał. [dla tego małżeńſkiego złączenia (Lucille z Veruſem) dźieci y dźieweczki nowych ludźi do nádánia y bránia pſzenice przypiſáć roſkazáli.] To ieſt / oni dwá Ceſárze. Gdźie ludźie nowe zowie Chrześćiány / ktorzy wiárę nową wnośili: á dźieci y dźieweczki miedzy vbogie policzą. Oſtátek tey powieśći z Metáphráſtá ſię dołożyło. Piſze Tertullianus / iż miedzy Pogány bárzo wiele opętánych ná on czás bywáło / z ktoremi do Chrześćiáńſkiey pomocy bieżeli / á innego lekárſtwá ná to mieć nie mogli / choć sámi w niewiernośći y ślepoćie zoſtawáli.

Iulius Capitolinus in Aurelio.

Apolog: cap: 37.

Opętánych kupámi było miedzy Pogány ná on czás.

Rok P. 164. Piuſá 7. Aur: y Ver: 2.

1\. TEn Márcus Aurelius / ácz był bárzo łáſkáwy / y Philoſophem ſię Stoikiem zwáć nie sromał / y nigdy krwie niewinney nie prágnął / y złoczyńce lżey niżli práwá káżą karał: iednák Chrześćiány zábijał / nie ták z iáwnego wyroku ſwego / iáko z liſtow poiedynkowych / żáluiąc nieczći bogow ſwoich / ktora vſtáwicznie więtſza náſtępowáłá / gdy ſię znáiomość Bogá iednego ſzerzyłá. Stároſtowie też iego onego ſię nie dokłádáiąc / á ſwemu drudzy łákomſtwu y odźieránin potwarzonych ſłużąc / wiele mordow nád wiernymi czynili. Do tego Philoſophowie w ktorych ſię Aurelius Ceſarz bárzo kochał / y wiele ich do Rzymu náprowádźił; dźiwnie beſpiecznie ná Chrześćiány gęby otwarzáli / srogiemi ie potwarzámi do vrzędow y poſpolſtwá odnoſząc. Miedzy ktorymi był Creſcens nieiáki Cynik iádowity / y w złośćiach á ſzkárádośćiách ćieleſnych pokryty. Z tym ſię częſto Juſtinus męczennik vganiał / y ná iáwne go rozmowy wzywáiąc / onego pośromocał / iáko nieumieietnego potwarcę / y piſmem go ſwoim zrazał / y o męczeńſtwie ſwoim od niego ábo kogo innego prorokował.

Márcus Aurelius zábijał Chrześćiány.

Euſeb: lib: 5. cap: 1.

Philoſophow iad na Chrześćiany.

Euſeb: lib: 4. cap: 15.

2\. Nápiſał y wtorą obronę wiáry ś. do obu Ceſárzow / Márká Aureliuſzá y Lucyuſzá Verá / y do Senatu / vkázuiąc wielkie krzywdy y nieznośne mordy Chrześćian / od złych ſędźiow / nád zákazánia sámych Ceſárzow. Miedzy inymi

Drugie piſánie Iuſtiná zá Chrześćiany.

dzy inymi to przekłáda: iáko iedná niewiástá Chrześciánká/ máiąc męzá pogániná/ małżeństwá sprośnie y przećiw przyrodzeniu vżywáiącego/ chćiáłá go do przystoyney małżeńskiey czystośći przywodźić. Czego gdy doyść nie mogłá: poszłá od niego/ ná grzech się on sprośny przyzwolenia strzegąc. Mąż on nieuczćiwy ná iey się mistrzá w wierze Chrześćiáńskiey Ptolomeusá niejákiego rzućił/ y do sędźiego Vrbicyná pozwał go. przed ktorym nic mu ták złego zádáć nie mogąc/ prośił áby go tylo pytał ieśli iest Chrześćiáninem. On się wyznał/ y o to ná śmierć sędźia go skazał. w tym ieden Chrześćiánin Lucius záwołał ná sędźiego: Dla czego táki nań wyrok czynisz/ gdyż się żadna złość y występek iego nie pomienił? Wierz mi Vrbicy iż to Cesárzowi y Senatowi nie miło będźie. A Vrbicius rzekł: áboś y ty táki? Odpowie Lucius: Chrześćiánin iestem. y dla tego sámego słowá obu ná śmierć skazał. Rzekł te słowá Lucius: y zá toć dźiękuię. Bo nie tylo od okrutnych pánow wybáwion/ ále y do łáskáwego krolá Bogá mego y Oycá wprowádzony przez te śmierć będę.

O żenie Chrześćiánce z pogáninem mężem. Iustinus Apolog: 2. *Ptolomeus y Lucius męczennicy*

3\. Tám się żáluiąc/ Iustinus powiáda/ iáko się sędźiowie niespráwiedliwi/ chcąc one fałsze ktore pospolstwo ná Chrześćiány kłádło/ iákoby spolné żony mieli/ y mięsá ludzkiego pożywáli/ potwierdzáć: pomęczyli wiele pácholąt niewinnych y sług Chrześćiáńskich/ chcąc áby to czego nie było/ ná pány swe powiádáli. y wołá ná nie mowiąc: Co sámi iáwnie czynićie tákie sprośnośći ćielesne/ ktore wam wászy bogowie rádzą y dopuszczáią/ ná te kłádźiećie/ ná ktore namnieysze podeyrzenie o to być nie może. Nákoniec prośi áby ono iego pisánie/ Senat ogłośić/ y miedzy ludźie podáć dopuśćił/ áby się o prawdźie dowiádowáli/ ći ktorzy miłuią prawdę. Lecz teo nie vprośił. y owszem iego ono pisánie zá zamieszkę Rzeczypospolitey osadzono/ iáko pisze Cápitolinus. y rychło potym ten Iustinus poimány y vmęczony iest/ iáko się w tym roku idącym położy.

Pácholąt y sług pomęczenie. In Marco Aurelio.

4\. W ten czás Práxedá pánná/ w Rzymie w domu swoim wiele Chrześćian/ ktore do báłwochwálstwá włoczono/ záchowywáłá y karmiłá. O czym gdy się Cesarz dowiedźiał/ iż tám schadzki máią: przez sadu wszystkie pozábiiáć kazał. Czym Práxedis bárzo zásmucona prośiłá P. Bogá/ áby iey koniec żywotá tego posłał. y vprośiłá. Bo trzydźiestego dniá y czwartego/ po nich drogi tey dokonáłá. ktorą ia Pástor/ powiáda/ pogrzebłem wedle oycá iey Pudensá ná cmyntarzu Pryscille/ ná drodze Sáláriyskiey/ gdźie kwitna modlitwy Swiętych.

Práxeda pánná. Liber Pastoris.

Rok P. 165. Piusá 8. Aureliuszá 3.

1\. Iustinus tego roku zá odnieśieniem oneg Crescensá Cyniká/ od sędźiego Rustiká w Rzymie vmęczony y zábity iest/ z inemi vczniámi swemi/ ktorzy CHRISTVSA wyználi/ y odstąpić go dla zdrowia doczesnego niechćieli. Zwano ie Cáriton/ Cárityná/ Ewelpistus/ Hierax/ Peon/ Válerianus ábo Liberianus. ktore vbiczowawszy z Iustinem pośćináć Rustikus roskazał. Wylicza Eusebius wiele kśiąg iego pisánych ná vmocnienie wiáry/ ktorych máło co zostáło. Miał vczniá Iustinus Táciáná niejákiego z Assyryey/ ktory dźiwnie vczone kśięgi przećiw Grekom y Pogánom/ broniąc wiáry Chrześćiáńskiey/ nápisał. Ten potym/ gdy mistrz iego Iustinus dokonał/ vpadł w kácerstwo ktore zwano Enkrátytow/ iáko się niżey wspomni.

Iustiná Philosophá męczeństwo. Epiph: hæres: 46. Metaphr: 1. Iunij. Euseb: lib: 4. cap: 17. *Tácianus vczeń Iustinow.* Euseb: lib: 4. ca: 15.

Rok P.

Rok Páński 166. Piuſá 9. Aureliuſʒá 4.

Pius Papież liſt piſʒąc do Juſtá Biſkupá Wieneńſkieg / oznáymuie meczeńſtwo ś. Tymotheuſʒá y Márká. Był to ten Tymotheuſʒ / iáko ſie wyżſʒey námieniło / ſyn Pudenſá Senatorá / y brát Pudenciany y Práxedy / ktory do tego wieku dotrwał. Bo y Policárpus tákże ſtáry ieſʒcze żył / y on heretyk Cherintus ktorego w liście tym zowie Primárcha / to ieſt / pierwſʒym Rotmiſtrzem Dyabelſkim / ieſʒcze ludzi zwodził. Piſał y drugi liſt do tegoż Juſtá / w ktorym ſą te słowá: [Miey pieczą o ciáłách ś. meczennikow / iáko o członkách Chryſtuſowych / iáko Apoſtołowie vczynili Stephanowi. náwiedzay więźnie / áby ktory w wierze nie oziąbł. Kápłani y Diákoni niech cię czczą / nie iáko ſtárſʒego / ále iáko ſługę Chryſtuſowego / á lud wſʒytek niech ſie twoią świętobliwością pokrywa.] Támże oznáymuie o prędkim dokonániu ſwoim / wedle obiáwienia Páńſkie°. 1. *Tymotheuſʒ ſyn Pudenſa Senatorá.*

Rok P. 167. Piuſá 10. Aurel: 5.

Pius Papież tego roku meczeńſka korone wziął: śiedźiał lat dźiewięć / mieśiecy ſʒeść. Náſtąpił Anicetus Sirus. Zá iego biſkupſtwá do Rzymu przyſʒli oni złośliwi y ſproſni Gnoſticy / ktorzy ſię czyniąc Chrześciány / wielką ſromotę y podeyrzenie práwym Chrześciánom czynili. Byłá miedzy nimi iákaś niewiáſtá chytra y niecnot pełna Márcelliná / ktora wiele proſtych zwodźiłá / iáko Ireneus nápiſał. W ten czás y on kácermiſtrz niezbożny Márcion z Pontu do Rzymu też przyſʒedł. y Valentinus drugi kácermiſtrz był tákże w Rzymie / mowi Ireneus. Ci dwá Márcion y Válentinus táili ſwoich błędow przed Rzymſkimi Chrześciány / z ktorymi ſpołeczność mieć chćieli: ále poznáni ſą y wyrzuceni z kośćiołá Bożego. Márcion dał był pięć tyśiecy złotych w Rzymie ná kośćioł: ále gdy był odrzucony / one mu pieniądze wrocone ſą. To mowi Tertul. Tego czáſu ś. Policárpus do Rzymu też przybył ze Smyrny / gdźie ſię z Márcionem potkawſʒy / gdy rzekł do niego on heretyk: Znay nas proſʒę cię: á on odpowiedźiał / znam cię pierworodnym ſʒátáńſkim. 1. *Pius Papież vmeczony. Náſtąpił Anicetus. Gnoſticy do Rzymu przyſʒli.* Iren: lib: 1. ca: 24. Tert: adu: Marcionem lib: 3. Iren: lib: 3. cap: 4. *Pieniadze ná kośćioł.* De præſcript. Euſeb: lib: 4. ca: 13. *Witánie z heretykiem ś. Policarpá.*

Policárpus przyięty w miłośći od Anicetá Papieżá w Rzymie / wiele wiernych od kácerſtw onych wybáwił y obronił / vkázuiąc Apoſtolſką práwą náukę. Przyśćia ſwego do Rzymu tę przyczynę miał / áby był mogł pogodźić kośćioły wſchodne z zachodnemi o dźień świecenia Wielkieynocy. Bo wſchodni z Zydy ią święćili. A niemogło być ná ten czás inne porownánie iedno to: áby w miłośći y iednośći wiáry wſʒyſcy zoſtáiąc / káżdy wedle ſwego zwyczáiu Wielkanoc święćił. A ták y święći Apoſtołowie choć w Niedźiele święćić Wielkanoc poſtánowili / inym po Zydowſku świecącym zá złe nie mieli / ále ie znośili / zwłáſʒczá te ktorzy z Zydow pochodźili; ktorych obyczáiu potomkowie odſtąpić niechćieli. 2. *Policárpus co czynił w Rzymie.* Euſeb: lib: 4. ca: 13. *Wielkieynocy święcenie.*

Tego czáſu żył Egeſippus w Rzymie / ktory piſániem ſwoim bárzo mocno prawdy ś. wiáry podpárł. Ten nápiſał hiſtoricy / mowi ś. Jeronym / od męki Páńſkiey áż do ſwoich wiekow pięciory kśięgi. Inſʒy był Egeſippus ktory piſał o zburzeniu Jeruzálem / ktory żył po Conſtántinie wielkim. 3. *Egeſippowie dwá.* Euſeb: lib: 4.

Rok Páński 168. Anicetá 2. Aureliuſʒá 6.

M. Aurelius z L. Veruſem towárzyſʒem ſwoim / obá ná páńſtwie Rzymſkim śiedząc / Párthy przez pięć lat zwoiowáli / y w Rzymie z tego triumph czynili / á znowu ſię ná woynę z Márkomany gotowáli. 1. Capitolinus in Marco.

Rok Páński 169. Anicetá 3. Aureliuſzá 7.

1\.

Policárpus ſpalony. Euſeb: lib: 4. cap: 15. 26. Ianuarij.

NA woynie chcąc mieć lepſze powodzenie/ Bogi ſwoie krwią Chrześciáńſką Ceſárzowie błagáli/ máiąc od onych czártow nieprzyiaciół ludzkich potuchę/ gdyby Chrześciány zábiiáli. Przetoż y tego roku ciężſze prześládowánie powſtáło. W ktorym też miedzy inemi/ święty ſtárzec Policárpus Smyrneńſki Biſkup ſpalony ieſt/ y inni vczniowie iego. O czym w żywocie iego czytay liſt duchowieńſtwá Smyrneńſkiego. Zacny to y wielki był człowiek/ ktory Janá Ewángeliſtę widział. Vczniem iego był Ireneus Lugduńſki Biſkup/ y inni.

Rok P. 170. Anicetá 4. Aurel: 8.

1\.

Złe powietrze po Rzymſkim páńſtwie. Capitol: in Marco.

LEcz ono okrućieńſtwo/ ktorym ći dwá Ceſárze woienne ſobie v bogow ſwoich ſzátánow ſzczęśćie iednáli/ w wielkie ſię im nieſzczęśćie obróćiło. Przepuśćił P. Bog ták wielki mor y złe powietrze ná wſzytko Rzymſkie páńſtwo/ iż y do woyſká ludźi mieć nie mogli/ á niewolniki nád zwyczay bráć zá żołnierze y inne ludźie nikczemne muśieli/ ktore Voluntáriuſzámi zwáli. Nákoniec y rozboyniki żołnierzmi poczynili. O tym powietrzu piſał Gálenus on ſławny lekarz/ ktory też dla niego z Rzymu vćiekał/ y zwał ie bárzo wielkie y długie/ y tákiemu podobne/ o ktorym Tucidides piſał. Wiele w tym powietrzu wielkich pánow pomárło/ y ſyn Ceſárſki śiedmioletni wrzod pod vchem máiąc/ vmárł.

Gálenus lekarz. In vita Galeni & de morbis vulg.

2\.

Męczenia y potwárzy na Chrześciány. Apolog: cap: 40.

Ono zá krew niewinną Chrześciáńſką od Bogá karánie/ Pogánie Chrześciánom/ iákoby tego złego dla wzgárdy bogow przyczyną byli przypiſowáli/ y tym ie więcey mordowáli. O czym ták mowi Tertullian: Wołáią/ práwi/ ná krew niewinnych/ nienawiść ſwoię oną prozną przyczyną pokrywáiąc/ iákoby wſzytkie poſpolite klęſki y przypadki z Chrześćian pochodźiły. Ieſli Tyber wylał/ ieſli Nilus pol nie polał/ ieſli niebo ſtánęło/ źiemiá ſię trzęſłá/ ieſli głod y powietrze: wnet Chrześćiány do lwow miotáią.] Co y ten Tertullian mądrze zbiia piſániem ſwoim/ y Cyprian ś. y po nich iuż zá Chrześćiáńſtwá Arnobius y Oroſius y Auguſtyn ś.

Cypr: aduer: Demetrianum. De Ciuit.

Rok P. 171. Anicetá 5. Aureli: 9.

3\.

Verus Ceſarz vmárł w drodze.

GDy ſpołem obádwá Ceſárze ná one woynę iácháli/ Lucius Verus ieden z nich/ wrácáiąc ſię do Rzymu/ ná drodze ápoplexią vmárł. Dla pogrzebu iego y drugi ſię Ceſarz Aurelius do Rzymu wroćił/ y miedzy go bogi poczytał/ y rychło do woyſká zás pobieżał. Roſkazał był Gálenowi onemu Lekárzowi/ áby z nim iáchał: ále mu ſię wyprośił/ iáko ſam piſze/ iż mu w Rzymie zoſtáć dopuśćił/ y on czás ná piſániu o náukách lekárſkich ſtrawił.

Gálenus niechćiał ná woynę.

4\.

Gerwáſius y Protáſius vmęczeni. 19. Iunij.

Tegoż czáſu vmęczeni ſą Gerwáſius y Protáſius/ o ktorych/ náyduiąc ćiáłá ich/ nápiſał Ambroſius ś. iáko ieſt w żywoćie ich. Gdy tákże Aſtáſius dyabłow ſię o powodzeniu woyny oney rádźił: chćieli tego czárći/ áby pierwey zámordował dwu zacnych Chrześćian brácią rodzoną/ ábo ie do bluźnienia CHRISTVSA przywiodł/ ieſliby ſzczęśćie ná woynie mieć chćiał. Ták zwiedźiony był y ſam Ceſarz Aurelius od niejákiego ſzálbierzá Alexándrá/ ktory ſię mienił mieć widzenie od Eſculápiuſzá bogá ich/ y tákie od niego/ iáko piſze Lucianus/ odkazánie miał: Niech/ práwi/ do Dunáiu rzeki parę lwow z rozmáitemi wonniámi y czárowániem puſzczą y one przepłáwią/ tedy będźie zwyćięſtwo. Co gdy Aureliuſz vczynił/ á lwi ná ſtronę nieprzyiaćielſką

Szálbierſtwo Pogáńſkie.

Lucianus in Pſeudomante.

przeplyneli/ oracze mniemáiac że ſa wilcy ábo pſi/ kiymi ie rozegnáli: á woyſká Rzymſkie porážone ſa/ ták iż 20. tyśiecy pobitych było. Ták P. Bog karał y vpominał tego krwie Chrześćiáńſkiey rozlewce/ ták mu zdráde bogow y ßátánow iego vkázował. y by byli nie Chrześćiánie/ ktorych wiele miał w woyßce ſwoiey/ iáko ſie niżey powie/ y ſamby tám był ná tey woynie zginał.

5. Lucianus co zacz byl on ſzyderz.

Co ſie tego Luciáná dotycze/ żył tego wieku/ y o tym czáſie vmárł. o ktorym ták nápiſał Suidas: Lucianus Sámoſáteńſki bluźniercá y złorzecznik nießcześliwy y niezbożny/ ktory Piſmo ś. w ſwoich Diálogách y Boſkie słowá zá śmiech ſobie ma/ żył zá Tráianá y przed nim był. Ná poczatku był káznodźieia w Antiochiey. co gdy mu ſie nie powiodło/ do piſánia ſie vdał y bárzo wiele piſał. W żywoćie Pielgrzymá/ przymawia Chrześćiáńſtwu y ſámemu CHRISTVSOWI łáie/ złośliwy człowiek. Powiádáia iż go pſi roztárgáli dla tego/ iż iad ßalony ſwoy ná prawde wypußczał: przeto ßaleńſtwu ſwemu táka miał zapłáte/ y z ßátány ná drugim świećie w ogniu dźiedźictwo.] Poty Suidas. A iż mowi że był káznodźieia: wielkie podobieńſtwo iż był pierwey Chrześćiáninem. Bo w ſwym piſániu wiele táiemnic náßych świádomym ſie być pokázuie. Niewymowna ßkode Apoſtátowie kośćiołowi Bożemu czynia/ czegośmy y wiekow náßych doználi.

Rok P.172. Anicetá 6. Aurel: 10.

1. Meliton obrońcá wiary v Ceſarza.
Euſeb: in Chronic: & hiſt; lib; 6. cap: 25.

MEliton Biſkup Sárdeńſki z Azyey/ piſał vczona y goraca/ y poważna bárzo obrone zá Chrześćiány do Ceſárzá Aureliußá: żáłuie ſie iż tákiego okrućieńſtwá ná Chrześćiány dopußcza. cześć iego słow położył Euſebius/ ktore ſa tákie: Już teraz/ práwi/ (czego nigdy nie było) wßytek rodzay pobożnych ludźi/ ktorzy ſie ná służbe Boża vprzeymie vdáli/ vćiśniony y prześládowániem nowymi wyrokámi po wßytkiey Azyey vtrapiony ieſt. Bo niewſtydliwi y vporni potwarce/ ktorzy cudzych dobr prágna/ máiac z tych wyrokow przyczyne/ iáwnie w nocy y we dnie krádna/ y odźieráia tych ktorzy im żadney krzywdy nie vczynili. Jeſli ſie to z twego roſkazánia dźieie/ (bo ſpráwiedliwy krol nic ma nic nieſpráwiedliwego ſtánowić) niech to ták bedźie dobrze. My tákiey śmierći zapłáte rádźi ćierpiem. Jednák te proſbe do ćiebie Ceſárzá przynośim/ ábyś ſam w to weyźrzał/ á ſpráwiedliwie oſadźił/ ieſliśmy śmierć ábo wolność záſłużyli. A ieſli tá ráda y ten nowy dekret okrom twoiey wiádomośći y zwierzchnośći ná nas wychodźi/ iákiby y ná dźikie y nieprzyiaćielſkie ludźie wychodźić nie miał: tym ćie wiecey prośim/ áby nas tákim rozboiem łupić nie dopuśćił. Pomni ná przodki twoie y ná dźiádá twego Hádriáná/ ktorzy ſie zá nas Chrześćiány liſtámi ſwymi záſtáwiáli: gdyżeś ty ieſt táki/ ktory ie ludzkośćia y Boſka madrośćia przechodźiß etc.] Piſał y innych wiele kśiag ten Melito/ ktore poginely.

Odźieránie Chrześćian od Pogánſtwá.

2. Apolinaris obrońcá wiary piſaniem. Euſeb: vt ſupra.

Apolinaris też Biſkup Jeropolitáńſki tákże ná obrone wiáry świetey do Ceſárzá y przećiw Pogánom piſał. Piſáli drudzy y ná heretyki/ iáko Philippus/ y Modeſtus/ y Muſanus/ ktorych tylo imioná mamy/ á kśiag nie mamy.

Rok P.173. Anicetá 7. Aurel: 11.

1. Montanus heretyk naſtał.

MOntanus heretyk náſtał z nowym proroctwem y z dwiemá niewiáſtámi prorokiniámi ßátáńſkimi w pokrytośći z Prißka ábo Priſcilla y Máximilla. Kácerſtwo iego y vczniowie iego názwáni byli Cátáphryges. Bo iż był z Phrygiey y tám ſwoie proroctwo záczał: tych co zá nim ßli ták zwano. Ná poczatku poki

ich chy-

Chytrość y obłudność heretycka.
Euſeb: lib: 4. cap: 26.

ich chytrość ſię nie otworzyłá/ miano Montaná y te iego niewiáſty zá ludźie święte/ y cudá czyniące/ y Duchá ś. pełne/ ná proroctwá y pytánia. Bo wielkimi poſtámi y czyſtym żywotem vmieli ſię ludźiom vdáć/ ták/ iż nietylo proſte ále y mądre y vczone mogli oſzukáć. Aż potym przypátruiąc ſię im niektorzy/ iáko vpominki y złoto bráli/ y roſkoſzy táiemnie zażywáli/ y hárdźie o ſobie trzymáli: poczęli o nich wątpić. áż nákoniec wielkich ſię y ſzkárádnych błędow y kácerſtw náuki fałſzywey v nich dowiedźiano/ ktorą iuż potym iáwnie rozſzerzáli. A byłá to wielka w kośćiele Bożym pokuſá. Ná on czás wiele było świętych ktorzy cudá czynili/ y ná śmierć męczeńſką rádźi bieżeli. oni gdy ſię tákimi być pokázowáli: łácno oſzukáć mogli. A oſzukał ten Montanus wielkiego człowieká w kośćiele Bożym onego dźiwnego miſtrzá/ y wymowce/ y obrońcę świętey wiáry Tertulliáná. ktory ná początku miał ie zá heretyki/ á potym do nich przyſtawſzy/ bronił ich iáko zwiedźiony obłudnośćią ich.

Pokuſá w kośćiele Bożym z Montaná.
De præſcript.
Tertullianus oſzukany.

2. Chćiał Montanus mieć ſpołeczność z kośćiołem Rzymſkim/ y zwiedźiony oną ſławą o iego świątobliwośći Anicetus Papież/ dał mu ią przez liſt ſwoy. Ale przeſtrzeżony rychło przez Práxeę dobrego Kátholiká/ wnet mu ią odiął/ y przećiwnemi liſtámi/ máiąc go zá podeyzrzánego heretyká/ pokoy z nim odwołał. To piſze tenże Tertullian. Kácerſtwá y błędy iego były te/ iáko o nim piſze Apolonius Biſkup Hierápolſki. Gánił małżeńſtwo/ y rozwodow dopuſzczał. A dla tego Priſcillá y Máximillá bogáte niewiáſty męże ſwoie porzućiły/ á iego prorokiniámi były. Nowe poſty mocą ſwoią/ Biſkupow ſię nie dokłádáiąc/ ſtáwił/ y trzy wielkie poſty ná ludźie wkłádał/ iákoby trzey mieli być zbáwićiele. Zwał ſię ſam Duchem ś. y Paráklétem onym ktorego Apoſtołom Bog Oćiec obiecał. Troycę ś. mieſzał w iedne perſonę iáko Sábellius. Náuczał też/ áby nikt nie vćiekał áni ſię krył gdy go ná męczeńſtwo ſzukáią. Przećiwną náukę onym Gnoſtikom wnoſząc/ ktorzy y przeć ſię CHRISTVSA y vćiekáć od męczeńſtwá kazáli.

Montanus do Papieżá ſię ćiſnął.
Aduerſ: Praxeam cap: 1.
Montanowe błędy.
Nowe poſty.
Epiph: hæreſ: 49
Hieron: epiſt: 54.

3. Rozumieli też Montániſte iż duſzá ieſt ćieleſna/ to ieſt/ iż wyſzedſzy z ćiáłá ma inſze ſwoie ćiáło/ iáko błądźił z nimi Tertullianus/ zwiedźiony od onych niewiaſt/ ktore powiádáły iż duſze tákie w ćiele widáły. Długo to kácerſtwo trwáło/ áż do wiekow Epiphániuſzá y Ieronymá/ y ſzerzyło ſię po Phrygiey/ Cápádociey/ Cyliciey/ y w Cárogrodźie. Potym ſię ná wiele częśći/ iáko ieſt włáſność hereſiy/ porozdźielálo y poginęło. Piſze v Euſebiuſzá Apollinaris on Hierápolitáńſki Biſkup/ iż byłá wieść/ że ſię Montanus ſam obieśił. A Theodotus vczeń iego od dyabłow ná powietrze wynieśiony/ y ná źiemię ſpuſzczony/ onym roſtrąceniem zginął.

Tert. lib: de anima.
De præparat: Euang: lib. 6. cap: 8.

Rok P. 174. Anicetá 8. Aurel: 12.

1. TEgoż wieku powſtáło kácerſtwo Enkrátytow/ záczęte od Tácyaná vczniá ś. Iuſtiná męczenniká/ po ktorego śmierći w pychę vnieśiony/ błądźić począł. y z Rzymu wyſzedſzy/ gdy v Chrześćian był w wielkiey cenie/ náucząć począł/ iż małżeńſtwo ieſt złe/ y od porobſtwá y nieczyſtośći nie rożne. á ſam w pokrytośći nieczyſty żywot wiodł. Od Márcioná nábrał był w ſię ſrogich błędow/ o inym Bogu Ewángeliey/ á inym w zakonie ſtárym. Zákázował pić winá y bydląt ieść/ y ine plotki przynośił/ o ktorych S. Páweł dawno był opowiedźiał/ iż ie ludźie niezbożni wnośić mieli z náuki dyabelſkiey: Będą/ práwi/ zákázowáć małżeńſtwá/ y potraw ktore P. Bog do vżywánia z dźięką ſtworzył.

Kácerſtwo Enkratytow.
Epiph: hæreſ: 46.
Małżeńſtwo gánił.
Winá pić zákázował, y bydląt ieść.
Euſeb lib: 4. ca: 27.
1. Tim: 4.

Rok Páński 175. Anicetá 9. Aureliußá 13.

ANicetus Papież zámordowány o CHRISTVSA/ śiedźiał ná stolicy Apostolskiey lat 9. nie cáłych. W ten czás y oná Fœlicitas. o ktorey pisze Grzegorz ś. z śiedmią swoich synow vmęczona iest. Rzymiánká tá byłá/ inßa od oney Symphorossy/ ktora tákże z śiedmią synow o CHRISTVSA zábita iest/ ktora byłá z Tyburu/ ktora przedtym żyłá zá Hádrianá. á tá Fœlicitas tego wieku pod Aureliußem ćierpiáłá. W Spolećie Concordius kápłan y Pontianus/ W Peruzu Constántius Biskup. W Herákleí Gliceria/ y śrożey w więźieniu Láodicy zábići. Tego Láodicyußá wschodne kośćioły czczą bárzo/ iż z ćiáłá ieǧ płynął oley iákiś ná leczenie chorob. W Pončie Hermiás męczennik wielki/ ktory kátá swego do CHRISTVSA obroćił/ y dźiedźicem go swey męczeńskiey korony vczynił. Jáko iest w Martyrologium Rom.

1. *Anicetus vmęczony.* *Fœlicitas z śiedmią synow.* Greg. homil: 3. in Euang. Laodicius. *Oley z ćiała płynący.* Martyr: Rom. *Hermias.*

Po Anicećie wstąpił Soter ná Papiestwo/ o ktorego hoynośći y miłośierdźiu nád więźniámi y męczenniki/ y o zwyczáiu kośćiołá Rzymskiego ták nápisał Dionysius Coryntu Biskup. pißąc do Rzymian Dionysius ták mowi: Zstárzáły iest zwyczay v was Rzymian/ iż bráćią rozmáitemi dobrodźieystwy wspomagaćie/ y wielom kośćiołow/ w ktorymkolwiek mieśćie są/ pomocy do żywnośći posyłaćie. y nie tylo potrzebnych niedostátki wspomagaćie: áley bráćiey ktorzy do kruszcow potępieni są vżyczaćie. y ták iákośćie ná przodku z fundámentow kośćiołá poczęli/ zwyczay Rzymski/ sámi Rzymiánni będąc/ od oycow podány/ pilno záchowuiećie. y teraz Soter Biskup wás pilnie tego przestrzegł/ y wielką chęćią przyczynił/ nietylo ná posilenie świętym bogáte pieniądze posłał: ále y bráćią ktorzy do niego przychodzą/ iáko łáskáwy ná dźiatki swoie oćiec/ do cnoty swemi błogosłáwionemi słowy vpominał.] Poty Dionysius.

2. *O więźniách Christusowych y vtrapionych dálekich, zwyczay kośćiołá Rzymskiego.* Dionys: apud Eusebium lib: 4. cap: 23. *Hoynosć kośćiołá Rzymskiego ku strapioney bráćiey.*

3. Podźiwienia godno iest/ w oney nędzy y prześládowániu w Rzymie/ skąd tákie pieniądze mieć mogli. Máłoli tákiey nędze było w Rzymie/ á iednák sie Rzymem miástem świátá wßytkiego/ ich hoynosć nie zámknęłá. Tákie v tey mátki mleká pełne pierśi/ ktore ták wiele narodow karmić mogą. Zá nászych czásow żył Grzegorz Papież 13. ktory ná vbogie/ ná klasztory/ ná Collegia/ ná Seminária po wßytkich stronách/ ná woyny przećiw Pogánom wydał/ iáko sámá Rzymska rádá ná mármorze nápisáłá ábo wyryć kazáłá/ vicies centena millia aureorum, co czyni więcey niżli po trzydźieśći kroć sto tyśięcy nászych złotych/ okrom tego co kilá lat ieszcze żyiąc wydał/ y do Jndiey y do Jáponow y podnożkow nászych/ y do Litwy y Jflant/ hoynosć sie iego ná pomoc wiáry ś. rośćiągáłá/ y potomkow iego Papieżow śś. po dźiś dźień rośćiąga. Ten Dionysius pisał inych wiele listow/ ktore heretycy fałszowáli/ pod nimi błędy swoie/ iż wielkiey powagi był v ludźi/ vdáiąc.

Grzegorzá 13. iałmużny y hoynosć.

4. Żył tego wieku zacny też pisarz Chrześćiáński Bárdosanes Syrus w Mezopotámiey/ ktory potym nieszczęśliwie w śieći błędow Wálentyná vwichlány zostáł. Człowiek bárzo ná on czás v ludźi wźiety/ á ták vpádły y niestátkiem ludzkim porażony. S. Jeronym czytáiąc kśięgi iego de Fato. ktore pisał do Antoniná Cesárzá o prześládowánie Chrześćiáńskie/ dźiwuiąc sie wymowie y náuce iego/ rzekł: Jeśli iest táka moc y táki promień w przekłádánym iego pismie: á coż w sámey iego własney mowie? Stał sie/ mowi Epiphánius/ iáko okręt z drogiemi kupiámi/ ktory sie v brzegu rozbija y wßytko tráći. Apollonius Philozoph Pogáński/ ktorego ták czćił Antoninus Pius Cesarz iż do domu iego ná lekcyą chodźił/ tego Bárdosánesá/ słysząc o náuce iego/ námawiał: áby CHRISTVSA odstąpił. Lecz on nie tylo tego vczynić niechćiał: ále też y kśięgi do niego/ vmacniáiąc wiáre świętą nápisał/ y zdrowie swoie ná śmierć o nie ofiárował.

Bárdosanes pisarz kośćielny y vpadek iego. Euseb: lib: 4. cap: vltimo. Hier: de Script. Epiph: hæres: 56. *Cesarz ná lekcyą chodźił.* Epiph: vt supra.

Słowá Bárdosána. Euseb: de præparat: Euang: lib: 6. ca: 8.

Z iego kśiąg de Fato, wybrał niektore słowá Eusebius / tákie: Chrześciánie / práwi / ktorzy się w káżdey stronie ná świećie y w káżdym mieśćie náyduią: choć są Párthy / iednák wiele żon nie máią: choć są Medowie y Persowie / przedśię ćiał vmárłych psom nie podáią / áni corek swoich zá żony biorą: choć są Egyptcyánie / iednák áni ćielcá Apisá / áni kozłá / áni kotá zá Bogá máią: ále gdźie iedno są / przymuszeni do cudzych praw być nie mogą / á vbostwo / prace / y sromoty / y meczeństwá nieznośne wytrwáią.] Zkąd się pokázuie / iáko się w onych ćieżkich morderstwách / wiárá święta szerzyłá po wszystkim świećie. A to dźiwniey / iż w ten czás ták sprośni y niecnot wszystkich pełni heretycy / ktorzy się zwáli Chrześciánmi / srodze imie święte Chrześciáńskie pogáństwu brzydźili. Miedzy ktorymi był Márek vczeń Válentyná / ktory czárámi y sztukámi dyabelskimi zacne wielkie pánie zwodźił / y obiecuiąc im duchá prorockiego / y każąc im prorokowáć / z nimi sypiał / y ták ie z czystośći y z pieniedzy odźierał. Iáko w ten czás wszystko Chrześciáństwo dla tákich łotrow nie zginęło: mocy to sámey Boskiey przyczytáć / y CHRISTVSOWEMV Bostwu / y iego obietnicom chwałe dáć.

Szerzenie wiáry w vćiskách. *Márek złośnik.* Irenæus.

Rok P. 176. Soterá 2. Mar: Aurel: 14.

1. Capitolinus in Marco.

AVrelius Cesarz cztery látá był ná woynie Márkomáńskiey / y innych narodow / ktore się były skupiły przećiw Rzymiánom / ktore wylicza Capitolinus, iż byli Marcomani, Narisci, Hermunduri, Quadi, Sueui, Sarmatæ, Latringes, Buri, Vectouates, Sosibes, Sicobotes, Rhoxolani, Bastarnæ, Peucini, Costoboci. Tey woyny koniec vczynił táki / o iákim sam pisze do Senatu. List iego położony iest v Iustiná przy Apologiey do Antoniná Piusá / ktorego tá summá iest / słowá do słowá nie kłádąc.

2. *List Cesárzá Aureliuszá o Chrześciáńskich cudách ná woynie.* Iustinus in Apolo.

Oznáymuię wam co mię w Germániey w niebespiecznośćiách y oblężeniu potykáło. Będąc w wielkim strudzeniu y vpaleniu / á nie máiąc iedno cztery połki (ábo legiones) żołnierzow / gdy mię liczbá wielka nieprzyiaćielc / ktorych było 77. tyśiecy / przechodźili: wzywałem oycowskich bogow moich. Lecz gdy o mię niedbáli / á nieprzyiaćiele nálegáli / pátrząc ná máłe woysko moie: przyzwałem tych ktore v nas Chrześciány zową / ktorychem wielką liczbę nálazł / y prośiłem ich / y przymuśiłem / co się nie godźiło / gdyżem potym wielkiey mocy ich doznał. Y vdáli się nie do zbroie y strzelby áni do trąb, bo tego dla Bogá swego / ktorego w summieniu noszą / nie rádźi czynią. Y słuszna rzecz iest / ábyśmy o nich nie ták iáko pierwey rozumieli / żeby bez Bogá byli / gdyż Bogiem vmocnieni są. Bo skoro ná źiemię vpádli / y zá mię y wszytko woysko modlić się poczęli / áby w onym głodźie y prágnieniu pomoc iáka dána nam byłá: bośmy pięć dni wody nie mieli / á byliśmy w Germániey miedzy gorámi záwárći; skoro się tedy ná źiemię porzućili / y onego Bogá prośili ktoregom ia nie znał / wnet z niebá deszcz ná nas spadł bárzo źimny / á ná Rzymskie nieprzyiaćiele grad podobny do ogniá y gromy vderzyły. y ták zá ich modlitwą / Bog dał pomoc / ten ktory nigdy zwyćiężony być nie może. A ták ztąd począwszy / dozwolmy tákim / áby byli Chrześciánmi / żeby przećiw nam tákiey woyny prosząc nie vprośili. Ták skázuię / áby nikt o to iż kto iest Chrześciáninem / do sądu pozywány nie był. A ieśli się kto naydźie / ktory o to iż iest Chrześciáninem obwiniáć kogo będźie; obwiniony ieśli inego grzechu nie ma / wolny: á ten ktory Chrześciániná obwinił / żywo spalony być ma. Kto się wyzna być Chrześciáninem / nie ma żadney niebespiecznośći dla tego ćierpieć. A stárostá ábo sędźia nie ma go do záprzenia się przymuszáć / áni mu wolnośći bráć. Chce áby to y Senat postánowił / y wyrok

Wysławienie Chrześćian od Pogániná Cesárzá. *Dekret po Chrześciánach.*

ten moy

ten moy áby ná rynku Tráianá postáwiony y czytány był. Vetrasius Pollio Stárostá Rzymski niech staránie ma/ áby tá vstáwá moiá do wszytkich stárostw rozniesiona byłá/ á nikomu przepisu iey y vżywánia broniono nie było. Mieycie sie dobrze.] Poty ten wyrok Aureliuszá Cesárzá.

O ktorym dáie świádectwo Tertullianus/Eusebius/Nyssenus/y ini. A Pogáńscy Pisárze/iáko Cápitolinus y Dio bárzo to ciemno oznáymuią/strzegąc sie wsłáwiáć Chrześcian/ cud on Cesárzowi/ ábo nieiákiemu czárownikowi przypisuią/ iáko Bogá práwego nieprzyiaciele. Bo tego nászego czásu/ náyduie sie w Rzymie pámiatká tego cudownego zwyćiestwá/ ná słupie Antoniná wyryta. ktorą Sixtus Quintus ozdobił y náprawił/ y ná niey Páwłá ś. obraz postáwił. 3. Tert: ad Scapulam cap: 4. Euseb lib: 5. cap: 5. Nyss: orat: 2. in 40. Martyr. Capitol: in Marco. Dio in eodem.

Rok P. 177. Soterá 3. Aurel: 15.

GDy Cesarz Aurelius one woyne z Márkomany odpráwował: powstał ná wschodnych páństwách przeciw iemu Awidius Cássius tyran/ iego poddány/ ktory po trzech miesiacách zábity iest od Rotmistrzá Antoniná. Niechćiał sie Aurelius mśćić krzywdy swey nád powinnymi iego. Do czego gdy go żoná Faustiná przez list pobudziłá/ odpisał iey one łáskáwośći pełne słowá: Vpominasz mie ábych towárzysze Awidiuszá pokarał: á ia y dźiećiom iego/ y źięćiowi/ y żenie odpuszczam/ y do Senatu nápisze/ áby wygnánie y karánie ich ćiezkie nie było. Bo nic ták Cesárzá nie záleca do ludźi/ iáko łáskáwość. y owszem by sie było mnie rádzono o woynie/ Awidiusz nie byłby zábity. Badźże bespieczna. bogowie mie bronią/ ktorym pobożność moiá wdźięczna iest.] 1. Dio in Marco Aur. *Łáskáwość ku nieprzyiaćiołom.*

Ná on czás y te potwarz pogáństwo ná Chrześciány kłádli/ iákoby Cesárzom y pánowániu ich nie przyiáli. O co niektorzy Pisárze Chrześciáńscy spráwe dawáli. á Tertullianus o to sie spráwuiac/ one słowá znáczne nápisał/ z ktorych sie pokázuie/ iáko sie iuż byli Chrześciánie rozmnożyli/ á Pogánom nieprzyiaćielom swoim dobrze czynili/ y vrzedy ich y zwierzchność czćili: á nigdy sie ná nie nie tárgáli.] Bysmy/ prawi/ iáwnymi nieprzyiaćielmi wászymi/ á nie táiemnymi pomśćićielmi być chćieli: izaliby nam mocy/ y liczba y woyskiem nie stáło? izali wiecey Maurow/ Márkomanow/ Pártow/ ktorzy wżdy w iedney stronie mieszkáią/ nizli tych co po wszytkim świećie są? Postronnismy/ á wásze wszytkie mieyscá nápełniamy/ miástá/ wyspy/ miásteczká/ schadzki/ woyská/ roty/ páłace/ Senat y rynki. Sámy wam kośćioły zostáwuiemy. A ná iákabysmy woyne nie zászli/ by dobrze nam nie rowna byłá/ gdyż ták rádźi vmieramy? Lecz w zakonie nászym rácżey sie godźi zábitym być/ á nizli zábiiáć. Mniey maćie nieprzyiaćioł nizli Chrześćian/ ktorych iest wielka liczbá. y práwie máło nic wszytkie sąsiády ábo poddáne Chrześciány maćie/ ktore wolićie zwáć nieprzyiaćioły rodzáiu ludzkiego/ á nizli nieprzyiaćioły bledow ludzkich. A kto was od onych táiemnych nieprzyiaćioł/ ktorzy trapią serca y zdrowie wásze/ wyrywa? od dyabelskich mowie naiázdow/ ktore my od was dármo y bez żadney zapłáty odpędzamy? Dosyćby tey pomsty nászey nád wámi było/ żeby was dyabłom wolno było w swey mocy mieć. A wy tego nie vważáiac/ nie przykre ále pożyteczne wam ludźie/ zá nieprzyiaćiele swe poczytaćie/ ktorzy nie ludźiom ále bledom ludzkim nieprzyiáią.] poty Tertullianus. Z ktorych słow iego poznáć łácno/ iáko Chrześciánie wszystkie iuż mieyscá nápełniáli/ y czárty od Pogáństwá odganiáli/ á vrzedy Pogáńskie czćili. 2. *Potwarzy ná Chrześciány o nieżyczliwość ku Cesarzom.* Tertul: Apolog: cap: 37. *Rozmnożenie Chrześćian.* *Odpędzánie czártow od Pogáństwa.*

Rok Páński 178. Soterá 4. Aureliuszá 16.

1. *Drogi do wschodnych krolestw.* Iuli: Capitolin: in Marco.

Aureliusz chcąc umocnić páństwo swoie / do wschodnych krolestw / w ktorych był Cássyus nań powstał / drógi dálekie czynił / y náwiedzał one miástá wielkie / Alexándria / Antyochia / Atheny / wszędzie łáskáwość pokázuiąc / dla ktorey y z Persyey y innych narodow dálekich posły / przyiaźń y powolność przynoszace / miał. Gdy Zydowską ziemię przeieżdżał / á smrod iákiś od Zydow poczuł / mowił one słowá: O Márkomani / o Quádi / o Sármáte / iużem gorsze / á niżliście wy są / nálazł: Zkąd znáć iż Zydowie v Pogan nád inne wszytkie narody byli nawzgárdzeńszy. Ná tey drodze żoná iego Faustiná vmárłá / ktora miedzy bogi Senatowi poczytáć kazał / choć byłá nierządnicá. O czym on ábo niewiedźiał ábo zámilczał. Syná swego Commodá ná páństwo zá towárzyszá przyiał y posádźił.

Smrod v Zydow, y wzgárdá ich v Pogan.

Faustiná Cesárzowa nierządnicá.

Commodus syn Marká Aureliuszá

2. *Práwo ná wieszczki.* Vlpianus lib: 7. de offic: Proc.

Práwo vczynił ná wieszczki / y prorokuiące o rzeczách iákoby od Bogá wiedźiánych / áby ná wygnánie posłáni byli. To się o Chrześciánách rozumiáło / ktorzy duchá prorockiego máiąc / niektore pogáńskie przygody y nieszczęścia opowiádáli / y im grozili / á zwłaszczá ći ktorzy o sądźie przyszłym Bożym y skáżeniu tego świátá / niewierne strászyli. Co im bárzo było nie miło y temu to Cesárzowi. Baczac pogáństwo iż on wyrok ná Chrześciány służył: znowu wielkie prześládowánie / z potwarzámi ná niewinne wzniećili.

Nowe pod Aureliuszem prześládowánie.

Rok P. 179. Soterá 5. Aurel: 17.

1. Euseb: lib: 5. cap: 1.

Potwarzy v sądow ná Chrześciány.

Euseb: vt supra.

Sroga to znowu ná wierne byłá burza / iáko pisze Eusebius / iż 17. roku pánowánia tego Márká Aureliuszá / Pogánie się po wszem páństwie Rzymskim ná nas wzburzyli. A iż o sámo Chrześciáństwo obwiniáć wiernych nie mogli / wielkie one potwarzy ná nie v sądow wznawiáli. Kłádźie list Eusebius Chrześcian Lugduńskich y Wienieńskich / w ktorym ćieżkość morderstw swoich oznáymuia / y to / iáko słudzy Chrześciáńscy byli męczeni / áby złośći one ná pány swe powiádáli. Co oni dla mąk czynili / y większy iad Pogan ná Chrześciány pobudzáli / máiąc ie zá tákie / iż ludzkie ćiáłá y dźieći swoich mięso iedzą / y nieczystośći w pospolitośći táiemne czynią. Co oni Gnosticy przekleći pod imieniem Chrześciáńskim czynili. W wieżách wielkie ćiężkośći y kátowánia ćierpieli. Wiele się ich CHRISTVSA dla ćiężkośći męczenia prząło / ktore iednák / choć zbluźnili Páná swego w niećierpliwośći / do więzienia sędźiowie nie wierząc im dawáli: y mieli dwoie męke / y ná sercu żáłość / y ná ćiele vtrapienie. y po sámym weyźrzeniu / znáć było rożność męczennikow od niestátkow. Bo ći byli wesołey / á ći smutney twarzy. Ci się ćieszyli odpłátą: á ći się grzechem y sumnieniem bárzo trapili.

Słudzy Chrześciáńskie męczono.

Vpadek w mękach.

Sanctus Diákon długo męczony / á pytány zkądby był: powiedźieć niechćiał: iedno mowił: iestem Chrześciánin. To moie miásto / tá oyczyzná / ten rodzay. Photinus Lugduński Biskup támże vmęczon y vmorzon. Podawano ie ná widokách do bestiy / ktore ie pożeráły. Blándiná nieiáka zacna niewiástá / pierwey się CHRISTVSA dla męki záprzáłá / potym od Duchá ś. vmocniona / wielkie męki y krzyżowána śmierć dla CHRISTVSA odniosłá / mowiąc: iż v nas żadnego złoczyństwá nie mász. y o innych wiele w onym liśćie pisza.

Sanctus Diákon.

Photinus Biskup Lugdunu.

Blandiná.

3. *Státeczność męczennikow.*

Ktorych státeczność y męstwo pogánie vporem y krnąbrnośćią zwáli / y sam Cesarz Aurelius / y Gálenus on lekarz. ktory te słowá nápisał: Rychley /

práwi /

práwi/ Moyzeßowi náśládowcy y CHRISTVSOWI/ ſwoię náukę opußczą: niżli ći ſektarze/ lekárze/ y Philoſophowie. Lecz o ſwoich to medykách y Philoſophách nie wedle prawdy rzekł. Bo żaden z nich o náukę zdrowia nie vtracał. Nápiſał ś. Auguſtyn/ iż v Porphiriußá czytał: pytał ieden v wießczká Pogánin/ ktorego by Bogá vbłagáć miał/ áby ſwoię żonę od Chrześćiáńſtwá odwiodł? Czárt mu ábo Apollo przez wießczká ábo czárowniká powiedział: Rychley ná wodźie piſáć możeß/ ábo po powietrzu látáć/ á niżli tego dowieść. Lecz to ſławá byłá ſtátecznego męſtwá wiernych/ y miłośći ku Bogu y zbáwieniu ſwemu pełnych/ á nie vpor áni krnąbrność. Wielka ich byłá pokorá/ wielka miłość.

Galenus Ceſar. Depulſuum differ: lib: 3.

Aug: de Ciuit: lib: 19. cap: 23.

Ná wſchodnych też kráiách/ tákież były nędze y mordy ná Chrześćiány. Zá ktore ſię wźiął Athenágorás Atheńczyk Philoſoph Chrześćiánin/ y 4.
podiął ſię od nich poſelſtwá do Ceſárzow/ do Márká y ſyná Commodá/ y obronę zá nimi nápiſáną podał.

Athenágorás Philoſoph obrońcá wiáry.
Hier: de Script.

Żáluie ſię ná wielką nieſpráwiedliwość/ iż ie pánowie oni ták zábijáć dopußczáli. Spráwuie ſię o one trzy potwarzy/ ktore ná Chrześćiány kłádli Pogánie. y wypowiáda iáka ieſt czyſtość miedzy wiernymi/ iż ſię y do żon włáſnych po poczęćiu nie przybliżáią/ á śieyby ná śieybę nie dáią/ żniwá sámego/ to ieſt rodzenia dźiatek czekáiąc. A iż wiele ich ieſt miedzy nimi/ ktorzy wieczną czyſtość y pánieńſtwo záchowuią. A iż ſię P. Bogá ſwego boią/ y rozumieią/ iż ná ich ſercá záwżdy pátrzy: być to nie może/ áby iákie táiemne złośći mieli. O ktorych mowi: ieſli ſię dowiećie/ nie prośim ábyśćie nam przepuśćili. pozábijayćie y nas y dźieći náße/ y pogubćie domy náße. A nákoniec ták zámyka: Wyśćie pánowie z nátury dobrzy y wßyſtkim łáſkáwi/ y pánowánia godni: mnie/ ktorym ná to doſyć odpowiedźiał/ co nam zádáią/ y vkazałem iáko ſię my P. Bogá boim/ y obyczáie mamy vczćiwe y trzeźwe: proßę głowámi wáßemi ſkinćie á przyzwolćie/ áby to morderſtwo nád námi vſtáło. My zá pánowánie wáße záwżdy modlitwy do Bogá czynim/ áby y ſyn ná oycowſkie páńſtwo wſtąpiwßy/ ono záwżdy rozmnażał: áby ſię wam wßyſtko ßcześliwie powodźiło. Co y nam pożyteczno ieſt/ żebyśmy ſpokoyny żywot ten mieli/ á wam z ochotą/ w tym co nam roſkażećie ſłużyli.] Poty ten Philoſoph Chrześćiáńſki Athenágorás.

Czyſtość Chrześćiáńſka.
Czyſtość wieczna v Chrześćian.
Prośbá do Ceſárzá zá Chrześćiány.

Spráwiłli co onym poſelſtwem/ y mądrą á prawdźiwą mową/ nie może ſię wiedźieć. y owßem mamy świádká Theophilá/ Antyocheńſkiego Biſkupá/ ktory w ten czás/ y trochę co po śmierći tego Ceſárzá Aureliußá żył/ ktory do Autoliká pißę/ iż te ktorzy práwego Bogá czczą/ zábijáć nie przeſtáią/ á tym co Bogá bluźnią vrzędy y zapłáty dáią.] 5.

W tym y Soterá Papieżá zábito. śiedźiał lat 4. Ná iego mieyſce náſtąpił Eleuterus Greczyn/ z oycá Abundiußá Nikopolitáńſkiego. Do tego 6.
męczennicy więźniowie z Lugdunu/ wyſtáli poſłem y z liſtámi Ireneußá onego zacnego ná on czás kápłaná/ iáko też pierwey do Piuſá Wienenczykowie poſłáli byli Attalá. Miáły ten zwyczay kośćioły poſtronne/ Papieżowi opowiádáć co ſię z nimi dźieie/ y od niego pomocy ná kośćielne potrzeby ßukáć: zwłaßczá gdy ſię iáka rożnicá ábo wzgorßenie od herctykow dźiało. Pewnie człowieká tákiego wyſłáli/ nád ktorego vczeńßego nie mieli/ ktory iáko Tertullian o nim nápiſał/ wßyſtkich náuk był wydworny wiádomiec. nie poſłano go Rzym widźieć: ále bez wątpienia/ iáko ś. Jeronym mowi/ z iákim pytániem ná rzeczy kośćielne trudne. á zwłaßczá ná one proroctwá Montanowe/ ktoremi ſię było wiele wiernych ſtrwożyło/ bráli náukę y poćiechę od ſtolice Apoſtolſkiey.

Soter Papież męczennik.
Euſeb: lib: 5. cap: 1. & 3.
Eleuterius náſtąpił.
Ireneus poſłem od męczennikow do Papieżá.
Tert: adu: Valent.
Hier: de Script: in Irenæo.

Pan Bog Aureliußá/ zá niewdźięczność onego pokoiu y zwyćięſtwá/ 7.
ktore miał od Chrześćian/ karząc/ znowu Márkomany/ Quády y Sármáty

Karánie Pogáńſtwá.
Capitol: in Marco.

nań

nań wzbudził. Muśiał śię przećiw im wypráwić / y tám trzy látá woynę z nimi wiodąc / vmárł. Vmieráiąc / tym ktorzy nád nim płákáli / mowił: Co mię płáczećie / á o záráźliwym powietrzu y śmierći pospolitey nie myślićie? Bo y powietrzem wielkim karał go P. Bog. á nawiecey tym / iż widźiał syná swego Commodá iuż złym człowiekiem / z ktorego drugi Neron / y Cáligulá / y Domicyan być miał. O co śię dźiwnie frásował / y śmierći sobie życzył / y sam śię ieść niechcąc vmorzył. Dał mu był dobre mistrze / ále mu nic nie pomogli. bo záraz z młodośći złey nátury będąc / sprosnym był y złośliwym / okrutnym y plugáwym. Gotował P. Bog ná one co Chrześćiány zábijáli ten bicz. Bo ná ich śię morderstwie báwiąc / dał pokoy Chrześćiánom. O czym niżey.

Capitolinus.

P. Bog karał prześladowniká.

Commodus zły oycá smućił.

Lampridius in Commodo.

Aurelius Cesarz sam śię vmorzył.

Rok Páński 180. Eleuterá 2. M. Aureliuszá 18.

Photinus Biskup Lugduński / máiąc lat 90. vmęczony iest. Ná iego mieysce Ireneus wybrány był: ktory z Rzymu śię wroćiwszy / y stolicę onę krwáwą zásiadszy / księgi drogie nápisał o prawdźiwey wierze przećiw heretykom / á zwłaszczá ktore w Rzymie widźiał / iáko Márcyoná y Válentiná y inne / y o ich śię obyczáiách y błędách dowiádował / y dobrze ie y fałsze ich / opisał y zbijał. Bárzo w tych księgách ná stolicę śię Piotrá ś. Rzymską spuszcza y odwoływa / y v niey prawdy szukáć każe / y do niey śię o wątpliwośći z strony náuki / iáko do mistrzá prawdy vćiekáć rádźi / gdźie śię szczere podánia Apostolskie státecznie dochowywáią.

I. *Ireneus po Photinie męczenniku Biskup Lugduński.*

Piotrá ś. stolicá wiáry wspiera. Lib: 3. cap: 3.

Rok Páński 181. Eleuterá 3. M. Aureliuszá 19.

O Jednym Żydźie nápisał Nicephorus / iż idąc w drodze z Chrześćiány / ná suchych y pustych mieyscách záchorzał / y chrztu prośił. Oni wody nie máiąc / piaskiem go ochrzćili. w imię Oycá / y Syná / y Duchá ś. Po czym on Żyd ozdrowiał / y duższy był w drodze niżli inszy. Powiedźieli to Dionyzyuszowi w Koryntcie Biskupowi. Ten go kazał wodą ochrzćić / iáko iest Páńskie postánowienie.

I. *Chrzest piaskiem iáki.* Niceph: lib: 3. cap: 37.

Rok P. 182. Eleut: 4. Commodá 1.

TEgo roku Márek Aurelius Antoninus Cesarz ná woynie przećiw Márkomanom w Pánnoniey vmárł / sam w niemocy niejedzeniem vmorzył śię / krolował lat 19. żył 59. Nástąpił ná páństwo Commodus syn iego / wielki łotr y okrutnik / y złośliwy plugáwy człek / ktory y Neroná y Cáiá y Domiciáná w złośći przechodźił. A zábiiáiąc Senatory y co nazacnieysze ludźie / y nikomu nie przepuszczáiąc / sámym Chrześćiánom był łáskáwym / y wielki zá niego pokoy miał kośćioł Boży. y Senat y vrzędnicy boiąc śię iego okrućieństwá / iuż o Chrześćiáńskim prześládowániu nie myślili / o swoim tylo zdrowiu y záchowániu myśląc. Co tego zá przyczyná byłá / iż ták okrutny pan ktory śię bogiem czynił / y bogow swoich nie vczćił / bo y kośćioły ich swoią nieczystośćią mázał / y skárby z nich łupił / sámym tylo Chrześćiánom pokoy wielki dał. Pewnie tá sámá nawietszá / iż P. Bog cud swoy pokázáć ná tym chćiał / iáko kośćiołá swego bronić może / á iáko bez iego woley y dopuszczenia tyránni szkodźić nam nie mogą. On do morzá mowi / y podnieśieniu wysokich wod iego: poty záchodź á dáley nie wylewáy á wracay śię. Tákże y moc złych ludźi zámierzył / á rozchodźić śię iey / iedno w pewnych brzegách nie dopuśći.

I. *Márcus Aurelius głodem śię vmorzył.* Capitol: in Marco. Lampridius in Commodo.

Commodus Chrześćiány w pokoiu záchował.

Obroná kośćiołá Bożego cudowna.

Iob 38.

Chćiałci też P. Bog onego fałszywego proroká Montaná pohánbić / ktory prorokował / o wielkim pod tym Cesárzem ná Chrześćiány wzburzeniu / y

2. *Montaná fałszywe proroctwo.*

ich vćiśnieniu. W czym iáko fałszerz y zmyślácz / słusznie zostáł tákim iákim był náleziony / gdy wielki pokoy wiernym nástąpił. Powiádáią też niektorzy iż Commodus miał żonę ábo nałożnicę Márcią / ktora v niego byłá w wielkiey czći nád inne / á tá bárzo byłá życzliwa Chrześćiánom / y w obronie ie swoiey miáłá. Co wszytko P. Bog spráwił / y chćiał pokáráć one przez tego Commodá / ktorzy krew Chrześćiáńską rozlewáli. Iákoż mieli zá swe.

Márcia żoná Commodá. Dio in Commod. *Pokaránie mordercow Chrześćiáńskich.*

Rok Páński 183. Eleuteriuszá 5. Commodá 2.

1. Wiárá śię ś. szerzyłá / wiele ludźi przednich y zacnych po wszytkim świećie do CHRISTVSA przystępowáło. Widźieli bogow onych swoich fałsze. Widźieli Chrześćiáńską ćierpliwość y cnoty pobożne y ś. obyczáie. Baczyli iákie pochlebstwá Cesárzom czynił Senat / miedzy bogi ie licząc y zá bogi chwaląc / y onę sprosną Faustynę żonę Aureliuszá. Pomnieli ono ná woynie Márkomáńskiey cudo od Chrześćiáńskich żołnierzow czynione. Pátrzyli ná proroctwá Sybil / y inne wielkie do prawdy świętey wiáry nászey wywody niepochybne / ktorymi sercá swe y natwárdsze przełámowáć / á prawdźie mieysce dáć muśieli. Euseb: lib: 5. ca: 10.

2. Pod tym Papieżem Eleuterem Lucius krol Brytáński wiárę ś. z poddánemi swemi przyiął. Wypráwił posły do Rzymu do Papieżá / prosząc o kápłany ktorzyby go wiáry náuczyli / y CHRISTVSOWI iego krolestwo oddáli. Posłał mu Papież Fugacium y Damianum ábo Douacianum, ktorzy tám wiárę ś. wszczepili / y świátłość Ewángeliey wnieśli.

Brytáński krol Lucius wiárę S. przyiął. Beda de gestis. Anglic: lib: 1. ca: 4. Ado in Chronic.

Rok Páński 184. Eleuteriuszá 6. Commodá 3.

1. Theodocion Pismo ś. pod tym czásem z Żydowskie° ná Greckie przełożył. O czym wzmiánkę czyni Ireneus. Był ten pierwey dobrym Chrześćiáninem / potym stał śię herctykiem y vczniem Táćyaná / á nákoniec Żydem. A choćiaż był tákim / iednák przetłumáczenieni iego kośćioł nie gárdźił / nawiecey dla Żydow / áby z niego iáko przyiaćielá ich przećiw im było świádectwo. Dánielá zwłaszczá z iego przełożenia kośćioł vżywał / mowi ś. Ieronym. Było to trzećie przetłumáczenie. Pierwsze onych 72. Doktorow Żydow w Egyptćie zá krolá Ptolomeá Filádelfá. Drugie od Aquile Pontiká / zá Hádrianá Cesárzá / á to trzećie tego Theodocioná / ktore w iedno zebrał Origenes y názwał Exapla : znácząc gwiazdeczkámi y cechámi / iáko co ktory przełożył.

Przetłumáczenie Bibliey. Iren: lib: 3. ca: 24. Hieron: præfat: in Daniel.

Rok P. 185. Eleut: 7. Commodá 4.

1. Wieku tego żył Pántenus / vczony y wielki dusz ludzkich pomocnik / ktory w Alexándriey zá Iulianá biskupá náuczáiąc / y wiele vczniow w szkole swey do Chrześćiáńskiey doskonáłośći przywodząc / áż do Indow zászedł / áby im tám CHRISTVSA opowiedał. Gdźie nálazł Ewángelią ś. Máttheuszá po Żydowsku pisáną / ktora im tám ś. Bártłomiey Apostoł zániosł. Był przedtym Philozophem / y we wszytkich náukách ćwiczonym. Iego vczeń był Clemens Alexándryski.

Pántenus. Euseb: lib: 5. ca: 10. Hier: de Script: in Panteno.

Rok Páński 188. Eleuteriuszá 10. Commodá 7.

2. Roku tego Philip oćiec ś. Eugeniey / wielkim stárostą wszytkiego Egyptu vczyniony iest. Żydy y czárowniki iáko zły narod vćiskał y prześládował / á Chrześćiánom łáskáwym śie stáwił. Corkę tę swoię zmowił iuż był zá mąż / zá Aquiliá ábo Acyliá Consulá / ktora śię CHRISTVSA rozmiłowawszy / zá náuką Helená Biskupá Heliopolu / do klasztoru vćiekłá / y

Metaphr: 25. Decembr.

tám się z dwiemá trzebieńcy swemi Protem y Iácyntem zátáiłá. O czym niżey się wspomni.

Rok Páński 189. Eleuteriuszá 11. Commodá 8.

1. *Apollonius męczennik.* *Serenus sprawcá nawyższy Commodow.* Euseb: in Chronico. Dio & Lampridius in Commod.

APollonius Senator/ pisze Eusebius/ gdy księgi w Senácie/ ktore sam był o CHRISTVSIE y prawdzie Ewángeliey nápisał/ przeczytał/ ná ściętą śmierć od Perenná skazány/ zábity iest. Nic o tym Commodus niewiedział/ ále miał tego Perennego/ ktoremu wszytek rząd zlecił/ y kogo chciał zábiiał/ y komu chciał imienie wydzierał/ człowiek hárdy y zły. A sam Commodus z niewiástámi rozkoszy záżywáiąc/ proznował. Iednák go niektorzy/ brzydząc się iego hárdością/ do Cesárzá odnieśli/ y zábić go kazał y dzieci iego y żonę. Ták skoro się krwią Chrześciáńską zmázał/ sam ták márnie/ z ták wysokiego szczęściá zepchniony/ zginął.

Ibidem 2. Roku tego wielkie powietrze było w Rzymie/ ták iż ná dzień po dwu tysiącu ludzi vmierało.

Rok Páński 191. Eleuteriuszá 13. Commodá 10.

1. Euseb: lib: 6. ca: 10. Clemens Alexand: Strom: lib: 3.

WIekow tych żył Serápion Biskup Antyocheński/ znáczny náuką y miedzy pisárze kościelne poczytány. Pisał ná heretyki/ ná Montánisty/ y ná Docity. Byli to Docite błędnicy / ktorzy fałszywey S. Piotrá Ewángeliey vżywáli/ á o prawdziwym wcieleniu Páná nászego IESVSA CHRISTVSA nic wierzyli/ iedno obłudne przyczytáć iemu śmieli.

Rok P. 192. Eleut: 14. Commodá 11.

1. *Commodus vczynił się Bogiem.* Dio & Lampr: in Commod. Surius Tom: 7.

COmmodus vczynił się Herkulesem bogiem / y chciał áby go Senat y wszyscy zá tákiego mieli. y gdy się ná widokách y igrzyskách vkazał/ vbrány iáko Herkules w skorze lwiey/ w ręku bułáwę á pod sobą lwá miedziánego máiąc: wiele się ich od śmiechu wstrzymáć nie mogli. á drudzy boiąc się liście lauru gryźli/ áby śmiech odegnáli. kto się rośmiał káżdy był zábit. Miedzy nimi niektorzy Chrześciánie/ y po vlicách z niego się śmiali/ zkąd sobie męczeńską koronę zjednáli. Vmęczeni są Eusebius, Poncianus, Vincentius, Peregrinus. ktorzy y Iuliuszá Senatorá ná to námowili/ iż był Chrześciáninem/ áby ná tákie błazeństwá w Senácie nie przyzwalał / w ktorym inni one Cesárzowi pochlebstwá czynili/ zá bogá go Herkulesá máiąc. Co Iuliusz vczynił/ y zezwolenia broniąc/ ná to zdrowie swoie ważył.

2. *Modlitwá przed Senatem.* Suetonius in Augusto. Gellius lib: 14. cap: 7. *Rádá pierwey o rzeczách Boskich.* *Iuliuszá Senatorá męczeństwo.* In actis martyr: Bibli: Rom.

Był obyczay y práwo v Rzymian / gdy Senat y rádę ná Seymách mieli/ w kościele to iákim czynili/ y pierwey onemu bogu ktorego był kościoł/ kázdy się pokłonił y kádzidło y wino ofiárował. Potym pierwey o rzeczách Boskich / toż o ludzkich rádzili/ iáko Gellius nápisał. Dla tego Senatorowie Chrześciáńscy strzegli się onych tákich schadzek do kościołá. á gdy czás Seymom przychodził/ krádli się/ ábo ná wieś iáką się vczciwą wymowką zákłádáiąc wyieżdżáli. Gdy tedy w Senácie ná bostwo Commodá przyzwolić Iuliusz niechciał/ zábić go Commodus Vitelliuszowi Tribunowi kazał. ktory go kiymi srodze zámordował. Ci co ciáło Iuliuszá grzebli/ do więzienia wzięci byli/ á iednemu z nich język vrzniono: ále on przedsie dobrze mowił. Co widząc kát ieden Antoninus w CHRISTVSA vwierzył/ y ścięty/ korony dostał. Lupulus kápłan Iowiszow od onych więźniow ná oczy cudownie zleczony / vwierzył w CHRISTVSA.

Rok Páński 193. Eleuteriußá 15. Commodá 12.

W Rzymie w nocy piorun zápalił kośćiół Pokoiu/ ktory był nawietßy / nabudowniteyßy / nabogátßy we wßystkim mieśćie. do niego wiele skárbow ná chowánie ludźie bogáći skłádáli/ ktore im wßytki poginęły. Przy nim zgorzał kośćiół drugi Westy/ y wielka á pięknieyßa część miástá. Nie mogł być on ogień vgáßony / áż deßczem z niebá. Mieli to sobie ludźie zá proroctwo wielkich woien / ktore potym nástąpiły. A Dio/ tym przyßła śmierć Commodá Cesárzá znáczył: bo y do pálacu ogień się on przedárł. W tym kośćiele Pacis skárby one ktore Wespesianus y Titus z Ierozolymskiego kośćiołá wybráli/ pogorzáły. Acz ich część niektora zostáłá/ áż do Válentinianá/ po ktorego śmierći Vándali Rzym náiáchawßy/ one do Afryki zánieśli/ iáko piße Procopius.

1. *Kośćioł* Pacis *w Rzymie zgorzał.* Herodianus lib: 1. *Rzym gorzał.* — Dio in Commod. — De bello Vandalorum.

Rok Páński 194. Wiktorá 1. Commodá 13.

Eleuterius Papież vmárł: iáka śmierćią/ máło co iest pewnego. pismo stáre R. męczennikow/ męczennikiem go zowie: śiedźiał lat 15. Nástąpił Wictor Afrykánin. A Commodus gdy myślił wiele pánow pozábiiáć / y onę Márcyą żonę swoię ták miłą / Narcissus go zádawił. Wielka się rádość w Rzymie stáłá/ wielkie wołánie ná iego złośći y okrućieństwá. A przedśię Sewerus co po nim nástąpił/ ná złość Senatowi kazał go miedzy bogi policzyć/ y dźień iego świećić. z czego się nie tylo Chrześćiánie / ále y Pogánie náśmiewáli/ y wiárá ś. Chrześćiáńska vdátnieyßa się czyniłá. Krolował lat 12. Mieśięcy 9. żył 31. zginał w nim dom y rodzay Aureliußow. Clemens Alexándriyski Biskup / ktory Stromata pisał/ licząc látá od Národzenia Páńskiego / áż do śmierći Commodá náliczył lat 194. y ták się zgadzamy.

1. *Eleuterius Papież vmárł. Victor nástąpił. Smierć Commodá.* Herodianus & Dio in Commod. Lampridius ibid. — *Zgodá o látá.*

Rok P. 195. Victorá 2. Sewerá 1.

Zołnierstwo w Rzymie obráli Pertináxá ná páństwo Rzymskie/ człowieká vczonego y dobrego/ ná ktorego bárzo rad zezwolił Senat/ ále go po 82. dniu zábili. Po nim obráli Didiußá Iulianá/ ktory im pieniądze rozdał: ále go tákże po 66. dni zábili. Nákoniec iedni wybráli Sewerá/ktory w Pánoniey przy woysku był: á drudzy w Syriey ná wschodnych krolestwách Pescenniußá Nigrá / á trzeći w Brytánniey y Gálliey Albiná. Sewerus Afrykan/ iż był mądry y dźielny/ w náukách y rzemieśle rycerskim ćwiczony: więtßą miał v ludźi y v Senatu Rzymskiego przyiaźń/ y nań zezwolili. A on z iednym się iednał y bráćił/ to iest z Albinem: á ná drugiego się z woyskiem gotował. Albinußá towárzyßá zmyślonym sercem ná páństwo przyiął/ y ná myncy go z sobą odlewáć roskazał.

1. *Pertinax Cesarz. Didius po nim. Trzey Cesárzow obránych od żołnierzow. Seuerus Cesarz vczony y mądry.* Dio & Herod: in Seuero.

Sewerus ná początku swego pánowánia / łáskáwym się stáwił Chrześćiánom/iáko mowi Tertullianus. Miał ná dworze swoim Proculá Chrześćiániná/ktory go był w wielkiey niemocy oleiem zleczył/ y był przy nim áż do swey śmierći/ y wiedźiał iż zacne osoby płći oboiey tey wiáry byli / ktorym się on nietylo nie przykrzył/ ále y świádectwem swoim czćił/ y pospolstwu się o Chrześćiány sprzećiwił/ piße tenże Tertullian. Y długo tákim był Sewerus/ pomniąc/ iż ono dobrodźieystwo od Chrześćiániná wźiął. Miał w ten czás wielki pokoy kośćioł Boży/ mowi Nicephorus/ y ßerzyłá się wiárá ś. y wiele vczonych ludźi ná iey obronę pisáli. Domy zacne ze wßytkim rodzá-

2. Tert: ad Scopulam. *Seuerus łáskaw ná Chrześćiány. Proculus.* — *Pokoy kośćielny.* Lib: 5. cap: 26.

iem do CHRISTVSA sie ćisneli / ná wszytko sie gotowymi stáwiac / tyloby przy zbáwieniu zostawáli.

Rok Páński 196. Victorá 3. Sewerá 2.

1. Theodotus heretyk. Epiph: hæres: 54.

Nastał záś heretyk nowy Theodotus / ktory bedac z Bizántium miástá / ktore dźiś Cárogrodem zowiem / rzemiestem około skor żywnośći szukał: ále do wielkiey náuki przyszedł. Poimány o wiárę ś. CHRISTVSA sie záprzał. Co gdy mu wymawiano y z niego sie vragano / on dla wstydu do Rzymu záśzedł / gdźie tákże poznány / gdy sie Chrześćian wstydźił: do tego przyszedł iż sie śmiał ták wymáwiáć: Nie záprzałem sie Bogá / ále CHRISTVSA człowieká / y zá tym vporem poczał o Pánie nászym źle / iáko bluźnierz náuczáć / iż nie był práwym Bogiem / iedno sámym człowiekiem / z Dźiewice z Duchá ś. národzonym. O czym sie dowiedźiawszy Wiktor Papież / onego wyklał. Przyłaczyli sie do niego drudzy od Artemoná / y zwodźili wielkim niewstydem y kłamstwem ludźie / mieniac iż ták wierzyli stárzy oycowie / y nákoniec y Wiktor Papież Rzymski. O co sie wiele vczonych ná ten czás ludźi pisániem zástáwiło / ono ich kłamstwo niewstydliwe zbiiáiac. Byli wten czás y inni heretycy ktore Melchisedechiány zwano / máiac Melchisedechá zá Anyołá / y wiele básni o nim sieiac. Był y Práxeás nieiáki / o ktorym mowi Tertullianus: y inni / ktorych y wspominác brzydko y smutno.

Christusá sie záprzał Theodotus.

Theodor: de fabulis hæret: lib: 2.

Kłamstwo heretyckie.

Melchisedechiáni heretycy. Euseb: lib: 5. ca: 26

Práxeás. Tert: cont: Praxe.

2. *Clemens Alexándriyski.* Rufin: Apol: pro Orig.

O tym czáśie żył Clemens Alexándriyski Biskup / ktory kśiegi Stromatum nápisał: był vczniem Pántená / á mistrzem Origenesá / człowiek wielce vczony y świety. Ná ktorego mieysce do szkoł Origenes wstapił. Kśiegi iego Gelásius Papież ná Rzymskim Concilium miedzy podeyzrzáne położył / dla niektorych brodawek / ktorymi heretycy Ariani / iáko mowi Rufinus / pisánie iego poszpećili / áby sie czytelnik zacnośćia iego do błedu nie vwiodł. Jednák w pisániu iego / stárowieczne obyczáie y kárnośći kośćielne pieknie opisáne sa.

Rok Páński 197. Victorá 4. Sewerá 3.

1. *Tertullianus.* De Scriptor.

WJeku tego żył on sławny y wielki Pisarz kośćielny Tertulliánus z Afryki z miástá Cárthaginy. Oycá miał rotmistrzá zacnego. Wszytkie náuki vmiał / mowi o nim Jeronym ś. y onego wieku Łáćinnicy żadnego wymownieyszego nie mieli. Pisał kśiegi młodym bedac o ćiezkośćiach małżeńskich / ktore ś. Jeronym Eustochiey pánnie záleca. Znáć że ie pisał iuż żone máiac. O tym czáśie nápisał też kśiegi one wielkiey głowy / przećiw heretykom de Præscriptione.

Rok P. 198. Victorá 5. Sewerá 4.

1. *Swiecenie Wielkieynocy zá Viktorá.* Euseb: lib: 5. ca: 22.

POwstáłá niemáła rożnicá w kośćiele Bożym o dniu świecenia Páschy / ábo Wielkieynocy / zá przyczyna niektorych heretykow / ktorzy y w tym kośćioł Boży sczypáli y rozrywáli. Wiktor Papież iáko czuyny nád trzoda Boża pásterz / chcac wszytkie kośćioły ziednoczyć / rospisał listy do wszytkich wschodnych y zachodnych kośćiołow / áby sie ná Synody Biskupi ziáchawszy / zdánie mu y obyczay stáry / iáko ten dźień świećili y świeca / nápisáli. Co oni káżdy w swoiey Prowinciey vczynili: y zgodźiły sie ná to wszytkie kośćioły y wschodne / iż w Niedźiele / po pełniey pierwszego miesiacá / to iest Márcá / świećili záwzdy y świeca Wielkanoc / á nie po Zydowsku 14. dniá po nástániu tego miesiacá w ktorykolwiek sie dźień tráfi.

Sámi

Sámi Biskupi z Azyey mnieyszey/ ktorych głowá był Policrátes/ o to sie zástáwili/ iż z stárodawná/ od Apostołow ieszcze/ z Zydy pospołu ten dzień świecili y świecą/ y tego podánia odstąpić nie mogą. A iest list tego Policrátá do Wiktorá Papieżá: w ktorym dáie znáć/ iż vczynił co mu roskazał/ zbieráiąc Biskupi Synod: ále żadnemu sie z nich nie zdáło/ áby swoy stáry zwyczay y podánie odmienić mieli. Wiktor widząc innych wszytkich kościołow wielką zgodę/ á sáme Azyáńskie Biskupy ták vporne: wyklął ie/ y od iedności y społeczności kościołá ś. odciął. — 2. *Asyani po Zydowsku święcili Wielkanoc. Policrátes.* *Wictor wyklął Asyey Biskupy.* Euseb: vt supra.

Z czego sie dáie znáć/ iáka moc y powagá byłá Papieżow Rzymskich Biskupow/ ná skłádánie Synodow po wszytkim Chrześciáństwie/ y ná sądy y karánie y wyklinánie niezgodnych y nieposłusznych. Bo ácz mu o to niektorzy/ iáko/ y Ireneus Lugduński Biskup/ przygániáli: iż sie ták ná odcięcie od kościołá ták wiele Biskupow skwápił/ ktore inni przed nim Papieżowie cierpieli/ y oná rożnicá znośná pokoiu y miłości spolney nie tárgáli: iednák żaden mu nigdy o to nie przymowił/ áby to swowolnie y nieprawnie y bez zwierzchności słuszney czynił/ znáiąc go zá stárszego sprawcę y Biskupá kościołá po wszytkim świecie. A iednák kto sie ná on wiek y okoliczności onego czásu obeyrzy: wyznáć musi/ iż to wyklęcie wielka potrzebá kościelna wyciągálá. Bo zwyczay on Zydowski/ iuż sie Azyą sámą nie zámykał; ále sie przez heretyki do sámego Rzymu wnosił y po zachodnych kráiách szerzył/ y do dálekiey Brytánniey záchodził. Blástus niektory w Rzymie tym ludzi zwodził/ áby wedle Moyzeszá po Zydowsku nie w Niedziele/ iáko sie 14. dzień nástánia miesiącá tráfi/ świecili. Czego iuż wytrwáć Wiktor nie mogł/ áby ná heretyckie y odszczepieńskie postępki zezwaláć sie nie zdał. W wielu krolestw miedzy Chrześciány tá niezgodá byłá/ áż sie potym we sto kiládziesiąt lat przez Niceńskie Concilium vspokoiłá. ktore roskazáło: áby wszyscy/ ták iáko Rzymski Biskup/ świecili. Ácz y potym/ mowi ś. Athánásius/ w Syriey y Cyliciey ci sie Quártádecimani náydowáli. — 3. *Moc Papieska.* *Potrzebna kárność ná on czas o święcenie Wielkieynocy.* Tert: de præscript: cap: 53.

W tym czásie był też Synod w Pálestinie około tegoż świecenia Wielkieynocy. Ná ktorym były złote słowá o Niedzieli: ktorych sie opuścić nie godzi. Nápisał ie Bedá/ y są tákie: Biskupi rzekli: Możeli sie minąć Niedzielá/ ták wielkimi błogosłáwieństwy poświecona/ áby w nie Wielkanoc obchodzona być nie miáłá? Theophilus Biskup rzekł: Powiedzcież te błogosłáwieństwá/ ábyśmy ie nápisáli. A Biskupi rzekli: Pierwsze iest: iż w Niedziele/ ciemności sie odpędziły/ á świátłość sie vkazáłá (toiest w Niedziele P. Bog stworzył świátłość/ gdy rzekł napierwey: Stań sie świátłość.) Wtore błogosłáwieństwo Niedziele: iż w nie iáko z ciemności grzechow/ y przez źrzodło chrztu/ przez morze czerwone lud był wybáwiony. Trzecie: iż w ten dzień niebieska potráwá manná ludziom daná iest. Czwarte: iż Moyzesz ludowi roskázuie áby záchowáli pierwszy y ostátni dzień. Piąte błogosłáwieństwo Niedziele iest/ iáko iest w Psálmie 117. Ogárneli mie iáko pszczoły/ y rozpalili sie iáko ogień ná cierniu ⁊c. O zmartwychwstániu bowiem Páńskim mowi: Ten iest dzień ktory vczynił P. Bog/ weselmy sie y ráduymy sie weń áż ná róg ołtarzá. Szoste ma błogosłáwieństwo Niedzielá: iż w ten dzień Pan zmartwychwstał.] Poty słowá tego Synodu. — 4. Beda De æquinoctio vernali. Genes: 1.

Sewerus zábiwszy Nigrá/ ktory mu w páństwách wschodnych przeszkadzał/ Bizáncium po długim obleżeniu/ gdzie sie byli iego życzliwi záwárli/ wziął y spustoszył/ y tąż wypráwą podbił Párty/ Adiábeny y Aráby/ y wrociwszy sie do Rzymu tryumph czynił. Pisze Tertullian/ iż z nim wolno przyiácháło wiele Medow y Párthow/ dziwnie drogimi kámieńmi przybráni/ iákich ieszcze Rzym nie widział/ ktore ná szyiey/ ná poszwách/ ná mieczách/ y ná botách nosili. Pátrzył sam ná nie ten Tertullianus w Rzymie ná ten czás mieszkáiąc. — 5. Spartianus in Seuero. *Zwycięstwá Sewerá.* Tertul: de habitu muliebri.

Rok Páński 199. Victorá 6. Sewerá 5.

1. Spartian: vt supra. Tert: in Apolog: cap: 21.

Zydowskie vćiski.

SEwerus syná swego Báśsianá/ názwánym Antoninus/ zá towárzyszá ná páństwo wźiął. Zydy zá iego wieku bárzo podatkámi śćiskano: y pisze o nich Tertullianus/ iż im y pátrzyć ná swoie źiemie y ná on czás nie dopuszczono/ iáko ie był Hádrian Cesarz rosproszył. Po świećie sie tylo wszytkim wloczyli/ bez krolá bez Bogá.

Euseb: lib: 6. cap: 8. 9.

S. Nárcissus Biskup Jerozolimski w ten czás żył/ o ktorym czytay w Zywoćiech ś. Miał tych lat kośćioł Boży wielki pokoy/ ále nie dlugi.

Rok P. 200. Victorá 7. Sewerá 6.

1. Spartian: in Seuero.

DO Gálliey puśćiwszy sie Sewerus/ Albiná/ ktorego był towárzyszem páństwá swego vczynił/ zwoiował y zábił. y wroćiwszy sie do Rzymu/ z wielkim weselem y tryumphem przyięty był. Rzymiáńscy Pogánie w oknách lámpy zápaláli/ ognie wszedźie rozsadzáli/ drzwi swoie kwiećiem y innymi ozdobámi koronowáli/ y inne wesela y czći czynienia y biesiády nieuczćiwe á vżywánia zbytnie ku czći Cesárzowi czynili/ wedle swego zwyczáiu. Czego Chrześćiánie/ w swey vczćiwośći y nabożeństwie y skromnośći zostáiac/ nie czynili: áby sie nie zdáli iákiego bostwá Cesárzowi przyczytáć/ á do nieuczćiwośći Pogáńskiey w biesiádách wszetecznych skłániáć. Lecz ono wesele Rzymian obroćiło sie w kłopot y płakánie. Bo szukáiac tych ktorzy Albinowi życzliwemi byli/ 40. Senatorow zábił/ y innych wiele po wszytkim Rzymskim páństwie. A widząc Pogánie iż Chrześćiánom przepuszczał Sewerus/ iż y zá Commodá y zá Sewerá wielki pokoy mieli/ ná ich tylo nędzę pátrząc; bárzo pobudzeni do gniewu/ poczęli wszedźie szemráć; iż Sewerus swoie zábija/ ktorzy sie z iego szczęśćia weselą: á Chrześćiánom/ ktorzy żadnego znáku ochoty y wesela z iego szczęśćia ná koronowániu drzwi y paleniu ogniow y ná iáwnym biesiádowániu/ nic pokázowáli/ dáie pokoy. O czym pisząc Tertullianus/ mowi: iż sie im Pogan w tym náśládowáć nie godźiło/ ktorzy Cesárzowi święta czynią/ ná sprosnośći y grzechách y nieczystośćiách/ y sáme domy nieuczćiwe koronuią/ á wszytkie nieczystośći pełnią. Wiecey przyiáźni/ prawi/ pokázuią Cesárzowi/ gdy sie zań modlą/ temu ktory ma wszytkie pány w mocy y ręku swoich. Y pomáłu inne potwarzy stáre ná Chrześćiány Pogánie wznawiáli/ y iádowićie ie do Sewerá odnośili. Skąd potym wielkie prześládowánie kośćiołá Bożego powstáło.

Sewerowe okrućieństwo.

Potwarz ná Chrześćiány.

Apolog: cap: 35.

SVMMOWANIE
Wieku wtorego:

To iest, przeßlych ſtá lat od roku Páńskiego 100. áż do 200. przednieyßych cześći Dzieiow Kośćielnych.

Papieżowie nawyżßy Biskupi.

CLEMENS Rzymiánin z domu Ceſárſkiego/vczeń PIOTRA ś. śiedźiał ná ſtolicy Apoſtolſkiey lat 9. mieśiecy 4. vtopiony od Tráiáná/roku Páńſkiego 102.

ANACLETVS/ śiedźiał lat 9. mieśiecy trzy/ vmeczony zá Hádriáná Ceſárzá.

EVARISTVS/ śiedźiał ná ſtolicy Apoſtolſkiey/ lat 9. mieśiecy trzy.

ALEXANDER/ śiedźiał lat 10. mieśiecy 5. vmeczony zá czáſow Hádriáná.

SIXTVS/ śiedźiał lat 10. bez mieśiacá/ vmeczony zá czáſow Antoniná Piuſá.

TELESPHORVS/ śiedźiał lat 11. mieśiecy 9. vmeczony zá Antoniná Piuſá.

HIGINVS/ śiedźiał lat 4. bez dwu dniu/ vmeczony zá tegoż Antoniná Piuſá.

PIVS/ śiedźiał lat 8. mieśiecy 6. vmeczony zá Ceſárzá Aureliuſzá y Verá.

ANICETVS/ śiedźiał lat 9. bez trzech mieśiecy/ vmeczony zá Aureliuſzá.

SOTER/ śiedźiał lat pieć bez 12. dni/ vmeczony zá Aureliuſzá Ceſárzá.

ELEVTERIVS/ śiedźiał lat 15. y dni 25. Nie bárzo iáſne piſmo ieſt/áby od mieczá vmárł/ iednák go Mártyrologium meczennikiem zowie/ zá Commodá Ceſárzá.

VICTOR/ śiedźiał lat dźiewieć y ná dźieśiaty. vmeczony zá Sewerá.

Doktorowie y Piſárze wieku tego.

Wiek ten iáko y po nim idacy/ bárzo ſkapy w piſmá kośćielne: ktore w prześládowániach ćieżkich/ y morderſtwách Chrześćian gineły. y Dioklecianus Ceſarz one wypalił y wygládźił; y dla tego látá ſie geſte y puſte tu kłádły/y tákie w trzeći wiek beda. Odrobin ſie troche náyduie/y vßczypkow piſm ſtárych/ ktorych nawiecey w ſwoie hiſtorya Euſebius Ceſárieńſki nákładł. Drugie też cále P. Bog záchował.

IRENÆVS Lugduńſki Biſkup/ piſał przećiw kácerſtwom o prawdźiwey wierze.

IVSTINVS meczennik Philozoph/ zoſtáwił kilás ſwoich kśiag ná obrone wiáry ś.

DIONYSIVS Biſkup Corinthu/ też piſał liſty niektore do wiáry ś. ſłużace.

PANTENVS, *Papias, Athenagoras, Melito, y Ariſtides*, Philozophowie niegdy Pogáńſcy/ piſáli/ Chrześćiáńſtwá broniac od prześládownikow Ceſárzow.

ÆGESIPPVS piſał hiſtorya.

CLEMENS Alexándriyſki piſał Stromatá/ y inni.

Papieżowie/ Anácletus/ Ewáriſtus/ Alexánder/ Sixtus/ Teleſphorus/ Iginus/ y inni w tym ſtu lat/ piſáli liſty ſwoie do rozmáitych/ ktore ſa Tom: Concil: 1. ktorych prawdy broni Turrianus Societatis IESV mocno/Centuriany heretyki/ktorzy tym liſtom wiáry vwłoczą/ zbiiáiac.

Náuká wieku tego.

O Ofierze Mßey ś. iż ieſt prawdźiwa ofiára ćiáłá y krwie Páńſkiey. *Iuſtinus Martyr Apol: 2. Dionyſius Ecclеſ: Hier: cap: 3. Irenæus lib: 4. cap: 32. & 34.*

O wolney woley y władzy człowieczey. *Iuſt: quæſt: 103. Irenæus lib: 4. cap: 72. Clemens Alex: in Parenetico & Stromatum lib: 2.*

O vſpráwiedliwieniu z łáski Bożey. *Clemens Stromatum lib: 1. 2. 3. 4.*

O dobrych vczynkách. *Clemens Stromatum lib: 5. & 6.* iż bez nich zbáwieni być nie możem.

O Mátce Bożey naświetßey. Iż ieſt náßa po Łáćinie Aduocata/to ieſt/iż ſie zá námi wſtáwia y przyczynia/ iáſnie nápiſał *Irenæus lib: 5.* Toż o świetych trzyma *Iuſtinus quæſt: 28.*

O zwierzchnośći Rzymskiego kośćiołá. *Irenæus lib: 5.* y Biſkupi tego wieku toż trzymáia/iáko nápiſał *Euſebius lib: 5. & in Concil: Paleſtino.*

O czći Krzyżá świetego. *Iuſtinus contra Tryphonem, & quæſtione 118.*

O Chrzcie

O Chrzćie y Ceremoniách iego, y o Krzyżmie. *Iustinus quæst: 136. Irenæus lib: 1. cap: 18.*

O Modlitwie zá vmárłe: y o mieyscu karánia doczesnego po śmierći/ dáie znáć Ireneus. Co potym Origenes obiáśnił.

O wielkim Pośćie czterdźieśtdniowym. Z Montanem heretykiem / ktory drugi táki y trzeći post do roku przyczynił/ dosyć świádectwá z listow Papieskich tego wieku.

O świeconey wodźie. Ktorey wieku tego vżywáli wierni ná pámiątkę Chrztu / y ná odpędzenie czártow y chorob / iest świádectwo Alexándrá Papieżá. *Sigebertus in Chron: & 1. Tom: Conc.*

Concilia.

PIerwsze y wielkie/ po Apostolskim Concilium/ było tego wieku w Cesáreey Pálestyńskiey z wiela Biskupow wschodnych zebráne. ktore im vczynić Wiktor Papież kazał/ áby mu oznaymili/ ktorego czásu dźień Wielkonocny obchodzą/ iesli z Zydy gdy pełnia przypada. czyli przyszley po pełni Niedźiele. Odpisáli mu/ iż w Niedźiele święcą. y zá tym Wiktor niektore kośćioły w Azyey wykłał/ ktorzy z Zydy świećili/ mieniąc sie mieć to podánie od ś. Jana Ewángelisty. A ono nie baczyli iż Jan ś. mogł ktory rok ták święćić/ niechcąc Zydow odrázáć od Ewángeliey/ á chcąc vczćiwie Synágogę pogrześć. Zgodźił sie ná to potym świát wszystek ná Concilium Niceńskim/ ná Rzymski obyczay zezwaláiąc. *Eusebius lib: 5. cap: 22. Tertull: de præscript: August: hæres: 29. de Quartadecimanis.*

Heretykowie przednieyszy.

NAyszkárádszy/ naszkodliwszy mátacze y plugáwcy/ vkazáli sie z piekłá oni ktorzy sie Gnostykámi/ to iest/ wiádomcámi spraw Boskich názwáli/ ktorych pierwszy wodz był Prodicus y Cárpocrátes. Przymieszáli sie do nich oni Symoná Mágá/ y Menándrá y Mikołáiá vczniowie/ Nicolaite/ y Válentiniani/ y Cerdonite/ y ine szkárádne śmiećí / ktorzy sie śmieli zwáć Chrześćiány/ á Bogá prawego y CHRISTVSA bluźnili/ y czynili co ćielesność kazáłá. *Irenæus lib: 3. cap: 4. Clemens Stromatum 2. & 3.*

CERDON y Válentinus fałsze swoie roznośili. *Iren: lib: 3. cap: 4. Euseb: lib: 4. ca: 11.*

MARCION, vczeń Cerdoná/ tegoż wieku plotki swoie y fałsze rozśiewał. *Clemens Alexan: lib: 2. Strom.*

MONTANVS też swoie proroctwá fałszywe y obłudne wnośił/ od ktorego śli Cátáfrigowie/ ktorzy człowieczeństwo P. CHRISTVSOWI odeymowáli/ y małżeństwá rozrywáli. *Euseb: lib: 5. cap: 15. Epiph: in Panario.*

TACIANVS, od ktorego pochodźili Encratite/ vczeń był ś. Justiná męczenniká/ tegoż wieku powstał/ ktory ieść mięsá/ y pić winá/ y małżeństwá zákázował. táko y przed nim Sáturninus. *Irenæus lib: 1. cap: 22.*

Prześládowánia.

TRAIANVS y Hádrianus/ y Antoninus názwány Pius/ Aurelius/ Cesárze prześládowcy Chrześćian/ y okrutni morderce/ ktore P. Bog złemi bárzo śmierćiámi pokarał. Jedni do tego wieku czwarte/ drudzy piąte to prześládowánie Kośćiołá liczą.

Cesárze Pogáńscy tego wieku.

TRAIANVS krolował lat 19. mieśiecy 6. żył lat 61. wedle drugich 64.
HADRIANVS krolował lat 20. żył lat 62.
ANTONINVS Pius/ krolował lat 24.
AVRELIVS y Verus z nim. Verus rychło vmárł. Aurelius krolował lat 19. żył lat 59.
COMMODVS syn Aureliuszá/ krolował lat 12. żył 31. vdawiony od Nárcyssá.
PERTINAX Włoch/ krolował 82. dni zábity od żołnierzow.
SEVERVS krolował do końcá tego wieku lat 6. á potym dłużey.

Pisárze Pogáńscy tego wieku.

LVCIANVS ápostátá y átheos to iest bez Bogá/ pisał wiele naśmiewisk z wiáry ś. nászey.
CORNELIVS *Tacitus*, Dźieie pisał przez lat 56. Swetonius tákże przez lat 144. zá czásow 12. Cesárzow. *Lucius Florus.*
GALENVS lekarz z Párgámenu/ tegoż wieku żył y pisał.
IVSTINVS Trogá summuiąc historyą pisał.
DIOGENES Láercius / żywoty Philosophow y ine księgi pisał. y ini. Tu sie tylo przednieyszy miánuią.

WIEK TRZECI, TO IEST: Trzećie sto lat Páńskich.

Rok Páński 201. Victorá 8. Sewerá 7.

Sewerus chcac sobie v ludu Rzymskiego przyiazń nápráwić: pieniedzy wiele rozsypowal y rozdárowal/ y zolnierzom y innym pospolitym. W tym iáko pisze Tertullianus gdy ná glowe zolnierzom wieńce z Lauru ábo bobku kládziono/ ieden Chrześciánin zolnierz kłáść wieńcá kwoli y ná pochlebstwo Cesárzowi niechćiał/ ále wieniec on w reke wziawszy/ wołał/ izem ia iest Chrześciánin. O co mu wszyscy zá złe mieli/ iż z tego vrość mogłá iáka klesłá ná wszytkie Chrześciány od Cesárzá. Lecz Tertullianus onemu zolnierzowi bárzo to chwalac/ księgi o tym nápisał. Bo iuż sie był do Montaná ábo Cátáfrigow sekty náchylił/ w ktorey náuczáli/ iż nikt zá iákaskolwiek przyczyna od meczeństwá vciekáć nie ma. A nápisał w tychże księgách przygániaiac onym Chrześciánom/ ktorzy bespieczność one w zolnierzu gánili/ iákoby sámi wszyscy do vciekánia sie gotowáli/ á tey śmiáłości do ćierpienia o wiáre CHRISTVSOWE nie mieli. 1. De corona militis. Nierozumne porywanie do męczeństwá.

Tu sie iuż vkazał czás o tym Tertullianie powiedźieć/ iáko sie od kośćiołá powszechnego y Rzymskiego odráźił. Naprzod o to sie rozgniewał/ iż kośćioł Rzymski/ Montaná iáko nowego Páráklետá (bo sie ták zwał) potępił/ y postow iego ktore on stánowił nie przyiał/ áni ná proroctwách iego przestawał. Bo on bedac surowego żyćia y postnikiem wielkim/ przyimował tákie náuki od Montaná/ y dał sie zwieść/ iákoby wszytko z Duchá ś. y z onemi swemi niewiástámi prorokiniámi mowił. Acz Ieronym ś. twierdźi/ iż go księżey Rzymskiey zazdrość y obmowy do odstapienia y odszczepieństwá onego przywiodły/ iż Rzymski kośćioł pisániem swoim szczypáć poczał y iemu vwłoczyć. Lecz sam Tertullian o sobie mowi/ iż vznánie y obroná Páráklétá/ to iest Montaná/ rozdźiał w nim od Psychikow vczyniłá. Zwał Kátholiki Psychikámi/ to iest ćielesnemi/ iż oney surowośći żyćia y postow ná wszytkie nie kládli. 2. O Tertullianowym vpadku. De Scriptor. Aduersus Praxeam. Psychici.

A iest sie czemu podźiwowáć/ iż człowiek ták wielki y vczony/ onemu sie szálbierzowi Montanowi/ ktorego iuż był iáko heretyká w księgách swoich (de præscript: cap: 36.) potępił/ y iego niewiástom vwieść sie dał. Ambroży ś. o nim y o Nowácianie ták mowi: Nie mieli/ práwi/ miłośći ku bliźnym/ y dla tego w herezye wpádli. Prawdźiwa przyczyná iego vpadku iest: iż bedac twárdego y wynioslego sercá/ y w vmartwieniu ćiáłá ostrego żyćia/ rozumieiac iż w tym zbáwienie należy/ pobładźił. Przypadł też był do nieiákiego Procla Montánisty/ ktory mu z nowego obiáwienia iesżcze wiecey postow y trudzenia ćiáłá przyczynił. A dla tego oburzył sie wielka nieprzyiaźnia ná Rzymski kośćioł/ iż onego Montaná/ ktory ták ćiásny żywot iákoby z Duchá ś. vkázował/ y z iego wszytkimi Cátáfrygámi potępił. 3. In epist: ad Cor: cap: 13. Przyczyná vpadku Tertulliana.

4. *Powtarzánie małżeństwá gánił Tertullianus.* Lib: de anima. De corona militis cap: 11.

Przygániał y w tym Kátholikom / iż powtarzánia małżeństwá dopuszczáli / gdy ieden małżonek vmárł. A w tym bárzo był nieostrożny / iż onym niewiástom wierzył / to co ná widzeniách y obiáwieniách swoich zmyśláły. Y wydał sie w tym piszac / iż ták wierzył / że duszá po śmierći inne ma ćiáło / iż to z obiáwienia one niewiásty widziáły. Twierdził też iż sie Chrześciáninowi żołnierzem być nie godziło. W innych rzeczách y ártykułách błedow nie miał. Podánia kośćielnego bez pismá / bárzo wszedźie broni / y we wszytkim sie innym práwowiernym być náyduie. Y dźiwnie broni Chrześćian w pismách swoich / á zwłaszczá w Apologetiku / ktory do Pogáńskich kápłanow nápisał. Bo Cesárzá Sewerá w ten czás w Rzymie nie było.

5. *Plautianus okrutny ná Chrześćiány.* *Głowá ośla.* Tert: in Apolog. *Zábijánie Chrześćian po wszytkim páństwie Rzymskim.* Ibidem. Dio in Seuero.

Ná Párthy sie był wypráwił / zostáwiwszy w Rzymie Plautiáná / okrutnego człowieká / ktoremu polećił / áby ostátki przyiaćioł Albiná y Nigrá wykorzenił / y gubił. Rzátym y ná Chrześćiány srogą rekę swoie y okrućieństwo obroćił. Wymyślili ná on czás ná Chrześćiány / iż sie głowie ośley / zá Bogá ia máiac / kłániáli / y inne stáre potwarzy / o nieczystośći spolney / y iedzeniu mieśá ludzkiego wznawiáli. Co Tertullian mądrze y wymownie zbiia. Y iuż ten Plautianus po wszytkich stronách kazał Chrześćiány zábiiáć / iuż nie dla tego iż byli Chrześćiánie: ále iż ie miał zá nieprzyiaćiele Cesárskie / y przewinione o máiestat / to iest / o cześć y zdrowie Cesárskie / iż ná onych pospolitych rádośćiách ná szcześćie Cesárskie ogniow nie palili / áni wrot swoich koronowáli / iáko nieprzyiaćiele pánowánia Sewerá. A nawiecey Chrześćian do ogniá / iáko czárowniki miotano / á białegłowy lwom do pożárćia dawano / iáko sie tenże Tertullian żáluie. Nie było ieszcze żadnego od Sewerá wyroku ná Chrześćiány / ácz potym był: ále ten Plautianus ták wielką moc miał / iż sie y Cesárzá nie rádził: á choć co Cesarz roskazał / bez iego wiádomośći nikt wykonáć nic nie śmiał. Zábiiał kogo chćiał / mowi Dio / y wielkich domow ludźi choć y nie Chrześćian do stá głow táiemnie wygubił. Co sie áż po śmierći iego pokazáło.

Rok P. 202. Victorá 9. Sewerá 8.

1. *Afrikáńscy męczennicy.* In Vaticana Bibli.

W Africe w mieśćie Kártáginie / tákże mordowano wierne. Jest bárzo stáre pismo / z poważnymi słowy stárodawney prostoty / o niektorych świetych támże pośćinánych / y rozmowie ich z Sedźiámi. Postáwiono / práwi / przed Sedźiem Sáturninem / Sperátá / Nanzalá / Cittiná / męże: y Donate / Secundę / Westinę / niewiásty; y rzekł do nich Sáturninus: Możećie łáskę náleśc v pánow nászych Sewerá y Antoniná / ieśli dobrym sercem obroćićie sie do bogow nászych. Odpowie Speratus: Mysmy złego nic nie vczynili / nikogosmy nie przeklináli: á máiac od was krzywdy záwżdysmy dźiekowáli / y dla tego Pánu sie prawdźiwemu y krolowi kłániamy. Rzekł Sáturninus: A mysmy też ludźie przebráni / y stan nász iest wysoki: á iednák przyśiegamy ná Anyolá nászego Cesárzá y zá zdrowie iego prosim. Cośćie y wy czynić mieli. Speratus odpowie: Ja Anyolá Cesárzá świátá nie znam / ále służę niebieskiemu Bogu memu / ktorego żaden człowiek nie widźiał / áni widźieć może. Jam nic nikomu nie vkradł / zá swe pieniądze kupuie / pobor dáie / bo Cesárze znam zá pány moie: ále sie kłániam Pánu memu Krolowi nád krolmi / y wszytkich narodow Pánu. Tedy ie kazał wieść do ćiemnice / á názáiutrz przed sobą ie stáwić. Rząśiadszy swoy Trybunał / rzekł do niewiast onych: Vczćićie krolá nászego / á bogom ofiáruyćie. Odpowie Donatá: Czćimy Cesárzá iáko Cesárzá: ále cześć y modlitwę nászemu Bogu ofiáruiemy. A Westiná rzekłá: Jam iest Chrześćiánká. Y Secundá powiedźiáłá: Wierzę w Bogá

mego y w

mego y w nim chce być. bogom twoim służyć nie bedźiem áni śie im kłániáć.

Potym do meżczyzn onych rzekł sedźia: A trwaćie w tym żeśćie Chrześćiánie? Rzekli: trwamy/ y sámy Chrześćiánie. Rzekł sedźia: y niechcećie być wolni y wypuszczeni? Odpowie Speratus: w spráwiedliwey spráwie odpuszczenia nie máß/ czyń co chceß. My z weselem zá CHRISTVSA vmierámy. Spytał sedźia: Co zá kśiegi maćie/ ktore kłániáiac śie czytaćie? Speratus odpowie: Cztery Ewángelie P. náßego IESVSA CHRISTVSA/ y listy ś. Páwłá/ y ine z Bogá nádchnione pismá. Rzekł Sáturninus: Dáie wam trzy dni ná rozmysł y vpámiętánie. A Speratus powie: Chrześćiánin iestem y ći co zemną: wiáry Páná náßego IESV CHRISTA nie odstąpim/ czyń co chceß. A Sáturninus ie ná śmierć skázuiąc/ śćiąć ich poćináć roskazał. A oni rzekli: Deo gratias: chwałá Bogu. A pośćináni są CHRISTVSOWI doskonáli męczennicy y męczenniczki 17. dniá Lipcá/ y modlą śie zá námi do Páná náßego IESV CHRISTA/ ktoremu cześć y chwałá z Oycem/ y z Duchem ś. ná wieki wiekow/ Amen. Poty to stáre dźieiow męczeńskich pismo. Z ktorego y dawną náukę o przyczynie zá námi świętych vmárłych poznáć. — 2. — *Swiętych wzywánie y modlitwá.*

Ten był pierwßy Sáturninus/ mowi Tertullianus/ ktory w Afryce ná Chrześćiány miecz podniosł/ á záraz ślepotą od P. Bogá skárány iest/ y potop wielki P. Bog ná one ludźie przepuśćił. — 3. Ad Scapulam ca: 3.

Tego roku Sewerus Párthy zwoiowal/ zá pomocą Abgárá krolá Osroeńskiego. O ktorym mowią/ iż był Chrześćiáninem/ y potomkiem onego Abgárá/ ktorego w Edeśśie Tádeuß Apostoł do wiáry CHRISTVSOWEY przywiodł. — 4. Herodianus lib: 3.

Rok P. 203. Victorá 10. Sewerá 9.

PO Sáturninie w Africe y Cárthaginie/ nástąpił ná stárostwo Scápulá nieiáki/ ktory tákże bárzo vćiskał y gubił Chrześćiány. Do ktorego Tertullianus vpominánie nápisał/ przestrzegáiąc go y strásząc gniewem y karániem Bożym/ áby niewinney krwie nie rozlewał. Odźie nawięcey one potwarz zbiia/ iákoby Chrześćiánie pánow swoich nie czćili/ ábo pánowániu ich nieprzyiáli. Vkázuie mu niektore cudá y przestráchy od Bogá/ ktoremi śie ná świát dla tákiey niespráwiedliwośći przegraża: iáko powodź roku przeszłego/ y ognie ktore w nocy widźiano ná murách Cárthaginy/ y pioruny niezwyczáyne/ y záćmienie słońcá ná ziezdźie Vtyceńskim/ ktore nád bieg y zwyczay swoy było. wßák/ práwi/ maćie Astrologi. Przywodźi mu y niektore przykłády/ iáko P. Bog stárosty/ ktorzy Chrześćiáńską krew rozlewáli/ pokarał. Iáko Sáturninus ślepym zostal/ Hermianus w Cáppádociey od robakow roztoczony iest. y Cápellá w Bizáncium záwołáć muśiał: Weselćie śie Chrześćiánie. á drudzy ná sądźie Bożym wielkiego karánia nie vydą. A inymi mocnymi y mądrymi słowy od onego okrućieństwá/ tego Scápulę odrażał/ żáluiąc krwie bráciey swoiey niewinney. — 1. *Scápulá okrutnik ná Chrześćiány.* Ad Scapulam. — *Okrutnicy karáni od P. Bogá.*

Tego też roku Wiktor Papież vmęczony iest. śiedźiał ná dźieśiąty rok. Nástąpił ná iego mieysce Zepherinus Rzymiánin syn Abundiußá. — 2. *Victor Papież vmęczony.* Liber Pont.

Pod tymże czáśem Symmáchus/ Zyd Sámáritá/ przetłumáczył Pismo ś. ná Grecki iezyk/ nie słowo od słowá/ ále sámo rozumienie. To też przetłumáczenie Origenes w swoich Exáplách położył. Było to trzećie przełożenie po Aquili y Theodocionie. — 3. *Simmáchus przełożył pismo ś.* Hieron: in Ierem: cap: 32.

Rok Páński 204. Zepherina 2. Sewerá 10.

1\. *Srogie prześládowánie Chrześcian pod Sewerem.* Spartian: in Seuero. Oros: lib: 7. cap: 17. Euseb: in Chronic. *Philip stárostá Alexándryiski Chrześcianin. Egypcianie iácy są.* Tacit. lib: 17.

SEwerus w Syriey będąc/ okrutny wyrok ná Chrześciány wydał/ áby wszędzie prześládowáni byli. Tákże y Zydom obrzezánia zákazał. Sroga to była y bárzo ciężka ná Chrześciány porażká/ ktora Orosius piąta zowie: ták iż mniemáli wierni niektorzy/ że koniec świátá nádchodźi/ y Antichrist sie iuż pokázáć miał. Do tego gniewu ná Chrześciány/ Sewerá przywiodło po częśći náwrocenie Philippá stárosty Alexándriey y Egyptu/ o ktorym vsłyszał/ iż bogámi wzgárdźił. Bo ono stárostwo było v Cesárzow w wielkiey cenie/ y nie zlecáli go iedno bárzo wiernym/ iż prędki Rzymskiemu páństwu wszystkiemu niepokoy y zamieszká być mogłá/ z krolestwá tákiego/ do ktorego przystęp trudny/ w ktorym źiemiá rodzáyna/ iáko nápisał Tácitus/ á ludźie w zabobonách y roskoszách niezgodni/ ktorzy praw nie chowáią y rządźić sie vrzedom nie dáią. do nowin ochotni/ á w niestátku do rozruchow y nieposłuszeństwá porywczy.

2\. *Philip oćiec Eugeniey męczennik* Euseb: lib: 6. cap: 2.

Był ten Philip oćiec oney ś. pánny Eugeniey męczenniczki/ człowiek święty y cnot pełny. Do ktorego srogi list Sewerus pisał/ vpomináiąc go áby sie do czći bogow wroćił/ máiąc zá to/ poki ich nie czći/ iż mu wiernym być nie mogł/ grożąc mu vtrátą vrzedu. A iż sie bał Sewerus áby tám zá iego złożeniem rozruch iáki nie powstał: sam sie do Alexándriey wybrał. A przed sobą posłał Terenciuszá Letá/ áby go z vrzedu złożył/ y zábił. Philip odpisawszy Cesárzowi y státek swoy przy Bogu práwym oznaymiwszy/ domá śmierći czekał y ná nie sie gotował/ y dobrá swoie vbogim rozdawał. A Terencius nic iáwnie przećiw iemu nie postępuiąc/ domá go táiemnie zábić roskazał/ y rzeczy o tym niewiedząc/ one żołnierze do więźienia dał. Zoná iego Claudia z corką Eugenią y innymi dźiećmi do Rzymu záiáchálá.

Metaphra: 25. Decembris. Rom: martyr.

3\. *Oćiec Origenesa męczennik.* Euseb: lib: 6. cap: 2. 3. *Origenes młody do męczeństwá ochotny.*

W Alexándriey wiele pobił Chrześciáństwá Sewerus. Miedzy nimi był Leonides oćiec Origenesá. Miał w ten czás Origenes lat 17. y prágnął z oycem vmęczonym być dla CHRISTVSA, y list do niego posiłáiąc go y ćiesząc/ do ćiemnice nápisał. Mátká to bacząc strzegłá go/ áby do oycá nie pobieżał y tám poimány nie był: y zámykáiąc drzwi y száty iego kryiąc/ gorącą do męczeństwá chęć iego hámowáłá. Był iuż Origenes w Pismie ś. bárzo biegły. Bo oćiec go ták wychował/ iáko naczynie Duchá ś. widząc w nim dáry Boże: y gdy spał/ pierśi iego odkrywáiąc iáko mieszkánie Duchá ś. cáłował. W ten czás Clemens Biskup Alexándryiski y od pogáńskich iezykow/ y potwarzy/ pismem vczonym sławy y niewinnośći Chrześciáńskiey bronił.

Clemens Alexand: Strom: lib: 4.

4\. *Vlpinus.*

Osobny do Rzymu list nápisał Sewerus y wyrok swoy do Vrbaná stárosty/ áby sie Chrześciánom schadzáć nie dopuśćił/ á one karał iáko nieposłuszne.

Rok P. 205. Zepher: 3. Sewerá 11.

1\. *Origenes náuczáć począł.*

ORigenes máiąc lat ośmnaśćie/ gdy mistrzowie iego y ini vczeni vchodząc śmierći z Alexándriey vstępowáli: on ná ich mieysce do náuczánia y szkoł Chrześciáńskich nástąpił. A z sławą wielką swoią y pożytkiem kośćiołá Bożego/ szkoły one rządźił/ y wiele ludźi zacnych y vczonych do CHRISTVSA obroćił. Miedzy nimi Plutárchá/ Sereną/ Heráclidesá/ Herená/ y inne. ktorzy wszyscy dla CHRISTVSA zdrowie swoie ná męczeństwie ofiárowáli/ ktorym on służąc y w więźieniu ich posiłáiąc/ częstο do niebespiecznośći swey wpadał/ moc go tylo Boska broniłá. Sam też drugdy vchodźił/ y od iedney pánny imieniem Juliány dwie lećie/ ktorych go ná śmierć szukano/ táiemnie przechowány

Euseb: lib: 6. cap: 3. 4. *Więźniom służył Origenes.* Palladius in Lausiaca cap: 51. de Orig.

był

był w Ceſáriey. Wiele bárzo ludźi przedźiwna náuką y wymową y gorącością duchá/ do wiáry przywiodł/ nietylo poſpolitych/ ále y zacnych.

2. *Potámianá.* Palladius vt ſupra.

Jego vczennicá byłá y oná Potámianá pánná / ktora męki wielkie dla wiáry ś. wyćierpiawßy / kátowi ſwemu Bázylidowi ktory ią śćinał / żywot wieczny vprośić obiecáłá / zá to iż iey od ludźi ßalenie ná nię burzących ſię bronił. Y po iey śmierći Báſilides widźiał przez ſen / á oná pánná wieniec mu ná głowę kłádźie/ y záraz bieżał/ y Chrześćiáninem ſię być wyznał/ y męczeńſką koronę odnioſł.

3. *Rożnica o vćiekániu od męczeńſtwa.* Tertul: in Scorpiaco cap: 5. Clem: Strom: li: 4. Orig: in Ioan: Petri Alex: can: 12.

Byłá w ten czás rożnicá miedzy Chrześćiány / około vćiekánia y kryćia ſię od prześládowników. Tertullianus bárzo bronił vćiekánia/ idąc zá Montaniſtámi/ ktorzy ſię y wdáwáć w nię rádźili y roſkázowáli. A Gnoſticy oni/ o ktorych ſię doſyć mowiło/ nietylo vćiekáć ále y przeć ſię vſty Bogá rádźili/ mowiąc: Doſyć że on zá nas vmárł: nie prágnie on śmierći náßey. Lecz Kátholicy/ y tego wieku Clemens Alexándriyſki/ y Piotr Alexándriyſki Biſkupi/ y Origenes/ śrzodkiem ßli; wdáwáć ſię w męczeńſtwo nie rádźili/ y gdy mogło być vćiekáć y kryć ſię dopußczáli: niewiedząc o woley Bożey / ieſli ie do tego wzywa / á dar im męczeńſki da. ále gdyby Boża wola zrozumieli/ á ináczey być nie mogło: áby mężnie ćierpieli y vmieráli. Godźiło ſię drugdy y pieniędzmi wykupić od męczeńſtwá/ dobrym obyczáiem bez żadnego w vśćiech grzechu y záprzenia ſię imienia CHRISTVSOWEGO, iáko ieſt v Piotrá Alexándriyſkiego o pokućie w Kanonách. Czego y z Dźieiow Apoſtolſkich dowodźi/ gdy ſię Jáſon y inni vczniowie Apoſtolſcy pieniędzmi od niepokoiu wykupili/ co tám zowią ſátisfáctią.

Wykupowánie od męczeńſtwá. Can: 12. Acto: 17.

4. *Perpetua y Felicitás.* Tert: lib: de anima cap: 55. Aug: de anima lib: 4. cap: 18.

W Mauritániey w mieśćie Tuburbi/ zacne męczeńſtwo dwu białych głow/ Perpetui y Felicitati y innych przy nich. Dźieie męczeńſtwá ich poginęły/ ále potroße nárażáią ſię v Tertulliáná / y ś. Auguſtiná. Wſpomina Tertullianus/ iż Perpetua przemocna męczenniczká dniá ktorego ćierpieć miáłá/ widźiáłá w Ráiu towárzyße ktorzy z nią ćierpieli. Bo miecz Rayſki nikomu nie vſtępuie / iedno tym ktorzy w CHRISTVSIE ſchodzą.] o czym nieco nátknął Auguſtin ś. Widźiáłá Perpetua w obiáwieniu drábinę złotą áż do niebá podnieſioną / około ktorey były z obu ſtron miecze y żelázá oſtre / ták ćiáſna / iż tylo ieden y to máły po niey iść mogł. Pod nią był ſmok ſproſny / ktory wßytkie ſtráßył od oney drábiny. y vyźrzáłá Sátyrá iednego z towárzyßow ſwoich/ á on wzgorę po niey wſtępuie/ y drugich towárzyßow zá ſobą wzywa/ áby wſtępowáli á ſmoká ſię nie bali. Co vſłyßawßy/ wßyſcy męczennicy bárzo ſię vweſelili. Z tych Dźieiow tenże ś. Auguſtin powiáda/ iż Perpetua Dinocrátá brátá ſwego śiedmoletnie pácholę po śmierći iego / od męki modlitwą wybáwiłá/ iż był ßczęśćiem wiecznym dárowány. O niey tenże mowi: Jáko wiele dźieći rodźicom przeßkadzáły/ áby dla CHRISTVSA nie vmieráli/ iáko czytamy w męce ś. Perpetui. Ale łzy y ſtrumieniem ćiekące/ iáko gorącość miłośći zágáśić mogły?] To ieſt dźieći iey/ ſynowie y corki płákáły nád nią/ áby ich śierotámi nie zoſtáwiáłá: ále miłość iey y chęć dla CHRISTVSA vmieránia/ przemoc ſię nie dáłá.

Lib: de anima 1. cap: 10. & lib: 3. cap: 9. Aug: in Pſalm: 47.

5. *Felicitás.* De tempore Barbaro. cap: 5.

Ćierpiáłá z nią y Felicitás niewiáſtá brzemienna / y mężczyzny/ Rewocatus/ Sátyrus/ Sáturninus/ Secundolus/ ten oſtátni vmárł w więźieniu / á trzech beſtiom do pożárćia rzucono. Ćierpieli 7. dniá Márcá. o ich świećie mowi Auguſtin: Swiećiliſmy dźień Perpetui y Felicitaty. Ale gdyż tám y mężowie z nimi ćierpieli/ czemu tylo niewiáſty miánuiemy? Bo płeć ſłábßa/ ábo im byłá rowna / ábo ich męſtwo zwyćiężyłá. Jedná z nich byłá brzemienna Felicitás/ á druga v pierśi dźiećiątko miáłá/ Perpetua: Ale ták długo tá Perpetua karmiłá/ áż ſámá pokarm wieczny od ſwego páſterzá wźiełá/ ktorego ſłodkość kazáłá iey ſynaczká wzgárdźić / y oycá iego (to ieſt

meżá ſwego) porzućić/ świátá nie záżyć/ á dla CHRISTVSA zdrowie położyć.] Poty ś. Auguſtyn.

6. Beda Martyrolog: 1. Martij. Bedá y Ado piſzą o Perpetui/ iż iey to dał P. Bog/ áby ná widokách czekáiąc dźikiey krowy/ ktora ią zábiłá/ ſámá od śiebie odeſzłá/ áby vderzenia oney beſtiey nie poczułá. A Felicitás gdy byłá w więźieniu/ á ná iey rodzenie czekano/ towárzyſze iey meczennicy vprośili to/ v Páná Bogá/ áby oſmego mieśiącá rodzay wypuśćiłá/ áby z nimi záraz korone meczeńſką odnioſłá.] Było to práwo v Pogan/ áby brzemienney białeygłowy nie trácono ażby powiłá. l. de prægnantibus.

7. Felicitás. A w ſtárych lekcyách kośćielnych to ſie piſánie náyduie: Dźień przedtym niż Felicitate ná śmierć wiedźiono/ oná rodząc y boleiąc wołáłá. Co vſłyſzawſzy piſarz ſądu onego Pogáńſkiego/ śmiał ſie z niey mowiąc: Iáko iutro rádá vmrzeſz/ ktora rodząc táką niećierpliwość pokázuieſz? A oná rzekłá: Płáce náturze ábo przyrodzeniu mocą ſámą przyrodzoną/ iey bolesći: ále męki ktore mi niezbożni zádáwáć będą/ łáſká Boża we mnie zwyćięży. Názáiutrz po vlicách obnáżone ze ſromotą ná śmierć do Theátrum ábo ná widoki prowádzono. Perpetuą krowie porzucono/ ktora ácz mocno w nie vderzyłá/ ále oná od śiebie odeſzłá bedąc/ nic nie czułá. Puſzczono lwá/ y pierwey Sátyrá potym Perpetuą zábił. Zás Felicitate z Rewokatem brátem wywiedźiono/ y od Lámpártá zábići ſą. A Sáturninus y Secundolus nic od beſtiy zá wolą Bożą nie vćierpieli/ y do więźienia wroceni ſą/ w ktorym Secundolus vmárł/ á Sáturninus śćięty ieſt.] Ciáłá Perpetui y Felicitaty/ mowi Wiktor/ do Kártháginy do przedniey kośćiołá przenieśione ſą. De præſcriptione Vandalica.

8. Męczennikow po wſzytkich ſtronách wiele. Po innych też ſtronách y kroleſtwách wiele y bez liczby męczennikow Chryſtuſowych poległo. Piſmá o nich poginęły/ trochá zoſtáło w Mártyrologiách náſzych y w Menologiách Greckich. W Gálliey w powiećie Wiwárieńſkim Andeolus ſubdiákon vćierpiał/ ktorego był ś. Policárpus ze wſchodnych kráiow poſłał ná opowiádánie ſłowá Bożego. Ten zá Sewerá kiymi rogátemi bity był/ y potym mu głowę ná cztery częśći ná krzyż mieczem drzewiánym rośćięto.

9. Irenæus Biſkup męczennik. In Martyrol. Tegoż czáſu Ireneus on wielki Biſkup Lugduńſki zámordowány ieſt. O ktorym to ſie tylo náyduie piſánie: Zá Sewerá z roſkazánia tegoż Ceſárzá obtoczyli żołnierze miáſto Lugdun/ y wſzytkie w nim náleźione Chrześćiány pobili. Szukáli páſterzá ich pilnie Ireneuſzá/ y doſtawſzy go/ wielkimi mękámi zábili: ktorego Zácháriaſz kápłan pogrzebł. Piſał wiele kśiąg/ ktore wylicza Euſebius y Hieronym ś. ále ſáme tylo przećiw heretykom pięćioro kśiąg zoſtáło. Znáć w nich ſzczerość náuki Apoſtolſkiey/ ktorą od Policárpá á Policárpus od Iáná Ewángeliſty wyczerpnął. Euſeb: lib: 5. ca: 25. Hieron: de Script.

Rok P. 206. Zeph: 4. Sewerá 12.

1. Plautianá okrutniká koniec. Dio in Seuero. DN okrutnik y rozlewcá krwie niewinney Chrześćiáńſkiey/ Plautianus ſtároſtá Rzymſki/ wziął ſtráſzliwy y wſzytkiemu świátu dźiwny koniec. W tákiey łáſce był v Ceſárzá/ iż mowiono: ryChleyby niebo vpádło/ á niżliby ſzkodę iáką od Sewerá miał mieć Plautianus. Tákie iego ſzcześćie było/ iż był bogátſzy niżli ſam Sewerus z ſwymi dwiemá ſynámi. Ták roſkázował y czynił co chćiał/ iż ſie o żadną rzecz Sewerá nie pytał/ y więcey ſie go wſzyſcy báli. Ná to przyſzedł/ iż go nie bez dozwolenia Sewerá/ ſyn Sewerow Antoninus ábo Báſſianus/ ktory iego corkę miał zá żonę/ oycá ziec zábił/ y ćiáło iego z pálacu zrzućić kazał. Dobrá wſzytkie pobrano/ y ſyná iego Plautá y corkę Plantillę do Lipáryny wyſpy wygnał/ y tám ie długo nędzą trapione/ pobić Sewerus roſkazał.

roſkazał. Był Plautianus tákże z Afryki iáko y Sewerus/ vbogiego domu. Bogácił ſie z tych ktore ná śmierć potepiał. To ieſt/ z Chrześcian nawiecey. Był ták ſrogi y pyſzny/ iż y pátrzyć ludźiom ná ſie nie dał. gdy wychodźił/ wołał przed nim woźny: Nie przyſtępuycie/ á w źiemie pátrzcie. Herodianus lib: 3.

Rok P. 207. Zeph: 5. Sewerá 13.

1. Nátálius iáko ſie od heretyctwa nawroćił. Euſeb:lib:5.cap:27.

Po zábitym Plautianie/ gdy troche prześládowánie Chrześcian vćichło/ á Zepherinus Papież wolnieyſzy był/ Nátálius nieiáki vczony y dobry Chrześciánin w Rzymie/ ktory był ná mekách CHRISTVSA wyznał/ od nieiákich kupcow bogátych/ ſekty Theodotá heretyká/ ktorego był Wiktor Papież wyklął/ pieniedzmi náiety/ do ich káćerſtwá przyſtał/ y Biſkupem v nich był/ y wiele ludźi zárażał. Ná tego P. Bog z miłośierdźia ſwego weyźrzał/ y dawał mu vpámietánie/ y myśli/ y widzenia zbáwienne/ áby ſie do prawdy Kátholickiey wroćił. On długo ſie z vporem ſwoim y wſtydem/ y z onym zyſkiem ktory miał z pieniedzy biedząc/ náwrocenie ſwoie odwłoczył. Aż go P. Bog Anyołom wybić y vbiczowáć przez cáłą noc roſkazał. Z onemi iuż ránámi y śinośćiámi pobieżał do Zepherina Papieżá/ proſząc y do nog iego vpadáiąc/ y iego ſie tákże kśiężey y inym wiernym vpokarzáiąc/ we włośiennicy y popiołem poſypány/ prośił/ áby do pokuty przyiety był. Wierni Boży pátrząc nań y ná one rány iego ktore vkázował/ plákáli z nim. A iednák ledwie do ſpołecznośći kośćielney przyiety był] Poty ten Piſarz. Z czego zrozumieć ſie może/ iáka ieſt łáſká y miłośierdźie Páná náſzego/ ktory meczennikowi y świádkowi ſwemu zginąć w wydźieleniu ſie od kośćiołá nie dopuśćił. A iáko z trudnośćią wielką kośćioł kácermiſtrze przyymuie/ ſtátku ich ktory w nich bárzo rzadki bywa/ doznawáiąc/ y nikt ich okrom Papieżá rozgrzeſzáć y do iednośći kośćielney przypuſzczáć ná on czás nie mogł.

Dziwne náwrocenie.

Kácermiſtrze z trudnośćią kośćioł przyymuie.

2. Heretycy fałſowáli Piſmo ś. Vt ſupra.

Tenże Euſebius/ ktory to z inych ſtárych kśiąg wypiſał/ żálnie ſie bárzo ná heretyki Theodociany/ y ine/ iż przepiſuiąc Piſmo ś. ono fałſzuią/ y ná ſwoie kácerſtwá náchyláią. Co/ práwi/ złośliwie czynią. Bo ieśli nie wierzą/ iż Piſmo ś. z Duchá ś. nátchnienia podáne ieſt: toć ſą Pogánie y niewierni. á ieśli wierzą á popráwuią/ ábo ráczey pſuią: toć ſie medrſzemi nád Duchá ś. czynią. Co nic inego nie ieſt/ iedno z opetánia ſzátáńſkiego ſzaleńſtwo.

Rok P. 208. Zepher: 6. Sewerá 14.

1. Origenes vczynił ſie rzezáńcem. Euſeb: lib:6.cap:7.

Origenes z nieroſtropnośći młodych lat/ z gorącey do czyſtośći chowánia chęći/ źle rozumieiąc Páńſkie ſłowá/ dla kroleſtwá Bożego trzebieńcem ſie ſam vczynił. co táiąc/ zátáić nie mogł. Bo ſie y Biſkup Alexándriyſki Demetrius tego nań dowiedźiał/ y ćieſzył go/ y kochał ſie w onym/ ácz błednym nabożeńſtwie iego. y ozdrowiawſzy/ zárąz one trudne kśiegi Pienia Sálámonowego wykłádáć ſie ważył/ ktorych mu ſie ták młodemu y dotykáć nie godźiło. Czego ſam potym żálował/ y inych przeſtrzegał/ áby bez wielkiego przygotowánia/ Piſmá ś. wykłádáć nie śmieli. Znáć iż był wyſokiego o ſobie rozumienia/ dla ktorego vpáść miał.

Cantica Canticorum. Młodym Piſmo ś. nie ma ſie dopuſzczáć. Hier: præf: in Abdiam.

Rok Páński 211. Zepherina 9. Sewerá 17.

1. Mur długi w Angliey. Dio in Seuero.

Sewerus do Británniey záiáchał/ y tám woyne wiodąc/ murem długim od morzá do morzá páńſtwo Rzymſkie od nieposłuſznych dźikich ludźi oddźielił y obronił.

2. Minucius. — Zył wieku tego wielce godny y wymowny orator Minucius / ktory ná obronę Chrześćiáńską piękne księgi / ktore śie tego nászego wieku nálázły / nápisał.

Scewolá y Regulus v Pogan. — Gdy o męczennikách mowi / woła ná Pogány: Wy / práwi / swoie Scewole y Regulusé wystawiaćie / iáko męki dla Rzeczypospolitey znośili: á my wam niewiastki y dźieći vkázuiem / ktorych wszystkimi wászymi kátowniámi zwyćiężyć nie możećie / ktorzy śie ćierpliwośćią od Bogá nádchnioną z was śmieią. Nie rozumiećie nędznicy / iż żadnego nie mász / ktoryby chćiał bez przyczyny ćierpieć / ábo bez Bogá męki tákie wytrwáć mogł.] Wspomina w tychże księgách / iż Chrześćiánie kośćiołow ná on czás nie mieli.

Kośćioły Chrześćiáńskie iákie ná on czás. — Co śie rozumie o básilikách / y iáwnych á wspániáłych budowániach / ktorych Chrześćiánie dla zazdrośći / y iádu ná śię Pogáńskiego / ná on czás nie mieli: ále domy y gospody zákryte / ná służbę Bożą / y niskie mieysca do ofiáry y modlitwy záwżdy mieli. Aż zá Constántyná poczęli / bogáte / wielkie / y wspániáłe kośćioły budowáć.

Rok P. 213. Zepher: 11. Cárácálle 1.

1. Sewerus skárány o krew Chrześćiáńską. Dio in Seuero. — Sewerus wźiął zá krew Chrześćiáńską pomstę znáczną od P. Bogá. Syn iego Antoninus / ábo Básśianus / ktorego Cárácálla zwano / w drodze gdy woysko miáło / z tyłu oycá zábić chćiał: áż śię wołániem ná śię żołnierzow / ktorzy to widźieli / przestrászył.

Syn go zábić chćiał. — O czym wiedząc oćiec / sámym go tylo fukániem skarał. á sam smutkiem zięty / wiecey niżli niemocą / widząc iż y brátá swego Gete / ten zły syn zábić miał / vmárł / w Eboraku w Británniey.

Smierć Sewerá. — Krolował lat 17. mieśiecy 8. żył 65. mieśiecy 9. Wstąpili ná páństwo dwá brácia rodzeni / synowie iego. ten to Cárácállá y Getá.

Cárácálle złośći. Herodianus. — Cárácállá długo śmierći oycowskiey czekáiąc / y oycá zábić chcąc / gdy śie páństwá doczekał: począł wiele ludźi swoich zábijáć. áż y lekárze oycá swego / iż go nie otruli / gdy on rozkázował / y sługi ktorzy go wychowáli / á iemu zgody z brátem pomagáli / pomordował.

Ewodus z żoną Chrześćiánką. Spartianus in Caracalla. — Miedzy nimi był Ewodus / ktory miał żonę Chrześćiánkę / ktora Cárácálle kármiłá / synaczká swego przy nim máiąc. Gdy Cárácállá miał śiedm lat / igráiąc z onym tákże máłym synem Ewodowym / o wierze Chrześćiáńskiey / ktorą Spártianus Zydowską zowie / wedle zwyczáiu ná on czás / żártem z nim mowił / y do niey go námawiał.

Synaczek Ewodow. — Co oćiec Ewodus y Sewerus Cesarz vsłyszawszy; dźiećię ono bárzo vbić kazáli / o co śie Cárácállá gniewał / y długo ná oycá swego / y ná Ewodá / y ná one co go bili pátrzyć niechćiał. y dla tego podobno P. Bog Ewodá pokarał / iż o ták święte słowá / vbić swego synaczká kazał.

2. Spartian: vt supra. — Záżył był Cárácállá mleká Chrześćiáńskiego / y wychowánia dobrego oney niewiásty. Bo pisze tenże / iż z młodu był dźiwnie dobry / y skromny / y wszystkim miły. Ná ludzką krew / ktorą ná widokách rozlewano / pátrzyć nie mogł / y wszytkiey dobroći znáki po sobie dawał. Lecz iáko śie podrozwszy odmienił / y to co śie rzekło / y co śie pisáć będźie / pokázuie.

3. Policzenie vmárłych miedzy Bogi Pogáńskie, śmiechu godne. Herodianus lib: 4. — Ciáło Sewerá synowie z Brytánniey do Rzymu wieźli / y tám go Senat miedzy bogi / cerimoniámi Pogáńskiemi śmiechu godnemi / pośwIęćił. Dotknę trochę tych obrzędow niewiernego Pogáństwá / ktore wypisuie Herodianus / ktorym bogi sobie z ludźi czynili / á práwemu Bogu służyć niechćieli. Pogrzebszy kosztownie ćiáło / kłádą obraz vmárłego ná łożu z słoniowey kośći / przykryte drogiemi szátámi. V onego łożá w pálacu wielkim po lewey stronie / przednieyszy pánowie wszyscy w czerni / á po práwey białegłowy w białych prostych szátách śiedzą / iákoby żáłowáli y płákáli. Co czynią przez śiedm dni. á w tym lekárze przychodzą / y o złym zdrowiu opowiá-

dáią.

dáią. A gdy iuż o śmierći iego powiedzą: łoże ono z obrázem co nazacnieyszy ludźie y Senatorowie/ nioſą ná ſtáry rynek/ gdźie vrzedy Pánowie z śiebie ſkłádáią. Tám po iedney ſtronie dźiatki co napierwſzych domow/ á po drugiey białegłowy co nazacnieysze/ lámenty y pieśni ſmutne z żáłośćią śpiewáią.

A potym nioſą ono łoże z obrázem ná pole Márcyuſzá/ gdźie ſtáwią namiot czworográniſty wyſoki/ z drzewá ſuchego/ trzaſkámi do łácnego ogniá nápełniony/ á po wierzchu złotemi oponámi/ y málowániem pięknym ozdobiony. Do ktorego bárzo wiele drogich y wonnych oleykow/ kádźidł/ źioł/ nákłádáią. y tám ono łoże wnoſzą/ y około namiotu onego/ iezdni pieknie vbráni/ biegáią porządkiem/ z liczbą ſkłádną/ ktorzy oſoby ná ſobie wſzytkich pánow y kśiążąt Rzymſkich pokázuią y wyrażáią. A zá tym ten co ná páńſtwo po onym vmárłym wſtępuie/ pochodnią bierze/ y on namiot zápala/ y ini pánowie ogień miecą/ y wnet śię wſzyſtek z onemi tłuſtemi oleykámi zápala. A w tym prędko orłá z wierzchu nawyżſzego namiotku wypuſzczáią/ ktory duſze páná vmárłego do niebá nieśie. y ták go iuż zá bogá chwalą.] Poty Herodianus.

Rok Páński 214. Zepheriná 12. Cárácálle 2.

Carácállá/ (ták tego Antoniná zwano/ od ſukniey/ iż tákie ſuknie ludźiom/ przyiáźni ich chwytáiąc/ rozdawał) brátá ſwego Gete ná łonie mátki iego Juliey zábić roſkazał/ y tych ktorzy mu ſprzyiáli/ y ktorzy miánowáć imię iego śmieli. było zábitych do 20. tyśiecy. Potym y Senatory ktorzy oycu iego ſprzyiáli/ y miedzy nimi onego práwnego á ſławnego Pápiniáná/ ktory ná Chrześciány práwá nieſpráwiedliwe dawał/ o to iż ſwoią ná to złożoną wymową y orácyą wychwáláć iego zbrodni y zábijánia niechćiał: zábić kazał. Ná widokách iż ktoś iego woźnicy przymowił/ wſzytkie ludźie bez vważenia zábijáć żołnierzom roſkazał. Cztery Veſtales ábo mniſzki pánny Pogáńſkie/ iedne ſam zgwałćiwſzy/ żywo zágrześć kazał. Ták śię P. Bog mśćił nád onemi Rzymiány/ co wołáli ná Chrześciány/ áby ie zábijano/ y do lwow miotano. A Chrześciánom w ten czás wielki pokoy dał/ iáko było w Egypćie.

1. *Morderſtwo Cárácálle.* Dio in eodem.

Pápinianus práwnik zábity.

Dio & Spartia: in Caracalla.

Rok Páński 215. Zepheriná 13. Cárácálle 3.

GDy pokoiu pięknego záżywał kośćioł Boży/ Zepherinus Papież vczynił gadánie ábo dyſputácyą z heretyki Montaniſtámi/ ktorych bronił ná on czás bárzo znáczny Tertullianus. Z ſtrony heretykow był Proclus ktorego Tertullian ſławi/ á z ſtrony Kátholikow mowił Gáius/ człowiek ná on czás w kośćiele Bożym wielce vczony y żywotá świętego. Przegrał Proclus/ y bárzo śię Kátholicy vmocnili/ gdy y te ſwoie z nim vtarczke nápiſał Gáius/ ktorą czytał Euſebius/ iáko ſam piſze. Zá czym po wſzytkich kroleſtwách Synody Biſkupi czynili/ y onego chytrego páráklétá Montanowego y Cátáfrigow potępili. Jáko go iuż byli y Papieże wyklęli/ y Zepherinus tego Proclá y Tertulliáná wyklął.

2. *Dyſputácya z heretyki Montaniſty.*

Proclus y Gáius ſtocżyli z ſobą.

Lib: 6. cap: 14.

Tertul: de Ieiun.

Rok P. 216. Zepheriná 14. Cárácálle 4.

PIſał Tertullianus przećiw powtorzonemu małżeńſtwu/ ktorego kośćioł nie gáni. Przygániał Kátholikom/ iż nieczyſte cudzołożniki y porobniki pokutuiące przyimowáli y rozgrzeſzáli. y śmieie śię z Papieżá/ ktory táki tytuł miał: Biſkup nawyżſzy. Biſkup Biſkupow mowi: Ja y cudzołoſtwo y porobſtwo tym/ kto-

1. *Błędy Tertulliáná.*

Tytuł Papieſki, Biſkup Biſkupow.

De Monoga.

De Pudicitia

rzy czynia pokute/ odpuszczam.] A ten iego śmiech pokazuie/ iaka była władza y zwierzchność Papieżow na on czas. Tak był zaslepiony on wielkiey nauki człowiek/ iż y Ewangeliey y słow Pańskich nie pomniał. Nierządnice y Publikani vprzedzą was do krolestwa Bożego. Zapomniał y tego co sam o pokucie pisał/ y otworzył wrota Nowacyanom/ ktorzy raz vpadłych w grzech/ rozgrzeszać y przyimować niechcieli. Była wielka nauka/ ale wielka y vporna pycha. S. Cyprian rad go mistrzem zwał/ y gdy księgi iego brać chciał/ mowił: Podaj mi mistrza. Jako ś. Jeronym o nim powiada. a sam mowi: Chwale Tertullianow dowcip/ ale kacerstwa potepiam.

Lib: de pœnitentia. *Nauka z pychą szkodliwa.* Apolog: aduersus Rufinum & de Script.

2\. *Malowanie w kościele.* Lib: de pudicitia.

Z pisania iego pokazuie sie/ iż na on czas malowano abo wybijano na kielichach kościelnych P. IESVSA owce na ramieniu niosacego. skąd sie daie znać/ iż starodawne było w kościele malowanie. Księgi iego Gelasius Papież miedzy podeyźrzane położył/ ale ich czytać nie zakazał. Jako vmarł/ niewiemy. Augustyn ś. wspomina heretyki Tertullianisty/ y powiada iż Tertullianus od Catafrigow odstał/ a swoie był sekte zaczał. Żałuie wszytek kościoł takiego człowieka/ iako mowi Vincentius Lyrinensis. Jako miedzy Greki pierwszym w pisaniu y nauce był Origenes: tak miedzy Łacinniki Tertullianus/ nad ktorego w naukach Boskich y ludzkich/ żaden bieglejszy nie był. wszytkie nauki/ wszytkie historye vmiał. Rozum taki/ iż wszytkie przenika a do siebie ciagnie. Co słowo to nauka/ ile rozumienia tyle wygrania. Lecz obadwa pokazuia co vmie pycha w wielkich rozumach y dowcipach: co broi wielka nauka/ bez pokory y miłości/ a iako do vpadku pędzi. y była to wielka pokusa w kościele Bożym/ gdy na vpadek tych dwu tak vczonych y wielkich osob wierni patrzyli.

August: de hæresib: cap: 86. Contra hæreses cap: 24. *O Tertulliánie y Origenesie.*

Pychá w wielkich rozumách co vmie.

Rok P. 217. Zeph: 15. Caracalle 5.

Agrippinus Biskup Carthagiński brzydząc sie heretyki/ a wiedząc iż wszytko w grzechu y przeklectwie nabożeństwo swoie sprawuia: rozumiał iż y chrzest v nich wzięty/ nic nie ważył/ y tego ktory od nich do kościoła ś. przystawał/ znowu było chrzcić potrzeba. A oglądaiąc sie na stary zwyczay kościelny/ iż takich nigdy znowu nie chrzczono: na vmocnienie mniemania swego/ zezwał Biskupy Afrykańskie/ y z nimi postanowił aby v heretykow ochrzczeni/ prawdziwy chrzest znowu w kościele brali. Była ta zwierzchu vdatna nauka/ y miała wiele mocnych po sobie wywodow/ za ktora sie iał y męczennik ś. Cyprianus/ tego przodka swego Agrippina y Synodu Carthagineńskiego wspieraiąc. Lecz Papieżowie z inemi Biskupy/ na zwyczay stary y Apostolskie podanie patrząc/ temu sie sprzeciwili/ y vkazowali: że to nie była poprawa/ ale skaza prawdy y zwyczaiu/ od Apostołow podanego. O czym ś. Augustyn szeroko/ ktory Cypryana ś. y inne wymawia/ poki sie prawda iasno nie odkryła/ y kościoła wszytkiego rozsądkiem nie vmocniła: iż błąd on ich kacerstwem żadnym nie był.

1\. *Heretycki chrzest Agrippinus ganić począł.*

De Baptis: contra Donatistas lib: 7. cap: 8. 9.

Znać iż tego też mniemania był Tertullianus bedac ieszcze Katholikiem/ a pisząc o Chrzcie/ gdy tak mowi: Heretycy nie maia społeczności z nauka naszą/ samo ich wyklecie to świadczy. Nie winienem to v nich poznawać/ co mnie roskazano iest. Bo nie tego Boga maia co my/ ani tego Chrystusa/ ktorego my mamy. y przeto nie ieden Chrzest/ bo nie ten: ktorego gdy porządnie nie maia/ krom wątpienia go nie maia/ y trudno to liczyć/ co sie nie ma/ y nie moga brać/ czego niemasz.] iednak niewiemy/ iesli ten błąd Agrippinus wziął od Tertulliana. To wiemy z takiego przykładu: iż zwyczaiem kościelnym gardzić niebespieczno/ choć sie pismem iasnym nie podpiera. Bo sie potym pokazało/ iż zwyczay on nie był przeciw pismu: a za wielki błąd y ka-

2\. De Baptismo cap: 14. *Heretycy innego Bogá y Christusá máią.*

Zwyczáiem kośćielnym źle gárdzić.

cerstwo

cerstwo osádźił to kośćioł/ktoby chćiał chrzest powtarzáć/choć od heretykow wźięty. O czym niżey będźie częśtá wzmiánká.

Cáracállá Cesarz przyiáchawszy do Alexándriey/ gdy sie dowiedźiał/ iż mu Alexándriyczykowie o zábićie brátá przymawiáli: wszytko miásto krwią polał żołnierze ná nie rospuśćiwszy / ktorzy iáko bestye y lwi niepohámowáni/ domy náchodząc niezliczone morderstwá czynili. Chrześćiánie nic nie vćierpieli. Podobno pomniał ná one mámkę swoię Chrześćiánkę / ktorey sie mlekiem karmił/ ná żonę Ewodego. Zadne miásto wiecey nie pobiło Chrześćian / iáko Rzym á tá Alexándria / y dla tego też krew ich roźlewáć Pan Bog dopuśćił. 3. *W Alexándriey morderstwo.* Spartia: & Dio in Caracalla.

Rok Páński 218. Zepheriná 16. Cáracálle 6.

Onego Abágárá krolá Osroeńskiego / ktory z oycem iego przymierze miał/gdy go iáko przyiaćiel náwiedzał Cáracállá/do więźienia dał y z krolestwá złupił. Miał swoie stolicę krolewską w Edesśie ten to Abágárus / y był Chrześćiáninem y świętym. Czego potym ten Cáracállá przypłáćił/ blizko Edessy zábity. 1. *Abágárus krol.* Eusebius in Chronico.

Już sie był ná wszytki czáry Cáracállá vdał/ że wszytkiego świátá zbieráiąc tákie mistrze służby szátáńskiey/ á dowiáduiąc sie iáko miał żywotá swego dokończyć. A tego sie iednák dowiedźieć nie mogł/ co sam P. Bog w swey mocy ma y w swey wiádomośći/ co go rychło potkáło. 2.

Rok Páński 219. Zepheriná 17. Mákriná 1.

Tego roku Márciánus Rotmistrz z naprawy Mákriná / zábił Cáracálle/miedzy Edessą y Cárrás w Mesopotámiey. Pánował lat sześć y mieśiecy dwá. żył lat 29. wielki okrutnik y krwie ludzkiey żárłok/ ktorego Mákrinus z boiáźni od żołnierzow miedzy bogi poczytał/ y kośćioł mu zbudował y kápłany nádał. 1. *Cáracállá zábity.* Spartia: in Carac.

Rok P. 220. Zephe: 18. Heliogábálá 1.

Mákrinus z synem swym Diádumenianem rok tylo krolniąc / od żołnierzow nań powstáiących zábići są. Był Mákrinus wielki okrutnik ná żołnierze/y o máłe przyczyny srodze ie męczyć y v wozow włoczyć żywe y vmárłe/y do żywych vmárłe przywiezowáć/ áby od ich smrodu vmieráli/ roskázował. 1. *Mákrinus Cesarz zábit.* Spartianus. Dio in Macrino.

Po Mákrinie nástąpił Heliogábálus młodźieniec w lećiech 15. od żołnierzow obrány / o ktorym rozumiano że był synem Cáracálle / á ná ten czás był kśiędzem ábo kápłanem w kośćiele słońcá w Pheniciey. A iż słońce w tym iezyku Heliogábálem zwano/ od niego to imię wźiął/máiąc swoie Antoninus. W Syriey go wybráli żołnierze ná páństwo / á Senat potwierdźił. Był człowiek bárzo rospustny y wszeteczny / y w sprośnośći wielkiey ćielesney rownego nie miał. Do Rzymu przyiáchawszy bogá swego Heliogábálá wprowádźił/ wszytki Rzymskie bogi / ktore Rzymiánie z táką czćią chwalili / y ták ich mocno bronili / y ták im w przygodách dufáli/ zelżył y poniżył / á sámego im Heliogábálá chwalić kazał. O co sie nikt nie sprzećiwił / áni Senat odmáwiáć śmiał; choć pátrzyli ná stárych bogow swoich zelżywośći y odmiátánie ich. Tym pokaráni oni/ ktorzy prawdźiwego Bogá przyiąć niechćieli/ iż obcego/ opuśćiwszy swoie/ chwalić poniewolnie muśieli. 2. *Heliogábálus wybrány od żołnierzow.* *Bogámi Rzymskimi wzgárdźił, swego im kazał chwalić.* Lampridius in Heliog.

Miał z sobą w Rzymie ten Heliogábálus swoię ciotkę Mámmeą/ ktora Alexándrá co po nim ná páństwo wstąpił / vrodźiłá/ y sámá Chrześćiánką będąc/ syná po Chrześćiáńsku wychowáłá. Byłá to vczennicą Origenesá/ 3. *Mámmea ciotká Heliogábálusá mátká Alexándrá.* Euś:lib: 6. ca: 12.15.

ktora Chrześćiáńscy historykowie wielce y iey nabożeństwo y pobożność wychwaláią. Zá nią do Rzymu przyszedł Origenes/ zá czásu Zepheriná Papieżá/ prágnąc/ iáko mowi Eusebius/ kośćioł Rzymski prawie stárowieczny náwiedźić. A tám nie długo zmieszkawszy/ wroćił śie do Alexándriey/ do swey tám zwykłey szkoły y około dusz ludzkich roboty.

4. *Ambrosius, náwrocony od Origenesá.* Euseb: lib: 6. ca: 13. *Philosophskie náuki.*

Był wiekow tych nieiáki Ambrosius w Alexándriey/ znácżny/ vczony y bogáty człowiek/ kacerstwem Valentiná vwikłány. Ten śie wdał w gadánie y disputácyą z Origenesem/ y ták go szczęśliwie przekonał/ iż prawdá świátłośći obiety/ herezyą one porzućił/ y sstał śie Katholikiem práwowiernym. y innych wiele heretykow y Philozophow Pogáńskich do świátłośći Ewángeliey náuką swoią przywodźił Origenes/ często śie z nimi w rozmowách y gadániu vganiáiąc. Náuczał y Pogáńskich náuk/ y rádźił ie ostrzeyszego rozumu Chrześćiáninom czytáć/ iż z nich do prawdy Ewángeliey nieiáka ná zbijánie błędow Pogáńskich/ pomoc bráć śie mogłá.

5. *Origenesowe pisánie iákie.* Euseb: lib: 6. ca: 17.

Ten Ambrosius o ktorym śie rzekło/ do pisánia Origenesá pobudzał/ y swoim nakłádem pisárze mu chował. Mogł/ práwi/ Origenes/ śiedmiom pisárzom z vst swoich náuki dodáwáć. A niemniey miał tych co iego kśięgi rozpisowáli. Miał y pánny w pieknym pisániu ćwiczone. To Eusebius. Iest śie czemu dźiwowáć/ iáko śiedmiom pisárzom mogł dáć dostátek z vst swoich roboty; gdyż ś. Ieronym iednego máiąc dostáteczyć iemu pracey nie mogł. y

Hier: in præfat: ad Galat.

mowi ták: Wołam pisárzá y powiádam/ co mi do vst przyidźie. á ieśli chce trochę pomyślić/ chcąc co lepszego wymowić; on mi milcząc przygánia/ czołe marszczy/ rękę kurczy/ y dáie znáć iż tám po nim nic. A Ambrosius ś. mo-

Ambros: lib: 7. epist: 45. *Pisánie kśiąg prędkie nie dobre.*

wi: Nie wszytkiego z vst powiádamy/ á zwłaszczá w nocy nikomu śie przykrzyć niechcąc. A też to co śie mowi prędko/ wypada. Stáram śie ábych stáre mowe swoie dostátecznie vmiárkował/ y pomáłu stąpáiąc/ lepiey mi śie zda ręka własna pisáć/ á páry prozney nie puszczáć/ áni śie pisárzá wstydáć.] Ci tedy dwá ná iednym pisárzu przestáć mogli: á Origenes śiedmiom dosyć

Prou: 13.

czynił w powiádániu swoim. y ná nim śie ziśćiły słowá v Mędrcá: Nábyćie prędkie/ ná końcu błogosłáwieństwá mieć nie będźie. Ták wiele pisał/ á bárzo máło co kośćioł przyiał y pochwalił. Skwápliwy dowćip/ do Pismá ś. wykłádu nie służy. A Pogánin Quintilianus/ bystrego poięćia w Pogáńskich náukách/ nie chwali.

Rok P. 221. Cálixtá 1. Heliog: 2.

1. *Zepherinus vmęczon, nastąpił Calixtus Papież.*

ZEpherinus Papież vstąpił ná inszy żywot/ śiedźiał lat 18. wedle pisánia stárych Rzymskich Mártyrologia/ koroną męczeńską vczczony. Co mogło być z iákiey osobney przyczyny. bo ná ten czás pokoy wielki miał kośćioł Boży. Nástąpił Cálixtus Rzymiánin z oycá Domicyuszá.

2. In Heliog. *Kośćioł y grob ss. Apostolow w Rzymie nigdy nie był obalony.* *Grekowie ćiáło ś. Piotrá z Rzymu vkráść chćieli.* Greg: lib: 3. epist: 30. ad Consul: Aug.

Heliogábálus czyniąc z słoniámi ludźiom igrzysko/ iáko pisze Lámpridius: ná Vátikánie groby niektore poobáláć kazał. A ztąd drudzy rozumieli/ iákoby kośćiołek ábo grob Piotrá ś. y Páwłá gdźie ćiáłá ich leżáły/ obálony był; á ćiáłá ich do mieyscá ktore zowią Catacumba przenieśione być miáły. Lecz ná tym śie myla. bo miał dosyć plácu ná te igrzyská pod gorę nie chodząc/ ná mieyscu ná tákie igrzyská niespozobne. Pewnieysza to/ co ś. Grzegorz nápisał o tych Cátákumbách: iż Grekowie ábo wierni ze wschodnych stron/ wźięli potáiemnie ćiáłá Piotrá ś. y Páwłá/ iáko sąśiad swoich/ y prowádźili ie áż do wtorey mile miástá ná mieysce ktore Cátákumby zowią. Zkąd gdy ie vnośić zebráwszy śie w wielkiey liczbie chćieli: gromy ie y łyskánia ták bárzo przestraszyły/ iż ich zániecháć muśieli. A przyszedszy Rzymiánie/

ktorzy tego byli z dobroći Páńſkiey godni/ wźieli ćiáłá ony / y tám ie gdźie były pochowáne/ złożyli.

Rok P. 224. Cálix: 4. Alexán: 1.

ELágábálus ábo Heliogábálus Ceſarz/ wźiął zá towárzyßá ná páńſtwo Rzymſkie y zá ſyná/ Alexándrá powinnego śieſtrzeńcá ſwego. ktorego chcąc po ſwemu wychowáć/ miſtrze iego ktore mu mátká pobożna oná Chrześćiánká chowáłá/ pewnie vczone/ iáko Chrześćiány/ pozábijał/ á drugie z źiemie wywołał. Lecz ſam tego roku iáko obrzydły wßytkim / y Senatowi / y poſpolſtwu Rzymſkiemu/ y żołnierzom/ zábity ieſt. Ciáło iego po Rzymie włoczyli / y w Tybrze vtopili. Mátkę też iego/ ktora mu złośći onych pomagáłá/ zábili. Krolował lat trzy/ á żył lat ośmnaśćie. Do tákiego okrućieńſtwá był przyßedł/ iż dźiatki dla czárow gwoli dyabłom zábijał. Náſtąpił ná páńſtwo Alexánder z wielkim wßytkich zezwoleniem máiąc lat tylo ßeſnaśćie.

1. *Miſtrzowie Alexandrowi zábijáni.* Herod: lib: 5. Dio in Heliog. *Heliogabalus zábity.*

Ten Alexánder iż miał wychowánie v mátki Chrześćiáńſkiey Mámmei/ piße Lámpridius Pogánin/ nietylo ćiężkośći żadney Chrześćiánom nie czynił: ále też nieiáką cześć CHRISTVSOWI oddawał/ bogom też záraz pogáńſkim ſłużąc. Miał ná pokoiu ſwoim málowánego / y CHRISTVSA, y onego czárnokśiężniká Apolloniußá / y Abráámá Żydowſkiego / y Orpheußá pogáńſkiego / y inne. Chćiał/ mowi tenże/ CHRISTVSOWI kośćioł zbudowáć y onego miedzy bogi poſtáwić: co y Hádrianus Ceſarz przed nim myślił: ále mu ći odrádźili/ ktorzy pytáiąc bogow ſwoich to náleźli / iż wßyſcy ludźie mieli być Chrześćiánie / ieſliby kośćioł ich był á inße kośćioły puſte być miáły.] Zkąd ſię pokázuie/ iż czárći ácz nie rádźi/ opowiádáli to Pogánom/ co być miáło. Acz Celſus Epikur mowił/ iż ſię tym Chrześćiánie chlubią/ iákoby Rzymiánie y Ceſárze wßyſcy Chrześćiánmi być mieli. Z czego Origenes pißąc ná Celſá/ Chrześćiány wymawia.

2. *Alexánder ná páńſtwo náſtąpił.* Lampridius in Alexandro. *Alexánder ſłużył y Chriſtuſowi y bogom.* Orig: contra Celſum. Lampr: in Alexan.

Ten Lámpridius powiáda / iż Chrześćiánie máiąc ſpor o mieyſce iedno / ná ktorym kośćioł budowáć chćieli: z káczmarzmi ábo z kuchárzmi poſpolitymi Rzymſkimi / do tego ſię Alexándrá ná rozſądek puśćili. On zá Chrześćiány ſkazał/ mowiąc: Lepiey áby tám Bog był iákikolwiek chwalon: niżliby to mieyſce ná káczmarze obrocone być miáło. A dowodzą / iż to ieſt mieyſce ono ná ktorym w dźień národzenia zbáwićielá świátá zá czáſu Auguſtá oley ſię oliwny ſtrumieniem puśćił/ ná ktorym byłá kárczmá. ktorego mieyſcá doſtawßy Chrześćiánie Rzymſcy/ kośćioł zbudowáć chćieli/ á ći im káczmarze przeßkadzáli. y zbudowawßy tám kośćioł zá tego Alexándrá / názwáli go ś. Máriey zá Tybrem / ktory áż do tych lat náßych ſtoi.

3. *Alexánder zá Chrześćiány ſkazał opłác ná kośćioł.*

Tenże piße/ iż vſtáwę táką vczynił Alexánder/ áby o tym ktory ná vrząd poſádzony być ma/ pierwey iáwnie wßytkim obwołano/ ieſliby kto iego przygánę wiedźiał/ á dowieść iey nań mogł/ áby ią przełożył: á ieſliby nie dowiodł/ głowę by ſwoie vtráćił. Bo ieſli ták Chrześćiánie y Żydowie świecąc ſwoie kápłany/ czynią: nieprzyſtoyno áby ſpráwce páńſtw/ ktorym máiętnośći ludzkie y zdrowia zwierzone ſą / ták doznáni być nie mieli.] Wiedźiał co ná ten czás czynili Chrześćiánie/ poświecáiąc ſługi kośćielne do ſpráwowánia duß ludzkich. O czym tego wieku żyiąc nápiſał Origenes.

4. Lampridius in Alexandro. *Obieránie ná vrzędy iákie.* *Kośćielne świecenie kápłanow.* In Celſum.

Gdy też kárác tenże Ceſarz kogo roſkazał: náuczano woźnego/ áby ták nád nim wołał: Co tobie nie miło / tego drugiemu nie czyń. Czego ſię v Chrześćian náuczył: y te ſłowá po śćiánách ná ſwoich pálacách piſáć roſkázował.

5. Lamprid: ibidem.

Rok Páński 225. Cálixtá 5. Alexándrá 2.

1. Vlpianus práwnik. Lampridius in Alexandro. *Mámmeá obyczáie odmieniłá.*

MJał rádę Pogáńſką/ bárzo vczonych ludźi/ ná ktorey iáko młody polegał/ á miedzy innymi Vlpianá w práwiech biegłego/ wielkiego nieprzyiáćielá Chrześćiáńſkiego/ ktory ſtárych niezbożnych Ceſárzow okrutne á nieſpráwiedliwe wyroki/ ná piſmo w kupę zebrał. Mámmeá mátká Ceſárſka oná Chrześćiánká pobożna/ ná páńſtwie obyczáie odmieniłá: mowi o niey Lámpridius: Niewiáſtá/ práwi/ świętá/ ále łákoma/ do złotá y ſrebrá chćiwa/ y z niey poßłá przyczyná dla łákomſtwá iey/ iż ſię ná Alexándrá żołnierze zburzyli y onego zábili/ iáko ſię potym powie.

Rok P. 226. Cálixt: 6. Alexán: 3.

1. Cálixtus vmęczony.

CAlixtus Papież po ßeśći lat ktorych ná ſtolicy ś. śiedźiał/ długo głodem w więźieniu dla CHRISTVSA męczony/ potym z okná zepchnięty y w ſtudnią wrzucony vmárł. y innych wiele męczennikow poległo/ o ktorych ieſt w kśięgách męczeńſkich. Jeſt ták/ iáko ſię rzekło/ iż Alexánder ſam z śiebie żadnéy przykrośći Chrześćiánom nie czynił/ áni żadnych ná nie wyrokow wypußczał: Ale oni iego rádni y w práwie vczeni/ á zwłaßczá zły Vlpianus ktoremu Rzym był zlecony/ czynili co chćieli: bo im ták był młody on pan zlećił/ áby wedle práwá y ſpráwiedliwośći poſtępowáli. A ći/ iáko o nich nápiſał Láktáncius: Práwem zwáli/ kátowánia ſtárych tyránnow ná niewinne. Trwa ießcze ten dom ná kośćioł obrocony/ w ktorym y ſtudnią widáć do ktorey był ś. Cálixtus wrzucony. Vćierpieli w ten czás y vczniowie iego od niego náwroceni/ Pálmárius rádny pan Rzymſki z żoną y z dźiećmi y innymi oboiey płći 42. y Simplicius tákże Senator Rzymſki y z żoną y domownikámi ſwymi ktorych było 62. y Priwatus w niemocy wrzodowey od Cálixtá ś. vzdrowiony/ y innych wiele.

Prześládowánie od rádnych pánow. Lactant: lib: 5. cap: 11. 12. Martyrol: Roman. *Senatorowie męczennicy.*

2. Suchedni.

O Cálixćie piſzą/ iż czterykroć do roku poſty roſkazał. Lecz od Apoſtołow podáne były/ á on vtwierdzał ſtáry zwyczay. Te poſty zowiem ſuchedni. Zbudował cmyntarz ná pogrzeb męczennikow/ ktory ſię zwał ieo imieniem ná drodze Appiey przed miáſtem. Te mieyſcá zwano/ Tumbe/ Cátátumbe/ ábo Cátácumbe y Kripte/ ále nazwyczáyniey Cmyntarze. Pogánie grześć vmárłych w mieśćie nie dopuśćili/ y ćiáłá ich palili. Lecz Chrześćiánie nie paląc ich/ drogimi máśćiámi nápußczone ná znácznych y vczćiwych mieyſcách ie chowáli/ á zwłaßczá w kriptách/ to ieſt/ w dźiurách źiemnych ábo w pieczárách/ ná to vczynionych. o ktorych Jeronym ś. piſze/ iáko będąc młodym w Rzymie ná náukách/ do onych pieczárow z innymi wchodźił. Ztámtąd wiele świętych męczeńſkich ćiał/ do miáſtá w Rzymie y do kośćiołow wnieśiono. Potym y inni wierni wedla grobow śś. męczennikow poczęli ćiáłá ſwoie pokłádáć: to rozumieiąc/ iż y duße vmárłych pomoc mogły mieć z záſług świętych przyiáćioł Bożych. O czym ś. Máximus nápiſał te słowá: Ták to ſtárßy opátrzyli/ ábyſmy przy kośćiách świętych náße ćiáłá kłádli: iż gdy ſię ich piekło boi/ męká ſię nas nie dotykáłá/ y gdy ie CHRISTVS oświeca/ áby ćiemnośći náße vćiekáły. Odpoczywáiąc tedy z świętymi męczennikámi/ ich záſługą vchodźim piekielnych ćiemnośći/ iednák będąc towárzyßmi ich świątobliwośći.]

Cátácumby toż co cmyntarze. *Pieczáry Rzymſkie.* Hier: in Ezechiel: cap: 40. Maximus ſerm: in Nat: SS. Octauij Adr.

Rok Páński 227. Urbaná 1. Alexándrá 4.

NA mieyſce Cálixtá náſtąpił Vrban Papież Rzymiánin z oycá Pon- I.
cyaná. Alexánder Ceſarz zmocniony ná páńſtwie/ práwy dobrymi Lampridius in Alexandro.
náprawowáć chćiał obyczáie Rzymian/ bárzo Eliogábálowymi
przykłády/ nieczyſtośćia/ nád przyrodzenie poſpecone/ o ktorych y ś. Jero- In Iſaiam cap: 2.
nym nápiſał. ále dowieść tego nie mogł. Kuśił ſie o to po nim y Philip Ce-
ſarz/ ále tákże nic nie przemogł: áż ręká Chrześćiáńſka Konſtántiná wiel-
kiego/ ſproſności one wyrzućiłá. W tym przygánę miał Alexánder ten/ iż
gwiazdárzom y wieſzczkom/ ktorzy byli z Rzymu wygnáni/ iáwnie náucząć y
one fałſerſtwá rozśiewáć dopuśćił.

Rok Páński 228. Urbaná 2. Alexándrá 5.

SWietá Mártiná pánienká vmęczona/ ktora kátow ſwoich śiedmnaśćie
do CHRISTVSA náwroćiłá. Pátrz w iey żywoćie. 4. Ianuarij.

Rok Páński 229. Urbaná 3. Alexándrá 6.

TEgo czáſu vmęczeny też ieſt Hippolitus Biſkup bárzo vczony/ y I.
ktory wiele o náukách Chrześćiáńſkich piſał. Ale wſzytkie kśięgi Hippolitus męczennik y piſarz.
iego poginęły/ okrom onych o Antichriśćie ábo ſądźie. Był z Ará-
biey Metropolitánem/ iáko piſze Geláſius Papież/ y ztámtąd vdał ſie do
Rzymu. ktorego Cálixtus iáko vczonego przy ſobie zábáwił/ y Biſkupem
go Portueńſkim vczynił. Zábit v portu Rzymſkiego dla CHRISTVSA,
wrzucony w doł w głębokie wody.

Rok Páński 230. Vrbaná 4. Alexándrá 7.

ORigenes máiąc lat 43. od Alexándrá Jerozolimſkiego Biſkupá ná
kápłáńſtwo poświęcony ieſt. Vdał ſie był do źiemie świętey Ori- I. Origenes kápłánem zoſtał.
genes/ Alexándriá ſwoię y Biſkupá Demetriuſzá opuśćiwſzy/ y tám
iáko wielce vczony y godny człowiek zá rozſądkiem innych Biſkupow ná to Euſeb: lib: 6. cap: 7.
doſtoieńſtwo podnieſiony ieſt. O czym gdy ſie dowiedźiał Demetrius iego
włáſny Biſkup: bárzo zá złe miał Alexándrowi/ y ſwary o to miedzy nimi nie Poſwarek o Origeneſá.
máłe powſtáły/ iż iego Diocezyiey człowieká/ á ktemu trzebieńcá nád zákazánie
práw Boſkich y Apoſtolſkich poświęćił. Bo Kanon Apoſtolſki mowi:
Ktoby ſie trzebieńcem vczynił/ miedzy kśięża być nie może: bo ſam ſwoim
ieſt meżoboycá/ y ſtworzeniu Boſkiemu nieprzyiaćiel. y w ſtárym zakonie
tákiego do kośćiołá przypuſzczáć zákazano.

Rok P. 231. Vrbaná 5. Alexán: 8.

DTym czáśie Origenes w wielką ſie prace wdał/ zbieráiąc rozmáite I.
przetłumáczenia Piſmá ś. to ieſt Bibliey/ y piſmá ſtárego zakonu.
y zebrał cztery przekłády rozmáitych oſob/ ktorzy ſie o to
kuśili ná Grecki iezyk/ to ieſt Akwile/ Symmáchá/ śiedmdźieśiąt
y dwu meżow/ y Theodocioná. Do ktorych przydał dwá texty Zydowſkie/
y názwał te kśięgi Exáplá/ to ieſt/ ſześć kolumn/ ábo rzędow ná iedne kárte.
Do ktorych záś piąte y ſzoſte przetłumáczenie/ ktore też nálazł/ położył. y názwał
te kśięgi Octoplá/ to ieſt ośm rzędow ná iedney kárćie. Miedzy temi
przekłády nappzednieyſze było y nápewnieyſze przetłumáczenie śiedmdźieśiąt
y dwu meżow. Ktore ſie ták ſtało:

2. Ariſteas in commentario de 70. intepr.

Ptolomeus Philádelphus krol Egyptu/ trzeći po wielkim Alexándrze/ kocháiąc ſię w kśięgách y náuce/ zbierał ze wßytkiego świátá nakłádem wielkim kśięgi/ y przepiſowáć ie/ y chowáć w ſwoiey Bibliothece ábo kśiążnicy roſkazał/ poruczáiąc ią vczonemu ſłudze ſwemu Demetriußowi/ náзwánemu Phálereus. Ktorego gdy krol pytał/ wieleby iuż kśiąg názbierał? powiedźiał: krolu/ iuż ich mam po dwákroć ſto tyśięcy/ á rychło ſię poſtáram/ iż ich będźie po pięckroć ſto tyśięcy. y przydał: ſłyßę iż v Zydow ſą práwá y piſánia/ godne do przepiſu/ y do twey Bibliotheki. á krol rzekł: á czemu y tych nie mamy? Odpowiedźiał/ iż ie potrzebá przetłumáczyć. Tedy rzekł krol: Piſáć będę do nawyżßego kápłaná Zydowſkiego/ áby ſię wßytko ſkończyło.

3. Antiquit: lib: 12. cap: 2.

A Joſephus przydáie/ gdy te kśięgi Zydowſkie chwalił Demetrius/ dźiwował ſię krol/ czemu ták dźiwnych praw y piſmá żaden Hiſtoryk y Poetá w piſmie ſwoim nie wſpomniał? On mu powiedźiał: iż ſię tego ważyć żaden nie śmiał/ wiedząc iż to ſą Boſkie piſmá wielkiey czći godne. y pokaráni ſą niektorzy/ co ſię ich dotykáć śmieli. Bo Theopompus/ gdy chćiał z onych kśiąg Zydowſkich/ nieco w ſwoie kśięgi włożyć: odßedł od rozumu przez dni trzydźieśći. A gdy miał wolne godźiny ktorych ku ſobie przychodźił/ poznał/ y przez ſen vpomniony/ przyczynę niemocy ſwoiey/ iż ſię oney dworności w Boſkich rzeczách ważył. y gdy zániechał kśiąg onych/ ku zdrowiu przyßedł. Toż ſię ſtáło Theodoktowi Poećie/ gdy w iedney trágediey y piſániu ſwoim chćiał coś z onych Zydowſkich kśiąg położyć: ná oczy záchorzał. y poznawßy błąd ſwoy/ od Bogá vzdrowienie wźiął.] Poty Joſephus.

4. Plato in Timęo.

Mniemáią drudzy/ áby ießcze przed Alexándrem wielkim te kśięgi ábo Biblia Zydowſka/ przełożoná ná Greckie byłá/ dla tego iż z niey Plato y ini Philozophi/ niektore táiemnice w piſánia ſwoie wmießáli. Ale nie máß do tego żadnego podobieńſtwá. Bo ten krol Egyptſki/ tákiego ſtáránia o przekład nigdyby był nie czynił. Jeſli co mieli Philozophowie z tych świętych kśiąg/ tedy to z powieśći tylo/ od Zydow z ktorymi towárzyſtwo mieli/ wyczerpnęli. iáko o iednym Plato ſam wſpomina: iż ná Greckie Philozophy záwołał temi słowy: O Solon Solon. wy Grekowie záwżdyśćie dźiećinámi/ żadnego ſtárego Greká nie máß/ y náuki żadney ośiwiáłey nie maćie.] A tym on Zyd wzbudźił chęći Grekow do wiádomośći o rzeczách Hebreyſkich.

5. Num: 11.

Gdy tedy krol ten Philádelphus/ przez piſánie y poſły ſwoie prośił Nawyżßego kápłaná w Jeruzálem/ áby mu męże vczone/ y godne do tego poſłał do Egyptu/ ktorzyby Piſmo ś. ná ięzyk Grecki przełożyli. Poſłał mu one śiedmdźieśiąt y dwu przebránych/ y w zakonie ćwiczonych Doktorow/ ktorzy w rádźie/ ktorą zwano Sinedrin záśiadáli/ ná rozſądku o rzeczách zakonnych/ kápłáńſkich/ y krolewſkich/ y prorockich. Ktory vrząd y vrzędniki/ ießcze był Moyzeß ná pußczy z roſkazánia Boſkiego poſtáwił/ á P. Bog ie tym duchem/ ktorego miał Moyzeß/ nápełnił. O ktorych Pan IESVS rzekł: Ná ſtolicy Moyzeßowey záśiedli vczeni w piſmie y Pháryzeußowie. Ci byli ſtrożmi nie tylo Piſmá/ ále y rozumienia iego/ ktore ießcze od Moyzeßá przez oyce y náſtępniki mieli/ y ći ſámi mogli Zydowſki text y słowá/ rożne rozumienia máiące/ ktorych ten ięzyk pełny ieſt/ do prawdźiwego rozumienia z dáru Duchá ś. miárkowáć. iáko ś. Hilárius o nich piße. Jego słowá ſą tákie:

Hilar: in Pſal: 2.

9. Vſtáwił był/ powiáda/ Moyzeß/ áby śiedmdźieśiąt y dwá Doktorow w káżdey ſynágodze było. Bo choć ſtárego zakonu słowá nápiſał: ále oſobliwie/ táiemnice zakonne tym śiedmdźieśiąt oznaymił. y tę náukę ich PAN wſpomniał w Ewángeliey mowiąc: Ná ſtolicy Moyzeßowey záśiedli vczeni w piśmie y Pháryzeußowie. Náuká od Moyzeßá wźięta/ w tey liczbie ſtárßych y vrzędźie ich dochowána ieſt. Ci tedy ſtárßy/ kśięgi te przekłádáiąc/ y

iac/ y duchowne od Moyzeszá zákryte wiádomośći máiac/ to co w iezyku Hebreyskim ná wiele śie rozumienia obraca/ oni pewnym obiáśnieniem y słowy właśnemi przełożyli/ náuka swoia ono słow rozmáite rozumienie miárkuiac.] poty ś. Hilárius. Z czego śie dáie znáć/ iż to przetłumáczenie ma wiele nád inne/ y dla wźietego od stárszych podánia/ y dla Duchá ś. nátchnienia. Philo ták o tych tłumáczách pisze: iż w Alexándriey ná wyspie Pharus to przetłumáczenie/ z wielkim nabożeństwem y pomocy Boskiey wzywániem/ zgodnie bárzo właśnemi Greckimi słowy vczynili/ nietylo iáko tłumácze/ ále iáko Prorocy. Co y nászy nowego testámentu Doktorowie Greccy y Láćińscy przyznawáia/ okrom ś. Jeronymá. ktory ácz im proroctwá nie przyznawa/ iednák Epist: 105. pisząc do Domnioná mowi: Siedmdźiesiat tłumácze/ pełni byli Duchá świetego/ y przełożyli to co byłá prawdá: ále pisárze/ ich wykład popsowáli.] Philo in vita Moysi libro 2. Hier: præf: in Pentat: & epist: 104. & 107.

10. Ná vpewnienie prawdy/ on krol Epiphanes/ káżdemu zosobná ná onym wyspie Pharus komorke dał/ áby śie ná przełożenie nic zmawiáli. y ták było/ iż śie zszedszy nietylo ná iedno rozumienie/ ále y ná iedne słowá Duchem śie ś. zgodźili. Co twierdźi Justinus y mowi: żem ostátki onych komorek widźiał/ y od obywátelow ktorzy to od swoich przodkow mieli/ tożem słyszał. Toż pisze Ireneus. Toż Cyrillus Jerozolimski/ ktory powiáda/ iż zá siedmdźiesiat y dwá dni robote one/ káżdy z swey komorki wychodzac/ odpráwili. Clemens Alexándryski tegoż tám miástá Biskup/ iż káżdy osobno przekłádał/ twierdźi. Hilárius tákże y Augustyn y inni przy tymże/ o rozsádzeniu ich do komorek/ stoia. Ciż Doktorowie to námieniáia/ iż ono przekłádánie ich nic było słowo od słowá: ále nieco przydawáli y vymowáli. To vymowáli czym śie Pogánie obráźić mogli/ á to przydawáli co mieli z stárego od Moyzeszá podánia/ y iáko ich Duch ś. náuczał/ iáko poniekad Proroki. Iustinus orat: ad Gentes. Irenæus lib: 3. cap: 25. Cirylus Catech: 4. Clem: Strom: lib: 1. Hilar: in Psalm: 2. Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 43.

11. Przełożyli nietylo kśiegi Moyzeszowe/ ále wszytkie inne ktore ná on czás były/ Psálmy y Proroki. Co śie z Ewángelistow y z listow ś. Páwłá pokázuie/ ktorzy wedle ich przekłádu pismá z Prorokow y Psálmow przywodza. Bo tego chćiał krol on/ áby pismá wszytki ktore śie ná świećie náleść mogły/ zebráne miał. Pewnie y te chćiał mieć/ w ktorych sa powieśći o krolách/ y inne.

Dźiwne było w tey mierze zrzadzenie y opátrzenie Boskie/ iż Zydowie Pogáństwu pismá swoie obiáwili/ y one około przyśćia CHRISTVSOWEGO y spraw iego proroctwá: áby Pogánie wierni mieli ná nie dowody/ á oni pismá swego záprzeć śie/ ábo ie kryć y fałszowáć nie mogli/ gdy potym śie CHRISTVSA záprzeli/ á w złośći y vporze przekonáni być mogli. A żeby o te kśiegi y przełożenie ich ná Chrześćiány podeyrzenia nie mieli y potwarzy: dwieśćie y ośmdźieśiat lat przed przyśćiem CHRISTVSA, y przed imieniem Chrześćiáńskim/ to śie wytłumáczenie stáło. Co śie z Olimpiádow Greckich dowodźi. Tego przełożenia Zydowie wszyscy w swoich synágogách/ gdy zakon czytano/ vżywáli. Jáko śie y z Ewángeliey pokázuie/ gdy Pánu kśiegi w bożnicy do czytánia podano: ono mieysce Jsá: Duch Páński ná mnie/ rc. wedle 70. pisáne było/ y ná Zydowski iezyk przełożone. y ná poczatku kośćioł wszytek Kátholicki tego przekłádu 70. vżywał/ poki zepsowány y od Zydow y heretykow zfałszowány nie był. Zydowie/ iáko śie ná nie żáluie Justinus/ po przyśćiu CHRISTVSOWYM ná ten śie przekład tárgneli/ y on zfałszowáli. Co y ś. Jeronym twierdźi. Drugie też popsowánia tego przekłádu/ pisárze ktorzy przepisowáli/ wnieśli/ iáko ś. Augustyn mowi. Lucæ 4. Isaiæ 61. Iustin: Dialog: cum Triphone. Hieron: epist: 108. De Ciuit: lib: 15. cap: 13.

12. Náprawowáli y oczyśćiáli ten przekład 70. pierwey Origenes/ potym Lucianus/ po nim Esichius/ á czwarty Jeronym. y vżywał go długo kośćioł po wszytkim świećie. Ale iż troiáka tá Biblia byłá: iedná od Origenesá/ druga od Lucianá/ trzećia od Esichiuszá oczyśćiona: rożnośći śie w nie

y ſkázy bárzo wiele nábráło: gdy iedni tey/ drudzy owey vżywáli/ y ſwary záczynáli/ iáko ś. Jeronym piſze. y tá byłá przyczyná/ iż od onego Greckiego textu ludźie ſię vczeni do Zydowſkiego vćiekáli. y dla tego Jeronym ś. z Zydowſkiego textu y źrzodłá wſzytkę Biblią ná Łáćińſki iezyk przełożył. ktorą Grekowie zámiłowawſzy/ ná ſwoy ią też iezyk z Łáćińſkiego przełożyli. A iednák kośćioł zachodny y Rzymiánie/ oney pierwſzey 70. od Jeronymá oczyśćioney nie odſtepowáli/ y tey też z Zydowſkiego textu przełożoney vżywáli/ obie przyimuiąc y vulgatas ie zowiąc/ iedne ſtára/ druga nowa. iáko święty Grzegorz y Eucherius wyznawa. ſtára wulgata zwáli one 70. á nowa z Zydowſkiego przełożoną.

Hier: præf: in Tobiam & aduerſus Rufinum lib: 2.
Eucherius in libro Regum. Greg: 20. Moral: cap: 23.

13. A gdy iedni ſtárey wulgaty/ á drudzy nowey vżywáli/ y w kośćiołách w czytániu y kazániu rożnośći były y poſwarki/ gdy ieden tey/ drugi owey przymawiał: Duchem ś. ſtáłá ſię táka zgodá/ iż z onych dwu złożona ieſt iedná/ ktora ſię dla tego ś. Jeronymowi przyczyta/ iż on y one Grecką 70. przeczyśćił/ y tę nową z Zydowſkiego iezyká przełożył. Pſalterz iednák z ſtárey 70. w Łáćińſkim iezyku zoſtał/ iáko był od ś. Jeronymá náprawiony.

A gdy ono Bibliey przetłumáczenie z obu onych wulgatow złożone od wſzytkiego kośćiołá z wielką chęćią przyięte było: oná wedle 70. niiáko iuż byłá záginełá. Aż ſię teraz wiekow náſzych wynurzyłá tá Biblia zá ſtárániem wielkim Kárdynałá Antoniuſzá Cáráfi/ Bibliothekárzá Rzymſkiego/ ktoremu zá to wiele kośćioł święty powinien ieſt. y wydrukowána ieſt po Łáćinie y po Grecku.

14. A nowy zás teſtáment Łáćińſkiego iezyká/ gdy rożne czytánia w nim ſię náydowáły/ z roſkazánia Pápieżá Dámáſá Jeronym ś. náprawił/ ſtáre przełożenie zoſtáwuiąc/ á z Greckiego popráwę przydáiąc. y dla tego słowá ſię niektore grube Łáćińſkie/ nie wedle wymowy kraſney/ ś. Jeronymá w nim náyduią: iż ſtárego przekłádu proſtymi słowy odmieniáć niechćiał: tylo co w nim ſkáżonego było z Greckiego popráwiał. Ták iż y o Grámmátykę niedbał. Bo v Ezechielá ſam mowi/ iż dla zwyczáiu y ſtárośći vſtepuiąc/ Cubitum nie in neutro, iáko miáło być/ ále in maſculino położył. Niechćiał ſię z Łáćiną wydwarzáć/ iáko czynią dźiśieyſzy przekłádácze heretyccy. Ani chćiał ſtárodawnośći náruſzáć/ ktorą ći niemádrzy gárdzą/ á ſwe fałſzywe nowe wykłády podmiátáią/ iáko iedno ſię komu podoba/ ták Piſmo ś. wywracáią y ſzpecą. Czemu wſzytkiemu około tego tłumáctwá koniec vczynił kośćioł ná Concilium Trydentſkim/ gdy poruczył Pápieżom/ áby Łáćińſkiego textu/ z pilnośćią ze wſzytkiego świátá co naſtárſze y piſáne Biblie zbieráiąc/ doyźrzeli/ y rożnice ktoreby były porownáli/ áby iuż nikt innego przetłumáczenia nie vżywał/ iedno tey Bibliey wulgaty/ á żadne inne przekłádánia ważne nie były. Y dokonał tey pracey Pápież Sixtus piąty przez Antoniná Cáráfę Kárdynałá Bibliothekárzá/ inne do niego przebráne y vczone Doktory przyſadzáiąc.

Hier: præf: in quatuor Euang. Aug: ad Hier: epiſt: 10. & Hier: epiſt: 10. inter epiſt: Aug.
In Ezech: cap: 40. & 47.

Rok Páńſki 232. Vrbaná 6. Alexándrá 9.

1. ORigenes wiele piſząc y prędko/ ácz bárzo y z wielką pracą zakon Boży oświecał: iednák ſię wiele błędow dopuśćił/ á zwłaſzczá w Periárchu y w Diálogu z Cándidem heretykiem Válentinianem: gdźie więcey chćiał być Philozophem niżli Chrześćiáninem. O co/ iáko ś. Jeronym nápiſał/ Demetrius Biſkup Alexándriyſki/ klątwę nań puśćił/ y do wſzyſtkich Biſkupow poſłał/ áby go zá wyklętego mieli. Odpiſował Origenes z gorzkośćią/ y ná wſzyſtki ſię Biſkupy słowy miotał. Spráwuiąc ſię też z tego/ ná heretyki ſię żálował/ ktorzy piſmá iego pſowáli/ y w nie ſwoie błędy zdrádliwie śiáli/ fałſzuiąc kśięgi iego/ y pod imieniem iego ſwoie

Błędy w piſániu Origeneſowym. Hier: aduer: Rufinum lib: 2. *Origenes wyklęty.* *Pſowánie kśiąg Origeneſowych od heretykow.*

wymyſły vdáiac. W tym winien/ iż retráktáciy żadnych áni odwołánia czáſu máiac doſyć/ nie nápiſał. Bo iáko tenże mowi Jeronym/ nie wſzytki kśiegi iego herctycy fałſzowáli.

2. W Rzymie záśie nowe ná Chrześciány powſtáły nawálnośći/ niewiedźieć z iákiey przyczyny. Almáchius Rzymſki ſedźia Cecilia ś. wielka y nabożna pánne/ dla CHRISTVSA vmorzył; á przedtym troche Váleryaná oblubieńcá iey / y Tyburcyuſzá brátá iego / y Máximá dworzániná Ceſárſkiego / ktorzy od Cecyliey pozyſkáni / y od Vrbaná Papieżá pochrzczeni byli. O czym czytay w żywoćie ich/ iákiey korony meczeńſkiey doſtapili.

W Rzymie nowe prześládowánie. Cecylia ś. meczennicá.
22. Nouembris.

Rok P. 233. Vrbaná 7. Alexán: 10.

1. VRbanus Papież/ od tegoż Almáchiuſzá ſedźiego Rzymſkiego śćiety ieſt ná wyznániu CHRISTVSA. śiedźiał lat 6. mieśiecy 7. Ten do ſłużby Bożey naczynia wſzytkie ſrebrne ſpráwił/ y páten 25. W ten czás Pogánie bogom ſwoim ſrebro bráli. y Alexánder Ceſarz niechćiał/ mowi Lámpridius/ krople złotá do kośćiołá dáć. A Máximinus ktory po nim náſtapił/ ſrebro y złoto z kośćiołow bogow ſwoich wybrał/ one ſłowá z Perſiuſzá mowiac: w ſłużbie Bożey co czyni złoto. Ták Dágonowie y fałſzywi bogowie w zelżywośći zoſtawáli/ á P. Bog y CHRISTVS práwy / y temi ſie zwierzchnemi ozdobámi podwyżſzał. Po Vrbanie náſtapił ná Papieſtwo Poncianus.

Vrbanus Papież śćiety.
De Rom: Pont.
Srebro kośćielne. Pogánie kośćioły Bogow ſwoich łupili.
Herodianus lib: 7.
Lampr: in Alexan.

2. Miedzy inymi vczniámi Origeneſá w Alexándriey / był też Gregorius on wielki/ ktorego cudotworca potym zwano/ y z brátem ſwoim rodzonym Atenodorem/ ktorzy ſie w Pogáńſtwie w Neoceſáriey vrodźiwſzy/ do świátłośći wiáry świetey przyſzli. A ten Gregorius wyſokie miał y od P. Bogá w obiáwieniu o Troycy ś. podáne náuki. O czym nápiſał Nyſſenus/ y w iego żywoćie naydźieſz.

Grzegorz cudotworcá vczeń Origeneſow.
Euſeb: lib:6.ca:23.
17. Nouembris.

3. Z Philozophow ktorzy ná ten czás do CHRISTVSA y świátłośći Ewángeliey przyſtawáli/ był też nieiáki Alexánder/ ktorego potym weglarzem zwano. Bo rozmiłowawſzy ſie CHRISTVSA y náśládowánia vboſtwá iego/ chcac ſie od świátá ſkryć/ á wolne ſerce od wſzyſtkich roſkoſzy y dobr świeckich záchowáć: miedzy ſie weglarze vdał / y rzemieſło z nimi robił/ y w mieśćie Cumanie w Ponthckiey ziemi / wegle vſmolony y odárty przedawał. y był miáſtu wſzyſtkiemu znáiomy / y iáko od wſzech wzgárdzony. Tráfiło ſie iż miáſtá onego Biſkupá wierni wybieráli/ przy tym Grzegorzu cudotworcy. y miedzy rozmáitemi rozmowámi/ gdy iedni mowili / iż potrzebá áby był nie tylo godny y vczony/ ále też bogáctwy y rodzáiem znáczny: Ozwał ſie ieden co rzekł: pátrzmy y miedzy vbogimi y wzgárdzonymi kogo godnego: bo y tákim P. Bog dáry ſwe wielkie dáie. Odpowiedźieli oni co zacnego v świátá chćieli / ná śmiech mowiac: Toć nam przyydźie wźiać onego Alexándrá weglarzá.

Nyſſ: in vita Greg: Thaum.
Alexánder Weglarz.
Nyſſ: vt ſupra.

Co vſłyſzawſzy Grzegorz ś. iał ſie pytáć o tym Alexándrze/ rozumieiac z Duchá ś. iż ſie nie dármo ták miánował. y przywieść go każac dopytał ſie w nim wielkiey madrośći y pokory y doſkonáłośći cnot Chrześćiáńſkich. y gdy obmytego y vbránego im poſtáwił: Bo był vrodźiwy y młody maż: wſzyſcy ſie zdumieli: y vſłyſzawſzy co był y dla czego táki żywot obrał / rádźi nań zezwolili. á Grzegorz go ś. im zá Biſkupá poświećił / ktorego żywot y ná biſkupſtwie záchowánie P. Bog meczeńſtwem vczćił. Bo zá Deciuſzá Ceſárzá krwia ſwoia dał prawdźie Chryſtuſowey świádectwo.

Weglarz ná Biſkupſtwo.

Rok Pań-

Rok Páński 234. Poncianá 2. Alexándrá 11.

1. *Studenci Pogáńscy náwracáią się.*

Clem:Strom:lib:1. Nyss:in vita Moysi. Augu: de doctrina Christi:lib:2.ca:40. Orig:contra Celsũ.

W Tym wieku wiele było studentow Pogáńskich / ktorzy do CHRISTVSA przystawáli / słucháiąc vczonych Chrześćiáńskich Doktorow / ktorzy Pogáńskie náuki vmieli / y one w szkołách swoich czytáli / vcznie swe pomáłu y mądrze Pogáńskimi rozumy do Chrześćiáńskiey nawyższey prawdy przywodząc. Táki był w Alexándriey Origenes / á po nim Heráklá y Ammonius / y ini. Mieli wielkie tego przyczyny / iż pogáńská Philosophią nie gárdzili / á tym co w niey było dobrego do Chrześćiáńskiey prawdy pomoc dawáli. O czym chwaląc táki obyczay / święći nászy Doktorowie pisáli / Clemens Alexándriyski / y Nyssenus / y Augustinus / á nawięcey Origenes.

Rok Páński 236. Poncianá 4. Alexándrá 13.

1. *Herod: lib: 6. Lampr: in Annal.*

Kárność woienna.

Zwyćięstwo tám gdzie kárność.

A Lexánder wyprawuiąc się ná Persy / w Antiochiey niektore żołnierze dla nieczystośći z niewiástámi pokarał. O co gdy się náń iedná część woyská ábo legio oburzyłá: on ie odpráwił y z woyská wyrzućił / ná sáme tylo spráwiedliwość pátrząc. Státkiem iego onym zwyćiężeni żołnierze oni / záś się do niego obroćili / y z więtszą mu wiárą służyli. Zá te cnotę około czystośći miedzy żołnierzmi / dał mu P. Bog wielkie nád Perskim krolem Artáxerxem zwyćięstwo. Miał Persá w woysku 700. vbránych ná strzelbę słoniow wielkich bestiy / miał sto dwádzieśćiá tysiecy iezdnych / tysiąc z kosámi wozow. To wszytko zgubił / y sam ledwie vćiekł. Wielce tym zwyćięstwem podnieśiony Alexánder / nie długo się weselił / á odmienność świeckiego zdrádliwego szczęśćia poznał.

Rok P. 237. Poncianá 5. Máximi: 1.

1. *Alexánder zábity y z matką Mammeą.*

R Oku tego ná woynie Germániey zá zdrádą Máximiná / záraz y z mátką oną Mammeą Alexánder zábity iest. Krolował lat 13. żył 29. Wygnał był z Rzymu tego roku Papieżá Ponciána y Philippá kápłaná / o iákąś potwarz / á nie o wiárę Chrześćiáńską. bo dwor iego pełny był Chrześćian.

2. *Máximinus ná páństwo Rzymskie morderca Chrześćian.*

Biskupy gubił.

Szoste prześládowánie.

Orof: lib: 7. Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 52. Orig: in Ioan.

Iulius Máximinus z Tráciey vbogiego rodu / od żołnierstwá záwołány / skoro ná páństwo nástąpił / srodze ná Chrześćiány powstał. naprzod tych wybił ktorzy ná dworze Alexándrá byli: y nie násyćił się / mowi Cápitolinus / áż cztery tyśiące ludźi dworu Alexándrá zámordował. Dał potym wyrok / áby Biskupy Chrześćiáńskie poimano y zábijano / rozumieiąc iż ták miał wiárę ś. wykorzenić / pospolstwá ktorego bez liczby było zániechawszy / głowy tylo y mistrze ich gubiąc. Szoste to kłádźie prześládowánie Orosius y Augustyn. Wźieli y te przyczynę Pogánie ná lud Boży / iż gdy tego roku ná wielu mieyscách strászliwe źiemie trzęśienie ludźi / y miástá ktore się západały / gubiło: ná Chrześćiány to kłádli / iż dla nich się bogowie gniewáią / y o wzgárdę swoie czynią.

3. *Poncianus Papież zábity, nástąpił Anterus.*

Capitol: in Maximino.

W tym prześládowániu Poncianus Papież zá roskazániem Máximiná kiymi zábity iest / ktorego ćiáło Papież Fábianus z Sárdiniey do Rzymu przeniosł. Nástąpił po nim Anterus Grekczyn z oycá Romulá. A Cesarz Máximinus nietylo ná Chrześćiány okrutnym był / ále y ná swoie Pogány ktore bez winy zábijał / potwarzał / z máietnośći łupił / ták iż go Ciclopem y Busiridem zwáli: y Rzym się go ták bał / iż swoich bogow prośili / áby go nigdy nie ogladáli. Bo ieszcze do Rzymu był nie wiáchał.

Rok Páń-

Rok P. 238. Anterá 1. Máximiná 2.

1\. ZA iego roſkazániem Anterus Papież od ſtároſty Vitelliáná o CHRISTVSA zábity ieſt. Siedźiał mieśiąc ieden ledwie. Pilnie bárzo ten Papież dźieie męczeńſkie od piſárzow zbierał / y do kośćiołá pokłádał. Czego po nim Fábianus popráwił / śiedm piſárzow ná to ſtáwiąc. Byli w tym wielce ćwiczeni niektorzy / iż káżde słowo ledwie wymowione / nápiſáć mogli / te zwłaſzczá ktore przed kratámi v ſądu mowiono. A ná te co zá kratámi / byli inſzy vrzędowi Pogáńſcy piſárze / v ktorych Chrześćiánie drogo wypiſy kupowáli. Lecz to zá czáſu Dioklecyáná popalono / iáko śię niżey powie / ledwie co zoſtáło / á nas doſzło.

Anterus Papież zabit, náſtąpił Fábianus. Dźieie męczeńſkie. Piſárze męczennikow.

2\. Ná mieyſce Anterá náſtąpił Fábianus Rzymiánin z oycá Fábiuſzá. O nim nápiſał Euſebius / iż ná iego głowę przy obierániu Papieżá / gołębicá z gory lecąc vpádłá: po czym wſzyſcy poználi wolą Bożą / y ná onę go doſtoyność z rádośćią / Bogá chwaląc / podnieśli. Tráfił ná ćięſzkie bárzo czáſy / gdy okrutnik Máximinus rozlewáć ludzkiey krwie nie przeſtał. Aż go domowe woyny / ktore nań powſtáły / vkroćiły / iż śię ſwoim Pogánom odeymuiąc / Chrześćian męczyć zápomniał.

Fábianus cudownie obrány. Lib: 6. cap: 22.

Rok P. 240. Fábianá 2. Máximi: 4.

1\. Z Germániey do Rzymu ten okrutnik ćiągnąc Aquileiey dobywał / w ktorym mocny mu odpor Aquileyczykowie dawáli / zá Senatem Rzymſkim idąc / ktory nań nie zezwalał. Zá czym poczęli teſknić żołnierze iego / y gniew ſwoy nań obroćili / y oburzywſzy śię nań głowę mu vćięli / y do Rzymſkiego Senatu / ktory mu śię też iuż był ſprzećiwił / poſłáli. Toż vczynili ſynowi iego / ktorego iuż był wźiął zá towárzyſzá ná páńſtwo / głowę tákże iego z oycowſką poſłáli. Ták nie tylo Rzym / ále świát wſzytek od okrutniká onego wybáwiony był. Krolował lat trzy. Náſtąpili dwá po nim od Senatu Rzymſkiego miánowáni: ále ie prędko żołnierze poimáli / y z nich śię náśmiawſzy pozábiiáli / to ieſt Máximá y Bálbiná: á potym zgodnie Gordianá wybráli / ktory miał lat 16. Był ten Gordianus Ceſárſkiego rodu / v wſzytkich człowiek wdźięczny.

Máximinus okrutny zabit. Capitol: in Maximino. Gordianus náſtąpił.

Rok P. 241. Fabianá 3. Gordianá 1.

1\. TEgo roku po Zebinie Antyocheńſkim Biſkupie / náſtąpił Bábilás wielce ſławny ná wſchodnych kośćiołách. Ten prorockim duchem vpátrzył przyſzłe od Decyuſzá Ceſárzá prześládowánie: y gorącą á dźielną náuką ſwoią / nie tylo męże / ále y niewiáſty y dźieći niedoroſłe / przypráwował: zálecáiąc im koronę męczeńſką dla wiáry / y one nabożnemi słowy ozdabiáiąc / do męſtwá wielkiego pobudki czynił. Nie przyſzłá oná plagá ná kośćioł / áż po lat dwánaśćie / ktorych wierni Boży pod tym Gordianem y pod Philippem pokoiu záżyli / y Biſkupi ſwoie Synody mieć mogli.

Bábilás Biſkup Antiocheńſki. Duch Prorocki w Bábili. Euſeb: lib: 6. cap: 25.

Rok P. 242. Fábianá 4. Gordianá 2.

1\. W Afryce biſkupow śię 90. ziácháło / przećiw Priwatowi heretykowi / ktorego wyklęli / y Fábianowi oznaymili / ktory klątwę ich potwierdźił / y złego człowieká z kośćielney ſpołecznośći wyłączył. W Arábiey tákże Synod był zgromádzony przećiw Berillowi Boſteorow Biſkupowi.

Synod w Afryce, Priwatus heretyk. Cypr: epiſt: 55.

Rok P. 243. Fábianá 5. Gordianá 3.

1. *Misiteus madry Poganin.* Capitol: in Gordi.

GOrdianus wziął zá żonę corkę Misiteuſá vczonego y wymownego człowieká / ktorego záraz ſtároſtą Rzymſkim vczynił / y iego rádą páńſtwo ſpráwowáł / ktore iuż dziećinnym ſię zwáć nie mogło / tákiego rádnego y mądrego máiąc. Potym ſię ná Perſy wypráwował. Bo Sapor krol Perſki ſtárych ſię vtrat zá Alexándrá chcąc pomśćić / Syrią woiował / y Antyochią wziął. Było roku tego wielkie trzęśienie ziemie / ktorym miáſtá západáły. Przyczytáli one plagę Pogánie zániechániu prześládowánia Chrześcian. Lecz zá ich modlitwą oddalił P. Bog karánie ono. Użył ſzczęśćia niemálego ná oney woynie Gordianus. Bo Perſy kilákroć poráźił / y nietylo z Antyochiey y Syriey / ále ze wſzytkich wſchodnych kroleſtw one wygnáne do ſwoiey ziemie wpędźił. y piſał do Senatu / iż to cokolwiek mu ſię powodźiło / rádźie y mądrośći świekrá iego Misiteuſá przyczytáć ſię miáło.

Trzęśienie ziemie. Orig: contra Celſum.

Perſowie poráżeni.

Rok P. 245. Fábianá 7. Gordianá 5.

1. In Gordian. *Philip powſtał ná Gordianá.*

MIał przy ſobie Gordianus Philippá Arábá możnego / ktory mu páńſtwá zayrzał / y z niego zepchnąć go myślił. y naprzod Misiteuſá / iáko byłá wieść / mowi Cápitolinus / náprawiwſzy lekárzá / trućizną vmorzył. potym y o śmierći Gordianá myślił / żołnierze nań pobudzáiąc: y do tego przywiodł / iż zá náſtawánim ich muśiał go Gordianus zá towárzyſzá ná páńſtwo przyiąć. Co ſię dźiało ná gránicách Perſkich.

Capitol: in Gord.

2. *Kośćioły budowane.* Lib: de Pon: Rom.

Máiąc Chrześćiánie piękny pokoy z Biſkupámi ſwymi / kośćioły budowáli. Fábianus w Rzymie / ná cmyntarzách niemáło przyczynił dla wiernych / żeby ſchadzkom ich przeſtrzeńiey było / nád onymi kryptámi ábo dźiurámi w źiemi / do ktorych ſię w prześládowániu kryli. A Grzegorz Taumáturgus w Neoceſáriey znáczny kośćioł poſtáwił: ktory nigdy obálony być nie mogł áni trzęśieniem ziemie / ktorym ono miáſto vpádło / áni Dioklecianowym roſkazániem.

Rok P. 246. Fábianá 8. Philippá 1.

1. *Gordianus od Philippa zabity.* Capitol: in Gordiano.

PHilippus zmowiwſzy ſię z żołnierzmi / ktorzy ná Gordianá dla głodu / iáko bywa ná woynie / przychodzącego / złe ſerce bráli: iáwnie przed wſzytkim woyſkiem z Gordianem ſię ſwárzył. A gdy widźiał Gordianus / iż przy nim żołnierze nie ſtoią: prośił áby rowne miał z Philippem páńſtwo: ále nie vprośił. Prośił potym áby tákim ſtároſtą był / ábo kśiążęćiem: ále y tego nie vprośił. Nákoniec prośił áby przy zdrowiu záchowány był: ále y tego mu nie dano. A ták go przed wſzytkimi z ſzat Ceſárſkich zwleczone / zábić Philippus kazał. Krolował lat ſześć / dobrze ſię Rzeczypoſpolitey záſługuiąc / y woyny domowe y poſtronne vgáſzáiąc. Pogrzeb mu ná gránicách Perſkich ſpráwili niewdźięczni żołnierze / z tákim napiſem: Gordianowi zwyćięzcy Perſow / Gothow / Sármátow / oddálcy Rzymſkich niezgod / zwyćięzcy Germanow; ále nie Philippow.

Pogrzebny napis Gordianá.

2. Wſtąpiwſzy ná páńſtwo Philip / puśćił ſię do Rzymu / ſyná Philippá tákże náзwánego / wziął zá towárzyſzá ná páńſtwo.

Rok Páńſki 248. Fábianá 10. Philippá 3.

W Alexándriey ná biskupstwo wstąpił Dionysius vczeń Origenesá/
ktory więcey się ná prawdę niżli ná przyiaciela oglądáiąc: gdy ba- I.
czył iż Origenes w pismá swoie wiele błędow nátykał y roznosił: Euseb: lib: 6. cap: 28. 29.
powstał nań mocno/ y heretyctwo mu zádawał. Spráwował się Origenes/
y wyznánie wiáry swoiey posłał naprzod do Vrbaná Papieżá/ á potym y do
innych biskupow. Muśiał y sam do Rzymu biegáć/ czego Eusebius zámil-
czał. ále Porphirius/ ktory w ten czás tám był/ dał znáć/ gdy mowi: Orige- In vita Plotini.
nes wszedł w Rzymie do szkoły w ktorey Plotinus lekcye czytał. y záwstydzi-
wszy się go Plotinus y przeciw iemu powstawszy/ zámilkł. Prośił go Orige-
nes/ áby náukę swoię prowádził/ ále on rzekł: Vstáie mowá/ gdy ten słucha
ktory toż vmie. w tákiey był powadze v Pogáńskich Philozophow Orige-
nes. Przyczyná przyśćia iego do Rzymu nie byłá inna/ iż go był ábo ná sprá-
wę o sobie Vrbanus pozwał/ ábo iego wyznánia ná piśmie nie przyiął/ dla
ktorego sam ná swe oczyszczenie przyść muśiał.

Rok P. 249. Fábianá 11. Philippá 4.

ROk ten Páński 249. był tysiącznym od zbudowánia Rzymu/
ktoreg gdy Philip z synem swym bogom/ ktorzy páństwo Rzym- I.
skie do ták długiego czásu przywiedli/ chcąc dziękowáć/ y ofiáry Tysiączny rok od zbudowania Rzymu.
czynić: od Ponciuszá stárosty swego/ ktory potym zá Deciuszá Philip Cesarz Chrześćianinem został.
męczeństwem koronowány był/ do wiáry Chrześćiáńskiey y z sy-
nem przywiedźiony iest/ y od Fábianá Papieżá ochrzczeni są. Miał iuż żonę
Chrześćiánkę Sewerę Philip/ ktora też do tego pomogłá. Dał wielkie zná- Poncius stárostá.
ki náwrocenia y Chrześćiáństwá swego ten Philip/ gdy práwá święte y po- Martyrol: Rom: 14. Maij.
bożne stáwił/ á zwłaszczá ná grzech Sodomski/ ktory v Pogáństwá ná on
czás był pospolity/ ktory on wyrokámi swymi oddalił. Poety też/ ktorzy przy- Acta Pontij apud Surium 14. Maij.
mowkámi y pismy vczćiwych ludźi sławę szárpáli/ y młodź psowáli/ pokarał. Tomo 7.
y wiele innych świętych obyczáiow szczepił/ ktorych pisárze Pogáńscy dla zá-
zdrośći y nienawiśći ku Chrześćiánom/ wiedząc iż był Chrześćiáninem/ zá-
niechali. y śiedm lat pánowánia iego chwálebnego z synem/ práwie w mil-
czeniu zostáwili.

To o nim Eusebius nápisał: iż będąc iuż Chrześćiáninem/ gdy w wi-
gilią Wielkonocną/ pospołu z ludem/ vczestnikiem w kośćiele być chćiał: 2.
nie był od Biskupá przypuszczony/ pierwey/ áżby ná mieyscu zostawał/ ktore Lib: 6. cap: 27.
pokutuiącym náznáczone iest. Bo inaczey dla grzechow ktore o nim słycháć Philip Cesarz pokutę kośćielną pełni.
było/ przypuszczony do vżywánia táiemnic świętych być nie mogł. Co on
rad z ochotą vczynił/ y pokorę swoię y serce do boiáźni Bożey zápalone po-
kazał.] Práwy bácznego á Chrześćiáńskiego Cesárzá y páná przykład. Po
swoich pierwszych zbrodniách w Pogáństwie: znáć iż był żywot po chrzćie
odmienił/ y w inne grzechy iáko człowiek vpadáiąc/ pokutą ie gładźił/ y pe-
wnie ták y z synem dokonał. Pogáńscy pisárze iáko nieprzyiaćiele Chrześći-
ánom/ dobrych spraw iego po chrzćie zámilczeli. Wypisáli iáko źle ná pań-
stwo wstąpił: by się był ná nim będąc Chrześćiáninem nie dobrze záchował/
pewnieby byli nie zámilczeli.

W Arábiey wiele Biskupow ná Synod się ziáchawszy/ potępili nieiákie
heretyki/ ktorzy nieśmiertelnośći dusz ludzkich nie przyznawáli. Ná ten 3.
Synod był też przyzwány Origenes. Powstáli y drudzy heretycy názwáni Euseb: lib: 6. ca: 31.
Helcesaitæ, ktorzy zá grzech nie mieli/ vsty się y zwierzchu CHRISTVSA zá- Helcesáitæ heretycy.
przeć/ zwłaszczá ná mękách. Epiph: hæres: 19. & 53.

Rok Páński 250. Fábianá 12. Philippá 5.

1. *Cyprianus Biskupem.* Idem epist: 69. Nazian: in laudem Cyprian.

TEgo roku w Kárthaginie ś. Cyprian ná biskupstwo postáwiony iest po Donácie zmárłym / zá zezwoleniem wßytkich / okrom Feliciſsimá kápłaná / ktory się prożno iego wybrániu sprzećiwił. Był Senatorem pierwey onego miástá Cyprian / náuką y wymową zacnym / y Philozophskimi náukámi okraßonym. Cecilius kápłan do wiáry go świętey przywiodł / gdy iuż był w lećiech podeßły. y iest się czemu dziwowáć / iáko prędko práw y náuk Pismá ś. y táiemnic Chrześćiáńskich doſtąpił / ták y stáre inne Biskupy w tey mierze przechodził. Owszy mniemáią / iż będąc Pogáninem czytał Chrześćiáńskie księgi / y Tertulliáná / ktorego mistrzem zwał. Lecz po chrzćie dał mu te dáry P. Bog / o ktorych też sam pisze. Niepodobno mu się zdáło / áby człowiek w złych vchowány y ſstárzáły zwyczáiách / odrodźić się y odmienić miał. Lecz po chrzćie / gdy wlaną ná duſzę łáskę Bożą przyiął: sam vczuł w sobie onę dziwną odmiánę / y mowił: iż Chrzest ś. śmiercią iest grzechow / á cnot ś. żywotem. O iego dziwney y wielkiey wymowie y hoyney á ßczęśliwey rzeczy / nie może się wychwalić Názyánzenus / tákże y ś. Augustyn. A sam o sobie mowi: Ná ſądách y seymách ná bogátą się wymowę zbierąią: ále gdy o Pánu Bogu mowá iest / głosu czysta vprzeymość / do pomnożenia wiáry / nie wspiera się ná mocy słow / ále ná rzeczách. Bierz rzeczy nie wymowne ále mocne / nie vßom ludzkim gládkie y słowy pięknemi fárbowáne; ále prostą prawdę ná stáwienie miłośierdźia Boskiego przyprawne.]

Epist: 2. *Chrztu S. dzielność ná odmiánę obyczáiow* Aug: de doctr: Christia: lib: 4. cap. 14. Epist: 2.

Rok P. 252. Fábianá 14. Philippá 7.

1. *W Alexándriey mordy Chrześćian.* Euseb: lib: 6. cap: 34.

W Alexándriey czárownik ieden Egypski / lud on do rozruchow skłonny ná Chrześćiány pobudźił / iż się pospolstwo wßytko spiknęło / y zmowili się ná to / áby káżdego ktoryby się CHRISTVSA záprzeć niechćiał / w ogień wrzućili / ábo zábili. y wiele pomordowáli wiernych / á drugich co vchodźili máiętności powydźieráli. Stárcá iednego Metrę iż bluźnić niechćiał / kiymi vbiwßy / oczy mu y twarz ostrą trzćiną kłoli / y ná przedmieśćie wywlokßy / kámieńmi go zámordowáli. Quinktę niewiástę wierną po vlicách włocząc zábili: y ná domy Chrześćiáńskie náchodząc / wßytko woiowáli y krew rozlewáli / iáko gdy nieprzyiaćiel miásto weźmie.

2. *Apollonia pánná stara.* Apollonią pánnę iuż ſstárzáłą poimawßy / zeby iey wybili / y ogniem groźili / iesliby CHRISTVSA bluźnić niechćiáłá: oná proßąc o trochę ná rozmysł czásu: sámá w ogień wskoczyłá y zgorzáłá. y inne niezliczone mordy poczynili. Nie z roskazánia vrzędowego: ále z złośći swey / iáko ludźie do tákich rozruchow y nieposłußeństwá popędliwi. Co o nich Iuwenalis y Dio nápisał.

Dio hist: Rom: lib: 39.

Rok Páński 253. Fábianá 15. Deciußá 1.

1. *Philip Cesarz zábity z synem.* ZA naprawą Decyußá / ktory był roku tego Consulem żołnierze zábili Philippá Augustá w Weronie / á syná iego Philippá w Rzymie. ktorych Rzymiánie záluiąc / miedzy bogi ie policzyli. z kąd znáć iż pobożnie się y po Chrześćiáńsku záchowáli. O Sewerze Auguśćie żenie iego Chrześćiánce pismá nic máß / co się z nią dźiało.

Decius nástąpił wielki tyran. Euseb: lib: 6. cap: 32. Orosius lib: 7. cap: 21. In vita Thaumag.

Nástąpił ná Cesárstwo Decyus wielki nieprzyiaćiel Chrystusow / ktory ná złość Philippowi iż był Chrześćiáninem / roku tegoż podniosł srogi swoy miecz ná Chrześćiány. y Pogáństwo wßytko záluiąc y zayrząc długiego pokoiu Chrześćian / ná nie się poburzyło / y ná zgubę ich náſádźiło. Bo widźieli iáko zá Philippow Cesárzow do tákiey wolnośći przyßli byli Chrześćiánie / iż báłwochwálnice ábo Pogáńskie kośćioły obaláli / iáko piße Nyssenus. y dźiwnie

wnie śie rozmnażał lud Boży po wßytkich kráiách ziemie. y było to śiodme kośćiolá Bożego prześládowánie.

Siodme prześládowanie.

Pißę Cyprian ś. ná one nedze pátrząc/ iż tą plagą chćiał P. Bog przeczyśćić obyczáie Chrześćian/ ktore śię iuż były w pokoiu rospuśćiły/ ná nieczystość/ łákomstwo/ przyśięgánie/ y inne grzechy ták w duchownych/ iáko świeckich. Co P. Bog chcąc náprawić/ one srogą przepuśćił plagę.

2.
Cypr: lib: de lapsis.

Puśćił po wßytkim páństwie Rzymskim wyroki y mándaty swoie Decius/ áby Chrześćiány męczono. Co Pogáńscy vrzędnicy rádźi czynili. O ktorych okrućieństwie pißę Cyprianus: Męki/ práwi/ przyßły/ á męki bez vstánia kátow/ bez potępienia/ y bez poćiechy śmierći. Męki ktore nierychło śmierć zádáiąc do korony nie puśćiły/ ták długo męczono/ iáko długo człowieká sstawáło. Szczęśliwy komu P. Bog rychło dał w mękách vmrzeć.] A Nyssenus przydáie/ ktory to od báby swey Mákryny słyßeć mogł: Niebyło słowy stráßono pierwey wierne/ ále y naczyniem onym/ do kátowánia vkázuiąc rospalone łáncuchy/ noże/ miecze/ ogień/ bestye/ y doły/ y stołki żelázne w ogniu/ ośeki y páznokćie żelázne. Jedne podawano/ drugie sadzono/ drugich ßukano/ drugie gomiono/ drugie z máiętnośći odźierano.]

3.
Decius puśćił ná wierne wyroki.
Epist: 8.
In vita Thaumag.
Męki wiernych.

Wiele Chrześćian z boiáźni męczenia CHRISTVSA śię zápieráli. A naprzod ći vpadáli/ ktorzy żywot roskoßny y w grzechách wiedli/ á dobrá te świeckie zámiłowáli/ iáko mowi Cyprianus: Miłość ślepa máiętnośći/ wiele ich zdrádźiłá. nie mogli być do odstąpienia świátá gotowi/ ktore miłość dobr świeckich powiązáłá. Podlegli temu ktory źiemią śię karmi/ iż ná iego pożárćie przyßli.]

4.
Vpádli w mękach.
De lapsis.
Gene: 3.

Ci co vpadáli w pogrozkách ábo mękách/ byli rozmáići: Jedni zgołá dyabłom śię kłániáli y ofiárę im Pogáńską czynili: á przy zdrowiu y máiętnośći zostawáli. Drudzy áby iáwnie nie ofiárowáli dyablom/ pieniedzmi śię odkupowáli/ ktore zwano Libellátycy. Bo od vrzędu iákieś kwity ábo kártki zá pieniądze áby wolni byli/ bráli. Jedni tácy przeli śię CHRISTVSA, á zá to żeby nie ßli do báłwanow ná ofiárę/ okup dawáli. Tych był srogi grzech/ y dawano ie ná wielką pokutę. Lecz drudzy nie prząc śię CHRISTVSA/ y wyznawáiąc wiárę swoię/ zá to áby ich nie pytano v vrzędu/ áni męczono: pieniądze dawáli: ći grzechu nie mieli. Jáko śię przećiw Tertullianowi wyżßey powiedźiáło.

5.
Rozmáići vpádli.
Cypr: epist: 52.
& Cle: e: Rom: ad Cypr: epist: 31.

W tym ćięzkim bárzo vćisku w Rzymie Fábianus Papież zábity/ y máło nie wßyscy iego kśięża ábo śmierćią poginęli/ ábo w więźieniu ćierpieli/ ták iż cáły rok/ co śię nigdy nie tráfiáło/ Papieżá obráć nie mogli/ máiąc táką tęż potrzebę ná opátrzenie wßytkich kośćiołow. Jednák iáko mogli kśięża Rzymscy o wßytkie śię kośćioły stáráli; co śię z listow ich do Cypriáná y iego do nich pokázuie. Trzey kápłani Rzymscy/ Moyzeß/ Máximus y Nicostratus/ cáły rok w więźieniu byli/ do ktorych pißę ś. Cyprian/ ćießąc ie/ y ßczęśćiu śię ich á męstwu dźiwuiąc.

6.
Fábian Papież zabity.
Apud Cypr: epi: 31.
Więźniowie.
Epist: 16. Pamelij æditionis.

Wielka liczbá w Rzymie Chrześćian poległá: tákże po inych stronách gdźie wyroki Deciußowe záchodźiły. Kryli śię y vchodźili drudzy/ y ś. Cyprian w ten czás vstąpił/ gdy lud pospolity nań wrzeßczał/ á lwom go podáć kazał. y był z źiemie wywołány. To mu kśięża Rzymscy/ pißąc do kśięży Kártágińskiey chwalili/ iż to ku więtßey czći Bożey być miáło/ áby śię táka persona ná inßy czás kośćiołowi ná więtßą pomoc záchowáłá. y vpominaiąc ich/ áby ludźi Bożych ich przykłádem nie odbiegáli/ á więcey śię bali wieczney męki niżli doczesney/ á żeby więźniom y boiáźliwym służyli/ á ćiáłá męczenikow czćili. List też ich áby do drugich bráćiey posyłáli/ gdźieby mogli. zkąd śię znáczy wielkie męstwo y czuyność kśięży Rzymskiey/ w ktorey Biskupá swego/ ktorego nie mieli/ powinnośći odpráwowáli. Cyprian śię też

7.
Epist: 55.
Vćiekanie wiernych.
Rzymscy kśięża.
Apud Cypr: epi: 3.
Rzymskiey kśięży czuynośc y męstwo.
Epist: 15.

teyże Rzymskiey księżey spráwuie/ iż nie z boiáźni vszedł/ ále z woley Bożey/ y dla więtszey pomocy bráciey.

8. *Ofiárá Mszey ś. w więzieniu.* Cypr: epist: 5. 6. Epist: 37. *Wspominánie świętych we Mszey.*

Posłał też teyże księżey Rzymskiey Cyprian trzynaście listow swoich/ ktore do swoich księżey y wiernych owiec pisał/ staránie swoie o nich oznáymuiac. Z ktorych sie pokázuie: iż kápłani więźnie bráciá swoie náwiedzáiac/ ofiáre Mszey ś. támże w więzieniu czynili. Roskázuie tenże Cyprian/ áby vmárłe w więzieniu iáko meczenniki/ czcili/ y zá tákie ie mieli/ dzień zeszcia ich piszac/ ktorego by ie w ofierze ś. wspominano.

9. Epist: 15.

Miał obiáwienie od P. Bogá ś. Cyprain/ iż ono prześládowánie rychło vstáć miáło. O czym sam pisze/ iż ten głos słyszał: Powiedz mu/ niech bespieczen bedźie. Bo przyidźie pokoy: troche poczekáć/ dla tych ktorzy iesz-cze doświadczeni być máia.

10. *Trudność z vpádłemi.*

Byłá niemáła trudność z temi ktorzy vpadáli/ á CHRISTVSA sie záepieráli. Bo wnetże żáłuiac/ chćieli áby ie do pokoiu kośćielnego záraz przywracano y rozgrzeszano. y iednáli sobie listy v meczennikow w więzieniu áby ie Biskupi przyimowáli. Lecz ś. Cyprian rádzac sie w tym księżey Rzymskiey/ ták o nich stánowili: áby bez wielkiey pokuty/ y długiego dosyćczynienia/ y spowiedźi/ y martwienia ćiáłá/ przyimowáni do kośćiołá nie byli. O czym iest wiele pisánia w liśćiech v ś. Cypriana.

Pokutá y dosyćczynienie y spowiedz.

11. *Krycie wiernych po gorách y lasach.* *Páwel pierwszy pustelnik.*

Drudzy wszystkiego swego odbiegáiac kryli sie po gorách/ skáłách/ y lasach. Miedzy nimi był w Thebáidzie on Páwel pierwszy pustelnik/ ktory o tym czáśie kryiac sie od meczeństwá/ nálazł sobie iáme w skále leśney/ z ktorey iuż nigdy nie wychodźił. A żył áż do szostego roku/ syná Wielkiego Constántyná/ Constáncyuszá. ktorego żywot nápisał ś. Ieronym/ y w nim ony dwá przykłády dáie okrućieństwá/ ktore w ten czás nád Chrześciány czynili.

Okrućieństwo nád wiernemi.

Iednego/ práwi/ vmeczywszy/ y żeláznemi bláchámi popaliwszy/ ná słońce gorace nágiego wywieśili/ miodem ćiáło iego námázawszy/ áby od komorow/ od pszczoł/ y robáctwá inego strapiony/ CHRISTVSA sie záprzał/ ktorego w inych wielkich mekách wyznał. Bo nie ták ćiáło/ iáko dusze zábiiáć chćieli. Oni vmrzeć chćieli/ á nie dopuszczono: iedno długa przewłoczna y ćiężka boleśćia sercá w Bogu mocnego dobywano.

12. *Młodego roskoszá zwyćiężyć chćieli.*

Drugie° młodego gdy mekámi rozmáitemi Sedźia przemoc nie mogł: kazał go do ogrodu piekne° y zioły y kwiećiem rozmáitym ozdobione° prowádźić. w ktorym miedzy drzewy y liliámi nád strumieniem rzeczki płynacey/ vsłáne miekko y drogo łoże postáwiono. ná ktorym gdy onego świetego młodźieńcá położono/ y subtylnymi powroskámi vwichlano/ niewiástę vrodźiwa do niego puszczono/ áby go łechcac do grzechu pobudzáłá. Co miał czynić on w mekách zwyćiezcá? żelázá go przemoc nie mogły/ á roskosz go iuż o źiemie pomiátáłá. y wnet od Bogá nátchniony/ iezyk swoy zebámi ścisnał/ y część go vkasiwszy/ ná one nierzadnice wyplunał/ y ták ona boleśćia roskosz odpedźił/ y sprośnice záwstydźił/ iż vćiekáć od niego muśiáłá.

Iezyk sobie vkaśił y wygrał.

13. *Origenesow vpadek niepewny.* Hæresi: 64.

W ten czás y on Origenes długie więzienie y meki ćierpiał/ ále do korony meczeńskiey nie przyszedł. O iego vpadku/ iákoby miał vchodzac nieczystey sprośności dyabłom ofiárowáć/ ácz nápisał Epiphánius: ále iż tego inni/ ktorzy z nim żyli/ y iego wieku o nim pisáli/ zámilczeli: niezda sie to prawdá być/ y mogł to w księgi Epiphániuszá/ iáki nieżyczliwy włożyć. Bo ácz iego náuká miáłá przygáne z strony błedow niektorych: lecz żywot iego záwżdy był chwálebny áż do końcá. y niesłycháć tey o nim szkárádey powieśći/ áni v Eusebiuszá/ áni v Ieronymá ś. áni v Rufiná/ áni ná Concyliách/ gdźie wiele o Origenesie pisano y mowiono.

14. *Bábilás Antyocheński.*

W Pálestynie y w Syriey wiele bárzo meczennikow poległo: miedzy nimi Bábilás Antyocheński Biskup/ ktory w okowách w więzieniu vmárł/

y łáncuch

y łáncuch on z sobą pogrześć kazał. Acz ś. Chryzostom pisze/ iż ná śmierć wy- Euseb lib: 6. ca: 32.
wiedziony y ścięty był. Chrysost: orat: in Inuent.

W Poncie on Grzegorz cudotworcá rádził swoim / áby się kryli y vcie- 15.
káli/ boiąc się áby w mękách nie vpadáli / á dusz swoich nie gubili. Czytay *Kryć się rádzono.*
w iego żywocie. In vita eius. 17. Nouembris.

Decius iádąc ná woynę przećiw Persom / Váleryanowi rząd wszystkie 16.
páństwá Rzymskiego poruczył / y práwá mu iákie chćiał pisáć dopuśćił/ zá *Wálerianus ná*
zezwoleniem Senatu Rzymskiego. A iż był wielki nieprzyiaćiel Chrześćián- *mieyscu Cesar-*
ski ten Válerianus / srogiemi bárzo wyrokámi swemi gubił wierne/ násyćić *skim, okrutny.*
się krwią ich nie mogąc. Záraz tegoż roku z Deciuszem pánowáł/ y przeto Martyrol: Rom.
stáre pisma o męczennikách dáią znáć/ iż ćierpieli zá Decyuszá y Válerianá.

Rok P. 254. *Rzymska stolicá wákuie. Deciuszá 2.*

W Smyrnie zacne bárzo męczeństwo Pioniuszá kápłaná/ ktory 1.
Biskupá swego Eudemoná vpadek w bałwochwálstwie ná- *Pionius kápłan.*
grodził. Ten gdy widział iż nie tylo Biskup iego / ále innych Metaphr: 1. Febr.
wiele dla męki/ CHRISTVSA się przeli: w domu swym włożył Euseb: lib: 4. cap: 14.
ná się żelázny łáncuch/ y ná Sábinę śiostrę/ y ná Asclepiádá/ y
ták czekał áby go poimano / á záraz do więzienia prowádzono / á nie tám
gdźie drudzy/ prząc się CHRISTVSA, ofiáry Pogáńskie iedli. Jest iego wyzná-
nie y rozmowá z sędźiámi gdy go poimano / y z tymi ktorzy go do bałwo-
chwálstwá námawiáli / przykłádem Biskupá iego / y rádzili áby tym żywo-
tem nie gárdził/ widząc iáko iest wdźięczny y miły. A on odpowiedźiał: Ja
też znam że ten żywot miłośći iest godny: ále on żywot/ ktorego my Chrze-
śćiánie prágniem/ dáleko iest godnieyszy. Wdźięczna to świátłość y słodka:
ále wdźięcznieysza y słodsza oná prawdźiwa/ ná ktorą my pátrzyć prágniem.
Bo my dźieł Boskich nie gániem / ále one pięknieysze y lepsze nád te przekłá-
damy.] To mowiąc/ niechćiał być rozumiány zá Márcionisty/ ktorzy gánili
stworzyćielá y stworzenie/ á rádzi się do męczeństwá kwápili. Mowił bespie-
cznie sędźiemu Lepidowi: Nam słucháć y posłusznemi sobie być każećie: á
wy sámi praw swoich nie słucháćie/ ktore wam roskázuią nas káráć / ále nie
przymuszáć. Skazał go ná śmierć Proconsul Quintilianus. y był ná krzyż
wbity y wysoko podniesiony/ y ogniem ktory pod nim wielki nániećili/ spa-
lony.

W Cáppádociey/ miedzy inemi Merkurius żołnierz rotmistrz/ ktory Per- *Mercurius żoł-*
sy poráził/ y od Cesárzá wielkiey czći y vrzędow dostał/ vmęczony iest dla *nierz.*
CHRISTVSA. Ten potym/ iáko się niżey wspomni/ zábił Julianá Apostátę/
po śmierći z CHRISTVSEM kroluiąc.

Zá tegoż Deciuszá śiedm młodźienćow vchodząc prześládowánia/ do ie- *Siedm spiących.*
dney się gory w skále skryli / y tám od Pogáństwá zámknieni przez dwie śćie
lat blisko spáli/ áż zá czásow Theodozyusza mnieyszego obudzeni byli. O czym
niżey się powie/ y w żywoćiech śś. powieść iest położona. 28. Iulij.

Gdy Persy Decius poráził/ tám też wiele Chrześćian pobił/ iáko iest w 2.
księgách męczeńskich. Tám też Abdon y Senne rodu krolewskiego pány o Martyrol.
CHRISTVSA pomorzył. y inych bárzo wiele.

Ná zachodnych tákże krolestwách / dźiwnie wiele wiernych pomordo- 3.
wano. W Sycyliey ś. Agáthy znáczne męczeństwo kośćioł świeći. A nie było *Agáthá S.*
żadney kráiny w páństwie Rzymskim / w ktoreyby męczennikow máły był
poczet / ktorzy woleli zdrowia odstąpić / áby wiáry ś. w CHRISTVSA nie
trácili. A w Rzymie nawiętszy był vćisk / gdźie y pásterzá swego lud iescze

nie miał/

nie miał / á iedni z kśiężey zamordowáni / á drudzy w więźieniu trapieni / śmierći czekáli. wyliczáć wszystkich trudno.

4. *Klopot kośćielny z odszczepieńcy w Afryce.* Cypr: epist: 16. & 40.

Tym czásem w Afryce drugi sie kłopot w kośćiele Bożym záczął. Fælicissimus káplan / on co sie ná wybierániu y posádzeniu ná biskupstwo Cárthágińskie ś. Cypryanowi sprzećiwił: rozerwánie kośćiołá Bożego wniozł. Námowił czterech ábo piąći káplanow inych / áby sie od Biskupá oderwáli; á máiąc pogodę do dálszego swoiey pychy popárćia: one ktorzy sie CHRISTVSA zápzeli / á wrácáiąc sie do kośćiołá / przyiećia prośili / ktorych Cyprian ś. y inni Biskupi / bez wielkiey pokuty y nagrody przyimowáć niechćiał / y przypuszczenie ich do vczestnictwá y pokoiu kośćielnego / áż do vstánia prześládowánia / odwloczył: one tákie ten Fælicissimus do śiebie bez pokuty przyimował y rozgrzeszał / y przy sobie ie obwiezował. y schadzkę ná iedney gorze vczyniwszy / iny sobie kośćiół / y iny ołtarz postáwić chćiał / wyklináiąc tych ktorzyby z nim nie przestawáli. Sprzećiwił mu sie ś. Cypryan / przez listy y przez posły swoie / broniąc onego rozerwánia: ále gdy nic nie pomogło / wyklał go y ine towárzysze iego.

Fælicissimus odszczepieniec.

Epist: 38. & 39.

5. *Záczęćie pierwsze Montensow y Donatystow Nowacyanow.* *Nowatus Fælicissima podpalał.*

Ták sie záczęło przeklęte ono odszczepieństwo / ktore sie w heretyctwo rychło obroćiło / á długo trwáło / y wielkie trudnośći kośćiołowi Bożemu zádáło. Z tego vrodzony Nowatus kácermistrz / y Donatus od ktorego sie Donátistámi zwáli / y Montenses / od oney gory / ná ktorey Fælicissimus to przeklęctwo záczął. Był Nowatus Biskup / ktory tego Fælicissima podpalał / z ktorym sie iáwnie potym złączywszy / y od niego iáko od iádowitszego / Nowáciani potym názwáni są.

6. *Vćichło w Afryce prześládowánie.* Epist: 36.

Tym czásem / iesżcze zá żywotá Deciuszá / w Afryce pokoy sie od P. Bogá kośćiołowi ś. wroćił: iż Decius mordowáć / dla boiáźni nástępuiących tám nieprzyiaćioł pogránicznych / Chrześćian zákazał. ták iż tego roku / Wielkánoc spokoynie świećić mogli. ácz ś. Cypryan áż po Wielkieynocy / wroćić sie do swego kośćiołá obiecował. iednák w Rzymie iesżcze oná nędzá nie vstáwáłá.

7. *Nowatus do Rzymu popłynął.*

A Nowatus z Afryki Biskup / on odszczepieniec / wiedząc iż Rzym Biskupá nie ma / z drugimi chytrymi towárzyszmi / do Rzymu bieżał / stáráć sie o to / áby ábo iego sámego / ábo tego ktoryby mu sprzyiał / ná Papiestwie posádzono. A gdy wnośił chytremi námowámi one rozerwánia / á ludźi było wiele vpádłych / ktorzy o pokoy kośćielny prośili / ktorych bez Biskupá przyiąć do iednośći kośćielney kśięża Rzymscy nie mogli: pokwápili sie do wybierániá / máiąc 16. Biskupow / miedzy ktoremi dwá byli z Afryki: y zgodnie skupiwszy sie iáko mogli / mieczá sie Deciuszowego nic boiąc / obráli Corneliuszá Rzymiániná syná Cástiná / y ná Papiestwo Máiá mieśiącá posádźili. O czym Cypryanus ś. nápisał / wysławiáiąc cnoty iego.

Cornelius Papież wybrany. Cypr: epist: 52. & 41.

8. *Decius okrutnik vtonął w bitwie.* Euseb: lib: 7. ca: 1. *Triphonia żoná Deciusá Chrześćiánká.* Martyr: 18. Octob.

W tym Decius gdy ná Gothy / ktorzy byli w Mesyę y Trácią wtárgnęli / iáchał: zá zdrádą Trebonianá Gállá Hetmáná w Mesyey / od Gothow porážony / gdy vćiekał / w ieziorze iednym vtonął / á syn iego Decius mnieyszy zábity iest. Żoná tego młodszego Deciuszá Triphonia / Chrześćiánká vmárłá / y miedzy świetę poczytána iest. Krolował Decius rok y kilká mieśiecy / nie cáłe dwie lećie / od P. Bogá ná wybáwienie ludu swego prędko zgubiony.

9. *Gallus Cesárzem. Pokoy kośćiołom.* Euseb: lib: 7. cap: 1. *Vpádli pokutuią.*

Po Deciuśie nástąpił wielki pokoy kośćiołowi Bożemu / ácz nie długi. Bo gdy nástał Cesarz Gállus Trebonianus z synem swoim Volusianem / wszyscy Chrześćiánie z więźienia są wybáwieni / y żadnego vćisku nie mieli. Wiele ich y kupámi biegáło zá Biskupámi swymi / oni ktorzy sie CHRISTVSA byli z boiáźni ábo w mękách zápzeli: áby do pokuty y pokoiu kośćielnego przyięći byli. Lecz ich bez wielkiey pokuty y dosyćczynienia nie przyimowano. O czym ś. Cyprian kśięgi nápisał / w ktorych dáie znáć / iákie dźięki Pánu

De lapsis.

Bogu

Bogu zá wybáwienie ono wierni oddawáli/ iáko meczenniki one/ ktorzy mocnie dla wiáry vmieráli/ czćili/ y świetá y dni zeszćia ich pisáli/ iáko też ći/ ktorzy vpádli przez záprzenie sie CHRISTVSA/ pokutowáć mieli. Potrzebá/ powiáda ś. Cyprian/ modlitwy pilnie czynić/ we dnie płákáć/ w nocy nie spáć/ ná ziemi y popiele sypiáć/ w włośiennicy y grubey sukni chodźić/ posty czyniac głod ćierpieć/ iáłmużny ktoremi sie grzechy czyśćia/ y ktore od śmierći wybawiáia/ rozdáwáć.]

Dosyćczynienie ś. Cyprian radźi.

10\. Támże pisze/ iáko P. Bog cudownie karał tych co sie go záprzeli. Jeden/ práwi/ skoro sie záprzał/ mowe strácił. Druga w łáźni szátan opetał y porzucona ná ziemi meczył. Dźiećiatko ktore pokarm ofiárowány dyabłom iádło/ krwie Páńskiey w kośćiele miedzy wiernymi bráć nie mogło. Niewiástá táiac grzechu vpadku swego/ skoro skusiłá (naświetszych táiemnic) ná ziemie pádłá/ iad sobie á nie pokarm biorac. Druga gdy skrzynke/ w ktorey byłá światość Páńska schowáłá/ otworzyłá: ogniem ktory z oney skrzynki wypadł/ odstrászona iest. Drugi zmázány ofiára Pogáńska/ gdy táiac sie światość Páńska wźiał/ gdy pożywáć chćiał: otworzywszy rece popioł tám nálazł. Náuczył/ powiáda/ innych/ iż Pan odstepuie/ gdy sie go kto záprzy. Jáko wiele duchowie nieczyśći tych ośiadáia/ ktorzy nie pokutuia á grzechu swego nie wyznawáia: iáko ich wiele iest/ ktorzy száleia y rozum trácá.] To ś. Cyprian.

Karanie cudowne vpadłych.

Chowánie ćiáłá Páńskiego dla predkiey śmierći.

11\. Tákże sie inni Biskupi ná wschodnych kráiách z tymi vpadáiacymi obeszli/ iáko y ś. Cyprian w Afryce. Ták on Grzegorz cudotworcá w Neocesáriey/ ktory też był vszedł/ y krył sie w onym prześládowániu zátáiony/ gdy sie zás do swego kośćiołá wroćił: tákże też świetá meczennikow święćić roskazał/ y pámiatki ich czynić. Toż y w Rzymie vczynił Kornelius Papież/ tenże postepek z vpádłymi záchowuiac/ á pewne káżdemu pokuty náznáczáiac/ do kośćielney iednośći ie przyimował.

Nyssenus in vita eius.
Dosyćczynienie vpadłym.

12\. Pod ten czás Nowatus z Afryki Biskup niewiedźieć ktorego miástá/ do Rzymu przybył. ktorego ták ś. Cyprianus opisuie: człowiek łákomy/ hárdy/ iáko heretyk y niewierny/ od wszytkich kápłanow nágániony/ pochlebcá/ pochodnia ná zápalenie rozruchow/ nieprzyiaćiel pokoiu. Wiele śierot złupił/ wiele kośćielnych pieniedzy záprzał. Oycu swemu głodem vmrzeć dopuśćił/ y onego nie pogrzebł. Brzemienna w żywot noga vderzył/ y płod w niey zábił. Oddźielił sie od kośćiołá/ gdy sie sad o iego zbrodniách przybliżał/ á prześládowánie przeszkodźiło: vprzedźił swoie od kośćiołá wyrzucenie. Ten/ práwi/ záczawszy tu w Afryce rozdźiały y odszczepieństwá/ á niektora bráćia od Biskupá oderwawszy: w onym prześládowániu/ był drugim prześládowcá kośćiołá. Ten miał swego sprawce Felicissimá/ ktorego krom mey wiádomośći Diákonem vczynił. A do Rzymu ná zgube kośćielna iáchawszy: tákże cześć ksiezey y bráćiey zgodney oderwał/ y bráterstwo dobrze spoione rośćiał.]

Nowatus do Rzymu przybył.
Epist: 49.
Iakim był.

13\. W Rzymie bedac Nowatus/ tráfił ná Nowácyaná kápłaná Rzymskiego/ zazdrośćia przećiw Korneliuszowi Papieżowi świeżo obránemu/ zránionego. Z tym sie spiknawszy/ poczeli niektora bráćia od Korneliuszá odrywáć/ y potwarzámi nań/ sercá do niego psowáć. Powiádáli fałszywie ná Korneliuszá/ iż sie Christusá w onym prześládowániu záprzał/ y tych ktorzy sie záprzeli/ do iednośći kośćielney przyiał. A tu obáczyć sie może/ iáko heretycy nie tylo z grzechow y swey woley rosta/ y dobre Kátholiki potwarzáia; ále iáko miedzy soba niezgodni sa. Bo w Afryce on Felicissimus náuczał przećiw Cyprianowi: áby wszyscy co sie CHRISTVSA záprzeli/ záraz bez wszelkiey pokuty przypuszczeni do pokoiu kośćielnego byli. A ten Nowatus przećiwna náuke wzniećił przećiw Korneliuszowi/ ktory one vpádłe z dobra poku-

Nowácianus inszy niźli Nowatus.
Cypr: epist: 52.
Potwarzy na Korneliusza Papieża.
Heretycka niezgodá, y niestátek.

tę przyimował / náuczáiąc: iż żaden / raz vpádły / ktory sie CHRISTVSA zá-przał / przyimowány do pokuty być nie mogł.

14. *Więzniowie męczennicy ná czás swiedsieni.*

Námowił też był do śiebie ten Nowatus z Nowácyanem niektore klery Rzymskie więźnie / ktorzy iuż byli wielkie męki dla CHRISTVSA wytrwáli y zwyciężyli / gdy ieszcze w więźieniu śiedźieli / Máximá / Nikostratá / Vrbaná / Sydoniuszá / Mákáriuszá y Celeriná / y Moyzeszá kápłaná / ktorzy do tego sie skłániáli / áby vpádłym nie było dáne rozgrzeszenie / y tym sie przeciw Korneliuszowi Papieżowi iątrzyli / iż vpádłe przyimował / y inym potwarzom nań wiárę dáiąc. Ták wiele złość y zdrádá heretycka mogłá. A to gorzcy / gdy sie iuż onym przygárnieniem do śiebie świętych męczenników zmocnił Nowácianus kápłan / y powagi sobie z nich nábył: przyzwawszy postronnych bliskich Rzymu / prostych y nieświádomych biskupow / ten to Nowácianus y ludźi swoich skupiwszy: gdy sobie / iáko pisze Korneliusz Papież / podpili: zámknione do tego przymuśił / áby nań ręce kłádli / y Biskupem go Rzymskim poświęcili. Z ktorych ieden záraz sie vpámiętawszy / płákał / y do kośćiołá w pokućie iáko świecki przyięty iest / á ná mieysce dwu onych inne śiny postáwili. Opisuie tenże Korneliusz iego obyczáie / iż Chrzest ś. w niemocy przyiął / iákoby nie z dobrey woley / ále dla boiáźni śmierći. Co y to byłá ná on czás niemáła przygáná / iż tákich do stanu duchownego nie bráno / iáko potym Canon Concilij Neocæsarień dány iest.

Ad Fabianum Antioch: epist: apud Euseb: lib: 6. ca: 35. *Nowácianus Biskupem fałszywym Rzymskim.* *Nowácianus w niemocy ochrzczony.*

15. *Bierzmowánia nie miał, y dla tego Duchá ś. nie miał.*

Y w tym mu przymawia / iż będąc chory po chrzćie bierzmowánia nieprzyiął / y ręką Biskupią cechowány nie był / y dla tego Duchá ś. mieć nie mogł. A czásu tego prześládowánia / kápłáństwá sie swego zárzekł. Bo gdy sie w domu krył / Diákonowie go prośili / áby iáko kápłan wyszedł / á słábym / ktore do záprzenia sie Bogá przymuszano / pomoc iáką czynił. On boiąc sie śmierći / á żywot ten miłuiąc / z gniewem odpowiedźiał: y kápłanem być iuż niechce / á ná inszy sie żywot vdam. Przydáie y to o nim: iż ludźie ktore zwodźił / ták przyśięgą obowięzował / dawszy Sákráment / á iąwszy ręce ich / nie puśćił ich áż to vczynili co mowił: Przyśiąż przez ćiáło y krew Páná nászego IEZV CHRISTA, iż mie nigdy nie opuśćisz / á do Korneliuszá sie nie wroćisz.

Cornel: vt supra. *Przyśięgá ná heretyctwa.*

16. Ták tedy srogie y pierwsze rozerwánie ten fałszerz w Rzymie vczynił / y káthedrę przećiw káthedrze postáwiwszy / do inych odległych y wschodnych kośćiołow / o swym ná vrzędźie Biskupim y Papieskim postáwieniu oznáymował / áby go zá tákiego mieli: á Korneliuszá potwarzał / kłádąc ná niewinnego złości swoie. Y byłá to wielka pokusá w kośćiele. Bo sie wspierał listámi onych męczenników / ktore po sobie miał. Y wszyscy pobożni myślili / iż lepiey było zá tymi iść ktorzy w mękách CHRISTVSA wyználi.

Pokusá od Nowáciana.

A gdy do kośćiołá Alexándriyskiego nápisał / iżem iest poniewolnie ná tákie kápłáństwo wprowádzony: odpisał mu Dionysius Biskup Alexándriyski / iáko Ieronym ś. powiáda: Ieśliś ná to kápłáństwo (to iest Biskupstwo Rzymskie) poniewolnie wźięty iest: tym tego dowiedźiesz / ieśli chcąc z niego vstąpisz. Bo miałeś wszytko pierwey vćierpieć / áby rozerwánia w kośćiele nie było. W listach swoich do kośćiołow / pisze Socrátes / iż Nowácianus rozkázował / áby vpádłych ktorzy dyabłom ofiárowáli do táiemnic ś. nie przypuszczano / ále ie tylo do pokuty námawiáiąc / do sámego Bogá / ktory sam grzechy odpuszcza / odsyłano.

De Script: Eccl. Dionys: Alexand. *Słowá świętey prawdy ná kłamstwo Nowáciana.* *Lib: 4. cap: 23.*

17. Toć było heretyctwo Nowáciuszá tego y Nowácianow / ktorzy tych co po chrzćie zgrzeszyli do kośćiołá y Sákrámentow ś. nie przypuszczáli. Ale P. Bog iáko fałsz obáláć ie / á Korneliuszowe prawdę podwyższáć rychło począł. Bo naprzod Korneliusz zebrawszy Biskupy ná Concilium / y swoie wezwánie prawdźiwe ná Papiestwo / ich świádectwy vmocnił / y náukę one przećiw

Heretyctwo Nowácianow. *Kornelius oczyśćiony, á Nowácianus potępiony.*

Ewán-

Ewángeliey/ ná grzeszące okrutna/ zepsował. Bo wszyscy zezwoleniem spolnym/ łáski Bożey y miłośierdźia grzeszącym bronić zákazáli. Ná kápłany iednák to włożyli: áby ći ktorzy czártom ofiárowáli/ kápłáńskiego vrzędu nie spráwuiąc/ ná kommuniey láikow przestawáli. — *Concilium Rzymskie.* Cypr: epist: 52. 64. 68.

Toż vczynił ś. Cyprian/ tákże zebrawszy Concilium/ też náukę vmocnił/ y oney sie Nowáciuszowey złośći y odszczepieństwu sprzećiwiáć. nápisał kśięgi o iedności kośćielney/ ktora wszytkie herezye poraża/ y zwierzchność Piotrá ś. y stolice Rzymskiey y Korneliuszowe Biskupstwo nád kośćiołem Kátholickim/ vtwierdza. — Cypr: epist: 52. 18. *Księgi o iedności kośćielney ś. Cypriana.*

Tym czásem Nowatus wysłány iest z Rzymu z innymi towárzyszmi do Afryki/ áby tám szkody kośćiołowi czynił/ y bráćią burzył. Lecz Kornelius przestrzegł wierne listem swoim do Cypriana/ áby sie ich strzegli/ złe serce ich y zły żywot oznáymuiąc. A Cyprian do wszytkich Biskupow rozpisał: áby o zdrádźie ich y chytrośći y heretyctwie wiedźieli. On Nowatá z Rzymu odiazd bárzo záwiedźionym ludźiom pomogł. Bo ći co przy nim stali/ onego odstąpili/ y do kośćielney sie iednośći wroćili. — 19. *Nowatus wroćił sie do Afryki.* Apud Cypr: epist: 49.

Oni też męczennicy/ ktore Nowatus y Nowácianus do swey strony był poćiągnął: do vpámiętánia á pokuty przyszli. Máximus/ Vrbanus/ Sidonius/ Mákárius/ Moyzesz. dla ktorych Papież Kornelius zebrawszy Biskupy y kápłany/ y inną bráćią/ wprowádźił ie do Konsistorzá onegż. y tám prośili/ áby to co sie sstáło w zápomnienie poszło/ ták iákoby sie nic nie sstáło/ áni mowiło. Co gdy sie ogłośiło/ wiele sie wiernych zbieżáło chwalących P. Bogá zá ich vpámiętánie/ ták sie rádowáli/ iákoby dźiś z onego więźienia w ktorym dla CHRISTVSA ćierpieli wychodźili y wolni od niego byli. Słowá onych wyznawcow te były: [My o Korneliusie Biskupie nawiętszego kośćiołá Kátholickiego wiemy/ iż od Bogá wszechmogącego y CHRISTVSA páná nászego wybrány iest. My wyznawamy omyłkę nászę/ zwiedźieniśmy chytrym y zdrádliwym wielomowstwem. Bo choćżeśmy zdáli sie mieć społeczność z człowiekiem odszczepieńcem y heretykiem: iednák serce násze záwżdy w kośćiele zostawáło. Bo wiemy iż Bog prawdźiwy/ á ieden iest CHRISTVS pan nász ktoregośmy wyználi/ ieden Duch ś. y ieden Biskup w kośćiele Kátholickim być ma.] Poty słowá ich w tym to liśćie/ ktory Kornelius do Cypriana pisał. — 20. *Więzniowie męczennicy vpamiętáli się.* Cornel: apud Cypr: epist: 46. *Wyznánie męczennikow. Katholickiego kośćiołá Biskup.* Apud Cypr: epist: 49.

Z ktorych iáki iuż miał tytuł Biskup Rzymski/ iáśnie sie vkázuie/ iż go zwano Biskupem powszechnego Kátholickiego kośćiołá. A ten Kátholikiem był/ ktory z nim społeczność miał. O czym ś. Cyprian ná wielu mieyscu. Wiele ludźi po wszytkich kośćiołách onym sie náwroceniem męczennikow zbudowáło/ y błędnikow wiele sie do iednośći ś. wroćiło. y ginał ten błąd y kácerstwo/ ktore sie ieszcze w Montanie było záieło: y Tertullian im był nárussony. y do tego przychodźili ći błędnicy/ iż sie sámi Cáthári/ ábo czystymi zowiąc/ z grzesznymi y vpádłymi spolnośći mieć niechćieli/ á w białych suknách/ mowi Socrátes chodźili. Táki ich błąd/ ártykuł wiáry nászey/ o odpuszczeniu grzechow/ y o spowiednym rozgrzeszeniu psował. — 21. *Ieden Biskup w kośćiele Katholickim.* *Cátháry heretycy z Nowácianow.*

Do Numidiey/ Afrowie dźicy/ wiele byli Chrześćian z Biskupámi ich/ źiemię one woiuiąc/ pobráli. Pisáli oni Biskupi do ś. Cypriana/ o pomoc go pienięzną ná wykupno prosząc. On vczynił wielką pilność/ iż im bogátą summę v wiernych vprośiwszy/ do trzech tyśiecy złotych posłał. y list pożalenia nád nimi y miłośći pełny nápisał. w ktorym nawięcey żáłuie pánienek/ ktorych ćiáłá Chrystusowi oddáne były. Bez wątpienia to o tych/ ktore my dźiś mniszkámi zowiem/ rozumieią. — 22. *Wykupuie więźnie ś. Cyprian.* Epist: 60. *Pánienki oddáne Christusowi.*

Rok Páński 255. Corneliuszá 2. Gálluszá 2.

1. *Concilium Rzymſkie.* Euſeb: lib: 6. cap: 35. Epiſt: 54.

W Rzymie Kornelius Papież wielki Synod z biſkupow 60. vczynił/ ná ktorym Nowáciáná y náukę iego błędną potępili/ y przyimowáć do pokuty vpádłe kazáli. Toż vczynił w Afryce ś. Cyprian wiele Biſkupow ná Synod zebrawſzy. O czym piękny y dziwny liſt nápiſał/ vpádłe do práwey pokuty vpomináiąc.

2. *Priwatus ſtáry heretyk rozrywa iedność.* Cypr: epiſt: 55.

Ná tym Synodzie w Afryce Priwatus ſtáry heretyk potępiony/ przećiw ś. Cyprianowi vczynił ze cztermi Biſkupy tákimi iáko y ſam/ Chártágineńſkiego Biſkupá Fortunatá. y rozpiſał liſty/ iż go 25. Biſkupow poświęciło/ á ono ich tylo pięć było. Ci to zbroiwſzy/ wypráwili prędkie poſły do Rzymu/ proſząc Korneliuſzá áby ie do pokoiu Kátholickiey iedności przyiął. Ale Kornelius poczuł zdrádę/ choć piſánia ś. Cypriáná nie miał/ á onych nie przyiął.

Fortunatus odſzczepieniec do Rzymu śle. Epiſt: 55.

Wiedzieli oni zbrodniowie/ iż nikt zá Kátholiká miány nie był/ ktory vczeſtnictwá kośćiołá Rzymſkiego nie miał. Oznaymił potym Cyprian co to zá ludzie byli/ y iákie w nich złości y zdrády pánowáły. Gdzie y kośćioł ś. Rzymſki wyſławia/ mowiąc: Śmieią płynąć do Piotrowey káthedry do kośćiołá

Wyſławienie kośćiołá Rzymſkiego.

przodkuiącego/ z ktorego iedność kápłáńſka wyſzłá. śmieią tám liſty od odſzczepieńcow y zmázánych nośić. Nie myślą iż to Rzymiánie/ ktorych wiárę wychwalił Apoſtoł/ do ktorych niedowiárſtwo przyſtępu nie ma.

3. *Wſchodnie kośćioły zá Korneliuſzem.* Lib: 6. cap: 36.

Zá wyrokiem Korneliuſzá przećiw Nowácianowi y błędom iego/ wſzytkie kośćioły y wſchodnie poſzły. Wſzyſcy ſię im brzydzili/ y Biſkup Alexándryiey Dionyſius przećiw iemu piſał/ y Fábiuſzá Antiocheńſkiego/ nieiáko wątłego dobrze wſpárł. O tym liśćie iego wſpomina Euſebius/ y tám onę o Serápionie ſtárcu powieść z tego liſtu Dionyſiuſzá wybráną położył.

4. *Serápion ſtáry vpádły iako vmárł.*

Ten Serápion/ tákże w prześládowániu CHRISTVSA ſię záprzał/ y ſzátánom ofiárował/ y nie mogł być do vżywánia naświętſzego Sákrámentu przypuſzczony/ áż przy ſkonániu. Wpadł w niemoc/ y trzy dni nie mowił. Czwartego dniá/ wnęká ſwego záwołał y rzekł: Długoż mię trzymáć będźiećie? pokwápćie ſię proſzę/ á puśććie mię/ y kápłaná mi przyzowćie. A z tym mowę záś ſtráćił. Chłopiec pobieżał do kápłaná/ á byłá noc/ y nálaſł go chorego/ iż przyść nie mogł. ále iednák/ iżem ia ták był roſkazał/ áby pokutuiącym przy ſkonániu vczeſtnictwá świętych táiemnic nie broniono/ áby w

Vżywánie pod iedną osobą.

pokoiu y dobrey nádźieiey ſchodźili: dał máłą część Eucháriſtiey/ onemu chłopięćiu/ náuczáiąc go/ áby ią rozmoczoną do vſt ſtárcá wlał. y wroćił ſię nioſąc ono co mu dano chłopiec. do ktorego Serápion/ záś do mowy przyſzedſzy/ rzekł: á przyſzedłeś ſynu? choć kápłan przyść ſam nie mogł/ ty vczyń coć kazał/ á wypuść mię. A gdy mu prześwięty Sákráment do vſt podał/ záraz duchá wypuśćił.] Poty Dionyſius.

Z czego dobrze znáć/ iż to w Egypćie trzymano/ co ſię w Rzymie y w Afryce ſtánowiło/ przećiw kácerſtwu Nowácyáńſkiemu/ ná poćiechę y pokutę vpádłych. Nie mniey ztąd poznáć/ iáko prześwięty Sákráment chowány był pod osobą chlebá/ dla chorych/ y inych przygod.

5. *Fábius Antyoſki Biſkup wſparty. Hippolytus kápłan iako wyznał wiárę kośćiołá Piotrá ś. przećiw heretykom.* Prudentius peri ſteph: hymno 11. & Martyr: Rom: 30. Ianuar.

Náchylił ſię był Fábius Antioſki Biſkup/ iáko ſię rzekło zá Nowácyanem: ále nie tylo Dionyzyuſzowym ále y Korneliuſzowym piſániem dźiwnie ſię w prawdźie Kátholickiey vmocnił. Liſt Papieſki/ gdy Hippolitus iego kápłan/ iuż w kácerſtwie Nowácyanowym vwikłány/ czytał: vpámiętał ſię y do śiebie przyſzedł. Tego P. Bog potym y męczeńſką koroną vczćił. Przy ktorey gdy go ſwoi pytáli/ ktoraby wiárá prawdźiwſza byłá. On ſię brzydząc fałſzem Nowatá ábo Nowácyaná/ rzekł: Tę wiárę trzymayćie/ ktorey ſtolicá Piotrowá ſtrzeże. y to mowiąc: ſzyię pod miecz podał. To y Prudentius wierſzámi nápiſał/ y w kśięgách męczeńſkich ſtoi.

6. *S. Cypriáná mowu do męczeńſtwá namawia.*

Cyprianus widząc Duchem ś. bliſką y przyſzłą záś ná kośćioł ś. burzę y nawáłność: nápiſał kśięgi ná wychwalenie męczeńſtwá/ wſzytkich do niego gorąco pobudzáiąc/ y przeſzłych męczennikow męſtwo chwaląc. Te kśięgi

vpornie

vpornie on ſędzia wßytkich Doktorow/ ábo ráczey blazen Eráſmus/ od Cy-
prianowey prácey nieſłußnie odmiáta.

De exhortatione martyrij.

Gállus z ſynem Voluſianem vżyczywßy troche pokoiu Chrześciánom/
zás ſię ná nie oburzyli ſrogimi bárzo wyrokámi/ áby wßędzie gubieni byli. 7.
Nie widźiał przed ſobą oſtrego kámieniá/ to ieſt/ przykłádu Decyußá/ ktory
gdy ná Bogá powſtał/ prędko z ſynem zginął/ ále ſię ſam też ná nim rozbił.
Wiele bárzo ludźi pogubiono/ á nawięcey w Rzymie. Y onego Moyzeßá ká-
płaná Rzymſkiego/ ktory ſię był do Nowácyaná náchylił/ ktory mężną śmier-
ćią wßytkiego popráwił. Kornelius vmocniał wßytki y mową ſwoią y pi-
ſániem/ ále ſam od Voluſianá ſyná Gálluſá wygnány był do Centumcellás.
Gdźie Cyprian liſty do niego piſał: ćießąc go y vmacniáiąc/ y z ßczęśćia ſię
iego ráduiąc. Dowiedźiał ſię o tym Voluſianus/ iż wiele ſię tám przy nim
Chrześćian báwi/ á iż do śiebie z Cyprianem pißą: przywieść go do Rzymu
kazał/ y tám go męczono y z inemi śćięto. Czytay w iego żywoćie. Siedźiał
blisko dwu lat. Náſtąpił po nim Lucius Rzymiánin/ ktory z nim był ná
wygnániu. Wiele inych w tym roku męczeńſką korone odnioſło/ ále dźieie
ich nas nie doßły. To też pewna ieſt/ iż oni ktorzy ſię byli zá Decyußá CHRI-
STVSA záprzeli/ oni pokutuiący/ ktorzy iáko boiázliwi/ z woyſká vćiekli: mo-
cnie męſtwá ſwego popráwili. tę ſobie pokutę zádáiąc: áby dla CHRISTVSA
tego żywotá ktory miłowáli/ náſtáwili. y czynili to z wielkim podźiwieniem
y przykłádem wiernych.

Znowu prześládowánie Chrześćian.
Euſeb: lib: 7. cap: 1.
Kornelius wygnány.
Ex actis paſsionis Cornelij.
Cornelius Papież ſábity.
Náſtąpił Lucius.
Vpádli popráwili ſwego.
Apud Cyprian: ad Nouacian: hęret.

Rok P. 256. Luci: 1. Gáll: y Volu: 3.

LVcius Papież záraz był ná wygnánie od Voluſianá wypchniony: ále tego roku rychło zás wolnym zoſtáiąc do Rzymu ſię wroćił/ zá Boſkim zrządzeniem. Bo przyczyny inßey tey odmiánie nie pißą. z czego ſię Cyprian z ſwemi Biſkupy w Afryce ćießąc/ liſt do niego rádoſny piſał. 1.

Lib: de R. P.
Epiſt. 58.

Iáko Gállus miecz ná Chrześciány podnioſł/ ták go P. Bog y wßytko 2.
Rzymſkie páńſtwo kárác począł. Bo ták był od poſtronnych nieprzyiaćioł
śćiśniony/ iż Scytom ábo Tátárom Rzymiánie dopiero zá niego/ dáwáć
dań ábo trybut muśieli. y roku tego wielki mor wßytko páńſtwo ſtrapił/ ták
iż żadnego domu y miáſtá nie było/ gdźieby ono złe powietrze ná zgubę ludźi
nie doßło. Pißę Nyſſenus w żywoćie Grzegorzá cudotworce/ iż w Neoce-
ſáricy w Pontćie lud Pogáńſki iákieś święto Bogowi ſwemu y widoki wiel-
kie czyniąc/ á ná kuglárſtwá czárownikow pátrząc/ zmieśćić ſię ná theátrum
nie mogł. y ieden ná drugim leżąc wßyſcy ná czártá záwołáli: Iupiter/ day
nam mieyſce. Co vſłyßawßy ś. Grzegorz/ przez iednego do nich wſkazał:
będą mieli więtße przeſtrzeńſtwo niżli prágną. Zátym záraz ono ſrogie po-
wietrze przyßło/ iż prawie puſte miáſto zoſtawáło. Co Pogánie bacząc/ do
onego ſię świętego o pomoc vćiekáli/ w domy go ſwoie prowádząc/ áby w
nich Bogu ſwemu modlitwy czynił. y ták obronę mieli. ćiż do CHRISTVSA
przyſtawáli/ ták iż nápotym/ iáko ieſt w żywoćie iego/ gdy vmierał ten świę-
ty/ ledwie 17. Pogáńſkich domow w onym mieśćie zoſtáło.

Ceſárze Rzymſcy Tatárom dań poczęli dáwáć.
Pompon: Lætus in Gallo.
Mor wielki.
Proroctwo S. Grzegorza o powietrzu.

W Egyptćie y w Afryce/ gdy toż powietrze złe wßytkich zábiiáło: Chrze- 3.
śćiánie wielkie poſługi Pogánom około zdrowia ich y pogrzebow czynili. O
tym y kśięgi Cyprian nápiſał/ do tákich poſług ſwoich y inych pobudzáiąc/
áby Pogánie miłość Chrześćiáńſką ználi. Tám y o pożytkách tákiey plagi
Bożey mowi. Pißę tám/ iż gdy ieden kápłan tym powietrzem vmierał: bo-
iąc ſię y nieſpodźiewáiąc ſię ießcze śmierći/ o ſtráwę prośił: y vkazał mu ſię
mąż wyſoki y piękny/ y rzekł mu: Cierpieć ſię boićie/ á wyniść niechcećie. Coż

Pontius in vita Cypr.
Lib: de mortalitate.
Widzenie chorego.

Cierpieć ſie boiem a wynić niechcem.

Swięte słowá.

z wámi czynić mam? Czym przymowił/ prawi/ nam wſzytkim/ ktorzy boiąc ſie męczeńſtwá/ vmrzeć bez męczeńſtwá niechcemy. y ná te ktorzy ćierpieć ná tym żywoćie niechcą/ á przedśię śmierći ktora koniec boleśćiom czyni/ nie rádźi witáią. Jedno z tych obieráć Chrześćiánin ma: ábo ochotną ćierpliwośćią/ wſzytko co P. Bog ná tym świećie dopuſzcza/ znośić: ábo ſie śmierći nie bać/ á wyśćia z tey nędze prágnąć. Bo ten żywot nikomu bez nędze y vćiſku nie ſłuży.

4\. *Woyny ſrogie y głod.* Zonar: Tom: 2. in Voluſia. *Potwarz ná Chrześćiany y obroná S. Cypriáná.*

Náſtąpiły y ſrogie woyny/ y źiem Rzymſkiego páńſtwá woiowánia od Perſow y Scytow/ iáko ſie wyżſzey námieniło. á ktemu głod wielki/ ktory zdrowe morzył. Ony nędze páńſtwá Rzymſkiego Pogánie Chrześćiánom przypiſuiąc/ ieſzcze ie bárźiey męczyli/ iákoby bogowie ich niezbożnośćią obráżeni/ tákie vćiſki ná świát puſzczáli. O co ſie fráſuiąc Cyprian ś. do ſedźiego Afryki Demetriáná/ ktory to ná wierne kładł/ y ſam ie zábijał/ y ná nie ludźie pobudzał/ nápiſał liſt ná obronę Chrześćian. ktory dźiwną dźielnośćią prawdy y wymowy Pogány záwſtydza. Łáie nic ſię nie boiąc temu okrutnikowi/ słowá iego pśim ſzczekániem zowie/ y mowi:

5\. *S. Cypriáná wolny ięzyk.* Epiſt: ad Demetrianum.

Twoie złośći y grzechy Bog karze/ ktory niewinne męczyſz y zábijaſz. Nie tylo ſam práwe° Bogá nie znaſz: ále y chwalce iego prześláduieſz. Byś wżdy nas záraz zábijał/ ále długą męką śmierć odwłoczyſz. Co nieſpráwiedliwie czyniſz. Chrześćiáninem być/ ábo ieſt grzech y winá: ábo nie ieſt. Jeśli winá ieſt: oto ſie do niey znamy/ dla czegoż nas męczyſz? tych ná męki dáią/ ktorzy ſie do grzechu nie znáią. á znáiące ſie/ zábijáią. A ieśli nie máſz winy y grzechu być Chrześćiáninem: gdźież ieſt ſpráwiedliwość wáſzá? y inne święte y mocne słowá złotego onego ięzyká/ czytelniká tám chłodzą.

6\. *Gállus y Voluſiánus ſyn iego zábići.* *Origenes vmárł.* *Z Origeneſá przeſtrogá.* Caſsiod: de inſtit: diui: lectio.

Pan Bog okrutniká Ceſárzá/ iáko Cyprian groźił piſząc do Demetriáná/ Gálluſá/ y ſyná iego Voluſiáná z páńſtwá ſtrąćił/ zábići ſą roku tego. Acz ich śmierć drudzy ná przyſzły rok kłádą/ y tám ſie o ich zgubie powie.

Origenes tego roku vmárł/ żył lat 69. Jáko wielką miał zá żywotá o náukę ſwoie przymowkę/ ták po śmierći ieſzcze wietſzą. Bronili go Euſebius y Rufinus/ y ini. Czytánia kśiąg iego iáko y Tertullianowych nie broniono. Wielki był człowiek/ ále ſwoim vpadkiem w náuce/ przeſtrzegł káżdego/ áby ſie nawietſzych rozumow ſtrzegł/ ktore drogámi Oycow świętych nie idą. O nim ieden mądry nápiſał: gdźie mowi y piſze dobrze: żaden nie lepiey. á gdźie źle/ żaden nádeń nie gorzey. Dla tego potrzebá baczenia do czytánia kśiąg iego/ áby przy miedźie iad ſie nie wtráćił. Gdy Vergilius Enniuſzá czytał/ ſpytány co czyni: rzekł; ſzukam złotá w gnoiu.]

Rok P. 257. Luciuſzá 2. Gálluſá y Voluſianá 4.

1\. *Lucius zábit.* *Stephan Papież náſtąpił.* Lib: Rom: Pon.

LVcius Papież zá żywotá Gálluſá y Voluſianá koronowány ieſt męczeńſtwem. Ten idąc ná śmierć/ Archidiákonowi ſwoiemu Stephanowi wſzytki kośćielne rzeczy zlećił. Poſtánowił áby od boku Biſkupiego dwá kápláni y trzey diákoni nigdy nie odchodźili. á to dla świádectwá iego żywotá/ potym iáko ná Korneliuſzá Nowácianus heretyk wiele był potwarzy nákładł. Po nim náſtąpił ná Papieſtwo Stephanus Rzymiánin.

2\. *Gállus z ſynem zábit.*

Aemilianus nieiáki żołnierz podnioſł ſie przećiw Gálluſowi y Voluſianowi. obádwá gdy ſie nań z woyſkiem wypráwili/ od żołnierzow ktorzy ſprzyiáli Aemilianowi/ zábići ſą. Smierć Papieżá Lucyuſá pomſtę ná nie Boſką poſpieſzyłá. Tego Aemiliáná po czterech mieśiącách/ ćiż żołnierze zábili/ y wſtąpił on ſławny Wálerian/ ktory ieſzcze zá Decyuſzá rządźił/ ktory też iuż przed dwiemá láty był od żołnierzow ieſzcze zá Gálluſá ná páńſtwo záwołány. y dla tego ſie trzeći ten rok liczy pánowánia iego.

Válerianus ná początku pánowánia swego/ piße Dionysius Alex: dziwnie czcił y miłował Chrześciány/ iż pełny był dwor iego sług Bożych/ y przed wßystkiemi swemi z nimi towárzyskie y przyiacielskie rozmowy miewał/ y one wdzięcznie przyimował. y było tego przez dwie lecie. Lecz go potym ieden Czárnoksiężnikow wódz Egypczyánin ták zepsował/ iż się do wßytkich czárow vdáiąc/ dźieci niewinne zábiiał/ dla ceremoniy dyabelskich. Tenże go ná Chrześciáńską krew zostrzył/ iáko się niżey powie/ iż ie zábiiáć kazał/ áż do swego od Persow poimánia/ to iest przez pułczwártá látá.

3. Apud Euseb: lib: 7. cap: 9. *Válerianus Cesars. Ná przodku sprzyiał Chrześciánom.*

Pod tym pokoiem w Kárthaginie/ dla rządow kościelnych/ zebrał Cyprian Concilium. Miedzy inemi świętemi vstáwámi y to roskazáli/ áby się kápłani opiekámi śierot nie báwili. A iż to był ieden Geminius Victor vczynił/ á Faustiná kápłaná dźieci swoich opiekunem vmieráiąc miánował: tym onego vmárłego skaráli/ iż ofiáry zá iego duszę czynić zákazano. Z czego się dopytáć łácno/ iáko zá vmárłe Msze ś. y ofiáry záwżdy czyniono: y tego/ iáko vrzędu kápłáńskiego báwić świecka posługa nie kazano/ żeby ołtarzá pilnował/ y vrząd swoy zupełnie odpráwował/ w modlitwách zá ludzkie zbáwienie y potrzeby. Nie máła też byłá tych Biskupow śmiáłość/ iż práwo tákie przećiw práwom Pogáńskim vczynili/ ktore nikogoż z opieki śierot nie wyimuią. Acz Concilium Kálcedońskie z własney/ y tey ktoraby Biskup roskazał/ opieki księżey nie wyimuie.

4. *Kárthagiński Synod.* Cypr: epist: 66. *Opieki kapłanom zákazáne. Ofiárá zá vmárłe.*

Rok P. 258. Stephaná 2. Váleria: 4.

W Onym pokoiu od Pogáństwá/ domowi bráćia niepokoie w kościele Bożym czynili. W Hißpániey Básilides Biskup Legioński/ y Márcialis Biskup Asturieński/ dla vpadku w záprzeniu się Chrystusá/ wedle praw kościelnych złożeni byli z vrzedu Biskupiego. y iuż ten Básilides ná pokućie miedzy pospolitemi świeckiemi przestawał. Potym gdy ná swoim mieyscu Sábinusá widźiał; zazdrośćią zwyćiężony/ bieżał do Rzymu/ y powieśćią fałßywą Fábianá Papieżá zwiodł/ iż go ná Biskupstwo przywroćił. O czym pißąc ś. Cyprian/ Fábianá wymawia/ á tego co zwiodł winuie. Skąd się báczyć może: iáko ze wßytkiego świátá Biskupi/ do Rzymu się w swoich krzywdách/ iáko do sędziego wßytkich Biskupow/ do Papieżá vćiekáli y áppelowáli.

1. *Od heretykow niepokoy. Básilides w Hißpániey heretyk.* Epist: 68. *Appelácya do Rzymu.*

2.

W Gálliey tákże Márcialis Arelátenski Metropolit do Nowácyaná się skłonił/ y wiele ludzi błędem onym kácerskim zwodził. Biskupi o tym do Papieżá Stephaná pisáli/ prosząc áby go z Biskupstwá złożył/ á inego ná iego mieysce postáwił. O czym nápisał Cyprian/ y o to Stephaná prosił/ áby listy nań wydał/ á o tákie kácerstwo y rozerwánie kośćiołá pokarány był. skąd się moc Papieska ná wßytkiego świátá Biskupy vtwierdza.

Epist: 67.

W tymże czáśie ina wielka pokusá y nawálność ná kośćioł Boży vderzyłá/ ktora iáko iákim trzęśieniem ziemie srodze się záchwiał/ y ná wielu y ná wielkich kośćielnych osobách. Zá przyczyną heretykow Cátáfrygow ábo Montánistow/ ktorzy tych ktore od kośćiołá odrywáli/ znowu chrzćili; zá nic sobie máiąc on chrzest ktory v Kátholikow wźieli. (co y Nowácyani tákże czynili) wiele też Biskupow chrztem heretyckim gárdźić/ y tych ktorzy się v nich chrzćili/ nowym chrztem oczyśćiáć poczęli. Wschodne kośćioły o tym/ w Ikonium/ w Frigiey Synod vczyniwßy/ postáwili/ áby żadnego Sákrámentu v heretykow/ áni chrztu/ zá Sákráment nie mieli. O czym Firmilianus Biskup Cesáreey Cáppádocyey do ś. Cypriána pisał. Dionysius Alexándryyski tákże o tym zezwoleniu Biskupow wschodnych dał znáć. A w Afryce ś. Cyprian bárzo się zá to iął/ máiąc przykład o tym przodká swego

3. *O Nowochrzczeństwie rożnice. Kátholicy niektorzy heretyckim chrztem gárdźić poczęli.* Apud Cypr: epist: 75. Apud Euseb: lib: 7. cap: 6.

Agrippiná/

S. Cyprian barzo ſię na chrzeſt v heretykow gniewał.
Niceph: lib: 6. cap: 2.
Firmil: vt ſupra.

Agrippiná/ y Synod iego/ iáko ſie wyżßey powiedźiáło/ y zezwolenie wßytkich ſwoich Biſkupow w Afryce. Nicephorus iednák źle to ná Cypriáná mowi/ áby y vpádłe w kośćiele Bożym znowu chrźćił. Sam ſie mocą wielką y ſtátkiem/ tym wßytkim kośćiołom wſchodnym y Afrykáńſkim ſprzećiwił Stephanus/ y Rzymſki kośćioł: trádicyey ſie ábo podánia Apoſtolſkiego trzymáiąc/ wyklinał tych ktorzy to ná wſchodnych ſtronách czynili.

4.
Cyprian Synod czyni przećiw chrztu v heretykow.
Epiſt: 72. & 73.
Aduer: Lucifer.
Epiſt: 73. ad Iubaianum.
Cyprian nie potępiał od śiebie rożnych.
Nowochrzczeńſtwem wßyſcy ſię brzydźili.

Vczynił Synod ś. Cyprianus/ zbieráiąc śiedmdźieśiąt y iednego Biſkupow z Afryki y z Numidiey: y ná nim wßyſcy poſtánowili/ iż v heretykow chrzeſt/ prawdźiwym chrztem nie ieſt/ y nie ma być zá chrzeſt poczytány. O czym dáli znáć oni Biſkupi/ y Cyprian Stephanowi Papieżowi. Czyni tego liſtu ich do Stephaná wzmiánkę ś. Ieronym. Iednák Cyprian y inni iego Biſkupi/ nie ták ſwego rozumienia popieráli: áby te ktorzyby ináczey trzymáli/ potępiáć mieli. y owßem oświadczáli ſie iż w miłości bráterſkiey/ y kośćielney iedności trwáli/ máiąc ſobie to rozumienie zá rzecz wolną/ á przećiwnego/ zá żadne kácerſtwo nie poczytáli. Tego nie twierdźili: áby raz v Kátholikow ochrzczony/ á chrztem záś v heretykow zmázány/ miał ſie znowu chrzćić. áni też tego mowili: áby oni tych co od heretykow przyſtępuią/ znowu chrzćili: ále iż iáko nie chrzczone (zá nic ſobie chrztu heretyckiego nie máiąc) chrzćili. Bo ſie wßyſcy Kátholicy nowochrzczeńſtwem brzydźili.

5.
Cypr: epiſt: 74.
Gniew S. Cypriana na Stephaná Papieża.
Krewkość ludzka.
In laudem Baſilij.
De bapt: cont: Donati: lib: 5. cap: 25. & 2. cap: 1.

Co ná to odpiſał Cyprianowi Stephanus Papież/ do ktorego ſwoie ſtánowienie ono Synodu poſłał: nie możem wiedźieć/ iedno trochę z liſtow ſámego Cypriáná. Bo liſt Stephanow zginął. Piſząc tedy do Pompeiuſzá Biſkupá Sábráteńſkiego dáie znáć/ iż Stephan ták mu nápiſał: áby ſie nic nie wznawiáło/ od tego co podano ieſt. O co ſie ten ś. Cyprian bárzo rozgniewał/ y w tym liśćie ná Stephaná ſie miece/ pyßnym y niemądrym go zowiąc/ y tákim ktoryby heretykom pomoc dawał. W czym ſie iáko człowiek z prędká vnioſł/ choć kśięgi o ćierpliwośći nápiſał. Owa wielka prawdá co nápiſał Názyánzenus: Nie máß żadnego ná świećie/ ktoregoby Mommus (to ieſt/ ten co káżdemu przygánia) nie dotknął. Sam tylo Bog ieſt bezgrzeßny. y támże zbija wywody Stephanowe poważne y prawdźiwe/ ácz málo znáć iákie tám były. Wymawia go Auguſtyn ś. iákoż ieſt co wymáwiáć. bo choć trochę w tym voporu miał: ále miłośći y iednośći kośćielney z Stephanem nigdy nie rozrywał.

6.
Cyprian drugie Concilium czyni.
Przymowká S. Cypriana na Papieża.
Biſkup Biſkupow Papież.
Firmilianus Cæſáreyſki Biſkup Cappádociey.
Cypr: epiſt: 75.

Znowu Cyprian ś. miawßy ono odpiſánie od Stephaná/ w Afryce Concilium vczynił/ zbieráiąc ná nie ośmdźieśiąt śiedmi Biſkupow. Ná ktorym ná przodku mowiąc/ przymowił Stephanowi/ nie miánuiąc go/ gdy rzekł: Powiedzmy iáko kto rozumie/ nikogoż nie ſądząc áni wyklináiąc/ choćby ináczey rozumiał. Bo żaden z nas nie czyni ſie Biſkupem Biſkupow/ áni tyráńſką boiáźnią towárzyße ſwoie do myśli ſwey przyćiſka. Zkąd káżdy poznáć może/ iż ſie Papież Stephanus y inni ták piſáli: Biſkup Biſkupow. A ná onym Synodźie toż poſtánowili co y pierwey/ y ono poſtánowienie ſwoie poſłáli do wſchodnych Biſkupow przez Rogáciáná Diákoná/ á zwłaſzczá do Firmiliáná Ceſáreyſkiego w Cáppádocyey Biſkupá. Iuż ten Firmilianus był wyklęty od Stephaná/ o tákie o chrzćie rozumienie/ y mniemał/ áby tákże Cyprian ś. był wyklęty iáko fałßywy prorok/ gdyż Cyprian záwżdy zoſtawał przy iednośći. y dla tego odpiſuiąc mu Firmilianus/ potwarza w wielu rzeczách Stephaná y kośćioł Rzymſki/ y o to przymawia/ iż nie świeći Wielkieynocy iáko Zydowie. Dáiąc znáć iż był Quártádeciman.

7.

Ten Firmilianus potym ſie vpámiętał/ y w iednośći kośćielney ſkończył. Bo go Grekowie máią w ſwoich świętách/ y w Menologium/ y był miedzy Kátholickimi Biſkupy/ ktorzy Sámoſátená potym potępili w Antyochiey.

tyochiey. Jego przeciw Stephanowi piſánie zgánił / po nim we ſto lat bliſko ná tym Biſkupſtwie bedac / ś. Báſilius. tákże y Cyprianowe / w liśćie ktory Grekowie Kánonikiem zowia. Licza 50. Biſkupow wſchodnych / ktorzy byli do Cypriáná przyſtáli / ále ſie wßyſcy potym ná prawde Kátholicka z Stephanem y z kośćiołem zgodźili / y ſwego mnimánia odſtapili / y o poiednánie ich Dionyſius Alexán: Stephaná prośił y piſał.

Baſil: ad Amphilochium, in epiſtola Canonica.
Euſeb: lib: 7. ca: 4.
Biſkupi wſchodni ypamiętali ſię.

Piße ś. Auguſtyn / iż wiele Biſkupow w Afryce / ś. Cyprianowi oney náuki o chrzćie nie chwalili. y o ſámym ma te nádźieie / iż w tym nie vmárł / ále ſie potym vznał. To pewna / iż z Stephanem y z iego naſtepnikiem Sixtem / pokoy záchował y iedność / y w niey meczeńſka korone odniozł. Bo ináczey kośćioł wßytek wſchodny y zachodny / y pułdniowy / pámiatki by iego v dniá śmierći nie świećił. A w Stephanie Papieżu / pokazáła ſie w tey ſpráwie / wielka powagá y ſtáteczność ſtolice Apoſtolſkiey / y podánia á trádiciy Apoſtolſkich bez piſmá / moc y prawdá nie przekonána. Ledwie nie ſam ieden Stephan wßyſtek kośćioł y prawde iego ná ſobie zátrzymał / iáko mowi Vincentius Lirinen: ś. Auguſtyná rowiennik. Temi dwiemá ſłowy zátrzymał wßytko: Nic nie wznáwiáć / iedno co podano trzymáć. Ták wielkie rozumy / ták dźielne wymowy / ták święći ludźie y meczennicy / táki Biſkupow poczet / tákie zbierânie / ácz źle rozumiánego piſmá / tákie Synody / prawdy oney przemoc nie mogli. Wßyſtko iáko prożne ſłowá y báśni vſtáło. wßyſtki náuki o powtarzániu chrztu od heretykow dánego / zwietrzáły y pod nogámi zoſtáły. Zá Stephanem wßyſcy poßli / y wyſtawili iego wielka przy podániu kośćielnym ſtáteczność / y iego święto / innych opuśćiwßy / Grekowie wßyſcy obchodza.

8.
De bapt: contra Donat: lib: 2. cap: 4. & epiſt: 48.
Státecznośc ſtolice Apoſtolſkiey.
Contra hæreſ: cap: 9.
In Menologio.

Rok P. 259. Stephaná 3. Váler: 5.

JEſt v Euſebiußá ßtuká liſtu Dionyzego Alexándriyſkiego Biſkupá / ktorym oznáymuie o zgodźie y náwroceniu wßytkich Biſkupow wſchodnych / ktorzy ś. Cyprianowi mniemánia onego pomagáli. y miánuie pierwße Biſkupy / ktorzy gdy pierwßego przedśiewźiećia odſtapili: pewnie y Cyprian ś. w tym vporze nie zoſtał. O ktorym iż nic w iego piſániu nie máß: prześládowánie ktore zás tegoż roku náſtapiło / przeßkodźić mogło. Nie ſa Kátholickie poſwarki iáko heretyckie. Bo v heretykow mocnie káżdy przy ſwym vporze áby przewiodł ſtoi: nie prawdy ále zwyćieſtwá ßukáiac: ále Kátholicy iáko gołebie / podſwárzywßy ſobie / gdy prawde vyźrza / ſámi ſie ſpolnie cáłuia. Bo im o te ſáme idźie / á nie o ſwoy przewod. 1.

Lib: 7. cap: 3. 4.
Poſwarki Kátholickie iakie.

Tego roku Válerianus Ceſarz bedac do tego czáſu wielkim przyiaćielem Chrześćiánom / miecz ſwoy okrutny ná nie podnioſł / od czárownika z Egyptu ná wierne wzburzony / iáko ſie wyżßey rzekło. y to prześládowánie ś. Jeronym y Oroſius licza oſmym / ktore przez pułczwártá látá trwáło / áż do poimánia iego od Perſow. Ták ſroga tá byłá nawálność ná kośćioł Boży / iż mniemáli święći / iáko Dionyſius Alexán: iż to iuż był Antichriſt ten Válerianus. Co ſie w ſámym Rzymie zá Stephaná Papieżá z wiernymi dźiáło / z ſtárego piſmá ſprochniáłego w Rzymie náleźionego krotko powiem. 2.

Prześládowánie znowu pod Waleryanem.
Oſme ſię zowie.
Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 52.
Oroſ: lib: 7. ca: 22.

Hippolitus Rzymiánin bogáty Chrześćiáninem bedac krył ſie od świátá w kriptách / ábo dźiurách źiemnych / do ktorego wiele Pogan przychodźiło / dla iego Apoſtolſkiey náuki / ktore on do chrztu ś. przywodźił / y do nog ś. Stephaná Biſkupá. Co gdy czeſto czynił / ſtároſtá ſie Rzymſki Máximus tego nań dowiedźiał / y Válerianowi Ceſárzowi o nim powiedźiał. On to Stephanowi ś. oznaymił: ktory ſkupiwßy Chrześćiány / vpominał ich / 3.

Dźieie meczeńſkie.
Hippolitus Chrześćiánin.
Stephaná Papieżá vpominánie.

áby ſwoy krzyż nieśli/ á drugim do zbáwienia pomagáli. Poki czás mamy/ czyńmy/ práwi/ dobrze: mali ktory z was przyiaciela ábo powinnego ieſzcze Pogániná/ przywiedź go áby był ochrzczon.

Tedy rzekł Hippolitus do nog Stephanowych vpádaiac: Dobry oycze/ mam śieſtrzeńcá w dźieśiąci y śieſtrzanke w trzynaśćie lat/ moie wychowáńce/ mátká ich Pauliná á oćiec Adriás/ ieſzcze niewierne. A Stephan rzekł: gdy do ćiebie przyida te dźieći/ zátrzymay ie/ áż do nich rodźicy nádeyda/ áby ie námawiał do CHRISTVSA. A po dwu dni przyſzły dźieći one/ y dał znáć o nich Stephanowi/ ktory przyſzedſzy/ obłápiał ie y głáſkał. Zá tym oycowie nádbieżeli do dźieći ſwoich/ y przekłádał im Stephan ś. ſrogi
Adriás y Pauliná żona iego. ſad Boży/ y chwałe błogosłáwionych wiernych/ áby bałwany opuśćili. Toż mowił Hippolit. Ale rzekł oćiec onych dźieći Adriás: Ja ſie boie áby mi máietnośći y zdrowia nie wźięto. A Pauliná nárzekáłá ná brátá ſwego Hippolitá/ iż to śmiał meżowi iey rádźić. Bo ſie Chrześćiáńſtwem brzydźiłá.

4. Tedy Stephan polećił Euſebiuſzowi kápłanowi vczonemu y Márcellowi Diákonowi/ áby ie námawiáli. Co gdy czynił Euſebius w domu Hippolitowym/ á mowił: Czeka was CHRISTVS ábyśćie z nim do iego kroleſtwá weſzli: Pauliná ſie ſprzećiwiáłá. á iednák ná rozmyſł do dniá intrzeyſzego wźiełá. Oney nocy ieden Chrześćiánin przynioſł do Euſebiuſzá ſyná
Ofiárá S. y bránie ćiáłá y krwie Páńſkiey. ſwego powietrzem záráżonego/ proſzac áby go ochrzćił/ y ſkoro on chory Chrzeſt ś. wźiał/ ozdrowiał. Zátym Euſebius ofiáre vczynił/ y wźieli wſzyſcy ćiáło y krew Chryſtuſowe.

5. A ráno Adriás y Pauliná dowiedźiawſzy ſie o vzdrowieniu ſyná onego: ſkruſzyli ſie/ y vpadſzy ná źiemie prośili o Chrzeſt. Tedy Hippolit rzekł ś. Stephanowi/ áby nie mieſzkał/ á Chrzeſt im dał. A ś. Stephan
Poſt y náuká przed chrztem. rzekł: Spytaymy ich y doznaymy/ ieſli ſie czego nie boia. y wypytawſzy ich/ pośćić wſzytkim kazał/ y náuczáiac ich/ ochrzćił ie y z dźiećmi w imie Troy-
Bierzmowánie. ce ś. y włożył ná nie cechę Chryſtuſowe (to ieſt/ bierzmował ie) y názwał chłopie Nocnem á pánienke Mária/ y ofiárował zá nie ofiáre/ y ſtáli ſie wſzyſcy vczeſtnicy (to ieſt/ pożywáli oney ofiáry ćiáłá y krwie Chryſtuſowey) y odſzedł ś. Stephan/ á oni w domu Hippolitá z Euſebiuſzem kápłanem y Márcellem Diákonem mieſzkáli: á to co w mieśćie mieli/ ná vbogie rozdáli.

6. Dowiedźiał ſie tego Válerianus y obwołáć kazał: ktoby Hippolitá y ine
Máximus zdraycá nawrocony. Chrześćiány nálaſł/ bedźie miał połowice máietnośći ich. Zá tym Máximus piſarz/ áby ie nálaſł/ vczynił ſie Chrześćiáninem y żebrakiem; y bieżał ná gore Celium. á gdy vyźrzał Adriá á on iáłmużne rozdáie/ záwołał; dla CHRISTVSA ćie proſze w ktorego wierze/ zmiłuy ſie nád vboſtwem moim. Adriás ſie nád nim vżaliwſzy/ kazał mu zá ſoba iść. y ſkoro w dom wſzedł Máximus/ opetał go ſzátan y záwołał: Sludzy Boży/ iam ieſt wáſz zdraycá: widze nád ſoba ogień geſty bárzo/ modlćie ſie zá mna: Bo mie pali ogień. A wnetże płácząc nád nim y modlac ſie/ zleczyli go. A gdy go podnieśli z źiemie/ záwołał: Zgińćie chwalce dyabłow/ ia o Chrzeſt proſze. Powiedli go do ś. Stephaná/ ktory go náuczył y ochrzćił/ y mieſzkał z Stephanem kilás dni. Po dni niemáło ſzukano onego piſárzá/ y dowiedźiawſzy ſie/ powiedźiano Válerianowi/ iż ſie ſtał Chrześćiáninem. y kazał go z moſtu zrzućić. Euſebius nálaſł ćiáło y pogrzebł ná cmyntarzu Cálixtá ná drodze Appiey.

7. Potym poſłał Válerianus 70. żołnierzow/ y poimano Euſebiuſzá kápłá-
Euſebius y Márcellus kápłani y inni poimani. ná y Márcellá Diákoná y Hippolitá y Adriá z Paulina żona iego y z dźiećmi. Pierwey Adriá y żone iego przywiedźiono do Sedźiego Sekundianá/
Pauliná zábita y inne śćieto. y o ſkárby/ bo byli bogáći/ pytano/ y ofiárowáć Pálládźie bałwanowi kazáno. Oni gdy niechćieli: kiymi ie bito/ y w tym Pauliná vmárłá. Po niey

Euſebiuſzá

Euſebiuſzá y Márcellá ściętó / y ciáłá pſom wyrzucono. Záś Adriá y dźieći iego przyzwawſzy / Sedźia Secundianus / o ſkárby pytał. Powiedźiał iże ſmy ie vbogim rozdáli. Tedy kazał one dźieći / ſynaczká Neoná w dźieśiąći lat / y coreczkę Mária we trzynaſtym lećie / męczyć. y gdy ie bito: oćiec ná nie wołał: bądźćie ſtáteczynymi dźiateczki moie. á one tylo wołáły: Chryſtuśie pomoż nam. Ieſzcze kazał Adriá y Hippolitá palić świecámi y do bokow przykłádáć / áby ofiárowáli. Lecz gdy niechćieli / kazał ie prowádźić do Petram ſceleratam, y tám przed oczymá ich dźieći one pobić / Neoná y Mária / y śćięto ie. A po ośmi dniách / ſáme też Válerianus / gdy mu o wſzytkim ſpráwę dano / á iż ofiárowáć bogom niechćieli / męczyć drugi raz / y kiymi bić y zábić ie roſkazał. y ták w oney męce obádwá Hippolitus y Adriá vmárli. Hippolitus Diákon ćiáłá ich pochował. — *Dźiatki męczone.*

W tym Stephan Papież wiele ludźi Pogáńſkich pozyſkował P. Bogu z towárzyſzmi ſwemi kápłany y diákony / y miedzy nimi zacnego Tribuná Nemeſiuſzá y dom wſzytek iego / ktoremu ślepą dźiewkę oświećił ná chrzćie / y Lucillą ią názwał. Kazał Válerian Nemeſiuſzá Tribuná ſzukáć / y bez ſądu zábić. Y náleźli go y poimánego męczyli / y w tym dyabeł Máximá Conſulá vdáwił. Ná co śię Válerianus przeląkſzy / káiał Nemeſiuſzowi / iż czárámi zábił Conſulá Máximá. y kazał go dáć do więźienia / á iego podſkárbie⁰ Semproniuſzá też Chrześćiániná / dał w ręce Olimpiuſzá Tribuná / ktory mu ſkárby Nemeſiuſzowe vkázáć y ofiáry bogom czynić kazał. A on rzekł: Skárby ſą dla CHRISTVSA rozdáne / bo iego ſą y były: á ia ofiáry czynić nie będę iedno CHRISTVSOWI. y kazał go rośćiągnąć ná kátowniey / á ſłup Márſá ábo bogá Martem przynieść / áby mu ofiárował. á Sempronius rzekł do bogá onego Márſá: Skruſz śię każe CHRISTVS IESVS ſyn Bogá żywego. y roſplynał śię on ſłup wſzytek po kęſu topnieiąc. Ná co śię przeląkſzy Olimpius kazał go w dom ſwoy do więźienia prowádźić mowiąc: Tey nocy vczuieſz wſzytki męki. Powiedźiał żenie ſwey Exuperiey Olimpius o rozpłynieniu onego bogá. A oná rzekłá: Gdyż táka ieſt moc CHRISTVSA, lepiey nam bogi te opuśćić / ktorzy ſobie pomocy dáć nie mogą / á tego ſzukáć ktory corkę Nemeſiuſzá Tribuná oświećił. Oney nocy ſzedł Olimpius z żoną Exuperią y z ſynem do Semproniuſzá / y o chrzeſt prośił. A on go doświadczáiąc / wſzytki mu báłwany ktore w domu miał pokruſzyć y popalić kazał. y vczynił to záraz Olimpius / y ſłyſzał głos mowiący: Odpocznie ná tobie Duch moy. y onymi śię słowy pośilił / y pilniey o chrzeſt prośił. Sempronius wſzytkę one ſpráwę powiedźiał Nemeſiuſzowi pánu ſwemu / ktory rozwiązány do Stephaná pobieżał. Przyſzedł Stephan ś. w dom Olimpiuſzá / ochrzćił go náuczywſzy wiáry / tákże y żonę Exuperią / y ſyná ktorego Theodulem názwał / y dom wſzytek / y ofiárę zá ich odkupienie vczynił. — *8. Inni męczennicy w Rzymie. Nemeſius Tribunus. Olimpius ſędźia náwrocony.*

O tym gdy vſłyſzał Válerianus y Gálienus Ceſárzowie / bárzo śię rozgniewáli. Naprzod zábić kazał corkę Lucillę w oczách oycá iey Nemeſiuſzá / y potym ſámego śćiąć. Ciáło iego ś. Stephan pogrzebł. A drugiego dniá przywieść przed śię kazał Válerianus / Semproniuſzá onego podſkárbiego / y Olimpiuſzá Tribuná y żonę iego Exuperią / y Theodulá ſyná ich. ktorzy gdy śię bogom kłániáć niechćieli / Gálienus rzekł do Váleriáná: Ieśli ći rychło zgubieni nie będą / Rzym wſzytek ſektę ich przyimie. y kazał ie ogniem ſpalić v báłwaná ſłońcá / y tám do ſłupow przywiązáni / ſpaleni ſą. Mowili w ogniu: Chwałá tobie CHRISTE, iżeś nas miedzy ſwoie męczenniki policzył. Ciáłá ich w nocy z ſwemi klerikámi Stephan ś. zebrał / śpiewáiąc nád nimi wedle zwyczáiu. Pogrzebieni ſą oſtátniego dniá Páźdźiernika. — *9. Męczennicy. Spiewánie nád vmárłémi.*

Rok Páńſki 260. Stephaná 4. Váleriana y Gáliená 6.

1. *Kśięża Rzymscy pomęczeni.* *Stephanus Papież poimany.*

Wtym 12. kśiężey Rzymskiey poimano y pozábijano. imioná ich te są: Bonus, Faustus, Maurus, Primitianus, Calumniosus, Ioannes, Exuperantius, Cyrillus, Theodorus, Basilius, Castulus, y Honoratus. Sámego też Stephaná szukáć Válerianus kazał/ y iney iego kśiężey. y nálezieni są y poimáni. Sámego Stephaná przywieść przed sie Cesarz kazał/ y mowił mu: Ty nam Rzeczpospolitą wywroćić chcesz/ y ludźie od służby bogow odwodźisz. on rzekł: Ja Rzeczypospolitey nie psuię/ ále lud vpominam áby porzućiwszy dyabły/ ktorym w bałwanách służą/ iednego Bogá poználi/ y CHRISTVSA IESVSA, ktorego zesłał ná świát. Kazał go tedy do kośćiołá Marsowego prowádźić/ y tám ná śmierć skázáć. A on tám przyszedszy y podniozszy oczy w niebo/ rzekł: Pánie/ ktoryś wieżę w Bábilonie zepsował/ zepsuy to mieysce w ktorym dyabeł ludźie zwodźi. Wnet grom vderzył/ y część kośćiołá obálił/ y żołnierze vćiekáiac/ odbieżeli ś. Stephaná. A on z swemi poszedł ná cmyntarz Lucille/ y tám vpomináiac wierne/ ofiárę P. Bogu czynił. Posłał tám żołnierze Válerianus/ y náleźli go/ á on czynił Bogu ofiárę/ y nic sie nie przelększy kończył záczęte táiemnice. y ná tymże mieyscu przed ołtarzem/ ná swoiey stolicy śćięty iest. y płákáli bárzo Chrześćiánie/ iż ośierocieli po tákim pásterzu. Pogrzebli ćiáło iego z oną stolicą/ iego krwią skropioną/ ná cmyntarzu Cálixtá.

Stephan cudá czyni.

Stephan Papież przy ofierze Mszey S. zábity.

2. *Társicius niosł do chorych ćiáło Páńskie.*

A dniá drugiego żołnierze potkáli Akolitá Társicyuszá/ á on Sákráment ćiáłá CHRISTVSOWEGO nieśie. Pytáli/ co nieśiesz? A on wieprzom onym pereł vkázowáć zá nieprzystoyność sobie máiac/ niechćiał im onych ś. táiemnic oznaymić. á oni go ták długo bili/ áż duchá P. Bogu oddał. y rozbieráiac go/ nic náleść nie mogli. y pogrzebli ćiáło ś. Társycyuszá ná cmyntarzu Cálixtá ná drodze Appiey. A zebrawszy sie duchowieństwo/ postáwili ná mieysce ś. Stephaná Sixtusá z narodu Greckiego z Athen/ 24. dniá Sierpniá. Consulem był czwarty raz Válerianus/ á wtory raz Gálienus/ á v nas zá krolowánia P. nászego IESVSA CHRISTVSA, ktorego chwałá y roskazánie ná wieki wiekow.] Poty dźieie świętego Stephaná.

Po Stephanie nástąpił Sixtus.

3. *Rufiná y Sekundá męczenniczki.* 11. Iulij.

Tegoż czásu vćierpiáły dwie pánnie rodzone śiestrze/ Rufiná y Sekundá. ktore/ gdy ich oblubieńcy od CHRISTVSA dla boiáźni odpádli/ zá nie iść niechćiáły/ CHRISTVSA sobie obieráiac. Czytay w ich żywoćie.

4. *Zákazánie schadzek do kośćiołow.* Pontius in vita Cypr. *Biskupi wywołáni.* Apud Euseb: lib: 7. cap: 10.

Zákazał tego roku Válerianus po wszytkim páństwie Rzymskim/ áby Chrześćiánie schadzek pod vtrátą zdrowia nie mieli/ y do cmyntarzow sie nie kupili/ á żeby ie do odstąpienia zakonu ich przymuszono. Pisał y osobne listy do stárost/ áby przymuszáli do odstąpienia CHRISTVSA, á żeby Biskupy z źiemie wywoływáli/ áby do tákich schadzek powodu nie mieli. Y ták w Alexándriey Aemilianus stárostá ś. Dionysiuszá wygnał ná wielką pustynią do Libiey.

5. *Nicephorus koronę Sapriciuszowi vbieżał.* Ex Metaph: apud Surium 9. Febr.

Wiele inych świętych w Cesáreey Pálestińskiey/ w Syriey y Cyliciey pomordowano. w Antyochiey w ten czás vćierpiał on Nicephorus/ ktory koronę męczeńską Sápricyuszowi kápłanowi zgotowáną ná sie obroćił. gdy ten zápámiętáły kápłan iuż ná śmierć idąc/ winy máłey przepraszáiacemu go odpuśćić y nań patrzyć niechćiał. Pátrz w iego żywoćie.

6. Pontius in vita eius. *Obiáwienie S. Cyprianowi.*

W Afryce w Kárthráginie Paternus Proconsul ś. Cypriáná przyzwawszy/ y wyznánie CHRISTVSA od niego vsłyszawszy/ z źiemie go wywołał/ y ná wygnánie Curubim posłał/ ná mieysce bliskie od Kárthráginy/ iż go swoi náwiedzáć mogli. Miał z sobą Ponciáná tego co żywot iego nápisał. Tám miał iedno w nocy widzenie y obiáwienie: iż po roku vmęczony być y zábity dla CHRISTVSA miał. Przetoż on rok ná stánowieniu iákim mogł/ y opátrzeniu kośćiołá Bożego y vbogich/ strawił.

7.

Po wygnánym Cyprianie/ Pontius Páternus inych wiele biskupow/ kápłanow/

płanow/ y dyákonow y klerykow/ y inych wiernych po Afrycę ßukáiąc/ wielką ich liczbę poimał: y gdy ná wyznániu Chryſtuſá mocne widział/ kiymi ie bić kazał/ y ná robotę ie do krußcow miedziánych wygnał/ do Sygi y gór Cálkorichiow. Do ktorych Cyprian ś. cießąc ie/ piſał liſt słodkośći Chrześćiánſkiey pełny. Miánuie Biſkupy: Nemeſianá/ Felixá/ Luciuſá/ drugiego Felixá/ Litteá/ Poliáná/ Wiktorá/ Jáderá/ Pátiwá. okrom kápłanow y dyákonow/ y iney bráćiey. Poſłał im y pieniężną pomoc ná podpárćie nędze ich.

Piſánie do męczennikòw S. Cypriana y Biſkupow. Epiſt: 77.

W tym liśćie ſą też one słowá/ ná vtwierdzenie Mßey ś. mocne: Nie maćie/ práwi/ namilßy bráćia/ żadney ßkody w nabożeńſtwie y w wierze/ iż tám ná ten czás kápłani Boży ofiárowáć/ y obiáty (ábo Mßey) ſpráwowáć nie możećie: ofiárnyćie ofiárę duchá ſkrußonego/ ſercem ſkrußonym y poniżonym Bog nie gárdzi. Te ofiárę Bogu bez przeſtánku oddáiećie we dnie y w nocy/ y ſámi ſtáiećie ſię ofiárą żywą y świętą/ iáko mowi Apoſtoł/ ná ćiáłách wáßych.] Gdzie znáczny rozdział vczynił ofiáry powierzchney/ ktorey w więźieniu onym czynić nie mogli/ to ieſt Mßey ś. od wewnętrzney/ ktorą ſáme ſercem ofiárowáć mogli. Aby heretyk nie mowił/ iż powierzchney ofiáry kośćioł Chryſtuſow nie ma. Co ieſt przećiw prawdźie y wßytkiey ſtárożytnośći.

8. *Mßey S. wyświádczenie.* Rom: 12.

Odpiſáli mu oni święći wyznawce: dźiękuiąc zá ono poſilenie/ ktorym ſię bárzo zmocnionymi do śmierći męczeńſkiey być wyznawáią. y dał im tę łáſkę P. Bog/ iż wßyſcy ná oney długiey y ćiężkiey robоćie pomárli. Kośćioł ich dźień święći 10. dniá Septembrá. Piſał liſt tenże Cyprian y do inych więźniow/ ná śmierć dla wiáry poſádzonych/ do męſtwá ie ná męczeńſtwo podniecáiąc/ onemi ſwemi gorącemi słowy.

9. Epiſt: 78. & 79. *Pomárli ná robоćie Biſkupi.* Epiſt: 81.

Tego czáſu Dionyſius Alexándriyſki Biſkup/ przeſtrzegł Sixtá Papieżá/ do niego liſt pißąc o Sábelliuśie y iego kácerſtwie/ ktorym bluźnił Troycę ś. nie kłádąc rożnośći perſon w niey/ ále zá iedne tylo vdáiąc: iż tenże był Oćiec/ co y Syn/ y co Duch ś. Ták iż mowili/ Oćiec ná krzyżu ćierpiał. Zkąd poznáć iż zwyczay był kośćielny/ záwżdy do Papieżá dáwáć znáć/ iáko do ſtárßego y głowy wßytkiego kośćiołá/ gdy ſię co nowego/ około zámießánia wiáry ś. wßczęło.

10. *Sábellius heretyk.* Euſeb: lib: 7. ca: 5. *Zwierzchność Papieſka.*

Rok P. 261. Dionyſ: 1. Váleri: y Gali: 7.

Valerianus nowemi y ſrożßemi ſwemi wyroki zábiiáć y męczyć/ y z źiemie wygániáć Chrześćiány kazał. W Rzymie Sixtus Papież/ iáko piße Prudentius/ ná krzyż wbity ieſt/ ábo iáko ini ná cmyntarzu Kálixtá śćięty ieſt/ y inych z nim klerykow nie máło. Siedźiał mieśięcy 11. O czym nápiſał ś. Cyprian.

1. *Nowe y ſrożße mándaty ná Chrześćiány. Sixtus Papież ná krzyż wbity.* Epiſt: 82.

Po nim trzećiego dniá poimány ieſt dyákon iego pierwßy Laurentius/ o ktorego żywoćie y męczeńſtwie wiele ludźi świętych y Doktorow kośćielnych piſáło. Czytay w żywoćie iego/ ktory piſáli Ambroſius, Auguſtinus, Maximus Taurineń. Leo Papież/ Petrus Chryſologus, Prudentius, Metaphraſtes Grecki/ y ini. Tegoż czáſu ćierpieli Hippolitus y mámká iego Concordia/ Ireneus/ y Abundius/ y ini.

2. *Wáwrzyniec S. poimány. Hippolitus męczennik.*

Wſtąpił po Sixćie Dionyſius Mnich/ ktory żywot wiodł puſtelniczy. Tegoż roku Cyprianus ś. 14. dniá Septembrá zacną koroną męczeńſką ozdobiony ieſt. Wielce ſię w rozgłáßániu słowá Bożego y czynieniu kazánia kochał/ y prágnął áby kaząc vmárł. Co mu z wielkiey miłośći ku bliźnim/ y rozmnożeniu zbáwienia duß ich roſło. Przyzwał go był ſtároſtá Gálerius Máximus do Vtyki/ áby tám nań ſkáźń vczynił: ále ś. Cyprian to zrozumiawßy vſtąpił/ niechcąc áby indźiey ćierpiał/ iedno w ſwoim kośćiele: áż ſię ſtároſtá do Kárthágіnu wroćił/ toż ſię vkazał w ſwoich ogrodách/ y tám

3. *Dionizyus Papież náſtąpił. Cyprian S. śćięty.* Pontius in vita eius.

Kárthago wielkie miáſto, dziś y mieyſcá nie znáć. 17. Septembris. Libro 7.

żołnierzow ktorzyby go do ſądu wiedli/ czekał. Byłá Kárthago miáſto iáko Alexándria/ ktora mnoſtwem ludzi ſam tylo Rzym przechodził/ mowi Herodianus. Pátrz oſtátká w żywocie iego.

Rok P. 262. Dionyſ: 2. Váler: y Gáli: 8.

1. *300. męczennikow w piecu wápiennym.* Aug: ſerm: 112. de diuerſis. Pruden: hymno 13. *Biały kruſzec.*

VCierpieli w Kárthaginie w tymże czáſie 24. dniá Auguſtá trzyſtá męczennikow/ ktore do piecá wápiennego prowádzono/ á przed nim kocieł z węglámi y kádźidło położono/ y wołano ná nie: ábo ofiáruyćie Iowiſzowi/ ábo w ten piec y ogień wlezćie. oni z wielkim pędem w ogień wſkoczyli/ y tám miedzy wápnem roſpalonym ſtopnieli. y názwano ie Maſſa candida, Biały kruſzec.

2. *Poćiechy więzniow od Anyołow.* Apud Suriū Tō: 1. 24. Febr.

Gálerius on ſtároſtá ktory ś. Cypriáná ná śmierć ſkazał/ ſkárány od P. Bogá prędko vmárł. á ná iego mieyſce do czáſu náſtąpił Solon Fiſcalis/ ktory zá roſkazánim Ceſárzá Váleriáná tákże Chrześćiány gubił. Zá vrzędu iego/ z więźienia świeći wyznawce/ kápłani y ini wierni piſáli liſt do wiernych/ do bráciey ſwoiey/ oznáymuiąc co ſię z nimi dźieie/ iáko ie głębokim/ ſproſnym y ćiemnym więźienim/ y głodem ćięzkim trapiono. A iáko ie P. Bog dźiwnie y cudownie ćieſzył/ w onym więźieniu Anyoły im poſyłáiąc/ y przez ſny wielkie poćiechy dáiąc/ y prágnienie á głod ich vśmierzáiąc. Jeden z nich/ ná imie Wiktor kápłan w onym więźieniu/ vyrzał piękne pácholę świátłośćią obtoczone/ ktore mowiło: Troche ieſzcze vćierpićie. Dufayćie/ ſławnieyſzą koronę mieć będźiećie. A Wiktor kwápiąc ſię do wiecznego odpocznienia/ ſpytał onego pácholęćiá: proſzę ćię powiedz mi gdźie ieſt ray? Odpowie: Ná inſzym świećie. Spyta: Proſzę vkaż mi go? A Anyoł rzekł: á wiárá gdźie będźie? Y ták wzniknął: á on Wiktor tegoż dniá ná śmierć wywiedźiony/ ray on oglądał/ y w nim ná wieki zoſtał.

Wiktor.

A wiárá gdźie będźie.

3. *Iedność święta.*

W tym liśćie ći bliſcy męczennicy vpomináią bráćią wierną/ áby w miłośći z ſobą mieſzkáli/ á iedności świętey nie rozrywáli. Bo ták/ práwi/ ſzátáná zwyćiężamy/ y wſzytko o co proſim od P. Bogá/ mamy.

4. *Męczeńſkie vpominánie do miłośći ſpolney, Fláwianá y Montaná kápłanow dziwna miłość. Chuſtkę mu poſłał ná oczy.*

Miedzy tymi wyznawcy więźniámi byli/ Lucius/ Montanus/ Iulianus/ Victorius y Fláwianus/ wſzyſcy kápłani/ y vcznie ś. Cypriáná. Kazano ie wywieść/ y on Fiſcalis dał ná nie wyrok śmierći; tylo Fláwiána od nich oddźielił. O co ſię bárzo fráſował Fláwianus. Szli z wielkim weſelem ná śmierć/ ludźie wierne/ ktorych było wielka około nich gromádá/ do ſtátecznośći w wierze y ſpolney miłośći vpomináiąc. A gdy Montaná śćiąć iuż kát miał/ záwołał wielkim głoſem/ proſząc P. Bogá/ áby trzećiego dniá Fláwianus zá nimi poſzedł. y wźiąwſzy chuſtkę ktorą mu oczy záwiązáć miáno: rozdárł ią y część iey Fláwianowi poſłał/ y proſił áby w grobie mieyſce pole niego iemu záchowano. Sćięt ieſt/ y vprośił v P. Bogá koronę towárzyſzowi. Bo Fláwianus po nim po dwu dniu wiedźiony/ y ſkázány tákże koronę odnioſł/ y wedle boku iego położony ieſt. Miał ten Fláwianus mátkę przy ſobie ktora go pilnie vpominálá/ áby zdrowia dla CHRISTVSA nie żáłował. Obiecował ią w tym ćieſzyć/ y wypełnił. Idąc też pod miecz vpominał wierne do ſpolney miłośći y pokoiu: y ſam wźiąwſzy od nich pokoy oną chuſtką ktorą mu Montanus poſłał oczy záwiązawſzy/ ſzyię pod miecz podał. Iż było bárzo wiele w Kárthaginie y po innych miáſtách y bez liczby Chrześćian/ trudno wſzytkie gubić oni okrutnicy mieli: ále tylo kápłany/ Biſkupy/ y inne znácznieyſze zábijáli.

Mátká mężna.

Vpominánie męczeńſkie o miłość.

5. Aug: ſerm: 101. de diuerſis.

Vćierpieli w ten czás Theogenes Biſkup Hipponeńſki y inych z nim 36. Lecz w Numidiey okrutnieyſze nád inne mieyſcá było ná wierne prześládowánie: Márianus y Iácobus duchowni wielkie męki wytrwáli. Má-

riana

riáná zá pálce nożne záwießonego ſrodze bito. Mieli obádwá w więźieniu widzenie o ſwoim dobrym w mękách dokonániu / z czego ſie dziwnie vćießyli y zmocnili. Widźiał Márianus ś. Cypriáná / á on mu z ſobą śiedźieć kazał. A nim ći dwá byli zábići / wiele wiernych poſpolitych pomordowano / okrom Biſkupow y kápłanow / ktorzy ſię wyliczyć nie mogą.

Okrutne męczenie.
Widzenie od Páná Bogá.

6\. Gdy ſię Válerianus przećiw Perſom ná woynę wypráwił: ſam Gálienus ſyn iego w Rzymie zoſtáiąc / wiele świętych pomęczył. Miedzy innemi Eugenią corkę onego Philippá Chrześćiánina ſtároſty w Egyptćie / o ktorym ſię wyżßey mowiło. czytay w żywoćie iey. Támże mieczem przebita ieſt Báſillá pánná rodu krolewſkiego. ktora gdy zacny y bogáty oblubieniec do vrzędu odnioſł: dał iey Gálienus obieráć ábo męzá ábo śmierć. Oná gdy rzekłá: Mam Krolá krolow oblubieńcá: zábita ieſt. Wiele innych pánienek Gálienus w Rzymie pomordował / y Cyriákę wdowę / ktora ſię byłá ná poſługę kośćielną oddáłá. Niezliczona liczbá męczennikow / w tym roku niebo ośiádłá / á źiemię krwią polałá / po wßyſtkim Rzymſkim páńſtwie / ná wſchod / zachod / y południe.

Eugenia corká Philippa ſtaroſty. 24. Decembris.
Báſilla krolewſkiego rodu.
Cyriáká wdowá.

W Hißpániey o Fruktuoźie Biſkupie Tárrákony y o iego Diákonách / Auguriuśie y Eulogiuśie wſpomina S. Auguſtyn czytánie męki ich w kośćiele / o ktorych y Prudentius hymnę nápiſał. Skazáni od Emiliáná Stároſty ná ſpalenie w ogniu: gdy gorzeli á w ogniu ſię modląc vmárli / corká Emiliáná vkazálá pániey Fruktuoſá Biſkupá z Diákony / ktorych ćiáłá ießcze były v ſłupow / á oni w niebo wſtępuią / y korony biorą / y záwołáłá ná oycá: Podź / práwi / á oglą day / owo ći ktoreś potępił / w niebie / do ſwey nádźiei przyßli. Ale nie był onego widzenia Emilianus godny.

Serm: 101. de diuerſis.
Prud: peri ſtepha: hymno 6.

8\. Roku tego Válerianus okrutnik mordercá Chrześćiáńſki / będąc ná woynie przećiw Perſom / zá zdrádą Mákriáná Hetmáná ſwego / wydány ieſt żywy Saporowi krolowi Perſkiemu. O ktorym Dionyſius Alexán: Biſkup ták nápiſał: Poki Chrześćiánom przyiaćielem był / kwitnęło páńſtwo iego / modlitwámi wiernych podpárte: ále gdy krew ich rozlewáć począł / wßyſtko vpádło.] Prowádzony do Perſyey / tám żywotá dokonał / y żaden go krol wyprośić y wykupić nie mogł: y owßem iáko piße Aurelius Wiktor / y Eutropius / poki był żyw / vżywał Sapores iego grzbietu zá podnożek / gdy ná koniá wśiádał. Conſtántyn wielki pierwßy z Ceſárzow Chrześćiánin / te słowá o nim mowi: Ty Válerianie / ktoryś okrućieńſtwo ſwe ná ſługi Boże rośćiągał / ſpráwiedliwy y święty ſąd Boży w oczách ludzkich vkazałeś: gdy ćię poimano / y w purpurze / y w ßátách krolewſkich wiedźiono / y kazał ćię Sapores krol Perſki żywego z ſkory obłupić / y ſolą nápuśćić / ná pámiątkę nießczęśćia twego / w oczách wßyſtkich ludźi. Krolował Válerianus lat ośm / á po Gálluśie 6.

Válerianus okrutnik Perſom wydany.
Apud Euſeb: lib: 7. cap: 9.
Válerianus podnożkiem v Perſy.
In Valeriano.
Euſeb: in vita eius lib: 4. cap: 11.
Válerianus żywo obłupiony.

9\. Po poimániu Váleriáná / powſtáło wiele tyránnow przećiw Gálienowi ſynowi iego / ktory z oycem pánował w rożnych ſtronách / ktorzy ſię Ceſárzmi od żołnierzow poczynili. Aureolus w Jliryku / Valens w Achái ey / w Theſſáliey / Pizo w Egyptćie / Emilianus w Gálliey / Poſtumus / y ná innych mieyſcách / ktorzy przećiw Gálienowi powſtáli / y ſámi ná ſię z woyſkámi náſtępowáli. Czym poniżony Gálienus / nie z cnoty / ále z boiáźni / pátrząc ná pomſtę oycá ſwego / zá one mordy Chrześćiáńſkie / przeląkł ſię. y nie tylo przeſtał Chrześćian zábiiáć / ále po nich vczynił wielkie wyroki / wßelką im wolność wrácáiąc / y ſchadzek / y wßyſtkiego wiáry ich vżywánia / dopußczáiąc. Acz był ten Gálienus wielki okrutnik / y ſproſny w nieczyſtośćiách: iednák z tego chwali go Dionyſius Alex: iż ſię boiáźnią vpámiętał.

Po Válerianie wiele Ceſárzow.
Trebello Pollio.
Gálienus ſynVálerianow przeſtał zábiiáć Chrześćian.
Wyroki po Chrześćiánach.
Pokoy kośćiołá S.

10\. Jeſt dekret iego do Biſkupow / do Dionyſiußá Alexán: y innych / w ktorym roſkázuie / áby wßyſtkie mieyſcá Chrześćiánom pobráne / wrocone im były / á żeby im nikt żadney przykrośći nie czynił.

Dionyſ: apud Euſ: lib: 7. cap: 18.
Oroſ: lib: 7. cap: 22.

Nim

11. *Marinus żołnierz.* Euseb: lib: 7. cap: 14.

Nim te wyroki o pokoiu kościelnym do Pálestiny przyszły: w Cesáreey vćierpiał Márinus żołnierz/ ktory bedac mestwē stawny/ nástapić miał ná wyższe żołnierskie mieysce/ to iest ná Setnictwo wákuiace. y gdy sie tego domagał; drugi towárzysz iego Pogánin to mu zádał/ iż dla tego/ iż Chrześciáninem iest/ mieysca mu y czći tey práwa bronia. Spytał go sedźia/ ieśliby był Chrześciáninem. On sie wyznał być: y dał mu trzy godźiny do rozmysłu. W ktorych Theoteknus Biskup Cesáriyski wźiął go do kośćioła/ y vkazawszy mu po iedney stronie Ewángelia/ á po drugiey miecz/ obieráć mu kazał. On gdy sie zá Ewángelia wźiął: vmocnił go świetemi słowy/ y do meczeństwá zápalił/ y tegoż dniá śćiety ná lepsze vrzedy poszedł. Pogrzebł go z wielka czćia Asterius Senator: ktory bedac bárzo nabożnym/ gdy Pogánie dyabłom ofiárowáli/ á one ofiáre/ to iest/ báráná ábo iákie bydle kryli/ y cudem onym fałszywym ludźie zwodźili: on sie nád zguba dusz onych vżaliwszy/ P. Bogá prosił/ áby zdráde dyabelska odkrył. y ták sie sstáło. widźieli bydle ono iáko pierwey. y potym táka ona ofiára wzgárdźili.] To Eusebius.

Obieránie Ewángeliey y śmierći dla niey.

Vt supra.

Rok P. 263. Dionys: 3. Gáliená 9.

1. *Woyny domowe srogie.*

ROk ten/ wielkiemi sąśiedzkiemi miedzy Pogány woynámi nápełniony był/ y záráza złe° powietrza po wszystkich krolestwách znákomity. Zołnierstwo y woysko wszystko Rzymskie/ ná wiele sie cześći rozerwáło/ pány sobie y nowe Cesárze wołániem wybieráiac/ y ieden drugiego z swymi náieżdżał/ y z páństwá spychał: co bez wielkich mordow być nie mogło. Gálienus sie też odeymował/ y w Egypćie Emiliana przez swego hetmáná Theodotá poimał.

2. *Mor wielki.* Lib: 7. cap: 14. 17.

Złym też powietrzem bez liczby ludźi wszedźie vmieráło. Co słusznie P. Bog ná one Pogány przepuśćił/ ktorzy ták wiele krwie Chrześćiańskiey rozlali. Co sie dźiało w Alexándriey y Egypćie/ z listu Dionysiuszá Alexándriyskiego Biskupá/ położył w swoich kśiegách Eusebius. Chrześćiánie powietrza onego nie bali sie/ ále końcá sobie dobrego y przenieśienia predkiego z nedze świeckiey życząc/ chwalili zá karánie y przeczyśćienie grzechow swoich/ Páná wszem władnacego. y dla tego nie brzydźili sie záráżonemi/ ále im wszystke posługe wyrzadzáli/ y vczćiwie pogrzeby opátrowáli/ y zelżywośći żadney ná ćiáłá bráćiey swey nie dopuśćili. A choć drudzy sie bali/ y od zárázy sie/ co im było wolno/ kryli: iednák sie przednieyszy niektorzy cnot wysokich/ y pełni miłośći Bożey ludźie/ kápłani y Diákonowie/ y inni zacni wierni/ vmyślnie sie ná te posługe chorym vdawáli/ zdrowia swe° własnego/ dla posługi bliźnich odstepuiac/ y we wszystkie sie niebespieczeństwá około chorych y pogrzebow ich wdáiac. ktorzy tácy w tym vmárli/ tákich kośćioł zá meczenniki poczytał/ y dźień ich świećić kazał ostátniego dniá Lutego.

Chrześćiánie powietrza sie y śmierći nie bali.

Posługa zápowietrzonych z meczeństwem rowno.

Martyrol: Rom.

3. *Pogáńska grubość.*

A Pogánie skoro kto záchorzał/ z domu go wypchniono y nabliższemu nie przepuszczáiac/ ná vlice nápoły żywe wyniátáli/ trupow zmárłych nikt nie grzebł/ bestyom ie zostáwiáli/ y żadnego politowánia y miłośći nie pokazáli. Chrześćiánie oni/ zwłaszczá przebráni/ y Pogáńskie chore opátrowáli y im służyli/ y ćiáłá ich grzebli/ miłość im y posługe zá one okrućieństwá przeszłe oddáiac.

4. *Postronni nieprzyiaćiele.* In Galieno.

Karał P. Bog Rzymskie páństwo y postronnymi nieprzyiaćioły/ iáko nápisał Trebellius. Bo Scytowie ktorzy sa cześć Gothow/ Azya y Bityniá woiowáli. y w Ephezie kośćioł Diány złupiony y zápalony iest/ ktore° bogáctwo wszedźie było sławne. Woyny też domowe/ onych rozmáitych nowo wybránych Cesárzow wszytko gubiły/ á do tego źiemie trześienie/ y iáko gromy y grzmienia pod źiemia słycháne były/ y wiele sie budowánia obaláło/ á

Trzęśienie źiemie.

drugie

drugie z ſwymi obywátelmi pod ziemię zápádły. Otwarzáły ſie przepáśći wielkie/ á wodą ſie ſłoną nápełniáły.Ktemu złe powietrze ták wielkie było/ iż w Rzymie y w Greckich miáſtách ná dzien po piąći tyśiecy ludzi iednákąż niemocą vmieráło. O co wßytko Gálienus nie dbał/ człowiek zbytny y ſproſny/ y do káżdey nieucżćiwośći/ by był czás miał wolny/ gotowy. To ten pogáńſki piſarz.

Ná dzień po piąći tyśięcy vmierało. Trebel. Lib: 7. cap: 22.

Tym ſie plagom przypátruiąc Oroſius Chrześćiáńſki ſtáry piſarz/ mowi: Nie doſyć ſie ſtáło ſpráwiedliwośći Bożey ná poimániu doſyć ſproſnym y brzydkim niezbożnego Válerianá/ zá rozlanie krwie niewinney świętych iego/ ktorych ták wiele tyśiecy pomordowano. Nietylo tego co tákie okrućieńſtwo roſkázował: ále y tych ktorzy iego roſkazánie wykonywáli/ y tych ktorzy obwiniáli/ y tych co ná to pátrzyli/ y Sędźie y wßytkie ktorzy ćichą wolą ná to przyzwaláli/ pokarał P. Bog. Z prędká iáko rozwiązáne á ſpuſzczone narody ná Rzymſkie páńſtwá vderzyły. Germanowie przez gory Alpes/ áż do Ráwenny przeßli. Alemani do Gálliey y do Włoch. Gothowie Macedonią/ Pontum y Azyą iáko potopem zwoiowáli. Dácya zá Dunáiem ná wieki zginęłá. Qwády y Sármati Pánnonią/ Germanowie dálßy Hiſzpánią/ Párthowie Meſopotámią y Syrią zniſzczyli. Wielkich miáſt tylo obáliny y niſkie y vbogie domki widáć. y náßá w Hiſzpániey Tárrákoná/ nędze tylo przeßłą á ſtáre imie ná poćiechę świeżey żáłośći vkázuie. Poty Oroſius. S. Auguſtyn ś. nápiſał: iż zá tego Gáliená/ dla wielkich po wßytkim świećie vćiſkow/ wiele bráćiey wiernych mniemáli/ iż koniec świátá przychodźił.

Spráwiedliwość Boża o krew niewinną.

Naiazd ná páńſtwo Rzymſkie.

Epiſt: 80. ad Heſichium. *Koniec świátá.*

6\. Nędzá oná Rzymſkiego páńſtwá/ wiárę Chrześćiáńſką rozmnażáłá. Bo iáko piße Zozomenus: one dźikie narody ktore páńſtwá Rzymſkie woiowáły/ wiele kápłanow y Biſkupow poimánych v śiebie máiąc: wiáry ſie v nich náuczyli/ y Chrzeſt ś. przyieli: gdy widźieli iż chore ich leczą/ y cudá czynią/ y czárty wyganiáią/ ſámym imieniem Chriſtuſowym.

Wiárá ſie S. w nędzy oney rozmnażáłá. Zoſom: lib: 2. ca: 5. Nice: lib: 8. ca: 33.

7\. Pod tym czáſem woiowánia Gothow/ w Pončie w Neoceſáriey Grzegorz cudotworcá Biſkup miáſtá onego/ nápiſał liſt o łupieżcách y łákomych/ ktorzy czáſu oney nędze/ od więźienia vćiekáiące od Gothow bráćią/ bráli y one przedawáli/ y cudzych rzeczy nálezionych nie wracáli/ y ná inne wyſtępne/ iákimi pokutámi karáni być mieli/ nim ie do vżywánia Sákrámentow przypuſzczano. ktory liſt Grekowie Kánonicznym zowią. Słowá iego miedzy innemi te ſą o pokućie grzeßących: Płákánie ieſt przed kośćiołem gdźie grzeßnik ſtoi/ y tych ktorzy do kośćiołá wchodzą prośi/ áby ſie zań modlili. A ſłuchánie iuż ieſt zá drzwiámi gdźie grzeßny ſtoi/ z tymi co ſie do Chrztu gotuią/ y ſłucha piſmá y náuki. po ktorey wyrzucáią go/ y niegodnym go do modlitwy ſpolney czynią. Zás potym ſtoi w kośćiele z tymi ktorzy ſie do Chrztu gotuią/ ále z nimi nie wychodźi/ áż ná koniec do vczeſtnictwá Sákrámentow przyſtępuie.] Táka byłá ná on czás kárność kośćielna nád tym ktory po chrzćie w grzech iáwny y śmiertelny vpadł/ iż przez iedén rok ábo kilká/ muśiał przed kośćiołem ſtáwáć. Po kilku lat zás tylo do ſámego kazánia przypuſzczony bywał. Po drugich zás kilku/ do modlitwy tylo z wiernymi przyſtępował/ áż nákoniec do rozgrzeßenia/ y vżywánia ćáłá Páńſkiego dozwolenie brał.

Karánie kośćielne na łupieżce y cudze bierzące.

Pokuty iákie.

8\. W Libiey powſtał Sábellius heretyk/ ktory perſony w Boſtwie mießał/ zá iedne máiąc/ y Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. przećiw iemu Dionyſius Alexándryiſki/ w ktorego rządźie byłá Libia/ mądrze y gorąco piſał/ wywodząc rożność perſon Oycá od Syná y od Duchá ś. Piſmá iego iż nie wßyſcy rozumieli/ wpádli w to o nim mniemánie: iákoby y iesteſtwo ábo iſtność w Boſtwie dźielił/ iáko to potym czynił Arius. O co Biſkupi Pentápolſcy odnieśli

Sábellius heretyk. *Dionyſius Alexándryiſki piſał przećiw Sábelliuſzowi.*

Odniesiony do Rzymu spráwował się Dionysius.

niesli Dionysiußá do Papieżá tegoż imieniá Dionysiußá. ktory pisał do niego/ áby o sobie dał znáć/ y o swoim w tey mierze rozumieniu. On sie pilnie przez listy y księgi pisáne spráwił/ iż nigdy iestestwá ábo istności w Bostwie nie dzielił/ y Syná Bożego zwał iednoistotnym Oycu: tylo persony dzielił. y zebrawszy Concilium Dionysius Rzymski/ oczyścił y oswobodził Dionysiußá Alexándriyskiego/ y zá prawdziwego Kátholiká y práwowiernego Biskupá osadził. O czym Athánásius szeroko nápisał/ gdy tego Dionysiußá potym Ariani do siebie nákrácáli. Mocno go bárzo broni y sąd o nim Papieżá Rzymskiego wspomina: iż nigdy tego nie trzymał co Ariani/ áby Syn inßey był nátury od Oycá/ tylo inßą personą rożnym go być twierdził/ iáko wiárá ś. Kátholicka podáie. Zkąd sie też baczyć może/ iáka byłá władza Biskupá Rzymskiego/ iż sie przed nim Dionysius Alexándriyski Pátriárchá spráwowáć/ od innych swoich Biskupow odniesiony/ był winien.

Oczyściony Dionysius ná Concilium Rzymskim. Athan: de sententia Dionysii.

Władza Biskupá Rzymska.

Rok P. 264. Dionys: 4. Gáliená 10.

1. *Pokoy kościelny.* *Tysiącznicy.*

MIał piekny pokoy kośćioł Boży po te látá. W Egyptćie niećo od swoich niepokoiu sie pokazáło. Bo nieiáki Nepos Biskup/ wznowił błedne mniemánie o tysiącu lat/ o ktorych iest w Obiáwieniu ś. Janá: iákoby wierni w roskoszách cielesnych tu ná źiemi/ krolowáć przez one látá mieli. W ktorym mniemániu był Pápiás y Ireneus/ y Justinus męczennik/ y Tertullianus. Co im ná on czás zá wielki błąd áni zá kácerstwo poczytano nie było. Lecz gdy ten Nepos y po nim inni ożywiáć y vpornie twierdźić ten błąd poczeli: sprzećiwił sie im kośćioł ś. A naprzod Dionysius Alexándriyski Biskup vczone księgi przećiw temu Neposowi nápisał/ y iego wywody rozgromił/ y inne w Egyptćie od niego wybáwił.

Nepos Biskup.

2. *Piosnki heretyckie.*

Tenże Nepos ná podpárćie błedow swoich/ rozśiewał miedzy ludźie piosnky y hymny y wierße z pięknym śpiewániem/ żeby ná nich ludźie sie báwiąc/ á słodkich słow y wdźięcznego pienia záżywáiąc/ iádu sie heretyckiego nápiiáli. Co po nim czynił Apolinaris kácermistrz/ y Hármonius Syrus y Ariani. Lecz święći Oycowie Kátholicy temu zábiegáiąc/ nápisáli dáleko wdźięcznieysze wierße y pieśni o prawdźie Kátholickiey/ ktoremi one záráźliwe wypycháli. Názyánzenus w tey mierze był bárzo szczęśliwy/ przed śmierćią zwłaszczá iáko łábędź śpiewáiąc. A w kośćiele Láćińskich bárzo wiele vczonych wdźięczne wierße y pieśni duchowne nápisáli/ Dámásus Papież/ Ambrosius/ Paulinus/ Prudentius/ Fortunatus/ y inni.

Theod: lib: 4. cap: 19. & Zosom: lib: 3. cap: 15. *Wierße Kátholickie.* *Názyánzenowe hymny.* *Láćińscy Poetowie o nabożeństwie.*

3. *Tyránnow 30. przećiw Gálienowi.* Trebellius in Galien. Trebellius. *Gálienus nikczemny, mądre y pilne przemogł.*

Powstáło ieszcze wiecey tyránnow ná páństwo Gáliená/ ták iż ich trzydźieśći w rozmáitych stronach było/ ktorzy sie Cesárzmi Rzymskimi poczynili. Wszytkich przetrwał ten Gálienus/ ták gnuśny/ nikczemny/ y málo mądry/ y sámymi roskoszámi zátopiony. Dźiwuie sie ieden Pogáński pisarz: iż oćiec iego/ będąc czuynym y bárzo mądrym/ szczęśćia tego nie miał co syn iego ták nikczemny. Káżdy z tych trzydźieśći/ ktore Válerianus wodzámi y hetmánámi poczynił/ lepszy był niż Gálienus: á iednák żaden nie został sie ná páństwie ieno ten sprośnik/ ktore° po kárczmách y domách nierządnych tułáiące° sie/ łácno było zábić/ gdy áni v Senatu/ áni v żołnierzow przyiáźni nie miał. Vprzyczyta to szczęśćiu ten Pogánin. Lecz kto Bogá zna prawego/ y postępki spráwiedliwe y mądry vrząd iego/ łácno sie przyczyny dopyta.

4. Poki Wálerianus Chrześćiány miłował/ we wszytkim kwitnęło páństwo iego. ále gdy sie ná krew niewinnych sług Bogá prawego puśćił/ y sam sprośnie zginął/ y Rzeczpospolita záwiodł. A ten Gálienus Chrześćiánom pokoy wiel-

koy wiel-

koy wielki dáiąc / modlitwy ich miał po ſobie / ktore go broniły / áby kośćioł Boży z onych wielkich nawálnośći nieco odpoczął. *Modlitwy Chrześćiáńſkie miał po ſobie Gálienus.*

Tego czáſu Porphirius wielki nieprzyiaćiel zakonu Chrześćiáńſkiego / do Rzymu przyſzedł / máiąc lat 30. iáko ſam o ſobie piſze. y powiáda / iż tám onego wielkiego Philozophá Plotiná nálazł w wielkiey łáſce v Ceſárzá Gáliená y żony iego Sáloniey. Ten Plotynus dufáiąc Ceſárſkiey przyiáźni ku ſobie / prośił áby Ceſarz iedno miáſto w Cámpániey obálone zbudowáł / w ktorymby wedle praw Plátoná onego v Pogáńſtwá namędrſzego zakonodáwce / ktory ſpolne żony mieć kazał / ludźie żyli. Lecz tego vprośić nie mogł. To Porphirius piſze. Zkąd poznáć ſię może iáśnie / iáka nędzna y nie dźielna ich byłá Philozophia. Plátonowá ſię zdáłá nalepſza y naświętſza: á iednego miáſtá gdźieby wedle niey ludźie żyli / iuż mieć nie mogłá. Lecz wiárá Chrześćiáńſka y práwá CHRISTVSOWE, wſzytki miáſtá y świát wſzyſtek nápełniáły / y do tego czáſu trwáią y trwáć będą. Dla ktorych ludźie bogi ſwe y ſtáre zwyczáie ſwe / y záſtárzáłe nałogi ſwoie opuſzczáli / y do ták trudnych do wierzenia y niewidomych obietnic przyſtawáli. Znáć ludzkie dźiełá / iáko ſą od Boſkich rożne. znáć co człowiek wymyślił / á co P. Bog poſtánowił. 5. *Porphirius nieprzyiaćiel Chrześćiáńſki. Práwá Plátonowe y Rzeczpoſpolita zginęłá. Práwá Chriſtuſowe wiecżne. Ludzkie dźiełá rożne od Boſkich.*

Rok P. 265. Dionyſ: 5. Gáliená 11.

Wſchodne páńſtwá Odenatus nieiáki dźielny y mądry hetman poſiadł / gdy Gálienus nic nie czynił á błazeńſtwy ſię y roſkoſzámi báwił. On Perſy / mſzcząc ſię krzywdy oycá iego / woiowáł / y miáſtá im odbierał / y więźnie zacne / cżcząc iednák Gáliená / do niego odſyłał. Miał ten Odenatus żonę Zenobią mądrą y bogoboyną / ktora iáko ś. Athánáſius twierdźi / byłá Żydowką: ále Chrześćiánom krzywdy nie czyniłá. y potym chcąc ſię o náuce náſzey dowiedźieć / nápádłá ná heretyká Páwłá Sámoſátená Antyoſkiego Biſkupá / ktory o Boſtwie PANA náſzego źle rozumiał / y tylo go ſámym ſpráwiedliwym człowiekiem á nie Bogiem zwáć śmiał / Żydow y Artemoná heretyká w tym náśláduiąc / y bluźniąc. 1. *Odenatus páńſtwá wſchodne poſiadł.* Trebel: in Galieno. *Zenobia żoná Odenatá, dziwna.* Vopiſcus in Aureliano. Epiph: hæreſ: 65.

Tenże Sámoſátenus náuczał / iż krew P. náſzego IESVSA w Sákrámenćie / ieſt ſkáźitelna. O co mu ſię ſprzećiwiáiąc Dionyſius Alexánd: liſt przećiw iemu nápiſał / w ktorym wywodźi / iż nie ſkáźitelna / ále práwa y żywa nowego teſtámentu krew P. CHRISTVSA ieſt w Eucháriſtiey. O czym tám ſzeroko mowi / ná pohánbienie dźiśieyſzych Sákrámentarzow y Kálwinow: ktorzy prawdźiwe ćiáło y krew z tego nam Sákrámentu wykráść chcą / y wyfalſzowáć. y heretycy ſtárzy / iáko y ten Sámoſátenus / nie był ták niewſtydliwy / áby w tym wątpił / żeby práwey krwie PANA náſzego tám nie było. Bo to bárzo vtárta y poſpolita byłá wſzytkiego kośćiołá wiárá. 2. *Sámoſátenus. Krew Páńſka w Sákrámenćie. Heretycy ſtárzy ználi prawdźiwą krew Páńſką w Sákrámenćie.*

Tego roku morowe powietrze / ktore przez lat dźieśięć po wſzytkich krolestwách trwáło / koniec ſwoy wźięło. O czym ták nápiſał Porphirius on Pogánin / iáko ieſt v Theodoretá / żáluiąc ſię ná Chrześćiány y ták mowi: Teraz dźiwuiem ſię iż po ták wiele lat miáſto (to ieſt Rzym) tákie zarázy ćierpi / y nie ma do niego przyſtępu Eſculápius y inni bogowie. Bo iáko IESVSA zá Bogá chwalić poczęto / żaden człowiek z bogow poſpolitego pożytku nie ma.] To iego słowá. y przydáie Theodoretus: Porphirius nieprzyiaćiel Chrześćiáńſki iáwnie wyznał / iż CHRISTVS ſwoim przyſzćiem bogom Pogáńſkim moc odiął. Po zbáwienney táiemnicy krzyżá ś. y męce CHRISTVSOWEY, áni Eſculápius ludźi oſzukáwáć / áni inni fałſzywi bogowie mogli. wſzytkim iáko ćiemnym woyſkom słońce wſchodzące / do ćiemnośći iść kazáło. 3. *Morowe powietrze dźieśięć lat trwáiąc vſtáło.* Theod: de Euang: verit: lib: 12. *Porphiriuſzá świádectwo o P. Ieſuśie. Ieſus moc odiął bogom Pogáńſkim.*

Rok Páński 266. Dionyſiuſzá 6. Gáliená 12.

1. Synod Antyoski przećiw Sámoſátenowi. Euſeb: lib: 7. cap: 22. Niceph: lib: 6. cap: 27. Sámoſátenus kłamcá.

ZEbráło ſie wiele Biſkupow ná Synod do Antyochiey vſłyſzawſzy o złey y bluźnierſkiey náuce Páwłá Sámoſátená/ tegoż miáſtá Biſkupá. Pierwſzemi miedzy nimi byli Firmilianus Ceſáriey Cáppádockiey/ Hymeneus Jerozolimſki / y inni. Ci wyznánie wiáry ſwey o Bogu w Troycy iedynym / y o wieczności Boſtwá práwego CHRISTVSOWEGO/ ná piśmie poſłáli do Sámoſátená/ pytáiąc go: ieśliby z nimi ták trzymał/ iáko oni z podánia Oycow śś. y Apoſtolſkiey náuki y Piſmá ś. wźieli. On ſie im wykłamał/ zmyśláiąc iż ták z nimi wierzy. y zoſtáwili go Oycowie przy Biſkupſtwie. Podobno ſie też ogladáli ná Zenobią vczennice iego / ktora z meżem Odenatem ná wſchodnych kroleſtwách pánowáłá. Był też ná tym Synodźie Grzegorz cudotworcá Neoceſáreyſki Biſkup/ y one wiáre z Oycy śś. przećiw Páwłowi wyznał.

2. Dionyſiuſá Alexándryiſkiego śmierć y liſt do oycow. De Script. O niewiáſtách mieśięcznych náuka około bránia świątości. In epiſt: Dionyſ: cap: 2. Lib: 12. Interrog: 10.

Tegoż roku Dionyſius Biſkup Alexándryiſki vmárł/ śiedmnaśćie lat ná oney ſtolicy śiedząc. ktory przed śmierćią ſámą dźiwny y vczony liſt do onych oycow przećiw Sámoſátenowi poſłał / ſam dla choroby przybyć nie mogąc/ iáko ś. Jeronym powiáda. Tenże Dionyſius nápiſał liſt do Báſilidá o kośćielnych porządkách / dáiąc mu ná wolą / to przyimowáć coby mu ſie zdáło/ práwá nikomu nie czyniąc. Ten liſt Grekowie máią zá kánoniczny. A iż w nim to ieſt/ áby niewiáſtá w mieśięczney niemocy ſwey/ świętych táiemnic ćiáłá y krwie Páńſkiey nie bráłá: máią to zá roſkazánie Apoſtolſkie. Náczym ſie bárzo mylą/ y krzywdę tákim białymgłowom czynią. Bo iáko Theodorus ich nápiſał/ y do kośćiołá tákiey puſzczáć niechcą. A Pan IESVS táką do dotykánia ſie ſukniey ſwoiey przypuśćił. Lepiey Grzegorz ś. o tym náuczył Auguſtyná: áby tákim niewiáſtom vżywánie ćiáłá y krwie Páńſkiey bronione nie było: chybá żeby ſámy z nabożeńſtwá czekáć chćiáły. w czym máią być chwalone: ále ieſli y w tákiey niemocy przyſtąpią: nie máią być ſądzone.] Zakon Chryſtuſow o ſtáre obrządki Moyzeſzá niedba / nie vmywſzy ręku ieść ſie godźi. Doſyć do pożywánia pokármow duſznych / czyſte ſerce przynośić.

3. Grzegorzá cudotworce dokonánie. Nyſſe: in vita eius. Teſtáment iego. W cudzym grobie chćiał leżeć.

W tymże roku duchá oddał P. Bogu/ on Grzegorz cudotworcá. o ktorego ſkończeniu piſze Nyſſenus/ iż pytał odchodząc/ wieleby ieſzcze w iego mieśćie Pogan niewiernych zoſtáło. gdy mu powiedźiano / iż tylo śiedmnaśćie/ rzekł: chwałá Bogu: tylom miał Chrześćian/ gdym ná to Biſkupſtwo wſtąpił. Zákazał áby ſwego grobu nie miał/ ále w cudzym położony był: mowiąc: ieſlim ſie zá żywotá pánem żadnego mieyſcá niezwał/ álem w cudzym iáko komornik mieſzkał: nie będę ſie tego y po śmierći wſtydźił. niech mowią: iż y po śmierći iáko komornik w cudzym grobie leży. Wielki człowiek/ wielkie ma y v ś. Bázyliuſzá wychwalenie / ktory go do Moyzeſzá y do Apoſtołow przyrownywa. Był vczniem Origeneſá / ále w żadnym ártykule wiáry/ y w tym co piſał nigdy ſie nie záwiodł/ ſzczera y Apoſtolſka náuka / y Duchá ś. rządzenim dźiwnie nápełniony y opátrzony.

Rok P. 269. Dionyſ: 9. Claudi: 1.

1. Gálienus zábity. Claudius náſtąpił. Trebel: in Galieno.

GAlienus zá zdrádą Claudyuſzá w Medyolanie zábity ieſt/ y z brátem Wálerianem y z ſynem/ krolował lat nie cáłą piętnaśćie: żył lat 50. Był ten Fláwius Claudius / meżny y dźielny hetman/ ktoremu był Wálerianus zlećił wſzytko Illiricum: to ieſt / Trácyą/ Mázyą/ Dálmácyą/ Pánnonią/ Dácyą / ktorą dźiś zowiem Multáńſka y Wołoſka źiemią. Brzydźił ſie nikczemnośćią Gáliená y roſtárgnienim Rzymſkiego Páńſtwá. O czym gdy ſie dowiedźiał Gálienus/ iż nań

nie łá-

nie łáskaw: posłał mu bogáte vpominki/ przepraßáiac go y przyiaźni iego so-bie iednáiac: ále to nic nie pomogło. Rodzáiu był Dálmatá ten to Klaudius/ z ktorego pokolenia ßedł też Constántyn wielki. Trzey bráciey było: Klaudius/ Quintillus y Crispus. Crispus corkę miał Klaudia/ ktora dána zá Eutropiußá Dárdaná/ vrodziłá Constáncyußá/ oycá Constántyná wielkiego. Oznaymił Klaudius Senatowi Rzymskiemu/ iż chćiał wßytki potłumić/ ktorzy dla nikczemnośći Gálienowey Cesárzmi sie Rzymskiemi poczynili. Pokazał się nieprzyiaćielem Chrześćiánom/ chcac Wáleryaná náśládowáć/ iedno go wielkie woyny zátrudniáły. Bo iáko sam do Senatu pisał/ po trzy kroć sto tyśiecy y 20. tyśiecy ludźi obcych y dźikich ná páństwo Rzymskie przyßło.

Gálienus łáski ßukał v swego hetmáná.
Claudius był Dálmatá przodek Constántyná wielkiego.
Eutropius Dárdanus dźiad Konstántyná wielkiego.

Przyiechawßy do Rzymu Claudius/ rozgniewał sie ná Trifonia żone Decyußá Cesárzá/ y ná Cyrille corkę iey/ iż do CHRISTVSA/ bogámi wzgárdźiwßy/ przystáły. Triphonia w tym vmárłá. A Cyrille wezwawßy do śiebie/ gdy CHRISTVSA odstapić niechćiáłá/ śćiać kazał/ y żołnierzow Chrześćian 46. z żonámi ich. Iustinus kápłan/ y Ian/ ćiáłá ich pozbierał/ y pogrzebł ná drodze Sáláriyskiey. Zábići sa dla teyże przyczyny y drudzy wierni/ sto y dwádźieśćiá/ miedzy ktoremi byli żołnierze/ Theodosius/ Lucius/ Márcus/ Petrus.

2.
Trifonia żoná Deciußa, y Cyrllá corká iey męczenniczká.
Ex act: S. Laurentij.
Męczennicy w Rzymie.

Rok Páński 270. Dionysiußá 10. Claudiußá 2.

Claudius ná Chrześćiány vczynił wyrok/ áby wßyscy/ y ći co w więzieniu/ y ini ktorzyby sie nálezli/ zábiiáni bez pytánia byli. W Rzymie vmeczeni Márius y Marthá żoná iego/ y synowie ich Audifáx y Abáchum/ ktorzy byli dla świetych mieysc Rzymskich z Persyey przyßli. Pátrz w żywoćie ich. y inych wiele koronę meczeńską odniosło.

1.
Wyrok y mándat Claudiuſa ná Chrześćiány.
Márius, Marthá, Audifax.

Rok P. 271. Dionys: 11. Claud: 3.

Claudius skończywßy stráßliwe woyny przećiw cudzym narodom/ gdy záráźliwe powietrze powstáło/ onym powietrzem vmárł. Rodzonego brátá iego Quintillá ná páństwo żołnierze wsádźili/ ále go po 17. dni zábili. Ná ich mieysce nástapił zá przyiáźnia żołnierstwá Wálerius Aurelianus/ podłych ćiemnych rodźicow z Pánnoniey/ człowiek spráwiedliwośći przyiaćiel. List iego Vopiscus do namiestniká ábo Tribuná swego kłádźie.

1.
Claudius powietrzem vmárł.
Aurelianus nástapił ná páństwo Rzymskie.

Ieśli chceß półkownikiem być/ y owßem ieśli żywym być chceß: miey żołnierze w kárnośći. Zaden niech nie wydźiera koniá cudzego/ owce niech nie tyka/ iágod nie bráć/ zboża nie psowáć/ oleiu/ soli/ drew nie wyćiagáć/ przestáy káżdy ná żołdźie swym/ z łupu z nieprzyiaćioł/ nie z płáczu sasiedzkiego niech ma/ zapłáte swoię niech ma v pásá nie w kárczmie. łáncußek ná rámieniu/ y ná pálcu pierśćień niech nosi. koniá swego niech cudzi. ieden drugiemu niech służy/ wießczkom nic nie dáć/ w gospodźie czysto sie spráwiáć powinni/ á kto sie poswárzy/ niech bity będźie.] Zgadza sie ten list z Ianá ś. Chrzćićielá náuka do żołnierzow. Zołnierzá ktory zcudzołożył z gospodynia iego/ ná dwu zágietych drzewách rostárgáć kazał. Sługi swe wystepne do vrzedu/ áby ie karano/ odsyłał/ drugie bić przed soba kazał.

2.
O kárnośći żołnierskiey.
Vopiscus in Aureliano.
Zgodá z náuka Iana S. o żołnierzach.

Tego roku on Plotynus wielki y naprzednieyßy wieku onego Philozoph Plátonik/ ktorego zá świetego Pogánie mieli/ vmárł. Przy śmierći iego/ piße vczeń iego Porphirius/ widźieli pod łożkiem smoká/ to iest czártá onegc ktorego miał domowego/ y iemu iáko czárownik służył/ z ktorym żył y z ktorym v-

3.
Plotinus czárownik Philozoph pierwßy.
Porphir: in vita Plotini.

Był vczniem Chrześćiáńskiego Doktora.

márł. To zna iego namilßy przyiaciel Porphirius/ táki iáko y on. Ten bedac vczniem onego ś. Ammoniußá Chrześćiáńskiego Philozophá: gdy ini towárzyße iego Platoná opußczáli/ á Chrystusá obieráli: sam z wielkiey pychy/ gárdźił vbogiemi rybakami/ y do tego przyßedł/ iáko tenże Porphirius piße/ iż gdy go do bogow ná ofiáre wzywano/ on rzekł: oni do mnie przyść máia/ nie ia do nich. Ták bogámi wßytkiemi gárdźił/ á swego dyabłá domowego z ktorym żył/ onego śmoká/ ktory sie pod łożkiem iego vkazał/ chwalił: y w iego reku skonał. Pogáństwo iednák Plotynowi czći Boskie czyniło.

Rok Páński 272. Dionysiußá 12. Aureliáná 2.

1. NA Concilium Antyocheńskie powtore ziáchało sie śiedmdźieśiat Biskupow/ ktorzy Páwłá Sámosátená Biskupá tegoż miástá/ ktory sie do swego kácerstwá wrocił/ w błedźie Artemoná przekonánego: iż bostwo Christusowe bluźnił/ potepili/ y z stolice złożyli y wyklęli/ y ná iego mieysce Domná poświećili.

Euseb: lib: 7. cap: 23. 24.

Co Rzymskiemu Dionysiußowi y inym po wßytkim świećie Biskupom y kápłanom/ y wiernym/ pisánim swoim oznaymili. w ktorym y wyznánie wiáry swey o bostwie Chrystusowym/ y złaczeniu w persónie iego człowieczeństwá náßego/ posłáli. Opisáli też złośći y przestepstwá/ y nieczystośći/ y łákomstwá/ y hárdośći tego kacermistrzá.

Aurelianus Cesars wyrok dał po Kátholikách.
Athan: lib: de Synodis.
Euseb: vt supra.
Zwierzchność Biskupá Rzymskiego.

A gdy potepiony z domu Biskupiego w Antyochiey vstapić niechćiał: vćiekli sie świeći Biskupi do Cesárzá Aureliáná. ktory ták skazał: áby tey stronie dom pußczony był/ ktoreyby Rzymski Biskup y Włoscy Biskupi to przysadźili. A ták vstapić muśiał. Wiedźieli to y Pogánie: iż Biskup Rzymski władza miał nád inemi wßytkiego świátá Biskupy. Jeßcze w ten czás Aurelianus woyna sie z Márkomány báwiac/ ná Chrześćiány sie był nie oburzył.

Dionysius Papież dokonał, nástapił Felix.

2. Tego roku Dionysius Papież po wielkich pracách w kośćiele Bożym/ ná pokoy poßedł. Siedźiał lat 11. mieśiecy 3. Nástapił po nim Felix rodem z Rzymu/ z oycá Constánciußá.

Rok P. 273. Felixá 1. Aureliáná 3.

Aurelianowe mordy.

1. AVrelianus/ dla máłego podeyźrzenia około niechećí ku niemu/ wiele pozábijał w Rzymie Senatorow/ miedzy ktorymi było wiele Chrześćian/ ktorym sedicya ábo nieposłußeństwo ku vrzedom przyczytáli Pogánie/ iż bogom sie ich nie kłániáli/ y ná práwá/ przećiw Bogu práwemu vczynione/ niedbáli. Z strony prześládowánia Chrześćian/ rozne sa o tym Aurelianie powieśći.

Oros: lib: 7. cap: 23.
Euseb: lib: 7. cap: 24.
Reká zábolálá ná podpis złý.

Jedni mowia/ iáko Orosius/ iż żadnego wyroku ná zgube Chrześćiáńska nie czynił. y Eusebius piße/ gdy chćiał podpisowáć ná Chrześćiány wyrok: reká go ták zábolálá/ iákoby z rámieniá wychodźiłá/ y zániechał onego podpisu. Czym sie/ práwi/ dáło rozumieć/ iż pánowie nic przećiw kośćiołowi CHRISTVSOWEMV nie moga/ iedno tyle/ ile im P. Bog ná doświádczenie swoich wiernych dopuśći.

Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 32.
Leo serm: 2. de Pentec.
Apud Suriũ Tõ: 4. 22. August.

Lecz drudzy/ iáko ś. Augustyn y Leo Papież/ tego Aureliáná zá prześládowce kośćiołá Bożego policzyli/ y ośmym ábo dźiewiatym prześládowániem/ iego pánowánie názwáli. Co sie z dźieiow ś. Symphoriáná meczenniká sławnego/ ktory zá niego vćierpiał/ y z innych ktore sie wspomnia/ pokázuie. W tych dźieiách ś. Symphoriáná/ iest wyrok Aureliáná ná zgube Chrześćian położony/ áby ie do ofiar bogom przymußano/ y rozmáićie meczono.

Symphorianus.

2. A gdy ná śmierć był wiedźiony Symphorianus/ mátká z muru nań

wołálá:

wołáłá: Synu/ pámietay ná Bogá żywego. Nie boy sie śmierci/ ktora do żywotá prowádźi. Pátrz w niebo ná tego/ ktory tám kroluie. Dźiś tobie nie biorą żywotá/ ále go ná lepszy odmieniáią. Cierpiał támże Biskup Rewerianus y Páwel káplan/ y inych dźieśieć.

Rok P. 274. Felixá 2. Aurelianá 4.

AVrelianus wschodne krolestwá Zenobiey / ktora ie po mężu swym vmárłym Odenácie madrze y ostrożnie rządźiłá/ odebrał/ y woysko iey porázíwszy/one ná tryumphie do Rzymu prowádźił. Byłá to niewiástá/ iáko sie wyższey wspomniáło/ vczennicá onego heretyká Sámosátená. o ktorey rozumieć sie godźi/ iż w Rzymie mieszkáiąc/ á wolność y dochody dáne od Aurelianá máiąc: práwą Chrześciánką y Kátholiczką zostáłá. Gdy Aurelianowi przygániano / iż z niewiásty tryumph sobie vczynił: on do Senatu nápisał. By kto/ práwi/ wiedźiał/ co to zá niewiástá/ nie gániłby mię/ ále chwalił. Bo iest madra w rádźie/ w stánowieniu státeczna/ ku żołnierzom poważna y hoyna / á gdy potrzebá wyciąga/ sroga. Mąż iey Persy zwoiował / bali sie iey Egyptcyánie/ Arábowie/ Sáráceni / y Ormiánie. O czystośći iey pisze tenże Trebellius / iż włásnego mężá nigdy do łożá nie przypuściłá / gdy sie iuż być brzemienną poczułá. y to był stáry zwyczay Chrześcian/ iáko mowi Tertullianus.

1. *Zenobia zwoiowána.*
Iáka to niewiástá.
Vopiscus in Aurel: & Trebel: in Zenobia.
Czystość małżeńska.

Rok Páński 275. Felixá 3. Aurelianá 5.

FElix Papież zábity / koronę męczeńską wźiął. Siedźiał pułtrzećiá látá. Nástąpił po nim Eutichianus Włoch z Tuscyey. Wiele innych pomęczono w zachodnych y wschodnych krolestwách. o ktorych iest w kśięgách męczeńskich.

Wiele pomordowánych Chrześćian męczeńską koronę odniosło. W Rzymie Basilides, Tripos, Mandalis, y drugich dwádźieśćiá/ y żołnierzow sześćdźieśiąt pięć zá brąną Sálárią. y Zozymus y Bonosus/ zá pośileniem Papieżá Felixá v portu Rzymskiego. y támże pięćdźieśiąt drugich żołnierzow/ ktore chrźćił Felix Papa w Preneśćie. Agapitus młodźieniaszek w piętnaśćie lat/ długo y srodze męczony/ wygrał. y innych wiele po rozmáitych páństwách/ ktore wyliczyć trudno/ y pismá o nich poginęły.

1. *Felix Papież zábity, nástąpił Eutichianus.*
Martyrol: Rom.
Martyrol: Rom: 10. Iulij.
15. Augusti.

Rok Páński 277. Eutichianá 3. Aurelianá 7.

MAnes Persá / od ktorego Mánichei heretycy názwáni są/ tego sie czásu ziáwił. O ktorym/ y żywoćie iego/ Cyrillus Hierozolymski nápisał/ y Epiphánius/ y Augustyn ś. ná wielu mieyscach. Dwie rzeczy dźiwne bárzo/ w tym sie kácerstwie pokazáły/ wielka w bluźnieniu P. Bogá wszeteczność/ á wielka ludzka / ktorzy básniom iego wierzyli/ ślepotá. O dwu bogu náuczał/ iż ieden iest zły/ á drugi dobry. Złym zwał Bogá/ ktory stáry zakon vstáwił: á dobrym Bogá / ktory nowy zakon podał. Czynił sie sam Duchem świętym/ktorego CHRISTVS z niebá posłał. O CHRISTVSIE mowił/ iż ćiáłá prawdźiwego nie przyiął. Duszę/ powiáda / dobry bog/ á ćiáło zły bog stworzył. Potráwy wszystkie/ktorych ludźie pożywáią/ przeklinał/ iáko od złego bogá stworzone/ á sam sie iemi z vczniámi swymi obżerał. Małżeństwo gánił/ á ćielesnośći wszystkich dopuśćił/ chcąc áby sie ná nich ćiáło od złego bogá stworzone psowáło. Co pierwey Gnosticy oni czynili/ to y on wszystkim sie plugástwem y sprosnośćią báwiąc/ czynił. Mąkę do ofiáry/ z nasieniem ludzkim mieszał. O dwu duszách w człowieku powiádał/

1. *Mánes sie ziáwił od ktorego Mánichei.*
Cyril: Catech: 6.
Epiph: hæres: 66.
Aug: hæres: 46.
Kácerstwá y łotrostwá Mánesá.

o złey

Theod: de Fab: hære: lib: 1. De vtilit: creden: cap: 1.

Lat dziewięć Augustin S. był w niedowiárstwie Mánicheyskim.

ozłey y o dobrey. Czárámi śie báwił/ y vczniе iego/ y towárzystwem z dobrey: y czárámi ludźie mámił/ iż do śiebie przychodźić nie mogli. Tym tácerstwem y ś. Augustyn/ młodym bedąc/ zárázony był. To mie/ powiáda/ vwodźiło/ iż mowili: Kátholicy wierzyć wßytko roskázuią/ á my nikogoż do wiáry nie przymußamy/ áż zá rozeznániem y rozsądkiem prawdy. y był w onym rozerwániu lat dźiewiec. Wydźiwowáć śie nikt nie może/ iáko tátim plotkom/ y ták złym niecnotliwym y wßetecznego żyćia ludźiom/ świát wierzył: iż długo y po wiele stron świátá te błedy Mánicheyskie rozßerzone były.

Rok Páński 278. Eutichianá 4. Tácitá y Probá.

I. *Aurelianus zábit.* Vopiscus in Aureliano.

Surius Tom: 1. 21. Ianuar.

Tácitus na Cesárstwie rychło vmárł. Sprzyiał Chrześciánom.

Jadąc Aurelianus miedzy Bizántium y Herákleą/ gromem srogim z powietrza przestráßony/ śmierći swey miał opowiádánie. Bo go w teyże drodze/ swoi domowi zmowiwßy śie z innymi/ zábili. Był srogi okrutnik y krwie rozlewcá. P. Bog mu o krew niewinną Chrześćiáńską one śmierć posłał. To y w dźieiách ś. Pátroklá/ ktorego troche przed śmierćią vmęczyć dał/ opisano iest. Po iego śmierći ßeść mieśiecy/ żadnego Cesárzá nie było. Żołnierze z Senatem Rzymskim nań śie zmawiáiąc/ nákoniec Tácitá obráli.

Rok Páński 279. Eutichianá 5. Probusá 1.

I.

Cháriton nie rad z więźienia wyßedł. Apud Lipo: Tő: 6. 28. Septembris.

Probus Cesarz. Vopisc. in Probo.

Tacitus vweseliwßy lud wßystek nádźieią dobroći swey/ tegoż roku vmárł. Już były wyroki swe wydał/ áby Chrześćiánie pokoy mieli/ á prześládowánie ich ustáło. iáko iest w dźieiách Cháritoná/ ktory długo męczony/ nie rad z więźienia wyßedł/ gdy Tácitá wyroki záßły/ korony nie otrzymawßy. Ná mieysce Tácitá/ nástąpił był Florianus iego brát/ ále we dwá mieśiącá v Társu od żołnierzow zábity iest. y od wschodniego woyská obrány iest Probus/ ktorego Senat prágnął y lud Rzymski. Był rodem z Pánnoniey z miástá Syrminu/ oycá miał Tribuná zacnego w żołnierstwie. Młody był/ ále cnotliwy/ ktorego Wálerianus y Aurelianus y Tácitus Cesárze listy swemi zálecáli.

Rok P. 280. Eutich: 6. Probusá 2.

I. Vopiscus.

Probus Cesarz Gállią od Alemanow oswobodźił. po czterykroć sto tyśiecy zábitych zostáło/ y miástá wßytkie ktore byli pośiedli/ odebrał. Ták P. Bog Rzymskiego Páństwá bronił/ gdy kośćiołowi iego pokoy dano. Bo ten Probus y w Iliriku Sármaty zwoiował/ y z Tráciey Gothy wygnał/ y z innymi śie poiednał/ y z Párthámi y Persy pokoy postánowił. W Antyochiey nie z roskazánia Cesárskiego/ ále z vporu stárosty y z pogáńskiey popędliwośći/ odnieśli koronę męczeńską Trofimus y Sábbácius.

Rok Páński 281. Eutichianá 7. Probusá 3.

I. Metaphr: 19. Septembris.

Acz iuż było prześládowánie ná Chrześćiány ná on czás vćichło/ iednák w Antiochiey popędliwy namiestnik stárosty Eliodorus/ Trofimá y Sábbácyußá/ gdy śie głosem P. Bogu modlili przy iednym świećie pogáńskim/ v Apoliná Dáphnis/ áby báłwochwálstwo ono P. Bog od ludźi oddalił y oczy ich oświećił/ poimał y vmęczył.

Rok Páński 282. Eutichianá 8. Probusá 4.

I. Vopiscus. Panag: Maxim.

Probus Cesarz Gothy zwoiował/ z Párthámi y Persámi pokoy vczynił. Trochá Fránkow ktorzy w poimániu byli/ okręty v Pontu pobrawßy/ bárzo wiele miast morzem zwoiowáli/ w Grecycy/ w Azyey/ y Sy-

ey/ y Syrákuzy miáſto wźieli/ y ná wielkie ſie morze wybili / y Rzymſkie páńſtwo potrwożyli. Pokázuiąc iż deſperatom y rozboynikom nic nie máß zámknionego.

Rok Páński 283. Eutichianá 9. Probuſá 5.

ROku Páńſkiego 283. Probus wybieráiąc ſie ná Perſy / gdy iáchał przez Illiricum/ od żołnierzow ſwoich zábity ieſt. ktorzy mu iednák grob wielki z źiemie postáwili z napiſem tákim: Tu Probus Ceſarz práwie probus / zwyćiężcá wßytkich narodow dźikich y tyránnow. Krolował pięć lat. Po nim náſtąpił Carus Mánlius w Rzymie vrodzony z rodźicow Illirickich/ ktory dwu synow ſwoich Cáriná y Numeriáná / Ceſárzmi y vczeſtnikámi ſwego páńſtwá vczynił.

1. Probus Ceſarz zabit. Vopiſcus vt ſupra. *Carus Ceſarz z dwiema ſynmi.* Vopiſcus in Caro.

Powſtáło zás iákies prześládowánie ná kośćioł Boży/ w ktorym Eutichianus Papież korony męczeńſkiey doſtał. Siedźiał ośm lat. ręką ſwoią 342. męczennikow pogrzebł. Po nim náſtąpił Gáius Dálmátá z rodu Diokleciáná.

2. Eutichianus Papież vmęczony. Gaius po nim Dalmata.

Rok Páński 284. Gáiá 1. Cáriná y Numeriáná 2.

CArus Ceſarz/ gdy ſie ná Perſy wypráwował/ w drodze vmárł. Abo iáko drudzy mowią/ od gromu zábity ieſt. Náſtąpili ſynowie iego/ Cárinus w Rzymie ná zachodnych / á Numerianus ná wſchodnych kroleſtwách zoſtáiąc. Lecz wnet tegoż roku Numerianus/ będąc chory po oycowſkiey śmierći/ od Aprá ſwego świekrá zámordowány ieſt. Ná ktorego mieyſce od woyſká záwołány ieſt on Wálerius Dioklecianus ſławny prześládowcá Chrześćiáńſki. Acz ießcze w Rzymie Cárinus páńſtwo ſpráwował/ á Aper od Diokleciáná zámordowány był. Carus ſtáry wielkim był przyiaćielem Chrześćiánom. A iż zá niego y ſyná iego Numeriáná wiele męczennikow ćierpiáło / podobno ſyn to Numerianus bez wiádomośći oycowſkiey czynił. Zá niego znáczne ieſt męczeńſtwo Chriſántego y Dáriey od Celerá ſędźiego/ o ktorych czytay w żywotách ś. 25. dniá Páźdźierniká. y innych niemáło w Afryce y w Egyptćie/ ná ktore Numerianus wyroki rozſyłał/ pomęczono. W ten czás w Rzymie Márcus y Márcellianus vćierpieli. Jáko ieſt w żywoćie ś. Sebeſtianá 20. dniá Styczniá.

1. Cárinus y Numerianus Ceſárze. Vopiſcus ibidem. *Dioklecianus záwolany na Ceſarſtwo.* *Chriſántus y Dária.* Martyrol; Rom.

Rok Páński 285. Gáiá 2. Diokleciáná 2.

DJoklecianus ná Chrześćiány ſrogie dał wyroki/ áby ie do ofiar Pogáńſkich przymußano y zábijano. W Egeiey zá ſtároſty Cyliciey Liſiaßá/ wielkie męki ćierpieli trzey rodzeni bráćia / Claudius / Aſterius/ y Neon/ ná krzyżu nákoniec zámordowáni. y dwie białegłowie/ Donoiná y Theonillá. Támże pod tymże Liſiaßem wielkim okrutnikiem vćierpieli dwá bráćia Koſmás y Dámianus/ iáko ieſt w żywoćie ich / y Márinus ſtárzec/ 24. dniá Wrześniá.

1. Záras Dioklecianus dał mándaty ná Chrześćiany. Acta Martyrol. Surius Tom: 4. 23. Aug. *Coſmás y Dámianus.*

Rok P. 286. Gáiá 3. Diokleci: 3.

CArinus ktory ießcze ná wſchodnych kroleſtwách pánował/ wiele bitew zwodząc z woyſki Diokleciáná/ nákoniec v Murrium ábo Murgum porážony ieſt y zábity. Po ktorym wźiął ſobie Dioklecian zá towárzyßá ná páńſtwo Máximiáná Herkuleußá/ ktory był z Pánnoniey miáſtá Syrmium.

1. Máximianus towárzyß ná páńſtwie Diokleciánowi. Vopiſc. in Carino.

Wßczeło ſie ták wielkie prześládowánie/ iż nikt kupić nic y przedáć nie mogł/ áżby pierwey máłym báłwánkom ktore wßędźie ſtáwiano dla Chrześćian/ kádźidłá troche ofiárowáł. y wody nieć Chrześćiánie nie mogli bez te-

2. In actis S. Sebaſt.

go grze-

go grzechu / á ták były sträże ná nie wßedźie rozsádzone / iż y we młyniech mąki mleć ináczey niechćiano. Co w ten czás vczynił Gáius Papież y Chromácyus zacny y bogáty stárostá Rzymski / pomagáiac wiernym / czytay w żywoćie ś. Sebestyaná / y Tyburcyußá.

20. Ianuarij. 30. Ianuarij.

Rok P. 287. Gáiá 4. Dioklec: 4.

1. Rom: leg: Coll: tit: 15.

Dioklecianus y Máximianus dáli wyrok do Afryki ná Mánicheuße / áby gubieni y paleni ogniem byli.

Rok Páński 288. Gáiá 5. Diokleciáná y Máx: 5.

1. *Ieráx kácermistrz.* Epiph: hæres: 67. Hilar: de Trinit: lib: 6. In vita patrum.

Ieráx w Egyptćie kácermistrz nowy powstał / z Mánicheußowego gniazdá / z wielkiemi tákże y głupiemi bluźnierstwy y sprośnośćiámi iáko y Gnosticy oni. Gánił małżeństwo y potráwy od Bogá stworzone. Małżeństwu żywotá wiecznego nie obiecował / iedno sámym powśćiągliwym / y inych fałßow y báśni wiele wnośił. O iednym iego vczniu y náśládowcy nápisał Ewágrius; iż Mákárius z Egyptu z nim dysputuiac / gdy go przeswárzyć nie mogł: prowádźił go do grobow vmárłych / y rzekł mu: Kto vmárłego wskrześi / tego wiárá lepßa. Potwierdźże tym wiáre swoie. A on rzekł: vczyń ty to sam pierwey. Tedy Mákárius padßy ná źiemie / y modły do Bogá puśćiwßy / záwołał ná brátá niedawno vmárłego. A on mu sie ozwał / y záraz bráćia weßli w grob dobywáć go y rozwiezowáć. y wywiodßy go vkazáli żywe°. A on heretyk przelękßy sie vćiekł.

Mákáriuß z heretykiem dysputuie.

Rok Páński 290. Gáiá 7. Diokleciáná 7.

1. *Męczennicy dziwni.* In actis Martyr.

Zacne y wielkie zwyćiestwo w Cylicyey w Társie / Thárákà / Probusá / y Andronáká. ktorych Márinus stárostá zwoiowáć wßytkiemi wymyślnemi mękámi / y odwieść od CHRISTVSA nie mogł. ná ktore y lwy y niedźwiedźie przypußczono / áż mieczem miedzy igrzyski ßermierzow pozábijáć ie kazał. Dźieie ich ßeroko od sámych Pogan w ich kśięgách pisárskich / y sadowych wypisáne / Chrześćiánie kupili / y inym do czytánia podáli. Sa dźiwnie vćießne y prawdźiwe. Wypisał ie Metáphrástes / słowy ozdabiáiac / á prawdźie nic nie vymuiac: ále ták iáko v sadu pisáne sa / smácznieyße sa w prostoćie słow swoich.

Rok Páński 292. Gáiá 9. Diokleciáná 9.

1. *Drudzy dwá towárzyße ná páństwie Rzymskim Galerius y Constáncius.* Euseb: in Chronico. *Pokoy miedzy cztermi Cesársmi.*

Dioklecianus y Máximianus dla bespiecznieyßego páństwá y obrony od tyránnow: przypuśćili dwu towárzyßow do pánowánia / Constánciusá Chlorá / y Máximianá Gáleriußá. Był ten Constáncius wnek Kláudiußá Cesárzá / á oćiec wielkiego Constántyná. Zpowinowáćili sie ći czterzey z soba. Bo Constáncius poiał pásierbice Herkuleußá Theodóre / á Gálerius ktory był z Dácyey corke Dioklecyaná Wáleria zá żone przyiał. obá muśieli pierwße żony porzućić. y mieli spokoyne y rozßerzone páństwá / ktorego ná wykorzenienie wiáry ś. y wiernych Bożych vżywáć chćieli.

Rok Páński 293. Gáiá 10. Diokleciáná 10.

1. Apud Metaphr: 26. Ianuarij. *Domná mnißká Pogáńska Chrześćianká.*

Nykomediey Domná Pogáńska pánná y Xieni / ábo nawyżßa mnißká / czytáiac dźieie Apostolskie / od Lukaßá ś. pisáne / w nocy bieżáłá do Biskupá onego miástá Cyrillá / áby sie wiáry ś. náuczyłá. On znák krzyżá ś. ná nie włożywßy / náuczał ia / y dał iey Agápitá dyákoná zá mistrzá. O czym nikt niewiedźiał /

iedno ieden rzezániec komory Ceſárſkiey Indes / ktory tákże Chrztu ś. prágnał. Z ktorym po chwili ochrzczona / to co w dźieiách Apoſtolſkich czytáłá / wſzytkę máietność ſwoie do nog Cyrillá Biſkupá ná vbogie porzućiłá / y oddáłá. W tym vmárł Cyrillus / y po nim náſtąpił Antymus / zá ktorego czáſu Perſá ieden / towárzyſzá ſwego Indeſá / y z nim onę pánnę do ſtároſty Nykomediyſkiego wydał / iż Chrześćiánmi zoſtáli. Stároſtá chcąc prawdy doznáć / Domnie y Indeſowi / klucze od ich komorek wźiął / y pátrzył co ſie w nich dźieie / ieſliby ie z czego poſtrzedz mogł. Nie nálazł w komorze Domny / iedno bogáctwá Chrześćiáńſkie / figurę Krzyżá ś. y kśiegi święte dźieiow Apoſtolſkich / á dwie rogoże ná źiemi gołey / kádźilnicę gliniáną / y świecę / y ſkrzynkę drzewiáną / w ktorey byłá ś. ofiárá ktorey vżywáli.] [*Indes komornik Ceſárſki.*] [*Bogáctwá Chrześćiáńſkie krzyż á kśięgi.*] [*Ofiárá S. w ſkrzynce to ieſt ćiáło Páńſkie.*]

Był ten obyczay ná on czás / iáko ſie z Tertulliáná y Cypriáná wyżſzey wſpomniáło / iż wierni ćiáło CHRISTVSOWE w dom bráli / y w prześládowániu / gdy im było tego potrzebá / ábo y ná dźień káżdy / ſchadzáć ſie do kośćiołow nie mogąc / vżywáli. Krzyżá ś. wyryćie ná drzewie ábo málowánie / pátrz iáko dawne / y od świętych Apoſtołow podáne. [*Chowánie ćiáłá Páńſkiego.*] [*Krzyż S. z drzewá.*]

2\. Stároſtá dał Domnę y Indeſá do więźienia / w ktorym ie głodem morzył / á P. Bog ie tám cudownie poſilał. Domná boiąc ſie áby w mękách nie vpádłá: domyśliłá ſie iáko Dawid chytrośći iedney / zá nátchnienim Duchá ś. Vczyniłá ſie ſzaloną / y iákoby od śiebie odeſzłá. Co widząc ſtároſtá / á mnimáiąc / iż od czártá ieſt opętána: odeſłał ią ná lekárſtwo do Biſkupá Antymá. Bo w tákich przygodách Pogánie / iáko nápiſał Tertullian / y ini / do Chrześćian ſie vćiekáli. Trwáłá w tym pánná / áż do przyiázdu Ceſárzá Gáleriuſzá / gdy ſie do Nykomediey / pogromiwſzy Párty y Perſy / wroćił. [*Domná mądrze z więzienia wyſzłá.*] [Metaph: vt ſupra.] [*Opętáne do Chrześćian poſyłáli Pogánie.*]

Rok P. 294. Gáiá 11. Diokleciáná 11.

1\. Dioklecyan widząc iż Máximianowi Gáleryuſzowi przyſpoſobionemu ſynowi ſwemu żoná á corká iego vmárłá / chćiał mu ią powinną ſwoię zá żonę dáć. nie nálazł iedno Zuzánnę corkę Gábiniuſzá ſtryiecznego brátá ſwego. Dwá bráćia byli rodzeni / Máximus ábo Máximianus á Dioklecyanus. Máximus vrodźił dwu ſynow Gáiá y Gábiniuſzá / Gáius był Papieżem / á Gábinius żonę máiąc / corkę tę miał Zuzánnę / ktorey ſpráwy y męczeńſtwo czytay w iey żywoćie 11. Sierpniá / bárzo ſie vćieſzyſz támtą powieśćią / ktora ieſt z dźieiow męczeńſkich ſtárowieczna. Támże o náwroceniu y męczeńſtwie Kláudiuſzá y Máximá y domow ich / ktorzy byli wielkiego ſtanu ludźie / náydźieſz. [*Zuzánná powinná Diokleciáná.*] [Martyr: Rom.]

Rok Páński 296. Gáiá 13. Diokleciáná 13.

1\. Gáius Papież / y Gábinius brát iego kápłan / roku tego od Dioklecyaná ſtryiecznego brátá ſwego / ktory ſie y o Zuzánnę nánie rozgniewał / zábići / koronę męczeńſką wźięli. Pátrz w żywoćie Gáiá. Náſtąpił ná Papieſtwo Márcellinus Rzymiánin z oycá Proiecktá. [*Gáius Papież y Gabinius brát iego zábići.*] [26. Aprilis.] [De Rom: Pont.] [*Márcellinus náſtąpił ná Papieſtwo.*]

Rok Páński 297. Márcelliná 2. Diokleciáná 14.

1\. W Gálliey gdy zá zburzenim poddánych Amándus y Helianus wodzowie ich páńſtwo Rzymſkie roſtárgiwáli: Dioklecian wypráwił przećiw im Máximianá Herkuleuſzá towárzyſzá ſwego / y kazał roćie oney ábo legiey / to ieſt połkowi / w ktorym było 6666. żołnierzow / ze wſchodnych kráiow ktory Tebeorum zwano / do Máximianá przybyć. Ci iż byli wſzyſcy Chrześćiánie / á do ofiar Pogáńſkich w woyſzcze przyſtąpić niechćieli / zá namową wodzá ſwego [*Połek Thebeyczykow.*] [Eucharius Epiſcopus Lugdunen.]

Mauricyuszá/ pozabijáni sa. O czym czytay w żywocie ś. Mauricyuszá 22. dniá Wrześniá. Wiele inych tegoż stanu ci okrutni Cesárze/ iż byli Chrześciánie/ pomordowáli/ chcąc áby żaden Chrześciánin żołdu nie miał. Bo y ná drugim mieyscu 318. żołnierzow támże w Gálliey v Agrippiny miástá/ ktorych był wodzem Gereon/ tenże Máximianus zábić kazał. V Laureaku też w Noryku 40. żołnierzow męczeńską koronę odnieśli. ktorych towárzyszem był ś. Florian/ ktorego kośći do Krákowá przeniesione są z Rzymu. Czytay w iego żywocie 4. dniá Májá.

Apud Surium Tom: 5. 20. Octob.

S. Florian żołnierz męczennik Surius Tom: 3. 4. Maij.

Zá pánowánia tych Cesárzow Dioklecyáná y Máximianá/ skoro ná páństwo wstąpili/ nie miał kośćioł pokoiu/ ácz nie było wielkie názbyt prześládowánie w przyrownániu do tego/ co po tym roku nástąpiło: iednák myśląc iákoby wszytkę wiárę Chrześćiáńską wykorzenili: tego roku od żołnierzow poczęli boiąc się ich/ áby z mieczmi y mocą o Chrześćiány się nie zástáwili/ y przećiw pánom swoim nie powstáli. y wiele ich stan on opuszczáło/ woląc vbogiemi y niepoczesnymi bez vrzędow/ ktorych się tám dosługowáli/ przy CHRISTVSIE zostáwáć. Widzieli ći okrutnicy/ iż próżno się było o wszystki záraz Chrześćiány kusić/ bo ich niezliczona liczbá wszędzie byłá: przeto ták pomáłu od żołnierzow poczęli. Jáko ich wiele w woyskách wschodnych ná Persy y Egyptcyány zgromádzonych dla CHRISTVSA pobili: wyliczyć się nie może/ y pisma o nich poginęły: ále łácny domysł z tych/ ktore ná zachodnych Páństwách tráćili.

2 *Vmysł Cesárski wszytkie Chrześciány wykorzenić.* *Od żołnierzow poczęli.* Euseb: in Chron: & lib: 8. cap: 4.

Zolnierstwá Chrześćiáńskiego bez liczby pobito [illegible] wiarę.

Rok P. 298. Márcel: 2. Dioclec: 15.

Roku tego/ záczęte od żołnierzow Chrześćiáńskich prześládowánie/ po wszystkim się świećie z wyrokow Cesárskich rozszerzyło. W Maurytániey mieśćie Tyngitany znáczne zwyćięstwo żołnierzá CHRISTVSOWEGO Márcellá Rotmistrzá/ ktory ná dźień národzenia Cesárskiego/ gdy wiele ludźi Pogáńskich weselących się widźiał/ przed wszystkimi porzućił laskę winną/ y pás żołnierski/ mowiąc: Służyć dáley żołnierskiey niechcę/ iedno CHRISTVSOWI krolowi wiecznemu. Nośili v Rzymian rotmistrze/ laskę ábo kiy z winnego drzewá/ ktorym występne żołnierze bili. Jeśli bity żołnierz laskę onę záchwyćił/ ná podleysze mieysce spadał/ á ieśli ią chcąc złamał/ ábo się ná Rotmistrzá rzućił: zdrowie tráćił. Sćięty iest Márcellus od Agrikolá stárosty/ y dwánaśćie synow iego tákże dla CHRISTVSA zábići są: ktorych te są imioná: Claudius, Lupercus, Victorius, Facundus, Primitiuus, Hemetrius, Chelidonius, Faustus, Ianuarius, Marcialis, Seruandus, y Germanus.

1. Acta Martyrol. *Márcellus Rotmistrz.*

Rotmistrze Rzymscy. Iuuen: Satyr: 8.

Męczennicy oćiec ze 12. synow.

Gdy się mordowánie żołnierzow nie powiodło/ áby ine od wiáry ś. strászyć miáło: Máximianus insze ná nie sromotne przyćiśnienie wymyślił: do grubey y podłym ludźiom własney roboty ie potępiał. Bo gdy wroćiwszy się z Afryki do Rzymu/ vmyślił Dioklecianowi tákie pochlebne posługi czynić/ łáźnie ná cześć imieniá iego ábo Thermy budowáć tego roku záczął. Do ktorych ná ćiężkie roboty skázował żołnierze Chrześćiány. O czym czytay w żywoćie ś. Cyriáká y Smárágdá. Tám zacni y wielcy/ y sławą żołnierską świetni/ ná onych ćiężarách długo y srodze przez śiedm lat pomorzeni są. Ná tę robotę był skázány miedzy inemi Máximus tyśiącznik/ ktory z dźiećiństwá był Chrześćiáninem/ ktory do wiáry ś. swoiey roty żołnierzow 120. náwroćił/ ktore Papież Márcellus ochrzćił. Ci też ná one roboty osadzeni byli. Do ktorych z onego tyśiącá towárzysze przychodząc/ á one náwiedzáiąc/ ná swego wodzá dobre záchowánie pomniąc/ y iego náuki słucháiąc/ gdy im wiecznym potępienim groźił/ y po śmierći wielkie cźći y bogáctwá niebieskie obiecował/

2. *Sromotą żołnierze karáni.* *Łaźnie Dioklecyáná w Rzymie od męczennikow budowáne.* Euseb: in Chronic. In actis Marcelli. Surius Tom: 1. 1. Ianuarij.

biecował: do Christusá sie obrácáli. O czym dowiedziawszy sie Máximianus / Máximá y iego towárzysze Chrześciány spalić kazał. Tákże syny Máximowe iáko Chrześciány / Kálendiuszá y Márká / y żone iego Sekunde / y corke Sewere v Centumcellás zábić kiymi z ołowem roskazał. Gdy sądził ty dzieći iego namiestnik stárosty Rzymskiego Fláwianus / widział ná głowie ich iásność / ktorey sie przeląkszy / od sądu wstał / y do domu szedszy ze wszytkiemi swemi w Christusá vwierzył. *Męczennicy.* *Sędzia náwrocony z widzenia.*

Tegoż czásu przy monstrowániu ábo ogladániu woyská Dioklecianá y Máximianá / wiele sie w nim Chrześcian nálazło / ktore zelżone y ze czći żołnierskiey złupione / ná one robote do łáźien do Rzymu posłano. ktorzy ná oney pracey y mece nie pomárli. A gdy budowánia onego dziwnie wielkiego dokonano / zostáło ich dziesięć tysięcy dwieśćie y trzey. o ktore boiąc sie áby czego páństwu Rzymskiemu ná potym szkody nie wyrządzili: wszytkich ná mieyscu ktore Guttá zwano v wod Sálwiás pomordowano. Miedzy nimi był Połkownik ábo Tribunus zacny bárzo / ná imie Zeno. Kościoł dzień ich święći dziewiatego dniá Lipcá. Jnne wszytki wielkie y wspániáłe / ná hárdość / y ná wieczną pámiątke pysznych y przemożnych Cesárzow Rzymskich / budowánia / y termy ábo łáźnie / ábo árki / ábo theátrá ná widoki vczynione / poupadáły / ábo obálone są / y pożytku z nich żadnego nie mász. Te sáme łáźnie Dioklecianá w Rzymie áż do nászych czásow zostáły / iáko zamki iákie y sklepy wysokie. z ktorych kośćioł przeczystey Dziewicy y Anyołow imieniem poświecony iest. dla tego / iż są potem y prácą świetych sług Bożych meczennikow zbudowáne. Wielka poćiechá ná nie tám po dziś dzień pátrzyć. 3. *Męczennicy około budowánia w Rzymie.* *10203. żołnierzow zabitych.* Martyr: Rom. *Zeno.* *Terme Dioklecyaná ieszcze dziś trwáią.*

Rok P. 299. Márcelli: 3. Dioklec: 16.

W Syriey w Edesie zacne męczeństwo dwu meżnych Chrześćian Guriá y Sámoná / ktore zá iedne reke vwiązáne á v nog ćieżáry wielkie záwieśiwszy / roztárgániem stáwow we wszytkim ćiele męczono: á gdy nic nie wymeczyli / Sámoná sámego drugi raz zá nogi roztárgiwano. Czym gdy meczennik święty ieszcze więtsze serce brał / do wyznánia práwego Bogá: obudwu Musonius stárostá Siriyski śćiąć kazał. 1. Metaphr: 15. Nouembris.

Rok Páński 300. Márcelliná 4. Dioklecianá 17.

W Alexándriey po Theonie ná biskupstwo wstąpił Piotr / ktory potym meczeńską korone odniosł / Ariuszá napierwey / iáko sie wspomni / wyklawszy. 1. Euseb: lib: 7. cap: vltimo. *Piotr Alexándriyski Biskup.*

Gdy sie Máximianus Gálerius ná Persy wypráwował: posłał posłem do krolá Perskiego / Pibliuszá meżá przezacnego / ále wielkiego Chrześćiánom nieprzyiaćielá. Ten máiąc tákże zacną żone Anástázyą / nabożną bárzo Chrześćiánkę / dał ią do więźienia / iż małżeństwá z nim záżywáć / pokiby Chrześćiáninem nie został / niechćiáłá. Y ták iey w onym srogim więźieniu odiáchał. Lecz ná oney drodze vmárł / á P. Bog wierną swoie sługe z ręku iego wybáwił. Są listy iey ktore z więźienia do ś. Chryzogoná tákże więźniá Chrystusowego pisáłá / poćiechy v niego y modlitwy szukáiąc. 2. *Publius mąż S. Anastázyey.* Niceph: lib: 14. in fine. S. Chrisogonus.

SVMMOWANIE
Wieku trzećiego:

To ieſt, przeßłych ſtá lat, od roku Páńskiego 200. áż do roku Páńskiego 300.

Papieżowie y nawyżßy Biskupi.

WIktor śiedźiał lat dźiewięć/ ná dźieśiąty miesiąc ieden/ dni 28. vmęczony zá Sewerá. O dźień świecenia Wielkieynocy wiele czynił/ y Biſkupy Azyey wyklinał. *Euſebius lib: 3. cap: 27.*

ZEPHERINVS śiedźiał lat 18. y tyleż dni. Skończył zá Heliogábálá: ieſli iáko męczennik wątpią drudzy. iednák Mártyrologium zowie go męczennikiem / iż więźienie y męki dla CHRISTVSA ćierpiał/ ácz podobno w nich nie vmárł. Bo ná ten czás pokoy miał kośćioł Boży.

CALIXTVS śiedźiał lat 5. miesiąc 1. dni 12. vmęczony zá Alexándrá. Zbudował kośćioł Mátki Bożey zá Tybrem rzeką/ y cmyntarze ná pogrzeby. *lib: Rom: Pont.*

VRBANVS śiedźiał lat 6. mieśięcy 7. dni 4. Przyimowáć imioná źiemſkie ná kośćioł począł/ z ktorych ſługi kośćielne y piſárze męczennikow żywił. Naczynia do ołtarzá złotych y ſrebrnych vżywáć też począł/ bo przedtym były ſkláne. *Epiſtola decr: Damaſus.* Zacnym męczeńſtwem ſkończył.

PONCIANVS śiedźiał lat 4. ná wygnániu z Philippem kápłanem/ vmárł zá Alexándrá Ceſárzá. *lib: Rom: Pont.*

ANTERVS śiedźiał rok ledwie / vmęczony zá Máximiná.

FABIANVS śiedźiał lat 15. vmęczony ná początku Decyußowego prześládowánia.

CORNELIVS śiedźiał lat 2. vmęczony zá Woluſianá. powſtał przećiw iemu czyniąc ſie Papieżem/ ále fałßywym / Nowácyanus kápłan Rzymſki / heretyk y kácermiſtrz. Żywił Cornelius wdow y vbogich w Rzymie/ nád pułtorá tyśiącá oſob. *Euſebius lib: 6. cap: 43. & ex Cornelii epiſt: ad Fabium Antiochenum.*

LVCIVS śiedźiał bliſko dwu lat. Sćięty o CHRISTVSA. *Euſeb: in Chron.*

STEPHANVS śiedźiał lat 3. mieśięcy 3. zábity zá Wáleryaná v ołtarzá ná ſtolicy ſwoiey. O chrzćie heretykow z Cyprianem ś. iego rozmowy y ſtánowienia. *Cypr: epiſt: 70.* áż do *epiſt: 77.*

SIXTVS śiedźiał rok y mieśięcy dwá. Vmęczony zá Wáleriana.

DIONYSIVS śiedźiał lat 11. mieśięcy 3. zßedł ſwą śmierćią / po wielkich prácach w one złe czáſy. Rzym ná plebánie rozdźielił/ kápłany do káżdey dawßy / ktore potym Kárdynały názwano. Mnichem będąc/ ná Papieſtwo wźięty ieſt. *Damaſus* to piße. y ztąd znáć/ iż y w one prześládowánia byli iużći ktorzy żywot mniſki prowádźili.

FELIX śiedźiał lat 2. mieśięcy 5. vmęczony zá Aureliana.

EVTICHIANVS śiedźiał lat 9. ręką ſwoią pogrzebł męczennikow 342. ſam z nimi vmęczony zá Numeriana. *De Rom: Pont.*

GAIVS śiedźiał lat 12. mieśięcy 4. Vmęczony zá Diokleciana.

MARCELLINVS śiedźiał lat cztery/ áż do tego roku Páńſkiego 300. y potym dłużey/ wieku czwartego/ iáko będźie niżey.

Doktorowie y Piſárze wieku tego.

CLEMENS Alexándriyſki/ vczeń Pántená/ náuczyćiel Origeneſá/ piſał wiele kśiąg.

HIPPOLITVS męczennik piſał też niemáło.

TERTVLLIANVS przedni Láćińſki onego wieku Piſarz / wiele kśiąg vczonych zoſtáwił. ktore gdy Cyprian ś. czytáć miał/ mowił: podąy mi miſtrzá. Piſał też niektore ßkodliwe.

ORIGENES bárzo wiele kśiąg piſał/ ktorych liczy Epiphánius ßeść tyśięcy. *hæreſ: 64.* Jedne záráżone y zfałßowáne od heretykow/ drugie błędámi zmázáne/ drugie pogubione/ nie wiele ich zoſtáie. Piſał do Fábianá Papieżá/ żáluiąc/ iż wiele źle y ſkwápliwie piſał/ y bierze ſobie obmowę/ winę kłádąc ná onego Ambrozyußá bogátego / ktory mu nakład ná piſánie dawał/ iż piſánia iego nie vważone áni dobrze vtárte táiemnie wßyſtkim wydawał. *Hier: ad Pammachium & Oceanum.*

GREGO-

GREGORIVS cudotworcá. Pisał dziwne kśięgi/ y słowá o Troycy świetey z obiáwienia Bożego.

VICTORINVS, Piktáwski/ Triphon/ Phileás Thebáidy/ y inni pisáli przećiw heretykom/ y ná Bibliá. *Hieron: in Chronico.*

CYPRIANVS męczennik/ wiele mądrych kśiąg pisał/ ktorego wymowie nádziwowáć sie niemogli y wschodni vczeni.

Náuki Kátholickich tego wieku Doktorow, przećiwne dziśieyszym kácerstwom.

O *Mszey y ofierze zakonu nowego.* Pisze Clemens Alexándriyski *Strom: lib: 7. Tertullianus in Apolog: & lib: de cultu fœminarum. Cyprianus ad Cecilium epist: 67. & epist: 63. Origen: Homil: 13. in Leuitic.*

O *Chrzćie.* Iż wlewa łáskę niebieską. *Cypr: lib: 1. epist. 12. Tertul: lib: de Baptismo.* y przećiwi sie tym ktorzy chrzest Janow z Chrystusowym rownáią/ iákoby był iedney mocy.

O *Oleiu y pomászczeniu ná chrzćie,* y inych ceremoniách/ náucza *Cypr: lib: 1. epist: 12. & de duplici Martyrio, & lib: de Baptismo. Tertullianus de corona militis, & de resurrectione carnis.*

O *Czyśću ábo doczesnym dusz mieyscu,* pisze Tertullianus/ *lib: 4. contra Marcionem, & lib: de testimonio animæ,* mowi: *& lib: de corona militis* wspomina modlitwy zá vmárłe. *Cypr: lib: 4. epist: 2.* náucza iż sie dusze ogniem czyszczą. *Orig: homil: 6. in Exod. in Ierem: 14. in Psalm: 36. & contra Celsum lib: 5. & 6.*

O *Bierzmowániu.* *Tertul: de corona militis & præscript. Et de resurre: carnis,* gdźie mowi: Ciáło sie obmywa (ná chrzćie) áby sie duszá oczyśćiáłá/ ciáło sie pomászczywa/ áby sie duszá poświecáłá/ ciáło sie cechuie ábo piątnuie (ná bierzmowániu) áby sie duszá vzbroiłá. Ciáło sie ciáłem y krwią CHRISTVSOWą karmi/ áby duszá Bogiem tyłá.

O *Piotrá ś. przodkowániu.* *Tertul: lib: de pudicit: & contra Marcion: Cypr: lib: 1. epist: 8. & lib: 3. epist: 11. & lib: 4. epist: 8.* gdźie mowi miánowićie/ iż Rzymski kośćioł wszyscy znáć máią zá korzeń y mácicę Kátholickiego kośćiołá. *Et in tract: de simpl: præl:* zowie Rzymski kośćioł przednieysza stolicę Piotrá ś.

O *Małżeństwie.* Iż iest Sákrámentem. *Tertul: de Monogamia.*

O *dosyćczynieniu zá grzechy.* *Cypr: lib: 1. epist: 3. & lib: 3. epist: 14. & de lapsis. Tertullianus lib: de Ieiunio & de pudicitia. Orig: homil: 6. in Exod:* Cesarz Philip pierwszy Chrześćiánin/ od Fábianá Papieżá do táiemnic śś. nie przypuszczony/ miedzy pokutuiącemi/ zá grzechy dosyć czynił. *Euseb: lib: 6. cap: 24.*

O *Spowiedzi.* *Tertul: lib: de pœniten: Cypr: de lapsis Serm: 5. Origen: homil: 2. & 3. in Leuitic.*

O *wzywániu świetych.* *Orig: lib: 2. in Iob:* gdźie mowi: o błogosłáwiony Jobie modl sie zá nas nędzne. *& homil: 16. in Iosuam. Euseb: lib: 6. histor: cap: 5. de Potamiana martyre. Cypr: lib: 3. epist: 15. & 18.*

O *wolney woley.* *Tertul: lib: 2. contra Marcionem & lib: de Monogamia. Orig: homil: 9. in Numer: Cypr: lib: 3. epist: 3.*

O *vczynkách dobrych.* Iż są potrzebne do zbáwienia. *Orig: lib: 1. in Iob. & Tract: 32. in Matth: Tertul: lib: de patientia. Cypr: lib: 3. epist: 25.*

O *Obráziech.* Alexánder Cesarz syn Mámmeey/ miał CHRISTVSOW obraz w swoim pałacu. *Lamprid: in Alex.*

O *Pośćie czterdźiestdniowym.* *Tertul: lib: de Ieiunio, Cypr: de Ieiunio & tentationibus. Origenes contra Celsum.*

Concilia

Antyocheńskie przećiw Sámosátenowi heretykowi dwoie. *Euseb: lib: 7. cap: 23. & 25:* po ktorych Cesarz Aurelianus Pogánin mocą swoią/ heretyká z domu Biskupiego wygnáć kazał. *Theodoretus de fabulis hæretic.*

Rzymskie/ przećiw Nowáciánowi/ ktory pokutuiących przyimowáć nie kazał. *Eusebius lib: 6. cap: 35.*

Afrykáńskie/ przećiw tymże Nowáciánom *Cypr: epist: 54.*

Synuesáńskie/ około Papieżá Márcellina/ ná ktorym przodkowánie stolice Apostolskiey Rzymskiey vtwierdzone iest. *Platin. & Nicolaus Pap: epist: ad Michael.*

Hæretycy

Hæretycy tego wieku przednieyſſy.

NOVACIANVS y *Nowácius*/ ktorzy vpádłych do pokuty nie przypuſzczáli. *Euſebius lib: 6. cap: 43. & 44.* Spowiedź do vchá kápłáńſkiego gánili. *Cypr: lib: 2. epiſt: 10. & lib: 3. epiſt: 2. & 3.* Papieſkiey zwierzchności nie przyznawáli. y dla tego/ gdy ſie do kośćiołá ś. wracáli/ tákie wyznánie czynić muśieli: Jeden Bog/ ieden CHRISTVS pan/ ieden Duch ś. ieden Biſkup w Kátholickim kośćiele być ma. *Cypr: lib: 3. epiſt: 11. Cornelius Pap: apud Euſebium vt ſupra.*

SABELLIVS z Pentápolu/ ktory mieſzał perſony w Troycy ś. *Euſeb: lib: 7. cap: 4. & 5. Hilarius lib: 6. de Trinitate.* O tym Kálwin nápiſał/ iákoby po Ariuśie był/ Dźieiow kośćielnych niewiedząc. *Inſtitut: lib: 1. cap: 13. Sect: 4.*

PAWEL Sámoſatenus, ktory Boſtwo CHRISTVSOWE bluźnił/ ſámo tylo rodzenie z Pánny Máryey przyznawáiąc. *Euſeb: lib: 7. cap: 23. & 25.*

MANES od ktorego Mánichei poſzli. *Euſeb: lib: 7. cap: 26.* Náuczał iż ſą dwá Bogowie/ ieden ożywiáiący y dobrá wſzytkie dáiący: drugi zábiiáiący y wſzytko złe przywodzący/ y ine báśni y plotki wnośił. Byli y inni drobnieyſzy táko Helchesáite/ ktorzy ſie przeć vſty CHRISTVSA dopuſzczáli. Nepocyani/ ktorzy tyśiąc lat roſkoſzy po śmierći obiecowáli. *Euſebius lib: 7. cap: 19.*

Prześládowánia.

PJąte/ zá Sewerá Ceſárzá.
Szoſte/ zá Máximiná.
Siodme/ zá Decyuſzá.
Oſme/ zá Wáleryuſzá y Gáliená.
Dźiewiąte/ zá Aureliáná.
Dźieśiąte/ zá Dioklecyáná. O ktorych ſie wyżſzey piſáło.

Ceſárze Rzymſcy Pogánie wieku tego.

SEVERVS krolował lat 17. mieśiecy ośm/ żył lat 65. mieśiecy 9. *Dio.* Vmárł w Eboraku w Brytánniey/ z ſmutku dla złego ſyná/ ktory go zábić chćiał. Ná początku ośmi lat páńſtwá ſwego ſprzyiał Chrześćiánom/ y od ludu burzliwego bronił ich. *Tertul: ad Scapulam.* potym wielkim był morderca Chrześćian/ y odnioſł ſrogie od Páná Bogá karánie. W niemocy dla boleśći wielkich o trućizne prośił/ ktorey gdy mu dáć niechćiano/ obiadſzy ſie grubego mięſá/ chcąc ſie ták onym iádłem vmorzyć/ dokonał. *Victorinus.*

CARACALLA ſyn Sewerá/ krolował lat 6. mieśiecy 2. zábity od Márcyaná rotmiſtrzá. złośći y krwie ludzkiey pełny/ y ſproſny w nieczyſtośći. A przedśie miedzy Bogi Pogáńſtwo go policzyło. *Spartianus.* Mákrinus náſtąpił/ále prędko od żołnierzow zábity ieſt.

HELIOGABALVS krolował lat 3. mieśiecy 9. brzydki y omierzły wſzem ludźiom dla ſproſnych ſwoich nieczyſtośći/ zábity ieſt od żołnierzow/ żył lat 18.

ALEXANDER mátkę Chrześćiánkę miał Mámmeą. Krolował lat 13. żył lat 29. *Lamprid.* Zábity z mátką Mámmeą v Moguncyey od Máximiná zdrádliwego.

MAXIMINVS okrutny ná Chrześćiány/ krolował lat nie cáłe cztery/ zábity v Aquileey od żołnierzow y z ſynem. *Victorinus y Capitolinus.*

GORDIANVS krolował lat 6. zábity okrutnie od Philippá y żołnierzow niewdźięcznych/ od Senatu miedzy Bogi policzony.

PHILIPPVS ná początku okrutny/ á potym oczyśćiony Chrztem ś. był dobrym Chrześćiáninem y z ſynem/ y wielką częśćią dworu ſwoiego. Krolował lat 7. zábity y z ſynem zdrádą Deciuſzá. Skárby ſwoie Ceſárſkie dał był przed śmierćią do Fábiáná Papieżá: o co ſie nań Deciuſz obiatrzył. *Sabell: y Bergomen: lib: 8.* Wtorego roku pánowánia iego ſpełniło ſie tyśiąc lat od zbudowánia Rzymu. *Iulius Capitolinus.*

DECIVS wielki okrutnik ná Chrześćiány/ krolował nie cáłe dwie lećie/ o krew niewinną ludu Bożego ſkarány od P. Bogá ná woynie z Gothámi y z ſynem w iednym iezierze vćiekáiąc vtopiony zginął. *Euſebius & Caſsiodorus in Chronico.*

GALLVS y VOLVSIANVS krolowáli troche nád dwie lećie. zábity y z ſynem Woluſianem od żołnierſtwá ſwego zá powodem Emiliáná/ ktorego ćiż żołnierze/ gdy był cztery mieśiące ná páńſtwie/ zábili. *Euſebius & Caſsiodorus in Chronico.*

VALERIANVS z ſynem Gálienem krolował lat ośm/ okrutny ná Chrześćiány/ źle od Perſow zginął y okrutną zapłáte o krew niewinną odnioſł. *Euſebius in vita Conſtantini lib: 4. cap: 11.*

GALIENVS ſam po poimániu oycowſkim krolował lat 6. pokoy wielki Chrześćiánom dał. Zábity zá zdrádą Klaudiuſzá.

CLAVDIVS, nieprzyiaciel wielki Chrześcian/dla gestych woien/nie mogł ták wielkiego iáko chćiał ná Chrześciány okrućieństwá rośćiągáć / y miał pokoy kościoł Boży áż do 19. roku Dioklecianá/ ácz rozerwány. Krolował Klaudius dáley niżli dwie lećie/ powietrzem vmárł. *Trebell: in Claudio.*

AVRELIANVS SEVERVS podłego rodu od żołnierzow wybrány / ná przodku spráwiedliwość miłował/ potym ná okrućieństwo sie obroćił/ y swoim Pogánom y Chrześciánom ćiężki. Krolował lat 7. v Bizáncium gromem przestrászony/ od swoich domowych zábity iest. *Vopiscus. Eusebius in Chronico.*

TACITVS łáskaw ná Chrześciány / sześć mieśiecy ná páństwie bedąc vmárł/ swą ábo poniewolną śmierćią niewiedźieć. Po nim brát iego Florianus nástąpił/ y po dwu mieśiącách zábity iest od żołnierzow v Társu. Drudzy piszą/iż sam sobie z przymuszenia żyły porzezał/ y krwie płynieniem vmárł. *Victorinus.*

PROBVS wielki zwyćiężcá/ krolował lat pięć / zábity od żołnierzow w Illiriku. Ciż mu żołnierze grob sławny y napis postáwili. *Vopiscus.*

CARVS z synmi Kárinem y Numerianem krolowáli máło nád rok / oćiec prędko vmárł. Numerianus od Aprá świekrá swego zábity. Kárinus potym od Dioklecianá ná woynie zginął. *Vopiscus.*

DIOCLECIANVS y MAXIMINVS, wielcy okrutnicy Chrześciáńscy / krolowáli áż do końcá wieku tego przez lat ośmnaśćie/y ná drugi wiek zászli.

Pogáńscy Pisárze.

PAPINIANVS, názwány *Asillum iuris*, zábity od Kárákálle.

VLPIANVS práwnik v Alexándrá/ pisał práwá / y one okrutnikow Cesárzow ná Chrześciány.

DION CASSIVS Niceński/ historyą pisał od zbudowánia Rzymu przez lat 981. áż do roku Páńskiego 231. Wszytkim dobrym nie sprzyiał / znáć że sam był nie dobry. ksiąg iego było 80. tylko 25. zostáły.

IVLIVS *Africanus* historyk. *Eusebius lib: 6. cap: 2.*

HERODIANVS historyk pisał ná lat 60.

PORPHIRIVS Philozoph vczeń Plotyná/pisał ná Chrześciány 14. ksiąg. *Hieron: in Daniel. Suidas.* W tych księgách o zwierzchności Biskupá Rzymskiego nád innymi wszytkimi Biskupy dáie znáć/ á to ná złość Páwłowi S. *Hieron: in 2. ad Galatas.*

WIEK CZWARTY, TO IEST: Czwarte ſto lat Páńſkich.

Rok Páńſki 301. Márcelliná 5. Diokleciána 18.

1\. *Iędrzey Połkownik.* Eutropius lib: 9. *zrota ſwoia.*

TEgo Roku Dioklecianus y Máximianus Perſy y Párthy/ przez Gáleriuſzá Máximianá/ zwoiowáli/ y tego zwyćięſtwá tryumph czynili. Ná tey woynie wielką poſługe vczynił Iedrzey Połkownik ábo Tribunus z ſwymi żołnierzmi: ktory będąc Chrześćiáninem/ náuczał towárzyſzow ſwoich/ áby ſie do CHRISTVSA o zwyćięſtwo vćiekáli y weń wierzyli/ obiecuiąc im pewne wygránie. Co gdy ſie ták ſtáło: wſzyſcy w CHRISTVSA vwierzyli/ y potym z tym ſwoim wodzem Iedrzeiem ná gorze Taurus męczeńſtwo y śmierć dobrowolną dla CHRISTVSA podieli. O czym czytay w żywoćie tego Iedrzeiá.

Apud Metaphr: 19. Auguſti. 27. Auguſti.

2\. *Czterech pánow dziwna zgodá ná Ceſárſtwie Rzymſkim.* *W pokoiu vmyślili wygubić wſzytkie wierne.* Metaph: vt ſupra.

Dioklecianus y Máximianus Herkuleus/ y Máximianus Gálerius/ y Conſtáncius Chlorus ſzczęśćiem wielkim páńſtwo Rzymſkie ſpráwowáli/ y pogromiwſzy poſtronne nieprzyiaćioły/ ono rozſzerzáli/ y domowe niepokoie y tyránny powſtáiące oddaláli/ á co nadziwniey/ czegż nigdy ſłycháć nie było: gdy ſie czterzey ná iednym páńſtwie pięknie zgadzáli/ y ſpolną miłość y ſerce iedno ná dobro poſpolite oddawáli: pokoy zewſząd máiąc/ ono wſzytko ſzczęśćie bogom y dyabłom y báłwanom ſwoim przypiſowáli. Zá co chcąc im dźiękowáć/ y tym ie więcey ná pomoc ſwoię obwiązáć/ zá nienawiśćią Pogan innych á zwłaſzczá kápłanow ich/ktorzy ſie ná ośierocenie y ſpuſtoſzenie ſwoich kośćiołow żáłowáli: vmyślili iednym ſercem/ zwłaſzczá ći dwá przednieyſzy Dioklecianus y Máximianus/ wſzytkie Chrześćiány/ iáko bogow ſwoich nieprzyiaćiele wygubić.

3\. *Wyroki y mándáty ná Chrześćiány.* In actis S. Sabini Epiſc: Spoletani.

Co ſie im iuż łácno zdáło/ gdy żołnierze Chrześćiáńſkie/ ktorych ſie nábárziey bali/ wymordowáli/ y po wielkiey częśći z ſwoich woyſk wykorzenili. Tego roku tedy Máximianus Herkuleus z Rzymu/ á Dioklecianus y Gálerius z Nykomediey piſáne wyroki ſrogie náChrześćiány Ceſárſką ſwoią mocą wydáli: áby wſzyſcy ktorzyby ſieChrześćiánmi mienili/ y zá tákie poznáni byli/ ták zacni y nawyżſzego ſtanu/ iáko y vbodzy/ mężowie/ niewiáſty/ y dźieći/ ábo bogom ofiárowáli/ ábo potráceni/ męczeni/ y ná śmierći rozmáite dáni byli. Acz po wſzytkie látá páńſtwá Diokleciáná/ pokoiu nigdy Chrześćiánie nie mieli/ y krew ſie ich záwżdy rozlewáłá: ále ten rok z táką ſie ná nie furią záczął/ iż ono pierwſze prześládowánie/ zá máłe ſie y ćiche poczytáć mogło.

4\. *Venuſtianus ſędzia nawrocony.*

W Rzymie Wenuſtianus ſtároſtá/ Exuperánciuſzá y Márcellá Chrześćiány ná śmierć ſkazał. A gdy Sábiná Biſkupá męczył/ vprośił go ſobie v Páná Bogá/ áby prawdę poznał y w CHRISTVSA vwierzył. y obudwu Lucius Tribunus/ y Sábiná/ y Wenuſtianá/ ná śmierć ſkazáne śćiąć kazał.

5\. W Nykomediey Máximianus Gálerius wſzedſzy do kośćiołá/ gdźie ſie byli ſkupili Chrześćiánie/ námawiał ie do odſtąpienia CHRISTVSA/ y do

ofiar

oſiar bogom. Ktoremu gdy od wßytkich Glicerius kápłan odpowiedźiał: iż żaden ná iego rádźie nie przeſtánie/ y pogrożek y mocy iego bać ſie nie będźie/ w śmierći dla CHRISTVSA wßytko ſobie ßczęśćie pokłádáiąc: On Gliceriußá kiymi bić y wołáć nań / áby ięzyká lepiey vżywał / á Ceſárzom poſłußnym był/ y potym go przed miáſtem do ſłupá przykowánego ſpalić kazał.

6. *Metaph: 26. Decembris.*

Potym onego trzebieńcá ſwego przedniego komornego ſługę Indeſá/ o ktorym przedtym wzmiánká byłá/ z więźienia ſtáwić przed ſię roſkazał/ pytáiąc ſię o Domney oney pánnie/ ktora z nim záraz Pogáńſkie bogi opuśćiłá y w CHRISTVSA vwierzyłá. Domná w klaßtorze z pánnámi oblubieńcámi Chryſtuſowymi byłá: y zá przeſtrogą ſtárßey ſwoiey / ſkryłá ſię gdźie mogłá z innymi pánnámi ná puſte mieyſcá vćiekáiąc. Ktore zoſtáły/ tych wielkie lekkośći potykáły. Acz ich P. Bog cudownie bronił/ y czyſtość ćiáłá ich záchował. Co po iedney Theophili poznáć było.

7. *Theophilá pánienká obroniona od nieczyſtych. Modlitwa Theophile w nieczyſtym domu.* Metaph: vt ſupra.

Tá będąc y zacną rodzáiem/ y ná twarzy bárzo piękną/ poimána ieſt / y do domu nieczyſtego ná vtrátę pánieńſtwá prowádzona. Tám idąc ták ſię P. Bogu modliłá: Moy Iezu/ zámiłowánie moie/ y świátłośći moiá/ ſtrożu czyſtośći y żywotá mego/ weyźrzy ná tę ktora tobie poślubiona ieſt. Weyźrzy oblubieńcze/ á nie mießkay/ bo y czáſu do modlitwy nie ſtáie. Niech ći słowá dotrzymam/ nie wydáy mię beſtyom/ niech wilcy twoiego bydlątká nie pożeráią. Záchoway czyſtość moię/ ty źrzodło czyſtośći/ áby imię twoie vwielbione było.] Wyſłuchał ią P. IESVS. Bo gdy do komory ſproſney weßłá: kto iedno do niey ná iey poſromocenie wßedł: padł y omdlał. y iedni vćiekáli / á drudzy ſię do CHRISTVSA náwrácáli. Drudzy widząc Anyołá ſtráßliwego y iáſnego/ wołáli: A kto ieſt táki iáko Bog Chrześćiáńſki? Pánná ſię do klaßtorá wroćiłá/ y ſwoie śioſtry cudem onym y ſwoim wybáwieniem niewymownie vweſeliłá.

8. *Chrześćiánie z kośćiołem w dźień Bożego Národzenia ſpaleni.* Martyrol: Rom: 25. Decembris.

W ten czás Chrześćiánie w Nykomediey ná ono okrućieńſtwo y zábiiánie ſwoiey bráćiey niedbáiąc; dźień Bożego národzenia nabożnie święćili/ y do kośćiołá ſię ſkupiwßy/ noc y dźień ná ſłużbie Bożey trawili. Czego ſię dowiedźiawßy Dioklecianus y Máximianus (bo obá tám w ten czás byli) z porády niektorych ſwoich/ kośćioł żołnierzmi obtoczywßy / powiedźieć tym co w nim byli kazáli: Kto chce żywo wynidź / oſiáruy bogom/ (á przed drzwiámi poſtáwiony był ogień y kádźidło ná oſiárę) á kto niechce/ ſpalon z kośćiołem záraz będźie. Biſkupá Antymá ná ten czás z nimi nie było: bo vchodźił kryiąc ſię: ále Archidiákon ná wßytkie wołał/ y ſłodkiemi słowy z Piſmá ś. námawiał ich/ áby ráczey krotką śmierć obieráli / á chwały wieczney y roſkoßy niebieſkich nie vtrácáli. Wßyſcy krzyknęli y z dźiećmi y z czeladką/ ieſteſmy Chrześćiánie/ żaden z nas nie wynidźie/ ogniá ſię mijáiącego nie boim. A prędko nowe y do Chrztu ſię gotuiące pochrzćiwßy / á wßyſcy ſię táiemnicámi oſiáry świętey poſiliwßy/ ogniá onego czekáli. Zápalony kośćioł długo z nimi gorzał: wßyſcy iáko żywe oſiáry z ogniem do niebá poßli/ y wiele tyśięcy duß Chryſtuſowi ſię poświęćiło/ y korony w niebie otrzymáli.

O dziwne ſerce wiernych.

Rok P. 302. Márcel: 6. Diokl: 19.

1. *Wyrok ná obálenie wßytkich kośćiołow ná dźień Wielkonocny.* Euſeb: lib: 9. ca: 3. *Y ná popalenie kśiąg y piſma.*

PAmiętny rok/ y wielce znáczny vćiſkiem niewymownym kośćiołá Bożego: ktorego Dioklecianus y Máximianus chcąc z gruntu wßytkę wiárę Chrześćiáńſką y wierne wßytkie wykorzenić/ tákie po wßytkim świećie wyroki y mándaty puśćili: áby mieśiącá Márcá ná dźień Wielkonocny Chrześćiáńſki / wßytkie kośćioły Chrześćian obálone y z źiemią zrownáne / y wßytkie piſmá ich ktore ſię kolwiek v nich náleść mogą/ popalone były. Przednieyßy ludźie áby vrzędy

Ná Biskupy do więzienia mándaty. *Eusebius vpadł.* Epiph: hæres: 68. Lib: 8. in initio. In vita Conſ: lib: 2. cap: 49. & 50.

tráćili/ á inni ſzczegulni/ áby w niewoli byli. Y pochwili drugi wyrok puſzczony był: áby wſzyſcy Biſkupi y ſtárſzy kośćielni do więźienia poſádzeni/ á do ofiar wſzytkimi mękámi przymuſzeni byli. To piſze Euſebius / ktory przydáie to/ iż ná ten czás Chrześćiánie byli roſpuſtni/ y miedzy kśiężą y biſkupy wielkie były niezgody. Ale śię w tym nieprawdźiwym pokázuie / przyczynę onego prześládowánia ná Chrześćiáńſkie grzechy zganiáiac. Bo śię z inych piſm y w Rzymie y w Gálliey/ y z Conſtántynowego wyroku/ ktory ſamże kłádźie y pokázuie/ iż ná on czás Apollo/to ieſt czárt on ktory Pogány zwodźił/to wyrzekł: Iż Chrześćiánie ſpráwiedliwi ſą/ ále mu przeſzkadzáią/ iż dla nich odpowiádáć ludźiom y cudow czynić nie może. y o to oni Ceſárze bárzo ſrogie ná Chrześćiány okrućieńſtwo zaczęli. A iż tenże Euſebius mowi / iż vpadkow Biſkupow/ ktorzy śię CHRISTVSA dla męki záprzeli / wypiſowáć nie chce: to ſam dla śiebie czyni/ ktory ná ten czás w więźieniu będąc vſtráſzony mękámi vpadł/ y CHRISTVSA śię záprzał. To o nim świádczy Epiphánius/ iż mu to Potámon iednooki wyznawcá ná zieźdźie w Tyru/ gdy ſądźił Athánázyuſzá / wymawiał. O popaleniu kśiąg Chrześćiáńſkich świádczy y ś. Auguſtyn / iż tych ktorzy ie vchodząc męki wydawáli / zwano Traditores, iákoby zdrayce. y Arnobius/ ktory tego wieku żył/ toż piſze. Było tych wiele ktorzy kśięgi święte y piſmá Chrześćiáńſkie/ gdy vrzędy wielką około tego pilność y ſzukánie czynili / boiąc śię mąk onych ſtráſzliwych/ wydawáli. Ale dáleko tych y bez liczby było więcey/ ktorzy táiąc kśiąg / rádźi zá to vmieráli / á nie tylo o kśięgi/ ále y o ſámo wyznánie wiáry to czynili.

Popalenie kśiąg. Auguſt: de Bapt: lib: 7. cap: 2. Arnob: aduer: gentes lib: 4. Traditores.

2. Nie było ćięższego nigdy prześládowánia/ iáko to. W ten czás mowił Conſtántyn wielki / źiemiá ſámá łzy wylewáłá / świát co wſzyſtko ogárnia krwią pomázány płákał/ dni śię dźiwnie nędze záchmurzáły. A Seweruſ ták mowi: Tego wieku wſzyſtek śię świát świętą krwią męczennikow zekrwáwił. Bo wierni bieżeli do ſławney śmierći / y prágneli iey / ták iáko śię dźiś do biſkupſtwá vbiegáią. Nigdy ták żadnemi woynámi świát śię nie wyniſzczył. Nigdyſmy większego tryumphu nie wygráli/ iáko w ten czás gdyſmy dźieśiąći lat mordowánim / zwyćiężeni być nie mogli.] W Rzymſkich kśięgách in Marcello nápiſano/ iż ná ieden mieśiąc śiedmnaśćie tyśiecy męczennikow zábijano. A co dźień iádowitſze ſzaleńſtwo Pogáńſkie ná wierne Boże roſło.

Prześládowánie nader wielkie. In vita Conſtant. Euſeb: lib: 2. ca: 51. Seuer: lib: 2. *17. tyśiecy ná káżdy mieśiąc zábitych.*

3. Co śię w Nykomediey/ gdźie dwá Ceſárze byli y Diokleciánus y Gáleriuſ/ y zkąd ony ich ná kośćioł Boży wyroki wychodźiły/ dźiało/ wypiſuie Euſebius. Jeden zacny pan miłośćią CHRISTVSOWĄ zápalony/ wyroki ony y liſty záwieſzone ná Chrześćiány ręką ſwą podrápał. y poimány/ ná wſzytkich mękách z wielkim ſtátkiem y weſelem ná twarzy / dokonał. Słudzy komorni Diokleciánowi w ktorych śię kochał/ y ktore iáko zá ſyny miał / co z Doroteuſzem ktory im był wodzem vćierpieli/ po iednym Piotrem názwánym poznáć. Tego/ gdy ofiárowáć niechćiał/ ták bili/ iż mięſo z kośći opádło/ kośći ſáme ſolą y octem nákrapiano. potym wſzytkiego ná krátie pieczono / y iáko do potráwy pieczenią nágotowano. y on z śpiewániem weſoło dokonał y wygrał. Toż śię Doroteuſzowi y Gorgoniuſzowi / z przednieyſzych ſług Ceſárſkich ſtáło. y drugim ktore trudno wyliczyć / ktorych żadna męká y boiaźń śmierći od prawdy y CHRISTVSA odráźić nie mogłá. Zá tymi niezliczony poczet zábitych y w morzu vtopionych náſtąpił. á zwłaſzczá gdy zágorzenie zamku ná on czás gdźie Ceſárze mieſzkáli/ Chrześćiánom przypiſano. Támże inych wiele zacnych pomęczono/ y ná końcu Biſkupá onego mieyſcá náleżionego/ rozmáitemi mękámi zgubiono. Pátrzył ná ty okrućieńſtwá w Bytiniey Láctántius/ iáko ſam piſze. bo w Nykomediey Rhetorikę czytał.

Lib: 8. cap: 5. *Mándaty podrápał.* *Komorni Diokleciánowi Chrześćiánie.* *Piotr męczennik komorny Ceſárſki.* Niceph: lib: 7. cap: 6. *Láctántius w ten czás żył y ná to pátrzył.* Lib: 5. cap: 11. & cap: 2.

4. Tego czáſu ná Chrześćiány kśięgi nápiſał Porphirius/ Piſmu ś. y zako-

nowi

nowi Bożemu przygániáiąc. tákże y ini niektorzy Philozophowie. Lecz P. Bog iednego też vczonego y bárzo wymownego Pogániná ná nie wzbudźił/ to iest Arnobiuszá. ktory będąc nieprzyiaćielem Chrześćiánom/ do CHRISTVSA przystał/ gdy śię ini kryli/ ábo CHRISTVSA przeli. Niechćieli go Biskupi záraz przyiąć/ nie dufáiąc mu: ále go prośili/ áby pierwey pisał przećiw Pogánom/ wiáry Chrześćiáńskiey broniąc. Co on ochotnie przyiął/ y tym szczerość swoię odkrył. Był z Afryki/ y w Sykce szkoły kráśomowskie miał/ ná Chrześćiány często ięzyk ostrząc. Te kśięgi ná Pogány z przodká pisał/ iescze náuki Chrześćiáńskiey nie będąc dobrze świádomy/ chcąc śię tylo rychło do Chrześćian wprośić. A dla tego/ mowi ś. Jeronym/ ma w pismie niektore przygány. Jednák śię w głębokie táiemnice nie wdáiąc/ fałsze tylo y potwarzy Pogáńskie ná Chrześćiány mocnie zbiia. Pyta Pogan: iáko tákie po wszytkim świećie wiáry Chrześćiáńskiey rozmnożenie/ y ták wiele vczonych ludźi y Philozophow do CHRISTVSA przystawánie/ bez Bogá być mogło? Pyta/ iáko tákich mąk wytrwánie y prágnienie ich/ y trácenie zdrowia y máietnośći/ y prágnienie śmierći/ bez Bogá w ludźiech y w młodych nákoniec być może/ ktorzy iáko ná gody ná kátowánie idą? etc.

Porphirius kśięgi napisał ná Chrześćiany.
Arnobius vczony z Poganina Chrześćianin.
Hier: in Chronic.
Arnobius pisze zá Chrześćiány.
Ad Paulinum epist: 13.

A kto wyliczy męczeństwá po inych krolestwách w Egypćie/ Libiey/ Afryce/ Thebáidźie/ y indźiey? w Alexándriey śędźia y ná vrzędźiech Cesárskich stawny Philoromus iáko vćierpiał/ kto wypowie? A on Phileás Biskup Tmuićeński/ co o swoich/ z ktorymi ćierpiał/ nápisał/ położył tenże Eusebius iáko wymyślne męki im zádawano/ ktore śię y wypowiedźieć nie mogą. 5.

Niezliczony poczet męczenników.
Philoromus y Phileás.
Euseb: lib: 8. cap: 10. 11.

W Rzymie vpadek Márcelliná Papieżá/ y pokutá/ y szcześliwe męczeństwo. o czym czytay w iego żywoćie 26. dniá Kwietniá. Tákże o Pietrze zaklináczu y Márcellinie kápłanie/ pátrz w żywoćie ich wtorego dniá Czerwcá. 6.

Márcellina Papieżá vpadek y popráwá.

Támże w Rzymie vćierpieli Máximus kápłan/ y Sisinius dyákon/ ktorzy rádnego páná y Senatorá Piniana/ y żonę iego Lucynę CHRISTVSOWI pozyskáli. Támże też Simplicius y Faustinus rodzeni brácia zábići są dla CHRISTVSA. á śiostrá ich máiąc po nich wieś ábo folwárk/ od sąśiádá Lukrecyuszá/ ktory ináczey poki oná żywá byłá imienia onego dostáć nie mogł/ wźiąwszy od vrzędu moc/ iż byłá Chrześćiánka/ od sług iego vdawiona iest. W ktorym imieniu gdy ten Lucretius bieśiády zázywał/ dźiećię nań záwołáło: Oto vmrzesz. ná co śię przelększy/ od szátáná vdawiony był. Támże Felix kápłan y Adauctus zábity iest. Czytay w iego żywoćie 30. dniá Sierpniá w obroku. y inych wiele bez liczby. 7.

Pinianus.
Surius Tomo 3. 31. Maij.
Lucretius wydzieracz, iáko zginął.
Felix y Adauctus.
Martyrol: Rom.

Tákże w Gálliey y po inych krolestwách niezliczona liczbá męczenników byłá: y niepodobno/ áby wypisáne ty okrućieństwá nád nimi być mogły ktore ćierpieli. Bo ná to śię byli vdáli ze wszytką mocą swoią ći okrutnicy/ Diokleczyan y towárzysze iego: áby z gruntu wszytki Chrześćiány wykorzenili. nie było miástá/ áni wśi/ áni ogrodu/ áni domu/ gdźieby Chrześćian pilnie nie szukano/ y nálezionych nie zábiiano. 8.

Surius 3. Maij. 11. Maij. 29. Iulij. 18. Augusti.

W Afryce/ gdy rozwołano wyrok Cesárzow o wydawánie świętych kśiąg Chrześćiáńskich ná spalenie ich/ napierwszy śię temu sprzećiwił Felix Biskup Tybáreński. Odiáchał był do Kárthaginy/ á w tym Mágnilianus namiestnik przyzwał kápłaná Aprá/ y Cyrá/ y Witaliszá czytelniki. y pytał ich: Maćie Boskie kśięgi? Aper rzekł: mamy. Mágnil: rzekł: dayćie ie do ogniá. Aper powiedźiał/ iż ie biskup schował. Mág: gdźie Biskup? Aper/ Niewiem. y dał ie do więźienia. Názáiutrz przyiáchał Felix Biskup/ ktorego Mágnilianus przywieść przed śię kazał/ y mowił mu: Day kśięgi y kárty iákiekolwiek masz. Biskup rzekł: Mam ie/ ále ich nie dam. Mágnil. Cesarz ie kazał popalić. Biskup: Lepiey że mnie spalą niżli Boskie pismá. Lepiey Bogá słucháć niżli ludźi. y kazał mu śię rozmysláć. A dniá trzećiego przyzwawszy 9.

O kśięgi iáko męczono.
Apud Surium Tom. 5. 24. Octob. Et in tabulis Eccl: 22. Decembris.
Rozmowá o kśięgách.
Mnie spalić nie kśięgi, mowi S. Biskup.

go namiestnik rzekł: á iużeś sie námyślił? on powiedźiał: Com mowił y teraz mowie: y toż przed stárostą powiem. y postány iest do stárosty Anuliná zwiazány y w okowách. Anulinus kazał mu kśiegi wydáć. A on rzekł: mam ie/ ále ich nie wydam. y dał go przez dni 16. do więzienia/ y potym tákże mu kśiegi wydáć rozkázował: á on toż mowił/ iż nie wydam ich. y zás do więzienia dány iest. A po dźiewiąći dni/ posłał go do Apuliey Anulinus ták zwiazánego w okręt wrzućiwszy/ y przypłyneli do miástá Vesuuium. Tám stárostá wywiedźionemu z więzienia rozkázował/ áby pismá Páńskie wydał. A Felix rzekł: mam ie/ále ich nie wydam. y skazał go pod miecz. A Felix záwołał: Dźiękuie tobie Pánie/ ktoryś mie wybáwił.

Anulinus stárostá.

Felix S. Biskup o kśięgi śćięty.

10. *Modlitwá dźiwna przy śmierći.*

Postáwiony ná mieyscu do śćięćia/ ták sie/oczy w niebo podniozszy/modlił: Boże dźiękuie tobie: Pięćdźiesiąt y sześć lat żyie ná świećie/ dźiewictwom záchował/ Ewángeliey strożem byłem/ wiáre y prawde rozgłászałem. Pánie Boże niebá y źiemie/ IESV CHRISTE, tobie szyie moie ná ofiáre spuszczam/ ktory trwasz ná wieki/ y twoiá iest świátłość y wielmożność ná wieki wiekow Amen. Śćięći z nim támże Audáctus y Jánuárius kápłani/ y Fortunatus/ y Septimus/ czytelnicy.

11. *Tráditores iáko sie poczęli w Afryce.*

Wiele inych w Afryce zá tego stárosty Anuliná pomęczono/ o ktorych pismá poginęły. imioná sie ich tylo kłádą w kośćielnych kśięgách. Acz niektorzy w Afryce biskupi/ słucháiac niezbożnego roskazánia Cesárzow/ kśięgi święte wydawáli. Czego sie przed inemi potym wstydząc: ná dobre święte Biskupy zmowę z sobą vczynili/ y potwarzy ná nie kłádli/ y wielki á iáko wieczny rozdźiał y odszczepieństwo/ w kośćiele onym Afrykáńskim záczeli. O czym Optatus ták pisze: Dwie sie złe rzeczy w ten czás sstáły/y wydawánie ś. pismá/ y odszczepieństwo. Oboie sie iednego czásu y od iednych person záczeło. To iest od Donatá Máskulitáńskiego/ y od Wiktorá Rusyccáduńskiego/ y od Máryná ab Aquis Tibilitanis, y od inych. O ktorych sie niżey powie.

Optat: contra Parmenionem lib: 1.

Rok P. 303. Márcelliná 7. Diokle: 20.

1. *Ziazd Biskupow Tráditorow w Cyrćie.*

Augu: contra Cresconium lib: 3. cap: 26. Optat: lib: 1.

ROku tego po odbieraniu y paleniu kśiąg świętych od Pogáństwá/ w Afryce ná obieránie nowego Biskupá ziácháło sie iedennaśćie ábo dwánaśćie Biskupow do Cirty miástá w Numidiey/ miedzy ktoremi pierwszy był Sekundus Tygisytáński. y záśiadszy w domu Vrbaná (bo kośćioły im iuż było poobalano) rzekł Sekundus pierwszey Kátedry: (to iest Arcybiskup) Pierwey sie sámi doznaymy/ toż Biskupá obierzemy. y rzekł Donatowi Máskulitáńskiemu: Powiádáią żeś ty kśięgi wydał/ y kádzenieś ofiárował. A on sie przyznał/ y prośił áby go ná sąd Boży chowáli. Toż wszyscy vczynili. y ieden drugiego wydáiac y z onym Sekundem stárszym/wszyscy sie náleźli być Traditores: to iest wydawce kśiąg świętych/ iż sie śmierći boiąc Pogánom kśięgi wydawáli/ ábo y dyabłom ofiáre czynili/ roskázániu Cesárzow dosyć czyniąc/ gdy ich vrzędy do tego przymuszáły. Ci sie wszyscy z tym roziácháli: áby to co oni vczynili/ sam tylo Bog sądźił.

Tráditores.

2. *Odszczepieństwo y początek iego w Afryce y Donátystow.*

A boiąc sie karánia kośćielnego/ áby od inych w státku y wierze świętey zostáiących/ zrzuceni z vrzędow swoich biskupich nie byli: vczynili rozerwánie wielkie w kośćiele Bożym/ y odszczepieństwo/ y potym kácerstwo/ ktore Donátystow zwano/ od Donatá ktory miedzy nimi był nauczeńszy/ y náiádowitszy. ktore Afryke wszytkę zgubiło y wiáre Kátholicką z Afryki wypędźiło: y zátym pierwey Wándali/ potym Arábowie wszytek kośćioł Boży w Afryce/ y ony odszczepieńce y heretyki wykorzenili.

3. O tym ziezdźie w Cyrćie był długi swar Donátystow z Kátholikámi/ áż

do czásow

do czásow ś. Augustyná. Powiádáli Donátyśće/ iż tákie Concilium w Cyrćie być nie mogło ná on czás. Bo Cesárze zákazáli byli schadzek wszytkich Chrześćiánom. A Kátholicy z ksiąg y dźieiow Pogáńskich sądowych/ ktore Acta Proconsularia zwano/ pokázowáli: iż pod onym zákazánim/ przedśię Chrześćiánie ná świetá dla kommuniey do domow się schadzáli. Co było łácniey vczynić iedennaśćiom ábo dwunaśćiom Biskupow/ niżli wszytkim w obec wiernym/ y są ty dźieie z ksiąg sądowych Pogáńskich v Suryuszá/ y te słowá.

In Breuiculo Collat: diei 3. cap: 17.

Surius Tomo 1. 11. Februarij.

4. Zá czásow Dioklecianá y Máximianá/ dyabeł táka woynę z Chrześćiány záczął/ áby testámenty Boże y Pismá ś. palone y kośćioły obálone były/ á schadzki się żadne nie dźiały. A choćże niektorzy od wiáry odpadáiąc/ pismá święte z boiáźni wydawáli: iednák tych wiele było/ ktorzy mężnie dyabłá zwyćiężyli/ y krwią swoią ksiąg świętych broniąc/ one trádytory wyklináli. Bo nie mogli w iednym kośćiele być y wydawce y męczennicy. W Cárthåginie do Sędźiego ábo Proconsulá/ z miástá Alutynu poimánych wiele męczennikow związánych przywiedźiono/ ktore ná Kollektách (ábo v Mszey ś.) gdy święćili Niedźiele/ y bráli ś. táiemnice/ zástano. ktorych gdy się ználi/ iż ná Dominice álbo Kollektcie/ ábo Mszey y schadzce byli (bo to wszytko było iedno) rozmáićie pomęczono.

Dźieie czásow onych.

Poimáni ná święceniu świąt.

5. Miedzy nimi był pierwszy Dátiwus/ drugi Theliká/ ktory w mękách gdy mu mięso z kośći żeláznemi grzebieniámi drápano/ wołał ná stároste: Niespráwiedliwie czynićie/ przećiw Bogu czynićie/ niewinne tárgaćie. Nie iesteśmy mężoboycámi/ áni zdraycy: Boże zmiłuy się. Tobie dźiekuię/ dla imieniá twego ćierpię. Wydźiękowáć się nie mogę. Pánie IESV CHRISTE Chrześćiánie iestechmy/ tobie służym/ tyś nádźieiá nászá/ tyś nádźieiá Chrześćian. Otwarza się krolestwo wieczne/ krolestwo nieskáżitelne.

Theliká męczennik.

Słowá męczenniká do sędźiego.

6. Po nim Dátiwus Senator męczony był/ gdy wołał y wyznawał: iestem Chrześćiánin/ byłem ná Kollektćie/ (ábo ná Mszy/ bo y ták Msza święta y ofiáre ná on czás zwáli.) Po nim tárgano ná mękách Sáturniná kápłaná/ ktory one Msze y Kollekte spráwował. Do czego się znał y mowił: Nie mogli nam tego Cesárze zákázáć/ nie możem Mszey opuśćić. Ták zakon każe. Męczono potym Emeritá/ á on rzekł: W domu moim Kollektá byłá/ iam iey przyczyná iest. Nie mogłem tego bráciey bronić. wietszy Bog iest niżli Cesárze. Proszę IESV CHRISTE, ćiebie chwalę/ daymi ćierpliwość. Mam y księgi Boskie w sercu. Dla ćiebie CHRISTE rad ćierpię/ y krotko ćierpię. Niech pohánbiony nie będę. Porwano potym ná męki Felixá/ á on mowił: Jestem Chrześćiánin. A sędźia Anulinus rzekł: Nie pytam ćię ieśliś Chrześćiánin: ále ieśliś ná zebrániu był/ ábo Pismá ś. masz? á męczennik rzekł: Jáko Chrześćiánin bez Mszey być może? y ten w onych mękách/ gdy go kiymi bito/ zwyćięstwo miał. Po nim Ampelius/ á zás Rogácianus y Máximianus/ y drugi Felix/ y innych wiele. y młodźiuchny synaczek Sáturniná kápłaná Hilárianus męczony/ zwyćięstwo odniosł/ y ná CHRISTVSA wołáiąc wszytko kátowánie wytrwał.

Dátiwus Senator męczennik.

Saturninus męczennik.

Emeritus męczennik.

Felix męczennik.

Ampelius męczennik.

Synaczek máły męczennik.

7. Po nich Wiktoria sławna pánná/ ktora od rodźicow/ ktorzy ią zá mąż dawáli/ vćiekszy/ w kośćiele byłá poświecenie swego dźiewictwá/ y wárkoczy swoich postrzyżenie/ wźięłá. Tá się do męczeństwá pokwápiłá/ y wyznawáłá żem Chrześćiánká/ y ná Mszy ábo Kollektcie byłám. o co okrutnie bita/ y osękámi tárgána iest. Toż się inym wyznawcom stáło/ ktorych gdy przemoc Anulinus kátowánim onym nie mogł: wrzućić ie do ćiemnego więźienia kazał.

Wiktoria pánná poświęcona y postrzyżona.

8. Poty dźieie tych męczennikow/ ácz bárzo krotko/ iednák prawdźiwie pisáne są. Lecz co się potym powiáda: od Donátystow heretykow/ ktorzy się z

owych

owych Tráditorow poczeli/ z ktorym fałßem potym przydano / y nápisano iest. Bo tám ták mowi ten fałßerz: iż Mensurius Biskup Cárthágiński / ktory one Tráditory kárnośćią kośćielną wyklináć miał / y do pokuty ie wzywáć/ y dyákon iego Cecilianus/ one wyznawce zmeczone y w więźieniu posádzone/ głodem pomorzył: broniąc áby im żaden wierny nic do żywnośći nie podawał. Co iest ßczere y niewstydliwe kłamstwo. Boby tego y Pogánin nie vczynił/ co oni tym świętym osobom przyczytáli/ y ná nie swoie grzechy/ Tráditorámi ie zowiąc/ kłádli.

Mensurius Biskup Cárthágiński potwarzony od Tráditorow.

9. *Złość Tráditorow bez miłośći.*

A spiknąwßy sie oná iedennaśćie Biskupow co w Cyrćie sie do Trádiciey przyználi / y sámemu sie tylo Bogu sądźić kazáli: zelżyli y ostáwili v wiernych y v wßytkiego kośćiołá przedniego we wßytkiey Afryce Biskupá Cárthágińskiego Mensuriußá/ iego sie towárzystwem brzydźili / y onego wyklináli / y inne wßytki ktorzyby z nim trzymáli: obiecuiąc ich nigdy do swego zebránia nie przyimowáć / áni do pokuty im drzwi otwárząć. Czym sie dáli znáć / iż iad Nowácyußá onego heretyká w sobie mieli. Bo y ná te ktore Mensurius y inni Kátholicy chrzćili: znowu chrzest kłádli / y wßytki Sákrámentá Kátholickie odmiátáli. Te potym gdy im Donatus przybył / Donátystámi názwano. y ten był początek onego nießczesliwego rozerwánia/ ktore Afryke zgubiło.

Chrzćili znowu Tráditorowie oycowie Donátystow.

10. *Mensurius oczyśćiony.* In Breuic: Collat: diei 3. cap: 3. Contra Parmeni: lib: 1.

Mensuriußá y Cecilianá ták od Tráditorow potwarzonego / wiele ziázdow Biskupich y Concilia oczyśćiło / y po śmierći iego gdy przed wielkim Konstántynem te swary z Donátystámi były / iego sie niewinność pokazáłá. y zá czásu ś. Augustyná gdy iáwną sie disputácyą przepieráli: nic ná tych dwu Biskupow Cárthágińskich Mensuriußá y co po nim był Cecilianá/ dowieść nie mogli. Chwali Mensuriußá y Optatus / iż Felixá dyákoná / o list iákiś przećiw Cesárzowi obwinionego / wydáć niechćiał. O co gdy był pozwány/ kośćielne złote y srebrne ornaty stárßym wiernym polećił/ á regestr ich bábie iedney oddał/ proßąc iesliby sie nie wroćił / áby go temu oddáłá / ktoby po nim Biskupem był. V sądu odesłány do Cárthaginu / ná drodze vmárł. A po nim Cecilianus wybrány był ná Biskupstwo/ gdy iuż kośćioł Boży pokoy miał zá Máxenciußá Cesárzá.

Mensurius Diákoná Cesárzowi wydáć niechćiał. *Kośćielnych rzeczy regestr v báby.* *Cecilianus ná Biskupstwo Cárthágińskie.*

11. *Męczennicy w innych krolestwách.* Martyrol: Rom. *Abundius y Abundianus nászych czásow do kośćiołá* Societatis I E S V. *Genesius błazen.*

O innych męczennikách w tym czásie zábitych / trudna iest liczbá ich y wypowiádánie. Bo ich bez liczby było/ niektorzy sie iednák pomienią. W Rzymie Abundius kápłan y Abundianus dyákon / z Márcianem mężem przezacnym / y Janem synem iego / pomordowáni. Tych ćiáłá w Rzymie do kośćiołá Societatis IESV czásow nászych przenieśione są y vczczone. y innych/ iáko iest w kśięgách męczeńskich. y on Genesius błazen/ ktory z ceremoniy Chrześćiáńskich y Chrztu ś. żárty y komedye czynił/ tegoż czásu vmeczony iest. Pátrz w iego żywoćie. Toż sie przydáło Ardáleonowi / iáko iest w Greckich y Łáćińskich pismách.

12. *W Complućie dwoie pácholąt.* Ex actis Martyrol: in codice Vaticano.

Po wßytkich krolestwách á kto wyliczyć może imioná wielkich sług Bożych pomeczonych/ w Gálliey/ Germániey/ Hißpániey: To dźiwna / gdy sie w Komplućie w Hißpániey ná przyiáchánie okrutniká stárosty Dáciana/ ktory y ś. Wincenciußá y innych bez liczby Chrześćian pomordowal/ ludźie wßyscy przestráßyli: dwoie z ßkoły pácholąt/ wzbudźił P. Bog/ ktore porzućiwßy tábliczki ná ktorych sie vczyly / do Dáciana bieżáły / Chrześćiány sie wyznawáiąc/ ták iáko od rodźicow wyćwiczeni byli. Nietylko sie ich okrutnik záwstydźił/ ále sie ich y przeląkł/ onemu sie ich męstwu dźiwuiąc. A iednák ie zábić roskazał. Czym sie leniwi y boiáźliwi bárzo do korony męczeńskiey pobudźili. W Kordubie y on sławny Osius Biskup iáko oćiec innych Biskupow / męczony y więźieniem trapiony był. Ale potym wyzwolony / gdy Dioklecianus y Máximianus/ iáko sie wnet powie/ roku tego páństwo puśćili/ á Konstánciußowi zachodne krolestwá podáli.

Osius Biskup męczony.

W Kátánie mieście Sycilicy koroná Eupliusá dyákoná / ktorego czytáiącego Ewángelia porwano do sędziego Kálwisianá / y niosąc w ręku Ewángelia stánął mowiąc: Jestem Chrześćiánin / y dla CHRISTVSA chcę vmrzeć. Rzekł sędzia: skąd te księgi masz / á z domuli twego wyszły? Odpowie: Domu ia nie mam / wie to Pan moy IESVS CHRISTVS. Rzekł sędzia: álesie ty tu przyniosł? Odpowie: Ták mię z nimi poimano. Rzekł sędzia: Czytay ie. A on ie otworzywszy czytał: Błogosłáwieni ktorzy prześládowánie cierpią dla spráwiedliwośći / bo ich iest krolestwo niebieskie. Y ná innym mieyscu: Kto náslądowáć mię chce / ponieś krzyż swoy / á poydź zá mną. Rzekł sędzia: Coż się to rozumie? Odpowie dyákon: Zakon to iest Páná mego ktory mi podány iest. y kazał go kátom podáć y męczyć. 13. *Euplius dyakon z Ewangelia porwany.*

A ná wtorym pytániu názáiutrz / rzekł do niego sędzia: Wiem coś wczorá mowił / á dziś co mowisz? Odpowiedział Euplius kłádąc krzyż ná czoło swoie: Com mowił y teraz mowię: iestem Chrześćiánin / y Pismo ś. czytam. Rzekł sędzia: Czemuś pismá tego iáko Cesárze roskazáli nie wydał? On powiedział: Bom iest Chrześćiánin / wydáć mi się go nie godźi / wolę vmrzeć niżli ie wydáwáć. W nich iest żywot wieczny. Kto ie wydáie żywot wieczny tráći / á ia wolę zdrowie stráćić. y kazał go drugi raz męczyć / vpominájąc go áby ofiárował. A on wołał: Chrystusowi sámego śiebie ofiáruię / nic mogę nic innego czynić. Prożno mię męczysz / Chrześćiánin iestem. A on iesżcze mocniey drápáć go kazał. A gdy omdlewał / dał nań wyrok / áby z záwieszono ná szyi Ewángelia śćięty był: y ták się stáło. 14.

Rok P. 304. Márcel: 8. Constánci: 1.

NA końcu tego przeszłego roku / wtorego od záczęćia ostrzszego y iádowitszego ná Chrześćiány prześládowánia: Dioklecianus w Nykomediey / á Máximianus Herkuleus w Medyolanie / złożyli z siebie purpurę y Rzymskie páństwo: chcąc w kąćie y w záciszu żywotá domowego zostáwáć. Przyczyny kłádą / iedni te: iż Dioklecian zá rozlanie ták wielkie krwie Chrześćiáńskiey / od P. Bogá karány / rozum stráćił y oszálał. Drudzy mowią / iż chcąc Chrześćiány wykorzenić / á dowieść tego nie mogąc / sámi się ná się rozgniewáli / y mocą swoią y páństwem iákoby ták słábym / iż przez nie tego wykonáć co chćieli nie mogli / wzgárdzili. Pogáńscy pisárze / cnoćie to ich przypisowáli / iż iuż szczęśćie świeckie nieiáko vprzykrzyło się im było. Lecz to byłá spráwá nawyższego Bogá nászego / áby kośćioł ś. iuż kiedy pokoy miał / á z mocy tyránnow tákich iáko z Egyptu wyszedł. 1. *Dioklecianus y Maximianus y Herkuleus złożyli páństwo.* Euseb: lib: 8. cap: 13. & 26. *Zosymus.* *Zosymus.* *Boska spráwá ná pokoy wiernym.*

Jednák się Pogánie chlubili / y tákie obrázy y słupy z napisámi stáwiáli / iáko iest w Hiszpániey w Kluniu mieśćie náleziono: Dioklecian Jowius Máximi: Herkuleus Ceſſ: Aug: páństwo Rzymskie názachod y wschod słońcá rozszerzyli / y imię Chrześćiáńskie / ktore R. P. psowáło / zágubili. Lecz się bárzo omylili. bo ich imię iáko niezbożnych záginęło; á Chrześćiáńska sławá / y pánowánie Jezusá Christusá trwa y trwáć będźie ná wieki. *Chlubá Pogáńska.* *Nie wygubiony kośćioł Boży.*

Gdy tedy ći dwá okrutnicy Dioklecianus y Máximianus Herkuleus widźieli / iż się ich prześládowániem więcey szerzyłá wiárá święta Chrześćiáńska / á iáko bujne drzewo winne / odćinániem gáłęzi / rosło: záfrásowáni y záwstydzeni y rospácza źięći / sámi się tym karáli / czym ie ich zwyćięzcy y nieprzyiaćiele karáć mieli. Złożywszy páństwo nędznie bárzo dokonáli / iáko się niżey powie. Nástąpili ná ich mieysce drudzy dwá towárzysze ich / Constáncius Chlorus ná zachodne / á Máximinus Gálerius ná wschodne krolestwá. Ten Constáncius / iáko pisze Eusebius / gdy inni towárzysze iego Chrze- 2. *Dla wstydu skaráli się ći tyránnowie.* *Constáncius iáki.* Euse: in vita Cóst: lib: 1. cap: 9. & 10.

ściány gubili/ y okrućieńſtwá czynili/ y domy Boże rozmiátáli: on nigdy ná ich ſpráwy nie zezwalał/ pokoiu przeſtrzegał/ nikomu ſie w tym páńſtwie ktore ſpráwował nie przykrzył/ áni poddánych podatkámi śćiſkał: y ſławę miał v wßytkich ſpráwiedliwośći y łáſkáwośći ſwoiey. A był oſobliwy przyiaciel Chrześciánom. Skárbow nie zbierał/ ále z nich ſobie przyiaćioły czynił. Co oſobnego o nim nápiſał tenże Euſebius.

Vt ſupra.

3. O ſkárbiech piękna powieść.

Czáſu iednego wypráwił do niego Dioklecian poſły ſwoie/ áby go/ iáko oćiec ſyná y w páńſtwie Rzymſkim towárzyßá/ vkarał z tego: iż niedbale páńſtwá ſobie zlecone ſpráwuie. Co po tym znáć/ powiádał/ iż ſie w pieniądze y w ſkárby nie opátruie/ á vbogim zoſtáie. On poſły kilá dni zátrzymawßy: roſpiſał do ſwoich wiernych poddánych y przyiaćioł/ áby mu iáko nawiecey mogą pieniedzy/ złotá y ſrebrá poſłáli/ o potrzebie ſwey przypádkey oznáymuiąc. Oni tákiemu roſkazániu rádzi będąc/ iż ſie mieli czym pánu y krolowi ſwemu miłemu przyſłużyć/ y iego przeßłe dobrodźieyſtwá nágrádząc: wielkie ſummy pieniedzy námieśli z weſołym y ochotnym ſercem/ ieden ſie nád drugiego przekłádáiąc/ ſkarb iego nápełnili. ktory gdy poſłom onym vkazał: powiedźiał gdźie ony ſkárby ſwe chował/ y iáko ſie prędko zdobyć ná nie mogł.] czego poddány y przyiaćiel/ gdy miłość Páná ſwego zna/ nie vczyni? Przetoż Piſmo mowi: kto przyiaćielá nálazł/ ſkarb nálazł. nád złoto y ſrebro ważnieyßy ieſt. Zdźiwili ſie oni poſłowie/ y o oney roſtropnośći Dioklecianá ſpráwili. Conſtáncius zás zezwawßy onych poddánych y przyiaćioł ſwoich/ vczćiwßy ie/ ony im pieniądze wroćił.

Skarb ieſt przyiaćiel.

Eccl: 6.

4. Euſeb: vt ſupra. & Sozomen lib: 1. cap: 6.

O drugim pięknym rozumie iego tenże powiáda. Máiąc ná dworze ſwoim y ná wyſokich vrzedách Chrześciány/ á chcąc doznáć ktorzy mu ſą nawiernieyßy: powiedźiał im: ábo bogom moim ofiáruycie/ ábo z dworu y domu mego wychodźćie. ináczey was zá ſługi mieć niechce. Ci ktorzy wiernie przy Bogu ſwoim y prawdźie ſtali/ powiedźieli: iż wolim twoie łáſkę vtráćić niżli Boſką. A ći co wiecey dobrá świeckie miłowáli/ zoſtáć ſie ná ſłużbie ták dobrego páná chcąc: Bogá ſwego odſtepowáli. Co bacząc Conſtáncius rzekł: Wy ktorzyśćie Bogá ſwego zdrádźili: ſługámi moiemi nigdy nie będźiećie. Bo iáko mnie wierni być możećie/ gdy wiáry Bogu ſwemu nie dotrzymawaćie? Jákiemi ſie przećiw Bogu ſwemu ſtáwićie/ tákiemi ſie y ku pánom ſwoim być pokażećie.

Bogu niewierny y pánom wiáry nie dotrzyma.

5. Márcellinus Papież vmęczony nágrodźił vpadek. Lib: de Rom: Pont.

Ná końcu tego czáſu ktorego Máximianus złożył purpurę/ ábo páńſtwo Rzymſkie/ vmęczony y śćięty ieſt Márcellinus Papież/ z Klaudiußem Cyrinem y Antoninem. Nágrodźił on vpadek ſwoy wielką pokutą y rozlaniem krwie ſwoiey dla Chryſtuſá. Siedźiał ná Papieſtwie ośm lat. Ciáło iego y towárzyßow iego leżáło ná vlicy przez dni 36. Bo ták był Ceſarz poſtánowił. Aż Piotr ś. vkazawßy ſie Márcellowi kápłanowi/ roſkazał áby ie pogrzebł/ ná cmyntarzu Priſcylle. Co on vczynił w nocy/ z innemi kápłany y dyákonámi z śpiewániem hymnow. Wſtąpił po nim tenże Márcellus.

Márcellus náſtąpił ná Papieſtwo.

6.

Nie mogło záraz prześládowánie ono vćichnąć/ zwłaßczá iż Conſtáncius/ poki owi dwá żywi byli/ nie śmiał iáwnego wyroku wydáć ná pokoy y beſpieczność Chrześćian. Vrzednicy Pogáńſcy z ſwemi biſkupy ná Chrześciány nálegáli/ y niemáło ich ießcze tego czáſu pomordowáli. Vćierpiáłá w ten czás Soteris pánienká wyſokiego Senatorſkiego w Rzymie rodzáiu. O ktorey ták mowi ś. Ambroży: Soteris nie ßánowáłá twarzy ſwey/ będąc bárzo śliczna. ktora gdy w twarz/ iż ofiárowáć bogom niechćiáłá/ bić kátowi kazano/ áby ſie bárźiey wſtydźiłá y bol vczułá: oná twarz ſwoię/ ktora záwżdy zápußczona byłá/ ſámá ná męczeńſtwo odkryłá/ z tego ſie rádując/ iż to ná męczeńſtwo ofiárowáłá/ co drugie ná pokuſę do grzechu ofiáruią. ktora ine męki zwyćiężywßy/ mieczem śćięta ieſt.

Soteris pánná. Ambr: ad virgines.

Twarzy pánná ná policzki náſtáwiłá.

O Jágnie-

A Jágnieſzká ś. ná tym końcu prześládowánia w Rzymie ćierpiáłá. 7.
Pátrz w iey żywoćie. O ktorey tenże Ambroſius ś. piſze/ y inni.

Iágnieſká S. w ten czas vmęczoná. 21. Ianu: De virginibus.

Ná wſchodnych kroleſtwách nie vſtawáło ieſzcze prześládowánie/ y ná ten ſię rok trzeći ſzerzyło. Bo Máximianus Gálerius ná ony páńſtwá po Dioklecyanie náſtąpiwſzy/ okrutnym y niewżytym był nieprzyiaćielem Chrześćiánom. W Cezáryey Páleſtynie/ ná co ſam pátrzał/ ten co piſze Euzebius/ młodźieniec z Licyey Apphianus máiąc lat 20. zacnego z Licyey rodu y wychowánia prawie Chrześćiáńſkiego/ gdy ine niewinne zábijano: on do Vrbaná ſtároſty ſzedł/ y vpominał go/ áby onego okrućieńſtwá przeſtał/ á nád niewinnemi ſługámi Bogá iednego/ politowánie miał. On go długo y ćięſzko męczyć y potym w morzu vtopić kazał. Skoro ćiáło iego w morze wrzucone ieſt: ták wielka nawáłność ná morzu/ y wiátry/ y ziemie trzęśienie powſtáło/ iż ono ćiáło świętego męczenniká/ áż przed bráne miáſtá/ morze wyrzućiło. Tákąż męką y vtopienim w Tyrze Vlpianus młodźieniec vmęczony dla Chryſtuſá poległ.

8. *Gálerius okrutnik.* Lib: 8. cap: 14. 15. *Apphianus męczennik.*

Cud Boży.

W Teſſálonice niektore niewiáſty/ Agáloná/ Agápia/ Chromia/ Irene/ Cáſſia/ Philippá/ męczeńſką koronę odnioſły/ gdy żywo ſą popalone ná wyznániu Chryſtuſá/ y o kśięgi święte. Jeſt też zacne w kośćiołách wſchodnych męczeńſtwo Demetriuſzá Prokonſulá/ ábo ſtároſty w Teſſálonice/ ktory táiemnym Chrześćiáninem będąc/ gdy ſię otworzył/ z roſkazánia Máximianá Gáleriuſzá/ włoczniámi przebity ieſt.

9. *Męczennicy.*

Demetrius proconſul.

W tenże czás wiele ludźi wiernych dla ſrogośći tego Máximianá/ miáſtá y ſwoie máiętnośći y wczáſy bogáći y zacni ludźie opuſzczáiąc/ ná puſtyniach/ po gorách y láſách/ przez śiedm lat niektorzy/ mieſzkáli/ z wielką nędzą y vtrapieniem. Piſze ś. Názyánzenus/ iż te cudowną poćiechę mieli. Zwierzę/ dźikie ielenie/ y ſárny/ ſámy ſzły do nich/ y poimáć ſię im y zábijáć bez pſow y śieći y inych rzemieśł myśliwcow/ dawáły. Tám przemieſzkał y dźiad y rodźicy ś. Báſilego/ y inni powinni iego/ ktorzy ſię potym z Neoceſáriey z Pontu/ do Ceſáriey w Cáppádociey przenieśli/ gdy prześládowánie vſtáło. Toż też wypiſał ś. Báſilius w żywoćie Gordiuſzá ſetniká/ o tym vćiekániu Chrześćian y ná puſzczách mieſzkániu: y o innych ćiężkich nędzách Chrześćian. Ná ten czás/ prawi/ domy Chrześćiáńſkie burzono/ niewinne z máiętnośći łupiono/ y rozćinano ćiáłá ich. niewiáſty po vlicách włoczono: nie było zmiłowánia nád młodemi/ áni vczćiwośći nád ſtáremi/ turmy pełne/ á domy puſte/ ludźi bogátych y zacnych były. Gory y láſy ludźmi nápełnione zoſtawáły/ tylo dla tey ſámey winy: iż CHRISTVSA zá Bogá mieli. Wydawał ſyn oycá/ y oćiec ſyná/ brát brátá/ y ſługá páná. Domy modlitew zmázáne y obálone płákáły. Nie mogłá być ofiárá żadna/ y ná ſłużbę Bożą mieyſcá nie było zć. Po tym znay káżdy báczny/ iáko ofiárá powierzchna/ ktorą nieprzyiaćiel odiąć mogł/ záwżdy w kośćiele trwáłá.

10. *Kryćie wiernych po gorách y láſách przez lat 7.* In vita Baſilij. *Beſtye ſame ſzły do nich.*

O nędzách Chrześćian.

Ofiárá nie mogłá być.

Wypiſuie tenże ś. Báſilius y męczeńſtwo Bárláámá/ ktoremu okrutnicy rękę práwą ná ogień kłádli/ y miáſto ołtarzá iey vżywáiąc/ kádźidło ná nię miotáli/ áby ono kádźidło gorącośćią ogniá zięta ręká/ ná ołtarz rzućiłá/ á bogom ſię zdáłá ofiárowáć. Lecz on ręki nie ruſzył/ áż wſzytká od ogniá ſtopniáłá: y nie mogli áni ſercá iego/ áni ręki do ofiáry dyabelſkiey zwyćiężyć. Już tu Mucius Scewolá Rzymſki vſtępuie. Było tákich mężnych wiele.

11. *Ręká miáſto ołtarza ná ogniu.*

Tenże Báſilius wyſławia Julittę męczenniczkę w Ceſáreey. y wſpomina/ iż do onych wyrokow Máximianá ná Chrześćiány/ y ten naſroższy przydány był: áby Chrześćiánie z práw y vrzędow żadney pomocy nie mieli. To ieſt/ áby ie kto chćiał zábijał/ y máiętnośći wydźierał/ á oni ná żadnego żáłowáć ſię przed vrzędy nie mogli. A gdy ieden łákomy Pogánin Julićie imienie iey wydźierał: oná ſię przed ſądem práwem broniłá. Ale Pogánin powie-

12. *Iullitá męczenniczká.* *Pomocy práwne odięte Chrześćiánom.*

dział/ iż obrony práwá nie ma/ ażby pierwey CHRISTVSA się zárzekłá. Oná y imienie y zdrowie strácić wolálá. A do nágotowánego ogniá z ochotą wielką wskoczyłá.

13. *Dorothá S.* Martyrol: Rom.

Dorothá pánná tegoż czásu vmęczoná. O ktorey w żywocie iey czytay. W Mezopotámiey Athenodorus ogniem palony/ y inemi wymyślnemi mękámi kátowány/ ná śmierć skazány był. Kát ktory go ścináć miał/ przeląkszy się ná ziemię vpadł. A męczennik modląc się w P. Bogu zásnął. Kto inne wyliczy?

Athenodorus przy śćięciu gdy kat vpadł zásnął. Martyrol: Rom: 11. Nouembris.

Rok P. 305. Márcel: 2. Const: y Gál: 2.

1. ACzkolwiek Konstáncyus pánem był w Rzymie/ y innych krolestw zachodnych: ále iż dáleko od Rzymu mieszkał/ to iest w Británniey ábo w Angliey/ ábo w Hiszpániey y Gálliey: więcey w Rzymie roskázował Gálerius Máximianus/ ktory wschodnie też páństwá spráwował. y dla tego prześládowánie ná Chrześciány y w zachodnych kráiách nie vstawáło/ gdy wola okrutniká tego ná Chrześciány/ vrzędy wykonywáły.

2. *Iánuarius Biskup. Z ognistego piecá zdrow wyszedł.*

W Noli w Włoskiey ziemi/ przezacne męczeństwá Jánuáriuszá Biskupá y wiele z nim innych. Tego Biskupá Tymotheus sędziá/ gdy CHRISTVSA wyznawał/ w piecu ogniem pałáiącym zámknąć kazał/ z ktorego zdrowy święty męczennik wyszedszy/ gniew onego sędziego więtszy ná się wzburzył. y bić go srodze żyłámi kazawszy/ do Puteolos z innymi męczenniki záprowádzony iest: tám więzieniem morzony/ do bestiy zás rzucony był. ále żadney szkody od nich nie odniosł. A Jánuárius/ iáko s. Páwel Elimá Magá/ ślepotą záráził stárostę: z ktorey gdy się v niego wyprosił/ iż mu wzrok przywrocony był/ wiele się Pogáństwá do CHRISTVSA obrácáło. y boiąc się Cesárzá on niewdzięczny sędziá/ ná śmierć s. Jánuáriuszá y inne z nim potępił. Krew iego wierni zbieráli. Ciáło iego potym do Neápolim y ze krwią przenieśione iest. Jáki się tám cud/ áż do tych dni nászych dzieie: świát wszytek świádom. Skoro głowę iego do krwie oney skámieniáłey przyniosą: zaraz się rospuści y w gorącośći swey wre/ iákoby chćiáłá zás w ciáło ono iść/ zmartwychwstánia nie czekáiąc. Ná to dziś káżdy pátrzy/ kto widzieć chce/ w Neápolim.

Slepotą záráził stárostę.

Krew S. Iánuáriuszá do tego czásu cudowna w Neápolim.

3. *Agápius męczennik.* Lib: 8. cap: 16.

W Cesáriey Agápius przy obecnośći sámego Máximianá/ niedźwiedziowi porzucony/ od niego ná poły ziedziony iest/ á ieszcze żywego do morzá wrzućili y vtopili. To Eusebius.

4. *Ciáłá przedawáne. S. Bonifacius.* Martyrol: Rom: 14. Maij. & 6. Iunij.

W Társie był okrutny sędziá Simplicius/ ktory ćiáły męczennikow kupczył/ zábiwszy/ przedawał ie Chrześciánom. Ná to kupiectwo záiáchał z Rzymu Bonifácius/ złotá wiele máiąc/ á ćiáłá świętych męczennikow kupić chcąc. Gdzie go CHRISTVS do miłośći swey zápalił/ iż sam męczennikiem został. Czytay w żywocie iego. y grzech swoy y Agláidy Rzymiánki obmył.

5. De Ciuit: lib: 22. cap: 8.

Támże 20. męczennikow/ ktorych ćiáłá v tego Simpliciáná do Afryki do Hiponu kupiono. O nich s. Augustyn.

Dziecina trzyletna.

Támże w Cyliciey Quiriákus trzyletna dziećiná/ gdy bárzo mátki płákał/ ktorą srodze dla CHRISTVSA bito: v wschodu sędziego roztrącony/ á mátká iego Julittá śćiętá iest.

6. *O vpadłych.*

Gdy iuż w tych trwogách y morderstwách czwarta Wielkanoc następowáłá: vpádli/ ktorych się było wiele námnożyło/ iáko y zá czásow s. Cypriáná/ oni ktorzy z boiáźni ábo w mękách CHRISTVSA się záparli/ y ofiáry czynili/ ábo kśięgi święte wydawáli: teskliwie bárzo w pokućie y żáło-

ści hurmámi chodząc / zá Biſkupy wołáli / áby ie do kośćiołá ś. y pokuty przyięli: woląc w nędzy miedzy Chrześćiány vmrzeć / á niżli w roſkoszách w Pogáńſkim potępieniu zoſtáwáć. Przeświećeni Biſkupi / żáłowáli ich / rozpácząc im nie kazáli / przyięćie y rozgrzeszenie obiecowáli: ále kárnośći powinney kośćielney y doſyćczynienia / poſtámi / nieſpániem / y innym ćiáłá karániem / zgołá im odpuśćić niechćieli. áby ſobie grzechu onego lekce nie ważyli / á pokuty ſwoiey prawdę / vczynkámi y trudzeniem ćiał ſwoich / pokazáli. W Alexándriey tego było wiele: y bać ſię było potrzebá tákiego rozerwánia / iákie Nowatus z tey przyczyny w Afryce y Nowácyanus w Rzymie nieszczęśliwie záczął. *Kárność kośćielna y doſyćczynienie vpádłych.*

Tedy Piotr Biſkup Alexándriyſki potym męczennik / miárkuiąc pokutę onych vpádłych / y rozmáitość grzechu ich vważáiąc: nápiſał Kanony / iáko przyięći do kośćiołá być mieli. Te Kanony wſchodne kośćioły w wielkim poważániu máią / do nich czytelniká odſyłam: bo długoby ie tu kłáść. Ináczey karze y inákszą pokutę dáie tym / ktorzy więźienie y męki ćierpieli: á potym záś vpádli. Inákszą tym ktorzy w więźieniu tylko ſmrod y głod vćierpieli: á ránić ſię y bić nie dáli. Bo tákim rok pokuty przyczynia. Inákszą tym ktorzy nic nie ćierpiąc z sámego przeſtráchu vpádli: bo tym trzy látá ná pokutę dáie. Inákszą tym ktorzy Pogány oszukáli / á w rzeczy ofiáruiąc / nie ofiárowáli / ábo ſię miedzy niewiernymi zátáili. Inákszą tym co ſię sámi w męczeńſtwo wdáli / y iáko że ſinu nierozmyślnie / w rzecz ták poważną / wtrąćili ſię / y w mękách vpádli. Bo tákich nie chwalono. Iáko y onych co sámi ſię ná báłwany y obrázy Pogáńſkie miotáli / y one kruszyli / y tám o to zábići byli. Menſurius Cárthágińſki tákich nie kazał mieć zá męczenniki: ále ten Piotr łáſkáwsze ná nie karánie dáie. Powiedźiał / prawi / Pan nász: Podáwáć was będą vrzędom y pánom. nie mowi: Sámi ſię podáwáć będźiećie.

7. Piotr Alexándriyſki pokuty vpádłym rozmáite roſpiſał.

Porywánie nieoſtrożne do męczeńſtwá.

Kto obalał kośćioły Pogáńſkie á zábity był.

A tym ktorzy ſię pieniedzmi wykupili / áby od grzechu wolni byli: żádney pokuty nie dáie: gdyż szkodę ná pieniądzách bráli. y mowi: że w Teſſálonice wierne niektore ktorzy ſię o Páwłá y Sylę záſtáwili / ták wykupiono. A tym odpuszcza / ktorzy sámi vćiekáiąc / drugim do śmierći przyczynę nieiáką dáli. Iáko dla Piotrá ś. gdy z więźienia od Anyołá wyprowádzony był: ſtraż oná żołnierzow ktora go ſtrzegłá / od Herodá potrácona ieſt. W czym Piotr ś. żadney winy nie miał. Iáko y P. CHRISTVS / dla ktorego Herod dźiateczki pozábiiał w Bethleem. A Zácháriaszá Oycá Janá ś. miedzy kośćiołem y ołtarzem. Bo gdy dźiecięćiá syná iego nie nálazł / (bo go mátká iuż byłá ſkryłá) oycá iego Zácháriaszá zábił. Poty Piotr ten ś.

8.

Acto: 17.

Acto: 12.

Zácháriasz oćiec S. Iana od Herodá zabity.

Tego czáſu w Hiszpániey w Elibertynie / gdy prześládowánie pomáłu vſtawáło: ziácháli ſię Biſkupi / y tákże tym vpádłym przyimuiąc ie do kośćiołá / pokuty náznáczáli. Támże zákazánie ieſt / áby Biſkupi / kápłani / dyákoni y ſubdiákoni w czyſtośći żyli / y do żon ſwoich włáſnych ſię nie przybliżáli. Ná tym Synodźie był on ſławny Oſius y Wálerius Ceſar: Auguſtáńſki / ktorego męczeńſtwo ś. Vincentius záſtąpił. y inni.

9. Elibertyńſki Synod o vpádłych. Czyſtość kśięży. Oſius y Válerius Biſkupi.

W Ceſáreey Páleſtyńſkiey Vrbanus ſtároſtá wiele Chrześćian y wyznawcow zmęczonych pozábiiał / y drugie ná robotę kruszcow potępił. Miedzy innymi Theodoſią pánienkę w ośmnaśćie lećiech zmęczoną / vtopił. A Pámphilá vczonego y zacnego / oſobliwego towárzyszá tego Euſebiuszá ktory to pisze / ſrogo zmęczył y do więźienia wrzućił. Zá co go Pan Bog ſkarał / iż ſam ſromotnie od Ceſárzá Máximianá ná śmierć ſkazány był.

10. Theodoſia pánienká.

Euſeb: lib: 8. cap: 17.

Pámphilus męczennik.

Rok P. 306. Márcel: 3. Conſt: y Gál: 3.

1\. *Conſtántinus mlody z Rzymu vćiekl.* Conſtáncyus do Rzymu przyiáchawſzy/ gdy názad do Británniey odieżdżał/ máiąc wſzytki zachodne kroleſtwá y Afrykę w ręce ſwey: Conſtántyná ſyná ſwego młodego w Rzymie zoſtáwił/ áby ſie do rządzenia Rzeczypoſpo. y ſpraw rycerſkich przyuczał. Lecz Gálerius Máximianus tym czáſem do Rzymu przyćiągnawſzy/ Rzym y Włoſkę ziemie w moc ſwoię wziął/ y Conſtántyná młodego pod ſtrażą iáko w więzieniu chował. á dwu ſobie towárzyſzow ná páńſtwo wſzytko Rzymſkie wziął/ *Máximinus ſyn Galeriuſzá ſpoſobiony.* Máximiná śieſtrzeńcá ſwego/ ktorego też Gáleriuſzem zwáno/ y był ſyn iego ſpoſobiony/ y Wáleriuſzá Seweru. Máximinowi wſchodne páńſtwá zlećił/ á Sewerowi ziemie Włoſkę. Lecz Conſtántinus młody o ſobie rádząc/ z Rzymu zwiezienia vćiekł. y do oycá iuż vmieráiącego do Eboraku w Británniey przyiáchał/ ná ktorego záraz śmierć pátrzył.

2\. *Conſtáncius vmárł. Conſtantinus ſyn iego ná páńſtwo poſtáwion.* Po śmierći Conſtáncyuſzá/ woyſko wſzytko y żołnierze ſyná iego z Heleny Conſtántyná/ ná Páńſtwo Rzymſkie podnieśli. z ktorym dziwne P. Bog odmiány vczynił/ nietylko przezeń pokoy kośćiołowi ſwemu/ ále wielkie y nawyżſze wiáry świętey rozmnożenie/ puſzczáiąc. Zá iego czáſu/ gdy ſam rychło Chrześćiáninem zoſtał/ ono ſie proroctwo ſpełniło: *Iſaiæ 2.* Zelázá y miecze y włocznie/ oſęki ná ćiáłách Chrześćiáńſkich ſtępione obroćiły ſie ná rádłá y lemieſze y rydle y motyki. y lwi á niedźwiedźie z owcą y iágnięty/ v iednego żłobu przemieſzkáli. y ſtał ſie w iedney wierze y ſłużbie Troyce ś. y CHRISTVSA ſyná Bożego/ wielki pokoy/ y Chrześćiáńſtwá y pobożnośći po wſzem świećie rozmnożenie. Co iáko ſie dźiało/ potym vſłyſzym. Bogu nawyżſzemu w Troycy iedynemu/ chwałá ná wieki/ Amen. Obroná przeczyſtey mátki Bożey/ y wſzytkich Swiętych z námi. Amen.

Tu ſie poczyna Tomus trzeći Bároniuſzá.

Rok P. 306. Márcellá 3. Conſtántiná 1.

1\. *Conſtántinus ná Ceſárſtwo poſádzony.* Roku P. trzyſetnego ſzoſtego/ po śmierći oycá ſwego Conſtáncyuſzá/ Conſtántinus od żołnierzow y woyſká wſzytkiego w Británniey ná páńſtwo Rzymſkie poſádzony ieſt: wſzákże zupełnego ieſzcze páńſtwá nie miał/ áż wziął zá żonę Fláwią corkę Máximianá Herkuleuſá/ ktory iuż był złożył z śiebie Ceſárſtwo Rzymſkie weſpołek z Dioklecyanem. *Euſeb: in vita Conſtant.* *Helena ſkąd byłá.* Mátká Conſtántyná byłá Helená z Brytánniey iednego páná/ ábo iáko drudzy mowią/ y ś. Ambroſius/ goſpodarzá gośćinnego corká. *Ambr: orat: in Theodoſ.* Nie z Bityniey/ iáko Nicephorus omylnie nápiſał. Miał y drugą żonę Conſtáncyus oćiec Conſtántyná/ Theodorę páśierbicę Máximianá Herkuleuſá/ ktorą wźiąć muſiał gdy go ſwoim ná Páńſtwo Rzymſkie towárzyſzem czynił/ y do Brytánniey poſyłał. *Gallicanus in Panag: Conſt. Eutropius lib: 10.* Z Heleny/ ſámego Conſtántyná vrodził. ále z Theodorá Auguſtá miał inne ſyny: to ieſt Conſtántyná/ oycá Gálle y Iulianá/ ktory był Apoſtátą/ y drugiego Dálmácyaná/ y trzećiego *Przyrodzeni bráćia Conſtántyna wielkiego.* Annibáliuſzá oycá Dálmácyaná mnieyſzego/ y dwie corce/ Conſtáncyą/ ktora byłá zá Liciniuſzem/ y Eutropią żonę Nepocyaná/ ktorą drudzy Anáſtázyą zową.

2\. *Látá Conſtántyná.* Opuśćiwſzy ine ſyny Conſtáncyus/ choć z mátki przezacnieyſzego rodu/ tego z Heleny Conſtántyná teſtámentem vmieráiąc/ ná páńſtwie po ſobie mieć chćiał/ ktory iuż miał ná ten czás lat trzydźieśći y rok. A iż o cnotách ſwoich wielkie v ludźi mniemánie/ y twarz oycowſką bárzo ludźiom wdźięczną miał: z dźiwną go ochotą wſzytko żołnierſtwo Ceſárzem Rzymſkim wybráło/ y przywitáło/ támże w Brytánniey.

3\. Vſłyſzawſzy Máxencius w Rzymie/ iż Conſtántinus ná páńſtwo Rzymſkie podnieśiony ieſt: zayrząc mu/ zmowił ſie z niektorymi Trybuny y Pułkowniki/ dáiąc y ieſzcze obiecuiąc żołnierzom wielkie vpominki/ zá Ceſárzá o-

brány

bráni ieſt. Był ten Máxencius mniemánym y podrzuconym ſynem Ceſárzá Máximianá Herkuleńſá / ábo ráczey iáko ſie z obrázu y mynce ſtárey náláзło / zięć iego. Ná ktorego iednák pierwey niedbał Máximianus / á wolał páńſtwá oycowi Conſtántyná / Conſtáncyuſzowi życzyć / y onego zá ſyná wziąć. Maxencius zaCeſarza obrany. Euſeb:lib:8. ca:26.

Conſtántynus vſłyſzawſzy iż Rzym ośiadł Máxencius / ſtárał ſie z nim o pokoy / y wźiąć go chćiał zá towárzyſzá ná páńſtwo Rzymſkie / ále on niechćiał / á ludźie ſobie y przyiaźń ich / w Rzymie pilnie iednał. A widząc iż wielka liczbá byłá w Rzymie Chrześćian / wſzytkim wolność beſpieczną dał / y nietylo prześládowánie ono znioſł / ále y ſam ſie obłudnie ſtáć Chrześćiáninem obiecował. O czym y Auguſtyn ś. ſtáre świádectwá przywodźi. 4. In Breuiculo diei 3. contra Parmen.

Gdy y w Afryce kośćioł Boży pokoy miał / ziácháli ſie do Kárthághinu bliſcy Biſkupi / wybieráć ná mieyſce Menſuriuſzá Biſkupá / y wybráli Ceciliá ná dyákoná / y poświęcili. á regeſtr rzeczy kośćielnych / ſrebrá y złotá / y vbiorow kápláńſkich / ktory był Menſurius iedney bábce oddał / proſząc áby go dáłá temu / ktoby po nim Biſkupem był: zoſtał ſie w ręku Ceciliáná. Bo go oná bábká podáłá. Ná ktorym ſpiſáne były nietylo ſkárby wſzytkie / ále y ſtárſzy kośćielni / do ktorych to ſchowánia on Biſkup zlećił. V ktorych gdy ſie tych rzeczy vpominał: oni ich záprzeli. Przy tym poświęceniu byli dwá Biſkupi / Botrus y Celeſius / ktorzy Biſkupámi być chćieli / y Cecilianowi czći oney w złości ſwey zayrzeli. Ci ſie zmowili z onemi ſtárſzemi kośćielnymi / y z Lucyllą zacną y bogátą pánią / ktora roſpuſtnie żyiąc / kárnośći kośćielney wytrwáć nie mogłá. y zá oną ſzátáńſką zmową burzyć ludźie / y oddźieláć ie od ſwego Biſkupá / á do śiebie ćiągnąć poczeli / powiádáiąc / że źle y niepráwnie poświęcony ieſt. Bo go Sekundus Arcybiſkup Tygiſitáńſki poświęcáć miał / á nie ći bliſcy Biſkupi. y ták / mowi Optatus / trzy ſie grzechy do záczęćia ſrogiego onego odſzczepieńſtwá / ktore Donátyſtow potym zwano / zeſzły. Łákomſtwo ſtárſzych / czći prágnienie dwu Biſkupow / á roſpuſtność Lucylle niewiáſty. 5. O Afryce. Optat:lib: 1.contra Parmenionem. Poczatek odſzczepieńſtwa w Afryce. Trzy grzechy ie vrodziły. Optatus vt ſupra.

Rozrywáiąc tedy kośćioł Boży / oni Tráditores / y przyznawſzy onego pierwſzego Tráditorá Sekundá Arcybiſkupá Tygiſitáńſkiego / y inych onych ktorzy ſie ſámi ná onym zieźdźie w Numidyey od Trádicyey rozgrzeſzáli: żadnego grzechu nie dowiodſzy ná Cecyliáná / áni o iego nierządnym poświęceniu praw kośćielnych nie vkazawſzy: zá pomocą oney Lucille / Máioryná dyákoná / ktory był v Lucylle iáko domowy / ná Biſkupſtwo Kárthágińſkie poświęcili / y ludźie do niego oderwáli. A Cecylianus / iáko mowi o nim ś. Auguſtyn / doſyć miał ná tym / choć ich tám więcey było / iż ſie z Biſkupem kośćioła Rzymſkiego iednoczył / od ktorego imię ſpołeczności Kátholickiey pochodźi. To co mowili / iż Cecyliáná Arcybiſkup nie poświęćił: do praw kośćielnych / y zwyczáiu w Kárthághinie nic nie ſłużyło. Bo Arcybiſkup Arcybiſkupá nie poświęca: ále tylo bliſki z innemi to czyni. iáko y Papieżá Albáńſki / y Pátryárchę Cárogrodzkiego Herákleyſki poświęca. Mieli pierwey Cecyliáná / dowiodſzy náń iego grzechow ábo błędow / z Kátedry złożyć: á potym inego wybieráć. Ale woleli iáko Tráditorowie á wilcy bez miłośći / trzodę Bogá tárgáć / y ná części dźielić / y rozrywáć. Roſpiſáli po wſzyſtkiey Afryce wielkie potwarzy ná Cecyliáná / y złym rozumieniem o świętym kápłánie / y niesławą vſzy ludźi wiernych nápełnili. Oná też Lucyllá będąc wielką nieprzyiaćiołká Cecylianowi (bo ią będąc ieſzcze dyákonem z iey wyſtępkow karał) wiele náń ludźi pobudzáłá / y Biſkupy do Kárthághinu ná Synod ich odſzczepiony zwodźiłá / áby Cecyliáná potępili. To ś. Auguſtyn. 6. Maiorinus falſzywy Biſkup. Epiſt: 162. Złość odſzczepieńſka. Cont: Parmenian: lib: 1.

Po Máiorynie odſzczepieńcu / náſtąpił nieiáki Donatus / ktory znáczną ſwoią náuką y wymową onego odſzczepieńſtwá bronił: y od niego / ty Trádytory odſzczepieńce / Donátyſtámi zwano. 7. Donátiſtow imię.

Tego

9. O Egyptćie. Apolog: 2. Meleciuszowe odszczepieństwo. Socrat: lib: 1. ca: 3. Sozom: lib: 1. cap: 14. In codice Vaticano.

Tego roku y drugie w Egyptćie odszczepieństwo záczęło sie od Meleciuszá Biskupá/ o ktorym pisze ś. Athánásius: iż gdy przestrászony od Pogáństwá dyabłom ofiárował/ y inne złośći popełnił: Piotr Alexándryski Biskup onego ná Synodźie zebránym/ wyklał. A Melecius/ nie vćiekł sie/ práwi/ do inego Synodu/ áni sie o swoie oczyśćienie stárał: ále odszczepieństwo wzniosł/ iż od niego miásto Chrześćian/ Meleciani sie zowią. Bo potwarzáiąc Biskupy świete y Piotrá meczenniká/ nálazł tych co mu wierzyli/ y zá nim poszli. Toż mowi o nim Socrátes. Do tego sie Arius on przymieszywał/ mowi Sozomenus/ y iuż niepokoie záczynał. Sa pisáne dźieie piotrá tego ś. z ktorych sie dáie znáć/ iż sie ten Melecius z Pogány ná Piotrá ś. zmawiał. á gdy vstepował do Pálestiny Piotr ś. zostáwił w więźieniu sześć set y sześćdźieśiat wyznawcow/ miedzy ktorymi przedni byli Phileás/ Hesichius y Theodorus/ ktorzy rychło wszyscy pomeczeni korone odnieśli. z czego sie Piotr ś. ráduiąc/ sam też potym zá nimi ná też męki y śmierć dla CHRISTVSA poszedł.

Rok P. 307. Márcel: 4. Constántyná 2.

1. O Rzymie. Zozimus lib: 2.

NA Máxenciuszá/ ktory był Rzym opánował/ powstał drugi tyran Sewerus/ náprawiony od Máximianá Gáleryuszá/ ktory wschodne miał páństwá: ále predko zábity iest. Potym Máximianus on Herkuleus/ ktory był záraz z Dioklecyanem páństwo Rzymskie złożył/ chcąc bronić syná ábo źiećiá swego Máxencyuszá/ chćiał zás ná páństwo wstąpić/ y Dioklecyaná/ ktory w Kárnućie miedzy Celty zátáiony mieszkał/ do tego námawiał. ále sie on ná to vżyć nie dał. iednák sie sam Máximianus o pierwsze szczęśćie swoie pokusił. A widząc iuż niechotne ludźie y żołnierze do śiebie/ y bacząc iáko sie Constántyná młodego/ prze wielką iego ludzkość y cnoty trzymáli/ y wszędźie go wysławiáli: iáchał do niego miedzy gory Alpes/ bo sie iuż z Gálliey z woyskiem do Włoch przybliżał. Tám przyiaźń sobie iego chytro iednał. y czyniąc sie nieprzyiaćielem Máxencyuszowi/ śidło nań zákładał/ áby go był iákokolwiek zábić mogł. A ná więtsze zátáienie myśli swey/ námowił go do tego/ áby corke iego Fauste zá żone wźiął. iáko też z oycem iego Constáncyuszem przyiaźń vmacniáiąc/ dał mu był Theodore páśierbice swoie/ z Eutropiey tejże mátki co y Faustá byłá vrodzona. y wźiawszy Constántyn żone one: záraz sie iuż Augustem zwáć począł/ y nawyższe pánowánie obiał. Miał pierwszą żone Constántyn/ ktora był wźiął skoro z pácholećiá wyrosł/ Minerwine. Bo mu ták oćiec rádźił/ ná vwiárowánie wszelkiey sromotney nieczystośći: co w nim y Pogánie bárzo chwalili. Z tey pierwszey żony miał syná Cryspá/ iuż ná ten czás podrosłego/ y dźiwnie pieknego/ ná ktorego sie vrodźie potym Faustá iego mácochá zgubiłá. Po czym znáć/ iż iuż Constántyn tego roku miał lat trzydźieśći y ieden. bo Cryspowi mogło być pietnaśćie.

Maximianus zaś drugi raz chce na Cesarstwo.

Constantinus żonę wziął Faustę. Eutropius lib: 10.

Minerwina pierwsza żona Constantina.

Crispus syn starszy Constantina. Lat miał 31. Constantinus na ten czas.

2 Maximiana Herkuleusza koniec. Euseb: in Chronic. & Histor: lib: 8. cap: 26.

Zdał sie Máximianus Herkuleus/ iż dawszy corke Fauste zá Constántyná/ drugi raz páństwo z śiebie złożył. Lecz táiemnie doły pod Constántynem kopał/ chcąc Máxencyuszá ná páństwie Rzymskim mieć. W czym Faustá więcey męża niżli oycá miłuiąc/ przestrzegłá Constántyná. ktory iáwnie nań powstał/ y woysko ruszył: y gdy vćiekał Máximianus y w Mássyliey sie zámknął/ tám z rospáczy sam sie obieśił y vdawił. Táki koniec wźiął okrutnik/ y Chrześćiáńskiey krwie niesłychány rozlewcá/ w ktorey ták długo áż do szyie swey brodźił.

Apud Surium 8. Maij.

Tego roku/ gdy Wiktorá żołnierzá Maurá w Medyolanie z roskazánia tegoż Máximianá o wiáre ś. długo męczono/ y potym ná śmierć skazano: idąc pod miecz ś. meczennik/ wskazał do tego tyránná: Powiedźćie Máximianowi/

mianowi/ iż tego roku vmrze: co sie ziściło iáko sie rzekło/ iż sie sam obiesił/ á iednák w Rzymie miedzy bogi Máxencius go policzył y vczcił.

Jeszcze w ten czás Constántinus Pogáńskim bogom służył/ iáko y inni przed nim Cesárze: ále Chrześciánom żadney przykrości nie czynił/ y owszem przyiaźń im wielką pokázował. Lecz ná wschodnych páństwách Máximinus/ ktorego był Máximianus Gálerius stryi iego/ ná swoie mieysce/ sam we Włoszech zostáiac/ ná páństwá wschodne posádził: wielkie okrucieństwá nád Chrześciánmi czynił/ y stárostom swoim czynić roskazał. W Pálestynie Firmilianus sedźia/ szostego roku prześládowánia/ wiele Chrześcian ná robotę do gor kámiennych potepiwszy: sto mężow z niewiástámi y dźiećmi ták morzył: Podrzynáć lewą nogę y żyły w niey psowáć/ á práwe oko káżdemu z nich wyimowáć roskazał/ y ták pochromione y poślepione/ do roboty oney ćieszkiey kámieniá porphiritycká odsyłał. Drugie ná szermierskie widoki/ áby sie sámi zábiiáli potepiał/ y sam ná to pátrzyć chćiał. W Gázie tákże ná schadzce y służbie Bożey poimáne Chrześciány wszytkie pochromił y poślepił iáko y one drugie. A wiele ich pomeczywszy pozábiiał. Miedzy inemi niektore niewiásty/ ktore śmiáłym sercem/ iego okrucieństwo gániły/ y Páwlá nieiákiego/ wielkimi mekámi pozábiiał. Ten Páweł pod miecz idac/ modlił sie głosem wielkim zá wszytkie niewierne/ y zá Żydy/ y zá Sámárity/ y zá Cesárze/ y zá Sedźiego/ y zá kátá/ ktory go ścináć miał/ áby im P. Bog grzechy odpuśćił/ á do świátłośći ie swoiey obroćił. Czym wszystkich pátrzacych do płáczu wzbudźił/ á sam szyię wesoło ná śćięćie schylił. W Egyptćie tákże sto y 30. wyznawcow onym sposobem pochromiono y poślepiono/ y do roboty gorney postano.

3. Máximinus wschodny okrutnik. Euseb: lib: 8. ca: 18.

Podrzynánie nogi, y oká wyłupienie.

Páweł męczennik.

A iákoby sie dopiero ono prześládowánie poczęło/ nowymi listámi po wszystkich páństwách vrzędom roskazał Máximinus/ kwoli stryiowi swemu Máximianowi Gáleriuszowi/ ktorego w tym násládowáć/ y iemu sie przypodobáć chćiał/ áby Pogáńskie kośćioły nápráwowáli/ á wszyscy wobec y z żonámi/ y z dźiećmi/ bogom ofiárowáli/ y ofiar pożywáli/ á żeby wszytko co sie ná rynku przedáie/ bogom było ofiárowáne/ y straż w łáźniách áby doglądáłá/ żeby ći co sie myią/ wychodzac bogom sie kłániáli/ y ofiáry oddawáli. W Cesárcey Firmilianus/ tych ktore zábiiał/ ćiał grześć nie kazał/ psom ie y bestyom wymiátáiac: y rozniesli psi one ćiáłá po wszytkim mieśćie/ sztuki y członki odgryźione/ wszędźie po vlicách y bránach rozmiátáiac. Co sie y sámym Pogánom vprzykrzyło/ iż sámi ná tákie okrucieństwo nárzekáli. y stał sie cud ieden dźiwny. Słupy kámienne/ ná ktorych budowánia pospolite stały/ krwią płynęły/ y źiemiá bez żadnego deszczu mokra zostawáłá. Co ták wykłádáli y sámi Pogánie/ iż ná te nieznośne nád Chrześciány okrucieństwá/ źiemiá płácze/ y kámienie krwáwe łzy pusczáią.

4. Nowe mándaty ná Chrześciány. Euseb: vt supra.

Okrucieństwo wielkie.

Cud ná potępienie Pogan.

Tegoż czásu gdy sie ná wschodnych páństwách Walens nieiáki zmocnił/ Máximianus Gálerius/ wiedzac iże synowiec iego nie woiowny/ obrał zá Cesárzá meżnego Hetmáná Licyniuszá/ y ná wschodne go páństwá postał przećiw Walensowi/ ktorego rychło poráził y zábił. Tego Máximiná ktory ná Chrześciány wznowił ćieżkie prześládowánie/ obyczáie opisuie Eusebius/ iáko był sprosny y łákomy y ćieżki/ y wszytkim nieczystośćiom służył/ wszędźie vczćiwe pánny y biáłegłowy/ mocą ná swoie roskosz porywał. Ten onę przedźiwną y mądrą pánnę w Alexándriey Kátharzynę/ do swey nieczystośći námowić chćiał/ ktorey ácz nie miánuie Eusebius/ bo icy imieniá niewiedźiał/ ále ią ták opisuie/ iż sie nie trudno domyślić/ gdy ná żadną iną opisánie ono nie służy. O czym czytay w żywoćie icy.

5. Licinius zá hetmáná obrány.

Lib: 8. cap: 27.

Káthárzyná S. Alexándriná.

25. Nouem:

Ná ten też czás Mennás y Hermogenes/ Stárostowie Augustales Egyptu/ w Alexándriey wielkie y stawne zwyćięstwo ná męczeństwie odniesli. Był

6. Mennas y Hermogenes męczennicy.

Surius ex Metaphr: 18. Decemb.

Mennás zacny stárostá y męczennik.

śli. Był Mennás z Athen Senatorskiey zacności/ dziwnie mądry/ y w spráwách dzielny á táiemny Chrześćiánin/ y w wielkiey wadze v Cesárzá. Gdy w Alexándriey rozruchy się działy dla wiáry Chrześćiáńskiey: wypráwił go tám Máximinus/ áby miásto vspokoił. Co on bárzo mądrze y z wielką v wszytkich miłością vczynił/ ták iż zacni Pogánie cnoćie się iego dziwuiąc/ dawáli się mu do wiáry Chrześćiáńskiey przywodzić. Bo y cudá niektore czynił. Co gdy się szerzyło/ á iuż táić nie mogło: odniesiono go do Cesárzá Máximiná/ ktory wypráwił do Alexándriey Hermogená tákże z Athen/ ácz był Pogánin ále dobrych y vczćiwych obyczáiow/ áby z dostoieństwá one° Mennę złożył/ á sam ie wziąwszy/ Mennę skarał. Skoro przyiáchał á vrząd wziął/ wsádził do więzienia Mennę/ y kilákroć go stáwiwszy przed się słuchał: gdy mu o szukáney miedzy Philozophy prawdźie/ á nigdźież/ iedno w wierze Chrześćiáńskiey nie náleźioney/ spráwę dawał.

7. Hermogenesá vpámiętánie.

Hermogenes rozgniewány: kazał mu z podeszw v nog skore obłupić/ y iezyk vrznąć/ y oczy wyłupić/ y ták go ná poły żywego do turmy wrzućić. Lecz w nocy pomniąc co Mennás mowił/ y iáko człowiek ták zacny/ y w cnoćie v wszytkich wsławiony był: bárzo go żáłowáć y płákáć począł/ iż go ták okrutnie nád zwyczay ćichośći y łáskáwośći swey mordował. y mniemáiąc áby iuż w więźieniu vmárł: rozkázował/ áby go vczćiwie pogrzebiono. lecz mu słudzy powiedźieli/ iż żyw iest y zdrow/ y iezyk ma cáły y oczy/ y iásność przedziwna v niego w ćiemnicy byłá. Ná co się on przelększy/ dziwował się mocy CHRISTVSOWEY/ y o bostwie się iego pilnie od Menny pytał/ y vwierzywszy ochrzczony iest. Co gdy Máximinowi powiedźiano/ iż dwá Stárostowie/ wszytko bogow nabożeństwo obaláią: sam do Alexándriey przyiáchał/ y Hermogenesá gdy státecznie CHRISTVSA wyznawał/ zmęczywszy/ á nogi mu y ręce vćiąć kazawszy/ rozmáićie vbitego/ śćiąć kazał. Toż y Mennie vczynił. A Eugráphus sługá Menny/ gdy przed Cesárzem wolnie CHRISTVSA wyznawał/ od niegoż sámego/ przebity mieczem iest.

Hermogenesá stárosty męczeństwo y Menny.

Rok P. 308. Márcellá 5. Constán: 3.

8. Pamphilus męczennik. Euseb: lib: 8. cap: 20. 21.

Z Ieruzálem męczennik.

Wypisuie Eusebius męczeństwo w Cesárey mieśćie Pámphilusá ś. y przy nim wiela inych/ y onego młodźiencá dziwnego/ ktory spytány od sędziego Firmiliáná skądby był: powiedźiał iżem z Ieruzálem: rozumieiąc gorne ono miásto/ o ktorym Apostoł mowi/ ktore tu też ná źiemi swoie ma vlice. A gdy sędźia niewiedźiał co to zá miásto/ (bo iuż Ieruzálem zburzone było/ á to mieysce nie zwano iedno Helia) chćiał się iáśnieyszych słow ná nim dopytáć. Ale on ináczey nie mowił. y gdy go rozmáićie męczono/ áby o tym mieśćie powiedźiał. Bo się bał sędźia/ áby w tákim mieyscu nieznáiomym iákiey zdrády nieprzyiaćielskiey ná Rzeczpospolitą nie było: on nie rzekł nic inego/ iednom iest z Ieruzálem. y ták ná mękach zámorzony iest. Ták mu słodniáło w sercu ono miásto niebieskie Ieruzálem/ ono widzenie pokoiu/ iż do onego w ktorym się wedle ćiáłá vrodźił/ znáć się niechćiał/ á w słodkośći oney/ do niego się kwápiąc/ rad vmierał.

Był Pámphilus nietylo zacnym męczennikiem y kápłanem/ ále y wielkim pisárzem kośćielnym/ y wymownym/ y práwym Philozophem. Wiele kśiąg Orygenesá ręką swoią przepisał/ ktore się do ręku ś. Hieronymá dostáły/ y kochał się w nich/ sam mowi/ iáko w bogáctwách Krezowych. Pisał też obronę Orygenesá.

9. Prokop męczennik.

Tego czásu y Prokop żołnierz męczennik/ rozmáićie y długo kátowány ćierpiał. Pátrz w iego żywoćie 4. Iulij.

Máxencius w Rzymie máiąc iuż nieiákie beſpieczeńſtwo/ obłudną y tyráńſką wolą ſwoię ná Chrześciány odkrył. Bo Papieżá Márcellá do ofiar bogow námawiáiąc/ gdy nic ſpráwić nie mogł/ do ſtáyniey go ná opátrowánie oſłow y koni do poſpolitey potrzeby potępił y oddáć kazał. Swoim też Pogánom nie przepuścił/ máiętności ich wydzieráiąc/ y żony ich do ſwey nieczyſtości vżywáiąc/ y niewinnie zábiiáiąc.

3. *Okrucieńſtwo Máxenciuſſá w Rzymie. Márcellus Papież.*

Rok P. 309. Márcellá 6. Conſtanti: 4.

Márcellus Papież od ſwoiey xiężey z oney ſtáyniey wyrwány był/ y do domu Lucyny wprowádzony/ w ktorym ſię Chrześciánie iáko do kośćiołá ſchodzili. O czym gdy ſię dowiedział Máxencius: do onego kośćiołá beſtye wprowádzić kazał/ y przy nich w onym ſmrodźie y nędzy Márcellus vmárł. á Lucynę z miáſtá wywołáć Máxencius kazał. Náſtąpił po nim Euſebius Greczyn. Siedział Márcellus pięć lat y mieśiąc ieden.

1. De Pontif: Rom.

Euſebius Papież.

Máximinus okrućieńſtwá wielkie ſwoim czyniąc/ y żony zacne Senatorow ſwoich ſromocąc/ do ſtároſty ſwego Rzymſkiego wſkazał: áby mu żonę ſwoię poſłał/ o ktorey vrodźie ſpráwę miał. Tá byłá Chrześciánká Zofronia imieniem. Mąż iey gdy ſię przeląkł/ á ná ono roſkazánie zezwolił: prośiłá ſię do komory Zofronia/ chcąc ſię rzkomo vchędożyć/ á przez ſługę pánnę wſkazáłá mowiąc: Niech ſię tákie Chrześciánki tyránnowi podobáią. A tám zámknąwſzy ſię/ á Bogu ſię poruczywſzy/ z nátchnienia Duchá ś. oſtrym żelázem przebiłá ſerce ſwoie/ y vmárły trup tyránnowi zoſtáwiłá. Tákaż byłá w Antyochiey Pelágia pánná młoda/ ktora ſię woláłá z gory zrzućić y roztrąćić/ niżli od niewiernych ktorzy ią porwáć ná nieczyſtość chćieli/ pomázána być. O tey piſze ś. Ambroży/ chwaląc wielkie męſtwo iey. Co y Chryzoſtom ś. iáko ziemek iey czyni.

Euſeb: lib: 8. cap: 26.

Zophronia męzna w czyſtośći.

Pelágia tákaż.

Lib: 3. de virginitate.

Chryſoſt: apud Lipom: Tomo 3.

2.

Teyże Pelágiey mátká/ piſze támże ś. Ambrożi/ z dwiemá corkámi/ vtopić ſię w iedney rzece/ gdy ią do ſędziego wieźiono/ woláłá/ á niżli w nieczyſte Pogáńſkie ręce z corkámi ná vtrátę czyſtośći wpáść. Co y Euſebius námienił. Pewna rzecz iż ná to oſobne nátchnienie Duchá ś. miáły. iáko y Auguſtyn ś. wywodźi. y inych wiele męczennikow w tym roku/ ktory ſię oſmym liczy/ iáko ſrożſze nád ine látá prześládowánie/ powſtáło/ dla Chriſtuſá pozábiiánych ieſt bez liczby/ w kośćiołách wſchodnych/ gdźie Máximinus wielki okrutnik pánowął. Wielka część tych męczennikow wieku tego ieſt wypiſána w Zywoćiech świętych/ y ono wybáwienie pánienki do nieczyſtego domu potępioney/ ktore ś. Ambroſius wypiſał.

Euſeb: lib: 8. cap: 23.

De Ciuit: lib: 1. cap: 26.

Oſmy rok ſroſſzego prześládowánia.

19. Aprilis.

W tym tylo popráwy potrzebá/ áby ſię wiedźiáło/ iż tá pánienká/ o ktorey ś. Ambroſius piſze/ z Antyochiey byłá/ y nie położono imienia iey/ áni tego żołnierzá/ ktory ią wybáwił/ y poſpołu z nią męczeńſką koronę odnioſł. Lecz inſza byłá pánienká z Alexándriey/ o ktorey piſze Metáphráſtes/ ktora ſię zowie Theodora/ y żołnierz ktory ią wybáwił Dydymus ſię miánuie. ktory widząc pánnę ná poſromocenie y vtrátę czyſtośći podáną: ſam do niey pierwey/ ine odegnawſzy/ iákoby wſzetecznik wſzedł. y vbrawſzy ią w ſwoie ſzáty żołnierſkie/ młodź czekáiącą oſzukał/ iż pánienká cáło vſzłá/ á on zá nię y zá czyſtość iey/ o ktorą zdrowia ſwego náſtáwił/ zábity ieſt. Ieſt y trzećia tákaż powieść v tegoż Metáphráſtá o pánience Antoninie/ tákże o CHRISTVSA ná ſromotną czyſtośći vtrátę do domu nierządnego potępioney. ktora tymże ſpoſobem od Alexándrá żołnierzá z ochroną czyſtośći ſwey/ wybáwiona ieſt. O czym czytay w żywoćiech Swiętych.

3. Lib: 3. de virginit.

Pánieńſka czyſtość obroniona.

Apud Surium 5. Aprilis. Tomo 2.

4. Maij.

16. Maij.

O czwártey tákiey nápiſał Pálládius/ iż w Koryncie ieden żołnierz pá- 4.

 nienkę

In Lausiaca ca: 53.

nienke Chrześciáńska tákże ná vtráte czystośći potępiona / y do gospodarzá domu nierządnego oddána / tym sposobem wybáwił. Dał wielkie pieniądze onemu pospodarzowi / áby go do niey wpuśćił / y on ná nię swoie ßáty włożywßy niepokalána wypuśćił / á sam zá nię od sędziego do bestiy wrzucony y rozßárpány męczeńską zápłáte odniosł.

Niceph: lib: 7. cap: 13.

Nicephorus też o iedney Nykomediyskiey pánnie ná imię Eufrázycy powiáda. Zá Dyoklecyaná gdy Antymus Biskupem był w Nykomedyey / Eufrázya do domu nierządnego potępiona / gdy młody wßetecznik do niey wßedł / ták go ośnkáłá. Powiedźiáłá / mam máść iedne / ktorą kto sie námáże / od żadnego żelázá obrażony być nie może. dam ią tobie / iesli czystość moię vczćiß: á ná mnie pierwey doznay mocy tey máśći. O to ia ßyię moię námáże / tni w nię mieczem iáko namocniey możeß / vyźrzyß iż rány nie będźie. y ták vczynił on młodźieniec: dobywßy mieczá / w ßyię wyciągnioną pánienki mocno vderzył / y záraz iey głowę vćiął. Wolálá táką śmierć / niżli CHRISTVSOWI obiecáney czystośći ciáłá swego vtráte.

Dowćip pánny ná záchowanie czystośći.

Rok P. 310. Eusebiu: 2. Constánt: 5.

1\. *Piotr Alexándriyski ścięty.* 26. Nouembris. Euseb: lib: 7. cap: vltimo. & 8. ca: 25.

PIotr Biskup Alexándriyski 12. lat śiedząc w złe bárzo czásy / á dźiewięć lat prześládowánia z swemi owcámi ćierpiąc / tego roku zá roskazániem Máximiána ścięty iest. Pátrz w iego żywoćie. Do ktorego to sie dokłáda z Anástázyußá Bibliotekarzá / ktory dźieie iego z Greckiego przełożył: iż zá wieku iego ießcze Arius był swego ná Syná Bożego bluźnierstwá nie záczął: ále iż sie z Meleciußem odßczepieńcem złączył / y raz przyięty y dyákonem od Piotrá poświęcony / do niego sie wracał: dla tego wyklęty był. y zás od Achile ktory po ś. Pietrze nástąpił kápłanem vczyniony został. Lecz co miáło z niego nápotym być / y iáko przeklęte kácerstwo záczáć miał / to Piotrowi ś. obiáwiono było. W nocy Piotr ten wywiedźiony z ćiemnice / ná tym mieyscu gdźie ś. Márek zábity iest / Bucula iezwano / ściętą śmierć dla CHRISTVSA podiał / ostátni męczennik kośćiołá Alexándriyskiego. Co pánná iedná Duchem ś. nátchniona opowiedźiáłá / teyże nocy gdy go śćinano / wołáiąc: Piotr początek Apostołow / Piotr koniec męczennikow Alexándriyskich. Co sie ták ziśćiło.

Pogrzeb Piotrá Alexándriyskiego.

Stolicę Biskupią iáko czćił S. Piotr.

Lud spráwił mu zacny pogrzeb / ná ktorym vbránego iáko Biskupá / á głowę śćiętą ná tołob przyprawiwßy / ná iego Biskupiey stolicy posádźili go płácząc / á iego cząc. Co dla tego vczynili / iż gdy Mßą miewał / ná stolicy oney śiádáć niechćiał / iedno ná ostátnim stopniu / choć nań lud wołał: Siedź Biskupie ná mieyscu swym. Co gdy y xiężą iego w iedno wielkie święto czynili / á iego vpomináli: on przedśię niechćiał: ále po Mßy záwołáwßy ich do śiebie powiedźiał: Widzę drugdy ná tey stolicy moc iákąś Bożką y świátłość dźiwną. Z czego sie ráduiąc y boiąc / śiedźieć ná niey prze niegodność moię nie śmiem. Lecz gdy tego ná niey nie widzę / á prożną być báczę / śiádam wedle zwyczáiu iáko wiećie. Przeto do ludzkiego tego wołánia nie przystáyćie. Lud tedy czego zá żywotá przewieść ná nim nie mogł / po śmierći ze czći wielkiey ku niemu y miłośći / przewodźił. Wstąpił ná iego mieyscze Achillás / ktory ácz był wielkim sługą Bożym / ále miękkim / iż nád zákazánie Piotrá ś. Aryußá pokutę zmyśláiącego / do kośćiołá przyiął / y kápłanem go vczynił. krotko był ná Biskupstwie ledwie rok ieden / á po nim zás nástąpił Alexánder / ták iáko Piotr ś. prorokował.

Arius kápłanem od Achile vczyniony. Sozom: lib: 1. cap: 14.

3\. *Antonius.*

W ten czás Antonius on zacny oćiec Mnichow prágnąc / w Alexándriey męczeństwá y męczenniki posiláiąc / gdy go mieć nie mogł / ná żywot sie pustelniczy vdał.

Wiele y tego czáſu męczenników pobito. Miedzy inemi / oná niewolnicá Chrześciánká Potámenia / ktorey nie mogąc pan iey Pogánin do ſwey nieczyſtości námowić: dał ią do ſędziego. ktory wrzącey ſmoły kocieł iey vkázuiąc mowił: ábo pánu twemu przyzwol / ábo ćię w ten kocieł wrzucę. A oná rzekłá: Nie láda vpominánie / od czyſtości do ſproſności. Proſzę ćię y ná twego ćię Ceſárzá ktorego czćiſz / záklinám / ábyś mię nie záraz w tey ſmole topił / ále po troſze mię w nię wpuſzczał: żebyś ty lepiey poznał / iáką mi moc dał CHRISTVS dla śiebie ćierpieć. y gdy ſędźia ták czynić kazał / oná zá godźinę ſkonáłá. *Potámenia niewolnicá męczenniczka.* Paladius in Lauſiaca cap: 1.

W Cyrinie Cyrillá pánná długo kádźidło w ręku ná ogniu trzymáiąc / ręki nie ruſzyłá / áby ſię nie zdáłá ofiárowáć rzućiwſzy / á z ręki dla gorącośći kádźidło vpuśćiwſzy. potym rozſzárpána oſękámi / vmárłá. Tegoż czáſu Philemon piſzczek vmęczony ieſt. Bo gdy go Apollonius kośćielny czytelnik boiąc ſię męczeńſtwá / zá cztery złote przenáiął / áby ſię názwał Apolloniuſzem / y ſzáty odmieniwſzy iáko Pogánin bogom ſwoim miáſto niego ofiárował: on od Bogá oświecony / prawdźiwie Chrześciáninem ſię być przed ſędźim wyznał. o co gdy był męczony / tym mocniey CHRISTVSA wyznawał / y ták ná mękách iáko wierny dokonał. Jego przykłádem pobudzony Apollonius mężnie ná tákąż śmierć dla CHRISTVSA poſzedł. 4. *Cyrilla pánná.* Metaphr: 14 Decembris. *Piſzczek Philemon.* Apud Surium 14. Decembris.

Rok P. 311. Euſeb: 3. Conſtánt: 6.

LVcianus ś. kápłan Antyocheńſki dźiwnie mocnym ſercem męki wielkie wytrwał / y Mſzą świętą ná pierśiách ſwoich w Nykomediey w więźieniu máiąc: názáiutrz támże ſkonał. Pátrz w iego żywoćie. Był w Piśmie ś. bárzo vczony / y ná Bibliey oczyśćieniu y przekłádániu wielki czás ſtráwił. Jáko ś. Hieronym o nim nápiſał. W Armeniey zá królá Tyridatá prześládowánie ná Chrześćiány wielkie / w ktorym Grzegorz Biſkup wiele vćierpiał / y pánienek z Ripſymą ſtárſzą ſwoią trzydźieśći y trzy ábo 37. vmęczonych ieſt: krew ich onego Tyridatá y wſzytkę Armenią dźiwnie do CHRISTVSA przywiodłá. Pátrz w żywoćie Grzegorzá Armeńſkiego. 1. *Lucianus.* 13. Ianuarii. Euſeb: lib: 8. cap: 28. & 9. cap: 5. De Scriptorib. 10. Octobris.

Febroniey też pánny męczeńſkie zwyćięſtwo w Sybápolu w Mezopotámiey bárzo znáczne. pátrz w żywoćie iey. A inych bez liczby: niepodobno ie wyliczyć. Aż Pan Bog pokoy ſzczeſliwy kośćiołowi świętemu ſwemu poſłał: nie z łáſkáwośći y ludzkośći Ceſárzow okrutnikow / ktorzy do tego czáſu nowe á nowe męczeńſtwá ſługom Bożym wymyślali: ále z ſwey oſobliwey łáſki. 2. *Febronia męczenniczká.* 16. Iunij.

Bo ná Máximianá Gáleriuſzá / ktory ieſzcze rządźił / y z Máximinem ſynem ábo ſynowcem ſwym ná wſchodnych króleſtwách władnął / dopuśćił chorobę / w ktorey go wrzody y ſproſne ſprochniáłośći ćiekące záráźiły / y robaki rodząc / ćiáło iego roſtączáły. Lekárze ktorzy ſmrodu wytrwáć nie mogli / zábiiáć kazał / á żadney pomocy nie miał. W tey niemocy do śiebie przyſzedł / y poznał Boſkie / o krew Chrześćiáńſką / ták ſrodze od niego rozlaną / karánie. y zezwawſzy rad z pánow ſwoich / roſkazał áby záraz Chrześćiánie pokoy mieli / á prześládowánie ich znieſione było. y nápiſał / kłádąc y imię Conſtántyná / po wſzytkim świećie wyrok táki / áby ſię káżdemu wolno było zwáć Chrześćiáninem / áby kośćioły ich náprawowáne były / y do nich ſię ſchadzáć mogli: ále ták áby nic przećiw Rzeczypoſpolitey Rzymſkiey nie poczynáli. A iednák ſam on okrutnik w oney niemocy vmárł / bez práwey y zbáwienney pokuty / ktorą P. Bog záwżdy przyimuie. Boleśći ná nim ono wyznánie wyćiſkáły / á woley dobrey w nim nie było. 3. *Máximianá Gáleriuſzá okrutnika śmierć.* Euſeb: lib: 8. cap: 28. 29. *Máximianá pokutá y mandaty po Chrześćiánach.* Euſeb: lib: 9. cap: 1.

Ten wyrok po wſzytkich páńſtwách zwłaſzczá wſchodnych prędko roze- 4.

Maximinus nie rad Chrześćiánom pokoiu dał. stano. Ktory gdy tám przyszedł gdźie Máximinus synowiec iego rządźił/ záfrásował śię o to on okrutnik: á nie mogąc go zátáić/ nie pismem / ále słowy tylko vrzędnikom swoim roskazał/ áby Chrześćian dáley nie trapili/ á sámi ieden drugiemu tę iego wolą oznaymiáli.

5. *Wolność Chrześćian y rádość.* Wypuszczano wszędźie Chrześćiáńskie więźnie/ y od robot gornych wolne odpráwowano/ z wielkim podźiwieniem oney odmiány. Ná ktorą Pogánie pátrząc: zá wielkiego Bogá/ Bogá Chrześćiáńskiego rozwoływáli. Zebránia do kośćiołow Chrześćiáńskich gęste/ y wesele niewypowiedźiáne/ y dźięki P. Bogu oddawáne bez miáry. Státeczni ktorzy ná mękách wiáry dotrzymáli/ żywą y dźiwną poćiechę mieli. A ći co vpadáli/ do bráterskiey śię miłośći ná pokutę ćisnęli. Po vlicách y rynkách y miástách śpiewáli Chrześćiánie swoie pieśni chwaląc CHRISTVSA/ gdy śię do swoich miast z ćiemnic y robot wracáli/ á z wielką cżćią od bráćiey przyimowáni byli.

6. Lib: Pontific. *Melchiádes Papież.* Tego roku vmárł Eusebius Papież. Siedźiał lat dwie/ po ktorym nástąpił Melchiádes.

Krotki pokoy. Euseb: lib: 9. ca: 8. Sześć tylko mieśięcy ná wschodnych krolestwách trwał on pokoy Chrześćiáński. Bo Máximinus sprzećiwiáiąc śię swoim stárszym / á złośći y niecnot y iádu ná Chrześćiány pełny będąc: roskazał vrzędnikom swoim / áby z miast y ze wśi wyganiáli Chrześćiány. Miał iednego czárowniká Teotekná/ ktory go ná wierne pobudzał/ y wolą mu bogow tę opowiádał/ y fałszywe iákieś cudá czynił/ y potwarzał o wiele rzeczy Chrześćiáński s. zakon/ y one potwarzy po wszytkim páństwie Máximinus rozpisował. *Potwarzy ná Chrześćiány.* *List Piłatow zmyślony.* Zmyślili byli Pogánie ná ten czás list iákiś Piłatow/ w ktorym CHRISTVSA bluźnił. y káżdemu ten list mieć/ y w szkołách dźiećiom śię go ná pámięć náucząć kazáli. Wydał ná Chrześćiány wyrok/ ktory w Tyrze ná tablicy mośiądzowey wyryć kazał/ áby ie wyganiano. Lecz ono prześládowánie tego Máximiná okrutniká nie było do krwie/ á drugiego roku z łáski Bożey vstáło.

7. *Athánázyuszá młodość.* W Alexándriey/ gdy Alexánder po Achile ná biskupstwo nástąpił/ znáczne były młodośći s. Athánázyuszá y iego wychowánia postępki / ktore coś po nim wielkiego vkázowáły. Rufin: lib: 1. ca: 14. Sozom: lib: 2. cap: 16. Z dźiećmi igráiąc przy morzu / chrzćił ie iáko Biskup. Co bacząc Alexánder á z dáleká pátrząc/ dowiedźiał śię iż wszytkie słowá do Chrztu służące mowił/ y wodą polewał. A nie śmiał onych dźieći z nowu chrzćić. á ná Athánázyuszá miał wielkie oko/ y on go wychował/ y v niego podrozszy pisárzem wiernym był. Mogł mieć ná ten czás lat dwánaśćie.

Rok P. 312. Melchiád: 2. Const: 7.

1. *Hárdość Máximiná pokarána.* GDy Máximinus ná wschodnych páństwách/ ná ohydę Chrześćian/ często śię y mowieniem y rozpisániem listow chlubił/ iż swoie páństwá w wielkim pokoiu y dostátku spráwował/ á szczęśćie ono bogom swoim przypisował/ Bogiem Chrześćiáńskim gárdząc: Przepuśćił Pan Bog wielkie plagi ná poddáne iego. Euseb: lib: 9. ca: 7. Bo naprzod w Armeniey wielką klęskę y woyská swego porażkę odniosł. *Głod wielki y złe powietrze.* Potym táki głod y złe powietrze P. Bog puśćił/ iż bez liczby ludźi vmieráło / y pánowie bogáći y pánie zacne w drogich vbiorách po vlicách żebráły / y kosztowne rzeczy zá trochę chlebá dawáły. Wszędźie trupow nie pogrzebionych kupy po rynkách y vlicách leżáły. Sámi Chrześćiánie Pogáńskie one ćiáłá grzebli / y nawięcey głodnych żywili / ktorzy ochłodzeni vstá swoie ná chwałę Bogá Chrześćiáńskiego otwarzáli. inne niewypowiedźiáne nędze/ w onym głodźie y zaráźie Pogánie nawięcey ćierpieli / po wszytkich wschodnych páństwách.

2. A Máxencius w Rzymie szosty rok pánowánia swego skończywszy / á

śiodmy poczynáiąc w roskoszy y w okrucieństwie czás trawił. Zacne Senatory zábijał/ cudze żony brał/ czárow y mordowánia dźiatek y niewiast niewinnych ná służbę dyabelską y pytánie ich o szczęśćiu swym/ vżywał. Zołnierzom rospustnośći wszelákiey y wydźierániá dopuśćił. y mowił do nich: Jam z wámi Cesarz y pan: á wy sobie służćie/ zażywayćie/ rospraszayćie/ trawćie. Tákimi nieznośnemi vćiskámi zdieći Rzymiánie/ táiemne do Constántyná posły wypráwili/ prosząc áby ich wybáwił/ y Rzymskie páństwo od tákiego człowieká oswobodźił. Wypráwuiąc się tedy z Gálliey ná tego tyránná Constántyn/ cudowne miał o wygrániu bitwy opowiádánie. Bo pisze Názárius Pogánin: iż wszytká Gállia o tym mowiłá; iż widźieli woyská/ ktore się posłáne być od Bogá mieniły.

Máxencius w Rzymie złości czyni. Nazarius in Panagyr: 2. Constant. Zonaras & Cedrenus in annalib. *Rzymiánie do Constantyna się vćiekli.* Nazar: vt supra.

Dáleko więtszą moc miał Máxencius/ y oná nań wypráwá Constántyná miáłá wielkie niebespieczeństwo. y gdy o tym myślił Constántynus/ mowi Eusebius/ co sam z vst iego przysięgą się záklináiącego słyszał: rozmysláiąc y wiedząc iáko Máxencius przez czárowniki przyiáźni sobie bogow szukał: pytał się sam/ ktorego sobie Bogá ná pomoc obráć y wzywáć miał. to wiedząc iż ná woynie ludzkie obmyślánia y mocy poślednie są/ á Boska opátrzność pierwsza iest y nieodmienna. Vmyślił tedy sámego Bogá iednego/ ktory wszytko rządźi/ y krolestwá w mocy ma/ chwalić y ná pomoc wzywáć. y prosząc á modląc się áby mu się obiáwił iáki iest: we dnie trochę po południu/ widźiał iáwnie krzyż iásny nád słońcem y napis ná nim: in hoc vince: w tym zwyćiężay. A nie tylo on sam krzyż on widźiał: ále wszytko woysko nań pátrzáło. Co mi sam/ powiáda Eusebius/ pod przysięgą powiádał. A gdy się ná to zdumiał/ y niewiedźiał co czynić: w nocy przez sen vkazał mu się CHRISTVS, roskázuiąc mu/ áby do oney woyny tákiego znáku vżywał. Zołnierze co to widźieli/ mieli sobie zá zły znák/ iż v nich krzyż był ná łotry y te co ie ná sromotną śmierć dáią/ y szemráli/ źle sobie tusząc. A Constántynus zezwawszy rzemieślnikow/ chorągwie z tákim znákiem iáki widźiał wnet porobić kazał. Artemius żołnierz/ zá Juliáná męczennik/ był w ten czás y ten krzyż ná niebie widźiał/ y ná śmierć idąc/ Julianowi ktory Constántyná bluźnił/ to do vszu podawał/ iż nie tylo ia/ powiáda/ ále wszytko woysko ná ten krzyż pátrzyło. A nietylo ná chorągwiách/ ále y ná przyłbicách y páwężách krzyż święty oni żołnierze kłádli/ y to imię CHRISTVS tákiemi literámi dwiemá X y P ktore złączone CHRISTVSOWE imię wyrażáły. ☧

3. In vita eius lib: 1. *Constántyná náwrocenie do Pana Bogá.* *Krzyż ná powietrzu widźiał Constantinus.* *Constántinus widźiał Christusá.* *Artemius żołnierz.* In actis eius. Zosimus lib: 3. Gallicanus in Panag.

Ták opátrzony Constántynus niewielkię woysko w liczbie máiąc/ ktore Máxencyus czworáko przechodźił: naprzod Włoskie miástá ktore mu się ná drodze sprzećiwiły/ wszytki opánował/ á do Rzymu się pokwápił. gdźie go czekał Máxencyus z wielkim y mocnym woyskiem nád rzeką Tybrem vszykowánym/ przy mośćie Milwius náźwánym/ ná ktorym był sidłá/ w ktore sam potym wpadł/ zásádźił. Stárły się woyská: y skoro iezdę Máxencyuszowę zráżono/ vćiekáć wszyscy poczęli/ y sam Máxencyus ná most się z inemi kwápiąc/ gdy się pod niemi most połamał/ w rzece zátopiony iest y iego woysko/ ktore z boiáźni/ mostu nie pátrzyło/ w głębokiey Tybrowey wodźie pożárte iest/ ná wzor onego Pháráoná. Náleźiono ćiáło Máxencyuszá/ y vćiętą głowę w Rzym nieść kazano. Gdźie się wielki ostał tryumph dla wroconey wolnośći y wybáwienia z ręku onego okrutniká stanow wszytkich. Głowę iego y do Afryki/ ktora był tákże wielkiemi okrućieństwy śćisnął/ posłano. gdźie niewymowne wszytkim ludźiom poćiechy przyniosłá.

4. *Woyná z Máxencyuszem.* *Máxencius poráżony y vtopiony.*

Constántynus wszytko ono powodzenie P. Bogu prawemu przyczytał/ y w pułmiástá Rzymu ná wdźięczność temu ktory mu zwyćięstwo przyniosł/ krzyż z tákim napisem ná wielkim kámiennym słupie postáwił: Tym zbáwiennym znákiem/ práwym mestwá vkazánim/ wászem miásto od iárzmá

5. *Krzyż w Rzymie postáwił Constántinus.* Euseb: in vita Constant: lib: 1. cap: 34.

tyráńskie-

tyráńſkiego wybáwił/ y Rzeczpoſp: y Senat do wolnośćim y ozdoby pierwßey przywroćił.

6. *Láteráńſki Pálac dány Papieżom.*

Pokazał też wielka ſkłonność ku Chrześćiánom y ku Biſkupom y kápłanom ich/ nie tylo ludzka z nimi rozmowa/ ále y iadánim y vpominki. A tego roku pálac ſwoy Láteráńſki názwány/ dał Melchiádźie Papieżowi. áby ták zacna oſobá/ to ieſt nawyżßy Biſkup Chrześćiáńſki/ mießkánie miał wielkich vrzednikow/ dla ktorych tákie domy poſpolite R.P. buduie. O czym ieſt świádek Optatus Milewitáńſki/ ktory oznaymia/ iż Concilium ktore było roku przyßłego zá Melchiádá/ ná tym pálacu Láteráńſkim zebráne było/ co y ſámá poſſeſſya nievſtáiaca pokázuie.

Optat: lib: 1. contra Parmenionem.

7. *Mándaty Conſtántina zá Chrześćiány.*

Euſeb: lib: 10. cap: 1.

Ibidem.

Ná początku ſwego pánowánia iuż cálego/ Conſtántinus k woli Chrześćiánom y wierze ś. życzliwe wyroki po wßytkim páńſtwie Rzymſkim wydawał. Jnne poginely/ ieden ieſt do Anuliná w Afryce ſtároſty/ ktory zá Dioklecyaná wiele meczennikow pozábiiał: áby záraz kośćiołom Kátholickim Chrześćiáńſkim imioná ich wrácano/ y wßytko co iedno ich było/ nádánia/ role/ ogrody/ domy im oddawano. Drugi wyrok ieſt do tego Anuliná/ áby kśieżey Chrześćiáńſkiey Kátholickiey dána byłá wßelka wolność od poborow y zabaw poſpolitych świeckich/ áby wolnie ſłużyli prawemu Bogu/ á ich nabożeńſtwem ßcześćie ſie R. P. Rzymſkiey zátrzymawáło. Trzeći ieſt liſt iego do Cecyliußá Biſkupá Kárthágińſkiego/ ktoremu pieniedzy wielka ſumme dáć ná pomoc kośćiołom każe/ wedle regeſtru ſpiſánego od Oſiußá/ áby one pieniadze rozdawał: á ieſliby wiecey potrzeba/ áby śmiele brał od Heráklidy podſkárbiego/ ktoremum/ prawi/ vſtnie roſkazał/ áby dał ileby potrzebá.

Ibidem lib: 10. cap: 6. Pieniadze dáie Chrześćiánom Conſtántinus.

Támże niektore nieſpokoyne/ ktorzy od Kátholickiego prześwietego kośćiołá ludźie odwodza/ karáć każe. Pewnie Donátyſty rozumieiac/ ktorzy roku przyßłego ſpory y ſad z Kátholiki v Conſtántyná mieli. A iż Oſiußá wſpomina/ ten był z Hißpániey przedni Biſkup/ ktorego iuż przy boku miał ſwoim. Z czego znáć/ iákie dobrodźieyſtwo inym kośćiołom y Chrześćiánom iuż czynić począł. Y był iuż od onego czáſu po zwyćieſtwie tego Máxencyußá Catechumenus, to ieſt do chrztu ſie gotuiacy/ ácz ießcze nie wielkiego w wierze wzroſtu.

Nawyżßy Biſkup Pogáńſki.

A choćże ſie potym piſał Pont: Máximus/ nawyżßym v Pogáńſtwá Biſkupem: to czynił/ nie iżby w ofiárach Pogáńſkich bogom fałßywym ſłużył; ále áby moc onych Pogáńſkich duchodwnych ktora byłá wielka/ á do rzadu potrzebna/ przy nim zoſtawáłá. Bo iáko piße Cicero: mogł nawyżßy Biſkup v Pogan/ ſeymowe wßytkie ſtánowienia/ wzgledem religiey odmienić y záſtánowić. Ná iego roſkazánie y Conſules z vrzedu zśiádáć muśieli. Záczynánie woyny ná iego rozſadku było. Przetoż y po Conſtántynie Chrześćiáńſcy Ceſárze/ iáko Zozymus piße/ tákże ſie piſáli/ y ná koronácyey ſwey ßáte Biſkupá nawyżßego Pogáńſkiego bráli/ áż do Gráciáná. ktory ia naypierwey wzgárdźił/ y bráć iey dla ſumnienia Chrześćiáńſkiego niechćiał: gdy iuż w ſenaćie Rzymſkim máło Pogáninow było/ á wßyſcy niemal Chrześćiánie.

De natura deor: lib: 2. & de legibus lib: 2.

Zoſimus lib: 4.

Rok P. 313. Melchiádá 3. Conſtán: 8.

1. *Licinius zá towárzyßá ná páńſtwo wźiety.*

Zoſimus lib: 2.

ROku przeßłego/ Conſtántinus wyprawuiac ſie ná Máxenciußá/ wźiał ſobie zá towárzyßá ná páńſtwo R. Licyniußá/ y podał mu do rzadzenia Jliryk. A iż ſie nowa woyná do Germániey otwarzáłá/ muśiał Conſtántinus predko ſie z Rzymu rußyć. y przyiáchawßy do Medyolanu/ tám do śiebie Licyniußá przyzwał/ y dał

mu zá

Conſtancia dana Licyniuſowi. Zmowa z Licyniuſem. Euſeb: lib: 10. cap: 5. *Wyrok obudwu o wolnośći wiáry. Mándat o wolnośći Chrześcian.* Euſeb: vt ſupra.

mu zá żonę śioſtrę ſwoie Conſtáncyą iuż Chrześciánkę/ ná wietſze z nim przyiáźni vtwierdzenie. y vczynił z nim przymierze/ w ktore to też włożył Conſtántinus: áby Licynius choć Pogánin/ Chrześciánom ſprzyiał. y obádwá záraz on wielki y ś wyrok y mándat po wſzytkim Rzymſkim Páńſtwie wydáli y rozpiſáli: áby nikomu brána wolność nie byłá/ do wiáry Chrześciáńſkiey przyſtáć/ á żeby káżdy ſwego nabożeńſtwá/ ktore mu ſię podoba/ záżywał/ á Chrześciánom áby ſię nikt nie przykrzył/ y wſzytki przeſzłe ná nie wydáne ſrogie práwá y wyroki/ áby znieśione były/ y mocy żadney nie miáły/ á wolno im było w ſwoim zakonie y nabożeńſtwie Bogu ſwemu ſłużyć. A te mieyſcá ná ktore ſię ſchodźili/ ktore im odebráne ſą/ áby im záraz przywrocone były. Jeſli/ práwi/ vrzędnicy ie ktorzy máią/ niech ie bez żadnych pieniędzy wrocą: á ieſli ie kto kupił/ ábo dárowáne miał: niech z ſkárbu náſzego nagrody ſobie pátrzy. A imioná do kośćiołow ich y poſpolitey potrzeby ſłużące áby im tákże wrocone były. Z czego ktoby ſzkodę miał/ od nas niechay zapłáty pewney czeka. Ták/ práwi/ y Rzeczpoſpolitą vſpokoiemy/ y Bogá ktoregoſmy łáſki doználi/ przyiáźni ſobie dochowamy.] Poty ten mándat.

Imioná Chrześciánom wracano.

2\. *Wſchodny okrutnik Maximinus.*

A iż ná wſchodnych páńſtwách ieſzcze on okrutnik Máximinus roſkázował: obá Auguſtowie Conſtántyn y Licynius do niego piſáli: áby tákież iákie y oni mándaty/ po ſwoich dźierżáwách zá Chrześciány wydał. On nie z chęći/ ále z boiáźni wydał wyrok y mándat/ ále nie táki/ iákiego było potrzebno. Bo tylo zákazał Chrześciánom przykrośći czynić/ á żadnego przymuſzenia y odwodzenia od wiáry ich/ chybá piękną namową/ nie czynić. Ale ná ſchadzki y budowánia/ y wrácánia kośćiołow/ żadney wolnośći y práwá nie dał. Przetoż ieſzcze ſię Chrześciánie boiąc/ á ćicho śiedząc/ iemu/ náturę iego okrutną znáiąc/ nie duſáli. Aż go ſam P. Bog roku drugiego/ iáko ſię powie/ pogromił/ iż to czego nie rad czynił/ vczynić muśiał.

3\. Gallica: panag: 2. Conſtant.

Conſtántinus prędko Germany około Rhenu rzeki zwoiował/ y páńſtwo Rzymſkie vſpokoił/ á ſam wielkie ſerce do wiáry Chrześciáńſkiey brał/ á od báłwochwálſtwá Pogáńſkiego ſię odrażał. y gdy tego roku przypadáły w Rzymie igrzyſká ábo widoki/ ktorych oni pilnie ſtrzegli/ ná vbłaganie bogow y záchowánie páńſtwá Rzymſkiego: Conſtántinus onemi igrzyſkámi pogárdźił/ y ſpráwowáć ich niechćiał. O co ſię bárzo Pogánie fráſowáli/ á zwłaſzczá ten co hiſtoryą piſał Zoſimus/ ktory wſzędźie Conſtántyná ſzczypie/ á ná Chrześciány wſzytkie przygody złe/ ktore ćierpiáło Rzymſkie páńſtwo/ iáko to byli zwykli/ kłádźie.

4\. *Pogáńſkie proroctwá falſzywe.* Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 53.

A widząc Pogánie iż ſię dźiwnie rozkwitáło Chrześciáńſtwo/ chcąc ludźie iáko mogli odrážáć/ á ſwoie vpadki ćieſzyć: zmyślili iákieś bogow ſwoich proroctwá y odpowiedźi: iż wiárá Chrześciáńſka nie miáłá trwáć iedno 360. lat. Już były trzy ſtá y trzynaśćie wyſzły/ czekáć kazáli prędkiey zguby náſzey. To y ś. Auguſtyn wſpomina. Ale ſię oſzukáli. Potwarzáli y Piotrá ś. iż był ſzczerym czárownikiem: ále im one plotki nie poſzły. Bárźiey tego czáſu ſtroſkány był kośćioł Boży herętykámi Donátyſty w Afryce.

5\. *Donátyſtowie co czynią.* Optat: lib: 1. contra Parm.

W Cárthaginie Donátyśći poſtáwiwſzy káthedrę przećiw káthedrze/ ołtarz przećiw ołtarzowi/ to ieſt Biſkupá ſwego Máioryná/ przećiw Kátholikowi Cecylianowi/ ktory ſię ziednoczeniem kośćiołá Apoſtolſkiego bronił: nie mogąc go przemoc/ náprawili ſtároſtę Anuliná Pogániná/ áby do Conſtántyná Ceſárzá/ ich piſánia y potwarzy ná Cecyliáná poſłał. Co on vczynił. A máło ná tym máiąc/ ſámi Biſkupi oni Tráditores y Donátiſte/ iácháli do Conſtántyná do Gálliey/ ná Cecyliáná ſię záłuiąc/ y o Sędźie z Gálliey proſząc. y doſyć czyniąc Conſtántinus ich prośbom/ rzekł im: Sędźiow odemnie prośićie/ á ia ſam ſądu CHRISTVSOWEGO czekam. y dał im Sędźie z Gálliey/ Máterná z Agryppiny/ Rhetycyuſzá z Auguſtodunu/ y Máryná z Arelatu Biſkupy.

Sędźiowie dáni Donátyſtom.

6. Czego on nierad vczynił / zá nieprzyſtoyną ſobie rzecz poczytáiąc / áby on przez ſię ábo przez ine miał tych ſądźić / ktorzy mieyſce CHRISTVSOWE záśiedli. A iáko był w práwách Chrześćiáńſkich ieſzcze niewiádomy: záraz ſię dowiedźiał / iż Biſkupow ſię nie godźi ſądźić iedno nawyżſzemu y pierwſzemu Biſkupowi / iáko to ſam piſząc do Melchiádá zeznawa: wſzytek on
Melchiádes Papież dány zá ſędziego.
ſąd odeſłał do Melchiádá Papieżá / áby z onemi trzemá z Gálliey / y z inemi bliſkimi Biſkupy Cecyliana ſądźił. y piſał do Cecyliána / áby ſię tám w Rzymie z dźieśiąćią towárzyſzow ſwoich Biſkupow ſtáwił. Tákże áby y Donátyſtowie z tąż liczbą ſwoich przybyli. Liſt ten Conſtántyná do Melchiádá
Lib: 16; cap: 5.
położył Euſebius / w ktorym oney niezgody Biſkupow żáluie / vpomináiąc áby tákiemu odſzczepieńſtwu był koniec.

7. *Concilium Láteráńſkie.* *Optat; vt ſupra.*
Ziácháli ſię oni Biſkupi do Rzymu / y ſkupili ſię w domu Fauſty ná Láteránie / piſze Optatus / y záśiedli ſąd przy Rzymſkim Biſkupie Milcyádźie (ábo Melchiádźie) oni trzey z Gálliey / y drugich Włoſkich 15. wſzytkich było 19. Żálował ſię Donatus á Caſis nigris / ktory był przednieyſzy miedzy Donátyſtámi ná Cecyliana. A gdy świádki onemi ſwemi / ktore przywiodł z ſobą z Afryki / dowodźić miał tego co nań kładł: oni iego świádkowie wyználi iż nic złego ná Cecyliana niewiedzą. A gdy Cecylianus ſię żálował z drugiey ſtrony ná Donatá / zeznał ſię Donatus iż znowu chrzćił / y vpádłe (to ieſt ktorzy ſię CHRISTVSA w mękách ábo w boiáźni záprzeli) ná Biſkupy
Donátiſte potępieni.
poświęcał / ábo ręce kładł. Czego kośćioł nie przypuſzcza. Y ták Donatá ná onym Synodźie potępiono / á Cecyliana ná ſwoim Biſkupſtwie iáko niewinnego zoſtáwiono. O tym y Auguſtyn ś. hiſtorye / ſwárząc ſię potym z tymi Donátyſtámi / wypiſał.
Aug: Breuic: Collatio: diei 3. cap: 12.

8. *Obyczay zgody.*
Dokłáda S. Auguſtyn epiſt: 162. iż Melchiádes ták vbłagáć chćiał Donátyſty / y ono odſzczepieńſtwo vgáśić / w ktorym po miáſtách dwá Biſkupi byli / ieden Kátholik / drugi Donátyſtá: áby ſam tylo Donatus á Caſis nigris potępiony y wyrzucony z kośćiołá zoſtał / iáko wſzytkiego tego rozerwánia przodek: á inni áby ſię ták pogodźili. Ktory pierwey poświęcony ieſt: áby ten ná Biſkupſtwie zoſtawał / á drugiemu gdźie indźiey Biſkupſtwo dáne było. Co Auguſtyn ś. dźiwnie chwali / zowiąc Melchiádá ſynem
Epiſt: 162.
pokoiu / y oycem wſzytkiego Chrześćiáńſtwá.

9. *Donátiſte do świeckich áppelluią.*
Lecz Donátyſte ná żadney rzeczy nie przeſtáiąc / od ſądu Biſkupow onych y Synodu do Ceſárzá áppellowáli / y ná kończenie oney áppellácyey iáchał do Conſtántyná on Donatus. Ten ieſt obyczay vpornych heretykow /
Obyczay heretycki.
iż ná ſądźie duchownych nie przeſtáiąc / świeckim ſię vrzędem záſtáwiáią / ktoremu żaden ſąd o kośćielnych y do wiáry ſłużących rzeczách nie należy.
Optatus vt ſupra.
Co gdy Conſtántyn vſłyſzał: záwołał mowiąc: O ſzáleńſtwo iádowite y śmiáłe. włożyli áppellácyą / iákoby w ſpráwách Pogáńſkich y świeckich. y piſał liſt do Biſkupow Kátholickich / iáko mu ſię to bárzo nie podobáło / iż do niego áppellowáli / gdźie ſię one ſłowá od niego rzeczone náyduią: Mego /
Słowá Conſtántyná.
práwi / ſądu chcą: á ia ſądu CHRISTVSOWEGO czekam. To mowię co prawdá ma: kápłáńſki ſąd ták ſię ma ważyć / iákoby ſam Pan śiedząc ſądźił.

10. Pokuśił ſię dobry Ceſárz o zgodę miedzy onemi z Afryki Biſkupy / y do Bryxiey obu ſtron do śiebie przyzwał. Ale z onymi złemi vpornemi y pyſznymi Donátyſty nic nie mogąc ſpráwić / oboiey ſtronie iácháć do domu kazał.

11. *Więźniowie o wiárę zowią ſię męczennikámi.*
Ná końcu roku tego Melchiádes Papież vmárł: zowią go męczennikiem / wedle zwyczáiu ſtárego / iáko ieſt v ś. Cypriána / iż w więźieniu dla CHRISTVSA męczony był. Bo y tákich choć ſwoią śmierćią vmárli / męczenniki zwano. Siedźiał lat dwie / mieśięcy dwá. W dźieiách iego náyduie
Chleb kwáśny żegnány przy Mſzey rozſyłano. *Fermentum.*
ſię / iż ofiárę rozſyłał do kośćiołow / ktorą zwano Fermentum. To ieſt / chleb kwáśny. Co áby ſię zrozumiáło / wiedźieć ſię ma: iż w ſtárym kośćiele przy

Mßey poświecano / to ieſt żegnano chleb kwáśny y ofiárowano / y tym go rozdawano / ktorzy ciáłá Chryſtuſowego ná oney Mßey bráć nie mogli / prze ták ſwoie niegotowość ábo przeßkodę. A iednák áby ſię znáczyło / iż ſą w vczeſtnictwie świetych / y w ciele iednym kośćiołá świetego / on chleb żegnány bráli / oświadczáiąc ſię też / iż przy ofierze byli. Zwáli v Láćinnikow on chleb Fermentum, to ieſt kwás. ná rożnicę od chlebá przaſnego / ktory do ſámego naświetßego Sákrámentu bráno y ná ćiáło Páńſkie poświecano. A było z onego słowá fermentum, to ieſt / kwás: przypomnienie oney przypowieśći Páńſkiey o kwáśie / ktorym ſię wiárá znáczy / ktora niewiáſtá / to ieſt kośćioł świety wßytkę dźieżę / ze trzech miar mąki / zákwáßa: to ieſt iedney wiáry wßytkich wiernych o Troycy świetey náucza. W kośćiołách wſchodnych gdźie w kwáśnym chlebie ſłużą / po pierwßey ofierze / żegnány chleb oddźieláią / z niego pewne cześći do poświecenia ćiáłá Páńſkiego biorąc. y on oddźielony żegnány tylo chleb / przytomnym / dla znáku vczeſtnictwá świetey ofiáry y bytnośći przy Mßey dáią. Zowią ten chleb Eulogia. Fermentum.

Rok P. 314. Silweſtrá 1. Conſtánt: 9.

NA mieyſce Melchiády náſtąpił Silweſter Rzymiánin ſyn Rufiná. Tego roku Máximinus on wielki prześládowník y morderz Chrześćian / z Licyniußem pokoy y przymierze vczynione złamał / y woyſko wielkie nań zebrał y bitwę ſtoczył. Ná ktorey ſromotnie porázony ná głowę / wßytko żołnierſtwo potráćił. Bo ći co zoſtáli / Licyniußowi ſię poddáli / á ſam ledwie do ſwoich páńſtw vćiekł w vbierze proſtym zátáiony. Gdźie przyiáchawßy / bárzo záchorzał / y gniewáiąc ſię ná ſwe bogi ktorzy mu ßczęśćie obiecowáli: kápłany ſwoie Pogáńſkie y wßytki wießczki y czárowniki / iáko zwodźcę y ßálbierzę / pozábiiał / á do Bogá ſię Chrześćiáńſkiego obracáiąc: wyrok y mándaty ſwoie po wßytkim páńſtwie piſáne poſłał / roſkázuiąc: áby nikomu Chrześćiáninem być nie broniono / á żeby pokoy mieli Chrześćiánie / á nikt ſię im nie przykrzył. Aby im wolno było kośćioły ſwoie budowáć y nabożeńſtwá ſwego w nich vżywáć. A co im było odięto / ábo do ſkárbu poſpolitego / ábo do vrzędow / ábo co kupnem y dárem od nich nieſpráwiedliwie odeßło / áby im wßytko wrocono było.] 1. *Silweſter Papież.* *Máximinus porázony.* Euſeb: lib: 9. cap: 8. *Máximinus vmieráiąc Chrześćiány vczćił, á bogi ſwe przeklinał.*

Rozgłośiwßy ten ſwoy wyrok / ſproſną y ćiężką śmierćią / tyran on vmárł w Tárſu mieśćie. Sſłudzy wßyſcy iego ktorzy mu okrućieńſtwá ná Chrześćiány pomagáli / y iego roſkazánia wykonywáli / tákże pobići / y złemi śmierćiámi poginęli / y potomſtwo wßytko iego wygłádzone ieſt. A Chrześćiánom pokoy poſłał P. Bog / y poćiechy wielkie po onych ták ćiężkich y długich mordách y vćiśnieniu nieſłychánym. Wyprowádźił P. Bog z ieńſtwá y niewoley Pháráońſkiey lud ſwoy. Weſele y rádośći náſtąpiły / źimá minęłá / burze vſtáły / láto ſię wroćiło. Miłośierdźia ſwego nie oddalił od ſług ſwoich / ktore ná doświádczeniu krotko trzymał / á wiecznie ćießyć nie zániechał. Budowáli y poświecáli kośćioły: ziázdy Biſkupimi rząd chwały Bożey y obyczáie nápráwowáli. Ceſarz Conſtántyn wßędźie mándaty ſwe Láćińſkim ięzykiem piſáne / mowi Euſebius / ná wolnośći y dobrodźieyſtwá Chrześćiáńſkie rozſyłał / pieniądze kośćiołom y dáry bogáte dawał / cżći wielkie Biſkupom czynił / y wßędźie ſię ſławił Bog Chrześćiáńſki y CHRISTVS ſyn Boży. 2. Zoſimus lib: 2. Euſeb: lib: 10. cap: 12. *Chrześćiáńſkie wyzwolenie y rádośći.* *Láćińſki ięzyk ná wſchodźie.* Euſeb: vt ſupra.

Donátyſtowie w Afryce ná Rzymſkim Synodźie potępieni / nową zás trudność Kátholikom czynili. Bo poſławßy do Conſtántyná Ceſárzá / powiedźieli iż Felix Biſkup Aptungitáńſki / ktory Cecyliáná świećił / Traditorem był / y dla tego Cecilianus Biſkupem być nie może. Ná pokazánie tedy tey prawdy Conſtántinus zlećił Ælianowi Prokonſulowi ábo ſtárośćie w Afryce / 3. *O Donátyſtách.*

fryce/ áby o Felixie Biskupie/ ktory iuż był vmárł/ prawdy sie wywiedźiał/ ieśli Traditorem był. On sie pilnie wypytał/ y niewinnego być nálazł; y Donátysty w potwarzy potępił. A oni záś do Constántyná Cesárzá áppellowáli/ iáko o nich ś. Augustyn pisze. Cesarz zwyćiężony ich nálegániem/ złożył Synod dla ich sadu/ y ná vspokoienie kośćiołá Bożego/ w Gálliey w Arelaćie mieśćie. y że wszytkich zachodnych krolestw ná podwodách pospolitych ziácháć sie Biskupom kazał.

Aug: epist: 68.
Synod dla Donátystow w Arelaćie.

4. A iż Constántyn Ælianowi zlećił/ y od niego áppelláciey do śiebie dopuśćił: To vczynił ná wielkie tych Donátystow prośby/ ieszcze w rzeczách kośćielnych ostrożnym/ y obyczáiow á złośći heretyckiey nie będąc świádom. Bo potym on sławny mándat do Abláwiuszá nawyższego stárosty/ ktorego Præfectem Prætorio zwano/ y wyrok swoy wydał/ áby sie żaden vrzędnik y nawyższy w sądy Biskupie nie wdawał. y owszem áby oni y świeckie rzeczy sądźili/ y káżdemu wolno było od świeckich vrzędow/ do nich áppellowáć/ y v nich sie sądźić. A cobykolwiek oni osądźili/ áby to wykonano było. Swiádectwo/ práwi/ od iednego Biskupá wydáne/ wszyscy sędźiowie máią przyimowáć. Bo tám iest nienáruszona prawdá/ ktora od człowieká świętego/ y z sumnienia sercá niepokalánego pochodźi. Czynim to/ práwi/ y dla skroceniá práwowánia/ áby ludźie nędzni prędszy koniec w spráwách swoich bráli/ y od łákomego wyćiągánia wolni byli.] Toż pisze o tym mándáćie Eusebius: iż roskazał áby żaden vrząd nie psował tego co Biskupi osądzą/ á żeby nád wszytki sędźie rozsądek kápłanow Bożych przekłádány był. Toż świádczy Sozomenus: iż dał wolność tym ktore do vrzędow pozywano/ byle sámi chćieli: áby do Biskupow bráli sie/ świeckie vrzędy opuśćiwszy. á Biskupi wyrok áby ważny był/ y nád inne sędźie więtszą moc miał. A to coby ná swoich Conciliách postánowili/ áby to mocne y niewruszone zostawáło.] To Sozomenus.

Sądy Biskupie od świeckich wolne.
De Episc: iudic: lib: 1. Cod: Theod.
Sądy świeckie Biskupom zlecone.
Euseb: in vita Cõstant: lib: 4. cap: 27.
Sozom: lib: 1. ca: 9.

5. Gdy sie tedy biskupow w liczbie blisko dwie śćie do Arelatu/ ná on sąd Cecilianá ziácháło/ (bo tám nic o wierze nie stánowili.) sam Constántinus iáko Cátechumenus/ miedzy nimi śiedźiał/ do zgody świętey w ktorey sie nawięcey kochał/ wszytkie przywodząc. Y nálezli Cecilianá y Felixá ktory go święćił niewinnego/ y zá nim skazáli. á Donátysty iáko fałszywe y potwarce vporne potępili. Co Augustyn ś. świádczy/ y przydáie/ iż sie wiele Donátystow biskupow do Kátholickiey prawdy náwroćiło/ á drudzy swarliwi y niezgodni w vporze zostáli.

Euseb: in vita Cõstant: lib: 1. cap: 37.
Donátistowie potępieni.
Epist: 68.

6. Odpráwiwszy on sąd Oycowie Arelátenscy/ inne też Kanony do rządu y kárnośći kośćielney postánowili. A ono zwłaszczá práwo/ zá dozwoleniem y podániem sámego Constántyná/ ná wszytkie stárosty y vrzędniki: áby żaden heretyk y schizmátyk ábo odszczepieniec ná vrzędźie Rzeczypo: nie śiedźiał/ á żeby pierwey niżli ná vrząd wstąpią/ list mieli od Biskupá/ iż z nim spolność y iedność wiáry máią: á ieśliby co poczynáli sobie bezzakonnie/ áby wyklináni byli.

Ná vrzędźie świeckim żaden heretyk być nie ma.
Conc: Arel: Can: 7.

7. Támże postánowili/ dla Donátystow ktorzy znowu chrzćili/ áby ći ktore w imię Troycey świętey z wyznániem Oycá/ Syná/ y Duchá ś. od heretykow ochrzczeni byli/ znowu Chrztu nie bráli: ále tylko ręku kłádźienie/ ná bránie Duchá ś. A ieśliby wyznánia Troycey świętey nie ználi: tedy ochrzczeni być máią.

Znowu chrzćić heretykow nie potrzebá.

O ny vporne nieznośne biskupy Donátysty Constántyn zbytnią łáskáwośćią swoią znośił/ y odsyłáć ie podwodámi pospolitemi y stráwnym do Afryki roskazał.

8. Tego czásu Oycowie święći wschodni ziácháli sie ná Synod w Ancyrze/ gdźie vpádłym/ ktorzy sie CHRISTVSA z boiáźni y w mękách záprzeli/

Vpádłym pokuty y dosyćczynieniá.
Synod: Ancir.

á do wiáry ſię świętey wrácáli/ y o przyięcie do kośćiołá pokornie prośili/ rozmáite pokuty y doſyćczynienia náznáczyli. Iednym rok/ drugim trzy/ drugim śiedm/ y drugim dźieśięć lat pokuty dáiąc. Támże o czyſtośći kápłáńſkiey y o powśćiągliwośći práwo wznowili. á nietylko kápłanom ále y dyákonom áby bez żon P. Bogu ſłużyli/ roſkazáli. To iednák wyimuiąc/ ieſliby dyákon przy świeceniu ſwoim poniewolnym/ opowiedźiał ſię iż powśćiągliwie żyć woley nie miał/ á potymby żonę wźiął: áby ſię przy ſłużbie ołtarzá ś. zoſtał. A ieſliby zámilczał/ á tym czyſtość obiecał/ y świecenie wźiąwſzy potymby ſię żenił/ áby táki od ſłużby ołtarzá odpadał/ á láickiey kommuniey vżywał. To ieſt/ áby nie z kśiężą/ ále zá kratámi z poſpolſtwem Sákráment ś. brał.

Kápłáńſka czyſtość.

Rok P. 315. Silweſtrá 2. Conſt:10.

CONſtántinus dźieśiąty rok ná páńſtwie Rzymſkim máiąc/ dźieśiątnice ſpráwował/ nie po Pogáńſku w igrzyſkách y bieśiádách: ále w modlitwách y dźiękách P. Bogu/ ktory mu żywot y pánowánie dał. Ná tym święćie vczynił Ceſárzmi dwu ſynow ſwoich Criſpá y Conſtántyná. Tego Criſpá Láktáncius był náuczyćielem będąc iuż bárzo ſtárym/ człowiek wielce wymowny: ále táki vboſtwá miłośnik/ iż y potrzeby ſwoie ledwie miał/ roſkoſzámi wſzytkimi gárdząc.

1. *Dźieśiątnicá Conſtantyná.* *Nasárius Rhetor.* *Criſpus y Conſtántinus, Ceſarzmi.* *Láktáncius.* Euſeb: in vita Cōſtant: lib: 1. cap: 41.

Tego czáſu dał táki mándat do Abláwiuſzá Conſtántinus/ áby po wſzytkiey Włoſkiey źiemi/ te dźieći/ ktoreby oycowie nie mogąc ich wyżywić zábiiáć chćieli/ z ſkárbu iego karmiono y chowano. A po innych kroleſtwách rozpiſał tákże mándaty/ áby oycowie dźiećí ſwe/ ktoreby dla vboſtwá przedawáli/ wykupowáć ná zad/ ábo odmiáne dáć mogli. O hoynośći iego ná vbogie wſzytkie/ ná śieroty y wdowy ſtrapione/ y żebraki/ ſzeroko wypiſał Euſebius.

2. *Sierot opátrowánie.* Cod: Theodoſ: lib: 1. In vita Conſtant: lib: 1.

Ná Zydy dał wyrok: ieſliby ná tego ktory od nich do wiáry Chrześćiáńſkiey przyſtáie/ ábo kámieniem ćiſkáć/ ábo mu iáką przykrość czynić śmieli: áby ſpaleni byli z pomocnikámi ſwymi. Ci vtrapieni ſzczęśćiem Chrześćiáńſkim/ ná Conſtántyná ſię wzburzyli/ y rebellią záczęli/ w ktorey/ piſze ś. Chryſoſtom/ gdy ie pogromiono/ káżdemu z nich ná pámiątkę onego zuchwálſtwá vſzy vrzynano. Potym byli ćiſzſzy/ y mieli gadánie o wierze z Silweſtrem Papieżem. O czym ták piſze Adrianus Papież do Károlá wielkiego: Ná początku/ prawi/ wiáry Chrześćiáńſkiy/ gdy ſię Conſtántinus do wiáry ś. obrácał: mátká iego Helená Auguſtá zebrálá do Rzymu dwánaśćie vczonych Zydow/ áby z Chrześćiány diſputowáli. Ná tym ſporze przy Conſtántynie y Helenie ś. Silweſter z innych wielą Biſkupow/ piſmem y cudámi Zydy przekonał/ y wiárę świętą rozmnożył.] Pátrz w żywoćie ś. Silweſtrá.

3. *Ná Zydy mándat.* Chryſoſt: aduerſus Iudęos homil: 2. Tom: 5. Epiſt: 3. *Diſputácia Zydow z S. Silweſtrem.* Vltima Decemb.

Tego roku otworzyło ſię bluźnierſtwo ná Syná Bożego y kácerſtwo Ariáńſkie. Cicho pierwey ten Arius kápłan Alexándriyſki/ od niewiaſtek ktore czyſtość P. Bogu obiecáły/ począwſzy/ śiedm kápłanow y dwánaśćie dyákonow do śiebie námowił/ á potym y Biſkupá Nykomediyſkiego Euſebiuſzá/ ktory go namocniey w tym bronił/ iákoby CHRISTVS był ſtworzeniem/ á nie był przedwieczny y Oycu rowny. O czym gdy ſię dowiedźiał Alexánder Biſkup Alexándriyſki/ przyzwał go/ y o one błędy pytał. On ſię do wſzytkiego przyznał. A zezwawſzy Alexánder niektore biſkupy y kápłany/ z kápłáńſtwá Ariuſzá zrzućił/ y od kośćielney iednośći wyklął.

4. *Arius kácerſtwo záczął.* *Euſebius Nikomediyſki pierwſzy pomocnik Ariuſzá.* Theod: lib: 3. cap: 2. 3. Epiph: hæreſ: 69. *Arius wyklęty.*

Piſze Theodoretus/ iż Arius máiąc vrząd wykłádánia Piſmá ś. zayźrzał Alexándrowi biſkupſtwá/ y oną gorzkośćią ſercá ſtrapiony/ ſzukał záwżdy do niezgody przyczyn. á nie widząc nic w Alexándrze przygány godnego/ ná

5. Theod: vt ſupra. *Arius chćiał być Biſkupem.*

prawdę ſię náuki iego rzucił / y doſtał ßátan nieprzyiaćiel prawdy / naczynia
tákiego ktorym kośćioł Boży rozrywał.] Nietylko w kośćiele ále y po vli-
cách y rynkách ludźie burzył y zwodźił Arius / do ſwego ie o CHRISTVSIE
rozumienia ćiągnąc.

6. Lib: 2. ad Humelium de pænit.
Práwo ono Pogáńſkie ná karánie przewinionych / áby im twarz piſá-
niem ßpecono / zniosł y oddalił Conſtántinus / mowiąc: Twarz ná podo-
bieńſtwo pieknośći niebieſkiey poznáczona / nie ma być poßpecona.

Rok P. 316. Silweſtrá: 3. Conſtánt: 11.

1. Zoſim: lib: 2. Euſeb: lib: 8. cap: vltimo. *Dioklecianus vmarł.*
DO tego czáſu on Dioklecyan okrutnik był żyw / y tego roku / piße
Zoſimus / vmárł. Chćiał go P. Bog chowáć áż ná táki czás / w
ktorym pátrzył ná roſkwitnienie Chrześćiáńſtwá / ktore on wy-
korzenić chćiał / y ná Ceſárzá Chrześćiáńſkiego / ktory mu dobrze
złość iego oddawał / gdy iego one bogi / o ktore krew wiernych
rozlewał / ponizał y pomiátał / á Bogá Chrześćiáńſkiego CRISTVSA IESV-
SA ſtawił / y iego chwałę rozßerzał. To mu zá wielkie ná źiemi piekło ſtało. iż
iáko Pſalm mowi: pátrzyć grzeßnik y gniewáć ſię / y zgrzytáć zębámi y ſchnąć
Cedr: in Comp.
będźie. Cedrenus piße: iż ćießką á ſproſną śmierćią vmárł / iż ćiáło iego ro-
bacy roſtaczáli / z gęby y ięzyká zgniłego robaki wyniátał / y ták iáko w grobie
Euſeb: in Chron.
vmárły śmierdźiał. Wołáiąc śmierći mowił: Biádá mnie nędznemu / ſłuß-
ne karánie odnoße zá moie ná Chrześćiány okrućieńſtwá. Żył lat 68. á dźie-
wieć po złożeniu Páńſtwá Rzymſkiego. Licynius Pogánin / miedzy go bo-
gi poczytał / choć nie ná vrzędźie vmárł / czego nigdy nikomu nie czyniono.

2. *Licinius obłudnik z ſtrony wiary.*
Licynius ná wſchodnych kroleſtwách roſkázuiąc / obłudność ſwoię prze-
ćiw Bogu práwemu / y przećiw Conſtántynowi odkrył. Gdy zań śioſtrę ſwo-
ię Conſtáncyą dawał / Conſtántyn też zmowę z nim miał / áby Bogá Chrze-
śćiáńſkiego czćił / á Chrześćiánom wßelką przyiaźń pokázował. Tego on
nie dotrzymał / ále ſię do bogow y ofiar Pogáńſkich iáko pierwey vdáiąc / ná
Ná Chrześćiány powſtáie.
Chrześćiány wielkie prześládowánie y moc ſwoię podniosł. Zákazał im áby ſię
Euſeb: lib: 10. cap: 8.
do kośćiołow ſwoich nie ſchodźili / áby mężczyzná niewiaſt nie náucząli / áby
nikt CHRISTVSA chwalić nie śmiał. y wyrzućił z dworu ſwego Chrześćiá-
Socr: lib: 1. cap: 2.
ny / y pobrał im doſtoynośći y máiętnośći / ná niſkie y podłe poſługi ie dá-
iąc. Sam ſię też do wielkiego wßetecżeńſtwá vdał / mężátkom y pánnom /
mátkom y corkom ich záraz zelżywośći ſromotne y iáwne czyniąc. Ammo-
ná dyákoná / ktory 40. pánienek zakonu Bożego náuczał / do Heráklecy
z onemi pánienkámi z Adriánopolá przywiedźionego / ſtráćił: Dźieśięć pá-
Socr: lib: 1. cap: 2.
nienek onych ſpalić / á drugie pośćináć każąc. Páwłá Biſkupá Neoceſárey-
ſkiego / iż náuczał y mężc y niewiáſty / ſrodze zmęczył ogniem / y członkow roz-
rywániem. Zákázował áby Chrześćiánie z Pogány żadnych rozmow nie
Gláfirá panná v Conſtanciey.
mieli. y ine okrućieńſtwá poczynał. V żony ſwey Conſtáncyey pánienkę Glá-
firę Włoßkę do ſwoiey roſkoßy porwáć chćiał. Iáko ią zátáiłá y wybáwiłá /
czytay o tym w żywoćie Báſileá Biſkupá Amáſeey 15. dniá Kwietniá. y o
Metaphr: 26. Aprilis.
męczeńſtwie tego Biſkupá y inych przy nim ktore pomordował. O czym ná-
piſał Ian káplan Nykomediyſki / ktory ſam ná to pátrzał.

3. *Woyná z Liciniußem.*
O tym wßytkim co ten okrutnik czynił / Conſtáncya do brátá ſwego Con-
ſtántyná piſáłá z żáłośćią wielką. y nie mießkáiąc Conſtántyn / ná woynę ſię
przećiw iemu tegoż roku wypráwował: Licynius też woyſká przyczyniał. y
gdy z Egyptu młode ludźie bráć kazał / był miedzy nimi on wielki puſtelnik y
Páchomius miedzy żołnierzmi.
Abbás Páchomius. ktory będąc Pogáninem / á lat máiąc dwádźieśćiá / iáko
ſię zbudował / y do rozmiłowánia CHRISTVSA pobudźił z Chrześćian / gdy
Metaphr: 14. Maii.
go z inemi towárzyßmi w iednym mieśćie do goſpod przyimowáli / y z wielką

ochotą gośćiom służyli/ y hojnie czestowáli. Pátrzay w iego żywoćie 17. dniá Máiá. Zwano to miásto Oxirinchá/ w ktorym wszytko byli Chrześćiánie/ á w nim 20. tyśiecy pánienek Bogu w dziewictwie służących/ y 10. tyśiecy mnichow/ iáko pisze Ewágrius.

Oxirincha miásto duchownych. 20. tyśiecy pánienek. In vita Patrum cap: 5.

Wiele żołnierzow Chrześćian Licynius/ o ktorych rozumiał iż Constántynowi sprzyiáią/ z oney czći złożył y odegnał. Czym też niepomáłu woysko swoie osłábił. Miedzy inemi był Auxencyus/ ktory z żołnierzá był potym Biskupem Mopsueńskim: ktoremu gdy grono winá do nog Bacchusá rytego kłáść kazał: on niechćiał mowiąc: iżem Chrześćiánin. y záraz pás żołnierski złożyć mu kazał. Co on z ochotą vczynił. Theodorá w Cyprze Biskupá do więźienia dał/ y onego ś. Mikołáiá w Myrze Biskupá tákże więźieniem srogim trapił/ z ktorego po iego śmierći przez Constántyná wyzwolony był. 4.

Auxencius żołnierz potym Biskup. Suidas. *S. Mikołay Myreński do więźienia dány.* Metaphr: 6. Decembris.

Tegoż czásu 40. żołnierzow w Sebáśćie zá stárosty Agrykoláá w zimnym iezierze vmorzeni są. o ktorych ś. Básilius nápisał. Pátrz w ich żywoćie dniá 9. Márcá. y Błázyus Biskup Sebásty z niektoremi niewiástámi ćierpiał. y po inych miástách máiąc okrutne vrzedniki ten Licynius/ Chrześćiány zábiiáć roskázował/ sam się ná one woyne gotuiąc/ od dyablow te miał náukę/ iesliby chćiał bitwy wygráć/ áby Chrześćiány zábiiano. 5.

40. Zołnierzow. Basil: orat: in 40. mart.

W ten czás vćierpiał y Theodorus on zacny hetman/ y ták Licyniuszowi miły. O ktorym w żywoćiech świetych iest 2. dniá Márcá.

Theodorus hetman.

Zá tegoż Licyniuszá/ sławny męczennik Abibus dyákon w Syryey w Edesie/ zá stárosty Lisániuszá zámordowány iest. ktorego/ iż był znáczny y w pismie ś. vczony/ gdy szukáć kazano/ sam się oznaymił/ y okrutnym żyły stáwow ná dźábinie ćiągnienim/ y żeláznymi páznoktámi drápánim/ ná koniec w ogień wrzucony/ mężnie dokonał/ bałwanom się kłániáć niechcąc. y wiele inych w rozmáitych stronách pomordował miecz on Licyniuszow. y było to niemáłe prześládowánie/ ácz krotkie. Bo tego roku vstáło/ w ktorym wiele rozmáitych stanow Chrześćian w mękách y pogrozkách vstawáło/ y od CHRISTVSA odpadáło/ ktorzy potym do pokuty od kośćiołá przyimowáni są. iáko iest o tym Niceński Canon. 6.

Abibus dyákon. Metaphr: 15. Nouembris.

Donátiste w Afryce ná rozsadku iuż drugiego Biskupiego Synodu w Arelácie nie przestáiąc/ zás do Constántyná áppellowáli/ chcąc áby ie sam o Cecyliáná sądźił. Wiedźiał Constántyn/ iż to nie był iego sąd: ále vspokoienia się oney ták wielkiey Sekty/ ná ktorym zátrzymánie Afryki należáło/ spodźiewáiąc: słuchał ich w Medyolánie/ gdźie też przyzwány Cecilianus stánął. y trzeći raz ná onym sądźie potępieni są/ á Cecilianus niewinny náleziony/ iáko ś. Augustyn nápisał. 7.

Donatiste niespokoyni. Epist: 162.

Po tey w Mediolanie odpráwie/ Donátystowie w Numidiey kośćioł Kátholikom w Constánciey mieśćie/ ktore był Constántyn zbudował/ mocą odięli. Kátholicy Biskupi boiąc się wzburzenia ludzi/ ćicho vstąpili/ á do Cesárzá nápisáli/ prosząc o inne mieysce ná kośćioł/ ktory sámi zbudowáć chćieli. A Constántyn pochwaliwszy ćichość ich y pokorę/ á brzydząc się oną dyabelską śmiáłośćią heretykow/ nietylo im mieysce dáć/ ále y swoim nákłádem zbudowáć go kazał.] Pátrz iákiey się iuż był łáskáwośći Chrześćiáńskiey náuczył Constántyn/ iż tákich zbrodniow/ ták przećiw iemu powstáiących nie karał. Jednák miał wolą sam do Afryki iácháć/ á swowolność one ludźi złych skroćić. Co się z iego listow pokázuie. 8.

Donatiste kośćioł Katholikom odięli. *Constántyná ćichość.* Ex Biblioteca Petri Pithei.

Byłá y druga przyczyná tey ćierpliwośći iego/ iż się Donátiste z tym przechwaláli/ iż rádźi dla prawdy iáko męczennicy vmieráć chcą: Constántyn/ áby się nie zdał prześládownikiem Chrześćian/ choć heretykow/ ták tego im przeglądał. Jednák one ktorzy iego sądowi o Cecyliáná przyganiáli/ y niespráwiedliwym go zwáli/ wygnániem z źiemie pokarał. Co się z pismá ś. 9.

Aug: contra epist: Petiliani lib: 2. cap: 92.

Auguſtyná pokázuie/ ktory ná innym mieyſcu mowi do Donátyſtow: Conſtántyn wam kościoły pobrał/ á Julianus ie wam wracał.

Rok P. 317. Silweſt: 4. Conſt: 12.

1\. *Bitwá Conſtántyna z Liciniuſem.* Euſeb: in vita Cóſtant: lib: 2. cap: 5. Zoſimus.

ZWiedli wielką bitwę w Pánnoniey v miáſtá Cybáły Conſtántyn y Licinius. Conſtántyn dufał P. Bogu práwemu/ y krzyżem ś. chorągwie y zbroie opátrzył/ y kápłany Bożymi ktorych ſię modlitwą ſczyćił/ okolony był. A Licinius wieſzczkom y czárom/ y bogow ſwoich pomocy wzywáiąc/ y onym ofiáruiąc/ mowił do ſwoich: Jeſli przegramy/ bogámi náſzymi iáko falſzywymi y ſłábymi pogárdzim. á ieſli Conſtántyn z iednym Bogiem/ niewiem iákim/ wygra: temu Bogowi ſłużyć iuż potrzebá. Porażony Licinius do Tráciey vćiekał. puśćiło ſię zá nim ná pogonią pięć tyśiecy ludźi/ ále go dogonić nie mogli/ zá ktorymi ćiągnąc Conſtántinus/ nálazł iego woyſko w polu obozem położone/ y wnet názáiutrz bitwę ſtoczyć vmyślił.

Druga bitwá.

ktora gdy ſię záczęłá/ á długo trwáłá/ mowi Euſebius że mu to ſám Conſtántyn powiádał: Chorągiew krzyżá ś. kazał tám ſtáwiáć/ gdźie był namocnieyſzy vſiec nieprzyiaćielſki/

Krzyżá S. obroná.

polecáiąc ią mocnym 50. żołnierzom/ áby iey pilnowáli. Y był ten cud/ iż żadne ſtrzelby tám ſzkody czynić nie mogły/ á ieden z onych pięćidźieśiąt gdy ſię z boiáźni/ od oney chorągwie vmknął: wnetże zábity ieſt/ á innym żelázá żadne nie ſzkodźiły. Y ták z nowu bitwę one nabożny Conſtántinus wygrał.

2\. *Láſkawość Conſtantyna.*

Po oney bitwie łáſkę y ludzkość vkorzonym żołnierzom czynił Conſtántinus/ y z Liciniuſzem ſię iednał/ y przymierze z nim ktore nie trwáło/ vczynił/ ſpodźiewáiąc ſię po nim iákiey práwey pokuty y vpámiętánia/ á zwłaſzczá zá przyczyną śioſtry ſwey żony iego/ łáſkę mu wielką pokázował.

Rok P. 318. Silweſtrá 5. Conſt: 13.

1\. *Trzećia bitwá v Bizancium.* Euſeb: in vita Cóſtant: lib: 2. cap: 13. 14. &c.

ON zdrádliwy y zápámiętáły Licinius prędko nową woynę ná Conſtántyná podnioſł/ y wielkie woyſká źiemią y morzem ſprowádźił v Bizáncium. Gdźie go/ wzywáiąc P. Bogá y krzyż ś. ná obronę máiąc Conſtántyn/ y źiemią y wodą ſkruſzył/ y woyſká iego wielkie pobił. On do Nykomediey vćiekł/ w ktorey gdy go obtoczył woyſkiem ſwoim Conſtántynus: on ſię do miłośierdźia y prośby vćiekł/ tylo o żywot prośił/ áby gdźie w kąćie zátáiony w pokoiu vmárł. Co mu Conſtántyn obiecał/ y záſłał go/ iáko Jan Presbyter Nykomediey ktory tego wieku żył/ piſze/ do Gálliey/ gdźie tákąż niemocą ſtráſzliwą iáko y Máximinus vmárł/ wołáiąc y żáłuiąc/ iż ták ſámym prawdźiwym Bogiem gárdźił/ á fałſzywym ſłużył.

Licinius do Gálliey záſłány. Apud Surium 26. Aprilis. *Iáko vmárł.*

A iednák drudzy mowią/ iż go Conſtántinus/ iego zdrády doznawſzy/ zábić nád ſwoie obietnice kazał. Krolował lat 14. żył 60. O nim Wiktor Aurelius nápiſał: iż był łákomiec y wſzetecznik ſrogi/ niećierpliwy/ náukom wyzwolonym nieprzyiaćiel/ y ſam ſię nigdy nie vcząc/ iádem y zárázą R. P. náuki zwał. wielki ſtroż rzemięſłá żołnierſkiego/ á dworakow y pochlebcow nieprzyiaćiel/ názywał ie ſzczurkámi y molámi pálacow. Miał z ſobą ná tey woynie Conſtántyn ſyná Cryſpá/ ktory męſtwá żołnierſkiego y rozumu odnioſł tám wielką pochwałę.

2\. *Bizáncium óbległ Conſtantynus.*

Wracáiąc ſię z tey woyny Conſtántinus z máłym woyſkiem/ do Bizáncium przybył/ gdźie go do miáſtá puśćić niechćieli/ y Rzymſkie z śiebie iárzmo ziąć vmyślili. Miáſtá onego Conſtántyn dobywáiąc/ dwá kroć odbity był/ y wiele ludźi potráćił. A gdy ſmutny niewiedźiał co czynić/ oczy w niebo

podnioſzſzy/

podniozszy/ widźiał krzyż iáko pierwey miedzy gwiazdámi ná niebie z onym pismem: przez ten znák zwyćiężysz. y ono pismo wyrázone: Wzywáy mię czásu ćiężkośći/ wybáwię ćię/ á wychwaláć mię będźiesz. Onym widzenim vweselony/ pokusił się o miásto/ y wźiął ie pod choragwią Krzyżá ś. ktory w rynku postáwił/ tám gdźie potym obraz iego z porfirityku postáwiony był. To Nicephorus. Niceph: lib: 7. cap: 47.

3. Sam ieden Constantyn panem wszytkiego świáta. Po zwoiowánym Licyniuśie/ Constántinus sam ieden wszytko Rzymskie páństwo opánował/ y wschodne y zachodne krolestwá pod moc y rząd swoy obiął. Zá czym iáko pod pobożnym y spráwiedliwym CHRISTVSOWYM vrzędnikiem/ ktory od niego páństwo ono sobie dáne wyznawał/ świát sie wszytek vspokoił/ y ludźiom się wielkie szczęśćie otworzyło. A zwłaszczá Chrześćiánom do tego czásu vtrapionym. Pokoy po wszem świećie Chrześćiánom zwłaszczá. Rospisał po wszytkim páństwie Láćińskim y Greckim iezykiem: áby wszyscy dla wiáry CHRISTVSOWEY wygnáni/ y do wysep dálekich záprowádzeni/ do oyczyzny się swoiey zweselim wracáli. Mándaty zá Chrześćiány. Aby do robot y kruszcow gornych potępieni wolność mieli/ y ći co ná zelżywość do niewieśćich zabaw dáni są/ áby od nich odchodźili: od żołnierskiey zacnośći odsądzeni/ áby się do niey wracáli/ ieśli chcą/ ábo spokoynie sobie żyli. Euseb: in vita Cōstant: lib: 2. cap: 19. & 20. & 21.

4. Kośćioły iáko zbogáciały z imion po męczennikách. Więźnie wszytki oswobodźić kazał/ ktorzy dla wiáry Chrześćiáńskiey ćierpieli. Jmioná też ktore męczennikom pobrano/ wrácáć ich powinnym roskazał. ktorzy ieśliby się nie náleźli/ áby ie kośćioł do dźiedźictwá swego brał/ wedle mieyscá gdźie się ony imioná náydowáły.] To pisze Eusebius. y stąd się domyślić káżdy może/ iáko się tym kośćioły Chrześćiáńskie wzbogáćiły. Bo drudzy męczennicy byli bárzo bogáći/ á rzadko ktory potomek ich został: bo ie ze wszytkim domem y narodem gubiono. Kazał y to wrácáć co po Chrześćiánách do skárbu pospolitego wźięto. Mieyscá też ty ná ktorych iáki męczennik pogrzebiony był/ kośćiołom przysądźił. y inych wiele wyrokow ná podwyższenie wiáry ś. vczynił.

5. Bożnice Pogáńskie psowano. Idem. W ten czás gdźie w ktorym mieśćie był stárostá ábo vrzędnik Chrześćiánin/ á ludźie Chrześćiáńscy liczbą Pogány przechodźili: Biskupi bożnice Pogáńskie rozmiátáli/ y báłwochwálstwo wykorzeniáli/ y báłwany rozbijáli y kruszyli. Jáko vczynił Mikołay ś. w Mirze/ ktory ná ten czás z więźienia wyszedszy/ á ná swoie się Biskupstwo wroćiwszy/ wiárę ś. rozszerzał. S. Mikołay z więźienia.

6. Wesele kośćielne rostárgáne Aryuszem. Gdy tákie poćiechy y rádośći miał kośćioł Boży/ z drugiey zás strony bárzo zásmucony zostawał/ dla wielkiego roztárgnienia y niezgody/ ktorą Arius w Alexándriey záczął. Acz potępiony od swego Biskupá Alexándrá/ y z kápłáństwá złożony/ zá prześládowániem Licyniuszá ćicho troche śiedźiał: lecz tego zás czásu płomień wielkiego piekielnego ogniá wypuśćił/ gdy mu przybył/ y z nim się dźiwnie mocno spoił Eusebius Nikomediyski biskup/ ktory mu ták bárzo kácerstwá onego pomogł/ iż drudzy Aryanow nie zwáli Aryany/ ále Eusebiany. Eusebius gorszy niźli Aryusz. Ten stárym będąc á bárzo chytrym/ wdárł się ná Biskupstwo wielkie/ gdźie Cesárze przemieszkiwáli/ y sam Constántinus: (bo tám był Dioklecyan Cesárski pálac zbudował) y miał v dworu wielkie záchowánie/ y z przednimi ludźmi towárzystwo/ y do przyiáźni się corki Constántyná Constánceyey wkradł/ y wielką szkodę rozerwánim onym kośćiołowi czynił. Athan: orat: 1. contra Arianos.

7. Bo wiele Biskupow ná iego dworskie ono záchowánie pátrząc/ zá nim się vwiedli/ y śmiał iuż iáwnie zá Ariuszem do wszytkich Biskupow pisáć/ y iego náuki bronić. Co widząc Alexánder Alexándriyski/ iáko mowi Epiphánius/ wielką prácą podeymował/ listy do wszytkich Biskupow rospisuiąc/ á onemu kácerstwu zábiegáiąc. Hæres: 69. Nápisał/ prawi/ listow 70. Ale tylo dwá zostáły/ w ktorych brzydkość Aryuszowey náuki pokázuie/ oznáymuiąc iáko go Socrat: lib: 1. ca: 3. Theod: lib: 1. ca: 4.

wyklał/áby go nikt nie przyimował. Ale iuż był Euſebius on wiele ich zágárnał: iednák więtſza część dáleko Libiey y Egyptu y inych pod Alexándria Biſkupow odpiſáli mu/iż przy nim y podáney kośćielney náuce o Synu Bożym/ y o prawdźiwym Boſtwie iego / ſtoią / y Aryuſzá y iego pomocniki z nim wyklináią. A wſzczęły ſie wielkie ſwary y ſromotne niezgody miedzy [*Wzgorſzenie Pogan.*] Biſkupy y ludem ich/ ták iż ſie Pogánie bárzo gorſzyli/ y po komedyách y rynkách z Chrześćian ſie vrągáli / y od wiáry ſie świętey odrażáli.

[5. Socrat: lib: 1. ca: 4.] Co bacząc Conſtántinus Ceſarz / wielce ſie záfráſował o niezgodę one [*Oſius Biſkup do Alexándriey wyſłány.*] ſług Bożych/y wzgorſzenie Pogáńſtwá. y chcąc temu zábiegáć/ zá podániem Papieżá Silweſtrá / wyſłał do Alexándriey Ozyuſzá Biſkupá Korduby Hiſzpaná/ktorego w wielkiey czći miał/ áby ſwary ony vmorzył/ á ſtrony poiednał. A nápiſał liſt ſpolny do Alexándrá Biſkupá y Aryuſzá / fráſunek ſwoy [*Euſebius Ceſáriyſki podeyźrzány.*] oznáymuiąc/y do zgody ich vpomináiąc. kłádźie ten liſt Euſebius hiſtoryk Biſkup Ceſáryey. Ale iż był Ariuſzowi ten Euſebius przychylny / niepráwie mu dowierzamy / áby onego liſtu Conſtántyná nie powichłał. Bo w nim máło nie więtſzą winę niezgody ná Alexándrá kłádźie.

[9. *Rozmnożenie mnichow w Egyptćie.*] Acz w Egyptćie y przyległych kroleſtwách dla oney Aryáńſkiey burze/ nie było ſie z czego ćieſzyć: á iednák przepłácał P. Bog ſmutek on poćiechą / iż ſie tego czáſu támże wielkie gromády ludźi świátem gárdzących / y puſtelnikow świętych y mnichow/rozrodźiły. Wodzowie ich byli/on Antonius wielki/y on Páchomius od żołnierſtwá náwrocony/ y Amnon/ y Páfnucyus dla CHRISTVSA zá czáſow Máxymianá/ ná oko oślepiony/y ini ktorzy kośćioł Boży dźiwnym ſwoim puſtelniczym nabożeńſtwem ozdobili/y modlitwámi ſwymi y wyſługámi v P. Bogá wſpieráli.

[10. *Oycoboycy iáko karani.* De parric: l. 1. Cod: Theod.] Práwá też wydawał Conſtántinus ná wyſtępne. Tego coby oycu ábo ſynowi śmierći przyczyną był/ záſzytego w ſkorę z wężámi topić kazał / iáko żadnego żywiołu niegodnego.

[*Ná Sodomity práwo.* In Iſa: cap: 2.] Ná nieczyſte przećiw náturze / ſrogie karánie dał / y grzech Sodomſki Pogáńſtwu poſpolity/ iáko piſze ś. Jeronym / że wſzytkiego páńſtwá Rzymſkiego wyświećił.

Rok P. 319. Silweſt: 6. Conſt: 14.

[1. *Scyty y Gothy iedno.*] WOd tym czáſem Conſtántinus Sauromáty ábo Sármaty y Scyty ábo Gothy/iáko ie zowie Sozomenus/zwoiował. Pierwſzym [*Tátárom ábo Scytom dań dawáli Rzymſcy Ceſarze.* Euſeb: in vita Cóſtant: lib: 4. ca: 5. 6.] Ceſárzom Rzymſkim te narody zá Dunáiem y około ieźiorá Widowego/ktore Palus Meotis zowią/ták były przykre/iż im dań dáwáć muśieli / iáko piſze Euſebius. Co ſie nieſłuſzno zdáło Conſtántynowi/áby Rzymiánie v Sauromatow dánnikámi być mieli. Miał y te ná nie pogodę. Scytowie ná Sauromaty powſtáli. A oni ludźi ták wiele do boiu nie máiąc/niewolniki ſwe ná woynę wypráwili: ktorym gdy ſie powio- [*Sauromaty.*] dło/ á Scyty ábo Gety porázili / ná pány ſwoie ręce podnieśli. y vćiekáć á v Conſtántyná łáſki y pomocy ſzukáć Sauromatowie muśieli. On im łáſkę czyniąc / iedny miedzy żołnierze ſwe policzył / á drugie ná rolách poſádźił. [Vt ſupra.] To piſze Euſebius.

Tego roku Conſtántinus wźiął kwoli śieſtrze ſwey Conſtánciey / zá towárzyſzá ná páńſtwo Licyniana/ ſyná iey ktorego z Licyniuſzem miálá.

[2. Athan: Apolog: 2. Socrat: lib: 3. ca: 5.] Oſius poſłány od Papieżá Silweſtrá z liſty Conſtántyná ná vſpokoienie kośćiołá do Egyptu/ w Alexándriey Synod vczynił/ ná ktorym y Ariuſzow y Sábeliuſzow błąd z innymi biſkupy potępił. Támże y Colluthá kápłaná Alexándriyſkiego / ktory ſie biſkupem czynił y kápłany poświęcał / vſkromił/ [*Colluciani heretycy.*] áby ná ſwoim kápłáńſtwie przeſtał. one też ktore święćił mocy Biſkupiey

piey nie máiąc / zákazał zá kápłany mieć / á miedzy świeckie ie posádźił. Támże y Meleciany odszczepieńce wyklęto. Meleciani.

Práwo tego roku wydał drugi raz Constántinus / áby klerycy ábo kśieża od wszytkich zabaw y vrzędow świeckich wolni byli / áby lepiey P. Bogu służyli: á żeby od świeckich vrzędow sądzeni nie byli / iedno od swego Biskupá. A innym pospolitym dał tę wolność / ktorzyby do sądu świeckiego pociągnieni byli / áby sie do Biskupá odwoływáli iesliby chćieli / á wyrok biskupi áby więtszą poważność miał / niżli ktorego sędźiego / ták iákoby go sam Cesarz vczynił / á żeby żołnierze po ich woli byli / y Conciliy stánowienia áby mocne y nieodmienne zostawáły. Wydał też práwo ná wieszczki / áby sie po domách nie włoczyli / y táiemnie báłwochwálstwá nie pośiewáli / ogniem im grożąc / y tym ktorzyby ich przyzywáli wygnánie náznáczáiąc. ácz iáwnych obrzadkow ich spráwowáć im nie zákázował.

3. *Wolność Klerykow y sądy.* Sozom: l. 1. ca: 9. De Episc: lege 2. Cod: Theod. *Iurisdikcya duchownych y ná świeckie sądy.* Lege de Pont: Cod: Theod.

Rok P. 320. Silwest: 7. Const: 15.

NA woynę przećiw Alemanom wypráwił syná swego Crispá Constántinus / ktory szczęśliwie wszytkie nieprzyiaćiele pogromiwszy / do Gálliey do oycá sie wroćił. W ten czás sie go Fausta mácochá iego nierządnie rozmiłowáłá.

1. *Crispus hetmánem szczęśliwym.* Nazar: Panag: Const: 3.

Constántinus práwá stárych Cesárzow Pogáńskich / ná karánie tych co dźieci po 25. lat nie mieli / y ná te ktorzy w bezżeństwie mieszkáli / popsował. á káżdemu bez przygány y szkody / bezżeński y czysty żywot wieść dopuśćił.

2. *Bezżeństwo bez karania.* Euseb: in vita Cóstant: lib: 4. cap: 26.

One też srogie y nieludzkie práwá Rzymskie ná dłużniki / ktorzy sie wypłacáć nie mogli / áby bićiem ná ćiele swym wypłacáli / popsował pobożny Cesarz.

3. *Ná dłużniki práwo.* L. de exact: Cod: Theod.

Ná porywácze pánienek ábo wdow do małżeństwá / srogie práwo vczynił / y ná pánnę ábo białągłowę ktoraby zezwaláłá / á nie wołáłá / y ná niewiásty ktoreby do przyzwolenia pánnę námawiáły: áby im ołow rozpuszczony w gębę lano. á rodźice ktorzyby ná grzech corek swych zezwaláli / wygnániem z źiemie / tákże y pomocniki porywáczá karano. A ktobykolwiek tego oboiey płći pomagał / áby spalony był.

4. *Porywácze pánienek.* De rapt: l. 1. Cod: Theod.

Rok Páński 321. Silwestrá 8. Constántiná 16.

W Afryce przed cztermi láty niektore Donátisty przednieysze / dla wielkiego vporu y złośći ich y tárgánia kośćielney iednośći / pokárał był wywołániem z źiemie Constántinus. Tego roku ná prośby y wołánie ich / przywroćił ie do wolnośći / bárzo ie szpetnie opisuiąc y w liśćie sie swoim iemi brzydząc / ták iż oná wolność ćięższa im mogłá być niżli wygnánie. Lecz oni niewstydliwi y nievkarány / ćichą sobie do tego rádę y chytrą bárzo náleźli / áby mogli być zwáni Kátholikámi. Bo wiedząc to / iż nikt Kátholikiem być nie mogł / iedno kto z Rzymską ś. Piotrá stolicą spoienie przez listy / ktore Formaty zwano / miał: postánowili / áby ieden ich Biskup w Rzymie mieszkał / iáko Papież / od ktoregoby wszyscy w Afryce Formaty mieli. to iest / listy stáwienia swego ná biskupstwo. A posłáli tám táiemnie naprzednieyszego y nawymownieyszego miedzy sobą Wiktorá / y po nim słáli innych pięći / áż do ostátniego Klaudianá / ktory żył zá Syriciuszá Papieżá. Z tey chytrośći ich Optatus Milewitanus vczenie sie śmieie y vrągá mowiąc: Od Piotrá by to ś. successyą bráć / nie od Wiktorá. Siedźi w Rzymie wász Biskup / syn bez oycá / nástępnik bez vprzedzáiącego / Biskup bez ludźi: miedzy 40. kośćiołow ktore

1. Aug: post Coll: lib: 1. cap: 33.

Chytrość herety ckà.

Donátiste w Rzymie chćieli mieć swego Papieżá. Lib: 2.

ſą w Rzymie / mieyſcá mieć nie może. w iámie ſię zámyka przy gorze. (y od
Epiph: hæreſ: 59. onego czáſu zwáli ſię ćiż Donatiſtæ Montenſes.)

2. *Kátholickiego imieniá nie mogli ſobie przypiſać heretycy.*

Słuſzna ſię przypátrzyć temu / iáko ći opłákáni ludźie imieniá y poſtáwy Kátholickiey z Rzymu ſzukáć chćieli / táką głupią chytrośćią. Wiedząc iuż to zápewne / iż nikt zwány prawowiernym Chrześćiáninem być nie mogł / bez Rzymſkiey Piotrá ś. ſtolice / y ſpoieniu ſię przy niey.

3. *Vſtáwy Conſtántyna święte.* Euſeb: in vita Cōſtant: lib: 4. cap: 29.

Conſtántinus niektore święte vſtáwy po wſzytkim páńſtwie Rzymſkim vczynił. Miedzy innemi / o Niedźieli áby ią wſzyſcy święćili / żołnierzom Chrześćiáńſkim do kośćiołá w dźień ś. kazał / á Pogáńſkie ná polá przed miáſto wyganiał / mowiąc: Nie dufayćie zbroicy y śile ſwey / znayćie tego ktory zwyćięſtwo dáie / á żeby nas ſtrzegł y dochowywał / potrzebá podnioſzſzy w niebo ręce / y oczy duſzne wyſoko puśćiwſzy / do krolá niebieſkiego / modlitwy mu oddáwáć. A nápiſał im modlitwę / áby wſzyſcy te ſłowá po Láćinie mowili:

Modlitwá żołnierzow Conſtántyná.

Znamy ćię ſámego Bogá y Krolá / twey pomocy wzywamy. Tyś nam dawał zwyćięſtwá / przez ćię nieprzyiaćieláſmy pokonáli. Od ćiebie ſię y teráźnieyſzego ſzczęśćia y przyſzłego ſpodźiewamy. Tobie ſię wſzyſcy kłániamy / ćiebie prośim / ábyś nam Conſtántyná Ceſárzá náſzego z iego nabożnymi dźiećmi / długo zdrowego y zwyćięzliwego chował. To Euſebius.

4. *Kośćioły z teſtámentow bogáte.* De Epiſc: & Cler: l. 4. Cod: Theod.

Dał też wolność káżdemu / teſtámentem dobrá ſwoie ná kośćioł obrácáć. Tą wolnośćią bárzo kośćioły wzbogáćiáły / áż drudzy po nim Ceſárze kuśili ſię tę wolność ludźiom odeymowáć / boiąc ſię áby R. P. nie zubożáłá. Ktora rzecz nic w ſobie rozumu nie miáłá. Bo kto ku P. Bogu hoyny / ku temu dáleko hoynieyſzy ieſt P. Bog.

5.

Conſtántinus do tego czáſu / práwá święte po wierze Chrześćiáńſkiey wydáiąc / y roku czternaſtego pánowánia ſwego / ſrogie karánie ná wieſzczki áby ſię ich nie rádzono puſzczáiąc: tego roku ſzeſnaſtego w grzech vpadł / y nieprzyſtoyne Chrześćiáńſkiemu pánu / choć ſię ieſzcze do Chrztu ś. gotował /

L. 1. de pag: Cod: Theod. *Conſtántyn pobłądźił ofiar pogánom dopuſzczáiąc.*

práwo wydał z Sirmu do Máxyminá ſtároſty: ſkázuiąc / áby ſię wieſzczkow rádzono. Przyczyná odmiány tey byłá: iż ſię Rzymſcy Pogánie burzyli / o on naznámienitſzy v nich kápłáńſki vrząd Augurow y Aruſpikow / iż wzgárdzony zoſtawał / o wſzytko ſię ſwoie nabożeńſtwo áby nie zginęło boiąc. A chćiał ie tákim práwem y wyrokiem ſwoim Ceſarz vbłágáć. Z czego iáki grzech iego / y iákie odmiány ſzczęśćia iego náſtąpiły / y iáko ſię to P. Bogu ná pierwſzym pánie Chrześćiáńſkim nie podobáło: niżey ſię pokaże. Zdrádliwy to obyczay do nábywánia ábo zátrzymánia kroleſtw świeckich: gdy práwdy odſtępuią / á iákiego ſię grzechu przećiw zakonowi Boſkiemu dopuſzczáią.

Rok Páński 322. Silweſtrá 9. Conſtántiná 17.

1. DO Menándrá ſtároſty Afryki nápiſał Conſtántinus / áby vbogie z poſpolitych gumien żywił. y mowi: Brzydko to obyczáiom náſzym / ábychmy komu głodem vmieráć dopuśćili / ábo złośći tey nieſłuſzney dopuſzczáć mieli / áby kto ſyny ſwoie przedawał ábo záſtáwował.

Rok P. 323. Silweſtrá 10. Conſt: 18.

1. *W Rzymie prześládowáć záś poczęto Chrześćiány.*

ZA onym práwem / ktore był wydał Conſtántinus po Pogániech / áby im wolno było ofiáry bogom ſpráwowáć / y vrząd on wieſzczkow ábo Augurow odpráwowáć: poczęli ludźie Pogáńſcy rozumieć o Conſtántynie iż ſię wroćił do Pogáńſkiey wiáry y bogow. Z czego w Rzymie wźięli Pogánie táką śmiáłość / iż Chrześćiány znowu do ofiar ſwoich przymuſzáli. ták bárzo / iż Silweſter Papież / ná ktorego iáko ná wyżſzego Chrze-

go Chrześcian Biskupá/ iádowićiey sie oburzyli/ vstepowáć z Rzymu/ y w gorze sie Sorákćie kryć/ áż do przyiáchánia Constántyná do Rzymu/ muśiał. A pokázuie sie iáśnie/ iż to krotkie prześládowánie Chrześciánie mieli. Bo Constántinus nápisał zá nimi do Elpidiuszá/ práwo tákie dáiąc: áby nikt do ofiar Chrześcian przymuszáć nie śmiał/ karánia ná tákie kiiowe y pieniężne zákłádáiąc. Był to wielki grzech pobożnego Constántyná/ iż iáwnych wrożek y ofiar był dopuśćił. o co go P. Bog/ iáko vsłyszym/ nieiáko był odstąpił/ iż zá tym w wietsze grzechy wpadł. *Silwester vćiekł z Rzymu.* *De Episc: l. 5. Cod: Theod.*

Rok P. 324. Silwestrá 11. Const: 19.

Licynius on stáry/ iáko pisze Eusebius/ przeszłego roku zábity iest: ktoremu ácz Constántyn był przyśiagł dla śiostry swey żony/ iego zdrowia mu nie bráć: ále gdy po nim zdrádę poznał/ iż sie z postronnymi nieprzyiaćiołmi páństwá Rzymskiego zmawiał/ zgubić go kazał. Co też y synowi iego/ ktorego był ná Cesárstwo kwoli śiestrze zá towárzyszá wziął/ dla teyże przyczyny iż sie z oycem porozumiewał/ vczynił. 1. *In Chronico.* *Licynius młodszy zabity.*

A iż y od dobrych á pobożnych/ niestátek wrodzony y do grzechu skłonność nie odchodźi/ táić sie nie może wielki vpadek Constántyná/ iż y syná Cryspá onego dźiwnie dobrego y do spraw dźielnego/ y kochánie wszystkich poddánych/ Chrześciáńska wiárá y czystośći chwałą ozdobionego/ trućizną vmorzył/ y żonę swoię Faustę w łáźni goracey vdusić kazał. w czym go ś. męczennik Artemius stárostá Augustalis w Egyptćie przed Iulianem ápostátą obmawia. Bo gdy sie Cryspá rozmiłowáłá tá Faustá mácochá iego/ á on ná iey złe pokusy przyzwolić niechćiał: z gniewu do oycá go oskárżyłá/ iż ią do grzechu przymuszáć sie ważył/ ábo iż wolálá swe własne syny ná Cesárstwie widźieć. O co rozgniewány oćiec/ nierozmyślnie złey niewieśćie vwierzywszy/ syná stráćić dał. A gdy sie o fałszywym odnieśieniu y świádectwie ná Cryspá dowiedźiał: z żáłośći wielkiey y gniewu/ onę też pokarał. Zá on pierwszy grzech/ iż wieszczkom iáwnie wrożyć y ofiáry czynić dopuśćił: odstąpił go P. Bog do czásu/ iż w ten doł ták głęboki vpadł. ále go zás iáko dobry y miłośierny podźwignął/ y przyczynę mu do predszego wźięćia Chrztu świętego/ otworzyć raczył. 2. *Constantinus syná Cryspa y żonę Faustę zagubił.* *Surius ex Metaphr: 20. Octobris Tomo 5.* *Grzech grzechem sie karze.* *Eutrop: lib: 10.*

Strosktány bárzo y sumnieniem strapiony/ szukał lekárstwá ná ochłodę sercá swe°/ iákoby one z siebie grzechy/ y żárliwe złe sumnienie złożyć mogł. A vdał sie do kápłanow Pogáńskich/ ktore Flámines zwano/ y potym do naprzednieyszego onego wieku Philozophá Sopátrá: prosząc áby go rozgrzeszyli. Ale mu powiedźieli/ iż ná ták okrutne grzechy żadnego v nich lekárstwá nie masz. To Pogánin nápisał Zosimus. A mowi dáley/ iż przypadł Constántinus ná iednego z Egyptu Hiszpaná/ ktory mu powiedźiał/ áby v sámych Chrześcian tákiego lekárstwá szukał.] Poty Zosimus. Co y Sozomenus przyznawa/ iż o tym y drudzy Pogánie pisáli/ nie tylo Zosimus. A iż Hiszpaná z Egyptu ábo Egyptcyaná wspomina: tedy to był Osius Biskup Korduby/ od Silwestrá/ iáko sie wyższey rzekło/ do Egyptu posłány. w ktorego niebytnośći Constántinus w one grzechy vpadł. Ktory iż v niego był w wielkiey łásce/ łácno mu sie do chrztu Chrześciáńskiego/ ktory sam grzechy wszytkiego świátá głádźi/ námowić dał/ áby od onego kátowánia sumnienia wolnym zostáł. 3. *Pogáńskiemi kápłany leczyć sumnienie chćiał.* *Zosimus lib: 2.* *Sozom: lib: 1. cap: 5.* *Chrzest Chrześćiáński ná grzechy.*

Byłći iuż Constántinus wolą y sercem iáko Cátechumenus Chrześciáninem: ále iáko sie powiedźiáło/ do Pogáństwá znowu sie zás był troche náchylił/ y zá tym w one grzechy vpadł. Aż go P. Bog zás przez tego Bisku- 4. *Nachylił sie był do Pogáństwá Constántinus.*

pá z Korduby Osiußá / do łáski swey przywroćił. A tym czásem Silwester Papież w gorze sie Sorákćie krył/ gdy Senat Rzymski mniemał / áby Constántyn iuż wiáry CHRISTVSOWEY odstąpił: y dla tego ná kośćioł Boży prześládowánie byli podnieśli.

5. Constántinus trędowátym zostáł. W tym też czáśie skarał P. Bog Constántyná zá one iego grzechy/ ßpetnym bárzo trądem po wßytkim ćiele. Ná ktorego zleczenie z rády lekárzow gotowano mu łáźnią ábo kąpiel ze krwie świeżey y gorącey dźieći máłych. ktore gdy przywiedźiono / á mátki zá nimi idąc/ gorzkie łzy wylewáły/ y wołáły: Constántyn sie nád nimi zmiłowáł / y oddáć im one dźieći kazał/ chcąc ráczey w onym trądźie zostáć / á niżli niewinną krew rozlewáć. Nápisał Plinius / iż tá niemoc ábo ßpetność / ktora y ná krole czesto przypadáłá/ krwią sie ludzką leczyłá.

Dźiećiom przepuśćił.

Plinius lib: 26. cap: 1.

6. Piotr y Páweł do Constántyná we śnie. Zá tym w nocy we śnie / vkazáli sie Constántynowi Piotr y Páweł ś. Apostołowie mowiąc: iżeś grzechow przestał/ á krwią sie niewinnych zbrzydźił/ sąsmy od CHRISTVSA IESVSA páná posłáni / ábysmy o przywroceniu zdrowia twego ráde tobie dáli. Silwestrá/ktory w gorze Sorákćie przed tobą sie z swoimi kleryki kryie/ przywiedź do śiebie. tenći vkaże wodę / w ktorey gdy sie trzeći raz zánurzyß / trąd z ćiebie spádnie. Zá to Zbáwićielowi twemu te nagrodę vczyniß/ áby po wßytkim páństwie Rzymskim / z roskazánia twego kośćioły Chrześćiáńskie náprawione były. A ty ták sie w tey mierze oczyść / ábyś opuśćiwßy wßytkie zabobony báłwochwálskie / iednemu Bogu służył/ ktory prawdźiwy Bog iest / wolą iego czyniąc. Vczynił ták Constántinus/ zezwawßy sług/ ßukáć kazał ś. Silwestrá. y gdy go nálezioно/ mniemáiąc iż go ná śmierć ßukano / rzekł do swoich klerykow: Oto teraz czás przyiemny / oto dźień zbáwienia. Przywiedźiony do Constántyná / z wielką rádośćią przyięty był. y pytał coby to byli zá bogowie Piotr y Páweł/ ktorzy mu sie przez sen vkazáli? Rzekł Silwester/ iż bogowie nie są/ ále sludzy są CHRISTVSOWI/ y Apostołowie posłáni do narodow/ áby wierząc/ zbáwienie mieli.]

7. Wiedźiał iuż o iednym Bogu Constántyn/ále iż mu sie w chwale wielkiey vkazáli/wedle zwyczáiu / iáko y ludźie pismo bogámi zowie / ták ie náзwał. Prośił potym Silwestrá/iesliby miał iáki ich obraz. A on dyákoná po obrázy ich posłał. y skoro málowáne vyźrzał / záwołał; iż ći są ktorem widźiał / y oney sie wody ábo kąpieli do ktorey mu vkázowáli / vpominał. Silwester śiedm dni mu ná pokutę y náukę y przyprawę náznáczył. Przez ktore ßáty Cesárskie z śiebie złożywßy / pokutę czynił. A w sobotę / gdy wodę poświećił Silwester / y w niey ochrzćił Constántyná/ świátłość ie ogárnełá. y wnet od trądu zleczony był/ y widźiał CHRISTVSA á on do niego rękę śćiąga.

Chrzest y zleczenie od trądu Constántyná.

8. Tá historya y powieść o Constántynie/nápisána iest w dźieiách S. Silwestrá / ktore Hadrian Papież ná Concilium wtorym Niceńskim wypowiáda. y tám nápisáne są/ ná dowod iáko stáre vżywánie iest obrázow w kośćiele. Tá tablicá ná ktorey vkazał Silwester obrázy Piotrá ś. y Páwłá / do tego czásu iest w Rzymie w kośćiele S. Piotrá. Też historyą o chrzćie Constántyná od Silwestrá / y o tym trądźie iego Grekowie máią. Bo ią Glikás wypisał. y w dźieiách Liberyußá Papieżá położona iest. Chrzćilnice też ábo sadzawkę onę w ktorey sie Constántyn chrzćił / do tego czásu w Rzymie/ ná Láteranie vkázuią.

Obrázy Piotrá ś. y Páwłá w Rzymie.

Grekowie.

Glikas o trądźie y o chrzćie.

Constant: histor: lib: 4.

To co nápisał Eusebius Pámphilus w żywoćie Constántyná / iákoby przed sámą śmierćią w Nikomediey ochrzczony był / mieyscá mieć nie ma. Gdyż on iáko Aryánin kwoli Aryanowi Cesárzowi / to zmyślił / y w ten czás w Nikomediey Eusebius on drugi głowá wßytkich Aryanow Biskupem był. ktory iesli Constántyná ochrzćił : pewnieby Constántinus Aryáninem zo-

stał. co

ſtał. co ieſt wſzytkiemu świátu przećiwno. A też ná Concilium Niceńſkim iáko Dálmácyanus nápiſał / Conſtántinus wyznawa ſie być ochrzczonym Chrześćiáninem. Co dáleko przed iego śmierćią było. Dalmacianus lib: 2. Actor: Concilij Nicæni.

Po wzięćiu Chrztu ś. Conſtántinus oſmego dniá iáchał do kośćiołá ś. Piotrá Apoſtołá / y tám złożywſzy korone y płaſzcz / á ſam motyke wziąwſzy / ná fundámentá kośćielne ziemie kopał. y nábrawſzy iey 12. koſzow ſam ią ſwemi rámiony wynośił / ná pámiątke dwánaśćie Apoſtołow. y wśiadſzy ná woz z Biſkupem / z weſelem ſie wielkim do pálacu wroćił.] Vczynił też to był przodek iego Weſpáſianus Ceſarz gdy Cápitolium náprawował / ſam ziemie ná ſzyi ſwey wynoſząc / iáko nápiſał o nim Swetonius. 9. In actis S. Silueſtri. Sueton: in Veſpaſ: cap: 8.

Ozdobił grob ś. Piotrá śrebrem y drogiemi kámieńmi; y wiele naczynia kośćielnego ze śrebrá dárował kośćiołowi ś. Piotrá. Ktore po lat ośmidźieśiąt y ſześć Alárikus krol Gothow / Rzym wziąwſzy / á one v iedney pánny zátáione nálazſzy / do kośćiołá ś. Piotrá wnieść kazał / iáko ſie niżey powie. Záſtráſzony był wielkośćią y pięknośćią y wagą naczynia onego / y z Boſkiego zrządzenia / ruſzyć go niechćiał / ále ie z wielką czćią do kośćiołá ś. Piotrá nieść kazał. Zbudował Conſtántinus y kośćioł ś. Páwłá y Láteráńſki / ktore bárzo drogiemi / y w wielkiey liczbie naczyniámi opátrzył / y fundácyámi nádał. y w ſámych kośćiołách Rzymſkich / w złoćie y śrebrze / wſzytkie Sálomonowe ná kośćioł Jerozolimſki doſtátki / y bogáctwá przeſzedł. O ſámym kośćiele w Jeruzálem / ktory tenże Conſtántyn zbudował / wſpomina Euſebius / iż iedne oſobne kśięgi o tym nápiſał / iákiemi ozdobámi y iáko bogátemi dáry ono mieyſce nádał. *Nádanie kośćiołom od Conſtántyná.*

A iednák bożnic Pogáńſkich bárzo bogátych / ktore ſłuſznie z złotá y śrebrá złupione być miáły / nie ruſzył. Jáko Ambroſius ś. piſze przećiw Symmáchowi: gdy Pogánie przez lat 300. Chrześćiány z máietnośći łupili: ſłuſznie im to pod Ceſárzmi Chrześćiáńſkimi / y ſámi Ceſárze oddáwáć tákimże łupieſtwem ábo rácżey ſpráwiedliwośćią mogli. Lecz táka byłá pánow onych / wiárą oświeconych / łáſkáwość / iż ſie y w tym Pogánom nie przykrzyli. y owſzem do wiáry ich świętey Conſtántinus nie przymuſzał / iáko oni Chrześćiány tákimi męczeńſtwy y śmierćiámi okrutnemi do ſwoich bałwanow przymuſzáli; ále ná wolą káżdemu dał. 10. *Pogáńſkiego w kośćiołách bogactwá nie ruſzył Conſtantinus.* Ambr: epiſt: 31.

Tego roku / piſze Nicephorus / w Rzymie więcey niżli 12. tyśiecy Pogan do wiáry świętey przyſtąpiło / ktorzy Chrzeſt ś. wzięli / okrom niewiaſt y dźieći. A Conſtántyn wyrokiem ſwoim poſtánowił / iż żaden boiáźnią do Chrztu ś. przyćiśniony być nie ma / iedno z chęći ſwey y dobrego rozmyſłu / policzony miedzy święte Chrześćiány być ma. z czego lud wſzytek wielką brał rádość. Támże piſze / iż Conſtántyn Senat wſzytek Rzymſki zezwał do pálacu Vlpiey / y tám im vkazał kośćioł / ktory CHRISTVSOWI budował: áby káżdy wiedźiał iż ieſt Chrześćiáninem / á żadnego mniemánia o iego nieſzczerośći / áby ſie iuż iákim Pogáńſkim nabożeńſtwem báwił / nikt nie miał / á żeby przykłádem ſwoim do CHRISTVSA káżdego poćiągał. 11. Niceph: lib: 7. cap: 34. Ex actis S. Silueſtri Græcè. *Pokazał ſie Chrześćiáninem Conſtántyn przed Senatem.*

A niętylo Senatory / ále y lud wielki ná onym zezwániu y ſkupieniu miał / y do wſzytkich rzecz mądrą y nabożną bárzo vczynił / proſząc áby Bogá práwego ználi / á bogom fałſzywym / ktorzy pomoc nikomu nie mogą / nie ſłużyli. Doſyćieſmy ſie / práwi / nábłądźili / tym ſie poruczáiąc ktorych ſámi ſtrzedz muśim / kámieniom ſie y ſłupom y miedźi kłániáiąc. A nákoniec rzekł: Niech wſzytek świát wie iżem ſzyię moię Bogu CHRISTVSOWI ſkłonił / y w pálacu moim zbudowałem mu kośćioł / niech káżdemu iáwno będźie / iż w ſercu náſzym y ślad ſtárych błędow nie zoſtał. A gdy ná tym ſłowie ſtánął / á mowić przeſtał: lud wſzyſtek záwołał / y przez dwie godźinie te ſłowá powtarzał: Niech zginie kto ſie CHRISTVSA przy. Jeden Bog Chrześćiáńſki. Kto 12. *Namowá do ludźi Conſtantyná.*

w CHRI-

Ludu Rzymskiego wolánia święte.

w CHRISTVSA nie wierzy/ nieprzyiaćiel iest Cesárzom. To Bog ktory Cesárzá obronił. kto służy CHRISTVSOWI, záwżdy zwyćięży. Niech kápłani bogow z miástá wychodzą/ każćie ie dźiś z miástá wygnáć. Te słowá często powtarzáli. A gdy vćichli/ rzekł Constántinus: Wiedzćie iż z przymuszenia żaden Chrześćiánin być nie może/ ále do tego prześwietego zakonu/ dobrowolny y przypráwny przystąpić ma. Niech sie tego nikt nie boi/ áby od łáski nászey odpádáć mieli/ ktorzy Chrześćiány nie będą. Jednák przyiaźń moię odniosą/ ktorzy dobrowolnie zakon Chrześćiáński przyimą. y gdy ták mowę swoię skończył: wszyscy to chwalili y Chrześćiánie y Pogánie/ życząc mu długiego żywotá. A gdy sie do pálacu swego wracał/ wszytek Rzym we świéce y lámpy y pochodnie koronowány był.

13. Heretycy przymuszáć sie do wiary mogą, Pogánie nie mogą.

Z tego mieyscá heretycy bronić sie chcą/ áby sie im o wiárę nikt karániem żadnym nie przykrzył. Ale insza spráwá z niewiernemi/ ktorzy nigdy Chrztu ś. y wiáry nie przyieli. Bo tákich żadna niewola przyćiskáć do wiáry nie ma. A insza z heretyki/ ktorzy raz wiárę świętą przyiawszy y Chrzest ś. násie podniozszy/ wiáry świętey odstępuią/ y lud wierny burzą/ y zgodę kośćiołá ś. psuią/ y dusze w błędách swoich zábiiáią. Tákim nie dopuśćić złey woley ich/ święta y powinna iest Bogu posługá.

14. Kośćioły po wszytkim świećie budował.

A choćiaż nikogoż do wiáry świętey przymuszáć nie kazał: iednák bárziey Chrześćiány czćił y vrzędy im wielkie dawał. á ieśli ktory Pogánin ná vrzędźie był: zákazał mu áby iáwnie ofiar bogom nie czynił. Roskazał też áby kośćioły Chrześćiáńskie wszędźie budowano/ y budowáne rozprzestrzeniano/ á nakład z iego skárbu brano. y tym wiele sie Pogáństwá do CHRISTVSA náwracáło. Zákazał też wróżek y grzechow brzydkich y pospolitych przy ofiárách Pogáńskich/ ktorych sie wiele przymieszywáło/ od czártow ná nie pobudzáiących.

Grzechow Pogáńskich zakazał.

15. Kośćiołow w Rzymie wiele/ y po wszytkim páństwie Rzymskim ieszcze więcey pobudował/ y naczyniámi złotemi y śrebrnemi bárzo bogáte y inniony ná żywność kápłanom nádał.

16. Concylium w Rzymie. Tomo 1. Conc.

Silwester zebrał Concilium w Rzymie/ dwieśćie ośmdźieśiat y czterech biskupow z zachodnych tylo krolestw/ przy Constántinie y Helenie/ y Rálphurniusie stárośćie Rzymskim Chrześćiáninie. Ná ktorym dźięki P. Bogu oddawáli/ zá podwyższenie wiáry ś. przez tákiego Cesárzá. Potępili ná nim Hippolitá dyákoná y Kálistá heretyki/ y wiele potrzebnych vstaw do dobrego kośćielnego postáwili. O Aryáńskim kácerstwie nic tám nie wspomnieli. Bo go w tey stronie nie było. A ná przyszły rok ná Synod wielki/ około niego zmawiáli sie/ Silwester z Constántynem.

Zmowá o przyszłym Concylium Niceńskim.

17. Kośćielne dochody/ ktorych co dźień przybywáło/ ná cztery części oni Oycowie rozdźielili. iedne Biskupowi/ druga klerykom ábo kśieżey/ trzećia ná budowánie kośćiołow/ czwarta ná vbogie obroćili. Pánnom pewne látá do ślubow czystośći náznáczone. Subdyákonom żenić sie zákazano. Odźwiernym kośćielnym y czytelnikom dotykáć sie naczynia świętego nie dopuszczono. A ná końcu to práwo stánęło: Żaden pierwszey stolice sądźić nie ma. Bo wszytki stolice od pierwszey spráwiedliwośći szukáią. Ani Augustus áni wszyscy kśiężą/ áni krolowie/ áni lud/ sędźiego sądźić nie máią.] Tego práwá Mikołay pierwszy Papież vżywa/ przećiw Michálowi Cesárzowi Cárogrodzkiemu/ ktory rząd kośćielny psował. Zgadza sie/ práwi/ z tym co mowi ś. Silwester/ chrzćićiel Constántyná wielkiego: áni Augustus/ áni kśiężą/ áni lud sędźiego sądźić nie ma. Podpisał sie ná tym Synodźie Constántyn Cesarz y Helená Augustá.

Pierwsza stolicá nie ma być sądzona.

18. Potym Constántinus práwie doskonáłym sie Chrześćiáninem pokázował. Co oni przeszli Cesárze Rzymscy Chrześćiánom czynili/ gubiąc ie wszę-

dźie y zábiiáiąc/ to nágradzał Chrześciány wszedźie cząc/ wynosząc y nádáiąc. A z gorącości wielkiey ku CHRISTVSOWI. á z brzydkości ku báłwochwálstwu/zepsował w Rzymie zamek wszytkiego báwochwálstwá/Capitolium. O co/pisze Zosimus Pogánin/wpadł w wielką nienawiesć v Senatu y ludu Pogáńskiego/ták iż go wszyscy Pogánie przeklináli. Czego/ práwi/nie mogąc wytrwáć/ szukał miástá ktoreby Rzymowi rowne było/ áby w nim pálac swoy postáwić mogł.] Przypátrzyć się łáskáwości Chrześciáńskiey w tym Pánie godźi. Inni Cesárze gdy co ná nie szemráć Senat ábo lud począł: wszytek Senat wyścináli y dobrá ich pobieráli/ y lud zábiiáć żołnierstwu kazáli: á ten złości ich vstąpić/ y ćierpliwością łáskáwą ie znosić/zakonem CHRISTVSOWYM wyćwiczony/ vmyślił. Iáko się do Bizancium przenośił/ o tym się iuż powieść zácznie.

Eusebius in vita Const: lib. 3. cap: 3.
W Capitolium bałwany popsował Constantyn.
Zosimus lib: 2.
Rzym chce opuśćić Constantyn.
Łáskáwość Constantyna.

19. Roku tego Constántinus z Rzymu do wschodnych krolestw wyiáchał/ z tą myślą áby w Ilium gdźie Troiá byłá w polu bliskim/ ná ktorym oboz Achiwi mieli/ miásto záłożył. Lecz gdy tám przyiáchał/ á brany wysokie zákłádáć począł/ cudem Bożym vpomniony/ ná drugą stronę morzá przenośić się musiał. Bo pisze Sozomenus/ iż mu P. Bog przez sen inego mieyscá szukáć kazał/ y myśl mu o Bizáncium podał. A Zonárás powiáda/ iż naczynia budowncze z Ilium/ niewiedzą kto ná inszy brzeg do Bizáncium przenośił/ gdźie y orzeł sznur murárski pod sámo miásto Bizáncium przeniozł.

Bizáncium budowáć myśli Constantinus.
Zosimus lib: 2. cap: 2.
Zonar: Annal: Tomo 3.

20. Pisze Nicephorus/ gdy Constántinus okresał mieysce ná rozprzestrzenienie murow Bizántskich/ á dáleko się/ włocznią w ręku máiąc/ vnosił: rzekł mu ieden dworski: á dálekoż iescze Pánie? A on odpowiedźiał: Poki ten nie stánie co przedemną idźie.] Skąd znáć/ iż miał kogoś z niebá/ ktory go prowádźił. Iáko to miásto Constántyn budował y ozdabiał/ niżey się wspomni.

Nice: lib: 8. cap: 4.

21. W Antyochiey były rozruchy wielkie po śmierći Philogoniuszá Biskupá tegoż miástá. gdy iedná część ludu Arianom życzliwego ná iego mieysce/ Eusebiuszá Cesáriyskiego Biskupá stáwić chćiálá/ á druga Kátholicka do Eustátiuszá Bereeńskiego Biskupá skłonna byłá. ktory wielkim był przećiwnikiem Ariuszowym/ y tenże iednák ná tey stolicy zostáł.

Theod: lib: 1. ca: 7.

22. Były y w Egypćie iákieś zamieszki miedzy Egyptcyány y Thebany odszczepieńcy Melecyany/ w ktorych y Cesárskie Constántyná obrázy zelżyli/ twarzy im szpecząc y pluskáiąc y kámieńmi ràniąc. O czym gdy się Constántinus dowiedźiał/ á od inych o pomstę nád tákiemi pobudzony był: dotykáiąc się twarzy swey rzekł: Ia ná czele rány żadney nie mam/ y twarz moiá cáłá iest. Teię słowá y táką łáskáwość dźiwnie wystawia ś. Chryzostom y mowi: Wiele ten Pan triumphow y zwyćiestwá po sobie zostáwił/ y inych pochwały wielkiey godnych postępkow: á iednák nikt o nich nie pomni. A to słowo iego tákie/ káżdy ná wieczną iego ćichości sławę wspomina/ y o nim śpiewa: y potomstwo násze wychwáláć ie będźie. A iesli zá to v ludźi ma pochwałę: o iáką koronę v Bogá odniosł?] Iest się czemu dźiwowáć/iáko ten pan przed chrztem był iáko dźiki y gniewliwy/ ktory y domowym swoim y krwi swey nie przepuśćił: á po chrzćie táką łáskę z niebá y odmiánę odniosł.

O swoie obrázy posspecone nie gniewał się Constantinus.
Euseb: in vita Cóst: lib: 3. cap: 4.
Chrysost: hom: 10. ad pop.

Był też w kośćiołach wschodnych nie pokoy nie máły/ około dniá świecenia Wielkieynocy. ácz stára/ ále nie oddalona trudność. Bo w Cylicyey/ Syriey y Mesopotámiey/ z Żydy świećili/ ná ono dawne Wiktorá Papieżá postánowienie niedbáiąc.

Swięcenie Wielkieynocy.
Sozom: lib: 1. cap: 15.

Rok P. 325. Silwestrá 12. Const: 20.

1. *Niceńſkie Concilium tego roku.*

WAńſki rok 325. bárzo znáczny ieſt zebrániem Concilium wielkiego do Nicey miáſtá w Bityniey / dla vſpokoienia kośćiołow wſchodnych / ktore iad Aryáńſki rozrywał / y dla Melecyanow odßczepieńcow / ktorzy ſie potym z Aryany złaczyli / y dla dniá Wielkieynocy świecenia / ktorym ſie niezgodá kośćielna ßerzyłá. Ná ktore Concilium Conſtántinus z Silweſtrem Papieżem (bez ktorego / wedle praw kośćielnych / Concilium zgromádzone być nie mogło) w Rzymie ſie zmowiwßy / iáko ſie wyżßey wſpomniáło / wielką y páńſką pilnosć vczynił / do wßytkich Biſkupow piſząc / y odwozy y ſtráwe im dáiac. y ziácháli ſie Biſkupi ze wßytkich cześći świátá z Azyey / Afryki / y Europy.

2. *Cześć v pánow iáką mieli Biſkupi.* Suidas in Leoncio. *Euſebia żoná Ceſárzá Conſtánciußá.*

Z iáką ie cześćią przyimował Ceſarz / z tego ſie domyślić możem co Swidás o Leoncyuśie Biſkupie Tripolis Lyciæ nápiſał. Do ktorego gdy Euſebia Auguſtá hárda páni poſłáłá (byłá to żoná Conſtáncyußá Ceſárzá) áby do niey przyßedł: on iey ták wſkazał: chceßli ábych do ćiebie ßedł / záchowáy powinną cześć Biſkupom. Ja wnide / á ty z ſwego wyſokiego máieſtatu zeydźieß y przećiw mnie wynidźieß / y ſchyliß głowe ná moie błogoſłáwieńſtwo. á potym ia śiede / á ty wſtydliwie poſtoiß / pokić nie dam znáć / ábyś śiádłá. Jeśli ták vczyniß / przyide do ćiebie. A ieśli ináczey / ták mi nie możeß dáć wiele / ábych ia cźći Biſkupiey vſtąpić / á Boſkiemu kápłáńſtwu krzywdę vczynić miał.] Wálentiniáná Ceſárzá / gdy nie powſtał przećiw Biſkupowi świetemu Márćinowi / ogień z ſtołká ná ktorym śiedźiał wyſtráßył / iż muśiał y głowe pod rece iego ſchylić / y koláná do nog iego poniżyć.

Venantius Fortun: in vita S. Martini.

3. Epiph: hæreſ: 69. *Poſłowie Papieſcy ná Concilium pierwße mieyſcá máią.* Phocius de 7. Synod. *Potámon iednooki. Páfnucius.* Rufin: lib: 1. cap: 4. Socr: lib: 1. cap: 5. Hæreſ: 68. *Jákub z Nizybu, Mikołay Myreń, Spiridion, ludźie cudowni ná Concilium.* Rufin: lib: 1. cap: 5.

Liczbá Biſkupow ná tym Concilium byłá trzy ſtá y ośmnaśćie. Miedzy nimi był pierwßy Oſius Biſkup Korduby / ktory z Wiktorem y z Wincenciußem kápłany od Silweſtrá ná on Synod poſłány był / y ná pierwßym mieyſcu / iáko nawyżßego Biſkupá poſeł / śiedźiał z towárzyßmi ſwemi / y naypierwey ſie podpiſał. Po nim Alexánder Alexándriyſki / y Euſtátius Antyochſki / y Mákárius Jerozolimſki / y inni. Byli y ći Biſkupi ktorzy zá Máximiná dla CHRISTVSA ochromieni y o iednym oku zoſtawáli. á miánowićie Potámon Herákleyſki z Egyptu / y Páfnucius z Thebáidy biſkupi. O Páfnuciuśie piße Rufinus iż cudá czynił. ktorego ták cźćił Conſtántinus / iż oko ono iego dla CHRISTVSA vtrácone / cáłował. Był tego czáſu inßy Páfnucius Mnich (áby ſie kto ná imieniu nie omylił) ktory Aryanom ſprzyiał / o ktorym wſpomina Epiphánius. Był też y on świety Jákub Biſkup Niſibes cudotworcá wielki / y świety Mikołay Myry Biſkup on / tákże cudowny człowiek. Był y Spiridion Biſkup Trymituńſki z Cypru / tákże iáko y Páfnucius o iednym oku y chromy / zá Máximiná wyznawcá / ktory też cudá czynił. o ktorym Rufinus nápiſał / iż y Biſkupem bedac owce páſł. do ktorych gdy dwá ná kradźież przyßli / zwiazáni niewidomemi powrozámi byli / y rußyć ſie z mieyſcá nie mogli: áż ie on Biſkup náláſł / y ſłowem Bożym rozwiazał mowiac: ábyśćie dármo nie chodźili / báráná weźmićie. Lepiey było oń proſić / á niżli kradźieżą go doſtáwáć. Tenże ná vmárłą corke ſwoie do grobu iey przyßedßy / Jrená iey było imie / záwołał / pytáiac gdźie ſchowáłá cudzy pokład / ktorego ſie ſaſiad vpominał. A oná mu powiedźiáłá: tám á tám go naydźieß. y inych wiele tákich cudownych świetych Biſkupow ná ono ſie mieyſce przećiw Ariußowi zebráło. Był y on Cecilianus z Afryki / ktory ták długo z Donátyſtámi walczył.

4. *Biſkupi Ariáńſcy ná Concilium.*

Miedzy temi świetymi kápłany / iáko miedzy Anyoły v Jopá / był też czárt / ábo ſłudzy iego / to ieſt Biſkupi iuż do Aryußá przywiazáni / y iego náuką záráżeni. A tych było miedzy nimi wiecey / ktorzy ſie byli pierwey zá Pogáńſkich Ceſárzow prześládowánia / CHRISTVSA záprzeli. Napierwßy był y naiádowitßy Euſebius Nykomediyſki Biſkup. Po nim Euſebius Ce-

ſáriyſki /

ságriyski/ten co historyą pisał/ y Theognis Niceński/ y Mares Kálcedoński/ Biskupi/ y inni/ ktorzy táili się z swoią niewiernością. y chcąc Constántynowi niektore święte y przednie Biskupy ohydzić: prośili go áby ie o niektore krzywdy z Biskupámi sądził. y wiele supplikácyi nápisáli/ w ktorych się ieden ná drugiego żáłował/ y grzechy á występki iego pisał/ podáiąc ie do czytánia Cesárzowi/ á o spráwiedliwość prosząc. Tego Kátholicy nigdy nie czynili. Bo widzieli/ iż to wielka niepráwość: ále sámi heretycy Biskupi oni táiemni Aryani/ iáko y Donátyste/ tego się złośliwie ważyli/ iż do świeckiego sądu duchowne wyzywáli. Czego y świeckim wiernym/ pod Pogány/ Apostoł zákázował. Chytrość Ariánska ná ohydę Biskupow świętych. W sądy Biskupow Cesarz się nie wdawa.

Lecz ie dobrze odpráwił Constántinus. Zezwawszy ich powiedział: mnie się nie godzi kápłanow sądzić. Bog was kápłanámi postáwił/ á dał wam moc ábyśćie y nas sądzili. Wy nas sądźićie/ á sámi od ludzi sądzeni być nie możećie. Wyśćie nam zá bogi dáni są: nie przystoi áby człowiek bogi sądził. To z Rufiná. A Theodoretus to przydáie/ iż ieszcze rzekł: Nie máią ludźie o występkách kápłáńskich wiedźieć/ áby się nie gorszyli. Bych ia y swemi oczámi ná cudzołostwo Biskupá ktorego pátrzył: płaszczembych go swoim pokrył/ áby drugich iego grzech nie zgorszył.] A to mowiąc/ ony supplikácye ich popalił/ oświadczáiąc się/ iż iednego słowá ná nich nie czytał/ á o to/ ná co się ziácháli/ áby nie mieszkáiąc konáli/ vpominał. 5. Sozom: lib: 1. cap: 6. Rufin: lib: 1. ca: 2. Theod: lib: 1. ca: 11. Gregor: lib: 4. epist: 75.

Wiele też y przednieyszych Filozophow y wymowcow Pogáńskich ná ono wszytkiego świátá vczonych zebránie/ ziácháło się/ chcąc gadki mieć y vtarczki z Biskupy ná przygáne wiáry ś. Pisze Socrátes: gdy disputowáli sámi miedzy sobą/ ná Chrześciány się ostrząc/ ieden prosty Láik záwołał ná nie: Nas CHRISTVS y Apostołowie/ nie náuczáli Diálektiki y krásomowstwá; ále serce vprzeyme y proste/ wiárą y dobremi vczynkámi vmocniáć kazáli. Co gdy rzekł/ wszyscy ono z vprzeymości pochodzące słowo/ pochwalili/ y swárzyć się przestáli. A Sozomenus powiáda y Rufinus: iż ieden stáry y prosty podiął się disputowáć z iednym Filozophem/ y rzekł: Słuchay w imie Páná nászego Jezusá Chrystusá/ Filozophie: Jeden Bog niebá y ziemie/ wszytko co widzim y czego nie widzim/ przez słowo swoie tchnieniem Duchá ś. stworzył. To Słowo my zowiem Synem Bożym/ ktory vżáliwszy się nád błędy nászemi/ z dziewice się vrodził/ z ludźmi żył y dla nich śmierć podiał/ y przyidźie sądzić káżdego spráwy. To my wierzym/ á dwornie się iáko to być mogło/ nie dowiáduiem. A ieśli ták też ty wierzysz/ powiedz mi: A on záwołał: Wierzę/ y inym wszytkim áby ták wierzyli rádzę. y dźiękuiąc stárcowi/ pod przysięgą powiádał/ iżem moc dźiwną Bożą w sobie vczuł/ ktora mie do tey wiáry przywiodłá. y obroćiwszy się do swoich vczniow rzekł: Poki zemną słowámi spor był: słowám zá słowá płáćił: ále gdy moc iákaś z vst tego stárcá wyszłá/ sprzećiwić się iey nie mogłem/ iáko człowiek Bogu się sprzećiwić nie może. Powiádáią niektorzy/ iż ten stárzec był Spiridion Biskup Tumituński z Cypru. 6. Philosophow Pogáńskich wiele ná Concilium. Socr: lib: 1. cap: 5. Sozom: lib: 1. ca: 17. Rufin: lib: 1. cap: 3. Prosty Chrześćianin Philosophá przegadał. Spiridion.

Tenże Sozomenus pisze: iż ná tenże czás Filozophowie przed Constántynem ná disputácyą wyzwáli Alexándrá Alexándriyskiego Biskupá/ ktory żywotá będąc świętego/ nie miał náuki Filozophskiey. Lecz gdy się zeszli/ prośił áby iednego wybráli z ktorymby disputował. A gdy on ieden wystąpił/ rzekł Alexánder: W imie IESVSA CHRISTVSA, roskázuię tobie ábyś milczał. y záraz zámilkł/ y mowić nie mogł on Filozoph/ y wszyscy towárzysze iego záśrománi poszli. 7. Disputácya druga z Philosophámi. Sozom: lib: 1. ca: 7. Nice: lib: 8. ca: 15. Metaphr: 10. Decembris.

Zebrawszy się ná iedno mieysce Biskupi/ przed tym niż Constántinus do nich przyszedł/ przećiw Ariuszowi disputowáć kázáli/ á zwłaszczá dyákonowi Alexándriyskiemu Athánázemu/ ktory mocno Aryuszá przekonywał/ y stáwnie wygra- 8. Disputácya z Ariuszem.

Sozo: lib: 1. cap: 18.
Conſtantinus przyßedł do Concilium.
Euſeb: in vita Cóſt: lib: 3. cap: 10.
Theod: lib. 1. cap.
Apud Lipo: Tô: 6.

nie wygrawał/ y Aryáńſka tám waśń ná ſię pobudźił. A gdy miał do nich przyść Conſtántinus Ceſarz/porządnie mieyſcá ſwoie záśiedli/y wßedł miedzy nie/ drogo vbrány/ z oną piękną vrodą y poſtáwą ſwoią ktorą miał z przyrodzenia. Witał go od wßytkich Euſtátius Antyoſki Biſkup. Słowá iego kłádźie Gregorius Præsb: Cæſarienſis.

9.
In vita Conſt: lib: 3. cap: 11.
Conſtántinus iuż był ochrzczony.

Po lewey ſtronie/ktora v ſtárych byłá vczćiwßa/iáko y ná inych Conciliách wielkich/ śiedźieli ná pierwßym mieyſcu poſłowie Silweſtrá Papieżá: Oſius/Witus y Wincencius. Miedzy Biſkupy ná oſobnym mieyſcu śiedźiał Conſtántinus. ktory rzecz do nich po Láćinie/iáko piße Euſebius/tłumácza przy ſobie máiąc/ vczynił. y o zgodę ich pilnie vpomniawßy/ w inne śię ich ſpráwy nie wdawał. To przydáie Dálmácianus Biſkup Cyzyceńſki/ iż w tey mowie ſwey gdy mu coś z rzeczy przyßło/ochrzczonym śię być wyznał.

10.
Orat: 1. in Arianos.

Dźieie tego Concilium złośćią Aryáńſką poginęły/ potrzeba ie tylo z rożnych piſárzow y Doktorow zbieráć/ iáko kłoſy po żniwie muśi. To świádczy ś. Athánáſius. A gdy onym prześwietym Oycom kśięgi Ariußowe czytano: wßyſcy ná one bluźnierſtwá vßy zátykáli. Czytano y liſt Euſebiußá Nikomediyſkiego/ w ktorym gdy bluźnierſtwá iego Oycowie święći poczuli/ wielce śię fráſowáli/ iż táki Biſkup od prawdy odpadł/ y w táką ſromotę vpadł.

11.
Potępiony Ariuß y Euſebius Nikomediyſki.
Conſubſtantialis.
Athan: epiſt: contra Arianos.
Symbolum Niceńſkie.

Oycowie oni potępiáiąc Ariußowe y Euſebiußowe ná Syná Bożego bluźnierſtwá/ á wßytkim ich wykrętom zábiegáiąc/ ono słowo ná wyznánie práwego Boſtwá CHRISTVSOWEGO wźięli/ Conſubſtantialis Patri, to ieſt/ iednoiſtotny z Oycem: ktorego słowá ácz w Piſmie nie máß/ ále rzecz ſámá ieſt. y tego słowá vżywáli przedtym święći Oycowie/Dionyſius Rzymſki/ y Dionyſius Alexándriyſki/ Biſkupi/ y Theognoſtus ſtáry Theolog/iáko ś. Athánáſius wywodźi. Y vczynili Symbolum wiáry świętey onymi słowy/ ktore w kośćiele záwżdy śpiewáią/ ktore Kredem Niceńſkim zowiem. Napierwßy wodz tego wyznánia był Oſius/ o ktorym ták mowili Ariani/ przed Conſtáncyußem nań wołáiąc: To głowá Synodow/ co ten piße/ wßyſcy ſłucháią. Ten wzor wiáry ná Niceńſkim Synodźie złożył/ ten wßędźie Ariany zá heretyki vdáie. To ś. Athánáſius.

12.
Athana: epiſt: ad Solitariam vitam agentes.
Ariani Biſkupi podpiſáli wiárę okrom dwu.
Socr: lib: 1. cap: 5. & 10.
Ariuß odwołał błędy ſwe.
Hier: aduerſus Luciferia.
Tháliá.
Orat: cont: Arian.

Podpiſáli wßyſcy ono wyznánie y Aryáńſcy Biſkupi/okrom dwu/to ieſt Euſebiußá Nikomediyſkiego/y Theogniſá Niceńſkiego: ácz Socrátes o piąći wſpomina: ále inni trzey potym śię rozmyślili y podpiſáli. A ná tych dwu oycowie dáli wyrok/ áby Biſkupſtwá ſwoie trácili. á Ariußá w ſwym błędźie vpornego przeklęli/ y ánátheme nań dáli. Jednák piße Jeronym ś. iż potym gdy był potępiony Arius/ y ná wygnánie oſádzony: vkorzył śię Concilium poki śię nie rozieGháło/ y odwołał błędy ſwe/ y przyięty ieſt tym ſpoſobem/ áby w Alexándriey dla rozruchow nie przebywał. Piſmá też Ariußowe Oycowie potępili/ zákázuiąc áby ich nikt nie czytał. á zwłaßczá Tháliey. Były to kśiążki od Ariußá nápiſáne/ wierßámi zniewieśćiáłemi y miękkimi/ iáko ś. Athánáſius o nich mowi/nápełnione. Jákie były przedtym v Pogáńſtwá vczynione y Sotádes názwáne/ ktorymi śię y báczni Pogánie brzydźili. Táki to był Arius/ ták ſproſny y niewſtydliwy.

Wyznánie wiáry tákie oni święći Oycowie vczynili: Wierzym w Bogá Oycá wßechmogącego ſtworzyćielá wßech widomych y niewidomych. Y w Paná IESVSA CHRISTVSA Syná Bożego z Oycá rodzonego y iednorodnego/ to ieſt/ z iſteſtwá oycowſkiego/ w Bogá z Bogá/ świátłość z świátłośći/ w Bogá prawdźiwego z Bogá prawdźiwego/ rodzonego nie vczynionego. ſpolieſteſtnego z Oycem/ przez ktorego wßytko vczynione ieſt y ná niebie y ná źiemi. Ktory dla nas ludźi y dla zbáwienia náßego ſtąpił/ y wćielony ieſt/ y człowiekiem śię ſtał/ vmęczony ieſt y zmartwychwſtał dniá trze-

ćiego/

ćiego/ y wstąpił w niebiosá/ przyydźie ztámtąd sądźić żywych y vmárłych. Y w świętego Duchá.] Poty wyznánie wiáry. Po ktorym włożyli Oycowie przeklinánia ábo ánáthemátismy/ chytrośćiom Aryáńskim zábiegáiąc.

Słowo ono consubstantialis ábo społiestestwá/ ácz sie w Piśmie nie náyduie: ále sie rzecz sámá náyduie/ y przedtym vżywáli go ná herety ki Dionysius Papież/ y Dionysius Alexándriyski/ y Theognostus stáry Theolog/ iáko pisze ś. Athanásius. Epist: decret: Nic: Conc: cont: Arian.

Constántinus wydał wyrok swoy ná Ariuszá y ná księgi iego/ áby wszędźie palone były: á ktoby ich zátáił/ y do ogniá nie przyniosł/ áby gárdłem karány był. W tym dekrećie Ariany każe zwáć Porphiriany. Bo iáko Porphirius przećiw Chrześćiánom pisząc/ Pogáńskie bogi zálecał: ták Arius inego Bogá czyniąc Syná á inego Oycá/ wiele bogow iáko Pogánin vdawał/ y Chrześć ś. ná ktorym iest Bostwá iednego wyznánie/ psował. 13. Constántinus potępił Ariuszá y księgi iego palić kazał. Athan: cont: Arian: Serm: 3.

Jeszcze był w ten czás żyw stáry bárzo Porphirius/ ktorego księgi Constántinus palić wszędźie kazał/ y iego ná wygnánie osadźił. Ná ktorym stárzec teskniąc/ błędy swe Pogáńskie odwołał/ y księgi inákszé do Constántyná nápisał y posłał/ dla ktorych go Constántyn z wygnánia wybáwił. Te księgi zginęły. To pisze ś. Jeronym. 14. Porphirius Philozoph odwołał błędy Pogáńskie. In Chronico.

Nápisał y do Alexándriyczykow list Constántinus/ w ktorym ie do iedności wiáry ś. vpomina/ á o złośći y potępieniu Ariuszowym od świętych y zgodnych Biskupow/ oznáymuie.

On też Eusebius Pámphilus Cesáriyski Biskup/ podpisał wiárę onę Oycow śś. y błąd odwołał/ ále iáko y Arius gdy sie Concilium skończyło/ obłudność swoie y chytrość pokazał/ iáko y z innych biskupow niektorzy sie náleźli odszczepieńcy y niestáteczni. Eusebius historyk odwołał błąd swoy. Athan: de Synodis.

Ná tymże Concilium vspokoiona iest oná zámieszká/ około dniá świecenia Wielkieynocy. Wszyscy sie zezwolili áby ták iáko kośćioł Rzymski świećił/ nie z Zydy/ ále w Niedźielę/ to święto było obchodzone. Ná tym dekrećie nápisáli Oycowie oni czás y mieysce y Consuly zá ktorych sie to dźiało/ y onego słowá vżyli: Visum est: ták sie nam zdáło. Lecz ná dekrećie przećiw Ariuszowi y ná wyznániu Bostwá práwego syná Bożego/ żadnego czásu nie miánuią/ iedno mowią: Ták wierzy kośćioł Kátholicki. Zeby sie nie zdáli tákimi/ ktorzy tę wiárę postánowili: ále iż ták záwżdy od Apostołow trwálá/ y ták od nich podána iest/ y záwżdy w kośćiele świętym Kátholickim wyznawána byłá. 15. O świeceniu Wielkieynocy. Athan: lib: de Synodis.

A iż nie záwżdy iedná sie Niedźielá ná świecenie Wielkieynocy tráfia: Oycowie śś. zlećili Alexándrowi Biskupowi Alexándriey/ áby z temi gwiazdowniki/ ktorych nawięcey y naumieiętnieyszych w Egyptćie było/ nálazł obyczay/ y tákie koło/ w ktorymby Wielkanoc nie chybiáłá. Y tám ono koło ábo Ciclum vczynili/ ktore zowiem Aureum numerũ, lat máiąc w sobie 19. A iednák roskazáli Biskupom Alexándriyskim/ áby co rok do Papieżow Rzymskich dawáli znáć/ w ktorą Niedźielę święto ono przypádáć miáło/ áby Rzymscy Biskupi wszytkiemu to Chrześćiáństwu ogłośili/ á w ieden dźień wszyscy ták wielki dźień obchodźili. Co trwáło poty/ poki biskupi Alexándriyscy w heresie y odszczepieństwá nie wpádli. Bo potym od nich nikt listow bráć niechćiał. 16. Kálendarz Niceński. Cyclus aurei numeri. Leo Mag: epist: 64.

Ná tymże Concilium Meleciuszá odszczepieńcá/ ktory biskupy y kápłany świećił/ y rosterki w kośćiele ś. czynił/ pokarano/ y iego świecenie potwierdzáć biskupom Kátholickim kazano/ á tym co ie od niego bráli/ niższy stopień czći vkazano. Jednák nie vstáli/ y potym sie z Ariany złączyli. A ná vkaránie tego Meleciuszá/ y inny ch odszczepieńcow/ áby sobie biskupow kiedy chcą y bezpráwnie nie czynili: roskazáli áby żaden Biskup bez wiádomo- 17. Melecyani. Theod: lib: 1. cap: 9.

 ści Bi-

Alexandr: Diœceſis ßeroka.

ści Biſkupá Alexándriyſkiego po wßytkim Egyptcie y Libiey y Pentápolu ſtáwiony nie był/ y ßeroka mu bárzo zwierzchność nád Biſkupy y Metropolitany przyználi.

18. Pátriárchiæ ná Concilium Nicenſkim.

A to dla tego/ iż to miał práwo od kośćiołá Rzymſkiego/ z ktorego przez Márká od ś. Piotrá tám poſtáwionego/ dáne im było. Y ták ſie ma rozumieć on Kanon tego Concilium ßoſty/ ktory primatum ábo przodkowánie kośćiołá Rzymſkiego wſpomina/ nie iżby Alexándriyſkiego Biſkupá z Rzymſkim zrownano. Co ſie iáwnie potym/ dobrym wykłádem potwierdźiło/ gdy Alexándriyſki Biſkup Athánáſius/ przećiw Arianom do ſądu Juliußá Rzymſkiegó Biſkupá áppellowáł/ á Julius go do ſądu ſwegó pozwał. O czym niżey. Y przedtym Dionyſius Alexándriyſki do Dionyſiußá Rzymſkiego pozwány był/ iáko ſie wyżßey námieniło. Antyoſkiemu tákże Biſkupowi/ gdźie Piotr ś. Cáthedrę miał/ táż moc nád okolicznemi Metropolity dána

Ierozolimſki nie miał Pátriárchowſtwá.

ieſt. Y Jerozolimſkiemu nádáne ſą niektore doſtoynośći/ ále nie Pátriárchowſtwo. Bo go z Metropoliey Ceſáriyſkiey nie wyięto. Te miał cześć/ iż przed wßytkiemi Metropolitámi mieyſcem był pierwßy. Lecz Biſkupowi Rzymſkiemu Concilium zwierzchnośći nie dáło. Bo ią miał od CHRISTVSA po Pietrze ś. ále ią tylko wſpomniano iáko dawną y ſtárą. On ráczey te doſtoieńſtwá y vrzędy rozdawał/ y potwierdzał Pátriárchy te trzy/ y ſądźił ie.

19. Cárogrodzkiego patriárchowſtwá nie było.

O Cárogrodzkim áby pátriárchá miał być/ á rowney z temi trzemá zwierzchrznośći/ áni ſłycháć. Jáko ſie ná to potym wdárli/ y Pátriárchámi ſie nád temi wſchodnemi więtßemi vczynili/ o tym ná ſwym mieyſcu. W ten czás Biſkup Bizáncki/ był pod Metropolią Herákleyſką.

20. Nowácyani.

Ná tymże Concilium Nowáciany/ odßczepieńce y heretyki ießcze od czáſu Corneliußá Papieżá do ziednoczenia przywodzono. ále biſkup ich Aceſius vżyć ſie nie dał/ choć od Conſtántyná do tego pięknemi ſłowy przywodzony był. Chwalił to co ná Concilium poſtánowiono/ mowiąc: iż táka záwżdy o ſynu Bożym wiárá byłá: ále tych co po chrzćie grzeßą przyimowáć do pokuty/ y tych ktorzy małżeńſtwo powtarzáią/ niechćiał. Conſtántinus

Sozom: lib: 1. cap: 21.

śmieiąc ſie z iego głupſtwá rzekł: Ty ſam po drábinie poydźieß do niebá. Jednák Oycowie oni náuczyli/ z iákimi obowiązki mieliby przyimowáni być.

Canon: 8.

Przyznawáli im świecenie kápłáńſkie: ále dwu biſkupow w iednym mieśćie mieć niechćieli.

21. Kapłáńſka czyſtość y bezżeńſtwo ná Concilium Nicenſkim. Canon: 3. Omyłká Socrateſá y Sozomena.

O záchowániu czyſtośći kápłáńſkiey vczynili práwo ćiż Oycowie święći/ áby przy ſobie áni Biſkup áni kápłan áni dyákon niewiaſt nie mieli/ chybá mátkę/ śioſtrę/ corkę/ ábo tákie ktoreby podeyzrzánia nie miáły. Z ktorego Kanonu Sozomenus y Socrátes wźieli przyczynę do niepewney powieśći/ iákoby oycowie oni tego dopuśćili/ áby kśięża ktorzy przed poświeceniem żony mieli/ y po poświeceniu z nimi mießkáli. Czego nigdy oycowie oni nie myślili. Y mowią/ iż Páfnucius choć ſam żony nigdy nie miał/ gdy Concilium práwo to ſtáwić chćiáło/ áby kśięża z żonámi nie mießkáli/ on im to odrádźił. Ale ſie bárzo mylą. Bo ießcze od Apoſtołow práwo to w kośćiele ś. kwitnęło/ áby żonáći gdy ná kápłáńſtwo wezwáni ſą/ w czyſtośći żyli/ á z żonámi nie mießkáli. O tym práwie nápiſał Jeronym ś. y Epiphánius.

Hier: epiſt: 50. Epiphan. in comp: lib: 3.

Jákożby to práwo oycowie oni pſowáć mieli? ábo ieſli ná wolą tákim dáli/ iákożby tego piſmem iáſnym nie dáli znáć? y owßem w tym Kanonie gdźie niewiáſty miánuie ktore ſą bez podeyzrzenia/ iáko mátká/ śioſtrá/ ćiotká: żony nie miánuią. Bo tá nawiętße ma w záchowániu kápłáńſkiey czyſtośći/ podeyzrzenie.

Aduerſus Iouinia: lib: 1.

Słowá ſą ś. Jeronymá: Apoſtołowie/ prżwi/ obieráli ná Biſkupy/ kápłany y dyákony/ ábo nieżonáte/ ábo po małżeńſtwie powśćiągliwe. Biſkup ktoryby małżeńſtwu ſłużył/ á był doznány w tym/ nie zá małżonká go máią/

ále go

ále go zá cudzołożnikå potępiáią.] y o wschodney kśiężey Epiphánius tákże wschodnego kościołá Biskup mowi: Swięte káplaństwo naywięcey z dźiewictwá pochodźi/ ábo z tych ktorzy żywot pustelniczy wiodą. A ieśli tych nie sstáie: bráć śię máią ći ktorzy śię od własnych żon powściągáią.] Ci świádkowie nie dáleko byli od tego Concilium/ y iesżcze mogli widźieć tych stárych co ná nim byli: á iednák ták to mowią. Toć znáć iż Concilium/ kśiężey oney ktorzy przed świeceniem żony mieli: po świeceniu mieszkáć im z żonámi nie dopuśćiło. A kto świecenie w bezżeństwie brał: ten nigdy żenić śię iuż nie mogł. Co tenże Sozomenus y Socrátes wyznawáią. y wieczne o tym záwżdy kośćielne było práwo.

Náprawili y on zły obyczay/ z ktorego dyákonowie káplanom Euchárystią ábo ćiáło Páńskie podawáli: áby to nie było/ y zákazáli/ áby stáli gdy káplani śiedzą/ w niebytnośći Biskupá. Támże práwo kośćielne wznowili/ áby Biskup przynamniey od trzech Biskupow poświecenie brał.

Ciż Oycowie świecki przenoszenia Biskupow z iedney stolice ná drugą zákazáli. Ale gdy słuszna iest iáka przyczyná dla pożytku dusz ludzkich y więtszey chwały Bożey/ nie dla pożytkow y łákomstwá/ y hárdośći: práwo śię ono podnieść mogło. Toż śię rozumie o tych/ ktorzy nowo do wiáry przystáią/ ábo klerykámi nie byli w świeckim tylo stánie żyiąc/ áby ich ná Biskupstwo nie bráno. Lecz gdy kto bárzo godny iest/ iáko był ś. Ambrosius w Medyolánie/ práwo ono vstąpić mogło. Wszytkich Kanonow tego Concilium pospolićie y v Grekow/ y v Láćinnikow liczą 20. ále ich więcey było ktore zwłasżczá ná wschodnych stronách Aryanowie wymázáli/ są wielkie świádectwá. Ambrosius ś. wspomina tegoż Concilium Kanon/ áby ná Biskupstwo ći ktorzy powtorzyli małżeństwo/ bráni nie byli. To tego Kanonu nie mász. Ieronym ś. mowi: iż Niceński zbor miánowáł kśięgi Biblicy od kośćiołá przyięte: á iednák y tego Kanonu nie mász. Zosimus Papież miánował Kanon tegoż zboru o áppellácyey Biskupow do Rzymskiey stolice; á iednák y tego miedzy temi 20. nie mász. Choć to práwo Theodoretus przywodźi/ gdy Athánásius ś. do Rzymu áppellowáł. A to iesżcze przed Sárdyceńskim Concilium/ ná ktorym ten Kanon Niceński o áppellácyách wprowádzony iest. y ono práwo/ ktore każe áby od málego Synodu do więtszego byłá áppellácya/ przypisuią temuż zborowi; á przedśię go miedzy temi 20. nie mász/ choć ś. Athánásius o tym świádczy.

Nákoniec Oycowie oni Niceńscy/ do Silwestrá pisáli/ áby to co postánowili potwierdźił. Bo wiedźieli/ iáko mowi Socrátes/ iż z práwá kośćielnego/ żadne śię stánowienia kośćielne czynić nie mogą/ bez vznánia Biskupá Rzymskiego. Ták śię on wielki zbor skończył. á Constántyn Oyćc ony vczćą bárzo hoyną żegnał/ oká práwe Biskupow/ ktore dla CHRISTVSA vtrácili nabożnie cáłował/ pewien będąc/ iż z nich błogosłáwieństwo iákie otrzymáć miał/ iáko mowi Theodoretus. y vczczone/ y vdárowáne wielkiemi ná vbogie y klasztory pánieńskie iáłmużnámi/ ktore im z skárbu pospolitego náznáczył/ do domu tákiemiż podwodámi y odwozy/ iáko byli przyiácháli/ odesłał.

Constántinus odpráwiwszy rzeczy Boskie/ do domowych y pospolitych dozorow śię vdał. Ná stárosty/ vrzedniki/ y dworzány/ y domowniki swoie práwo nápisał; ieśliby śię komu źle y niespráwiedliwie záchowáli/ á tego dowieść kto ná nie mogł: áby/ mowi/ nic śię nie boiąc/ beśpiecznie do mnie przyszedł. Sam go przesłucham/ sam sądźić będę/ sam z sobą spráwiedliwość vczynię. Niech beśpiecznie powie á z dobrym sumnieniem. Będźieli prawdá to co przynieśie/ á tego dowiedźie; dárowány odemnie będźie. Niech ták Bog łáskaw mi będźie y zdrowym mię záchowa/ iáko tego prágnę przy roz-

kwitnieniu

Epiphan: vt supra.

Canon: 14.
Hiero: ad Euagr: epist: 85.

22.
Przenoszenie Biskupow zakazane.
Canon: 15, 16. 17.

23.
Kanonow Niceńskich było więcey
Ambr: ad Vercell: Eccl: epist.
Hier: epist: 111.

Conc: Carthag: 6. Can: 3.
Theodor: lib: 2. cap: 4.
O áppellacyach Kanon Niceński.

Apolog: 2.

24.
Socr: lib: 1. cap: 13.

Theod: lib: 1. ca: 11.

25.
Na vrzedniki prawo.

L. 4. de accusat: Cod: Theod.
Panow dobrych obyczay.

kwitnieniu ßcześliwey Rzeczyp.] Prześwieta vstáwá. Day Boże áby ia pánowie sobie ná podwoiách pisáli. Szermierskich też igrzysk zákazał/ y owych ná ktorych sie skazáni ná śmierć zábiiáli. y inych krwáwych krotosil.

26. Krzyżowcy śmierći/ áby iuż żaden złoczyńcá nie ćierpiał/ dla vczćiwośći krzyżá CHRISTVSOWEGO/ postánowił. Obrázy swoie záwżdy z krzyżem świetym czynić ábo málowáć kazał. Sozom: vt supra.

L. 1. de gladia: C. Theod.
Krzyżem karania zakazał.
Sozom: lib: 1. ca: 8.
Augu: serm: 18. in Matth.
Pokoy wielki.
Euse: in vita Const: lib: 4. cap: 7.

Nástąpił wielki od woien pokoy po wßytkim świećie/ zá ták ßcześliwym páństwá od tego Constántyná spráwowániem/ y zá tákim záchowániem iego ku P. Bogu y kośćiołowi świetemu. Ze wßytkiego práwie świátá y z Indiy/ y z dálekich bárzo kráiow miał posły do siebie/ z dáry y oddawániem przyiáźni. Szerzyłá sie y wiárá ś. Chrześćiáńska wßedźie/ y w Persyey ßeroko sie rozkwitnełá. y pisał list pilny do Sáporesá krolá Perskiego Constántinus/ Chrześćiány mu zálecáiac/ á ßcześciu sie iego krolestwá w tey mierze ráduiac.

Rok P. 326. Silwestrá 13. Const: 21.

1. Alexánder Alexándriyski Biskup/ tego roku po piaći mieśiacách/ iáko sie Concilium Niceńskie skończyło/ vmárł. Wiele ćiężkośći y pracey około Aryanow wyćierpiawßy/ korone niebieska odniosł. Ná iego mieysce nástąpił dyákon iego Athánásius/ ktorego Ariam mocnie y długo prześládowáli.

2. Meleciani po śmierći swego Meleciußá/ ktory o tymże czáśie vmárł/ zá pobudka Eusebiußá Nikomediyskiego/ nowe niepokoie w Egypćie przećiw Kátholikom wzrußáć poczeli; y do Arianow sie przymießáli/ nic sie ná vstáwy Niceńskiego zboru nie oglądáiac. A śmieli do Constántyná posły swoie wypráwowáć/ wielkie potwarzy ná Athánázyußá kłádac/ á sámi sie práwowiernemi czyniac/ nań przyczyny rosterkow kłádli. Lecz im Cesarz/ od Athánázego przestrzeżony/ nie wierzył.

Meleciani.
Meleciani do Arianow przysłáia.
Athan: Apolog: 2.
Sozom: lib: 2. cap: 21.

3. Constántinus práwo y wyrok wielki wydał ná heretyki/ Nowáciany/ Válentiniany/ Márcionity/ Pauliany y Cátáfrigi/ áby sie nigdy ná żadne mieysce dla swego nabożeństwá schodźić nie mogli; y kośćioły ich (ieśli ie kośćioły zwáć) rozsypowáć y mieyscá one Kátholikom dáć roskazał. zowiac ich nieprzyiaćielmi prawdy/ y żywotá/ y mordercámi duß ludzkich. Ten dekret Eusebius położył/ y wspomina go Sozomenus. A iż tám Arianow nie miánowano: domyśláia sie ná Eusebiußá tego co to pisał/ iż Arianom sprzyiał/ że to słowo z tego wyroku wyrzućił. Piße tenże Sozomenus/ iż tym wyrokiem wiele sie heretykow do kośćielney iednośći obroćiło/ gdy widźieli iż zá pilnośćia Biskupow/ żadnych schadzek mieć do náuki swey nie mogli. Drudzy obłudnie przystępowáli: á z tym iednák sekty one ginely/ gdy vczniow po śmierći nie zostáwiáli/ á złym żywotem od mistrzow ich ludźie sie odrażáli. Nowáciani ći/ práwi/ dłużey trwáli. Bo mieli ludźie miedzy soba dobrego żywotá/ á w wierze sie y przednich ártykułách z Kátholiki zgadzáli. y folgował im Constántinus/ dla onego Acesiußá Biskupá ich/ ktorego dla pobożnośći żywotá ßánował.] To Sozomenus/ ktory też sam był Nowácianem. Bez wątpienia wiele pomagáia heretykom do náwrocenia y vpámietánia/ pogrożki y práwá ná karánie ich. Bo wiecey tych ktorzy sie boiáźnia do dobrego przywodza/ niżli tych co miłośćia y prawda. Toż piße o wykorzenieniu tych herezyi Eusebius zá tym dekretem Cesárskim.

Wyrok Constantyna na heretyki.
De vita Constant: lib: 3. cap: 61. 62.
Sozom. lib: 2. cap: 30.
Eusebius historyk podeyrzany.
Pogrożki heretykom pomagaia.
Lib: 3. vt supra cap: vltimo.

4. Potym sie vdał Cesarz świety/ do budowánia kośćiołow/ á zwłaßczá w Jeruzálem ná ozdobienie grobu Páná y Bogá náßego. O czym y Pogánie dáli znáć w swoich pismách. Eunápius Sárdianus nápisał: iż Constántyn

Budował kośćioł w Ieruzálem Constantinus.

ſtawne po wßytkim świećie kośćioły (Pogáńſkie) obalał / á Chrześćiáńſkie budował. Opiſuie Euſebius / iż ono mieyſce / gdźie grob był Páná náßego / Pogánie vſypáną gorą nád nim / zágubili. y ná wierzchu gory obraz Wenuſá poſtáwili / y tám ofiáry dyabelſkie czynili. A Conſtántinus ono wßyſtko mieyſce oczyśćić y gorę rozn ieść kazał / y pod nią grob przeſtawny náleziony ieſt / nád ktorym wielki y dźiwny y wßytkimi koßtámi y bogáctwy złotá y ſrebrá / y wymyślnych kámieni y ſłupow z Mármuru ozdobiony kośćioł zbudował. Biſkupowi Jerozolimſkiemu Mákáriußowi wßytko budowánie zlecał / áby żadnego nakłádu nie żáłuiąc wymyślne nád inne wßytki kośćioły ná świećie / budowánie wynáydował. Miał kápłáná Euſtátiußá / ktory wßytkim budowániem rzadźił / iáko piße ś. Jeronym. Bliſko dźieśiąći lat budowány był / iáko ſie niżey powie. Zbudował tám y inne kośćioły Conſtántinus ná gorze Oliwney / z ktorey Pan náß w niebo wſtąpił / y kośćioł Krzyżá ś. y inne. W Bethleem też iáſkinią onę / w ktorey ſie zbáwićiel náß vrodźił / dźiwnie drogo ozdobił / mowi tenże Euſebius.

De vita lib: 3. cap: 14.

Kośćioł nád grobem Páńſkim.

In Chronic.

Vt ſupra.

Tegoż czáſu Helená mátká Ceſárſka z wielkim nabożeńſtwem do Jeruzálem iáchálá / ßukáć drzewá Krzyżá ś. ná ktorym żywot náß CRISTVS IESVS záwießony był. O czym wiele zacnych ludźi piſáło / Ambroſius ś. Paulinus Noláńſki Biſkup / Theodoretus / Socrátes / y inni. Pátrz o tym w żywoćie Swiętych w dźień náleźienia Krzyżá ś. O niey nápiſał Rufinus / y inni / iáko w Jeruzálem ſámá ſłużyłá pánnom ná czyſtość wieczną CHRISTVSOWI oddánym / poſługi ich domowe v ſtołu odpráwuiąc. Wielkimi też iáłmużnámi / mowi Euſebius / kośćioły nádawáłá / y ſkárbow wiele ná vbogie y ſtrapione wyſypowáłá / po wßytkich onych wſchodnych kroleſtwách. z ktorych ſie do Rzymu wracáiąc / tám wielką cześć drzewá Krzyżá ś. y innych wiele reliquiy zoſtáwiłá / y máiąc lat 80. żywotá tego ſkończyłá / pełná vczynkow dobrych.

5

Helená ßuka krzyża S.

Ambr: orat: in funus Theod.

Paulinus epiſt: 11.

Theod: lib: 1. ca: 18.

Socr: lib: 2. cap: 1.

Rufin: lib: 1 cap: 8.

Heleny nabożeńſtwo y pokora.

In vita Con: lib: 3. cap: 43.

Nice: lib: 8. cap: 31.

O drzewie Krzyżá ś. po wßytkim świećie cudownie po máłych okrawkách roznieśionego / mowi Cyrillus Biſkup Jerozolimſki / ktory te Helenę widźieć mogł / y przy náleźieniu Krzyżá ś. być. Bo po Mákáriuśie trzećim był tám Biſkupem zá Conſtáncyußá ſyná Conſtántyná: Drzewem / práwi / Krzyżá ś. niezliczonemi czaſtkámi wßytek ſie świát nápełnił. y indźiey mowi: Pięćioro chlebá świádczą ná pięć tyśiecy rozmnożone: drzewo Krzyżá świádczy / gdy v nas do tego czáſu ná nie pátrzą / á iednák ći ktorzy ie z wiáry biorą / wßytek świát im nápełnili.] Toż mowi ś. Paulinus Noláńſki biſkup: Krzyż w niecáłey máteriey żywą moc ma / od onego czáſu niezliczonym ſie ludźiom dáie / á ſámego nie vbywa / y ßkody nie ma iákoby go nie rußano. Nápiło ſie to drzewo tey mocy krwie z ćiáłá onego / ktore vmárło / á ßkody śmierći nie wźięło.] Obá ći / cud táki iego po świećie rozmieśienia / przyznawáią.

6.

Drzewo krzyżá S. rozmieśione.

Cyrill: Catech: 4. & 10.

Cud w krzyżu S. iż go nie vbywa.

Epiſt: 11.

Pobudowawßy wiele kośćiołow Chrześćiánom Conſtántinus / zwłaſzczá w miáſtách przednieyßych / iáko w Antyochiey y w inych: Pogáńſkie ſławne kośćioły / ábo ráczey bałwochwálnice / obaláć / y oltarze dyabelſkie burzyć roſkazał / y nie dopußczał ſproſnych wielkich y ćieleſnych grzechow / ktorymi one nabożeńſtwá ſwoie odpráwowáli / y żony y corki ná nieczyſtość onym bogom k woli wydawáli. Táki kośćioł Pogánie mieli ná Libanie gorze / y w Heliopolu / y ná inych mieyſcách / ktore on z gruntu obáláć roſkazał. záczym ſie wiele Pogáńſtwá do Bogá náwrociło / gdy ſie fałße y nieczyſtośći onych ich kápłanow / y ſłábość bogow ich y ßczyre czáry odkrywáły. Aczkolwiek iáko inni piſzą / nie wßytki bożnice obaláć kazał Conſtántinus / iedno te / ktore táką Wenuſową ſproſność / y ßkoły nieczyſtośći / ábo inne wielkie grzechy miáły. zámykáć inne kazał / ále ich nie obalano / iedno ofiar w nich dyabłom czynić nie dopußczono.

7.

Euſe: in vita Conſt: lib: 3. cap: 49. 50.

Oroſius lib: 7. cap: 28.

8. *Nieczystość karána.* L. 1, de mulie: Cod: Theod.

Wymiátáiac wßelka nieczystość / ktorey Pogáństwo pełne było: y ná ßláchecktie niewiásty / ábo wolne zacne pánie / dał práwo / áby gárdlem karána byłá / ktoráby z sługą ábo niewolnikiem swoim nierzadu sie dopuściłá. y ktoby táka do vrzedu odniosł á dowiodł / dárowány być miał.

9. *Vbiegánia do stanu duchownego.*

A iż sie wiele zacnych ludzi y bogátych / áby vchodzili vrzedow y prac pospolitych / do stanu duchownego ćisnęło: kazał w tym baczenia vżyć / pißac do Abláwianá: Bogáci niech świeckie ciężary noßą: á vbodzy niechay sie bogáctwy kościelnemi wspieráia. Jednák to iego stánowienie wykonywáć sie nie mogło. Bo często lud / zacne wielkie pány ná Biskupstwá porywał. O czym iest przykłádow dosyć.

10. *Cud S. Mikołáiá, około więzniow niewinnych.* Ioan: Diac: in scripto libro in Bibl: Vatic. Methodius. Metaphr.

Zá czásow tego Abláwianá vrzedniká przednieyßego v Constántyná / stał sie on cud o wybáwieniu zacnych trzech Pułkownikow ábo Tribunow z potwarzy y śmierći przez ś. Mikołáiá Myreńskiego Biskupá / ktory podobno roku tego dokończył drogi tey. Ci trzey / Nepocianus / Vrsus / y Herpálio / pátrzyli ná to w Myrze będąc / posłáni od Cesárzá z żołnierzmi ná vspokoienie iednego rozruchu / gdy Mikołay S. trzech mießczan ná śmierć niewinnie skazánych / od Prokonsulá ábo sędziego Eustátiußá / od śmierći wybáwił / y sędziego niesprawiedliwego zgromił. A gdy ná sáme tákiż od potwarcow przypadek był / iż ie Abláwius ná gárdło zá przyzwoleniem Constántyná skazał: oni do świętego sie Mikołáiá pomocy vćiekli. y nocy oney po ktorey mieli być śćináni / vkazał sie S. Mikołay y Abláwiußowi / y Cesárzowi / grożąc im ieśliby niewinnie potwarzone gubić chćieli. y gdy ieden drugiemu ono widzenie powiedział: obá sie zdumiawßy / przyzwáli one połkowniki / y dowiedziawßy sie co było: kazał im Constántyn do Myry do S. Mikołáiá ná dziekowánie iácháć / posyłáiac mu wielkie y bogáte do kośćiołá vpominki / to iest Ewángelią złotem obtoczoną / kielich złoty / y dwá złote

S. Mikołay sławny w Rzymie.

lichtarze. Tym sie w Rzymie wsławił ś. Mikołay / ktory y po śmierći wiele ludzi ćießył. A do tego czásu świętemi swoiemi modlitwámi nabożne ku sobie wspomaga. Po dziś dzień w Barze z ćiáłá iego oley ábo wodká płynie / ktora cudownie wiele niemocy v wiernych oddala.

Abláuius iáki był. Eusebius vt supra lib. 4. cap: 29.

Był ten Abláwius łákomy ná zbieránie pieniedzy. y rzekł mu raz Constántinus: Długoż dobry męžu temu nienásyconemu łákomstwu służyć będziem? y okréśiwßy mieysce iáko sie ludzkie ćiáło zmieśći / rzekł: Byś miał wßytkiego świátá skárby / tedy więcey nád to com okréśił mieć nie możeß. By iedno y to miał.] Co rzekł duchem Bożym. Bo po śmierći iego / zá syná iego Constántego / ná częśći roześiekány był / ták iż y grobu nie miał. Jednák onym widzenim ś. Mikołáiá / przestrzeżony był nieiáką przyczyną wyroku onego / ktory do niego Constán-

Sądy świeckie do Biskupow.

tinus około sądow Biskupich nápisał. Wznawiał pierwßą swoie o tym vstáwę: Aby káżdy práwuiacy sie / od sędziow świeckich do Biskupá bráć sie mogł / á żeby Biskupi dekret wykonány był. y dáie dwie przyczynie tego. Jedne / iż w czystym sumnieniu kápłáńskim więcey spráwiedliwość y prawdá przemießkiwa. Druga / iż rychley sie v nich práwo bez wielkich nakłádow y odwłok skończy.

Rok P. 327. Silwest: 14. Const: 22.

1. *Ariuß wroćił sie do odwołánych błędow.* Athan: Apolog: 2.

Ariuß ktory był ná wielkim onym Niceńskim zborze błąd swoy odwołał / y wyznánie wiáry o Bostwie syná Bożego z oycámi śś. podpisał: one tylko pokutę przyiawßy / áby w Alexándriey gdźie kácerstwo záczął / nie przebywał: znowu sie do swego zátáionego ná czás błedu wroćił. Zá podußczeniem Eusebiußá Nykomedyiskiego / ktory sie zmowiwßy z Meleciany / list do ś. Athánásiußá nápisał / proßąc áby Ariuß do Alexándriey przywrocony był. On odpisał: iż sie to

Siostrá Constántyná Constáncya zwiedźioná. Hier: epist: ad Ctesiphon. Rufinus lib:1.ca:11.

nie godźi/áby śie co przećiw wyrokowi Oycow śś. poczynáć miáło. Nie iżby heretykow pokutuiących przyimowáć śie nie godźiło: ále iż ono karánie ten/ co był kácermistrzem y pierwszym tegż błędu wynáleźcą/odnośić miał. Potym Eusebius dworskie ludźie sobie sposobiáiąc/ przez iákiegoś kápłaná Ariáná/ śiostrę Cesárską Constáncią żonę Licyniuszá zwiódł/ iż Ariuszowi przyiáć y zań śie do Constántyná wstáwiáć poczęłá. O czym ś. Ieronym mowi: Ariusz pierwey niżli świát zwiodł/ Cesárską śiostrę záráźił. Przez nie tedy Eusebius do Constántyná śie wkradáiąc/ włożył ná Athánáśiuszá potwarz: iż ludźi pokutuiących y od błędow śie wracáiących/ przyimowáć nie chce.

Potwarzy ná S. Athánásego. Idem Apolog: 2.

Czym obráżony Cesarz/srogi list do niego nápisał/ y one słowá: Iesli Ariuszá nie przyimiesz iáko pokutuiącego/ ia ćiebie z biskupstwá złożyć/ y ná inne mieysce przenieść każę. Athánáśius odpisał dáiąc znáć/ iż Ariusz zdrádliwą pokutę czyni/á znowu tám gdźie począł/błędy swoie ożywiáć chce. Ná czym Constántinus przestał. A w tym Eusebius inney rády ná wygnánie Athánáśiuszá z iego biskupstwá z Meleciány szukał/ iáko śie niżey powie.

2. *W Indiách wiárá święta szczepioná.* Rufinus lib: 1. cap: 9.

Do Indiy dálekich w tym czáśie posłał ś. Athánáśius Biskupá Frumenciuszá/ktory tám był pierwey zánieśiony y znáiomy. Gdźie czyniąc cudá Apostolskie/ wiárę ś. szczepił. Był nieiáki Philozoph z Tyru Metropius Chrześćiánin/ ktory chcąc Indią widźieć/ záiáchał tám máiąc z sobą dwoie pácholąt powinnych/ Edesiuszá y Frumenciuszá. On sam od rozboynikow zábity iest/ á pácholetá do krolewskiego śie domu dostáły. Gdźie Frumencius iáko mądry y dowćipny gdy dorosł/ ná wielkie vrzędy postáwiony był od krolá onego. po ktorego śmierći wroćił śie do Alexándriey/ y opowiedźiał ś. Athánázemu/ o pogodźie oney do szczepienia tám wiáry Chrześćiáńskiey/ prosząc áby tám ktoregż biskupá posłał. A on rzekł/ iż nád ćię niewiem nikogoż do tego sposobnieyszego. A ták tám iáko miedzy znáiome/ vmieiąc iuż iezyk/ záiáchawszy/ Ewángelią prawdy rozniosł.

3. *W Iberiey wiárá S. rośiana.* Rufinus lib: 1. cap: 10. Socr: lib: 1. cap: 16.

Toż śie dźiwnym też sposobem tegoż wieku stáło w Iberiey. był to lud v gory Kaukazu ku morzowi Cáspium. Niewiástę Chrześćiánkę tám poimano/ ktora modlitwy y posty częste czyniąc/ oczy ná śie Pogáństwá obróćiłá/ ktorzy śie dźiwowáli żyćiu iey. á potym gdy niemocy imieniem *CHRISTVSOWYM* leczyłá/y krolową chorą ná swoiey ią włośiennicy położywszy vzdrowiłá: rádźiłá iey áby vwierzyłá w *CHRISTVSA*, od ktorego ono zdrowie wźięłá/ y krolá mężá swego áby do tego námowiłá. A ták śie stáło/ iż y krol vwierzył w *CHRISTVSA*, y lud swoy do teyże wiáry námowił. Prośiłá oná niewiástá áby krol kośćioł zbudowáł/ á do Cesárzá Chrześćiáńskiego Constántyná o kápłany/ ktorzyby wiáry ś. náuczáli/ posłał. A ták vczynił. Pisze tenże Rufinus/ iż przy onym budowániu kośćiołá/ słupy kámienne ćiężkie bárzo/ ktorych z wielką mocą podnieść nie możono/ oná ie niewiástá swoią modlitwą podnośiłá. Tom/ powiáda Rufinus/ sam słyszał od krolá Iberow Bákáriuszá/ ktory był ná dworze Constánciuszá/ od niego vczyniony Comes.

4. *Comesowie ná dworze Constántyná.*

Czynił Constántinus Comesámi te pány/ktorzy śie do wiáry ś. z Pogáństwá nawracáli. A byłá to wielka dostoyność ná iego dworze. ktorą też był okrásił nieiákiego Iozephá Zydá/ do *CHRISTVSA* náwroconego/ o ktorym ś. Epiphánius dźiwną nápisał powieść/ z iegoż sámego vst słyszáną/ ktora śie tu położy.

O Iosephie Zydzie. Epiphan: Hæres: 30.

W Tyberiádźie był Pátriárchá Zydowski Hellel z rodzáiu Gámáliela/ onego musi być/o ktorym iest w dźieiách Apostolskich. Przy nim był Iosephus ná wielkim v Zydow vrzędźie/ktory zowią Apostolskim. Tego/gdy záchorzał ten Pátriárchá/ posłał po bliskiego Biskupá Chrześćiáńskiego/ iáko po lekárzá chorobie swoiey. Z ktorym śie zámknąwszy/ o Chrzest go prośił/wy-

znawáiac CHRISTVSA do zbáwienia swego. Biskup wody iákoby do lekárstwá kazał przynieść/ y táiemnie go ochrzćił. Jozeph on wypátrzył ie dziureczkámi v drzwi/ y widział iż bryłę złotá podał Biskupowi Pátriárchá mowiac: Ofiáruy zá mie: Bo pisano/ co kápłani rozwiaza ná ziemi/ to y w niebie rozwiazáne iest. Vmieráiac on Hellel/ syná swego máluczkiego poruczył Jozephowi y drugiemu stáremu Zydowi w opiekę ich. Widział Jozeph iż skárbnicá iedná pilnie byłá od Hellelá onego zámkniona y zápieczetowána: pieniedzy sie tám spodziewáiac/ otworzył ia/ y nálazł nie pieniadze/ ále coś droższego/ to iest Ewángelia s. Janá y Dziecie Apostolskie ná iezyk Zydowski przełożone/ y Ewángelia s. Mattheuszá Zydowska. Czytał y dziwował sie/ y Chrztu onemu táiemnemu swego Pátriárchy y temu skárbowi/ y iuż sie do wiáry s. náchylał: ále ieszcze wierzyć niechćiał.

Ofiárá S.

5. Doznał y cudu iednego. On syn Pátriárchy gdy podrost/ á tákże był iáko y oćiec Pátriárcha/ złotrował sie bárzo y nieczystośći służył: y myiac sie ábo leczac w Cieplicách Sádury/ iedney sie Chrześćiánki vrodziwey rozmiłował. y nie mogac iey do grzechu námowić/ bo sie krzyżem s. broniłá: czárowniki Zydy náprawił/ áby mu ziednáli to czego prágnał. Wiedli go do grobow/ y tám dyabłow wzywáiac/ y one niewiáste czáruiac/ nic spráwić nie mogli. Bo krzyż s. kłádłá ná sie niewiástá/ y wszytkie ich złe myśli/ ktore ná nie puszczáli/ odbiiáłá. Wiedział o tym wszytkim Jozeph/ y ná one czárowniki w táiemnym kacie pátrzył: á iednák sie y tym ieszcze vpámietáć nie chćiał. Potym mu sie we śnie vkazał P. IESVS y mowił: Jam iest IESVS ktorego twoi oycowie vkrzyżowáli/ wierz w mie. Lecz on niechćiał/ y w niemoc vpadł bárzo ćiezka. W ktorey mu sie zás vkazał P. IESVS, obiecuiac mu zdrowie/ ieśliby vwierzył. A on obiecawszy y ozdrowiawszy/ przedsie nie vwierzył. Y záchorzał drugi raz práwie ná śmierć/ y odbieżány od wszytkich bedac/ to co táiemnie innym vmieráiacym Zydowie czynia/ to z nim też vczynili. Bo stárzec ieden Zyd do niego przystapiwszy/ do vchá mu rzekł te słowá: Wierz w IESVSA vkrzyżowánego pod stárosta Pontskim Piłatem/ ktory iest synem Bożym/ y potym z Máriey vrodzony iest/ y CHRISTVS Boży iest/ ktory zmartwychwstał/ y przyidźie sadźić żywe y vmárłe. Tom też/ powiáda Epiphánius/ y od drugiego Zydá słyszał/ iż bedac chorym/ toż mu ieden stáry Zyd do vchá kładł: iż IESVS CHRISTVS vkrzyżowány syn Boży sadźić ćie ma.

Czáry v Zydow.

Krzyż S. czáry płoszą.

Ioseph widział P. Iezusá.

Co czynia Zydowie vmieráiacym Zydom.

6. Przedsie Jozeph wierzyć niechćiał/ á P. IESVS zás mu sie vkazał mowiac: Otoć zdrowie dáie/ vwierz ozdrowiawszy. Ozdrowiał/ ále nie vwierzył. Vkazał mu sie ieszcze Pan mowiac: potrzebuieszli iákiego cudu/ vczyń go w imie moie. On sie o iednego opetánego od czártá/ ktory nágo po vlicách chodźił pokusił/ y wprowádziwszy go w dom swoy/ kładł nań krzyż s. mowiac: W imie IESVSA CHRISTVSA wynidź czárćie/ á ten niech zdrowy bedźie. Y wnet czárt wyszedł/ á on człowiek ozdrowiał. On cud Zydom wszytkim iáwny był/ y mowili: Nálazł w skárbnicy imie Boże nápisáne/ y przeczytał ie/ y dla tego cudá czyni. A gdy go postrzegli iż miał Ewángelia y czytał/ porwáli go z domu iego y bili srodze/ áż go Biskup Chrześćiáński z reku ich wyzwolił. A drugi raz w drodze go nálazszy/ w rzece Cydnus w Ciliciey topili y zá vmárłego odeszli. A on z wody wyszedszy/ dopiero Chrzest s. przyiał/ y iáchał do Constántyná Cesárzá/ y ono mu swoie náwrocenie/ y dziwne około śiebie spráwy Boskie opowiedział. ktory go bárzo vczćił y Komesem vczynił/ y kazał mu prośić czegoby mu było potrzebá. A on nie prośił iedno áby mu dał listy/ áby mogł kośćioły Chrześćiáńskie budowáć/ á zwłaszczá w Tyberiádźie/ y Neocesáreey/ y w Názáret/ y w Cáphárnaum. Co rad Cesarz vczynił/ y nakład ná to dawał. On sie iuż Zydow nie boiac/ budował

Iosephow vpor á Christusowa ćierpliwość.

Cudo czyni Ioseph.

Ioseph buduie kośćioły.

kośćioły.

kościoly. A Zydowie w cegielniách y w wapiennicách czárowáli mu ogień/ iż drwá żadną miárą zápaláć się niechćiáły. A on wodę krzyżem ś. przeżegnawszy/ y pálcem krzyż ná nie kłádac/ piec pokropił/ y wnet się ogień záiął/ y czáry ich w niwecz/ zniknęły. To mi wszytko/ mowi Epiphánius/ sam vsty swemi powiádał w Scitopolu/ gdy iuż miał lat siedmdźiesiat. Bo tám miał bogáte swoie imioná/ y w domu iego on Eusebius Vercellensis, do Scitopolu od Arianow ze Włoch wygnány/ gospodę miał.] Poty święty Epiphánius.

Czáry.

Gospodá v Iosepha Biskupá wygnánego.

Rok Páński 328. Silwestrá 15. Constántiná 23.

1\. Athánásius ś. wielką swoię Dioecesią po Egyptcie wizytuiac/ y onego Páchomiuszá/ y onego wielkiego Antoniuszá pustelniki z ich bráćią náwiedźił/ y widzenim się ich y rozmową vćieszył/ y dwá płaszczá Antoniusowi dárowáł/ ktory iednym ćiáło pustelniká pierwszego Páwłá pokrył: á drugi po śmierći oddáć Athánásiuszowi iuż wytárty/ kazał. Pátrz w iego żywoćie.

Athánásius náwiedza pustelniki.

Rok P. 329. Silwest: 16. Constánt: 24.

1\. Melecyani z Egyptu zmowiwszy się z Eusebiany ábo Ariany/ wypráwili posły swe/ Ision/ Eudemoná y Cáliniká do Cesárzá: żáluiac się ná Athánásiuszá/ iż roskázował y sam wyćiagał od ludźi płotná y obrusy ná ochędostwo kośćielne. Ale im tá potwarz nie poszłá. Bo tám przy ich mowie byli dwá kápłani/ Apis y Mákárius/ ktorzy ie záwstydźili/ y w nieprawdźie przekonáli/ vkázuiac/ iż do kośćielnego ochędostwá vpominał ludźie/ iáko y Páwel ś. do iáłmużny ná vbogie w Jeruzálem: ále nikomu nie roskázował/ ná dobrą wolą káżdego to podáiac.

Złość Ariáńska. Sozom: lib: 2. cap: 21. Athan: Apolog: 2.

2\. Potym z podusczenia tegoż Eusebiuszá druga potwarz ná ś. Athánázego podáli do Cesárzá/ iż nieiákiemu Philumenowi nieprzyiaćielowi Cesárskiemu złotá wiele posłał. Tá potwarz iż byłá wielka/ pisał Constántinus do ś. Athánázego/ áby do niego przyiáchał. Co on vczynił/ y spráwiwszy się/ á ich kłamstwo vkazawszy: wroćił się do Alexándriey z listem Cesárskim/ ktorym do zgody y miłośći wszytkich vpominał/ y Athánázyuszá zálecał. Ták dobrze falsze ony y zdrády herety ckie rozumiał.

Potwarzy ná S. Athánázego. Apolog: 2.

3\. Constántinus widzac zdrády y chytrośći Eusebiuszá Nykomediyskiego/ á wiedzac iáko się był zá Licyniuszá CHRISTVSA záprzał/ y ná Chrześciány go pobudzał/ y iáko iuż był od Oycow Niceńskich z stolice swey złożony/ wespoł z towárzyszem złośći swey Theognisem Niceńskim Biskupem/ widzac iáko się z Melecyany bráćił/ y potwarzy ná ś. Athánázyuszá pomagał/ á kácerstwo Aryáńskie wznowić chćiał/ y z iego sámego słow toż zrozumiawszy/ iż ná rozsadku Niceńskiego Concilium nie przestawał: skazał obu ná wygnánie. y postáwiono ná mieyscu Eusebiuszowym Amphioná/ á ná mieyscu Theognisá/ Chrestá Biskupy.

Nykomediyski Biskup Eusebius wygnany. Theodor: lib: 1. cap: 20.

Rok Páński 330. Silwestrá 17. Constántiná 25.

1\. Roku tego Constántinus swoie miásto Nowy Rzym/ ábo Constántinopol/ po nászemu Cárogrod P. Bogu poświęćił/ z pámiatką przeczystey Bogárodźice/ 10. dniá Máiá/ ktory dźień w Kálendarz v Grekow włożony iest. Ozdobił ono miásto kosztownym bárzo budowánim mieysc pospolitych y kośćiołow. Rozprzestrzenił szeroko miásto ono nowemi murámi. Ná napierwszym budowániu

Cárogrod Constántinus ábo Constántynopol poświęćił. Zonar: in Annal. Euse: in vita Cóst: lib: 3. cap: 47.

Crucifix postáwiony. *Wtory Rzym.* wániu w pálacu swoim przy bránie / znák męki Páńskiey drogiemi kámieńmi y złotem okrászony postáwił. Práwo wydał / áby wtorym Rzymem Constántinopolis zwáne było: y chćiał tego dowieść / áby budowánim y ozdobą stáremu Rzymowi nie vstępowáło. A żeby się ludzi wiele tám gárnęło y budowáło / nádał pewne y wieczne chlebá miedzy lud pospolity dochody y *Chlebá rozdawánia.* podziały. Wiele pięknych y wysokich kámiennych słupow y z Rzymu y z inych mieysc tám do tego miástá przenośił. Lecz tego doyść nie mogł / áby się ozdobą oną iego budowánie z Rzymem zrownáło.

2. *Ciemnic rozszerzáć nie kazał.* W tym budowániu y odnowieniu miástá tá się iego łáskáwość pokazáłá / iż inne pospolite mieyscá rozszerzáiąc / turmy ábo ćiemnice nie rozprzestrzeniał w Cárogrodźie. Y trwáłá ták ćiásna áż do Foki Cesárzá / ktory icy będąc tyránnem przyczynić muśiał / iáko Glikás Grecki nápisał. Nábudował Glicas lib: 4. y szkoły Gymnasia, y Bibliothekę wielką zebrał / w ktorey było sto y dwádźieśćiá tyśięcy ksiąg / ktora potym zá Cesárzá Básiliszká ogniem zginęłá. Kochał się Constántinus w ludźiách vczonych / professorom wielkie nádał przywileie y wolności. Názbierał do oney Akádemiey przednieysze Philozofy y Oratory / y Medyki / y Grámmátyki / o ktorych Názyánzenus powiáda / y v ktorych się z młodośći ćwiczył w Cárogrodźie. *Sto dwádźieśćiá tyśięcy ksiąg.* Zonar: in Basilisco. L. 1. de medic: & profess: c. 7.

3. *Most ná Dunáiu.* Ná przeszćie do Scytow ábo Gothow / y innych dźikich ludźi / ktorzy Rzymskie páństwá náieżdżáli / zbudował most kámienny ná Dunáiu / ná szerokiey y bárzo bystrey rzéce z niewymowionym nakłádem bogátych pieniedzy. Cedrenus an: 25. Const. Dio in Traiano.

Hier: in Chronic. O tym czáśie przez Gállikaná hetmáná swego przezacnego / zwoiował Constántinus Scyty / ktore Gothámi ś. Ieronym zowie: Bo to iednáż byli: ták zwoiował / iż dánniki iego zostáli / ći ktorzy od przeszłych Cesárzow dań bráli. O tym Gállikanie / iáko się po zwyćięstwie / zá rádą Janá y Páwłá do Chrześćiáństwá y do żywotá doskonáłego vdał / iest w dźieiách iego / ktore czytay w żywoćie Janá y Páwłá 26. dniá Czerwcá. Vkochasz się w piękney y dźiwney powieśći / y przykłádźie nabożnym. *Scyte y Gothy ábo Tátárzy zwoiowáni.* Eusebius vt supra lib. 4. cap: 5. *Gállicanus hetman Constántynow.*

4. *Eusebius Nykomediyski y Theognis od wygnánia wyswoleni.* Tego roku Quinquennalia, to iest / 25. rok páństwá swego gdy świećił / y wielkie vczty spráwowal Constántinus / zá szczęśliwe páństwo P. Bogu dźięki oddáiąc: zá prośbą śiostry swey Constánciey żony Liciniuszá / kwoli onemu świętu / od wywołánia z ziemie wyzwolił onych dwu Biskupow Ariáńskich / Eusebiuszá y Theognisá / ná wielkie zás pokoiu kośćielnego wzruszenie. Pisze Nicephorus / iż oycá widzeniem nieiákim przez sen corká zwiodłá / ktorym icy dawano znáć o niewinności ludźi tych. Był to wielce chytry Eusebius. przed Constántinem czynił sie Kátholikiem y wiárę Niceńską wyznawał: á ćicho Ariáńskie błędy rozśiewał y vtwierdzał. O Anástázyusie w rzeczy dobrze mowił / á Melecianow náuczał iáko go potwárzáć y v ludźi hydźić / y złe mu mniemánie v Constántyná czynić mogli. A tá z niego nawiętsza byłá kośćiołowi Bożemu szkodá / iż się wkradł w serce Constánciuszá syná Constántyná / ktoremu iuż oćiec páństwá wschodnie do rządzenia zlecał. ktory vłowiony od Arianow / srogie ná Kátholiki potym nawálności wzburzył. Nice: lib: 9. cap: 21.

Rok P. 331. Silwestrá 18. Constán: 26.

1. Hier: in Chronic. *Donatus od ktorego Donatistæ.* W Kárthiaginie w Afryce odszczepieńcy Biskupi po Máiorinie wstáwili ná biskupstwo Donatá / o ktorym Ieronym ś. nápisał te słowá: Poznano / práwi / Donatá / od ktorego názwáni są Donácyani ábo Donátistę. Poznány / práwi / iest. Bo ten / gdy ná to mieysce wstąpił / sam chćiał y kazał áby od niego ony schismátyki Donátistámi zwano. Bo ácz przed nim byli miedzy nimi drudzy tegoż imieniá / ácz źli y śmiáli; ále ten w złośći y śmiáłośći przeszedł wszytki. Pisze o nim

ße o nim Optatus/ iż ſię ná táką hárdość podnioſł/ że ſię Bogu przyrownał. Optat: lib:. 3.
Bo przez iego imię ludźie przyśięgáli / czego on nie bronił/ y bali ſię go inni
Biſkupi iáko Bogá.] zmyślił ſobie/ mowi ś. Auguſtyn o nim / iż z Bogiem In Pſal: 132.
gadał. y ták ſwoi o nim mowili: Modlił ſię Donatus/ á Bog mu z niebá od- *Hardość Donatá.*
powiedźiał.] Táka pychá iego byłá/ iż y ſtároſtom Ceſárſkim y ſámemu Ce-
ſárzowi łáiał.

On wzbudźił ſwoią namową ono dyabelſkie bráctwo w Afryce/ ktore 2.
zwano Circumcelliones, ábo Circelliones, ktore Donatus názwał Agoni- Circumcellionum
ſticos, y przełożone ich wodzámi świetych. To piße Optatus. y przydáie iá- *Bráctwo.*
ko y ś. Auguſtyn/ iż to byli obrońcy ſekty Donatowey / ktorzy ſię śmieli y ſtá- Optat: lib: 3.
roſtom Rzymſkim ſprzećiwiáć / y biegáiąc po wśiách/ miáſteczkách y targo-
wiſkách/ czynili ſię miſtrzámi y ſprawcy ſpráwiedliwośći. y ſwoią oną mocą
niewolniki do wolnośći wyzywáli/ y zádłużonym dawáli liſty z pogrożkámi *Złośći y śmiało-*
do ich pożyczálnikow/ áby ie kwitowáli. Ci okrutne złoczyńſtwá Kátholi- *śći Circumcellio-*
kom wyrządzáli/ iáko rozboynicy. O czym niżey. *now.*

Przy tákim y ták hárdym wodzu / do tego głupſtwá przyßli Donátiſte / 3.
iż ſobie nowe męczeńſtwo / ktorymby ſię v ludźi wſławili / nálężli. To ieſt: *Nowe męczeń-*
zábiiánie ſámych śiebie. Zmiátáli ſię z gór/ pádáli w ogień / topili ſię w wo- *ſtwo, zábiiáć ſa-*
dźie/ rzkomo o wiárę y o CHRISTVSA: á towárzyße ich zá męczenniki ie po- *mego śiebie.*
świącáli. O czym ná wielu mieyſc ś. Auguſtyn. Do tákiego ßáleńſtwá/ kto-
rego y miedzy Pogány nie było/ kácerſtwo przywodźi. Sámi ſię karáli y grze-
chy ſwe/ gdy od kośćiołá świętego odſtąpili / w ktorym modlitwámi inych
porátowáć ſię mogli.

Conſtántinus ná ſtároſty y ſędźie ſrogi vczynił wyrok / ieſliby bráli co od 4.
kogo w rzeczách ſądowych / ábo iákie vpominki y dániny wyćiągáli / ábo *Vpominki ſędźio-*
krzywdy czynili y poddáne bili. y dał wielką wolność wßytkim/ áby ie odnośi- *wie bierzący.*
li do Comeſow y wyżßych ſtároſt/ obiecuiąc ie gárdłem karáć. L. 1. de offic: re-
ctor; Cod: Theod.

Rok P. 332. 333. *Silweſtrá* [illegible]. *y 20. Conſtántiná 27. 28.*

MElecyani z podußczenia Euſebiußá nową y wielką potwarz ná 1.
ś. Athánázyußá włożyli/ y do Ceſárzá go Conſtántyná przez *Potwarzy o zábi-*
ſwoie poſły odnieśli/ y po wßytkim Egypćie rozſławili: iż Ar- *tego, ná S. Atha-*
ſeniußá nieiákiego dyákoná ſwego (drudzy go Biſkupem być *naſiußa.*
mienili) zábił/ rękę iego dla czárow odćináiąc. Był ten Arſeni- Apolog: 2.
us przy Athánázym długi czás / y gdy był coś złego zbroił / od niego vćiekł. y
do Melecyanow przyſtawßy / zmowił ſię z ich Biſkupem Janem / ktory po
Melecyuśie był ná biſkupſtwo pierwßy wſtąpił/ áby ſię w dálekie ſtrony krył/
ążby o ten grzech Athánázyußá pokarano. Ceſarz ſam nápiſał do Athánázego
áby ſię ná ſąd gotował / y o táką ſię złość ſpráwił/ zlecáiąc nieiákiemu
Dálmácyußowi/ vznánie tey rzeczy. Z wielką pilnośćią poſtárał ſię Atháná- 2.
zyus/ iż onego Arſeniußá w dálekich Egyptu ſtronách náleźiono / z ktorych *Náleźiony Arſe-*
gdy nád ſobą ßpiegi widźiał do Tyru vćiekł. y tám od przyiaćioł Athánázego *nius.*
przytkniony y dobrze oſádzony / pod ſtrażą zoſtał / v Biſkupá Tyru Páwłá.
ktory o nim żywym dał znáć y Athánázyußowi y Ceſárzowi / y wßędźie one
potwarz ták złych y iádowitych heretykow/ rozſławił. Ceſarz ſię z tego bár-
zo ráduiąc/ piſał do Dálmácyußá do Alexándriey/ áby ſię iuż w żaden ſąd nie
wdawał. á do ſámego Athánázyußá liſt poćießny dał/ w ktorym niecnotę o-
nych Melecyanow łáie / y groźi im nápotym / y wielką iego niewinność wy-
ſławia. Kłádźie w ſwych piſmách liſt ten Athánázyus. w tym liśćie y z oney Vt ſuprá.
go potwarzy wyzwala / ktorą nań kłádli / iákoby miał kielich kośćielny ze- *Potwarz o zepſo-*
pſowáć. y przydáie te ſłowá: Nád ten grzech y złość á co może być ćięższego / *wany kielich.*

gdyby

Cześć naczynia ołtarzow śś. gdyby sie to sstáć y przekonáć miáło.] W czym poznáć / w iákiey czći ná on czás naczynia ołtarzá ś. y służby Bożey miano.

3. Z tey tákiey potwarzy ich / ktora sie przez dwie lećie toczyłá / to dobrego wyszło / iż y Arsenius y Jan Biskup pierwszy Melecianow / do pokuty przyszli / y do iednośći Katholickiey / wszytkiego sie odszczepieństwá y błedow heretyckich zárzekáiac. Jest list Constántyná do tego Janá / w ktorym go bárzo z tego chwali / y przyiácháć mu do siebie ná poćiechę każe. Jest y list tego Athan: Apolog: 2. Arseniuszá do Athánázyuszá / ktorym go przeprasza / y do świetey sie iednośći kośćielney ćiśnie.

Rok P. 334. Silwestrá 21. Const: 29.

1. *Nowe potwarzy.* Znowu Eusebiani ábo Ariani Biskupi / Janá onego Melecianá / ktory sie iuż był do Kátholickiego kośćiołá przyłaczył / do siebie námowili / y do Constántyná wypráwili go / áby sie ná ś. Athánázyuszá żálował / o to / iż ie w Egyptćie moca swoia vćiska / y żadney im wolnośći nie dáie. Wznawiáiac y one potwarz o Arse- *Lekkowiernosć Constantyna.* niuśie / iákoby sie źle o nie spráwił / á Cesárzá tylo oszukał. Constántinus vwierzył im nieostropnie / wiedzac o niewinnośći ś. Biskupá / ktora sam listem swoim iáwnie wyświádczył. Nie może sie iego nieiáka łácnosć y miekkość y lekkowiernosć wymáwiáć. Ten co miał one złośliwe potwarce odrzućić / y vchá im swego bronić / nietylo ie przypuśćił / ále dla nich kazał sie ná A- *Synod w Tyrze ná S. Athánázyuszá.* thánázego Biskupom w Cesárecy ziácháć. Gdźie gdy Athánázyus przyiácháć niechćiał / wiedzac tám o nieprzyiaćielu swoim Eusebiusie / znowu Constántyn w Tyrze w Feniciey Synod złożył / ná vspokoienie onych rosterkow / dobrym sercem ále nieostropnym. Bo sie dał rzadźić Eusebianom / ktorzy nie Synod kápłáński / ále ziazd łotrowski tám czynili / iáko mowi święty Vt supra. Athánázyus.

Rok P. 335. Silwestrá 22. Const: 30.

1. In vita Const: lib: 4. cap: 11. Socr: lib: 1. cap: 20. Zjácháło sie o 60. Biskupow / ktorzy sie miánowićie tám przyzwáli: ze wschodnych kośćiołow żadnego nie było / ácz Eusebius historyk iáko Aryánin pisze / iż byli ze wszytkiego świátá. Lecz Socrátes tylo ich 60. miánuie / á byli oni wszyscy ktorzy bedac Aryanni / á ná Niceńskim Concilium błedow swoich odstapiwszy do nich sie wracáli. chćieli áby im Cesarz dał presidentá świeckiego. y dał im Dionysiuszá Komesá / y z nim kilás rot żołnierzow / áby Biskupy postráchem do tego co Eusebiani chćieli przymuszáli / choć mowili / iż tylo dla czynienia Athan: Apolog: 2. pokoiu tám stáneli. Przywiedli ná ten Synod dyákoná Athánázego Mákáriuszá onego / ktorego był do Constántyná spráwuiac sie o potwarzy Melecianow posłał zwiazánego iáko złoczyńcę.

2. *S. Athánásius przybył ná Synod on.* Athánásius listem Cesárskim obesłány / w ktorym roskázował / áby ná spráwe o sobie y ná sad Synodu przybył: przez trzy mieśiace rozmyślał sie miałli tám iácháć: iednák áby sie winnym nie zdał / iákoby sobie nie dufał / przyiáchał tám máiac z soba 47. Biskupow z Egyptu / y one wyznawce sławne Potámoná y Páfnuciuszá miedzy nimi. Gdy záśiedli ná onym wrzeczy Synodźie / á Athánásius przyszedł: żadnego mu mieyscá nie dáli / ále stáć iáko obwinionemu kazáli. Czego Potámon Biskup Herákleey on iednooki Hæres: 68. wyćierpieć nie mogł / iáko pisze S. Epiphánius: *Potámon iednooki Eusebiuszá karze.* Vyrzawszy ná pierwszym mieyscu Eusebiuszá Cesáreyskiego / rzekł wolnym iezykiem: Ty śiedźisz á Athánásius stoi v twego sadu. A kto wytrwáć to może? Powiedz mi / gdyś był zemna w więźieniu / czásu prześládowánia: dla czegom ia o prawdę oko

stráćił /

ſtrácił/ á tyś cáłym zoſtał? iákoś z więzienia wyſzedł? izali ináczey/ iedno iżeś obiecał to vczynić co Pogánie kazáli/ (to ieſt bogom ofiárowáć) y pewnieś to vczynił. Rozgniewał ſie Euſebius/ y wſtał od ſadu mowiac: Dla tegoście tu przyiácháli/ ábyście nád námi tyráńſtwo czynili/ iáko to domá czynicie. Toż ná tego Euſebiuſzá świádcza oycowie práwowierni ná Synodzie potym w Alexándriey zebráni. *Euſebius hiſtoryk iaki był.*

3. Ná tym zborzyſzczu Meleciani obwiniáli/ á Euſebiani ábo Ariani ſadzili. y żáluiac ſie Meleciani ná ś. Athánáſiuſzá/ poſtáwili do ſadu iedne nie wſtydliwa niewiáſtę/ ktora ná Athánáſego nárzekáłá/ iż iey dziewictwo moca odiał. A gdy ná to zámilczał maż świety: towárzyſz iego kapłan Tymotheus wyſtapił/ y do oney niewiáſty rzekł: izalim ia táka zelżywość tobie vczynił? izalim ia w domu twoim był? á oná nań záwrzaſnełá mowiac: Tyś do domu mego przyſzedł/ tyś mi dziewictwo moie poniewolnie odiał. Proſzę o ſpráwiedliwość ſedziowie/ dla Bogá/ niech karan będzie. Obaczyli záraz wſzyſcy niewinność ś. Biſkupá/ y potwarz tych co ia náprawili. *Potwarz o niewiáſtę, iako P. Bog odkrył.* *Theod: lib:1. ca:30. Socr: lib: 1. cap: 2. Sozom: lib: 2. cap: 24.*

4. A gdy one niewiáſtę wywiedziono/ záwołáli Ariani: iż ine więtſze nań grzechy máia/ ktorych dowodzić záraz chca. y vkazáli rękę człowiecza odcięta/ mowiac: Tá ieſt ręká ktora Athánáſius ſwemu Arſeniuſzowi dla czynienia czárow vciał/ y ſámego zábił. Záwołáło ich wiele iż to pewny dowod/ á innego nie ſzukáć. Drudzy ktorzy wiedzieli/ iż Arſenius żywy ieſt/ á znowu ſkryć mu ſie Ariani kazáli/ poczeli watpić. y ták było/ iż po onym dowodzie pierwſzym o zdrowiu iego/ znowu go byli námowili áby ſie ſkrył/ y zábić go ſámi chcieli ieſliby tego nie vczynił. Lecz z opátrzności oſobliwey boſkiey gdy od przyiaciół Athánáſego vſłyſzał/ iż dla niego potępiony ná onym zborzyſzczu maż niewinny być miał: vżaliwſzy ſie go/ przybiegł do niego dzień przed tym/ y táił go w goſpodzie ſwey Athánáſius/ y cicho do ſadu go zſoba przywiodł. Gdy tedy one rękę oględowáli: Pytał Athánáſius/ wieleby ich było ktorzy Arſeniuſzá znáia? y ozwáło ſie ich wiele mowiac káżdy: ia go bárzo dobrze znam. A on go wywiodł przed ſedzie ony. y pytał ieſli ten ieſt: Wſzyſcy świádczyli/ że ten ieſt. y zdiawſzy z niego płaſzcz Athánáſius/ vkazał iedne rękę iego zdrowa y potym druga/ mowiac: trzeciey pewnie nie miał. Bo iey Bog tworcá wſzytkiego/ nie dáie. To widzac oni oſkárżyciele y ſedziowie/ dla wſtydu mieli tego ſobie życzyć/ áby ſie byli y pod ziemię ſkryli. Lecz wołáiac ná Athánáſego czárownikiem go zwáli/ ktory oczy ich omamił/ y chcieli go tám miedzy ſoba roztárgáć/ by go byli oni od Ceſárzá świetcy vrzędnicy dla pokoiu dáni/ nie obronili. *O rękę Arſeniuſzá potwarz.* *Arſeniuſowá złość y cnotá.* *Ręce obie zdrowe vkazáne.*

5. Czynili potym ſad y o on kielich/ ktory Mákárius kápłan Athánáſiuſzow ábo ſam Athánáſius miał zepſowáć. O czym było wiele plotek y zátrudnienia/ á dowieść tego oni potwarce nie mogli/ áż przez fałſzywe świádki/ ktore do Máreotyki ná to mieyſce/ gdzie o tym kielichu powiádano/ wyſłáli: ſtrony do Scrutinium nie przypuſzczáiac: ſámi tylo nápiſawſzy co chcieli/ do Tyru ſie wrocili/ ná ono zborzyſzcze/ ktore ieſzcze trwáło. Athánáſius ſie y inni Biſkupi iego/ y drudzy Kátholicy oświadczáli przed onym Komeſem/ proſzac áby onego Synodu zániechał/ á wſzytko do Ceſárzá odłożył. *O kielich ſad.*

6. Koniec táki był. Aryani odwiodſzy ſie ná ſtronę/ od tych ktorzy Athánáſiuſzá potępić niechcieli/ iácy byli Kátholicy/ moca iákoby Synodu Athánáſiuſzá wyklęli/ y z Biſkupſtwá złożyli. y w Alexándriey mu mieſzkáć nie dopuścili. A Meleciany do kościołá ſwego przyięli/ y mieyſcá im y doſtoieńſtwá ktore mieli przywrocili. y o wſzytkim do Ceſárzá/ co tám poſtánowili/ piſáli. *Athánáſius od Arianow wyklęty.* *Soz[illegible]: lib: 2. ca: 24.*

7. W tym Conſtántinus piſał do wſzytkich tám zebránych/ áby prędko ſkończyli on Synod/ á wſzyſcy do Jeruzálem ná poświęcenie kościołá/ od *Euſe: in vita lib: 4. cap: 44. 45. 46. Sozo: lib: 2. ca: 25.*

Poświacánie kośćiołá w Ierusálem. niego wielkim bárzo nakłádem zbudowánego/ iácháli. Vczynili ták/ y z wielkimi ceremoniámi y świeceniem nabożnym áż do oktawy/ to iest/ przez ośm dni/ kośćioł on służbą Bożą zdobili. A nietylo śćiány y mury / ále y naczynia dźiwnie drogie poświacáli/ iáko mowi Sozomenus. Po czym znáć/ iáko *Vt supra.* stáre iest naczynia kośćielnego y kośćiołow poświecánie.

8\. *Ariuß vpámiętánie zmyśla. Socr: lib: 1. cap: 19.* Tegoż czásu powtore Ariuß pokutę zmyślną czynił/ iż ták trzyma iáko Oycowie święći ná Niceńskim zborze náuczyli/ y z tym śię wßędźie opowiádał; ták iż Constántinus z oney rádośći ktorą z tego miał/ pißac vczćiwy list do niego/ do śiebie go przyzwał. Tám mu swoie wyznánie wiáry/ z towárzyßem swoim Euzoiußem podał/ ktore śię zdáło zgodne z oycy Niceńskiemi/ iednák w nim onego słowá nie było Consubstátialis. A ták zwiedźiony Constántyn/ do onych Biskupow/ ktorzy w Jeruzálem ná onym poświeceniu byli/ nápisał: áby ono Ariußowe wyznánie vważyli/ á do kośćielney go iedności przywroćili. *Ariuß zwiodł Constántyná. Athan: de Synodis.* Już śię byli Kátholicy Biskupi z támtąd roziácháli / sámi Eusebiani / Ariáńscy oni pátronowie zostáli / ktorzy bárzo rádźi Ariußowe wyznánie pochwaliwßy/ onego rozgrzeßyli/ y do kośćiołá iáko pokutuiącego przyięli/ y o tym do wßytkich Biskupow/ á zwłaßczá do Alexándriey y Egyptu/ listy rozpisáli.

9\. *Silwester Papież vmárł, nástąpił Márkus.* Roku tego Silwester święty świát pożegnał/ śiedźiał lat 21. mieśięcy 10. wielki sługá Boży/ ktory wiáry kośćiołá świętego przećiw Ariußowi ták mocnie podpárł. ine iego dźieie poginęły/ w niebie sławnie z odpłátą wieczną. Nástąpił po Silwestrze Márek ná stolicę Apostolską/ syn Prystá Rzymiániná/ ná ktorey był mieśięcy ośm.

Rok P. 336. Márká 1. Constán: 31.

1\. *Athánásius prośi Cesárzá o słuchánie. Idem Apolog: 2.* Roku tego Athánázyus/ z onego zborzyßczá Tyrskiego vßedßy/ do Cárogrodu przyßedł/ chcąc śię przed Constántynem onych swoich ćięßkośći vżalić/ y chytrośći y fałße onych Eusebianow ábo Arianow oznaymić. Gdy przypußczony nie był do Cesárzá/ ná vlicy mu/ gdy ná koniu iáchał/ zábieżał/ wołáiąc nań/ á o to tylo proßąc/ áby ty biskupy ktorzy go niespráwiedliwie sądźili/ do śiebie do Cárogrodu przyzwał/ żeby im w oczy ich złe postępki/ y fałße/ y potwarzy przed nim sámym wymowił. Vczynił ták Constántinus. list do onych Biskupow nápisał/ roskázuiąc im áby do niego przyiácháli. W tym liśćie sam wyznawa/ iż do śiebie Athánázyußá nie przypuśćił/ áni go słuchał/ iedno ná koniu ná vlicy śiedząc.

2\. *Ariáńskie v dworu rządy.* Ták byli Ariáńscy przyiaćiele dwor on nápełnili/ y vßy Cesárzá obśiedli/ iż ták wielki Biskup przypußczony y słuchány v dworu nie był. Co śię dźiało dla iego syná Constáncyußá/ ktory iuż był Ariáninem. iemu wßyscy pochlebowáli/ á ná wschod słońcá/ á nie ná zachod pátrzyli. Ná tego co ná páństwo nástąpić miał/ á nie ná tego co z niego bliską śmierćią iáko stáry/ *Constántinus ßcżery około wiáry Kátholickiey.* spáść miał. W tymże liśćie znáczy śię vprzeyme nabożeństwo y chęć do prawdy Kátholickiey tego cnego stárcá Constántyná. Bo mniemał/ iż oni wßyscy co byli w Tyrze/ wiárę Niceńską wyznawáli: á to co ná Athánázyußá mowili/ áby tego dowieść mogli. A groźi im/ ieśliby śię ich zły y omylny sąd nálazł. *Złość Ariáńskich Biskupow.* y żáluie śię ná nie o tákie niezgody y przymowki od Pogáństwá/ ktorzy śię do vznánia iednego Bogá ćisną/ á oni ie swemi rosterkámi od tego odrażáią.

3\. Przyiácháli do Cárogrodu oni dwá Euzebiußowie/ Nykomediyski/ y Cesáreyski/ y Niceński Theognis/ y Pátrofilus Scytopolski/ y z nim Valens y Vrsácius/ Biskupi z Pánnoniey / ktorzy też ná Tyrskim zborzyßczu byli. á iáko im vßy Cesárskie otworzone zá przyiáźnią stárßego iego syná były: zárąz

nowym

nowym grzechem/onych dwu stárych o Arseniusie y kielichu nie wspominá-iac/ Athánázyuszá obwinili: twierdzac/ y ná to Biskupow kilás z Egyptu/ niegdy przyiaciol iego/ świádectwá przywodzac: iż to od niego słyszeli/ gdy mowil: Moge ia Cesárskiemu miástu/ to iest Cárogrodowi żywnosć y chleb odiać/ y przeszkode náleść/ áby zboża z Egyptu nie spuszczano. Cesarz Constántinus/ iż sie bárzo w onym vmilowánym mieście swoim kochał/ y wielka liczbe zboża ná iego rozmnożenie posyłáć kazał: y o tákie podeyżrzenie/ iż sniać tákże chćiał temu spustowi zboża z Egyptu przeszkody czynić/ Pátroklá Philozophá sobie bárzo milego/ zgubić kazał: záraz sie wielce rozgniewał/ y bez sadu y pytánia y przyzwánia/ Athánázyuszá ná wygnánie do Gálliey potepił. Tráfilá oná niecnotá heretycka/ ná one ták vdátna y Cesárzowi bárzo omierzła przyczyne/ ktorey z checi do swego miástá/ ták prędkie dał mieysce potwarzom/ y do spráwy ś. Biskupá nie przypuścił.

Nowa y ostatnia potwarz na S. Athanazyusza o zboże z Egyptu.

Pátroklus Philosoph zabity.

Athanasius ná wygnanie potepiony od Constantiná.

Apolog: 2.

4. Wszyscy/ okrom iednego Luciferá/ kościelni pisárze/ wymawiáia Constántyná/ iż ták wielkiego Kátholiká Biskupá/ nie dla wiáry Ariáńskiey/ áby iey sprzyiał/ ábo sie ia námniey pomázał/ wygnał y potepił: ále iż oney potwarzy świeckiey wiáre dał. y sam go Athánásius wymawia / wielka swoie cnote pokázuiac: ábysmy omylki pánow nászych wymáwiáć vmieli. Wymawia go y Synod Alexándriyski/ y synowie Constántyná Kátholicy dwá/ Constáns y Constántinus oycá wymawiáia: iż go dla tego tám wysłał/ áby go Ariani nie zábili. y pisze w liście swoim Constáns / iż go Constántinus ociec iego wyzwolić chćiał od wygnánia onego / iedno prędka śmierć nie dopuściłá.

Wymowiony Constantinus.

Athan: ad Solitariam vitam ag:

Athan: Apolog: 2.

5. Ná ten czás srodze sie przelekli Kátholicy / iákoby sie ziemiá trzesłá / y słońce sie záćmiło / dziwuiac sie Constántynowi / á o iego odmienności pomyśláiac. ktorey iednák w wierze żadney/ z łáski Bożey/ nie było. A nie tego vczynił co chćieli Ariani/ to iest/ áby zábity był / ále zdrowie iego záchował / y od nich go wybáwił. A Biskupstwá mu Alexándriyskiego odiać / y ná iego mieysce dáć inego/ nigdy niechćiał/ choć o to Ariani bárzo nálegáli/ y ná tym im wieccy należáło/ áby byli swego kogo ná nim postáwili. Ale y pogrożkámi od tego ie Constántinus odbiiał. Co sam Athánázyus wyznawa. Z czego znáć/ iż sercá był do Athánázego nie stráćił dobry Cesarz. Theodoretus go ták wymawia: Vwierzył tym ktorzy żywot świety po wierzchu vkázowáli/ y koniec rosterkom onym obiecowáli. Ták y Dawid Sybie onemu zwieść sie dał/ gdy Miphibozetá obżálowal. Ludzkiey sie słábości vżalić. Niech pánowie nie wierza tym co ludźie do nich odnosza / á drugie vcho obwinionym záchowuia.

Przestrach Kátholikow.

Biskupstwo záchowane Athanasiuszá.

Ad Solitariam vit: ag.

Theod: lib: 1. cap: 33.

2. Reg.

6. A gdy w Alexándriey lud sie burzył / iedni Melecyany chwalac / á drudzy z Kátholikámi przestáiac: Constántyn Ianá Biskupá Melecyanow ná wygnánie skazał (onego co Kátholikiem zostawszy zás do Aryanow przystał.) O co sie Aryani niepomáłu frásowáli. Ale sie im w tym vżyć Cesarz nie dał. Ci Biskupi w Egyptćie/ Kátholicy/ ktorzy przy Athánázyusie stali/ tákże zá stárániem Arianow z Biskupstw swoich ruszeni y wygnáni byli / iáko sámi świádcza ná Synodźie/ ktory potym mieli.

Meleciański Biskup Ian wygnany.

Sozom: lib: 2. cap: 29.

7. Athánásius do Gálliey od żolnierzow záprowádzony/ w Trewerze przemieszkiwał v Máximiná Biskupá onego miástá / gdźie w wielkiey czći był v wszytkich. A tym czásem Ariani Ariuszá do Alexándriey wprowádźili/ ktorego miásto przyiać niechćiáło. A gdy rozruchy były: musiał go Constántinus do Cárogrodu do siebie przyzwáć/ iáko powiáda Socrátes / gdźie sie niektorzy biskupi Eusebiani byli ziácháli/ ná sad Márcellá Ancyri Biskupá. ktorego spotwarzywszy o kácerstwo Sámosáteńskie / zá powodem Esteriuszá Grámmátiká/ ná wygnánie potepili/ y z biskupstwá złupili. Ná co iż przy-

Athanasius w Trewerze.

Hier: in Chronic.

Ariuszá Alexandria nie przyiełá.

Socr: lib: 1. cap: 25.

Márcellus wygnány.

zwolił Constántinus Cesarz / mniemáli drudzy / áby śię do Ariáńskiey sekty skłonił.

8. *Constántinus nigdy śię do Ariánow nie skłonił.* Lecz to prożne było mniemánie. Bo Euzebiani / ktorzy śię byli ná Niceńſki zbor ś. podpisáli: nigdy iáwnie przećiw Concilium onemu zá Constántyná nie mowili. y ná Athánázego y inne biſkupy Kátholickie / o inne grzechy ktore im chytrze / złośći Ariáńſkiey táiąc / zádáwáć chćieli powstáli: w rzeczy tylko o kárność kośćielną y o zgodę mowiąc. y tym Constántyná łowili / iż im wierząc / kárnośći im kośćielney y pokoiu pomagał. To zna sam Athánásius piſząc przećiw synowi iego Constánciuſzowi / iż oycá w Kátholickiey wierze nie náśládował. Lecz y po tym iáśnie znáć iż nigdy Constántinus wiáry Kátholickiey nie odstąpił / áni ná Ariuſzowym błedźie przestawał.

Athan: ad Solitariam vitam ag.

9. Bo gdy Arius nie przyiety do Alexándriey / iż go zá heretyká po stáremu miano / á pokućie iego y náwroceniu nie wierzono / do Cárogrodu przyzwány od Cesárzá przyiáchał: Pytał go Constántinus / ieśli śię z Niceńſkim Synodem y oycy ktorzy ná nim byli / o wyznániu Bostwá Chrystusowego zgadza / y ták iáko y oni wierzy? On ochotnie odpowiedźiał / iż ták wierzę / zdradzáiąc Cesárzá. Czemu śię dźiwuiąc Cesarz / przyśiąc mu ná to kazał / y przyśiągł falſzywie. Miał / powiádáią / mowi Socrátes / spisáne swoie wyznánie wiáry ná kárćie / y ná to przyśiągł. A Constántinus gdy ták przyśiegał (iáko ś. Athánásius nápisał) rzekł: ieśli dobra wiárá twoiá / dobrześ przyśiągł: á ieśli falſzywa y niezbożna: Bog ćie o tę przyśiegę potępi.

Socr: lib: 1. cap: 25.

Ariuſz zdradził Constántyná swoią przyśięgą.

Athan: ad Serapionem.

10. *Alexánder Cárogrodzki Ariuſzá przyiąć niechce.* Roſkazał tedy po oney przyśiedze Alexándrowi Biſkupowi Cárogrodzkiemu / áby Ariuſzá iáko Kátholiká do Kośćiołá przyiął. A on śię bárzo wzbraniał mowiąc: Nie godźi śię wynálezce herетyctwá do kośćiołá świetego przyimowáć. Lecz gdy mu Euſebius Nykomediyſki wygnániem y z biſkupstwá złożeniem groźił: on sobie tego nic nie ważył / iedno śię do modlitwy ze wſzytkimi Kátholiki vdawał. ktorey mu pomagał y serce mu ochotne czynił on wielki świety Jákub Nizybu Biſkup / ktory też ná Concilium Niceńſkim był: y postámi á modlitwámi z ludem swym ná Ariuſzá walcząc / o zwyćiestwie sobie tuſzyli. A gdy przyſzedł dźień / ktorego śię iuż wſzyscy Ariáni dworzánie zwłaſzczá zacni zgotowáli / áby mocą Ariuſzá do kośćiołá przećiw woley Alexándrowey wprowádzili: Alexánder padáiąc ná źiemię y gorąco śię modląc / mowił do Páná Jezusá: Jeſli iutro Ariuſzá do vżywánia Synáxim ábo naświetſzych táiemnic wprowádzą: Pánie niech dźiś skonam / á nie trać wiernego z niewiernymi. A ieſli kośćiołowi twemu pofolguieſz (á wiem iż pofolguieſz) weyzrzy ná pogrożki Euſebiuſzá / á nie dáy w pohánbienie cząſtki twoiey / á Ariuſzá pokarz / áby zá iego przyiećiem / kacerstwo nie zdáło śię być przyięte.

Modlitwa Alexándrá Cárogrodzkiego.

11. *Ariuſz przepukły zdechł w Cárogrodźie.* Gdy tedy názáiutrz z wielką liczbą dworzan Ariuſzá do kośćiołá prowádzono / ná rynku ktory Constántyná zowią w Cárogrodźie; padł nań postrách: y pytał śię o mieyscu ná táiemną potrzebę. ktore gdy mu vkazano: tám wſzedſzy przepukł śię y trzewá wſzytkie z wątrobą wyrzućił / y zdechł táką iáko Judaſz śmierćią. Ten był koniec iego. O ktorym Greccy y Láćinni piſárze / oznaymili. Athánásius y Socrátes / Rufinus y Grzegorz z Náziánzu toż piſzą. A z náſzych ś. Ambrosius y Gaudentius. O iáko śię Constántinus Cesarz w wierze ś. Kátholickiey ze wſzytkimi biſkupy y ludem wiernym vmocnili! O iákie pohánbienie Euſebiani y Ariani odnieśli! O iáki sąd sámego P. Bogá o tey ś. náuce Kátholickiey bostwá Chrystusowego / nástąpił.

Athan: vt supra. Rufin: lib: 1. ca: 12. Nazian: in laudibus Athan. Ambr: ad Gratianum. Gauden: Bibliote: S. Tom: 7.

12. *Iulius Papież po Márku.* Márek Papież śiedząc ośm mieśiecy / ten świát pożegnał / á Julius Rzymiánin syn Rustyká / nástąpił.

13. *O pogrzebie po-* Constántinus o śmierći pomyśláiąc / tám gdźie leżeć chćiał: kośćioł imieniem śś. Apostołow zbudował wielkim y Páńſkim nakłádem y ozdobą /

iáko

iáko Euſebius wypiſuie. To przykłádáiąc/iż dla tego w kośćiele ćiáło ſwoie mieć chćiał/ áby vczeſtnikiem był tych modlitw y ſłużby Bożey ktora ſie tám dźieie. Z czego ſie domyśli káżdy/iż wiárá Kátholicka to ma/iż duſze vmárłych/ z żywych wiernych pomoc máią.

myśla Conſtántinus. Lib: 4. cap: 58. de vita Conſt. *Vmárli pomoc máią od żywych.*

14. *Zydowie ſług Chrześćian mieć niemogą.* L. 2. tit: ne Christia. *Ná złego łożá dźieći.* L. 1. de naturalibus.

Vſtáwe y práwo dał ná Zydy/ áby im Chrześćiánie nie ſłużyli. á ktoryby Zyd Chrześćiániná zá ſługe miał: áby tráćił wſzytko co ſie v niego naydźie/ á záraz żeby Chrześćiánin wolny był. A ieſliby niewolniká ktoreykolwiek ſekty/ Zyd kupił: niewolnik ma być wolny. á ieſliby go obrzezał/ y niewolniká y gárdło tráći. Zákazał też áby ten ktory z nich Chrześćiáninem zoſtánie/ pod karániem/ przykrośći Zydom nie czynił. Dał też práwo ná złego łożá dźieći/ áby im teſtáment oycowſki nie ſłużył.

15. *Bráctwo dla pogrzebow.* Nouella 49.

Vſtáwił Conſtántinus z rozmáitych rzemieſlnikow/ oſob 950. áby winni byli vmárłym pogrzeb czynić. y te oſoby wyzwolił od podátkow y od poſług ábo vrzedow mieyſckich poſpolitych/ y dał ie pod vrząd kośćielny. To práwo potym Iuſtinianus vmocnił y Anáſtázyus Ceſárze. Ztąd bráctwá śmierći/ wyſzły w Rzymie y indźiey/ oſobliwey Chrześćiáńſkiey miłośći przykłády.

Rok P. 337. Iuliuſʒá 1. Conſtá: 32. *oſtátni.*

1. *Conſtántinus wielki vmárł.* In vita eius lib: 4. cap: 6. Hier: in Chronic. Sozom: lib: 2. cap: vltimo. *Falſz o chrzćie Conſtántyná przy śmierći.* Rufin: lib: 1. cap: 11. *Teſtáment.* Socrat: lib: 1. cap: 26.

TEgo roku żywotá dokończył Conſtántinus wielki 22. Máiá/ bedąc ná páńſtwie Rzymſkim 31. rok/ á żyiąc ſześćdźieśiąt y dwá ábo trzy. Piſze Euſebius/ z iákim nabożeńſtwem y rozmowámi y rozmyślániem do śmierći ſie przypráwował/ w chorobie iuż bedąc. On tylo fałſz przymieſzał kwoli ſynowi iego Arianowi/ iákoby ſie dopiero vmieráiąc ochrzćił w Nykomediey/ gdźie Biſkup był wodz wſzytkich Arianow Euſebius. co ſie wyżſzey odrzućiło y fałſzem być pokazáło. Vmárł ná przedmieśćiu Nykomediyſkim ábo ná wśi/ piſze Rufinus. Teſtáment nápiſány/ mowi tenże/ dał do wiernych reku kápłanowi/ táiemnemu Ariánnowi/ ktory ſie był w przyiaźń domu iego/ y do ſyná Conſtánciuſzá y do corki iego Conſtánciey wkradł/ roſkázuiąc áby go ſámemu Conſtánciuſzowi/ ktorego ná ten czás nie było/ oddał. Zá co był w wielkiey czći v Conſtánciuſzá/ ták iż on Ceſárzá rządźił y iemu roſkázował. Domyśláią ſie iż był ten to kápłan Acháćius Luſcus/ ktory po Euſebiuśie w Ceſáriey był Biſkupem. Ale ſie nigdy przed Conſtántynem wielkim/ iáko y inni/ zá Ariáná vdáwáć nie śmiał.

2. *Pogrzeb Conſtántyná.* Euſeb: vt ſupra.

Ciáło iego w ſkrzyni złotey włożone/ do Cárogrodu wieźiono/ z wielkim płáczem wſzytkich ſtanow/ y wyrządzániem tákiey czći/ iáką żywemu czynili. Gdźie ná páłacu długo z nim ziácháníá pánow czekano. Wynieśione ćiáło od ſynow z wielką pompą żołnierſtwá wſzytkiego y ludu y kápłanow z śpiewániem y modlitwámi/ do kośćiołá śś. Apoſtołow wnieśione ieſt. y poſtáwione wyſoko nie w ſámym kośćiele/ ále przyśionku ná to vczynionym. O czym ś. Chryzoſtom tegoż miáſtá Biſkup ták nápiſał: Tu/ práwi/ to ieſt w Cárogrodźie bárzo ſyn oycá ſwego Conſtántyná wielkiego vczćił/ gdy go w przyśionku rybołowá (to ieſt Piotrá ś.) pochował. Co v Ceſárzow ſą odźwierni/ to v rybitwow Ceſárze. Oni iáko pánowie we wnątrz mieſzkáią/ á ći iáko domowi y bliſcy/ zá cześć ſobie máią/ iż ſie im przyśionek doſtáie. Wnieśione były do tego kośćiołá śś. Apoſtołow ćiáłá ś. Jedrzeiá/ Łukaſzá/ y Tymotheuſzá/ o czym Socrátes dáie znáć.

Chryſoſt: hom: 66. ad pop. *Ceſarz v rybitwá odźwiernym.* Lib: 1. cap: vltimo.

3. Grekowie w ſwoich regeſtrách máią tego wielkiego Conſtántyná zá świetego/ y ták mu ſie kłániáią. Rzym ſtáry y Senat iáki mu obchod y płácz żáłobny czynił/ wypiſuie tenże Euſebius. Wypiſuie Nicephorus iego twarz.

Był twarzy wdźięczney / wzrostu wiecey niżli śrzedniego / ßerokich rámion / ßyie miąższey / rumiány ná ćiele / nie gęstego włosá y troche przyżołtego / brodá nie długa / oczy wdźięczne żywe y niemáłe / nos troche náchylony przy- (Eutrop: lib: 10.) nieżßym / twarz ßeroka y wspániała. Pogánie o nim pißą: iż był ná wiele rzeczy pożyteczny / prawá dobrze stáwił y potwarzy tępił / dobre zabáwy y náuki / zwłaßczá ßkolne / rozmnażał / sam czytał / pisał / rozmyślał / poselstw y żáłob poddánych słuchał. W zabáwách sie Rzeczypospo. y náuk wyzwolonych kochał / spráwiedliwośći y miłośći v ludźi pełny / ktorey sobie ßczodrobliwośćią y powáżnośćią nábywał.

Cnoty Constántyná.

4. *Tráianus źiclem po ściánach názwany.* *Napisow swoich nie kládł Constantinus.*

Wiktor mu przygánia / iż był do chwały ludzkiey chćiwy. lecz wnet sie popráwuie mowiąc: iż sie wiecey z niey śmiał / á niżli iey prágnął. y wspomina iáko Tráianá Cesárzá nazwał źielem po śćiánách sie wspináiącym / gdy wßedźie inne swoie po ściánách kládł.] Constántinus ták wiele kośćiołow y inych pospolitych mieysc drogich bárzo y nakłádnych pobudował: á nigdźież ábo bárzo rzadko / imienia y napisu swego nie kładł. W rycerskiey sławie / prawdá iż sie kochał / lecz P. Bogu sámemu swoie zwyćięstwá oddawał.

5. *Iáki ma być pan.* August: de Ciuit: lib: 5. cap: 24. *Cnoty Páńskie.*

Był táki Constántinus / iákiego opisał Augustyn ś. Nie dla tego Cesárze ßczęśliwe zowiemy / iż długo pánowáli / iż dobrą śmierćią zßedßy syny po sobie zostáwili / iż nieprzyiaćiele R. P. zwoiowáli / iż madrze domowe rozruchy vćißyli. Bo to y sludzy ßátáńscy Pogánie mieli. Ale te ßczęśliwemi zowiem / ieśli spráwiedliwie pánuią; ieśli sie w pochlebstwie vsługuiących nie podnoßą; ieśli sie ßczęśćiem nie vwodzą / á ludźmi sie być pomnią: Jeśli mocą ktorą máią / Boskiemu máiestatowi / cześć Boską rozßerzáiąc / służą: Jeśli sie P. Bogá boią: ieśli wiecey ono krolestwo miłuią / w ktorym sie towárzyßow nie boią: ieśli leniwo karzą / á predko odpußczáią: ieśli karánie ná záchowánie R. P. á nie ná pomstę y násycenie nienawiśći swey / obracáią: ieśli odpußczáią w nádźieie popráwy / nie ná rospustność pogorßenia: ieśli to co mußą drugdy przykro y ostro vczynić / łáskáwośćią / hoynośćią y miłosierdźiem nágradzáią: ieśli roskoßy tym mniey vżywáią / im więtßą do nich wolność máią: ieśli wolą złe swoie skłonnośći / á niżli narody ludzkie opánowáć. Jeśli to wßytko czynią nie dla prożney chwały / ále dla zámiłowánia wiecznego ßczęśćia: ieśli zá swe grzechy ofiáruią Bogu pokorę / miłosierdźie y modlitwę. Tácy Chrześćiáńscy krolowie są ßczęśliwemi / tu nádźieią / á potym otrzymániem tego czego czekamy.] Poty ś. Augustyn.

Lib: 5. cap: 25. de Ciuit.

Przydáie o Constántynie tenże ś. Doktor: Dobry P. Bog / áby ći / ktorzy mu dla wiecznego żywotá służą / nie rozumieli / iż tych krolestw y wysokośći świeckich nikt mieć nie może / ktoby sie dyabłom / ktorzy w tey mierze wiele mogą / nie pokłonił. Constántyná Cesárzá / ktory sie dyabłom nie kłániał / ále sámego Bogá prawdźiwego chwalił / ták wielkiemi dáry źiemskiemi nádał / iákich ledwie prágnąć mogł. Ktoremu y to dał / iż miásto Rzymskiemu páństwu / zá towárzyßá / y iákoby corkę Rzymu zbudował / bez żadnego kośćiołá y báłwaná dyabelskiego. Długo pánował / sam ieden wßytek świát Rzymski trzymał y onego bronił / ná woynách wielkim zwyćięzcą był / tyrány potłumił / y we wßytkim ßczęśliwy był / stárowiecznym schorzáły y zstárzáły vmárł / syny ná páństwie zostáwił. A żeby zás żaden Cesarz dla tego Chrześćiáninem nie był / áby ßczęśćia Constántyná dostąpić mogł / gdyż dla wiecznego żywotá zostáwáć Chrześćiáninem ma: Jowiniáná dáleko predzey P. Bog á niżli Juliáná złożył.] To ś. Augustyn.

6. *Swięći za czásu Constántyna.*

Zá czásow tego Constántyná Cesárzá / wiele ludźi było przezacnych y świętych / iáko ś. Mikołay / ś. Spiridion / ś. Páfnucius / y inni. A osobliwie ś. Pártemius Biskup w Lámpsáku w Helesponćie. Ten cudow wiele

czynił:

czynił: á do Cárogrodu do Constántyná Cesárzá przyßedßy / prosił go áby mu było wolno báłwany Pogáńskie w Lámpsáku obáláć / á kośćioł Bogu práwemu zbudowáć. Cesarz sie y w nim y w iego oney prośbie vkocháwßy: obłápiáiac go / y list mu dał ná obálenie Pogáńskiego báłwochwálstwá / y złotá wiele ná budowánie kośćiołá. A gdy kámień ieden ná mieyscu Pogáńskim drogi nálazł / vmyślił z niego stoł mieć / ná ktorymby ofiárá duchowna y bezkrewna P. Bogu ofiárowána byłá. A gdy on kámień woly ćiagnely / á Eutychianus niciáki ie poganiał / czárt woly poburzył / iż woz Eutychianá przećiáchał y zábił. On czuiac złość czártowską: prośił P. Bogá / áby duße w ćiáło ono wroćił. A wnet vprośił / iż vmárły wstawßy wołał: Chwalá tobie CHRISTE, ktory vmárłe ożywiaß. W tey stronie y w iego biskupstwie był on Abráhámius / o ktorym czytay w żywoćiech S. | Metaphr: 17. Februarij. O Pártemiußie. Abráhámius.

7. W zachodnych też kráiách wiele było wysokiey sławy y pobożnośći y náuki świetych Bożych zá tego Constántyná. y w Egyptćie vczniow onego Antoniußá / bárzo wiele świetych / y cudá czyniacych.

Synowie Constántyná podźielili sie páństwem Rzymskim. Stárßy Constántinus wźiął wßytkie źiemie zá gorámi Alpes: Gállia / Germánia / Hißpánia / Anglia / y inne. Namłodßy Constáns wźiął Rzym y Włoskie źiemie / Sycilia / Illirik / y Afryke. A śrzedni Constáncius / ktory był Arian / wźiął wschodne páństwá y Cárogrod áż do Persyey. Ten Constáncius záczął pánowánie swoie od morderstwá krewnych swoich / pogubił ábo pogubić dopuśćił stryie swoie y syny ich. Zołnierze z iego rozkazánia zábili Constánciußá stryiá iego / oycá Gálle y Iuliáná. Zábili y Delmáciáná Cesárzá młodźieńcá dźiwnie dźielnego / y stryiowi Constántynowi podobnego / ktory był synem Delmácianowym. Zábił y Annibáliußá drugiego stryiá / drugi stryin á trzećiego brátá stryiecznego. Miał nieiáka ná stryie przyczyne / mowi Cedrenus / iákoby mu oycá Constántyná wielkiego brátá swego otruć mieli / á iż mu to oćiec Constántinus ná testámenćie podał / przez Eusebiußá Nykomediyskiego / áby sie ich strzegł. Czego y Artemius meczennik stárostá Augustalis przed Iulianem podpierał: Constántyná wielkiego w tym wymawiáiac / iż mu do onego roskazánia przyczyne dáli / żadney od niego krzywdy nie máiac. | Podźiał páństwa na trzech synow Constantina. Zonaras Annal: Tomo 3. Zosimus lib: 2. Constancius powinne pozabijał. Cedr: in compen. Metaphr: 20. Octobris.

8. A oni dwá stryieczni bráćia / Gállus y Iulianus / synowie Constánciußá / ledwie vßli / iż Gállus chorzał y bliski śmierći był / á Iulianus był dźiećiećiem. y to ich obroniło. Z iednego byli oycá ći dwá / ále z rożnych mátek. Bo Gállus mátke miał Gálle / á Iulianus Básiline nabożna Chrześćiánke. | Gallus y Iulianus vßli śmierći. Sozom: lib: 5. cap: 2.

Dał obudwu Constáncius do iednego pálacu w Cárogrodźie / ktory Macellum zwano / áby tám iáko panietá wychowáni byli. Iulianus bárzo máły bedac / miał iákiegoś Philozophá przy sobie Márdoniußá / ktory mu Homerá y Hesiodá / á z nim bogi fałßywe zálecał. y dla tego Constáncius pilnowáć go kazał / áby sie od wiáry Chrześćiáńskiey nie odrażał. y zlećił go onemu Biskupowi Nykomediyskiemu Eusebiußowi / od ktorego y sam sie Constáncius Ariáńskiey niezbożnośći nápił / y Iuliáná dźiećie ono nápoił. Bo nigdy / iáko sie był CHRISTVSA záprzał / ßczerym Chrześćiáninem Eusebius ten nie był / vrzedow tylo y czći świeckiey płaßczem Chrześćiáństwá łápał / á gdźie mogł wiáre Chrześćiáńska psował. | Animianus lib: 14. Iuliana wychowanie.

9. Zábił Constáncius y onego Abláwiußá / ktory wßytkim v oycá iego rządźił. Ná ktorym odmienność ßcześćia świeckiego dźiwna sie pokazáłá. vrodźił sie w Egyptćie bárzo vbogo / przyßedł do tákiey powagi y ßcześćia / iż v Constántyná był iáko drugim Cesárzem / y corke iego zmowił był zá żone syn Constántyná Constáns. z ták wysokiego mieyscá iáko z gory zepchniony ná táka śmierć przyßedł / iż był ná ßtuki zá roskazániem Constánciußá rozśiekány. Wy- | Ablawius zabity od Constancißa. Wzor niestatku ßczęśćia. Zosimus: lib: 2. Animianus lib: 22.

Oycowſkie ſtáre ſługi wygnał.

ny. Wygnał od dworu ſwego Conſtáncius y ine ſtáre oycowſkie ſługi/ ktorych ſie mogł wſtydźić: á oſádźił ſie zá ſpráwą onego Biſkupá Euſebiuſzá/ ktory v niego bárzo władnął/ przeklętymi Aryány/ ktorych dwor iego pełen był. Zkąd kośćioł Boży wiele y długo vćierpiał/ iáko vſłyſzym.

10. *Euſebius rzezániec Arian.* *Dwor záráżony Ariáńſtwem.*

Kochał ſie Conſtáncius w komornych rzezáńcách/ nád ktorymi był ſtárſzym tákiż Eunuch Euſebius/ iádem Ariáńſkim nápełniony/ ktory wſzytkie one komorne rzezáńce ná ſwoie niedowiárſtwo o ſynu Bożym námowił. Záczym od nich y Ceſárzowa Euſebia/ ktora ſie tákże w tákich ſługách kocháłá/ záráżona ieſt. Oćiec tego Conſtánciuſzá/ tákie nápoły męże roſkoſzniki/ y świegotniki/ y niewieśćiuchy/ nietylo od dworu był odegnał: ále ie y od vrzędow odſádźił: á on komory iemi ſwoie y dwor nápełnił/ y rádą ich głupią páńſtwo ſpráwowáł. y ták zá oną odmiáną dworu iego/ Ariáńſka niezbożnosć ożyłá. Nie było ná dworze onym wiecey nic ſłycháć/ iedno rozmowy o wierze/ á porywcze nieoſtropne diſputácye/ ktoremi ieden drugiego pſował. á od dworu po wſzytkich ſie ſtronách złe ono roznośiło/ iáko nápiſał Názyánzenus.

Diſputacye o wierze na dworze Ceſarſkim. In laudibus Heronis.

11. *Synod w Rzymie na Ariuſza.*

Iulius Rzymſki Biſkup w Rzymie zebrał Synod ſto y 16. Biſkupow. Ná ktorym Ariáńſką ſektę znowu potępili/ y Kátholicką wiárę Niceńſkich oycow zmocnili.

Rok Páński 338. Iuliuſzá 2. Conſtántyná, Conſtánciuſzá, Conſtánſá. 2.

1. *Athanaſius przywrocony na ſwe Biſkupſtwo.* Theod: lib: 2. ca: 2. Athan: Apolog: 2.

Conſtántinus ſtárſzy ſyn wielkiego Conſtántyná/ ktory w Gálliey pánowáł/ máiąc przy ſobie w Treweris ś. Athánázego/ poſłał go ná iego Biſkupſtwo do Alexándriey/ wſzytko mu wracáiąc co mu było zá złośćią Arianow odięto. y nápiſał liſt do Kátholikow Alexándriyſkich/ ktory kłádźie Theodorectus/ y ſam Athánáſius: w ktorym wſzytkim oznáymuie/ iż oćiec y pan iego Conſtántinus/ ná záchowánie zdrowia z ktorym był od nieprzyiaćioł ſwoich niebeſpieczny/ poſłał do Gálliey Athánáſiuſzá/ do mnie/ práwi/ ſyná ſwego/ ktoregom ia iáko kápłaná Bożego vczćił. Przydáie y to/ iż przed śmierćią vmyślił go był przyzwáć tenże wielki Conſtántinus do Alexándriey ná iego Biſkupſtwo/ by byłá śmierć nie przyſpiałá. y ták z wielką rádośćią wſzytkich wiernych wroćił ſie Athánáſius ná ſwoie Biſkupſtwo. A Conſtáncius choć go przećiw Athánáſiuſzowi pobudzáli oni Ariani/ około niego/ nie śmiał ſie wroceniu iego ſprzećiwić: iż mu oycowſka wola przypominał/ y obráźić ſie też brátá boiał. Przywroceni ſą y drudzy Biſkupi w Egypćie ná ſwoie Biſkupſtwá/ ktorzy tákże dla Athánázego od Euſebianow wygnáni byli.

Epiſt: Synodi Alexandr.

2. *Conſtantinus zachorzał.* *Widzenie przez ſen.* Metaphr: 12. Decembris. Surius Tomo 6. *Spiridion Ceſarza zleczył.* *Vpomnienie do Ceſarza.*

Conſtáncius przyiáchawſzy do Antyochiey bárzo záchorzał/ á lekárze pomoc mu nie mogli/ y wźiął dźiwną od P. Bogá pomoc. Widźiał przez ſen Biſkupow wielką kupę/ á miedzy nimi iednego z towárzyſzem nie Biſkupem/ o ktorym mu powiedźiano: ten ćię zleczy. y ocknąwſzy/ pilnie myślić pocżął/ iákoby tákiego Biſkupá náleść iákiego widźiał. y przyzywał do śiebie ſtąd y zowąd nabożnieyſze Biſkupy/ ktorzy mu ſie nie vdáli: áż tráfił ná Spiridioná onego świętego w Cyprze/ ktorego gdy przyzwał/ á ze ſnu onego/ twarz iego poznał: prośił áby ſie P. Bogu zań modlił. Miał przy ſobie towárzyſzá ſwego Tryfillá/ ktory ieſzcze Biſkupem nie był/ iż ſie widzenie ono y po nim ziśćiło. Modląc ſie tedy Spiridion/ Ceſárzá zleczył. Ale y duſze iego nie zániechał/ vpominał go pilnie/ áby y ná to dobrodźieyſtwo Boże pomniąc/ poddánym ſie łáſkáwym y miłośiernym ſtáwił/ á ich potrzeby iáko oćiec y opiekun opátrowáł. A w rzeczách boſkich áby nic nie przypuſzczał/ co-

by ſie

by sie z kościołem Bożym nie zgadzáło. Gwoli iemu/ gdy bráć żadnych vpominkow niechćiał: dał práwo Constáncius/ áby duchowni ná żadne nowe podátki obwiązáni nie byli/ y gośći nie przyimowáli. *Wolność od gośćia y podátkow.* L. 8. de Episc: & Cler: cap: 7.

Vpominał tego Cesárzá Pan Bog y drugim cudownym tákże dobrodźieystwem swoim/ od Kátholickiego Biskupá. Sápores krol Perski po śmierći wielkieg Constántyná/ gárdząc synmi iego/ woyne podniost ná páństwo Rzymskie/ y zwoiowawszy Mesopotámia/ Nisibe pográniczne miásto mocne obległ. ktore gdy sie dobrze broniło: rzékę Migdoniũ, vsypawszy iey wysokie groble/ ná miásto y mury Sápores spuśćił/ iż moc wody oney z gory sie pędem wielkim spuszczáiącey/ mury miástá onego obáliłá. Iákub ś. onego miástá Biskup/ modląc sie/ to v P. Bogá ziednał/ iż záś one mury prędko postáwione były/ gdy Persowie osuszenia wod onych do wpádnienia w miásto czekáli. A wlazszy wysoko á pátrząc ná woysko nieprzyiaćielskie: prosił Iákub ś. v P. Bogá/ áby robáctwo y komory ná nie puśćił/ á z mocy sie ich náśmiano/ gdyby ie máłe bestye rozpędźiły. y ták vczynił P. Bog: Gdy robáctwo ná woysko sie puśćiło/ á vszy y nozdrzá słoniow/ y koni y bestiy innych nápełniło/ y kąsániem wszytkiego ćiáłá máłych nosow żadełká sie puśćiły: żaden vtrzymáć dobytkow nie mogł. y ták rozerwáne woysko ze sromotą vchodźić muśiáło. O czym szerzey w żywoćie tego Iákubá ś. *3. Sápores obległ Nisibe.* Theod: lib: 2. cap: 30. *Iákub S. cudá czyni.* *Komorowie zwoiowali Persy.* 15. Iulij.

Ci dwá świeći Spiridion y Iákub byli ná Concilium Niceńskim/ y ná Ariuszá klątwę z innemi puśćili: mogł sie Cesarz náuki ich trzymáć/ od ktorych dobrodźieystwo brał/ y ná ktorych tákie cudá pátrzył. Ale cząc one świete/ wiáry ich y náuki nie cźćił/ á Ariáńskich fałszow nie odstąpił. *4. Nádwu świętych nie pomniał Cesarz.*

Ten Iákub ś. pisał wiele ksiąg Syriyskim iezykiem/ ktore sie ná 26. częśći dźieliły. O wierze/ y przećiw kácerstwom/ o miłośći/ o pośćie/ o zmartwychwstániu/ o żywoćie po śmierći/ etc. ále wszytkie poginęły. podobno ich nikt ná Greckie y Láćińskie nie przełożył. To pisze Gennádius. *5.* Gennad: de viris illustr.

Był przy nim od młodośći iáko vczeń on wielki też świety Ephrem dyákon/ dźiwnie vczony y wymowny y świety/ ktory náukę miał z niebá. O ktorym nápisał Grzegorz Nisseński/ iż widzenie miał przez sen: Anyoł księgi miał w ręku/ y pytał od wielkiey gromády Anyołow/ komuby te księgi Pan Bog posłał? A gdy mowił ieden temu/ drugi innemu/ o ktorych świątobliwośći wiedźieli: Anyoł rzekł: Nikt ich w ręce nie weźmie/ iedno Ephrem Syrus.] Y miał wielki dar mądrośći. Pátrz w żywoćie iego 4. dniá Lutego. *6. Ephrem dyákon vczeń S. Iakuba.* Greg: de Efrem.

Wydał práwo Constáncius ná te ktorzy sie vrzędow dokupuią/ áby y pieniądze y vrzędy trácili. y ná Kártelusze/ ábo listy sławe ludzką psuiące: áby tácy paleni byli. y ná te ktorzy táiemnym odnoszeniem/ y obżáłowániem ludźiom szkody czynią. *7. Vrzędy kupuiący y Cártelusnicy.* L. 5. Libelli Famo. L. 4. de petit: Cod: Theod.

Rok Páński 339. Iuliuszá 3. Constántiná, Constánciuszá, Constánsá 3.

Euzebiani chcąc drugi raz Athánásiuszá z Alexándriey wyrzućić: wypráwili posły do Rzymu do Iuliuszá Papieżá/ y do dwu Cesárzow zachodnych Constántyná y Constánsá/ żáluiąc sie ná Athánásiuszá/ y potwarzy nowe nań wymyśláiąc. Posłem ich był Mákárius kápłan/ y Mártirius/ y Hesichius dyákoni. Cesárze máiąc wiádomość o ich zbrodniách/ záraz ie ze sromotą odrzućili. Lecz Papież ich słuchał/ y długo sie prawdy dowiádował. Záłowáli sie ná Athánásiuszá/ iż zá iego do Alexándriey wroceniem/ wszytko sie miásto burzyło/ y krwie sie wiele rozláło/ á iż przećiw Kanonom vczynił/ bedąc od Synodu *1. Potwarzy Ariáńskie ná Athánásiuszá.* Athan: ad solitariam. *Do Rzymu pozwány Athánásius spráwuie się przez posły.*

 z Biskup-

z Biſkupſtwá zrzucony / że ſie do niego bez rozſadku drugiego Synodu wrocił. A ktemu/iż żywność wdowom w Egyptćie z ſkárbu Ceſárſkiego od Conſtántyná náznáczona / ná ſwoie pożytki obrácał. A z ſtrony Athánáſiuſá vczyniwſzy Biſkupi Egyptu Synod w Alexándriey/ nápiſáli do Papieżá y do wſzytkiego kośćiołá liſt długi / ſpráwę dáiac o potwarzách y złośći Euſebianow y o niewinnośći Athánázego. Lecz y poſły ſwoie Athánáſius do Rzymu poſłał / ktorzy mocno one potwarzy Euſebianow y śmiele zbiiáli. A gdy im ná dowodźie ſchodźiło : prośili o powſzechne Concilium/ ná ktorymby tá ſpráwá ſadzona byłá. Papież gdy im o dowody niepewne przymawiał / záſtráſzyli ſie y z Rzymu vćiekli. iednák falſzywe ſwoie piſmá y dowody zoſtáwili / po ktorych ſie wielka złość y potwarzy ich y kłamſtwá nieznośne pokazáły. Nápiſał do nich Iulius Papież liſt / dáiac im znáć / iáko ſpráwy oney poſłowie ich odbiegli/ á iáko mocnie ſie Athánáſius przez ſwoie obronił. Nie ſkwápił ſie iednák ná potępienie ich/choć iuż doznawał / iż z Ariany ſpołeczność mieli.

Athan: Apolog: 2.

Ariani z Rzymu vćiekli potwarce.

2. *Proroctwo Antoniuſzá.* Athan in vita eius.

Tego roku ś. Antonius puſtelnik ono obiáwienie y widzenie miał o Arianách/ iáko kośćioł Boży ſtrapić y zelżyć y poniżyć mieli. Co ſie áż we dwie lećie wypełniło. Czytay w iego żywoćie.

3. *Cudzołożniki iáko karáć.* L. 4. quorum appellat: cap: 7.

Práwo ſrogie ná cudzołożniki Ceſárze dáli/áby ie ábo záſzyte w ſkore topiono / ábo palono / zá dobrym dowodem/ á żadney áppellácjey nie dopuſzczano. Zrownáiac ten grzech z świetokradztwem y oycoboyſtwem dla Sákrámentu ktory w małżeńſtwie ieſt. Nie ták iáko v Pogan.

Rok Páński 340. Iuliuſzá 4. Conſtántiná, Conſtánciuſzá, Conſtánſá 4.

1. *Synod Rzymſki dla Euſebianow.* Athan: Apolog: 2. & ad Solitariam. *Pozwani do Rzymu Biſkupi wſchodni y S. Athanaſius.* *Márcellus áppellował do Rzymu.* *Athánaſius do Rzymu przyiáchał a Ariani nie.*

IVlius Papież dla onych Euſebianow ktorzy ná Athánázyuſzá żáłowáli/ á o Synod prośili : Synod w Rzymie złożył / y poſły ſwoie do Euſebianow/ Elpidiuſzá y Philoxená kápłany poſłał/ ná Synod ich/ y ś. Athánázyuſzá pozywáiac do oney ſpráwy ktora záczeli. Zebrał ſie Synod z wiela Włoſkich y inych Biſkupow / y dla Márcellá Ancyráńſkiego / ktorego iuż byli z Biſkupſtwá ćiż Ariani wygnáli / á on ſie do Rzymſkiego Biſkupá áppelluiac / vćiekł/ y tám w Rzymie przemieſzkiwał. Czekano Euſebianow pułtorá látá/ áby do ſpráwy y obżáłowánia Athánázyuſzá przybyli. á Athánáſius záraz do Rzymu przyiáchał / y tám ich długo práwie przez też pułtorá látá czekał. Miał goſpodę v Eutropiey śioſtry Conſtántyná wielkiego/ w domu Ceſárſkim/gdźie wielce był ſzánowány. Papieżowi iáko ſędźiemu / dáć mu v śiebie mieſzkánie nie godźiło ſię/poki ſpráwá iego z Ariany nie doſzłá.

2. *Mieſzkánie S. Athánáſiuſzá w Rzymie mniſki żywot zalećiło. Monachus to imię.*

Mieſzkáiac w Rzymie ś. Athánázyus/ á máiac z ſobą niektore świete y cudowne mnichy y żywot Antoniego pierwſzego mnichá ná wſchodnych kráiách : wzbudźił Rzymiány płći oboiey do tákiego żywotá. y naprzod to imię Monachus, do Rzymu wnieśione ieſt. Acz w zachodnych kośćiołách táki żywot mniſki wiedli oni/ ktorzy ſie dla prześládowánia po gorách y láſách y ſkałách y iámách y pieczárách táili / y żywot ten ánielſki odpráwowáli / ná modlitwách y ćiáłá trudzeniu : iednák poſtánowienia ieſzcze / y goſpodárſtwá mniſkiego nie było tákiego/ iáko ná wſchodnych ſtronách iuż był Antonius/ y inni z nim záczeli / iáko Páchomius / ktory też do reguły oney wiele meſkiey y żeńſkiey pánieńſkiey płći názbierał. O czym Ieronym ś. dáie znáć/ iż pierwſza Márcellá Rzymiánká tego ſie ná on czás nowego imieniá / Mnich y mniſzká/ nie záwſtydźiłá/ ále to co ſie CHRISTVSOWI podobáło/ przyiełá.] Ná wzor Heliaſzá y Ianá Chrzćićielá.

Hier: ad principi: epiſt: 16.

Ná to

Ná to imie Mnich ábo Monachus, gdy do Afryki ſławá ſie tego żywotá przynośiłá: to co Kátholicy ze czćia przyimowáli/ ná to Donátiſte wárczeli/ iáko ś. Auguſtyn piße/ mowiac: á co to zá imie Monachus? Vkáżćie gdźie to imie piſáne ieſt? Lecz náßy heretycy (ieſli náßy) nietylo ná to imie wárczeć poczeli: ále gdźie mogli/ wßyſtkie mniſkie klaßtory y pánieńſkie poburzyli: gorßy dáleko niżli oni Donátiſte/ oycowie w odßczepieńſtwie y hereſiách ich.

3. *Ná imie Monáchus, heretycy wárczeli.* Augu: in Pſal: 132.

Tegoż czáſu Athánázyus w Rzymie przed Synodem wyznánie wiáry ſwoiey nápiſáne po Láćinie czytał/ ktore zowiem Symbolum Athanaſii. ktore wyznánie dźiś ſie y od dawnego wieku w kośćiołách śpiewa y czyta. Długo o nim świát niewiedźiał. Bo miedzy dźieie Concilium tego Rzymſkiego ſchowáne w kśiężnicy ábo Bibliothece Rzymſkiey zágmátwáne było. A potym náleźione ſławić ſie poczeło/ iáko wielkiego człowieká piſmo/ o ktorym Koſmás mnich ś. nápiſał: Gdy naydźieß iákie kśiażki ś. Athánázego/ á pápieru mieć nie bedźieß mogł: ná ſukni ie ſwoiey przepiſuy. Do Afryki tylo od ktoregoś Biſkupá/ ktory ná ten czás w Rzymie był/ zánieśione to wyznánie było. Bo ś. Auguſtyn o nim wiedźiał/ y z niego kśiegi ſwoie nákrapiał. Lecz gdy ſie miedzy onemi ſtárymi kárty nálázło: z wielka ie chećia y Grecy y wßytki narody Bulgárow/ Serbow/ Ruśi/ Polakow/ y inych przyieły. A co Grekowie mowia żeby ono ſłowo Láćinnicy przyłożyli/ o Duchá ś. iż pochodźi y od Syná: to prożno mowia: gdyż przed lat 960. ná Toletáńſkim czwartym Synodźie ták to Symbolum czytano/ iż Duch ś. pochodźi y od Syná/ gdy ießcze żadnego o tym ſporu z Greki nie było. A Grzegorz 9. przez poſły ták to Grekom vkazał.

4. *Symbolum Athanaſii zácżeło ſie w Rzymie.* Sophron: in Prato ſpir: cap: 4.

Pochodzenie Duchá S. y od Syná.

Tego roku świát pożegnał on wielki żołnierz ná Ariußá/ ktory go modlitwa dokonał/ Alexánder Cárogrodzki Biſkup/ máiac lat 98. śiedźiał 23. látá ná Biſkupſtwie. Gdy vmierał pytano go/ kogoby po ſobie kośćiołowi życzył? On rzekł: Chcećieli do nabożeńſtwá y náuki Biſkupá mieć: obierzćie Páwłá. A ieſli do ſpraw świeckich y obcowánia z pány pożytecznego ſobie życzyćie/ obierzćie Mácedoniußá. Drudzy mowia/ iż niepodobno áby on miánował Mácedoniußá/ o ktorym wiedźiał/ iż do Arianow ſkłonnym był/ ábo z nimi ſie mießał. Obrano iednák Páwłá/ y śiedźiał ná tey ſtolicy nie długo. Bo go Euſebius Nykomediyſki/ iáko goracego y godnego Kátholiká ćierpieć nie mogł. A gdy do Cárogrodu Ceſarz Conſtáncius przyiáchał: zelżywie przed nim o Páwle mowił. Zezwał Ariáńſkie ony Biſkupy Ceſarz/ y Páwłá z Biſkupſtwá wygnał/ á ná iego mieyſce Euſebiußá Nykomediyſkiego/ onego złośniká Ariáńſkiego poſádźił. ktory czáſu pátrzac ná rozgłoßenie Ariáńſkiey náuki/ (bo ießcze ſie z nia iáko mogł táił) miawßy Ceſárzá wßedźie po ſwey myśli/ kuśił ſie o te ktorzy mu ſie y iego towárzyßom o wiáre Kátholicka mocno oprzeć mogli.

5. *Alexánder Cárogrodzki dokonał.* Sozom: lib: 3. cap: 3.

Páwel Cárogrodzki Biſkup.

Wygnány od Arianow naſtapił on ßátan Nykomediyſki.

A vpátrzył Euſtátiußá Antyoſkiego Biſkupá/ wielkiego obrońce wiáry świetey/ y chcac go z ſtolice iego złożyć y wygnáć/ nábrawßy z ſoba Biſkupow ſwey ſtrony: iáchał do Antyochiey/ y tám náprawił iedne nierzadnice/ ktora dźiećie v pierśi nośiłá/ áby potwarz ná Euſtátiußá te kłádłá/ iákoby ie z nim mieć miáłá. y zebrawßy Biſkupy/ y przyzwawßy do nich Euſtátiußá/ iáko wyżßy á Cárogrodzki przełożony/ wezwáć kazał oney niewiáſty. ktora wołáłá ná Euſtátiußá obecnego/ iż z nia ten grzech y cudzołoſtwo popełnił. On prośił áby tego dowodźiłá iákim świádectwem. ktorego gdy nie miáłá: przyśiadz iey Biſkupi oni heretyccy kazáli. y ták Euſtátiußá potepili/ á do Conſtánciußá ktory támże ná poświecenie kośćiołá ſwego iáchał/ w drodze dáli znáć/ iż dla tey przyczyny potepiony ieſt. Przydawáli y drugie nań potwarzy/ ktorych dowieść nie mogli. Ceſarz go záraz ná wygnánie do iednego miáſtá w Jliriku ſkazał.]

6. *Niecnotá Ariáńſka.* *Euſtátius Antyoſki ſpotwarſony.* Theod: lib: 1. cap: 21.

Euſtátius ſpotwarſony y złożony od Arianow.

7. Apolog: aduersus Rufinum.

Piße ś. Jeronym te słowá o nim: To sa/práwi/(ná Rufiná pißac) śidłá heretykow mistrzow twoich: iż przekonáni prawdá/ do potwarzy sie vdáia. Ták Eustátius Antyocheński Biskup/ dzieci o ktorych niewiedział/ nálazł. Ták Athánázyus Alexándriyski Biskup trzećia reke Arseniußowi vćiał. Bo po śmierći nálazł sie ze dwiemá rekomá żywym.] Niewiástá oná gdy w wielka niemoc wpádłá/ wßytkim oznaymić kazáłá/ y iáko mogłá wołáłá: iż ia Eusebiani do oney potwarzy námowili. stawiac niewinność ś. Biskupá. ktory ná onym wygnániu iáko meczennik vmárł. Pisał ksiag wiele y ná heretyki Ariany. Już w ten czás wiele inych mnieyßych Biskupow wygániáli Ariani ábo Eusebiani/iáko piße ś. Athánázyus.

Theod: vt supra cap: 22. *Eustátius iáko meczennik vmárł* Ad Solitariam.

8. Socr: lib: 1. cap: 18. *Eustátiani Kátholicy w Antyochiey.*

Po Eustátiusie długo stolicá oná Antyoska Biskupá nie miáłá/ Stephá ná potym Ariani wtraćili/ y po nim Leoncyußá/ teyże Ariáńskiey sekty. Kátholicy sie oddzielili/ y osobno schadzki kośćielne czynili/ y zwano ie Eustátiany/ od Biskupá ktorego náuki Kátholickiey odstapić niechćieli.

9. *Trześienie ziemie.* Oros: lib: 7. ca: 29. *Ephrem.* Carmine de rebus suis.

Po wygnániu Eustátiußá y Páwłá Cárogrodzkiego/ y inych wiele Kátholickich Biskupow/ gdy sie prześládowánie ná Kátholiki záczeło: tegoż roku wielkie było ziemie trześienie. wiele miast sie zápádło/ gory sie w Armeniey miotáły y rozdzieráły. A Antyochia/ w ktorey nagestße były ziázdy Arianow/ cáły rok ten/ niepokoy miáłá od trześienia ziemie. Mowi Orosius: Gdy Constáncius z Ariany poczał kośćioły Kátholickie ná Ariáńskie obracáć/ ziemiá sie srodze trząść poczełá/ y wiele wschodnych miast zágubiłá.] Piße o tym trześieniu y Názyánzenus/ ktory iuż miał ná ten czás lat 16.

10. *Eusebius Cesáriyski historik vmárł.* Socr: lib: 3. cap: 3. Hier: epist: 55.

Tegoż roku on historyk Eusebius Cesáriyski Biskup/ násycony wygnániem Eustátiußá/ vmárł. Wymawia go Socrátes iż nie był Arianem/ ále Murzyná obmywa. S. Jeronym o nim piße: Chorażym był Ariáńskiey sekty/ y miedzy Ariany wodz pierwßy. A Niceńskie wtore Concilium/ y wspomnániem sie iego brzydźi. odwołał był bład swoy ná Niceńskim Concilium/ ále zás do niego sie iáko wieprz do błotá wroćił. Historya kośćielna pisał/ zá to może dźieki mieć. Pisał y inne ksiegi. Ná iego mieysce vczeń iego wstapił Achácius/ o ktorym mowi Athánásius: Achácius/ práwi/ srogim ßaleństwem y śmiáłośćia/ záprzał sie Niceńskiego Synodu/ y lżył go. Pisał żywot mistrzá swego.

Achacius Arian. Athan: de Synodis.

11. *Constantinus stárßy syn zabity.* Hier: in Chronic. Orosius.

Tegoż roku Constántinus stárßy syn Constántyná wielkiego/ ktory w Gálliey y Hißpániey pánował/ wádzac sie z brátem Constánsem o gránice páństwá swego/ á domagáiac sie Włoskiey ziemie y Afryki: gdy wpádł do ziemie Włoskiey/ v Aquileiey nieostrożnie y bez straży/ od żołnierzow Constánsá zábity iest. Zá czym wßytkie páństwá zachodne Constáns sam opánował brát iego rodzony.

12. Orosius lib: 7. cap: 29.

Constáncius sie ná Persy wypráwił przećiw krolowi Sápores: ále mu sie/ gdy po dziewieckroć bitwe zwiodł/ nie powiodło.

13. *Práwo o grobach.* L. 1. de sepult: violat: Cod: Theod.

Práwo vczynione w Mediolanie od Cesárzá/ ná te co groby psuia/ á z nich co wybieráia. Chrześćiánie w swoich dzierżáwách/ wiele mieli Pogáńskich drogo budowánych grobow/ z kámieni pieknych. Obaláli groby one/ y kámienie ábo co tám nálezli ná pożytek swoy obrácáli. Co iż było z vtrátá stárożytności y pámiatki wspániáłości Pogáńskiey/ y dla inych przyczyn: zákazano iest pod wielkim karániem/ áby nikt grobow nie psował.

Rok Páński 341. Iuliußá 5. Constánciußá, Constánsá 5.

TEn piaty rok Conſtánciuſzowego pánowánia znáczny ieſt poświecenięm kośćiołá w Antyochiey / bárzo wſpániáłego/ktory był záczał budowáć Conſtántinus: ktory iż ſie tego roku ſkończył/ná iego poświecenie Ceſarz ſam wiele Biſkupow zebrawſzy iáchał. Zwáli ten kośćioł / dla dźiwney ozdoby iego/ Dominicum aureum, to ieſt złoty kośćioł. Z onego ziázdu Euſebiani ábo Ariani ieſzcze táiemni/przyczyne wźieli/y Synod vczynili ná ktorym było 96. ábo ſiedm Biſkupow. Miedzy nimi 36. Ariáńſkich/ á inni wſzyſcy Kátholicy. Ná tym zborzyſzczu potepili ś. Athánázego y z Biſkupſtwá Alexándriyſkiego złupili/ w ten czás gdy ich w Rzymie v Iuliuſzá do ſpráwy ktora przed nim záczeli/ czekał: y gdy Iulius Synod w Rzymie dla tego ſadu złożył/y Euſebiany do niego pozwał/áby przećiw Athánázemu grzechow iego/ktore nań kłádli/ popieráli. Tego tedy ſadu vchodząc w Rzymie / onym fałſzywym Synodem wygráć y ſwoie przewieść chćieli. Kátholiccy Biſkupi ktorych tám było 60. pewnie ná ono potepienie Athánázyuſzá nie zezwaláli: ále oni ćicho y táiemnie/zá pomocą Ceſárzá ſwey ſekty/wſzytko przewiedli co chćieli. 1. *Poświecenie kośćiołá w Antyochiey.* Athan: de Synodis & Apolog: 2. Hilar: de Synodis. Sozom: lib: 3. cap: 5. *Synod Ariánſki potępił Athanaſiuſzá.*

Ná mieyſce Athánázyuſzá obráli pierwey Euſebiuſzá Emeſeńſkiego ábo Emiſſenum ſwoiey ſekty człowieká: ále on boiąc ſie ludu Alexándriyſkiego/ ktory Athánázyuſzá miłował/przyiąć czći oney niechćiał. Był to człowiek vczony y wymowny / y wiele kśiąg piſał/y Homiliy wiele krotkich: ále záráze Ariáńſka miał w ſobie / y potrzebá kśiegi iego z wielką oſtrożnośćią czytáć. Potym obráli Grzegorzá niciákiego z Káppádociey tákże Ariániná. y tego z żołnierzmi y zbroyno zá roſkázániem Ceſárzá/y z mocą iego/do Alexándriey ná Biſkupſtwo poſłáli. człowieká obcego/ktory nie był z kśieżey Alexándriyſkiey/ y bárzo okrutnego/iáko niżey vſłyſzym. 2. *Emeſenus iáki był co Homilie piſał.* Hier: in Chronic. & de Scriptor. *Grzegorz Cappadox na mieyſcu Athanaſiuſzá.*

Ná tymże zborzyſzcu w Antyochiey nápiſáli oni Euſebiani wyznánie wiáry czworákie. Ná pierwſzym mowią iż Ariánmi nie ſą / á iż Ariuſzá pokutuiącego do śiebie przyieli. Ná wtorym niektore słowá odmienili. Ná trzećim tákże. á ná czwartym nawietſzą odmiánę vczynili. We wſzytkich czterech wyznániach / Concilium Niceńſkiego nie wſpomnieli / áni słowá onego Conſubſtantialis położyli/ iedno około chodząc/y CHRISTVSA zá Bogá wyznawáiąc / iad ſwoy Ariáńſki pokrywáli / á nieprawde y fałſz rozmáitośćią oną y odmiennośćią ſwoią vkázowáli. Gdyż prawdá iedná ieſt/ á odmiány żadney nie ma. A fałſz záwżdy inákſzy y odmienny. 3. *Ariáńſkie wyznánie czworákie.* Socr: lib: 2. cap: 7. Athan: de Synodis.

Nápiſáli niektore Kanony y Státutá ćiż Euſebiani ná tym Synodźie/ ktoremi Kátholikom y wierze ś. ſzkodźić chćieli: á on zwłaſzczá / ktory ná Athánázyuſzá vczynili/ áby Biſkup od Synodu złożony/ ná biſkupſtwo ſie bez przyzwolenia tákże Synodowego nie wracał: iáko ſie był Athánázyus od nich w Tyrze złożony zá liſtem Ceſárſkim wroćił. Tegoż Kanonu niektorzy Biſkupi ná ś. Chryſoſtomá potym vżywáli. Lecz ie ták zbiiał/ iż to był Ariáńſki á nie Kátholicki Kanon/ktory od Sárdiceńſkiego Concilium zgániony y zniesiony był. Ná ktorym káżdemu od Synodu złożonemu Biſkupowi wolność ieſt dána do Rzymſkiego Biſkupá appellowáć. Co ſie z liſtu Innocenciuſzá Papieżá do kśieżey Cárogrodzkiey pokázuie. 4. *Ariáńſkie prawo.*

Iulius w Rzymie Synod y 50. Biſkupow ná nim máiąc/Athánázyuſzá od wſzytkich potwarzy Euſebianow wolnym vczynił/ y do kommuniey przyiął/ y ná vczte do ſwego ſtołu wezwał. Euſebiani/ máiąc v śiebie poſły Papieſkie/Elpidiuſzá y Philoxená ktorzy ie ná Synod do Rzymu dla ſpráwy Athánázyuſzá pozywáli; ták długo zátrzymáli/áż Synod ſwoy w Antyochiey odpráwili / y Grzegorzá onego ná biſkupſtwo Alexándriyſkie wyſłáli. Ná tym Synodźie Rzymſkim / y onego Márcellá od Euſebianow w Cárogrodźie potepionego/Iulius Papież niewinnym być oſadźił / y iáko prawo- 5. Athan: Apolog: 2. *Poſłowie Papieſcy zatrzymani.*

wiernego

Papież Biskupy przywraca. Apud Athan; vt supra. wiernego ná iego biskupstwo wroćił, y innych niemáło biskupow z Tráciey/ Celesiriey/ Pheniciey y Pálestyny/ ktorzy od Eusebianow vkrzywdzeni/ do Rzymskiego się Biskupá o spráwiedliwość vćiekáli/ Julius zá niewinne osadźił.

6. Socrat: lib: 2. cap: 11. Wroćił się tedy Athánásius do Alexándriey/máiąc po sobie dekret Juliuszá Papieżá/ nim Grzegorz fałszywy onegoż mieyscá Biskup/morderstwá swoie y vćiski ná Kátholiki záczął.

7. *Ariani ná Papieżá.* Eusebiani skończywszy Synod swoy w Antyochiey/ dopiero posły pápieskie/ Elpidiuszá y Philoxená odpráwili/ z pisániem swoim dosyć hárdym do Juliuszá. w ktorym się żáluią/ iż im krotki czás do przyiácháńia do Rzymu náznáczył/ á iż Athánázyuszá y Márcellá do vczestnictwá kośćielnego przyiął/ y sąd ich o nich zepsował. Y grożą mu/ iż z nim pokoiu mieć niechcą/ ażby to pochwalił/ co o nim postánowili. iáko Sozomenus dáie znáć. Sozom: lib: 3. cap: 7. Lecz o swoim Synodźie/ y o tym co ná nim postánowili/ y o nowym Biskupie Alexándriyskim/słowá żadnego nie pisáli.

8. L. 2. de pagan. *Ná ofiáry pogáńskie.* Constáncius tego roku wydał mándat y státut/ áby ofiáry Pogáńskie wszędźie były zniesione y zátłumione: karániem wielkim/ktoby ie czynił/ grożąc. Były to wnety Cesárzá tego do Ariáńskiego błędu/ áby się pobożnym być zdał.

Rok P. 342. Iuliuszá 6. Constánciuszá y Constánsá 6.

1. Athan: ad Orthodoxos. GRzegorz on Ariánin/gdy ná biskupstwo Alexándriyskie wiácháć y kośćioły bráć miał/ troche co przed Wielkanocą stáráł się/áby stárostá Philágrius/ ktory go ná on vrząd prowádźił/ pismem iáwnym dał znáć/ iż Athánázyus złożony á ten ná Biskupstwo Alexándriyskie Grzegorz posádzony iest. Co gdy się ogłośiło: lud Kátholicki bieżał do stárosty/ prosząc áby tego nie czynił/ gdyż ná Athánázyuszá nikt się nie żáluie/á tákie się kośćiołom bezpráwie dźiać nie ma. A on zmowiwszy się z Zydámi y z Pogány/ y łupy im kośćiołow obiecuiąc; mocą wielką ná kośćioły vderzył/ Zydom y Pogánom dopuśćiwszy wszytko pustoszyć w nich/ y odźieráć. *Ariańskie prześladowánie ná kośćioły w Alexándriey y ná Kátholiki.* poszpećili ołtarze/ chrzćilnice/ y wszytkie kośćiołow ochedostwá poszárpáli: Lud Kátholicki y pánny zakonne zábiiáli/ biczowáli/ więzieniem trapili/ y ták iáko ná woynie y rozboiu czynili.

2. Vt supra. & ad Solitariam. To zwoiowánie wypisał ś. Athánázyus/ktory się tám w iednym kośćiele był zátáił/ y zá Bożą opátrznośćią ręku ich vszedł. List o tym/ będąc skryty gdźieś/ do wszytkich Biskupow y Kátholikow nápisał: iáko rzecz nigdy ieszcze niesłychána/ ktora się y zá onych Pogáńskich Cesárzow prześládownikow Chrześćiáńskich nie dźiałá. płáczu pełny ten list/ w ktorym się brzydkośći á złośći kácerskiey wydźiwowáć nie będźiesz mogł. *Okrućieństwá Ariánskie.* Bárzo wielom y máiętnośći pobráno/ y ná wygnánie potępiono/ ktorzy ná onego Ariáńskiego Biskupá przyzwolić niechćieli. Y po wszytkim Egyptćie Biskupy bito y do więzienia sadzano/ iż ná Cesárską wolą nie przyzwaláli. *Potamon.* y onego Potámoná wyznawcę/ z iednym okiem/ bárzo srodze vrzędowi zbili/ iż rychło potym od rázow onych vmárł/ máiąc powtorzoną koronę męczeńską.

3. Athan: vt supra. Miedzy vrzędownikámi Egyptu/ ktorzy Chrześćiány Kátholiki trápili/ był ieden Bálácius/ do ktorego on ś. Antonius pustelnik pisał/ vpomináiąc go: áby ták gniewliwym y okrutnym nád niewinnymi nie był/ grożąc mu prędką pomstą Boską. *Balacius skarany Arian.* A on ná list iego pluiąc/ y postáńcá iego łżąc wskazał/ áby on swoich mnichow pilnował. A piątego dniá/ koń iego ktory był ćichy bárzo/ nań się rzućił y pokąsał go ták bárzo/ iż dniá trzećiego

vmrzeć

vmrzeć musiał. A ták śię pogrożká świętego onego oycá ziśćiłá. Tácyć są heretycy/gdy wiárę Kátholicką trácą/zwierzecą okrutność ná śię biorą/y do mężobóystwá od onego ktory był od początku zabijakiem/ćiągnąć śię dádzą. Co y nasze wieki doznáły / we Flándiey / w Fránciey/ w Niemcech / niewypowiedziáne nád Kátholiki okrućieństwá heretyckie pokazáne są. — Ioan: 8.

4. Iulius Papież słysząc o tych w Egypćie nędzách y złośći onych Eusebianow / y máiąc w Rzymie wiele Biskupow ktorzy od nich wygnáni byli: list do nich łágodny pisał/vpominájąc ich do pokoiu/á przygániájąc ich złym postępkom/vpominał śię stárego práwá y zwyczáiu kośćielne°/iż pierwey do Rzymu pisáć mieli/niżli Biskupy potępiáć/ y z ich stolice ie składáć. A nákoniec prośi ich / áby ná Synod do Rzymu przyiácháli. (bywáły tám co rok wedle praw kośćielnych Synody.) — Athan: Apolog: 2. *Iulius Papież do pokoiu wzywa.*

5. Athánásius drugi raz do Rzymu vćiekł/ vchodząc onych nieprzyiaćioł/y Grzegorzá podrzuconego Biskupá / ktory go ná śmierć szukał. y w Rzymie przez trzy látá mieszkał. A tám Cesárzowi zachodnemu Constánsowi/zá iego prośbą/nápisał summę Bibliey ábo Pismá ś. ktore księgi Synopsim názwał. Był do tego ochotny on Cesarz/áby był wszytko pismo przeczytał: ále mu prace y zabáwy Cesárskie tego nie dopuśćiły. A potym go czwarte° roku do śiebie do Mediolanu wezwał. Bo śię w nim wielce kochał/iáko w świętym studze Bożym. — *Athanasius w Rzymie trzy láta mieszkał.* *Summa Bibliey Cesarzowi nápisana.* Socr: lib: 3. cap: 7. Athan: Apolog: ad Constant.

6. Posłáli też byli Eusebiani do Constánsá czterech przednieyszych z śiebie Biskupow/z wyznánie mu wiáry swoiey oznáymuiąc/á chcąc go do śiebie pociągnąć. Ale nic v niego nie spráwili.

7. Tegoż roku on okrutnik y pochodnia Ariáńska / y wodz wszytkich błędow Eusebius Nykomediyski/ktory iuż był Cárogrodzkim Biskupem/Páwłá Kátholiká wygnawszy/ vmárł. Ten ktory do Rzymu ná sąd iácháć niechćiał/y hárdo do Papieżá pisał/do sądu Bożego porwány iest: wielkiey złośći y bluźnierstwá pełny/nád inne ludźie niecnotá. Zá iego spráwą vmorzone ná Concilium Niceńskim kácerstwo Ariáńskie/ożyło/ y zwano Ariany Eusebiany. Po iego śmierći Cárogrodzánie Páwłá włásnego Biskupá do kośćiołá przywrocili. ále śię im Ariani Biskupi / Mácedoniuszá chcąc ná Biskupstwo wsádźić/ opárli: y tákie rozruchy czynić poczęli/ iż śię ich wiele zábijáło. Constáncius ktory był w ten czás w Antyochiey/ posłał do Cárogrodu ná vspokoienie ludźi onych/wodzá Hermogenesá.ktory gdy wyganiał mocą wielką Páwłá/ ludźie wzburzył/ iż go w domu iego zábili y dom spalili. O czym gdy śię Cesarz dowiedźiał/sam tám iácháwszy: tym miásto skarał/iż im zboże ktore z Egyptu mieli nádáne od Constántyná/ odiął. — *Szatan Nykomediyski z dechł.* Socrat: lib: 2. cap: 9. 10. *Rozruchy o Biskupstwo Carogrodzkie.* *Starosta zabity.* Sozom: lib: 3. cap: 5. *Zboże odięte Carogrodzanom.*

8. Paulus wygnány puśćił śię do Rzymu/ z inemi / tákże od Arianow wygnánemi Biskupy/ ktore Iulius hoynie przyimuiąc/ o ich śię przywrocenie ná ich dostoieństwá stárał. — *Paweł do Rzymu vćiekł.* Socr: lib: 2. cap: 11.

9. W tym czáśie ozwał śię heretyk srogi Photinus/ w Ancyrze vrodzony/ Biskup Syrmiyski/ vczeń Márcellá Biskupá Ancyráńskiego/ ktory náuczáć począł/iákoby CHRISTVS sámym tylo człowiekiem był. — *Photinus heretyk.* Socr: lib: 2. cap: 14.

10. Constáns zachodny Cesarz Fránki zwoiował/ y zá przyśięgą obwiązáne/ zá towárzysze ie Rzymskie przyiął. — Socr: lib: 2. cap: 10.

11. Tegoż roku Constáncius srogie puśćił práwo ná grzech Sodomski/áby tákie bez żadney odwłoki trácono y gubiono. — L. 31. c. ad legem Iuliam.

Rok P. 343. Iuli: 7. Constánciuszá, y Constánsá 7.

1. Páwel ś. pustelnik/ ktorego żywot Ieronym ś. nápisał/ tego roku do niebieskiey oyczyzny poszedł/ ktorego ćiáło Antonius ś. tákże pustelnik pogrzebł. pátrz w żywoćie ś. — *Paweł pustelnik dokonał.* 15. Ianuarij.

O czym

2. *W Perſyey prześladowanie na Chrześciány.* Sozom: lib: 2. cap: 8. 7. Aprilis.

O tym też czáſie zá Conſtánciuſzá Ceſárzá / wielkie prześládowánie ná Chrześciány w Perſkiey ziemi podnioſł krol Sápores / ktory też y woynę iuż wiodł z Rzymiány. Tám Symeon Biſkup y inni vmęczeni. Czytay w żywocie iego / iáko wypiſał Sozomenus.

3. Hier: in Chronic.

Neocezária miáſto w Pontcie / trzęśieniem źiemie obálone ieſt / ſam kośćioł zoſtał / on ktory Grzegorz cudotworcá zbudował / y w nim pogrzebiony był: ktory y pierwey w tákieyże przygodźie był cáły. W mieśćie tym kwitnęłá záwżdy wiárá święta / y tám ś. Báſilius wielki vchowány ieſt / y od Mákriny báby ſwey wiárą świętą nápoiony tákim był / iáko ſię w żywoćie ſwoim pokazał.

Rok P. 344. Iuli: 8. *Conſtánciuſzá y Conſtánſá 8.*

1. *Ariani piąte wyznanie wiary czynią.* Athan: de Synodis. Sozom: lib: 2. cap: 10. Socrat: lib: 2. cap: 15.

Roku tego Euſebiani Biſkupi drugi záś Synod w Antyochiey vczynili ná popráwę wyznánia wiáry ſwey. Bo one cztery wyznánia ktore byli ná przeſzłym Synodźie ſwoim ſpiſáli / nigdźież v Kátholikow zwłaſzczá zachodnych / przyięte nie były / iáko Aryáńſkie: oni chcąc ſię popráwić / ſzerokie piąte wyznánie nápiſáli / w ktorym iednák słowá onego conſubſtantialis nie włożyli / y Niceńſkiego wyznánia nie wſpomnieli. Wyſłáli z oną wiárą ſwoią piſáną cztery ſwoie Biſkupy do Rzymu / Demofilá / Mácedoniuſzá / Eudoxiuſzá / Mártyriuſzá / ktorzy gdy ſię Kátholikámi czynili / y Aryáńſkiego ſię kácerſtwá przeli / y ono wyznánie vkázowáli: nie ſą od Iuliuſzá Papieżá przyięći / áni od żadnego Biſkupá zachodnego. Bo ie ták odpráwowáli: Doſyć ná wyznániu Niceńſkim / niech ie podpiſzą / á zá Kátholiki poczytáni będą. Potym iácháli oni poſłowie do Ceſárzá zachodnego Conſtánſá do Mediolanu / áby mu ſię tákże ſpráwili / iż Arianmi nie ſą. A Ceſarz zezwawſzy niektore Biſkupy / kazał ſię im przypátrzyć. y gdy ich doznáwáć mieli / á proſili ich áby z nimi weſpoł Ariuſzowe błędy potępili: oni z Mediolanu vćiekli / dáiąc znáć / iż Arius w ſercách ich zoſtawał / choć ſię go słowy przeli. Ten był koniec poſelſtwá onego y Synodu wtorego w Antyochiey / od chytrych Arianow czynionego / ktorzy ſię ták vdáć tákimi chćieli iákimi nie byli / tylo żeby mogli byli Niceńſką wiárę ſkáźić / á ono słowo cõſubſtantialis z kośćielnego wyznánia wyrzućić.

Aryáńſtwo iako ſię pokrywało.

Liber: epiſt: ad Conſtantium.

2. *W Perſyey prześladowanie.* Sozom: lib: 2. cap: 10. *Ferbuta y Termeſa męczenniczki.* 8. Aprilis. *16. Tyśięcy męczennikow w Perſyey.* Vt ſupra lib: 2. cap: 10.

Drugi to rok był prześládowánia Chrześćian w Perſyey / gdy Sápores dał ná wſzytki wyrok: áby zábiiáni byli / od kogokolwiek / bez ſądu y liczby. y zábity ieſt miedzy inemi Chrześćiány Azádes komorny pan Sáporá krolá / ktorego bárzo żáluiąc / zákazał wſzytkich wobec Chrześćian zábiiáć: tylo ſáme Biſkupy á kápłany y ſługi kośćielne gubić. W ten czás ony dwie pánnie Ferbutá ábo Tárbulá śioſtrá onego Biſkupá męczenniká Symeoná / y Termeſá / vmęczone ſrodze y ná poły rozćięte ſą. iáko ieſt w żywoćie ich. Nawięcey było Chrześćian w ſtronie Perſyey ktorą Adiábeńſką zwano. Tám wiele Biſkupow wybito / y ludu o ſzesnaśćie tyśiecy dla CHRISTVSA pomordowano / o ktorych imionách wiedźieć nie możem. Wiele mnichow y zakonnych pánienek vmęczono / ktorych liczby niewiemy.] To Sozomenus. y poki woyná z Perſámi Ceſárzow Rzymſkich trwálá / iákoż trwálá áż do Iuliáná: Chrześćiánie tám nigdy pokoiu nie mieli / iż tego Bogá co Rzymiánie chwalili / choć rodzáiem Perſowie byli. O tym prześládowániu w Perſyey wſpomina Cyrillus Ieroзolimſki / y Auguſtyn.

Cyril: Catech: 10. Aug lib: 18. ca: 52. de Ciuit.

Rok Páńſki 345. Iuliuſzá 9.

Conſtánciuſzá y Conſtánſá 9.

Ná woynie

1.

NA woynie z Perſy ten Aryáńſki Ceſarz niezbożny záwżdy przegrawał: nie ták iáko oćiec prawdźiwym ſługą Bożym będąc. Miał zſobą w woyſcze Aryáńſkie Biſkupy/ á zwłaſzczá onego/ w ktorym ſie kochał/ Euſebiuſzá Emeſeńſkiego/ zá ktorym ſzło nań przekleńctwo/ iż mu ſie nic nie ſzcześćiło.

2.

Gdy podroſli oni dwá młodźieńcy Gállus y Iulianus/ domu Ceſárſkiego/ ſynowcy Conſtánciuſzá Ceſárzá: bali ſie áby dla podeyzrzenia iákiego około wſtąpienia ná páńſtwo/ pogubieni nie byli. y dla tego/ iáko o nich piſze ś. Názyánzenus/ klerikámi zoſtáli/ y ſtan duchowny przyięli/ y náuk ſie Chrześćiáńſkich vczyli: Ieden prawdźiwie Chrześćiáńſkim ſercem/ to ieſt Gállus: á drugi obłudnie/ to ieſt Iulianus/ ktory iádu ſie Pogáńſkiego táiemnie od kogo iedno mogł z miſtrzow Pogáńſkich nápiiał. Z nabożeńſtwá budowáli y kośćioły: ná ktorym budowániu P. Bog cudo pokázował. Co Gállus budował/ iáko práwy ſługá Boży/ to ſzło wzgorę y koniec brało: á co Iulianus/ to ſie obaláło/ y źiemiá ſie trzęſąc/ fundámentow bráć niechćiáłá. Iáko Ablowá y Kaimowá ofiárá: (mowi tenże ś.) Ták ſie P. Bog brzydźił ofiárą zdrádliwą y obłudną/ gdy imieniem ś. Mámántá ten kośćioł Iulianus budował. Táiemnie vżywał do náuki Máximá Philozophá y Iámbliká/ ktorzy mu wiárę Chrześćiáńſką hydźili/ y czárow go y dyabelſkiey ſłużby náuczáli. y gdy miał więtſzą wolność/ iezdźił do miaſt w ktorych przednieyſzy Philozophowie vczyli/ y od nich brał Pogáńſką onę zaráżę/ ktorą vmiał chytro w ſobie táić/ oſtrząc ſie y vcząc/ iákoby Chrześćiáńſką wiárę zbiiáć y lżyć mogł/ gdyby mu ſie ſzczęśćie iákie otworzyło. Co potym z wielką pilnośćią y złośćią czynił.

Gallus y Iulianus klerikámi zoſtáli.
Orat: 1. in Iulianum.
Iulianus zmyślony Chrześćianin.
Kośćioły budowáli, ale Iulianow vpadał.
Sozom: lib: 5. cap: 2.
Nazian: vt ſupra.

Rok Páński 346. Iuliuſza 10.

Conſtánciuſzá y Conſtánſá 10.

1.

AThánáſius mieſzkáiąc trzy látá w Rzymie/ ná ten czwarty przyzwány był od Conſtánſá Ceſárzá do Mediolanu. y tám był bárzo vſzánowány od niego/ iáko ſam świádczy. Miał od brátá iego Conſtánciuſzá podobno przez liſt przymowkę/ iż go z brátem wádźił/ y onego do niego odnośił. O czym Atháháſius Apologią do Conſtánciuſzá nápiſał/ ſpráwiáiąc mu ſie/ iż tego nie czynił/ dáiąc świádki miánowáne niektore Biſkupy/ bez ktorych nigdy z Ceſárzem brátem iego nie mowił. Z nimi wchodźił/ z nimi wychodźił. Ale bez tego być nie mogło/ áby mu nie oznaymiał o vćiſkách y zgubách kośćiołow wſchodnych przez Aryany. y dla tego piſze o nim Theodoretus/ iż ſie żáłował y płákał przed Conſtánſem/ iż oycá iego ſtáránie wielkie o Niceńſkim Concilium ginęło/ y wiárá oná ktorą przy nim oni oycowie śś. wyználi/ pſowána byłá: proſząc áby oycowſkiey pobożnośći y dźiedźictwá práwego dochowywał/ á ták świętego y ſzczęśliwego oycá ſwego náśládował.

Conſtans Atháſyuſzá ſzánował.
Idem Apolog: ad Conſtantium.
The: lib: 2. cap: 5.
Socr: lib: 2. cap: 16.

2.

Záſtał iuż tám był poſły Papieſkie w Mediolanie/ przez ktore Iulius Papież prośił/ áby Concilium wielkie złożone gdźie było/ ná ktoreby wſchodni oni Biſkupi/ ktorzy ſie do ſądu Rzymſkiey ſtolice vćiekáli/ zezwáni y ſądzeni być mogli. Y piſał Conſtáns do brátá ſwego Conſtánciuſzá/ áby w Sárdice w Illiryku w pierwſzym mieśćie Dáciey/ Concilium złożone było.

Iulius proſi o Concilium Conſtánſá.

3.

Roku tego Conſtáns roſkazał/ áby wſzytkie Pogáńſkie kośćioły zámknione były: á ktoby śmiał ofiáry bogom/ to ieſt dyabłom czynić/ áby mieczem karány był/ y vrzędnik ktoryby tego nie wykonał.] Co trwáło áż do Iuliáná. O co ſie Symmáchus Pogánin żáłował/ y dla tego/ práwi/ prędko Conſtáns/ od tyránná Mágnenciuſzá zábity był. Lecz Pogánin plećie/ w ſą-

Wyrok ná ofiáry Pogáńſkie.
L. 4. de pagan: Cod: Theod.
Apud Ambroſium.

dy ſię Boże zákryte wdáiąc. Wiele tákich mándatow Constántyn wielki wydał: á ták długo iednák krolował. Czynił to y ſyn iego Constáncius Ariánin/ á przedsię 25. lat ná páńſtwie śiedział. Náprawował záś te bożnice Iulianus y Pogáńſtwo ożywiał/ á dwu lat ná Ceſárſtwie nie doczekał.

Rok Páńſki 347. Iuliuſzá 11. Conſtánciuſzá y Conſtánſá 11.

1. *Concilium Sárdickie wielkie.* Sozom: lib: 3. cap: 11.

TEgo roku zebráne ieſt Concilium wielkie y generálne y oecumenicum w Sárdice/ ktore miáſto było w Ilìryku przy Miſyey y Dácyey/ ktore było pod páńſtwem wſchodnym Conſtánciuſzá/ ále oboim kráiom y wſchodnym y zachodnym ná gránicy. Miáſto przezacne/ w ktorym Conſtántinus wielki przemieſzkiwał. Turcy gdy ie wźięli/ zwáli ie Triádidze. Zebráło ſię Biſkupow 300. zachodnych/ á 76. wſchodnych/ ze wſzytkich práwie narodow/ ktore wylicza Athánáſius/ á wſzyſcy Kátholicy. Bo Ariani/ iáko ſię niżey powie/ tego Concilium vchodźili. Byli/ práwi/ Biſkupi z Egyptu/ Libiey/ Pentápolu/ Páleſtyny/ Arábiey/ Iſauryey/ Cypru/ Pámphiliey/ Licyey/ Gálácyey/ Dácyey/ Miſyey/ Trácyey/ Dárdániey/ Mácedoniey/ Epiru/ Teſſáliey/ Greciey/ Crety/ Dálmáciey/ Pánnoniey/ Włochow/ Syciliey/ Sárdiniey/ Hiſzpániey/ Gálliey/ Brytánniey.] Trzydzieśći y śiedm narodow wylicza Socrátes. Ci wſzyſcy od Papieżá Iuliuſzá przyzwáni byli/ ktory poſły tám ſwoie miał/ Archydámá y Polixená kápłany/ iáko ś. Athánáſius piſze. Był tám y on ſtáry wielki Oſius/ ktoremu z Protogenem Biſkupem Sárdiceńſkim/ ktorzy też ná Niceńſkim zborze ſławni byli/ po poſłách Papieſkich pierwſze mieyſce dano. Był Máximus Ierozolimſki/ y Athánáſius Alexánd: y Páphnucius on y Serápion/ y Spiridion/ oni ſławni wyznawce/ ktorzy też Niceńſką wiárę podpiſáli. y innych wiele.

Athan: Apolog: 2. — *Socr: lib: 2. cap: 8.* — *Papieſcy poſłowie.* Vt ſupra. — *Oſius z Korduby.* — Sozom: lib: 3. cap: 11.

2. Theod: lib: 2. cap: 8. *Zmowá Ariánow.*

Iácháli też tám Biſkupi Ariáńſcy/ oni znácznieyſzy/ Theodorus Heráklejſki/ y innych z nimi śiedm. Lecz/ iáko piſze Theodoretus/ złośliwi ludźie nim do Sárdiki doiácháli: vczynili ſwoie Concilium/ ná ktorym ſię zmowili/ iż przyiáchawſzy do Sárdiki/ do ſadu y tám gdźie záśiedą oycowie/ wchodźić nie máią. á tylko ſię tám vkazawſzy/ iż w Sárdice byli/ á ſwoie powinność odpráwili/ áby wſzyſcy ztámtąd vſzli/ ábo vćiekli.

3. *Siedm Ariáńſkich Biſkupow ná pálacu.* *Oſius iáko hetman.*

Z wielką pompą do Sárdiki oni ośm Biſkupow przy Komeśie Muſániánie y ſtárośćie Heſichiuśie z gromádą ſrogich żołnierzow/ ktorzy ie prowádźili/ wiácháli/ y do pálacu zśiedli/ y tám goſpodę mieli. á widząc ie Kátholicy/ ćicho y pokornie bez świeckiey obrony zebráli ſię/ ſámego tylko Oſiuſzá iáko wodzá máiąc. A gdy oni Ariani obaczyli/ iż wiele wſchodnych Biſkupow z nimi ſię ſchádząć do pálacu niechćieli: y wiedząc iż świeckie vrzędy do Concilium áni żołnierze/ iáko było w Tyrze/ przypuſzczeni być/ y nic rządźić nie mieli: zwątpili o ſwey ſpráwie/ y zárąz ſię do vćieka̍nia gotowáli mowiąc: Lepiey nam z ſromotą vćiec/ niżli tu przekonánemi y potępionemi zoſtáć. Bo gdy ztąd vydźiemy/ Ceſarz nam pomoc dáć może. Słáli do nich oycowie/ áby przyſzli y ná Athánáſiuſzá żálowáli. Wſtáwił ſię ſam Oſius/ y ſam ie áby ſię przed wſzytkiemi nie wſtydźili/ wyſłucháć chćiał/ y one im obwiąſkę podał: Ieſli czego ná Athánázego dowiedźiećie: zárąz potępiony y wyrzucon będźie: á ieſli nie dowiedźiećie/ á mieć go iednák w Alexándriey nie będźiećie chćieli: ia go do Hiſzpániey zſobą námowię/ y tám go záwiozę/ ábyśćie tylo w pokoiu y iedności zoſtawáli. Ná co Athánáſius przyzwalał: á oni żadnym ſpoſobem niechćieli/ y ták z Sárdiki wyiácháli/ ábo vćiekli.

Ariani o vćieká̍niu myślą. Athan: ad Solitariam. & Apolog: 2. *Oſius proſi áby ná Athanazyuſzá żałowáli Ariani.* *Athánáſiuſzá wielka cnotá.*

Zátym

Zátym Oycowie ss. spráwy Athánásiuszá słucháli/ gdy żadnego/ ktoryby nań żálował nie było. A obaczywszy wielkie złości y zdrády onych heretykow: wszyscy sie wielkiey cnocie y cierpliwości obwinionego dziwowáli. Pochwaliwszy dekret Iuliuszá Papieżá/ ktorym Athánásiuszá oczyścił: one iego przećiwniki iáko heretyki potępili y z dostoieństwá złożyli. To iest/ Theodorá/ Stephaná/ Menophátá/ Akáciuszá/ Georgiuszá/ Vrsáciuszá/ Walensá/ Nárcissá. A onego Grzegorzá w Alexándriey nietylko złożyli: ále niegodnym go imienia być Chrześćiáńskiego osadźili/ y wszytkie iego spráwy y świecenia zepsowáli. Potym y Márcellus Anciráński y Asklepá Gázeński Biskupi/ od Arianow wygnáni/ y od Iuliuszá Papieżá niewinni náleźieni/ ná swoie biskupstwá przywroceni są. — 4. *Ariani potępieni y złożeni.*

Słucháli potym oycowie vkrzywdzonych od Arianow Biskupow/ ktorych było bárzo wiele/ ktorzy ná nie pismá podawáli: wyliczáiac krzywdy y ćiężkośći swoie od nich/ y drudzy rány y pętá pokázowáli. Ktore dobrze przesłuchawszy ćieszyli/ y biskupstwá im y mieyscá ich wracáli/ y one ich przećiwniki wyklináli. Zadnego wyznánia wiáry oni oycowie w Sárdice nie nápisáli/ ná Niceńskim sámym przestáiąc á nic nie przyczyniáiac. O czym iásne iest s. Athánásiuszá świádectwo/ w ktorym tym przygánia ktorzy zmyślone wyznánie wiáry Sárdiceńskich oycow podmiátáli. A przeto sie w tym omylił Sozomenus y Vigilius Trydeński Biskup. — 5. *Vkrzywdzeni od Arianow Biskupi.* Athan: ad legat: Apost: Sedis. Euseb: & Lucif. Sozo: lib: 3. cap: 11. Vigil: cont: Eutich: lib: 5.

Nápisáli list do Papieżá Iuliuszá: ktory sie teraz nálazł w kśiegách Cássinu/ acz bárzo stárośćia nápsowány: w ktorym mu o wszytkim dáią znáć/ ná posły sie też iego spuszczáią/ y proszą áby wszytkiemu exekucią przez listy swoie do Biskupow czynił. Pisáli y do kośćiołow w Egyptćie/ dáiac znáć o wybáwieniu Athánásiuszá á o potępieniu Grzegorzá. Pisáli y do wszytkich po świećie Biskupow. Pisáli y do Cesárzow obudwu: prosząc ich/ áby sie w sądy kośćielne nie wdawáli/ á práwom kośćielnym przeszkody nie czynili. — 6. *List Concilium do Papieżá o exekucyą.* Athan: Apolog: 2.

Ná tym też Synodźie potępiony iest Photinus Biskup Syrmieński/ ktory też przedtym iuż potępiony był. Bo bluźnierską náukę o synu Bożym táką iáko Sámosátenus/ przynosił. — 7. *Photinus potępiony.* Seuer: lib: 2.

Odpráwiwszy rzeczy do wiáry służące/ oycowie oni/ do rządu y kárnośći 21. Kanonow nápisáli. A on pierwszy iest/ áby sie Biskupi ná bogátsze biskupstwá nie przenosili/ pod vtrátą stanu swego kápláńskiego. W czym srodzey niżli Niceńscy oycowie/ dla gęstych iuż tákich przenosin/ y dla pohámowánia hárdey czći prágnienia/ postąpili. — 8. *Kanony Sárdiceńskie. Przenoszenia Biskupow zákazáne.*

Támże o appelláciách do Biskupá Rzymskiego práwá stáre potwierdźili. Zákazáli też Biskupom áby sie do dworu Cesárskiego nie włoczyli: áż zá pozwoleniem y świádectwem Primásá y zá listem iego. y inne wedle potrzeby vstáwy poczynili. — 9. *Appellacya do Biskupá Rzymskiego vmocniona.*

Czynili przymowki temu Concilium Arianowie/ dla onego Márcellá Ancyráńskiego Biskupá/ iż go niewinnym oycowie oni osądźili y práwowiernym náleźli/ á on był heretykiem/ y potym y od s. Athánásiuszá wyklętym. Ale tá przymowká niesłuszna byłá/ gdyż on wyznániem sie Kátholickim oczyśćił. á iesli potym zás w błędy vpadł/ w tym Concilium sromoty nie ma/ iáko y Niceńskie/ po ktorym Ariusz y inni do swego sie błotá wroćili. — 10. *Márcellus Ancyráński, potym zheretyczał.* Basil: Epis: 52. Seuer: lib: 2.

Oni Biskupi Ariáńscy/ ktorzy z Sárdiki vćiekli/ zebrawszy sie w drodze do Philipopolu w Tráciey/ vczynili swoie zborzysczé/ ná ktorym iáko psi iádowići kámień ná sie ćiśniony gryząc/ zbrodnie y fałsze/ ledwie do wiáry dla brzydkośći swey podobne/ poczynili. Smieli ná nim wyklináć Iuliuszá Papieżá/ y Osiuszá/ y inne Biskupy práwowierne y Kátholickie/ dla tego iż przyięli do siebie Athánásiuszá/ Páwlá y Márcellá/ y Asklepę/ Biskupy ktore — 11. *Złość Ariáńska.* Sozom: lib: 3. cap: 10. Socr: lib: 2. cap: 10.

oni byli potępili. A ktemu vczynili piąte wyznánie wiáry / iákoby przeciw Ariuszowi / w ktorym iednák Nicenskiego Concilium nie wspomnieli / áni słowá Consubstantialis położyli.

12. Nákoniec / ważyli sie oney złości / ledwie szátánom piekielnym podobney / tákiego fałszu y nieprawdy pełney: iż ono swoie zborzyszcze názwáli Synodem Sárdiceńskim / y płászczem ie świetego onego zebránia Kátholickich Biskupow pokryli; y ták predko listy imieniem Synodu Sárdiceńskiego o tym po wszytkim świecie do wszytkich Biskupow rozpisáli / iż y Kátholiki zwiedli. ktorzy mniemáiąc / iż innego Concilium Sárdiceńskiego nie było / á to co oni roznieśli prawdziwe Sárdiceńskie było: Sárdiceńskim sie Synodem prawdziwym zbrzydźili / widząc w nim potępienie Kátholikow y Iuliuszá Papieżá / y fałszywe wiáry wyznánie. W czym sie y Augustyn ś. nie obaczył: mniemáiąc iż inego Sárdiceńskiego Concilium nie było iedno Aryáńskie. Co wielki dziw iest / gdyż ná Sárdiceńskim prawdziwym był Gratus Biskup Kártháginski ze 30. innych Biskupow z Afryki. Te ćiemnośći vczynili ludziom oni Ariani z... śliwi / y ná kłamstwá ták niewstydliwi / z wielkiey desperáciey / á zá pomocą Cesár... Ariáná / z ktorym sie iuż ná fundowánie Ariáńskiego bluźnierstwá zm...áli.

Arianow śiedm swoy zbor w Philipopolu názwáli Concilium Sardiceńskim.
Epiphan: hæref: 73.
Aug: 3. contr: Crescon: cap: 34. & Epis: 163.

Rok Páński 348. Iuliuszá 12.

Constánciuszá y Constánsá 12.

1. Zaraz po Concilium Sárdiceńskim Cesarz Constáncius / od Ariánow pobudzony / wiele Biskupow wygnał / á ná drugie Kátholiki miecz swoy obroćił. w Adryánopolu ktorzy sie Arianom Biskupom sprzećiwili / niektore wyśćináć / y Biskupá ich Lucyuszá okowánego ná wygnánie wyrzućić kazał. Roskazał też áby tym ktorzy sie z Sárdyki ná swoie Biskupstwá wrácáli / brany zámykano y onych nie puszczano. A ine pospolite Kátholiki biczowano / y wiązano y wygániano. Sárdiceńskie ono świete Concilium / skoro Oycowie skończyli / wysłáli posły swoie do Cesárzá Constánciuszá / Wincentego Kápuey ktory był posłem Silwestrá ná Concilium Niceńskim / y Euphrátá Agrypińskiego / Biskupy / oznáymuiąc co postánowili / á prosząc áby wygnáni Biskupi ná swoie stolice przywroceni byli. Przy nich posłał Cesarz zachodny Constáns posłá swego Sáliáná Pretorá ábo stároste swego zacnego / y nápisał do brátá list / iáko Theodoretus powiáda / w ktorym go vpomina / áby onym posłom vcho swoie dał / á Athánázyuszá do Alexándriey / y Páwłá do Cárogrodu przywroćił. y przydał pogrożke iesliby tego nie vczynił / iż sam do Alexándriey Athánázyuszá prowádźić chćiał.

Athan: ad Solitariam.
Biskupi y Kátholicy wygániáni y zábiiáni.
Wincenty Kápueński poseł do Cesárzá z posłem Constansá.
Theod: lib: 2. cap: 8. 9. 10.
List Constansá do brátá y pogrożká.

2. A gdy oni posłowie do Antyochiey / gdźie Constáncius przemieszkiwał / przyiácháli: słuchał Biskupow onych / y ná list brátá swego powiedźiał: iż wszytko iáko dla towárzyszá swego w páństwie / vczynić chćiał. Co bárzo Ariáńskie / ktorzy przy nim byli / biskupy obruszyło / y myślili iákoby one posły zelżyli. Czego sie podiał Stephanus Antyoski Biskup. Bo sługom swoim tákim iáko y sam roskazał / áby nierządnicę niewiáste náprawili / ktoraby do onych dwu Biskupow táiemnie gdyby spáli / wprowádzona byłá / y potwarz ná nie o grzech ćielesny obálilá. Vczynili ták / iż do Euphrátesá stárego świetego mężá / ktory w przedniey komorce spał / weszłá nierządnicá. on sie ocknął / y pytał kto iest? oná sie ozwáłá: y mnimał áby czárt był / y do krzyżá sie świetego y modlitwy obroćił. á záwołáwszy ná sługi / gdy świece przyniesli / á czeladź sie ich wszytká zbieżáłá / zátrzymáli one białagłowe / y niektore sługi Stephanowe w domu onym zátáione poimáli.

Zelżywość y potwarz ná posły od Concilium.
Niecnotá Ariáńska.
Theod: vt supra. Socr: lib: 2. cap: 18.

Vciekli się do Sáliana Stárosty swego obrońce: ktory do Cesárzá szedszy/ono mu opowiedział/ y o sąd y karánie prosił. Osądzony sąd dopytał się v oney niewiásty/ y sługi młodszego zátrzymánego/ iż to byłá napráwá Stephaná/ y oná sámá niewiástá wszytko wyznáłá/ iáko się ś. Biskup ná icy weszcie przelekł/ y do modlitwy się porwał. Tym ich złoczyństwem nieco Constáncius poruszony/ myśląc z tego iednego/ iácy byli inni ktorzy Kátholickie Biskupy prześládowáli: onego Stephaná z Biskupstwá zrzucił/ y ná iego mieysce Leoncyuszá Friżá tákże Ariánina posádził/ y niektore Kátholiki z wygnánia wybáwił/ y do Alexándriey nápisał/ áby się nikt Kátholikom nieprzykrzył. Posłał y listy do ś. Athánázyuszá/ prosząc áby do niego przyiáchał/ á do Alexándriey się wrocił. co nie raz ále trzykroć vczynił/ listy tákie do niego pisząc. Przydáie Socrátes/ iż nie záraz ná on list brátá swego Constáncius vczynił/ o co prosił y groził; ále gdy mu sámisz Ariáńscy Biskupi rádzili/ iż lepiey Athánázyuszá przywroćić/ á niżli woynę z brátem záczáć: ácz nie rad/ iednák ná to przyzwolił: zwłaszczá máiąc z Persy trudną woynę/ á wiedząc iż Constáns duży y nieznośny mu być mogł. 3. *Przeświadczeni Ariani.* *Stephan Antyoski skarány o potwarz.* *Constáncius trochę k sobie przyszedł.* *Constancius Athánásiusza do śiebie przez listy wzywa.* Socrat: vt supra.

Będąc ná Concilium Sárdyckim Gratus Biskup Kárthágiński/ iáchawszy do Cesárzá Constánsá/ dał mu spráwę z płáczem y wielką żáłośćią/ iákie vćiśnienie w Afryce Kátholicy od Donátistow odszczepieńcow ćierpieli. On iáko był wielce nabożny Pan/ y iedność á pokoy y rozszerzenie prawdźiwey wiáry miłuiący: spodźiewał się/ iż Donátisty w Afryce mogł do iedności przywieść. y obrał zacne y vczone ná to ludźie/ Páwłá y Mákáryuszá/ áby tám iecháli/ y o tę się iedność y zgodę kośćiołow stáráli. y posłał z nimi wielkie skárby y pieniądze ná kośćioły y ná vbogie/ áby ie tám wysypowáli miedzy Donátysty/ ázaby się tym wzruszyli/ y do zámiłowánia zgody świętey przywiedli. Vczynili wszelką pilność y dowćip oni sprawcy iedności. Lecz Donátiste biskupi bárzo się im sprzećiwili/ á zwłaszczá Donatus on Kárthágiński odszczepieński Biskup/ y on hárdy/ co ná imię swoie przyśięgáć/ y co się swoim Donátistámi zwáć kazał/ imieniá Chrześćiáńskiego odstępuiąc. Y rozsyłáiąc wszędźie po Afryce listy y posty swoie: zákázował oney iáłmużny od grzesznych bráć. Y pobudźił lud ná Cesárzá/ y iáwnie mu łáiał/ y iego bluźnił. A onym też Circumcellionom rozboynikom/ ktorzy żadnemu dłużnikowi wracáć y płáćić długow nie kazáli/ y ktoby się im sprzećiwił/ zábijáli/ rozkazał/ áby się wszędźie postom Cesárskim sprzećiwili. O czym gdy dano znáć Constánsemu/ roskazał vrzędom y żołnierstwu swemu/ áby poniewolnie y pod karánim lud do zgody y iedności przyćiskáli y karáli. Co gdy czyniono/ lud się pospolity náwracał/ á on Donatus y z swemi Biskupy vpornemi y złości pełnemi/ sprzećiwiáiąc się/ karánie odnieśli/ iż ie ná wygnánie potępiono/ y z miast y Biskupstw ich wyrzucono. O czym szeroko nápisał Optatus zacny Doktor Afryki. 4. *O Afryce.* *Do Donátistow posyła Constans o zgodę kośćielną.* Optatus lib: 3. *Dary y iałmużnámi chćiał vżyć Donatistow Cesarz.* *Donatus Cesársowi łaiał.* Aug: contra liter: Petilia: lib: 2. cap: 39. *Przymuszenie ludziom herétyckim pomogło.* *Wygnani Donátiste Biskupi.* Lib: 3. contra Parmenian.

Po wygnániu herétykow y schismátykow Donátistow z Afryki: Biskupi Kátholiccy ná napráwę nabożeństwá y kośćiołow ziazdy swoie mieli. Gratus Kártágiński wielki Synod wezwał/ y tám P. Bogu zá iedność świętą y pokoy dźiekuiąc/ dwie przednieysze rzeczy nápráwili y postánowili: Iedná áby nikt znowu się ochrzćić/ iáko było zá Donátistow/ nie śmiał. Druga/ áby nikt śiebie sámego zábijáć dla wiáry nie ważył/ y táki áby zá męczenniká nie był poczytány. Bo to czynili szaleni oni Donátiste/ y w ogień y w wodę się miotáiąc/ y z gory się zrzucáiąc/ áby v ludźi zá męczenniki byli. O czym Optatus nápisał. Ten Synod pierwszy się Kárthágiński zowie/ dla tego iż inne ktore przed nim y zá Pogáństwá támże bywáły/ poginęły. á po Constántynie to było pierwsze. 5. *Synod Kártágiński pierwszy po wygnániu Ministrow.* *Zábiiánie sámego śiebie dla wiáry zchwalý błąd.*

Ták P. Bog Afrykę piękną zgodą y miłym pokoiem kośćielnym/ zá po- 6.

Pokoy po wygnaniu Ministrow.

bożnośćią Cesárzá onego/ obdárzył/ ktory nie trwał długo/ iedno do Iuliáná Apostáty. Ten Donátisty zás przywroćił/ gdy y Pogáństwo przywracał. O czym niżey.

Rok Páński 349. Iuliuszá 13.

Constánciuszá y Constánsá 13.

I. Theod: lib: 2. cap: 12. *Constancius pilnie Athanasiuszá do siebie prosi.*

GDY vmárł on okrutnik Grzegorz Biskup Ariáński w Alexándriey/ ábo gdy był zábit od Alexándriyczykow/ iáko pisze Theodoretus: Cesarz Constáncius pilnie pisał do Athánázego/ áby do niego przyiáchał/ á do swego kośćiołá przywrocony był/ obiecuiac mu wszelka łáskáwość. á żeby sie nie bał/ á iemu vfał/ sześćiom przednim pánom swoim o toż do niego pisáć kazał. Lecz gdy s. Athánázyus nie záráz iáchał/ mieszkáiac ná ten czás w Aquileiey: y drugi y trzeći list poń pisał/ y do brátá tákże dał list/ áby go Constáns Cesarz tym prędzey odesłał. chćiał go pierwey przyzwáć do śiebie Constáns/ gdźie sie rychło odpráwiwszy/ do Rzymu/ iáko sam pisze/ sstapił/ mowiac: Chćiałem náwiedźić kośćioł y Biskupá. y wźiawszy listy od niego do księżey y ludu Alexándriyskiego/ pierwey sie puśćił do Antyochiey/ gdźie Cesarz Constáncius mieszkał. y tám dźiwnie wesoło y ze czćia przyiety iest. Prośił o to Cesárzá áby skupił potwarce iego/ żeby mu w oczy iego grzechy przypomnieli/ áby sie wżdy wstydźili. Ale tego choć ie wzywał Cesarz/ vczynić niechćieli. Nákoniec prośił/ áby iuż nie dawał wiáry y mieysca potwarcom iego. On mu to obiecał y przyśiega vtwierdźił. y ták go do Alexándriey z swemi listy do vrzedników swoich y do miástá wypráwił.

Listy Papieskie za Athanasiuszem do Alexandriey. Athan: ad Solitariam. Socr: lib: 2. cap: 18. *Prośba Athanasiusza y Consiancyusza.*

2. Sozom: lib: 3. cap: 19.

Gdy mieszkał Athánázyus w Antyochiey/ strzegł sie Leonciuszá Biskupá: á z tymi ktore Eustátiany zwano/ to iest Kátholiki/ po onym wygnánym Eustáciusie Biskupie świetym swoim ośierocáłemi/ ná schadzce domowey/ (bo kośćioły Ariani wszytkie byli poodbieráli/) przebywał. Tenże Sozomenus pisze: iż Cesarz prośił od Athánázyuszá/ áby Arianom ieden kośćioł w Alexándriey zostáwił: á on powiedźiał: rad to vczynie/ iedno ty Cesárzu day też tu w Antyochiey kośćioł ieden Kátholikom/ niesłusznie z kośćiołow swoich wygnánym. Cesarz obiecał/ y zá słuszna rzecz przyznał prośbe one. Ale gdy to swoim Arianom powiedźiał: odstapili oney prośby mowiac: iż tu nam Kátholicy szkodliwszy beda.

Vt supra. *Prośba o kośćioły.* Socrat: lib: 2. cap: 18.

3. *Towárzystwo S. Athanasiusza przywrocone.* Socrat: vt supra.

W liśćiech swoich Constáncius/ ktore do Alexándriyczykow y do Biskupow Kátholikow pisał/ zárаz wszytki dla niego iż przy nim stali/ wygnáne po wszytkim Egyptćie Kátholiki/ przywraca/ y vrzedy im ktore mieli/ dáć każe mowiac: Znáć iż to ludźie dobrzy byli/ ktorzy z tákim Biskupem przestawáli. Przywroceni też sa inni Biskupi Kátholicy/ iáko Páweł Cárogrodzki/ ktoremu Mácedonius vstapić muśiał/ y Lucius Adriánopolski/ y inni.

4. L. 2. de rapt: virg: Cod: Theod.

Ná porywácze pánieniek práwo wydáne roku tego/ áby gárdłem karáni byli.

Rok P. 350. *Iuliuszá 14. Constánciuszá 14.*

I. Aurel: Victor. Socr: lib: 2. cap: 19. *Constans Cesarz zabit. Magnencius iaki.*

TEgo Roku Mágnencius wodz woienny/ zmowiwszy sie z inemi towárzyszmi y z brátem rodzonym Decencyuszem/ páná swego Constánsá odstapili. y w Augustudunie w Gálliey purpure ábo száte Cesárska ná sie Mágnencius włożywszy: ná Constánsá ktory był w łowiech/ po lásach y gorách sie przeieżdżáiac/ żołnierze posłał/ y tám go zábili. krolował lat 13. żył lat 27. Był ten Mágnencius zmyślony Chrześćiánin/ y dla tego mu zwierzył był Constáns straży zdrowia swego.

wia ſwego. Był iáko Iulianus. Bo ſkoro ná páńſtwo wſtąpił/Pogáńſtwo y ſłużbe ſzátáńſką wzbudził/ dozwaláiąc stárego wſzytkim báłwochwálſtwá. Swięty Athánáſius opłákiwáiąc táką śmierć tego Conſtánſá/ męczennikiem go zowie/á Mágnenciuſzá ſzátánem/ czárownikiem/ y krzywoprzyśięzcą y furią piekielną. Był wielkich cnot ten godny ſyn wielkiego Conſtántyná/ ktory w tym y oycá przechodził/ iż dla iednego Athánáſiuſzá wygnánego/ brátu rodzonemu woyną groził. y ták wſzytki Ariany y brátá Ariánińá vſkromił/ iż ná iego żądánie muśiał wſzytki Biſkupy ktorzy y zá oycá iego wygnáni byli/ ná ich biſkupſtwá wrocić/ y ták chytrośći y zdrády Ariáńſkie przełomił. A Afrykę/ czego oćiec iego vczynić nie vmiał/ ták od Donátiſtow vſpokoił/ iż hoynośćią ſwoią y iáłmużnámi lud poſpolity/á ſurowośćią y kárnośćią ſwoią/ zwodzce y zdrayce zbáwienia ludzkiego one miſtrze heretyckie y ſchiſmátyki Donátiſty vſkromił/y Kátholicki pokoy y iedność święta wſzczepił. Złe y nieprawdźiwie Pogáńſcy piſárze roſkoſzy mu y łákomſtwo przypiſuią. Bo ś. Athánáſius dobrze go był świádom/y ma go zá świetego/iáko y inni práwowierni biſkupi do Conſtánciuſzá brátá iego w ſwym liśćie mowią.

Apolog: ad Conſtantium.
Conſtanſowe cnoty, ma go Athanaſius za męczennika y świętego.

Afrykę vſpokoił.

2\.
Po śmierći Conſtánſá w Rzymie Nepocianus wnek Conſtántyná wielkiego/ ſyn śioſtry iego Eutropiey/iáko powinny ze krwie/Ceſárzem vczyniony ieſt. Ale po dni 28. zábity ieſt od Anicetá ſtároſty Mágnenciuſzowego/ y mátká iego Eutropia/y inni wierni iego zámordowáni.ktorych opłákiwa ś. Athánáſius/ iáko namilſzych dobrodźieiow ſwoich/ v ktorych w Rzymie gośćiem był wdźiecznym. Ieſzcze był Athánáſius do Alexándriey nie przybył/ gdy tę nowinę vſłyſzał o śmierći Conſtánſá/ dla ktorey wiele go ludźi ſtráſzyło/ iż miał nowe mieć w Alexándriey trudnośći/ gdyż dla Conſtánſá ono miał przywrocenie y ſzczęśćie/ktore z iego śmierćią vſtawáło. Lecz go Conſtáncius Ceſarz wſchodny/liſtem ſwym pośilił y vbeſpieczył. Iáchał ná Ieruzálem/ gdźie Synod dla niego złożony był od Máximá Pátryárchy/ y 16. Biſkupow do iego ſię ſpołecznośći przywiedli/ ktorzy go pierwey dla boiáźni Arianow wyklinali: ktorym on rad odpuſzczał/y liſt z Synodu ich do ſwoich wźiął/ w ktorym wſzytkim o ſwoiey iednośći wiáry oznaymiáli/ y rádośći im z przywrocenia iego pomagáli.

Nepocianus Ceſars w Rzymie wnet zabity.
Athan: ad Conſt: vt ſupra.
Ad Solitariam & Apolog: 2.

Athan: vt ſupra.

3\.
Z niewymowną rádośćią/ od wſzytkich przyięty był Athánáſius w Alexándriey. Wſzyſcy dni one święćili w dobrych vczynkách/ y chwále CHRISTVSOWEY, ieden drugiego vbiegáiąc. Wiele ſię pánienek do czyſtośći wiecznęy vdáło/ wiele młodźieńcow żywot mniſki przyięło. Rodźice ſyny w wierze świętey vmacniáli/ niezliczone ná vbogie iáłmużny ſię ſypáły. Domy były iáko kośćioły. Biſkupi z Egyptu wſzytkie y Libiey ná witánie ſię ziáchali.

Przyięćie Athanaſiuſza w Alexandriey.
Apolog: 2.

4\.
Vrſácius y Walens/ ktorzy z Ariany ś. Athánázego potwarzáli y potępiáli/ ſumnieniem zwyćiężeni do niego piſáli/ iż ná pokutę y odwołánie do Rzymu iáchali/ brzydząc ſię Ariáńſkiemi złośćiámi y zdrádámi. Wiele ich táiemnie przychodźiło odwoływáiąc błędy Ariáńſkie/ y wſzyſtek ſię świát vſpokaiał. A ś. Athánáſius podpiſy wſzytkich Biſkupow ktorych mogł y dálekich dośiądz/ o ſwoiey niewinnośći/ przez wyſłáne ná to poſły zbierał/ wiedząc Duchem ś. co potym ieſzcze potykáć go miáło.

Vrſacius y Walens pokutuią, ale nie długo.
Athan: ad Solitar.
Pokoy y radość kośćielna, ale nie długa.

5\.
Ci dwá pierwſzy vczniowie ſámego Ariuſzá/Vrſácius y Walens Biſkupi/ y pierwey w Mediolanie przy poſłách Papieſkich odwołánie ſwe vczynili: potym do Rzymu odeſłáni wedle zwyczáiu/ liſt odwołánia ſwego Iuliuſzowi Papieżowi podáli. ktory Athánáſius w piſmie ſwoim położył/ á był mu z Rzymu poſłány od Páwłá Tiburſkiego Biſkupá. Był ten obyczay w kośćiele/ iż kácermiſtrze do Rzymu ná pokutę y odwołánie złey náuki odſyłano/ y dla więtſzego przykłádu y kárnośći.

Athan: Apolog: 2.
Kacermiſtrze do Rzymu na odwołanie poſyłano.

6\.
Ná to ziednoczenie kośćiołow po wſzytkim świećie z Athánáſiuſzem/

pátrząc

pátrzac oni Biskupi Ariáńscy / boiac sie áby ich y ci ktore zwiedli / ktore ieszcze zátrzymawáli / nie odstapili: bárzo pilnie o sobie myslili / szukáiac rády do pomocy swey.

7. *Magnencius Biskupy posyła do Constanciußa.* Mágnencius tyran wysłał posły swoie do Constánciußá / dwu wielkich Biskupow z Gálliey / Serwáciußá Tungreńskiego y Máximiná Trewereńskiego. ktorzy gdy sie do Alexándriey przymkneli / od ś. Athánásiußá / z ktoremi dobrze záchowánie mieli / y iemu w Gálliey wielkie przyiázni swey dobrodzieystwá pokázowáli / przyieci sa z wielka rádościa. To ich przyiecie dáło powod Arianom zmyśláć one potwarz ná S. Athánásiußá: iákoby do Mágnencyußá listy swoie przeciw Constánciußowi dáwáć miał. z czego sie on pisániem sprawił.

Potwarsy nowe na S. Athanasiußa. Athan: Apolog: 2. ad Constantium.

8. Náleźli y druga nań przyczyne: budował wielki kościoł w Alexándriey Cesarz / y iuż go dokończywano / gdy ná dźień Wielkonocny ták sie wiele ludu zeszło Kátholickiego / iż ich kościoły ogárnać nie mogły: ták sie ściskáli / iż wiele dźieci y niewiast máło sie nie podusiło. lud tedy prosił áby do onego kościołá nabożeństwo y modlitwy wnieśli / ábo wiec w polu to odpráwowáć mogli. Swiety Athánásius skłonił sie do tego / áby sie do onego kościołá ná modlitwe schodźili / gdyż inne były máłe y ciásne. To nieprzyiaciele iego do Cesárzá odnieśli: iż on kościoł bez woley Cesárskiey poświecił / zmyśláiac to czego nie było / (bo go nie poświecał) á przyczyny nie dokłádáiac. Lecz Cesarz zábáwiony woienna wypráwa ná Mágnenciußá y ná Persy / ná ono odnieśienie ich niedbał / y owszem do Athánázego trzeći raz list dał / áby wolno y bez boiáźni swoie nabożeństwo odpráwował.

Rok P. 351. Iuliusza 15. Constánc: 15.

1. *Gallus Cesarzem vczyniony.* Hier: in Chronic. Sozom: lib: 5. cap: 18.

WIdzac Constáncius iż potomstwá meskiego nie ma: vczynił Cesárzem / to iest / towárzyszem ná pánstwo Gállusá stryiecznego brátá swego / syná Constánciußá brátá rodzonego Constántyná wielkiego / ktory miał ná ten czás lat 25. był to brát / ácz z inney mátki Julianow / nabożney y wielkiey nádźieie o dźielności y cnotách swoich / by sie był potym nie zepsował. Mieszkał w Antyochiey / gdźie wedle Pogáńskiego kościołá Apoliná / ktory Dáphni zwano / zbudował kościoł / do ktorego wniost ciáło świetego Bábile meczennikká. y od tego czásu szátan ktory tám z ludźmi mawiał w onym kościele / zámilkł / y słowá sie v niego nikt dopytáć nie mogł / dla bliskości onych kości świetych. Tych wielkich Pogáńskich kościołow / iáko w Rzymie Cápitolium y w Alexándriey Serápis y w tey Antyochiey Dáphnis / y Márny w Gáźie / on Constántinus wielki / áni synowie iego obáláć nie śmieli. wiedzac iż Pogánie bronić tego áż do wylania ostátniey krwie mieli. inne psowáli gdźie iuż wiecey było Chrześcian / á mniey Pogan.

Kośći S. Bábile vsczone, dyabła niemym vczyniły.

2. *Iulianowe zabawy.* *Maximus mistrz Iuliana.*

Widzac Julianus brátá swego ná páństwo podnieśionego / sam też o sobie myślił / y wolność wietsza do wychodzenia máiac / táiemnie wszytkie przednie Pogáńskie czárowniki po Azyey w Pergámie obchodźił / pytáiac ich iesli kiedy ná páństwo Rzymskie wsádzony być miał. Dány mu był do náuki Philozowskiey Máximus / ktory czárownictwo swoie płaszczem Philozophiey pokrywał. Ten mu wiáre ś. ohydźił / y ná służbe go dyabelska ćicho wpráwował / ácz też iuż sam młodszym bedac CHRISTVSA był odstapił. Co po onym kościele ktory budował znáć było. Lecz tego czásu drugi wstep do Apostázyey vczynił / iuż śmieley ácz táiemnie w dyabelskich sie czárach ćwiczył / y wszytkich w tym rzemieśle mistrzow do náuki vżywał. iácy ná on czás byli / okrom Máximá / Edesius / Chrysáncius / Priskus Pogánie y czárownicy srodzy.

Ná tych

Theod: lib: 3.ca: 3. Nazian: in Iulia.

3\. Ná tych czárách gdy czásu iednego/ iáko piße Theodoretus y Názianzenus/ widzac czárty y cienie ich/ postrách go wielki wźiął: krzyż ná sie wedle zwyczáiu Chrześciáńskiego włożył/ y záraz czárty one rozpłoßył. Y rzekł do swego mistrzá: Dziwuie sie mocy krzyżá/ ktorym ná sie włożył/ iż on ták te duchy zástráßył. A mistrz on rzekł/ iż to nie z boiáźni vczynili/ ále sie twoia spráwa zbrzydźili. y ták mniemały wierzył/ á w złości sie oney pomnażał/ y ßáte duchowna ábo mniska/ do ktorey sie był vdał/ z siebie złożył.

Ná woynę żołnierzom kazał brać chrzest Constancius.
Theod: vt supra.
Seuer: in vita S. Martini.

4\. Wybieráiac sie Constáncius ná woyne przećiw Mágnenciußowi y Weterianowi/ ktory w Pánnoniey Cesárzem sie też czynił: niechćiał áby ktory żołnierz w iego woyßcze beze Chrztu był/ chcac áby wßyscy byli Chrześciánie. y ktorzy niechćieli/ do domu im kazano/ niechcac z Pogány ná woynie być/ gdźie łáski Bożey ßukáć/ y dla bliskiey śmierći potrzebá. Y pochrzćiło sie ich bárzo wiele/ y tych ktorzy iuż byli ná náuce wiáry świetey ktore Cátechumeny zwano. W ten czás Marćin ś. ochrzczony iest/ ktory iuż lat 20. ná żołnierstwie czás trawił/ lat iuż máiac 35. Bo lat siedmnaście máiac zá Constántyná wielkiego popisány był/ iáko syn żołnierzá wysłużonego. A oni żołnierze odegnáni/ ktorzy być Chrześciánmi niechćieli/ po wśiách sie błakáli/ y dla tego ie názwano Pogány à Pago, ktorym imieniem Chrześciánie niewierne zwáć poczeli/ iáko ie y my Pogánmi zowiem.

5\. Gdy roku tego Máximus Jerozolimski Biskup Kátholik ná inßy wiek poßedł: wielka byłá rożnicá/ kto ná iego mieysce nástapić miał. Bo Akácius Cesáreey Biskup Ariánin/ y v Cesárzá wielka łáske máiacy/ swey sekty człowieká tám wpychał. Y wiele rosterkow záczynał/ o tym vstáwicznie myślac/ áby miał ná Athánázego pomocniki potężne/ iákoby go znowu z Alexándriey wygnał. Zmawiáiac sie tedy z towárzystwem swoim: pierwey Cesárzá Constánciußá záostrzyć ná Athánásiußá chćieli/ vkázuiac mu iuż bliski vpadek sekty iego/ iesli Athánásius długo ná swym biskupstwie zostánie. Kusili sie niezbożni vsidlić ś. Biskupá tákim klamstwem.

Ariani o Athánásiuśie myślą.

Złość Ariáńska y klamstwo.
Athan: ad Constantium.
Odraził sie Constancius od S. Athanasiußá.

6\. Zmyślili list od Athánázego do Cesárzá: w ktorym prosi áby mu wolno było pierwey do niego/ á potym do Włoch odiácháć. y posłáli mu list Cesárski/ ktorym go do siebie wzywa y wolność do Włoch iáchánia dáie. on sie zdumiewáiac odpisał: iż o to nigdy nie prosił/ áni o tym liście wie/ á iż to ßczere y od ßátáná pochodzace klamstwo iest. Cesarz ná on czás wypráwa woienna zábáwiony zániechał rzeczy oney/ á iednák z podußczenia onych złych ludźi/ serce swe od Athánázego odráził/ y przećiw przysiedze swoiey wygnáć go z nowu z biskupstwá/ y z nowu ná Kátholiki prześládowánie podnieść/ vmyślił.

Páweł Carogrodzki znowu wygnány.

7\. Y wygnał roku tego napierwey z Cárogrodzkiey stolice Páwłá ktorego był przywroćił/ roskázuiac Philippowi stárośćie/ ktory pierwßym był v niego pánem/ áby Mácedoniußá ná iego mieysce posádźił. Philippus boiac sie rozruchow w pospolstwie/ ktore sie o Páwłá zástáwiáć mogło: chytro go do nieiákiey przed miástem łáźniey wyzwał/ y tám go záraz oknem wyrzućić/ y ná morze w łodkę wsádźić/ y záwieść dáleko kazał. A wźiawßy ná swoy woz Mácedoniußá dobrze żołnierzmi opátrzony bedac/ do kośćiołá go prowádźił. Lud sie predko zbieżał/ y ták kośćioł nápełnił/ iż wniść nie mogł Philip/ áni Mácedoniußá wprowádźić. á żołnierze czyniac im droge bić y zábiiáć ludźie poczeli. y stał sie táki rozruch/ iż trzy tysiace sto y piećdźiesiat głow poległo/ iedni vtłoczeni/ drudzy zámordowáni. y táki był wstep tego Ariániná ná ono biskupstwo. Ná ktorym śiedzac/ dźiwnie wiele Kátholikow z tym Philippem okrutnego iádu Ariáńskiego pełnym pozábiiáli/ pomeczyli/ ktorzy społeczności z nim mieć niechćieli. Białegłowy Kátholickie ták meczył/ iż im pierśi v skrzyń w zamkách vćinano/ drugim vstá knutlámi

Ariáńskie okrućieństwa Macedoniußa.

Athan: vt ſupra. Sozom: lib: 3. cap: 5.

otwarzano / áby Sákráment Ariáńſki bráli. drugie biczowano / y noſy im y vſzy rzezano / drugie ogniem piatnowano / y bez liczby krwie wiernych rozlano.

8. *Mártyrius y Márcianus vmęczeni od Arianow. Nowáciany vćiſkał Macedonius.* Socrat: lib: 2. cap: 30.

Dwu klerikow Mártyriuſzá y Márciáná w ten czás śćieto/ktorych grob przed brana potym wierni czćili / y Chryſoſtom ś. tám kośćioł budowáć począl/ ktorego Sizynius iego naſtepnik dokonał / dla cudow ktore ſie tám iáko v meczennikow Bożych dźiały. Nowáciany też/ ktorzy Boſtwo Chryſtuſowe wyznawáli/ſrodze ten Mácedonius vćiſkał/ y kośćioły ich obalał/y bliſkie Cárogrodu miáſtá / tákimże prześládowániem nędził / do ſwoiey społeczności/ y záprzenia ſie Boſtwá Chryſtuſowego/ y do oddalenia słowá onego Conſubſtantialis, przymuſzáiac.

9. A gdy ćiáło Conſtántyná wielkiego okrom dozwolenia Ceſárzá przenośił Mácedonius / á lud tego bronił / wſzytek ſie kośćioł krwia oblał / gdy ſie o to rozpieráli y zábiiáli/ iedná ſtroná z druga. Co gdy Conſtáncius vſłyſzał rozgniewał ſie / y Mácedoniuſzowi źle myslił.

10. *Páwel Cárogrodzki zadawiony od Arianow.* Athan: ad Solitariam.

A Páwel długim wygnániem po rozmáitych mieyſcách powłoczony w Káppádociey/w Kukuſie/ v puſtyń Tauruſá/od Euſebianow ábo Arianow w więźieniu zádawiony ieſt.

11. Athan: ad Solitariam. & Apolog: de fuga ſua.

Philip on ták wielki pan y pierwſzy v Ceſárzá predko potym z wielka sromota z vrzędu złożony ieſt / y iáko Kaim mieczá y śmierći czekáiac / á z mieyſcá ná mieyſce vćiekáiac/ fráſunkiem zmorzony vmárł.

Rok Páński 352. Iuliuſzá 16. Conſtánciuſzá 16.

1. *Iulius Papież vmárł, náſtapił Liberius.* Lib: de Rom: Pōt. *Synod Alexándrin.*

IVlius Papież tegž roku duchá P. Bogu oddał/będac ná Papieſtwie lat 15. mieś: 6. Po nim obrány ieſt po 25. dni Liberius Rzymiánin. o ktorym ſkoro ſie oni Ariani Biſkupi dowiedźieli/ vczyniwſzy ſwey ſekty Synod/ piſáli do niego áby ie do ſwoiey społeczności y pokoiu przyiał. Záłowáli ſie przy tym ná Athánáſiuſzá. A tegoż práwie czáſu z Egyptu z Synodu śiedmdźieśiat y piaći Biſkupow / piſano do tegoż Papieżá/ o obrone Athánáſiuſzowe y niewinności iego zálecánie. Arianow do społeczności kośćielney nie przypuśćił Papież: ále ſie ták z ſwemi námowił: áby do Conſtánciuſzá poſły wypráwiono o zebránie Synodu / żeby ſie oną odpráwa ſwoich Arian/ nie obráźił. Jedno iż woyná iuż byłá záſzłá/ drugiego roku poſelſtwo ono czekáło.

2. *Wetranius tyran oſzukany.*

Conſtáncius przyiáchał z woyſkiem do Pánnoniey / przyiaźń nieiáka Wetrániowi tyránnowi pokázuiac/ y nádźieie dáiac/że go zá towárzyſzá ná páńſtwo wźiać miał / á przećiw Megnencyuſzowi ſpolna pomoca ćiagnać. Lecz gdy mu ſie v Murſu miáſtá doſtáło rzecz czynić do iego żołnierzow: do tego ich przywiodł / iż ſámi Wetrániona z purpury ábo z ſzáty Ceſárſkiey zwlekli/ á iść mu ná żywot domowy kazáli. y ták ſobie ono iego woyſko przyłaczywſzy Conſtáncius/ ochotniey ſie ná drugi rok ná Mágnencyuſzá/ ktory w Rzymie/ y ná zachod roſkázował / wypráwił.

Rok P. 353. Libe: 2. Conſtánciuſzá 17.

1. *Ariánin z boiázniey do krzyżá ſię S. vćieka.*

WIdział Conſtáncius/ iż z mocnym zachodnym woyſkiem y z okrutnym tyránnem ſpráwe mieć miał: y dla tego ácz błędnik Ariáńſki / iednák do Páná Bogá ſie vćiekł/ y iáko pierwey nie chrzczonego Pogániná w woyſzcze ſwey żołnierzem mieć nie chćiał / ták y teraz oycá náśláduiac krzyżem ſie świętym opátrzył. chorągwie ſwoie z imieniem CHRISTVSOWYM y napiſem onym: In hoc ſigno victor eris, w tym znáku zwyćiężyſz/ okraśił. A iż był obrońca Ari-

☧

áńſkim/

áńskim / zdał sie niegodnym zwyćięstwá onego. Lecz iż te miał wielka cnotę / iáko go też Názyánzenus chwali / iż wielkim był bálwochwálstwá prześládowńikiem / y mocno / y goracym sercem / Pogánom do wiáry y chrztu ś. pomagał: zá to doczesne ono miał od P. Bogá dobrodźieystwo. á zwłaszczá iż sie P. Bog niewinney krwie brátá iego Constánsá mśćić chćiał. Stárły sie woyská wielkie y mocne / przegrał Mágnencius / y vćiekáiac á rozpaczáiac sam sie swym mieczem zábił. A Decencius iego brát sam sie po przegráney bitwie obieśił.

Nazian: in eius laudibus.
Pomstá krwie niewinney.
Zosimus lib: 2.
Magnencius porażony, sam sie zabił.
Decencius brát iego.

2.

Ten koniec wźiał on niezbedny niewinney krwie Páná swego rozlewcá. Bitwá tá byłá w Pánnoniey v Mursy miástá. W ktorey tu napierwey Chrześćiánie ná Chrześćiány reke podnieśli / y krzyże ná krzyże w chorągwiách stáwili. Czego sie Bog pożal. Nieprzystoynosć tá y szkárádość poczełá sie od tyránná fałszywego Chrześćiániná / z iedney strony / to iest Mágnenciuszá / á z drugiey od heretyká Ariániná / to iest Constánciuszá. Boże áby byłá ná nim vstáłá.

3.
Zdrádá Ariáńska.
Seuer: hist: lib: 2

W ten czás sie też chytrość y zdrádá Ariáńska śmieszna pokazáłá. Gdy Constáncius w kośćiele męczennikow v Mursy ná przedmieśćiu nie blisko od woyská powodzenia bitwy oney czekał: Walens Biskup Mursow on powtore odstepnik Ariánin przy nim tám bedac / miał pilnego swego pácholká ná to wysłánego / áby pátrzył do ktorey sie strony zwyćięstwo náchyli. Ten gdy vyźrzał / iż lud Mágnenciuszá tył podáie / predko pánu swemu Walensowi oznaymił / ktory wnetże wpadł do Cesárzá / mowiac: Anyoł mi powiedźiał / iż ći dał P. Bog zwyćięstwo. Vwierzył temu Cesarz / y mowił że zá iego modlitwą wygrał. Co Arianom do łáski Cesárskiey bárzo pomogło. Y byli hárdszy y śmielszy ná vżywánie iego mocy / przećiw prawdźie / y Kátholikom.

Zdrada Ariańska o widzeniu Anyołá w bitwie.
Seuer: hist: lib: 2.
Tom: 2. Bibliot: S.

4.
Constancius Arianem zrośszym po szczęśćiu na woynie został.
Szczęśćie grzesznych wielkie nieszczęśćie.
Prou: 1.
Lucifer de Regibus Apostatis.

Po tym zwyćięstwie nietylo sie w sprośną pychę Constáncius podniosł: ále sie y w Ariáńskiey niezbożności vmocnił / iuż nietylko sprzyiáiac tey sektćie iáko pierwey / ále Ariuszá chwalac / y iego bledow mocno broniac. Y mawiał czesto: By to wiárá zła byłá / nigdyby mi w niey P. Bog tákiego szczęśćia nie dawał. Ziśćiło sie ná nim ono słowo: Nie mász nieszczęśćia wietszego / iáko szczęśćie grzesznych. y ono co Medrzec rzekł: Szczęśćie głupich pobiie ie. Lucifer Biskup Káláritáński nápisał przećiw tey iego głupiey myśli księgi / w ktorych mu vkázuie / iż to świeckie szczęśćie dawał P. Bog złym y niezbożnym pánom / ktore pismo przeklina. y wolnym iezykiem / złośći mu iego y okrućieństwá ná ś. Biskupy wymawia / áby sie dobrym y Bogu sie podobáiacym / w tákich krzywdách ludzkich / nie czynił.

5.
Zosimus lib: 2.
Ammianus lib: 15.
Athan: de Synodis.
Athanasius zaś ćierpi.
Seuer: hist: lib: 2.
Gniew Cesárzá Constánciuszá.

Lecz y Pogánie o iego po onym zwyćięstwie hárdośći / pisáli / z iego sie nierozumu śmieiac / iż sie ná szczęśćiu y odmiánách iego nie znał. á iż sie zwał pánem wszytkiego świátá y wiecznym: á Synowi Bożemu wieczności nie przyznawał. Y ták sie stáło / iáko Psalm mowi: Gdy sie niezbożny pyszni / vbogi ogniem ginie / ábo vbogi płácze. Bo gdy vsłyszał: iż Liberius Arianow do swey społeczności y iedności kośćielney / o ktorą prośili / iáko iest wyższey / nie przypuśćił / áni Athánáśiuszá potepić chćiał: rozjadł sie / y táiemnym pismem roskazał / áby wszyscy Biskupi Athánázyuszá potepili / ábo ná wygnánie dáni byli.

6.
Synod Arelateński.
Dwa Biskupi z Galliey do Arianow przystali.

Liberius Papież wypráwił posły swoie do Cesárzá / ktory był ná ten czás w Arelaćie: prosząc o zebránie Synodu w Aquileiey. Postem był on sławny y stáry Vincentius Kápuáński Biskup / ktory ná Concilium Niceńskim mieysce Papieskie záśiadał / y Márcellus Biskup z Kámpániey. Zebráło sie do Arelatu wiele Biskupow / y Ariáńskich y Kátholickich / ktore iuż byli Ariani do śiebie potárgneli / to iest Biskupá tegoż miástá Sáturniná y Fortunácyaná Aqui-

Athan: Apolog: ad Constant.

aná Aquileyſkiego tákże Biſkupá/ ktorzy ná Sárdiceńſkim Concilium mocnie ſie Arianom ſprzećiwili.

7. Ariußá odſtapić niechcą nieprzyiaćiele Athanáſiußowi.

Do tego czáſu zachodny żaden Biſkup Ariáńſkim ſie był kácerſtwem nie zmázał/ dopiero ći dwá nieszcześliwie w to bluźnierſtwo wpádli. pánowánie im pomogło złego Ceſárzá tego y szczeście iego świeckie. Ná tym zebrániu Biſkupow w Arelaćie/ prośili Ariani/ prosbe też Ceſárſka wnaßáiac/ poſłow Papieſkich y inych Kátholikow: áby ná potepienie Athánáſiußá zezwolili/ y ono podpiſáli. Dáli im te odpowiedź: Zárzeczćie ſie Ariußowey náuki/ á my Athánáſiußá odſtapim. obiecáli to Ariani/ y ná kárćie nápiſáli: ále gdy do zeßćia Biſkupow przyßło/ ſámego tylo Athánáſiußá potepić chćieli/ á náuki Ariußowey odſtapić iáwnie niechćieli. Nákoniec on Wincencius ták świety y ſtáry/ ochroniwßy wiáry Kátholickiey/ ná potepienie Athánáſiußá podpiſał/ prośbámi y groźbámi Ceſárſkimi zwyćieżony. Co dźiwnie obráźiło Papieżá/ iż długo tego vpadku iego z inemi opłákiwał. A ktoby ſie nie vżalił y nie záſmućił? ták wielki y świety/ y doznány y ßedźiwy oćiec/ ták ſie potknał/ ták mocny y wyſoki dab obálony ieſt? Iednák wiáry ś. nigdy nic odſtapił/ y potym przećiw Arianom wiele piſał.

Wincencius przyzwolił na potepienie Athanaſiußa.

Liber: epiſt: ad Euſebium Vercellen: & ad Oſium.

8. Paulinus Trewerſki wygnány.

Seuer: lib: 2.

Lucius Biſkup Moguntyńſki vdawiony.

Ná tym ziezdźie Paulinus Trewerſki Biſkup/ gdy ſie Arianom ſprzećiwił/ á ná potepienie Athánáſiußá zezwolić niechćiał: ná wygnánie od Ceſárzá potepiony ieſt/ y z nim Rodianus Biſkup/ y Lucius Biſkup Moguntyńſki/ ktory záwieziony do Phrygiey/ tám po dwu lećiech od Arianow vdawiony był.

Surius 18. Nouembris.

9. Krzyż ná powietrzu w Ieruzálem.

Cyrill: Hieroſoli: ad Conſtantium.

Socr: lib: 2. cap: 24.

Sozom: lib: 4. cap: 4.

Tego roku dźiwnym cudem/ śiodmego dniá Máiá w dźień Swiateczny/ vkazał ſie y ſtánał nie wyſoko ná powietrzu w Ieruzálem Krzyż przedźiwney iáſności/ ktory mieyſce wßytko od gory Kálwáriyſkiey áż do Oliwney záſtapił/ w puł dopołdnie przed obiády/ ktory słońce przechodźił ona ſwoia iáſnośćia. Ná co pátrzyli wßyſcy ludźie ktorzy ſie ná ono świeto z rozmáitych ſtron byli zeßli/ y kilá godźin/ y weſelac ſie y boiac ſie/ á ná on Krzyż przewielebny pátrzac/ CHRISTVSA zá Bogá práwego wychwaláli/ y wiele ſie Zydow y Pogan do wiáry ś. obróćiło. O tym Cyrillus Biſkup Ierozolimſki do Conſtánciußá Ceſárzá wypiſał/ y inni.

10. Wykład vkazania onego krzyżá.

Co ſie tákim widzenim znáczyło: domyślić ſie lepiey y prawdźiwiey nie możem; iedno iż P. IESVS wierne ſwoie Kátholiki/ ktorzy roku tego y inych po nim/ od niezbożnego tego Ceſárzá y Arianow/ ſrodze vćiśnieni być mieli/ pośilał y vmacniał/ mowiac: Dufaycie: Iam świát zwyćieżył. Dáiac znáć o szcześliwym końcu po wyćierpieniu y doświádczeniu/ á iż Ariáńſtwo/ y inepiekielne brany/ przemoc Krzyżá ś. y boſtwá CHRISTVSOWEGO nie będa mogły.

11. L. 5. de pag. L. 10. de Episc. L. 7. de exact.

Conſtáncius zákazał nocnych ofiar Pogáńſkich/ ktorych był Mágnencius dopuśćił. Xieżey y ſługom kośćielnym wolność potwierdźił. Ná ćiele o długi kárác zákazał.

12. Hier: in Chronic.

Gállus wſchodny Ceſarz/ niektore vrzedniki okrutnie z podrzuconych przyczyn pozábijał. Zydow odſtepnikow wiele tyśiecy y z dźiećmi pobił/ y miáſtá ich popſował.

Rok P. 354. Liberiußá 3. Conſtán: 18.

1. Nowe poſły Papież do Ceſárzá poſyła.

Appendix ad Luciferi opera.

Znowu drugie poſły Liberius wypráwił do Ceſárzá o Concilium proßac. Był poſłem Lucifer Kálárytáńſki Biſkup y Pánkrácius kápłan/ y Hilárius dyákon. piſał liſt nabożny przez nie do Ceſárzá/ w ktorym go vpomina/ áby Niceńſkiego wiáry wyznánia/ przy ktorym oćiec iego był/ nie odſtepował/ á iż nie mogł ſłuſznie niewinności Athánáſiußowey odſtapić. Piſał y do Euſebiußá Wercelleńſkiego/

ſkiego/ áby poſtom iego pomoc czynił/ żeby ſie to v Ceſárzá ziednáło o co proſił. A iádąc z nimi Euſebius do Gálliey do Arelatu/ ziednáli to/ iż Ceſarz w Mediolanie Synod zgromádźić obiecał/ ktory roku tego prze woyny od Alemanow nie doſzedł. — Acta Euſebij Wercellen.

2. Gallus Ceſarz/ ktoremu Conſtáncius wſchodnie páńſtwá zlecił/ gdy do zachodnych ná woyne odiezdżał: podniosł ſie/ y coś przeciw Conſtánciuſzowi poczynał/ y nieludzko ſie záchował. y dla tego Conſtáncius náprawił nań ſwoie/ ktorzy go v Polle miáſtá w Jſtryey zábili. krolował lat 4. żył 29. áż do śmierci Chrześciáninem. Pokarano y te co mu ſprzyiáli/ á miedzy innemi Eudoxiuſzá y Aecyuſzá y Theophiluſá heretyki Ariany/ ná wygnánie oddano. Onych dwu zás Conſtáncius wolnymi potym vczynił. y Eudoxiuſzá poſtáwił Ceſarz ná Antyoſkie/ y potym ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo. Tát wiele v niego to kácerſtwo mogło/ iż y tych ktorzy iego máieſtatowi przewinili/ ná doſtoieńſtwá ſadzał. — Gallus Ceſarz wſchodny zabit od Conſtanciuſzá. Theod: lib: 3. ca: 3. Nazian: orat: in Iulian. Ammia: lib: 15. Theo: lib: 15. ca: 3. Ammianus lib: 15. Eudoxius Ariánſki Biſkup iadowity.

3. Julianus brát Gálluſow/ tákże był odnieſiony do Conſtáncyuſzá/ iákoby ſie ná páńſtwo pnał. Ná co ſie przelekszy iáchał do Mediolanu. y tám ſie Ceſárzowi ſpráwował/ y wolnym był. A boiąc ſie ná potym o zdrowie ſwoie: vczynił ſie Philozophem/ y ſwoie hárdość płaszczem onym pokrył. Jáchał do Athen/ y tám ſie w rzeczy vczył/ wielkie Philozophy w towárzyſtwie máiąc: á on wiecey czárow y pytánia dyabłow/ o ſwoim pánowániu przyszłym pilnował. Tám go Grzegorz Názyánzeńſki poznał/ y iákim miał być/ o nim prorokował. y był iego w náukách towárzyszem. tám y Báſilius on wielki ná náukách czás trawił. — Iulianus odnieſiony ſprawuie ſie, y Philozophem zoſtaie. Ammia: lib. 15. Názyanzena z Iulianem poznánie. Nazian: orat: 2. in Iulia.

4. Byly ná on czás Athene bárzo ſławne w náuke/ y w męże zacne Philozophy/ miedzy ktorymi byli y Chrześciánie. Ale báłwochwálſtwem wielkim nád ine wszytkie miáſtá y czárownikámi oszpecone. Tám zſoba ono wdźieczne towárzyſtwo/ y nigdy nierozietą miłość záczeli Bázylius y Názyánzenus/ iáko o tym ſam Názyán: piſze. Ktory/ gdy ſtámtąd Bázylius wyszedł/ kráſomowſtwá zprośby wielu náuczał lat máiąc trzydźieśći. Bázylius ſie záraz ná żywot czyſty y doſkonáły vdał. Z Athen Názyánzenus iáchał do Cárogrodu/ gdźie nálazł brátá ſwego Ceſáryuſzá/ też w Philozophiey vczonego y w lekárſkich náukách biegłego. y ſtąmtąd go do nawiedzenia oycá ſtárego y domu ſwego wyćiągnał. — Towárzyſtwo Bázylego z Názyanzenem. Nazian: in Laudibus Baſilij.

Rok P. 355. Libe: 4. Conſtánciuſzá 19.

1. Nieszcześliwy rok kośćiołowi świetemu/ ktorego Mediolánſki Synod ſkupiony był/ o ktory Liberius prośił/ á Conſtáncius ták Biſkupy Kátholickie y z tym ſercem zgromádźił/ áby do potępienia Athánázego mocą przymuszeni byli. y nie był Synod duchownych/ ále rozboy świeckiego páná y tyránná heretyká/ ktory z żołnierzmi y z mocą pánowánia ſwego/ Biſkupom roſkázował/ y one potępiał/ y z ich ie vrzędow ſpychał. Ziácháło ſie zachodnych/ iáko Socrates mowi/ do 300. Biſkupow/ wſchodnych nie było iedno kilká ábo kilánaśćie Arianow. Czuiąc co być miáło/ poſeł Papieſki Lucifer/ ſchronić ſie chćiał: ále gdy nie mogł/ przyiáchał z Euſebiuszem Wercelleńſkim/ y z ſwemi towárzyszmi. Skoro ſie zeszli do kośćiołá/ kazano záraz Euſebiuszowi onemu/ áby ſie ná potępienie Athánáſiuſzá podpiſał: á on pierwey o to ich prośił/ áby ſie ná Niceńſką wiáre podpiſáli. Dionyſius Mediolánſki Biſkup wźiął w ręke kárte/ y ná niey wiárę ſwoie piſáć chćiał: á Walens Ariánin pioro mu y kárte z ręki wyrwał/ y zá tym wołáć poczeli. á wſtydząc ſie ludźi rozeszli ſie/ y do pálacu Ariani on Synod z kośćiołá przenieśli. Co dla tego nawiecey vczynili/ — Synod Mediolánſki nieszczeſny. Seuer: lib: 2. Conſtáncius Biſkupy rzadzi po tyrańſku. Socr: lib: 2. cap: 29. 300. Biſkupow. Hilar: ad Conſtantium. Athan: ad Solitariam. Synod z kośćiołá do pálacu.

czynili/ iż Conſtánciuſzá Ceſárzá/ ktory ieſzcze był Cátechumenus ábo nie chrzczony/ mieć w kośćiele nie mogli/ y śiedźieć śie/ iáko oycu iego ktory iuż był ochrzczony/ ná Concilium Niceńſkim/ miedzy Biſkupy nie godźiło.

2. Ad Solitariam. *Conſtancius Antichriſt.*

A ták gdy z kośćiołá wyſtąpili/ nie Synod kápłáńſki/ ále ſąd świecki być począł: gdy iuż ná nim świecki krol/ iáko Antichriſt/ kápłány ſądząc/ śiedźiał/ iáko Athánáſius ś. nápiſał. ktory ták o tym Synodźie ná pálacu piſze: Gdy/ práwi/ Ceſarz ſtáteczność y nieodmienność Biſkupow/ Pauliná/ Luciferá/ Euſebiuſzá/ Dionyſiuſzá/ zrozumiał/ iż mowili Walenſowi y Vrſáciuſzowi/ wiáry śie dáć przećiw Athánázemu nie godźi/ bo to iuż sámi co nań mowili pokutuiąc odwołáli: Ceſarz rzekł: Ja ſam ná Athánázyuſzá żáłuię/ dla mnie im wierzćie.

Athan: vt ſupra. *Dekret Antichriſta.*

Powiedźieli: ále obwinionego tu nie máſz. Co ſłyſząc rozgniewány/ dekret ná Athánázego vczynił/ áby karány był/ kośćioły áby Ariánom dáne były. y przydáie ś. Athánáſius: Toć práwa brzydkość ſpuſtoſzenia iáko ieſt v Dániela/ gdy pan świecki ná Biſkupich ſądách záśiada.

3. *Przymuſzánie do Ariáńſtwá.* Hier: de Scriptor. *Katholicy wygnani.* Athan: ad Solitariam. *Poſeł Papieſki biczowány.*

A począł ſrogiemi groźbámi przymuſzáć Biſkupy/ áby nietylo Athánáſiuſzá potępili/ ále z Ariány społeczność mieli/ á Niceńſkiey wiáry odſtąpili. Było ich niemáło ktorzy z boiáźni to vczynili. á ći ktorzy śie o práwdę Kátholicką záſtáwili/ pokaráni ſą wygnániem w dálekie ſtrony. A naprzod ná poſły Papieſkie/ ná Luciferá iad ſwoy puśćił/ do Páleſtyny go wyganiáiąc/ gdźie kśięgi oſtre ná tegoż Ceſárzá niezbożnego nápiſał/ mężnym chcąc być męczennikiem/ wſzytkie mu iego okrućieńſtwá y niezbożnośći wymiátał. Toż Pánkrácyuſzowi vczynił Ceſarz. á dyákoná Hilárego/ nágiego biczowáć roſkazał. Co oni Walens y Vrſácius z Eunuchámi czynili/ wymawiáiąc mu: Czemuś liſt Liberiuſzá noſił? On pokornie iáko męczennik ćierpiał/ y był tákże ná wygnánie wypchniony.

4. *Dionyſius podpiſawſzy iáko śię popráwił.* Apud Ambroſ: ſerm: 69. *Wercelleńſkiego ſwięty rozum.* *Dionyſius y Euſebius o wiárę ná wygnaniu pomárli.* In vita Euſeb. Epiſt: 83. Rufin: lib. 1. ca: 20. Sever: lib: 2. Socr: lib: 2. cap: 29.

Dionyſius Medioláńſki podpiſał był przedtym potępienie Athánázego/ wiárą śię Ariáńſką brzydząc. O co gdy go Euſebius Wercelleńſki iáko oćiec młodſzego ſyná karał: on żáłuiąc prágnął áby iego imię mogło być z onego regeſtru wymázáne. A ſtáry nálazł tę drogę: Záwołał Arianow iákoby chćiał podpiſáć/ proſząc áby mu one kártę przynieśli/ y ták vczynili. A on vyźrzawſzy ná niey imię Dionyſiuſzá rzekł: nie godźi śię mnie ſtárſzemu niżey śię podpiſáć/ wymażćie ſtąd imię iego/ áby niżey było. Oni wymázáli pilno/ iż żadney litery nie było znáć. A on dopiero rzekł: podpiſáć śię nie mogę. Bo niewinnego zákazał P. Bog potępiáć. y ták go wybáwił z oney ſromoty. A iednák obudwu związano/ y ná wygnánie ná wſchodnie kráie záprowádzono/ gdźie iáko męczennicy pomárli/ wſzędźie Kátholicką wiárę rozgłáſzáiąc/ á Ariáńſką potępiáiąc. Wyſławia ie ś. Ambroſius. Ten koniec był onego rozboiu/ á nie Synodu w Mediolanie. O czym y Rufinus y Sewerus/ y Socrátes y Sozomenus/ nápiſáli.

5. *Mándat tyránna Ariáńſkiego.* Athan: ad Solitariam.

Puśćił tenże Ceſarz wyroki ſwe po wſzytkich kráiách/ y piſárze z dworzány ſwemi wyſłał/ áby Biſkupi ná potępienie Athánázyuſzá podpiſowáli ábo ná wygnánie poſzli/ á ludźie żeby do społecznośći Ariáńſkiey przymuſzáni byli/ á ſtároſtowie y ſędźiowie áby im przykład dáli. Wodzono Biſkupy przed ſędźie świeckie/ lud wzdychał y płákał/ Ariani nád ſędźiámi ſtali/ pátrząc ieſli roſkazániu Ceſárſkiemu doſyć czynią. Ciężſza niżli zá Pogáńſtwá nawálność powſtawáłá ná wierne Boże. Opłakiwa ś. Hilárius tego tyránná okrućieńſtwo/ przećiw iemu wolnie y śmiele piſząc mowi:

Contra Conſtantium.

6. *Słowá S. Hiláriuſzá do tyranná Conſtanciuſzá.*

Słuchay wilku drapieżny ſpraw twoich: Potępiłeś Biſkupy/ ktorych żaden potępić niechćiał/ y ná kośćielnych podwoiách miedźiáne bláchy z nápiſániem potępienia ich/ poſtáwiłeś. Owo Alexándria zenna tákiemi woynámi ſkołátána. dłużeyeś z nią woynę wiodł niżli z Perſámi. Odmieniałeś ſtároſty/ hetmány: popſowałeś lud/ żołnierześ ſtrudźił/ żeby tylo CHRISTVS

od Athá-

od Athánázego wstawiony nie był. Nie wspominam innych mnieyszych miast/ y ludźi po wszytkich wschodnych kráiách/ ktore ábo woynę twoię czuią / ábo boiaźń. Obróciłeś miecz y zbroie swoie przeciw wierze zachodnych krolestw/ puściłeś woyská swe ná owce CHRISTVSOWE. Neronem sstałeś się. Tyś kośćioł/ Trewerskiego Pauliná wygnawszy / ośierocił/ y ná wygnániu go vmorzył. Tyś Medyolánski nabożny lud furyą swoią potrwożył/ gdy żołnierze twoi mieczmi się przez ludźie przebiiáiąc/ do Sancta sanctorum, (to iest ná mieyscé gdźie prześwięty Sákráment chowáią) wchodźili/ y kápłany od ołtarzá porywáli. Więtszy twoy grzech złośniku / niżli Żydowski/ ktorzy Zácháryaszá w kośćiele zábili. Obróciłeś y ná Rzym woynę swoię. etc.

Woyská ná owce Christusowe.

Nero drugi.

7\. Do Medyolanu/ Dionyzego wypędziwszy/ posłał Auxencyuszá z Káppádocyey/ ktory y iezyká Láćińskiego nie vmiał/ Aryáństwo tylo vmiał/ mowi Athánázyus/ ktorego mocą/ iáko y ná innych mieyscách / gdy lud swoie Biskupy ćiáły swemi zástępował / z rozlaniem wiele krwie / do kośćiołow wprowadzał.

Auxencius Aryánin na Biskupstwo Mediolánskie.

Ad Solitariam.

8\. Puśćiłá się y ná Liberiuszá Papieżá złość tego Cesárzá. widźiał iż iego do śiebie poćiągnąwszy / wiele ich zágárnąć mogł. y wysłał do niego Eusebiuszá trzebieńcá podkomorzego swego. (Bo v niego tácy rządźili y Biskupy sadźili/ y bez rády tych nic nie czynił / ktorym y domowego rządu mądrzy się nie powierzáią) z listem y z vpominki. Listem groził/ á dárámi wabił/ prosząc áby ná potępienie Atánázyuszá przyzwólił. Liberius y dárow nie brał/ y przyzwolić niechćiał. A rzezániec dáry ony ná ołtarz s. Piotrá położył. Czego się dowiedźiawszy Papież/ dáry ony wyrzućił/ mowiąc: Nie miła iest táka ofiárá Bogu. Tym Eusebius zásmucony/ bárzo Cesárzá z inemi swemi towárzyszmi ná Liberiuszá poburzył. y pisał do stárosty Rzymskiego/ áby do niego Liberiuszá ćicho poimánego posłał. Bo się wzburzenia ludu Rzymskiego boiał. y vczynił ták stárostá. Jáką rozmowę miał Cesarz Constáncius z Liberiuszem/ wypisał Theodoretus.

Do Papieżá vpominki posyła Constancius, y pogroźki.

Papież poimany y do Cesarza posłany.

Lib: 2, cap: 16.

9\. Tá rozmowá ten koniec miáłá. Rzekł Cesarz: ábo podpisz potępienie Athánázego/ á do Rzymu się wroćisz: ábo obierz sobie mieyscé ktore chcesz ná wygnánie. Odpowie Liberius: Jużem w Rzymie bráćią pożegnał: więcey v mnie waży Práwo Boże/ niżli w Rzymie mieszkánie. Constáncius rzekł: rozmyśl się do trzech dni. Liberius odpowie: y trzy mieśiące rozumu nie mienię: záśli mię gdźie chcesz. A gdy trzeći dźień przyszedł: osadźił go ná wygnánie do Trácyey do Beroeki. Gdy odieżdżał/ posłał mu Cesarz ná stráwę złotych 500. on ich nie brał/ á rzekł temu co przyniosł: Wroć się á day ie Cesárzowi/ potrzebá mu ich ná żołnierze. Posłáłá mu y drugie pięć set Cesárzowa: á on ie do Cesárzá nieść kazał/ z temi słowy: Potrzebá mu ich ná żołnierzá/ á iesli ich nie potrzebuie/ niech ie da Eudoxiuszowi (Aryáńskiemu biskupowi w Mediolanie) y Epiktetowi/ tym ich potrzebá. Nákoniec Eusebius rzezániec swoie mu pieniądze przyniosł/ prosząc áby ie wźiął. A on powiedźiał: Tyś kośćioły po wszytkim świećie połupił: á mnie iáłmużnę dáiesz? idź/ á zostań pierwey Chrześćiáninem. y ták bez pieniedzy wysłány iest ná wygnánie.

Rozmowa Papieża z Cesarzem.

Swięte mocne słowa.

Na strawę od Cesarza nic nie brał.

Od łupieżcy kośćiołow brać nic niechćiał.

10\. Cesarz heretyk cżcząc iákokolwiek Rzymski kośćioł / nie podał Aryáńiná ná mieysce Liberiuszá/ ále Felixá dyákoná Rzymskiego. ktory ácz wiárę Kátholicką záchował/ ále ná potępienie Athánázyuszá zezwolił/ y społecznośćią się Aryáńską pomázał. y stał od kilás Aryáńskich biskupow poświecony ná pálacu był. Lud się go strzegł/ y do kośćiołá iego nie wchodźił. Biskupem być Rzymskim nie mogł/ poki Liberius był żyw. Bo ćiáło być o dwu głowách nie może.

Hier: de Scriptor: in Acacio.

Fœlix Diakon ná mieysce Liberiusza Papieża.

Socr: lib: 2. cap: 29.
Rufi: lib: 1. cap: 21.
Athan: vt supra.

11\. Epiktetus/ ktory się wspomniał/ był Biskup Centumcelle/ młody/ iádowity/ kto-

Epiktetus iáki. Athan: ad Solitariam.

wity / ktory ſie do Arianow przedał / y gwoli Ceſárzowi wſzytkiego ſie wážył we złości ná Biſkupy Kátholickie. y miał łáſkę Ceſárſką / dla ktorey z žadnego ſie grzechu przećiw Bogu nie wymowił.

12. Athan: vt ſupra. *O Oſiuſʒa pokuſił ſię Ceſarz.*

Miedzy wielu Biſkupow Kátholickich prześládowániem / pokuśił ſie też niezbożny Ceſarz o onego wielkiego oycá Oſiuſʒá Korduby Biſkupá / wſzytkiemu świátu przedźiwnego. przyzwał go do śiebie y námawiał. Ale gdy vſłyſʒał poważne y mądre słowá iego : dał mu pokoy / y do domu go odeſłał. Lecz Ariani widząc co ná tákim człowieku należáło / á iáko zá nim wiele do śiebie innych zwieść mogli : drugi raz nálegáli Ceſárzá / áby liſt do niego z pogrożkámi nápiſał / żeby przyzwolił ná potępienie Athánázego. On dźiwny y beſpieczny dał odpis / w ktorym go vpomina : áby niewinnego Athánázego zániechał / á fałſʒom Ariáńſkim vchá nie otwarzał / á w ſądy ſie Biſkupie nie wdawał. y mowi mu one słowá.

13. *Słowa Oſiuſʒa do Ceſarza Ariániná.* Athan: ad Solitariam.

Nie roſkázuy nam duchownym : ále nas w rzeczách duchownych ſłuchay. Tobie Ceſárſtwo / á nam Bog kośćioł zlećił. kto ſie temu Ceſárſtwu ſprzećiwi / Bogu ſie ſprzećiwi : ták y ty rzeczy kośćielnych ſobie nie przypiſuy / abyś w wielki grzech nie vpadał. Nápiſano : daycie co Ceſárſkiego Ceſárzowi / á co Bożego to Bogu. Nam ná źiemi Ceſárzmi być nie przyſtoyno / á ty też do ofiar mocy nie máſz / ⁊c. Nie pomogł liſt on : ále mu do śiebie przyiáchác drugi raz / y cáły rok w Syrmie mieśćie / iáko ná wygnániu / trzymáć ſtárcá kazał / ktory iuż ſto lat miał / żadnego ná táką cnotę y świątobliwość / y ná tákie látá / baczenia nie máiąc.

Oſius więzniem w Syrmie.

14. *Hilarius wielki obrońca wiary. Zywot iego.*

Tego czáſu wzbudźił P. Bog wielkiego obrońcę wiáry Kátholickiey Hiláriuſʒá / ktory Pogáninem będąc / iuż doſtały do wiáry ś. przyſʒedł / y ná Biſkupſtwo Piktáwſkie w Gálliey z wielką chęćią wiernych wybrány był / żonę máiąc y corkę z nie. czyſtość zwyczáyną tákim przed ſie wźiąwſʒy / wielką gorącośćią kośćiołowi ſłużył, á widząc vpadek on wiernych y prześládowánie Ariáńſkie : woynę z nimi záczął / y o Ceſárzá ſie naprzod piſmem pokuśił / vpomináiąc go / y nákoniec ſrodze gromiąc / áby przeſtał oncy złośći / á Biſkupy wygnáne przywroćił / á nikogoż do Ariáńſtwá nie przyćiſkał / á P. Bogá ſie bał. ⁊c. A iż tego roku do Gálliey nieprzyiaćiele Rzymſkiego páńſtwá wtárgneli : nie przykrzył ſie tám Kátholikom Ceſarz / y owſzem podobno gwoli ś. Hiláriuſʒowi wydał wyrok / ktorym ſędźiom zákázuie / áby Biſkupow nie ſądźili / á do Biſkupow innych obwinione odſyłáli.

Piſaniem gromi Ceſarza.

L. 12. de Epiſc: Cod: Theo.

15. Ammianus lib: 15. *Iulianus Ceſarzem vczyniony y do Galliey do woyſka poſłany. Katholikiem ſię czynił.*

Widząc Conſtáncius woyny y trudnośći w Gálliey / vmyślił tám poſłáć Iuliáná / y Ceſárzem go vczynić. ácz mu te rádę inni pſowáli / Gálluſá wſpomináiąc : ále żoná iego / drog ſie wielkich boiąc do tego męża przywiodłá. przyzwał go / y purpurę nań obłogł / y zá żonę dał mu Helenę śioſtrę ſwoię / y poſłał go do Gálliey do woyſká. tám chytry niezbożnik nietylo ſie Chrześćiáninem czynił : ále y Kátholikiem / Arianom nie ſprzyiáiąc / y od nich przymowki ćierpiąc. A on we wnątrz nietylo był Ariáninem : bo miſtrzá miał onego Euſebiuſʒá Nykomediyſkiego : ále y Pogáninem / iedno Kátholiki do śiebie ćiągnął ná obrzydzenie Conſtánciuſʒá / ktorego zepchnąć z páńſtwá myślił.

16. Pokarał Pan Bog tym Conſtánciuſʒá / iż go ná głowę ſwoię wſádźił / gdy niezbożnego ieſzcze niezbożnieyſzy oſʒukał.

17. Co ćierpiáły kośćioły / klerycy y lud poſpolity po wſzyſtkim świećie od tych Arianow y w Afryce zá morzem / łácno ſie z innych domyślić. piſmá o tym poginęły.

Rok P. 356. Liber: 5. Conſtánc: 20.

ARiánin vporny ten Ceſarz/ przedſie troche ſie czuł Chrześciáninem być. Bo tego roku/ wießczki/ gwiazdárze/ czárowniki/ gárdłem káráć kazał. Pogánom też ofiar bogom czynić y báłwany chwalić/ pod tákimże karániem nie dopuścił.

1. L. 5. Cod: de mal. L 6. de pag: Co: Th. *Wieſczki y gwiaſdarze y Pogany karał Conſtan.*

Ale pátrz ná iego w Ariáńſtwie niezbożnośći: poſłał do Alexándriey z woyſkiem ćiężkiego y ſrogiego Woiewodę Syriáná/ áby tám Kátholiki trapił. Ten 28. dniá Styczniá w nocy z żołnierzmi z pięćiá tysięcy ludźi/ obtoczył kośćioł/ y wpadł weń/ gdźie ſie byli Kátholicy z ſwoim Biſkupem Athánázyußem ná modlitwę ſkupili: (Bo byłá Wielkanoc bliſka.) y wiele ludźi pozábiiał/ pánny zakonne obnážał/ y drugie pomordował/ kleriki biczował/ wiązał/ á Biſkupá ná śmierć ßukał. Piſzą o tym klericy Alexánd: wymawiáiąc Ceſárzá/ iákoby to bez woley iego było. Lecz nie było. Srogie morderſtwá tám y świętokrádztwá ten Syrianus poczynił/ ná niewinne owce wilk ſrogi wpadáiąc. Athánázyus ná ſwey Biſkupiey ſtolicy śiedźiał/ y wychodźić niechcąc inym vſtępowáć kazał. y gdy iuż rozpłoſzeni byli/ iego Mnißy y klerikowie/ wyprowádźili go miedzy żołnierze ſie ćiſnąc/ ktorzy go ták pilnie ßukáli á poznáć nie mogli. y ták vßedł/ áż ná pußczy ſie kryiąc.

2. *Zołnierze na Katholiki Alexandryiſcy poſłani co czynią.*
Athan: ad Solitariam.
Athánaſius wygnany z Alexandriey.

Po Syrianie iuż w niebytnośći ś. Athánázego wiáchał do Alexándriey Georgius Biſkup Cápádox/ ná mieyſce Athánázego od Ceſárzá dány/ człowiek od młodośći wßytkiey złośći pełen/ nieumieiętny/ nieludzki/ iedno ná złe dowćipny. Opiſuie go Náziánzenus ze wßytkiemi niecnotámi iego. Ten ſrodze vćiſnał y mordował Kátholiki po wßytkim Egyptćie. Ná dźień Swiąteczny przynióſł liſty od Conſtánciußá do Alexándrinow/ ktoremi roſkázuie/ áby Grzegorzá zá Biſkupá/ á Athánázego zá złoczyńcę/ w mężoboyſtwie przekonánego/ y dźieśiąći śmierći godnego/ y ſkażce R. P. mieli. Zá tym trzy tyśiące żołnierzow máiąc Sebáſtianus wodz/ ná Kátholiki w kośćiele w dźień Swiąteczny vderzył/ zmowiwßy ſie z Pogány y Zydy. ktorzy kośćioły poſpęćili/ y połupili/ pánny ná dźiewictwo oddáne zá włoſy wywłoczyli/ kleryki bili/ y zábiiáli lud/ y nikomu nie przepuśćili/ y niewypowiedźiáne okrućieńſtwá czynili.

3. Nazian: orat: in laudibus Athan.
Georgius Ariáńſki Biſkup na mieyſce Athanazyuſza.
Morduie Katholiki.
Drugie mordy y okrućieńſtwa w Alexandriey.

Po wßytkim záś Egyptćie/ y Pentápolu/ y Libiey/ Kátholickie Biſkupy wygnáli/ ktorzy ná ich kácerſtwo nie zezwolili/ y oſádźili kośćioły ludźmi złemi y Ariáńſkiemi/ y temi ktorzy złoto y ſrebro mieli/ á kupić v nich Biſkupſtwá mogli. O tych nędzách ßeroko nápiſał Athánázyus. Náieżdżał on Grzegorz kośćioły w Egyptćie/ y ludźie ktorzy ſie iego ſpołecznośćia brzydźili/ męczył/ zábiiał/ żołnierzom pánny ſromoćić dopuśćił.

4. Apolog: ad Conſt: & ad Solitariam.
Biſkupſtwá oſádzone Arianami.

Kryiąc ſie Athánázyus ś. po puſtyniách/ á náwiedzáiąc klaſztory/ y onego ś. Antoniego/ ktorego żywot nápiſał: czáſu miał troche nápiſáć zacne one kśięgi ad ſolitariam vitam agentes, w ktorych puſtelnikom onym oznáymuie/ co ſie z nim y z kośćiołem Bożym/ áż do tego roku dźiało. Bo dáley ono piſmo iego nie záßło. Tám też nápiſał liſt do pánienek Kátholickich od Arianow zelżonych/ dáiąc im poćiechy. Ale ten liſt zginął/ ktory Theodoretus wſpomina.

5. *Kśięgi Athánáſyuſza* ad Solitariam vitam agentes *do ktorych ſię tu vkazuie.*
Theod: lib: 2. cap: 14.

A iż vćiekániu iego Ariani przygániáli/ iákoby owiec odſtępował/ á zdrowia dla nich położyć niechćiał: y o tym nápiſał/ wywodząc z piſmá ś. ſłuſzne vćiekánie ſwoie. De fuga ſua. Do Conſtánciußá też Apologią nápiſał/ ktory nań wielkie grzechy kładł/ o wßytko ſie ſpráwuiąc/ á iego nieſtátek przed oczy mu kłádąc.

6. *O vćiekaniu ſwoim Athanaſius piſał.*

Piſał przećiwko temuż Conſtánciußowi on Lucifer Kálárítáńſki będąc ná wygnániu/ pare kśiąg gorących y śmiáłych. w ktorych iego głupſtwá/ błędy/ morderſtwá ná wierne/ y bluźnierſtwá iego ná CHRISTVSA, iemu wyrzucá/

7. *Piſánie Luciferá przećiw Ceſarzowi, śmiáłe.*

Sam księgi posłał.

wyrzuca / y bárzo go ćwiczy y obráca. Te księgi nic się nie boiąc sam mu ie posłał. Czytał ie Cesarz / y do niego pisáć kazał / ieśli się do onych ksiąg przyznawa. On ochotnie odpisał / iż ie on ná vpomnienie Cesárskie nápisał. Co z tym czynił Constáncius / niewiemy. On chęć swoie wielką do męczeńskiey korony tám pokazał: ále mu iey podobno Ariani zayźrzeli. O tym pisániu gdy się dowiedział Athánázyus ś. posłał do niego swego dyákoná prosząc / áby mu przepisy onych swoich ksiąg posłał. Co rad vczynił / y z wielką ie pociechą swoią mąż ś. czytał / y zá nie mu wielce dziękuiąc y iego dziwnie wysławiáiąc / księgi one ná Grecki iezyk z Láćińskiego przełożył. iáko o tym pisze Márcellinus. Miedzy innemi słowy te są do Luciferá od Athánázyuszá pisáne: Wźieliśmy listy y księgi przenabożney y przemądrey duszę twoiey. w ktorych poználiśmy obraz Apostołow / vfánie Prorokow / náukę prawdy y wiáry práwey żywotá niebieskiego / męczeńską chwałę / y zwycięstwo Ariáńskiego kácerstwá / y podánie cáłe oycow nászych / y modłę porządku kościelnego. O prawdźiwy Luciferze / to iest / nośicielu świátłośći y prawdy / postáwileś ią ná świeczniku áby wszytkim świećiłá. Y dáley mu oznáymuie: Swiádek mi Pan / iż y rodźicow ktore mam widźieć nie mogłem / gdy nas ták prześláduią. A czego Ariani nie czynią? ná drogách stroże máią / pilnuią tych co wychodzą y wchodzą do miástá / budek szukáią / po pustyniách chodzą / domy roztrząsáią / bráćią biią. Ale chwałá Bogu. Bo gdy to czynią / więcey się obrzydzonymi v wszytkich stáią / y poznawáią ludzie prawdźiwie / iáko twoiá świątobliwość mowi / iż są niewolnicy Antichristowi. etc. O Luciferowym powłoczeniu y więźieniu powiáda / iż będąc w Eleuteropolu v iednego Ariániná / Turboná imieniem / w mocy / gdy się do niego Kátholicy dla nabożeństwá schodźili: zábiiał one wszytkie gośćie / y księgi y naczynia święte psował. A iemu sámemu przepuśćił. Zkąd się domyślamy / iż go Cesarz zábiiáć nie kazał / á tylko go ták powłoczeniem y więźieniem męczyć chćiał / zayźrząc mu pochwały męczeńskiey.

Ad Theodosium de Schismate Vrsicini.

Morderstwo Ariáńskie.

9\. Pięć lat Athánasius krył się.

Sozom: lib: 4. ca: 9. Palladius in Lausia. Rufinus lib: 1. ca: 18.

Pięć lat blisko áż do śmierći Constánciuszá ná pustyniách się kryiąc / przemieszkał ś. Athánázyus / ktorego szukáć wszędzie Cesarz roskázował / y wielką zapłátę tym ktorzyby głowę iego przynieśli obiecował. Jáko się krył y ták przemożnego szukánia vszedł / rozmáićie powiádáią. iedni mowią / iż v iedney pánny bárzo vrodźiwey mieszkał / ktora go przez ten czás iemu służąc przechowáłá. Ale to nie zda się być co pewnego. Rychley to sámi Ariani wymyślili. Drudzy mowią / iż w suchey cysternie śiedźiał / iednego tylko máiąc ktory mu żywnośći dodawał. Ale sam o sobie świádczy Athánázyus ś. iż się miedzy mniskiemi klasztory / ktore dla niego naiázdy żołnierzow ćierpiáły / ná pustych mieyscách / vchodząc z iednego ná drugie / krył. á P. Bog był strożem iego.

10\. Eusebius Wercelleński v Iozepha z Zydow gospodą.

Epiph: hæres: 30.

Ze Włoch pieniądze Biskupom posłane.

Eusebius do więzienia dany.

Apud Lipom: To. 2. Et in actis Euseb.

Co się działo z onemi drugiemi świętymi Biskupámi ná wygnánie roku przeszłego potępionymi / dowiedźieć się prágniemy. O Eusebiusie Wercelleńskim to się náyduie / powiáda Epiphánius: iż będąc do Scitopolu záwićziony / gdźie go też sam náwiedzał / przemieszkiwał w domu onego Jozephá z Zydow / ktorego vczynił był Constántinus wielki Komesem. ktory nigdy do Arianow przystáć niechćiał / Kátholiki one z Eusebiuszem wygnáne opátruiąc y służąc im wiernym trwał / nic się nie boiąc. Posyłáli ze Włoch Eusebiuszowi przyiaciele y owieczki iego wiele pieniędzy / ktoremi on vbogie żywił / y wielką ku sobie ludzką miłość wzbudzał. Czego mu zayźrząc Pátrofilus Ariáński Biskup / wźiął go z gospody od Jozephá / y do ćiásnego więźienia posádźił: pusczał do niego ná rozmowę swoie Ariany / ktorzy go do Ariáństwá námawiáli / y z niego żárty czynili / y głodem mu y śmierćią groźili: ále / iáko sam pisze / milczał / nic im nie odpowiádáiąc. Chćieli się y tym

nákoniec

nakoniec z niego pocieſzyć / áby ich chleb iedząc / z dał ſię z nimi iáka mieć ſpołeczność. A dla tego żadnego z iego kápłanow y dyákonow y przyiaćioł nie przypuśćili / áby mu co ieść podał. A on to zrozumiawſzy: nápiſał liſt do Pátrofilá / ſtrożem go ſwoim zowiąc / á biſkupiego mu napiſu nie dáiąc: Wiedz / práwi / o tym iż chlebá twego ieść nie będę: á ieſli głodem vmrę / od ciebie zábit będę / ieſli moim / żywności mi przynośić nie dopuśćiſz. A muśiał on okrutnik (bo go ieſzcze Ceſarz zábiiáć nie kazał) trzećiego / á drugdy y piątego dniá przypuſzczáć kápłany iego / ktorzy mu chleb nośili. Mocna wiárá / y ná bluźnienie Ariáńſkie ſłuſzny gniew / iż y chlebá ich ieść niechćiał / y ráczey śmierć obierał / niżli y ták máłe domniemánie ná ſpołeczności ich / o ſobie ćierpieć miał. W tym więźieniu / częſto go męczyli / po wſchodách ſpycháiąc y włocząc. O czym Máximus nápiſał / y on ſam dziwnie nabożny liſt do ſwoich dał / do ſtátku ie w wierze y cnot świętych vpomináiąc.

Chleb a Ariáńſkiego w więźieniu ieść niechćiał Euſebius.

Apud Ambr: ſerm: 69.

A on Dionyſius Mediolánſki Biſkup / tám / zkąd był ná iego mieyſce Eudoxius Ariánin przyzwány / ná wygnániu był / ná ktorym od Arianow ſtrapiony / mowi ś. Ambroſius / iáko męczennik vmárł. Ciáło iego potym ś. Báſilius do ś. Ambroſiuſzá do Mediolanu ná iego proźbę poſłał. iáko niżey ſię wſpomni. 11.

Dionyſius Mediolanſki Biſkup na wygnániu vmárł.

Ambr: ad Vercell: Epiſt: 82.

A o Paulinuśie Trewerſkim piſze Ieronym ś. iż dwudźieſtego trzećiego roku pánowánia Conſtánciuſzá / męczeńſką koroną od Arianow / ozdobiony vmárł. 12.

In Chronico.

Paulinus męczennik od Arianow.

W Gálliey / gdy Sáturninus Arelátenſki Arcybiſkup do Arianow od wiáry Kátholickiey odpadł: inni Biſkupi zá powodem Hiláriuſzá Biſkupá Piktáwſkiego / zmowiwſzy ſię / Sáturninowi towárzyſtwo wypowiedźieli / y iego wyklęli. O co ſię z Ariany ſtároſtámi fráſuiąc / przewiodł to / iż one Kátholiki do Biteris ná Synod poniewolnie ſkupiono. Tám ś. Hilárius / zdrády ſię Ariáńſkiey około wyznánia Boſtwá CHRISTVSOWEGO boiąc: nápiſał kśiegi / fałſzom Ariáńſkim zábiegáiąc. y podawał ie do czytánia ná Synodźie onym. Ale inni Kátholicy Biſkupi nieco ſłábieiąc / czytáć mu ich bronili. On tedy ná wygnánie do wſchodnych ſtron do Phrigiey ſkazány ieſt / y z Rodániuſzem Toloſáńſkim Biſkupem / tego roku. 13.

Hilar: de Synod: & ad Conſtantium.

Sáturninus Arelatenſki wyklęty. Synod w Biteris poniewolny.

Seuer: lib: 2.

Hilarius S. wygnany do Frigiey.

Temu ſię wſzyſcy w tym ś. Hiláriuśie dźiwuią / iż świeżo z Láikow ná Biſkupſtwo wźięty / ták wiáry o boſtwie CHRISTVSOWYM bronić y piſáć vmiał. Był ták proſty / iż o Niceńſkim Concilium niewiedźiał / iáko ſam mowi: á iednák / práwi / o Omuſion y Conſubſtantialis, Ewángelia mię y Apoſtołowie náuczyli. Duch Boży go pewnie náuczył / iż y to ſłowo ſam z śiebie miał / o ktorym ná Niceńſkim Concilium włożonym niewiedźiał. z niebá ná on zły czás dla obrony wiáry w Gálliey / náukę ták prędką miał. 14.

W Hiláriuśie dziw wielki.

De Synodis in fine.

Słowo ono Conſubſtantialis z śiebie miał.

Tego roku Conſtáncius do Rzymu przyiáchał / y tám tryumph o zwyćiężonym Mágnenciuśie czynił. A gdy tám przemieſzkiwał / piſze Theodoretus / Rzymſkie niewiáſty Kátholickie zmowiwſzy ſię wſzytki / mężom ſwoim powiedźiáły / áby ſzli do Ceſárzá á proſili: żeby im páſterzá Liberiuſzá wroćił. Czego ieſli / práwi / nie vczynićie / opuśćim was / á zá páſterzem ſwoim pobieżym. Mężowie ſię wymowili / mowiąc: My ſię boim / áby nas zábiiáć nie kazał: ále wam iáko niewiáſtom nic nie vczyni / y pewnie to vproſićie / iedno ſię tego ważćie. Ony pieknie / iáko zwykły / vbráne / ták iż ſię ich wſzyſcy dźiwili / iáko zacnych / Ceſarz muśiał / ſzły ná pałac: proſząc áby ſię nád ich śieroctwem zmiłował / á wilkom ich nie podáiąc / práwego im páſterzá ich wroćił. Ceſarz powiedźiał / iż máią Felixá: á ony oznaymiły / iż ſię go wſzyſcy iáko ſpołecznośćią / ącz nie wiárą / z Ariany zmázánego / ſtrzegą / á do kośćiołá zá nim nie idą. y ták Ceſarz ná to zezwolił / áby ſię Liberius z wygnánia wroćił / á záraz z Felixem biſkupſtwo ſpráwował. O czym gdy liſt Ceſárſki ná 15.

Ammianus lib: 16.

Lib: 2. cap: 17.

Niewiaſty w Rzymie o Liberiuſza proſzą.

Dwa Biſkupi być nie mogą. *Liberius Papież przywrocony.*

rynku czytano: Rzymiánie záwolali: Nie ládá dekret/ ná dwoie ſie lud rozdzieli/ ieden Biſkup bedzie nád czarnemi/ á drugi nád białemi. y śmieiac ſie z Ceſárzá wolali: Jeden Bog/ ieden CHRISTVS, ieden Biſkup. y ták ná on nabożny y ſłuszny głos Rzymian/ Ceſarz Liberiuſzá przywrocił/ á Felix z Rzymu vſtąpił.]

16. Ambr: ad Valen: epiſt: 31. Ammianus lib: 16.

Bedac w Rzymie Conſtáncius/ pomniac ná práwo ktore dał ná báłwochwálce/ báłwan ieden ſtáry z Cápitolium wyrzucił. A gdy mu o naiázdách Sármátow y Swewow/ y Kwádow do Pánnoniey powiedziano: puścił ſie z Rzymu do Illiriku y tám w Sirmie mieſzkał. Ták Pan Bog vrádził/ áby Rzymu ſwoim kácerſtwem y długim mieſzkániem nie zárażał.

17. *S. Marcin żołnierſtwo opuſzcza.* Seuerus in vita eius. *Męſtwo Marćina.*

Julianus w Gállicy z poſtronnemi nieprzyiaćiołmi walczac/ y názáiutrz bitwe z nimi zwieść chcac/ podárki żołnierzom rozdawał. A gdy do ś. Márciná przyſzło: bráć podárku niechćiał/ o wolność proſząc/ áby Bożym iuż żołnierzem był. Julianus proſbe iego boiáźni przyczytał/ iż z bitwy vſtąpić chćiał. A on rzekł; ieśli o boiaźń idzie: iutro pierwſzy ſie potkam/ y niezbroyny roty nieprzyiaćielſkie przeyde. Strzedz go tedy kazano/ áby ſie w tym viśćił. A názáiutrz/ Julianowi ſie wſzyſcy nieprzyiaćiele do łáſki podáli. Y ták ś. Márcin wyzwolony od P. Bogá był/ y iemu ſie on pokoy y zwyćieſtwo przyczytáć mogło.

18. *Euſebia Ceſárzowa Iulianowe dzieci trulá.* Ammianus lib: 16.

Euſebia Auguſtá żoná Conſtánciuſzá/ bedac bárzo vczona y w piſmách mádra/ Ariáńſtwo mnożyłá y mężem rzadziłá: ále potomſtwá P. Bog iey nie dawał. y zayrzac Helenie śieſtrze mężá ſwego żenie Julianá/ iż czeſte dżieći miáłá: ſtáráłá ſie o to á ćicho/ áby w żywoćie trucizną zábiiáne były: ábo báby náprawowáłá/ áby ták vrzynáły trzewecżká/ iákoby dżiecie żywe nie zoſtáło. Niechćiał P. Bog áby ſie niezbożnego Julianá naśienie ſzerzyło/ żeby z nim bluźnienie ná CHRISTVSA nie náſtepowáło.

Rok P. 357. Liberi: 6. Conſtánc: 21.

1. *Synod Ariáńſki w Syrmie.* Hilar: de Synodis. Vincentius Lirinen: contra hæreſes cap: 16.

W Sirmie bedac Conſtáncius Ceſarz/ Synod ábo zborzyſzcze niezbożnych tám złożył/ ná Photiná tego miáſtá Biſkupá/ ktory ſie z Ariany w tym niezgadzał: iż Syná Bożego zdał ſie bárziey bluźnić niżli oni: powiádáiac iż przed Máryą nie był/ á iż ſzczery był człowiek/ iáko Ebion y Cherintus y inni bluźniercy pierwſzy náuczáli. Lecz Ariani drudzy/ toż mowili/ iáko ich odkrywa Lucifer/ gdy mowili: był czás kiedy go nie było/ tákże go ſtworzeniem czyniac: iednák chćieli ſie Ariani łáſkáwſzy ná CRISTVSA zá Kátholiki vdáwáć/ á przećiw heretykom wrzeczy ſtánać. Doieżdżał ich ten Photinus/ bo był bárzo mowny y dowćipny/ y obá iezyki vmiał y iemi piſał/ Láćińſkim y Greckim. Jednák go potepili/ y z biſkupſtwá ná tym zieździe zrzucili. Tám ſie Ariani przychylili do Kátholickiego o Boſtwie CHRISTVSOWYM wyznánia/ zá ráda y piſániem Márká Aretuſkiego Biſkupá. Jednák onego ſłowá Conſubſtantialis nie włożyli/ á zás ſie predko tego záprzeli/ iáko ś. Názyánzenus o nich nápiſał. bo to co w Sirmie przećiw Photinowi wyználi: kłámáiac á zwodzac wyználi.

Photinus heretyk Ariánin przećiw Arianom. *Nieſtátek Ariánow.* In laudibus Athan.

2. *Oſius męczony ſtarzec od Ceſárzá.* Socr: lib: 2. cap: 26. Sozo: lib: 4. cap: 5.

Ná tym zieździe Sirmińſkim Conſtáncius Ceſarz ſtárego onego wielkiego Oſiuſzá/ ktory iuż bliſko ſto lat miał/ á tám w Sirmie iáko ná wygnániu mieſzkał: do podpiſu oney Ariáńſkiey wiáry námawiał. Czego gdy vczynić niechćiał: bić go ſrodze/ y członki w nim tárgáć kazał/ y onym meczeniem ściśniony/ przyzwolił. To piſze Socrátes y Sozomenus.

3. Ad Solitariam.

Lecz ś. Athánázyus o nim ták mowi: Ták wielkie zmuſzenie ſtárcowi vczynił Ceſarz/ y ták go ściſnał/ iż ſtrapiony mekámi/ záledwie do ſpołecz-

ności

ności Walensá y Vrsácego przystał / ále ná potepienie Athánázego niezezwolił. Czego sobie nie ták lekce ważył: bo vmieráiac / iáko testámentem / ná ich sie przymuszenie żálował / y Ariáńskie kácerstwo potepiał / zákázuiac áby go nikt nie pochwalał / áni przyimował.] Y ná drugim mieyscu / gdy przednie y wielkie meże wylicza / ktorzy sie Kátholickiey wierze sławnie przysłużyli / ná pierwszym y nauczćiwszym mieyscu kłádźie Osiuszá. á to iuż po iego śmierći pisał / to iest / roku Páńskiego 361. Y indźiey ieszcze o nim ták mowi: Przymuszenie tyráńskie y moc Constánciuszá / sromocenie y groźby / to vkázuia / iż ná násze potepienie nie zezwolił: ále dla słábey stárośći bićiu onemu do czásu vstapił. Zkad widźimy / iż nie wielki y krotki vpadek iego był / á záraz iáko Piotr ś. płákał.

Osiuszá Athánásius S. wychwala.
Orat: 1. contra Arian.
Apolog: 2.

4\. W wierze ś. nic nie wystapił: bo ná ten czás Ariani ták wiáre o Jestestwie ábo Substánciey syná z Oycem rowney / wyználi / iż od Kátholickiey nie odstepowáłá: Gdy bez tego słowá Substantia, przekonáć Photyná nie mogli. Co iáko sie rzekło / do czásu y w kłamstwie vczynili.

5\. Nim Liberiuszá Papieżá Cesarz do Rzymu przywroćił / przyzwał go do śiebie do Sirmium / y tám go przez Biskupy á zwłaszczá Fortuniána Aquileyskiego námawiał / áby sie ná one wiáre tám wyznána y ná potepienie Athánázego podpisał. On wsteskniwszy sobie ná onym wygnániu / á boleiac iż iego mieysce Felix zásiadł: mekámi iáko ś. Athánázyus pisze / y pogrożeniem śmierći śćisniony / przyzwolił ná podpisánie wiáry nie heretyckiey / iáko byłá sławá o nim omylna: ále Kátholickiey. Bo ná tym Synodźie troie wyznánie wiáry vczynione było. Jedno od Márká Aretusiáńskiego / w ktorym to było / iż Substáncia ábo Jestestwo spolne ma syn z Oycem; á to przećiw Photinowi / ktorego / iáko sie rzekło / bez tego słowá Substantia przeprzeć Ariani nie mogli. A tá wiárá byłá Kátholicka / iáko ś. Hilárius mowi: choć imieniá w sobie Consubstantialis nie miáłá. Drugie było / w ktorym iuż Substáncia byłá wyrzucona y similitudo. á trzećie wyznánie było / ktore twierdźiło / iednákowość / ábo similitudinem, Syná z Oycem. Te pierwsza podpisał Liberius iáko Kátholicka / y dla tego nigdy heretykiem nie był / y wszytek go kośćioł y świeći oycowie zá świetego y po śmierći mieli. Lecz w tym ná on czás zgrzeszył / iż zezwolił ná potepienie ś. Athánázego / á społeczność brał z heretyki. (ácz tylo do czásu y dla pokoiu y iednośći pożadáney / ná ktorey sie z heretyki omylił) y dla tego Jeronym ś. mnimał / áby sie do herezyey skłonił / gdy ś. Athánázyuszá nie dla wiáry / o ktora nań heretycy nie nálegáli / ále dla grzechow / ktore nań / ácz niespráwiedliwie kłádli / odstapił.

Liberiusz iáko przyzwolił Ariánom.
Troie wyznanie wiáry w Syrmie.
De Synodis.
Epiph: hæres: 38.
Sozom: lib: 4. cap: 14.
Liberiusz w czym zgrzeszył.
De Script: Eccles.

5\. Gdy Liberius do Rzymu zá listámi Cesárskiemi wiachał: Rzymiánie vsłyszawszy / iż sie społecznośćia heretycka zmázał / przy Felixie zostawáli / y oni co pierwey przy Liberiusie byli: y kśieża Rzymscy / y miedzy nimi Dámázus / sprzećiwili sie iemu. Vrzad Cesárski moca Liberiuszá wstáwił / y był rozruch niemáły / w ktorym do rozlania krwie przyszło / y wiele y miedzy kápłany pobitych było. Tákie było ludu Rzymskiego ku Kátholickiey wierze nabożeństwo / ácz o Liberiusie nie dobra spráwe mieli / y iego prawowierney náuce vbliżenie czynili.

Liberiuszá iako Rzym przyiał.
Martyrol: Rom: 24. Augusti.

6\. Lecz Pan Bog wszytko vspokoił / gdy Felix wtory vmárł. O ktorego śmierći rożne sa powieśći. Jedni pisza / iż swoia śmierćia / vstapiwszy Liberiuszowi mieyscá iego / skonał. A drudzy mocno twierdza / iż gdy ná heretyki goraco powstawał / y Constánciuszá Cesárzá wyklał: o to od Arianow zábity / meczennikiem został. y ták sie to potwierdźiło cudem niciákim. Bo gdy zá czásow nászych roku P. 1582. w Rzymie dźieie meczeńskie vczeni y ná to wybráni ludźie przegladáli: iedni tego Felixá wyrzućić z Kálendarzá chćieli / á drudzy go bronili: Pan Bog przez złodźieie / ktorzy w kośćicle ś. Kozmy

Felix vmárł y iáko.
Felix vmeczony od Constánciuszá.

Obiáwienie o Felixie.

y Dámianá ſkarb wykopáli/ obiáwił tablicę mármorową z tákim nápiſem: Ciáło ś. Felixá Papieżá y męczenniká ktory Constánciuſá potępił. Ták Pan Bog kośćioł ſwoy opátrowáł/ gdy był trochę oſłábiał Liberius/ Felixá Pan Bog ná Ariany/ ktorzy go byli ná ſtolicę Rzymſką wſádzili/ ták záoſtrzył y wzbudźił/ iż one wyklináiąc y Ceſárzowi ſámemu nie przepuſzczáiąc/ krwią ſwoią y zdrowiem Kátholicką prawdę y náukę zmocnił. Lecz poki Liberius ſpołecznośćią ſię z Ariany nie pomázał/ á ná wygnániu był: Felix choć w Rzymie śiedźiał/ Biſkupem Rzymſkim nie był: áż gdy Liberius z heretykámi ſię ſámym tylko pokoiem á nie wiárą pomieſzał: dopiero Felix práwym Papieżem był/ rok tylko y trzy mieśiące.

7. *Liberiuß błędu ſwego odſtąpił.* Athan: orat: 1. contra Arian. Epiph: hæreſ: 75. Baſil: epiſt: 74. Ambroſ: lib: 3. de virginit.

Po śmierći Felixá/ żaden inny nie był obrány/ iedno ten co był pierwey náſtąpił Liberius/ z popráwą błędu ſwego/ y odſtąpieniem onego Ariáńſkiego towárzyſtwá. Bo ináczey nigdyby ſię z nim byli klericy Rzymſcy nie vſpokoili. Co ſię z wiela iego znácznych ná Ariány naiázdow y piſánia/ y wyznánia wiáry/ y z wychwalenia iego od wielkich y świetych ludźi/ pokázáło. Co ſię y niżey námieni.

8. *Zwádá Arianow miedzy ſobą. Aecius heretyk miſtrz Photiná. Eudoxius Antyoſki Aeciuſá broni.* Sozom: lib: 4. cap: 12. 13.

Ariani ſámi ſię miedzy ſobą o rożność wiáry powádźili. Był miedzy nimi nieiáki Aecius z Antyochiey rodźic/ bárzo wykrętny y żwáwy/ ktory ſyná Bożego boſtwo y Duchá ś. ſrodzey bluźnił/ niżli inni Ariani/ iáwnie mowiąc: iż nic podobieńſtwá ſyn z oycem nie ma. Tego inni w rzeczy mierniey-ſzy Ariani/ ktorzy podobieńſtwo ſyná do oycá przyznawáli/ Aeciuſá wyklęli iáko y Photiná. Ale Eudoxius Biſkup Antyocheńſki z nim trzymał/ tákże y Eunomius vczeń iego. Ceſarz dowiedźiawſzy ſię ná Eudoxiuſá iż tákim był: nápiſał do Antyocheńczykow/ áby Eudoxiuſá zá bluźniercę mieli/ á ták trzymáli/ iż ſyn Boży w ieſteſtwie ábo ſubſtánciey podobny ieſt oycu/ wedle oney trzeciey ich wiáry w Sirmie piſáney. Lecz tenże Ceſarz/ iáko záwżdy/ ták y w tym wielki nieſtátek y obłudność ſwoię pokazał/ gdy tegoż Eudoxiuſá ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo/ trochę potym przeſádźił. Słuſznie mu kłádźie Hilárius/ te iego odmiány ná oczy mu wymiátáiąc.

Contra Conſtant.

9. Ammianus lib: 16. *Iulianus Auguſtem zawolány.*

Tego roku po zwyćięſtwie Alemanow/ gdy ich ſześć krolow porázil w Gálliey/ Iulianus/ od rycerſtwá Auguſtem ieſt záwołány. To ná rebellią Conſtánciuſzowi.

10. Ammianus lib: 17. *Słup dziwny ábo Obeliſcus w Rzymie.*

Tegoż roku Obeliſcus ábo ſłup kámienny z iednego dźiwnego kámieniá wyrobiony bárzo wyſoki/ z Alexándriey Conſtáncius do Rzymu przenioſł. ktory obálony y złamány pod źiemią áż do náſzych czáſow leżał. Sixtus Quintus go wielkim nakłádem y miſterſtwem budowniczych podnioſł/ y do Láteranu krzyż ś. nań włożywſzy/ przenioſł.

Rok P. 358. Liberi: 7. Conſtánc: 22.

1. Ammianus lib: 17. *Nykomedia vpádłá.* Sozom: lib: 4. cap: 31. *Arſacius prorokował.*

Roku tego Ariani ſámi ſię gryząc y rozdźieráiąc/ z Ceſárzem vrádźili/ áby ná zgodę ſwoię mieli Concilium w Nykomediey. Lecz gdy P. Bog ono miáſto tegoż roku trzęśienim źiemie obálił/ y wiele tám ludźi/ ktore on przeklęty Euſebius ich Biſkup bluźnić náuczył/ w obáleniu onym pozábiiał: o innym mieyſcu rádźili/ y cáły ten rok ná tey rádźie ſtrawili. Był w Nykomediey nieiáki Arſácius świety człowiek/ ktoremu P. Bog one przyſzłą klęſkę ná miáſto obiáwił. Vpominał do modlitwy y pokuty ludźie/ á ſam o śmierć prośił P. Bogá/ áby ná onę ludzkie karánie nie pátrzył: y tego dniá ktorego trzęść ſię źiemiá poczęłá/ vmárłym ná murách náleźiony ieſt.

2.

Iáko miedzy heretyki pyſznymi y ślepemi o rozerwánie y niezgody nie trudno: iedni Ariani ſtáli przy ſłowie ſubſtáncyey ábo ieſteſtwá/ iż ieſt ſpol-

ne Syno-

ne Synowi z Oycem/ iáko byli wyználi w Antyochiey ná poświeceniu/ y w Sárdyce/ y w Smirnie/ Concilium Niceńſkiego áni ſłowá conſubſtantialis nie przypuſzczáiac. y tym od Kátholikow byli rożni/ ktorych doſkonálſze było z tym ſłowem wyznánie. Drudzy żadney ſubſtáncyey/ áni żadnego podobieńſtwá Synowi z Oycem ſpolnego nie dawáli. y tych było wiecey/ á ći gore mieli. Táki był Akácius Ceſáriyſki/ Eudoxius Antyoſki Walens y Vrſácius z Pánnoniey. — *Niezgoda Arianow.* — *Przednieyſzy Arianowie bárziey bluźnili.*

W ten czás piſał kśiegi o Synodách ś. Hilárius/ y zdał ſie ony pierwſze Ariany pochwaláć/ y wyznánie ich zá Kátholickie vdáwáć/ y wykłádáć. iednák oſtrożnie dla onego ſłowá conſubſtantialis, bez ktorego doſkonáłe wyznánie boſtwá Páná náſzego być nie mogło. y prośi Biſkupow onych wſchodnych/ áby tego ſłowá nie odmiátáli/ á do świetey ſie zgody y iednośći ſkłonili. — 3. De Synodis.

Był ś. Hilárius miſtrzem ś. Márćiná/ ktory tegoż czáſu od Arianow wiele vćierpiał/ y vćiekáć z mieyſcá ná mieyſce muśiał/ y ná wyſpu Gállináriey kryiac ſie/ wrocenia ſie do Włoch miſtrzá ſwego doczekał. — 4. Seuerus lib: 2.

Tego roku Antonius on wielki z ćiáłá do niebieſkiey kráiny wyſzedł/ máiac lat ſto y pieć. y vmieráiac vpominał vcznie ſwe/ áby ſie heretykow Arianow ſtrzegli. wiećie/ práwi/ iżem ia y łáſkáwie z nimi mowić nie mogł/ dla ich vporney przećiw CHRISTVSOWI woyny. Płáſzcz ktory miał od Athánázyuſzá iuż wytárty iemuż odkazał. Serápionowi onemu biſkupowi Tmutyńſkiemu drugi dał. Włośiennice ſwoim zoſtáwił. Nápuſzczáć ćiáłá ſwego oleykámi ná przetrwánie/ y od ſkázy záchowánie/ iáko w Egyptćie czynia/ zákazał. — 5. *Antoniuſzá śmierć.* — Athan: in eius vita.

Conſtáncius zwoiowawſzy Sármáty/ zwał ſie Sármátykiem/ y po tey woynie kazał z Achdiey ćiáło ś. Andrzeiá y Łukaſzá Ewángeliſty do Cárogrodu przenieść Artemiuſzowi Woiewodźie/ ktorego potym ſtároſtá Egyptu vczynił/ á Iulianus go iáko meczenniká zábił. — 6. *Kośći S. Iedrzeia y Łukaſzá.* — Ammianus lib: 17. In geſtis Artemij Metaph: 28. Octobris.

Wyrok záś vczynił ná wieſzczki/ Mátemátiki/ czárowniki/ y ty co ſie dyabłow rádza/ ábo od nich mowia/ choć ſie Philozophy zwáli: áby po wſzytkim Rzymſkim páńſtwie karáni byli. Muśiał iuż coś ſłyſzeć o táiemnych Iuliáná Ceſárzá zabobonách y czárách. Bo on miał przy ſobie wielkie czárowniki/ y bogom ſwoie zwyćieſtwá táiemnie/ to ieſt dyabłom przypiſował/ iáko o nim piſze Eunápius Pogánin/ y iuż ſie ná Conſtánciuſzá dobrodźieiá y powinnego ſwego/ z porády onych czárow/ gotował. — 7. L. 6. de malef: Cod. Theod. Eunapius in vitis Philoſophorum.

Rok P. 359. Liberi: 8. Conſtán: 23.

TEgo roku Conſtáncius Ceſarz ziácháć ſie ná Synod wſzytkim Biſkupom roſkazał/ áby ſie ná iedne wiáre/ iáka on ſobie wymyślił z ſwoiemi Ariany/ ktorzy iuż ſámi ſie gryźli/ zgodźili. A zá rádá chytrych miniſtrow ſwoich/ Seym on duchowny rozdźielił ná dwie mieyſcá. Wſchodnym ziácháć ſie do Seleucyey/ á zachodnym do Ariminum we Włoſzech roſkazał. Bali ſie Ariani/ áby w kupie wſzyſcy bedac Biſkupi/ onych nie potepili/ y przeto chec ſobie iáka ich/ zwłaſzczá wſchodnych/ zátrzymáć chytrośćia y pogrożkámi Ceſárſkimi chćieli. Dano odwozy Biſkupom y ſtráwne z ſkárbu poſpolitego/ y ziácháło ſie do Ariminum cztery ſtá Biſkupow/ miedzy ktoremi ośmdźieśiat było Arianow/ wſzyſcy ini byli práwowierni. Poſłem Papieſkim był Vincencius on z áKpuey/ ktory y ná Niceńſkim Synodźie tenże vrząd miał. Ná ten czás Biſkupem był w Ariminie Venáncius/ ktory wielkie prace o prawdę y wiárę Kátholicka podeymował. — 1. — Athan: de Synod. Seuerus lib: 2. — *Arimińſki Synod od Arianow złozony.* — *400. Biſkupow.*

Skoro ſie ſkupili Oycowie/ piſze Sozomenus/ czytano im liſt Ceſárſki/ — 2

w ktorym

Sozo: lib: 4. cap: 26. & 16.

Cesarz na Synodzie rządzi.

w ktorym tákie rzady czyni: áby naprzod Biskupi wątpliwośći o wierze rospráwili/ á potym o biskupách vkrzywdzonych y wygnánych sadźili: á w tym coby postánowili/áby po dźieśiaći miedzy sobą obie stronie obrawszy/do dworu posláli/ y wszytko oznaymili.] Tákie miáło być Concilium od Cesárzá heretyká zebráne/ áby on sam wszytko co chćiał ná nim stánowił/ á ná iego sie zdánie Biskupi podáli.

3. Biskupom każą wiarę wyznać iáka Ariani w Syrmie wyznali.

A gdy poczeli o wierze Oycowie oni mowić/powstał Walens y Vrsácius z drugiemi cztermi/ Germinianem/ Auxenciußem/ Gáiem y Demophilem: y żądáli/ áby Oycowie ine wyznánia stáre opuśćiwszy/ ná tym ktore w Sirmie przy Cesárzu po Láćinie vczynione iest/ przestáli/ w ktorym sie Syn Oycu we wszytkim podobny wedle pismá kłádźie/ á żeby iuż onego słowá substáncyey/trudnego y niepoietego nic kłádli/ gdyż sie w piśmie nie náyduie. Poty Sozomenus. Byłá to oná trzecia wiárá ich w Sirmie vczyniona/do ktorey dźień iedennasty kalendarum Iunij, to iest 22. dźień Máiá/y rok ábo Consuly/ Fláwiußá y Hippáciußá przyłożyli/ y przy niey Constáncyußá pánem swoim wiecznym názwáli. Z czego sie Athánásius śmieie mowiąc: Po tym znáć nową y wymyślną ich wiárę/ktora sie tego dniá y roku vrodźiłá. Náßá wiárá czásu nie ma/ iedná záwżdy od początku trwa. Pánem swoim Cesárzá zowią/ iż to mowią co on im każe. Wiecznym człowieká zowią/ á Synowi Bożemu wiecznośći nie dáią. A czytano onę ich wiárę iáko nápisána iest: Wierzym etc.

Vt supra.

Ariani śmiechu godni.

De Synod.

4. Oycowie Ariußa potępiáią.

Po czytániu/ Oycowie chćieli áby z Ariáńskim heretyctwem inne wszytki błędy potępione były. Zgodźili sie wszyscy ná to: Sámi tylo Walens y Vrsácius z towárzyßmi swemi nie przyzwaláli. Dopiero poználi Oycowie/ iż ono ich wyznánie y wiárá/ z chytrośći ich pochodźiłá/ y w niey Ariußá zágrzebáli/ gdy słowo substánciey wyniátáli/ chcąc Niceńskie Concilium zepsowáć. y rzekli do nich: Mysmy sie tu ziáchali/ nie wiáry nábywáć/ áni sie iey vczyć/ bo ia zdrową mamy: ále ná tośmy sie skupili/ ábyśmy tych co sie iey sprzećiwiáią/ á nową wymyśláią/ pohánbili. Jeśli wy wiárę tę piszac/ dopiero sie iey vczyćie/ ießczeście y klerikámi nie są/ gdy ták od rudimentow poczynaćie. A ieśli te myśl maćie co y my/ zgodnie wszyscy heretyctwem sie zbrzydźmy/ á to trzymaymy co nam Oycowie podáli/ Synodow ná to dáley nie czyniąc. Oni co w Nicey byli/záraz wszystkiemu zábieżeli/ y co było potrzebá o wiárę Kátholicką vczynili. y gdy sie ták zgodźili/ y Synod Niceński pochwalili: Vrsáciusá y Walensá y iego towárzyße ktorzy sie im sprzećiwiáli/ zá heretyki osadźili/ y táki dekret y wyrok ná nie nápisáli.

Wiary nowey niechcą.

Niceński Synod pochwalili.

Wyrok y dekret napisali.

5. Athan: de Synod. Sozom: lib: 4. cap: 16. Socrates lib: 2. cap: 29.

Poki było podobno/Synod Kátholicki y kośćioł święty ćierpliwośćią swoią znośili/ Vrsáciußá/ Walensá/ Gáiá/Germinianá/ Auxenciußá/ ktorzy ináczey od inych rozumieiąc/ kośćioły do niepokoiu przywodźili. y teraz śmieli heretyckiemi náukámi prawowierną wiárę/y Synod Niceński/ ktory iest Ariáńskiemu kácerstwu nieprzyiaćielem/ zepsowáć. y śmieli obcą/y od nasświętßego kośćiołá rożną wiárę spisáną obwoływáć. ktorą przyimowáć mieliśmy sobie zá wielki grzech. Ci dawno będąc heretykámi/y teraz w tymże sie náleźli/ ktorymeśmy zábronili/ áby do społecznośći náßey nie przystępowáli. y one teraz słowy náßemi potępiamy y od zboru wiernych odrzucamy. To sie dźiało/ mowi Athánásius/ w Ariminie/y potym wszyscy sie podpisáli y Ariany odrzućili. y to sprawiwszy: posły do Cesárzá náznáczyli. y list Synodálski po Láćinie z Greckim przełożeniem do niego nápisáli. List do Cesárzá/ iest támże v Athánázyußá nabożny bárzo/y Duchá ś. pełny/w ktorym oznáymuia co postánowili/ á proßą go támże/ áby wygnáne Biskupy do ich kośćiołow przywroćił/ etc. Ná tym liśćie nie zwáli go Æternum iáko Ariani/mowi Sozomenus. y táki koniec miáło to prawdźiwe Concilium Arimińskie. co

Potepieni w Ariminie Ariani.

Posłowie od Synodu do Cesarza.

sie potym

śię potym działo/ wßytko poßło ze złości Ariáńskiey y z przymußenia.

6. *Posłow słucháć niechce.*
Socr: lib: 2. cap: 29. Theod: lib: 2. cap: 19. & alij vt supra.

Constáncius spráwiony od Walensá y Vrsáciußá/ co śię ná Synodźie postánowiło; posłow onych słucháć niechćiał/ mieniąc iż woyną zábáwiony iest/ á ná vważenie rzeczy Boskich czásu spokoynego potrzebował. y kazał im do Adriánopolu záiácháć/ áby go tám czekáli. y list pisawßy do Oycow w Ariminie/ prośił ich/ áby ießcze tám poczekáli/ áżby im dał odpowiedź. y tym to sercem czynił/ iż śię spodźiewał/ że tesknosć do domow y ono tám długie mießkánie/ odmiánę w nich miáło vczynić/ áby wiáry oney ktorą wyználi/ odstąpili. Znowu mu Oycowie pisáli prosząc/ áby ich posłow słuchał/ á onym do kośćiołow swoich przed zimą wroćić śię kazał.

7. *W Niceey ziazd Ariański chytry.*
Theod: lib: 2. cap: 21.

Tym czásem śmieszną/ ále złośliwą rádę wynáleźli Ariani/ ná zburzenie wiáry Niceńskiey. Roskazał Cesarz áby śię wschodni niektorzy prośći Biskupi do Niceey ziácháli/ y tám wiárę onę Syrmieńską Ariáńską wyználi y spisáli/ ktora aby śię mogłá zwáć Niceńską. y ták śię sstáło. Lecz im zdrádá oná pomoc nie mogłá/ gdy śię prędko odkryłá.

8. *Posły od Concilium męczono.*
Seuerus lib: 2. Athan: epist: ad Africa.
Oycowie w Ariminie przymußani.
Ná wygnánie potępieni.

To było żáłosno/ iż Constáncius posły one od Concilium ták męczyć y bić kazał/ áż przyzwolić ná podpisánie y społeczność Ariáńską muśieli. y gdy to vczynili/ dopiero ie do Ariminu odesłał. Ale ich Oycowie przypuśćić do śiebie niechćieli. A co ießcze żáłośnieyßego/ roskazał ten niezbożnik Cesarz Taurusowi w Ariminie stárośćie/ áby Oyce ony przymußał y śćiskał nędzą y głodem y postráchy/ áby ná podpisy Ariáńskie zezwolili: á ktorzyby niechćieli/ áby ie ná wygnánie potępiał. Vczynił to z pilnośćią Taurus (bo mu záto Consulat był dáć obiecał Constáncius) y wiele ich do onego podpisu przymuśił/ śiedm mieśięcy ie tám vćiskáiąc/ y drugie ná wygnánie rozesłał/ áż ich tylo 20. zostáło. y ták śię ono Concilium dobrze iuż skończone/ źle y sromotnie znowu rozbiło.

9. Aduer: Lucifer.
Oßukanie niektorych Oycow.

Piße o tym Concilium ś. Jeronym/ iż Walens słowy chytremi y obłudnemi przy onych Taurusowych vćiskách/ oßukał niektore Oyce. Czynił CHRISTVSA Bogiem/ Synem Bożym/ inákßym niżli inne stworzenia. y ták rozumieli/ że śię tymi słowy Bostwu Páná nászego nic nie vymowáło. Lecz gdy przyzwolili: on śię z nich śmiał/ mowiąc: Nie mowiłem ia áby CHRITVS nie był stworzeniem/ ále iż nie był tákim stworzeniem iáko inne. y ták niektorzy słowá onego Vśiey ábo Substánciey/ zdrádzeni y oßukáni odstąpili. Westchnął/ práwi/ świát/ á zádźiwił śię iáko Ariáninem został.

Hier: vt supra.

10. *Oycowie Ariminscy w czym śię potknęli.*
Po zamknionym Synodźie, przymußenie było.
De Synodis. Ambr: epist: 32.

Z czego śię baczyć może: iż oni Biskupi heretykámi nie zostáli/ áni ná bluźnierstwo Ariáńskie przyzwolili/ w tym tylko winni/ iż słowá onego Consubstantialis, (ácz sámey rzeczy nigdy) odstąpili: iednákże o Bostwie Chrystusowym/ choć inákßemi słowy/ wiárę vmacniáiąc. Synod też on Ariminski prożno ná swoie stronę heretycy ćiągnęli. Był práwie Kátholicki Synod/ ná ktorym błędy y Syrmieńskie ono wyznánie/ y Ariußá y Walensá z towárzyßmi potępili/ y Cesárzowi y świátu wßytkiemu swoie postánowienie y wyznánie oznaymili/ y tym koniec vczynili. Co śię potym mocą y zdrádą dźiało/ to iuż do Synodu nie służy/ ktory przedtym wźiął swoy koniec. Toż mowi ś. Athánázyus/ y ś. Ambrosius/ y inni.

11. *Liberiuß wyrzucony z Rzymu od Cesarza.*
Sozo: lib: 4. cap: 18. Rufin: lib: 1. cap: 21.
Przymußánie do podpisu.

Po tym Concilium/ gdy śię sprawom onym ostátnim Ariáńskim ná onym Synodźie Liberius Papież sprzećiwiał/ Walens do Rzymu przyiáchawßy/ mocą go z Rzymu/ to poruczenie od Cesárzá máiąc/ ieśliby nie podpisał błędow onych/ wyrzućił. Bo żadną miárą podpisáć niechćiał. Y zostáwiwßy w Rzymie Wikáriem Dámázá kápłaná/ sam przed Rzymem w Nowelli y Ostrianie został/ gdźie mießkał áż do śmierći Constánciußá. Obchodźił ten Walens inne Biskupy ktorzy byli nie podpisáli/ wyćiągáiąc od nich przyzwolenia ná one błędy swoie Ariminskie. á ktorzy niechćieli/ dawał ie mo-

Marcellinus de ſchiſm: Vrſic.

ca Ceſárſka ná wygnánie/ ábo ná śmierć. Máximá w Neápolim wyrzućił/ á Zoſimá Aryánina wſádźił/ ná ktorego klątwe puśćił Máximus / o ktorcy ták piſze Márcellinus.

12\. *Pomſtá Boża nád Aryáńſkim Biſkupem w Neápolim.*

Gdy Zoſimus mieyſce Máximá ośiadſzy / do kośćiołá wchodźił / czuł Boſką pomſtę nád ſobą. Bo mu ſię iezyk z geby wywieſzał / y wćiągnąć go do vſt nie mogł/ poki w kośćiele był. A gdy to nie raz ćierpiał/ wołał biſkupſtwo porzućić / á przy zdrowym iezyku zoſtáć.

13\. *Rufinus męczennik.*

Tenże y o Rufinie Biſkupie/ dźiwney proſtoty á wielkiego ſtátku mężu/ mowi / iż go Aryáńſki Biſkup Centumcelle / Epiktetus názwány / do wozu przywiązawſzy ták długo włoczył / áż mu wnętrznośći ze krwią wypádły / y śmierć nàſtąpiłá. Krwie iego/ ktorą wierni zbieráli / czárći ſię boią y z ćiał ludzkich vćiekáią. Gaudentius też Arymińſki Biſkup/od tychże Aryanów/gdy ná ich podpiſy nie przyzwalał/zábity ieſt. Był/ mowi Rufinus/ ná on czás táki kośćiołá świętego niepokoy. Sámi ſię woiowáli Chrześćiánie/ieden drugiego wypychał/ ołtarzow nie było/ áni ofiar: ſam tylko wielu vpadek. Tenże Márcellinus piſze o Potámonie/ ktorego ś. Hilárius Potámiuſzem zowie / gdy ſię wiáry Kátholickiey záprzał/ á z ſkárbu Ceſárſkiego dárowną wieś iedne zá one niezbożność wźiął: iádąc do niey ná drodze nagle vmárł. Florencius też Biſkup / choć ſię był ná Aryáńſtwo nie podpiſał / iedno iż z Aryány ſpołeczność wźiął/ ſkarány ieſt od P. Bogá. Bo gdy w kośćiele ná ſwey ſtolicy przy ludu wielkim záſiadł : ná źiemię z prędká vpadł/y iáko oſłábiony y drżący wynieśiony ieſt. A gdy k ſobie przyſzedł/wroćił ſię ná ſtolec ſwoy / y záś drugi raz tákże vpadł/ y wynieśiony był. Jeſzcze otrzeźwiawſzy wroćił ſię vpornie trzeći raz ná ono mieyſce: ále tákże vpadł/ y vſtá rozdźiewiwſzy nędznie duchá wypuśćił. Ták P. Bog y cudámi Niceńſkiey oney ś. wiáry bronił.

Acta Gaud.
Rufinus lib: 2. cap: 11.

14\. *Synod w Selewciey tegoż czáſu.*

Socrat: lib: 2. cap: 31.

A ná drugim tegoż czáſu w Selewciey Jſauriey / Aryáńſkim Synodźie/ co ſię działo / godźi ſię dowiedźieć. Było ná nim wſchodnych Biſkupow ſto ſześćdźieśiąt. Aryani ná nim byli dwoiácy : iedni Akácyani/ ktorzy żadnego Jeſteſtwá/ábo Subſtánciey / Syná z Oycem ſpolnego przyznáć niechćieli. Drudzy nápoły Aryani/pewnym ſwoim rozumieniem Subſtáncią przyznawáli. Był z nimi ś. Hilárius / ktory w te ſtronę był zágnány / y iuż czwarty rok ná onym wygnániu trwał w Frygiey : ktorego ſtároſtowie / ktorzy Biſkupy zgromadzáli/tákże ná on Synod záſtáli/ iż Biſkupem był/ á to bez wiádomośći Conſtánciuſzá. Ten krotko wypiſał co ſię tám działo. Ná dwoie ſię rozdźielili:iedni wyznawáli iż ieſt Subſtánciey podobney Syn Oycu : tych wodzem był Bázylius Ancyráńſki : á drudzy iáko Akácyani/żadnego mu przyrownánia z Oycem nie przyznawáli/bluźniąc beſpiecznie iż ſtworzeniem ieſt. A ták ſię cztery dni ſwárząc/ począwſzy 20. dniá Auguſtá roziáchali/y do ſwego Páná / to ieſt / do Ceſárzá ná vznánie kto lepiey trzymał/ pobieżeli do Cárogrodu. Gdźie z nowu tegoż roku Synod prędko od Ceſárzá był złożony / ná ktorym było 50. Biſkupow / nim ſię Arymińſkie Concilium rozpędźiło/ prawie ná końcu roku tego.

Hilarius ná Synodźie w Selewciey.
Hilar: contra Con.
Dwoiácy Aryani.
Athan : de Synod.
Synod w Cárogrodźie.

15\. *Ceſarz ná nagorſzym bluźnieniu Aryáńſkim przeſtał.*
Aryani Aryany wyganiali.
Sozom: lib: 4. cap: 20. & 23.
Theod: lib: 2. cap: 27. 28.

Vprzedźili Akácyani y z Eudoxiuſzem do vchá Ceſárſkiego / y ná to go námowili/ áby ich wyznánie pochwalił: z ktorego Subſtáncią iáwnie y ſłowo Conſubſtantialis wymiátáli/ á mowili: iż Filius Patri ſimilis, iż Syn podobny ieſt Oycu/ nie Subſtáncią / ále tylko wolą. y ták vczynił Ceſarz. A gdy ſię oni drudzy/ktorych głową był Bázylius ná tym to dyabelſkim zborzyſzczu/ſprzećiwili : rozmáićie od Ceſárzá pokaráni ſą. Bo ie ná wygnánie poſtąpiono/y biſkupſtwá ich innym dano.Ták że ſię iedno Eunomiuſzowi/ktory był miſtrzem Aeciuſzá/ (obá przewierutni bluźniercy byli) doſtáło/w Cyzyku mieśćie. Mácedonius też on okrutnik z Cárogrodzkiey ſtolice złożony ieſt/ná

Mácedonius złożony, nástapił Eudoxius.

Orat: in laud: Athan.

Wielka klęská kośćiołá S.

ktora Eudoxius z Antyocheńskiey nástapił. Dziwnie wielkie rozruchy y roztárgnienia/ y woyny kośćiołá Bożego ono zborzyßcze Cárogrodzkie vczyniło. Co opłákuie Názyánzenus. A nietylko ná wschodnych ále y ná zachodnych krolestwách wielkie było zámießánie/ ták iż nigdy kośćioł Boży ßpetnośći wietßey/ z onych niezgod y burzenia Ariáńskiego/ nie miał. A w tym dziwna spráwá Boża: iż one co sie predko zá Ariany puśćili/ á wierze sie ś. Niceńskiey źle záchowáli: od sámychże Arianow z mieysc biskupich zrzuceni y wykleći zostáli. y ták miedzy pyßnemi swary vstáwiczne/ pyßne one y hárde pogubili.

Tám bedac w Cárogrodźie przy tych wßytkich kłotniách Ariáńskich ś. Hilárius/ Kátholicka wiáre wyznawáiac y Akácyany gániac/ y Cesárzowi pisániem swoim przymawiáiac/ od tegoż Cesárzá Constánciußá/ od wywołánia wyzwolony/ y do swego Biskupstwá przywrocony iest. A oni pochlebcy/ktorzy Cesárzá wiecey niżli P. Bogá słucháli/od niegoż pokaráni sa. 16.

Hilarius przywrocony na Biskupstwo.

Sámi pisárze Pogáńscy ná tego niestátká Cesárzá Constánciußá pisáli/ to o nim mowiac bárzo prawdźiwie: Chrześćiáńska/práwi/ wiáre doskonáła y prosta/ iákoby bábie zabobony pomießał. ktora gdy chćiał wybádáć/ vwiazł: y chcac rożnice vgádzáć/ wiele niezgod násiał/ ktore sie słownemi przećiwieństwy ßerzyły. kupámi Biskupi ná odwozách pospolitych tám y sám biegáli/ po Synodźiech/ iáko oni zowia: á gdy nabożeństwo wßytko ná swoie wola náćiagał/ odwozy pospolite popsował.] To Ammianus Pogánin o Constánciußowych niestátkách y nierozumie/ á prawdźiwie. 17.

Ammianus lib: 21. in fine.

Poganie Constanciußa ganili o wiáre Chrześćiáńska.

Do tego czásu długo dosyć P. Bog temu niezbożnemu Cesárzowi ćierpiał/ y złośći iego znosił/ y ßcześćiem go świeckim okraßał. Lecz gdy iuż áż do dná záśiagł/ á z Akácyany żadnego podobieństwá y iestestwá ábo substánciey Boskiey P. CHRISTVSOWI nie dawał: káráć go iuż srodze poczał. Ná woynie z Persy woyská pobite miał/ wodzá niećwiczonego máiac Sábiniana/ y miast wiele do nieprzyiaćioł vtráćił. 18.

Káráć poczał P. Bog Constanciußa.

Ammianus lib: 18.

Pißе Ammianus/ iż krol Perski w ten czás gdy wźiał od Rzymian przez woyne miástá Rume y Brose/ nálazł tám pánienki Chrześćiáńskie ná służbe Boża poświecone/ y roskazał ie w dobrym opátrzeniu mieć/ y onych sie nie dotykáć/ áby zwykłym swoim obyczáiem nabożeństwu służyły. To Pogánin o Pogáninie. 19

Lib: 18.

On Paulinus Biskup Trewerski/ dla wiáry ś. od tegoż Cesárzá do Phrygiey zágnány/ tego roku iáko meczennik skończył. Dźień iego kośćioł wspomina 38. dniá Augustá. Tákże y Rodánius Tolosáński Biskup pospołu z świetym Hiláriußem do wschodnych stron ná wygnánie od tegoż Cesárzá wypchniony/ támże ßcześliwie korone meczeńska odniosł. 20.

Hier: in Chronic.

Rok P. 360. Libe: 9. Constánc: 24.

ROk ten niewypowiedźiány zamießek y trudnośći kośćiołow pełny był/ o ktorych ták krotko mowi Sozomenus: Trudno wyliczyć iáko wiele Biskupow y káplanow (gdy wyroki swoie ná onym Synodźie Cárogrodzkim Cesarz wykonywáć kazał) z swoich miast wygnánych było/ żadnego po wßytkim páństwie narodu nie było/ ktoryby był od tey nedze wolny zostawał.] Bo Cesarz wßytkim podpisowáć one wiáre Akácyanow/ ábo z Biskupstwá ná wygnánie iść roskázował/ przez vrzedniki swoie. 1.

Lib: 4. cap: 26.

Rok pełny nedze kośćielney.

Hilárius ś. bedac w Cárogrodźie ná onym seymiku Ariáńskim/ á widzac iż przemogli wßytko Akácyani: wzrußony żáłośćia z ták wielkiey vtráty wiáry świetey/ podał supplikácya Cesárzowi/ áby przy nim y Synodźie o- 2.

Hilarius Cesarzowi pisaniem srodze łaiał.

Ad Constantium. nym / o wierze świętey mowić y z onemi Biskupy disputácią stoczyć mogł. vprośić tego nie mogł. A zwątpiwszy / á ná męczeństwo sie śmierć zgotowawszy: ostre y vczone księgi ná Constánciuszá nápisał / w ktorych kápłáńskie serce / y zarzliwość y śmiáłość wielką z rostropnośćią pokázuie. gdy poczyna ták mowić.

3. Słowa S. Hilariusza do Constanciusza. Czás mowienia / bo iuż czás minął milczenia. CHRISTVSA czekaymy: bo Antichrist moc wziął. Wołayćie pásterze: bo naiemnicy vćiekli. kłádźmy zdrowie zá owce: bo złodźieie nástapili / y lew ryczący krąży. Do męczeństwá to mowiąc / wychodźmy.] y niżey. Walczym z chytrym prześládowmikiem / z nieprzyiaćielem pochlebuiącym / z Constánciuszem Antichristem. Ták ná ćię wołam Constánty / iákobych ná Neroná wołał / to coby odemnie Decius y Máximianus słyszał: Z Bogiem walczysz / ná kośćioł sie miecesz / święte prześláduiesz / káznodźiey CHRISTVSOWYCH nienawidźisz / wiárę wymiátasz / tyránnem iesteś nie ná ludzkich / ále ná Boskich rzeczách.] y niżey: Klámasz ábyś był Chrześćiáninem / nowy iesteś nieprzyiaćiel CHRISTVSOW. Antichristá vprzedzasz / Biskupstwem kogo chcesz dárujesz / zá dobre złe Biskupy odmieniasz / kápłany do więźienia dáiesz. Zachodnych kápłanow (w Ariminie) wiárę / do niewiernośći przymuszasz / zámknione w iednym mieśćie pogrozkámi strászysz / głodem watlisz / źimnem zábijasz / zmyślániem pśujesz. A wschodnie niezgodámi karmisz / pochlebstwem oszukiwasz / życzliwe ná nie náprawuiesz / nowym y niesłychánym obyczáiem dyabłu zwyćięstwo iednasz / á bez męczeństwá prześláduiesz. Widźim drapieżny wilku suknią twoię. Złotem pospolitym Bogá czćisz / y to mu dáiesz coś z kośćiołow złupił / ábo wyrokámi odsadźił / ábo winámi wyćisnął. Cáłuiesz kápłany / iáko y CHRISTVS zdrádzony iest / głowę ná ich błogosłáwieństwo schylasz / á po wierze ich depcesz: v stołu ie czestuiesz / gdźie Judasz zdrádę záczął. Słuchay wilku drapieżny owocow spraw twoich. To powiem co sie w kośćiołách dźiało.] y wspomináiąc iáko Biskupy wyświecał / mowi: Dłużeieś známi walczył niżli z Persámi.] nákoniec wyrzuca mu ná oczy / wypchnienie Liberiuszá Papieżá. etc.

Głowę Cesarze Biskupom schylali.

4. Dziw Boży iako go nie zabił o te słowa tyran. Jáko go Constáncius o ty słowá nie zábił / dźiwowáć sie bárzo muśim / cudo w tym Boskie znáiąc. Bog mu zábronił iáko Lábánowi / áby nic przykrego Jákobowi nie mowił. Nietylo go nie zábił / ále go ná iego Biskupstwo do Gálliey / wolnego od wygnánia vczyniwszy / odesłał. Záchował go P. Bog ná wybáwienie wiele ludźi od Ariáństwá / y podporę kośćiołá swego. Bo Gállią wszytkę / czyniąc do prawdy częste Synody / ożywił / iáko mowi Fortunatus.

5. Sozom: lib: 4. cap: 26. Macedonius Ducha S. bluznierca. Mácedonius on z Cárogrodzkiego Biskupstwá od Constánciuszá wyrzucony / będąc bluźnierca Ariáńskim ná Bostwo CHRISTVSOWE / gorszym sie sstał ná bostwo Duchá ś. ktorego zwał sługą Bożym / y między go Anyoły liczył / żadney mu czći z Oycem y z Synem spolney nie dáiąc. A okrom Eunomiuszá ktory mu tego pomagał / námowił do swey sekty / málo nie wszytki ony ktorzy dla rożnośći z Akácyanámi wygnáni byli / y onego głowę ich Básiliuszá Ancyráńskiego / ktory swoim rozumieniem Ariáńskim substáncią Oycowską Synowi przyznawał. y szerzyłá sie tá sektá przećiw Duchowi ś. przeto iż Mácedonius zdał sie być żywotá pobożnego y mniskiego / y klasztor do ktorego mnichy zebrał / y szpital dla vbogich y chorych w Cárogrodźie záłożył przez swoie / á zwłaszczá przez iednego żołnierzá Márátoniuszá bogátego / ktory sie ná mniski stan był vdał / żołnierstwo porzućiwszy. Vczniowie też iego będąc czárownicy / cudámi sie iákimiś fałszywemi popisowáli. A zwłaszczá w Cyzyku gdźie Eunomius był Biskupem / ták iż to miásto zwano Mácedoniáńskie. Obá byli źli ludźie: Mácedonius był okrutnik / iáko sie wyższey pokázáło / á Eunomius zbrodźień y sprośny ćielesnik.

Macedoniuszow żywot.

Cuda fałszerzow heretykow. Sozom: lib: 4. cap: 25.

6\. Athánázyus kryiąc ſie po puſtyniách / gdy ſie o tym nowym kácerſtwie dowiedźiał/ piſáć záraz y walczyć z nimi/ iáko żołnierz prawdy kośćielney/ pocżął. y posłał o tym do Serápioná kśiążki ſwoie/ w ktorych ná końcu mowi: Proſzę ćie ábyś czytáiąc popráwił / á odpuśćił gdźie ſłábo mowá idźie. Był to Serápion Biſkup Thmueńſki vczony bárzo / iáko piſze ś. Jeronym / ták iż go dla pięknego dowćipu zwano ſcholáſtikiem. Acz Athánázyuſzá nie przechodźił/ ktory z pokory y miernośći Kátholickiey wyſoko o ſobie nie trzymał/ y pod ſąd ſie iego dawał. Mácedońſki błąd y bluźnienie ná Duchá ś: bárzo rozſzerzáli ſámi Ariani / y o Donácie w Afryce piſze ś. Jeronym / iż ſie z Ariany bráćił/ y kśięgi o Duchu ś. nápiſał/ do Arianow ſie przychyláiąc.

Ad Serap: de Spiritu S.
Piſanie S. Athanazyuſza na Macedoniany.
De Script.: Eccleſ.

7\. Eudoxius ná Cárogrodzkim Biſkupſtwie będąc / ſrogą ſwoię złość y iad ná Kátholicką prawdę wylewał. Raz kazánie poczynáiąc/ do ludu rzekł: Oćiec ieſt niezbożny / á Syn pobożny. y gdy lud ſzemráć pocżął: on rzekł: Ták to rozumieyćie: Oćiec niezbożny ieſt: bo ſie nikomu nie kłánia: á Syn pobożny/ bo ſie Oycowi kłánia. Tákie ſobie żárty w rzeczách ták poważnych y ſtráſzliwych czynił. Ten z Akácyuſzem onę ná Cárogrodzkim Synodźie wiárę nápiſawſzy/ w ktorey żadnego podobieńſtwá Synowi do Oycá nie dawał: zá mocą Ceſárzá po wſzytkim świećie rozſyłał / áby ią podpiſowano. A kto niechćiał/ áby karány był wygnániem y inemi mękámi. Y było wielkie zámieſzánie po wſzytkim Rzymſkim páńſtwie/ y poſromocenie wielkie wiernych/ iż y ći ktore przymuſzano/ y ći ktorzy przymuſzáli/ Chrześćiány ſie zwáli. y ćięższe to im było prześládowánie/ niżli ony Pogáńſkie. To Sozomenus. Tenże Eudoxius to wſzytko ćicho trzymał / co y Eunomius/ y Aecius / z ktorymi wielką przyiaźń wiodł / y táić ſie im do czáſu z náuką oną piekielną o Duchu świętym rádźił.

Sozom: lib: 4. cap: 25.
Eudoxiuſzowe bluznienia.
Zamieſzanie kościoła Bożego wielkie.
Lib: 4. cap: 25.

8\. O Eunomiuśie nápiſał Theodoretus: śmiał ták mowić: Wſzyſtko w Boſkich táiemnicách vmiem / y Boſkie ieſteſtwo ábo ſubſtáncią doſkonále znam/ y táką mam o Bogu wiádomość / iáką Bog o ſobie ſam ma.] Niezmierna hárdość y głupſtwo / ktore y iego vczniowie mieli. S. Báſilius chcąc iego hárdość rozumu poniżyć / piſząc przećiw iemu / prośi go áby mu przyrodzenie mrowki wypiſał: ieśli oddychániem żyie / ieśli ćiáło ma y kośći/ iákie w niey żyły/ ſuche y pełne/ gdźie ma wątrobę/ gdźie śledzioná y ſerce/ iáko ſie rodźi/ wiele miewa dźieći / iáko wie gdźie ſię kryć y gdźie żywność zbieráć/ etc. A ieśli nátury mrowki nie dośięgnieſz / á iáko ſie ná Boſkiey ſkrytośći náturę miéceſz/ etc. Piſze o nim Gregorius Nyſſenus/ iż náuczał iákoby wiárá ſámá do zbáwienia doſyć byłá / á iż nawiętſze grzechy zbáwieniu nie ſzkodzą/ choćby kto w nich záwżdy trwał. Toż o nim mowi ś. Auguſtinus. Tenże gárdźił reliquiámi świętych/ iáko piſze ś. Jeronym. Z miſtrzem ſwoim Aeciuſzem to mowił ten Eunomius / iż ſie ćieleſnych roſkoſzy godźi vżywáć iáko kto chce / y grzechu w nich nie máſz. y ták złośliwy plugáwiec/ y ná ćiele y ná duſzy / iáko Rufinus mowi / trędowáty / śmiał kłámáć y zwodźić. Z wielką ſzkodą kośćiołá Bożego żył długo w Káppádociey/ áż do pánowánia Theodoſiuſzá/ gdy ś. Jeronym piſał kśięgi o świętnych mężách/ y tám go wſpomina / iż żyie y przećiw kośćiołowi piſze. Diálektikę tylo vmiał: Piſmá świętego ledwie co ſkuśił.

Lib: 4. de hæret: fabul.
Eunomius iako głupi.
Epiſt: 169.
Mrowki przyrodzenia wypiſać nie mogł.
De Anima lib: 2. cap: 12.
Eunomius, wiarę tylo chwalił do zbawienia.
De hæreſ: cap: 54.
Hier: in Vigilant.
Do ćieleſnych roſkoſzy dozwalał.
De Scriptor.
Socr: lib: 4. cap: 7.

9\. Z Ariáńſkiego kácerſtwá wiele ſie inych národźiło / Euſebiani / Aeciani/ Photiniani/ Eudoxiani/ Akácyani/ Mácedoniani/ Eunomiani/ y inni/ ktorych bluźnieniu y wymyſłom głupim końcá nie máſz.

Rodzay Ariańſki.

10\. Z Antyochiey gdy ſie Eudoxius do Cárogrodu przenioſł/ ná iego mieyſce Ariani dáli Meleciuſzá Biſkupá w Sebáśćie / máiąc go zá ſwego y zá Ariáná / ále ſie ná nim oſzukáli. Bo poſtáwiony ná Biſkupſtwo Antyoſkie/ począwſzy od náuki około obyczáiow / zátym też o Synie Bożym náuczał/

Melecius iako ſię odmienił.
Sozo: lib: 4. cap: 27.

iż iest iednoiestotny z Oycem/ wedle wiáry Niceńskiey / á iż káżdy srogo bładzi/ ktory o rownym bostwie Syná z Oycem nie wierzy. Co gdy kazał iáwnie/ dyákon ieden vstá mu reką zátykał. á on pálcámi vkázował / trzech y iednego/to iest/trzy osoby á iedno iestestwo w Bostwie. Z czego wielce byli vweseleni Kátholicy oni/ktore Eustáciany zwano / ktorzy vczestnictwá z Ariany mieć nigdy niechčieli.

Palcami Troycę S. wyznawał.

11. *Hier: in Chronic.* *Melecius wyrzucony z Biskupstwa.* *Iakie iego obyczaie.*

Lecz gdy się Eudoxius/y ini/tego nań dowiedział/ y do śiebie go przyzywáiac od oney wiáry odwodził: on żadnym sposobem odstąpić prawdy niechčiał / y ták go z Biskupstwá Antyoskiego zrzučili / y ná wygnánie dáli / á Euzoiußowi onemu przedniemu vczniowi Ariußowemu biskupstwo podáli. Był to Melecius święty w obyczáiách y bárzo wymowny/ ktorego Oycowie dźiwnie wychwaláia/ á zwłaszczá ś. Chryzostom.

12. *Theod: lib: 2. cap: 23.* *Eusebius Samosateński iako męzny, listu wydawać niechcąc.*

Piße Theodoretus/iż Eusebius Sámosáteński Biskup Kátholicki / cicho ná one stolicę Antyoską Melecyußá/wiedząc iákim był wewnątrz/wpráwił/y list wybránia iego v śiebie miał. A gdy się Biskupi do Antyochiey ná Meleciußowe zrzucenie zebráli: posłał Cesarz do Eusebiußá / áby on list wroćił/ ieśli niechce áby mu rękę včięto: (á iednák nie kazał mu ręki včináć/ iedno mu ták pogrozić) on obie ręce ściągnał mowiąc: nie iedne ále obie niech tráce/á dekretu ná okazánie złośći Ariáńskiey niedam. Przyiał to wdźięcznie Constáncius/y one cnotę iego chwalił. Bo y nieprzyiaćiel muśi się do tego drugdy przywodźić.

13. *Sozo: lib. 4. cap: 28.* *Athan: de Synod.* *Ostatnia wiara Ariańska.* *Koniec Ariańskich Synodow. 30. lat kłopotow z Ariany.* *Athan: ibidem.*

Tám do Antyochiey ná ten czás ziáchawßy się Akáciani Ariani/wiáry ießcze popráwili y nád wßytki iuż nagorßą vkowáli. Co pirwey mowili/iż Syn Oycu wolą tylo podobny / to teraz mowią: iż áni w woley áni w iestestwie podobny Oycu nie iest. á iż Syn z niśczegoż się począł/ ták iáko ná przodku Ariuß náuczał. Awa się tám zostáli/ czego się pierwey iáwnie wstydźili. Ten iuż był koniec Synodow Ariáńskich pod Constánciußem/ktory też przyßłego roku koniec swoy wźiął. Wiecey niżli trzydźieśći lat po Niceńskim zborze tá z Ariany tragedia ßkody ś. kośćiołowi nieopłákáne czyniłá. Napierwßy był naiádowitßy tych wßytkich zbrodni y zamießek y kośćielnych kłopotow przyczyną / mowi ś. Athánázyus: on bezbożny Akácius Biskup Cesáriyski/ktory záwżdy przy boku Constánciußá śiedźiał/ktore° też trudno wymáwiáć. Bo y sam Constáncius tákiż był/y też chčiał co mu podawano.

14. A kiedy iuż prawie y iáwnie bostwo Synowi Bożemu zá iego zezwoleniem wydárli/ iemu też zdrowie y páństwo wydárto.

15. *Sozom: lib: 4. cap: vltimo.*

W Alexándriey on Georgius Biskup Pogány y Chrześćiány do swey fałßywey wiáry przyćiskał/y wielkie im ßkody poczynił y trapienia zádawał.

Rok P. 361. Liber: 10. Constanc: 25.

1. *Iulianus na Constanciußa iedzie.*

Wrześlego roku iuż był Julianus w Gálliey ná páństwo Rzymskie iáko Augustus od żołnierzow záwołány: á tego roku iuż iáwnie od stryiá y páná y dobrodźieiá swego odpadł/ y woynę nań podniosł/ y z Gálliey wybierał się do Cárogrodu y krolestw wschodnych. A żeby ludzkie sobie sercá iednał/ ná on czás/iáko Ammianus Pogánin piße/zátáiwßy Pogáńskiego báłwochwálstwá/ ktoremu táiemnie służył/ pokazał się być Chrześćiáninem/ iżby sobie Chrześćiány / ktorych iuż wiecey niżli Pogan było / iednał. y w dźień trzech Krolow ábo Epiphániey / w kośćiele z Chrześćiány nabożeństwo odpráwował. Potym się do Jllíryku puśćił zá vpomnienim / iáko on mowił/bogow swoich/ ktorzy mu dobrze tußyli / y o páństwie cáłym obietnice dawáli: to iest/ czárći ktorym służył. Skąd do Rzymu do Consulow Taurusá y Florenciußá

Lib: 21. *Pokazał się Chrześcianinem.*

nápisał/

nápiſał/ áby mu miáſtá dochowywáli. Lecz oni boiąc ſię/ z Rzymu vćiekli.

Chrześćiánie wiedźieli o iego złośći y niezbożnośći Pogáńſkiey/ á iednák woleli pod nim być/ niżli pod tyráńſtwem Conſtánciuſzá/ ktory ſię iuż był prawie CHRISTVSA záprzał/ gdy go Bogiem mieć niechćiał. Woleli Kátholicy iáwnego nieprzyiaćielá/ niżli chytrego węzá. A heretycy zá ſzczęśćiem ſzli czáſom tylo ſłużąc. Chćiał Iulianus vbiedz prędko Cárogrod: ále nim tám doiáchał/ nowinę miał o śmierći Conſtánciuſzá/ będąc w Náiſſu. 2.

Zoſim: lib: 3.

Woleli pod Pogániniem Chrześćiánie być niżli pod heretykiem tyránnem.

Wypráwował ſię Conſtáncius ná Perſy/ y iuż był z Antyochiey z woyſkiem wyiáchał pod gorę Taurus/ gdy w Edeſſie nowinę miał/ iż Iulianus z Gálliey/ gory do Illiryku przebył/ y do Trácyey ſię ſpieſzá. y z porády wſzytkich ná zad ſię z woyſkiem wroćić vmyślił: ále ſam z fráſunku w chorobę wielką wpadł/ á przyiechawſzy do Tárſu w Cilicyey w miáſteczku Mopſu ſtánąć muśiał. Tám od Euzoiuſzá/ iáko piſze ś. Athánáſius/ Antyoſkiego Biſkupá/ onego wicrutnego Aryániná/ vcżniá Ariuſzowego/ ktorego y ſámiż Ariani kilákroć wymiátáli/ ochrzczony ieſt. 3.

Ammianus lib: 21.

Smierć Conſtanciuſa Arianina złośliwego.

Hier: epiſt: 3. ad Helio.

Vmieráiąc/ mowi Názyánzenus/ trzech rzeczy nieprzyſtoynych ſwemu pánowániu żałował: iż powinne ſwoie pozábiiał/ ná początku pánowánia ſwego: iż Iulianá Apoſtáte Ceſárzem vczynił: iż ſię w nowe náuki około wiáry wdawał. y ták nieſzczęśliwie wieku tego dokonał. Wychwala go z cnot niektorych Názyánzenus/ ále wiernym przykre to wychwalánie iego. Miał w ſobie cnoty niektore: iáko czyſtość małżeńſką/ w ktorey był bárzo chwálebny/ miał ſzczęśliwe páńſtwá ſpráwowánie/ by go był ſwary około wiáry niepożytecznemi y okrućieńſtwy nád Biſkupámi nie pomázał. Żył lat czterdźieśći cztery. Z oycem y z bráćią pánował lat trzydźieśći dźiewięć/ á Auguſtem ſam będąc lat 24. y mieśięcy 4. 4.

Athan: de Syn.

De laudibus Atha.

Trzech rzeczy żałował.

In Iulian: orat: 1.

Victor in Iulian.

Tego wieku kośćioły Boże pełne były ſmutku y płáczu/ gdy Ariani wſzędźie pierwſze mieyſcá mieli y roſkázowáli/ á Kátholicy práwowierni/ ábo ná wygnániu nędze ćierpieli/ ábo z Biſkupſtw y doſtoieńſtw zepchnieni w pogárdzeniu y nieczći zoſtawáli/ ábo ſię drudzy towárzyſtwem Aryáńſkim mázáli. 5.

Nędza kośćiołow Bożych.

Ná puſtyniách gdźie mnichow y ludźi żywot Anyelſki wiodących były wielkie gromády/ nie mnieyſzy był niepokoy/ gdy y tám ſzátáńſkie chytrośći y śidłá węzá zdrádliwego záchodźiły ná ludźie ony/ ktorzy iáko w ráiu od świátá zákryći mieſzkáli. W Mezopotámiey miedzy mnichy/ ktorych tám było bárzo wiele/ wſzczęłá ſię ſektá/ ktorą zwano Máſſyliáńſką ábo Euchaitſką. náſtáli mniſzy Dádoen/ Sábbám/ Adelphius/ Symeon/ Hermá/ y inni; ktorzy náuczáli/ iż ſię záwżdy modlić potrzebá á nic innego nie czynić/ áni ſię w żadną ręczną robotę wdáwáć/ wedle ſłow onych Páńſkich: robćie potráwę/ ktora nie ginie. Y poſty/ y Sákrámenty kośćielne odmiátáli/ mieniąc iż doſyć ná modlitwie/ ktora wſzytkie grzechy gládźi y ſzátány odpędza. gárdźili y Chrztem ś. y zwáli go iáko brzytwą po ktorey włoſy ogolone odráſtáią. Náuczáli iż człowiek ma dwie duſzy/ á iż mogli oczymá ćieleſnemi pátrzyć ná Troycę przenaświętſzą. y czynili ſię doſkonáłemi/ duchownemi/ y Anyoły/ y Proroki. Rozwody w małżeńſtwie wedle woley káżdego czynili. Dyabelſkie widzenia y oſzukánia miewáli/ y wiele plotek iáko ſzaleni y od rozumu odeſzli/ mieſzáli. 6.

Y Mniſzy na puſtyniach błądzili.

Theod: hæret: fab: lib: 4. cap: 10.

Maſſaliańſkie błędy o modlitwie.

Damaſc: hæreſ: 80.

Auguſt: hæreſ: 57.

Iednego z nich niejáki Sylwanus Opát rozumu náuczył. Przyſzedł/ á bráćia iego robią/ y rzekł: Czemu robićie potráwę ktora ginie? Márya wyborną obráłá cząſtkę. A ſtárzec rzekł do brátá Zácháriaſzá: Day mu kśięgi niechay czyta/ á vkaż mu prożną komorkę. y tám śiedząc á modląc ſię y czytáiąc/ czekał rychłoli go do iedzenia záwołáią. A gdy głodu nie wytrwał: ſzedł do Sylwaná mowiąc: ábo dźiś bráćia nie iedli? Rzekł: iedli. A mnie 7.

In vita patrum parte 2. cap: 21.

Mnich robić niechcąc, chleba nie miał.

czemuś

czemuś nie wezwał? A Sylwanus powie mu: Duchowny's ty człowiek/ iedzenia tego nie potrzebuieß. A my cielesni musim ieść y robić. On sie obaczył y błąd swoy wyznał. A stárzec go náuczył: Do Máryey potrzebá Márthy. Bo Márya dla Marthy chwała. Te ßalone wymysły sámy sie obáliły y nie trwáły.

7. Byli y drudzy mnißy w Armeniey mnieyßey/ ktorych wodzem był Eutáktus nieiáki/ ktore ná Synodźie Gángreńskim potepiono. Był ten Synod zá czásow wielkiego Constántyná/ roku niewiemy ktorego/ ná ktorym był Osius Korduby/ gdy od Sylwestrá ná vspokoienie kośćiołow wschodnych/ iáko iest wyżßey/ posłány był. y Kanony iego potwierdzone są mocą Apostolską. Náuczał ten Eutáktus ábo Eustátius/ iż małżeństwo złe iest/ y brzydził się temi co w nim mießkáli. Mieśá ieść zákázował/ męże/ żonom y dźieći opußczáć/ posty kośćielne psowáć/ á w niedźiele pośćić kazał. w podłych suknIách chodźić/ á niewiast męskie ßáty nośić náuczał. Iáłmużny vbogim dáiące gánił/ swoim ie tylo dáwáć rádźił/ y inne falße y głupstwá rozśiewał/ y wiele zá sobą mnichow poćiągał. Ten iest z náuką swoią ná tym Gángreńskim Synodźie potępiony y wyklęty. Kanony Synodu onego ná błędy one biią/ y one iáko niezbożne psuią. y máią te ś. słowá do Armenow pisáne.

8. Nie gánim tych/ ktorzy wedla pisma ś. w kośćiele Bożym powśćiągliwy stan obieráią: ále tych ktorzy się z tego pyßnią y prostemi gárdzą/ odrzucamy. y potępiamy tych/ ktorzy przećiw pismu y práwom kośćielnym nowe roskázánia wwodzą. My sie dźiewictwu z pokorą złączonemu dźiwuiem: y powśćiągliwość w czystośći y nabożeństwie przyiętą chwalim: y oddźielenie od świeckich zabaw/ przyimuiemy: y małżeński związek czysty czćimy: y bogáctwy przy spráwiedliwośći y dobrych vczynkách nie gárdzimy: y vbior prosty y podły wedle potrzeby ćiáłá bez obłudnośći chwalim/ á zbytnie w ßátách vżywánie gánim. á tych ktorzy iáłmużny ná vbogie czynią/ błogosłáwiemy: y wßytko co pismem ś. przez Apostoly nam podano iest/ chowáć prágniem. &c.

Socr: lib: 2. ca: 33. Sozom: lib: 3. cap: 13.
Gangreński Synod przećiw mnichom błędnym.
Miarkowanie kośćielne.

Rok P. 361. Liberiußá 10. Iulianá 1.

Tu się poczyna Tomus 4. Baroniußá.

1. IVlianus w wierze Chrześćiáńskiey wychowány y ochrzczony skoro ná páństwo wstąpił/ máiąc lat dwádźieśćiá y dźiewięć/ iáwnie sie CHRISTVSA y Bogá iednego zárzekł/ y bogom się Pogáńskim oddał. Vczynił to iuż był od lat dźieśiąći; ále bárzo táiemnie/ boiąc sie Constánciußá Cesárzá. Wiáchał do Cárogrodu/ y z wielkim weselem od wßytkich przyięty iest. á chcąc Chrzest z śiebie złożyć y wymázáć: Pogáńskiemi obrzadkámi wołu wielkiego krwią/ ofiáruiąc dyabłom wßytek sie skropił y polał. Ktore Ceremonie śmiechu godne Prudencius będąc ná ten czás młodźieńcem gdy sie to dźiało/ opisał. Roskazał wßytkie Pogáńskie kośćioły zámkniony otworzyć/ y służbę w nich bogom y ofiáry oddáwáć. Kazał się też po Pogáńsku ná nawyżße biskupstwo poświęćić. y sam inne mnieyße Biskupy y kápłany poświecał y do rozmáitych miast rozsyłał. Przyzwał do śiebie Philozophow y czárownikow/ z ktoremi táiemne pierwey miewał porozumienia/ y miał ię zá mistrze swoie/ y bárzo ie czćił: iáko Máximá/ Chrisánciußá/ y Priská Philozophy. Pißąc do stárosty Egiptu Hermogenesá/ dáie znáć złe serce ná dobrodźiciá swego Constánciußá zmárłego/ przygániáiąc spráwom iego/ y wßytkiemu dworowi/ y rádom/ y sługom iego. Co tegoż roku pokazał rzeczą sámą. Bo vrzędniki iego złożył z vrzędow/ á drugie pokarał/ á zwłaßczá onego Eusebiußá rzezáńcá/ ktory Constánciußowi práwie roskázował/ y onego ná Kátholiki y Biskupy pobudzał/ iáko

Iawnie się zarzekł wiary Chrześćiáńskiey.
Greg: Nazian: orat: 1. in Iulian.
Chrzest chćiał z śiebie złożyć.
Peristeph: hymno 10. in Rom.
Ammianus lib: 22. Socr: lib: 3. cap: 1.
Poświęcony na nawyżße Biskupstwo.
Epist: 23.
Ammianus lib: 22.
Eusebius on rzezaniec zabity.

iáko złośliwy Arianin/ tego zábić kazał. Onego też Taurusá Consulá tego roku / ktory ná Concilium Ariminskiem Biskupy głodem y więzieniem męczył / ná wygnánie potępił. y inne Ariáńskie Constánciuszá ráde / rozmáitemi nędzami vćiśnął/ y práwie wszytek dwor iego / one nieprzyiaćiele kośćielne/ wybił. Co dźiwne Boskie zrządzenie spráwiło/ one prześládowce prawdy Bożey y kośćiołá ś. ná táka nędze pomstá Boska przywiodłá.

Y Taurus, nieprzyiaćiele kościelni.

2\. *Zá dobrego sie vdaie iáko Philozoph Iulianus.*

Vdáwáć sie ludźiom począł ná przodku zá dobrego y spráwiedliwego y łáskáwego/ y około spráwowánia páństwá pilnego / iáko Philozoph: ták iż go wszyscy y Chrześciánie rádniey by mieli / niżli przeszłego Constánciuszá. Bo vrzędniki iego łákome y drapieżne poskládał/ y skarb pospolity / ktory złym száfowániem był zniszczał / nápełnił / y wiele vpádłym miástom ná nápráwe pieniedzy posłał/ y Rzym od głodu obronił / y od podátkow ćiężkich/ ktore były gęste/ ludźie wyswobodźił. A co było nawdźięczniey y nád nádźieie wszytkich: co iedno było ludźi od Constánciuszá ná wygnánie potępionych / wszytkim sie ná swe mieyscá y vrzędy wroćić kazał. Y ták Biskupi y księża Kátholiccy/ y ludźie wierni od Arianow złośliwych z źiemie wywołáni/ wszyscy sie ná swoie dostoieństwá wroćili. Gdy raz bárwierzá dworskiego do strzyżenia włosow przyzwał/ widząc go drogo vbránego / rzekł: Po bárwierzám ia posłał/ nie po dworzániná. Y pytał co ma zá obrok y zápłáte z dworu: powiedźiał dosyć hoyna. On mu precz od dworu / y innym tákim / y kuchárzom/ ktorzy ták wielkie dochody mieli / roskazał. Y gdy ták trzeźwośćią y miernośćią sie popisował/ á ná pospolite potrzeby / roskoszy y zbytkow vymuiąc / pieniądze obracał: miano go zá dobrego R. P. spráwce y nápisał o nim ieden Pogánin. Iáko/ práwi/ ták wiele y ták rychło/ y ták dobrze spráwił? Bo Cesarz nász co proznowániu vymie/ z tego sobie czásu przydáie: spániu y roskoszom/ y proznowániu nic nie dáie. Sam sobie y swoim potrzebam vwłoczy/ á ná pożytek pospolity obraca.]

Ammianus lib: 22. Hier: aduer: Lucifer: Tom: 2. Socr: lib: 3. cap: 4. Theod: lib: 3. cap: 4.

Biskupi wygnáni od Arianow, od Iuliana przywroceni.

Bárwierse y kucharse wygnał Iulianus.

Mamertinus in Panegyrico.

3\. Sozom: lib: 5. cap: 5.

A iż Biskupy y inne Kátholickie z wygnánia wybáwił/ vczynił to ná złość Constánciuszowi / nie z iákiego pochwalenia prawdy y wiáry. Bo y heretykom wygnánym tákież práwo dał/ y onego Aecciuszá wielkiego ná CHRISTVSA bluźniercę/ pisząc do niego y wolność mu dáiąc/ do siebie przyzwał. Nowácianom też obálony kośćioł w Cárogrodźie znowu budowáć kazał. Dał y wyrok y pospolity mándat / áby wszyscy Chrześciánie w pokoiu byli/ á nikt sie im nie przykrzył / áni ich do ofiar bogom przymuszał / chybáby sámi chćieli. Nákoniec iednáć chćiał Chrześciány y od siebie rożne sekty. y przyzwawszy ich do pálacu swego / pokoy im rádźił y zgodę. A gdy Sektarze vporne widźiał: vżył oney przymowki ná wzgárdę wiáry ś. iż zwał Chrześciány Gálileyczyki / y łupieżce kośćiołow bogow Pogáńskich. Iednák sie iákimkolwiek ich ná przodku przyiaćielem stáwił / boiąc sie ich. Bo iuż wszytko Rzymskie páństwo nápełnione Chrześciány było. Tym czásem iednák sam iáwnie ofiáry bogom czynił / kośćioły Pogáńskie nápráwował/ dochody im odięte wracał/ nowe fundował / stárosty wszytkie Pogáńskie postáwił/ y ná iáwna sie woyne ná kośćioł Boży gotował / przemożny/ chytry Philozoph/ y spraw nászych Chrześćiáńskich świádomy/ y iádowity/ o prześle kośćiołow swoich Pogáńskich krzywdy / nieprzyiaćiel.

Heretycy także z wygnania przywroceni.

Chytrość Iuliana

Iednáć chćiał sekty Chrześćiańskie.

Sozom: vt supra.

Ammianus lib: 22.

Bał się Chrześćian Iulianus.

Rok P. 362. Liberiuszá 11. Iulianá 2.

IVlianus chcąc sie vdáwáć zá Philozophá/ y ná páństwie áby miały o dobroći swey mniemánie: napierwszych y nauczeńszych do siebie Philozophow przyzwał. á napilniey Máximá onego Epheskiego Cyniká wielkiego czárowniká/ w ktorym sie dźiwnie kochał / y czárom iego y posłudze oney szátáńskiey / wsádzenie swoie ná páństwo

1\. *Czárownicy Philozophowie przyzwani.*

Eunapius: vita Philos.

Nazian: orat: 2. in Iulian. *Iulianus epiſt: 12. ad Baſil.* *Báſilius wezwány przyść do Iuliana niechćiał.* *Baſilius piße do Iuliana.* *Extat act: 2. Conc: Nic: 2.*

przypiſował. Themiſtiußá y Libániußá/ y inne Philozophy ná wielkie vrzędy wſádźił. Przyzywał też do śiebie dla wielkiey náuki ich niektorych Chrześćian/ á zwłaszczá Bázyliußá ś. y Grzegorzá Názyánzená/ z ktoremi miał towárzyſtwo ná náukách w Athenách. Ale Bázylius wiedząc o iego od Chrześćiáńſtwá odſtąpieniu/ áby ſie nie zdał niezbożnośći iego ſprzyiáznym/ przyiáchác nigdy niechćiał. Y owßem liſt mu z wyznániem wiáry ś. nápiſał/ w ktorym ſą y one słowá: Jákośmy od Bogá Chrześćiáńſką y nigdy nienágánioną wiárę náße przyieli/ ták ią wyznawam y w niey przebywam. A wierzę w Bogá iednego Oycá wßechmogącego. Bogá Oycá/ Bogá Syná/ Bogá Duchá ś. Jednemu ſie Bogu w Troycy kłániam y onego vwielbiam. Wyznawam y Syná wćielonego ſpráwy. y zátym ś. Mária ktora go według ćiáłá vrodźiłá/ y zowię ią Bogá rodźicą. Przyimuię y śś. Apoſtoły/ Proroki y męczenniki/ ktorzy ſie zá mię Bogu kłániáią/ áby mi ná ich przyczynę był miłośćiw/ przeláſkáwy Bog náß/ y dał mi dármo odpußczenie grzechow. A

Przycżyná ich y obrazy.

dla tego dźieie y obrázy ich czczę y iáwnie ſie im kłániam. Bo nam tego śś. Apoſtołowie nie zákazáli/ y we wßytkich kośćiołách náßych dźieie ich ſtáwiamy.] y ś. Grzegorzá Názyánzená do śiebie dobrodźieyſtwy pociągał/ ále mu ſie ſprzećiwił. obu vmyślił był zgubić ſkoroby ſie był z Perſyey wroćił.

Ceſarius ſłużyć Iulianowi niechćiał. *Nazian: epiſt: 17. Et in oratione eius in funere.*

2. Brát ś. Grzegorzá Názyánzená Ceſárius/ dla náuki ſwey od tegoż Juliáná był też vrzędem wielkim vczczony/ z tą nádźieią/ áby go od wiáry świętey on pan niezbożny odwiodł. Lecz Názyánzenus przez liſt brátá ſwego pilnie vpominał/ áby nád wßytki ná świećie doſtoieńſtwá y ſkárby/ wiárę Chrześćiáńſką ſobie przekłádał/ á w tym go y oycá y mátkę y dom wßytek ćießył. Vſłuchał brátá Ceſárius/ porzućił v Juliáná vrzędy/ to ieſt/ podſkárbſtwo/ y ſłużyć mu niechćiał. O co gdy go Julianus słowy karał y námawiał: námniey nie vſtąpił/ mocnie ſie przy wierze świętey ſtáwiąc. bogáctwá y roſkoßy krolewſkie porzućił iáko Moyżeß w Egypćie/ á przy vboſtwie y wzgárdźie CHRISTVSOWEY, zoſtawał.

Ecebolius nieſtáteczny Chrześćiánin. *Socr: lib: 3. cap: 11.* *Pokutę czynił.*

Nie był ták mocnym w wierze Ecebolius niektory Rhetor ábo Zophiſtá/ ná on czás ſławny Chrześćiánin/ ktory zá Conſtánciußá do wiáry świętey przyſtawßy/ zá Julianem poßedł/ y do Pogáńſtwá ſie wroćił/ zá iego námową y dáry. Piße o nim Socrátes/ iż po śmierći Juliáná/ záś ſie do Chrześćiáńſtwá wroćił. y v drzwi ſie kośćielnych porzućiwßy/ wołał: Depcćie po mnie iáko po ſoli zepſowáney.]

Dochody kośćiołom odiął, żartuiąc. *Iulian: epiſt: 43.* *Iulianus epiſt: 14.*

3. W Edeſśie gdy były niektore rozruchy/ Arianow z Wálentiniany/ do tegoż Eceboliußá nápiſał Julianus: áby Arianom wßytki dochody y máiętności pobrano/ á ná żołnierze y do ſkárbu iego obrocono: Wßák práwo Chrześćiáńſkie ſwoie máią áby vbogimi byli/ á kroleſtwá niebieſkiego/ ktorego ſie ſpodźiewáią nie tráćili.] Tákimi żárty z wiáry ſie Chrześćiáńſkiey złośnik on vrągał. Czćił y inne vczone ludźie Philozophy y kráſomowce/ iáko Libániußá Antyoſkiego/ pod ktorym iuż ś. Chryzoſtom Rhetorykę czytał/ y wiele inych tákich vczonych ná ſwoim dworze miał. y było co chwalić w Pogáninie onym Philozophie/ by ich był do czárow y ſłużby dyabelſkiey nie vżywał.

Chryſ: orat: aduer: gentil. *Mándaty ná naprawę Pogáńſkich kośćiołow.* *Dwor Iulianow iáki.* *Roſpuſtność Iuliana niewieśćiucha.*

Jákie ludźie ná ſwoim dworze miał: opiſał tenże ś. Chryzoſtom ktory ná to pátrzył. Gdy/ powiáda/ po wßytkim świećie wyßły mándáty/ áby Pogáńſkie kośćioły były nápráwowáne y ołtarze/ y czći dyabłom y dochody ich były przywrocone: nábiegło ſie zewſząd do Antyochiey/ gdźie dwor Ceſárſki był/ wiele czárownikow/ wrożkow/ wießczkow/ zäklináczow/ y inych zbrodniow. y nápełnił ſie dwor Ceſárſki ludźmi podłemi y zbiegámi y złey ſławy. Ci co pierwey głod ćierpieli/ ábo o trućizny y czáry potępieni byli/ ábo z więźienia wyßli/ ábo do krußcow byli dáni: czynili ſie Pogáńſkimi kápłany/ y we czći v Ceſárzá byli. ktory żołnierzmi iuż y rotmiſtrzámi gárdźił/ á pácholęty ſie pſotliwemi y nierządnicámi obtaczał/ y po mieśćie ſie z nimi

po vlicách

po vlicách włoczył/ dáleko zá sobą koniá swego y żołnierze straży swey zostáwuiąc. wołáły niewiásty/śmiechy y słowá tákie pußczáiąc/ iákie im przystały. Te wßytki sprosnośći czynił iákoby z nabożeństwá gwoli swoim bogom/ świętá ich onemi wßetecznośćiámi/ ná ktore czárći rádźi pobudzáią/ z weselem obchodząc. Nazian: orat: 2. in Iulian.
Powiáda Názyánzenus/ iż od inych słyßał/ gdy ofiáruiąc dyabłom ná trzewá bydlęce pátrzył: nálazł w nich krzyż koroną obtoczony. Orat: 1. in Iulian. *Cudo ná czárách, krzyż S.* Niektorzy sie czárownicy przelękli/ á on rzekł: Oto ściśnieni są ze wßąd Chrześćiánie y obtoczeni. Jesli to prawdá/ mowi ten Doktor/ ßátan muśiał CHRISTVSA poniewolnie wyznáć/ ktorego sie ten niezbożny záprzał. Chćiał go P. Bog do zbáwienia przywieść/ ktory wiele y dziwnych ma ná to sposobow/ iáko do miłośierdźia skłonny.] Sozomenus y Nicephorus toż pißą/ iáko zá niewątpliwą prawdę. O tákich iego ofiárách Prudencius/ ktory ná on czás chłopięćiem był/ nápisał. Sozo: lib: 5. cap: 2. Nice: lib: 10. cap: 3. Prudenti⁹ in Apoteosi cont: Iudęos.

Záczął srogie y chytre prześládowánie ná Chrześćiány ten Julianus/ nie tákie iáko inni przed nim Cesárze/ ktorzy ná męczeństwo wierne ćiągneli/ do ktorego sie sámiß kwápili/ y ná ktorym męstwem wielkim swoim CHRISTVSA sławili. 4. *Prześládowánie ná Chrześćiány.* Lecz on chcąc tę sławę (mowi ś. Chryzostom) odiąć Chrześćiánom/ nie zábiiał ich (niektorych śie/ ktore był począł męczyć/ wielkim státkiem/ iáko Augustyn ś. dołożył/ y wytrwániem wesołym mąk wßytkich/ odstráßywßy) ále roskázował żeby ábo stany y vrzędy y dostoieństwá skłádáli/ ábo śie CHRISTVSA záprzeli. Chrysost: ferm: de S. Iuuentino & Maximo. De Ciuit: lib: 18. cap: 52. ktorzy zelżywość obieráli: zdáli śie nie wiele wygráwáć/ rzecz máłą dla sumnienia ćierpiąc. Wiele żołnierzow z stanu swego/ y wiele Lekárzow y Doktorow y Professorow ábo Mistrzow w náukách/ vrząd swoy opußcząć muśiáło. *Vrzędy Chrześćiánom skłádáć kazał.* A do tego/ ty wßytki ktore Pogánie obwinić o dawne zburzenie ołtarzá ábo kośćiołá ich chćieli: zábiiáć bez dowodu roskázował. y tym sławę męczeńską zágłußał/ iákoby ie o grzechy ich á nie o CHRISTVSA zábiiano. Orat: 1. in Iulian. A ktemu/ iáko piße Názyánzenus/ pokrywáiąc okrućieństwo swoie/ ludźiom pospolitym Pogáńskim/ krzywdy Chrześćiánom czynić y zábiiáć y trapić wierne dopußczał/ y o to nie karał/ y sprawiedliwośći czynić zákazał: á sam namowámi y vpominkámi drugie łowił; iákoby sposobem ludzkośći iego Cesárskiey przystoynym. A kto sie námowić nie dał/ przedśie go zábiiał. y począwßy od domowych swoich Chrześćian/ onę złość wykonywał. Nazian: vt supra.
Elpidiußá Stárostę wielkiego/ gdy námowić nie mogł/ z vrzędu złożył/ á potym nálazßy nań iákąś przyczynę zámordował go/ koniámi go stárgawßy do ogniá wrzućić roskazał. *Elpidius starostá wielkim męczennik.* Námowił y żołnierzow niemáło/ ktorzy CHRISTVSA, zniewoleni groźbámi iego/ odstąpili. *Zołnierze swiedzieni.* Ale dáleko więcey przy wierze świętey zostáło ich/ ktorzy śie pokłonić Báálowi nie chćieli. Poodmieniał chorągwie Krzyżem ś. zá Constántyná z roskazánia Bożego ozdobione/ y málowáć ná nich Marsá y Merkuriußá roskazał. *Krzyże woienne zniosł.* Sozom.

Gdy vpominki rozdawał żołnierzom/ miał przy sobie kádźidło y ogień/ wßytkich námawiáiąc/ áby wedle zwyczáiu y práwá Rzymskiego káżdy kádźidło kładł w ogień. 5. *Chytrość ná żołnierze do bálwochwálstwá.* Wiele śie ich przestrzegło/ y czynić tego y bráć vpominkow niechćieli. á drudzy nie máiąc tego sobie zá grzech/ y o ofierze bogom nie myśląc/ miotáli ono kádźidło w ogień. Sozom: lib: 5. cap: 16. Lecz gdy iedząc y piiąc CHRISTVSA wzywáli/ y Krzyżem ś. potráwy żegnáli: powiedźiano im/ iáko Chrystusá wzywaćie/ ktoregośćie śię záprzeli/ gdyśćie kádźidło ná ogień kłádli/ y dyabłom ofiárowáli: oni záraz bieżeli do Cesárzá pieniądze porzucáiąc y żołnierski pás skłádáiąc/ á ná męki śie y śmierć podáiąc. *Zołnierska pokutá y męstwo duchowne.* A gdy ie śćináć kazał/ á ochotne ná śmierć widźiał/ zás wßytkim odpußczenie dał/ zayzrząc im sławy męczeńskiey. Jednák ie z żołnierstwá złożył/ y ná rozmáite y ćięzkie wygnánia rozesłał. O nich ś. Augustyn mowi: Julianus był niewierny Cesarz y złośliwy bálwochwálcá/ á żołnierze niewiernemu Cesárzowi służyli. Naz: orat: 1. in Iulia. De Ciu: li: 18. ca: 53.

Gdy o CHRISTVSA ßło/ nie ználi iedno Cesárzá ná niebie. gdy chćiał áby sie báłwanom kłániáli y kádźidło ofiárowáli: Bogá mu práwego vkázowáli. A kiedy rzekł: Stańcie z rotámi á idźcie ná táki lud: oni słucháli. Rozeznawáli páná świeckiego od Páná wiecznego. á dla Páná wiecznego byli posłußni doczesnemu.] Poty święty Augustyn.

6. Socr: lib: 3. cap: 11. *Iowianus, Válentinianus, Valens.* Sozom: lib: 6. cap: 6.

Miedzy temi żołnierzámi ktorzy woleli wßytki męki y śmierći ćierpieć/ á niżli bogom ofiárowáć/ zá co z vrzędow rycerskich złożeni y ná wygnánie wypchnieni są: był Iowianus/ Wálentinianus/ y Walens/ ktore potym ná Cesárstwie P. Bog posádźił. Acz o Iowianie piße Sozomenus/ iż odsądzony od żołnierskiey części nie był/ iedno z wyżßego vrzędu złożony był. Bo był z Iulianem ná woynie Perskiey. Lecz Wálentyniáná y Walensá do Armeniey do Melitiny Ormiáńskiego miástá ná wygnánie zásłał. Byli to pierwßych roth Rzymskich Półkownicy y zdrowia Cesárskiego stroże. O Wálentinianie piße/ iż gdy Iulianus táncuiac do kościołá Fortuny w Cárogrodźie wchodźił: kośćielni wrotni z obu stron ludźie wodą/ iákoby ie oczyściáiac/ kropili. y pádła iedná kroplá ná suknią Wálentiniáná. O co sie rozgniewawßy/ vderzył sługę onego mowiac: nie oczyśćiłeś mie/ áleś mie zmázał: y záraz ono mieysce gdźie kroplá pádłá z sukniey wyrznał. Czego gdy sie Iulian dowiedźiał/ á iego goracey wiáry y meżnego przy Christusie sercá doznał: ták go iáko sie rzekło pokarał. Nágrodźił mu potym P. Bog spráwiedliwy wyznánie ono iego/ gdy go rychło Pánem y Cesarzem obu stron y wschodnych y zachodnych kráiow vczynił. Czynił sie Iulianus ćierpliwym y ćichym iáko Philozoph. Bo gdy mu Márin Kálcedoński Biskup stáry á ná oczy ślepy/ kazac sie do niego przywieść/ łáiał/ y iego bezbożność y odstępstwo od wiáry wymawiał: on mu śćierpiał/ á z iego sie ślepoty śmiał. á Márin mowił: Chwalá Bogu com ślepy/ ábych ná ćie ápostáte pátrzyć nie mogł. Co słyßac Cesarz odchodźił/ á Pogáństwo swoie oną ćierpliwośćią zálecić chćiał. Lecz iáko piße Názyánzenus/ nietylo ćierpliwośći práwey y łáskáwośći nie miał: ále morderca y okrutnik był wielki/ iáko sie niżey pokaże. Vmiał ná czás niećierpliwość pokryć: ále zás predko furyey y okrutności swey y gniewu powściagnać nie mogł ná wierne Boże/ ktorych ták wiele rozmáitemi mękámi pobił/ wiáry nie wspominaiac/ á co inego potwarnego ná nie kłádac.

Sozom: ibidem. *Válentinianus nie przyswalał na Iuliana.* Socr: lib: 6. cap: 6. *Nagrodá wielka zá śeliywość dla Christusá. Márin Biskup Iuliana vpomina.* Sozo: lib: 5. cap: 4. *Cichość zmyślona.* Orat: 1. in Iulian.

7. *Potrawy obrzydzone w Carogrodzie.* Nectarius orat: apud Lipom: ex Metaphraste 17. Februarij. *Głod woleli niżli zmazane czarami iedła.* Suidas verb: Milio. *Krzyż zasypał.* Nice lib: 10. cap: 11. *Posły Perskie pośćinał.* Marty: 17. Iunij. Sozom: lib: 5. cap: 4.

Mießkáiac w Cárogrodźie Iulianus/ chytro chćiał Chrześćiány do báłwochwálstwá vłowić. W wielki post/ żadney żywnośći y chlebá wozić do miástá nie kazał/ ktoraby bogom iego ábo dyabłom ofiárowána nie byłá. W czym przez widzenie ś. Theodorus męczennik przestrzegł Biskupá/ ktory to oznaymił wßytkim. y żaden żywnośći oney nie kupował/ á wßyscy głod ćierpieć woleli. Bogátßy gumná swoie otworzyli/ y pieczoną pßenicę wßytkim ktorzy nie mieli co ieść/ rozdawáli. A gdy ośmy dźień przyßedł/ widzac Iulianus iż y głodem zwyćiężyć Chrześćian nie mogł: złośći oney zániechał/ á czyste iuż y ofiárą dyabelską niezmázáne żywnośći przywozić do miástá dopuśćił. Krzyż ś. ktory był Constántinus ná ßczeście miástá swego w Cárogrodźie postáwił/ zásypáć ziemią ten Apostátá roskazał/ áby CHRISTVSOWI ßcześćie miástá Cárogrodzkiego przypisáne nie było. Przemießkawßy w Cárogrodźie Iulianus dźieśięć miesięcy/ puśćił sie do Antyochiey. A gdy był w Kálcedonie/ posły Perskie Mánuelá/ Sábelá/ Ismáelá/ iż byli Chrześćiánie/ á do iego ofiar iść niechćieli/ przećiw práwu wßytkich narodow/ pośćinać kazał. Poczytáni są zá męczenniki y v Grekow/ y v Láćinnikow. A będac w Káppádocyey/ mießczánom Cesáriyskim wielkie ßkody y vćiski czynić kazał/ iż kośćioły Pogáńskie zobaláli/ á zwłaßczá Fortuny kośćioł/ y groził im mowiac: Głow swoich Gáliley czykowie ná ßyi mieć nie będa/ iesli

da/iesli tych kościołow znowu nie zbuduią. Pomeczył tám nie máło tych/ ná ktore dowodzili Pogánie/iż kościoł Fortuny burzyli / á miedzy nimi znácznego Eupsichiuszá. Idem lib: 5. ca: 10.

W ten czás w tey Cezáreey Káppádockiey/Eusebius ná Biskupstwo ze świeckiego stanu záraz postáwiony iest / od ktorego skrył sie był Bázylius/ boiac sie áby go ná nie nie porwano. A iż iuż był bárzo wsławiony v ludzi świetym żywotem swoim y wielka náuka / wiele sie ludzi do niego skłániáło: á Eusebius nań nie dobrze serce brał. Vchodzac iákich rosterkow Bázylius/ y iuż ná kápláństwo poświecony / do Pontu sie ná żywot mniski y zátáiony vdał. Czego mu Gregorius Názyánzenus pomogł. A Eusebius ná Bázyliuszá sie gniewáiac / Grzegorzá do siebie pociagnać chćiał. Lecz mu odpisał szczerze y wolnie Grzegorz: Mnie / práwi / miło/ iż mie ozdabiasz/ y do duchownych schadzek wzywasz / bom też człowiek iákikolwiek: ále krzywdy Bázylego skromnie znieść nie moge/ ktorego ia wysokich cnot y Philozophiey przenawyższey chwalić niechce/ ábych sie sam nie chwalił / com go sobie zá towárzyszá obrał. Jesli im gárdzisz á mnie cześ/ták czynisz / iákoby kto iedna reka głowe czyie głaskał / á druga go w gebe bił. ábo iáko ten co fundáment psuie/ á śćiány máluie.] z czego znáć iáka miłość y vprzeyme towárzystwo miedzy temi dwiemá świetemi było. Nie pierwsze to było Bázylemu ś. żywotá mniskiego y doskonálego záczećie. Bo iuż dawno tákim był: ále ták ie ponowił / ták z wielka goracośćia sam sie zwyćieżał / iż przeszłe postepki máłe sie mu y drobne zdáły. Pisze o tym te słowá do Eustáchiuszá: Wielem / práwi / czásu prożnośćiom dał / y młodem látá moie ná głupiey v Bogá madrośći y náukách strawił: terazem ocknał v ná Ewángeliey prawde dziwna/ oczym otworzył / y poznałem niepożytek madrośći pánow tego świátá / ktora ginie. Przeczytawszy Ewángelia / obaczyłem iáko ná tym wiele do doskonáłośći należy: áby kto dobrá swoie przedał/ á vbogiey bráćiey rozdał/ á świeckiego stáránia zániechał/ y sercá swego skłonnośćia do rzeczy mnieyszych / nie zámieszywał. Widziałem w Alexándriey / w Egypćie y Pálestinie / y Celesiriey y Mesopotámiey ludźie wielkiey powśćiagliwośći y ná praca ćierpliwośći/ y w modlitwách siłey státek. Sen ich nie zwyćieża/ głod y prágnienie/ y zimno y złe odźienia wytrwáia/ o sie nie dbáia/ iákoby w cudzym ćiele mieszkáli. Rzecza sáma vkázuia co to iest/ iákiemi tu gośćiámi sa / á w niebie mieszkánie máia. A chćiałem ich ilem mogł násládowáć / á Jezusowe vmartwienie ná sobie nośić.] rc. Chćieli go z oney pustynie wywodźić wierni z Cesáreey do niego pilnie pisząc/ áby sie do nich wroćił. Ale sie vżyć nie dał/ dziwnie sobie on żywot smákuiac. Pisał też do niego on Libánius Pogáński Philozoph y wymowcá/ stáry z nim przyiaźń wznawiáiac/ y młodego żywotá iego cnoty wyliczáiac/ chwali mu to iż sie do doskonáłsze żywotá vdał/ áby Bożey przyiáźni sobie nábywał.] To Pogánin. Co rzekna dźisieyszy heretycy/ktorzy táki żywot mniski y zakonny gánia/ y prześláduia?

8\. Nazian: in laudem Basilij.

Basilius ná mniski się żywot vdał.

Epist: 80.

Eusebius złe serce miał na Basiliusza.

Miłość towarzyska miedzy Nazyanzenem y Basiliuszem.

Epist: 79.

Słowá święte Basilego o żywoćie swoim.

Nauki świeckie y madrość.

Ewangeliey doskonałe nauki.

Wysławienie mniskiego życia.

Basil: epist: 105.

Apud Basi: epi: 143.

Libanius Pogánin żywot mniski chwali.

Gdy ś. Grzegorz Názyánzenus troche sie domá przy oycu y chorey mátce zábáwił: Básilius go do siebie ná pustynia one Pontu wedle zmowy przez listy wzywał. A on go do wśi swoiey/ktora zwano Tiberina/ blisko Cesáreey námawiał. A gdy ieden chwalił á drugi mieyscá one gánił/ vczćiwemi sie żárty y madremi śmiechámi w pisániu przegániáli. A iednák przewabiony iest Grzegorz / y rychło domowe trudnośći / zá przyiáchániem bráta Cesáriuszá/ ktoremu dom zlećił/ iuż zostawszy káplanem do Bázylego ná on Anyelski żywot przeleciał. Gdźie też iuż były niektore szkoły teyże Philozophiey/ to iest / klasztory doskonálego życia / ktore Básilius ś. náuczał y ćwiczył.

9\. *Násyánzenus przewabiony na pustsą.* Greg: Carm: de vita sua & epist: 6. & 7. Basilius epist: 79.

W Gáláciey vmeczony iest Básilius kápłan/ktory pilnie y goraco wiernie vpominał/ áby ná obietnice y pogrozki Cesárzá Iuliáná nie dbáli/ á bár-

10\. *Básilius meczennik.*

Sozo: lib 5. cap: 10.
Busyris męczennik z heretyká.
Sozom: ibidem.

źiey śię bali królá wiecznego ná niebie: poimáli go Pogánie y zábili. Busyris heretyk Enkrátitá w Ancyrze o wyznánie wiáry poimány/ gdy go męczyć miano/ rzekł do sędźiego: Niech mię nikt nie trzyma/ obiecuię ná drápánie ćiáłá mego/ obroćę śię iáko każećie. A gdy śię w tym iśćił/ á boków sam pod żelázá nástáwiał/ á ręce w niebo podnosząc/ pokornie ćierpiał: zdumiáły sędźia dał go do więźienia. W tym był zábity Julianus/ á on wolno puszczony Kátholikiem zostáł. (wierzę iż to iuż był sercem ná oney kátowni vczynił) y był długo żyw potym.

Dwá młodźieńcy ołtarz Pogáński obálili, y mężnie ćierpieli.
Nazian: orat: in Iulianum.

Gdy był w Pesynunćie we Frigiey Julianus Cesarz/ á tám kośćioł mátki bogow/ dawno tym imieniem sławny ozdabiał y náprawiał: dwá młodźieńcy Chrześćiánie/ ołtarz oney mátki bogow rozsypáli/ y one zelżyli. Poimáni są obádwá. Jeden iáko zwyćiężcá y ten co bitwę wygrał ták śię wesoło stáwił/ iż z Juliáná śię śmiał. á drugi ná káty gdy go drápáli wołał: Owo ieszcze cáłe w tym członku ćiáło/ czemu go nie szarpaćie: y vkázuiąc cáłe goleni mowił: A tu mię przybierzćie y okraśćie.

Socr: lib: 5. cap: 15.
Drudzy trzey bałwany pokruszyli.
Sozom: lib: 5. cap: 10.
Zárty w ogniu męczenników.

W teyże Frigiey w mieśćie Meri/ gdy Pogáński kośćioł stárostá Amáchius od nawiał y oczyśćiał: Chrześćiánom żal wielki czynił. A obráli śię trzey/ Mácedonius/ Theodulus/ Tácianus/ ktorzy w nocy w onym kośćiele bałwany wszytkie zgruchotáli. O czym gdy śię stárostá dowiádował/ á niewinne káráć chćiał: oni wszytkich zástąpili y ná śmierć śię podáli. Chćiał im wszytko stárostá odpuśćić ieśliby bogom ofiárowáli: ále oni wszytkie męki dla swego zbáwienia/ obieráli. Męczono ie okrutnie. á nákoniec ná krátách żeláznych ná ogniu pieczono. vmieráiąc mowili: Jeslić śię to mięso pieczone podoba/ obroć nas ná insze boki/ ábyś śię niedopiekłym nie zepsował.

II.
Biskupy wyganiał Iulianus.
Sozom: lib: 5. cap: 14.
Socrat.
Martyr: Rom.
Philippus męczennik.
Lib: 3. cap: 6.
Emilianus męczennik.
In Menologio.
Naprawá bałwochwalstwa, boláłá Chrześćian.

Acz iáwnie Julianus schadzek y kośćielnego nabożeństwá Chrześćiánom nie zákázował: iednák Biskupy y kápłany wyganiał/ áby ludźie náuki y Sákrámentow nie mieli/ á zá czásem spogánieli. kładł ná Biskupy potwarz/ iż ludźie do rozruchow przywodzą. Męczyli iednák y zábiiáli vrzędnicy iego Pogánie wiele Chrześćian/ y z iádu swego y pánu kwoli: wiedząc iż mu to było miło. Ták w Adriánopolu zábity iest Philippus Biskup y Sewerus kápłan. á w Doropolu/ pisze Theodoretus/ iż Emilianus mężny CHRISTVSOW żołnierz w ogień od Cápitoliná stárosty wrzucony iest. O nim piszą Grekowie/ iż był sługą iednego Greká/ y widząc naprawę Pogáńskich bałwanow/ vpátrzywszy czás/ wszytkie w kośćiele ich młotem pogruchotał/ y ołtarze poprzewracał/ y sam śię stárośćie stáwił/ ktory go w ogień wrzućić kazał. Ták Chrześćian naprawá onych kośćiołow Pogáńskich/ iuż od innych Cesárzow ábo zepsowánych ábo zámknionych/ boláłá.

12.
W Antyochiey iáwnie ná Iuliáná wołánia y żárty z niego.
Nazian: orat: 2. in Iulianum.
Ammianus lib: 22.
Księgi Iuliáná o swey brodźie.
Vt supra.
Głupstwo Iuliáná.

Gdy Julianus przyiáchał do Antyochiey/ (bo w Cárogrodźie/ gdźie śię vrodźił/ y miásto ono bárzo miłował y ozdabiał/ dźieśięć mieśięcy mieszkał) iuż śię ná woynę z Persy gotuiąc: lud Chrześćiáński ktorym śię miásto ono nápełniáło/ brzydząc śię iego od wiáry ś. odszczepstwem: wiele nań przymowek y szczypánia y żártow wołániem miotał: zowiąc go/ kozią brodą/ do powrozkow czynienia godną/ kápłaniszczem Pogáńskim/ y Grekulusem/ y małpą obleczoną w purpurę: y innemi żártownemi y do wzgárdy służącemi przezwiskámi. On śię o to gryząc/ á iad w sercu táiąc: chćiał śię pokázáć Philozophem y ćierpliwym: Pismem śię tylo nád nimi mszcząc/ choć mocą mogł. A nápisał księgi ktore názwał Misopogon, to iest/ Brzydkość brody/ w ktorych im oddáie one przymowki. Lecz mowi Ammianus Pogánin/ iż onym pisániem nie począł sobie áni iáko dobry Philozoph/ áni iáko mądry Cesarz. Bo iáko Philozoph/ miał śię tylo śmiać z onych przymowek/ á iemi gárdźić: á iáko Cesarz/ miał to zámilczeć/ á czásu ná naprawę y vpomnienie ludźi głupich pátrzyć. To onym pisániem wygrał: iż to co śię prędko zápomnieć y zginąć z czásem mogło/ wiecznym śię w pisániu stáło. W tym pi-

ſániu żáluie ſię náAntyochiany/ iż zá ich przyczyną Apollo nie mowi/ y z kośćiołá ſwego Dáphnickiego vćiekł. A iż ofiar bogom nie nágotowáli ná przyiazd iego/ iż ſam kśiądz tylko ſwoiego gąśiorá ofiárowáć bogom muśiał. Tám w Antyochiey gdy do kośćiołow Pogáńſkich wchodźił/ z niewiáſtámi y młodźieniaſzkámi táńce czyniąc y bogi czcząc: dwá mu ſię kápłani Eugenius y Mákárius oſtro poſtáwili / przygániáiąc odſtępſtwu iego od CHRISTVSA y prawdy. On ie pierwey męczyć/ potym ná głębokie puſtynie wygnáć y tám pozábiiáć roſkazał. Tegoż czáſu Artemiuſzá ſtárego żołnierzá/ ktory ieſzcze v Conſtántyná ſłużył/ y krzyż on z innymi ná powietrzu widźiał/ gdy ná Máxencyuſzá z woyſkiem ſzli/ ktorego był Conſtáncius wielkim przełożeńſtwem w Egypćie vczćił/ Iulianus go do Antyochiey przyzwał. Tám gdy ná męki y pytánia onych dwu kápłanow pátrzył: iáwnie tákże mu przygánił/ iż Bogá práwego odſtąpił/ á niewinne ſługi Boże mordnie. Nie mogł gniewu ſwego on Philozoph pohámowáć/ zábić go záraz roſkazał. y ták męczeńſką ſławną koronę odnioſł. ktorą Iulianus záćmić chcąc/ rozſławił iż go o zburzenie wielu kośćiołow Pogáńſkich/ pokarał. Támże gdy widźiał ſławny kośćioł Apolliná Dáphnis názwány/ ktory ieſzcze był Antyochus Epiphánes zbudował/ puſty y wzgárdzony/ dla tego/ iż dyabeł ktory w nim mieſzkał mowę iuż był ſtráćił/ y nikomu ſię ná pytánie nie odzywał: Iulianus chcąc dyabłá przeprośić/ do onego kośćiołá ſzedſzy/ wielkie y bez liczby ofiáry wołow y bydłá tám vczynił/ y krew ich ſtrumieniámi po źiemi puśćił/ prośząc Apolliná/ áby ſię wroćił/ á przyczynę ſwego milczenia y inne táiemnice/ o ktoreby pytał/ powiedźiał. Y ták ſię wżdy ná nim ſłowá iednego dopytał/ iż rzekł: Trupámi mieyſce to śmierdźi. dáiąc znáć iż go kośći ś. Bábile męczenniká/ ktore był brát Iulianow Gállus/ tám/ chcąc onego czártá iemi záſtráſzyć/ przenioſł/ niemym vczyniły. Co zrozumiawſzy Iulianus/ roſkazał Chrześćiánom áby kośći onego ś. Bábile z támtąd wynieśli. Y tym wielkie ſwoie głupſtwo y zátwárdźiáłość pokazał/ iż poznáć nie mogł mocy ćiał y kośći Chrześćiáńſkich/ ktorych ſię iego bogowie ſłábość ſwoię znáiąc/ bali. Z wielką proceſſyą wſzytkiego miáſtá/ kośći ś. Chrześćiánie ná inne mieyſce do miáſtá ſámego nieśli/ śpiewáiąc on Pſalm: Niech ſię wſtydzą ći co ſię rzezánym bogom kłániáią/ y z ſwoich ſię báłwanow chlubią. A po kilku dni zá modlitwą ś. Bábile ná on kośćioł piorun z niebá vderzył y ogień nań puśćił/ iż wſzytek pogorzał/ y báłwan on áż do nog ſpalony ieſt/ z wielkim poſromoceniem Pogáńſtwá y onego wodzá ich Iuliáná.

Apollo niemy.

Menol: & Martyr. 20. Septembris.

Artemius męczennik.

Apud Metaphr. die 20. Octobris.

Theod: lib: 3. cap: 17.

Chryſ: lib: contra gentes. Tom: 5.

Dáfniſá ábo Apolina niemi go przeprąſza Iulia. us.

Słowo Apollina o kośćiach S. Babile.

Kośći S. Babile wynośić kazał Iulianus.

Spiewánie proceſſyey Chrześćiáńſkiey.

Cud Boży ná bałwochwalnice.

13\. Zá tym bárzo rozgniewány Iulianus/ y o proceſſyą onę z tákim śpiewániem/ y o zgorzenie kośćiołá/ domnimawáiąc ſię/ iż go Chrześćiánie zápalili (choć kápłan Pogáńſki ſtroż kośćiołá onego/ męczony zeznał/ iż ogień ná kośćioł z niebá vderzył:) roſkazał ſtárośćie Sáluſtiuſzowi/ áby Chrześćiány męczył y zábiiał. co mu on choć Pogánin odradzał. Ale gdy nie mogł/ poimał y męczyć kazał iednego młodźieńcá Theodorá/ ktory ná kátowni rośćiągniony y ſkorupámi oſtremi poorány/ żadney boleśći po ſobie nie pokazał/ áni ſię ſtárośćie modlił/ ále ſłodkość oney proceſſyey ieſzcze w ſercu noſząc/ śpiewał tenże Pſalm: Niech ſię wſtydzą ći co ſię rzezánym bogom kłániáią/ á z ſwoich ſię báłwanow chlubią. Ná táką ćierpliwość zdumiáły ſtároſtá/ bieżał do Iuliáná/ powiádáiąc z wielkim podźiwieniem co ſię dźiało/ á rádząc áby tych męczenia zániechał/ ktoremi ſię bárźiey wiárá Chrześćiáńſka wſławia. Y kazał Ceſarz wſzytki poimáne y męczone wolno puśćić. Pytáli wierni tego Theodorá/ iáką mękę czuł y iáko ią wytrwał? Powiedźiał iżem bol czuł: ále mię iákiś młodźieniec ćienkim płotnem śćierał/ y bol mi gáśił/ y wodą iákąś źimną ćiáło moie polewał. Pewnie pomoc miał niebieſką

Sozom: lib: 5.

O pogorzenie kośćiołá męczeni Chrześćiánie.

Theodorus męczony, Anyoła miał co go pośilał.

Rufin: lib:2. ca: 36. De Ciuit: lib: 18. cap: 52. Nazian: orat: 2. in Iulian. Orat: contra Gentilos.

bieſka ná wytrwánie. To piſze Sozomenus. A Rufinus powiada / iż ſam w Antyochiey z tym Theodorem rozmowe miał / y to z vſt iego ſłyſzał. Wſpomina tego Theodorá y ś. Auguſtyn y Názyánzenus. Pyta ś. Chryſoſtomus / dla czego on okrutnik onych kośći ś. Bábile ábo w morze wrzućić / ábo ſpalić / ábo gdźie ná puſte mieyſcá záwieść nie roſkazał? Y odpowiáda / że ſie boiał mocy Bożey w świętych iego. Bo wiedźiał dobrze iáko ſie P. Bog ná wielu Ceſárzách y inych ná Chrześćiány okrutnych / mśćił krzywdy y zelżywośći ſwey. Miał y máło przedtym ſrogie dwá przykłády ná ſługách ſwoich / Julianie wuiu ſwoim / y ná Felixie podſkárbim ſwoim. O tych dwu y inſzy piſáli / iáko Sozomenus y Theodoretus.

Sozo: lib: 5. cap: 7. Theo: li: 2. ca: 11. 12.

14\. *Iulianus wuy Iuliana odſtępnik ſkarány od P. Bogá. Vcżćiwość kośćiołow y naczynia ołtarzow.*

Był Julianus wuy właſny Ceſárzá Juliana / ktory gwoli iemu wiáry ś. y CHRISTVSA odſtąpił / Pogáninem ſie ſtáiąc / y zlećił mu był wſchodnych páńſtw rządy. á będąc w Antyochiey / roſkazał mu / áby kośćioł naprzednieyſzy w onym mieśćie / ktory Conſtántinus y Conſtáncius ſyn iego budowáli / názwány Dominicum Aureum, zámknął y śrebro z niego wybrał. Y ſzedſzy do kośćiołá on Julianus / nie vczćił ołtarzá / bo bliſko niego ná wzgárdę wode puſzczał. o co gdy go Euzoius nieiáki karał / policzek mu dał mowiąc: Nie máią Chrześćiánie Boſkiey około śiebie opátrznośći. A gdy naczynie święte wynieśiono / on ie kazał ná źiemi położyć / y ná nich śiedźiał. Tedy záraz w łonie iego robacy ſie záięli / y ćiáło iego roſtaczáli; ktorych lekárze żadnymi máśćiámi y przypráwy wywabić nie mogli. y ták vmierał. Theodoretus dokłáda / iż onemuż bluźniercy / to co dołem z niego wychodźić miáło / gębą wychodźiło. á żoná iego ſtáteczna Chrześćiánká wołálá nań: Dźięki zbáwićielowi / miły mężu / iż moc ſwoię tákim karánim nád tobą pokázuie. Nie wiedźiałbyś z kimeś walczył. A ták y żony ſwey onemi słowy y boleśćią wzruſzony / posłał do Ceſárzá proſząc / áby on kośćioł Chrześćiánom wroćił. Lecz tego nie vprośił. y ták vmárł.

Robacy roſtoczyli Iuliana ſtároſtę.

Felix pokárány.

A Felix on Podſkárbi tákże odſtępnik od wiáry ś. gwoli pánu / ktory też onego łupieſtwá y nievczćiwośći kośćiołá pomagał y śrebro brał: nagłym przepuknieniem y krwie wylaniem vmárł. Elpidius tákże odſtępnik wiáry potym o rebellią obwiniony / ze wſzytkiey máietnośći obłupiony w więźieniu nędznie vmárł. Tákiemi tedy poſtráchy ſług ſwoich poruſzony Ceſarz Julianus / bał ſie kośćiom ś. Bábile zelżywośći iákiey czynić / mowi ś. Chryſoſtomus.

Niceph: lib: 10. cap: 20.

Contra: Gent.

15\. Lib: 3. cap: 13. *Synaczek Pogáńſkiego kapłana iáko ſię nawroćił do wiáry.*

W tychże dniách / piſze Theodoretus / ſyn młodźiuchny iednego przedniego kápłaná Pogáńſkiego / ktory przy dworze Juliana mieſzkał / y iego iákoby kápelanem był / ták ieſt do prawdy przywiedźiony. Mátká iego z iedną przezacną Chrześćiánką dobrą przyiaźń miáłá / przy ktorey gdy tego ſynaczká vyrzáłá: poczęłá go do wiáry Chrześćiáńſkiey námáwiáć. W tym mu mátká vmárłá. y po iey śmierći pomniąc co mu oná páni mowiłá: do niey bieżał / y pytał iákoby mogł do zbáwienia przyść / á oycowſkiego gniewu vchodźić. Oná mu powie / iż potrzebá oycem dla Chriſtuſá wzgárdźić / á inego ktory niebo y źiemię ſtworzył nádeń przełożyć / á gdźie do inego miáſtá vćiec. Do czego ia tobie / práwi / pomogę. On obiecał od oycá vćiec. y rychło przybieżał do oney miſtrzyniey ſwoiey. A oná go do Biſkupá / ktory ná on czás Kátholicką trzodę miedzy Ariany ſpráwował / przywiodłá. Biſkup go zátáił / ále ták / iż oćiec ſzukáiąc go pilnie: gdźieś go ná gorze pátrzącego záyźrzał. y wźiąwſzy go do domu ſrodze vbił / y ręce y nogi y grzbiet iego żelázem ognistym popalił / y do mocnego więźienia oſádźiwſzy / ſam ſie do Juliana / ktory ná ten czás był v Dáfny boginiey / święto iey święcąc / wroćił. W oney komorze gdźie był zámkniony / było wiele báłwanow / ktore on wſzytki potłukł śmieiąc ſie z ſłábośći ich / iż ſie dźiećięćiu odiąć nie mogły. A potym boiąc ſie oycá / pilnie CHRISTVSA prośił / áby go wybáwił / á zamki y kłotki połamał. y

Báłwany oycowſkie pokołatał.

mowił: Dla ciebiem Pánie to vćierpiał/dla ciebiem to pokołátał. y wnet ſię wſzytki zamki otworzyły. Co widząc/pobieżał do miſtrzyniey ſwoiey/á oná go w żeńſkie ſzáty vbrawſzy/záś do Biſkupá doprowádźiłá/ ktory go táiemnie do Ieruzálem do Biſkupá Cyrillá odeſłał. A po śmierći Iulianá on młodźieniec y oycá Chriſtuſowi pozyſkał. O tym/ powiáda Theodoretus/ ſam mi ſpráwę dał/y z vſt iego wielem około tego inych rzeczy ſłyſzał. Zamki ſię otworzyły ſame. Vt ſupra.

Iáko w Cárogrodźie vczynił Iulianus/ták y w Antyochiey/wſzytki do iedłá rzeczy bogom ofiárowáć kazał/ ktore iedno do miáſtá przywożono: áby ták ábo oſzukał ábo morzył Chrześciány. Lecz Antyoſcy wierni/o to niedbáli/ áni ſię pytáli co ofiárowano bogom ábo nie. Wedle przeſtrogi Apoſtolſkiey/ iedli y pili nic ſię nie pytáiąc. Oboi dobrzy. Oni pochwalenia godni/ á ći przygány niegodni. Euſignius ſtáry záſłużony żołnierz/máiąc iuż lat ſto y dźieśięć/ w oczy Iulianowi śmiał łáiáć/ iż wiárę Conſtántyná wielkiego/ v ktorego on żołnierſką ſłużył/ y przodkow ſwoich pogárdźił/y oycy/ w niey ſię wychowawſzy/odſtąpił. O co śćiąć ſtárcá kazał mowiąc: Od ſtárośći ſzálcie/náuczmy go rozumu. Tegoż czáſu oni dwá żołnierze Iuwentinus y Máximus męczeńſką koronę odnieśli/ ktorą wypiſał Chryſoſtom ś. Pátrz w ich żywoćie. 16. Theod: lib: 3. cap: 14. Potráwy czártom ofiárowáne. 1. Cor: 10. Euſignius męczennik ſtoletny. Martyrol: Rom: 5. Auguſti. Iuuentinus y Máximus męczennicy. 8. Febr: Martyrol. 25. Ianuarij.

Y niewiáſty/y pánienki w Antyochiey ważyły ſię z Iulianowego Pogáńſtwá iáwnie náśmiewáć. Publia niećiáka zacna/ktora do czyſtośći y ſłużby Bożey wiele byłá pánienek do śiebie zgromádźiłá: gdy Ceſarz ná iednym mieyſcu idąc miał: oná śpiewáć wſzytkim kazáłá/ ony ſłowá z Pſálmu: Bálwany Pogáńſkie ze śrebrá y złotá/dźiełá ſą ludzkie etc. O co ſię gniewáiąc Iulianus/tego im zákázował. A one tym wiecey drugi raz y głośniey śpiewáły drugi on Pſalm: Powſtań Boże á roſproſz nieprzyiaćiele ſwoie. etc. Zátym one ich miſtrzynię Publię iuż bárzo ſtárą do śiebie przywieść/ y policzkowáć ią/y twarz iey potłuc kazał. Co oná ſobie zá wielką cześć máiąc/ do ſwoich ſię wroćiłá. Iáko Dawid czártá śpiewániem od Saulá odganiał: ták y tá chćiáłá w Iulianie ſzátány ktore zá towárzyſze miał/oną muzyką święta ſtráſzyć. Mowią drudzy/iż tá Publia byłá mátká ś. Chryzoſtomá. Ale ná ten czás ś. Chryſoſtom był młodźieńcem/y vczył ſię v Libániuſzá rhetoryki/ y powiádał mu/iż mátkę miał w lećie czterdźieſtym/ ktora iuż od lat dwudźieſtu męzá vtráćiwſzy w czyſtośći żyłá. y temu ſię dźiwuiąc Libánius rzekł: Pátrz iákie niewiáſty máią Chrześciánie. Mátkę ś. Chryzoſtomá zwano Antuſa, á oycá Secundus. 17. Biáłegłowy z Iuliana ſię śmiały. Theod: lib: 3. cap: 17. Chryſoſt: ad viduam Iuni: epiſt: 1. Tom: 5.

Y błaźni z Iulianá żártowáli: Bo Porphirius niećiáki przed nim błáznuiąc/á ze chrztu Chrześciáńſkiego ſię śmieiąc/ od towárzyſzow błáznuiących gdy ochrzczony był: wnet ſię odmienił y prawdźiwym Chrześciáninem zoſtał. Y gdy to wyznawał/ták ſię tym Iulianus obráźił/iż go záraz nie chowáiąc ſwey Philozophiey/ zábić roſkazał. Czynił ſię potym niećiáko przećiw Antyocheńczykom łáſkáwym: ále táiemnie/ iáko ſię po iego śmierći odkryło/ bárzo wiele Chrześćian w rzekách vtopionych/ y w táiemnych dworu iego katách pomordowánych náleziono/ á zwłaſzczá dźieci y pánienek/ ktorych krwie y zábiiánia ná czáry y ofiáry dyabłom/ vżywał. 18. Błaźni z Iuliana żartowali. Theod: vt ſupra. Nazian: orat: 1. in Iulianum.

Po innych miáſtách wiele pomęczono zá tego Iulianá Chrześcian. Bo ácz iáwnego mándatu ná ich gubienie nie wydawał: ále tych Pogan/ktorzy zábiiáli wierne/ nie karał: y owſzem dawał znáć iż mu to było miło. Czym ſámym tákże ie do prześládowánia pobudzał/ iákoby y roſkázował. W Gáźie trzech bráciey Chrześćian/Euſebiuſzá/Neſtábá y Zenoná/Pogánie okrutnie wſzyſcy ſię ná nie oburzywſzy rozśiekáli/ y włocząc po vlicách zámordowáli. Inni Chrześciánie z tey Gázy vćiekáli kryiąc ſię/iáko Sozomenus piſze/ iż w ten czás dźiad iego y inni powinni vćiekáć muśieli. W Aſkálonie 19. Nazian: ibidem. Wiele męczennikow za Iuliana. Sozom: lib: 5. cap: 8. Lib: 5. cap: 14.

Theod: lib: 3. cap: 6.

tákże Pogánie wiele pozábiiáli wiernych / y kápłanow / y pánienek ná dziewictwo wieczne oddánych / ktorych brzuchy porząc / ięczmieniem posypowáli / y wieprzom ieść ciáłá ich podawáli.

20. Rufinus lib: 7. cap: 28. *Kośći S. Ianá Chrzćićielá.*

Tegoż czásu w Sebáśćie támże w Pálestynie Pogánie grob Janá ś. Chrzćićielá zwoiowáli / y kośći iego popalili / y popiołem ich role posypowáli. Jednák Chrześćiánie y kośći niektore nie dopalone y popioł zbieráli / y do Philippowego klasztorá zánieśli. ktore sie potym do ręku ś. Athánásiuszá dostáły / y zá czásem do onego Pogáńskiego sławnego Serápidis kośćiołá / iuż ná Chrześćiáńskie vżywánie poświeconego / przeniesione były. Jednák on grob w Sebáśćie ábo w Sámáriey ś. Janá / zá czásow ś. Jeronymá / był bárzo sławny y ozdobny z nabożeństwá wiernych. A cudá przy nim Pan Bog wielkie czynił / mowi tenże ś. Jeronym / gdźie też y o grobie Helizeuszá Proroká y Abdiaszá ná tymże mieyscu oznáymuie.

Hieron: epist: 27.

Cyrillus Diákon męczennik.

W Heliopolu w Feniciey blisko Libanu Pogáństwo Cyrillá dyákoná / ktory zá Constántyná kośćioły ich obalał / nietylo zábili / ále y wątrobę iego iedli. A wszyscy oni w rychle zeby potrácili / y iezyki im pogniłe z vst wisiáły / potym y oczy im wypádły. Czym sie prawdá Chrześćiáńska stawiłá / mowi Theodoretus.

Lib: 3. cap: 6. *Panienki mordowáne.*

Ciż Pogánie / pánny ná czystość poświecone / ná iáwne mieyscá wywodźili / y ná obnáżone pátrzyć wszytkim dopuśćili / potym ogolone rozsiekáli / y posypawszy ćiáłá y wnętrzności ich z zbożem świniom podrzucáli. Nikeby tákiemu okrućieństwu nie wierzył / by tego ći nie powiádáli / ktorzy ná to pátrzyli. Przydáie Názyánzenus / iż y sámi mięso onych dźiewic Chrystusowych iedli.

Sozom: lib: 5. cap: 9. & Nazian: orat: 1. in Iulianum.

Márek Aretusáński. 27. Martij. Sozo: lib: 5. cap: 9.

W tenże czás w Aretusium Márká Biskupá tegoż miástá / stárego iuż y ośiwiáłego okrutnie vmęczyli: tákże o kośćioł obálony zá Constántyná wielkiego. Pátrz w iego żywoćie.

21. Euseb: hist: lib.

Julianus ná pomstę Chrześćian / ktorzy obrázy Pogáńskich bogow obaláli / obraz też Páná nászego IESVSA CHRISTVSA w Cesáreey ábo w Páneádźie / obálić kazał / á swoy ná iego mieyscu postáwić. On to był obraz Páná nászego / ktory niewiástá krwią płynąca / iáko Eusebius nápisał / postáwiłá / przy ktorym źiołko iákieś rosło / ktore niemocy leczyło. Zebráli Chrześćiánie częśći potłuczone onego obrázu y chowáli ie. A w obraz Julianá piorun z niebá puszczony vderzył y skruszył go. Czemu nie w niego sámego on piorun vgodźił / Boskiey to ćierpliwośći y mądrośći táiemnicá.

Sozom: lib: 5. cap: 20.

22. In vita patrum in Apollonio cap: 7.

W Egyptcie / pisze Ewágrius / gdy Pogánie do więźienia Chrześćian / á nawięcey pustelnikow nákłádli / Anyoł Setniká ktory ich strzegł / trzęsieniem źiemie przestrászył / y zamki wszytkie otworzył. Co widząc Setnik / wszytkim wynić kazał. Tenże powiáda / iż Apollonius pustelnik widząc Pogány po polách / Orgia świeto swoie spráwuiące / á bałwaná drzewiánego z sobą noszące: prosił P. Bogá áby sie z onego mieyscá nie ruszyli / á gorącośćią słońcá strapieni ze stawáli. A ták sie stáło / bałwaná onego y wołmi záprzężonemi ruszyć nie mogli / y sámi iák wryći stáli. áż sąśiády swoie posłáli do Apolloniuszá prosząc áby ie rozwiązał / chcąc zostáć Chrześćiány. y wnet do nich pobieżawszy / modlitwą ie wybáwił / á oni bałwan pokruszywszy / szli zá nim / y wszyscy wiáry náuczeni / pochrzczeni są.

23. *Georgius Alexándriyski srodze zábity od Pogan.*

Georgius on Ariáński Biskup w Alexándriey / ktorego był z żołnierzmi y z pány dworu swego Cesarz Constáncius / wygnawszy ś. Athánásiuszá / ná biskupstwo ono wsádźił: do tego czásu pomsty od Páná Bogá zá okrućieństwo swoie ná Kátholiki / y zá łupiestwá wielkie y mężoboystwá / y inne zbrodnie / nie odniosł był. Lecz tego roku Pogánie skoro o śmierći Arteniuszá stárosty Egyptu / ktorego Julian o wiárę ś. zábił / vsłyszeli: ná tego sie Georgiuszá / ktory im też wielkie krzywdy y vćiski czynił / wzburzyli / y wywlekszy go z domu / biiąc y tárgáiąc go / ná wielbłądźie vwiązáli / zelżywie y z bićiem

Socr: lib: 3. cap: 2. Epiph: hæres: 76. Nazian: in laudib: Athanasii.

po mieśćie

po mieście włoczyli / á nákoniec go z wielbłądem w ogień wrzucili. Zábili przy nim y niektore vrzedniki Cesárskie. Ták skończył on przeklęty zbrodzień / ktorego Ariani meczennikiem czynili. Lecz nie o CHRISTVSA, iedno o swoie łotrostwo zábity iest. A też okrom kościelney iedności y miłości / meczeńskiey korony nie mász / iáko Apostoł náliczył. O zábicie iego zdał sie być obráżonym Julianus: ále ná prosbe pánow swoich wszytko im odpuścił. O to sie tylo stáráć kazał niektorym / áby Bibliotheká y księgi po nim pozostáłe do niego odesłáne były. Po śmierci tego Georgiuszá vkazał sie do Alexándriey Athánásius / z ciemnych katow w ktorych sie krył / iákoby zmartwychwstał. A przyięty iest z táką czcią od wszytkich / iákiey y Cesárzom nie czyniono / mowi ś. Názyánzenus / choć tám ták wiele ieszcze Arianow y Pogánow było. Błogosłáwiony był kto sie iego sukniey dotknął / ognie po wszytkim mieście palono / z rádości wszyscy biesiad vżywáli / chwaląc P. Bogá zá wrocenie ták dziwne pásterzá swego / y zá dochowánie zdrowia iego.

Iulianus epist: 9. & 30.

Athánásius wrocił się do swego Biskupstwa.

Orat: in laudib: Athanasii.

Zebrał niemáło Biskupow wschodnych y zachodnych ná napráwę kościelnych ták dawno rozerwánych rządow. Przybył támi pewnie z poruczenia Liberiuszá Papieżá / y on dawny wygnániec świety Eusebius Wercelleński Biskup / iuż od wygnánia wolny / ktory y onego Luciferá Káláritáńskiego Biskupá tákże od wygnánia wybáwionego / do siebie ná on ziazd biskupow do Alexándriey wzywał. Bo y on blisko Egyptu był / y tákże od Papieżá poruczenie miał do napráwy kościołow wschodnych. Lecz on sie do Antyochiey ná pomoc tám Kátholikom puścił / á do Alexándriey dwu swoich dyákonow / Herenniuszá y Agápetá postał.

Synod Alexándriyski.

Eusebius Vercell. Socr: lib: 3. cap: 4.

Lucifer. Rufin: lib: 1. cap: 27.

24. A widząc w Antyochiey lud Kátholicki rozdwoiony / iż iedná część Meleciuszá zá Biskupá swego mieli: á druga mu przygániáłá w tym / iż był Arianem pierwey / y ci co zá nim szli od Arianow chrzest mieli: chcąc im Lucifer tákiego Biskupá podáć / ná ktorymby oboiá strona przestawáłá: wsádził ná Biskupstwo ono Pauliná / meżá godnego y świetego / y nigdy kácerstwem nie zmázánego. Ale przedsie drudzy Meleciuszá odstąpić nie chcieli: y ták Antyochia trzech Biskupow miáłá / Euzoiuszá Ariáńskiego / á dwu Kátholikow / Meleciuszá y Pauliná. Ná Synodzie Alexándriyskim ś. Athánásius z inemi Biskupy nápráwuiąc wedle stárych Kanonow kościelne porządki / ono práwo stáre około Biskupow wznowili y wyłożyli: áby ci tylo od herctykow sie náwracáiący / od dostoynośći Biskupiey odpadáli / á miedzy láikámi zostawáli / ktorzy kácerstwo záczeli. A inni ktorzy z omyłki ábo z iákiego przymuszenia ná kácerstwo y Ariáństwo zezwaláli: żeby przy swoiey Biskupiey dostoynośći zostawáli. Bo tákich bárzo wiele było / y tym sie do iedności Kátholickiey przywodzili.

Lucifer w Antyochiey Pauliná zá Biskupa postáwił Meleciuszá odstępuiąc.

Rufinus ibidem.

Dwá Biskupi Kátholiccy w Antyochiey.

Conc: Nic: cap: 8.

Heretyki pokutuiące ná Biskupstwie zostawiano.

Hier: aduer: Lucif. Athanasius ad Rufinianum.

25. Ná tymże Synodzie około wyznánia Troyce ś. imioná ony / Vsia, substantia, hypostasis, persona, porownáne są / y dobrze do rozumienia obudwu iezyku Láćińskiego y Greckiego vdáne. Wyłożyli iż toż iest Hypostasis v Grekow / co Persona v Láćinnikow. y czym rożna iest essentia od hypostasis ábo persony. O czym tu mowić nie potrzebá. To co ná tym Synodzie postánowili y wyználi Liberius Papież potwierdził / iáko ś. Athánásius powiáda. Pisáli z onego Synodu y do Antyocheńczykow / Pauliná zá Biskupá ich przyznawáiąc / á o Meleciusie niewiedząc. Bo ácz sámi ták postánowili / iż mogł náwrocony od herctykow przy swoim sie Biskupstwie zostáć: ále Melecius nigdy práwem Antyocheńskim Biskupem nie był. Bo go Ariani z Bereeńskiego Biskupstwá do Antyochiey przenieśli. á iesli ná swoie dostoyność potym iáko Ariáństwá odstąpił / przywrocon być miał: nie do Antyochiey / ále do Berecy wrocić sie miał. Po Synodzie Alexándriyskim Eusebius Wercelleński / iáko poseł Papieski / do Antyochiey przyszedł. y

O Vsia y Substancia y o hypostasim y persone zgodá.

Nazian: in laudib: Athanasii.

Basilius ad Terentianum.

Epist: ad Rufinianum.

Paulinus od Egyptu zá Biskupa przyznány, nie Melecius.

widząc ono rozerwánie Kátholikow ná dwá Biſkupy: bárzo tego żálował. Był trzeći Ariáńſki ktory przednieyſze w mieśćie kośćioły miał. Paulinus ſię przy máłym tylo kośćiele w ſámym mieśćie dla mocy Ariáńſkiey / ktora tám ieſzcze pánowáłá / zoſtał. A Meleciani przed miáſtem ſwoie ſchadzki mieli. A myśląc o porownániu Kátholikow y ziednoczeniu ich z Luciferem towárzyſzem tákże poſłem Papieſkim: trochę ſię nań żálował / iż ſię ná poſtánowienie Pauliná ſkwápił. A drudzy piſzą iáko Socrátes / iż ſię o to z ſobą pogniewáli / y Euſebius Pauliná zá Biſkupá znáć niechćiał / á Lucifer też Alexándriyſkiego Synodu przyimowáć ſię wzbraniał. Lecz nie tá byłá przyczyná ich poſwarku. Bo Euſebius Pauliná zá biſkupá Antyoſkieg ná Synodźie Alexándriyſkim z inemi przyimował / y Papież go zá tákiego miał. Lecz Lucifer o to ſię záburzył: iż Synod Alexándriyſki od kácerſtwá náwroconym doſtoyność Biſkupią przywracał. Dla czego ſtał ſię potym odſzczepieńcem / gdy widział iż kośćioł Rzymſki / to ich poſtánowienie pochwalił y vmocnił.

Euſebius Wercelleńſki z Luciferem ſpor niejáki máią.

Lib: 2. cap: 7.
Sozom: lib: 5. cap: 12.
Rufinus lib: 1. cap: 30.

Lucifer ſtał ſię odſzczepieńcem.

26\. Gdy ſię wroćił do Rzymu ten Lucifer / brzydźił ſię ſpołecznośćią tych Biſkupow ktorzy ſię kiedy kácerſtwem zmázáli / y onych Biſkupow nie przyimował / ktorzy ná Ariminſkim Synodźie od Arianow vłowieni y oſzukáni byli / y ták náuczał / y po ſobie niektore vcznie tákiegoż mniemánia / ktorzy nie długo trwáli / zoſtáwił. Zadney przymowki o náukę y wiárę nie miał. y mowią drudzy / iż do pokuty y w tym przyſzedł / á w iedności kośćielney vmárł. Drudzy tego nie pozwaláią. Chwali go ś. Jeronym y obmawia. Lecz przećię nie może / iż ták w odſzczepieńſtwie dokonał / y kośćioł ś. záſmućił / y ná wſzytkie y nawyżſze w wyſługách v Bogá / niemáły poſtrách puśćił. Był to wielki Biſkup / był murem przećiw Arianom. Ták wiele poſelſtw kośćielnych odpráwował / ták wiele o wiárę vćierpiał od heretykow / ná ták ćięſzkim wygnániu ták długo przemieſzkał. Conſtánciuſzowi Ceſárzowi ták ſię oſtro ſtáwił / żadney ſię śmierći dla prawdy nie boiąc. Jáko wiele ná pokorze y łáſkáwośći ku vpádłym należy / z niego ſię vczyć możem. Jednák zá heretyká nigdy poczytány nie był. Euſebius też Wercelleńſki wroćił ſię do ſwego Biſkupſtwá: z iáką go rádośćią ſwoi y wſzyſcy Kátholicy zachodni przyięli / piſze ś. Jeronym: Włoſka / práwi / źiemiá żáłobne ſzáty złożyłá. Zbiegáli ſię do niego Biſkupi / y oni co w Ariminie byli zdrádą Arianow vpádli / oświadczáiąc ſię iż ſłowy tylo oſzukáni byli; á rzecz ſámę w wierze świętey w ſercu ſzczyrym nośili. y inni wſzyſcy wielce ſię z iego wrocenia vćieſzyli. Náprawował kośćioły / z pomocą onego Hiláriuſzá też pierwey ná Biſkupſtwo ſwe przywroconego / mowi Rufinus / iż ći dwá / Illiricum / Włochy y Gállią oświećili / y ćiemnośći z niey Ariáńſkie wypędźili.

Rufinus lib: 1. cap: 30.
Aduerſ: Lucifer.

Luciferowe wychwalenie.

Wercelleńſki Euſebius przywrocony.

Aduer: Luciferum.

Lib: 1. cap: 30. 31.

27\. Nietylo Kátholicy / ále y oni Ariani nagorſzy / ktore byli ſámi Ariani wygnali / to ieſt Akácyani / Mácedoniani / Photyniani / y inſzy z dozwoleniá Juliáná z wygnánia ſię wroćili / y ziázdy ſwoie czynili. á widząc iáko ſię wiárá Kátholicka w Alexándriey znowu ſzerzy / á niektore zacne Pogáńſkie białegłowy do chrztu ś. przez ręce Athánázyuſzá przychodźiły: zmowili ſię z Pogáńſtwem / y pobudźili ie / áby do Ceſárzá y od wieſzczkow y kápłanow ſwoich piſáli: iż mu ſię páńſtwo iego nie poſzcześći / poki Athánáſius ieſt w Alexándriey. Odpiſał im / y do ſtároſty Ecdiciuſzá piſał / áby Athánáſius z Alexándriey wygnány był / mieniąc iż mu dána byłá wolność wrocenia ſię nie ná Biſkupſtwo ále do oyczyzny tylo. A iż tego wytrwáć nie mogł / áby on ludźie od bogow odwodźił / y Pogáńſkie ábo Greckie zacne niewiáſty do chrztu przywodźić miał. A iż wiele było Kátholikow w onym mieśćie / piſáli do Ceſárzá áby ſię im łáſkáwſzym ſtáwił / á Athánázyuſzá nie wyganiał. A on im odpiſał: weźmićie ſobie zá Biſkupá kogo chcećie / á zá tym burzliwym y złym nie proſćie / ktorego ia nietylo z Alexándriey / ále ze wſzytkiego Egyptu wyganiam. A Theodoretus piſze / iż go y zábić kazał.

Heretycy od Iuliáná przywroceni.

Rufin: lib: 1. cap: 33.
Sozom: lib: 5. cap: 14.

Athánáſius znowu ćierpi wygnánie.

Wycho-

Wychodząc z Alexándriey/ tym co nád nim płákáli/ mowił: Nie frásuyćie się/ mgłá to máła/ prędko wźniknie. A vćiekáiąc po wodźie w iedney łodce/ pyśćili się zá nim ći ktorzy go zábić mieli: on widząc iż są zá nim nie dáleko/ kazał łodkę obroćić y ku nim się gárnąć. Oni zá niepodobno sobie máiąc/ áby im w oczy iść miał/ á poznáć go nie mieli/ záślepieni rzekli: á dáleko tám płynie Athánázyus? á on sam odpowiedźiał: nie dáleko. y pobieżeli/ á on się ćicho do miástá wroćił/ y tám zátáiony/ v swoich przemieszkał. Potym Pogáńscy vrzędnicy ná Chrześćiány znowu wielkie prześládowánie podnieśli/ wydźieráli ich máiętności/ zábiiáli niektore/ wiedząc iż ich o to Pan ich Cesarz karáć nie miał. A gdy się ßli żálowáć ná nie do Cesárzá Chrześćiánie: on ie wedle zwyczáiu swego odpráwował mowiąc: Cierpćie/ wßák wam ták Bog wáß roskazał. W ten czás Zydowie zmowiwßy się z Pogány napierwßy kośćioł w Alexándriey/ iáko piße ś. Ambrosius/ spalili. Trzećie to iuż było wielkie biedzenie mężnego Athánázyußá/ pierwße zá wielkiego Constántyná/ wtore zá syná iego Constánciußá/ á to trzećie. Ná wßytkich chwálebnie wygrał. 28.

Lib: 3. cap: 8. Sozom: vt supra.
Athánásius śmierći vßedł cudownie. Proroctwo iego o Iulianie.
Epist: 29.
Nazian: orat: de Athan.

W Rzymie tákże y naokrutniey powstáli Pogánie ná Chrześćiány/ gdy ie táiemnie do tego pobudzał Iulianus. Tám on zacny źięć wielkiego Constántyná Gállikanus/ gdy ofiárowáć bogom niechćiał/ z wyroku Cesárskiego do Alexándriey wygnány iest/ y tám od Raucyaná Komesá zábity. 29. Dźierżáwy y imioná tego Gállikaná we Włoßech blisko Rzymu/ ktore on był vbogim odkazał/ gdy podskárbiowie ná Cesárzá odbieráć chćieli: kogo iedno tám posyłáli/ káżdy od czártá opętány był. Ták P. Bog vbogich żywności bronił. Donatus Biskup Aretyński/ y Hilárius towárzyß Gállikaná/ śćięći też są. Jan y Páwel brácia przezacni dworzánie wielkie° Constántiná od Terencyaná w ćiemnicy zábići. Pátrz w ich żywoćie. y inych wiele/ iáko iest w kśięgách męczeńskich. Tám y Gordianus sędźia ktory Chrześćiány męczył/ CHRISTVSA poznał/ y zań zdrowie swoie położył. Pátrz w iego żywoćie. y inych wiele po rozmáitych mieyscách pomęczono/ ktorzy się tu nie liczą.

W Rzymie prześládowánie. Gállikanus męczennik.
Martyrol: Rom: 25. Iunij. 16. Iulij. 7. Augusti.
Ian y Pawel męczennicy. 26. Iunij.
Gordianus stárosta męczennik. 10. Maij.

Donátystowie heretycy w Afryce od pierwßych Cesárzow z źiemie wywołáni/ gdy Julianus nástał/ ktory przodkow swych postępki y stánowienia psował: posłáli do niego Rogácyaná/ Poncyußá y Kássyaná/ piße ś. Augustinus/ prosząc/ áby od wygnánia wolni byli/ á kośćioły swe przywrocone mieli/ onemi słowy iemu pochlebuiąc: v ćiebie/ práwi/ sámá spráwiedliwość mieysce ma. Z czego ie Augustyn ś. karze/ mowiąc: wiedźieli iż Julianus był odstępnik y báłwochwálcá: Abo iego báłwochwálstwo spráwiedliwośćią názwáli: ábo złośliwego kłamstwá swego przeć się nie mogli. Przyzwolił rad Julianus ná ich prosbę. Bo życzył tego Chrześćiánom áby pokoiu nie mieli/ á swemi niezgodámi gineli/ y wierze świętey/ y CHRISTVSOWI sromotę swemi rosterkámi czynili. Tenże im/ mowi Optatus/ wolność przywroćił/ ktory Pogáńskie kośćioły ná báłwochwálstwo otworzył. Táki im list dał Julianus ná ich wolność/ wspomina Honorius Cesarz/ iż był táki ktory wielką Donátistow złość y rospácz/ á Kátholicką wielką vfność y státeczność vkázował. 30.

Donátisty Iulianus przywroćił.
Cont: lit: Petilia: lib: 2. cap: 79.
Epist: 48.
Przez wolność heretycką zgubić chćiał kośćioł Iulianus.
Optatus lib: 2. L. 37. de hære: Cod: Theod.

Zá tą wolnośćią y przywroceniem Donátiste poczęli być dźiwnie wßetecżni y zuchwáli ná Kátholiki/ iż śmieli ie wyniátáć z kośćiołow/ zábiiáć/ męczyć/ y nád nimi rozboie łotrowskie czynić. 31. O czym ßeroko nápisał Optatus Mileuitanus. Smieli się y ná ołtarze miotáć/ y ná przenaświętße Sákrámenty. Eucháristią ábo ćiáło Páńskie psom miotáli/ ktorzy zá pomstą Bożą/ ná pány swoie ony bluźnierce żeby swoie obracáli y one kąsáli. Są one zacne przećiw dźisieyßym Kálwinistom słowá tego Optatá/ tákie. Gdy się żáluie ná nie iż ołtarze rozsypowáli/ y kielichy kośćielne łamáli: A co iest prá-

Lib: 2.
Donátiste zábiiáią Katholiki y ołtarze rossypuią.

Kielichy nośiciele krwie Christusowey.
Optatus lib: 6.
Donatistowie zmocnieli za Iulianá.

wi/oltarz/iedno stolicá ciáłá y krwie Christusowey? A co sa kielichy/ iedno nośiciele krwie Christusowey? Wypisuie y ine ich zbrodnie/ iáko zakonne pánny do záprzenia sie ślubow vczynionych przymußáli/ y zasłony znáki professyey z głowy ich zdzieráli/ księgi Kátholickie/ y pismá ś. y ornaty/ y naczynia kościelne/ zá pomoca Pogáńskiego onego vrzedu/ wydzieráli. y ták sie ná ten czás pod Iulianem zmocnili/ iż potym wiele Cesárzow pobożnych vkáráć ich y vśkromić y wykorzenić nie mogli.

32. Chrysost: contra gentes.
Apud Cyril: Alex: lib: 6. in Iulian: & lib: 10.
Krzyżom y kośćiom S. przygániał Iulianus.

Iulianus nie tylo heretyki sadzał ná Kátholiki/ áby wiáre ś. niezgodámi domowemi gubił: ále y práwem wydánym zákazał/ áby Chrześcian nie zwano/ iedno Gálileyczyki/ dáiac znáć iáko sie iego czárci tego imienia CHRISTVS bali. Przygániał y bluźnił/ iż Chrześciánie krzyże czćili/ y one ná drzwiách y ściánách málowáli y kłádli. W czym sie dźisieyßy heretycy z nim zgadzáia. Przygániał y Chrześciáńskim nabożeństwom około grobow y kośći świetych/ iż ie w tákiey czći mieli/ y one słowá z Ewángeliey przywodźił: Phárizei sa iáko groby vbielone: iákoby temi słowy CHRISTVS nam czćić groby świetych zákazał. W czym mu też y w tákim przywodzeniu pismá/ dźisieyßy kácerze podobni.

Sozom: lib:5. ca:5.
Zywność vbogich Chrześcian odeymował.
Metaphr: in Aberc. 2. Octobris. Supra.
Socr: lib: 3. cap: 11.
Lupiestwo Iulianá.
Sozo: lib 3. cap: 17.
Ammianus lib: 25.
Iulianus epist: 42.
Naz: orat: 1. in Iulia.
Náuk wyzwolonych Chrześciánom zákazał Iulianus.

Dochody y żywnośći kápłáńskie y wdow y vbogich od Constántyná nádáne/ odiał Chrześciánom ten niezbożnik: y one pewna liczbe zboża/ ktora był Pogáński Cesarz/ Márcus Aurelius kośćiołowi Ierápolitáńskiemu dla Aberciusá Biskupá/ iáko iest wyżßey/ nádał y vprzywileiował: kazał tákże odiać/ y nic nie dáwáć/ czego żaden z przodkow iego y Pogáńskich Cesárzow nie vczynił. Bo y Dioklecian/ y inni niewierni/ práwá tego Chrześciánom dochowywáli. A zbieráiac sie ná woyne Perska/ wielkimi podatkámi złupił z máietnośći Chrześciány/ tym tylo wolność obiecuiac/ ktorzyby sie CHRISTVSA záprzeli: á ktorzy przeć sie go niechćieli/ ná pieniadzách ie karał. Zákazał też ten okrutnik/ áby Chrześciánie praw pospolitych nie vżywáli w kupnie y w rynkách/ y w czynieniu spráwiedliwośći/ á żeby do żadnego vrzedu y do żołnierstwá przystepu nie mieli. Zákázował też áby Chrześciánie nie náuczáli Rhetoriki y Grámmátiki/ y inych z Pogány rownych náuk. W czym mu y Ammianus Pogánin przygánia. Zákazał áby sie w náuki Pogáńskie nie wdawáli Chrześciánie. Bo widźiał/ iż gdy Pogáńskie Doktory náßy wykłádáli: záraz słucháczom swoim Pogáńskich bogow służbe obrzydźić mogli. Bał sie też iuż wielkiey náuki y wymowy Chrześcian/ ktora y stáre Pogány przechodźiłi. iáki był ś. Bázylius y Názyánzenus/ á zwłaßczá Apollonius/ ktory piekn emi y vdátnieyßemi niżli ktorzy stárzy Pogánie/ wierßámi Greckiemi/ historia Bibliey ś. okrasił/ y przywiodł ia áż do Saulowego krolestwá/ y inych wiele komediy y trágediy/ Euripidowi sie y Menándrowi y Pindárowi rownáiac/ ku rzeczy C ściáńskiey nápisał.

Apollonius poeta.

33. Theo: lib: 3. cap: 8.
Kśiegi ná Pogány pisáne.

Nápisał tenże Apollonius przećiw Philozophom Pogáńskim/ nie z pismá ś. ále z wywodow rozumnych/ głupstwo ich o bogách vkázuiac/ y one księgi Biskupi do Iuliáná ná czytánie posłáli. Z ktorych sie śmieiac Iulianus/ nápisał Biskupom: Czytałem/ zrozumiałem/ y zgániłem. Ná co mu odpisáli: Czytałeś/ áleś nie zrozumiał. Bo by zrozumiał/ nie zgániłby. Przyczytał Grekom Pogáńskim Iulianus wßytke madrość/ ktorey sie od nich vczyli Chrześciánie. ále o tym wiele náßych Doktorow dáli wywody/ iż w náuce Hebreyczykowie y Egypcyánie pierwßy byli y stárßy/ y Grekowie do nich przyrownáni/ sa iáko dźieći młode.

Iustinus.
Tertullianus.
Origenes.
Augustinus.

34. *Szkoły Chrześciánie opuśćili.*
In Chronico.

Dla onego tedy wyroku Iulianowego opuśćili Doktorowie Chrześciáńscy ßkoły y lekcye swoie/ iáki był Musonius/ y Proeresius y Wiktorinus/ ktory w Rzymie Rhetoriki náuczał/ y inni. O Proeresiusie nápisał ś. Ieronym/ iż mu zosobná Iulianus dozwalał áby náuczał/ ále on też iuż niechćiał.

chćiał. Był wielki Philozoph ktory ſie CHRISTVSA był rozmiłował. A o Máriuſie Wiktorzynie piſze ś. Auguſtyn/ iáko ſie w ſtárośći do Jezuſá Páná náſzego obroćił. Miał towárzyſzá nieiákiego Chrześćiáninà Simpliciáná: y czytáiac kśięgi Chrześćiáńſkie / poznał prawdę / y táiemnie rzekł do Simpliciáná: Juzem ieſt Chrześćiáninem. A on odpowiedźiał: Nie wierzę áż ćię ogladam w kośćiele. On z niego żártuiac mowił: Abo śćiány czynia Chrześćiáninà? A pomáłu wzgárdźił wſzytkim świátem y przyiáźnia Senatorow Rzymſkich Pogáninow/ y był iáwnie ochrzczon/ iuż práwie ſtáry odmłodniał z Nykodymem/ y ſzczeſliwie co dźień ſie wiecey w Chryſtuśie y zbáwieniu od niego dánym kocháiac/ dokonał. Był bárzo wielki y ſławny Philozoph: táka cześć v Rzymian miał/ iż mu ſłup ábo obraz iego ná rynku Tráianá ku ſławie iego y pámiatce poſtáwili. Piſał przećiw Arianom/ y ná liſt ś. Páwłá do Rzymian. ále iż ſtárym ſie do táiemnic wiáry náſzey vdał; nie wſzytkiego poymował.

Confeſſ: lib: 8. cap: 2. & 5.
Wiktorinus Philozoph iáko náwrocony.
Hier: de Script.

35. Baczac Julianus iż wiárá Chrześćiáńſka pobożnośćia y żywotem cnotliwym / y obrzadkámi á ceremoniámi świetemi bárzo ſie vdawáłá y zálecáłá: chćiał też Pogáńſkie ſwoie błedy y báłwochwálſtwá tym ozdobić. Kazał kośćioły ſwoie pieknie vbieráć / śpiewánie w nich ná chory czynić/ klaſztory meſkie y pánieńſkie/ ſzpitale ná vbogie zákłádáć / vbogie y żebraki y przychodnie iáłmużnámi opátrowáć. A piſał do Arſáciuſzá Biſkupá Pogáńſkiego w Gáláciey one słowá: Obroćmy oczy/ ná łáſkáwość ku przychodniom/ y ná pogrzeby vmárłych/ y ná świetobliwość żywotá / ktora Gálileyczykowie w obłudnośći máia. Wſzytkich náſzych kápłanow w Gáláciey vpominay/ áby byli vczćiwemi y bogom pilnie z żonámi y z dźiećmi/ y z czeládka ſwoia ſłużyli. Náuczay kápłanow áby ná widoki nie chodźili / áni w kárczmách pili/ áni ſie rzemieſły podłemi báwili. Nábuduy ſzpitalow w káżdym mieśćie/ áby ſie pielgrzymi náſza ſzczodrobliwośćia chłodźili/ á nietylo ludźie náſzey wiáry / ále y drudzy ieśli potrzebuia. (ná co mu náznácza pewne dochody) ſzkárádá ieſt / práwi / iż v Zydow żaden nie żebrze / á niezbożni Gálileyczycy / nietylo ſwe / ále y náſze karmia: áby bez tákiey pomocy náſzy też zoſtawáli. Náuczay áby Pogánie náſzy ná tákie dobre vczynki fundácye czynili/ y z rol ſwoich pierwiaſtki dawáli. Gdy/ práwi/ ſtároſtá w miáſto wiezdża / żaden kápłan niech ku niemu nie wyiezdża / chybá gdy do kośćiołá wchodza/ tylo do przyśionku wyniść może. przed ſtároſta niech żaden żołnierz nie idźie: zá nim niech idźie kto chce. Bo ſkoro prog kośćielny przeſtapi: iuż ſtároſta nie ieſt / ále domowy człowiek. Tyś nád wſzytkimi co w kośćiele ſa ſtároſta. Bo ták zakon Boży nieśie.

Iulianus Chrześćian chćiał powierzchnie náśládowáć.
Kośćioły vbierał, klaſztory, ſzpitale budował.
Sozom: lib: 5. cap: 15. & 11.
Iulianus ſwego Biſkupa náucza. Kapłany ſwoie ćwiczy, y od karczmy odgania.
Nazian: orat: 1. in Iulian.
Kapłáńſka cześć y moc v Pogan.

36. Ták ten Pogáńſki Papież/ mowi Názyánzenus/ ceremonie náſze chćiał mieć: ále obyczáiow y cnot Chrześćiáńſkich mieć nie mogł. y ceremonie one nie były im przyſtoyne. Bo iż od Bogá ſa / bez pomocy Bożey pełnić ſie nie moga. Ná Pogánach niewiernych ſa iáko ćiáło bez duſze. Náśláduia nas iáko máłpy y kotowie / ktorzy przednieyſzey cześći ludzkiey nie máia / to ieſt / rozumu. Ták y oni wiáry ś. y pobożnośći práwey y łáſki Bożey nie máiac: prożno ſie y o ceremonie kuśili/ y o żywot Chrześćiáńſki.

Nazian: vt ſupra.
Ceremonie Chrześćiáńſkie.

Rok P. 363. Liberiuſzá 12. Iulianá 2.

1. TRwał ieſzcze rok wtory Julianá/ záczety w Liſtopádźie roku przeſzłego 362. ktorego końcá nie doczekał. Julianus wiedzac iákimi ſa Zydowie nieprzyiaćielmi Chrześćiánom / chcac nas przez ich złość y iad vćiſnać: głáſkáć ie y łáſkę im pokázowáć poczał. A nápiſał do nich liſt táki/ w ktorym im wſzeláka wolność

Zydy ná Chrześćiány ſadza Iulianus.
Iulian: epiſt: 25.

od podát-

Zydowie ná Chrześćiany.
Ambr: epiſt: 28. ad Theod.
Chryſoſt: hom: 44. in Matth.
Et in acta Apoſt: Homil: 4.

W Ierusálem Zydom kośćioł buduie Iulian.
Ammianus lib: 23.
Chryſoſt: homil: 4. in Acta. Hom: 44. in Matth. & aduer: Iudęos orat: 2.
Theod: lib: 3. ca: 17.
Rufin: lib: 1. cap: 38. 39.
Oroſius li: 7. ca: 30.

od podátkow obiecuie/ y iednego Bogá nawyżßego/ zátáiwßy ſwoie bogi/ miánuie. Tą láſką iego poburzeni Zydowie/ wielkie ßkody y zelżywośći w niektorych ſtronách Chrześćiánom czynili. Obálili dwá kośćioły w Dámáßku/ w Gáźie tákże/ w Aſkálonie/ y w Berićie kośćioły popalili/ iáko ś. Ambroży nápiſał y ś. Chryſoſtom. A ktemu obiecał im kośćioł w Ieruzálem ten niezbożnik budowáć. Co gdy chćiał ziśćić/ á rzemieſlnikow tám y wßytkich do budowánia potrzeb názbierał/ y Alipiuſá nád budowániem ſtárßym tám poſłał/ á sámi Zydowie dźiwnie ſie z wielkim doſtátkiem y pilnośćią do tego przyczyniáli: bo y ſrebrne motyki y rydle mieli/ y zacne ich niewiáſty y z dźiećmi źiemię ná fundáment wynośiły: ogień z źiemie ſtráßliwy wypadł/ y źiemiá trzęſąc ſie wßytko co włożyli/ wyrzućiłá/ y rzemieſlniki/ y naczynia ich/ y wiele Zydow popalił on ogień. A co dźiwnieyßego/ kule ogniſte biegáły po mieśćie y Zydy zábiiáły/ á krzyż iákiś dźiwny ná powietrzu ſie vkazał/ y ná ßáćiech káżdego Zydá iákoby przedźiwną robotą wyßyty/ widźiány był. Wiele ſie Zydow y Pogan z onego cudu do CHRISTVSA obroćiło. O tym y Pogánie piſáli y náßy Chrześćiánie ßeroko/ á zwłaßczá Chryſoſtom ś. ktory to pámiętał chłopięćiem będąc/ á po lat 20. to wypiſał.

2.
Zołnierze Iulianá na Perſy.
Nazian: orat: 2. in Iulian.
Theod: lib: 3. ca: 18.

W obozie iego czarownicy.

Wypráwuiąc ſię Iulianus ná Perſy/ dwoie woyſká ſobie gotował/ iedno z żołnierzow/ á drugie z dyabłow. żołnierzow miał ßeśćdźieśiat y pięć tyśięcy. A do przednich báłwanow po wßytkim páńſtwie Rzymſkim poſły rozeſłał do Delfu/ do Delá/ do Dodoná/ pytáiąc ich o powodzenie y zwyćięſtwo. iedni mu potufßyli/ á drudzy z Gálliey y z Rzymu dyabli/ ſtrzedz ſię mu kazáli. O te niedbał/ á tym wierzył ktorzy mu to obiecowáli czego ſam prágnął. A nie poczuł ſie Philozoph co to zá bogi miał/ v ktorych prawdá byłá nie iednáka. Nábrał z ſobą do obozu czárownikow/ áby mu dyabły do pomocy y poniewolnie iednáli/ miedzy ktoremi był Priſcus/ y on Máximus co go naprzod do Pogáńſtwá zápráwił/ y ten mu o zwyćięſtwie bárzo tußył.

3.
Sluby Iulianá ná Chrześćiány.
Chryſoſt: aduerſ: gentes.
Hier: in Chronic.
Oroſius vt ſupra.

Libánius bluźnierz.
Theod: lib: 3. cap: 18.

Sluby też bogom vczynił; á ten napierwßy iż wßytkie Chrześćiány wybić y dyabłom ofiárowáć miał/ á woyne te mnieyßą z Perſy odpráwiwßy/ więtßą z Chrześćiány záczáć. A iuż był ieden dwor ábo Theatrum w Ieruzálem poſtáwił/ ktory kátownią Chrześćian być miał: áby tám krew ich rozlewał/ gdźie ſie naprzod wiárá ich záczęłá. To wiedząc Chrześćiánie/ rozumiey iáko ſie modlili y P. Bogu poſtámi korzyli: proßąc áby ſie z tey woyny niewrácał. y mieli nádźieię wielką iż ich wyſłucha P. Bog. Bo gdy Libánius Sophiſtá iednego vczonego Chrześćiániná bluźniąc á żártuiąc z CHRISTVSA, ſpytał: Co teraz czyni wáß ćieśielſki ſyn? On powiedźiał: Ten co zbudował niebo y źiemię/ ktorego ty ćieśielſkim ſynem zowieß: twemu Iulianowi trunę ćieśe.

4.
Hárdość y ßaleńſtwo Iulianá.
Socr: lib: 3. cap: 18.
Sozo: lib: 6. cap: 1.

Arſácem krol Ormiáńſki Chrześćianin.

Iuż ſie był ták nádał oną nádźieią zwyćięſtwá/ iż pomocy żołnierſkiey/ ktorą mu dawáli krolowie poddáni/ bráć niechćiał. á to wedle Pythágory o ſobie rozumiał/ iż dußá Alexándrá wielkiego w nim byłá/ y on był właſny Alexánder w inßym ćiele. Do Arſácem tylko do krolá Armińſkiego piſał/ áby był gotow gdźie mu każą. Był ten Arſácem Chrześćiáninem. y śmiał w liśćie do niego Iulianus CHRISTVSA bluźnić/ mowiąc: Bog twoy ktoremu ſłużyß nie obroni ćie/ ieſli nie vczyniß co każą. A tám o ſobie wyſokie y głupie rozumienie pokazał.

5.
Hieron: epiſt: 84.
Piſmá Iulianá nocne.
Contra Iulian.
Cedrenus.

W drodze ná te woynę iádąc Iulianus w nocy kśięgi piſał przećiw Chriſtuſowi/ y świętym Ewángeliſtom/ y wierze Chrześćiáńſkiey. A iż był wymowny/ wielom do zbáwienia onemi kśięgámi przeßkadzał. Lecz Cyrillus Alexándriyſki bárzo vczonemi y mocnemi wywody/ w niwecz ie obroćił y zwoiował. A będąc w Chárris/ niewiáſtę iedną táiemnie dyabłom ofiárował/ y z iey wnętrznośći ßczęśćia ſwego ná domyſł zwyczáyny czárownikow pátrzył. Gdy do Niſibu oſtátniego miáſtá gránic Rzymſkich przyiáchał/

miáſto

miásto pilnie opátrzyć kazał. Ktore iednák ſłábe mu ſie zdáło / iż tám wßyſcy Chrześciánie byli / y grob y kośći vmárłego / to ieſt / ś. Iákubá Biſkupá ſwego czćili. Tedy ćiáło ono wynieść kazał. Zá czym wßytkę miástá obronę odiął. Bo Conſtántinus wielki wiedząc świety żywot tego Iákubá / roſkazał był ſynowi Conſtánciußowi / gdyby ten Iákub vmárł / áby ćiáło iego w mieśćie / ná obronę gránic przećiw Perſom / chowano. Y ták było. poki kośći iego w mieśćie były / záwżdy ſie prożno o miásto ono nieprzyiaćiel kuśił. Aż gdy ie ten Iulianus wyrzućił: rychło po iego śmierći w rece Perſom wpádło. Tám też w Nizybie Demetrius świety mnich rodzáiem Perſá / śmiele Iulianá o wiáry świętey odſtąpienie karał. Zá co go z dwiemá vczniámi zábić kámieńmi roſkazał. y miał to ſobie zá wrożkę ßczęśćia / iż Perſy zábiiał. A ono zá tę krew niewinną ſam w Perſyey zginął.

Ciało S. Iakuba w Nizybie, obrona miasta.

Gennad: de Script: Eccleſ: in Iacobo.

6\. Bedąc iuż blizko Perſyey Iulianus / poſłał czártá iednego ná zachodnie ſtrony / áby mu prędko zbiegawßy onę drogę powiedział / co ſie tám dzieie. Czárt tráfił ná Publiußá mnichá ná pußczy / ktory ná modlitwie przebywał we dnie y w nocy / y dla oney modlitwy iego dáley iáko zwiazány czárt poſtąpić nie mogł / czekáiąc dni dźieśięć áżby przeſtał. A gdy nie przeſtawał / wroćił ſie názad do Iulianá nic nie ſpráwiwßy. Pytał go / gdźieś ſie ták długo báwił: powiedźiał / czekałem Publiußá mnichá / áby modlitwy ſkończył / dla ktorey nie mogłem dáley poſtąpić: á iż końcá iey nie czynił / muśiałem ſie wroćić. Iulianus nic nie rzekł / iedno mśćić ſie nád onym mnichem wroćiwßy ſie obiecał. Lecz w kilá dni potym zábity ieſt. To piſze Cedrenus y Glikás / y inni. Táka ieſt moc modlitwy wiernych przećiw dyabłom. Táka byłá ślepotá tego Ceſárzá / iż tey ſłábośći czártow ſwoich nie vważał. Przydáie Cedrenus: Gdy to ieden z pánow Iulianá vſłyßał: wroćiwßy ſie z oney woyny / wßytko ſwe vbogim rozdał / y do onego ſtárego Publiußá ná pußczą Zeugmáty ßedßy / dobrym mnichem zoſtał.

Czart posłány od Iuliana nie mogł w drogę.

Vit: patrum parte 2. cap: 19.

Publius mnich S.

Cedren⁹ in Comp: in Iulia. Glicas Annalium 4.

7\. Przepráwiwßy ſie przez rzekę Eufrátes ze wßytkim woyſkiem Iulianus / przyćiągnął do Perſyey / y przyßedł pod pierwße miásto Kteſifon. ktore iż było y mieyſcem y przypráwą bárzo obronne / kuśić ſie o nie nie śmiał / á chcąc ie minąć / zdrádzony od iednego zbiegá: popalił ſtátki wodne ná Effráćie y Tygrze / ktore żywność woyſku miały. á z woyſkiem ſam wßedł w ćiáſne mieyſcá gorzyſte / gdźie go woyſká Perſkie obtoczyły / á bitwy dáć niechcąc / zewßąd trapiły / ták długo áż wielki głod w obozie Rzymſkim wiele ludźi morzył. y zwątpiwßy o ſobie iuż oſłábieni bárzo / ſtoczyli nierowną mieyſcem bitwę / chcąc ſie z onych ćiáſnych kątow wybić. W tym Iulianus ſwoim bogom ktorzy go záwiedli łáiał / iż mu źle / iego wielkie o ich cześć ſtáránie płáćili. á gdy miedzy ſwemi czyniąc im ſerce / biegał / włocznią żołnierſką przebity ieſt / y z oną śmiertelną ráną do namiotu nienieſiony vmárł.

Nazian: orat: 2. in Iulian.
Chryſoſt: contra gentes.

Ctesifon miásto Perskie.

Obtoczony w gorach Iulianus.

Láie swoim bogom.

Iulianus zábity.

8\. Kto go zábił / nie mogli ſie wßyſcy dowiedźieć. Nie ręką nieprzyiaćielſką zginął. Bo sámi Perſowie śmiali ſie z Rzymian / iż ſwego Ceſárzá zábili. Rozmáite były około tego powieśći. Pogánie z potwarzy zmawiáli ná iednego Chrześćiániná żołnierzá / ktorego vkázáć y o nim ſie dowiedźieć nie mogli. Helládius co piſał żywot ś. Bázylego / y po nim był Biſkupem w Ceſárei / ták powiáda: gdy ſie Báſilius modlił przed obrázem mátki Bożey / ná ktorym też był málowány zacny żołnierz męczennik Mercurius ábo Mercurialis: proſząc P. Bogá / áby Iulianus z woyny ſie oney ná zgubę wiáry ś. nie wracał: vyrzał iż Merkurius był záćmiony. á rychło potym obaczył / iż iego włocznia ſkrwáwiona byłá. Sozomenus powiáda temu podobne widzenie przez ſen iednego świętego / iż widźiał / gdy święći Apoſtołowie ſkupieni iákoby do rády / dwu żołnierzow męczennikow ná zábićie Iulianá wyſłáli: To ieſt / iáko Nicephorus dokłáda / tegoż Merkuriußá / á z nim Ar-

Hell: apud Damaſ: de imagi: orat: 1. Nazian: vt ſupra.

Merkurius męczennik zabił Iulianá.

Sozo: lib: 6. cap: 2.

Nic: lib: 10. cap: 35.

temiußá hetmáná/ ktorego był niedawno o wiárę w Christusá zábić kazał.
A Theodoretus ták piße: Náleźli go żołnierze ránnego/ á on bogi przeklina/
9. Theod: lib: 3. cap: 20. Marsá/ Apolliná/ Jowißá/ iż mu obiecáney pomocy nie dáli. y potym
nábrawßy z boku płynącey krwie swoiey rzucił ią y mowił: Wygrałeś Gáli-
leyczyku. Ták ßalonym był/ iż zwyćięstwo przyznał/ á zwyćiężcę y moc iego
10. bluźnił. Obiáwił P. Bog śmierć tego okrutniká teyże godźiny Sábbie
pustelnikowi/ tenże powiáda/ gdy się frásował/ o iego złośći y ßkody ktore
kośćiołowi ś. czynił/ gdy ręce swe o wybáwienie wiernych ná modlitwie
Sozom: lib: 6. cap: 2. podnośił. Tákże y Didymowi nieiákiemu powiedźiał Anyoł we śnie/ iż Ju-
lianus zábity/ áby to oznaymił Athánázyußowi/ o ktorym sam wiedźiał
gdźie się krył.
11. Rádość Chrześćiańska. Zábit Julianus 26. Czerwcá/ ktorego dniá z iego roskazánia vmęczeni
są y śćięći Jan y Páweł oni dworzánie Constántyná wielkiego. Krolował
ábo ráczey rozbiiał kośćioł Boży/ nie cále dwie lećie/ żył 31. O iákie rádośći
y dźięki P. Bogu czynili Chrześćiánie/ ktore iuż był ná ofiárę y zábiiánie dy-
abłom złośliwy ten oddał. Pogánie się też przestráßyli/ pomniąc iákie ćięż-
kośći zá iego pánowánia wiernym czynili. Wielką sromotę Pogánie o swo-
ie ták niepotężne y zdrádliwe bogi vćierpieli. A Rzymskie páństwo srogie
ßkody oná iego wypráwą ná Persy wźięło/ ktora się nigdy nágrodźić nie
Nazian: orat: 2. in Iulian. mogłá. Pogrzebiony iest w Társie w Ciliciey z wielką sromotą y naśmiewi-
skiem ludzkim. Czárownicy oni iego názwáni Philozophámi/ ktorzy mu
ßczęśćie ná oney woynie opowiádáli/ wielkie śmiechy z śiebie/ zwłaßczá w
Antyochiey y vragánia odnieśli/ á CHRISTVS y nieodmienne Bostwo ie-
Socr: lib: 3. cap: 19. go sławili y wynośili synowie mądrośći. Libánius Sophistá Antyoski
vczynił Julianowi pogrzebne wychwalenie/ w ktorym y wiárę Chrześćiań-
ską ßczypie. Czego mu y sámi Pogánie nie chwalili. Drudzy pisáli dźieie ie-
go/ zwłaßczá Eunápius. Ale te pismá poginęły/ á Grzegorzá Názyánzená
pisánie nań/ iáko świádectwo iego ßaloney niezbożnośći/ trwa y wiecznie
In dial: Pallad: de vita Chrysost. trwáć będźie. Miał Julianus Básilinę mátkę pobożną Chrześćiánkę/ kto-
ra imioná swoie ná kośćioł Epheski oddáłá.
12. Básilius y Nazyanzenus na puszczy. Tym czásem Básilius wielki y Grzegorz Názyánzenus/ ná pustyni w
Ponćie mießkáiąc/ y żywot pustelniczy prowádząc/ swoię z Duchá ś. Philo-
zophią odpráwowáli. To iest/ ná wysokie się cnoty Chrześćiáńskie y dosko-
náłośći Chrystusowego náśládowánia zbieráli/ á pogárdziwßy wßytkim
to co świát ma/ skłonnośći swoie y námiętnośći rozumowi posłußne czyni-
Apolog: 1. Złote słowa S. Nazyanzena. li. Mowi o sobie Názyánzenus/ iuż stárym pißąc: Wzgárdźiłem wßytkim
com miał/ CHRISTVSA nád wßytko przekłádáiąc. Náuká iego stáłá mi
się plastrem miodu/ przyzwałem mądrośći/ y podałem iey głos moy. Przy-
dałem y to/ ábych gniew miárkował/ ięzyk ná wędźidle miał/ oczámi dobrze
rządźił/ brzuch w porządku trzymał/ á po sławie ktora ná źiemi zostáie/ de-
Znáki doskonáłośći prawey. ptał. Z czytánia kśiąg świętych/ nábyłem czystośći wnętrzney/ y z niego ten
odniosłem pożytek/ iżem z kśiąg Pogáńskich/ ktore mię obłudną pięknośćią
swoią do śiebie ćiągnęły/ wyplunął ich gorzkość. kwiát burzliwe ćiáłá męż-
nie częstemi y wielkiemi prácámi potárłem. Násycenie brzuchá oddaliłem/ o-
czym vskromił y w powiekách vtopił/ gniewem potárgał/ członkim powią-
zał/ śmiechym w płácz obrácał. Wßytko CHRISTVSOWI vstąpić mu-
śiáło. źiemiá łożkiem mi byłá/ gruba mię sukniá pokrywáłá/ niespániem y
płakánie do tego przydał. we dnie rámionám robotą obćiążał/ á cáłą noc ná
Psálmách y śpiewániu ćiáłom iáko słup wryte miał. Ludzkich roskoßy y do
De laudib: Basilij. myślim nie przypußczał.] To o sobie piße ten Gregorius Názyánzenus stá-
rym iuż y chorym będąc. A ś. Básilius dáleko w tey mierze więcey czynił/
do ktorego się on przyrownał/ iáko pießy zá wozem iego idący.

Obá

Obá ná iedney puszczy mieszkáli / ále w rożnych chálupkách / ktore pokryćia y drzwi nie miáły. Mátká ś. Bázylego Emmelia ná drugiey stronie rzeki mieszkáiac / chleb im nośiłá y iárzyny / ktora też drugdy náwiedzáli y rozmowámi duchownemi kármili. O słodkośći onego mieszkánia z soba / iákim sie tám pokoiem y Pismá ś. czytániem y wykłádem ćieszyli / iáko tám Reguły one y práwá mniśkie / ktore sa w kśiegách ś. Bázylego / nápisáli: iáka miłość iednego ku drugiemu byłá: o tym czytay kto może v tegoż Názyánzená. Mowi do Bázylego: Toba tchne wiecey niżli powietrzem / tymem żyw iżem z toba iest / ábo obecnie / ábo mysla. 13. *Mieszkanie na puszczy świętych.* Nazian: epist: 8. Basil: epist: 79. Epist: 9. & Basil: epist: 120.

Był Bázylius wielce wymowny / y przechodźił swego mistrzá onego Libániuszá / nád ktorego Pogánie ná on czás wymownieyszego nie mieli / v ktorego sie Rhetoryki vczył. y sam mu to przyznawał Libánius / listy iego czytáiac / przodek mu sam ten Libánius dáie. Acz mu on pokornie ná ono chwalenie iego odpisuie / mowiac: My (przezacny mężu) z Moyzeszem y Heliaszem y z innemi świetemi mężámi towárzyszym: ktorzy nam grubemi słowy náuke swoie podáia / á my to mowim co od nich słyszem / rzeczy w rozumieniu prawdziwe / ále w słowiech grube / iáko y te ktore piszem / pokázuia. Bo ieslismy z wászey náuki co w mowie ozdobnego mieli / to iuż z czásem sie zápomniáło. 14. *Basylius wielkiey wymowy.* Apud Basil: epist: 145. & 159. Epist: 146. *Pismo S. rożne od świeckiego.*

Heretycy Sábelliani po śmierći Musoniuszá Biskupá w Neocesárcey / chcac iádem swoim ono miásto zárázić: potwarzáli Básiliuszá / iákoby był heretykiem y hárdym / y nie ludzkim / á sámi sie vdawáli / iż te náuke mieli / ktora im podał on ich pierwszy Biskup Grzegorz cudotworcá. Czego sie dowiedziawszy mąż świety: madrym y mocnym pisániem / ták ie zráźił / iż potym przystepu do onego miástá nie mieli. Potwarzáli y mnichy iego ná oney puszczy z nim sie ćwiczace. O ktorych nápisał Názyánzenus do Helleniuszá tákie słowá: Mieszkáia / prawi / w iámách y w grubych iáskiniách / á domow nie máia / y od miast vćiekáia / pokoiu y zátáienia ktore iest madrośći niebieskiey przyiaćielem / szukáiac. Jedni sie żeláznemi petámi mecza / áby grzechy ćielesne w ćiele vmorzyli. Drudzy w ćiásnych chálupkách zámknieni y ná ludźie nie pátrza. Drudzy przez dwádźieśćia dni nic nie iedza / y połowice postu Chrystusowego pełnia. Był ieden ktory cáły rok w kośćiele stoiac / á do Bogá rece podnoszac á nic nie śpiac (czemu trudno kto vwierzy) stał wryty iáko żywy kámień Chrystusow. Ktoremu kruk bliski troche odrobin chlebá nośił. á kiedy ich dwá było / cáły im chleb podawał.] To ten ś. powiáda / acz nie wszytkich ták ćiezkich y nieznośnych rzeczy chwali: ále wołał ie wymáwiáć á nie gánić mowiac: Wiele mieszkánia w niebie / wiele też ná źiemi drog do niego. Ciásna drogá / rzadcy ktorzy przez te sie ćiásność ćisna.] Z tego baczyć może káżdy / co ći dwá świeći o żywoćie mniskim y pustelniczym trzymáli / sámi sie w nim ćwiczac. á iesli dobrze czynia ći nászy heretycy / ktorzy ná táki żywot wrzeszcza. 15. *Heretycy potwarzaia S. Basyliusza.* Basil: epist: 63. & 64. Ad Hellenium. 16. *Mniski żywot y męczeństwa.*

Iowianus Cesarz.

Tegoż dniá ktorego iest zábit Julianus / to iest 26. dniá Czerwcá / żołnierze y wszyscy vrzednicy woienni zgodnemi głosy obráli Jowianá Chrześćiániná y wyznawce / człowieká pobożnego / meżnego / spráwnego y vrodźiwego. W czym byłá wielka łáská Boża y cudowna spráwá iego / po ták wierutnym Pogáninie / ktory zostáwić chćiał tákiego po sobie / ktoryby záczete Chrześćian wykorzenienie prowádźił. Wiele było żołnierzow Chrześćian / wiele y tych ktorzy pochlebuiac Julianowi CHRISTVSA sie nie rádzi záprzeli / á czásu do swego náwrocenia czekáli / á Pogánie milczeć muśieli. A gdy Jowianá vbránego w purpure ná máiestaćie posádźili: on ná nie wołał: Pánem wászym być nie moge / bom iest Chrześćiánin / 17. The: lib: 4. cap: 1. Sozo.: lib: 6. cap: 3. Socr: lib: 3. cap: 19. *Iowianus wymawia sie z pańßwa.*

Ammianus 25. Suidas verbo Iouianus.
nic mi ſie z Pogány nie powiedźie. A oni krzykneli wſzyſcy: A myſmy też ſą
Chrześćiánie. Był Iowianus z Syngidonu miáſtá w Pánnoniey/ ſyn
18. *Pokoy z Perſy cudowny.*
świetnego Komeſá Weroniáná. Stárał ſie Iowianus iákoby był z oney
ćiáſney dziury z złego rázu y mieyſcá woyſko wywiodł: ále żadną miárą nie
mogł. Wſzytko iuż było w reku v Perſow/ ktorzy záraz wſzytkie zgubić mo-
Rufin: lib: 2. cap 1
gli. Pan Bog ie ták vkroćił/ iż Arſáces krol Perſki do Iowianá z żywno-
śćią ná woyſko głodem ſtrapione poſłał/ áby pokoy był/ á pewne Perſom miá-
ſtá oddał/ á z woyſkiem zdrowo z Perſyey wyſzedł. A ták vczynić muſiał.
Nazian: in Iulian. Chryſoſt: contra gentes.
Nie ná nim winá zoſtawáłá/ co gáśić chćiał: ále ná tym/ mowi Názyán-
zenus/ co zápalił. Sromotny był on pokoy Rzymiánom/ ále potrzebny y
nie zbyty. Podáli Niſibe miáſto/ y inne niemáłe páńſtwá w Meſopotámiey
Singarowie abo Cygani.
Perſom. A Singáre miáſto/ y inne. Od tey Singári ſnádź by mieli iść owi
Cygáni/ ktorzy ſie po wielu kroleſtwách włoczą/ ktore Włoſzy tymże imie-
niem Singári zowią/ y náſze z niego znáć poſzło.

19 Pogánie ktorzy ſie bárzo potrwożyli/ iż Chrześćiánin ná páńſtwo wſtą-
pił/ y piſániem táiemnym/ y iáwnym gdy czás mieli wołániem/ vrągáli ſie z
Iowianá/ iáko niemężnego y boiáźliwego/ iż ták ſromotne od Perſow obo-
wiáſki przyiął: á zwłaſzczá to czynili w Antyochiey/ oddáiąc one też przymo-
wki ktore ná Iulianá támże czynili Chrześćiánie. Ale ludźie rozumni y bá-
czni/ iáko Názyánzenus y inni: ono nieſzczeście Iulianowi przyczytáli/ kto-
ry ſwym głupſtwem y Pogáńſkich bogow ſwoich oſzukániem/ ná tákie miey-
Vt ſupra.
ſcá woyſká wprowádźił. y owſzem Rufinus piſząc o tym/ zá wielką łáſkę Bo-
żą w Iowianie to poczytá: iż tákie obwiáſki pokoiu ſámi Perſowie podáli:
bo ie wſzytkie wybić záraz mogli.

20. Záraz Iowianus ná páńſtwie ſwym/ od Iulianá o wiárę ś. wygnáne/
Wygnani o wiarę przywroceni.
wyzwolił/ y onego Wálentinianá/ ktory po nim był Ceſárzem. y do ſtároſtow
piſał/ áby kośćioły czćili/ y do nich chodźili/ y opowiádáli/ iż wiárá Chrześći-
Sozo: lib: 6. cap: 3. & 8. Theod: lib: 4. cap: 4.
áńſka ſámá ieſt prawdźiwa. Wolność wſzytkę/ y dochody duchownym wro-
ćił/ ktore był Iulianus pobrał. O pánienkách czyſtość Bogu oddáiących/
Wolność kośćiolow wrocona.
nápiſał práwo/ áby ten ktoryby ie do małżeńſtwá námawiał/ zdrowie trácił/
Prawo o mniſkach.
nietylo ten ktoryby ie porywał. bo to częſto zá Iulianá ſie dźiało. Athánä-
zyuſzá Biſkupá tákże wyzwolił/ y piſał do niego áby mu wiárę prawdźiwą
L. 2. de rapt: Cod: Theod.
Kátholicką wypiſał. Stárał ſie áby Chrześćiány do iednośći ſkupił/ á ieſli
być nie mogło/ ſam przy lepſzey ſtronie zoſtáć chćiał. y zwoławſzy Athánáſi-
Athanaſius przywrocony.
us Biſkupy ſwoie/ boiąc ſie áby go herετycy do Ceſárzá nie vprzedźili; ſpiſał
wyznánie wiáry y do niego poſłał. Ieſt to wyznánie v Theodoretá poło-
Naz: in laud: Atha. Lib: 4. cap: 3. De fide ad Iouian. Socr: lib: 3. cap: 20.
żone/ w ktorym nic nie máſz wiecey iedno Niceńſkie wyznánie ábo Kredo/
ktore gdy przeczytał: poznał iż ſie tákiey wiáry náuczył/ y ku niey ſie zápalił.
Lecz y herετycy ſwey rzeczy nic omieſzkáli Ariani y Mácedoniani/ mie-
21. dzy ktoremi był Báſilius Anciry Biſkup/ y inni/ piſáną wiárę ſwoię do Io-
Socr: lib: 3. cap: 21.
wianá poſłáli/ chcąc go do ſwey herezyey poćiągnąć. Powiedźiał im Ceſarz
Heretycy za ſczęśćiem idą.
iż on przy Conſubſtantialem zoſtáie/ á iż niezgod nie rad widźi/ á tych kto-
rzy zgodę ſzczepią/ czći y miłuie. Co vſłyſzawſzy/ wiele ſie Biſkupow Arián-
Stołowa wiara.
ſkich odmieniło/ y do Niceńſkiey wiáry przyſtáli. Oni zwłaſzczá co dworſką
Suidas verbo Iouianus.
y ſtołową wiárę mieli/ zá pány idąc y zá chlebem. Miedzy nimi był on złośli-
wy y wſzytek kośćioł mieſzáiący/ Akácius Cezáreyſki Biſkup/ ktory záraz wy-
Co należy gdy krol Katholik.
znánie ſwoie/ y przyſtánie do wiáry Niceńſkiey do Ceſárzá poſłał. Iáko wie-
le ná tym/ gdy pan ieſt Kátholik y práwowierny. Melecius też w Antyo-
22. chiey zebrał 27. Biſkupow z rozmáitych ſtron/ miedzy ktoremi było wiele po-
Socr: lib: 3. cap: 21.
kutuiących Arianow/ ktorzy też Kátholikámi zoſtáli/ y przy ſwoich Biſkup-
ſtwách zátrzymáni ſą. Wſzyſcy wyznánie wedle wiáry Oycow Niceńſkich
vczynili/ y do Ceſárzá poſłáli. Ceſarz widząc heretycki nieſtátek/ iáko pło-

cho ſie

cho ſię odmienili/áby przy ſwoich Biſkupſtwách zoſtáli: rzekł po przeczytá-
niu kśiążek onych ábo liſtu: Ja ſię nikomu o wiárę przykrzyć nie będę: ále
tych czćić y miłowáć chcę/ ktorzy kośćielney zgodźie przyczyną będą. O tá-
kich rzekł Themiſtius Philozoph: iż nie Bogu ſłużą: ále purpurze/ to ieſt/ Orat: Conſulari.
Ceſárzom. Miedzy vpornemi Ariany był Euzoius Antyoſki tey ſekty 23.
Biſkup/ ktory chcąc ś. Athánázego Ceſárzowi ohydźić/ z pomocą Probáciu- Sozo: lib: 6. cap: 5.
ßá Eunuchá zacnego/ poſłał Luciuſá kápłaná Ariáná/ áby obwinił Athá- *Heretyki iako od-*
názyußá v Ceſárzá/ y iego wyſtępki powiedźiał. Co gdy czynił/ rzekł Ceſarz *prawił Iowia-*
grożąc Luciußowi/ áby tego przeſtał/ á Probáciußá vpomniał/ áby ſię po- *nus.*
kory vczył. Piſzą drudzy/ iáko Epiphánius/ iż Jowianus do śiebie Atháná- Hæreſi 68.
zego przyzwał/ y z iego rozmowy bárzo ſię go rozmiłował/ y mándáty dał/
áby ták iáko ſię iemu zda/ kośćiół Boży y lud ſpráwował. y ták ſobie trochę Sozom: vt ſupra.
Kátholicy wytchnęli/ á kośćioł ś. odpoczął/ y głowę podnioſłá Kátholicka
święta wiárá.

W Antyochiey ießcze ono rozerwánie miedzy Kátholiki trwáło Pauli- 24.
nem y Meleciußem/ do ktorego ſię trzeći przymießał Witalis kápłan/ kto- *Trzey Biſkupi w*
rego ſobie Apollináriſte zá Biſkupá wźięli. Był wielce dobry y pobożny ká- *Antyochiey.*
płan y v ludźi wźięty/ á ták ſproſnie vpadł/ y ná Pauliná zowiąc go Sábellia-
nem/ ludźie poburzył. Tę niezgodę chcąc vgáśić ś. Athánáſius/ do Antyo-
chiey przyiáchał. Wyznał przed nim Paulinus wiárę Kátholicką/ y ná po- Epiph: hæreſi 77.
tym nigdy go nie odſtąpił/ y w iego ſpołeczności Athánáſius zoſtawał. Oná
niezgodá trwáłá áż do czáſow ś. Jeronymá. Zákázował Jowianus Po- 25.
gáńſkich ofiar/ zwłaßczá gdy ſię w Antyochiey/ iáko y w Cháris/ w ćiemnych *Ofiary Pogáńſkie*
kątách w pálacu nálázło ćiał ludzkich wiele záwießonych/ ktorych Julia- *ze krwieludzkiey.*
nus zábiiáiąc ludźie/ do czárow y ofiar vżywał. Czego ſię bárzo wſtydźili Theod: lib: 3. cap:
Pogánie/ y wiele ſię ich kryło/ y kośćioły ich zámknąć kazał Jowianus. Je- 21. 22.
dnák iáko piße Eunápius/ miał we czći onych dwu czárownikow Priſká y
Máximá/ ktore Julianus ná woynie z ſobą miał. O co go też podobno
P. Bog pokarał.

Rok P. 364. Liber: 13. Iowianá 1.

JAdąc Jowianus z Antyochiey do Cárogrodu/ gdy był w Tárśie/ 1.
grob brzydkiego Juliáná nie wedle pobożności ozdobić roſkazał. á Sozo: lib: 6. cap: 6.
gdy był miedzy Bitynią y Gállácyą ná mieyſcu ktore zowią Dádá- Socr: lib: 3. cap: 22.
ſtán/ w nocy od węgla żarzyſtego y ſmrodu z nich ktore w komorze Hieron: ad Heliod.
miał/ záduſzony ieſt. Suidas mieni/ iż ſię był grzybow obiadł/ y od *Iowianus vmarł.*
ich trućizny vmárł. Lecz to więcey ich twierdźi co ſię rzekło/ y Jeronym ś.
Pánował mieśięcy śiedm/ vmárł czternáſtego dniá Lutego/ máiąc lat 33.
Woyſko ktore ßło ku Niceey Bityniey/ obráło Wálentyniáná ná Ceſárſtwo *Walentinianus*
Rzymſkie 24. dniá Lutego. Pomogł do wybránia iego Saluſtius ſtároſtá *wybrany na Ce-*
pálacowy. Vrodźił ſię Wálentynianus w Pánnoniey w Cibele z oycá Gru- *ſarſtwo.*
ciáná/ ktory był podłego rodzáiu/ ále ſię właſną cnotą wſławił. Acz z rodzá- *Wiara iego y ſta-*
iu Wálentynianus zálecenia nie miał/ á ſam ſię świetnym w dźiełách rycer- *tek.*
ſkich vczynił: iednák nabożeńſtwo iego Chrześćiáńſkie onego wynioſło. Bo
zá Juliáná dla wiáry ś. wygnáńcem był. Nie dopuśćił P. Bog áby iuż Po-
gánin Ceſárzem był/ á tę poſtáwił/ ktorę Julianus odmiátał y prześládował. 2.
Przyiácháwßy do Nykomediey/ o ſpráwowániu páńſtwá myśląc/ záraz brá- Ammianus lib: 26.
tá ſwego Walenſá ná vrzędy wyſokie poſádźił/ á w Cárogrodźie go Ceſá- *Walens towarzyß*
rzem y towárzyßem ná páńſtwo vczynił. Był ten Walens nabożnym *na pańſtwo.*
Chrześćiáninem/ y dla wiáry z brátem zá Juliáná wygnány był/ y trwał Ká- 3.
tholikiem áż do woyny z Gothy. Jáko potym Arianem zoſtał/ vſłyßym. Socr: lib: 4. cap: 1. Theo: lib: 4. cap: 1.

Ceſarius brat S. Nazyanzena. Nazian: in laudem Ceſarij.

Brátu ś. Názyánzená Ceſáryußowi dał vrząd Podſkárbiego / y do dworu go ſwego przyzwał / ktory dla Juliáná dworſka był ſłużbę y vrzędy opuścił. Ták mu nágrodził P. Bog.

4. *Chorągiew krzyża S. w woyſcze.*

Tego czáſu bárzo ſię wiele dzikich narodow ná Rzymſkie Páńſtwo otworzyło / Alemani, Sarmatæ, Pannones, Quadi, Rheti, Saxones, y inni / y Perſowie do Armeniey wyćiekáli. Co widząc Válentinianus / chorągiew Krzyżá ś. wznowił / ktora byłá zá niezbożnego Juliáná vpádłá / á ná niey Krzyż ś. y imię CHRISTVSOWE oſádźił: nádźieię máiąc / iż zá przykłádem pobożnych Ceſárzow / pod tym znákiem zwojowáć niewierne Pogány miał. Co bárzo Pogány domowe przeſtráſzyło / á wierne dziwnie vweſeliło. Vkázuią to obrázy ich ná iedney ſtronie ná miedźi ábo złoćie / ktore ſię po dźiś dźień náyduią. Ná lepſzą y ſnádnieyſzą obronę páńſtwá Rzymſkiego podźielili ſię kroleſtwy ći dwá bráćia. Válentinianus wźiął zachodne / á Walens wſchodne / y obá przebieżawſzy Trácyą / y do Pánnoniey przyiáchawſzy / w Sirmie ſię roziácháli. Jeden do Mediolanu z iedną częśćią woyſká / á drugi do Cárogrodu z drugą.

5. *Bracia ſię kroleſtwy podzielili.*

6. Sozom: lib: 6. cap: 7. *Słowo Katholickiego Ceſarza.*

Ná tey drodze gdy Válentinianus wyieżdżał z Cárogrodu / Biſkupi z Hellespontu y Bitiniey / y z inąd / wyſłáli Hippácyaná Biſkupá Herákleey do Ceſárzá / proſząc áby im ziácháć ſię ná Synod pozwolił. on odpowiedźiał: Jam ieſt ieden z liczby láikow (to ieſt niepoświeconych) w ty ſię rzeczy wdáwáć nie mogę / Kápłani y Biſkupi ktorym to poruczono / oſobno ſámi / gdźie ſię im podoba / niech ſię ziádą. Ziácháli ſię potym w Lámpſáku / iáko ſię niżey powie. Nie był ten Conſtáncyußem ktory Biſkupy ſadźił / y wiáry ich náucząc chćiał.

7. *Gothowie ná Rzymſkie páńſtwo. Prokopius tyran.* Ammianus lib: 26. Zosimus lib: 4.

Gdy Walens vſłyſzał o Gothách / iż Páńſtwo Rzymſkie náieżdżáią / dla nich ſię puścił do Antyochiey. á tym czáſem w Cárogrodźie Prokopius powinny Juliáná Ceſárzá / wtrácił ſię ná páńſtwo / y w Cárogrodźie purpurę ná ſię wdźiał / y od bláhego poſpolſtwá záwołány ieſt Auguſtem. Był to z Cylicyey z pierwſzych v Juliáná vrzędnikow / ktoremu prowádzenie ćiáłá Juliáná do Tárſu zlećił był Válentinianus. Czynił ſobie ſławę / iż go Julianus ná Ceſárſtwo po ſobie miánował / y niemáłą trudność zádał Walenſowi / á Eugenius trzebieniec pomoc mu pieniężną dawał / y pomáłu ſię zmocnił w Cárogrodźie.

8. L. 9. de Malef: & Mathem. *Eunapius.*

Ná początku pánowánia ſwego Válentinianus Ceſarz prawo tákie wydał: áby było káżdemu wolno obieráć ſobie nabożeńſtwo ábo wiárę iáką kto chce. A Walens brát iego one Philozophy y czárowniki / ktorzy wſzytkiego złego zá Juliáná przyczyną byli / Priſká y Máximá do więźienia dáć y męczyć roſkazał. Acz potym wypuſzczeni byli.

Rok Páńſki 365. Liberiuſzá 14. Válen- *tiniáná y Valenſá 2.*

1. Socr: lib: 4. cap: 4. *Synod Ariański w Lampſaku.* Sozo: lib: 6. cap: 7.

ARiani Biſkupi / ktore Semiáriany ábo nápoły Ariany zwano / zebráli ſię w Lámpſáku / y vczynili wyznánie wiáry przećiw inym co nagorſzym y naiádowitſzy Arianom / ktorzy ſię byli do Cárogrodu przed kilą lat zebráli / ſtánowiąc to: iż żadnego podobieńſtwá ieſteſtwá ábo ſubſtáncyey Syn z Oycem nie ma: iáki był Eudoxius Cárogrodzki Biſkup / y Akacius Ceſáreyſki / y inni. A ći w Lámpſáku wyználi / iż ieſt Syn w ieſteſtwie podobny Oycu. y potępili Eudoxiuſzá y Akácyuſzá / y inne z nimi trzymáiące. Głową tego ziazdu był Euſtátius Biſkup Sebáſty mnieyſzey Armeniey. Przyzwáli byli do ſiebie z puſzczey y ś. Bázylego wielkiego / ktory tám ſię z nimi śćierał / á Kátholickiey wiáry bronił / gdy Nicenſkiego wyznánia oni wſzyſcy przyimowáć niechćieli.

Basil: epiſt: 79.

Á iż wielka część onych w Lámpſáku biſkupow Áriáńſkich od Kátholikow z ſwoich Biſkupſtw złożeni byli/ á Eudoxiuſzá ſię/ ktory v Ceſárzá był w łáſce/ báli: nálezli te rádę ná obronę ſwoię/ y tákie niewſtydliwe kłamſtwo: Wypráwili trzech Biſkupow do Rzymu do Papieżá Liberiuſzá/ to ieſt: Euſtátiuſzá/ Theophilá/ y Sylwaná/ ludźie miedzy ſobą co nachytrſze y obrotne/ áby v niego ziednoczenie y przyięcie do kośćielne° pokoiu ábo vczeſtnictwá vprośili. Ná to dozwolili im imieniem ſwoim/ dawſzy podpiſy ręku ſwych/ áby Kátholicką wiárę wyználi/ y Niceńſkie Concilium przyimowáli/ y Syná iednego ieſteſtwá/ ábo conſubſtantialem z Oycem wyznawáli. Przyiácháli do Rzymu/ ále Liberius y onych ſámych y liſtow od ich towárzyſzow przyimowáć niechćiał. Lecz oni dawáli o ſobie ſpráwę/ iż ſię iuż vpámiętáli/ y pokutę czynią/ y we wſzytkim ſię z Kátholiki zgadzáią. y ták kłámáiac y przyśięgáiac/ y vſty á nie ſercem prawdźiwe Boſtwo Páná náſzego wyznawáiac: Papieżá zwiedli/ iż ie do kośćiołá przyiął/ rozgrzeſzył/ y ná ich Biſkupſtwá/ z ktorych byli wygnáni y złożeni/ znowu poſádźić kazał/ liſty zá nimi do wſzytkich Kátholikow piſzac/ y z ich náwrocenia dźiwnie ſię ráduiac/ y o tym wſzytkim zachodnym y wſchodnym kośćiołom oznáymuiac/ y rozumieiac że iuż Áriáńſtwo wſzędźie ſię wykorzenić miáło/ wielką z tego rádość miał.   Ariani do Papieża zdradliwie poſylaią. Socr: lib: 4. cap: 11.

Krzywoprzyſięſtwo heretyckie, y zdrady.

Byłá táka powagá ſtolice Apoſtolſkiey Rzymſkiey/ iż ſię nikt liſtom Papieſkim ná wſchodnych ſtronách ſprzećiwić nie śmiał: á ták iáko on poſtánowił/ przywrocone im Biſkupſtwá iáko iuż Kátholikom/ być muśiáły. y on Euſtátius miedzy inemi/ ná ſwe ſię też mieyſce Biſkupie do Sebáſty wroćił. W ten czás Kátholicy Biſkupi w Tyanie ſwoy ziazd mieli/ y tám im oni z Rzymu poſłowie liſty Papieſkie/ y inych zachodnych Biſkupow vkazáli/ wedle ktorych Biſkupſtwá onym pokutuiacym (ácz fałſzywie) przywrocone ſą. Á wſzyſcy Kátholicy oni Biſkupi/ choć wiedźieli nieſtátek Euſtátiuſzá/ ſtánowieniu Papieſkiemu namniey ſię nie ſprzećiwili.

3. *Powaga ſtolice Rzymſkiey v wſchodnych.*
Baſil: epiſt: 74.
Sozo: lib: 6. cap: 12.

Rychło potym ten Euſtátius iáko dawny vczeń Áriuſzow/ od oney ſwoiey przyśięgi y wyznánia/ ktore w Rzymie vczynił/ odſtąpił/ y ták iáko pierwey Áriáńſkie fałſze y bluźnienia ná práwe Boſtwo CHRISTVSOWE z inemi towárzyſzmi rozśiewał/ y Kátholiki iáko gdźie mogł prześládował. O czym Báſilius Biſkupy zachodne przeſtrzegał. Lecz Liberius Papież ták od nich oſzukány ſłuſzną wymowkę ma. Bo mu od wiela Biſkupow liſty przynieśli/ y iáwnie ná Synodźie Rzymſkim kácerſtwo odwołáli/ y Kátholicką wiárę wyználi/ y piſmem ſwoim vmocnili. Á ktoby im był nie wierzył? zwłaſzczá iż tákie náwrocenia do zgody y pokoiu wſzytkiego kośćiołá ſłużyły.

4. *Zdrada Arianow y nieſtatek.*
Baſilius epiſt: 82.
Epiph: hæreſi 75.

Tego roku práwie po wſzytkim świećie było wielkie źiemie trzęśienie/ z ktorego morze wyſoko nád źiemię powſtawáło/ ták iż ſię okręty ná gorách y domách záwieſzáły. Wiele bárzo ludźi potonęło/ y mnimáli áby ſię potop on zá Noego wracał. Wiele miaſt ſię zápádło y poobaláło/ y ludźi wielkość poginęłá. Było to niciákie opowiedánie rozerwánia kośćiołá Bożego y wielkiego prześládowánia ná Kátholiki/ ktore Walens Ceſarz podnioſł.

5. *Ziemie trzęſienie.*
Ammianus lib: 26.
Hier: in vita Hilarij.

Chrześćiánie iuż po Iulianie pod Chrześćiáńſkimi Ceſárzmi żyiac/ poczęli też Pogány/ ktorzy im zá Iuliana wielkie krzywdy czynili/ vćiſkáć/ y bożnice ich ſzárpáć. Vćiekli ſię Pogánie do vrzędow/ proſząc/ áby im Chrześćiánie ich kośćiołow zá ich pieniądze ſtrzegli y bronili. O czym dowiedźiawſzy ſię Válentinianus tego zákazał/ áby Chrześćiánie kośćiołow Pogáńſkich nie ſtrzegli. Był Symmáchus Pogánin zacny w Rzymie ná ten rok ſtároſtá/ ktory był nieprzyiaćielem Chrześćiánom/ y ná nie onę ſtraż kośćiołow ſwoich włożyć chćiał.

6. Hier. in præfat: lib: 2. comm: ad Galat.
Katholicy poczęli Pogany vćiſkać.

Válentinianus pánny y wdowy/ ktore iuż zá mąż nie idą/ od podátkow wybáwił. Wyćiągáć poborow od Chrześćian w Niedźiele zákazał. Czárnokśięſkich

7. L. 4. de cenſ: Cod: Theod.
L. 1. Cod: de Epiſc.

L. de exact. L. 8. C. de malef. L. 1. Cod: de episc: aud. *Wschodne dzieie.*

nokśieskich náuk zábronił. Biskupy dozorce mieć chćiał/ áby kupcy drożey niż słuszno iest nie przedawáli.

Rok Páński 366. Liberiuszá 15. Válentinianá y Valensá 3.

1\. Ammia: lib: 26. 27. *Prokopius śćięty.*

WAlens zebrawszy woysko/ z Lupicinem hetmánem iezdnych/ ćiagneli ná Prokopiuszá/ ktory od swoich opuszczony gdy vćiekał/ sámiż go słudzy iego poimáli/ y do Walensá przywiedli. kazał go śćiąć/ y głowę iego do brátá Válentinianá do Páryżá posłał. Powstał ná mieysce Prokopá/ powinny iego Márcellus/ ktory żołnierze w Nicei zbierał: ále záraz od Walensowego rycerstwá poimány/ męczony y zábity iest. Ták oná krew Iuliana niezbożnego zginęłá/ á Pogánie zwątpili/ áby iuż kiedy ná Cesárstwie Pogániná swego widźieć mieli.

Ammia: vt supra.

2\. *Valens został się heretykiem Arianem.* Theo: lib: 4. ca: 11. Sozo: li: 4. ca: 2. & 3. *Ochrzczony od Arianow, na Katholiki przysięga.*

Walens Arianow słucháiąc/ y żony swey ktora tey sekty byłá/ iey námową y łágodnośćią zepsowány: wiáry świętey Kátholickiey odstąpił/ á do Ariáńskiey się vdał. A gdy miał się ná woynę przećiw Gothom wypráwowáć: z namowy żony swey dopuśćił się ochrzćić onemu przewierutnemu Ariáninowi Eudoxiuszowi Biskupowi Cárogrodzkiemu/ ktory go przy chrzćie táką przyśięgą obwiązał: áby wiáry oney w ktorey się chrzćił nigdy nie odstępował/ á tych ktorzy są tey náuce przećiwni/ wyganiał. A od tego czásu wschodny kośćioł pokoiu/ áż do iego zábićia ábo spalenia/ nie miał/ y onym prześládowániem Kátholikow od Arianow wszytko się páństwo mieszáło y wrzáło. Poki brát iego Válentinianus ná zachodźie krolmący dobry Kátholik był żyw/ ćicho trochę wierne prześládował: nań się niciáko oglądáiąc: ále po iego śmierći/ cáłą iego niesprawiedliwą rękę vczuli wierni.

Hiero: in Chronic.

3 Nazian: epist. *Basilius y Nazyanzenus wyzwani z puszczy na pomoc.* Nazian: Apolog: 1. *Oćiec S. Nazyanzen: Biskup.*

Vsłyszawszy Kátholicy iż Cesarz heretykiem został: gotowáli się ná nowe z szátánem woyny/ y wyzywáli do siebie/ one dwie dźiáłá ná heretyki/ Názyánzená y Bázyliuszá/ ktorzy zbáwieniu swemu służąc/ ná puszczy się ćwiczyli. Pierwey Názyánzenus od oycá swego stárego/ Bosphoriuszá Biskupá Kolońskiego wywabiony iest ná pomoc kośćielną. Był iego oćiec Biskupem w Názyánźie/ iuż bárzo stárym/ pilney pomocy iego ná spráwowánie biskupstwá y odpędzánie heretykow potrzebowáł. Do czego się on przywieść dał/ y opuśćiwszy puszczą do Názyánzu się przeniosł/ y tám nawięcey kazániem y pisániem owce wierne karmił/ á wilki Ariáńskie/ ktorzy pośilenie Cesárskie mieli/ iáko mogł płoszał. Stárał się też áby y towárzyszá swego Bázyliuszá tákże ná pomoc kośćielną z pustyniey oney wywołał. Iuż go y on Eusebius Cesáreyski w Cáppádociey Biskup/ ktory mu nie wielkim był przyiaćielem/ bárzo prágnął/ y do niego o tym pisał. Lecz on nie wyszedł z pustyniey áż sam Názyánzenus poń przyiáchał/ y z sobą go do Eusebiuszá przyprowádźił. Dla pożytkuy potrzeby kośćielney opuśćił swoie duchowne poćiechy/ y wielkie prace o ludzkie zbáwienie podeymował/ nietylo dusze/ ále y ćiáłá ich opátruiąc/ á o vbogie się stáráiąc. Biskupá swego bárzo czćił y słuchał/ y one obrázy od niego z cálego sercá złożył. Pismo ś. ludźiom wykładał/ od Przypowieśći Sálomonowych poczawszy/ zá żądániem Biskupá swego/ heretyki Ariany posromacał/ y wszytek się ná posługę kośćielną nie żałował. Mieszkáli obá ná puszczy lat cztery.

4\. Nazian: epist: 19. & in laud: Basilij. *Basylius wyzwany z puszczy.*

Basil: in principio Prouerb. *Przypowieści Salomonowe począł wykładać S. Basylius.*

5\. *Heretycy sie prześladuią sami miedzy sobą.* Sozo: lib: 6. cap: 9.

Eudoxius Cárogrodzki Biskup/ zmowiwszy się z Cesárzem Walensem/ záczął prześládowánie/ ná swoie Ariany/ y Mácedoniany/ y Nowáciany/ ktorzy z nim wiáry iego nie wyznawáli. Nowáciany z miástá wygnano y kośćioły im zámkniono/ y Biskupá ich Ageliuszá ná wygnánie posłano. ktorego po-

rego potym Márcianus teyże ſekty kápłan / ktory Ceſárſkie corki / Anáſtáſia y Károſę / Grámmátyki náuczał / wyzwolił / iż przywrocony był. Agellius

W Cyzyku Eleuſiuſzá Biſkupá Mácedoniáná do Ariáńſkiey wiáry tenże Eudoxius przymuſzał. Czego gdy żáłował / ná iego mieyſce onego ſprośniká Eunomiuſzá poſtáwił. Lecz go Cyzyczánie ſłucháć niechcieli / gdy ie tylo ſylogiſmy ná kazániu karmił / y nákoniec go wypchnęli. Był człowiek ktory tylo w słowiech miał łápáczki y chytre Diálektyki: á Piſmá ś. nie rozumiał / áni vmiał / bluźnienia y niewiernośći Pogáńſkiey pełny był. Czynił ſię ták vczonym / iż o Bogu to wſzytko wiedział / co ſam Bog o ſobie wie. Báſilius ś. piſząc przećiw iemu / z niego ſię śmieie / y mrowkę mu podáie: proſząc áby mu iey przyrodzenie wypowiedział / ieſli ma oczy / vſzy / watrobę / y rozum / ktorym ſię ná zimę opátruie etc. Wygnány z Cizyku z Eudoxiuſzem żył. Walens zábáwiony woyną z Gothámi / czáſu ná vćiśnienie Kátholikow ieſzcze nie miał.

6. Socr: lib: 4. cap: 9. *Eunomius heretyk iaki.*

Zachodne dsieie.

Wálentynianowi ſyn ſię vrodził / z Juſtyny Ariáńſkiey iego żony / ktoremu ſwoie imię dał. Miał ſtárſzego ſyná z iney żony Grácyaná / ktorego iuż był zá towárzyſzá ná páńſtwo wziął. Był Válentiniánus Kátholikiem: ále miał te ſłuſzne przygány: iż żenie niedowiárſtwá tákiego dopuśćił: iż ſię brátu Walenſowi w kácerſtwie leżącemu y Kátholiki prześláduiącemu / nie záſtáwił / ktorego ſwym vpominániem y pogrożkámi mogł náprawić. Czego nigdy nie czynił. y to było co w nim gánić / iż z Mediolanu Auxenciuſzá Biſkupá od Arianow poſtáwionego y Ariáńſką niewiernośćią zárázonego / nie wygnał. Zwłaſzczá gdy inni Biſkupi y ś. Hilárius Piktáwſki bárzo ſię temu ſprzećiwili / áby ná oney ſtolicy heretyk nie śiedział.

7. *Válentiniáná młodſzego národsenie.* *Grácianus ſtárſzy ſyn.* *Przygány Válentiniáná.*

Rok Páńſki 367. Liberiuſzá 16.

Válentiniáná y Valenſá 4.

Valentinianus práwo vczynił / áby ná Wielkanoc więźniowie byli wypuſzczeni / okrom świetokrádźcow / y Máieſtat obrażáiących / y czárownikow / cudzołożnikow / wydźieráczow / y meżoboycow. Papież Liberius tego roku żywotá ſkończył / śiedział lat 15. mieśiecy 4. Zá iego czáſu ſtánął on kośćioł w Rzymie przeczyſtey dziewice / ktoremu mieyſce śniegiem w puł látá ná gorze P. Bog vkazał / nakłádem Janá Pátricyuſzá. O czym ieſt święto piątego dniá Sierpniá. Liberiuſzá wyſławia ś. Ambroſius. y po tym znáć / iż ono iego z Ariany pomieſzánie / wźiełо wielką po Concilium Arimińſkim nagrode / y nic mu ni vkogoż nie wádźiło / y bez przymowki w zápomnieniu zoſtáło. ś. Báſilius zowie go meżem przebłogoſłáwionym.

1. L. 3. de indulg: Cod: Theod. *Więsnie wolni ná Wielkanoc.* *Liberius vmárł.* *Kośćioł P. Máriey Sniesney.* De virgin: lib: 3. Epiſt: 74.

Po śmierći Liberiuſzá wybrány ieſt śiodmego dniá od kśiężey Rzymſkiey Dámáſus Hiſzpan / ſyn Antoniná / iuż ſtáry á máiąc lat ſześćdźieśiat y dwie. ktoremu zayrząc nieiáki Vrſicinus dyákon / poćiągnawſzy do śiebie inne niektore dyákony / ośiadł w Rzymie kośćioł Sicinini / y tám ieſt ná Papieſtwo fałſzywe podnieśiony. Zbieżáło ſię ná ono mieyſce ludźi wiele / iedni iemu á drudzy Dámáſowi ſprzyiáiąc. y ſtał ſię miedzy nimi wielki rozruch / ktory do krwie rozlania przyſzedł / iż w nim ſto trzydźieśći y śiedm ludźi zábito. y nie mogł oney zwády ſtároſtá Viwencius vgáśić / y ſam ná przedmieśćie vſtąpić dla onych rozruchow muśiał. O tym piſząc Ammianus Pogánin / iáko nieprzyiaćiel / przymawia Biſkupom Rzymſkim / iż ſię nie dármo ná Papieſtwo ćiſnęli. Bo mieli / práwi / z ofiáry niewiaſt wielkie bogáctwá y krolewſkie vczty.] To z zazdrośći nápiſał ten Pogánin / iáko y drugi Prætextatus zacny Pogáńſki Senator y ſtároſtá Rzymſki mawiał do ś. Dámáſá:

2. *Dámáſus Papież náſtąpił.* Marcell: de Schiſmate Vrſic. *Schiſmá w kośćiele Rzymſkim.* *Vrſicinus fałſzywy Papież.* Hier: in Chronic. 3. Amianus lib: 27. *Pogáńſkie przymowki ná kośćioł Rzymſki.*

 Vczyń-

Hier: epist: 61. Vczyńcie mie biskupem Rzymskim/ á ia záraz zostánę Chrześćiáninem. Mie-
Stypy ábo Agápy y vczty kościelne. li y ná on czás Papieże wielki dostátek / y cześć wysoka. Te vczty ktore ten
Pogánin wspomina/ były to one Agápy/ ktore nászy zwáli stypámi. gdźie v-
bogie hoynie częstowano czásow swoich / iákoby z krolewskim dostátkiem.
Apolog: C. 39. o ktorych mowi Tertullianus: Aczkolwiek/ práwi / ná te stypy wielki koszt
4. wychodźi: ále to zysk iest/ dla miłośći y miłośierdźia nakłády czynić. Piszą
Seuer: in Dialogo Gal: 1. o ś. Ambrożym Biskupie Mediolanu: iż drugdy wielkie gośćie y stárosty/ y
vrzędniki Cesárskie częstował: pewnie z przystoynym ná tákie gośćie nakłá-
Paulinus in vita Ambr. dem. Lecz to nie z roskoszy ábo hárdośći czynił: Bo był święty y posłuik
wielki: ále dla rozmnożenia spolney miłośći/ y to rzadko. W Rzymie toż
W Rzymie trzy dni ná tydzień pośćono. mogło v Papieżow być/ ále tákże rzadko/ gdyż zwyczay tám był / trzy dni w
tydźień pośćić/ iáko ś. Augustyn nápisał/ okrom wielkiego postu. Do tego
August: ad Cassulanum epist: 86. czásu záchowuią Papieżowie/ iż co dźień przy swoim stole trzynaśćie vbo-
gich máią. A dźisieyszy Clemens Osmy y drugi stoł przydał/ tám gdźie sam
Papieżowie 13. vbogich przy stole máią. iada/ ná pielgrzymy. Do obudwu lepsze potráwy z stołu swego vbogim po-
syła/ á sam ná podleyszych przestáie. Zbytkow/ y vtrat/ y roskoszy/ y złego vży-
wánia ná kośćielnych dobrách nikt nie chwali. y zá to tácy sąd Boży odnio-
In Michæam cap: 2. są/ iáko ś. Ieronym tákim przyganiáiąc nápisał.

5. Był w ten czás ś. Ieronym w Rzymie ná náukách/ y nápisał o Dámá-
Epist: 49. źie / iż niespokoyne y burzliwe swoie nieprzyiaćioły zwyćiężał/ á zwyćiężo-
nym szkody żadney nie vczynił. y Ambrosius gdy Dámáśá wspomina/ od Bo-
Dámáśá z Vrsicynem długie niepokoie. gá ná Papiestwo wybránym go zowie. To śie mowi ná to: iż on Vrsicinus
ze złośći y pychy/ iáko schismátyk/ ná święta śie stolice wdźierał. Długi miał
niepokoy Dámásus z tym Vrsicinem / ktorego często iáko swowolniká pe-te-
piáły y kośćielne y Cesárskie práwá/ y potwarzy iego ná Dámáśá odkrywáły
6. śie y psowáły/ z inemi co przy nim stali odszczepieńcámi. Válentinianus
Gráciánus Augustem vczyniony. syná swego Grácyaná iuż podrosłego Augustem / to iest/ práwym Cesárzem
vczynił. Ná czárowniki y cudzołożniki/ y vtrátnice pánieństwá/ vczynił
Ammianus lib: 27. wielki dozor/ y karał ie srogo/ y zacnym y wielkim pániom nie przepuśćił/ ták
Ná nieczyste srogie karánie. iż śię y niewinnym dostawáło. O iedney miedzy nimi ś. Ieronym dźiwną ná-
Hier: epist: 49. pisał powieść/ á dźiało śię to tegoż czásu/ gdy on w Rzymie mieszkał. y ták
7. mowi. W Wercellis mieśćie Liguricy w Włoskiey źiemi/ stáwiono
W Wercellis cud nád niewinną niewiástą. stárośćie iedne białagłowę/ ktorą mąż iey o cudzołostwo pomowił/ y z nią
záraz cudzołożniká/ ná ktorego potwarz włożona byłá. Oboie śię nie znáło
do onego grzechu. Lecz gdy ie srodze męczono: młodźieniec wytrwáć męki
nie mogąc: przyznał śię. á niewiástá przyznáć śię niechćiáłá: wołáiąc żem nie
winná: ten y śiebie y mnie niewinnie zábiia. Znowu ią męczono. wytrwáłá
wszytkie męki / á gdy oboie z więźienia wywiedźiono / sáme oczy wolne má-
iąc/ do niebá ie niewiástá podniosłá/ y mowiłá przed sędźiem: Pánie Iezu
ktory w serce pátrzysz/ ty wiesz iż śię nie dla tego przyznáć niechcę/ ábych nie
Męstwo niewiásty. vmárłá: ále dla tego ábych nie kłámáłá. A ty nędzny człowiecze (do onego
młodźieńcá śię obrácáiąc) czemu chcąc vmrzeć sam/ dwu niewinnych zábi-
iasz? y ia vmrzeć prágnę/ ále nie cudzołożnica/ niewinnośći nikt mi nie odey-
8. mie. śmierć temu nie ćiężka/ ktory potym ożyć ma. Znowu ią srogo sędźia
męczyć każe. á oná w sumnieniu rádość máiąc: wszytkie zwyćiężyłá okrućień-
stwá mowiąc: biy/ pal/ drápay/ niewinnám. Ieśli nie wierzysz/ ná sądźie śię
Boskim strászliwym dowiesz. Iuż śię kát sprácował/ iż nie było ná rány w ćie-
Skazáni ná śmierć. le mieyscá: gdy rozgniewány sędźia rzekł: Cudzołostwo bez dwu nie iest. po-
dobniey to/ iż śię kto grzechu wstydźi: á niżli to/ áby śię niewinnym będąc sam
w nim potępiáć miał. Niech oboie śćięći będą. Wysypał śię lud ze wszystkie-
Śćiąć kát nie mogł niewinney. go miástá ná śćięćie ich pátrzyć. Skoro młodźieniec szyię śćiągnął śćięty iest.
A gdy w niewiáśćie mocną ręką y ostrym mieczem kát vderzył/ tylo skory tro-

che skrwáwił.

che ſkrwáwił. y drugi raz: ále tákże nic nie ránił. Popráwił ſie ná trzeći: ále miecz oſtábiał/ á rány nie zádał. Kát chcac wßytkiey mocy dobyć/ ſukniá złożył/ od ktorey mu przecká złota odpádłá. Oná niewinna rzekłá do niego/ oto złoto zginie/ weźmi ie boś ná nie robił. A on te co mu dobrze czyniłá/ czwarty raz w ßyie ćiał: ále miecz ſie áż do rekoieśći ſkrzywił. Jáko Zuzánná od śmierći wybáwiona/ iáko trzey młodzieńcy/ ktorym ogień ßkody nie czynił: Dániel páßczeki lwom zátkał. Miecz ia ſam wyzwolił/ ktora ſedziá potepił. Cud Boży.

Krzyknał lud wßytek/ y kátá odpedził: ále nád ſtraża ſtárßy poczał wßytkich prośić/ áby go nie gubili. ia/ práwi/ zábity od vrzedu bede/ ieſli tá śmierći vydźie. y ták lud ſie vbłagał/ niechcac niewinnego śmierći. y znowu inßy miecz y kátá inßego przywiedziono. Stoi oná niewinna ofiárá CHRISTVSEM vmocniona/ vderzy w ßyie kát raz y drugi/ zá trzećim zrániona vpádłá: á żeby niewinny dla niey nie vmierał/ zdáłá ſie iuż vmieráć. Obwiniona do grobu iáko vmárłe kłádziono/ á noc nádchodziłá/ á oná przychodziłá k ſobie y oddychálá/ y mowić poczełá: Pan obrońca moim/ człowiek mi nic nie vczyni. Tráfiło ſie w tym/ iż iedne bábe vmárłe z iálmużny żyiaca/ do pogrzebu nieśiono. Grubárze y z kśieża/ w on wykopány grob one bábe włożyli. Przybieży ſkoro dźień vrzedowy ſługá/ pytáiac ſie ieſli ia pogrzebiono: ießcze o iey śmierći nie dowierzáiac: oni mu on świeży grob vkazáli mowiac: Pátrz ſobie ieſli chceß/ walcz y z vmárłemi/ á day pſom y ptakom ćiáłá ich. odßedł ſługá: niewiáſte opátrzywßy/ do bliſkiey wśi z innemi pánnámi wyſłano/ w ſukni y goleniu mezkim/ y ták zátáiona y zleczona ieſt. Práwieć zbytnia ſpráwiedliwość/ zbytnia krzywdá. y po tákich cudách ießcze ſie práwá oſtrza.] poty ś. Jeronym. Powiádáia że to byłá vczennicá ś. Euſebiuſá Wercelleńſkiego/ o ktorym ieſt wyżßey. Gdy ſie tego dowiedział Dámáſius Papież od klerykow Wercelleńſkich: iáchał do Ceſárzá/ y żywot oney dźiwney niewieśćie vprośił. 9. 10.

11. Tego roku w Cárogrodźie wielki zbytnie y iáko kámienny grad ſpadł/ y ludźie pozábiiał/ y niezliczone ßkody poczynił. Był y głod wielki w ſtronách wſchodnych. w ktorym iáko wiele ludźi ś. Báſilius w Ceſáryey wychował y od śmierći obronił/ ſwoie imioná przedáiac/ y v pánow ná głodne żebrzac/ y ſam vbogim ſłużac: wypiſuie ś. Grzegorz Názyánzenus/ y zowie go drugim Jozephem. Socr: lib: 4. cap: 10. Grad ludźie pozabiiał. In laud: Baſilij.

Rok Páńſki 368. Dámáſá 2. Válentiniáná y Valenſá 5.

GDy Vrſicinus w Rzymie ießcze czynił niepokoie y odßczepieńſtwá: Ceſarz Válentinianus kośćioł mu zámknać/ y wßytkie iego náſládowniki y z nim ſámym z Rzymu wygnáć kazał. A ieſliby ſie popráwili/ á w Rzymie ſpokoynie żyć chćieli/ áby ſie do Rzymu wroćić mogli: ále ták/ ſkoroby rozruchy czynili/ áby ſrogiego karánia nie vßli. To roſkazał wykonáć Pretextatowi ſtáróśćie. y ći odßczepieńcy ſchadzki przed Rzymem mieli. W Bitynicy y w inych ſtronách było zás wielkie trześienie źiemie/ w ktorym miáſto Nicea wßytko práwie vpádło. Tám Ceſárius brát ś. Názyánzená bedac ná wielkim vrzedźie/ cudownie miedzy obálinámi murow záchowány ieſt przy zdrowiu. Zá ktore P. Bogu dźiekuiac/ zá vpomnienim brátá ſwego/ świát/ y vrzedy R. P. opuśćił. y gdy potym w niemoc wpadł/ rozdawßy wßytko ſwoie vbogim/ tego żywotá dokonał. O iego pogrzebie ták mowi Názyánzenus: Ciáło z śpiewániem y pſálmy do kośćiołá meczennikow było prowádzone/ świece przed nim nieśiono/ łzy ſie śpiewániem pſálmow ćießyły. Zá iego duße modli ſie 1. Vrſicinus wygnány. Ammianus lib: 27. Socr: lib: 4. cap: 10. Ziemie trzęśienie. Ceſárius brát S. Názyánzená. Nazian: epiſt: 16. & in laud: Ceſarij. Pogrzeby iákie v Chrześćian. Modlitwá zá vmárłe.

ten Doktor ś. mowiac: Tego namłodßego/ iáko pierwiaſtki náße° pielgrzymowánia/ przyimi Pánie Ceſáryußá/ iżeś od młodße° poczał: ná rádźie twoiey/ ktora wßytko rządźiß / przeſtáiem. w twych ręku ieſt żywot y śmierć náßá/ ty porządnie wyſoka madrośćia ſwoia wßytko ſpráwuieß.ꝛc.] Pátrz ná ſtáry zwyczay wiernych około vmárłych/ y modlitwy zá nie. Támże Názyánzenus dáie znáć/ iż z obiáwienia duße iego w niebieſkiey rádośći widźiał.

2. *Afryká. Pármenianus Donatiſtá ná Katholiki powſtaie.* Optatus lib: 1. *Heretycka hárdość, pokorá Katholicka.*

Donatus falßywy Biſkup Kárthágiński gdy vmárł: ná iego mieyſce náſtapił Pármenianus. ktory bedac wymowny / piſáć y łżyć Kátholiki poczał/ wßytki kárty kłamſtwy nápełniáiac / á proſte zwodzac. Biſkupi ziáchawßy ſie/ do śiebie go przyzwáli/ áby w iego one piſmá weyrzeli. Ale on iemi ſie brzydził / á iáko święty y czyſty do grzeßnych y nieczyſtych przyść niechćiał. Tedy ſie ná piſánie przećiw iego kłamſtwom Optatus Milewitáńſki Biſkup obrał tego czáſu. y mowi mu ná przodku: Niechćiałeś do Biſkupow/ áby z toba rozmowili/ przyść/ nie dáieß do śiebie przyſtępu/ rozmowy broniß: muśim ćie piſmem zrážáć. Jam twoim piſmem / czytáiac ie / nie gárdźił/ ty też moiego ſłuchay / brácie miły / ieſli ſie brátem zwáć dopuśćiß.] Z czego znáć pokorę y ſkromność duchá Kátholickiego / á nádętość y buczność heretycka.

3. *Kto práwy Kátholik.*

Chćiał tego dowodźić Pármenianus / iż po wßytkim świećie Chrześćiánie ſa odßczepieńcy/ á tylo w ſámey Afryce v Donátiſtow kośćioł Kátholicki zoſtał. Co mu miedzy inemi wywody ták zbiia Optatus: iż ten Kátholikiem być nie może/ ktory z Rzymſkim Biſkupem/ z ſtolica Piotrá ś. społecznośći przez formaty/ nie ma. A gdźie kośćiołá Kátholickiego nie máß: tám prawdá być nie może. Czego y Pármenianus przeć nie mogł.

4. Aug: cont: Parme: lib: 1. cap. 1. *Tikonius Donátiſta przećiw ſwoim.*

Obrał ſie miedzy Donátiſty ichże ſekty człowiek Tikonius / ktoremu ſie zdáło przykro y dźiwno: áby kośćioł Boży w ſámych ſie Donátiſtách kurczyć miał/ y ſprzećiwił ſie w tym Pármenianowi/ y był od niego wyklęty. Lecz on przećiw iemu piſał/ y mocnie go zbiiął / vkázuiac iż kośćioł Kátholicki ludzkimi grzechámi vpádáć nie może / y ludzkie niedowiárſtwá Boſkich obietnic o kośćielnym po wßytkim świećie rozßerzeniu/ pſowáć nie moga. á iż ten ieſt Kátholik/ ktory społeczność ma z temi co po wßytkim świećie ſa.

Rok P. 369. Dámáſá 3. Válentinianá y Valenſá 6.

1. *S. Hiláriußá z Auxencyußem rozmowá.*

Swiety Hilárius gniewáiac ſie o to / iż Auxencius Ariáninem bedac Mediolánſkie Biſkupſtwo pośiadł/ á Kátholiki y ſámego Ceſárzá/ táiac ſwoie kácerſtwo/ oßukawał: iáchał do Mediolanu/ y tám przykrzac ſie Ceſárzowi / ledwie to ná nim wyprośił: áby iáwnie z Auxencyußem mowiac / iego kácerſtwo przed innymi Biſkupy odkrył. Było dźieśięć Biſkupow á niektorzy vrzędnicy Ceſárſcy/ ktorzy tey rozmowy ſłucháli.

Heretycka chytrość. *S. Hilárius nieweczcony od Válentinianá.*

Eudoxius chytry wąż / zmyślił ſie być Kátholikiem y Ariußá ſie zárzekał/ y Niceńſkie wyznánie przyimował: ále w obłudnośći / bo pokrywał słowy watpliwemi niewierność ſwoie. Co ſam baczył Hilárius iáko dawno Ariáńſkich ßtuk y chytrośći świádomy. Lecz inni gdy tego nie baczyli/ dáli ſie zwieść y wołáli: Auxencius Kátholik / á Hilárius potwarcá. Ná czym Válentinianus Ceſarz przeſtáiac/ Hiláriußowi z Mediolanu wyiácháć kazał. O czym ſam wypiſał/ y liſt ten ſwoy y rzecz one do wiádomośći wßytkich Biſkupow puśćił.

Contra Auxenciũ. *Smierć S. Hiláriußá.* De Script: Eccl.

Tegoż roku do chwały niebieſkiey ten Biſkup Hilárius/ święty y cudámi ſławny/ przenieśiony ieſt. Piſał wiele kśiąg pożytecznych kośćiołowi/ ktore Jeronym ś. wylicza.

2. Auxencius po oney z Hiláriußem rozmowie / wynośić ſie wiecey iákoby

wygrał/

wygrał/ począł. y od onego wyznánia Niceńſkich oycow odſtąpiwſzy: inne Niceńſkie Tráciey y Ariáńſkie wyznánie po Ariáńſku Biſkupom Illiriku/ ktorzy w iego Metropoliey byli/ podmiátał/ y wielką ich część zwiodł. Ná co ſię iuż Dámáſus obeyźrzał: y zebrawſzy do Rzymu dziewięćdźieśiat Biſkupow/ Auxenciuſzá iáko Ariáná niewiernego potępił/ y liſty o tym do wſzytkich Biſkupow posłał. Trochę przedtym y ś. Athánáſius o to Dámáſá przez liſt prośił/ áby tegoż Auxenciuſzá wyklął/ á ſzkody w wierze czynić mu nie dopuścił. Co ſię też ſtáło Wálenſowi y Vrſáciuſzowi/ ktorzy tákże od Dámáſá potępieni ſą. A iednák Válentinianus Ceſarz bronił Auxenciuſzá/ niewiedząc áby był Ariáninem/ y ná Papieſkie ſię zdánie y innych Biſkupow nie oglądał. dla tego nie mogł być z Mediolanu wygnány Auxencius/ y trwał tám áż do ſwey śmierći. Karał o to P. Bog Válentinianá/ gdy mu żywotá ſkroćił/ y ná ſynách go nie błogoſłáwił.

Auxencius Ariáńſtwo rośiewa. Theo lib:2. cap:22. Potępiony od Dámáſá. Athan: ad Epiſc: Afric. Válentinianus bronił Eudoxiuſzá.

Tego roku Ambrozyuſzowi/ wielce w cnotách y náuce ſławnemu/ zlecił Probus nawyżſzy ſtároſtá/ rządzenie Emiliey y Liguriey/ gdźie był Mediolan. Miał iuż w ten czás Ambroſius lat trzydźieśći ſześć/ w kilá lat potym po śmierći Auxenciuſzá Biſkupem tego miáſtá zoſtał. Vczynił był práwo Válentinianus/ iáko świádczy ś. Ambroſius: áby żaden kleryk v práwá świeckiego ſądzon nie był/ ále tylo v duchownych. Nád to práwo gdy nieiáki Biſkup Chronopius wyſtąpił/ á oſądzony od duchownych do świeckiego ſądu áppellował: kárác go ná pieniądzách Válentinianus kazał. 3.

3. Paulinus in vita Ambr. S. Ambroſius ná vrzędach świeckich. Epiſt: 32. Iuriſdykcia duchownych.

Tego roku po śmierći Euſebiuſzá/ ná Biſkupſtwo Ceſáreey Káppádockiey wźięty ieſt on wielki Báſilius/ świecą świátá wſzytkiego/ y woiownik heretykow Arianow/ ktorzy ná ten czás pod Walenſem Ceſárzem rządźili. Vćiekał od tego vrzędu y krył ſię: ále ná pomoc kośćiołá ſwego P. Bog wybieraniu iego doſyć od vrzędow Ceſárſkich/ ktorzy Ariáná wtrácić chćieli/ zátrudnionemu/ błogoſłáwić raczył: iż go y wybráli z ludem Biſkupi/ y ſzukáiąc go náleźli/ y ná ſtolice one zacną poświęcili. Przybył do niego on wielki przyiaćiel y ſtáry towárzyſz ś. Grzegorz Názyánzenus/ ktorego ſię rádą y pomocą w trudnośćiách wſpierał. Przyzwał też do śiebie brátá ſwego namłodſzego Piotrá/ ktorego z mnichow ná kápłáńſtwo poświęćił. Emellia mátká ś. Báſiliuſzá/ y tego brátá iego Piotrá/ y Grzegorzá Nyſſeńſkiego Biſkupá/ o tym czáśie máiąc bliſko lat dźiewięćdźieśiat/ vmárłá. Byłá świętá białagłowá/ y w wielkiey pobożnośći dźiatki ſwoie/ ktorych dźieśięćioro miáłá/ wychowáłá.

4. L.20. quorū Apell: Cod: Theod. S. Baſylius na Biſkupſtwo wźięty. Nazi: in laud: Baſilij. & Epiſt: 24. Nyſſ: epiſt: ad Olimp. Nazian: in laud: Baſilij. Mátká S. Báſyliuſzá.

Grzegorz Nyſſeńſki Biſkup brát ś. Báſiliuſzá/ był też vczony y wymowny. á iż ſię w Pogáńſkich y Rhetorickich náukách wiecey kochał niżli Chrześćiáninowi przyſtało: był o to od Názyánzená vpomniány. Piſmoś ś. práwi/ pod nogi porzućił/ ábo záwieśił/ iáko źimie motyki/ ktoreś przedtym ludźiom wykłádał/ á vdałeś ſię do tych ſłownych y gorzkich kśiąg/ y woliſz być zwány Rhetorem á niżli Chrześćiáninem. Wroć ſię ſam do śiebie/ á ludźiom ſię pobożnym y wie[illegible]ym oczyść. Służ Bogu y ołtarzom y táiemnicom ktorycheś odbieżał. Czym ſię y drudzy ſłábſzy gorſzą/ etc. Wielkie podobieńſtwo/ że ſię ná ono karánie popráwił. Bo potym/ ośm lat był/ dla wiáry ś. ná wygnániu/ y wiele prácey dla kośćiołá ś. podiął. Walens Ceſarz z Athánárykem krolem Gothow trzy látá woyny wiodąc: pieniędzmi ią y okupem ſkończył.

5. Epiſt: 43. O piſmo Pogáńſkie vpomniony Nyſſenus.

Ormiáńſki krol Arſáces Chrześćiánin od Sáporá Perſkiego krolá/ onegoż co Iuliáná zwoiował/ zdrádą ná vczte wezwány/ poimány ieſt. Wyłupić mu oczy/ y záwieźione do twierdze Agábány/ zábić kazał. od tego czáſu Chrześćiánie w wielkiey Ormániey pod twárdym iárzmem Perſow zoſtáli.

6. Arſáces Ormiáńſki krol. Ammianus lib: 27.

Auxenti

Rok Páńſki 370. Dámáſá 4. Válentiniáná y Valenſá 7.

1. *Prześládowánie od Valenſá Ceſárzá.* *Mándat ná Kátholickie Biſkupy.* Sozom: lib: 6. cap: 12. Socr: lib: 4. cap: 2. *Dwá Biſkupi vczczeni od Aryanow.* Epiph: Pauli. Hier: epiſt: 61. *Athánáſyus nie wygnany.*

ROk bárzo ſmutny y ćieżki ná wſchodne kośćioły. Walens trzy látá bedąc ná páńſtwie Kátholikiem / á trzy látá woyną ſie ná Gothy báwiąc: tego śiodmego roku myśli ſwoie źle wykonał. Vczynił wyrok y mándat po wßytkim páńſtwie: áby wßyſcy Biſkupi / ktorzy od Conſtánciuſá byli wygnáni / á zá Iulianá ſie wroćili / zás ná wygnánie poßli. Co ſrodze vrzednikom pod wielkim karániem wykonywáć kazał. Dwu tylo z teg dekretu wyiał / Epiphániuſá w Cyprze / y Pauliná w Antyochiey / ktorzy nic nie vćierpieli. ochronili ich Aryáni / dla ich wielkiey świątobliwośći y v ludźi ſławy. Przepuśćił y ś. Athánáſiuſowi / ktorego ácz naprzod ſtároſtá poimáć chćiał / á lud ſie Kátholicki nań burzył: boiąc ſie ś. Biſkup áby dla niego iákie krwie rozlanie nie było: vßedł ſam dobrowolnie. Ale zás liſtem Ceſárſkim przywrocony był. Bo ſie rozruchow w Alexándriey dla niego bał.

2. Theod: lib: 4. cap: 13. *Euſebius Sámoſatu co czynił y ćierpiał.*

Iáko wiele vćierpieli Kátholicy Biſkupi / gdy ich poimano / wiązano / y ná dálekie mieyſcá záſyłano / y máietnośći ich brano / á Aryany ná ich mieyſcá ſtáwiono: łácno ſie z niektorych domyślić / gdyż o wßytkich piſmá nie máß / y trudno ſie wßytko wypiſáć mogło. O Euſebiuſie Biſkupie Sámoſátu nád Effrátem rzeką ták piße Theodoretus: Gdy wieczor dniá iednego przyßedł / ten ktory nań ono potepienie y mándaty Ceſárſkie nioſł: vpomniał go ćicho / áby nie powiádał z czym przyiáchał. Bo ćie / práwi / lud w rzéce vtopi / á mnie przyczyne twey śmierći przyczytáią. A w nocy ſam z iednym ſługą wezgłowko y iedne kśiegi wźiąwßy: wyßedł do rzéki / y przewieść ſie do Zeugmy kazał. Z támtąd po niektore kśiegi y towárzyße onego ſługe poſłał. Miáſto ſie dowiedźiawßy / wielki płácz y żáłość záczęło / y ßukáiąc go / náleźli go ná onym mieyſcu / y prośili áby ſie do miáſtá wroćił. On rzekł / iż Apoſtoł vrzedow ſłucháć kazał. Bądźćie mocni w wierze á wilkow ſie ſtrzeżćie. Y wźiąwßy niektore w towárzyſtwo z ſobą / y troche pieniężnego opátrzenia / áż do Trácyey do Dunáiá záprowádzony ieſt od żołnierzow. A gdy przez Káppádocyą iáchał / Názyánzenus chorzeiąc widźieć ſie z nim nie mogł. ále liſt nápiſał ćießąc go y modlitwie ſie iego zálecáiąc. Y drugi do niego liſt piſał przez Eupráxiuſá / ktory do niego pomágáć mu oney nedze / z miłośći iáchał. W ktorym ſą one słowá złote: Inni máią oyczyzne ſwoie: á my gorne miáſto. Inni máią náße ſtolice: á my CHRISTVSA. Pokazałeś ſwoie madrość nietylo w pogodźie / ále y w nawáłnośćiách morſkich. Przez ogień y wode przyidźiem do ochłody. Nie opuśći nas Bog y práwowierney náuki ſwoiey / vweſeli nas rychło / etc.

Z złych vrzedników ſłucháli świeći. Epiſt: 28. *Poćiechy wygnánemu.*

3. Theod: lib: 4. cap: 14. *Kátholickie od heretykow odrázenie.* *Dzieći Kátholickie co czynią.*

Sámoſáteni po wygnániu ſwego páſterzá / gdy im innego Biſkupá Eunomiuſá Aryánina dano / ácz doſyć w obyczá[illegible]h ſkromnego: żaden do niego iść áni go witáć / áni ſłucháć niechćiał / áni pánowie / áni ſłudzy / áni niewiáſty / wßyſcy ſie go ſtrzegli. W czym ſie ſteſkniwßy / z miáſtá vść / y onego Biſkupſtwá odbieżeć muśiał. Po nim Lucius nieiáki Aryánin tákże náſtąpił / y tym ſie też brzydźili wßyſcy / y sáme dźieći máłe. Bo gdy iáchał ná ośle / á dźiećiom ktore igráły / piłá pod nogi iego oſłá pádłá: igráć ią / iáko zmázáną heretyckim ſmrodem / niechćieli: áż ią przez ogień przepuśćili. Iednák ten Lucius vrzedu vżywáiąc / kápłany ktorzy z onemi ludźmi zoſtáli / ná wygnánie wyświecał / miedzy ktoremi byli / Ewolcius y Antyochus powinni Biſkupá Euſebiuſá.

4. A gdy Gothowie v Dunáiu woiowáli / ten Euſebius bedąc od ſtrażey

odbieżány /

odbieżány/ á widząc iáko wiele kośćiołow było ośierociáłych bez páſterzow: zátáił śie w ſzátách żołnierſkich/ y biegał po Syriey/ Pheniciey/ y Páleſtinie/ świecąc kápłany y dyákony/ y inne poſługi zbáwienne wiernym odpráwuiąc. Co śie w tákiey potrzebie godźiło w cudzych dyocezyách/ y zá podániem Duchá ś. tákiey do iego ſercá poſługi. *Theod: lib: 4. cap: 12.* *Euſebius zataiony po cudzych Diocesyach święci.*

Tenże piſze o wygnániu Pelágiuſzá Biſkupá Láodiceńſkiego/ iáko do Arábiey zágnány był. Ten Pelagius będąc młodym á żonę poiąwſzy/ dnia pierwſzego wźięćia iey/ námowił ią do czyſtośći chowánia: áby z nim iáko śioſtrá mieſzkáłá. Do oney czyſtośći gdy inne wielkie cnoty przydał/ ná Biſkupſtwo wźięty był. Wygnány był y brát ś. Báſiliuſzá Grzegorz Nyſſeńſki Biſkup/ ktorego Názyánzenus przez liſty ćieſzy. Piſze Báſilius do Nykopolitanow/ ktorzy Aryáńſkiego Biſkupá gdy im włáſnego wygnano/ przyiąć niechćieli/ y o to od ſtároſty bići y z miáſtá wygnáni byli: áby śie w ćierpliwośći záchowáli á nie vſtawáli/ prędka im pomoc od P. Bogá obiecuiąc. Co Prorockim Duchem rzekł. Bo hetmáni Kátholicy Walenſá Ceſárzá/ Arinteus y Terentianus/ gdy támtedy ná Perſy iácháli/ do tego im pomogli/ iż im Kátholickiego Biſkupá wrocono/ y wiele innym kośćiołom pomagał ten ś. Báſilius/ o wſzytkie śie fráſuiąc. Acz ſam chorobą ćięzką złożony był/ ktorey mu one nędze kośćiołow przyczyniáły. *Theod: vt ſupra.* *Pelágius żonę do czyſtośći namowił.* 5. *Nazian: epiſt: 34. Baſil: epiſt: 9. 11. 13.* *Arinteus y Terentius Kátholicy hetmáni.*

Gdy w Cárogrodźie vmárł on wierutny y nagorſzy ze wſzytkich Arianow Eudoxius/ ktory iedennaśćie lat ſtolicę onę Biſkupią pſował: Ariani wybráli ſwey ſekty Demofilá/ á Kátholicy Ewágriuſzá. Co gdy vſłyſzał Walens będąc w Nykomediey/ żołnierze do Cárogrodu poſyłáiąc/ á rozruchow śię boiąc/ Ewágriuſzá wygnáć kazał. Zá czym Ariani wielkie krzywdy y vćiſki Kátholikom czynili: bili ie/ do więźienia ſadzáli/ pieniądze im wydźieráli/ y rozmáićie trapili. O co śie fráſuiąc Kátholicy/ wyſłáli z ſtanu duchownego ośmdźieśiąt oſob do Ceſárzá/ żáluiąc śie ná Ariany/ á proſząc o iákie oney nędze vlżenie. A złośliwy pan/ Modeſtuſowi ſtároſćie ony wſzytki poſły pogubić kazał. A nie śmieiąc ich iáwnie zábiiáć Modeſtus: wyſłał ie do morzá/ y tám lodź z nimi zápalono/ y wſzytkie wodą y ogniem pogubiono. Byli między nimi zacnieyſzy/ Vrbanus/ Theodorus/ Menedemus. Toż piſze Názyánzenus/ y inne ſrogie morderſtwá y obćiążánia od Arianow wſpomináiąc: iáko wierne zábiiáli/ pánny ſromoćili/ ſtáre męczyli/ y mieſá ich z kośći łupili/ o to ſámo iż ná ich bluźnierſką náukę nie zezwaláli. W ten czás Dámáſus Papież/ ná vćiechę y pomoc Cárogrodzkich Kátholikow/ poſłał tám Zenobiuſzá/ ktory potym był Biſkupem Florenckim: áby Ariany one y okrućieńſtwá ich od Kátholikow odwracał. A gdy w oczách ludu wſzykiego od dwu opetánych czárty wygnał: ony rozboie Ariáńſkie trochę vćichły. Jednák śię do nich/ po odiáchániu Zenobiuſzá/ wroćili. *Socr: lib: 4. cap: 13. Sozom: lib: 6. cap: 13. 14.* *W Cárogrodzie vćiśnieni Katholicy.* 6. *80. Duchownych Kátholikow vtopil Valens.* *Nazian: orat: ad 150. Epiſc.* *Apud Surium 25. Maij.*

Jádąc Walens do Antyochiey/ ſſtąpił do Ceſáriey Káppádockiey/ gdźie ś. Báſilius był Biſkupem/ y miał z ſobą ś. Názyánzená/ ktory tę powieść wypiſał. Zárł śie w ſobie Walens Ceſarz/ iż inni Biſkupi vſtąpili y z ſwoich ſtolic wygnáni byli: á ſam Báſilius beſpiecznie ná ſwoiey śiedźiał/ y inne do ſtáteczności Kátholickiey pośiłał. y kazał śie pilnie zacnieyſzym Senatorom o to ſtáráć/ áby Báſiliuſzá do Ariáńſkiego towárzyſtwá námawiáli/ y prośbą y groźbą y obietnicámi y łágodnośćiámi. Nákoniec y od białych głow rzezáńce do niego poſyłano/ ktorzy w wielkiey łáſce Ceſárſkiey byli. Ale nie tráfili ná ſłábego. Modeſtus ſtároſtá nawietſzy nań potym naiazd vczynił. Przyzwawſzy go do śiebie/ námawiał go do Ceſárſkiey wiáry y poſłuſzeńſtwá. Powiedźiał ś. kogo pierwey y w czym ſłucháć. A ná groźby rzekł: Jeſli mi máietność pobierzeſz nie vbogáćiſz śie/ á mnie nie zubożyſz. Podobno tych moich wytártych ſzátek y trochy kśiążek nie potrzebuieſz/ w ktorych wſzytká má- *7. De laud: Baſilij.* *Básylius S. kuſzony.* *Vboſtwo S. Básylego śmiáłym go czyniło.*

tká má-

tká máiętność iest moiá. Wygnánia sie nie boię: bo moiá wßytká iest ziemiá
ábo Boża/ ná ktorey gospodę mam. O męki niedbam/ ktore mię do pożą-
dáney śmierći przywiodą. y tym mi dobrze vczyniß/ iż mię prędzey do Bogá
8. mego pośleß. Ná co rzekł Modestus: Zaden zemną ták bespiecznie nie
Práwy Biskup. mowił. A święty powiedźiał: Boś ná Biskupá nie tráfił. W innych rze-
czách pokorę y ćichość pokázuiemy: Lecz gdy nam kto Bogá y prawdę wy-
dźieráć chce: o nikogoż nie dbamy. Przydáie Swidás/ iż mu nákoniec rzekł:
Gotowość ná śmierć. Rozmyśl sie do iutrá/ bo ćię zgubić dam. A on rzekł: Ja tymże będę: ále
sobie życzę ábyś sie ty nie odmieniał. O iákibych dał vpominek temu/ ktory-
Básylius Cesárzá zwyćiężył. by mię z woru tego błotne° wyzwolił. Odniosł Modestus one rozmowę swo-
ie do Walensá/ mowiąc: Przegráliśmy. áni słowy/ áni obietnicámi/ áni
groźbámi/ vżyć sie nie da. Tedy zákazał Cesarz áby mu sie wiecey nie przy-
krzono. y chcąc co gwoli Básiliußowi ś. vczynić: w święto trzech krolow/
ßedł do iego kośćiołá/ w ktorym pátrząc ná ochędostwo/ śpiewánia/ y wielki
porządek y ná nabożeństwo owiec iego: práwie omdlewał/ iż nigdy tákiey w
kośćiele wspániáłośći nie widźiał. Tám do iego rozmowy przystąpił ś. Bá-
silius/ y mowił práwie słowá Boże/ ktorem ia słyßał/ mowi ś. Názyánzenus.
9. y od tego czásu łáskáwßy Cesarz ná nas być począł. Jednák przemogli lu-
Theod: lib: 4. cap: 17. dźie złośliwi/ znowu ná święte° v Cesárzá powstáiąc/ iż sie im námowić dał/
Pisáć dekretu ná S. Básylego Valens nie mogł. áby ná wygnánie osadzony był Básilius. y gdy wyrok nań podpisowáć chćiał/
stołek sie pod nim złamał/ y pioro czernidłá nie pußczáło/ raz y drugi/ áż trzeći
raz chcąc pisáć/ ręká mu zádrżáłá. A on vczuwßy moc Bożą/ kártę zdrápał.

Pan Bog ießcze chćiał tego okrutniká y drugim cudem vpomnieć. Zá-
Chory syn Cesarski. chorzał mu syn Gálátes ná imię. Pomocy żadney nie było/ Cesarz sie fráso-
wał/ y ná modlitwie ná ziemi leżał/ modlić sie swoim Arianom kazał/ ále
poćiechy nie było. Muśiał sie do ś. Básilego vćiec/ á sam sie go wstydząc/
przez inne go do śiebie przyćiągnał. Mowił mu święty: Opuść błędy/ á ko-
śćiołow nie prześláduy/ á P. Bog syná przez mię vzdrowi. y przyzwolił Ce-
Ephrem de laud: Basilij. sarz (piße ś. Ephrem) y był vzdrowiony synaczek. Lecz záś Ariáńscy węzo-
Cudá heretyckie. wie/ serce máło státku máiące/ zepsowáli y odmienili. y gdy ono dźiećię fałßer-
rze chrzćili/ w ich ręku vmárło. Dokłáda ś. Názyánzenus/ iż y nád onym
Vt supra. Modestem stárostą tákiż cud vczynił ś. Básilius. chorzeiąc bárzo/ do iego
sie modlitwy vćiekł/ y zdrowym został. Jáko ś. Ephrem do náwiedzenia y
De laud: Basilij. 4. Februarij. poznánia ś. Bázylego wzbudzony był od Duchá ś. sam o sobie nápisał.
Pátrz w iego żywoćie.

10. Nazian: in laud: Basilij. Miał y drugą potarczkę ś. Básilius z stárostą Eusebiußem/ ktory po
Modesćie nástąpił/ á był Cesárski wuy/ poruczoną miał sobie Káppádocyą
y Pontum. Wdowę iednę zacną/ bogátą/ vrodźiwą y młodą przymußał
Básylius wydáć wdowy niechćiał. ten stárostá zá iednego Senatorá w małżeństwo. Oná sie do kośćiołá y do
ołtarzá vćiekłá. Wydáć iey niechćiał ś. Básilius. á on ßukáć oney niewiásty
w iego komorze w ktorey Anyołowie mießkáli/ kazał. A gdy iey nie nálezio-
no: pozwał go do śiebie on Eusebius/ fukał/ groźił świętemu/ on mu sie ná
wßytki męki podawał y mowił: Bedźießli mię żelázy drápał/ wątrobę mi v-
Wybáwił od śmierći nieprzyiaćielá. zdrowiß. bo widźißiákom chory. W tym sie miásto ná stárostę wzburzyło/
y biegli wßyscy y niewiásty kto z czym miał/ chcąc go zábić. Przelekł sie on
niezbożnik/ y ledwie go od śmierći Básilius wyprośił v ludźi y wybáwił.
Ták P. Bog dźiwy czyni/ á tyránnom nie da przewodźić co chcą nád swoi-
mi/ áż on dopuśći. Onę niewiástę posłał ś. Básilius do klaßtorá/ w ktorym
11. Sozo: lib: 6. cap: 7. śiostrá iego Mákriná byłá stárßa. y tám chwálebnego żywotá dokonáłá.
zwano ia Vestianá/ á oycá iey Aráxius Senator wyżßey rády.

Melecius Antyoski wygnány. Do Antyochiey przyiáchawßy Walens/ Meleciußá iedney częśći Bisku-
pá tego mieyscá do Armeniey wygnał/ á Paulinusá dla iego wielkiey świą-

tobliwośći

tobliwośći zániechał. Wyſtawia wielce tego Melecyuſzá Chryſoſtom ś. ná dźień zeßćia iego kazac/ w pieć lat po iego śmierći. y wſpomina iż go ták ludźie miłowáli: iż obraz iego wßedźie málowáć y wybiiáć kazáli/ y dźieciom y ſynom ktore ſie rodźiły to imie dawáli. Gdy ſtároſtá przez rynek iáchał/ á Melecyuſzá bliſko śiebie miał: lud kámieńmi ná ſtároſtę/ ktory wyganiał ich páſterzá/ iáko deßcz puśćił. A Melecius płaßczem ſwoim iego głowę obronił/ y lud pohámował. Vkázuiac iáko y nieprzyiaćiele miłowáć mamy. Zoſtáli po nim Fláwianus y Diodorus kápłani/ ktorzy owiec onych nieuſtráßonym ſercem dogladáli/ y wilkom ſie mężnie ſtáwili. Wiele ludźi wiernych pomeczył Walens/ nie tylo Biſkupy wyganiáiac/ ále ine zábiiáiac po rozmáitych ſtronách.

Extat apud Sur. 12. Februarij. de Melecio.

Málowánie obrázow.

Męczennicy zá Valenſa.

Był też w Antyochiey nieiáki mnich Aphráátes/ ktorego gdy z pálacu Ceſarz vyżrzał ſtárego y odártego/ powiedźiano mu/ iż to on Aphráátes/ ktorego to miáſto iáko on káże ſłucha. Przyzwał go Ceſarz y rzekł: gdźie idźieß? odpowie: idę zá twoie ſie kroleſtwo modlić. Rzecze Ceſarz: czemu w celli ſwey nie śiedźiß? powie; śiedźiałem poki ſie dom nie zápalił: á gdy gore/ idę gáśić. Ty Ceſárzu dom oycá mego zápaliłeś/ kośćioł iego święty/ á my biegamy iákoby ten ogień vgáśić. Pogroźił mu Walens/ y zámilknał. A ieden dworzánin ktory łáźniey Ceſárſkiey dogladał/ łáiáć mu bárzo pocżał. y wnet pomſtę Boſką odnioſł. Bo wßedßy do łáźniey/ głowá mu ſie záwroćiłá/ y wpadł w goracą wodę y vmárł. Nie vpámietał ſie tym cudem twárdy Pháráon. Acz/ mowi tenże Theodoretus ná inym mieyſcu/ iż ſie przeſtráßył/ y drugi cud iego poznał. Záchorzał koń w ktorym ſie bárzo Ceſarz kochał: koniußy wiodł go do ś. Aphrááty/ ktory go wodą żegnáną/ ktorą koniowi pić dał/ y pomázániem oleiu/ zleczył. Wieczorem przyßedł do ſtáyniey Ceſarz/ o koniu ſie ſpytał/ y zdrowego mu z ßyią hárdźie podnieśioną/ vkazano. Muśiał koniußy powiedźieć kto go zleczył. Przyznał iż wielki człowiek y dźiwny táki lekarz Aphráátes/ ále w tymże ßaleńſtwie ná Syná Bożego zoſtawał/ áż go ogień nieprzyiáćielſki pożárł.]

12.

Theod: lib: 4. cap: 23. 24.

Aphráátes mnich cudowny na Ariany.

Iego rozmowá z Ceſársem.

In Philoteo cap: 8.

Vpor Valenſá.

Nie tylo Aphráátes cudámi wiáry ś. Kátholickiey przećiw Arianom wſpierał: ále był y drugi mnich ná tychże puſtyniách Syriey ná imie Iulianus Sábbá. Do tego niektorzy práwowierni poſtáli/ proßac go: áby opuśćiwßy pokoy y chálupkę ſwoie/ do Antyochiey przybył/ ná podpárćie wiáry ś. przećiw Arianom/ ktorzy wiele duß trácili/ y onego potwarzáli/ iákoby z nimi trzymáć miał. On ſie záraz pokwápił/ y w drodze cudo dźiwne vczynił/ gdy ſwey goſpodyniey dźiećię w śiedmi lat/ ktore było w ſtudnią wpádło/ od śmierći wybáwił. y do Antyochiey przyßedßy/ gdy ſam w wielką goraczkę wpadł/ zdrowie ſobie v P. Bogá vprośiwßy/ chromego w bránie ktory nogi włoczył/ tylo ſie ná vdách po źiemi ſtárboczac/ vzdrowił. y inych wiele niemocy od ludźi oddalił/ y Romeſá wſchodnych kroleſtw/ z niemocy wybáwił. y ták ſie pohánbić muśieli Ariani/ á vczniowie prawdy wielce ſie weſelili. Wracáiac ſie z Antyochiey do ſwoiey chálupki/ gdy był w Cyrus mieśćie: Kátholicy ſie bárzo żáłowáli ná Ariáńſkiego tám Biſkupá Aſteriußá/ iż ſwoią Zophiſtiką y chytremi ſylogiſmy wielką ßkodę prawdźie czynił/ y wiele proſtych zwodźił. On kazał ſie wßytkim modlić y pośćić. Co gdy vczynili: fałßerz on/ gdy ſie ná kazánie w wigilią iednego świetá gotował: záchorzawßy tegoż dniá vmárł. Był ten Aſterius ießcze od Nicenſkiego Concilium wielki kośćiołá Bożego nieprzyiaćiel/ y podmiátá Ariußowá/ ktory długo prawdę ś. prześládował/ y był miedzy złemi nagorßy. Czyni wzmiánkę ſławną tego Iulianá Sábby ś. Chryzoſtom y mowi: Nigdy ták Krolá iákiego nie wſpomináią/ iáko tego podłego rodzáiu y proſtaká/ ktorego ták kośćioł ſławi. Było y inych wiele tego wieku świetych/ ktorych żywotem y cu-

13.

Theod: in Philoteo cap: 2.

Iulianus mnich przećiw Arianom cuda czyniacy.

Chryſoſt: in epiſt: ad Epheſ: Hom: 21.

Aſterius Ariánin modlitwą świętych zábity.

Vt ſupra.

Martyrol: Rom: 14. Ianuarij.

14.

dámi P. Bog prawdy Ewángeliey ʃwoiey przećiw Arianom podpierał. ktorych żywot tenże Theodoretus wypiʃał/ y inni.

Epiʃt: 60. Báʃilius ś. słyʃzac o wielkim vtrapieniu wiernych w Antyochiey: piʃał do nich poćieʃzny liʃt/ proʃzac áby przy wierze świetych Oycow Niceńʃkich zoʃtawáli. A iż wiedźiał iákie miáʃto ono rozerwánie miáło/ y miedzy ʃámemi Kátholiki/ ktorzy dwu Biʃkupow mieli: pilnie piʃał do ś. Athánázyuʃzá

Epiʃt: 48. do Alexándriey/ proʃzac go áby ʃie o zgodę ich ʃtárał/ y przećiw Arianom iáka im pomoc dał. y podáie ʃam ten śrzodek/ áby do kośćiołow zachodnych

Epiʃt: 49. 50. 51. 52. piʃał/ vpominájac ich/ żeby o nas myślili/ á vpádáć kośćiołom náʃzym nie dáli/ miłośćia ku ʃławie Boʃkiey wzruʃzeni. O co mu nie w iednym liśćie nálega.

15. *Athánáʃius S. wyklał ʃtároʃtę.* Athánázyus ś. áczkolwiek miał trochę pokoiu w kośćiele ʃwoim: iednák w Libiey miał ʃtároʃtę Káppádoká/ ácz Kátholiká ʃtrony wiáry/ ále bárzo okrutnego. Ktorego gdy geʃtym vpominániem do popráwy przywieść nie mogł: wyklał go y od vczeʃtnictwá wiernych oddźielił. O czym też dał

Epiʃt: 47. znáć ś. Bázylemu/ ktory mu liʃt nápiʃał z temi słowy: áni ogniá/ áni wody/ áni mieʃzkánia ʃpolnego nikt z nim mieć nie bedźie. Bo tego potrzebá/ áby tácy tyránnowie ʃpolnym wʃzytkich rozumieniem potepieni byli. My nie opuśćim/ ábyʃmy tákiego iego potepienia wʃzytkim przyiaćiołom y towárzyʃzom iego vkázowáć nie mieli. Jeśli ʃie záraz tákiemi przygánámi iáko Pháráon nie vpámieta: iednák kiedykolwiek przyniesie mu to oʃtátnia ʃroga y ʃmutna zapłáte.] To ś. Bázylius. Z czego ʃie pokáżuie/ iáko klatwy kośćielney Biʃkupi y ná vrzedniki Ceʃárʃkie vżywáli/ y one wyklináli.

Klatwá kośćielna ná pany.

16. *Pogánie czártow pytaią o Ceʃárzá.* Gdy niektorzy Pogánie teʃkliwie y wydwornie wiedźieć chćieli: ieʃli ʃie Ceʃárʃtwo do Pogáńʃkiey reki y páná tákiego iáki był Julian wroći: wiele czárow ná to czynili/ wiele záklinánia czártow/ áby im oznaymili/ vżywáli/

Ammianus lib: 29. Sozo: lib. 6. cap: 35. Socr: lib: 4. cap: 15. y wʃzytki co namędrʃze czárowniki y Philozophy do tego pytánia przywodźili/ iż ʃie nákoniec onych liter v czártow dopytáli/ THEOD. to ieʃt/ iż ten miał po Walenśie być Ceʃárzem Rzymʃkim/ ktorego imię od tych ʃie liter poczynáło. A iż był Theodorus nieiáki Pogánin ná dworze Ceʃárʃkim/ znáczny

Zdrádá czartowʃka. THEOD.

bárzo y godny/ y cnoty przyrodzone miłuiacy: wnet nań Pogánie myśl y nádźieie ʃwoie puśćili. O czym gdy ʃie Walens dowiedźiał: bárzo rozgniewány/ nie tylo Theodorá poimáć y meczyć/ ále wʃzytki czárowniki y Philozophy zábiiáć kazał/ y one wʃzytki ktoreby zwano Theodorus/ Theodulus/ Theodoʃius/ ták iż drudzy imion ʃie ʃwoich tákich przeli/ y one odmieniáli. W ten czás wielka pádłá kleʃká ná Philozophy/ ktore wʃzedźie Walens zábiiáć kazał/ rozumieiac iż wʃzyʃcy czárownikámi byli. okrom Themiʃtiuʃzá/ o ktorym wiedźieli iż ʃie nigdy w czáry z czárty nie wdawał.

Czárownicy y Philozophowie zabiiani.

Ammianus vt ʃupra.

Themiʃtius nie zabity.

17. *Kśiegi czárnokśieʃkie palono.* Zábity ieʃt y on Máximus miʃtrz Julianá Ceʃárzá/ ktory go w Pogánʃtwo wpráwił/ y o iego Páńʃtwie czáry czynił. Nákoniec y kśiegi wʃzyʃtkie czárnokśieʃkie palić Walens kazał/ y pilnie ich v káżdego ʃzukano/ y tego kto

Chryʃoʃt: ad viduam Iuniorem. ie krył zábiiano. Wʃpomina ś. Chryʃoʃtom te Walenʃowe morderʃtwá y námále podeyrzánia czynione. y o niektorych wdowách wielkich pánow/ ktore do oʃtátniey nedze y wyʃługowánia v podłych ludźi/ przychodźiły po zábićiu mężow ʃwoich. O ʃobie też tego czáʃu/ gdy iuż młodźieniaʃzkiem był lat 16.

Chryʃoʃtomá S. niebeʃpieczność o kśiegi. In acta Homil: 38. máiacym w Antyochiey/ piʃze/ iż w ten czás ledwie śmierći vʃzedł/ gdy nieiákie kśiażki w rzekę z boiáźni od iednego wrzucone/ z towárzyʃzem nálazł/ y ogladáiac ie/ obaczył iż były czárnokśieʃkie: á w ten czás żołnierz miał tákich kśiag ʃzukáiac. Bych ich był/ mowi/ w rzekę zás nie wrzućił/ śmierćibych był nie vʃzedł. Bo y niewinni w ten czás z ʃámego podeyźrzenia ćierpieli.

L. 6. de malef: Cod: Theo. Tákaż ná zachodnych kroleʃtwách ná czárnokśieżniki y kśiegi ich pilność czynił Válentinianus. y podeyrzáne meczono/ y Senatorʃkim oʃobom nie przepuʃzczono.

18\. Miedzy Gothámi ábo Getámi ábo Scythámi/ ábo po nászemu Tátárámi/ tego czáſu woyná ſię domowa wßczełá. dwá krolowie ná ſię powſtáli/ Athánáricus y Phrytigernes. A gdy ten Phrytigernes porázony był: do Walenſá ſię do Rzymian vćiekł. y dał mu woyſká Trácycy/ z ktoremi obiecuiąc ſię być Chrześćiáninem/ Athánáryká z iego woyſkiem pogromił. Zá onę pomoc dźiękuiąc Walenſowi wedle zmowy y przymierza/ gwoli iemu onę iego Ariáńſką wiárę z ſwoiemi poddánemi przyiął. y ten był początek Ariáńſkiego niedowiárſtwá miedzy Gothámi ábo Getámi. Bo ießcze zá Conſtántyná wielkiego iuż bárzo było wiele w Gociey Chrześćian/ y niektorzy Biſkupi. Miedzy ktorymi był Theophilus/ co ná Concilium Niceńſkim będąc/ Ariany potępił. Po tey porážce Athánáricus/ máiąc wiele poddánych Chrześćian/ rozgniewány o onę pomoc od Chrześćian ná ſię dáną: gubić ie y zábiiáć y rozmáićie prześládowáć począł. y przez trzy látá kośćioł tám Boży vćiſnął. O czym y otcy ſtrony męczennikách niżey ſię powie. Nie Ariani tám byli męczennicy/ ále wierni Kátholicy. Pod ſámym tylo Phrytigernem Ariani byli/ y pokoy od niego mieli/ gdyż y ſam był tákim. A Athánáricus Pogáninem będąc/ onę furią ná Chrześćiány puśćił. Ieronym ś. Gety y Gothy zá ieden narod ma/ ten z ktorego Tátárowie.

Gothowie z ſobą ſámi walczą.
Theod: lib: 4. cap: vltimo.
Gothowie kiedy Arianami zoſtali.
Hier: in Chronic. & epiſt: 3.
Cyrill: Catech: 10.
In Geneſ: in q. Hæbraicis.

19\. Pod tymże czáſem Válentinianus wydał práwo ná duchowne/ ktorzy ſię powśćiągliwemi zwáli: áby im nic wdowy legowáć ábo teſtámentem zoſtáwiáć nie mogły. To práwo ácz nieſłuszne: iednák ſię obmowić mogło/ dla wielkiego łákomſtwá niektorey kśiężey wieku onego. O ktorych piße Ieronym ś. iż wiele wdow/ y ſtárych zwodźili/ y do dánia vpominkow y dobr ſwoich pociągáli ie/ y tákim/ iáko naliżßy w niemocy dla tego zyſku vſługowáli/ co ſię duchownym y kápłanom nie godźiło. Tego grzechu łákomſtwá w duchownych ießcze y Apoſtołowie wykorzenić nie mogli/ y dla tego Páweł ś. rękámi ſwemi chleb ſobie wyrabiał/ áby ich ſwoim przykłádem záwſtydzał. Snać tákiego práwá ná nie Dámáſus Papież przyczyną był/ y to co ſię nigdy nie czyniło/ vczynił: iż przy kośćiele on mándat Ceſárſki záwieśić kazał. W ktorym nie zákázuią ſię ná kośćioły fundácie: ále dawánia ná one pochlebne y łákome kápłany. Ambroſius ś. ná to ſię práwo vſkarża: á iednák ie znośi mowiąc: wolę iż kśięża w pieniądze mnieyßy będą/ á niż w łáſkę Bożą.

L. 20. de Epiſ: & Cler: Cod: Theod.
Lakomſtwo duchownych.
Epiſt: ad Euſtoch: 22. & epiſt: 3. ad Heliod: & 2.
1\. Tim: 6.
Tit: 1.
2\. Tim: 3.
Epiſt: 31.

20\. Ná tego Válentiniáná prożną y fałßywą powieść w ſwoiey hiſtoriey Socrátes wydał: iákoby práwo vczynił/ áby káżdemu wolno było mieć zárāz dwie żenie żywe. y ſam/ práwi/ ták vczynił. Bo iednę miał Sewerę/ z ktorey ſię Grácianus vrodźił/ á drugą Iuſtynę z ktorey wyßedł Válentinianus mnieyßy.] Zá Socrátesem to od niego wźiąwßy/ ßli/ Paulus diákonus y Zonárás/ toż twierdząc. Lecz to nigdy nie było. Bo Válentinianus gdy vmárłá Sewerá/ wźiął Iuſtynę ktora byłá wdową po Mágnencyuśie tyránnie. A o práwie tákim iego/ nikt inny żadney wzmiánki nie czyni. A oni Pogánie/ ktorzy ná on czás żyli/ y dźieie wieku ſwego piſáli: rádźiby byli tego nie zátáili/ co ná ohydę Chrześćiáńſkiego Ceſárzá ſłużyło. Lecz iego czyſtość dźiwnie wychwaláią/ iáko Zoſimus ták y Ammianus. A iáko ſię wyżßey wſpomniáło/ wielkim był nieczyſtośći nieprzyiaćielem/ y srodze ią karał.

Fałß o wolności do dwu żon żywych.
Lib: 4. cap: 26.
Zoſimus lib: 4.
Ammianus lib: 30.

21\. W tey mierze gorßymby był niżli oni Pogáńſcy Ceſárze. Bo Válerianus y Gálienus/ tákie ktorzyby dwie żenie záraz mieli/ czći odſądźili. Co też Dioklecianus y Máximianus vczynili/ tákie práwo piſząc. Iáwna rzecz ieſt: iż żaden ktory ieſt pod zwierzchnośćią Rzymſką/ dwu żon mieć nie może. Gdyż tácy wyrokiem Pretorá/ ná czći ſą pokaráni. y nie ma tego ſędźia porządny bez karánia puſzczáć.] Wßyſcy Ceſárze Chrześćiáńſcy tym ſię brzydźili: Theodoſius tego y Żydom nie dopuśćił. Żył około tych czáſow ś. Ieronym wielki ſtroż czyſtośći w piſmie ſwoim/ y ś. Ambroſius: á nigdy o ták

Dwie żenie mieć y v Pogan była ſromotą.
L. 18. ad Leg: Iulia: de adulter.
L. 2. c. de iniuſtis nuptijs.
Ná czći karani wielożency.
L. 7. c. de Iudæ.

ßkárádym práwie nic nie mowią. á Papież Dámáſus iákoby tego zámilczał/ á Ceſárzowi ſię nie ſprzećiwił: Niechże to kłamſtwo pogrzebione będzie/ w tym/ czym ſię wßytko Chrześćiáńſtwo brzydzi. Sam ſwowolnik y fałßerz Máchomet/ ſwoim tey niecnoty dopuśćił/ od ktorey y Pogáńſkie práwá lud ſwoy odpędzáły.

L. 1. de ſtud. Liber: vrb: Rom: Cod: Theod.

Práwo ná ſtudenty w Rzymie.

Ná Studenty w Rzymie tenże Válentinianus práwá piękne wydał. Aby ſię ná ſámym przyieżdzie vrzędowi opowiedźieli/ ktorey ſię náuki vczyć máią. Aby vczćiwie żyli/ á złego ſię towárzyſtwá ſtrzegli. Aby ná widoki częſto nie chodźili. y dał moc vrzędom: áby te wychłoſtáli y z miáſtá wygnáli/ ktorzyby ſię nie vczyli/ y nie ták obeßli iáko vczćiwość wolnych náuk potrzebuie. áby ſię w Rzymie żaden nie báwił ſkoro do lat dwudźieſtu przyidźie. Dla tego áby ſię tám nie popſowáli/ roſkoßámi onego miáſtá. A nákoniec áby mu co rok ſtano regeſtr ſtudentow/ y zabaw á poſtępkow ich/ ktorzyby ſię do ſłużby Rzeczypoſpolitey y Ceſárſkiey potym zeßli/ etc. Dáie znáć o tym porządku ś. Auguſtyn/ iż do Rzymu dla náuk rad zápłynął/ gdźie ſpokoynie tey zabáwie ſłużą/ á roſpuſtnośći nie máß/ iáka w Kárthaginie v tákich żakow byłá.] Wydał też práwo/ áby wdowy y śieroty poki ſą w opiece/ poborow nie dawáły. Tákże y te białegłowy/ ktore ſię ná ſłużbę Bożą oddáią: to ieſt/ mnißki.

Regeſtr ſtudentow do Ceſárzá ſtany.

Confeſſ: lib: 7. cap: 8.

L. 6. de Cenſibus Cod: Theo.

Rok P. 371. Dámá: 5. Válent: Valen: 8.

1. *Czárownicy karáni w Rzymie.*

Ammianus lib: 28. L. 10. de malef: Cod: Theod.

VAlentinianus w Rzymie pilnie ſię o czárownikách pytáć/ y one ſrodze káráć kazał. Nie przepußczono y Senatorom/ ktorzy zoſtawßy Chrześćiány/ do ſłużby ſię dyabelſkiey wracáli/ y guſłom á wrożkom ſłużyli/ ktore ſrodze Máximinus ſtároſtá z Ampeliußem pomęczył. Kośćioły wſchodnych kroleſtw dźiwnie wielkie vćiſki y rozerwánia pod Walenſem Ceſárzem y Ariany ćierpiáły. Ná iáką táką pomoc ich zoſtáwił P. Bog dwu onych wielkich filarow/ Athánáſiußá y Báſiliußá/ ktorzy ná wygnánie dáni nie byli/ y ktorym tyran on Walens przepuśćił. Ci ieden drugiego przez liſty vpomináiąc/ wſpieráli wiernych iáko napilniey mogli/ heretyki vkázuiąc y odganiáiąc/ á do iednośći świętey lud kupiąc. Antyochia bárzo ie troſkáłá/ iż tám Kátholicy do dwu Biſkupow rozerwáni byli. y poſyłał tám Athánáſius Piotrá nieiákiego z klerykow/ áby ie vſpokoił/ y inne kośćioły okoliczne potwierdzał. Napożytecznieyßa ſię zdáłá rádá ś. Báſilemu/ áby ś. Athánáſius poſły do Biſkupá Rzymſkiego wyprawił/ ktorzyby mu ſpráwę dáli/ o tym co ſię tu z kośćiołámi dźieie/ á żeby go prośił áby ſwe poſły wypráwił do tych/ kroleſtw wſchodnych/ ktorzyby kácerſtwo Márcellá potępili y wykorzenili/ y do iednośći kośćioły przywodźili/ á o Antyoſkim kośćiele rádźili. Bo tám czterey Biſkupi byli/ Euzoius Ariáńſki/ Vitalis Apollináriſtow/ á Melecius y Paulinus Kátholikow ná dwoie rozerwánych. Báſilius ś. więcey ſprzyiał Meleciußowi niżli Paulinowi/ y do tego wiodł ś. Athánázyußá/ áby ten ſam zoſtał.

2. *Wſchodne prześládowánie.*

Baſil: epiſt: 12.

Do Papieżá o pomoc poſyłáią, y o iego poſły.

Epiſt: 52.

Epiſt: 50.

Wyſłáli tedy do Rzymu Sábiná/ Dorotheuſá y Probuſá kápłany/ y nápiſáli liſt do wßytkich Włoſkich y Gálliey Biſkupow/ ná ktorym ſię trzey tylo podpiſáli/ Melecius/ Euſebius on Sámoſáteńſki/ y Báſilius. A oſobliwy ſwoy ieden liſt nápiſał Báſilius. Oznáymuią wielką nędzę kośćiołow wſchodnych/ á o pomoc y rádę proßąc/ iákaby ſię im zdáłá napożytecznieyßa. Miedzy inemi ſłowy piße Báſilius: Jednegoſmy ćiáłá członki/ niech głowá nogom nie mowi: nie ſąśćie mi potrzebne. Niech was do miłośierdźia náße nędze pobudzáią/ ták iáko ſię my z pokoiu wáßego/ ktory wam dał P. Bog/ ráduiemy. Oznaymićie Ceſárzowi (to ieſt Wálentynianowi)

3. *Poſłowie do Rzymu od Biſkupow wſchodnych.*

Baſil: epiſt: 69. & Epiſt: 70.

Słowá S. Báſylego.

zámießánie náße. á ieſli to trudno: niech ktorzy z was do nas przyiádą / ná náwiedzenie y pociechę náßę/ktorzy ſwemi oczymá obaczą tych wſchodnych kośćiołow nędzę/ ktorych vcho nieogárnie/y my ich iáśnie wam słowy wyrázić nie możem. Prześládowánie nas obiegło / á nád wßytki nawietße.

Wyganiáią páſterze áby ſię trzodá roſpraßáłá. á to naćieżey / iż y ći wygnáni pewnośći o męczeńſtwie nie máią/y lud ich zá męczenniki nie ma/dla tego iż ſię prześládowniсy Chrześćiáńſkim imieniem pokryli. O ten ſam grzech nas karzą/ iż podánia oycowſkiego przeſtrzegamy. o to oyczyznę trácą á ná puſtynie odſyłáni ſą. Sędziowie nie máią żadnego baczenia y ná śiwą głowę. Zadnego złoczyńce bez dowodu iákiego nie potępiáią: ſáme Biſkupy ná potwarz bez dowodow y ná męki y wyganiánia dáią. Drudzy y tych nie znáią co ná nie żáłowáli. drudzy y bez obżáłowánia w nocy porwáni ná wygnánie y nędzę / do puſtyń y ná śmierć podáni ſą. Zá czym wßędzie ſmutek/płácz/wzdychánie vſtáwiczne/ bez oycow w onym śieroctwie. Odeßło od nas weſele świąt náßych. Domy modlitwy zámknione / ołtarze duchowney ſłużby nie máią / Chrześćiánie ſię nie ſchodzą / Doktorow nie oſtáło/náuká zbáwienna vſtáłá/śpiewánia nocnego nie máß. To pißem wam/ nie iżbyśćie iuż tego niewiedźieli / ále ſmutni tym ſię wzdychánim ćießym. y dáley mowi: Byſmy tylo ſámi ćierpieli/ ále ſię boim áby ten ogień y do was ſię nie rozßerzył. Bo ten ma obyczay kácerſtwo: iż ſię rozniecа /y boim ſię áby ſię y do wáßych zdrowych członkow nie záięło. A iáko ſię v nas pierwey prawdá Ewángeliey záczęłá / y v nas zás pierwey vſtáie: Obawiáć ſię potrzebá/áby wßytkich ſtron ćiemnośći te nie ogárnęły. Płácżćie z námi namilßy brácia. Zámknione ſą pobożnym v nas vſtá/á ná bluźnierſtwá otworzone / zeßło nam ná wolney mowie. Jedynego Syná Bożego bluźnią: á nikt nie odmawia:Duchá ś. nie czczą/ á te ktorzy ſię oń záſtáwuią/wyganiáią. Wielobożnicy náſtáli. Bog wielki (to ieſt CHRISTVS) v nich máły. Syn nie ma imienia nátury/ iedno czći. Duchá ś. do społecznośći Troyce ś. nie przypußczáią/ále iákoby ſtworzeniem był/iákokolwiek go do Oycá y Syná przyliczáią. kto da wody głowie mey/y źrzodło łez powiekom moim?

Proſtę zwodzą / inych kośćielnych zwyczáiow y ſpoſobow náśláduiąc: heretyctwo we zwyczay obrácáią / y ták kośćielne dźiatki w błędách wychowuią. Chrzeſt máią/chore náwiedzáią / ſmutne ćießą/ obćiążone wſpomagáią/táiemnice święte rozdáią/ y ták lud proſty do śiebie przywięzuią / iż w krotkim czáśie/choćby ſię wolność wroćiłá/ nie będźie nádźieie / áby ſię do prawdy zás przywroćić mogli/ ći ktorzy ſię długą społecznośćią z heretyki ſpoili.&c. To ś. Báſilius.

Ná táki liſt y poſelſtwo/co im Papież Dámáſus /y ini zachodni Biſkupi odpiſáli; wſpomina tenże Báſilius: iż z ich piſánia wielkie poćiechy odnieśli / y nádźieie do rychłego wybáwienia. Acz/práwi/ rány náße trwáią: iednák ſię nieco tym ćießym/ iż gotowe lekárze mamy / ktorzy nam gdy czás będźie/ prędkie vleczenie przynioſą. Będąc ś. Báſilius proßony od ś. Athánázyußá/ áby niektore kośćioły wizytował/w Armeniey mnieyßey / od onego Euſtátiußá Biſkupá Sebáſty vwichlány y oßukány ieſt. iáko też był w Rzymie tenże zbrodzeń Liberiußá Papieżá oßukał. Czynił ſię Rátholikiem y práwowiernym przed Bázyliußem / y w iego ſię rozmowy y towárzyſtwo wdał. y gdy wiárę Niceńſką przed nim wyznał/y podpiſał/ przy świádkách: wźiął go Báſilius do ſwego vczeſtnictwá. Przeſtrzegał go Theodotus Nikopolitáńſki Biſkup/ oznáymuiąc iego chytrość/ á iż ieſt zgniły y vporny Ariánin: On niewierzył. y zátym Theodotus Báſilego od ſwego vczeſtnictwá odrzućił. Potym ſię poczęło to ſławić/ iż Báſilius podeyźrzány około náuki zoſtawał. | A tym czáſem on Euſtátius ſwoie złość y herezyą

4. Nędze kośćiołow pod Ariany.

Ołtarze bez ſłużby, abo Mßey S.

Nocne śpiewánia.

5. Kácerſtwá obyczay.

6. Kácerſka niebeſpieczność, gdy ſię záſtarzeie.

Epiſt: 74.

7. S. Báſilius od heretyká oßukány.

Epiſt: 6. in addi.

Báſilius nieſłuſznie podeyzrzány y v Dámáſá Papieża.

Epiſt: 15. in add. & epiſt: 73.
Po trzech lat odpiſał potwarcy S. Baſilius.
Epiſt: 79.

odkrył/ y iáwnie Concilium Niceńſkie bluźnił/ y przećiw Bázylemu ś. piſał. Doſzłá y do Rzymu do Dámáſá oná nieſłuſzna powieść o ś. Bázylim / iż go miał zá podeyźrzánego / y ná iego przez liſty wołánie nigdy mu nie odpiſował/ áni go ſłuchał. y miedzy mnichy toż o nim trześć ſie poczęło. Spráwowáć ſie przez rozmáite liſty y piſánia świety oćiec niewinny muśiał: A onemu Euſtátiuſzowi/ ktory tego wſzytkiego zelżenia iego był przyczyna/ nic nie odpiſował áż trzy látá wyſzły: boiac ſie / iż był nań bárzo rozgniewány / ábo ná one zdrádę/ y potwarz iego: áby z gniewu czego nieprzyſtoynego nie wyrzekł. Po trzech lećiech dopiero przećiw iemu piſániem czynił/ wielkiey ćierpliwośći y madrośći vżywáiac.

Epiſt: 82.
In edicto fidei ad Ioannem Papam.
Epiſt: 54. & 67.

8. Cierpiał z máley przyczyny potwarzy ś. Bázylius/ y z ſtrony Apollinárá/ iż go z niektorych cnot y godnośći chwalił. O co ſie też ſpráwował. A potym go Iuſtinianus Ceſarz obmawiał/ mowiac: ś. Dámáſus y Athánázyus y Bázylius chwalili Apollinárá/ y ś. Leo Eutichesá: á nie dla tego zſtáli ſie heretykámi: ále poznawſzy ich niezbożność/ potepili ie.] Cierpiał też niećo przymowki od Athánázyuſzá Ancyráńſkiego Biſkupá/ wielce w wierze y w żywoćie ſławnego. O ktorym gdy ſie dowiedźiał iż vmárł/ wiele wychwalenia iego nápiſał/ ſwey oney krzywdy zápomniawſzy. O tákież potwarzy ſpráwował ſie Neoceſáreyſkim Chrześciánom/ miedzy ktoremi ſie vchował. y do onych mnichow/ ktore w Pontie wyćwiczył/ też o nim potwarzy z ſtrony wyznánia Boſtwá Duchá ś. záſzły / y tákże ſie im ſpráwował. Dla tych potwarzy nápiſał/ de vera ac pia fide. bárzo vczone kśiegi/ w ktorych pokázuie/ iáko ſie káżda nowina z ſtrony wiáry brzydźił/ á nigdy ſtárego podánia odſtepowáć niechćiał. Boláły go te potwarzy y wielce mu ćiężkie były/ iż ſwoie nieſzcześćie opłákiwał. Czeſte ſzpiegi ná ſwoim kazániu miewał/ ná ktore ſie żáluie / iż przychodza nie ná náuke/ ále ná podchwytánie iáko Pháryzeuſzowie.

Epiſt: 75.
Epiſt: 73.
Nowiná w wierze brzydka być ma.
Epiſt: 79. Oratione contra Sabell.

9. Tych potwarzy był też vczeſtnikiem wielki iego towárzyſz ś. Názyánzenus/ iáko ſam o tym piſze. y ná innym mieyſcu / gdźie mocno ś. Bázyliuſzá broni. A chcac tego ś. Grzegorzá przy ſobie mocniey zwiazáć / áby z niego przećiw ſwoim nieprzyiaćiołom pomoc miał/ á zwłaſzczá w piſániu: poświećić go chćiał Biſkupem Sáſymow / w ſwoiey Dioecezyey / gdźie nigdy Biſkup nie bywał / y mieyſce máło tego było godne. Z czego gdy mu ſie długo wymawiał/ obá ſobie przez liſty w miłośći podſwárzyli / y potroſze bez gniewu náłáiáli. A widzac Bázylius/ iż ś. Grzegorzá przełomić nie mogł; oycá iego bárzo ſtárego Biſkupá w Názyánzie nápráwił/ áby go ná ono Biſkupſtwo námawiał/ y oycowſka mu poważnośćia to roſkazał. y ták zwyćiężony ieſt ś. Grzegorz / y ná Biſkupſtwo Sáſymow od Biſkupow/ z ktoremi też był oćiec iego/ poświecony ieſt. Lecz Antymus Biſkup Tyáneńſki/ w
10. teyże Káppádocyey drugi/ ácz mnieyſzy Metropolit/ przywłaſzczał ſobie Sáſyme/ iákoby do iego Dioeceziey / á nie do Ceſáriey ſłużaca. A iż był ſporny y zuchwáły/ puśćić tám ś. Grzegorzá niechćiał. y tám nie bywſzy/ áni żadney Mſzey v ſwoich owiec miawſzy/ námyślił ſie vſtapić ná puſtynia / y tám ná nabożeńſtwie przemieſzkáć. Iednák długo tám być nie mogł/ iż go oćiec ſtáry do Názyánzu przyzywał / y prośił áby mu w iego ſtárośći pracey Biſkupiey pomogł. Iuż był ná Biſkupſtwie on oćiec iego 43. látá/ á Grzegorz ſyn iego miał w ten czás lat 51. Spráwował on kośćioł poki oćiec był żyw / nie dáley niżli rok / ále nigdy Biſkupem Názyáńſkim nie był. Choć go zá tákiego mieli y ná on czás y potym. Bo ſkoro oćiec vmárł / indziey ſie vdał. A o Sáſyme ś. Bázylius ſwárzyć ſie z Antymem niechćiał/ máiac inne z heretykámi zabáwy / y podobno dał tám był Antymus inego Biſkupá/ ś. Grzegorzá od pędźiwſzy.

Nazian: epiſt: 26 & de laud: Baſilij.
Nazian: epiſt: 31. & de laud: Baſilij. & epiſt: 32.
Poſwarek miedzy świet. mi.
Nazyanzenus ná Biſkupſtwo Saſimow poświecony.
Nazian: orat: ad Patrem.
Nazian: in carmine de vita ſua.
Názyánzenus kośćioł Nazyánzeńſki ſpráwuie od oycá.

Wracamy ſie do Walenſá Ceſárzá. Nie przeſtawał tyráńſkim ſercem ſwoim Kátholikow vćiſkáć. Gdy był w Edeſśie/ z ktorego miáſtá iuż był wygnány Bárſes Biſkup święty/ y kośćioły Arianom oddáne były: widząc iż lud Kátholicki przed miáſtem ma kośćielne ſchadzki ſwoie/ á z Ariany nie przeſtáie: rozgniewał ſie ná ſtároſtę/ y policzek mu dał/ iż onych ſchadzek dopuśćił: rozkázuiąc áby z żołnierzmi one gromádę rozganiał/ á biiąc ie/ nikomu nie przepuśćił. Chćiał ták Stároſtá vczynić: y ráno przez miáſto idąc/ vyźrzał niewiáſtę z máłym dźiećiątkiem/ á oná ſie miedzy żołnierze z kwápliwośćią ćiśnie. y ſpytał iey/ gdźie idźieſz? rzekłá: przed miáſto/ ábych z wiernymi dla CHRISTVSA vmárłá. Bo dźiś ie tám zábiiáć będą/ gdźie ſie do ſłużby Bożey zeſzli. Potym iey ſpyta gdźieby ono dźiećię niosłá? á oná powie/ iż chce áby zemną tákże dla CHRISTVSA vmárło. Tedy ſie Stároſtá bárzo zdumiał/ y wroćił ſie do Ceſárzá/ o oney mu niewieśćie powiádáiąc/ y o ochoćie wſzytkich Kátholikow do śmierći. Trudno ie/ prawi/ Ceſárzu rozgániáć/ muśim wſzytki pozábiiáć. Oni ſławy z tákiego dla ſwey wiáry męczeńſtwá doſtáną: á my ſromotę odnieśiem. y ták ich zániecháć Ceſarz roſkazał. Ale pozoſtałe tám kápłany/ Eulogiuſzá y Protogeneſá/ iż niechćieli z Lupuſem Biſkupem od Arianow poſtáwionym/ ſpołecznośći mieć: ná dálekie puſtynie wygnał. Gdźie wiele Pogáńſtwá/ cudá czyniąc y niemocy lecząc/ P. Bogu pozyſkáli. policzáni ſą miedzy święte w kośćielnym regeſtrze. Puśćił ſie potym Walens do Tomis miáſtá w Scythiey ábo w Tátárſkiey ziemi (bo w ten czás tylo ſie włoczył od miáſtá do miáſtá Kátholiki vćiſkáiąc) v morzá czarnego/ ktore Ponthus Euxinus zowią. y tám ſie prożno o Biſkupá Bretánniona kuſił/ gdy go wygnáć chćiał/ á lud ſie o to burzył. On ſie też odpádnienia ich od Páńſtwá Rzymſkiego boiał.

Tego roku dokonał żywotá tego on Euſebius ś. Wercelleńſki Biſkup/ od Conſtánciuſzá długim wygnániem/ y od Arianow więźienim y mękámi trapiony. Drudzy mowią iż go Ariáni vkámionowáli/ y máią go zá męczenniká. żył lat okolo ośmidźieśiat y ośmi. Po śmierći cudámi ſławny.

Válentinianus Ceſarz zachodny/ wdał ſie w niektore duchowne rzeczy/ y pobłądźił. Nápiſał práwo/ áby błaznowie poſpolići y błazennice/ nie byli chrzczeni/ choćby ſie iuż náwroćili/ y onego żywotá przeſtáli/ áż przy śmierći. Pozwolił też z wielką ſromotą ſwoią Pogánom ofiar/ ktore ſą bez czárow/ y ná Cápitolium ołtarz Rzymiánom Pogánom przywroćił/ y kápłanom Pogáńſkim iákieś przywileie y wolnośći nádał. Co wſzytko ná ſwe złe vczynił. Bo go o to Pan Bog ſkarał.

11. *W Edeśie co ſię z Katholikami działo.* Theod: lib: 4. cap: 16. Sozom: lib: 6. cap: 18.

Niewiáſtá z ſynaczkiem na śmierć ſię kwápi.

Martyrol: Rom: 30. Ianuarij. 5. 6. Maij.

12. *Tomis Tatárſkie miáſto.*

Bretánnion Biſkup Tatarſki. Hieron: de Script.

Euſebius Wercelleńſki męczennik. Eccleſia Vercell. Gregor: Turon: de gloria Confeſſ: C. 3.

13. L. 1. de Sceni: Cod: Theod. *Valentinianus pobłądził.* L. 9. de malef: Cod: Theo. L. 77. De: C. Theod.

Rok Páńſki 372. Dámáſá 6. Válentinianá y Valenſá 9.

Miał Walens wielkich dwu Hetmánow/ Aryntheuſzá y Terencyuſzá/ ktorzy nie tylo w boiu ſławni; ále w wierze Kátholickiey mocni y nabożni zoſtawáli/ y nic ſię ná Walenſá nie oglądáiąc/ Kátholikow przećiw Arianom bronili. Arintheus był Conſulem roku tego po zwoiowániu Perſow/ y od Armeniey ich odegnániu. Ten bárzo czćił y miłował ś. Bázyliuſzá/ iáko ſam do żony iego wdowy piſząc wyznawa/ y onego wyſławia. Zá iego obroną Arianow ſię ś. Bázylius nie boiał/ y Kátholikow wiele bronił. Nie mnieyſzy był Terencius/ ktory dwunaśćie legiy ábo połkow żołnierſkich miał w poruczeniu ſwoim/ z ktorym tákże Bázylius ś. wielkie miał towárzyſtwo. Piſze o nim Theodoretus: Gdy ſię z wielkim zwyćięſtwem z Armeniey wroćił: kazał mu Walens/ áby go prośił o coby chćiał. A on nie o złoto áni imioná/ y vrzędy/ y

1. *Arinteus hetman Katholik obrońca wiary.* Epiſt: 5. in addit.

Ammianus lib: 27

Lib: 4. cap: 28.

Terencius hetman Kátholik, o co Valenſa prosi.

dochody prośił: ále o rzecz iego nabożeńſtwu y czći ku Bogu przyſtoyna: áby mu ieden kośćioł dla Kátholikow pozwolony był. y te prośbe ſwoie ná kártce podał. A Ceſarz rozgniewány/ kárte zdrápał/ każac mu o co innego prośić. A on zebráwſzy podrápáne kártki/ rzekł: Już mam od ćiebie Ceſárzu podárek: mam: á o inny prośić nie bede. Myśli moie widźi ten/ ktory świátá wſzytkiego ſedźia ieſt.

2. Baſil: epiſt: 74. *Baſilius moc Papieſką wyznawa*

Znowu Bázylius ś. poſły ſwoie do Rzymu ábo do kośćiołow zachodnych wyſłał/ piſząc y proſząc o pomoc vpádłym wſchodnym kośćiołom. W tym liśćie dáie znáć/ iż zá heretyká y wyrzuconego z kośćiołá Biſkupá/ nikt nie ieſt poczytány/ iedno ktorego Papież zá tákiego oſadźi. Bo Synod ná Synod: ieden wyklina/ drugi odklina. ále co Papież oſadźi/ to iuż wątpienia nie miáło. W tymże liśćie żáluie ſie ná onego Euſtátiuſzá z Sebáſty/ iż bluźniercą Ariáńſkim bedąc/ kośćioł Boży bárzo trapił: proſząc áby wyklety był. y wſpomina iáko był oſzukał Liberiuſzá Papieżá/ czyniąc ſie Kátholikiem/ y iáko zá iego liſtámi bedąc wyrzucony od innych Biſkupow/ ná Biſkupſtwo ſwoie w Sebáśćie przywrocony był. Zkąd/ práwi/ wźiął moc ktorey źle vżył/ y ktorą falſzywie ſobie ziednał: ſtámtąd niech weźmie karánie y wyklećie.

3. *Apollinaris heretyk. Kacermiſtrze ſam Papież wyklina.*

Támże ſie y ná błedy y hereſie Apollinárá (ná ktorym ſie też był ſam oſzukał) żáluie y prośi: áby potepiony był y wyklety. Czemu go ſam bedąc Metropolitem nie wyklał: oná ieſt przyczyná/ ktora ſie czeſto wſpomina: iż kácermiſtrzow ktorzy ſie z nowa náuką vkázuią/ żaden ſądźić y potepić nie mogł/ wedle kośćielnych praw y zwyczáiu/ iedno nawyżſzy Biſkup Rzymſki. Nákoniec o pomoc iákokolwiek ſtrapionym kośćiołom zachodnym prośi/ áby do nich piſáli/ y one ćieſzyli.

4. *Damaſus nie odpiſuie S. Baſylemu.*

Ná ten liſt iego Dámáſus Papież nic odpiſał/ máiąc ś. Bázylego podeyźrzánego. Bo wiele ſie było do Rzymu przećiwnikow iego náiecháło/ ktorzy o nim źle mowili/ y onego odnośili/ y niektorzy vczniowie iego mniſzy/ one podeyźrzenia o nim ſzerzyli. Czekał Dámáſus żeby co pewnieyſzego o nim miał/ liſtámi iego nie gárdźił. Bo wnet o Synodźie przećiw Apollinárowi począł myślić.

5. *Baſilius zaś do Rzymu poſyła.* Epiſt: 77.

Bárzo zábolálá rzecz oná ś. Bázyliuſzá/ gdy ſie o tákim o ſobie podeyźrzeniu Dámáſá Papieżá dowiedźiał. y znowu do Rzymu wypráwił Piotrá kápłaná ſwego/ podobno brátá rodzonego ſwego/ ktorego był z mnichow kápłanem poświećił. y przezeń liſt do Dámáſá y zachodnych Biſkupow piſał/ w ktorym ſie pokornie y w ćichośći żáluie/ iż ná liſty iego nie odpiſuią/

Pokora S. Baſylego y poddáńſtwo ku Papieżowi.

áni wizytatorow poſyłáią. Ieśli zá odnieśieniem nieprzyiaćioł y potwarcow to czynią: niech pierwey mowy wyſłucháią/ á niżeli potepiáią. My ſie/ powiáda/ ieśli nas przekonáią/ do náſzych grzechow przyznamy/ á náuczyć ſie damy. Nie bądźćie ſłucháczmi potwarzy/ ále doznawcy prawdy. Lecżćie nas/ ále pierwey rány vkażćie. Ieśli ſie zá głowe powſzechnego kośćiołá maćie: nie może głowá rzec nogom/ żeśćie mi nie potrzebne. á ieśli ſie w porządku kośćielnych członkow kłádźiećie: reká reki/ y nogá nogi potrzebuie. y ſámemi modlitwámi wáſzymi pomoc nam dáć możećie. wżdy nas áby piſániem ſwoim ſpokoynym y przyiaćielſkim pozdrowieniem poćieſzaygćie/ á zániedbánie wáſze o nas nágradzaygćie. Chcećieli do nas przyiácháć/ y ſámi ſie o náſzych ſpráwách wypytáć: niech ſie ták ſtánie. przyimiemy was rośćiągnionemi rekomá/ y ſtáwim ſie ná pilne wáſze dowiádowánie. Chcećieli też nam mieyſce do ſądu náznáczyć: powinność do przyiáchánia wypełnim.] y inne tám pokorne ſłowá náyduią ſie/ ktoremi o poſły Papieſkie do wſchodnych

6.

kośćiołow prośi/ á ná ich ſie ſąd podáie. Co mu ná to odpiſáli zachodni Biſkupi/ zwłaſzczá Dámáſus nawyżſzy/ wiedźieć ſie nie może. y wietſze ieſt podobieńſtwo/ iż nic nie odpiſał. Bo ſie záś o to ś. Bázylius ná nie fráſował. y ieſzcze prośić nie przeſtawał.

W tym

W tym czáſie on wielki Doktor kośćiołá Bożego Jeronym ś. ná puſzczy w Syriey ná pokućie y trudzeniu ćiáłá ſwego/ iáko ieſt w żywoćie iego/ y ná piſániu y czytániu przemieſzkiwał/ máiac iuż lat 30. Gdźie miał niemáłe gábánie od bliſkich tám mnichow/ y innych w tey ſtronie Chrześćian: áby ſie oznaymił/ przy ktorymby Biſkupie Antyoſkim przeſtawał. Bo ich trzey było/ Witalis Apollinárowey ſekty/ á Paulinus y Melecius Kátholikow rozdwoionych páſterze/ okrom Arianow ktorzy tám rzadźili/ iáko ſie wyżſzey czeſto námieniło. On ſie ná odpowiedź y odpráwe onych mnichow nie ſkwapiáiac: piſał do Dámáſá Papieżá/ rádzac ſie go/ z ktorym Biſkupem Antyoſkim ſpołeczność mieć miał. y w tym liśćie ták mowi: Ja naprzod zá nikim/ iedno zá CHRISTVSEM idac/ z toba ſie/ to ieſt z ſtolica Piotrowa złaczam y ſpaiam. Wiem iż ná tey opoce zbudowány ieſt kośćioł. kto okrom tego domu Báránká pożywa/ świetym nie ieſt. kto ſie w korabiu Noego nie zoſtoi/ zginie w potopie. Jde tu zá towárzyſzmi twemi Egyptcyány. Witáliſzá nie znam/ Meleciuſzá odmiátam/ o Paulinie niewiem. kto z toba nie zbiera/ ten rozpraſza. To ieſt/ kto CHRISTVSOW nie ieſt/ Antichriſtow ieſt.] Piſał do tegoż o toż/ pytáiac y proſzac y mowiac: Powſtáie ná mie Mnichow ſtára powagá/ ktorzy mie do śiebie ćiagna: á ia im odpowiádam: Kto ſie z ſtolica Piotrowa złaczył/ ten moy ieſt. Proſze ćie day mi znáć/ z kim mam ſpołeczność mieć/ á nie gárdźi duſza moia/ zá ktora CHRISTVS vmárł.

Ieronym S. ná puſzczy ſie trudzi. Patrz w iego żywoćie. 30. Septembris. Miał lat na ten czás 30. Czterzey Biſkupow w Antyochiey. Epiſt: 57. Papieża ſie rádzi S. Ieronym, y z nim przeſtáie.

Epiſt: 58. Złaczenie z ſtolica Piotrowa Kátholiká czyni.

7. Co mu Dámáſus odpiſał/ z tego ſie domyślić możem: iż mu ſie z Paulinem złaczyć kazał. Bo od niego ná kápłáńſtwo poświecony był. y z piſánia ś. Bázyliuſzá do Terenciuſzá pokázuie ſie: iż Dámáſus wſchodnym kośćiołom piſał/ áby Pauliná zá Biſkupá Antyoſkiego mieli. Acz ſam Bázylius iáko inni wſzyſcy Melecyuſzá bárzo ważyli: ále ſie iednák Dámáſowi w tym nie ſprzećiwił/ y owſzem go wymawia/ iákoby to czynił z niewiádomośći ſpraw kośćiołow wſchodnych. Zna y to/ iż ś. Athánázyus przy Paulinie ſtał. Nie wyklinał Dámáſus Meleciuſzá/ y tych co mu ſprzyiáli y z nim przeſtawáli/ bo to wſzyſcy byli práwowierni: ále Pauliná zá Biſkupá miánuiac/ Melecyuſzá zániechywał/ gdy vſtapić niechćiał/ á wiele po ſobie Biſkupow miał. Przyſzło iednák do tego/ iż Biſkupi wſchodni zá dozwoleniem Papieſkim/ tákie miedzy nimi porownánie vczynili: áby obá/ áż do śmierći ná ſtolicy oney śiedźieli/ káżdy ſwoie trzode opátruiac: á po śmierći iednego/ áby inny Biſkup ná iego mieyſce obierány nie był/ á ten coby zoſtał/ iuż cáłe Biſkupſtwo miał. Ci Kátholicy ktore Melecyanámi zwano/ gdy iuż Biſkup ich ná wygnániu przemieſzkiwał/ po wielkiey cześći do Tárſenſow ná poły Arianow przyſtawáli. Ná puſzczy oney Jeronym/ máiac lat 30. dowćipu ſwego doznawáiac/ nápiſał wykład ná Abdiaſzá proroká/ ktorego ſie potym ſtárym bedac wſtydźił/ gdy widźiał iż w rekách ludzkich/ we Włoſzech zwłaſzczá/ ono piſmo iego przebywáło. y po lat 30. gdy iuż miał 60. inſzy wykład ná tegoż Proroká nápiſał. Kazánia Origeneſá młodym bedac/ z Greckiego ná Láćińſkie przełożył. y liſtow wymownych y vczonych wiele do rozmáitych oſob piſał.

Dámáſus do Pauliná vkazał.

Meleciuſzá Dámáſus nie wyklinał.

Porownánie Pauliná z Meleciuſzem. Sozom: lib: 7 cap: 3. Socr: lib: 5. cap: 5. Sozo: lib: 6. cap: 4.

Præfat: in Abdiam. 2. Apol: adu: Rufi.

8. Roku tego oćiec ś. Grzegorzá Biſkup Názyánzu/ w piekney ſtárośći/ lat bliſko ſtá máiac/ żywotá tego dokonał. Siedźiał ná Biſkupſtwie lat 45. Syn iego ś. Grzegorz nigdy ſie nikomu ná to/ áni ś. Bázylemu námowić nie dał/ áby támże Biſkupſtwo po oycu w oyczyźnie ſwoiey przyiał. ále záraz do grobu ś. Tekle do Selewcyey zábieżał/ y tám ſie kryiac/ ſześć lat przemieſzkał/ áż do śmierći Walenſá Ceſárzá.

Oćiec S. Názyánzená vmárł. Nazian: orat: in funere patris. Nazian: carmine de vita ſua.

9. Tegoż roku on wielki Atháńázyus Alexándriyſki Biſkup/ po niezliczonych pracách/ y kłopotách/ y nedzách/ ná rozmáitym wygnániu: do oyczyzny wieczney przenieśiony ieſt. Siedźiał ná Biſkupſtwie lat 46. Gdy go pytáli/

Atháńáſius dokonał.

táli/

Rufin: lib: 2. cap: 3. Cyril: Alex: epist: 1.

táli/ ktoby ná iego mieysce godnie wstąpić mogł; miánował Piotrá/ towárzyszá swoich wszytkich kłopotow y powłoczenia. Ták wiele śmierći od heretykow vszedł/ á ná swoim łożku vmárł. Bo ręká Páńska z nim byłá/ ktora nie dopuszcza nieprzyiaćiołom namożnieyszym mocy vżywáć/ nád to/ iáko oná zámierzy. Názyánzenus o iego śmierći mowiac/ wychwalenie iego ták zámyka/ z nim po śmierći rozmawiáiac.

In laudem Athan.

Modlitwá Násyánsená do vmárlego świętego.

O byś łáskáwie ná nas weyźrzał/ á ten lud rządźił/ ktory doskonále Troycę przenaświętszą wyznawa/ y oney się kłánia. Jesli pokoy będźie/ záchoway mię w tym żywoćie/ á trzodę moię pás: á iesli kośćioł woynámi iesz-cze gorzeć będźie; prowadź mię do śiebie/ y do tobie podobnych/ przyimi. Acz ći wielka rzecz iest o ktorą proszę.] Żaden po Apostolech (mowi tenże ś.) nie nálazł się/ ktoryby ćięższe y dłuższe prace y woyny ná obronę wiáry oycow świętych wyćierpiał/ iáko ten wielki Athánázyus. Pisániem swym kośćioł Boży vbogáćił y ozdobił. Pisał wiele kśiąg pożytecznych y vczonych.

In laudem Hieron.

Hier: de Script.

10. *Luciuszá do Alexándriey Ariani ná Biskupstwo wprowádźili.*

Po śmierći iego/ Biskupi z ludem wszytkim Piotrá ná stolicę Alexándriyską postáwili/ láty stáremi y mądrośćią wszytkim czći godnego. Co obaczywszy Ariani/ záraz się postáráli/ áby swego kácerstwá towárzyszá ná ono Biskupstwo wtráćili. y zá przyiáźnią Cesárzá Walensá/ Euzoius Antyocheński Biskup/ on pierwszy vczeń Ariuszow/ wprowádźił do Alexándriey Luciuszá Ariánina nád wszytkie złe nagorszego. Vżyli stárosty Egyptu Pálládiuszá Pogánina do pomocy. y zebrawszy Pogáński lud y żołnierze/ z kośćioła/ ktory Theona zowią/ Piotrá wywlekli/ y zwoiowáli y zesromoćili mieysce święte/ y lud Kátholicki pomęczyli/ y pánny sromotnie po iáwnych mieyscách wodźili/ y drugie zábiiáli/ y niewypowiedźiánego okrućieństwá ná Kátholikách dokázowáli. kápłany y mnichy sadźili/ námawiáli do Ariáństwá y męczyli/ y ná rozmáite wygnánia rozpędźili. O czym pisze szeroko Theodoretus. Piotr on ś. Biskup/ do Rzymu zbieżał/ y z támtąd pisał list do wszytkich Biskupow/ w ktorym ono okrućieństwo Ariáńskie dosyć długo wypisał. położony iest v tego Theodoretá ten list iego. Tákie ony czásy były/ nie tylo CHRISTVSA y Troycę przenaświętszą oni wszeteczni bluźnili/ ále y sługi iego chwalce práwego Bogá trapili/ zábiiáli/ wyganiáli. Wspomina o tym prześládowániu Epiphánius/ y powiáda/ iż Kátholiki y do bestiy ná pożárćie Ariani podawáli.

Luciuszowe okrućieństwo.

Lib: 4. cap: 18. 19. *Piotr Alexándriyski do Rzymu vćiekł.*

Lib: 4. cap: 20.

Hæres: 69.

II. Rufinus lib: 2. cap: 3. 4. *Ná mnichy náiáchał Lucius.*

Ták wiele w miástách Kátholikow ten Lucius pomęczywszy/ pisze Rufinus/ ktory w ten czás przy oney przezacney Melániey w Egyptćie mieszkał/ iáko się do mnichow y pustelnikow puśćił/ spokoyne ony święte oyce zbroynie náieżdżáiac. Wypráwił woysko z rotámi y hetmány ná ony pustelniki niewinne/ ktorych było po rozmáitych mieyscách w Egyptćie o trzy tyśiące. Nowa woyná: nieprzyiaćiele szyię nástáwiáią/ á mowią: Przyiaćielu ná coś przyszedł? Byli w ten czás wielkiey czći y świątobliwośći oni oycowie Mákárius y drugi Mákárius/ Jsidorus/ Heráklides/ Pámbus/ vczniowie Antoniuszá/ á zwłaszczá ná puszczy Nitriey/ ktorzy nie z ludźmi/ ále z Anyoły towárzystwo mieli. Com/ prawi/ sam widźiał/ to mowię/ bom y vczestnikiem ich męczeństwá był. y mowi dáley: gdy ći oycowie śmierći od onego woyská Lucyuszá czekáli: cudá niemáłe czynili: Chromego y vschłego oleiem pomázawszy/ rzekł mu ieden: W imię IEZVSA CHRISTVSA, ktorego Lucyus prześláduie/ wstań á stoy ná swoich nogách: záraz wstał/ y skacząc P. Bogá chwalił. Slepy ieden idąc trzy dni do Mákáryuszá/ gdy go w chálupce nie zástał/ glinę z śćiány tey przy ktorey legał/ w wodźie z ktorey piiał mąż święty/ rozmoczywszy; oczy swoie pomázał/ y wnet przeyźrzał. Do Mákáryuszá/ tenże pisze/ lew ślepe lwiętá swoie przyniosł/ y domyślił się święty onczego chćiał/ y zleczył mu dźieći iego. Zá to skorę mu owczą lew on stáry do

Rufinus vt supra.

Cudá przećiw Arianom.

Lew ślepe lwiętá do Mákáriuszá przynosi.

iego chá-

iego chełupki przynioſł. Te ſkore Melánia oná przezacna od Mákáriuſá máiac/ dárowáłá ia zá wielki vpominek ś. Athánázyuſzowi/ trochę przed śmierćia iego. Rufinus lib: 2. cap: 4.

12. Rufinus vt ſupra.

Wygnał niektore puſtelniki on Lucius ná iedne wyſpę/ gdźie był wielki Pogáńſki kośćioł/ á żadnego Chrześćiániná nie było. Skoro łodká do brzegu przyſtáłá/ wnet kápłaná Pogáńſkiego corkę ſzátan opętał/ y tłukac ſię wołáć poczełá/ ábo w niey czárći wołáli: Czego tu chcećie ſłudzy Boży/ y tu ſię ſkryć przed wámi nie możem? Otoż wam vſtępuiemy/ wáſzá to iuż źiemiá. Co oni Pogánie ſłyſząc: zárąz on kośćioł ſwoy/ z ktorego czárći vćiekáli/ pſowáli/ y ná Chrześćiáńſki/ wierząc w CHRISTVSA/ z náuki oycow onych obrácáli. O czym dowiedźiawſzy ſię Lucius/ boiąc ſię iuż ſwoich/ ktorzy mu w onym okrućieńſtwie przymawiáli: roſkazał/ áby ſię do komorek ſwoich oni puſtelnicy wroćili.] Poty Rufinus. Skąd ſię báczyć może/ iáko P. Bog wielkiemi cudámi wiáry ś. przećiw Arianom podpierał/ á iáko zátwárdźiáłe ſą heretyckie ſercá/ ktore ſię y cudámi nie wzruſzą. O tych cudách nietylo Rufinus/ ále y Sozomenus/ y Theodoretus/ ktore w ten czás ći świeći czynili/ nápiſáli. Ná to tákie okrućieńſtwo/ mowi Socrátes/ miał Lucius poruczenie Walenſowe/ ktory ſtároſtom roſkazał/ áby Kátholicy ze wſzytkiego Egyptu wygnáni byli/ y ći ktoreby Lucius vkazał. Lib: 4. cap: 17. 19. Sozo: lib: 6. cap: 21. Theod: lib: 4. ca: 19.

13. *Melánia w Egypćie co czyni.*

W ten czás Melánia oná przeſławna Rzymiánká/ ktorey żywot przeczytay/ mieſzkáłá w Egypćie/ y wielką liczbę mnichow ktorzy vćiekáli/ y onym okrućieńſtwem roſproſzeni byli/ do śiebie przygarniáłá/ y wielkim ie doſtátkiem opátrowáłá. O co gdy ią ſtároſtá pozwał: ochotnie iáko do męczeńſtwá ſtánęłá. Ale ſię iey záwſtydźiwſzy/ do domu iey iść roſkazał/ męſtwu ſię iey dźiwuiąc/ y zacnośći ſię iey wſtydząc. Mieſzkániem onym w Egypćie byłá trochę od Didimuſá/ zárázą Origeneſowych błędow nápoiona/ weſpołek z Rufinem/ ktory Origeneſá wychwalić ſię nie mogł/ kśięgi iego czytáiąc/ á tego Didimá ſłucháiąc. Paulinus epiſt: 10. Hieron: epiſt: 25. *Melánia do Origeneſowych błędow nachylona.*

14. Rufinus lib: 2. ca: 7. *Didimus ślepy y vczony.* Hieron: de Script.

Był ten Didimus od piąći lat/ iáko ſię vrodźił/ ślepym. Ale gdy podroſł/ czytelniki máiąc/ z ſłuchánia kśiąg y piſmá do wielkiey náuki przyſzedł/ y ono co ſłyſzał rozmyśláiąc/ ná pámięći y ſercu ſwoim pokłádał. w Philozophiey y w Aſtronomicy/ y inych świeckich náukách/ y tych ktore bárzo oczu potrzebuią/ z káżdym ſię nawietſzym miſtrzem rownał/ y wiele ich przechodźił. W piſmie też świętym bárzo był biegły/ y w ſzkołách iáko Doktor náuczał/ y v Athánázyuſzá Biſkupá Alexándryyſkiego/ y inych vczonych był w wielkiey wadze y podźiwieniu. Jam go/ mowi ten Rufinus/ ſłuchał/ y ſłowámi iego piſał/ ktore w ſobie niewiem co Boſkiego miáły.] To w nim było ſzkodliwe/ iż ták bárzo Origeneſowe piſmá miłował/ iákoby kto z niebá mowił/ y iego ſię błędámi vśidlił/ y ine iemi ćicho y pokátnie zárażał. Rufiná y Melánią ták był viał/ iż kśięgi Origeneſá/ ktore Periarchon zowią/ iáko iáki wielki ſkarb po świećie roznośili/ y ony żmiie iáycá/ z ktorych ſię węże rodźiły/ wielom były ku zárázie y zgubie. *Didimus Origeniſtá.* Theod: lib: 4. cap: 27.

15. *Melánia opátruie wygnáne mnichy.* Palladius in Lauſiaca cap: 33. *Melánia w więźieniu.*

A gdy z Egyptu Biſkupy/ y kśięża/ y mnichy wygnano/ y do Páleſtyny do Dioceſárœey miáſtá do więźienia zágnano: Melánia zá nimi iácháłá/ y potrzeby ich opátrowáłá/ y w więźieniu im/ w podłych ſzátách vſługowáłá/ á było wſzytkich ſto y dwádźieśćiá. O co ſię ſędźia onego mieyſcá rozgniewał/ y oney nie znáiąc do więźienia ią podał. Lecz oná wedle czáſu przećiw głupim powagi ſwey záżyłá. y do niego wſkazáłá: áby ná ſuknią nie pátrzył/ á wiedźiał iáka niewiáſtę ták zelżył/ áby z niewiádomośći nic ćierpiał/ czegoby nie rad. y temi ſłowy przeſtráſzony święta Melánią vczćił/ y oney poſługi ku więźniom nie zákázował. Potym/ mowi Pálládius/ mieſzkáłá Melánia w Jeruzálem dwádźieśćiá y śiedm lat/ máiąc z ſobą niemáłą liczbę śioſtr pánienek/ z ktoremi ſłużbę Bożą/ y *Mieſzkánie iey w Ieruzalem.*

żywot mniski prowádźiłá: gośćie Biskupy/y kśięża/y mnichy/ podeymuiąc
Rufinus Włoch z Aquileiey. przez ty wszytki látá z wielkim dostátkiem. Był przy niey Rufinus Włoch z Aquileiey/ ktory godnym się sstał kápłáństwá/ nád ktorego nikt nie był łáskáwszy/ y mężnieyszy/ y nieiáko wszytko vmieiący.] Był ten co to pisze Pálládius Origenistá/ y dla tego Rufiná ták wychwala/ á Jeronymá ś. w tychże swoich kśięgách gáni y poniża.

16. Gdy Walens Cesarz Biskupy Kátholickie wyganiał: Sáráceni Pogánie
Rufin: lib: 2. cap: 6. o nie prośili/ y z wielką cźcią przyimowáć ie y z nimi CHRISTVSA y świętą
Sáráceni wiárę S. przyimuią. wiárę iego/ prágnęli. Co się ták dźiało. Mauwia Sáráceńska krolowa/ woynę z Rzymiány y z Walensem Cesárzem wiodłá/ y woyská Rzymskie
Mauwia Valensá zwyćięzyłá. zwyćiężyłá. Z ktorą gdy o pokoiu mowiono: ináczey ná nim przestáć nie chćiáłá/ ażby iey Moyzeszá mnichá zá Biskupá narodowi iey dano. Już miedzy ten Sáráceński narod przedtym máło/ rozśiał był prawdę Ewángeliey ś. Hilárion/ ktorą cudámi v nich y leczeniem chorob ich potwierdzał.
Moyzes mnich Apostoł Sáráceńow. Zołnierze też oni Sáráceńscy/ od mnichow miedzy ktoremi woyská swe ná Rzymiány wodźili: wiele o CHRISTVSIE słyszeli/ y skłonnemi się do wiáry ś. czynili. Tedy Walens Moyzeszá onego szukáć/ y do Alexándriey przywiedźionego ná Biskupá poświęćić kazał. Przyszedł Lucius on okrutnik Ariáń-
Swięćić się Arianowi nie dopuśćił. ski Biskup y święćić go chćiał. Ale mu Moyzesz przed wszytkim ludem powiedźiał: Swiádczę Bogiem/ Pánem niebá y źiemie/ iż Lucius swoich ręku
Sozo: lib: 6. cap: 38. krwią świętych pomázánych/ kłáść ná mię nie będźie. Rzekł záwstydzony Lucius: Słuchay pierwey iáką ia wiárę mam/ á tym co mi vwłoczą nie wierz. A on ná to odpowie: Wiárę twoię vkázuią sludzy Boży y Biskupi y kápłáni/ y dyákoni/ ktoreś powygániał/ y do kruszcow kopánia potępił/
Wiárá da ná się pátrzyć. ktoreś bestyom do pożárćia podawał/ y w ogień miotał. Izali pewnieysza to wiárá o ktorey słyszem: á niżli tá ná ktorą pátrzym: V mnie to pewna/ iż ći ktorzy w CHRISTVSA prawdźiwie wierzą/ tego nie czynią. A ták Lucius muśiał z hańbą vstąpić/ á innych Kátholickich Biskupow wygnánych przyzwáć stárostá ná poświęcenie Moyzeszá muśiał. A do Sáráceńow
Socr: lib: 4. cap: 29. záiáchawszy Moyzesz/ wiárę tám ś. szczepił. A krolowa oná pokoy z Rzymiány vczyniłá/ y corkę swoię Wiktorowi hetmánowi Rzymskiemu zá żonę

17. dáłá. Tegoż czásu/ pisze Sozomenus/ iż Zokomus iedno Pogáńskie kśią-
Sozo: lib: 6. cap: 38. że/ przed iednym mnichem ná swoię się niepłodność/ iż dźieći nie miał/ vskar-
Pogáńskie kśiąże cudem náwrocone. żał. On mu syná od Bogá obiecał/ ieśliby Chrześćiáninem zostáć chćiał. Obiął się tego ono kśiąże/ y gdy mu P. Bog syná dał: y sam się ochrzćił/ y wszytek lud swoy do wiáry CHRISTVSOWEY przywiodł.

Hilárion vmárł. 21. Octobris. Tego roku on wielki y cudowny pustelnik Hilárion do oyczyzny wieczney przenieśiony iest. Zywot iego ś. Jeronym wypisał. żył lat 80. Pisał też
Epiphánius Cypru iáko się wychował. żywot iego krotko ś. Epiphánius/ ktory z nim długo przemieszkiwał/ vcżniem się iego sstáiąc. O ktorego początkách tu się nieco powie.

18. Sozomenus wyliczáiąc one zacne pustelniki y mnichy/ miedzy nimi li-
Sozo: lib: 6. cap: 32. czy Epiphániuszá. ktory powiáda/ od młodośći/ przy osobliwey świątośći
Hier: in Script. mnichách/ wyćwiczony iest/ y w Egyptćie długo w teyże kárnośći pustelniczey przemieszkał/ y był sławny v Egyptcyánow y v Pálestynow. Był rodzáiem z powiátu Eleuteropolá. Miał ná ten czás blisko lat 60. y był v Walensá w tákiey powadze/ iż inne Biskupy Kátholickie wygániáiąc (iáko się
Hæres: 26. też wyższey rzekło) iemu przepuśćił.] Pisze o sobie/ iáko go P. Bog od Gnosti-
Od Gnostickich niewiast wybáwiony. kow niewstydliwych y od ich niewiast/ gdy był młodym/ wybáwił. Wpadłem był/ powiáda/ ná ich kácerstwo/ y słuchałem ich niewiast/ ktore kazánia czyniły. Ale ten ktory przy Jozephie w Egyptćie stánął/ y przy mnie stánął: iżem ich ręku vszedł y Pánu Bogu m pieśni śpiewał. Roskázowáły mi one záráźliwe niewiásty/ y śmiały się ze mnie mowiąc: Zginął ten młodźieniec.

Bo zá ich sprosną náuką ten się im zdał zgubiony / ktory żywot powściągliwy prowádził.] Tákie było wßeteczeństwo tych sprosnych Gnostikow heretykow / o ktorych wyżßey. A tákie poczatki świątobliwośći tego Epiphániußá / ktory potym w Cyprze w Sáláminie wielkim/náuką y vczynkámi/ Biskupem był.

Válentinianus Cesarz gdy w Rzymie Mánicheyskie się kácerstwo ponawiáło: zákazał im schadzek/y Doktory ich kárác/y domy / y mießkánia ich do skárbu bráć kazał. Tenże Válentinianus kápłaná w Sirmie zábić kazał/ o to iż Oktáwianá wielkiego vrzednika Cesárskiego / ktory ná gárdło ßukány v niego się zátáił/ wydáć niechćiał.] Rowną rzecz tey powiáda ś. Augustyn o Firmem Biskupie Tágásteńskim/ do ktorego gdy ieden obwiniony vćiekł / wydáć go sługam Cesárskim niechćiał mowiąc: Skłámáć nie mogę: á człowieká nie wydam. A gdy go męczono (bo ießcze Chrześćiáńskich Cesárzow nie było) trwał w swym státku. Wiedźiony przed Cesárzá ták się dźiwnym pokazał/iż wßytko przewinienie onemu ktory się do niego vćiekł/przeiednał/ y zdrowie iego y swoie wyprosił.] To ś. Augustyn. W czym ten Pogánin temu Válentinianowi tákiemu Chrześćiáninowi/przygánia.

19 L. 3. de hæret: C. Theo. Hier: in Chronic.

Wydawánie kogo ná śmierć.

Augu: ad Consentium de mendacio cap: 13.

Rok Páński 373. Dámásá 7. Válentinianá y Valensa 10.

DAmásus w Rzymie Synod zebrawßy/potępił ná nim Apollinárá onego wielce vczonego y ludźiom wßytkim miłego. ktory w pismách swoich sobie dufáiąc wiele błędow násiał/o ktorych się nierychło Byskupi dopytáli. Miedzy innemi ten był; iż náuczał/ iákoby Pan náß IESVS CHRISTVS duße ludzkiey nie miał/iedno Bostwo w ćiele miásto niey. Do iego tey náuki Vitalis on co się Biskupem Antyoskim czynił/ przystał. Ktorego gdy Papież do Rzymu przyzwał: Kátholikiem się vczynił/ y dał ná pismie tákie wiáry swey wyznánie / w ktorym słowy wschodnie Biskupy/ y onego Pauliná Antyoskiego Biskupá/ do ktorego był od Dámásá ná doznánie lepße odesłány / oßukał. Lecz gdy się potym odkrył/iż w tymże błędźie Apollinárowym leżał: od Dámásá wyklęty iest/ y od wßytkich wschodnych kośćiołow wespoł z Apollinárem z społecznośći wyrzucony iest. Nie śmieli wschodni Biskupi Apollinárá/iáko kácermistrzá pierwßego / okrom Papieskiego wyroku wyklináć. áż gdy Papieżowi ś. Bázylius y inni o nim y iego kácerstwie pisáli: dopiero ná tym Concilium w Rzymie potępiony iest wespołek z tym Witalisem y z Tymotheußem przednim vczniem swoim.

1. *Apollináris potępiony.*

Sozom: lib: 6. cap: 25.

Witalis oßukał Katholiki, ábo sam siebie.

Nazian: ad Cledonium epist: 2. Ibidem Helias Cretensis.

Apollinárá wschodni Biskupi wyklináć nie śmieli.

Był ná tym Concilium Rzymskim Petrus Alexándriyski Biskup / od Arianow wygnány/ z ktorym y z innymi Biskupy / nápisał Dámásus Anáthemátismy około wyznánia wiáry świętey Katholickiey; miánuiąc wßytki wieku onego heretyckie błędy/y one potępiáiąc. O błędách Apollinárá pisał ßeroko ś. Názyánzenus. Pisał tenże Apollináris wiele kśiąg/ z nich sobie sławy ßukáiąc/ y wiele czynił nowych wierßow z Pismá ś. y Psálmow. Vczniowie tego Apollinárá w kośćiołách wschodnych bronili się tym/y kłámáli iż ie zachodne kośćioły/ to iest Dámásus przyiął. Ná co ták im Názyánzenus odpowiáda: Jesli są przyięći/ niech tego dowiodą: á my ná tym przestániem. Bo iásno zátym będźie/ iż práwowierni są iesli to máią. y być ináczey nie może. Niech list iáki vkażą / ktorym ie do społecznośći przyimowáć roskázuią.] Pátrz iáko ći święći kośćiołowi Rzymskiemu około náuki dufáli / y wiárę dawáli. Ten zwłaßczá przedni Theolog Grzegorz Názyánzenus.

2. Theo: lib. 5. cap: 11. Nazian: epist: 1. ad Cledonium.

Vt supra.

Kośćioła Rzymskiego v wschodnich powaga.

Ná tym Concilium błąd on oycow niektorych/ o záżywániu roskoßy ćie-

Tyśiątnicy potępieni. leſnych przez lat tyśiąc tu ná źiemi po zmartwychwſtániu / zá kácerſtwo iuż
od Dámáſá / gdy to tenże Apollinaris wznawiał / poczytány ieſt. Bo przed
tym nie był zá herezyą vdawány / y od tego czáſu zginął / á nikt go ponawiáć
3. nie śmiał. Czwarty raz ießcze Bázylius ś. piſał do Papieżá y do inych
Epiſt: 1. in addit. Biſkupow zachodnych / proßąc áby kogo do wſchodnych kośćiołow poſłáli /
Vćiſki kośćiołow wſchodnych. ktorzyby ie náwiedźili y vćießyli / wielkie nędze ich oznáymuiąc / y mowi: Lud
kośćiołow nie ma / y w polach ſię puſtych ſchodźi. pátrzylibyśćie ná wielką
nędzę. Niewiáſty y dźieći / ſtárzy y ſłábi ná deßczu y śniegu / ná wiátrách źi-
mie / á lećie ná vpaleniu ſłonecznym pod niebem ſámym / trwáią / y ony ćieß-
kośći ćierpią / dla tego ſámego áby do kwáſu Ariáńſkiego bránia przymußeni
Bazylius kośćioły zachodne chwali. nie byli. Támże wyznawa / iż kośćioły zachodne zoſtáią przy niepokaláney
wierze / y pokład náuki Apoſtolſkiey nienárußony záchowuią. Nie ták / prá-
wi / v nas. ſą miedzy námi niektorzy / co dla prágnienia chwały / ſercá Chrze-
śćiáńſkie zwodzą / y nowiny przynoßą / z ktorych kośćioły / iáko beczki oſtá-
bione / herezye w ſię biorą.] To ś. Bázylius. áby kto niemniemał żeby ſię był
ná on czás Bázylius od kośćiołow wſchodnych oddźielił / ábo o nich źle ro-
Rok trzynaſty prześládowánia od Arianow. zumiał. Wſpomina w tymże liśćie / iż to iuż był rok trzynaſty / iáko ſię prze-
śládowánie od Arianow záczęło. To ieſt od onego czáſu gdy po Concilium
Ariminſkim / Synod w Cárogrodźie Conſtáncius Ceſarz złożywßy / ná nim
wyrok ná wygnánie Kátholickich Biſkupow vczynił / iáko ſię wyżßey po-
4. *Damaſus dla czego S. Bazylemu nie odpiſał.* wiedźiáło. Czemu Dámáſus ná tę proſbę ś. Bázylemu nic nie odpiſał /
ábo dla czego ná ten czás poſłow tám ſwoich nie poſłał: wiedźieć ſię pewnie
nie może. Podobno o ono ſłowo Hypoſtaſis, ktore ſię Łáćinnikom nie po-
dobáło / á miáſto niego woleli ſłowá Perſony do wyznánia Troyce ś. vży-
Epiſt: 10. wáć / czyniło miedzy nimi podeyźrzenie iákie: iż był przymowił trochę Bázy-
lius ś. kośćiołom zachodnym. ácz ſię tá rzecz iuż byłá ná Synodźie Alexán-
dryiſkim przy ś. Athánázyuśie y Papieſkich poſłách vſpokoiłá. Czego potym
żáłował / y wiárę / iáko tu ſłyßyß niepokaláną / kośćiołow zachodnych wy-
5. chwalał. Ono też o Meleciuśie y Paulinie w Antyochiey / rożne rozu-
mienie: przyiáźni miedzy nimi nie czyniło. Bo Bázylius Meleciußá zá praw-
dźiwego Biſkupá Antyoſkiego miał: á Dámáſus y kośćioły zachodne przy
Paulinie / iáko od poſłá Papieſkiego Luciferá poſtánowionym / ſtali. Ono
nieduſánie iednego ku drugiemu / wielką ßkodę kośćiołowi Bożemu czyniło.
Firmus Tyran w Afryce. W Afryce Firmus Murzyn tyran ná páńſtwo ſię Rzymſkie podnioſł y
pánem ſię Afryki czynił. Poſłał przećiw iemu Válentinianus z woyſkiem
Theodozyus hetman oćiec Ceſarza Theodozyuſza. Theodozyußá. ktory gdy go dwá kroć poráził: poſłał do niego Firmus Bi-
ſkupy Chrześćiáńſkie o pokoy proßąc. ktorego mu Theodoſius nie bronił z pe-
wnemi obowiązki. To ieſt: áby koronę ábo Infułę Biſkupią (muśiáłá być
Ammianus lib: 29. iákaś bárzo droga) y więźnie wroćił / y woyſku żywność dał. Co wßytko
wypełnił / y przyiáchawßy do Theodozyußá / twarzą iego przeſtráßony z ko-
niá ſpadł / o łáſkę pokornie proßąc. Obłápił go y cáłował y do łáſki przyiął
Gildo brat Firmow. Theodoſius. Lecz potym z brátem ſwym Gildonem woynę przećiw Rzymiá-
nom odnowił / y ten brát iego Donátiſtom pomagáiąc / bárzo Kátholiki v-
Koniec zły Firma. ćiſnął. Nákoniec gdy od tegoż Theodozyußá porážony był / z roſpáczy ſam
6. ſię on Firmus obieśił. Zá tę poſługę Theodozyußowi Válentinianus
Oroſius lib: 7. cap: 33. táką odpłátę dał mowi Oroſius: Gdy mu wßytkę Maurytánią y Afrykę o-
Theodozyus zabity niewinnie od Valentiniana. ſwobodźił y vſpokoił: vćiąć mu ßyię kazał. zá iáką przyczyną / nie máß pew-
ney wiádomośći. Walens podobno / ktory ſię tákich imion bał / co ſię od
Iaka śmierć iego. Theod: poczynáły / tey mu śmierći przyczyną był / iáko ſię wyżßey wſpo-
mniáło. Gotuiąc ſię ná śmierć przezacny zwyćięzcá Theodoſius: o Chrzeſt
Ambr: orat: in fu: Theod. świety prośił / ktorym zgłádźiwßy grzechy ſwoie / weſoło ßyię podał. Szu-
kano też ná śmierć ſyná iego Theodozyußá tegoż imienia / ále vßedł / y z czáſem

w woyſkách

w woyſkách Rzymſkich przećiw Márkomanom y Sármatom wielkiey rycerſkiey ſławy doſtał/ ták iż potym ná Ceſárſtwo od Gráciáná ſyná Válentiniáná/ wſádzony był. Ták mu P. Bog oycowſką niewinność płáćił.

Rok Páńſki 374. Dámáſá 8. Válentiniáná y Valenſá 11.

GDY w Mediolanie on Auxencius Biſkup Ariánin vmárł/ á Włoſka ziemiá iednego tákiego máiąc/ od kácerſtwá ſie oczyśćiłá: Biſkupi ſie ziáchawſzy/ o nowym páſterzu onego miáſtá z ludem wſzytkim obmyſláli. Ktorych Ceſarz Válentinianus ták vpominał: Wiemy iáki ma być Biſkup w náuce y w cnoćie. Tákiego poſtawćie/ żebyſmy y my ktorzy to páńſtwo rządźim/ prawdźiwie y z sercá iemu głowę ſkłonili/ y iego vpominánie y karánie (bo ludźmi będąc pobłądźić też muśim) iáko lekárſtwá duſzne/ z chęćią przyimowáli. Co gdy rzekł/ piſze Theodoretus/ Biſkupi go prośili: áby on ſam iáko mądry y pobożny tákiego wybrał. Lecz im powiedźiał: Trudno to ná mię; wy nápełnieni łáſki Bożey/ y iego iáſnośćią oświeceni/ lepiey to ſpráwićie. Gdy tedy Biſkupi z ludem ſie rozdwoionym námawiáli: Bo Ariani chćieli ſwego/ Kátholicy też ſwego: boiąc ſie ſtároſtá Ambroſius/ áby rozruch iáki nie był: bieżał do kośćiołá/ y tám gdy o zgodźie y wybieraniu ſpokoynym mowił: dźiećię iedno záwołáło: Ambroſius Biſkupem. Co ſkoro ludźie vſłyſzeli/ wſzyſcy zgodnie ná to zezwolili/ áby był Biſkupem. | 1. Theod: lib: 4. cap: 5. 6. *Auxencius Mediolánſki Biſkup Arianin vmárł.* *Słowá Ceſarſkie o czći ku Biſkupom.* Paulinus in vita S. Ambr. *Ambroſius od dźiećięćia miánowány ná Biſkupſtwo.* Hier: in Chronic.

Oną nowiną y prędkośćią przestráſzony Ambroſius/ o wſzytki ſie ſpoſoby pokuśił/ ktoremiby ſie ohydźić ludźiom mogł: áby nic o nim dobrego nie rozumieli. Naprzod więźnie/ iáwnie ná ſądźie záśiadſzy/ męczyć kazał: áby zá okrutnego vdány był. potym nierządnice w dom ſwoy wprowádźić kazał: áby go zá nieczyſtegę poczytano. Co gdy mu nie poſzło: bo lud iego one ſztuki y pokrytośći rozumiał: w nocy vćiekł ku Tyczynu. lecz cáłą noc błądząc: obaczył iż mu dźień Rzymſką bráne w Mediolanie vkazał. y wroćiwſzy ſie do domu ſwego: iuż miał nád ſobą ſtraż/ áby drugi raz nie vćiekł. Vćiekł przedſie do folwárku Leoncyuſzá/ y tám ſie zátáił. Ale go ſam goſpodarz wydał/ y przyprowádzony ieſt do miáſtá. Jedná mu tylo nádźieiá zoſtawáłá: áby ná iego obránie Ceſarz nie przyzwalał. Lecz Ceſarz ſie z tego rádował: iż ći ktore on ná vrząd świecki ſtáwił/ Biſkupſtwá godnemi ſie náydowáli. y roſkazał namieſtnikowi iego/ áby rzecz do wykonánia prowádźił. | 2. *Vćiekánie od Biſkupſtwá.* Theod: lib: 4. cap: 6.

Będąc tylo vcznıem ábo Kátechumenem Ambrozyus Chrzeſt ś. przyiął/ od Kátholickiego Biſkupá/ dáiąc znáć iż ſie Ariány brzydźił. á oſmego dniá ná kápłáńſtwo y Biſkupſtwo po ſtopniách poświęcony był śiodmego dniá Grudniá. Ná tym poświęceniu będąc Ceſarz/ ták P. Bogu dźiękował: Dźiękuię tobie Pánie zbáwićielu náſz/ iżeś ty temu ktoremum ia ćiáłá zlećił/ duſześ poruczyć raczył/ y pokazałeś/ że ſłuſzne moie o nim było rozumienie.] Ono iego ná Biſkupſtwo poświęcenie/ ácz było przećiw Kanonom Niceńſkim y innym: iż záraz z świeckiego ſtanu y láikow ná Biſkupſtwo wſtąpił: ále ie świát wſzytek pochwalił/ w tákim człowieku y Duchá ś. ſpráwie. Skoro był poświęcony/ śrebro y złoto kośćiołom y ná vbogie rozdał/ wśi y imioná ſwe/ śieſtrze tylo vżywánie ábo dożywoćie záchowawſzy/ kośćiołom dárował/ nic ſobie nie zoſtáwuiąc/ áby w vboſtwie Páná CHRISTVSA náśládował. Piſze Theodoretus/ iż ſkoro ná Biſkupſtwo wſtąpiwſzy/ náprawowáć wiele nieſłuſznych vrzędnikow Ceſárſkich poſtępkow počał. y mowił mu Válentinianus: Dawno znam twoy wolny ięzyk/ y dla tegom ſie twoiemu wybrániu nie ſprzećiwił/ y owſzem do niegom pomagał. A ták iáko ćię práwo Boże náucza/ ták błędy duſz náſzych lecz y náprawuy.] | 3. Paulinus vt ſupra. *Poświęcenie S. Ambrożego.* 7. Decembris. *Przećiw Kanonom poświęcenie S. Ambrożego.* *Máiętność rozdał.* Vt ſupra. *Słowá Válentiniáná o wolnośći y kárnośći Biſkupiey.*

Rok Panſki

Rok Páńſki 375. Dámáſá 9. Válentiniana y Valenſá 12.

1. Marćin S. zá Biſkupá wybrány. Seuerus Dialog: lib: 1. cap: 6. Venantius fort: vita S. Martini lib: 3. *Iáko do Ceſarzá przypuſzczony.* *Cześć Biſkupy máią krolowie.*

1\. ROku tego Márćin ś. ná Biſkupſtwo Turońſkie w Gálliey podniesiony ieſt. W ktorym też roku potrzebe miał w pewnych ſpráwách ſwoich do dworu ſie puśćić. Gdźie gdy do Válentinianá przyßedł / z nápráwy Arianki żony iego / ktora nim gárdźiłá / przypuſzczony do ſłuchánia nie ieſt. Vdał ſie Biſkup ś. do modlitwy / wźiął ná ſie włośiennice / y popiołem ſie poſypuiąc á poſzcząc / dniá śiodmego / kazał mu Anyoł iść ná pałac. y gdy ßedł / żadney trudnośći v wrotnych nie miał. á gdy iuż ná pokoy wſtąpił: Ceſarz ſie ná wrotne iż go przypuśćili / gniewał / y gárdząc im / wſtáć z ſtołká ſwego niechćiał. Lecz ogień ſie dźiwny pod ſtołkiem záiął / y ćiáło iego párzył. Ná co ſie przelękßy / z ſtołká ſie porwał / y obłápiáiąc ś. Biſkupá / pierwey wßytko vczynił / niżli go prośić począł. Chćiał P. Bog / áby ſłudzy iego y káplani / á zwłaſzczá Biſkupi od pánow czczeni byli / á w nich CHRISTVS / ktorego ſą namieſtnicy y poſłowie / vczczony był.

2. Ammianus lib: 30. Socr: lib: 4. cap: 26. *Smierć Valentiniana Ceſarza.* *Gracianus ná páńſtwo.* *Cerealis wielki Senator.* *Marcellá wdowa iako go zbyła.* Hier: epiſt: 16.

2\. Válentinianus pokoy vczyniwßy z Kwadámi / ná ktore ſie był wypráwił: ná tey drodze w Káſtellu Bergicyonie / ſpredká krwią miotáiąc y pluiąc / duchá Pánu Bogu oddał 18. dniá Grudnia. Ciáło iego w Cárogrodźie pogrzebione ieſt. krolował lat 12. żył lat 55. Wſtąpił po nim ná páńſtwo zachodne ſyn iego Grácianus / ktory iuż przed dźiewiąćią lat ná nie náznáczony był. A Cerealis Conſul wuy śieſtrzeńcá ſwego Válentinianá czterletnego z Iuſtyny vrodzonego / Ceſárzem obwołał. O co ſie łáſkáwy Grácianus nie gniewał.

Był ten Cerealis pierwßy pan miedzy Rzymſkiemi / ktory one Márcellę wdowę Rzymiánkę młodą y vrodźiwą / iuż będąc ſtárym / do ſwego małżeńſtwá námawiał / iáko piße Ieronym ś. y wiele iey imion nie iáko żenie / ále iáko corce w dźiedźictwo dáć chćiał. A oná mu wſkazáłá: Bych wieczney czyſtośći nie zámiłowáłá: mężábych ßukáłá / nie dźiedźictwá. A on iey zás powiedźieć kazał: mogą ſtárzy długo żyć / á młodźi rychło vmrzeć. A oná odpowie: Młodźi mogą rychło vmrzeć: ále ſtárzy długo żyć nie mogą.] y gdy ten był ták odrażony / drudzy ſie o iey małżeńſtwo nie kuśili. Zkąd znáć co to zá wdowá byłá / y iákicy v świátá zacnośći y bogactw: táką wzgárdą wßyſtkiego świátá ſłáwna.

Marcella iaka wdowa.

3. Walens okrutnik od Themiſtiuſza vpomniany. Sozo: lib: 6. cap: 25. *Themiſtius Poganin.* Epiſt: 139. & 146.

3\. Walens w Antyochiey w Syriey mießkáiąc / Kátholiki ieſzcze bárźiey trapił. O co go P. Bog y przez Pogáńſkiego Philozophá Themiſtiuſzá vpomniał. ktory kśięgi mu Philozophſkie oddáiąc / to nápiſał: áby ſie rożnośćiom w wierze Chrześćiáńſkiey nie dźiwował / ktorych miedzy Pogány / práwi / dáleko ieſt więcey. Ták P. Bog chćiał / áby ludźie Boſkich rzeczy rozumem nie dochodząc / tym ie ſámym czćili / iż ſą nie wybádáne.] Był ſkłonny do Kátholikow ten Themiſtius / y nád ich ſie nędzą y niewinnośćią záſmucał. Kochał ſie w nim Grzegorz Názyánzenus / y do niego liſty dawał / y o pomoc go w ſpráwiedliwośći prośił. Bo był wielkim pánem y ná wyſokich vrzędách śiedźiał ten Philozoph. Trochę ſie ná ono vpomnienie Walens zátrzymał / gniewu ná Kátholiki nie ſkłádáiąc / woyny mu też okrućieńſtwá ná nie vymowáły. Nálazł iedne nową ná práwowierne kátownią. Bo tego roku vczynił ná mnichy wyrok: áby ßli ná woynę / y bronili páńſtwá Rzymſkiego. co piße ś. Ieronym / mowiąc:

Na woynę mnichy wyganiał Walens. In Chron.

4. Orosius li: 7. ca: 33.

4\. Wiele mnichow w Nitriey pozábiiáli Połkownicy ná woynę ie zbieráiąc / ná ktorą oni iść niechćieli. Toż mowi Oroſius / iż w onych piaſzczy-

ſtych y

ſtych y gádźiny pełnych puſtyniách/ Walens wiele mnichow/ ktorzy ná woyne nie chćieli/ pomordowáć kazał. Dał był máło przedtym drugi wyrok ná nie: áby ludźie prożnuiacy y gnuśni/ z tych puſtyń wyganiáni byli/ y do oyczyzny ſie ſwoiey/ ná ſpráwowánie vrzedow poſpolitych/ wracáli.

Morderſtwa nad mnichámi.

5. Nie tákie czćił Theodoſius Ceſarz/ ktory ták ie ſwemu ſtároście Iulianowi záleca: Zebránie Philozophow zálecamći: onych/ ktorych źiemiá nie przywiezuie/ ktorzy ćiáłá tylo y to nie ſpełná máia/ ktorzy Ceſárzowi nic máia co dáć/ á Bogu wſzytko máia/ modlitwy/ pieśni/ nieſpánia/ płákánia/ y tákie bogáctwá ktorych ſie reká dotknać nie može. Swiátu vmárli Chriſtuſowi żyia/ ćiáło morza/ duſze od ćiáłá oddźieráia. Tym ſie ſtaw łáſkáwym iáko ſługom Bożym y vczniom/ ktorzy ná Boſkie rzeczy pátrza. Ci ſa rodzáiu náſzego pierworodni/ to filary náſze/ to wiáry korony/ to drogie kámienie/ ktorych fundámentem węgielnym ieſt CHRISTVS. Ieśli tym do Bogá pomożeſz: Známienićie im y nam y ſobie porádźiſz. O iákie złote ſłowá o żywoćie zakonnym.

L. 63. de Decur: C. Theo.
Wyſławianie żywota mniſkiego.
Zlote ſłowa.
L. 2. de curat: Kalen.
Nazian: oratione ad Iulianum Tril: exeq.

6. A nie tylo w Egypćie/ ále y po inych kroleſtwách ten Walens ná mnichy puśćił prześládowánie/ ktore ś. Bázylius liſtem ſwoim ćieſzy/ y do śiebie ich wzywa/ áby z ich obłápienia ochłode miał/ rozumieiac że to ſámi vczynić mieli/ á do niego ſie przygárnać.

Epiſt: 19. in addit.

Do Ambrożego też Báſilius ś. liſt piſał/ ráduiac ſie z iego ná ono Biſkupſtwo podnieśienia/ áby Aryány wyganiał/ á Oycow świetych drogámi ſzedł. Mieli miedzy ſoba czeſte piſánie/ y brał od Bázylego Ambroſius kśiegi iego náuki/ y od niego miał ćiáło ś. Dionyzego Biſkupá Medyolanu/ ktory w Káppádocyey ná wygnániu od Conſtáncyuſzá iáko męczennik vmárł. y ini po wſzem świećie Biſkupi Ambrożego ś. poſtáwienie ná kápłáńſki vrzad/ chwalili. A wſchodny kośćiol tákże to przykłádem pogłaſkał/ gdy Nektáriuſzá Cátechumená ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie poſádźił.

Epiſt: 57.
Báſylius piſze do Ambrożego.
Ciáło S. Dionyzego poſłane do Medyolanu.
Ambroſ: epiſt: 82.

7. Lecz nie mogło to ná wſzytki ſie tráfić/ y wiele z tego potym nieſnaſkow y ſzkod w kośćiele powſtáło/ gdy ſie láikowie y nowacy niegodni/ ná Biſkupſtwá ćiſneli. O co nárzeka Syricius Papież. Co ſie rzadko y cudownie/ á w wielkiey potrzebie przećiw práwom kośćielnym dźieie: to w przykład nie idźie.

Nowacy ná Biſkupſtwa.
Epiſt; ad Orthod.

Ná on nowy ſtan y odmiáne/ ná ktora ták predko wſtapił ś. Ambroſius/ ſzukał ſobie pomocy. Dámáſus Papież poſłał mu zacnego kápłaná Simpliciáná/ áby mu do rády y vpominánia ſłużył/ ktorego on zá oycá czćił. On to był Simplicianus ktory Wiktoryná kráſomowce y Philozophá ſtárego w Rzymie z Pogáńſtwá CHRISTVSOWI pozyſkał. Przyſtapiłá ná ś. Ambrożego cudowna łáſká Duchá ś. iż ćwicząc ſie od Simpliciáná/ predko zakon Boży z káthedry wykłádał/ y z vczniá náuczyćielem zoſtał. Złaczył zakonne mnichowſkie życie z zabáwámi y powinnośćia kśieżey ábo klerykow. Domowe goſpodárſtwo brátu Sátyruſowi zlećiwſzy/ ſam ſie kośćielna poſługa duchowna wſzytek báwił: ofiáre Miſzey ś. vſtáwicznie odpráwował. á w niedźiele kazánie záwżdy do ludu czynił. y ták wiele prácował/ zwłaſzczá około tych ktorzy Chrzeſt ś. bráć mieli: iż po iego śmierći/ pieć Biſkupow ná tym mieli doſyć zabáwy. Sady świeckie odpráwował y práwuiace ſie iednał. Drzwi nikomu nigdy do niego zámknione nie były/ á bez wrotnych y záſłon ſtały. y dźiwował ſie ś. Auguſtyn iego w ſłuchániu wſzytkich ćierpliwośći. Ciáło vſtáwicznym poſtem trapił/ bez obiádu raz iedząc/ chybá dla świętá/ w ktore nietylo vbogie karmił: ále y pány wielkie/ y woiewody/ y ſtároſty nawyżſze czeſtował. ktorzy to ſobie zá wielka cześć mieli/ iż z Ambrożym iedli/ á on ie tym ſobie zwyćiężał. Iednák ſam nigdy ná vczty nie chodźił/ iáko piſze Poſſydonius/ iż ludźiom ſłużac y káżdemu dogadzáiac/ trzech poſług czynić niechćiał: Żadnemu żony nie ráił. żadnemu ná żołnierſtwo nie rádźił. do żadnego proſzony ná vczte nie ſzedł. Gdy ſpowiedźi ſłuchał/ á grzechy mu

Simplicianus náuczyćiel S. Ambrożego.
Auguſt: confeſſ: lib: 8. cap: 2.
Sprawy S. Ambrożego.
Ambr: l. prec: ad Miſſam.
Mſza vſtáwiczna.
Sady świeckie S. Ambroży odpráwował.
Augu: conf: lib: 6. cap: 3.
Paulin⁹ in eius vita.
Na obiády nie chodźił S. Ambroży.
In vita Aug: cap: 27.
Trzech poſług czynić niechćiał.
8.

 kto ſwoie

Spowiedzi tako ſłuchał. In vita eius. Spowiedź do vchá.

kto ſwoie náich odpuſzczenie obiáwiał: ták ſie wnetrznie wzruſzał / iż nád grzechámi ktorych ſłuchał płácząc / do płakánia pokutuiacego przywodził. To piſze Paulinus. Z czego poznáć ſtárowieczną / ktora ſie od náuki Apoſtolſkiey poczełá / ſpowiedź táiemną y do vchá w kośćiele Kátholickim.

Rok Páńſki 376. Dámáſá 10. Valenſá 13. Gráciáná 2.

1. Wyrok ná heretyki. L. 4. de hæretic: Cod: Theo.

GRáćiánus widząc iáko oćiec iego Arianom pokoy dawał / y ná Biſkupſtwách ie z wielką ſzkodą kośćiołá ś. ćierpiał / zá czym ſwowolnieyſzy co dźień zoſtawáli / Pogány śmielſze czynili: dał táki wyrok ná heretyki / áby nigdźież áni w miáſtách / y po wśiách / y rolách ſchadzek nie mieli / áni oltarzow ſtáwiáli / pod vtrátą mieyſc onych. Mieli do tego czáſu Pogánie / zá dozwoleniem Wálentiniáná iáwne ſwoie ofiáry y ſłużbę dyabelſką: y oltarze ábo kolumny bogom ſwoim / zá iego pánowánia / ſtáwiáli. Dozwolił był / iáko ſie wyżſzey wſpomniáło / káżdemu wierzyć iáko chce / y o to ſie nikomu nie przykrzył. Bo y o żonę ſie Juſtynę / iż Ariánká byłá / nie fráſował. Co y Ammianus Pogánin o nim nápiſał. Zá to go też P. Bog y ná potomſtwie karał. Bo obu ſynow iego Pogánie pozábijáli / iáko ſię niżey powie / y nápotym wſzytek dom iego vpadł / á páńſtwo do onego Theodozyuſzá P. Bog podał / ktory wſzytko Pogáńſtwo wykorzenił / y wſzytkie heretyki ſrogiemi práwy ſwemi karał.

Valentinianus ſłábym był ná heretyki y ná Pogány. Lib: 30. Skarány od Páná Bogá y ná potomſtwie.

2. Valens Tátáry ábo Hunny do páńſtwá przyiął. Ammianus lib: 31. Ambr: in Lucam lib: 9. cap: 21.

Ná Walenſá / ktory ná wſchodnych kroleſtwách Kátholiki vćiſkał / przepuśćił P. Bog Pogány rozmáite / y iego rozum záſlepił / iż ie do páńſtwá ſwego przyiął. Co ſie ták dźiało: Tátárſkie one narody w puſtyniách zá ieziorem Meotyckim / ktore náſzy Widomym iezziorem zowią / woynę ſámi ná ſie podnieśli. Hunni ábo Hunnowie ná Alany vderzyli / ktore gdy Alanowie wſpárli / puśćili ſie náo Dunay / gdźie byli Gothowie z krolmi ſwemi Alárykiem y Frytigernem. Ci Hunnowie wypráwili poſelſtwo do Walenſá / proſząc / áby mogli zá Dunay ſie przepráwić / y tám ośieść / obiecuiąc páńſtwá wſzytkiego Rzymſkiego od nieprzyiaćioł tych tám gránic bronić. Był ták ślepy y głupi heretyk / iż im tego dozwolił. y nietylko Hunny / ále wiele inych narodow Tátárſkich nád wolą Rzymian Dunay przebyli. ktorzy záś głod ćierpiąc miáſtá Rzymſkie woiowáli. Przećiw im wypráwił Ceſarz Walens Lupicyná do Trácyey / ktory ſwoim łákomſtwem y niewiernośćią / wielkie ono woyſko Rzymſkie zgubił / iż práwie wſzytko od onych Hunnow y inych Tátárſkich narodow / ná głowę ſtárte było. Ledwie ſam Lupicinus vćiekł. Wzbogáćili ſie oni Pogánie / y z pobitych ſie vzbroili / y ſrogiemi Walenſowi zoſtáli. Pátrz ná ſądy Boże ſpráwiedliwe y dźiwne: gdy Walens mnichy ná woynę wyganiał / y tych co ná nie niechćieli iść / zábiiał: nieprzyiaćiołom / od ktorych ſam zginąć miał / wrotá ná ſie otworzył. pokazał to: iż gdy pánowie święte y niewinne prześláduią / vpadek ná ſwoie páńſtwá przywodzą.

Valens od tychże Hunnow y Tátárow poráżony. Woyſko Rzymſkie zgubione. 3.

Rok Páńſki 377. Dámáſá 11. Valenſá 14. Gráciáná 3.

1. Valens poniżony Biſkupy przywraca. Hier: in Chronic. Socr: lib: 4. cap: 28. Oroſius lib: 7. cap: 33.

TEgo roku Walens Ceſarz ſtroſkány y poniżony porażką oną od Hunnow y Gothow / gdy ſie z Antyochiey do Cárogrodu wracał / poznał pokutę / iáko mowi ś. Jeronym / wygnáne o wiáre y wyznánie Boſtwá ſyná Bożego / wyzwolił y do ſwoich domow przywroćił. Práwy Pháráo nie z ſercá ále karániem onym przyćiśniony / muſiał rękę Bożą vczuć / y przyznáć / iż go P. Bog o niewinne Kátholiki / y okrutne trapienie y zábiiánie ich przez ták wiele lat / karał.

Záraz Papież Dámáſus Páwłá onego do Alexándriey z liſtámi ſwemi wypráwił/ y ná ſtolicy oney poſádźić kazał. á lud iuż ſie nic ná Walenſá nic oglądáiąc/ Luciuſá onego złoczyńce Ariáná/ ktory był one ſtolice ośiadł/ wygnał. *Páwel do Alexándriey przywrocony.* Sozo: lib: 4. cap: 30.

Gráciánus zachodny Ceſarz chcąc ſtryiowi Walenſowi pomoc ná Gothy dáć: z wielkim woyſkiem Rikomerá Woiewode wypráwił/ ktory ſie z hetmány Walenſowemi złączywſzy/ náſtábili Gothow/ ále y ſámi wiele ſwoich pogubili. á gdy nowe woyny od tákiegoż Pogáńſtwá w Gálliey powſtáły: Rikomerus wroćić ſie do zachodnych kroleſtw muśiał. A Gothowie y Trácią y inne ſtrony ſrodze puſtoſzyli y burzyli. Ammianus lib: 31. *Rikomerus hetman.*

2\. Gráciánus do Afryki ná Donátiſty wyroki y mándaty dał/ áby Chrztu ś. nie powtarzáli/ á kośćioły Kátholikom pod tyráńſtwem Firmá odiete/ przywrocone były. Dał też wyrok y ná Mánicheyczyki heretyki/ áby ſie iáwnie nigdźie nie ſchodźili. L. 2. ne S. Bapt: iteretur C. Theo. *Mándat ná Donátiſty.*

W ten czás w Afryce ś. Auguſtyn był vczniem Mánicheyczykow iuż ná czwarty rok/ miał w ten czás lat 22. y iuż w Kártháginie Rhetorike czytał. Vrodźił ſie Roku Páńſkiego trzyſetnego piećdźieśiątego piątego. Mowi o ſobie: Zwodząc nas y myſmy zwodźili/ w rozmáitych pożądliwośćiách/ iáwniem náuk wolnych pilnował/ á táiemnie falſzywem nabożeńſtwem pokrywałem ſie. etc. Mátká ś. Auguſtyná kátholiczká wierna/ fráſuiąc ſie o ſyná ták vpádłego/ vſtáwiczne łzy przed P. Bogiem o iego náwrocenie wylewáłá/ y miáłá przez ſen obiáwienie: iż tám miał być gdźie y oná. Czym wielce vweſelona: widzenie ono ſynowi powiedźiáłá. A on rzekł: Nie wątpie mátko/ iż táką bedźieſz/ iáko y ia. Lecz oná z wielką nádźieią rzekłá: Nie powiedźiano mi/ gdźie on tám y ty: ále/ gdźie ty tám y on. Co powiádáiąc ſam Auguſtyn ś. chwali P. Bogá mowiąc: O ty dobry Wſzechmogący ták ſie o káżdego z nas ſtáraſz/ iákoby iednego ſámego tylo miał: ták ſie o wſzytki ſtáraſz iáko o iednego. Auguſt: Confeſſ: lib: 2. cap: 2. *Auguſtyn S. od Manicheyczykow zwiedźiony.* Ibidem lib: 3. ca: 11. *Moniká mátká S. Auguſtyná obiáwienie ma.*

3\. Táż mátká iego Biſkupá iednego z wielkim płáczem prośiłá: áby z iey ſynem mowił/ á prawde mu Kátholicką pokázował/ y do niey go námawiał. On niechćiał/ mowiąc: młody ieſt á podnioſł ſie nowośćią náuki kácerſkiey/ y diſputáciyká́mi/ ktoremi proſte gábá/ zhárdźiał: Proś tylo zań P. Bogá/ ſam ſie doczyta prawdy. Mnie też/ práwi/ mátká młodego dáłá byłá do Mánicheuſzow/ y czytáiąc kśiegi ich y przepiſuiąc/ poznałem/ choć mie nikt nie náwracał/ iáko od oney náuki vćiekáć było potrzebá. A gdy ná ty ſłowá niedbáiąc Moniká płákáłá/ y przedſie o rozmowe z nim prośiłá: on ſie troche rozgniewawſzy/ rzekł: Idź ode mnie/ á ták żiy: być nie może áby ten łzáwy ſyn zginąć miał. Co oná iáko z niebá głos przyiełá. *Młodźi vczeni pyſzni.* *Łzáwy ſyn nie zginął.*

4\. Ambrozyus ś. trzeći rok ná ſwym Biſkupſtwie trwáiąc/ pierwey wykład ná Ewángelią ś. Łukaſzá nápiſał: potym kśiegi o dźiewictwie do pánienek. ták ſie rychło ná wielką náukę około powinnośći ſwey Biſkupiey zdobył/ bez wątpienia dáry Duchá ś. táką w nim doſkonáłość przyśpiały. W tych kśiegách o dźiewictwie dáie znáć/ iż iedny pánny z poślubioną czyſtośćią w domách ſwoich/ ábo mátek y oycow ſwoich/ zbieráiąc do śiebie towárzyſzki/ á ſtraż nád ſobą rodźicow ſwoich máiąc/ mieſzkáły/ ábo też chorym y ſtárym rodźicom ſłużyły/ y żywot doſkonáły w ſłużbie Bożey wiodły. iáką byłá ś. Márcelliná śioſtrá ś. Ambrożego/ świeckim doſtátkiem opátrzona/ ktorą Liberius Papież poświećił/ y w Rzymie Euſtochium/ principią/ y Demetrią/ y ine. A drugie w klaſztorách ſie zámykáły/ żywot on świety prowádząc. Co ſie y w wſchodnych kośćiołách záchowáło/ iáko piſze Názyánzenus. *Ambrozyus S. kśiegi piſze.* *Pánny w czyſtośći okrom klaſztoru.* Ad Hellenium.

5\. Te pánny domowe/ w kośćiele miáły oſobne przegrodzone y záſłonione mieyſce/ świádczy ś. Ambrozyus/ ktore było y piſmem ná śćiánách ozdobione/ ktore do chowánia czyſtośći y vtwierdzenia w niey/ wzywá- *Pánny domowe iáko w kośćiele.* Ad Virg: lapſá c. 6.

obiawie

ło. Do ich pocáłowánia/pánie tám przychodźiły/czcząc on świety ſtan ich.

Oko pilne ná kleryki. Pilne oko miał ś. Ambrozyus ná ſwoie kſieża / áby bez przygány byli: y chodzenie niepomierne/y władza członkow bez przyſtoynośći w nich mu ſie nie podobáłá. y o dwu tákich źle trzymáiac / wypełniło ſie ná nich to czego ſie bał. Bo obádwá potym vpádli. On też obyczay z kośćiołow ſwoich wy- *Chrzeſt odwłoczny gániony.* korzeniał/ gdy ludźie Chrzeſt ś. odwłoczyli/ á lat wiele y drudzy ſtárośći czekáli. y tego czego ſam w ſobie żałował / drugim nie dopuśćił. Co też ná *Ambroſ: ſerm: de Sanctis.* wſchodnych ſtronach czynił Bázylius y Názyánzenus/y Nyſſenus / iáko ſie znáczy w ich o Chrzćie kazániach / zrażáiac y pſuiac ten obyczay / ktory iuż potym vpadł/ iż ſie iuż wſzyſcy w dźiećinſtwie chrzćimy. 6. Gdy ś. Ambrozyus był w Rzymie/w domu iednym Mſza y ofiárę ś. ſpráwuiac / łáźiebniczká nieiáka / powietrzem záráżona / ktora ſie do niego nieść kazáłá / y o kłádźienie reki proſząc/á ſuknia iego cáłuiac / záraz vzdrowiona ieſt. *Paulinus in eius vita.*

Symmachus Pogánin. Symmáchus Pogánin wielki wymowcá y ſprawcá ſzczeſliwy / będac Pogáninem / v Ceſárzow Grácyaná y Walenſá w ták wielkiey czći y łáſce był: iż mu ſłupy z napiſy iego ku czći iemu poſtáwili / nietylko w Rzymie / ále y w Cárogrodźie. Czego żadnemu Chrześćiáninowi nie vczynili. Był wielki nieprzyiaćiel wierze Chrześćiáńſkiey / potym ſwoiey niewiernośći zá Theodozyuſzá / karánie odniozł.

Rok Páńſki 378. Dámáſá 12. Valenſá 15. Gráciná 4.

1. *S. Bázyliuſzá śmierć.* *Nazian: in eius laudibus.* ON wielki Bázylius tegż roku do chwały niebieſkiey poſzedł pierwſzego dniá Styczniá. Siedźiał ná Biſkupſtwie Ceſáreyſkim lat oſm. Wychwalenie iego nápiſał Názyánzenus towárzyſz iego y przyiaćiel nierozietny. Miedzy inemi ſłowy modlitwę ſie iego *Názyánzenus vmárłego S. Bázyliuſza modlitwom duſzą.* po śmierći ćieſzy mowiac: Teraz w niebie ofiáry zá nas oddáie/ y modlitwy zá lud czyni. y ś. Ephrem wychwalenie iego piſał/w ktorym one *Y S. Ephrem.* ſłowá ma: Modl ſie zá mie bárzo nędznego oycze / á twemi przyczynámi do śiebie mie przywiedź.] Widźiſz iáko ſtárodawne ieſt wzywánie Swietych po śmierći ich.

2. *Ephrem in Teſtamento.* Tegoż też czáſu ten ś. Ephrem vprośił ſobie towárzyſtwo ś. Bázylego/ y ná wieczna ochłodę poſzedł. Jeſt iego teſtáment ábo kazánie przed ſkonánim/w ktorym vpomina vcznie áby ſie heretykow ſtrzegli / y miánuie Witáliany/od onego Witáliſzá/ ktory był Apollináriſtá/ wiedzac iáko ieſt zárá- *S. Ephremá teſtáment.* *Heretykow ſię ſtrzedz.* źliwe towárzyſtwo ich. Támże prośi bráćiey/áby ſie po iego śmierći zań modlili/ y te ſa ſłowá: Niech zá mna ida Pſálmy y modlitwy wáſze / á co dźień *O modlitwę po śmierći prośi S. Ephrem.* zá mie málego ofiáruyćie/ gdy wypełnię trzydźieſty dźień / czyńćie wzmiánkę moie. Bo vmárli máia dobrodźieyſtwo z ofiar y pámiatki świetych żywiacych.] To iego ſłowá/ ktore nam modlitwę zá vmárłe zwyczáyna záwżdy w *Ofiáry za vmárłe.* kośćiele Kátholickim/zálecáia. O nim nápiſał Sozomenus; gdy go chćiano ná Biſkupſtwo porwáć y poświećić: on zmyślił ſzáleńſtwo/ y zdał ſie od *Lib: 3. cap: 15.* rozumu odchodźić. W czym gdy mu pofolgowano/vćiekł/ y nigdy ſie przywieść do tego nie dał. *Ephrem S. iáko od Biſkupſtwá vćiekał.*

3. *Grácianus Ceſarz nabożny iádac ná woynę co czyni.* Gdy ſie Grácianus zachodny Ceſarz ná pomoc ſtryiowi Walenſowi przećiw Gothom z woyſkiem wypráwował: prośił ś. Ambrożego / áby mu wyznánie wiáry ś. Kátholickiey y náukę nápiſał. Co mu bárzo chwalac ś. Ambrozyus nápiſał do niego kśiegi de fide, o wierze/ gdźie mu o zwyćie- *Kśięgi S. Ambrożego de fide.* ſtwie prorokuie/y wielką otuchę/zá táką iego Kátholicka pobożnośćia dáie. y choragwiom iego/ktore krzyże y imię CHRISTVSOWE nośiły/błogoſłáwi. *Chorągiew błogoſłáwi S. Ambroży.* Już był Grácianus przećiw Gothom woyſko ruſzył / gdy Alemani z wielkim

ludem y przedkośćia Rhen rzekę zimie zámrożona przebywſzy / do Gálliey wtárgneli. A muśiał śie Grácianus prędko do nich wroćić / y dawſzy im v Argentiny bitwę / czterdźieśći ich tyśiecy / ábo / iáko drudzy piſzą / śiedmdźieśiąt poráził / ledwie ich pięć tyśiecy vſzło / ktore ſam wolno puśćił. Był to woiowny y czerſtwy / y wymowny / y mierny / y łáſkáwy młodźieniec / ieſzcze nie záraſtał / gdy go P. Bog tákiemi wielkiemi zwyćięſtwy wynośił. Ammianus lib: 31. *Zwyćięſtwo Gráciana młodźieńca dobrego.* Ammian: vt ſupra.

Po tey bitwie záraz ćiagnął ná Gothy do Walenſá / y iuż był w Syrmie w Pánnoniey / gdy Walens nie czekáiąc przybyćia woyſká iego / bitwę dał Gothom / ná ktorey ſam zginął / y z nim przeklęta niezbożność Ariáńſka pogrzebiona ieſt. O zgubie iego ták piſzą: *Valens Ariáńſki Ceſarz porażony y ſpalony.*

Wypráwował śię z Cárogrodu leniwo / ták iż Gothowie y pod mury przybiegáli y przedmieśćia palili / y lud nań gdy ná iaw wyſzedł / wołał / iáko ná boiáźliwego y nie mężnego. A on śię ná nie groźił oddáć im one wzgárdy po wroceniu śię z woyny. Był tám z nim wielki iego Woiewodá Tráianus / ktory był z temiż Gothy bitwy przegrał. o co go Walens łáiániem / y wymawiániem niepotężnośći męſtwá iego troſkał: á on iáko żołnierz Kátholicki wolnie odpowiedźiał: Nie iam porażony: ále tyś zwyćięſtwo może zepſował. Bo ty z Bogiem walczyſz / á pomoc Boſką do nieprzyiaćioł przenośiſz. Gdźie P. Bog / tám zwyćięſtwo. Wieſz iákoś wiele ludźi świętych z kośćiołow powyganiał / y iákimeś ludźiom kośćioły ich podał. Nie gniewáy śię o prawdźiwe vpominánie / ktore tobie y Arinteus y Victor przekłádał.] Tym rozgniewány Walens / z vrzędu go złożył / á Sebeſtianowi ze Włoch hetmáńſtwo poruczył. Piſze tenże. Był nieiáki Iſácius w Cárogrodźie w mniſkiey celli śiedzacy / ktory gdy vyrzał iuż iádącego ná woynę Walenſá / ták nań wołał: Gdźie iedźieſz Ceſárzu? Bog ćię opuśćił / bo z nim walczyſz. Tyś świete z ich kośćiołow wygnał (ácz ie iuż był od wygnánia wybáwił: ále im był kośćiołow nie oddał) á ćiebie z páńſtwá nieprzyiaćiele złupią. Wroć owcom páſterze / á zwyćięſtwo otrzymaſz / ⁊c. Pátrz w iego żywoćie. Groźił mu Walens mowiąc: Zábiię ćię ſkoro śię wrocę. A on iáko Micheaſz Prorok odpowiedźiał: Zábiy ieśli śię wroćiſz. 4. Ammianus lib: 31. *Tráianus hetman Kátholik v Valenſá.* Theod: lib: 4. cap: 19. *Grzechy zwyćięſtwa bronią.* 5. Theo: lib: 4. ca: 30. *Iſacius mnich co z Valenſem czyni.* 26. Martij.

Tedy v Adriánopolu zwiodł z Gothámi bitwę / y záraz woyſko iego tył podáło / y pobići wſzyſcy práwie ná głowę. Tráianus y Sebeſtianus hetmáni zábići. Walens poſtrzelony vćiekáiąc do chałupki nieiákiey wnieśiony był / ktorą Gothowie zápalili. y w niey z wiela pánow ſwoich niezbożny Ariánin zgorzał. Porażká tá byłá 9. dniá Auguſtá. On Gothy piekielnym ogniem kácerſkim záráźił / iáko ieſt wyżſzey: á Gothowie go tym powierzchnym ſpalili. Po wygrániu tey bitwy / Gothowie wſzytkę Trácyą puſtoſzyli / á iednák od Adriánopolá y Cárogrodu / odpárći byli trochą żołnierzow od Sáráceńſkiey oney krolowey Máwiey poſłánych / y z niektoremi Kátholiki. A Biſkup Teſſáloniceńſki Acholius / ſamą ie modlitwą / iáko Elizeus / gdy miáſto ono oblegli / roſpłoſzył. bez żołnierzá vćiekáć / y vmieráć złym powietrzem muśieli. O czym ś. Ambrozyus nápiſał: Elizeus / práwi / do Sámáryey Syryanow woyſko wprowádźił / á ś. Acholius modlitwámi ie z Mácedoniey wyſtráſzył. Vćiekáli / á nikt ich nie gonił. Nálegał ná nie modlitwámi Acholius / nie zbroią áni ſtrzałámi / ále ſwemi wyſługámi.] Zkąd śię vważyć może / iż P. Bog ná Aryáńſkie niezbożnośći y grzechy Gothy przepuśćił / ktorzy Kátholikom wiernym ſzkodźić nie mogli. Wiele inych kroleſtw wrácáiąc śię Gothowie popuſtoſzyli / nikomu y kośćiołom świętym nie przepuſzczáiąc: áż zá gory ktore Alpes Iulias zowią / záćiągneli / y tám ſtáneli. W ten czás y Strygon / gdźie śię ś. Ieronym rodźił / w Pánnoniey zwoiowáli / iáko ſam ś. Ieronym nápiſał. 6. Ammian: vt ſupra. Rufin: lib: 2. cap: 13. Socrat: lib: 4. cap: vltimo. Chryſoſt: ad viduam Iuniorem. *Valens ſpalony.* 7. Sozo: lib: 7. cap: 1. *Acholius Biſkup Gothy odraźił.* Epiſt: 59. Ammianus lib: 31. Hieron: epiſt: 3. Hieron: ibidem.

Grácianus z brátem máłym obiawſzy wſzytko Rzymſkie páńſtwo wſcho- 8.

Grácianus ná obudwu pańſtwách. Mándaty iego ná heretyki.
Sozo: lib: 7. cap: 1.
Nie záraz wykorzeniáć wßytko.
Lib: 5. cap: 2.
Ariany z kośćiołow wyganiał.

dne y záchodne: naprzod vczynił wyrok y mándaty po wßytkim páńſtwie/ áby ſię Biſkupi Kátholiccy wygnáni nietylo wracáli/ ále żeby kośćioły ſwoie od Arianow opánowáne bráli. Y poſtáwił práwo/ áby káżdemu wolno było iść zá tym nabożeńſtwem ktore ſobie obierze/ okrom Mánicheyczykow/ y Photynianow/ y Eunomianow.] Niechćiał z nagłá wykorzeniáć Arianow/ále pokęſu y roſtropnie. Pierwey im bráć kośćioły kazał/ y tym Biſkupom ie podáwáć ktorzy z Dámáſem trzymáli/ y w iego vczeſtnictwie byli/ piße Theodoretus. y przydáie: Ten/ práwi/ Dámáſus był Biſkup Rzymſki náſtępnik Liberiußá/ człowiek żywotem świętym okraßony y przezacny/ ktory záwße Apoſtolſkiey náuki bronił. A ná wykonánie práwá onego/ mowi tenże/ poſłał do kroleſtw wſchodnych kśiążę Saporem/ człowieká ná on czás wielkiego/ ktoremu roſkazał: áby Ariáńſkiego bluźnienia káznodźieie/ iáko srogie beſtye z świętych kośćiołow wyganiał/ á owcom y trzodźie Bożey świętey páſterze ich właſne przywroćił.] Widźiß iż nikt Kátholikiem y práwowiernym być nie mogł/ iedno ten ktory ſię z Rzymſkim kośćiołem ſpaiał y iednoczył.

Porownánie w Antyochiey.
Socr: lib: 5. cap: 5.
Sozo: lib: 5. cap: 3.

9\. Gdy Kśiążę Sápores do Anytochiey wykonywáć mándatow Ceſárſkich przyiáchał: Biſkupi ſię tám Kátholiccy ziácháli/ y Synod czynili. Ná ktorym on roſterk miedzy Kátholiki vſpokoili/ ktory iuż dawno trwał miedzy Meleciußem y Paulinem. To ieſt/ áby obá ná ſtolicy oney śiedźieli/ á ktoryby z nich pierwey vmárł/ po nim drugi náſtąpił/ á inny Biſkup obierány ná zmárłego mieyſce nie był. Ná co ßeśći przednieyßych káplanow przyśięgą obwiązáli.

Wizytatorowie kośćiołow.
Nyſſenus ad Olimpiadem.
Surius Tom: 4.
Mákryná śioſtrá S. Bázylego.
Nyſſenus ad Olimpium.
Reliquiy śś. noßenie.

10\. Ná tym Synodźie Oycowie oni wybráli czterech Biſkupow ná dozor y wizytácią kośćiołow wßytkich wſchodnych/ áby w nich to co herezya Ariáńſka y inne kácerſtwá popſowáły/ náprawowáli/ y wßytko pilnie opátrzyli/ co do cáłośći wiáry y porządku ſłużby Bożey należáło. Ieden był Gregorius Nyſſenus brát ś. Bázylego/ ktory do Arábiey wyſłány był/ gdźie nim iáchał ſtąpił do domu ſwego z ktorego iuż przez ośm lat o wiárę świętą wygnány był/ y w klaßtorze pánieńſkim śioſtrę Mákrynę iuż vmieráiącą náwiedźił. Byłá to bárzo mądra y nabożna pánná/ po ktorey nálazł dźiedźictwo: to ieſt żelázny krzyżyk/ ktory ná pierśiách nośiłá/ y pierśćionek w ktorym drzewo Krzyżá ś. miáłá. Pierśćionek wźiął/ á krzyżyk Veſtianie towárzyßce iey dał.] To ſię wſpomina dla pochwalenia zwyczáiu noßenia świętych reliquiy/ ábo krzyżow ná pierśiách. Pogrzebßy wedle zwyczáiu kośćielnego śioſtrę Nyſſenus/ poſelſtwo ono y wizytácią odpráwował.

Euſebius Sebáſteńſki od niewiáſty Ariáńſkiey zábity.
Theod: in hiſtoria SS. Patrum cap: 3.

11\. Drugi był poſeł Euſebius on wielki Biſkup Sebáſteńſki/ ktory ſię też z wygnánia był wroćił. Ten w Syriey y w Meſopotámiey kośćioły náprawował/ y Biſkupy ſtáwił Kátholickie/ Ariany wyganiáiąc/ y dobry rząd ſtánowiąc. Ten będąc w miáſteczku Ariáńſkim/ Dolichá názwánym/ od iedney niewiáſty Ariáńſkiey/ ktora nań z gory dekę ſpuśćiłá/ zrániony/ od oney rány vmárł. Ták wielki Biſkup/ ktory nieznośne prace o kośćioł Boży nośił/ y wygnánie miedzy Gothy ćierpiał/ od Ariáńſkiey ręki zginął/ iáko święty męczennik. Vmieráiąc prośił/ áby oney niewiáſty nie karano/ ktorey winę wßytkę/ iáko ś. Szczepan ſwoim zábiiácom/ dárował.

Theo: lib: 5. cap: 4.
Melecius.
Idem lib: SS. Patrum cap: 26.
Názyánzenus wyſłány do Cárogrodu.

12\. Trzeći poſłániec był Melecius/ ktory w Cyliciey y przyległych ſtronách kośćioły opátrował/ y w Syriey Mnichy náwiedzał. Gdźie nálazł onego Symeoná Słupniká/ ktory ná początku pokuty y żywotá onego srogiego/ ná ktory ſię vdawał/ przykowáć ſię żelázem roſkazał. Co mu on zgánił/ mowiąc: rozumem ſię ma wiązáć człowiek Bogá miłuiący/ nie żelázem. W czym go on pokorny Symeon vſłuchał. Czwarty był poſeł Gregorius Názyánzenus/ ktorego on Synod do Conſtántynopolá/ ná kośćiołá onego ßkárádźie od Arianow y długo zepſowánego/ nápráwę wyſłał. Ná tę pracą

przymußony

przymußony był od onych Biſkupow/ktorzy ná więtßą y trudnieyßą robotę/ ták wielkiego człowieká poſyłáli. Gdźie máło Kátholikow záſtał/ á przez trzy látá ná woynie oney z Aryány prácuiąc/wielką liczbę wiernych y náwroconych do kośćiołá świętego przyczynił.

Aczkolwiek iuż był Grácianus ná Aryány/áby im kośćioły bráno/wyroki dał: iednák ták wielka byłá liczbá y śmiáłość Aryánow w Cárogrodźie/ iż 13.
ſię kryć ś. Názyánzenus y táiemnie w iednym domu ſwoiego powinnego náucząć/ y Aryáńſkie błędy pſowáć/ muśiał. Wielką mądrośćią y wymową iego ßerzyłá ſię wiárá święta. y ták ſię ſłucháczow przyczyniáło/ iż im on ćiáſny dom był/ z ktorego potym wierni wielki kośćioł vczynili. Do czego nieiáki bogáty Márcianus Cárogrodzki z máiętnośći ſwey nawiętßą dał pomoc / y kápłanem zoſtawßy/ tám mießkał. Ten kośćioł názwány ieſt Anaſtaſia : to ieſt zmartwychwſtánie/á to z kilás przyczyn : iż tám wiárá Kátholicka nieiáko zmartwychwſtáłá/ y niewiáſtá iedná ktora byłá z ganku w onym domu ćiáſnym ſpádłá y vmárłá/ modlitwą świętych wſkrzeßona byłá/ iáko Sozomenus piße : á iż tám kośći ś. Anáſtázyey przenieśione były. Był drugi kośćioł tegoż imieniá w Cárogrodźie Nowácianow heretykow/ktory byli Aryáni obálili : á iż znowu zás ſtánął/ ták go názwáli/iákoby zmartwychwſtániem.

Kryl ſię naprzodku Nazyanzenus. Nazian : orat : 150. epiſ. *Marcianus kapłan.* *Kośćioł Anáſtazyey w Carogrodzie.* Sozo : lib : 5. cap 5.

A gdy ſię kazánie ono táiemne ś. Grzegorzá Názyánzená v Aryánow wſławiło : náchodźili go heretykiem go zowiąc / y kámieńmi go zábiiáli/ y do vrzędu ſtáwili / żáłuiąc ſię nań iáko ná falßerzá. Ale go P. Bog ze wßytkich onych złośći ich wybawiał. 14.

Nazian: carmine de vita ſua. *Co vćierpiał Nazyanzenus w Carogrodzie.*

W Syriey ná onych puſtyniách ś. Ieronym iáko mnich mießkáiąc/wielkie niepokoie od innych mnichow ćierpiał/ ktorzy go zá heretyká Sábelliáná mieli/ iż z Dámáſem Rzymſkim y z Páwłem Alexándriyſkim/ y z Paulinem Antyoſkim / ſłowá onego hypoſtaſis , ktore Láćinnicy zá ſubſtáncyą mieli / vżywáć niechćiał/ ále miáſto niego Perſonę do wyznánia przenaświętßey Troyce ſtáwił. y muśiał dla nich z oney puſtyniey vſtępowáć. Przemießkiwał w źiemi świętey y w Ieruzálem/ dowiáduiąc ſię mieyſc onych / y im ſię przypátruiąc/ ktore mu do wykłádu y rozumienia Piſmá ś. dáć pomoc mogły. Tám do niego Dámáſus Papież często liſty piſał/ o niektore go trudnośći w Piſmie świętym pytáiąc. Był ták pokorny ten Papież / nie ſromáiąc ſię v iednego ná puſtyniách zákrytego / pytáć y vczyć : gdyż náuki Dámáſá iáko nawyżßego Doktorá świát wßytek ſłuchał / y ná iego rozumieniu y wierze przeſtawał. Piße do niego te ſłowá : Coś ná pußczy piſał/ pełnam chęćią przeczytał y przepiſał. á co mi ießcze piſáć w nocy czáſu vkradáiąc obiecuieß : rad to przyimuię/ o com chćiał prośić gdyby mi był odmowił. Bo żadney ſłußnieyßey rozmowy miedzy námi być nie może/iáko o Piſmie ś. gdy ia pytam/ á ty mnie odpowiedaß. Nád co nie máß w żywoćie tym nic vćießnieyßego/y to ieſt dußny pokarm miody wßytki przechodzący.] To Dámáſus. Co tu rzekną duchowni prożnuiący/ gdy ten ſtraż nád kośćioły wßytkiego świátá trzymáiący / tey ták ſmáczney potráwy ßukáć / y w ták odległych kráiách nie omießkiwa ? O iáko gnuśne y iname ſmáki świátá tego zárážone ſercá mamy/ w Piſmie ſię świętym y rozumieniu iego nie kocháiąc / y ſłodkośći tey rayſkiey nie koßtuiąc! 15.

S. Ieronym co ćierpiał na puſczy. Hier: epiſt : 77. Hieron : epiſt : 99. Apud Hier: epiſt: 124. & 125. *Damaſus piſał często do S. Ieronyma.* Vt ſupra. *O Piſmie S. rozmowa Papieża z Ieronymem.*

Námowił ś. Ieronymá Paulinus Biſkup Antyoſki/ áby ſię ná kápłáńſtwo poświęćić dopuśćił. Ná co ták przyzwolił/ áby do żadnego kośćiołá y ſłużby w nim przywiązány nie był / á wolność ſwoię do żywotá puſtelniczego ábo mniſkiego miał / y żadnego tytułu áni prełátury kośćielney przyiąć nie był winien. A ieſli potym od Dámáſá Kárdinálſtwo / iáko drudzy pißą/ przyiął/ o tym wielka ieſt wątpliwość y pewnośći nie wiele. 16.

Hier : 61. *Kapłanem zoſtał S. Ieronym.* *Iakie iego Kardinalſtwo.*

Rok

Rok Páńſki 379. Dámáſá 13. Grácianá 5. Theodoſiußá 1.

1. Auſon: in grat: act: pro Conſ. *Naucżyćiele cżćić.*

GRácianus Ceſarz wiedząc iż rodźicom á náucżyćielom nigdy godnie ſie wyďźiękowáć nie możemy/ Preceptorá ſwego Auſoniußá wielkim y owßem nawyżßym vrzędem/ Conſulem go czyniąc/ vczćił. Prawy Páńſki y Ceſárſki przykład/ ktory owe niewdźięczniki przećiw miſtrzom ſwoim przeraża y háńbi.

Miłość Graciana ku Rzecżypoſpolitey.

A nietylo ten święty y pobożny Ceſarz dobrodźieyſtwá nágradzáć vmiał: ále y R. P. y wßytkiemu páńſtwu Rzymſkiemu dobrze czynić chćiał/ rzadka y ledwie ſłycháná cnota/ y miłośćia ku dobru poſpolitemu. Znáiąc to/ iż mu trudno ſámemu ták wielkim páńſtwem władnąć/ y obrony ná rozmáite nieprzyiaćioły ták potężney/ dla dálekośći kráiow/ dáć nie mogąc: opuśćiwßy brátá rodzonego Wálentinianá/ iáko dźiećię ießcze máłe/ vpátrzył Theodozyußá bárzo pobożnego y mężnego żołnierzá/ o ktorym ſię wyżßey námieniło/ y ná Seymie żołnierſkim vczynił go Ceſárzem wſchodnych kroleſtw/ połowice mu páńſtwá dáiąc. Co ſie ſſtáło ßeſnaſtego dniá Styczniá roku tego. Práwie ten Theodozyus iáko to imię ieß mowi/ od Bogá dány był. Dány był od P. Bogá/ gdy ſie ſam z żadney miáry o to nie ſtárał. Ieden táki ktory pánowánia nie ßukał/ ſámo ſie pánowánie do niego wproſiło.

Theodozyußa żołnierza Ceſarzem vcżynił. Socr: lib: 5. cap: 2. *Panowanie ſię do niego wproſiło.* Claudianus.

> Digna legi virtus vltrò ſe purpura ſupplex
> Obtulit: & ſolus meruit regnare rogatus.

2. Theo: lib: 5. cap: 5. *Zwyćięſtwo nad Gothami.* De Quarto Conſul: Honorij. *Gracianowe zwyćięſtwo.* Epiſt: 26. *Wdzięcżność ku P. Bogu.* Ambr: epiſt: 25.

Zárąz Theodozyus wypráwił ſie przećiw Gothom do Trácyey/ y tám nád nimi wielkie bárzo zwyćięſtwo od P. Bogá wźiął/ práwie wßytki pobiwßy/ iż ich máło zá Dunay vćiekło. Ták wiele ná onym zwyćięſtwie należáło/ iż Claudianus w wierßách śmiał mowić: iużby było y ćieniu Rzymſkiego páńſtwá nie zoſtáło/ y okręt R. P. iużby był vtopiony. Toż tego czáſu ßczęście miał od P. Bogá Grácianus do Gállicy ſie przećiw Alemanom wypráwiwßy/ wßytki rozgromił/ y wielkim zwyćięſtwem onych kroleſtw obronił. Co ſie przyczytáło y modlitwom ś. Ambrożego/ ktory z wielką gorącośćią do P. Bogá o to wołał z inemi wiernymi. Co znáiąc Grácianus/ ná wielkie ſie nabożeńſtwo ku P. Bogu pomnażał/ y o podwyżßeniu wiáry świętey z pilnośćią obmyślał. y dla tego ś. Ambrożego do śiebie przyzywał/ piſząc mu miedzy inemi te słowá: Pokwáp ſie do mnie przenabożny kápłanie/ ábyś mię náucżył wierzącego. nie iżbych ſie w ſwarách kochał/ ábo mową á nie ſercem Bogá ogárnąć chćiał: ále żebych miał o boſtwie więtßze obiáwienie. Náucży mię ten ktorego ſie nie prze/ y ktorego znam Pánem y Bogiem moim. etc. y prośi go: áby mu o boſtwie Duchá ś. z Piſmá wywody wypiſał. Co ś. Ambrożyus áż po dwu lat vczynił.

3. *Ceſarſkie słowa pokorne ku kapłanom.*

4. L. 5. de hæret: Cod: Theod. *Na heretyki wyrok Graciana.*

A dźiękuiąc zá ono zwyćięſtwo P. Bogu Grácianus/ wyrok y mándat ná wßytki heretyki wydał: ktorzy ſie kápłany czyniąc/ Biſkupie imię nieſławne czynią/ kápłanámi ſie być kłámáią/ ktorzy nie ſą godni/ áby Chrześćiány zwáni byli/ ći wßyſcy áby żadnych ſchadzek nie mieli.] Ták ſie da widźieć/ gdy Ceſárze ſą Katholicy á pobożni: iż nieprzyiaćiele ich zabija P. Bog y dáie im zwyćięſtwá. A gdy pánowie heretykow bronią ábo herezye rozmnażáią: wßytko páńſtwo gubią/ y wßelákimi nędzámi nápełniáią. Co y niżey záwżdy w tych dźieiách obácżyć ſie może.

5. *Nazyanzenus wſławił ſię w Carogrodzie.* Orat: ad 150. Epiſc.

Názyánzenus w Cárogrodźie náucżáiąc/ á ćierpliwośćią gdy go kámionowano/ y biegłośćią piſmá/ Ariany zwyćiężáiąc/ y do kazánia ich ſwego wielką y ßczęśliwą wymową ćiągnąc: bárzo ſie wßedźie/ będąc pierwey wzgárdzony/ wſtawił. Piße o ſwoim poſtępku z heretyki: Nie obchodźiłem

ſie/ mowi/

ſię/ mowi/ z náſzymi przećiwniki łáiániem y ich lżeniem/ iáko drudzy czynią/ nie z náuką/ ále z náśládowniki náuki walcząc/ á ſłábość dowodow ſwoich/ złorzeczeńſtwem pokrywáiąc. My wzorem ſpokoynego y łáſkáwego CHRISTVSA, ktory nieudolnośći náſze noſił/ woynę prowádźim. Swarow nieco opuſzczamy/ á miárkowánia ſię trzymáiąc/ ſławę ztąd zbieramy/ y pokoy záchowamy. y ták rozumiem/ y wſzytkim ſzáfárzom duſznym to práwo dáię: áby ſwoią oſtrośćią y grubośćią/ ſerc przećiwnikow nie zrániáli/ áni ich też poddáńſtwem y vkłádnośćią ſwoią/ hárdymi nie czynili. Niech ſię roſtropnie około wiáry záchowuią/ áby w oboiey rzeczy miáry náznáczoney nie przechodźili.] To ten Swiety.

Z heretykami iáko ſię obchodźił. Nie łáiał.

6\. Oną ſławą Názyánzená wzbudzony ś. Jeronym/ z Syriey dáleką drogą do Cárogrodu bieżał/ chcąc vczniem onego Doktorá ták ſławnego zoſtáć. Co czynił ten/ v ktorego zachodni Biſkupi/ y ſam Dámáſus Biſkup biſkupow/ náuki ſzukáli/ ták niſkie o ſobie rozumienie miał. Z czego ſię przed inemi chlubił mowiąc: Ja ſię z mego miſtrzá Názyánzená chwalę y ráduię. Y zowie go Kátechiſtą ſwoim/ iákoby ſię wiáry od niego náuczyć miał. y indźiey mowi: Grzegorz Názyánzenus Biſkup mąż przewymowny/ Náuczyćiel moy/ od ktoregom ſię gdy piſmo wykłádał/ náuczył. Pámiętał y iego żárty/ piſząc do Nepocyaná/ powiáda: żem go o iednę trudność ſpytał/ o onę: Co to ieſt v Łukaſzá ś. wtora Sobotá? powiedźiał mi: W kośćiele ćię náuczę/ gdy mię będźie lud wſzytek wołáiąc chwalił: ty muśiſz też choćby nie rad chwalić/ y náuczyſz ſię czegoś nie wiedźiał. A ieſli ſam milczeć będźieſz: wſzyſcy ćię pogánią.] Smiał ſię nieiáko z ludźi proſtych/ ktorym ná kazániu nie trudno ſię zálęknąć. Bo czego nie rozumieią/ temu ſię dźiwuią/ y to chwalą. y ták ono iego trudne pytánie vććiwym żártem odpráwił. Mieſzkał przy nim ś. Jeronym bliſko trzech lat w Cárogrodźie/ nie iáko vczeń/ ále iáko towárzyſz/ ktorego ſię Názyánzenus wſtydźił/ wielką iego náukę widząc/ á pokorę ſwoię pokázuiąc/ iż nie wſzytkiego w piſmie rozumiał/ á głębokośći iego zbrodźić nie mogł. Jáko tenże Jeronym piſze/ ná przykład dáiąc słowá Apoſtolſkie do Ephezow w piątym rozdźiale. Znał ſię do tego Názyánzenus/ iż ich nie do końcá rozumiał/ mowiąc: Mieyſce to niewymownych táiemnic pełne ieſt/ y Boſkiego ſercá tłumáczowi do niego potrzebá. Przechodźił w wielu rzeczách około náuki piſmá ś. Jeronym tego ſwego miſtrzá. Jeden o nim pięknie rzekł: Náſz Jeronym by ſię vczniem Názyánzowym nie názywał/ gorzey nád nim miał.

Ieronym S. do Nasyánsená náuki iego ſłucháć przyſzedł.
Ad Pammachium adu: Rufinum & epiſt: 51.
De Script: Eccleſ.
Epiſt: 2.
Lucæ 6.
Zártowna odpowiedź S. Násyansená.
Násyánsenus wſtydźił ſię S. Ieronymá.
Ad Epheſ: cap: 5.
Piſmo S. trudne.
Ennodius Tianeñ.

7\. Gdy iuż w Cárogrodźie zá náuką y kázániem Názyánzená Kátholicy ſię rozmnożyli/ ná poniżenie Ariáńſkiego Biſkupá Demophilá/ wybráli zá Biſkupá ſwego Cárogrodzkiego tego Názyánzená. Lecz on tego przyiąć niechćiał/ ták ſwarliwego y trudnego mieyſcá. A iednák Piotr Alexándriyſki Biſkup/ przez liſty ſwe Biſkupem go Cárogrodzkim poſtáwił. Ale prędko ſię záś w tym on Piotr odmienił. Bo ćicho poſłał śiedm Biſkupow z Egyptu do Cárogrodu/ áby Máximá Philozophá Cyniká z Alexándriey ná Biſkupſtwo tám poświęćili. Był to Máximus z Philozophá Chrześćiánin y Kátholik/ z wierzchu iáko święty/ ále we wnątrz pokryty obłudnik. ktorego S. Názyánzenus/ gdy z Alexándriey iáko gość przyſzedł/ w dom ſwoy przyiął/ y przed ludźmi wychwalał/ y miał go zá domowniká: á on o iego wyrzuceniu/ y o ſwoim ná Biſkupſtwo ono poſtáwieniu myślił. Y gdy Názyánzenus záchorzał/ á przed miáſto dla powietrza lepſzego záprowádzony był: oni śiedm Biſkupow z Egyptu Máximá do kośćiołá wwiedli/ y tám go poświącáli. O czym gdy ſię lud dowiedźiał/ nie tylo Kátholicy ále y Ariáni/ o to ſię zápaláiąc y gniewáiąc/ z kośćiołá ie wygnáli. A oni w iedney kárczmie ono poświęcenie kończyli. Lecz ſię záś rozbieżeć muśieli/ y nic co

Wybrány zá Biſkupá Cárogrodzkiego Násyánsenus.
Nazianz: in carmine de vita ſua.
Máximus Philozoph przećiw Násyánsenowi.
Máximus wygnány.
Nazian: vt ſupra.

chćieli

chćieli nie przewiedli. Tákie miał ten świety od ſwoich gábánie/ ták mu ſie one iego prace nágradzáły. Vćiekł ſie potym ten Máximus do Ceſárzá Theodozyuſzá: ále mu záraz precz kazał/ wiedzac/ iż go Dámáſus Papież nie przyiął. Wroćił ſie do Alexándriey Máximus/ y tám Apollináriſtą heretykiem zoſtał.

Rok Páńſki 380. Dámáſá 14. Gráciáná 6. *Theodozyuſzá 2.*

1.

Socr: lib: 5. cap: 6.

Theodozyus Ceſárz ochrzczony.

Kośćiołowi ſie przyſługuie.

De Ciuit: lib: 5. cap: 26.

Theodozyus po onym zwyćieſtwie nád Gothámi otrzymánym/ iádąc do Cárogrodu w Teſſálonice záchorzał. á iż był z rodźiców Chrześćiánin/ y w wierze ś. wyćwiczony/ ále ieſzcze nie ochrzczony: prośił o chrzeſt Acholiuſzá Biſkupá Teſſáloniki/ onego świetego y cudownego. ktorego iednák wypytał/ iákiey by wiáry był: On mu odpowiedźiał: ſtárey Apoſtolſkiey/ ktora ieſt ná Concilium Niceńſkim vtwierdzona/ á iż ſie Ariuſzowa náuká brzydźi. Tedy przyiął chrzeſt święty od niego/ y rychło ozdrowiawſzy: naprzod ſie ná to z pilnośćią záwźiął/ áby ſie kośćiołowi świetemu Kátholickiemu przyſłużył/ á ſtrapiony y poniżony od Arianow/ podniozł y vćieſzył. Znáiąc tego od ktorego páńſtwo miał y zdrowie. O nim mowi ś. Auguſtyn: Ná poczatku pánowánia ſwego/ práwy ſwemi/ nie zániechał pomocy kośćiołowi dáwáć/ ktory byli Ariani zá Walenſá vćiſneli. Milſzy mu było kośćielnym członkiem być/ á niżli Ceſárzem.

2.

Prawo Ceſárſkie o wierze Katholickiey.

L. 2. de fide Catholica Cod: Theo.

Ták wierzyć iáko Rzymſki Biſkup naucza.

Záraz w Teſſálonice wyrok y mándat puśćił po wſzytkim páńſtwie ſwoim w te ſłowá: Chcemy áby wſzytki narody pod ſpráwą náſzą te wiáre trzymáli/ ktorą Boſki Piotr Apoſtoł Rzymiánom podał/ ktora do tego czáſu trwa/ ktorey Dámáſus Biſkup náśláduie/ y Piotr Alexándriyſki Biſkup mąż Apoſtolſkiey świątobliwośći. To ieſt/ áby wedle náuki Apoſtolſkiey y Ewángeliey wierzyli/ iż Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. iedno ieſt Boſtwo/ iednego máieſtatu/ pod Troycą świetą. ktorzy ten zakon máią/ niech ſie Chrześćiány Kátholiki zowią/ á ine ſzalone y głupie/ niech heretyckiey náuki nieſławe ćierpią. Schadzki ich/ niech ſie kośćiołámi nie zowią. Boſkie nád nimi karánie/ á potym y náſze wedle Boſkiego zdánia/ dáne bedźie.

3.

Nazian; orat: ad Arian.

Ariani wſzetecżni, mężoboycy.

Orat: ad 150. Epiſc.

Kátholikow nárzekánie ná Biſkupy łaſkawe.

Ná ten wyrok Ariani w Cárogrodźie máło dbáiąc/ ieſzcze bárźiey y wſzeteczniey Kátholiki prześládowáli/ y krzywdy im wielkie czynili/ y iednego ſtárego wyznawce kápłaná/ ktory ſie nie dawno był z wygnánia wroćił/ kámieńmi ná rynku zábili. A ś. Grzegorz do ćierpliwośći ſwoie pobudzał/ y zá nieprzyiaćiele ſie modlił/ y łáſkáwośćią ie zwyćiężyć chćiał/ y práwá onego Ceſárſkiego ná nie v ſedźiow y vrzedow nie popierał. O co ſie ſtárzy Kátholicy bárzo nań obráźili/ y nárzekáiąc mowili/ iáko ſam piſze: Gdy Ariáńſcy Ceſárze krolowáli/ ſwoie Ariany ná nas oſtrząc/ ták wiele złego nam czynili/ ták wiele máietnośći pobráli/ ták wiele mordow y okrućieńſtwá czynili/ ták nas wyświecáli y z oyczyzny wyganiáli/ y niezliczone nam ćiężkośći zádawáli. A teraz gdy Ceſárzá Kátholiká y iego iuż wyroki ná te náſze morderce mamy: milczym/ ćierpim/ zbytniey łáſkáwośći nád nimi vżywamy. Nie ták ſie godźiło/ pomniąc ná okrućieńſtwá ich nád námi/ ſłuſznie by im to czynić iáko złośliwym y nieſpráwiedliwym/ co oni niewinnym y świetym ſługom Bożym czynili.

Łáſkáwość Katholicka, á heretyckie mordy.

Vćiec chćiał z Cárogrodu Názyanzenus.

In carmine de vita ſua.

A Názyánzenus ták ich zbywał: Prawdá. Ale mnie ná ty co krzywde vczynili/ doſyć ſie karánia zda/ moc mieć ná ich karánie. Ná czym oni nie przeſtáiąc/ wymawiáć go nie mogli/ ále ſie nań gniewáli. Temi troſkámi zięty mąż świety chćiał z Cárogrodu vść/ wiedząc iż tám nie był przywiązány/ áni práwym wedle Kanonow Biſkupem. Ale go Kátholicy płácząc/ gdy im to opowiedźiał/ puśćić niechćieli y zátrzymáli. O czym ſam piſze.

Zá tym

Zá tym Ceſarz do Cárogrodu przyiáchał / á boiąc ſię Ariani áby im ko- 4.
śćiołá nie wziął / zbroyno kośćiołá ſtrzegli. Co wiedząc Theodozyus / żoł-
nierze tám poſłał / ktorzy one zuchwále rozegnáli / przy ktorych Kátholicy
Grzegorzá Názyánzeńſkie° w kośćioł z wielkim weſelem / zá roſkazániem
Ceſárſkim wprowádźili / y ná oney go ſtolicy iáko Biſkupá Cárogrodzkiego
poſádźili / ácz on ſam ná to nie zezwalał. Miáſto było Arianow pełne y wßy-
ſcy przeſtráßeni / płákáli y nárzekáli. Gdy prowádzono ś. Grzegorzá do ko-
śćiołá / obłok ćiemny ták ſłońce záſłonił / iż máło co od nocy powietrze było
rożne / y śmiáli ſię Ariani / iákoby znák był nießczeſnego iego weßćia. Lecz
ſkoro Gregorz do przegrody kośćielney wſtąpił / ſłońce wßytkę iáſność ſwo-
ię puśćiło / y one obłoki ćiemne odegnáło. Z czego ſię zás przećiwnicy záwſty-
dźili. Nápráwili Ariani iednego łotrá / áby ś. Názyánzená zábił. ktory 5.
gdy był w iego komorze z inemi Kátholiki / ktorzy mu rádośći o przywrocony
kośćioł pomagáli / á inni ſię rozchodźili: on od Bogá odmieniony y ſkrußo-
ny / vpadł do nog świętego / odpußczenia proßąc / y wyznawáiąc co vczynić
chćiał. á on rzekł: Bogći odpuść / ktory mię z ręki twey wyrwał. Niechce
inney nagrody / iedno żeby ſię kácerſtwem zbrzydźił / á moim zoſtał. Co vſły-
ßawßy Ariani niećiáko ſię oną iego łáſkáwośćią zmiękczyli. To ſam ßerzey po-
wiáda. Piotr Alexándryiſki Biſkup żywotá tego dokonał / á ná iego
mieyſce wſtąpił brát iego rodzony Tymotheus.

Názyánzenus do wielkiego kośćiołá wprowadzony. Ibidem.

Zábić chćieli Ariani S. Nazyánzená.

In carmine de vita ſua. Theod: lib: 5. cap: 8.

Juſtyná Ceſárzowa wdowá po Wálentynianie ſtárßym / Ariánká / 6.
Arianom ſprzyiáiąc / kácerſtwo gdźie mogłá rozmnażáłá. Gdy w Sirmium /
w Jllyryku / kátedrá Biſkupia osierоćiáłá: iáchálá tám y chćiáłá ſekty ſwey
dáć Biſkupá. Jáchał też tám ś. Ambrozyus iáko do ſwey Dioeceзyey / áby
Kátholiká tám Biſkupá poświęćił. y niedbáiąc ná niewieśćie przepychy / w
kośćiele Awenniußá ná Biſkupſtwo poſtáwić chćiał. Przeßkadzáłá Juſtyná /
y wypráwiłá niewiáſte iedne niewſtydliwą / ktora przyſtąpiwßy do ś. Ambro-
żego / zá ſuknią go z iego ſtolice śćiągáłá / do niewiáſt go chcąc wćiągnąć /
áby od nich bity y z kośćiołá wygnány był. A on do niey rzekł: ácz ia godnym
tego kápłáńſtwá nie ieſtem / iednák tobie ſię nie godźi ná kápłáná ręki śćią-
gáć. Boy ſię ſądu Bożego / áby ćię co nie potkáło. y nie byłá prożna pogro-
żká. Bo názáiutrz vmárłá / y do grobu ią ś. Ambrozyus prowádźił / łáſkę zá
nieuczćiwość oddáiąc. Oná rzecz vćißyłá Ariany / y w pokoiu poświęcenie
Biſkupá Awenniußá ś. Ambrozyus odpráwił. W tym niektorzy Biſku- 7.
pi Ariáńſcy / gdy Grácianus był w Syrmie / do niego ſię ßli żáłowáć / iż ie
wßędźie Kátholicy wyganiáli / proßąc áby złożył powßechne Concilium / ná
ktorymby ſię Kátholikámi być pokazáli. y wymierzyli to v Gráciana / iż im
to pozwolił. O czym gdy ſię ś. Ambrozyus dowiedźiał / zábieżał temu prze-
kłádáiąc Ceſárzowi / iż ſię dla kilku zgniłych Arianow trudźić wßytkich Bi-
ſkupow nie godźi. doſyć iż Synod Prowincyálſki będźie w Aquileiey / ná kto-
ry z Afryki y z Gálliey przez poſły tylo przybyć mogą. Co ſię ná drugi rok
odwlokło.

Iuſtyná Ceſárzowa Ariánká.

Paulinus in vita S. Ambr.

S. Ambrożego z Iuſtyną woyna.

Cud ná śmierći panny zuchwáley.

Ariani Grácianá o Concilium proßą.

Concil: Aquil: in principio.

Rok Páńſki 381. Dámáſá 15. Grá-
ciáná 7. Theodozyußá 3.

Znowu ná onego Vrſycina ſchiſmátiká / ktory z ſwemi towárzyß- 1.
mi niepokoie czynił Dámáſowi Papieżowi / ſrogie mándaty ná
wygnánie iego y towárzyßow iego Grácianus rozeſłał. Ták dłu-
go oni nieſpokoyni w vporze trwáli y kośćioł Boży zámießywáli.
Lecz ná dálße wygnánie poſłáni / vćichli. Theodozyus zás ná
Ariany / Photiniany / y inne heretyki nowy wyrok y mándat wydał: áby

Ex biblioteca Vaticana.

Vrſicinus znowu burzy.

L. 6. de hæret: Cod: Theod.

Mándat ná Ariany.

ſchadzek nigdźież nie mieli/ á żeby ie z miaſt wyganiano: y od tego czáſu iáko Sozomenus piſze/ ſchadzki ná przedmieśćiu zá murámi mieli.

2. *Nieprzyiaćiele kłániáią ſię nabożnemu pánu.* Pátrz ná dźiwne ſądy y ſpráwy Boże/ gdy Theodozyus pokoy kośćiołom czyni/ á ná heretyki práwá piſze: P. Bog nieprzyiaćiele páńſtwá Rzymſkiego vſkrámia/ y do pokłonu iego przywodźi. Bo Athánárikus od ſwoich Gothow z kroleſtwá wygnány będąc: do Theodozyuſzá do Cárogrodu przyiáchał/ ktory go z wielką cżćią przyiął y dwor iegő. A gdy prędko vmárł/ ſpráwił mu krolewſki pogrzeb koſztowny. O czym ſłyſząc Gothowie ábo Scytowie/ poddáli ſię Theodozemu/ y ſámi gránic v Dunáiá ſtrzegli/ áby inne narody ich/ niepokoiow nie czynili. Ták że Perſowie ktorzy nád Rzymiány tákie zwyćięſtwá y oſtátnie nád Walenſem otrzymáli: z dobrey woley do Ceſárzá pokoiu proſząc poſłáli/ y przymierze z nimi do tego czáſu/ mowi Orozyus/ pokoy wſzytkim páńſtwom wſchodnym przynośi. *Oroſius lib: 7. cap: 34. Perſowie o pokoy proſzą.*

3. *Lib: 5. cap: 8. Concilium wielkie w Cárogrodźie wtore Generálne. 150. Biſkupow. Nazian: carmine de vita ſua.* Tego roku zebráło ſię zá piſániem Ceſárzá Theodozyuſzá Concilium w Cárogrodźie/ ktore generálnym wtorym zowią. Przyczynę iego zebránia kłádźie Socrátes: áby Mácedoniani y Eunomiani/ ktorzy boſtwo Duchowi ś. odeymowáli/ ſądzeni ná nim byli. Papież Dámáſus zezwolił ná nie/ y iego ſię mocą/ wedle praw kośćielnych/ ſkupiło. Ziácháło ſię ſto pięćdźieśiąt Biſkupow Kátholickich/ á z ſtrony Mácedonianow trzydźieśći ſześć/ á zwłaſzczá z Heleſpontu. Byłá y druga przyczyná zebránia tego Kátholickich Biſkupow/ áby ná ſtolicę Cárogrodzką Biſkup był poſtáwiony/ to ieſt Grzegorz Názyánzeńſki/ iáko ſam piſze. Byli ná tym Concilium Tymotheus Alexándriyſki/ y Cyrillus Ierozolimſki/ ktory od Arianow odſtąpiwſzy/ pokutuiąc wſzytek ſię iuż był do kośćiołá ś. vdał. Był y Grzegorz Nyſſenus brát ś. Bázyliuſzá/ ktory kśięgi ná Eunomiuſzá nápiſáne z ſobą tám przynioſł/ y ś. Ieronymowi/ ktory ná ten czás w Cárogrodźie ſłucháczem był Názyánzená/ y temu ś. Názyánzenu czytał ie. Był y Melecius Antyoſki y inni.

4. *Can: 4. Máximus zgániony. Názyanzenus ná ſtolicę Cárogrodzką poſtáwiony od Concilium.* Ná tym Concilium naprzod onego Máximá Cyniká/ ktory ſię był ná Cárogrodzką ſtolicę wtrącił/ zgánili Oycowie y oſądźili/ iż Biſkupem nie ieſt áni był/ y cych ktore on święćił/ że zá poświęcone poczytáni być nie máią. Potym Grzegorzá Názyánzená ná ſtolicę Cárogrodzką poſtáwili/ tego ktory tám śiewbę prawdy Kátholickiey rozśiał. Z czego Ceſarz Theodozyus z innymi práwowiernymi był wielce vweſelon/ á ſam tylo Názyánzenus płákał.

5. *Concil: Tom: 1. Wyznánie wiáry o Duchu S. Can: 2. Diocezye rozdźielone.* Potym Oycowie oni wyznánie wiáry vczynili/ wedle Niceńſkie° ś. zboru/ do ktorey o Boſtwie Duchá ś. iáśnieyſzą náukę przećiw Mácedonianom y Eunomianom przyłożyli/ ták iáko po dźiś dźień w kośćiele przy Mſzey ś. śpiewamy. Potępili y inne heretyki ná tym Concilium. Opátrowáli záś Oycowie oni rząd kośćielny/ y poſtánowili/ áby ſię Biſkupi w ſwoich Diecezyách zábawiáli/ á w cudze ſię nie wdawáli/ áni vrzędow Biſkupich w nich odpráwowáli. Dla tego/ iż z Egyptu Biſkupi od Páwłá Alexándr: poſłáni onego Máximá w Cárogrodźie poświącáli/ do czego zwyczáiu y práwá nie mieli.

6. *Can: 4. Przyſądzenie o zwierzchnośći Cárogrodzkiego Biſkupá. Gelaſius Papa ad Epiſc: Dardaniæ. Rzymſcy Biſkupi nie dopuśćili onego práwá.* Do tego tám Kanonu przyſądzono to: áby Cárogrodzki Biſkup miał pierwſzą doſtoyność po Rzymſkim Biſkupie/ iż Cárogrod ieſt nowy Rzym.] Tá przyſądá nie ieſt od onych Oycow wſzytkich vczyniona: ále gdy ſię inni roziácháli/ od Cárogrodzkiego y innych Biſkupow bliſkich włożona ieſt. Bo Tymotheus Alexándriyſki máiąc z Niceńſkiey vſtáwy/ wynieśienie ſtolice ſwey: nigdyby tego był nie dopuśćił/ gdyż Cárogrodzka ſtolicá Arcybiſkupiey doſtoynośći ná on czás nie miáłá: ále pod Heráklęyſką Metropolią byłá. Temu przydatkowi iáko fałſzywemu záwżdy ſię Biſkupi Rzymſcy ſprzećiwili/ y potym po Kálcedońſkim Concilium/ gdy Anátolius Cárogrodzki Biſkup nád inne wſchodnie Biſkupy y Pátryárchy wynośić ſię chćiał: mienił to/ iż ten przywiley miał/ od tegoż Concilium Kálcedońſkiego.

ſkiego. A gdyby tu był ná wtorym tym Cárogrodzkim zborze dány: vżywałby był tego práwá / iáko ſtárßego / ten Anátolius. ktoremu ſię Leo Papież w tey mierze mocno záſtáwił. Jáko niżey o tym rzecz będzie. Z tąd ſię pokázuie / iż ten Kanon nie był ná tym wtorym zborze vczyniony / ále iáko podrzucony / wagi żadney nie miał. A choć go Socrátes y Sozomenus wſpomináią: iednák Oycowie oni do Dámáſá pißąc y oznáymuiąc co ná onym Cárogrodzkim zborze ſpráwili: o tákim Kanonie żadney wzmiánki nie czynią. y tym więtßa ſię wiárá dáć ma niżli Socráteſowi. A iednák Cárogrodcy Biſkupi ná inne bliſkie y ná Azyey kośćioły iuż zwierzchność bráli / y Chryſoſtom ś. ktory rychło ná tę ſtolicę poſádzony był / Epheſkiego Biſkupá ſkłádał / y inne / ná ich mieyſcá drugie ſadzáiąc.

Socr: lib: 5. cap: 2.
Sozo: lib: 7. cap: 8.
Conc: Chalced: Act: 13.

7. Piſáli oni Oycowie liſt do Ceſárzá Theodozyußá poſyłáiąc mu wyznánie ono wiáry / y proßąc áby podpiſał y zápieczętował to co oni poſtánowili. W czym mądrze chćieli go obwiązáć / y ná odmiánę ſtátku iego to vmocnienie mieć / boiąc ſię / áby iáko Walens od wiáry ś. zá czáſem nie odpadł.

Tom: 1.
Conc: 1.

8. Po ſkończonym Synodźie zábáwili ſię w Cárogrodźie oni Oycowie z tey też przyczyny: Melecius on Antyoſki Biſkup świát ten pożegnał támże w Cárogrodźie. Zmawiáli ſię Biſkupi / kogoby ná iego mieyſce ná Antyoſką ſtolicę podáć. Stárßy y mędrßy przyſtawáli do dawnego poſtánowienia / áby ná onym Biſkupſtwie Paulinus zoſtał / iáko iuż był dawno ná nie od poſłá Papieſkiego Luciferá Kálárytaná poświęcony / á inßy po Melecyuśie miánowány nie był. Tę rádę napilniey podawał Názyánzenus / y vkázował iż ſię tym pokoy y zgodá kośćiołow wſchodnych z zachodnemi / y z Egypcyány / ktorzy przy Paulinie záwżdy ſtali / vmocni. Lecz inni młodßy Biſkupi / á zwłaßczá oni ktorzy kilákroć z Ceſárzmi wiárę odmieniáli / y pomiátáiąc raz Kátholictwo / drugi raz Ariáńſtwo / ſtátku nie cále dochowywáli: ći tácy pobudzeni od tych co Fláwianowi kápłanowi Antyoſkiemu życzyli / z wielkim ſwarem y ßemrániem temu ſię ſprzećiwili. y owßem / iáko ſam piße Názyánzenus / oto ſię nań wzburzyli / iż więcey ſprzyiáć ſię zdał zachodnemu kośćiołowi / od ktorego Paulinus święcenie wźiął / á niżli wſchodnemu. Z śmieie ſię z nich / iáko onych ſłow vżywáli: Zacnieyßy wſchodny kośćioł. Bo w nim pierwey CHRISTVS przemießkiwał / y tám ſię vrodźił. á on im mowił: To y Egypt w tey zacnośći będźie / gdyż też CHRISTVS tám pierwey mießkał. A iż Egypt życzy Paulinowi / to tákże tym práwem Paulinus wygra. Zowie Názyánzenus tám ty Biſkupy niemądre / vporne / ná pokoy kośćielny y iedność niebáczne / y iáko ſroki kraczące y rozruchy czyniące.

Ceſarz Concilium podpiſał.
Melecius vmárł.
Poſwarki o Biſkupa Antyoſkiego.
Nazyanzena rada za Paulinem.
Nazian: carmine de vita ſua.

9. Nie dármo Rzymſki kośćioł żadnych Kanonow tego Synodu nie przyiął / iedno wyznánie wiáry ś. ktore tám Duchem ś. vczynili / potwierdźił. zwłaßczá / ktorym Mácedonianá / y ine ktorzy ſię Boſtwá Duchá ś. przeli / potępili. Dámáſus Papież vczynił ten Synod Vniwerſálnym y wielkim / á wtory po onym Niceńſkim / dla tego: áby ſię onych młodßych y płochych Biſkupow wſchodnych ſtátek vtwierdźił / á ná co ſię raz zgodźili / áby w tym pod ták wielkim nazwiſkiem tego Concilium trwáli / y zgodá ſię oboich kośćiołow zachodnych y wſchodnych zmocniłá.

Damaſus Synod ten vczynil wielkim.

10. Widząc oni młodzi Biſkupi / iż trudno mogli bez ś. Názyánzená ſwoy vpor przewieść: námáwiáć go pilnie poczęli / áby z nimi ná mieyſce Melecyußá / Fláwianá obrał. On tego vczynić niechćiał / y gniewáiąc ſię z Synodu wyßedł. A oni nie mießkáiąc Fláwianá zá biſkupá Antyoſkiego ná mieyſce Melecyußá przećiw Paulinowi wybráli. y młoda rádą ſwoią one niezgodę y rozerwánie Antyochiey ná dwu Biſkupow / wznowili / ktora ſię długo vſpokoić nie mogłá / y trwáłá áż do roku P. 408. Papieżowie Fláwianá / dla więtßego rozerwánia kośćiołow / wyklináć nie śmieli / y iego naſtępnicy /

Nazian: in vita ſua.
Niezgoda Antyoſka Flawianem wznowiona.

áż do Innocencyuſzá/znośić on mnieyſzy błąd woleli/áby do więtſzego nie przychodźiło. Już złe ſerce oni młodźi Biſkupi ná ś. Názyánzená bráli/ y zrzućić go z ſtolice Cárogrodzkiey myślili/ á zwłaſzczá zá tákim powodem. Tymotheus Biſkup Alexándriyſki z ſwemi biſkupy z Egyptu/y z niektoremi z Mácedoniey do Cárogrodu záś przyiáchał/ chcąc one około Antyoſkiey ſtolice poſwarki vſpokoić. Lecz gdy widźieli/ iż iuż Fláwianus był ná nie wybrány/ bárzo ſię o to fráſowáli/ ſtoiąc przy Paulinie. y chcąc im oddáć wzgárdę one: poczęli też o poſtáwienie Názyánzená mowić/ iż ſię bez wiádomośći kośćiołá Alexándriyſkiego/ ktory pierwſzą ma po Rzymſkim doſtoyność/ſtáło. Nie iżby Názyánzenowi nie życzyli/ále żeby ſię o wybránie Fláwianá nád wſchodnymi biſkupy/nieiáko mśćili. Widząc Názyánzenus roſterki ich/ miał do nich kilás kázań bárzo mocnych y wymownych o zgodźie. ktore gdy nie pomogły/wſzytkim ſię ná drugim kazániu opowiedźiał/iż wolał z ſtolice Cárogrodzkiey vſtąpić/ á niżli ná ich niezgody pátrzyć. y vżył onych słow Jonaſzá Proroká: Wrzuććie mię w morze/ábyśćie ſámi nie potonęli. Jeśli dla mnie tá nawálność powſtáłá: ia vſtąpię áby przeſtáłá.

II. Burza ſię Biſkupi ná S. Nazyanzena

Nazyanzenus vſtępuie z ſtolice Carogrodzkiey.

12\. Máło ich było coby go byli wśćiągáli/y ná iego wielką godność/cnoty/ y prace/y kámionowánia od Arianow/y ták wielkie pożytki w duſzách ludzkich/y w wykorzenianiu Ariáńſtwá á ſzczepieniu wiáry świętey pámiętáli/y to vważáli. A on też oſtátnim ich kázániem pożegnał: Miedzy inemi słowy mowi: Dayćie inego ná moie mieyſce/ktoryby y wam doſyć czynił/y prace kośćielne wytrwał. Bo tákiego ty czáſy potrzebuią. Moie ćiáło/y láty y choroba/ y praca zeſzło. Co wam po boiáźliwym y leniwym ſtárcu: ktory co dźień vmiera/nie tylo ćiáłem/ ále pracą y fráſunkámi: y to co mowię/ iuż ledwie mowię. Wiećie iákichem roſkoſzy/y pompy/y zbytkow w potráwách y ſzátách záżywał/ w tym doſtátku kośćielnym. Dáruyćie mi tę krzywdę żem ták żył/á dobr vbogich ná zbytkim nie obracał. Obierzćie ſobie inego/ktoryby ſię poſpolſtwu podobał: á mnie puſtynią dayćie y żywot wieyſki/á P. Bogá z nim/ktoremu ſię w vboſtwie/y życiu ćiáſnym y głodnym podobáć chcę. Mnieyſzá mi to/ iż w ſławie tey y z tákiemi przyiaćioły/y w tákiey czći/y w ták pięknym mieśćie żyć nie będę: á niżlibych w tych zamieſzkách żywotá świeckiego/y w tey gęſtośći ludu y ſwarách ich/ mázáć ſię miał/á do káżdego ſię obyczáiow ſkłániał. Nie kápłanow ſzukáią/ále kráſomowcow: nie ſzáfárzow duſz ludzkich/ ále ſtrożow pieniędzy: nie czyſtych ofiárownikow/ ále mocnych ſobie obrońcow. 13. Y ná końcu żáłośnie mowi: Zegnam ćię Anáſtázyą/kośćiele Boży/ ktoryś nam náukę iuż wzgárdzoną podwyżſzył. Zegnam ćię ſtolico biſkupia/zazdrośćiwa y niebeſpieczna wyſokośći. Zegnam was ſłuchácze/miłośnicy kázań moich/ ktorzyśćie ſię do nich vbiegáli/y słowá moie prędko piſáli/y tyśćie kraty od ćiſnących ſię ludźi ośiadáli. Zegnam ćię miáſto wielkie/ ktore CHRISTVSA miłuieſz/ láſkáwſze ná mię oddalonego od ćiebie będźieſz. Miłuyćie prawdę/ á lepſzemi ſię kiedy ſtáyćie/ y lepiey ſłużćie P. Bogu/niżli pierwey. Synaczkowie/dochowayćie ſkárbu ktorym wam zoſtáwił. Pámiętayćie ná moie kámionowánie. ꝛc. Szedł też do Ceſarzá Theodozyuſzá/ktory go bárzo miłował/y ná obiádách ſwoich miewał; y prośił go áby dla zgody świętey onego mu odeſzćia z Biſkupſtwá nie bronił. Bronił mu/ ále nákoniec przyzwolił.

Orat: ad 150. Epiſc. Niewdzięczność ludzka. Zegnanie S. Nazyanzena.

Vboſtwo S. Nazyanzena y wzgarda świata.

Theodoſius Ceſarz nierad puścił S. Nazyanzena. Carmine de vita ſua.

14\. W wielkim ſmutku y płákániu lud Cárogrodzki zoſtáwował. Stárſzy mądrzy y święći Biſkupi żáłuiąc tákiego człowieká/ y tákich poſług duchownych/ ktore ná onym mieyſcu czynił/ y czynić ieſzcze mogł: Z miáſtá wyieżdżáli/ niechcąc ná tego pátrzyć/ ktoryby ná iego mieyſce náſtąpił. Sam też o ſobie mowi: iż odchodząc z Cárogrodu/ odmienne y z ſobą walczące myśli y ſkłonnośći miał. pierwey ſię rádował/ iż z wielkich kłopotow y prac wy-

Załość dobrych y mądrych. Myśli y v świętych odmienne.

ſzedł: á

ſzedł: á potym ſie fráſował / iż one winnice prácą ſwoią ożywiona / y dźieci one ktore przez Ewángelią vrodźił / opuſzczał y niewiedźieć komu zoſtáwował. A ten ſmutek miał poki był żyw / y przemoc go nigdy nie mogł. O oney Anáſtázyey / to ieſt kośćiele / y myślił / y mowił / y piſał / y ſpiąc ſny o niey miał. y ták trzy látá w Cárogrodźie przemieſzkawſzy / á ná Biſkupſtwie oney ſtolice coś krotko śiedziawſzy / do Káppádocyey ſie wroćił. Mawiał iż nigdy ná tákim Synodźie być niechćiał / gdźie iáko gęśi gęgnią / á iáko żorawie ſkrzypiąc ieden drugie° trącáią. Byli tám bowiem oni biſkupi / ktore zá Walenſá Ariani / inych nie máiąc / od kupiectwá / od żeglárſtwá / od węgla / y rzemioſł bráli. ktorym / gdy Ceſarz Kátholicki náſtał / o pokutę y náwrocenie ládá iákie niebyło trudno. Dámáſus iáko mądry tylo wyznánie wiáry ich przyiął / y zbór on wielkim y generálnym Concilium názwał / áby do ſtátku w wierze / y iednośći wſchodnych kośćiołow z zachodnemi / one lekkie ludźie zátrzymáć mogł.

De vitæ differentiis.

Biſkupi od Ariánſtwa nawroceni iacy byli.

Ná mieyſce Názyánzená ś. oni Biſkupi w Cárogrodźie pozoſtáli (bo przednieyſzy y mędrſzy iuż byli wyiácháli / y on Tymotheuſz Alexándriyſki) wybráli y poświećili ná ſtolicę Cárogrodzką Nektáriuſzá zacnego rodzáiu / ále ieſzcze nie ochrzczonego y dworzániná nieumieietnego. W czym było znáć ślepotę onych ludźi ſwarliwych y głupich / iż miáſto doſkonáłe° Chrześćiániná / nie ochrzczonego człowieká / miáſto nawyżſzego Theologá / w rzeczách kośćielnych niećwiczonego / miáſto świętego żywotá mniſkiego náſládowce / dworzániná / miáſto powśćiągliwego w przeſzłym żywoćie / roſpuſtnego Biſkupá poſtáwili. O iego wybrániu dáiąc znáć Dámáſowi Papieżowi / śmieli ták piſáć: Kośćiołowi Cárogrodzkiemu niedawno zbudowánemu / ktoryśmy z páſzczeki lwiey y z heretyckiego bluźnienia nie dawno wyrwáli / ná powſzechnym zborze zá przyzwoleniem wſzytkich y ſámego Ceſárzá poſtáwiliſmy naświętſzego Biſkupá Nektáriuſzá.] Smieli ſobie przypiſáć prace y poty Názyánzená ś. o ktorym iákoby nigdy nie był / iákoby go nikt nie żałował / iákoby żadney pomocy wierze świętey nie vczynił / żadney wzmiánki y ſławy nie czynią. Ták idą náſze v ludźi wyſługi. 15.

Sozo: lib: 7. cap: 8.

Nektarius Biſkup Carogrodski dworzanin.

Apud Theod: lib: 5. cap: 9.

Cudze poty ſobie przypiſuią.

Wyſługi naſze v ludzi.

Nie czynią do tegoż Dámáſá piſząc / żadney wzmiánki o onym Kanonie / ktorym Biſkupy Cárogrodzkie / wyżſzemi nád Alexándriyſkie y inne vczynili. Z czego ſie znáczy / iż ten kanon krádźiony był / y po wyiáchániu Tymotheuſzá Alexándriyſkiego / ktoryby ſie był przećiw iemu záſtáwił / iuż po Concilium nápiſány. Theodozyus Ceſarz wyrok záś y mándat ná Áriany vczynił / áby z kośćiołow ći wygnáni byli / ktorzyby z Kátholickimi Biſkupy z wyznawcámi Troyce ś. ſpołecznośći nie mieli. y miánuie Biſkupy Kátholickie po onych páńſtwách ſwoich. A Názyánzená áni wſpomniono / iákoby iuż w pámięći ludzkiey pogrzebionego. 16.

Kanon kradziony.

L. 3. de fide Catholica Cod: Theo.

Sozo: lib: 7. cap: 9.

Nektárius w proſtoćie ſwey / vczone przy ſobie báwiąc / y od nich ſie vcząc / pomagał niepotężnośći ſwey. Sługę ſwego nieiákiego Mártyriuſzá / ktory o iego wſzytkim wſzeteczeńſtwie przeſzłego żywotá wiedźiał / dyákonem vczynić chćiał: á on mowił: wieſz grzechy moie: á iáko mię do tákiey czyſtey ſłużby Bożey wzywaſz? A on odpowie: y ty wieſz życie moie / á teraz mię ták wielkim Biſkupem widźiſz. Powiedźiał ná to: Tyś ſie Chrztem ś. iáko dźiećie dopiero národzone przeczyśćił: á ia dawno chrzczony / złym żywotem chrzeſtem pomázał. y ták ſie wymowił / y bráć świecenia niechćiał. 17.

Martyrius mądrze powiedział.

Sozo: lib: 7. cap: 10.

Theodozyus ćiáło Páwłá onego Cárogrodzkiego Biſkupá / ktorego Ariani do Kukuſu do Armeniey zágnáli / y tám vdawili iáko ś. męczenniká / przenioſł do Cárogrodu do kośćiołá ktory był Mácedonius iego przećiwnik zbudował. y ſtąd byłá fałſzywa wieść v ludźi / iákoby tám Páwel ś. Apoſtoł pogrzebiony był: á ono ten męczennik Páwel wiekow onych / tám był przenieśiony. Ariani wygnáni z kośćiołow Kátholickich / nowe ſobie y w mu- 18.

Ciáło Pawłá Carogrodskiego przenieſione.

rách

L. 8. de haeret: Cod. Theod.

Synod w Aquileiey.

Ieden dzień Synodu

Acta Synod: Aquil.

Heretycy do świeckich ſędziow appelluią.

rách y zá murámi budowáć poczeli. Czego im ſrodze y pod vtrátą mieyſc onych y budowánia/ Theodozyus zákazał/ y ná inne heretyki on mándat rościągáiąc. Tego roku on Synod od Grácyaná Ceſárzá dla Arianow w Aquileiey złożony/ ſtánął. Byli ná nim trzydzieśći y dwá Biſkupi zachodni/ w ták máley liczbie ná żadnym Synodźie ludźi náuką y żywotá świątobliwośćią wſławionych ták wiele nie było / iáko ná tym. Miedzy nimi był Ambroſius/ y inni wielcy onego wieku Biſkupi. Zá ieden dźień y iedną Seſſyą ony Ariany Biſkupy/ Pálládiuſzá y Sekundianá/ Oycowie odpráwili. Wypytawſzy ich poiedynkiem/ iż Ariuſzá odſtąpić niechćieli/ boſtwo Syná Bożego bluźnili / do wietſzego Synodu y wſchodnych Biſkupow áppellowáli/ potym ſie y do Ceſárſkiego ſądu odzywáli: obu potępili y ánáthemę im dáli/ y złożenie z kápłáńſtwá y wyrzucenie ich z kośćiołá/ obwołáli.] Mowił do nich Ambroſius ś. ná one do ſądow Ceſárzow y świeckich áppellácyą: Nie kápłani máią być od świeckich ſądzeni/ ále kápłani świeckie ſądźić máią. Poſłáli poſły y piſáli do Ceſárzá Oycowie oni: oznáymuiąc co ſpráwili / á proſząc o exekucyą / áby rámię ſwoie ná ich karánie przyłożył.

19.

Ambroſius od Arianow wyzwany na diſputacyą.

Paulinus in vita Ambroſ.

Cud wielki.

Sozo: lib: 7. cap: 11.

W Mediolanie Juſtyná Ceſárzowa ná dworze Ariany rozmnażáłá/ y śmieli dwá komornicy Ceſárſcy Ambrożego ś. ná gádánie do kośćiołá wyzwáć. z czego gdy ſie im wymowić nie mogł: czekał ich z ludźmi w kośćiele. Oni nie przyſzli. Bo tegoż dniá gdźieś z wyſoká ſpádli y ſzyie połamáli. O czym ś. Ambroſius niewiedząc / á długo ich czekáiąc: kazánie o onym gadániu vczynił y lud roſpuśćił. To Paulinus.

Dámáſus wziąwſzy wiádomość/ co ſie w Cárogrodźie ná onym Concilium sſtáło/ á iż przez poſtáwienie Fláwianá przećiw Paulinowi Antyoſkiemu Biſkupowi/ wielkie rozruchy w onym mieśćie powſtáły: niechcąc onego Fláwianá wyklináć/ áby wietſze rozerwánie po wſzytkich wſchodnych kośćiołach nie vroſło; proſił Theodozyuſzá/ y vproſił/ áby ſie wſchodnym Biſkupom do Rzymu ná Synod ziácháć roſkazał.

20.

Seuerus lib: 2. hiſt.

Priſcillianus od Gnoſtyka zwiedziony.

Synod na Priſcillianiſty.

Gnoſtykow brzydká y plugáwa á ſkryta Sektá/ z Egyptu w krádłá ſie do Hiſzpániey. Zwiedźiony był od nieiákiego Márká z Memphis vczniá Mánicheyſkiego czárownika/ Priſcillianus/ wielki w rozumie y wymowie / y rodzáiem zacny/ y dwá Biſkupi Inſtáncius y Sálwianus/ ktorzy táiemne zmowy y ſchadzki miewáli / niewiáſty proſte y dworne y do złego ſkłonne do śiebie kupiąc. O czym ſie Biſkupi dowiedziawſzy / w Ceſár Auguśćie Synod vczynili/ ná ktory gdy ſie oni obwinieni Biſkupi y dwá świeccy Helpidius y Priſcillianus ſtáwić niechćieli/ potępieni ſą/ y z tymi ktoreby do ſwey ſpołecznośći przypuſzczáli. A niewiáſtom zákazáli/ áby ſię ná żadne ſchadzki męſkie nie ſchodźiły/ áni ná náukę/ áni ná czytánie. A iż ći ſproſni heretycy w Niedźielę pośćili/ boſſo chodźili/ po gorách ſie y wśiách kryli/ zwierzchu nabożni/ á wewnątrz ſproſny żywot wiedli: tákim zákazáli Oycowie/ áby nikt w Niedźielę nie pośćił. Bráli ći heretycy w kośćiele kommunią ábo ćiáło Páńſkie/ á nie trawiąc go do domu nośili: y tego pilnie zákazáli: chcąc áby záraz w kośćiele ćiáło Páńſkie w vſtá bráli y pożywáli.

Leo epiſt: 93.

W Niedzielę nie pośćić.

21.

Priſcillianus vczyniony Biſkupem.

Seuerus hiſt: lib: 2. in fine.

Na Priſcillianiſty wyrok Ceſarſki.

Gracianus pobładził.

Biſkupi oni Inſtáncius y Sálwianus ná tym Synodźie potępieni / chcąc wietſzą pomoc mieć z Priſcilliáná/ onego Biſkupem Abile miáſteczká w Hiſzpániey vczynili. Ná nich chcąc dochodźić exekuciey Idácius y Ithácius Biſkupi Kátholiccy/ vrzędow proſili/ áby ie iáko od Synodu potępione karáli. y do Ceſárzá Gráciáná bieżeli/ y tám v niego ziednáli mándat/ áby wſzyſcy heretycy nietylo z miaſt y z kośćiołow/ ále y z źiemie wychodźili. Czym śćiśnieni trzey oni heretycy do Rzymu bieżeli/ chcąc ſie przed Papieżem ſpráwowáć: ále y przyſtąpić im do śiebie Dámáſus nie dopuśćił. Toż im vczynił w Mediolanie Ambrozyus. Oni do dworu ſie Ceſárſkiego vdáli/ y tám

Mácedo-

Mácedoniuſzá ktory był w wielkiey łáſce v Gráciana / przedárowawſzy / ziednáli to ſobie v Ceſárzá / iż on ná heretyki mándat innym mándatem przeciwnym ſkáził. O co go P. Bog potym rychło ſkarał. y Mácedonius plagi Boſkiey nie vſzedł. ktoremu ſie ſłowo ś. Ambrożego ſpełniło. Bo gdy go raz do Ceſárzá idącego nie puścił y drzwi zámknąć kazał: on mu rzekł: Przyydźieſz y ty do kośćiołá zámknione drzwi naydźieſz / y do niego nie wnidźieſz. Co ſie po śmierci Gráciana ziśćiło. — Paulinus in vita Ambr. *Proroctwo S. Ambrożego na Macedoniuſza.*

22. Máiąc po ſobie liſty Ceſárſkie oni heretycy Inſtáncius y Priſcillianus: do ſwoich ſie Biſkupſtw wroćili. y Ithácyuſzá do vrzędow iáko niepokoie czyniącego / odnieśli / iż do Gálliey vćiekáć muſiał. Miedzy innemi złośćiámi ten Priſcillianus / y to práwo ſwoim poſtáwił: áby przyśiegáli y krzywoprzyśięgáli / á kłamſtwá ſobie zá grzech nie mieli / á táiemnic ſwoich nie wydawáli. y piſáli on wierſz: Iura periura ſecretum perdere noli. Wſzytki ſproſnośći z ſwemi niewiáſtámi ći Priſcilliániſte ſkryćie czynili / od mężow ie właſnych odwodząc / á błędow głupich y zmyślonych y ſzkárádych náucząiąc. — *Priſcillianus krzywoprzyśięſtwá dopuſzcza.* Aug: hæreſ: 80.

Rok Páńſki 382. Dámáſá 16. Gráciana 8. Theodozyuſzá 4.

1. Synod w Rzymie zebrány tego roku od Dámáſá / ná ktorym byli y wſchodni Biſkupi / zwłaſzczá oni przezacni dwá / Paulinus Antyoſki y Epiphánius Sáláminu / z Cypru Biſkupi. Przybył też y ná ten czás ze wſchodnych ſtron do Rzymu ś. Ieronym / zá przyzwániem Pápieżá Dámáſá / áby mu był w piſániu kośćielnych liſtow ku pomocy. Przyiáchał ná ten Synod y ś. Acholius Teſſálonicki / y Awennius Syrmiński / y ś. Ambrozyus / y inni. Lecz inni wſchodni Biſkupi prośili Ceſárzá Theodozyuſzá / áby ſie do Rzymu nie trudźili dla obrony kośćiołow od Arianow / mieniąc iż Dámáſus ná tym przeſtánie / gdy tu z Cárogrodu poſły náſze do Rzymu poślem. Ná co przyzwolił Ceſarz / y vczynili Synod w Cárogrodźie dla onych ſwoich poſłow / ná ktory też Názyánzená przyzwáli / ále przyiácháć niechćiał / choć go y ſam Ceſarz wzywał. Iuż był ná pokoy y puſtynią ſie vdał / y w Názyánzie biſkupem być niechćiał. Bał ſie też tákich Synodow / ná iákie pátrzył / y nie rad był przy onych ktorzy Flawianá ná Antyoſkie Biſkupſtwo wpráwili / Paulinem wzgárdźiwſzy. — *Synod Rzymſki.* Hier: epiſt: 27. *Epiphánius. Paulinus.* Epiſt: 61. *Acholius. Ambroſius.* Greg: Nazian: epi: 42. & 76. & 55. *Názyánzenus ná Synod niechćiał iácháć.*

2. Wyſłáli tedy poſły ſwoie do Rzymu oni Biſkupi w Cárogrodźie zgromádzeni / Cyryáká / Euzebiuſzá / y Priſcyaná / przez ktore nápiſáli y wyznánie wiáry ſwey / y co ſie ná przeſzłym generálnym Concilium Cárogrodzkim działo. Gdźie ſłowá iednego o przełożeńſtwie biſkupá Cárogrodzkiego nád Alexándryiſkie° / nie wſpomináią. iedno o Flawianie / iż ná ſtolicy Antyoſkiey poſtáwiony ieſt. Dźieie tego Synodu zginęły. To ſie tylo pokázuie / iż ná nim Paulinus potwierdzony był / ná ſtolicy Antyoſkiey / y tám odeſłány / y po iego śmierći / wybrány był náſtępnik iego Ewágrius / zá przyzwoleniem Biſkupá Rzymſkiego. Ná tym Synodźie Rzymſkim náyduie ſie Canon około przełożeńſtwá trzech ſtolic: Rzymſkiey iáko pierwſzey nád inemi / po niey Alexándriyſkiey / á trzećiey Antyoſkiey. Podobno był co záſłyſzał Dámáſus o onym ſkrytym y krádźionym podwyżſzeniu Cárogrodzkiey ſtolice. — Theo: lib: 5. cap: 9. *O zwierzchnośći Cárogrodzkiego Biſkupá.* Codex Vaticanus.

3. Támże roſkázuie / áby ná końcu káżdego Pſálmu mowiono / Gloria Patri & Filio. &c. Támże dźieśięciny dáwáć ſtánowił / y lichwiarze wyklináią / y czárownice / ktore ſzátánámi mámią / iż mniemáią áby nocą ná bydle iezdźiły / y po rozmáitych ſie mieyſcách włoczyły. — Gloria Patri & Filio & Spiritui S. *roſkazáne. Lichwiarze.*

4. S. Ieronym przy Dámáźie Papieżu przemieſzkał trzy látá / przez ktore nietylo mu kośćielnych liſtow piſáć pomagał: ále y wiele tám kśiąg nápiſał / — *S. Ieronym przy Dámáźie mieſzka.*

 á zwłaſzczá

á zwłaſzczá przeciw heretykom Helwidiuſzowi y Iowinianowi / ktorzy dziewictwo z małżeńſtwem rownáli / y ſtan powśćiągliwy y mniſki gánili / y przeczyſtey mátki Bożey po porodzeniu dziewictwá nie przyznawáli / y inne błędy rozśiewáli / ktore prędko y z ſwemi miſtrzámi zginęły. Tám w Rzymie oná Márcellá wdowá / ktora małżeńſtwem onego Cerealiſá wzgárdźiłá / wiele náuki z piſmá ś. od Ieronymá nábráłá / pytáiąc y vcząc ſię / y ſámá przez ſię y przez liſty / o wielu táiemnic piſmá ś. dowiáduiąc ſię. Dla niey Ieronym niektore kśięgi piſał. Mieſzkáłá iáko mniſzká przed Rzymem ná wśi / wiele pánienek do śiebie ná ſłużbę Bożą zebrawſzy. z mężem tylo śiedm mieśięcy mieſzkáiąc / w młodych lećiech y w wielkim doſtátku / żywot ćiáſny y pełny pokuty wiodłá / y świecą iáſną wſzytkiego kośćiołá zoſtawáłá / cnot wſzytkich przykłádem. Mátká iey Albiná tenże żywot wiodłá / y tákże od Ieronymá ś. wiele w piſmie ś. náuk bráłá / ktorey on rozſądek y dowćip wychwala. Támże y Aſellá / y inych wiele pánienek od Ieronymá ś. náukę bráły / o ktorych ſam mowi: Trzy látá mieſzkáiąc / często mię pánienek koło obtaczáło / ktorym Boſkie kśięgi wykłádałem iákom mogł. Tám / niech powiedzą / ieſli kto co o mnie inego trzymał / iedno iáko Chrześćiáninowi przyſtało? izalim pieniądze czyie ábo podárki máłe y wielkie brał? izali krzywą iáka mowá / ábo popędliwe y byſtre oko v mnie było?

Márcellá wdowá Rzymſka vczona y święta. Hieron: epiſt: 16.

Albiná mátká Márcelle.

Aſellá. Præfat: in Galat. Epiſt: 99.

5. Lecz Paulá oná przezacna / pozniey ś. Ieronymá poznáłá / ále napilnieyſzą iego vczennicą zoſtáłá / z corkámi ſwemi y innymi powinnymi. Pátrz w iey żywoćie. Toxocius ſyn iey / miał żonę Lętę corkę Albiná Biſkupá Pogáńſkiego bárzo ſławnego w Rzymie / ktory ſtárym będąc w CHRISTVSA vwierzył / z wielkim wſzytkiego Rzymu podźiwieniem. Corká tey Paule Euſtochium pánienká / czyſtość ſwoię P. Bogu poślubiwſzy / do wielkich cnot doſkonáłośći Chrześćiáńſkiey podwyżſzona byłá / y w nich wieku tego dokonáłá. O tey wiele piſał ś. Ieronym wychwaláiąc ią / y on ſtráſzliwy przykład o Pretextácie powinney iey przekłáda. Ktora gdy tę Euſtochią z roſkazánia męża ſwego á ſtryią iey Himetiuſzá / od duchowieńſtwá y przedśięwźięćia wzgárdy świátá tego odwodźiłá / y vbieráć ią y ſtroić y muſkáć po świecku poczęłá: nocy oney vyźrzáłá we śnie Anyołá / ktory iey ſtráſzliwym głoſem pogroźił mowiąc: Iákoś ty śmiáłá roſkazánie męża ſwego nád CHRISTVSA przekłádáć? iákoś śmiáłá głowy ſię dźiewice CHRISTVSOWEY ſwoiemi świętokradzkiemi rękomá dotykáć? otożći iuż te ręce vſchną / ábyś poznáłá w mękách coś zbroiłá. y gdy ſię ſkończy piąty mieśiąc do źiemnych ſtron poydźieſz / á będźieſzli w złośći trwáłá / y mężem y dźiećmi oſierocona będźieſz. To ſię wſzytko tym porządkiem wypełniło / á nierychła nędzney pokutę prędki vpadek oznáczył. Ták ſię mśći CHRISTVS nád gwałtowniki kośćiołá ſwego / ták drogich ſwoich perel y okráſy broni. Co powiádam niechcąc ſię vrągáć nád nędzą nieſzczęśliwych / ále vpomináiąc z iákim poſtráchem y oſtrożnośćią chowáć maſz to coś P. Bogu poślubiłá.] Poty Ieronym ś. do Lety.

Paulá Rzymiánká. Epiſt: 99. 13. Februarij. *Albinus Pogáńſki Biſkup.* Hieron: epiſt: 7. Hieron: epiſt. 28. Hieron: epiſt: 7.

Chryſoſtomus w Antyochiey od Meleciuſzá ná dyákońſtwo poświęcony / kázáć z wielką y przedźiwną wymową y piſáć począł. przeciw Pogánom y Żydom / pierwſza iego byłá w piſániu praca. W ten czás vczynił ono kazánie / o klątwie / z ktorego heretycy nieco po ſobie biorą / iákoby klątwę kośćielną zgánił. A on ná ten czás gdy Flawiánus po śmierći Meleciuſzá ná onym Biſkupſtwie poſtáwiony był / lud o to proſty y burzliwy karał: iż ná Kátholiki ktorzy przy Pauliniе ſtáli / wołáli po rynkách y vlicách / ánáthemá / práwowierne potępiáiąc / á niewiedząc iż ſię tylo ſámym Apoſtołom y tym co ná ich mieyſcá wſtępują / wyklináć godźi. Nie poſpolſtwu / y innym ktorzy mocy tey porządnie od Bogá dáney nie máią. Mogło ſię też co ná on czás náleść w młodym iego piſmie / czego doſtałym dobrze popráwił. Lecz y

Chryſoſtom kázáć począł y piſáć. Ad pop. *O klątwie kośćielney zdánie S. Chryſoſtomá.*

błędu

błędu żadnego nie máß/ kto ná on czás gdy to mowił y piſał/ weyrzy. Ćwiczył ſię w Rhetorice/ y práwney náuce z młodośći/ áż do látá wieku ſwego 21. A potym máiąc lat 22. ná puſtynią ſię ná żywot doſkonálßy/ w Syryey miedzy mnichy/ vdał. y tám kśięgi o kápłáńſtwie piſał. O tym ſwoim ná pußczy mießkániu pißę ſam: Gdym ſię/ práwi/ námyślił miáſto opuśćić/ á miedzy mnichy mießkáć: fráſowałem ſię o potrzeby ćieleſne/ y o chleb świeży/ ieſlim go mieć mogł co dźień. Pytałem ſię y o tym/ ieſli tegoż oleiu/ y do potraw/ y do świecenia vżywáćiem miał. ábo ieſli mi tylo ná iárzynie grubey przeſtáć/ ábo co ćiężkiego/ kopáć ábo drwá rąbáć/ ábo wodę nośić każą.] Czego ſię potym wſtydźił/ iż go tákie myśli od onego żywotá odganiáły. ktore on mężnie zwyćiężył/ y tám lat cztery/ ábo iáko drudzy mowią ßeść/ przeżył w oney ćiáſney y ćiężkiey ná młodego pokućie. Tám piſał kśęgi o ſkrußę ſerdeczney y o opátrznośći Bożey/ y przećiw tym ktorzy gánią mniſki żywot. A gdy ná onym życiu ſrogim chorzał/ wroćił ſię do Antyochiey/ y zoſtał czytelnikiem kośćielnym/ y potym/ iáko ſię rzekło/ ná ine ſtopnie poſtępował.

6.
Chryſoſtom miedzy mnichy mießkał.
Iſidorus Paluſiota lib: 1. epiſt: 158.
Chryſoſt: de compunctione cord.
O puſtyni ſwey co pißę Chryſoſtom.
Piſánia iego ná pußczy.
Socr: lib: 6.

Z przeßłego y tego roku Theodozyus Ceſarz zákazał/ áby Pogánie bogom żadnych ofiar nie czynili: dopuśćił im do kośćiołow ſię ich ná ſpráwy świeckie ſchodźić/ ále w nich ofiar czynić nie dopuśćił. Dał też wyrok ná Mánicheyczyki heretyki/ áby ich ßukano y one karano. Dał też wyrok ná żebráki zdrowe/ áby im żebráć nie dopußczono. Miewáli mieyſce żebracy práwie vbodzy/ v drzwi kośćielnych w przyśionku/ iáko ſtáry Origenes dáie znáć y Názyánzenus.

7.
Ofiáry Pogáńſkie zakazane.
L. 8. de Paga: Cod: Theod.
L. 9. de hæret: C. Theod.
Ná żebraki zdrowe prawo.
L. 9. de validis mendicis.
Nazian: de amore pauper.
Orig: in Iob lib: 3.

Rok Páński 383. Dámáſá 17. Gráciáná 9. *Theodozyußá 5.*

W Brytánniey Máximus ſtároſtá y hetman/ powſtał ná páná ſwe° Ceſárzá Gráciáná/ y zmowiwßy ſię z żołnierzmi do Gálliey ćiągnął/ gdźie też woyſko ſobie przychylne/ á od Gráciáná odrážone/ nálazł. Grácianus inym żołnierzom ſwoim nie dufáiąc/ Hunnow do Gálliey przećiw Máximowi przyzwał. Z ktorych niektorzy morſkie v Renu brzegi náieżdżáiąc/ Máximowi przeßkadzáli. y tám one iedennaśćie tyśiąc/ dźiewic pomordowáli/ iáko ieſt w żywoćie świętey Vrßule. Był Máximus Chrześćiánin/ á czynił ſię krewnym Heleny/ mátki wielkiego Conſtántyná/ ácz go Zoſimus Hißpanem zowie. Chytry y chęćią pánowánia zárážony/ zwodźił żołnierze mieniąc/ iż miał z Theodozyußem Ceſárzem wſchodnym porozumienie/ y onę woynę ná Gráciáná z iego wolą podnośił/ ktorego ſię też powinnym czynił/ y ták kłámáiąc woyſko zátrzymawał.

1.
Máximus ná Gráciáná.
Victor in Gratiano.
Iedennaśćie tyśiąc dziewic męczenniczek.
22. Octobris.
Zoſimus lib: 4.
Máximowe kłamſtwá.
Pacacius in Panegyr: Theod.

O Grácianowych cnotách y pobożnym żywoćie święty Ambrozyus y inni wychwalić ſię nie mogą. Tego roku on Pogáńſki tytuł Pont: Máximus/ ktorego Chrześćiáńſcy Ceſárze do tego czáſu/ nie dla iákiego Pogáńſtwá/ ále dla władzey y mocy ktorą Pogáńſcy Biſkupi v Rzymian mieli/ zrzućił y vżywáć go niechćiał. Zkąd Symmáchus on wielki y iádowity Pogánin/ przymowkę ná Gráciáná puśćił miedzy ludźie táką: Niechćiał Grácianus zwány być Pont: Máximus/ rychło Máximus Pontifex będźie. Zkąd poznáć iż Máximus w Rzymie z Pogány ná Gráciáná ſię zmawiał. Pogánie ná ten czás iuż práwie śćiśnieni/ gdy im dochody wßytkich kośćiołow ich odięto y ofiar czynić zákazano: bárzo byli obiątrzeni ná Chrześćiány/ y ná Gráciáná. á zwłaßczá gdy Grácchus ſtároſtá Rzymſki/ iáko Ieronym ś. wſpomina/ będąc Pogáninem/ á chcąc do CHRISTVSA przyſtáć/ wßytkie w Rzymie bogi y báłwany pokołátał y pokrußył/ tym ſię do Chrztu ś. ktory potym wźiął/ przypráwuiąc.

2.
Grácianus tytuł Pogáńſki Poncyaná Maxymá zrzućił.
Ambr: orat: in obitu Valentin.
Zoſimus lib: 4.
Máximus z Pogány zmawiał ſię ná Gráciáná.
Epiſt: 7.
Báłwany w Rzymie od Gracchuſá potłuczone.

Grácianus zabity.
Socr: lib: 5. cap: 13.
Sozo: lib: 7. cap: 15.

3. Puściwszy się Grácianus do Gálliey / v Lugdunu od swoich żołnie-
rzow odbieżány / od Andrágáciuszá Máximowego wodzá / ktory się był ná
przewoźie v Rodaná rzeki w woźie przykrytym zátáił / zábity iest. Puścił był
głos / iż żoná Gráciáná w onym woźie przećiw mężowi wyieżdżáłá. Ná co
się Grácianus nie przestrzegł / y w ręce iego wpadł y zábity iest. Krolował
kilkás lat z oycem Válentynianem / á sam lat dźiewięć / żył lat dwádźieśćiá
ośm. Opłákiwa go y dźiwnie wychwala ś. Ambrozyus. A Rufinus mowi /
iż wszytkie Cesárze ktore miał przed sobą / nabożeństwem y pobożnośćią prze-
chodźił. mocny był żołnierz / czerstwego ćiáłá / przyrodzenia dobrego. A Au-
sonius iego náuczyćiel pisze: iż w pokármách był powśćiągliwy iáko ktory
kápłan / w napoiu winá / iáko iáki stárzec / w czystośći małżeńskiey dźiwnie
chwálebny. w woysku chorym y ránnym żołnierzom sam pilnie służył / y rá-
ny ich obwiiał / y do pokármu námawiał / y ręką swoią potráwy podawał.
Dźiwne sądy Boże nád ták pobożnym pánem: Acz się był dał onemu Má-
4. cedoniuszowi Podkomorzemu swoiemu vwieść / iż ná heretyki wydány mán-
dat odwoláć dopuśćił: iednák tego roku wielki wyrok ná heretyki y ná te co
od Chrześćian do Żydow przystawáli / wydał. chcąc áby tácy byli karáni / á
zwłaszczá Mánicheyczycy z pokrytemi swemi złośćiámi.

Wychwalenie Gráciáná.
Orat: in obitu Valentin.
Rufin: lib: 2. cap: 13.
Ausonius de virtutibus Gratian.
Zołnierzom ránnym iáko służył.
L. 3. de apostat: Cod: Theod.
Ambr: epist: 27.

Okrućieństwo się Máximá onego szerzyło y ná wierne sługi Gráciano-
we. Báliioná Woiewodę poimał / chcąc go żywo spalić. O czym się dowie-
dźiawszy Balion sam się zábił. Merobaude Consulá zámordował. A chcąc
páństwo swoie vtwierdźić: posłał do Cesárzá Theodozyuszá dowiádowáć
się / iesli woyną czyli przyiáźnią o páństwo rozeprzeć się z nim chćiał. Theodo-
zyus nádźieię mu dał / boiąc się áby záraz ná młodźiuchnego Válentinianá
brátá Gráciánowego furiey swey nie obroćił.

Modlitwá S. Ambrozyuszá czásu woyny.
Orat: in funere fratris.
ApudAmbr: ser: 77.
Vmárli od ćiał świętych pomoc máią.

5. Prędko Gállią / Hiszpánią / y Brytánnią sobie Máximus podbiwszy /
mogł się záraz do Włoch puśćić / by go byłá modlitwá ś. Ambrozyuszá nie
zátrzymáłá / ktory się ták P. Bogu modlił: Ná mię y ná dom moy obroć Pá-
nie rękę twoię / á kośćioł święty twoy w pokoiu záchoway. Y wysłuchał go
P. Bog. Bo y Máximus się zábáwił w Gálliey / y brátá mu P. Bog Sáty-
rá tegoż czásu przez śmierć odiął / w ktorym się bárzo kochał / y po nim w wiel-
ki smutek wpadł. Pogrzebł go przy ś. męczenniku Wiktorze / wedle zwyczáiu
pobożnych Chrześćian / ktorzy to rozumieli / iż przy ćiele ś. męczennikow le-
żący vmárli / pomoc od nich bráli. O czym y o tákiey vmárłych pomocy / gdy
Paulinus Noláński Biskup pytał ś. Augustyná / on mu pisániem onym de
cura agenda pro mortuis, to vmacniáiąc / odpowiedźiał.

Ambr: epist: 33.
Ambroży S. posłem do Máximá.
Arcádius ośmletny ná Cesárstwie.
Arsenius wychowálnik Arkádiuszá.
19. Iulij.

6. Wálentinianus młody prośił Ambrożego ś. áby do onego tyránná / iego
posłem był / á onego vbłagał. Iáchał z sámą w Bogu nádźieią. y spráwił to
v niego / iż tego roku do Włoch się nie puśćił. Odważył był sobie iuż vmrzeć
w ręku tyránná onego ś. Ambrozyus / zá dobre pospolite / áby woiowána źie-
miá Włoska nie byłá / á máietnośći y zdrowie ludzkie y czystość białychgłow
cáła zostawáłá. Lecz go P. Bog bronił / ktory sercem pánow władnie / á ná-
dźieie swoich świętych sług nie omyla. Tego roku Theodozyus / Arká-
diuszá syná swego stárszego ośmletnego / Augustem / to iest / páństwá swego
towárzyszem vczynił. O ktorego się wychowánie dobre stáráiąc; pisał do
Gráciáná / áby mu z onych stron / godnego do ták należytey posługi / czło-
wieká posłał. Grácianus o tákiego v Papieżá Dámásá prośił. Y obrał
Dámásus miedzy swemi Arseniuszá dyákoná kośćiołá Rzymskiego / wysokich
cnot y dobroći / y wielkiey náuki człowieká. ktory iáko się tám spráwował /
czytay w iego żywoćie / w ktorym naydźiesz / iáko Cesarz Theodozyus rzekł do
Arseniuszá: Ty temu synowi memu będźiesz oycem lepiey niżli ia. A gdy
go raz zástał á on przed Arkádiuszem náuczáiąc go stoi: przygánił mu / y śie-

dźieć mu/ á ſynowi ſwemu ſtáć przed nim roſkazał. ⁊c. Nie dosyć miał mądry Ceſarz / dáć ſynowi młodemu páńſtwo / gdyby mu był dobrego miſtrzá do wychowánia nie dał. Był Ceſárſkich ſynow ſpołvczeń y rowiennik powinny ich Nebridius/po ktorym znáć było wychowánie onych dźieci/ o ktorym piſze ś. Jeronym: Vchowány/ práwi/ ná pálacu/ ſpołvczeń Ceſárſkich ſynow / ktorych ſtołom ſłuży źiemiá y morze / w tákim doſtátku wſzytkiego / w pierwſzym kwiećie młodośći / ták wſtydliwy był / iż pánieńſki wſtyd przechodźił/y námnieyſzey ſzpetnośći słow nie przypuśćił. Ceſárſki powinny z ſynámi Ceſárſkimi ćwiczony / nie nádymał ſie hárdośćią áni żadnym gárdźił.] To ś. Jeronym. Sozo: lib: 7. cap: 18. Marcel: in Chronic. Hieron: epiſt: 9. *Nebridius młodzieniec od S. Ieronyma wychwalony.*

7. Tego roku Theodozyus chcąc pierwſze głowy heretyckie do iednośći wiáry przyłączyć: zezwał ie ná Synod Biſkupow do Cárogrodu/ kuſząc ſie ieſliby ich ludzkośćią ſwoią y łáſkáwośćią nie mogł do tego przywieść / ábo ie wiec ſrogośćią práw vkarał. Ná tym Synodźie/ powiáda Sozomenus/ iż Siſinius Nowáćiáńſkiey ſekty / ktora toż co y Kátholicy o wyznániu Troycey ś. trzymálá: rádźił Biſkupowi Cárogrodzkiemu / áby z Ariany gádánia zwodźić nie kazał / ále żeby ich tylo ſpytano: ieſli przyimuią one Doktory kośćielne/ ktorzy przedtym / niż ſie te ſwáry záczęły / wiáry ś. náucząli. ieſli ſie ná ich rozſądek dádzą / y koniec tym rożnośćiom vczynić chcą: vkázáć im piſánia ich/ áby ná nich przeſtawáli. A ieſli nie przyimą: ſámi ſie oſądzą / iż nową náukę kośćiołowi nieſłycháną wnoſzą. Powiedźiał to Nektárius Ceſárzowi/ y obiemá ſie rádá oná podobáłá. A gdy Arianow onych ſpytáli/ coby rozumieli o piſmách Oycow świętych: oni chwalić ie hoynie poczęli. A gdy ich ieſzcze ſpytano: ieſliby ná ſkończenie rożnic około wiáry ná ich rozſądku iuż przeſtáli: o tym wątpić y ſámi ſie miedzy ſobą ſwárzyć poczęli. Co bacząc Ceſarz/roſkazał im/ áby káżdy wyznánie wiáry ſwoiey ná piſmie podał. Co gdy vczynili/ tych ſámych pochwalił / ktorzy iedno ieſteſtwo ſyná z oycem wyznawáli / á drugich kárty podrápał. Socr: lib: 5. cap: 10. Sozo: lib: 7. cap: 12. *Synod na zgodę z heretykami.* *Czym ſię łacno potępiaią heretycy.*

8. Wiele ludźi/ bacząc onych heretykow vpor/ od nich odpádli/ y do wiáry ś. przyſtąpili. A Ceſarz práwo vczynił/ áby Sektarze ſchadzek nie mieli/ áni náucząli/ áni Biſkupow świećili/ á żeby ie z miaſt y ze wśi wyganiano / y zá bezecne miano / áby y práw R. P. nie vżywáli. á iednák onego ták ſrogiego práwá/ mowi tenże Sozomenus/ wykonywáć nie kazał. Stráſzył ie tylo á ich dobrowolnego náwrocenia czekał. y bárźiey tákie pochwalał. *Wyrok prawny na heretyki y karanie.* *Vt ſupra.*

To piſze Sozomenus y Socrátes. Ale ſie to nie zda być rzecz pewna / áby Nektárius Cárogrodzki heretykow Nowácianow rády ſzukáć y vżywáć miał máiąc ták wiele dáleko mędrſzych y vczeńſzych Kátholickich Biſkupow y Doktorow. To prawdá iż gdy te z heretykámi rozmowy miewał Theodozyus Ceſarz: báli ſie niektorzy Kátholicy/ iáko piſze Theodoretus/ áby ſie ich zdrádliwemi mowámi zá nimi nie vwiodł. A dla tego Amphilochius Ikońſki Biſkup przyſzedł ná pálac do niego / y pokłon mu vczyniwſzy/ Arkádiuſzá ſyná iego / ktory świeżo był zá Ceſárzá miánowány / wedle niego ſtoiącego vcźćić y pozdrowić zániechał. Vpomniał go Theodozyus/ áby ſyná iego pozdrowił y cáłował: A on niechćiał mowiąc: dosyć iż ćiebie ſámego czczę. Ceſarz to ſobie wźiął zá wzgárdę y krzywdę. Co obaczywſzy Amphilochius rzekł: Pátrz Ceſárzu iáko ćię niecześć ſyná twego zábolálá? Wierz też temu / iż ſprawcá wſzytkiego świátá P. Bog/ temi ſie brzydźi / ktorzy bluźnią ſyná iego/ á czći mu powinney nie oddáią. To vſłyſzawſzy Ceſarz y słowom ſie y poſtępkowi iego zádźiwowawſzy / práwo ná heretyki nápiſał/ áby ſchadzek nie czynili. Poty Theodoretus. Theod: lib: 5. cap: 6. *Amphilochius iako Ceſarza na Ariany pobudził.*

9. Z tych wſzytkich świádkow / pewna rzecz ieſt / iż potym Synodźie Cárogrodzkim / ktory ná vpámiętánie heretykow / y ná łáſkáwe ich vpomnie- *Mandat na heretyki.*

nie/ áby do iednośći ſię wiáry Kátholickiey przyłączyli/ złożony był: ſrogiemi práwy y wyrokámi Ceſárſkimi/ karáni byli/ ći co ſię przywieść do zgody nie dáli. ktore mándaty ſą w práwie Ceſárſkim temi ſłowy: Eunomiány/ Ariány/ Mácedoniány/ Pneumáchomáchi/ Mánicheyczyki/ Ekrátiti/ Apotáktiki/ Sáccophori/ Hidropáráſtati/ nigdźie ſię ſchadzáć/ áni ludu zbieráć nie máią/ y z domow ſwoich niech podobieńſtwá kośćiołow nie czynią/ y iáwnie y táiemnie/ niech nie czynią nic/ coby Kátholickiemu nabożeńſtwu ſzkodźiło. A ktoby to zákazánie przeſtąpił: ná tákiego dáie ſię moc tym ktorzy ſię w práwey chwale Bożey kocháią/ zá ſpiknieniem ſpolnym wſzytkich dobrych/ áby wyrzucony był.] Tákie wyroki ná heretyki máiąc Biſkupi Kátholiccy wyrzucáli heretyki/ ktorych ſię y miedzy mnichy w Syriey wiele náydowáło/ ktore Fláwiánus Antyoſki Biſkup wymiátał.

L. 12. de hæret: Cod: Theo.

Wymiatanie heretykow. 10. Theod: lib: 4. cap: 10.

Głod wielki roku tego był w Rzymie y we Włoſzech/ ktory Symmáchus Pogánin będąc roku onego ſtároſtą Rzymu/ przyczytał bogom/ iż ſię ſwoiey wzgárdy y opuſzczenia mśćili. Lecz mu ná to dobrze ś. Ambrożyus odpowiedźiał.

Ambr: offic: lib: 3. cap: 7. & epiſt: 31.

Rok Páńſki 384. Dámáſá 18.

Válentinianá 1. Theodozyuſzá 6.

Auguſtyn ś. ucząc w Afryce w Kárthaginie Rhetoriki/ á w Mánicheyſkim kácerſtwie iuż lat dźiewięć przeżywſzy/ gdy iuż Fauſtem głową oney ſekty/ iáko nieuczonym pogárdzał: puśćił ſię do Rzymu/ mátkę Monikę/ ktora mu oney drogi broniłá/ oſzukáwſzy/ y táiemnie wyiáchawſzy. Co było roku przeſzłego. A tego roku czytáiąc támże w Rzymie Rhetorikę/ od Symmáchá ſtároſty Rzymſkiego do Mediolanu wyſłány był: áby tám w teyże ſzkole miſtrzem był. Miał w ten czás lat trzydźieśći. W Mediolanie ucząc Rhetoriki znáiomość wźiął z ś. Ambrożym/ y miłowáć go y kazánia iego ſłucháć począł/ nieiáką do wiáry świętey ſkłonnośćią/ ále ſię tylo iego wymowie przypátruiąc. Tám też ś. Ambroſius/ mátkę iego ktora zá ſynem byłá przyiácháłá/ poznał. y iáko świętą niewiáſtę czćił. A będąc iuż od Mánicheyſkich błędow Auguſtyn odrážony: u Akádemikow Philozophow prawdy ſzukáć chćiał. Gdźie iey nie nálazſzy/ y zá odeſłániem nałożnice ſwoiey do Afryki/ czyſtość záczawſzy: oczy otwárzáć począł/ tám ie obrácáiąc zkąd był máiąc lat 19. wyſzedł/ to ieſt do Kátholickiego kośćiołá/ do ktorego był zá uczniá oddány.

1. *Auguſtyn do Rzymu ſię udał.* Aug: confeſſ: lib: 5. cap: 3. 6. & lib: 5. cap: 7. 8. & 13.

Potym do Mediolanu.

Z Ambrożym S. iego poznanie.

Moniká gdy ś. Ambrożego o poſt w ſobotę pytáłá: náuczył iey áby ſię do zwyczáiow kośćiołow w ktorych przemieſzkiwá ſkłániáłá. W Rzymie pośćić iáko poſzczą w Rzymie. á w Mediolanie iáko tám poſzczą. Bo táka odmiáná w tych rzeczách wiáry nie rozrywa.

2. Aug: epiſt: 118. *O poſty pytanie.*

Symmáchus ná wielkich urzędách będąc/ zmocniwſzy ſię w gorną u Ceſárzow powagę: śmiał tego od Wálentinianá ſwoim y Senatu Rzymſkiego imieniem prośić; áby Pogáńſkie ofiáry y ołtarze przywrocone/ y dochody ich kápłanow y mniſzek/ do ſkárbu pobráne/ oddáne im były. Do tey ták ſproſney proſby/ y śmiáłey tego Pogániná hárdośći/ ktora młodego páná záſtráſzyć mogłá: przeſzkodźił mu ś. Ambroſius. y piſał do Wálentinianá áby tego nie czynił/ á przodkow ſwoich praw nie łamał/ y nád cześć P. Bogá ſwego/ ktora báłwochwálſtwo poniżáło/ nic ſobie nie przekłádał. A żeby nie rozumiał/ iż wſzytek Senat Rzymſki o to prośi: ále iż tylo ſámi Pogánie/ ktorych tám trochá zoſtáie/ á dáleko w nim ieſt więcey Chrześćian. Upominá go áby ſię bez Biſkupow w rzeczy do wiáry ſłużące nie wdawał. y groźi mu nákoniec/ iż go Biſkupi zá táki grzech do kośćiołá nie przypuſzczą/ y mowić będą:

Symmachus proſi o wrocenie Pogáńſtwá.

Ambr: epiſt: 30.

wić będą:

wić będą: Dárow twoich niechce kośćioł / boś kośćioły Pogáńſkie / dárámi ozdobił. Ołtarz Chryſtuſow dáry twoie odmiáta: boś ołtarzow báłwanom dopuśćił.] Co nie ták dla onego młodźieńcá iáko dla Juſtiny / ktora páńſtwem iego rządźiłá / piſał ś. Ambrozius. Czytáiąc tedy Wálentinianus y Symmáchowe y Ambrożego ś. o tym liſty / zá Ambrozyußem ſkazał.

Pogrozka na Ceſarze, odrzucenie darow ich y ofiar na ołtarz.

W ten czás ſię pogodnie tráfiło / iż Pogáńſka mnißká Primigenia / z czyſtośći ſwey wyſtąpiłá / y wedle praw ſtárych Pogáńſkich ſpalona być żywo miáłá. Ná nie ſamże Symmáchus ſkázni czynił y kárác ią wedle zaſługi kazał / (z niemáłym ſwoim y Pogan wßytkich poſromoceniem) iuż ich było nie zoſtawáło iedno śiedm tákich mnißek Pogáńſkich. 3.

Symmachus lib: 9. epiſt: 118. & 119.

Mnißki Pogáńſkie.

On przeklęty ſchiſmátyk Vrſicinus / śmiał nád práwo do Rzymu przyiácháć / y ná Dámáſá znowu rozruchy czynić. ktorego gdy Symmáchus ſtároſtá Pogánin / broniąc Dámáſá / z Rzymu wygániał / y towárzyße iego do więźienia brał: o co był do Wálentinianá obżáłowány / iákoby biſkupy Chrześćiáńſkie więźnił. Ale niewinnie to ćierpiał / y łácno ſię ſpráwił.

Vrſicinus znowu wygnany.

Symma: lib: 10. epiſt: 34.

Tegoż roku Dámáſus Papież Duchá P. Bogu oddał. Siedźiał lat ośmnaśćie nie ſpełná. Cudy y żywy y po śmierći ſłynął. Kośćiołow wiele náprawił y śćiány ich ozdobił. piſał wiele wierßámi. Kśięgi o Rzymſkich biſkupách / ktore ſię pod imieniem iego czytáią / inßego kogoś ſą á nie iego. Pſálterz Dawidow zá wykłádem ś. Jeronymá / z piſmá śiedmdźieśiąt tłumáczow / do kośćiołá ná śpiewánia wprowádźił.

Smierć Damaſa.

Pſalmy wedle 70. w kośćiele Rzymſkim.

Hier: Apol: aduerſ: Rufin.

Názyánzenus we wśi oyczyſtey w Ariánzie ná nabożeńſtwie puſtelniczym mießkáiąc / o heretyki ſię fráſuiąc / iż ießcze táki niepokoy kośćiołowi ś. czynili: piſał liſt do Nektáriußá Cárogrodzkiego Biſkupá niedbálſtwo iego ßczypiąc / á wielką ſwoię żáłość o duße ludzkie pokázuiąc. y prośi go áby Ceſárzá do tego wzbudzał / áby ſię heretykom ßerzyć y rozwodźić z iády y zárázy ſwemi nie dopußczał. y mowi: Jeſli im wolnie iáko y práwowiernym náuczáć y ßerzyć ſię dopußczáią: á kto nie widźi iż náukę kośćielną potępiáią / iákoby prawdá zá nimi ſtałá. Bo przyrodzenie tego nie dopußcza / áby dwie náuce o rzeczy iedney ſobie przećiwne / prawdźiwe być miáły.] Obácz mądre słowá: ktory Kátholik heretykom kazánia y náuki dopußcza: ſam ſwoiey prawdźie przygánia / iákoby o tym co wierzy / iney náuki ßukał. A być nie może iedno iedná prawdźiwa / á druga fałßywa. 4

Naſyanzenus przygania Nektariußowi.

Nazian: ad Nectar.

Heretykom ſię nie dać ßerzyć.

Co to ſłuchać nauki heretyckiey.

Porußony onym liſtem Nektárius / Ceſárzowi go vkazał / y prośił / áby heretyki od duß ludzkich iáko wilki od owiec odgániał. y vczynił záś Theodozyus nowy wyrok ná heretyki / áby ich wßędźie y po kątách w Cárogrodźie ßukano / y bez żadney láſki wygániano / áby od dobrych y towárzyſtwá ich oddźieleni byli. 5.

Nowe mandaty na heretyki.

L. 13. de hæret: Cod: Theod.

Tenże Názyánzenus z puſtyniey oney liſtámi ſtrzeláiąc / á chwałę Boſką rozmnażáiąc / Eleuſiußá ſtároſtę Cárogrodzkiego iż poſtu kośćielnego nie chował / tákimi słowy vpomniał / iáko o wielki grzech mowiąc: Powiem to co y przyiáźni náßey y temu czáſowi przyſtoi: krzywdę práwom czyniß o ſędźia / iż nie pośćiß. A iáko práwá ludzkie chowáć będźieß / gdy Boſkimi gárdźiß á zá nic ich nie maß? Oczyść ſądowy ſtołec twoy / áby ćię co z tego dwoygá nie potkáło: ábo złym ſię oſtánieß: ábo ćię zá tákiego mieć będą. Pomni ſędźia / iż ſądzony być maß / á mniey zgrzeßyß. Nád to nie miáłem nic lepßego czym bych ćię vczćił.] Obácz iáko poſt kośćielny ma zá práwo Boże. Słuchayże heretykow ćieleſnych co o pośćie mowią / á tego ták wielkiego świętego słow / z Duchá świętego pußczonych / zániedbay.

O poſt vpomina ſtaroſtę Naſyanzenus.

Epiſt: 74.

Na poſt Boſkie prawo.

Roku tego Ceſárzowi Theodozemu Plácillá żoná ſyná powiłá / ktoremu imię dał Honorius.

Socr: lib: 5. cap: 12.

Honorius ſię vrodźił.

Rok Páńſki

Rok Páński 385. Syriciuszá 1. Válentinianá 2. Theodozyuszá 7.

1. *Augustyn został Katholikiem.*

TEgo roku Augustyn w Mediolanie od Páná Bogá oświecony do wiáry sie Chrześciáńskiey Kátholickiey wrocił. Do czego mu pomogłá rozmowá z onym Simplicyanem/ ktory był oćiec duchowny ś. Ambrożego. Bo Ambrożego ś. dla zabaw iego wielkich rozmowy prośić nie śmiał. pomogł mu y przykład Wiktoryná Philozophá/ w stárośći od Pogáństwá do CHRISTVSA náwroconego/ y rozmyślánie niestátkow y frásunkow świátá tego/ iáko sam o sobie mowi: Gdym świátá y chwały iego y vrzedow świeckich y dostátkow z wielkim frásunkiem szukał: idąc iedną vlicą w Mediolanie/ vyzrzałem żebraká wesołego/ y pomyśliłem sobie: Ten wyżebrawszy ktoryś grosz ták śię weseli: á ia máiąc sie lepiey/ dla chęći y pożadliwośći świeckich frásuiąc sie o nábyćie ich/ tákiey bespiecznośći nie mam. Pomogło mu y czytánie żywotá ś. Antoniego/ ktorym sie oni dwá dworzánie/ opuśćiwszy oblubieńce/ do żywotá pustelniczego przywiedli. ktory czytáiąc záwołał: Powstáią prośći y porywáią niebo: á my z nászemi náukámi nierozumnie w ćiele y krwi brodźim. Zostawszy tedy Cátechumenem ábo vczniem kośćielnym ś. Augustyn/ gdy od lekcyi wákáncye przyszły: szedł z mátką do wśi Verecundá Grámmátiká/ y tám kśiegi nápisał przećiw Akádemikom/ y o wiecznym żywoćie/ y Soliloquia, y inne/ áż po dwu lećiech potym Chrzest ś. wźiał.

Confess: lib: 6. cap: 6. O żebraku wesołym powieść S. Augustyna. Czytanie Żywotow S.

2. *Syricius Papież.*

Po Dámáźie ná Papiestwo wybrány był Syricius Rzymiánin z oycá Tiburcyuszá. Chćiał sie ieszcze on Vrsicynus wtrácáć/ ále wołánim ludu odpedzony iest. A gdy Syricius nie ták poważał ś. Jeronymá iáko przodek iego Dámásus: kśieża Rzymscy nań sie oburzyli/ y z zazdrośći y nienawiśći o nim szemráli/ y iego prześládowáli. Zayrzeli mu náuki nieumieietni/ y żywotá bez przygány/ swowolni y występni. On vmyślił puśćić sie z Rzymu/ gdźie trzy látá przemieszkał/ do Jeruzálem/ y tegoż roku to vczynił. Przymawiał złey kśieżey Rzymskiey w pismách swoich ś. Jeronym/ y dla tego w nienawiść ich wpadł/ ále sam kośćioł Rzymski bárzo czćił. Co zá potwarzy nań kládli/ o Paule y Melániá białegłowy przeświete/ sam wspomina do Asellę pisząc iuż ná wyieźdźie z Rzymu. Támże Rzym Bábilonem zowie: Nie kośćioł Rzymski/ ále złe obyczáie niektorych w Rzymie. Przez Cypr gdźie ś. Epiphániuszá náwiedźił/ płynąc ś. Jeronym/ bywszy w Antyochiey/ do Jeruzálem w wielkie źimná przyiáchał. Zá nim sie z Rzymu tegoż roku puśćiłá oná ś. wdowá Paulá/ z wielkim wszytkiego Rzymu podźiwieniem. Będąc sławna y pierwsza rodzáiem/ zacnośćią y bogáctwy w Rzymie/ wszytko opuszczáłá/ y ná dźiatki własne niedbáiąc/ z sámą tylo corką Eustochia/ ktora czystość CHRISTVSOWI poślubiłá/ ná srogie śię morze do Bethleem do CHRISTVSOWEGO złobu/ wielkim sercem y nabożeństwem puszczáłá. Zostáwiłá w Rzymie synaczká málego Toxocyuszá/ y Rufinę corkę iuż dorosłą/ y miłość ku nim miłośćią Christusową zwyćiężáłá/ imioná im spuszczáiąc/ sámá niebieskiego dźiedźictwá szukáłá.

Kśięża Rzymscy S. Ieronymowi zayzrza. Hier: epist: 99.

Epist: 8. ad Demetriadem. & ad Asellam.

Epist: 99. Ieronym S. tako Rzym Babylonem zowie.

Hier: apol: aduer: Ruffin: & epi: 27. Do Ierusalem z Rzymu S. Ieronym.

3. *Paula wdowa zacna Rzym opuszcza y świat. Epist: 27.*

W Burdegálli ziácháli sie Biskupi ná Synod przećiw Priscylliánowi y Instáncyuszowi heretykom/ ktorzy sie osobámi swemi tám stáwili. Instáncyus spráwić sie nie mogąc/ z biskupstwá złożony iest/ á Priscyllianus do Cesárzá Máximá áppellowat. y iáchał do Trewerú/ gdźie Máximus przemieszkiwał/ z onym Instáncyusem/ y inemi swey sekty towárzyszmi. Jácháli zá nimi popieráć przećiw im oni Idácyus y Ithácyus Biskupi/ w tym sie nie czuiąc/ iż sie im ná krew choć heretykow/ nálegáć nie godźiło. Y nie prostym

4. *W Galliey dzieie. Prosper: in Chron. Seuerus lib: 2. Priscillian od Synodu appelluie do Cesarza. Seuerus lib: 2.*

ſercem to czynili. Był w Treweris ś. Marćin ná on czás/ y prośił Máximá/ áby ná nie krwáwego karánia/ gdyż Biſkupámi/ ácz heretyckiemi byli/ nie ſkázował. Lecz ſkoro ſtámtąd wyiáchał ś. Marćin/ Máximus ná śmierć Priſcylliáná/ y ine towárzyſze iego/ ktorzy w złośći ſwoiey y kácerſtwie/ y ſproſnych nocnych ſchadzkách przekonáni byli/ ſkazał. Śćięty był z nimi y Látronianus nieiáki poetá vczony/ y Feliciſſimus/ y Julianus/ y Euchrocya niewiáſtá/ y ini tegoż kácerſtwá vczeſtnicy/ á ine ná wygnánie rozeſłano. Obráźiło było ono tákie karánie y Kátholiki/ (ácz ludźie tácy to byli ći Gnoſtykowie/ iż y okrom wiáry y złey náuki/ y od Pogáńſkiego ſędźiego śmierćią karánie záſłużyli) ále iż żaden ieſzcze biſkup ták karány nie był/ y Ceſarz ſię w ſąd ſobie nieprzyſtoyny wdawał: obruſzyło to y práwowierne. Bo y biſkupiey páſterſkiey ćichośći przygáná byłá/ gdy oni dwá ná tákie ich karánie krwáwe zezwaláli. Tymotheus Alexándryiſki biſkup świát ten pożegnał. Ten Ammoná nieiákiego/ ktory ſam ſobie vcho vrznął/ áby kápłanem nie był/ ná Biſkupſtwo poświęćił mowiąc: Práwo to niech Żydowie chowáią: dayćie mi tákiego coby mu y nos vrzniono/ byle był w obyczáiách święty/ ia go ná Biſkupſtwo poſtáwię.] práwá ſię iednák kośćielne záchowáć máią.

Máximus Ceſarz ná śmierć heretyki ſkazał.

Hier: de Script.

5\.

Wſchodne dźieie.

Socr: lib: 5. cap: 12.
Palladius in Lauſiaca cap: 12.

Vchá vrzynánie ná vwiárowánie Biſkupſtwá.

Theodozyus Ceſarz do ſtároſty Egyptu dał táki wyrok/ áby żadnego Biſkupá y kśiędzá do ſądu ſwego nie ćiągnął/ ále wſzytki duchowne ſądy do Biſkupá oney ſtrony odſyłał. Nie był táki Máximus/ ktory biſkupie ſądy do śiebie przypuśćił/ y one ácz zá niebácznym zezwoleniem duchownych odpráwował. Flácyllá żoná Theodozyuſzá tego roku z ćiáłem ſię rozſtáłá/ zoſtáwiwſzy dwu ſynu Arkádyuſzá y Honoryuſzá/ y corkę Pulcheryą. Wyſtawia ią Gregorius Nyſſenus. A Theodoretus o niey piſze/ iż do wielkich cnot mężowi byłá powodem. z pokory vbogim ręką ſwą ſłużyłá/ y potráwy podawáłá/ y miſki śćierálá/ y chore opátrowálá. Mawiálá ták; iż złoto rozdáwáć przyſtoi Ceſárzom/ ále ia y ty moie poſługi tákie Bogu zá páńſtwo ktore mi dał z mężem oddáię. Czeſto ták mężá vpominálá: Rozmyślay záwżdy czymeś był/ á czymeś ieſt teraz. Tá myśl wdźięcznym ćię Bogu/ od ktoregoś páńſtwo wźiął/ vczyni/ y ſpráwiedliwie y práwnie rządźić to páńſtwo/ y ná nim Bogá ktory ie dał świątobliwie chwalić będźieſz.] Brzydźiłá ſię ták Aryany/ mowi Nyſſenus/ nieináczey iáko báłwochwálcámi y Pogány/ y dobrze to vważálá. Bo ći ktorzy ſtworzonego Bogá chwalą/ nic od báłwochwálcow nie rożnią ſię. Pewnie ſzátan przez Aryany chćiał báłwochwálſtwo ożywić. Wydał ieſzcze tego roku ná Pogány wyrok/ Ceſarz Theodozyus/ áby nikt ná bydlęce trzewá nie pátrzył/ y z nich wrożek nie czynił/ áni ſię o przyſzłe rzeczy pytał. Wydał y drugi mándat ná śpiewaczki niewiáſty/ ſkáźićielki dobrych obyczáiow/ áby ich nie było/ á żaden ich nie przypuſzczał.

L. 3. de epiſc: iud: Cod: Theo.

Iuriſdictia kośćielna.

Flácylle śmierć żony Theodozyuſzá Ceſarza.
Lib: 5. cap: 18.

Mądre ſłowá niewiaſty do mężá.

6\.

L. 9. de pag: Cod: Theod.

Ná práktykarze práwo.

Y ná śpiewaczki niewiáſty.

Wálentinianus zachodny Ceſarz roſkazał więźnie ná wielkie święto Wielkonocne wolne puſzczáć. okrom tych ktorzy świętu y vweſeleniu ludzkiemu przeſzkadzáią. Jácy ſą świętokradźcy/ cudzołożnicy/ kázirodowie/ wydźierácze/ grobow rozboynicy/ y ći co truią y czáruią/ y myńce fálſzywe czynią/ y mężoboycy.] Vczynił to y Theodozyus ná wſchodnych páńſtwách/ iáko świádczy ś. Chryzoſtom/ iż piſał liſt po wſzem świećie/ áby więźnie ná dźień Wielkonocny puſzczono/ y im odpuſt dano. y w liśćie tym piſał te ſłowá: O bych mogł y vmárłe wſkrześić y do żywotá ie pierwſzego przywroćić.] Te były ſłowá w tym práwie.

L. 10. de Scenic: Cod: Theo.

Zachodne dźieie.

L. 8. de indul: cri: C. Theod.

Więźniow ná wielkie święto Wielkonocne puſzczánie.

Ambr: epiſt: 33.
De orat: Flauiani.

Rok Páńſki 386. Syriciuſzá 2. Válentiniáná 3. Theodozyuſzá 8.

1\. Syric: epist: ad Episc: Africæ. *Czystość kapłáńska y inney księży.* Rufin: lib: 2. cap: 16. *Iustiná Arianom daie wolność. Beneuolus prawy Katholik. Złote iego słowá.* In præfat: sermon: Biblioth: S.

Syricius miał Synod w Rzymie 80. Biskupow / ná ktorym kościelna kárność w Afryce vpádła náprawowáł. Roskazał áby kápłani y dyákonowie po wźiętym świeceniu z żonámi nie mieszkáli. Nie iżby on bezżeństwo duchownych y powściągliwość dopiero vstáwił / ktorą Afryká y od Apostołow miáłá: ále żeby vpádłą czystość kápłáńską wznowił.

Iustyná mátká Válentyniáná młodego Cesárzá / będąc Ariánką / do tego przywiodłá syná / áby po Ariánách wyrok Cesárski vczynił / żeby wolnie náucząć y schodźić się mogli. Ten dekret gdy obwołáć Benewolowi iáko vrzędnikowi kazáłá: odpowiedźiał / iż ia słow niezbożnych przeciw Bogu mowić nie mogę. A gdy mu wyższe vrzędy obiecowáłá: on rzekł / y ten mi weźmićie ktory mam / iedno mi sumnienia nie nárußayćie: y to mowiąc / pás rycerski z siebie zrzućił.] Był to wielki wyznawcá y mocny / rodem z Bryxiey / od Philástriußá Biskupá wyćwiczony w wierze / ktorego Gaudencius nástępnik ná onę Bryxiáńską stolicę / wielce wychwala. Záczęłá zá tym Iustyná woynę w Mediolanie z świętym Ambrożym / ná ktorego dawną waśń w sercu táiłá / poki z Máximem tyránnem pokoy y przymierze vczynione nie było.

2\. *Iustiny z S. Ambrożym woyna.* Ambr: in Auxenc.

O tym czáśie wiele się Arianow od Theodozyußá ze wschodnych krolestw wygnánych / do Medyolanu / gdźie táką pátronkę mieli / nábiegło. y obráli sobie Biskupá Tátárzyná ábo Scythę / ná imię Auxencyußá. Ale iż to imię z drugiego ktory przed tym był / brzydkie było / odmienił ie y náзwał się Merkurynem / y dla tego iż w oyczyznie swey gdźie był zwány Auxencius / wiele złego popełnił / áby się pod nowym nazwiskiem zátáił. Lecz go przedsię Ambrozyus Auxencyußem zwał.

Auxencius Ariánin wtory. Ambr: vt supra.

3\. *Wyzywánie na gadánie z Ariany.*

Przyszedł do tákiey śmiáłośći on Auxencius / iż ná gadánie do pálacu ábo Consistorzá wyzwał ś. Ambrożego. y przemogłá to Iustyná / iż Valentynianus młody Cesarz syn iey / wskazał do Ambrożego przez Dálmácyußá Tribuná / áby się ná ten á ná ten czás w pálacu stáwił / y tám o wierze disputował / y sędźie z swey strony świeckie miánował / iáko ie też Auxencius miánowáć / ná rozsądek sporu onego miał / y sam Cesarz sędźią rozmowy oney być chćiał. Ná tákie poselstwo zdumiáły ś. Biskup list do Cesárzá / złotemi práwie słowy nápisał. W ktorym wywodźi Bożemi y Cesárskiemi y oycá iego práwy / iż láicy o wierze sądźić / y Biskupiemi sędźiámi być / nie mogą. stánowienie o wierze y rozmowy Biskupom służą / w kośćiele się / nie ná pálacu odpráwowáć mogą. Auxencius podobno ná tym sądźie Pogány y Żydy postáwi. Bo ich miánowáć nie śmie. Ja w kośćiele o wierze y o czym potrzebá rozmáwiáć / y stoczyć spor z kimkolwiek y z káżdym Arianem / gotow iestem. Niech się láicy przysłucháią / niech idźie káżdy zá kim mu się podoba. Ale żeby mię láik sądźić miał / ábo ná ich swary do pálacu przychodźićbych miał / tego nigdy nie vczynię. Jesteś Cesárzu nie tylo młody: ále y nie ochrzczony: á o táiemnicách wiáry świętey sędźiem być masz? Jeszcześ się wiáry nie douczył: á iuż kápłáńskim mistrzem być chceß? Náśláduy oycá y innych Kátholickich Cesárzow / ktorzy się w sądy Biskupie y o wiárę nigdy wdáwáć niechćieli. etc.] Doznał potym ś. Ambrozyus / iż zá iednacze y sędźie on Ariánin Auxencius / Pogány niewierne miánowáć miał.

Ambr: epist: 32. *O wierze świeccy sądźić nie máią.* *Ná Cesárzá wolny język S. Ambrożego.* Orat: in Aux.

4\. *Heretyk cudownie náwrocony.* In vita S. Ambr.

A iż do kośćiołá wzywał ś. Ambrozyus káżdego ktoby gádáć o wierze y disputowáć chćiał: obrał się iákiś twárdy y chytry gádácz heretyk. y przyszedszy do kośćiołá / tráfił ná kazánie ś. Biskupá / y widźiał / iż mu Anyoł do vchá podáie to co mowił. y onym się cudem do wiáry Kátholickiey obroćił / ná ktorey prześládowánie był przyszedł. To Paulinus ś.

Onego Biskupá Itácyußá / ktory ná Priscilliáná y iego towárzysze heretyki nálegał / iedni mędrszy Biskupi gánili / y iego się vczestnictwá strzegli:

á drudzy

Seuerus dialog: lib: 3.
Maximus Ceſarz przy Biſkupiech.

á drudzy go bronili/ zwłaſzczá ći ktorzy ſie byli do Treweris ziácháli/ przy kto-
rych ſtał Ceſarz Máximus/ y S. Marćiná do tego námawiał/ áby z nimi
trzymał. Lecz ſie on tego ſtrzegł iáko mogł. A choć był troche przyzwolił/ ále
ſie wnet popráwił/ żáluiac iż z onemi Biſkupy y ná godźine ſpołeczność
miał. y gdy ſie o to ſmućił/ vſłyſzał głos Anyelſki: ſłuſznie ſie o to Marćinie
fráſuieſz/ áleś nie mogł z tego ináczey wyniść. Popraw mocy/ wroć ſie do
ſtałośći/ ábyś nietylo ſławy/ ále y zbáwienia ſwego nie obráźił. A od onego
czáſu ſtrzegł ſie bárzo oney Itácyáńſkiey ſtrony/ áby ſie z nią nie mieſzał. Po-
wiádał iż dla onego wyſtępku vczuł w ſobie ſzkodę ná mocy do wyganiánia
ſzátánow. Odrádźił iednák Máximowi/ áby ná ſzukánie heretykow do Hi-
ſzpániey nie ſłał/ żeby niewinni y Kátholicy nie vćierpieli/ ktorzy bládą twa-
rzą zdáć ſie ſługom vrzędowym/ zá Pryſcilliániſty mogli. Co y ſámego świe-
tego Marćiná potkáło. Chwali Sewerus tego Máximá/ y dla tego iż bár-
zo czćił ś. Marćiná/ y częſto go do obiádu ſwego wzywał/ y wſzytko dla nie-
go czynił. Raz gdy go do ſtołu ſwego wezwał ten Máximus Ceſarz/ wymo-
wił mu ſie mowiąc: Nie mogę z tym v ſtołu siedźieć/ ktory iednego Ceſárzá
z páńſtwá/ á drugiego z zdrowia złupił. A Máximus ſie wymawiał iáko
mogł/ iżem od żołnierzow ná páńſtwo był porwány/ y muśiałem to vczynić.
y námowił go iednák do ſtołu ſwego. Pátrz w żywoćie ś. Marćiná/ iáko mu
Auguſtá żoná Ceſárſka ſłużyłá/ ſámá potráwy dla niego wárząc/ ſámá ſtoł
gotuiąc/ y do nog iego przy meżu Ceſárzu vpadáiąc/ á v ſtołu onego śie-
dźieć nie śmieiąc. To co w Itáciánách inni bácznieyſzy Biſkupi gánili/ 5.
to było: iż ſie kápłanom łáſkáwośći CHRISTVSOWEY náſládownikom/ ná
krew ludzką ſtáć nie godźi. y przeto kośćioł ten ma obyczay/ gdy heretyki do
świeckiey ręki ná karánie podáie: oświadcza ſię/ iż krwáwego z vtrátą zdro-
wia karánia nie prágnie. Gdy pánowie ſámi miecz ná heretyki obracáią/ po-
ſtráchem onym chcąc ie do baczenia przywodźić: czynią to chwálebnie. y z
tey miáry ten Máximus przygány nie miał. Bo y święty Leo Papież/ zá kto-
rego czáſu toż Pryſcylliáńſkie kácerſtwo znowu było w Hiſzpániey powſtáło/
chwali to w pánách świeckich/ y w tym Máximie/ iż tákich ludźi niepocząći-
wych ktorzy práwá świętego małżeńſtwá pſowáli/ y Boſkim ſie y ludzkim
vſtáwom ſprzećiwili/ nie ćierpiał; y mieczem ie karał. Potym gdy Máxi-
mus zábity był/ ten Itácius z Vrſáciuſzem Biſkupem wyklęty był/ y ná wy-
gnániu vmárł.

Seuerus lib: 3. Dialog.
Chwali Máximá Sewerus.
Seuerus in vita S. Martini.
Zoná Maximá iáko czćiła S. Marćiná.
Seuerus Dialog: lib: 2. cap: 7.
O karaniu krwawym heretykow.
Epiſt: 93. ad Turibium Epiſc.
Leo Papież karanie heretykow, y Maxima chwali.
Iſid: de viris illuſtr: cap: 2.
Wſchodne dźieie.

Wracamy ſie do wſchodnych ſtron/ y do ś. Ieronymá/ ktory do Ieru- 6.
zálem źimie przyiechawſzy/ puśćił ſie do Egyptu ná náukę do Dydimá onego
ślepego w Alexándriey. iuż był miſtrzem práwie wſzytkiego świátá/ á przed-
ſię od innych vczyć ſie chćiał. Powiáda ſam o ſobie: Iuż mi głowá śiwiá-
łá/ y przyſtało mi być iuż miſtrzem á nie vczniem: iednákem iáchał do Ale-
xándriey/ y ſłuchałem Dydimá/ y zá wiele mu dźiękuię/ żem ſie náuczył cze-
gom nie wiedźiał/ á com wiedźiał z iego náuki/ nie vtráćiłem. Iednák nie-
ktorych błędow tego Dydimá ktore wźiał z Origeneſá/ nie chwalił. y otwo-
rzyć ſie z nimi Dydimus przed nim beſpiecznie nie śmiał. Nie ták iáko Ru-
finus/ ktory Dydimá ſłucháiąc wielkim Origeniſtą zoſtał. Mieſzkał ś. Iero-
nym przy Dydimie/ iáko piſze Rufinus/ dni trzydźieśći/ y potym ſie do Páleſty-
ny wracáiąc/ mniſkie klaſztory przebieżał. o ktorych mowi: iżem miedzy świe-
tymi/ iáſzczorki y węże nálazł. to ieſt/ Origeniſty. A przyſzedſzy do Ieruzá-
lem y do Bethleem/ od Bárábbaná Żydá/ ięzyká ſie Żydowſkiego doſkoná-
ley niżli pierwey z wielką prácą y naymem w nocy vczył. Bo ten Bárábban
bał ſie Żydow/ y w nocy iáko Nykodim do ś. Ieronymá przychodźił. Tám pi-
ſáć począł ná liſty ś. Páwłá/ do Philemoná/ y Gálátow/ y Ephezow.
Paulá też oná Rzymiánká/ przypłynawſzy do Egyptu/ mniſkie wſzytki 7.

Ieronym S. do Dydima na naukę.
Epiſt: 65. & Proemio in Oſeam.
Błędow Dydimowych nie chwalił.
Apolog: aduer: Rufinum.
Rufin: in inuectiua.
Apolog: aduerſ: Rufinum.
W ſtarośći douczał ſię ięzyka Żydowſkiego.
Hier; epiſt; 65.

 klaſztory

Hier: epist: 27.
Paule S. iáłmużny.
Drogi ná mieysca święte.
Hier: in Ezech: in præfat: lib: 7. & epi: 17. & 13.
Ieronym S. oyczyznę dla vbogich przedał.
8.
Epist: de peregr: Basil ad Monachů lapsum.
Drogi nabożne.

klaßtory y celle z swoią corką y pánnámi swemi/ náwiedzáłá: wßytkim iáłmużny rozdáiąc/ ná káżdego iáko ná CHRISTVSA pátrząc. Ztąmtąd sie do Bethleem puśćiłá/ gdźie wiele klaßtorow y gospod dla gośći y pielgrzymow nábudowáłá/ tám gdźie Márya y Jozeph gospody nie mieli. Piße ś. Jeronym/ iáko ná on czás ze wßytkiego świátá wielcy y przedni ludźie ná mieyscá święte drógi czynili/ y vstáwiczne tłumy ich w Bethleem były/ ktore ś. Paulá podeymowáłá/ y ś. Jeronym wielkie im służby wyrządzał/ y dla nich oyczyznę swoię w Dálmácyey przedał. ze wßytkiego świátá/ práwi/ ludźie sámi náwiedzáią te mieyscá święte/ z Gálliey/ z Brytánniey/ z Persyey/ z Egyptu/ z Armeniey. etc. Tákie pielgrzymowánia iż Grzegorz Nysseński zda sie gánić: tedy to czyni dla mnichow ktorzy miedzy lud nie wychodźić á w swey sie komorce zátrzymáwáć máią. y dla innych zwłaszczá białychgłow/ ktorym tákie drógi bespieczne nie są/ y czystośći ich przećiwne.

Mandat na Ariany.
L. 1. de hær: querel: contradic: Cod: Theod.

Z nowu Theodozyus Cesarz ná heretyki Áriany zwłaszczá ktorzy zá Válentinianowym mándatem schodźić sie poczęli/ zákazał áby schadzek nie mieli/ á tácy iáko pokoiu pospolitego nieprzyiaćiele/ mieczem karáni byli.

L. vltim: de Sepul: viol: C. Theo.
Fałßywe reliquie.
De opere Monach: cap: 28.

Tenże vczynił wyrok/ áby kośći ś. męczennikow z ich grobow nie ruszáno/ áni kośći ich kupowano/ ále żeby w kośćiołách ná to zbudowánych chowáne były.] To vczynił dla mnichow ktorzy kośćiámi ś. zysku v ludźi szukáli/ y wiele fałßywych reliquiy podmiátáli. o ktorych Augustyn ś. toż nápisał.

9.
De vita Ioan: Chrysost.
Chrysostom S. iáko Biskupa swego ochraniał.
Homil: 1. in fine Vidi dominum in Isa.
Metaphr: in vita Chrysost.
Kazania nie máią być trudne.

Tego roku Chrysostom ś. ná kápłáństwo poświęcony iest/ nie bez Boskiego zrządzenia/ iáko Leo Augustus nápisał. przez lat dwánaśćie kazánia w Antyochiey czynił. Acz też tenże vrząd Fláwianus Biskup odpráwował. O ktorym ták mowił ten święty; áby od ludu/ iż mnieyßą wymowę miał/ pogárdzony nie był: To chowáiąc/ práwi/ wroćmy sie do domu/ á doskonáłßego Doktorá przyimuymy vpominánie. Bo náße kazánie iákiekolwiek iest/ ma okazáłość młodośći: á tego iákiekolwiek iest/ więtßą sie mądrośćią ozdabia. Náße iáko strumień ßumiący: á iego mowá iest iáko źrzodło ćiche/ rzeki wylewáiące/ podobnieyße do oleiu ćiekącego/ niżli do płynącey wody.] Kazániom iego niewiastká iedná przygániłá/ iż trudne w nich/ iáko młodźi pospolićie wysoko chcą látáć/ náuki dawał. A vpomniał sie w tym/ iż nápotym do rozumienia sie pospolitego skłániał/ y był Złotousty názwány.

10.
Homil: 33. ad pop.
Pożytki kazánia na iałmużnach.
Trzy tyśiace vbogich w Antyochiey.

Pożytki kazánia iego ná iáłmużnách sie pokázowáły. Bo mowi: W tym mieśćie iest dochod ná pánny y wdowy: gáday wiele ich iest? do trzech tyśiecy spisánych iest/ ktore co dźień karmią/ okrom więźniow y ßpitalow/ y pielgrzymow/ y innych vłomnych ktorzy przy ołtarzu stoią/ á ná żywność y odźienie proßą. á przedśie nic z máiętnośći wáßey nie vbywa. By dźieśięć tylo mężow ták wydáwáć chćieli: żadnegoby vbogiego nie było.] Poty iego słowá. A iest sie czemu dźiwowáć/ w mieśćie ták heretykámi strapionym/ ták iż drugdy ná polu wierni schádzáć sie muśieli/ y miedzy rozdwoionemi Kátholiki/ y miedzy tákimi heretykámi/ iż ták wielkie iáłmużny być mogły. Jáko tákiey miłośći Chrześćiáńskiey przyspárzał P. Bog? Jáko żonę stárosty chorą zleczył/ y od kácerstwá Márciońskiego mężá iey y dom wßytek wybáwił. Czytay w iego żywoćie.

24. Ianuarij.
Hier: epist: 61. & de Scri: r.
Smierć Cyrillá Ierosolimskiego.

Tego roku Cyrillus Hierozolimski Biskup ktory Cátecheses pisał/ świát ten pożegnał. Ná mieysce iego nástąpił Jan ktory był pierwey heretykiem/ á dla Biskupstwá Kátholikiem został.

Rok Páński 387. Syriciußá 5.

Válentinianá 4. Theodozyußá 9.

Justyná

1\.
Paulinus in vita S. Ambr.
Iustina S. Ambrożego zgubić chce.
Cudo w obronie świętych.

Iustyná Augustá wielkim iádem y niewieścim vporem y gniewem chćiáłá / ábo ná wygnánie ś. Ambrożego wyrzućić / ábo mu kośćioł odiąć / á swoim go Arianom podáć. Szukáłá wszytkiey ná to pogody / y wiele obiecowáłá tym ktorzyby go poimáli / y záwiezli tám gdźieby kazáłá. Nálazł się ieden Euthimius sługá iey ktory iey to obiecał / y wedle kośćiołá dom sobie zbudował / y w nim gotowy woz postáwił / ná ktorymby go poimawszy táiemnie wywiozł. Ták P. Bog strzegł kápłaná swego / iż on Euthimius / zá nieiákie swoie złośći ná wygnánie potępiony był / y ná tym woźie ktory był ná ś. zgotował wypchniony iest nim rok doszedł. Dał mu ś. Ambrozyus ná stráwę / y to co było potrzebá / dobroćią złość onę oddáiąc. Nie obruszyło to Iustiny / iáwnie wyrok nań od syná dáłá / áby kośćioł podał / y skárby z nim kośćielne. y postáłá ná wykonánie mándatu żołnierze / ktorzy kośćioł odiąć chćieli. O czym lud vsłyszawszy / w kośćiele się z Biskupem swym zámknął y żołnierzom nic czynić nie dopuśćił. Iáko się mąż święty y mocny o to zástáwił / á kośćiołá vstąpić niechćiał: iáko szyie swoiey zá to nástáwiał: sam o tym pisał / woląc tysiąc śmierći podiąć nizli wydawcą kośćiołá być. Vtwierdzał lud w onym kośćiele / y prośił áby ie on sam y kośćioł swą śmierćią zástąpił / áby mu wyniść ná śmierć dopuśćili. Czytay szerzey w iego żywoćie. Był przy tey woynie w Mediolánie Augustyn ś. y mátká iego Moniká / ktora z ludem w kośćiele y nocne niespánia ná modlitwie z innymi ćierpiáłá. Gdy lud Psálmámi y śpiewániem się ćieszył / y tesknicę onę odganiał / Troycę ś. zá końcem káżdego Psálmu przećiw Arianom wyznawáiąc.

Ambr: in Aux: post: epist: 32.
2\.
Iustiná kośćioł odeymuie Katholikom.
In Auxencium.
Męstwo S. Ambrożego.
Augustyn był przy oney woynie.
Aug: Confess: lib: 9. cap: 7.

Mowił śmiele Ambrozyus ná kazániu: dáiem co Cesárzowi / Cesárzowi: co Bogu / to Bogu. Práwá do kośćiołow Cesarz żadnego nie ma. Synem iest kośćielnym / w kośćiele iest / nie nád kośćioł iest. Posłał potym Cesarz stároste do ś. Ambrożego iuż nie o on wielki kośćioł prosząc / ále o inny mnieyszy ktory Porciana Basilica zwano. Lecz on y tego nie pozwolił / y lud wołał áby nie przyzwalał. Dźiały się te swary dwá dni przed Kwietną Niedźielą / po ktorey lud iákoby zuchwáły chćiał vkáráć pieniężnym karániem Cesarz / (ábo oná Iustiná / bo Cesarz był młodźiuchnym) wielką im śrebrá summę / iż kośćiołá nie dopuśćili / dáć kazano. Dawáli bogátszy / á vboższymi więźe wszytkie nápełniono. Y mowili: iesżcze wiecey damy / iedno niech nam wiáry nie odeymuią. Porwał też był lud iákiegoś Kástulá Ariáńskiego księdzá / gdy Mszą ś. Ambrozyus spráwował: ále wnet kápłany y dyákony wysłał / ktorzy go z ręku ludźi wyprośili. Bo żadney się rzeczy bárźiey nie bał ś. Ambrozyus / iedno áby krew czyiá w onym rozruchu przelana nie byłá. A o swoię nic nie dbał. Mowił ś. Ambrozyus do vrzędnikow ktorzy mu o kośćioł nálegáli / á żeby się lud nie wzburzył prośili: á on im odpowiádał: Bierzćie wszytko co moie iest / y zdrowie bierzćie moie. Bożego dáć nie mogę. Cudzego domu bráć Cesarz bezpráwnie nie może: á Boży bráć ma? Mnie się go dáć nie godźi / á Cesárzowi bráć go niepożyteczno iest. Ná Boskie rzeczy nie ma Cesarz práwá: Pálace mu dáne są nie kośćioły.] Co rzekną dźiśieyszy pánowie w Niemcách / w Angliey / w Nyderlándźie / y Skocyey / y Szwecycy / ktorzy nietylo kośćioły P. Bogu wydárli / ále y ták wielkie dochody y máiętnośći Bogu oddáne pobráli.

3\.
Ná pány wolny ięzyk kápłański.
Ambr: epist: 33. Ad Marcellinam sororem.
Lud co vćierpiał od Iustiny.
Słowá kápłáńskie.

A gdy przez postánce swe Cesarz go tyránnem zwał: odpowiádał: Iesliim tyran / niech mię zábiie / ábych mu nie przeszkadzał. Ieslim ia tyran / czemum práwego tyránná Máximá / iż do Włoch ná Wálentiniáná nie przyszedł / pohámował? kápłani się w rząd krolewski nie wdáią / y CHRISTVS być krolem niechćiał: ále krolowie kápłáństwo sobie przywłaszczáią. 4.

Ták przez trzy dni biedząc się Cesarz ábo Iustiná z ś. Ambrożym / gdy

 lud

lud przy swoim Biskupie stał / y mieszczánie y kupcy wolelí wszytkie swoie do-
Zwyćięstwo S. Ambrożego. brá vtráćić / nizli kośćioł ktory Arianom podáć: dniá trzećiego / to iest w
Wielki Poniedźiáłek / roskázano żolnierzom od kośćiolá odstąpić / y pokoy o-
powiedźiano. O iáka tám byłá rádość! Jednák Justiná sámá w sobie nie
vćichłá / iż syná Válentinianá burzyć przećiw ś. Biskupowi nie przestáłá. A
P. Bog ználazł drugi obyczay ná obronę iego.

5. Bo Máximus Cesarz / on co Gráciáná zábił / dowiedźiawszy sie / iż mło-
Tom: 1. epistol: Rom: Pont. dy Válentinianus kośćioły Kátholickie prześláduie / á Ariany podnosi: ná-
Máximus o Kátholiki mowi. pisał mu list / ktorym go pilnie vpomina / áby Kátholikom / y kápłanom / y
Rzymowi ś. wielki pokoy dawał / á nic od wiáry przodkow swoich nie w-
znawiał / á ná przykłády oycá swego / y ná gniew Boży pámiętał. Przydáie
Lib: 5. apol: 14. Theodoretus / iż mu woyną pogroźił / iesliby tákiego ná Kátholiki prześlá-
Gerwázyußá y Protázyußá ćiáłá nálezione. dowánia nie przestał. Tegoż czásu Ambrozyus ś. nálazł ćiáłá y kośći świę-
tych Gerwázyußá y Protázyußá. Co mu było ku wielkiey pomocy przećiw
Ambr: epist: 85. Arianom / gdy sie przez one ś. kośći cudá wielkie dźiały / á niewierność Ariań-
ska potępiáły. Bo ślepy ieden ná imię Sewerus / wszytkim znáiomy / oświe-
Cudá z kośći ść. cony iest / gdy sie skrzynie oney dotknął: wiele czártow z ludźi opętánych v-
ćiekáło / wiele sie chorych leczyło. Lud wszytek niewymowney rádośći záży-
wał / á Ariani sie pohańbiáli / y śmieli one cudá potwarzáć wespołek z Ju-
Confess: lib: 9. cap: 7. stiną. O tym y ś. Augustyn nápisał. Bo sam był w ten czás w Mediolanie
obecnym. Vżyczał ś. Ambrozyus onych relequiy wielom ludźiom ktorzy ich
Paulinus in vita S. Ambr. prágnęli / y ná pámiątkę onych świętych kośćioły / máiąc ich kośći P. Bogu
6. budowáli. Justiná będąc iáwnie záwstydzona / iż nic swego przewieść
Złość Iustiny. nád ś. Ambrożym nie mogłá: táiemnie w dom iego mężoboycę áby go zábił
Paulinus ibidem. posłáłá. Ale go P. Bog bronił. Bo on zbrodźień ręki podnieść nie mogł /
y grzech swoy wyznał / y od kogo był náprawiony powiedźiał. Nákoniec y
czárowniki y czárty nań náprawowáłá. Co sie po iey śmierći pokázáło.
Iustinę P. Bog poniżył. Náostátek dźiw wielki vczynił P. Bog / iż ta Justiná z swoim synem / kto-
ra ná zgubę y zdrowie kápłaná Bożeº ták iádowićie nálegáłá: sámá mu przed-
ko zdrowie swoie y syná swego oddáiąc / pokornie / áby ie w obronie swoiey y
páństwo wszytko ich záchował / prośiłá. Bo gdy Máximus vmyślił / y słuch o
tym puśćił / iż chćiał odiąć Włoskie páństwo Válentinianowi / y do Włoch
Posłem drugi raz do Máximá S. Ambroży. sie z woyskiem puśćić: Justiná w sámym Ambrozyuśie ś. wszytkę nádźieię
położyłá / prosząc go áby od syná iey do Máximá posłem był / á onego iáko y
pierwey vbłagał / y od oney strászliwey woyny odwiodł. Vczynił to ś. Ambro-
zyus chcąc iáko kápłan y nieprzyiaćiołom dobrem oddáwáć. Acz mu sie nie
ták powiodło iáko pierwey. Bo P. Bog iuż był vmyślił tym odiąć páństwo /
Ambr: epist: 27. In vita eius. ktorzy sie ná kośćioł ś. ięż y kápłany tárgáli. Wypisuie sam Ambrozyus to po-
Máximá wyklął S. Ambroży. selstwo swoie iáko ie odpráwował. W ktorym nic nie spráwił. Pisze Paulinus /
iż o zábićie Gráciáná páná swego Máximá w ten czás ś. Ambrozyus wyklął.
7. Posłał inszego posłá Wálentinianus do Máximá o pokoiu stánowiąc /
Zosimus lib: 4. nieiákiego Domniná człowieká spráwnego / ktorego ták Máximus oszukał:
vććił go łáskáwym przyięćiem y vdárował / y w rzeczy dla czći iego część
Chytrość Máximá. woyská z nim ná prowádzenie iego do Włoch posłał: Tym sercem áby sie v-
bespieczywszy Domninus / nie przestrzegł Wálentinianá / áby w gorách przy
ćiásnych mieyscách / przesśćia woysku bronił. A gdy one ćiásne mieyscá Do-
mninus z woyskiem Máximowym przebył: oni żołnierze mieyscá trudne o-
pátrzyli y strażą obronili / iż záraz Máximus z ostátkiem woyská gory ony
Máximus wtárgnął do Włoch. ćiásne przeszedł / y ćicho bez żadnego wsporu do Włoch przyćiągnął / y pod
Aquileią sie położył.] A ták pożytecznieysze było poselstwo ś. Ambrożego y
z więtszą mądrośćią / w ktorym ták źle y przykro był odpráwiony / nizli Do-
mniná / w ktorym był zdrádliwie vczczony / y oszukány.

Wálenti-

Wálentinianus y z mátką Iustiną ná one nowinę niespodziewáną prze- 8.
sträszony: ná morze się puścił/ y áż do Thessáloniki z mátką y z siostrą Gállą
vćiekł/ do Cesárzá Theodozyuszá po obronę. Gdźie go sam Theodozyus ná-
wiedźił/ y śiostrę iego Gálle zá żonę wźiął/ y pomoc mu dáć/ ná przywrocenie
páństwá obiecał/ pomniąc ná dobrodźieystwá brátá iego Grácianá. Tę ludz-
kość ieg chwali ś. Augustinus/ mowiąc: By był chćiwy do pánowánia The-
odozyus/ łácno mogł młodego Wálentinianá zgłádźić/ ktorego śieroctwo
ták ogárnął/ y obronę mu wszeláką ná przywrocenie ieg páństwá/ obiecował.

Válentinianus z Iustiną vćiekł.
Zosimus vt supra.
De ciuit: lib: 5. cap: 26.
Theodozyus chwały godny.

Máximus wielkie okrućieństwá nád miásty Włoskimi czynił. Plácen- 9.
cią/ Regium/ Kláternę/ Mutynę/ Bononią y inne/ srodze ze wszytkiego złu-
pił y w niewolą obywátele pobrał. A Mediolanowi dla ś. Ambrożego żá-
dney szkody nie czynił/ choć się z nim źle rozstał y słowy dosyć twárdemi od
niego częstowány był. Iednák ś. Ambrożego boláłá nędzá miast inych y nie-
wolstwo/ y ná ich okup srebrá y naczynia kośćielne przedawał/ ktorych Ari-
anom wydáć niechćiał/ y dla tego od nich przymowki ćierpiał. Oną swoią
ná vbogie y strapione szczodrotą y miłośierdźiem/ mowi Augustyn o nim/
miástá swego obronił/ vbogie ná tyránná zbroiąc. Boiąc się Mediolánczycy/
vćiekáć y miásto puste zostáwić chćieli: ále on ie namową swoią zátrzymał/
y mowił: Przestańmy grzeszyć/ á miásto nie zginie.

Ambr: epist: 8. & 57.
Máximus woiuie Włoską ziemię.
Ambr: offic: lib: 2. cap: 28.
Posidonius in vita S. Augustini cap: 24.

A gdy widźiał Máximus iż mu się nikt nie sprzećiwi/ áni woyną odpo- 10.
ru nie dáie: zániechał tyráństwá y złoczyństwá/ y począł wszytkim dobrze czy-
nić y do śiebie ie ćiągnąć. Senat Rzymski sobie vbłagał/ y Pogánom ofiar
dyabelskich/ ktorych im był Grácianus zákazał/ dopuśćił: y ołtarz Viktoriey
do Cápitolium przywroćił. y zá Zydy práwá dał/ y Kátholikow wszędźie bro-
nił. y do Papieżá Syriciuszá pisał/ iż życzliwym iest w boiáźni Bożey kośćio-
łom Kátholickim/ y prágnie tego/ áby w zgodźie vmorzywszy herezye/ y miá-
nuie Mánicheyczyki/ to iest Priscilliánisty/ Pánu Bogu służyli/ á sámi o ro-
żnicách iesli iákie są/ Biskupi sądźili/ chcąc im Synodu dozwolić iákiegoby
było potrzebá. Byli wielce vweseleni Pogánie/ y przyięli Máximá z rádo-
śćią/ zwłaszczá on Symmáchus/ ktory tym Máximem Grácianowi groźił/
y nápisał kśięgi o wystawieniu iego/ ktore przed nim czytał.

Ambr: epist: 29.
Máximus Pogány sobie iedna, y Chrześćiány.

Tego roku stárostą był Rzymskim on Pinianus Pogánin mąż Melániey
młodszey/ wnęczki Melániey stárszey/ ktora go do CHRISTVSA przywiodłá.

Socr: lib: 5. cap: 14.
Palladius in Lausi.

Rok Páński 388. Syriciuszá 4.

Válentinianá 5. Theodozyuszá 10.

Gdy się Theodozyus ná woynę przećiw Máximowi gotował/ v- 1.
stáwił pobory/ o ktore się gniewáiąc Antyoscy mieszczánie/ ro-
zruch vczynili/ y poburzywszy lud/ obraz ábo słup miedźiány Tá-
cylle żony Cesárskiey y sámego Cesárzá obálili/ y sromotnie po
źiemi włoczyli. Bárzo się oną zelżywośćią obráźił Theodozyus/
y posłał Elebechá Woiewodę z woyskiem/ áby one swowolne pokarał. Co
gdy czynić chćiał/ á obwinione y podeyźrzáne do więźienia brał y męczył y od
máiętnośći odsądzał/ y wszytkiemu miástu postrách wielki czynił: zbieżeli się
ze wszytkiey Syriey ná obronę miástá wszyscy mnisży y pustelnicy/ iáko ányo-
łowie z niebá/ z gor y z lásow przyszli zgodnie do Antyochiey/ y wołáli ná sę-
dźie: áby ludźi nie zábiiáli/ ná miłośierdźie pámiętáli. á o obraz miedźiány/
ktory się náprawić mogł/ obrázow Bożych nie gubili. y noc y dźień śiedząc
v więźniow y przed drzwiámi więź/ żadnego ná śmierć wywodźić nie dopu-
śćili/ sámi zá nie chcąc vmieráć. y wymogli to v onych sędźiow/ áby ná py-

Wschodne dźieie.
W Antyochiey wzburzenie.
Theo: lib: 5. cap: 19.
O obraz zelżony gniew Theodozyuszá ná Antyochény.
Mniszy ná pomoc Antyochiey.

tánie do

tánie do Ceſárzá poſtáli/ y z Antyochiey/ poſły o miłośierdźie do Ceſárzá wypráwili. Ná co ſedźiowie vżyć ſie dáli. Co przez cztery dni ſpráwiwſzy puſtelnicy oni do ſwoich ſie komorek wrocili. W ten czás ś. Chryzoſtom káznodźieia był w Antyochiey/ y o tey przygodźie y żáłośći wiele kazań nápiſał/ ludźie one burzliwe słowy karząc/ y troſkliwe ćieſząc/ y do pokuty/ y ſámego Bogá pomocy wzywánia przywodząc.

Ad pop: homil: 13. 17. 12. 13. 16. 18.

2\. Chryſoſt: homil: 3. ad pop.

Fláwianus do Ceſarza poſłem.

Ná ono poſelſtwo do Ceſárzá obrano Fláwianá Biſkupá/ ktory żadną ſie trudnośćią áni ſtárośćią nie wymowił: ále z wielkiego politowánia iáchał/ y ták mową ſwoią Ceſárzá zmiękczył/ iż wſzytkę winę miáſtu onemu odpuśćił. Piſze ś. Chryzoſtom iego przed Ceſárzem słowá/ Miedzy inemi ták mowił: Obraz może być nápráwiony y ze złotá y z nadrożſzych kámieni: ále gdy łáſkáwość ſwoim nieprzyiaćiołom pokażeſz/ tyle obrázow mieć będźieſz/ ile po nas ná świećie ludźi żyć będą/ ktorzy tę twoię cnotę wychwáláć nie opuſzczą. Pomni ná wielkiego Conſtántyná łáſkáwość/ ktorego gdy tákże obraz zelżony y twarz ná nim poránioná byłá: á dworzánie niektorzy iego námawiáli go/ áby tę krzywdę ſwoię pomſtą znáczną vkarał: on ſie zá twarz ſwoię pomácawſzy rzekł: cáłą mam twarz/ á żadney rány nie máſz. To iego słowo wſzytek świát pámięta y powiáda. iego innych przezacnych dźiełow y zwyćięſtw zápomináią: á to w vśćiech máią. Pomni iákoś y ſam więźnie ná Wielkanoc dla CHRISTVSA wypuſzczáć práwem twoim roſkazał/ etc.

Chryſoſt: ad pop: Homil: 20.

Chryzoſtoma S. kazania.

Conſtantyna łaſkawość.

3\. *Theodozyus odpuſzcza Antyochenom.*

Złote ſłowa.

Tymi y inemi słowy zwyćiężony Ceſarz do łáſkáwośći ſie ſkłonił y do miłośierdźia/ mowiąc: Nie wielką rzecz vczynię/ gdy ludźiom ktorzy mię zelżyli odpuſzczę. bom też ſam człowiek. Pan wſzytkiego świátá krzyżownikom ſwoim odpuſzczenia prośił: á ia towárzyſzom moim odpuśćić nie mam? Y roſkazał Fláwianowi áby ſie prędko do ſwoich pośpieſzył/ á onym w dłuższey trwodze być nie dopuśćił. Co on z pilnośćią vczynił/ y ná ſáme święto Wielkonocne one nowinę weſołą przynioſł. S. Chryzoſtom ná dźiękowánie zá ono dobrodźieyſtwo kazánie czynił/ á miáſto ſie weſeląc y ognie paląc/ y korony á wieńce kłádąc/ y ná iáwnych mieyſcách obiády czyniąc/ P. Bogá chwalili/ iákoby ſie dopiero znowu vrodźili.

Homil: 20. ad pop.

4\. Leo Auguſt: in geſtis Chryſoſt.

Olimpia wdowa w czyſtośći ſłateczna.

Palladius in Lauſiaca cap: 43.

Byłá w Cárogrodźie przezácna wdowá Olimpia/ corká Anizyuſzá Komeſá/ á wnęczká onego Ablawiuſzá/ ktory v wielkiego Conſtántyná rządźił. Tá krotko z mężem tylo 12. mieśięcy mieſzkáiąc/ á od niego wielkie bogáctwá zoſtáwione máiąc/ czyſty żywot y święty wiodłá. Theodozyus Ceſarz ráił ią zá Elpidyuſzá Hiſzpaná powinnego ſwego. oná niechćiáłá/ y do Ceſárzá mowiłá: By był P. Bog chćiał mię w małżeńſtwie mieć/ nigdyby mi był mężá nie brał. od ktorego gdy mię wyzwolił/ y iárzmo iego zemnie zdiął: obráłám ſobie czyſtość/ ktorą P. Bog ná mię włożyć chćiał. Ceſarz chcąc ią przymuśić: dał iey dozorcę ábo opiekuná/ poki by lat 30. nie doſzłá. ktory iey imioná pobrawſzy/ był iey bárzo ćiężki/ iż y z Biſkupy gádáć y do kośćiołá wolnie chodźić nie mogłá. y będąc teſkliwą/ nápiſáłá te słowá do Ceſárzá: y Ceſárſką y Biſkupią pilność nádemną pokázuieſz/ gdy zemnie opátrowánie máietnośći ſkłádaſz. Ale lepiey będźie/ gdy tę moię máiętność vbogim y kośćiołom podźieliſz. Bo ſie ia tey prożnośći ktora z doſtátku idźie boię/ ábych świeckiemi bogáctwy báwiąc ſie/ przyrodzonych y wiecznych nie vtráćiłá. Co przeczytawſzy Ceſarz/ vczynił ią od onego dozorce wolną: á oná w wielkiey oſtrożnośći y ſurowośći żyćia łáſki Bożey ſobie przyczyniáłá/ kośćiołom y vbogim imioná ſwoie zápiſuiąc/ á Biſkupom wielkie pieniądze rozdáiąc. Byłá vrody prześlicznęy/ á tákiego záchowánia/ iż Diákoniſſą kośćiołá Cárogrodzkiego zoſtáłá. Jedni mowią/ iż dźiewictwá przy mężu dochowáłá: ále Chryſoſtom ś. tego iey nie dáie/ iedno wtore y duchowne dźiewictwo. ták oſtrożne iey było żyćie/ iż y nieprzyiaćiel y zazdrośćiwy przyczyny náleść do iákiego ná nię podeyźrzenia nie mogł.

Mądre y nabożne słowa.

Chryſoſt: epiſt: 2. in addit.

Gotuiąc

5. Gotuiąc sie Theodozyus Cesarz ná woynę przećiw Máximowi/ P. Bogá sobie vbłagáć chćiał/ y rozesłał do wszytkich w Egyptćię mnichow y pustelnikow/ o modlitwe ich prosząc. á do Jáná nieiákiego/ ktorego świątobliwość Jeronym ś. wychwala/ rozkazał/ áby mu od Bogá oznaymił/ iáko mu sie tá woyná powieść miáłá. O czym y Augustyn ś. pisze: iż mu o szczęśliwym powodzeniu oznaymił. Pisze Metáphrástes / iż Theodozyus chćiał zsobą mieć ná tey woynie mnichá iednego ná imie Senuphiusá / o ktorego do Alexándriyskiego Biskupá / áby mu go posłał pilnie pisał/ iż o iego świętym żywoćie słyszał. On mnich niechćiał iácháć: ále vprosił v P. Bogá / áby iego rámienia chustá y laská/ ták wiele mogłá iáko on sam. y posłał one chusty y laskę Cesárzowi/ áby miawszy one chustę ná głowie y one laskę w ręku/ żadnego sie nieprzyiaćielá nie bał/ á sam ná przodku w bitwie sie postáwił. To ten pisze.

Na woynę gotowanie iakie.
Hier: ad Ctesiphon: aduers: Pelagium.
Aug: de Ciuitate li: 5. cap: 26.
Metaph: 3. Ian.
Ian prorockiego ducha maiący.
Senuphrius laske posyła Cesarzowi.

6. Druga przypráwá iego ná woyne byłá / vspokoienie kośćiołá Kátholickiego od heretykow. Ná ktore srogie práwá tego roku nápisał / áby schadzek nie mieli/ áni náuczáli/ á z miast y od ludźi wygnáni byli/ á nikogoż ná Biskupá nie poświecáli/ y tym sie imieniem Biskupim nie zwáli. Czego iesliby nie vczynili / áby srodze karáni byli. Zákazał áby się nikt o wiáre nie swárzył pod tákimże karániem. etc. Przetoż myli sie Socrátes/ twierdząc áby heretykom okrom Eunomianow wolno sie było domá schodźić y kośćioły przed miásty mieć. Bo ten błąd iego / miánowáne te práwá vkázuią.

Práwá na heretyki.
L. 14. de hæret.
L. 15. Cod: Theod.
L. 2. de his qui super relig: contendunt.
Sokratesowa omyłka.

7. Ták sie przypráwiwszy Theodozyus / w Pánnoniey v Scysciey miástá woysko wielkie Máximá/ ktore miał z Brytánnow/ Hiszpanow / Gállow/ y innych mocnych narodow / ná głowę poráził; y drugie tákże ktore wiodł Márcellinus brát iego v Pátáwioná rozgromił. Máximus mogąc do Gálliey zá gory vćiec/ wielkim skarániem Bożym záslepiony/ zámknął sie w Aquileiey/ do ktorey gdy Theodozyus z woyskiem przystąpił/ Máximowi żołnierze poimáli páná swego / y obránego w száty Cesárskie / do Theodozyuszá przywiedli. Ná ktorego gdy łáskáwie weyrzał / á żálość nád nim pokázował: żołnierze boiąc sie áby mu nie odpuśćił złośći oney/ porwáli go y rozśiekáli. Márcellá tákże brátá iego zábito. A on Andrágázyus ktory Gráciána zdrádźił y zábił/ vsłyszawszy o śmierći Máximá/ ktory go był nád wodnym woyskiem hetmánem vczynił/ sam sie vtopił. Synaczká też [illegible] ego Máximowego Wiktorá/ w Gálliey przy mátce zostáwionego/ Abrogástes Komes stráćił.

Zosimus lib: 4.
Zwyćiestwo Theodosyusza nad Maximem.
Ambr: epist: 29.
Maximus poimany y zabity.
Andragázyus sam się vtopił.

8. Ták ten tyran o krew Gráciáná y wygnánie Válentyniáná pokárány iest. Ták sie Gállia / Hiszpánia / y Brytánnia / y Itália do páństwá Rzymskiego przywroćiłá. Wielkie błogosłáwieństwo tego Theodozyuszá w ták wielkich y prędkich zwyćięstwách/ ktore mu iednáły modlitwy kośćielne/ y wygániánie y karánie heretykow. y ob[illegible]iá kośćiołow / y nabożeństwo ku P. Bogu/ y inne iego cnoty wielkie/ ktore mu P. Bog y tu ná źiemi płaćił.

Nie ták sławnym został Theodozyus z onego zwyćięstwá ták wielkiego/ iáko z łáskáwośći po zwyćięstwie. Bo gdy oni trzey zginęli wodzowie: żadnego ich pomocniká nie karał/ áni ná gárdle/ áni ná máiętnośći/ áni ná sławie. A co więcey mátkę nieprzyiaćielá swego Máximá/ dochodámi rocznemi opátrzył/ y corki iego dobrze wychowáć roskazał. A co nadźiwnieyszego Válentynianowi młodźieniaszkowi/ páństwá wszytkie zachodne/ ktore od Máximá wybáwił/ oddał/ y onego do wiáry Kátholickiey od mátki zepsowánego/ przywroćił. Przekładał mu/ pisze Swidás/ iáko P. Bog Kátholickie Cesárze ktorzy wiáry y kośćiołow iego bronili/ dźiwnie szczęśćił. Woysko/ práwi/ mocne iest nie zbroią/ ále spráwiedliwośćią. Constántyná P. Bog szczęśćił/ y oycá twego Válentyniáná iáko práwowiernego: á stryiá twego Walensá heretyká w moc Pogánom ktorzy go spalili/ podał. y twoie niedowiárstwo Máximowi moc ná ćie dáło. etc.
9. Gdy ná tey woynie był Theodozyus/

Łáskáwość Theodosyusza.
Ambr: epist: 29.
Nieprzyiaćiołom dobrze czynił.
Páństwo oddał Valentynianowi.
Verbo Valentin.
Woyská czym mocne.

Socr: lib: 5. cap: 13. dozyus/ Ariani w Cárogrodźie vwierzyli komuś pletliwemu/ iákoby Má-
ximus poráźił Theodozyuszá/ y z tego ſię ráduiąc/ wzburzyli ſię/ y dom Bi-
Ambr: epiſt: 29. ſkupá Nektáriuszá ſpalili. W tym prędka nowiná o zwyćięſtwie práwym
przyſzłá: Ariani ſię do ſyná Ceſárſkiego Arkádiuszá/ ktory támże był zoſtał/
vćiekli/ y gniew im ſwoy odpuśćił/ y v oycá drugi przeiednał.

Zachodne dźieie. Tego roku ochrzczony ieſt ś. Auguſtyn w Mediolanie od Ambrożego/
Aug: confeſſ: lib: 6. cap: 3. & 11. dwie lećie będąc vczniem Chrześćiáńſkim/ á máiąc lat żywotá ſwego trzy-
dźieśći cztery/ ochrzczony ieſt/ y ſyn iego przyrodzony Adeodatus w lat pie-
S. Auguſtyn ochrzczony. tnaśćie ktory prędko vmárł. y Alipius y Ewodius ludźie zacni. kochał ſię z
tego bárzo/ iż chrzeſt miał od ś. Ambrożego/ ácz z nim rozmowy mieć nie
10. mogł/ dla wielkich iego zabaw/ iáko ſam mowi. Mieszkáiąc w Medio-
De verbis Apoſt: Serm: 19. lanie Auguſtyn ś. dwie rzeczy dźiwne ſłyszał/ ktore w ſwoie piſmo włożył.
Student vbogi á dobry. Jedne o żaku bárzo vbogim/ ktory nálazſzy dwieśćie złotych/ wnet rozpiſał
po kośćiołách y rynkách: ktoby tákie pieniądze zgubił/ áby po nie tám á tám
przyszedł. Przyszedł on co zgubił/ dał znáki pewne/ wźiął pieniądze. A dźię-
kuiąc żakowi/ dźieśięćinę mu/ to ieſt/ złotych dwádźieśćiá dawał. A on wźiąć
niechćiał. potym dźieśięć/ potym pięć w ręce mu tkał: ále żadną miárą bráć
nic niechćiał. A on wszytkie pieniądze przedeń rzućił/ mowiąc z gniewem:
Nic mi niezginęło gdy odemnie nic nie bierzesz. y vżaliwszy ſię go on żak:
wźiął coś trochę y záraz vbogim rozdał. y powiádáiąc to ná kazániu w Hyp-
ponie/ mowił: Pátrzćie iáki ſwar? iákie roſterki?

11. Druga powieść támże z Mediolanu wynioſł: Jeden dał do ſchowá-
Auguſt: de cura pro mortuis. nia pieniądze do ſąśiádá/ wyznánie od niego wźiąwszy/ ktory w tym vmárł.
Oćiec vmárły do ſyná żywego przychodźi. Syná vmárłego oycá/ o one pieniądze troſkał ten co ſchowáć dał. Syn od
oycá o tym nic nie ſłysząc/ áni te° ná teſtámenćie oycowſkim żadney wzmián-
ki nie máiąc/ bárzo ſię fráſował. Lecz oćiec vmárły przez ſen mu ſię vkazał/
y powiedźiał/ áby kwitu tám á tám szukał/ ná ktorym o oddániu onych pie-
niędzy ſpráwiony będźie. Nálazł ſyn kwit y od wszytkiego wolny zoſtał.
Pátrz/ mowi tenże Auguſtyn/ iákie ſtáránie vmárli o żywych máią. do ſpią-
cego ſyná przyszedł y z wielkiey go trwogi wybáwił.

12. Puśćił ſię z Mediolanu Auguſtinus do Rzymu/ y czekał tám pogodne-
Retract: lib: 1. cap: 7. 8. 9. go do Afryki żeglowánia. Tám nápiſał niemáło kśiąg/ ktore ſam wylicza/
De morib: Eccl: cap: 33. á zwłaszczá o obyczáiách Mánicheyſkich y Kátholickich/ wynurzáiąc obłu-
dności heretyckie/ ktorzy ſię w rzeczy dobremi obyczáymi pokrywáiąc zwo-
Rzymſkich ludźi cnoty. dzą. Wſpomina ná iákie w Rzymie ludźie w nabożeńſtwie y w cnotách
wielkich pátrzył. á iáko w Rzymie Chrześćiánie trzy dni w tydźień pośćili/
Epiſt: 86. Poſt we Srzodę w Rzymie. we Srzodę/ w Piątek/ w Sobotę.

Wracamy ſię do Theodozyuszá. ten będąc w Mediolanie wźiął piſánie/
13. iż ná wſchodnych ſtronách w iednym miáſteczku/ Kálliniku/ Chrześćiánie
zá namową Biſkupá Zydom bożnicę ſpalili/ y mniſzy w iedney wśi Válenti-
O ſpaloną bożnicę Zydom trudność. nianom heretykom/ ktorzy im Proceſſiy w dźień Máchábeyſkich męczenni-
kow/ y śpiewániu ich ná niey przeszkadzáli/ tákże kośćioł ogniem podniećili.
Pytał ſtároſtá co z tym czynić y iáko to vkáráć. Odpiſáć kazał Theodozyus/
áby Biſkup Zydom znowu bożnicę zbudował. O czym gdy ſię dowiedźiał od
Ambr: epiſt: 29. Paulinus in vita Ambr. Biſkupow wſchodnych Ambrozyus/ będąc w Aquileiey zábáwiony/ á przy-
być ſam do Mediolanu ták rychło nie mogąc: liſt do Ceſárzá nápiſał dźi-
wny y mężny/ rádząc áby onę ſkaźń ná Biſkupá odmienił/ á Biſkupowi tego
grzechu nie życzył. A wywodźi to bárzo mądrze/ y namowy śmiáłe bár-
zo y mocne czyni. Między innemi ſłowy pisze ták: Nic ták nie ieſt niebe-
ſpiecznego w kápłanie przed Bogiem y ták szpetnego v ludźi/ iáko zámilcze-
nie y wolney mowy hámowánie. Láſkáwośći twey kápłáńſkie milczenie má
ſię nie podobáć/ á wolność w nim pochwaláć masz. Nie Ceſárſka rzecz/

wolnego

wolnego iezyká zábraniáć. Nie kápláńſka/ tego co rozumie nie mowić. Ja roſkazánia Boſkiego ſłucham / y co czynię / z miłości ku tobie y zbáwieniu twemu czynię: ieſli mi nie wierzyſz ábo tego broniſz/ ia przedśie Bogá ſie boiac mowić muſze. Bych o świeckie y R. P. ſpráwy czynił/ nie ták bych ſie bał choćby mie ty nie vſłuchał: ále w Boſkich rzeczách kogoż vſłuchaſz ieſli kápłaná nie vſłuchaſz? á ktoć będzie śmiał y słowo iedno rzec: ieſli kápłan mowić nie będzie? Wiem żeś łáſkáwy / cichy / y boiażń Bogu y wiárę w ſercu noſzacy: ále ſie drugdy omylamy ná zarzliwości Bożey/ ktora nie ieſt wedle vmieiętności. Pomni co zá cudá były zá czáſu Juliáná gdy chćiał Zydom kośćioł budowáć. etc. A nákoniec nápiſał: Lepiey że mie w pálacu vſłuchaſz/ niżliby mie w kośćiele ſłucháć miał. To ieſt: ieſli nie vczyniſz co rádzę/ wołáć ná ćię w kośćiele będę. Ná on liſt Ceſarz nic nie vczynił. A ś. Ambrozyus do Mediolanu przybywſzy/ gdy Ceſarz ná kazánie przyſzedł; iáwnie go prośił y od CHRISTVSA do niego mowił: Mnie nie ſłuchaſz ktorym ćię z máłego ták wielkim vczynił/ y ſynám twe° ná páńſtwo wſádźił/ y ták wielkie zwyćięſtwá dałem ći. etc. A gdy z kázálnice zſtąpił/ rzekł mu Ceſarz: Przećiw námeś kazał Biſkupie. A on rzekł: Y owſzem po tobie Ceſárzu. A Ceſarz: Prawdá iżem przykre dał ná Biſkupá o budowánie bożnice roſkazánie. Alec iuż odmienić to obiecuię. Y dopiero ś. Ambrozyus do ś. táiemnic ſpráwowánia przyſtąpił. By ná ten ś. przykład pánowie pámiętáli / á karániem ſie Biſkupim rządźić dáli: dobrzeby páńſtwom ſwoim y duſzam ludzkim porádźili. Przetożię P. Bog w gniewie ſwoim karze/ gdy ſie duchownym oycom karáć nie dopuſzczą. Biſkupi też drugdy boiáźliwi/ mowić nie śmieią/ wiedząc iż nád pány / iáko ieſt v Proroká/ w tey mierze przełożeni ſą. Odrádźił też ś. Ambrozyus Ceſárzowi / áby ná Senat Rzymſki oſob Pogáńſkich / nie dbał/ ktorzy o záchowánie ołtarzá Wiktoriey w Rzymie ná Cápitolium/ od Máximá przywrocony / prośili. Jedney też wdowy / ktorey ſłudzy Ceſárſcy pieniądze ſchowáne w kośćiele odiąć/ chytrym práwem chćieli/ obronił.

Ná kazániu Ceſarzá karáć chce S. Ambroży. Ambroſ: epiſt: 18. edit: Sixtian.

Ceſarz ſie vpámiętał na kazániu.

14. Ierem: 1. Ambr: epiſt: 15. Sixt: edit: & offic: lib: 3. cap: 29.

W tym wieku żył on Pácyanus biſkup Bárchinońſki/ y Grzegorz Bortyki / vczeni piſárze kośćielni. A ná zachodnych kráiách tego też czáſu żył Pálládius Gállátá co Lauſiáke piſał. á iż był Origeniſtą/ wiele chwali mnichow tegoż błędu/ iáki był Ewagrius/ Euzebius/ Euthimius/ Or/ y Jsidorus. Ewágrius wiele kśiąg piſał/ ále iż był Origeniſtą / śmie to o nim mowić ś. Jeronym / iż dał przyczynę Pelágianom do ich błędow/ gdy o wielkiey doſkonáłośći ludzkiey / y vmorzeniu wſzytkich námiętnośći / iáko łácne być z nátury może/ piſał. Toż y o Pálládyuśie mowi / ktory piſánim ſwoim w Lauſiáce zelżył ś. Jeronymá.

15. *Pácianus tego wieku.* Hier: ad Cteſiph. Prœmio aduerſus Pelagia.

Cap: 29.

Rok Páńſki 389. Syricyuſzá 5. Válentiniáná 6. Theodozyuſzá 11.

Chcąc ſie ś. Auguſtyn z mátką Moniką do Afryki wroćić/ v Oſtyey nád Tybrem mátkę pogrzebł/ ktora záchorzawſzy ná wśiádániu ná morze/ dniá dźiewiątego ſkonáłá. Pátrz w iey żywoćie. y tám o ofierze Mſzey ś. iáko vmárłym ieſt pożyteczna/ wielkie Auguſtyná ś. świádectwo naydźieſz. Záiáchawſzy do Afryki ś. Auguſtinus / y trochę przemieſzkawſzy w Kárthaginie/ odwiodł ſie ná wieś ná żywot puſtelniczy z Alipiuſzem y Ewodiuſzem / y tám poſzcząc ſie y modląc/ y w zakonie Páńſkim rozmyśláiąc/ trzy látá przemieſzkał láikiem/ y wiele kśiąg nápiſał y przećiw Mánicheyczykom/ y De vera religione. &c.

1. *Moniká vmárłá.* 4. Maij. Confeſſ: lib: 9. cap: 8. 10. 11. 13. *S. Auguſtyná żywot mniſki.*

Tego roku przeniosł ſie do niebá ś. Grzegorz Názyánzenus / lat máiąc ſześćdźieśiąt y pięć. Był przyrodzenia mocnego / ále częſtemi chorobámi y

2. Hier: de Script. *Smierć Naſyánzena.*

podágrą ſtrapiony/ w ſtárośći zięty był. Jáko ſię z Cárogrodu do wśi oyczyſtey Ariánzu ná on oſobny puſtelniczy żywot przeniozł/ máło kiedy zdrow był. Pociechá iego byłá w chorobie wierſze piękne przedźiwną wymową ſkłádáć/ o rozmáitych y nabożnych rzeczách/ ktoremi ſerce do niebá podnośił/ á ćierpliwość ſobie w nędzy oney iednał. Przed śmierćią/ iáko ſam świádczy/ miał/ nád bieg ſtárośći/ od ſámego czártá pobudzone w ćiele pokuſy/ ná ktore ſię dźiwnie żáluie/ człowiek ktory ſię z młodu iáko piękny kwiát w czyſtośći/ áż do lat ſtárych vchował/ w ſtárośći te naiázdy od czártá ćierpiał. Byłá to iego ćierpliwośći wyſługá v P. Bogá/ ktory rozmáićie zbáwienie ludzkie ſpráwuie. Wielkiey ſrogośći ſam nád ſobą w ſtárośći vżywał. Mowi ná iednym mieyſcu: Chorobą y ſtárośćią zemdlony/ w drugą m wpadł nędzę: ięzyk mam nieouzdány y prędki/ ktory mię do mego nieprzyiaćielá podáie/ á wielkie mi ſzkody czyni.] Stárzy drudzy wielomowni ſą. Ale pátrz iáko onę byſtrość ięzyká krocił: Przez dni czterdźieśći nic nie mowił/ ktore gdy wytrwał: on wierſz do CHRISTVSA záśpiewał: Tobiem moy Pánie związał ięzyk/ tobie go teraz roſpuſzczam: proſzę ábych oboie pobożnie czynił. Abych mowił iáko przyſtoi/ á czego ſię mowić nie godźi/ ábych o tym y nie myślił. Miał od niektorych zazdrośćiwych/ obłudnych mnichow prześládowánie/ ktorych złe obyczáie y piſmem gánił. Bo przyſzedſzy do wśi gdźie mieſzkał/ náleźli go v Mſzey ś. y ołtarzá/ y tám go vkámionowáli/ y iużby go byli zábili/ by go byłá obronna ręká Boſka nie záſłoniłá. Tey krzywdy iego chćiał ſię mśćić nieiáki Biſkup Tyáneńſki Theodorus: ále mu nápiſał mowiąc: Dobrzeby tych kàráć ktorzy nam krzywdę v ołtarzá vczynili: boby to ná pohámowánie drugich ſłużyło: ále lepiey y wedle Bogá krzywdę ćierpieć. Bo karánie złość zátrzymawa/ á łáſkáwość do dobroći prowádźi. Wielki zyſk mieć będę gdy krzywdę odpuſzczę/ áby mi też odpuſzczono.]

4. Ták ſkończył ten święty mąż y Doktor wielki kośćielny/ ktorego święto Láćińſki y Grecki kośćioł obchodźi. Ciáło iego do Rzymu przenieśione było/ y wieku náſzego od Grzegorzá trzynaſtego Papieżá/ ozdobną bárzo káplicą v świętego Piotrá vczczone.

Theodozyus z Mediolanu do Rzymu przyiáchał/ y tám tryumph czynił/ towárzyſzá chcąc mieć oney wſzytkiey rádośći Válentinianá młodego. Co mu ludźie z oney ku vpádłemu łáſkáwośći/ zá drugi tryumph poczytáli. Ná tę rádość nie dał P. Bog pátrzyć oney niezbożney mátce Válentinianá Juſtinie. Bo iuż byłá vmárłá.

W Rzymie Theodozyus to napierwey ſpráwić chćiał/ áby miáſto od báłwochwálſtwá oczyśćił. y zákazał ofiar dyabłom/ y obrázy bogow pokruſzyć kazał. te tylo dla ozdoby miáſtá zoſtáwuiąc/ ktore w ſobie przednie ſztuke miſterſtwá miáły. W ten czás on Symmáchus zacny Pogánin Theodozyuſzá prośił/ áby ná Cápitolium ołtarzá Wiktoryey nie burzono: o co ſię poruſzył Ceſarz/ iż go ná wygnánie/ ácz nie dáleko potępił. y przez Jowiná y Gaudencyuſzá Komeſy roſkazał/ áby wſzytki Pogáńſkie kośćioły w Rzymie złupione/ y bogowie pokruſzeni byli. Pomogli mu tego Rzymſcy Chrześćiánie/ iż nápoły obálone one bożnice ich zoſtáły. A nietylo w Rzymie ále y we wſzytkim páńſtwie Rzymſkim/ mowi ś. Auguſtyn/ báłwany obáláć/ práwo ná to nápiſawſzy/ ten Ceſarz bogoboyny roſkazał/ potym gdy mu P. Bog one wielkie zwyćięſtwá dáć raczył. 5. Piſze Sozymus Pogánin/ iż w ten czás Styliko hetman Theodozyuſzá/ że drzwi Cápitolium śrebrne bláchy złupił/ á żoná iego z boginiey Reey/ ktora mátką bogow Pogánie zwáli/ ochędoſtwo niewieśćie źielá/ y ná ſię włożyłá. O co/ powiáda/ od bogow ſkárány był. Lecz ſię mylił ten Pogánin. Bo o inſzą winę Styllikó był karány. Prawdá iáko ś. Auguſtyn náucza/ iż ſię nie godźi báłwochwálſkich bogactw

W Chorobie ſkłádanie wierſzow o nabożeńſtwie.
Carm: aduerſus carnem.
Pokuſy ćieleſne w ſtarym.
3. Ná ięzyk nárzekánie.
Carm: in ſilentium 40. dierum.
40. dni nic nie mowić.
Greg: carm: in monachos Hyppoc.
Od mnichow kámionowány.
Epiſt: 81. edit: nouæ.
Ciáło S. Náżyánzena w Rzymie y kaplicá.
Tryumph Theodozyuſzá z Válentynianem.
Smierć Iuſtyny.
Proſper: de promiſſionibus.
Báłwany w Rzymie burzą, y kośćioły Pogáńſkie.
Hieron: epiſt: 7.
De ciuit: lib: 5. cap: 26.
Lib: 5.
Bogactwa z báłwanow nie godźi ſię vżywáć.
Auguſt. epiſt: 154.
Et ſerm: de verbis Domini 6.

ná właſny

ná włáſny pożytek obrácáć / áby ſie Pogánie nie gorſzyli / iż my ich bogi nie
z nabożeńſtwá / ále z łákomſtwá gubim / y ieſli to Styllikо y żoná iego vczy-
niłá / nie máſz co chwalić. y mowi tenże Doktor: iż nie ieſt Chrześciáńſki o-
byczay / ná Pogáńſkie ſie bożnice miotáć y one burzyć / poki vrzedowego do-
puſzczenia y roſkazánia nie máſz. Acz to drudzy z nádchnienia Bożego czy-
nili / y miedzy męczenniki święte poczytáni ſą.

Papież Syricius Synod w Kápuey vczynił / ná ktory Fláwianá Bi- *Ambr: epiſt: 78.*
ſkupá Antyochiey pozwał / o rożnice one ſtáre z Paulinem / y z iego náſtęp-
nikiem Ewágriuſzem / około tegoż Biſkupſtwá. Ná ten Synod niechćiał
ſie ſtáwić Fláwianus / choć mu to Ceſarz roſkazał. A iednák Biſkupi oni
ktorzy ſie ziácháli / niechćieli wyklináć Fláwianá / dla rozerwánia kośćiołá
Bożego wſchodnego / iedno Papież Syricius / zlećił Theophilowi Alexán-
dryiſkiemu Biſkupowi / áby zgromádziwſzy ſwoie Biſkupy z Egyptu Flá-
wianá ſądził / á do Rzymu do niego o potwierdzenie tego co ſie tám ſpráwi /
poſłał. Co vczynił Theophilus / o tym piſmá nie máſz.

Fláwianus Antyoſki do Rzymu pozwány.

Theodozyus odieżdżáiąc z Rzymu / práwo dał / áby w poście czterdzieſt- 6.
dniowym nikogoż ná ćiele nie gubiono / gdy duſze odpuſtow czekáią.

L. 5. de quæſt: C. Theo.

Tego roku z roſkazánia Theodozyuſzá Ceſárzá w Alexándriey on wielki
ſłáwny báłwan / ktorego Serápis zwano / ſtárowiecznośćią / y wſzytkiego
práwie po świećie Pogáńſtwá pokłonem wſławiony / obálony y ſkruſzony
ieſt. Piſárze Pogáńſcy Eunápius y Sárdianus / ćieſząc ſie niiáko / powie-
dźieli: iż o tym przyſzłym zwoiowániu Serápiſá / bogowie náſzy wiedźieli / y
przez Antoniná Philozophá oznaymili. A dla tego Auguſtyn ś. kśięgi ná-
piſał o wrożkách ſzátáńſkich / w ktorych twierdźi / iż te przyſzłe ſwoie zelży-
wość czárći wiedźieć mogli / ile im P. Bog dopuśćił / y przyrodzony domyſł
ich dośiąc mogł. O to zburzenie tego báłwaná y kośćiołá w Alexándri-
ey gniewáiąc ſie Sárdianus / mnichom łáie / y kośći ś. bluźni. Bo Theophi- 7.
lus Alexándryiſki Biſkup on obálony kośćioł ná ſłużbę Bożą obroćił / y ko-
śći ś. tám wnioſł / y mnichámi do chwały Bożey ono mieyſce oſádźił. Oby-
czay kośćielny o wnoſzeniu reliquiy do nowych kośćiołow / ten Pogánin wy-
świádcza / ácz to bluźni iáko y mnichy potwarza / wedle Pogáńſtwá ſwego.
W czym go ſromotnie náſzy heretycy wyrażáią / y z piſmá ſie iego chlubią /
ſámi ſie ná Pogáńſtwo potępiáiąc. O tym Serápiśie y kośćiele iego 8.
wiele piſze Rufinus / ktory nań pátrzył / iáko przepyſzne budowánie było / z
złotá y śrebrá / y miedźi. Wiele mieſzkánia do ſkrytych ofiar y nieczyſtośći / y
czárow / y dla kápłanow báłwochwálcow miał on kośćioł. Obraz tego Se-
rápiſá był ze wſzytkich kruſzcow y z drogich kámieni vczyniony. y byłá oſobá
ludzka ták wielka / iż od śćiány do śćiány mieyſce záſtąpiłá. Ná głowie iego
był korzec / ktorym zboże mierzą / y domyślali ſie niektorzy / iż ten báłwan v-
czyniony był ná pámiątkę Iozephá Pátryárchy / ktory z głodu przez lat
śiedm zboże mierząc / y przedáiąc / Egypt wybáwił / ktorego zwáli zbáwi-
ćielem świátá. Vczyniona byłá miſterna dźiurá / ktorą ſkoro słońce weſzło /
wnet ſie twarz onego Bogá oświecáłá / y onego iákoby słońce pozdrawiáło
promyſzczkiem niemáłym. y mniemáli ludźie żeby słońce ták przez śćiány cáłe
wchodźiło. Gdy iuż wyrok ná obálenie onego kośćiołá Ceſárſki wyſzedł:
Pogánie rozſtáwili / iż gdy ſie krzywdá iáka onemu bogu ſtánie: źiemiá ſie
rozſtąpi / y niebo vpádnie. y niecoś ſie Chrześciánie zátrzymáli. Lecz ſie ie-
den żołnierz obrał / y śiekierą w twarz onego báłwaná ćiął / potym mu w ko-
láno ránę zádał. A zátym ſie drudzy rzućili / y rozśiekáli bogá onego / y wy-
wleczonego iáwnie palili. Rzućił ſie lud do innych Pogáńſkich kośćio- 9.
łow / y tám wiele ſie brzydkośći y złośći Pogáńſkiey odkryło / iáko dźieći y pá-
nienki gwoli czártom zábiiáli / á głow ich pełne kąty náleźli. Wſtydźili ſie

Poſt wielki vczczony.

Serápis kośćioł Pogáńſki w Alexándriey obálony.

Eunapius in Edeſio Sardia. in vita Philoſ.: in Edeſio.

De diuinatione Dæmonum.

Kośći ś. ná poświącánie kośćiołá wnieśione.

Lib: 2. cap: 22.

Socr: lib: 5. cap: 16.

Serápis iáko bogáty był.

Sozo: cap: 20.

Obraz Serápiá.

Ioſeph Pátriárchá.

Rufinus vt ſupra.

Pogáńſkie inne kośćioły obálone.

Pogánie / y wiele ſie ich do CHRISTVSA obrociło / dziwuiac ſie iáko ſie tákie złośći przez tákie długie wieki / táić mogły.

Idem. *Tyrannus kápłan Pogáński zdrayca czyſtośći.*

W kośćiele Sáturná był ieden Pogáńſki kápłan názwány Tyránnus / ten gdy ſwey nieczyſtośći chćiał dosyć czynić: od Sáturnuſá do zacnych mężow wſkázował / iż wola bogá Sáturnuſá ieſt / áby iego żoná dziś w kośćiele ná noc zámkniona byłá. Co mężowie rádźi czynili / tym ſie bogowi przyſługuiac / y pięknie vbráne y z vpominki tám żony ſłáli. Lecz on Tyránnus / w obrázie Sáturnuſá wydrożonym / ſtoiac do niewiáſty ſtráſzliwe słowá przez pewne dźiury y traby puſzczał / á potym zgáśiwſzy ćicho świecę / ſproſność z niewiáſtą imieniem onego bogá popełniał.

Poznány od iedney niewiáſty.

Tráfiłá ſie iedná mądra / ktora go po głośie poznáłá / y mężowi wſzytko powiedźiáłá / żáłuiac ſie ſwego y iego poſromocenia. Odnioſł to mąż iey do vrzędu / y męczony on kápłan / zdrády one otworzył. O iáko ſie Pogánie záwſtydźili / pátrząc ná domy ſwoie bekárciąt pełne. Z tego iednego przykłádu / co ſie ná innych mieyſcách dźiało domyślić ſie káżdy może. Co y w Rzymie w tákich báłwochwálnicách / dotknął Jozephus.

Antiquit: lib: 18. cap: 4.

10\. Socr: lib: 5. cap: 16. *Marcellus od Pogan zabity.* Sozo: lib: 7. cap: 15.

Stárał ſie Theophilus Biſkup áby po wſzytkim Egypćie báłwany pokruſzone y kośćioły ich popſowáne były. Czego dowiodł. Jeden tylo ſzpetny ná ſromotę y pámiątkę Pogáńſtwá zoſtáwił w Alexándriey. Tákże po innych ſtronách Biſkupi báłwochwálnice obaláli. Jáko y Márcellus Apámeeńſki Biſkup. O co od Pogan zábity / miedzy ś. męczenniki poczytány ieſt. Nie mogli iednák wſzytkich wygłádźić. Bo ſie Pogánie zá ſwoie bogi záſtáwiáli. Jáko w Gázie Márneſá ſwego długo bronili / áż do czáſu Theodozyuſzá mnieyſzego. Zachodni też Biſkupi obáláć Pogáńſkich báłwochwálnic nie omieſzkáli.

In vita S. Martini.

O ś. Márćinie piſze Sewerus / iáko kilá kośćiołow Pogáńſkich cudownie obálił. Toż inſzy czynili.

Rok Páńſki 390. Syriciuſzá 6.

Válentiniáná 7. Theodozyuſzá 12.

1\. Sozo: lib: 7. cap: 24. *W Teſſalonice pobicie ludu bursliwego.*

Ceſarz Theodozyus vſłyſzawſzy iż w Teſſálonice lud pospolity wielkie wzburzenie vczynił / w ktorym Betherichá Połkownik á żołnierzow w Jlliriku zábili: bárzo ſie rozgniewał. A iáko był łáſkáwy / nie ſkwápiał ſie z karániem. Lecz go bárzo rádá iego / á zwłaſzczá Rufinus ſprawcá dworu iego / ná ktorym polegał / do tego przywiodł / vkázuiac / iáko ſie ſwawola y wzgárdá máieſtatu ſzerzyć mogłá / ieſliby ich ſrodze nie karano. Domyślili ſie wiecey żołnierze niżli kazano / przy iednym świećie nie pytáiac kto winien ábo niewinien / o śiedm tyśiecy ludźi mieſzczan y gośći pomordowáli / y wiele miedzy nimi bogátych y zacnych.

Ambr: epiſt: 28. *Pokuta Ceſarza Theodosyuſza.*

Obrázilá tá rzecz wſzytkie Biſkupy / ále nabárźiey ś. Ambrożego. A nim z Rzymu przyiáchał Ceſarz do Mediolanu / nápiſał mu prawie Biſkupi liſt / grzech mu on ſzerząc / á do pokuty go wzywáiac. Wzruſzył ſie bárzo onym liſtem / á przyiáchawſzy do Mediolanu / żáłował onego grzechu / y wielką gorzkośćią łez obmywał winę ſwoie. A iednák chćiał w kośćiele być wedle obyczáiu Chrześćiáńſkiego. Lecz do niego wſkazał Ambrozyus / áby nie chodźił / á wiedźiał iż go do kośćiołá nie puśći / ieſli pierwey iáwney pokuty czynić nie będźie.

2\. *Do kośćioła nie puſzczony Ceſarz od S. Ambrozyuſzá* Paul: in vita Ambr. Theo: lib: 5. cap: 17.

Szedł iednák do kośćiołá Ceſarz / ále mu w przyśionku záſtąpił ś. Biſkup y mowił: Nie wchodź Ceſárzu. á iáko ná kośćioł Páná wſzytkiego pátrzyć maſz: iáko po tey źiemi deptáć maſz: iáko temi rękomá ćiáło Páńſkie weźmieſz / ktores ták niewinną krwią pomázał: iáko do tych vſt krew iego przyimieſz / ktorycheś roſkazániem ták wiele krwie rozlał:

Mowił

Mowił mu Cesarz: Dawid też krol zgrzeszył y mężoboystwem y cudzołostwem. A Biskup rzekł: Násládowałeś grzeszącego: náśláduyże pokutuiącego. Y wroćił sie Cesarz do páłacu. A potym gdy pokutę vczynił/ przypuszczony był/ y odniosł tákie karánie. Rádził mu áby práwo postáwił tákie/ żeby sędziowie gdy kogo ná gárdło ábo ná vtrátę máietnośći skażą / nie czynili wykonánia dekretu ábo exekuciey/ áż po dni trzydźieśći. Ná co rad Cesarz przyzwolił/ y w wielkiey żáłośći Pánu Bogu sie zá grzech vpokarzał/ y czyniąc iáwną pokutę w kośćiele ná źiemi leżąc płákał. ná co ludźie pátrząc bárźiey nád leżącym płákáli / niżli sie gniewliwego báli. A gdy ná ofiárę szedł/ chćiał tám zá kratámi zostáć. Posłał do niego ś. Ambrozyus dyákoná pierwszego/ czemuby zá kratámi czekał: powiedźiał/ przyiećia ćiáłá Páńskiego. y powiedźieć mu zás kazał: áby z innym ludem zá kratą vżywánia náświętszych táiemnic czekał. Bo purpurá Cesárze/ práwi/ czyni nie kápłany. Co pokornie Cesarz wdźięcznie przyiął / y wychodząc rzekł: żem tego nie vczynił z pychy: ále ze zwyczáiu iákim miał w Cárogrodźie.

Pokuta iawna Theodozyuszá.

Prawo o exekuciey na gardło.

Rufin: lib: 2. cap: 18.
Sozo: lib: 7. cap: 24.

Theod: vt supra.

Za kratą Cesarsowi być, gdzie sami kapłani służą, nie dopuśćił.

3.
Wielkie dwie tákie osobie y Biskup y Cesarz. Biskup dla tákiego kápłáńskiego sercá/ á Cesarz dla tákiey pokory y posłuszeństwá. Záchował nápotym tę przestrogę w Cárogrodźie/ gdy sie tám wroćił. Bo gdy Nektárius Biskup pytał/ czemu oddawszy ná ołtarz ofiárę zá kratą nie został: westchnąwszy/ rzekł: Nie rychłom sie náuczył rożnośći Cesárzá od Biskupá. Nie rychłom tráfił ná mistrzá prawdy. Jednego Ambrozyuszá znam/ ktorego sie Biskupem zwáć godźi.] Táki oney przestrogi pożytek miał ten dobry Cesarz. Wspomina tę wielką iego cnotę ś. Augustyn. A ś. Ambrozyus o nim nápisał: Miłuię onego człowieká/ ktory bárźiey chwalił tego co vpomina/ á niżli tego co pochlebuie. Porzućił wszytki vbiory y ozdoby krolewskie / iáwnie w kośćiele grzech opłákiwał/ ktory z podusczenia inych do niego sie wkradł. Czego sie mnieyszy y szczegulni wstydzą / Cesarz sie iáwney pokuty nie wstydźił.] Jáko iego tá sławá áż sie do vszu nászych przeniosłá: Jáko miłuiem wszyscy ták dawno vmárłego: żyie w sercu nászym / y we wszytkiego kośćiołá pámięći/ ták piękny wzor cnoty trwa.

Za kratę w Carogrodzie niechćiał.

De ciuit: lib: 5. cap: 26.
Ambr: orat: in funere Theod.

4.
Może sie tu wspomnieć drugi przykład iáwney pokuty w Rzymie tego czásu od zacney z dawnych Rzymskich przodkow Fábiole podány. o ktorey nápisał Jeronym ś. Tá z iednym sie mężem rozwiodszy / drugiego zá żywotá pierwszego/ z niewiádomośći poięłá/ czego Ewángelia nie dopuszcza. y strzegąc sie inych grzechow/ w ten ieden niebácznie wpádłá. Lecz skoro on mąż drugi vmárł/ do wielkiey sie pokuty vdáłá/ w táki czás/ ktorego inne/ iárzmá zbywszy męskiego/ bespiecznieią/ do łáźien idą/ po vlicách sie włoczą/ y wzor nierządnic noszą. oná wor ná sie włożyłá / y iáwnie v kośćiołá Láteráńskiego ná dźień Wielkonocny grzech swoy wyznawáłá / miedzy pokutuiącemi stoiąc. Ná co Rzym wszytek pátrzył / gdy włosy rostárcháne / twarz bládą / vsmolone ręce/ szpetną szyię nosiłá. Biskup y kápłani pátrząc ná nię/ płákáli. Nie sromáłá sie wyznáć P. Bogá ná źiemi. Nie weszłá w kośćioł: ále iáko śiostrá Moyzeszowá Márya przed kośćiołem płákáłá / czekáiąc áby kápłan ktory ią z kośćiołá wyrzućił/ do kośćiołá ią wprowádźił.

Fabiole iawna pokuta.
Epist: 30.
Rozwodow Ewangelia nie dopuszcza.

Tego czásu przemożni y mądrzy dwá mężowie z Persyey przyiácháli do Mediolanu/ widźiec Ambrozyuszá ś. Biskupá / sławą iego wzruszeni. Gadáli y rozmowy z nim przez tłumáczá mieli od pierwszey ná dźień godźiny/ áż do trzećiey w noc. y z podźiwieniem od niego odeszli/ dáiąc znáć/ iż iney przyczyny swego do Mediolanu przyiáchánia nie mieli. Y pożegnawszy Cesárzá puśćili sie do Rzymu / y tám onego świętego mężá Probuszá wspániáłość y przemożność ogládawszy/ do domu sie do Persyey wroćili.

Paulinus in vita S. Ambr.

Tego roku był Synod w Mediolanie ná potępienie Jowiniáná heretyká/ ktory 5.

Iowiniana falßywe nauki potępione.
Małżeńſtwo przekładał nad czyſtość.

ką/ktory małżeńſtwo nád dźiewictwo przekłádał/ y dźiewictwu przenaświętßey mátki Bożey vwłoczył/ y roſkoßy ćieleſne zálecał/ od poſtow y ſurowośći żywotá wierne odwodząc. Był mnichem w Mediolanie/ y tám z klaßtoru wyrzucony/ do Rzymu pobieżał/ y one ſwoie iády wylewał/ y miał niemáło towárzyſtwá. O czym dowiedźiawßy ſię Syricius Papież/ onego wyklał/ y do ś. Ambrożego piſał/ áby go tákże z inemi Biſkupy potępili. Co oni nie mießkáiąc vczynili. Ták potępionego od duchownych Ceſarz Theodozyus wygnáć go ná pußczą kazał/ y práwo nań nápiſał. Ale vrzędnicy nie czynili nád nim exekuciey/ iż ſię przedśię po przedmieśćiách włoczył. y ták dwádźieśćiá y dwie lećie kośćioł ś. mießał/ áż go Honorius Ceſarz do wyſpy Boás ná wieczne wygnánie záwieść kazał/ y inne iego pomocniki.

L. 28. de hæret: C. Theo.

6\. *Ieronym S. piße przećiw Iowinianowi.* Contra Iouinianum.

Gdy też y piſániem ſwoim zwodźił wiele ludźi ten Iowinianus/ Rzymſcy niektorzy Kátholicy/ á zwłaßczá Pámmáchius/ poſłáli one piſmá do ś. Ieronymá do Bethleem/ áby ná nie odpiſał. Vczynił to z wielką gorącośćią/ y błędy one ſproſne/ vczenie rozgromił. A iż w tych kśięgách bárzo czyſtość y pánieńſtwo wyſławia: w potwarz to obrácáli Iowiniani/ iákoby Mánicheyczykom ſprzyiał/ ktorzy małżeńſtwo gánili. Y niektorzy Kátholicy troche zá złe mieli ś. Ieronymowi/ one iego kśięgi czytáiąc/ iż ſię im zdáło/ iákoby coś małżeńſtwu vymował. O czym gdy mu Pámmáchius dał znáć/ nápiſał Apologetik/ ábo liſt obronny/ w ktorym dobrze dáie znáć/ iáko czći małżeńſtwo/ á Mánicheußem ſię brzydźi: Dźiewictwo nád małżeńſtwo przekłádamy: ále małżeńſtwá nie gánimy/ y owßem ie iáko Sákráment czćimy. Popráwił tego ś. Auguſtyn z tey tákiey przyczyny pißąc kśięgi De bono coniugali, áby oná potwarz z ś. Ieronymá złożona byłá. Co mowić o dźiśieyßych heretykách y o pierwßym onym ſproſnym wodzu ich Niemieckim/ ktorzy nietylko pánieńſtwo y czyſtość zelżyli/ ále y mnißki z klaßtorow CHRISTVSOWI poświęcone/ do ſproſnośći ſwey przywodźili. A ſam pan miſtrz napierwßy tego dał przykład/ iáko Epikur y wieprz błotny. Z tey roſpuſtnośći Iowinianowey/ tákie były między ludźmi wßeteczeńſtwá powſtáły/ iż y Sodomiie ſię rozmnożyły. Ná ktore práwo tego roku dáć Theodozyus muſiał: áby tákie ogniem gubiono y palono.] Toć ieſt owoc roſpuſtnośći heretyckiey y ćieleſnośći ich.

Hieron: epiſt: 52.
S. Ieronym małżeńſtwa nie ganił.
August.
Luter ſproſny.
Sodomiie prawem do ognia karane.
L. 6. ad legem Iul: de adult.

7\. Sozo: lib: 7. cap: 16. Socr: lib: 5. cap: 19.

Spowiedź obiawiona.

W Cárogrodźie ſproſnie dyákon ieden vpadł z iedną zacną kośćielną Dyákoniſſą wdową. Grzech on oná niewiáſtá zá rádą Spowiednika Penitenciarzá ná to wyſádzonego oznaymiłá. O co od Nektáriußá Biſkupá kápłan on złożony ieſt. O zaußney ſpowiedźi z tey powieśći heretycy wiele plotą/ á indźiey ſię prawdá otwarza. Ten przypadek był przyczyną/ iż Theodozyus będąc w Mediolanie wydał wyrok y práwo/ áby wdowy ná Dyákoniſſe poświęcone nie były/ áżby wedle Apoſtołá miáły lat ßeśćdźieśiąt. Przydał y to/ áby żadna dla ſłużby kośćielney włoſow ſwoich przed czáſem nie ſtrzygłá. Bo ſię ták młode ná Diákoniſſe wmawiáły. A nákoniec zákazał/ áby tákie wdowy nic ná kośćioł/ y ná kśiężą/ y ná vbogie teſtámentem oddáwáć nie mogły. Tę oſtátnią część tego práwá/ około teſtámentow tákich wdow/ odmienił zás tego roku Theodozyus. gdy mu ś. Ambrozyus vkázował/ iż to ieſt ze ßkodą kośćielną/ inne dwie rzeczy w tym práwie pochwaláiąc. Poſłuchał go dobry Ceſarz/ y przećiwne wydał práwo. Tenże zákazał małżeńſtwá między powinnemi ſtryiecznemi y wuiecznemi/ ogniem y vtrátą máiętnośći grożąc. Bo około tego nie wßyſcy práwá kośćielne chowáli.

Baronius in Anno Domini 56.
L. 27. de Epiſc.
Diakoniſky w lat 60.
L. 28. de incæſt: nupt: C. T.
Kazirodztwo zakazane.

Tegoż roku żoná wtora Theodozego Ceſárzá Gállá w Cárogrodźie vmárłá. Pogrzebł ią ſyn iego Arkádius. Zoſtáwiłá coreczkę názwáną Plácidia. W ten czás ná zachodnych páńſtwách przemießkiwał Theodozyus.

Gállá Ceſarzowa.
Placidia corka iey.

Rok

Rok Páński 391. Syriciuſzá 7. Válentinianá 8. Theodozyuſzá 13.

1\. Theodozyus chcac ſie do Cárogrodu wroćić / boiac ſie o Symmáchá wygnánego / ktory Pogáninem bedac wielkiey v wßytkich był powagi / áby przećiw Wálentinianowi młodemu co nowego nie záczynał: od wygnánia go wybáwił / y Conſulem go vczynił roku tego / nawyżßy mu vrzad zlecáiac. Jednák práwá ießcze ſrożße niżli pierwey wydał / áby nikt ofiar bogom nie czynił / áni do Pogáńſkich kośćiołow nie chodźił / áni żadney ſłużby dyablom nie czynił. A ná te ktorzyby ſie Chrztu ś. záprzeli / á do Pogáńſtwá ſie wracáli / vſtáwił karánie: áby z nimi nikt nie towárzyßył / á świádkámi być y teſtámentu żadnego czynić / y ná żadne dźiedźictwo po nikim wſtepowáć nie mogli. A ná ſtany wyſokie vſtáwił / áby mieyſcá ſwe trácili y bezecnymi byli.

Symmáchus przywrocony. L. 10. de pagan. L. 11. ibidem. *Ná odſtepce wiáry karanie.* L. 4. de Apoſt: C. T.

2\. Przyiáchawßy do Cárogrodu Theodozyus / pilnie ſie ſtárał / áby kośćiołá ná pámiatke ś. Janá Chrzćićielá dokonał / á tám głowe iego świeta / ktora zá Walenſá náleźiona była / przenioſł. Byłá we wśi Koſlai blisko Chálcedonu / y przenioſł ia do Hebdomon / gdźie ten kośćioł był ná to zbudował. Zá co mu P. Bog / iáko ſie niżey powie / przez modlitwy tego ś. Janá Chrzćićielá / nád Eugeniußem zwyćieſtwo dał. Nowe zás práwo ná heretyki wydał / áby wyganiáni z miaſt byli / y ſchadzek nigdźiez nie mieli. Co Socrátes ná ſáme Eunomiany obráca / y iákoby innym heretykom ſchadzek dopuśćić miał Theodozyus. Bład ten iego / práwá ktore nápiſał / vkázuia.

Głowá S. Ianá Chrzćićielá. Proſper Sigel: in Chron. Cedrenus in compendio. Niceph: lib: 12. cap: 49. *Ná heretyki práwo.* L. 20. de hæret: C. Theo. Socr: lib: 5. cap: 20.

3\. Jdźiem do Afryki. Auguſtyn ś. mießkáiac v Tágáſty w zátáieniu z niektora bráćia / w tákim żywoćie iáki we Włoßech v mnichow widźiał: gdy dla iednego przyiaćielá ktorego P. Bogu pozyſkáć chćiał / do miáſtá Hypponu przyßedł: ludźie go nabożni / wedle zwyczáiu / porwáli / y moca do Biſkupá Wáleryußá prowádźili; proßac áby go im ná kápłáńſtwo poświećił. Mieli ten obyczay ná on czás Kátholicy kogo vczonego y pobożnego widźieli / choć chćiał / choć niechćiał / do kápłáńſtwá go przymußáli. Płákał maż świety / ále przedśie poświecenie bráć muśiał. Mießkáiac w Hiponie przy Biſkupie / ktory mu kośćioł do rzadzenia zlećił: zbudował tám klaßtor / w ktorym wedle reguły Apoſtolſkiey z towárzyßmi żył. Sam piße: iż nádźieie w ſobie wßytkie do świátá był vmorzył / niechćiałem być tym / czymem być mogł. Z tymim ſie nie rownał ktorzy rzadza. Porwánym ieſt ná kápłáńſtwo y potym ná Biſkupſtwo. Nicem z ſoba nie wźiał / iedno ſuknie w ktorych chodze. Dał mi ieden ogrod Biſkup / w nim poſtáwiłem klaßtor. Zebrałem do niego bráćia / á iákom ſam ſwoie vboſtwo przedał / ták y im rádźiłem / áby ſwe przedáli / żebyſmy ſpolnie żyli / z iednego mießká / y oná ſpolność ſtałá nam zá wielkie dochody / ktore ſa w P. Bogu.]

Aug: epiſt: 225. *Dźieie Afryki. S. Auguſtyn ná kapłáńſtwo porwany. Obyczay ſtáry ná on czás.* Auguſt: de diuer: ſerm: 49. *Klaßtor w Hiponie S. Auguſtyná. Vboſtwo dobrowolne.*

4\. A gdy Biſkupem zoſtał / drugi klaßtor ná plácu y w domu Biſkupim przy kośćiele poſtáwił / y świetemi zakonnemi regułámi opátrzył. y ná mnißki tákże klaßtor záłożył. Z tych klaßtorow potym roßczki ſie do ßczepienia bráły / y ná wielu mieyſc w Afryce y w zachodnych kośćiołách dźiwnie ſie rozmnożyły. Cztery látá był kápłanem niżli ná Biſkupſtwo wſtapił / y był proßony y przyćiśniony do czynienia kazań y do náuki ludzkiey. Z czego ſie on Biſkupowi wymawiał / y liſt do niego o tym nápiſał / czáſu przynamniey proßac: áby ſie był mogł do tego modlitwa y náuka Piſmá ś. przypráwić. Wielki to bowiem ieſt w kośćiele Bożym vrzad / náuká y kazánie do ludźi / ktory ſam CHRISTVS ſpráwował / y nań Apoſtoły ſwoie poſyłał / wtracáć ſie weń / iáko heretycy nie poſłáni czynia / wielka ieſt niebeſpieczność. A ſámo Pi-

Auguſt: epiſt: 109. *Roʒßerzenie klaßtorow S. Auguſtyna.* Epiſt: 148. *Na kazánie wyſádzony.*

Piſmo S. trudne. *Epiſt: 3. ad Voluſian.* *Eccl: 18.*

ſmo świete/ ktorym karmić ſłucháczę potrzebá/ ieſt trudne bárzo / o ktorym tenże Auguſtyn mowi: Táka ieſt głebokość piſmá Chrześciáńſkiego / iżby mi ſie záwżdy potrzebá wiecey vczyć / choćbym od dźiećiństwá vczyć ſie go począł/ áż do ſtárośći zgrzybiáłey/ choćbych miał wielką pilność y wielki dowćip. y dopierobych począł/ iáko Piſmo mowi / gdybych mnimał żem ſkończył.] By to rozumieli dźiśieyſzy heretycy/ ktorzy y rzemieſlnikom kazánia ſie y náuki zwierzáią.

Sámi Biſkupi kazáli.

5. A vczynił nową rzecz w Afryce on Biſkup Válerius / iż Auguſtynowi kazánia zlećił / ktore ſámi tylo Biſkupi odpráwowáli / á kápłanom ſie przy Biſkupie náucząć nie godźiło. Lecz ſie on tego ważył. Bo bedąc Greczynem y iezyká Láćińſkiego dobrze nie vmieiąc: tego od P. Bogá prośił/ áby mu był iákiego vczonego kápłaná/ ktoryby to czynił/ czego on czynić pożytecznie nie mogł / náráził. Już ſie ten zwyczay we wſchodnych kośćiołách náydował/ iż kápłani przy Biſkupie náuczáli. Ale w Afryce o to ſie nań Biſkupi gniewáli/ o co on niedbał/ byle był P. Bogu pożytek nie ginął. Ten potym zwyczay wſzedł do kośćiołow. Gáni pierwſzy zwyczay ś. Jeronym/ iż kápłan milczeć przy Biſkupie muśiał/ pátrząc iż y z náuki Apoſtolſkiey mogł z dozwolenia Biſkupiego kápłan przy Biſkupie kazánia mieć.

Kápłani przy Biſkupie náucsáli. *Hieron: epiſt: 2.*

6. Myśląc S. Auguſtyn o popráwie ludźi Chrześciáńſkich y obyczáiow ich: naprzod rádźił Wáleryuſzowi ſwemu Biſkupowi/ áby ná Agápách ábo ſtypách/ vżywánia y opiiánia zákázował. Był ſtáry obyczay y świety/ iż przy kośćiele y ná cmyntarzách ná dni świete/ ábo iáko my mowim ná odpuſty/ nośili wierni y dla vbogich y dla gośći/ y dla poſpolitych/ y dla śiebie potráwy y napoie/ w ktorych bywał wielki zbytek / gdy y zá vmárłe tákże tę obiády czynili. To rádźił nápráwowáć/ pomáłu/ nie z groźbą/ áni przykro/ ále przykłádem y głádkim vpominániem. Lecz ſie to áż przez Concilium ktore w ſześć lat potym w Kárthąginie było/ wykorzenić nie mogło. ná ktorym ſą te ſłowá: Ktorzy ofiar zá vmárłe ábo nie dáią / ábo z trudnośćią dáią/ wyklęći być máią/ iáko zábiiácze vbogich.

Aug: epiſt: 64. *Agapy ábo ſtypy.* *Conc: 4. Chart: cap: 95.*

Rok Páński 392. Syriciuſzá 8. Válentinianá 9. Theodozyuſzá 14.

Paulinus in vita Ambr. *Symmáchus kuśi ſię o Pogáńſtwo.*

1. SKoro odiáchał Theodozyus do Cárogrodu/ w Rzymie Senatorowie Pogánie liſt piſáli y poſły iáwnie wyſłáli / zá powodem onego Symmáchá / proſząc Válentinianá młodego / áby im ołtarz Wiktoryey ná Cápitolium/ y dochody ná ofiáry przywroćił. Czego ſie dowiedźiawſzy ś. Ambrozyus/ ták Symmáchowi odpiſał / iż nie mogł mu nic odpowiedźieć / á Ceſarz też vczynić tego żadną miárą niechćiał. Bo też to iuż byli inni Ceſárze potepili.

Válentinianus o chrzeſt S. Ambrożego prośi. *Zoſimus lib: 4.* *Arbogáſtes hetman ſławny.*

2. W tym Válentinianus ná woyne ſię przećiw Pogánom/ do Gálliey wypráwił/ á bedąc w Wiennie/ piſał do ś. Ambrożego/ áby do niego przyiáchał/ á chrzeſt mu świety dał/ ktorego od inego Biſkupá bráć niechćiał/ nizliby do bitwy przyſzło. Prośił go też áby Arbogáſtá mu vbłagał. Ná oney wypráwie hetmánem był Arbogáſtes Gállus ſzcześliwy ná woynách/ y wielką miłość v żołnierzow máiący. Bo wſzytko co miał rozdawał im / á ſam żył iáko proſty towárzyſz. Ten ſie w wielu rzeczách ſprzećiwił Válentinianowi / y nie czynił gdy mu co roſkazał/ rozumieiąc iż źle roſkázuie. Młodźieniec go przyzwawſzy/ kárte mu podał/ w ktorey mu brał hetmáńſki vrząd. á on ią przeczytawſzy zdrápał/ y rzekł: Nie tyś mi vrzedu dał / nie ty mi go bráć bedźieſz. y to mowiąc wyſzedł / y byłá iuż iáwna miedzy nimi nieprzyiaźń / á żołnierze przy Arbogáśćie ſtali. y rychło w nocy Válentinianus náleźiony ieſt zábity/

Zábity Válentinianus od Arbogáſtá.

ábo iáko drudzy mowia vdawiony/ z naprawy Arbogáſtá/ ktory był wielkim przyiacielem ś. Ambrożego. O śmierci tey Ceſárſkiey/ gdy ſie dowiedział 3.
Ambrozyus ś. w drodze/ w ktorey ná dánie mu chrztu iáchał/ wielce záſmucony/ ſam ſwoy ſmutek wypiſuie/ y z płáczem mowi: Bych był wcżás przyiáchał/ wiałbych był y vbłagał Arbogáſtá/ á ciebiebych był namilſzy młodzieńcze obronił. Był ten Arbogáſtes Gállus/ktorego był iáko dozorce przydał Válentinianowi młodemu/ ſtáry Theodozyus. ále iż był gniewliwy á iáko ogień ſkwápliwy/ y dziwnie dzielny: nie pohámował gniewu ſwego/ y ná potym. A iuż po tym ſrogim meżoboyſtwie żadnego powodzenia nie miał. Nie madrze też młody pan vczynił/ iż tákiego człowieká/ ták przykro karał/ czáſu pogodnieyſzego nie pátrzac. Co też młody Izbozet z Abnerem z wielka ſzkoda ſwoia vczynił. Nie ták Dawid z Joábem. etc.

In funere Valent. *Płácz S. Ambrozyuſzá nád Valentinianem Ceſárzem.*

Był Wálentinianus dobrych y świetych obyczáiow/ ktore Ambrozyus 4.
wyſtawia. Bo ono co ſie z ſtrony Arianow działo/ mátká iego Juſtyná broiłá/ ſam był wielce nabożny y trzeźwy/ y ná ſadách roſtropny. Czyſtości ciáłá ſwego wielkim ſtrożem był/ poſty ták chował/ iż drugdy dwor ſwoy/ dla ludzkości/ czeſtuiac/ ſam nic nie iadł. Y inych wiele godnych czci iego páńſkich obyczáiow ten świety wſpomina. krolował po Grácianie bráćie ſtárſzym ſwoim lat dziewieć/ á po oycu od lat ſwoich czterech/ lat ſzeſnaście/ żył lat dwádzieściá y iedno. Ciáło iego do Mediolanu przynieśione zacnym pogrzebem/ o ktory Theodozyus ś. Ambrożego przez liſt prośił/ vczczone ieſt. O iego zbáwieniu/ choć nie był rzecza ſáma/ iedno wola y nabożeńſtwem chrzczony/ nic nie watpi tenże ś. Biſkup. á wedle zwyczáiu kościelnego/ modlitwy y ofiáry ſwoie zá iego duſze/ w tym pogrzebnym kazániu obiecnie. Wielkie podobieńſtwo/ iż też iego śmierci Pogánie oni/ ktorym przy Symmáchu/ przywrocenia ich bálwochwálſtwá zá ráda ś. Ambrożego odmowił: śmierci iego przyczyna byli/ iż ſie zá meczenniká poczytáć mogł. Co ſie pokazáło/ gdy ná iego mieyſce ten náſtapił/ to ieſt Eugenius/ ktory Pogánom wſzyſtko bálwochwálſtwo przywrocił.

Válentiniáná młodſzego cnoty. *Bez chrztu zwierzchnego zbáwienie.* Ambr: epiſt: 34. In funere Valent.

Ten Eugenius był w obronie y iáko ſługa v Arbogáſtá/ podłego rodu/ 5.
y on go ná páńſtwo wſádził/ y z Rhetorá w náuce tylo á w wymowie ćwiczonego Ceſárzá vczynił. Ná Ceſárſtwie gdy záśiadł/ przez poſły prośił o pokoy Ceſárzá Theodozyuſzá. Nie mieli oni poſłowie żadnych liſtow od Arbogáſtá/ ktory tylo przez kápłany/ o ſwoiey niewinności z ſtrony śmierci Wálentinianá ſpráwe dawał. Był ten Eugenius Chrześciáninem/ ále ták ſłábym/ iż ſie łácno do Pogáńſtwá ſkłániał. Czárámi ſie báwił/ y Fláwianá ſtároſty Pogániná y Symmáchá tákże Pogániná ſłuchał/ y czynił co oni rádzili około przywracánia bálwochwálſtwá Pogáńſkiego. Ten Fláwianus z czárow dawał wielka myśl Eugeniuſzowi/ y bać ſie woyny Ceſárzá Theodozyuſzá nie kazał.

Zoſimus lib: 4. *Eugenius ná páńſtwie Rzymſkim.* Rufinus. Sozo: lib: 7. cap: 22. *Fláwianus Pogánin.*

Ambrozyus ś. áby ná Eugeniuſzá/ ktory z Gálliey do Medyolanu iá- 6.
chał/ nie pátrzył: vſzedł do Tuſcyey/ y ſtámtad liſt do niego piſał/ fráſuiac ſie nań/ iż Pogánom nád práwá pierwſzych Ceſárzow/ bálwochwálſtwo y ołtarze przywrocił. Przekłáda mu boiaźń Boża/ y powinność ſwoie do tákiego vpominánia pokázuie. etc. Zátym do Florencyey iáchał/ áby poświecił kościoł ś. Wáwrzyńcá/ zbudowány od przezacney niewiáſty Juliany/ do ktorego wniosł kości ś. Agrykole meczenniká. Tám miał kazánie/ chwalac nabożeńſtwo niewiáſty oney/ ále wiecey z tego iż nie tylo kámienny/ ále y duſzny kościoł zbudowáłá/ oddáiac Pánu Bogu trzy corki/ y iednego ſyná. Nie dbał nic ná on liſt ś. Ambrożego Eugenius/ ále wiecey ſzátáńſka ſłużbe rozmnażał/ y w tym ſwoie pokłádał zwyćieſtwo/ áby ſobie Pogány wielkiemi przyiaćielmi vczynił/ y z czárow ich y wrożek dobrze ſobie tuſzył. Lecz Theo-

Epiſt: 15. edit: Six. *Eugenius Pogáńſtwo przywrocił.* Paulinus in vita Ambr. *Czartow ſłuchał.*

Przyprawa na woynę. L. 12. de pag: C. Theo. *Na heretyki práwo.* L. 11. de hæret: C. Theo. L. 2. de Monach.

dozyus ináczey czynił / gotuiac ſie przeciw iemu / nowe wyroki y mándaty ná Pogány wydał / áby nikt áni ofiar / áni żadnych Pogáńſkich zabobonow y wrożek czynić nie śmiał / iáwnie y táiemnie / pod wielkiemi winámi ná máietności y ná zdrowiu. Tákże ná heretyki drugie práwo wydał / ieſliby kleryki świećili / ábo ty vrzędy bráli / y pieniężne winy ná nie poſtáwił. Ono ná mnichy práwo / ktorym dla Iowiniáná / zákazał / áby ſie po miáſtách nie włoczyli / á ná puſzczy mieſzkáli / podnioſł / y dozwolił im w miáſtách przebywáć.

Dłużnikom kośćioł nie pomogł. L. 1. de his qui cóſug: ad Eccleſiam. Auguſt: epiſt: 215.

Dłużniki ktorzy do kośćiołá vćiekáli / wydáwáć kazał / ábo dług zá nie płáćić / tym ktorzy ich w kośćiele bronią. Dla tákiego práwá muśiał Auguſtyn ś. dług zá iednego / ktory ſie do kośćiołá vćiekł / płáćić / z kollekt ábo iáłmużn wiernych.

Diſputacya S. Auguſtyna z heretykiem. Auguſt: contra Fortun. Poſſidonius in vita Aug: cap: 6.

7. Auguſtyn ś. proſzony od Kátholikow y od Donátiſtow / w Hiponie gadánie zwiodł ábo diſputácyą z Fortunatem Mánicheyczykiem / o ktorego náuce wiele ſobie Mánicheyczykowie obiecowáli. Trwáłá oná rozmowá dwá dni iáwna / ná ktorą ſie wiele ludźi do ſłuchánia zbieráło. Przekonány Fortunatus / gdy prawdy ſwey ſekty obronić / y ná to co mu zádawano odpowiedźieć nie mogł: rzekł / ſpytam ſtárſzych ſwoich: ieſli mi ná to nie odpowiedzą / y doſyć nie vczynią / ia też o ſobie myślić będę. A ták poniżony z Hiponu ſie wyprowádźił / y nigdy ſie tám dla wſtydu nie wracał. Piſárze wſzytkę one rozmowę pilnie nápiſáli / y byłá ſtráſzliwa tym tákim heretykom. Piſał wiele kśiąg przećiw im / nie będąc ieſzcze Biſkupem. Bo wiele w Afryce tego kąkolu było.

Poſwarki S. Epiphaniuſza z Ianem Ierozolimſkim. Hier: epiſt: 61. 62. *Paulianus brat S. Ieronyma.*

8. O tym czáśie wſzczęły ſie poſwárki miedzy ś. Epiphániuſzem Biſkupem Cypru / á Janem Jerozolimſkim / około błędow Origeneſá / zá ktoremi ten Jan ſzedł. ktory był pierwey heretykiem Mácedonianem / á dla Biſkupſtwá Kátholikiem zoſtał. Vpominał go ś. Epiphánius / áby błędow Origeneſá zániechał. O co ſie nań bárzo záwaśnił ten Jan / y przyczyny nań ſzukáiąc / ſławił go y o nim ſzemrał / iż nád práwá kośćielne Pauliáná brátá ś. Jeronymá / w iego dyœceſiey ná kápłáńſtwo poświęćił. Co ś. Epiphánius z wielkiey potrzeby kośćiołá Bożego vczynił. Ten Paulianus długo ſie krył / boiąc ſie kápłáńſtwá / y gdy go náleść żaden Biſkup nie mogł: iákoś przypadł ná ś. Epiphániuſzá / ktory go dyákonom poimáć kazał / y vſtá mu zámknąć / áby ich ná imię CHRISTVSA nie poprzyśięgał / żeby go puśćili. A ták go pomáłu vbłagawſzy y námowiwſzy / kápłanem poświęćił. O co ſie ten Jan gniewał / iż to w iego dyœceſiey vczynił. Ale nie było o co / zá ták wielką przyczyną / mogł tym dárowáć ś. Epiphániuſzá. Lecz mu oná waśń o błędy Origeneſá / o ktore mu przymawiał / tego nic dopuśćiłá.

O obrazy na S. Epiphaniuſza potwarz. Hieron: epiſt: 60. De imagin: or: 1.

9. Drudzy wymyślili / iákoby ſie o to ná ś. Epiphániuſzá ten Jan rozgniewał / iż w iego iednym kośćiele widząc ná zaſłonie obraz iákiś / zaſłonę onę zerwał y podrápał. Ale o to nie znáyduie ſie w piſmách tego Janá / áby mu to kiedy wymawiał. Lecz to heretycy wnieśli / y liſt ś. Epiphániuſzá zfałſzowáli / chcąc to nań prowádźić / iákoby on obrázow w kośćiele nie dopuśćił. Co ieſt ſzczera omyłká / iáko ś. Dámáſcenus wywodźi. Bo w ten czás wſzytki kośćioły obrázy miáły / y w Cyprze gdźie on był Biſkupem / y indźiey. O czym ſą wielkie wywody ná śiodmym Concilium / przećiw obrázoborcom. Mogło też to być iż on obraz ktory zdrápał y wyrzućił ś. Epiphánius / był iáki świecki y kośćiołá niegodny / ábo brzydki y ſzpetny. Co ſie bárzo godźi / áby miáſto nabożeńſtwá z obrázow wzgorſzenia nie było.

Rok P. 393. Syriciuſzá 9. Theod: 15.

Tenże

Tenże Jan Jerozolimſki kończąc waśń ſwoię ná ś. Epiphániuſzá/ ktorego ś. Jeronym bronił/ liſty po wiele kráiách y do ſtron zachodnych/ náń ſie vſkarżáiąc/ nápiſał. O czym gdy Pánmáchius zacny Rzymiánin dał znáć ś. Jeronymowi: odpiſał Janowi ná on liſt iego. y wymawia mu ośm błedow y herezij Orygeneſá/ ktorych bronił ten Jan/ y zá nimi ſzedł. Pierwſzy/ iż nie przyſtoi ták mowić/ Syn widzi Oycá/ y Duch ś. widzi Syná. 2. Iż duſze ludzkie pierwey niżli do ćiáłá iáko do więźienia wſádzone ſą/ były w ráiu/ pierwey niż Jádam był ſtworzony/ miedzy rozumnym ſtworzeniem w niebie. 3. Iż náuczał Origenes/ iákoby dyabli do pokuty przyść/ y z świętymi krolowáć mieli. 4. Iż ſkory ktoremi przyodźiány był Jádam y Jewá/ były ſáme ćiáłá ludzkie/ iákoby bez ćiał pierwey w ráiu byli. 5. Iż ná zmartwychwſtániu nie ma być żadna rożnicá płći meſkiey od niewieśćiey. 6. Iż ráiu ćieleſnego nie przyznawa/ ále tylo duchowny/ á drzewá zowie Anyoły/ á rzeki enoty. 7. Iż wody ná niebie zowie Anyoły/ á wody ná ziemi dyabły. 8. Iż náuczał Origenes/ iákoby obraz Boży/ ná ktory ſtworzony był Jádam y Jewá/ z nich zginał/ potym iáko z ráiu wyſzli. Te błedy wymawiał ś. Epiphánius temu Janowi. W tym liśćie wſpomina ś. Jeronym o záćmieniu ſłońcá roku tego bárzo wielkim/ ták iż ludźie przeſtráſzeni/ dniá tylo ſądnego czekáli. Toć były błedy Origeneſá/ ktore ten Jan/ y Rufinus/ y Pálládius/ y inni zá wielką mądrość wykłádáli. kto ſie im ſprzećiwił/ mieli go zá proſtego y nieuczonego. Wſpomina w tymże liśćie ś. Jeronym/ iż ludźie z nabożeńſtwá Biſkupom nogi cáłowáli: áby ſie nie dźiwowáł co dźiś wierni y nabożni dla CHRISTVSA Papieżowi czynią. Máiąc ś. Jeronym wielkie ná ſie nieprzyiaćiele tego Janá/ y Rufiná/ z ktorym pierwey wielką miał przyiaźń/ y Bonoſá/ y inne/ o błedy y herezye Origeneſá: bárzo ſie ná nie fráſowáł w piſmách ſwoich. Bo nigdy od náuki prawowierney y vczeſtnictwá kośćiołá Rzymſkiego námniey vſtąpić niechćiał.

1. Hieron: epiſt: 61. *Błędy Origeneſá.*

Epiſt: 61. *Zaćmienie ſłońca wielkie.*

2. Ibidem. *Biſkupom nogi całowano.*

Wracamy ſie do Ceſárzá Theodozyuſzá. Ten syná ſwego drugiego Honoriuſzá Ceſárzem/ to ieſt/ towárzyſzem ná páńſtwo vczyniwſzy/ ná woynę ſie przećiw Eugeniuſzowi wypráwował. Jego pierwſza wypráwá byłá/ modlitwy ktorych v ludźi świętych ſzukał/ y o nie po wſzytkich ſtronách roſſyłał do nabożnych mnichow y kápłanow. Poſłał też y do onego Janá mnichá/ ktory mu był o pierwſzym nád Máximem zwyćięſtwie prorokował/ pytáiąc v Páná Bogá o powodzenie. On powiedźiał iż będźie miał zwyćięſtwo/ ácz nie bez krwie rozlania/ ále ſam rychło po tey woynie żywotá tego dokona. Obiegał/ mowi Rufinus/ Ceſarz kośćioły/ y groby świętych náwiedzał/ y nieſpániem ſie y modlitwą trudźił/ y tám krzyżem leżał/ y włośienice ná ſie brał/ iednáiąc ſobie v Páná Bogá one wypráwę ná tyránná/ á świętych Bożych o modlitwę proſząc. Tego czáſu żył ten Rufinus ktory to piſał/ on ſprzećiwnik Jeronymá ś. A Eugenius Pogáńſkich ſie czárow dokłádał/ y z nich otuchę ſobie czynił/ á zwłaſzczá/ gdy mu Flawianus on Pogánin/ ktorego zá mądrego ludźie bárzo mieli/ pewne zwyćięſtwo obiecował.

3. Socr: lib: 5. cap: 24. *Wyprawa na woyne.* Rufin: lib: 2. cap: 32. Sozo: lib: 4. cap: 22. *Proroctwo.*

Rufinus w ten czás żył. Rufinus lib: 2. cap: 33.

Niechćiał ná tę woynę Theodozyus poborow wyćiągáć (y owſzem podátki niektore odpuśćił) iáko pierwey/ gdy ná Máximá iáchał/ o ktore ſie byli Antyocheńſcy ludźie poburzyli. Co mu zá wielką wſpániáłość y ku ludźiom miłość/ poczytano. Lepiey pánom gdy ſie iáłmużnámi ná vbogie do woyny gotują/ niżli gdy z płáczem ludzkim wielkie y ćiężkie pobory roſkázuią/ ná ktorych drugdy ćiężſzy ſą poddánym/ niżli ſámi nieprzyiaćiele. Zákazał y żołnierzom/ ktorzy więcey krzywdy gdy ſą roſpuſtni ſwoim czynią/ niżliby ten co ie woinie czynić mogł: áby od nikogoż w goſpodách drew nie prośili/ áni oleiu/ áni pośćieli.] Co mowić o woły/ krowy/ y komor rozbiiánie?

4. *Gotowánie do woyny.*

Żołnierſka kárność. L. 3. Salgam: C. Theo.

5. L. 4. de metatio: C. Theod. *Práwo ná ty co pány obmawiáią.*

Ná tych też ktorzy pismá ná gospody zápisáne y rozdáne od stánowniczych máżą / iáko ná falszerze práwo wydał.

Uczynił y insze dziwney mądrości y Philozophiey Chrześćiáńskiey práwo / ná obmowce y szemrácze / ktorzy lżą pány swoie: Jesli kto / práwi / zápomniawszy wstydu y pokory / popedliwie y złośliwie o nas y o nászych sprawách źle mowi / y iáko piiány y niespokoyny obmawia: niechcemy áby był karány / niechcemy áby co przykrego ćierpiał. Bo iesli to z lekkomyślności pochodźi / gárdźić tym mamy / á iesli z szaleństwá / użalić sie nád nim słuszno iest / á iesli z krzywdy / odpuśćić co potrzebá. A dla tego cále tákie rzeczy niech do nas odnoszą / ábyśmy z osoby uważyli / mowę / á uználi / iesli sie o tym pytáć / czyli to minąć.] Themistius Philozoph Pogánin ná on czás iuż stáry bárzo bedąc / te łáskáwość y umiárkowánie tego páná dźiwnie wychwala / y nád inne Cesárze y Monárchy przekłáda.

6. *Przyiaźń S. Ieronymá z Augustynem.* August: epist: 8. & apud Hier: epist: 86. August: epist: 9. *S. Augustyn przygánił pisániu S. Ieronymá.* Hier: epist: 3.

Tego roku záczełá sie przyiaźń miedzy ś. Augustynem y ś. Jeronymem / przez Alipiuszá towárzyszá ś. Augustyná / ktory do Jeruzálem záiáchał / y Jeronymá ś. poznawszy / dobrze go do Augustyná gdy sie wroćił udał. Ale też musiał ten Alipius słyszeć obmowy o ś. Jeronymie Janá Jerozolimskiego y Rufiná / ktory tám przy Melániey mieszkał. o ktorych gdy Augustynowi powiedźiał / nieiáko troche mniey sobie Jeronymá ważąc / pisániu iego przygánił. á zwłaszczá gdy go ś. Jeronym przez list upomniał / áby sie w czytániu Origenesá błedow iego strzegł. Tego też roku list on nápisał ś. Jeronym do Nepociáná o żywoćie kśieżey. Bo ten Nepocianus bedąc iásnym ná dworze Cesárzá / żywot sobie duchowny obrał / y prágnął áby mu Jeronym ś. iákie o nim náuki nápisał.

Rok P. 394. Syriciuszá 10. Theo: 16.

1. *Sąd Boży ná woynie.*

Paulinus in vita Ambros. *Eugenius grozi kśieżey.*

Theo: lib: 5. cap: 24. *Pátron ná woynie.*

Woyná wielka / ná ktorey sąd o Pogáńskiey y Kátholickiey wierze być miał. Bo Eugenius zwierzchu Chrześćiánin / á wewnątrz Pogánin / wieszczkom y bogom Pogáńskim / ktorzy mu zwyćiestwo obiecowáli / y onemu Fláwianowi pierwszemu Pogáninowi / ktorego zá hetmáná miał / dufał. Arbogástá też przy sobie iáko wodzá máiąc. A Theodozyus w Pánu Bogu swoim / y Kátholickiey wierze / y modlitwie świetych ufánie pokłádał. Uradźił Eugenius z Włoskiey źiemie ustąpić / y w gorách Alpes bitwę zwieść / dobrze sobie mieyscá w nich opátrzywszy. A wyieżdżáiąc z Mediolanu / gdźie go do ołtarzá przypuśćić y ofiar iego przyiąć niechćiano; ták groźił: Z tego kośćiołá uczynię stáynią / á kśieżą do zbroie / wroćiwszy sie / przymuszę. Woysko Eugeniuszá miáło obrázy Jowiszá y Herkulesá: á Theodozyus ná chorągwiách krzyż ś. stáwił. A wyiáchawszy z Cárogrodu w kośćiele ś. Janá / ktory był zbudował / oddał sie P. Bogu / y zá Pátroná wźiął / ná one woyne ś. Janá. Zostáwił w Cárogrodźie obu synow / Arkádiuszá y Honoriuszá / á sam prędko do Włoch ćiągnął. Hetmáni u niego byli / Tymázyus y Stylliko mąż Sereny synowice Theodozyuszá / y Gáines / y Saulus / y Bákurius z Ormiáńskiey źiemie. Wielki też lud zádunáyskiey źiemie / to iest Tátárow ábo Gothow z nim ćiągnął. Dał też tego roku / iuż ná wypráwie woienney bedąc / nowy zás wyrok ná heretyki; áby schadzek nie mieli / áni náuczáli / áni kśieżey święćili / áni o wierze / ktorey nie máią / mowili.

2. L. 22. de hæret: C. Theo. *Bitwá wielka w gorách.* Theo: lib: 5. cap: 24. Oros: lib: 7. cap: 35. Rufin: lib: 2. ca: 33.

Gdy sie woyská zeszły w gorách / prędko żołnierze Theodozyuszowi z ćiásnych mieysc wybili nieprzyiaćiele / y wierzchy gor obieli / ták iż Flávianus z swoiemi bogámi / ktoremi był one gory osádźił / ućiekał. Zwiedli potym bitwę dniá pierwszego / w ktorey wiele sie z obu stron krwie rozlało / y dźiesieć

tysiecy Gothow z strony Theodozyuszowey zginelo. Aż noc zászłá/ktorey gdy sie w iednym kościołku ná gorze Theodozyus P. Bogu modlił/ á gdy zásnał: widział przez sen dwu mężow ktorzy mu wygránie obiecowáli / ieden był Jan Ewángelistá/ á drugi Philip Apostoł. Toż też ieden z żołnierzow obiáwienie miał/ y ono widzenie vtwierdził. A gdy názáiutrz woyská sie stoczyły: powstał wielki wiátr ná woysko Eugeniuszá/ktory nietylo oczy żołnierzow zápruszał/ ále y pociski y drzewcá y strzelby odbiiał. A zwatpiwszy o zwycięstwie żołnierze Eugeniuszowi/ gdy iuż tył podáli y vstepowáli: Rotmistrze wszyscy záwołáli podáiac sie Theodozyuszowi/y o swe zdrowia prosząc. Cesarz im ináczey odpuścić niechciał: ażby mu Eugeniuszá wydáli. Siedział w ten czás ná gorze iedney Eugenius / czekáiac viszczenia onych obietnic ktore miał od czárownikow Pogáńskich. A gdy widział á ono Rotmistrze do niego prędko y zádycháiac sie bieżą: spytał ich z rádościa / ieśli mu Theodozyuszá żywego wiodą? A oni krzykneli/ ciebie do niego powiedziem. y wnet go zwiazawszy/w purpurze do Theodozyuszá przywiedli. ktory złości mu y grzechy iego wymawiáiac ná śmierć go skazał. A on Arbogástes vciekáiac trzeciego dniá sam sie zábił. O czym wszytkim y Pogáńscy pisárze świádczą. Dziesieć tysiecy tylo Gothow ná tey woynie/iáko sie rzekło/Theododozyus vtrácił/ábo ráczey nie vtrácił. Bo Ariani byli/ y niepewni przyiaciele. Woyná wszytká śmiercia dwu skończylá sie/ Eugeniuszowa y Arbogástowa/ innym wszytkim przewinienia/łáskáwy Cesarz/ odpuścił. O czym s. Augustyn pisze mowiac: Syny nieprzyiaciol swoich/ktore woyná pogubiłá/choć ieszcze Chrześciánie nie byli/ gdy sie do kościołá vciekli/ Chrześciány zá onym przystepem vczynił ten Theodozyus/ y Chrześciáńskim sercem ie miłował. Nic im nie brał/ ále ie y ná vrzedy wsadzał. Po wygrániu bitwy nád nikim sie mścić nie kazał. Sasiedzkie woyny nie iáko Cinná/Márius y Sillá y inni/kończył/ etc.]

Gothy pobito.

Ian S. y Philip widziany.

Wiátr w oczy żołnierzom.

Eugenius od swoich poimany.

Zábity Eugenius.

Claudius in Panegyrico.

Zwycięstwo wielkie.

De ciuit: lib: 5. cap: 26.

Łáskáwość Theodozyuszá.

Wiele ich też wyprosił s. Ambrozyus / gdy mu Cesarz do nog vpadał/ modlitwom iego ono zwycięstwo dawáiac / iáko Paulinus nápisał.

Paulinus in vita Ambr.

Dniá onego ktorego P. Bog dał zwycięstwo Theodozyuszowi / to iest/ szostego Páździerniká/z onego kościołá s. Janá Chrzciciela ktory był zbudował Cesarz ná Hebdomie/ (ták zwano iedno mieysce w Cárogrodzie) wyszedszy czárt y wzgore sie podniozszy / táiał s. Janowi Chrzcicielowi / wymawiáiac mu ścięcie iego. A mowił: á tyż to mnie przemagasz y woysko moie zdradzasz? Ten głos wiele ludzi słyszeli. To Sozomenus. A Ewágrius powiáda/ iż on Jan mnich / ktory dwákroć o zwycięstwie Cesárskim prorokował/gdy syny go żegnáli powiedział: Idźcie z pokoiem/synaczkowie/á wiedzcie iż dziś nowiná do Alexándriey o zwycięstwie Cesárskim przyszłá/á on sam też rychło swa śmiercia vmrze. A tákesiny doználi. A potym vsłyszelisiny/ iż sam ten Jan zámknawszy sie przez trzy dni ná modlitwie/ duchá oddał P. Bogu. Był to wielki człowiek miedzy onemi pustelnikámi/ y duchá Prorockiego máiacy.

3. Sozom: lib: 7. cap: 24.

Szátan łaie S. Ianowi.

In vita patrum p. l. c. 1.

Proroctwo Iana.

Po oney bitwie nie záraz Theodozyus do Sákrámentow naświetszych przystapił: ále z reku swych wylanie krwie ludzkiey nieiáko obmywał/ wedle stárych kościelnych vstaw/ktore przez dni 40. tych ktorzy ná woynie nieprzyiaciele/ choć spráwiedliwie zábiiáli/ do táiemnic świetych nie przypuszczáią. Co y w zakonie Moyzeszowym było / gdzie przez siedm dni tácy sie przeczyściáli. O czym y s. Bázylius nápisał był Kanon/ktorego nie chował kościoł chybá iż Phoke Cesárzá Biskupi im odegnáli / gdy chciał áby żołnierze pobite ná woynie spráwiedliwey/ zá meczenniki miano. Bo mu odpowiedzieli Biskupi: Iáko tych zá meczenniki mieć mamy/ ktore Bázylius od przyimowánia świetych táiemnic ná trzy látá záwieszał? Z czego zrozumieć możem/ iż y woienne krwie rozlania choć o spráwiedliwość/ nieco máia pomázánia/

4. Libro Rituali 11.

Po bitwie żołnierskie ocżyścienie.

Num: 31.

Ad Amphilochium cap: 13.

Zolnierze pobici, ieśli męczennicy.

á zwłaszczá gdźie nieludzkie okrućieństwo záchodźi. Tym czáſem przyiácháć do śiebie ſynom ſwoim Theodozyus z Cárogrodu do Mediolanu rozkazał.

5. Palladius in Lauſiaca cap: 2. *Ruſinus poświęcá kośćioł.*

Tego roku Ruſinus przezacny / ktory páństwy wſchodnymi / w niebytnośći Ceſárzá Theodozyuſzá władnał / wiele przednieyſzych Biſkupow / ná poświecenie drogo budowánego od niego kośćiołá ś. Piotrá y Páwłá v Kálcedonu / y ná ſwoy chrzeſt zebrał.

6. *Donátiſte roſerwani.* Aug: contra Petil: lib: 2. cap: 83. & epiſt: 48. *Trzy ſtá Biſkupow Donatiſtow.* Philaſtrius de hær: cap: 86. *Zábijáli ſie ſámi Donátiſte.* Theod: hæret: fabul: lib: 4. *Zwiázáne ieden vćiekł rozgámi.*

W Afryce Donátyſtowie ziáchawſzy ſie ná Concilium do Bágáie / rozrożnili ſie ná wiele części / ſwárząc ſie miedzy ſobą o biſkupſtwá. Jedni ſzli zá Primiánem / y zwáli ſie Primiániſte / drudzy zá Máximiánem / y zwáli ſie Máximiániſte / drudzy zá Claudiuſzem / y zwáli ſie Claudiániſte / drudzy zá Rogatem / y zwáli ſie Rogátiſte. káżdy o ſwoie ſekte wielkim ſie vporem ſprzećiwił drugiey / á było ich wiele / ták iż do trzech ſet Biſkupow zbieráć ſie ná Synody ony ich z iedney ſtrony mogło. Trwáli miedzy nimi oni / co ſie ſámi zábijáli / y zábić ſie kazáli / y prośili y przymuſzáli po drogách kogo potkáli áby ie zábił. A to dla ſławy męczennikow / zá ktore ſie poczytáli. A co vrząd miał nád nimi iáko heretyki czynić / to ſámi nád ſobą czynili. Theodoretus o nich mowi: Nowe ſzaleńſtwo wymyślili: chcąc być męczennikámi / ſwoim ſie opowiedáią / ktorzy ie hoynemi pokármy karmią / ná one śmierć y tuczą. á gdy potyią / ſzukáią áby ie kto zábił / y onego przymuſzáią. A ieśli nie chce / ſámi ſie z wyſokich mieyſc zmiátáią / y vmieráią. Jednego / práwi / młodźieńcá potkáli / kilás ich / y przymuſzáli go áby ie zábił. On mowił: Boię ſie / gdy iednego zábiię / áby ſie drudzy ná mnie nie mśćili. niechay was pierwey mocno powiąże. y dopuśćili ſie wiązáć. A on wyśiekſzy ie rozgámi y powrozámi / od nich vćiekł. Tákim ſzaleńſtwem ſzátan ie był záráził.] To Theodoretus.

7. Gdy Alipius towárzyſz ś. Auguſtyná był w Jeruzálem: Jan Jerozolimſki Biſkup y Ruſinus wiele złego o Jeronymie mowiąc / vſzy iego nápełnili / twierdząc / iáko ieſt hárdy y ma ſie zá Doktorá wſzytkiego świátá / y mniema że nádeń świát nie ma vczeńſzego. trzebáby go poniżyć / á iego piſánia komu zgánić. To czynili / áby powádźili Auguſtyná z Jeronymem / ábo przynamniey do śiebie Auguſtyná poćiągneli / żeby Origeneſowe náuki iáko oni / chwalił. Alipius w tym ſie nie poſtrzegł / y proſtym ſercem wſzytko Auguſtynowi co o Jeronymie ſłyſzał / opowiedźiał.

Auguſt: epiſt: 8. Hier: epiſt: 80. *Auguſtyn S. przygánia S. Ieronymowi.* *Poſwarek o Piotrá S.*

Auguſtyn ś. nápiſał liſt do Jeronymá ś. przygániáiąc mu o przekłádánie piſmá z Zydowſkiego ná Láćińſki iezyk / iákoby niepotrzebnie to czynił. A ktemu przymowił mu iż Origeneſá pierwey chwalił / á teraz mu błedy przyczyta / y prośił go áby iego piſmá z Greckiego ná Láćińſkie przełożył. A co naoſtrzeyſzego było: przymowił mu o on wykład słow Páwłá ś. do Gálátow / y o on poſwarek z Piotrem ś. iż Jeronym mienił / iż to ze zmowy ſpolney vczyniono było / á Piotr ś. żadney przygány nie miał. O to ſie Auguſtyn ś. opárł / mieniąc ná Jeronymá / iákoby kłamſtwo Apoſtołom zádawał. o czym ſie w pierwſzych kśięgách pod rokiem Páńſkim 51. mowiło. Co do Theologow ſłuży wiecey / niżli do dźieiow rocznych.

8. Auguſt: epiſt: 10. apud Hier: 88. *Odpiſanie S. Ieronyma.* Hier: epiſt: 91. 92. *Przeprаſzanie.* Auguſt: epiſt: 15. Hier: epiſt: 93.

Tego liſtu ś. Auguſtyná ták vſzczypliwego / pierwey przećiwnicy Jeronymowi doſtáli / y po wſzytkich go kráiách rozpiſáli / y do Rzymu y do Włoch poſłáli / vrągáiąc ſie z Jeronymá / iż miał teo kto mu ſie opárł / á iż odpiſáć ná to nie mogł. Aż po lat dwánaśćie Jeronym ś. o piſmie ſie onym / gdy ie drugi raz Auguſtyn wznowił / dowiedźiał.

Odpiſał mu ná one liſty ś. Jeronym / trochę z gniewem: ále w miłośći / proſząc áby tákie liſty pierwey do niego ſłał / niżliby do ludźi wytoczyć ſie miáły. á ná końcu mowi: Miey ſie dobrze / namilſzy przyiaćielu / ſynu wedle lat / á doſtoynośćią oycze. Bo iuż był ś. Auguſtyn Biſkupem. Obaczył ſie ś. Auguſtyn / y przeprаſzał go w liśćie mowiąc: Przez ćichość CHRISTVSOWę / proſze ćie / odpuść mi ieſlim ćie obráźił / á złym zá złe mnie obrażáiąc nie oddáy.

dáy. Obych godny był oblápić ćie. Były y inne miedzy nimi ſpory/ále przyiaćielſkie/ ktorym ſie táki koniec ſtał/ iż Auguſtyn ś. ſwoie piſmá do niego poſyłáiąc/ prosił/áby ich ſurowym rozſądkiem ſwoim popráwował. Bo ácz/ práwi/ ſwoie niedoſtátki widzę/ ále wolę áby mię lepſzy niż ia ſądził. Bo choć ia ſam ſobie przygánię/ále záś ſobie pochlebię/y nie ták ſpráwiedliwy iáko boiáźliwy wyrok ná ſię vczynię. A w inym liśćie do niego ták mowi: Acz biſkup wietſzy ieſt niż kápłan: ále Auguſtyn w wielu rzeczách mnieyſzy ieſt niżli Jeronym.] Był wietſzy Jeronym náuką y w ięzykách biegłośćią/ nietylo láty. Bo y żywot od młodośći niepokaláný w ſtátecznośći wiáry ś. Kátholickiey prowádził. A iáko záś ś. Jeronym Auguſtyná ważył/niżey ſie wſpomni. | Mądry iáko ſobie nie dufáią. August: epiſt: 8. Auguſt: epiſt: 19.

Tego roku przezacny Senator Rzymſki Rzymiánin Paulinus/ z żoną ſię Táráſią zmowiwſzy/ bogáte ſwoie máietnośći poprzedawſzy/ ktorych nawiecey miał w Aquitániey w Gálliey/ y vbogim rozdawſzy/ świát opuśćili/ y mniſki żywot záczęli/ y ná pokoy nabożny y zátáienie od ludźi/ Nole ſobie miáſteczko Włoſkie w Kámpániey obráli/ w tym imieniu y ná wśi ktorą ſobie záchowáli. Zádźiwił ſie temu ś. Ambroſius/ y dźiwnie ſie z niego buduie piſząc: Z ták wielkiego/ práwi/ rodzáiu/ tákiey náuki y wymowy mąż/ Senat opuśćił/ y o domu ſwego zátrzymánie niedbał. Z wierſzow ſie Auſoniuſzá pokázuie/ iż też Conſulem był ten Paulinus. Był y poetá wielki nád inne ten Paulinus/y miſtrzá ſwego tego to Auſoniuſzá przechodźił. Ale wydworność y okráſę w piſániu opuśćił/ gdy ſie ná ſłużbę onę Boſką vdał/ wiárą y nabożeńſtwem piſánie ſwoie proſte/ okraſzáiąc. | 9. Paulinus S. świát opuſzcza. Auguſt: epiſt: 34. Nolę ſobie obrał. Ambr: epiſt: 36. Auſonius cap: 2. Poetą był.

Ná kápłáńſtwo w Bárchinonie w Hiſzpániey od ludźi porwány był/ o czym ſam mowi: W dźień/ práwi/ národzenia Páńſkiego/ mocą ludźi wielą/ wierzę iż z Boſkiego przeyrzenia/ porwánym ieſt/ y ná kápłáńſtwo poświęcony poniewolnie. Nie iżbych ſie mieyſcem brzydźił/ ále iżem chćiał od vrzędu wrotnego ſłużbę Bożą zácząć.] Niechćiał ſie iednák do mieyſcá przywiezowáć: ále myśląc o ś. Szczęſnym Noláńſkim/ tám ſie ſercem/ ſłużyć mu w iego kośćiele/ obrácał. y modlił ſie wierſzem do tego ś. Felixá/ gdy miał wyieżdżáć z Hiſzpániey mowiąc: Day łácne przypłynienie/ podeymę ſie tobie ſłużyć w ſłodkim iárzmie. Acz ty ſpráwiedliwy ſług grzeſznych nie potrzebuieſz: iednák mię przypuśćiſz y miłowáć będźieſz. á mnie zá pomocą CHRISTVSOWA dopuśćiſz przy twoich wrotách ſtáć/twoie podwoie chędożyć y obmiátáć/ y ſtraż w domu twoim nocną trzymáć/ y ná tey poſłudze żywot zámknąć.] O iáka pokorá ku świętym Bożym. Z pieniedzy ktore zoſtáwił/ zbudował wieżę wyſoką w Noli/ y kośćioł wielki w Tundis/ ktory pięknym ozdobił málowániem y kośćiámi wiela Swiętych/ ktore miał od ś. Ambrożego/ y z inąd/ Jedrzeiá Apoſtolá y Łukaſzá Ewángeliſty/ iáko ſam wierſzem wdźięcznym opiſuie. Surowy żywot y ćiáſny wiodł ná wśi/ iáko mu ś. Jeronym rádźił/ áby od miaſt vćiekał/ wietſzego pokoiu ſzukáiąc. Żonę zá śioſtrę miał/ oſobno mieſzkáiącą/ z ktorey wielkie miał do ſłużby Bożey gorętſzey namowy y pomocy. Inſzy był Paulinus do ktorego o kśięgách piſmá ś. Jeronym ś. piſał/ áby ſie kto ná imieniu nie omylił. | 10. Ná kápłáńſtwo porwány Paulinus. Paulinus epiſt: 6. Nabożeńſtwo iego do S. Felixá. Paulin: Natal: l. 5. Fœlicis. Modlitwá do S. Felixá. Pokorá świętych. Paul: ad Seuerum ep: 1. 5. & 24. 11. Paulin: epiſt: 12. Malowánie w kośćiele. Hieron: epiſt: 13. Kośći świętych.

Tegoż też czáſu/ opuśćiwſzy świát Sewerus Sulpicius Rzymiánin/ oſtry y mniſki przy świętym Marćinie żywot wiodł/ máietność wielką y żonę opuśćiwſzy. o ktorym ś. Paulinus do niego piſząc mowi: Ty namilſzy bráćie z wietſzymeś ſie cudem do Páná Bogá obroćił/ niżli ia. Boś był w lećiech młodſzy/ w ſtanie wietſzy/ w máietnośći nie vboższy/ y w świeckich práwách y wymowie chwálebny: z predkáś iárzmo grzechu y ćiáłá y krwie zrzućił. Nie odwiodły ćię od ćiáſnych wrot/ áni bogáctwá/ áni małżeńſtwo/ opuśćiłeś miękką y ſzeroką drogę ktora wiele ich idźie.] | 12. Sewerus Sulpicius świát opuſzcza. Paulinus ad Seuerum epiſt: 1.

W Epirze Donatus Biſkup Eworeyſki ſmoká wielkiego/ ktory bydło | Sozo: lib: 7. cap: 25.

Smok wielki w Epirze.

y ludźie pożerał / krzyżem świętym y plunieniem w gębę iego / zábił. Ośm par wołow wywlekły go ná ogień / w ktorym zgorzał / áby śćierw iego powietrza nie zárażał. Ták wielka bestya byłá iáko v Indow.

Rok P. 395. Syrici: 11. Theodo: 17.

1. Smierć Theodozyußá Cesárzá.
Ambr: orat: in funere Theod.
Zosimus lib: 4.
Testament iego. Syny S. Ambrożemu oddawał. Stylliko zá oycá.
Paulinus in vita S. Ambr.
Podźielił miedzy syny páństwo.

Z Wielką żáłośćią świátá wßytkiego / roku tego Theodozyus Cesarz pobożny y nád inne nasławnieyßy / żywotá tego dokonał 17. dniá Stycznia. Wßytko páństwo Rzymskie vspokoił / Pogány ktorzy byli ießcze z pánow y Senatu / do prawdźiwego Bogá y porzucenia báłwochwálstwá przywodźił / o kośćioł Boży nawietße stáránie miał / y ná Pogány y ná heretyki srogie práwá wydawał. Gdy záchorzał w Mediolanie pißąc testáment / syny obecne ś. Ambrożemu oddawał / Styllikoná im wodzą iáko zá oycá dáiąc. Już Arkádius miał lat dwádźieśćiá / á Honorius dźieśięć / ktorym podźielił páństwo / Arkádiußowi wschodnie / á Honoriußowi zachodnie dáiąc. Już obá byli ś. Chrzest wźięli. Pobory y inne do skárbu powinnośći wßytkim odpuśćić ná testámenćie kazał / y ták w pokoiu / y w piękney duße swey y domu swego rospráwie / w Mediolanie świát ten pożegnał / do wiecznego śię krolestwá przenoßąc.

2.
Ambros: vt supra.
Do Cárogrodu ćiáło prowádzone.
Wysławienie Theodozyußá więtßego.

Arkádius nic czekáiąc przenieśienia ćiáłá / áni skończenia dni czterdźieśći obchodow vmárłego / przy ktorych sam tylo Honorius zostawał / do Cárogrodu prędko pobieżał / á zá nim támże ćiáło oycowskie przewiezione iest. Wielki Cesarz / ktory ná páństwo nie po krwi ále po cnoćie wstąpił / od Gothow wschodne krolestwá wybáwił / y służyć im sobie y żołd wieść roskazał. Persowie ktorzy vstáwicznie gránice Rzymskie náieżdżáli / nietylo vkroceni / ále y do dánia vpominkow przywiedźieni byli. Kośćioł Boży od Arianow podeptány / wyniozł. Męstwem y ßczęśćiem woiennym tyranny domowe wykorzenił / Pogáńskie báłwochwálstwá / ktore záwżdy głowę podnośiły / poniżył. O co śię gniewáiąc Zosimus Pogánin / fałßywie y kłamliwie ták wielkiemu Cesárzowi vwłoczy. A inni tákże choć Pogánie ále prawdźiwßy wychwalić śię go nie mogą / to iest Wiktor Aurelius y Themistius Philozoph. Mowi Wiktor: Był Theodozyus łáskáwym y miłośiernym / cżćił káżdego / ále dobre więcey / vprzeymie y proste miłował / á vczonym śię dźiwował / hoyny w dawániu. Wstyd y trzeźwość y práwy swemi nápráwowal nieucżćiwych bieśiad gdźie niewiásty śpiewáły / zákázuiąc. w náuce był miernie ćwiczony / ále dowćipny / vmiał śię znáć ná ludźiech. Rozgniewał śię prędko / ále śię wnet viał / y to miał z rozumu / co on Augustus z náuki / gdy w gniewie y zápálczywośći / obiecádło mowił: áby nic w onym zápaleniu / ážby opłonął / nie poczynał. Lepßy był / co rzadka rzecz iest / gdy go ßczęśćie y zwyćięstwá wynośiły / á niżli przed nimi. etc.

In Theodosio.
Themis: orat: 5.
Gniew miárkowáć.
Szczęśćiem śię nie podnośić.

3.
Symmachus lib: 2. epist: 13.
Moc prawdy y v nieprzyiaćiol.
Paulinus epist: 9.
Hieron: epist: 13.

Themistius go nád wßytkie przeßłe krole przekłáda / y nád wielkiego Alexándrá w boiu / y nád Ligurgá w spráwiedliwośći. A Symmáchus nieprzyiáćiel Chrześćiáński Pogánin Łáćinnik wymowny / iáwnie iego cnoty woienne y domowe wysławiał. y mowił do Fláwianá: iżem wßytkich moim ięzykiem dośiądz nie mogł. Choć mu był nieprzyiaćielem o to / iż Pogáńskie báłwochwálstwo wykorzeniał. Táka moc ma prawdá. Paulinus broniąc go od obmow Pogáńskich po śmierći / wielkie iego wychwalenie nápisał. Za co mu ś. Ieronym dźiekuie.

4.
Zámknienie y vpomnienie do krolow.

Poty ten rozdźiał historyey / od Iulianá áż do Theodozyußá / z ktorego śię náuczyć zwłaßczá pánowie y krolowie mogą / iáko Iulianus Apostátá / y Walens Ariánin dokonáli / y iáka Válentinianus stárßy / ktory herezyą y báłwochwálstwá dopußczał / ná śię y ná syny swoie pomstę Bożę obálił. á z

drugiey

drugiey strony iáko Theodozyus/ ná páństwo wszedszy/ y ná nim wszeláką pobożność rozmnażáiąc/ y chwałę Bożą szczepiąc/ y kośćiołá od heretykow broniąc/ rękę Boską z sobą y obronę miał/ y ták szczęśliwie dokonał/ iáko káżdy wierny sobie życzy. Jednym weyźrzeniem poznáć mogą krolowie zá kim iść y czego sie strzedz/ iákoby Bożkiego gniewu vchodźić/ á błogosłáwieństwá iego/ Theodozyuszá násláduiąc/ dostáwáć.

Rok Páński 395. Syriciuszá 11. Arkádiuszá y Honoriuszá 1.

Tu sie poczyna Tomus Quintus.

Po zeszćiu Theodozyuszá Styllikó obiemá sie syny Cesárskiemi opiekał/ y Arkádiuszem ktory miał lat dwádźieśćiá/ y Honoriuszem ktory miał lat dźieśięć/ y on woyskiem y wschodnym y zachodnym rządźił. Czego mu zayrząc Rufinus/ on ktoremu był Theodozyus/ gdy ná woynę przeciw Eugeniuszowi iáchał/ wschodne páństwá y syná Arkádiuszá zlecił: rozgniewány/ zmawiáć sie ná Rzymskie páństwo/ z Gothámi poczał. Pomogło mu do gniewu y rozdrażnienia/ małżeństwo Arkádiuszá/ o ktorym miał nádźieię/ że iego corkę zá żonę wźiąć miał. lecz gdy mu Eutropius rzezániec/ iednę pánnę zchwalił corkę Promotá niegdy Consulá Eudoxia/ á do niey vpominki y száty Cesárskie posłał: zwątpiwszy o wźięćiu corki swey/ zá ktorym mogł być towárzyszem w páństwie Arkádiuszá/ wielce sie rozjadł/ y młodemu Cesárzowi y Rzeczypospolitey źle myślił/ á Eutropiuszá zábić chćiał. Był ten Rufinus z Aquitániey rodu niskiego z Elusy miástá/ y ták sie był zálećił v Theodozyuszá/ iż mu wielkie y nawyższe vrzędy zlecał. Bo był y Consulem/ y ná ten czás stárostą nawyższym dworskim/ ktorego zwáli Praefectus Praetorio. Ale złego był żywotá/ y wiele ludźi niewinnych zábijał/ y vćiskał/ y z máiętnośći łupił. Myślił iuż iákoby był y Arkádiuszá zgubił. O czym młody pan niewiedząc/ obroną Boską osádźił sie/ gdy kośćioł Boży świętemi práwy y wyrokámi swemi opátrował. Bo ná heretyki y Pogány wznowił oycowską surowość/ y zákazał/ do tego Rufiná piszac/ áby sie áni iáwnie/ áni táiemnie schodźić heretycy nie śmieli/ áby sie biskupámi y klerykámi nie zwáli/ á do żołnierstwá żaden táki przypuszczon nie był/ y testámentu czynić/ áni co z niego bráć/ nie mogł. y wykłáda kogo zwáć heretykiem: Tego ktory námnieyszym znákiem od rozsądku y drogi Kátholickiey wiáry odstępuie. Ná żadnym vrzędźie być im nie dopuszcza/ y wyrzucáć ie z miast każe. Pogánom tákże zákázuie ofiar y bálwochwálstwá/ y ná gárdle ie káráć roskázuie. Co też Augustyn święty wspomina.

1. Stylliko opiekun młodych Cesárzow.
Claudianus aduer: Rufinum lib: 2.
Rufinus źle myśli Arkadiuszowi.
Eudoxia żona Arkadiuszowa.
2. Rufinowe grzechy.
Ná heretyki práwá wznowił Arkádiusz.
L. 26. de haeret: C. Theod.
L. 28. de haeret.
Kogo zwáć heretykiem.
L. 29. de haeret: C. Theod.
L. 13. de pagan: C. Theod.

Tym czásem Rufinus przyzywał y przenáiał Gothy/ y Alárykà krolá ich do Grecyey/ y bronić im weszćia przez gory Hermopile stárostom/ ktore on sam podawał/ zákazał. y wpádli do Grecyey Gothowie/ y miástá wielkie woiowáli. A ktemu do Azyey y inych krolestw wschodnych wpádli Hunni y inne narody Tátárskie/ od Kaukázu y Thánaim/ ktorzy áż do Jeruzálem postrách swoy puszczáli. Oblegli Antyochią/ y ine krolestwá pustoszyli/ nikomu nie przepuszczáiąc. O ktorych pisze ś. Jeronym/ iáko iuż zá trwogą onąz Jeruzálem ludźie vćiekáli. Bo lud on dźiki práwie ony wszytki strony woiował y psował. W ten czás oboie woysko Rzymskie ná zachodnych krolestwách przy Styllikonie zábáwione było. y kwápił sie Stylliko dáć prędką pomoc: ále mu Rufinus v Arkádiuszá Cesárzá przeszkadzał/ y odwłoki czynił: czekáiąc áby sam zá pomocą onych Pogan/ do Cesárstwá przyszedł/ w czym sie ná Styllikoná/ áby mu nie przeszkadzał/ oglądał. Częste posły posyłał do Gothow/ y sam w rzeczy pokoy czyniąc/ do nich sie przeieżdżał/ y

3.
August: epist: 48. ad Vincent.
Rufinus Gothy do Grecyey przywiodł.
Claudianus in Rufin: lib: 2.
Epist: 30. & epist: 3.
4. Styllikonowi przeszkadza Rufinus do obrony.
Claud: vt supra.

cześć od nich wielką miał. y tym sie podeyrzánym czynił/ y sam wydawał. Już y v Cárogrodu blisko przemießkiwáli/ oni Rzymskiego páństwá burzyciele/ z Alárykiem krolem swoim.

5. *Zdrády Rufinowe.* Tym czásem z woyski wielkimi przyśpiał Styllikó/y gotuiąc sie do zwiedźienia bitwy z Alárykiem: wźiął pisánie od Arkádiußá Cesárzá/áby sie z zachodnym woyskiem do Włoch wroćił/ á Gáinę ze wschodnemi żołnierzmi do Cárogrodu przysłał. To były zdrády Rufinowe/ ktory sie Styllikoná bał/ y táki list v Cesárzá młodego do niego z wielkim vprzykrzenim wymogł. Poználi wßyscy przedni żołnierze y Rotmistrze zdradę Rufinowę/ y wielce sie nań gniewáiąc/ iż im do onego zwyćięstwá nád Alárykiem przeßkodźił: *Alárikus krol Gothow.* zmowili sie przednieyßy/y Styllikó z Gáiną/áby Rufiná zábili/stárßym tylo niektorym tę myśl swoię oznáymuiąc. Wroćić sie Styllikó ná zachod/z częśćią woyská muśiał/ á Gáinás puśćił sie do Cárogrodu / y blisko będąc dał znáć Cesárzowi/áby wedle zwyczáiu w pole woysko pozdrawiáiąc wyiáchał.

6. Już był pełny rádośći Rufinus / iż w onym polu zá stáránim swoich / ktore też w woysku miał/ iż zá Cesárzá od żołnierzow obrány być miał/y gotował im vpominki/ y ná złoćie twarzy swoiey wyryćia y pálace swe iáko Cesárskie obić kazał. *Krzyże ná chorągwiách y pokłon Cesárski.* Názáiutrz Cesarz z Rufinem w pole do woyská wyiáchał/y krzyżom sie świętym/ ktore ná chorągwiách były/ pokłonił: áż rotmistrze wedle zmowy rozstąpić sie woysku / ktore w kupie było/ kazáli. y obtoczyli Rufiná/ *Omyłká Rufinowá.* Cesárzá ná stronę odwiodßy. Mniemał Rufinus że purpurę nań kłáść iuż y koronowáć go będą/y nálegáć począł ná Arkádiußá/ áby go zá towárzyßá ná páństwo wźiął. Ná co gdy sie on młodźieniec zdumiał: owo záraz żołnierz od Styllików náprawiony w Rufiná mocnie mieczem vderzył/ potym *Rufinus zábity.* inni sie porwáli/ y onego ná częśći rozśiekáli. Głowę odćiętą ná drzewce włożyli/ y ták z nią do miástá Cesárzá prowádząc wiácháli. *Ręká Rufinowá iałmużny prośi.* Rękę też osobno vćięli/y ná vrągánie drapiestwá iego/ ktore zá żywotá czynił/ po rynku z nią iáłmużny proßąc/y w onę rękę pieniądze kłádąc/ y żyłámi ná to wyćiągnionemi zámykáiąc ią/ chodźili.

7. *Opátrzność Boska á niepewne nádzieie ludzkie.* Stráßliwe sądy Boże / ten co ná koronácyą wyiáchał / krwią sie własną koronował. A młodźieniec Cesarz niewinny/ktory o zdrádźie nic niewiedźiał/opátrznośćią ręki Bożey wyzwolony iest/od ták zdrádliwego vrzędniká swego. Pogánin Claudianus temu sie dźiwuiąc mowi: Już bogi wymawiam/ ná ktorem nárzekał / iż ze złych spráwiedliwośći nie czynią/ á one In Rufin: lib: 1. ßczęśćiem wysokim nádáią. Teraz doznawam : iż złe dla tego wysoko podnoßą/áby ćiężey y stráßliwiey spadáli: Tolluntur in altum, vt lapsu grauiore ruant. Zoná y corká Rufinowá/do kośćiołá vćiekły/y zdrowie otrzymawßy/ do Jeruzálem záiácháły. Miał Rufinus śiostrę Sylwią/ pánnę wielce In Lausiaca cap: 33. nabożną/ o ktorey piße Pálládius/ iż wzgárdźiwßy świátem mniski żywot wiodłá/ktorey by był náśládował Rufinus/ od tákich srogich przygod wolnym być mogł.

Zwyćięstwo nád Persy krzyżem S. Persowie po śmierći Theodozyußá woynę podnieśli / ná ktorą Arkádiuß woysko posłał / krzyżem ś. opátrzone. y gdy sie woyská potkáły / krzyż ś. Prosper de prædi: lib: 3. cap: 34. vkazał sie ná ßátách żołnierzow/ y łácno bitwę onę wygráli. Po ktorey krol Perski Isdegerdes / przez lat dwádźieśćiá w pokoiu sie záchował / y potym po śmierći Arkádiußá / obrońcą był syná iego y páństwá Rzymskiego.

8. *Gothowie osiadáli Rzymskie kráie.* Acz zá śmierćią Rufinową rzeczy sie vspokoiły/wßákże Gothy oni y ine Pogáńskie narody z źiem páństwá Rzymskieg nie vstępowáli/ ále sie ná nich osadzáli/y z mocy sie Rzymskiey vrągáli. Czego Chryzostom ś. żáłuie/pißąc Ad viduam Iuniorem. Epist: 3. do iedney wdowy. Powoiowawßy/ práwi / náße strony / o wroceniu sie do domu nie myślą / y z nas sie śmieią / iákoby do táńcá á nie ná woynę wyßli. Tákże y Jeronym ś. nárzeka/ ná grzechy sie ludzkie żáłuiąc: Zwyćiężcy/ práwi/ świá-

wi świátá/ od ludzi podłych zwyćiężeni sa. Tych sie boia co ledwie po ziemi chodza. y nierozumiemy Prorokow/ ktorzy mowia: Tyśiac beda przed iednym vćiekáć: nie skłádamy grzechow/ ktore sa tákich przygod przyczyna. Już strzałom oszczepy/ kołpákom przyłbice/ szkápom konie vstepuia.] Isaiæ 30. Słowo S. Ieronymá o Gothach.

9. Honorius ná wstepie swego pánowánia/ kośćioły vczćił/ wszytki im práwá od oycá iego dáne y od innych/ vmocnił/ nietylo ich nie odmieniáiac/ ále ich przyczyniáiac. L. 29. de Episc: & Cler: C. Theod.

Tego roku ś. Augustyn ná Biskupstwo Hipońskie poświecony iest/ lat máiac czterdźieśći y iedno. Bo Válerius tegoż miástá Biskup/ bedac stáry y chory/ boiał sie/ áby go ná inne gdźie Biskupstwo nie porwano: wźiawszy dozwolenie od Primásá Kárthágińskiego/ y przyzwawszy drugiego Prymásá Numidiey/ Megálioná Kálámeńskiego Biskupá/ prośił go áby ś. Augustyná z inemi Biskupy poświećił. Byłá oná rzecz ludźiom bárzo miła/ ácz nád zwyczay y práwo duchowne Niceńskiego Kanonu/ ktory zákázuie/ áby dwá Biskupi w iednym mieśćie nie byli. Czego ś. Augustyn niewiedźiał. y żáluiac tego/ ná potym drugim tego czynić nie rádźił/ y stárał sie áby táka vstáwá byłá/ żeby przed tym niżli Biskupá stáwia/ Kanony y práwá im kośćiel ne czytano/ áby co przećiw im nie vstapili. S. Augustyn Biskupem zostáie. Posidonius in vita August. August: in Breuic: collat: dici 3. C. T. Omyłká S. Augustyná. Paulinus epi: apud Aug: 36.

10. Paulinus on ktory ták wysoki stan porzućił/ y ták wiele dla P. Bogá opuśćiwszy/ v Nole ná wśi vbogi y ostry wiodł żywot/ cudem był świátá wszytkiego. Do niego z Afryki Biskupi posły wypráwili/ tylo go náwiedzáiac/ á iego sie modlitwie zálecáiac. Przy ktorym poselstwie ś. Augustyn do niego pisał/ áby sie do Afryki vkazał/ á pátrzyć ná táka świece dopuśćił/ tym ktorzy go z tákiey sławy miłowáli y widźieć prágneli. Czestemi sie listámi z Augustynem ćieszyli. Paulinus wsławiony. Apud Aug: epi: 36. Paulinus epist: 1. August: epist: 34.

Rok Páński 396. Syriciuszá 12.

Arkádiuszá y Honoriuszá 2.

1. W Mediolanie żołnierze od Styllikoná posłáni/ z kośćiołá nieiákiego Kreskoniuszá/ ktory sie był do kośćiołá z gárdłem vćiekł/ moca wywlekli. O co ś. Ambrozyus płákał. A gdy ćiż żołnierze tegoż dniá ná widokách byli/ Lampárt wysoko/ do nich skoczył/ y one poránił. Ná co pátrzac Styllikó/ bárzo żálował y długo S. Biskupá przepraszał. A iż on Kreskonius złoczyńcá wielki był/ zdrowiem go Styllikó dla Biskupá dárowal/ á ná wygnánie posłał. Tegoż czásu gdy sie ná tego co listy fałszował przed ś. Ambrożym żálowano/ á on go do śiebie przyzwał y ten grzech w nim nálazł/ rzekł: Muśi być czártu podány ná skáżenie ćiáłá/ áby drudzy sie tego nie ważyli. y skoro to rzekł/ wnet czárt weń wstapił y meczył go. O kośćioły gniewa sie P. Bog. Paulinus in vita Ambr. Paulinus in vita Ambr. Cudo S. Ambrożego.

2. Sławá ś. Ambrożego źieta krolowa Márkománow Frytigil Pogáńska w CHRISTVSA vwierzyłá/ y posły z vpominkámi do niego wysłáłá/ o náuke prosząc. On księgi tey náuki nápisał/ ktore zginely/ á oney prośił/ áby krolá meżá swego vżyłá/ żeby pokoy miał z Rzymiány/ y przywiodłá meżá do tego/ iż sie z ludem swoim Rzymiánom poddał. Oná potym do Mediolanu roku przyszłego widźieć ś. Ambrożego przyiácháłá/ ále iuż go żywego nie nálázłá. Krolowa Frytigil do Chrystusá obrocona. Idem.

3. Tegoż roku sstał sie cud wielki po wszytkim świećie rozgłoszony/ w Cárogrodźie/ ná postrách y popedzenie grzesznych do pokuty. o ktorym ś. Augustyn nápisał. Jeden żołnierz miał obiáwienie od P. Bogá/ iż miásto ono Cárogrod ogniem z niebá ábo z powietrza zginać miáło/ y powiedźiał to Biskupowi. Biskup vwierzył/ y ludźiom opowiedźiał. ludźie sie do pokuty y płáczu vćiekli. Przyszedł on dźień/ o ktorym on sługá Boży opowiedźiał/ Prosper in Chron. Cud wielki w Cárogrodźie. Augu: de excidio vrbis cap: 6.

 áż w wieczor

Ognisty obłok nad miástem. áż w wieczor od wſchodu słońcá vkázowáć ſie począł ognisty obłok/ ná przo dku máły/ á potym ßeroki/ y stánął nád miástem. Wßyſcy do kośćiołá vćie kli/ y zmieśćić ſie nie mogli/ o zbáwieniu ſwoim z płáczem myśląc. A po onym przestráchu/ gdy ſie to ziśćiło co P. Bog opowiedźiał/ vbywáło onego obłoku ognistego/ y pomáłu zniknął. vſpokoił ſie lud/ á potym vſłyßał/ iż w bliſką ſobotę miásto ſie obálić miáło. *Z miástá wßyſcy w pole vćiekli.* zá tym poczawßy od Ceſárzá wyßli z miástá w pole wßyſcy/ żaden nie zostáł/ żaden domu nie zámknął/ z dáleká tylo ná vmiłowáne domy pátrzyli/ wołáiąc do P. Bogá. y gdy vyźrzeli wielki dym z miástá wypadáiący/ podnieśli krzykliwe do Bogá głoſy. y prędko vyźrzeli/ iż wßytko miásto wcále zostawáło. gdy oná godźiná minęłá/ wroćili ſie wßyſcy do miástá z weſelem/ y wßytko ták cále nálezli/ iáko odeßli. Ták P. Bog chćiał ie przestráßyć/ iáko gdy kto wynieśie rękę/ á on ſie ná ziemię porzući/ á ręká miłośierna nie vderzy.] Poty ś. Augustyn. Ten cud wſpomina
4. Lib: 13. *Arkádiußowá modlitwá.* Paulus Diaconus, wybáwienie ono miástá modlitwom Arkádiußá Ceſárzá przyznawáiąc. y przydáie/ iż podſpod źiemią drżáłá/ y ogień on wzgorę wiśiał/ áż modlitwą Arkádiußá odpędzony był. Czym Arkádius y przy ſkończeniu żywotá był wſławiony.

Tenże Paulus ná zálecenie tegoż Ceſárzá to przydáie: iż w Cárogrodźie *Akacius męczennik.* był wielki dom ktory zwano Orzechem. Bo miał drzewo przed ſobą orzechowe/ ná ktorym ś. Akácius męczennik obießony był. y byłá tám kapliczká ná tę pámiątkę iego. Do niey przyßedł ná modlitwę Arkádius/ y odpráwiwßy *Obalenie domu.* ſwoie nabożeństwo/ wychodźił. Tedy wßyſcy ktorzy w onym domu wielkim y około oney káplice mießkáli/ wyßli pátrzyć ná Ceſárzá y dwor iego. A tym czáſem gdy żadnego nie było/ dom ſie on bárzo wielki obálił/ y ná źiemię vpadł/ bez ßkody niczyiey. Ono wybáwienie modlitwom Ceſárſkim przyczytáli wßyſcy. Prawdá/ iż był wielce pobożny y nabożny ten Ceſarz ná przodku/ by go byłá Herodiás nieprzyiaćiołká Janowá z dobrey drogi/ nie zwodźiłá. O czym potym.

5. *Na heretyki karania.* L. 30. de hæret: C. Theo. A gdy ſie herętycy záś do Cárogrodu ćiſnęli/ znowu ná nie mándat Arkádius vczynił/ áby im wßytkie mieyſcá ná ktorychby ſie y táiemnie ſchodźili/ á Lytánie czynili/ do ſkárbu brano y pieniądzmi karano/ y z miástá wygániano. A oſobliwie Eunomianow ßukáć po mieśćie á wygániáć ie kazał/ áby ſie miedzy ludźmi nie mießáli. Tákże y ná Pogány y báłwochwálce/ wyrok dał/ áby żadnych przywileiow/ ktore z dawná mieli/ nie záżywáli.

6. Epiſt: 3. *Rozßerzenie wiáry Chrześćiánſkiey.* Idem epiſt: 7. *Słowa S. Ieronyma o Scytach y innych.* W tym wieku/ piße ś. Jeronym/ ßeroko ſie po wßytkim świećie wiárá świętá Chrześćiáńſka rozpuśćiłá: od Jndyey/ práwi/ áż do Brytánniey/ od pułnocnych kráiow/ áż do wielkiego morzá/ CHRISTVSOWę mękę y zmártwychwſtánie wßytkich narodow iezyki y piſmá wysławiáią. Wßyſcy o nieśmiertelnośći duß ludzkich/ Indus, Perſa, Gothus, Egyptcyánin rozmyśláią. To co ſie tylo Pytágorze śniło/ co Democritus nie wierzył/ czym ſie tylo Socrátes poćiepiony ná śmierć w więźieniu ćießył: to wßytki narody wyznawáią. Te dźikie narody ktore Rzymſkie páńſtwo woiowáć przyßły/ Hunni/ Scythe/ Gete/ w CRISTVSA vwierzyli. y dla tego podobno z námi walczą/ iż te nádźieie y nabożeństwo iáko y my máią.] Kto te narody do CHRISTVSA ſwoim kazániem obroćił/ nie máß piſmá y pámięći. Paulinus tylo święty *De reditu Niceti Epiſcopi in Dac.* nápiſał/ o nieiákim Nicetem Biſkupie/ iż Beſſy/ Dáki/ Scythy/ CHRISTVSOWI tego czáſu pozyſkał.

Rok Páńſki 397. Syriciuszá 13.

Arkádiuszá y Honoriuszá 3.

Tego

Tego roku oná przezacna Melánia po pietnaśćie lat ktorych w Egypćie y Jeruzálem przemießkáłá/ do Rzymu sie wroćiłá/ y z Rufinem káplanem z Aquileiey Włochem/ ktorego ná wßytkiey drodze swey miáłá zá duchownego oycá swego z Cezáreey z miástá Pálestiny ziemie świetey/ dwudźiestego dniá do Rzymu przypłynełá. Jádac do Rzymu do Nole do ś. Paulina/ ktory iey był powinnym/ stąpiłá/ y máła trząßczkę dárowáłá mu z drzewá krzyżá ś. o ktorym tenże Paulinus piße/ iż cud wielki z niego vznał. Bo gdy sie dom iego zágorzał/ onym drzewem krzyżá ś. w reku ie máiąc/ á przećiw ogniu podnoßąc/ ogień vgáśił/ ktorego wodá vgáśić nie mogłá. A ś. Paulinus dał Melániey pisány żywot ś. Marćiná/ ktory tegoż czásu/ ießcze zá żywotá iego nápisał był Sewerus/ to co sam z niego y z drugich ktorzy z nim przebywáli/ zrozumiał/ pilnie sie prawdy dowiáduiąc. Potym gdy sie ono pismo żywotá ś. po wßytkim świećie rozniosło: Sewerus o śmierći iego pisał/ y Dyálogiem nieiákim ostátek nágrodźił. I. *Melania do Rzymu sie wraca.* Paulinus ad Seuerum epist: 9. & 10. *Za dni 20. z Ierusalem do Rzymu.* Idem ad Seuerum epist: 11. *Drzewo krzyża S.* Paulinus in Natali 10. S. Fœlicis. *Zywot S. Marćina za iego żywota pisany* Seuer: Dial: lib: 1. cap: 16.

Melánia w Rzymie mießkáiąc/ wielką z swoiey świątobliwośći powagę v Rzymian miáłá: wßyscy sie iey dźiwowáli/ dla oney wzgárdy świátá/ y vbostwá iey dla CHRISTVSA/ gdy pierwey ták wielka pániá byłá/ pátrząc ná iey podły vbior y żywot vtrapienia ćiáłá pełny. Z oney czći iey/ miał też Rufinus wielkie v Rzymian mniemánie y sławę/ ktorey źle vżył. Bo Rzymiány bledámi Origenesowemi y kácerstwy iego chytro zárázáć y z tym sie wkrádáć ćicho począł. Náwiozł z sobą kśiąg z Jeruzálem Origenesowych/ ktore zowią Periarchon, w ktorych sie nawiecey bledy Origenesá zámykáły/ ktore on vdáć gládko do ludźi chcąc/ obronę Origenesá stárą/ ktorą był Euzebius Cezáriyski nápisał/ z Greckiego ná Łáćiński iezyk przełożył/ y dał iey fałßywy tytuł Pámphilá meczenniká/ Euzebiußá nie wspomináiąc. przydał też y swoie zá nim nową obronę o skáżeniu kśiąg Origenesá. A do tego przedmowę v tych kśiąg Periarchon vczynił/ w ktorey dáie znáć/ iáko y Jeronym Origenesá chwalił/ y iego pisánie ná Łáćińskie przekłádał. A tym one kśiegi ludźiom okráśić y ośmákowáć chćiał. y powiádał że one kśiegi Periarchon z tego/ co było w nich błednego/ oczyśćione były/ y ták bespiecznym do czytánia káżdego vczynił. A to zdrádliwie. Bo iáko ś. Jeronym do Pámmáchiußá piße: To co było przećiw práwemu wyznániu Troyce ś. wyrzućił/ á inne wßytkie bledy/ w ktorych sie sam kochał/ y od Didimá sie ich nápił/ zostáwił. O Aniołách y o vpadku duß ludzkich/ o zmartwychwstániu/ o świećie roskoßnym/ y o innych. 2. *Melaniey zalecenie.* *Rufinus zarażać Rzym począł.* 3. Hier: apol: lib: 2. & ad Pammachium epist: 78. & apol: aduer: Rufin. *Kśięgi Origenesa Periarchon Rufinus rozśiewa.* Apol: 1. aduersus Rufinum.

Bárzo rádźi one kśięgi wßyscy czytáli y rospisowáli/ y rozsyłáli przyiaćiołom: ále y iádem z nich zárázili sie/ y kápłani niektorzy Rzymscy/ y mnißy/ y świetcy. P. Bog ktory oko swoie ma ná ten kośćioł/ áby sie żadnym błedem kácerskim nie zmázał: wielką opátrznośćią swoią zábieżał. Gdy sie mężowie nie poczuli/ y kśieża Rzymscy spáli/ y Papież sie ná one Melániey świątobliwość/ y Rufiná iey kápłaná dobrą sławę/ spußczał: P. Bog niewiáste wzbudźił/ onę przesławną Márcellę/ ktora oczy otwárząć kápłanom/ y wołáć ná nie poczełá: áby sie błedom y herezyom w kśiegách onych przypátrzyli/ á duß swoich y ludzkich nie zárażáli. y ták wiele spráwiłá/ iż sie Rufinus wstydźić począł/ y bał sie áby zá heretyká poczytány nie był/ y dla tego ná obronę swoie do Papieżá sie Syriciußá vćiekł/ áby mu listy dał społeczności pokoiu kośćielnego/ iż heretykiem nie iest. Papież on nie pilnie sie pytáiąc/ á widząc iż w przedmowie oney przed kśiegámi Periarchon Rufinus swego imienia nie położył; vczynił o co prośił/ co sie dáwáć tákiemu nie miáło/ y listy mu pokoiu dał. Zá co go podobno y tákie niedbálstwo P. Bog skarał/ iż przyßłego roku vmárł. A Rufinus dla wstydu z Rzymu vstepowáć do Aquileiey muśiał. 4. *Odkryte błedy y chytrośći Rufina w Rzymie.* *Niewiasta Rzym przestrzegła.* Hier: epist: 16. Hier: apol: aduer: Rufinum. *Rufinus vstąpił z Rzymu.*

Roku

5. *Smierć S. Ambrożego.* Paulinus in vita S. Ambr. *O łakomstwo się frasował vmieraiąc.* *Widzenie nad S. Ambrożym.*

Roku tego ś. Ambrożyus z tey ziemie do CHRISTVSA poβedł. gdy záchorzał / ná łożku / o śmierći swey oznaymił: Tylo / práwi / do Wielkieynocy z wámi będę / do swoich mowiąc. prośił P. Bogá / áby go rychło z ćiáłá wyzwolił. wzdychał bárzo / gdy widział iż się w ludziách łákomstwo rozrasta / ktore iest wβytkiego złego korzeniem. á tym więcey / mowi Paulinus / iż ten grzech y duchowne zárażał. Ná łożku onym gdy wykłádał Psalm czterdźiesty trzeći / á to co mowił / ia Paulinus pisałem / y widźiałem á ono ogień iákiś ná głowę iego vpadł y onę przykrył / y pomáłu przez vstá weń wstąpił / y byłá twarz iego iáko śnieg / á potym táka iáka własna byłá. Jam się przeląkł / á on przedśię mowił / y pámiętałem co mowił / ácz onego Psálmu dokończyć nie mogł.

6. *W niemocy pisał.* Nie rad ś. Ambrożyus z vst swoich pisárzowi podawał / y wolał sam ręką swoią / iáko się wyżβey wspomniáło / pisáć: áż w niemocy muśiał cudzey ręki vżywáć. Bo mawiał: iż piβąc sam / nikomu pracey nie zádam zwłaβczá w nocy. Lepiey też to co piβę vważę / nietylo vβámi ále y oczámi. Widzeniem onym chćiał P. Bog pokázáć / iż co pisał / Duchem ś. pisał ten wielki kośćielny Doktor.

Paulinus vt supra. Styllikon gdy się o iego śmiertelney chorobie dowiedźiał / rzekł: Ná Włoską ziemię vpadek przyidźie / ieśli ten Biskup vmrze. Y posłał do niego te przyiaćiele w ktorych się kochał ś. Ambrożyus / áby mu mowili y prośili go / żeby sobie sam v P. Bogá dłużβy żywot vprośił. A on im odpowiedźiał: *Słowo S. Ambrożego o śmierći.* Nie tákem miedzy wámi żył / ábych się wstydźił z wámi zostáć: śmierći się też nie boię / bo dobrego Páná mamy.] Chwali te słowá iego ś. Augustyn. Nie *Posidonius in vita S. Aug: cap: 27.* omylił się Styllikon / bo po iego śmierći / Włoska ziemiá od dźikich narodow zwoiowána y stárta byłá.

7. *Stary ale dobry Symplicianus.* Z dáleká kápłani z sobą przy łożku iego βeptáli: kto ná iego mieysce nástąpi? A gdy miánowáli Symplicianá / on rzekł: Stáry ále dobry. Zlękli się oni y vćiekli. Bo było niepodobno ono iemu ták z dáleká vsłyβeć co mowili. W tey niemocy gdy się ná łożku modlił / widźiał *Widział Pana Iezusa przy śmierći.* P. IEZVSA, z łáskáwą ku niemu twarzą. A tey nocy ktorey skonáć miał / podnoβąc ná krzyż ręce modlił się / álesmy nic słyβeli co mowił. A do Honorátá kápłaná Wercelleńskiego / ktory wzgorę spał / głos trzykroć puβczony *Paulinus. Ciało Pańskie wziął.* był: Wstań pokwáp się / bo iuż odeydźie. y dał mu ćiáło Páńskie / ktore gdy wźiął / duchá wypuśćił czwartego dniá Kwietniá w Sobotę Wielką. O czym *Paulinus in vita S. Ambr.* pátrz w żywoćie iego. Żył lat βeśćdźieśiąt y cztery ná węβciu práwie w stá*Po śmierći był widziany.*rość / ná Biskupstwie żył dwádźieśćiá y dwie lećie. Po śmierći iáko zá żywotá cudámi sławny. Dniá tego ktorego zβedł widźiány był ná wschodnych kráiách modlący się z Biskupámi y ręce kłádący. Co oni pisáli do Mediolanu niewiedząc żeby vmárł. A w Florenciey Zenobius Biskup często go v ołtarzá

8. w iego kośćiele modlącego się / widał. Ten Paulinus / ktory żywot ś. Ambrożyuβá z wielką prawdą pisał / (Bo sam ná wiele rzeczy pátrzył / drugie od śiostry iego Márcelliny y od innych słyβał) nie iest ten co w Noli ná ten czás przemieβkiwał / ále inβy ktory był iáko domowy v ś. Ambrożego. Kśiąg ś. Ambrożyuβá wiele poginęło / á drugie imieniem iego wydawano. Nástąpił ná mieysce ś. Ambrożego Simplicianus / sławny y godny y świety / tylo stárośćią iuż obćiążony.

Conc: Charthag: 3. cap: 49. *Synod trzeći Karthaginski.* W Afryce w Kártháginie Synod był roku tego / ktory trzeći Kárthágińskim zowią / ná ktorym vstáwili Oycowie święći: Jeśli ktory Biskup ábo klerik z vbogiego zbogáćiał / y dobrá iákie z kośćielnych dochodow kupił: áby ono *Imiona są kościelne pieniądze kupione.* imienie ná kośćioł było wźięte / á mocy nie miał żadney ná kogo inβego to obroćić.] Swięte práwo / ktorym się zbiory niesprawiedliwe niektorych duchownych potępiáią / gdy opuśćiwβy miłość ku vbogim y dobre βáfowánie powierzánych pieniędzy / sámi sobie y domom swoim skárbią. Ná tákie Jeronym ś. nápisał: Drudzy / práwi / mniβy bogátβy są / niżli gdy świeckimi *Epist: 2. ad Nepoc.*

byli /

byli/ y kśieża pod vbogim CHRISTVSEM bogáctwá máią/ ktorych pod chytrym dyablem nie mieli. Wzdycha kośćioł/ iż ći ſą bogátemi/ ktorzy ná świećie byli żebrakámi. etc. A iż Biſkupi teg Kanonu exekuciey nie czynili: miewał Papież Kollektory/ ktorzy tego doyźrzeli/ á tákie imioná ná kośćioł odbieráli. *Kollektorowie Papieſcy.*

Arkádius Ceſarz Apolináriſty z Cárogrodu wygnáć kazał/ ktorzy ácz z inemi heretyki dawno byli od oycá iego ná to potepieni/ ále niedbáłośćią Nektáriuſzá Biſkupá bez wſtydu ſie do miáſtá ćiſnęli/ y długdy táili. Vmárł też tego roku ten Nektárius/ po ktorym rozmáite były w obierániu innego Cárogrodzkiego Biſkupá/ mniemánia. Theophilus Alexándriyſki chćiał nieiákiego Iſidorá ná to mieyſce poſtáwić/ y ſtárał ſię o to pilnie. Spytałby kto/ co on zá práwo miał do obieránia y ſtáwienia Biſkupá Cárogrodzkiego? Miał iáko przedniey ſtolice Alexándriyſkiey Biſkup y Pátryárchá/ wedle Kanonu Niceńſkiego. Zkąd ſie baczy/ iż onego práwá/ ktorym ſię Cárogrodzki nád inne Pátriárchy przekłádał/ ábo nie było/ ábo go zá nic iáko podrzucone nie miano. Zgodźili ſie potym z Ceſárzem ná Janá Chryzoſtomá/ kápłaná Antyoſkiego. 9. L. 33. de hæret: C. Theod. Socr: lib: 6. cap: 2. Sozo: lib: 8. cap: 2. *Alexándriyſki Biſkup miał práwo ná wybieranie Biſkupow Carogrodskich. Chryſoſtom ná Biſkupſtwie Cárogrodskim.*

Rok Páńſki 398. Anáſtázyuſzá 1.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 4.

Syricius Papież wieku tego dokonał/ śiedźiał lat trzynaśćie. Náſtąpił Anáſtázyus Rzymiánin ſyn Máximá. Ten ſie pilnie poſtárał/ áby z Rzymu błędy ony y kácerſtwá Origeneſá/ ktore Rufinus z Melánią wnośił y ćicho piſániem rozśiewał/ wykorzenił. O czym Ieronym ś. piſze/ chwaląc onę Márcellę/ ktora do tego wiele ludźi obudźiłá/ ná pokryty iad w onych kśięgách Periárchon/ wołáiąc. 1. *Anáſtáſyus Papież.* Epiſt: 16. & 8.

W Afryce Donátiſtowie heretycy/ y oni ich kátowie Circumcelliones, ſrogie ná Kátholiki rozboie czynili/ domy ich w nocy náchodźili/ y łupili/ po drogách y kśięża y świeckie chwytáli y męczyli/ kośćioły gwałćili y pſowáli/ dwu kápłanow Reſtitutá y Innocencyuſzá/ długo męczone zábili. O te złośći y inne ich wſzetecznośći Arkádius y Honorius Ceſárze/ wydáli práwo áby ie ná gárdle karano. S. Auguſtinus Kátholicką łáſkáwość y ćichość pokázuiąc/ do ſędźiego Márcelliná pilnie piſał/ áby ich ná gárdle zwłaſzczá o one kápłany nie karał/ mieniąc/ iż męczennikom krzywdá ieſt gdyby ſie kto miał ich krwie pomśćić. Y był tego rozumienia Auguſtyn ś. áby heretycy ná gárdle karáni nie byli/ iedno ná pieniądzách y máietnośći iáko przedtym. Lecz gdy ten wyrok Ceſárſki wyſzedł/ á widźiał iż im żadna łáſkáwość nie pomaga: odmienił ſwoie rozumienie/ y on liſt do Vincenciuſzá piſał/ w ktorym twierdźi/ iż heretycy przymuſzeni być máią/ y vrzędową ſrogośćią ich vpor karány być ma. O czym y dwoie kśiąg nápiſał. Contra partem Donati. 2. *Donátiſtowie zábiiáią Kátholiki.* L. 31. de Epiſc: & Cler: C. T. Auguſt: epiſt: 159. *O krew męczennikow mężoboyce nie karzą.* Auguſt: epiſt: 48. *Heretyki káráć Auguſtyn S. rádzi.*

Często ich Auguſtyn ś. na gadánie wyzywał/ ále nigdy przychodźić nie chćieli. y owſzem zábić ś. Auguſtyná rádźili/ obiecuiąc tákiemu pewne odpuſzczenie grzechow. y obierálo ſie ich niemáło/ ktorzy go po drogách pilnowáli/ ále wybawiał go/ y inną drogą prowádźił P. Bog. Aug: Retrac: lib: 2. cap: 5. Poſsidius in vita Aug: cap: 12.

Honorius Ceſarz máiąc lat czternaśćie/ wźiął zá żonę Máryą corkę Styllikoná/ ktorą Styllikon miał z Sewerą ſynowicą Theodozyuſzá/ ktory ieſzcze zá żywotá ták był to poſtánowił. Tegoż roku tyránná w Afryce Gildoná poráził Styllikon/ y oney woyny dokonał. 3. Claud: in nupti: Honorij. *Márya corká Stilikoná za Honoriuſzem.*

Nubelis pierwſzy pan miedzy Mauráni/ trzech ſynow miał/ Firmá/ Gildoná/ y Máſcezylá. Firmus powſtał był ná páńſtwo Rzymſkie/ iáko ſie wyżſzey wſpomniáło/ ktorego on Theodozyus oćiec Ceſárzá wielkiego Theodozyuſzá zá Ceſárzá Wálentiniána zwoiował. Gildo brát iego dobrze ſie ná Amm: lib: 29.

Gildo odstepnik w Afryce.

przodku Theodozyuszowi záchował/ y vczćił go wielkimi vrzedámi y hetmáństwem nád żołnierzmi. Lecz rychło rebellią vczynił/ y posłuszeństwo Cesárskie zrzućił/ y dwánaśćie lat Afrykę vćiskał y náieżdżał/ y w niey nawięcey Katholikom krzywdy y szkody wielkie czynił/ zá poduszczeniem Optatá Biskupá Donátisty/ ktory sie był w iego serce wkradł. Był ten Gildo Pogánin/ y okrutnik/ pánny y mężátki iáko chćiał porywał/ y inne okrućieństwá czynił.

Zoná Gildona Chrześćianká. Claud: de bello Gildon. Hier: epist: 9.

Zonę miał dobrą Chrześćiánkę/ y corkę ktora w wiecznym pánieństwie żyłá/ ktorą ś. Ieronym chwali: nie popráwiał sie domowemi przykłádami/ y czystym żywotem ich.

4. Orosius lib: 7. cap: 36.

Długo go ćierpieli Rzymscy Cesárze/ áż gdy zákazał wożić z Afryki zboża do Rzymu: wypráwił nań Styllikó woysko/ ktore brátu iego rodzonemu Máscezyli poruczył. Bo był wierny Cesárzom/ y dobry Chrześćiánin/ ktoremu gdy do Włoch odieżdżał/ dwu synu Gildo pozábiiał/ o co miał nań wielkie serce.

Máscezyl ná Gildoná do Afryki. Wypráwa na woynę, od modlitew.

Wypráwuiac sie tedy nań: wszytkę w Pánu Bogu nádźieię położył/ y iáchawszy do Kápráriey wyspu/ z támtąd nábrał mnichow/ y z nimi modlitwy y posty/ y Psálmy á śpiewánia wednie y w nocy odpráwuiac/ P. Bogá sobie ná ono zwyćięstwo iednał. Pełno było w ten czás po tych tám wyspách mnichow/ ktorzy tám żywot ányelski wiedli.

Bonosus.

Miedzy nimi był on Bonosus towárzysz ś. Ieronymá/ ktory wielkie máietności y zacny rodzay opuśćiwszy/ támże w iáskiniách onych wysep/ Philozophiey Chrześćiáńskiey pilnował. ktorego wychwala ś. Ieronym.

Hier: epist: 41.

5 Bitwá cudowna. Orosius lib: 7. cap: 36.

Máscezyl przebywszy z woyskiem morze/ położył sie v Arkálium rzeki/ máiąc z soba tylo pięć tyśięcy ludźi. Do ktorego przyśpiał Gildo máiąc 70. tyśięcy w woysku swoim. Gdy vfániem w Bogu zwieść bitwę chćiał Máscezyl: w nocy vkazał mu sie niedawno zmárły ś. Ambrosius/ máiąc laskę w ręku/ ktora w źiemię biiąc/ tylo to rzekł: Tu/ tu/ tu. y zniknał. Co on ták wykłádał/ iż ná onym mieyscu po trzech dniách bitwę dáć y wygráć miał. y trzymáiąc sie trzy dni/ gdy czwartego z woyskiem sie swoim wytoczył: puśćić sie do niego Gildo kazał/ z vscámi przednimi y z wielką chorągwią. á Máscezyl o pokoiu pięknemi słowy z nimi mowić począł. á w tym gdy chorąży pierwszy náieżdżał/ mieczem go Máscezyl ták w rámie ćiął/ iż chorągiew spuśćić muśiał. Ná co drudzy pátrząc/ mnimáli/ że sie podáią. y wnet pierwszy rotmistrzowie przybieżeli/ y pod moc sie y w łáskę Máscezylowi Gildoná odstępuiąc podáli. Ták bez krwie zwyćięstwo otrzymał. á Gildo ná morze vćiekáiąc/ gdy wiátr miał przećiwny/ do brzegu sie do Afryki wroćić muśiał/ y tám poimány y vdawiony iest.

Gildo zábity. Paulinus in vita Ambr.

Drudzy mowią iż sie sam vdawił. To pisze Orozyus. y Paulinus mowi/ iż to sam w vszy swoie od Máscezylá słyszał. Styllikonowi ono zwyćięstwo Rzymiánie pochlebuiąc przyczytáli/ ktore tákim nabożeństwem y cudem otrzymáne iest.

6.

Nie trwał w onym nabożeństwie y boiáźni Bożey Máscezyl/ podnieśiony w pychę/ rzućił sie ná kośćioł/ y śmiał z niego mocą tych wywłoczyć/ ktorzy sie tám byli ná obronę zdrowia swego vćiekli/ y o to skarány iest/ mowi tenże Orosius y Paulus Diaconus. Doznał ná sobie iż P. Bog ná oboie stronę czuyny iest. Gdy P. Bogu vfał/ wspomożony był: á gdy P. Bogá porzućił/ zábity iest.

Sądy v Biskupow. L. 7. de Episcopalibus audientijs C. Iustin. Augu: in Psal: 118. & de opere Monac. Aug: epist: 54.

Honorius Cesarz wznowił on zwyczay dawny Apostolski/ ktory y Constántinus wielki vczćił: áby wolno było káżdemu świeckiemu zá zezwoleniem stron v Biskupá sie sądźić/ y ich dekrety áby moc miáły. O czym ś. Augustyn pisze/ iáko pokoiu od tákich sądow nie miał/ y drugdy cáły dźień nic iedząc swáry bráckie vspakáiał/ posłuszeństwem sie ich ćieszac. Iednák świecki vrząd nigdy sie w duchowne sądy nie wdawał/ ále kápłany y kleryki sędźiowie świeccy do kápłanow odsyłáli/ y one listámi swemi/ gdy prośili/ záleceáli.

7.

Po onych zá Gildoná niepokoiách w Kárthaginie/ zebrał sie Synod ze

dwu set

dwu set y 14. Biskupow / ktorzy chcieli pilnie kárność kościelną náprawowáć. Zowie sie ten Synod czwartym Kárthágińskim / á od drugich piatym. Znáczny iest: Bo wiele dobrego ná kościelne święte porządki postánowił. Miedzy inemi / áby Biskupi nim ich poświecáią / wyznánie wiáry czynili dla herezyi táiemnych. A k temu áby księża / to iest klerycy / y mniszy / rekámi robili / á iákie rzemiesło ná żywność swoie mieli. A to dla tego / iż było wiele mnichow / ktore ná kleryki brano / ktorzy nic robić rekomá niechćieli / y włoczyli sie od domu do domu / od miástá do miástá / włosy długie y brody zároste nosząc. Był ná tym Concilium ś. Augustyn / ktory przećiw tákim pisał. Był to stáry Apostolski zwyczay / iż kápłani iákie rzemiesło / dla żywnośći swey / y dla vwiárowánia prożnowánia mieli / y dla inych przyczyn. O czym sie wyższey też mowiło. Ná tymże Synodźie dla onych hypokrytow mnichow zákazano kśieżey z długiemi włosámi y z zápuszczoną brodą chodźić / żeby ią podrzynáli / dáiąc znáć / iż o tę z nią zabáwę nie dbáią.

Carthag: 4. cap: 2.

C. 51. 52. 53.

Ręka robić kazano kśiężey.

De opere Monach.

Długie włosy y broda zakazana ná czas.

Cap: 44.

8.

Tegoż roku ś. Jan Chryzostomus ná Biskupstwo Cárogrodzkie postáwiony iest y poświecony. Czytay w iego żywoćie. Skoro ná początku swego pásterstwá / wiárę Kátholicką opátruiąc / ná heretyki srogi mándat Cesárski ziednał / sroższy nád inne ktore były. Bo y te ktorzyby ie záchowywáli / y w domách swoich schadzek im dopuszczáli / ábo kśiąg ich / ktore palić kazano / táili / ná gárdło oną vstáwą skázowálá. A zwłaszczá Eunomiany y Montánisty kárác ták kazano. Obroćił zás oko Chryzostom ná kśieżą swoie / á widząc iż wźieli zwyczay chowáć przy sobie białegłowy y pánny iáko zá duchowne y sposobione corki y śiostry / w rzeczy bez iákiego podeyrzenia / y zwáli ie Agápetki / iákoby sámą duchowną miłośćią złączone: ná to sie bárzo oburzył / y on zły zwyczay wykorzenił / y miał tákie domy ich zá sprośnieysze niżli domy nierządne iáwne. Ztąd znáć / iż ná on czás we wschodnych kráiách kápłani żon nie mieli / áni z nimi mieszkáli. O tymże ták skázonym zwyczáiu Jeronym ś. ná kśieżą nárzeka: Wstyd mie / práwi / mowić / skąd te Agápetki z táką zárázą nástáły? W iednym domu y w iedney komorze z nimi mieszkáią: á nam mowią / iż złe ná nie podeyrzenie mamy? Abo kto może w zánádrzu ogień nośić / á od niego sie nie spalić? y mowi do iednego: Sam sie wdáiesz w obmowę y szczypánie iezykow / ieśli towárzystwá Agápetki nie opuśćisz: łáskáwyś / radem temu: czystyś / to nieprawdá: ktory kśiądz z niewiástą mieszka / nie wierzę áby czystym był.] Przećiw tákim pisał ś. Chryzostom kśiąg dwoie. O co nie máłą sobie nienawiść v swoiey kśieżey zárobił.

Palladius in vita eius.

27. Ianuarij.

L. 34. de hæret.

Chryzostom práwo srogie ná heretyki ziednał.

9.

Palladius de vita Chrysost.

Agapetki, niewiasty v kśiężey podeyrzane.

Hier: epist: 22.

Kapłani v Grekow żon nie mieli.

Mieszkanie z niewiastami złe.

Apud Hier: Tom: 9. edit: Victor.

Tom: 5.

Gromił y one kśieżą / ktorzy cudzych potraw woniáiąc / do stołu sie świeckich pánow kwápili / y onym pochlebowáli. Dogladáiąc też rozchodow Biskupich / wiele ich iáko zbytnych vkroćił / y ná chore obroćił. A gdy ich iescze zbywáło / nowe szpitale stáwił / kápłany pobożne do ich opátrowánia dáiąc / y lekárzmi / y kuchárzmi / y sługámi opátruiąc / tákiemi ktorzy żon nie mieli. Przodek iego Nektárius z stárosty Biskup hoyniey żył / y dobrá kośćielne trawił: á on wolał sie do przykłádu Názyánzená miernego wroćić.

10.

Palladius ibidem.

Kśięża do cudzych stołow chodzący.

Idem.

Ná vbogie kośćielne dochody.

Pozbierał też wdowy / y przegladáiąc żyćie ich / nálazł niektore roskoszne / y rádźił im posty / modlitwy y niespánia / ábo żeby do małżeństwá drugiego wstepowáły. Swieckie też vpominał / áby w nocy do kośćiołá ná modlitwy wstawáli / á żony domá zostáwiáli / á we dnie im modlitew nie bronili / sámi nocne dla zabaw dźiennych odpráwuiąc. Co kśieżą ktorzy sie cáłą noc sypiáć zwyczáili / niepomáłu obráziło. Bogátych też pychę y prożne vtráty gánił. czym sobie wiele nieprzyiáźni nábywał / á zwłaszczá v onego Eutropiuszá rzezáńcá / ktory mu ná Biskupstwo pomogł.

Wdowy roskoszne.

Swieckim nocne modlitwy roskazował S. Chryzostom.

11.

Ten Eutropius będąc przednieyszym v Cesárzá / práwo ono kośćielne śmiał psowáć / ktore obwinionym ábo dłużnikom vćieczkę do kośćiołá dawáło / iż

Prawo kośćielne o zbiegłych psuie Arkadius.

wáło/ iż żaden go vrząd bráć nie mogł. On ie brał mocą z kośćiołá/ y námowił do tego Ceſárzá/ áby onę kośćielną wolność práwem przećiwnym zepſował. Co y vczynił. y drugie ieſzcze práwo tenże Ceſarz przydał/ áby klerycy y mniſzy y Biſkupi potępionych ná śmierć ſędziom nie odeymowáli. ktore práwo ſtąd podobno vroſło/ iż zá Conſtántyná Biſkupi mieli wolność/ złe dekrety y nieſpráwiedliwe ſędźiow świeckich pſowáć. y ſtąd kśiężá y mniſzy bráli tę śmiáłość/ ktorey iednák Biſkupi nie vżywáli. y woleli pieknie y zá winnemi/ o ich od śmierći wybáwienie/ vrzędnikow świeckich prośić/ iáko ś. Auguſtyn czynił/ y inni. Słowá iego ſą do Márcelliná ſędźiegż: Z Chrześćiáninem mowię/ á zwłaſzczá w tákiey ſpráwie: y bez chełpy rzec mogę: Przyſtoi ábyś Biſkupá gdy każe vſłuchał/ pánie przewyborny y námilſzy ſynu.] A dáleko beſpieczniey ſię przyczyniáli Biſkupi/ gdy o niewinnego ſzło/ y o potwarzy nań. iáko vczynił ś. Mikołay. Pátrz w iego żywoćie.

L. 3. de his qui cōfug: ad Ecc. L. 16. de Epiſcopali audientia. Tom: 3. anno 324.

Na śmierć potępione odeymowáli kśiężá.

12\. Roku tego Porphirius Biſkup Gázeńſki/ wypráwił Márká dyákoná ſwego/ do Arkádiuſzá Ceſárzá/ proſząc áby od Pogáńſtwá Gázeńſkiego pokoy miał/ á ich báłwochwálnice pozámykáne były. Miał bárzo vporne w tym mieśćie Pogány ten ś. Biſkup/ ktorzy kośćiołem ſię ſwoim/ tám koſztownie bárzo zbudowánym Márny ſzátáná názwánym/ chlubiąc/ ſkłonić ſię do wiáry nie dáli. Przywodźił ich do wiáry y cudámi. Bo gdy wielka ſuchość byłá/ á Pogánie ſwego Márny bogáte mu ofiáry czyniąc o deſzcz proſili/ nic vprośić nie mogli/ choć y ná polá wychodźili śpiewáiąc y wołáiąc/ y muśieli ſię z ſromotą do domu wrácáć. A ś. Porphirius/ vczyniwſzy poſty y proceſſye ná mieyſcá męczennikow/ záraz deſzcz v P. Bogá vprośił. y onym cudem ſto dwádźieśćiá Pogan do CHRISTVSA poćiągnieni ſą. Jednák nie przeſtáli łżyć y bić Chrześćian oni Pogánie. Raz dyákoná Barochá ná polu nálazſzy bárzo poránili/ y zá vmárłego odeſzli. Wyſzli Chrześćiánie y iáko vmárłe° do miáſtá nieśli. Co gdy vyrzeli Pogánie/ z wielkim vrmem ná Chrześćiány vderzyli/ iż im práwo ich gwałćili/ á do miáſtá vmárłego wnośili.

Gazeńſki Biſkup Porphirius.

Deſzcz ludziom ziednał.

Barochus Diakon zbity od Pogan.

13\. Lecz on Bárochus/ zá ktorego ſię Biſkup modlił/ iáko ze ſnu porwawſzy ſię y kiiá doſtawſzy/ iáko ożywiony y bárzo zdrowy/ począł ich kiiem onym wybiiáć/ y rozpędźił wſzytki/ y miáſto ták záſtráſzył/ iż nieco ná potym Chrześćiánie pokoiu mieli/ gdy ſię y vmárłych Chrześćian báli. A iednák pokoy nie długi był. y dla tego wypráwił Márká dyákoná ſwego ten to Biſkup do Cárogrodu. Vćiekł ſię Márek do onego przednicyſzego z komory Ceſárſkiey páná Eutropiuſzá. ziednał im to v Ceſárzá/ iż kazał báłwany Pogáńſkie w Gáźie pokruſzyć y kośćioły ich zámknąć. Poſłány był ná to nieiáki Hilárius/ ktory ſię Pogánom vżyć zá pieniądze dał/ iż inne kośćioły Pogáńſkie zámknął: ále do Márny chodźić/ y tám ſłużbę dyabelſką ſpráwowáć dopuśćił. Nie przeſtał iednák P. Bog cudá czynić przez onego Biſkupá. Jednę niewiáſtę bárzo w rodzeniu chorą y vmieráiącą/ vzdrowił/ iż żywego y zdrowego ſynaczká powiłá. kazał ták nád nią bábie wołáć: Ták mowi wielki kápłan Porphirius/ IESVS CHRISTVS ſyn Bogá żywego niech ćię vzdrowi/ wierz weń á żiy. y onym cudem poruſzeni ſześćdźieśiąt Pogan/ Chrztu ś. záwołáli/ ktore náuczywſzy ich wiáry pochrzćił/ y ono dźiećiątko y mátkę iego/ y inne powinne.

W Gaźie kośćioły Pogáńſkie.

Rok Páńſki 399. Anáſtázyuſzá 2.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 5.

1\. Eutropius on rzezániec Podkomorzy nawyżſzy/ miedzy niewiáſtámi vchowány/ gdy wſzytko rzadźił y był iáko opiekun Ceſárſki/ ktorego Ceſarz iáko oycá ſłuchał: tego roku ná nawyżſzy vrząd podnieſiony

Eutropius rzezániec Conſulem Poganin.

śiony iest. Bo Consulem zostal. Co wßytek świát obráźilo/ iż táki człowiek y táka nápoly niewiástá/ y ták niezbożny/ ták wysoko posádzony byl/ y żaden zá to nie dźiekowal/ ták oßukánemu od niego Cesárzowi. y poßlo to Eutropiußowi ná zgube ieg. Bo Gáinás dawne máiac záwaśnienia z Eutropiußem/ gdy vslyßal iż ták podwyżßony iest / burzyć sie ná Cesárzá páná swego pocżal/ y z Tribigildem krolem Gothow zmowe mial/ áby mu z woyskiem swoim służyl. Przyßlo do tego/ iż iednáiac sie z Cesárzem/ ktory sie iuż Gáiny bal/ polożyl to miedzy obwiazkámi pokoiu/ áby mu Eutropiußá wydal. Muśial to vczynić Cesarz. O czym dowiedźiawßy sie vćiekl do kośćiolá pod one obrone ktore sam zgwalćil. Nie śmial go stámtad kázáć wywloczyć Cesarz/ choć wßytek lud y żolnierze wolali / áby iáko zloczyńcá wydány byl. Sam Cesarz sercá żolnierzow vial/ áby go nie wydźieráli. A święty Chryzostom ludźie swoim kázániem ták porußyl / iż ich do pożálowánia y lez/ nád onym nedznym/ ktorego krwie prágneli/ przywiodl.

Gainas na Cesársa się podnosi. *Zosimus lib: 5.* *Eutropius wydany Gainie.*

Zácżal ono kazánie od onych slow Medrcá: Prożnosć prożnośći y wßytko prożnosć. Gdźie teraz one wysokie y iásne vrzedy? gdźie pochlebstwá ludzkie y korony y obićia? wßytko minelo / y iáko liśćie z drzewá opádlo. Gdźie oni niepewni stolowi przyiaćiele? gdźie one biesiády/ y vżywánia / y stroie slug y roskoßy? wßytko iáko kwiát vschlo. Spiewaymy te piosnke/ pißmy ia po śćiánách. Prożnosć prożnośći wßytko prożnosć. Azamći nie mowil Eutropi/ iż bogáctwá y ßcześćie świátá sa zbiegowie / y sludzy zdrádliwi? Tyś mnie láial/ á iam ćiebie prawdy náuczal/ ktoreyeś teraz doznal. Wolaleś pochlebcow sluchác. Lepße byly moie rány/ niżli drugich cálowánia. Kośćiol/ ktoremuś byl nieprzyiaćielem/ ná reke ćie swoie kládźie y broni. By sie byl tey odmiány w ßcześćiu świeckim bal/ nigdyby iey byl nie vznal. Poználeś y moc kośćiolá Bożego y lásKáwość. Moc z tákiey odmiány ktoraś o krzywde kośćielna zásłużyl: á lásKáwość z tákiego przyiećia y obrony. Rzecze kto: á wiec ták zly / ták lákomy / táki wydźierácz oltarzá sie dotykáć ma? Milcz. Bo y nierzadnicá CHRISTVSA sie dotykálá. Sludzy syny vkrzyżowánego/ ktory mowil: Oycze odpuść im. etc. Wyprośili z Chryzostomem wßyscy v Cesárzá/ iż mu żywot dárowal/ á ná wygnánie do wyspu Cypru poslal. A wydáć go niechćial Biskup/ áż mu to vrzednicy poprzyśiegli. Tám w Cyprze z naprawy Gáiny zábity iest. Acz Nicephorus troche ináczey powiáda.

2. *Orat: in Eutrop.* *Kazanie S. Chryzostoma o odmianach świeckich.* *Szczęście świeckie odmienne.* *Socr: lib: 6. cap: 5.* *Sozom: lib: 3. cap: 7.* *Zosimus lib: 5.* *Eutropius zabity na wygnaniu.* *Niceph: lib: 13. cap: 4.*

Záwaśniona też byla ná Eutropiußá y Eudoxia Cesárzowa/ ktorey raz pogrozil: iż ia z dworu do domu / z ktorego ia wźial/ odeslác ma. O co sie oná nań przed Cesárzem żálniac/ á coreczki Eudoxia y Arkádia ná obu rekách noßac/ plákálá/ y meżá do gniewu onego przywiodlá. Byl Eutropius Pogánin/ á muśial w kośćiele CHRISTVSOWE moc wyznáć. 3.

Prosper de præd: par: 3. cap: 38.

Trwály ießcze iákieś widoki Máiumá/ ßpetne y niewstydliwe / ktoremi sie vczćiwe vßy y oczy obrażály. Náte ś. Chryzostom iezyk swoy náostrzyl/ y ludźie wierne od nich odstraßáiac/ do tego przywiodl Cesárzá/ iż ie wyrokiem swoim zágubić kazal/ áby ich nigdy dáley nie powtarzano.

Widoki sprosne zagubił S. Chryzostom. *Chrysost: homil: de Dauid & Saul.*

W Alexándriey Theophilus Biskup Synod zlożyl/ ná ktorym bledy Origenesá potepione sa/ y násládownicy iego tákże osadzeni. Tákich wiele bylo po Egyptćie miedzy mnichámi/ ktore Theophilus wyrzucal/ y w Pálestynie tákże Origenisty gániono. Lecz on Jan Jerozolimski iuż sie byl vpámietal/ y o Origenesá sie iáko pierwey/ nie zástáwial. Zákázowáli Biskupi czytáć ksiag Origenesá. Co też y Papież Anástázyus w Rzymie vczynil/ bledy y ksiegi Origenesá/ zwlaßczá Periárchon/ ktory byl Rufinus wniosl/ potepiáiac. y zgásly záraz te bledy w kośćiolách zachodnych/ w wschodnych sie miedzy mnichy ßerzyly.

Hieron: epist: 78. *Błędy Origenesa potępione.* *Hier: epist: 70.*

Rok ten 399. byl v Pogan/ z ich wießczkow y plotek ßátáńskich/ náznáczony 4.

czony

Hier: epiſt: 71.
Pogáńſkie wroźki o vpadku Chrześcianſtwa.
De ciuitate lib: 18. c. vltim.
L. 15. de pagan: C. Theo.
Obalenia kośćiołow Pogáńſkich.

czony ná vpadek wiáry Chrześćiáńſkiey / iáko piſze ś. Auguſtyn / tákie proroctwo od ſwoich bogow mieli / y tego roku z wielka rádośćia czekáli. Lecz ich zwiodło kłamſtwo ono. Bo tegż roku kośćioły Pogáńſkie z wielkim trzaſkiem zá dozwoleniem Ceſárzow / Chrześćiánie obaláli / y ſzerzyłá ſie nád inne czáſy wiecey wiárá ś. Bo gdy Pogánie widźieli bogow ſwoich omylnośc y kłamliwe proroctwá / do CHRISTVSA przyſtawáli. A iż Pogáńſkie kośćioły wſpániáłośćia budowánia ſwego / okráſe wielka miáſtom dawáły / zákazáli ich potym Ceſárze obaláć / ále pogruchotawſzy báłwany y oczyśćiwſzy ſprośność znákow báłwochwálſkich / obrácáć ie ná kośćioły CHRISTVSOWE poczeto. y byłá wielka rádość Chrześćian / gdy krzyże ś. y inne kośćielne znáki tám wnoſzono. W Afryce / mowi tenże Auguſtinus / Gaudencius y Iowius Komeſowie Honoriuſzá / kośćioły Pogáńſkie obaláli y oczyśćiáli.

5. Proſper de prędict: lib: 3. cap: 38.
Kośćioł Cœleſtis w Karthaginie oczyśćiony.

A oſobliwa byłá rádość / gdy w Kárthaginie ſławny po wſzytkim świećie Pogáńſki kośćioł názwány Cœleſtis oczyśćiały poświecał Biſkup Aurelius. Był to bárzo koſztowny y długi dźiwnym miſterſtwem y koſztem budowány kośćioł. Do ktorego áby nie wchodźili (bo iuż dawno zámkniony ſtał) Chrześćiánie / ſtráſzyli ie Pogánie / oznáymuiac iáko tám wiele ſmokow okrutnych y iádowitych tego kośćiołá ſtrzeże. Czego ſie nie boiac wierni / beſpiecznie go y bez ſzkody dobyli / y Biſkupá wprowádźili / y on go Aurelius poświecał. y dźiwy tám náleźli. Bo nád wrotámi náleźli piſmo wielkie z literámi miedźiánemi tákie: Aurelius Pont: dedicauit: to ieſt / Aurelius Biſkup poświećił. y wſzyſcy ſie Boſkiemu dźiwnemu przeyźrzeniu y zrzadzeniu dźiwowáli. Iákiś Pogáńſki Biſkup był Aurelius / ktory ono budowánie báłwochwálſtwem mázał: á ten Aurelius Chrześćiáńſki / práwie ie poświećił / y ná cześć Bogu iednemu práwemu oddał / y ná ſtolicy w nim ſwoiey śiedźiał.

Aurel: Pont: dedicauit.

6. Proſper vt ſupra.
Pogáńſkie kośćioły Biſkupom oddano.

W Rzymie też bárzo wielkie ná kośćioły Pogáńſkie náiázdy vczynili Chrześćiánie. Wiele táiemnic ich tám pod źiemia náleźli. Co ſie po innych kroleſtwách dźiało / ácz piſmá nie máſz: ále ſie káżdy domyślić może / gdy po wſzytkim Rzymſkim páńſtwie / Pogáńſkie kośćioły Biſkupom obá Ceſárzowie tego roku podáli / y plácc ich kośćiołom zá dźiedźictwo náznáczyli. Oddawáło ſie ono co Dioklecian czynił kośćiołom Chrześćiáńſkim.

Zydowſkie ſkłády pieniężne.
L. 14. de Iudæ: Cod: Theo.

A Zydom nie dał wytchnać Honorius Ceſarz. Mieli obyczay / do ſwego Pátriárchy / Apoſtoły / to ieſt / ták názwáne bożnic ſwoich ſtárſze / z pewnemi co rok pieniedzmi poſyłáć. Te pieniadze Ceſarz bráć do ſwego ſkárbu kazał. y był to wielki tribut / ktory ze wſzytkiego świátá Zydowie temu ſwemu ſtárſzemu dawáli. Z tych pieniedzy chowáli Rábiny / ktorzy w zakonie w nocy y we dnie rozmyśláli / mowi ś. Ieronym.

Hier: in Vigilant.

7. *Kośćielna wolność.*
Tom: 1. Concil.

Afrykáńſcy Biſkupi poſły do Honoriuſzá z ſwego Kárthágińſkie° Conciliumi czwartego wypráwiwſzy / vproſili / áby ono práwo ktore im Gildo zepſował / przywrocone kośćiołom było: áby żadnego złoczyńce / gdy tám vćiecze / bráć ſie z kośćiołá nie godźiło.

Rok Páńſki 400. Anáſtázyuſzá 3.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 6.

1. *W Anauniey męczennicy.*

W Anauniey v Tridentu Pogánie / miſtrze y dobrodźieie ſwoie / ktorzy im báłwochwálſtwá gánili / á prawdźiwego Bogá vkázowáli / Zyzyniuſzá dyákoná / Mártyriuſzá czytelniká / y Alexándrá ſpalili / y pozábiiáli. Ciáłá ich do Mediolanu przenieśione ſa / ktore wieku náſzego Kárdynał Károlus Boromeus Biſkup Mediolánſki nálazł / y mieyſcem poważnieyſzym vczćił. Poimano one mężoboyce y ná gárdło ie Honorius ſkázáć kazał. ále ie Biſkupi wy-

proſili

prośili mowiąc: Ciż męczennicy zá nie śie modlą / muszą być wysłucháni. y ták ie wolnie puszczono. O nich ś. Augustyn mowi: Wiem / práwi / iż w spráwie Anaunenskich klerikow / ktorzy od Pogáństwá zábići męczeńską cześć máią / gdy proszono Cesárzá / áby ći co zábili táką śmierćią karáni nie byli / iż ná to Cesarz przyzwolił.] Honorius práwo vczynił ná te Biskupy ktore Synod y inni Biskupi karzą / y z Biskupstwá skłádáią / gdyby nieposłuszni byli / áby wygnánie ćierpieli.

O krew męczeńską nie karzą. August: epist: 158. L. 35. de Episc: & Cler: C. Theo.

Anástáśius Papież Origenesowe błędy / ktore był Rufinus rozśiewáć począł / iáwnie potępił / y po wszytkich Kátholickich kráinách listy rospisał / áby śię ich strzeżono. Już było pułtorá stá lat / iáko vmárł Origenes / ktorego Rufinus bronił kśięgi iego zálecáiąc. Nápisał był tego czásu troie kśięgi przećiw ś. Jeronymowi / ktory błędy Origenesá wszędźie tępił. O ktorych śię áż we dwie lećie ś. Jeronym dowiedźiał. Bo śię strzegł Rufinus áby do iego ręku nie przyszły / boiąc śię mocnego pisánia / y wymowy / y gorącośći Kátholickiey ś. Jeronymá. ktoremu o to tylo szło / áby fałszywey náuki y heretyckiey nikt zá prawdę nie vdawał / iáko ten Rufinus czynić chćiał.

2. Hier: apol: lib: 1.

Gáinás on / iáko śię był Gothy sobie sposobiwszy zmocnił / nie przestáiąc ná wygnániu y śmierći Eutropiusá Consulá / ále śię chcąc pánem y Cesárzem Rzymskim vczynić: przyćiągnął z woyskiem do Kálcedonu iáko nieprzyiaćiel. Cesarz śię go boiąc vblágáć go chćiał / y słał posły do niego: ále z nikim o pokoiu nic stánowić niechćiał / ażby z sámym Cesárzem rozmowił. y muśiał do iego rozmowy Cesarz przyść v kośćiołá ś. Euphemiey. gdźie to ná nim wytárgował / áby mu przezacnego onego roku Consulá Aureliuszá y drugiego także pierwszego z Senatu Sáturniná y Sekretarzá Janá / wydał. Acz bárzo nie rad / ále ná to przyzwolić Cesarz muśiał. Oni niewinni y cnot wielkich pánowie / Cesárzowi śię rádzi bárzo ná wszytki męki y strácenie żywotá ofiárowáli: byle iego zdrowie y cáłość R. P. Rzymskiey ochroniona byłá. Przywiedźieni do tyránná Gáiny oni ludźie pobożni / z pomocy Bożey / náleźli v niego politowánie / tylo im miecz do szyie przyłożyć kazał / á one sáme zdrowe ná wygnánie posłał. Ták do Cárogrodu w rzeczy iuż z pokoiem Gáiná wiáchał / y hetmáństwo sobie nád iezdą y pieszemi znowu v Cesárzá vprośił.

3. *Gainas na Cesarza powstaie.* Zosimus lib: 5. Socr: lib: 6. cap: 6. Sozo: lib: 8. cap: 4. *Wydaie Cesarz swoie Senatory.*

W onym pokoiu záczynał inne niepokoie on tyran / prośił Cesárzá / áby mu ieden kośćioł ná iego Ariáńskie schadzki w Cárogrodźie pozwolił. Arkádius ná rozmysł śię biorąc / ná poły mu obiecał. y przyzwawszy Biskupá Cárogrodzkiego ś. Chryzostomá / prośił áby dla pokoiu ieden kośćioł pozwolony mu był. Ale Biskup báć mu śię nie kazał / y ná to zezwáláć nie rádźił / iáko ná rzecz Bogu przećiwną / áby ná tym mieyscu gdźie go wierni chwalą / bluźniony od Arianow być miał. y prośił áby mu przy sobie z Gáiną dopuśćił mowić / obiecuiąc iż mu vstá miał zámknąć / áby o rzecz táką nie prośił. Przyszło do tey rozmowy. Gáinás śię obietnice v Cesárzá vpominał: á Chryzostom mu odpowiádał / iż Cesarz w kośćielne rzeczy wdáwáć śię nie może. komu kośćiołá potrzebá / niech idźie / otworzony iest káżdemu. A on rzekł: zásłużyłem w páństwie Rzymskim / ábych dla swey religiey z temi ktorzy też zemną wierzą / kośćioł miał. Odpowiedźiał Biskup: twoie zasługi dobrze śię nágrodźiły. Pomni coś był / y w iákieyeś sukniey Dunay przebył: teraz iesteś wodzem woyská / y nawyższe vrzędy masz / bądź wdźięcznym ku tym ktorzy ćię ták wynieśli. Ná to Gáinás nic powiedźieć nie vmiał: O iáko śię tego nie bał / ktorego śię Cesarz báć muśiał: Tákiey iest duch mocy w tych ktorzy czći Boskiey bronią: Jáko im vstępowáć tyránni zbroyni y świátu strászliwi muszą: Dokłáda Sozomenus: Wymawiał Gáinie Chryzostom: iż poprzyśiągł Theodozyuszowi oycu Cesárskiemu wiernym być

4. *Gaina Arian o kośćioł prośi.* Theod: lib: 5. cap: 32. *Rozmowa S. Chryzostoma z Gainą.* 5. *Gainas zwyćiężony od S. Chryzostoma.* Sozo: lib: 8. cap: 4.

nym być y ſynom iego/ nic przećiw práwom Rzymſkim nie czynić. A práwá
ſą tákie/ áby Ariani żadnego kośćiołá y ſchadzek żadnych nie mieli. y przy
nim Ceſárzá vpominał: áby wykonywał práwá ná heretyki/ y rádził mo-
Lepiey y Ceſárſtwá odſtąpić niżli wiarę S. vćiſnąć.
wiąc: Lepiey y Ceſárſtwá odſtąpić/ niżli dom Boży wydáwáć/ y od wiáry
odſtępowáć.] Tą wolnośćią y męſtwem zráźił tyránná/ y pokazáło ſię/ iż ſię
pánom bać tyránnow áni burzliwych złych poddánych nie potrzebá/ gdy
co przećiw Bogu y kośćielnym práwom ná pánách wyćiągáią.
6. *Sozom: vt ſupra.*
Nie długo on pokoy Gáinás záchował. Mießkáiąc w Cárogrodźie z
ſwoiemi Gothámi/ kupieckie kramy y złotnicze/ y myńcárſkie złupić chćiał.
Gainas w nocy zapalić pałac kazał.
Ale ſię przeſtrzegli/ y wßytki bogáte rzeczy pokryli. Potym w nocy Gothom
zámek ábo pálac Ceſárſki zápalić kazał/ áby miáſto mogł opánowáć. Lecz
Zoſimus lib: 5.
go Anyołowie Boży bronili. Bo vyrzeli Gothowie wiele żołnierzow wyſo-
Obrona Anyelſka.
kich y dużych ná pálacu/ á oni iáko ſtróże y obrońce ſtoią. wroćili ſię y Gái-
nie powiedźieli. On mniemał/ iż táiemnie z innych ſtron żołnierze przyzwá-
ni ſą. y ná nie ſię ogládáiąc z miáſtá ſam wyßedł/ Gothy w mieśćie zoſtá-
wiwßy/ ktorym czáſu ſwego ná miáſto vderzyć kázáć miał. Mießczánie ſię
poczuli y Ceſarz/ y w bránách ſię z ludem Gáiny ßárpáiąc/ gdy widźieli iż
zbroie z miáſtá wywożono/ wybili ie ná przedmieśćie. W tym Ceſarz Gái-
nę zá nieprzyiacielá ſwego y R. P. obwołał/ y zbiegáiąc ſię miáſto/ Gothy
ony wßytki ktorych było o śiedm tyśiecy/ w kośćiele iednym do ktorego ſię
7. *Gainas iawny nieprzyiaćiel.*
byli vćiekli/ popalili. Gáinás iuż roziádły woiowáć Thrácyą/ y miáſtá/
y wśi pſowáć pocżął. Do ktorego ná iego vbłagánie/ iáko Theodoretus pi-
Lib: cap: 33.
ße/ wyſłány był od Ceſárzá tenże Chryzoſtom ś. ktory nic ſię nie boiąc/ rad ſię
Chryzoſtom poſłom do niego.
onego poſelſtwá podiął. Vczćił go Gáinás/ y rękę iego ná oczy ſwoie przy-
kłádał/ y dźiećiom ſwoim koláná iego obłápiáć kazał. y ziednał pokoy/ iáko
ſam w kazániu ſwoim wſpomina. y onych dwu niewinnych pánow Aureli-
Chryſoſt: Homil.
áná y Sáturniná/ od wygnánia wyzwolił. Homil: Cùm Aurelianus & Sa-
turninus acti eſſent in exilium, & Gainas egreſſus eſſet à ciuitate.
Socr: lib: 6. cap. 6.
Lecz on pokoy nie trwał. Chćiał inne wſchodne kroleſtwá ſobie podbić
Gainas zabity.
Gáinás. y gdy ſię do Lámpſáku przewoźić z woyſki ſwemi chćiał: Rzymſkie
mu woyſká morzem y źiemią zábiegły/ y ſtoczywßy z nim bitwę/ onego porá-
źili/ y ſámego zábili/ y głowę iego do Cárogrodu poſłáli. Táki ieſt koniec ty-
ránnow/ ktorzy ſię ná pány y dobrodźieie ſwoie podnoßą.
8. *Kometa na powietrzu.*
Gdy ſię ty woyny y rozruchy toczyły/ roku tego/ wielki ſię Cometa, to
ieſt gwiazdá iáko miotłá ná powietrzu vkázowáłá/ y wiele ludźi poſtráchem
Homil: 41. in Acta.
ſwoim do pokuty/ y Pogáńſtwá do wiáry ś. przywiodłá. Iáko Chryzoſtom
tenże wſpomina/ ktory oney pogody do náwrocenia duß ludzkich záżywał.
9. *Mnißy do Cárogrodu na Theophilæ.*
Pátrzmy zás co ſię w Egypćie y Cárogrodźie dźieie. Oni mnißy Orige-
niſtæ, miedzy ktoremi byli przednieyßy/ Ammonius/ Euſebius/ Euthymi-
us/ y Dioſcorus/ ktore Theophilus dla tey herezyey z Egyptu wygnał: vdá-
Palladius in Dial: vitæ Chryſoſt.
li ſię do Cárogrodu/ y zwiedli ś. Chryzoſtomá/ żáłuiąc ſię ná Theophilá/ iż
ie wygnał/ y bił/ y ſadzał/ y zábiiał z nieprzyiáźni y gniewu/ nic o Origeneśie
Sozo: lib: 8. cap: 13.
y iego błędách nie wſpomináiąc. Vwierzył im/ bo było 50. żywych mężow
Chryzoſtom zwiedziony od mnichow.
ktorzy nárzekáli y płákáli w onych ſwoich puſtelniczych odźieniách. Y piſał
do Theophilá raz y drugi/ áby ie przyiął á łáſkę im vkazał. Theophilus z kto-
rym ſię y Epiphánius ś. z Cypru/ y Papież Rzymſki Anáſtázyus w potę-
pieniu Origeniſtow/ y wßyſcy Biſkupi zgadzáli/ obráźił ſię tym/ iż Chryzo-
ſtom ś. one/ ktore on iáko heretyki z inemi Biſkupy potępił/ przyimował/ y
10. ich potwarzy nań ſłuchał. y nápiſał mu te ſłowá: Kanon Niceńſki záka-
zał/ áby ſię Biſkupi w ſądy obcey diæceſiey nie wdawáli. Czego ieſli nie-
wieß/ náucz ſię/ á przećiw mnie żálobnych liſtow nie przyimuy. Ieſli mam
być ſądzony/ ráczey od Egyptſkich Biſkupow mam być ſądzon/ niżli od ćie-

bie/ ktory

bie/ ktory odemnie iesteś śiedmiadźieśiąt y piąćia dni drógi odległy.] Te rzecz ináczey Pálládius iáko Origenistá/ y Socrátes tegoż cechu/ powiáda/ y Theophilá potępia/ y potwarzy nań mnichow onych broni. Ale się z sámey rzeczy pokázuie y z Ieronymá ś. iż słußnie byli ći mnißy wygnáni / iáko heretycy. Czego niewiedząc ś. Chryzostom/ nic też nie zgrzeßył/ iż pokoy chćiał stánowić/ dobrym sercem / nie czyniąc się sędźią Theophilá. Ták y miedzy świętemi/ gdy się nie dobrze zrozumieią/ poswarki się náydowáć mußą. Dla tych biegunow mnichow Chryzostom ś. woynę ná się Biskupow porußył/ y byli wielkiey zámießki w kośćiele Bożym/ ći ludźie przyczyną.

Mnißy słußnie wygnani.

Tym czásem Chryzostom ś. wyiáchawßy z Cárogrodu do Azyey/ kośćioły náwiedzał/ y niektore Biskupy dla ich występkow skłádał. A wroćiwßy się do Cárogrodu/ swoie Kátholiki státeczne y w boiáźni Bożey żyiące nálazł / zá co ie chwali y onym dźiękuie. ále Ariany zuchwále bárzo oglądał. Bo choć zákazánie mieli / áby w mieśćie schadzek nie czynili; iednák do miástá w nocy z śpiewániem y rytmámi / ktoremi Troycę ś. lżyli/ processye czynili. Ná co im też tákiż dał odpor ś. Chryzostom. kazał tákże czynić nocne processye z świecámi y krzyżámi srebrnemi/ ktorych byłá Eudoxia Cesárzowa nárobić kazáłá/ y wierßow náczynił do śpiewánia ná chwałę Troycy przenáświętßey. Lecz oná rzecz do rozruchow przyßłá: iż Ariani iádem się nápełniáiąc/ ná Kátholiki vderzyli/ y z obu stron kilás ludźi poległo. y Briso Cesárski komorny rzezániec w czoło kámieniem ránny został. y zátym Arkádius czynić Arianom onych processiy zákazał.

11.
Palladius vt supra.
Homil: de regressu.
Processye Ariáńskie w Cárogrodzie.
Socr: lib: 6. cap: 8.
Wzburzenia ludu.
Sozo: lib: 8. cap: 8.

A chcąc do końcá ś. Biskup Arianow z miástá zbyć/ vpátrzywßy czás w kośćiele w dźień trzech Krolow ábo Epiphániey / rzekł do niego: gdyby kto do tey korony twoiey miedzy te drogie y śliczne kámienie / iáka ßpetna fałßywa perłę włożył: izaliby wßytkiey nie oßpećił? Przyzwolił ná ono pytánie Cesarz. á on potym rzekł: Rozumiey iáko się P. Bog gniewa/ iż w tym mieśćie miedzy ták drogimi kámieńmi żywemi wiáry Kátholickiey / ßpetne Ariáństwo przemießkiwa. Potrzebá ty ludźie ábo do wiáry przywodźić/ ábo ie wygnáć. y ták vczynił nic nie mießkáiąc Cesarz/ przyzwawßy stárßych Ariáńskich/ pytał ich iesli swoich błędow odstąpić chcą? Oni w vporze zostawáli: á on ie też z miástá wypędźić kazał.

12.
Metaphr: in vita Chrysost.
Przymowká piękna ná wygnanie heretykow.

Pisze Sozomenus/ iż mąż ieden będąc Mácedonianem heretykiem/ z kazánia się ś. Chryzostomá náwrocił. A iż żoná táka byłá/ nie dálá się do prawdy dla złych towárzyßek swoich przywieść / á iednák oßukáć męża chćiáłá/ iuż mu fałßywie obiecuiąc náwrocenie swoie. Gdy przystąpiłá do ołtarzá / iáko wierni wiedzą/ y w rzeczy ná pokłon vpádłá/ á w tym iáko się byłá z swoią dźiewką zmowiłá/ wźięłá do vst co inßego co iey oná podáłá/ y skoro przekąsiłá/ chleb się on w kámień obroćił. Przelękłá się y ßłá do Biskupá kámień mu on w ktorym były znáki zębow vkázuiąc / y z tym się iuż prawdźiwie do wiáry świętey náwroćiłá y kácerstwá się zárzekłá. Chowáią/ práwi/ ten kámień w Cárogrodźie.

Lib: 8. cap: 5.
Chleb obrocony w kámień.

Było w Cárogrodźie miedzy żołnierzmi wiele Scytow ábo Tátárow/ Ariáńskim kácerstwem zárażonych. ná ich náwrocenie obrał kápłany ś. Chryzostom/ ktorzy ich iezyk vmieli/ y dałim osobny kośćioł / áby ich w nim náuczáli. Sam też drugdy przychodźił y przez tłumáczá do nich mowił. y ták ich wiele do iedności ś. kośćiołá pozyskał. Rozsyłał y ná inne mieysca mądre y prácowite kápłany / ktorzy wielką pomoc dußom w kácerstwá záwiedźionym czynili.

13.
Theod: lib: 5. cap: 30.
Posyskánie Pogan.

SVMMOWANIE
Wieku czwartego.

To ieſt, przeſzłych ſtá lat, od roku Páńſkiego 300. áż do roku Páńſkiego 400.

Papieżowie y nawyżſzy Biſkupi.

MARCELLINVS śiedźiał lat ośm. vmęczony zá Dioklecyaná.
MARCELLVS śiedźiał lat pieć/ mieśiac ieden. vmorzony w ſtáyniách poſpolitych zá Máxencyuſzá.
EVSEBIVS śiedźiał lat dwie/ mieśiecy śiedm. ſwą śmierćią vmárł.
MELCHIADES śiedźiał lat dwie/ mieśiecy dwá. niewiedzą ieſli męczeńſtwem dokonał/ ácz go męczennikiem zowią/ podobno dla tego/ iż ná mękách o CHRISTVSA był. lib: de Rom: Pont.
SILWESTER śiedźiał lat 21. mieśiecy 10.
MARCVS śiedźiał mieśiecy ośm.
IVLIVS śiedźiał lat 15. mieśiecy 5.
LIBERIVS śiedźiał lat 15. mieśiecy 4.
DAMASVS śiedźiał lat 17. mieśiecy trzy.
SYRICIVS śiedźiał lat 13. mieśiac ieden.
ANASTASIVS śiedźiał lat 4. mieśiac ieden.

Doktorowie y Piſárze przednieyſzy wieku tego.

LACTANTIVS, náuczyćiel Kryſpá Ceſárzá młodego/ piſał ná obronę wiáry Chrześćiáńſkiey.
ARNOBIVS miſtrz Láktáncyuſzow/ piſał też broniąc Chrześćian.

IVVENCVS *Káplan.*
ATHANASIVS.
HILARIVS *Piktáwſki Biſkup.*
OPTATVS *Mileuitanus.*
IOANNES *Climmachus*
DIDIMVS *Alexándriyſki.*
PACIANVS *Bárcylońſki.*
BASILIVS *wielki.*
GREGORIVS *Nazianzenus.*
GREGORIVS *Nyſſenus.*
AMBROSIVS.
PRVDENTIVS.
HIERONYMVS.
CHRYSOSTOMVS.
THEOPHILVS *Alexándriyſki.*
RVFINVS.
EPIPHANIVS.
CYRILLVS *Ierozolimſki Biſkup.*
PHILASTRIVS.
PALLADIVS.
AMPHILOCHIVS.
GAVDENTIVS *Bryxiáńſki.*
EPHREM *Diakon.*
y inni.

Náuká tych Doktorow wieku tego, o tych cześćiách wiáry Kátholickiey, ktorym ſie dźiśieyſzy heretycy ſprzećiwiáią.

1. *O prawdziwym ćiele Páńſkim w Sákrámenćie Eucháriſtiey.* Athanaſ: lib: de Chriſti imagine. Nyſſenus in orat: Catechetica. Cyrillus in Myſtagog.
2. *O Ofierze Mſzey ś.* Nazian: Orat: 1. in Iulianum. Ambroſius epiſt: 33. & lib: 4. de Sacramentis. Athanaſius quæſt: 34. ad Antioch. Hieron: ad Helbidiam. Baſilius, Ambroſius, Cyrillus, o Mſzey piſáli/ y modlitwy do niey.
3. *O Sákrámenćie Bierzmowánia.* Ambroſ: lib: 3. de Sacramen.
4. *O Spowiedźi do vchá y doſyććzynieniu.* S. Ephrem de compunctione cordis cap: 3. Hilarius in Pſal: 118. Pacianus ad Simpronianum. Epiphanius in Panario.
5. *O wolney woley człowieká.* Athanaſ: cont: gentes. Baſilius lib: 3. cont: Eunomium. Epiphan: in Panario lib: 1. Hieronymus epiſt: ad Cteſiphontem. Nyſſenus lib: de libero arbitrio.
6. *O dobrych vczynkách,* iż ſą do zbáwienia y vſpráwiedliwienia potrzebne. Ephrem

lib: de

lib: de Beatitudine animæ Hieronymus in Iſaia: lib: 8. & in Daniel: 4. Nyſſenus orat: 2. de amandis pauperibus. Hilar: cap: 7. in Matth.
O zwierzchnośći Rzymskiego Biskupá. *Ambroſ: 1. Tim: 3. Hieronymus epiſt: ad* 7.
Damaſum, y ná wielu mieyſc piſma ſwego.
O obráziech w kośćiele. *Prudentius carmine de Caſsiani imagine,* y *Periſtephanon.* 8.
Nazianzenus epiſt: 40. Sozomenus lib: 5. cap: 21. piße o obrázie Páná náßego ktory 9.
obálił Julian ápoſtátá wieku tego/ iáko Chrześćiánie do kośćiołá go wnieśli.
O znáku krzyżá ś. Ná powietrzu Conſtántinus wielki/ widźiał krzyż. *Euſeb: lib: 1. in* 10.
vita Conſtant. O drzewie krzyżá ś. tego wieku od Heleny nálezionym. *Rufinus lib: 1. cap: 7. & 8. Ambroſ: de obitu Theodoſ. Euſebius in Chronic. Ciryllus Ieroſ: Cathech: 4.*
O wzywániu Swiętych. *Athanaſ: de incarnat: & in Euan: de Deipara. Baſilius orat:* 11.
in 40. marty. Nasian: in laudem Baſilii & Cypria. Ambroſ: lib: de viduis. Prudentius in hymno S. Laurentii. Ephrem lib: de compunctione.
O modlitwie zá vmárłe y oczyśću. *Epiphanius Hæreſi 75. Lactantius lib: 7. Hieron: lib: 18. Comm: in Iſa. Nyſſenus lib: de anima. Chryſoſt: & Baſil: in Lyturgiis. Baſilius commentario in 9. cap: Iſaiæ.* 12.

Concilia tego wieku.

Dwoie wielkie w tym wieku. Niceńſkie wielkie pierwße roku P. 325. przećiw Ariußowi.

Cárogrodzkie wielkie roku Páńſkiego 381. przećiw Mácedoniußowi. okrom inych po Prowincyách.

Hæretycy tego wieku przednieyßy.

DONATVS w Afryce/ od ktorego poßli Donátiſte/ ktorzy Afrykę zgubili. Náuczáli iż kośćioł Boży w ſámey Afryce miedzy nimi zoſtawał. Znowu chrzcili v Kátholikow ochrzczone ꝛc. y inne nieznośne błędy wnośili/ z wielkim vporem. Sámi ſię zábijáli áby ie zá męczenniki miano.

ARIVS od ktorego Ariani/ ktory Boſtwo Páná náßego bluźnił y od Oycá dźielił. od ktorych cáły ten wiek kośćioł Boży wiele okrućieńſtwá/ y zdrad/ y potwarzy vćierpiał.

MACEDONIVS, ktory Duchá ś. zá Bogá mieć niechćiał.

APOLINARIS, ktory prawdźiwey ludzkiey duße w Pánu náßym wyznáwáć nie dopuśćił. Y inych wiele/ ktorzy z Ariußá wyßli y nowe błędy wymyślali/ Akácyani/ Eunomiani/ Aeciani. ꝛc.

VIGILANCIVS y *Heluidius*, przećiw ktorym piſał ś. Jeronym/ ktorzy świętych modlitwą y reliquiámi gárdźili. Małżeńſtwo nád dziewictwo przekłádáli. ꝛc.

Prześládowánia Kośćielne.

OD Pogáńſtwá prześládowánia ony y zábijánia wiernych nie vſtáły/ áż roku Páńſkiego 312. przez cáłe te látá máło kiedy miecz nád nimi odpoczął/ przez lat trzy ſtá y dwánaśćie.

Acz ſię y potym od Juliáná ápoſtáty wznowiło ćięzkie prześládowánie y zábijánie wiernego ludu od onego Pogániná. Ale więcey dwu lat nie trwáło.

Ariáńſkiego kácerſtwá Ceſárze/ Conſtáncius y Walens/ ćięzkie bárzo wieku tego ná Kátholiki vćiśnienie y wyganiánie/ y zábijánie/ wzniećili/ ktore y Pogáńſkie okrućieńſtwá przechodźiły.

W Perſyey też zá Saporá krolá wiele pomęczonych Chrześćian poginęło zá rádą Magow y Zydow. Bo tám ſię był kośćioł ś. bárzo rozmnożył/ á zwłaſzczá w kráinie Diábeńſkiey. *Sozom: lib: 2. cap: 8. 12.*

Drugie záś prześládowánie w tymże Perſkim kroleſtwie powſtáło zá krolá Jſdygerdá/ ktore trwáło przez lat 30. gdy y ſyn iego Gorománes/ tákież okrućieńſtwo nád Chrześćiány czynił. *Theodoret: lib: 5. cap: 39.*

Ceſárze Pogáńſcy, y Chrześćiáńſcy, y Ariáńſcy.

MAXIMIANVS *Galerius*, y ſyn ábo ſynowiec iego *Maximinus*, obá pogánie y okrutnicy nád Chrześćiány/ żyli áż do roku P. 306.

CONSTANCIVS oćiec wielkiego Conſtántyná ná zachodnych páńſtwách/ Pogánin/ ále dobrych cnot przyrodzonych/ żadney przykrośći Chrześćiánom nie czynił/ vmárł w Angliey roku Páńſkiego 306.

CONSTANTINVS wielki/ pierwßy iáwny Chrześćiánin/ y budownik kośćiołow Bożych/ wielki przyiaćiel y náśládowcá wiáry Kátholickiey/ krolował lat 31. żył 65.

Trzey ſynow Conſtántyná: *Conſtantinus, Conſtancius, Conſtans.* krolowáli w podzielonym páńſtwie/ dwá rychło zábići Conſtántinus y Conſtáns Kátholicy. á trzeći Conſtántius po nich wſzytkie páńſtwá Rzymſkie opánował bedac nieſzczeſliwym Ariáninem. krolował lat 24. w vſtáwicznych ſwarách około wiáry / przeſláduiac Kátholiki.

IVLIANVS powinny Conſtánciuſzá zmiennik odpádły od wiáry Chrześćiáńſkiey / pogáninem zoſtawſzy krolował lat dwie/ żył lat 29.

IOVIANVS dobry Kátholik / krolował nie cáły rok/ śiedm tylo mieśiecy/ żył lat 33.

VALENTINIANVS podnieśiony ná páńſtwo/ brátu Walenſowi ſpuśćił wſchodne kroleſtwá / ſam ná zachodnych przeſtáiac/ krolował lat 12. żył lat 55. áż do roku p. 375.

VALENS, kroluiac ná wſchodnych páńſtwách/ zoſtał ſrogim Ariáninem y wielce Kośćioł Boży trapił y vćiſkał/ wyganiániem y zábiiániem Kátholikow. krolował lat 15. żył lat 50. ſpalony od Gothow.

GRACIANVS ſyn Wálentiniana pierwſzego/ máiac oboie kroleſtwá/ zachodne po oycu/ wſchodne po ſtryiu Walenśie/ ſpuśćił żołnierzowi Theodozyuſzowi kroleſtwá wſchodne/ ſam z brátem Wálentinianem wtorym/ ná zachodnych przeſtáiac / dobry Kátholik y Chrześćiánin świety / zábity od Máximá tyránná zá zdrádą żołnierzow. żył lat 28. krolował y zá oycá áż do roku P. 383. to ieſt lat 17. ſam bez oycá 10. z oycem 7.

VALENTINIANVS wtory ná zachodźie krolował z mátką Ariánką lat 21. mieśiecy 6. Zábity od Woiewody ſwego Arbogáſtá z Gálliey. żył lat 21.

THEODOSIVS pierwſzy ná wſchodźie/ krolował lat 17. wielkim ſzcześćiem y pobożnośćią Kátholicką. żył lat 50. ſynowie iego dwá/ Arkádius y Honorius podźielili ſie kroleſtwy. Arkádius wſchodne/ á Honorius zachodne otrzymał. Obá przeſzli żywotem y krolowániem wiek ten od Chryſtuſá czwarty/ to ieſt láto P. 400.

WIEK

WIEK PIATY, TO IEST: Piąte ſto lat Páńſkich.

Rok Páńſki 401. Anáſtázyuſzá 4.

Arkádiußá y Honoriußá 7.

1\. *Rufinus wyklęty. Hieron: apol: in Rufinum.*

ANáſtázyus Papież Rufiná onego Origeniſtę do ſiebie przyzwał / áby ſie o błędy Origeneſá ſpráwił. On ſie wymowił / y liſt do niego nápiſał / wiárę ſwoię wyznawáiąc y Kátholikiem ſie czyniąc. Ale iż ſie w tym wyznániu błędow Origeneſá nie zárzekł / áni ich wſpomniał / wyklęty ieſt od Papieżá.

2\. *Tom: 1. Concil.*

W Kártháginie od Aureliá Biſkupá prowinciálſki Synod zebrány / wypráwił poſły do Rzymu do Papieżá Anáſtázyuſzá / y do Wenerisá Medyolanu Biſkupá / proßąc áby im kápłanow ná ktorych im bárzo ſchodziło / do roboty około duß / poſłáli. Odpiſał Papież vpominájąc / áby cáłe Concilium wßytkiey Afryki vczynili / á ná nim o ziednoczeniu Donátiſtow / ktorzy ſwoim rozerwániem wielkie ßkody kośćiołowi świętemu czynią / rádzili. Nie odmawiał im kápłanow o ktore prośili. Vczynił ták Aurelius / że wßytkiey Afryki tegoż roku mieśiącá Septembrá zgromádził ná Concilium Biſkupy. *Synod o náwroceniu Donatiſtow.* Ná ktorym vrádzili naprzod prośić Papieżá / áby Donátiſtom / ktorzyby ſie przywracáli / zoſtáwáć dopuśćił w tychże doſtoynośćiách biſkupich y kápłáńſkich y innych w ktorych w odßczepieńſtwie byli. Kazáli też ſtáre dźieie przodkow ich / y iáko ſie miedzy ſobą ſámi rozerwáli ná Maximiániſty y Donátiſty / pilnie z kśiąg vrzędowych wypiſáć. A nákoniec vmyślili rozeſłáć mądre kápłany do Donátiſtow / ktorzyby im iedność świętą kośćielną zálecáli / y potępienie ich / y ßkody dußne im vkázowáli. Liſty tym poſłom do Donátiſtow / imieniem wßytkich piſáć Aurelianowi polećili. Wznowili też práwá o czyſtośći dyákonow / kápłanow y Biſkupow / y o przenoßeniu ſie z iednego biſkupſtwá ná drugie áby nie bywáło. y inne święte vſtáwy poſtánowili. *O czyſtośći Diákonow. Przenoßenie ná Biſkupſtwa.*

3\. *Socr: lib: 6. cap: 6. Sozo: lib: 8. cap: 4.*

Wracamy ſie do Cárogrodu. Roku tego vrodził ſie ſyn Arkádiußowi z Eudoxiey / ktoremu dano imię dźiádá iego Theodozyußá. około tego vrodzenia / ieſt piękna nabożna y pewna powieść Márká dyákoná Gázy / ktora ſie ták poczyna. *Vrodził ſie Arkádiußowi Theodozyuß mnieyßy. O Gáźie piękna powieść.*

On ś. Porphirius Biſkup Gázy w źiemi świętey / o ktorym ſie wyżßey wſpomniało / máiąc wielkie od Pogáńſtwá Gázeńſkiego prześládowánie z ſwoimi Chrześćiány / bo y robić im ná polu nie dopuśćili / y dochody ktorych trochę kośćioł miał gubili im; wſtęſkniwßy ſobie / bieżał do ſwego Metropolitá do Cezáriey do Janá / y prośił go o wyzwolenie od oney nędze / áby mogł biſkupſtwo złożyć. Jan mu tego dopuśćić niechćiał / dał mu ſie iednák námowić ná to áby z nim iáchał do Cárogrodu / á v Ceſárzá pomocy ná ták zuchwáłe Pogány prośił / żeby im ich báłwochwálnice poburzyć kazał. *Porphirius ſkłádáć chce Biſkupſtwo w Gáźie.* Wyiácháli zimie / y zá dźieśięć dni przypłynęli do Rodu. Gdźie vſłyßeli o Prokopiuśie puſtelniku świętym / y ßli go náwiedząć. On poznał Duchem ś. iż byli Biſkupi / y vczćiwßy ie iáko mogł / gdy ich przyczynę drógi zrozumiał: *Prokopius puſtelnik, prorokuie.*

 náuczył

náuczył ich co czynić mieli/ y iáko do otrzymánia tego co chcieli/ przyść mogli. Udaycie sie/ práwi/ do Jáná Biskupá/ ktory ácz teraz w pálacu nie bywa/ bo sie nań Cesárzowa gniewa/ ále ma Amáncyuszá podkomorzego Cesárzowey/ przez ktorego wszytko wam ziedna. Możecie powiedźić Eudoxiey iż powiie syná/ y rychley sie do wászey prośby skłoni. Oni to zá proroctwo od Bogá przyiąwszy/ popłyneli/ y dniá tákże dźieśiatego do Cárogrodu przyiácháli. Był im rad ś. Chryzostom/ y zrozumiawszy potrzebe ich/ przyzwał Amáncyuszá/ ktory był bárzo pobożny y pełny miłośći Bożey

4. *Amáncius pobożny.*

rzezániec: y prośił go áby ie do Cesárzowey wprowádźił/ żeby im v Cesárzá iednáłá to/ o co proszą. Przyzwáni są do pálacu názáiutrz. Skłoniłá im głowę ná błogosłáwieństwo Eudoxia/ y prośiłá áby iey odpuśćili że przeciw im nie wyszłá/ bedąc żywotá obćiążonego. A oni iey swoie potrzebe przełożywszy/ y to oznaymili/ iesli w tym o co proszą P. Bogu posłuży/ iż powiie syná. Z czego oná bárzo vweselona/ ich sie modlitwom zálecáłá. y prośiłá pilnie Cesárzá zá nimi/ áby w Gázie vskromił Pogány/ á chwałá sie CHRISTVSA rozmnożyłá/ á dyabelskie domy áby obálone v nich były. Cesarz vczynić tego niechćiał/ mowiąc: Z poddánemi nie możem sie ták przykro obyść/ y miásto spustoszeie/ y dochody do skárbu/ ktore wielkie ztámtąd mamy/ poginą. Oná płákáłá mowiąc: Niech P. IEZVS o swoie chwale czyni.

O powićiu syna Biskupi oznaymili Cesárzowey.

5. *Eudoxia powiłá syna.* *Náucza Biskupy co mieli czynić.*

A w tym po kilu dniu syná powiłá/ y przyzwáłá onych dwu Biskupow/ zá modlitwę im dźiekuiąc y prosząc áby synaczkowi błogosłáwili. y kłádli ná dźiećiątko krzyż ś. Potym ich náuczyłá co czynić mieli. Po kilku dni/ powiáda/ syná do Chrztu poniosą/ pilnuyćie v drzwi gdy z nim wychodźić będą/ y podayćie mu/ ábo temu kto go ponieśie/ swoie supplikácią/ ná ktorey spiszćie wszytko czego wam do chwały Bożey y zepsowánia báłwochwálstwá potrzebá. Gdy tedy synaczká do Chrztu nieść miano: pierwey go obwołano/ iż Cesárzem vczyniony iest/ y purpurę nań włożono. Wielka niewymowiona pompa y vbiory/ y wszytko miásto y dwor wszytek y kośćioł ozdobiony był/ ták iż do Jáná rzekł Porphirius: Jesli táka iásność y chwałá y máiestat v Cesárzow ziemskich/ ktorzy vstáią y mienią sie: á iákaż będźie widźiána oná wieczna w niebie? Po chrzćie v drzwi podáli oni Biskupi supplikácią/ kłádąc ią ná synu Cesárskim/ ktorą wźiął w ręke Pan ten ktory go niosł/ y głowkę dźiećięćiá iákoby przyzwaláiącego/ podniozszy/ iáko byłá náuczyłá Eudoxia/ záwołał: kazał vczynić Cesarz młody wszytko co tu nápisano. Bo to pierwsze roskazánie iego. A gdy Eudoxiey syná z onym listem oddano: prośiłá Cesárzá/ áby one kárte czytáć kazał. Czytano. Y rzekł Cesarz: trudne rzeczy/ ále iż iest pierwszy mándat syná mego: muśi to być co roskazał. y záraz záwołáłá Kánclerzá/ y pisáć pilnie kazáłá/ wszytko o co prośili/ áby było wykonano. y przyzwawszy one Biskupy/ dźiekowáłá zá modlitwy iż iey syná v Páná Bogá vprośili/ y od niego one mándaty oddawáłá/ áby zań P. Bogá prośić nie przestawáli. A dáiąc im wielkie pieniądze/ roskazáłá/ áby w Gázie w pół miástá piękny Cesárskim dostátkiem kośćioł zbudowáć kazáli. Odesłáłá ie też do Cesárzá/ ktory im tákże wiele pieniędzy/ y naczynia złotego y srebrnego do kośćiołá nádáć kazał/ nietylo do Gázy ále y do Cesáriey. A oni ieszcze prośili/ áby ktory Cesárski dworzánin z nimi ná wykonánie onych mándatow posłány był. Cesárzowa Amánciuszowi roskazáłá/ áby dobrego y pobożnego człowieká poszukał/ ktoryby nieobłudnie CHRISTVSOWI służył/ á vwieść sie niczym nie dał. y nálazł Cynegiuszá dźiwney pobożnośći męża/ ktory potym wielkie vrzędy y stárostwo dworskie/ zlecone miał. Tego z nimi ná wykonánie wszytkiego posłano.

Chrzest syná Cesárskiego.

Supplikácya ná dźiecię włożona.

6. *Vprośili Biskupi co chćieli.*

Eudoxia w Gázie buduie kośćioł.

7. *Wracáią się do domu Biskupi.*

Przypłyneli oni Biskupi do Rodu dniá piątego/ y prośili przewoźniká áby mogli ś. Prokopiuszá náwiedźić: ále im nie dopuśćił/ mowiąc: iż ták do-

brzego wiátru mieć nie bedźiem. y muśieli záraz płynąć. á wtorego dniá powstáłá wielka nawálność w ktorey prawie okret śie topił. y nade dniem trochę záśnął Porphirius/ y vyźrzał ś. Prokopá/ ktory mu mowił: Ten przewoźnik iest Ariánin/ y dla niego tá nawálność powstáłá/ náuczćie go wiáry y ochrzćićie/ á on was posłucha/ y ßcześliwą droge mieć bedźiećie. Powiedźiał ono widzenie Janowi Arcybiskupowi: przyzwáli człowieká. Zádźiwował śie/zkąd wiedźieli że on Ariánin/ y rzekł: gdyż wam serce moie otworzył P. Bog/ ia iuż ták wierzę iáko y wy/ y Ariußá śie zárzekam. y ochrzćili go y Sákrámenty mu Boskie dáli.] Był ten obyczay/ iż żegluiący nabożni/mieli zsobą ćiáło Páńskie dla przygody śmierći/iáko śie v ś. Ambrożego gdy o swym bráćie Sátyrze piße/ y z Grzegorzá ś. gdy o Máximianie powiáda/ pokázuie. y ták ßcześliwie do brzegu Gázy przez drugie cztery dni przypłyneli. Przewoźnik Ariánin náwrocony.

8\. Wyßły przećiw im processye z krzyżámi. Bo iuż Pogánie słyßąc iáko ie vczćił Cesarz/ bać śie poczeli. y w mieśćie gdy miáli ieden báłwan Wenusá/ to iest niewiásty nágiey/od ktore^e/ te ktore zá mąż iść miáły/ßcześćia prośiły/ y iemu śie kłániáły przez sen obiáwienia proßąc: On śie báłwan obálił y dwu mężow zábił/ y czárt on ktory w nim mießkał vćiekł. Ná co śie przelekli Pogánie/ y drudzy czártow śie zárzekáiąc do kośćiołá z processyą oną weßli/ y wiárę ś. przyieli. Było ich z mężczyzn trzydźieśći dwá/ á niewiast śiedm. y byli wielce Chrześćiánie oni vweseleni/ z przyiećia swoich pásterzow/ y z tákiey odpráwy v Cesárzá/ y z tákiego postráchu dyablow/y náwrocenia onych Pogan vpornych. Wenusow báłwan obalony.

9\. Po dniu dźieśiątym przypłynął Cynegius máiąc zsobą zacne Senatory y Hetmáná z żołnierzmi ná postrách báłwochwálcom. Przeczytano zezwawßy mießczan listy Cesárskie/krzyczeli y płákáli Pogánie: á bogátßy z miástá śie domy opußczáiąc wynośili. Obáláć kośćioły Pogáńskie/ ktorych było ośm poczeli/ á obáliwßy mnieyßych śiedm/ gdy do onego Márny/ mocnego y wielkiego bárzo przyßło: niewiedźieli co z nim czynić. Aż dźiećie w śiedmi lat záwołáło: Spalćie wewnątrz kośćioł/bo krwią ludzką pomázány iest/ á zwierzchu zostáwćie mury/ y oczyśćione mieysce ná kośćioł Chrześćiáński obroććie. Zdumieli śie wßyscy/y grożąc rozgámi dźiećiećiu/ á boiąc śie áby mu mátká ták mowić nie kazáłá/ nie mogli śie nic innego ná nim dopytáć. Poczeło y Greckim iezykiem dźiećie mowić/ktorego śie nigdy nie vczyło/ y poználi że byłá Duchá ś. spráwá. Vczynili ták/zápalili wewnątrz ono mocne budowánie/żołnierze rozßárpáli wiele złotá y srebrá/ ále Biskup swoim srodze zákazał/ áby nic nie bráli/ y ták wygorzał on kośćioł/ y oczyśćiony potym był/ y ná chwałe Bogá práwego nápráwiony. W Gáźie kośćioły Pogáńskie obaláią. Márnę spalono y ocżyśćiono.

10\. Odiáchał Cynegius część woyská zostáwiwßy ná obronę/ á Eudoxia wzor kośćiołá ná kárćie posłáłá/iáko budowáć on nowy mieli. y posłáłá trzydźieśći filarow ábo kolumn z mármoru/ miedzy ktoremi dwie były ktore śie świećiły iáko Smárágdy. y ták záczeli ono budowánie/fundámenty poświecáiąc/ y z Psálmy pierwßy kámień kłádąc/á wołáiąc z weselem/wygrał CHRISTVS/ wygrał CHRISTVS. Do piąći lat ono budowánie śie kończyło. Piße też o tym ś. Jeronym/ słowá iego sa ná Izaiaßá: Zá náßych/ práwi/ czásow/ Serápis w Alexándriey/ y Márná kośćioł Gázy/ ná kośćioł Páński powstáły. To wßytko wypisał námieniony Márek dyákon Porphiriußá/ z ktorym był w Cárogrodźie/ y ná to wßytko co śie powiedźiáło pátrzył. Kośćioł Eudoxiey w Gázie. In vita S. Hilar. Et in Isa: cap: 7.

11\. Tym przykłádem w Pheniciey Biskupi porußeni/ tákże Cesárzá prośili/ áby báłwany y kośćioły Pogáńskie ktore tám ießcze wielkie były/ obalano. Do czego im pomogł ś. Chryzostom. ktory potym będąc ná wygnániu/ á przez Phenicią iádąc/ pisał do Rufiná kápłaná/ áby mu ná pomoc ku náwracániu Pogáństwá przybył. Piße też áby śie o relique świetych nie frásował/ obiecuiąc mu dáć y ziednáć nie máłe y pewne.] Znáć że ten Rufinus Theo: lib: 2. cap: 29. W Pheniciey gubione Pogáństwo. Epist: 126. Kośći S.

z pomocą

z pomocą tych świętych/ ktorych kośći mieć mogł/ chćiał w Pheniciey dyabły z kośćiołow wypłoszyć/ y Pogány náwrácáć.

12. Wracamy sie do Eudoxiey/ o ktorey gniewie ná ś. Chryzostomá iuż námienił ten Márek dyákon/ ktoregośmy powieśći o Gázie słyszeli. Gniew on zkąd vrosł/ słuchaymy co Leo Cesarz nápisał. Wdowie iedney/ żenie Theognistá/ ktory niewinnie był ná wygnánie potępiony y tám vmárł/ wźiełá Eudoxia winnicę tylo skosztowawszy z niey iágod/ práwem Pogáńskim/ ktore tákie winnice z ktorych krolowa iágody iádłá/ do stołu iey przysądzono. Vćiekłá sie wdowá do ś. Chryzostomá Biskupá swego. Czynił o nie co mogł/ prosząc/ vpominájąc. ále gdy nic nie pomogło/ do kośćiołá iey nie dopuśćił/ y wrotá gdy wchodźiłá zámknąć kazał. Bárzo sie o to záfrásowáłá y Biskupowi łáiáłá/ y wroćić sie do pálacu swego muśiáłá. Byłá y druga wdowá/ o ktorey sie tákże iáko oćiec wdow y śierot Chryzostom ś. záwźiął/ dług iey v iednego ktory był ná vrzędźie w Egypćie wyćiągáiąc. Tego broniłá Cesárzowa/ y pieniądze ktore oney wdowie służyły od niego pobráłá. Biskup dłużniká onego do więźienia wźiąć kazał/ á Cesárzowa żołnierze posłáłá/ áby go z więźienia wźięli. Lecz ie Anyoł odstrászył/ iż bráć onego nie mogli.] Z czego poznáć iż wedle praw stárych Cesárskich/ Biskupi byli sędźiámi vkrzywdzonych y nędznych osob/ y káráć więźieniem mogli. O łákomstwie tey hárdey Eudoxiey y Pogánie pisáli. Kośćioł budowáłá/ á cudze wydźieráłá. Miał y innych wiele kłopotow ś. Chryzostom przez te trzy látá/ ktorych ná Biskupiey pracey śiedźiał. Miał y prześládowánia od Biskupow niektorych/ ále mu ten gniew Cesárzowey naćięższy był/ ktorego dla zbáwienia y naprawy iey vchodźić nie mogł. Jednák kážąc záwżdy/ pisáć/ y vrząd pásterski odpráwowáć/ nie omieszkał.

Woyná Eudoxiey z Chryzostomem S.
Oratione de vita Chrysost.
Pogáńskie práwo o winnicach.
Cesárzowa do kośćiołá nie pusczoná.
Biskupi sędźiowie wdow, y kárać mogli więźienim.

Rok Páński 402. Anástázyuszá 5.

Arkádiuszá y Honoriuszá 8.

1. WAmiętáć potrzebá/ co sie wyższey powiedźiáło/ o onych mnichách z Egyptu/ ktorzy będąc wygnáni/ iáko Origeniste, w Cárogrodźie mieszkáli. trzymał ich cáły rok Chryzostom/ áby sie do Cesárzá ná obżałowánie Theophilá Biskupá Alexándryiskiego nie vdawáli/ y pogodźić ie chćiał z Biskupem ich y z ś. Epiphániuszem Biskupem Cypru/ ále nie mogł. Bo sie iemi obádwá iáko heretykámi brzydźili. Po czekániu ták długim/ mnisży skárgi siwe pisáne ná Theophilá do Cesárzá podáli/ ná ktorych były wielkie grzechy y zbrodnie sámey śmierći godne/ ále potwarne. O czym gdy sie Theophilus dowiedźiał: mniemał iż to zá wiádomośćią y poduszczeniem Chryzostomowym vczynili. W czym y ś. Jeronym z dáleká ná Chryzostomá przymawia. Bo z temi dwiemá Biskupámi Origenisty prześládował/ ktorzy też iuż y od Papieżá Anástázyuszá wyklęći byli. Posłał też był Theophilus swoie inne mnichy do Cárogrodu/ ktorzy ná one Origenisty tákże skárgobne listy podawáli. ále ie posadzano do więźienia/ iż dowieść nic nie mogli/ mowi Pálládius iáko Origenistá ich.

Potwarzy ná Theophilá Alexándryiskiego.
Epist: 78. & 16.
In Dialogo.

2. Tym czásem ś. Epiphánius z Cypru do vspokoienia kośćielnego do Cárogrodu przyiáchał. Vpominał był przez list pierwey ś. Chryzostomá/ áby Origenesá y Origenisty potępił: ále on do więtszego sie ná to rozmysłu brał/ mowiąc/ iż go do tego czásu Oycowie święći przyimowáli. Czym mu był podeyrzány. y gdy przećiw iemu z swoią kśięża z processyą wyszedł/ chcąc onego stárcá ták świętego vczćić/ y do domow go kośćielnych prowádźić: Epiphánius sie wymowił/ nieiáko iego społeczności vchodząc. A gdy go názáiutrz prośił áby w gospodźie kośćielney stánął/ y z nim sie w kośćiele modlił: po-

Swary o Origenesá.
Epiphánius przyiáchał do Cárogrodu.
Sozom: lib: 8. cap: 14.

wiedźiał

wiedźiał mu/iż też nie vczynie/ážby bledy Origeneſowe potepił á Dioſcorá mnichá z iego towárzyſżmi inemi mnichámi/ iáko Origeniſty z miáſtá wypedźił. Cicho przymawiáiąc Chryzoſtomowi/iż im życzliwym ſie pokázował. Niechćiał ſię z Chryzoſtomem modlić.

Pociągnął też był do ſiebie ś. Epiphánius niektore Biſkupy/ ktorzy byli w Cárogrodźie. Acz też drudzy bronili ś. Chryzoſtomá. Ale w tym niektorzy nieprawi byli/ mieniąc/ iákoby ś. Epiphánius kśiegi wßytki Origeneſá gánił/ y czytánia ich nie dopußczał: á on nie wßytki piſmá iego/ ále tylo on Periárchon/ ktory Rufinus ozdobił/ y błedy ine wßytki iego gánił/ y wyklinał. y w tym mu obrońcy świetego Chryzoſtomá krzywde czynili/ y Ieronymowi y Theophilowi. Bo ći wßyſcy błedy tylo Origeneſá potepiáli/ále wßytkich iego kśiąg y piſánia nie potepiáli. Socrátes y Sozomenus iż ſámi Origeniſtámi byli/ wßedźie ś. Epiphániußá ßczypią/ y niepewne o nim powieśći wnoßą. Co mowią żeby Epiphániußá Eudoxya vżywáłá/ áby ná wygnánie potepił Chryzoſtomá ś. y o onych proroctwách gdy wyieżdżał z Cárogrodu/żeby ná drodze ná morzu vmárł/nie wiele ma pewnośći. Bo ſie pokázuie/iż ná drugi rok po wyiáchániu z Cárogrodu/ gdy zgody poſtánowić miedzy Biſkupy nie mogł/ był ießcze żyw ś. Epiphánius/ á on ſąd o wygnániu y złożeniu ś. Chryzoſtomá ießcze tego roku záczęty nie był. y nigdy ná to ś. Epiphánius niezezwalał/ co ſie przećiw ś. Chryzoſtomowi potym ſtáło. iáko to Leo Auguſtus wyświadcza. Przetoż co ſie w żywoćie iego z Metáphráſtá nápiſáło/ ſtąd ſie popráwić ma.

3. Nie wßytkich kśiąg Origeneſowych potepiáli Katholicy.
Hieron: epiſt: 61.
Hieron: epiſt: 76.

Epiphánius wymowiony.

Oratio: de Ioan: Chryſoſt.
In vita S. Chryſoſt: 27. Ianuarij.

Ian Ierozolimſki Biſkup/ktory z Rufinem błedow Origeneſá bronił/ vpámietał ſie/y weſpołek z Theophilem Alexándriyſkim/ y z tym Epiphániußem/ y z Anáſtázyußem Papieżem one błedy potepiał. Ieſt liſt Papieżá Anáſtázyußá do niego/ ktorym mu oznáymuie iż Rufinus dla błedow Origeneſowych potepiony ieſt. Nie przyßedł do tey łáſki Bożey Rufinus/ áby ſie y po vpomnieniu y wyklećiu Papieſkim vpámietał. y owßem potym troie kśiąg ábo Apologie ná ś. Ieronymá wielkim złorzeczeńſtwem/nápiſał. Nie rychło ſie o tych ież piſmách dowiedźiał ś. Ieronym: ále doſtawßy ich/dowodnie mu/y z wielką gorącośćią duchá/odpiſał. Tey ſtrzelby nadużßey nań vżywa/gdy mowi: Niech ſie nie czyni Kátholikiem/ieſli ſie we wßytkim z kośćiołem Rzymſkim nie zgadza. Coż on wiárą ſwoią zowie: Táli ieſt/ktora w Rzymſkim kośćiele kwitnie? Czyli tá ktora ſie w kśiegách Origeneſá zámyka? Ieſli rzecze: Tá co w Rzymie: Toſmy Kátholicy.] Prawdá iż drugdy oſtro temu Rufinowi łáie: ále ſłußna gorącość/ y zápálczywość ná heretyki y fałßywą náuke/dobrze go wymawia. Czynili drudzy hárdym ś. Ieronymá: ále ſam o ſobie mowi: Od młodośći niczegom ſie bárźiey nie ſtrzegł/iáko podnioſłey myśli/ y ßyie wyćiągnioney/ktora nieprzyiaźń boſką ná ſie przywodźi. Wiem co Pan y Bog y miſtrz moy mowi: Vczćie ſie odemnie: bom ćichy y ſercá pokornego. y indźiey mowi: Wyznawam to miły Rogácyanie/ iżem w Piſmie ś. ſwym śiłom nigdy nie dufałánim miał ſwego rozumienia/ y o to co mi ſie zdáło że vmiem/ wolałem drugich pytáć: á coż o tym gdźiem wątpił?

4. Ian Ierozolimſki odſtał od Origeneſá.

Rufinus piſał ná ś. Ieronymá.

5. Odpis S. Ieronymá ná Rufiná.
Hier: aduer: Rufin.

Kátholik być bez Rzymſkiego kośćiołá nie może.

S. Ieronymá pokorá.
Epiſt: 32.
Epiſt: 108.

Tego roku zßedł z tego świátá Anáſtázyus Papież: śiedźiał lat 4. mieśiąc ieden. Náſtąpił Innocencius Albanus. Wyſławia wielce ś. Anáſtázyußá ś. Ieronym: Mąż/ prawi/ przednie znáczny/ ktorego długo mieć Rzym godźien nie był/ áby pod tákim Biſkupem głowá wßytkiego świátá vćieta nie byłá.] Bo po iego śmierći Rzym zwoiowano. Roſkázał ten Papież Anáſtázyus/ áby kápłani nie śiedźieli gdy dyákoni Ewángelią czytáią. Bo ſpor był częſty dyákonow z kápłanámi/ y do tego przychodźiło/iż y przy Ewángeliey gdy dyákonowie ſtáć muśieli/ kápłani śiedźieli/ czći oney zwyczáyney ſwoiey przeſtrzegáiąc/ áby gdy kápłani śiedzą/ dyákonowie ſtali. Co im zgánił ten Papież/iż ten czás gdy czytáią Ewángelią/

6. Innocencius Papież.
Epiſt: 16.

Lib: Rom: Pontif.

nic do tego nie miał. Dla ßáfowánia Biskupich y kościelnych dochodow hárdzi byli dyákoni nietylo kápłanom/ ále y Biskupom. vkrocono ie potym.

S. Marćiná ześćie. Greg: Turon: lib: hist: 10. cap: 31. *Fortunatus od S. Marćina vzdrowiony.* Tegoż roku do niebá záprowádzony iest Márcin ś. Turoński Biskup. żył lat 86. ná biskupstwie 31. rok. Zywot iego Sewerus wypisał. Nápisał też żywot iego wierßámi Venantius Fortunatus, dźiękuiąc zá dobrodźieystwo/ ktore po śmierći iego wźiął. Bo oleiem ktory przed obrázem iego gorzał/ chore swoie oczy námázawßy/ vzdrowiony był/ iáko sam wyznawa.

7. Epist: 168. *Syn mátkę biiący do heretykow przystał.* *Nie mogł mátki zábić, aż heretykiem został.* Augustyn ś. o iednym młodźieńcu w Afryce powieść táką nápisał. Zły syn mátkę swoie śmiał biiáć. O co vpominał go Biskup onego miástá/ áby ták wielkim grzechem Páná Bogá nie obrażał. A on nie przestał tego czynić/ y członki z ktorych sie vrodźił/ srogim bićiem trapił. y przegrażáć sie náostátek poczał/ iż zostánie heretykiem Donátistą/ á mátkę zábiie. Przystał do Donátistow/ przyięty w kośćiele z wielkim weselem y znowu ochrzczony/ y w białe ßáty odźiany z onym okrutnym ná mátkę sercem. y ták zostawßy heretykiem/ czego w wierze Kátholickiey vczynić nie mogł/ mátkę swoię własną y iuż stárą zámordowáł.] To/ mowi Augustinus/ w cudzym sie á nie w moim Biskupstwie dźiało: ále to do ksiąg zápisáć dał/ áby vrząd tákiey złośći zábiegał.] Tácyć bywáią pospolićie/ ktorzy od kośćiołá ś. Kátholickiego odpadáią/ złych myśli y sercá złego do grzechow pełni/ wykonáć złośći swey nie mogą/ áż sie wiáry świętey záprzą. Poki wżdy w kośćielney iedności trwáią/ ná grzechy sie tákie nie rospaßą/ odporę nieiáką z łáski kośćielney máiąc. ktorą gdy oddala/ iáko przez przekopáną groblą wodá w stáwie/ ták oni do grzechow wßytkich bez sumnienia wylatáią.

8. Epist: 236. *Postu niechowáiącego skarał.* Tenże ś. Augustyn powiáda o sobie/ iż kápłaná/ ktory post ku Národzeniu Páńskiemu złamał/ z kápłáństwá zrzućił. Bałem sie/ prawi/ tákiemu kośćiołá Bożego zwierzáć.

Rok Páński 403. Innocenciußá 2.

Arkádiußá y Honoriußá 9.

1. Palladius in Dial: Chrysost. *Theophilus Alexándriyski do Cárogrodu przyzwany.* WSpomnimy sobie one roku przeßłego mnichow z Egyptu záłoby/ ná piśmie Cesárzowi Arkádiußowi ná Theophilá Alexándriyskiego Biskupá podáne/ w ktorych były okrutne grzechy dla ktorych Cesarz przyzwał do Cárogrodu Theophilá/ áby sie o nie spráwił. On tego roku przyiáchał/ ále z dźiwną odmiáną. Bo wiáchał do Cárogrodu nie iáko obwiniony/ ále iáko sędźia ná ś. Chryzostomá. Náprowádźił z sobą Biskupow z Egyptu/ y inne dworskie ktorzy byli w Cárogrodźie do śiebie poćiągnął/ áby z nimi Synod ná ś. Chryzostomá vczynił.

Eudoxia Biskupy ná S. Chryzostoma pobudza. Do tego nawięcey mu pomogłá Eudoxia Cesárzowa/ ktora iuż zás znowu z kazánia Chryzostomá ś. iad swoy nań wznowiłá/ y owßem oná pobudźiłá Biskupy/ áby Synod vczyniwßy Chryzostomá z biskupstwá zegnáli. Przyłączyli sie do Theophilá y oni Biskupi ktore był Chryzostom o ich wielkie grzechy pokarał y złożył. Skłonili sie do nie° y oni co Origenesowe błędy gánili/ księża też y clerus Cárogrodzki złego sercá byli ná ś. Chryzostomá/ dla kárnośći y vpominánia ktore od niego miewáli.

Theophilus ná S. Chrysostomá záłoby zbiera. Stánął Theophilus ná przedmieśćiu/ y tám przez trzy niedźiele mießkáiąc z Chryzostomem sie nie witał/ áni widźiał/ y owßem złoby zbierał/ dowiáduiąc sie o iákich choć y z młodośći występkách iego. Nic nie mogł náleść: iedno iż w kośćiele po przyięciu naświętßego Sákrámentu wodę pić/ ábo co przekąsić kazał/ dla vczćiwośći przeświętych táiemnic/ áby co z śliną nie wypádło. Co byłá w Cárogrodźie nowiną: ále ná zachodnych kośćiołách/ stáry zwyczay y chwálebny/ ktory y dźiś trwa. Acz náleźli innych przymowek ábo rácżey potwarzy dwádźieśćiá y dźiewięć/ ná tego ś. Biskupá.

Tu sie

Tu sie Theophilus potknął/ y to co dobrze záczął/ ná błedy sie Origenesá y ná te co ie chwalili oburzáiac: źle skończył/ potwarzy ná ś. Chryzostomá zbieráiac/ á ná sad sie niespráwiedliwy z Cesárzową y z innymi zmawiáiac. y kościelney rzeczy odstapiwszy/ swoiemu gniewu y záwaśnieniu służył. Ná pierwszą rzecz zgadzáli sie z nim oni święci Jeronymus/Epiphánius y Anástázyus. Ale ná te wtorą żadną miárą. Vdał sie iuż był ná to áby człowieká ták od młodości świetego/ y táką náuką/ wymową y cnotą y pilnością pásterską sławnego/ poniżył/ y podeptał. Czym sobie sam wieczney zelżywości nábył. One potwarzy ná Theophilá mnichow Egyptu mogły być nieprawdziwe: ále tey ná Biskupá ś. Chryzostomá popedliwości y niespráwiedliwości żaden wymáwiáć nie może. 2. *Theophilus w czym sie potknął.* *W czym sie S. Ieronym y Epiphánius z Theophilem zgadzał.*

Miał przy sobie Chryzostom Biskupow czterdzieści/ miedzy ktoremi był ten co to pisze Pálládius/ ktorzy przy nim stali. á gdy iednego dniá do niego sie zebráli/ prosił ich áby swoich Biskupstw dla niego nie trácili. y oznaymiał im iż iuż w tych trudnościách y kłopotách dokonáć miał wieku tego. Bo czárt sie/ práwi/ burzy moią mową y náuką/ proszę tylo o modlitwę. Tedy płákáć wszyscy poczeli/ á on cieszył ie mowiac: Zywot nász táki iest/ ná ktorym y wesołe y smutne rzeczy miáią. Wszyscysmy iáko ná przekupie/ przedáiem/ kupuiem/ y po gospodách sie podrożnych włoczym. Nie lepszysmy niżli Pátryárchowie y Prorocy. A Biskupi powiedzieli/ kościołá nam ś. żal y nászego osierocenia/ ludzie sie Bogá nie boią/ práwá sie pomieszywáią/ rzady sie kościelne hárdzi wdzieráią. A on odpowiádał: Tylo kościołow wászych nie opuszczaycie. Nie ode mnie sie Chrystusowá náuká poczełá/ nie ze mną sie skończy. Po Moyzeszu nástał Josue/ po Sámuelu Dawid/ po Jeremiaszu Báruch/ po Eliaszu Helizeus. &c. 3. *Proroctwo S. Chryzostomá.* *Pociechy S. Chryzostomá.* *Pokorá iego.*

A w tym posłáńcy od Theophilá trzey Biskupi przyszli/ ktorym gdy siesć kazał/ czytáli pozew táki: Swiety Synod v Querku ábo Debu zgromádzony/ (był to kościoł Piotrá y Páwłá ś. ktory był Rufinus zbudował ná przedmieściu) do Janá. (y Biskupem go nie zowiac) Wzielismy ná cie obżałowánia/ wiele złego máiace/ przydź/ á Serápioná y Tygrim káplany przywiedź z sobą/ bo ich potrzebuiem. Ná ten pozew osobno im iego Biskupi przez swoie káplany odpisáli/ á osobno sam Chryzostom. Biskupi nápisáli/ áby záchował Theophilus Kanon Niceński/ á w sady sie w cudzym Biskupstwie nie wdawał/ ták iáko też sam swoim listem o toż Janá vpominał. A ś. Chryzostom powiedział/ iż nic złego ná sie niewiem/ spráwicie m sie gotow/ y przed wámi/ iedno oddalcie od siebie iáwne nieprzyiacioły moie/ y miánował czterech. Oni y drugi/ y trzeci/ y czwarty raz pozywáli Chryzostomá/ ále toż mowił/ y do wielkie° Synodu áppellował/ iáko pisze Socrátes. 4. *Pozew na S. Chryzostomá.* Socr: lib: 6. cap: 14.

Tu sie godzi pilną rzecz przypomnieć/ iż ono práwo ábo Kanon wtoremu Concilium powszechnemu przypisány/ áby Cárogrodzki Biskup pierwszy był po Rzymskim/ á miał zwierzchność nád innymi wschodnymi Pátryárchámi: podrzucony był. Bo sie im Chryzostom z swymi Biskupámi nie bronił. A teraz czás tego práwie był. Biskupi oni v Querku nákładszy wiele potwarzy ná ś. Janá/ potepili go y z biskupstwá złożyli. y do Cesárzá dáli znáć áby go mocą wygnał. y ták sie sstáło. wieczor/ dla rozruchu ludu ktory go bárzo miłował/ porwány iest/ y do Pretenu v Bithiniey záprowádzony. 5. *O zwierzchności Cárogrodzkiego Biskupá.* *Potępiony S. Chryzostom, y wygnány.*

A gdy nocy iedney ziemiá drzeć poczełá/ przelekłá sie Cesárzowa y prosiłá Cesárzá áby Jan co naprędzey przywrocony był/ y bieżał poseł zá postem. y od Cesárzá Briso komorny Cesárski/ predko do ś. Janá przyiáchawszy wrocić mu sie kazał. Wyszedł lud wszytek/ y łodkámi morze zásłonił z świecámi/ przeciw iemu wołáiac y śpiewáiac y wielkie wesele pokázuiac. Niechciał záraz do miástá iść Jan/ ážby sie o zádáne grzechy spráwił: ále iuż był Theophi- 6. Theod: lib: 5. cap: 33. *Przywrocony Ian Chryzostom.* Socr: lib: 6. cap: 14.

lus y z inymi Biskupy vciekł/ y zwieść sie Synod nie mogł. Lud też czekáć mu nie dopuścił/ muśiał iść do kośćiołá y záśieść swoie stolice y kázáć znagłá/ y pokoy ludowi y błogosłáwieństwo dáć. Przywroceni są z nim wszyscy Biskupi y klerycy/ktorzy dla niego ćierpieli. Działo sie to lećie miesiacá Czerwcá.

Sozom: lib: 8. cap: 18.

7. Sozom: lib: 8. cap: 19. *O Nilámonie iáko ná Biskupstwo niechćiał.*

Gdy sie Theophilus vćiekáiac do Egyptu wrácał/ przypłynał do miásteczká Gerás gdźie był Biskup vmárł/ á lud nieiákiego Nilámoná pustelniká/ ktory sie był w komorce zámknał/ świátá sie chroniac y kápłáństwá vchodzac/ zámurowáł/ zá Biskupá obrał. Przyszedł do niego Theophilus/ y prośił áby Biskupstwo przyiał. on sie z pokora y pilnie wymawiał. A gdy mu bárzo sie prosba oná przykrzył: Jutro/ rzekł/ ták vczyniß oycze miły/ iáko chceß: á ia sie przygotuie y rzeczy swoie rospráwie. Názáiutrz przyszedł Biskup y każe mu otworzyć. A on rzekł: modlmy sie pierwey. y gdy sie poczeli modlić/ Nilámon skonał. O czym niewiedzac Theophilus długo czekáiac/ drzwi odwálić kazał/ y náleźli go vmárłego. Wolał vmrzeć nizli Biskupem być/ ktorego sie z pokory czynił niegodnym. Mogł sie vpomnieć Theophilus: ieśli sie on pásterstwá iednego miásteczká bał: z iákim on sam przestráchem spráwowáć miał Alexándria/ miásto we wszytkich wschodnych kráiách nawietßé/ y wszytek Egypt/ y przyległe do niego páństwá y Biskupstwá. Wielkie ma niebespieczeństwá Biskupie przełożeństwo.

Skonánie v Páná Bogá vprośił.

8. *Iulia vczona Mánicheyskiey sekty.*

Po onym zburzeniu kośćiołow Pogáńskich w Gáźie y po poświeceniu Márny: piße onże Márek dyákon: iedná niewiástá z Antyochiey/ ná imie Julia/ przyßłá do Gázy y zwodźiłá ludźie/ y mowa pokryta/ y pokora powierzchna y czárámi y pieniadzmi/ áby do Mánicheyskiey náuki sie obrácáli. y wiele ludźi do śiebie pociagnełá. Porphirius Biskup vpominał ia/ áby onych błedow nie rozśiewáłá/ y sámá sie vpámietáłá. A oná ná disputácya go wyzwáłá mowiac: ábo ty mnie námowiß/ ábo ia ćiebie do wiáry moiey. Dał iey czás/ zeßło sie śiłá ludźi/ przynioſł Biskup ś. Ewángelia/ y krzyż ná vstá swe włożywßy/ mowić iey dopuśćił. Mowiłá długo/ wywodźiłá/ bluźniłá/ náukámi sie Pogáńskiemi wspieráiac. A Biskup słyßac bluźnienie iey ná Bogá práwego/ rzekł: Bog ktory wszytko stworzył/ ktory w Troycey vwielbiony iest/ niech záráźi iezyk twoy/ y zámknie vstá twoie/ áby tego bluźnierstwá nie wypußczáły. y wnet zámilkłá y zbládłá/ y długo ná Biskupá pátrzac mowić nie mogłá. pánny iey ktore dwie miáłá/ y pare meżczyzn/ do vchá iey czárowne słowá podawáły. ále nic nie pomogło/ y ták długo niema bedac/ vmárłá/ y poßłá do onych ćiemnośći ktore oná świátłośćia zwáłá. Dźiewki iey ony y czeladź wszytká y inni ktore byłá zwiodłá/ do nog Biskupich vpadáli/ y o pokute prośili. A on ich náuczáiac do kośćiołá ie świetego przyłaczył.

Dißputácya Biskupá z niewiástą.

Niema vczynił Biskup.

Vmárłá oná niewiástá.

9. Tom: 1. Concil: Afric. *Synod Kárthágiński o náwrocenie Donátistow.* Aug: contra Cresconium lib: 3. cap: 45. & 46. *Donátiste wyzwáni ná dißputácya.* Vt supra.

Jdźiem do Afryki. Zebráne iest Generálne Concilium wszytkiey Afryki w Kártháginie/ ná to/ o co ich był Papież Anástázyus/ iáko sie wyższey rzekło/ vpomniał/ to iest/ áby sie o náwrocenie y ziednoczenie herctykow Donátystow/ Biskupi Kátholiccy postáráli. Mowili o tym ná tym Synodźie/ y nie mogli nic innego do tego náleść/ iedno áby w káżdym mieśćie Biskup Kátholicki przełożone Donátysty/ z vrzedowemi osobámi obesłał y vpomniał/ y do spokoyney y bráterskiey rozmowy ábo disputácyey y gadánia wezwał. Po Synodźie/ ná ktorym y inne kośćielne potrzeby obmyslali oni oycowie y Biskupi/ káżdy w swym mieśćie obsyłáli Donátysty/ y sámi ich osobámi swemi vpomináli. Co ieden Donátystá Crispinus w Kálámenie Possydiuszowi Kátholickiemu Biskupowi zá odpráwe dał/ nápisał ś. Augustyn. Powiedźiał z pismá: Słow grzeßnego sie nie boy/ głupiemu nic nie mow/ áby sie nie śmiał z mądrey mowy twoiey. A nákoniec rzekł: Precz odemnie niezbożni/ drog ich niechce. Tá táka odpowiedź v Akt vrzedowych zápisána

ieſt. y káżdy ſie z niey/ mowi ś. Auguſtyn/ śmiał vczony y nieuczony/ iż poſzłá ná tego co od rozumu odpadł. Poprawił ſwego vporu y złości Criſpinus. Bo Poſſydiuſzá Kálaminy / w drodze/ obtoczywſzy goſpodkę iego żołnierzmi/ zbił srodze y zránił. Zá co gdy miał być karány od vrzedu/ wyproſił go Poſſydius. Táka y ná innych mieyſcách ſpráwá z nimi byłá. karał ie ná pieniądzách vrząd Ceſárſki / iáko heretyki: ále ie y Auguſtyn ś. y inni z pokory y cichości Kátholickiey/ wypraſzáli. Nákoniec proſili Ceſárzá Kátholicy/ áby y poniewolnie do rozmowy przyciagnieni byli. Ceſarz roſkazał. y wypiſuie Auguſtyn ś. diſputácyą / Poſſydiuſzá onegoż z Criſpinem / ná ktorey przez trzy dni przekonány ieſt Criſpinus / iż był heretykiem. A dla tego ná nim práwá/ ktore ſą ná heretyki dáne y karánie w nich pieniężne/ wykonywano. Ale z wielkim poſolgowániem. Bo ich Kátholicy żáłowáli/ y gdzie mogli ochraniáli / miłością ich oną pociągáiąc/ ktora im nic nie pomagáłá. Toż ś. Auguſtyná podkáło od Prokuliáná Donátiſty / gdy go ná diſputácyą wyzywał/ co y Poſſydyuſzá od Criſpiná. Wzgárdził im y żadney rozmowy z nim nie przypuścił. Ná co nárzekáiąc Auguſtyn piſze/ do tegoż Prokuliáná: Wáſzy Biſkupi nigdy z námi ſpokoynie rozmowić ſie niechćieli/ od grzeſznikow vćiekáiąc. kto znieść táką hárdość może? Jákoby Apoſtoł Páweł z grzeſznymi nie rozmawiał/ y z świetokradzcámi ſámemi? Jeſzcze do nas wſkazáli wáſzey ſtrony księżą: Vſtepuyćie od ludzi náſzych ieſli od nas pozábiiáni być niechcećie.] Wiedźieli iż lud ich zwiedziony/ bárzo oney rozmowy prágnął/ mowiąc: O by ſie ná iedno mieyſce zeſzli/ wżdyby ſie onymi diſputácyámi prawdá pokazáłá. O tym teraz doſyć.

Alárikus krol Gothow ábo Getow trzydźieſtego roku/ iáko ſie zá Dunay przepráwił/ źiemie Rzymſkiego páńſtwá woiuiąc/ y do Greciey zábiegáiąc y w źiemiách Rzymſkich przemieſzkiwáiąc. w Pánnoniey zwłaſzczá/ do Włoch ſie z wielkim woyſkiem puścił. Miał tę dawną myśl/ iákoby do Rzymu prześć mogł / y tám ſie o miáſto ono głowę wſzytkiego świátá/ pokuſił. Co wiedząc Senatorowie Rzymſcy/ nowymi murámi Rzym obtoczyli y vtwierdźili. A on Alárikus gdy do Włoch pod Pollencyą przyćiągnął/ tám od Styllikoná okrutnie porążony zoſtał / iż ſie to nágrodźiło co przez lat trzydźieśći pſował. Tám ſie Styllikó źle popiſowáć począł/ y w zdrádźie podeyrzánym iuż był. Bo máiąc w ręku Alárika / wolno go puścił/ y zbieráć ſie znowu ná woyſko iemu dał czás/ ktorym potym wiele wygrawał/ y nie czynił z nim áni woyny / áni pokoiu/ tylo R. P. onemi Gothámi / z ktoremi táiemną przyiaźń wiodł/ zwłoczył y ſtráſzył Jáko Oroſius piſze.

10. Kátholicki Biſkup vbity.

Epiſt: 172. Láſkawość Kátholicka.

Poſsidius in vita Auguſt: cap: 12.

11. Epiſt: 143. Hardość heretycka.

Epiſt: 166.

12. Alárikus krol Gothow o Rzym ſię pokuśić myśli.

Claudianus de Sexto Honor: Conſ: & de bello Getico l. 4.

Nowe mury w Rzymie.

Alárikus porážony.

Stilliko mu pofolgował.

Oroſius lib: 7. cap: 37. 38.

Rok Páński 404. Innocenciuſzá 3.
Arkádiuſzá y Honoriuſzá. 10.

Honorius podnieśiony onym zwyćieſtwem / dał ſie Pogánom Rzymſkim námowić y oſzukáć/ áby im igrzyſká ſzátáńſkie y zabobonne/ ktore zwáli Ludi Sæculares, przywrocił. ktore widoki iáko pełne ſłużby dyabelſkiey / y krwią ludzką płynące/ Conſtántinus wielki y inni Ceſárze/ ſrogiemi práwy zágubili. Ten ie Honorius ná ſwe złe ożywił. Mowili Pogánie / iż dla tego Gothowie y inne dźikie narody/ páńſtwo Rzymſkie pſuią/ iż ſie te igrzyſká opuśćiły. Ná ktorych tylo dla ſámey w pátrzániu roſkoſzy/ wielka ſie liczbá ſzermierzow/ gwoli bogom zábiiáłá. Lecz tákiemi ſię Pogáńſkiemi grzechámi y przyzwoleniem Chrześćiáńſkim znowu Alárikus zmocnił / y Rzym wźiął y zwoiował.

Znowu w Cárogrodźie Chryzoſtom ś. niepokoiu wielkiego záżył/ y ná wygnánie/ ná ktorym do Kukuſu prowádzony będąc vmárł/ potępiony ieſt.

1. Igrzyſká ſzátáńſkie Honorius wznowił.

Zoſimus lib: 2.

Prudent: aduerſus Symmachum lib: 2.

2. Chryzoſtom S. znowu ćierpi.

Marcell: in Chron. Sozom: lib: 8. cap: 20. Socr: lib: 6. cap: 16

Obraz Eudoxiey názbyt czczony od prostych.

Przyczyna tá byłá/ iáko w żywocie iego czytáć możesz/ iż słup ábo obraz Eudoxiey Cesárzowey srebrny/ blisko kośćiołá postáwiony/ proste y skłonne do báłwochwálstwá ludźie vwodźił/ iż pod nim y około niego igrzyská czyniac/ y iedzac/ y piiac/ y wołáiac/ ledwie go zá bogá ábo boginią nie mieli. O co y Honorius brátu swemu Arkádiuszowi w pisániu przymowił/ iż po Pogáńsku iáko Cybelle iáką boginią/ żonę swoię czćić dopuśćił. Wrzaski też ludu onego wszeteczne/ kośćielnemu śpiewániu y kazániu przeszkadzáły. Vpominał o to Chryzostom iáko Biskup. á gdy nic nie pomogło/ ná kazániu przymawiał. O co sie znowu Cesárzowa roziádłá/ y gniewu stokroć wiecey niżli pierwey ná Janá ś. przyczyniłá. y prędko do Theophilá do Alexándriey pisáłá: áby z inemi Biskupy przyiáchał y Chryzostomá złożył/ y wyklał. Nie chćiał sam Theophilus przyiácháć/ ále swoie Biskupy posłał/ dawszy im náukę/ áby wedle Kanonu Ariáńskiego Biskupá/ ktory raz od Synodu złożony/ bez rozsadku nowego Synodu ná swoie sie Biskupstwo wroći/ wyklęli y złożyli. Cesarz Arkádius ná wszytko co niewiástá chćiáłá zezwalał. A Chryzostom nim go wygnano/ wolnie w kośćiele y ná Cesárzową nárzekał. y ono kazánie záczynał: Już sie zás Herodiás burzy/ iuż o głowę Janowę prosi. Już Jezábellá Nabotowę winnice bierze/ y Heliaszá prześláduie. etc.

Eudoxia zwodzi Biskupy ná Chryzostomá.

Palladius vt supra Dial. Homil: 15. ex variis Matth: locis Parisiis.

3. Prędko sie inni Biskupi/ ktorych było trzydźieśći y sześć/ zá przyzwániem Cesárzowey ziácháli ná ono potępienie Janá/ ktory też 40. Biskupow przy sobie miał. Nie śmieli mu żadnego występku zádáć/ tylo onym Ariáńskim Kanonem wygnáć go chćieli. Opierał sie nieco Arkádius Cesarz/ y rozruchu sie w mieśćie bał/ wiedzac iáko go lud miłuie. ále go oni Biskupi námowili/ krew iego ná głowę swoię biorac: y ták go nie pytáiac áni słucháiac złożyli y wyklęli. Nabráli od Cesárzá żołnierzow/ ktorzy naprzod kośćioł Zophiey w dźień wielkiey Soboty w wieczor nászli/ y nabożne á modlace sie ludźie rozgromili/ y kápłany poránili/ y nowo ochrzczone/ ktorych było o trzy tyśiace w bieli/ rozpędźili/ y ołtarzom sie y przenaświętszemu Sákrámentowi nievczćiwość stáłá/ iáko sam Chryzostom wypisuie do Papieżá Innocenciuszá/ iż krew Páńska ná száty żołnierzow rozlana byłá. Vćiekł sie do ostátniey pomocy Chryzostom/ áppellował do Papieżá/ y posły swoię trzech Biskupow do Rzymu wypráwił/ krzywdy swoie przekłádáiac. Wypráwił też boiac sie o zły swoy postępek on Theophilus tákże do Rzymu posły swe. Obá ználi stárszego sędźiego swego/ ná ktorego sie rozsadek wszytkiego świátá biskupie poswarki puszczáią.

Złożony z Biskupstwá S. Chryzostom y wygnány.

Krew Páńska rozlana.

Palladius vt supra.

Appelluie do Papieżá.

4. Nápisał ś. Chryzostom list do Papieżá Innocenciuszá/ w ktorym mu wszytko co sie dźiało wypisuie/ iáką krzywdę odniozł. y prosi go áby niewinnych bronił/ á te karał y wyklinał/ ktorzy ná żadną sie spráwiedliwość nie oglądáia. Odpisał Papież obiemá/ dáiac znáć iż dla tych rosterkow Concilium wielkie złożyć myślił. list do ś. Chryzostomá zginał/ iedno Pálládius pisze/ iż był po wszytkich kośćiołách od przyiaćioł iego rozgłoszony. á Theophilowi dał znáć Papież/ iż przy Chryzostomie stoi/ y onego w swoim vczestnictwie y pokoiu kośćielnym zostáwuie/ y to co sie z nim niesłusznie stáło/ gáni.

List do Papieżá S. Chryzostomá.

Palladius in Dial.

W tym Cesarz Arkádius posłał do Janá mowiac: Acacius, Antiochus, Seuerianus, Cyrinus, potępienie twoie ná swoie głowę wźięli/ á ták polećiwszy sie Pánu Bogu z kośćiołá vchodź. y ták pożegnawszy w kośćiele swoie ktore mogł/ prędko dla rozruchu pospolstwá/ wyiáchał/ z wielkim sercem nic sie nie boiac/ iáko pismo mowi: Spráwiedliwy vfa iáko lew.

Cesarz wygania Chryzostomá S.

Po odeszćiu świętego Chryzostomá/ Pan Bog cud wielki w kośćiele pokazał. z stolice ná ktorey kázywał/ ogień wypadł/ y pod pokryćie wysoko przelećiał/ y ono zápalił. y dáleką zás drogą do domu sie Senatorskiego puśćił. Czego nikt spráwie ludzkiey/ chybá cudowi Bożemu/ przyczytáć nie mogł.

Kośćioł sie zápalił.

Wielka

Wielką żáłośćią po swoim pásterzu lud Kátholicki zięty y zfrásowány zostawał. A zwłaszczá gdy ná iego mieysce obrano Arsácyuszá kápłaná stárego/ nieumieietnego/ y ktory mowić y náuczáć nieumiał. Był to brát rodzony onego Nektáryuszá/ ktory też był ieszcze niechrzczony ná mieysce ś. Názyánzená ná też stolicę nástąpił. Po wielkich świetych y náuką y wymową ozdobnych/ y v świátá wszytkiego sławnych/ ták prośći y nie mądrzy y nieumieietni nástępowáli. Z czego dobrym wszytkim żalu się bez poćiechy wielkiego przyczyniáło. y strzegł się lud wszytek Arsácyuszá/ áni w kośćiele z nim bywáli/ y ná vlicách y rynkách oczy swoie od niego odwracáli/ do Janá wzdycháiąc/ y threny ábo smutne pieśni o nim śpiewáiąc. Czego potym mocą vrząd zákázował/ y o to bićiem y więźieniem karał. | 5. *Arsácius nástąpił ná Biskupstwo Cárogrodzkie.* Palladius vt supra.

Nád Biskupámi też/ ktorzy przy Janie stáli/ oni z strony Theophilowey Biskupi/ wielkie nieludzkośći y prześládowánia czynili/ żołnierze dáruiąc y nápráwuiąc/ áby ie z Biskupstw wyganiáli/ á żeby ich nikt nie przyimował. zowiąc ie Joánnitámi. y było wielkie rozerwánie w kośćiele Bożym/ práwie po wszytkich wschodnych kroleſtwách. Cesarz mándaty wydawał ná te ktorzy z Arsácyuszem y Theophilem Alexándriyskim/ y z Porphiryuszem Antyoskim społeczności mieć/ przy Janie stoiąc/ niechćieli. y bárzo wiele ludźi pobożnych więźieniem y karániem trapiono. O ono też zgorzenie kośćiołá wiele niewinnych w Cárogrodźie pomęczono y pozábiiano/ pytáiąc się kto kośćioł zápalił. Miedzy ktoremi był Eutropius czytelnik y Tygrius kápłan/ ktorzy ná tych mękách vmárli. Vćierpiáło y pánienek wiele zacnych/ y CHRISTVSOWI w czystośći poświęconych/ dla teyże społeczności z Janem/ ktorym máietności bráno/ y z miast ie wyganiano/ iáko pisze Sozomenus. Miedzy ktoremi były przednieysze/ Nicerátá/ y Olympiádes Diákonissá/ y Pentádia wdowá tákże Diákonissá/ ktore Chryzostom święty w liśćiech swoich wspomina/ y zá lekárstwo ná żołądek od nich postáne/ dźiękuie/ y w onych ie nędzách pisániem z wygnánia ćieszy. y támże w tych liśćiech wspomina/ iáko Olympiádes ná wygnánie osadzona byłá/ o to iż z Arsácyuszem społeczności mieć niechćiáłá/ iáko y Pentádia y inne. | 6. *Rozerwánie wielkie kośćiołow.* Idem. *Wyganiánie tych co przy Ianie stáli.* Sozom: lib: 8. cap: 24. Vt supra. Chrysost: epist: 4. 5. 7. 94. 104.

Biskupi ktorzy przy Janie mocno stáli/ ktorych było tylo iuż dwádźieśćiá pięć/ po onym poselstwie ktore sam był Jan/ ieszcze wygnánym nie będąc/ do Innocencyuszá Papieżá wypráwił/ drugiego postá Theotekná kápłaná wypráwili/ y listy żáłosne o tym co się działo nápisáli/ y wiele się sámych Biskupow do Rzymu ze wschodnych kośćiołow nábieżáło. miedzy nimi był y ten Pálládius co to pisze Biskup Helenopolski. ktorzy wszyscy z pláczem o prześládowániu onym kośćiołow oznaymiáli/ do Papieżá się iáko do sędźiego y obrońcę vćiekáiąc. Wysłáli też y przećiwnicy Janá ś. do tegoż Papieżá/ Páterná kápłaná Cárogrodzkiego z potwarzámi ná Janá: wiedząc iż sąd ich bez przyzwolenia Papieskiego wedle praw kośćielnych/ ważny być ná Janá S. nie mogł. A osobno Clerus ábo kśięża Cárogrodzcy/ wysłáli Germaná kápłaná/ y Kássyaná dyákoná/ wielce zacne męże/ do tegoż Innocencyuszá Papieżá/ o wszytkim mu złym co się działo oznáymuiąc/ y pomocy iáko od nawyższego w kośćiele Bożym vrzędniká prosząc. Był to Kássyanus on ktory pisał Collationes Patrum, ktory się do Mássyliey był przenioſł/ iáko drudzy mniemáli dla tegoż prześládowánia/ ktore z Biskupem swoim y mistrzem Chryzostomem ćierpiał/ ktorego wdźięcznie w pisániu swoim wspomina. Lecz się pokázuie/ iż záwżdy przy Chryzostomie zostawał/ y miedzy pustelniki będąc/ one Collationes pisał. | 7. Apud Pallad. Dial. *Biskupi do Papieżá vćiekáią.* *Kássianus.* De Incarna: aduer: Nestorium lib: 7.

Z żáłośćią wielką przyimował Papież Innocencius powieśći one. y pisał o tym do Honoriuszá brátá Cesárskiego/ prosząc áby Arkádiuszá vpomniał/ żeby tákiego rozerwánia kośćiołá Bożego nie czynił. Co on goraco y ocho- | 8.

tnie

Sozom: lib: 8. cap: 26. Pallad: Innocent: epiſ: 15.

tnie przez liſty odpráwił/ ná ktore Arkádius nic niedbał/ á gorſzym ſie ieſzcze ſtawał. Piſał też Papież do kśiężey Cárogrodzkiey/ y do innych Biſkupow wſchodnych/ dáiac im znáć/ iż Concilium dla onych roſterkow złożyć chćiał/ á nim doydźie/ oznaymiał im iż przy ſpołecznośći Ianá ſtoi/ iáko przy tym ktory niewinnie y bez przyczyny wygnány ieſt.

9\. *Nędze podrożne S. Chryzoſtomá.*

Iáko Ian święty ná drodze oney prowádzony/ y od żołnierzow vtrudzony był/ nim do Kukuſu w Armeniey miáſteczká doiáchał/ ſam piſzac do Olimpiády wypowiáda. z febrą ćiężką w drodze był/ ná żołądek bárzo chory/ chlebá dobrego y wody y lekárzow nie miał/ we dnie y w nocy iácháć muśiał. áż po dni trzydźieśći do Ceſáriey przyiácháwſzy/ trochę ochłody miał/ gdy go wſzyſcy pobożni z wielką rádośćią przyieli/ y wczáſy wſzelákiemi y lekárſtwy opátrowáli. Ale nie długo. Bo Biſkup tego miáſtá Pháretrius z niemáłą kupą bárzo zuchwálych mnichow wygániáć go z goſpody y iácháć ná mieyſce iemu náznáczone kazał/ y dom z nim mniſzy zápalić chćieli/ ták iż go ſtároſtá obronić nie mogł.

Chryſoſt: epiſt: 10. 14. 12.

A tegoż czáſu Iſaurowie po oney źiemi rozpuſzczeni/ mieczem y ogniem wſzytko pſowáli. y ćiężſza mu byłá oná boiaźń od dźikich onych ludźi/ áby w ich ręce nie wpadł. Muśiał iednák o pułnocy drogą ſkáliſtą y gorną wyieżdżáć/ ieſzcze gorączką ſtrapiony będąc/ y niewymownych kłopotow y vtrapienia záżył. O czym do Olimpiády piſzac: zákázuie iey áby tego nikomu nie powiádáłá/ áni liſtow iego vkázowáłá/ gárdząc prozną chwałą/ ktora z tákiego iego męczeńſtwá vroſć mogłá.

10\. *W Kukuśie dobrze przyięty.*

Przyiácháwſzy do Kukuſu miáſteczká/ w ktorym y kupić nic nie nálazł/ z ochotą przyięty ieſt/ od zacnego y bogátego Dioſcorá/ ktory mu domu ſwego vſtąpił/ y wſzelkie doſtátki dał. Toż vczynił y Biſkup onego mieyſcá Adelphius/ ktory y Biſkupſtwo mu ſpuśćić chćiał.

Epiſt: 13. 14.

To ſam piſze do Olimpiády/ oznáymuiąc iáko y do zdrowia przyſzedł/ y miłego iuż odpocznienia záżywał/ y mieyſcá ſobie innego ná wygnánie nie prágnął. Bo y Iſaurow ſie iuż nie bał/ gdy tám było żołnierzow doſtátek/ ktorzy im bitwę mieli dáć wolą.

Sábiniána Diákoniſſa ſzłá zá S. Chryzoſtomem. Ibidem.

Sábiniána Diákoniſſá/ obieráiąc ſobie dobrowolne z ſwoim Biſkupem y páſterzem wygnánie y oyczyzny vtrátę/ iuż byłá do Kukuſu zábieżáłá/ ſtára iuż doſyć będąc/ y chcąc y do Scytiey y Tátar świętego Chryzoſtomá prowádźić/ y nigdy ſie do domu dla niego nie wroćić. Co tá ná tákichże drogách vćierpiáłá/ y iáko gorące ku Pánu Bogu ſerce/ y wielką ſtátecznosć ku ſwemu miſtrzowi miáłá/ łácno ſie domyślić.

11\. *Ćierpliwość męſka.*

Ten z drogi y z Kukuſu/ w ktorym rok mieſzkał/ wiele liſtow do rozmáitych z wielką wymową piſał. Do Olimpiády kilánaśćie/ do tych co dla niego więźienie ćierpieli/ do Biſkupow áby ſtáránie o kośćioł Boży w onych nawálnośćiách mieli/ y do innych. w ktorych wielkie męſtwo ſwoie/ nie tylo złotą one wymowę/ pokázuie. Tych ćieſząc/ ktorzy go ćieſzyć mieli/ ich fráſunkow żáluiąc/ á ſwoich nie pámietáiąc.

In Dial.

Pokarał P. Bog prędko ony nieprzyiaćiele ś. Chryzoſtomá/ iáko Pálládius wypiſuie/ chorobámi rozmáitemi/ á oſobnie Cyriná Biſkupá Kálcedonu/ ktorego nogę Marutá Biſkup niechcąc przydeptał/ y máłą ráneczką obráźił. dla ktorey gdy ſie piekielny ogień rzućił/ obie nodze vrzynáć mu muśiano.

Socr: lib: 6. cap: 14. & 17.

Grad też wielki ná przedmieśćiu Cárogrodzkim ſpadł/ po ktorym dniá czwartego oná Ceſárzowa Eudoxia/ ktora wſzytkiego złego przyczyną byłá/ vmárłá/ iáko Socrátes twierdźi y Proſper. Acz drudzy z więtſzym podobieńſtwem mowią/ iż Eudoria dłużey byłá żywá/ y nie vmárłá áż po śmierći ś. Chryzoſtomá/ iáko piſzą ći co żywot iego piſáli: Leo Auguſtus/ Metáphráſtes/ Nicephorus/ Cedrenus/ Zonárás/ Glikás. Cedrenus twierdźi/ iż w połogu nie żywe dźieciątko máiąc/ z ćiężkośćią/ gdy dźiecię w niey gniło/ vmárłá. Vrodźiłá pierwey cztery corki/ Pulcheria/ Plácylle/ Arkádia/ Mgrine/ y piątego ſyná Theodozyuſzá.

W Afryce w Kárthágini był Synod / z ktorego posły oni oycowie wysłáli do Honoriuszá Cesárzá / prosząc go o obronę przećiw Donátistom / ktorzy vpomnieni y do rozmowy ábo disputáciey ćichey y spokoyney powabieni / nietylo wdáć sie niechćieli / ále y niektore Biskupy y kśięża vćisnęli / y kośćioły im odeymowáli. Prośić kazáli áby práwá ná nie pisáne wznowione były / gdyż sie P. Bogá y piekłá nie boia / áby sie karánia świeckiego bali. *Dzieie w Afryce.* August: epist: 50.

Tegoż roku Augustyn ś. z Felixem Mánicheyczykiem disputácią zwiodł przez dwá dni z nim sie vganiáiąc. ktorey ten był koniec szczęśliwy / iż sie Felix náwroćił y przekłał Mánicheuszá. Był to dáleko vczeńszy y śmielszy niżli Fortunatus ktory ták przytrzeć ná ś. Augustyná nie śmiał. Po tey disputáciey tá sektá Mánicheyska / bárzo vpádáć w Afryce poczęłá. Wiele ná nie w ktorey też niegdy sam był / Augustyn ś. pisał / przećiw Faustusowi Biskupowi kácerstwá tego. 13. *Disputácya.* August: contra Felicem lib: 2. Posśidius in vita August. *Náwrocony Felix.*

Paulá Rzymiánká oná przezacna / ktorą Jeronym ś. wysławia / roku tego ná inszy żywot poszłá / w Bethleem / gdźie przez lat 20. gośćie podeymuiąc y klasztory żywiąc / y służby Boskiey pilnuiąc / y ćiáło swe trudząc / przemieszkáłá. Biskupi ią swemi rękomá do grobu nieśli. á kśiężey y mnichow wielkie kupy Psálmy po Grecku / po Láćinie / po Hebreysku y Syrsku opiewáli przez trzy dni położenia iey. 14. *Paule Rzymiánki śmierć.* Hieron: epist: 23. *Pogrzeb iey.*

Rok Páński 405. Innocenciuszá 4.

Arkádiuszá y Honoriuszá 11.

Obrány był ná ten rok zá Consulá / Stylliko y Antemius. Do Antemiuszá z Kukusu ś. Chryzostom pisał te słowá: Nie temu sie ráduię iżeś ty ná tákie wysokie dostoynośći podwyższony iest: ále iż dostoynośći y vrzędy z ćiebie cżći y okrásy dostáły. Bo cnotá to ma przyrodzenie / iż nie dostáie cżći z inąd / ále ią sámá w sobie nośi / nie biorąc od vrzędow okrásy / ále ią vrzędom dáiąc. Nie Consulá miłuię / ále páná mego przezacnego Antemiuszá z iego mądrośćią y ostrym rozumem / wielkiey Philozophiey pełnego.] Dźiwna rzecz / że go o swoie wybáwienie nie prosi. Był to wielkich cnot człowiek w duchowieństwie y nabożeństwie y w boiáźni Bożey bárzo gorący. Po śmierći Arkádiuszá páństwo wszytko Rzymskie wschodnie w swoim poruczeniu miał / y wiernie go máłemu synaczkowi dotrzymał. Raz z Persyey iáko poseł Cesárski iádąc / wstąpił do Aphraátá onego cudownego mnichá / ktory był rodem Persá / y dawał mu suknią z Persyey / myśląc: iż káżdemu iego oyczyzná miłá / y to co sie w niey rodźi. On mu ią kazał położyć á rzekł: Bárzom ná myśli rozerwány. Nie mieszkam iedno z iednym towárzyszem / y tenem sobie zákon vstáwił / á teraz ieden złemek moy do mnie sie mieszkáć wprasza. musiałbych stárego towárzyszá / ktoremum przez lat szesnaśćie przywykł / wyrzućić. Ná to mu Anthemius powiedźiał: y owszem oycze stárego zátrzymay / iáko milszego y ktoregoś iuż świádom. A on zátym rzekł: Weźmiż te suknią / bo dwu mieć nie mogę. Bo choć twoiá lepszá / ále mi to milszá y dáwno mi służy. Y ták go pięknie sukniey nie biorąc / odpráwił. 1. Epist: 147. *Antemiuszá wysławia S. Chryzostom.* *Antemius iáki był.* Theod: histor: SS. Patrum cap: 8. *Aphráátes pustelnik, nowey sukniey niechce.*

Wracamy sie do ś. Chryzostomá / ktory w Kukuśie w Armeniey źimie mieszkáiąc / o wielkiey zás chorobie swoiey dla źimná / y o naiázdach Isaurow do Olimpiády pisze / ktorey też ostátnie swoie pisánie zaleca / ktore ná vćieche nędze swoiey leżąc w komorze / vczynił / to iest / one słowá / ktorym dał táki tytuł: Nikt obrázony być nie może iedno sam od śiebie. Godna pilnego czytánia náuká / y przestrodki tám wielkiego oycá testáment. 2. Epist: 6. *Ostátnie pisánie S. Chryzostomá.* Tom: 5.

W listach swoich żáluie nieiákiego Pelágiuszá mnichá bieguná / ktory Epist: 4.

Pelágius potym heretyk. Isidorus lib: 1. epist: 314.

tylo włocząc sie w cudze gárce náglądał. O ktorego obyczáiách Isidorus Pelosiotá nápisał: iż stárym będąc śiwizny ná sobie/ płochym sie vkázuiąc/ nie czuł. On to ktory kácerstwo rozśiał y do zachodnych krolestw/ błędy swe przedáiąc/ zábiegał. 3. Mieszkáiąc przez ten rok y w Kukusie y w Arábiśie gdźie go było przenieśiono/ bliskim kośćiołom w Feniciey y w Gociey iáko mogł/ pomocy dawał. A máiąc dostátek postánych od swoich y od oney Olimpiády pieniędzy/ wiele więźniow od Isaurow wykupował/ y indzkie nędze przytomnie opátrował. Papież tym czásem o iego sie przywrocenie stárał/ á zwłaszczá przez Honoriuszá brátá Arkádiuszá/ do ktorego posły swe y listy wysyłáli/ chcąc áby w Thessálonice Concilium złożone było. Wszyscy zachodni Biskupi przy Chryzostomie stali/ iego społeczności nie odmiátáiąc. Lecz wschodni/ okrom niektorych/ niemal wszyscy od Chryzostomá sie oddaláli. y bać sie było potrzebá wielkiego w kośćiele ś. rozerwánia.

Sozom: lib: 8. cap: 27. Palladius in Dial.

Stáránie Pápieskie o Chryzostomá.

4. Socr: lib: 6. cap: 18.

Arsácius ktory był ná mieyscu ś. Chryzostomá nástąpił stárzec lat máiąc ośmdźieśiat y iedno/ ná końcu roku tego strácony od Páná Bogá/ vmárł. Attykus záś po nim nástąpił.

Karániem wielesię heretykow náwróćiło. August: epist: 68. ad Ianuar. Aug: epist: 48. ad Vincent: & epist: 50. ad Bonifacium Et contra Cresconium. *Augustyn chwali karánie heretykow.*

W Afryce gdy Donátystowie wielkie rozboie ná Biskupy Kátholickie y ná kośćioły czynili: Honorius Cesarz o tym spráwiony srogie ná nie práwá wydał/ karząc ie ná pieniądzách y máietnośći y wygnániem. Czym/ iáko pisze ś. Augustyn/ bárzo sie wiele do iednośći kośćielney onych błędnikow przywiodło/ iż máło nie wszytká Afryká od nich iuż vspokaiáć sie poczełá/ y wszędźie iedność wiáry ś. wracáłá sie. Z czego sie wszytek kośćioł ś. dźiwnie vwesełał. A ś. Augustyn popráwił swego mniemánia/ ábo omylenia: iż pierwey rozumiał/ iż heretykow karániem do iednośći y prawdy przywodźić nie miano/ iedno namową y kazániem. Ale/ práwi/ teraz tego odstępuię/ y przekonány przykłádámi y tym ná co pátrze/ náuczam: iż wielkie iest miłośierdźie nád heretyki/ wielka im pomoc gdy ie karániem do wiáry y prawdy przymuszáią. O czym tám gruntowne przyczyny dáie ten ś. Doktor.

5. August: epist: 134.

Ci co sie od błędow Donátystow náwracáli/ dźiwną rádośćią Cesárzowi y Kátholikom y Biskupom dźiękowáli/ iż ie do tákiego vznánia prawdy przywiedli/ do ktoregoby nigdy byli bez postráchow praw spráwiedliwych/ nie przyszli. Zostawáło iednák nieco vpornych/ ktorzy sie wielkim okrućieństwem sprzećiwili. Pomogł do onego náwrocenia Donátystow Pámmáchius Rzymiánin/ ktory wielkie miał máietnośći w Numidiey/ gdźie poddáni wszyscy iego byli Donátiste/ ktore on do iednośći świętey przywiodł/ y przykłádem ich/ wiele sie inych do prawdy poćiągnęło. Dźiękuie mu zá to pilnie ś. Augustyn. Tenże to iest z ktorym ś. Ieronym miał wielgie záchowánie/ y do niego listy pisał.

Vt supra.

Rok Páński 406. Innocenciuszá 5.

Arkádiuszá y Honoriuszá 12.

1. Marcell: in Chron. Orosius lib: 7. cap: 37. *Rádágáisus Tátárzyn do Włoch wtargnął.*

Radágáisus Scytá ábo Tátárzyn roku tego zebrawszy Tátárow po dwá kroć sto tyśiecy/ wtárgnął do Włoch/ y práwie wszytkę ziemię náiáchał. Honorius Cesarz Styllikoná przećiw im wypráwuiąc/ troiáki żołd żołnierzom posłąpił/ y niewolniki kupione bráć y vzbroić ná tę woynę kazał/ do P. Bogá sie swego nabożnie vćiekáiąc. W tym sie do Rzymu bárzo wiele Pogáństwá stárego nábiegło/ grożąc Chrześćiánom/ iż ten ktory bogom vstáwicznie ofiáruie Rádágáisus/ wźiąć Rzym y pośieść ma/ z ktorego Cesárze ofiáry bogow wyrzućili. y byłá wielka trwogá ná Chrześćiány. O czym ś. Augustyn nápisał. Lecz gdy sie do Páná Bogá vćiekli: dwá krolowie Hunnow y Gothow/

De Ciuitate lib: 5. cap: 23.

Huldin

Gilidin y Saurus do woyſká Rzymſkiego ná pomoc przybyli. Przeſtrászony od P. Bogá Rádágáiſus/ od Florenciey ktora był obległ/ miedzy gory Feſuláńſkie z woyſkiem vſtapił. Gdźie obtoczony woyſki Chrześćiáńſkimi/ głodem zwoiowány zoſtał z ſwoim onym wielkim woyſkiem. Zadney bitwy nie dał/ nikt z Rzymſkiego woyſká nie zginał. Sámi ſie podawáli nieprzyiaćiele. A Rádágáiſus vćiekáiac wpadł miedzy Rzymſkie żolnierze/ od ktorych zábity ieſt Było więźniow bez liczby/ ktore bárzo tanie przedawano/ á ſámi też kupieni zdycháli. Ták P. Bog one pobożność/ ktora ná pomocy kośćiołow y ziednoczeniu do prawdy Kátholickiey/ Honorius Ceſarz w Afryce pokazał/ iemu zápłáćił/ y tego ktory go czćił/ vczćić chćiał. To zwyćięſtwo Paulinus ś. Ambrożemu przyczyta/ ktory w obleżeniu Florenckim iednemu ſię vkazał/ y zwyćięſtwo obiecał. — Rádágáiſá P. Bog ſam zgubił. — In vita S. Ambr.

2. Innocencius Papież z Synodu Rzymſkiego/ zá rádą Ceſárzá Honoriuſzá/ z ſwemi y z iego liſty wyſłał poſły do Cárogrodu do Arkádiuſzá Ceſárzá w ſpráwie ś. Chryzoſtomá/ ktore w Athenách w Greciey Woiewodá Arkádiuſzow Válerius zátrzymał/ y do Teſſáloniki do Biſkupá Anizyuſzá ſprzyiáznego ś. Chryzoſtomowi iácháć im nie dopuśćił. Ale proſto wſádźiwſzy ie w inne okręty ku Cárogrodowi ſie obroćić kazał. Gdźie od portu odepchnieni/ w miáſteczku bliſkim Athyrá ſtánęli. Tám ie on Válerius zámknał/ y odſádźiwſzy wſchodnie Biſkupy od Rzymſkich/ ktorych było czterzey poſłánych od Chryzoſtomá do Papieżá/ to ieſt/ Demetrius/ Cyriákus/ Euliſius y Pálládius/ ſámy Papieſkie poſły rozmáićie trapił. Naprzod pieniadze im dawał/ áby z Attykiem onym Cárogrodzkim ſpołeczność wźieli/ á Chryzoſtomá zápomnieli. Ná co gdy zezwolić niechćieli: liſty od nich Ceſárzá Honoriuſzá y Papieſkie mocą wydárſzy/ we zgniłym okręćie wráćáć ſie im do Włoch kazał. gdźie wżdy iáko táko przypłynęli/ y co ſie z nimi dźiało Papieżowi ſpráwe dáli. A one wſchodne Biſkupy ná dálekie y rozne wygnánie potępiono: Co ſie y inym/ ktorzy ſpołecznośći Janowey odſtapić/ á do Attyká przyſtáć nie chćieli/ ſtáło. Okrutnie ie y bez ludzkośći żadney do bárzo dálekich złych y głodnych kráiow/ Biſkupſtwá im pobrawſzy/ záprowádzono. — Palladius in Dial. — Poſłowie Papieſcy do Arkádiuſzá ſle vczczeni. — Palladius vt ſupra.

3. Chryzoſtom ś. trzeći rok wygnánia ſwego záczynáiac/ oſtátni liſt przez poſły ſwe do Papieżá nápiſał przez Janá kápłaná y Páwłá dyákoná. w ktorym mu zá wielkie ſtáránie o przywroceniu ſwoim/ y o pokoy kośćielny dźiękuie/ y prośi/ áby iego onych przećiwnikow nie wyklinał/ żeby ſie więtſze rozerwánie kośćiołá bożego nie ſzerzyło/ ále żeby ich ćierpliwie do pokuty czekał. — Chryſoſt: epiſt: 2. ex ſeptem. — Chryzoſtom S. piſze do Papieżá.

Tegoż czáſu do Jeronymá ś. do Bethleem/ Biſkup Toloſáńſki w Gálliey Exuperius/ wypráwił mnichá zacnego żywotem świętym Syzyniuſzá/ z pieniadzmi wielkiemi/ ná iálmużny/ onym świętym/ ktorzy w źiemi [illegible] tey y w Egypćie żywot mniſki wiedli. Bo ſłyſzał iż Nylus rzeká w Egypćie ſkapym wod wylaniem/ głodem źiemie one trapiłá. To co ten ś. Biſkup Exuperius práwie tegoż roku vtráćić miał/ to Duchem ś. nátchniony/ ná vbogie roſproſzył. Bo Wándalowie y Alani/ Gállią woiuiac/ y Toloſę wźieli. Przez tegoż Syzyniuſzá inni Biſkupi piſáli do świętego Jeronymá/ prosząc áby im ná rozmáite pytánia y trudnośći w rozumieniu Piſmá ś. odpowiedał/ y náuke poſłał. — Exuperius iáłmużnik. — Hieron: præfat: in Zachar: & in Amos. — Hieron: epiſt: 152. — Do S. Ieronymá ſłá po náuke Biſkupi z Gálliey.

4. Powſtał tego czáſu heretyk Vigiláncius Hiſzpan z Káláguri/ ktory kośći ś. bluźnił/ y cudá ktore ſie przy nich dźieią dyablom przyczytał/ y czyſtość kápłáńſką gánił/ y obrzadki niektore kośćielne/ wigilie y poſty/ pſował. Gánił y vboſtwo dobrowolne/ do ktorego wſzytko rozdáiac co máią/ ludźie nabożni y Bogá miłuiacy przychodzą. Ná co mu ták odpiſał y odpowiedźiał ś. Jeronym/ iż ono iego kácerſtwo żadnych zwodow Conciliy nie potrzebowáło. Troche ſie było w Gálliey záiełło to kácerſtwo: ále w tę tám ſtronę Wándali y Alani woyſká puśćiwſzy/ one záraz heretyki wygubili. — Vigiláncius kácermiſtrz. — Contra Vigilantium.

5. Lib: 7. cap: 38. *Zdrádá Styllĭká.* Saluian: de recto iudicio lib: 6.

Tego roku przez Ren ſię przepráwiwſzy Wándali y Alani do Gálliey wpádli. Twierdźi Orozyus/iż ie ná zdrádźie wprowádźił on wielki hetman Honoriuſzá Ceſárzá/ Styllĭko/ ktory chćiał ſyná ſwego Eucheriuſzá z Sereny śioſtry Theodozyuſzá wielkiego/vrodzonego/ná Ceſárſtwo wſádźić. Był Styllĭko z narodu Wándálſkiego/ y dla tego ich pomocy dufał. W ten czás Gállia bárzo byłá w grzechy wſzytkich ſtanow záwiedźiona/ iáko Sálwiánus Biſkup Máſſyliey onego wieku drugi Ieremiaſz/ nárzeka.

Kośći S. Sámuelá. Aduerſus Vigilantium.

Kośći ś. Sámuelá Proroká o tym czáśie z Páleſtyny do Cárogrodu z wielką czćią y proceſſyámi ludu nabożnego przenieśione ſą/ gdy w Gálliey Vigiláncius heretyk przećiw im mowiły bluźnił. O czym ś. Ieronym wſpomina.

Rok Páński 407. Innocenciuſzá 6.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 13.

1. *Mándáty ná heretyki y karánia.* L. 40. de hæret: C. T.

HOnorius Ceſarz wznowił karánie y penowánie ná heretyki Donátyſty/ Mánicheyczyki/ Phrigi/ Priſcilliánſky/ áby od imion odpadáli/ á powinni bliżſzy ieſli ſię tymże kácerſtwem nie zmázáli/ ná nie náſtepowáli/ áby nic teſtámentem nikomu odkázáć nie mogli. Vrzędnicy ktorzyby tego nie wykonywáli/ áby ná pieniądzách karáni byli. ꝛc. Ták P. Bogu zá zwyćięſtwo/ktore mu przeſzłego roku dał/ Ceſarz ten dźiękował.

2. *Smierć S. Chryzoſtomá.* Palladius in Dial. *S. Bázyliſkus.*

Chryzoſtom ś. trzy látá ná wygnániu będąc/tego roku trzećiego do ráiu przenieśiony ieſt. Boláłá nieprzyiaćioł iego tá ſławá/ ktorey ſobie y w tych tám ſtronách nábywał/gdy tám wielkie poſługi P. Bogu czynił/ y piſániem y praca prorocka biſkupia. Y nápráwili Ceſárzá/áby go tám zágnáć kazał/ gdźieby z nikim obcowáć nie mogł. Nápráwili y żołnierze áby go drogámi trapili y domorzyli. Tedy z Arábiſſu prowádźili go do Pityuntu przy brzegu czarnego morzá ábo Pontum Euxinum, ná mieyſce ono iemu od Ceſárzá náznáczone. gdźie w drodze będąc trzy mieśiące/ niepogodámi y niewczáſy y choroba ſtrapiony/ przy mieśćie Kámánie práwie iuż vmierał. y w nocy widźiał ś. Bázyliſzká męczenniká/ ktorego tám ćiáło leżáło/ á on mu mowi: Miey vfánie bráćie Ianie/ iutro będźiem poſpołu. A pierwey tenże męczennik vkazał ſię kápłanowi kośćiołá onego/ mowiąc mu: Gotuy mieyſce Ianowi. Bo będźie v ćiebie. Prośił on kápłan żołnierzow/ áby ſkilá godźin przy onym kośćiele zoſtáli/ ále niechćieli/ á iednák wyiáchawſzy/ wroćić ſię tám błądząc muśieli. A ś. Chryzoſtom ſzáty ná ſię białe włożywſzy/ á zwykłe rozdawſzy/ brał niebieſkie Sákrámenty/ y modląc ſię rzekł ono oſtátnie słowo: Chwałá Bogu ktory wſzytkim włádnie y rządźi. y to mowiąc/ do CHRISTVSA poſzedł. Żył lat pięćdźieśiat y dwie/ mieśiecy ośm. ná Biſkupſtwie lat dźiewięć/ mieśięcy śiedm. Wielka świecá kośćiołá Bożego.

Leo Augu: in vita Chryſoſt. Metaph: & alij. *Wychwalenie S. Chryzoſtoma.*

Piſmá iego vweſeláią wierne/á zwłaſzczá ná liſty Páwłá świętego wykłády/ ktorych mu ſam ś. Páweł/ iáko ieſt wiele świádectw/ cudownie dodawał. Podrzucone ſą niektore/ y iego imieniem ozdobione/ ále fałſzywe. á zwłaſzczá one Homilie in Matth: operis imperfecti, ktore wiele w ſobie heretyckich błędow máią.

3. *Arkádiuſza Ceſárzá y żonę iego Papież wyklina.*

Gdy ſię o śmierći ś. Chryzoſtomá Innocencius Papież dowiedźiał/iuż mocy ſwoiey Apoſtolſkiey od CHRISTVSA dáney zátrzymáć ná wyſtępne nie mogł. Piſał liſt do Arkádiuſzá/ w ktorym go y żonę iego Eudoxią wyklina/ y od vżywánia przeczyſtych táiemnic CHRISTVSA Bogá náſzego odłącza. Liſt ten v Grekow położony ieſt/ Gennádius/ Nicephorus y Glikás w ſwoie go piſmá włożyli. á w Rzymie w Wátykáńſkiey kśiążnicy/ nalepiey zoſtáwiony ieſt. w żywoćie ś. Chryzoſtomá czytáć ſię też może: ktory ſię y tu wzna-

wia: Głos / prawi / krwie bráta mego Jana / woła na cie do Bogá Cesárzu: iáko niegdy Ablowá wołáłá przeciw Kaimowi mężoboycy: á bez pomsty żadna miára być nie może. A nie tylos to vczynił / áleś y czásu pokoiu wielkie prześládowánie ná Bogá y kościoł iego podniosł. Wyrzuciłeś z stolice swey nieprzesádzonego wielkiego wszytkiego świátá Doktorá / y w nimeś záraz CHRISTVSA vćisnał. y niżey. A ták ia namnieyszy y grzeszny (ktoremu stolicá wielkiego Apostolá Piotrá zwierzona iest) odcinam cie Cesárzu y odmiátam y żone twoie / od przyimowánia niepomázánych táiemnic Páná CHRISTVSA Bogá nászego. y káżdego Biskupá y kápłaná / y kleryká kościołá Bożego / ktoryby ie wam śmiał podáć / od tego czásu gdy ten list klatwy mey przeczćićie / ná to skázuie: áby táki swoie dostoyność stráćił. A niżey: Arsáciuszá / ktoregoście ná mieysce Janá wielkiego postáwili / y po śmierći skłádam ze wszytkimi Biskupy / ktorzy do niego przystáli: áby imie iego w poczet Biskupow pisáne nie było. Bo tego nie godźien / iż Biskupstwo cudzołostwem pomázał. A nád to cosmy Theophilá (Pátryárche Alexándriyskiego) złożyli: wyklinánie nań kłádziemy y wszytko przeklectwo / y od Chrześćiáństwá odćiećie. Poty ś. Innocencius. Położył Glikás przy tym list pokorny Cesárzá wykletego / ktory sie też w Rzymie támże nálazł. w ktorym sie wymawia do Papieżá pisząc / iż o wielu rzeczách / onych zwłaszczá ktore sie przeciw postom iego dźiały nie wiedźiał / á iż od niebácznych Biskupow / ktorzy wygnánie ś. Janá ná głowe swoie bráli / zwiedźiony był. Co Eudoria żoná moiá poczyniłá / zá to / prawi / dobrze odemnie skarána iest / y Pan Bog ia sam karze / bo iuż dawno chora bárzo y z łożká nie wstáie. proszę przewielebny oycze / Biskupie Boży / nie wyklinay nas / ále pokutuiace przyimi / á od przeczystych táiemnic nie oddalay. Papież oną pokorą iego wzruszony / iáko Glikás pisze / dał mu y żenie iego rozgrzeszenie. Ale Arsáciuszá / ktory sie w cudze Biskupstwo Cárogrodzkie wtráćił / y po śmierći wymázáć z liczby Biskupow roskazał. á onego Attyká ináczey przyiać niechćiał / iedno żeby Chryzostomá w poczet Biskupow y we Mszał położył.

Cesarz sie vpokarza.

Theod: lib: 7. cap: 34.

Honorius też Cesarz bráta przez list bárzo o ony przeciw Biskupom niewinnym iego postepki gromił / y mowił mu: ábo niewieśz iż páństwá násze kápłáńska modlitwa powstáia y vpadáia. y groził mu nákoniec woyna / iesliby tego nie náprawił co popsował. y pewnieby sie był ná bráta o krzywdy kościelne z woyskiem oburzył / by go były inne potrzeby nie zátrzymáły / á Arkádius predko nie vmárł. Pierwey żoná iego Eudoxia nim trzeći mieśiac po śmierći świetego Chryzostomá dochodził / vmárłá sroga śmiercia. Bo vmárłe dźiecie w niey gniło / y ták ia vmorzyło / iá[illegible] pisze Zonárás. Záktora też przyszłego roku Arkádius świát ten pożegnał.

4. *Honorius brátá Arkadiuszá karse. Glikas. Modlitwa kápłáńska páństwá stoia.*

Wándali y Alani / Sármáte / Burgundioni / Alemani / y inne dźikie narody Gállia opánowáli y zwoiowáli / zburzyli wielkie y piekne miástá / Mágunciya / Trewiris / Kolonia / Tolosse / y inne. O czym szeroko z płáczem pisze Jeronym ś. To sie dźiało zá zdrádą Styllikoná / ktory iáko sie wyższey námieniło / z temi nieprzyiaćioły zmowy swoie miał / y ieszcze im służbe y żołd z Rzymskiego skárbu płáćił.

5. Hieron: epist: 15. ad Ageruchiam. Rutilius Itiu: lib: 2.

Rok Páński 408. Innocenciuszá 7.

Honoriuszá 14. Theodozyuszá 1.

Arkádius wschodny Cesarz tego roku vmárł / zostáwiwszy syna cząká málego w ośmi leciech Theodozyuszá / y trzy corki / Pulcheria / Arkádia / y Máryne. żył lat trzydźieśći y iedno / krolował lat 13. Przed śmiercia boiac sie o syná / á máiac brátá ná sie o one kościelne

1. *Smierć Arkádiuszá Cesárzá.* Socr: lib: 6. cap: 21. Sozo: lib: 9. cap: 4.

Krolowi Perskiemu opiekę zlecił. ścielne rosterki nie łaskawego: zlecił opiekę syna swego krolowi Perskiemu Isdegerdowi. ktory na sto lat przymierze z Rzymiany vczyniwszy/ onę opiekę rad/ bez żadney zdrady y vprzeymie przyiął. y posłał na swoie mieysce Antyochá mądrego y dziwnego mężá/ áby dzieciećiá doyrzał/ pisząc list do Senatu/ áby nikt żadney krzywdy dziećieciu czynić nie śmiał/ żeby on mieczá swego ná Rzymskie páństwo o to nie podniosł. Honorius też nád

2. Socr: lib: 7. cap: 1. *Antemius opiekun Theodozyusa máłego.* synowcem sie vżaliwszy/ iácháć do Cárogrodu vmyślił/ by mu był Styllikoo nie odrádził. Jednák dał dziećieciu opiekuná/ ktory wszytko páństwo iego spráwowáł/ onego Anthemiusza przezacnego y pobożnego/ o ktorym sie wyższey powiedziáło.

Ad Olympiadem epist: 14. *Máruta Biskup.* Zá tym pokoiem z Persámi/ wielkie sie wrotá wierze Chrześciáńskiey do Persyey otworzyły. Bo Máruta nieiáki Biskup Mezopotámiey: ktorego Chryzostom ś. do śiebie do Kukusu myśląc o náwroceniu Persyey wzywał/ gdy tám od Cesárzá Honoriusza postem záiáchał: Przez wielką mądrość y pobożność swoie/ wkradł sie w serce krolá Isdegerdá/ z ktorym gdy rozmowy

Do Persyey wiárá S. częste miewał y wiele dla niego czynił/ á zwłasczá gdy bolenie głowy iego/ ktorego nikt zleczyć nie mogł/ modlitwą sáma oddalił: bali sie Magowie/ to iest/ kápłani y czárownicy Persey/ áby Chrześciáninem krol ich nie został.

Socr: lib: 7. cap: 8. *Zdráda Pogáńskich kapłanow.* y chcąc mu onego Biskupá ohydźić/ w kośćiele gdźie sie krol ogniowi iáko bogowi kłániał/ zákopáli w źiemi człowieká/ ktory pewnemi rurámi y przypráwy/ záwołał iákoby bog ná krolá: Stráćisz/ práwi/ krolestwo/ bo kápłaná Chrześciáńskiego czćisz. Krol sie przestrászył/ y Márutę odpráwić chćiał. A on mu zdrádę onę pod źiemią vkazał. y gdy drugi raz tákże ogniowi sie kłániał/ á on głos vsłyszał: kopáć záraz w źiemi kazał. y wnet tám człowiek náleźiony iest/ ktory on głos puszczał. Zá co Magi krol pokarał/ iż kożdego z nich dźieśiątego zábiiáć kazał: á Biskupowi dozwolił/ áby wszędźie w páństwie iego kośćioły Chrześciáńskie zákładał. Co on z pilnośćią vczynił/ y Chrześciáńską wiárę tám rozmnożył. A gdy syná krolewskiego od czártá opętánego zleczył/ iuż trochę oćiec krol Chrześciáninem nie został/ by go byłá przedką śmierć nie vprzedźiłá. W tym też y on ś. Máruta świát ten pożegnał/ poczytány miedzy święte.

3. Orosius lib: 7. cap: 38. Zosimus lib: 5. *Styllikowe zdrady odkryte.* Styllikoná zdrády otwarzáć sie poczęły: Gdy pisał do niego Alárikus krol Gothow/ (ktorego on sobie zátrzymawał czásu ná odstepstwo od Honoriuszá páná swego pátrząc) áby mu pieniedzy posłał: wstáwiał sie zań v Cesárzá y Senatu w Rzymie/ y otrzymał nań wielką summę złotá. Czego nie mogąc wytrwáć Lámpádius zacny Senator/ rzekł: Nie pokoy kupuiem/ ále sie z niewoley wykupuiem. Przeląkł sie ná to słowo Styllikoo/ y vszedł do

Stylliko vćiekł do Rawenny do kośćioła. kośćiołá. A zátym iáwnie woláć począł Olimpius iáko ná zdraycę/ y námowiwszy Cesárzá/ towárzysze Styllikoná iemu życzliwe/ zábiiał. W tym Stylliko do Ráwenny vćiekł/ gdźie mu sie Sarus nieiáki opárł/ y dwor iego pobił: ták iż sam do kośćiołá vćiekáć y tám zdrowia swego bronić muśiał. Gdźie go wnetże straż ogárnęłá/ bráć go z kośćiołá nie śmieiąc. Tákie były

Stylliko zabity. práwá kośćielne y ták mocno chowáne. Aż go potym chytrośćią z kośćiołá wywabili/ y zábił go Heráklianus z rozkazánia Cesárskiego 23. dniá Augustá.

In Chronico. Ták Stylliko Komes/ mowi Márcellinus/ (máiąc dwie corce swoie Márią y Thermuncyą zá Honoriuszem/ ácz obie dźiewicámi vmárły) gárdząc pánowániem Honoryuszowym/ pnáiąc sie ná páństwo/ y Alany y Wándale/ swemi vpominkámi y pieniądzmi sobie iednáiąc/ y ná Honoriuszá ie pobudzáiąc: syná swego Eucheryuszá Pogániná y Chrześciáńskiego nieprzyiaćielá ná Cesárstwo postáwić chćiał. z ktorym ácz nie záraz/ gdy sie zdrádá otworzyłá/ zábity iest.] Wybáwił P. Bog Rzymskie páństwo/ y kośćioł swoy od ręki Pogáńskiey/ gdy Eucheryuszá Pogániná strácił/ y te zdrády oycá iego odkrył.

Pokarał

4.

Pokárał Honorius práwy ſrogiemi tych ktorzy ſie z Styllikonem y iego ſynem zmawiáli/ máietnośći im pobrał/ y z źiemie ie wywołał. A Heráklianowi ſtároſtwo Afryki dał/ y Olimpiuſzá/ ktory wſzytkę zdrádę Styllikoná ſam odkrył/ ná vrząd wielki dworſki wprawił. roſkázuiąc mu/ y ono práwo do niego piſząc: áby żaden ktoryby Kátholikiem nie był/ dworſkiey służby nie miał. Zaden/ práwi/ niech ſie z námi niiákoż nie złącza/ ktory wiárą/ y religią od nas rożny ieſt. Bo był wiele Pogan y heretykow ná dworſkie vrzędy Styllikoná ſádził. Do tegż Olimpiuſzá Auguſtyn ś. dwá liſty nápiſał/ y wielkie cnoty iego wyſtawia. W iednym mu záleca kośćioły w Afrycę/ ktore ieſzcze nie pokoie miáły od Donátyſtow y od Pogan/ ktorym ſyn Styllikoná Eucherius znowu wiele pozwalał/ y báłwochwálſtwo ich gdźie mogł przywracał. Po śmierći Styllikoná/ w Afryce Pogánie y Donátyſtowie heretycy poburzyli ſie ná Kátholiki/mieniąc/iż práwá ná karánie ich dáne/ nie z woley ſámego Ceſárzá/ ále z Styllikonowego rządzenia wychodźiły/ z ktorym iuż też vmárły,y prześládowáli oną śmiáłośćią ſwoią Kátholiki y niektore Biſkupy pozábiiáli. y dla tego Biſkupi kośćioła Bożego ziácháli ſie ná Synod do Kárthaginy/ y poſły do Ceſárzá wyſłáli o pomoc prosząc. A ś. Auguſtyn oſobliwy liſt piſał do ſwego Olimpiuſzá/ ktory v Ceſárzá ziednał nowe ná Donátyſty/ y heretyki y ná Pogány/ potwierdzenie praw ſtárych/ y od śiebie piſánych/ áby byli karáni wedle dawnych y nowych ná nie vſtaw/ y báłwochwálſtwo áby wſzędźie zákazáne y obálone było. Potwierdźił y ſądy świeckie do Biſkupow/ ktore z przyzwolenia obu ſtron odpráwuią/ áby moc miáły/ á nikt od nich áppellácyey nie wkłádał.

Heretycy od dworu wygnani. L. 42. de hæret: C. Theo. *Sług niechćiał mieć heretykow.* Auguſt: epiſt: 124. & 129. Auguſt: epiſt: 129. Concil: Chartag: cap: 73. *Ná heretyki karante.* L. 43. de hæret: C. Theo. L. 19. de pag: C. Theo. L. 9. de Epiſc: Audient.

5.

Zyd ieden w Cárogrodźie długo powietrzem záráżony leżał/ y żadney pomocy mieć nie mogąc/ vdał ſie do CHRISTVSA/ máiąc wiárę te/ iż ſkoro chrzeſt weźmie/ ozdrowieć miał. Dano znáć do Biſkupá/ ktory go wiáry náuczyć kazał/ y gdy go do chrztu ná łożku przynieśiono/ ſkoro z vprzeymą wiárą y nabożeńſtwem chrzeſt świety przyiał: záraz ozdrowiał. Pogáńſtwá ſie wiele cudem onym náwroćiło/á Zydowie cudow ſzukáiąc cudom nie vwierzyli.

Zyd na chrśćie ozdrowiał. Socr: lib: 7. cap: 4.

6.

W Antyochiey gdy on wielki nieprzyiaćiel S. Chryzoſtomá y zbrodźień ſproſny Porphirius Biſkup vmárł: Alexánder dobry y świety człowiek ná iego mieyſce obrány ieſt. ktory záraz do Papieżá Innocencyuſzá/ o pokoy y ſpołeczność poſłał/ (ktorey Porphiryuſzowi dáć Papież nigdy dla iego wyſtępkow niechćiał/) przyiął go Papież ále z temi obowiązki. iedną áby ſtáre rozerwánie Kátholikow miáſtá onego ná Pauliany y Meleciany vmorzył/ á do ſwey iednośći wſzytki ſkupił. A drugą/żeby Chryzoſtom ś. w poczet Biſkupow y do diptychow włożył. Vczynił to z wielką ochotą y dźielnośćią Alexánder/y ták ſchiſmá oná w Antyochiey/ktora czterdźieśći y ośm lat trwáłá/zniesiona ieſt/ y wielka zgodá kośćiołowi onemu przywrocona.

Socr: lib: 7. cap: 9. Theo: lib: 5. cap. 35 *W Antyochiey Schiſma y odſzczepieńſtwo vſtało.* Innoc: epiſt: 22. Tom: 1. Epiſt: R. P. & epiſt: 18.

7.

Oni też Biſkupi ktorzy dla ś. Chryzoſtomá wygnáni byli/ przyzwáni ſą ná ſwoie doſtoieńſtwá/ y drudzy przećiwni ś. Chryzoſtomowi v Papieżá iednánia ſzukáli/ y otrzymáli. A zwłaſzczá on iádowity Akácius Berreńſki Biſkup/ bárzo ſie Papieżowi vpokorzył. Ácz potym gdy do Neſtoryuſzá przyſtał w więtſze dálecko błoto wpadł. A Theophilus Alexándriyſki/ledwie przed śmierćią ſie vpámiętał/ y to czego po nim Papież prágnął/vczynił: iż imię ś. Chryzoſtomá w kośćielny Biſkupow poczet włożył. Toż vczynił Attykus Cárogrodzki/ácz tákże nie rychło przez geſte poſły rozgrzeſzenia y przyięćia do iednośći prośił/ ále go ináczey rozgrzeſzyć Papież niechćiał/ áż wpiſáć imię ś. Chryzoſtomá w diptychy muśiał/ Arſácyuſzá wyrzućiwſzy. y ták ſie kośćioł świety vſpokoił/ y one ſrogą ſwoie ráne roztárgnienia wielkiego/ zá Boſkim lekárſtwem zágoił. Wſzyſcy oni Biſkupi prośić v Papieżá ſpo-

Biſkupi Papieżá przeprasaią. Innoc: epiſt: 23. *Kośćioł ſie S. vſpokoił.* Theod: lib: 5. cap: 34.

łeczności

łecznośći y pokoiu kośćielnego / y od klatwy rozgrzeßenia wedle praw ko-
śćielnych muśieli.

8. *Melania z innemi Rzym opußcza, prorokuiąc o vpadku.* Palladius in Lausiaca 33.

Roku też tego/ktory vprzedźił oblężenie Rzymu/oná Melánia wdowá
przezacna/ostátek máietnośći swoich poprzedawßy/y ná vbogie rozśiawßy/
ze wnęczką swoią Meláńią y Pinianem mężem tey wnęczki / y z innemi po-
winnymi z Rzymu sie wyniosłá. Opowiádáłá bliski vpadek Rzymu y świá-
tá wßytkiego z nim/ z iákiegoś dawnego proroctwá. y wiele Rzymian do te-
go sie było iey przykłádem y słowy wzrußyło / iż woleli máietnośći vbogim
rozdáć/ nizli ie nieprzyiaćiołom zostáwić/ y poniewolnie ie trácić. y wiele sie
ich do Afryki przenośiło y tám przemießkiwáli.

9. *Pinianus bogaty y nabożny.*

Pinianus iáko był bárzo
bogáty w Afryce wiele kośćiołow nádał / nietylo skárby y drogie naczynia
ná cześć P. Bogu obracáiąc / ále y imioná wielkie ná klaßtory męskie y pá-
nieńskie funduiąc. Báwiąc sie w Tágáśćie v Alipiußá Biskupá / náwie-
dźił też w Hipponie ś. Augustyná. Gdźie był od ludu mocą do przyięćia ká-
płáństwá potárgniony/ by go był Alipius/ ktory tám z nim był záiáchał/ nie
wybáwił. W czym ś. Augustyná miał podeyrzánego/ iákoby on nań lud ná-
Epist: 225.
práwił. O co sie pilnie ś. Augustyn spráwuie/ y z onego drugiego podeyrze-
nia lud swoy Hippońśki wymawia / iż nie dla złotá y bogactw Piniana
káplanem mieć chćieli. Tám Melánia ná młodego syná swego śmierć
pátrzyłá : bo ią tám prowádząc w Sycyliey vmárł/ y on smutek z pokorą
Apud Augu: epist: 249.
wielką znośiłá. Co w niey wychwalał ś. Augustyn do Pauliná Noláńskie-
Melania stara od błędow Origenesowych odstąpiła.
go pißąc. Znáć iż Melánia stára / od onych Orygenesowych błędow byłá
iuż odstąpiłá / gdy ią ták wielcy Biskupi wysławiáią / z ktoremi oná przed
śmierćią tákie záchowánie miáłá. ktora roku przyßłego z Afryki do Jeruzá-
Palladius in Lausiaca 33.
lem iácháwßy / przy świętym Jeronymie / gdźie pierwey długo mießkáłá/
dnia czterdźiestego po przyiáchániu/ ßczęśliwie tey drogi/ ná dobry sie brzeg
10.
przewiozßy/dokonáłá. Wiele inych przebogátych y świetnych oboiey płći
Rzymian y Rzymiánek/onym proroctwem y vpomnieniem Duchá ś. o zbu-
rzeniu Rzymu/ máietnośći swoie przedáiąc/ ná vbogie y kośćioły rozproßy-
li/ iáko Pámmáchius / Paulá/ Fábiolá / y inni. Jáko też przedtym zá czá-
sow Apostolskich w Jeruzálem wierni czynili/ wiedząc z Ewángeliey o prę-
dkim zburzeniu onego krolestwá Zydowskiego/tákże máietnośći przedawá-
li/ y do nog Apostolskich pieniądze miotáli / śpiewáiąc on wierß z Psálmu:
Dałeś znáć Pánie tym/ktorzy sie ćiebie boią/ áby przed strzałámi vćiekáli/ á
wybráni twoi wybáwieni byli.

Rok Páński 409. Innocenciusza 8.

Honoriußá 15. Theodozyußá 2.

1. *Alarikus Rzym obległ.*

ALárikus on krol Gothow z ktorym Styllikо táiemną przyiaźń y
zmowę miał/dla wsádzenia syná swego Eucheriußá ná páństwo
Rzymskie/ gdy o zábićiu Styllikoná vsłyßał: gniewem o śmierć
iego poruszony / to czego dawno prágnał/ z wielkim woyskiem
Orosius lib: 7. c. 8.
Rzym obległ. Co skoro vczynił/ Arsácius y Terencius rzezáńcy z
Syn Styllikona zabity.
roskazánia Honoriußá Cesárzá / zábili Eucheriußá syná Styllikoná / ktory
Pogánom ná wstępie záraz ná páństwo Rzymskie / przywrocenie báłwo-
chwálnic ich / á obálenie kośćiołow Chrześćiáńskich / obiecował. Oná też
Serena vdawiona.
Serená mátká Eucheriußá / śiostrá wielkiego Theodozyußá / z vrády Se-
natu Rzymskiego vdawiona iest. bo sie po niey zdrády bali/ áby miástá Alá-
rikowi nie wydáłá. y mieli nádźieię/iż o iey śmierći vsłyßawßy odstąpić miał
Głod wielki w Rzymie.
od miástá. Lecz nie odstąpił/ále głodem miásto vćiskał/w ktorym do głodu y
powietrze złe przystąpiło. y do tego przyßło/ iż sie Rzymiánie wielkim bárzo

zbiorem złotá y śrebrá y ßat drogich wykupili y pieprzu. Ná co musieli báłwochwálnice Pogáńskie / ktore były zá przyiáźnią Eucheriußá bogáto bárzo znowu ozdobione / y báłwany á bogi one rzezáne / z ich ochedostwá oblupić / y sáme ktore były złote y śrebrne pokrußyć. Opłákuie Zosimus obłupienie ono swoich bogow. Ale P. Bog dźiwnie swoie postánowienia wykonywa. *Rzymiánie się wykupuią, y báłwany łupią.* *Zosimus lib: 5.*

Honorius Cesarz y przedtym y świeżo przeßłego roku do Theodorá wyrok dał / áby wßytki dochody Pogáńskich bożnic odiete / y báłwany sáme y ołtarze ich potłuczone były. Ale Eucherius ták przeßkadzał / iż wykonáne one mándaty nie były. Dla tegoż P. Bog przepuścił Aláriká / áby sámiż Pogánie ono wykonáli / czego zá Cesárskim roskazániem wykonáć niechćieli. y dźiwuymy sie Boskiey spráwie / iáko P. Bog onemu Rádágáisemu / ktory ßczepić chćiał znowu Pogáństwo / żadnego ßczęśćia nie dał / y owßem go dźiwnie zgubił: á tym Gothom / ktorzy byli imieniem Chrześćiánie Ariani / y báłwochwálstwem sie brzydźili / ták ná vpadek Pogáństwá poßczęśćił / w tym mieśćie / ktore niezliczonych meczennikow krwią iuż było poświecone / áby tám brzydkość báłwochwálska głowy dáley nie podnośiłá. Ták trudne áż do tych czásow było wykorzenienie Pogáństwá / y one czáry y pytánia dyabłow ábo czárownikow do ktorych sie byli przyuczyli. 2. *L. 49. de pagan: C. Theo.* *Sprawy Boże dźiwne.* *Báłwochwálstwo do końca w Rzymie zgubione.*

A choćże Rzymiánie ták sie drogo od Alárika wykupili: iednák pokoy sie státeczny z Honoriußem Cesárzem nie postánowił. Dla ktorego z Rzymu do Alárika wysłáni byli / Cecilianus / Attalus y Máximianus / á z nimi Innocencius Papież / ktorzy nic nie spráwili. Zátym Innocencius puścił sie do Ráwenny / y tám go P. Bog / mowi Orosius / iáko Lotá spráwiedliwego z Rzymu wyprowádźił / áby ná vpadek ludu swego nie pátrzył. 3. *Papież Innocencius z Rzymu vßedł.* *Orosius lib: 7. cap: 39.*

Potym wyzwał Alárika Cesarz do Ariminu / áby tám przymierze z nim námowione było. Podał te obwiązki Alárikus / naprzod: áby mu dawano pewną summe złotá y zboża ná káżdy rok. Druga / áby mu dána byłá oboiá Wenecia / to iest / pewne części Włoskiey źiemie / y Dálmácia y Noricum / żeby w nich ośiadł. á nákoniec / áby nád oboim woyskiem Rzymskim Honoriußowym / hetmáństwo miał. Ná co gdy Cesarz do Jowiußá ktory to spráwował nápisał / iż ná to nigdy przyzwolić nie miał / áby Alárikus hetmánem nád iego woyskámi był: nieostropnie Jowius oznaymił to Alárikowi. O co sie záraz srodze rozgniewawßy / wrácáć sie woysku do obleżenia Rzymu kazał. A iednák piße Zosimus / iż Biskupy do Cesárzá posyłał / áby pokoy z nim vczynił / á miástá tákież / ktore od tysiącá lat drogimi nakłády zbudowáne iest / obaláć y palić zá swoią przyczyną nie dopuścił. Piße Sozomenus / iż Alárika mnich ieden nabożny we Włoßech prośił / y ráde mu te dawał / áby Rzymowi przepuśćił / á ták wielkiey wßytkiemu świátu vtráty przyczyną nie był. On mu powiedźiał: iż nie rad o to sie kuße: ále iest ktoś co mie do tego pedźi / y roskázuie mi ábych Rzym obálił. y ták sie do obleżenia Rzymu wroćił / o ktorym wspomina Jeronym ś. złupiwßy Rzymiány z złotá / ktorym sie wykupowáli: złupił ich y z zdrowia. *Zosimus lib: 5. in fine.* *Znowu obleżony Rzym.* 4. *Sozom: lib: 9. cap: 6.* *Epist: 16. ad Principiam.*

Honorius złá ráde miał / y onego Olimpiußá wielce mądrego y dźielnego / iego nieprzyiaćioł słucháiac / z vrzedu był złożył / y to czego był pierwey zákazał / áby Pogánin żaden ná woynie nie służył / dla Genáridá Pogáninà / ktoremu swoie woysko zlecił / ono práwo zepsował. Co się z Boskiego zrządzenia sstáło / iż Pogánin á nie Chrześciánin v Honoriußá hetmánił / gdy Rzym wźiety y obálony iest. Jednák Honorius práwá przeciw Pogánom y Zydom y heretykom wydawał / y tego roku niektore bárzo pobożne vstáwy czynił. Zkad mowi ś. Jeronym poznáć / iż nie zá iego grzechy / ále dla vpornego niedowiárstwá Pogáńskiego P. Bog Rzym karał. Jáko Rzym wźiety iest / vkaże rok przyßły / w tym ießcze nieco sie około ś. Augustyná zábáwim. *Zła rádá Honoriußá około obrony Rzymu.* *Zosimus lib: 5.* *Dla Pogan Rzym skarány.* *O S. Augustynie.*

5. Posſidius in vita eius cap: 23. 24. *Nie brał imion od tych co zakon przyimowáli.* *Wolał żyć z iálmużny niżli z imion.*

Nie prágnął od tych ktorzy świát opuszczáli / á do iego klasztorow ábo towárzyſtwá vbogiego przyſtępowáli / áby ſwoie imioná klasztorom dawáli. dla złego przykłádu / áby nie mniemáli ludźie / iż one oſoby dla pieniędzy ich ábo imion przyimuią. Acz Alipius Biſkup Tágáſty towárzyſz iego / rádźił / áby połowicę onego co dawáli przyimowano. Mawiał to / iż wolał żyć z iálmużny y ofiar wiernego ludu / á niżli z nádánych imion / y radby ich był odſtąpił / by mu tego było dopuszczono. Domá wszytkie rzady zlecał ſtárszemu / á w rok tylo liczbę przegladał / ná wiárę ſię iego ſpuszczáiąc.

6. *Oddalenia imion od ſynow na kośćioł nie rad widział.*

Gdy kto imienie ſwoie kośćiołowi zápiſował / nie rad tego przyimował. Nie iżby pożytkiem ktory vbogim z nich służył / gárdźić miał: ále iż zá ſłuszność więtszą poczytał / áby ſię przy nich ſynowie vmárłych y powinni zoſtawáli.] To ieſt / ieſli vbodzy byli / ábo iáką złośćią ſwoią od tákiey łáſki nie odpadáli.

7. Posłał mu ieden z Hipponu bogáty zapis / ktorym ſwoie imienie kośćiołowi oddawał / tylo do żywotá ſobie vżywánie zoſtáwuiąc. A po kilku lat vpominàć ſię onego zapiſu przez ſyná ſwego chcąc / miáſto imienia ſto złotych vbogim dawał. Záfráſował ſię nań ś. Auguſtyn o on iego nieſtátek / iednák mu zapis on odeſłał / á bráć od niego oney iálmużny niechćiał / gromiąc go o to / áby zá ſwe ono zmyślenie / ábo nieſpráwiedliwość / pokutę czynił. A gdy mu o to przymawiano / iż imion ná kośćioł nie przyimował / on iáwnie ná kazániu mowił: Kto ſyná wydźiedźiczywszy / kośćiołowi dźiedźictwo dáie: niech inego á nie Auguſtyná szuka / ktoryby to przyiął. y owszem zá łáſką Bożą / nikogoż tákiego nie naydźie.] Wychwalał Aureliuszá Biſkupá Kárthaginu / iż gdy ieden nie máiąc dźiatek áni ſię ich ſpodźiewáiąc / imienie kośćiołowi / dożywoćie ſobie zoſtáwuiąc / zápiſał / á potym dźiatki mu P. Bog dał: Biſkup mu on zapis odeſłał / mogąc mu inż nie oddáwáć.

Serm: 49. de diuer.

8. *Iálmużnik S. Auguſtyn.* Poſsidius in vita cap: 24. *Powinnym táko dawał.* Serm: de diuerſ: 49. Serm: 50. de diuerſ. *Iálmużná w przygodách.* Auguſt: epiſt: 188.

Był ochotny y drugdy ſkwápliwy ná iálmużny. Naczynia drugdy kośćielne dla nich łamáć y przedáwáć kazał / áby niedoſtátek ſię vbogich leczył. Powinnym ták iáko inym dawał / ieſli potrzebowali. Nie iżby bogátemi byli: ále żeby nędze nie ćierpieli / ábo mniey ćierpieli. y mawiał one złote słowá: Nie Biſkupia rzecz złoto chowáć á od ręki ie vbogich oddaláć. Leporiuszowi bogátemu ktory miedzy iego bráćią opuszczáiąc świát / poczytány być y ſwoię im máiętność zoſtáwić chćiał: rádźił áby pierwey wszytko vbogim rozdał / ieſli przyięty miedzy vbogie być chćiał. y kazał mu zbudowáć klasztor y szpital / y kośćioł ná pámiątkę ośmi męczennikow.] Są to oni ktorych ćiáłá w Társie Chrześćiánie z Afryki kupili. Gdy ſpodźiewáiąc ſię złych przygod / á zwłaszczá naiázdow Pogáńſkich iáko o Rzymie ſłyszeli Hipponczycy iego / ſkępszy być ná vbogie poczęli: on ie karał mowiąc: Teraz potrzebá więcey dáwáć. Bo gdy ſię dom obálić ma á trzeszczy / prędzey ſię z niego rzeczy wynoszą. Ták ſercá Chrześćiáńſkie / gdy ſię świat wáli / ochotniey wynośić świeckie máiętnośći z niego / á do wiecznego ie domu tám gdźie ie nayda / przenośić máią.

9. Caſsiod: in Chron. Proſper in Chron. *Wándali Hiſzpánią ośiedli.* *Gunderikus pierwszy krol w Hiſzpániey.* Aug: epiſt: 180. De prouidentia Dei lib: 7.

Tego roku Wándali y Alani Hiſzpánią ośiedli / z Gálliey gory Pireńſkie przebywszy / y innym drogę vkazáli. Wprowádźił ie / pisze Orozyus Hiſzpan / Conſtántinus Tyran przez ſyná Conſtánſá / przećiw Didimowi y Verianowi bráćiey powinnym Honoriuszá / ktorzy od Ceſárzá Honoriuszá Hiſzpánią ſpráwowáli / y oney od tyránnow bronili. ktore Wándálowie pozábiiáli / Hiſzpánią opánowáli / y miáſtá ſię im wszytkie y kráie poddáły. pierwszy krol Wándálſki w Hiſzpániey był Gunderikus. Zá czym kośćioły Boże wielką vtrátę wźięły. Bo wiele Biſkupow / boiąc ſię onych nieprzyiaćioł vćiekło do inych kroleſtw / ktorym ś. Auguſtyn przymowki dáie. A iż P. Bog onymi dźikimi y Ariáńſkimi narody Hiſzpánią ták karał / grzechy wielkie gniew on Boży przywiodły / o ktorych nápiſał Sálwianus Biſkup. Mowiąc o grze-

chách

...ach Gálliey/ mowi też o Hiſzpanách. Izali/ práwi/ Hiſzpániey tákie ábo ieſzcze większe grzechy nie zgubiły? Mogł ie P. Bog innym narodem káráć/ ále ich nieczyſtość tákimi pokarał/ ktorzy czyſtość cżcili/ y dał gorę vczćiwym/ nád niewſtydliwymi/ dáiac znáć iáko mu nieczyſtość brzydka ieſt. Y vkazał P. Bog iż ná woynie/ nie śiłá ludzka przemaga/ ále ſpráwiedliwość: nie poſtronni y podli nas nieprzyiáćiele biią/ ále grzechy náſze woiuią nas. Co nam pomaga iż ſię Kátholikámi zowiem/ á Gothámi y Wándálmi/ iáko heretyki gárdzim: gdyż ſámi po heretycku żyiem? Słuſznie nam Prorok rzecze: Nie dufayćie w ſłowách kłamliwych/ mowiąc: Kośćioł Páńſki/ kośćioł Páńſki. Prożno ſię z Kátholickiego imienia chlubim/ gdy ták żyiem y czynim. etc.

Grzechy nieprzyiaciele przywodzą.

Wándali lepiey czyſtość cżcili niźli Hiſzpani y Galli.

Ierem: 7. & 8.

Rok Páńſki 410. Innocenciuſzá 9.

Honoriuſzá 16. Theodozyuſzá mnieyſzego 3.

1. ROk nieſławny y nieſzczeſliwy zburzeniem y vpadkiem Rzymu miáſtá y głowy wſzytkiego świátá. w ktorym Attalus tyran przećiw Honoriuſzowi pánu ſwemu głowę podnioſł/ y Ceſárzem ſię vczyniwſzy/ Tertullá Pogánina poſtáwił Conſulem/ z tą myſlą/ áby Pogáńſtwo y báłwochwálſtwo zás ná nogi poſtáwił/ á wiárę Chrześćiáńſką poniżył. y zákwitnęły zá Tertullá ofiáry/ czárowánia/ wrożki/ ptacy/ y inne Pogáńſkie zabobony/ dla ktorych iuż Pan Bog Rzymowi przepuśćić niechćiał. w ten czás gdy ſobie Pogánie z ſwoich wrożek nalepiey tuſzyli. Lecz rády ich w dym poſzły.

Oroſius lib: 7. cap: 42.

Attalus w Rzymie Ceſarzem ſię vczynił.

Zoſimus lib: 6.

Ofiary Pogáńſkie w Rzymie wznowione.

Alárikus krol Gothow z woyſkiem oblęgł drugi raz Rzym y mocnie go dobywał/ y gdy im port odiął: Rzymſcy Pogánie vdáli ſię do Attalá/ bo Chrześćiánie z to śiły nie mieli/ áby ſię byli Attalowi ſprzećiwić mogli. Attálus ſię porozumiewał z Alárikiem/ iáko z dobrodźieiem ſwoim/ ktory go miał przećiw Honoriuſzowi bronić. O czym myśląc Alárikus rádźił Attali áby opátrzył Afrykę iákim miernym woyſkiem: ále on zwiedźiony wrożkámi Pogáńſkimi/ miał to zá pewną rzecz/ iż mu ſię Afryká podáć miálá. y ſtároſtę tylo Conſtánſá bez woyſká tám poſłał/ ktorego wnet zábił Heráklianus Ceſárſki tám vrzędnik.

Sozom: lib: 9. cap: 8.

Oblężony Rzym.

2. A ſam Attalus z woyſkiem puśćił ſię do Ráwenny przećiw Honoriuſzowi/ ktory nie máiąc gotowego woyſká: wſkazał do niego/ iż go zá towárzyſzá ná páńſtwo wźiąć chćiał. Lecz mu Attalus odpowiedźiał/ iż ſam bez towárzyſzá władnąć páńſtwem może/ y iuż vćiekáć miał do ſynowcá Honorius. Lecz P. Bog nád ſpodźiewánie ták ſpráwił/ iż mu nád nádźieię woyſko przybyło/ ktorym Ráwennę oſádźił/ y ſam w niey zoſtał/ czekáiąc co mu z Afryki oznáymią. Gdźie Heráklianus zábiwſzy Conſtánſá porty pozámykał/ y żadney żywnośći do Rzymu wozić nie dopuśćił. Zá czym głod wielki ná Rzymiány vderzył/ o ktorym gdy Attaluſowi dáli znáć/ do Rzymu ſię wroćił/ iákoby chcąc o tym z Senatem ſię nárádźić. A tym czáſem głod trapił ludźie/ iż chleb z káſztánow czynili/ y ludzkie mięſá iedli.

Attalus na Honoriuſza.

Głod wielki w Rzymie.

Sozom: vt ſupra.

3. O tym głodźie w Rzymie przy oblężeniu nápiſał ś. Ieronym mowiąc: Pierwey Rzym ginął głodem niżli mieczem/ máło ſię ich do poimánia nálázło/ ſámi ſię iedli/ y mátká máluczkiemu dźiećiątku ſwemu v pierśi nie przepuśćiłá.] W głodźie onym wiele ludźi odżywiáłá Letá/ niegdy żoná Gráciáná Ceſárzá/ piſze Zoſimus/ ktora wielkie z poſpolitych dobr dochody y ſtoł krolewſki miáłá/ z opátrzenia ieſzcze Theodozyuſzá. Przy głodźie wielki mor náſtąpił/ bez pogrzebu wſzędźie trupy leżáły/ y powietrze pſowáły. W tym czáśie Alárikus od Rzymu odſtąpiwſzy z Attálem onym w Ariminie przemieſzkiwał/ chcąc mu Włoſkie miáſtá w moc podáć. Ale widząc iáko mu ſię ná Afryce nie powiodło/ iż rády iego ſłucháć niechćiał: iáwnie przed wſzytkimi

Epiſt: 16.

Letá Ceſárzowa wdowa iałmużnica.

Lib: 5.

Złe powietrze.

Attalus złożony z Cesarstwa. kimi purpure Cesárską z niego zwlokł / y ná domowym żyćiu przestáć mu kazał / y Cesárzowi Honoriuszowi one purpure posłał / pokoiu z nim zdrádliwie
Orosius li: 7. ca: 42. prágnąc. Zá czym Pogánom serce vpádło / y nádźieiá ich o Aláriku minęłá / po ktorym czekáli / iż im miał Pogáństwo przez Attálá przywroćić / y
4. służbę bogow znowu náprawić. A Cesarz sie vbespieczył / y iáwnemi wyroki y pisániem rádość o poniżonym tyránnie pokázował / iuż sie nic o Rzym nic boiąc. Lecz Alárikus chęć onę / ktora miał do zepsowánia Rzymu / táiąc:
Miscella seu Paul: Diaco. znagłá do Rzymu sie prędko wroćił / y w kilká dni po obleżeniu zá zdrádą onych ktorzy Attáli sprzyiáli / Rzym 24. Augustá wźiął y posiadł / y woiowáć
Rzym wźiął Alárikus. miásto począł roku od zbudowánia miástá tego tysiącnego setnego y pierwszego. Ale nim żołnierze do łupow rospuśćił: roskazał wszytkim / áby tych
Orosius li: 7. ca: 39. Casio: li: 12. epi: 20. w pokoiu y cáłośći záchowáli / ktorzy sie do kośćiołá Piotrá ś. y Páwłá vćiekł. Co sie y o innych wszytkich kośćiołách ktore w Rzymie były rozumiáło.
Kośćiołow nie ruszyli y tych co sie do nich vćiekli. Bo nikogo w nich Gothowie ruszyć nie śmieli. Táka ręká Boża z Chrześćiány byłá / do ktorych sie też Pogánie táiemnie przymieszywáli / zdrowie swoie záchowuiąc. Roskazał im też áby wydźieráiąc / krwie ludzkiey ile mogło być nie rozlewáli.
5. A gdy biegáli łupiąc domy Gothowie oni strászliwi / ieden
Złoto y srebro kośćielne oddáne do S. Piotrá. przednl wpadł w dom pánny iedney stárey przy kośćiele mieszkáiącey. y gdy sie o złoćie y pieniądzách pytał: oná mu o wielkich skárbách powiedźiáłá / y do nich go prowádźiłá. żołnierz gdy obaczył wspániáłe / y drogie / y piękne / y w wielkiey liczbie naczynia / przeląkł sie. Co widząc pánná rzekłá mu: Są to ś. Piotrá skárby do służby Bożey / śmieszli ie bráć / pátrz co czyniß / ia ich bronić nie mogę. Wnet dźiki on żołnierz iż był Chrześćiáninem / boiáźnią sie Bożą wiał / y záraz do Alárika o onych kośćielnych skárbách wielkich dał znáć. Alárikus wszytkie ze czćią y obronną nieść kazał do kośćiołá ś. Piotrá / y tám
Processye z naczyniami kośćielnemi do S. Piotrá. ie kápłanom oddáć. Posłyszeli o tym wnetże Chrześćiánie / y skupiwszy sie / żołnierze one / ktorzy z mieczmi dobytemi / ná głowách swoich one skárby złote y srebrne nieśli / z nabożną processyą y śpiewániem prowádźili. Pátrzmy ná cudá Boże / iáko P. Bog woiowániem onym Rzymu przez tyránná Alárika / wiárę ś. swoię Chrześćiáńską y Kátholicką vczćił / y iáko Pogány
Pogánie pohánbieni. pohánbił. Woiownik y zwyćięzcá Alárikus / zwoiowány iest nabożeństwem y czćią skárbow Bożych / ktorych sie dotknąć nie śmiał / y czćią kośćiołow wszytkich / w ktorych zdrowie ludzkie záchował / y czćią Piotrá ś. y Páwłá / ktorzy iego Ariáńskie kácerstwo w potomkách swoich potępiáli. Łákomi y głodni / Arkę ábo skrzynię iáko Philistynowie vczćili / y one od Constántiná wielkiego nádáne skárby / iż Bogu poświęcone były / nie iáko Nábuchodonozor do domu bogow swoich / ále do własney gospody y domu ich odnieśli.

6. Przydáie to Isidorus / iż nietylko tym przepuszczáli Gothowie / ktorzy sie do kośćiołow vćiekli: ále y tym ktorzy CHRISTVSA / ábo ktorego święte-go mianowáli / mowiąc: dla CHRISTVSA IEZVSA, zmiłuy sie nádemną. Tácy miłośierdźie v nich náydowáli.

Præfat: in lib: 1. Commen: in Ezec: & epist: 16. & 154. To woiowánie Rzymu Ieronym ś. wspomináiąc y opłákiwáiąc / mowi: W iednym mieśćie świát wszytek vpadł. Y powiáda ná innym mieyscu /
Płácz S. Hieronyma nad Rzymem. iáko w ten czás w Rzymie oná zacna y ś. Márcellá z corką swoią Principią od Gothow iáko nieznáioma poimána / y o wydánie złotá vbita / ále potym poznána będąc iż byłá Chrześćiánką / z wielką czćią y obroną do kośćiołá ś.
Márcellá. Páwłá záprowádzona byłá. ktora rychło po wźięćiu Rzymu ná on świát y wesele wieczne poszłá. Tákże też tego czásu Pámmáchius on sławny świát ten pożegnał / mowi Ieronymus. Augustyn ś. nárzeka ná niewdźięczność
De Ciuit: Dei lib: 1. cap: 1. & 7. Pogáńską / ktorzy ná Chrześćiány przyczynę zguby Rzymu składáli / gdyż w oney zgubie sámi miedzy Chrześćiány sie ćisnąc zdrowie swoie záchowywáli / gdy w káżdym kośćiele Chrześćiáńskim wolność byłá / y pewna obroná / y v drzwi kośćiołow wszytkich gniew srogich żołnierzow vstawał.]

Pisze

7\. Pisze Sozomenus o iednym młodym żołnierzu / ktory piekna białagłowe poimawszy / gdy mu o meżu powiedziałá / y szyie / iuż troche zránioney nástáwiáła / áby ia pierwey zábił / nizli czystości iey bezpráwie czynił: on sie śmiáłościa iey pohámował / y do kośćiołá ia świetego Piotrá doprowádził / y sześć złotych ná iey opátrzenie dáiac / prośił káplanow áby meżowi oddána była.

Sozom: lib: 9. cap: 10.
Gotha iednego powściagliwość.

Wolno było z Rzymu vćiekáć / y wiele bárzo ludzi przezacnych y bogátych w vbostwie y nedzy / wszytkie wschodne krolestwá nápełnili / żebrzac y tułáiac sie bez domu / bez sukien / bez pieniedzy. Pisze o nich Jeronym ś. iáko sie ich wiele do Bethleem y Jeruzálem nászło / y iáko nád nimi płáczac / á o ich sie pomoc stáráiac / pisánie ná wykład Proroká Ezechielá opuszczáć muśiał. Mniemał Jeronym ś. iż iuż po vpádłym Rzymie / świát vpáść miał / y one gliniáne nogi v obrázu od Dánielá Proroká wypisánego vkázował / o końcu páństwá Rzymskiego / y z nim świátá wszytkiego. A przedśie sny / powiáda / pyszni / y szyie sie násze nie schyláia do pokuty. etc.

Hieron: in Ezech: præf: lib: 3. & in lib: 7.
Zebrakow Rzymskich wiele sie tuláło.
In Ezech: 3. 7.
Mniemał S. Ieronym iż świat iuż miał mieć koniec.
In præfat: lib: 8. in Ezech.

8\. Dla szemránia Pogan ná Chrześciány / o to zwoiowánie Rzymu ś. Augustyn księgi nápisał wielkie De Ciuitate Dei, ktoremi pokázuie szeroko / iż dla grzechow Pogáńskich miásto ono ták skaráne iest / á iż w onym karániu CHRISTVS był vczczon y wiárá y kośćioły iego / á iż wiele Chrześcian wolnych zostáło / y do Rzymu sie wroćiło. Drugim / vćierpienie / żywot wieczny przyniosło. Pokázuie też iż przedtym od swoich to miásto / iáko od Gallow y Sille / od Neroná / y innych dáleko wiecey nizli ná ten czás vćierpiáło. etc.

Lib: 1. cap: 31.
Szemránia Pogańskie o vpadku Rzymu.

9\. Nie mieszkáli nád trzy dni wiecey Gothowie w Rzymie / ná ktorego zepsowánie máło było trzy latá tám przebyć. Boska to reká CHRISTVSA nászego spráwiłá / ktory go ztámtad wypchnał / y tákim głupstwem záráźił. Bo mogł Rzym osádźić / y ná Honoriuszá Cesárzá nie dobrze opátrzonego iácháć / y páństwo sobie wszytko Rzymskie pozyskáć. Lecz iáko piiány z Rzymu wyiáchawszy z woyskiem sie włoczył po Kámpániey / Lukániey / Brucios / nic znácznego nie czyniac. W ten czás Paulinus ś. w Noli Biskup one modlitwe czynił: Pánie niechay mie o złoto y srebro nie mecza. Bo gdźie wszytko moie iest / ty wiesz / iáko nápisał ś. Augustyn. y nic ná ten czás w Noli nie vćierpiał / áż potym zá Wándalow.

Orosius lib: 7. cap: 39.
Trzy dni tylo Gothowie Rzym woiowali.
Paulinus w Noli.
De Ciuit: lib: 1. cap: 10.

10\. Dźień przedtym nizli Alárikus Rzym wźiął / Honorius wydał práwo ná Donátysty heretyki w Afryce / áby ták iáko pierwey karáni byli / wygnániem y krwia / iesliby sie iáwnie schodźili. Bo gdy Afryká byłá w niepokoiu / pofolgował im był Honorius / pisząc áby wierzyli iáko chćieli / dla rozruchow onych zá Herákliáná. Czym sie Donátyste gorszemi ostáli y niemáło Kátholikow poślepili / ocet im y wapno w oczy kłádac y drugie pomordowáli. O co Kátholicy czterech Biskupow do Honoriuszá posłáli / áby wedle dawnych praw hámowáni byli. y to w ten czás otrzymáli. W czym przypátrz sie Honoryuszowemu nabożeństwu / gdy on swoy wyrok o wolności wierzenia / iáko kto chce odmienił / y karániem heretykow y obrona kośćiołow / nieprzyiaćielá Alárìká pokonał. Bo iáko sie rzekło ták łáskáwe było ono Rzymu woiowánie / y ták krotkie / y ták predka zguba Alárìká / iáko sie powie / ochłodzone.

L. 51. de hæret: C. Theo.
Aug: epist: 122. ad Victorianum & epist: 68.
Posidius in vita S. Aug: cap: 13.
Honorius w ten czás karał heretyki.

11\. Heretyctwo Pelágiáńskie tego roku ćicho sie záczynáć poczeło w Sycyliey y w Rodźie. Mistrzowie onych bledow táili sie / ále ie poczuł S. Jeronym / iż sie od Rufiná onego Origenisty / z iego pisánia wynurzáły. ktore táiemnie Pelágius y Celestinus roznośili. Tegoż czásu on też Rufinus vmárł / z ktorym Jeronym ś. w pisániu trudność miał.

Pelágiańskie heretyctwo.
Hier: in Ierem: lib: 4. præfat.
Et lib: 1. præf: Com: in Ezech.

Powieść piekna y przykładna o Synezyuśie opuśćić sie nie ma. W Alexándriey był zacny Philozoph / rodem z Cyrenu Synezius Chrześciánin. Pátrzac ná godność iego y żywot ćichy y spokoyny Chrześciánie / y Biskup

Euag: lib: 1. cap: 15.
Nice: li: 14. cap: 55.
Synezyus Philozoph.

Alexándriyſki Theophilus: prágnął go do kápłáńſtwá y ná iákie Biſkupſtwo wſádźić. y gdy wákowáło Ptolomáidy Biſkupſtwo / pilnie wſzyſcy kośćiołowi ś. tego życzyli / áby oną oſobą dobrą okraſzony był. Lecz Synezyus dźiwnie ſię kápłáńſtwá bał / y śmierć ſobie pierwey obieráć wolał / prze

Niechćiał być kápłanem. pokorę ſwoię. A gdy go Theophilus do tego przymuſzał / widząc iż mu trudno onego roſkazánia vchodźić: zmyślił ſobie tákie wymowki. y wſkazał do

Synesius epiſt: 11. 57. 96. Theophilá: Ja bez żony być nie mogę / y chcę ieſzcze dźiećí mieć więcey y dobrych. bez igrzyſk y łowow y vćiech świeckich od kśiąg odchodząc / odſádźić

Wymowki iego zmyślone. mi ſię trudno. á k temu ia o zmartwychwſtániu ćiał / y o końcu y ſkáżeniu świátá tego nie trzymam. Jeſli mię ták ná kápłáńſtwo wſádźić chce / niech pátrzy co będźie: Bo mię z niego z frontowią zrzućić muśi. Lecz Theophilus ſztuki iego poznał / iáko y ś. Ambrożego poznano / ktory vchodząc tákże Biſkupſtwá / czynił ſię nieczyſtym y okrutnym. y poświęćił go choć poniewolnie ná Biſkupſtwo. Ná ktorym poſádzony nietylo żonę opuśćił / y one ártykuły wiáry świętey wyznawał: ále wſzytkie heretyctwá mocnie rozbiiał / y był wielkiey świętobliwośći Biſkup / y piſániim mądrym wiárę świętą ozdabiał / y ſądy y prace kośćielne ktore mu Theophilus zlecał / bárzo mądrze odpráwował.

12. *Swieckie ſpráwy Biſkupom ćięſkie.* A gdy mu świeckie ſpráwy zlecano / mowił: Ja Biſkupow nie potępiam / ktorzy świeckie ſpráwy ná ſobie máią: ále ſię dźiwuię iáko oboię rzecz dźwigáć mogą. Ja dwiemá pánom ſłużyć nie mogę. Jeſli ktorzy ſą co to mogą / nie gánię. Słoneczny promień od gnoiu ſię nie máże / á mnieby ná obmywánie rzéki y morzá nie ſtáło. A do Theophilá piſząc mowi: Modl ſię zá mię / bo ſię zá potrzebnego bárzo tákiey pomocy modlić będźieſz.

Pokorá wielka. Ja ſię wſtydzę o ſię P. Bogá prośić / iż będąc grzeſzny / nie vchowány w kośćielnym ćwiczeniu / á inſzego żywotá będąc / śmiałem ſię ołtarzow boſkich dotykáć.] wielka pokorá męża Duchem Bożym oświeconego.

Rok Páńſki 411. Innocenciuſzá 10.

Honoriuſzá 17. Theodozyuſzá mnieyſzego 4.

1. *Paul: Diac: Miſcell: l. 13.* *Alárika śmierć.* ALárykus krol Gothow chcąc ſię do Sycyliey przewieść / nagle v Koſencyey miáſtá vmárł. y iego śmierćią z wielkiego niebeſpieczeńſtwá Honoriuſzá y Rzymſkie páńſtwo wybáwił Pan Bog.

Pogrzeb iego w rzece. Pogrzeb iego Gothowie w rzéce Báſencinn vczynili. wyſádźiwſzy wodę z łożyſká y brzegow / grob w pułrowu onego zbudowáli / y záś ná ſwoie mieyſce rzékę puśćili. Innocencyus Papież w drodze o śmierći Alárýká vſłyſzawſzy / z koniá zśiadł / y P. Bogu iż go od wielkiego nieprzyiaćielá wybáwił / podźiękował. Piſze tenże Diákonus / czego żaden inny nie wſpomina / żeby ſię Gothowie do Rzymu wroćić mieli / y oſtátek wybráć / vczyniwſzy ſobie krolá Athaulphá powinnegó Alárykowego. ktory w Rzymie będąc / poimał tám Gállę Plácidyą / śioſtrę Honoriuſzá Ceſárzá / corkę Theodozyuſzá więtſzego / y onę zá żonę wźiął.

Lib: 7. cap: 40. *Placidia poimana w Rzymie mądra niewiaſtá.* Lecz drudzy piſzą / iáko Oroſius / iż Plácidia od Alárýká poimána y po krolewſku czczona y chowána byłá / ktora potym ten Athaulphus zá żonę wźiął / z wielkim pożytkiem páńſtwá Rzymſkiego. Bo iż byłá oſtrego rozumu y ſtátku w cnotách świętego y obyczáiow práwie Chrześćiáńſkich / do tego męża onego Atháulphá przywiodłá / iż ſam od Honoriuſzá o pokoy prośił / y ná wſzytkę mu ſię ſłużbę

Oroſius ibidem cap: 43. R. P. Rzymſkiey oddał. Myślił ten krol Gothow Athaulphus z Rzymſkiego páńſtwá Gothſkie vczynić / y miał ná to czás y śiłę / y Honoriuſzá złożyć / y dáley ſię y o wſchodne kroleſtwá pokuśić: ále tá niewiáſtá vmiáłá go trzymáć / y mądrą rádą proſtowáć y błagáć.

2. Sławny Zbor ábo Collácia / ábo ziazd ná gadánie o wierze tego roku w

Afryce

Afryce w mieście Kártháginie zebrány był / Biſkupow Kátholickich z Bi- Aug: in Breuic: die: 1. cap: 5. 8. &c.
ſkupy Donátyſtámi. Ktory ziazd ná táką diſputácyą dawno był pożądány/
y nie mogli go áż do tego czáſu Kátholicy / wzywáiąc często Donátyſtow *Ziazd w Afryce ná diſputácyą z Donatiſty.*
dowieść / y Ceſárze ſwoimi mándaty nie mogli do tego Donátyſtow przy-
wieść. Aż Honorius roku przeſzłego poſłał ná to do Afryki prześwietnego *Marcellinus ſędzia.*
mężá Márcelliná/ zá ktorego ſtárániem wielkim przywieść ſię Donátyſte do
tego ziázdu dáli. Podał im dobre wnety ten mądry Márcellinus. naprzod/
iż tym ktorzyby przybyli do Kártháginy/ kośćioły ſię wrocić miáły/ á żeby oni
ſámi ſędziego ſobie obrawſzy/ do niego go przyſądzili/ á on im przyśięgę czy-
nił/ iż wedle prawdy ſpráwowáć ſię miał. kazał im y podwody y odwozy/ y
ſtrawne dáwáć/ áby ochotniey iácháli. Ziáchało ſię Donátyſtow ná dźień 3.
náznáczony pierwſzy Czerwcá/ ták iáko ſámi liczyli Biſkupow dwie śćie Kal. Iunij.
śiedmdźieśiat dźiewięć / á ktorzy przyiácháć nie mogli/ liczyli ich ſto dwá- Auguſt: in Breuic: Collat: die: 1. ca: 14.
dźieśćiá. Ale fałſzywie. Bo ſię potym nálázło y ſámi wyználi / iż wſzytkich
ná on ziazd nie było/ iedno ſto pięćdźieśiąt y dźiewięć. O pozoſtáłych liczbie *Donátiſtow Biſkupow 159.*
prożne ſłowá ich były. A Kátholickich Biſkupow wſzytkich po Afryce
liczono Káthedr cztery ſtá y ſześć/ á wákuiących ſześćdźieśiąt/ wſzytkich 466. *Katholickich kátedr Biſkupich w Afryce 466.*
lecz nie wſzyſcy ná tym ziezdźie byli. Bo ſto y dwádźieśćiá przybyć nie mogli.
Zkąd ſię obaczyć mogło iáko iuż byli zmnieyſzeli Donátyſte. Bo roku Páń-
ſkiego 394. gdy ſię byli w Bágái ná ſwoie Máximiliániſty zebráli: liczono
ich cztery ſtá Biſkupow bez ſześći. A teraz ſię ich ledwie ſto pięćdźieśiąt dźie-
więć nálázło. Tá byłá praca y ćierpliwość świętych Biſkupow y S. Augu-
ſtyná/ w náwroceniu onych błędnych. Mieyſce obráli w Termách Gár- 4.
gilianách/ prawie w puł miáſtá. Bo Donátyſte brzy[...]li ſię kośćioły Kátho- *Porządek w rozmowie.*
lickimi. Ná porządną rozmowę z Márcellinem oboiá ſtroná námowiłá
ſpoſoby: naprzod áby nie wſzyſcy ná meyſce rozmowy wchodźili. Ná co Do-
nátyſte przyzwolić niechćieli/ Kátholicy rádźi zezwolili. Druga/ áby po ośm-
naśćie tylo perſon do rozmowy obráli/ śiedm á śiedm do mowienia/ śiedm á
śiedm do rádzenia ſię/ cztery á cztery do piſánia. Ná to oboiá ſtroná zezwo-
liłá. Oświádczyli ſię piſmem do Márcelliná Kátholicy: iż z pokory Chrze- *Kátholickie pokorne oświadczenie miłości pełne.*
śćiáńſkiey / ieſli im prawdę Donátyſte pokażą/ Biſkupſtwá złożyć / á im ſię
do nanizſzego ſtanu podáć chćieli. A ieſliby oni przegráli: iż ie przy Biſkup- Auguſt: de geſtis cum Emerito.
ſtwie záchowáć chcą / byle w iedności zoſtáli / á rozerwánia kośćiołá ś. nie
czynili. Przydáli y to: ieſli Donátyſte pokażą/ iż kośćioł CHRISTVSOW po
wſzytkim świećie rozlany/ zginął / á przy nich tylo zoſtał / ábo iż przez ludz-
kie grzechy ginąć może: iż do nich przyſtáną/ inne rozmowy opuśćiwſzy.

Stáráli ſię o to Donátyſte ile mogli / áby oná rozmowá y diſputácya 5.
nie doſzłá: ále gdy iey uść nie mogli/ ná to ſię zbieráli/ áby wiele mowiąc/ to Auguſt: in Breuic: die: 1. cap: 1.
co ſię piſáło/ wyczytáć ſię z trudnośćią mogło. Zeſzli ſię tedy ná pierwſzą ro- *Pierwſza rozmowá.*
zmowę pierwſzego dniá Czerwcá. Donátyſte zdźieráiąc ſię od rzeczy ſámey/
czás trácić ná prożnym pytániu chćieli/ o czáśie zezwánia ieſli nie minął / o
perſonách Biſkupich ieſli prawdźiwie ſię podpiſáli / y inne trudności wtrą-
cáiąc/ ktore im zbiiano. A gdy im śiedźieć wſzytkim kazał Márcellinus: *Hárdość heretycka.*
Donátyſte śiedźieć niechćieli mowiąc ono z Pſálmu: Brzydzę ſię zebrániem Augu: contra Gaudentium lib: 2. cap: 11.
złośliwych/ y z niezbożnemi śiedźieć nie będę. Gdy ie zás Kátholicy bráćią
zwáli/ oni ſię o to gniewáli/ y przyimowáć czći oney niechćieli. y ták on dźień
minął. Názáiutrz inne zás odwłoki wnośili/ y ſwárząc ſię/ ſześć dni ſobie ná *Sześć dni odwłoki.*
rozmyślenie wyſwárzyli. Ktore gdy wyſzły: ſtárał ſię Márcellinus / áby do Augu: colla: die: 3. cap: 1. 2. &c.
rzeczy ſámey przyſtąpili. Lecz Donátyſte/ inne nie grzeczne pytánia wnośi-
li/ o perſonách ktore o ten ziazd prośiły / y o imieniu Kátholickim. á náko-
niec to wnieśli / iż Kátholicy z Afryki ſámey nie mogą bez drugich zamor-
ſkich Biſkupow ſwoich towárzyſzow / nic ſtánowić. Lecz Márcellinus 6.

widząc

widząc iż czás tylo trácić chćieli: kazał ſtáre dźieie ieſzcze od początku ich odſzczepieńſtwá/ zá Anuliná ſtároſty / y zá Conſtántyná wielkiego / y Melchiádá Papieżá/ czytáć: iáko záwżdy y wſzędźie ná wielu ſądách/ Donátyſte potępieni byli/ á Cecilianus on záwżdy oczyśćiony y niewinny ńáleźiony był. Czytano y one Cyrteńſkie ich Tráditoria. etc. Ná co gdy nic ſłuſznego odpowiádáć nie mogli: Cognitor on Marcellinus wyrok vczynił/ iż Donátyſte przekonáni ſą/ á Kátholicy prawdę ſwoię przewiedli.

Aug: Breuic: die 3 cap: vltimo. *Donatiſte potepieni, iż przegrali.*

August: post: Coll: cap: 11. *Podpiſali ſwoie wyznanie Donatiſtowie.* *Post Coll: cap: 11.*

Wedle zmowy Donátyſte wſzytko co ſię mowiło / podpiſáć muśieli/ y ono zeznánie ſwoie / do ktorego ie Kátholicy prawdą przyćiſnęli: iż kośćioł Boży po wſzytkim świećie rozſzerzony ieſt / y inne Kátholickie prawdy/ ktorych zniknąć nie mogli/ ktore ręku ich podpiſánie Auguſtyn ś. im iáwnie wymawia. Lecz im nic nie pomogło ono wſzytko iáſney prawdy otworzenie y przewod. Appellowáli do Ceſárzá/ Márcelliná potwarzáli/ iż dáry brał od Kátholikow/ iż w nocy dekret vczynił/ iż im mowić co chćieli nie dopuśćił/ iż ie zámykał iáko w więźieniu. O co ich gromi ś. Auguſtyn vkázuiąc fałſze ich. Bo támże Kátholicy byli / támże y ſam ſędźia ábo Cognitor/ gdźie y oni. Źli zápámiętáli y twárdego ſercá ludźie/ vpámiętáć ſię niechćieli. Lecz z ludu poſpolitego y z onych Circumcellionow wiele ich tyśięcy po tey diſputácyey/ do iednośći kośćielney przyſtąpiło.

Post Coll: cap: vltimo. *Pożytek oney diſputacyey.* *Aug: contra Gaudent: lib: 1. cap: 29.*

7. Márcellinus wſzytko ſzczęśliwie ſpráwiwſzy/ do Ceſárzá Honoriuſzá iáchał/ oznáymuiąc co ſię działo. Ieſt z czego chwalić tego Honoriuſzá/ mowi Oroſius / iż máiąc ná ſię wielkie trudności y niepokoie od tyránnow/ tegoż czáſu ſtáráć ſię o kośćielny pokoy y iedność przećiw heretykom nie zániechał: Zá co mu P. Bog tákie zwyćięſtwo dał/ iż śiedm tyránnow / iego nieprzyiaćioł w krotkim czáśie / ktorzy ſię nań podnośili/ pogubił. To ieſt / Aláriká / Conſtántyná/ Conſtánſá/ Máximá/ Iowiná/ Sebeſtianá / y Sáruſá.] W ten czás P. Bog krolow y pánow broni / gdy oni kośćiołá świętego y prawdy zbáwienney bronią. A gdy mądrośćią świecką ludźiom dogadzáią / á wierze świętey krzywdy czynić dopuſzczáią: Pan Bog rády y rozumy ich w głupſtwo puſzcza y páńſtwá ich rozſypuie.

Lib: 7. cap: 24. *Staranie o kośćioł iako ſię panom płaci.*

8. Conſtántinus ktory ſię w nádźieię Aláriká Ceſárzem w Hiſzpániey y Gálliey y Británniey vczynił/ miał hetmáná ſwego Geronciuſzá/ ktory odſtąpił od niego / y Máximá ſługę ſwego Ceſárzem vczynił / á ſam ſię przećiw Conſtántinowi do Gálliey wypráwił. A gdy Arelatu dobywał: od Honoriuſzowego hetmáná Conſtánciuſzá porážony/ do Hiſzpániey vćiekł. Gdźie im żołnierze iáko nikczemnym pogárdźili/ y dom iego náchodząc zábić go chćieli. On ſię długo bronił y o trzy ſtá ich vſtrzelał/ z kilą ſwoich ſług. ktorzy widząc iż wygráć nie mogli/ ſpuſzczáiąc ſię okny od páná vćiekli. Geroncius z iednym ſługą ſwoim Alanem á z żoną Nonnichią zoſtáiąc/ tákże ſię ſpuśćić y vćiec mogli: ále mu żony było żal/ ktora ſkákáć ták nie mogłá. A gdy iuż żołnierze oni dom zápaláli: Alanus prośił áby go ſam Geroncius śćiął. Co on vczynił. Żoná tákże płácząc/ prośiłá áby ią mąż ſam zábił/ żeby ſię inemu nie doſtáłá/ á żeby icy tę oſtátnią przyiaźń pokazał. y ták vczynił / á oná rádá vmárłá/ y wielkie ſwoie męſtwo y czyſtość / y ku mężowi godną wieczney pámięći miłość/ zálećiłá. Byłá tá Nonnichia Chrześćiánká / y dobrze powołánie ſwoie czćiłá. Sam ſię też potym Geroncius zábił.

Sozom: lib: 9. cap: 12. & 13. *Conſtantinus Tyran w Galliey.* *Conſtancius hetman Ceſarſki.* *Geroncius ſam ſię zabił y żonę.* *Męſtwo białeygłowy, Nonnichiny.*

9. Conſtántinus też oblężony w Arelaćie od Conſtánciuſzá / gdy wſzytkę nádźieię ſtráćił/ do kośćiołá vćiekł. gdźie gdy był ná kápłáńſtwo poświęcony/ miáſto otworzyć kazał. Poimał go Conſtáncius / y z ſynem iego Iulianem do Włoch go poſłał. lecz ná drodze oney zábity ieſt. y ták ſię Gállia do Honoriuſzá przywróćiłá. A rychło potym Iowinus y Máximus y Sarus tyránnowie/ pozábiiáni ſą/ ktorzy byli ná Honoriuſzá powſtáli.] Poty Sozomenus. Ten

Gallia przywrocona do Honoriuſza. *Oroſ: lib: 7. ca: 40.*

nus. Ten Conſtántinus tyran miał Conſtánſá ſyná ſwego / ktory był mnichem / oćiec go z klaſztoru wźiął / chcąc go Ceſárzem vczynić / gdy mu trochę ſzczęśćie poſłużyło. Ale ſam ſię do ſtanu kápłáńſkiego w oney przygodźie vćiekł. co mu iuż nie pomogło. bo obádwá źle zginęli / ktorzy dla pánowánia P. Bogá odſtępowáli. *Mnich chćiał być Ceſarzem.*

W Egypćie Syneſius on z Philozophá Biſkup Ptolomáidy / Andronitá ſtároſtę Ceſárſkiego / ktory wielkim łupieżcą ludu był / y nieznośne krzywdy poddánym czynił / wyklął. Słowá tego wyklęćia tákie ſą: Gdyż iuż ten człowiek (Andronikus ſtároſtá) nie vkarány: iáko niezleczony członek odćięty być ma: áby z bliſkośći y zdrowe ſię członki nie zárażáły: dla tego kośćioł Ptolemáidis do wſzytkich po wſzey źiemi śioſtr ſwoich to wſkázuie: Andronikowi y iego pomocnikom y Tenautowi ſłudze iego / żadnego kośćiołá Bożego áby nie otwierano. Zámykáć ſię ma przed nim káżde święte zebránie / y święte mieyſce. Nie ma dyabeł cząſtki w ráiu. ktoby y táiemnie wſzedł / niech go wyrzucą. Vpominam tedy y nie vrzędowe oſoby y pány ná vrzędźie / áby z nim w iednym domu nie mieſzkáli / áni z nim v ſtołu záśiadáli. etc. Po tey klątwie gdy poczuł Andronikus on pyſzny y ná ludźie okrutny / y kośćioł ś. Páná Bogá bluźniący / iż zá onym wyklęćiem podány był ſzátánowi ná vtrapienie ćiáłá: záraz tám lekárſtwá ſzukáć począł / zkąd one ránę odnióſł. Podźiwienia godno / iáko ſię ćichym ſtał y pokornym / y do nog Biſkupich nim ieſzcze liſt wyklinánia miał / przypadał / proſząc áby mu v Biſkupá Synezyuſzá pomocni byli. Synezyus rozgrzeſzyć go ináczey niechćiał / iedno ták áby wſzytko co komu wydárł / wroćił y doſyć vczynił / á vrząd on z śiebie ná ktorym ták wiele przećiw P. Bogu y ludźiom grzeſzył / záraz złożyć przyzwolił. Co on ochotnie vczynił. Táka byłá moc y powagá Biſkupow / y ná vrzędy świeckie / gdy co przećiw P. Bogu y ſpráwiedliwośći czynili. O tym Synezyuśie nápiſał Sophronius iáko Ewágriuſzá Philozophá Pogáńſkiego vpornego / do náuki y wiáry Chrześćiáńſkiey obroćił / y ze wſzytkim domem ochrzćił / y iáko onego ſwego náuczyćielá z iáłmużny po śmierći kwitował: Pátrz w żywoćiech świętych. Nie gárdźił P. Bog Philozophámi Pogáńſkimi / ktorzy ſię náukámi przyrodzonymi báwili / á żywot dobry w cnotách / opuſzczáiąc czáry y guſłá / wiedli.

Synesius epiſt: 58. & 79.
Klątwa Biſkupia na ſtaroſtę.
Apud Synesium epiſt: 58.
Apud Synesium epiſt: 77. 79.
Prato Spirit: cap: 195.
Ewágrius Philoſoph.
29. Stycznia ná końcu.
10.

O drugim ś. Auguſtinus nápiſał táką powieść: Brát / práwi / náſz Gennádius Medyk ſławny / gdy był młodym á miłośiernym bárzo ná vbogie / iáko mi ſam powiádał: wątpił ieſli ieſt żywot iáki po śmierći. P. Bog ná ieg iáłmużny pátrząc / we ſnie go náuczył. Vkazał mu ſię piękny młodźieniec / y rzekł mu: Podź zá mną / y wprowádźił go do miáſtá gdźie przedźiwne śpiewánie ſłyſzał. Y ſpytał co to ieſt? powiedźiał mu / iż to ieſt pieśń y weſele świętych Bożych. Ocknął ſię y ſnu oneo nie vważył. A drugiey nocy vkázał mu ſię onże młodźieniec / y pytał go / znaſz mię? A on rzekł: znam bárzo dobrze. Y ſpyta: Gdźieś mię widźiał? Powie Gennádius / iżem ćię nie dawno widźiał / y ſłyſzałem one wdźięczne śpiewánia w mieśćie / do ktoregoś mię prowádźił. A on ſpytał / iákoś mię widźiał / we ſnie czy ná iáwie? rzekł: we ſnie. Powiedźiał młodźieniec / dobrześ rzekł: bo mię y teraz we ſnie widźiſz. A Gennádius rzekł: iuż wiem iż we ſnie ćię teraz widzę. Tedy go Anyoł on ſpytał: A gdźie teraz ćiáło twoie? Rzekł: w komorze moiey. Spytał ieſzcze: A wiesz iż teraz oczy twoie w ćiele záwárte y związáne ſą / y nic nie widzą? Odpowie: Wiem. A on rzekł: A ktoremiż ty teraz oczymá ná mię pátrzyſz? Gennádius niewiedźiał co odpowiedźieć miał. A Anyoł go náuczył mowiąc: Oczy one w ćiele / teraz prożnuią y pátrzyć nie mogą: ále te ktoremi ná mię pátrzyſz / inſze ſą. Y ták gdy vmrzeſz / bez oczu ćieleſnych będźieſz widźiał / y żył / y czułość wſzeláką miał. Pátrzże ábyś nápotym o żywoćie po

Epiſt: 100. ad Euodium.
Gennadius wątpił o nieśmiertelności duſz.
Wywod piękny o duſzy nieśmiertelney.

śmierći nie wątpił. Ták on młodźieniec zniknął / á on ocknąwszy / wszytko ono wątpienie z sercá wyrzućił. Widźiß kto go náuczył / á iákie iest miłosierdźie y opátrznosć Boska nád námi. To ś. Augustyn.

II. *Druga powieść o żywocie po śmierći. Mársilius Ficinus y Merkato Philozophowie.*

Przykłáda do tego historyk nász nową podobną temu powieść bárzo pewną / ktorą słyszał sam od Michálá Merkatá Miniáteńskiego Protonotarzá kośćiołá Rzymskiego. Powiádał iż dźiad iego tegoż co y on imieniá / wielkie miał dla spolnych Platoná y innych Philozophow náuk / z Mársyliuszem Ficinem bárzo vczonym / towárzystwo y záchowánie. Z nim niekiedy rozmawiáiąc o nieśmiertelnośći dusz ludzkich / o ktorych Plátoná było potrzebá náuką Chrześćiáńską wspieráć: do tego przyszli mowiąc: iż ieden drugiemu dániem ręku obiecał po śmierći powiedźieć co sie z nim dźiáć będźie / ktoryby pierwey vmárł. y to sobie poprzyśięgli. Po długim czásie gdy sie myślámi w náukách Michał Merkato zábawiał: ná iáwie / vsłyszał bieg koniá / ktory v iego drzwi stánął / y vsłyszał záraz głos sobie znáiomy Mársyliuszá / táki: O Michále / Michále / wszytko ono prawdá / prawdá. Wstał Michał y okno otworzywszy vyźrzał biało odźiánego / á on koniem obroćił y vchodźił. Wołał: Mársyli / Mársyli: ále wnet zniknął. Zdumiał sie Michał y przestrászył / y pytáiąc dowiedźiał sie iż oney godźiny y dniá we Florencyey Mársylius vmárł / ktorey go słyszał y widźiał. Zá tym Michał ácz żywot wiodł dobry / ále zániechawszy iuż świetckiey Philozophiey do Chrześćiáńskiey sie wszytek vdał / y świátu vmieráiąc / CHRISTVSOWI, o żywot sie wieczny stáráiąc / doskonále żył.

Rok Páński 412. Innocenciuszá II.

Honoriuszá 18. Theodozyuszá mnieyszego 5.

I. *Donátisty Honorius ostro karze.*

Cesarz Honorius spráwiony będąc o vporze y złośći onych przekonánych Donátistow: ostry wyrok ná karánie ich wydał. Odebráć im kośćioły / ktore im było z łáski Cesárskiey dla oney rozmowy wrocono / y Kátholikom podáć roskazał. Swietckim ktorzyby w kácerstwie onym zostawáli / penowánie pieniężne wedle káżdego stanu náznáczył / wiecey ábo mniey: á kśięża y duchowne wygániáć z źiemie postánowił / á dochody ich y fundácye wszytkie Kátholikom Biskupom oddáć kazał. O tym karániu ich często Augustyn ś. wspomina / chwaląc Cesárskie nabożeństwo y spráwiedliwość / á vpor tych heretykow gániąc. Nie popráwowáli sie iádowići y twárdey szyie oni Ministrowie: ále więtszym iádem sie ná Kátholiki zápalili / y dwu kápłanow Restitutá y Innocenciuszá zámordowáli. O co poimáni są y wyználi sie.

Augu: contra Gaudentium lib: 1. cap: 1. & epist: 50.

Donátiste zábili dwu kápłanow.

2. *Epist: 169. & 158. Epist: 169. Apud Aug: epist: 152. Augustyn zá Donátistami sie przyczynia.*

Zá nimi do Márcelliná pisał ś. Augustyn / prosząc áby krwią karáni nie byli / á tego nic ćierpieli co drugim vczynili: mowiąc one słowá: Nie godźi sie sług Bożych męczeństwá w kośćiele przechwálebnego / krwią nieprzyiaćielską zmyć y mnieyszyć. y wspomina on przykład Anauneński / o ktorym wyższey / iáko Cesárzá Grácianá o toż w tákiey o męczenniki spráwie / Biskupi vżyli / áby ich mężoboycow nie karał. A mowi do Márcelliná one słowá: Jeśli nie vsłuchasz przyiaćielá proszącego / vsłuchay Biskupá rádzącego. á mogłbych / gdyżeś iest Chrześćiáninem / bez hárdośći mowić: vsłuchay Biskupá roskázuiącego.] Táka byłá ćichość y łáskáwość y táka powagá v stárost y vrzędow świetckich / Kátholickich Biskupow / iáko sie y o Synezyuśie w przeszłym roku powiedźiáło. Toż czynili y inni Biskupi / zá Donátistámi sie wstáwiáiąc / y srogość praw ná nie v sędźiow miárkuiąc / y one wypraszáiąc / áby sie zawżdy łáskáwośćią zwyćiężyli.

3. Gdy ćiż zákámiáli heretycy / potwarzy o oney przeszłego roku disputáciey /

miedzy ludźie podawáli/iáko mowić im nie dano/y vznawcá był kupny/y ine Apud August: epist: 152.
kłamstwá roznośili: W Cyrćie w Numidiey Biskupi sie ziácháli/y list do Do- *Potwarzy Donátystow.*
nátystow láikow o fałßu ich Ministrow pisáli. A ś. Augustyn nápisał o
oney disputáciey Breuiculum, y ono opus Collationis, w ktorym pismie
rozbiia kłamstwá ich.

W Kárthaginie ná Synodźie teo roku Celestius nieiáki doznány iest w *Celestius heretyk.*
náuce fałßywey: powiádał/ iż grzech Adámow iemu sámemu záßkodźił/ á August: de peccat:
nie ludzkiemu rodzáiowi/ á iż dźiatki ktore sie teraz rodzą/ w tym sie stanie Originali contra
rodzą/ w ktorym był Adam przed grzechem. y wyznał sie ten Celestius iż Pelag: lib: 2. ca: 2. 3.
od Rufiná te náuke miał. On to Rufinus przećiwnik ś. Ieronymá/ ktory *Rufinus powodem Pelágianow.*
sie z táką náuką długo táił. Lecz y Iowinianus on roskoßnik y nieczysty tá- Hier: contra Pelagium lib: 2.
kiż błąd y heretyctwo záczynał.

Honorius zás ná inne heretyki w Afryce dał mándaty/ áby z źiemie wy- L. 56. de hæret: C. Theo.
wołáni y krwą karáni byli/ iesliby sie gdźie iáwnie ná swoie zabobony scho-
dźili. Przydał y ono práwo/ áby imioná kośćielne/ innemi pospolitemi 4.
powinnośćiámi okrom postáwionego dochodu/ obćiążone nie były. A żeby L. 40. 41. de Episc: & Cler: C. T.
klerycy nie indźiey iedno v Biskupá sądzeni byli. To sie tu potrzebnie ná- *Iurisdikcya duchownych.*
mieni/iż y ná ten czás Biskupi mieli moc y Iurisdikcią/nietylo ná ßczegulne
osoby/ ále y ná vrzędy świeckie/ gdy co przećiw P. Bogu/ ábo przećiw ko-
śćielnym práwom zgrzeßyli. y tám sądzeni byli/ y wyklináni. A iesli klątwá
niespráwiedliwa byłá/ do innych Biskupow áppellowáli/ á klątwą y niesłu-
ßną nie gárdźili. O czym iest v ś. Augustyná. Rz tákiego sądu gdy rzecz byłá Epist: 75. & 137.
wątpliwa/ odsyłáli ná przyśięgę do grobow śś. męczennikow/ ktorzy cudá- *Przyśięgi v grobow świętych.*
mi słynęli. Gdźie cudownie prawdá sie odkrywáłá/ gdy złodźieie ábo krzywo- Greg: Homil: 32.
przyśiężcy karánie tám ná zdrowiu odnośili. Co ießcze zá ś. Grzego: trwáło. in Euang.

Tego roku Gothowie z krolem swoim Athaulphem z Włoch sie puśći- 5.
wßy/ Gallią náiácháli/ iáko piße Prosper/ktory ná ich okrućieństwá pátrzył. *Gothowie do Galliey.*
Práwie wßytko Rzymskie páństwo ná ten czás narody dźikie y obce psowáły. Prosper in Chron.
A to dla grzechow Chrześćiáńskich/ ktore sie bárzo były záiely/ iáko piße te-
goż wieku żyiący Sálwianus Biskup Mássyliey. Kośćioł/ práwi/ Boży/ Lib: 3. de vero iudicio Dei.
ktory miał Bogá błágáć/ ten go sam gniewa/ okrom trochy niektorych kto- *Grzechy Chrześćiáńskie Gothy przywodziły.*
rzy sie grzechow strzegą. á co teraz iest zebránie Chrześćian/ iedno stok zło-
śći. Nie naydźieß iedno piiánice/ obżerce/ cudzołożniká/ wydźierácza/ roz-
boyniká/ mężoboyce/ nieczystego. etc. Mowi y to/ iż vrzędnikow y stárost *Chrześćiánie woleli być pod Pogány dla drapiestwá od swoich.*
Rzymskich ták wielkie było łákomstwo y vćiśnienie vbogich/ iż Chrześćiá-
nie woleli być pod Pogány/y v nich stárey ludzkośći Rzymskiey ßukáć. y bie-
żeli do nich nietylo vbodzy/ ále y niepodli ludźie. y śmie to mowić/ iż ná on
czás dźikie one narody lepßych obyczáiow byli/ niżli Rzymiánie.

A osobliwie tenże Biskup o grzechách swoich Gallow y Akwitanow 6.
wiele opowiáda. Iáko/ práwi/ Akwitani w Gálliey byli nabogátßy/ ták sie Prosper in prol: lib: de prouid: Dei.
też stáli nagorßy. Wyiąwßy/ práwi/ niewiele świętych y przeznácznych mę-
żow. Opłákuie Prosper nędze y vćiśnienia Gálliey od Gothow/ ktorzy ią
ná on czás ßárpáli/ y pod pánowánie swoie podbiiáli. Tákże y Paulinus
Consularis/ obá wierßámi pięknemi Láćińskimi. Wiele też heretykow
Priscilliánistow w Gálliey było/ oną plugáwą sprosną náuką záráżonych/ Seuerus.
ktore P. Bog tymi Gothámi karał. Byli y vczniowie onego Vigiláncyu-
ßá kácermistrzá/ tákiegoż karánia godni.

Obracamy sie do wschodnych kráiow. On Theophilus Alexándriyski 7.
Biskup/ ktory ś. Chryzostomá prześládował/ y po śmierći iego imienia mię- *Theophilus Alexándriyski vmárł.*
dzy Biskupy w kośćielne kśięgi y modlitwy kłáść niechćiał/ świátá tego Damasc: de imag.
skończył. Nie bez pokuty. Bo człowiek był dobrze kośćiołowi zásłużony. Ex Isidoro Diaco.
Piße o nim Dámáscenus: iż skonáć długo nie mogł/ áż mu obraz ś. Chryzo-

Epist; 64. & 52.
Gennadius.

stomá przyniesiono/ ktoremu sie pokłoniwszy/ duchá wypuścił. Dla tey pokuty kościoł Rzymski pámiatke iego y Papieżowie we czći mieli/ iáko Leo Papież. Pisał wiele ksiag y przećiw Origenesowi/ y inne/ y on Páschal dla świetá Wielkonocnego/ ktory Theodozyußowi oddał.

S.
Cyrillus nástapił ná Alexandriyskie Biskupstwo.
Lib: 7. cap: 7.
Niceph: lib: 14. cap: 27. & 28.

Ná mieysce Theophilá nástapił ná Biskupstwo Alexándriyskie Cyryllus iego synowiec. ktory ná heretyki Nowáciany záraz sie oburzył/ y kościoły im odiał. O czym Socrátes sam Nowácianem bedac/ nań sie żálnie/ y źle go wspomina. Gdy Attikus Biskup vpomniány náwroceniem Theophilá/ y od Cesárzá y ludu swego pobudzony/ Janá ś. Chryzostomá imie miedzy Biskupy policzył: czego vczynić do tego czásu niechćiał: pisał do Cyrillá tego Alexándriyskiego/ áby on toż vczynił. Ale on sie temu sprzećiwił/ y ná vmárłego słowy sie w pisániu puścił. Lecz iż to nie z zazdrośći áni złym sercem czynił: dał mu P. Bog przez iedno nocne widzenie vpámietánie/ iż zezwawszy wszytkie z Egyptu Biskupy/ imie ś. Chryzostomá ze czćia przystoyna/ w kośćielne ksiegi nápisał. A ták sie koniec ostał onemu wielkiemu rozerwániu/ y kościoły ś. w iedności sie Duchá ś. y z Rzymskim stárszym swoim/ ktory nawiecey o to czynił/ áby Chryzostomus miedzy Biskupami po śmierći poczytány był/ złaczyły.

Koniec rozerwánia onego o S. Chryzostomá.

Rok Páński 413. Innocenciusza 12.

Honoriusza 19. Theodozyusza mnieyszego 6.

I.
Orosius lib: 7. cap: 42.
Heráklianus wysoko podniosły, záraz poniżony.

W Afryce on Heráklianus Comes/ ktorego Honorius Cesarz/ iż był zábieł Styllikoná/ wszytkiey Afryki stárosta vczynił: powstał ná páná swego Honoriuszá/ y zebrawszy/ co trudno było wierzyć/ trzy tysiace y siedm set okretow/ ábo naczynia wodnego (bo y Xerxes y Alexánder wielki/ ták wiele wodnego woyská nie miał) do Rzymu sie brał. Lecz skoro sie od brzegu odbiiał/ Márinus Comes z Cesárskimi ludźmi vkazał mu sie. y záraz sie przeleknł/ y vćiekał w łodce do Kártháginy/ gdźie od żołnierzow zábity iest.

Márinus w szcześciu pobładził.
Hieron: contra Pellag: lib. 3.
Márcellianus niewinnie zabity.
Orosius vt supra.

Márinus wielka posługe vczynił/ y godna wieczney sławy/ ále sobie wszytko zepsował/ tym: iż onego Márcelliná prześwietnego y pobożnego meżá/ zá odniesieniem heretykow Donátistow/ ktorzy mu byli głownemi nieprzyiaćielmi/ zábił. Mienili iákoby z Heráklianem trzymał. Ale ráczey był od Donátistow Márinus przedáwány/ iáko drudzy pisza. Zá to Honorius złożyć go z vrzedu kazał/ y żadney zá ono wielkie zwyćiestwo y przywrocenie Afryki zapłáty nie wźiał/ y owszem zelżywość zá te krew niewinna odniosł: y kazałby go był Honorius zgubić/ iedno krew meczeńska nie dopuśćiłá. Bo Márcelliná kościoł świety miedzy meczenniki/ iáko od heretykow zábitego policzył. Co y ś. Jeronym twierdźi/ iż od heretykow niewinnie zámordowány był.

Supra.
2.

Gdy sie dla Alárika z Rzymu wiele zacnych Rzymian wynosiło: miedzy inemi do Afryki wyszły były białegłowy domu wielce iásnego Aniciow Rzymskich/ Probá z Juliána corka y z wneczka swoia Demetriáda corka tey Juliány. ktora w dźiewictwie bedac iuż byłá zmowiona zá meżá/ y to małżeństwo w Kártháginie dość miáło. Myslac Demetriás o prożnośći świátá/ y zburzeniu Rzymu/ y o vćiekániu swoim/ ná ktorym meżá brác tákże vćiekáiacego z oyczyzny miálá: námyśliłá sie świát wzgárdźić/ y w czystośći sie CHRISTVSOWI oddáć. Co ś. Jeronym opisuie wielka wymowa. Bałá sie mátki y bábki rozgniewáć/ mniemáiac áby ie tym obráźić miáłá. Lecz gdy złożywszy drogie y świetne vbiory/ włożyłá ná sie podłe y mniskie száty/ y do báby y mátki nog vpádłá: dźiwne wesele obiemá vczyniłá/ ktore sie po niey tákiego nabożeństwá nie spodźiały. y z rádośćia wielka poświećić

Demetriás osobliwa pánienká.
Hier: epist: 8.
August: epist: 143. & 179.

ia CHRI-

ię CHRISTVSOWI przez Biſkupá w Kárthäginie podáły/ y poſag wßytek áby CHRISTVSOWI oblubieńcowi krzywdá nie byłá/ ná vbogie roſproßyć iey dozwoliły. O tym gdy ś. Auguſtynowi dáły znáć: dziwnie ſię też z tego vkochał. y liſt do nich nabożny bárzo chwaląc one pánnę/ y wßytek on ták przezacny dom/ nápiſał. Do tey Demetriády/ piße ś. Jeronym one słowá: Innocenciußá ktory ná Apoſtolſką ſtolicę náſtąpił/ wiárę trzymay/ á obcey choćby ſię zdáłá być ſámá ſobie mądra/ náuki nie przyimuy.] Bliżßy był w Afryce ś. Auguſtyn: czemu do niego ś. Jeronym nie vkazał? Wolał do źrzodłá y głowy/ iáko to y ſam czynił.

August: ep: 179. Epiſt: 8. *Pewność náuki kośćiołá Rzymſkiego.*

3\. Ná ten czás Pelágius z ſwoim ſię kácerſtwem odkrył/ gdy do tey Demetriády y do mátki iey wdowy Juliány liſt piſał/ w ktorym chytro ie do ſwoiey náuki wabił: gdy one słowá mowi: Duchownych ſkárbow nikt tobie dáć nie może/ iedno ty ſámá ſobie ie dáć możeß. Nie mogą być iedno z ćiebie y w tobie. Co ś. Auguſtyn vpátrzył/ y mocno onego węzá piſániem deptał/ y od onego prześwietnego domu Aniciow odpędził.

Pelágius zwodzi chytro. Epiſt: 143.

4\. Burgundionowie lud przy Almániey y Gálliey bliſko Renu mießkáiący/ iáko Oroſius piße/ o tym czáśie Chrześćiáńską wiárę przyięli. A Socrátes ich náwrocenie ták opiſuie. Był/ práwi/ lud przy Renie rzéce/ zwány Burgundioni, ktorzy nie dbáiąc o żywot wynioſły/ wßyſcy ćieśielſtwem ſię y rzemięſłem báwili. A gdy od Hunnow niepokoy mieli: myślili/ ktoremuby ſię Bogu pod obronę poruczyć mogli. y vćiekli ſię do Bogá Rzymian. y zmowiwßy ſię/ do Gálliey do iednego miáſtá iáchawßy/ Biſkupá o Chrzeſt proſili/ ktory ie náuczywßy pochrzćił y CHRISTVSOWI oddał. Po czym wźięli wielkie ſercá ná ſwoie nieprzyiaćioły. y Vptárá krolá Hunnow w nocy zábiwßy/ iego woyſko ktorego było o dźieśięć tyśięcy/ ſámi nie máiąc iedno trzy/ porázili.] Ammianus o nich piße/ iż byli mężni do woyny y ludni.

Burgundowie wiárę Chrześćiáńską przyymuią. Oroſius lib: 7. cap: 32. Socr: lib: 7. cap: vltimo.

5\. Theodozyus młody wſchodny Ceſarz/ znowu heretyki Eunomiany y Nowochrzczeńce ná gárdle kárać roſkazał. y Nowáciany/ ktore iuż też był Cyrillus z Alexándriey wygnał/ iáko y w Rzymie Innocencius/ tákże ie trapił. Cud ieden wypiſuie o nich ś. Paulinus. Nowácian ieden ſwoy okręt máiąc/ przewoźił Mártiniáná/ y w tym okręćie było wiele ludźi y Nowáciánow y Kátholikow. On okręt bez nawálnośći morſkiey rozſypał ſię/ y zátonął. Wßyſcy Kátholicy zdrowo wypłynęli/ żaden nie vtonął/ ſámi tylo Nowáciani zginęli/ żaden wypłynąć nie mogł. y obrácáli to ſobie ludźie ná ohydę ſekty oney.

Ammianus lib: 28. *Heretycy na gardle karani.* L. 7. Ne ſanctum Baptiſma C. T. Socr: lib: 7. cap: 9. Paul: carmine ad Cyterium.

Rok Páńſki 414. Innocenciuſzá 13.

Honoriußá 20. Theodozyußá mnieyßego 7.

1\. Conſtáncius hetman Ceſárſki w Gálliey/ Gothy y Athaulphá ich krolá ßczęśliwie vćiſnął/ iż do Hißpániey puśćić ſię muśieli. A to dla tego/ iż on Attalus miedzy nimi żyiąc/ chćiał záś ná páńſtwo ſię Rzymſkie podnośić. A v Bárchinony Athaulphus od ſwoich zdrádzony/ zábity ieſt. Ták P. Bog Honoriußowi zwyćięſtwá dawał/ á on też P. Bogu kośćioł od heretykow oczyśćiał. iż ná przemiánę ßły odpłáty. Wydał ná Donátyſty wyrok roku tego/ (Bo mnimieli iż zá śmierćią onego Márcelliná wolni być mogli) áby wßyſcy ich Biſkupi/ kápłani/ y Miniſtrowie od máiętnośći wßytkiey ſwoiey odpadáli/ á ná wygnánie do wyſep y miaſt inych wyrzuceni byli. A ten coby ich táił y bronił/ áby ſam tákże máiętność tráćił. á świeckie ná pieniądzách ieſli ſię nie náwrocą kárać roſkazał. Ná exekucyą tego mándatu ſwego/ wyſłał do Afryki Dulciciußá Trybuná/ iáko ś. Auguſtyn świádczy/ y z nim piſá-

Gothowie wygnáni z Gálliey. L. 55. de hæret: C. T. *Mandat na Donatiſty ſrogi.* 2. Retract: li: 2. ca: 59.

Donatiste zabiiać się każą.
Augu: ad Gaudent: lib: 1. cap: 37. & 19. & epist: 204.

rzá ábo Notarium. ktory gdy z temi mándaty do Afryki przyiáchał: Donátystowie swoy predki Synod vczynili/ ná ktorym było trzydzieści ich Biskupow. y postánowili tám: áby nie vstepowáli/ y ná wygnánie nie szli: ále gdy ie przymuszáć beda/ żeby sie sámi zábiiáli/ meczeńska sie korona ciesząc/ á Kátholiki od exekuciey strászac. To ś. Augustyn oznaymia. O wierutna práwie szátáńska złości/ kto sie tobie y tákiemu szaleństwu wydziwuie! Vczynili to niektorzy iż sie zábiiáli. Czym sie brzydząc on Executor Dulcicius, pisał do ś. Augustyná rádząc sie go co miał czynić. Odpisał mu: iż lepiey iż ich máło ginie/ á nizliby ták wiele ludzi ktorzy sie od nich do Kátholickiey iedności wracáią/ y wrocić ieszcze myslą/ w piekielnym ogniu dla heretyctwá ginąć ná wieki mieli.] Ze lżem iednák z nimi postapił Dulcicius/ ácz ich wiele do wygnánia przymusił/ ále ich nie máło w Afryce zostáło. A kogo z świeckich ná pieniadzách karano/ zás mu ie gdy sie náwrocił/ wrácano.

Epist: 61.
Odpis S. Augustyna o zabiianiu Donatystow.
Aug: ad Gaudent: lib: 1. cap: 38.

3.
Biskupi z Hiszpániey Orozyusza śla do S. Augustyna.
August: epist: 253.

Tego czásu z Hiszpániey niektorzy Biskupi wyprawili Páwlá Orozyuszá do ś. Augustyná/ rádząc sie go o niektore wiáry świetey náuki/ ktora heretycy psowáli/ zwłaszczá Priscillianistę y Origenistę, y dwá Awitowie/ y nieiáki Bázylius Greczyn. Vczynił onemu pytániu ich dosyć ś. Augustyn/ y przeciw Pryscylliánistom pisał y Origenistom/ y cáły rok przy sobie onego Orozyuszá/ bárzo do rozumienia ś. Pismá chciwego/ zábáwił. A iż o wolnym kłamstwie Pryscilliánisté náuczáli/ y zá grzech go sobie nie poczytáli: nápisał y ksiażki przeciw kłamstwu Augustyn ś. Prosił też Orozyuszá Augustyn ś. áby historya pisał przeciw Pogánom. Co on z ochota wielką vczynił. y pisze o tym ná końcu: iż od poczatku świátá przez lat pięć tysiecy sześć set y ośmnaście áż do swego czásu dziecie świátá wypisał/ to iest/ áż do roku CHRISTVSOWEGO czterśetnego siedmnastego.

Contra Mendacium.
Orozyusz historya pisze.
Orosius lib: 7. cap: vltimo.

4.
O duszy pytanie Augustyn S. do S. Ieronyma odsyła.
August: epist: 102. ad Euodium.

A gdy dla bledow Origenesá y Pelágiuszá Orozyus pytał ś. Augustyná o duszy/ iesli káżda znowu z niszczegoż Pan Bog tworzy/ ábo iesli ták z rodzicow pochodzi: z tákim pytániem odesłał go do S. Ieronymá do ziemie świetey/ gdzie też miał sam záiácháć/ sam niechcąc onego trudnego pytánia kończyć/ y o nim skázowáć. Pátrzmy ná pokore Augustyná ś. y iáko sobie ważył stárszego w látá Ieronymá. Nic w onych sercách nieżyczliwości nie zostawáło/ po onych máłych przez listy poswarkách/ o ktorych sie mowiło.

5.
Innoc: epist: 27.

Synod vczyniony w Mácedoniey/ posłał do Papieżá o potwierdzenie tego co postánowili. Innocencius im w niektorych rzeczách przygánił. Zkąd sie pokázuie kościelny zwyczay/ nic bez nawyższego Biskupá około náuki y rzeczy do wiáry należacych/ nie stánowić.

In actis Cyri & Ioan: in Conc: Nic: 2.
Kości świetych straszą czarty.

W Alexándriey Cyrillus Biskup kości świetego Márká/ y Cyrá y Janá meczennikow do kościołá Pogáńskie° názwánego Cánopum przeniosł. Już byłá oná bożnicá bárzo wielka y sławna Pogánom odieta: ále ieszcze szátánowie gábánie w niey czynili. A skoro kości świete tám wniesiono/ vciekli/ stáre swoie leże opuszczáiac.

Rok Páński 415. Innocenciusza 14.

Honoriuszá 21. Theodozyuszá mnieyszego 8.

1.
S. Szczepana kości obiawione.
Gennad: de viris ill: ca: 46. 47. Marcell: in Chron. Beda lib: 6. ætatum. Sigebertus. Nic: lib: 14. cap: 9.

Roku tego grob y kości ś. Szczepaná/ y Nykodemá/ y Gámálielá/ obiáwił Pan Bog Lucyanowi kápłanowi/ przez widzenie we śnie/ gdy mu sie po trzy kroć vkazał Gámáliel on przesławny Doktor y mistrz ś. Páwlá. Wypisał tenże Lucianus to obiáwienie po Grecku/ ktore Awitus nieiáki ná Łáciński przełożył/ y przez Orozyuszá ktory iuż był do Jeruzálem z Afryki przyszedł/ kościołom zachodnym list on y powieść posłał. Gdzie też Orozyus y reliquie

ábo

ábo kości ś. Szczepaná zániosł. Rzecz się sámá wielkiemi cudy przy podnieśieniu tych ś. kości potwierdźiłá/ gdy przy rayskiey wonności ktora się z nich pußczáłá/ śiedmdźieśiąt y trzey chorych ná rozmáite niemocy/ ozdrowiáło. Przeniesione są przez Jáná Biskupá do Jeruzálem. Wßytek świát prawdę tę vznał/ y kośćioł dźień y świeto zá to dobrodźieystwo P. Bogu dźiękuiąc/ náznáczył. Ludźie też wiáry wielkiey godni o tym pisáli/ á zwłaßczá Gennádius ktory tego czásu żył y pisał gdy się to dźiało. Pátrz o tym w żywoćie ś. dniá trzećiego Sierpniá. 3. Augusti.

2\. To nálezienie kośći ś. Stephaná ná ten czás/ nowemi cudámi dźiwnie Pogány/ ktorzy z nowu powstáwáć byli poczęli/ záwstydźiło/ y wiárę ś. náßę potwierdźiło/ y Pogan wiele do vznánia prawdy poćiągnęło. Tákimi kośćiámi świętych iáko się wyżßey powiedźiáło/ Julianus Apostátá pohánbiony/ Bábile ś. ćiáło przenośić Chrześćiánom kazał/ y bogow swoich słábość poznáć mogł. y Ariani w Medio- lanie/ przy kośćiách nálezionych ś: Gerwázyußá y Protázyußá/ ná cudá pátrzyli/ y vpámiętáć się mogli. y w Egyptćie iákośmy w przeßłym roku słyßeli/ dyabli zwyćiężeni y wygnáni są z kośćiołá/ wnieśieniem do niego kośći ś. *Pożytek nalezienia kośći S. Szczepana.*

Pelágius w źiemi ś. mießkáiąc ostawił się złą náuką przećiw prawdźie 3. Kátholickiey/ y dla tego przećiw iemu zebrał się Synod w Diospolu ábo w Aug: Retract: lib: 2. w Liddźie w Pálestynie ze czternaśćia Biskupow/ ktorzy tám Pelágiußá cap: 47. przyzwáli/ y o one go náuki záráźliwe pytáli/ ktore iuż były ná pismie wydáne. Prosper lib: de ingratis. On się wßytkiego záprzał/ y one náuki przeklął. y dla tego Biskupi oni *Pelagius swoich* zá Kátholiká go y práwowiernego osądźili/ áczkolwiek on tákimże był y *się błędow zaprzał zdradliwie.* trwał heretykiem iáko pierwey. Wyliczáią tám 12. iego błędow/ ktore odwołał y sámże ie pohánbił/ vsty tylko á nie sercem. Collectione Crescon. Náuczał ten heretyk/ iż Jádam choćby był nie zgrzeßył/ przedśię by był vmárł. *Błędy y kacerstwa iego.* Jż grzech iego ná ludzki się rodzay nie wylał/ ále iemu sámemu ßkodę vczynił. Jż dźiatki ktore się rodzą w tym stanie są/ iáko był Jádam przed grzechem. á iż bez chrztu zbáwienie máią. Jż człowiek sam z śiebie y z wolney woley swey/ bez łáski Bożey dobrze czynić może. Jż zwyćiężenie grzechu z sámey wolney woley iest/ á nie z pomocy Bożey. Jż P. Bog wßytko zá wysługę y pokuty dáie á nie z łáski/ tym ktorzy miłośierdźia godni są.

Pisał záraz tegoż wieku przećiw Pelágiußowi ś. Augustyn/ y ś. Jeronym/ ktorzy y inne iego błędy y kácerstwá vmarzáią. 4. Wspomina ś. Jeronym pisánia ś. Augustyná przećiw temu heretykowi gdy mowi: Augu: ad Marcell: Hieron: aduer: Pelagium lib: 1. Nápisał/ práwi/ troie ksiąg przećiw Pelágiußowi do Márcelliná/ ktore ießcze do rąk náßych nie doßły/ y dla tego tey ia roboty zániecham/ áby ná mię oná przymowká Horáciußá nie pádłá: drwá do lásá nośi. Abobych toż co on/ próżno mowił: ábo ieślibych co chćiał nowego przynieść: on mię vprzedźi/ gdy iego oświecony rozum lepße rzeczy przynieśie.] *Czcza się świeći w miłośći y pokorze.* Pátrz iáko się świeći czczą y miłuią/ á pokorá ich wielka. 5. Jáko się záś Pelágius z swoim fałßem wynurzał/ oznaymia ná wielu mieyscu ś. Augustyn: á zwłaßczá w liśćie do Epist: 252. Jáná Jerozolimskiego/ w ktorym mu oznáymuie/ iż dwá młodźieńcy zacnie vrodzeni y w náuce ćwiczeni/ Timeásius y Jácobus/ ksiąszki mu Pelágiußowe przynieśli z onemi iego náukámi/ proßąc áby ná nie odpisał. ktorzy porzućiwßy świát ná służbę się Bożą vdáli. y posyła mu ono pisánie Pelágiußá y swoie błędow onych burzenie. y prośi áby mu dźieie Synodu onego 6. ich w Diospolu posłał.

W tym wieku z Origenesowych ksiąg/ trudne pytánie w kośćiele ś. *O dußy iako się daie pytanie.* miedzy vczonemi powstáło/ iáko się wyżßey wspomniáło: iáko dußá ludzka Aug: epist: 28. 29. w ćiáło przychodźi: Jesli rodzáiem z Jádámá idźie/ czyli z nowu od Páná 102. Retract: lib: 2. Bogá káżda stworzona bywa. cap: 45. & 56. Z tym pytániem posłał Orozyußá do Jeronymá ś. Augustyn ś. Hier: epist: 92. apud Aug: epist: 30. Lecz ś. Jeronym ná ten czás się wymowił inną zabá-

wą swo-

Aug: de orig: anim. wa ſwoia. Bo czytáiac to co o tym ś. Auguſtyn / nic nie ſtánowiac áni
twierdzac / ná obie ſtronie / nápiſał: bał ſie áby iáko rożnego zſoba rozumie-
nia nie mieli / czymby ſie heretycy gorßyć mogli. Oddał mu te pokore y v-
Duße káżda Pan Bog tworzy y w ciáło wlewa. miárkowánie ś. Auguſtyn. Bo poki był żyw ś. Jeronym: nic o tym nie pi-
ſał / áż po iego śmierci / do zdánia ſie iego przychylił: iż P. Bog káżda duße
w ciáło nowo ſtworzona wlewa / á iż rodzáiem z Jádámá nie idźie / iáko ciá-
Carmine de anima. ło. y do tego rozumienia / wßytek ſie kośćioł Boży ſkłonił. y Názyánzenus
Greg: lib: 7. epiſt: 53. nie śmiał tego pytánia roſtrzygnać. y zá czáſu ś. Grzegorzá nic pewnego o
7. tym nie twierdzono. Wracamy ſie do wſchodnych kroleſtw. W Alexán-
Woyna z Zydami w Alexandriey. driey z Zydámi Chrześciánie mieli wielkie trudności y krwie rozlania / iedni
drugich náchodzac. Przyczyne Socrátes onych tám rozruchow po cześci
Socr: lib: 7. cap: 13 kłádźie ná Cyrilluſá Biſkupá: ále mu nie ná wßytko wiárá ſie dáwáć ma.
Bo iż Nowácyanem był / á Cyrillus Nowáciany z Alexándriey wygnał:
Synesius epiſt: 10. 15. 16. 23. 81. dobrze mu życzyć nie mogł. w tych rozruchách zábita ieſt Hippácia pánná
Hippacya panna wielkiey nauki. dźiwnie wielkiey náuki Philozophſkiey / Chrześciánka bedac / ták iż iey ro-
wnego ná on czás nie było / y wßyſcy vczeni iáko do miſtrzyniey do iey náuki
gárneli ſie / y on Synezyus zowie ia miſtrzynia ſwoia. Byłá to corká Throná
Philozophá / w czyſtośći trwáiaca / y v wßytkich żywotem y wyſoka bárzo
náuka chwálebna.

8. *Pulcheria śioſtra Ceſarſka.* Marcel: in Chron. Tegoż roku druga ſie białagłowá świátu ogłośiłá / z przedźiwna ma-
drośćia y rozumem od Bogá wlanym / y z obyczáymi práwie Chrześciánſkie-
mi: To ieſt / Pulcheria śioſtrá młodego Theodozyußá Ceſárzá. ktora brát nie
máiac doroſłych lat / vczynił Auguſta y páńſtwá ſwego towárzyßka. Miá-
Ceſarſtwo rzadzi, śioſtry do czyſtośći namawia. łá ná ten czás lat ßeſnaśćie / y ſprawowáć Ceſárſtwo poczełá. Poślubiłá
dźiewictwo ſwoie P. Bogu / y ná to dwie śieſtrze ſwoie námowiłá. boiac ſie
áby meżowie ich nie ſprzećiwili ſie brátu ich / y R. P. nie pomießáli. One
ſwoie wola mießkánia w czyſtośći / wßytkim oznáymuiac: w kośćiele ná
Sozom: lib: 9. cap: 1. ołtarz oddáłá / zá ſwoie dźiewictwo / y zá bráterſkie pánowánie / wielce drogi
ze złotá y kámieni koßtownych vpominek P. Bogu. Náuczyłá ſie Rzym-
ſkiego y Greckiego iezyká / y ßcześliwie y pilnie imieniem bráterſkim rzadźi-
łá / y o iego ſie przyſtoyne wychowánie y náuki ſtáráłá / náde wßytko boiáźni
Wychowanie Theodosyußa młodego. go Bożey náuczáiac. Rozmáite mu miſtrze y do woiennych y do domo-
wych ſpraw chowáłá. Vkázowáłá mu / iáko w rozmowie / w ſłuchániu / śie-
dzeniu / w vśmiechániu y ſurowośći záchowáć ſie / y wßytkim ludzkim y do
miłośći ſpoſobnym być miał. czeſto do kośćiołá chodźić modlić ſie / y vpo-
minki oddáwáć ná ołtarz / y kápłany czćić / y inne ludźie cnote miłuiace po-
wáżáć / á heretykámi ſie brzydźić / y kośćielney náuki nigdy nie odſtepowáć
náuczáłá go. Sámá kośćioły / klaßtory / ßpitale budowáłá y nádawáłá.
9. Poty Sozomenus. A Socrátes dokłáda / iż nic miekkiego ten Theodo-
Socrat: lib: 7. cap: 22. zyus w onym krolewſkim wychowániu nie miał / nic niewieśćiego ná nim
nie było znáć. roſtropnie / gdy kto z nim rozmawiał / odpowiádał / poſty / źi-
Poſty w młodym. mno y vpalenie wytrwał. Pośćił Srzode y Piatek záwżdy. Páłac iego był
iáko klaßtor. Bo ráno z śioſtrámi Pſálmy ná odmiány śpiewał / piſmá
świetego słowá mowił / y pámietał / y o nich z Biſkupámi rozmawiał. w
kśiegách ſie kochał / y one zgromadzał. á ćierpliwośćia y ćichośćia wßyt-
Gniew na wodzy. kich przechodźił. Náuczył ſie gniew ná wodzy mieć / nád nikim ſie nie mśćić.
Nikogoż ná gárdło nie ſkázáć. O co gdy mu przymawiano / ono dźiádá ſwe-
Obyczaie młodego pana. go słowo mowił: Boże ábych mogł vmárłe ożywiáć. Łácno człowieká zá-
bić: ále ożywić go ſam tylo P. Bog może. Ná igrzyſkách poſpolitych krwie
ludzkiey ßánował / áni ná nie pátrzyć chćiał / áni ſie z beſtyámi potykáć kazał.
kápłany wßytkie czćił / á zwłaßczá żywotá pobożnego ludźie. Gdy w Cáro-
grodźie Biſkup Chebrorum, ſławney pobożnośći vmárł: wor iego ábo

kápice

kápice niechedoga ná sie wdźiał / spodźiewáiac sie iákiey z niego dostáć świątobliwośći. Raz ná widokách pospolitych / gdy deszcze sie y gromy puśćiły: on do modlitwy przypadł / y wszyscy sie ludźie z iego rozkazánia modlili / y nawálność oná záraz vstáłá. Woyny pierwey modlitwą iáko Dawid odpráwował / y one przez woiewody swoie wygrawał.] Poty Socrátes.

Zkąd sie vważyć może / co przemaga pobożność y nabożeństwo w spráwowániu krolestw. Dźieweczyná z dźiećiną ták Cesárstwem rządźili / iż tákich czásow zá wielkich y woiownych Cesárzow Rzeczypo: nie miáły / ktoreby ták od postronnych nieprzyiaćioł / y domowych tyránnow wolne były. Przetoż y zá ich pánowánia świętych sie ćiáłá / iáko Zácháryaszá Proroká y Stepháná pierwszego męczenniká ziáwiáły / z ktorych sie pomocy zá modlitwą świętych przyczyniáło v P. Bogá ná szczęśliwe páństwá spráwowánie. 10. *Pobożność do rządow co może.*

O świętym Stephánie iuż sie powiedźiáło. o Zácháryaszu ták pisze Sozomenus: iż we wśi Cyphár v Eleuteropolu / on Zácháryasz prorok syn Ioiády kápłáná / zábity od Ioásá krolá / pánu oney wśi ćiáło swoie obiáwił / znáki wszytkie dáiąc. A náleźione iest ćiáło y przy nim páchole w krolewskim vbierze położone. Domyśláli sie drudzy / iż to był synaczek Ioásá krolá / ktorego P. Bog o mężoboystwo Prorockie skárał oną śmierćią dźiećięćiá iego. A on iákoby przepraszáiąc Proroká / v nog ćiáłá iego schowáć go kazał. 11. Lib: 9. cap: vltimo. *Kośći Zácháriaszá Proroká náleźione.*

Attalus on z Gothámi sie do Hiszpániey záwlokł / ktorym Gothowie gárdząc / hetmánowi go Constáncyuszowi posłáli / á on go do Honoriuszá odesłał. Nie karał gárdłem onego Tyránná / co wiele śmierći zásłużył / y báłwochwálstwo Pogáńskie przywroćić chćiał: iedno mu dla żołnierzow áby sie nie gorszyli / rękę vćiąć kazał. A po onym Athaulphie od swoich zábitym / nástąpił ná Gothow krolestwo Sygerikus / ktory iż tákże do pokoiu z Cesárzmi Rzymskiemi był skłonnym / od swoich Gothow zábity iest. Po nim nástąpił Vwállia / ná to obrány áby pokoy z Rzymiány rozsypał lecz go Pan Bog ná to stáwił / áby pokoy potwierdzał. Bo ten vważáiąc / iáko P. Bog Gothy karał / gdy sie ná páństwo Rzymskie oburzáli: Bo chcąc sie do Afryki przewieść / wszyscy potoneli / y zá Aláryká gdy tákże do Sycyliey przypłynąć chćieli / w morzu wszyscy zostáli: dla tegoż pokoy z Honoriuszem dawszy mu naprzebráńsze zarecźniki / vmocnił / y Plácidią śiostrę iego po Athaulphie owdowiáłą / z wielką czćią iemu odesłał.] Oni to co Rzym woiowáli ták od Páná Bogá byli w morzu dwákroć potopieni. A on Vwállią w Hiszpániey o Rzymskie páństwo podiął sie woyny ná Alany / Wándale y Swewy / y ták do Honoriuszá wskazał: Ty iednay sie ze wszytkimi y zarecźniki od wszytkich bierz: á my sámi z sobą śćieráć sie będźiem. Jesli przegramy / sobie przegramy: iesli wygramy / tobie wygramy. A iesli oboi poginiemy / wieczny zysk będźie twoiey Rzeczypospolitey.] To Orozyus. y dokłáda: A ktoby temu wierzył / by sámá rzecz nie mowiłá: Bo w Hiszpániey srogie woyny z sobą wiodą / iáko słyszym / á Vwállia nawięcey sie o pokoy stára. Ták Pan Bog dźiwnie y hoynie Honoriuszowe nabożeństwo płaćił. 12. Orosius lib: 7. cap: 42. *O Gothach y krolach ich.* Orosius lib: 7. cap: 43. *Plácidia od Gothow do brátá Cesarzá odesłána. Vwállia przyiaćiel Rzymiánom.*

Rok Páński 416. Innocenciuszá 15.

Honoriuszá 22. Theodozyuszá mnieyszego 9.

Synod w Afryce w Kártháginie vczyniony / ná ktorym było śiedmdźieśiat y śiedm Biskupow / ktorzy Pelágiuszá y Celestyuszá o fałszywe y heretyckie náuki potępili / y do Innocenciuszá Papieżá posyłáiąc do niego Iuliuszá Biskupá pisáli / áby ich rozsądek vmocnił. Bo / práwi / owce CHRISTVSOWE bárzo sie zárażáią / iuż wedle ich náuki mowić nie mamy áni sie modlić: Nie wwodź nas w poku- 1. *Pelágius y Celestius potępieni.* Tom: 1. Concil. Et apud August: epist: 90.

ßenie. A ieśliby śię nie zdáło / áby Pelágius sam potępiony był / dla tego / iż iest ná Synodźie Diospolskim zá Kátholiká vznány / (bo śię tám był wykłámał) tedy proßą Papieżá / áby iego náuki przekłał y potępił.

Drugi Synod w Afryce ná Pelágiußá. Także w Milewie w Afryce w Numidiey drugi Synod vczyniony był / ná ktorym zebráło śię Biskupow ßeśćdźieśiąt y ieden / ktorzy tegoż roku tákże Pelágiußá y iego náuki potępili. y do Papieżá przez tegoż Juliußá Biskupá pisáli / o tym mu dáiąc znáć. Już był Innocencius Pelágiáńską náukę iáko piße Prosper potępił / co odpisuiąc Biskupom onym potwierdźił. Biskupi oni obudwu Synodu prośili Augustyná ś. áby przećiw Pelágiußowi pisał. Co on z wielką pilnośćią vczynił.

Aduer: Collat: & Gennad: de viris Illustribus. August: epist: 110.

2\. *Reliquie S. Szczepáná rozniesione.* Orozyus on ktory do ś. Jeronymá od ś. Augustyná posłány był z pytániem około początku duß ludzkich / będąc przy náleźieniu y podnieśieniu kośći ś. Szczepáná: vprośił z iego ćiáłá niemáło reliquiy onych ś. y wroćiwßy śię do Afryki Biskupom rozdawał. *W Afryce cudá z reliquiy S. Szczepáná.* Nigdy w zachodnych kośćiołách przedtym o tych reliquiách ś. Stephaná nie było słycháć / dopiero śię wielkiemi cudy w Afryce ogłośiły / gdy ná dotykánie ich srogie niemocy od ludźi odchodźiły / gdy y vmárli do ćiał śię wracáli. O czym nie prośći áni zabobonni / ále wielcy y świeći á vczeni ludźie pisáli. A nietylo pismem / ále budowániem kośćiołow nowych / ku czći Pánu Bogu y onym reliquiom / tę prawdę cudow oświadczáli. Czytay ś. Augustyná / iáko ßeroko o tych cudách y śmiele przećiw Pogánom mowi / wiárę z nich ś. Chrześćiáńską wspieráiąc. A w kazániach swoich goraco o tych cudách z kośći ś. Szczepáná płynących lud ćießy / y swoy smák z oney łáski Bożey pokázuie. Pisáne są y dwoie kśięgi o nich od Ewodiußá Biskupá Vzáleńskie° / o ktorych ś. Augustyn wspomina / y mowi: iż tych co pisáne nie są ießcze bez liczby było. Gdźie y o śiedmi wskrzeßonych y od śmierći do żywotá przywroconych mocą Boską w tych reliquiách zákrytą / wzmiánkę czyni. Mogliby śię dźiśieyßy błędnicy náuczyć / á nie ták temi skárby świętemi gárdźić / iáko poczęli. nietylo wzgárdą / ále y ogniem y do wody miotánie tákie przenadroższe kośći gubiąc.

De Ciuit: lib: 22. cap: 8. & serm: 32. de diuersis.

3\. W tych kśięgách od Ewodiußá Vzáleńskiego Biskupá / o cudách ś. Szczepáná pisánych / stáre vżywánie słowá tego Láćińskiego Dominus, tákie śię pokázuie: sámemu ie tylo Pánu Bogu dawáli / á ludźiom zacnym nie Dominus ále Domnus przyczytáli. Lecz to nie wßędźie záchowano. *Domnus y Dominus.* Attikus Cárogrodzki Biskup vczone y známienite kśięgi nápisał o chowániu czystośći / do krolewien / to iest / do czterech corek Arkádiußá Cesárzá / Pulcheriey / Flácille / Arkádiey y Máriny / ktore Pulcheria stárßa y namędrßa do chowánia czystośći pánieńskiey przywiodłá przykłádem swoim y rádą.

Rok Páński 417. Innocenciuszá 16.

Honoriußá 23. Theodozyußá mnieyßego 10.

1\. *Innocencius Papież vmarł.* Roku tego Innocencius Papież świát ten pożegnał. Siedźiał lat 15. y mieśiąc ieden. Nim vmárł dekret vczynił przećiw Pelágiußowi y Celestiußowi / ktory ie° nástępnik rozgłośił / Zosimus Greczyn syn Abráhámow. Celestius skoro nowy Papież nástał do Rzymu przyßedł spráwowáć śię o złą náukę swoie / w ktorey był obwiniony / czyniąc śię we wßytkim Kátholikiem. *Celestius czyni śię Katholikiem.* Papież długo y pilnie go doznawał. y pytał ieśli zezwala ná dekret od Innocenciußá przećiw Pelágiußowi wydány: on powiedźiał iż zezwalam. y zdał śię pokutuiącym y Kátholikiem. Jednák Papież go do pokuty nie przyiął / ále pisał do Biskupow Afryki / ktorzy go byli o kácerstwo ono wyklęli / áby mu o nim spráwę dáli /

Gennad: de viris Illustr: cap: 43. Augu: contra Iul: Pelag: lib: 6. cap: 12.

dáli / á postáli tego ktoby mu tákiego co żądawał. Potym Zosimus list otworzył / ktory Pelágius do Innocenciuszá pisał / sprawuiac sie o żądáne iemu kácerstwo. y przy onym liście posłał dostáteczne swoie wyznánie wiáry. w ktorym wszytká byłá Kátholicka prawdá w káżdym ártykule / bez żadney przygány. y ná końcu te słowá położył: Jeslim / práwi / co nieostrożnie y nieumieietnie wyznał: chce ábyś nas náuczył y nápráwił / ty ktory wiáre y stolice masz Piotrá ś. To wyznánie gdy Zosimus przeczytał / nie miał co przeciw iemu mowić: á iednák do Afryki do Aureliuszá Biskupá Kárthaginu y innych ktorzy iuż byli ná dwu Synodách Pelágiuszá y iego náuki potepili / pilny list pisał / w ktorym wielkie ma mniemánie / iż miał być Pelágius spotwarzony / á iż z powieści ludzkiey sądzić sie nie godzi / áby niewinny nie vćierpiał. Posłał y ono do nich wyznánie wiáry Pelágiuszowe.] Ták ten chytry y złości pełny y zdrádą wszytka obięty Pelágius / táić sie vmiał / y stolice ś. oszukáć chćiał. Lecz Pan Bog zdrády iego odkrył / iáko sie w przyszłym roku powie. Tego roku ná zachodnych kośćiołách zá Papieżá Zosimá nie swe° czásu świeto Wielkonocne obchodzono. Bo miásto embolismu / to iest / wkładánia dniá iednego w miesiac Luty / rok pospolity trzymano. y tym sie błąd sstał. Co sie y cudem pokazáło. Pisze Páschásius Biskup Libei / iż wioská iest máła / zwána Meltiná ná gorách y gęstych lásách / w ktorey iest máły kośćioł / do ktorego chrzćielnice / ná czás Wielkiey nocy wodá niewiedzieć ktoredy z źiemie przychodzi / gdy sie tám żaden strumyszczek áni zdroiek nie náyduie. y w niey Chrzest kápłan odpráwuie. ktory gdy skończy / zárazem oná wodá ginie. Tego tedy roku zá Zosimá Papieżá ná on dzień ktorego zachodne kośćioły świećiły Wielkanoc / oná wodá nie przyszłá / áż innego ktory niebłędliwy był dzień świetá onego.

Ex codice Vaticano.

Pelágius tái swoich błędow.

2.

3. *Błąd w Kalendarzu roku tego.*

Apud S. Leonem epist: 65.

Cudo o dniu Wielkieynocy.

Cássiodorus też táki cud wypisał o wodźie w Lukániey ná iednym mieyscu / iáko sie podnośi gdy kápłan poświecáć ią poczyna w wigilią Wielkonocną. y Grzegorz Turoneński o sadzáwce iedney w Lusitániey ná polu Osea nápisał: iż do niey cudownie wodá ná dzień wigiliey Wielkonocney przychodźi / y sámá zás po chrzćie odchodźi. Z ktorey gdy sie poświeći / lud wszytek wode one do domu bierze / y role swoie ią polewáią / á oney wody nie vbywa. áż gdy czás przyidźie / wszytká niewiedźieć iáko vstepuie. Ták Pan Bog świecenie tey wody ná chrzest cudámi swoiemi Boskiemi pochwala.

4. Var: lect: lib: 8. epist: 33.

De gloria Martyrum lib: 1. cap: 24.

Honorius czynił w Rzymie tryumph wielki y wesele / iż mu P. Bog dał zwoiowáć Gothy / y tyránny domowe zdrayce / y Pogány z ich bogámi fałszywemi / y heretyki.

Prosper in Chron.

Rok Páński 418. Zosimá 2. Hono-
riuszá 24. Theodozyuszá mnieyszego. 11.

Máiac odpisy Zosimus od kośćiołow Afryki / y pisánie Paulinā przećiw Celestinsowi / y wypytawszy pilnie sámego Celestiuszá / gdy chytrość iego poznał / y wyznánie iego lepiey zrozumiał / iż o grzechu pierworodnym nic nie trzymał: obudwu y Pelágiuszá kácermistrzá y Celestiuszá vczniá iego potępił / y wyklęćie ich wszytkim kośćiołom oznaymił. Potepienie tych dwu heretykow / Honorius Cesarz mándaty swemi vmocnił / y exekucią czynił / áby ich násládownicy / do vrzedow przywodzeni / y ná wygnánie wyrzucáni byli. O czym Augustyn ś. dáie znáć. Po potepieniu tych heretykow / Julianus Biskup Kápuáński wźiął ná sie obronę ich / y pisał zá nimi przećiw práwowiernym czworo kśiąg y dwá listy / ieden do Rzymu posłał / á drugi do Biskupá Tessáloniki / w ktorych potwarzy kłádźie ná Zosimá y Rzymskie kápłany. Ná

1. *Pelágius y Celestius potępieni.*

Augu: de peccato Orig: cap: 8. & 22. & epist: 157.

August: contra Iul: Pelag: li: 3. capit: 1. & epist: 104. 105.

Iulianus Pelágian.

Aug: ad Bonif: contra Pelagia: lib: 1. cap: 1. & 5.

 comu

Contra Iulianum. co mu wßytko ś. Augustyn odpor dał/ przeciw iemu pißac. y kśiegi de gratia y drugie de peccato Originali przeciw tymże błedom/ nápisał.

Aug:li:4. de doctr: Christ. Augustyn ś. od Zosimá Papieżá z innemi Biskupámi do Mauritániey do Cesáreey miástá dla spraw niektorych kośćielnych wysłány/odrádźił mießczánom onym wysoka y ßcześliwa wymowa swoia/ áby zwyczáiu igránia kámieńmi zániechali. Bo pewnego czásu w rok/ná dwie sie cześći rozdźieliwßy/ kámieńmi ná sie przez dwá dni ćiskáli/ y wiele ich zábiiáli/ brát ná brátá/ y syn ná oycá śmiał kámieńmi bić. Ten vporny głupi zwyczay przełomił Augustyn ś.iż go odstapili/y nigdy nápotym nie powtorzyli. Jne też nievczćiwośći y Pogáńskie zwyczáie w Afryce zniosł ś. Augustyn/ áby przy kośćiołách w świetá nie skakáli y nie táńcowáli. Nie dopuśćił w świetá meczenników gráć ná cytrze/y biesiad y skakánia w kupie. Gánił tych co Mßey nie słucháia ábo przed iey skończeniem odchodza y ná długość nárzekáia. Zkad sie znáczy/iż Mße záwzdy były śpiewáne. Możnieyßy áby czytáne były przemogli. A przy Introićie cáły Psalm wyrzućiwßy/po iednym wierßu tylo zostáwili.

Serm: 215. de tempore. Ser: 115. & in Psal: 12. Conc: 1. & serm: 251. de tempore.

2\. *Náwrocenie Zydow w Minorice.* W Minorice wyspie ktory iest miedzy Mauritánia y Hißpánia/ tego roku dźiwne sie stáło Zydow do wiáry Chrześćiáńskiey náwrocenie/ ktore po wßytkim świećie rospisał biskup tegoż wyspu Sewerus. List iego cáły nálazł sie w Kśiażnicy Wátykáńskiey/ o ktorym piße Ewodius w cudách ś. Szczepaná/ ktorego sie tu niektore skrocone cześći kłáda.

Euodius lib:1.ca:2. Apud Aug: Tom: 10.

W Iámmonie żaden Zyd smießkáć nie może. W tym wyspie dwie tylo sa mieśćie (mowi ten Biskup Sewerus) Jámmoná y Mágoná. Jámmoná ma ten dar Boży/ iż tám Zydowie mießkáć nie moga/ káżdy záchorzeie y vmiera/ ábo piorun nań biie/ y wßyscy sie Zydowie onego miástá strzega. Wilkow y lisow oná wyspá nie ma/ á inych dobrych źwierzow pełná iest. Ná weże y niedźwiadki ábo skorpiony/ále nikomu nigdy nic ßkodza/iákoby bez iádu były. A Mágoná y weże ßkodliwe ma y Zydow iest w niey wiele. Przez ten wysep iáchał kápłan niektory z Jeruzálem do Hißpániey/ gdźie dla woien nie mogac doiácháć/ zostáł ná czás w Mágonie/ y w kośćiele onego miástá/ reliquie ábo kośći ś. Szczepaná zostáwił/ sam sie do Afryki wroćić myśláć. Był to on Orozyus o ktorym tu iest cześta wzmiánká. Z tych kośći ś. puśćił P. Bog ogień miłośći swey ná one Zydy. Był ná on czás iákiś poswárek miedzy Chrześćiány y Zydámi/ iż woyne z soba stoczyć mieli/ y ná to sie oboia stroná gotowáłá. Wodzá swego mieli Zydowie Theodozyußá/ zacnego w oney Mágonie/ ktory y v Chrześćian był we czći. Lecz Pan Bog inßa swoie woyne duchowna odpráwował/ niedowiárstwo y vpor ich woiuiac.

Reliquie S. Szczepana w Mágonie. Orosius.

3\. *Widzenia przez sen.* Naprzod iedney Chrześćiáńskiey nabożney dźiewicy ná imie Theodorze przed dni trzydźieśćia/ przez sen vkazał P. Bog iedne zacna wdowe á oná role swoie Biskupowi oddáie/ y vpomina áby z nich dobre owoce zbierał. Tenże sen miał Biskup/ niewiedzac iż bożnice Zydowska ktora oná niewiástá znáczyłá/ miał do pożytku CHRISTVSOWI przywodźić/ y z niey dobra role vczynić. A miedzy Zydy Theodorus niektory/ ktory nawyżßym był v Zydow Kápłanem y Doktorem/ktorego wßyscy słucháli y iáko oycá czćili/ tákże przez sen miał tákie ziáwienie/ktorego sie y iednemu Chrześćiáninowi zwierzył. Gdym/ práwi/ ßedł do bożnice/ zástapiło mi dwánaśćie mężow pytáiac: gdźie idźieß? Nie chodź do bożnice bo tám lew iest. Jam sie przeląkł. y gdy vćiekáć chce: vsłyße iż w bożnicy mnißy dźiwna słodkośćia Psálmy śpiewáia. y tymem sie wiecey przeląkł/ y vćiekłem w dom Rubená/ gdźiem iuż był bespieczny od oney boiáźni. To iáko sie wyiáwiło/wnet sie zrozumie.

4\. Boiac sie Biskup Sewerus iákiego krwie wielkiego rozlania z oney woyny: ßedł do Mágony do Zydow/ y z nim wielka liczbá Chrześćian/ y przyzwał przez kápłany swoie Zydow/proßac ich/áby do iego kośćiołá przyßli.

Lecz

Lecz gdy niechćieli/ prosił ich áby go w swoiey bożnicy czekáli / y tego vczynić niechćieli. iednák dáli sie vżyć / iż do domu iednego gdźie Biskup był/ przyszli. Począł sie ná nie Biskup żálowáć: iż sie ná woynę zbieráią ná Chrześciány ktorzy ich zbáwienia y żywotá prágną / á oni ich sie krwią násyćić chcą. Nie przystoi to czynić w mieśćie / Rzymskim Cesárzom podległym. Oni sie záprzeli. A Biskup spytał: á dla czegośćie ták wiele zbroie y kámienia w bożnicy swey nágotowáli? Oni sie záprzeli. A Biskup rzekł: Podźmy tám/ á oglądaymy iesli ták iest iáko mowićie? Y wstawszy/ szli tám Chrześciánie z Biskupem swoim/ wiersz on z Psálmu śpiewáiąc: Ginie z szumem pámiątká ich / á Pan Bog ná wieki trwa.

5\. W tym niewiásty Zydowskie kámieńmi ná Chrześciány ćiskáć poczęły/ á Chrześciánie ná vpominánie Biskupá swego / vwiedźieni żalem / niedbáiąc/tákże im oddáwáć poczęli. nie było ránnych iedno po iednym z obu stron. A gdy vćiekáć Zydowie poczęli / Chrześciánie w bożnice ich wpádli / y tám Psálmy śpiewáiąc / drogie wszytkie rzeczy złotá y srebrá Zydom oddawszy/ bożnice zápalili. y do kośćiołá sie swego z Biskupem wroćili. Trzy dni sie nie wychodząc z miástá zá onych Zydow náwrocenie modlili. A owo napierwszy Zyd Ruben wszytkim znáczny vwierzywszy w CHRISTVSA o chrzest biskupá prosił. Wielką sie rádośćią wierni ochłodźili/o ine P. Bogá prosząc.

Chrześciánie z Biskupem bożnice zápalili. *Modlitwá zá Zydy.* *Ruben.*

6\. A gdy on Theodorus z wielą Zydow swoich nád oną spaloną bożnicą stał: zbiegło sie do niego wiele Chrześćian / y námáwiáć go mędrszy y o wierze y Pismie ś. mowić z nim poczęli. Lecz on sie ze wszytkiego śmiał. Widząc iż mu mowá nic pomaga / do modlitwy sie wszyscy puśćili / y wielkim głosem záwołáli: Theodorze vwierz w CHRISTVSA. On głos ták Zydowie zrozumieli: Theodorus vwierzył w CHRISTVSA. y przelększy sie á ná Theodorá nárzekáiąc / wszyscy vćiekli. Theodorus sie też bárzo zátrwożył/ ná on głos lwá nászego z Judy / á zwłaszczá słysząc śpiewánie mnichow miedzy onemi murámi pogorzáłemi. iednák stał ná mieyscu / y przystąpił do niego on Ruben/ y iáko nápoły vmárłego ćieszył go / y do CHRISTVSA námawiał. A on vwierzyć w CHRISTVSA obiecał / prosząc áby sie z swoiemi Zydámi námowił/ y wiecey ich do CHRISTVSA przyprowádźił. Y szedł go do domu swego Ruben. Wroćili sie Chrześciánie do kośćiołá swego / y odpráwiwszy służbę Bożą vyźrzeli niemáłą liczbę Zydow á oni do kośćiołá idą/ y gdy przyszli prośili Biskupá áby ie Chrześciány vczynił. y kładł ná czołá ich krzyż ś. A drudzy Zydowie z miástá poućiekáli po lásách sie kryiąc.

Theodorus Doktor Zydowski náwrocony.

Liczbá wielka Zydow do chrztu S.

7\. Dwá ich/ Melecius brát onego Theodorá y Innocencyus ktory był niedawno z Hiszpániey przyiáchał/ cudownie w leśie do CHRISTVSA poćiągnieni są. Melecius rzekł: Jákom vsłyszał iż brát moy w CHRISTVSA vwierzył: ták mi te słowá do sercá weszły: W imię twoie CHRISTE, ktore my zá bluźnierstwo mamy. y chcę ie bluźnić á wyrzucáć z myśli/ á nie mogę/ á im sie wiecey z sobą biedzę/ tym sie wiecey w serce moie oná myśl wpáia. Rzekł mu Innocencius/ iest tá rzecz widzę z Bogá / podźmy do miástá á vczyńmy co twoy brát Theodorus vczynił. On niechćiał/ ále odbieżeć chćiał wszytkiego co w mieśćie miał. y gdy w inszą sie stronę obroćił/ w drodze pobłądźił y w ćiernie iákieś wpadł/ w ktorym sie poránıwszy/ iuż CHRISTVSA wzywał/ áby mu drogę do miástá vkazał. Co sie ták sstáło. A on Theodorus zezwawszy Zydy / nic boiąc sie iuż y o zdrowie swoie / rádźił im do wiáry ś. przystąpienie; y nálázło sie ich pięć set y czterdźieśći/ ktorzy chrzest ś. przyięli/ y mocnie sie CHRISTVSOWI Messyaszowi y Bogu swemu pokłonili / nieodmiennie w státku onym trwáiąc.

Cudowne do wiáry poćiągnienie.

540. Zydow vwierzyło.

8\. Cudámi niektoremi/pomogł im CHRISTVS. Bo widźiány był v kośćiołá przed miástem / w ktorym złożone były reliquie S. Szczepáná / słup ognisty iáko zá Moyzeszá ná puszczy / y grad

Cudá dziwne.

spadł/ ktory wonieć miodem począł/ y kto go kosztował/ nád wszytkie miody slodszym go vznał. Ośm dni Biskup ná oney pracey z ludem swoim strawił/ nim sie do Jammony wrocił. á wierni ktorzy z nim byli/ táka z tego náwrocenia Zydow rádość mieli/ iż żaden sie do domu nie pokwápił/ áni sie o swoim domostwie pytał. Działo sie to miesiącá Lutego/ roku też Páńskiego 418.

9. *Bożnice Zydowskie palili Chrześciánie.* Gdy sie to prędko po wszytkim Chrześciáństwie rozgłosiło: Honorius Cesarz mándaty dał ná Zydy/ áby żadnych vrzędow/ y pásá rycerskiego nie mieli/ chcąc ie przykrościámi do wiáry przywodźić/ ná wzor tych Minoritow. A wierni gdy te powieść w kościolách im czytano/ rzućili sie do palenia bożnic Zydowskich/ chcąc ták Zydy náwrácáć/ iáko Minoritowie poczęli. Ale sie to nie powiodło. Bo wiecey Zydowie twárdźieli. vrzędy ná przodku wiernym tego przeglądáli: ále po czterech lat zákázáć Cesarz musiał/ áby Zydom bożnic nie palono/ á ieśli im mieysca ná ktorych były są odebráne/ áby im inemi nágradzano.] Nie palenie bożnice pomogło onym Zydom do zbáwienia/ ále S. Szczepáná poważna v Páná Bogá modlitwá. Ták sie swoiey krwie nád nimi mśćił przeblogosłáwiony męczennik pierwszy.

Zákazano potym palić bożnic. L. 25. 26. 27. de Iudæ: C. Theo.

Zosimus Papież vmárł, Bonifácius nástapił. Ná końcu roku tego Papież Zosimus poszedł do Oycow/ śiedźiał rok y miesiące cztery. Wybrány iest ná iego mieysce Bonifácius/ stáry y mądry kápłan y świętych obyczáiow/ poniewolnie ná ten vrząd zá głosy ludu wszytkiego wćiągniony. Ale Eulálius kápłan onemu sie wybrániu sprzećiwił. Jáko sie oná niezgodá skończyłá/ drugiego sie roku powie.

Rok Páński 419. Bonifáciuszá 1.

Honoriuszá 25. Theodozyuszá mnieyszego 12.

1. *Schismá.* Ex Codice Vaticano. *Eulálius wtrácony ná Papiestwo.*

Bonifácius wybrány od więtszey częśći kśiężey Rzymskiey/ do ś. Piotrá kośćiołá wprowádzony był. á Eulálius w kośćiele Láteráńskim z niektoremi też kápłany dniá też do poświecenia swego czekał. Symmáchus stárostá Rzymski życzył Euláliuszowi Papiestwá/ y wnet przez list swoy dał spráwę Cesárzowi Honoriuszowi: iż więtsza część kápłanow obrálá Euláliuszá/ á Bonifácius vpornie sie w iego práwo wtrąca. Cesarz vwierzywszy/ Bonifáciuszá z Rzymu wygnáć roskazał. y muśiał przed miástem w kośćiele ś. Páwłá z swoiemi przemieszkáć. W tym kśięża y Clerus Rzymski pisániem swym/ dał inszą spráwę Cesárzowi/ iż Bonifácius dobrze iest wybrány/ y spráwiedliwie ná tę dostoyność przymuszony wchodźi/ y godnym tákiego mieysca iest. A Eulálius kilás kápłanow z sobą máiąc/ vpornie sie w to co nie iego iest wdawa. Vwierzył onemu pisániu Cesarz. y zezwał do Ráwenny bliskich Biskupow/ áby iáko rzecz kośćielną sámi sądźili/ ktory lepsze ma wedle praw kośćielnych obieránie/ stronom też przyiácháć kazał. Ziácháli sie/ ále iż bliskie było święto Wielkonocne/ skończyć rzeczy oney Biskupi nie mogli. iednák obiemá sie zátrzymáć kazano/ áby do Rzymu nie wchodźili/ á rozsądku czekáli. y odłożył sąd on Cesarz/ ażby sie świętá odpráwiły. dla ktorych posłał do Rzymu Biskupá Spoletáńskiego Achilleuszá/ áby tám świętom y nabożeństwu ludu Rzymskiego służył/ pokiby sie sąd/ o wybránych nie skończył. Tym czásem pobożny Cesarz pisał do Biskupow/ áby sie ná Synod do Spoletu ziácháli. Pisał y do Afryki do Aureliuszá Kárthágińskiego y do Augustyná y do Ewodiuszá y innych/ tákże y do Gálliey/ chcąc mieć ná on sąd dobrą kupę Biskupow. Do Aureliuszá pisząc one słowá dobry Cesarz mowi: przyiedź dla tego ábych twoie pożądáne błogosłáwieństwo otrzymał/ y z twego sie widzenia vweselił.

Zebránie Biskupow o Papieżá.

Słowá Cesárskie do Biskupá.

2. W tym czáśie było postánowienie y od onego Synodu w Ráwennie y

od Cesárzá/áby obá/y Eulálius y Bonifácius do Rzymu nie wchodźili/áni śię w rzeczy kápłáńskie w Rzymie nie wdawáli. Lecz Eulálius tego roſkazánia nie záchował/ mocą śię do miáſtá wdárł/ y w Láteranie ſłużbę Bożą odpráwował. Zá czym śię rozruch wznięćił/y wiele poránionych z obu ſtron zoſtáło. Czego gdy śię Ceſarz dowiedźiał: Euláliuſzá z Rzymu wygnáć y do Kámpániey ná wygnánie záſłáć/ á Bonifáciuſzá wprowádźić y zá prawdźiwego Papieżá mieć roſkazał. gdyż śię ſam Eulálius ſwym nieposłuſzeńſtwem y wſzetecznośćią potępiał/ y ſwoie nieſpráwiedliwość wyiáwiał. Z wielkim weſelem Rzymiánie wſzyſcy zgodnie Bonifáciuſzá przyięli/ iákoby śię im znowu wiárá ś. wracáłá. Prędkie też liſty rozeſłał Ceſarz/ áby śię Biſkupi nie trudźili/ á w kośćiołách ſwoich ná modlitwách zoſtawáli/ iż iuż ſądem Boſkim/ ſpor on ſkończony zoſtawał. | Euláliusz nieposłuſzny ſam śię potępił. | Ex codice Vaticano. | Zgodá y pokoy.

3\. Bonifácius ſtárał śię pilnie/áby heretyctwo Pelágiáńſkie y z Rzymu y ze wſzytkich kośćiołow wykorzenione było. y dla tego liſt on ktory Iulianus do Rzymu poſłał/w ktorym ná Kátholicki ś. kośćioł wiele potwarzy ſprośney nákładł/ zowiąc Kátholiki Mánicheyczykámi/y błędy ich onym przypiſuiąc/do Auguſtyná ś. odeſłał/ áby nań odpiſał. Co on z ochotą vczynił. y inne mu ſwoie piſánia poſyłał/ áby rozſądek o nich dał/ y to co mu śię zda popráwiał. Był ten Iulianus człowiek młody nádęty náuką świecką/ſyn Memoriuſzá Biſkupá tákże Kápuáńſkiego / z ktorym ś. Auguſtyn miał dobre záchowánie. Vwiedźiony duchem heretyckim/śmiał śię ná ſtárego ś. Auguſtyná puſzczáć/ z wielką ſromotą y pohánbieniem ſwoim. | Bonifácius Pelágiany prześláduie. | Contra duas epiſt: Pelag: c. 1. | Proſper aduerſ: Collat. | Auguſt: epiſt: 131.

Synod Kárthagińſki piąty tego roku zebrány miał poſły Papieſkie ieſzcze od Zoſimá wyſłáne/ Fauſtyná Biſkupá Potentiny/ Philippá y Aſellá kápłany. Ná tym Synodźie byłá mowá o ápellácyách do Papieżá/nie iżby nie były: ále żeby o nich nieſkwápliwy y ſłuſzny był poſtępek/ gdy wyklęći y oſądzeni w Afryce do Rzymu áppelluią/ y tám ie rozgrzeſzáią. | Synod w Kárthaginie o ápellacyách do Papieżá. | Apud Conc: Afric: cap: 105.

4\. Z ſtąd vroſło pytánie o Kanonie Niceńſkim/ około tákich do Rzymſkiego Biſkupá áppellácyách / ktorego słowá piſáne poſłał Papież przez te ſwoie poſły. ále iż śię miedzy Niceńſkiemi Kanony v nich nie náydowáły/iedno pod Sárdyceńſkiego Concilium tytułem położone były: piſáli do Bonifáciuſzá ći Afrykáńſcy Biſkupi/áby im czáſu zwlokł/żeby do Cárogrodu y Alexándriey y Antyochiey poſłáli / o przepiſy Kanonow Niceńſkich. y wlokłá śię tá rzecz/ áż do Celeſtyná Papieżá/ktory po Bonifáciuśie náſtąpił/ od Zoſimá począwſzy przez cztery látá. | Kanon Niceńſki o áppellácyách.

5\. To ſobie biorą heretycy dźiśieyſzy zá dowod y przekonánie / iákoby Papieżowie nieſłuſznie áppellácye od Biſkupow do śiebie przyćiągneli/ y Niceńſkie Kanony pofálſzowáli. y tu Centuriatorowie iáko po tryumphie wykrzykáią / niewiedząc co śię dźiało / y iákim ſercem to oni Afrykáńſcy Biſkupi vczynili/y iáko śię vſpokoili. Co śię tu krotko obiáśni/ y potwarzy śię heretyckie/y głupſtwo śmiechu godne odkryie. | Heretyckie potwarzy.

6\. Co śię áppelláciy do Rzymu dotycze: z tym śię kośćioł Rzymſki vrodźił gdy przodkowánie y przełożeńſtwo nád innemi kośćioły z práwá y poruczenia CHRISTVSOWEGO Piotrowi ś. dáne ieſt. Co ználi przednieyſzy ludźie w Afryce/ Cyprianus/ Optatus/ Auguſtinus y inni / ktorzy zwierzchność tey ſtolice od ktorey do Afryki Ewángelia wyſzłá/wyznawáią. y świeże przykłády vkázowáły. Bo ś. Auguſtyn wylicza Biſkupy zá ſwego czáſu oſądzone od Synodu Afryki/ktorzy do Papieżá áppellowáli/ áby ábo ináczey oſądzeni byli/ábo co oſądzonego było potwierdźili/ iáko on mowi. y miánuie te áppellánty/ Przyſzká/ Wiktorá y Laurentego Biſkupy / ktorzy od Synodu Biſkupow w Afryce ná Papieſki śię rozſądek wźięli. A oſobliwie to práwo áppelláciy ná ſwoim Biſkupie Antoniuśie Fuſſáleńſkim wyraża. Bo gdy go ſam onemu miáſtu dał y poświęćił/ á on śię zepſował y źle żył: Synod go | Appellácye do Rzymu, od poczatku były. | Auguſt: epiſt: 261. edit: Plant: To: 2. | Appellácye Auguſtyn S. do Rzymu wyznawa.

z biſkupſtwá

z biskupstwá złożył. on do Rzymu áppellował / y list sobie od Prymásá zálecánia ziednał. Lecz ś. Augustyn y do Bonifáciuszá y do Celestyná Papieżow pilnie pisze y prosi / áby nie był ná biskupstwo ono przywrocony. y chwali Bonifáciuszá / iż mu nie vwierzył / y ná sad sie nie skwápił. y z tego tám listu znáć / iż Papież posyłał swoie exekutory do Afryki ná wykonánie tego co osadził. ktorzy gdy ku sobie żołnierze y moc vrzedowa / ktorey im nie broniono / bráli: może być iż sie co wystepowálo / zwłaszczá gdy byli posłáni iácy vporni y máło bączni. y o to Biskupi prosza y ś. Augustyn / áby w onych exekucyách nieporzadku nie było / nie izby rozsadku Papieskiego przyimowáć nie mieli.

August: epist: 261. edit: Plaut.

7. Kanon Sárdiceński tytułem Niceńskiego pokryty. A iż Zosimus Papież onemu o áppellácyách Papieskich Kanonowi dał tytuł Niceński / ktory był własnie Sárdiceński: tego dla żadney zdrády áni oszukánia áni z watpliwośći iákiey nie vczynił. Bo tákieyże iest mocy y powagi Sárdiceńskie Powszechne y Generálskie Concilium / iáko y Niceńskie. á v Afrykanow tym poważnieysze Sárdiceńskie / iż ná nim z Grátusem Biskupem trzydźieśći innych z Afryki Biskupow było / á ná Niceńskim / sam tylo ieden był Cecilianus Biskup Kárthágiński. Muśi tedy być inna przyczyná / dla czego Kanon Sárdiceński / Niceńskim náz wány iest. Gdyż to tedy z żadney zdrády nie poszło: domyślić sie łácno / iż te Kanony Sárdiceńskie z Niceńskimi pomieszáne były / y w iedne księgi pod iednym tytułem wpisáne. Bo Sárdiceńskie potwierdzáło Niceńskie / y dla tego sie miedzy one pierwsze cztery nie liczy / iż zá iednoż poczytáne było. y Sárdiceńskie wiele miedzy swoie Kanony Niceńskich nákládło / iáko 5. 15. 16. 17.

Ferri: 6.

8. W Rzymie cáłe księg dochowánie. V Grekow pofałszowano wiele księg od heretykow. A iż w Niceńskim Concilium był iednák ten Kanon o áppellácyách do Rzymu: z sámych sie Exemplarzow Rzymskich / dobry nie sporny sedźia / sprawić może. Bo nigdźież sie ták cáłe te księgi Niceńskiego Concilium nie dochowáły / iáko w Rzymie. v Grekow y we wschodnych kośćiołach Ariani / á w Afryce Donátiste bárzo wiele księg pofałszowáli / y co im było przećiwno wyrzucáli. y inne Synody nigdźie sie lepiey nie dochowáły / iáko w Rzymie / gdźie tákich odmian heretyckich / iákie były ná stolicách Cárogrodzkich y Afrykáńskich / y innych Ariáńskich wschodnych / ná ktorych ták geśći śiedźieli heretykowie / w mocy swey y księgi y wszytko máiacy. Jáko cáłego co v nich / to co im szkodźiło zostáwáć mogło ? Żył tego wieku Ferrándus dyákon Kárthágiński / ktory nápisał Konkordáncia Kanonow. Ten kłádźie ten Kanon o áppellácyách pod tytułem Sárdiceńskim / y dał iednemu táki: De prouinciali Synodo retractanda per Vicarios Episcopi, vrbis Romæ, si ita decreuerit.]

Breuiar: Ferr: C. 149. & 153.

9. Afryká przy iedności Rzymskiego kośćioła. Afrykáńskie kośćioły y ná on czás y potym zá Wándalow mocnie trwáły záwsze przy iedności kośćiołá ś. y posłuszeństwie Papieskim / iáko sie lat tych idacych wspomni: á w Zosimie y innych Papieżách nic nie náydowáli / poki sámi byli Kátholicy / dla czegoby sie od iedności ich odrywáć mieli. y owszem ta iednośćia y społecznośćia z kośćiołem Apostolskim Rzymskim / heretyki tepili / á zwłaszczá one Donátysty. Y ná tymże Synodźie Kárthágińskim szostym / ná ktorym pytánie o onym ártykule Niceńskim o áppellácyách mieli / wielka cześć ná Papieżá kláda / gdy od niego o księgách Bibliey / ktore máia być iáko zá świete miáne / potwierdzenia prosza.

Conc: Chartha: 3. cap: 43.

10. Eustochiey pánny zeszćie. Tego roku oná CHRISTVSOWA dźiewicá Eustochium / corká Paule / po mátce w lat pietnaśćie / w tymże klasztorze w Bethleem / w ktorym lat trzydźieśći pieć / cześć przy mátce poki byłá żywá mieszkáłá / po wieczna czystośći swey y żywotá ćiásnego zapłáte poszłá. wychwalenie iey ś. Jeronym nápisał / ktory iey áż do śmierći iáko oćiec duchowny służył / y swoiemi ia pismy y náuka vweselał y ćieszył. Lat miáłá żywotá swego piecdźieśiat.

Hieron: epist: 79.

Márcellinus w Chronice swey nápisał y inni / iż tego roku Pan y Bog

náß CHRISTVS IEZVS wielom ſię ludźiom ná gorze oliwney przy Jeruzálem w obłoku vkazał / y wiele Pogáńſkich ludźi / ktorzy ná to pátrzyli / y drudzy ktorzy o tym ſłyſzeli / w CHRISTVSA vwierzyli / y Chrzeſt ś. przyieli. Po ktorym / krzyże ná ich ſzátách dźiwnie z powietrza ſáme° widźiáne były.] Z tad vroſły tego roku geſte mowy ludźi vczonych / iż czás przyſzćia Páńſkiego przychodźił / y piſáli o tym. Acz nikt nic pewnego zámykáć nie mogł. á ś. Auguſtyn o tym piſząc do Eſichiuſzá mowi: iż ieſzcze wiele narodow w Afryce o Ewángeliey nie ſłyſzáło. y dla tego przyſzćie Páńſkie bliſkie nie ieſt.

P. Iesus się vkazał ná gorze oliwney.

O przyſzćiu Páńſkim mniemania.

Epiſt: 80. lib: 7. cap: 17.

Piſze Socrátes iż w Carogrodźie Żyd ieden czeſto ſię chrzcąc pieniądze zbierał / á Chrześciány oſzukawał. gdy oſtátnie do Chrztu przypuſzczony był: wodá po dwákroć w ktorey ſię chrźćić miał zniknełá. Czym iego ſzálbierſtwo P. Bog odkrył.

II. *Zyd czeſto chrzczony.*

Rok Páńſki 420. Bonifáciuſzá 2.

Honoriuſzá 26. Theodozyuſzá mnieyſzego 13.

Znowu ſię Celeſtius do Rzymu wkradł / y duſze przeklętą náuką pſował. Cesarz go z Rzymu wygnáć / y tych ktorzyby go táili / ábo náuki iego bronili / káráć ná máietnośći kazał y wygnániem z źiemie pogroźił. Leporius mnich y kápłan nietylo heretyk ále y kácermiſtrz chlubiąc ſię czyſtym żywotem ſwoim / o ktorym rozumiał iż go miał z wolney władzey ſwey y z ſtáránia ſwego / iáko Pelágius náuczał / ſtał ſię też Pelágianem. Ale od Doktorow w Gálliey y w Afryce od ś. Auguſtyná vpomniony / o náwroceniu ſwoim kśięgi nápiſał / w ktorych y błedu ſię zárzeka / y P. Bogu zá popráwę ſwoie dźiękuie. Gdźie y to odwoływa / co źle o wćieleniu Páńſkim trzymał. Cáſſyanus twierdźi / iż ten Leporius dał przyczynę Neſtoriuſzowi do tego kácerſtwá. Był drugi Leporius wielkiego rodu / ktory w klaſztorze ś. Auguſtyná Profeſſem był.

I.

Gennadius de viris ill.

Aug: ſerm: de diuerſ: 50.

W Perſyey wſzczeło ſię wielkie ná Chrześciány prześládowánie. Poki był żyw Jſdegerdes on / ktory ſię nieiáko opieki był podiał ſynaczká Arkádiuſzá / tego Theodozyuſzá ktory ná ten czás krolował: mieli pokoy Chrześciánie. ále po iego śmierći ſyn iego Báráranes / bárzo ie vćiſnał. Wiele Perſow do Rzymſkich ſtron z oyczyzny ſwey vćiekáło / o ktore krol Perſki áby wroceni byli / do Ceſárzá poſyłał. Ale ich on wydáwáć niechćiał / y wolał ná obronę ich woynę z Perſy podnieść. Powiáda Theodoretus / iż Audás Biſkup dał nieco przyczyny do onego prześládowánia. Bo z żalu wielkiego ná brzydkość Pogáńſką / kośćioł Perſki Piræum, w ktorym ſię ogniowi kłániáli Perſowie / zburzył ábo ſpalił. O co gdy był do krolá wezwány / kazano mu on kośćioł znowu budowáć. Czego on vczynić niechćiał. W tym dobrze y meżnie poſtąpił. Bo toż ieſt kośćioł ogniowi budowáć / co y ogniowi ſię kłániáć. Ale w onym niepraw / mowi Theodoretus / iż kośćioł obálił. Bo Apoſtoł Páweł w Athenách widząc báłwochwálſkie oltarze / żadnego nie obálał. A ták oná nawálność ná Chrześciány powſtáłá / gdy krol Perſki zá one iedne bożnice ſwoie / wſzytkie kośćioły Chrześciáńſkie obáláć kazał / á wierne do záprzenia ſię CHRISTVSA okrutnemi mękámi przyćiſkał. Niektore żywo z ſkory łupiono / trzáſki ze trzćiny w ćiáło y w członki wbiiano. Drugie ſzczurkom ná ziedzenie dawano / y inne wymyślne ſrogośći zádawano. Niezwyćiężona iednák wiárá ſług Bożych byłá / rádźi vmieráli y do śmierći ſię oney ták ćieżkiey ćiſneli. O trzech znácznych nie godźi ſię powieśći opuśćić. Hormizdá przezacny bárzo rodzáiem y bogáctwy / gdy ſię CHRISTVSA záprzeć niechćiał: dobrá mu wſzytkie y vrzędy krol pobrał / á nágiego do wielbładow opátrowánia poſłał. y po długim czáśie / vyźrzał

Socr: lib: 7. cap: 18.

W Perſyey Chrześciány prześládują.

2.

Lib: 5. cap: 38.

Biſkup kośćioł Pogáńſki ſpalił.

Pogáńſkie kośćioły bez vrzędu obáláć ſię nie máią.

Męczennicy w Perſyey.

Hormizdá męczennik.

go krol od słońcá vpalonego y prochem oszpeconego/ pomniac iákim był pánem przedtym/ wezwał go/ y oblec w száte kazał y mowił: wżdy iuż teraz złoż vpor á syná sie ćiesielskiego záprzy. A on ná sobie száte one zdrápał y przed krolem porzućił mowiac: Dar ten niech przy tobie z niewiernośćią zostánie. y ták go nágiego wygnáć kazał.

3. *Suenen męczennik.*

Drugi był Suenen/ ktory miał tyśiac niewolnikow. Ten gdy sie záprzeć CHRISTVSA niechćiał: niewolnikowi iego przedniemu wszytkę máietność oddał/ y iego sámego do niewoley iemu y posługi náznáczył/ y żonę iego wziać onemuż niewolnikowi zá żonę roskazał. Lecz Suenen tym sie nic do odstąpienia Bogá swego nie náchylił/ áni vwiodł.

4. *Beniamin męczennik.*

Trzeći był Beniámin dyákon/ ktory będac w więzieniu/ od posłá Cesárskiego wyproszony był/ z tym obwiaskiem: áby o Ewángeliey y CHRISTVSIE z Mágámi nic nie mowił. Gdy go wolnym czyniono/ on ná tym przestáć niechćiał mowiac: Tey świátłośći ktoram od Bogá wział/ muszę drugim vżyczáć/ y skárbu Páná swego nie kryć. Bo tákim w Ewángeliey karániem wielkim pogrożono. Jednák go krol wybáwić z więzienia roskazał. Lecz gdy ludźie namową swoią do vznánia práwego Bogá przywodźił: w rok potym poimáć go krol kazał. y gdy sie záprzeć Páná Bogá swego niechćiał: dwádźieśćiá ostrych trzćin w nogi y w ręce zá páznokćie zábiiáć mu y inne okrutne y wymyślne męczeństwá zádáwáć mu kazał. w ktorych duchá oddał P. Bogu. Poty o tey Perskiey ná wierne woynie Theodoretus.

5. Lib: 14. cap: 19. & 20. *Iákub pokutuiący męczennik.*

Przydáie Nicephorus/ iż támże Jákob nieiáki krolá Perskiego przyiáćiel/ dla oney przyiáźni krolewskiey wiáry w CHRISTVSA odstąpił. do ktorey gdy sie z namowy mátki y żony swey wroćił: niesłychánym go okrućieństwem krol on mordowáć roskazał. Bo mu członki po iednemu vćinano/ y ták obćiętego z brzuchem tylo y głową zostáwiono. On przedsie CHRISTVSA wyznawał/ áż mu y głowę odćięto/ y koniec onym mękom vczyniono.

Theod: lib: 5. cap: 36. *Obroná Boża ná woynę zá modlitwą Cesárską.*

A z strony woiennych spraw/ gdy znagłá Persowie przymierze zrzućili/ wielka sie pomoc Boska nád Theodozyuszem y woyski iego pokazáłá. Bo nie máiac ták gotowego w oney stronie żołnierzá/ sámą modlitwą Cesárzá nabożnego zátrzymáli sie Persowie/ iż do źiemie Rzymskiey y Syriey nie wtárgneli. Bo ie P. Bog gdy chćieli prędko wtárgnać/ deszczámi wielkiemi y gromy odganiał y ták trzymał/ iż zá dwádźieśćiá dni woysko Perskie dwádźieśćiá stay vyść nie mogło. A gdy Theodozya Persowie oblegli;

6. sam Biskup Eunomius modlitwą swoią miástá obronił/ y z kusze iedney/ ktorą ś. Thomaszá zwano/ ná ktorą Biskup kamień niemáły włożyć kazał/ gdy iednego przedniego Połkownika/ ktory sprośnie Chrystusá bluźnił zábito/ wszytko woysko od miástá odstąpiło.

Socr: lib: 7. cap: 18. *Persowie y Sáráceni cudownie porażeni.*

Przydáie Socrátes/ gdy w Cárogrodźie bárzo sie Persow bano/ á Cesarz sie wszytek ná modlitwy vdał: w Bityniey Anyołowie Boży niektorym z Cárogrodu ludźiom/ ktorzy tám spráwy swoie mieli/ vkázuiac sie/ powiedźieć w Cárogrodźie kazáli: iż da zwyćięstwo Pan Bog. Bo nas dla tey woyny posłał. Przyszły woyská Perskie do Mesopotámiey máiac z sobą wielką liczbę Sáráćenow/ z krolem ich Alámundarem/ ktory Perskiemu krolowi wielkie serce czynił/ y Antyochią w Syriey podáć mu obiecował. P. Bog táki cud vczynił: Puśćił ná nie postrách z mniemánia sámego/ iż Rzymskie wielkie woyská ná nie przyszły/ y mięszáiac sie miedzy sobą niewidzac gdźieby vćiec mogli/ wszyscy sie w rzekę Ephrátes puśćili/ y tám ich o sto tyśięcy potonęło y zginęło. Ták P. Bog od onego nabożnego Theodozyuszá woyny odpráwował. Do czego pomogłá modlitwá onego Syneoná Słupniká/ ktory ná ten czás dźiwy czynił/ y Persy y Sáráćeny ná onym słupie do CHRISTVSA przywodźił. Pátrz w iego żywoćie.

Nabożeństwo Theodozyuszá woyny odpráwowáło. Theod: hist: S. Patrum cap: 26. 7. Ianuar.

Porażeni

Porażeni są Persowie y druga duchowna woyna. Bo Akácius Biskup Amidy miástá/ widząc v żołnierzow Rzymskich bárzo wiele więźniow Persow/ ktorzy głodem vmieráli/ o siedm tyśiecy ludźi w Azázeńskiey źiemi/ ktorą Rzymiánie zwoiowáli/ poimánych: rzekł do swoich klerykow: Bog nász srebrá nie potrzebuie y w złocie się nie kocha: á kośćioł máiac tego dosyć/ słuszna rzecz iest/ áby się to ná pomoc od głodu vmieráiacym y wykupienie więźniow obróćiło. y pobrawszy wszytek skarb kośćielny/ v swoich żołnierzow/ bárzo tanie ony Persy kupił/ y opátrzone do krolá Perskiego wysłał. Wielce się temu zádźiwił on Persá/ iż Rzymiánie vmieią y żelázem y dobroćią nád nieprzyiaćielem wygráwáć. y prośił potym v Theodozyuszá/ áby tego Biskupá widźieć mogł/ y kazał Cesarz Akáciuszowi/ áby dosyć vczynił żądániu onemu krolá Perskiego. 7. Socr:lib: 7. cap: 21. *Wykupienie więźniow Perskich od Akaciusza.* *Dobroćią nieprzyiaćielá żelázem zwyćiężáć.*

Ono prześládowánie Chrześćian w Persyey táki miedzy Sáráceny pożytek Bogu w duszách ludzkich vczyniło. Był w Persyey ná służbie/ rot Sáráceńskich wodz/ Aspebetus Pogánin. Ten widząc vćiski Chrześćiáńskie/ á iż im vćiekáć do Rzymskich miast nie dawano/ y iego ná tey straży stáwiano: on żáluiac Chrześćian/ rad ie przepuszczał z gránic. O co gdy był obżáłowány od Magow: vszedł do Anátoliuszá Rzymskiego hetmáná zábrawszy swe rzeczy y syná Terebona chorego z sobą wźiąwszy. Anátolius dufáiac mu y doznawszy w woysku wiáry iego: posádźił go w Arábiey. Gdźie syn on iego chory Terebon/ktory był powietrzem zárázony/y część iedne ćiáłá miał sucha/widźiał we śnie Euthymiuszá mnichá/á on mu mowi: Jam iest Euthymius/tám á tám ná puszczy mieszkam/ przydź do mnie/ á Bog ćie przez mie zleczy. On sen powiedźiał oycu. ktory z pocztem swoim iáchał do klasztoru/gdźie był Euthymius/y on sen powiádáć synowi swemu przed Euthymiuszem kazał. y modląc się Euthymius zleczył młodego syná iego. Zátym leczyć się dusze Sáráceńow poczęły. Naprzod hetman ich Aspebetus w CHRISTVSA vwierzył y Chrztu ś. prośił. Potym Márin brat żony iego y on Terebon y inni. y wroćiwszy się do domu/drugich wiele do wiáry ś. námowili/y szerzyło się Chrześćiáństwo miedzy Sáráceny/ ták iż on Euthymius ś. do Juwenaliszá Biskupá Jerozolimskiego przez swoie posły wskazał/ áby Sáráceńom dał Biskupá. A gdy on Aspebetus hetman dobrze był w wierze wyćwiczony/ poświęćił go Juwenalis Biskupem/ y z wodzá woiennego sstał się duchowny pásterz/ názwány Piotrem/ ktory wszytki Sáráceny one do CHRISTVSA y kośćiołá iego przywiodł. 8. Cyril: in vita S. Euthymij. Metaphr: 20. Ianu. Surius Tom: 1. *Aspebetus Sáráceń żołnierz, Sáráceny do Christusa nawroćił.* *Eutymius cudowny, Terebona zleczył.* *Aspebetus Biskupem z hetmáná.*

Roku tego S. Jeronym wielki wszytkiego świátá Doktor y mistrz do wieczney chwały poszedł. Żył lat śiedmdźieśiąt y ośm/nie żywotem tylo/ále pismy drogimi y szczęśliwemi kośćioł ś. vbogáćił. Niektorzy nieostropni/ o nim wiele fałszywych rzeczy/chcąc go chwalić/ pisáli. A zwłaszczá on/ ktory pod tytułem Cyrillá do ś. Augustyná o cudách ś. Jeronymá powiáda/ y ten co żywot iego pisał/wiele ma niepewnośći. Márianus Wiktorius Biskup Reátyński/żywot iego prawdźiwie/ z pismá iegoż zebrał. Oná powieść o lwie ktory był domowym y ćichym/ nie ś. Jeronymowi/ ále Gerázymowi Opátowi przyczytáć się ma. A iż ze lwem ś. Jeronymá máluia/ o mocy iego przećiw heretykom/ sławe mu z tákiego przyrownánia/ czynia. 9. Prosper in Chron. *S. Ieronymá ześćie.* L: 44. de epis: & cleric: C. Theod.

Honorius Cesarz dał wyrok ná kśięża z niewiástámi mieszkáiace. Co vprośili Biskupi/ ktorzy ich w kárnośći y przy Niceńskiego Concilium práwie zátrzymáć nie mogli.

Rok Páński 421. Bonifáciuszá 3.

Honoriuszá 27. Theodozyuszá mnieyszego 14.

Marcell: in Chron.
Constáncius oćiec Válentiniana trzeciego vmárł.
Eudocia żoná Theodozyuſá młodſzego.
Socr: lib: 7. cap: 21.
L. 6. de Sacr: Eccl. & l. 45. de Episc.

ROku tego on Constáncius ktory miał śiostrę Honoriuſzá Plácidią zá żonę/ y był zá towárzyſzá ná páńſtwie/ vmárł. A Theodozyus młody wſchodny Cesarz zá żonę wźiął Eudocią Leonciuſzá Philozophá/ w náukách ćwiczoną corkę. Attykus Cárogrodzki Biſkup práwo ſobie ná Biſkupow Illiriku rządzenie v Cesárzá vprośił: wſpominájąc ſtáre Kanony o zwierzchności ſtolice Cárogrodzkiey/ ktore nigdy nie były.

Rok Páńſki 422. Bonifáciuſzá 4.

Honoriuſzá 28. Theodozyuſzá mnieyſzego 15.

1.
Prosper in Chron.
Marcell: in Chron.
Bonifácius w Hiſzpániey hetman vſtępuie.
Auguſt: epiſt: 70.
Towárzyſtwo iego z S. Auguſtynem.
Epiſt: 205.

CEsarz Honorius nowe woyſko do Hiſzpániey przećiw Wándalom z woiewodą Káſtinem wypráwił. gdźie iuż Bonifácius drugi woiewodá w Hiſzpániey wielkie zwyćięſtwá miewał. y wſłáwił ſię iuż był woienną vmieiętnośćią y ſzczęśćiem/ y wiele iuż był kráiow támtych vſpokoił. Ten ſię z Káſtinem zgodźić dla iego hárdośći nie mogł. A iednák roku tego Máximá y Iowiná tyránny poimáli y pogubili. A Bonifácius Káſtinowi vſtąpił y do Afryki iáchał/ y tám nád Gothámi ktorzy Cesárzowi ſłużyli/ przełożonym był. On iego do Afryki odiazd wiele złego ná R. P. Rzymſką przywiodł. Tám w Afryce wielkie miał towárzyſtwo/ y przyiaźń z ś. Auguſtynem/ ktory go liſtámi częſto do wielkich cnot y pobożnośći przywodźił. y one mu słowá o czyſtośći piſał: Brzydko ieſt/ áby tego zwyćiężyłá nieczyſtość/ ktorego człowiek zwyćiężyć nie może/ á żeby ten od winá polegał/ ktorego żelázo nie obáli. Chwalił mu ſtan rycerſki ná obronę pospolitego pokoiu. Był ten Bonifácius rodem z Tráciey/ corkę ſwoię miał zá Sebáſtyanem Comesem/ ktorego Wiktor Vticensis wyſtawia.

2.
Auguſt: epiſt: 205.
Et in appendice epiſ: 2. 3.
Gothowie Rzymiánom ſłużyli w Afryce.
Diſputácya y chlubá heretycka
Contra Maxim: libri duo.
Posſidius in vita Auguſt: cap: 17.
3.
Bonifácius klątwy ſię przeleknął.

Żołnierz z Gothow piiány/ pánnie iedney krzywdę ná czyſtośći vczynił. Dał o tym znáć ś. Auguſtyn Bonifáciuſzowi: on go záraz gárdłem kárác chćiał. á ś. Auguſtyn prośił/ áby zdrowie iego záchował/ piſząc one słowá: Byſmy te dźikie ludźie iáko záſłużą ták kárác mieli/ máło ich do woyny y nieśmiáłych zoſtánie. Z Gothámi w Afryce ktorzy byli Ariáni kácerſtwo ſię ono ożywiáło. mieli z ſobą Biſkupá ſwego Gothowie Máximiná/ ktory z ś. Auguſtynem zwiodł diſputácią/ ná ktorey pohánbiony/ przedſię kłámáiąc o zwyćięſtwie ſię ſwoim chlubił. y muśiał ś. Auguſtyn tę diſputácią wypiſáć. Był też tám Cesárſki vrzędnik ſkárbowy Páscencius ſrogi Arian/ y ten tákże z ś. Auguſtynem gadánie miał/ po ktorym iáko kłamliwy heretyk o wygrániu ſię chlubił. y tákże one rozmowę z nim piſáć ś. Auguſtyn muśiał. Tráfiło ſię iż Bonifácius/ człowieká ktory ná gárdle karány miał być/ á do kośćiołá vćiekł/ wywlec go z kośćiołá kazał. O to záraz/ ná przyiaźń nie pámiętáiąc ktorą z nim miał/ nápiſał mu liſt ś. Auguſtyn mowiąc: Ieśli pokutowáć nie będźieſz/ á tego cáło nie wroćiſz ktoregoś z kośćiołá wźiął: ofiáry domu twego kápłani nie przyimą/ á tobie ſpołecznośći zákażę. Wnet ſię vpámiętał Bonifácius y przeprászał/ y zdrowiem winnego onego dárował/ y z płáczem pokutę czynił/ prosząc/ áby ręką ſwoią ofiárę domu iego P. Bogu oddawał/ á iego nie wyklinał. Ták y wielcy hetmáni kápłáńſką kośćielną kárność ſobie ważyli/ y kápłany czćili.

Rok Páńſki 423. Bonifáciuſzá 5.

Honoriuſzá 29. Theodozyuſzá mnieyſzego 16.

ROk ten śmierćią Honoriußá zachodnego Cesárzá nie stawny. Poszedł ná drugi żywot osmnastego dniá Sierpniá w Rzymie / gdźie wedle ćiáłá ś. Piotrá pogrzebiony iest. Krolował lat dwádźieśćiá ośm/ mieśiecy pieć/ dni 19. żył lat trzydźieśći dźiewieć. Myla sie ći ktorzy go mieli zá domowe° á nie woiennego. Lecz żaden sie z Cesárzow nie náyduie / ktoryby wiecey bitew wygrał á tyránnow odpádłych y zdrádźiec wiecey zwyćieżył / y ták wiele nád dźikiemi narody / ktorzy Rzymskie páństwo obálić chćieli / szcześćia woiennego miał. Prawdá iż wiecey nabożeństwem niżli zbroią woiował. Bo táki sposob pewnieyszy iest do zwyćiestwá. Máło miał woiewod sobie wiernych / á przedśie go P. Bog y przez nie bronił / y one gdy im ná wiernośći ku Pánu swemu schodźiło / karał / iż ták długie pánowánie iego bez cudowney łáski Bożey nie było. Bo kośćiołow y wiáry Kátholickiey y Boskiey służby dźiwnie wiernie / y pilno bronił. 1. Socr: lib: 7. cap: 23. Marcell: Caßiodorus in Chronico. *Smierć Honoriußá. Woienny był y szczęśliwy.*

Przed śmierćią odesłał był śiostrę swoie Gálle Plácidią y z dwiemá synmy iey / Wálentinianem y Honoriußem / do wschodnych páństw do synowcá. y Jan nieiáki podłego rodu nie dawny żołnierz y Notárius wtárgnąć w páństwo y Cesárzem sie vczynić śmiał. y postał do Theodozyußá do Cárogrodu / áby mu páństwo potwierdźił. Lecz on przećiw iemu Ardáburiußá wypráwował. Ten Jan záraz ná kośćioł sie Boży rzućił. Zepsował práwo duchownym o iurisdikciey / chcąc áby sie wszyscy v świetckiego Tribunału sądźili. Czym sobie śmierć y vpadek pospieszał. Lecz Theodozyus wschodny Cesarz ná wzor oycá swego ná woynę sie gotuiąc / Páná Bogá práwy y mándaty ná heretyki błagał. Bo Mánicheusze y Phrigi y Ariany / Mácedoniany / Eunomiany / Nowáciany / Sábbáciany / karáć wedle práw stárych nowym mándatem roskazał. Wiecey czynił niżli Cárogrodzki Biskup Attykus / ktory Nowáciany ćierpiał. Z czego chwali go Socrátes. Zákazał y Zydom / áby nowych bożnic nie stáwili / y ná Pogány / ktorzyby służbę dyabelską wznawiáli / karánia wznowił / y ták sobie do zwyćiestwá przećiw tyránnowi Janowi drogę nápráwował. 2. Prosper & Caßiod: in Chron. *Ian tyran Cesárzem się vczynił. Iurisdikcyą duchownym zepsował. Mándat ná heretyki. wyprawá ná woynę.* L. 29. de hæret: C. Theod. Socr: lib: 7. cap: 25. L. 22. de Iudæ. L. 24. 22. de paganis.

Bonifácius Papież tego roku do oycow poszedł / śiedźiał lat czterý y mieśiecy dźieśieć. Ná mieysce iego Celestinus spokoynie obrány iest. Tegoż roku on Theodoretus ná Biskupstwo Cyri w Syriey wźiety iest / z młodośći w klasztorze wychowány / y poniewolnie ná ten vrząd wsádzony. w Antyochiey zá Janá Biskupá káznodźieią był. Bo wielkie w pismie ś. y náukách ćwiczenie y wymowe miał. 3. *Smierć Bonifáciußá Papieżá. Theodoretus ná Biskupstwo.* Theod: epist: 81.

Rok Páński 424. Celestiná 1.

Theodozyußá mnieyszego 17.

DN Kástynus ktory w Hiszpániey przykrym był Bonifáciußowi iż sie dla niego do Afryki przenieść musiał / będąc roku tego Consulem / złożony z ták wysokiego vrzędu / do Bonifáciußá sie do Afryki vćiekł. ktory nie dufáiąc mu / pisał do ś. Augustyná / áby w iego ręku przysięgę vczynił / iż szczyrze á nie we zdrádźie pod iego sie obronę podáić. Vczynił ták Kástynus. y pisał ś. Augustyn Bonifáciußowi / áby mu dufał / á nieprzyiaćiele iáko pocżął / miłował / wedle práwá CHRISTVSOWEGO. 1. *Kástynus poniżony.* Apud Aug: in append: epist: 10. edit: Plant.

W tym czáśie Augustyn ś. smutny y swego frásunku pełny list do nowego Papieżá Celestiná nápisał / z táką powieśćią y prosbą. W powiećie Hyponskim iego Diocezyey Fussulá miásteczko żadnego Kátholiká nie miáło / iedno Donátysty. o ktore sie stáráiąc Augustyn / wiele tám kápłanow do- 2. Aug: epist: 261. *Augustyná S. frásunek.*

brych potrudźił. bo iedne heretycy oni poślepili/ drugie pochromili/ drugie po zábiiáli. Aż nákoniec do Kátholickiey wiáry wiele śię ich po oney krwi niewinney náwrociło. y chcac im dáć Biskupá ś. Augustyn/ tráfił ná Antoniußá młodego/ swego wychowáńcá/ ktory mu śię godnym zdał/ ále śię ináczey nálázło. Bo w grzechách y drapiestwie y nieczystośći obwiniony był. On śię o to bárzo frásuiac á mowiac sobie: chćiałem náprawowáć/ y popsowałem. ták iednák skarał onego młodego Biskupá/ iż mu z miásteczká onego wyniść kazał/ zostáwuiac go iednák przy Biskupiey dostoyności. Lecz on do Papieżá Bonifáciußá áppellował. y boiac śię ś. Augustyn áby Celestinus nastepnik Bonifáciußow zá nim nie wskazał/ á ná Biskupstwo go nie przywroćił/ y sedźiego z moca świecka ná exekucya nie posłał: pokornie go prośi áby po nim nie skázował/ áni exekutorow posyłał/ doznawßy sam iż był ßkodliwy kośćiołowi on Antonius. y mowi: Jesli go ty przywroćiß/ ia Biskupstwo swoie porzućić muße/ ábych śię wedle Apostołá sam karał/ żem ták złego podał. Proßę ćię wybaw stárość moię z tey trwogi y troski/ á miłośiernie y spráwiedliwie mię poćieß. Zápłáći to Bog ná tym y ná onym świećie/ ten ktory ćię ná tey stolicy nam ku ochłodźie posádźił.] etc. Pátrzmy ná práwá zwierzchności Papieskiey/ y ná tákie święte/ pokorne y czyste serce miłego stárcá Augustyná. Miłował go bárzo ten Celestinus/ y wßedźie go wielce wychwala/ pewnie mu śię y w tym o co prośił/ vżyć dał.

Omyłká ná wybieraniu Biskupá.

Moc Papieska zna S. Augustyn.

3. Apud Aug: epi: 4. in append. On Jan odstepnik tyran woysko posłał do Afryki/ chcac ich sobie podbić/ sprzećiwił mu śię Bonifácius támeßny wodz woyská Rzymskich Cesárzow. Gdy śię do bitwy gotował/ nápisał mu Augustyn ś. posyłáiac go ná heretyká y mowiac: Nie dopuśći P. Bog áby miał Kátholik heretykowi tył podáć. Jedno serce do Páná Bogá obracay/ nie bedźieć żaden żołnierz straßny/ áni Gothus áni Hunnus. Odpisał mu Bonifácius mowiac: Jdźiem z nádźieia/ iż CHRISTVS da nam zwyćięstwo. Ale ieśli zemna y z moiemi ináczey vczyni/ proś áby duße moie wyzwolił P. Bog. Wygra nam Troycá iedyna.] y miał ßcześliwe zwyćięstwo y Afryki obronił. Theodozyus Cesarz nie mießkáiac wypráwił przećiw Janowi Ardáburiußá/ ktory gdy do Solonei w Dalmáciey przypłynał: puśćił śię do Aquileiey/ y wiátry zápedzony wpadł w rece onego tyránná/ y poimány iest. Vrádował śię Jan/ rozumieiac/ iż dla onego ták przedniego wodzá miał go Theodozyus Cesárzem vczynić.

Kátholik heretykowi tyłu nie podáie.

Epist: 5.

Bonifácius obronił Afryki.

Socr: lib: 7. cap: 23.

Ardáburius poimány.

4. Theod: epist: 146. & epist: 81. Theodoretus ktory roku przeßłego ná Biskupstwo Cyru wstapił/ máiac ośm set Plebaniy pod soba/ miał wiele bárzo miedzy nimi heretykow Márcionistow. O ktore śię kußac z praca y ránámi/ bo go często kámionowáli/ y z wielkim niebespieczeństwem/ náwroćił ich dźieśięć tyśiecy/ y do kośćiołá ś. przylaczył. Zá co gdy potym w kácerstwo z Nestoriußem vpadł/ Pan Bog mu dał powstánie y vpámietánie. Pißę sam/ iż mu do onego połowu duß záwiedźionych pomogł Jákub pustelnik ktory śię zań modlił/ y reliquie kośći świetych á zwłaßczá ś. Janá Chrzćićielá/ ktore miał/ y suknia stára tegoż to Jákubá/ ktora Theodoretus nośił. Powiáda iż heretycy dyabły czárowáne nań pußczáli. Przyßedł/ práwi/ do mnie w nocy czárt wołáiac ná mię: Dla czego z Márcionem walczyß? Coć vczynił przykrego? Przestań/ á wiedz iżbych ćię iuż przeklol/ ále ćię meczennicy strzega y z Jákubem. Słyßeli y drudzy ono wołánie/ y domyśliłem śię iż meczennikámi zwał/ krobeczke/ w ktorey wiele zebránych było błogosłáwieństw meczennikow/ to iest reliquiy/ ktora nád moim łożkiem wiśiáłá/ á pod moia głowa miałem stára suknia Jákubowe/ ktora mi stałá zá mocny dyámentowy zamek.] Modlitwy świetych zá námi ktorych kośći mamy pilne sa y poważne/ y do roboty duchowney pomoc nam wielka czynia v CHRISTVSA IEZVSA.

10. tyśięcy heretykow náwroćił Theodoretus.

Hist: SS. Patrum cap: 21.

Kośći S. Dyabli czárowani preßkadzáli Theodoretowi.

Reliquiy czárci śię boia.

Rok

Rok Páński 425. Celestiná 2. Theodozyuſʒá 18. *Válentinianá trzećiego 1.*

Theodozyus po poimániu Ardáburiuſzá/ poſłał ſyná iego Aſpárá z woyſkiem przećiw Janowi/ ktory ná ten czás w Ráwennie z wielką liczbą Hunnow mieſzkał/ y tám z ſobą oycá Aſpárowego w więźieniu miał. Pan Bog zá modlitwą y nabożeńſtwem Theodozyuſzá/ dźiwne dał Aſpárowi zwyćięſtwo. Bo poſłał Anyołá ſwęğ/ ktory w oſobie páſterzá/ Aſpárá z woyſkiem przewiodł przez ieźioro Ráwenny/ ktorą drogą żaden nigdy nie przechodźił. y nálazł w Ráwennie otworzone bramy/ wiáchał/ y Janá zábił y oycá wybáwił. Opárł mu ſie Aecius máiąc Hunnow ſześćdźieśiąt tyśięcy. Ale zwiodſzy z nim Aſpár bitwę do iednánia przyſzło tákiego: żeby Hunny do domu odeſłał/ á ſam Komeſem od Ceſárzá vczyniony był. y ták ſię wielki pokoy przywroćił/ y wſzytko vćichło. W ten czás w rynku Cárogrodzkim Theodozyus ná igrzyſká pátrzył/ gdy mu tá nowiná przyſzłá. Zá ktorą wnet opuśćiwſzy wſzytko/ ludźiom do kośćiołá ná dźięki P. Bogu zá ſobą kazał. Wſzyſcy modlitwie iego one zwyćięſtwá przyczytáli: bo Ardáburius y ſyn iego Aſpár Ariánámi byli.

1.
Socr: lib: 7. cap: 24. 25.
Proſper & Marcel: in Chron.
Anyoł woyſká prowadźi v Ráwenny.
Jan tyran zábity.
Aecius Comes.
Dźięki P. Bogu zá zwyćięſtwo.

Theodozyus po zábitym Janie tyránnie y oſwobodzeniu kroleſtw záchodnych/ poſłał do Teſſáloniki Wálentynianowi śieſtrzeńcowi ſwemu koronę/ przez Helioná Pátricyuſzá/ y vczynił go Auguſtem/ y páńſtwo mu záchodne podał/ do ktorego on z mátką Plácidyą záiáchawſzy/ w pokoiu krolował. Był ten trzeći Wálentynianus ſyn Konſtánciuſzá z śioſtry Honoriuſzá z Plácidiey. Bo Honorius bez potomká zſzedł. Ná dźięki Pánu Bogu zá zwyćięſtwo Theodozyus práwem zákazał/ áby żadne igrzyſká y widoki w przedniе świętá nie były/ ále żeby ſię ludźie ná ſłużbie Bożey báwili. A Wálentynianus kśiężey y kośćiołowi przywroćił práwá wſzytkie ktorych był Jan tyran nárußył/ y dla tego źle zginał. y vſtáwił Wálentynianus áby kśięża v ſwego ſię Biſkupá ſądźili/ á świeckie vrzędy/ w ich ſię ſądy nie wdawáły. Ná heretyki też tenże Wálentynianus y ná te wſzytkie ktorzy ſię z Papieżem y Kátholikámi nie zgadzáią o wierze/ wznowił práwá/ áby po dni 20. ieſliby ſię nie vpámiętáli/ ná wygnánie poſzli.

2.
Válentinianus trzeći Ceſárzem záchodnym vczyniony.
L. 5. de ſpectat.
Swiętá cźćić.
Iuriſdikcyá kśięzey przywrocona.
L. 46. de Epiſc: & Cler: C. T.
L. 62. & 63. 64. de hæret: C. T.

On Jan przyzwał był ná pomoc ſwoie innych Pogan y Scytow/ ktorzy gdy o iego śmierći vſłyſzeli do Thráciey wpádli. wodzá mieli Rugás ábo Roilás/ ktore Pan Bog ſam pobił. Bo ten Rugás piorunem ktory nań vderzył zginał/ á ná iego woyſko gromy y ogień z niebá ſpadł y popalił ie y pogromił. To piſzą Socrátes y Theodoretus y Nicephorus/ wyſławiáiąc wielkie nabożeńſtwo y cnoty Theodozyuſzá. y ná znák iego wielkiey ku Pánu Bogu y ku kápłanom Bożym pokory/ powiádáią támże:

3.
Cudowne zwyćięſtwo z niebá.
Socr: lib: 7. cap: 41. 42.
Theod: lib: 5. cap: 36.
Niceph: lib: 14. cap: 4.

Czáſu iednego mnich iákiś śmiáły/ o coś proſząc Ceſárzá gdy nie rychło vprośił: klątwę nań włożył y vćiekł. Theodozyus idąc do ſtołu wſpomniał ná onę iego słowá: y rzekł: nie będę iadł áż rozgrzeſzon będę. y poſłał do Biſkupá o onym mu wyklęćiu oznáymuiąc. Biſkup wſkazał áby tego ſobie zá nic nie miał. bo to nie mniſká rzecz/ kogo wyklináć. Lecz on ták długo mnichá onego ſzukáć kazał/ áż mu go przywiedźiono. y dawſzy mu o co prośił/ wźiął od niego błogoſłáwieńſtwo.] Podobno ſobie pomyślał ten cny Ceſarz co od śioſtry miſtrzyniey ſwey Pulcheriey ſłyſzał: iż ſługom Bożym dány ieſt ten przywiley: kto tobie błogoſłáwi/ błogoſłáwiony będźie: á kto ćiebie przeklnie/ przeklęty zoſtánie. Tym co ſię kośćielney klątwy boią/ dáie Pan Bog tákie z niebá zwyćięſtwá/ iż ſię ſwoich nieprzyiaćioł nie boią. A ći co tą boiąźnią gárdzą/ ſwoich nieprzyiaćioł bać ſię muſzą.

4.
Theodozyus klątwy ſię nieſłuſzney bał.
Theo: lib: 5. cap: 36.
Num: 24.

Piſzą o tym

5.
Vit: Patr: par: 2. cap: 14. de humilitate.
Ceſarz w komorce mnichá náwiedza.
Nota bene.

Piſzą o tym świętym Ceſárzu w Zywoćiech Oycow ś. Ná przedmieśćiu Cárogrodzkim mnich ieden z Egyptu komorkę miał: Theodozyus ten Ceſarz przyßedł do niego/ y modlił ſię z nim y śiedźiał/ y nie widźiał w oney celli nic/ iedno koßyk z trochą chlebá/ y dzban wody. y rzekł mnich/ proßę weźmi chlebá z ſolą á ziedz troche/ y dał mu ſię wody nápić. Potym iadßy ſpytał Ceſarz: á znaß mię? Powiedźiał: Bog wie ktoś ieſt. y rzekł: Jam ieſt Theodozyus Ceſarz. A mnich vpadł do nog ieg. y rzekł Ceſarz: Szczęśliwiśćie co o świećie nie myślićie y beſpiecznie żyiećie. Wprawdźiec mowię: Jam ſię Ceſárzem vrodźił: álem nigdy ták ſmáczno nie iadł/ iáko ten chleb y ſol twoię. Przeląkł ſię on mnich/ y ſkoro Ceſarz wyßedł/ vćiekł do Egyptu: bo ſię czći od niego bał.

6.
Smierć Attyká Cárogrodzkiego.
Lib: 7. cap: 15.
Iálmużná lepßa tym co ſię żebráć wſtydzą.

Attykus Cárogrodzki Biſkup z świátá tego zßedł/ śiedźiał lat 21. wychwala go Celeſtinus Papież y Cyrillus/ iż był mocnym Kátholikiem práwowiernym. Socrátes iego iáłmużny wyſławia/ y kłádźie liſt iego do Kálliopá kápłaná Niceńſkiego/ przy ktorym mu poſyła trzy ſtá złotych/ áby ie wedle ſwego zdánia ná vbogie rozdał/ y prośi áby nie dawał owym vbogim/ ktorzy z brzuchem iáko kupcy po świećie biegáią poki żywi: ále tym co ſię żebráć wſtydzą.] W czym bráctwo miłośierdźia zá náßych czáſow tu záczęte/ wielkie mieć ma zálecenie. Po Attyku náſtąpił Zyſinius dobry kápłan z Cárogrodu.

L. 3. de ſtudijs litteranum C. T.
Akádemia do náuk.

Szkoły ábo Akádemią w Cárogrodźie odnowił y nápráwił Theodozyus/ pewne náuczyćiele y profeſſory y liczbę ich ſtánowiąc. Dla Láćińſkiego ięzyká y wymowy poſtáwił trzech Oratorow/ á dźieśięć Grámmátykow. á dla Greckiey dźieśięć tákże Grámmátykow/ á Zophiſtow pięć/ Philozophá iednego/ á dwu w práwie vczonych. ktore ná wyſokie vrzędy bráć kazał/ gdyby ná tey pracey dwádźieśćiá y dwie lećie wytrwáli.

Rok Páński 426. Celeſtiná 3. Theodozyußá 19. Wálentynianá trzećiego 2.

1.
August: epiſt: 110.
Auguſtyn w lat 72. wźiął pomocniká ná vrząd.

AVguſtinus ś. gdy lat miał śiedmdźieśiąt y dwie/ zezwał kápłany ſwoie y lud/ y zálecáiąc im Erádiußá kápłaná/ prośił áby po śmierći iego zá Biſkupá go wybráli/ y náznáczyli/ dla ſwarow y roſterkow ktore w wybierániu Biſkupow bywáią. Rádźi to bárzo wßyſcy wołáiąc y przyzwaláiąc vczynili. Lecz niechcę/ rzekł Auguſtyn/ áby w táki błąd wpadał iákom ia był vpadł/ iż zá żywotá ießcze przodká mego Wáleriußá poświęceniem Biſkupié wźiął/ y z nimem poſpołu śiedźiał/ niewiedząc iż tego zbor Niceńſki zákazał. Zoſtánie ná kápłáńſtwie/ á ſpráwy wßytkie ktorem ia odpráwował/ proßę niechay odpráwuie/ á do mnie rzeczy trudnieyße odſyła. ia mu będę rádźił co w Bogu będę rozumiał/ á ſam ſię do piſánia vłácnię/ co y iemu y wam pożyteczno będźie.]

August: epiſt: 7.
Retráktácye S. Auguſtyná.

Chćiał ſię w ten czás ś. Auguſtyn ná kśięgách Retractationum zábáwić/ áby wßytko co piſał przeyźrzał/ á coby ſię źle nápiſáło/ áby to popráwiał y odwołał. Zył potym lat cztery/ y odpráwił onę ś. robotę ná ktorą ſię długo zbierał/ ktorą mu iednák potrzeby náſtáiące z ręku wydźieráły.

2.
Piſánie w młodych lećiech niepewne.
Aug: ad Quodvult Deum Tom: 6.
Kśiąg 232. Auguſtyná.

Wielkie ßczęśćie ś. Auguſtyná/ iż mogł to co piſał y w młodośći/ ſtárym będąc przeyźrzeć. Bo ś. Jeronym wſtydźił ſię ſtárym/ to co piſał będąc młodym. y Názyánzenus choruiąc o to ſię żáłował/ iż nie mogł kśiąg ſwoich znowu popráwowáć. Powiáda ś. Auguſtinus iż ſwoich kśiąg nálićzył dwieśćie trzydźieśći y dwoie. A iednák wßytkich przeyźrzeć nie mogł/ gdy inne wedle potrzeby piſáć muśiał. Mowi ſam o ſobie: Nie od doſkonáłośćim począł/ ále gdybych y to teraz mowił; żem przyßedł w tych lećiech do doſkonáłośći/ mowiłbych chlubliwie/ ále nieprawdźiwie. Ná tym należy/

iáko/

iáko/ kto/ y w czym/ y iáko długo błądźi/ y błędow swoich vpornie nie broni/ ále ich popráwuie. Dobrey to nádźieie człowiek ktorego śmierć ná popráwie zástánie/ áby tego nábywał czego nie miał/ á żeby go ná popráwę/ á nie ná karánie osadzono.]

Ad Prosp: de prædestin: cap: 3. Et ad eundem de bono perseuer: lib: 1. cap: 21.
Błędow popráwowáć.

Rok Páński 427. Celestiná 4. Theodozyuszá mnieyszego 20. Válentinianá trzećiego 3.

1\. AEcius hetman Válentinianá/ zayźrząc Bonifáciuszowi vrzędow w Afryce/ odniosł go niewinnie do Cesárzá Válentinianá/ ábo do Plácidiey mátki iego/ y zdrádliwy mu list nápisał mowiąc: Gdy ćię Cesarz do śiebie przyzowie/ nie przyieżdżay/ bo o twoie zdrowie idźie. On przyzwány niechćiał iácháć/ ná on się list Aeciuszá oglądáiąc. y zátym Cesarz osadźił go nieprzyiaćielem/ y przećiw iemu posłał z woyskiem Máworciuszá y Gálbioná. ktorzy zá wydániem Synoká prędko od Bonifáciuszá zábići są. ná ich mieysce nástąpił Sygiwultus Komes przećiw Bonifáciuszowi. Pisał w ten czás Bonifácius krotkie listy do ś. Augustyná o modlitwę go prosząc: ále mu też ś. Augustyn krotiuchno odpisował/ boiąc się podeyźrzenia/ iż iuż zá odszczepniká od páństwá Rzymskiego osadzony był.

Aecius zdrádźił Bonifáciuszá. Paul: Diacon: Miscell: lib: 14. *Bonifacius zá nie przyiaćiela osádzony.* Apud Aug: append: epist: 12.

2\. Bonifácius zwątpiwszy o swey śile y o łásce v Cesárzá/ gdyż iuż był z woyski ieg bitwę zwiodł/ popłynął do Hiszpániey/ y námowił Gunteriuszá y Genseriká rodzone bráty krole Wándálskie y Aláńskie/ áby się do Afryki przeniesli/ y one ná trzy częśći rozdźielili/ sobie dwie á iemu trzećią dáiąc/ á społnie się broniąc. Oni vsłucháli/ y wtárgneli do Afryki z wielkim vpadkiem y szkodą páństwá Rzymskiego y kośćiołá Bożego. Do tákiey złośći on dobry Bonifácius z niećierpliwośći y zá fałszywym Aeciuszá odnieśieniem/ przyszedł. Táka odmiáná zá grzechámi w ktore był vpadł po onym towárzystwie z ś. Augustynem/ nań przypádłá.

Bonifacius rozpácsliwy wiele złego zaczął. Paulinus vt supra. *Wprowadźił Vandale do Afryki.*

3\. Karze go o to pisániem ś. Augustyn/ iuż chory/ iż máiąc wolą w czystośći P. Bogu po zmárłey żenie służyć y żywot mniski wieść/ drugą żonę v onych Wándalow poiął/ ácz ia do Kátholickiey wiáry od Ariáńskiey przywiodł/ á iednák dopuśćił tego iż Ariáni corkę iego ochrzćili. á y przy żenie inne nałożnice chował. y do pokuty go námawia/ y mowi: Byś był świátá nie miłował: do tegoby był nie przyszedł. y przydáie: Jeslić się Rzymskie páństwo dobrze záchowáło/ nie oddáy złym zá dobre: á iesli złe: nie oddáy złym zá złe. Tu się doznay/ iesliś mężny/ zwyćiężay pożądliwośći twoie. Czyń pokutę/ dufay Pánu Bogu/ świátá nie miłuy. Porzuć woyny ná ktorych ludźie zábiiáią/ á biy czártá y swoie złe skłonnośći. By żony nie miał: iákoś w on czás nie miał/ do czystegoby ćię żywotá námawiał. Możeszli żonę do niego námowić/ vczyń. Nie możeszli/ bo oná o twoich do czystośći obietnicách nie wiedźiáłá: żiy vczćiwie w czystośći małżeńskiey/ á Bogá się bóy/ y ná woynách/ iesli ich iescze tobie potrzebá/ wiáry dotrzymaway/ á pokoiu szukay. etc.] Nic się tym nie zbudował/ ále Wándale do Afryki przywiodł/ v ktorych przez sto lat w wielkiey niewoli Afryká byłá/ z ćiężkim bárzo kośćiołá Bożego prześládowániem. Bo żaden narod Pogan onych ktorzy ná Rzymskie páństwo walczyli/ vpornieyszy w Ariáństwie nie był/ y Kátholiki się ták nie brzydźił/ iáko oni Wándalowie/ ktorzy Kátholiki znowu chrzćili/ y w Hiszpániey iuż byli wiele Kátholikow oboiey płći pomęczyli/ iż się znowu v nich chrzćić niechćieli.

Epist: 70. *Augustyn S. vpomina Bonifáciuszá.* *Vándali vporni y okrutni Ariani.* Greg: Turon: hist: Fran: lib: 2. cap: 11.

4\. Cesárze obá zákazáli roku tego/ áby znáku Páná nászego/ to iest/ krzyżá świętego żaden ná źiemi áni ná kámieniách po ktorych depcą nie czynił áni

Czesć krzyżá S.

L. 1. Nemini licere. kładł/ ále ráczey iesli ták naydźie/ áby krzyż ś. podnośił á vczćił. pod wielkim karániem.
5. Theod: lib: 5. cap: vltimo. *Koniec historiey Theodoreta.* Theodoretus do tego roku przewlokł swoie historią y tu ią skończył/ ktora począł tám gdźie Euzebius przestał/ przez sto lat y pięć. Ten ná końcu swey historiey wysławia Theodorá Mopsuesteńskiego/ wierutnego heretyká/ z ktore° szkoły wyszli oni przekleći ludźie Nestorius Cárogrodzki/ y Jan Antyoski/ y sam się od niego záráził/ iż potym Nestoriuszá bronił. Lecz záś pokutuiąc/ dobrze y świętobliwie ten to Theodoretus iáko y Jan w iedności kośćielney żywot ten skończyli.

Rok Páński 428. Celestiná 5. Theo-
dozyuszá mnieyszego 21. Válentinianá trzećiego 4.

1. De bello Vandalico lib: 1. *Vándali Tátárskiego rodu Afrykę ośiedli.* WAndali/ lud od ieziorá Meotis (gdźie y dźiś Tátárzy) mowi Prokopius/ dla głodu ktory w swey stronie mieli/ po długim powłoczeniu pierwey do Gálliey wtárgnęli/ potym Hiszpánią zwoiowáli/ áż potym do Afryki sie tego roku przepráwili/ gdźie sie im nikt nie sprzećiwił/ á tego mieli ktory ie przywodźił/ y woysko im Rzymskie ktore tám było/ życzliwe vczynił. Pośiedli záraz wszytko ono krolestwo/ ludzkie y Boskie rzeczy woiuiąc. Sálwianus ktory
De vero iudicio Dei lib: 7. sie wyższey wspomniał/ iáko wyliczył grzechy Gálliey y Hiszpániey/ tákże też wylicza dáleko iesżcze więtsze Afrykanow niepráwośći/ dla ktorych ie Pan
2. *Grzechy ludźi w Afryce.* Bog tym nieprzyiaćielem karał. Wszytkie sie złośći/ powiáda/ do Afryki skupiły/ zdrády/ chytrośći/ pijáństwá/ łákomstwá/ wydźieránia/ á nade
De temp: ser: 244. wszytko ćielesności sprosne po wszytkich stanách.] O ktore y Augustyn ś. ná kazániach nárzekał/ y iáko mogł srogo one niepowśćiągliwośći hámował/ kośćielnym ie karániem wypycháiąc. A sámo heretyctwo/ ktore sie áni práwy Cesárskiemi y srogośćią z onych Donátystow/ y Mánicheuszow/ y Arianow/ wykorzenić nie mogło/ kar ánie ono zásługowáło/ áby one bluźnierstwá bez
Vándalowie lepszy w czystośći. pomsty nie były. Pisze ten Sálwianus Biskup/ iż w czystośći lepiey sie záchowáli Wándalowie niżli Rzymiánie. Brzydźili sie wszetecznicámi/ y popsowáli domy nieczyste/ ktorych Rzymiánie dopuśćili/ wszytkim małżeństwo roskázuiąc. Nietylo cudzołostwá zákazáli/ ále y káżdey nieczystośći. y z Rzymian nieczystych/ co dźiwno bárzo/ czyste poczynili, y ták nie śiłą swoią ále grzechámi nászemi Wándalowie zwyćiężáli.

3. Victor de persec: Vandal: lib: 1. in præfat. Genserikus/ pisze Wiktor/ krol Wándalow/ náiáchawszy Afrykę ná postrách puśćił tę sławę/ iż miał w woysku swey osmdźieśiąt tyśięcy żołnierzow. liczył stáre/ y dźieći/ y niewolniki/ y czeladź. á sámych ludźi do bitwy
Vandalow mało było y słábych. mało było y słábych. y wszedszy w źiemię spokoyną y kwitnącą wielkim dostátkiem/ wszytko w niey psował/ pálac y ludźie zábijáiąc/ y drzewom rodzáynym nie przepuszczáiąc/ áby ći co sie po gorách y skáłách kryli/ żywnośći nie mieli. y nie było mieyscá ktoreby ich ręki okrutney vszło.] Wiele było Afrykanow/ ktorzy ná obronne mieyscá vćiekáli.

4. *Bonifácius się vpamiętał, y od Vandalow odstał.* Bonifáciuszowi v dworu Cesárskiego przyiaćiele/ dźiwuiąc sie co pobroił/ prośili Plácidiey Cesárzowey/ áby do niego do Kárthaginu iácháć mogli. Jácháli y dowiedźieli sie/ iáko go Aecius zdrádźił/ y do oney go trudnośći y rospáczy przypráwił. O czym gdy Plácidiey dáli spráwę: wskazáłá do Bonifáciuszá/ áby nic o łásce nie wątpił/ áni sie Aeciuszá bał/ ktorego skáráć miáłá iuż wolą/ tylo żeby sie sam o wygnánie Wándalow z Afryki postárał. Wnet do tego przystał Bonifácius/ y żáluiąc bárzo postępku swego/
Bitwy z nimi przegrał. pierwey sie kuśił z Wándalmi o zgodę y wielkie im pieniądze dawał/ áby z
Procop: de bello Vand: lib: 1. Afryki vstąpili.. Ale gdy niechćieli: bitwę im dał/ y przegrał/ y zwyćiężony do Hipponu obronnego miástá vćiekł/ y tám sie zámknął/ y záraz od Gen-

serika

ſeriká oblężony był. Już tylo ſam Genſerikus krolem Wándalſkim był: brátá Guntáriuſzá práwego dziedzicá/ bo ſam był nie dobrego łożá/ zábiwſzy/ iáko drudzy mniemáią.

5. Po śmierći Syzyniuſzá ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo wſtąpił Neſtorius káplan z Antyochiey przyzwány/ ktory v ludzi miał żywotá/ y náuki/ y wymowy/ y głoſu wdźięcznego wielką ſławę. Piſze o nim Suidás/ iż był wnek onego kácermiſtrzá Páwłá Sámoſátená/ ktorego potym iády kácerſkie wywierał. Oſzukawáli ſię ná nim ludźie/ iż vmiał pokryć ſwoie płochość y nieſtátek. Záraz ná pierwſzym kazániu/ one słowá rzekł do Ceſárzá: Ty mnie Ceſárzu od heretykow źiemię oczyść: á ia tobie dam niebo. Ty mi ná zburzenie heretykow pomoż: á ia tobie ná zwyćięſtwo Perſow pomogę. Mądrzy mogli iuż rozumieć co to byłá zá głowá/ y iáka ná początku beſpieczność. To Socrátes/ gniewáiąc ſię nań iż y iego Nowáciany pocżął rychło iáko y Ariany prześládowáć. Bo piątego dniá po wſtępie ná Biſkupſtwo/ zápalić kazał Ariáńſki dom/ gdźie ſię táiemnie w Cárogrodźie ſchodźili/ y máło rozruchu w mieśćie nie było.

Socr: lib: 7. cap: 29.
Neſtorius Biſkupem Cárogrodzkim.
Wiek Páwłá Sámoſátená.
Pierwſze iego kazánie.

6. Dobrze począł by był dotrwał: á ſam ſzkodliwym heretykiem nie zoſtawał. Ná iego proſbę Ceſarz Theodozyus/ ktory co rok tákie liſty dawał/ vczynił ná heretyki vſtáwę táką/ áby ná pieniądzách y máiętnośćiách y wygnániem karáni byli/ áby ſchadzek nigdźież nie mieli/ áby nic odkázowáć teſtámentem y bráć nie mogli. ꝛc. Wylicza tám ſekt heretyckich dźiewiętnaśćie. Sámey Pelágiáńſkiey nie wſpomina. Z czego ſię domyślano/ iż Neſtorius ktory to do piſánia dawał/ był Pelágiáńſkim błędem zárázony. Bo to pewna iż z Pelágiuſzá Neſtoriáńſkie bluźnierſtwo vrodzone ieſt. Po roku żáłował ſię nań Celeſtinus Papież/ iż Pelágiany ktore on z Rzymu wyganiał/ w Cárogrodźie przyimował.

L. 65. de hæret: C. Theo.
Mándat ná heretyki.
Neſtorius Pelágiáńſki.

7. Tegoż roku Neſtorius Biſkup Cárogrodzki inne heretyki prześláduiąc/ ſam począł ſproſne kácerſtwo/ náuczáiąc/ iż CHRISTVS vrodzony z Máriey człowiekiem tylo był/ y zwáć niechćiał przeczyſtey Dźiewice Bogárodźicą. Tę náukę wźiął od miſtrzow ſwoich Theodorá Mopſueſteńſkiego y Diodorá Tárſu biſkupow/ ktorzy zá żywotá tey náuki táili/ ále ſię w ich kśięgách po śmierći náláзłá. Vżył Neſtorius nieiákiego Biſkupá Doroteuſzá iáko tłumáczá ſwego/ ná rozgłoſzenie onego błędu/ ſam ſię ieſzcze wſtydząc. y w kośćiele przy nim śiedząc/ śmiał do ludu wſzytkiego ten Doroteus záwołáć: Kto Márią názowie Bogárodźicą: niech będźie ánáthemá/ to ieſt przeklęty. Ná co ſię lud wſzytek zdumiał/ y z nim ſpołecznośći mieć niechćiał. To piſze Cyrillus Alexándriyſki. Miał y kápłaná Anáſtázyuſzá/ przez ktorego tákże to kácerſtwo ćicho roſśiewał/ mowiąc do ludźi: Nie zow nikt Máriey Bogárodźicą/ bo oná byłá człowiekiem/ á z człowieká Bog ſię vrodźić nie mogł. Czego mu Neſtorius Biſkup nie gánił: y owſzem potwierdzał mowę iego temi słowy: Ja tego Bogiem zwáć nie będę/ co po mieśiącách roſt/ to ieſt/ ktorego vrodzenia dni y mieśiące liczono.

Proſper in Chron.
Neſtorius záczął heretyctwo.
Ciryllus de incarn: vnigen.
Leoncius de Sect: actio: 4.
Pánny Máriey niechćiał zwáć Bogárodźicą.
Inter epiſt: Celeſt: Papæ.
Euagr: lib: 1. cap: 2.

8. Theodoretus ktory z nim miał wielkie towárzyſtwo/ y ná przodku błędu iego tákiego bronił: gdy ſię vpámiętał/ opiſał go/ iáko ſię ná przodku do ludźi vdawał pokornym/ y o świát niedbáiącym: á gdy dla mierney náuki y głoſu pięknego y wielkiego/ ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie wſtąpił/ złość y błąd ſwoy wywárł/ y świátem wſzytkim zámieſzał/ náuczáiąc tego/ czego Apoſtolſka y Ewángeliey náuká zákázuie/ y Oycowie świeći nigdy nie przypuſzczáli: áby przeczyſta Pánná nie miáłá być Bogárodźicą zwána. Gdyż nas z podánia śś. Apoſtołow ták náſzy práwowierni káznodźieie náuczyli/ ábyśmy y ſercem wierzyli y vſty wyznawáli/ iż oná Bogárodźicá ieſt/ y mátká Páná náſzego.] Poty Theodoretus.

Epiſt: ad Sporadium.
Obłudność Neſtorá.

Rok Páński 429. Celeſtiná 6. Theo-
dozyuſʒá mnieyſʒego 22. Válentinianá trzeciego 5.

1\. Proſper in Chron. — *Pellágius Brytánniá zaraia.* — *S. Pátricius.*

CEleſtinus chcac od heretyctwá Pelágiáńſkiego Brytánnie wybáwić/ bo iż Pelágius był tego narodu / wielki tám miał przyſtep do rozśiewánia ſwoich błedow: poſłał tám Pálládiuſzá dyakoná ſwego. ktory y Szkoty do wiáry Chrześćiáńſkiey przywiodł/ y w Hiberniey Ewángelia záczał. Ale piſmá około tego poginely. Vmárł predko Pálládius / á ś. Pátricius ná iego prace náſtapił.

Potym Celeſtinus Papież y Biſkupi z Gálliey gdy ſie ſzerzył błąd Pelágiáńſki w Británniey/ wyſłáli ś. Germaná y ś. Lupuſá Biſkupy/ ná obrone wiáry Kátholickiey w Británniey ábo Angliey. Bo oni kácermiſtrzowie práwy Ceſárſkiemi / iáko ſie wyżſzey wſpominálo/ wygnáni z Włoch y Gálliey/ tám ſie kryli/ y tám ludźie rádzi ſwego ziemká náuke przyimowáli. Iáko ś. Germanus/ heretyki ony pohánbił/ y kośćioł tám świety oczyśćił / y iákie tám cudá kośći przy ſobie świetych máiac czynił: czytay w iego żywoćie 26. dniá Auguſtá.

Germanus y Lupus Biſkupi.

2\. *Neſtorius rozśiewa ſwoie kácerſtwo y miedzy mnichy.* — Prato Spir: cap: 66. — *Obiáwienie o Neſtorze.*

Neſtorius kácerſtwo ſwoie przez piſánia y rozſyłánia ich po wſzytkich ſtronách/ rozſzerzáć poczał. Poſłał iey do Egyptu miedzy mnichy / y wiele złego y niezgody tám te kśiegi nāśiały. Iednemu iednák mnichowi Cyriákowi obiáwiłá naświetſza Bogárodźicá / áby one kśiegi wyrzućił. O czym ták piſze Sophronius. Powiedźiał mi/ práwi/ Cyriákus kápłan Láwri Kálámońſkiey nád Iordanem: Widźiałem dniá iednego białagłowe prześwietna y w purpure vbrána/ y poznałem że to byłá páni náſzá Bogárodźicá y z nia Ian Chrzćićiel y Ian Ewángeliſtá. y wyſzedſzy z komorki prośiłem áby moia komorka nie gárdźiłá / á do niey weſzłá. A oná niechćiáłá. Iam ieſzcze prośił pilno y pokornie/ áż mi rzekłá: Maſz w Celli mego nieprzyiaćielá/ á chceſz ábym tám weſzłá: y ták zniknelá. Iam myślić poczał/ co to zá nieprzyiaćiel iey v mnie? Nie mam nikogoż tu/ ſam ieden tu mieſzkam. y froſuiac ſie y z teſknośći poczałem czytáć kśiegi/ przy ktorych były przyſzyte piſmá Neſtoriuſzá/ ktore gdym przeczytał/ poznałem nieprzyiaćielá Bogárodźice. Wnetem ie wroćił temu / ktory mi ich był pożyczył/ y tom iemu powiedźiał com widźiał. A on ie wyrznawſzy od innych w ogień wrzućił/ mowiac: Nie poſtoi v mnie nieprzyiaćiel Bogárodźice / Pániey náſzey Dźiewice Máriey.

3\. Cyril: epiſt: 1. — *Cyrillus Alexándryiſki przećiw Neſtoriuſzowi.* — *Kśiegi iego ad Reginas.*

Przeſtrzegł mnichow onych Cyrillus Alexándriyſki przez liſt ſwoy / nie miánuiac Neſtoriuſzá/ áby tákim piſmom nie wierzyli / y w tákie ſie pytánia nie wdawáli. y piſał w tenże czás do krolewien / ad Reginas, to ieſt/ do śioſtr Theodozyuſzá Ceſárzá/ pánienek onych / miedzy ktoremi ſtárſza byłá Pulcheria/ áby ſie przeſtrzegły/ á iad on w domu ſie Ceſárſkim nie záiał. Bo Theodozyus ſzánował Neſtoriuſzá/ iż go ſam ná ono Biſkupſtwo wpráwił.

4\.

Dowiedźiał ſie Neſtorius o onym Cyrillá do mnichow piſániu/ y gniewáiac ſie źle o nim mowił. Ale mu nápiſał Cyrillus: iż iákieś piſmo puſzczone ieſt miedzy ludźie z wielkim wiáry ś. bluźnieniem/ ktore tobie przypiſuia / ia niewiem twoieli ieſt. etc. y vpomina go/ áby ráczey to co źle mowił/ odwołał. Celeſtinus też Papież doſtał onego piſmá Neſtoriuſzá / y poſłał do Cyrillá proſzac/ áby ſie dowiedźiał / ieſli iego ieſt. Bo / práwi / nie wierze/ áby do tákich błedow/ ták od wſzytkich chwalony człowiek/ przyść miał. Piſał y drugi raz Cyrillus do Neſtoriuſzá/ iuż go oſtrzey vpomináiac. Odpiſał y Papieżowi: iż ták ieſt iáko czytał y ſłyſzał o Neſtoriuśie/ ktory ſie nád inne medrſzym czyni / hárdośćia ſie tylo y wyſokośćia ſtolice y chytrośćia broni / y naświetſzey Pánny zá Bogárodźice nie wyznawa.

Epiſt: 3. & 9. — *Celeſtinus Papież dowiedział ſie o kácerſtwo Neſtoriuſzá.* — Inter epiſt: Celeſt.

Nie

Nie chwalił Cesarz náuki oney Nestorá/ ále iey też nie zákázował/ póki by przez Concilium potepiona nie byłá. A iednák dopuśćił mu czynić co chćiał. Bo gdy mu mnißy przymawiáli/ y drudzy śmielßy iáwnie nań w kośćiele wołáli/ iż iest heretykiem/ iż Regulum habemus, Episcopum non habemus: mamy Królika ále Biskupá nie mamy: Nestorius do więźienia ie dawał/ y bić kazał/ y ná wygnánie posyłáć. w czym go vrząd słuchał. y wiele Kátholikow/ iáko piße Bázylius Archymándritá/ pomeczył/ w nádźieie oney przyiáźni Cesárskiey. Żálowáli śie mnißy o to v Cesárzá/ y dáli mu swoie supplikácia prosząc/ áby śie ich krzywdy nie mśćił nád Nestorem: ále żeby wiáry świetey od iego złey náuki bronił/ á corychley Concilium złożył. Obuřzył śie Nestorius y ná Cyrillá/ rozśiewáiac nań przez swoie/ wymyślne potwarzy. Ale on z wielką ćierpliwośćią/ o to śie nie gniewáiąc/ pisał y vpominał go/ áby wiáre ś. cáłą záchował/ á oney y zgody kośćielney nie tárgał. Odrádźił y klerikom Cárogrodzkim/ gdy śie go rádźili/ áby go ieszcze do Cesárzá nie odnośili/ á herety ctwá mu nie zádawáli/ czekáiąc iego polepßenia. Przetoż y Synodu Egyptskiego ießcze zebráć nań niechćiał/ ná ktorym mogł tákże postánowić Anátheme ná te ktorzy Máriey zá Bogárodźice nie znáią. To wßytko Kátholickie miárkowánie y ćierpliwość y miłość odwloczyłá.

Cesars Nestoriußa nie hamował. 5.

In actis Conc: Ephes.

6.

Rok Páński 430. Celestiná 7. Theodozyußá mnieyßego 23. Válentiniáná trzećiego 6.

Cyrillus posłá swego Possydoniußá do Celestiná Papieżá wypráwił/ z tym co wiedźiał o Nestoriuśie y iego bledách. Posłał też y swoie pisánie przećiw onemu iego bluźnieniu. y prośi Papieżá/ áby swoie rozumienie około Nestoriußowey náuki wßytkim wschodnym Biskupom oznaymił. bo bez tego odstapić od społeczności Nestoriußowey nie mogli/ ážby náuke y rozumienie iego mieli. W tenże czás posłá też swego Nestorius wypráwił/ świetnego meżá Antyochá z listem swoim/ w ktorym/ y o Biskupy Pelágiáńskie/ ktorzy śie do Cesárzá wygnáni z zachodnych kośćiołow vćiekáli/ mowi: y swoie wyznánie o Máriey opowiedá/ iż tylo CHRISTVSA á sámego człowieká vrodźiłá. y mniemał glupi heretyk/ áby Papież ono wyznánie iego pochwálić miał.

1. Cyrillus Papieża prośi, áby Nestoriußa osądził.

Nestorius do Papieża wyznanie swoie posyła. Tom: 1. epist: Ro Pont.

Zebrał Synod Celestinus w Rzymie/ y on błąd ábo kácerstwo Nestoriußowe potepił. y nápisał list do niego/ iż wyklety bedźie/ ieśli śie do dniá dźieśiatego po wźiećiu listu onego nie vpámieta/ y kácerstwá onego nie odwoła. Ten list Oycowie Concilium Ephesłkiego wychwaláią/ y Ewágrius boskim go zowie. O one mu też Pelágiáńskie Biskupy odpowiedźiał: iż wiedźieć o ich kácerstwie miał/ ktore przodkowie iego Attikus y Zysinius/ y inni wschodni Biskupi wyklelí/ y zachodne wßytkie kośćioły toż vczynily. Zlećił też Cyrillowi/ áby on list iego ábo sámemu Nestoriußowi/ ábo wßytkiey bráćiey oddał. Nápisał też Papież do Cyrillá one słowá: Náßey stolice mocą y mieyscem y od nas postánowienie náße wykonaß. To iest: ieśli po wźieću vpominánia náßego po dni dźieśiaći/ swey niezbożney náuki nie potepi (Nestorius) á obiecowáć pod przyśiegą nie bedźie: iż o rodzáiu Páná CHRISTVSA Bogá náßego to bedźie nápotym trzymał/ co Rzymski y wáß kośćioł y wßytko Chrześćiáństwo trzyma: ábyś on kośćioł zárаz opátrzył.] Pisał Papież y do innych Biskupow o tymże/ zwłaßczá Antyoskiemu Janowi/ y Jerozolimskiemu Juwenalißowi y innym: áby wiedźieli/ ná czym rzecz onego Nestoriußá stánelá. Dokłáda Theodorus Bálsamus/ iż Celestinus posłał Pálliuß Cyrillowi ná znák namiestnictwá y zupełney mocy Papieskiey ná Nestorá. y vżywał go Cyrillus ná Concilium Ephesłkim przy służbie Boskiey.

Celestinus kácerstwo Nestoriußowe potepił y odwołać mu kazał. Apud Cyril: epi: 16. Euagr: lib: 1. ca. 4.

2. Celest: epist: 3. Papież Cyrillá czyni swoim namiestnikiem.

Palliuß posłány Cyrillowi. Theod: Bals: in Nomoc: Phot: tit: 8. cap: 1.

3. Act: Conc: Ephes. edit: Pelt: lib: 1. cap: 31. Liber: Diac: in Breu: cap: 4.

Ian Biskup Antyoski nievprzeymy Kátholik.

Cyrillus te listy wźiąwszy/ nie posłał ich záraz do Nestoriuszá/ ále pierwey do innych Biskupow pisał/ dáiac im o tym znáć/ co Celestinus Papież roskazał. A zwłaszczá pisał do Janá Antyoskiego Biskupá/ ktory zdał sie ná przodku przy Kátholickiey náuce stoiacym. Bo pisał do Nestoriuszá oznáymuiac mu to co mu Cyrillus dał znáć/ y rádzac mu pilnie/ áby Papieskiemu roskazániu dosyć vczynił/ á Máriæ Bogárodzicæ zwał/ odwoływáiac pierwsze mowy swoie. Nátracał to iednák ten Jan Antyoski/ iáko nievprzeymy Kátholik: iż ten ártykuł o imieniu Bogárodzice do wiáry nie służył/iedno do pokoiu/áby sie dla tego kośćioł nie zámieszywał. co inni wielcy y znáczni Doktorowie kośćielni tey Pánnie przyznawáli/ y ták ią zwáli. W ten list swoy włożył też niektore z Syriey Biskupy/ ktorzy ná ono vpominánie Nestoriuszá zezwaláli/ miedzy ktoremi był Theodoretus Cyru/ ktorzy wszyscy sprzyiáli Nestoriuszowi.

4. Conc: Ephes: edit: Pelt: Tom: 2. ca: 16.

Cyrillus posły śle do Nestoriuszá.

Cyrillus Synod swoich Biskupow Egyptu zezwawszy/ oznaymił im/ iż Celestinus Papież Nestoriuszá/ ieśliby fałszywey náuki swey do czásu náznáczonego nie odwołał/ wyklał. y zá ich przyzwoleniem/ wypráwił dwu Biskupow Theopentá y Dánielá/ y dwu káplanow do Nestoriuszá do Cárogrodu/ áby mu list Papieski oddáli. y pisał mu sam pilnie y ostro vpominaiac go/ áby sie vpámietał/ á z innemi wschodnemi y zachodnemi Biskupy w wierze y w wyznániu zgadzał. Posłał mu też dwánaśćie ártykułow/ ktoremi fałszywæ one náukę przeklinác miał/ y one ręką swoią podpisáć/ ktore názwał Anátemátismy.

Anátematismy Cyrillowe.

5. *O prawdziwym ćiele Pana naszego na oltarzu.*

W tym liśćie Synodálskim Cyrillá/w ktorym náuki Kátholickiey wspiera/sa one słowá o przenaświetszym Sákrámenćie: Sstáiem sie/ práwi/ vczestnikámi przy służbie bezkrewney ś. ćiáłá y drogiey krwie CHRISTVSA nászego zbáwićielá. Nie proste ćiáło przyimuiemy/ áni iáko męzá świetego/ábo ktory sie tylo godnośćią z Bogiem złaczył: ále práwie ożywiáiace/y sámego słowá (to iest Bogá) własne.] Bo ludzkie proste ćiáło ożywiáćby nie mogło: ále w prawdźie tego własne ktory dla nas synem sie sstał człowieczym y ták zwány był.] Dla tego te słowá kłádac/ iż nie prostego człowieká Pánná przeczysta vrodźiłá: ále y Bogá. Jáko w Sákrámenćie/ prawdźiwe iest ćiáło Boże.

6.

Pisał też Cyrillus/ ábo on Synod Alexándriyski list do klerykow ábo kśieżey Cárogrodzkiey/ oznáymuiac im o Celestinowym Nestoriuszá wyklećiu/ y o rozgrzeszeniu tych ktore Nestorius wyklał. Tákże y do mnichow Cárogrodzkich dał list/ áby iáko poczeli/mężnie sie o wiárę ś. zástáwiáli.

Act: Conc: Ephes: edit: Pelt: Tom: 2. cap: 6.

List Papieski oddany Nestoriuszowi.

Posłowie oni Cyrillá do Cárogrodu przyiáchawszy/ listy y Papieskie y Synodu Alexándriyskiego Nestoriuszowi w kośćiele Káthedrálskim przy wszytkich duchownych y wielu zacnych osob/ oddáli. A on nic nie mowiac tego chćiał/áby názáiutrz do niego w dom przyszli. Co gdy vczynili: przypuśćić onych posłow do śiebie niechćiał. y ná kazániu/ tákże iáko pierwey y ieszcze gorzey zła one náukę rozgłaszał.

7. *Nestor zadaie Cyrillowi heretyctwo Apollinara.* Liber: in Breuia: cap: 4.

A potym do Cesárzá sie vćiekł ná Cyrillá sie żáluiac/ y niektore potwarzy o heretyctwo nań kłádac. Zezwał też Nestorius niektore sobie sprzyiázne Biskupy/ y Janá Antyoskiego/ y Theodoretá Cyru/y inne. y zmowiwszy sie z nimi/zádał Cyrillusowi heretyctwo Apollinárá/ ktory prawdźiwego człowieczeństwá w Pánie nászym nie przyznawał. y prosił też Theodoretá/ áby ná one Anátemátismy Cyrillowi odpisał. Co on vczynił. Lecz sie Cyrillus spráwić wnet inszym pisániem nie omieszkał/ iż Apollinárskiego kácerstwá niwczym nie násládował/ á prawdźiwe człowieczeństwo w Pánie nászym wyznawał/ ále w iednosć persony Boskiey słowá/złaczone y ziednoczone. Cesarz widzac one spory/ iż obá sobie heretyctwo przyczytáli: zá czym wykonánie Papieskiego postánowienia dość nie mogło: Concilium z Papieżem sie zmowiwszy w Ephezie złożył/ pisżac do wszytkich Metropolitow.

Concilium w Ephezie złożone.

Ná onym liście te ſą pierwße ſłowá godne vwaženia: Náßey / práwi / Rzeczypoſpolitey poſtánowienie / nabożeńſtwem ſie ktore ku Bogu ieſt wſpiera. Bo máią z ſobą powinne towárzyſtwo / (to ieſt Rzeczpoſpolitá świecka z duchowną kościelną) iedná z drugiey záwiſłá / iedná z drugiey / z dobrego powodzenia rozmnożenie ſwoie bierze. Piſał też oſobny liſt Ceſarz Theodozyus do Cyrillá / w ktorym mu znácznie przygánia / iákoby on roſterkow w kościele przyczyną był / á iż pierwey do niego nie piſał o niezgodách onych z Neſtoriußem. W czym on Ceſarz / ktory záwżdy w wierze mocnym ſie y do obrony iey nád inne ochotny ſtáwił / od Neſtoriußá námowiony był / iż ták do Cyrillá piſał / w tym oſtrożny nie był / iż łácne vcho tákiemu człowieku przykłádał. Nie iżby ná iego złą náukę przyzwalał: ále rozſądku o niey wßytkiego kościołá prágnął. Co proſtym ſercem czynił / y ná Concilium conaprzednieyßych Biſkupow wzywał. Bo y do ś. Auguſtyná piſał / y poſłá poſłał / proßąc áby do Ephezu przyiáchał. Ale go iuż poſeł żywym nie záſtał.

Act: Epheſ: Tom: 1. cap: 35. edit: Pelt.
Rzeczpoſpolita z kościołem złożona ſczęśliwa.
8.
Liber: in Breuia: Tom: 2. cap: 5.
Auguſtyn S. wezwany na Concilium.

Tego tedy roku do niebieſkich kráiow Auguſtyn ś. poßedł. O ktorego śmierci Poſſydius Biſkup ktory ná nie pátrzył / y z nim w wielkiey przyiáźni przez lat czterdzieści mießkał / ták piße: Już byli Wándali z Alany y Gothámi oblegli Hippon / gdźie ś. Auguſtyn był Biſkupem / zwoiowawßy wßytkę Afrykę y miáſtá ośiadßy / okrom trzech / Kárthaginy / Cirty y tego Hipponu: gdy ś. Auguſtyn płácząc / y z onego puſtoßenia ziemie y kościołow / wielki ſmutek máiąc / záchorzał. Nie przeſtał kazánia do ludźi czynić / áż go wielka febrá zięłá. Oſtátnie kazánie iego nápiſáne ieſt. w ktorym ćießy lud ſwoy w obleżeniu onym / ſpráwiedliwość Boſką ſławi / grzechy ludzkie obćiąża / od miłości świátá odwodźi. Swiát / práwi / ták ieſt gorzki á przedśie go miłuiemy / á coż gdyby ſłodki był? Opłákuie nędze one oyczyzny ſwoiey. Wßytkie ſtany y kráie / práwi / w niewolą obrocono / pozábiiánym ledwie żywi do pogrzebow ſłużyć mogą. Pánie ſtanu wielkiego y bogáte / ktore wielom roſkázowáły / niewolnicámi zoſtáły. iedne brzemienne rośćinano / drugim od pierśi dźiatki zábiiano / drugie w czyſtośći poſromocono. kośćioły puſte zoſtáły / ludźie bez Sákrámentow / kápłani ſię rozbiegli / drudzy pomordowáni / popalone kośćioły y ſkárby wybráne. zewſząd ſmutek / płácz / nędzá / boiaźń. ⁊c.

9.
O ſkonaniu S. Auguſtyna.
In vita eius cap: 29. 30. &c.
De Temp: ſerm: 111.
Kazanie oſtatnie S. Auguſtyna.
Nędze Afryki.

Byliſmy / mowi Poſſydius / záwżdy przy łożku iego. Do ktorego chory ieden przyſtąpił proßąc áby nań ręce ſwoie położył. On ſię wymawiał: ále rzekł chory / iż mi Pan Bog przez ſen do ćiebie kazał. y ſkoro nań ręce włożył / záraz ozdrowiał on chory. Ták P. Bog świádectwo dał cnotom iego ś. y ſpráwom żywotá iego. Mawiał iż nikt / by był y naświętßy / bez pokuty ſchodźić z tego świátá nie ma. y ſam Pſálmy pokutne Dawidowe w niemocy z płáczem mawiał / y prośił / áby do niego nikt nie chodźił / iedno w ten czás gdy go lekárze náwiedzáli / ábo mu ieść dawano / chcąc do modlitwy pokoiu zażyć. y ták przy nas gdyſmy ſię z nim modlili / z cáłym pátrzeniem y ſłyßeniem záſnął w pokoiu. Vczyniliſmy zań ofiárę y pogrzebliſmy go.] Poty Poſſydius. Widźiem Mßą ś. y ofiárę zá vmárłe przed lat dwánaśćie ſet. Żył śiedmdźieśiąt ßeść lat / ná Biſkupſtwie trzydźieśći ßeść. dźień zeßćia iego ieſt 28. Sierpniá. Teſtámentu / mowi Poſſydius / nie czynił / bo vbogi CHRISTVSOW do rozdawánia nic nie miał. Kśiegi tylo kośćiołowi ſwemu dał / ktore iż z miáſtem ktore Wándali tegoż roku ſpalili / nie pogorzáły / cudem ſię Boſkim y ſtrażą Anyelſką ſtáło.

10.
Cud S. Auguſtyna v łożka.
Bez pokuty nie ſchodźić.
Ofiara za vmarłe.
Teſtamentu nie czynił, bo nie miał.

Rok Páńſki 431. Celeſtiná 8.

Theodozyußá mnieyßego 24. Válentiniáná trzećiego 7.

Rok

1. Socr: lib: 7. cap: 33.
Kośćioł krwią zmazany.

Rok znáczny zebrániem Concilium w Ephezie/ ktore trzećim wielkim zowią. W Cárogrodźie kośćioł wielki táką śie krwią zmázał. Vćiekli do niego dwá przewinieni zdrowia broniąc/ y máiąc miecze gołe w ręku/ od oltarzá odstąpić niechćieli/ y do służby Bożey kápłanom przeszkadzáli. Gdy ie odegnáć chćiano: zábili iednego kápłaná y drugie° ránili/ y sámi śie potym ná tymże mieyscu pomordowáli. Znák był zły onego rozerwánia kośćielnego w Cárogrodźie.
Práwo o kośćiołach. Dla oney przygody Cesarz Theodozyus/ dał vćiekáiącym do kośćiołá obrone/ nietylo v ołtarzá/ ále we wszytkich kąćiech y komorkách kośćielnych/ y zákazał áby nikt z bronią do kośćiołá nie vćiekał/ ále kośćioł sobie zá obrone miał. ináczey/ áby z bronią z kośćiołá wźięty był. W tym práwie o tym dánym/ są one słowá godne do pámięći.

2. L. 4. de his qui ad Ecclesiam confug: C. Theod. & in Conc: Ephes: edit: Pel: Tom: 5. ca: 21.
My/ práwi/ ktorzy śie broniámi spráwiedliwego pánowánia obtaczamy/ y ktorym być bez zbroynych strożow nie przystoi: gdy do Bożego domu wchodźim/ przed kośćiołem oręża zostáwuiem/ y korone znák krolewskiego máiestatu/ składamy. y do ołtarzá/ tylo ná oddawánie dárow/ nie przystępuiemy: ktore oddawszy/ do pospolitego śie przegrodzenia wracamy. y nic sobie z bliskich Boskich rzeczy nie przypisuiemy.] Poznáć śie może z iáką czćią mieyscá święte y kośćioły náwiedzał/ y iáko ołtarz Boży czćił.
Słowa Cesarskie pokorne o kośćiele.
Cześć kośćiołow S.

Ephezkie Concilium Trzećie wielkie.
Do Ephezu zebráli śie ze wszytkiego świátá Biskupi/ drudzy przez posły swoie/ drudzy w osobách swoich. Celestinus w Rzymie zgromádźiwszy Biskupy zachodne ná Synod/ z onego Synodu wysłał posły/ nic im inego nie zlecáiąc/ iedno áby to co śie przeszłego roku około Nestorá dźiało/ oznaymiwszy/ wykonánia śie rzeczy postánowionych vpomináli/ y ták śie stáło. nic więcey oni zgromádzeni oycowie nie czynili/ áni śie o Nestorze w nowy sąd wdawáli.
Roskazanie Papieskie vważone.
3. *Poswarkow zakazano y nowin.* Edit: Cresc: manu scripta.
Nápisał list do onych oycow Celestinus Papież/ vpomináiąc ich áby prożne poswarki y niepożyteczne mowy opuśćiwszy/ wiáry tey bronili ktora iest od świętych Apostołow podána/ żadney odmiány y nowin nie przypuszczáiąc. Záleca im posły swoie/ Arkádiuszá y Proiektá Biskupy y Philippá kápłaná/ áby tego doyźrzeli żeby śie to wykonáło/ co śie postánowiło. Pisał y do Cesárzá Theodozyuszá: prosząc go/ áby iáko począł wiáry ś. bronił/ á nowin żadnych y błędow w náuce nie dopuszczał/ y nic tym nie pozwalał/ ktorzy pokoy kośćielny mieszáią/ á ludzkim rozumem Boską moc mierzyć chcą. y mowi one złote słowá: Więcey śie stáráć maćie o wiárę niżli o krolestwo/ więcey frásunku podeymowáć o kośćioł winniśćie/ niżli o bespieczeństwo źiem wszytkich. Bo szczęśliwe bywa powodzenie/ gdy śie to co iest milsze° Bogu záchowywa. &c. Dał list y do Cyrillá/ ktory śie go rádźił/ coby czynić/ ieśliby śie Nestorius vpámiętał/ rádząc áby go iáko pokutuiące° przyięli.
Słowa złote o wiárę więcey śie stáráć niżli o krolestwo.

4. *Z Afryki poseł na Concilium.*
Z Afryki dla Wándalow przybydź Biskupi nie mogli/ sam tylo Cápreolus Kárthágiński Biskup dyákoná swego/ bo też czás był bárzo krotki/ wysłał/ ná imię Bássule. Pisze onym oycom oznáymuiąc nędze kośćiołow Afryki/ á prosząc áby o tym mowić y do wątpliwośći przypuszczáć tego nie dáli/ co iuż iest dawno postánowionego. Co święći Oycowie nászy potępili/ áby to potępione było/ á pokazáło śie iż prawdá záwżdy iedná iest/ w swoiey státeczności y czystości stoiąca.] Kto śie ná te słowá obeyźrzy: wszytki záraz dźisieysze heretyki zwoiuie/ ktorzy rzeczy iuż od oycow ś. potępione wnoszą.
List Capreola do Oycow Ephezkich.
Słowa obalaiące wszytkie heresye.

Wschodnych Biskupow bárzo śie wiele zebráło/ miedzy nimi on Piotr Sáráceński Biskup/ ktory z wodzá Sáracenow/ stał śie ich Biskupem od Euthymiuszá zacnego mnichá wyćwiczony. ktory mu też ráde dał: áby przy stárożytnośći kośćielney stał. Cyrillus ná onym zborze namiestnikiem Papieskim będąc/ wszytko odpráwował/ y z wielką pracą y ćiężkośćią ná sobie nośił.

5. Napierwey wszytki Biskupy vprzedzáiąc/ Nestorius do Ephezu z wielką gro-

ką gromádą y z Komeſem Ireneußem od Ceſárzá poſłánym / ktory iegoż ſekty był / przyiáchał. O káżdego ſię Biſkupá kuśił ktory do miáſtá przyieżdżał / áby go do śiebie poćiągnał. A niewſtydliwie bluźnił mowiąc iáwnie: Bog ſię nigdy człowiekiem nie ſtał. Zwáć ia tego Bogiem nie będę / ktoremu mieśiące liczą. Lecz żadnego do śiebie nie námowił. A on Ian Antyocheńſki Biſkup z ſwoimi biſkupy zmowę máiąc z Neſtorem / odwłoczył ſwoy przyiazd / czekáiąc co vczynią Oycowie / boiąc ſię áby przy nim Neſtorá nie potępili / á onego też ſámego gdyby mu pomagał / z biſkupſtwá nie złożyli. A potym kilás Biſkupow poſłał proßąc áby go nie czekáli / á czynili co czynić mieli. Zebrało ſię wßytkich dwieśćie Biſkupow. A Ceſarz okrom Ireneußá poſłał też Cándidianá tákże Neſtorianá / áby obá pokoiu ná Synodźie przeſtrzegáli / á iednák (iáko ſię to potym pokazáło) áby Neſtoriußá nie odſtępowáli.

Neſtorius vprzedził do Ephezu.
Cyrill: epiſt: 20.
Bluźnił.
Ian Antyoſki mießka.
Cyrill: Apol: ad Theod.
200. Biſkupow ná Concilium Epheſkim.

6. Piße do Oycow Ceſarz / iż nie dla tego poſły ſwoie śle / áby ſię w rozſądek około wiáry wdawáli. Bo to / práwi / grzech wielki ieſt / áby ten ktory miedzy przenáświętße Biſkupy policzony nie ieſt / w ſpráwy ſię kośćielne y rády mießáć miał. Dla tego ie tedy poſyłam / áby mnichow do miáſtá dla zamießek nie przypußczáli. A ktemu żeby ſię Biſkupom rozieżdżáć nie dopuśćili / áżby to ſkończyli ná co ſą zgromádzeni / á koniec rożnicom vczynili / á inych ſądow pieniężnych / ábo o iákie krzywdy głowne / nieprzypußczáli.

Act: Epheſ: Conc: edit: Pelt: cap: 32. Tom: 1.
Poſłowie Ceſárſcy dla czego ná Concilium.

7. Záczęli tedy on Synod 21. dniá Czerwcá. y pozwáli przez czterech Biſkupow Neſtoriußá do ſądu ſwoiego. ktory im hárdźie powiedźiał to ſłowo iedno: Rozmyślę ſię. A Oycowie názáiutrz ſkupili ſię do kośćiołá Bogárodźice / ktory Máriáną potym názwano / y tám mieyſcá ſwoie záśiedli / Ewángelią / ktora CHRISTVSA znáczyłá / ná wyſokim pulpićie we śrzodku śiebie poſtáwiwßy. Pierwße mieyſce miał Cyrillus iáko namieſtnik Celeſtiná. Po nim Arkádius poſel Papieſki / etc. Ná pierwßym tedy śiedzeniu ktore było 22. dniá Czerwcá / oznaymili oni czterzey Biſkupi / do Neſto-

8. riußá poſłáni ná Synod go pozywáiąc / co im odpowiedźiał. y záraz drugie poſły wypráwili tákże Biſkupy / áby przyßedł á nie mießkał. Ale gdy do domu iego przyßli / wiele żołnierzow zbroynych v wrot náleźli / ktorzy im weśćia bronili. y gdy długo czekáli / powiedźiano im / iż teraz Biſkup odpoczywa. Oni przedśię czekáli / áż im klerik ieden powiedźiał / iż przydźie gdy ſię wßyſcy Biſkupi ziádą. Odnieśli one odpowiedź Oycom śiedzącym. A oni trzeći raz inne zás Biſkupy poń wyſłáli z tymi ſłowy: Przydź á ſpraw ſię o te heretyckie náuki / ktoreś rozśiewał. Czego ieśli ábo piſmem ábo bez piſmá nie vczyniß: wiedz á nie wątp / iż przećiw tobie ſkażą. Gdy przyßli / żołnierze ich puśćić niechćieli / á choć długo czekáli / ſámi im nákoniec oznaymili / iż im zákazano od Neſtoriußá / áby nikogoż od Synodu w dom nie pußczáli.

Acta Epheſ: vt ſupra.
Neſtorius pozwány.
Cyrill: apolog: Tom: 4.
Ewángelia w śrzodku.
Neſtorius pozwány przyść niechce.

9. Zwątpiwßy o iego przybyćiu Oycowie / záczęli to / ná co ſię zgromádźili. Naprzod wyznánie wiáry Niceńſkiey czytano / á potym liſt Cyrillá do Neſtoriußá / y wßyſcy ono piſánie pochwalili. Potym czytano odpis Neſtoriußá do Cyrillá / y wßyſcy one ſłowá y ſámego Neſtoriußá potępili. y záwołáli iednym głoſem: Kto nie przeklina Neſtoriußá / przeklęty ieſt. Tego práwa wiárá przeklina: Ktoby ſpołecznoſć miał z Neſtoriußem / przeklęty ieſt. Wßytki iego liſty y piſmá przeklinamy. Zátym liſt Celeſtiná Papieżá czytány ieſt o Neſtoriußowym potępieniu / ieſliby ſię był nie vpámiętał. O oddániu też onego liſtu iemu w ręke / świádkowie ſtáneli. Słucháli zás niektorych Biſkupow / ktorzy powiádáli / iákie ſámi bluźnierſtwá ná Syná Bożego y mátkę iego z vſt Neſtoriußá ſłyßeli. Potym czytano świádectwá y dowody z piſmá ś. o wćieleniu Słowá / ábo Syná Bożego w żywoćie pánieńſkim / we dwu náturách á w iedney perſonie / iż ieden Syn Boży Bog y człowiek ieſt. Przydáne ſą y dowody Oycow świętych mocne y iáſne. Czytano y on liſt Biſkupá z Kárthaginy.

Acta vt ſupra.
Wyznánie wiáry.
Neſtorius potępiony od Concilium.

10. *Skaźń na Nestoriuszá.*

Papieżá oycem swoim Biskupi zowią, y iego słucháią.

A nákoniec wyrok y dekret ná Nestoriuszá táki wydány iest: Gdy przenabożny Nestorius ná pozew nász nie dbał/ y posłow nászych nie przypuścił: musielismy to czego niezbożnie náuczał/ rozbieráć. y gdysmy spráwe wzięli z iego pisánia ktore tu iáwnie czytano/ y z powieści tego co z vst iego w tym mieście słyszano: iż źle náucza y niezbożnie rozumie: zá práwem y Kanony/ y zá listem przenaświetszego Rzymskiego Biskupá Celestiná/ oycá nászego idąc: z płáczem y nie rádzi ten żáłosny wyrok czynim. Pan nász IEZVS CHRISTVS ktorego on zbluźnił/ przez ten ś. Synod tegoż Nestoriuszá z dostoieństwá Biskupiego skłáda/ y od towárzystwá y społeczności kápłáńskiey odsądza.] Ná ten dekret wszyscy się Biskupi podpisáli/ ktorych było wiecey niżli dwie ście. y pisáli do Nestoriuszá o tym mu dáiąc znáć. Potym wołáli z weselem wystawiáiąc Celestiná Papieżá iż Nestoriuszá potępił. A ták on smok Pánnie się y mátce Bożey sprzeciwiáiący podeptány iest. Lud Epheski ktory czekał od ráná áż do wieczorá z wielkim weselem z świecámi y woniámi y ogniámi Biskupy do gospod prowádził. Wołáiąc iuż nie iáko pierwey/ wielka Diánná Epheska: ále/ Wielka przenaświetsza Mária Bogárodzicá. etc. Przez wożne zás Kándidianus Komes potępienie ono Nestoriuszá obwołáć musiał. Názáiutrz Cyrillus kazánie miał o wystawiániu przeczystey Bogárodzice/ y ná skárádę bluźnierstwá Nestoriuszá ostre y zásłużone słowá. Rospisáli listy Oycowie do Cesárzá y do klerikow Cárogrodzkich o onym co się áż do tego czásu działo/ y iáko Nestorius potępiony iest.

Literæ Synod: ad Imp.

Cyrill: epist: 34.

Wielka przenaświętsza Bogárodzicá.

11.

12. Apoc: 12.

Listy Oycow y posłowie zátrzymáni od Kándidianá.

Cyrill: epist: 20.

Kłamstwo Kándidiana y Nestoriuszá.

Co dáley było w Ephezie/ ná to się iuż pioro y ręká do pisánia wzdryga. Smok się ná białagłowę roziadł/ y przyzwał bestiey áby ná święte walczyły/ iáko iest w Obiáwieniu. Kándidianus on posłány od Cesárzá dla spokoynego Synodu/ życząc Nestoriuszowi/ wszytkie posły ná drogách y portách zátrzymáwáć/ y żadnego do Cárogrodu nie pusczáć/ áni listu żadnego przenosić/ roskazał. á sam do Cesárzá kłamliwą spráwę o tym co się działo wypisał/ iż nie wszyscy się Biskupi ziácháli/ á iż niezgodni miedzy sobą byli/ á iż czekáć Janá Antyoskiego niechcieli. Pisał y Nestorius do Cesárzá ieszcze wiecey kłamstwá przydáiąc: iákoby Biskupi miásto wzburzyli y iego zábić chcieli/ á zwłaszczá Memnon Epheski Biskup. y prosi áby inszy Synod złożony był/ á on się zdrowo wroćić do domu mogł. Podpisáli list iego dziewięć Biskupow ktore przy sobie miał. Piątego dniá wiáchał do Ephezu Jan Antyoski zebráwszy z sobą blisko trzydzieści Biskupow/ miedzy ktoremi byli Pelágiani oni y inni dla zbrodniow swoich wygnáni. Wysłáli Oycowie z Synodu niektore Biskupy przeciw iemu/ áby go vczcili y prowádzili. Ale ich on nie przypuścił/ y dopuścił Ireneuszowi onemu Komesowi bić ie y szárpáć/ y ták poránione puścił. O czym gdy Oycom spráwę dáli y rány vkazáli: Oycowie Janá wyklęli. y było to trzecie ich siedzenie ábo Sessya.

Euagr: lib: 1. cap: 5.

Ian Antyoski do Ephesu wiáchał, y psował wszytko.

Epist: Synod: apud Cyrill: 12.

Acta vt supra.

13. *Heretycy czynią w Ephesie swoy Synod.*

Ian Antyoski Biskupy wyklina.

Pelágiany rozgrzeszył y pochwalił.

Zebráli się oni Biskupi Nestoriani do iedney kárczmy do Janá Antyoskiego/ y tám czyniąc swoy Synod Kándidianá słucháli kłamáiącego/ y Nestoriuszá broniącego. Záraz Jan z swemi vczynił wyrok y dekret ná Cyrillá y Memnoná/ iż z Biskupstwá złożeni są dla tego/ iż Aryáńską/ Eunomiáńską y Apollinárską náukę máią/ y do Niceńskiego wyznánia/ swoie wymysły przykłádáią. A inne wszytkie Biskupy ktorzy ná Synodzie onym byli/ wyklął poty pokiby Cyrillowych Anátemátismow/ y onego wyznánia iego nie potępili. Vczynili y trzeci dekret/ ktorym náukę Pelágiuszá pochwalili/ y one wygnáne Biskupy przywrocili. One tákie dekrety swoie nápisáli y do Cesárzá posłáli/ á Synodowi zebránemu y Cyrillusowi nie o nich nie dáli znáć/ áż potym nierychło. Ták ono swoie zborzyszcze ludzie niezbożni skończyli/ potwarzámi y potępieniem bezpráwnym y złośliwym/ ludzi świętych y niewinnych.

Po dni

Po dni dwánaście/ to iest dźiesiątego dniá Lipcá/ Papiescy posłowie/ ktore morskie niepogody zátrzymáły/ á czekáć ich Biskupi máiąc namiestniká Papieskiego Cyrillá/ nie rádźili/ do Ephezu przybyli / y czwarta Sessya z nimi Synod ś. odpráwił. Ná ktorey to co postánowili / y iáko Nestorá potępili/ czytano przed posły Papieskimi. — 14. *Czwarta Sessia.*

Názáiutrz ná piątey Sessyey posłowie Papiescy ono wszytko co Synod postánowił/ y potępienie Nestoriuszá pochwalili. Włożone tám są ná tym Synodźie słowá Philippá posłá Papieskiego tákie: Wszytkim wiádomo: iż Piotr ś. kśiążę Apostolskie y głowá y podporá wiáry / fundáment Kátholickiego kośćioła/ wziął od Páná IEZVSA CHRISTVSA zbáwićielá nászego y ludzkiego rodzáiu odkupićielá / klucze krolestwá niebieskiego. ktory w potomkách swoich dotąd żywie y spráwy sądźi/ y záwżdy żyć będźie. Tego porządny nástępnik y namiestnik przeświety Papież Biskup nász Celestinus / nas tu miásto śiebie ná ten Synod posłał.] Tym słowom nikt się nie przećiwił/ wszyscy ie pochwalili. A gdy posłowie Papiescy Synod podpisáli / dopiero znowu pisáli Biskupi do Cesárzá Theodozyuszá y do kśiężey Cárogrodzkiey / oznáymuiąc iż posłowie Papiescy potępili Nestoriuszá/ iáko go y wszytkiego świátá Biskupi potępili. Nic niewiedźieli / co oni przy Janie heretycy do Cesárzá pisáli/ y iáko Synod święty źle vdáli y wyklęli/ potwarze y fałsze przynosząc. — *Piata.* Act: Ephes: ed. Pelt: Tom: [illegible] *Słowa [illegible] pieskich do Concilium.*

Dniá 15. Lipcá dopiero się dowiedźiał ś. Synod iákie dekrety Jan Antyoski y wyklinánia ná Biskupy wszytkie vczynił / y tego dniá Sessyą szostą vczyniwszy: pozwáć kazáli Janá ná Synod. Nie przypuszczono posłow Biskupow pierwszy raz/ á drugi raz gdy ieszcze postáni byli z tymże pozwem/ tę im Jan odpowiedź dáć kazał: iż z wyklętymi od śiebie społeczności nie ma. Co gdy powiedźiano Oycom: Juwenalis Jerozolimski Biskup rzekł: Dla sámych posłow stolice Apostolskiey Rzymskiey / miał Jan posłusznym być. Gdyż z postánowienia Apostolskiego y podánego zwyczáiu/ Antyoska stolicá od Rzymskiey záwżdy rządzona y sądzona byłá.] Jan dopiero listy przybiiáć kazał/ ktoremi potwarzał Cyrillá/ iż iest Apollinárista herctykiem/ á iż o tym iuż Cesarz wiádomość ma. — 15. *Sessia szosta. Ian Antyoski pozwany. Antyoska stolicá zawżdy Rzymskiey podlegała.*

Dniá 17. Lipcá ná śiodmey Sessyey Cyrillus kárty one ná się pisáne przed Oycy przełożył/ y zárzekáć się Apollinárá począł/ y ine wszytkie herctyctwá przed Synodem potępił. Zdáło się zátym Oycom/ áby trzeći raz pozwány był Jan ná Synod. Posłano do niego Biskupy / ktorym przez swego Archidiákoná odpowiedźiał: áby iuż do niego nie słáli. Bo Cesarz wie o wszytkim/ czekáć będźie co on każe. Widząc Oycowie szaleństwo Janowe/ iż się ich sędźiem vczynił/ wyklęli go y inne z nim Biskupy. Miedzy ktoremi był Theodoretus Cyru / ktory Janow był oręźnik. Było tych Biskupow trzydźieśći sześć/ ktorych wszytkie sądy y dekrety ná Cyrillá y Mnemoná Synod ś. popsował. O czym wszytkim do Cesárzá pisáli / prosząc áby 36. Biskupow zuchwálstwo ono pohámował/ iáko wielki Constántinus czynił/ tákie iáko schismátiki karząc: á żeby wyroki Synodu práwego dwu set y dźieśiąći Biskupow/ y posły Papieskie y wszytkie zachodne Biskupy vczćił/ á to co ná Nestoriuszá skazano/ wykonał. Pisáli y do Biskupow y do Chrześćian po wszytkim świećie/ o wszytkim dáiąc znáć. 22. Lipcá mieli osmą Sessyą. O wyznániu Niceńskim / áby nikt nie śmiał/ bráć go/ od Nestorianow z przydátkámi ktore oni czynili. — 16. *Siodma Sessya. Cyrillus zárzeka się Apollinárá y potwarz ná się psuie.* *Osma Sessya.*

23. dniá mieli Sessyą dźiewiątą/ ná ktorey znowu Pelágiuszá y iego náśládowce potępili. Czytáli to co się w Rzymie y indźiey przećiw im czyniło. Czego się dowiedźiawszy Ephezyani / z miástá swego one Pelágiáńskie Biskupy wygnáli. y ták skończony iest on ś. Synod. y po odpráwie spraw wszyt- — 17. *Dziewiata. Pelágius potępiony.*

listy do Cesarza od Synodu zatrzymane. kich onych / pisáli Oycowie do Cesárzá ieszcze oznáymuiąc o Nestoriuszowym potępieniu y Biskupow wszytkich zgodźie. Ale list on iáko ine zátrzymał Kándidianus / swoie tylo y Nestoriuszowe y Janowe posyłáiąc.

18. Cesarz złą y fałszywą sprawę máiąc / vwierzył to co pisał Kándidianus / rozumieiąc iż Synod nic nie pisząc / sam sie swoim milczenim do błędu znał: *Act: Conc. Edessen edit: Pelt: Tom: 3. cap: 18.* nápisał / áby to co osadźili Biskupi / przećiw Nestoriuszowi / w niwecz poszło / á żeby znowu spráwę one sądźili / á żaden z Ephezu nie odieżdżał. Ten list *Cesarz vwierzył fałszom.* posłał przez Pálládiuszá Mágistriáná / ktory spieszyiąc Nestoriuszowi / prędko sie do Cesárzá wroćił / listu od Synodu nie wźiąwszy / w ktorym iuż byli *Peltana editio.* zdrády y tyráństwá heretykow wypisáli. Widząc Biskupi / iż ich listy do Cesárzá giną / y drugie tákże ginąć miały / vbráli iednego w pielgrzymskie odźie-

19. *Concilium taiemnie listy swoie do Cesarza posyła.* nie / y w kostur ze trzćiny listy swoie włożyli / kopie onych wszytkich ktore przedtym pisáli / y nowe przykłádáiąc. y ták dopiero choć nierychło / oná wiádomość Cesárzá / co sie z nimi dźiało / doyść mogłá. Prośili też áby kilkom Biskupom Cesarz do śiebie przyiácháć kazał / z ktorychby prawdę wszytkę zrozumiał.

20. *Wiádomość w Carogrodzie o zdradach Nestorianow.* Gdy tedy listy one zá pomocą Boską do Cárogrodu doszły / y rozstawiło sie co Synod ś. od Nestorianow y onych dworskich vrzędnikow ćierpiał: wszytko sie miásto wzruszyło. A napierwey mnißy y Archimándritowie / miedzy ktoremi był przednieyszy y w wielkiey czći v Cesárzá / Dálmácius / ktory przez lat 48. z klasztorá nie wychodźił / á ná ten czás Boskim roskazániem wzruszony z innemi wyszedł. Skupiwszy sie oni Archimándrite y wszyscy

Archimándritowie Cesarza vpominaią. mnißy z nimi / szli ná pálac. przyiął wdźięcznie Cesarz Archimándrity / bo inni mnißy przed pálacem śpiewáli Psálmy: y zrozumiał z nich wszytko co sie dźiało w Ephezie / y wszytkę pomoc y napráwę obiecał. Czytał Dálmácius list od Oycow do Archimándritow pisány. Już też y Cesarz do śiebie pisáne listy od Synodu miał / y po wszytkim sie mieśćie one chytrośći y złośći heretyckie rozgłośiły. Woláli wszędźie / przeklęty Nestorius.

21. *Cesarz sie vpámiętał, złego serca nigdy nie maiąc.* Cesarz gdy zrozumiał słuszne Nestoriuszá potępienie / przysłał do Synodu / y pisał do Ephezu Oycom dáiąc wolność / áby do niego Biskupy swoie posłáli / ktorzyby mu o wszytkim dáli spráwę / y o tym coby do vspokoienia kośćielnego sam czynić miał. Skąd znáć / iż nie miał Cesarz sercá złego do iákiey herezyey / áni sie ią pomázał. iedno słudzy iego / on Kándidianus y Jreneus / iáko heretycy zdrádą swoią go ślepili / y czynili to o czym on niewiedźiał. Ták bywa gdy rządow nád duchownemi świeckim dopuszczáią.

22. Tym czásem oni odszczepieńcy heretycy Jreneuszá swego posłáli do Cárogrodu / y pisáli przezeń list ták chytry y klamliwy / iż sie Cesarz záś zátrwożył / wątpiąc o prawdźie obu stron. do czego pomogł on Jreneus klamstwy swemi Cesárzá zwodząc. y dla tego wysłał znowu Cesarz do Ephezu Janá Komesá nád iálmużnámi / ktory prędko przybieżawszy / fałszywą spráwę w Ephezie wźiął / iż Synod nietylo Nestoriuszá / ále y Cyrillá y Memnoná potępił. y wnet poimáć tych trzech kazał / y strażą opátrzył. O czym pisáli Oy-

Cyrillus poimany y pod strażą. cowie do Cesárzá / iż Jan on Komes zwiedźiony iest. Pisáli y heretycy ták śmiáły list / iż o wybáwienie Nestoriuszá y wolność od potępienia iego prośili / á Cyrillá heretykiem czynili. Pisał y on Jan wysłány od Cesárzá / wielkie klamstwo do Cárogrodu oznáymuiąc Cesárzowi / iż Cyrillus od wszytkiego Synodu potępiony był. Lecz Cyrillus Archimándritom Cárogrodzkim dawał znáć o zdrádách onych / áby Cesárzá przestrzegli. Wszyscy Bisku-

Cyril: epist: 22.

Vćiśnienie Biskupow przez trzy mieśiące. pi Kátholiccy práwie iáko w więźieniu y pod strażą byli / á wiele ich vmieráło / wiele do vbostwá przychodźiło w ták długim od trzech mieśiecy mieszkániu y vćiśnieniu. Gdy sie wracáć on Jan Komes do Cárogrodu

23. *Apud Cyril: epist: 11.* miał / z oną złą spráwą o Cyrille y Memnonie / iákoby byli od Synodu potępieni:

pieni: Biſkupi cicho liſt ſwoy do kśieżey Cárogrodzkiey przeſtáli / áby vpomnieli Ceſárzá / żeby Janowi wiáry nie dawał / á prośili / áby Cyrillá y Memnoná wolno puśćić kazał / á im go przywroćił.

W tym do Theodozyuſzá bárzo zła nowiná przyſzłá / iż w Afryce Genſerikus krol Wándálſki woyſko Rzymſkie okrutnie poráźił / iż bárzo máło żołnierzow vyść mogło. Wypráwił był ná Wándale Ceſarz Aſpárá ſławnego wodzá / ktory z onym Bonifáciuſzem ſie złaczywſzy / nieſzczeſliwa bitwe Genſerikowi dáli / w ktorey też był poimány on Márcianus / ktory po Theodozyuśie ná Ceſárſtwo wſádzony był. Cud iákiś widźiał nád nim Genſerikus / gdy wieźnie przebierał. To ieſt / gdy miedzy wieźniámi leżac ná ſłońcu Márcianus záſnął / orzeł nád iego głowa ſie wieſzał. y przypátrzywſzy ſie twarzy iego / á poznawſzy co był / obwiazał go ſobie ná przyiaźń y puśćił go wolno. A Bonifácius do Rzymu vćiekł / y z Plácidya ſie poiednał. Ta kleſka Theodozyus do vznánia ſie przywiodł / myslac iż go Pan Bog w ten czás karał / gdy on ácz nie ze złośći Biſkupy świete vrzednikom ſwoim vćiſkáć dopuśćił. A iż mu Neſtoriani w liśćie pochlebuiac zwyćieſtwo w Afryce fałſzywie obiecowáli. A tym czáſem nic ſie w Ephezie nie mieniło / toż wiezienie Biſkupi świeći y vćiſk ćierpieli. Lecz w Cárogrodźie Biſkupi obcy ktorzy ſie ziácháli y kśieża / zwłaſzczá Cárogrodzcy / z mieákim Alipiuſem kápłanem / v Ceſárzá ſie mocnie ſtáráli / y piſmo mu podáli / proſzac / áby Synodu ś. nie tárgał / á heretykom wiáry nie dawał / y Kátholickiey po wſzytkim świećie iednośći nie pſował. Piſáli też do Oycow Epheſkich ćieſzac ie y dobrze im tuſzac / á o ćierpienie ono meczeńſkie áby w nim dotrwáli proſzac. y ták P. Bog ſkłonił ſerce Ceſárſkie do lepſzey rády / gdy też był ona nowina z Afryki zátrwożony. Piſał do Janá Komeſá ktory ieſzcze w Ephezie był zoſtał / áby mu z obu ſtron przećiwnych po śiedmi Biſkupow poſłał.

Synod wyſłał śiedmi Biſkupow / miedzy ktoremi był Arkádius y Philip poſłowie Papieſcy: dáiac im te náuke / áby z Janem Antyoſkim o ktorym poczuli iż do Cárogrodu iácháć miał / żadney ſpołecznośći nie mieli áni rozmowy / áżby Neſtoriuſzá potepił / y pokute zá potwarzy ſwoie czynił. Wyſłáli też y Neſtoriani ſwoie / z potwarzámi ná Cyrillá y ná náuke iego iuż od Papieżá w onych Anátemátiſmách dwunaśćie / y od Synodu wſzytkiego świátá pochwalona.

Ceſarz nim poſłowie przyiácháli / kazał Neſtoriuſzowi z Ephezu wyiácháć tám gdźieby chćiał / á do Cárogrodu ſie nie wrácáć / iż iuż ſłuſznie z onego biſkupſtwá złożony był. trzećiego dniá Septembrá Neſtorius wyiácháć z Ephezu muśiał. Poſłom też Neſtoriáńſkim / boiac ſie wzruſzenia miáſtá / zoſtáć w Kálcedonie kazał / ácz też y tych co od Synodu byli / w mieśćie mieć niechćiał. Ale rychło potem poſły od Synodu do miáſtá ze czćia wprowádźić / á odſzczepieńcow y ſłucháć niechćiał y odiácháć im kazał / y ſpráwy ich przećiw Cyrillowi y Memnonowi potepił / choć po trzykroć płáczliwe / chytre y potwarne / niewſtydliwe ſupplikácye dawáli oni heretycy. Záczym im wſzytko ſerce iuż vpádło / á P. Bog kośćioł ſwoy z ćieżkiey tomey y morſkiego potopu wybáwił. Wielka czuynosć y madrość y wiárá / do tego vſpokoienia pomogłá / oney Pulcheriey pánny / śioſtry Ceſárſkiey / ktora brátá Neſtoriany obtoczonego / y zdrádliwa ráda vśidlonego / przeſtrzegálá y trzymálá / y oczy mu otwarzálá / kośćiolá ś. y prawdy broniac. To iey ś. Leo w liśćie do niey przypiſuie / y zá to dźiekuie / ktory iuż ná on czás był dyákonem Rzymſkim.

A chcac Ceſarz iáko bárzo łáſkáwy y onym poſłáńcom heretyckim / miedzy ktorymi był Jan Antyoſki y Theodoretus Cyru doſyćczynić / ile mogło być: wezwał ich do miáſtá ná rozmowe z Kátholiki / z onemi od Synodu poſłámi. Gádáli z ſobą po pieckroć przed Ceſárzem. ktory widzac iż co dźień to

Porażká ludźi Ceſárſkich.
Procopius de bello Vandal. lib: 1.

Márcianus.
Miſcell: lib: 14.

Theodosyus oczy otworzył.

24.
Acta Epheſ: vt ſupra.

25.
Siedm Biſkupow wyſłanych do Ceſárza.

26.
Act: Epheſ: edit: Pelt: Tom: 3.

Neſtoriuſzá Ceſárz odſtąpił, y heretykow wſzytkich.

Wybáwienie kośćiola Bożego.

27.
Pulcheriey pomoc.

Epiſt: 39.

Rozmowa Neſtorianow z Kátholiki.

gorzey CHRISTVSA y mátkę iego przeczystą bluźnili; kazał im z miástá do swoich sie domow wroćić. Nárzekáli/ á zwłaszczá on Theodoretus/ ták bárzo z nimi spoiony/ ktory pisániem Nestorá wychwaláć/ y lżyć Kátholicki Synod y Cyrillá nie przestawał. Zkąd pátrzmy ná dziwną łáskę y táiemne sądy Boże/ gdy mu dał P. Bog potym z onego sie piekłá podźwignąć.

Theodoretus nieprzyiáciel Katholicki ná on czas.

28\. *Mądry postępek.* *Acta vt supra.*

Onego też Jana Antyoskiego/ y towárzyszę iego/ niechćiał záraz Cesarz tym káráć co zásłużył/ y iáko osadzony był/ boiąc sie w Syriey rozruchow. Co sie mądrze stáło. Bo vpámiętał sie on Jan y z inemi swemi wszytkimi Biskupy/ y Nestoriuszá sie zárzekł. A Nestorius w klasztorze ś. Euprepiá w Antyochiey zámkniony/ gdy sie nie popráwował/ ná wygnánie conagorsze do Oásená od Cesárzá/ potępiony w kilá lat potym był. Theodoretus też nie przestał mowić y pisáć iádowićie przećiw ś. Synodowi y Cyrillusowi. y śmiał y Włoskie Biskupy do swego błędu przez pisánie námawiáć.

29\. *Zwyćięstwo kośćielne.*

Ná Cárogrodzkie Biskupstwo postáwiony iest Máximianus. y ták P. Bog dał ono wielkie zwyćięstwo kośćiołowi swemu / ktorego przyczyna był nawiętszą Celestinus Papież. Co znáiąc Cesarz y on nowy Biskup Máximianus: posły wypráwili do Rzymu/ pomagáiąc Celestinowi rádośći oney/ z tákiego kośćiołá ś. vspokoienia y zwyćięstwá. Po ktorym częśćiey y gęśćiey po świećie Chrześćiánie naświętszą Pánnę z goręcszym sercem mátką Bożą pozdrawiáli. y w ten czás do pozdrowienia iey Anyelskiego przyłożone są słowá one: Swięta Márya mátko Boża/ modl sie zá námi grzesznymi/ ninie y w godzinę śmierći nászey.

Przyłożono: S. Máriá mátko Boża, &c.

30\. Oná też święta pánná Pulcheria / ná pámiątkę tego zwyćięstwá kośćioł zbudowáłá in Blachernis, dáiąc mu imię mátki Bożey. y inni nabożni tákże tym imieniem kośćioły iey pámiątce przypisáne zwáli. Pokarał też Cesarz onego Jreneuszá Romesá ták z Nestorem spoionego/ vrzędy mu wszytki biorąc. Co bez wątpienia y Cándidianowi y Janowi y Pálládiuszowi / ktorzy go fałszywemi powieśćiámi ná święty Synod burzyli/ vczynił.

Pokarani ludzy zdradliwi.

Już sie do zachodnych kráiow puśćim. W tym czásie Pátricius Hibernią/ o ktorą sie drudzy nie ták szczęśliwie kusili/ CHRISTVSOWI pozyskał/ wziąwszy pierwey w Rzymie v Celestiná Papieżá dozwolenie y błogosłáwieństwo. Był rodzáiem z Skocyey śiestrzeniec ś. Márćiná Turońskiego Biskupá. W Gálliey kácerstwo Pelágiáńskie miáło swe náśládowniki. kápłani niektorzy/ pisma ś. Augustyná przećiw Pelágiuszowi potwarzáli y onym przygániáli. O co sie ś. Prosper y z Hilárionem Arelátẽńskim Biskupem zástáwuiąc/ iácháli do Rzymu do Celestiná Papieżá/ prosząc: áby onym potwarcom vstá zámknął. Co vczynił Papież pisząc do Biskupow/ iż ták swoich kápłanow nie doyźrza/ á mow im tákich dopuszczáią. Y wysławia tám ś. Augustyná y pismá iego/ iáko nigdy przygány y podeyźrzenia żadnego nie miáły/ y od wszytkich przodkow iego vczczone są/ &c. Miedzy innemi kápłany Gálliey był Sewerus Sulpicius/ ktory żywot ś. Márćiná pisał/ tym kácerstwem Pelágiáńskim nieco zmázány. o ktorym ták mowi Gennádius iego rowiennik: Sewerus kápłan/ názwány Sulpicius / mąż rodzáiem y náuką szláchetny/ y miłośćią vbostwá y pokory znáczny/ w stárośći od Pelágianow zwiedźiony/ znáiąc winę wielomowstwá/ milczenie áż do śmierći záchował/ áby grzech w ktory mowieniem vpadł / milczeniem náprawował.] Vpomniał sie ten Sulpicius listem Papieskim przećiw Pelágianom.

Hibernia do Christusa nawrocona.
Probus in vita S. Patric.
Sigeb: in Chron.
Celest: epist: 3.
Gennad: cap: 19.

31\. Roku tego on ś. Paulinus Noláński Biskup przeniesiony iest do źiemie żywiących. Czytay w iego żywoćie. Pisał y kśiąg niemáło / w ktorych go ś. Jeronym chwali mowiąc: Mąż wielki/ dowćipny/ y nieprzebráne naczynia wymowy. Lecz gdy sie ná mniski żywot CHRISTVSOWI oddał/ w pisániu sie iuż nie kochał/ áby ie wydáwáć miał. Te ktore sie pisánia iego potym

Smierć S. Pauliná Noláńskiego.
Hieron: epist: 13.
Pisánia iego.

náyduią

náyduią/ sámi przyiaciele iego wydáli/ á zwłaszcza Amándus Biskup Burdegálski/ do ktorego ták mowi ten świety: Co mi piszecie o moich listách/ iabych ich nie poznał/ gdybych wászemu świadectwu nie wierzył. Lepiey mie wy znacie/ nizli ia sam siebie znam/ y ztad bacze iáko mie miłuiecie. Wielkiey był pokory ten świety. A co w żywocie iego wspominaią/ iż sie był zá syná iedney wdowy do Wándalow ná niewolą záprzedał: to sie rozumieć ma/ iż sie to nie zá Genseriká krolá Wándalow/ ále zá Gontáriuszá brátá iego/ poki od niego zábity nie był/ działo. Codex Vaticanus & Nolanus.

Rok Páński 432. Celestiná 9. Theodozyuszá mnieyszego 25. Válentinianá trzeciego 8.

Theodozyus Cesarz y Máximianus Biskup Cárogrodzki/ wysłáli do Papieżá Celestiná/ Janá kápłaná y Epiktetá dyákoná/ wypisuiac mu skończenie onego Synodu wielkiego Epheskiego/ y rádość kościołá wszytkiego y pokoiu oznáymuiac. Był wielce on stárzec vweselony/ y listy ony w kościele v ś. Piotrá wszytkim wiernym czytáć kazał ná dzień prawie Národzenia Páńskie°. A z Symeonem śpiewáiac/ iż tákiey pociechy doczekał/ nápisał do Cesárzá dziekuiac mu zá one wielkie Bogu posługi/ á prosząc áby Nestoriuszá miedzy owcámi iáko wilká nie chował/ áby iádow swoich nie odnawiał: ále żeby go ná iákie puste mieysca od Antyochiey dálekie/ obrocił. Pisał y do Máximianá/ vpominaiac go y náuczaiac pásterskiego y Apostolskiego około dusz rzemiesłá. Pisał y do Biskupow ktorzy byli ná onym Synodzie/ zá prace im one y wytrwánie pokus dziekuiac. Do klerikow też y do ludu w Cárogrodzie/ nabożny/ vczony y wdzieczny list o tymże/ ráduiac sie z nimi/ z vpadku onego kácerstwá/ nápisał. Co vczyniwszy/ á ony posły odpráwiwszy/ po dwudziestu y dwu dniu tego wieku szczesliwie dokonał/ ná wieczne wesele odchodząc. Siedział lat ośm/ miesiecy pieć. 1. Epist: nondum editæ. *Radość Celestiná Papieża.* *Celestinus dokonał żywota tego.*

Nástapił Sixtus Rzymiánin syn Sixtá/ ktorego gdy ieszcze kápłanem był/ náuke y gorącość wiáry wystawiał ś. Augustinus. Ten mocno vtwierdzáć chciał Concilium Epheskie/ y stárał sie pilnie o náwrocenie Nestoriuszá y onego Janá Antyoskiego/ y inne z nim stoiace Biskupy niektore w Syriey/ áby w zupełnym pokoiu y zgodzie wszytek kościoł CHRISTVSOWI służył. Pisał list do Nestoriuszá ktory wspomina Vincencius Lirineński/ w ktorym mu rádzi áby ná stárym podániu kościelnym przestawał/ á nowin zániechał. Stárał sie też y Cesarz Theodozyus o Janá Antyoskiego/ áby odstapił Nestoriuszá/ á z Cyrillem sie Alexándriyskim poiednał. y przez Máximianá Cárogrodzkiego wyzwał obu do Nikomediey/ áby ztámtad nie wyieżdżáli/ ażby zgody skończyli. y posłał tám swoie iednacze Cesarz/ miedzy ktorymi był Symeon on Słupnik przeświety pustelnik. 2. *Sixtus na Papiestwo nastapił.* Epist: 104. 105. Aduers: hæres.

Posłał pierwey Aristolauszá Tribuná do Janá z listem ten pobożny Cesarz/ w ktorym go vpomina/ áby pokoy ktory kápłani opowiedáia/ záchował/ á z Cyrillem sie pogodził/ á ná to do Nikomodiey predko iáchał/ grożac mu iesliby tego vczynić niechciał. Pisał y do Acháciuszá Bereńskiego onego stárcá ktory wszytkim mieszał/ áby sie o zgode postárał miedzy wszytkiemi Biskupy/ á dał sie znáć y pokazał/ iż iest Rzymskiey wiáry kápłanem.] Obácz iáko Kátholicką wiáre zowie Rzymską/ dla wymowki herctykow ktorzy sie też Kátholikámi zwáć chcieli. Pisał tenże Cesarz y do Symeoná Słupniká o toż/ áby sie pilnie postárał żeby Jan Antyoski Nestorá odstapił/ á z Cyrillem w pokoiu zostawał. y mowi one tám słowá: Mamy nádzieie iż spráwy krolestwá nászego dobrze poyda/ gdy sie te członki kościelney 3. Extant: in Conc: Ephes: edit: Pelt: Tom: 5. cap: 10. *O zgode Biskupow stara sie Cesars.* *Rzymskiey wiary kapłan. Tak Katholiki swano.* 4. *Słowa snaczne.*

7. Ianuarij po Polſku.

y prawowierney wiáry ſpoią. Odleçay nas P. Bogu iákoś zwykł/áby nam ſtáráiącym ſię o pokoy kośćielny/hoyne dobrá z mocy ſwey dawał.] Pátrz co o tym Symeonie Theodoretus w żywoćie iego piße.

5. *Ian Antyoſki z inńemi Neſtoriußa odſtępuie.*

Jan Antyoſki gdy poſłá onego Ceſárſkiego miał v śiebie y liſt o zgodę kośćielną: zezwał inych Biſkupow z Syriey/ktorzy mu onego rozerwánia pomagáli/ y námowił ſię z nimi/ áby nie iezdżąc do Nikomediey/Neſtoriußá y iego náukę potępili. y ták ſię ſtáło. Piſał ſwoie wyznánie do Syxtá Papieżá Jan Antyoſki/ w ktorym Neſtoriußá y iego bluźnierſtwo potępia/ y pokoy á vczeſtnictwo ze wßytkiego świátá prawowiernemi Biſkupámi bierze. Lecz z Cyrillem ináczey poſtąpił. Poſłał do niego Páwłá Biſkupá Emeſeńſkiego/ proßąc go áby ſwoich Anátemátiſmow odſtąpił. Ale gdy tego vczynić Cyrillus niechćiał: nápiſał liſt on Jan/w ktorym wyznánie wiáry ſwey y potępienie Neſtoriußá vkázáć Cyrilluſowi kazał. Lecz Cyrillus przez onego Ceſárſkiego poſłá Ariſtolauſá to ſpráwił: iż Jan wyznánie wiáry y potępienie Neſtoriußá/y Máximianá ná ſtolicę Cárogrodzką ſłußne poſtáwienie/ podpiſał/ ták iáko Cyrillus chćiał y nápiſał/ y do Alexándriey do niego ono wyznánie Jan poſłał.

Cyrill: epiſt: 38.

6. *Apud Cyrill: Homil: 7.*

A ná ſkończenie zgody oney świętey/Cyrillus máiąc v śiebie w Alexándriey onego Páwłá Biſkupá Emeſeńſkiego/ ktory był zgody oney tłumáczem/ prośił áby kazánie do ludźi w dźień Národzenia Páńſkiego vczynił. Ná ktorym gdy przeczyſtą mátkę Bogárodźicą názwał: z weſela wielkiego lud záwołał: owoż iedná wiárá. Owoż dar Boży Cyrille prawowierny. Toſmy vſłyßeć mogli. kto ináczey mowi: przeklęty ieſt. On też Theodoretus wyznánie ono Janá Antyoſkiego podpiſał/y Neſtoriußowe bluźnienia potępił. ácz nie ták rychło iego ſtárą przyiaźń mogł porzućić/ lecz zá czáſem mocno mu ſię ſprzećiwił/y do Cyrillá przećiw ktoremu wiele piſał/ſerce ſwoie obroćił/ y potym z dáru Bożego wielkim y gorącym Kátholikiem zoſtał. Ten ßczęśliwy koniec ſtał ſię onym záczętym od Neſtoriußá roſterkom. Złość y kácerſtwo vpádło/ á wiárá ś. y Kátholickiego kośćiołá ſtátek/ ſtoi y ſtáć ná wieki ná fundámenćie Apoſtolſkiey ſtolicę będźie.

Apud Conc: Ephe: edit: Pelt. Tom: 6. cap: 14.

Theodoretus Cyru vpámiętał ſię y Neſtora odſtąpił.

Synod: 5. Act: 5. Theod: epiſt: 1.

Koniec roſterkow Neſtoriańſkich.

7. *Socr: lib: 7. cap: 36*

Zydzi od czartá oßukáni w Krećie.

W Krećie w wyſpie Zyd ieden cáły rok chodząc od miáſtá do miáſtá námawiał Zydy ſwoie/ áby ßli do ziemie obiecáney/ obiecuiąc ie przeprowádźić yprzez morze/ czyniąc ſię Moyzeßem ktoremu czerwone morze vſtąpiło. y námowił ná to wßytki Zydy/ y dał im dźień/ ktorego domow y máiętnośći odbiegáć/ á ná morze ſię puśćić mieli. y wprowádźiwßy lud ná ſkáłę iednę/ śmielßym wpußczáć ſię w morze kazał. Co gdy czynili/ wßyſcy tonęli y ginęli. A drudzy widząc inych ßkodę/ obroćili ſię chcąc onego ßálbierzá poimáć. Ale wnet im zniknął. y rozumieli że to był ßátan w ćiele ludzkim/ y zátym ſię ich wiele do wiáry Chryſtuſowey obroćiło.

8. *Proſper in Chron. Briccius. 13. Nouemb.*

W Gálliey Britius ábo Briccius vczeń s. Márćiná z Biſkupſtwá niewinnie wygnány/ ćudá czynił. Pátrz w iego żywoćie.

Bonifacius miał zaś łaſkę v Ceſarzá.

Paulus Diaconus lib: 14. Marcell: hoc anno.

On Bonifácius hetman był záś w łáſce v Válentinianá y Plácidiey mátki iego/ y miał poruczone woyſko/ ktorym Aeciußá przećiwnego pokonał/ á ſam rychło potym vmárł. Drudzy mowią/ iż Aeciußá ſámego ná rękę wyzwawßy pobił/ ále ránę ſam od niego odnioſł/ z ktorey ſię nie wyleczył.

Rok Páńſki 433. Sixtá trzećiego 2.

Theodozyußá mnieyßego 26. Válentinianá trzećiego 9.

1. *Kłamſtwa y wymyſły heretyckie*

CI ktorzy byli iádem Neſtoriußá nápoieni/obráżeni oną zgodą wſchodnych Biſkupow z Cyrillem y z Kátholiki vczynioną/ poczęli miedzy ludźie rozśiewáć potwarzy ſromotne ná Cyrillá/ iákoby on

tego wßytkiego odstąpił/ co w Ephezie postánowiono było/ á do Nestoryußá sie y do Janá Antyoskiego náuki skłonił/ y swoie Anátemátismy potępił. Zmyślili też ćiż heretycy wschodni/ y puśćili miedzy ludźie list fałßywy Philippá posłá onego Papieskiego ná Concilium/ w ktorym świádczy iż Sixtus nástępnik Celestinow zgánił Concilium Epheskie/ y przyiąć go niechćiał. To wßytko wielkie kłopoty Cyrillusowi zádáło. Bo niektorzy y zacni Kátholicy temu vwierzyli/ y listy do Cyrillá to mu gániąc pisáli/ á zwłaszczá on ś. Jsidorus Pelusiotá/ ktory słowy poważnemi karał Cyrillá w liśćie swym. Muśiał wielką pracą frasowány Cyrillus podeymowáć/ spráwuiąc sie y listy rozpisuiąc/ á one ßátáńskie potwarzy rozbiiáiąc. Puśćił też miedzy ludźie list Sixtá Papieżá/ ktory do niego pisał/ fałsze one niewstydliwe kłamliwych heretykow vkázuiąc. Tákći tácy ludźie prawdy nie máiąc/ iáko synowie onego pierwßego kłamce/ potwarzámi y fałßowániem listow y pism swoy vpor wspieráią/ zarázy tylo ludzkiey prágnąc.

Cyrill: epist: 29.30.
In act: Ephes: edit: Pelt: Tom: 5. cap: 7.
Ná Cyrillá potwarzy heretykow.

Roku tego Cárogrod srogim ogniem/ ktory przez trzy dni trwał/ popsowány iest. Prosper in Chron.

2. W Ráwennie we Włoßech ná Biskupstwo onego miástá cudownie Piotr/ dyákon Korneliußá Biskupá Forokornelskiego/ wstąpił. Xiężá onego kośćiołá inego wybráli/ y prosili Sixtá Papieżá áby nań zezwolił. On niechćiał: á kazał im Piotrá dyákoná zá Biskupá wziąć. Oni gdy práwá swe przekłádáli/ iż z obcych kśiężey Biskupá mieć nie mieli: muśiał im Papież powiedźieć/ iż mu sie ś. Piotr y z ś. Apollinárem vczniem swoim vkazał/ y tegż ná ten vrząd náznáczył. Bo sie ták z zrządzenia Boskiego tráfiło/ iż ná on czás z swoim Biskupem Piotr on Papieżá náwiedzał. Ná ktorego pátrząc Papież Sixtus/ poznał/ iż oná osobá byłá/ ktorą mu Piotr ś. vkazał. Przestáli ná tym kśiężá Ráweńscy/ y w wielkim go weselu ná onę stolicę podnieśli. A Piotrow żywot y spráwy/ prawdźiwego onego widzenia potwierdzáły. Bo był człowiek wielkich cnot y bogoboyności y náuki. Zwano go Chrysologus.

W Ráwennie dziwny wstęp Piotrá na Biskupstwo.
Ex libris Rauennatum.
Piotr Chrysologus.

3. S. Prosper heretyctwu Pelágiáńskiemu/ ktore w Gálliey táiemnie ożywiáło/ tego sie roku srodze stáwił. Bo Kássyanowi Mássyliyskiemu kápłanowi/ ktorego wßyscy zá Kátholiká y w wielkiey powadze mieli/ nie przepuśćił/ gdy widźiał iż iego niektore kśięgi/ ktore miedzy ludźie wydawał/ tym iádem Pelágiáńskim/ przećiw łásce Bożey przy wolney woley/ skropione były: A zwłaszczá Collationes Patrum. ktore ludźie iáko do nabożeństwá y zbudowánia służące/ rádźi czytáli. y pisał Prosper kśięgi contra Collatorē. vkázuiąc one wrzody. Obráli sie potym dobrzy Kátholicy/ ktorzy kśięgi one przeczyśćili/ á zwłaszczá Wiktor Mártyritanus z Afryki Biskup/ y inni. Jednák ostrożnie sie czytáć máią. Bo iego kśięgom Gelásius Papież przygánił.

Prosper aduer: Collatorem.
Kassyanowi przymowiono, o Collationes Patrum.
Collationes *przeczyśćione.*

4. Anicius Bássus/ ktory przed dwiemá láty był Consulem/ o iákieś imienie kośćiołowi w Sycyliey dáne/ ktorego dostáć chćiał/ rozgniewány/ włożył potwarz ná Sixtá Papieżá/ ktory mu oney máiętności kośćielney odmowił: iákoby poświeconą Bogu pánnę zesromoćił. Zebrał Synod Papież biskupow pięćdźieśiąt y ßeść/ ná onę spráwę y sąd/ chcąc áby Bássus dowiodł tego co mowił. Był ná tym sądźie y Wálentinianus Cesarz. Bássus nic dowieść nie mogł/ y dla tego potępiony iest/ áby nie vżywał przenaświętßych táiemnic áż przy śmierći. Po trzech mieśiecy vmárł on Bássus/ á Sixtus swemi rękomá ćiáło iego máśćiámi nápußczáiąc y okrywáiąc/ położył go v świętego Piotrá w grobie oycow iego.

Liber de Roman: Pontif.
Ná Sixtá Papieżá potwarz.
Sixtá Papieżá łáskáwość.

Rok Páński 434. Sixtá trzećiego 3.

Theodozyußá mnieyßego 27. Válentinianá trzećiego 10.

1. *Proklus Biſkup Carogrodzki.* Sacr: lib: 7. cap: 39.

MAximianus Cárogrodzki Biſkup tego roku świát ten pożegnał. ná iego mieyſce poſádzony ieſt Proklus Biſkup Cizyceńſki/ ktory przed Máximianem to mieyſce miał też mieć. Bo był godny y vczeń ś. Chryzoſtomá. ále iż inne biſkupſtwo miał/ przenośić go Kanony broniły. O czym gdy ſie Celeſtiná Papieżá rádźili: odpiſał iż Proklus mogł być przenieśiony w tákiey onego wielkiego kośćiołá potrzebie/ y zá táką iego godnośćią. Ale iż on liſt Papieſki nie rychło doſzedł: Máximianá było wybrano/ ktory prędką śmierćią/ mieyſcá temu Prokluſowi vſtąpił.

2. *Voluſianus ſtáry Poganin.* Metaphr: vltima Ianuarij Sur: To: 1.

Voluſianus on wielki Senator Rzymſki/ ſtriy Melániey młodſzey/ ktory ſie powinnym ſwoim y oney Melániey ſtárſzey nigdy námowić do wiáry w CHRISTVSA; á od Pogáńſtwá odwieść nie dał: iuż ſtárym będąc wyſłány ieſt w poſelſtwie od Ceſárzá Wálentinianá do Cárogrodu do Ceſárzá Theodozyuſzá y żony iego Eudociey. Ten chcąc widźieć Melánią wnęczkę ſwoię ktora żywot od świátá oddźielony w Ieruzálem wiodłá: piſał áby do niego przyiácháłá.

Melánia młodſza ſtryiá ſwego Voluſianá do Chryſtuſá obroćiłá.

Oná ácz ſie towárzyſtwem świeckim iuż báwić nie miáłá: ále w nádźieię pozyſkánia ſtryiá ſwego CHRISTVSOWI/ zá rádą duchownych ſwoich/ iácháłá do Cárogrodu. y byłá wielce od Ceſárzá y żony iego vczczona. y zmowiwſzy ſie z Proklem Biſkupem/ á modlitew świętych kośćielnych vżywáiąc/ przywiodłá ſtárcá onego iuż chorego do wiáry ś. y ochrzczony y ćiáłem CHRISTVSOWYM nákarmiony/ ſzcześliwie tego żywotá dokonał/ á ná inny ſie lepſzy przenioſł. A Melánia/ dáiąc duchowne náuki y vpominánia Ceſárzowi y żenie iego/ do Ieruzálem ſie wroćiłá z weſelem wielkim/ iż ſtryiá ſwego ták długo vpornego/ pozyſkáłá Pánu Bogu.

3. De promiſs: & prædic: cap: 6. *Pánná od czártá opętana nie iadłá przez dni 70.*

Proſper ś. nápiſał co ſie tego roku w Kárthágинie/ ktorey ieſzcze byli Wándali nie wźięli/ ſtáło. Pánná iedná z Arábiiey myiąc ſie w łáźni/ gdy niewſtydliwie ná obraz Wenuſá pátrzyłá/ y iemu ſie rownáłá/ od czártá opętána ieſt/ ktory iey w gárdle ſtánął. y ieść nic nie mogłá/ nie tydźień áni dwie niedźieli/ ále dni śiedmdźieśiąt/ bez żadnego pokármu zdrowa byłá/ mocna/ rumiána/ y do roboty ſpoſobna. Rodźicy dźiwuiąc ſie co to było/ ſzli do kápłaná rádząc ſie go w oney nieſłycháney niemocy corki ſwey. pytał iey kápłan co ſie iey dźieie: nie powiedźiáłá więcey/ iedno iż w nocy ptak iákiś coś mi w vſtá wlał. Tedy ią w klaſztorze w ktorym były kośći ś. Szczepaná/ zoſtáwili kápłani/ y tám dwie niedźieli bez iedzenia byłá tákże zdrowa y rumiána y zupełney twarzy.

Sákrámentem vleczona.

Potym ią wiedli do ołtarzá/ y z ludem ſie modlić zá nię poczęli. oná wołáłá y wſzytkich do płáczu przywiodłá. A po ofierze ábo Mſzy/ dał iey kápłan ćiáło Páńſkie/ ktore oná żuiąc połknąć go długo nie mogłá/ á gdy kápłan twarz iey trzymał/ áby nie wyrzućiłá świątośći; drugi dyákon przyłożył do iey ſzyie kielich/ y záraz dyabeł vſtąpił/ y Sákrámentprzełknęłá. y záwołáłá z rádośći/ o wybáwieniu ſwoim dáiąc wſzytkim znáć. Podnioſły ſie głoſy wſzytkich ludźi ná dźięki P. Bogu. A ieden dyákon wzruſzony Duchem ś. on obraz Wenuſá ſzedſzy do łáźniey rozbił y pogruchotał/ áby więcey z niego ſzátan ludźi nie łowił.

4. *Vincencius Lirinenſki y iego piſmo o heretykách.*

Tego roku Vincencius Lirinenſkiego klaſztoru w Gálliey zakonnik/ kśiążki wydał przećiw heretykom Pelágianom/ Celeſtianom y Neſtorianom/ y inym ktorzyby ná potym być mogli. Nie náyduią ſie kśięgi krotſze/ á ták ſzcześliwe y kośćiołowi potrzebne. Z wielkim rozumem y dárem Duchá ś. przeſtrzegł y náuczył/ iáko heretyki poznáwáć y one odmiátáć.

Rok Páński 435. Sixtá trzećiego 4.

Theodozyuſzá mnieyſzego 28. Válentinianá trzećiego 11.

Theodozyus práwem srogim pod vtrátą máiętnośći zákazał/áby nikt pismá Nestoriuszowego y kśiąg nie czytał áni przepisował/ ále żeby wszytki iáwnie palono/ pilnie ich szukáiąc v káżdego. A żeby śię nigdźież tey sekty ludźie nie schodźili. Co vczynił dla pokoiu/ ktory ieszcze ludźie oney sekty tárgáli/ swary y disputácye wznawiáiąc. Tego roku w Ráwennie ná żywot lepszy poszedł ś. Germanus Antysiodoreński Biskup/ mąż Apostolski cudowny. Czytay w iego żywoćie/ przedźiwne spráwy w nim Boskie.

I. L. vltima de hære: C. Theo. *Kśięgi heretyckie palić.*

S. Germanus odszedł. 26. Augusti.

Kśięgi praw Cesárskich/ ktore zowią Codex Theodosianus, tego roku zebráne/ przywileiem Theodozyus vtwierdźił.

Codex Theodosianus C. T. Nouell: Theod: Tit: 1. lib: 1. de resp: prud: C. Theo.

Dom krolewski ná persónie krolewskiey tegoż roku osławiony iest/ iáko pisze Márcellinus. Bo Honoria corká Plácidiey śiostrá Wálentinianá Cesárzá/ o Eugeniuszá spráwce dworskiego podeyźrzáná śie zstáłá/ y dla tego do Cárogrodu do Theodozyuszá odesłána iest.

Dom Cesárski nie vchodźi sromoty.

Rok Páński 436. Sixtá trzećiego 5.

Theodozyuszá mnieyszego 29. Válentinianá trzećiego 12.

Nestorius mieszkáiąc iuż czwarty rok w klasztorze ś. Euprepiuszá w Antyochiey/ wielkie szkody duszom ludzkim czynił. wiele ich do niego chodźiło/y dáry mu y vpominki nośili/á dusze swoie zábiiáli. Nie rychło śię w tym Cesarz poczuł/ rády Celestiná Papieżá nie posłuchał/ áż tego roku. ktorego wygnáć go y do Oásim ábo Petras pustynie/ kazał. Gdźie w złośći y vporze y bluźnieniu swoim trwáiąc/ srogą śmierćią zginął. Bo w chorobie iezyk iego robacy roztaczáli/ y tu swoie piekło záczął przeklęty kácermistrz/ ktory CHRISTVSA dźielił/ á Bostwá przyznáwáć niechćiał temu ktory śię dla nas wćielił w żywoćie mátki przeczystey.

I. *Nestorius do Oásy wygnany w vporze zginął.* Socr: lib: 7. cap: 33. Euag: lib: 1. cap: 7. Theod: de fab: hæret: in Nestor. *Ięzyk robacy roztaczáli.*

Tego roku on Jan Antyoski Biskup vmárł. Ná iego miey sce nástąpił Domnus iego śiestrzeniec/ktory z klasztorá Lauri przećiw woley ś. Euthymiuszá wyszedł. Gdy mu odrádźić ś. Euthymius onego niestátku nie mogł: dał mu tákie proroctwo: Dostániesz vrzędu (to iest Biskupstwá) ále go záś źli ludźie ktorzy ćię zwiodą/ wezmą.] To śię visćiło/ iáko niżey vsłyszym.

2. *Ian Antyoski vmárł. Domnus.* Ciryll: monarchus in actis Eutimij. Surius 20. Ianuar.

Rok Páński 437. Sixtá trzećiego 6. Theodozyuszá mnieyszego 30. Válentinianá trzećiego 13.

Genserikus krol Wándálski w Afryce począł prześládowáć wiárę Kátholicką/ á swoię Ariáńską szczepić. Biskupy ktorzy do iego niedowiárstwá przystáć niechćieli wyganiał. Sługi wierne swoie y mądre ktorym dufał od Kátholickiey wiáry odstraszał. miedzy ktorymi byli czterzey Hiszpani/ Arkádius/ Probus/ Pászcházyus/ Eutychius. Tym roskazał okrutnik áby Ariánmi zostáli. czym śię oni brzydząc gdy vczynić tego niechćieli/ ná wygnánie wypchani/ y potym srodze męczeni y zábići są. Przy nich páchole Paulinus brát Pászcházyuszá y Eutychiuszá wielkiey vrody y dowćipu y bárzo krolowi onemu miłe/ gdy tákże wiáry ś. odstąpić niechćiáło: vbite kiymi ná niewolą dáne iest. Niechćiał go okrutnik zábiiáć áby śię od dźiećiny zwyćiężonym nie vznał. To byli pierwiastki męczenników w Afryce. Arkádius ten był żonáty y bárzo bogáty. gdy ná wygnániu mieszkał Biskup Constántyński Antonius/ nápisał do niego list dźiwny/ktorym go do męczeńskiey korony podpalał/mocnemi bárzo y gorącemi słowy. Iest śię z czego ten list czytáiąc ćieszyć.

I. *W Afryce wygnáni Biskupi.*

Męczennicy w Afryce.

Tom: 1. Biblio. Gennad: de viris illustr: cap: 95.

Wálentinianus Cesarz iáchał do Cárogrodu do Theodozyuszá/ y wziął corkę iego zá żonę. Eudoxią ná imię.

Rok Páński 438. Sixtá trzećiego 7.

Theodozyuszá mnieyszego 31. Válentinianá trzećiego 14.

1\. *Przenieśienie ćiáła S. Chryzostomá do Carogrodu.* Socr:lib.7.cap:44. Nice:lib:14.ca:44. Theo: lib:5.cap:36.

Proklus Cárogrodzki Biskup/ gdy ná dźień pámiatki ś. Janá Chryzostomá kazánie czynił/ y wspomináiąc go słowy gorącemi y wymownemi sławił: lud końcá mowy iego nie czekáiąc: wołał iáko gromem iákim: wroććie nam Janá/ przenieśćie tu ćiáło iego. Szedł Proklus do Cesárzá y z nieiákim Kosmą Westiáriuszem/ y námawiáli go pilnie/ áby kośći ś. Janá do Cárogrodu przyprowádźić do iego kośćiołá kazał. Mowili mu: Twoy iest chrzesny oćiec/ y nośił ćię iáko Symeon ná ręku swoich/ náuczył ćię wiáry ś. niechay w swoim kośćiele grob ma/ z ktorego go bez iego winy twoi rodźicy wyrzućili/ niech go syn ich przywroći/ á grzech rodźicow zmáże/ y duszy ich dobrze vczyni. y dał się námowić Theodozyus: y wysłał zacne Senátory do Romanu/ áby z wielką cześćią ćiáło ono przenieśli. Ale gdy ie z grobu podnośili/ ćiężkość vczuli/ ktorey zwyćiężyć nie mogli. y pisáli do Cesárzá pytáiąc co czynić mieli. A Cesarz rádźił się Proklá y innych świętych mężow/ y to od Biskupá vsłyszał: Pisz Cesárzu list do Janá iáko do żywego/ prosząc áby ná przewinienie rodźicow twoich nie pomniał/ proś go pokornie áby się do swego kośćiołá wroćił/ y stolice swoie ośiadł. Pochwalili wszyscy ráde one. y nápisał pokorny list on Theodozyus/ w ktorym są one złote słowá: Do ćiebie iáko do żywego mowim: przyzwol ná prośbę nászę. Ty ktoryś pokuty náuczał/ odpuść pokutuiącym/ á do nas ktorzy pokornie grzechy násze wyznawamy/ y ćiebie gorąco prágniemy/ przyszćia twego nie odwłocz. oddáy nam tę miłość/ ktorą ku tobie mamy/ á vczyń dosyć miłośiernemu sercu swemu. Bo nietylo ná ćiáło y proch twoy/ ále y ná ćień twoy pátrzyć prágniemy. &c. Skoro list on ná pierśiách iego/ pánowie wysłáni ná przenieśienie/ położyli: wnet łácno grob ábo trunnę podnieśli. Po trzydźieśći y pięći lat/ iáko wygnány był/ to się dźiało. A gdy ćiáło iuż było w Kálcedonie z drugą strony ćiásnego morzá/ Cesarz y Biskup y vrzędnicy wszyscy y lud pospolity/ w naczyniách wodnych przewoźili się/ z pochodniámi y świecámi. A skoro w okręt Cesárski ćiáło włożone było: záraz wiátr wielki powstał/ y rozpędziwszy inne łodźie/ okręt w ktorym ćiáło było do brzegu do roley ábo winnice oney ktora wdowie wźięta byłá/ przybił się: dla ktorey kośćioł był owdowiał. y tym cudem pokazał Pan Bog niesłuszne iego wygnánie/ á słuszne roley oney wdowie przywrocenie. y wnet się zás pogodá wroćiłá/ y skupiły się rozegnáne naczynia wodne/ y prowádźili skarb on z wielkim weselem y śpiewániem ludu wszytkiego/ ktory złożyli w kośćiele śś. Apostołow. A Cesarz czoło y oczy ná trunnie kłádąc/ rodźicow swoich grzechy opłákiwał. A Proklus postáwił ćiáło ná stolicy swoiey Biskupiey y lud záwołał: Weźmi oycze stolice twoie. A snać głos vsłyszány był: Pokoy wam. y Proklus to świádczył iż słyszał. y ták ná mieyscu zgotowáne złożone iest ćiáło ono/ dniá 27. Styczniá. y ták się ziśćiło to co do Olimpiády ten święty z Kukusu pisał/ iż się do Cárogrodu wroćić miał. Acz oná nie ták one słowá rozumiáłá.

Ciáłá podnieść nie mogli.

2\. *List do S. Chryzostomá, Cesárzá Theodozyuszá.*

3\. Cosmas in sua orat. Nice: lib:14.ca:43.

Przeprászánie o grzech rodźicow.

Epist: 2.

4\. *Náleźione ćiáłá 40. męczenników.* Sozo: lib: 9. cap: 2.

Náleźione też są ná przedmieśćiu Cárogrodzkim kośći ábo reliquie 40. męczenników w Sebáśćie w Armeniey zá Liciniuszá vmęczonych/ ktore Pulcheria śiostrá Cesárska wielce vczćiłá/ y w kośćiele ś. Thirsá męczenniká ze cześćią poważną złożyłá. Przy czym/ pisze Sozomenus/ iż sam był y ná to pátrzył. Theodozyus Cesarz żonę swoię Eudocią wypráwił do Jeruzá-

lem/

lem / áby záń y zá śię śluby P. Bogu vczynione oddáłá / y mieysc śię onych świętych nápátrzyłá / y poćiechę duchowną odnioſłá. Tám z ona Melánia młodsza ktora iey też one drogę gdy byłá w Cárogrodźie rádźiłá / rok przemieszkáłá / mieyscá święte y klasztory pustelnikow náwiedzáiąc / kośćioły bogácąc y rozmáitemi ochędostwy nádáiąc / y vbogim dobrze czyniąc / gdźie y murow miástá onego popráwić kazáłá / y kośćioł imieniem ś. Szczepáná zbudowáłá / y potym śię do Cárogrodu wroćiłá. *Zoná Cesárska ziemie S. nawiedza. Socr. lib: 7. cap: 46. Euagr: lib: 1. cap: 20. 21.*

Rok Páński 439. Sixtá trzećiego 8.

Theodozyuszá mnieyszego 32. Válentinianá trzećiego 15.

Tego też czásu gdy Theodozyus Cesarz wiele pieniędzy ná vbogie do Jeruzálem y krzyż złoty posłał / reliquie ś. Szczepáná Juwenalis Biskup Jerozolimski Theodozyuszowi dárował. ktore gdy były w Kálcedonie / vkazał śię Pulcheriey śiestrze iego ś. Szczepan mowiąc: otożeś vprosiłá / czegoś prágnęłá / owom do Kálcedonu przyszedł. y wźiąwszy z sobą brátá Cesárzá / z wielką czćią kośći one święte do pálacu swego wnieśli. zbudowáłá ozdobny kośćioł Pulcheria / y tám one reliquie złożyłá. 1. *S. Szczepáná reliquie.* *Cedr: & Marcell: in Chron.*

Wracáiąc śię Eudocia z Jeruzálem / przynioſłá dwá łáncuchy sobie dárowáne / ktoremi Piotr ś. związány był. Jeden do Rzymu do corki Eudoxiey żony Válentinianá Cesárzá posłáłá / á drugi w Cárogrodźie w kośćiele ś. Piotrá chowáć kazáłá. Swięca ten dźień 16. dniá Styczniá Grekowie. On drugi łáncuch Eudoxia w Rzymie máiąc / kośćioł ná gorze Exquilinie ná pámiątkę więźienia Piotrá ś. zbudowáłá / y tám on łáncuch złożyłá. Do ktorego nálazł śię też w Rzymie drugi / ktorym zá Neroná tenże Piotr święty związány był. A gdy obá pospołu zniesione były: cudem dźiwnym ták śię z sobą spiely / iákoby ieden był / á nie dwá. O czym y o cudách ktore Pan Bog przez te łáncuchy czynił / wiele iest y v ś. Grzegorzá wielkiego / świádectwá. y był obyczay v Papieżow / iż pánom y krolom / vpiłowawszy onego troche żelázá / proch on zá wielki vpominek posyłáli. *Łáncuchy Piotra S.* *Nice: lib: 14. ca: 2. Apud Surium 1. Augusti.* *W Rzymie złożony łáncuch Piotra S.* *Drugi łáncuch w Rzymie.* *Cud w spoieniu łáncuchow.*

Czásow tych gdy látá były złe / á wiosny zwykłey wdźięczności nie miáły / y látá nierodzáyne iedno po drugim nástepowáły / y źimy ćięzkie źiemie psowáły: Cesarz Theodozyus przyczynę tę náydował / iż ieszcze Pogan było w iego páństwie wiele / ktorzy dyabłom iáwnie ofiáry czynili. y dla tego dał srogie práwo / áby ná máiętnośći y krwią karáni byli. Ludźie też vczeni pisániem swoim mądrym ná Pogány powstáli. Nápisał Cyrillus Alexándryyski księgi przećiw pismom Julianá Cesárzá apostáty / ktorym śię Pogánie chlubili. Pisały Theodoretus przećiw Grekom / Curatio Græcarum affectionum. Abo o poznániu prawdy Ewángeliey z Greckiey Philozophiey. 2. *Mándat ná Pogány.* *Noueli: Theod: Tit: 3. de Iudæis.* *Cyrill: aduers: Iulian.*

Piotr Chrisologus w kazániach swoich ná mászkáry woła / ktore pierwszego dniá roku káżdego miesiącá Styczniá obyczáiem Pogáńskim Chrześćiánie nośili / y dyabłom y bestyam śię przyrownywáiąc. Ná zachodnych stronách ieszcze báłwochwálstwo nie vstawáło / y vrzędnicy niektorzy byli Pogánie / á osobliwie w Gálliey Cesárski wodz woyská był Litorius / ktory sławne y częste zwyćięstwá nád Gothámi odnośił. A gdy śię do czárow dyabelskich y wrożek vdał / á pewne sobie zwyćięstwo nád Theodorikiem krolem Gothow v Arelatu miástá obiecował: szkodliwie bárzo porażony / woysko Rzymskie zgubił / y sam poimány nędznie zginął. y mowi o tym nárzekáiąc Salwianus. Gothowie w Bogu mieli nádźieię / á my (to iest hetman Rzymski Litorius) w pomocy Hunnow. Gothowie przez násze Biskupy pokoiu prośili: á my swoimi Biskupámi gárdźim. Przetoż oni podwyższeni / *Mászkáry.* 3. *Isid: in Chron. Saluia: de Dei prouid: lib: 7.* *Pogáński wodz v Chrześćian przegrał bitwę.* *Lib: 7.*

á my poniżeni. Krol Gothow we włośiennicy przed bitwą/Bogu ſie korzył y ná ziemi leżał / y do bitwy z modlitwy powſtał: á myſiny ſobie y czárom dyabelſkim dufáli. ꝛc.

4. *Karthago wzięta od Wandalow.* Proſper & Marcel: in Chron. Iſid: hiſt: Vandal.

A w Afryce Cyrus wódz woyſká Ceſárſkiego był też Pogánin / y pod nim roku teǧ wzięta ieſt oná Kárthago od Wándalow/ktora ſie Rzymowi rownáłá. Genſerikus pokoy máiac z Rzymiány/ zdrádliwie náiáchał miáſto/y złupił wßytkie ſkárby w nim/ męczac obywátele áby ie wyiawiáli. Wyłupił y kośćioły y kápłany powyganiał/á ſwemi oſádźił. Nawiecey przednie perſony ßláchecktiey krwie/y wiárę ś. gubił/ y wiele kápłanow pomordował. Wylicza Sálwianus wielkie onego ſámego miáſtá miedzy Chrześćiány grzechy / dla ktorych P. Bog nie przepuśćił: iáko nieczyſtośći y ſproſnośći Sodomſkie/y zdrády/ y wydźieránia/y łupieſtwá vbogich y nižßych w Kárthaginie pánowáły: iáko do pokuty / máiac iuž przez dźieśięć lat Wándale w źiemi ſwey/nic przyſtępowáli/ále y w ſámym oblężeniu roſkoßy ſwoich pilnowáli. ꝛc. ßeroko złośći one wypiſuie.

Grzechy w Karthaginie. Saluian: vt ſupra.

5. Victor de perſ: Vand: lib: 1. *Biſkupi abo na wygnaniu abo w niewoley.*

Wźiawßy miáſto/ podźielił powiáty Afryki/ſobie zoſtáwił co chćiał/á drugie żołnierzom rozdał. Biſkupom y kápłanom powiedźieć kazał/ ábo vchodźćie/ábo niewolnikámi zoſtániećie. y wiele przezacnych kápłanow niewolnikámi v Wándalow w nędzy ćięßkiey zoſtawáło/dla zbáwienia duß ludzkich/áby chrześt ś.y ine Sákrámenty mieć mogli. Biſkupá Kárthágińſkiego Quodvultdeum, z wielką liczbą kśiężey ná morze w dźiuráwych łodźiách wypchnął / ktorzy wżdy z dáru Bożego do Neápolim przypłynęli. Kośćioł ktory zwano Reſtituta, ſwoim duchownym Arianom oddał / y inne tákże / y on Perpetuę y Felicitatis. Lud przednieyßy w wierze ſtáteczny zá morze powygániał. y przed miáſtem kośćioły ktore chćiał pobrał/á zwłaßczá dwá ś. Cypriáná. Pogrzebow z śpiewániem Chrześćiánom ten okrutnik Genſerikus zákazał. ſkąd wielką żáłość wierni mieli/bez płáczu/mowi Wiktor/piſać tego nie mogę.]

6. *Wándali bałwochwalſtwo z Karthaginy wykorzenili.*

Temu ſie dźiwowáć iž oni Wándali z Kárthaginu wßytko báłwochwálſtwo wykorzenili/ y on kośćioł ſławny Cœleſtis, ktorego ießcze wielka pámiątká ná drodze Cœleſtis zoſtawáłá / zepſowáli. Czego dowieść Ceſárzowie Rzymſcy z ſwemi ſrogiemi práwy y Biſkupi z ſwemi Synodámi y prácámi nie mogli / iž muśiał Pan Bog rozgniewány ná to / te dźikie ludźie y ſproſne przywodźić.

Donatyſte do Arianow przyſtaią.

Donátyſtowie oni heretycy do Arianow Wándalow śmiele przyſtawáli iáko do ſwoich towárzyßow / z ktoremi ſie w nowochrzczeńſtwie y w innych ártykułách błędow ſwoich / á nawiecey w nienawiśći wiernych Kátholikow / zgadzáli.

L. 2. vt nemo pri. L. 22. c. de Epiſc. *Práwo ná włoczęgi mnichy.*

Theodozyus Ceſarz nie przeſtawał złośći káráć / y złe obyczáie wykorzeniáć. Bo y tego roku vſtáwę dał ná te/co cudze dobrá pod tytułem iego bráli y vbogie ßárpáli. y ná te poſtáwił karánie / ktorzy potwarzy ná Biſkupy kłádą. y ná mnichy/y kśiężą/ktorzy ſie po miáſtách bez dozwolenia ſwoich ſtárßych włoczą.

7. *Florencius ſwoie imienie do ſkárbu dla czyſtośći daie.* Nouell: de lenon: Tit: 18. Theodoſ.

Miał bárzo dobrego nawyżßego vrzędniká Florenciußá ten Ceſarz / o ktorym ſam świádczy: iž ná to áby z Cárogrodu wßyſcy nieczyſtośćią kupczący / Lenones y ſproſne merchy wygnáne były / dał ten Florencius własne imienie ſwoie do ſkárbu: gdy dla ſproſnego onego dochodu / ktory od nieczyſtych bráno / áby w ſkárbie nie ginął / vrzędnicy inßy wygániáć onych ſproſnych niechćieli. Tę wielką cnotę iego ſam Theodozyus ſławi do Cyruſá pißac. Był y gorący obrońcá kośćiołow Kátholickich ten Florencius.

8. *Poświęcenie poniewolne.* Socr: lib: 7. cap: vltimo.

Proklus Cárogrodzki Biſkup / gdy ſtolicá Biſkupia Ceſáreyſka w Káppádociey po Firmuśie ośierociáłá: widząc iednego Senatorá w Cárogrodźie Táláſſyußá / ktorego Ceſarz ná nawyżßy vrząd w Illiryku poſłáć miał: poniewolnie go ná kápłáńſtwo poświęćił prze wielką godność iego. Gniewał ſie Ceſarz y on ſie też gniewał: lecz potym y Ceſarz

vćichł/

vćichł/y Táláſſyus dobrze vrząd ſwoy Biſkupi odpráwował. To Socrátes.

Poty Socrátes y Sozomenus przećiągneli pisánie hiſtoriy ſwoich/ do tego tylo roku nic dáley. Byli obá Nowáciánámi/ piſáli nieco omylnie kwoli ſekćie ſwey; ále wßytkę krom tego prawdę popiſáli. y beſpieczniey im dáć wiárę/ niżli onemu Euzebiuſzowi/ gdy o Ariáńſkich rzeczách powiáda. bo Nowáciani záwżdy mocno przy boſtwie Syná Bożego z Kátholiki trzymáli. y dla tego ie ćierpiano. Káſſyodorus vżył nieiákiego Epiphániuſzá/ áby tych trzech hiſtorie/ to ieſt Socrátesá/ Sozomená y Theodoretá z Greckiego ná Láćińſkie przełożył. y z nich ſam Tripártytę ſkliił. On Julianus Kápuáńſki Biſkup/ pomocnik kácerſtwá Pelágiáńſkiego/ zmyśláiąc pokutę/ chćiał ſie wkráść w kośćielne ziednoczenie. Lecz Leo dyákon Rzymſki chytrość iego vpátruiąc przeſtrzegł Sixtá Papieżá ſwego/ áby go do pokoiu kośćielnego nie przypuſzczał. A ták onym odrzuceniem iego Kátholiki wßytkie vweſelił/ iákoby dopiero głowę hárdego heretyctwá mieczem Apoſtolſkim vćiął.

Koniec hiſtoriey Socratesá y Sozomena.

Gelaſius.

Caſsiod: inſtit: diu: lect: cap: 17.

Tripartita.

Proſper in Chron.

Rok Páński 440. Sixtá 8. Theodozyuſzá mnieyſzego 33. Valentinianá trzećiego 16.

SIxtus Papież tego roku do Oycow przygárniony poſzedł. Siedział lat ośm bez dni trzydźieśći. wiele kośćiołom śrebrá y ochędoſtwá nádał/ y v Válentinianá Ceſárzá iednał. Po iego śmierći Pelágiáni imieniem iego troie kśiąg wydáli/ ktore ſwemi błędámi nátkáli. De Diuitiis, De malis Doctoribus, de Caſtitate. kto ie czyta/ łácno ſię domyśli iż z Pelágiuſzowey ſzkoły ten ich piſarz wyſzedł.

1.
Liber de Roman: Pontif.

Rok Páński 440. Leoná Papieżá 1.

Theodozyuſzá mnieyſzego 33. Válentinianá trzećiego 16.

Tu ſię poczyna Tomus 6.

PO zeſzćiu Sixtá trzećiego/ czterdźieśći kilá dni Rzymſcy kśiężá Papieżá nie mieli/ ſpokoynie Leoná Archidiákoná czekáiąc/ ktory ſie był w Gállicy ná vgadzániu Aeciuſzá z Albinem zábáwił. Táka zgodá wßytkich zezwolenie ná ſię dálekie obroćił/ z czego ſię y iego godność/ y wybieráczow mądry rozſądek ſławił. Skoro ſię wroćił podnieśiony był ná Papieſtwo/ ktore z wielką pokorą/ y vfá niem o Boſkiey pomocy záczął. Kośćioł miał niepokoie y ná wſchodnych kráiách od Neſtorianow/ y ná zachodnych od Pelágianow/ y od Mánicheyczykow/ ktorych ſię táiemnie wiele z Afryki rozbiegło/ y w Rzymie ich wiele zoſtawáło. A w Afryce wielki był vćiſk Kátholikow od Wándalow.

1.
Proſper in Chron.
Leo z iaka chęcią wybrany.
Leo ſerm: 1.
Vćiſki kośći: lne od heretykow.

Bo Genſerikus krol ich Biſkupy wygnawſzy/ przednieyſze też ludźie ſzláchty y ſtanow wyſokich obłupione z máietnośći wyganiał zá morze do Sycyliey. Drudzy Biſkupi y kápláni żáłuiąc owiec ſwoich/ y vtráty duſz krwią Boſką odkupionych/ y ſobie poruczonych: vpátrzywſzy Genſeriká v iednego brzegu Máſſytáńſkiego: prośili go z pokorą/ áby im tylo zoſtáć w źiemi dla ludu Bożego dopuśćił. ále on ie záraz potopić chćiał/ by mu byli ſwoi nie odrádźili.

Victor de perſec: Vand: lib: 1.
Biſkupi w Afryce żáłośni.

Był nieiáki Sebeſtianus źięć onego ſławnego Bonifáciuſzá/ ktorego Rzymſcy hetmáni zá podeyzrzánego y niewiernego Rzymſkiemu páńſtwu mieli/ człowiek mądry y rycerſki. Ten ſie do Genſeriká vdał/ y był w wielkiey czći v niego. y chcąc go do ſwey wiáry námáwiáć Genſerikus/ náprawił miniſtry ſwoie/ áby przy iego obecnośći mowili Sebeſtianowi: Otoś iuż przyiaźń poprzyśiężoną z námi wźiął: weźmi y tę wiárę w ktorey lud náſz Bogá

2.
Sebeſtianus mężny Katholik męczennik.
Victor vt ſupra.

chwali.

Odpowiedz dziwna o wiarę.

chwali. A on dziwną odpowiedz nálazł y rzekł: Każ tu/krolu/pieknego chlebá pszenicznego/ ktory ná stoł twoy dáią/ przynieść. kazał/ y wziąwszy chleb on Sebestian/ rzekł: ten chleb z ziárná zmieltego z otrab oczyściony przez wodę y ogień przeszedł/ y ták sie piękny stał. Ták y ia w kościele Kátholickim zmełty y wyczyśćiony/ przez wodę chrztu ś. przeszedł/ y w ogniu sie Duchá ś. vpiekł. Roskaż tenże chleb znowu podrobiony w wodźie zámieszáć y w ogniu vpiec/ ieśli będźie lepszy niżli teraz iest: ia vczynię to co każesz. Ná to mu nikt powiedźieć nievmiał. Jednák go potym/ iney przyczyny nań szukáiąc/ zábił/ iáko męczenniká táiemnie. Bo pisány miedzy wiádome męczenniki nie iest: ále w niebieskich ksiegách imię iego zostáło.

3. *Abo wygranie abo niewola.* Zá wźięćiem Kártháginy á złupieniem przednich y bogátszych domow: dawał Genserikus ná wolą/ ieśliby w źiemi zostáć chćieli/ áby iáko kupieni niewolnicy Wándalom służyli. Wiele Biskupow dla dusz ludzkich w niewoli zostawáło/ wiele innych pánow z Biskupy one ćierpieć niewolą obierało. A drudzy więcey miłuiąc wolność/ po wszytkich sie krolestwách rozbieżeli. Ná wschodnych kráiách/ pisze Theodoretus/ o nieiákim Celestianie.

Epist: 29.

4. *Celestianus wygnaniec nawrocony.* *Szczeście świeckie takie.* Oná/ práwi/ Kárthago/ ktora sie o pánowánie z Rzymem biedźiłá/ teraz stáłá sie dźikich ludźi naśmiewiskiem. Senatorowie iey po świećie sie/ chlebá szukáiąc v miłośiernych/ włoczą/ do płáczu ludźie przywodząc/ y słábość szcześćia świeckiego vkázuiąc. Widźiałem niektore y przeczytałem sie/ niewiedząc co też mnie iutrzeyszy dźień przyniesie. Czcze bárzo przewielmożnego Celestianá/ ktory ćierpliwie odmiánę szcześćia swego znośi y z niego mądrym być począł. Bo z Pogániná stał sie mocnym Chrześćiáninem. Przyimi go/ iáko Abráhám/ bo mu do ręki twoiey vkázuie. To do iednego

Epist. 32. 33. 34. *Rady Boskie dziwne.* zá nim bogátego pisze. Co y do innych Biskupow czyni. Nie dármo Pan Bog dopuśćił onemu miástu do ręki przyść Wándalow. Bárzo w nim wiele było pánow zacnych Pogáńskich/ ktorych świeći Biskupi przez cztery

Zyski nieszczęśćia. stá lat náwroćić nie mogli: á Wándalowie prędko ie nędzą oną náwracáli. Záleca tenże Theodoretus listámi swemi/ pánienkę Máryą z Afryki/ corkę

Epist: 53. *Panna z Afryki niewolnica.* przewielmożnego Eudemoná/ ktora od rodźicow do niewolcy Wándalow wźięta/ od kupcow kupiona y do Syriey záwieźiona byłá/ z sługą iedną swoią/ ktora ią iáko pierwey czćiłá y służyłá oney tákieyże niewolnicy iáko sámá. O czym sie niektorzy nabożni żołnierze dowiedźiawszy/ y o zacnośći pánny oney/ y o cnoćie sługi iey: wykupili ią y wolną vczynili. Dowiedźiáłá sie iż oćiec iey we Włoszech vrzędy ma/ tám ią wypráwuie y prosze (pisze to do Biskupá Egárum w Cyliciey w portowym mieśćie) áby ią dobrymi przewoźniki opátrzył/ y ludźiom vczćiwym ią poruczył.

5. Martyr: 22. Maij. *Iulia panienka z Afryki niewolna męczennica.* O drugiey też Ado pisze tákże z Kárthágini pánience ná imię Juliey/ ktorą iednemu Pogáninowi Wándálowie przedáli. Widząc on nabożną y dobrą pánienkę/ ktora sie postámi vstáwicznemi trudźiłá/ á posługi iego odpráwiwszy/ modlitwą y czytániem sie báwiłá: czćił ią y ćieszył. Lecz gdy w Korsyce ofiáry dyabłom czynił on pan iey/ á oná mu to gániłá: wdźięcznie vpominánie ono przyimował. ále pan ieden możny Pogánin Fælix Saxo dawał zá nię cztery inne niewiástę/ chcąc ią do Pogáńskich ofiar przymuśić. Ná co gdy on iey przyzwolić niechćiał: wykradł mu onę pánnę/ y przymuszał ią do ofiar. á gdy do bałwochwálstwá wymęczyć przyzwolenia iey nie mogł: vkrzyżował ią y zábił. Obiáwił P. Bog mnichom przez Anyoły swoie/ ktorzy ná wyspie Gorgonu ábo Márgáryćie mieszkáli/ ono iey męczenie. bieżeli do Korsyki/ y ćiáło iey vczćiwie złożywszy/ do Gorgony zánieśli. ktore potym Aryzá krolowa żoná Dezyderiuszá Longobárdow krolá/ do klasztoru ktory dla tego zbudowáłá/ do Brixiey przenosłá.

Rok Páński 441. Leoná 2. Theodozyuszá mnieyszego 34. Válentinianá trzeciego 17.

A ten rok był Consulem Cyrus nieiáki Pánoplitá Pogánin / ktory Poetá bedac / był w łásce v żony Cesárzá Theodozyuszá Eudoxiey / ktora rádá wiersze widziáłá. przyszedł był do wysokich vrzedow y do tego nawyższego. Z ktorych potym zepchniony / Chrześciáninem y Biskupem został. Co sie niżey wspomni.

1. Cyrus Consul Pogánin poetá. Suidas.

Synod w Gálliey w Arausyce / ná ktorym był głowá ś. Biskup Lugdunski Eucherius / ktory owe kazánia pisał / ktore sie fałszywie pod tytułem Eusebij Emisseni, człowieká heretyká vdáia. Bo o mnichách y o meczennikách Lugdunskich nápisał: czego nigdy Emissenus bedac ze wschodnych stron / niewiedział. Ktoś głupi y nikczemny to imie heretyckie ná świete kazánia y pismá włożył.

2. Kazánia Eucheriuszá vdáne są Emissenowe.

Rok Páński 442. Leoná 3. Theodozyuszá mnieyszego 35. Válentinianá trzeciego 18.

Attylá krol Hunnow / to iest iáko my zowiem Tátárow / z brátem swoim Bledá wpádli z wielkim woyskiem do Illiriku y do Trácyey / w te strony gdzie dziś Wegierska ziemiá y inne przylegle / áż ku Cárogrodu woiuiac y wszytko psuiac. Nie mogł im dáć odporu Theodozyus / áż pokoy v nich kupił / y ná rok wielka summe złotá dáwáć im obiecał. Przeciw Genserikowi do Syciliey wyprawione woysko nic tákże nie spráwiło.

1. Attylá krol Hunnow. Paulus Diaconus lib: 14. Cesarz pokoy v Tatarow kupuie.

A Genserikus w Afryce domowe miał niepokoie. Bo go swoi zdradzáli y zábić chcieli / á Chrześciánscy pánowie pogody oney omieszkáli / gdy z swoiemi zámieszki miał / y przednieysze wszytkie z ládá domniemánia zábiiał / czym sie wiecey niżli woyna watlił. Kátholiki tylo wygnániem z ziemie karał / y Biskupy ktorzy zostawáli ládá o słowo ná kazániu rzeczone / z ziemie wywoływał. Skoro ktory wspomniał ábo Nábuchodonozorá ábo Pháráoná / ábo Holoferná / ná sie przymowke obrácał / y záraz z furia z ziemie wyganiał. A iednák lud Kátholicki sie rozmnażał: im ie wiecey vćiskano / iáko pismo mowi / tym ich wiecey przybywáło.

2. Biskupi w Afryce cierpia. Victor lib: 1. vt supra.

O tym czásie w Rzymie trzesieniem ziemie / wielkie budowánia vpádły.

Diaconus Ioan.

Rok Páński 443. Leoná 4. Theodozyuszá mnieyszego 36. Válentinianá trzeciego 19.

Gdy sie wiele z Afryki Mánicheyczykow heretykow sprosnych do Rzymu nábráło: wielka ná ich wyplewienie vczynił pilność Leo Papież. Ná kazániu bledy ich opowiádał: iż nie wierza áby CHRISTVS prawdziwe ciáło miał / y prawdziwie cierpiał y vmárł: iż pismem ś. zakonu Moyzeszowego y Psálmámi Dawidowemi gárdza: iż sie słońcu kłániáia / y kwoli temu w Niedziele poszcza: iż máia sprośności y nieczystości táiemne y do słuchánia brzydkie. y námawiał lud Kátholicki nietylo áby sie ich strzegli / ále żeby ie wydawáli y vrzedom obiáwiáli / á vmieli ie poznáwáć po podłey sukni / po wybládłey twarzy / po chytrey mowie / y po tym / iż bráć krwie Páńskiey ciáło wziawszy niechca. Bo ná ten czás dla tych Mánicheyczykow kazał Leo / áby pod dwiemá osobámi Chrześciánie Sákráment bráli / ná poznánie tych heretykow / ktorzy prawdziwey krwie w Pánie nászym nie przyznawáli. Co po ich wykorzenie-

1. Leo wykorzenia heretyki. Serm: 4. de Collect. Prosper in Chron. Błedy Mánicheyskiey sprosności. Serm: 4. in quadragesima. Vrzedom obiáwiáć heretyki. Drugdy pod dwiemá osobámi Sákráment dawano.

korzenieniu / vstáło / á pod iedna osoba chlebá iáko pierwey vżywámy sie świetych táiemnic wróciło. Náuczał áby one posługe wydawánia ich/ sobie mieli zá wdźięczna ofiáre Pánu Bogu/ ktora sie duße od zguby ochraniáia.

2. Serm: 7. in Natali Domini. *Modlitwá ná wschod słońcá ná czás zákazana.* A iż stáry zwyczay kośćielny iest ná wschod słońcá sie modlić: ná ten czás/ dla tych Mánicheyczykow / zákazał Leo áby sie ná wschod słońcá modlac nie obrácáli / boiac sie áby przykłádem onych sprośnikow tákiego bálwochwálstwá nie czynili.

Theodoretus. Epist: 82. 90. 91. 92. Gdy Theodoretus Cyru w Antyochiey mieszkał y Synody miewał / odniesiony iest do Cesárzá / iż bez podeyzrzánia nie był o wznowieniu herectwá Nestoriußá. y nápisał Cesarz áby sie w Antyochiey nie báwił/ á swego Biskupstwá pilnował. Vczynił ták/ y do wielu osob zacnych listy pisał oczyśćiáiac sie/ iż zá Nestoriußem nie idźie/ ále iáko práwowierny wyznawa/ iż nie dwá sa synowie/ ále ieden we dwu náturách syn Słowo / práwy Bog y práwy człowiek. *Rzadkie kácermistrzow nawrocenie.* Jednák z podeyzrzenia wynisć nie mogł: gdyż rzadki táki vczony y wymowny heretyk / do końcá zleczony bywa / ktory nie z prostoty grzeßy.

Rok Páński 444. Leoná 5. Theodozyußá mnieyßego 37. Válentinianá trzećiego 20.

1. *Mánicheyczyki heretyki sadza.* LEo Papież zebrawßy Synod w Rzymie/ do ktorego nietylo Biskupy ále y kápłany y świeckie Senatory y z ludu pospolitego przypuśćił: poimáne y podeyzrzáne heretyki Mánicheuße sadźił. Wyznáło ich wiele/ zwłaßczá białychgłow/ y odkryło ich niecnoty y sprosnośći. stánełá y pánienká w dźieśiaći lat y młodźieniec/ y Biskup ktory ie ná psotliwe ofiáry dyabelskie przyprawiał. dowiedźieli sie o ich fałßywych náukách y złośćiách y pokrytośći y zdrádách á mátáctwách. y wiele sie ich vpámietáło/ bledow sie onych zárzekáiac. Serm: 5. de Ieiunio mens. Oznáymuie to ludźiom ná kazániu ś. Papież: vpomina pilnie/ áby sie ich strzegli/ á one poimáli y do vrzedu dawáli. A iż ich wiele z Rzymu vćiekło: rospisał do Biskupow listy áby sie o nich dowiádowáli / y one do więźienia dawáli. y do Hißpániey gdźie tácyż y ták sprośni Priscilliániste ießcze sie náydowáli/ oznaymił spráwy one ich y táiemne niecnoty. Epist: 93. ad Turibium. *Mánicheyczykowie tácy.* v ktorych/ práwi/ żadney czystośći/ żadney vczćiwośći nie máß. v nich zakon kłamstwo / dyabeł wiárá / ofiárá sprosność.

2. Gennad: de viris illustr: cap: 84. *Prosper wysłány ná heretyki od Papieżá.* Przećiw Pelágianom tákże ś. Leo pilnie powstał/ y przyzwawßy z Gálliey ś. Prosperá / posłał go do Kámpániey przećiw Julianowi / ktory ztámtad to kácerstwo wykorzenił/ gdy sie ich wiele nawrácáło/ onego Juliáná odstepuiac. Vżywał potym tego Prosperá Leo zá pisárzá / ták iáko Dámásus ś. Jeronymá.

3. *Cyrillá Alexandriyskiego śmierć.* Tego roku on Cyrillus Alexándriyski Biskup z tego świátá zßedł / ktorego Grekowie w Menologium miedzy świete policzyli temi słowy: Národzenie ś. Cyrillá Alexándriyskiego Biskupá / wysokiey náuki / y obrońce wielkiego wiáry Kátholickiey/ ktorego nawyżßy Biskup Celestinus osadźił godnym / áby iego mieysce ná Concilium Epheskim zásiadł.] Siedźiał lat 32. Pisał ksiag wiele/ mowi Kássyodorus/ y práwie wßytko pismo wykłády swemi przebieżał. Instit: diuin: lect: præf. ále wiele ksiag iego poginełło. Teraz sie niektore wynurzáia z stárych ksiażnic / iáko list on do Kálosiriußá Biskupá Arseniotow. w ktorym sa one słowá / blad ná on czás powstáiacy gubiace: *Poświecenie ćiáłá Pánskiego trwa bez bránia.* Mniemáli niektorzy áby w naświetßym Sákrámenćie poty tylo ćiáło Páná náßego było/ poki go vżywáia. Ná co on ták vderzył: Słyße/ práwi/ o niektorych/ iż mowia iákoby im błogosłáwieństwo / nie było ku poświeceniu ważne / gdy go co ná drugi dźień zostáie. Száleia co ták mowia: Bo sie CHRISTVS

nie odmienia/ y ćiáło ſie iego świete nie mieni/ ále moc błogoſłáwieńſtwá y łáſká ożywiáiaca záwżdy w nim trwa.]

W Żywoćiech Oycow śś. o Cyrilluſá tego madrośći y dowćipie świetym nápiſano. Puſtelnik ieden świety á ſtáry/ktoremu P. Bog gdy go prośił/wiele rzeczy obiáwiał: z proſtoty wpadł w mnimánie/ iż Melchiſedech był Syn Boży CHRISTVS. Tego chcac zleczyć Cyrillus Arcibiſkup Alexándriyſki/ſzedł do niego y powiedźiał: Oycze/ mam myśl roſtárgniona: wſzytko mnimam iż Melchiſedech ieſt Syn Boży: á druga mie myśl od tego odwodźi/iż nie ieſt Bogiem/ ále ſámym człowiekiem kápłanem Bożym. proſze ćie vproſzże to v Páná Bogá / áby tobie prawde obiáwił. On ſtárzec trzy dni odwłoki prośił. y po trzech dniách rzekł do Cyrillá: Pewnie wiem iż Melchiſedech nie ieſt Bogiem. A Cyrillus rzekł: á iáko to wieſz? On powiedźiał: vkazał mi P. Bog wſzytki Oyce świete/ od Jádámá áż do Melchiſedechá/ktorzy ſzli mimo mie/á gdy miał Melchiſedech/rzekł mi Anyoł: Otoż ten ieſt Melchiſedech. A ták Arcybiſkupie badź pewien/iż ták ieſt.] y ták ſie on ſtárzec ſam vpámietał/y błedu onego odſtapił/ y powiádał bráćiey / iż Melchiſedech człowiek ieſt/á nie Bog/áni ſyn Boży. Z czego ſie wielce Cyrillus vrádował/ y tym duchowna madrość ſwoie do náwrocenia duſz ludzkich pokazał. Náſtapił ná mieyſce Cyrillá Dioſkorus / człowiek chytry y obłudny/ ktory ſie zá świetego vmiał vdáć/ bedac wewnatrz dźiwnie hárdym. O iego niektorych obyczáiách námienił niemáło Theodoretus do niego piſzac. Ale mu odpiſáć niechćiał/mowiac: iż z Neſtoriuſzem trzyma. Ná co mu ſie Theodoretus długim liſtem y wyznániem práwie Kátholickim ſprawił. w ktorym Neſtoriuſzá y błedy iego przeklina/y ſwoie prawdźiwe náwrocenie opiſuie/ y Pánne naświetſza Bogárodźica zowie.

Dioſkorus Alexándriyſki Biſkup wyſłał poſłá ſwego Poſſydoniuſzá kápłaná do Leoná Papieżá wedle zwyczáiu/ o ſwoim mu poſádzeniu ná ſtolicy oney oznáymuiac. ktorego zátrzymał nieco Leo / vkázuiac mu porzadki kośćiołá Rzymſkiego/ áby ſie to w Alexándriey popráwiło/coby ſie z nim nie zgadzáło. y nápiſał liſt do Dyoſkorá / o świeceniu kleryków / áby nie ná káżdc/ále ná pewne dni bywáło/ y to z poſtem w Sobote/ żeby w Niedźiele pośw													iecenie bráli. Piſze y o Mſzá/ gdźie wielki lud / áby powtarzána tegoż dniá byłá. y ták go náucza iáko miſtrz vczniá / Biſkupá pierwſzey ſtolice po Rzymſkiey. Ten Dioſkorus vćiſkáć poczał krewne Cyrilluſá Biſkupá ſwego przodká / dla zazdrośći / iż w domu ich ſześćdźieśiat lat Biſkupſtwo Alexándriyſkie trwáło. Złupił ie z pieniedzy nieiákiemi potwarzámi / ktore ná poſpolſtwo/ chwały v nich ſzukaiac/rozdawał/ áby chleb y wino co nalepſze y táńſze mieli. Stáre przykłády ſa: iż záwżdy ćierpieć co muſza/ powinni Biſkupow z dobr duchownych vbogáceni. y kleryki Cyrillowe z mieyſc ſwoich ruſzał. Bo był niezbożny á pokryty ten Dioſkorus.

Tego roku wiele obcych y dźikich narodow wſchodnych Rzymſkie páńſtwá náiácháło y puſtoſzyło/to ieſt Perſæ / Sáráceni/ Iſauri / Hunni. Wyſłáni przećiw im hetmáni Anátolius y Aſpár / pokoy z nimi ná rok vczynili. Attilá zábiwſzy brátá Blede/ſam krolem nád ſwemi Hunnámi bedac/ Pánnonia ośiadł. Gdźie wiele ludu iego do wiáry Chrześćiáńſkiey ſie vdáło. kto ich Apoſtolem był/nie może ſie wiedźieć / okrom onego Theotymá Scytow ábo Tátárow Biſkupá / ktory cudá miedzy nimi wielkie czynił / iáko Sozomenus dał znáć. Brał wielka moc Attilá / áby był biczem Bożym ná złe Chrześćiány. Opiſuie Ammianus ten narod Hunnow / iż od Widowego ieziorá / ktore ſie zowie Palus Meotis, wyſzli. obyczáie wſzytki tákie iákie y dziś v Tátar widzim. wſzyſcy w polu bez domow mieſzkáia / grubi/ ſproſni/ ſzpetni/ bez dobrych ſukien/ bez chlebá / źioły/á nápoły ſurowym mieſem pod

4. Vita SS. Patrum de prud: & contempt.
Puſtelniká iáko Cyrillus náwroćił.

5. *Dioſkorus Alexándriyſki.*
Epiſt: 60.
Epiſt: 83.
Theodoretus ſie ſpráwuie.

Leo epiſt: 81.
Zwierzchność Papieſka nád Alexándriyſkim Biſkupem.

6. Liberatus Diac.
Krewni Cyrillá vćiśnieni.
Z dobr kośćielnych powinni vbogáceni.

7. Proſper in Chron.
Pokoy z Pogány.
Attilá brátá zábił, y Pánnonia ośiadł.
Miedzy Hunnámi Chrześćiánie.
Lib: 7. cap: 25.
Ammianus lib: 31.

śiodłem zágrzanym żywi/ iezdni tylo/ á do pieszey bitwy nie sposobni/ etc. Opisuie ie y Ambrosius ś. Lecz pod tym Attylá wzbogáćieli y wyćwiczyli się w woiennym rzemieśle/ y w obyczáiách łáskáwszych y ludzkośćią zápráwionych. Sam Attylá był Pogánin/ báłwochwálcá/ ktory się iuż był niemáły czás w Pánnoniey wmieszkał.

De Tobia cap: 1.

8. Pomierzánie rol. Nouell: Theod: tit: 33. de releu. Theod: epist: 47. Biskupi y o świeckie dobra owcom się stáráią. Epist: 81. Ad Apellam. Kapłan lekárzem ćielesnym.

8. O pomierzániu rol/ dla ktorego byli vćiśnieni ludźie pobory daiacy/ wydał łáskáwe práwo Cesarz Theodozyus. W czym też przymawiáli się v Cesárzá y v Pulcheriey śiostry iego zá owieczkámi swoiemi Biskupi miłośierni/ á zwłasczá Theodoretus listy o vćiśnienie swego miástá Cyru do Pulcheriey pisząc. Stárał się nietylo o duchowne dobrá owiec swoich/ ále y o świeckie. y mowi w liśćie iednym: Zbudowałem im przyśionki y domy v kośćiołow/ y dwá mosty wielkie. Nápráwiłem łáźnie/ przywiodłem wodę ktorey miásto nie miáło. Náprowádźiłem rzemieśnikow/ y lekárzmi dla ich zdrowia opátrzyłem ie. Mam náto kápłaná Piotrá bárzo do niemocy leczenia szczesliwego/ etc. Skąd się da baczyć/ iż y kápłáńska dostoyność/ tą się posługą ludzką z miłośći czyniona nie lżyłá/ zwłasczá gdy Apostoł ś. Páweł Łukaszá ś. lekárzem zowie.

Rok Páński 445. Leoná 6. Theodozyuszá mnieyszego 38. Válentinianá trzećiego 21.

1. Marcell: in Chron. Cárogrod strapiony.

1. Cárogrod tego roku był vtrapiony y rozruchem pospolstwá/ w ktorym ludźi wiele poległo/ y głodem/ y złym powietrzem/ y ogniem/ w ktorym kośćioł wielki zgorzał. Onego to heretyctwá Nestoryuszowego/ ktorego ieszcze było w kaćiech táiemnych niemáło/ miásto przypłacáło. lecz y sámo krolestwo truchláło.

Nouell: Valentin: lib: 2. tit: 2. de Manich.

Wálentynianus wyrok srogi y mándat ná heretyki Mánicheyczyki vczynił/ ktorych wielkich sprosnośći y niecnot iáwnym sądem Papież Leo roku przeszłego doznał.

2. Y święci máią w sobie Iadámá. Hilarius Areláteński. Gennad: de Script: Eccles: lib: 69. & 99. Moc Papieska v Cesárzow zna-na. Nouell: Valentin: lib: 24. de Episc: ordina.

2. Hilárius Biskup Areláteński w Gálliey/ ácz świety y v wielkich ludźi chwálebny. bo był vczeń ś. Augustyná y przećiw Pelágianom wielkie prace swoie P. Bogu y kośćiołowi oddawał/ y w świetych obyczáiách ná biskupstwie słynał: iednák niektorym vporem rzady sobie y zwierzchność nád Vienneńskim Biskupem poćiagáiac/ niepokoy miedzy Biskupy czynił/ y Papieżá Leoná rozgniewał/ od sądu iego z Rzymu vćiekáiac. y muśiał Papież Cesárzá Wálentinianá vżyć/ áby go też práwy swemi vskromił. Iest około tego poważny list pobożnego tego páná/ w ktorym Hiláriuszá gromi/ á Papieską moc nád inemi wszytkimi Biskupy przełożoną stáwi mowiac: Wyrok Biskupá Rzymskiego po Gálliey y bez vstáwy Cesárskiey niech moc ma. y to wieczną vstáwą skázuiemy: áby Biskupi Gálliey/ y inych stron y krolestw/ przećiw zwyczáiowi stáremu nic nie czynili/ bez przyzwolenia meżá wielebnego Papieżá Rzymu miástá wiecznego. wszytkim niech to zá práwo stoi/ co stánowiłá ábo postánowi Apostolskiey stolice poważność.] A on Hilárius człowiek świety y báczny/ w pokorze y biskupstwo Areláteńskie złożył/ y do klasztoru ná wysep Lirineński świátá odbieżał/ w onych się roskoszách duchownych zámykáiac. Żadnych wymowek nie szukał/ áni się pisiny bronił/ iedno się z dobrey pogody do pokoiu vrádował. Miedzy świete go Rzymskie meczennickie kśiegi poczytáią.

5. Maii.

Chroniká Prospera vstaie.

Poty ś. Prosperá Chroniká trwá/ zácżetá byłá ieszcze od Iádámá/ ále poczatek iey zginał.

Rok P. 446. Leoná 7. Theodo: mnieysze: 39. Válen: trzećiego 22.

Británnią náiácháli Szkotowie y Piktowie/ y srodze ią zwoiowáli mieczem y głodem Chrześciány gubiąc/ á kráie ich osiadáiąc. Odeymowáli się im potym Britáńczykowie/ ále Szkotowie y Piktowie/ iedne część wyspu onego osiadszy/ nigdy z niego wygnáni być nie mogli. Pisze Gildás/ iáki list do Aeciuszá hetmáná do Gálliey o pomoc prosząc wysłáli: Nieprzyiaciele/ práwi/ do morzá nas pędzą/ á morze nas do nich pędzi/ ná dwoie ćierpieć muśim/ ábo vtonąć ábo zábitymi być. Tych vćiskow przyczynę dáie tenże mądry Gildás/ iż się Chrześciánie iuż byli ná wielką rospustność vdáli/ á nawięcey kśiężą/ ná ktore tám wielkie grzechy wypowiáda/ o ich hárdośći/ łákomstwie/ zdrádách/ kłamstwách/ zápomnieniu dobrych náuk/ ꝛc. pisząc. 1. Gilda Britannus. Paulus Diac: li: 14. *Szkotowie y Piktowie do Angliey.* *Chrześciánie vćisnieni w Angliey.*

Trzęśienie ziemie niezwyczáyne y wielkie tego roku wschodnym krolestwom/ niewymowione postráchy y szkody y zguby vczyniło. Trwáło przez sześć mieśięcy. á nietylko wysokie y wspániáłe budowánia poległy: ále miast y wśi wiele z ludźmi ziemię przepádły. Wyspow się wiele ná morzu z ludźmi y z miásty zátopiło/ y do tych czásow ich niewidáć/ morze wielkie ryby wyrzucáło/ rzeki się poodmieniáły/ tám gdźie ich nie było vkazáły się/ á gdźie były pokryły się. statki wodne ná ziemi zostáły/ y inne wielkie szkody się podźiały/ zwłaszczá w Bitiniey/ w Helesponćie/ w Phrygiey. W sámym Cárogrodźie mury y przy nich pięćdźieśiat śiedm wież vpádły. Cesarz Theodozyus y Proklus Pátryárchá y lud práwie wszystek w polu mieszkáli/ litánie y modlitwy z wielkim postráchem y płáczem do P. Bogá czyniąc. y stał się tám táki cud. Pácholę máłe porwáne w niebo/ ná co wszyscy pátrzyli/ y záś ná ziemię spuszczone iest. gdy go pytano gdźie był: Powiedźiał iż w niebie/ y słyszałem tákie śpiewánie: Swięty Boże/ swięty mocny/ swięty nieśmiertelny zmiłuy się nád námi. y to powiedźiawszy vmárło. Záraz Biskup te słowá śpiewáć kazał z wielkim nabożeństwem/ y ono ziemie trzęśienie vstáło. O tym cudu świádectwá są wielkie y bespieczne/ y v Grekow w kśięgi kośćielnych świąt wpisáne/ y dźień ná to wspominánie ktorego się to dźiało náznáczony iest 24. Wrześniá ábo Septembrá. y Łáćińscy pisárze toż twierdzą. y Felix Papież Rzymski y inni. Dámáscenus toż słáwi. y zowią to śpiewánie Trisagion, to iest/ pieśń Troyświętą. Wyznánie Troyce ś. iednego Bostwá/ ktorego potym Kátholicy ná potępienie Eutychianow vżywáli/ y P. Bog to pienie ná tákie kácerstwá nágotowáł. 2. Marcel: in Chron. *Ziemie trzęśienie wielkie.* Niceph: lib: 14. cap: 46. *Wyspy gineły y miástá.* 3. *Cud w Cárogrodźie.* *Pácholę záchwycone.* *Pienie Troyświęte.* De fide lib: 3. ca: 10.

Theodozyus náprawił mury Cárogrodzkie przez Arteniuszá y Cyrusá. Zá co lud Cárogrodzki dźiękuiąc/ gdy wołał: Constántinus zbudował/ á Cyrus ponáprawował. Cesarz się tym obráźił/ y Cyrusá/ bo był Pogáninem/ z vrzędow złożył y máietność mu wszytkę odiął. On się y o zdrowie boiąc do kośćiołá vćiekł. Gdźie go P. Bog oświećił onym nieszczęśćiem/ iż nietylko Chrześćiáninem/ ále potym y Biskupem Smirneńskim został. Lud go Smirny niewdźięcznie przyiął. Ale on kilem słow ich vbłagał/ mowiąc: Namilszy mężowie y przyiaćiele: narodzenie Bogá y zbáwićielá nászego IEZVSA CHRISTVSA milczeniem pochwalaymy. Bo sámym słuchániem w żywoćie Pánieńskim wćielił się Bog Słowo. iemu chwałá ná wieki. Amen. A potym go bárzo czćili/ á on się iáko práwy Biskup záchował. Tákie drogi ma Pan Bog do zbáwienia ludzkiego. 4. *Cyrus z Pogániná Biskupem.* *Nieszczęśćie oczy otwarza.* Niceph: lib: 14. cap: 46.

Proklus Cárogrodzki Biskup świát ten pożegnał. lat 12. śiedząc ná stolicy tey. Nástąpił po nim Flawianus kápłan święty y wielce pobożny. Był v Cesárzá nieiáki rzezániec Chrysápius/ w wielkiey bárzo łásce y przemożny/ ten nierad widźiał Flawianá ná biskupstwie/ y szukáiąc nań przyczyny: posłał do niego áby mu ná wstępie swey dostoyności/ iáki vpominek posłał. On mu chleb piękny posłał. A Chrysápius wskazał/ iż złoto chćiał mieć. 5. Niceph: lib: 14. cap: 47. *Flawianus ná Cárogrodzkie Biskupstwo.*

Chrysápius nieprzyiaciel Flawianow. On rzekł: Ja złotá nie mam/ á ná kościelne Bogu y vbogim oddáne/ reki puśzczáć niechce. y od tego czásu był mu wielkim nieprzyiacielem Chrysápius/ y o złożenie śie iego z biskupstwá stárał. Czego iż vczynić nie mogł/ poki Pulcheria przy dworze mieszkálá/ á spráwámi Cesárskimi władnełá: stárał śie áby Pulcheria od dworu odsádźił. *Powádził Pulcheria z Eudoxia.* y powádźił ia naprzod z żona brátá iey Cesárzá z Eudocya/ ktora náprawił/ áby to v Cesárzá przemogłá/ żeby Pulcheria zá Diákonisse kościelna Flawianus poniewolnie pośwłęćił. iáko to był zwyczay/ iż iáko nawyższe pány ták y prześwietne białegłowy do duchowieństwá niewolono. W czym sam Flawianus Biskup Pulcheria przestrzegł/ gdy o tym z nim Cesarz mowić począł.

6. Podpisowánie bez czytánia. Byłá y druga nie wielka przyczyná nieprzyiáźni miedzy Eudocya y Pulcheria/ okrom vstáwiczney zazdrośći przećiw Pulcheriey/ iż ták dawno brátá swego/ meżá iey/ rzadźiłá. Wiedzac Pulcheria iż Cesarz brát iey listy nie czytáne podpisował: boiac śie áby kiedy bárzo zdrádzon nie był/ chcac go od tego żártem vczćiwym odwieść: posłáłá list do podpisu/ w ktorym iey brát żone swoie Eudocya przedawał. Wźiawszy on list z podpisem/ odwiodłá do pálacu swego Eudocya/ y list iey vkázuiac/ y wdźiecznie żártuiac rzekłá: Moiás iest niewolnicá/ kupiłám ćie sobie v Cesárzá. Oná śie o to rozgniewáłá. Lecz Cesárzowi zdrowy bárzo był on mądry żárt ná przestrogę. A gdy Cesarz od żony y onego Chrysápiuszá nábechtány/ niechetna twarz Pulcheriey *Pulcheria od dworu odchodźi.* pokázował: oná od dworu ná mieysce służbie Bożey sposobne odiácháłá/ y tám w pokoiu iáko mniszká żyłá. Co było z wielka szkoda kośćiołá Bożego/ y sámego Cesárzá. ktorego P. Bog przez lat 40. do tego czásu zá wychowániem y ráda oney pánny świetey szcześliwym pánowániem vweselał. Bo po tym bárzo błądźić począł/ iáko vsłyszym/ gdy rády onego Chrysápiuszá y żony swey słuchał.

7. Niceph: vt supra. Eudocya też podeyźrzána śie stáłá v meżá swego z tákiey przyczyny. Przynieśiono iábłko bárzo wielkie y piekney okrásy do Cesárzá: on ie dał żenie. á żoná Paulinowi/ z ktorym dla náuk rádá rozmawiáłá/ dáłá iábłko ono. Paulinus nie wiedzac zkad wyszło/ dárował ie Cesárzowi. *Paulinus o iábłko podeyźrzany zábit.* Spytał żony Cesarz/ gdźie ono iábłko? odpowie: Ziádłám ie. A on ie vkazawszy/ kłamstwo iey zgánił/ y miał ia podeyźrzána/ á Pauliná zátráćić kazał. *Marcell: in Chron. Theod: epist: 41.* Attylá z Hunnámi swemi ná wschodne śie páństwá ná Theodozyuszá puśćił/ y bitwy wygrawszy/ ták onego Cesárzá vćisnał/ iż pokoy zá *Cesarz v Tátárow pokoy kupuie.* złoto kupowáć v niego muśiał/ y ná káżdy rok pewna mu summe obiecał.

Rok Páński 447. Leoná 8. Theodozyuszá mnieyszego 40. Válentinianá trzećiego 23.

1. W Hiszpániey pod pánowániem Gothow y Swewow/ kośćioły Boże poniżone były/ y kácerstwá śie/ á zwłaszczá ono Priscilliánistow y inych heretykow/ szerzyły. *Turibius podporá kośćiołow.* Wzbudźił P. Bog serce nieiákiego Turibiuszá Biskupá Asturiceńskiego/ ktory wszytke Hiszpánia obiáchał/ nápráwuiac co mogł/ y przestrzegáiac od błedow y vmacniáiac Biskupy y bráćia w wierze Kátholickiey. y spisawszy to co było potrzebá do nápráwy/ posłał z tym do Leoná Papieżá/ prosząc áby *Leo epist: 97.* o onych kośćiołach rádźił. Leo chwalac świete iego prace/ odpisał mu/ áby *Karánie heretykow mieczem.* śie o Synod Generálny w Hiszpániey postárał/ z ktoregoby śie pomoc kośćiołom dáć mogłá. W tym liśćie chwali stáre práwo y postepek Máximá Cesárzá/ iáko iest wyższey/ ktory Priscilliánisty mieczem karał. *2.* Ná roskazánie tedy Papieskie zebráli śie ná Synod Biskupi/ ále ná iedno mieysce zebráć śie nie mogli/ dla dwu rożnych krolow w Hiszpániey. Bo w Gálláciey Rechillá krol Swewow pánował/ á w innych páństwách krol Gothow

Theodorikus / y z ſynem ſwoim Toriſmundem. y dla tego rozdźielić ſie muśieli / iedni ſie zebráli w Tolecie / drudzy w Gálláciey w Celenie. Nie bronili onego zebránia Biſkupow Gothowie Ariani / ták dálece ſobie wážąc Papieſkie roſkazánie.

Synod Toletáńſki.

3\. Leo epiſt: 93. ca: 1. *Wyznánie wiáry.* Conc: Tolet.

Ná ten Toletáńſki Synod poſłał piſánie ſwoie Leo / y wyznánie wiáry przećiw heretykom / w ktorym ták mowi o Troycy ś. Nie inßy ieſt Bog ktory rodźi / nie inßy ktory rodzony ieſt / nie inßy ktory od obudwu pochodźi.] Z tych słow to Concilium napierwey wyznawáiąc wiárę y piſząc / przydáli one słowá do Symbolum Niceńſkiego o Duchu ś. ktory od Oycá y od Syná pochodźi. Czegoby nigdy byli vczynić nie śmieli / by tego byli z liſtu S. Leoná nie wźieli. Co ná Priſcilliániſty ktorzy źle wyznawáli Troycę ś. vczynili / oni ná Synodźie Toletáńſkim Oycowie. y ták záwżdy iuż ná potym one kośćioły y Hiſzpáńſkie y Fráncuſkie y wßytkie pułnocne Kredo ábo wiárę wyznawáli / y w kośćiele po Ewángeliey śpiewáli / áż do tego cżáſu. y w tym wyznániu ná pułnocnych kráiách wiárá ſie ś. rozmnożyłá. Nie byłá to nowa wiárá y náuká o Duchá ś. od Oycá y Syná pochodzeniu. Bo ták od Apoſtołow y z piſmá ś. wßyſcy wierzyli. Ták Athánázyus w Rzymie nápiſał / ták Dámáſus Papież ná Synodźie Rzymſkim dawno przedtym wyznał. ták wßyſcy Doktorowie z piſmá ś. od wieku rozumieli. Przydánie y wykład / dla heretykow ſie obiáśnił / bez żadney odmiány prawdy y wiáry. Iednák kośćioł Rzymſki słowá tego / y od Syná / w ſwoie wyznánie wiáry nie kładł / áni wyznánia Niceńſkiego we Mßey po Ewángeliey śpiewano / áż potym nierychło od Benediktá śiodmego Papieżá / dla zgody ze wßytkimi kośćioły pułnocnemi / gdy Papieżá Henrikus Ceſarz do tego pilnie námawiał / to słowo przydáne ieſt w Symbolum / y we Mßey po Ewángeliey śpiewáć ſie wyznánie Niceńſkie z tym przydátkiem poczęło. Roku tego Leo Papież Báſſyaná Biſkupá Epheſkiego Primáſá Azyey z ſtolice Biſkupiey złożył / dla wielkich iego występkow / y wtrącenia ſie w ono Biſkupſtwo.

Od Oycá y od Syna pochodzenie Ducha S.

Przydanie y od Syna, tu ſię poczęło.

4\. In Symb: Athanaſii. In Conc: Rom: apud Crelc.

Bernard: abbas Augiens: de rebus ad Miſſam ſpectant.

Przydanie kośćioła Rzymſkiego, y od Syna.

Act: 11. Conc: Chalced.

Rok Páńſki 448. Leoná 9. Theo-

dozyuſza mnieyßego 41. Válentinianá trzećiego 24.

1\. Apud Acta Conc: Epheſ: edit: Pelt: Tom: 5. *Kśięgi heretyckie palono.* Apud Acta Conc: Epheſ: edit: Pelt: Tom: 5. cap: 29. 20.

Theodozyus wydał mándaty ſrogie / chcąc Páná Bogá vblágáć / ná kśięgi Porphiriuſzá / ktore przećiw Chrześćiánom piſał / áby wßędźie palone były: Ták y Neſtoriuſzowe y wßytkie piſmá przećiw Cyrillowi áby w ogniu ginęły / á kàżdy ie wydáwáć muśiał. Zákazał w tymże mándaćie / áby nikt ináczey nie wierzył / iedno iáko w Niceey y w Ephezie Oycowie ś. wyználi. Onego też Ireneuſzá przyiaćielá Neſtoriuſzá ktory iuż był Biſkupem w Tyrze / choć ſie iuż był vpámiętał / dla powtorzonego przed Biſkupſtwem małżeńſtwá / złożyć z Biſkupſtwá kazał.

2\. Liber: Diaco. *Zacżęćie kacerſtwa Eutychiańſkiego.* *Heretycka pioſnka.*

Tego roku otworzyło ſie nieſzczęśliwe y záráźliwe kácerſtwo Euthychiuſzá Cárogrodzkiego Archimándrity / ktory náucżáć y rozſtawiáć począł / iż P. CHRISTVS nie ma dwu nátur: ále tylo iedne. to ieſt zmieſzána z obu. O czym gdy vſłyſzał przyiaćiel iego Euzebius Biſkup Dorileey / iż one fałßywą náukę miedzy mnichy rozśiewa: vpominał go długo y prośił / y przećiw iemu mowił y wywody dawał: ále Euthyches w vporze ſwoim zoſtawał mowiąc: iż piſmu ś. więcey potrzebá wierzyć / niżli Oycom ś. y Doktorom.

3\. In actis Syno: Conſtant: apud Conc: Cal: acti: 1. Tom: 1. Concil.

Widząc go nievżytego Euzebius / odniośł go do Fláwianá Biſkupá Cárogrodzkiego / ktory ná ten czás miał zebrány Synod w Cárogrodźie / y prośił áby Euthycheſá ná Synod przyzwano y o náukę pytano: obiecuiąc ſie przećiw iemu mowić / y świádczył o fałßu y błędách iego / ieſliby ſie do

Eutyches poſwany na Synod.

nich nie znał. Był tedy przyzwány y pozwány ná Synod raz y drugi y trzeći/ále ſię wymawiał: raz ták: iż nigdy z kláßtoru ſwego iáko z grobu wychodźić nie może. Drugi raz/ iż ieſt ſtáry y chory / á nákoniec o odwłokę śiedmi dni prośił. A iednák ſię przed poſły onemi wydawał / iż o dwu náturách w CHRISTVSIE nic nie trzymał. y rzekł przed poſły / iż więcey piſmu wierzyć powinno ieſt / á niżli świętym Oycom.

Vt ſupra.

W tym czáśie Fláwianus o kśięgách ſię iego y piſmách miedzy mnichy dowiádowáć kazał. y nálázły ſię piſáne iego bluźnierſtwá / ná ktore podpiſy od mnichow wyćiagał. Lecz mu ieden Marćin ná imię rzekł: Biſkupia to rzecz ná tákie ſię rzeczy podpiſowáć/ á nie náßá.

4.
Do dworu ſię vćieka Eutyches.

Nim śiodmy dźień przyßedł: on co z kláßtorá wychodźić nie miał/ y ſtárośćią ſię y chorobą wymawiał: do Ceſárzá y do dworſkich ludźi wybieżał / y w obronę ſię ich poruczał / á zwłaßczá Chriſápiuſowi/ o ktorego złey myśli ná Fláwianá wiedźiał. y inne dworſkie ludźie y niektore Biſkupy ſobie iednał. A gdy dźień on náznáczony przyßedł / to ieſt 22. Nouembrá ábo Liſtopádá: Ceſarz poſłał z nim ná Synod poważne perſony z dworu ſwego/ Florenciußá Senatorá y inne. ktorzy z wielką kupą chcąc wniść ná Synod z Eutycheſem / pierwey ſię Oycom opowiedźieli / iż nie wnidźiem / áni Eutycheſá wprowádźim / ázby im obiecáli Eutycheſá z Synodu wolnego wypuśćić.

Sąd o Eutycheśie.

Gdy weßli do Oycow/czytano to wßytko co ſię przećiw Euthycheſowi od poczatku Synodu poſtąpiło / iáko nań były pewne y piſmá y świádectwá o iego od wiáry ś. odſtąpieniu. Potym go pytano/ieſliby dwie náturze w CHRISTVSIE wyznawał: on ſię kręćił: ále przyćiśniony słowy y ſámego Florenciußá roſkazániem / powiedźiał:

Wyznanie Eutycheſa.

Wyznawam dwie náturze przed złączeniem / ále iedne po złączeniu. Kazáli mu tedy Oycowie áby to ſwoie wyznánie potępił y odwołał. Ale on niechćiał. y ták go Fláwianus Biſkup wyrokiem / imieniem ſwoim y Biſkupow ktorych było 32. y Archimándritow 23. wyklał y potępił/y od ſpołeczności wiernych y od kápłáńſtwá odſádźił.

Dworſcy świeccy źle ſię w kośćielne rzeczy wdaią.

Ták ſię mogłá tá záczętá niezgodá ſkończyć / by byli nie ludźie dworſcy/ ktorzy ſię w rzeczy duchowne wdawáli / y Ceſárzá w te nie Ceſárſkie zabáwy wtracáli.

5.
Do Papieża oboia ſtrona piße.
Chytrość heretycka.
Leo epiſt: 12. Lib: Diac.

Fláwianus o wßytkim co ſię ná onym Synodźie Cárogrodzkim przećiw Eutycheſowi dźiało / Papieżowi Leonowi wypiſał. Poſłał też y Eutyches ſwoie do Papieżá piſánie / y ſtárał ſię áby iego vprzedźiły / á Fláwianowe zátrzymáne były. Tám wiele kłamſtwá wypowiáda / iż mu áppelláciey do Rzymſkiego Biſkupá nie dopußczono / iż gotow odwołáć to coby przygáne miáło. Nápráwił Chriſápius áby y Ceſarz zá nim do Papieżá piſał. Smiał y do niektorych Biſkupow Włoſkich o ſwey niewinności Euthyches piſáć.

Conc: Calced: acti: 9. & 10.
Iba Biſkup ſądzony.

Pod tym rokiem w Syriey Biſkup Edeſeńſki Ibá / potwarzony o niektore bluźnierſtwá ná Páná náßego zbáwićielá / ná dwu Biſkupich ſądách w Tyrze y w Berytie oczyśćiony y niewinny náleźiony był. Ten Ibás był pierwey Neſtoryánem przy onym Janie Antyoſkim Biſkupie: ále potym gdy Jan Kátholikiem ſię zoſtał / y z Cyrillem ſpołeczność wźiął / on też toż vczynił / y był nápotym práwowiernym.

Liſt Iby, o ktory potym było wiele trudności.

Wydał był potym iáko Kátholikiem zoſtał / liſt ſwoy do Márynà Perſy / w ktorym mu opiſuie / iáko pierwey Cyrillá miał zá heretyká / poki z nim pokoiu nie wźiął. w tymże też liśćie wychwala onego Theodorá Mopſueſteńſkiego y piſánie iego. Lecz ná końcu z pokoiu ſię vczynionego z Cyrillem y inemi Kátholickiemi kośćioły ráduie. Z tego liſtu niektorym ſobie nieżyczliwym zoſtał ſię ießcze podeyźrzánym. Ale on ſię ſpráwował/ y od Biſkupow zá Kátholiká w Berićie oſądzony był. y potym ná Kálcedońſkim Concilium wielkim / tákże zá Kátholiká vznány ieſt. Nie iżby Synod Kálcedońſki iego on liſt chwalił ábo

przyimował: ále iż iego ſámego Kátholikiem być oſadźił. Toż ſie mowi o piſmách Theodorá Mopſueſteńſkiego / choć ich Concilium Kálcedońſkie nie potępiło: iednák ich też nie pochwaliło. To ſie tu dla tego námienia: iż potym z tego fundámentu / o tym liśćie Iby / wielkie poſwarki vroſły ná piątym Concilium / iáko y o piſmách Theodorá / y o Theodorećie Cyru / ktorego tákże Concilium Kálcedońſkie zá pokutą iego przyięło. Ztąd vroſły one tria Capitula, o ktorych wielkie będą trudnośći / zá Ceſárzá Iuſtinianá.

Iba zá Katholiká ná Concilium Kálcedońſkim.

Theod: epiſt: 111.

Rok Páńſki 449. Leoná 10. Theodozyuſzá mnieyſzego 42. Válentinianá trzećiego 25.

1\. *Appellácya do Papieżá.*

LEo Papież pierwey liſty miał Eutycheſá / y Ceſárſki / około Synodu Cárogrodzkiego / niżli Flawianá Biſkupá. Acz czytał nárzekánia Eutycheſowe / iż nieſłuſznie wyklęty był / y od áppelláciey do Rzymu odſadzony: iednák drugie vcho Flawianowi chował / z ktorego potym wſzytko zrozumiawſzy / y o kłamſtwách ſie Eutycheſá y iego bluźnieniu dowiedźiawſzy: nápiſał on przedźiwny liſt do Flawianá / y do wſzytkich po świećie Biſkupow o wyznániu wiáry / o ktorym ſie niżey powie. A do Cárogrodu gdy zá ieden mieśiąc liſt Papieſki do Ceſárzá doſzedł / ktorym dáie znáć iż bez piſánia Flawianá Biſkupá nic ſtánowić nie mogł: Eutyches z Chriſápiuſzem ſwoim / boiąc ſie Papieżá / inną rádę nálezli. Námowili Ceſárzá / áby inſzy Synod złożył w Cárogrodźie / ktoryby w rzecz Eutycheſá weyzrzał / y w poſtępki onego Cárogrodzkiego Synodu. y nic nie mieſzkáiąc mieśiącá Aprilá dniá 9. ziácháło ſie 30. Biſkupow do Cárogrodu / y Synod czynili zá preſidencią Theodozyuſzá Biſkupá Ceſárecy Káppádockiey. Tám przez prokuratory czynić o ſię y fałſzu ná pierwſzy Synod dowodźić Eutycheſowi dopuśćili / á Euzebiuſzá Dorilei ktory obwiniał y kácerſtwá ná Eutycheſá dowodźił / przypuśćić niechćieli. Iednák gdy widźieli oni Biſkupi iż Eutyches dowieść tego nie mogł / áby do Rzymſkiego Biſkupá od Synodu onego áppellował / ábo żeby piſárze co w Synodźie pofálſzowáli: żadnego dekretu nie vczyniwſzy ták ſie roziácháli. Nákoniec nieſzczeſliwy on Chriſápius z heretykiem nálezli one oſtátnią do zdrad ſwoich rádę. Námowili Ceſárzá áby do Dioſcorá Alexándriyſkiego Biſkupá piſał / á Synod mu wielki / ná ktorymby on był ſtárſzym / złożyć dla Eutycheſá kazał. y záoſtrzył Dioſcorá niezbożnego onego Biſkupá Chriſápius / ná to áby Eutycheſá bronił / á Flawianá y Euzebiuſzá z Biſkupſtw ſwoich złożył. Zone też Ceſárſka Eudocia / ná toż pobudźił zły on rzezániec / áby ná złość Pulcheriey / Flawianá prześládowálá.

List Leoná do Flawianá przedziwny.

Apud Conc: Calc: act: 1.

Mieśiac drogi do Carogrodu z Rzymu.

Drugi Synod o Eutychesie.

Appellácya do Papieżá.

2\.

Liber: Diac: cap: 12.

Niceph: lib: 14. cap: 47.

Zmowá Chryſápiuſzá ná Flawianá.

3\.

Złożył tedy Ceſarz Synod w Ephezie ná pierwſzy dźień Auguſtá ábo Sierpniá / roſkázuiąc Dioſcorowi / áby dźieśiąći Metropolitow z ſobą przywiodł / y Biſkupow dźieśięć / y Bárſumę Archimándrytę od wſzytkich mnichow / żeby ſie ná Biſkupy wſchodnie żálowáli: y zákazał Theodoretá ná Synod bráć. A Ibę onego Edeſeńſkiego iuż był Chriſápius y Eutyches ná wygnánie wypráwił. Tu iuż Theodozyus Ceſarz ſrodze pobłądźił / gdy ná Concilium ſtárſzeńſtwo rozdawał / ktore ſámemu Papieżowi ſłużyło / iáko y ná wſzytkich pierwſzych. y dla tego ſkarał go P. Bog iż roku drugiego ácz w dobrey pokućie / żywot y páńſtwo ſtráćił. A iż wiedźiał Ceſarz iż bez przyzwolenia Papieſkiego wielkie Concilium być nie mogło: nápiſał wzywáiąc ná ono Concilium iego oſoby ſámey / nic o poſtách nie wſpomináiąc / y krotki bárzo czás ná drogę dáiąc. Tym vmyſłem / áby nikt od niego przybyć nie mogł.

Synod w Ephesie fałſzywy heretycki.

Liberatus vt ſupra.

Błędy Theodozyuſzá Ceſárzá dobrego.

Leo epiſt: 13.

4\.

Odpiſał Leo / iż ſam przybyć nie mogł / á iżby wołał áby ten Synod we Włoſzech złożony / ábo żeby zániechány był / gdyż iáſne rzeczy ſą / o ktore ſpor

Leo epiſt: 17.

ieſt/ y nie máß dla czego tákiego powßechne° zboru ſkłádáć. Obiecał iednák iſeby czás zniość/ poſły ſwoie wypráwić. Jákoż wypráwił Juliáná Biſkupá Puteoláńſkiego/ Renatá kápłaná Kárdynałá/ y Hiláryußá dyákoná. przez ktore piſał liſt do Fláwianá/ nie izby ſámemu tylo Fláwianowi ſłużył/ ále żeby ná Synodźie wßytkim czytány y po wßem świećie rozniesiony był.

5. *Liſt ſławny Leona do Flawianá.* Sophron: Prat: Sp: cap: 142. 148.

On to ſławny liſt/ z ktorego ſie wßytek świát dźiwnie około wćielenia Syná Bożego w práwowierney wierze vmocnił. On to liſt/ o ktorym od Grzegorzá ś. powieść nápiſána ieſt/ y od ś. Eulogiußá Pátryárchy Alexándryiſkiego/ iż w Rzymſkim kośćiele tákie ieſt piſmo zoſtáwione: Gdy Leo piſał liſt do Fláwianá Biſkupá Cárogrodzkiego przećiw niezbożnemu Neſtoryußowi y Eutycheſowi: położył go ná grobie kśiążęćiá Apoſtolſkiego Piotrá. y modląc ſie y poſcząc/ y nie ſpiąc mowił: Ty ktoremu zbáwićiel náß CHRISTVS IEZVS te ſtolicę y kośćioł poruczył/ popraw ieſlim co/ iáko człowiek nieoſtrożnie nápiſał. y czwartego dniá vkazał mu ſie Piotr ś. mowiąc: czytałem y popráwiłem.] Lecz poważnieyßa moc ma on liſt/ iáko Piotr ś. ſam nápiſał z piſmá ś. y podánia kośćielnego/ á niżli z widzenia onego. Ten liſt Leoná Kálcedońſkie 600. Biſkupow Concilium dźiwnie wychwalili/ y wßytek świát Kátholicki iednego słowká w nim pogánić nigdy nie mogł. Theodoretus go y ini Gálliey Biſkupi wielce ſławią. A iż ieſt przydłużßym/ indźiey ábo w tym roku v Bároniußá/ kto chce może go do czytánia náleść.

Liſt od Piotrá S. popráwiony.

Actio: 6.

Apud Leonem epiſt: 51.

6. Leo epiſt: 15. *Papież potępić kazał heretyctwo Eutycheſá.* *Synod wielki bez Papieżá być nie mogł.* Epiſt: 13.

Piſał też Papież przez też poſły ſwoie do wßytkiego Synodu ktory ſie zebráć miał: áby to heretyctwo Eutycheſá potępili/ y ſáme° ieſliby ſie vznał do ſpołeczności y kápłáńſtwá przywroćili/ gdyż w liśćie ſwoim do niego obiecał ná tym przeſtáć/ co Rzymſki Biſkup poſtánowi. Bo inácżey żadnemu nigdy kácermiſtrzowi/ choć błędy odwołał/ pierwßey doſtoynośći nie wrácano. Leo to iednák vczynić dla tey przyczyny kazał. Z tego ſie tám liſtu dobrze dáie znáć/ iż przedſie Ceſarz bez Papieżá Synodu onego nie ſkłádał/ wiedząc/ iż bez iego zezwolenia práwy Synod być nie mogł. Co ſie ták po wßytkie czáſy záchowáło. Dał też liſt y do Pulcheriey/ gorącość iey y vprzeymość ku Boſkim rzeczom kośćielnym/ ktora pierwey pokazáłá w Concilium Epheſkim/ chwaląc/ áby y teraz táka ſie ſtáwiłá.

7. Extat aut: Conc: Chalced: Tom: 1. *Chryſologus co piße Eutycheſowi.* *Piotr S. prawdy náucza.*

Nápiſał był Eutyches liſt do Piotrá Chryzologá Biſkupá Ráwenny we Włoßech/ żáluiąc ſie ná Fláwianá/ y ſwoie nowiny y błędy o rodzáiu Chryſtuſowym nátrącáiąc. A on mu odpiſał: Ty ſie rzeczy niepodobney/ pytánia o rodzáiu Chryſtuſowym/ ważyß/ á ia drugiey też ſtrony ſłucháćiem winien. Vpominam ćie/ ábyś we wßytkim przebłogoſłáwionemu Papieżowi Rzymſkiego miáſtá poſłußen był. Bo ś. Piotr/ ktory ná ſwey własney ſtolicy żyie y śiedźi/ prawdy o wierze tych ktorzy go pytáią/ náucza. My dla pokoiu y wiáry/ okrom zezwolenia Rzymſkiego miáſtá Biſkupá/ ſpraw tákich ſłucháć ábo ſądźić nie możem.] To tego ś. słowá.

8. *Złe roſkazánie Ceſárſkie na Synod.*

Ceſarz Theodozyus do Elpidiußá Komeſá/ y do Eulogiußá y do Proklá ſtároſty Azyey/ y do inych vrzędnikow/ ktorzy pokoiu y rządu ná onym Concilium przeſtrzegáć mieli/ piſánie y roſkazánie tákie dał: áby tych co Eutycheſá ſądźili do mowienia nie przypußczał/ áby nieſpokoyne wiązał y ſadzał/ á o wßytkim mu znáć dawał.] Z czego ſie rozumieć mogło/ iáki to Synod być miał/ nie kápłáńſki ále rozboyniczy. Bo pierwey nań ſámym tylo życzliwym Eutycheſowi przyiáchać kazano/ á teraz tym co go świádomi milczeć każą. Piſał y do wßytkich Oycow ktorzy ſie ziácháć mieli/ trudnośći one kośćielne ná Fláwianá zganiáiąc/ á niiáko Eutycheſá obmawiáiąc. Były to ßtuki Chryſápiuſá/ ále y Ceſárſka nikczemność w tey mierze/ iż ſie ták wodźić dopußczał.

Conc: Chalced: actione 1.

9.

Zácżął ſie tedy on Synod rozboyny dźieśiątego dniá Sierpniá ze ſtu

dwudźie-

dwudzieſtu y ośmi Biſkupow. Mieyſce pierwſze zaśiadł Dioſcorus / y drugie ſadzał iáko chćiał. Byli y poſłowie Rzymſcy oni trzey. Począł Dioſcorus od czytánia liſtow Ceſárſkich. Poſłowie Papieſcy wołáli nań / áby liſt Leoná do Fláwianá czytány był. Przyiął Dioſcorus liſt on / y pod przyśięgą czytáć go obiecał / ále tego nie vczynił / inemi ſię piſmy zábawiáiąc. Wyznánia wiáry czynić nie dopuśćił / iedno ſpráwę Eutycheſowę záczął. Przypuſzczono Eutycheſá / y podał ná piśmie wyznánie wiáry ſwey / w ktorey ták ono bluźnierſtwo ſwoie y błędy zátáił / y zágrzebł / iżby drugi kto go nie był świádom / Chryzoſtomem go ábo Bázyliuſzem názwáć mogł. Zátym Fláwianus prośił / áby Inſtigator ná iego kácerſtwo Euſebius Dorilei przypuſzczony był. Tego mu odmowiono / á dźieie tylo Eutycheſowe w Cárogrodźie czytáć kazano. Opárł ſię poſeł Papieſki mowiąc: pierwey ma być liſt Leoná czytány. ále tego nie przemogł. Bo Elpidius z Dioſkorem rządźił / y czynił co chćiał / y iuż piſárzom wydźieráć kárty y piſmá ich dopuśćił.

Synod Epheſki wtory łotrowſki.

Wydźieránie piſmá.

10. Gdy czytano ony dźieie / przyſzło do tego / iż ſłowá S. Athánázyuſzá od Eutycheſá źle zrozumiáne wnieśiono: iákoby dwu nátur po złączeniu w CHRISTVSIE nie wyznawał. tákże y Cyrillus Alexándriyſki. Tedy Biſkupi zá Dioſkorem idący / á drudzy ſię boiący mocy y żołnierſtwá ktoremi byli obtoczeni / záwołáli: Po złączeniu / nie ſą dwie náturze ále iedná / y ták ſię herezya Eutycheſá odkryłá / y przeklináli tych co o dwu náturách w CHRISTVSIE wierzą. A Dioſcorus vczynił zámknienie / iż w CHRISTVSIE ieſt iedná nátura. Co mieli mowić iedná perſoná.

Actio: 1. Calced: Concil.

Herezya pochwalona od niewiádomych.

Poſłowie ſię Papieſcy oświadczáli / iż ono ſtánowienie nic nie waży / iż ſię działo przymuſzenie / iż liſt Leoná Papieżá czytány nie ieſt. A Bárſumaſz on z ſwemi mnichy wołał: kto dwie náturze wyznawa / rozśiekány być ma. Bo to Neſtorianus. Vczynił potym dekret Dioſcorus ná Fláwianá y ná Euzebiuſzá Dorilei / áby z Biſkupſtwá y z kápłáńſtwá złożeni byli. Przypadáli do nog iego drudzy Biſkupi / áby tego nie czynił / niewinność Fláwianowę ktory ſłuchány nie był / przekłádáiąc: ále on vżyć ſię nie dał mowiąc: By mi iezyk vćiąć miano / ináczey nie rzeknę. Potym onym ktorzy nie przyzwaláli / á Fláwianá bronili / podpiſowáć kazał ſwoie ábo Concilium dekretá Dioſcorus. oni niechćieli. A Dioſcorus Elpidiuſzá z żołnierzmi puśćić kazał do kośćiołá z łáncuchy y pętámi mowiąc: ábo podpiſzćie / ábo Biſkupſtwá tráććie y ná wygnánie podźćie. y podpiſáli przednieyſzy / to ieſt / Iuwenalis Ierozolimſki / y Domnus Antyoſki / y Bázylius Seleweycy / y inni máło nie wſzyſcy / iż podpiſow było dźiewiećdźieśiat ſześć / ktorzy potym wſzyſcy ná Concilium Kálcedońſkim pokutowáli / y w oczy Dioſcorowi iego złość y ono przymuſzenie wymiátáli. A Dioſcorus ſkłádał ná Elpidyuſzá Komeſá / á Elpidyuſz ná Ceſárzá. Ale to potym. Rozgrzeſzył też Dioſcorus Eutycheſá y ná kápłáńſtwo go przywroćił / y inne towárzyſze kácerſtwá iego.

Bárſ.....

Fláwianus złożony.

Podpiſowanie poniewolne.

Eutyches rozgrzeſzony.

12. W ten czás ſámi poſłowie Papieſcy Dioſcorowi ſię ſprzećiwili / á żadnemi groźbámi y przymuſzenim do podpiſánia przywieść ſię nie dáli. Co świádczy Leo Papież do Pulcheriey piſząc. Miedzy nimi on Hilárius ábo Hilarus dyakon námłodſzy / z Ephezu ſtraży nád ſobą vſzedſzy / vćiekł. y długo ſię kryiąc á vchodząc do Rzymu przyſzedł / y Leonowi powiedźiał co ſię dźiáło. Potępił też y złożył z Biſkupſtwá Dioſcorus inne Biſkupy y ná wygnánie záſłał / Theodoretá Cyru choć tám nie był / y Ibę Edeſeńſkiego / choć iuż był wygnány / y inne. Lecz y Domná Antyoſkiego choć ſię był ná on łotrowſki Synod podpiſał / z mieyſcá ruſzył / dla tego iż ſię vpámiętał / y podpiſánia ná Fláwianá y Euzebiuſzá żałował. Ná mieyſce Fláwianá do Cárogrodu dał Anátoliuſzá / á ná mieyſce Domná do Antyochiey dał Máximá / tenże złośliwy Dioſcorus.

Leo epiſt: 26. & 25.

Poſłowie Papieſcy ſámi nie przyzwolili.

Inni Biſkupi wygnáni.

Liber: cap: 12.
Euag: lib: 1. cap: 10.

Domnus Antyoſki wygnány.

Fláwianus

13. Liber: cap: 14. *Fláwianus áppelluie do Rzymu, y zábity ieſt.* Acti: 4. *Tyśiąc mnichow z Bárſumą.* *Fláwianus S. męczennik.*

13. Fláwianus w onym rozboiu / áppellowal do Leoná Rzymſkiego Papieżá. A gdy ná piſmie áppellácyą podał: Dioſcorus bić go kiymi kazał / y ſam go nogámi deptał. A on Bárſumás mnich nád kátámi wołał: zábiy / zábiy. Bárzo y śmiertelnie poránioný / záprowádzony do Epippy w Lidiey / tám trzeciego dniá wielki y przeświety meczennik vmárł. Concilium Kálcedońſkie o Bárſumie mowi; iż z ſobą miał tyśiąc mnichow ná onym zborzyſzczu / y on Fláwianá zábił. Toż ná Dioſcorá iáko principalá mowią. Grekowie dźień tego ś. Fláwianá świecą 18. dniá Styczniá / ktorego do Cárogrodu przenieśiony ieſt. Lecz y zachodne kośćioły toż czynią. Hilárius on ktory był po Leonie Papieżem / ná pámiatkę ś. Fláwianá w Rzymie káplice ś. Krzyżá zbudował / ktora iuż zá nászych wiekow vpádłá.

14. *Koniec zborzyſzczá Epheſkiego heretyckiego.* *Biſkupi ſię ſámi śiebie wſtydźili.*

14. Co inni Biſkupi wygnáni ćierpieli / ktore Eutyches iáko chćiał trapił / łácno ſię domyślić. Ták ſię ſkończył on rozboyny Synod / ták był kośćioł wſchodni w wielkich ćiemnośćiách y ſmutku przez dwie lećie / gdy oni Biſkupi co ſię boiáźnią przywieść do falſzu dáli / przed ſwemi owcámi ná ſię nárzekáiac płákáli / iż ſię trzykroć CHRISTVSA záprzeli. pierwſzy gdy Eutycheſá rozgrzeſzyli: drugi gdy iego kácerſtwo pochwalili: trzeći gdy niewinnego Fláwianá z inemi potepili. Drudzy ſię y vkázowáć ſwoim do kośćiołá wſtydźili. Rádość ſię kośćiołom poki żyw był Theodozyus wroćić nie mogłá / áż zá Márcianá iego naſtepniká po dwu lat.

15. Epiſt: 113. *Theodoretus do Rzymu appelluie.*

15. Theodoretus Cyru o ſwoim ſię potępieniu od Dioſcorá dowiedźiawſzy / do Leoná Rzymſkiego Papieżá áppellował / krzywdę ſwoię przekłádáiąc. y z tą áppellácią wyſłał do Rzymu dwu káplanow Hipácyuſzá y Abráhámiuſzá. W tym liśćie wyſłáwia doſtoyność y przełożeńſtwo nád wſzytkim kośćiołem Biſkupá Rzymſkiego / y prośi Leoná áby mu dał dozwolenie do Rzymu przyiácháć / á w obronę go ſwoie przyiął. Miedzy iego liſty ktore ſię w kśiążnicy Wátykáńſkiey nálázły / ieſt liſt do onego Renatá poſłá Papieſkiego ná ono rozboyne Concilium / w ktorym mu przez też poſły ſwe piſze / y zá iego mu ſtáteczność dźiekuie / iż przećiw falſzom heretyckim mocno ſię ſtáwił. W tymże liśćie ma te ſłowá: Ma prześwieta oná ſtolicá Rzymſka przełożeńſtwo y rządzenie nád wſzytkimi po świećie kośćioły / á nawiecey dla tey przyczyny: iż ſię nigdy zárázą heretycką nie zmázáłá / y nikt ná niey nie śiedźiał / ktoryby o prawdźie źle trzymał. oná cále y bez zmázy Apoſtolſkiey łáſki dochowáłá.] To Theodoretus.

Epiſt: ad Renatum 116. *O zwierzchności Papieſkiey Theodoretus.*

16. Conc: Chalced: acti: 3. *Ceſarz błądzi.* *Theodoretus ſam ſię záſtáwiał przećiw heretykom.*

16. Zwiedźiony Ceſarz Theodozyus vczynił wyrok ná exekucią onego Synodu łotrowſkiego / w ktorym Fláwianá iáko y Neſtoriuſzá potepia y Theodoretá y Domná Antyoſkiego / y káże kśiegi Neſtoriuſzowe y Theodoretowe palić / y nikomu ich pod vtrátą máietnośći / y ćierpieniu wygnánia / táić nie kazał / rc. Tu wſzytko ten Ceſarz ſtráćił / czego był zá ſwe pierwſze święte y dobre poſtepki ná obronie wiáry Kátholickiey nábył. Theodoretus ná wygnániu będąc / wielkim dźiwnie ſtátkiem przy Kátholickiey wierze y Rzymſkim kośćiele ſtał / do ktorego iuż gdy on dekret Ceſárſki záſtąpił / iácháć nie mogł. ále ná wygnániu wiele liſtow piſząc / śmiele wiáry ś. bronił / y Neſtoriuſzá y ono rozboynicze zborzyſzcze Epheſkie gániąc.

17. Epiſt: 1. ad Sporacium. *Papież Synod heretycki potępił.* *Stáranie Papieſkie o naprawie.*

17. Leo Papież prędko Synod tegoż roku oſmego dniá Octobrá vczynił / ná ktorym Synod on Epheſki od Dioſcorá czyniony / y wſzytko co ſię ná nim działo potępił. y piſał liſt do Ceſárzá gániąc mu one poſtępki / á proſząc áby złożyć dopuśćił iny Synod we Włoſzech. grożąc mu pomſtą Bożą ieſliby ſię do obrony wiáry iáko pierwey záwżdy czynił / nie ſkłonił. Piſał też do Pulcheriey áby nie vſtawáłá o pokoy ſię kośćielny ſtáráć. Piſał do kśieżey Cárogrodzkiey y Archimándritow y do innych / áby z Anátoliuſzem od Dioſcorá poſtáwionym / ſpołeczności nie mieli / á z Fláwianem przeſtawáli. Był też w

ten czás

ten czás w Rzymie ná iákieś świeto czczac Piotrá ś. Wálentinianus Cesarz y z mácka swoia Plácydia/ y z żona Eudoxia/ ktorych prosił ś. Leo Papież/ áby pisáli do Theodozyuszá prosząc/ żeby wiáre ś. cáła záchował/ á te niezgody kościelne złożeniem nowego we Włoszech Synodu vspokoił/ á Fláwianowi y inym Biskupom áppelláciey nie bronił/ y sądy o wierze do Apostolskiey stolice odsyłał. Pisáłá też y Plácydia y do Cesárzá y do Pulcheriey. Lecz Cesarz Theodozyus ieszcze vporny był/ á do błedu sie swoiego przyznáć/ y w niewinność potepionych Biskupow/ weyźrzeć niechćiał.

Ante Conc: Chalc.

18. Dioscorus nád wszytki swe złości tego sie ważył. Przyiáchawszy do Alexándriey zebrał nieco Biskupow/ to iest/ tylko dziesieć/ y wyklął Leoná Papieżá/ y onych dziesiaci do podpisánia przymusił. Bo inni z Egyptu Biskupi tákim sie niewstydem brzydząc od niego vćiekli: á choć ná heretyctwo niektorzy Eutychiáńskie zezwaláli/ ná wyklećie Papieżá zezwolić nigdy niechćieli. Nie było ná on czás człowieká ná wschodnych kośćiołach/ ktoryby sie był śmiał Dioscorowi onemu y Cesárskim onym postepkom zástáwić. Sam tylo Theodoretus z wygnánia/ wrzeszczał pisząc/ y ná one strászliwe niezbożnośći Dioscorá nárzekáiac. Tego roku Máriná corká Cesárzá Arkádiuszá/ śiostrá wychowálnice swey Pulcheriey/ w poślubioney czystośći pánieńskiey/ iuż letnia z tego świátá zeszłá/ z podziwieniem wszego świátá/ iż sie páłace w klasztor obróćiły.

Liber: in Breuic: cap: 12.
Dioscorus Papieżá wyklina.
Conc: Chalced: acti: 1.
Nie było człowieká ná on czás.
Epist: 125.
Marcell: in Chron.

Rok Páński 450. Leoná 11. Theodozyuszá mnieyszego 43. Válentinianá trzećiego 26.

1. ZNáczny y szcześliwy rok vspokoieniem kośćiołow wschodnych/ o ktore sie Leo Papież z wielka vsilna pilnośćia stárał. Cesarz Theodozyus ácz z Dioscorem ná stolice Cárogrodzka Anátoliuszá miánował: iednák go posádzić ná niey bez dozwolenia Papieskiego nie śmiał. y pisał do niego/ chcac wola iego zrozumieć. A Leo odpisał/ iż Biskupem być nie może/ áż Kátholicka zupełna wiáre poprzysieże: y społecznośći bráterskiey kośćielney mieć nie bedzie/ áż Nestoriuszá y Eutychesá potepi/ á pismá Cyrillá y list iego do Fláwianá przyimie. y dla tego wysłał posły swoie do Cárogrodu Leo/ to iest/ Abundiuszá y Asteriuszá/ áby wyznánia Anátoliuszowego y wiáry doználi/ y inne Biskupy od Dioscorá zniewolone do pokuty przyimowáli. Pisał też do Pulcheriey y do Archimándritow Cárogrodzkich/ vpominááiac/ áby mocni w wierze przećiw Eutychesowi zostawáli y o nie czynili.

Cárogrodzki Pátryárchá bez Papieżá być niemogł.
Leo epist: 33.
Epist: 31.
Epist: ad Pulch: 35.

2. Wzbudził P. Bog iáko Debore/ Pulcheria/ ná woyny kośćiołá swego z onego klasztoru ábo zámkniēniá swego/ w ktorym byłá świeckie y dworskie spráwy brátá swego opuśćiłá. wyszłá/ y iáko wychowálnicá brátá swego/ znowu go ćwiczyć y káráć y do vpámietánia przywodzić poczełá/ vkázuiac mu złośći y złe rády Chrysápiuszá onego wielkiego zbrodniá rzezáńcá/ ktory dla swego tylo gniewu ná Fláwianá świát wzburzył/ y táka nawálność ná kośćioł Boży wypuśćił. Poki ten mizerny Theodozyus śiostry tey Pulcheriey ráda sie spráwował: żaden náden szcześliwszy y pobożnieyszy pan/ y ná obrone wiáry Kátholickiey gotowszy nie był. Ale gdy żony oney Eudoxiey od Chrysápiuszá nábechtáney/ y przećiw Pulcheriey obiatrzoney/ słucháć/ y zá swemi sie namietnośćiámi obráćáć poczał: wszytko mu szcześćie z reki wypádło/ y do tákich grzechow wćiagniony był/ y dłuższego żywotá dáć mu Pan Bog niechćiał. Iednák nie bez pokuty/ z osobney łáski Bożey dla pierwszych świetych y dobrych y pobożnych vczynkow iego/ żywotá tego dokonał.

Pulcheria o kośćioł Boży czyni.

3. Bo zá dárem y łáska Boża obaczywszy błedy swoie y niewinna śmierć

Pokuta Theodoſyuſzá. Niceph: lib: 14. cap: 49. & 58. *Chryſápius ſkarány.* *Zoná Ceſárſka do Ierusálem posłána.* Theodorus Lector.

Flawianá y inych Biſkupow vtrapienia / zá powodem złego Chryſápiuſzá: záraz go ſkáráć kazał / y máietnośći y doſtoynośći y zdrowia nákoniec vtrátą przypłáćił zbrodniow ſwoich. Zonę też ſwoię Eudocyą ktora Chryſápiemu zdrad onych pomagáłá / tám gdźie ſie byłá zámknełá Pulcheria / odeſłał. ktora prędko do Ieruzálem iáchałá / y ztámtąd ſie nie wroćiłá. Wezbrał ſię też ſam Ceſarz ná nabożną drogę do Ephezu do kośćiołá ś. Iáná / y tám opłákiwał grzechy ſwoie / y obiáwienie miał / kogo po ſobie ná páńſtwie zoſtáwić mogł. A wroćiwſzy ſię do Cárogrodu záchorzał. iedni mowią / iż z nim koń ná przeieżdżce padł / y ſrodze go obráźił. Gdy ſię śmierći bliſkim widźiał / przyzwawſzy śioſtry Pulcheriey o Márcyanie iey oznaymił / áby go ná Páńſtwo Rzymſkie wpráwowáłá / y wſzytko iey zlecáiąc / w pokućie y poſłuſzeńſtwie y w iednośći kośćiołá ś. Kátholickiego duchá P. Bogu oddał 29. dniá Lipcá. krolował od śmierći oycá Arkádiuſzá lat 43. żył czterdźieśći y dźiewięć.

Smierć Theodoſyuſzá mnieyſzego.

4. *Márciánus wybrány ná Ceſárſtwo.* *Pulcheriey w małżeńſtwie czyſtość.*

Po śmierći Theodozyuſzá / zá wolą Pulcheriey Senatorowie z żołnierzmi wybráli ná páńſtwo Márcyaná / człowieká letnego / porádą y mądrośćią / powśćiągliwośćią y żołnierſkimi dźielnośćiámi chwálebnego / prágnąc áby iego małżonką Pulcheria zoſtáłá. Lecz iż oná iuż w lećiech podeſzła byłá (bo miáłá lat 51.) á ktemu dźiewictwo ſwoie P. Bogu poślubione miáłá: náleźli táką rádę / áby z beſpieczeńſtwem ſwey czyſtośći pánieńſkiey / męża wźięłá. á tákiemu y ták mądremu y nabożnemu y dźielnemu żołnierzowi byłá ná páńſtwie do pokoiu pod pokryćiem małżeńſtwá / pomocą. To ná ten czás ſámá potrzebá wyćiſkáłá.

5. Euagrius lib: 2. cap: 1. *Márcianus miłośierny.*

Był Márcyanus z Tráciey ſyn iednego żołnierzá / y ſam żołnierz. Przyſtáiąc miedzy żołnierze / miał ná ſię táką przygodę. W drodze nálazł zábite ćiáło ludzkie / y zmiłowawſzy ſię długo ſtoiąc nád nim / myślił iákoby ie pogrzebł. Vrząd mężoboyce ſzukáiąc / nań tráfił / y z domyſłu go obwinił. y gdy go ná śmierć wiedźiono: nálazł ſię prawdźiwy mężoboycá. y ták od P. Bogá chowány był ná ták wyſoki vrząd. Toż ſię w Afryce gdy tám był więźniem v Genſeriká / iáko ieſt wyżſzey / znáczyło.

5. *Márcianus práwo dáie ná heretyki.* L. vltima cap: de apoſt. Ante Conc: Calced: Tom: 1.

Trzećiego dniá po ſwoim podnieśieniu / wyrok dał ná heretyki Apollináriſty y Eutychiany / áby wedle ſtárych praw iáko Mánicheyczycy karáni byli. Do Papieżá Leoná nápiſał záraz / o modlitwę go proſząc / áby mogł táką kośćiołowi dáć pomoc / iákoby błędy obálone / á Synod zá iego mocą zebrány był. Bo ty / práwi / w Biſkupſtwách świętey wiáry / przodkowánie maſz. Ná to / práwi / wielkie páńſtwo z zrządzenia Bożego y z wybránia Senatorow y rycerſtwá przyſzliſmy. y przeto Kátholicką Chrześćiáńſką wiárę / o ktorey rozumiemy iż ſię ią páńſtwo náſze ſpráwuie / chcąc vczćić / do świątobliwośći twey / ktory zwierzchność Biſkupſtwá Boſkiey wiáry trzymaſz / tym pierwſzym świętego liſtu piſániem / namowę czynim: wzywáiąc y proſząc / áby świątobliwość twoiá Bogá ábo Boſtwá zá vmocnienie náſzego páńſtwá prośił / ábyſmy ten vmyſł y prágnienie mieli / iákoby błędy wſzytkie przez Synod przyſzły / zá twoim powodem obálone były / áby wſzyſcy Biſkupi w pokoiu wielkim / y od wſzytkich grzechow czyſtymi zoſtawáli.

Euagr: lib: 2. cap: 1.

Anátolius Cárogrodski przy poślech Papieſkich.

Tym czáſem przybyli do Cárogrodu poſłowie oni Papieſcy do Theodozyuſzá wyſłáni / ktore Márcianus wielce vczćił / y záraz to co przez nie wſkazał Papież / wykonał. Bo Anátolius Cárogrodzki Biſkup wyznánie wiáry Kátholickiey vczynił / y liſt Leoná do Flawianá podpiſał / iáko práwowierny we wſzytkim. Piſał też záraz Ceſarz nowy do Leoná / áby Synod złożył gdźieby iego byłá wola / ná ktorymby to ſtánowił co wierze ś. pożyteczno ieſt / á żeby ſam ná nim oſobą ſwoią był / ieſliby rzecz można byłá.

7. *Ciáło S. Flawiána do Cárogrodu.*

Flawianá ś. ćiáło záraz Márcianus z wielką czćią przywieść do Cárogrodu ná iego Biſkupſtwo roſkazał. y czynił lud weſoły tryumph / gdy ono ćiáło prowádźili / iáko z porázonych heretykow / y oną krwią męczeńſką zwo-

iowá-

iowánych. O czym gdy Pulcheria Leonowi przez liſt ſwoy dawálá znáć/ y o tym/ iż Biſkupy od Dioſcorá y rozboynego Synodu wygnáne/ Ceſarz mąż iey przywroćił/ poſtáwienie ich ná ſwoie Biſkupſtwá do przyſzłego Synodu dla więtſzey kárnośći y vczczenia Synodu odkłádáiąc. Wielką z tego rádość miał ś. Papież. Poſłowie też oni Papieſcy z Anátoliuſzem bliſkie Biſkupy y wſzytkie Cárogrodzkie kápłany y Archimándrity zebrawſzy ná Synod/ do práwego ie wiáry ś. wyznánia przywiedli/ iż Neſtoriuſzá y Eutychesá iáko heretyki przeklęli.

Biſkupi ſię wracáią.

Theodoretus wolny iuż od wygnánia będąc: ácz ieſzcze do ſwego Biſkupſtwá nie przywrocony/ do Abundiuſzá poſłá Papieſkiego w Cárogrodźie piſze; dźiękuiąc mu zá obronę wiáry ś. wyznánie mu też ſwoie Kátholickie oznáymuiąc. Piſał y do niektorych Senatorow/ áby záń Ceſárzowi podźiękowáli/ á więcey zá ſtáránie o pokoy kośćielny/ rádząc/ áby tym prędzey Synod złożył/ ktoryby ſam oſobą ſwoią okraśił/ á do niego złych y niespokoynych nie przypuśćił/ żeby ſię wſzytko łácniey nápráwiło/ co on rozboyny Synod popſował. Ten ſam Theodoretus ná ten czás przećiw Eutychiánom/ mowił/ piſał/ złośći ich przekłádał y ludźiom hydźił/ wielką w Bogu śmiáłośćią. We Włoſzech tego roku ták wielki głod był iż rodźicy dźieći ſwoie przedawáli/ y bez złego powietrza nie było.

8. *Theodoretus broni Kátholickiey wiáry.*

Rok Páńſki 451. Leoná 12. Válentiniáná trzećiego 27. Márciáná 2.

Wrzeſławny rok Kálcedońſkim Concilium/ ktore Márciánus Ceſarz/ z Leonem Papieżem ſię zmowiwſzy/ zebrał. Już ſię byli Biſkupi niektorzy do Niceey/ gdźie było pierwey Synodowi mieyſce náznáczone/ ziácháli: ále iż Ceſarz woynę miał przed ſobą z Attylą krolem Gothow/ od Cárogrodu oddáláć ſię niechcąc/ á ná Concilium oſobą ſwoią być chcąc/ więcey ſię ná pokoy kośćielny niżli ná woienne niebeſpieczeńſtwá ogladáiąc/ prośił Biſkupow/ áby ſię do Kálcedonu przenieśli. y ták ſię ſtáło. Leo Papież o tym zebrániu do Ceſárzá Márciáná piſząc/ dáie mu znáć: iż nie ná diſputácyę o wierze Concilium zebráne być ma/ áby ſię co nowego o czymby wątpliwość byłá ſtánowić miáło. Bo od Apoſtolſkiey y Ewángelickiey náuki y ſłowem iednym vſtąpić ſię nie godźi/ áby ſię co ináczey wierzyło/ nád to iáko śś. Apoſtołowie y Oycowie náſzy ſámi wźięli y nas náuczyli. Ale áby ſię to/ co wierzy ś. kośćioł Apoſtolſki/ zmocniło/ á przećiwnicy prawdy pohánbieni zoſtawáli.]

1. *Concilium Kalcedońſkie.*

Leo epiſt: 42.

Na co ſię Concilia zbieráią.

Ná Concilium wyſłał Papież oſobne poſły ſwoie/ Páſcháſiuſzá Biſkupá Lilibei w Sycilicicy/ Luocenciuſzá Biſkupá Aſkuláńſkiego/ Bonifáciuſzá y Bázyliuſzá kápłany. Nim ſię o dźiejách tego Concilium mowić ma: oznáymuie ſię iáko P. Bog páńſtwá Rzymſkiego tego roku od Attyle y nieprzyiáćioł bronił/ gdy ſię Ceſárze o pokoy kośćielny y napráwę duſz ludzkich ku chwale Bożey y podwyżſzeniu iey ſtáráli.

2. *Nagrodá panom zá ſtaranie o kośćioł S.*

Attylá máiąc z ſobą po ſiedm kroć ſto tyśięcy ludźi/ zebránych z Hunnow/ Gothow/ Márkomanow/ z Swewow/ Herulow/ Fránkow/ Quádow/ y z innych dźikich narodow/ vſtąpił z wſchodnych kroleſtw/ w ktorych Theodozyus/ gdy kośćioł Boży mieſzał/ pokoy v niego kupowáć muśiał: puśćił ſię do Gálliey tego roku/ gdy Márcianus o Synodźie obmyślał. Z iákiegoś proroctwá iednego świętego mężá/ zwał ſię biczem Bożym/ ná złe Chrześćiány. Był mężny y porádny/ chytrośćią więcey niżli mocą woyny odpráwuiący. Wzroſtu niewielkiego/ pierśi ſzerokich/ głowá wielka/ oczy małe/ nos przykleſły/ práwy Getá ábo Tátárzyn/ poſtráchem był wſzytkiego

3. Paulus Diac: lib: 15. *Attila do Galliey ſię puśćił.* *Bicz Boży Attila.* Gregor: Turonen: hiſt: Fran: lib: 2. cap: 6.

śwáicá. w Gálliey wiele miast zwoiowal/ Auguste Windelikow y Mete/ y inne. Páryżá Genowephá pánná modlitwą swoią obroniłá. A Lupus Biskup Trekow miástá ták też swoich obronił. Wyßedł w kościelnym vbierze z księżą swoią do Attyle y pytał go: Ktoś ty iest/ ktorys ták wiele krolow y narodow zwoiował? Odpowiedział mu: Jestem Attylá krol Hunnow/ bicz Boży. A Lupus rzekł: A ktoż sie biczowi Bożemu sprzećiwi? przydźże biczu Boży/ á czyń coć Bog kazał. Temi słowy Attylá zmiekczony miástá nie rußył.

Genowepha panna.
Sigeber: in Chron.
Pet: Catal: lib: 6. cap: 3.
Nicol: ol: in Attila cap: 9.

A gdy Attylá dobywał Aureliey/ Awianus Biskup modlitwámi z ludem miástá obronił: pewną pomoc swoim Duchem ś. obiecuiąc. y tegoż dniá ktorego obiecował/ Aecius hetman Válentinianá Cesárzá/ námowiwßy inße Gothy do śiebie/ do Aureliey przystąpił/ y bitwę z Attylą stoczywßy/ przez Gothy poráźił ono wielkie woysko iego/ iż vćiekáć Attylá sam muśiał. Zginęło z obu stron ludźi sto ośmdźieśiąt tyśiecy. Attylá zebrawßy ostátek ludu swego z Gálliey/ puśćił sie do Illiriku/ gdźie mu woysko Márcianowe zástąpiło/ y muśiał ná gránicách Wenecyey on rok spokoynie przeleżeć. y ták od P. Bogá dány czás był ná spokoyne onego Conciliũ w Kálcedonie odpráwienie.

Attila v Aureliey porażony.
Isidor: in Chron: Gothor.
Gregor: Turoneñ: lib: 11.
180. tyśięcy zabitych.

4. Záczęło sie tedy Kálcedońskie Concilium w mieśiącu Pázdźierniku ábo Octobrze dniá ośmego/ Biskupow było ßeść set/ ktorzy sie do kośćiołá ś. Euphemiey przed miástem schodźili. Miedzy nimi był on Dioscorus Alexándriyski/ y Juwenalis Jerozolimski/ y Domnus iuż złożony z Antyoskiey stolice/ y Máximus ná iego mieysce od Dioscorá posádzony/ y Anátolius Cárogrodzki/ y inni. Był obecny y Márcianus Cesarz y Pulcheria żoná iego/ ktorzy osobne á nie miedzy Biskupy mieysce mieli. y przy nim Senat y vrzędnicy iego/ á zwłaßczá sędźiowie vznawácze/ ábo Iudices cognitores, to iest świeccy przebráni pánowie/ zá ktorych rozsądkiem y zdániem spráwy się Synodu porządnie odpráwowáły. Po lewey stronie ná pierwßym mieyscu záśiedli posłowie Papiescy/ po nich Cárogrodzki y Antyoski Biskupi/ etc. A po práwey Alexándriyski y Jerozolimski y inni. We śrzodku ná máiestácie Ewángelia ś. położona byłá wedle zwyczáiu. Lewą stroną wchodzącym do kośćiołá sstáie sie śiedzącemu v oltarzá Biskupowi/ práwą: y gdy sie Papież v oltarzá do ludźi obráca/ pátrzy ná swey práwey stronie ná Biskupy/ á ná lewey ná kápłany. y przeto lewa pierwße ma mieysce. Tákże ná Concilium/ gdy niewidomy CHRISTVS iáko to znáczy Ewángelia/ miedzy Biskupy śiedźi: práwa stroná ná lewey iest/ y dla tego vczćiwßa iest lewa.

Leo epist: 52.
600. Biskupow na Concilium Chalcedońskim.
Euagr: lib: 2. cap: 2.
Actione 1. Conc: Calced.
Iako zaśiedli Oycowie.
Lewa strona czcemu vczćiwßa.

5. Ná pierwßym śiedzeniu Márcianus Cesarz rzecz miał do Synodu/ to przypominájąc/ iż go Leo Papież vpomniał/ áby o wierze ś. nowego gadánia nie było: á wßyscy przy Nicenskim wyznániu y przy liśćie do Flawianá pisánym zostawáli. Oznaymił im też/ iż dla vmocnienia wiáry do nich przyßedł/ nie dla mocy swey pokazánia/ przykłádem Constántiná wielkiego. Zá czym dźiekuiąc wołáli Biskupi/ nowym Constántynem Márcyaná zowiąc.

Rzecz Marciana Cesarza do Synodu.

6. Potym Páscháśius Papieski poseł do Synodu rzekł: Roskazánie iest Apostolskiego Papieżá Rzymskiego miástá/ ktore iest głową wßytkich kośćiołow: áby Dioscorus Alexándriyski Arcybiskup nie śiedźiał ná Synodźie/ bo tego nie godźien/ iż śmiał bez dozwolenia stolice Apostolskiey Synod skłádáć/ czego nigdy nie było/ áni słußnie być może. y zá rozsądkiem cognitorow sędźiow/ wstáć muśiał/ y iáko obwiniony we śrzodku posádzony iest. Zátym żáłoby nań czytáć kazano. y podał nań żáłobnice swoie Euzebius Dorileyski Biskup/ z płáczem wołáiąc: Obráżonym od Dioscorá/ obráżona od niego wiárá/ y zábity Fláwianus: każćie czytáć pismo moie. Czytano. y potym prośił/ áby czytano dźieie Epheskiego fałßywego Synodu. Bronił tego Dioscorus/ proßąc áby pierwey o wierze mowiono. Ale sędźiowie czytáć ie kazáli.

Poseł Papieski Dioscora odpycha.
Dioscorus obżałowany.

Przyßło

Przyßło do tego/gdźie zákazano áby Theodoretus ná Synod nie przyieżdżał: Sędźiowie rzekli/ áby Theodoretus miedzy Biskupy iuż od Papieżá przywrocony/zásiadł. Przećiwili śie Biskupi z Egyptu/ ále nie przewiedli. Posádzony iest miedzy Biskupy Theodoretus. W czytániu dźieiow Epheskich/ Dioscorus śie tym bronił/ iż nie sam był ná onym Synodźie principalem/ále y Juwenalis Jerozolimski/y Tálássius Cezáreyski/ á iż on Synod wßyscy Biskupi podpisáli. Tedy krzykneli oni Biskupi co podpisowáli/mowiac: Zaden śie z dobrey woley nie podpisał/ wßyscyśmy przymuszeni mieczmi/kiymi/pogrozkámi zepchnienia z Biskupstw. A gdy im Dioscorus z swemi mowił: Chrześćiánin nikogo śie nie boi/ Kátholik niedba ná postráchy: oni záwołáli: wßyscyśmy zgrzeßyli/ wßyscy opuszczenia prośimy. A gdy do potępienia Fláwianowego w czytániu przyßło/ Dioscorus rzekł: słusznie iest potępiony/ bo dwie náturze po złaczeniu w Chrystuśie wyznawał. Ale ná ten czás sędźiowie/mowy o wierze ná drugie záśiedzenie odłożyli/á spytáli/iesli biskupi ći ktore potępił Dioscorus/przywroceni być máią/ á sam z inemi swemi ktorzy niewinne wyklęli/potępiony być ma? Odpowiedźieli Biskupi: iż ma być potępiony Dioscorus/ Juwenalis/ Tálássius/y ini. | 7. *Theodoretowi śie dźieć kazano.* *Biskupi pokutuia o Synod Epheski.*

Ná wtorym záśiedzeniu Oycowie wiárę ś. wyználi. Czytano Niceńskie Symbolum,y Cárogrodzkie/y dwá listy Cyrillá Alexándryiskiego/ieden do Nestoryuszá/drugi do Janá Antyoskie°. A nákoniec list Papieżá Leoná do Fláwianá/ktory wysoce Oycowie wychwaláć poczeli y wołáć: To wiárá Oycow nászych. To wiárá Apostolska. Wßyscy ták wierzym. Práwowierni ták wierzym/ przeklęty kto nie ták wierzy. Piotr przez Leoná przemowił. Ták Apostołowie náuczyli. Nie czytano tego w Ephezie.Dioscorus to zátáił/ etc. | 8. *Wtore záśiedzenie.* *Wyznanie wiary* *Piotr przez Leona przemowił.*

Ná trzećim záśiedzeniu/ ktore było 13.dniá Octobrá/sámi tylo Biskupi záśiedli/ żadnego świeckiego vrzedu y Cesárzá sámego nie przypuszczáiac: (bo Dioscorá sadźić mieli/ á w rzeczy y sady duchowne żaden śie świecki wdáwáć nie śmiał) pozwano Dioscorá przed Biskupy/ raz y drugi y trzeći. niechćiał z gospody swey ná Synod przyść/mowiac: iż vrzedu tám świeckiego nie masz/ nie poydę/á tezem chory. Rzekł mu nákoniec Jan Germániceyey Biskup: ieśli wiesz iż ćie potwarzáia/ podź/ wßák nie dáleko: oczyść śie. ále iáko wryty á zdumiáły iść niechćiał. Gdy tedy Oycowie wysłuchali nań rozmáite od rożnych person zálowánia/y świádectwá/y bluźnienia iego ná ś.Troyce/ á zwłaszczá od klerykow Alexándryiskich/ ktorzy Papieżá Leoná vniwersálnym ábo powszechnym Biskupem názwáli: y o to nań záłowano/ iż śmiał Leoná Papieżá wyklináć/ y o iego złym/ nieczystym/ y sprośnym á drapieskim żywoćie/ wiele dowodnych powieśći/ ná ktore śie spráwowáć niechćiał/wnieśiono. Napierwey tedy imieniem Leoná/posłowie iego wyrok nań wydáli/odsadzáiac go od Biskupstwá y spráwowánia wßytkich vrzedow kápłáńskich. Po nich Cárogrodzki Anátolius/ po nim Máximus Antyoski/ tákże go potępili. á potym ini wßyscy sześć set Biskupow zgodnie tákiż wyrok nań puśćili. O czym záraz list dał Synod do Márciana Cesárzá/y do żony iego Pulcheriey/ y do sáme° Dioscorá pismo dáli Oycowie/ to mu oznáymuiac.Pisáli y do kśieżey Alexándryiskiey o tymże iego potępieniu. | 9. *Dioscorus potwány nie przyszedł.* *Vniwersálny Biskup Rzymski.* *Dioscorus od Leona potępiony.*

Ná czwartym záśiedzeniu/ był sad o vpádłych biskupách/ktorzy z Dioscorem trzymáli/ poczawszy od Juwenaliszá Jerozolimskiego wßyscy pokutę czyniac Eutychesá wyklęli/ á list ś. Leoná podpisáli/ y wiárę Kátholicka wyználi/ y do rády y śiedzenia z Biskupy przypuszczeni są. A Mnißy y Archimándrytowie rozdwoili śie. iedni o Dioscorá prośili/ y Eutychesá potępić niechćieli. Tym dano trzy dni ná rozmysł. Drudzy Eutychesá potępili/ y obrońce iego Dioscorá. | 10. *Czwarte záśiedzenie.* *Pokutá Biskupow vpádłych.* *Mnißy rozdwoieni.*

Ná piątey sessyey słuchano posłáńcá Cesárskiego Alexándrá/ przez kto- | 11.

Piate záśiedzenie.

Słowá złote Márciana do mnichow.

re° wskazał do Oycow Márcianus: iż Mniszy y Archimándrytowie/ ktorychci byli przednieyszy/ Cárosus/ Doroteus/ y on Bársumá/ prosili áby disputácya z Kátholiki o prawdźie wiáry przed nim stoczyć mogli. Cesarz im odpowiedźiał: Bychbył miał miedzy wámi mnichy śiedźieć/ á was słucháć: Synodubych był nie zgromádźił. álem ie zezwał dla tego/ y was tum też przypuśćił/ ábyśćie sie od nich náuczyli czego nievmiećie. Idźćieß do Concilium. To słuszny dekret nász. A to wiedźćie/ iż to co Concilium ś. y powszechne postánowi/ y co mnie ná pismie da/ zá tym poydę/ ná tym przestánę/ temu vwierzę. Mieyćie te odpráwę/ á iney sie nie vpominayćie.] Co słysząc Oycowie: wielce wysławiáli Márcianá. O by ták czynili pánowie świeccy/ gdy heretycy przed nimi disputowáć chcą/ lepieyby o swym zbáwieniu rádźili. Mnichom onym vpornym dano odwłoki do 15. dniá Nouembrá.

12. *Spor o Metropolie.*

Cesárskie práwá kośćielnych nie psuią.

Dwá sie Biskupi o Metropolią y zwierzchność nád pewnemi Biskupámi spieráli: Phocius Tyrski y Eustátius Beritski. Phocius miał zá sobą práwá y przywileie Cesárzow/ ktorzy tego kośćiołá Metropolią/ rozszerzyli: á Eustátius miał po sobie Kanon Niceński/ ktory każe áby sie ieden w drugiego podźiały y Metropolię nie wtrącał. Wskazał Cesarz do Synodu/ áby sie ná Cesárskie práwá nie oglądáli/ á swoich kośćielnych przestrzegáli. Toż Oycowie rozumieli/ y zá Beritskim skazáli/ choć Phocius miał inne po sobie ná Cárogrodzkim Synodźie od Pátryárchow dekrety. Wielki przykład Cesárzá pobożnego/ ktory praw swoich dla kośćielnych odstępował. Wielki przykład Biskupow mocnych/ ktorzy sie pochlebstwem Cesárzowi nie zálecáli.

13. *Szoste záśiedzenie.*

Szosta sessia byłá 22. Octobrá/ ná ktorey vczynili Oycowie wyznánie wiáry/ nawiecey Nestoryáńskie y Eutychiáńskie kácerstwo burząc. A zwłaszczá gdy vsłyszeli/ iż Anátolius Cárogrodzki ieszcze Dioscorá obmawiáiąc mowił: iż nie dla herezyey potępiony iest/ ále dla tego/ iż Leoná Papieżá wyklináć śmiał. To wyznánie nawiecey listem onym Leoná do Fláwianá zmocnili/ miánuiąc go y sławiąc.

14. *Siodme.*

Cesarz Láćińskim pierwey iezykiem do oycow mowi.

Vstáwy ná mnichy niespokoyne.

Ná śiodmym śiedzeniu 25. dniá Octobrá/ iż było święto Euphemiey męczenniczki/ w ktorey kośćiele Synod sie odpráwował: przyszedł Cesarz Márcianus y z Pulcheria Augusta do Oycow/ y czynił do nich rzecz pierwey Láćińskim á potym Greckim iezykiem. W ktorey chęći y myśli swoie ku P. Bogu y obronie wiáry ś. iáko y pierwey oznaymiał. Zá co mu wielce Oycowie dźiekowáli. Potym wyznánie wiáry ná przeszłym záśiedzeniu vczynione/ obwołáne y czytáne iest. Potym Cesarz chcąc sam niektore vstáwy czynić ná mnichy niespokoyne y falszywe: prosił Synodu áby to sámi z swoiey władzey vczynili. To iest/ áby klasztorow bez Biskupow przyzwolenia nie budowáli/ á Biskupom posłuszni byli. áby niewolnikow bez woley pánow ich nie przyimowáli. áby w klasztorze sie zátrzymawáli/ á to co ich iest czynili/ poszcząc y modlitwy czyniąc/ á w kośćielne y Rzeczypospolitey spráwy sie nie wdáiąc. Księża też y klerycy áby sie nie włoczyli łákomstwu służąc/ á przy swoich kośćiołách gdźie ie świecono/ zostawáli. Ná co wszytko Oycowie zezwoliwszy; prosili áby sie iuż roziácháć do domow mogli. Cesarz ieszcze o kilá dni prosił/ o trzy ábo cztery.

15. Constantius Episc: apud Metaphr: 11. Iulij.

O cudu od S. Euphemiey.

Cedr. Annal: To: 3. Glicas annal: par. 3.

Tu sie wspomnieć ma co niektorzy pisáli/ iżby Oycowie onego Synodu v ś. Euphemiey ćiáłá/ cudá prosili/ ná vmocnienie wyznánia wiáry oney/ ktora nápisáli. Lecz tego w dźieiách Synodu nie masz/ y w táką pokuśę wdáwáć sie im było nie potrzebá. Podobnieysza to co o tymże powiáda Cedrenus y Glikás: iż gdy po Concilium w Cárogrodźie Eutychiani przygániáli Oycom y wyznániu wiáry ich/ y czynili niepokoie: Anátolius Pátriárchá Cárogrodzki vćiekł sie do tákiego cudu. Nápiszćie/ práwi/ swoie wyzná-

nie Eu-

nie Eutychiáńskie/ á ia też nápiszę nász Kátholickie Concilium szesć set Oycow. Położmy oboie pisma ná piersiach s. Euphemiey. Oná niech pokaże kto lepiey rozumie. y prośili P. Bogá y pościli. á po dniu trzećim/ zszedł się lud wielki/ y Cesarz z nimi do grobu onego/ y otworzywszy grob/ Eutychiáńską kárte v nog pánny náleźli/ á Kátholicką w reku iey/ ktora nieiáko Pátryárszę y Cesárzowi podawálá. Czynił P. Bog tákich cudow wiele gdy ich potrzebá/ wedle nieogárnioney madrośći swoiey/ ná pohańbienie vporu y niewstydu heretyckiego. Z ktorego drugdy widzac tákie cudá niektorzy/ z łáski Bożey powstáia. *S. Euphemia potwierdza Concilium Kálcedońskie.*

Ná osmey sessiey 26. dniá Octobrá: Theodoretus Cyru od niektorych ieszcze podeyrzány/ Nestoryuszá iáwnie y iego náukę przeklał/ y iego przyiecie potwierdzone iest. Tákże Iby onego Edeseńskiego Biskupá/ przywrocenie ná iego Biskupstwo pochwalone iest/ y muśiał mu Nonnus vstapić. 16. *Theodoretus y Ibá pochwaleni.*

Ostátniego dniá Octobrá dwunaste śiedzenie było/ ná ktorym odpráwiwszy niektore spráwy y sady/ koniec Synodowi vczynili Oycowie. Wyszli sedźiowie Interlocutores, wyszli y posłowie Papiescy/ zostáli sámi wschodni Biskupi y bez Biskupow z Egyptu/ y zá namowa Anátoliuszowa/ nápisáli on Kanon táiemny y podrzucony: áby Cárogrodzka stolicá byłá po Rzymskiey pierwszą/ to iest nád Alexándriyską/ Antyoską/ y Ierozolimską. y w tym Kanonie wspomnieli vstáwę wtorego zboru Cárogrodzkie°/ o tymże: ktorey ábo nigdy nie było/ ábo iey nigdy nie vżywáli. Bo nád Cárogrodzkiemi Biskupámi Alexándriyski miał záwżdy zwierzchność. y przeto Theophilus s. Chryzostomá sadźił/ y inne/ iáko sie wyższey powiedźiáło. *Ostátnie záśiedzenie.* *Kanon o Cárogrodzkiey stolicy, iako iest pisany.*

Dowiedźieli sie o tym Papiescy posłowie/ y dniá pierwszego Nouembrá zebráli sessya iuż trzynasta y ostátnia/ ná ktorey sie żálowáli ná Anátoliuszá: iż ná ono práwo tákie Biskupy wschodnie námowił/ nic o tym onym nie dáiac znáć/ áni Biskupom z Egyptu/ ktorych tá krzywdá dolegálá. y rzekł Lucencius poseł Papieski do sedźiow: Pátrzćie iáko Biskupy oszukano/ pierwey podpisáli/ á niżli Kanon o ktory mowia/ nápisány był? A iż mowia iż przed 80. lat táki Kanon ná Cárogrodzkim stu piecdźieśiat Oycow zborze/ dány był: iesli tego Kanonu vżywáli Cárogrodzcy Biskupi: á co im po nowym teraz czynionym? á iesli go nigdy nie vżywáli: czemu go teraz mieć chca? y vkazáli o tym iásne roskazánie Leoná Papieżá/ ktory sie tego bał/ y przestrzegł ná piśmie swoie posły/ áby sie tákiemu wynoszeniu sprzećiwili/ wiedzac że to iest przećiw Kanonom Niceńskim/ ktoremi Alexándriyska y Antyoska stolicá vczczoná iest. A gdy mowá ich nic nie pomogłá/ protestowáli sie/ iż ná to nie zezwaláia/ y to psuia/ y o to Papież czynić bedźie. Lecz onym sprzećiwieniem/ niechćieli Oycowie nic zemnieyszyć powagi y czći Leoná Papieżá. Bo mowiac ostátnie do Márcianá Cesárzá/ ták go wystawiáia. Bog nas opátrzył/ y ná zwyćięstwo Papę Rzymskiego zgotował/ prawdźiwa go náuka obtaczáiac/ áby ták iáko Piotr/ káżde rozumienie goraca checia do Bogá przywodźił. Y niżey mowia: Rzymski Biskup nic nie wznowił (gdy szemráli Eutychiani) ále wiárę Oycow s. oświećił. List iego z Oycy sie zgadza. y wyliczyli niektore świádectwá Oycow śś. ktorzy dwie náturze w CHRISTVSIE wyznawáli. 17. Liber: Diac: Breu: cap: 13. *Wynośie sie Cárogrodskim Biskupom nie dano.* *Papieżá iáko czćili oni Oycowie.* Chalced: Conc: act: 16.

Nákoniec Oycowie oni posłáli dźieie wszytkiego onego Concilium do Leoná Papieżá/ y pisáli pokorny list o potwierdzenie go prosząc/ á zwłaszczá o podwyższenie stolice Cárogrodzkiey nád ine wschodne. y sa tám one słowá: [Prośim ćie/ wyrokiem twoim vczći nász rozsadek/ á iákosmy w dobrym ochotnie sie zgodźili/ ták wysokość twoiá synom/ to co przystoi/ nápełnić ma.] Pátrz iáko sie synámi iego zowia oni Oycowie/ zá głowę go swoie znáiac. Pátrz iáko to co sie/ iáko oni mowia/ ná dwu Conciliach Cárogrodzkim y 18. *O potwierdzenie prosza Papieżá.* Conc: Chalced: in fine acti: 3. *Synmi sie zowia Papieskimi.*

Kálcedońskim o stolicy Cárogrodzkiey postánowiło/ mocy bez iego przyzwolenia mieć nie mogło.

19. Vniuersalis Papa. Lib: 4. epist: 36. & lib: 7. epist: 31.

Ná tymże Synodźie oni wszyscy Oycowie tytuł dáli Leonowi Vniuersalis Papa. Nietylo klerikowie Alexándriyscy ná iedney tu Sessyey/ iáko iest wyższey/ ále wszytek Synod tákim go tytułem vczćił. O tym świádczy s. Grzegorz pisząc do Eulogiuszá Biskupá Alexándriyskiego/ iż to imie Vniuersalis Episcopus, od Kálcedońskiego Concilium przyczytáne iest Papieżowi. Ale go Papieżowie z pokory vżywáć niechćieli/ rzeczy iednák sámey/ to iest zwierzchności nád wszytkimi Biskupy/ vżywáli.

20. Szczęśliwy koniec concilium Kalcedońskiego.

Ták sie ten święty wielki Synod skończył/ ktorego iásność wszytek świát vwesełiłá. Wschodne kośćioły dźień święcą ná pámiątkę tákiego dobrodźieystwá Boskiego/ ktorym sie Národzenie Páná nászego dźiwnie obiáśniło/ á fałsze przećiw iemu obálone są. Przednieyszy w Pálestynie pustelnicy y mnisy/ iáko Symeon Słupnik/ y Sábbá/ y Theodozyus y Auxencius/ y inni ktorzy wielkie cudá czynili/ z Duchá s. nátchnienia/ Synod ten wychwaláli/ y ludźiom błędnym zálecáli.

Dioscorus ná wygnániu vmárł.

A on Dioscorus złośliwy od żołnierzow ná wygnánie do Gángry w Páphlágoniey záprowádzony/ tám nieszcześliwy vmárł.

Rok Páński 452. Leoná 13. Válentiniáná trzećiego 28. Márciáná 3.

1. Mándat Cesárski sporow o wierze zakazuie. L. 4. C. de Summa Trinit. Swięte słowá Marciana Cesárzá. Skąd sie káccerstwo mnoży.

Marcianus roku tego/ widząc iż Eutychiani szemráli y lud burzyli/ y Oycom śś. Kálcedońskim przygániáli: wydał mándat y wyrok/ roskázuiąc/ áby nikt o wierze iáwnie przed ludźmi nie gadał y sporow y swarow nie czynił/ á ná rozsadku kápłáńskim Kálcedońskiego zboru przestawał. Bo/ práwi/ prawdźiwie iest niezbożny y świętokradźcá/ ktory po náuce y osądzeniu ták wiele kápłanow/ swemu mniemániu co zostáwuie. Ostátnie iest szaleństwo w południe iásne świátłá szukáć. Po náleźieniu prawdy/ kto iesżcze szperze/ kłamstwá prágnie. y vstáwił karánie ná księżą/ ná żołnierze y ná ine stany/ y mowi: Z tego sie mnoży heretyctwo/ gdy sie iáwnie o wierze swárzą y disputuią. wszyscy ná tym máią przestáwáć/ co iest ná Synodźie Kálcedońskim vstáwiono. Przestáńcież iuż o rzeczách Boskich sporow czynić. Bo ten grzech nietylo sądem Boskim karány/ ále y práwem y sądową mocą powśćiągniony będźie.] Nie

Exekuciey nie dostawało.

wykonywał Márcianus tego dekretu swego/ y záraz heretykow nie karał/ ktorzy przepuszczániem y łáskáwośćią vrzędow záwżdy sie gorszemi stáią.

2. Podnieśienie Cárogrodskiego Biskupá przećiw Papieżowi. Leo epist: 53. 54. 55.

Wypráwił do Rzymu do Leoná Papieżá posły swoie Cesarz Márcianus/ Lucyaná Biskupá y Bázylego dyákoná/ przez ktore pisał/ y Pulcheria Augustá y Anátolius pisáli/ prosząc/ áby potwierdźił zboru Kálcedońskiego Kanon/ o przełożeństwie stolice Cárogrodzkiey. Lecz Papież s. nie vczynić niechćiał/ y nápisał gorący y z twárdym vpominániem list/ do Anátoliuszá/ áby sie nie podnośił/ áby Kanonow Niceńskich nie psował/ áby z cudzey dostoynośći vwłoczenia/ swoiey nie szukał/ áby kośćielnego pokoiu nie wzruszał/ á zá pewne miał/ iż tego nigdy vczynić niechce. y vpomina go nabożnemi słowy/ áby oney prosby zániechał/ y Cesárzá o to nie trapił/ á pokora sie P. Bogu y ludźiom zálecał. Odpisał y Cesárzowi y Pulcheriey/ iż mu sie tego o co prośili vczynić nie godźiło/ przećiw práwom kośćielnym y spráwiedliwośći stárożytnych stolic Alexándriyskiey y Antyoskiey.

3. Potwarz Cárogrodskiego Biskupá ná Papieżá.

Gdy list swoy wźiął od Papieżá Anátolius: zátáił go iż iego złość y pychę odkrywał: ále z wielkiego gniewu ná Leoná puśćił miedzy ludźi tę wieść/ iż Papież nie przyiął Concilium Kálcedońskiego. czym chytry potwarnik mogł wiele zamieszek szkodliwych vczynić/ gdy Papieżá tákim oszukálnikiem mieć chćiał. iákoby tego inych náuczał/ czego sam nie wierzył.

W Alexándriey ná obieraniu nowego Biſkupá ná mieyſce Dioſcorá / były rozruchy ludu płochego y zuchwálego niemáłe. Ledwie Biſkupi poświęcić mogli Proteriuſzá. ktorego iedni ſtronę trzymáli / á drudzy Dioſcorá prágnęli. Táka byłá ślepotá onych nieſtátkow / iż onego tákiego złoczyńcę zá świętego mieli / y w tym vporze wielkie zwády y zábiiánia czynili / y woleli vmieráć niżli Dioſcorá odſtąpić / y z Oycámi go świętemi potępiáć. Dla tego y ná vrzędy ſię świeckie tárgáli. Wiele od nich Proterius vćierpiał / áż gdy ſię trochę vſpokoiło / liſt do Leoná Papieżá o ſwoim poświęceniu piſał. Przyczyną onych roſterkow byli niektorzy mniſzy Eutychiani / iáko ſię niżey vkaże. Vpominał ich Ceſarz przez poſłáńcá ſwego Janá Dekurioná / y liſt im łáſkáwy piſał / áby ſię od kośćielney iednośći nie tárgáli / á pewnie wiedzieli / iż zbor święty Kálcedoński nic nie poſtánowił nowego / iedno to vmocnił co ich Biſkupi Alexándryiſcy / Athánázyus / Theophilus / Cyrillus / náuczáli. Jednák Alexándryczykowie y Egypcyánie od kośćiołá ſię oderwáli czáſu tego / iáko piſze Dámáſcenus / idąc zá Eutychiany / Theodozyuſzem y Jákobem Syrem. od ktorych iedni ſię zowią Theodoſiani / á drudzy Jákobite.

Euagr: lib: 2. cap: 5.
Slepotá ludu Alexándryiſkiego.
Proterius Alexándryiſki Biſkup po Dioſcorze.
Mniſzy niektorzy heretycy.
Damaſc: de hæret: S. b.
Jákobite w Egypćie.

4. W Páleſtynie tákże w ziemi ś. mniſzy Eutychiani wielkie rozruchy y rozboie czynili / ludźie do ſwey ſekty przymuſzáiąc / iáko piſze Ewágrius y Nicephorus. Wzburzywſzy ſię mniſzy fałſzywi / ſzli do Jeruzálem y wygnáli z Biſkupſtwá Juwenáliſzá / iż vćiec dla nich do Cárogrodu muſiał. y obráli zá Biſkupá Theodozyuſzá nieiákiego zbrodnią wielkiego miedzy mnichy (nie onego co w Alexándriey burzył ále innego) ktory tákże był vczeń Dioſcorow. Ten oſiadſzy Biſkupſtwo Jerozolimſkie / Eudocią Ceſárzową żonę Theodozyuſzá mnieyſzego / ktora tám mieſzkáłá / do śiebie námowił / y przymuſzał mocą do ſwey ſekty y vczeſtnictwá lud Boży. kto mu ſię ſprzećiwił / męczył y zábiiał / iáko też y Seweriána Biſkupá Scitopolſkiego zámordowáł / ktorego kośćioł miedzy męczenniki liczy. Zábił y dyákoná Athánázyuſzá / y ćiáło iego po vlicách włoczyć bez pogrzebu kazał / ktory mu ſię wolnym ięzykiem ſprzećiwił / vpomináiąc go o one okrućieńſtwá. y przez dwádźieśćiá mieśiecy on okrutnik iad ſwoy w Jeruzálem nád Kátholikámi rośćiągał / áż go potym Doroteus Ceſárſki ſtároſtá náiáchał / y wygnał. Poimáć go nie mogł / bo oſtrożnie ná gorę Synái vćiekł.

Euagr: lib: 2. cap: 5.
Niceph: lib: 15. cap: 9.
Mniſzy Biſkupá w Jeruzálem wygnáli.
Theodozyus złośliwy mnich, mężoboycá.
Seuerianus męczennik. 21. Februarij.
5.
Athánaſius męczennik.

Był ná ten czás w Páleſtynie wielki y cudowny puſtelnik Eutymius / ktory przy Concilium Kálcedońſkim mocnie ſtał / y inne mnichy przy ſobie trzymał / y wiele ich od oney potwarzy y mniemánia wybáwił / iákoby Kálcedońſkie Concilium / Neſtoriuſzowe kácerſtwo przyięło. Miedzy ktoremi był przezacny Geráſimus ták zwiedziony / y do Theodozyuſzá onego przećiągniony. Tego on od kácerſtwá onego wyzwolił. Był to Geráſimus on / o ktorym piſzą / iż lwá miał do poſługi ſwey / y vżywał go iáko oſłá. Co źle ś. Jeronymowi przypiſuią.

Euthimius puſtelnik.
Cyrill: in vita Euthimij apud Surium 20. Ianu.
Geráſimus wybáwiony od hereſiy.
Lwá do poſługi vżywał.

6. On złośliwy wilk Theodozyus chćiał ſię pokryć ſkorą owczą: nápiſał do Pulcheriey Auguſty / czyniąc ſię Kátholikiem / y Neſtoriuſzá y Eutycheſá odmiátáiąc: chcąc áby mu wierzyłá / á iego v Ceſárzá obmawiáłá. Oná liſt Márcianowi vkazáłá. ktory poznał iego chytrość / y nápiſał liſt onym mnichom / zbrodnie ich y drapieſtwá / y mężoboyſtwá / y nieposłuſzeńſtwá ku Biſkupom y práwom kośćielnym wymawiáiąc im / á do kłaſztorow ie / y żyćia ſpokoynego námawiáiąc / y karániem grożąc. Márcianus tenże Ceſarz / zepſowáł wyrok Theodozyuſzá przodká ſwego / ktory był dał zá zdrádą Eutychianow / przećiw Flawiánowi Biſkupowi Cárogrodzkiemu y przećiw Euzebiuſzowi Dorolei / y przećiw Theodoretowi. gdyż ie Oycowie Kálcedońſcy do czći ſwey przywroćili / y one oczyśćili.

Pro Conc: Chalc: epiſt: 2. Tom: 2. Conc.
Conc: Chalced: acti: 3.

7. Wydał też ſrogie wyroki y mándaty ná Eutychiany / áby ie rozmáitym

Mandaty ná heretyki. Concil: Chalced: acti: 3. *Valentinianus pobładził o iurudikciey.* Nouell: Valent: 12. de Episc: iudic.

karániem dręczono / y ná máietnośći y wygnániem z ziemie / trapiono / y wßytkie ná heretyki od pierwßych Cesárzow iáko ná Mánichcyczyki y Apolináristy práwá wydáne / nád nimi wykonywano.

Válentinianus Cesarz zachodny / práwo postáwił / ktorym sądy Biskupow zepsowáć chćiał / zákázuiac áby nikogoż nie sądźili / iedno z przyzwolenia obu stron. Kśiężą też pod sąd świecki poddáć chćiał / wyiąwßy tylo rzeczy do wiáry należące. Zákazał też áby dworscy ludźie ná kápłáństwo bráni nie byli / y mnichámi nie zostawáli.] To práwo niezbożne prędko sie potym zepsowáło / á P. Bog Válentinianá zá to srodzey karał / iż od tego czásu ginąć y vpádáć począł / iáko sie niżey powie.

Paulus Diaconus Miscell: lib: 15. *Attilá psuie ziemię Włoską, y do Rzymu ćiągnie.* Suidas. Cassiod: in Chron. *Leo S. Papież Attilę vskromił.*

Ná iego sie páństwo drugi raz tego roku wypráwił on Attylá bicz Boży z wielkim woyskiem / y wźiął y zepsował on drugi Rzym Aquileią zacne miásto / y Tycin / y Mediolan / y inne / y iuż do Rzymu ćiągnął. Gdy vyźrzał w Mediolanie málowáne Cesárze ná złotych máiestatách / á Scyty ábo Tátáry pod nogámi ich: Sam sie námálowáć kazał ná onym máiestaćie / á Rzymskie pány z worámi ná grzbiećie / z ktorych do nog Attyle złoto wysypuią. Cesarz ten ktory kápłáński stan zelżył / do kápłaná sie vćiekł / do Leoná ś. prosząc go / áby postem od niego do Attyle iáchał y onego vbłagał. Vczynił ták ś. Leo / y cudownie onego dźikiego y srogiego tyránná vnośił y viał. Bo gdy o pokoy y wyiáchánie z źiemie Włoskiey prośił: záraz wßytko vczynić obiecał. á gdy go pytano dla czego ták był Papieżowi powolny: Powiedźiał / iżem to vczynić muśiał. Bo mi mąż iákiś przedźiwny y stráßliwy nád ßyią z mieczem stánął / chcąc mie zábić / ieślibych był woley Biskupá tego nie vczynił. O czym czytay w iego żywoćie. A ták Pan Bog przez Leoná wybáwił Włoską źiemię / y Attylę do Węgier ábo do Dunáyskich kráiow obroćił. Zkąd sie iuż nie wroćił.

9. *Wenecya fundowána.*

Gdy Attylá źiemię Włoską woiował: Wenetowie / to iest obywátele tey strony ktorą Wenecyą zwano / vchodząc naiázdow onych Scytow y żołnierzow Attyle / ná wyspách mießkáć poczęli / y miásto ná wodách morskich y ná ieźierze morskim záłożyli / ktore w porządney swoiey Rzeczypospolitey do tego czásu trwa / w wielkiey świátá wßytkiego sławie.

Victor de persec: Vand: lib: 1.

W Kárthaginie iuż lat 13. Biskupá nie było / áż o tym czáśie Válentinian Cesarz vprośił v Genserika / żeby Kátholicy swego Biskupá mieli. y był dány Deogratias wielki y cudowny człowiek.

Rok Páński 453. Leoná 14. Válentinianá trzećiego 29. Márcianá 4.

1. *Potwarz ná S. Leoná.* Leo epist: 61.

ANátolius Biskup Cárogrodzki / iáko przeßłego roku począł mießáć / ták y tego nie przestawał: vdawał Leoná iákoby Concilium Kálcedońskiego nie przyimował / á podeyźrzáne w kácerstwie podwyżßał. O czym sam Cesarz Márcianus Leoná przestrzegł. y muśiał Leo inßy list / okrom onego ktory był Anátolius zátáił / do Biskupow / ktorzy byli ná Concilium onym / pisáć. w ktorym y Concilium z strony stánowienia wiáry potwierdza / y Eutychesá y Nestoriußá potepia. Lecz sie Anátolemu sprzećiwi / áby sie pierwßym po Rzymskim Biskupie nie czynił / y zwierzchności nád Alexándriyskim y Antyoskim kośćiołem przećiw Kanonom Niceńskim sobie nie przyczytał. Tenże Anátolius Aecyußá dyákoná w wierze y obyczáiách doświádczonego z mieysca iego rußył / á Jędrzeiá nieiákiego Eutychiáná ná nie posádźił. O co sie nań v Cesárzá ś. Leo żáluie y wyklęćiem mu grozi. Już sie nápotym Márcianus o Anátolego nie zástáwiał / zá co mu Leo dźiekuie. A iednák sie iego chytrośći

Leo epist: 57. 58. *Anátoliußá odstąpił Cesarz.*

boiąc

boiac Papież/vczynił w Cárogrodźie namiestniká swego Juliāná Biskupá
Goeńskiego / áby go o wszytkim z strony Eutychianow przestrzegał. O one Leo epist: 83.
mnichy w Jeruzálem frásuiac sie ś. Leo/ gládki list do nich nápisał/ oszuká- *Mnißy oßukáni.*
nia ich żáluiac / iż vwierzyli potwarcom ś. Concilium Kálcedońskiego / iá-
koby Nestoriuszá pochwalili/ y każe im czytáć list swoy do Flawiana pisány.
Tákież stáránie pokazał o one Eudocyę Cesárzowę/pisząc do niey / áby przy
Kátholickim kośćiele zostawáłá.

Oná też Pulcheria Augustá / o mniszki sie w Jeruzálem stáráłá/ pisząc 2.
do Bássy kśieniey/ áby sie do onego Theodozyuszá Eutychiáńskiego / społe- *Pulcheria o mni-*
cznośćią nie przykłániáłá/á swoich duchownych corek przestrzegáłá/od zarázy *ßki się stára.*
oney. y byłá to ostátnia iey o kośćielne zbáwieynne rzeczy pilność. bo roku tegż *Pulcheriey*
dniá iedennastego Septembrá do chwały wieczney poszłá. Przedziwna pán- *śmierć y wychwa-*
ná/ktora oboim żywotem pożytecznie P. Bogu y nieodmiennie służyłá. Bo *lenie.*
y w dziewictwie pánieńskim áż do stárośći przy nabożeństwie mniskim / y w
stanie małżeńskim czystość chowáiąc zostawáłá / y Cesárstwo długo rządźi-
łá/bárzo nád ine pány y Cesárze szczęśliwie. Siostry do chowánia czystośći
przywiodłá/ y z nimi nabożny mniszek świętych żywot wiodłá. y poki brát iey
rády iey słuchał/ nie błądziły rządy iego. Ale gdy ią on rzezániec y tá Eudo-
cya ktorąśmy wspomnieli / od dworu y od brátá ktorego wychowáłá / oddá-
liłá: wszytko sie szczęśćie iego tárgáło / y kośćioł Boży w wielkie niebespie-
czeństwá zá iego nieostrożnośćią wpadał. Jey obronę wiáry od heretykow Theodorus Lector
Leo ś. ná onych Conciliách dwu wielkich/Epheskim y Kálcedońskim/ przy- Coll: l. 1.
czyta/y wielce ią wszędźie w swoich listách wystawia. Żyłá lat pięćdźieśiąt
y cztery. Dobrá swoie vbogim odkazáłá. Co Márcianus rad widźiał / y iey
woley vczynił dosyć. kośćiołow wiele z drogim kosztem nábudowáłá / y peł-
ná vczynkow dobrych odpoczęłá.

Proterius Biskup Alexándryski wyznánie wiáry swey do Leoná posłał/ 3.
y o społeczność kośćielną prośił. Tákże Máximus Antyoski Biskup posły *Pátriárchowie*
do Leoná wypráwił / áby go od Anátoliuszá Cárogrodzkiego bronił: obie- *Alexándriyscy y*
cuie mu to pilnie. Tákie o wszytkim świećie stáránie miał Leo / y ták mu Pá- *Antyocheńscy w*
tryárchowie podlegáli. *iednośći z Leo-*
nem.

Tego roku Leo Papá o dniu święcenia Wielkieynocy ná przyszłe látá Epist: 68.
nieco wątpiąc/á Theophilowemu okręgowi ktory był ná sto lat vczynił/nie- Epist: 62.
dowierzáiąc: rádźił sie vczonych około biegow mieśiącá y słońcá w Egypt- *Kalendarz.*
ćie/y w inych stronách / y do Cesárzá Márcianá pisał/ áby o tym sie też py- Leo epist: 64.
táć kazał. Bo mniemał iż nieprzystoyno/ áby sie Wielkanoc áż do 24. dniá
Kwietniá przewlec miáłá. Odpisał mu Cesarz y Biskupi z Egyptu / iż żá- Leo epist: 95.
dnego błędu w tym nie mász/á iż wedle okręgu Theophilá dźień Wielkieyno-
cy ná ony látá dobrze náznáczony iest/á zwłaszczá ná rok Páński 455. Skąd *Pilność Papieżow*
sie baczyć może / iáka záwżdy byłá pilność Rzymskich Biskupow z strony *o Kalendarzu.*
Kálendarzá/ iáko y zá nászych wiekow.

Tego wieku żył przesławny on Cesárius Biskup Arelátenski / ktore- 4.
go zostáły kazánia ábo homilie 46. wielkie w nich świádectwo Kátholickiey
świętey náuki / ktorą Fráncuzowie niektorzy wiekow nászych / zá nowiná-
mi sie pusczáiąc/ pogárdźili.

Rok P. 454. Leoná 15. Válentinianá

trzećiego 30. Márcianá 5.

AEcius on przemożny wodz/ ktory wielkie zwyćięstwá miewał/ 1.
y Attyle niedawno był zwoiował/ roku tego zábity iest z naprá- *Aecius zábity od*
wy Máximá Senatorá Rzymskiego. Miał ten Máximus vro- *Valentinianá.* Marcell: in Chron.

dźiwa y

Procopius de bello Vandalico lib: 1.

dźiwa y wstydliwa żone / ktorey sie Wálentinianus Cesarz rozmiłowáł: y szukáiąc obyczáiu do myśli swey / przyzwał do śiebie Máximá / y gráiąc z nim kostki ábo kárty / pierśćień z ręki iego wygrał / y táiemnie go do żony iego posłał / wskázuiąc imieniem męża iey / áby záraz do páłacu przyszłá / á Eudoxya Cesárzowa náwiedźiłá. Przyszłá / y przez sługi ná to zgotowáne záprowádzoná iest tám gdźie Wálentinianus poniewolną zeszromoćił. Do domu sie wroćiwszy bárzo smutna / ná męża nárzekáłá / iż on do tego przyczynę dał. Máximus krzywdę onę do sercá wźiąwszy / myślił iákoby to Wálentinianowi nagrodźił. y boiąc sie Aecyuszá hetmáná iego / zmowił sie z rzezáńcámi niektoremi Cesárskiemi / prosząc ich / áby pánu swemu Aecyuszá obrzydźili / á gniew nań iego wzburzyli / mowiąc: iż wiernym nie iest / y coś nowego myśli. Cesarz im łácno vwierzył / y zábić kazał Aecyuszá / y przy nim Boecyuszá stároste dworskiego. Drudzy mowią / iż go sam Wálentinianus ręką swoią zámordował. Z śmierćią tego hetmáná páństwo y Cesárstwo zachodne vpádło. A P. Bog spráwiedliwy ácz nierychły ták mu vczynił / iáko on był Bonifácyuszowi hetmánowi vczynił / zá czym Wándali Afrykę ośiedli.

Válentinianus cudzołożył.
Máximus Senator mśćić śię chce.
Paulus Diac: lib: 15. & Casiod.
Vpadek zachodnego páństwá.

2\. W Alexándryey Eutychiani burzliwi / list ś. Leoná do Flawianá pofałszowáli / áby Leoná Nestoryanem vczynili. Żáluie sie o to pisząc do Márciáná Cesárzá ś. Leo / y prośi go / áby ná Grecki iezyk list on iego wiernie przełożony / sam pod pieczęćią swoią do sędźiow Alexándriyskich posłał / ná pokazánie fałszu onego heretyckiego / á przy nim náukę o tychże ártykułách wiáry ś. Athánázyuszá / Theophilá / y Cyrillá biskupow Alexándriyskich / zgodę ich z Leonem pokázuiąc. Vczynił to Cesarz / y przydał srogi mandat y práwo ná Eutychiany: ktorym chwaląc cztery przednie Concilia / każe wszytkim ták wierzyć / iáko ná nich postánowiono iest. A Eutychianom / ktore tám Apollináryståmi zowie / zakázuie Biskupow y káplanow świećić / y nigdźiez sie ná náukę y fałszywe nabożeństwo nie schodźić / pod vtrátą máiętnośći y osadzenim ná wygnánie / etc. księgi też ich palić kazał.

Fałszerze heretycy.
Leo epist: 69.
L. 8. C. de hæresi.
Cesarz heretycki przymusza do wiary.

3\. On Anátolius Cárogrodzki Biskup / ktory kanonem 600. Oycow w Kálcedonie chćiał być pierwszym po Rzymskim Biskupie / y Alexándriyskiego y Antyoskiego w mocy swoiey mieć: zgromiony częstemi listámi Papieskimi / gdy go y Cesarz Márcianus odstąpił / vćichł / y ták sie pokorny stał / iż y onego Aeciuszá ná Archidiákoństwo przywroćił / y Jedrzeiá podeyzrzánego o kácerstwo zrzućił / y sam sie więcey onego przełożeństwá domágáć zárzekł. To sie z listu Leoná pokázuie / ktory do niego o tym pisał. y ták mu nic nie pomogł kanon Kálcedoński. Lew ryknął / ktory słusznośći y praw kośćielnych dogląda: bez ktorego żaden Synod nic stánowić nie może. y ták Cárogrodzkim kośćiołem ták odległym Leo władnął / iákoby ná przedmieśćiu Rzymskim Cárogrod miał. Gdy sie tenże Leo dowiedźiał / iż Eutyches ná wygnániu będąc rozśiewa iády swoie: prośił Cesárzá / áby go ná mieysce táiemnieysze y nieludne posłał. Co on vczynił.

Anátolius zárzekł śię przełożeństwá.
Leo epist: 71.
Władza Papieska nad Conciliami.
Epist: 70.

4\. Juwenalis Jerozolimski Biskup / ná swoie Biskupstwo przywrocony iest / á on fałszerz Theodozyus mocą Cesárską wypędzony. Gdy spokoynie iuż ná swey stolicy śiedźiał / posły swe do Leoná wypráwił / przez ktore mu część z drzewá Krzyżá ś. posłał. Przyiął z wielką wdźięcznośćią drzewo ono ś. ále Juwenaliszá z słábośći iego ná heretyki vkarał / y wyniesieniu sie iego nád Cezáreyską Metropolią / ktore mu było ná Synodźie Kálcedońskim przysądzono / sprzećiwił / niechcąc áby sie stáre przywileie kośćiołom odeymowáły.

Theodozyus z Ierusalem wypędzony.
Drzewo krzyża S.
Leo epist: 72. & 62.
Metropolia Cesáreyska.

5\. Tego roku gdy ieszcze był żyw Aecius / Attylá z napráwy Aeciuszá od niewiásty iedney w nocy nożem przekłoty iest w Pánnoniey.

Marcell: in Chron.
Attila przekłoty nożem od niewiasty.

Głod wielki obiął / gdy długo deszczu nie było / wschodne kráie / Cylicia /

Sálária /

Sáláriá/ Káppádocia/ Phrigia/ do ktorego powietrze zle przystapilo. Pisze Ewágrius/ iż P. Bog miłosierny z swoiey ku ludziom opieki/ z powietrza dał chleb iáko mánne ná pusczy/ y drugiego roku bez sieyby role wszytki rodziły y pożytki swe wypuściły. Pod tym czásem słynał cudámi ś. Sewerinus/ ktory vrodziwszy sie w wielkim bogátym domu/ z zachodnych stron ná wschodna gdzieś pustynia záßedł. Zátáił swey rodzoney zacności/ z iezyká iednák poznáć iż Łácinnik był. ze wschodnych zás stron od P. Bogá nádchniony/ vdał sie do Noriku Rypeńskiego/ y ná mieyscách bliskich Pánnoniey przemieszkiwał/ gdzie nawietsze od Pogáństwá dzikiego niepokoie były. Zywot iego nápisał Eugippius vczeń iego Opát.

Euagr: lib:2. cap: 6.
Manna z nieba.
Eugippius epist: ad Pasch.

Rok P. 455. Leoná 16. Márcianá 6.

Máximá.

1\. ROk pomsty Páńskiey nieszczesliwy/ ktorego P. Bog ludzkie grzechy pokarał/ od Wálentinianá Cesárzá poczawszy. ktory gdy sie ná práwá kościelne rzucił/ gdy cudzołostwá popełniał/ y dla nich w czáry sie szátáńskie wdawał/ gdy niewinne sługi swe zábiiał/ opuścił go P. Bog y dał w rece nieprzyiaćioł iego. Bo Máximus on ktoremu żone zniewolił/ zmowiwszy sie z przyiaćioły Aeciuszá onego ktorego był zábił/ dwu żołnierzow Ostylle y Tránstylle náprawił/ ktorzy go ná polu Martij w Rzymie zábili/ y rzezańcá Heráklinszá/ dniá 17. Márcá. krolował lat 30. Záraz sie Máximus ná páństwo Rzymskie podniosł/ y posły do postronnych pánow o pokoy y przymierze rozesłał/ y Rzym y Włoska ziemie y ine w moc swoie wziął. A Eudoria żone Wálentinianá zábitego zá małżonke sobie námowił. iego żoná podobno iuż byłá vmárłá. A gdy sie predko oney Eudoxiey rozmiłował: sam siebie y páństwo zgubił. Bo lezac z nia/ śmiał sie iey zwierzyć/ iż on meżowi iey pierwszemu Wálentinianowi oney śmierći przyczyná był. Co vsłyszawszy niewiástá/ wielce sie zágniewáłá: á milczac/ skoro dzień/ wysłáłá do Afryki do Genseriká krolá Wándalow/ prosząc go áby z woyskiem przybył/ á meżá sie iey/ z ktorym przyiaźń wiodł/ krzywdy pomśćił/ y iego sieroty obronił. Genserikus nic nie mieszkáiac do Rzymu z wielkim woyskiem przypłynał/ gdy sie nikt nie spodział/ y wpadł w Rzym y miásto otrzymał. A gdy Máximus vćiekáć poczał: ludzie go Rzymscy kámieńmi zábili y rozsiekáli. y ták wziął koniec onego zle nábytego páństwá/ ná ktorym był dwá miesiacá.

Marcell: in Chron.
Euagr: lib: 2. cap. 7.
Valentinianus trzeci zabity.
2\.
Maximus na Cesarstwo.
Prosper de bello Vandalico lib: 1.
Maximus sie wydał.
Gniew niewieści Rzym zgubił.
Genserikus Rzym wziął y zwoiował.
Maximus zginął.

3\. Ták iedná szalona y iádowita niewiástá y miásto Rzymskie y páństwo zgubiłá/ zdrádliwie ie do reku Wándalow podáiac. Genserikus y one niewiáste Eudoxia/ y corki iey dwie Eudocia y Plácydia w niewola wziął/ y skárby wszytki Cesárskie pobrał/ y wszytko co było piekn ego y bogátego w Rzymie złupił. y z Cápitolium pozłocone pokryćie miedziáne do połowice odárł. Naczynia też one złote y srebrne ieszcze od Tytuszá z kościołá Sálomonowego do Rzymu záwiezione/ wziął. ktore sie potym zá Iustinianá do Cárogrodu wroćiły. Spalił y miásto Genserikus/ ále bez wielkiey szkody. Bo Leo Papież/ iáko pisze Paulus diaconus. wyszedszy przećiw Genserikowi/ prosił go áby miástá nie psował y krwie nie rozlewał. y vprosił. Bo y trzech przednieyszych kośćiołow/ ś. Piotrá y Páwłá y Láteráńskiego/ ine złupiwszy/ nie ruszył/ gdzie były nieprzeliczone/ ieszcze od Constántyná nádáne/ skárby. Iednák wielkie bogáctwá/ y wiele z Eudoria y corkámi iey ludzi poimał/ y do Afryki záwiozł. Piszą drudzy iż mu też wiele skárbow potoneło. Trwáło łupienie miástá przez dni czternaśćie/ mowi Isidorus. po ktorych ták zbogácony/ z Rzymu wyiáchał.

Procop: vt supra.
Złupiony Rzym.
Srebro y złoto z Ierusalem.
Miscell: lib: 15.
Niceph: lib: 15. cap: 11.
De histor: Vandal.

4. Victor de persec: Vandal: lib: 1. Nä brzegu Kárthaginy gdy sie więźniámi Wándali dźielili/ Biskup Kárthagiński Deogratias, co mogł z kościołow srebrá y złotá zebráć/ ná wykupienie więźniow Rzymskich obroćił/ áby mężowie od żon/ y dźieci od rodzicow rozdźieláni nie byli/ stárał sie ile mogł. Chore też więźnie ktorych wiele było/ we dwu kośćiołách położył/ łożká im y słomę zgotowawszy/ o ktorych sie zdrowie z lekárzmi we dnie y w nocy im służąc/ pilnie stárał. y ná tey robocie/ zayrząc mu onego miłośierdźia/ zábili go Wándalowie. Był ná Biskupstwie onym trzy látá. Po ktorym Genserikus/ iuż poki żyw był/ Biskupá Kárthaginie dopuśćić niechćiał.

Deogratias więźnie wykupuie y chorym służy.

Deogratias *zábity.*

W Jeruzálem gdy Juwenalis Biskup wiele Eutychianow do kośćielney iedności náwrácał: oná Cesárzowa Eudoxia żoná Theodozyuszá/ raz od fałszerzá onego Theodozyuszá mnichá iuż z Jeruzálem wygnánego/ zwiedźioná/ w swoim vporze trwáłá. Lecz gdy o vpadku swey corki Eudocyey y wnucząt swoich w Rzymie vsłyszáłá: iż do Afryki w niewolą poimáne są: karániem onym rozumu zbáwiennego nábyłá. Myślić poczęłá iż ią Pan Bog dla onego odszczepstwá karał. y bieżáłá do Symeoná Słupniká rádząc sie go. ktory iey do ś. Eutymiuszá vkazał/ áby vczyniłá co on rádźić będźie. Eutymius ią náuczył/ áby z kośćiołem sie ś. poiednáłá/ á Concilium Kálcedońskie przyimuiąc/ w prawey wierze łáski Boskiey nábywáłá. y vczyniłá wszytko co on świety kazał/ y z Juwenalißem Biskupem/ wiele innych błędnych od kácerstwá odwiodłá/ sámá chwálebny pokuty swey przykład wszystkim dáiąc.

Eudoxia żoná Theodozyuszá wtorego. Cyrillus in vita Euthimij.

5. W Gálliey żołnierze Rzymscy y z Theodorykiem krolem Gothow/ Awitá hetmáná y stárostę w Gálliách ná páństwo Rzymskie podnieśli poniewolnie. Bo sam Awitus niechćiał. Był to człowiek vczony/ y domowemi y woiennemi náukámi opátrzony y wyćwiczony/ rodzáiu wysokiego/ wymowcá wielki/ y w pracách woiennych ćierpliwy. Temu Theodorykus krol Gothow/ ktory ná ten czás w Hiszpániey krolował/ wieczną przyiaźń obiecał y pomoc/ áby Rzymskie páństwo powstáło/ á iáko pierwey kwitnęło.

Awitus ná Rzymskie páństwo. Sydonius in Panegyr.

6. Márcianus zachodny Cesarz o śmierći Válentyniáná y o zwoiowániu Rzymu gdy sie dowiedźiał/ żáłuiąc y wzdycháiąc/ o pomocy myślił. ále pierwey P. Bogá vbłagał/ wrácáiąc kośćiołom práwá/ ktorych był nárușył Válentinianus/ y wierząc że go dla tego P. Bog ták karał. vczynił wyrok/ ktorym zepsował wszytkie práwá wolnośći kośćielney przećiwne/ á zwłaszczá około testámentow y nádánia fundáciy/ ktoreby kto kośćiołom ábo osobam kośćielnym y pánieńskim klasztorom czynić chćiał.

Márcianá Cesárzá cnotá. Marcia: Nouell: tit: 5. *Iurisdikcya kośćielna naprawiona.*

Prosper tu Kronikę swoię skończył.

Casiod: in Chron.

Rok P. 456. Leoná 17. Márcianá 7.

Awitá

1. Awitus w Plácencyey páństwo złożył/ widząc iż nie miał komu dufáć. Bo y Senat Rzymski dla Máximá nie życzliwy mu był. dźiesięć miesięcy roskázował/ człowiek iuż letni.

Awitus páństwo Rzymskie złożył.

Theodorykus krol Gothow w Hiszpániey náiáchał Aquitánią/ w ktorey Swewowie pánowáli/ y poráziwszy y zábiwszy królá ich Rektyáriuszá/ wroćił sie do Hiszpániey/ y długą potym woynę miał z tymi Swewámi/ ktorych krolestwu koniec vczynił. A tym czásem Fránkowie Pogánie z krolem Childerykiem w Gálliey sie osádźili/ do ktorey sie często y z dawná ćiśnęli/ y one kráie náieżdżáli/ ále záwżdy odbići y odpędzeni zostawáli. Tego roku gdy Swewowie z Gothámi woyny wiedli/ oni Gálliá osiedli/ y Páryż wźiął po długim obleżeniu ten krol Fránkow Childerykus/

Isid: in Chron. *Swewi w Hiszpániey pobići.* *Fránkowie w Galliey.* Schober: in Chron. *Páryż wźięli.*

przed

przed ktorym był krolem Morowews/ á przedtym Klodius. Byłá ná ten czás w Páryżu świeta pánná Genowefá cudy wielkiemi sławna. Te Childerykus Pogánin/ y obyczáiow dźikich y nieczystych/ słysząc o iey cudách/ wielce ważył/ y o co go prośiłá/ záwżdy czynił: á zwłasczá gdy miał kogo tráćić y zábiiáć/ oná záwżdy v niego żywot im y wybáwienie iednáłá. y iest sie czemu podźiwowáć/ iż te cnote miał táki Pogánin / á dźiewictwo y żywotá świątobliwość ták vczćić vmiał. In actis Genouefæ 3. Ianua: Surius. *Genowefę Childerikus czcił.*

2\. W Afryce wiele o wiáre Kátholicka meczennikow pozábiiano/ miedzy nimi Máximá pánienká w Rzymnie z inemi poimána / długo y srodze meczona. cudownie kilákroć ozdrowiáłá/ y zábić iey nie mogli. á pan iey ktory ia ták meczyć kazał/ śmiercia ze wszytkiemi swemi y z bydłem od Bogá pokarány iest/ sámá żoná iego zostáłá. ktora Máxime one wolna vczyniłá/ y byłá mátka wielom pánienek/ y powodem do czystośći. y Mártyniáná nieiákiego/ ktoremu ia pan iey zá żone dawał/ do chowánia czystośći námowiłá. Drugie Chrześciány do Maurytániey głebokiey/ gdźie o CHRISTVSIE niewiedźiano/ przedawáli Wándali/ przez ktore Pan Bog one Pogány oświecał/ iż tám wiáre ś. wszczepili/ y áż do Rzymu po kápłany/ ná ich náuke słáli. Victor lib: 1. *W Afryce meczennicy.* *Maxima pánná.* Martyrol: Rom: 16. Octobris.

3\. Zákazał był on okrutnik Genserikus/ áby po zmárłych Biskupách ktorzy ieszcze zostawáli/ żaden świecony nie był. W sámym Zeugitáńskim powiećie było Biskupow sto sześćdźiesiat czterey/ teraz ich tylo trzey zostáło / á czwarty do Edessy w Syriey vszedł dla wielkiey nedze w onym prześládowániu. Táiemnie drugdy świećili/ choć nie bárzo godne/ w ták wielkiey potrzebie. A iednák Leo Papież pisząc tym czásem do Maurytáńskich Biskupow/ dopuśćić niechćiał/ áby kogo ktory dwie żenie miał/ á małżeństwo powtorzył/ ábo wdowe poiał / ná kápláństwo poświecáli. Victor vt supra. *Biskupi poginęli w Afryce.* Epist: 87. *Powtorzone małżeństwo.*

4\. Wiele y tego roku pomeczonych Kátholikow od Genserykk á/ wylicza ten Wiktor. Do ktorego pismá odsyłam Czytelniká. Tám nieiáki Proculus wysłány od Genserykká ná vciśnienie Kátholikow/ gdy z ołtarzow płotná drogie zbierał/ á z nich sobie koszule y vbránia czynił: od czártá opętány iest/ y sam iezyk swoy zebámi vcináiac / vmárł. Támże Wáleryaná Biskupá Abeńskiego stárcá w lećiech ośmdźieśiat/ gdy niechćiał wydáwáć Arianom Wándalom Sákrámentow prześwietych/ z miástá go wygnáli y gospody zákazáli / iż ná drodze iáwney vmrzeć muśiał. De bello Vand: lib: 1. *Válerianus męczennik.*

W dźień Wielkonocny kośćioł ieden gdźie sie Chrześciánie skupili/ ná-szedszy Wándali z kápłanem swoim Andiot názwánym/ ná ludźie strzeláli/ y czytelnikowi gárdło przebili/ iż záraz księgi porzućiwszy padł y vmárł/ y innych wiele pozábiiáli / á ćiáło CHRISTVSOWE y krew po źiemi miotáli y deptáli/ á ktorzy vszli/ y ći potym pogubieni są/ zwłasczá stárszy y w lećiech. *Męczennicy w kośćiele.*

5\. Armogástes nieiáki gdy był długo meczony/ gdy mu golenie wierćieli/ y inne meki wymyśláli/ on iákoby śpiac wszytko wytrwał / áż syn krolewski v ktorego był sługa/ śćiać go kazał. Lecz Ministrowie Aryáńscy śćináć go nie kazáli/ mowiac: lepiey go ták zmeczyć iż vmrze. Bo iesli go mieczem zábiiesz: Rzymiánie zá meczenniká sławić go będa.] Ták Kátholiki zwáli Rzymiány/ ći to Arianowie. Iáko y dźiś zowia nas Papistámi. Boby sie ináczey o Kátholikách dopytáć trudno/ áż Rzym ábo Papieżá przydasz. Tegoż tedy Armogástá / gdy zábić mekámi nie mogli : kazáli mu krowy páść. A on widząc czás śmierći swoiey/ przyzwał do śiebie Feliká sprawce domu krolewicowego/ ktory go iáko Apostołá cz il/ y prośił go áby go pod iednym pewnym drzewem pogrzebł. A on rzekł: Pochowam cie w kośćiele wielkim z obchodem znácznym ták iákoś tego godźien. A Armogástes niechćiał iedno tám. y gdy prędko vmárł: Felix/ pod onym drzewem z trudnośćia dla korzenia doł czyniac: nálazł grob mármorowy ták piekny y drogi/ iż ledwie krolewskie ćiáłá *Armogastes męczennik.* *Kátholiki zwano Rzymiany.*

táki máią. Tákie Pan Bog ma stáránie y o ciálá sług swoich wedle Psálmu. Ucierpiał támże y Sáturus nieiáki znáczny bárzo człowiek Kátholickiego kośćiołá / ktory wolnym iezykiem Ariáńskie niedowiárstwo gromił. Zenie/ iáko ś. Job y Tobiaß y dźieciom swoim / gdy nád nim plákáli / odwieść sie od wiáry świetey y korony meczeńskiey / nie dał. y inych wiele pod ten czás Kátholikow pomordowánych / tenże Wiktor wylicza.

Rok Páński 457. Leoná 18. Leoná Cesárzá 1. Máioriná 1.

1. Marcell: in Chron. Theod: Lect: coll: lib: 1. *Márcianus Cesarz vmarł.*

MArcianus Cesarz ná początku roku tego / to iest 26. Styczniá żywotá tego dokonał. Słyßac y wiedząc co sie z Rzymem y z onym Cesárzá Wálentyniána domem sstáło od Wándalow z Afryki: o máiestat páństwá Rzymskiego czynić chćiał y ná woyne sie gotował. Ná ktorą pierwey chcąc Páná Bogá vblágáć / gdy z ludem wßytkim y z Pátryárchą w Cárogrodźie modlitwy y processye w polu / iáłmużny wielkie rozdáiąc / czynił: záchorzał / y z oney niemocy nie powstał.

Wychwalenie iego.

Był práwy Cesarz / ktoremu po Constántynie trudno innego przyrownáć. vprzeymy y ochotny do obrony wiáry ś. Kátholik / mądry w spráwách Rzeczypospolitey / spráwiedliwy y mocny przy prawdźie y práwách / dla ktorych y Pátryárchy Cárogrodzkiego / áby sie nád inne przećiw práwu nie podnośił / łácno odstąpił. á do tego ná ćiele y duszy czysty. Pulcheriey żony swey czystośći do końcá dochował. Ná woynách strászliwy / y dla tego obce one narody oń sie nie kusiły. Ták porządne woysko y Senat zostáwił: iż po ie° śmierći spokoynie bárzo tego obráli / kogo nagodnieyßego być rozumieli. krolował lat ßeść y mieśiecy ßeść.

Leo ná páństwo Rzymskie nastąpił.

Ná mieysce iego wybrány iest Leo tákże z Tráciey / ktory był połkownik / y od Pátryárchy Anátoliußá koronowány iest.

2. Niceph: lib: 15. cap: 15. *Leonowi mátká Boża vkazałá sie.*

Piße o nim Nicephorus nim ná páństwo wstąpił / iż ślepego iednego w drodze potkawßy / z miłośierdźia ku niemu / prowádźił go / drogę mu vkázując. ktory gdy bárzo prágnął / á wody dla niego Leo po leśie ßukał: przeczysta mátká Boża vkazáłá mu błoto / roskázuiąc áby ślepego oczy onym błotem pomázał / y prágnienie iego vgáśił. y powiedźiáłá mu. iż Cesárzem zostáć miał. y ták vczynił. ślepy wzrok wźiął / á on zostawßy Cesárzem kośćioł ná mieyscu onym imieniem naświetßey mátki Bożey zbudował / ktory zwano ad Fontem.

Leo Cesarz Concilium Kalcedońskie trzymać każe.

Skoro sie Leo Papież o iego wstąpieniu ná páństwo dowiedźiał: pisał mu rádosny list / y prośił / áby ná wzor przodká swego Márcianá kośćielney wiáry bronił / y Synodu Kálcedońskiego / ktoremu sie w Egyptćie y w Pálestynie sprzećiwiano / odstepowáć nie dopuśćił. Vczynił to Leo Cesarz z wielką ochotą / y pisał do wßytkich wschodnych Metropolitow / áby Biskupi ktorzy pod nimi są / wiárę Kálcedońskiego Concilium podpisáli / á ktorzyby nie chćieli / áby z biskupstwá zrzuceni byli. To sie dáie znáć w liśćie od Kátholikow z Egyptu do tego Cesárzá pisánego.]

Extat inter epist: pro Conc: Calced: Tom: 2. Concil.

Ták swoie pánowánie ten Leo vmocnił / y ná tym ie fundámenćie / obrony wiáry ś. postáwił.

3. *Timotheus Elurus mnich burzliwy heretyk.* Theod: Lect: coll: lib: 1.

W Egyptćie heretycy / ktorzy przy Dioscorze y Eutychesie stali po śmierći Márcianá Cesárzá / ktory ich był wiele ná wygnánie z niektorymi teyże sekty Biskupámi osádźił: wzburzenie srogie roku tego vczynili. Wodzá mieli Tymotheußá Elurá mnichá y kápłaná Alexándriyskiego. Ten obchodząc celle inych mnichow / pokryty czarną suknią / á imię swoie táiąc / czynił sie iednym z duchow ktorzy rządzą / ná to posłánym áby wßytkim roskázował: żeby z Proteriußem Biskupem Alexándriyskim społecznośći nie mieli / á zá Biskupá ná iego mieysce wybráli Tymotheußá Elurá. y prędko zebrał wiele

ludzi/ y ßedßy z nimi do Alexándriey/ y tám inych wiele tey że sekty poburzywßy/ máiąc z sobą dwu Biskupow wygnánych/ wpadł w kościoł/ y poświecić sie im kazał/ y posádził sie ná stolicy biskupiey/ lud Kátholicki y kápłany rozpedziwßy. Biskup Proterius w dźień sámy Wielkonocny vchodząc rozruchu onego/ ktorym wßytko sie miásto mießało: vćiekł do iednego kośćiołá/ bespieczności tám ßukáiąc. gdźie go oni Eutychiani nálazßy/ wywlekli y zábili sámo śiodmego. Ciáło iego zránione po vlicách włoczyli/ y ná cześći rozdźierali/ y zebámi kąsáli/ y w ogniu ostátki spaliwßy/ popioł ná wiátr rozmiátáli. Czego wßytkiego był wodzem on Tymotheus y ledwie nie swoią reką ono mężoboystwo popełnił. y zábiwßy ś. Biskupá/ rospedził Kátholicka kśieża/ y Biskupy swoie święćił/ ktoremi/ wyganiáiąc Kátholiki/ Biskupstwá w Egyptcie osadzał/ y inych wiele złośći y okrućieństwá popełniał/ obrone ßalonego onego ludu máiąc. Wyklinał Biskupá Rzymskiego/ y ine ktorzy Kálcedońskie Concilium przyimuią. To wßytko wypisuią Kátholicy z Egyptu do Cesárzá Leoná/ y posły swe posyłáią o pomoc prośąc: á żeby to oznaymił co ćierpią/ Rzymskiemu Biskupowi/ y inym. Pisáli też do Anátoliußá Biskupá Cárogrodu tákże go prośąc o pomoc/ á żeby to oznaymił Papieżowi.] O iákie y iáko stráßliwe postepki heretyckie/ iáko nieopłákány vczynek ich/ y niesłycháne okrućieństwá/ y niebácznosć/ y ná niewinną osobe/ y ná mieysce ono w kośćiele/ y ná dźień ták wielkiey czći godny

Elurus zábił Proteriußa Biskupa.

4\. Liberatus Diac: Breuia: cap: 15.

Elurus Biskupem sie vczynił.

Inter epist: aduers: pro Conc: Calced.

On też okrutnik Tymotheus nie od siebie/ ále imieniem Biskupow Egyptu/ bez podpisu żadnego/ list posłał do Cesárzá Leoná/ oznáymuiąc mu o spokoynym wybraniu ná stolice Alexándriysłą Tymotheußá Elurá. Nic o śmierći y zábićiu Proteriußá nie wspomináiąc. A iż wiáre swoie wyznáć zá onym roskazániem pierwßym Cesárskim winni byli: opowiedáią sie iż Niceński Synod przyimuią/ y obádwá Epheskie/ á iż o Cárogrodzkim nic wiedzą/ á Kálcedońskiego zgołá nie przyimuią. Cesarz Leo wźiąwßy one listy/ pisał do Anátoliußá/ áby mu oznáymił swoie y inych Biskupow zdánie: iáko ná obrone pokoiu kośćielnego postąpić miał. Dał też znáć Anátolius o onych Alexándriyskich spráwách Papieżowi Leonowi/ y inym Biskupom. Záraz Leo Papież pisał do Cesárzá prośąc/ áby kośćielnego pokoiu y wiáry w Alexándriey obronił/ á stolice one inym Kátholickim Biskupem opátrzył. Odpisał y Anátoliußowi Cárogrodzkiemu/ chwaląc go w tym/ iż posły Kátholickie z Egyptu z miłośćią przyiał. Ale go w tym gáni y vpomina/ iż niektorych swoich klerikow nie karze/ y z kośćiołá nie wymiáta/ ktorzy pokatnie heretyctwo rozśiewáli/ y kąkol miedzy pßenice miotáli. O czym y do Cesárzá pisał/ iesliby w tym Anátolius był leniwy/ áby ie Cesarz z miástá wygnał.

5\.

Heretyckie poselstwo.

6\. Inter epist: Conc: Calced: Tom: 2. Conc.

Papieskie staránie. Epist: 76.

Epist: 75.

Leo Cesarz pobudzony listy Papieskimi sprzećiwił sie heretykom/ y iáwnie sie opowiedźiał/ iż strożem być chćiał Synodu Kálcedońskie^o. Ale iednák onych posłow od Tymotheußá posłánych vsłuchał w tym/ gdy go o złożenie nowego Concilium prośili. y ná to zezwoliwßy: pisał do Papieżá/ wolą mu swoie oznáymuiąc/ á prośąc áby sam osobą swą ná tákie Concilium przyiáchał. Lecz Papież vkazał mu zdrády y chytrośći heretyckie/ iż táka przewłoka pokryć chćieli falße y złość swoie/ á iż o tym nowego sadu nie potrzebá/ co iuż ták mocno postánowiono iest. Niegodni tego prośić ći mężoboyce/ powiáda/ czego sie y niewinnym pozwaláć nie godźi. Ták nigdy końcá sadom kośćielnym nie bedźie/ gdy sie to nie wykonywa/ co świátá wßytkiego kápłani vmocnią. Już/ práwi/ w Alexándriey zá tákim tych mężoboycow postepkiem/ żadnych práwych Sákrámentow/ żadnych ofiar nie maß/ y śmieią od niepokaláney Apostolskiey náuki do Concilium sie odwoływáć. Sprzećiw sie im Cesárzu/ á miey te wietßą niżli z woien korone/ gdy od

7\. *Leo Cesarz przy Katholikach.*

Leo ná nowe Concilium nie zezwala. Epist: 75.

wśćiekłego tyránná kośćioł Alexándriyſki wybáwiß/ á wßytkiemu Chrześćiáńſtwu krzywdy czynić nie dopuśćiß.] To ś. Leo iuż ná końcu roku tego pisał. Z czego rozumieć sie może/ iż Cesárze wielkich Conciliy bez pozwolenia Papieżow nigdy zebráć ſłußnie nie mogli. Poßcześći. P. Bog Leonowi iż Cesárzá od oney myśli/ áby Concilium nowego nie skłádał/ odwiodł/ á do złożenia onego meżoboyce Tymoteußá/ vmysł ſwoy ſkłonił. Był v niego w łáſce nieiáki Bázyliscus/ ktory go potym zdrádźić w pánowániu chćiał. Ten táiemnie ſprzyiał heretykom/ y ták długo Cesárzá ná tym trzymał/ iż Concilium złożyć myślił. Przemogł iednák P. Bog przez Papieżá/ iż go zániechał. Jni też Biſkupi y Metropolitow trzydźieśći ßeść wyznánie wiáry ſwey do Cesárzá nápiſáli/ przy Concilium Kálcedońſkim ſtoiąc/ á Tymotheußá fałßywego Biſkupá Alexándriyſkiego gánili y potepili.

Bázyliscus zdrádliwy heretyk. Liberat: Diac: in Breuia: cap: 15. Euagr: lib: 2. cap: 10. Synodius in Panagyrico.

Roku też tego záchodny Cesárz wybrány iest zgodnie od Senatu Rzymſkiego y żołnierzow w Ráwennie/ Válerius Máiorianus człowiek woienny y w náukách ćwiczony.

Rok Páńſki 458. Leoná 19.

Leoná Cesárzá 2. Máioriáná 2.

1. *O mnißkách práwo.*

Maiorianus Cesarz zá prośbą Leoná Papieżá/ ná wſtępie ſwoim ná páńſtwo vczynił wyrok: áby Oycowie do bránia mnißkiego ſtanu corek ſwoich nie przymußáli/ á żeby tákie od oycow do zakonu zá ich wolą dáne/ nie były przyiete/ ażby ſie im spełniło lat czterdźieśći. Dał też y mándat ná wdowy/ ktore dla wolnego żyćia/ powtorzyć małżeńſtwá niechćiáły.

Leo Cesarz piſał do Leoná Papieżá: iż ná wßytko zdánie iego około zániechánia Concilium zezwala: iednák dla vspokoienia wſchodnych kośćiołow prosi/ áby posły ſwoie do Cárogrodu posłał. Co vczynić obiecał Papież/ ále z tą wymowką/ iż nie będą nigdy o tem diſputowáć/ áni tego zá wątpienie bráć/ co ſie iuż raz od kośćiołá y Biſkupow świátá wßytkiego postánowiło. Prostym náuką ſie bronić nie ma: ále vporni y ſwarliwi/ od iedności kośćielney oddáláć ſie máią. ći nigdy miedzy Kátholiki policzeni nie będą/ ktorzy ſie Kálcedońſkim Oycom przećiwią. &c. y posłał potym Domicyáná y Geminiáná Biſkupy do Cárogrodu/ iáko ſie wſpomni niżey.

Nie diſputowáć o tym co kośćioł postánowił. Leo epiſt: 78.

2. Epiſt: 77. *Papież ſam heretyki rozgrzeßa.*

Piſał też Papież do Anátoliußá w tym czáſie/ przygániáiąc mu iż Attykuſá nieiákiego heretyká/ nie ták iáko było potrzebá/ do kośćiołá y rozgrzeßenia przyiał. Bo iż práwo było/ áby tylo ſam Papież heretyki rozgrzeßał y przyimował: dał mu był moc Leo áby tego Attyká przyiał do kośćiołá. Przyiał go/ ále nie porządnie/ bez doſyćczynienia ſłußne°. y náucza go áby z[illegible] ták postąpił: Żeby iáwnie y iáſnemi słowy Eutycheſá y błędy iego potępił. żeby ono wyznánie ſwoie ręką ſwoią podpiſał. á w kośćiele ono odwołánie iego przed wßytkimi czytáne było.

Doſyćczynienie pokutne.

Cesarz Leo chcąc wßytkie o prawdźie wiáry ś. w Kálcedonie wyznáney/ tym więcey vmocnić/ piſał y posły wysłał do mnichow y puſtelnikow po wßytkim iego páńſtwie przednieyßych: o ktorych świątobliwośći y cudách słychano y piſano: pytáiąc ich/ coby o Kálcedońſkich Oycách y wierze ich trzymáli. Był ießcze żyw miedzy onemi puſtelniki Symeon Stilitá ábo Słupnik/ y drugi Słupnik Dániel/ y Báradatus/ y Jácobus Syrus nie on Niſybeńſki ále inßy/ y inni. ktorzy mu wßyſcy odpiſáli y wſkazáli/ áby heretyki ktorzy ſie świętym Oycom w Kálcedonie zebránym ſprzećiwią/ karał/ áby ſie iáko ná práwego lwá ryk przestráßyli/ á kośćiołá Bożego nie târgáli. Y ták Duch ś. dał w nich świádectwo/ á Cesarz tym więcey/ potwarcom onym ná ś. Concilium gębę zátykáć mogł.

Mnichow świętych Leo Cesarz pyta o Concilium Kálcedońſkim. Euagr: lib: 2. cap: 9. Theodo: lib: de S. Patribus cap: 21. & 27.

Antyochia

Antyochia ſrodze trześienie ziemie poniżyło. Wielkie y poſpolite budowánia y páłace vpádły/ y ßkody nie przeliczone ono miáſto roku tegó potkáły. 3. Euagr: lib: 2. cap: 12.

Tegoż roku Anátolius Cárogrodzki vmárł/ człowiek ná heretyki ośiebły/ ktory od Dioſcorá dány był/ y znáć było że mu z myśli wyniść nie mogł. ácz iáwnie y piſmy Kátholikiem ſię być oświadczał. wſtąpił ná iego mieyſce dobry y świety człowiek/ bo tákiego Ceſarz ßukał/ Gennádius/ ktory kośćielne rány y niedoſtátki pilnie y mądrze przećiw heretykom/ y złym łákomym kápłanom/ leczył. y o zrzuceniu onego mężoboyce Alexándryiſkiego mądrze z poſtámi Papieſkimi obmyślał. *Anatolius vmarł Gennadius naſtał.*

Juwenalis Biſkup Jerozolimſki tego roku do Oycow poßedł. ná iego mieyſce obrány był Anáſtázyus kápłan/ o ktorego ná ten ſtan wźięćiu proroctwo miał ś. Eutymius puſtelnik/ iáko Cyrillus wypiſał w żywoćie tegoż Eutymiußá. Surius 20. Ianua.

Rok Páńſki 459. Leoná 20.

Leoná Ceſárzá 3. Máioriána 3.

GEnnádius Cárogrodzki zebrał ná żądánie Ceſárzá Leoná Synod w Cárogrodźie Biſkupow śiedmdźieśiat y trzech/ ná ktorym też byli Papieſcy poſłowie/ Domicyanus y Geminianus Biſkupi. Ná tym Synodźie/ nawiecey oni Biſkupi zmocnili Concilium Kálcedońſkie/ wßytkie potępione heretyki á zwłaßczá Eutychesá potępiáiąc. Doyźrzał też pilny y nabożny on Gennádius/ obyczáiow kśiężey/ y nápráwował z wielką gorácośćią co złego widźiał/ á nawiecey Simonią y świętokupſtwo. y vczyniony ieſt ná tákie ſrogi Kánon: áby nikt nie śmiał zá pieniądze y dáry nikogoż święćić y rece nań kłáść. y inne wßytkie duchowne vrzędy/ áby dármo dawáne bez żadnego zyſku były/ wedle Páńſkiego roſkazánia: Dármo śćie wźięli/ dármo dáyćie. etc. 1. *Synod Carogrodzki.* *Simonia karana.* Theodo: Collec: lib: 1.

Piſzą o tym Gennádiuśie/ iż będąc czyſtego ſercá y ćiáłá/ miał iednego złego kśiędzá/ ktory był v grobu w kośćiele ś. Eleuteriußá męczenniká/ czytelnikiem. Vpominał go częſto/ áby k ſobie przyßedł/ á w onych grzechách nie leżał: nic mu nie pomogło. Potym bić go y biczowáć kazał/ y ná to ſię nie vpámiętał. Nákoniec poſłał ſwego kápłaná do grobu ś. Eleuteriußá z temi ſłowy: Swiety Boży Eleutery/ ſługá twoy wielki grzeßnik ieſt/ ábo go nápraw/ ábo go pokarz. On kápłan przed ołtarzem ſtánąwßy/ á rece do grobu świętego podniozßy mowił: Pátriárchá Gennádius oznáymuie wam/ ś. CHRISTVSOW męczenniku Eleutery/ przez mie grzeßnego/ iż ſługá twoy wiele grzeßy. ábo go nápraw/ ábo go wytni. y názáiutrz on złośnik vmárłym ieſt náleźiony. Zwáli go Chárisius/ báwił ſię czárámi y krwią ludzką. 2. Niceph: lib: 15. cap: 23. Pratum Spir: cap: 145. *Zły kśiądz tako ſkarany.*

Po ſkończeniu onego Synodu w Cárogrodźie Biſkupi kośćioł ś. Anáſtázyey/ on w ktorym Grzegorz Názyánzenus pocżął Aryáńſtwo wykorzeniáć/ ktory był wielkim budowániem ozdobił Márcianus/ poświecáli/ przy Ceſárzu Leonie y wielkośći ludźi. Tám ſtał ſię dźiwny cud ná Márcianie ßáfárzu kośćielnym. Prośił go vbogi o iáłmużnę: on nie máiąc ná ten czás co dáć/ ſuknią mu ſwoię dał/ w kośćiele ią w kąćie iednym z śiebie zwłocząc. y zoſtał tylo w vbierze kápłáńſkim. A gdy Mßą miał/ y potym prześwięte táiemnice rozdawał: vyźrzano ná nim pod ornatem práwie Ceſárſką ze złotem ßátę. y iedni mu przymawiáli/ drudzy ſię dźiwowáli. Po Mßy záwołał go Gennádius Pátryárchá: Bo y ſam ná to pátrzył/ y rzekł: ták ſię to godźi/ ták droga ßátą kápłanowi ſię pokrywáć? A on wiedząc iż y ſwey ſukniey ná ſobie nie miał: padł do nog iego mowiąc: Nie mam záprawdę tákiey ßáty/ vchoway Boże. Biſkup wiecey ſwoim oczom wierząc/ vchylił kápłáńſkie- 3. Surius Tom: 1. 10. Ianuarij. *Marcianus kapłan iałmużnik.* *Szátá z niebá.*

kápláńskiego vbioru/y nálazł niepokryte ćiáło iego. y wßyscy cud Boży v-znawßy/y Cesárzowi powiedźiawßy / chwalili Páná Bogá/y do iáłmużny śie pobudźili/y do miłosierdźia ku vbogim serce zostrzyli.

4. Niceph: lib: 15. cap: 23. Niespiacy mnißy. Studitani. Ian Kalibita. Surius 29. Decem. 10. Februarij.

Zá tegoż Gennádiußá w Cárogrodźie záczął śie zakon mnichow/ktore zowią Niespiące. ktorzy rozdźieleni ná trzy części / we dnie y w nocy ná od-miány nigdy nie vstáiąc P. Bogá chwalą. Studius nieiáki z Rzymu śie do Cárogrodu przeniozßy/bogáty y nabożny Senator/klaßtor im fundował. y dla tego śie ciż mnißy Studitámi zwáli. w tákim klaßtorze on Ioannes Calibita mnichem był/ o ktorym pátrz w żywoćiech ss. Zakonu tego pierwßy przodek był Alexánder Opát/y po nim Márcellus/ ktory go rozmnożył.

5. Epist: 80. Spowiedz iawna zganiona.

Leo Papież wnieśiony od niektorych niedozwolony obyczay spowiedźi iáwney przed wßytkiemi / zgánił: á sáme táiemną przed kápłanem spowiedź pochwalił. Niemáć iż spowiedź táiemna od Apostołow wźięta iest. Aczby to mogło śie chwalić/ iż dla boiáźni Bożey / wstyd on pokutuiący odnośić chcą: ále nie iednákie wßytkich grzechy są. á drudzy dla wstydu y boiáźni od vrzędu ábo nieprzyiaćioł swoich/ rádźi ie táić chcą.

Rok Páński 460. Leoná 21.

Leoná Cesárzá 4. Máioriáná 4.

1. Elurus wygnany z Alexandriey. Libera: Breuia: cap: 15. Leo epist: 99. Solisaciol nastapił do Alexandriey. Leo epist: 101.

Dn mężoboycá Timotheus Elurus fałßywy biskup Alexándryy-ski/dopiero tego roku zá rozkazániem Cesárskim wyrzucony iest/ y ná wygnánie posłány/y z Piotrem nieiákim herecykiem. Chciał y prośił śie do Cárogrodu/chcąc tám kácerstwo odwołáć: áby śie mogł ná Biskupstwie onym zostáć: ále Papież Leo odrádźił pi-ßąc do Cesárzá/ á przestrzegáiąc go o chytrośći heretyckiey. Posłuchał Ce-sarz/y do Chersonesu pod pilną strażą záfłáć go roskazał. Ná iego mieysce nástąpił drugi Timotheus Solifáciolus/ spokoyny y ßczery Kátholik/ktory záraz do Leoná Papieżá posły swe wyprawił/ wyznánie wiáry podáiąc / y o swym wstąpieniu ná one stolicę oznáymuiąc. Odpisał mu Papież / do pil-ney go pracey około trzody Bożey y wyczyśćienia błędow heretyckich vpo-mináiąc: á proßąc / áby śie z nim przez listy w miłośći porozumiewał. Pisał

Epist: 103. Epist: 102.

y do Biskupow Egyptu/ktorzy go poświęcili/y do kśiężey Alexándryyskiey/ rádośći im oney/ dla wrocenia pokoiu kośćielnego pomagáiąc/y do zgody y miłośći spolney vpomináiąc: á proßąc / áby śie o náwrocenie błędnych stá-ráli/y one duchem ćichośći vpominali.] Obáczmy rożność Kátholikow od

Rożność Katholikow od heretykow gdy moc maią.

heretykow. Heretycy gdy gorey moc máią: krwią Kátholikow rece nápeł-niáią/przyćiskáiąc ie mocą/łupiestwem/y krzywdámi ćięßkimi. A Kátholicy gdy w mocy máią heretyki:krzywd swoich zápomináią/do pomsty leniwi/do miłośći ochotni/z ktorey ćichośćią y pokorą bráćia záwiedźiona pozyskuią.

2. Cedren: in Comp: 4. Leonis. Simeon Słupnik skonał. 7. Ianuarij.

Tego roku on Symeon Słupnik/cud wßytkiego świátá/do niebá prze-nieśiony iest. Żył dłużey nad sto lat. Ná słupie żył lat ośmdźieśiąt. Pátrz w iego żywoćie. Theodoretus ktory iego żywot nápisał / pierwey vmárł / gdy dopiero ná słupie był 28. lat. Co potym áż do ośmidźieśiąt lat z nim śie dźiało; w zámilczeniu zostáć muśiáło. Bárzo śie z niego w onym zámießániu heretyckim / y wielcy ludźie y prośći zwłaßczá budowáli: zostáiąc przy tey wierze Kátholickiey/ktorey on świádectwo dawał/cudámi y náuką y żywo-tem tákim Anyelskim/ iáko wielki wßytkiego świátá káznodźieiá. Márcia-nus Cesarz często go táiemnie náwiedzał / piße Suidás. Ciáło iego do Cá-rogrodu Leo Cesarz nabożny przeniosł/y kośćioł imieniem iego zbudował.

Daniel drugi Słupnik.

Ná mieysce Symeoná/nástąpił Dániel iego násládownik/iáko po Heliaßu Helizeuß. Ten z podánia Duchá ś. tákże ná słupie máło co przed śmierćią

Symeoná

Symeoná v weśćia morzá czarnego blisko Cárogrodu podnieść sie kazał. Doświadczał go Gennádius Biskup Cárogrodzki / y spycháć go kazał / boiac sie áby dla prozney chwały v ludzi / onego ná sobie meczeństwá nie czynił: ále po cudách poznał / iż go Duch ś. rządził.

Tegoż roku w Jeruzálem szcześliwie świát pożegnáłá / oná Eudoxia żoná Cesárzá Theodozyuszá mnieyszego / wiele kośćiołow y szpitalow / y klásztorow nábudowawszy / y dochody opátrzywszy. o iey bliskiey śmierći ś. Eutymius iey oznaymił / gdy mu ná iego klasztor dochody oddáwáć chćiáłá. Zyłá lat sześćdźieśiat śiedm / cztery w heretyctwie / á po náwroceniu drugie cztery w pokućie Káthólickiey áż do zeszćia swego. 3. *Eudoxia w Ieruzalem vmárłá.* Cyrill: in vita Eutimij. Niceph: lib: 14. cap: 50.

Rok Páński 461. Hilará 1. Leoná 5. Sewerá 1.

Maiorianus Cesarz zachodny / wielce chwálebny / y madry / y dobry / zdrádą Sewerá v Dertony miáśtá w Hiszpániey / zábity iest. z nim páństwo zachodne vpádło. Ricimerus Gothus y Aryánin / wodz Máioriána / pomagał Sewerowi zdrády oney / y on go ná páństwo wsádźił. Zle sie záwżdy towárzystwo y społeczność z heretykámi vdáie. 1. *Máiorianus Cesars zabity.* *Ricimerus Gothus heretyk zdradliwy.*

Tegoż roku wyszedł z ćiáłá ś. Leo Papież / ktorego dla dźiwney madrośći y czuyności iego w rzadzeniu kośćiołá Bozego / słusznie wielkim názwano. Zył lat ná Papieśtwie dwádźieśćiá y ieden rok. O nim pisze Grzegorz ś. Gdy Grekowie niektorzy nie wierzyli / áby chustki ktore ná grob ś. Piotrá kłáda / moc iáka miáły: on wźiawszy nożyczki / chuste one kráiał / y záraz z niey krew ćiekłá. O nim też iest powieść v Sofroniuszá / iż dni czterdźieśći v grobu ś. Piotrá modlac sie y poszczac / prośił / áby sie zań s. Piotr do CHRISTVSA wstáwił / żeby mu grzechy odpuszczone były. Vkazał mu sie Piotr ś. po skończeniu dni-onych / mowiac: Uiodlilem sie zá cie / y odpuszczone ć sa wszytki grzechy / okrom kłádźienia reku. To iest / gdy niegodne poświecał ábo ná vrzedy sadzał. Co sie ma rozumieć nie o przewinieniu / ále o karániu. Bo P. Bog odpuszczenia grzechow nie dźieli / ále karánia dźieli iáko chce / y iáko grzechy násze zásluguia. bárzo predka iest omylká ná stáwieniu vrzednikow / zwłaszczá około dusz ludzkich / gdy źle służa / y miásto pożytku ludźie złemi przykłádámi ábo niepilnośćia zárażáia. Nie dármo Apostoł vpomina: Z predká reku ná nikogoż nie kłádź / á cudzemi sie grzech ámi nie obkłáday. Bo grzechy ták źle obránych / ná ty ida ktorzy ie obráli y postáwili. A ieśli to y świetym sie przydáie / á coż grzesznym y niedbáłym? *Leona Papieza dokonanie.* Greg: lib: 3. epi: 30. Greg: Turon: lib: 1. cap: 28. de Mirac. Prato Spirit: cap: 149. *Niegodne ná vrzedy stáwiać iaki grzech.*

O vćieciu reki ktora niewiáśtá vrodziwa cáłowáłá / iáko iest w żywoćie iego / żeby ia sobie sam dla tego vćiał: niepewna iest powieść. Ale ták byłá v ludźi wźieta / iż to w Rzymie ná śćiánách kośćielnych málowano / co dopiero zá dźiśieyszego Papieżá Klemensá osmego wyrzucono iest. O ś. Dámásćenie to pisza prawdźiwie / co sie ná tego Leoná prożno kłádźie / iż mu reke od Sárácenow vćieta P. Bog zá modlitwa przeczystey mátki Bożey przywroćił. 2. 11. Aprilis. *O vćieciu reki S. Leona.*

Wstapił ná mieysce Leoná Hilarus / on ktory ná Concilium Epheskim posłem był. Ten skoro ná Papieśtwo podnieśiony był / po wszytkich kośćiołách list swoy rozesłał / w ktorym pochwala trzy Concilia wielkie / Nicenskie / Epheskie y Kálcedońskie / y list Leoná. á Nestorá y Eutychesá potepia / y ich násládowniki. *Hilarus Papież.*

Z strony krolestw wschodnych to sie dźiało. Leo Cesarz nie máiac potomká z Wereny żony swey / vdał sie do ś. Dánielá Słupniká / prosząc áby mu to v P. Bogá ziednał / żeby sie z syná weselić mogł. Vprośił on świety / y czás powiedźiał / ktorego sie vrodźić miał. Lecz on synaczek rychło vmárł / *Syn Cesárski vmárl.* Apud Suriũ 11. Decembris.

Ariadna śiostrá Cesárska zła. śnáć zá złośćią śiostry Cesárskiey Aryádny / ktora żenie brátá swego źle życzyłá / y wiela złego kośćiołowi Bożemu przyczyną byłá.

3. *Trzy Eudoxie.* Eudoxia one żone Wálentyniáná trzećiego / Genserikus ktory ią w Rzymie poimał / vczćiwie do Cárogrodu z corką iey Plácydią záślubioną Olibriuszowi odesłał. á drugą corke iey tákże Eudoxią synowi swemu Hunerikowi zá żonę dał. Trzy były tego wieku Eudoxye ábo Eudocie / iedná żoná Theodozyuszá Cesárzá mnieyszego / ktora w Ieruzálem vmárłá. druga corká iey żoná Wálentyniáná trzećiego / ktora śie z Afryki do Cárogrodu wroćiłá. trzećia tey záś corká żoná HunerikA Wándálskiego w Afryce.

Rok Páński 462. Hilará 2. Leoná 6. Sewerá 2.

1. Cedrenus in Compend. Niceph: lib: 15. cap: 23. *Málarze nie vczćiwi.* W Cárogrodźie gdy málarz ieden P. CHRISTVSA chćiał ták iáko Iowiszá málowáć / reká mu vschłá. á gdy pokutował / Gennádius biskup one mu reke zleczył. Niech śię vczą málárze / vczćiwe y przystoyne / á służące nabożeństwu obrázy málowáć / nie nágie / y po częśći obnáżone / nie sprośite / y oczom wstydliwym obráźliwe. Drudzy máło báczni Apostoły y święte z odkrytemi wysoko goleniámi stáwią / y ine brzydkośći czynią. Iákoby nabożni misterstwá iego / á nie nabożeństwá szukáli y prágneli.

Rok Páński 463. Hilará 3.

Leoná 7. Sewerá 3.

1. Gennad: cap: 88. *Kálendarz.* HIlárius Papież Wiktorinowi z Aquitániey polećił Kálendarz Wielkonocny / widząc iż on Theophilow dawny / nieco od mieśiácá chybiał. y vczynił okrąg Wielkonocny ten Wiktorinus / ktoremu śię Wiktor Biskup Kápuáński sprzećiwił. y przy nim Bedá stoi.

2. *Cud Biskupow w Gálliey.* Apud Surium 27. Augusti To: 4. Zyli w ten czás wielcy święći Biskupi w Gálliey Cesárius Areláteński / y Eucherius Lugduński / y inni. Ci dwá w drodze z sobą iádąc / vyźrzą chorą niewiástę czołgáiącą śię nogámi y rękámi po źiemi. Bo byłá skurczona. Rzecze Cesárius do Eucheriuszá: Znidź á przeżegnay ią. On ácz nierad / przeżegnał ią y rzekł: Vczyniłem coś kazał. A on rzecze: Weźmi ią zá rekę á podnieś. A Eucherius vczynić tego niechćiał / mowiąc: Tobie P. Bog dał te łáskę / ábyś y ćiáłá leczył. A on mu przedśię kazał. Wymawiał śię z tego z płáczem / áż mu rzecze Cesárius: A iákobyś ty dla posłuszeństwá w ogień wszedł / gdy z miłośierdźia nie czynisz co miłość każe? W imie Páńskie weźmi ią zá rekę á podnieś. Y ták vczynił Eucherius / á niewiástá wnet záraz podniosłá śię y ozdrowiáłá. Táka iest moc posłuszeństwá.

Rok Páński 464. Hilará 4. Leoná 8. Sewerá 4.

1. Isid: Chron: Goth. *Ewárix krol Gothow w Hiszpániey.* THeodoricus krol Gothow w Hiszpániey vmárł. ná krolestwo brát iego Ewárikus ábo Ewárix nástąpił / y krolował lat 18. człowiek nieludzki y srogi / nie przestáiąc ná Hiszpániey / wdárł śie do Gálliey / y wźiął Arelatum y Mássylią.

2. Acta Daniel. Surius 11. Decemb. *Dániel Słupnik o ogniu prorokuie. Odwłoká modlitw ściąga pomsty.* Leo Cesarz z pokory y nabożeństwá náwiedźił Dánielá Słupnika / y iego śie nog dotknął / ktore były wrzodowáte y opuchłe / iego śię modlitwie zálecáiąc. Był przy tym Gennádius Pátriárchá / ktory go ácz poniewolnie ná kápłáństwo poświećił. Obiemá opowiedźiał Dániel / o przyszłym ogniu ná miásto Cárogrod / vpomináiąc / áby P. Bogá vbłagáli. Lecz obá y Cesarz y Biskup zápomnieli tego / áni do modlitew / áni do postow y iálmużn ludźi nie pobudzáiąc. Ták bywa gdy P. Bog karáć chce / iż pomocy te vbłagánia Páná Bogá od ludźi śie oddaláią / dla grzechow iuż karánia godnych / y nieodwłoczney pomsty Bożey.

Rok Páński 465. Hilará 5.

Leoná 9. Sewerá 5.

CArogrod pokarał P. Bog wielkim ogniem/ w mieśiacu Septembrze w dźień ś. Mámántá/ ktory trwał przez dni ſześć/ ábo iáko drudzy piſzą przez cztery. Więtſzą część miáſtá wielkiego popſował/ kośćioły/ budowánia poſpolite y wielce wſpániáłe y wyſokie zwoiował/ áni mury/ áni ſklepy/ áni kolumny/ ábo kámienne ſłupy wytrwáć oney gorącośći y mocy ogniá onego nie mogły. Ludźi wiele poginęło/ drudzy popaleni ledwie żywi zoſtáli. y ták ſię poſpećiło y obáliło miáſto ono ták wſpániáłe y bogáte/ ktore ſię cudem świátá zwáło/ iż tylo gory murow y kámieni pokruſzonych zoſtawáły/ á nikt domu ſwego poznáć nie mogł. Márcianus kápłan kośćiołá ſwego Anáſtázyey obronił/ modlitwą wiáry przedźiwney. á Dániel Słupnik práwie vmierał/ modląc ſię y wołáiąc do Páná Bogá. karał ludźie one/ iż zá iego vpomnieniem Boſkiego gniewu nie vprzedźili. Mnimáli iuż iż iáko Sodomá zgorzeć wſzytko miáſto miáło. Ale ſię P. Bog nád oſtátkiem zmiłował/ iż wżdy ogień on/ ktory obrony żadney nie dopuśćił/ ſam vćichł. Ewágrius piſze/ iż widźieli niektorzy czártá w oſobie czárownice y niewiáſty/ gdy miáſto zápalał wieczorem/ gdy świece zápaláią. Pełne było miáſto ono heretykow/ tych zwłaſzczá ktorzy ſię dla Ceſárzá zwierzchu Kátholikámi pokázowáli/ á wewnątrz Eutychesá y Dioſcorá nośili. Arianow ſię też z nowu przymnażáło/ gdy oni dwá Gothowie Ariani Ardáburius y Aſpár ſyn iego/ nád żołnierzmi władzą mieli/ y wielką v dworu powagę/ zá ktorą ſzło wiele nieſtátkow.

1. In actis Danielis Still: 11. Decembris Surius. *Cárogrod pogorzał.* Euagr: lib: 2. cap: 13. Ve ſupra. *Cárogrod pełen był heretykow.*

Byłá tego roku źimá bárzo ćiężka y deſzcze w Cárogrodźie wielkie/ iż ſię zdáły rzeki z niebá płynące przez cztery dni/ gory ſię niektore od wod rozſypáły y miáſteczká y wśi tonęły. Wiátry tákże ſrogie y z ſobą walczące powſtawáły/ ktore y ſłupy one dwá żelázmi źięte/ ná ktorych Dániel śiedźiał/ obaláły. A on y źimie y deſzczom y wiátrom ták ćiężkim nád zwyczay/ nie vſtąpił. Ták iż ſię nád nim vżaliwſzy Ceſarz náwiedzał go/ y one ſłupy lepiey opátrowáć kazał. A gdy odchodząc ná koniá wśiadł/ koń záſtráſzywſzy ſię wznák ná Ceſárzá vpadł/ y był w wielkim niebeſpieczeńſtwie/ by był Dániel modlitwą ſwoią nie zábieżał złemu. Koniuſzy ná imię Jordanes/ boiąc ſię Ceſárzá o koniá onego/ do ś. Dánielá vćiekł ſię: y gdy mu łáſkáwie ſię święty ſtáwił/ y beſpieczność obiecał: kácerſtwo ſwoie/ bo był Aryáninem/ porzućił y onego ſię zárzekł. Prośił tedy przez piſánie Ceſárzá/ áby onemu koniuſzemu odpuśćił/ y w łáſkę go przyiął/ oznáymuiąc mu iż práwowiernym zoſtał. A Ceſarz odpiſał: Nikt mi przygody mey przyczyną nie był/ iedno ia ſam ſobie. Bom śmiał przed oczymá twemi ná koniá wśiádáć/ mogąc od onych świętych ſłupow pieſzo dáley odiść. Nápotym ſię tego ſtrzedz będę. á z Jordaná ſię ráduię/ iż moie z koniá pádnienie/ powſtániem ſię iego ſtáło.

2. Niceph: lib: 15. cap: 20. *Niepogody wielkie y deſzcze.* 3. Apud Surium 11. Decemb. *Spádnienie z koniá Ceſárſkie.* *Pokorá Ceſárſka ku świętym.*

Gdy do tegoż Leoná krol Lázorow dla przymierza przyiáchał: prowádźił go ſam do Dánielá y mowił: To ieſt mego páńſtwá cudo. A on krol zdumiáły ná táką ćierpliwość y meſtwo onego świętego/ nietylo iemu ſię kłániał/ ále y ſłupom onym/ płacząc á mowiąc: Dźiękuię krolu niebieſki/ iżem do źiemſkiego krolá przychodząc/ tego niebieſkiego męża y żywot iego oglądał/ żeś mię godnym vczynił/ ábych ná te táiemnice pátrzył.

4. *Cudo páńſtwá Rzymſkiego. Lázorſki krol.*

Hilarus Papież Synod w Rzymie zebrał z czterdźieśći y ośmi Biſkupow. ná ktorym ſpráwy z Hiſzpániey y z Gálliey ſadźił. W przedmowie iego ſą one złote słowá: Grozi Pan Bog kápłanom niedbáłym/ y ćiężey grzeſzy/ ktory ná wyżſzey cżći śiedźi/ wyſokość doſtoieńſtwá obćiąża wyſtępki. Ná

5. Tom: 1. Concil. *Ná kápłany niedbáłe.*

Starodawność zachować. tym Synodzie / gdy o kościelnych sprawách mowy były: záwołáli Biskupi ono słowo / ktorym sie wszytkie kácerstwá obaláią: Prosim áby stárodawność záchowána byłá.

Marcell: in Chron. *Sewerus Cesarz okrutny.* *Procop: de bello Vand: lib: 1.* Sewerus zachodny Cesarz / zdrádą Ricimerá swego onego ná páństwo pomocniká / otruty iest. y nie było Cesárzá przez rok y kilás miesiecy. Co bárzo páństwu onemu szkodziło. Bo Genserikus krol Wándálski morzem wiele pustoszył ziem Rzymskich / Itália / Sycilia / Illirik / Pelopones / y inne. Ták iż sie go y w Alexándriey bać poczeto.

Leo Cesarz kości Słupniká Symeoná z Syriey do Tráciey przenieść kazał / niewiedzieć ktorego roku.

Rok P. 466. Hilará 6. Leoná 10.

1\. *Ardaburius y Asparus.* *Surius ex Metaph: 29. Decembris.* Ardáburius y Aspáres stárzy hetmáni obá Ariani / ták zmocnieni byli / iż sie ich y sam Cesarz Leo bał. Tego Ardáburiuszá żołnierz dla gniewu iego / do klasztorá y kościołá Márcella Archimándrity / do onych Niespiących mnichow / vciekł. ktorego gdy mu wydáć niechcieli: żołnierze posłał áby go wydáli: á iesliby niechcieli / áby mocą y żelázem klasztor wszytek przebiegli / y winnego náleźli. Mniszy ich puścić niechcieli. á gdy obtoczyli klasztor y iuż sie dobywáli: Pan Bog ná nie z niebá gromy y ogień puścił / iż vciekáć musieli. y Ardáburiuszá sámego przestrászyli / powiádáiąc co sie działo. Z tey przyczyny Leo wielka vczynił Prágmátikę ábo práwo / o wolności tych ktorzy do kościołá vciekáią / stáre kościelne práwá około tego vmacniáiąc.

Wolność kościołow. *L. 6. de his qui confugiunt ad Ecclesias.* *Ecdicius żołnierz meżny.* *Sidonius lib: 3. Epist: 3.* W Gálliey Ekdicius meżny woiownik Gothy czesto porażał / bárzo z máłym pocztem / Pánu Bogu y modlitwie świetych dufáiąc. Smie pisáć Sidonius iż z osmnaściá iezdnych / wielkie vfy nieprzyiaciół gonił y porażał. Boska wiecey reka nizli swoia. Bo był bárzo nabożny.

Prosper vmárł. Prosper on Regieński w Aquitániey Biskup / ktory wiele ná Pelágiany pisał / tego roku świát ten pożegnał.

Rok Páński 467. Hilará 7. Leoná 11. Antemiuszá 1.

1\. *Euagr: lib: 2. ca: 18.* *Antemius Cesarz zachodny.* O Zachodnego Cesárzá ták sie Leo wschodny Cesarz z Ricimerem ktory zachodne páństwá w mocy miał / pogodził: áby Antemius Greczyn Cesárzem zachodnym był / á Ricimer corkę iego zá żonę wziął. Przyiáchał Antemius do Rzymu / y náprowádził z sobą heretykow Mácedonianow / y Philoteuszá wodzá ich / ktorzy schadzki y náuki swoie w Rzymie rozszerzáć chcieli. Ale sie Hilarus Papież ták o to zástáwił / iż Antemius pod przysięgą obiecáć mu musiał / iż heretykom schadzek onych dopuścić nie miał. Y ták doznał Antemius / iż w Rzymie heretykom nie ták łácne mieysce / iáko w Cárogrodzie / gdzie dwá zbrodniowie Eutyches y Piotr Elurus ták wiele kąkolu piekielnego rozsiali.

Gelas: epist: 11. *W Rzymie heretykom nie sporo.*

2\. *Hilarius Papież vmarł.* *Simplicius nastąpił.* To spráwiwszy Papież Hilarus / y od onych heretykow Rzym obroniwszy: żywot swoy zámknął / y tego roku do Oycow poszedł. Siedział lat sześć / miesiecy dziesieć. Dziwnie wiele srebrá y złotá kościołowi ná on czás nádał. Zádziwuie sie kto czyta / o onym bogáctwie / ktore wyliczył Anástázyus Bibliotekarz. Nástąpił ná iego mieysce Simplicius z Tyburu syn Kástyná.

Carogrodzkiego Patriarchy podnieśienie. V tego Papieżá Leo Cesarz vprośić to chciał / czego v Hilará wymoc nie mogł: áby przywileie zwierzchności Cárogrodzkich Biskupow dáne ná Concilium Kálcedońskim potwierdził. Lecz Papież vczynić tego niechciał / y ná to posłá swego Probuszá Biskupá Kánusinu do Leoná posłał: áby mu myśl one z głowy wyráził / á tego sie nigdy nie spodziewał.

Rok Pán-

Rok Páński 468. Simpliciuſzá 1.

Leoná 12. Antemiuſsá 2.

W Ten czás Gállia iuż práwie z ręku Rzymſkich wypadáłá: gdy 1.
Ewárikus krol Gothow moc tám ſwoie bárzo ſczepił / á ſtá- *Gallia odpadała.*
roſtowie Rzymſcy łákomi y drapieżce ná poddáne / niewierni
pánom ſwoim / źle ſię záchowáli. y dla ich grzechow y vćiſkow
nád poddánemi y vbogimi Gállia zginęłá. O czym ſzeroko Lib: 5. de vero iudicio.
piſze y płácze Sálwianus / wyliczáiąc złośći vrzędnikow Rzymſkich / y nád
poddánemi okrućieńſtwá. ktorzy iużby ſię byli do Gothow vdáli / bo ſprá- *Vćiſk poddanych.*
wiedliwſzy byli y więtſzey ludzkośći: iedno kácerſtwo ich y Ariáńſtwo od te-
go ie iáko Kátholiki odwodziło. bo Gothowie y ten krol ich Ewárikus byli
Ariani. Lecz Fránkom Pogánom ktorzy też iuż w teyże Gálliey pánowáli / *Do Pogan przychylnieyſzy niż do heretykow.*
byli przychylnieyſzy Kátholicy: rozumieiąc / iż pod Pogány cáłośći wiáry ś.
dochowáć było łácniey / niżli pod heretykámi. Leo Ceſarz przećiw Gen- Saluianus vt ſupra.
ſerikowi Wándálſkiemu w Afryce krolowi wielkie woyſko zebrał ziemią y 2.
wodą. Miał o ſto tyśiecy ná ziemi ludźi / á ná morzu więcey niżli tyśiąc Niceph: lib: 15. cap: 27.
gáler ábo okretow. To woyſko ziemſkie poruczył onym dwiemá Arianom /
Ardáburiuſzowi y Aſpárowi. A nád wodnym dał hetmáná Bázyliſzká / brá- Procop: de bello Vandal: lib: 1.
tá żony ſwey Weriny / o ktorym wiedźiał / iż był Eutychianem heretykiem: *Wyprawa do Afryki na Wandale nieſcześliwa.*
ále mu dla żony ſwey dufał. Lecz go Bázyliſzek zdradzał. Bo ſię zmowił z o-
nemi Ariany Ardáburiuſzem y Aſpárem / áby go ná páńſtwo wſádźili: á on *Baſyliſzek zdrayca, y z Ariany.*
im rozſzerzenie ich Ariáńſtwá obiecował. y dla tego tá woyna y ták wielka
wypráwá ná Genſeriká / nie popieráli zwyćięſtwá / áby ſię Leo nie podnioſł /
á oni Bázyliſzkowi pośłużyć nie mogli: niechcąc też vczeſtnikow ſwoich w
Ariáńſtwie iáki był Genſerikus gubić / táiemną z nieprzyiaćielem zmowę mie-
li. Mieli iuż w ręku wodne zwyćięſtwo / y Genſerikus iuż ſię modlił / y pięć
dni pokoiu proſząc / Bázyliſzká dárámi vbłagał. ktory iuż práwie w potká-
niu / ſam z ſwoią gálerą wzad ſię obracał / y vćiekáć począł / żadnego ná ſię
przyćiśnienia nie máiąc. Zá nim wſzyſcy też poſzli / y goniąc ie Genſerikus /
máło nie wſzytkę onę ármatę wodną popalił. Ziemią idący lud iuż był bliſko
Kártháginy: ále gdy widźieli / iż z morzá pośiłku mieć nie mogli / roſproſzyli
ſię. Sárdinią tylo y Tripolim tą wypráwą Rzymiánie Genſerikowi odięli.

Gdy ſię Bázyliſzkus do Cárogrodu wroćił: wſzyſcy nań iáko ná zdray- 3.
cę wołáli / y świádomy ſwego ſumnienia / vćiekł do kośćiołá Kátholickiego / *Baſyliſcus ſkarany.*
ktorym ſię brzydźił. y tám go śioſtrá Weriná Auguſtá wyprośiłá / áby mu
Ceſarz żywot záchował / á ná wygnánie go potępił. y poſłano go związáne-
go do Perintu w Tráciey. Tego ſkarawſzy Leo / o onych dwu tákże zdraycow
myślił. Ták ſię pánom powodźi / gdy heretykom ſię zwierzáią / y one ćierpią.
Práwá ná heretyki dawał / á domu ſwego od nich nie oſwobadzał / y przeto
zdrády ich ná ſwoię vtrátę zázył.

Po Attyli Hunnow ábo Scytow krolá / ſyn iego Denſikus wzmacniał *Hunnowie porażeni.*
ſię y hárdym czynił. Ná ktorego Leo Kátholiká hetmáná wypráwił / ktory Euagr: lib: 2. cap: 14. 16.
iego woyſko poráziwſzy / ſámego Denſiká zábił / y głowę iego ná drzewcu do
Cárogrodu przyniosł.

Rok Páński 469. Simpliciuſsá 2. Leoná 13. Antemiuſsá 3.

LEo Ceſarz myśląc iákoby Ardáburiuſzá y Aſpárá pokarał / bo- 1.
iąc ſię mocy ich: mądrą rádą y ćichą / zmyślił więtſzą ku nim przy- Niceph: lib: 15. cap: 27.
iaźń. y vczynił Ceſárzem / to ieſt towárzyſzem ná páńſtwo po ſo- Cedrenus in Comp.
bie Pátriciuſzá ſyná Aſpárá / obiecuiąc mu corkę ſwoię poślu-
bić. Bo go Aſpár dawno o to prośił / wſpominaiąc / iáko mu

Patricius syn Asparow. też do páńśtwá pomogł. Był ten Pátricius Ariáninem / y dla tego sstáło śie wzburzenie ludu w Cárdgrodźie. y zebrawszy śie mniszy z onym Márcellem Niespiacych mnichow / szli do Cesárzá prosząc/ áby Ariána Cesárzá nie czynił / ná zgubę kośćiołá Bożego. On im obiecał / iż Kátholikiem iuż być miał/y oycá swego do tego przywieść. iákoż drudzy piszą / iż śie iuż był Ariáństwá zárzekł ten Pátricius. *Apud Surium 29. Decembris.* Chcąc sobie ná one potrzebę z zdraycámi swemi / P. Bogá Leo Cesarz vbłagáć: vczynił státut o święceniu nabożnym Niedźiele / áby w ten dźień żadnych sądow / y swarow / y wybieránia podátkow / y inych świeckich zabaw nie było. *2. L. vltima de feriis. Prawo o święceniu Niedźiele.* Jgrzyská też y inne widoki krwáwe / od Niedźiele oddalił. y Cesárskie swoie święto iesliby śie w Niedźiele tráfiło/przełożyć ná iny dźień kazał.

Swiętokupstwo. Vczynił też wyrok ná świętokupce / ktorzy śie zá pieniądze ná vrzędy ćisną. y są tám one drogie słowá: Czysty y pokorny Biskup obierány być ma/ áby tám gdźie przyidźie/wszytkie mieyscá żywotá swego czystośćią/oczyśćiał. *L. 31. Cod: de Epis: & Clericis.* Nie zá pieniądze / ále zá prośbámi máią Biskupá poświęcáć. Szukáć go máią y przynewolić. A on od tego vrzędu vćiekáć ma / poki z przymuszenia wymowki nie ma. Niegodny kápláństwá/iedno ten ktory śie nie powoli poświęca. y kłádźie ná tákie świętokupce karánie/ áby ie iáko pro crimine læsæ maiestatis, z kápláństwá zrzucano/y zá bezecne miano.

Rok Páński 470. Simpliciuszá 3.

Leoná 14. Antemiuszá 4.

1. Marcell: in Chron. Euagr: lib: 2. cap: 15. ASpár on zdraycá y z synem swoim Ardáburiuszem y z drugim Pátriciuszem/ ktory iuż był miánowánym Cesárzem/będąc ná igrzyskách y widokách ktore Circenses zowią: vsłyszeli ná śie łáiánie ludu Cárogrodzkiego y wzburzenie: ktorzy wytrwáć tego nie mogli/áby Ariánin ná páństwie po Leonie być miał. pomniąc co śie z nimi zá Walensá y Constánciuszá Ariáńskie Cesárze dźiało. y gdy im złorzeczyli/ y blisko iuż tárgnąć śie ná nie mieli: Aspár y z synámi / boiąc śie ich/ vćiekli do Kálcedonu/ y zámknęli śie w kośćiele s. Euphemiey. *Niceph: lib: 15. cap: 27. Aspár vćiekł do kośćioła.* Było z nimi wszytko żołnierstwo około kośćiołá. A Leo Pátryárchę do nich wypráwił / obiecuiąc im wiáry dochowáć/ iesliby z kośćiołá wyszli. A oni niechćieli/ážby sam Cesarz przyszedł. y przyszedł do nich Leo/ y do pálacu ie swego wprowádźiwszy/ y v stołu częstowawszy: Zenonowi ktoremu dufał / roskazał: áby ie pozábiiał/ gdy ie prowádźić przez pálace miano. *Leo przez Zenona Aspárá y syny iego pobił.* Co on vczynił. Zábił Ardáburiuszá y Aspárá: á Pátriciuszá / ktory iuż był Cesárzem / Leo ná wygnánie posłał/á corkę swoię Aryádnę ktora zá nim byłá/Zenonowi zá żonę dał. Poty Nicephor. A drudzy mienią/ iż wszytki syny Aspárá w ten czás Leo pogubił.

Rok Páński 471. Simpliciuszá 4. Leoná 15. Antemiuszá 5.

1. Theodo: lector: collec: lib: 1. Niceph: lib: 15. cap: 23. GEnnádius Cárogrodzki Pátryárchá z tego świátá wyszedł. Przed śmierćią máło co v ołtarzá śie w kośćiele w nocy modląc: vyźrzał sprosnego czártá/y krzyżem go ś. odganiał. A czárt rzekł: Jdę/ y pokiś ty żyw dam pokoy/ á po twey śmierći wrocę śie / y wszelákim sposobem gubić kośćioł będę.] y ták było iáko czárt z Bożego dopuszczenia powiedźiał. *Czart śie vkazuie y grozi.* Bo gdy Akácius nástąpił / wielkie bárzo ná kośćioł Boży nawálnośći od heretykow nástąpiły. *Menol: 25. Augusti.* Gennádiuszá Grekowie miedzy święte kłádą. śiedźiał lat 13. *Theodorus lector collec: lib: 5.* Leo ná mnichy ieszcze zá żywotá Gennádiuszá mándat wydał: áby z klasztoru nie wychodźili / okrom sprawcow ich: áby o wierze miedzy ludźmi śie nie swárzyli/á prostych nie zwodźili.

2. Nowy śie nieprzyiaćiel kośćielny y Judasz otworzył. Mnich ieden Pe-

trus Gnápheus/ábo Fullo w Cárogrodzie z onych Acemetow ábo Niespią- *Gnapheus Piotr*
cych/ kácerstwem Eutychesá zárázony/wypchniony był dla tego z klasztoru. *heretyk Fullo.*
y błąkáiąc sie po domách/do dworu Zenoná ziećiá Cesárskiego przystał. y gdy Apud Surium.
Zeno Komesem wschodnych krolestw vczynionym był/ á do Antyochiey ią- Tom: 1.
chał: z nim ten Fullo tám sie puśćił / y do iego sie przyiáźni wkradł. Záraz w
Antyochiey psowáć ludźie on Fullo y burzyć począł/nálazszy tám niemáło tá-
kich iáko y sam. y potwarzáiąc Biskupá dobrego Mártyriuszá / do Zenoná
go oskárżył/ mowiąc: Spokoyne miásto nie będźie/ iesli Biskupá nie odmie-
nią. Pisał o tym Zeno do Cesárzá Leoná / ále nic nie spráwił. Bo Gennádi-
us ktory ieszcze był żyw/ dobrze Biskupá / ktory tám był przyzwány / obronił.
Lecz gdy sie Mártyrius do domu z Cárogrodu wroćił/widząc ná sie lud po- *Martyrius vstą-*
burzony / á iż sie ono miásto w tákich niepokoiách kocháło / á Zeno im oncy *pił z Biskupstwa*
waśni ná sie pomagał: vmyślił z Biskupstwá vstąpić. y iáwnie w kośćiele *Antyoskiego.*
rzekł one słowá: Odstępuię kśieżey niepowolney y ludźi burzliwych/y kośćiołá
pomázánego: sáme sobie kápłáńską dostoyność záchowuię. y poszedł z miástá.

Skoro vstąpił/ on Fullo Gnápheus ná Biskupstwo ono Antyoskie zá 3.
wzburzenim onych Eutychianow wstąpił. O czym sie dowiedźiawszy Gen- *Fullo na Biskup-*
nádius/ stárał sie v Cesárzá áby wypchniony był. y kazał go Cesarz ná wy- *stwo Antyoskie.*
gnánie postáć. Lecz on nie czekáiąc żołnierzow ktorzy go ná wygnánie pro- Apud Surium 22. Ianuarij.
wádźić mieli/ vćiekł. *Wygnany z niego.*

Ná ten czás nieszczęśliwy/ Ariani y Gothowie ná pierwszych krole-
stwách śiedźieli/ y Cesárze iákie chćieli czynili. W Cárogrodźie y ná wscho-
dnych krolestwách moc mieli oni od Leoná pozábiiáni. w Gálliey y w Hi- *Krolestwa Ariani*
szpániey Ewárikus/ w Rzymie przy Antemiuśie przemożny Ricimer / w A- *osiedli.*
fryce Genserikus / wszytko Gothowie y vporni Ariani. ktorzy sie o zábićiu
Aspárá y Ardáburiuszá dowiedźiawszy/ ná páństwo sie Rzymskie zmawiáli.
A naprzod Ricimer w Rzymie chćiał oycá żony swey Cesárzá Antemiuszá
zábić. Ale gdy sie ostrzegł Antemius/Ricimer do Mediolanu vćiekł/ wiele *Ricimer Arianin*
żołnierstwá z sobą máiąc. y ztámtąd iednáć sie chćiał obłudnie z Antemiu- *w Rzymie.*
szem/y wysłał do niego Epiphániuszá Biskupá Tycińskiego/człowieká świe- *Zwada iego z Ce-*
tego y wymownego. ktory ie poiednał/ iż do Rzymu Ricimer przyiáchawszy *sarzem.*
stárey Cesárskiey przyiáźni/ ále we zdrádźie/ záżywał.

Eudocia żoná Hunneriká syná Genserikowego / poimána w Rzymie/ 4.
corká Válentinianá trzećiego Cesárzá/po lat szesnaśćie ktorych z mężem onym Niceph: lib: 15.
mieszkáłá/ y syná mu Vlderiká powiłá: brzydząc sie mężem Ariáninem/ táie- cap: 12.
mnie do Ieruzálem/do grobu báby swoiey Eudociey vćiekłá. y tám nie długo *Eudocia z Afryki*
żyiąc P. Bogu duchá oddáłá. wszytki dobrá swe y bogáctwá vbogim oddáiąc. *od męża vciekła.*

Tego roku Wesuwius gorá w Kámpániey / puśćiłá z śiebie ták wiele y Procop: de bello
ták wysoko y dáleko popiołu/iż wszytkę práwie Europę posypáłá/y do Cáro- Goth.
grodu y przez wielkie morze on popioł zálećiał. przestraszył cud on ludźie wszy- *Popioł z gory Ve-*
tki / ktorzy czego ćięższego czekáli. W Cárogrodźie szostego dniá Listopádá *suuium.*
cud ten co rok wspominąią/ y Páná Bogá błagáią. Cassiod: variar: lib: 4. cap: 50.

Ná mieysce Gennádiuszá w Cárogrodźie nástąpił Akácius. Ná wstę- 5.
pie iego biskupstwá/ táki sie cud stał/ pisze Nicephorus: Dwá Biskupi/ ie- Lib: 15. cap: 23.
den Ariáński á drugi Kátholicki o wierze spory mieli. w ktorych koniec chcąc *Katholik w ogniu*
mieć: Kátholik do ogniá Ariáná wzywał / áby z nim pospołu weń wstąpił. *disputuie z Aria-*
Arian niechćiał. A on sam w ogień wielki wszedszy / Ariáná Kátholickimi *nem.*
wywody gromił: á szkody żadney y ná sukniey z ogniá nie odniosł. To Nice-
phorus. y iest tákich disputáciy z heretyki w historiách niemáło. Żyd ieden Niceph: vt supra.
przełożony nawyższy v swoich/ fałszywie obwiniony y męczony / gdy w ogień
z párą synow swoich wrzucony był / záwołał: Boże ś. Sergiuszá wspomoż
mię: (bo tego czásu szerzyły sie y słáwiły cudá iego) od dwu iezdnych w bieli
wybáwiony / kilá godźin w ogniu będąc/ zdrowo z niego wyszedł.

Tego

6. *Remigius na Biskupstwo porwány.* Hincmarus in vita S. Remigij. Sigebertus. Sidonius lib: 9. epist: 7. *Pisma swego wydawáć niechćiał.*

Tego roku przyszły Fráncuzow Apostoł Remigius ná Biskupstwo Remeńskie po Gennádiuśie porwány iest od ludu pomiewolnie: gdy áni sie wyprośić/ áni niedostátkiem lat wymowić/ bo nie miał iedno lat dwádźieśćiá dwie/ áni vćiec nie mogł. Pochwalił P. Bog ono wybránie iego. Bo świátłość ná głowie iego iáko słonce widźiána ná poświeceniu iego byłá/ ná ktore wszyscy Biskupi zezwolili. y vczuł odwilżoną głowę swoię przedziwną máśćią. Sidonius go wysoko/ y słusznie wysławia/ y náukę y żywot iego. y powiáda iáko pismá swoie táił y wydáwáć ich niechćiał: áż mu wyłamániem zamkow v skrzynek iego/ y wykrádźieniem pogrążał.

Rok Páński 472. Simpliciuszá 5.

Leoná 16. Antemiuszá 6.

1. *Akacius się podnośi.* L. 16. de Sacros: Eccles. *Stolica Rzymska nie idźie zá Cesárstwem.* Gelasius epist: 11.

AKácius Pátryárchá Cárogrodzki pokusił się znowu po onym Anátoliuśie o swoie nád inemi wschodniemi Pátryárchy podwyższenie/ y z wielkiey hárdośći v Cesárzá Leoná przywiley sobie wypráwił/ w ktorym są słowá one niepokorne y fałszywe: Cárogrodzki kośćioł/ práwi/ wszytkich Chrześćian y prawowiernych iest mátką. Widźiał Akácius iż Cesárstwo y páństwo zachodne Rzymskie vpadáło: y mniemał/ áby y kośćiołá Rzymskiego przywileie od CHRISTVSA nádáne/ z świeckim páństwem vpáść miáły. Ale sie oszukał. Bo iáko Leo Anátoliuszowi/ ták sie y Simplicius iemu dobrze opárł w tey mierze/ y tákiey hárdośći rospuśćić sie nie dał.

Eutimius Archimandrita.

On cudowny Eutymius Archimándritá tego roku do niebá wezwány iest z tego świátá/ o ktorym szeroko y prawdźiwie Cyrillus vczeń ieg nápisał.

2. Cassiod: in Chron. *Cesars zachodny zabity. Ricimer zdechł.*

Antemius Cesarz zachodny od źięćiá swego Ricimerá Gothá Ariáná zdrádą zábity iest. Ná iego mieyscu tenże Ricimer postáwił Olibriuszá/ á sam po dni czterdźieśći zdechł. On to okrutnik heretyk/ ktory Cesárze stáwiał y skłádał/ y zábijał iáko chćiał. y w Rzymie kośćioł Ariáński ś. Agáty pod gorą Quirinalis/ postáwił/ Kátholickim obyczáiem ochędożony y málowány. Bo zbáwićielá nászego y 12. Apostołow z pozłocony ch kámyszczkow wymálowáć w nim kazał. ktory potym Grzegorz ś. ná Kátholicki poświećił/ gdy Ariani wygnáni byli.

3. *Sidonius Biskupem.*

Sidonius w Gálliey wielki Rhetor y Poetá/ źięć Awitá Cesárzá/ z stanu świeckiego wźięty iest ná Biskupstwo Arwerniéńskie/ ná ktorym záraz świeckie obyczáie y pisánie odmienił. y był ieden drogi kámień miedzy Biskupy: tákiey powagi/ iż gdy Arcybiskupá Bituryceńskiego Biskupi obieráli: wszyscy sie nań zdáli/ áby miánował/ kto mu sie nalepszy zda. y miánował ś. Simpliciuszá/ zá ktorego mu wszyscy podźiękowáli. Był człowiek wielkiey

Lib: 2. cap: 21.

wymowy. O nim Grzegorz Turoński wiele wychwalenia nápisał/ y ini.

Rok Páński 473. Simpliciuszá 6. Leoná 17. Olibriuszá.

1. *Olibrius Cesars zabity. Glicerius.* Iordanus de rebus Gotticis. *Ostrogoty y Wisogoty.*

OLibriuszá Cesárzá/ gdy iescze rok nie dochodźił/ zábito. Zołnierze Gothowie dáli ná iego mieysce Gliceriuszá w Ráwennie/ ktory też roku nie krolował. Ták częstą odmiáną Cesárzow/ Rzymskie zachodne páństwo vpadáło. Zá iego czásu Ostrogotty z krolem swoim Windemirem do Włoch wpádli. Glicerius dárámi ich vbłagał/ y rádźił áby sie puśćili do źiemkow swoich do Wisogotow do Gálliey/ á ze Włoch wyszli. y posłucháli rády oney/ złączyli sie z Wisogotámi/ y Gálliey y Hiszpániey iáko swoich páństw bronili.

W Pánnoniey ś. Sewerinus pustelnik miedzy Gothámi y Hunny wielkie cudá czynił/ y proroczkim duchem wiele im opowiedał rzeczy przyszłych y skrytych. Zywot iego nápisał Eugippius/ iego vczeń.

Rok

Rok Páński 474. Simpliciuſzá 7.

Leoná 18. Gliceriuſzá 1.

1\. LEo Ceſarz żywot ten ſkończył/ wneczek iego Leo mnieyſzy/ ſyn Zenoná/ ktorego był Ceſárzem po ſobie náznáczył/ w kilás po nim mieśiecy vmárł/ á tym czáſem oćiec iego Zeno ná páńſtwo śie podnioſł. Był Leo dobrym y nabożnym pánem y Kátholikiem nieodmiennym. W tym przygánę miał: iż nie dobrze doznawſzy tego Zenoná/ ktory był do wſzytkicy złośći ſkłonny/ wynośił/ y drogę mu do Ceſárſtwá vkazał. tákże y Bázyliſzká brátá żony ſwey Weryny/ wielkiego heretyká/ ná vrzedy wyſokie niebácznie poſádźił. Wiele dobrego kośćiołom vczynił ten Leo/ y práwá święte ſtáwił. y ono: áby duchownych do ſadow świeckich nie poćiagano. Sukniá przeczyſtey mátki Bożey w kośćiele iey imieniem/ o ktorym śię mowiło/ zbudowánym ad fontes położył. O ktorey náleźieniu Nicephorus kśiegi iedny nápiſał. y Metáphráſtes powiáda. y tám wiele śię cudow działo.

Leo Ceſarz vmárł. Marcell: in Chron. *Zeno náſtąpił.* *Omylki dobrych panow.* *Iurisdikcya duchownych.* L. 33. de Episc: & Cleric: C. Iuſtin. *Sukniá mátki Bożey.* Niceph: lib: 15. cap: 26. Metaph: 15. Auguſti.

2\. Zeno podnieśiony ná páńſtwo/ wdał śię we wſzytki roſkoſzy y nieczyſtośći/ nic śię nie wſtydząc/ á zá to máiąc: iż śię ták Ceſárſtwá zażywáć godźiło. Zá czym też wedle Apoſtolá/ brzuch zá Bogá máiąc/ ſtał śię nieprzyiaćiel krzyżá ś. Bo śię prędko do heretykow y ná obronę ich vdał. Onego Piotrá Fulloná Eutychianá y Theopáſchitę/ wygnawſzy prawdźiwego páſterzá Mártyriuſzá/ ná Biſkupſtwo Antyocheńſkie poſtáwił. ktorego był Leo dla iego kácerſtwá ná wygnánie potępił. co roku przyſzłego wypełnił. Ten Fullo záraz śiadſzy ná biſkupſtwie gwoli Apollináriſtom/ ktorzy mnimáią iż boſtwo CHRISTVSOWE vkrzyżowáne ieſt: do oney troyświętey pieśni: Swięty Boże/ święty mocny/ święty nieśmiertelny/ zmiłuy śię nád námi: On przydał mowiąc: ś. Boże/ ś. mocny/ ś. nieśmiertelny/ ktoryś zá nas vkrzyżowány ieſt/ zmiłuy śię nád námi. dáiąc znáć/ iákoby Troycá ś. vkrzyżowána byłá.

Zeno roſkoſzn[ik] y heretyk. Euagr: lib: 2. ca: 16. Alexand: Monachus Græcus Scriptor. *Fullo Gnápheus Biſkupem Antyoſkim.* *Przydatek do* Sanctus.

3\. Tenże niezbożny Zeno onego Tymotheuſzá mężoboycę/ ktory śię był ná ſtolicę Alexándriyſką/ zábiwſzy Proteriuſzá/ wdárł/ wygnánego od Leoná/ do wolności przywroćił. kárząc go Pan Bog począł náiázdy Scenitow/ Hunnow/ y Máſſágetow/ ktorzy śię przez Dunay przebiwſzy/ áż do Thráciey wdźierali. Mowi Sophronius o nim/ iż będąc ten Zeno wielkim iáłmużnikiem/ pomſtę Boſką ná śię odwłoczył. Bo gdy iedná niewiáſtá/ o wźiętą corkę ná roſpuſtność iego/ pomſty v Páná Bogá y pomocy naświętſzey mátki prośiłá: vkazáłá śię iey przeczyſta Pánná mowiąc: Iużbych to vczyniłá: ále mi ręká iego nie dopuśći.] Ma tę moc iáłmużná/ iż przewłoczy gniew Boży/ á do vpámiętánia człowieká/ ktory ma co dobrego ſercá/ ſpoſobi.

Elurá Zeno wygnánego ná ſtolicę Alexándriyſką poſtawił. Prato Spirit: cap: 175. *Iáłmużná broni od pomſty Bożey.*

Zachodne Ceſárſtwo/ we Włoſzech iuż bárzo ſłábiáło. Ceſarz Glicerius z niego od Iuliá Nepotá zepchniony Biſkupem Sálonitáńſkim w Dálmácyey zoſtał. A Nepos áby we Włoſzech w pokoiu śiedźiał/ pokoy ſobie y przymierze v krolá Gottow Ewáriká/ ktory w Tolośie w Gálliey krolował/ przez Epipháiuſzá Biſkupá Tyczynu/ ziednał.

Euagr: lib: 3. cap: 1. *Glicerius zepchniony z Ceſárſtwá.* *Nepos Ceſarz.*

4\. Leo nieiáki v Ewáryká krolá vczony y wymowny kánclerz/ prośił Sidoniuſzá tákże wielkiego w náukách Biſkupá/ áby dźieie y hiſtoria ſwoich wiekow piſał. On mu powiedźiał/ iż tego kápłáńſki ſtan nie dopuſzcza. Czym śię náſz Báronius ćieſzy/ iż woley nie ma tákże dźieiow wieku ſwe[o] wypiſowáć.

Sidonius lib: 4. epiſt: 22. *Dźieiow wieku ſwego kápłan nie ma piſáć.*

Rok Páński 475. Simpliciuſzá 8. Zenoná 2. Auguſtulá.

1\. ORestes nieiáki hetman Nepotá Ceſárzá/ z woyſkiem do Ráwenny iácháwſzy/ ſyná ſwego Momilliuſzá Auguſtá vczynił Ceſárzem. ktorego potym ná wzgárdę Auguſtulus zwano/ ktory iuż oſtátni był

Auguſtulus oſtátni Ceſarz. Iordanus ex Caſsi.

zachodny Cesarz/ ná ktorym Cesárstwo Rzymskie zachodne vstáło/ y Włoską ziemiá od obcych narodow opánowána iest. Od Augustá się Rzymskie páństwo poczęło/ ná Auguście vstáło. Nepos do Dálmáciey/ gdzie Glicerius biskupem był/ vciekł. A Rzymiánie ktorzy mu sprzyiáli/ z gniewu ná Orestesá/ przyzwáli do Włoch Odoákrá krolá Erulow/ ktory z woyskiem mocnym nád Włoską ziemią wisiał/ czekáiąc do iey osięgnienia iákiey pogody. w ktorą wpadszy/ y w Tyczynie Orestesá szukáiący Epiphániuszá Biskupá/ nawiętszą szkodę czynił. O drugich iego okrucieństwách pisánia nie máß.

Odoákres do Włoch przyzwany.

2. Sidonius lib: 6. epist: 4. *Gállia ma wiele panow.* *Krzyżowe dni.* Sidonius lib: 5. epist: 4. Concil: Aurelia: cap: 29.

Gállia ná wiele pánow rostárgniona/ bo część iey trzymáli Fránkowie/ część Burgundiowie/ część Rzymiánie/ część á nawiętszą Gothowie/ wiele vpadkow ćierpiáłá. A gdy Gothowie do Włoch wtárgnąć chćieli/ Aruerny miástá/ ktore im przechodu broniło/ dobywáli. gdźie Sidonius Biskupem będąc/ pomocy Boskiey vżywáiąc/ od Mámerká biskupá Wienenskie o vstáwione Rogationes, ktore my krzyżowe dni zowiem/ to iest processye z krzyżámi y z modlitwámi/ czynił. Ná ktorych ludźie pośćili/ płákáli/ y do P. Bogá o pomoc wołáli. Tákie processye potym z Litániámi wßytek kośćioł wznowił/ y czás im dał przed świętem Wniebowstąpienia Páná náßego.

3. Sidonius lib: 7. epist: 6. Greg. Turon: lib: 2. cap: 25. *Gothowie ćięższy ná Kátholiki.* *Páciens Biskup miłośierny.* Sidonius lib: 6. epist: 11. *Ekdicius miłośierny.* Greg. Turon: lib: 2. cap: 24. Supra.

Rzymiánom/ to iest Chrześćiánom w Gálliey/ nie ták byli przykrzy Fránkowie y Burgundiowie/ bo byli Pogánie/ á o wiárę ś. nikogoż nie vćiskáli. Lecz Gothowie Ariánámi będąc/ ták mocno swoie kácerstwo iáko y páństwo świeckie fundowáli. Wiele Biskupow rozegnáli/ drugie pobili y kośćioły popustoszyli/ y sekte swoię/ dusze ludzkie záráżáiąc/ szerzyli. Był bárzo ćiężki kośćiołom Bożym ten Ewárix ábo Ewárikus. Przystąpił był y głod wielki roku onego. w ktorym ś. Biskup Lugduński Paciens, ktory prze wielką świątobliwość swoię/ v krolá Ewárixá łáskę miał/ y wiele kośćiołow obronił/ y głodnych wiele karmił. Ekdicius też Senator o cztery tyśiące ludźi od głodu záchował. ktore gdy zá lepszym rokiem do domu odpráwował: głos on vsłyszał z niebá: Ekdicy/ Ekdicy/ iżeś to vczynił/ nigdyć ná wieki y twoim potomkom ná chlebie nie zeydźie. Był to y mężny y prędki żołnierz/ ktory sámodźieśięć wielką liczbę Gothow poráźił.

4. *Timotheus wyrzucony od Elurá.*

W Alexándriey on Tymotheus Elurus mężoboycá/ od Zenoná z wygnánia przywrocony/ zmowiwszy się z Eutychiany/ Tymotheuszá Kátholiká Biskupá onego mieyscá wyrzućił/ y do tego pogrożeniem śmierći/ przywiodł/ iż Dioscorá w Mszey ś. mánował/ okrutniey go ná duszy zábiiáiąc/ niżli pierwszego Proteriuszá Biskupá Alexándriyskiego ná ćiele. y sam się Biskupem vczynił/ y stolicę Márká ś. sprośnie przeklętą nánką swoią zmázał/ y wßytek Egypt záráżał. Co tám vćierpieli Kátholicy/ trudno wypisáć.

5. *Elurus w Cárogrodźie przyięty.* Ex libris Simplicij Papæ.

Smiał się y o to kuśić ten mężoboycá Tymotheus Elurus: iż iáchał do Cárogrodu/ chcąc sobie Cesárzá viąć/ o ktorym wiedźiał iż heretykom sprzyiał. y tám od Eutychiánow iáwnie z processyámi przyięty iest z onym śpiewániem: Błogosłáwiony ktory idźie w imię Páńskie. O co się Cesarz nie zástáwił/ áni Biskup Akácius Zenonowi kwoli. Sámi kápłani y Archimándrite Cárogrodzcy wßytkie kośćioły zámknęli/ áby wniść do żadnego nie mogł. Lecz on po gospodách nabożeństwá swoie z tákiemi iáko sám odpráwował. Vćiekli się xięża Cárogrodzcy do Papieżá Simpliciuszá/ wypráwuiąc do niego Epipháiniuszá/ y o tym co się dźiało dáli znáć. z wielką się żáłośćią ná onego wilká opowiádáiąc.

6. *Dochody Biskupie ná cztery częśći.* Epist: 2.

Simplicius roskazał áby dochody Biskupie ná cztery częśći dźielono. iedne ná Biskupá/ drugą ná xięża/ á dwie ná budowánie y vbogie/ y ná podrożne. To práwo często odnawiano/ á nigdy go pospolićie dla łákomstwá nie chowano. Gerásimus przesławny pustelnik/ ktorego niektore dźiśie fałszywie ś. Ieronymowi przypisuią/ ná lepszy wiek poszedł.

Rok Pán-

Rok Páński 476. Simpliciuſzá 9.

Zenoná 3. Odoákrá 1.

1. *Caſsiod: in Chron. Marcell: in Chron.* *Vpadek Rzymſkiego páńſtwá we Włoſzech.*

ODoákres ziemie Włoſka opánował / y Oreſteſá onego y Páwłá iego brátá zábił / Auguſtulá do Kámpániey do Lukullaná miáſteczká v Neápolim ná wygnánie potepił. Nie zwał ſie Ceſárzem / áni Ceſárſkiey ſzáty nośił. y ták Rzymſkie páńſtwo záchodne vpádło / y Ceſárſkie imie zginęło / y narody obce náſtapiły. Niewiedźiec zkad P. Bog te Erulany ná zgube Rzymſkiego páńſtwá poſłał / nie ſłycháli o nich oycowie / iednák z źimnych lodowátych kráiow przyſzli / mowi Sidonius. Pan Bog ták chćiał vkáráć y náuczyć złe Chrześciány. Ten Odoákres był Arian / ále żadney Kátholikom y kośćiołom ich ſzkody nie czynił. Pobory podánnym y vbogim odpuſzczał / drapieſtwo Chrześciáńſkich vrzednikow potepiáiac. dla Biſkupow proſzony wiele czynił. S. Seweriná puſtelniká w Noriku ktory mu o Włoſkim onym kroleſtwie prorokował / y o trzynaśćiu lat pánowánia iego opowiedźiał: bárzo czćił / śłac do niego / áby go prośił o co chćiał. On wypraſzał wiele więźniow / y od wygnánia / zacnego Ambrozyuſzá wyzwolił.

Lib: 8. epiſt: 9. *Odoákres Arian.* *S. Seweriná proroctwo.* *Gelaſ: Pa: Tom: 1. Epiſt: R. P.*

2. *Lupercalia Pogáńſkie.* *Krolá Katholiká kośćioł nie miał.*

W ten czás táka złość byłá Chrześciáńſka we Włoſzech / iż ſie ieſzcze Pogáńſkich Lupercalia, to ieſt igrzyſk ſprośnych y obżeránia / domagáli. Czego im duchowni bronili. Już żadne kroleſtwo Chrześciáńſkie / krolá Kátholiká nie miáło. Włoſzy mieli Ariná krolá. Galli mieli Burgundy y Fránki y Gothy. Hiſzpani mieli Gothy. Afrykani mieli Wándale Ariány / zá pány y krole. A wſchodne páńſtwá Zenoná obłudnego / y táieniem ſzkodliwſzego Eutychianá miáły. Lecz kośćioł obietnicámi páná ſwego wſpárty nie vſtał / á łodká záchwiana wiátry wypłynać muśiáłá.

3. *Epiſt: 4. 5. 6.* *Papieſkie ſtáránie o kośćioł.*

Simplicius Papież ſłyſzac co ſie w Alexándriey ſtáło / y co ſie dźiało w Cárogrodźie / liſty piſał pilne ná pomoc kośćiołowi Bożemu. Piſał do Ceſárzá Zenoná iáko Kátholiká / ieſzcze mu heretyctwá madrze nie zádáiac: áby od Kaimá oneg Tymotheuſzá kośćiołá ś. bronił. przekłádáiac mu gniew Boży / prośił go áby ſie ná ſkłádánie nowego Concilium onemu heretykowi przywodźić nie dawał / gdyż iuż rzeczy oſadzone wznawiał. Piſał y do Akáciuſzá / czyniac go ſwoim do Ceſárzá poſłem: áby o one krzywdy czynił y mowił przećiw onemu heretykowi. Piſał y do kśieżey Cárogrodzkiey y Archimándritow / áby mocnie ſie iáko poczeli o prawde záſtáwiáli. Lecz trudna byłá pomoc v vpornych / y ták dáleko od Rzymu mieſzkáiacych. Sam Pan Bog wolánia ſwoich wyſłuchał. Przepuśćił ná Zenoná Bázyliſzká / ktory ſie z śioſtra Werina wdowa / żona Leoná Ceſárzá zmowiwſzy / Zenoná z páńſtwá wygnał. Zbierał nań woyſko: y w tey trwodze / vkorzył ſie Zeno / y do Dánielá Słupniká y iego modlitwy vćiekł ſie. ktory mu oznaymił co miáło być y co ſie ziśćiło. bo muśiał Zeno z Cárogrodu vćiekáć / gdy Bázyliſkus w polu od żołnierzow Ceſárzem ieſt miánowány. y kryiac ſie ſam ieden po Iſauriey zkad był rodem / (bo go pilnie Bázyliſkus ſzukáć roſkázował) pułtorá látá w láſách mieſzkáć muśiał / y trawa á korzonki ſie / gdy mu chlebá nie ſtawáło / karmić. Ten co nieprzyiaćiele Boże / nieſłuſznie od wygnánia wybawiał / ſam ſpráwiedliwie wygnáńcem do beſtiy iáko Nábuchodonozor przyrownány / zoſtał.

Theodorus collec: lib: 1. *Ná Zenoná Bázyliſzek.* *Zeno w nieſzczęśćiu Katholik zmyślony.* *Zeno głodem morzony.*

4. *Theod: collec: lib: 1.* *Bázyliſcus Ceſarz heretyk.*

Bázyliſkus obiawſzy Ceſárſtwo / pokazał ſie ſrogim heretykiem Eutychianem / y prześládowcą kośćiołá Bożego. On Tymotheus wnet v niego vprośił / áby mu kośćioł w Cárogrodźie otworzony był. do ktorego gdy go heretycy ze czćia wielka prowádźili: ośieł pod nim padł / y noge mu złamał /

Elurus heretyk nogę złamał.
y nieśiony do domu śię wroćił. Platoná ſługę komornego/ ktory śię Tymo-
theuszowi ſprzećiwiał/ Bázyliszkus ogniem ſpalił/ heretyki wszytki wygnáne
Biſkupy przymuſza Ceſarz Bázyliſzkus.
przywroćił. Nápiſał liſt do wszytkich Biſkupow gániac Concilium Kálce-
dońſkie/ y liſt Leoná Papieżá: zá rádą onego Tymotheuszá Kaimá złośliwe-
go/ roſkázuiac áby wszyſcy Biſkupi pod vtrátą ſwoich mieyſc/ y mniszy y
Euagr: lib:3. cap:4.
świeccy pod wygnániem y vtrátą máietnośći/ Oycow Kálcedońſkich od-
ſtąpili/ y one iáko heretyki przeklęli. Mowi w tym liśćie/ iż zá táką iego
wiárą y potępieniem Concilium Kálcedońſkiego/ páńſtwo iego vmocnić śię
Heretyk śię omylił ná proroctwie.
y ſtáć miáło. W czym ſam wiárę śś. Oycow Kálcedońſkich oczyśćił. Bo iego
páńſtwo prędko vpádło iáko vſłyszym/ á Kátholickie Concilium Kálcedoń-
ſkiego wyznánia powſtawáło/ y nigdy vpadku nie znáło.

5. Było wielkie zámieszánie/ miedzy Biſkupy zwlaszczá. Bo iedni z boiáźni
Nie było ktoby śię heretykom opárł.
podpiſowáli on wyrok Bázyliszká/ á drudzy śię ſprzećiwili ále ſłábo. Nie by-
ło ná ten czás miedzy nimi ná wſchodnych kráiách Athánázyuszá/ Názyán-
zená/ Chryzoſtomá/ Cyrillá/ mężow onych mocnych y śmiáłych w Bogu.
Akácius ſam śię opárł Bázyliszkowi.
Sam Akácius Cárogrodzki Pátryárchá ſprzećiwił śię Ceſárzowi onemu/ y
gánił poſtępki ony iego/ choć z niebeſpiecznośćią zdrowia ſwego. Bo go iuż
był vmyślił ſtráćić. A on śię do nowey rády vdał. Zwiodł y przyzwał do Cá-
rogrodu mnichy y puſtelniki przednieysze/ ktorych świątobliwość byłá ſław-
ná/ áby Ceſárzá vpomináli/ o záchowánie Concilium Kálcedońſkiego/ y
Acta Daniel: apud Surium 11. Decem. Tom: 6.
cáłość wiáry ś. Poſłał y do onego Dánielá Słupniká Biſkupy/ áby z ſłupá
zſtąpiwszy/ ná pomoc kośćiołá ś. przybył. Acz z długim biedzenim śię ſam
Słupnik iáko wiáry podpárł.
z ſobą/ iednák widząc płácz ich y gorącą proźbę/ vżyć śię dał. y przyszedszy do
miáſtá/ cudá wielkie czynił/ chore lecząc/ y czárty z ćiał ludzkich wyganiáiąc.
czym bárzo Eutychiány poſromocał/ á Concilium Kálcedońſkie potwierdzał.

6. Bázyliſcus Ceſarz wiedząc iż do niego iść y gromić go miał o onę złość
Niceph: lib: 16. cap: 6.
heretycką: vćiekł z miáſtá do bliſkiey wśi. Dániel zá nim nieśiony był/ bo
Słupnik goni Ceſárzá.
chodźić nie mogł. y gdy przypuśćić go do śiebie niechćiał: on odchodźił/
przeklectwá nań kłádąc/ y o vtráćie páńſtwá iego oznáymuiąc. y wracał śię
do Cárogrodu z cudámi ktore y ná drodze czynił. W tym wieżá iedná w pá-
łacu Bázyliszká vpádłá. y przeſtrászony/ wyſłał prędkie poſły/ prosząc Dánie-
Słupnik Ceſárzowi hárdy.
lá ś. áby śię do niego wroćił. Ale on niechćiał/ pomſtą mu Boſką grożąc. y
przyiáchawszy Bázyliszek do Cárogrodu bieżał do Dánielá/ y do nog ie° vpa-
dał. Lecz on znał złe ſerce iego y nic mu nie złożył/ áni dobrego ſłowá dał.
y oznaymiwszy inym chytrość y zmyślánie iego/ ná ſwoy śię ſłup wroćił.

7. Zátym on Bázyliszkus ćiższy być począł/ y roſkazał Senatowi/ áby Aká-
Bázyliszkus odmienny.
ciuszowi Pátryársze żadney trudnośći nie czynili. Bał śię áby lud śię nie
Theodorus collec: lib: 1.
wzburzył y miáſtá nie zapalił/ iákoż zápalił/ y zgorzáłá kśiążnicá/ iáko pisze
Cedrenus/ w ktorey byłá niezliczona liczbá kśiąg około ſto tyśięcy y dwá-
Bibliotheká zgorzáłá w Cárogrodźie.
dźieśćiá. Gdźie też byłá ſkorá z kiszki ſmoczey ſto dwádźieśćiá ſtop długa/
ná ktorey były nápiſáne kśięgi Homerá Ilias y Odiſſea, y ine dźieie mężow
Kiszká Smocza.
wielkich literámi złotemi. y ine szkody on ogień poczynił. Zátym był w wiel-
kiey v wszytkich nienawiśći Bázyliszkus/ y práwym go Bázyliszkiem/ ſkáźićie-
lem miáſtá zwáli.

8. A ſłysząc/ iáko pisze Theodorus/ iż Zeno w Iſauriey woyſko nań zbiera/
Theodorus lector Collec.
z żoną ſwoią Zenonidą: szedł do Akáciuszá Pátryárchy/ y do kśiężey y mni-
Bázyliszkus w nieszczęśćiu heretyctwá przeſtáie.
chow/ y ſpráwowáł śię im o wiárę/ y przywroćił przywileie y wolnośći koś-
ćielne/ y przećiwnym wyrokiem y mándatem/ on przećiwny Concilium Kál-
cedońſkiemu odwołał. w ktorym z podánia Akáciuszá Pátryárchy/ y Neſto-
riuszá y záraz Eutychesá y wszytkie heretyki potępia/ y niechce áby ktore zno-
wu Concilium było: ále żeby to wszyſcy wierzyli co od przeszłych poſtánowio-
no ieſt.] iáko Papież Simplicius do Akáciuszá wſkázował/ ktorego śię on li-

ſtámi

ſtámi vmacniał/ y Bázyliſzká iemi ſtráſzył y krocił. Pátrz ná złego Páná/ ktory wiárą páńſtwá tárgował/ á odmiennośćią oną/ przedawał prawdę y CHRISTVSA/ zá świeckie páńſtwo/ przy ktorym ſię iednák nie zoſtał. *Wiára targuią pánowie.*

Thálmud Zydowſki Bábiloński/ tego roku od Rabbi Aſſe/ y Rabbi Ammái złożony y bluźnierſtwy nápełniony ieſt. Pierwſzy co go początł w pułtorá ſtá lat po zburzeniu Jeruzálem/ był Judá ſyn Symeoná/ drugi był Rabbi Joánná/ we trzy ſtá lat po onymże zburzeniu. A ći dwá oſtátnie go w tym roku ſkończyli. *Thálmud Zydowſki.* *Sixtus lib: 2.*

9. On Genſerikus w Africe krol Wándalow/ ktory Rzym y Kárthágine/ pierwſze ná świećie miáſtá złupił/ tego roku vmárł. krolował lat trzydźieśći śiedm/ y zdał ſię bárzo ſzcżeśliwy nád inne krole: iż ty dwie mieśćie/ nád ktore świát wietſzych y mocnieyſzych nie miał/ zwoiował. ále tym ſię dáie znáć/ iáko tákie ſzcześćie podłe ieſt/ ktore P. Bog ták niewiernym/ niezbożnym y okrutnym y złym heretykom dáie. Po nim wſtąpił Hunerikus ſtárſzy ſyn iego/ ktory ná przodku łáſkáwſzym ſię ku Kátholikom ſtáwił/ y iuż ſię ſchadzáć ná ſwoie nabożeńſtwo mogli. Wzruſzył prześládowánie ná Mánicheyczyki/ y zábiiał ie y wyganiał. Ale w tym poznał/ iż iego Ariáńſcy kápłani/ wſzyſcy niemal/ Mánicheuſzá náśládowáli/ y ieden z nich nieiáki Clemencianus mnich/ piſánie tákie ná ſwey ſzáćie noſił: Mánichæus vczeń CHRISTVSA IEZVSA. Czym ſię wiecey ná Mánicheyczyki oburzył. Był wielki łupieżcá/ iż mowiono: krol vbogi wielki potwarcá.] *Genſerikus Wándal vmárł.* *Victor lib: 2. de perſec: Vand.* *Szcześćie świeckie v Bogá tanie.* *Ariani Mánicheuſzá czćili.* *Victor.*

Rok Páńſki 477. Simpliciuſzá 10. Bázyliſzká 2. Odoákrá 2.

1. Bazyliſzkus/ y Bogu y ludźiom obrzydły (Bo wielce wſzytki ſtany łákomſtwem ſwoim vćiſkał) tego roku zepchniony ieſt z páńſtwá. Bo Zeno zebrawſzy woyſko/ y ś. Tekli w Jſauriey modlitwie ſię poruczywſzy/ od ktorey y obiáwienie miał/ o ſwoim ná páńſtwo przywroceniu/ iáko Ewágrius powiáda: gdy z woyſkiem/ ná ktore ſię zebrał/ pod Cárogrod przybył: Armatus hetman Bázyliſzków ze wſzytkiemi żołnierzmi iemu ſię poddał. Co gdy Bázyliſzkus vſłyſzał/ do kośćiołá vćiekł/ y tám od Akáciuſzá Biſkupá Cárogrodzkiego poimány do Zenoná prowádzony był. ktory go y z żoną iego ná wygnánie ſkazał/ áby tám był głodem vmorzony. y ták ſię ſtáło. y táki miał koniec on złośliwy heretyk/ ktory pułtorá látá ná tyráńſtwie przeżył. *Zeno ſię S. Tekli porucza.* *Lib: 3. cap: 8.* *Bázyliſzkus poimany.*

2. Zeno przywrocony/ ś. Tekli ná pámiątkę kośćioł Pánu Bogu w Selewcyey koſztowny zbudował/ y drogiemi ſkárby nádał. Tákże y ś. Dánielowi zá modlitwę y proroctwo dźiękował. y zdał ſię iuż lepſzym być/ y Kátholicką ś. wiárę pochwaláć. Co liſt do niego Simpliciuſzá Papieżá pokázuie. z ktorego znáć/ iż Zeno do Papieżá o ſwoim vpámiętániu piſał. Rádźił mu áby wiáry świętey ktorą Bázyliſzkus prześládował/ wſzędźie bronił/ y Kálcedońſkie Concilium vmacniał/ y onego Tymotheuſzá z Alexándriey wygnał/ y te ktorzy mu pomocni byli pokarał. *Zeno ſię w rzeczy popráwił.* *Simpl: epi: 7. To: 1. epiſt: decret.*

3. Popráwił ſię/ mowi Ewágrius/ on Ceſarz/ y wygnał z Antyochiey Piotrá/ Fulloná/ Gnápheá/ onego złośliwego Eutychianá/ y Páwłá Epheſkiego. y vſtáwę vczynił/ ktorą ſpráwy y wyroki wſzytki Bázyliſzká popſował. Co widząc oni Biſkupi/ ktorzy byli on wyrok przećiw Concilium Kálcedońſkiemu podpiſáli/ do Akáciuſá Pátriárchy wracáli ſię płácząc y żáluiąc/ y przyśięgáiąc: iż to z boiáźni vczynili/ á iż ſercem od Concilium Kálcedońſkiego nie odſzczepowáli. Byłá to ſłába wymowká/ znáć że ludźi żywey wiáry nie było. Był w ten czás Akácius namieſtnikiem Papieſkim/ y dla tego od niego oni Biſkupi rozgrzeſzenie ſobie iednáli. *Lib: 3. cap: 8. 5.* *Fullo wygnány z Antiochiey.* *Biſkupi ſię náwracáią.*

4 Gelaſ: epiſt: 11. *Ziemie trzęśienie w Carogrodzie.* Liberatus Diac: Breuiar: cap: 16. Tom: 2. Conc. *Elurus Alexándriyſki heretyk ſam ſię zábił. Tymotheuß przywrocony.*

Tegoż roku wielkie było ziemie trzęśienie w Cárogrodzie / ktore ludźi śiłá pobiło / y budowánia koßtowne poobaláło. Ziemiá ſámá wołáłá / ná obłudność Ceſárzá Zenoná / ktory czynił ſię zwierzchu Kátholikiem / á wewnątrz / iáko ſię potym pokazáło / zoſtawał ſrogim wilkiem. Z iego obłudności y ten pożytek był / iż on Tymotheus Kaim y mężoboycá / Elurus názwány / w Alexándriey fałßywym Biſkupem będąc: vwierzył / iż Zeno ktory go ná ono Biſkupſtwo wſádźił / prawdźiwie Kátholikiem zoſtał: ſam śiebie zábił / y opowiedáiąc śmierć ſwoię / trućizne ſobie żądał / y zdechł niezbożny y okrutny heretyk. Po iego śmierći wrocony ieſt on práwy biſkup od niego wygnány tákże zwány Tymotheus / y ſpokoynie ſwoię dawną ſtolicę ośiadł.

5. *Biſkup Ieroſolimſki o mnichy ſię ſtára.* Cyrillus in vita S. Eutymij. *Phidus Diakon w potopie.* *Eutymius S.* *Mniſy Eutychiáni nawroceni.*

Mártyrius Biſkup Jerozolimſki / widząc rozerwány kośćioł Boży / onemi Eutychiány / ktorych nawięcey było miedzy mnichámi: ſtáráiąc ſię o ich náwrocenie / wyſłał do Cárogrodu Phidá dyákoná vczniá onego S. Eutymiußá / ktory iuż był przed pięćią lat vmárł: proßąc Ceſárzá Zenoná / áby one heretyki ſwoią władzą vſkromił. Phidus ná morzu ſię rozbił / y tráfił ná iákieś drzewno po ktorym do wyſepku iákiegoś wypłynął. y vyźrzał S. Eutymiußá po wodźie morſkiey chodzącego / ktory mu rzekł: Wroć ſię / nic nie ſpráwiß: ále w rychle da P. Bog / będźie iedná owczárnia y ieden páſterz. y to mowiąc płaßczem go ſwoim pokrył / ná ktorym morze wßytko przebył / y tey godźiny w domu ſwoim poſtáwiony był. A on mu płaßcz zniknął. Cudu tego pokazáłá ſię prawdá. Bo Márcianus Archimándritá naprzednieyßy Eutychian / zezwał wßytkie mnichy do Bethleem / y rzekł im: Podobno błądźim: rzućmy loſy / ieden po Biſkupiech / drugi po mnichách. zezwolili wßyſcy. y padł los zá Biſkupy. y wßyſcy mnißy oni zárzekli ſię Eutycheſá / y zoſtáli práwowiernemi pokutę czyniąc. okrom dwu / Geronciußá y Romaná / ktorzy w błędźie Eutycheſá zoſtáli. Co widząc lud zárázony onym kácerſtwem / zá mnichámi y przykłádem ich / Eutycheſá odſtąpili / y wiele tyśięcy duß do iedności ſię wiáry ś. Kátholickiey przywrociło. y miáſto y vlice Jerozolimſkie śpiewániem y weſelem ſię nápełniło / dźiękuiąc opiece Bożey / ktory vpádáć do końcá nie dáie. To piße Cyrillus zá wieku ſwego / on co piſał żywot ś. Eutymiußá / o ktorym często wyżßey.

Cyrill: apud Surium 20. Ianuarij.

6. *Anglia obroniona od Ambrożego.* Gilda de exord: Britan. Beda de geſtis Angl: lib: 1. cap: 16.

Anglikowie oni ſtárzy Chrześćiánie / gdy Szotowie y Piktowie ie náiáchali: przyzwáli byli ná obronę ſwoię Angloſáxonow / ktorzy ie opánowáli / y bárźiey vćiſkáli y gubili. Ale doſtawßy wodzá Ambrozyußá Aurelianá / ktory chćiał Rzymſkie zachodne Ceſárſtwo przywroćić / zebrawßy ſię / Angloſáxony porázili / y kośćioły ś. y Biſkupy y ſłużbę Bożą przywrocili.

A we Włoßech po vpadku Rzymſkiego Ceſárſtwá w Rzymie Odoákres pánował. one iego czáſy y dźieie milczeniem zátłumione ſą.

Rok Páński 478. Simpliciuſzá 11.

Zenoná 5. Odoákrá 3.

1. Epiſt: Simpl: 10. Tom: 1. *Papieſkie ſtaránie.*

Simplicius Papież máiąc z Odoákrem Ariáninem w Rzymie y we Włoßech około obrony kośćiołow doſyć kłopotow: iednák wſchodnych kośćiołow nie zápomniał / ſtáránie troſkliwe o nich czyniąc. często prośił Akáciußá Cárogrodzkiego Biſkupá / áby mu o wßytkim dawał znáć. y nápiſał mu Akácius ßczeſliwy y weſoły liſt / oznáymuiąc / iż w Alexándriey on Elurus Tymotheus mężoboycá z tego świátá zßedł / y Tymotheus Kátholik do ſwey ſię ſtolice wroćił. A Piotr Mogus názwány / ktory ſię ná tę ſtolicę wćiſnąć chćiał / z ſwey myśli zrážony nocą vćiekł. Był dźiwnie temi nowinámi vweſelony. Lecz w ludźiách nieſpodźiewáne odmiány / prędko mu ono weſele wydárły / iáko niżey vſłyßym.

Tymotheus

Tymotheus do Alexándriey przywrocony/ wyſłał poſły do Papieżá/ Ezáiaſzá Biſkupá/ Nilusá kápłaná y Mártyriuſzá dyákoná/ proſząc go áby mu odpuścił/ iż przyćiśniony mieczem Eutychianow Dioſcorá v Mſzey ś. miánował. Wiedząc iż on ieſt ſędźią wſzytkich Biſkupow. á prośi áby Ceſárzá vżył/ żeby Piotrá onego Mogá/ ktory ſię ná ſtolicę iego wdźierał/ ná dálſze wygnánie poſłał/ oznáymuiąc iż ſię po Alexándriey kryie/ á ludźie burzy. Vczynił to z pilnośćią Papież po dwákroć/ y do Zenoná Ceſárzá piſał/ y Akácinſzá tákże piſániem vpomniał: áby ſię o to ſtárał/ żeby on Mogus dáley od ludźi wygnány był/ gdźieby záráżáć iádem ſwoim heretyckim/ duſz nie mogł. Poſłał też Tymotheus imioná y odwołánie tych do Papieżá/ ktorzy ſię od kácerſtwá onego nawracáli/ áby rozgrzeſzeni byli. Co ſię z liſtu do Akáciuſzá pokázuie. Skąd ſię wiádomość bierze/ iż heretyki ábo ich ná piſmie odwołánie/ do Rzymu Biſkupi choć wielcy odſyłáli.

2. *Alexandriyſki Biſkup od Papieża potwierdzony.* Simpl: epiſt: 10. Liberat: cap: 16. *Piotr Mogus heretyk burzliwy.* *Rozgrzeſzenie heretykow do Papieża.* Simpl: epiſt: 10.

Rok Páńſki 479. Simpliciuſzá 12.

Zenoná 6. Odoákrá 4.

W Antyochiey on Piotr Fullo y Gnáphens názwány/ wielki heretyk/ zá wroceniem ná páńſtwo Zenoná/ z oney ſtolice złożony/ támże przemieſzkiwał/ y táiemnie lud podburzał/ y roku tego przez ſwoie vcznie to ſpráwił/ iż Stephaná Biſkupá Antyoſkiego w kośćiele gdy miał Mſzą/ zbroyno náſzli/ y kápłany pozábiiáli/ y sámego Biſkupá vkłowſzy do rzeki wrzućili. Dźień męczeńſtwá iego 25. Aprilá ábo Kwietniá kośćioł náznáczył/ temi słowy: w Antyochiey Stephaná Biſkupá y męczenniká/ ktory od heretykow Synod Kálcedońſki hánbiących/ wiele vćierpiawſzy/ do rzeki Orontu zá Zenoná Ceſárzá wrzucony ieſt. Vpominał Papież Zenoná/ áby onemu złoczyńcy Fullonowi miedzy ludźmi być nie dopuſzczał: ále Zeno niedbále czynił/ y tego potym żáłował. Táka ieſt nátura tych wężow/ iż bez iádu być nie mogą/ ktorzy z nimi obcuią. Apoſtołowie y onych trzech liter z nimi nie dopuśćili/ to ieſt/ Aue. Pokárał ony łotry Zeno Ceſarz/ y vſtáwił/ áby Antyoſki Biſkup w Cárogrodźie wybierány bywał. Co áby Papież potwierdźił/ gdyż to przećiw práwom/ ále z potrzeby/ być miáło: Ceſarz Zeno prośił.

1. Euagr: li: 3. cap: 10. Niceph: lib: 15. cap: 28. *Fullo w Antyochiey pobuřzył lud.* *Stephan Biſkup zabity od heretykow.* *Antyoſkiego Biſkupa wybieranie.*

Odpiſał mu Papież chwaląc iego nabożeńſtwo/ ále mu ná ten raz tylo tego dopuſzczáiąc. Bo ſię iuż było to ſtáło/ iż Akácius Cárogrodzki Stephaná wtorego ná biſkupſtwo Antyoſkie/ będąc namieſtnikiem Papieſkim/ w Cárogrodźie pośwjęćił. Dla pokoiu dopuśćić ſię to ná czás mogło/ co przećiw Kanonom kośćielnym było. Wymawia mu w tym liśćie/ iż źle vczynił/ iż go nie poſłuchał/ gdy rádźił: áby heretycy dáleko z gránic Rzymſkiego páńſtwá wygnáni byli.

2. Simpl: epiſt: 13. & 15.

W Gálliey on przeſławny Biſkup Trecéńſki Lupus ná iny świát do CHRISTVSA przenieśiony ieſt. Siedźiał ná Biſkupſtwie pięćdźieśiąt y dwie lećie/ cudy y wielkimi cnotámi znákomity.

Lupus Biſkup.

Rok Páńſki 480. Simpliciuſzá 13. Zenoná 7. Odoákrá 5.

Zeno Ceſarz y Plácidia wdowá po Olibriuśie/ v kroiá Wándalow Hunerikа w Afryce/ vprośili/ áby lud Kátholicki w Kárthaginie Biſkupá ſobie obrał. Włożył ten obowiązek Hunerikus/ áby też pod Ceſárzem Arianom było wolno biſkupy mieć/ y ſwoie nabożeńſtwo iáwnie obchodźić. Gdy to ludźiom Kátholickim ſkupionym w Kárthaginie od kroiá oznaymiono/ y wolność im onę dano: ſtárſzy boiąc ſię onego obowiązku/ áby z niego więtſze prześládowánie nie vroſło: od-

1. *W Karthaginie Biſkup wybrany Eugenius.*

sto: odpowiedźieli postom: Wolem bez Biskupá być. niech CHRISTVS swoy kośćioł rzadźi. Ale pospolstwo / iáko ogień zápalone / wnetże obráli Eugeniuszá człowieká świetego. ktory poświecony od Biskupow y ná stolicy posádzony / wielkie wesele miástu wszytkiemu vczynił / młodym zwłaszczá ktorzy nigdy Biskupá ná swey stolicy w kośćiele nie widźieli. Sieroctwo onego kośćiołá bez Biskupá po Deogratias, trwáło lat dwádźieśćiá y cztery. Eugenius cnotámi wielkimi y v Arianow sie wsławił. Lud go ták miłował / iż zdrowie zań káżdy położyć chćiał. Nie máiac y iednego pieniadzá z dochodow kośćielnych od Wándalow odietych / wielkie iáłmużny z tego co od ludźi miał / czynił. Ná noc pieniedzy nie schował / chybáby mu kto był wieczorem co postał. wszytko onegoż dniá co miał rozdawał.

Victor lib: 2. de perf: Vand.
Eugenius S. Biskup.

Rok Páński 481. Simpliciuszá 14.

Zenoná 8. Odoákrá 6.

1. *Theodorikus Scyta.* Euagr: lib: 3. ca: 25.

NA Zenoná Cesárzá powstał Theodoricus Scythá / ábo iáko my zowiem Tátárzyn / y Trácia z woyskiem náiáchał / y źiemie psuiac áż do Cárogrodu przebył / y miástá máło co nie wźiął. Pan Bog sam miásto wybáwił. Bo iegoż ludźie y pánowie zmáwiáć sie ná iego zábićie poczeli. Co gdy zrozumiał / od miástá odstapił. y pochwili w obozie bedac / á ná koniá wśiádáiac / gdy koń bystry dośieść mu nie dał / ná ostre go v włoczniey żelázo zrzućił / y od oney rány vmárł. Inszy był Theodoricus Gothus / ktorego do śiebie Zeno przyzwał y we czći go wielkiey miał / ktory potym Włoską źiemie pośiadł. o ktorym niżey wzmiánká bedźie.

2. Victor lib: 2. de perf: Vand. *W Afryce prześladowánie.*

W Afryce w Kárthaginie przez rozmáite widzenia dawał wiernym znáć Pan Bog o przyszłym prześládowániu / ktore Hunerikus Wándálski krol po dwu lat zácząl / kośćioł Boży srodze vćiskáiac. A tego roku on okrutnik ktory sie ná przodku pánowánia łaskáwym vdawał / od swoich Wándalow morderstwá zácząl. Wiele bárzo Wándalow iego / do prawdy Katholickiey przystawáło / y náuką sie y Sákrámenty kośćielnemi v Eugeniuszá Biskupá karmiło. Co widzac Biskupi Ariáńscy / vprośili v krolá swego Hunerikâ / á zwłaszczá pierwszy ich Biskup Cyrolá: áby zákazał Eugeniuszowi ná Biskupiey stolicy śiedźieć y kazánia czynić / á tych ktorzy Wándálski vbior noszą / do kośćiołá swego nie przypuszczáć. Odpowiedźiał Eugenius / iż dom Boży káżdemu otworzony iest / y trudno komu weszcia bronić / á zwłaszczá iż wielka iest liczbá tych Kátholikow / ktorzy sie po Wándálsku vbieráia / y dla tego / iż dworskie służby máia.

Wandalow wiele Katholikámi zostaie.

3. *Odźieranie włosow.*

Zátym krol kazał v kośćielnych drzwi kátom stać / y tym ktorzy po Wándálsku vbráni byli / osekámi żeláznemi głowy łupić / y skore z włosámi odźieráć / y ták wiele oboiey płći ludźi pomeczono. Iedni záraz oczy trácili / drudzy vmieráli / drugie ták obłupione po vlicách ná wzgárde y postrách wodzono. A iednák żaden z nich wiáry ś. nie odstapił. y widzac státek ich / pobrał im wszytkie dworskie dochody y żywnośći / á drugie ná roboty wieyskie rozesłał / y ćieżkiemi ná vpaleniu prácámi trapić y głodem morzyć kazał. Iednemu ná reke chromemu / gdy go do roboty przymuszano / towárzysze záłuiac go á do Bogá wołáiac reke vzdrowili / y robił z drugimi co kazano. Cud on dał prawdźie Kátholickiey wielkie świádectwo.

Meczeństwa wiernych w Afryce.

Cud meczennikow.

4. *Hunerikus swoie powinne gubi.*

Obroćił zás Hunerikus ná powinne / ktorych sie bał áby mu pánowánia nie zayźrzeli / swoie ono okrućieństwo. y naprzod żone brátá swego Theodoriká / o ktorey chytrośći y rozumie wiele trzymał / śćiáć kazał / tákże y syná iey biegłego w náukách Genseriká zábił. Iukundá Pátriárche swoich Biskupow

ſkupow Ariáńſkich/przeto iż brátu iego Theodorikowi milym y towárzyſkim był/ ſpalić kazał. Dopieroż my / mowi Wiktor ktory ná to pátrzył/ wzdycháć poczęli mowiac: Co z námi będzie/ gdy ná ſwoie Biſkupy ták ciężki ieſt y zápámietáły. Potym y brátá onego ſwego Theodoriká ná wygnánie wypchnał/ ná ktorym vmárł. máłe też dźiatki iego powyrzucał. y innych wiele dworſkich ſwoich ludźi potwarzy ná nie kłádac / pomordował. miedzy ktoremi był Heldiká ſtáry/ ktorego był oćiec zá opiekuná vmieráiac zálećił/ ktorego śćiać y żone iego Teukária ſpalić roſkazał. Wiele też kápłanow y dyákonow ſwoich Ariáńſkich popalił y beſtyámi ſkarmił. y ták ſie od ſwoich w rzeczy w ſwoim pánowániu krotkim vſpokoiwßy/ ná Kátholiki ſie iáko lew głodny y ryczacy gotował.

Rok Páńſki 482. Simpliciuſzá 15.

Zenoná 9. Odoákrá 7.

1. W Antyochiey on Stephan mnieyßy/ Biſkup tego miáſtá vmárł/ y náſtapił ná iego mieyſce wybrány od obywátelow / á nie od Akáciußá Cárogrodzkiego podány/ Kálendion dobry Kátholik. ktory záraz z Synodu do Rzymu Anáſtázyußá Biſkupá wypráwił/ wedle zwyczáiu / áby iego ono poſtáwienie potwierdźił. Co iż Simplicius vczynił/ liſt iego do Akáciußá oświadcza. Boláło to Akáciußá/ iż nie z ſwey reki dał do Antyochiey Biſkupá / iáko był dał Stephaná. y ſtárał ſie potym / z oney hárdośći ſwey / iákoby Kálendioná złożył. Jákoż złey myśli ſwey doſyć vczynił.

Euagr: lib: 3. ca: 10.
Kálendion Biſkup Antiocheńſki.
Papież potwierdza Pátriárchy.
Epiſt: 14.
Akácius ſię odmienia ná złego.

2. Ná Zenoná Ceſárzá powſtáli niektorzy/ iáko Márcianus y Leoncius/ dla ktorych przyzwał Zeno Theodoriká Gothá/ ktory v Rzymian miał wielką ſławe w woiennym rzemieſle/ y zlećił mu woyſko/ ktory ony iego nieprzyiaćiele pogromił/ y w wielkiey nápotym czći v Zenoná zoſtał. Ná Kálendioná Biſkupá Antyoſkiego/ włożono ztad potwarz/ iákoby onym iego nieprzyiaćiołom życzliwym był / y przeto przyßłego roku ná wygnánie od Ceſárzá/ zá ſpráwa Akáciußá / potepiony był.

Theodorikus od Zenoná przyzwány.

3. Roku tego Tymotheus Biſkup Alexándriyſki świát ten pożegnał/ śiedźiał lat 23. w pokoiu y w wygnániu. Ná iego mieyſce Biſkupi wybráli y poświećili Janá Táláidá Kátholiká. y záraz z Synodu onego poſłáli do Papieżá wedle zwyczáiu wyznánie iego wiáry/ o potwierdzenie proßac. Co ſie z liſtu Papieſkiego pokázuie do Akáciußá Cárogrodzkiego. Nim Papież Janá onego potwierdźił/ wźiał liſt od Zenoná Ceſárzá/ w ktorym go prośi/ áby Janá nie potwierdzał/ iáko krzywoprzyśiezce/ ktory ſie iuż był tego Biſkupſtwá zárzekł/ ná iego mieyſce zálecáiac onego Piotrá Mogá wielkiego heretyká. Ná co ſie bárzo zdumiał Papież / y piſał naprzod do Akáciußá / o ktorym wiedźiał / iż iuż v Zenoná w wielkiey łáſce był / y wiele v niego rzadźił: dźiwuiac ſie iż mu o tym nic nie piſał: á zkad to przyßło / iż mu heretyká ták ßkodliwego y iuż potepionego záleca. Lecz Akácius nic nie odpiſował/ y muśiał drugi raz go innym liſtem budźić/ o toż go pytáiac / á ná iego ſie niedbáłość żáłuiac. Lecz on tákże w milczeniu zoſtawał/ á wßytko złe z onym Ceſárzem myślił.

Papież potwierdza Pátriarchy.
Simpl: epiſt: 17.
Tom: 1. ep: dec.
Akácius ſię z Papieżem wadzi.
Simpl: epiſt: 18.

4. Już iad zátáiony Akácius wypußczał/ o to ſie gniewáiac / iż Jan do niego ſie po potwierdzenie nie vćiekł/ chcac ſobie iáko vmyślił Alexándriyſka ſtolice podbić: wßytek ſie odmienił. On ktory ſie Bázylißkowi ták mocno przećiw heretykom záſtáwiał: poczał heretykom ſprzyiáć/ y one ná wyſokie ſtolice z Zenonem Ceſárzem ſtáwiáć. y dla prożney pychy ſwoiey / práwie kośćioł wßytek obálić chćiał. Nápráwił Ceſárzá / iż z Biſkupſtwá Alexán-

Akácius ſię odmienił.
Liber: Diac: Breuiar: cap: 17.

Akácius Mogá heretyka ſadza, y z nim veseſtnictwo ma.

driyſkiego ſtároście Egyptu Janá wypchnać kazał / á Mogá onego ná nie poſtáwić bez żadnego wybieránia / z tym tylo obowiąſkiem / áby liſt Ceſárſki o wierze piſány przyiął / y do Akáciuſá y Simpliciuſá Rzymſkiego liſty Synodálſkie poſłał / y zároz Mogá onego imie Akácius w diptichách / to ieſt przy Mßey ś. miánowáć kazał.

Liberat: Diac: cap: 18.

Wielki grzech Akáciuſá.

Zeno Enotikon piße.

O iáko w tym wiele złego popełnił Akácius y Zeno Ceſarz. poświeconego Biſkupá ſwoią mocą ſkłáda / y potępionego heretyká wſadza / bez Synodu / bez porády y zezwolenia Rzymſkiego Biſkupá / bez wyznánia Kátholickiey wiáry. A co naſtráßliwßego / ſam Ceſarz Zeno z podánia onego przewrotniká Akáciuſá wyznánie wiáry piſze / ktore Enotikon názwał / y Biſkupom wedle ſwego piſmá wierzyć każe / y Concilium Kálcedońſkie pſuie / y ánátheme ná nie kłádzie.

5.

Euagr: lib: 3. ca: 14.

Zeno Ceſarz heretyk.

Liſt ten Zenonow o wyznániu wiáry położył Ewágrius / ktory zda ſie iż y Neſtoriuſá y Eutycheſá gáni / ále błedow ich nie gáni / áni onego Dioſkorá / á iáwnie Concilium Kálcedońſkie odmiáta. Był Zeno Ceſarz záwżdy ná ſercu heretykiem / dla wrocenia ſie ná Ceſárſtwo / pokázował ſie Kátholikiem / ále nie długo. ſkoro ono nieſzczeście iego minęło / odkrywáłá ſie złość iego / ktorą gdy z onego iego wyznánia wiáry do Biſkupow ludzie poznawáli / á potępienie Concilium Kálcedońſkiego widzieli: bárzo ßemráli / y od niego ſie odrażáli. Tákiż był on Piotr Mogus / ná ſercu będąc Eutychiánem / vſty ſie záś przął / y Concilium Kálcedońſkie chwalił y przyimował / z tákaż nieſzczerością iáko był zwykł / y iáko ſie w heretykách odmiennych náyduie. Potym záś gdy widział iż ſie niektorzy w Alexándriey tym od niego odrażáli / iż pochwalał Kálcedońſkie Concilium: on ie iáwnie przed wßytkimi zgánił / y ná nie Anátheme włożył. Jednák ſie do niego nie wrocili ći ktore Acephali zwano / to ieſt bez głowy.

Euagr: lib: 3. cap: 17.

Nieſtátek heretycki.

Leoncius de ſect: act: 5.

Rok Páńſki 483. Simpliciuſzá 16.

Zenoná 10. Odoákrá 8.

1.

Liberat: Diac: in Breuiar: cap: 18.

Jan Táláidá wygnány z Alexándriyſkiego Biſkupſtwá / vdał ſie do Antyochiey do Biſkupá Kálendioná / od ktorego liſty biorąc / áppellował do Rzymſkiego Biſkupá Simpliciuſá / iáko też był y ś. Athánázyus vczynił / áby tám był ſadzony. Przyiął go Papież / y piſał do Akáciuſá / fráſuiąc ſie nań bárzo / iż Piotrá onego Mogá do vczeſtnictwá bez woley ſtolice Apoſtolſkiey przyiął. Jedno z tych dwu vczynić miał / ábo rádzić Mogowi / áby ßczerze Concilium Kálcedońſkie / y liſt Leoná przyiął: ábo iego od ſwey ſpołeczności odpędził.

2.

Simplicius Papież vmárł.

Zátym Simplicius ná lepßy żywot poßedł. Siedział lat pietnaście / mieśiecy pięć. Przez ten czás ſam będąc od Odoákrá / y Herulow ktorzy w Rzymie pánowáli / ściśniony / przedſie wßytkim ſie kościołem świátá wßytkiego opiekał / y Biſkupy ſadził / y ſkłádał / y wybawiał / y Ceſárze náuczał y gromił gdy było potrzebá / á żaden mocy y rządom onym iego nie przygániał. Z czego ſie pokázuie / iż moc Biſkupá Rzymſkiego nie z powagi y mocy páńſtwá Rzymſkiego vroſłá: ále od CHRISTVSA nádána będąc / y po vtráćie Rzymſkiego Páńſtwá trwáłá / y trwáć będzie do końcá świátá.

Władza Papieſka po vtráćie páńſtwá Rzymſkiego trwa.

Felix ná Papieſtwo.

Theod: lect. collec: lib: 2.

Papież Enotikon potępił.

Po zeßciu Simpliciuſá Papieżá wybrány ieſt Felix trzeći Rzymiánin. Ten naprzod liſt on Zenonow o wyznániu wiáry / ktory zwano Enoticon ábo vnitiuum, zgánił y pohánbił / choć go Pátryárchowie wſchodni iuż byli podpiſáli y nań zezwolili z niektorymi Biſkupy. Miał to ſobie zá brzydkość Felix Papież / áby Concilium Kálcedońſkie krzywdę miáło / á pan świecki Biſkupow y Doktorow wiáry náuczáć / y ſpoſob náuki y wyznánia wiáry podáwáć miał. y przeto ná on liſt ánátheme dał.

Słuchał

Słuchał też onego Janá wygnánego / ktory do stolice Rzymskiey áppellował. A chcąc ostrożnie w rzeczy iego postąpić / zezwał Synod Biskupow do Rzymu. Postánowił / áby posłowie do Cesárzá wysłáni byli / y przez pisáne listy vpomniány był Cesarz / dla czego wiáry ś. odstąpił. Tákże Akácius áby był z tego karány / iż obronę ś. wiáry opuścił / y ták sie z iáwnemi heretykámi pomieszał. á żeby mu byłá vkazána żálobnicá od Janá nań podána / y pozew nań od Papieżá dány / áby sie v stolice Apostolskiey o to co mu zádawano / spráwił. y osobny list do Cesárzá dał / prosząc áby Akáciuszá do sądu y do spráwy o sobie dánia przymusił. 3.

Akacius do Rzymu pozwány.

Wybráni są ná ono poselstwo Vitalis y Missenus Biskupi. Zostáły kopiie tych listow Papieskich w stárych księgách zebránia Cresconiuszá / w ktorych y do Cesárzá y do Akáciuszá słowá są święte y poważne / cichośći / ćierpliwośći y miłośći y powagi á męstwá Apostolskiego pełne. ktore y natwárdsze sercá skruszyć y do pokuty poruszyć mogły. Choć był ná ten czás Papież nápoły v onych Herulow y Arianow iáko więźniem: iednák męsko y śmiele Cesárzá vpomina y gromi / y niestátek iego ná oczy mu wymiáta / y do pobożnośći y pokuty wzywa. Pisał y do kśiężey Cárogrodzkiey y mnichow y świeckich Kátholikow / iáko Liberatus wspomina / do záchowánia práwowierney náuki onych pobudzáiąc. O czym y Ewágrius powiáda. y przydáie / iż Cyrillus stárszy nád mnichámi Bezsennemi w Cárogrodźie / nim Papiescy posłowie przyiácháli / pisał do Felixá oznáymuiąc iákie grzechy przećiw práwey wierze powstawáły / áby do pomocy nie mieszkał / przymawiáiąc opoźnieniu iego. y roskazał Papież posłom swoim / áby nic w Cárogrodźie nie poczynáli / pokiby sie z Cyrillem nie porozumieli. 4.

Iákie listy Papieskie.

Vt supra.

Euagr: lib: 3. cap: 18. 19. 20.

Ná tymże Synodźie Rzymskim / ná ktorym byli cztery stá y dwá Biskupi / złożony iest z stolice Antyoskiey on sprosny heretyk Gnápheus Fullo Piotr / ktorego iuż był przez dwoie pisánie vpomniał Papież Felix. Ten zá pomocą Akáciuszá / Kálendioná Kátholiká z Biskupstwá Antyoskiego zepchnął. y záraz wstąpiwszy ná biskupstwo / z ktorego iuż był raz wygnány / pokazał sie nie tylo Eutychianem / dwu nátur w CHRISTVSIE nie wyznawáiąc: ále y Apollinárista. Bo náuczał / iż ćiáło CHRISTVSOWE z niebá przyniesione w Bostwo sie obroćiło. Nákoniec y Sabellianem był / gdy ś. Troycy Oycu y Synowi y Duchowi ś. vmęczenie ná krzyżu przypisował / persony w iedno mieszáiąc / y do onego Troyświętego pienia / S. Boże / ś. mocny / ś. nieśmiertelny / przykłádał / ktoryś zá nas vćierpiał / zmiłuy sie nád námi. O czym iáwnie do Akáciuszá swego pátroná pisał. ktory sie iego bluźnierstw záwstydźiwszy: Synod w Cárogrodźie zebrał / y one kácerstwá iego potępił. Lecz Felix Papież ná onym Synodźie Rzymskim z biskupstwá go złożył y wyklął. y o tym dał znáć Zenonowi Cesárzowi / áby iáko z wyklętym społecznośći żadney nie miał / á onego z biskupstwá wygnał. 5.

Tom: 1. epist: Decr. R. Pont: & Tom: 2. Concil.

Fullo od Papieża potępiony.

Akacius go bronił.

Fullo Apollinárista.

In epist: Felicis Pap: Codic: Vatic.

W Afryce Hunerikus tego roku wielce vćiśnął Kátholiki. Naprzod wszytkim vrzędy złożyć y stan rycerski kazał / ktorzyby Ariánmi zostáć niechćieli. Wielka liczbá Kátholikow y vrzędy y żołnierstwo porzućili / ktorym on máiętnośći pobrawszy / do Sárdiniey y Syciliey sámy wygnał. A gdy Biskupy z máiętnośći łupić chćiał y biskupstwá przedawáć: iego mu ministrowie odradźili / boiąc sie áby w Tráciey Cesarz Zeno toż ich Ariáńskim Biskupom nie oddawał. y wymyślał ná nie on krol inszą sztukę. Zebrał klasztorne pánny / y kazał swoim bábom ich czystośći doświádczáć / y męczyć ie y palić / áby powiádáły / iáko Biskupi y kśiężá z nimi nieczyśćie żyią. W onych mękách wiele ich pomárło / á nic sie iednák dopytáć nie mogł. Tedy bez pokrywki gubić kśiężą począł / Biskupow / káplanow / dyákonow cztery tysiące dźiewięć set sześćdźieśiąt y sześć ná puste mieysca wygnał. Wiele miedzy nimi było chorych y slepych / á iść muśieli. Czytay o tym w żywoćie ś. Eugeniuszá. 6.

W Afryce vćiśnienie Katholikow.

Victor lib: 2. de Vandal: pers.

Potwarzy ná Biskupy.

Pánny klasztorne męczone.

4966. kśiężey wygnánych z Afryki.

3. Augusti.

Rok Páński 484. Felixá trzećiego 2.

Zenoná 11. Odoákrá 9.

1. Iordanes Gottus. *Theodorikus podniesiony.*

ZEno Cesarz / wyniosł ná wielkie vrzedy onego Theodoriká Gothá / ktory był nieprzyiaćioły iego pobił. Bo tego roku Consulem go vczynił / y zá towárzyszá ná páństwo wziął / y zachodne mu páństwá obiecał. y iego sie przyiáźnią y podporą zmocniwszy / boiáźni Bożey y wstydu ludzkiego odstąpił.

Zeno Papieskich posłow nie vcźcił. Liberat: Diac: cap: 18. Euagr: lib: 3. cap: 20. 21. *Vpadek posłow Papieskich.*

Nád przyrodzone y wszytkich narodow práwo / one posły Papieskie Vitalisá y Missená Biskupy / gdy do Cárogrodu przyiácháli / ták Zeno przyiął: Miásto processiy nabożnych / iáko zwyczay był w Cárogrodźie posły Papieskie witáć / posłał rozboyniki / ktorzy ie związáli / y z wielkim wołániem y bluźnieniem / miásto kośćiołá do wieże y więźienia prowádźili / y listy im wszytki odebráli. To mnieysza szkodá / więtsza vczynił ná ich duszách Akácius Biskup. Bo miękkimi słowy y postráchy námowił ie do tego / iż z nim nád zákazánie Papieskie / społeczność wźieli / y w kośćiele z nim będąc słucháli ná Mszy ś. miánowánie imię Piotrá onego Mogá / naiezdniká stolice Alexándriyskiey / nic sie temu nie sprzećiwiáiąc. y rozumieli ludźie iż go Papież do swego vczestnictwá przyimował. Był to srogi y rzadki vpadek Biskupow kośćiołá Rzymskiego / ktorzy ták ono święte poselstwo naywyższego pásterzá zelżyli. Dáli o tym znáć prędko Papieżowi przez posłáńcá swego Symeoná mnichá / Cárogrodzcy mnisży / y on Cyrillus / ktorzy y w oczy posłom Papieskim on wielki błąd wymiátáli.

2. Gelas: epist: ad Dardan: Episc. Liberatus Diac: cap: 18. *Karánie posłow.*

Felix dwiemá listy vpomniał Akáciuszá / áby od vczestnictwá Mogá onego w Alexándriey odstąpił / á pokutował zá to co z posły iego pobroił / wyklinániem mu grożąc. Lecz on ná to nic niedbał. Złożył też Felix Synod w Rzymie / y zgromádźił śiedmdźieśiąt y śiedm Biskupow / z ktorymi one posły swoie ktorzy sie iuż byli do Rzymu wroćili / Vitalisá y Missená sądźił / y przeświádczone gdy sie y sámi wyználi / z dostoynośći Biskupiey zrzućił y wyklął. A iż był przez nie pisał list do Papieżá Akácius / znáiąc sie do tego / iż z Mogiem ábo Piotrem Alexándriyskim społeczność ma: sąd o nim Felix czynić kazał. y názbieráło sie świádectw wiele / y pismá ná grzechy y błędy y złośći Akáciuszá / dla ktorych pozwány dawno do Rzymu stáwić sie niechćiał. y zátym iest od wszytkich potępiony. Klatwę nań nápisał ś. Felix z tákim tytułem: Felix Biskup świętego Kośćiołá Kátholickiego miástá Rzymu. Tám złośći mu iego y herctyctwá ná oczy wymiáta / y wyklina go / y z vrzędow wszytkich kośćielnych skłáda / y ánátheme nań kłádźie. Posłał one klatwę przez Tutá Defensorá. Biskupi też oni od śiebie do wszytkiey kśieżey Cárogrodzkiey y mnichow y Biskupow w Bityniey list pisáli / oznáymuiąc im wyklęćie Pátryárchy Cárogrodzkiego / áby z nim społecznośći nie mieli.

Akácius Cárogrodski Biskup wyklęty. Liberat: vt supra.

3. *Mogá y Fulloná wyklęćie. Trzey Pátriárchowie wyklęći.* Liberat: vt supra. Niceph: lib: 16. cap: 17.

Ná tymże Synodźie powtorzona iest klatwá y złożenie z biskupstwá / obudwu onych Piotrow y Mogá Alexándriyskiego / y Fulloná Antyoskiego. wszyscy trzey Pátryárchowie ná ten czás byli wyklęći / iáko vporni herctykowie.

Martyrol: Rom: 8. Februarij. *Mnisży od Akáciuszá wiele vćierpieli.* *Złość Akáciuszá.*

Akácius posłáńcy klatwy od Papieżá nie przyiął / lecz mu ią mnich ieden gdy v Mszey stał / do iego sukniey przyśćiegnął. O co pisze Nicephorus / wiele mnisży vćierpieli. iedne pozábiiáli Akácianowie / drugie porániłi y w więźách trapili. Zábite y vmorzone zá męczenniki kośćioł ma / y v Grekow. Po oney klatwie Akácius imię Felixá Papieżá ze Mszey ś. wyiął / czego naygorszy przed nim heretycy czynić nie śmieli. A w klatwie oney / mowi Liberatus / Mszą służył / á co nagorzey záráziwszy dwie Pátryárchie heretykámi / y ine Biskupy Kátholickie / ktorzy z nim vczestnictwá mieć niechćieli / wy-

li/ wypychał z ich Biskupstw/ á sadzał ábo heretyki/ ábo ludźie złe y niegodne/ máiąc Cesárzá po swey myśli. O co iuż po śmierći iego Gelásius Papież nárzeka/ y mowi: y spisáć się nie mogą wielkie złośći iego/ ktoremi kośćioł ś. zárażał y gubił. Biskupi oni wygnáni tłukli się po záchodnych miedzy Gothámi y Erulámi páństwách/ y do Rzymu wiele się ich nábiegło. A ktorzy do Cesárzá vćiekáli/ bárziey byli męczeni. Toż czynił on Piotr Mogus w Alexándriey: Biskupy y mnichy do odstąpienia Concilium Kálcedońskiego przymuszał/ wyganiał/ y do burzliwych woien/ miedzy Kátholiki y heretyki/ przyczynę dawał. O co go y Zeno vpomniał/ ále nie karał. Bo y sam Concilium Kálcedońskie psował. A Papież Janá onego Táláide ktory był z Alexándriey wygnány/ ná Noláńskim Biskupstwie zostáwił/ ná ktorym szczęśliwie dokonał. Tom: 1. epist: decr: R. P. epist: 11. 4. Biskupi wschodni wygnani od Akacius̄á. Liberat: vt supra. Euagr: lib: 3. cap: 22. Ian Pátriarchá Alexandriyski Nolańskim Biskupem.

Roku przeszłego w Afryce złożył był disputácyą Hunerikus krol Kátholikom z swoimi Ariany ná dźień pierwszy Lutego/ tego roku/ nie szukáiąc prawdy/ ále przyczyn do ich wygubienia. Już był conauczeńsze wygnał/ y mniemał iż z prostemi wygráć miał/ y one zátym káráć. Lecz nim do disputáciey przyszło: sámi Boskim sądem przegráli/ á Kátholicka prawdá od Bogá cudámi wyświadczona byłá. Bo Eugenius Biskup ślepemu/ ktorego wszytko miásto znáło/ ná imię Felixowi wzrok przywroćił. Co iáko się sstáło/ czytay w żywoćie ś. Eugeniuszá. Pokazał P. Bog przy ktorey stronie iego prawdá. Ná co wzdrgnęli się heretycy/ przed krolem onego ślepego pytáiąc/ iáko vzdrowiony był? Ten iáko on w Ewángeliey ślepo národzony/ bespiecznie prawdę oznaymiał. 5. Victor lib: 2. de perſ: Vand. Disputácya z Ariany. Eugenius ślepego oświećił. 3. Augusti.

Przyszło do oney rozmowy y vtarczki o wierze. Cyrollá Ariáński wodz/ gdy widźiał/ iż Eugenius Biskup z inemi Kátholiki mocnie bostwá CHRISTVSOWEGO wspiera/ y śmiele Ariáńskie fałsze zbiia: záwołał/ iż Omouzyani rozruchy czynią/ y mowić nie dopuszczą. Tedy záraz Kátholickie słucháczę kiymi bić/ á Biskupy wypchnąć kazał on krol Hunerikus. Jákie tám wyroki dał ná wszytki kośćioły w Afryce/ iáko bez liczby ludźi zwłaszczá duchownych pomęczył/ y iáko sam tegoż roku od bestiy y robáctwá roztoczony zginął: czytay támże w żywoćie ś. Eugeniuszá/ tu się długo z tym powtárzáć. Ná mieysce Hunerikowá nástąpił Gundábundus bliższy ze krwie Genseryká/ ktory ná przodku swego panowánia kośćiołom Kátholickim pokoy przywroćił/ y Biskupy z wygnánia y inne Kátholiki wyzwolił. Acz potym ie po kilku lat trapił y męczył. Tegoż roku Ewárikus krol Gothow w Gálliey tákże prześládownik kośćiołá Bożego/ złą śmierćią vmárł. 6. Argumentá heretyckie. 3. die Augusti. Hunerikus okrutnik zdechł. Procopius de bello Vand: lib: 1. Isid: in Chron. Gregor: Turonen: hist: Fran: lib: 2. cap: 25.

Tego roku krol Fráncuski Childericus Pogánin vmárł/ nástąpił po nim Klodoweus syn iego/ pierwszym krolem Chrześćiáńskim v Fráncuzow/ ktorego Remigius ś. Biskup Remeński ochrzćił. Oćiec iego Childericus bárzo czćił świętą w Páryżu Genowefę/ choć sam był Pogánin/ y ná iey prośbę zá vtrapionemi wszytko czynił. A ten syn iego Klodoweus ábo Hludouicus/ bo oboie imię mu dáią: wielce miłował ś. Remigiuszá będąc Pogáninem. y dawał mu imioná y wśi/ ktore on ná vbogie obrácał/ niechcąc áby iákie o łákomstwie iego domniemánie miał/ á ná swoie pożytki/ á nie ná dusze y zbáwienie iego zmierzał. Czemu się dźiwował Klodoweus/ y tym wiecey dla niego czynił. Ták się ten iáko on drugi Korneliusz do wiáry ś. gotował. Remigius cnot wielkich był człowiek/ ktory Apostolem Fráncuzom zostáć miał/ y one CHRISTVSOWI pozyskáć. 7. Klodoweus ná krolestwo wstąpił. S. Remigiuszá czćił.

Troy narod był ná on czás Pogáński ktory w Gálliey krolował: Gothowie/ Burgundowie/ y Fráncuzowie. Te sáme P. Bog ná opánowánie wszytkiey Gálliey y ná záchowánie wiáry ś. Kátholickiey obrał. w ktorey gdy trwáli/ áż do nászych wiekow ich koronę záchował Pan Bog/ á inne nie- 8. Fráncuzy obrał P. Bog miedzy innemi Pogány.

wierne pogubił Gothy/ Wándale/ Eruly/ Alany/ Swewy/ Gypedy/ ktorzy kośćioł iego ś. prześládowáli. y temu śie przypátrz iáko P. Bog narody sobie inne gotował/ gdy przez herezye drugie wiáry ś. odstępowáły. Nie było w ten czás żadnego krolá práwowiernego y Kátholiká/ áż lepszy czás podnieśieniu wiáry ś. y kośćiołá swego P. Bog vkazał/ á one złe y niewierne narody wykorzenił.

Nagrodá kośćielney szkody.

9. Tegoż roku on przezacny y vczony Biskup Arwerneński Sidonius pielgrzymstwá tego dokonał do oyczyzny przenieśiony. Przed śmierćią miał dwu kápłanow bárzo ná śię przykrych y ostrych/ ktorzy mu byli wszytko z ręku wyięli/ y ćiásno go chowáli. á ieden śię nań przegrażał/ iż go z kośćiołá wywlec chćiał. y nocy iedney zmawiáiąc śię z towárzyszem ná Biskupá swego/ gdy on był w kośćiele/ idąc z świecą do niego/ ná potrzebę táiemną zstąpił/ y tám záraz iáko Arrius rospukły vmárł. W tym ná febrę záchorzał Sidonius/ y każąc śię nieść do kośćiołá/ ludźiom o nástępniku swoim Aprunkulu prorokował. y skoro duchá CHRISTVSOWI oddał: on drugi zły kápłan ná kośćielne śię rzeczy rzućił/ iákoby iuż Biskupem być miał/ y mowił: Poznał P. Bog żem ia spráwiedliwszy niżli Sidonius/ y dla tego mi tę moc dał.

Sidonius vmarł.
Dwá złi kápłani pokaráni.
Greg: Tur: de gestis Fran: lib: 2. cap: 23.

10. A gdy w Niedźiele po zeszćiu Biskupá gośćie częstował: ten co mu pić dawał rzekł: Pánie/ widźiałem dźiś sen dźiwny/ chcesz li powiem ći go. Widźiałem miedzy świetnemi bárzo kápłany/ Sidoniuszá/ á on spor ma z towárzyszem onym twoim miłym/ ktory vmárł. y przekonał go ták/ iż sędźia y krol głęboko do wieże wrzućić go kazał. y potym Sidonius ná ćię śię żałował/ iżeś był grzechow towárzyszá swego vczestnikiem. A gdy sędźia pátrzył kogoby miał po ćię posłáć: iam śię krył miedzy drugie/ niechcąc z tym poselstwem do ćiebie wysłány być. Ale gdy drudzy vstąpili/ á iam sam został: y bárzom śię iásności onego sędźiego przeląkł/ ktory mi rzekł: Nie boy śię/ ále idź powiedz temu kápłanowi: Podź/ spraw śię. Bo Sidonius prośił/ áby ćię przyzwano. y kazano mi ábych ći to powiedźiał/ y rzekł mi: ieśli nie powiesz/ złą śmierćią vmrzesz. Skoro to wyrzekł on młodźieniec: kápłanowi onemu kubek z ręki wypadł/ á sam przestrászony záraz v stołu skonał. Ták Pan Bog swoim stárszym nieposłuszne/ y ktorzy przełożonych czćić nie vmieią/ karze.

Strászliwy przykład ná te co stárszych nie czczą.

Rok Páński 485. Felixá trzećiego 3.

Zenoná 12. Odoákrá 10.

1. KOśćioły wschodne zá powodem onego Akáciuszá Cárogrodzkiego Pátriárchy/ w wielkiey były ćiemnośći y mieszáninie/ gdy wszytkie trzy Pátriárchie kácerstwy zárážone/ ine wszytkie Biskupstwá zárażáły/ złośćią nie vkarána tych co ná nich śiedźieli. Akáciuszá Felix Papież iuż wyklętego/ przez Andromáchá świetnego męża/ do pokuty vpominał: ále śię nieużytym kámieniem y nakowálnią/ iáko Iob mowi/ stáwił.

Gelasius in commentario ad Faustum & epist: 1. Iob 41.

2. Gdy on Fullo heretyk Antyocheński ine sobie podległe Biskupstwá zárażał/ á práwowierne zábiiał y wyganiał/ Cesárską rękę po sobie máiąc/ do Cypru śię też vdał/ mieniąc: iż Cyprus on wielki wysep/ pod iego Pátriárchią podległ. Był ná on czás Biskupem Sáláminy w Cyprze Anthemius człowiek dobry y święty: ále nieswarliwy áni wielkiey náuki. ktory gdy mu śię sprzećiwił/ á iego zwierzchnośći nád swoim kośćiołem/ máiąc práwo po sobie ná Epheskim Concilium vczynione/ znáć niechćiał: pozwał go do Pátriárchy Cárogrodzkiego Akáciuszá. (Iuż ten Fullo pochlebnik práwá Pátriárchiey Antyoskiey/ ktora byłá záwżdy wyższa y stársza niżli Cárogrodzka/ vstę-

Alexander monachus descripsit. Fullo Cypru śię domaga. Antemius Biskup Salaminy.

ká/ vstępowal/ á to k woli Akáciuszowi/ ktory tego bárzo prágnął/ á Papieżowie mu tego mocno bronili.) Pozwány tedy będąc Anthemius/ bárzo się bał iácháć do Cárogrodu/ zdrády się y srogośći onego Fullonâ boiąc. Ale mu się w nocy ś. Bárnábás vkazał/ roskázuiąc mu áby do Cárogrodu śmiele iáchał/ á nic się nie bał. á żeby ták mowił: Moiá też stolicá iest Apostolska/ bo w niey mam ćiáło Apostołá Bárnáby. y obiáwił mu ćiáło swoie y grob w źiemi/ ktory on nálazł/ y ćiáło cáłe/ á ná pierśiách Ewángelia ś. Máttheuszá ręką Bárnáby ś. pisána. Z tą rádośćią iáchał/ y stáwił się v sądu/ y przekonał Fullonâ/ y vwesélił Cesárzá y wszytek kośćioł Boży/ gdy o onym obiáwionym ćiele powiedźiał. Cesarz go prosił áby po one Ewángelia posłał/ ktora byłá ná deszczkách z Thyenu drzewá pisána. Schował ią Cesarz opráwioną w złoto/ do pálacu swego/ y záwżdy ią w Cárogrodźie ná wielki Czwartek vkázuią. A nád grobem ś. Bárnáby w Cyprze zbudował Cesarz wielki kośćioł z dostátkiem y wspániáłośćią bogáto. Gdźie się cudá wielkie dźieią/ á święto nálezienia ćiáłá onego wszytek kośćioł náznáczył iedennastego dniá Czerwcá ábo Iunij. Tę powieść wypisał Alexánder mnich onegoż wieku żyiący/ ktorą iáko prawdźiwą wszytek kośćioł przyiął.

S. Bárnabás vkazał się Biskupowi.

Ciáło S. Bárnáby nalezione z Ewangelią S. Mattheusza.

Ewángelia do Cárogrodu zaniesiona.

4. Tą Ewángelią ś. Máttheuszá ná on czás chćiał też Pan Bog potępić one kácerstwá Eutychiáńskie/ ktore prawdźiwe człowieczeństwo Pánu y Bogu nászemu odeymowáły/ o ktorym ś. Máttheusz nawyráźniey nád ine Ewángelisty oznáymuie.

On Fullo ná swoię háńbę/ nieiákiego Xenáie Persę niewolniká niechrzczonego/ ktory się klerikiem y Chrześćiáninem czynił/ Biskupem poświećił/ y ná Biskupstwie Ierápolskim postáwił/ y názwał go Philoxenem. Drudzy Biskupi wiedźieli to iż niechrzczony/ y vpomináli Fullonâ/ ále on o to niedbał/ mowiąc: Poświecenie stoi mu zá chrzest. Ten Xenáiás był pierwszym/ ktory obrázy Páná CHRISTVSOWE y świętych gánił/ y stáwiáć ich y málowáć y cźćić zákázował. Tákiego przodká mieli obrázoborcy.

Zenáiás heretyk obrazoborca.

Niceph: lib: 16. cap: 27.

Niechrzczony Biskup v heretykow.

Citatur in Concil: Nicæno 2.

Rok Páński 486. Felixá 4. Zenoná 13. Odoákrá 11.

1. HEretyctwo się Eutychiáńskie bárzo w Syriey szerzyło/ tákże y Nestoriuszowe. Nie było nikogoż/ ktoryby się o prawdę zástáwiał/ y zászłá áż do Persyey oná zarázá/ á zwłaszczá do Edessy/ gdźie szkoły były Persow. Z nich zás zá czásem oná przeklęta sektá Máchometáńska y Arábska vrodźiłá się.

Theodorus lect: lib: 2. collect.

Máchmet: sektá z heretykow.

Tego roku on zbrodźień y złośnik Petrus Fullo Gnápheus Antyocheńskiego Biskupstwá woiownik vmárł. Zá przyiáźnią Zenoná nástąpił tegoż kácerstwá Eutychiáńskiego mistrz Pálládius. y ták święta oná stolicá przeklętymi heretykámi zmázána vpadáłá.

Fullo vmárł.

Rok Páński 487. Felixá trzećiego 5.

Zenoná 14. Odoákrá 12.

1. FElix Papież w Afryce vpádłe Biskupy/ y kápłany/ y diákony/ ktorzy dla ćiężkośći męczenia ná nowy chrzest od Wándalow Aryánow przyzwolili: gdy się zás w pokućie náwrácáli/ przyimował. ále Biskupom y iney kśiężey tákie dosyćczynienie przez list náznáczył: żeby nigdy vrzędu swego nie spráwowáli/ á odłączeni od modlitwy wiernych/ ná inszym się mieyscu modląc/ áż przy śmierći kommunią láikow bráli.

Felix epist: 6. Tom: 1. epi: R. P.

Karánie kośćielne y dosyćczynienie.

2. On Theodoricus Gothus Aryánin/ ktory był w ták wielkiey łásce v Zenoná/ y od ktorego niewymowne miał dobrodźieystwá/ po heretycku Zenonâ zdrá-

Theodoricus Zenoná zdradził.

ná zdrádźił/ y z wszystkiem swoich Gothow/ ktore w Illiriku chował/ Cesárzem sie wschodnym vczynić chćiał/ y źiemię bliską Cárogrodu woiuiac/ gdy dáley nie mogł/ obroćić sie muśiał/ y ná zachodne páństwá/ y o Włoską źiemię pokuśić sie vmyślił. To ták piße Márcellinus. Ináczey piße Iordanes Gothus/ mieniac: iż sie z Zenonem dobrze rozstał/ á on go do Włoch odsyłał/ moc mu ná one zachodne páństwá dáiac. Co iest rzecz zmyślona.

In Chronico.

Tegoż roku Odoácer we Włoßech krolá Rugow Phebá ábo Teleteuszá zwoiował y poimał/ y żonę iego Giśe/ ktorych ś. Sewerinus od grzechow często odwodźił/ á oni śie do nich wracáli/ y o tákim karániu od Bogá im prorokował. Lecz syn krolá Rugow Fridericus do Theodoriká Gothá vćiekł/ y tám czásu ná przywrocenie páństwá swego czekał.

Eugippus in vita S. Seuerini.

Rok Páński 488. Felixá trzećiego 6.

Zenoná 15. Odoákrá 13.

1. *Akácius Biskup Cárogrodski vmárł w klątwie.*

Akácius on Cárogrodzki hárdośći y złośći swey w klątwie dokonał y vmárł. Był ták wyniosły/ iż obraz swoy miedzy świętemi w kośćiele postáwić/ y złotem ná murze wymálowáć od pochlebcow dopuśćił. Cárogrodzánie wpisáli go w diptychy/ to iest do Mßey/ imię iego: ále wymázáć ie potym zá Hormisdy Papieżá muśieli. Ná iego mieysce nástapił tákże heretykámi pomázány/ Flawitás ábo Flawianus/ á to zá táką zdrádą iáko piße Nicephorus. Zeno położył golą kártę ná ołtarzu/ y kazał ludźiom pośćić y modlić śie do P. Bogá/ áby ná oney kárćie Anyoł nápisał/ imię tego Biskupá ktoregoby obráć mieli. Ten Flawitás/ strożá oney kárty wielkiemi pieniądzmi zepsował/ iż imię iego ná niey nápisał. y záraz iáko dány od Bogá z wielkim weselem wybrány iest. A iednák záśieść ná stolicy oney niechćiał/ áż do Felixá Papieżá/ z wyznániem wiáry Kátholickiey zacne posły wypráwił/ żeby mu potwierdzenie przynieśli. Posłał też obłudny człowiek/ y do onego Mogá do Alexándriey wyznánie swoie wiáry/ z nim śie ná Eutychiáństwo zgadzáiac/ y Concilium śie Kálcedońskim brzydząc. Dowiedźiał śie Papież Felix z Alexándriey przestrzeżony o iego obłudnośći/ y posły iego z Rzymu wypędźił. W tym on zbrodźień Flawitá czwartego mieśiącá po wybrániu swym od Bogá zábity vmárł. Dłużnicy v ktorych ná one zdrádę w pisániu ná golą kárte imieniá swego/ pieniedzy pożyczał (bo śie ták rychło wypłáćić nie mogł) do Cesárzá bieżeli/ y odkryłá śie niecnotá iego. y záwstydźiwßy śie Cesarz/ Biskupom wybieránie nowego nastepniká wedle praw kośćielnych poruczył.

Lib: 16. cap: 18. & 19.

Flawitás zdrádliwie wstąpił ná Biskupstwo Cárogrodskie.

Liberat: Diac: in Breu: cap: 18. Euagr: lib: 3. cap: 23.

2. *Theodoricus do Włoch śię gotuie.*

Theodoricus Gothus widząc iż Włoską źiemię/ niedawno poznány narod Herulow opánował; zayźrząc im/ á pomniac iáko Gothowie w tey źiemi páństwá nábywáli/ pilnie śie ná Odoákrá gotował/ chcac go z Włoskiey źiemie z iego narodem wygnáć.

Eugippus in gestis S. Seuer.

On Fridericus syn krolá Rugow/ od Odoákrá zwoiowánego zebrawßy śie ná woysko/ wroćił śie do páństwá oycá swego. O czym śie dowiedźiawßy Odoácer/ brátá swego Onoulfá nań wysłał/ ktory Frideriká odegnawßy/ lud Rzymski/ to iest Chrześćiáński/ nád ktorym Rugowie pánowáli/ do Włoch záprowádźił. Wychodźili iáko z niewoley. Y zátym też ćiáło ś. Seweriná/ ktory był przed ßescią lat z niego do CHRISTVSA wyßedł/ cáłe y wonnośći pełne/ z cudámi wielkiemi ktore P. Bog czynił/ do Włoch vcznowie iego záwieźli/ do miástá Teletem. Stąd potym do Neápolim przenieśione iest.

Ciáło S. Seweriná do Włoch wnieśione.

Rok Páński 489. Felixá trzećiego 7. Zenoná 16. Odoákrá 14.

W Cáro-

W Cárogrodzie ná mieyscu Flawity nástąpił Euphemius Kátholik/ále nie dokończá. Záraz wysłał posły do Felixá Papieżá/ z nim społecznośći wiáry y pokoiu kośćielnego záżywáć chcąc. Lecz Papież ináczey przyiąć go niechćiał/ iedno żeby imie Akácyuszá z diptychow/ to iest/ gdźie przy Mszey ś. wspomináią Pátryárchy/ wymázał, iáko iuż był wymázał imie onego Mogá Alexándriyskiego heretyká. Ná co sie on oćiągał/ y vczynić tego niechćiał. A iednák sie Mogowi Alexándriyskiemu sprzećiwiał y onego wyklinał/ iáko też y on toż mu czynił. 1. *Euphemius ná Cárogrodzkie Biskupstwo.* Niceph: lib: 16. cap: 19. *Akáciuszá odstąpić niechce.* Euagr: lib: 3. cap: 23.

Roku tego on Dániel Słupnik v Cárogrodu do CHRISTVSA poszedł/ lat máiąc osmdźieśiąt. Vczniom swoim y wszytkim nic bárźiey nie zálecał/ iáko wiárę ś. Kátholicką. Od Cesárzá ná swoiego ćiáłá vczczenie/ nic przyimowáć vczniom nie kazał. wiedząc o iego niewiernośći. To wźiąć kazał co iedná nabożna niewiástá dáć miáłá. Cudámi iáko zá żywotá ták po śmierći bárzo sławny. Apud Surium 11. Decemb. *Smierć Daniela Slupniká.*

Theodorikus krol Gothow wiáchał do Włoch z mocą wielką/ y Odoákrá strászliwą kleską poráźił z ludem iego dwiemá bitwámi/ y v Isonciuszá y v Werony. Herulowie miástá Włoskie bárzo vćiśkáli/ zwłaszczá Tyczyn y Mediolan/ nim ie do końcá Theodorikus wygłádźił. Casiod: in Chron. *Odoacer poráżony.* Euodius in vita S. Epiph.

Klodoweus w Gálliey krol Fránkow Siágriuszá Rzymiániná poráźił/ y miásto Swesion wźiął. Vćiekł Siágrius do Alárykă kroiá Gothow/ ále go on Klodoweuszowi wydał/ y od niego zábity iest. Wiele szkod Fránkowie Pogánie kośćiołom Kátholickim poczynili. Ale to dobroć krolá Klodoweá nágradzáłá. W iednym kośćiele wźieli drogą y piękną nalewkę/ y posłał Biskup do krolá Klodoweá/ prosząc áby ią wrocono. On posłowi do Swesionu/ gdźie sie dźielić żołnierze łupem mieli/ zá sobą iść kazał. y miedzy korzyśćiámi poznał onę nalewkę Biskupi sługá/ y o nię prośił. krol do żołnierzow rzekł: proszę was o tę nalewkę mężni moi żołnierze: Wszyscy zezwolili/ á ieden śiekierą w nię vderzył mowiąc: nic nie weźmiesz iedno co ná ćie losem pádnie. A krol zámilczawszy/ nalewkę dał słudze/ áby ią do biskupá niosł. A w polu poznał oneg° żołnierzá/ y wydárwszy mu śiekierkę z ręku/ ná źiemię ią porzućił/ mowiąc: nie godźieneś iey nośić. On sie po nię schylił/ á krol mu w głowę ćiał mowiąc: toć czynię coś ty kośćielney nalewce vczynił. Hinkmarus powiáda/ iż to nalewká byłá kośćiołá Remeńskiego. Potym gdy Klodoweus zostáł Chrześćiáninem/ wszytko kośćiołom wrácáć kazał. 2. Greg: Turo: histor: lib: 2. cap: 27. *Klodoweus Rzymiany poraźił.* *Nalewkę kośćielną wraca Klodoweus.* *Rozdział łupow.* In vita S. Remigij.

Rok Páński 490. Felixá trzećiego 8.

Zenoná 17. Odoákrá 15.

W Afryce záś sie odnowiło prześládowánie ná Kátholiki od Arianow/ nie ná wszytki/ ále tylo ná kápłany/ ktorzy pokutuiące/ y od Arianow odchodzące rozgrzeszáli. Miedzy temi rozgrzeszáiącemi/ był ś. Fulgencius Ruspeński Biskup/ ktorego Ariani z Felixem Opátem poimánego/ srodze bićzowáli. Prośił Felix zá Fulgenciuszem/ áby go nie bito/ á iego rány ktore ćierpieć miał/ nań kłádźiono/ y zá śię y zá niego ćierpieć chcąc. Bo był Fulgencius ćiáłá subtelnego/ iáko w domu zacnym y bogátym vrodzony. kazał pierwey Felixá bić kápłan Ariáński. Lecz y Fulgenciuszá porwáć tákże kazał. On boleść nieznośną ćierpiąc/ záwołał/ że ma coś powiedźieć. Mnimał Arian że do Ariáństwá przystáć miał: á on tylo áby od męki trochę miał odpocznienia/ zábáwił go powieśćią o swoiey drodze ná ono mieysce/ z táką wymową y mądrośćią (bo był wielce wymowny y vczony) iż sie on Arian zdumiewał/ y myślił o iego zacnośći. A on tym czásem ochło- 1. Ex actis S. Fulgentij. Surius Tom: 1. 1. Ianuarij. *Fulgencius biczowány od Arianow.*

Ogolenie włosow sromotne. dnał. Ale záś go bić iuż nie ták bárzo roskazał. y obu ogoliwszy ná wielką wzgárdę (bo v nich ogolenie włosow zá okrutną mękę stało) puścił ie wolno.

2. *Mogus Alexándriyski zdechł.* Roku tego on przeklęty heretyk Mogus / ktory Alexándriyskie Biskupstwo trzynaście lat psował / y zárázliwą náuką swoią stolicę Márká ś. pierwszą po Rzymskiey niszczył / do ciemności ktorym służył poszedł. Ná iego mieysce heretycy / obráli heretyká Athánázyuszá niegodnego stolice oney. *Liberatus. Niceph. Marcell: in Chron.*

Zeno niewinnego Pelágiuszá zabił. Zeno Cesarz Pelágiuszá przezacnego y vczonego / y w pisániu wierszow mądrych sławnego / zábić y vdawić kazał: o to / iż go o iego złości y grzechy wolnym ięzykiem vpominał / y od wielu niespráwiedliwości odwodził. czego żaden Biskup czynić nie śmiał. vmárł iáko Jan Chrzciciel / zá dobre vpominánie táką zapłátę odnosząc / ktora go ná świecie sławnym y w niebie chwálebnym vczyniłá. O nim mowi Cedrenus / gdy go dawić miano / iż się ták modlił: Boże spráwiedliwy / śmierć mi niespráwiedliwą zádáią / o to iżem Zenonowe złości y okrucieństwá hámował / á głupiego brátá iego miánowáciem mu Cesárzem nie dopuścił. Ty spráwiedliwy / rychło pokarz mężoboystwá ich.] Prędko wysłuchał go P. Bog / iáko roku przyszłego vsłyszym. *Cedren: in Comp: histor.* *Modlitwa vmieraiącego.*

3. Dáie P. Bog złe pány dla nászych grzechow. [Ale gdy niewinną krwią ręce swoie máżą / krew oná iáko Ablowá w niebo o pomstę woła. Cierpiał Pan Bog Zenonowi długo / choć był heretyk / łákomiec / wydzierácz / sprośnik y nieczysty: ále gdy ná Pelágiuszá niewinnego y Bogá się boiącego miecz swoy obrocił: przyspiałá nań pomstá z niebá. Odoákres we Włoszech trzeci raz z Theodorikiem bitwę przegrał v Durás rzéki. y do Ráwenny vciekł / gdzie iuż w obleżeniu został. *Casiodor: in Chron.*

Rok Páński 491. Felixá trzeciego 9.

Zenoná 18. Odoákrá 16.

1. Zeno Cesarz iáko był żárłokiem y piiánicą / często kádukiem vpadał iáko vmárły / ále záś k sobie przychodził. Tego roku gdy obżárszy się padł y omdlał: Ariádná żoná iego iuż go nienawidząc / włożyć go do grobu y zámknąć wielkim kámieniem kazáłá. Przyszedł k sobie / wołał / zmiłuycie się nádemną / otworzcie: straż mowiłá: iż iuż inszy Cesarz iest: á on odpowiádał / iuż niedbam o Cesárstwo poydę w mnichy / iedno mię puśććie. Ale się nie wyprosił / vbior ná sobie y ciáło swoie iadł / y ták zdechł / niezbożny y nieupámiętáły zbrodzień / ktory się poty poki szło o pánowánie zmyślał być Kátholikiem / á przez heretyki kościoł Boży gubił / onym wszytkiego co chćieli pomagáiąc. Przetoż táką od nawyższego sędziego y tu ná świecie pomstę odniosł. *Zonaras Tom: 3. Annal.* *Cedren: in Comp: histor.* *Euagr: lib: 3. cap: 29.* *Zenoná sroga śmierć.*

Anástázyus násťapił ná Cesárstwo. Po iego śmierći pnał się ná páństwo Rzymskie brát iego Longinus / zły y nikczemny człowiek. Ale Ariádná żoná Zenoná / wsádziłá ná páństwo Anástázyuszá / niskiego vrzędniká dworskiego / ktorego się żaden nie spodziewał / aby mu ták nawyższe mieysce wstąpić miał. czym się mniemánie ludzkie potwierdzáło: iż z nim Ariádná o cudzołostwo podeyzrzána byłá. *Euagr: lib: 3. ca: 29.*

2. Niechćiał go Euphemius Pátryárchá koronowáć / mowiąc: Ze heretyk / niegodny áby Chrześciánom pánował. Ale Ariádná y inni Senatorowie / przywiedli do tego Anástázyuszá / iż wyznánie wiáry Kátholickiey podpisáć musiał. y ták koronowány był / tymże wewnątrz heretykiem zostáiąc. Z czego się Mánicheyczykowie y Ariani weselili. Bo mátkę miał Mánicheykę / á Kleárchá wuiá Ariáná. Dokłáda Suidás / iż Anástázyus w kościele osobno z niektorymi / przy inszey Káthedrze postáwioney schadzki miał. Ale mu groził Euphemius mowiąc: Abo chodź do kościołá / á z kościołem się zgadzay: ábo do niego nie wchodź / á prostych nie zwodź. Bo cię ogole y z lu- *Koronowány Kátholikiem.* *Theodorus lect: lib: 2. collect. Suidas in histor.* *Moc Pátryárchy Carogrodzkiego.*

dem ná

dem ná tryumph poprowádzę. y od tego czásu dla zátrzymánia pánowánia/ vćicht.] Obáczmy iáką moc miał y śmiáłość ná on czás Pátryárchá Cárogrodzki/ iż złożyć z páńſtwá/ y do klaſztoru ná pokutę dáć złego Ceſárzá mogł. y ták do czáſu Anáſtázyus kácerſtwo ſwoie táił.

Papież Felix nie wiedząc o iego kácerſkim ſercu/ ſpodziewáiąc ſię kościelnego pokoiu y przywrocenia Kátholickiey iednośći zá iego pánowánia: liſt do niego rádośny piſał. Będąc ná niſkim ſtanie ſwoim Anáſtázyus/ był bárzo nábożny/ y vdáwáć ſię mogł zá świętego człowieká; y lud Cárogrodzki miał go zá tákiego. Bo gdy ná igrzyſkách iuż będąc Ceſárzem śiedźiał: záwołáli wſzyſcy: Jákoś żył pánie ták też pánuy. Bo przed pianiem kurow do kośćiołá wſtawał/ y pilnie ſię áż do rozchodzenia ludźi modlił/ y pośćił/ y máiętność ná vbogie y żebraki rozdawał. Co w nim znał y Gelázyus Papież/ poki Ceſárzem nie zoſtał. y ná przodku ludźiom wielkie y ćiężkie podátki odpuśćił/ y żaden bez dobrey o nim nádźieie nie był. Ale korzeniá tám cnoty nie było/ zwierzchu ſię coś błyſnęło. Bo rychło wielkie zdrády w zbieraniu pieniędzy y łupieſtwá/ y przedawánie wſzytkich vrzędow záczął. dopuſzczáiąc im wſzytkiego á nie karząc. Pokoy v nieprzyiaćioł zá pieniądze kupował/ y wſzytkie vćiſki vbogich wymyślał.

3. *Obłudne nabożeńſtwo Anaſtázyuſza.*
Cedren: in Comp.
Gelaſ: epiſ: 10.
Theodorus vt ſupra.
Suidas in hiſtor.

Ná początku páńſtwá iego/ w Cárogrodźie lud ſię proſty między ſobą powádźił. y ſpalili wielką część miáſtá/ y on kośćioł ktory zwano Zophia/ ktory potym Juſtinianus z wielkim nákłádem zbudował.

4. Procopius de ædif: Iuſtini: orat: 1.
Zophia kośćioł zgorzał.

S. Pátricius w Hiberniey ábo Szkocyey tego roku do niebieſkiey oyczyzny poſzedł. ſześćdźieśiąt lat w Hiberniey wiáry ś. náuczał. Probus ktory żywot iego nápiſał/ powiáda/ iż żył lat ſto trzydźieśći y dwie. Máiąc lat trzydźieśći vczniem był ś. Márćiná w Turonie.

Smierć S. Pátriciuſzá.
Żył lat 132.

Rok Páński 492. Gelázyuſzá 1.

Anáſtázyuſzá 2. Odoákrá 17.

ZIemię Włoſką wſzytkę iuż był ośiadł Theodorikus/ á Odoácer w Ráwennie obleżony śiedźiał. Felix trzeći Papież tego roku ná pokoy poſzedł. Był to prádźiad ś. Grzegorzá wielkiego/ o ktorym on nápiſał/ iż ſię vmieráiącey ćiotce iego Tárſylli vkazał do weſelá iey wzywáiąc. O czym czytay w żywoćiech śś. Náſtąpił ná iego mieyſce Gelázyus Rzymiánin vczony wielce y dobry/ co mu przyznawa Euphemius Cárogrodzki/ ktory do niego wedle zwyczáiu wyznánie wiáry Kátholickiey nápiſał/ proſząc áby miał kośćiołá Kátholickiego ſpołeczność. Lecz on tego vczynić niechćiał/ pokiby wedle roſkazánia Felixá/ z modlitwy kośćielney przy ś. Mſzey/ Akáćiuſzá vmárłego nie wymázał. Był mocnym Kátholikiem Euphemius/ y Ceſárzá Anáſtázyuſzá do zárzeczenia ſię kácerſtwá przywiodł: ále y powtore wyſławſzy ſwego Sindićiuſzá dyákoná/ proſił y námawiał Gelázyuſzá/ áby go bez tego wymázowánia Akáćiuſzowego imieniá/ przyiął. Ale Gelázyus piſał mu długi y wielce vczony liſt/ w ktorym mu pokáznie/ iż iego wiárá cáła nie ieſt gdy z tymi ma ſpołeczność/ ktorzy o kácerſtwo Eutychiáńſkie potępieni ſą/ iáko był Akácius/ zmázány vczeſtnictwem heretyckim/ y pomocnik ſzkodliwy heretykom. Lecz ná ono piſánie y vpominánie nic nie dał Euphemius/ y owſzem więcey ſię z tego podnośił/ iż on ſam o Kátholicką wiárę we wſchodnych ſię kośćiołách y v Ceſárzá záſtáwiał. Do innych Biſkupow piſał Gelázyus/ áby ſię vczeſtnictwá heretyckiego ſtrzegli/ iáko do Biſkupow Dárdániey. ktorzy mu z wielkim nabożeńſtwem zá vpominánie dźiękuią/ y wſzytko poſłuſzeńſtwo iáko oycu oycow oddáią.

1. Caſsiod: in Chron.
Felix Prádźiad S. Grzegorzá wielkiego.
Homil: in Euang: 38. & Dialog: lib: 4. cap: 16.
12. Martij.
Gelázyus náſtąpił.
Gelaſ: epiſt: 9. Tom: 1. epiſt: R. P.
Euphemius Akáćiuſzá nie wymázuie.

2. Poſt ſecundam Gelaſii epiſt: Tom: 1. epiſt: decr.

Theodorus lect: collect: lib: 2.

Anástázyus iáwny heretyk.

Euagr: lib: 3. ca: 30.

Anástázyus Cesarz iáwnym sie heretykiem pokazał/ bo od Pátriárchy Cárogrodzkiego Euphemiuszá wyznánie wiáry Kátholickiey/ y kárte ktorą był podpisał/ mocą wroćić sobie kazał. Niechćiał sie iednák mieć áni zá Eutychianá áni zá Kátholiká/ ále zá wątpliwego/ ktore Acephálmi/ to iest bez głowy zwáli. Concilium Kálcedońskiego áni chwalić áni gánić nie kazał/ ále o nim milczenie vstáwił. y ták kośćioły wschodne w wielkiey mieszáninie zostawáły/ niezgodámi ktore sie wszędzie szerzyły/ rozerwáne.

Rok Páński 493. Gelázyuszá 2.

Anástázyuszá 3. Theodoriká 1.

1\. Procopius lib: 1. de bello Gott.

Theodorikus zdrádliwie zabił Odoákrá.

Kássyodorus vczony.

Iordanes de rebus Gott.

Pokoy sobie vczynił Theodorikus.

Odoákres trzy látá będąc w Ráwennie obleżony/ gdy sie oboiey stronie wtesknilo ono długie ćierpienie: ták zgodę vczynił z Theodorikiem/ zá iednániem Biskupá Ráweńskiego: áby obá ná páństwie śiedźieli/ y obá w Ráwennie w pokoiu mieszkáli. krotko trwał on pokoy. Bo Theodorikus kłádąc ná Odoákrá przyczynę/ iákoby ná iego zdrowie nástawał: prosiwszy go ná vcztę/ zábił go. y iego sobie żołnierze vbłagał/ y sam krolestwo Włoskie opánował. Cesárzem sie iednák nie zwał. Zdrády tey Theodoriká zámilczał Kássyodorus Kánclerz iego y Iordanes źiemek iego. Vczynił sobie pokoy Theodorikus ze wszytkimi pánuiącymi/ z Cesárzem Anástázyuszem/ z Wándalmi w Afryce/ z Klodowęiem w Gálliey/ ktorego corkę Audeflendę zá żonę wźiął. Corki swoie dwie dał zá męże/ iednę zá krolá Wisygotow/ drugą zá krolá Burgundionow w Gálliey. y ták sie vspokoiwszy/ rządy źiemie Włoskiey po Rzymsku obmyślał y stánowił. Kássyodorá miał zá nawyższą rádę/ ktorego y do pisánia listow vżywał/ ktoremi on kśięgi swoie nápełnił. Miedzy posły Theodoriká do Cesárzá Anástázyuszá ktore o pokoy słał/ był nieiáki pobożny y mądry Kátholik Faustus: ktoremu Gelázyus Papież pilnie zlećił/ áby w Cárogrodźie Pátriárchę Euphemiuszá/ do iednośći kośćielney y do wypełnienia tego co Papież po nim chćiał/ námawiał. Vczynił to Faustus/ ále bez pożytku. Bo sie ták Euphemius podnośił/ y co dáley wiecey burzył/ iż sie onego Akáciuszá obrońcą vczynił/ y pozwáć sie do sądu/ stolicę Apostolską groźił/ y inne słowá heretykom właśne z vst swoich pusczał. O czym gdy Faustus Papieżowi dał znáć: nápisał do niego Commonitorium, iákoby mu miał ná wszytko co zádawał Euphemius odpowiádáć. List iest dźiwney mądrośći y duchá Apostolskiego pełny. Miedzy inemi słowy/ mowi: Gdźież mię pozwie? Izali o wszytkim kośćiele stolicá Apostolska nie sądźi/ á oná do żadnego sądu nie idźie? Niesłychána rzecz: rozgrzeszenia prosżą á w grzechu trwáć chcą/ przy Akáciuśie stoiąc. &c. Mniemał ten Cárogrodzki Pátriárchá/ áby stolicá Piotrá ś. y władza iey nád inemi kośćioły/ tym vpáść miáłá/ iż Rzym iuż był iáko w niewoli v Gothow/ á Cárogrod wschodne swoie páństwá cáłe miał. Iákoby ná świeckim páństwie y murach/ władza Apostolskiey stolice/ á nie ná słowie y obietnicy CHRISTVSOWEY fundowána byłá. y dla tegoż Papieżowie/ choć nieiáko Rzym zniewolony máiąc/ y sámi v nieprzyiaćioł w ręku będąc: nic nigdy z powagi y zwierzchnośći swey nie spuśćili/ ále ią nád inemi kośćiołmi do zbudowánia wiáry ś. y cáłośći iey záchowánia rozszerzáli y vmocniáli: iáko to y zá Pogáństwá/ gdy wszytkie męczono y zábiiano czynili. Wiedźieli ná iákiey skále CHRISTVS Bog nász/ one głowę kośćiołá swego/ do rządow potrzebną postáwił.

2\. *Faustus od Papieżá, Euphemiuszá namawia.*

Pisánie Papieskie do Euphemiuszá Cárogrodzkiego.

Nie Rzym moc Papieską daie, ále słowo Christusowe.

3\. Gelaſ: epi: 3. & 4. 5. Tom: 1. ep. R. P.

Tegoż czásu Gelázyus iáko dozorcá wszytkich kośćiołow/ choć pod krolem Aryáńskim we Włoszech pánuiącym/ w Picenie y Dálmáciey przez posłá swego Romulá dyákoná Kárdinałá/ y przez pisánie swoie/ Biskupy

vpomina y karze/ iż ſie ßerzyć dopuścili Pelágiáńſkiemu kácerſtwu: á iednego głupieğ ſtárcá Seneki/ ktory iády ony rozśiewał/ pohámowáć niechćieli. Wylicza trzy ieğ ſprośne błedy: iż náuczał/ iákoby ſie dźiatki bez grzechu pierworodnego rodźiły: á iż bez chrztu potępione być nie mogły. á ktemu/ iż człowiek własna ſwoia wola/ z ſámey nátury ſwey/ zbáwiony być mogł. wſpomina też iáko ten Seneká ſłucháczom ſwoim/ nieczyſtośći y ſpolnego mieſzkánia mężczyznie z mniſzkámi dopußczał. Gromi o to ſurowie ony Biſkupy Piceńſkie/ iż ſie temu nie ſprzećiwili/ á duß ludzkich ze wßytkiey opátrznośći ſwey nie bronili.

Pelágiáńſkie kácerſtwá.

Seneká ſproſny heretyk.

Pod tym rokiem náleźiona ieſt w Apulicy oná ſkálá iáko kośćioł w gorze Gárganie/ z obiáwienia ś. Michálá Archányolá/ ktora ſie wielkiemi cudámi wſławiłá/ ná pámiatkę ś. Michálá/ ktora kośćioł oſmego dniá Máiá obchodźi.

Gárgan S. Michálá w Apuliey.

Rok Páński 494. Gelázyuſzá 3.

Anáſtázyuſzá 4. Theodoriká 2.

1\. Gelázyus Papież zrozumiawßy od poſłow Theodoriká krolá Gothow/ iż Anáſtázyus Ceſarz dźiwował ſie/ iż mu piſánia Papieſkiego nie przynieśli: nápiſał liſt mądry y gorący do niego. w ktorym go prośi pięknemi słowy/ y náukámi niebieſkimi vpomina: áby wiárę ś. Kátholicką záchował/ á oney od heretykow bronił. Żálnie ſie też ná Euphemiußá Cárogrodzkiego Pátryárchę/ iż Akáciußá heretyctwem zmázánego z diptychow ábo z modlitew kośćielnych nie wyrzuca: ále go broni/ y ſtáie ſie iego błędow vczeſtnikiem: záczym do ſpołeczności kośćielney przypußczony być nie może. Lecz on liſt nic nie pomogł/ y Euphemius tym więcey potwarzał Papieżá/ iż dla pomſty nád Akáciußem/ ktory ſtolicą Apoſtolſką gárdźił/ á nie dla ſpráwiedliwośći/ wymázowáć go chćiał. y tym inne do śiebie Biſkupy pociągał/ iż mienił iákoby rożnośći z Papieżem o wiárę nie miał/ ále tylo w obyczáiách zgody miedzy nimi nie było. Drudzy iednák Biſkupi ſpołecznośći z nim mieć niechćieli/ iáko wßyſcy z Dárdániey y z Illiryku.

Gelaſ: epiſt: 10.

Piſánie Papieſkie do Ceſarza.

Gelaſius epiſt: 8.

2\. Gelázyus Włoſkich kośćiołow/ ktore były woynámi miedzy Erulámi y Gothy nárußone/ y w kárnośći y w obyczáiách osłábione/ doglądáiąc: wznawia ono ſtáre práwo: áby dochody kośćielne ná cztery częśći rozdźielone były: iedná Biſkupowi/ druga kśiężey/ trzećia vbogim/ á czwarta ná budowánie y popráwy. Ná vbogie/ kazał iáwnie áby o tym ludźie wiedźieli te trzećią częśc ßáfowáć. A z pierwßey ktorą máia Biſkupi/ kazał więźnie wykupowáć/ y pielgrzymy podeymowáć/ áby nie vbywáło domowym vbogim/ ktore iáko ſwoie káżde Biſkupſtwo w podźiale ſwym/ opátrowáć miáło. Lecz opłákáć ſie ma ludzkie łákomſtwo/ ktore do wykonánia tákich świętych vſtaw zdawná przeſzkadzáło. y przeto P. Bog kośćioł ſwoy częſtymi plagámi náwiedza.

Gelaſius ad Epiſc: in Lucania, Bruciis, Sicilia.

Dochody kośćielne ná cztery częśći.

Vbogie ſwoie á nie cudze żywić.

3\. Tego roku krol Fránkow Klodowens zá żonę wźiął Klotyldę/ wnęczkę krolá Burgundionow Gundebáldá/ w Chrześćiáńſkiey wierze z dźiećińſtwá wyćwiczoną y wielce nabożną. Gdy poſły ſwe do Gundebáldá Klodoweus poſyłał: vyżrzawßy onę pánnę bárzo ią ſchwalili do páná ſie ſwego wroćiwßy. y záraz prágnąć małżeńſtwá iey Klodoweus począł/ y wyſłał nieiákiego Aureliáná/ áby pánnie táiemnie o woley iego dał znáć/ á iey też wolą zrozumiał. Aurelianus czeladź w leśie zoſtáwiwßy/ iáko żebrak v kośćiołá w Niedźielę miedzy vbogiemi ſtánął. y gdy pánná z kośćiołá wychodźiłá/ á iáłmużnę vbogim wedle zwyczáiu ręką ſwoią rozdáiąc iemu też podawáłá: on iey rękę viął/ y ßáty vchyliwßy rękę cáłował. Pánná ſie záwſtydźiłá/ y do

Greg: Turon: de rebus Franc: lib: 2. cap: 28. 29.
Hincmarus in vita S. Remigij.
Aimon lib: 1. ca: 13.

Klotildis y Klodowens.

domu przyßedßy / onego żebraká do siebie wprowádźić kazáłá. y pytáłá go
Zmowá do małżeństwá.
czemu sie tego ważył / iż rękę iey odkrył y cáłował? á on cicho rzekł: iż pan
moy vpominki tobie posyła prágnąc cię sobie zá małżonkę mieć. Oná rzekłá:
mnie sie Pogániná męzá mieć nie godźi: ieśli to spráwi CHRISTVS, iż on
Chrześciáninem zostánie/ia ná woley Boskiey przestánę. Aurelianus to iey
obiecał. Wysłał potym po nię do stryiá iey krolá Gundebáldá zacne posły/
ktorzy ią zá przyzwoleniem Gundebáldá stryiá iey do Klodoweußá zánieśli.
Nie záraz sie w słowie viśćił / żeby Chrześciáninem został. iednák mądra y
cnot pełná páni/ záwżdy pogody pátrzyłá/ do námowy iego/ y pomáłu iáko
Apostoł mowi/ wierna żoná / męzá niewiernego P. Bogu /y z nim wßytek
narod Fránkow pozyskáłá.

Pierwßy syn Klodowea vmárł.
4\. Gdy sie iey pierwßy syn Ingomerus vrodźił / y ochrzczony prędko v-
márł: przymawiał iey krol z gniewem mowiąc: iżeś go w imię Bogá twe-
go ochrzćiłá: bogowie moi żywić go niechćieli. A oná odpowiedźiáłá: Dźię-
kuię wßechmocnemu Bogu / iż pierwßy owoc żywotá mego do swego kro-
lestwá przyiął. Powiłá mu potym drugiego syná Klodomirá / ktory gdy zá-
Zdrowie synowi vprośiłá Krotyldá.
chorzał: łáiał iey krol mowiąc: y ná tego sie bogowie moi dla chrztu wáßego
gniewáią. A oná do P. Bogá záwołáłá/y zdrowie synaczkowi onemu vpro-
5\. śiłá. Theodorikus Włoską źiemię opánowawßy / y one do porządkow
Ennodius Ticinen.
domowych y pewnego pokoiu práwy dobremi nápráwuiąc: chćiał wßytkie
Theodoriká łáskawość.
pokáráć / ktorzy przy Herulách stali. Czym wielka część ludźi zátrwożona/
płácząc vżyli Epiphániußá Biskupá Tyczyńskiego onego wymowce sławne-
Cassiod: variar: lib: 12. cap: 29.
go: áby z Laurentem Mediolańskim/do krolá Theodoriká iácháli/ y od oney
go srogośći odwiedli. Co oni święći Biskupi ßczęśliwie spráwili / iż wßyt-
kim odpuśćił / máło co przednieyßych y podeyźrzánych z źiemie wygnawßy.
A widząc Theodorikus iáko źiemie Włoskie Liguria y Emilia puste woyná-
mi długimi zostáły: tegoż Biskupá Epiphániußá do krolá Burgundionow
Gundebáldá w Lugdunie pánuiącego wypráwił: áby Włochy wßytkie po-
Więźnie wykupieni y wyprośeni.
imáne v niego wyprośił/ á drugie wykupił. Ná co mu dał pieniędzy wiele/
do ktorych sie y ini Chrześciánie z tego co mogli przyczynili. Spráwił wßy-
tko Epiphánius z drugim Biskupem sobie ná ono poselstwo przydánym.
Dárował im Gundebáldus o ßeść tyśiecy dusz/ á drugie od żołnierzow/ kto-
rzy swego plonu dármo dáć niechćieli/ wykupił. y sstáło sie wielkie wesele ná
przywrocenie ono więźniow / y źiemie sie puste osadzáły. y tym Theodorikus
wielką sobie miłość v poddánych iednał.

Theodorikus Arianin Katholikom krzywdy nie czynił.
6\. Choć był Aryáninem ten Theodorikus / żadney Kátholikom przykrośći
nie czynił/ iáko zwykli heretycy: y owßem wiele dla nich czynił / y wßytkim sie
zásługował. y nie prágnął/áby kto dla niego do Aryáńskiey sie sekty/od Kátho-
Niceph: lib: 16. cap: 35.
lickiey wiáry obrácał. Piße Nicephorus y Zonárás y Cedrenus / iż miał ie-
dnego sługę Kátholiká sobie bárzo miłego / ktory kwoli Pánu swemu Ariá-
Bogu niewierny, ludźiom niewierny.
ninem został: zá co głowę mu vćiąć kazał/mowiąc: Jeśliś Bogu wiáry nie
dochował/iáko mnie ktory iest człowiekiem/ sumnienie dobre oddáwáć możeß?
7\. W Cárogrodźie pod tym czásem / iáko piße Dámáscenus / Olimpius
Damasc: de imag: orat: 3. ex Theodoreto non illo Cyri.
nieiáki w łáźni sie myiąc iáko Ariánin bluźnił ßkárádźie / czego y wstyd wy-
mowić/ Troyce przenáchwálebnieyßą. Co słyßąc Kátholicy/ zábić go záraz
chćieli: ále ie kápłan ieden nabożny vhámował mowiąc: Spráwiedliwo-
Bluźnierca Troycey S. pokarány.
śći ktora wßytko widźi y karze/ nie iest to táyno / co ten bluźni. y skoro on
Olimpius w wodę wßedł / záraz wołáć począł: Zmiłuyćie sie nádemną. y
sam ćiáło swe ná sobie drápał. Ci co pátrzyli ná to/ wnet go w prześćierádło
vwineli / á on od źimná omdlewał. Pytáli go/coć sie dźieie? powiedźiał:
Mąż iákiś świetny w bieli / polał mię ćiepła wodą mowiąc: Nie bluźni. y
nieśli go do iney łáźni przy Ariáńskim kośćiele: y gdy go chćieli odwinąć/ vy-

źrzeli iż ćiáło wßytko z kośći iego opádło. y ták on bluźnierca skonał. Cud
on Cesarz Anástázyus w łáźni oney wymálowáć ná postrách y wzgárdę
Arianom kazał.

Ariani náprawili oney łáźniey gospodarzá Eutychianá imieniem / áby
on obraz zdiał / y skrył go / żeby ná ich potępienie nie pátrzono. Vczynił to 8.
gospodarz / máiąc wymowkę / iż sie z wilgotnośći zepsował. Lecz Cesarz prze-
chodząc sie po pálacách y do oney łáźniey wstąpił. á nie widząc w niey onego
obrázu: ßukáć go kazał / y tám gdźie był znowu postáwić. A on Eutychianus
bárzo záchorzał / y nieść sie do grobu ś. Pántáleoná y Máriná kazał / gdźie
śiedm dni bez pomocy żadney chorobę ćierpiał. Ten ktory w nocy go pilno-
wał / trochę záśnąwßy / widźiał krolá nieiákiego / á on vkázuiąc ná chorego /
mowi: Jákoś tego przyiął? Ten z tákimi trzymá ktorzy mnie złorzeczą. Ten
obraz on cudá málowáne° zátáił. Powiedźiał ono widzenie choremu / twier-
dząc iż zdrowym być iuż nie mogł. A choremu też przez sen vkazał sie mło-
dźieniec iákiś / rádząc mu áby sie pod on obraz ktory był skrył przenieść kazał.
y skoro to vczynił / á tám przenieśiony był: záraz pod nim vmárł. To Dá-
máscenus. Toż pisze Ado Vienensis.

O obraz pokarany łaziebnik.

Vt supra.

Te cudá sie wßędźie rozsławiły / y Arianom ktorych wiele po wßytkich 9.
krolestwách było / mogły do wiáry ś. y prawdy pomágáć. Jákoż pomogły
Gundebáldowi Burgundionow krolowi. Bo z namowy Alcimá Awitá
Biskupá Vienenskiego poznał prawdę Kátholicką / y wyznawał rowność z
Oycem Syná y Duchá ś. ále táiemnie chćiał być bierzmowány. Mowił mu
Biskup: Nie boy sie ludu twego / nád ktorym ćię Bog przełożył / wyznay iá-
wnie CHRISTVSA, á nie wstydź sie go: áby sie on też ćiebie nie wstydźił.
Poydźie lud zá tobą iáko ná woynie czyni. Tyś głową iego. Nie miluie ten
CHRISTVSA / ktory dla świeckiego krolestwá wyznáć go ná tym świećie nie
chce. Ale krol on ná to sie námowić nie dał / y iáwnie Troyce ś. wyznáć nie-
chćiał. Syn iego Sigismundus / potym iáwnym Kátholikiem został.

Gregor: Turon: de gestis Fran: lib. 2. cap: 34.

Krol Burgundionow Ariaństwo porzućić chce.

O tym czáśie ś. Benedikt z Nursiey źiemie Włoskiey / będąc w Rzy- 10.
mie ná náukách / młodym ießcze opuśćiwßy náuki / ná pustynią sie vdał / y
w iedney zá wiádomośćią sámego Romaná przemießkał. Gdźie sie zwyćię-
żywßy y świeckie y ćielesne chćiwośći vmorzywßy / y ßátáná przełomiwßy:
potym sie cudy wsławił / y wiele bárzo ludźi do siebie poćiągnął. W ten czás
go P. Bog wzbudźił / gdy Włoská źiemiá / Gállia / y Hißpánia y Afryká od
Gothow Arianow opánowáne były: ná ktorych oświecenie tá wielka gwiá-
zdá powstáłá / z niezliczonemi cudámi. Były iuż w zachodnych kośćiołách
rozmáite mniskie klaßtory y ćwiczenia duchowne / iáko sie wyżßey námieniło.
Ale ten święty żywot táki / bárzo rozßerzył y w wielki porządek wpráwił / y
z reguły swey wiele inych iáko ßczepow buynych ś. Benedykt wypuśćił.

Greg: lib. 2 Dialog.

S. Benedikt opußcza świat.

Klaßtory mniskie przed S. Benediktem.

Rok Páński 495. Gelázyuszá 4.

Anástázyußá 5. Theodoriká 3.

EVphemius Cárogrodzki Biskup wschodne Biskupy chćiał od 1.
społeczności Pápieskiey odrywáć / dáiąc przyczyny zá Akáciu-
ßem / iż wymázány być nie ma. O czym sie dowiedźiawßy Gelá-
zyus Papież: pisał list wielce vczony do Biskupow Dárdániey /
ktory wßędźie rospisowáć kazał. W tym liśćie przygánia Eu-
phemiußowi / iż sie nád inne Biskupy wynosił. gdyż stolicá Cárogrodzka
pierwey pod Metropolitem Heráklesskim byłá / á to co ma dostoyności / od
Rzymskich Biskupow ma / nie od miástá krolewskiego. Bo y w Ráwennie
y w Mediolanie y w Sirmie y w Trewiru Cesárze mießkáli: á iednák dla ich

Ex Vaticana Bibli.

Euphemius Carogrodzki mießa.

mießká-

Stolice Apoſtolſkiey prawa.

mieſzkánia Biſkupom nic zwierzchności y doſtoyności nád inne Biſkupy nie przybywáło. Sámá ſtolicá Apoſtolſka to co Biſkupi inni źle poſtánowią/ rozerwáć y zepſowáć może. Do niey áppellácye ich idą/ á od niey nikt nigdy nie áppellował. Athánázyuſzá wſchodni Biſkupi potępili/ Rzymſki go rozgrzeſzył. Chryzoſtomá tákże y Fláwianá potępili: á Rzymſki ná ich potępienie nie przyzwaláiąc/ one wolne czynił. Izali nie Rzymſcy Biſkupi fałſzywego Synodu wſchodnego w Ephezie nie rozerwáli y zepſowáli. etc.

2. Theod: lect: lib: 2. collect. *Euphemius pokarany. Macedonius naſtapił na Carogrodzkie.* In vita S. Sabæ cap: 69.

On Euphemius Cárogrodzki Pátryárchá/ gdy Papieżá ſłucháć niechćiał/ tyránná y heretyká ſłucháć muśiał. Bo Anáſtázyus máiąc go o coś podeyrzánego/ zmowiwſzy ſię z niektorymi Biſkupy/ z ſtolice go oney złożył/ y Mácedoniuſzá kápłaná ná iego mieyſcu poſtáwił. Acz niewinnie zrzucony był od Ceſárzá: ále P. Bog iego ku ſtárſzemu nieposłuſzeńſtwo tym pokarał. Był Mácedonius Kátholikiem/ y z Heliaſzem Ierozolimſkim ſpołeczność miał/ iáko Cyrillus piſze.

3. Greg: Turon: mira: lib: 1. cap: 58. *S. Eugeniuſza śmierć. Traſamundus krol Wandalſki iaki.* Procopius lib: 1. de bello Vand.

W Afryce krol Wándalow Gundábundus prześládowník Kátholicki/ gdy więtſze ieſzcze vćiśnienie ná nie gotował/ y ś. Eugeniuſzá Biſkupá Kárthágińſkiego długo męczonego do Gálliey wygnał/ ſam od Bogá zábity vmárł. S. Eugenius w mieśćie Albigeńſkim z ćiáłá tego ná odpłátę niebieſką wyſzedł/ wielkimi cudy y po śmierći ſławny. Náſtąpił ná mieyſce Gundábáldá Tráſámundus brát iego/ dobrey nátury y mądry/ y ſercem páńſkim nád inne lepſzy. Chrześćiány Kátholiki nie mękámi ále dárámi y vrzędy do ſwoiey ſekty ćiągnął: á nikogoż nie przymuſzał kto niechćiał. Kogo też złego widźiał/ dárámi y vpominkámi lepſzym go czynić chćiał. Theodorikus krol Włoſki śioſtrę ſwoię Amáláfrydę zá żonę mu dał. S. Fulgencius przed śmierćią kśięgi do niego piſał/ y zowie go lepſzym niżli był oćiec iego.

Rok Páński 496. Geláзyuſzá 5. Anáſtázyuſzá 6. Theodoriká 4.

1.

Geláżyus Papież roku tego do oycow poſzedł. Siedźiał lat czterý/ mieśiecy ośm/ człowiek wielkiey náuki/ wymowy y pobożnośći. Zá iego Papieſtwá ćiáło ś. Seweriná do Neápolim przenieśione ieſt z wielką czćią obywátelow onych ktorą świętemu wyrządzáli: á święty też cudámi ię y wiele chorob leczeniem ćieſzył. On to ś. Seweryn ktory w Pánnoniey nád Dunáiem w puſtyniách przemieſzkiwał. y duchem prorockim wiele rzeczy opowiádał. Eugippius kápłan vczeń iego wypiſał żywot ś. iego/ zá co mu dźiękuie Páſcházyus dyákon Rzymſki/ wyliczáiąc pożytki wielkie tákiey pracey około piſánia żywotow świętych/ y z Piſmá świętego przykłády przywodząc.

S. Sewerina ćiało w Neapolim. Piſanie Zywotow świętych.

Ná mieyſce Geláżyuſzá wybrány ieſt Anáſtázyus Rzymiánin.

Rok P. 497. Anáſtázyuſzá Papieżá 1.

Anáſtázyuſzá 7. Theodoriká 5.

1.

Poſłowie Papieſcy do Ceſarza.

Zaraz ná wſtępie ſwoim Anáſtázyus Papież/ chcąc wſchodne kośćioły do iedności świętey ſkupić/ y Ceſárzá Anáſtázyuſzá do obrony wiáry Kátholickiey przywieść: wypráwił do Cárogrodu poſły ſwoie/ Germaná Biſkupá Kápuáńſkiego/ y Kreſzkoniuſzá Biſkupá Tudertyńſkiego: przez ktore piſał do Ceſárzá proſząc/ áby imię Akáciuſzá wymázáć kazał/ dla ktorego kośćioły ſię rozrywáły/ niechcąc z nim iáko z heretykiem wyklętym żadney społeczności mieć/ áby iego błędy y kácerſtwá pochwalone nie były. y inne mu święte nápominánia dáie/ ieſzcze go zá odkrytego heretyká nie máiąc. Przyiał one poſły wdźięcznie/ ále w chytrości. Bo ſię ſpodźiewał/ iż mogł Papieżá námowić do onego

wyznánia wiáry/ ktore Zeno Cesarz vczynił/ ktore Enoticum. to iest ziednoczenie zwáli. y dla te° posły one długo przy sobie zátrzymawał. Pátryárchá Cárogrodzki Mácedonius/ chćiał rad z Papieżem sie ziednoczyć/ ále mu Cesarz bárzo przeszkadzał. Był przy poslech Papieskich Festus Pátricius swiecki á przezacny Senator Rzymski/ ktore° pomocy do spraw kośćielnych vżywáli.

Festus Senator Rzymski napoły heretyk.

Gdy sie rozstawiło po kośćiołach wschodnych/ iż postowie Papiescy są w Cárogrodźie: Alexándriyski kośćioł wypráwił posły swoie do posłow Papieskich: stáráiac sie áby ie do vczestnictwá kośćiołá Rzymskiego przyieli. y podáli supplikácya ná pismie/ w ktorey gdy wiáre swoie wyznawáią/ Nestoriuszá y Eutychesá potepiáią/ ále żadney wzmiánki Concilium Kálcedońskiego nie czynią. y owszem Dioszkorá/ Tymotheuszá/ y Piotrá/ Pátriárchy swoie/ one sprosne heretyki chwalą/ y wymiátáć ich z diptychow/ to iest/ z kośćielnych modlitew niechcą. W czym sie heretykámi być pokazáli/ chcąc pokorą obłudną swoie błedy pokryć.

2. *Alexándriyscy postowie heretycy.*
In Codice Vaticano.

On Festus Senator Rzymski spráwuiac v Cesárzá świeckie niektore odpráwy: dał mu nádźieie/ iż mogł námowić Papieżá Anástázyuszá/ áby Enoticon/ to iest wyznánie ono Zenoná przyiał. Lecz nim sie o to pokusił/ w tym Papież Anástázyus duchá Bogu oddał. A żadną sie zgodą z heretykiem Cesárzem nie pomázał. A iesli co tákiego myslił/ P. Bog mu tego wykonáć nie dał/ z osobney swoiey ku ś. kośćiołowi Rzymskiemu opátrznośći/ iż śmierć poprzedźiłá. Czego y drugie są przykłády/ iáko ten nie śpi ktory Izráelá/ wedle Psálmu/ strzeże.

3. Theodorus lect: collec: lib: 2. Niceph: lib: 16. cap: 35.
Anástázyus Papież heretyctwá nie pochwalił.

Tegoż roku Athánázyus Alexándriyski Pátriárchá heretyk vmárł. nástapił Jan Melá tákiż heretyk ná toż Biskupstwo.

Liberatus.

Rok P. 498. Anástázyuszá Papieżá 2.

Anástázyuszá 8. Theodoriká 6.

ANástázyus Papież świát ten pożegnał. Siedźiał blisko dwu lat. A on Festus wroćiwszy sie z Cárogrodu/ á obiecawszy Anástázyuszowi Cesárzowi/ iż Papieżá do iego myśli obroćić miał: gdy vmárłego nálazł/ stárał sie o to/ áby táki Papież obrány był/ ktoregoby łácno do tego co Cesárzowi obiecał/ poćiagnać mogł. y nálazł Laurenciuszá/ ktorego zá pieniadzmi ná Papiestwo wsadzał/ y srogie rozerwánie w kośćiele Rzymskim vczynił. Bo gdy wietsza cześć klerykow ábo kśiężey wybrálá Symmáchá Sárdá w kośćiele Constántiná: drudzy kśieża w kośćiele Pánny Máryey wybráli Laurenciuszá tegoż dniá/ to iest czwartego po śmierći Anástázyuszá. tákiego wybráli/ o ktorym rozumiał Festus/ iż miał podpisáć Enoticon Zenoná: to iest wyznánie wiáry heretyckiey/ w ktorym Concilium Kálcedońskie gániono. Zá czym Rzymiánie y swieccy pánowie bárzo sie wádźić miedzy sobą poczeli: iedni przy Symmáchu/ á drudzy przy Laurentym stoiac. y boiac sie iákiego wielkiego záwaśnienia/ y sąśiedzkiey krwie rozlania: oboiá stroná zwyćiezona potrzebą oną nagłą/ w ktorey czásu do złożenia Synodu nie było: vdáli sie ná rozsądek krolá Ariániná Theodoriká. ktory ták skazał: kto pierwey poświecony iest/ y przy kim wietsza cześć stoi/ áby ten ná stolicy Apostolskiey siedźiał. y nálazło sie iż Symmáchus y pierwey/ y z wietszą cześćią poświecony był/ y zátym záśiadł one stolice. A potym roku przyszłego Synod zebrał/ ná ktorym od Biskupow potwierdzony iest/ á on Laurencius ná Biskupstwie Nuceryńskim posádzony został.

1. *Festus zdrádliwy y burzliwy.*
Dwá Papieże obrani są chytrośćią Festá.
Theodorus lib: 2. collect.
2. Niceph: lib: 16. cap: 36.
Krol Theodorikus rozsądza o Papiestwo.
Theodo: vt supra.
Symmáchus záśiadł stolicę Piotra S.

Przy Laurentym mocno stał nieiáki dyákon Rzymski Pászházyus/ wielkiey świątobliwośći y náuki/ y v ludźi wysokiego mnimánia. O ktorym ták pisze

3. Greg: Dialo: lib: 4. cap: 40.

Páschásyus przy Laurentym stał.

piſze ś. Grzegorz Papież: Młodym/ powiáda/ bedac/ ſłyſzałem od ſtárſzych/ iż Páſcházyus dyákon Rzymſki/ wielkiey świątobliwośći mąż/ y iáłmużnik wielki/ y ſámego śiebie wzgárdźićiel/ ták mocno przy Laurenciuśie/ choć iuż od wſzytkich zgodnie porzuconym/ przećiw Symmáchowi Papieżowi od wſzech potwierdzonemu/ ſtał: iż do śmierći ſámey odſtąpić go niechćiał. Ten gdy vmárł/ iego dálmátyká ná opętánego włożona/ wnet czártá odegnálá. A potym gdy Germanus Kápuáńſki Biſkup w ćieplicách ſie Angulánſkich leczył: vyźrzał w gorącośći ſtoiącego y vſługuiącego Páſcházyuſzá

Páschásyus w ćieplicach widziany.

dyákoná. y przeląkſzy ſie/ pytał: co tu czyniſz? A on rzekł: O to mie tu karzą/ iżem przećiw Symmáchowi/ zá Laurenciuſzem trzymał. Proſzę ćię módl ſię zá mię. á potym poznaſz iż ćię Pan Bog wyſłuchał: gdy tu drugi raz przyiácháwſzy/ mnie tu nie naydźieſz. Modlił ſie zań/ y przyiácháwſzy drugi raz ná

Pomoc vmárłych.

ono mieyſce/ onego nie nálazł. Grzeſzył/ práwi/ z niewiádomośći błądząc/ y dla tego po śmierći oczyśćienie miał. One iego iáłmużny wſpomogły go/ gdy ſam ſobie iuż pomoc nie mogł.] To ś. Grzegorz. A iednák ták ſie to rozumieć ma: iż przed śmiercią grzechu onego ſwe^o^ żáłował. Bo nie ládá grzech był: po rozſądku Biſkupow y Synodu/ ná tym nie przeſtáwáć/ co Duch ś. przez nie zgodnie vkázował. Przed Synodem y zgodą Biſkupow/ mogł być wątpliwy y powſzedni grzech: gdyż obá zacne y wielkie ludźie po ſobie mieli.

4.
Ian Silenciarius puſtelnik.

Tego roku ziáwił ſie w Páleſtynie długo nieznány puſtelnik Jan Silenciárius/ ktory był iuż poświęcony biſkupem/ y nikt wiedźieć o nim nie mogł. miał w ten czás/ gdy ś. Sábá o nim ſie dowiedźiał/ lat czterdźieśći y cztery.

Rok Páńſki 499. Symmáchá 1.

Anáſtázyuſzá 9. Theodoriká 7.

1.
Concil: Rom: ſub Symmacho.
Symmachus od Synodu potwierdzony.

Symmáchus ná Synod zebrał w Rzymie 72. Biſkupow/ ktorzy iego wybránie y poſtáwienie ná ſtolicy oney pochwalili/ y práwo vczynili ſrogie ná te/ ktorzyby zá żywotá Papieſkiego/ komu zá Papieżá go obráć obiecowáli/ ábo vpominki iákie bráli/ ábo przyśięgi czynili. Dozwolili y tego/ áby gdy może być/ vmieráiącego Papieżá pytano: kogoby ná Papieſtwo po ſobie godnym być rozumiał.

Práwo na świętokupce.

Podpiſáli ſtátuty biſkupi y kápłani Rzymſcy/ ktorych było 67. á pięć dyákonow. Miedzy kápłany pierwſzy był on Laurentius Archipresbyter, ktory był w odſzczepieńſtwie roku przeſzłego wybrány.

2.
Anaſtazyus Biſkupy trapi.

Symmáchus Papież oko ná ſtrapione kośćioły wſchodne obracáiąc: piſał do Ceſárzá Anáſtázyuſzá/ proſząc y vpomináiąc/ áby z heretykámi ſie nie mieſzał/ áni ich bronił. Lecz on nie tylo ſie w tym nie vpámiętał/ ále y ná Biſkupy ktorzy Concilium Kálcedońſkie pochwaláli/ żołnierze poſyłał/ y rozmáićie ie prześládował. Zá co go P. Bog woynámi karał.

Marcell: in Chron.
Bulgárowie na Anaſtazyuſza.

Przyſzli nań z pułnocnych kráiow Bulgárowie/ y Thrácyą woiowáli. Przećiw ktorym gdy wypráwił Ariſtuſá Jllirykáńſkie^o^ woyſká hetmáná: ſrodze był od nich porázony nád rzeką Zurtą. gdźie przedniego mocnego żoł-

Złotem ſię bronił Anaſtazyus.

nierzá nád cztery tyśiące zginęło. Co vſłyſzawſzy Anáſtázyus/ Bulgárom wiele złotá y bogáte vpominki poſłał/ ktoremi do czáſu pokoy v nich kupił.

Theodorus lib: 2. collect.

Było y trzęśienie źiemie wielkie w Pontſkim kráiu/ gdźie w Neocezáriey kośćioł ś. Grzegorzá cudotworcę/ gdy ſie ine obaláły/ cáłe záchowány ieſt.

3.

Nie było żadnego iuż krolá Katholiká. bo Ceſarz Anáſtázyus iáwnym iuż był heretykiem/ y iuż ſie bać było vpadku kośćiołá Bożego. Ale ręki ſwoiey y pomocy nie oddalił od niego CHRISTVS Bog náſz. Bo w Gálliey wzniećił świátłość w ćiemnośćiách/ y vczynił ſobie z Pogániná krolá wiernego/ ktory kośćiołowi ś. ku wielkiey pomocy y czći wyniknął. O czym ták piſze Gregorius Turoński.

Klotyldis

Klotyldis żoná Klodoweá krolá Fránkow/cżeſto mężá vpomináłá/áby poznał Bogá prawego/á fałſzywe bogi y báłwany porzućił. ále był vporny/ áż go P. Bog przyćiſnał. Bo ná woynie z Alámany/ bitwe iuż iuż przegrawáiąc/do CHRISTVSA záwołał: IESV CHRISTE/ ktoremu moiá Klotyldis ſłuży/iáko Synowi Bogá żywego: o ktorym ſłyſzę/ iż dáieſz pomoc tym ktorzy w tobie nádźieię máią: do ćiebie ſię vćiekam. Bo moi bogowie iáko niepotężni prożno mię záwodzą. Daſzli mi zwyćięſtwo: vwierzę w ćię y ochrzczę ſię. y záraz gdy to mowił/ nieprzyiaćiele tył podáli: krol ich zábit/ á drudzy o miłośierdźie proſząc podáli ſię wſzyſcy. Potym Klotyldis ś. Remigiuſzá Biſkupá Rhemeńſkiego przyzwáłá/ y náuczył krolá wiáry. y gdy do chrztu iść miał/ o ktory prośił: lud ſwoy y rycerſtwo námawiáć do wiáry Chrześćiáńſkiey począł. Ale nim mowić przeſtał/ wſzyſcy záwołáli: odſtępuiem śmiertelnych bogow/dobry krolu: á Bogá nieśmiertelnego ktorego ſławi Remigius/obieramy. Nágotowawſzy tedy z wielką pompą y koſztem wſzytko ochędoſtwo/y do rádośći y weſela przypráwy: ochrzczony ieſt Klodoweus od ś. Remigiuſzá. Woyſká też iego więcey niżli trzy tyśiące duſz ochrzczone ſą/y śioſtrá krolewſka Alboſledis/ y druga Kántyldis/ ktora Ariáńſkim kácerſtwem zárážona byłá/wyznáłá rowność Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. y bierzmowána ieſt.

4. De geſtis Franc: lib: 2. cap: 30.

Klodoweus w bitwie ślub czyni.

Klodoweus ochrzczony z ludem ſwoim.

Gregor: vt ſupra.

Czynił wiele cudow P. Bog przez Remigiuſzá/ná vmocnienie wiáry onych ſzczepow młodych. bo y vmárłego wſkrześił/ y wiele niemocy od ludźi oddalał. Przed chrztem onym iáſność byłá nápełniłá kośćioł/ y był ſłyſzány głos: Pokoy wam: Jam ieſt/nie boyćie ſię/ zoſtáyćie w miłośći moiey. y woniey dźiwney było vczućie. Co bacząc krol y krolowa/do nog Biſkupá vpádáli/ podáiąc ſię iemu ná zbáwienną náukę/ chcąc wſzytko co rzecze wykonáć. Do chrztu/piſze Hinkmarus y Amonius/ámpułę w ktorey było krzyżmo gołębicá z niebá przychodząca przyniosłá/ z ktorey ná kroleſtwo pomázány był Klodoweus. A potym wſzyſcy krolowie Fránkow ten obyczay pomázánia ná kroleſtwo bráli. Temi cudy pokazał P. Bog/ iáko wiele ná tym należáło: áby krolowie Fránkow z ludem ſwoim do wiáry Chrześćiáńſkiey przyłączeni zoſtáli. Po chrzćie ſwoim Klodoweus wiele imion nádał kośćiołom/ ácz y przed chrztem to czynił k woli ś. Remigiuſzowi y Genowefie pánnie. Ale nic do ſwego kośćiołá nie brał Remigius/ dla iákiego o łákomſtwie podeyrzenia: iedno ná ine kośćioły obracał. Wroćił kośćiołom Klodoweus wſzytko co był pobrał będąc Pogáninem/ y nád to bez liczby dochodow przyczynił.

5. *Cuda na vmocnienie wiáry.*

In vita S. Remigij. Surius 13. Ianuarij. Hincmarus Epiſ: Rem.

Ampuła z Krzyżmem.

6. *Nadanie imion na kośćioł.*

Remigius in teſtamento.

W Rzymie nieprzyiaćiele Symmáchá Senatorowie/ Feſtus y Probinus/ potwarzy ſzkárade nań włożyli/ y do Theodoriká krolá odnieśli/ y onego Laurentego przyzwáli/ y zás ſię rozdwoili. Vproſili oni świetcy pánowie Theodoriká/ gdy był w Ráwennie: áby dał Wizytatorá ná Papieżá: y dał Piotrá Altyny Biſkupá. Co było przećiw Kánonom.

Anaſtaſius Bibliotecarius in Symmacho.

Znowu w Rzymie ſchiſma y roſerwanie.

Rok Páńſki 500. Symmáchá 2.

Anáſtázyuſzá 10. Theodoriká 8.

Theodorikus do Rzymu z wielką cżćią od Senatu y ludźi przyiety wiáchał. y bárzo ſię Rzymiánom zálećił/ ludzkośćią ſwoią y hoynośćią. Bo wiele ludźiom żywności podał/ y ná popráwę murow wielką ſummę pieniędzy zoſtáwił. A co ſię oney wizytácicy ná Papieżá dáney dotykáło: iż ia dał Theodorikus/ vczynił to z niewiádomośći praw kośćielnych/ pokoy tylo w onym odſzczepieńſtwie

1. Caſsiod.

Theodorikus do Rzymu przyiachał.

Wizytator na Papieża głupi.

Ryy ij vpátruiąc

vpátruiąc. Jednák ná vczćiwość ſtolice Rzymſkiey / roſkazał onemu Piotrowi Wizytatorowi mniemánemu: áby pierwey Symmáchá náwiedźił y vczćił. czego mu pomocnicy iego zákazáli. Lecz iáko ſię o rzecz nieprzyſtoyną y nieſłycháną ten Wizytator kuśił: prędko ſię pokazáło / gdy od dwu Synodow potępiony był. Nań piſze Ennodius ná on czás żyiący one słowá dźiwne: Jnych ludźi ſpráwy Pan Bog przez ludźie ſądźi y kończy: ále tego Biſkupá ſtolice tey ſądy / ſobie ie záchował. Chćiał Pan Bog / áby namieſtnicy Piotrá ś. do niebá niewinność ſwoie obrácáli / y przenamędrſzemu ſędźiemu ſumnienia ſwoie oddawáli. Zá onym słowem: Co rozwiążeſz ná źiemi / rozwiązáne w niebie będźie: wſzyſcy wierni wſzędźie mu ſię poddáią / iáko głowie wſzytkiego świátá: ktora ieſli ſię poniży: á gdźież ſię vćiekáć będźiem? Nie pomagaycie (do ſądu) vćiſkámi wáſzemi Symmáchowi. Wierzćież mi / ieſli winien / gdy ludzkie o nim ſtáránie vſtánie / Boſka nań pomſtá náſtąpi.] To iego słowá. Proſzono potym Theodoriká / áby kośćiołá Rzymſkiego ſpráwy wedle zwyczáiu oycow ſtárych záchowáne były.
Ná co on przyzwolił / áby Synod był / dla ktorego áby ſię bez domowey woyny w pokoiu odpráwował:
ſam ſię do Rzymu pokwápił.

Ennodius lib: pro Symmacho To; 1. Concil.

P. Bog ſąd o Papieżu ſobie zachował.

SVMMOWANIE
Wieku piątego.

To ieſt, przeſzłych ſtá lat, od roku P. 400. áż do 500.

Papieżowie y nawyżſzy Biſkupi.

ANASTASIVS Syn Máximá Rzymiánin / tego wieku záiał rok ieden. Siedźiał lat 4. y mieśiąc ieden. Dokonał roku P. 402.

INNOCENTIVS pierwſzy / ſyn Innocencyuſzá Albáńczyk / śiedźiał lat 15. y mieśiąc ieden / miedzy świete poczytány. Dokonał roku Páńſkiego 417.

ZOSIMVS Syn Abráhámá Greczyn / śiedźiał nie cáłe dwie lećie / to ieſt / rok ieden y cztery mieśiące. Dokonał roku Páńſkiego 418.

BONIFACIVS Rzymiánin ſyn Jukundá / śiedźiał lat cztery y mieśięcy dźieśięć. Dokonał roku Páńſkiego 423.

CELESTINVS Rzymiánin ſyn Pryſzká / śiedźiał lat ośm / mieśięcy pięć. Dokonał roku Páńſkiego 432.

SIXTVS Trzeći / ſyn Sixtá Rzymiánin / śiedźiał lat ośm. Dokonał roku P. 440.

LEO 1. Wielkim názwány / Rzymiánin / ſyn Quinciáná / śiedźiał lat 21. bez iednego mieśiącá. Dokonał roku Páńſkiego 461. odpráwił wielkie Concilium Kálcedońſkie 600. oycow.

HILARVS ábo Hilárius Sárdus ſyn Kryſpiná / śiedźiał lat ſześć / y mieśięcy dźieśięć. Dokonał roku Páńſkiego 467.

SIMPLICIVS Tyburteńczyk ſyn Káſtyná / śiedźiał lat piętnaśćie / mieśięcy pięć. Dokonał roku Páńſkiego 483.

FELIX trzeći / Rzymiánin / prádźiad ś. Grzegorzá wielkiego / śiedźiał lat dźiewięć bez dni 12. Dokonał roku P. 492.

GELASIVS pierwſzy / ſyn Wálerią z Afryki / śiedźiał lat cztery / mieśięcy ośm. Dokonał roku Páńſkiego 496.

ANASTA-

ANASTASIVS wtory/Rzymiánin/ ſyn Piotrá/ śiedźiał lat dwie bez dni śiedmi. Dokonał roku Páńſkiego 498.

SYMMACHVS Sardus, ſyn Fortunatá/ śiedźiał lat pietnaśćie/ mieśiecy ośm. dziwnie wielkiemi ſkárby y ozdobámi kośćioły nádał. Dokonał roku p. 514. Tego wieku ná wtory záſzedł. To ieſt/ gdy rok p. był 500. Symmáchowego Papieſtwá był rok wtory.

Doktorowie y Piſárze kośćielni wieku tego.

Jeſzcze ś Jeronym wielki Doktor záśiągł tego wieku lat 20. Bo dokonał roku p. 420.

AVGVSTYN ś. wielki tákże Doktor. Nápiſał kśiąg ná zbudowánie kośćielne wiecey niżli 232. iáko ſam wylicza/ w ſtárośći ie przegladáiąc/ á wſzytkich przeyrzeć nie mogąc. Dźieśiąćią tylo lat dłużey był żyw/ niżli ś. Jeronym. Bo dokonał roku p. 430.

LEO *Papa magnus.*	S. PROSPER.
SEVERVS *Sulpicius.*	S. PETRVS *Chryſologus.*
S. PAVLINVS.	PROCLVS *Conſtantinop.*
S. MAXIMVS *Taurinen.*	PRIMASIVS.
VICTOR *Vticen.*	GENNADIVS.
CASSIANVS	S. FVLGENTIVS *Ruſpen.*
CIRYLLVS *Alexan.*	PETRVS *Diaconus.*
VINCENTIVS *Lirinen.*	S. BOETIVS *Martyr.*
SOCRAT: *Sozomenus.*	ALCIMVS *Auitus Vienen.*
THEODORETVS.	OROSIVS piſał hiſtoryą od początku świátá/ áż do roku Páńſkiego 421. ále nie wſzytkę mamy.

Náuká tych Doktorow S. wieku tego, przećiw dziśieyſzym blednikom.

O Mſzey s. y ofierze, y ołtarzu. *Auguſtin: Epiſt: 111. & 118. ad Ianuarium.* Gdźie ſzeſćkroć ofiáre miánuie/ to ieſt/ ſpráwowánie Mſzey. Tenże *in Pſal: 33. Homil: 2. & Serm: 28. & 40. De verbis Domini. De Ciuit: lib: 21. Cap: 26.* Toż mowi Cyrillus Alexándryyſki *in Ioannem lib: 3. cap: 4. Item Concilium Epheſ.*

O prawdziwym ciele Páńskim w Sákrámencie. *Auguſt: in Pſal: 37. & Pſal: 119. &c. Cyril: Alex: in Anathematiſmis.* y inni.

O wolney woley. *Auguſt: contra Pelagianos lib: 1. & ad Simplicianum qu: 2. & lib: de ſpiritu & litera cap: 33. Cyrillus Alex: lib: 3. & 8. contra Iulianum. &c.*

Iż wiárá ſámá bez vczynkow nie vſpráwiedliwia. *Cyril: Alex: in Ioan: lib. 10. cap: 18. Leo Serm: 3. de Epiphania. Primaſius in 2. ad Galat. Auguſtinus lib: 2. de peccat: meritis. cap: 3. 4. & 15.*

O Spowiedzi do vchá. *Cyrillus lib: 3. in Leuit. Leo epiſt: 91. 69. Auguſt: Homil: 49. lib: 2. de viſitatione infirmorum cap: 4.*

Wzywánie świetych. *Auguſt: lib: de cura pro mortuis. cap: 16. Theodoret: in Leuit: q. 1. & de curatione Græca.*

Obrázy w kośćiele. *Auguſt: lib: 1. de conſenſu Euangeliſt. Sozomenus lib: 2. cap: 3. Tripart: lib: 2. cap: 19. Cyrillus lib: 6. contra Iulianum Apoſtatam.*

Zá vmárłe modlitwá, y o Czyśću. *Auguſt: in Enchiridio cap: 10. & in Pſal: 6. & 37. & de cura pro mortuis cap: 15.* y inni tego wieku práwie wſzyſcy toż świádczą.

Piotrá ś. zwierzchność. *Cyrillus Alexan: lib: 2. in Ioan: cap: 12. Auguſt: 1. Retractat: cap: 21. Sozomenus lib: 3. cap: 7.* Y o innych cześćiách y ártykułách wiáry náſzey/ wſzyſcy tego wieku Doktorowie y piſárze kośćielni/ ták náuczáią/ iáko dźiś kośćioł ś. Rzymſki náucza. co znáią y ſámi heretycy Centuriani/ iż wiek ten ſwey náuce bárzo przećiwny máią. *Centuri: 5. cap: 3. & 4.*

Concilia.

W Tym wieku odpráwione ſą dwoie wielkie Concilia/ w Ephezie przećiw Neſtoryuſzowi roku Páńſkiego 431. y Kálcedońſkie wielkie roku p. 451. przećiw Eutychesowi. innych mnieyſzych

szych Prowincyálskich nie wspomináiąc / áni onego rozboynego w Ephezie zá Dioszková roku Páńskiego 449.

Heretycy tego wieku.

PRzednieyszy byli/ *PELAGIVS*, ktory o grzechu pierworodnym / y o chrzcie / y o łásce Bożey do vspráwiedliwienia fałszywie rozumiał / á ledwie co wierzył.

NESTORIVS Cárogrodzki Biskup / naświetszey mátki Bogá rodzicą zwáć niechćiał/ dzieląc syná Bożego ná dwie persone/ iákoby inszy miał być z Oycá przedwieczny/ á inszy z mátki doczesnie rodzony. potępiony ná Concilium Epheskim.

EVTICHES Cárogrodzki Archimándritá / ktory dwu nátur znáć w Pánie nászym niechćiał/ ále iedne tylo ze dwu mieszáną / y prawdziwego człowieczeństwá w CHRISTVSIE nie wyznawał. Nestorius dźielił persony/ á Eutyches mieszał nátury w Pánie nászym/ w ktorym prawdziwe są nie zmieszáne dwie náturze Boska y ludzka / ále iedná persona Słowá y Syná Bożego/ iż we dwu náturách ieden syn Boży w personie wierzyć sie ma.

Od Eutychesá/ wyszło wiele Sekt y heretykow / iáko Acephali/ Seweriáni/ Ormiánie/ *Iacobitæ*, od Jákobá Syrá / ktorzy wszyscy Kálcedońskiego Concilium o dwu náturách w Chrystuśie przyimowáć niechćieli/ á Boską y ludzką w iedne mieszáli. Jeszcze y dźiś te kácerstwá ná wschodnych páństwách w Egyptćie y Armeniey/ y indziey trwáią.

XENAIAS pierwszy obrázoborcá roku Páńskiego 485. wymiátał obrázy z kośćiołow/ zdrády y złośći pełen.

Prześládowánia wiernych.

ATTILA krol Hunnow wiele zábiiał Chrześćian/ zwłasczá w Gálliey y ziemi Włoskiey. od Gálliey od miástá Trekow odstrászył go Lupus/ á od Rzymu Leo/ Biskupi. iż mowili żołnierze iego: Attilás nikogoż sie nie przelekł / iedno wilká á lwá.

GILDO tyran w Afryce z Donátystámi heretyki wiele Kátholikow pogubił/ á teszcze wiecey krol Wándálski Hunerikus Ariánin/ wielki Kátholickiey krwie rozlewcá / 4966. kśiężey/ Biskupow/ y kápłanow/ ábo z Afryki wygnał / ábo pomordował / iáko y oćiec iego Genserikus.

W Persyey krol Báránánes przez lat 30. Chrześćiány gubił y zábiiał. męczennikow tám wiele roku Páńskiego 420.

Cesárze wschodnych y zachodnych krolestw.

ARCADIVS y Honorius synowie Theodozyusza pierwszego/krolowáli od roku P. 395. ktorego oćiec ich vmárł. Arkádius ná wschodnych / á Honorius ná zachodnych krolestwách. Arkádius we dwudźiestu lat ná páństwo wstąpiwszy / krolował lat 13. mieśiecy trzy/ żył lat 31. zostáwiwszy syná Theodozyuszá mnieyszego. vmárł roku Páńskiego 408.

HONORIVS zachodny Cesarz wstąpił ná páństwo lat máiąc dziesięć / krolował 29. żył lat 39. zszedł bez potomstwá/ w Rzymie przy ćiele ś. Piotrá pogrzebiony roku P. 423.

THEODOSIVS mnieyszy/ w śiedmi lat ná páństwo wstąpiwszy / w opiece śiostry swey Pulcheriey/krolował lat 43. żył 49. vmárł roku Páńskiego 450.

VALENTINIANVS trzeći/ śiestrzeniec Honoriuszá Cesárzá / ná zachodnych páństwách krolował od roku Páńskiego 425. áż do roku P. 455. lat bez máłá trzydźieśći. Zábity w Rzymie zá zdrádą Máximá roku Páńskiego 455. potomká ze krwie swey nie zostáwił.

MARCIANVS ná wschodne krolestwá po Theodozyuśie mnieyszym / ktory bez potomká zszedł/ nástąpił/ żołnierz mądry y dźielny y pobożny/ roku Páńskiego 450. krolował lat sześć/mieśiecy sześć. bez potomstwá zszedł. Po nim wybrány był

LEO z Tráciey pierwszy tego imienia pobożny Cesarz/ roku Páńskiego 457. krolował ná wschodnych páństwách lat 17. mieśiecy sześć / vmárł roku Páńskiego 474. bez potomstwá nástąpił źięć iego.

ZENO roku Páńskiego 474. ktory ná wschodnych páństwách będąc heretykiem Eutychiáninem/ krolował lat 17. y pięć mieśiecy. Rádukiem w grobie żywo pogrzebiony vmárł bez potomstwá / roku Páńskiego 491. Żoná iego Ariádná wpráwiłá ná páństwo Anástázyuszá/ o ktorego w podeyźrzeniu o cudzołostwo byłá.

ANASTASIVS okrutny y niezbożny heretyk Eutychian / krolował ná wschodnych páństwách lat 28. zábity piorunem roku Páńskiego 518. bez potomká zszedł.

Po śmierći Wálentiniáná trzećiego / zachodne páństwo Rzymskie vpádło / y od rozmáitych narodow rozerwáne iest. Acz po Wálentyniánie było kilás Cesárzow ktorzy sie wyliczą: ále iuż cálego páństwá nie mieli / iedno część Włoskiey ziemie / iáki był

MAIO-

MAIORIANVS wybrány od Senatu Rzymſkiego ná Ceſárſtwo zachodne / roku P. 457. był ná nim lat cztery / y kilá mieśiecy. Ricimerus / Gothus Arian / w ten czás możnym bedac / te zachodne Ceſárze dawał y zábiiał. y tego Máioriáná zdrádá Sewerowi Woiewodzic zábić kazał / á Sewerá ná páńſtwo wpráwił roku Páńſkiego 461.

SEVERVS krolował lat bliſko pieci ná zachodzie. otruty od Rycimerá Gothá / roku Páńſkiego 465. po nim náſtapił.

ANTEMIVS Greczyn / poſłány od Leoná Ceſárzá wſchodnego. Rycimer on Gothus przyiaźń z nim poſtánowił / y corke iego zá żone wział. Ale go rychło w Rzymie zábił. krolował lat pieć. Ná iego mieyſce wſádził Rycimer Olibryuſzá / roku Páńſkiego 472. ktorego też ſam Rycimer niezbożnik vmárł.

OLIBRIVS po kilá mieśiecy vmárł.

GLICERIVS w Ráwennie ná páńſtwo podnieśiony / ledwie rok ná nim był. Bo go Julius przemożny / Nepos názwány / ná kśiedzá poſtrzygł / y Biſkupem go Sálonitáńſkim vczynił. Po nim był krotko ten Julius / Nepos názwány. Po nim Oreſtes / ktory syná ſwego Momiluſá Auguſtá / Ceſárzem vczynił. ktorego ná wzgárde Auguſtulus názwano.

AVGVSTVS ábo Auguſtulus oſtátni wſchodnego páńſtwá Ceſarz ábo Carzyk Rzymſki / roku Páńſkiego 475.

Ná tego Auguſtulá náiáchał Odoácer roku P. 476. Był Odoácer krol Herulow narodu y iezyká / niewiedza iákiego / y ſkad ſie wział. to tylo pewno / iż z pułnocnych y zimnych kráiow wyßli Herulowie oni / y przy Pánnoniey ſie tuláli / pátrzac iákiey pogody wtárgnienia do Włoch. Przyzwáli Odoákrá oni Ceſárzykowie / ktorzy ſie z páńſtwá Rzymſkiego w Ráwennie ſpycháli / á zwłaſzczá oni co ſie Juliuſzá Nepotá trzymáli. Odoácer wtárgnał do Włoch z ludem ſwym / pobił wßytki one Carzyki / y ſam Włoſka ziemie y Rzym / y Ráwenne opánował / roku P. 476. Nie zwał ſie Ceſárzem / áni Ceſárſkiey purpury noſił. krolował lat 17. áż go Theodorikus Gothus on Ariánin náiácháwßy / ze Włoch trzy látá z nim walczac wybił / y lud ie° pogubił / y w Ráwennie ſámego Odoákrá / pokoy z nim vczyniwßy / zábił. roku P. 493.

Zá tym iuż Gothowie Ariani z krolem ſwym Theodorikiem / nie tylo Włoſka ziemie / ále y inne bliſkie páńſtwá mocno osiedli / áż do Longobárdow / ktorzy ie też wygubili. Ten Theodorikus krolował we Włoßech lat 33. áż do roku P. 526.

Y ták páńſtwo Rzymſkie vpádło ná zachodzie. od Auguſtá ſie poczeło / w Auguśćie też vſtáło. iáko y w Cárogrodzie od Conſtántyná ſie poczeło / ná Conſtántynie też vpádło.

WIEK

WIEK SZOSTY, TO IEST: Szoſte ſto lat Páńſkich.

Rok Páńſki 501. Symmáchá 3.

Anáſtázyuſzá 11. Theodoriká 9.

1. *Theodorikus nie wdał ſię w ſąd o Papieżu.*

Broni Papieża. Synodu ſam nie ſkłada.

Oni odſzczepieńcy/ ktorzy Laurenciuſzá bronili/ á Symmáchá potwarzámi wyrzućić z pomocą Theodoriká królá chćieli: widząc iż Theodorikus ſpráwiedliwośći nie odſtępuie/ á iż ſam ſię wdáwáć w ſąd o Papieżu nie myślił/ á ná Synod y Biſkupy wſzytko ſpuſzczał: poczęli mocą y zbroią y woyną domową mieſzáć. Ale ie vſkromił Theodorikus/ y o ſtolicę ſię Rzymſką przećiw onym odſzczepieńcom záſtáwował. á ſam ſię ná zezwánie Synodu nie wdáiąc: Papieżowi zezwáć Biſkupy dopuśćił. ſwoie liſty przy liśćiech Papieſkich rozſyłáiąc. Y ták dziwna ſpráwą Bożą/ krol Gothow y Arianin/ ſtolicę świętey y pokoiu iey y praw pilnie od onych burzliwych ludźi bronił.

2.

Marcell: in Chron.

Anaſtazyus trzy tyśiące Carogrodskich ludźi pobił.

Theod: lect: lib: 2. collec.

Proceſſye.

Nie ták ſię záchował ná wſchodnych páńſtwách Anáſtázyus Ceſarz/ ktory wiárę Kátholicką gdźie mógł gubił. A iż mu ſię Cárogrodzki lud bárzo ſprzećiwiał/ y nań drugdy wołał/ y przymówki o herezyę y Kálcedońſkiego Concilium odſtąpienie miotał: zezwawſzy ie tego roku ná igrzyſká/ pozámykał ie y żołnierze ná nie puśćił ktorzy o trzy tyśiące ludźi zábili. Ci zábići zá męczenniki poczytáni być mogli/ by ſię byli Akáciuſzowym vczeſtnictwem nie pomázáli. y dla tego żaden ich Biſkup zá męczenniki poczytáć nie śmiał. A bojąc ſię Ceſarz/ áby ſię nań kiedy drudzy w Cárogrodźie nie oburzyli: zá proceſſyámi y Litániámi/ ſtárośćie z żołnierzmi chodźić kazał.

Rok Páńſki 502. Symmáchá 4. Anáſtázyuſzá 12. Theodoriká 10.

1. *Synod Palmaris w Rzymie o Symmachu Papieżu.*

Ennod: in Apolo: pro 4. Synod.

Symmachus z pokory daie ſię pod ſąd Synodu.

Actio: Synod.

Papież kamionowany.

Anaſtaſius Bibliot.

Ennod: ad Fauſtu.

2. *Mądre ſłowa Theodorika krola.*

Synod w Rzymie ná ſpráwę Symmáchá zebrány/ ktory Palmaris zwano/ miał Biſkupow ſto y dáley/ miedzy ktorymi byli przednieyſzy Laurencius Medioláńſki y Piotr Ráweńſki. ktorzy do Rzymu przyiáchawſzy/ z Symmáchem Papieżem/ (dla podeyźrzenia iákiey ku niemu/ przećiw prawdźie o ktorey ſię dowiádowáć mieli/ ſkłonnośći) nie rozmawiáli/ ále ſpołeczność Kátholicką z nim mieli/ y we Mſzey w modlitwie wedle zwyczáiu imię iego kłádli. á Symmáchus z pokory y niewinnośći pod ich ſię ſąd dawał. y gdy z ſwymi do Biſkupow ná on ſąd ſzedł/ á lud go nabożny y niewiaſt wiele płácząc prowádźiło: Feſtus y Probinus Senatorowie Rzymſcy z ſwymi odſzczepieńcy/ ktorzy Laurenciuſzá zás wſádźić ná Papieſtwo chćieli: rzućili ſię w drodze oney ná Symmáchá/ y kámieńmi wiele ludźi/ ktorzy Papieżá prowádźili/ poránili/ iż ledwie z ręku ich Papież vſzedł. Potym kápłany y ine zábiiáli/ á drugim rány wielkie zádáli. Sam Fauſtus Senator/ kośćiołá bronił. A gdy potym záczą́ć on ſąd Biſkupi chćieli; á krolá Theodoriká pytáli/ coby im czynić kazał: on odpowiedź dał: iż do ſpraw kośćielnych nie ma żadnego práwá/ iedno vczczenie ich. niech Biſkupi czynią co rozumieią napożytecznieyſzego/ byle pokoy miáſtá Rzymſkiego wſzytkim Chrześćiánom zoſtawał. Tedy Biſkupi

wſzyſcy

Synod Papieża ſądźić niechćiał y nie mogł. Słuchać Symmácha kazał.

wßyſcy ná to ſie zgodźili: iż Symmáchá Papieżá ſadźić nie mogli/ á ſpráwy y ſumnienie iego do ſámego Bogá odeſłáli. y nápiſáli liſt áby wßyſcy Symmáchá zá páſterzá ſwego mieli/ y od niego kommunia bráli/ ná Bogá y ná duße ſwoie baczenie máiac. A klerikom ktorzy ſie od Symmáchá iáko odßczepieńcy oddźielili/ pokutowáć kazáli: proßac Papieżá/ áby ie ná vrzedách ich záchował/ á nád nimi ſie zmiłował. y roſkazáli áby żaden Mßey ś. nie ſłużył/ okrom Symmáchowey wiádomośći/ pod karániem ktore ná odrywácze vſtáwione ieſt. y ták ſkończyli on Synod y podpiſáli. A on Medioláńſki Biſkup Laurencius ktory on Synod wſpierał/ z ták dobrey odpráwy/ wielkiey ſławy doſtał.

3\. *Cnoty Symmácha Papieża.*

Tu pátrzym ná meſtwo tego Symmáchá/ iż ták ſrogim nieprzyiaćielom nie vſtapił. Pátrzym y ná wielka pokore y vprzeymość iego/ iż w rzeczy ſwey odſtapił práwá ſwego/ y dał ſie pod ſad Biſkupow ná okazánie ſwoiey niewinności/ z ktorego ſie práwy wßytkimi wymowić mogł. Wielki też rozum Duchá ś. w Biſkupiech onych był/ iż Papieżá v ſadu ſwego mieć y ſadźić go niechćieli/ Bogu ſámemu ſad iego porucząiac. iáko y oni Biſkupi tákże vczynili/ gdy ś. Márcellinus Papież pod ich ſie ſad w pokućie podawał. Bo rzekli: pierwßey Káthedry nikt nie ſadźi.

4\. *Pokrywáć grzechy oycow.*

Co zá grzech y potwarz ná Symmáchá Papieżá/ ći odßczepieńcy kłádli: żadne piſmo o tym náleść ſie nie może. y z tego ſie wiádomość bierze/ iż onego wieku ludźie/ ſławy nawyżßego kápłaná namnieyßym piſmem mázáć niechćieli/ áni w iákie kśiegi poſpolite kłáść. Bo ſie byli náuczyli grzechow ſtárßych ſwoich pilnie táić y one pokrywáć. Chybá z iednego wyroku ktory ná ſwoie kleriki on Laurencius Medioláńſki o tym czáśie vczynił/ domyślić ſie możem: iż Symmáchus o cudzołoſtwo ábo iáka nieczyſtość obwiniony był. Bo roſkázuie zá pozwoleniem ſtolice Apoſtolſkiey/ áby żaden kápłan y dyákon bez towárzyßá/ ktoryby ſławy iego przeſtrzegał/ nie mießkał/ á nikomu pokatnym mießkániem/ ábo iákich podeyzrzánych perſon chowániem y náwiedzániem/ przyczyny do złego mniemánia o ſobie nie dał. Gdyż y to ieſt grzech/ gdy kto komu przyczyne iáka do grzechu dáie. Y vkázuie nawyżßego Biſkupá/ ktory wßytkich dobrze rzadźił/ to ieſt ná Symmáchá: iż go tákie iezyki kaſáły y rzecz do záburzenia wielkiego przychodźiłá.

Ennod: vt ſupra.
Czyſtość kápłanow y towarzyß w mießkaniu.
Grzech ieſt przyczyny danie do grzechu.

5\. *Anáſtazyus Ceſarz wyklety od Symmachá.*

Ná tymże Synodźie czwartym w onych ſwoich kłopotách Symmáchus Ceſárzá Anáſtázyußá iáko heretyká wyklał/ y z onemi oycy zebránemi od kośćielney iednośći odſadźił. Z liſtow tego Papieżá Symmáchá pokázuie ſie/ ſkad powſtáły Beneficia/ ábo źiemſkie dobrá kośćielne/ ktore do żywotá kśiężey Biſkupi dáia. Bo pierwey wßytkie ſwoie kśieża y duchowne Biſkupi z ſwoich dochodow żywili/ ná mieśiace im żywność y opátrzenie dáiac/ iáko ſie z ś. Cypriāná pokázuie. A Symmáchus ten/ godnym y záſłużonym duchownym y mnichom y pielgrzymom/ trzymáć duchowne imioná dopußcza: ktore ſie do kośćiołá wrácáć miáły. y tákie zwano Beneficia.

Epiſt: Symma: 13. Tom: 1. ep: R. P.
Epiſt: 28.

Bulgárowie drugi raz Trácia woiowáli/ ktore Anáſtázyus wedle zwyczáiu ſwego pieniadzmi pokoy kupuiac zwoiował. y puśćili ſie do záchodnych kroleſtw/ ktore roku przyßłego Theodorikus krol Włoſki zwyćiężył/ y Syrmium im odiał.

Marcell: & Caſſio: in Chron.
Bulgárowie drugi raz woiuia.

Perſowie Amide miáſto mocne w Meſopotámiey wźieli. Był w tey ſtronie Jákub puſtelnik w kratách zámkniony: ná ktorego gdy Perſowie ſtrzeláć poczeli/ rece im z łukámi ſtánęły/ iż ich rußyć nie mogli. Co gdy krolowi Perſkiemu Kábádeſowi powiedźiano: z obozu bieżał do ś. Jákubá/ y pátrząc ná one rzecz ſtráſzliwa: proſił áby onym żołnierzom odpuśćił. A on modlac ſie vzdrowił ie. Kazał mu krol prośić od śiebie o coby iedno chćiał. y gdy mniemał áby go o bogáctwá iákie prośić miał: on tylo o wolność tych proſił/ ktorzyby do niego przyßli/ ábo vćiekli. y ták wiele wieźniow wybáwił.

Procop: de bello Perſico lib: 1.
Jákub puſtelnik co vczynił.

Rok Páńſki 503. Symmáchá 5.

Anáſtázyuſzá 13. Theodoriká 11.

1. *Piaty Synod o Symmácha w Rzymie.*

Ennodius kśięgi napiſał ná odſzcepieńce.

Láſkáwość Symmáchá.

Odſzczepieńcy ſię nawroćili.

Ennod: Diac: ad Symmach.

IEſzcze oni odſzczepieńcy ná czwartym Synodźie Rzymſkim Palmaris názwánym (iuż to zá Symmáchá czwarty był) potępieni/ oſtrzyć iezykow ſwoich ná on przeſzły Synod nie zániechali: bárzo mu przygániáiac/ y wiele potwarzy przyczyniáiac. Dla ktorych ſzemránia/ piaty Synod złożony ieſt. Ná ktorym Ennodius dyakon oſiárowal kśięgi ſwoie ktore przećiw onym odſzczepieńcom piſał/ y potwarzy ich zbiiał. Czytáne ſa y pochwalone/ y miedzy práwá kośćielne włożone kśięgi one/ ktore teraz nie bárzo cále dotrwáły. Prośili Oycowie oni Symmáchá/ áby one potwarce y ſzemrácze przećiw Synodu Palmarem potępił. ále Symmachus niechćiał tego vczynić/ á ráczey rádźił miekko ſie z nimi wedle łáſkáwośći Chrześćiáńſkiey obyść/ y owſzem wſzytko im odpuśćić. y wrocił ſie długo czekány pokoy kośćiołowi ś. Bo oni odſzczepieńcy/ wſzyſcy ſie Papieżowi vkorzyli/ y pokute czyniac/ w iedności świetey y miłośći zoſtáli.

2.

Extat Tom: 1. Bibliot: Sanc.

Ceſarz ná Papieżá kśięgi piſze y potwarz kładźie.

Rożność krolá od kapláná.

3.

Iáko vrzędy cśćić

Wyklęćie Ceſárzá Anáſtazyuſzá.

Pogánin á heretyk nierożni.

Inne błędy znoſzá heretycy, Katholickiey prawdy nie mogá.

4.

Liber: de Rom: P. Tom: 1. Conc: vet: ed.

Ale z Ceſárzem Anáſtázyuſzem wielki był niepokoy. ktory gdy Symmáchá przez one Senatory Rzymſkie Feſtá y Probiná/ ktore był ná niego pobuрzył/ y ktorzy onego w Rzymie odſzczepieńſtwá przyczyna byli/ wygnáć y z ſtolice Apoſtolſkiey złożyć nie mogł: puśćił ſie ná złorzeczeńſtwá y potwarzy/ zowiac Symmáchá Mánicheuſzem y kśięgi przećiw iemu piſzac. Ná co ś. Papież odpiſuie z wielka goracośćia y meſtwem/ ná ſáme ſie prawdę y powinność ſwoie ogladáiac. Mowi mu one słowá: Zowieſz mie Mánicheuſzem: Izalim ia Eutychianem/ ktorzy bliſcy ſa Mánicheyczykom? Rzym wie wſzytek/ ieſlim ia od wiáry Kátholickiey/ ktoram ná ſtolicy ś. Apoſtołá Piotrá przyiął/ co vſtąpił. W kámiennym deſzczu/ cáłom wyſzedł. oſadźił Bog. Zrownaymy doſtoyność Ceſárſka z Biſkupia. Tá tylo rożność ieſt: iż Ceſarz ludzkimi/ á Biſkup Boſkimi ſie ſpráwámi opieka. Ty Ceſárzu od Biſkupá chrzeſt y Sákrámenty bierzeſz/ tego o modlitwę prośiſz/ y błogosłáwieńſtwá ſie ſpodźiewaſz/ y pokuty żadaſz. Nákoniec ty ludzkie rzady maſz/ á on Boſkie. Pomni żeś ieſt człowiekiem: ábyś Boſkiey mocy ktorać dána ieſt/ dobrze vżywał. Rzeczeſz iż piſano/ ábyſmy káżdey zwierzchności podlegli. My zwierzchnośći przyimuiem: poki ſie ná Páná Bogá nie podnoſza. A ieſli káżda moc od Bogá ieſt/ pierwſza tá ieſt/ ktora nád Boſkimi rzeczámi przełożona ieſt. vczći ty to co ieſt Boſkiego w nas w Senaćie y w kśiężey Rzymſkiey: á my vczćim to co ieſt Boſkiego w tobie. Mowiſz żem ćie wyklał; Ták ieſt: álem to ſłuſznie náſláduiac moich przodkow vczynił. Odſtap heretykow/ odſtap od Akácinſzá. Myſmy nie ćiebie wyklęli/ ále Akácinſzá. Ty go odſtap/ á od iego wyklęćia odſtąpiſz. W iego ſie klatwę nie wdáy/ á od nas wyklęty nie będźieſz. Moca y zbroia y żołnierzem práwowierne vćiſkaſz. Pomni żeś człowiekiem: á iáko P. Bog przeſládowce kośćielne karał/ á prawdę ſwoie práwowierna tym wiecey podwyżſzał/ im wiecey vćiśniona byłá. Rożnośći nie máſz od Pogániná/ gdy kto pod imieniem Chrześćiáńſkim/ Apoſtolſkie ſzczere podánie przełámuie. Do teyeś ślepoty przyſzedł/ iż wſzytkim herezyom dáieſz moc/ iáwnie ſwoie błędy ſławić y ſzerzyć: Sámá Kátholicka wiárá/ v tych ktorzy ſie nabożnemi czynia wolności ſwey nie ma. Jeſli błedliwa ieſt: (iákoż nie ieſt) niech z inemi błedámi wolność ma. A ieſli błedliwa nie ieſt: zá nia iść/ á oney moca nie vćiſkáć przyſtoi. Gdy wſzytkim błedow ſpzyiaſz: toć ſie tylo niepodoba/ co prawdźiwe ieſt/ rzć.

Symmáchus/ piſza w dźieiách Papieżow/ Mánicheyczyki w Rzymie náláſzſzy/ ich obrázy y kśięgi v drzwi kośćiołá Konſtántynopol: popalił/ y ſáme ná wygnánie potępił.] Przetoż wielka nań Ceſárzá tego byłá potwarz.

Anáſtá-

Anáſtázyus/ mocne woyſko w Perſiey zgubił/ á drugim dźikim narodom/ pieniądzmi ſie wykupował. Nigdźież ſczęśćia heretyk nie miał.

Theod: lect: lib: 2. collec.

Rok Páński 504. Symmáchá 6.

Anáſtázyuſá 14. Theodoriká 12.

1\. Tom: Conc. *Synod o przywrocenie dobr kośćielnych.*

Szoſty Synod w Rzymie zá Symmáchá Papieżá ná to był zgromádzony: áby kośćielne imioná od pánow świeckich pobráne ábo rozdáne/ przywrocone być mogły. y dał Papież klątwę ná tákie: áby zá wyklęte y zá heretyki poczytáni byli/ ieſliby to co ieſt kośćielnego wroćić niechćieli. Temu wyrokowi y ſam Theodorikus krol doſyć czynił/ y wracáć tákie imioná roſkázował. y dla tego dawał mu P. Bog wielkie zwyćięſtwá/ y ná tym świećie tylko odpłátę. Bo był Arian/ ále kośćiołom Kátholickim przyiaćiel/ ktory y one przećiw Papieżowi powſtánia/ pilnie gáśił. Bulgáry wſzytkiemu świátu ſtráſzliwe przez Toluſu Woiewodę ſwego w Pánnoniey poráził. y Syrmińſki Pánnoniey powiát podbił y do ziemie Włoſkiey przyłączył. Czárowniki w Rzymie káráć kazał/ miedzy ktorymi byli wielcy pánowie Bázylius y Pretextatus/ ktorzy ſię ſądu boiąc z Rzymu vćiekli. O Bázyliuśie tym nápiſał ś. Grzegorz. Patrz w żywoćie ś. Equiciuſzá.

Caſsiod. var: lib: 2. epiſt: 24.
Theodoriká krolá ſpráwiedliwość.
Caſsiod: lib: 4. epiſt: 23.
Caſsiod: in Chron.
Czárownicy karáni.
Dial: lib: 1. cap: 4.

2\. *W Afryce prześládowanie.*

Tráſámundus krol Wándalow w Afryce Ariánin/ znowu począł trapić Kátholiki Chrześćiány. zákazał áby Biſkupow nowych y kápłanow nie poświecano. Co widząc Wiktor Primás w powiećie Byzáceńſkim: vważáiąc/ iż ták kośćioł ś. ginąć miał: zebrał Synod/ ná ktorym wſzyſcy poſtánowili/ áby Biſkupy świecono y kápłany/ á żadna Káthedrá nie byłá ośierocona. Niedbáli nic ná zákazánie krolewſkie/ y ná to co ich potkáć miáło. y zároz lud ktore godne rozumiał/ mocą choć drudzy niechćieli porywał/ y do Biſkupow ná poświecenie prowádźił. W ten czás ś. Fulgencius vćiekł/ y ſkrył ſie iż go nikt náleść nie mogł. Acz gdy káthedry iuż Biſkupie opátrzone páſterzmi były: wroćił ſie do ſwego klaſztoru. A gdy krol ſie o onym świeceniu Biſkupow dowiedział: Wiktorá Primáſá poimáć y wieść do Kárthaginy kazał. W ten czás Ruſpeńſki lud ktory Biſkupá ieſzcze nie miał/ vprośił v niego/ áby Fulgenciuſzá poświećić kazał. Co on vczynił/ choć o to więźnie był: zdrowia ſwego nie żáluiąc/ áby ludzkie zbáwienie ſzkody nie miáło. Tedy lud on z klaſztoru ś. Fulgenciuſzá mocą wźiął/ y do Biſkupow prowádźił/ y muśiał niechcąc on vrząd przyiąć/ ktory z wielką czuynośćią y nabożeńſtwē ſpráwował/ nic onego ſwego mniſkiego żywotá ſurowośći nieopuſzczáiąc.

Marianus Scotus in Chron.
S. Fulgencius. Káthedry opátrzone Biſkupámi.
S. Fulgencius Biſkupem poświęcony.

3\. *Wygnánych Biſkupow w Sárdiniey 285.* Sigeb: in Chron. *Ciáło S. Auguſtyná.* Anaſta: in Symma. *Wygnáne karmi Papież.*

Ale niedługo w ſwoiey Káthedrze śiedząc/ do Kárthaginu od krolá Tráſámundá poimány ieſt/ y ſtámtąd do Sárdiniey ná wygnánie poſłány. Gdźie iuż było z iego powiátu/ Biſkupow wygnánych ſześćdźieśiąt/ á z inych tákże/ wſzytkich było 200. dwádźieśćiá pięć. wſzyſcy z Afryki od tegoż okrutniká wygnáni. Wynieśli byli z ſobą ćiáło ś. Auguſtyná: y długo było w Sárdiniey/ y ine reliquie z Afryki/ ktorymi ſię on wyſep wſławił. Symmáchus Papież Biſkupom onym do Sárdiniey y pieniędzy poſyłał y ſuknie dawał/ wedle miłośći y zwyczáiu Apoſtolſkiey ſtolice/ y liſtámi ie ſwemi pośiłał y ćieſzył.

4\. Marianus Scotus. *Pytánia o wierze Tráſimundá krolá.*

Tráſámundus chcąc w Afryce ośierociáłe Kátholiki do ſwego Ariáńſtwá przywodźić: zádawał niektore pytánia około wiáry/ áby mu ná nie odpowiádano; y ſłuchał ćierpliwie/ ále przyſtáć do prawdy niechćiał/ mowiąc: Iż mi ſie nie doſyć dźieie/ nie zupełnie mi wątpienia moie zbiiaćie. y rádźili mu niektorzy áby z Sárdiniey bárzo vczonego Biſkupá Fulgenciuſzá przyzwał. Vczynił ták/ y wiele ná piſmie podawał wątpliwośći ſwoich/ ná ktore Fulgencius mądrze odpowiádał/ y kśięgi one do tegoż krolá nápiſał. Bo y

S. Fulgencius nawraca Tráſimundá.

Eutychiáńſkiego kácerſtwá iuż ſie był ten Ariánin nápił. A choć mu one rozmowy y piſánia nie pomagáły/ále Kátholiki bárzo vmacniáły/ták iż z wielkim poſileniem wiernych on czás w Kárthaginie ſtrawił. Rádźili mu potym iego kśiężá/ áby Fulgenciuſzá ná wygnánie do Sárdiniey odeſłał/ boiac ſie/ żeby y vczniowie ich Bogá iednego w Troycy nie wyznawáli. y ták odeſłány ieſt ná wygnánie ono. Gdźie wiele kśiąg y liſtow ná obiáśnienie ś. wiáry y zbudowánie cnot piſał. z ktorych drugie poginęły.

5. Dialog: lib: 4. cap: 13. *Gálla wdowá nabożna.* *Brodá męſka v niewiáſty.* *Gálla przed śmierćią widźiałá Piotrá S.*

Piſał też nabożny liſt do Gálle wdowy Rzymſkiey corki Symmáchá Conſulá/ ktora młodo owdowiawſzy świát opuſzczáiąc/ w czyſtośći żyłá. o ktorey piſze ś. Grzegorz/ gdy ſie ná iey ciáło ogniſte kroſty puſzczáły/ lekárze iey powiedźieli: Jeſli zá mąż nie poydźieſz/ brodáć iáko v mężczyzny vrośćie. Oná nic ſie oney ſzpetnośći nie przelękłá/ſerce czyſte CHRISTVSOWI oddáiąc. y mieſzkáiąc w kláſztorze v Piotrá ś. w dobrych vczynkách tám dokonáłá. Przed śmierćią/w nocy gdy dwie świece przed nią gorzáły: Piotr ś. przyſzedł y miedzy onemi świecámi ſtánął. Oná ſie nie przelękłá. Ale ſpytáłá poznawſzy go: A ſaż mi iuż grzechy moie odpuſzczone? A on rzekł: Odpuſzczone: iuż podź. A oná powie: Proſzę/ niech z emną Benediktá śioſtrá idźie. Powiedźiał/ po trzydźieſtu dni poydźie/ ále inſza z tobą záraz z ćiáłá wynidźie. Y ták ſie wſzytko ſpełniło/ trzeciego dniá z oną śioſtra záſnęłá/ á po nich Benediktá trzydźieſtego dniá świátá tego dokończyłá. To ś. Grzegorz.

Rok Páńſki 505. Symmáchá 7.

Anáſtázyuſzá 15. Theodoriká 13.

1. Fulgent: epiſt: 16. *Mánlius Conſul z żoną świat opuſzcza.* *Przykład pánow wielkich.*

Na ten rok Mánlius Theodorus vczyniony Conſulem (byłá to nawyżſza doſtoyność Rzymſka) z żoną ſie zmowiwſzy świát opuśćili/ y czyſtośći ſie świetey oddawſzy/ máietność ná vbogie rozproſzyli/ z wielkim podźiwieniem nie tylko Rzymian/ ále y świátá wſzytkiego. Do tego piſząc ś. Fulgencius biſkup Ruſpeńſki mowi: Ná wyſokich mieyſcách śiedzący/ ábo wiele ludźi ſwemi złemi przykłády gubią/ ábo wiele ich Bogu do zbáwienia pozyſkuią. Wielka chwałá ich w niebie: gdy przykłádem ſwoim ludźi buduią. Wielkie potępienie w piekle: gdy ná ich złe ſpráwy ludźie pátrzą. A kto nie wzgárdźi vbogim domkiem: gdy Senator gárdźi mármorowym zamkiem? kto ſie vbożſzy do niebá nie pocíśnie: gdy Rzymſki Conſul do wzgárdy ſie świátá kwápi?

2. *Pokrytość heretyká Ceſártá.*

Anáſtázyus Ceſarz vczyniwſzy pokoy z Perſy ná Kátholiki ſie oſtrzył. y boiąc ſie wzburzenia Cárogrodzan o Concilium Kálcedońſkie/ kośćioły budował/ y nabożnym ſie pokázował/ á pilnie tym czáſem myślił/ iákoby Mácedoniuſzá Kátholickiego Pátryárchę/ ktory mu ſie ſprzećiwił/ y przyiaźń powſzechnego ludu przy ſobie miał/ z Biſkupſtwá wyrzućił. y poſłał nań zdrayce ktory go táiemnie zábić chćiał. ále vchwycony y vprzedzony/ nie tylo odpuſzczenie od Biſkupá/ ále y vpominki odnioſł.

Rok Páńſki 506. Symmáchá 8. Anáſtázyuſzá 16. Theodoriká 14.

1. Apud Surium 27. Auguſti. *Roſkazánie o Mſzą y kazánie.* *Ceſarius Biſkup.*

Krol Wiſygotow Alárikus Ariánin w Gálliey/ dopuśćił Biſkupom Kátholickim áby ſwoy Synod czynili w Agáćie. ná ktorym obyczáie dobre y kośćielne porządki náprawuią. Roſkázuią áby nikt z kośćiołá áż po cáłey Mſzy ktora kazánie ma/ w Niedźiele nie wychodźił. Aby Poſt wielki chowáli/ á nigdy iedno w Niedźiele obiádu nie mieli. Tym co w kácerſtwo vpádli: dwie lećie pokuty náznáczáią/ ſtárych Kanonow ſrogość miárkuiąc. Przedni ná tym Synodźie był Ceſárius Areláteńſki. O tym piſzą/ iż gdy widźiał w kośćiele/

iż po Ewángeliey ludźie z kośćiołá wychodzą/iáwnie ná nie wołał: Co czynićie dźiatki/ zwodźi was ßátan/ſtoyćie á zbáwienia ſwego pilnuyćie. Ná ſądźie Bożym ſtráßliwym iáko mi ſię ſpráwićie? Ja wołam y oświádczam ſię.&c. y po Ewángeliey kazał zámykáć kośćioł/ áż ſię przyuczyli do kazánia/ y zá karánie dźiękowáli. [Apud Surium vt ſupra. — Co od kazánia vćiekáią.] Tenże krol Alárikus/ práwá ábo ſtátuty vczonym przebráć y porownáć kazał/ á nie wydáwáć ich/ áżby ie biſkupi potwierdźili. [2. Alarikus iaki.] Poki kośćiołowi Kátholickiemu ſię nie przykrzył/ ßczęśliwe y długie miał páńſtwo do lat 22. A gdy Biſkupy wygániáć począł/ y zdrowie y páńſtwo ſtráćił. Jáko niżey.

Anáſtázyus Ceſarz przywiodł iákiegoś málárzá/ ktory w iego pálacu ſproſne y nieprzyſtoyne obrázy málował. [Obrazy ßpetne nie maią być w kośćiele.] O to lud Tárogrodzki ná Ceſárzá ſię wzburzył/ tego mu broniąc/ pißę Cedrenus. A ieſli nabożni tego w domu nie dopuśćili: á coż w kośćiele? Zepſowána ieſt oná wolność v Chrześćian/ ktorą ſobie Pogáńſcy málárze y Poetowie przywłaßczáli. Nie wolno im być ma to málowáć/ co wzgorßenie ludźiom/ y zelżenie Swiętym Bożym/ y Bogu ſámemu przynosi. Ale co málárze winni/ Biſkupi ábo ich namieſtnicy wiedźieć máią/ iákie ſię w kośćiele obrázy dopußczáć mogą: y dla tego ie do nich ná przeżegnánie noſzą/ y nieść winno ieſt. [Biſkupi obrazow doyrzeć winni.]

Tenże Cedrenus pißę o diſputácyey kápłaná Kátholiká z Arianem/ ktorego gdy przeprzeć Kátholik nie mogł: prośił áby z nim wßedł w ogień zgotowány ná to. [3. Diſputacya w ogniu.] On niechćiał. A Kátholik wbieżał w ogień/ y żadney ßkody nie odnioſł.

A Theodorus o chrzćie Ariáńſkim powieda: iż zá czáſu tego Ceſárzá/ Deuterius Ariáńſki Biſkup temi słowy chrzćił Bárbatę nieiákiego: Niech ſię chrzći Bárbás w imię Oycá przez Syná w Duchu ś. A ſkoro to zmowił: wodá zniknęłá. Ná co ſię on Bárbás przeląkßy/ vćiekł.] Skąd ſię dáie znáć: iż im Ariani náßemi słowy Kátholickiemi/ iáko ieſt Ewángelia/ chrzćili/ gdy chrztu ich powtarzáć Oycowie święći niechćieli. źle o Troycy ś. rozumieli/ ále ná słowách zwyczáynych do Chrztu przeſtawáli. [Theodor: lector. — Ariani chrześćili temiż ſłowy co y my odprawowali.]

W Alexándriey po Janie Neli Pátriárßę zmárłym/ náſtąpił Jan Mácyotá/ tákże heretyk Eutychian. y ták ten kośćioł głębiey vpadał. [Liberat: Diac: cap: 18.]

Rok Páńſki 507. Symmáchá 9.

Anáſtázyußá 17. Theodoriká 15.

[1. S. Ceſarius wygnany. — Cyprianus apud Surium 27. Auguſti.]

Alárikus krol Wiſygotow w Gálliey/ ſpotwarzonego ś. Ceſáriußá Biſkupá Arelátenſkiego wygnał. Sługá ieden Biſkupá tego Likumanus názwány/ iáko Judaß zdradzáiąc Páná ſwego/ ßedł do dworu/ y powiedźieć krolowi kazał: iż miáſto Arelat Burgundionom Biſkup chce podáć y krolá zdrádźić. y o to nieſłuchánego y nieſądzonego ná wygnánie krol on potępił. Ale gdy w Burdegáli/ gdźie był wygnány/ cudá czynił/ á o tym ſię Alárikus dowiedźiał: onego zdraycę vkámionowáć/ á Biſkupowi ſię do ſwoiey ſtolice wroćić kazał. Gdźie był z proceſſyą/ krzyżámi y świecámi/ z rádośćią wielką przyięty.

Pod tymże Alárikiem Biſkup Ruteńſki Quincianus/ gdy tego życzył/ áby Kátholicy krolá Kátholickiego á nie Ariáńſkiego mieli: wiedząc iż Klodoweus iuż był Kátholikiem/ y wßyſcy go zá páná mieć prágnęli: zoſtał ſię v Alárika y Wiſygotow podeyrzánym. y gdy go zábić chćieli/ on vćiekł do Arwernu/ gdźie go ś. Euphrázyus Biſkup przyiął/ mowiąc: Ná obu kośćielne dochody doſyć będą/ miłość Apoſtolſką záchowaymy. [Greg: Turon: hiſt: Fran: lib: 2. cap: 36. Quincianus Biſkup vćieka.]

W tym záßłá woyná wielka miedzy Alárikiem y Klodoweiem/ nie z wielkich przyczyn. Tá byłá nawiętßa/ iż Klodoweus Ariánina ſąśiádá mieć [2. Greg: vt ſupra c. 37.]

w Gálliey niechćiał / y Kátholiki pod nim stękáiące wyzwolić miał wolą. Miał z Klodoweiem Gundebalus krol Burgundionow przymierze / y zmowę ná Aláriká. Jednak ie przez listy y posty Theodorikus krol Włoski / o swoie się Gothy frásuiąc, iednáć chćiał / ále nic nie spráwił. *Klodoweus na Wisygoty się wyprawia.* Klodoweus ná one woynę błagał sobie P. Bogá dobremi vczynkámi, y kośćioł w Páryżu ś. Piotrá y Páwłá budował / Biskupy y kápłany czćił / y modlitwom ich pilnie się y woynę one oddawał / y ná woynę błogosłáwieństwá od nich prośił / do grobu ś. Márćiná w Turonie vpominki słał / imioná niektore kośćiołom dárował / iáko Synod Aureliáński w ten czás czyniony wyznawa. Zołnierzom krzywdy czynić y wydźieráć zákazał / á w powiećie Turońskim ś. Márćiná / nie kazał bráć iedno trawę á wodę. *O śiáno żołnierz ścięty.* y gdy ieden żołnierz miásto trawy brał śiáno / śćiąć go kazał / mowiąc: Nádźieie do zwyćięstwá nie mamy / iesli ś. Márćiná rozgniewamy. *Klodoweus poraził Ariany.* Y ták zgotowány nie dáleko od Piktáwu w polu Wokládeńskim / Aláriká z ludem iego poráźił / y wielkie zwyćięstwo nád Aryanámi otrzymał / y sámego krolá Aláriká zábił / y miástá niektore ktore miał w Gálliey od Tolossy poczowszy pobrał. *Skarby Ierozolimskie. Procop: de bello Gott: lib: 1.* Gdźie wielkie skárby / ktore był przodek iego drugi Alárikus z Rzymu wyniosł / y ony iesżcze z Jeruzálem Sálomonowe zá Titusá wybráne / náydował y pobrał. Syn Alárikow / Amálárikus z tey bitwy do Hiszpániey vćiekł / y tám oycowskie krolestwo dowćipnie ośiadł.

3. Theodorus lector. *Kośći S. Bartłomieia.* Proco: de ædif: Iustinia.

Anástázyus Cesarz buduiąc zamek przećiw Persom / ktory Dárán zwano: kośći z niego ś. Bártłomieiá wyrzućił / y vsłyszał Apostolá we śnie mowiącego: straż miástá tego stráćiłeś. Czym się Mánicheyczykiem być pokazał / ktorzy się kośćiámi ś. brzydzą. Te święte kośći potym Justinianus ná toż mieysce wprowádźił / y tám kośćioł zbudował.

Rok Páński 508. Symmáchá 10.

Anástázyuszá 18. Theodoriká 16.

1. Greg. Turon: lib: 2. cap: 38. hist: Franc.

ANástázyus Cesarz / iż iuż z Theodorikiem krolem Włoskim o odiętą część Pánnoniey / przyiaźń rozerwał: vweselił się z onego zwyćięstwá nád Gothámi. y wysłał do Klodowcá posły / czyniąc go ná on rok Consulem / á prosząc áby ná Gothy y Theodoriká woyny nie przestawał. *Klodoweus Consulem być niechćiał. Procop: de bello Gott: lib: 1.* Ale Klodoweus oney náywyższey dostoyności Rzymskiey przyiąć od heretyká niechćiał / y muśiał Anástázyus inego miánowáć.

Theodorikus Włoski krol ná Fránki się do Gálliey wypráwił / y gdy ich przemoc nie mogł / zostáwuiąc im to co byli od Gothow wźięli / ine miástá w Gálliey pobrał / pomoc czyniąc Athálárykowi y Gothom swoim / przeszłego roku od Fránkow poniżonym. Drudzy mowią / iáko Cásśiodorus / iż o 30. tyśiecy Fránkow zábił. Ale to nie pewna. Bo Fránkowie pole máiąc / Arelatu dobywáli / y dwie lećie ná onym obleżeniu strawili.

2. Cyprianus in vita Cæsarij. *Cesarius Biskup w obleżeniu ćierpi.*

W onym obleżeniu ś. Cesárius Arelaty Biskup / wiele bárzo vćierpiał od Gothow. Bo gdy ieden kleryk iego powinny / do Fránkow się przez mur spuśćił: Zydowie ktorych tám było wiele / z Gothámi woláć poczęli: iż Biskup zdradza / á miásto podáć chce Fránkom. y wpádli w dom Biskupi / y złupiwszy wszytko / Biskupá ná zamek wźięli / y zábić ábo w rzekę Rodan wrzućić wolą mieli. Ná łożku Biskupim Gothus ieden leżał / y wnet vmárł. y nikt ná nim potym położyć się nie śmiał. strzegł P. Bog Biskupá. Bo gdy Zyd ieden zdradzał / á przez mur list do kámieniá przywiązány do Fránkow rzućił: Gothowie list on nálezli / y Zydy wszytki pokaráli / á ś. Cezáriuszá z więźienia puśćili y vczćili. *Skarby kośćielne na więźnie.* A on tym czásem skárby kośćielne y kielichy poprzedał / y więźnie wykupował / ktorych było bárzo wiele.

3. Znowu náń potwarz o zdrádę włożyli Gothowie / y zásłáli go do Rá-

wenny do krolá Theodoriká. ktorego vyźrzawßy á ná iego ſie twarz prze-
ſtráßywßy: záraz go vczcił/ y niewinnego być oſadził/ y do goſpody mu wie-
le ſrebrá y pieniedzy poſłał/ ktoremi on śiłá niewolnikow wykupił. Czemu
ſie bárźiey dźiwuiac Theodorikus: ießcze go wiecey vßánował. Szedł po-
tym do Rzymu/ gdźie też od Papieżá wielce był vczczony. y wracáiac ſie do
Gálliey/ wiele pieniedzy zánośił/ ktoremi ience y niewolniki wykupował.
Czynił y cudá niemáłe/ ktoremi go P. Bog ludźiom zálecał.

Theodorikus S. Ceſariuſzá vczcił.
Wykupowánie więźniow.

Dla niego Theodorikus woyſkom ſwoim w Gálliey y Woiewodźie Ji- 4.
bie roſkázował: áby żadney kośćiołom Kátholickim krzywdy nie czynili/ y
to co pobráli áby wroćili. y ſam Sewerowi Biſkupowi/ wielką ſumme pie-
niedzy poſłał: áby ią rozdał miedzy te/ ktorym woyſko iego támtedy idac/
ßkody poczyniło. Pátrz ná ſpráwiedliwość tego krolá/ ktoremu Pan Bog
wielkie ßcześćie dawał/ poki ták Kátholickie Biſkupy/ choć ſam był Ariáni-
nem/ we czći miał. A gdy ſie Fránkowie z Burgundionámi powádźili/ y
bitwę ſobie dáli: Klodoweus zwyćieſtwo otrzymał. Ná ktore Gothowie
od Theodoriká náſtapiwßy/ zmowę z Fránki vczynili/ y wielką cześć Gálliey
oney gdźie Burgundioni byli ośiedli/ y zá máłe pieniadze wykupili. y ták
Theodorikus cześć one ſobie y do páńſtwá ſwego Włoſkiego przyłaczył.

Caſsiod: vari: lib: 2. epiſt: 8.
Theodorikus kośćiołow broni.
Caſsiod: var. lib: 8. ep: 10.
Procop: lib: 1. de bello Gottico.

Klodoweus po onych woynách pokoy máiac/ záchorzał/ y opußczony 5.
od lekárzow/ modlitwą ś. Seweriná Opátá Agámneńſkiego zleczony był.
Zá co Pánu Bogu dźiekuiac/ wiele iáłmużny rozdáć z ſkárbu ſwego przez
recę ś. Seweriná/ y więźniow ile on chćiał/ wypuśćić kazał.

Chory Klodoweus zleczony od Seweriná.
Surius 11. Februarij in vita S. Seuerini.

Rok Páńſki 509. Symmáchá 11.

Anáſtázyuſzá 19. Theodoriká 17.

Theodorikus krol igrzyſká Rzymſkie do ktorych ſie byli Pogánie 1.
dawno przyuczyli/ y potym Chrześćiánie zániecháć ich nie mogli/
bárzo gánił/ á zwłaßczá one Circenſes názwáne/ iż ná nich nic
dobrego nie bywa/ iedno prożnośći/ nieuczćiwośći/ ſwary y
wzburzenia. y byłá to niemáła przygáná Chrześćian/ od ktorey
odwieść ludu świeći Biſkupi y kápłani nie mogli. Acz y ná chrzćie tych ſie
widokow y igrzyſk Pogáńſkich y roſpuſtnych zárzekáli. y ten Theodorikus
choć ie ták gánił/ czynić ie ludźiom muśiał. karał o to Pan Bog Chrześćiá-
ny á zwłaßczá w Rzymie/ gdźie tych nieſtátkow ßkoły y budowánia były/
przez Wiſygoty/ Wándale/ Oſtrogoty/ Erule: á iednák wykorzenić ſie oná
roſpuſtność nie mogłá/ áż przez Longobárdy/ ktorzy tákie budowánia ſpu-
ſtoßyli/ y one ſproſne przekupſtwá popſowáli.

Caſsiodorus lib: 3. epiſt: 51. var.
Igrzyſka Circenſes ßkodliwe.
W Rzymie ie aż Longobárdy wykorzenili.

Alámundarus Sáráceńſki krol Arábią y Páleſtynę woiował/ y tám 2.
świetym mnichom wiele złego poczyniły woyſká iego. On Jan Silenciá-
rius w celli zámkniony/ vćiekáć/ gdy go ini o to vpomináli/ niechćiał/ ále mo-
wił: ieſli P. Bog o mnie ſtáránia nie ma: á iákoż żyie? y dał mu Pan Bog
lwá wielkiego y ſrogiego/ ktory v celle iego leżał. ktorego gdy vyźrzał prze-
lekł ſie. ále widzac iż zá nim chodźi/ á od Sárácenow go broni: Pánu Bogu
dźiekował zá ſtraż one. innych wiele pozábiiáli y poimáli oni Sárácenowie.
A gdy ieden z nich ktory ſie Sábie y towárzyßom iego przykrzył/ od źiemie
pożárty zoſtał: drudzy ſie vſkromili y poßli. Pámiatkę tych mnichow pobi-
tych obchodźi kośćioł 19. dniá Lutego.

Cyrillus in Euthymio apud Surium 13. Maij.
Ian Silenciarius od Lwá obroniony od Saracenow.
Mnißy pobići od Saracenow.

W tenże czás ćiż Sárácenowie Syrią puſtoßac v Dámáßku w miáſte- 3
czku Kárſárás/ w kośćiele ś. Theodorá/ leżą ſobie z żonámi y z dźiećmi vczy-
nili/ y kośćioł wßytek poſromoćili. á ieden z nich obraz ś. Theodorá ſtrzałą
w rámię ránił/ z ktorego krew poćiekłá/ y áż do nog plynełá. Tym cudem nie

Z obrazu krew.
Damaſc: de imag: lib: 3.

vſkromili

Kośćiołá nie czczący pozdychali. Theod: lect: lib: 2. Collec. *Krol Saracenow Alamundarus zoſtał Chrześćiáninem.*

vſkromili ſie oni wßeteczni/ áż ie P. Bog pokarał. Bo oni wßyſcy co kośćiołá nie vczćili / á było ich o dwádźieśćiá domow / złemi niemocámi támże pomárli/ gdy ini zdrowymi zoſtawáli. To nápiſał Anáſtázyus Synáitá / ktory ná ten obraz pátrzył. á z niego wypiſał to Dámáſcenus. A iednák wodz ich y krol Sáráceńſki Alámundarus Chrześćiáninem / one cudá widząc / z dáru Bożego zoſtał. ktorego do ſwego chrztu Eutychiani ćiągnęli / ále on niechćiał iedno do Kátholikow. y ták P. Bog z kámieni ſobie ludźie czynił. Gdy Ceſarz bluźnił: Sáráćen ſie Bogu/ ktorego nie znał/ pokłonił.

4. Sigebert: in Chron. Grego: Turon: de geſtis Franc: lib: 3. cap: 5. *Zygmunt Burgundionow krol Katholikiem zoſtał.* Concil: Epauneń: cap: 33. *Aryańſkie kośćioły brzydkie.*

Tego roku przybył kośćiołowi ś. krol Burgundionow Sigiſmundus / ktory po śmierći oycá ſwego Gundebáldá / zá pomocą ś. Awitá Biſkupá Wienny/ Kátholikiem zoſtał/ y wßytko Aryáńſtwo z páńſtwá ſwego wyrzućił/ y ná Synod Biſkupom ſie zebráć w Epaunie / áby rządy kośćielne w iego páńſtwie náprawowáli/ dopuśćił. Ná tym Synodźie około kośćiołow Aryáńſkich ták mowią : ledwie ieſt iákie ná nie oczyßczenie. te tylo oczyśćiáć ktore od Kátholikow pobráli. Ták ſie bárzo oni Biſkupi Arianmi brzydźili.

Rok Páński 510. Symmáchá 12.

Anáſtázyußá 20. Theodoriká 18.

1. Boetius de diſcip: ſchol: cap: 4. *Boecius vczony.*

ROku tego on przezacny y z rodzáiu wielki/ y bárzo vczony Boecius był Conſulem. Ten ośmnaśćie lat w Athenách ſie ćwicząc/ wßytkiey Philozophiey náwykł/ á nawiecey ſie/ máło ná on czás v Láćinnikow znáiomym/ w Ariſtotelesie kochał/ ktorego kśięgi ná Łáćińſki iezyk z wielką pilnośćią przetłumáczył/ y wielką y ßczęśliwą prácą náich obiáśnieniu podiął. Anáſtázyus Ceſarz co dźień gorßym y ná Kátholiki iádowitßym zoſtawał. práwo vczynił ná heretyki/ z ktorymi chytro Kátholiki pomießał: áby im máietnośći kośćielne bráne były. Miáſto Cárogrod rozdwoione ßpetność wielką pokázowáło. Lud ſtał przy Pátriárße Mácedoniußu Kátholiku/ á dworſcy y żołnierze przy heretykách/ y przy Ceſárzu. Przymußał Pátriárche / áby odſtąpił Concilium Kálcedońſkie°: ále on żadną miárą niechćiał/ y ná kázániu tym ſie brzydźił. zwłaßczá gdy go tenże Ceſarz ták do ludźi vdawał: iákoby ná Enotikon ono Zenoná przyzwolił / on ná kázálnicy ßczyrym ſie Kátholikiem przy Concilium Kálcedońſkim ſtoiącym opowiádał. czym v ludźi przyiaźń á v Ceſárzá obydzenie wietßę ſobie iednał. Potwarzał go y w tym Ceſarz iákoby Piſmo ś. fałßował / y ine litery podkłádał y odmieniał.

L. 10. de hæret. *Macedonius mocny w wierze.* Niceph: lib: 16. cap: 26.

2. *Seweriani mnißy burzą.* Anaſtaſius Bibliothecarius in Chron. *Mnißy Katholicy.*

Przyßło dwieśćie mnichow do Cárogrodu z Sewerem ſwoim miſtrzem heretykiem/ od ktorego Seweriani názwáni ſą. przyiął ie wdźięcznie Ceſarz y vczćił. Ci wołáli potępiáiąc Concilium Kálcedońſkie y miáſto burzyli. Prośił Pátriárchy Ceſarz/ áby z poſły Janá Alexándriyſkiego Biſkupá ſpołeczność miał/ ktory áni gánił / áni chwalił Concilium Kálcedońſkiego. ále on niechćiał tego czynić / áżby Concilium ono mátką wiáry y miſtrzem názwáli. Ten Jan Alexándriyſki dawał dwá tyśiącá funtow złotá Ceſárzowi/ áby iáwnie Concilium Kálcedońſkie potępił. Przyßli też do Cárogrodu drudzy mnißy z Páleſtyny Kátholicy przećiw onym Sewerianom / prágnąc o wiáre męczeńſtwá. y ták ſie wßytko mießáło / zá złym niezbożnym pánem.

Rok P. 511. Symmáchá 13. Anáſtázyußá 21. Theodoriká 19.

1. Theod: lect: lib: 6. 2. collec.

WIelkie dni przed świętem Wielkonocnym/ w ktore ßátan nawiecey ſwego ßuka / w Cárogrodźie wzburzył ſie lud zá przyczyną onych mnichow Sewerianow. ktorzy z miſtrzem ſwoim Sewerem / z napráwy Ceſárzá/ ſkupiwßy ſie y ludu podłego názbierawßy / pierwey ná pálac do kośćiołá ś. Micháłá / po-

tym do

tym do wielkiego kośćiołá wpádli/ śpiewáiac heretycką pieśń/ w ktorey blużnili/ iákoby Bostwo y Troycá ś. ná krzyżu ćierpiáłá/ á ná Mácedoniuszá Pátriárchę łáiánia y złorzeczenia miotáli. Lud wszytek Cárogrodzki z mnichámi inymi sprzećiwił sie im/ y niewiásty y dźieći wołáły: Czás teraz o wiárę vmrzeć. Stoymy przy oycu nászym Pátriársze. Nzwáli Cesárzá Mánicheyczykiem á Cesárstwá niegodnym. y muśiał sie przelęknąć zły Anástázyus/ y pálac zámknąć/ y okręty do vćiekánia gotowáć kazał. Bo mu sie mocnie Mácedonius sprzećiwiał/ ktore° on w onym rozruchu wygnáć z biskupstwá chćiał. *Wzburzenie w Cárogrodźie.*

Co gdy mu sie nie powiodło/ náprawił fałszywe świádki Cesarz on ná Pátriárchę/ o sprosny grzech: ále nic dowieść nie mogli. á widząc iż sądem iáwnym nic ná nim przewieść nie mogł/ y ludu sie boiac ktory go bronił: w nocy żołnierze nań posłał/ ktorzy go z domu wźięli/ y do Euchaitás ná wygnánie zánieśli/ y ták swoie złość niezbożny Cesarz przewiodł. Siedźiał lat 15. ná onym Biskupstwie Mácedonius. Był to onego Gennádiuszá tákże Pátriárchy Cárogrodzkiego synowiec/ od niego wychowány w wierze práwowierney y w świętym żywoćie. A ná mieysce Mácedoniuszá postáwił Tymotheuszá zwánego Kolon y Litrobulbá/ złego y plugáwego człowieká y heretyká. ktory do kośćiołá wniść niechćiał/ áż pierwey obrázy Mácedoniuszá y herby z niego wyrzucono. Był ten Tymotheus odmienny wedle czásu/ gdy mu było potrzebá: chwalił Concilium Kálcedońskie/ á zás ie wnet przeklinał. iáko to czynia tácy heretycy y bezbożni.

2. Euagr: lib: 3. ca: 32. Niceph: lib: 16. cap: 26. Mácedonius Pátriárchá Cárogrodski wygnány.

Kolon heretyk Carogrodski Pátryarchá. Theod: vt ſupra.

Po wygnániu Mácedoniuszá/ Cesarz kśięgi y dźieie Concilium Kálcedońskiego/ ktore Mácedonius pilnie w kośćielnym skárbie chował/ spalił. Były to one authentyczne z podpisámi Biskupow. y zátym wiele Kátholikow vtrapił: máietnośći im biorąc y ná wygnánie potępiáiąc. Niemáło ich do Rzymu vćiekáło. Drudzy zacni y powinni iego/ námowić sie do iego kácerstwá nie dopuśćili: iáko Juliáná y Pompeius y inni/ ktorzy o to iż przy prawdźie stali/ niemáło vćierpieli. Lecz Cesarz nie przestawał złośći swey/ y onemu Sewerowi mnichowi obiecował Antyoskie Biskupstwo: ieśliby sie do końcá Kátholikom sprzećiwił. y czyniąc on Sewerus rozruchy w mieśćie/ á z Kátholikámi sie vganiáiąc: o dźieśięć tysięcy ludźi zgubił/ y domow wiele popalił.

3. Concilium Kálcedońskie spalił Anáſtázyus. Niceph: vt ſupra.

Paulus Diac: in Miſcell: lib: 15.

Sewerus iako wiele ludźi pogubił.

Był ten Sewerus/ od ktorego vcznie zwano Sewериány y Acephali/ wszytkich kośćiołow wschodnych zguba/ grzechow y złośći pełny/ ktory sie z młodośći czárámi y służbą dyabelską báwił. Eutychiáńskie y ine ieszcze gorsze kácerstwá rozśiewał/ y ták do łáski Cesárskiey przyszedł/ iż y Mácedoniuszá Kátholiká z Cárogrodu wygnał/ y Flawiáná z Antyochiey tákże práwowiernego wyrzućił. Wiele y dálekich Biskupow Anástázyus Cesarz do swego kácerstwá ćiągnał/ ábo vpominkámi/ ábo pogróżkámi. ktorzy mu sie sprzećiwili/ ná wygnánie ie posyłał. Kusił sie y o onego przezacnego pustelniká Theodozyuszá (nie onego rozboyniká w Jeruzálem) cudámi sławnego. Posłałmu trzydźieśći funtow złotá/ áby ie ná iálmużnę swoim mnichom rozdał. On pieniądze wźiął y rozdał: áby mu iáka v P. Bogá pomoc oná iálmużná vczyniłá: ále zrozumiawszy iż go tym do swego kácerstwá ćiągnął: nápisał mu list wyznánia swego/ iż nigdy Acephalem być niechćiał/ á od drogi śś. Oycow/ áni ogniem/ áni śmierćia żadną oddálić sie nie mogł. y vpewnia go w tym/ áby sie o to nie kusił: vpomináiąc go do obrony wiáry ś. á porzucenia fałszow heretyckich. A zwoławszy ten Theodozyus wszytkie mnichy swoie/ ktorych głową y sprawcą był/ wstąpiwszy ná kázálnicę rzekł: kto czterech Synodow ták nie waży/ iáko cztery Ewángelie/ niech będźie przeklęty. y chodząc od miástá do miástá vtwierdzał ludźie/ y do ś. prawdy Kátholickiey zátrzymánia pobudzał. List on przeczytawszy Anástázyus/ zdał sie

4. Synod: Conſtant: Actio: 1. Tom: 2. Concil. Euagr: lib: 3. cap: 33. Sewerus iaki był.

Apud Surium 11. Ianuarij ex Metaphr. *Theodozyuszá pieniedzmi vłowić chce Cesarz.*

Cztery Concilia iako cztery Ewangelie.

nieco ćichym być / ále potym / onego Theodozyuſzá / ná wieczne wygnánie potępił. Sam o ſwym potępieniu y bliſkiey śmierći nie myśląc.

Rok Páńſki 512. Symmáchá 14.

Anáſtázyuſzá 22. Theodoriká 20.

1. Marcell: in Chron. *Synod heretycki w Sydonie.*

W Cárogrodźie lud śię ná Ceſárzá burzyć / o iego kácerſtwo nie przeſtał: y poki był żyw ten Anáſtázyus / káżdego roku nań powſtawáli / iego śię złośćią kácerſką brzydząc. Tego roku obiecał im fałſzywą popráwę / gdy iuż inego Ceſárzá obieráli. y złożył Synod w Sydonie zebrawſzy ośmdźieśiąt Biſkupow ſwoiey ſekty ſzczerych y śmiechu godnych heretykow. Ná ktory gdy Fláwiánus Antyoſki y Ian Pálteńſki Biſkup zezwolić iáko Kátholicy niechćieli: wygnáni ſą od Ceſárzá / y ná wygnániu onym Fláwiánus vmárł. á Ian potym od Iuſtyná przywrocony był. Czego śię też boiąc Heliaſz Ierozolimſki Biſkup / gdy tákże ná on Synod nie zezwalał: wypráwił posłá ſwego do Ceſárzá Sábę mnichá świętego. A tym czáſem heretycy zfałſzowáli / y liſt imieniem Heliaſzá onego nápiſáli: w ktorym Concilium Kálcedońſkie gánił y od niego odſtępował. Ná ktory on fałſzywy liſt nápadł Ewágrius / y o świętym Biſkupie źle mowi. Niewiedząc / iáko ná on zfałſzowány liſt Heliaſz odpiſał / wſzędźie y záwżdy práwowiernym śię ſtáwiąc. Ták heretycy kśięgi y prawdę fałſzuią / inácżey ſwoich błędow wſpieráć nie mogąc.

S. Sábá poſłem do Ceſarzá.

Heretycy fałſzuią kśięgi y liſty.

2. Cyrillus in vita Sabbæ. Surius Tom: 6. die 5. Decembris. Niceph: lib: 26. cap: 32. *S. Sábá pokorny y nieposnány.*

Przy Sábie było niemáło inych mnichow / ktorzy też piſánie Heliaſzá nieśli tákie: Puſtelnicy z Sábą ktory ieſt głową ich / poſyłamy do możnośći twoiey Ceſárzu / o kośćioły ćię prośąc. Ty vczći ich prace Ceſárzu / á ſtáray śię áby ná kośćioł te woyny vſtáły. Bo wiemy iż ná to baczenie maſz / ábyś to czynił co śię Pánu Bogu ktory ć koronę dał / podobáło.] Przyiął ony poſły wdźięcznie w pálacu ſwoim Anáſtázyus: y czytáiąc liſt / o Sábie śię pytał. A Sáby dla złey ſukni iego / wrotny był puśćić niechćiał / y ledwie go náleźli w kąćie śiedzącego ná modlitwie. Przywiedźiony do Ceſárzá / był nád ine vczczony. Bo widźiał iż go iákiś iáſny wielki Pan prowádźił / to ieſt Anyoł. Gdy onych mnichow pytał Ceſarz / czegoby od niego prośili: oni zápomináiąc tego o co byli poſłáni / ſwoie prośby przekłádáli. Sam Sábá powiedźiał: Przyſzliśmy ćię prośić Ceſárzu o kośćioł Boży / y o tego ktory przełożonym ieſt / áby gniewu ſwego nie odnośił / to ieſt Heliaſz Ierozolimſki: ále żebyś rácżey pokoy kośćiołom iednał.] To ſłyſząc Ceſarz / vczćił ſtárcá onego ktory iuż miał lat śiedmdźieśiąt y trzy / y bywáć mu v śiebie kazał. A gdy mu powiedźiał iż Heliaſzá iuż ná wygnánie potępił: Sábá go ták vbłagał / iż ſwoy wyrok odmienił y pokoy mu obiecał. Vpominał też one ſynowice Ceſárzá Wálentiniáná Iulianę Kátholiczkę / y Pompeiuſzá y żonę iego Anáſtázyą: áby mocnie w wierze ś. Kátholickiey trwáły. y tám przezimowawſzy Sábá y z onymi mnichámi / do ſwoich śię cel do źiemie świętey wroćili: Heliaſzá vbeſpieczáiąc o łáſce Ceſárſkiey.

Heliaſzowi odwłokę ziednał.

3. Euagr: lib: 3. cap: 32.

Ná onym heretyckim Synodźie w Sydonie potępione było Concilium Kálcedońſkie / y Fláwiánus Antyoſki / y Heliaſz Ierozolimſki Pátriárchowie / y ini Kátholicy. Do Antyochiey przypádli z Syriey mniſzy Eutychiáni / y nálegáli ná Fláwiáná / áby Concilium Kálcedońſkie y liſt Leoná potępił. Czego gdy vczynić niechćiał / á oni vpornie to y mocą ná nim wyćiſnąć chćieli: lud Antyoſki ná nie śię oburzył / y wiele ich pobił / y w Oronćie rzece potonęło ich bez liczby. Symmáchus Papież ſłyſząc o tákiey nędzy y rozerwániu kośćiołow wſchodnych: do oſtátkow ktorzy przy prawdźie y iednośći trwáli / liſt nabożny y vczony nápiſał do Biſkupow / y do kśięży y mni-

Mniſzy pobići w Antyochiey.

Prace Papieſkie.

chow y do ludu wszytkiego: vpominájac áby dla wiáry ś. wygnánia sobie zá oyczyzny namilsze mieli / á zdrowia sámego dla zbáwienia swego nie żáłowáli / kácerstwom sie sprzećiwiájac. etc.

Biskupi wschodni / oni zwłaszczá ktorzy w Kátholickim wyznániu trwájac / Akáciuszá potępić y odstąpić niechćieli: bedac ściśnieni od złego Cesárzá / á pomniac iáko sie przodkowie ich w tákich doległośćiách do Papieżow vćiekáli: nápisáli bárzo nabożny / pokorny y Pismá ś. pełny list / ktory łzy wyćiska / do Papieżá Symmáchá: prosząc go / áby dla iednego Akáciuszá wszytkich nie wyklinał / á do iednośći ie swoiey y vczestnictwá przyiał / y rozgrzeszył / y pomoc im iáką dał / á duszom ich lekárstwo zbáwienne podał / á iemi nie gárdził. Przyznawáia mu moc nád wszytkimi owcámi CHRISTVSOWEMI po wszem świećie. y mowią: byśmy mogli / rádźibychmy do pokłonu nog twoich przyszli / y lekárstwo przestępstwá / y rozwiazánie zwiazek y odpuszczenie grzechu z świetych vst twoich odnieśli. etc. Obiecuia / iż o wyznánie Kátholickie y list Leoná Pápieżá / zdrowie swoie położyć chcą.] Ztąd báczyć sie może / iáka zwierzchność Papieska iest / y iáko klatwy iego sinnie nie ich obćiażáły / y iáki był zwyczay nogi nawyższego Biskupá cáłowáć. etc. Co im ná to odpisał Symmáchus / nic sie pisánego nie náyduie. 4. Extat Tom: 2. epist: R. P. *List wschodnych Biskupow do Papieżá.* *Moc Papieska po wszytkim świećie.* *Nog Papieskich cáłowánie.*

Rok Páński 513. Symmáchá 15.

Anástázyuszá 23. Theodoriká 21.

WO wygnánym Fláwianie Sewerus on mnich srogi Eutychian / ná stolicy Antyoskiey iest od Cesárzá posádzony. Co on zły człowiek y prawy wilk / ná łupiestwo y zábiiánie owiec postáwiony czynił: y iáko wilczy iad swoy ná okrućieństwo rospuszczał: list mnichow do Alcisoná Biskupá Neápolskiego w Illiriku pisány oznaymia / ktory kłádźie Ewágrius. Wypychał Biskupy / ktorzy z nim trzymáć niechćieli / y był okrutnieyszy niżli Cesarz. Bo gdy Cesárzowi stárostowie dáli znáć: iż niektorzy Biskupi bez krwie rozlania wygnáni być nie mogli: on ich wygániáć zákazał. A Sewerus y trucizny ná nie náprawował / iáko ná Iulianá Bostreńskiego Biskupá / y ine gdźie mogł vćiskał. 1. *Severus heretyk zostal Pátryárchą Antyoskim.* Euagr: lib: 3. cap: 33. *Sewerus okrutnieyszy niżli Cesarz.*

Posłał y do Heliaszá Ierozolimskiego swoie wyznánie wiáry ná piśmie áby ná nie przyzwolił / zá roskazániem Cesárskim: przydawszy żołnierze ktorzyby go do tego przymuszáli. y gdy iuż był Heliasz w niebespieczeństwie: ś. Sábá on pustelnik / z mnichámi mocnymi przybył do Ieruzálem / y wielką śmiáłośćią / żołnierze ony zbroyne mniszy rozgromili / iż vćiekáć muśieli. Iest sie ná co zdumiewáć: iáko Sábá ták świety y stáry y w łáskáwośći nikomu nieposlednym / gdy było o kośćioł y Biskupá czynić / tákie lwie serce ná ony żołnierze pokazał. 2. Prat: Spir: cap: 94. Cyrillus in vita Sabbæ. *Mniszy żołnierze rozgromili.*

Gdy sie tego dowiedźiał Cesarz / posłał Olimpiuszá stárostę z żołnierzmi do Ieruzálem / ktory wygnał y zsádźił z Biskupstwá Heliaszá / á Janá niejákiego syná Márcianá ná ono mieysce wsádźił. ktory tákże był heretykiem y z Sewerem społeczność miał. O czym sie dowiedźiawszy ś. Sábá / z mnichámi onymi / z swoim woyskiem do Ieruzálem przyszedł. y gdy nie zástał tám Olimpiuszá: Janá onego do tego przywiodł / iż sie Seweráá zárzekł / y Synod Kálcedoński pochwalił. O czym sie dowiedźiawszy Cesarz / Olimpiuszá stárostę z vrzedu złożył / á Anástázyuszá postáwił. Ten prędko bieżał do Ieruzálem / y onego Janá poimał y do wiezienia wsádźił / y wypuśćić go niechćiał: ażby Synod Kálcedoński potępił. A on prośił áby to nie w wiezieniu / ále ná wolnym mieyscu vczynił / ábo w kośćiele. Zebrał sie tedy lud do kośćiołá ś. Szczepaná / byli też tám y mniszy z ś. Sábą; były stárostá odwo- 3. *Heliasz Ierozolimski Pátriárchá wygnány.* *Ian heretyk nástapił.* *Ian sie náwroćił Biskup Ierozolimski.*

Ian záś chce odwoływáć, á Pan Bog go odmienił.

ánia onego chcac ſłucháć. Lecz gdy Jan wſtapił ná káthedre/ ná iedney rece Sábe: á ná drugiey Theodozyuſzá máiac: á gdy vſłyſzał iż lud ſzemrzac rádzac mu áby heretyki potepił: on záwołał: Eutycheſá/ Neſtorá/ Sewerá y Soteryká potepiam y ánátheme im dáie. Záwſtydził ſie ſtároſtá/ y nie mogł nic mowić/ y ludzi ſie boiac zá ſzczeście miał/ iż ſam vciec mogł. Rzecz bárzo dziwna/ iáko P. Bog vſtá onego Janá iáko Báláámowe/ ná błogoſłáwieńſtwo obrocił/ gdy wiáre świeta bluźnić chciał.

Liſt S. Sáby do Ceſárza. Nowey ſie wiary nie vczym.

Niceph: lib: 16. cap: 34.

4. To ſpráwiwſzy ś. Sábá/ rozumieiac iż ſie tym Ceſarz obráźić miał/ zezwawſzy ſwoie mnichy/ liſt zá ich zezwolenim do Ceſárzá nápiſał: w ktorym to mowi: Iż my w tym mieśćie/ w ktorym ſie wiárá ś. záczełá/ to ieſt w Jeruzálem/ nowey wiáry vczyć ſie y przyimowáć nie możem/ iedno te ktoraſmy wźieli od Apoſtołow y Oycow śś. ktora ieſt przez cztery Concilia ábo zbory świete wyłożona. O nie gotowiſmy zdrowie náſze położyć. Prośim cie ábyś nas do iney wiáry nie przyćiſkał/ á pokoy kośćiołom przywroćił/ rc.] Ná to nic ná ten czás Ceſarz nie odpiſał/ woyna bedac zábáwiony. Toż krotko piſze Nicephorus/ co ſie z Cyrillá powiedźiáło. Jeſt ſie czemu dźiwowáć/ iáko ták podły y niſki v świátá człek ś. Sábá wiáry y kośćiołá ś. obronił/ y iáko on Jan iuż nigdy ſtátku w Kátolickim wyznániu nie mienił/ y śiedźiał ná oney ſtolicy iáko práwowierny/ nic ſie ná Ceſárzá nie ogladáiac/ á Sewerem ſie brzydzac.

In prato Spir: cap: 29. 30. 49. 79. 106. 188. 213.

Cuda na potepienie heretykow.

5. Sophronius wiele cudow wypiſał/ ktore P. Bog onego wieku czynił ná ohyde kácerſtwá Eutychiáńſkiego y onego Sewerá Acephalá/ ktory ná Antyocheńſkiey ſtolicy od Ceſárzá wſádzony śiedźiał. Vkázował P. Bog zdrádliwa náuke iego/ od ktorey wybránych ſwoich cudownie bronił. y tym to pokázáć raczył/ iż po wygnániu Heliaſzá z biſkupſtwá Jerozolimſkie°/ pieć lat źiemiá oná nierodząyna byłá/ y głod wielki bez deſzczu był w Páleſtynie.

Głod y ſuchość w ziemi świetey.

Cyrillus in vita Sabbæ.

Surius 6. Decemb.

S. Sábá ieſzcze do Cárogrodu bieżał.

6. W tym głodźie ś. Sábá z ſwemi mnichy do tákiego niedoſtátku przychodźił/ iż y do ołtarzá ná ofiáre chlebá raz nie było. A P. Bog mu żywność dźiwnym ſwoim opátrzeniem ná iego wſzytki mnichy poſyłał. A gdy widźiał iż one ludźie w Páleſtynie nietylo głod y mor trapił/ ále y podatki Ceſárſkie: puśćił ſie do Cárogrodu/ y Ceſárzá Anáſtázyuſzá prośił/ áby vlżył onych poborow/ á ludźiom vbogim y ſtrapionym dał vlżenie. vprośił v heretyká iż cześć onych ćieżkich podatkow ludźiom odpuśćił: á ś. Sábie dał wielka ſumme pieniedzy/ ktorymi on mnichy ſwoie y vbogie w onym głodźie żywił/ y kośćioł ś. Kozmy y Dámianá zbudował.

Cedren: Annal: Anaſt.

Theod: lect: lib: 2. collec.

Eutychiani poſromoceni od krola Saracenow.

Sewerus on Acephalus do Alámundará krolá Sáráceńſkie°/ ktory iuż był od Kátholikow Chrzeſt ś. przyiał: wypráwił dwu Biſkupow/ chcac go do ſwey ſekty y fałſzywey náuki námowić. A on poſły one ták odpráwił: Powiedźiał im/ iż mu piſano z iedney ſtrony/ iákoby ś. Michał Archányoł vmárł. Biſkupi oni Sewerjani powiedźieli: iż to ieſt niepodobno: bo Anyołowie ſa nieśmiertelni. A krol zátym rzekł: A to iáko podobno/ áby CHRISTVS vmárł ieśli dwu nátur nie ma/ ludzkiey y Boſkiey. Bo wedle Boſkiey nie vmárł/ gdyż to y v Anyołow niepodobno: toć wedle ludzkiey vmrzeć muśiał/ gdyż wy śmierć iego wyznawaćie. y ná to nic powiedźieć nie mogac/ z pohánbieniem ſie wroćili.

Theodo: vt ſupra.

Niceph: lib: 16. cap: 36.

W Perſyey Chrześćianie wolność máia.

7. Krol Perſki Kábádes/ máiac zamek Tundádero názwány/ ná gránicách Indiey: wiedźiał iż tám ſkárby wielkie w nim były: ále dla czártow ktorzy on zamek byli ośiedli/ przyść do nich nie mogł. Vżywał ſwoich Magow/ vżywał y Zydow czárownikow: ále odpedźić żadna miára onych czártow z zamku nie mogli. Lecz Biſkup Chrześćiáńſki ktory był w Perſyey odpráwiwſzy ś. ſłużbe y wiernym Sákráment rozdawſzy: krzyżem ś. on zamek od dyabłow wybáwił/ y wolny krolowi oddał. Zá to krol Perſki Chrześćiány nád Zydy y Mánicheyczyki przełożył/ y wolność dał wſzytkim poddánym/ áby Chrześćiáńſko

áńſka wiárę przyimowáli. y od onego czáſu / przeſládowánie Chrześćian w Perſyey vſtáło. W ktorym czynił P. Bog cudá / iż ći ktorym iezyki vrzynano / mowili: y ktorym nogi podrzynano / dobrze chodźili. To piſze Anáſtázyus Bibliothecárius y Cedrenus.

Rok Páńſki 514. Symmáchá 16.

Anáſtázyuſzá 24. Theodoriká 22.

Symmáchus Papież ná inſzy żywot poſzedł: wiele przykrośći y pracey vćierpiawſzy od heretykow y złe° Ceſárzá. kośćioły Rzymſkie ſrebrnemi naczyniámi / hoynie nádał / ták iż ſie káżdy zádźiwić może / iáko pod onemi heretyki y zá pánowánia ich kośćioł Rzymſki tákie bogáctwá mogł mieć. Ná iego mieyſce wybrány ieſt zgodnie Hormisdá Cámpanus z Fruſiná / dyákon kośćiołá Rzymſkiego / Symmáchowi záwżdy przychylny. 1. Anaſtaſ: Bibliot. *Symmáchá Papieżá śmierć.* *Hormisda Papież naſtąpił.*

Klodoweus krol Fránkow pierwſzy Chrześćiánin / nowemu Papieżowi złotą z drogimi kámieńmi koronę poſłał. Co mu P. Bog ták do tego czáſu oddáie / iż iego narodu koroná do náſzych czáſow trwa. co w hiſtoriách rzadko náleść. Do ś. Remigiuſzá piſał Papież Hormisdá / cudá iego Apoſtolſkie y náwrocenie do wiáry Fránkow wſpominaiąc / y mieyſce mu ſwoie ábo namieſtnictwo w Gálliey nád wſzytkimi Biſkupy / zlecáiąc. Hincmarus in vita S. Remigij. *Koroná Fránkow czému trwa.*

Złożył Synod ś. Remigius w Remis / ná ktorym ieden Ariáńſki Biſkup / śmiał Kátholiki ná ſpor ábo diſputácyą wyzywáć: á był wielce ćwiczony w diſputácyách y Diálektyce. Gdy ſie tedy Biſkupi zeſzli / á ś. Remigius do nich wſzedł: wſzyſcy z vczćiwośćią powſtáli / on ſam Ariánin nie powſtał. ktorego miáiąc ś. Remigius / mowę mu cudem Bożym odiął. y po zácżęćiu Synodu: wſzyſcy czekáli áby powſtał on Ariánin / á zácżął co przećiw wierze ś. mowić. á on przeſtráſzony / do nog ś. Remigiuſzá vpadł / y znáki o ſwoiey niemoćie oznaymił / odpuſzczenia proſząc. S. Remigius rzekł: Ieśli to wierzyſz o Synie Bożym y Troycy ś. co kośćioł ś. Kátholicki wierzy: przemow w imię Boże / á wyznay ſwoię wiárę. y wnet przemowił / y wiárę ś. iáko Kátholik wyznawał / y w niey trwáć záwżdy obiecał. y ták ná ćiele y duſzy zleczony / dobroć Boſką y prawdę wiáry świetey wſławił. 2. Hincmarus vt ſupra. *Diſputacya z Arianem.* *Náwrocenie cudowne heretyká.*

Roku tego Klodoweus ábo Lodowikus / bo oboie imię miał / krol Fránkow świát ten pożegnał: ſzczeſliwy y nabożny Chrześćiánin pierwſzy. Żył lat czterdźieśći pięć. krolował trzydźieśći. Błogoſłáwieńſtwo y przeklectwo temu Fráncuſkiemu narodowi zoſtáwił ś. Remigius w ſwym teſtámenćie / od trzech Biſkupow podpiſánym. y máią to nád ine narody Fránkowie zá modlitwą ś. Remigiuſzá: iż w wierze Kátholickiey zoſtáiąc / od ich iezyká kroleſtwo ono do tego czáſu oddalone nie ieſt. y ſámi ſie miedzy onemi dźikimi narody / ktore Gállią náieżdżáły / y długo w niey pánowáły / przy Gálliey zoſtáli: y przez ták wiele lat / tey źiemie / wſzytkę pod ſię podbiwſzy / dotrzymáli. Czego inym narodom P. Bog nie dał: ále ie zá grzechy ich pogubił. Pogrzebiony ieſt Klodoweus w Páryżu w kośćiele Piotrá ś. ktory ſam z fundámentu zbudował. Po iego śmierći czterzey iego ſynowie / kroleſtwo miedzy ſie rozdźielili: Childebertus / Klotárius / Theodorikus / y Klodomirus. ktorzy w zgodźie bráterſkiey mieſzkáli / ná poſtronne nieprzyiaćiele / iednym woyſkiem ſie puſzczáiąc. A Krotyldis mátká ich w Turonie przy ś. Márćinie / żywot ś. y wdowi wiodłá. Agáthiás Grecki piſarz Fránki wyſławia / iáko nád ine dźikie narody do ludzkośći ſie y dobrych obyczáiow Chrześćiáńſkich y Rzymſkich przyuczyli. y zowie ie Germany / iezykiem y vbiorem od Rzymian rożne. 3. Sigeber. *Klodoweus vmárł* Turon: lib: 2. cap: vltimo de geſtis Franc. Buſſon: de form: lib: 7. *Błogoſławieńſtwo Fráncuzow od S. Remigiuſzá.* Hincmarus in vita S. Remigij. *Czterzey brácia zgodni ná kroleſtwie.* Agathias lib: 1.

In vita Caroli magni Scholiaſtes.
Długie ſuknie v Fránkow. Kurty.

4. Długich ſukien Fránkowie vżywáli. ktore gdy niektorzy ná krotkie odmieniáli: Károlus wielki zákazał im tego mowiąc: Co zá pożytek z płáſzczykow krotkich? Ná łożu ſię im nie pokryieſz/ od wiátru ſię iádąc ná koniu y od deſzczu nie obroniſz/ á ná potrzebę idąc vziębnieſz.] To ſię przyda ná dziśieyſze kurty/ ktore nie tylo te niepożytki wſpomniáne noſzą/ ále y wſtydowi poczćiwemu przećiwne ſą. Do iázdy/ práwi/ ſłużą: ále tu o iezdnych mowię. ácz drudzy krotkośći tey ſproſney vżywáiąc/ nigdy ná koniu nie iezdżą/ á oczom ſię vczćiwym przykrzą.

In actis S. Remigij apud Surium 1. Iulij. Tom: 4.
Cudo wielkie Apoſtolſkie.
Nowy ſczep cudami ſię polewa.

5. Po Klodowcu krolował ſyn iego Theodorikus. ktoremu gdy coreczká záchorzáłá: poſłał do ś. Remigiuſzá prosząc áby przyſzedł/ á ręce ná nię włożył. Remigius w ten czás záchorzał był. ále vczniá ſwego Theodoriká poſłał/ o ktorym z Duchá ś. wiedział: iż miał dar Boży do leczenia niemocy. y gdy ſzedł/ w drodze mu powiedziano: iż pánná vmárłá. A on przedśię ſzedł mowiąc: przedśię ia vczynię co mi kazano. A modląc ſię nád oną coreczką: wſkrześił ią/ y duſzá ſię w ćiáło wroćiłá. Te były Apoſtolſkie cudá/ ktoremi ſię młody ſzczep wiáry Fráncuzow polewał. krol zátym imioná niektore kośćiołom nádał.

Marcell: in Chron.
Vitálianus o Kátholiki czyni.
Cedren: in Comp: anni 23. Anaſt.

6. Ná Ceſárzá heretyká wzbudził P. Bog Witáliáná Scytę. ktory będąc ſtárſzy nád iezdnemi/ á z ſobą Hunny y Bulgáry máiąc: pod Cárogrod przyćiągnął/ wſkázuiąc do Ceſárzá/ iż o wygnáne Kátholickie Biſkupy/ woynę ná heretyká Ceſárzá podnioſł. Ná co ſię przeląkſzy Ceſarz: obiecał ná biſkupſtwá przywroćić Mácedoniuſzá y Flawiáná/ y złożyć Synod w Herákleey/ y Papieżá nań przyzwáć. y gdy ſię ták wykłámał: Witálianus od Cárogrodu odſtąpił. Piſał iednák liſt do Papieżá ten Ceſarz: ná Synod go ná dźień pierwſzy Czerwcá do Herákleey wzywáiąc.

Rok Páński 515. Hormiſdy 2.

Anáſtázyuſzá 25. Theodoriká 23.

O Concilium Papieżá proſzą.
Tom: 1. epiſt: 12. R. Pont.
Papież iednaczem wſzytkich.
Zmyślenie y chytrość heretycka.

1. Witálianus odnowił woienną wypráwę ná Anáſtázyuſzá Ceſárzá/ y bliſko ſię od Cárogrodu w pálacu Sixtyneńſkim położywſzy/ gdy do niego Ceſarz Senatory poſłał: o pokoiá ſtánowieniu námawiáli. Pobrał wiele złotá Witálianus/ y ten obowiązek do pokoiu włożył; áby Concilium wielkie zebráne było/ ná vſpokoienie kośćiołá. Co iż bez Papieżá być nie mogło: obá y Witálianus y Anáſtázyus do Hormisdy piſáli: áby Concilium złożył. W liśćie ſwoim wyznawa Ceſarz/ iż Papież ieſt iednaczem wſzytkich roſterkow kośćielnych. Z tym liſtem wypráwił y poſłá ſwego Patritium, y do Rzymſkiego Senatu y ludu piſał: áby Papieżá do ſtáránia o vſpokoienie kośćiołow pobudzáli. Vwierzył temu wſzytkiemu Witálianus/ y poſtánowienie ono pokoiu vczynił. Odpiſał Papież ráduiąc ſię iż o pokoiu kośćielnym Ceſarz obmyśla: ále mu o złożeniu Concilium nic nie obiecuie/ iedno o poſłách ſwoich: ktorzyby ſię o przyczyny złożenia Concilium z Ceſárzem rozmowili/ á pewność iáką o myślách y ſercu iego vpátrzyli: ieſliby chćiał Concilium Kálcedońſkie przyiąć/ y przyięćie iego wſzytkim roſkázáć. Bo iż dla pokoiu ſwego z Witálianem nie z żadnego nabożeńſtwá ku iedności kośćielney/ ono Concilium podawał: domyślić ſię báczny mogł/ iż nic w Ceſárzu vprzeymego nie było/ y ná iego ſię chytrośći oglądáć báczny rozum vkázował.

Poſłowie Papieſcy do Anaſtazyuſzá.
Tom: 1. epiſt: R. P. Hormiſd: 4.

2. Náznáczył poſły Papież/ Ennodiuſzá Biſkupá Tycyńſkiego/ y Fortunatá Biſkupá/ Wenánciuſzá kápłaná/ y Witaliſá dyákoná kośćiołá R. Kárdinałá/ y Hilaruſá piſárzá. Nápiſał przez nie liſt do Ceſárzá/ prosząc áby ſię heretykámi nie mázałá: te ktorzy Concilia święte przeklęli/ zá heretyki miał/

y onych

y onych mianowáć w kośćiele zákazał.ꝛc. Dał też poſłom Indiculum, to ieſt inſtrukcyą ná piſmie iáko ſobie poczynáć mieli / á ná pytánie Ceſárſkie y wſzytkie wątpliwośći odpowiedáć. Jeſt ſie tám czemu dźiwowáć oney wielkiey mądrośći Papieſkiey. Dał im też ná piſmie / iáko błedne biſkupy przyimowáć / y wygnáne ná ſąd ſtolice Rzymſkiey odſyłáć mieli. Gdy do Cárogrodu ći poſłowie przyiácháli / byli od Ceſárzá bárzo wdźiecznie przyięći y vczczeni. y gdy poſelſtwo odpráwowáli / y wolą Papieſką oznaymiáli / y obwiąſki do iednośći kośćielney y odſtąpienia heretykow podawáli: ná wſzytko Ceſarz przyzwolił / obiecuiąc wſzytkiemu doſyć czynić / okrom iedney rzeczy: to ieſt / iż Akácyuſzá wymázowáć z kśiąg kośćielnych niechćiał. Co chytry Ceſarz dla tego vczynił: iż nie miał żadney dobrey woley do iednośći kośćielney przyſtáć / y wiárę ś. Kátholicką záchowáć: ále żeby tylo Kátholiki ſáme powádźił. Wiedźiał iż lud Cárogrodzki / ktorego ſie on bał / Akáciuſzá odſtąpić nie miał: y tym pochlebſtwem ohydźić chćiał Cárogrodzánom poſły Papieſkie / ktorzy ná Akáciuſzá náſtawáli. Co ſie niżey iáśniey pokaże.

Inſtrukcya.

3. Chytrość Anáſtazyuſzá.

Akáciuſzá dla czego nie odſtępuie.

A chcąc ſobie tym wiecey lud Cárogrodzki zátrzymáć on Anáſtázyus: dał ná pogrzeby vbogich kośćiołowi Cárogrodzkiemu dochodu 70. funtow złotá. Czym ſie bárzo ludowi onemu / ktory go nienawidźiał / przymilił / á kácerſtwo ſwoie w chytrośći / dla Witáliana pokrywał. 4.

Ná pogrzeby fundácye.

Ariádná oná zła niewiáſtá żoná Ceſárſka / dopiero tego roku vmárłá. mieſzkáłá w páłacu heretyczká oná lat 60. wſzytko źle broiąc. Nie zayrzeć tákiego ſzcześćia w długim żyćiu ludźiom niezbożnym.bo po śmierći przypłacáią.

Marcell: in Chron.

Ariádná vmárłá.

Káppádocya / ktora byłá zá wodzem ſwoim Soterikiem Biſkupem Ceſáreyſkim / zá Eutycheſem poſzłá / P. Bog Hunnámi / ktorzy ią woiowáli / pokarał. Stámtąd vćiekáiąc wygnány on Mácedonius Cárogrodzki Biſkup w Gángrze vmárł. Już był kátá poſłał Ceſarz / áby go tám zábił. A gdy go miano w grob kłáść / podniosł prawą rekę / y grob przeżegnał. y vkazał ſie niektoremu Theodorowi ſwemu domowemu mowiąc: Jdź á powiedz Anáſtázyuſzowi: Ja Mácedonius / idę do oycow moich / w ktorychem wierze przetrwał. Będę tym czáſem P. Bogá prośił / ábyś ſám przyſzedł á zemną ſię roſpráwił.] Piſzą iż y cudá czynił / ále go Grekowie w ſwoich kśięgách zá świetego nie máią. y potym imię iego wyrzucone z Akáciuſzem y Euphemiem z diptychow było. 5.

Cedren: in Annal. Theoph: in Miſcel. Theod: lect: lib: 2. collec.

Mácedonius vmárł ná wygnániu.

W Alexándriey / gdźie iuż práwie wſzyſcy zá Eutycheſem y Sewerem gineli: czárći bárzo wiele ćiał obywátelow onych opętáli. y biegáiąc po mieśćie kupámi / iáko pſi ſzczekáli. A iednemu vkazał ſie mąż ſtráſzliwy mowiąc: To Alexándryczyki potyka zá to iż Concilium Kálcedońſkie potępili. y potym rychło / mnichow Alexándriyſkich y bliſkich wielka ſie liczbá vpámietáłá / ktorzy czwory kśięgi nápiſáli wyznánia ſwego: iż Concilium Kálcedońſkie przyimuią / y zá nie zdrowie dáć gotowi / á iż ſie Sewerem brzydzą. y poſłáli dwoie one kśięgi do Ceſárzá / trzećie do ſtároſty Egyptu / czwarte do Jerozolimſkiego Pátriárchy. Drudzy też Biſkupi z Jlliriku do Papieżá wyznánie ſwoie Kátholickie poſłáli. To Anáſtázyus. 6.

Czárći ná heretyki.

Cedren: Annal. Theoph: in Miſcel. Anaſtaſ: Bibliot: in Chron.

Mnichow náwrocenie.

Tegoż roku narod Hymmerannow dáleki ná południe / podległy Perſom / wiárę CHRISTVSOWE przyiał. Jáko / y zá czyim kazánim / piſzą o tym nie máſz. y ták P. Bog gdy iedni od kośćiołá iego odſtępowáli / drugie do niego powoływał. Jáko ſie y dźiś w Jndyách dźieie: Gdy te pułnocne kráie odpádáią / Indiyſkie nowego świátá do CHRISTVSA przyſtáią.

Theod: lect: 2. coll. Niceph: lib: 16. cap: 34.

Hymmerani wiáję S. przyięli.

Rok Páński 516. Hormiſdy 3.

Anáſtázyuſzá 26. Theodoriká 24.

Oni poſło-

1\. DNi poſłowie Papieſcy w Cárogrodźie/ Ennodius y Fortunatus Biſkupi/ y Wenáncius kápłan/ y Witalis dyákon / ták długo zátrzymáni / dopiero tego roku odpráwieni ſą od Ceſárzá Anáſtázyuſzá. ktory przez nie wſkazał y przez liſt piſał: iż wſzytko vczynić chce/ co do zgody kośćiołow ſłuży: tylo tego prágnąc y czekáiąc / áby ſam Papież do Cárogrodu przyiáchał. A ná więtſze zátáienie złośći y chytrośći ſwoiey: piſał do Papieżá wyznánie wiáry ſwey y z potępienim Eutychesá/ y pochwaleniem Kálcedońſkiego Concilium. Co obłudnie y zdrádliwie czynił. Wyſłał k temu zacne poſły ſwoie do Papieżá/ Theopompá y Sewerianá / y piſał do Senatu Rzymſkiego / áby z krolem Theodorikiem Papieżá do zgody kośćiołow wiedli. Lecz ſię oná zdrádá pokazáłá po tych poſłách Ceſárſkich. Bo ich doznano / iż byli ſzczerzy heretycy Eutychiani / y śmieli ćicho do tego Papieżá wieść: áby ná Eutychiáńſkie kácerſtwo zezwolił. Jáko to dáie znáć ſam tenże Papież / piſząc do Awitá Arcybiſkupá Wiennenſkiego/ ktory pilnie ſię przez liſt imieniem wſzytkich ſwoich Biſkupow od Papieżá dowiádował/ y poſły ſwoie poſłał: co iego poſłowie w Cárogrodźie ſpráwili/ á ieſli Alexándriyſka y Antyoſka ſtolicá iuż od heretykow wolna byłá. Odpiſał Papież ś. Awitowi: iż Grekowie pokoy w gębie máią / á nie w ſercu. mowią dobrze á źle czynią. Poćiechę im tylo onę o ziednoczeniu Dárdáńſkich y Epiritáńſkich Biſkupow oznáymuie.

Tom: 1. epi: R. P. in Hormiſda.
Obłudność Ceſárzá Anáſtázyuſzá.
Zdrádá ſię pokazáłá.
Awitus Biſkup.

2\. Ten ś. Awitus był wielkim y świętym y vczonym Biſkupem/ y tego czáſu do oyczyzny ſię wieczney przenioſł. kośćioł temi go ſłowy wſpomina: W Wiennie ś. Awitá wyznawce/ ktorego wiárą/ dowćipem y náuką/ Gállia od Arianow obroniona ieſt.

Martyrolog.

Anáſtázyus widząc iż ludźie iuż miał/ zwłaſzczá Cárogrodzány / dla onych poſelſtw do Papieżá / y dla obietnic wielkich o ziednoczeniu kośćiołow/ vbłagáne/ y do śiebie ſkłonne: bać ſię Witáliana przeſtał / y śmiele go z vrzędu hetmáńſkiego złożył / á Rufiná ná iego mieyſce podał. Y muśiał Witálianus ná żywot domowy vſtąpić. Nie poſzczęśćił go P. Bog/ bo nie ſzczerym był Kátholikiem/ iedno pod tym imieniem doſtáć chćiał Rzymſkiego páńſtwá. Pokazáło ſię potym iż Eutychianom ſprzyiał. kogo inego vprzeymego y ſzczerego náznáczył był P. Bog/ gdy iuż w krotce tego heretyká Anáſtázyuſzá ſtráćić miał.

Niceph: lib: 16. cap: 38.
Witalianus poniżony.
Nie był ſzczerym Kátholikiem.

3\. Wznowił tedy Anáſtázyus Ceſarz ná Kátholiki ſwoie okrućieńſtwo / gdy od boiáźni oney/ z ſtrony Witálianá wolny zoſtał. Bo wiele Biſkupow práwowiernych trapił/ y do śiebie ie pozywał/ y ná wygnánie potępiał. O iednym Biſkupie Eiádow nápiſał Cedrenus / iż ſłyſząc o iego náuce y wymowie Ceſarz: poſłał poń/ y námawiał go do wiáry Eutychiáńſkiey. A on mu rzekł: Ty rácżey Kátholikiem zoſtań / á Eutychesá y Dioſcorá y Sewerá odſtąp/ ábyś piekłá vſzedł. y iąwſzy go zá ſzátę/ rzekł: W tey ſukni po śmierći nie poydźieſz/ ſámo nabożeńſtwo y cnoty z tobą poydą. Nie prześláduy wiernych ktore CHRISTVS krwią ſwoią kupił. Ty náuki nie maſz / dopytáć ſię prawdy nie vmieſz/ żadnego członku wiáry doſtátecznie nie rozumieſz: tylo ſię potwarzámi á ſzálbierſtwy błazeńſkiemi báwiſz. Doſyć że Ceſárſtwo maſz/ możeſz Biſkupom dáć pokoy. Záwſtydźił ſię Ceſarz/ y dawał mu pieniądze: ále y ſzelągá bráć od niego niechćiał/ choć bárzo vbogim był.] To Cedrenus.

Niceph: vt ſupra.
Złość Anáſtázyuſzá odnowiona.
Cedren: in Annal: ſub Anaſtaſ.
Pogromiony od Biſkupá vbogiego Anáſtázyus.

4\. W ten czás Biſkup Teſſálonicki Doroteus kwoli Ceſárzowi odpadł od iednośći ś. y z heretykiem ſię Cárogrodzkim Tymotheuſzem złączył. Ale 40. Biſkupow Greckich y iemu podległych do Papieżá ſię vdáli.

Anaſtaſius Bibli.
Doroteus Theſſálonicki odpadł.

On Joánnes Mácyotá heretyk Biſkup Alexándriyſki vmárł. Ná iego mieyſce tákże heretyk náſtąpił Dioſcorus mnieyſzy. y było wielkie rozerwánie ś. kośćiołá. Bo y ná Antyoſkim Biſkupſtwie śiedźiał on przeklęty Sewe-

Trzey Pátriarchowie heretycy.

rus/ y

rus/ y złośliwy Tymotheus ná Cárogrodzkim. Miedzy Kátholiki zás byłá oná niezgodá o Akáciuſzá. drudzy go dla rozkazánia Rzymſkiego Biſkupá odſtepowáli / á drudzy przy nim vpornie ſtali. y byłá ſroga nedzá kośćiołow wſchodnych.

Rozerwánie wſchodnych kośćiołow.

Po Alciſionie Nikopolitáńſkim Biſkupie w Epirze/ náſtapił tákże Kátholik Ian. ktory zebrawſzy Synod ſwoy/ wyſłał Rufiná dyákoná do Papieżá/ wyznánie wiáry Kátholickiey y potepienie heretykow y Akáciuſzá towárzyſzá ich nioſącego / y o ſpołeczność wedle zwyczáiu proſzącego. Piſze do Papieżá y piſzą z nim ini Biſkupi: proſząc áby ich náuczył/ y onymi iáko oćiec oycow y Książę wſzytkich Biſkupow rządźił / á przećiw heretykom vmocniał. Vweſelony Papież onym poſelſtwem/ dawno iuż od wſchodnych tákie° nie máiąc: liſty one w kośćiele wſzytkim czytáć kazał. y odpiſał y Ianowi y Biſkupom/ z ich ſie wiáry y ſtátku ráduiąc. A ná lepſze onych kośćiołow opátrzenie / wyſłał do nich ſwego poſłá Pullioná poddyákoná Rzymſkiego/ chcąc áby ſie wſzyſcy Biſkupi ná potepienie heretykow onych wſchodnych / káżdego miánuiąc/ podpiſáli. Dał też ná piſmie Pullionowi onemu náukę/ iáko one kośćioły ſtánowić miał. y kazał áby ie° liſty iáwnie czytáne tám były.

5. Ian Nikopolſki Biſkup. Inter epiſt: Hormiſdæ Tom: 1. epiſt: R. P. Z Epiru Biſkupi przy Papieżu. Liſty w kośćiele czytáne.

Doroteus Teſſálonicki Metropolitá / poznawſzy / iż Biſkupi Epiru z Apoſtolſką ſie ſtolicą złączyli: począł ie prześládowáć y trápić/ máiąc Ceſárzá po ſobie. Oni o tym Papieżowi dáli znáć. Papież piſze proſząc áby ćierpliwie znośili / obiecuiąc im od Páná Bogá prędkie wybáwienie. A nie ſpuſzczáiąc mężny páſterz owiec CHRISTVSOWYCH, ſercá / áni w onym niepowodzeniu o obronie kośćielney roſpaczáiąc: gotował drugie poſły do niezbożnego Ceſárzá.

6. Vt ſupra. Papieſka ćierpliwość y męſtwo.

Rok Páńſki 517. Hormiſdy 4.

Anáſtázyuſzá 27. Theodoriká 25.

Wyprawił poſły ſwoie Papież Hormiſdá do Ceſárzá / onegoż Ennodiuſzá Biſkupá Tyczyńſkiego y Peregriná Biſkupá Miſenatu. y piſał Ceſárzowi proſząc go / áby to co obiecał wypełnił/ á heretykow y Akáciuſzá odſtąpił y pokoy kośćiołom ś. vczynił. Dáły do Tymotheuſzá Cárogrodzkie° Pátriárchy heretyká vpominálny liſt ſwoy: w żadną ſie z nim ſpołeczność nie wdáiąc/ á prędkim mu drzewá złego wyćięćiem grożąc. Piſał y do Biſkupow wſchodnych záwiedźionych/ áby ſie ná ſąd Boży ogladáli / á owiec poruczonych nie záwodźili. Piſał y do Kátholickich Biſkupow wſchodnych/ áby pokuſy wytrwáli/ á pomocy z niebá w ſtáteczney ćierpliwośći czekáli. Piſał y do Poſſeſſorá z Afryki biſkupá od Arianow wygnánego / ktory mieſzkáiąc w Cárogrodźie / bárzo ſie onym heretykom ſprzećiwiał/ y prawdę kośćielną wſpierał. Piſał y do kśiężey y mnichow y do ludu Cárogrodzkiego / wſpomináiąc pierwſzą ich zá Bázyliſzká ku wierze świetey gorącość y ſtátek. Podał też tymże poſłom ná piſmie wyznánie wiáry/ iákie mieli czynić ći / co ſie vpámietywáli y od hereziy odwracáli.

1. Tom: 1 epiſt: R. P. inter Hormiſdæ epiſt. Pilność Papieſka około kośćiołow. Poſſeſſor Biſkup z Afryki wygnany. Wzor wyznánia wiáry z Rzymu.

Gdy Papieſcy poſłowie wyiáchali / iny dyákon do Papieżá przybył od Iáná Nikopolitáńſkiego/ żáluiąc ſie iż Doroteus Teſſálonicki Biſkup/ wyſłał nań y ná Biſkupy iego vrzędy duchowne y świeckie / ktorzy ie vćiſkáią o to iż ſie do niego wedle zwyczáiu o potwierdzenie nie vćiekli: proſząc iákiey pomocy prędkiey. Papież piſał do ſwoich poſłow / áby te rzecz Ceſárzowi przełożyli. Piſał y do tegoż Iáná áby mocno ſtał przy ſtolicy Apoſtolſkiey/ á nie chwiał ſie vſtráſzony doległośćiámi o prawdę. Bo iuż máło nie proſił od Papieżá dozwolenia / áby Doroteuſzowi ſie poddał. Piſał y do ſámego

2. Doroteus prześládownik. Liſty Papieſkie.

Doroteuſzá od tego go odwodząc: áby inymi nie przeſzkadzał / gdy ſam do iedności Apoſtolſkiey niechce. Do ktorey gdy ſie wroci / práwá ſwoie cáłe mieć będźie. Piſáły do Ceſárzá pilnie zá onymi Biſkupy z Epiru proſząc / áby onych Biſkupow vćiſkáć nie dopuſzczał.

3. *Poſłowie Papieſcy od Ceſarza zelżeni.* Gdy oni poſłowie do Ceſárzá przyiácháli / mowi Anáſtázyus bibliothekárius: Ceſarz nic vczynić / y ná to co Papież chćiał / zezwolić niechćiał / heretykiem ſie pokázuiąc. Smiał ſie y o one poſły vpominkámi kuśić: áby ná iego kácerſtwo zezwolili. Czego gdy vczynić nichćieli: on ie wyrzućić z Cárogrodu táiemnie tylmi / y ze wſzytkiego páńſtwá ſwego kazał. Wſádzono ie w ſprochniáły okręt / y do żadnego miáſtá przyſtępowáć nie dopuſzczono. Oni iednák gdźie mogli liſty Papieſkie / ktorych było dźiewiętnaśćie / przez mnichy y ine práwowierne / do Biſkupow ktorzy z Ceſárzem trzymáli / rozſyłáli.

Hárdy liſt do Papieżá Ceſarſki. Nápiſał y liſt do Papieżá Ceſarz niemiłośiernym go zowiąc: á iż wolał áby vkrzywdzon był y zginął: niżliby mu kto roſkázowáć miał. Co ſie rychło ták ſſtáło iż zginął / gdy oycowſkie° y Papieſkie° vpominánia ſłucháć niechćiał.

4. *Prześladowanie na Katholiki.* Zátym gdy o tákiey odpráwie Papieſkiey ſławá ſie po wſchodnych páńſtwách rozbiegłá: oni heretycy przemożni ſrodze vćiſkáć / zábiiáć / y wygániáć Kátholiki poczęli. A zwłaſzczá on Sewerus Acephal Antyocki y Piotr Apámeńſki Biſkup w Syriey: obroćili ſie y ná mnichy y puſtelniki práwowierne / y ná ony ktorzy niedawno od nich byli odſtąpili.

Mnichy zabiiano o wiarę. bili ie / męczyli y zábiiáli / do śiebie ich y do ſwey wiáry ćiągnąc. Vćiekli ſie do Ceſárzá / y piſząc poſłáli Sergiuſzá y Janá ná Sewerá ſie żáluiąc. Ale ich ſłucháć niechćiano / y ieſzcze ie zelżono. po czym poználi / iż ná to Ceſarz zezwalał / co oni heretycy czynili.

Inter epiſt: Hormiſdæ epi: 21. Potym ſie ſámemu P. Bogu poruczáiąc / piſáli do Papieżá / one mu ſwoie ćiężkośći przez też poſły ſwe oznáymuiąc / á o pomoc proſząc / y wſzytkie heretyki przeklináiąc / z oycem ſie y práwym páſterzem ſwoim / iáko mowią / iednoczyli. Podpiſáło ſie Archimándritow 25. Presbyterow y dyákonow 170.

5. *P. Bog powſtaie gdy ludzka pomoc vſtaie.* Już nie ſſtawáło ludzkiey pomocy / czynił co mogł Hormiſdá / y krwáwe ſwoie prace ná one rozerwánia y ćiężkośći kośćielne chcąc ich pod źwigáć / przykłádał. Powſtał Pan Bog y podniosł rękę ſwoie / naprzod ná onego Tymotheuſzá Pátriárchę Cárogrodzkiego / ktory iáko heretyk wiela złego przyczyną był / ktory nagle vmárł.

Tymotheus heretyk Carogrodſki vmárł. Niceph: in Chron. Siedźiał lat ſześć. Po nim lud obrał Janá Kátholiká poniewolnie / ktory był práwowiernym: ále tylo kilás mieśięcy śiedźiał / nigdy pokoiu od złego Ceſárzá nie máiąc.

6. *Głod w Páleſtynie. Cyril: in vita Sabbæ apud Surium 5. Decembris.* W źiemi świętey czwarty iuż rok był ſuchośći y głodu po wygnániu onego ś. Heliaſzá Pátryárchy Jerozolimſkiego. Tám ś. Sábá ſwoim mnichom / tylo tym ktorzy prze niedoſtátek wody wytrwáć iuż nie mogli: deſzcz v P. Bogá vpraſzał / ále ták iż inni oney łáſki nie mieli. O co przyſzli do niego áby też y onym vproſił wodę.

Sába deſzcz vpraſza. Tákże y Jan Biſkup Jerozolimſki onemu ſie ś. Sábie korząc: proſił / áby miáſtu deſzcz v P. Bogá ziednał. y kaząc ſie im modlić trzy dni: czwartego ſpuśćił im wielką ochłodę Pan Bog.

Rok Páńſki 518. Hormiſdy 5.

Anáſtázyuſzá 28. Theodoriká 26.

1. *Actione 1. Syno: Quintæ. Staranie Papieſkie.* Hormiſdá Papież żáluiąc wielce onego prześládowánia w Syriey y mnichow y káplanow Kátholickich: liſt do wſzytkich práwowiernych w Syriey piſał: ćieſząc ie á w ćierpliwośći vmacniáiąc. Liſt ten Oycowie ná piątym Generálnym Concilium / czytáć ſobie kazáli. y ieſt wielkiey poćiechy duchowney pełen. Jednák áż do śmierći Ceſárzá / ktorego Pan Bog tego roku zábił / vdręczenie Kátholikow nie vſtáło.

Puśćił

2\. Puśćił ſie niezbożny Ceſarz y ná ſwoie dworſkie pány/ o ktorych Katholictwie y nieodmienney wierze wiedźiał/ y iáko ſobie podeyzrzáne/ zábiiał. Miedzy nimi byli Iuſtinus y Iuſtinianus/ ktore gdy ná gárdło poſádźił: we śnie miał tákie widzenie y głos: Nic złego nie czyń Iuſtinowi y Iuſtinianowi. bo obá ſwego czáſu Bogu ſłużyć będą. y onym ſnem przeſtráſzony/ ine po biwſzy tych dwu puśćić kazał. y ták P. Bog z ręki ie okrutniká onego wybáwił.

Iuſtinus y Iuſtinianus pomani, y wybawieni.

Zonaras Annal: par: 3. & Cedren.

Przed śmierćią Anáſtázyuſzá Ceſárzá roku tego w Dárdániey wielkie trzęśienie źiemie dwádźieśćiá y cztery miáſtá obáliło/ dwie ſie z ludźmi zápádły/ á ine z wielką porażką ludźi rozbite ſą y ſkáżone.

Marcell: in Chron.

Trzęśienie wielkie ziemie.

Anáſtázyus miał nocne widzenie tákie: Mąż ſtráſzliwy vkazał mu ſie kśięgi w ręku trzymáiąc á mowiąc: Owo lat czternaśćie wymázuię żyćia twego/ dla złey wiáry twoiey. Cedrenus przydáie/ iż on ſen Ammánciuſzowi ſtárośćie rzezáńcowi/ zá ktorego rádą wſzytko złe czynił/ powiedźiał. A on mu też drugi ſwoy ſen oznaymił: iż go wieprz ſrogi przez ſen zá ſuknią iął/ y ná źiemię obálił/ y ziadł. Przyzwał wieſzczká ſwego Ceſarz Prokluſá Pogániná/ bo ſie w tákich kochał: y pytał go o wykład ſnu onego. á on poproſtu rzekł: iż prędko obádwá vmrzeć mieli. Przeląkł ſię Ceſarz y nigdy dobrey myśli być nie mogł.

Zonaras.

Sen Anaſtazyuſzow.

Cedrenus.

Theophanes in Miſcell.

Proklus wieſzczek Poganin.

3\. Miał y iákieś proroctwo/ iż od ogniá zginąć miał. y dla tego wiele fontan w pálacu náczynił. Ale mu nie pomogły. Bo gdy powſtáło grzmienie y łyſkáwice ſtráſzliwe: on z komory do komory/ z pálacu do pálacu vciekał. y tám go w iednym piorun zábił. Táki miał koniec on wiáry ś. rozboynik po wſzech wſchodnych kroleſtwách. On co Papieżowi poſłuſzeńſtwo wypowiedźiał. On co ná ich vpominánie niedbał. On ktory wſzytkim heretykom miecz ná Kátholiki oſtrzył. y ták wiele Biſkupow pomordował y ná wygnánia potępiał. krolował lat 27. y kilás mieśięcy. zábit od P. Bogá 9. dniá Lipcá. Położony przy Ariádnie żenie ſwoiey w kośćiele ś. Piotrá y Páwłá.

Piorun zabił Anaſtazyuſza Ceſarzá.

Euagr: lib: 3. cap vltimo.

4\. Cyrillus w żywoćie ś. Sáby piſze: iż ś. Sábá náwiedźić chćiał onego Heliaſzá Ierozolimſkiego Biſkupá/ ktorego Anáſtázyus dla Concilium Kálcedońſkiego y wiáry ś. Kátholickiey wygnał. Był mu bárzo rad ś. Heliaſz/ y długo puśćić go od śiebie niechćiał. A dniá iednego vyźrzał Sábá/ á on ſmutny y oczy zápłákáłe máiący śiedźi. y ſpytał go: Coć ſię dźieie? On rzekł: Dźiś tey godźiny oycze ś. vmárł Anáſtázyus Ceſarz/ á ia też dźieśiątego dniá zá nim poydę/ ábych ſie z nim ſądźił v ſtráſzliwego tribunału. Lecz toż Pan Bog obiáwiał ś. Sábie/ iż widźiał pioruny y trząſkáwice wypuſzczone ná Anáſtázyuſzá/ á on vciekáiąc od komory do komory ſproſnie duſzę wypuśćił. Ieſt v Zophroniuſzá/ iż Abbas Polichronius powiádał o Heliaſzu Ierozolimſkim Biſkupie: iáko będąc mnichem winá nigdy nie pił/ ták y będąc Pátryárchą w vśćiech go ſwoich nie miał. y on/ y Fláwianus Antyoſki Pátryárchá/ obá byli o ś. Synod Kálcedońſki od Anáſtázyuſzá wygnáni. A dniá iednego dáli ſobie znáć mowiąc: Dźiś Anáſtázyus vmárł/ podźmy y my ſądźić ſie z nim. y po dwu dniu obádwá do Páná Bogá poſzli. To ieſt/ potym/ iáko do śiebie piſáli. Obudwu kośćioł ma zá święte/ y dźień ich pámiątki czwarty Lipcá náznáczył.

Apud Surium 5. Decemb. To: 6.

Heliaſz y Saba o śmierći Anaſt.

Prato Spirit: ca: 35.

Heliaſz y Flawianus zmowili ſię na ſąd Boży.

Martyrol: Roman.

5\. Tákie świádki ma Anáſtázyus potępienia ſwego/ y ná onym świećie. Długo pánował w złośćiách ſwoich/ ále przedśie ſwoy koniec miał. Nie máſz ſie z czego chlubić/ gdy zły długo żyie: gdyż to ieſt iego wielkie nieſzczęśćie. Wielki gniew Boży nád grzeſznym/ gdy go nierychło P. Bog karze. Wielka męká tu ná źiemi/ zá grzechy nie mieć męki. Tu iuż trochę odpoczywaymy/ Páná Bogá wychwaláiąc/ iż Pháráoná tego vtopił/ po ktorego zgubie wſzytek ſie pokoy y iedność kośćiołowi świętemu wroćiła.

Rok Páński 518. Hormiſdy 5. Iuſtiná 1. Theodoriká 26.

Tu ſię poczyna Baroniuſza Tomus 7.

1\. Zonaras Annal: Tom: 3. Euagr: lib: 4. cap: 1. *Iuſtinus podlego rodu.*

WO śmierći Anáſtázyuſzá/ żołnierze z Senatem podnieśli ná páńſtwo Juſtiná nád ryçerſtwem dworſkim ſtárſzego. Człowieká vbogiego domu/ ktory pierwey bydło y wieprze páſł/ á potym ná żołd ſie vdawſzy/ do wielkiego vrzędu przyſzedł. Bo był cnot wielkich pełen/ y potężny Kátholik/ ktory dla wiáry ś. od Anáſtázyuſzá heretyká wiele vćierpiał. y o Ceſárſtwo nigdy ſie nie ſtárał/ iáko piſze do Papieżá/ iż poniewolnie ná nie wźięty ieſt. Gdy do kośćiołá przyſzedł Juſtinus dniá 15. Lipcá/ y Jan Pátriárchá Cárogrodzki: lud wſzytek weſołe ná wzor pieśni iákich ná wierſze vłożone/ ná potępienie heretykow/ y podnieśienie świętey wiáry Kátholickiey wołánia czynił: y tryumph zwyćięſtwá nád heretykomi śpiewał/ ktore im Ceſarz nowy Kátholik przynośił.

Carogrodzan radośći.

Był Jan ten Pátriárchá ćichy y milczący záwżdy Kátholikiem: ále boiáźliwym. Lud go tedy pobudźił áby heretyki potępiał/ á Concilium Kálcedońſkie wychwalał. y wołáli: Długi wiek Ceſárzowi/ długie dni Auguśćie/ to ieſt/ żenie iego. Wyrzuć Mánicheyczyká Sewerá/ wykopay kośći Mánicheyczykow (ták zwáli Eutychiany/ iż bliſkość w wierze z nimi mieli.) Wychwalay ś. Synod/ Troycę wychwalaymy. Máriá Bogárodźicá. Zwyćięża Troycá ś. Zwyćięża wiárá práwowiernych. Wychwalay ś. Synod/ czego ſie boiſz/ práwowierny krolu. Wygra wiárá Ceſárſka. Wołáli y ná Pátriárchę: Albo wynidź: ábo wychwalay Synod Kálcedońſki: Bo Juſtinus krolem/ kogoż ſie boiſz? y te słowá powtarzáiąc/ rádość wielką lud on Cárogrodzki pokázował. Lecz y tego chćiał/ áby Pátriárchá z Ambony potępił onego Sewerá heretyká: y iáko Mánicheyczyká/ nie tylo Eutychianá.

Tom: 2. Concil: Synod: Conſtant: contra Antemium.

Wołania Katholikow ná heretyki.

2\. Wſtąpił tedy Pátriárchá Jan ná kazálnicę y rzekł: Wytrwayćie máło/ áż pierwey pokłonim ſie v ołtarzá ś. potym wam dam odpowiedź. y bywſzy v ołtarzá/ wſzedł záś ná kazálnicę y mowił: Wiećie com vćierpiał/ dla wiáry/ y ćierpieć chcę do śmierći. Nikt nie śmie ś. Synodu przeklináć. A lud przedſię wołał: teraz przeklinay Sewerá/ á iutro Synod potwierdźić obiecuy. y ták wołáć kazał Sámuelowi dyákonowi; iż iutro wykona ſie pámiątká Oycow śś. Kálcedońſkich. A ſkupiwſzy ſie z inymi Biſkupy/ przeklął Sewerá/ y dał nań ánátheme.

Sewerus przeklęty.

Tu gdźie te wołánia opiſuią/ ktoryś Greczyn dźieie one pofałſzował/ bo Janá Cárogrodzkiego zowie Pátriárchą Oekumenikiem/ to ieſt wyżſzym nád ine Pátriárchy. Bo onego wieku o tym tytule nic ſłycháć nie było. A nie rychło potym Jan trzeći Pátriárchá Cárogrodzki gdy ten tytuł ſobie przypiſował: dobrze od ś. Grzegorzá od niego odgromiony był. y Pelágius mu wymawia/ ktory máło co przed ś. Grzegorzem ná Papieſtwie śiedźiał: iż tego przodkowie iego nigdy nie vżywáli.

Fałſzowania piſma Synodu Carogrodſkiego.

Pelag: epiſt: 1.

3\. Názáiutrz/ to ieſt 16. dniá Lipcá/ zſzedł ſie wielki lud do kośćiołá/ y ná początku Mſzey/ bo byłá Niedźielá/ tákże iáko wczorá wołáli: áby cztery wielkie Synody/ Pátriárchá/ y imioná wygnánych dwu Pátriárchow choć vmárłych/ Euphemiuſzá y Mácedoniuſzá y Leoná Rzymſkie° do diptichow wpiſał. y muśiał ták vczynić Jan Pátriárchá. A iednák piſarz tych dźieiow ręką fałſzywą/ pozniey Leoná położył/ niżli drugie. Czego nigdy nie czyniono v Grekow. záwżdy Papieżá pierwey. A po czterech dniách Jan Pátriárchá/ chcąc to vmocnić/ co ſie ná wrzáſki nieporządne ludu ſtáło: zebrał ná prędce/ iáki mogł Synod/ z bliſkich Biſkupow 40. Y tám z podánia Archimándritow/ to poſtánowili. Naprzod/ áby Euphemius y Mácedonius wygnáni/ záś y po śmierći wprowádzeni byli/ iáko ſie przedtym ſtáło z Chryzoſtomem y Flábianem/ y imioná ich w dyptichách zoſtáły. Druga/ áby ći ktorzy dla nich wygnáni ſą/ przywroceni byli. Trzećia/ áby cztery Synody w diptychy wpiſáne były. Czwarta/ áby imię Leoná Rzymſkiego wymázáne/

Wygnanych imiona wpiſane.

Diptichy.

Synod Carogrodſki.

mázáne/

mázáne/znowu wpisáne było. Piate/ áby Sewerus był wyklety y od wszytkich vrzędow kościelnych odpadał/ dla iego bluźnierstwá wielkiego y potwarzy ná kościoł Boży. To wszytko słusznie y dobrze postánowili/ oprocz tego/iż Euphemiuszá y Mácedoniuszá/ktorzy sie kościołowi Rzymskiemu o Akáciuszá sprzećiwili/y społecznośći z nim nie mieli/ y ták vmárli/ w księgi Biskupow wpisáli. To sie nie godźiło/ y o to sie opárł Papież Hormisdá/ y przewiodł/ iż onych dwu y trzećiego Akáciuszá wymázáć potym muśieli. | Extant Synod: Constant: contra Antimum. 4.

Ian Cárogrodzki/ono co sie w mieśćie dźiało y co ná Synodźie postánowili/ do wszytkich wschodnych Biskupow rospisał/ dáiac im znáć o oney z Duchá ś. wielkiey zgodźie około wiáry/ y o Kátholickim á práwowiernym Cesárzu. Tedy oni wszyscy Biskupi/zwłaszczá ktorzy sie zá Anástázyuszá/ wyznáć wiáry ś. lekáli/ ábo sie kryli/ ábo milczeli: práwie ożyli/ y on ogień ktory ieszcze w sercách ich trwał/ ná wielki płomień wzniećili/ ráduiac sie y Synody czyniac/y prawdę Kátholickiey nauki ná swoie mieyscá wsadzáiac/postrách wielki heretykom y onym Sewerianom vczynili/ná nie sie zmawiáiac y o ich wyrzuceniu rádzac. Smie to twierdźić Rustikus dyákon Rzymski/ ktory żył tego wieku/ iż dwá tysiacá y pięć set Biskupow ná ten czás ná heretyki powstáło. Vczynił tez Synod Ian Ierozolimski Pátriárchá ze 30. Biskupow/ wszytko to potwierdzáiac/ co sie w Cárogrodźie postánowiło. Tákże y Tyrski Synod y w Syriey tákże vczyniony y po inych stronách z wielkim weselem odpisuie Ianowi Cárogrodzkiemu: pochwaláiac to co sie stáło. A wszyscy wielkie złośći onego heretyká Sewerá y inych iego towárzyszow wypisuia/ ich bluźnienia/ morderstwá/ nieczystośći y łakomstwá/ chwalac Páná Bogá/ iż onego ich ćiężkiego iárzmá zbywáli. | *Biskupi ożyli.* | *2500 Biskupow ná heretyki.* 5. | *Pochwalenie Synodu Carogrodzkiego.* | Extant in Synod: contra Antimum Actio: 1. Tom: 2. Concil.

A księża Antyocheńscy o tym Sewerze złośliwym pisza/ iż raz trzy stá mnichow w Syriey wtorey/ pozábiiał/ one stáre świete Oyce/ ktorzy nágo bez pogrzebu długo leżeli/ psom y ptakom obiády z nich dáiac. Co y ná inych mieyscách czynił/ circa fontes in Lauro. Pisza y o iego złodźieystwách y świetokradźtwie/ iáko kościoły połupił. etc. Te pisma z ták wiela kośćiołow wschodnych gdy do Iustiná Cesárzá posłał Ian Cárogrodzki: wydał mándat po wszytkim páństwie/ ktorym wolność y mieyscá y vrzedy ktore mieli przywraca/ wszytkim dla wiáry Kátholickiey zá czásow Anástázyuszá wygnánym: á heretycy áby vstepowáli y karáni byli. A ktemu wszytkim Concilium Kálcedońskie przyimowáć/ y czćić y do kośćiołow wpisowáć roskazał. Zá czym wielkie wesele Kátholikom y pokoy kośćiołom sie Bożym wroćił. | *Sewera okrućieństwo.* | 6. *Mandat Iustynow o wygnane Biskupy y o wiarę.* | *Pokoy kośćielny wrocony.*

W Pálestynie ś. on Sábá/ sam on wyrok Cesárski rozgłaszał/ y wiele ludźi błędnych náwracał/ pospołu z Theodozyuszem swoim miłym towárzyszem. Z ktorym y v Biskupá Ierozolimskiego Iáná/ ná pokazánie onego kośćielnego wesela: nád zwyczay swoy iadł y pił/y niektore żártowne rozmowy czynił/ ieden z drugiego vczćiwie sie śmieiac/ y do śiebie piiac/ y do napoiu y iedzenia sie pobudzáiac. Co sie mowi dla tych ktorzy mniemáia/ iż słudze Bożemu nie godźi sie iedno záwżdy pochmurnym być. Sa czásy niektore/ á zwłaszczá tákie pospolite kośćielne/ ze czći Boskiey wesela/ ktorych sie oná żyćia surowość/ spuśćić troche y krotko może. | Cyrillus in vita Sabbæ apud Surium 5. Decembris. | *S. Saba iaki tryumph czynił.*

Dał y drugi wyrok Iustinus Cesarz ná Sewериany/y ná ine kośćielne zbiegi y heretyki/karzac ie/y vrzedow y rycerstwá im broniac. Pisał też do Papieżá list/ ktorym mu o swoim ná páństwo podnieśieniu/zá łáską y przeyrzenim Troyce przenaświetszey/ oznáymuie: mieniac iż sie tego nie domagał/ y niechcacego to potkáło. y záleca sie modlitwom iego/ áby P. Bog poczatki pánowánia iego vmocnił. Odpisał Cesárzowi Papież/dźiekuiac/ iż ś. Piotrowi poczatki swego pánowánia oddał: á ćieszac sie z powołánia iego od Bogá ná páństwo: nadźieie wielka máiac o pokoiu kośćielnym/ iż sie zá | 7. Extat Tom: 1. epi: R. P. inter ep: Hormisdæ. | *Iustinus pisze do Papieża.*

iego czuynośćią y nabożeństwem ku Pánu Bogu wróćić miał.

O posły Papieskie proszą. W tym też wschodni Biskupi z onego Synodu Cárogrodzkie° list spólny/ ktory Synodiką zowią/ pisáli do Papieżá: prosząc áby posły swoie ná vtwierdzenie iedności kościelney do Cárogrodu posłał. y o przyczynny list Cesárzá prośili: áby im tego v Papieżá pomogł. y pisząc o tym Cesarz posłá swego Gratusá Komesá przezacnego do Papieżá wypráwił/ áby sie o one

8\. posły Papieskie postárał. List Synodálski o ktorym Cesarz wzmiánkę *Inter epist: Hormisdæ Tom: 1. ep: R. P.* czyni/ nie náyduie sie: ále list Janá Cárogrodzkiego iest/ w ktorym sie nie pisze Patriarcha œcumenicus, ále wedle zwyczáiu tylo Biskupem. W tym liśćie oznáymuie o tey zgodźie kośćiołow/ ktora sie w Cárogrodźie záczełá/ y *Patriarcha œkumenicus.* wyznánie wiáry swey Kátholickiey przekłáda/ y o posły prośi. Nie wspomina iż Euphemiuszá y Mácedoniuszá przyiął: áby sie ná początku w iákie rożnice nie wdał. Jest y list Justinianá/ ktory v Justiná Cesárzá ná pierwszym mieyscu był: w ktorym Papieżá prośi/ áby sam do Cárogrodu/ ná wszytkiego kośćiołá vspokoienie przyiáchał: ábo iesli być nie może/ posły swoie prędko wypráwił.

9\. Odpisuiac Papież Janowi Cárogrodzkiemu/ zá one początki zgody *Wschodne kośćioły iako Papież przyiąć chćiał.* kośćielney dźiękuie P. Bogu/ y iemu: ále oznáymuie iż zupełna zgodá być nie może/ y przyięći wschodni Biskupi do społeczności kośćielney nie będą: poki z diptychow imię Akáciuszá wyrzucone nie bedźie. Ná co pierwey Papież w Rzymie Synod miał/ y ná to sie wszyscy zgodźili/ áby wedla zdánia przodkow swoich Papieżow/ Simpliciuszá/ Felixá/ Gelázyuszá/ y Symmáchá/ pierwey Akáciuszá/ Hormisdá wymázáć kazał: toż dopiero do iedności kośćioły wschodne przyiął. Ták sie Papież wszytkim wschodnym Biskupom opárł/ y przewiódł co było słusznego/ iáko sie niżey powie.

Zonaras & Cedre: in Iust. Justinus nim żonę swoie koronowáć y Augustą vczynić dał/ imię iey odmienił/ zowiąc ią Euphemią/ ná cześć oney Kálcedońskiey męczenniczki. *Euphemia Cesarzowa.* Bo pierwsze imię miáłá Lupiciná. Onego też Amánciuszá rzezáńcá/ ktory Anástázyuszowi heretyctwá y ná Kátholiki okrućieństwá pomagał/ y onego do złośći tákiey zápalał: zgubić Justinus roskazał/ y wypełnił mu sie sen iego.

Rok Páński 519. Hormisdy 6.

Iustiná 2. Theodoriká 27.

1\. Wysłał Papież swoie posły do Cárogrodu/ Germaná Biskupá *Inter ep: Hormisdæ Tom: 1. Epis: R. P.* Kápuáńskiego/ ktory pierwey też y do Anástázyuszá wysyłány był/ y Janá drugiego Biskupá/ Blándá kápłaná/ y dwu dyakonow Felixá y Dioszkorá/ z tákim poruczenim y náuką: áby *Posłowie Papiescy z czym posłani do Carogrodu.* żadnego Biskupá do społeczności kośćielney nie przypuszczáli: ażby wyznánie wiáry tákie/ iákie im dał ná pismie vczynili. A z temi ktorzyby niechćieli/ áby v stołu nie śiedźieli/ áni od nich żywnośći bráli. á w Cárogrodźie áby pierwey Cesárzá pozdrowili/ niżliby kogo inszego do śiebie przypuśćili. Janá też Cárogrodzkiego Pátriárchy áby nie pozdrawiáli/ ażby to vczynił co sie poruczyło/ y stolicá Apostolska podáie. To iest/ áby tákie wyznánie wiáry vczynił/ iákie nápisáne iest/ w ktorym Akácius wyrzucony iest. Nic *Akacius wyrzucony być miał.* o tym swarow y disputáciy nie czyniąc/ ná ktore nie są posłáni. A żeby ono wyznánie iáwnie w kośćiele przed wszytkim ludem było/ ábo w zákrystiey przed wszytką kśięża y Archimándryty.

2\. Dał też przez nie list do Cesárzá Justiná/ w ktorym go wychwala/ á prośi/ áby tá iedność kośćielna doszłá/ á o Akáciuszá sie niegodnego y herety- *Inter ep: Hormisdæ Tom: 1. ep: R. P.* kámi pomázánego/ nie zástáwiał. O co y do żony iego Euphemiey pilnie też pisze. Bo wiedźiał iż mu do wiela dobrego iáko wielce pobożna niewiástá przyczy-

ſtá przyczyna byłá. A iż do ſtánowienia oney zgody kośćielney nawiecey ná Cárogrodzkim Pátriárſze Janie należáło: nápiſał mu gládki y słodki liſt: proſząc áby ſie od wszelkiego zmázánia heretyckiego oddalił/ á Akáciuszá odſtąpił/ á w iedney wierze z nim będąc/ iednoż o heretykách rozumienie miał/ áby w iednym ćiele CHRISTVSOWYM z nim zoſtawał. Wypełni/ práwi/ weſele moie y ſwoie: á wszytkim bądź przykłádem do iednośći kośćiołow ś. Piſał y do kśiężey ábo klerykow Cárogrodzkich/ wiedząc co ná nich należy: iż ludem wszytkim władnęli/ y Ceſárzom byli ſtráſzliwi/ y ſkłádáć ie z páńſtwá mogli. Odpiſał też ná dwá liſty onemu Juſtinianowi/ ktory bárzo był do iednośći kośćiołow gorący/ ktory potym po Juſtinie Ceſárzem krolował/ y ná ten czás vpominki był ś. Piotrowi poſłał. Prośi go áby ſie ſtárał/ żeby Biſkupi wszyſcy wſchodni wyznánie wiáry tákie vczynili/ iákie im ná piśmie przez ſwoie poſły podáie. List Papieſki do Patriarchy Carogrodskiego. Iuſtinianus gorący do rzeczy kośćielnych.

Z wielkiey opátrznośći Boſkiey/ te ſię liſty wszytki cále dochowáły/ y dźieie oney ták wielkiey ſpráwy obiáśniły. Piſał y do ſtároſty Theſſáloniki/ gdźie był on niezgodny Biſkup Doroteus: kośćielne mu ſpráwy y poſły/ ktorym tám ſtąpić kazał/ zálecáiąc. Piſał y do inych przezacnych niewiaſt/ Anáſtázyey y Dálmáciey/ ktore gdy ini Biſkupi odſtępowáli/ one ná dworze Anáſtázyuszá będąc/ mocnie przy Kátholickiey wierze zoſtawáły. A wżdy nic nie opuśćił ten ś. Papież/ co do ták należytey zbáwieniu ludzkiemu iednośći poſtánowienia ſłużyło. 3. Niewiaſty w wierze ſtateczne.

Poſłowie oni Papieſcy gdy do Greciey przyiácháli: náleźli tám poſły Ceſárſkie/ Stephaná y Leonciuszá Komeſy przezacne/ wyſłáne przeciw ſobie/ ktorzy y do Włoch ná ich prowádzenie záiácháć mieli. Niektorzy Greccy Biſkupi przyimowáli ie z proceſſyámi/ y z ludem wszytkim. ktorzy świece y krzyże w ręku mieli/ y Biſkupi powolność ku Papieżowi y náuce/ y wyznániu wiáry pokázowáli/ iáko w Skámpinie y w Lignidu. A gdy do Teſſáloniki przybyli/ on odſzczepieniec Biſkup tego miáſtá Doroteus/ wdźięcznie ie przyiął/ y podpiſáć wiárę zebrawszy ſwoie Biſkupy/ y poſłáć do nich ono wyznánie obiecał. Poſłowie Papieſcy veseleni. Doroteus fałszywy Biſkup.

A gdy do Cárogrodu w dźień wielkiego Poniedźiáłku przyiácháli: przez ośwĭecone poſłánce Ceſárſkie przywitáni ſą/ y ze czćią wielką przyięći. y náząintrz do Ceſárzá/ gdźie był wszytek Senat/ y czterzey Biſkupi od Pátryárchy wyſłáni/ wprowádzeni ſą. Ceſarz liſty przeczytawszy/ rzekł do poſłow: Rozmowćie ſie z Pátryárchą á zgodźćie. A poſłowie powiedźieli: My z nim ſporu wieść nie będźiem: ále to wyznánie wiáry pierwey podpiſáć ma/ iżli do ſpołecznośći kośćielney przypuſzczony będźie. y gdy kazano czytáć ono wyznánie; czterzey oni Biſkupi/ pochwalili ie y rzekli: Szczera to prawdá. A Ceſarz powiedźiał: Jeśli prawdá/ idźćież zá nią. y zátym z Senatu niektorzy rzekli: Vczyńćie wy Biſkupi pierwey co prawdźiwego być rozumiećie/ á my poydźiem zá wámi. 4. Sprawuią poſelſtwo v Ceſarza.

A w Wielki Czwartek Pátryárchá Jan do pálacu przyſzedł/ y z ochotą ono wyznánie wiáry podpiſał/ y wszytki heretyki ktore Papież potępił/ przeklął. y zátym Akácyuszá y ine towárzyſze heretykow/ y nieposłuſzne one/ Euphemiuszá/ Mácedoniuszá y Tymotheuszá biſkupy Cárogrodzkie z diptychow wymázał. Tákże Zeno y Anáſtázyus Ceſárze wymázáni ſą. Co ſie po wszytkich kośćiołách Cárogrodzkich obwieśćiło y przyięło. y ono wyznánie ſwoie Jan Pátryárchá ná piśmie do Papieżá poſłał. Podpiſáli ono wyznánie ktore poſłowie podawáli/ y wszyſcy Biſkupi ktorzy ſie w Cárogrodźie náleźli/ y wszyſcy Archimándritowie. Patriarcha wiáry wyznanie podpiſuie, y czyni co Papież chce.

Potym z wielkim weſelem y z ludē Cárogrodzkim Pátryárchá poſły do kośćiołá wielkie° prowádził. y tám w dźień Wielkonocny ſłużbę Boſką odprá- 5. Ziednoczenie kośćiołow Bożych.

wu-

wuiac/práwe y pożądáne ziednoczenie vczynili/y lud w tákiey liczbie ś. táiemnice brał/iáka nigdy widziána nie byłá/bez żadnych swarow/ odmawiánia y rozruchow. *Zwyćięstwo Piotra S.* Był to dziw wielki/ tákie Piotrá ś. y mocy iego od CHRISTVSA dáney/y w potomkách zostáwioney/zwyćięstwo/y tákie posilenie bráćiey/y tákie wszytkich posłuszeństwo. Gdy oni przećiwnicy/y Cesárze y Biskupi poginęli/y pámiątká ich ludziom przykra się zostálá/ iż y po śmierći iemi się zbrzydźili.

Radość Iustina. Cesarz Iustinus o oney przesłodkiey zgodźie y weselu dał znáć pisániem swoim Papieżowi/dziwnie się z tego ráduiac:y oznáymuiac iż listy do wszech poddánych pisał: áby się do teyże świętey iednośći przygárnęli.

6\. *Listy do Papieżá.* Jan też Pátryárchá przewdźięczny list do Hormisdy nápisał z oney się zgody ráduiac/y iemu zá wszytko y zá tákie posły ktore wysłał dźiękuiac. etc. Pisał y on Iustinianus y Pompeius o tymże. W liśćie Pompeiuszá ten iest tytuł: *Tytuł Papieski.* Oycu Apostolskiemu Hormisdźie Arcybiskupowi powszechnego kośćiołá. *Grekow statek podeyzrany.* Pisáłá y oná Iulianá Anicya do Papieżá/prosząc áby posłowie się iego z Cárogrodu nie kwápili: ażby się oná święta zgodá zmocniłá: wiedząc o Greckich ludźi odmienności.

Radość w Rzymie. Moc stolice Piotra S. Gdy te listy y ták wesołe nowiny y od swoich posłow Hormisdá Papież wźiął/y one w kośćiele przed wszytkimi czytáć kazał: niewymowne Rzym wszytek odniosł wesele/ P. Bogá chwaląc: iż táka moc dał stolicy Piotrá ś. y namiestnikom iego/ktorzy choć iákoby v Gothow y onego Theodoriká Aryániná w niewoli byli; á iednák Cesárzmi rządźili/y od wszego świátá trybuty y podatek wiáry Kátholickiey wyćiągáli/y pod nie ludźie niezliczone podbiiáli/ y nieprzyiaćiele wiáry herezye gubiły.

7\. Odpisał zás Papież Cesárzowi/zá one mu nowiny y zá prace y vprzeymość iego do obrony wiáry Kátholickiey/ dźiękuiac: á prosząc áby toż stáránie vczynił o kośćioł Alexándriyski y Antyoski: áby w teyże się iednośći kośćielney wiáry zámknęły/etc. y do inych tákże odpisowáł.

Páwel Patriarcha Antyoski. Do Antyochiey ácz z wielką trudnośćią dány iest nieiáki Páwel kápłan z Cárogrodu/ ná ono Biskupstwo. ktorego chćiał Cesarz y Jan Pátryárchá w Cárogrodźie poświęćić: ále mu tego posłowie Papiescy nie dopuśćili/ áby się krzywdá práwom kośćielnym nie dźiałá/ á káżdy Biskup od swoich Biskupow poświęcony był.

8\. *In relatione inter Hormisdæ ep: R. P.* Tám się mnisży nieiácy z Scytiey z Egyptu wyrwáli/dísputuiac przećiw nieiákiemu Wiktorowi Kátholikowi/ktorego Nestorianem zwáli: twierdząc iż do wyznánia wiáry Kálcedońskich Oycow to potrzebno przydáć: *Mnisży z Scytiey burzliwi Eutychiani taiemni.* Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány iest. Wiktor pozwolić im tego niechćiał. oni do Papieskich posłow áppellowáli. Posłowie zgánili im on przydátek/iáko niepotrzebny: á Wiktorá iáko Kátholiká niewinnym osądźili. Tedy mnisży *Ieden z Troycey S. vkrzyżowany, iáko się rozumie.* oni do Papieżá áppellowáli. Byli to táiemni Eutychianowie/y z tą nowiną wkráść się y rozdźiały y swary w kośćioł wnośić chćieli. Bo choć to prawdá iż ieden z Troycey ś. vkrzyżowány iest: ále mowić się ták nie godźiło/y do wyznánia ś. Leoná y Concilium Kálcedońskie° przydátku tego nie było potrzebá. áby się nowe swary w kośćioł nie wśiały/ y przyczyná się Eutychianow oddaláłá do oney fałszywey náuki/ iákoby Bostwo ćierpiáło y vkrzyżowáne było. Bo gdy im to pozwolono/áby ták mowili: Jedná persona z Troycey ś. vkrzyżowana iest w ćiele przyietym: przyimowáć tego niechćieli. Czym się Eutychiani táiemnemi być pokázowáli. Był tych mnichow pierwszym wodzem Máxencius nieiáki. Sprzyiał tym mnichom on Witálianus co się Kátholikiem dla páństwá zá Anástázyuszá czynił/y ná dworze Iustiná zacnym był: ále roku przyszłego zábity iest.

9\. Iustinianus on przedni pan v Iustiná Cesárzá/pisze y posyła posłá swe-

go do

go do Papieżá/ proſząc o reliquie świetych/ do kośćiołá Piotrá y Páwłá ś. ktory był w Cárogrodźie zbudował. Nie posłał mu Papież żadnych kośći śś. Apoſtołow: ále tylo chuſtki ktore ſię grobu ich we wtorey dźiurze dotykáły: ták iáko y inym pánom y krolom Papieżowie zwykli poſyłáć. y mieli to ſobie w wielkiey czći/ y z onych chuſtek moc ná czynienie cudow wyſtepowáłá.

Reliquie SS. Apoſtolow. Tom: 1. ep: R. P. in Hormiſd.

Tenże Iuſtinianus piſał do Papieżá kilá liſtow przećiw onym mnichom z Scytiey/ áby ich do śiebie nie przypuſzczał/ á nowe wymyſły ich potępił. A w iednym liśćie ma one słowá: Wierzym iż to ieſt Kátholickiego/ co nam z odpowiedźi wáſzey nabożney oznaymiono będźie.] Z czego znáczna ieſt powagá Rzymſkich Biſkupow/ ná wſzytkich kośćielnych trudnośći rozwiązánie y vſpokoienie.

Ibidem. *Kátholicka prawda przy Papieżu.*

W Teſſálonice Doroteus Biſkup tego miáſtá/ pokryty Eutychian/ gdy tám poſeł Papieſki/ Ian Biſkup/ z Cárogrodu ná odbieránie wyznánia y podpiſow tych/ ktorzy do Kátholickiey ſię iednośći wracáli/ przyiáchał: lud poburzył/ mieniąc/ iż ten poſeł ná odmiánę wiáry od Oycow śś. podáney/ tám przybył. y wpadſzy lud on zwiedźiony do goſpody posłá Papieſkiego/ goſpodarzá tego Ianá/ ktory przy Concilium Kálcedońſkim záwżdy mocno ſtał/ zábili/ y dwu ſług poſelſkich/ y ſámego posłá Ianá Biſkupá srodze poránili/ iż wżdy żyw zoſtał. O tákę złość y mężoboyſtwo pozwány do Ceſárzá Doroteus Biſkup/ wielkimi ſię pieniądzmi wykupił/ iż był záś ná ſwoie biſkupſtwo przywrocony. Ták wiele pieniądze mogły v tych/ ktore imienię ſpráwiedliwe zwano. O ludzki nieſtátku/ iákoć ſię nigdy dufáć nie godźi.

10. Tom: 1. ep: R. P. inter epiſt: Hormiſ. *Doroteuſzowá złość.* *Papieſki poſeł poraniony.* *Doroteus pieniędzmi ſię wykupił.*

Iuſtinus Ceſarz onego Sewerá ſtráſzliwego heretyká/ ktory wſzytki kośćioły wſchodne ná Antyoſkim biſkupſtwie śiedząc/ zárażał/ y do ſwoiego bluźnienia przymuſzał: potępił/ y iezyk mu vćiąć kazał. O czym on ſię dowiedźiawſzy do Alexándriey vćiekł. gdźie go Tymotheus Biſkup tákże heretyk przyiął. Lud w Alexándriey ták był od tych falſzerzow zwiedźiony/ iż mniemał áby Concilium Kálcedońſkie/ Epheſkie Concilium y náukę Cyrilá pſowáło/ y Neſtoriuſzá pochwaláło/ y przeto ták vporni zoſtawáli. inym też Biſkupom wſzytkim roſkazał Iuſtinus/ áby Concilium Kálcedońſkie przyimowáli/ ábo Biſkupſtwá ſwoie trácili.

11. *Sewerowi vćiąć ięzyk kazał Ceſarz.* Euagr: lib: 4. ca: 4. Liberatus cap: 19.

Gdy do Alexándriey Sewerus vćiekł/ tám mieſzkáiąc do nowych ſekt y odſzczepienia dał przyczynę z inemi kácermiſtrzámi. Bo gdy Sewerá pytano: ieſli ćiáło CHRISTVSOWE ieſt ſkáźitelne czyli nieſkáźitelne: On powiedźiał/ iż ieſt ſkáźitelne. A gdy záś pytano Iulianá Biſkupá Hálikárnáſu/ ktory támże do Alexándriey był vćiekł: on powiedźiał iż ieſt nieſkáźitelne ćiáło CHRISTVSOWE. y ták ná dwie ſię ſektćie Eutychiani rozdźielili. Iedny zwano/ Corrupticolę, á drugie Phantaſiaſti. y trzećia záś ſektá ſię ichże záczełá/ od Themiſtiuſzá dyákoná/ ktory ſię Biſkupowi ſwemu Tymotheuſzowi ſprzećiwił. y zwáli ią Themiſtiany. Táka zgodá miedzy heretyki/ gdy káżdy ſobie wolność bierze/ á ſławnym y głową v ſwoich być prágnie.

12. *Roſterki miedzy heretyki.* Liberat: Breuiar: cap: 19.

Rok Páńſki 520. Hormiſdy 7.

Iuſtiná 3. Theodoriká 28.

ON Witálianus rodem Scytá tego roku Conſulem zoſtawſzy/ w pálacu zábity ieſt. Dobrey ſławy był godźien/ o to że ſię záſtáwiał o wiárę Kátholicką przećiw Anáſtázyuſzowi: ále iż to złym ſercem czynił/ áby tylo páńſtwá był doſtał/ y dla tego y v Iuſtiná podeyzrzánym zoſtawał/ do tákiego poniżenia y końcá przyſzedł.

1. Euagr: lib: 4. ca: 3. *Witálianus zábity.* Tom: 1. epi: R. P. inter Hormiſ: epiſt.

Gdy Biſkupow wiele wſchodnych do Iuſtiná piſáło/ chcąc do iednośći przyſtáwáć/ byle ie tylo w niektorych o wierze wątpliwośćiach náuczono:

Duchowne pytánia do Papieżá odſyłáne.

on wie-

on wiedzac iż to nie świeckich oſob vrzad: do Papieżá pytánia ich odeſłał.

2. *Epiphánius Pátriárchá Cárogrodski.*

Jan Cárogrodzki śiedzac ná Biſkupſtwie trzy látá/ tego roku vmárł/ Kátholikiem záwżdy áż do śmierći. Náſtapił ná iego mieyſce Epiphánius Syncellus/ tákże dobry Kátholik. ktory ſie przez poſły y piſánie y wiáry Kátholickiey wyznánie z ſtolica Apoſtolſka złaczył/ iáko práwowierny Biſkup.

Mniſzy z Scytiey z Rzymu vćiekli. Inter ep: Hormiſ.

Oni mniſzy Scytiey mieſzkáiac w Rzymie/ á widzac iż ich złe heretyckie ſerce zrozumiano/ vćiec z Rzymu chćieli: ále ich Papież pod ſtraża zátrzymał/ pokiby ſie poſłowie iego z Cárogrodu nie wroćili/ áby z nich ſpráwy ich lepiey wyrozumiał. Lecz przedśie nie czekáiac poſłow/ do Cárogrodu z Rzymu vćiekli. O ktorych Papież liſty piſał iáko podeyzrzáni byli o kácerſtwo. Ná ten liſt odpiſuiac mniſzy oni/ przeli tego iż to nie był liſt Hormisdy Papieżá/ ále iny zmyślony. Bo ſie iáwnie Papieżowi y rozſadkowi iego ſprzećiwić nie śmieli.

3. Ibidem.

Prośby Biſkupow wſchodnych do Papieżá.

Ná wietſze zmocnienie iednośći kośćielney/ Epiphánius Cárogrodzki zebrał ná Synod 20. Biſkupow/ y z Synodu poſły ſwoie do Papieżá Biſkupi wypráwili/ proſzac áby do końcá o iedność ſie wſzytkich kośćiołow ſtárał/ y onych rzadźił y náuczał. á o to nawiecey go z pokora wielka prośili/ áby imioná Biſkupow ktorzy zá Akáciuſzá pomárli y z nim ſpołeczność mieli/ z diptychow wyrzucone nie były/ áby ná Akáciuśie/ y inych przednieyſzych kácermiſtrzow wyrzuceniu/ przeſtawſzy/ inych zániechał. Bo ináczey zgodá ze wſzytkimi kośćioły dość niemoże/ gdy ſie vpornie ludźie poſpolići do te° przywieść nie dáia/ y ſámo zdrowie ná to waża. Piſał też y Epiphánius drugi liſt przez też poſły/ dźiwnie pokorny/ y Papieżá czczacy/ w ktorym o toż prośi/ áby zgodá zupełna kośćiołow wſzytkich vmocniona byłá. Toż piſał do Papieżá Juſtinianus o toż tákże proſzac: áby okrom przednieyſzych inni Biſkupi vmárli/ wyrzucáni z diptychow/ to ieſt/ kśiag y modlitew kośćielnych nie byli. A ktemu prágnie tego/ áby oznaymił Papież y náuczył/ ieſli ſie godźi ták mowić: ieden z Troycey ś. zá nas vćierpiał.

4. Inter epiſ: Hormiſ: vt ſupra 1. Tom: ep: R. P.

Ceſárſka prośbá do Papieżá o zmárłe Biſkupy.

Dla teyże ſpráwy Ceſarz Juſtinus poſłá ſwego prześwietnego meżá Gratuſá wyſłał do Papieżá/ y pilny liſt piſał proſzac nie o Akáciuſzá áni o ony Magi/ Herule/ Piotry/ áni o Tymotheuſze heretyki iáwne/ ále o Biſkupy wſzytki Pontu y Azyey y ine wſchodne/ áby po śmierći dla Akáciuſzá iż z nim ſpołeczność mieli/ zelżeni nie byli. oznáymuiac iáko lud do tego żadnemi mekámi przywieść ſie y vſtráſzyć nie dáie/ áby mieli ná tych zelżywość po śmierći pátrzyć/ ktore zá żywotá bárzo czćili. Piſze y one słowá: Wſzytek świát niech ſie twoim piſániem vweſeli/ y twoia łáſkáwośćia vćieſzy.

5.

Teſſálonicki Biſkup on Doroteus przez poſły ſwoie y pokorne piſánie/ przepraſza Papieżá/ ſpráwuiac ſie iż do zelżywośći y ran Janá Biſkupá poſłá iego/ nigdy ſie nie przyczyniał/ y owſzem ſam máło przy nim zdrowia nie trácił. Lecz mu odpiſał Papież: ieſli ſie niewinnym czuie/ áby do ſadu y ſpráwy przyſtapił. Zá one ány Jan on bez watpienia od P. Bogá wźiął niebieſka zapłáte/ ktora też odnioſł towárzyſz pierwſzy iego w onym wielkim poſelſtwie iednánia kośćiołow/ Germanus Biſkup Kápuáńſki.

Hormiſd: epiſt. 70.

Dialog: lib: 2. cap: 35.

Germanus Biſkup Kápuáńſki vmárł.

O tym piſze Grzegorz ś. iż duſze iego nocy iedney ś. Benedykt widźiał/ gdy w wielkiey świátłośći w niebo prowádzona byłá. y do tego widzenia przyzwał Serwándá dyákoná/ ktory iuż niewiele świátłośći oney oglądáć mogł. y poſłał ś. Benedykt pilnie ſie pytáiac co ſie z Germanem Kápuáńſkim dźieie/ y dowiedźiał ſie iż oney godźiny z ćiáłá wyſzedł. Wielki to był Biſkup/ przez ktorego Pan Bog one wielkie rzeczy w Cárogrodźie około ziednoczenia kośćiołow/ ſpráwił.

Rok Páńſki 521. Hormiſdy 8. Iuſtiná 4. Theodoriká 29.

Roku

1. Marcell: in Chron.

Widoki ießcze krwawe trwały.

ROku tego Conſulem był Iuſtinianus / ktory ná wſtępie tey doſtoynośći po dwákroć ſto tyśiecy y ośmdźieśiat tyśiecy funtow (ábo Seſterciow) złotá miedzy ludźie Cárogrodzkie rozdał / y dwudźieśćiu lwow y trzydźieśći lámpártow ná igrzyſkách ludźiom vkazał. Oczy ich ießcze páśiono krwáwym śmiechem / w ktorym że lwy y z lámpárty ludźie woynę ſtaczáli.] y Chrześćiáńſka ſwoię krew ná błazeńſtwách ginąc / rozlewáli. Co ießcze od Pogáńſtwá we zwyczáiu mieli. Tákie okrutne igrzyſká krol Theodorikus we Włoßech pánuiący / ſrodze zgánił / iednym piſániem ſwoim.

Apud Caſsiod: lib: 5. epiſt: 42.

2. *Ná poſelſtwo Ceſárſkie odprawa Papieſka.*

Poſły one Ceſárſkie (wſpomni ſobie) y Cárogrodzkiego Biſkupá y Synodu iego / ktorzy o one dwie rzeczy v Papieżá nálegáli / to ieſt áby Biſkupi ſpołecznośćią Akáciuſzá y heretykow pomázáni / zelżywośći po śmierći nie mieli / á imioná ich wymázowáne nie były. á żeby wolno było ták wyznáwáć / iż ieden z Troycey ś. vkrzyżowány ieſt: długo y cáłą źimę Papież w Rzymie zátrzymawał; vkázuiąc im / iż ſłuſznie y z wielkich przyczyn / y bez náruſzenia prawdźiwey náuki y ſtáteczności Apoſtolſkiey zezwolić ná ono żądánie nie mogł. y teſkniąc on Iuſtinianus ktory ſie názbyt w rzeczy duchowne wdáwáć począł / piſał do Papieżá / áby rychło ony poſły odpráwił / á ná rzeczy ták łácne / á ták do iednośći kośćiołá ś. potrzebne przyzwolił. Odpráwił tedy poſły one Papież / piſząc do Ceſárzá / á proſząc áby go do tego nie wiodł co z námnieyßym vbliżenim y pomázánim wiáry przeczyſtey być ma / á iż ná to zezwolić nie może / áby towárzyſze heretykow / ktorzy ſie ſpołecznośćią ich pomázáli / pochwaleni byli. A iednák áby go zá ták nieludzkiego nie miał / dáie moc Pátryárße Cárogrodzkiemu / áby do iednośći kośćielney przyimował te ktoreby godne być rozumiał / y o ich niewinnośći y niewiádomośći / z ktorey grzeßyli / dobrą ſpráwę miał / wyznánie iednák wiáry dawno podáne záchowuiąc / áby ie podpiſowáli.

Inter epiſt: Hormiſdæ.

Moc dána Pátriárße Cárogrodskiemu na przyimowánie heretykow.

3. Hormiſd: ep: 76.

Drugi záś liſt do tegoż Ceſárzá nápiſał / ná ono mu pytánie odpowiedáiąc / ieſli ſie godźi mowić: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány ieſt. Wypiſał mu wiárę wedle náuki Ewángeliey / y Oycow świętych ná czterech Conciliách / y wedle liſtu Leoná / o dwu rożnych y nie zmießánych náturách / á iedney perſonie w Pánu náſzym IEZVSIE CHRISTVSIE. á choć Syn Boży Słowo / człowieczeńſtwo przyiął / iednák tym żadna czwarta perſoná do Troycey ś. nie przybywa / ále tenże Syn Boży y Bog ieſt ieden z Oycem y z Duchem ś. y człowiek prawy w iedney perſonie Słowá. y dał znáć / iż ſie do żádnych nowych ſłow ſkłonić / áni oney chytrey Eutychiáńſkiey dźiury do zdrády przypuśćić niechćiał / áby miano mowić: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány ieſt. A przemogłá mocna opoká ták wielkie mocarze / y ruſzyć ſie z mieyſcá nie dopuśćiłá / choć tákie y tákich ludźi / y tákiey liczby było nálegánie / choć obietnice o przyſtąpieniu wiela narodow do iednośći kośćielney záchodźiły. wolał iż wiárá ś. w ſwoiey czyſtośći y ſtałośći ſwey záchowána byłá / á żádnym ſie zmázánim heretyckim nie lżyłá. Toż nápiſał do Epiphániuſzá Cárogrodzkiego / dáiąc mu moc ná przyimowánie y rozgrzeßánie odpádłych od kośćiołá / zá wyznániem y podpiſániem wiáry Kátholickiey / wedle dánego ſpoſobu.

Papież Hormiſdá nowych ſłow nie przypußcza.

Twárdość opoki Piotra S.

4. Hormiſd: epi: 77.

Páweł Antyoſki Pátriárchá omylił nádźieię.

W Antyochiey on od Ceſárzá Iuſtiná podány / y od wßytkich ſtanow pochwalony / iáko bárzo godny y święty Biſkup / Páwel: złym ſie y żywotá wßetecznego być pokazał / ták iż y ſámi Kátholicy z niego ſie gorßyli / y od niego vćiekáli / y wiele nań ſámiż iego domowi kśieża żałobnic do Ceſárzá y Papieſkich poſłow / poki byli w Cárogrodźie / dawáli. Táki ieſt w ludźiech choć bácznych y pilnych omylny rozſądek / w obierániu oſob y poznániu cnoty ludzkiey. Sam ten Páweł ſumnieniem ściśniony z biſkupſtwá onego v-

Euagr: lib: 4. cap: 4. in fine.

Vſtąpił z Biſkupſtwá.

ſtąpił / y

Inter epist: Hormisdæ.

stąpił/ y prędko potym vmárł/ á ná iego mieysce obrány był Euphrázyus z Jeruzálem. O iego z biskupstwá vstąpieniu Cesarz do Papieżá dał znáć przez list swoy.

5. In actis Aretæ martyris. Brigidá Szocká. Surius 1. Februarij.

5\. Poty o dźieiách y spráwách Papieżá Hormisdy pismá sstáie/ dwie lećie ktorych ieszcze był żyw/ w wielkim milczeniu zostáły. Do Alexándriey też od Cesárzá podány był Kátholicki Pátriárchá Asterius. Tego też roku oná prześwieta pánná Brigidá Szocká do CHRISTVSA poszłá. Pátrz w iey żywoćie/ w mieśiącu Lutym.

Rok Páński 522. Hormisdy 9.

Iustiná 5. Theodoriká 30.

1. Boecius vczony y pokorny.

1\. ROku tego iuż trzeći raz Consulem był Boecius on wielce vczony/ ktory przećiw heretykom Nestorianom y Eutychianom bárzo mądre pismá wydał/ y Kátholickiey prawdy mocno wspierał/ w ktorych sam o sobie pokornie rozumieiąc ná końcu mowi: Jeslim co źle nápisał/ nie ták sam śiebie miłuię ábych nie miał lepszemu vstąpić. Bo iesli z nas sámych nic dobrego pochodźić nie może: nie mász nic cobychmy w rozumie swoim miłowáć mieli. A iesli wszytko dobre od tego iest/ ktory sam dobrym iest: to práwie dobrym zwáć co nieodmienna y nawyższa dobroć y powod wszytkiego dobrego vkázuie.]

2. Isid: in Chronic: Vand. Kábáon Maurus.

2\. Tráśámundus krol Wándalow w Afryce prześládownik Kátholikow/ porážony od Maurow tego roku z smutku wielkiego vmárł. Był nieiáki Kábáon Maurus Pogánin stárostá w Tripolu/ ktory mu się sprzećiwił/ człowiek rycerski y chytry/ ktory gotuiąc się ná woynę przećiw Wándalom/ roskazał poddánym y żołnierzom swoim przestáć złośći y niespráwiedliwośći/ y kazał im pośćić y roskosznych potraw zániecháć/ á w czystośći y żon się nie dotykáiąc przemieszkáć. Y vczynił v Tripolu dwá wáły/ zá iednym sam ze wszytką mężczyzną y żołnierzmi mieszkał/ á zá drugim niewiásty wszytki posádźił. y pod gárdłem przechodźić do śiebie zákazał. To pisze Prokopius. Muśiał się był od Chrześćian náuczyć ten Pogánin/ iż nieprzyiaćielá woiennego spráwiedliwośćią/ postem y czystośćią przemoc mogł. A co ieszcze dźiwnieysza: Wysłał szpiegi z tákim roskazánim: Gdy vyźrzyćie woysko Wándalow/ idźćie im w tył/ á gdy obaczyćie iż Wándalowie kośćiołow Chrześćiáńskich nie vczćili/ ábo krzywdę kśiężey vczynili/ tám wy gdy miną/ one kośćioły vchędożćie/ y vczćićie/ y kśiężą dáruyćie. Vczynili ták oni szpiegowie. Wándalowie konie y bydło w kośćiołách stáwiáli/ y kśiężą odźieráli y bili: á oni skoro odiácháli/ gnoy wszytek z nich wymiátáiąc/ y kádzenim nákurzáiąc/ y ine posługi czyniąc/ kośćioły vczćili/ y kśiężey się kłániáiąc/ pieniądze im rozdawáli. y ták on Kábáon iednał sobie zwyćięstwo v Bogá Chrześćiáńskiego/ myśląc: iesli Bog práwy iest: pomoże tym co go czczą/ á pokarze te ktorzy go nie czczą.] By to czytáli dźiśieyszy heretykowie/ ktorzy Kátholickie święte kośćioły popsowáli/ y zelżywie ie posromoćili: wżdyby im co do pokuty pomogło.

Procop: de bello Vand: lib: 1.

Vczczenie kośćiołow zwyćięstwo iedna.

3. Maurowie Wándale poráźili. Tráśamundus okrutnik zdechł.

3\. Nie omylił się on Kábáon ná Bogu Chrześćiáńskim/ bo mu dał wielkie zwyćięstwo nád Wándalmi. ktorzy sáme iezdne bez strzelcow máiąc/ nie mogli ná okopy nátrzeć/ á konie ich wielbłądow się lękáły/ ktoremi się Maurowie obtoczywszy/ strzałámi ćięszką szkodę iezdnym czynili/ iż bitwy przegráć Wándali muśieli. w ktorey ták ich wiele poginęło/ iż z rospáczy ten okrutnik w niemoc z ktorey nie wyszedł/ vpadł.

Hilderikus Wándalski krol.

Po iego śmierći wstąpił ná krolestwo Hilderikus syn Hunneriká/ z mátki Chrześćiánki/ corki Wálentiniáná trzećiego Cesárzá. Tego przyśięgą obwiązał

wiązał vmieráiąc Tráſámundus / áby wſtąpiwſzy ná kroleſtwo / żadnych
przywileiow ktore mieli / Chrześćiánom nie wracał / áni ich kośćiołow otwa-
rzał. Lecz on nim ná páńſtwo wſtąpił / áby krzywoprzyśięſtwá vſzedł / wſzy- Iſid: in Chronic.
tkim Kátholikom dał wolność / áby ſie z wygnánia wroćili / y kośćioły im o- *Wolność wraca*
tworzyć kazał. y ták nim krolowáć począł / Biſkupi ſie wſzyſcy z Sárdiniey *ſię Katholikom w*
do Afryki wroćili / y mieyſcá ſwoie ośiedli / po dwudźieſtu y śiedmi lećiech *Afryce.*
gdy byli od tegoż Tráſámundá wygnáni / ktory ták długo krolował. Lud w
Kárthaginie z wielkim weſelem obrał Biſkupá Bonifáciuſzá Primáſá wſzy- Anaſtaſ: in Hormiſ.
tkiey Afryki. Wroćił ſie z nimi ś. Fulgencius iáko drugi Auguſtyn / ktory *Bonifacius Biſkup*
dźiwnie lud wſzytek Kátholicki vweſelał / y náuką y przykłády wielkiey poko- *Karthagińſki.*
ry y cnot świętych. Vita S. Fulgentij.

W tym też czáśie Lázorowie / ktore y Cholki zową / wielkie kroleſtwo 4.
w Perſyey / wiárę Chrześćiáńſką przyięli. Bo krol ich Zatus do Iuſtiná przy- Surius 1. Ianuarij.
iáchawſzy do Cárogrodu / chrztu ś. prośił / y był mu oycem chrzeſnym ſam *Lázorowie wiárę*
Ceſarz. y wroćiwſzy ſie do kroleſtwá ſwego Zatus / tám wiárę ś. ſzczepił y *przyimuią.*
rozśiał. O co Perſki ſie krol Kábádes gniewáiąc / przymierze z Iuſtinem Miſcell: lib: 15.
zrzućił. Zonaras 3. p. Annal.

Tegoż roku piątego pánowánia Iuſtiná Żyd Dunáám w Ará- 5.
biey ſzczęśliwey / ábo w Homerićie / ktora y Sábę zwano / ná wielką ſie moc *Dunáám Zyd o-*
zdobył / y Chrześćiány tám prześládował / y wiárę CHRISTVSOWE wyko- *krutny.*
rzeniał / do bluźnienia lud Boży y odſtąpienia CHRISTVSA przymuſzáiąc /
y wiele rozmáitym kátowániem krwie Chrześćiáńſkiey rozlewáiąc. O czym *Aretá męczennik*
czytay w żywoćie Arety męczenniká / y innych iego towárzyſzow w mieśćie *y inni.*
Negran. Vćieſzyſz ſie piękną y pámięci godną powieśćią / ktora ſie tu opu- 20. Octobris.
ſzcza. O czym ludźie poważni piſáli / Grekowie zwłaſzczá / Zonárás / Ce- *Zywoty S. po Pol-*
drenus / Nicephorus. *ſku.*

Apud Surium
24. Octob. Tom: 5.

Rok Páńſki 523. Hormiſdy 10.

Iuſtiná 6. Theodoriká 31.

ROku tego Hormisdá Papież ná pokoy z ćiáłá poſzedł. Wielki á 1.
dźiwny vrzędnik Boży / ktory ták wiáry ś. bronić od heretykow *Hormiſdá Papież*
y złych pánow vmiał / ktory Ceſárzom w rzeczách duchownych *vmárł.*
roſkázowáć mogł / y z wielkiey nawálnośći kośćioł Boży do po-
koiu y iednośći przywiodł. Dźień iego kośćioł nápiſány ma. 6. Auguſti.
Siedźiał lat dźiewięć y dni dźieśięć. O nim piſze Anáſtázyus / iż Mánichey- In Hormiſda.
czykow w Rzymie ſzukáć / y nálezione biczowáć y ná wygnánie dáwáć kazał.
Zá czáſu iego wiele ſkárbow w naczyniách kośćielnych z Greciey przynoſzono *Skarb Piotrá S.*
do kośćiołá ś. Piotrá / y ſam heretyk krol Theodorikus wiele śrebrá ś. Piotro- *z Greciey.*
wi dárował. Co ſie dźiało dla wielkiey też czći tegó Papieżá / iż ták v ludźi ſła-
wna iego świątobliwość byłá. Przyczynił wiele śrebrnego naczynia ná ozdo-
bę kośćielną. etc. Oſmego dniá po iego śmierći náſtąpił Ian Etruſeus ſyn *Ian Papież pier-*
Conſtántiná / kápłan Rzymſki tego imieniá pierwſzy. *wſzy.*

Tego roku Tertullus przezacny Rzymiánin iednego ſynaczká máiąc 2.
Plácidá / śiedm lat máiącego / oddał go ná náukę zakonną ś. Benedyktowi. Greg: Dial: lib: 2.
y drugi tákże wielki pan Eutychius iego przykłádem ſynaczká ſwego Mau- cap: 3. 4.
rá we dwunaśćie lećiech / temuż świętemu miſtrzowi odkazał. Mieſzkał w *Plácidus y Mau-*
ten czás ś. Benedykt ná puſtyni w Sublaku / y iuż tám był dwánaśćie klá- *rus vczniowie S.*
ſztorow oſádźił. *Benediktá.*

Iuſtinus mándaty dał ná Mánicheyczyki / y ná wſzytkie Cod: de hæret: &
heretyki / Gothow tylo y Arianow ochraniáiąc / dla Theodoriká krolá z kto- Manil: lib: 12.
rym pokoy miał. Kazał Mánicheyczyki zábiiáć / á heretykom / Pogánom y *Mandat ná here-*
Żydom y Sámáritom / vrzędu żadnego dáwáć y żołnierzem być zákazał / y *tyki okrom Aria-*
pieniądzmi ie penowáć roſkazał. etc. *now.*

3. Miscell: lib: 15. Mánicheycżycy w Persyey pobići. W Persyey tegoż roku wiele tyśiecy Mánicheyczykow ná iedne kupe z żonámi y z dźiećmi y z swym Biskupem zgromádzonych pozábiiáć kazał krol Kábádes. Ná co áby pátrzył Biskup Chrześćiáński Boázánes/ chćiał to mieć. Bo sie w nim iáko w dobrym lekárzu kochał. Przyczyná oney ná Mánicheyczyki kleski/ byłá tá: iż syná iego Phátnársá wedle swey sekty wychowáli/ y ná krolestwo z nim sie zmowiwszy/ áby ich wiáre rozszerzał/ wpráwowáli. Nawiecey w tey źiemi tych sprośnikow bywáło. Bo pierwszy mistrz ich Manes z támtad rodem był/ y tám pierwey te niezbożność szczepił.

Euphemiey Cesárzowey śmierć. Euphemia żoná Cesárzá Iustiná świát ten pożegnáłá/ dobra y kośćiołowi ś. pożyteczna sługá Boża. Wźiął ná żone Cesarz Theodore.

4. S. Fulgencius̄á pokorá. W Afryce Biskupi kośćioły nápráwuiac częste Synody mieli/ bywał ná nich ś. Fulgencius. ktorego gdy Synod pierwszym nád Quotvultdeum Biskupá/ posádźił/ á gdy zrozumiał iż tym obrázony był: wszytkich Biskupow pokornie prośił/ áby onemu przednie mieysce dáno/ mowiac one słowá: Niechce nikogo wzgorszyć/ wole w miłośći być mnieyszym/ niżli bez miłośći być wietszym/ y wesoło żyć bede gdy sobie towárzyszá mego przeiednam.] Zádźiwili sie Biskupi oney iego pokorze.

In vita eius Surius 1. Ianuarij. S. Fulgencius̄á kazánie iákie. Był człowiek y ná kazániu bárzo wdźieczny/ do skruchy serdeczney wszytkie słowá swoie obracáiac/ ktorego gdy słuchał Bonifácius Biskup Kárthágiński/ przez cáłe iego kazánie łzy ná źiemie wylewał/ P. Bogá chwalac/ iż tákie náuczyćiele swemu Kátholickiemu kośćiołowi dáie.

Rok Páński 524. Ianá pierwszego 1.

Iustiná 7. Theodoriká 32.

1. IVstinus iáko był bogoboyny/ począł sie z sumnieniem trwożyć/ iż inne heretyki wyganiáiac/ Arianom dla Theodoriká krolá przepuszczał/ z ktorym iáko z mocnym pokoiu rozrywáć niechćiał. A wiele sie ich było ná wschodnych kośćiołách rozmnożyło. Chcac tedy P. Bogu

Miscell: lib: 15. Mándat na Ariany. sie przysłużyć/ á nád łáske iego ludzkiey sobie nie ważyć: vczynił wyrok ná wszytkie heretyki y Ariany/ áby im kośćioły brano y ná Kátholickie obracano. Vćiekli sie Ariani do onego Theodoriká/ y mieli po sobie wielkiego pátroná/

Theodorikus patron Ariáński. ktory sie o nie częstemi listámi do Iustiná wstáwiał. To przekłádáiac/ iáko on nigdy żadnemu sie Kátholikowi nie przykrzył/ y owszem stolice Rzymskiey od odszczepieńcow bronił/ y wszytkie Biskupy Kátholickie sobie poważał/ y czynił ná ich prośby tákie rzeczy/ iákich drudzy Kátholiccy pánowie odmawiáia. Lecz gdy ná iego listy Iustinus nie dbał nic: vmyślił Theodorikus przednie posły o to do niego wysłáć/ miedzy ktoremi Papieżá Ianá mieć chćiał: grożac mu/ ieśli Cesárzá nie vbłaga/ iż to vczyni Kátholikom we Włoszech/ co on w páństwie swoim Arianom czyni.

Rok P. 525. Ianá pierwszego 2. Iustiná 8. Theodoriká 33.

1. Marcell: in Chron. Anastasius Bibliot: Miscell. Papież Ian posłem do Carogrodu zmuszonym. IAN Papież poniewolnie wyprawiony iest posłem od krolá Theodoriká do Iustiná Cesárzá/ z inymi Senatormi Rzymskimi/ to iest/ z Importunem/ Theodorem/ Agápetem/ Pátriciuszem/ áby tám pokoy stánowił y z strony Arianow y z strony Senatu Rzymskiego/ ktory v Theodoriká w podeyzrzeniu był/ iákoby go zdrádzáć w páństwie mieli. Musiał Papież choć chory ná ten czás był/ choć też nád zwyczay wszytkich Papieżow/ z Rzymu do Cárogrodu iácháć. Ale nie musiał to czynić około Arianow co on kazał. Bo ná to zdrowie swoie sádźił/ y rzecz

Num: 22. przećiwna Iustinowi rádźić vmyślił. Nie tráfił Bálák ná Báláámá áby to mowił co on chćiał. Tráfił Herod ná Ianá/ ktory mu szyie nástáwił/ ktory z Piotrem mowił: Bogá wiecey słuchay niżli ludźi.

2. Dial: lib: 3. cap: 2. *Cud o koniu.*

W drodze oney v Korinthu wsławił go P. Bog cudem / o ktorym y ś. Grzegorz nápisał/ iż koń bestya niema/świątobliwość iego oznaymiłá. Potrzebował koniá/ iáko sie w drodze tráfia: śláchcic ieden pożyczył mu bárzo łáskáwego koniá / ná ktorym śiadáłá żoná iego. ktorego gdy názad odesłał: oná bestya dopuśćić żadną miárą niewieśćie śiedzenia ná sobie niechćiáłá. Domyślił sie on ślachcic/ iż to był cud Boży/ iż on koń nośiwszy raz namiestniká CHRISTVSOWEGO/ niewiásty iuż nośić niechćiał: oneo do Papieżá dáruiąc mu go/ posłał. Z wielką czćią w Cárogrodźie przyiety był Papież ś. Wszytko miásto dáleko przećiw iemu z świecámi y krzyżámi wyszło / Piotrá y Páwłá ś. w nim czcząc. Bo stárzy Grekowie powiádáli/ iż wschodne krolestwá poczawszy od Constántiná nigdy Papieżá v śiebie nie miáły.] okrom Klemensá przed Constántinem dáleko / gdy ná wygnánie do Chersonesu prowádzony był. Vczćił go y Justinus Cesarz kłániáiąc mu sie / y áż do ziemie poniżáiąc. A gdy był v złotey brany/ ślepy ieden o wrocenie oczu pokornie Papieżá prośił. A on kłádąc rece ná oczy iego/ wzrok mu mocą Boską przywroćił. Ná co lud wszytek pátrzył.

Anastasius Bibliot. *Papież vczczony w Carogrodźie.*

Cud drugi Papieża. Gregor: vt supra.

3. Miscell: lib: 15. Marcell: in Chron. Euagr: lib: 4. cap: 7. *Trzęśienie ziemie w Antyochiey.* Cyrillus in eius vita apud Surium 11. Innuarij. Vt supra.

Antyochia miásto/ w ktorym sie heretyctwá Nestoriáńskie/ Eutychiáńskie y Theopáschitow szczepiły / y nawiecey w głupim onym ludu szerzyły/ tego roku od Páná Bogá pokaráne iest. przyszło wielkie ziemie trześienie y ogień do tego nieugászony / y práwie wszytko miásto przewroćiło / y ludzi niezliczony poczet pozábiiáło / miedzy nimi zginał y Pátriárchá onego mieyscá Euphrázyus. Theodozyus on znáczny pustelnik ná onę godźinę w Pálestynie brácią zebrał/ y onę im plagę oznaymił/ ktorą z obiáwienia Boskiego widźiał/ modlić sie im roskázuiąc. Tákże y Zosimus nieiáki pustelnik ś. w Vheniciey teyże godźiny on vpadek miástá widźiał y drugim oznaymił/ pisze Ewágrius. y ine w Greciey y Ciliciey miástá tákimże trześieniem ziemie poruszone były/ á zwłaszczá Edessá y Anázárbus/ ktore Justinus náprawił/ y od niego sie zwáły Iustinopolis.

4. Vt supra. *Zosimus lwa ośiodłał.*

O tym Zosimie ktory sie wspomniał/ pisze tenże Ewágrius/ iż do miástá idąc/ á ná ośle rzeczy swoie prowádząc/ Lew sie z lásá wyrwał/ y osłá mu porwał. On zá nim szedł w lás/ y gdy sie Lew náiadł/ rzekł do niego śmieiąc sie: Przyiaćielu/ osłás mi ziadł/ á ia stáry rzeczy tych nieść nie mogę/ włożę ie tedy ná ćię/ á poniesiesz mi ie do miástá. y wnet Lew do niego łágodnie przyszedł/ y służył mu miásto osłá / áż do miástá Cesáreey / niosł to co nań włożył / á potym sie do lásá wroćił. Toż powiáda Nicephorus.

Lib: 17. cap: 5.

5. *Maria Egipciaka.* 10. Aprilis. *w Polskich.* Apud Surium 5. Decembris.

O tym czásie żyłá oná Mária Egipciáká / z ktorą iny Zosimus rozmawiał/ gdy ią w głebokiey pustyniey nalazł. Pátrz w żywoćie iey / ktory Sophronius Biskup Jerozolimski wypisał/ á Páwel dyákon Neápolski ná Łáćinski go iezyk przełożył. Jan Jerozolimski Biskup/ on po Heliaszu z heretyká náwrocony / tego roku z ćiáłá wyszedł/ ná iego mieysce Piotr nieiáki nástąpił.

Rok Páńſki 526. Ianá pierwſzego 3.

Iustiná 9. Theodoriká 34.

1. Anastasius in Ioanne I. *Koronę na Cesarza Papież kładł. Papież poimany od Theodorika.*

IAn Papież długo mieszkał w Cárogrodźie/ rzeczy duchowne odpráwuiąc / y Mszą w kośćiołách Łáćińskim iezykiem spráwuiąc. Pisze Anástázyus iż ná Justiná koronę włożył Papież. Bo ácz był iuż od Pátriárchy koronowány: ále chćiał też z reki Papieskiey tę cześć y błogosławieństwo mieć. Toż iest y v Miscell. A gdy sie do Rzymu wroćił/ y vpominki złote y śrebrne naczynia ołtarzow ś. od Justiná Piotrowi ś. posłáne oddał: od Theodoriká krolá poimány y do Ráwenny záwie-

ny záwie-

Miſcell: lib: 15. Anaſtaſius. Liſt Papieſki z więzienia.

ny záwieziony / ná ciężkie więzienie dány ieſt / o to iż ſpráwy iego zá Ariany y kościoły ich popieráć v Ceſárzá niechćiał. Oni też iego towárzyße Senatorowie / Theodorus y Importunus / tákże poimáni ſą. Bo Agápetus był w Teſſálonice w drodze oney vmárł. Piſał liſt Jan Papież do wßytkich Biſkupow Włoſkich / proßąc ich / áby mocnie ſię Ariáńſkim błędom ſprzećiwiáli / á choć Theodorikus krol wßytkę Włoſką ziemię mieczem ſię o to zgubić groźi: áby o to niedbáli / á tego ſię więcey báli / ktory y ćiáło y duße zábić może. Vpomina ich áby Ariáńſkie kośćioły gdźieby mogli ná Kátholickie poświącáli. Bom ia też / práwi / toż w Cárogrodźie zá vpominániem Ceſárzá

Tom: 1. epi: R. P. Jan Papież męczennikiem.

Juſtiná / ktory Ariany wykorzeniał / czynił. etc. W onym ćiężkim więzieniu y nędzy roku tego ten Jan ś. duchá P. Bogu oddał / iáko prawdźiwy męczennik. Ciáło iego do Rzymu przenieśione ieſt ze czćią / iáką męczennikom kośćioł czyni. dźień zeßćia iego świećim 27. dniá Máiá / ktorego do męczeńſkiey korony przyßedł. Siedźiał lat dwie / mieśięcy dźiewięć.

Boecius iáki. Caſsiod: lib: 2. epiſt: 40.

2. Tenże Theodorikus krol okrućieńſtwo ſwoie ná niektorych Senatorách Rzymſkich pokazał / y ná onym Boeciuśie iuż ſtárym / ktory trzykroć był Conſulem / y nád Symmáchem oycem żony iego. Był Boecius przedźiwney náuki / y vmieiętnośćią ięzykow / y wßelką Philozophią y Piſmá ś. y tym co rozum ludzki przenawyżßy mogł mieć / ozdobiony: piſał kśiąg wiele / y wßytkie Greckie náuki Łáćinnikom przetłumáczył. y ſam wiele mądrych kśiąg ſkłádał / y o Troycey ś. do Symmáchá vczenie iáko práwowierny Kátholik / nápiſał. Miał wielką pobożność y ſtáteczność wiáry Kátholickiey y święte obyczáie. Przyczyny nań iney nie miał ten okrutnik / iedno iż gdy ná Senat Rzymſki zdrády kładł y potwarzy / on Senatu mocno bronił / y niewinność ich vkázował. Trzymał go długo w więzieniu w Tyczynie w wieży iedney / ktorą y dźiś vkázuią / w ktorey kśięgi de Conſolatione Philoſophiæ nápiſał. A potym go w teyże wieży zábić on okrutnik kazał. Piße w iego żywoćie Julius Márcianus / iż obywátele Tyczynu to podánie od ſtárßych máią: iż Boecius gdy mu kát głowę ná dwoie rozćiął / on ią rękomá śćiſnął / y ták ßedł do kośćiołá bliſkiego. Gdy go pytano: Kto ćię ránił: powiádał: Niezbożni. A w kośćiele wźiąwßy świątośći / ſkonał. y iáko męczennik vczczon od ludźi ieſt / iż dla Kátholikow Senatorow / od Arianow niewiernych śmierć podiął.

Boetius de conſol: lib: 2. proſ: 4. Boecius więzień w Tycynie zábity. Z głową rośćiętą do kośćiołá ßedł.

Symmachus zábity. Priſcia: de ponde. Caſsiod: lib: 4. epiſt: 51.

3. Tenże okrutnik zábiwßy Boeciußá / y Symmáchá tákże przezacnego Senatorá / o toż o co y Boeciußá zábił. Był Symmáchus tákże bárzo w Piſmie ś. y w wymowie vczony. kśięgi ſwoie Boecius źięć iego / ná iego rozſądek pußczał. y miał ſławę wielką y wychwalenie cnot ſwoich y náuk od Ennodiußá y Priſcianá Ceſárieńſkiego Grámmátiká / y ſam go Theodorikus przedtym wyſławiał.

W wybieránie Papieżá wtrąćił ſię Theodorikus. Felix Papież czwarty. Apud Caſsiod. lib: 8. epiſt: 15. Krzywdá w obieraniu Papieżow záczętá od heretyka.

4. Po śmierći Janá / Theodorikus ktory go zábił / wtrącáć ſię w obieránie Papieżá pocżął / kśięża y Senatory przymußáiąc. Opieráli mu ſię przez dni pięćdźieśiąt y ośm / ále ſprzećiwić ſię nie mogli. bo chcąc ſwoię złą chuć przewieść niezbożny krol: co nagodnieyßego między kśięża miánował Felixá. ná ktorym przeſtáć wßyſcy muśieli. A iednák z tym obwiąſkiem / áby nápotym krolowie Papieżá nie miánowáli / ále od kśięży y duchownych obránego potwierdzáli. Stąd Ceſárze potym Cárogrodzcy / to práwo ſobie przywłaßczyli. y ták ſię od tego heretyká poczęłá krzywdá w obieraniu Papieſkim; ktorey potym Ceſárze náśládowáli. Acz y o to tego Theodoriká prędko okrutną śmierćią y ſądem ſtráßliwym Pan Bog ſkarał.

Anaſtaſius Bibliothecarius. Smierć dziwna Theodorika okrutnika.

5. Bo po dni dźiewięćdźieśiąt y ośmi iáko Jan Papież vmárł / gdy do wieczerzey rybią mu głowę bárzo wielką ná miſie poſtáwiono: zdáło mu ſię iż byłá głowá Symmáchá Senatorá / ktorego nie dawno zábił. ktora nań zęby vkázowáłá / y oczymá ſtráßliwie nań ſię przegrażáłá y gębę rozdźiewiáłá. A on ſię bárzo

przelękßy

przeleklßy do komory bieżał/ y drżąc ná łożko vpadł/ powiádáiąc Elpidiußowi lekárzowi swemu/ iż niesłußnie Bocciußá y Symmáchá zábił. y ták stráßliwą śmiercią prędko vmárł. Piße Grzegorz ś. iż ná Lipárze wyspu/ gdźie iest iáko piekielne okno/ ná gorze ktora vstáwiczny ogień z śiebie pußcza/ pustelnik ieden widźiał/ á ono Jan Papież y Symmáchus Theodoriká związánego w ono stráßliwe piekielne okno y ogień rzucáią. Był ten Theodorikus świeckiey chwały bárzo godny/ by było tego iego heretyctwo y przed śmiercią ná niewinne okrućieństwo/ dopuśćiło. Poki kośćiołom pokoy dawał y Biskupy Kátholickie czćił/ miał wielkie ßczęśćie y długie pánowánie. á iáko sie ná sámego Papieżá rzućił/ y niewinną krew rozlewał/ prędko vpadł. Wiele praw spráwiedliwych vstáwił/ wiele pospolitego budowánia w Rzymie y w Ráwennie wspániále postáwił/ y stáre Rzymskie ponápráwował. Lecz tym nic wiecznego sobie nie zbudował.

Dialog: lib: 4. cap: 30.

Do piekłá od zábitych rzucony Theodorikus.

6.

Gdy bez potomstwá męskiego zßedł Theodorikus/ śiostrá iego Amáláswindá syná swego Athálárika ośm lat máiącego/ ktorego miáłá z Eutárikiem Cylliká/ ná pánstwo wpráwiłá/ sámá od niego krolestwo spráwuiąc. Bo byłá niewiástá mężna y mądra/ krzywdy żadney Kátholikom y Włochom czynić nigdy nie dopuśćiłá. Potomstwu Bocciußá y Symmáchá imienia przywroćiłá/ syná pilnie y w kárnośći trzem stárym y pierwßym pánom obecnie przy nim mießkáiącym poruczáiąc/ wychowáłá/ y ludzkośći y mądrośći y náuk y praw Rzymskich náuczyć go chćiáłá. O co sie Gothowie poburzyli/ niechcąc áby krol ich po Rzymsku wychowány był/ á náukámi sie báwił: ále żeby od ßkolney boiáźni wolnym zostáiąc/ z rowienniki do zbroie y koniá y żołnierskich zabaw wychowány był. Bo ßkołá/ práwi/ serce dźiećiom odeymuie y śmiáłość im gubi/ etc. Oná niewiástá wiedźiáłá iż to były niemądre słowá: ále sie boiąc zámießánia iákie°/ vstąpiłá im/ y czynili z chłopięćiem co chćieli. Jáko im źle wyßło tákie wychowánie/ sámi z vtrátą swoią doználi.

Procop: vt supra.
Athalarikus krolem Gothow.
Amáláswindá mądra.
Wychowanie krolewicow.

Szkołá dźiećiom nic nie ßkodzi.

7.

Tego roku ś. Sigismundus krol Burgundionow zábity y z żoną y z dźiećmi swemi od Klodomerá krolá Fránkow. zá świętego po śmierći doznány iest. Czytay w iego żywoćie/ ktory opisał Grzegorz Turoński.

S. Zygmunt. 2. Maij.
De gestis Franc: li: 3. cap: 6.

Antyochia trzęśieniem źiemie obálona y ogniem zepsowána/ náprawowáć kazał Justinus Komesowi wschodnych pánstw prześwietnemu Ephremowi/ ktory był wielkim iáłmużnikiem y Kátholikiem/ y dźiwnie z wielką chućią y pilnośćią miásto budował y vbogie wspomagał. Miedzy robotnikámi vyźrzał iednego odpoczywáiącego/ á nád nim iásny wysoki słup. Co gdy po kilákroć widźiał: przyzwał go do śiebie/ y pytał/ skądby był/ y czym sie báwił? On powiedźiał: otom vbogi/ chleb sobie wyrabiam/ ktory mi Pan Bog dáie. A on mu rzekł: Nie pußczę ćie stąd/ áż mi prawdźiwie wßytko powieß coś iest. A on go záklawßy áby tego nikomu nie powiedał áż po śmierći iego/ rzekł: Jestem Biskupem/ y opuśćiłem dla zbáwienia swego Biskupstwo/ y tą robotą trudzę ćiáło moie/ chleb sobie wyrabiáiąc. A tobie opowiedam/ ábyś iáłmużn ktore czyniß przymnażał/ bo ćie P. Bog ná biskupstwo/ tego miástá wsádźi/ áby karmił owce krwią iego kupione/ á o wiárę práwą czyń. bo sie w tákich ofiárách Bog kocha.] To sie ták zyśćiło. Bo Ephrem ná Biskupstwo z Komesá wstąpił/ ná ktorym dźiwnie pilno wiáry świętey bronił/ y wielkie iáłmużny czynił.

Ephrem Comes potym Biskupem.
Sophron: prat: Spirit: cap: 37.

Biskup miedzy robotnikámi proroku ie.

Ephrem Biskupem Antyochiey.

8.

Czuynośći iego około owiec swoich y zbáwienia ludzkie° iest przewdźięczny przykład. Był ieden heretyk Eutychian y Sewerian przy Antyochiey/ ktory ná wzor onego Symeoná Słupniká/ ná słupie wysokim we dnie y w nocy mießkał/ y z onego słupá kácerstwá náuczał/ y wiele ludźi mniemáną świątobliwośćią swoią zwodźił. Bo ludźie prośći wiecey ná żywot pátrzą/ y z niego o náuce sądzą. S. Ephrem ßedł do onego Słupniká/ y vpominał

Sophro: vt supra.

Słupnik heretyk iáko náwrocony.

go/áby sie z kośćiołem ś. zgadzał/ á Synod Kálcedoński pochwalił. A on odpowiádał: iż ia Synodu nie znam. A Biskup rzekł: á iákoż o tobie rádźić mam/ ábyś nie ginał y drugich nie zwodził: A on heretyk powie: kśięże Pátriárchá nániećmy ogień/ á kto w nim nie zgore/ ten iest prawowierny. Przestrászył sie ná ony słowá Pátriárchá y rzekł: Synu/ miáłeś słucháć oycá swego: á to co przekłádasz przechodźi podłość moie: ále dla zbáwienia twego/ vfáiąc miłośierdźiu Bożemu/ vczynie to. y záwołał ná sługi: Błogosłáwiony P. Bog/ nałożćie ogień. y gdy sie drwá strászliwie rozgorzáły; záwołał ná onego Słupniká: zleź á podź zemną w ten ogień iákoś sam chćiał. A on rzekł: nie zleze. Bo sie był oney wiáry ś. Biskupá przelekł. ktory száte Pátriárchálną z śiebie złożywszy/ modlił sie P. Bogu/ y wrzućił ią w ogień mowiąc: IESV CHRISTE dla nas w żywoćie Pánny Bogárodźice nászey wćielony y z niey národzony/ vkaż nam prawde. Trzy godźiny száta oná w ogniu byłá/ á żadney szkody nie miáłá/ cále iáko byłá wyięta iest z dogorzáłego ogniá. Co vyźrzawszy on heretyk/ przeklał Sewerá y kácerstwo iego/ y vpámiętáły z kośćiołem sie ś. poiednał. Wielka ludźiom byłá pokusá z onego fałszywego Słupniká/ wielka wiára tego ś. odpedzona iest. Prawie go ná reke wyzwał. y wygránie oney bitwy obiemá zdrowe/ y temu co przegrał. Bo tákie iest kośćielne zwyćięstwo. A prawdá wiáry Kátholickiey y ogniem doświádczona.

Wielka wiárá Ephremá Pátriár.

Szatá w ogniu nie zgorzáłá.

9. *Ogniem wiárá k. doświádczona.*

Rok Páński 527. Felixá czwartego 2.

Iustinianá 1. Athalárika 2.

1. Zonaras Annal: Tom: 3. — Iustinus Cesarz stárym będąc/ śiestrzeńcá swego Iustinianá/ o ktorym sie wyższey słyszáło/ Cesárzem po sobie zostáwił/ y zá przyzwoleniem wszytkich stanow/ gdy sam záchorzał/ przy Pátriársze Epiphániusie y przednich pánach/ reką swoią korone nań włożył/ y potym dobry y pobożny pan Duchá P. Bogu oddał. krolował lat dźiewięć y dwá mieśiącá. Iustinianus miał ná ten czás lat czterdźieśći y pięć.

Iustinianus ná Cesarstwo. Casiodor: lib: 8. Epist: 1.

Athaláricus krol Gothow we Włoszech záraz przyiáźni Iustinianowey y pokoiu przez posły swoie prośił/ y vprośił/ zá spráwą mátki swey Amaláswindy/ w ktorey sie Iustinianus kochał. Tákże y Hilderikus krol Wándálski w Afryce/ o pokoy sie z nim pilnie stárał.

2. l. 5. de summa Trinitate. — Ná początku pánowánia swego Iustinianus fundáment dobrego rządu y pomocy Bozkiey záłożył. Vczynił wyrok ná wszytki poddáne/ áby ták wierzyli iáko kośćioł ś. Kátholicki podáie. y wyznawszy sam wiáre Troycey ś. y wćielenia Syná Bożego/ Nestoriuszá y Eutychesá y Apollinárá potępia/ grożąc wszytkim wielkim karánim/ ktoryby błedy ich kácerskie chwalić/ y onych náśládowáć śmiał. Roskazał też sędźiom wszytkim/ áby Biskupow słucháli/ gdyby ie o czynieniu spráwiedliwośći vpomnieli/ á gdźieby był podeyrzány sędźia/ áby Biskup do niego przysądzony był/ y z nim sądźił. A gdźieby kto od sędźiego obráżony był/ áby Biskup sam iego rzecz sądźił/ á sędźia exekucią pod gárdłem czynił. Gdźie mowi one słowá: Iáko nas P. Bog ná Rzymskim páństwie posádźił/ wszytká chęć nászá iest/ to czynić/ co służy pożytkom poddánym nászym/ y zwierzoney od Bogá Rzeczypospolitey.

Wyrok Iustinia: o wierze ś.

Nouel: Iustini: 86.

Biskupi ná sądách świeckich.

3. Postánowił też áby kśięża y mnisży/ y biskupi/ bez listu Pátriárchy do Cárogrodu nie przyieżdżáli.

Ták sie tedy do łáski Bożey przyprawuiąc Iustinianus/ á máiąc spokoyne páństwo/ y one rożnice kośćielne vkoione: myślił o zachodnych krolestwách/ iákoby do wschodnych przyłączone pod iedne laske y w lepszy rząd wpráwione być mogły. y wzywáiąc do tego modlitew/ przykłádał y wielkie

Nouel: 30. in fine.

posty/ o

poſty/ o ktorych ſam mowi: Nie wzbraniamy ſie naciezßey trudnośći / ále nieſpánia/ y poſtow y prácowánia inego/ zá poddáne náße/ wiecey niż nátu- rá znośi/ záżywamy. Poſt wielki ták pośćił / piße Prokopius: dwá dni nic nie iadł/ á trzećiego rzodkiew/ ábo ćwikłe y źiela w occie długo moczone/ iadł/ winá y chlebá nie koßtuiac / ná ſámey wodźie przeſtáiac / y to miernie/ nie doiadáiac. ráno wſtawał / pozno ſie kładł / z łożká ſie porywał záwżdy o dobrym poſpolitym myśląc/ á odpráwuiac co potrzebá. Żywot ták ſurowy wiodł nie iáko Ceſarz/ ále iákie° y podły ſąśiad wytrwáć nie mogł.] A do tegő dźiwnie nabożny był/ w świetych ſie meczennikách kochał/ kośćioły nowe bu- dował/ ſtáre odnawiał/ ßpitale fundował/ heretyki wykorzeniał/ ſpráwie- dliwośći nigdy nie odſtapił / złe ludźie wyganiał / cnotliwe miłował. y ták práwie wßytek świát zwoiował: Perſy/ Gothy/ Wándale. y poki ſie nie po- pſował ná ſtárość/ był niezwyćiężony / ku wielkiemu przykłádu pánom áby ſie vczyli pobożnośći/ chcąli ßcześliwie krolowáć / y zwyćieſtwá miewáć.

Praca ná Ceſárſtwie.
Procop: de ædif: Iuſtini: lib: 1.
Poſt Iuſtynianow twárdy.
Nabożeńſtwo.
Szcześćie iego.

4. Puśćił ſie tedy w imie Páńſkie pierwey ná Perſy / vpomináiac ſie przez poſły v Kábádá krolá ich/ áby to wroćił/ co páńſtwu Rzymſkiemu odiał. cze- go gdy vczynić niechćiał/ wypráwił nań Beliſáriußá woiewode / dáiac mu zá rádnego Prokopiußá/ tego ktory te dźieie/ ſam ná nie pátrzac/ piſał. Poło- żył liſty obu hetmánow/ y Perſkiego Mirrhaná/ y Ceſárſkiego Beliſáriußá/ iáko do śiebie/ nim bitwe ſtoczyli/ piſáli. Beliſárius mu ofiárował pokoy / á Mirrhanus Rzymiány krzywoprzyśiężce/ ktorzy wiáry nie trzymáia/ názwał. Piſał mu zás Beliſárius / iż wy wiáre y przymierza łamiećie / liſty wáße ná kopiie záwieśiwßy ná was poydźiem. A on mu zás odpiſał/ áby mu w Dárás mieśćie łáźnia y obiad gotował / twierdzac iż iego bogowie tám go wpro- wádza. Ták hárdźie kazał ten drugi Rápſaces. Nie długo do bitwy przy- ßło. Potkáli ſie w Meſopotámiey / gdźie Pan Bog wiátr ná Perſy / iáko zá czáſow Theodozyußá/ puśćił/ iż Rzymiánom ſtrzelbá nie ßkodźiłá / á Rzym- ſka Perſy trácíłá/ ktorych włoczniámi doganiáli/ y wielkie zwyćieſtwo zá po- moca Boża otrzymáli / y Meſopotámia oſwobodźili. Trwálá woyná oná lat cztery / ná ktorey kilákroć potym woyſká Perſkie Beliſárius roſprąßał. Mirrhanus on wßedźie trácił/ y o to od ſwego krolá / zelżywie z vrzędu zło- żony był. y iego ſie hárdość poniżyłá / á Beliſáriußowá w Pánu Bogu ná- dźieiá/ nie chybiłá.

Beliſárius ná Perſy.
Procopius. De bello Perſico libro primo.
Liſty odpowiedne przed woyną.
Bitwá z Perſámi ßcześliwa.
Procop: vt ſup.

5. Wielka ná tych woynách z Perſy/ pomoc Rzymiánie mieli z krolá Eru- low/ niedawno/ iáko ieſt wyżßey/ do wiáry Chześćiáńſkiey obroconego. Pod temi bitwámi z Perſy nieiáki Kerikus ábo Cyriákus połkownik / zſtapił do Jeruzálem iádac ná woyne/ y modlitwie ſie ś. onego puſtelniká Theodozyu- ßá zálecał. ktory go vpominał / áby ſobie y męſtwu ſwemu nie dufał iedno P. Bogu. y ſłowy iego źięty/ prośił áby mu ſwoiey włośiennice miáſto páncé- rzá pożyczył. Vczynił to on świety. A żołnierz oblokßy ná ſie one zbroie/ mo- cne zwyćieſtwo otrzymał. y wracáiac ſie ná dźiekowánie do onego oycá/ mo- wił: Zdáło mi ſie żem ćie w bitwie widźiał/ á tyś mi vkázował/ ná ktoram ſie rote puśćić á ktoreyem zániechác miał. Ták wiele modlitwá świetych może.

Miſcell: lib: 16.
Kerikus żołnierz nabożny.
Cyrill: apud Surium 11. Ianuarii.
Włośiennicá świętego miáſto pancerzá.

Tego roku Boázer krolowa Hunnow wdowá / tych Hunnow ktore Prokopius Izábeny zowie/ máiac z ſoba ſto tyśiecy Hunnow / do Rzymian przyſtáłá. A krol drugich Hunnow v Boſphoru/ názwány Hordá/ do Ceſárzá Juſtiniana przyiáchał y Chrześćiáninem zoſtał/ y vczczony y vdárowány do domu ſie ná ſtraż Rzymſka wroćił.

Hordá Tátárſka.
Miſcell: lib: 16.

6. Juliáná oná przezacna białagłowá/ z domu Aniciow/ ktora ſie w wie- rze Anáſtázyußowi Ceſárzowi ſprzećiwiłá / tego roku duchá Pánu Bogu oddáłá. Pißę o niey Grzegorz Turoński / iż Juſtinianus Ceſarz gdy iuż by- łá ſtára/ złotá od niey ná pomoc poſpolita/ do niey w dom przyßedßy/ prośił.

Iuliáná iáko Ceſárzá oßukáłá.
De gloria Mart: cap: 133.

Złoto ná kośćioł.

Oná rzekłá: Dochody moie zebráne ieszcze nie sa; ále skoro ie zbierze vkażeć/ y weźmiesz co bedźie wola twoiá. y ták go odpráwiwszy: wszytko złoto ktore miáłá/ zwoławszy rzemieslnikow/ ná śćiány kośćiołá ś. Polieuktá meczenniká rozbić/ y kośćioł ozdobić kazáłá. y záwoławszy Cesarzá/ rzekłá: Owo moie złoto ktorem zebráłá: bierz coć sie podoba. Cesarz sie záwstydźiwszy/ one pochwalił/ iż to co człowiek wźiać miał/ Pánu Bogu oddáłá/ á bráć sie tego nie godźiło. A iednák áby z onym wstydem nie chodźił/ pierśćień mu dárowáłá/ w ktorym był kámień ták drogi iáko ono złoto.

7. Sądy duchowne

Apud Cassiodor: lib: 8. cap: 24.

Nie Wieszech Gothowie pokoy z pány postronnemi máiac/ wszetecznie kśieża do sadow świeckich poćiagáć poczeli. Co widzac Felix Papież do królá sie Athálárika vćiekł. y nápisał choć Ariánin/ táka vsławe y práwo: áby żaden do sadu swieckiego kśiedzá żadnego nie poćiagał/ iedno do Biskupá. W tym práwie sa one słowá: Czćimy/ práwi/ stolice Apostolską: Wy duchowni/ ktore my czćimy/ wedle práwá swego żyćie. Swieckie obcowánie nieprzystoyne wam. powołánie wásze/ żywot iest niebieski/ nie zstepuyćie do spraw ludzkich y bledow. Swieccy niech sie swieckim práwem sadza/ á wy świetym obyczáiom posłuszni badźćie.] Mogliby sie tego heretyká nászy pánowie záwstydźić.

8. Cassiod: de diuin: lect: cap: 23. Páschał złożył Exiguus. Zywot iego.

Dyonizyus nieiáki názwány Exiguus, Páschał ná lat 95. złożył. Był ten narodem Scytá ábo Tátárzyn wielce vczony y święty. Grecki iezyk ták vmiał iáko Láćiński/ y Kanony duchowne y ine kśiegi Greckie przetłumáczał szczesliwie y wiernie. á w Pismie ś. bárzo był ćwiczony/ y żywot miał dźiwnie ostrożny/ miedzy ludźmi/ ná pożytek ich z nimi obcuiac y káżdego buduiac. y wiele inych cnot iego wylicza támże Kássiodorus. Ten Exiguus látá liczyć poczał w swoim Páschale y okragu/ nie po Olimpiádách y Consulách áni Indiktách: ále po CHRISTVSOWYM wćieleniu y národzeniu. áby pámiatká Páná nászego zbáwićielá kwitnełá/ á onych niezbożnych prześládowcow kośćiołá Bożego od ktorych látá liczono/ ginełá.

Beda de temp: ratione cap: 45. Lata od CHRISTVSA liczyć poczał.

9. Kanony z Grecká Oycow śś. kto zbierał.

Co sie zebránia Kanonow Conciliy y Synodow/ z Greckiego iezyká przekłádánych/ dotycze: Były iuż dawno zebráne: ále nie z tákim porzadkiem/ iáko ie obiáśnił ten Exiguus. Po ktorym też praca podiał Ferranus Kárthágiński dyákon/ y po nim Mártinus Biskup Brákáreński/ y po nim zás Cresconius Biskup Afrykáński/ ktore zowia Concordia Canonum.

Greg: Turon: de gest: Fran: l. 3. c. 4. Radegunda poimána. 9. Augusti. Fortunatus apud Suri: 8. Ianu.

W Gálliey Klotárius krol Fránkow Turingińskiego królá Hermenefridá zwoiowawszy/ poimał młodźiuchna pánienke rodu krolewskiego Rádegunde/ corke Bertáriuszá brátá tego Hermenefridá. O iey wychowániu y świetych obyczáiách pátrz w iey żywoćie. Ten Klotárius z woyny sie wracáiac y wiele rzeczy kośćiołá Weromondeńskiego wydártych/ miedzy łupy wiozac/ ták był od P. Bogá vpomniány: konie z wozámi przez trzy dni ruszyć sie z iednego mieyscá nie mogły. y przelekszy sie wszyscy/ vćiekli sie do ś. Medárdá/ ktory im kośćielne y cudze rzeczy wroćić roskázuiac/ one rozgrzeszył/ y z karánia onego wybáwił.

10. Cassiod: var: l. 9. epist: 1.

W Afryce krol Wándálski Hilderikus/ zábić Amáláfride wdowe królá Trásámundá/ wnuczke Theodoriká królá Gothow/ kazał. o ktora Athálárikus/ bárzo sie nań/ iáko o powinna żáluie/ pisániem y przez posły/ áby sie tego sprawił/ y woyna mu grozi. Lecz bez woyny go zwoiował/ gdy nań iego powinnego Gilimerá podeszczwał/ ktory go potym poimał y zgubił.

Rok Páński 528. Felixá czwartego 3. Iustinianá 2. Athálariká 3.

1. Cesarz nazbyt sie wdawał w cudzy vrząd kośćielny.

IVstinianus Cesarz wiele vstaw náczynił ná pokoy y rząd kośćielny/ y názbyt sie wdáiac w duchowne sprawy. Co podobno czynił iáko exekutor Kanonow. A iż sam nie był vczony/ y czytáć podobno nie

vmiał/

vmiał/ á práwnego ſwego Doktorá Tribonianá Pogániná miał: łácno ſie
domyślić/ iż práwá one/ iego imieniem Cárogrodzcy Pátryárchowie piſáli/ *Práwá iego kto piſał.*
áby tym wietſzą powage miáły. Jednák nie dobrze gdy ſie pánowie w kápłáń
ſkie vrzedy wdáią. y temu ná ſtárość tá śmiáłość źle wyſzłá. Jáko ſie niżey
pokaże. Choć piſze Suidás/ iż Juſtinianus obiecádłá nieumiał: iednák
nie ták ſie to rozumie áby nie miał vmieć czytáć y piſáć. gdyż ſie pokázuie z li-
ſtu Vigiliuſzá Papieżá/ y z Euſtáchiuſzá ktory dźieie ſwoich czáſow piſał/ iż
ſie ná liſty reką ſwoią podpiſował.

2\. Tego roku poſtáwił tákie práwo/ áby żaden z kśieżey y Biſkupow do Cá- *L. 43. c. de Epiſc: & Cleric.*
rogrodu nie przyieżdżał/ á kośćiołá y ſłużby Bożey nie opuſzczał/ ážby pierwey
te ſobie wolność v Ceſárzá ziednał. A w ſpráwách potrzebnych áby Biſku-
pi v dworu przez ſwoie kśieżą oznaymiáli/ z ktorychby ſie wyrozumieć mo-
gło/ ieſli ſámych ich oſob przybyćia potrzebá/ ꝛc. y groźi im klatwą/ ná ktorą
ie potępić Biſkup ábo Metropolit ma. Nie iżby ſam Ceſarz wyklęčim wła-
dnał. Dał y drugie práwo: áby Biſkupá nie obierano tákiego/ ktory-
by ſyny y dźieći y wnuczetá ábo ſynowce miał. żeby mu myśli o nich do po- *Synowie Biſkupow.*
trzeb kośćielnych nie przeſzkadzáły/ á ná nie dobr kośćielnych nie rozdawał.
A żeby potym gdy ná biſkupſtwo wſtąpi/ nic od dochodow kośćielnych nie *L. 42. de Epiſc: & Clericis.*
oddalał/ chybá to co przed biſkupſtwem miał/ ábo z oyczyzny/ ábo po powin- *Dobrá kośćielne.*
nych śmierći mieć może/ ꝛc. Toż o ſzpitalách y inych mieyſcách miłośiernych
vſtáwił. y to przydał áby nikogoż zá pieniądze nie świecono. A ktemu roſka- *Kśieżą ſámi przez ſię śpiewáć máią.*
zał/ áby ſámi przez ſię kápłani y kśieżą/ dźienne y nocne śpiewánia y Litur-
gie/ to ieſt Mſze odpráwowáli/ podſtáwkow zánechawſzy. Vczynił też 3.
práwo ná porywácze pánienek y wdow y ktorychkolwiek niewiaſt/ áby tácy *L. 1. de rapt: virg: Porywácze białychgłow.*
ſpaleni byli/ á ten co porwał/ áby zá żonę tákiey mieć nie mogł.

Antyochia zás drugi raz trześieniem źiemie ſtrapiona ieſt. Ludźie do *Nice: li: 17. ca: 3. Cedren. Miſcell.*
Páná Bogá ſię vćiekáiąc/ mieli od iákiegoś nabożnego náukę/ áby ná *Trzęśieniezięmie.*
drzwiách piſáli CHRISTVS známi/ ſtoyćie. y vſtáłá plagá oná/ á od tego *Antyochia Theopolis.*
czáſu/ zwano Antyochią Theopolis/ to ieſt Bożé miáſto.] Jáko kácerſtwá/
ono miáſto/ w ludu poſpolitym y Biſkupách ſwoich/ ſzczepić y karmić po-
częło/ ták pokoiu nie miáło/ przedtym nigdy tákiego trapienia nie máiąc/ y
potym zás od Perſow zwoiowánie ćierpiáło.

Rok Páńſki 529. Felixá czwartego 4.

Iuſtinianá 3. Atháláriká 4.

1\. SWiety Fulgencius Biſkup Ruſpeńſki w Afrycé/ przenieśiony ná *Apud Sur: 1. Ianu.*
pokoy wieczny/ wielkie cnot ſwoich przykłády y náuk piſániem zo- *Fulgencius.*
ſtáwił. Wiele vćierpiał od heretykow Arianow/ gdy go y biczo-
wáli y wyświecáli/ y ine nędze zádawáli. Przed śmierćią ná ieden
máły wyſep ſkryć ſie chćiał/ gdźie wielkie pokuty/ gotuiąc ſie do
wyſzćia/ czynił. Ale ſie wroćić do klaſztoru prze ſzemránie bráćiey muśiał. y
záchorzawſzy dni 70. ſtękáiąc/ one słowá w vśćiech miał: Day mi Pánie tu *Niemoc y ſkonánie iego.*
wyćierpienie/ á tám odpuſzczenie. Vmieráiąc/ o vbogie y wdowy/ y ſtrapio-
ne ſtáránie miał/ miánuiąc ie/ á oſtátek ná nie pieniędzy rozdáiąc. Poki był
żyw Ruſpá cáła od Maurow byłá. Potym wſzytká zepſowána zoſtáłá. gdy
płot ſie rozgrodźił á tákiego muru nie ſtáło. Piſał wiele iáko wymowny y
bárzo w piśmie vczony. żył lat 65.

2\. Tego roku Benedykt ś. z Sublaku przenioſł ſie do Káſſynu gory/ gdźie *S. Benedikt do Kaſſynu.*
klaſztor ſwoich mnichow záłożył. y ſtámtąd bárzo wiele inych ſzczepił y po
wielu kroleſtwách rozśiał. W ten czás práwie tego wielkiego oycá wzbudźił
P. Bog/ gdy mniſki ſtan ná wſchodnych kráiách/ heretyctwy y roſpuſtnośćią

Rozmnożenie klásztorow ś. Bened.

mi vpadał. Jáko wiele z tego źrzodłá rzek wyszło/ to iest ludźi świetych y doskonáłych/ meczennikow y wyznawcow/ y rozmáitych w kośćiele Bożym vrzednikow/ y dźikich narodow Apostołow/ trudno wypisáć.

Greg: Dial: lib: 2. cap: 8.

Tám w Kássynie nálazł ś. Benedikt báłwochwálstwo/ iż ludźie głupi kłániáli sie y ofiáry czynili Apollinowi. On im kośćioł obálił y ołtarz potłukł/ y kośćioły imieniem ś. Janá y ś. Marćiná postáwił. o co czárci sie gniewáiac/ iáwnie nań wołáli/ ták iż bráćia głos ich słyszeli/ gdy mowili: Benedicte, Benedicte. A on milczał. y gniewáiac sie łáiáli wrzeszczac: Maledicte, Maledicte. przeklety/ co známi zá spráwe masz?

3.

Gregor: Turon: in eius vita.

Nicecius táki Biskup.

Krol táki Theod.

Iarzmo Biskupie.

W Gálliey Theodorikus krol Fránkow trzeci syn Klodowea/ Niceciuszá mnichá/ ktory mu czesto iego złe obyczáie ná oczy wymiátał/ á nigdy mu gdy co złego vczynił/ nie przepuśćił/ ná Trewereńskie Biskupstwo wsádźił/ wiedzac iákiey cnoty był/ ktory sie ná krolá nie ogladáiac/ sámego sie Páná Bogá bał. Gdy go Biskupi poświecáli; vczuł ná szyi swey y rámionách/ wielki ćieżar: y mácáiac/ á nic nie náyduiac/ poznał/ iż ćieżkie iárzmo ná sie brał gdy Biskupem zostawał.

Nouell: 142.

Rzezáńcow zákazano.

Zákazał státutem Justinianus áby chłopietá rzezáne nie były/ co też y inni przedtym Cesárze zákázowáli/ iáko rzecz nieludzka y zdrowiu niebespieczna. Bo miedzy dźiewiećdźiesiat/ ledwie sie ieden dochowa.

Absagowie Chrześćiánie.

Procop: de bello Persic: lib: 2.

Nowi Chrześćiánie.

Procop: de ædif: Iustin: orat: 3.

O tym czáśie Abságowie lud v Kaukasu gory/ wiáre Chrześćiáńska przyieli/ ktorym posłał Justinianus káplany/ y kośćioł tám przeczystey mátki imieniem Pánu Bogu zbudował. Przy Ormiáńskiey też źiemi nieiáki lud Tzanow/ Ewángelia przyieli/ iáko tenże Prokopius pisze. Byli to ludźie leśni/ w tákich mieyscách gdźie látá nie mász y śiać y oráć sie nie może. Ci zwyćiezeni od Rzymian praw sie Bożych y służby iednego Bogá náuczyli/ y Justinianus kośćioły im budował. Táki wstep szczesliwy był ná páństwo tego Cesárzá/ gdy nowych Chrześćian ták wiele zá ieg czásow przybywáło. Boże by był ták dotrwał: ále iáko v Pháráoná po tłustych krowách/ bárzo chude nástepowáły.

Gen: 41.

4.

Práwá zbieráć kazał Iustinianus.

Constit: de Nouel: Cod: Sac.

Tribonianus práwny, a pochlebnik

De bello Persico lib: 1.

Justinianus zebrał dźieśieć vczonych y práwnych mężow/ ktorym pisánie praw stárych y nowych zlećił. Były pierwey tych praw kśiegi/ ktore zwano Codex Gregorianus. drugie Hermogenianus. trzećie Theodosianus. Te wszytkie w kupe złożono/ przydáiac práwá Justinianowe ktorych było wiele/ y názwano Codex Iustinianus. Miedzy temi pisárzmi praw pierwszy był Tribunianus wielce vczony/ ále Pogánin y Chrześćiáński nieprzyiaćiel y łákomiec wielki/ ktory zá pieniadze odmieniał práwá y spráwiedliwość. O tym pisze Suidás/ iż pochlebuiac Justinianowi ná to go námawiał/ áby wierzył: iż nigdy nie vmrze/ ále z ćiáłem do niebá wźiety bedźie. Ten miedzy Chrześćiáńskie práwá námieszał Pogáńskich wiele/ ktore Dioklecianus y ini prześládowcy CHRISTVSOWI, pisáli. One też heretyk Cesárze Zenoná y Anástázyuszá chwali. Miedzy temi też dźiesiaćia był ieden wielce zły człowiek Joánnes Pátricius Káppádox/ o ktorym Prokopius wiele złego nápisał. Po czym sie domyślić możesz/ co zá ludźie práwá Rzymskie stánowili.

Rok Páński 530. Felixá czwartego 5.

Iustinianá 4. Athálariká 5.

I.

Anastasius Bibliothecarius.

Bonifacius wtory Papież.

Procopius de bello Vand: lib: 1.

Felix Papież tego żywotá dokonał. Ná iego mieysce nástapił Bonifácius wtory/ Rzymiánin/ z oycá Sigiwoltá. Dioszkorus nieiáki był też przećiw iemu wybrány/ ále predko śmierćia swoia pokoy kośćiołowi vczynił.

W Afryce Hilderikus krol Wándalow od powinnego swego brátá Gilimerá/

limerá z krolestwá zrzucony y do więźienia podány iest / z inymi / Amerem y Ewágenem powinnymi iego. Był ten Gilimer mężny y możny / potwarzał Hilderiká / iż chćiał Wándálskie páństwo Iustinianowi wydáć / y łácno ludźie do swego podwyższenia námowił / gdy iuż śiedm lat Hilderik krolował. O czym sie dowiedźiawszy Iustinianus pisał / y posłá słał dwákroć do Gilimerá / chcac áby Hilderiká do krolestwá przypuśćił / ábo go do Cárogrodu z bráty iego odesłał. Czego gdy on vczynić niechćiał / á ieszcze ie ćięższym więźieniem trapił / y Amerowi oczy wyłupił: pokoy sobie wypowiedźieli / y przymierze zrzućili. | Gilimer Hilderyka poimał. | Przymierze Wándalom zrzucone.

2\. Tym czásem woyne Perską Iustinianus przez Belisáriuszá odpráwował. Ná ktorą Pogáńskie narody przećiw Persom sobie ná pomoc sposabiáiac / do Chrześćiáńskiey wiáry przyięćia dał im przyczyne / y w Etyopiey Blemmies y Nábutei y ini do CHRISTVSA, porzućiwszy báłwochwálstwo / przystáli. Postáwił práwo Iustinianus / áby oycowie heretycy synow Kátholickich wydźiedźiczáć nie mogli / y one żywić y opátrowáć byli winni. A ieśliby synowie heretykámi byli; rozkazał áby po oycách dźiedźictwá nie bráli. | Procop: lib: 1. de bello Persico. | Nowi Chrześćiánie. | L. 19. Cod: de hęre. | Wydźiedźiczenie.

3\. W Páléstynie źiemi świętey Sámárytani rozmnożeni táką moc wźięli / iż sobie krolá nieiákiego Iulianá vczynili / y Chrześćiány vćiskáli y zábiiáli / y kośćioły ich psowáli / Biskupy y kápłany mordowáli. O te krzywdy wielkie Pátriárchá Ierozolimski Eliasz / vżył stárego onego ś. Sáby mnichá świátu wszytkiemu wsławionego / ktory iuż miał lat dźiewiećdźieśiąt y iedno / áby do Cesárzá Iustinianá posłem był / á o krzywdy one Chrześćiáńskie mowił. Vczynił to ochotnie stárzec / iáko y pierwey zá Anástázyuszá też drogę podeymował. Ochotá wielka do posługi Chrześćiáńskiey / słábość lat w nim przemagálá. y przyiął go z wielką czćią Cesarz / ták iż y Pátriársze przećiw iemu wychodźić kazał. Głowę iego ná ktorey nieiáką świátłość iáko y Anástázyus widźiał / cáłował / y ná błogosłáwieństwo iego swoie skłániał. | Sámárytanow złośći. | Cyril: in vita Sabbæ. Sur: 5. Deceb. | S. Sabbá posłem do Cesarza.

Przyszłá też do niego Augustá Theodorá żoná Cesárska prosząc áby iey błogosłáwił / á o syná áby mátką być mogłá P. Bogá zá nią prosił. Bo byłá iáko kámień niepłodna. On iey inymi modlitwámi zbywał. A gdy go drugi raz y trzeći prośiłá / áby v Páná Bogá syná iey ziednał / ktoregoby sobie więcey niżli páństwo Rzymskie ważyłá: on tákże iną rzecz w modlitwách do P. Bogá mowił. y ták zátroskána odiść muśiáłá. Mieli mu drudzy zá złe / iż ták Cesárzowey nie poćieszył. á on rzekł: Nie da iey syná Pan Bog / áby go náukámi Sewerá nie karmiłá / á vczyniłá większy niepokoy kośćiołom / niżli był zá Anástázyuszá. Czym dał znáć / iż wewnątrz oná Cesárzowa heretyczká y Eutychiánká byłá. Co sie potym iáwnie odkryło. | Cesárzowey Sabba ś. co vczynił. | Cyrillus vt supra. | Niepłodność heretycka.

4\. Vczynił Cesarz wszytko o co ś. Sábá prosił / listy rospisał / ná Sámáritany żołnierze posłał / y on wyrok y práwo swoie ná nie rozszerzył / áby ich synowie po oycách dźiedźictwá nie bráli / żeby sie tym nie zmacniáli. kazał bożnice ich popsowáć y z miástá ie wygnáć. | Sámáritæ pokaráni.

5\. A gdy ś. Sábie pieniądze wielkie dáwáć chćiał Cesarz: on rzekł: Masz Cesárzu ná co wydáwáć / ieśli chcesz. Pobuduy gospody w Ieruzálem dla pielgrzymow y vbogich y dla chorych / pofolguy vbogim / pobory im ná czás odpuszczáiąc / opátrz murámi niektore klasztory od naiázdow nieprzyiaćielskich / y kośćiołow zácżętych tám dobuduy. A náde wszytko wykorzeniay z támtad Ariany / Nestoriany y Origenisty. Zá czym dać Pan Bog zwyćięstwo / iż y Rzym y Kárthago będźie w reku twoich. To wszytko rad wykonał dobry Cesarz / szpitale fundował / y kośćioły ponápráwiał / y ieden wielkim kosztem imieniem Bogárodźice znowu postáwił / y heretyki z támtąd wygnał. Zá co mu P. Bog dał wielkie zwyćięstwá / y nád Gothámi we Włoszech / y nád Wándalmi w Afryce. Wypiśuie Prokopius budowánia | Dobre vczynki zwyćięstwo iedną ie. | De ædif: Iustini: Orat: 5.

Páńskie

Páńſkie y Ceſárſkie/ w źiemi świętey/ ná vpomnienie ś. Sáby/ poſtáwione. to ieſt/ kośćioł on przeczyſtey mátki z iákim nakłádem y drogośćią y wſpániáłośćią ſtánął. y ine tákże budowánia ſzpitalow y goſpod z ſwemi ná chore y vbogie y pielgrzymy fundáciámi/ opiſuie. Ná gorze też Gárizym kośćioł mocno opátrzył dla nieprzyiaćioł/ y ine od Sámáritow obálone nápráwić Ceſarz ten dobry roſkazał. etc. W Gálliey ś. Niceciꝰ Biſkup/ kролá Theodobertá czeſto o iego wyſtepki vpominał/ y ſługi iego/ ktorym źle czynić dopuśćił/ wyklinał. Z ktorymi gdy do kośćiołá wſzedł/ powiedźiał Biſkup iż ſłużbá Boża przy wyklętych być nie może. Czemu gdy ſie krol ſprzećiwił/ páchole iedno od czártá opętáne ná krolá wołáć poczeło/ iego grzechy wyliczáiąc y grożąc. y muśiał krol záſtráſzony roſkázáć áby wykleci z kośćiołá wyſzli/ y záraz ono opętáne páchole zdrowe zoſtáło/ y ſłużbá ſie Bożá ſkończyłá. O tym chłopiećiu niewiedźieli gdźie ſie podźiáło y zkąd było.

Gregorius in vita Nicecij, & de rebus Franc: li. 3. c. 25.

Rok Páńſki 531. Bonifáciuſzá 2.

Iuſtiniáná 5. Athálárıká 6.

1. Anaſtaſius.

Miánowánie Papieżá zá żywotá.

Silverius in ep: ad Vigilium Tom: 2. Concil.

Wyklęćie po śmierći.

BOnifácius Papież/ vczyniwſzy Synod/ chcąc krolom Gockim zwyczay do miánowánia Papieżá ſkáźić: náznáczył/ Synod zebrawſzy/ Wigiliuſzá dyákoná po ſobie Papieżem/ y liſt mu náto dał. Co mu potym ná drugim Synodźie wſzytko duchowieńſtwo Rzymſkie zgániło/ y Senat tego nie chwalił/ ták iż tego żáłuiąc/ on liſt iáwnie ſpalił/ iż to przećiw ś. Kanonom vczynił. Ten Wigilius do tego ſie przyczyniał/ áby ná Papieſtwo wſtąpił/ y o to mu Silweriuſ/ ktory go potym wyklał/ przygánę dáie. Tákże też y w tym poſtepku tegoż Papieżá nikt nie chwalił/ iż Dioſzkorá ktory mu ſie w Papieſtwie ſprzećiwił/ po śmierći wyklał. y tákże one klątwę przed kśieżą y Senatem/ tego co vczynił żáłuiąc/ ſpalił. Tegoż roku Bonifácius z tego świátá zſzedł. Sieďźiał rok ieden y dwá dni. Ten po onym ziáwieniu ś. Michálá w gorze Gárganie/ kośćioł w Rzymie imieniem ś. Michálá zbudowal. Ná iego mieyſce náſtąpił Jan wtory Merkurius z oycá Proiektá.

Ado 8. Maij.

2. *Małżeńſtwo z heretykámi.*

Gregor: de geſtis Franc: li: 3. ca: 10.

Amálárikus Ariánin zábity.

W Hiſzpániey krol Gothow Amálárikus Ariánin zá żonę miał Krotyldę śioſtrę Childebertá ſyná Klodowea/ ktory w Páryżu po oycu krolował. Tá iż byłá Kátholiczką mocną/ Amálárikus ią prześládował/ ták iż gnoiem zá nią ćiſkáć/ gdy ſzłá do Kátholickiego kośćiołá/ kazał/ y raz ią ſrodze áż do krwie vbił. Oná krew w chuſtkę zebrawſzy/ do brátá ią poſłáłá. Brát ſie iey Childebertus wnet z woyſkiem przećiw iemu do Hiſzpániey wypráwił. Amálárikus ná morze vćiekáiąc/ wſpomniał iż niektorych ſkárbow z ſobą nie wźiął/ y po nie ſie wracáiąc/ záchwycony ieſt. Vćiekáć chćiał do Kátholickiego kośćiołá/ ále nim doſzedł od iednego żołnierzá zábity zoſtał. Childebertus wielkie ſkárby wybrawſzy/ śioſtrę wźiął/ ktora mu ná drodze vmárłá. Naczynia kośćielne złote y drogie ktore tám od Ariánow pobrał/ wſzytki do kośćiołow rozdał. Ná mieyſce Amálárıká náſtąpił Theudis Gothus/ ktory nie był przykry Kátholikom/ y Synodow Biſkupom dopuśćił/ czego Amálárikus ziádły heretyk bronił.

Theudis krol w Hiſzpániey. Iſidor.

3. De viris illuſtribus

Ogień w zánádrzu przez cáłą Mſzą.

W Tolećie Biſkupow Hiſzpáńſkich śiedm vczynili Synod/ ná ktorym był pierwſzy Montanus tegoż miáſtá Biſkup/ o ktorym piſze Jldefonſus/ iż potwarzony/ ná ſwoie oczyśćienie przez cáłą Mſzą/ ktorą ſam odpráwował/ ogień ábo zárzyſte węgle w zánádrzu trzymał; áni ſie ſuknia ſpaliłá/ áni węgle pogáſły. Czynili Biſkupi oni y drugi Synod ná nápráwę kárnośći kośćielney w Pálencyey/ dobrze onego dozwolenia od Ariánow záżywáiąc.

W Cárogrodźie Hippácius/ Pompeius y Probus powinni Anáſtázyu-

ſzá niegdy

ßá niegdy Ceſárzá/ chcac z páńſtwá Juſtiniana zepchnać / lud proſty przedárowány wzburzyli/ y pieć dni miáſto łupili. á gdy ſie do pálacu dobywáć poczeli/ poimáni ſa y záraz zábići Hippácius y Pompeius / á z ludu poſpolitego o trzydzieśći tyśiecy zgineło. Zákazał potym Juſtinianus oreža y zbroie mieć po domách. Tenže dał vſtáwe/ áby Zyd y heretyk świádczyć ná Kátholiká nie mogł. Roku tego do niebá przenieśiony ieſt on wielki puſtelnik Sábá/máiac lat dziewiećdzieśiat y dwie. ktory iáko zá żywotá ták y po śmierći wielkiemi cudámi od P. Bogá wſławiony ieſt. Zywot iego/iáko ſie wyżßey oznaymiáło / wypiſał Cyrillus vczeń iego. Wielki świety / ktory nie tylo ták wiele ludzi do żywotá doſkonáłego przywodźił / ále z checia goraca wiáry Kátholickiey przećiw Eutychianom y Neſtorianom bronił / y Ceſárzom ſie záſtáwiał / y ná moc ſie ich dla prawdy nie ogladał. á nie przeſtáiac ná ſámey komorce/ gdy kośćioł Boży potrzebował / pokoy ſwoy y kogomyślnośći opußczał. Vmiłony Bogu y ludziom.

Procop: de bello Perſico lib: 1.
Wzburzenie ludu.
Nouell: 85.
4.
L. 13. Codic: de hæreticis.
Sábby ś. zeßćie.

Rok Páńſki 532. Ianá wtorego 1.

Iuſtinianá 6. Athálárika 7.

1.
Gotowánie ná Wándale do Afryki.

Juſtinianus rozmyśláiac ſie długo/ y Senatu ſie ſwego rádzac ieſli woyne z Wándalmi w Afryce záczać miał: tego roku iuż ná to Pánu Bogu ſie oddáiac/ przypadł/ y wßelkie do tákiey woyny potrzeby gotował/żołnierzá/okręty y żywność. Miał y od P. Bogá przez iednego Biſkupá z wſchodnych ſtron otuche/ z ktorey ſie ná wielka nádzieie podnioſł. Czyniły mu ochotna myśl y one dobre vczynki ktore czynił/ kośćioły ná cześć P. Bogu y przeczyſtey dziewicy mátce Bożey y świetym meczennikom buduiac/ y fundácie dáiac / ßpitale ná vbogie zákłádáiac/ á záwżdy przy ſpráwiedliwośći y przy obronie wiáry świetey Kátholickiey ſtoiac. Mieli y w Afryce iákieś proroctwo/iákoby z obiáwienia ś. Cypriana meczenniká pátroná ſwego/o ktorym y dzieći śpiewáły: iż przyść miał ktory ie z niewoley oney wybáwi. Jáko y on lud Boży od Jeremiaßá w niewoli bedac/ poćiecha ſie táka chłodził. A ták ná vmyśle poſtánowiwßy Juſtinianus one do Afryki ná wybáwienie Chrześćian od heretykow woyne/ ſtárał ſie o pokoy z Perſámi/ ktory nie trudno vczynił.

Dobre vczynki dáia zwyćięſtwo.
Procop: lib: 1. de bello Vandal.
Proroctwo w Afryce o wybawieniu.

2.
Origenes ożył miedzy mnichámi
Cyril: in vita Sabbæ apud Surium 5. Decem.

W Páleſtynie miedzy mnichámi w klaßtorách ś. Sáby dawne vmorzone błedy Origeneſá/zás ożyły/y wielka trudność y niepokoie kośćiołowi Bożemu/ ktory po zwyćiężonych Neſtorianách y Eutychianách odpoczywał/vczyniły. Nonnus nieiáki mnich z Páleſtyny/y Leoncius Biſáncenus/ y Domicianus y Theodorus/ći czterzey byli poczatkiem iádow onych/ ktoremi wiele mnichow zárázili/y zmocniwßy ſie / inych ktorzy przyzwolić ná ich plotki niechćieli/wyrzucáli/ bili/zábiiáli/klaßtory ś. Sáby obaláli/ y wielkie záczeli niepokoie/ ktore vſtáć nie mogły áż zá wyrokiem piatego Concilium/ ktore y po śmierći Origeneſá potepiło/ gdy pierwey tylo niektore błedy y báśni iego gánione były/oſoby iego nie dotykáiac.

Rok Páńſki 533. Ianá wtorego 2. Iuſtinianá 7. Athálárika 8.

1.
Wypráwá woienna iaka.

Juſtinianus o woynie y wypráwie ná Wándale do Afryki ná wybáwienie Kátholikow myślac: nie opuśćił pierwey zámyślánia o pokoiu kośćielnym y potepieniu heretykow. Co ſobie miał przykłádem Theodozyußá ſtárßego zá pomoc ná wypráwe woienna.

Acemete mnißy w Cárogrodzie/ dawne kácerſtwo Neſtoriußá ná ſercu noßac / podáli miedzy ludzie tákie watpienie. Pomniac iż one mnichy Scytyey (potrzebá wſpomnieć co ſie wyżßey działo) ktorzy do wy-

znánia wiáry przydáwáć chćieli one słowá: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány iest: Hormisdá Papież odrzućił/ y kłáść im tych nowych słow nie dopuśćił: Pokázowáć y twierdźić poczeli/ iż inszy iest vkrzyżowány/ á nie ieden z Troycey ś. A dla tego naświętsza Pánná Máriá zwáć sie mátką Bożą nie mogłá/ iáko bluźnił Nestorius. Pomagáli im tego oni Origeniste/ ktorzy iáko Cyrillus nápisał/ náuczáli: iż CHRISTVS nie iest ieden z Troycey ś. A gdy sie tym błednikom Acemetom/ táiemnym Nestorianom y Origenistom sprzećiwił mocno Epiphánius Pátriárchá/ y Justinianus Cesarz: oni wypráwili posłá swego do Papieżá Janá/ prosząc áby im to zá przygáne nie poczytano/ iż mowić niechcą: ieden z Troycey ś. vkrzyżowány iest. Gdyż Papież Hormisdá przodek iego/ Scytom mnichom dopuśćić tego niechćiał/ áby ták wyznáwáć wiárę mieli.

Chytrość heretycka w Acemetách.

In vita Quiriaci apud Surium 29. Septembris.

Ieden z Troycey S. vkrzyżowány iako sie rozumie.

2. Tu sie przypátrz czytelniku/ iż Hormisdá/ iáko wszyscy Kátholicy onych słow: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány iest/ zá fałsz nie miał; ále tylo nowiny/ pod ktorą Eutychiani kácerstwo swoie kryć mogli/ iákoby bostwo ćierpiáło/ przypuśćić niechćiał. y dla tego y onego przydátku do Troyświętey pieśni: Swięty Boże/ święty mocny. ś. nieśmiertelny/ (ktoryś vkrzyżowány iest zá nas) przyimowáć kośćioł niechćiał/ áby tenże błąd wprowádzony nie był/ iákoby bostwo/ ktore iest spolne Troycey ś. ćierpiáło. Co Eutychiani twierdźili. Lecz gdy iáwnie oni Acemetowie y Origenistowie bluźnić poczeli/ iż CHRISTVS nie iest ieden z Troycey ś./ Nestoriuszowe kácerstwo ożywiáiąc: iuż one słowá iáko prawdźiwe twierdźić chćieli: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány iest/ nie w bostwie ále w przyiętym ćiele. To iest/ iedná persona z Troycey ś. ktora sie wćieliłá/ wedle ćiáłá vkrzyżowána iest. to ku przestrodze czytelnikowi.

3. Dowiedźiawszy sie Epiphánius Pátryárchá y Justinianus Cesarz/ iż Acemetowie posły do Rzymu wysłáli: oni też dwu Biskupow Metropolitow/ Hypácyuszá Epheskiego/ y Demetriuszá à Philippis Cezárieńskiego támże wypráwili do Janá Papieżá. A Justinianus máło przed wyiázdem ich/ wyrok y pismo wydał/ do wszytkich poddánych/ w ktorym Kátholicką wiárę wyznawa/ potępiáiąc Nestoriuszá/ y Eutychesá/ y Apollináriuszá/ y twierdźi: iż ten ktory zá nas vkrzyżowány iest/ ieden iest z nierozdźielney y spolistotney Troycey ś.

Liber: Diac: Breuiar: cap: 20.

Posłowie Cesárscy do Rzymu.

L. 7. de summa Trinit.

4. Przez ty posły pisał Justinianus list do Papieżá Janá/ w ktorym są one słowá: oddáiąc cześć Apostolskiey stolicy/ y wászey świątobliwośći (cośmy záwżdy czynić chćieli y czynim) cząc was iáko oycá przystoi/ nic co sie kośćielnych spraw dotycze bez wiádomośći wászey nie poczynamy. y dla tego stáráliśmy sie/ áby wszyscy kápłani wschodnych stron/ nam podlegáli y z wámi iedność mieli. Bośćie wy iest głową wszytkich kośćiołow. Bo we wszytkim stáramy sie/ áby cześć y powagá stolice wászey rosłá.] A támże wyznánie czyni wiáry o Troycy ś. y wćieleniu Syná Bożego/ twierdząc/ iż ieden z Troycey ś. ktory ćiáło przyiął/ vkrzyżowány iest. Prosi też Papieżá/ áby o tákim wyznániu ono pochwaláiąc/ do Epiphániuszá Pátriárchy pisał. Obácz ztąd co o mocy y władzey Papieskiey trzyma/ y iáko ią czći ten Cesarz.

Papież głowá wszytkich kośćiołow.

5. W Rzymie gdy oni posłowie listy Cesárskie y wyznánie ono wiáry oddáli/ byłá długa namowá/ ieśli sie ono wyznánie Cesárskie potwierdźić miáło/ dla Hormisdy Papieżá/ ktory słow onych przypuśćić niechćiał/ á zwłaszczá gdy oni też Acemetowie/ ktorych Papież tákże słuchał/ rzeczy swey popieráli. Lecz bácznieyszy y mędrszy máło o tym wątpili/ áby sie ono wyznánie potwierdźić nie miáło/ gdy one przyczyny ktore zá Hormisdy z strony Eutychianow były/ vstąpiły/ á ine ktore Nestoriáńskie kácerstwo wprowadzáią/ nádeszły. wiedząc iż nigdy Hormisdá tego zá błąd nie miał/ áby sie mowić nie miáło/ ieden z Troycey ś. vkrzyżowány iest/ nie ná bostwie/ ále ná ćiele przy-

Potwierdzenie wyznánia wiáry.

ietym.

ięty. Przydawánia tylo onego/ dla zdrády Eutychiáńſkiey mieć niechćiał. Ná oney iednák odpráwie poſłow/ długo ſię w Rzymie báwiono y námyślano. A Anátolius dyákon Rzymſki Ferrándá dyákoná Kárthágińſkiego ná on czás bárzo w náuce świętey ſławnego/ rádził ſię o tym pytániu. ktory mu odpiſał: iż beſpiecznie wyznáwáć ſię może: iż ieden z Troycey ś. vkrzyżowány ieſt: z tym przydátkiem: wedle ćiáłá. Wſpomina te rożnice kośćielne Prokopius/ y gáni one ktorzy ſię o tákich rzeczách pytáli. Zkąd niektorzy/ iego wieku rowiennicy/ nápiſáli o nim/ iż o wiárę máło dbał.

Rozmyſł Rzymian około wyznánia wiáry.

6\. Procop: de bello Gottico lib: 1.

W Rzymie y indziey/ gdy Simonia y świętokupſtwo ſię ſzerzyło w obieraniu y ſtáwieniu duchownych y Papieżá/ gdy ſię náydowáli tácy/ ktorzy ſię wkupowáć ná Biſkupſtwá nie wſtydzili: Jan Papież muśiał ſię do krolá Athálárikᶏ choć Arianá vćiec/ proſząc áby ná tákie karánia poſtánowił. y nápiſał Athálárikus zá zezwoleniem Senatu Rzymſkiego/ práwo ná świętokupce/ áby vrzędownie byli karáni/ świeccy ktorzyby pieniądze ná to bráli. Bo ná duchowne ktorzy pod iego iurisdicią nie byli/ nic nie ſkázuie/ ále ie do Kanonow odſyła. y on ſwoy wyrok y práwo ná mármorowey tablicy wyryć/ y w przyśionku Piotrá ś. poſtáwić ią kazał.

Simoniá. Apud Caſsiod: var: lib: 9. epiſt: 15.

Swiętokupcy karani.

Juſtinianus tego roku pokoy wielki z Perſámi vczyniwſzy/ y tám wiele kráiow do páńſtwá Rzymſkiego przyłączywſzy/ ſzczęśliwie zwoiował y Afrykę/ y Wándale wygubił/ y krolá ich Gilimerá poimał/ y Kátholiki Chrześćiány z niewoley Ariáńſkiey wybáwił. To mu ſzczęśćie dał P. Bog/ gdy ſię y tego roku o kośćielny pokoy y wykorzenienie heretykow/ ták wielkim poſelſtwem do Papieżá/ y wyrokámi ſwemi ná obronę ś. wiáry/ z wielką pilnośćią ſtárał/ y práwy ſpráwiedliwemi pokoy ludzki opátrował/ świętych Bożych ná pomoc wzywał/ modlitwámi/ poſtámi y iálmużnámi P. Bogá błagáiąc. Te wypráwę do Afryki wypiſał Prokopius/ ktory ſam w niey był.

7\. *Zwyćięſtwá Iuſtinianá.*

Siodmego roku pánowánia ſwego Juſtinianus/ ſkoro ná wioſnę: okręt Ceſárſki do brzegu pod páłac przywieść kazał. ktory Pátryárchá Epiphánius przeżegnał y iemu błogoſłáwił. Zátym w ine okręty woyſká wſtępowáły/ á żaden żołnierz nie wśiadł ná morze/ ktoryby ochrzczonym nie był. y rozumieć łácno/ iż miedzy nimi żadnego heretyká/ y bez ſpowiedźi y oczyśćienia nie było. Hetmánem nawyżſzym był Beliſárius/ ktory z woyſkiem dniá piątego do Abidu przypłynął. y tám cztery dni wiátrow dobrych czekáli/ gdźie dwá Máſſáietowie żołnierze/ vpiwſzy ſię/ iednego ktory ſię z ich piiáńſtwá náśmiewał/ zábili. kazał ony mężoboyce ná pal wbić Beliſárius/ zá czym towárzyſze ich ſzemráć o táką ſrogość poczęli. A on zezwawſzy wſzytko woyſko/ mowił: Do zwyćięſtwá wiele pomaga czynienie ſpráwiedliwośći. Wiedźćie dobrze wy cośćie nieprzyiaćiele mocne y ćiáły wam rowne pokonywáli/ y drugdyśćie też przegrawáli: iż ludźie ſię z ſobą biedzą/ ále koniec iáki chce P. Bog ſam dáie. ktoremu ſię lepiey ſpráwiedliwośćią y czćią ku niemu zálecáć/ niżli zbroiom y wypráwie nászey dufáć. Jáko tych nie karáć ktorzy mężoboyſtwo popełnili? Vpiiáć ſię nie godźi/ á dáleko więcey zábiiáć. Sámo piiáńſtwo karáć ſię ma. Proſzę/ rąk ſwoich od krzywdy towárzyſkiey powśćiągayćie: bo tákiego choć ſtraſzliwego nieprzyiaćiołom/ ktory nań z czyſtymi rękámi nie idźie/ zá towárzyſzá mieć nie będę/ y iemu nie przepuſzczę/ gdyż prożna ieſt śiłá y moc bez ſpráwiedliwośći. A ták woyſko vſpokoił/ y lepſzemi ná potym/ ná karánie ono pátrząc/ y boiąc ſię ſpráwiedliwośći/ zoſtawáli. By tákiego Beliſáriuſzá/ mowi nász Báronius/ wieku nászego Niemcy mieli/ ktoryby ie wiáry Kátholickiey y trzeźwośći náuczał/ nie bráłyby tákich ſzkod wielkich woyſká ich od Turkow.

8\. Procop: de bello Vandal: lib: 1.

Woyna na Wandale do Afryki.

Okręt przeżegnany.

Beliſarius hetman do Afryki.

Karność żołnierſka.

Sprawiedliwość zwyćięſtwa iedna.

Piiańſtwo grzechu nie wymawia.

Zá trzy mieśiące przypłynęli do brzegu Afryki/ iáko ſię z Cárogrodu puśćili/ y dźiewięć dni tylo drogi od Kárthăginu/ wyśiedli/ w powięćie Bizácenſkim.

9\. *Woda nad nadzieię.*

cenſkim.

ceńſkim. gdźie ſypiąc okopy dla obozu/ wodę gdźie iey nigdy nie bywáło/ cu-
dem Bożym nálezli. y zá otuchę ßcześćia bráli ſobie ono Boſkie dobrodźiey-
ſtwo/ ktorym ſię ochłodźili. Ná onym mieyſcu potym Iuſtinianus zbudo-
wáć miáſto z murámi kazał. Názáiutrz gdy ſię żołnierze niektorzy ná
role bráć żywność y owoce puśćili: przyzwał ich/ y ſromotą ie karząc mowił:
Mocą co wydźieráć y cudze ieść nieuczćiwa rzecz ieſt. Zá to ták woyſko po-
ćießył P. Bog/ iż obywátele nie iáko nieprzyiaćiołom/ ále iáko ſąśiádom ży-
wność do woyſká wieźli/ pieniądze od Rzymian biorąc. y ták ßczęśliwie áż
bliſko Kárthaginu záćiągneli. y w tey drodze dwá kroć vpátrzywßy czás
cześć nieprzyiaćielſkiego woyſká Wándalow porázili. A tym czáſem Gili-
mer/ Hilderiká krolá ktorego miał w więźieniu y bráty iego pozábiiał.

Proc: de ædif: Iuſtinia : orat : 6.

Wydźieráć y krzywdy czynić żołnierzom zakazał.

Zywność wieźiono.

Gilimer zabił Gilderika.

10\. Dźień ktorego ſię okręty do Kárthaginu vkazáły/ był piętnaſty Septem-
brá/ w wigilią ś. Cypriáná. y tegoż dniá kośćioł iego przy morzu zbudowá-
ny/ Wándale odpędźiwßy/ wźieli/ y święto iego názáiutrz P. Bogu dźiękuiąc
święćili. y ták ſię ziśćiło ono proroctwo / ktore ná iezykách ludzkich było : iż
ś. Cyprian pátron ich o wybáwienie Afryki od Wándalow v P. Bogá ſię
záſtáwuiąc/ ták ich poćießyć miał. W tym z woyſkiem ná ono mieyſce ktore
Decimum zwano/ brát Gilimerá Amnátes przypadł/ y z Janem połkowni-
kiem/ ktory przodek trzymał/ bitwę ſtoczył/ y porążony ieſt Amnátes/ y ſam
zábity z wielką vtrátą woyſká ſwego/ á z cáłym zwyćięſtwem Rzymian. Gi-
limer ná onę nowinę o brácie przeſtráßony/ mogąc drugim ſwoim woyſkiem/
nim ine Rzymſkie nádchodźiły/ vſiec on zetrzeć: bać ſię y vćiekáć przed mury
Kárthágińſkie ná pole/ Bulá názwáne/ począł. A mießczánie w tym woy-
11\. ſku Ceſárſkiemu brany otworzyli. Przypadł Beliſárius z oſtátkiem
woyſká/ y widząc iż miáſto iuż ſię poddáło: żołnierzá ná noc tám puśćić nie
chćiał/ áby złupione bránim korzyśći nie było. W czym wielkiey mądrośći y
łáſkáwośći záżył. Bo ná wybáwienie Chrześćian od okrućieńſtwá heretyc-
kiego/ nie ná złupienie ich/ wyſłány był. Ci Wándali ktorzy w mieśćie zoſtá-
li/ do kośćiołow Kátholickich vćiekli/ w nich ſię wolnośći ſpodźiewáiąc.

Dźień S. Cypriana ßczęśliwy.

Zwyćięſtwo.

Gilimer vćieka.

Karthaginę wźięli Rzymianie.

Gdy iuż Rzymſkie woyſko Kárthágine ośiádło/ Gilimer zebrawßy ſię z
brátem drugim Zauzonem/ ná oblężenie ſię miáſtá gotował. A Beliſárius
do bitwy go wzywał/ y v Trikámáku gdźie oboz ſwoy miał Gilimer / potká-
li ſię. Dał P. Bog zwyćięſtwo Beliſáriußowi/ zábity brát krolewſki Zauzon/
ſam krol Gilimer vćiekł/ oboz wßytek nieprzyiaćielſki złupiony ieſt. To ſię áż
do połowice Decembrá ábo Grudniá dźiało/ y ná tym rok ten ſtánął/ ktore-
go P. Bog Afrykę od Wándalow Arianow przez lat dźiewięćdźieśiąt y pięć
pobráną y zniewoloną wybáwić/ y lud Kátholicki niewymownym miłośier-
12\. dźiem vćießyć raczył. To poſłużyło do przywrocenia Afryki / iż Wán-
dalowie mieyſcá obronne y twierdze y zamki y miáſtá mocne obaláli/ ſáme ty-
lo Kárthágine opátruiąc. ktorą gdy ſtráćili / ośieść ſię gdźie y obronić nie
mieli/ do polá śiły iuż y woyſká mocnego nie máiąc. Lecz Beliſárius zás mu-
ry y twierdze náprawowáć kazał. Dźiwuie ſię Prokopius / iáko pięć tyśięcy
żołnierzow (bo Rzymſkich ludźi więcey nie było) w obcey y dálekiey ſtro-
nie/ ono kwitnące y wielkie Wándalow kroleſtwo y moc / obálić ták prędko
mogło. y przypiſuie to ßczęśćiu iákiemuś. Ale opátrznośći Boſkiey nád tymi
ktorzy mu ſłużą y dla niego co czynią / nie vpátrował. Pan Bog dáie tym
zwyćięſtwá/ ktorzy chwałę iego rozmnażáią / iáki był Juſtinianus / á wiárę
Kátholicką ßczepią y wiernych ſług iego bronią. Pan Bog wyſłuchawa
modlitew tych ktorzy go miłuią/ y wolę ich czyni/ y dźiwy dla nich podnośi/
rękę mocną ſwoię nád nimi trzymáiąc.

Drugie zwyćięſtwo.

Wandali Afrykę trzymali przez lat 95.

Obalenie zamkow ßkodliwe.

Rzymian pięć tyśięcy tylo w Afrycę.

13\. Tegoż roku nowiná doßłá Ceſárzá w Cárogrodźie o wźięćiu Afryki y
Libiey/ zá co ſam P. Bogu w prawách ktore tego roku dokonáne ſą dźiękuie.

Bo cztery

Bo cztery látá práwá Cesárskie zbieráli vczeni / y tego roku dokonáli ksiąg onych Institutionum, y Digestorum. Szczęśliwy rok wielce / w ktorym y pokoy z Persy stánął/y práwá sie skończyły/y trzecia część ziemie Afryká y Libia do páństwá Kátholickie° przyłączona/ y z reki heretyckiey wyrwána iest.

L. 1. & 2. ff. de Canti: Digestor. *Pisanie praw od Iustiniana.*

Rok Páński 534. Janá Papiezá 3.

Iustinianá 8. Athálárika 9.

1\. *Cassiodorus.* Cassiod: var: lib: 11. epist: 2. & 3. *Dobry vrzędnik w czym ma nadzieię.*

Cassyodorus Kánclerz y rádny pan krolow Gothskich we Włoszech/ náuką wielką y wymową y nabożeństwem Kátholickim y pobożnością sławny/ tego roku ná wysoki vrząd podniesiony iest/ to iest ná Setstwo nawyższe Rzymskie/ ktore zwano Praefectura Praetorij. Ná ktore wstąpiwszy/ nabożny list do Papiezá pisze/ pokornie sie modlitwie iego zálecáiąc/ áby mu v P. Bogá rostropne rządy vprosił. y nisko mu sie kłádzie prosząc áby go vpominał/ náuczał y karał. Abych/ práwi/ po karániu był lepszy/ etc. Tákże y do Włoskich Biskupow pisał/ prosząc o modlitwe/ á żeby lud od złości/ ktoreby vrząd karáć miał/ odwodzili. Niech/ práwi/ ták Biskup náucza/ iákoby sędzia co karáć nie miał: Odwodźcie ludzie od łákomstwá/ kradzieństwá/ y od vtrátnice zdrowia ludzkiego/ nieczystości/ etc.

Vrząd Biskupi.

2\. Vt supra epist: 5. *W głodzie pomoc od vrzędow.* Epist: lib: 10. ep: 27.

A gdy tego roku w Rzymie głod był/ Kássyodorus mowił/ pisząc do swego w Rzymie namiestniká: Nie day Boże ábych sie ia obiádáć miał/ gdy drudzy łákną. Ich głod/ násza iest nędzá. Weseli być nie możem gdy o ich weselu nie słyszym.] Znáć iż swoie máietność ná głodne rozdawał. Pisze y do Mediolánskiego Biskupá Dácyuszá/ o głodne sie stáráiąc/ y wiele żywności z roskazánia krolewskiego ná vbogie rozdáwáć każąc/ wedle zdánia Biskupow po wszytkiey Włoskiey ziemi. ktora sie zá stárániem dobrego y nabożnego vrzędniká od głodu obroniłá.

3\. *Wyznanie wiary potwierdza Papież.*

Wracáiąc sie do onego poselstwá/ ktore roku przeszłego Iustinianus do Papiezá Janá/ z wyznániem wiáry wypráwił: to sie oznáymuie: iż Papież Synod zebrawszy zá zezwoleniem wszytkich Biskupow/ ono wyznánie wiáry Iustinianowe/ ábo ráczey Biskupow wschodnych/ ktorych sie Iustinianus dokłádał/ we wszytkim potwierdził y vmocnił/ y iego wiáre y nabożeństwo/ ktore głowie wszytkich kościołow stolicy Piotrá ś. oddawał/ pochwalił. á one Acemety/ ktorzy ná Nestoryuszá fundámenty zákłádáli/ wyklął y z kościelney iedności wyrzucił/ pokiby do pokuty nie przyszli. prosząc Cesárzá áby sie z nimi łáskáwie obszedł/ y z tym one posły Cesárskie dwu Biskupow wschodnych/ Epheskiego y Cezáriyskiego do Cesárzá odpráwił. List ten Papieski w práwá swoie/ włożył Iustinianus/ y dziś sie miedzy nimi náyduie. z ktorego sie wielka powagá y władza około wyznánia wiáry y náuki stolice Rzymskiey Apostolskiey pokázuie. Iż wszyscy wschodni Biskupi z Cesárzem/ potępić Acemetow nie śmieli/ y vpewnieni w prawdzie Bożey być nie mogli/ áż sie wedle zwyczáiu stolice Piotrá ś. dołożyli. W tychże práwách list iest tegoż Iustinianá do Epiphániuszá/ w ktorym są one słowá: Záchowuiem stan iedności prześwietych kościołow/ z przenaświetszym Papieżem Rzymu stárego/ do ktoregośmy też pisáli (to iest wyznánie wiáry.) Bo niechcemy ábyśmy sie iego świątobliwości dokłádáć nie mieli w tym co do stanu kościelnego należy. gdyż on iest głowa wszytkich prześwietych kápłanow Bożych. y stąd nawiecey: iż ilekroć w tych stronách heretycy sie rodzili/ rozsądkiem y wyrokiem oney czci godney stolice/ vkaráni są.

L. 8. de summa Trinit: & Fid: Cath.

4\. L. 7. Cod: de summa Trinit.

Papież głowa wszytkich kapłanow.

5\. Procop: de bello Vandal: lib: 2.

Gdy Iustinianus práwá ná obronę kościelney prawdy y ná heretyki pisał: P. Bog zań woyny iego odpráwowáł/ y ono záczęte w Afryce zwycię-

Gilimer krol poimány.
ſtwo ſkończył. Gilimer krol Wándálſki do Maurow vciekł / y ná wyſokiey
ſkáliſtey gorze / ktora zwano Pápua / obronę miał / iż go doſtáć Beliſárius
nie mogł / áż go w długim oblężeniu głodem wymorzył / Phárá połkownik
iego / iż mu ſie podáć muśiał / zwiazánego Beliſáriuſzowi w Kárthaginie
Wándalowie zbytkami zginęli.
oddał. Piſze tenże Prokopius / iáko iuż ná on czás Wándalowie roſkoſzáni ſie
báwili / y moc żołnierſka ktora przed lat 90. mieli gdy Afrykę wźięli / odmiáną
żywotá oſłábili / w ſzátách drogich / w potráwách / y w nieczyſtośći y zby=
tkách meſtwo trácac y niewieśćieiac / od ſtárcy ſurowośći y czuynośći rycer=
6.
Vt ſupra.
Tryumph Beliſáriuſzá abo Iuſtinianá.
ſkiey / ktora wſchodne páńſtwá áż do Hiſzpániey kruſzyli / iuż byli odpádli.
Zoſtáwiwſzy Beliſárius Sálomoná ſtároſtę abo hetmáná w Afrycę /
wroćił ſie ſam do Cárogrodu y z żoną ſwoią Antoniną / y tám wielki try=
umph vczynić mu Ceſarz kazał / iáki ſie od ſześći ſet lat nie czynił / chybá zá Ty=
tuſá y Traianá / mowi Prokopius. Ná tym przyśćiu ktory Beliſárius z do=
mu ſwego do pálacu przez miáſto czynił: nieśiono wielkie ſkárby naczynia
złotego y śrebrnego / y wozy ná ktorych żony ſie krolewſkie woźiły / ſtolice ná
ktorych krolowie śiadáli / y ſtołowe ſłużby y drogich kámieni wielka liczbá.
Skárby ná tryumphie kośćiołá Sálomonowego.
Nieśiono one ſkárby / ktore Genſerikus przodek tego Gilimerá Rzym łu=
piac pobrał. miedzy ktoremi były niektore naczynia złote z kośćiołá Sálomo
nowego / iesſcze od Tytuſá pobráne / ktore do Rzymu zánieśione były. Ná
ktore ieden Zyd pátrząc / rzekł do dworzániná iednego: Mogą tego do pála=
cu nie chowáć / bo ſie to áż w Ieruzálem zoſtáć muśi: iáko z Rzymu y z A=
7.
Gilimer ná tryumphie więźień.
fryki / ták y z Cárogrodu / wynieść ſie te rzeczy Boſkie muſzą. Co gdy doſzło
Iuſtinianá / zlękſzy ſie / odeſłał wſzytko do kośćiołow w Ieruzálem. Ná
tym tryumphie wiedźiono krolá Gilimerá / w ſzáćie krolewſkiey / z inemi ie=
go powinnemi y przedniemi pány Wándálſkiego rodu nakráſnieyſzemi. y
gdy do máieſtatu Ceſárſkiego przyſzli / y Iuſtinianowi ſie kłániáli: Gilimer
ná ludźie y ná ſwoie poniżenie y ſromotę pátrząc / nie zapłákał / nie nárzekał /
Vanitas vanitatum.
iedno ono z piſmá przerzekł: Prożność prożnośći y wſzytko prożność. A
Theodorá żoná Ceſárſka / ſyny Hilderikowe y wnęczętá / ktore ſzły ze krwie
Wálentinianá Ceſárzá / iáko niejáko powinne / ogárnęłá y vdárowáłá. Gi=
limer[…]owi w Gálácyey pewne dochody dał ná wychowánie Ceſarz. vczynić
go chćiał Pátriciuſzem [illegible] ieſt / ſzláchćicem wyſokim Rzymſkim / ále iż Ari=
áńſkiey niewiernośći [illegible] pić niechćiał / niegodnym go tákiey czći oſądźił.
8.
L. 1. de off: prætor: Africæ.
Dźięki zá zwyćięſtwo.
Wymálowáć złot[illegible] ámyſzczkámi on tryumph ná pámiątkę ná iednym
poſpolitym pálacu [Iu]ſtinianus kazał / á ſam práwo y wyrok wielki wydał /
w ktorym P. Bogu z gorącym nabożeńſtwem y pokorą zá ono zwyćięſtwo
dźiękuie / y w tymże práwie vrzędniki wſzytkiey Afryce ſtáwi / y rząd czyni / w
ktorymby poddáni ochłodzeni y dobrze opátrzeni / bez żadnego vćiſku zoſtá=
Wzywánie mátki Bożey.
L. 2. de off: præf: Præt: Afr.
wáli. Tám w tym práwie wſpomina przenaświętſzą mátkę Bożą wzywá=
iacey o modlitwę / áby mu Pan Bog dał wſzytko wypełnić do ſłużby ſwey.
Tákże y w drugim práwie do Beliſáriuſzá / wylicza dobrodźieyſtwá Boſkie
z niſkim vkorzenim dźiękuiac / y ſámemu nawyżſzemu Bogu wſzytko ſzczę=
śćie oddáiąc.
9.
Procop: vt ſupra.
Nabożeńſtwo ku przeczyſtey Pánnie.
Kośćioły też ponápráwował w Afryce / y nowe / zwłaſzczá imieniem na=
świętſzey mátki Bożey / P. Bogu budował. Bo iáko ſie on o cześć iey na=
więtſzą przećiw Neſtorianom / ktorzy iey mátką Bożą zwáć niechćieli / záſtá=
wiał: ták ſie też y oná o ie° ták wielkie zwyćięſtwá záſtáwiáłá. Miaſt też wie=
le murámi obtoczył / y klaſztory niektore fundował ná ſłużby Bożey oddawá=
nie / y chwałę Boſką we dnie y w nocy. A co nachwálebnieyſze° ieſt: Maurow
Proc: de ædif: orat: 3.
wiele do wiáry Chrześćiáńſkiey v Trypolu náwroćił. á ine áż po dźieśiaći
lat zwoiował / á oſtátek do ſkrytych dálekich ſtron w Afryce rozegnał.
10.
Do Włoch ſie obracamy. Athálárikus krol Gothow młody y złych o=

byczáiow

byczáiow vmárł. ośm lat ná páństwie onym śiedźiał. Ná iego mieysce oná mátká krolewska Amáláśuntá / wsádźiłá powinnego swego Theodatá tákże wnuká Theodoriká krolá vrodzonego z Amáláfredy corki iego. Człowiek był letni / vczony y Philozoph / ále do rządow Rzeczypośp: nikczemny. A co gorzey / złośliwy y niewdźięczny. Bo skoro ná páństwie záśiadł: onę dobrodźieykę y powinną swoię Amáláśuntę do więźienia dał / v ieźiorá Wulsinu / ktorą przymuśił / áby zá nim z więźienia do Iustinianá v ktorego łáskę wielką miáłá / o pokoy y przymierze pisáłá. Tákże y Senat Rzymski do tegoż przywiodł / iż zá nim do Cesárzá pisáli. y wysłał posły swoie do Cárogrodu Liberiuszá y Opilioná. Wysłał też Cesarz Piotrá nieiákiego / áby sie dowiedźiał co sie we Włoszech dźieie. A w tym czáśie on sprosny Theodatus / dobrą y mądrą y wielce spráwną onę niewiástę ktorą w więźieniu miał Amáláśuntę / zábić y vdáwić kazał. O czym gdy sie Iustinianus / ktory ią bárzo sobie ważył / dowiedźiał: posły one bez pokoiu odpráwił.

Procop: de bello Gottico lib: 1.

Gothowie we Włoszech.

Theodatus niewdźięczny.

Caśiod: var: lib: 11. epist: 2. 4. 13.

Amáláśuntha ábo Amalaświndá zábita.

Rok Páński 535. Agápetá 1.

Iustinianá 9. Theodatá 2.

Iustinianus ná Gothy sie do Włoch gotuiąc / Beliśáriuszá vczćił / y Consulem go vczynił teo roku / máiąc mu wolą Włoską woynę zlećić. A szukáiąc sobie pomocy Boskiey ná onę wypráwę / o niektorych kośćielnych rządách práwá dał / chcąc áby służbá Boża porządnie szłá / á kośćioły sługi swe y kápłany wychowáć mogły. vstáwił áby nie świecono kápłanow więcey / iedno iáko wychowáć ie dochody kośćiołow mogły / żeby w długi nie záchodźiły. Wielki kośćioł Zophiey / áby nie miał więcey iedno kápłanow 60. Dyákonow sto / Dyákoniszek białychgłow 40. Poddyákonow 90. Czytelnikow 110. Kantorow 25. Odźwiernych sto. Kośćioł Rzymski nie miał ná on czás ták wiele klerikow. Zkąd obaczyć sie może / iż nie z dochodow y bogactw przełożeństwo miał y zwierzchność nád Cárogrodzkim. Vpominał y Pátriárchę / áby práwá Oycow śś. około obieránia Biskupow / y ine chowáne były / y ták sobie gotował drogę ná zwyćięstwo Włoskie / gdy sie stárał y o prawdźiwey wiáry przećiw heretykom obronę / y o vczćiwy żywot sług Bożych y opátrzenie ich. y mowi w iednym práwie one złote słowá:

1. Gotowanie ná woynę przećiw Gothom.

Nouell: 3.

Księżey iáko wiele v kośćiołá Zophiey.

Nouell: 5.

Wielkie są dáry Boże ludźiom dáne: kápłáństwo y krolestwo / oboie z iednego źrzodłá idąc / gdy iedno Boskie á drugie świeckie rzeczy opátruie / żywot ludzki okrászáią. y dla tego krolom nic nie ma być pilnieyszego / iáko kápłáńska vczćiwość / gdyż oni zá nie vstáwicznie Páná Bogá proszą. Co gdy oni bez grzechu y z pełnym vfániem czynią / á krolowie też porządnie rzecz sobie zleconą spráwuią: rośćie piękna zgodá iednáiąca ludźiom cokolwiek dobrego iest. My mamy wielkie stáránie y około prawdźiwey náuki Bożey / y około vczćiwośći kápłáńskiey / ktorą gdy máią / wierzymy / iż przez nię wielkie dáry Boskie dáne nam będą / y te ktore mamy dotrwáią / y tych ktorych nie mamy / dostániem. y dobrze sie wszytko sstánie / gdy początki Bogu sie podobáć będą (to iest wypráwá ná Gothy.) Co sie sstánie / gdy práwá Boskie chowáć sie będą / ktore słudzy Boży y dozorcy kośćiołá ś. Apostołowie podáli / y Oycowie śś. dotrzymáli y obiáśnili.] To iego słowá.

2. Nouell: 6. Kápłáństwo y krolestwo, wielki dar Boży.

Vczćiwość kápłáńska od krolow.

Vstáwił támże ten nabożny Cesarz / áby Biskupstwá nie mieli żonáći / y dźieći y wnuczętá máiący.] Widźim iż y v Grekow práwem Cesárskim bezżeństwo iest vstáwione / nie tylo Biskupom ále y kápłanom y dyákonom.

3. Zonátym broniono Biskupstwá.

Vpomina áby sie Biskupi od swoich kośćiołow nie oddaláli / y do dworu bez dozwolenia Metropolity nie przyieżdżáli. W czym sie ná práwá kośćielne

Nouell: 5.

ściélne odwoływa/ nie iżby ſam práwá duchownym ſtáwić miał. Vpomina
Pátriarchę y o mnichy y záchowánie ich. ꝛc. Doyźrzał też ſwoich świec-
4. kich vrzędnikow y ſędźiow/ polecáiąc Biſkupom/áby ie do niego odnośili
Nouell: 8.
Biſkupi vrzędow świeckich dozorcy.
gdyby co nieſpráwiedliwie z krzywdą ludźi poddánych poczynáli/ obiecuiąc
Kommiſarze poſyłáć/y tám ie gdźie zgrzeſzyli káráć. A gdy vrząd ſkłádáią/á-
by tám dni pięćdźieśiat zoſtawáli/ dla obżałowánia o krzywdy/ ieſliby śię
Práwá ná vrzędniki świeckie.
ná nie ználazły. Zákazał áby zá vrzędy świeckie nikt nic nie dawał/ áni ich
kupował. y wolał im mytá z ſkárbu náznáczyć/ áby poddánych nie trapili.
Nouell: 8.
To práwo poſłał do Biſkupow z onemi słowy: Widźićie iż my chcemy
dobrego poddánych nászych/ áby od złych vrzędnikow vćiśnieni nie byli:
doyźrzyćieſz tego á do mnie oznáymuyćie. Bo z niedbálſtwá liczbę daćie
P. Bogu. A to práwo ná ſędźie y vrzędniki wyryte ná tablicách kámiennych
Sub Nouell: 8.
v kośćiołá w przyśionkách poſtawćie/áby o nim wszyſcy wiedźieli. Kazał też
Przyśięgá ſtároſt przed Biſkupem.
ſtároſtom/áby biorąc vrząd/przed Metropolitem przyśięgę czynili/iż Ceſárzo-
wi wierni być máią/ á iż ſą Kátholikámi/ á nigdy kośćiołom ś. ſprzećiwić śię
nie máią. Iż będą ſądźić ſpráwiedliwie/y przeſtáwáć ná dánych obrokách.ꝛc.
pod wiecznym z Iudaszem y z Kaimem potępieniem y pod práwnym karániem.
5. W Afryce Biſkupi/ po oney niewoley/ myśląc o napráwie kośćiołow y
Dzieie Afryki.
Tom: 1. epiſt: R. P. in Agapeto.
pomieszánych praw y obyczáiow: Synod w Kárthaginie vczynili: z ktorego
poſły do Papieżá Iáná wyſłáli/ y piſáli/ o niektore kośćielne porządki py-
táiąc. A zwłasczá o kśiężey Ariáńſkich/ ktorzy do kośćielney iednośći przy-
O heretykách náwroconych.
ſtawáli/ieſli przy vrzędách kośćielnych záchowáni być/ czyli iáko láikowie/
zoſtáwáć mieli: dokłádáiąc tego/ iż śię wszyſcy do tego ſkłániáli/ áby przy
nich doſtoyność kápłáńſka nie zoſtawáłá: iednák gotowemi śię pokázuią/
czynić wedle náuki kośćiołá Rzymſkiego. Pytáli y o to: ieſli ći ktorzy od nich
z młodośći ochrzczeni ſą/ przypuszczeni być mieli do ſtanu duchownego. A
nákoniec prosą: áby káżdy biſkup y kleryk ktoryby od ſwoich ludźi y owiec po-
ruczonych zá morze przyieżdżał bez liſtu ich/ áby zá heretyká poczytány był.
6. Lecz nim ten liſt do Rzymu przyszedł/ Ian Papież duchá P. Bogu od-
Liber: Breuiar: cap: 21.
Ian wtory Papież vmárł, náſtał Agapetus.
dał. Po ktorym náſtąpił Agápetus Rzymiánin Archidyákon bárzo vczo-
ny. O iego poſtáwieniu dowiedźiawszy śię Ceſarz Iuſtinianus/ piſał mu
wedle zwyczáiu/ y wyznánie wiáry ono/ ktore był do Iáná przodká iego po-
Agapet: epiſt: 6.
dał/poſłał/prosząc áby ie potwierdźił. On to ochotnie odpiſuiąc vczynił/ále
z onym przydátkiem: Vmacniamy y chwalimy: nie iżbyśmy láikom mocy ká-
znodźieyſkiey dopuszczáli: ále iż wiárá wászá z oycy śię nászemi y náuką ich
Ceſárſke práwá kośćiołom nie ſtáwią.
zgadza/ przeto ią potwierdzamy y vmacniamy.] Z czego báczyć śię może/ iż
Iuſtinianus kośćiołom praw nie ſtáwił: ále co w nich wedle náuki y káno-
now kośćielnych podawał/ to przyimowánia godnym Papieże poczytáli.
Ináczey nic. y tym liſtem Ceſarz vpomniony/ iuż nie ſwoie wyznánie wiáry/
Inter epiſt: Agap.
ále ono od Hormiſdy Papieżá podáne drugi raz poſłał. Odpiſał Agá-
Tom. 1. epiſt: R. P. Agap: ep: 1.
petus Biſkupom Afryki/ náucząiąc ich áby Ariáńſkich biſkupow y kápła-
Heretycy náwroceni.
now w pokućie do kośćiołá obroconych/ do ſpráwowánia vrzędow kośćiel-
nych nie przypuszczáli/ á onym wszytkę miłość y łáſkáwość pokázowáli. A o
tę ktorzy kośćiołow ſwoich odbiegáią/ ná ich podánie przyzwolił.
7. Z tegoż Synodu w Kárthaginie do Ceſárzá Biſkupi posłá Theodorá
Poſt Nouell: Iuſtinia: edit: Iulia: & Nouell: 36. 37.
dyákoná wypráwili/ prosząc o przywrocenie rzeczy y praw kośćielnych/ ktore
Wándalowie odięli. Ná tę prosbę Biſkupow/ nápiſał Iuſtinianus práwo
Wrocenie kośćiołow w Afryce.
y mándat do Sálomoná ſtároſty Afryki: áby po wszytkiey Afryce kośćielne
imioná y dźierżáwy iákokolwiek oddalone/ były im przywrocone/ y domy y
role y naczynia kośćielne y vbiory. Przydał ktemu to roſkazánie: áby Ariani y
Mándat ná heretyki.
Donátyſtowie żadnych kośćiołow nie mieli/ áni ſchadzek/ áby biſkupow y ká-
płanow nie świećili/ áni chrzćili/ y żadnych vrzędow nie mieli. Doſyć/ práwi/

máią/

máia iż żyią / niech prawowiernym nie roſkázuią / áni im żadney ßkody nie czynią. Będąli pokutowáć/przyięcia im nie bronią. Zydom też zákázuie/áby ſług Chrześćiáńſkich ábo niewolnikow nie mieli. y bożnic im nie dopußcza iáko y Pogánom/y Donátyſtom/y Arianō/ y wßytkim heretykom/ áby iáſkin żadnych nie mieli/y nic ná wzor kośćielny nie ſpráwowáli. To Sálomonowi roſkazał wykonywáć/y pieniężnymi winámi nieposłußne káráć. A iż przez ſto lat śiłá ſię było Arianow námnożyło: gdy Sálomon ty mándaty wykonywał/Ariany ná ſię bárzo pobudźił. O czym niżey. Dał też Ceſarz świeckim Kátholikom czás pięć lat/áby ſwoie imioná poznawáli/ y one odbieráli.

Ná Zydy y ſługi.

Poſt Nouell: Iuſti.

Wſtáwiał ſię Iuſtinianus Ceſarz do Papieżá zá temi ktorzy w Ariáńſtwie będąc/ á do iednośći wiáry kośćielney w pokućie przyſtáiąc / przy vrzędách ſię Biſkupich zoſtáć chćieli / y do inych duchownych doſtoynośći zágrodzoney drogi nie mieli. Ná to mu odpiſał pięknemi ſłowy y z piſmá ś. náukámi: iż ſię to nie godźi/y ieſt kośćielnemi práwy zákazano. Jeſli prawdźiwie pokutuią / o te świeckie doſtoynośći dbáć tácy nie máią / áby y nas ſwemi grzechámi nie vpletli. W tymże liśćie przygánia Pátryárße Cárogrodzkiemu Epiphánius/ iż Achille od Arianow náwroconego poświęćił. Acz Ceſarz zeznawa/ iż to ná iego roſkazánie vczynił.

Agap: epiſt: 3. ep: R. P. Tom: 1.

O heretykách nawroconych náuka.

Będąc Iuſtinianus vrodzony w mieśćie Taureſley w źiemi Dárdáńſkiey ná Europie / przy Dáciey y Pánnoniey / ono miáſto murámi y wieżámi okraśił/y przy nim bliſko drugie wielkie zbudował miáſto / ktore Iuſtiniana názwał. y ták ſię wdźięcznym oyczyznie y mátce ſwey czynił. A do tego prośił Papieżá Agápetá / áby miáſtu onemu dał doſtoynosć Metropolitſką/ áby w nim Metropolit ine po Dáciey y Pánnoniey Biſkupy pod ſobą miał. Co iż było przećiw Kanonom y z vbliżenim ſtárych kośćiołow/ná to ſię Agápetus oćiągał y zezwolić niechćiał. Aż potym Wigilius zezwolił. 9.

Procop: de ædif: Iuſtinia: lib: 4.

Miáſto gdzie ſię Iuſtinianus vrodził.

Nouell: 131. & Nouell: 11.

Epiphánius Cárogrodzki Pátriárchá będąc lat 15. ná oney ſtolicy/tego roku świát pożegnał. ná iego mieyſce wſtąpił Antymus Biſkup Trápeſuncki/zwierzchu Kátholik/á wewnątrz heretyk Eutychian/ á to zá zdrádą Ceſárzowey Theodory/ ktora tákaż heretyczká táiemna byłá. Co o nim ſam Ceſarz świádczył. Tu był początek wielkich trudnośći y zámießánia kośćiołow. Gdy Ceſarz żony ſłucháiąc złego heretyká onego ták wyſoko poſádźił/ y názbyt ſię do rády teyże Theodory przywiązuiąc / wiele błędow ná ſwoy vpadek poczynił. Ták go tá Jewá zwiodłá/ zá Kátholiká tego łotrá vdáiąc/ iż ſię nie tylo Ceſarz ále y wßyſcy w Cárogrodźie Kátholicy oßukáli. Práwa Dálilá ktora Sámſoná ogoliłá/y Herodiádá krwie świętych prágnąca. Dobrze ią był poznał on święty Sábbá/ ktory iey ſyná v Bogá prośić niechćiał. O iáko ßcześliwy zoſtawał Iuſtinianus nád wßytki y Pogáńſkie y Chrześćiáńſkie Ceſárze ſławnieyßy. By był tákiey żony nie miał/práwie piekielne náczynie/ktora pokoy kośćiołá Bożego krwią świętych nábyty odpędźiłá. 10.

Liber: Diac.

Nouell: 45.

Początek wielkich trudnośći w kośćiele.

Nouell: 8.

Ceſárzowa heretycka iadowita.

Iuſtiniana żona záwiodłá.

Zá ſtárániem teyże iędze / ktora ná to posłáłá Nárſetá / w Alexandriey wſádzony był ná Biſkupſtwo Theodozyus heretyk Eutychian / dla ktorego gdy ini obieráli Gáianá tákże heretyká / ácz z nim niezgodnego w wierze / y przy nim ſtali/wiele ſię krwie w onych wzburzeniach rozlewáło. A vćiekł nákoniec Theodozyus do Cárogrodu z Antymem ſię porozumiewáć/ gdźie go broniłá Theodorá / y mężowi zań obiecowáłá iż Kátholikiem zoſtáć miał. O czym vſłyßawßy on Sewerus głowá heretykow z Antyochiey wygnány (bo ießcze był żyw) tákże do Cárogrodu przybieżał / pod obronę Theodory/ máiąc nádźieię o wroceniu ſwym do Antyochiey. A ták tá przeklęta niewiáſtá / wßytki trzy Pátryárchie heretykámi oſádźić chćiáłá/ y poczęśći tego dokázowáłá. 11.

W Alexandriey burzliwy lud.

Leoncius de ſectis act: 5.

Euagr: lib: 4. cap: 11.

Theodorus heretyk.

Zmowa heretykow przy Ceſarzowey.

Eutychiani miedzy ſobą ná on czás w Alexándriey y w Egypćie ták 12.

Roierwanie heretykom.

byli rozdzieleni y roſtárgnieni/ iż inßy byli Sewériani od onego Sewerá Acephalá/ inßy Gáiánite/ od Gáiány / inßy Theodozyani / inßy Jákobite od Jákubá vczniá Theodozyußá tego/ inßy Themiſtiani ábo Agnoite. Bo káżda z nich ſektá miáłá ſwoie około wćielenia Páná náßego y dwu nátur náuke rożna / y iedne od drugiey przećiwna / iáko ś. Dámáſcenus wypiſał / á wßyſcy prawdy Kátholickiey y Concilium Kálcedońſkiego znáć niechćieli.

Damaſc: de hæreſibus.

Phocius in Bibliot. Niceph: lib: 18. cap: 52.

Iakobitow ſekta. *Ormiańſka ſekta.*

Jákobite mieli niejákiego Jákubá przodká ſwego/ ktorego zwano Zánzálus / ktory pełny był náuki Eutycheſá y Dioßkorá y Gnápheá y Sewerá. Ten iż ßeroko w Egypćie y z pilnośćia błedy one rozßerzał: od niego onych nawiecey heretykow poßło / y iego ſie imieniem názwáli. Przećiw iemu piſał Ephrem Biſkup Antyoſki. od niego poßłá y Ormiáńſka Sektá. Bo iáko do mátniey pod to imie tám ſie wßytki te beſtye nieczyſte zgromádziły. y ták one kácerſtwá rożne y z ſoba walczace/ krolestwá wielkie / zwłaßczá Egypt y ine wſchodnie pogubiły.

13. *Antimus heretyk Carogrodski.* Quinta Synod: act: 4.

Wracamy ſie do Antymá. Ten záśiadßy ſtolice Cárogrodzka/ pokrywał kácerſtwo ſwoie/ y iáwnie przed Ceſárzem mowił/ iż to wßytko wierze co Apoſtolſka ſtolicá Rzymſka wierzy/ y ták Ceſárzá zwodził.

Procop: lib: 1. de bello Gott. *Woyna z Gothami Włoſkimi.* *Frankowie na Gothy.* Procop: vt ſupra.

Tegoż roku Juſtinianus woyne z Gothy Włoſkimi záczał. Wyſłał z woyſkiem Beliſáriußá/ ktory záraz Sicilia Gothom odiał / y dniá oſtátniego ſwego Conſulatu do Syrákuzy wiáchał / z wielkim weſelem przyiety ieſt / y wiele złotá ná lud rozſypał. Mundus też ſtároſtá w Dálmáciey Gothom Solone miáſto wział. Piſał też Juſtinianus do Fránkow Kátholikow/ áby mu oney woyny ná Gothy iáko ná Ariany niezbożne pomogli / y wielkie im pieniadze poſłał / y ießcze wiecey obiecował. y ták dla ſpolney Katolickiey wiáry poſługi mu oney nie odmowili/ á ná woyne ſie one gotowáli.

14. *Grzechy woynom przeßkadzaia.* Exordio Inſtitut.

A iż widział Ceſarz że go P. Bog ßcześći: oddáwáć mu to chćiał / práwá świete ná wykorzenienie grzechow ſtáwiac / á nietylo ná obrone wiáry. y ták mawiał y nápiſał: Ceſárſki máieſtat nietylo zbroia okraßony/ ále y práwy vzbroiony być ma.] Ták rozumieiac iż zbroie y woyny pomocne nie ſa y ſtepione ſa/ gdy grzechy y złośći miedzy ludźmi pánuia / ktore dobremi práwy y karániem wyniátáć potrzebá.

Nouell: 14. & auth: de lenonibus. *Prawa na nieczyſte y złe domy.*

Ná końcu tedy roku tego / ſrogie práwá vſtáwił ná nieczyſtość y ná domy tákie y goſpodarze y niewiáſty ktore nierzadnice chowáia y ciáły ich kupcza/ ludzie zárażáia y o gniew Boſki przypráwuia/ á nedzne vbogie dziewczki zwodza / y zá odzienie y żywność márna ná grzech ie y nieczyſtość wydawáia/ y przedawáia/ z ćiáłá ich ſie bogáca/ á vczćiwe[o] małżeńſtwá im nie dopußczáia. Kazał tedy práwem piſánym one tákie goſpodarze káráć/ zábiiáć/ wygániáć / y te ktorzyby ie ćierpieli ná pieniadzách káráć / y tákie dziewczki poniewolnie ná to wydáne / wyzwáláć / nietylo w Cárogrodzie / ále po wßytkim páńſtwie ſwoim / y w tych kroleſtwách ktore mu P. Bog przydawał. y mowi ná końcu práwá tego: Wierzym w Páná Bogá iż zá to o czyſtość ſtáránie náße / rozmnoży Rzeczpoſpolita náße/ y zá tákie vczynki ßcześćić nas bedzie / gdy mu te wonna ofiáre oddáiem.] To ieſt/ da y ná tey záczetey woynie zwyćieſtwo.

Szcześćie R. P. czym ſtoi.

15. Procop: orat: 1. de ædif: Iuſtinia. *Dom ná pokutuiace niewiaſty.*

A ná niewiáſty one ktoreby w pokućie nieczyſtośći y złego zwyczáiu odſtepowáły / y ná one pánienki vbogie od łotrow y ćiáłokupcow wybáwione / y te ktore ſie ná ták złe rzemieſło dobrowolnie vdawáły/ zbudowáć kazał dom wielki krolewſki/ pieknie ozdobiony/ w ktorym ie z ſkárbu iego chowano y opátrowano/ y do cnot świetych przyuczano. y zwał ſie dom on/ klaßtor pokutuiacych/ zámkniony/ y do chowánia czyſtośći y czynienia pokuty ſpoſobiony. ktoremu y krolowie inni wielkie dochody nádawáli y onych przyczyniáli.

Rok Páńſki 536. Agápetá 2. Iuſtinianá 10. Theodatá 3.

Gdy

1. *Theodatus Papieżá o pokoy ſtáć chce.* Procop: lib: 1. de bello Gott. *Piotr ſpráwcá Iuſtiniana.* *Theodatus ſpuſcza kroleſtwo Włoſkie Iuſtinianowi.*

GDy Theodatus krol Gothow Sicilią y Dálmácią vtrácił: bárzo ſie przeląkł/ y pilnie ſie o pokoy ſtárał/ przez drugie ktore mogł nazacnieyſze y nagodnieyſze poſły. y kuſił ſie o ſámego Papieżá Agápetá/ proſząc go áby od niego poſłem do Cárogrodu iáchał/ y pokoy mu iednał/ grożąc y iemu y Senatowi y wſzytkiey Włoſkiey ziemi/ iż oni tego z żonámi y dziećmi ſwemi przypłácić mieli/ ieſliby pokoiu pożądánego nie ziednáli. A tym czáſem/ z Piotrem onym ſpráwcą Ceſárſkim/ ktory ſie czeſto do Włoch od Iuſtinianá Ceſárzá przieżdżał/ poſtánowił Theodatus/ námowy pokoiu. To ieſt/ áby Ceſárzowi Siciliey vſtąpił/ y pewny mu trybut z Włoſkiey ziemie dawał. y z tym wyſłał onego Piotrá bárzo táiemnie. A gdy wyiáchał/ bárziey ſie bać począł Theodatus/ y gonić go kazał áż do Albániey proſząc áby ſie wrocił do niego. y gdy to vczynił: pytał Piotrá/ ieſli Ceſarz ná tych kondiciách y obwiąſkách nie przeſtánie/ co bedzie? Rzekł Piotr iáko mądry: bedzie woyná/ áni iey vydzieſz/ áni iey wytrzymaſz. A on zlękſzy ſie/ obiecał ſpuſćić Ceſárzowi wſzytko kroleſtwo Włoſkie/ byle mu dał opátrzenie. Ná co y żonę námowił/ y piſał liſt táiemny do Ceſárzá to mu oznáymuiąc. Ja/ práwi/ náukámi ſie báwiąc do pokoium przywykł/ á woiennych ſpraw nieumiem. náznácz mi pewne dochody/ puſzczę wſzytko Włoſkie y Gothow kroleſtwo; á ia wolę rolą oráć w pokoiu przy ſwey Philozophiey/ nizli krolewſkimi ſie tymi niebeſpieczenſtwy y prożnośćiámi karmić/ ꝛc. Jednák onego Piotrá záklął y poprzyśiągł/ áby tego liſtu nie dawał/ ążby mu one pierwſze obwiąſki do pokoiu podał/ ná ktorych ieſliby nieprzeſtał/ dopiero liſt on oddáć miał.

2. Caſsiod: var: lib: 12. epiſt: 20. *Papież śrebro kośćielne zaſtawia.* *Papieſka moc z czego.* Act: 3.

Agápetus Papież gdy muśiał ná ono ſie poſelſtwo do Cárogrodu vdáć: pieniedzy ná drogę nie máiąc/ śrebro kośćielne pozáſtáwiał/ y pieniedzy doſtał. ktore potym zá ſtárániem Káſſyodorá onego nawyzſzego Rzymſkiego ſtároſty wykupione/ y do kośćiołá cále przywrocone ieſt.] Baczyć ſie może: iż nie z páńſtwá y bogactw ſtolicá Piotrá ś. one moc miáłá/ ktora ſie nabárziey tego wieku/ gdy práwie w niewoli v Gothow Papieżowie byli/ pokazáłá: iż vbodzy naſtepnikowie Piotrá ś. wſzytkim Pátriárchom dáleko odległym rozkázowáli/ y one z ſtolic ſwych ſkłádáli/ y Ceſárze złe ták wyklináć y ſtráſzyć mogli/ y od dobrych táką cześć y poſelſtwá miewáli. A miáſto pieniedzy Agápetowi iáko ś. Piotrowi dał P. Bog cudá ſwe Boſkie ktore czynił. iż mogł mowić: Złotá y śrebrá nie mam: ále toć dáię co mam: Wſtań/ ꝛc.

3. *Agapetus do Carogrodu iedzie.* Dialog: lib: 3. cap: 3. *Cuda czyni.* Liberat: Diac: in Breuia: cap: 20. *Agapetus w Carogrodzie co czyni.* *Neapolis obleżone.*

O tych iego cudách ná tey drodze nápiſał ś. Grzegorz/ iż iádąc przez Grecyą/ podano mu niemego y chromego/ ktory nigdy ſie od ziemie ná nogi podnieść nie mogł/ proſząc áby go/ iáko Piotrá ś. naſtepnik vzdrowił. On pytał: ieſli táką wiárę máią? y gdy doznał iż máią/ odpráwiwſzy ofiárę ś. iął zá rękę chromego/ y przy wſzytkich ludziách podnioſł go zdrowego/ á gdy mu ćiáło Páńſkie do vſt podał/ záraz przemowił/ y wſzytkich pátrzących do płáczu wielkiego y weſela y chwały Boſkiey wzruſzył.] Poty ś. Grzegorz. Drógi tego Papieżá wypiſáney nie mamy/ ozdobiłáby byłá te powieśći náſze.

Przyiáchawſzy do Cárogrodu Agápetus Papież/ te oſoby ktore do niego Ceſarz/ czcząc go poſyłał/ wdziecznie przyimował: ále Antymá Pátryárchy przypuśćić do śiebie niechćiał. A gdy do Ceſárzá przyſzedł/ odpráwował poſelſtwo krolá Theodatá/ o pokoy od niego proſząc. ktorego gdy nie vprośił/ CHRISTVSOWE poſelſtwo około Antymá heretyká odpráwowáć począł. Dla tego ná pokoy on Ceſarz przyzwolić niechćiał; iż Gothowie w tym czáśie Dálmácią záś od Mundá ſtároſty odieli/ y ſyná iego Mauricego zábili. y onym ſzcześćiem iuż ſie był odmienił Theodatus/ y żáłował onego co był Ceſárzowi obiecał. A Ceſarz też kazał Beliſáriuſzowi z Sicyliey we Włoſką ziemię wtárgnąć. Co gdy vczynił/ záraz Neápolim obległ miáſto bárzo obronne.

4\. *Liberatus vt ſupra cap: 22.* *Antyma Papież odrzuca.* *Antimus zrzucony od Papieżá.* *Mennas Patriarchá.*

A gdy Agápetá przedni Ceſárſcy pánowie vżywáli y prośili/ áby Antymá do pozdrowienia y ſpołeczności przyiał: powiedział im/ iż to być nie może/ áżby wyznánie wiáry ſwey nápiſał/ á do ſwego ſię biſkupſtwá do Trápezuntu wroćił. Niepodobno być mieniąc/ áby przenieśiony człowiek ná oney ſtolicy śiedzieć miał. A gdy mu Ceſárzowá dáry wielkie obiecowáłá / y záś groźiłá: ná tym Papież ſtał/ iż iey ſłucháć niechćiał. y baczac Antymus/ iż złożony ieſt/ płáßcz ábo ſuknią Pátryárchálną Ceſárzowi odeſłał y z miáſtá poßedł/ tám gdźie obronę nád ſobą Ceſárzowey miał. A Papież zá pozwoleniem Ceſárſkim Mennę proboßczá ßpitálnego ś. Sámſoná/ ná biſkupſtwo

5\. *Anaſtaſius Bibliot: in Agap.* *Poſwarek Papieſki s Ceſarzem.* *Ceſarz Antyma wygnał.*

Cárogrodzkie poświećił. To piße Liberatus krotko. Ale Anáſtázyus dokłada/ iż Ceſarz ná przodku nie wierząc áby Antymus był heretykiem/ poſwarek miał z Papieżem/ á Papież máiąc go podeyrzánym/ wyznáć mu wiárę kazał. y wyznał Ceſarz wiárę wedle dáney roty od Hormisdy Papieżá/ ktora ſie poczyna/ Prima ſalus. Potym groźić poczał Papieżowi / y mowił: Abo ćię ná wygnánie dam/ ábo Antymá przyimi. A Papież rzekł z weſelim: Jam iáko do Juſtinianá iáchał: á teraz Dioklecianem ćię być náyduię. iednák groźby ſię twoiey nie boię. Przyzow tu Antymá/ niech wiárę ś. wyzna/ á o dwu náturách w CHRISTVSIE świádectwo da. y przyzwał Antymá Ceſarz/ y w rozmowie obaczył/ iż dwu nátur w CHRISTVSIE wyznáwáć niechćiał. y przekonał go Agápetus. Tedy lud wßytek Chrześćiáńſki wychwaláć Papieżá poczał. A Ceſarz ſie Papieżowi vkorzył y iemu ſię pokłonił. y Antymá záraz ná wygnánie ſkazał/ á Mennę ná iego mieyſce/ ktory był Kátholikiem poświećić dopuśćił.] Poty Anáſtázyus. Już ná żonę w ten czás nie dbał. ktora iednák mießáć y źle czynić nie przeſtálá.

6\. *Niceph: lib: 17. cap: 19.* *Synod: Conſtant: ſub Menna act: 1.* *Antimus pokutowáć niechce.* *Menna ná Carogrodzkim Biſkupſtwie od Papieża poświęcony.* *Brzydzenie heretykami.*

Papież pokazał moc w ſobie CHRISTVSOWĘ/ y bez Synodu złożył Pátryárchę/ boiąc ſię áby Biſkupi niektorzy zá Ceſárzem y żoną iego nie poßli. Potępił Papież y onego ktory tám mießkał Sewerá/ y Piotrá y Zoárę. A chcąc ludzkość ku onemu Antymowi Papież pokázáć / dał mu moc/ ieſliby ſię odrzekł kácerſtwá / ná Biſkupſtwo ſię Trápezuntſkie wroćić. Co gdy Archimándrytowie Cárogrodzcy vſłyßeli / bárzo prośili Papieżá / áby mu tey łáſki nie czynił/ ále czás pewny do zárzekánia ſię kácerſtwá náznáczył/ iáko był Celeſtinus Neſtoriußowi vczynił. po ktorym iuż ſię y do Trápezuntu wroćićby nie mogł. y vczynił nań drugi wyrok Papież: áby od wßytkiey doſtoynośći kápłáńſkiey odpadł. Bo Sewerus on odrádźił Antymowi / áby rácżey bez Biſkupſtwá zoſtawał/ á Synodu Kálcedońſkiego nie pochwalał. y ták Mennás ná Biſkupſtwie Cárogrodzkim zoſtał/ á Papież Biſkupom o tym co ſię w Cárogrodźie ſtáło/ oznaymił/ pißąc do Piotrá Jerozolimſkiego/ gdźie wſpomina/ iż Mennę ręką ſwoią ſam poświęćił. Co żadnego Biſkupá ná wſchodnych ſtronách od Piotrá ś. poczawßy/ nie potkáło. Náyduie ſię piſmo w kśiążnicy Rzymſkiey Wátykáńſkiey / w ktorym ſię oznaymia/ iż Agápetus wyrzućiwßy Antymá/ znowu wßytkie naczynia kośćielne y vbiory/ ktore ſię dotykániem heretyckim zárázily / poświęcał y odnawiał. Ták ſię kácermiſtrzámi kośćioł brzydźił.

7\. *Papieſka moc.* *Szczęśćie panow ſkąd idzie.*

Jeſt ſię czemu zádźiwowáć / iż tákim męſtwem moc ſwoię duchowną ten ś. Papież nád Ceſárzem y Antymem przewiodł/ będąc ták vbogi / ktory y ná ſtráwę w drogę pieniedzy mieć nie mogł: á iednák ták wyſokie y mocne prawdą y CHRISTVSOWA władzą poniżáć mogł. Jeſt ſię y czemu przypátrzyć/ iż Juſtinianus / gdy ſię kápłanowi oycu ſwemu poddáie / zwyćięſtwy ſwemi wßyſtek práwię świát ſobie podbiia.

Act: 1. Synod: Conſtant: ſub Menna.

Wiele wſchodnych Biſkupow y z Syriey / gdy Agápetus w Cárogrodźie mießkał / piſáli do niego oznáymuiąc / iáko ſię heretycy ießcze oni Neſtoriani y Eutychiani miedzy nimi mnożyli/ y wielką ßkodę dußom y kośćio-

łom

łom rostárgnienie czynili. Pisáli tákże y Archimándritowie/ y mniszy nawię- cey z Pálestyny y Cárogrodzcy pismá swoie podawáli bárzo żáłosne/ o tymże heretyckim powstawániu/ prosząc Agápetá Papieżá/ áby Cesárzá do tego wzbudzał/ żeby wygnáni byli od ludzi/ á zwłaszczá Sewerus/ Piotr y Zoárás/ ktorzy będąc wyklęći/ ieszcze w Cárogrodźie mieszkáli. Oznáymowáli też y drudzy Archimándritowie/ iáko w sámym Cárogrodźie/ wiele pánow wielkich heretyki przechowuią/ y schadzáć sie im w domách swoich y chrzćić dopuszczáią/ tuż pod bokiem Cesárskim. y szeroko o tym piszą/ o pomoc Papieżá prosząc/ áby kośćielny pokoy zupełny był/ á dusze ludzkie nie ginęły. Támże opisuią Sewerá y czárnoksięstwá y heretyctwá y złości iego/ náczyniem go dyabelskim zowiąc.] Domyślić sie łácno/ czym sie dźiało/ iż Cesárz ták wiele ná karánie y wyrzucenie heretykow praw pisał/ dla czego wykonánie y exekucya nie dochodźiłá. Bo oná zdrádliwa niewiástá Sewerowá vczennicá żoná iego przeszkadzáłá/ táiemnie ich broniąc. ktorey gwoli/ widząc że mężem władnąć mogłá/ wiele pánow ná dworze heretykom sprzyiáli. Jeden budował/ iáko pismo mowi/ á drugi obalał: ieden błogosłáwił/ á drugi przeklinał.

Herety[c]y sie rozmnażáli.

Sewerus czarnoksiężnik.

8.

Na heretyki exekucya czym nie dochodziła.

Pismá one Biskupow y mnichow/ ktore posłowie ich y od klasztorow swoich podpisowáli/ ktorych posłow od sámych mnichow było 92. Papież wziąwszy/ posłał ie do Cesárzá/ prosząc/ áby potępieni oni od niego heretycy/ wygnáni byli. A w tym Agápetus záchorzawszy/ támże w Cárogrodźie do oycow przyłączony iest. święty á wielki Papież/ ktorego biedzenia y prace wielką mu koronę w niebie gotowáły. Dla ludzkich grzechow odiął go Pan Bog/ gdy go nawięcey było ná obronę kośćiołow/ przećiw oney iádowitey Theodorze y heretykom ták záostrzonym/ potrzebá. Do pogrzebu y obchodu iego wszytko miásto ludźmi ze wszytkiego świátá nápełnione powstáło. Biskupi y duchowni/ pánowie/ lud wszytek ile go miásto w sobie zámykáło/ ćiáło ono nawyższego Biskupá vczćić chćieli. Ciáło iego w skrzynię ołowiáną schowáne/ do Rzymu przeniesione iest/ y v ś. Piotrá pogrzebione 20. dniá Septembrá. śiedźiał więcey niżli rok. A ták w krotkim czáśie/ ták wiele spráwiwszy/ długi wiek nágrodźił.

Agapetus w Carogrodzie vmarł.

9.

Pogrzeb iego sławny.

Nápisał o nim Zophronius z powieśći Theodorá Rzymiánina: iż gdy do niego iednego Biskupá v Rzymu bliskiego odnieśiono/ iż ná poświeconym naczyniu iada/ kazał go Papież Agápetus osadźić. á w nocy miał widzenie/ w ktorym roskázowano/ áby názáiutrz nikt inszy Mszey nie służył/ iedno on osadzony w ćiemnicy Biskup. Vwierzył Papież widzeniu onemu/ y kazał mu Mszą ś. mieć. á przy poświeceniu sámym/ począł powtárzáć iedne modlitwę/ y skończyć iey niechćiał. Vpominał go Papież áby skończył. A on rzekł: Nie mogę. Bo wedle zwyczáiu przyśćia Duchá ś. nie widzę. Ale ćię proszę/ każ temu dyákonowi od ołtarzá precz/ ktory ogánkę trzyma. Bo mu ia mowić nie śmiem. A gdy odszedł on dyákon: vczuli wszyscy cudowne przyśćie Duchá ś. Bo y zásłoná sámá sie podniosłá. A poznał Papież/ iż on był Biskup święty y niewinny.] Jesli Pan Bog w máłych rzeczách przestrzega Papieże/ áby w rozsądku nie błądźili: á coż w wielkich y kośćiołowi świętemu należytych?

Prat: Spir: cap: 150.

Omyłka na odnieśieniu.

Poześćiu Papieżá Agápetá/ Mennás zebrał 50. Biskupow y Synod vczynił/ ná ktorym znowu pozwány y po trzykroć wołány y czekány był Antymus. ktory gdy sie nie vkazał/ Synod przy posłách Papieskich przez Mennę/ wedle pierwszych wyrokow Agápetá/ potępił y wyklął Antymáy Sewerá y Piotrá biskupá Apámei y Zoáre mnichá/ y o onym wyklęćiu dał znáć Efremowi Antyoskiemu y Piotrowi Jerozolimskiemu Biskupom/ y inym. ktorzy ie wszyscy zá heretyki y wyklęte mieli. A potym Cesarz Justinianus wie-

10.

Antimus drugi raz wyklęty y z inními.

 dząc

[Nouell: 42.] dząc iáko ći heretycy potępieni są y od Agápetá y od Synodu/ sam też mán- [*Karanie heretykow.*] daty ná nie wydał ná Antymá y Sewerá y Piotrá y Zoáre/ áby ich księgi pálono/ á ktoby ie przepisowáć śmiał/ áby rękę vćięćiem trácił/ á sámi áby z Cárogrodu y powiátu iego wychodźili/ á kryli się indźiey/ nikogoż nie zwodząc/ áni żadnych schadzek y ceremoniy kośćielnych nie spráwuiąc/ áni chrztu áni kommuniey. Zákazał też áby ich nikt nie przyimował.

11. Piotr też Ierozolimski vczynił Synod w Ieruzálem 45. Biskupow. Ná ktorym to co Agápetus vczynił/ y co ná Cárogrodzkim Synodźie pochwalono iest/ pochwalili/ y Antymá y Sewerá potępili. Antymus się po- [*Seuerus vmarł.*] tym zá przyiáźnią Cesárzowey podnosił: ále Sewerus z potępienia kośćielnego ná wieczne ono strászliwą śmierćią rychło potym poszedł.

[Liber: c. 23. & 20.] W Alexándriey w onym wielkim rostárgnieniu y herezyách/ zá stárániem Pelágiuszá postá Papieskiego/ Theodozyus heretyk Biskup zrzucony y ná wygnánie od Cesárzá posłány iest. Ná iego mieysce nástąpił práwo- [*Paweł Alexandryski Patriarcha Katholik.*] wierny y dobry kápłan Páweł/ ktorego Menná w Cárogrodźie/ gdźie był dla spraw swoich przybył/ nád iego spodźiewánie/ poświęćił. y ták z dáru Bożego/ cztery wszytkie Pátriárchie wschodne/ Kátholikámi osádzone y [*Pelagius poseł Papieżow w Carogrodzie.*] náprawione zostáły. Ten Pelágius ktoregosmy wspomnieli/ długo w Cárogrodźie mieszkał/ poselstwo Papieżow odpráwuiąc/ Agápetá/ Silweriuszá y Wigiliuszá/ y wielką pomoc iáko dobry robotnik kośćiołom v Cesárzá/ v ktorego był w wielkiey łásce y wadze/ czynił.

12. [*Afryka.*] W Afryce zburzyli się żołnierze Rzymscy Ariáńskiey sekty ná hetmáná [Procop: lib: 2. de bello Vand.] swego Sálomoná/ iż im kośćiołow bronił/ y zmowili się/ áby go w kośćiele w dźień Wielkonocny zábili. O czym nic Sálomon niewiedząc/ bespiecznie [*Zdrada na Salomona.*] nabożeństwo swoie w kośćiele z ludźmi odpráwował. Oni żołnierze ná morderstwo ono wysłáni porywáiąc się do niego w kośćiele/ zás się wrácáli/ ábo kośćielną cząścią ábo twarzą iego odstrászeni. y názáiutrz o toż się kusząc [*Zołnierzow wzburzenie.*] tákże przyść w kośćiele do tego nie mogli. Ná rynek się zás zszedszy/ onym ktore posyłáli/ boiaźń y nieśmiáłość przypisuiąc/ iedni w pole wyszli y wśi psowáli/ drudzy miásto Kárthágine łupili y Sálomoná do pálacu naszli/ zábiiáiąc niektore/ zábili y mężnego wielce Theodorá cnot pełnego y w rzemieśle rycerskim doskonáłego. Lecz Sálomon skrył się do kośćiołá y vszedł. Obráli sobie oni odpádli żołnierze zá wodzá Sose nieiákiego. Ale prędko Belisárius z Syrákuzy do Afryki przybył/ y ná Gothy się zás Germaná tám zostáwiwszy wroćił.

13. [Anastasius Bibliot.] W Rzymie gdy doszłá wieść o śmierći Agápetá/ Theodatus krol Gothow mocą wtrąćił ná Papiestwo Silweriuszá rodem z Kámpániey/ syná [*Silwerius na Papiestwo.*] Hormisdy Papieżá (ktorego przed kápłaństwem z własney żony miał.) sprzećiwił się Klerus Rzymski niechcąc ná ták podánego y wtrąconego zezwolić: ále boiąc się rozerwánia/ áby dwá Papieże nie byli/ zezwolili náń. A zwłászczá gdy tegoż czásu on krol Theodatus zábity był/ iż y po iego śmierći wszyscy go zá prawdźiwego Papieżá znowu obráli y przyięli/ nie bez woley Bo- [Liber: Diac: in Breu: cap: 22.] żey ktora się ná iego męczeństwie pokazáłá. W tym czáśie nim się postánowił Silwerius/ Theodorá Cesárzowa posłáłá sobie do Rzymu po Wigi- [*Wigilius tárguie o Papiestwo.*] liuszá dyákoná do Cárogrodu/ y zmowiłá się z nim/ iż go Papieżem przez Belisáriuszá vczyni/ byle skáźił Synod Kálcedoński/ y Antymá y Sewerá ná stolice ich przywroćił. On ná to przyzwolił/ y do Rzymu przyiáchawszy/ iuż nálazł Silweriuszá spokoynie ná stolicy Papieskiey śiedzącego.

Rok Pánski 537. Silweriuszá 1.

Iustinianá 11. Witigesá 1.

Belisárius

Belisárius oblegwszy Neápolim / nie długo ią otrzymał / bo mu sie podáli / á on sie z nimi łáskáwie obszedł. Acz drudzy piszą iż wiele Neápolczykow pozábiiał/ták iż go o to Papież Silwerius ostro karał / y do pokuty vpominał. Widząc Gothowie/ iż połowicę Włoskiey ziemie vtrácili / á iż krol ich Theodatus o páństwo sie nie zástáwiał/ áni woyská zbierał/ máiąc go y w zdrádźie podeyzrzánym: przyzwáli żołnierzá mądrego y mocnego Witigesá z Dálmáciey/y krolem go w mieśćie vczynili. O czym Theodatus dowiedziawszy sie/ z Rzymu do Káwenny vćiekał / y záchwycony od żołnierzow Witigesá / zábity iest. Witiges do Rzymu przyiáchał/y syná Theodatá Theodegisklá poimał y osádźił/ á Gothom swoim o wybrániu śiebie ná krolestwo oznaymił. A boiąc sie Belisáriuszá/ ktory był w Neápolim/ z Rzymu vstąpił/ vpomináiąc Papieżá y Senat áby Gothom wierni byli. y ná obronę Rzymu cztery tyśiące dobrych żołnierzow zostáwił/ sam sie ná woysko zbieráiąc/ ktorymby Belisáriuszowi odpor dał. y posyłał do Fránkow do pomocy ich swey námawiáiąc/ y dárował im te miástá y ziemie w Gálliey ktore Theodorikus krol trzymał/ chcąc ie tym dobrodźieystwem sobie iednáć.

1. Procop: lib: 1. de bello Gott. Paulus Diac: hist: lib: 16.

Theodatus zábity. *Witiges krolem Gothow.*

Tym czásem Rzymiánie boiąc sie tego co Neápolczykowie vćierpieli: posłáli do Belisáriuszá áby do Rzymu przyiáchał. y iednego dniá on iedną broną wiáchał / á Gothowie drugą ku Káwennie vćiekli / okrom Leuderá hetmáná ich/ktory wolał v Belisáriuszá więźniem zostáć. Ták Rzym do Rzymian sie wroćił 9. dniá Grudniá po lat 60. iáko był od Erulow potym od Gothow ośiegniony. Záraz Belisárius muri Rzymskie náprawowáć począł.

2. Procop: vt supra. *Belisarius Rzym osiadł.* Euagr: lib: 4. ca: 18. *Belisarius mury Rzymskie naprawia.*

W tym czáśie wiele kwitnęło ś. mężow y miedzy Biskupy ktorzy cudá czynili/ o ktorych pisze Grzegorz święty/niektore wspomniem. Gdy Gothowie z Rzymu do Káwenny iáko sie wspomniáło ćiągnęli: Do Bonifáciuszá Biskupá Ferentiny miástá niektorzy zstąpili: on im iáko gośćiom winá buklak dał ktorego ná obiad mogli mieć dosyć. Ale piiąc ie/áż do Káwenny zostawáło onego winá / y w Káwennie tákże ie pili ták długo áż sie do onego Biskupá názad wroćili/ y on mu cud powiedźieli.] Wracáli sie Gothowie w Márcu miesiącu roku drugiego do obleżenia Rzymu. y było to wielkie cudo / gdy ták długo winá onego vżywáli/ iákoby sie záwżdy nowe w onym máłym naczyniu rodźiło.

3. Dialog: lib: 1. cap: 9. *Swieci tego czásu cuda czyniący.* *Winá sie przyczyniało.*

Támże ś. Grzegorz o Fortunaćie Biskupie Tudertyńskim pisze. Gdy ćiż Gothowie/ ktorzy do Káwenny iácháli/do Tudertu przyćiągnęli: wźięli dwoie máłych chłopiąt z onego miástá. Co gdy powiedźiano Biskupowi: záwołał onych Gothow do śiebie/y prosił áby one pácholętá wroćili. Jeden był vporny y wroćić ich niechćiał mowiąc: wszytko dla ćiebie oycze vczynim/ ále tego nie vczynim. A on mu rzekł: Vczyń synu á nie zásmucay oycá twego: Bo tobie to pożyteczno nie będźie. On niechćiał/ y dźieći one naprzod wysłał. á gdy sam zá nimi iáchał/ koń sie pod nim potknął y nogę złamał. Zánieśiono go názad do miástá/ y wnet do Fortunatá posłał prosząc áby do niego swego dyákoná posłał. ktory gdy przyszedł/ one mu pácholętá oddał mowiąc: Day ie Biskupowi / á powiedz pánu memu czemuś mie przeklął / owo chłopiętá o ktorych mowił / prosze modl sie zá mie. A gdy dyákon dźieći przywiodł y słowá one powiedźiał; wnet Biskup kazał dyákonowi wźiąć wodę święconą mowiąc / idź rychło á wyley tę wodę nań. Co gdy vczynił/ záraz mu sie kość złamána zrosłá / y był zdrow / y wśiadszy ná koniá iáchał. Ták cudowni w ten czás byli niektorzy święci/gdy Ariani y Pogánie Włoską ziemię trapili. ktorych tákich cudow niemáło tenże ś. Grzegorz wypisuie.

4. Greg: Dial: lib: 1. cap: 10. *Chromy vzdrowiony.*

Witiges krol Gothow wysłał posły do Justinianá Cesárzá o pokoy pilnie prosząc y pisząc: ále nic nie otrzymał. Wźiął był zá żonę corkę oney Amálásunty ktorą czćił Justinianus / ále mu y to nie pomogło.

Cassiod: var: lib: 10. epist: 32.

5. In prato Spir: cap: 207. *O panience miłoſierney dziwy.*

Około tego czáſu w Alexándriey zá dni Pátryárchy Páwłá/táka ſie rzecz dziwna ſtáłá/ ktora wypiſał Zophronius. Pánienká iedná ośierociáła y rodzicow nie máiac/ á dobra máietność máiac: w ogrodźie ſie ſwoim przechodzac/ (Bo w Alexándriey przy domách ſa ogrody/) vyźrzáłá meżá/ ktory ſie ſam ná drzewie wieśił. y záwołáłá nań: Co czyniß? á on rzekł/ day mi pokoy/ bárzom w wielkiey ćiężkośći. A oná rzekłá: Powiedz mi/ podobno ć co pomoge. on rzekł: Zádłużyłem ſie/ á bárzo mi ſa dłużnicy ćieżcy/ wole raz vmrzeć/ niżli codźień vmieráć. A oná rzekłá: Weżmi wßytko co mam/ á ſam ſie nie zábiiay. Y dáłá mu máietność ſwoie. á ſámá pochwili glod ćierpieć poczełá. y ná zły ſie żywot/ z ćiáłá ſwego żywnośći ßukáiac/ vdáłá. á potym bárzo záchorzáłá/ y prośiłá o chrzeſt. bo ießcze ochrzczona nie byłá. Lecz iey dáć chrztu niechćiano/ ážby kto zá nie reczył. y nikt ſie nie nálazł ktoby zá nierzadnice reczył/ iż ſie do ſwego tákiego żywotá wrácáć nie miáłá.

Anyołá widzi. Bedac tedy vboga w onym fráſunku/ vyźrzáłá Anyolá w poſtáwie y oſobie onego ktorego od śmierći wybáwiłá/ y rzekłá mu: Chrztu ś. prágne/ á nikt o mie nie mowi. A on rzekł: Nieboy ſie/ przywiode ia tobie rekoymie. Y przyßli drudzy dwá Anyołowie/ y wźiawßy ná ſie oſoby niektorych znáiomych

Anyołowie kmotrámi. dworſkich ludźi/ prowádźili ia do kośćiołá/ y záwoławßy kápłaná y dyákoná/ zá nie reczyli y one ochrzćili. Y gdy ia widźieli ſaśiedźi w białey ßáćie/ pytáli kto ćie ochrzćił? Oná miánowáć oſob nieumiáłá. y poßli do Biſkupá to mu oznáymuiac. On záwołał kápłaná/ y pytał o rekoymie. Miánował kápłan/ y poſłał po nie Pátryárchá. A oni rzekli żeſmy o tym áni myślili/ áni wiemy co ieſt/ áni tey niewiáſty znamy. Poznał tedy Biſkup ſpráwe Bożą/ y wezwawßy oney białcygłowy/ pytał iey: Coś kiedy dobrego ná świećie vczyniłá? Oná rzekłá: A co dobre° nierzadnicá vczynić może? á Biſkup przedśie pytał: powiedz proße ćie co pomniß? Rzekłá: nie pomnie iedno iżem

W kśięgách o Bráctwie miłoſierdzia Niedźiele 6. iednego/ ktory ſie dla długow obieśić chćiał/ wßytka máietnośćia moia okupiłá/ áby ſobie śmierći nie zádawał. y to rzekßy/ duchá P. Bogu oddáłá. A Biſkup vwielbił Páná Bogá/ mowiac: Sprawiedliwyś Pánie/ y ſad twoy proſty ieſt.]

Rok Páńſki 538. Silweriuſzá 2.

Iuſtinianá 12. Vitigeſá 2.

1. Procop: de bello Gottico lib: 1. *Witiges Rzym obległ.*

VItiges krol Gothow zebrał ſie ná woyſko/ y przyzwawßy drugich Gothow z Gálliey/ miał ludźi do boiu ſto piećdźieśiat tyśiecy/ y obległ Rzym gdźie ſie był Beliſárius z Rzymiány y z Papieżem zámknał. Czeſte były wyćieczki y rozmáite z Gothámi bitwy/ ále do wálnego potkánia nie przychodźili. Byłá iedná cześć muru

Mur Rzymſki náchylony. Straż S. Piotrá. Rzymſkiego roſpádła y náchylona/ te Beliſárius chćiał znowu budowáć. Odradźili mu Rzymiánie mowiac: Tu ſie bać nie potrzebá/ bo tego mieyſcá ś. Piotr ſtrzeże/ y mur ten nigdy nie vpádnie. y ták ſie ſtáło. Nigdy o ono mieyſce Gothowie ſie nie kuśili/ áni ſie oney ſłábośći domyślili. y trwa oná przepádliná wielka y długo náchylona śćiáná/ áż do tego czáſu. y máiac to zá cud/ nigdy Rzymiánie dźiury oney nie zápráwowáli/ mowi Prokopius.] Widáć y zá náßych czáſow w Rzymie ten náchylony y roſpádły mur/ pod ktory káżdy ſie iść boi. Widáć przy nim niektore ſtáre obrázy/ y znáć że tám było świete mieyſce.

2. Procop: vt ſupra. Y to zá cud poczytáć może/ iż Gothowie żadnemu kośćiołowi ná przedmieśćiu/ y onemu wielkiemu ś. Páwłá od Conſtántiná zbudowánemu/ y kápłánom przy nich mießkáiacym/ żadney krzywdy y zmázánia nie czynili/ y ſłużbe Bożą w nich miewáć ſpokoynie dopuśćili/ choć żołnierze y dźicy/ y Ari-

ani/ y głodni byli. Lecz on dźiw był wietszy/ gdy Gothowie y dotknąć sie kośćielnych rzeczy/ Bogá w nich czcząc/ nie śmieli. Belisárius/ y Kátholik y zá spráwiedliwego záwżdy vdawány/ ná sáme° sie Papieżá Silweriuszá rzućił. Ten ktory ná obrone miástu przyiáchał/ głowe wszytkie° miástá y kośćiołá wszytkie°/ sromotnie obalał. O czy táka powieść czyni Anástázyus. *Belisárius ná Papieżá powstał.* *Anastasius in Silu.*

Pisáłá Theodorá Cesárzowa/ zmowiwszy sie z dyákonem Wigiliuszem/ do Papieżá Silweriuszá/ prosząc áby do niey przyiáchał/ ábo Antymá ná stolice Cárogrodzka przywroćił. To czytáiąc Papież westchnął/ y rzekł: Tá rzecz vczyni mi koniec żywotá mego. y dufáiąc Pánu Bogu y ś. Piotrowi odpisał: Páni Cesárzowa/ ia tego nigdy nie vczynię/ ábych przywroćić miał heretyká w złośći swey potępionego. O co sie rozgniewawszy niewiástá/ pisáłá do Belisáriuszá przez Wigiliuszá/ mowiąc: Naydźi ná Papieżá iáką przyczynę/ á złoż go z Papiestwá/ ábo go do mnie pośli. Jest tám nam wdźięczny Wigilius poseł nász/ ktory nam obiecał Antymá Pátriárchę przywroćić. Tedy Belisárius miawszy ono roskazánie rzekł: Ja vczynię co mi każą; ále ten ktory o zgubę Papieżá stoi/ liczbę da o swoy vczynek Pánu IEZVSOWI CHRISTVSOWI. A powstáli fałszywi świádkowie mowiąc: iż Silwerius do Gothow listy dáie/ y krolowi ich obiecuie miásto y Belisáriuszá wydáć. Co słysząc Belisárius/ pierwey nie wierzył/ á potym gdy więcey tych świádkow było/ báć sie począł. y przyzwał do śiebie Papieżá do pálacu Pincis. w pierwszey y wtorey komorze/ kśiężey sie zátrzymáć kazał. y gdy wszedł ná sam pokoy/ żoná Belisáriuszá Antoniná śiedząc ná łożku rzekłá: Pánie Silweriuśie Papieżu/ cosmy wam winni y Rzymiánom/ iż nas w ręce Gothow podáć chcesz? A gdy to mowiłá/ Subdiákon zjał płaszcz z szyie iego/ y oblokł go w mniszkie száty/ y zámknął go iáko więźniá. Wźiął go Wigilius ná swoie wiárę/ y zásłał go ná wygnánie do Ponciánu. á Wigiliuszá Belisárius ná Papiestwo/ kśiężá niektore zniewoliwszy/ postáwił. Wielki grzech popełnił Belisárius drugi Piłat/ niewinnego potępił/ boiąc sie niewiásty/ zá co P. Bog srodze go potym poniżył/ iż y v Cesárzá obmierzłym został/ on ták sławny y dźielny zwyćiężcá. á choć pokutę czynił/ iednák ná tym świećie karány był/ iż sie ná namiestniká Chrystusowe° puśćił boiáźnią ludzką wwiedźiony/ á od boiáźni Boskiey odrázony. Sam sie śiebie potym wstydźił/ płákał y nárzekał/ y oczyśćienia od onego grzechu v P. Bogá prośił. Pámiątká pokuty iego wyryta iescze w Rzymie da sie widźieć. zbudował był kośćioł/ nád ktorego drzwiámi te słowá nápisáne były: Patricius Belisarius ná odpusczenie grzechu swego kośćioł ten zbudował. kto weń wchodźi/ proś zań P. Bogá/ áby sie nád nim zmiłował.] kośćiołá nie mász/ bo go podobno Gothowie ná iego wzgárdę obálili/ ále ten napis w śćienie kośćiołá Krzyżakow został. 3. *Fałszywi świádkowie.* *Papież sprzećiwi sie Cesárzowey.* *Silwerius poimány.* Liber: Diac: Breu: cap: 22. 4. *Pokutá Belisáriuszá.*

A gdy Silwerius od swego diákoná ták zdrádzony y zepchniony był/ wzbudźił P. Bog w Greciey iednego Biskupá/ ktory sie oń v Cesárzá zástáwił. Bo gdy Silwerius był w Páterze/ Biskup onego miástá pobieżał do Cesárzá/ y záklinał go sądem Bożym do ono wygnánie Papieżá/ mowiąc: wiele iest krolow ná świećie/ á nie mász iednego tákie° iáko Papież nád wszytkiego świátá kośćiołem/ á iednák z stolice swey wygnány iest. Co słysząc Cesarz/ roskazał przywroćić Silweriuszá/ ieśliby nań dowiedźiono/ iż list do Gothow pisał/ áby w innym ktorym mieśćie iáko Biskup mieszkał. A ieśliby nie dowiedźiono/ áby swoie stolice miał.] Ná to pomniał Cesarz/ iż by dobrze winny został Papież: tedy sie go nikomu sądźić iáko nawyższego nie godźiło. W Rzymie go tylo dla zdrády w onym obleżeniu mieć niechćiał/ ieśliby sie ták nań nálázło. Stáráłá sie Cesárzowa przez Pelágiuszá posłá/ áby ono przywrocenie Silweriuszá nie doszło; ále przemoc nie mogłá. Wroćił sie tedy do Rzymu. Ale Wigilius vżył Belisáriuszá/ iż mu go drugi raz wydał dla 5. Liberat: vt supra. *Vigilius fałszywym Papieżem.* *Iustinianus bronił Silweriuszá.* *Vigilius wyrtućił Silweriuszá.*

 Theodory/

Theodory/ áby ſie icy w obietnicách Wigilius viśćił. y ták dwiemá ſługom
ſwoim zlećił/ktorzy Silweriuſzá ná wyſep Pálmáriey záwieźli/y tám go gło-
6. dem vmorzyli.] To Liberatus. Pewna ieſt rzecz/ iż Wigilius poki był
żyw Silwerius/prawdźiwym Papieżem nie był/ ále świętokradźcą y świę-
tokupcem/ y zdraycą kápłaná ſtárſzego ſwego. y nic dźiwno ieſli co iáko he-
retyk w ten czás poczynał. Bo hárdość dyabelſka w nim przebywáłá/ iż ſię
ſam wynośić/ przez ták złe ſpoſoby chćiał. Acz go drudzy wymawiáią/ iż ná
żadną herezyą nie zezwolił/y liſt ktory iego imieniem do Theodory Ceſárzo-
wey nápiſány ieſt/ podrzucony y fałſzywy ſie náyduie. Sol záſi nrodzona
do czego ſie przyda?

7. W Cárogrodźie Menná Pátriárchá iáko námieſtnik/ y Pelágius iáko
Liberat: in Breu: cap: 23. poseł Papieſki/ ná żądánie y podánie błędow Origeneſowych od mnichow
z Páleſtyny/vżyli Ceſárzá Iuſtiniáná/áby nie tylo błędy Origeneſowe/ ále y
Początek wielkich ſwarow w kośćiele. ſámego iuż vmárłego Origeneſá potępił/ y práwo o tym nápiſał. Bo wiele
mnichow y biſkupow/zwłaſzczá w Páleſtynie/błędy y plotki iego Pogáńſkie
wznawiáli/y miedzy ludźmi rozſzerzáli. Nápiſáli tedy oni Biſkupi długi liſt
ná Origeneſá/ y poſłáli go do Wigiliuſzá Rzymſkiego/ y Zoilá Alexándryiſ-
kiego/y Ephremá Antyoſkiego/y Piotrá Ierozolimſkiego/ y inych Biſku-
Origenes potępiony. pow/ktorzy podpiſáli/y ini wſchodni Biſkupi/zezwaláiąc ná potępienie O-
rigeneſá. On liſt mądry y vczony ſámi Biſkupi vczynili/ (Bo Iuſtiniánus
y czytáć nievmiał) ále go pod imieniem Ceſárſkim dla prędſzey exekuciey wy-
dáli/gdy oni vporni ludźie/zá Origeneſem idący/ná klątwy nic nie dbáli.

8. Liſt ten do Menny Pátriárchy o potępieniu Origeneſá długi ieſt/y wſzy-
Origeneſá błędy. tki błędy iego wylicza y pſuie wielkiemi dowodámi. Náuczał/ábo w piſmie
ſwoim Origenes podał/iż Oćiec więtſzy ieſt niżli Syn/ á Syn więtſzy niżli
Duch ś. á Duch ś. więtſzy niżli ini duchowie. A co gorſzego/ powiádał/ iż
Syn y Duch ś. ſtworzenim ſą. A o duſzách ludzkich/iż dawno od wieku wſzy-
tki záraz ſtworzone ſą/á iż zgrzeſzyły y w ćiáło ná pokutę poſłáne bywáią.

Plotł też iákoby duſzá P. CHRISTVSA pierwey byłá y z słowem ſie ziedno-
czyłá/ niżli ſie z Pánny w ćiele począł. Powiádał iż ſłońce y mieśiąc y inne
gwiazdy duſze w ſobie máią y żywe ſą. y ine báśni z Pogáńſtwá brał/ y z pi-
ſmem ś. y náuką Boſką mieſzał. Powiádał iż ćiáłá náſze po zmartwychwſtá-
niu okrągłe będą. A iż czárći y potępieni koniec ſwoiey męki y wybáwienie
mieć máią/y zá czárty ná onym świećie P. CHRISTVS vkrzyżowány być
miał/ iáko y zá ludźie. etc. Przydáne ſą w tymże liśćie Anátemátyſmy ná te y
9. wſzytki ine błędy tegoż Origeneſá. Vpomina też w tym liśćie Menne/
áby Synod ná wyklęćie tákich błędow Origeneſá złożył/ żeby ie wſzyſcy pod-
piſáli. Bo wiedźiał iż nie Ceſárſka rzecz/ w duchowne ſie ſpráwy y ſtáno-
wienia o wierze wdáwáć. Potępia w tym liśćie Ceſarz y miedzy heretyki
Iuſtinianus nie wiedział co żoná iego czyniła. Antymá ktorego Agápetus Papież złożył. Skąd ſie dáie znáć/ iż o tym nie-
wiedźiał co żoná iego Theodorá o przywroceniu Antymá táiemnie z Wigi-
liuſzem ſpráwowáłá. A iż w tym liśćie Wigiliuſzá wſpomina iáko Papieżá:
tedy mniemał/ iż ná Silweriuſzá dowod pewny był o zdrádźiectwo z Gothá-
mi/iáko ſie wyżſzey wſpomniáło. Ták ſie pánowie omyláią/ y w nieſpráwie-
dliwość wielką drugdy choć dobrym ſercem záchodzą. A nawiecey ze złych y
fałſzywych odnoſzenia ſług ſwoich y domownikow.

10. Theodorus Biſkup Cezáreey Káppádockiey był wielkim Origeniſtą y
Liber: Diac: Breu: cap: 24. táiemnym Acefalem Concilium Kálcedońſkie gániącym/ á nieprzyiaźń iá-
Theodorus Biſkup Ceſárcey heretyk ziadły. dowitą wiodł z Pelágiuſzem poſłem Papieſkim/ á był w wielkiey łáſce v Ce-
ſárzá. Ten gdy ſie o potępieniu Origeneſá dowiedźiał/ z żáłośći y gniewu y
ná złość Pelágiuſzowi/wymyślił iedne chytrość/ktorą wſzytek kośćioł zámie-
ſzał. Przyiáchawſzy do Ceſárzá zá pomocą oney Theodory/ ták podſzedł nie-

ostrożnego Cesárzá / mowiąc: Wszyscy Acephalowie tym się do Concilium *Zdrádá iego y Cesárza.*
Kálcedońskiego obrażáią / iż ná nim Theodorus Mopsuesteński y pisma iego pochwalone są / á iż Jbá Biskup y Theodoretus Cyru támże przyięci są. Gdyby ci choć po śmierci potępieni byli / iż z Nestoriuszem trzymáli: wszyscyby się Acephali vspokoili y do iednośćiby kośćielney / y do Concilium Kálcedońskiego przystáli. To mowił w zdrádźie / áby się Origenesowego wyklęcia pomśćił / y Kátholiki powádźił / y Concilium Kálcedońskie zelżył. 11. A Cesarz temu był rad / mniemáiąc że to do pokoiu y iedności kośćielney służyło. y nápisał on list / o ktorym się niżey powie / ktory názwano Tria capitula, ábo Damnatio trium capitulorum. w ktorym tych trzech po śmierći potępia y potępiáć wszytkim Biskupom każe. Lecz Biskupi Kátholiccy vczynić tego niechćieli / y dla tego wiele od Cesárzá vćierpieli gdy ie skłádał y wygániał. y przydáie Liberatus: Wszytkim / práwi / iáwno / iż to zámieszánie y wzgorszenie dwá vczynili: Theodorus y Pelágius / dla swoiey z sobą nieprzyiáźni. y mawiał iáwnie Theodorus: Obá / ia y Pelágius słusznie byśwá spaloná być miáłá / bo przez nas dwu to wzburzenie ná świát wyszło.]

Dácius Biskup Mediolánski stárał się áby Gothow Arianow ludźie z szyie swey zbyli / y nábrawszy pánow z sobą z Liguriey / iáchał do Belisáriuszá 12. Procop: de bello Vand: lib: 2.
prosząc od wszytkich áby trochę żołnierzow posłał / ktorzy prędko Gothy nie tylo z Mediolanu / ále y z Liguriey wszytkiey wygnáć mogą. y ták się stáło / odebrał od Gothow wszytkę Ligurią Belisárius. *Dácius Mediolánski Biskup.*

Rok Páński 539. Silweriuszá 3.

Iustinianá 13. Vitigesá 3.

Czwartego roku woyny Gothskiey / Silwerius Papież w Pálmáriey ná wygnániu będąc / máiąc czterech przy sobie Biskupow ktorzy go náwiedzáli: wydał klątwę ná Vigiliuszá / iáko ná gwałtownika stolice Apostolskiey Rzymskiey / ná ktorą się mocą y z krzywdą wielką iego y duchowieństwá wszytkiego wtrącił. 1. *Vigilius wyklęty od Silweriuszá.*
Wymawia mu iego czći prágnienie nierządne / gdy iescze zá Bonifáciuszá Papieżá wedrzeć się chćiał ná Papiestwo. Niego Simonią / iż pieniądzmi Papiestwo kupił / y zdrádę y okrucieństwo wymiáta mu ná oczy. y zá to iáko práwy Papież y Biskup Rzymski iuż trzy látá ná tym vrzędźie śiedzący / wyklina go / y z kápłáństwá y wszytkich vrzędow kápłáńskich / Duchá ś. sądem y mocą Apostolską wyrzuca / ⁊c. Ten list ná ktorym się czterzey Biskupi podpisáli / Terracinen: Fundanus, Firmanus, Minturnensis, posłał do Vigiliuszá przez Anástázyuszá subdyákoná.

Wszytek kośćioł záſmucony był onym Silweriuszá wygnániem. Biskupi niektorzy do niego pisáli / y pieniądze mu ná żywność posyłáli. miedzy 2. Tom: 1. epist: R.P.
ktorymi był Amator Biskup Augustudunu. Nie mogł mu nikt pomoc do przywrocenia. Bo woyny one srogie y moc Belisáriuszá z woyskiem onym / nie dopuśćiłá / á wszytká źiemiá Włoska vtrapiona wytchnąć nikomu nie dáłá / y kśięża Rzymscy / ktorzy w obleżeniu od Gothow / y w mocy Belisáriuszá byli / rádźić o swym pásterzu nie mogli.

Zá ten grzech y ine / pocżął P. Bog Justinianá káráć / y szczęśćie mu ono ktore miał / odbieráć. Bo tego roku Hunni poczawszy od morzá Jonium áż do Cárogrodu / źiemie wszytkę y krolestwá one pustoszyli / y dwie mieśćie bárzo obronne w Jllirikú / Kássándreą y Potydeą wźieli / y sto y dwádźieśćiá tyśiecy ludźi zágárnawszy do domu się bez żadney przeszkody wroćili. Ten náiazd y drugi raz vczynili / y tákże się z korzyśćią y z skárbámi wielkimi / cáło wroćili. Aż im Cesarz pieniądze wielkie posłał / y pokoy v nich kupił / iáko *Procop: de bello Persico lib: 2. Hunnow woiowánie. Cesarz pokoy kupuie.*

też y

tez y pierwey v Sáracenow / ten co wſzytkiemu świátu ſtráſzliwy był / poki w łáſce P. Bogá zoſtawał. Perſki też krol Kozdroes przymierze ono wieczne zmiátał z Iuſtinianem / y od tego odwieść ſie iego poſelſtwy nie dał / w czym Witiges krol Gothſki Perſe ná Ceſárzá pobudzał.

3. Procop: lib: 2. de bello Gottico. *Głod w Rzymie y we Włoſzech. Vmárli od głodu.*

Rzym rok iuż w obleżeniu bedac / wielkim głodem y złym powietrzem ſtárgány był bárzo / y wſzytká ziemiá Włoſka Grekámi y Gothámi vtrapiona byłá. y był tákże głod wielki w Emiliey y Liguriey / śiać y żąć nie mogli y o 50. tyśiecy ludzi tám głodem vmárło. Bo w iedney kárczmie dwie niewieście goście we śnie zábiiáiac śiedmnaśćie ćiał ludzkich ziádły / áż ſie im oſmnaſty odiał / y one pozábiiał. Niewiáſty ine dzieći ſwoie iádły.

4. Greg: Dial: lib: 3. cap: 4. *Mediolan zwoiowany.*

Mediolan w tenże czás od Gothow prawie wſzytek obálony / zábili w nim po trzy kroć ſto tyśiecy ludzi. Białegłowy Burgundionom pomocnikom ſwoim dárowáli. Dácius Biſkup Mediolánſki vſzedł do Cárogrodu z niemáła ſwoich liczba / y gdy był w Korinćie / dom wielki vyźrzawſzy / chćiał tám z ſwemi goſpode mieć: Powiedziano iż tám czárt nikomu pobyć nie da. A ś. Biſkup dla tego ſie tám pokwápił / y w nocy gdy czárći wrzáſki y ryki beſtyálſkimi dom nápelnili / on wſtawſzy á gniewáiac ſie / czártom ich poniżenie wymawiał / iż do beſtiy przyrownáni ſa / y to ná ſie ſámi znáia. y ták ich odpedził / dom on y nápotym oſwobodził. To ś. Grzegorz. *Dácius z czárty walczy.*

Rok Páńſki 540. Vigiliuſzá 1.

Iuſtinianá 14. Vitigeſá 4.

1. Liber: in Breu. Anaſtaſius in Silue. *Silwerius Papież vmárł.*

Silwerius Papież głodem y nedza zmorzony / z ćiáłá tego po korone niebieſka meczeńſka wyſzedł dniá dźieśiatego Czerwcá ná wyſpie Pálmáriey. kośćioł go miedzy meczenniki od heretykow / o onego Antymá potwarzonego / wygnánego y vmorzonego / policza. Támże pogrzebiony ieſt. Do iego grobu / mowi Anáſtázyus / wiele chorych przychodziło y vzdrowienie bráli. Siedział lat cztery y trochę ná piaty / zá prawdźiwego Papieżá áż do śmierći poczytány. Bo on Wigilius ktory wtracony był / nigdy zá żywotá iego prawdźiwym Papieżem nie był. ktory o śmierći y cudách Silweriuſzá vſłyſzawſzy / poznał ſie być fałſzywym Papieżem / y grzechy ſwoie wyznawáiac przed kśieża Rzymſka Papieſtwo ábo on tytuł złożył / ále podobno ta myśla / iż ſie ſpodźiewał / iż od nich ná toż doſtoieńſtwo wybrány być miał. o co ſie pilnie zá nim wſtáwiał Beliſárius. Ale kśieża Rzymſcy bárzo ſie go báli / dla onych grzechow iego / y checi złey do podwyżſzenia / y dla herezyey / obawiáiac ſie áby ſie nie vwiodł boiáźnia y moca oney Theodory. A z drugiey ſtrony widźieli / żeby dwá Papieże byli / y odſzczepieńſtwo ſzkodliwe / gdyby oni iednego wybráli / á tegoby Beliſárius z Theodora ná toż mieyſce poſtáwił. y Duchá ś. wzywáiac / poſtánowili Wigiliuſzá obráć / dufáiac P. Bogu / iż go odmienić miał / iákoż ſie ták ſſtáło. Bo ſkoro prawnie y wolnie wybrány od wſzytkich był / y ſtolice Piotrá ś. zásiadł: dźiwna w ſobie odmiáne ná ſtáteczność wiáry Kátholickiey vczuł / y śiłe wielka ná heretyki odnioſł. *Vigilius Papieſki tytuł ſkłáda. Obrány zá Papieżá Wigilius. Odmiáná Vigiliuſzá.*

2. Gdy ſie dowiedział Iuſtinianus Ceſarz / iż Wigilius porzadnie ná ſtolicy Rzymſkiey zásiadł / wedle zwyczáiu / liſt do niego ſpołeczności z wyznániem wiáry piſał / y przezacnego poſłá Dominiká Pátriciuſzá wyſłał / w ktorym iż o potwierdzenie tego co Agápetus w Cárogrodźie poſtánowił / prośi: pewnie dáie znáć / iż o oney zmowie Theodory z Wigiliuſzem y Beliſáriuſzem / áby Antymus przywrocony był / niewiedział. Liſtu tego Ceſárſkiego nie máſz: ále z odpiſu Wigiliuſzá / to ſie iáſnie pokázuie. w ktorym śmiele y mocno wſzytkie heretyki od przodkow iego potepione / y miedzy nimi Anty-

Epiſt: 2. Vigil. Tom: 1. epiſt: R. P.

má pote-

má potepia/ y cztery one Concilia Oycow śś. pochwala/ y nietylo Theodorze ále świátu wßytkiemu oznáymuie/ iż niwczym nienárußona wiáre Kátholicka záchowuie.

Potępia Antymá y heretyki Wigilius.

Toż pisał do Menny Cárogrodzkiego Pátryárchy/ ná list tákże iego odpisuiac/ iż wßytkie cztery Concilia pochwala/ y heretyki á miedzy nimi Antymá wyklina/ y ine vczestniki ich. O to tylo vpomináiac go/ áby pokutuiacym ktorzyby bledy swoie odwołáć chćieli/ wrót do przyięcia ich nie zámykał. To vczynił Wigilius wielka śmiáłośćia/ myślac co go od Belisáriußá potkáć mogło y od oney Theodory/ ále dla prawdy Kátholickiey y zdrowie swoie ważył/ nikogoż sie przy skále mocney Piotrá ś. nie boiac.

3. Vigil: epist: 5. Epist: R. P. Tom: 1.

W Gálliey był Synod Aureliáneński trzeći/ Biskupow 25. ná ktorym miedzy inymi vstáwámi/ postánowili/ áby w one cztery dni od wielkiego Czwartku/ áż do Niedźiele/ żaden Zyd vkázowáć sie nie śmiał iáwnie/ ná żaden rynek áni ná vlice/ żeby sie nie zdał vragáć z meki Páńskiey. Támże roskazáli/ áby żaden kleryk do práwá świeckiego bez dozwolenia Biskupá/ osoby świeckiey nie poćiagał/ áni też świecki duchownego do práwá świeckiego nie pozywał.

W Gálliey Synod. Ná Zydy práwo. Iurisdikcya. Can: 31.

Gdy trzey bráćia krolowáli w Gálliey/ Childebertus z Theodobertem/ podnieśli woyne ná trzećiego brátá Lotháriußá. ktory sie ich boiac/ gdy z woyskiem ćiagneli/ do lásá vćiekł/ y tám sie okopał. A Krotyldá krolowa to słyßac ßłá do grobu ś. Marćiná/ y tám sie we dnie y w nocy modlac/ prośiłá Páná Bogá zá przyczyna ś. Marćiná/ áby one woyne miedzy bráćia vspokoił/ á zgode im bráterska przywroćił. Y ták wiele vprośiłá/ iż P. Bog gdy brátá oblegli y dobywáli/ ná ich woysko grad iáko kámienie puśćił/ namioty im wiátr rozmiátał/ konie rozegnał/ y sáme osoby ich vkołátał. Vpámietáli sie záraz/ y brátá przez posły przepraßáiac/ zgode świeta wznowili.

4. *Niezgodá bráćiey vspokoiona.* Gregor: Turon: de gestis Franc: lib: 4. cap: 28.

Tegoż roku Theodobertus krol Fránkow do Włoskiey źiemie z woyskiem wielkim wtárgnał/ do ktorego gdy sie niemocy y złe powietrze wráźiło/ wroćić sie nic nie spráwiwßy musiał. Gniewał sie ná Iustinianá ten krol/ iż sie pisał Fráncykiem/ iákoby Fránki kiedy zwoiował. y te miał przyczyne wtárgnienia onego.

5. Agathias lib: 1. histor.

Támże we Włoßech piatego roku woyny z Gothámi/ ßcześćiem wielkim láski Bożey Witiges krol Gothow pospolu z miástem Ráwenna do reku Belisáriußá wydány iest. O czym ßeroko piße Prokopius. Y zdáło sie iuż iż krolestwo Gothow vpádło. Lecz potym ießcze powstawáło. Bo Gothowie choć poniżeni/ obráli sobie krolá Theodobáldá/ ktory ná przodku ledwie tyśiac ludźi miał/ á potym sie bárzo zmocnił. Co P. Bog czynił y kośćioł swoy ćießac/ y Greki ktorzy sie z Łáćinnikow vragáli/ w onym pánowániu Belisáriußá poniżał.

Vitiges poimány krol Gothow. De bello Gottic: lib: 2.

Tegoż roku Kozdroes krol Perski pokoy wieczny z Rzymiány y z Iustinianem vczyniony zrzućił/ y náiáchał z wielkim woyskiem Mesopotámia y Syria/ y pustoßył źiemie/ one miástá wielkie gubił/ kośćioły połupił/ y nákoniec naprzednieyße wßytkiey Syriey miásto Antyochia wźiawßy okrutnie zwoiował y spalił. Nikt mu sie nie zástáwił/ y woyská żadnego w oney stronie Iustinianus nie miał. W Antyochiey zacne niewiásty dwie/ áby sromoty od Persow nie ćierpiáły: w rzéce sie vtopiły. Kośćioł wielki ná prośbe posłow Cesárskich obłupiony zostáwił iż go ogniem psowáć nie kazał. S. Iulianá ná przedmieśćiu kośćioł z przyległemi domy został/ gdźie posłowie Cesárscy gospode mieli. Koniec woyny oney sromotny był. Bo posłowie Cesárscy wielka summe złotá pokoy kupuiac wysypáli/ y ná káżdy rok trybut dáwáć obiecáli/ y dawßy zástáwniki przymierze wznowili.

6. *Persowie woiuia źiemie Rzymskie.* Procop: de bello Persico lib: 2. *Antyochia od Persow wźiętá.* *Pokoy kupiony v Persow.*

W tym woiowániu w mieśćie Apámcey byłá cześć niemáła drzewá krzy- 7.

Procop: vt supra. *Drzewo krzyżá S. w Apámeey.* Euagr: lib: 4. ca: 25.

żá ś. ktora swoich czásow Biskup ludźiom do pokłonu vkázował. á ná ten czás go prośili/ áby drzewo ono ś. widźieć mogli/ pierwey niżliby pomordowáni od nieprzyiaćioł byli/ ktorzy iuż pod miástem z woyskiem stali. Biskup Thomasz wyniosł ono ś. drzewo / y czyniac processya / wnet vkazał sie iásny w kośćiele ogień / ktory zá Biskupem szedł/ świetny á nie vgaráiacy. Ewágrius ná to / bedac pácholećiem / sam pátrzył. y był to znák wybáwienia miástá onego. Bo Biskup Kozdroáśá vbłagał. do ktorego gdy wyszedł przed miásto słowy go zmiekczył prostymi/ ták iż mu łáskáwy sie ostał. A gdy pytał Biskupá: iesliby go rad w swoim mieśćie widźiał: Odpowiedźiał: Bárzo nie rad. y w oney sie prostoćie iego vkocháwszy od miástá odstapił.

8\. Procop: vt supra. *Iustinianus tráćił szczęśćie.*

Byłá ná on czás Syria y Antyocheńskie powiáty káćerstwy Eutychiáńskimi y Nestoriáńskimi zárázona / y wiele w oney stronie Biskupow onych błedow broniło. Iustinianus też skoro po poimánym Silweriuśie Papieżu/ szczęśćie trácić poczał. ktore ácz sie we Włoszech troche błysneło / iednák nie trwáło. W Afryce też tegoż roku czternastego pánowánia iego/ Maurowie woysko iego poráźili / y hetmáná zábili. Awa dźiwny y spráwiedliwy Pan Bog / rozmáićie swoie ćwiczy / á iáko mu sie záchowuiem / tákie nam powodzenia dáie.

Sophron: prat: Spir: cap: 20.

Ná tey nieszczęśliwey woynie w Afryce / żołnierz ieden w pogoni / widzac iż go iuż włocznia ieden Maurus przebić miał / do P. Bogá záwołał/ y ślub vczynił mnichem być y świát opuśćić. Co skoro wyrzekł/nikogoż przy sobie nie widźiał/ y wolnym został. y ślubom dosyć czyniac w Laurze Cepáthá trzydźieśći y pięć lat ná pokućie bedac/żywotá w łásce Bożey dokonał.

Rok Páński 541. Vigiliuszá 2. Iustinianá 15. Theodibáldá 1.

1\. *Belisárius odnieśiony do Cesárzá.* Procop: vt supra. *Vitiges do Cárogrodu prowadzony.*

Gdy Belisárius Ráwenne wźiał/ y krolá Gothow Witygesá żywego poimał: zazdrośćiwi oney ták wielkiey iego sławie / odnieśli go do Cesárzá/ iákoby odpádáć od posłuszeństwá iego miał wolą. y dla tego Iustinianus do Cárogrodu przyiácháć mu kazał/choć oná woyná z Gothy iuż ná szosty rok przewłoczona dokonána nie byłá. Przyiáchał máiac zsoba krolá Witygesá y żone iego/ y wiele pierwszych pánow Gothskich / ktore iáko więźnie Cesárskie prowádźił/ ácz żadnego tryumphu nie czynił. Przywiozł zsoba wielkie skárby krolow Gothskich/ y onego Theodoriká pierwszego krolá ich we Włoszech. Co przyimuiac Iustinianus / wielce sie vweselił / y bogáctwá one sámym tylo Senatorom vkázował.

2\. *Dwu krolow żywych przywiodł Belisárius.* Procop: lib: 3. de bello Gott. *Wychwalenie Belisáriuszá.*

Był Belisárius v wszytkich we czći wielkiey y podźiwieniu/iż dwu przemocnych krolow/z Afryki Gilimerá / y ze Włoch Witygesá zwoiował/ y żywe á poimáne do Cárogrodu przywiodł/ y krolestwá ich Rzymskiemu páństwu pozyskał/ y ták wiele skárbow przynośił. Nie mogli sie go ludźie nápátrzyć. Sam też był vrodźiwy y wysokiego wzrostu/ pokorny y łáskáwy/ ták iż wieśniakom sie witáć dopuśćił. Hoynym był ná żołnierze / y kárnośći nád nimi nie opuszczał. Gdźie iego woysko szło/ tám obywátele nie tylo szkody nie ćierpieli / ále bogátszemi zostawáli / gdy żołnierzom swe rzeczy dobrze przedáwáć mogli. Wstydliwy też był y powściagliwy. Ná żadne poimáne białegłowy/ ktorych ták wiele y ták wysokiego y krolewskiego stanu było/nie pátrzył/ w małżeństwie swoim świetym przestáiac. Meżny był y rády wielkiey w nieszczęśćiu. Nikt go piánym nie widźiał.] Mogł sie miedzy nászczęśliwsze poczytáć/ by był oney niezbożney Theodory nie słuchał / y dla tego potym do wielkiego vpadku przyszedł.

Iustini-

Iustinianus P. Bogu dźiekuiac zá one zwyćięstwá/ kośćiołom w Afryce stáre wolnośći przywracał/ y nowe dárował. Pilnie sie też stárał o Kanony/ áby Biskupi y duchowni wedle nich żyli. Lecz drugdy názbyt sie w kośćielne rzeczy wdawał/ y wiele praw nie wedle swego stanu náczynił. 3. In collec: Iustin. Nouell: 115.

Tego roku Auximitowie narod ieden w Arábiey/ do wiáry sie Chrześćiáńskiey obroćili z tákiey przyczyny. Krol ich Adádus woyne máiac z Zydem Dámianem/ ktory Homeritom roskázował/ ślub P. Bogu vczynił/ iż miał zostáć Chrześćiáninem/ ieśliby mu zwyćięstwo dał. Dał mu P. Bog tákie zwyćięstwo/ iż y woysko poráźił/ y Zydá onego poimał/ y páństwo iego ośiadł. Zá co Bogu dźiekuiac do Iustinianá posłał/ áby náuczyćiele y Biskupy y kápłany do niego wypráwił. y ták on wszytek narod y źiemiá zakon CHRISTVSOW przyiełá. Cedrenus. *Auximitowie zostáli Chrześćiány.*

Rok Páński 542. Vigiliuszá 3. Iustinianá 16. Totile 1.

GOthowie we Włoszech Theodibáldá królá swego zábili: miásto niego postáwili Arárika. y tego w kilá mieśiecy zábiwszy/ wybráli Totyle wnekà Theodibáldá/ dużego y dowćipnego/ ktory Greckom zachodnym páństwom roskázuiacym/ biczem był srogim. Tego roku nie máiac iedno pięć tyśiecy ludźi do boiu/ dwákroć Rzymskie woysko pogromił w Emiliey y v Florencyey. Siodmy to rok był woyny Włoskiey z Gothy. 1. *Totilas zostáie krolem.* Procop: lib: 2. de bello Gott. *Siodmy rok woyny.*

Iustinianus Antyochia od Persow skázona nápráwił/ y pięknieyszą niżli pierwey/ budowániem y innemi do mieszkánia potrzebámi/ vczynił. Pobudował kośćioły/ á zwłaszczá ieden naświetszey Bogárodźice dźiwnym y niewymownym nakłádem/ domy pospolite/ łáźnie/ szpitale mężczyzn y niewiast dla chorych/ y inne miástu onemu ozdoby przydał. Procop: de ædif: Iustinia: lib: 2. *Antyochia nápráwiona.*

W Gálliey krol Childebertus wypráwuiac sie z Klotáryuszem do Hiszpániey/ modlitwom sie kośćielnym pilnie zálecał/ y świetych Bożych ná pomoc wzywał. Vczynił ślub/ ieśli mu P. Bog da zwyćięstwo/ dwá kośćioły ná chwałę P. Bogu zbudowáć: ieden imieniem ś. Awitá/ á drugi tám gdźie by Eusichius pustelnik pogrzebiony był. Do ktorego ná puszczá chodźił pytáiac iáko mu sie oná woyná powieść miáłá. y dawał mu wiele złotá: A on powiedźiał: złoto vbogim rozday/ ia go nie potrzebuię/ á wiedz iż zwyćięstwo od P. Bogá mieć bedźiesz. Gdy tedy z woyskiem wtárgnał zá pánowánia w Hiszpániey królá Theodá/ wielką iey część pod swoie moc podbił/ y zwoiował. A oblegszy Cesáráugustę/ gdy iey záraz wźiać nie mogł/ vyźrzał iż ludźie około murow processyą czynią/ y poimánego iednego spytał/ co sie to dźieie? powiedźiał/ iż ludźie poszczac y trudzac sie/ suknią ś. Wincentego meczenniká noszą/ y zá nią idac P. Bogá o miłośierdźie proszą. Co vsłyszawszy krol przeląkł sie/ y Biskupá do śiebie onego miástá przyzwał/ prosząc go/ áby mu oná suknia ś. Wincentego dána byłá/ ieśli wolnemi od obleżenia być chcą. Co miásto vczyniło; á on suknią wźiawszy/ z wielką sie rádośćią do domu wroćił/ y one śluby swoie wypełnił. y ktemu kośćioł w Páryżu ná pámiatkę ś. Wincentego zbudowały nádał. 2. *Fránkowie do Hiszpániey.* Greg: Turon: de glor: Confess: cap. 82. Greg: Turon: de gestis Franc: lib: 3. cap: 29. *Suknia S. Wincentego, y kośćioł w Páryżu.*

Rok Páński 543. Vigiliuszá 4. Iustinianá 17. Totile 2.

TOtylás krol Gothow ná wielką sie moc y woysko zdobył/ y źiemię Włoską woiował. A gdy był v Nárniey/ Biskup onego miástá Cássius wyszedł go witáć. ktorym on/ iż był ná twarzy czerwonym/ pogárdźił/ mniemáiac iż mu oná twarz z vstáwicznego piiánstwá szczerwieniáłá. Ale wnet przepuśćił P. Bog/ iż przedniego 1. *Totilás sie wzmoenił.*

Káſſyus Biſkup cudá czyni. Dial: lib: 3. cap: 6. dni iego ſługá w oczách iego od czártá trapiony/ y po źiemi włoczony był. Nieśiono go do Káſſyuſzá Biſkupá/ on go krzyżem ś. od czártá wolnym vczynił/ y zákazał czártu áby ſie do oneº człowieká nie wracał. To ś. Grzegorz.

2. *Fulgencius Biſkup.* Dialog: lib: 3. cap: 12. Tenże druga powieść kłádźie o Biſkupie Vtrykuláńſkim Fulgenciuśie/ iż ſie nań tenże Totylá gniewał. y gdy w one ſtrone z woyſkiem przyſzedł/ przez ſwoie kśieża posłał mu vpominki/ áby gniew iego vbłagał: On vpominkámi wzgárdźił/ á Biſkupá pod ſtraż wźiać kazał/ ážby o nim ſad vczynił. y okreſili mu żołnierze ná źiemi koło/ z ktorego mu wychodźić nie kazáli; á gdy bárzo słoneczną goracośćią ſtrapiony był: puśćił ſie wielki deſzcz y grzmienie/ y łyſkáwice/ ktorych Gothowie wytrwáć nie mogli. A gdy wſzytká źiemiá wodą ſie oblewáłá/ ono koło w ktorym Biſkup ſtał ſuche zoſtáło/ y iedná kroplá deſzczu ná nie nie pádłá. Co gdy okrutnikowi powiedźiano/ pogárdzenie ono y gniew ku biſkupowi w wielką ſie cześć v niego obroćiło. Ták P. Bog przez pokorne poniża hárde/ y przez wzgárdzone cudá czyni/ á pyſznym ktorzy ſie podnoſzą ſzyie łamie.]

Dial: lib: 3. cap: 18. Jeſzcze tenże ś. Grzegorz piſze: Był w Kámpániey nieiáki Benediktus w lećiech młody/ ále ſtáry w obyczáiách. Tego celle Gothowie ſpalić chćieli/ ále nie mogli. Wſzytko około niey ogień pożerał/ á komorki ſie nie dotykał/ y wywlokſzy go z oney komorki/ vyźrzeli nie dáleko piec ná chleb vpalony/ y weń go wrzućili/ y zámknęli. Ale názáiutrz náleźiono go zdrowego/ y ſuknia ná nim nie zgorzáłá. *Wrzucony w piec nie zgorzał.*

3. Greg: Dial: lib: 2. cap: 14. 15. *Totilás z S. Benedyktem.* A gdy Totylá pod gore Cáſſinum przyćiągnał/ słyſząc o wielkiey świątobliwośći ś. Benediktá/ á iż duchá prorockiego miał: ſzedł do iego klaſztoru/ y ſtánawſzy nie dáleko/ kazał mu ſie opowiedźieć/ y záraz mu przyść kazano. á on iáko chytry náprawił ſwego oręźniká Riggá/ áby ſie krolem Totylą vczynił/ y ſzáty ſwoie nań włożył/ y iść mu do ś. Benediktá kazał/ inne z nim pány/ Wulteriuſzá/ Ruderiká/ Blindiná poſyłáiac. y ſkoro Riggá do ś. Benediktá wchodźił/ z dáleká nań záwołał: Złoż ſynu to co noſiſz/ bo to nie twoie. A on przeląkſzy ſie ná źiemię vpadł/ boiac ſie iż z tákiego człowieká żárty czynić chćiał/ y oni iego towárzyſze tákże ſie przeſtráſzywſzy/ ná źiemię vpadáli. y wſtawſzy przyſtapić do niego nie śmieli/ ále ſie do ſwego krolá wroćiwſzy/ z boiáźnia co ſie ſtáło powiedźieli. A Totylás ſam do ś. Benediktá ſzedł/ y z dáleká przyſtapić nie śmieiac/ ná źiemię vpadł. záwołał nań dwákroć áby wſtał/ á on wſtáć nie śmiał/ áż go ſam ś. Benedikt podnioſł/ y o iego okrućieńſtwá y zbrodnie karał go/ y krotko co ſie z nim dźiać miáło powiedźiał: Wieleś złego náczynił/ wiele złego czyniſz/ iuż kiedy tey złośći przeſtań. W Rzym wnidźieſz/ morze przepłyniesz/ dźiewieć lat kroluiac/ dźieśiatego vmrzeſz. Co słyſząc przeląkł ſie Totylás/ y o modlitwę ś. proſząc/ odſzedł. y od onego czáſu łáſkáwſzym był/ y to go wſzytko potkáło co ś. Benedikt prorokował. Bo w Rzymie był/ y do Sycyliey przepłynał/ y dźieśiatego roku krolowánia ſwego/ y kroleſtwo y zdrowie ſtráćił. *Proroctwo S. Benedyktá o Totili.*

4. *O Rzymie proroctwo S. Benedyktá.* Do ś. Benediktá częſto przychodźił Biſkup Kánuſiny. Ten gdy o wźięćiu Rzymu od Totyle wſpominał/ rzekł: Przez tego krolá Rzym ták ſkáżony będźie/ iż nikt w nim mieſzkáć nie będźie mogł. Ná to mu odpowiedźiał ś. Benedykt: Rzymu Pogánie nie zepſuią/ ále trzęśieniem źiemie/ y wiátry y niepogodámi/ ſam w ſobie vſchnie. y zyśćiło ſie/ mowi tenże ś. Grzegorz/ to proroctwo. Bo widźim iáko domy y mury popadáły/ y kośćioły ſie burzámi poobaláły y ſtárośćią wſzytko ſie pſuie.

5. Dial: lib: 2. cap: 31. Gállá niejáki wodz v Totyle wieśniaká iednego zmęczył/ áby mu o ſwoich pieniądzách powiedźiał. on z męki wielkiey rzekł: dałem ie do ś. Benediktá ná ſchowánie. y zwiazawſzy go kazał mu ſie do tego Benediktá prowádźić. y ták vczynił on człowiek. y vyźrzawſzy ś. Benediktá on Gállá/ począł wołáć: Wſtań á day temu wieśniakowi pieniądze ktoreś wźiął. Obeyźrzał

ſie ś. Be-

ſie ś. Benedikt/ bo ná ten czás czytał/ y vyźrzał zwiazánego człowieká/ y záraz ná weyrzenie iego powrozy ſie rozwiazáły. Co widzac Gállá / ná źiemie vpadł/ y pokornie ſie do modlitwy ś. Benediktá zálecał. A on nie wſtáiac od czytánia/ bráćiey rzekł áby go ná bránie błogosłáwieńſtwá do niego przywiedli. y karał go ś. Benedikt/ áby tákich okrućieńſtw nie czynił. A on ſkruſzony odchodzac/ onego wieśniaká zániechał. *Galla żołniers vkarany.*

Jeſzcze tenże Grzegorz ś. powiáda: Gdy v rzéki Wulturnu nád Kápuá/ Dáredá wódz Gothow z ludźmi ſzedł/ Libertinus mnich w potrzebách kláſztornych táż drogá ná koniu iáchał. ktorego Gothowie z koniá zrzućili/ y koniá mu wźieli. A on im y bicz podał/ mowiac: weźmićie á poganiayćie. A tym czáſem wnet ná modlitwę Libertinus vpadł. Gothowie chcac rzékę one przebrnać/ żadnego koniá w nie wepchnać nie mogli. y domyślił ſie ieden mowiac: Sludześmy Bożemu krzywdę vczynili. y wracáiac ſie do niego/ náleźli go ná modlitwie/ y woláli nań: weźmi koniá ſwego. A on rzekł: idźćie z dobrem/ nie potrzebuię go. A oni poniewolnie go ná koniá iego wſádźili/ y ták dopiero onę rzékę prędko z końmi ſwemi przebyli. 6. Dial: lib: 1. cap: 2. *Libertinus mnich co z Gothámi vczynił.*

Totylás ćiagnac dáley/ y źiemie Włoſka ośiadáiac/ Benewentum miáſto zepſował y Neápolim obległ/ w ktorym ná obronę tyśiac tylo Jſaurow było. Poſłał część woyſká do Rumy/ y ine obronne miáſtá pobrał/ y pieniadze z nich połupił. Ale białymgłowom krzywdy żadney / zwłaſzczá zacnym czynić zákazał. y z tego miał v Rzymian ludzkośći ſwey wielka ſławę.] Ták ſie był z náuki ś. Benediktá nápráwił. A gdy mu ſie nikt nie ſprzećiwił / pobrał Brucia/ Lukánia / Apulia/ Kálábria/ y z nich iáko z ſwoich/ pobory wyćiagał. 7. Procop: lib: 3. de bello Gottico. *Totilás brał miáſtá Włoſkie. Ochrona białych głow.*

W tey ſtronie/ piſze ś. Grzegorz / był ś. Sábinus Kánuſynu Biſkup / ktory ſtáry bárzo bedac/ y ná oczy nie widzac/ prorockiego duchá miał. Totylás chcac go doświádczyć/ ſzedł do niego ná obiad. y gdy ſługá Biſkupowi pić podawał: Totylás kubek od niego wźiał y ſam mu przynośił. A on Duchem ś. widźiał rękę iego y rzekł: źiy tá ręko: Z czego ſie Totylás vćieſzył/ y doznał tego czego prágnał. Dial: lib: 3. cap: 5. *Sábinus Biſkup.*

A gdy Neápolczycy w obleżeniu pomocy od Ceſárzá czekáiac dowiedźieli ſie/ iż ći ktorzy im ná pomoc płyneli/ nawálnośćia potoneli/ y drudzy do reku nieprzyiaćielſkich wpádli: podáli ſie Totyli: wielka im ludzkość y láſkę pokazał. Nietylo im odpuśćił: ále ie żywnośćia / iáko przyiaćiel opátrzył/ iż y powinny więceyby był vczynić nie mogł. Ták mu byłá oná náuká ś. Benedyktá pomoglá. Oręźniká ſwego/ ktory pánienkę w iey czyſtośći zelżył / záraz śćiać/ y dobrá iego dáć iey roſkazał. 8. Procop: vt ſupra. *Neápolis wźięte od Totile.*

Znowu ná wſchodźie / Perſowie przymierze zrzućili y woyſká ná páńſtwá Rzymſkie puśćili. Wypráwił ſie przećiw im Beliſárius / ktory ieden zamek wźiawſzy / y záśię go vtráćiwſzy / nic pámięći godnego nie ſpráwił. Pádły y ná iego woyſko choroby/ iż ſie ledwie trzećia część wroćiłá. Procop : de bello Perſico lib: 2. *Perſowie woynę odnawiáią.*

Rok Páńſki 544. Vigiliuſzá 5.

Juſtinianá 18. Totile 3.

Dźiewiaty rok woyny z Gothámi był/ ktorego ſie Totylá do Rzymu z woyſkiem puśćić vmyślił. y poſłał pierwey do Senatu áby ſie dobrowolnie podáli. Ale mu nic nie odpiſáli/ á wſzytkie Ariany áby nie zdradzáli miáſtá/ z Rzymu wygnáli. Co ſie zá podániem Vigiliuſzá Papieżá ſtáło. A w tym Juſtinianus Beliſáriuſzá od woyny Perſkiey odrywáiac / do Rzymu go poſłáć ná obronę muśiał.] 1. Procop: de bello Gott: lib: 3. *Beliſarius do Rzymu ſie wroćił.*

Arator poeta. Arator Poetá dyákon kośćiołá Rzymſkiego / wierſzem dźiwnie wdźięcznym dźieie Apoſtolſkie okraśił. y kśięgi one Papieżowi oddał / o ktore Biſkupi / kápłani y mniſzy prośili / áby ie w kośćiele czytano / y ſchodźił ſie lud do kośćiołá ad Vincula, y śiedmkroć przez śiedm dni / ſłodkiego onego piſánia z powtarzániem ſłuchał.

2. *Procop: de bello Perſico lib: 2.* Trzeći raz Kosdroes krol Perſki woynę ná Ceſárzá odnowił / y obledz Sergiopol kazał. Ztámtąd Biſkup Cándidus do krolá ſzedł chcąc go vbłágáć / y pieniądze mu zátrzymáne obiecował. A on go oſadźić dał / roſkázuiąc áby we dwoy náſob oddáne pieniądze były. y poſłał ſwoie Biſkup áby wſzytkie kośćielne ſkárby wydano. Ná ktorych gdy ieſzcze Perſá nie przeſtawał / á po drugie ſkárby poſły ſwe do miáſtá wyſłał: Ambry Sáracen Chrześćiánin z iego woyſká / przeſtrzegł miáſto / áby tylo dwá dni wytrwáli / powiádáiąc iż Perſowie wody nie máią y odćiągnąć muſzą. *Euagr: lib: 4. ca: 27.* Przydáie Ewágrius / iż ieſzcze ná okup miáſtá poſłáli krzyż od Iuſtinianá y Theodory żony iego dány. ktory gdy oddawano / pytał Kosdroes ieſli wiecey tych ſkárbow nie máſz: powiedźiał ieden nicopátrzny / iż ieſzcze ſą zákopáne od niektorych. A nie było nic iedno ćiáło ś. Sergiuſzá męczenniká w ſkrzyni śrebrem opráwioney. *S. Sergius obronil miaſta.* y znowu Perſá wſzytkiemu woyſku miáſtá dobywáć kazał / ktore gdy przyſzło / vyźrzeli wiele ludźi mocnych y zbroynych ná murách / y przelękli ſie / y wroćili. A Kosdroes wiedząc zá pewne iż ludźi do obrony w mieśćie nie było: przyczytał on cud wierze Chrześćiáńſkiey / y do domu ſie wroćił / y przed śmierćią Chrzeſt ś. przyiął. To Ewágrius, y ták ś. męczennik Sergius ono miáſto wybáwił.

3. *Procop: de bello Perſico lib: 2. Złe powietrze iáko dziwne.* Tego roku ná wſchodnych kráiách dźiwne ſie złe powietrze ná ludźie záczęło / począwſzy od Egyptu. Záczynáłá ſię w ludźiech niemoc od widzenia mniemánego czártow / y od ſzaleńſtwá w ogień wpadáć y topić ſię chćieli / y ták vmieráli. We śnie poſtráchow ſie nábrawſzy / w febrę wpadáli y nie zleczeni byli. wſzyſcy od rozumu odchodźili / y ſtrożom ſwoim wielką ćiężkość zádawáli / w Cárogrodźie ná początku potroſzę / á potym po pięći y dźieśiąći tyśiecy ná dźień vmieráło. Trwáłá w Cárogrodźie tá plagá trzy mieśiące.] *Lib: 4. cap: 28. Nicephor: lib: 17. cap: 18.* Dokłáda Ewágrius / iż w inych kroleſtwách tá niemoc trwáłá lat pięćdźieśiąt / nietylo ná wſchodnych / ále po wſzem świećie. Ná pámiątkę tego oddalonego powietrza / Grekowie dźień mátki Bożey / ktory my Gromnicżny zowiem / oni go Hypápántem mienią / świećić poczęli. Wſchodnym kośćiołom Geláſius Papá to święto zácząl / gdy Lupercalia Pogáńſkie znośił y pſował. *Procop: vt ſupra.* Ceſarz Iuſtinianus dowiedźiawſzy ſię / iż w Perſyey wielkie powietrze ludźie zárażáło: woyſko ná nie poſłał / ktore Perſowie rozproſzyli y pobili.

Rok Páńſki 545. Vigiliuſzá 6.

Iuſtinianá 19. Totile 4.

1. *Tibur wzięty. Procop: de bello Gott: lib: 2.* Totylás przez zdrádę wźiął Tibur nie dáleko Rzymu / y wſzytkie obywátele z ich Biſkupem pozábijał / wielkie okrućieńſtwo ſwoie pokázuiąc. A Beliſárius widząc iż rownego do bitwy woyſká nie ma / ſam w Emiliey przemieſzkiwał / á ná obronę Rzymu ludźi poſłał. *Beliſarius hoyny na kośćioly. Anaſtaſius.* Támże poſłał bárzo drogi krzyż złoty z kámieńmi ś. Piotrowi przez ręce Vigiliuſzá Papieżá / y wiele inego śrebrá y iálmużn ná vbogie. Zbudował y nádał też imiony ſzpitale w Rzymie ná drodze ſzerokiey y Fláminiey. 2. *Euagr. lib: 4. ca: 26. Perſowie v Edeſſy.* Perſowie záś w Rzymſkie páńſtwá wpádli / iuż nie z ludźmi ále z Pánem Bogiem Chrześćiáńſkim walczyć chćiał Kosdroes. A iż ſłyſzał o Edeſśie mieśćie w ktorym byłá twarz Páná náſzego Abágárowi poſłána / nie

ßián a/nie reką ále Boskim cudem málowána / iż żaden przemoc onego miástá nie mogł/dla obietnice CHRISTVSOWEY: puścił sie tám/y wysokie nád murámi wáły posypawßy y drzewem pobudowawßy / iuż prawie do miástá żołnierz iego wniść miał. A mießczánie one przedziwną twarz wynoßąc/ ogień podmiátáli y wodą kropili. Nád podobieństwo ogień on przebił sie do drzewá/y wßytko ono budowánie popsował. A Persá zwątpiwßy o zwyćięstwie z sromotą odćiągnął/y do domu sie wroćił/ widząc iż z Bogiem Chrześćiáńskim nierowna woyná.

Tego roku Iustinianus wedle swego zdánia dźień wielkonocny náznáczył/y pobłądźił iednym tegodniem. Lud Cárogrodzki gdy mięso przedáwáć w ony dni kazał/rzeżniki pozábiiał/ á nikt áż czás przyßedł mięsá nie iadł. Ták sie dźieie gdy pánowie w kośćielne sie spráwy wdawáią. Miscell. Post wielki.

3. Do Afryki Iustinianus posłał ná vrząd nawyżßy Arkobindá powinnego swego/ktory śiestrzankę iego zá żonę miał. Tám Gontárides połkownik ktory żołnierzmi rządźił/zástráßył go / iż do pálacu wiáchác nie śmiał. Bo iuż sie był stał tyránnem od posłußeństwá odpadáiąc. Posłał on tyran Biskupá Kárth______ginu Repárátá do Arkobindá áby sie nie bał/ á do niego przyßedł ná pálac/przyśięgáiąc mu y Biskupowi przyrzekáiąc/iż go zdrowego záchowáć miał. Vwierzył przyśiędze y Biskupowi/ y ßedł ná obiad do niego/y vczęstowawßy go on tyran/do komory wniść mu/y tám go zábić kazał. Po dniu 36. on okrutnik tákże od Artábany wodzá zábity iest. Procop: lib: 2. de bello Vandal. Gontarides zdr_y ca zabił, y zabity iest.

Tu Prokopius powiedáć o woynie Wándálskiey vstáie.

Rok Páński 546. Vigiliuszá 7.

Iustinianá 20. Totile 5.

1. Iedennasty rok woyny z Gothámi/ktorego Totylás Peruż oblęgł/y śiodmego mieśiącá zdrádliwie zábiwßy Cypriana obrońcę miástá wźiął. Biskupá Peruzu Herkulaná żywo obłupić z skory áż do pięty/ y potym śćiąć/y ćiáło zá mur wyrzućić / á ine wßytki w mieśćie pozábiiáć kazał. Ciáło iego potym zá murem pogrzebione mießczánie cáłe/á dźiećięćiá ktore z nim záraz wrzucone było wßytko sprochniáłe/náleźli. á co dźiwnieyßá głowá śćięta ták sie z ćiáłem onym zrosłá / iż żadney rány nie było znáć. Wroćił sie iuż był okrutnik do swoiey wrodzoney iádowitośći/zápomniawßy náuki ś.Benediktá. Toż okrućieństwo pokazał nád Biskupem Populonu Cerboniußem / ktory częstuiąc żołnierze Rzymskie / gdy mu o nádchodzących Gothách powiedźiano / w domu ie swoim skrył/y zdrowie ich záchował / o to przyzwał go Totylá / y ná widokách lud zebrawßy / y sam záśiadßy niedźwiedźiá nań wywrzeć kazał/ á niedźwiedź mu sie vkorzył/y nogi iego lizał. Lud záwołał chwaląc P. Bogá z tákiego cudu / á Totylás też trochę iádu swego złożywßy / y niedźwiedźiá sie wstydząc/iż był łáskáwßy á niżli on sam/ Biskupá wolno puśćił. Procop: de bello Gott: lib: 3. Peruż wzięty. Cyprian Biskup męczennik. Gregor: Dialog: lib: 3. cap: 13. Cerbonius podány niedźwiedźiowi. Greg: Dialo: lib: 3. cap: 11.

2. Oblęgł Rzym tegoż roku/ rostkázuiąc po wßytkiey Włoskiey źiemi oráczom/áby wolno źiemię spráwowáli/á iemu pobory y owoce pánom swoim dawáli. Wiedźiał iż w Rzymie żywnośći nie było/y głodem miásto trapił. Rzym oblęgł Totilas.

Pelágius on poseł Papieski w Cárogrodźie tego roku sie do Rzymu/ nim był oblężony/wroćił. Po iego odiácháiu/ bo przy nim nie śmiał/ Iustinianus od Theodorá Cesáreyskiego Biskupá Eutychianá/iáko sie wyżßey powiedźiáło/zdrádliwie námowiony (potrzebá pámiętáć) list ábo státut nápisał o trzech Cápitulách/potępiáiąc Theodorá Mopsueńskie°/Ibę/ y Theodoretá po ich śmierći/ ktore iáko pokutuiące Concilium Kálcedońskie przyięło/y zá Kátholiki miáło. Te tria Capitula wielką burzę kośćiołowi Pelágius do Rzymu się wraca. Státut Iustiniana o trzy Kápituły. Concil: Tom: 1. in Ioanen. 2 Papa.

zá nierozumnym vporem Cesárzá y omylnośćia iego przynioſly.

3. *Tria Capitula iáko ſie rozumieią.* Ná tych ſporow lepße zrozumienie/ to ſie ſłußnie tu przekłáda ná obiáśnienie rzeczy ſámey. Przez te tria Capitula, rozumieią ſie ſtánowienia o trzech oſobách Biſkupich/ Theodorá/ Iby/ Theodoretá/ ktorzy pierwey byli heretykámi Neſtoriánmi: ále ſie vpámietáli/ náwrocili/ odwołáli/ y rozgrzeßeni porządnie/ y do iednośći kośćielney od Concilium Kálcedońſkiego przyięći/ w niey do śmierći ſámey dotrwáli. ktore gdy potępiał Iuſtinianus/ Kátholicy ná przodku przyzwolić ná to niechćieli/ boiąc ſie áby Concilium Kálcedońſkiemu/ ktore tych trzech dla pokuty ich przyięło/ przymowká y obelżenie nie było. á ktemu áby vmárli pokoy mieli/ ktorzy zá żywotá błędy ſwoie odwołáli. Nie iżby błędy ich pierwße y piſmá ich chwalili: vchoway Boże: ále żeby ich pokućie y oſobom ich tá ſie niecześć nie dźiałá. Ták czynił Wigilius Papież/ y wßyſcy z nim Kátholicy/ przyimowáć onego liſtu Ceſárſkiego niechćieli. Lecz potym gdy ſie to ná Concilium piątym rozbieráło/ y nálázło ſie to/ iż ono potępienie tych trzech wedle pierwßych ich błędow/ nic Concilium Kálcedońſkie^o nie ßkodźiło: y Wigilius y ini Kátholicy ná Ceſárſki on liſt zezwolili. A ći ktorzy zezwolić niechćieli choć Kátholicy/ odßczepieńcy ſie zwáli.

Summá ſwarow o trzy Kapituły. To ſummá wßytkich ſwarow máło nie prożnych/ ktorych náśiáłá niezgodá y vpory Pelágiußá z Theodorẽ Ceſáriyſkim/ gdy Pelágius Origeneſá po śmierći potępiał/ á Theodorus tákże Origeniſtá y Eutychian ná złość Kátholikom tych trzech po śmierći potępić chćiał. Acz Theodorus złym ſercem ſpodźiewáiąc ſie iż tym Concilium Kálcedońſkie zelżyć y ohydźić miał. y nießło w tych poſwarkách o żaden ártykuł wiáry/ iedno o one potępione oſoby. okrom tego co chytrzy Eutychiani zámyſláli/ ále nie iáwnie.

4. *Facundus Africa: pro defenſ: cap: 2. lib: 1.* A iż wiedźiał Iuſtinianus/ iż iego ſtátut on ná wyklęćie onych trzech/ wagi przez przyzwolenia Biſkupow nie miał: ſtárał ſie áby do podpiſánia y przyzwolenia Biſkupy poćiągnął. y kuśił ſie naprzod o Wigiliußá Papieżá y kilás zachodnych Biſkupow/ y o Dáciußá Medioláńſkiego/ ktory w ten czás był w Cárogrodźie/ y o Fákundußá Biſkupá z Afryki/ ktorzy żadną miárą zezwolić niechćieli.

Fákundus piſał ná Iuſtiniana. A Fákundus liſt śmiáły y beſpieczny ná Iuſtinianá nápiſał/ przyganiáiąc mu/ iż będąc y świeckim pánem y náuki żadney nie máiąc/ w kośćielne ſie ſpráwy wdáie/ y iáko Zeno czynił/ Biſkupom roty do wiáry wydawa/ ktorey ſie od nich ſam vczyć winien. Lecz wſchodni Biſkupi/ Mennás Cárogrodzki y Antyoſki Ephrem/ y Alexándryiſki Zoilus/ y ini/ ácz poniewolnie/ zezwolili/ y to pod tym obowiązkiem: ieſli Papież Wigilius to pochwali/ ináczey nic.

Procop: lib: de bello Gottico. Widząc Ceſarz iż bez Wigiliußá Papieżá przewieść ſwe^o nic nie mogł: piſał pilnie do niego/ proßąc áby do Cárogrodu záiáchał. Co on vczynił nie-

Papież do Cárogrodu wyiáchał. roſtropnie/ iáko ſie potym pokaże/ y nád zwyczay przodkow ſwoich/ ktorzy proßeni choć od pobożnych Ceſárzow/ nigdy tego vczynić niechćieli/ áby Rzym opußczáiąc od ſwey ſie ſtolice oddaláli. y wyiáchał z oblężonego Rzymu tego roku do Sycilicy/ y tám zimę przemießkał/ biorąc ſpráwę od ſwoich zwłá[...]czá od Stephaná poſłá ſwego/ y od Dáciußá Medioláńſkiego Biſkupá/ kto[...] [...]ztámtąd wracał/ co ſie w Cárogrodźie dźiało.

Tám z [...] wielką liczbę korcy zbożá wyſłał Wigilius do Rzymu/ [...] wątpienia z [...]ćinych imion/ ktore tám były bogáte y wielkie. Ale okrętom onym/ ktore wiozły zboże/ ná ochłodę głodu oblężonych Rzymian/

Chleb Rzymiánom pobrany. Gothowie zábiegli/ y v brzegu ie poimáli/ y pobiwßy ludźie ná nich á zboże

Válentinus Biſkup obćięty. odiąwßy/ Wálentiná Biſkupa ktory od Papieżá z Sycyliey iáchał/ do Totyle przywiedli. ktoremu okrutnik obie ręce vćiąć kazał.

6. *Prato Spir: ca: 117.* Roku tego Ephrem Antyoſki Biſkup do oyczyzny niebieſkiey poßedł/ y Piotr Ierozolimſki. o tym Pietrze y zeßćiu iego táka ſie powieść náyduie v

Sophro-

Sophroniuſzá. Był ieden ſtáry puſtelnik Abbás Georgius ná gorze Synái. Temu wielka chęć przyſtąpiłá / áby dźień Wielkonocny w Ieruzálem v grobu Páná nászego świecił / y tám prześwięte táiemnice brał. Y gdy o to pilnie Páná Bogá prośił / gdy on dźień przyszedł / od Anyołá w one godźine poſtáwiony był v grobu Páńſkiego / y z ręku Piotrá Pátryárchy przenaświętszy Sákráment przyiął. Obaczywszy go Piotr / ná obiad go do śiebie prośił. A on rzekł: Sſtań śie wola Boża. y záraz do ſwey zás celli on ſtárzec przynieśiony był. Biſkup śię nań fráſował / iż im pogárdźił / y piſał do oycow gory Synái áby mu onego ſtárcá ktory iuż lat miał 70. posłáli. A ſtárzec posłał bráćia do niego / y liſt nápiſał / w ktorym mowi: Vchoway Boże ábych was przeświętego Anyołá wzgárdźił: ále wam oznáymuię / iż po sześći mieśiecy / obá záraz ſtániemy przed CHRISTVSEM Bogiem nászym / tám śię wam pokłonię. Gdy przyszli Oycowie oni do Pátryárchy y liſt oddáli: mocno twierdźili / iż nigdy z ſwey celle od dawnych lat nie wychodźił / áni ná tym mieyſcu był. A Biſkup oczom ſwoim wierzył / y cudo Boże poznał. y onego czáſu gdy szoſty mieśiąc miał / żywotá dokonał.] Może P. Bog záwżdy to czynić co z Abákukiem y z Philippem vczynił. On śię do wolcy ſług ſwoich ſkłánia / iáko Pſalm mowi / y modlitwy ich wyſłuchawa / y iáko mátká z dźiećmi śię ſwymi obchodźi.

Cud o Georgiuſie Opáćie.

Przenieśiony od Anyołow do Ieruſalem.

Rok Páńſki 547. Vigiliuſzá 8.

Iuſtiniáná 21. Totile 6.

1 ROk nieszcześliwy / ktorego Totylás Rzym opánował. W oblężeniu onym Pelágius dyákon / ktory niedawno był z Cárogrodu przyiáchał / wielkie rozdawał pieniądze ná ſtrapione głodem / ktory iuż Rzymiány męczył. Tenże proszony od Rzymian do Totyle o krotkie przymierze wyszedł / ále pięknie przyięty nic nie vprośił. Mieli żołnierze ieszcze żywnośći doſtátek / ále ią kryli / ábo bárzo drogo táiemnie przedawáli. Beſſus y Konon ſtárszymi w obronie miáſtá nád żołnierzmi będąc / pieniądze tylo zá zboże zbieráli / do ktorych śię ſkupiwszy Rzymiánie prośili / áby im żywnośći vżyczyli / ábo ie pozábiiáli. Oni rzekli iż żywnośći nie máią / á zábiiáć śię ich nie godźiło / ćieszyli ie iednák prędkim przybyćiem woyſká y pomocy z Cárogrodu. Tym czáſem wielki głod wszytkich vćiſkał: gdy im otrąb nie zſtáło / do zdechłych koni / myszy / szczurkow y inych beſtiy śię puszczáli y one iedli. á gdy y v żołnierzow poczęło chlebá nie zſtáwáć / wszyſcy śię do pokrzyw y źioł około murow vdawáli: puchneli / padáli / vmieráli / drudzy śię zábiiáli. ieden oćiec pięćioro dźiatek máiąc / gdy nań wołáły y płákáły chlebá prosząc: on rzekł: Podźćie zá mną dźiatki / y prowádźiwszy ie do Tybru / ſam śię z wielkiey ku dźiećiom żáłośći / vtopił.

Procop: lib: 3. de bello Gottico.

W oblężeniu żołnierſkie łakomſtwo.

Głod wielki w oblężeniu w Rzymie.

Topili śię dla głodu.

2 A gdy żołnierze vſłyszeli / iż lud posłány z Cárogrodu ná pomoc do Rzymu / zátrzymány y od Gothow pobity był: myślili iuż miáſto podáć / á zwłaszczá Iſaurowie / ktorzy śię porozumiawszy z Totylą / y kilkás [illegible] mężow powrozem w nocy przećiągnawszy / bramę ktora zwá[illegible] [illegible]naria odbili / y Gothy wprowádźili. Żołnierze Rzymſcy z wod[illegible] [illegible]ymi Beſſem y Kononem inymi bránámi vćiekli / niektorzy śię mie[illegible] Rzymián[illegible] [illegible] [illegible]száli. Máximus / Olibrius / Oreſtes / y ini przedn[illegible]szy / w kośćiele [illegible] S. Piotrá zámknęli / ini wszyſcy z miáſtá wyszli vćiek[illegible]iąc / ledwie ludu z pięć ſet zoſtáło / ktorzy do kośćiołow vćiekli: gonić nikogoż Totylás nie kazał. A gdy widźiał / iż śię nie było w mieśćie czego bać: szedł do kośćiołá S. Piotrá Pánu Bogu dźiękowáć / á Gothowie [illegible]go potkáli zábiiáli / y było zábitych z poſpolſtwá o sześćdźieśiąt / á żołnierzow [illegible]olo dwudźieſtu nawięcey.

Rzym zdrádą wźięty od Totile.

Totilás P. Bogu dźiękuie v S. Piotrá.

Pelagius vblagal Totilę. W kościele ś. Piotrá/ Pelágius on dyákon Totyle przywitał y miłosierdźia prośił/ Ewángelią w ręku máiąc. y vprośił to/ iż zábiiáć nikogoż nie kazał: łupy bráć/ á sobie co nalepße y nadrożße rzeczy záchowáć/ żołnierzom dopuśćił. *Złupiony Rzym.* Wiele w domách páńskich pieniędzy náleźli/ ále nawiecey w domu onego Bessá hetmáná/ ktory w głodźie zboże przedawał/ á wynieść z sobą łákomstwá onego y krwie ludzkiey/ zły człowiek/ nie mogł.

Białegłowy ochronione. Niewiásty y białegłowy wßytkie zwłaßczá zacnych domow cáło y bez żadney krzywdy y zelżywośći záchowáć kazał/ á zwłaßczá onę Rusticiánę żonę Boeciußá corkę Symmáchá/ ktorą Gothowie zábić chćieli/ o to iż obrázy Theodoriká ná pomstę mężá swe°/ obáláć kazáłá. Ale y tey śię krzywdá żadna nie sstáłá. w czym Totylás wielką sławę swoiey powśćiągliwośći odniosł.

3\. *Totilás do swoich żołnierzow rzecz czyni.* Názáiutrz Totylás swoie żołnierze zwołał/ y przemowę táką do nich miał: Przodkowie náßy Gothowie wielkie y mocne woyská y ßczęśćie y zwyćięstwá gęste mieli/ y ták wiele krolestw pośiedli: dla tego/ iż spráwiedliwość miedzy sobą y nád poddánymi záchowáli. *Záleca im spráwiedliwość.* ktorey gdy odstąpili/ pokaráni y zmnieyßeni są. Zostáło nas oto trochę/ y dał nam P. Bog tákie zwyćięstwo/ o dwádźieśćiá tyśiecy Rzymian iużeśmy pobili: da nam wiecey gdy przy spráwiedliwośći stać bedźiem/ zá ktorą ßczęśćie woienne idźie. etc. Dobrze to mowił. Bo y wiárá dobra Kátholicka nie pomaga/ gdy grzechy zachodzą/ y owßem tácy bárźiey karáni bywáią/ ktorzy wiedzą wolą Bożą á oney nie czynią. Grzechy to spráwuią/ iż ná syny swe Pan Bog Pogáńską rękę przepußcza. Zezwał zás Totylás Senatory y ine przednie ludźie/ y wymawiał im dobrodźieystwá ktore od Gothow mieli/ y ßkody y krzywdy ktore ie od Grekow/ ktorzy ich ták odbieżeli/ potykáią. etc. iáko zwykli pánowie poddánym mawiáć.] *Gothowie lepiey śię zachowáli Papieżom niż Grekowie.* Mogł y to przytoczyć co Grekowie Papieżowi Silweriußowi vczynili/ á iáko Gothowie/ w wielkiey częśći Papieże y Biskupy mieli od káżdey krzywdy ich broniąc/ y cáłe práwá ich záchowuiąc.

Procop: vt supra. *Totilás Pelágiußá o pokoy śle.* Potym Pelágiußá onego/ ktory był v niego wßytkie ony Rzymiány wyprośił/ do Cesárzá Iustiniáná posłał/ przydáiąc mu Theodorá/ áby pokoy mu ziednáli/ y pisał list táki: Ieśli w pokoiu mię zostáwiß/ zá oycá ćię mieć bede/ y ná wßytkie twoie nieprzyiáćiele poćiągnę. Cesarz mu odpisał/ iż wßytkie woienne námowy zlećił Belisáriußowi. Z czego zrozumiał/ iż mieć pokoiu nie miał/ y myślił wßytek Rzym obálić y z źiemią zrownáć. *Rzym obálić chce Totilás.* O czym gdy śię dowiedźiał Belisárius: posły do niego wysłał/ y list pisał w ktorym są one słowá: Ieśli nas zwyćiężyß/ sobie Rzym zostáwiß/ y swoie miásto obáliß/ ktore wßytek świát przez długi czás y w wielkim dostátku budował. A ieśli stráćiß á pokonány od nas bedźieß: wieczney niesławy nie vydźieß/ iż dármo y bez przyczyny/ tá[illegible] miásto ktoremu ná świećie rownego nie máß/ zepsuieß. *Odrádźił mu Belisárius.*

5\. *Trzećią część murow podsiuráwił.* Ten list często czytáiąc/ dał śię do tego námowić/ áby Rzymu nie psował. Trzećią część tylo tu y owdźie murow obalał/ áby drugi raz gdyby śię wroćił/ miał do weßćia wrotá/ iesliby śię Rzymiánie sprzećiwili. y ták z Rzymu wyćiągnął/ y bitwámi śię z Rzymiány v Lukanow y w Kálábriey báwił. *Belisárius náprawiał w Rzymie mury.* A tym czásem Belisárius do Rzymu przyćiągnął/ y opánowawßy miásto mury one zdźiuráwione iáko mogł ná predce pozápráwiał.] Znáć y dźiś iego robotę dáleko od stárey podleyßą/ ná tych murách Rzymskich.

6\. *Anastasius in Vigilio.* *Papież do Cárogrodu przyiáchał.* Tego roku Vigilius Papież z Sicyliey do Cárogrodu przyiáchał. Wyßedł przećiw iemu Cesarz/ y cáłuiąc śię nád sobą płákáli/ á lud idąc przed nim áż do kośćiołá Zofiey/ śpiewał: Owo przyiáchał pánownik pan/ etc. Potym śię długo o Antymá swárzyli/ y vkázowáłá Cesárzowa Theodorá podpis y obietnicę ręki iego/ áby był ná Biskupstwo Cárogrodzkie przywrocony. *Poswarki z Theodorą.* Ale on pełny mocy Apostolskiey mowił: Przyzwáli mię pobożni pánowie Iustinianus y Theodorá: ále widzę żem nálazł Diokleciáná y Eleuteryą. Czyńćie

co chcećie

co chcecie/ vmrzeć wolę/ á słusznie zá swe vczynki ćierpieć/ niżli heretyká ná stolicy tey postáwić. W inße zás poswarki z nim záßedł Iustinianus/ około swego onego wyznánia wiáry/ y wyroku ná potępienie trzech kápituł: to iest/ trzech osob/ áby Papież ná nie zezwolił. Vchodząc Vigilius zezwolenia onego/ zezwał Synod 30. Biskupow w Cárogrodźie/ y słyßeć chćiał rozumienie ich. Wßyscy się zá Cesárzem skłániáli/ sámi Biskupi z Afryki y niektorzy zachodni co z Papieżem przyiácháli/ od tego byli dálecy/ áby się ono Cesárzowi pozwaláć miáło. á Fákundus z Afryki Biskup/ księgi o tym do Cesárzá pisał/ wolnym iezykiem nań się o tákie nád Biskupy roskázowánia pußczáiąc. Papież widząc one niezgody/ á boiąc się wielkiego rozerwánia/ wołał się też do Cesárzá y wschodnych Biskupow skłániáć/ dobrze vważywßy/ iż nic on list Cesárski Concilium Kálcedońskiemu nie ßkodził/ á iż nie szło o wiárę/ále tylo o osoby. Jednák iáwnie się z swoim rozumieniem nie pokazał/ ále wyrokiem swoim co roskazał: áby o onym poswarku nikt nic nie mowił/ áni pisał/ áni się w swary wdawał/ pokiby się wielkie Concilium nie zebráło/ á końcá o tym nie vczyniło. y ták one rożnice do czásu vćichły.

Státek Vigiliuszá z strony wiáry. 7.

Synod w Cárogrodźie.

Papież tákásuie poswarkow o trzy Kápituły.

Jednák niektorzy przyganiáli w tym Papieżowi/ y rozumieli iż onym milczeniem Cesárska stronę pochwalił: ále kto mądrze w tę rzecz weyrzy/ oney mądrośći iego zgánić nie będźie śmiał. Bo wielkaby był ßkodę kośćiołowi vczynił potępieniem y obráżeniem czterech Pátryárchow/ y tych Biskupow ktorzy pod nimi byli/ o rzecz ktora się nietylo zámilczeć miáłá/ ále y tákich zábaw y trácenia czásu nie byłá godna/ y lepiey ią było pod źiemią pogrześć/ gdyż obie stronie kácerstwem się brzydźiły y Concilium Kálcedońskie ochraniáły/ á żadnego w wierze vßczypku prawdźiwego nie było. Dosyć Vigilius swego męstwá Apostolskiego pokazał/ iż one Cesárzowa Theodorę ze wßytkimi Eutychiany y Acephalmi y heretyki wyklął. Co świádczy Grzegorz ś. wielki.

8.

Niepotrzebne swáry o te Kápituły.

Cesárzowa wyklęta z heretykami.

Lib: 2. epist: 36.

Rok Páński 548. Vigiliuszá 9.

Iustinianá 22. Totile 7.

TRzynasty rok woyny z Gotháni/ nie był ßczęśliwy Rzymiánom/ ktore często Gothowie pokonywáli. A ktemu Skláwinowie ábo Słowacy z woyskiem przebywßy Dunay/ Illirik ośiedli. Cesarz się w tákich vtrátách wolał o trzy kápituły frásowáć/ niżli woienne przypadki pilniey opátrowáć. A co ießcze gorzey/ zácżeło się wielkie rozerwánie miedzy Kátholickimi Biskupy/ y kśiężą. z Afryki nieiáki Opát Felix Gillitanus y z Lámpridiußem/ do Cárogrodu przyiáchawßy/ námowili Sebestianá dyákoná Papieskiego/ á on zás towárzyßá swego Rustiká tákże Rzymskiego dyákoná Papieskie kleriki/ áby przećiw Papieżowi powstáli/ wywodząc to iż krzywdę czyni Concilium Kálcedońskiemu/ gdy tych nie wyklina/ ktorzy ie onemi trzemi kápitułámi zelżyli. y ták go vdáli iákoby Concilium onego nie pochwalał/ á zá heretyki się skłániał. Co byłá wielka potwarz. Nábechtáni oni dyákonowie/ y drugie kleriki Papieskie/ subdyákony y defensory y pisárze do siebie poćiągneli. R on Rustikus y Sebestianus rospisáli listy do zachodnych Biskupow/ rozsławiáiąc to o Papieżu/ iákoby Papież tym sprzyiał/ ktorzy Concilium Kálcedońskie psowáli. Jedni nie wierzyli/ drudzy záraz od Papieżá odpádli/ trzeći pisáli do niego o tym się dowiáduiąc. Owa nie máłe się zábuerzenie y odßczepieństwá zá przyczyną onych płochych ludźi zácżeło/ y bárzo się ßkodliwie ßerzyło. y pisáli ná Papieżá y iezyk swoy obostrzyli Liberatus dyákon z Kárthaginy/ y on Fákundus Biskup Hermiáneński/ y Wiktor Biskup Tumueński/ ktorych pisinem wiele

1\. Procop: de bello Gottico lib: 3.

Skláwinowie ośiedli Illirik.

Rozerwánie miedzy kśiężą Rzymską.

Papież potwarzony od swoich y rozsławiony.

Isidorus.

śię Biskupow poburzyło/ iż od Papieżá odstępowáli. y ták wszędźie były swáry y niezgody ácz nie długie. bo śię rychło Papieska niewinność odkrywáłá.

2. *Laurianus Biskup męczennik.* Laurianus Mediolánski kápłan/ wolnym iezykiem Totyle okrutniká karały iego złości gánił. O co gdy go poimáć y zábić chćiał/ do Hiszpániey vćiekł/ y był tám po Máximie w Hispáli ná Biskupstwo wybrány. O czym gdy śię Totylá dowiedźiał: pisał do Theudy królá Hiszpáńskie° tákże Gothá/ áby go skarał. On o tym zrozumiawszy/ do Rzymu śię puśćił/ y stámtąd záś do Hiszpániey śię wracáiąc/ v Mássyliey w Gálliey od sług Totyle zábity iest. Męczennik Chrystusow y gorący káznodźieiá/ cudámi też vwielbiony.

Rom: Martyrol: 4. Iulij.

Grego: Turon: de glor: Martyr: cap: 24. 25.

Wodá do chrztu cudowna w Hiszpániey. W Hiszpániey miedzy Áriany Gothámi cudownie P. Bog wiárę Kátholicką potwierdzał. Ná polu/ ktore zowią Osen w Lusitániey/ mieysce iest iedno nád ktorym Chrześćiánie piękny kośćioł postáwili. Tám w wielką środę Biskup z ludem wchodząc/ suche mieysce bez żadney wody zástáie/ y pilnie po modlitwách kośćioł on zámyka: á w wielką sobotę/ gdy zsobą ludźie do chrztu prowádźi/ otworzą kośćioł/ y sadzawkę pełną wody náyduią/ ták iż wierzch wody wzgorę śię/ iáko ná korcu pszenicá z wierzchem násypána/ podnośi. ktorą gdy poświęći Biskup/ wszyscy ią biorą y polá swoie polewáią/ á wody oney nie vbywa. á skoro dźieći/ y ine pochrzczą/ oná wodá nie wiedźiec gdźie vstępuie/ iáko też niewiedźieć skąd przychodźi.

Heretyk o kośćioł skarány. Heretyk ieden temu nie wierząc/ do onego kośćiołá koni y bydłá nápędźił; ále karánia Bożkiego nievszedł. Bo o pułnocy w febrę wpadszy/ wołał áby z kośćiołá konie wyprowádzono/ y ćiáło swe sam zębámi kąsáiąc/ vmárł. Krol też Hiszpáński Gothus heretyk Theodogisilus/ chcąc onego cudu doznáć: głębokie około kośćiołá rowy wykopywáć kazał/ pátrząc skąd oná wodá przychodźi/ ále nic nálesć nie mogł.

3. *Symeon głupi.* Ná wschodnych stronách on Symeon Salus w Emesśie/ w głupstwie swoim dźiwnym/ cudá czynił. Origenisty y heretyki náwracał/ y Zydy y czárowniki P. Bogu pozyskował/ y czárty wyganiał. Gdy onego czásu w támtych stronách ná vczonych y gorących do obrony wiáry ś. schodźiło: P. Bog przez głupiego dusze ludzkie nápráwował. Pátrz w iego żywoćie.

Euagr: lib: 4. cap: 33. Concil: Nic: 2. Act: 4. Leoncius. 5. Iunij. Procopius.

Theodora vmárłá. Theodorá Cesárzowa/ wielka Kátholickiey wiáry nieprzyiaćiołká/ z tego świátá y z páństwá zebrána iest. roskázowáłá dwádźieśćiá lat y rok/ iáko ią Wigilius klątwą kośćielną záiął/ ták długo żyć nie mogłá.

4. *Naśmiewisko szczęśćia ná Ianie.* Tego czásu odmienność y naśmiewisko szczęśćia pokazáło śię ná Janie z Káppádociey: ktory v Justinianá wszytkim rządźił/ y bywał Consulem y nawyższym sędźią. Miał o sobie iákiegoś głupcá proroctwo tákie: száta Augustá ma być ná tobie. Co ták rozumiał/ iż Cesárzem kiedy być miał. y ná tym śię funduiąc/ nigdy tey nádźieie z myśli wypuśćić niechćiał. Rozgniewał śię nań Justinianus/ podobno z iákiego podeyźrzenia około páństwá/ y wskazał do niego; ábo kápłanem zostań/ ábo zdrowie stráćisz. y szedszy do wielkiego kośćiołá Zofiey/ száty odmienić prędko chćiał/ śmierći śię boiąc: Tráfił ná Zákrystianá/ ktory iney kśiężey száty nie náyduiąc/ swoię nań wdźiał/ á temu kśiędzu imię było Augustus. A iuż mu śię ono proroctwo wypełnić mogło. Pobrano mu máiętnośći/ máło co zostáwiono/ á on iesscze nádźieie do Cesárstwá nie skłádał. Mieszkáiąc v Cyzyku/ o zwádę y rozruch w ludźiách/ w ktorym był Biskup zábity/ iemu winę dano/ zá co ostátek mu máiętnośći wźięto/ y ná morze nápoły nágiego puszczono. Włoczył śię po Egyptćie żebrząc/ y trzy látá więźniem był/ á przedśię o Cesárstwie sobie tuszył/ y ták w wielkiey nędzy dokonał/ ktorą śię nigdy do baczenia y pokory przywieść nie mogł.] Zyśćiło śię ono pismo: Głupiego by go y w moździerzu iáko ięczmień ná ptysánnę vtłukł/ nie odpędźisz od niego głupstwá iego.

Procop: de bello Persico lib: 1.

Głupiego trudno náucżyć. Prouerb: 27.

Rok Páński 549. Vigiliuszá 10. Iustinianá 23. Totile 8.

Włoska

WŁoſka wſzytká ziemiá záś ginąć / y do Gothow ſie wrácáć poczełá. Beliſárius włocząc ſie tám y ſám nic znácznego nie czyniąc / y żadney ſławy nie odnoſząc iáko pierwey / wroćił ſie do Cárogrodu / y tám domowy żywot prowádźił. Záczym Rzymiánie Włoſką ziemię vtrácili. Gothy pierwey zwoiowawſzy / Gothom ſie wygnáć dopuśćili / y nietylo Włoſką ziemię / ále y Illirik zwoiowány był. A Pannonią náiácháli od Dunáiá Longobárdowie / y áż do Dálmáciey zábiegáli / y práwie wſzytkie zachodne kroleſtwá dźicy y obcy ludźie opánowáli. Fránkom Gothowie puśćili to co tám mieli / Máſſylią y okoliczne kráie / á Iuſtinianus Ceſarz ono im práwo potwierdźił. y nic nád te ziemie ſpráwiedliwiey w Gálliey Fránkowie nie doſtáli.

1\. Procop: de bello Gott: lib: 3.
Beliſarius do Cárogrodu ſię wroćił.
Longobárdowie od Dunáiá.
Máſſylią Frankowie prawnie ośiedli.

A tym czáſem Iuſtinianus / choć go Vigilius Papież do obrony Włoſkiey ziemie pobudzał / kośćielnemi ſie rzeczámi y náuką wiáry báwił / cudze dźiełó ſpráwuiąc / á ſwe° nie pátrząc. y ták wielką ſzkodę ná páńſtwie wźiął / á więtſzą ſwoim vporem y wſzetecznym wdawániem / kośćiołowi Bożemu vczynił. iáko niżey vſłyſzym / gdy chćiał w Boſkich rzeczách Biſkupy náuczáć / od ktorych ſam náukę bráć miał. Niech ſie przeſtrzegą Politycy / etc.

2\. Procop: vt ſupra.

Rok Páński 550. Vigiliuſzá II.

Iuſtinianá 24. Totile 9.

ROzſtawiony y potwarzony od ſwoich Vigilius Papież / gdy mu niektorzy bácznieyſzy Biſkupi piſáli / pytáiąc ieſli od Concilium Kálcedońſkiego odſtąpił / iáko im ſpráwę dawano : odpiſuie / ſpráwuiąc ſie iż nigdy tego ná myśli nie miał. y ieſt liſt iego do Wálentinianá Biſkupá Tomis z Scyticy / w ktorym go vpewnia y pr° śi áby to inym opowiádał / iż on cáłość ś. wiáry od Apoſtołow wźiętey y od przodkow iego Biſkupow Rzymſkich podáney / záchowuie. y cztery Concilia Oycow śś. Niceńſkie / Cárogrodzkie / Epheſkie pierwſze y Kálcedońſkie / czći / y przy nich ſtoi / y onych broni. Żáluie ſie ná Ruſtiká y Sebeſtianá / iż go ták do ludźi po wſzytkich kroleſtwách vdáli y rozſławili. Tákiż liſt piſał do Aurelianá Biſkupá Arelátenſkiego w Gálliey / ktory go też o toż piſániem ſwoim pytał. A iż oni dwá Ruſtikus y Sebeſtianus z namowy Feliká Afrá Gilitaná / przyczyną byli onego oſławienia Papieſkiego : zá to ie wyklął Papież / y ine ich vczeſtniki / y onego Feliká / y z vrzędow ie kośćielnych złożył. Lecz one niezgody miedzy Kátholiki / y z vragániem heretykow / nie vſtawáły : áż ſie do oſtátniego lekárſtwá / to ieſt / do powſzechnego Concilium Vigilius y Ceſarz vćiec muśieli / myśląc iákoby ie nárychley zgromádźić mogli. A Ceſarz chcąc ná Concilium przyſzłe zgotowáć dowody ná Theodorá Mopſueſteńſkiego / iuż od ſtu lat vmárłego : ſtárał ſie áby w Ciliciey w tymże mieśćie Mopſueſtenie był Synod. y ziácháło ſię dźiewięć Biſkupow / ktorzy ſie pilnie wypytáli od ſtárych / iż ten Theodorus dawno wyrzucony był z diptychow / to ieſt / kośćielnych Mſzałow / iż ſie imię iego przy Mſzy ś. nie miánowáło. po czym znáć było / iż był iáko heretyk potępiony. y o tym Synod on dał znáć do Papieżá Vigiliuſzá.

1\. *Vigilius ſię o potwarz ſpráwuie.*
Extat in Synod: 5. act: 7. & Tom: 1. ep: R. P.

2\. Vigilius epiſt: 5. Tom: 1. ep: R. P.
Ná Concilium ſię zbieraią.
Synod: 5. Act: 5. Tom: 2. Conc.
Pytánie ná Theodorá.

Iordanes Gothus do tego roku hiſtorią ſwoię przedłużył / y tu ią ſkończył. Ná końcu ták vpomina tego ktoremu ią poſłał. Pátrz ná nędzę y odmienności świátá tego / á do Bogá ſie obrácáiąc / ſłuchay co Ian ś. mowi : Namileyſzy / nie miłuyćie świátá / y tego co ná nim ieſt : Bo świát mija y pożądliwośći iego / á kto czyni wolą Bożą ten trwa ná wieki.] Day Boże nam z czytánia tych hiſtoriy y dźieiow przodkow náſzych / prawdźiwą wzgárdą świátá tego pilnie ſie do wiecznych dobr nábywánia pobudzáć y oſtrzyć.

3\. *Iordanes hiſtorik.*
Pożytek z czytánia dźieiow świátá.

Rok Páński 551. Vigiliuſzá 12. Iuſtinianá 25. Totile 10.

1.
Procop: lib: 3. de bello Gott.
Skláwini Rzymſkie woyſko poráźili.

SZeſnáſty rok woyny z Gothy/ ná ktorey Germanus wodz Iuſtinianá dlugo meżnie ſobie poczynáiąc/ y nádźieię do wybáwienia źiemie Włoſkiey ludźiom czyniąc/ nád nádźieię vmárł. A wodnie woyſko ktore ná pomoc do Włoch plynęło/ ná morzu ſię Adriátickim porozbijáło. Skláwini też v Hádriánopolu Rzymſkie woyſko poráźili/ y Trácią woiuiąc áż w mili od Cárogrodu odpędzeni/ do domu ſię cáło z wielką korzyśćią wroćili.] Karze P. Bog y gniewa ſię ná pány/ gdy w kośćiele iego niepokoie czynią/ iákie ná ten czás Iuſtinianus/ woiennego vrzędu ſwego zániechawſzy/ zádawał. O iákich nigdy ſłycháć ieſzcze nie było.

2.
Ex epiſt: Vigil: 7.
Mándat Ceſárſki w rzeczach kośćielnych.
Papieżá kazał Ceſarz poimáć.

Bo tego roku zá námową y podußczeniem onego Theodorá Ceſáriyſkiego/ táiemnego Eutychianá/ ktory pierwſzą onych niepokoiow był przyczyną/ Iuſtinianus ono práwo ſwoie o trzech Kápitulách/ to ieſt/ o potępieniu trzech perſon/ záwieśić y obwołáć w Cárogrodźie y wſzytkim ie Biſkupom chowáć y wykonywáć roſkázował. Odwodźił go od tego przez ſwoie Vigilius támże w Cárogrodźie mieſzkáiący/ ále nie mogł. y owſzem gdy ſię onym iego mándatom ſprzećiwił Vigilius/ nie tylo ſię nań przegrażał/ ále go y poimáć kazał iáko wśćiekły y ſzálony. Aż muśiał z pálacu Plácidiány Papież vſtępowáć/ y do kośćiołá ś. Piotrá vćiekáć. Táki to był Theolog ten Ceſárz/ ktory y czytáć nie vmiał. Biſkupow wiáry vczył/ á nieprzyiaćioł/ ktorzy mu páńſtwo wydźieráli y puſtoſzyli zániechał. A ini wſzyſcy Biſkupi wſchodni y Menná Cárogrodzki ná Ceſárſkie roſkazánie przyzwolili.

3.
Pátriárchá Alexandriyſki złożony od heretyká Theodorá.
Liberat: Diac: Breuiar: cap: 23.
Papież meżny y w vćiekaniu.
Extat To: 2. Conc: & Tom: 1. ep: R. P.

Nádto on Theodorus/ iákoby nawyżſzy kośćiołá wſzytkie° páſterz/ Zoilá Pátryárchę Alexándriyſkiego/ iż ná on Ceſárſki dekret przy Papieżu ſtoiąc przyzwolić niechćiał/ bez Synodu/ bez ſądu z Biſkupſtwá złożył/ y z dyptychow wymázał/ y Apollinárá heretyká zá roſkazániem Ceſárzá ná iego mieyſce podał. A nie ſłucháiąc Papieżá ktory o onych trzech Kápitulách milczeć kazał/ wſzędźie przećiw im mowił y czynił bez wſtydu żadnego/ wſzytko poſłuſzeńſtwo zrzućiwſzy/ Ceſárzowi ſzáleńſtwá onego we wſzytkim pomagał. Papież nic nieuſtráſzony/ choć w vćiekániu onym/ wielkim ſercem Apoſtolſkim choć moc nád ſobą Ceſárſką czuł: zebrawſzy trochę Biſkupow wyklął onego Theodorá iáwnego odſzczepieńce/ á táiemnego heretyká/ y klątwę nań nápiſał y wydał/ z Biſkupſtwá go ſkłádáiąc y z vrzędow wſzytkich kośćielnych. W tymże liśćie Mennę y ine Biſkupy wſchodnie/ ktorzy do Ceſárſkiey woley przyſtáli/ nie wyklął/ ále ie od vżywánia świątośći záwieśił/ pokiby ſię nie vpámiętáli.

4.

Ten liſt klątwy/ nie záraz Papież wydał/ ále vpámiętánia Ceſárſkie° y Biſkupow czekał/ iednák go iedney oſobie polećił/ áby go oznaymił wſzytkim ná mieyſcách poſpolitych/ ieſliby nań iákie niepokoie y przymuſzánia przyſzły/ ábo śmierć záſzłá.

Rok Páński 552. Vigiliuſzá 13.

Iuſtinianá 26. Totile 11.

1.
Vigilius do Kálcedonu vſtępuie.
Anaſtaſ: Biblioth: in Vigilio.
Policzek odnioſł Vigilius.

VIgilius Papież v ś. Piotrá w Cárogrodźie mieſzkáiąc/ onemu mieyſcu nie dufáiąc/ do Kálcedonu do kośćiołá ś. Euphemiey ćicho dla Ceſárzá z ſwemi ſię Biſkupy przenioſł. W tym przenoſzeniu ábo vćiekániu/ nápiſał Anáſtázyus/ iákiś zuchwáły y możny dał Papieżowi policzek mowiąc: Mężoboyco niewieſz co mowiſz/ tyś Silweriuſzá Papieżá zábił/ y ſyná ś wdowy iedney kiymi y nogámi zámordował.] Tám mieſzkáiąc Papież ták ſobie poczynał/ iáko w Rzymie ná Láteranie/ z onego zamku y wieże iáko z opoki Piotrá ś. meżnym ſercem/ Ce-

cem/ Ceſárzá nietylo ſie nie bał/ choć go mogł iáko Lew muche pożrzeć/ ále
go trapił y wyklinániem mu groźił. ine Biſkupy wyklinał/ ſadźiły w ſtátku
Apoſtolſkim nie vſtał/ y przemoc ſie nikomu przećiw prawdźie nie dał. y iśći-
ło ſie ono: Gdźie Papież tám Rzym. Acz w ten czás y choroba złożony był/
Gdźie Papież tám Rzym.
ále ſercem mocnym wielka dużość pokázował/ w Bogu y w przywileiách
Piotrá ś. nádźieie pokłádáiąc. y vćiekáiąc przed Ceſárzem/ Ceſárzá cudem
Męſtwo Vigiliuſzá Papieżá.
Boſkim zwyćiężył.

Bo gdy ſie dowiedźiał Juſtinianus iż do Kálcedonu Papież vćiekł/ á
iż chorym był/ żáłuiąc tego iż go do tákiey zelżywośći przywodźił/ poſłał do 2.
Iuſtinianus vpámiętywa ſię.
niego wielkie pány/ Beliſáriuſzá y Cetegá/ y Piotrá/ y Juſtinianá/ y Már-
cellá/ przez nie mu przyśięgáiąc/ iż złego nic od nie° ćierpieć nie miał/ á proſząc/
áby ſie do pierwſzego pálacu ſwego wroćił. Ale Papież niechćiał/ y oney przy-
Przepraſza Papieżá.
śiędze nie dufał/ y wſkazał do Ceſárzá: Ja przyśięgi nie potrzebuię/ y zaraz
ztąd wynidę/ byle ſie pokoy kośćiołowi wroćił/ á wyrok Ceſárſki o trzech Ká-
pitułách znieśiony y odwołány był. Jnáczey od ś. Euphemiey nie wyni-
dę/ do ktoreyem vſzedł/ nie dla długow/ áni dla ſwey potrzeby/ ále dla ko-
śćielney. y wolał pierwey do wſzytkiego świátá liſt podáć/ w ktorym oznay-
miał o wſzytkim co ſie w Cárogrodźie dźiało/ Ceſárzowi nie dowierzáiąc/
ieſliby mu był iákie zmuſzenie vczynił/ áby o iego niewinnośći y przy kośćiel-
ney wierze y prawdźie zoſtawániu y biedzeniu/ wſzytek świát wiedźiał. Liſt
Vigil: epiſt: 7. To: 1. epiſt: R. P.
ten nie wſzytek ſie áni cáły náyduie. Lecz z tego co ſie powie/ dobrze po-
Ceſarz odwołał práwo ſwoie.
znáć iż Ceſarz vſtąpić Papieżowi muśiał/ y on ſwoy wyrok y práwo ná du-
chowne o trzy Kápituły/ przećiwnym liſtem odwołał y znioſł/ y milczenie o
rożnicy oney/ áż do wielkiego Concilium/ iáko był Papież poſtánowił/ roſka-
zał/ y záraz ſie z pilnośćią o zezwánie Concilium wielkiego poſtárał. Hiſto-
Lib: 17. cap: 26.
rią tę Nicephorus niektoremi omylnemi powieśćiámi záráźił. Karał P. 3.
Bog onegoż roku Ceſárzá y páńſtwo iego gdy ták kośćioł prześládował.
Procop: de bello Gottico lib: 3.
Bo wiele miaſt w Greciey trzęśieniem źiemie vpádło/ y mieyſcá ſie niektore
zápádły/ y morze nád zwyczay ſie podnośiło. Skláwinowie y Hunnowie w
Skláwinowie.
páńſtwá Rzymſkie wtárgáli. y Gothowie Sárdinią y Korſykę wźieli.

Ale pátrzmy ná dźiwną odmiánę ręki Bożey: On Theodorus Ceſáriy-
Odmiáná ręki Bożey.
ſki/ ktory wſzytkie one nawáłnośći wzburzył/ pierwey do pokuty ś. przyſzedł.
Co był dźiw Boży. Bo dał żáłobnicę Papieżowi korząc ſie y żáłuiąc. Wy-
Theodorus Ceſarz vpámiętał ſię.
znawał práwą wiárę y cztery Concilia/ á oſobliwie Kálcedońſkie chwalił/
káżde iego ſłowo przyimuiąc. y tego żáłował/ iż przećiw Papieżowi mowił
y onego lżył. y ták ſie ſam potępiáiąc/ rozgrzeſzenia prośił. Toż vczynił Men-
In Conſtit: Vigil.
ná Pátryárchá Cárogrodzki wielce żáłuiąc błędu ſwego. obu Papież roz-
grzeſzył/ y do ſpołecznośći przyiął. Zá temi dwiemá ini Biſkupi poſzli. y
wroćił ſie wielki pokoy kośćiołowi ś. tym wdźięczniey ſzy/ iż wiele z ſobą do-
brego przynioſł. Bo nád ſpodźiewánie Gothowie z Sicyliey wygnáni ſą/ 4.
á zá poſłániem Nárſetá hetmáná do Włoch/ Gothowie vpádáć poczęli. y po-
Swieckiey R. P. iáko P. Bog ſzczęśćie dáie.
kazáło ſie iáwnie/ iż P. Bog ták Rzeczypoſpolitey świeckiey błogoſłáwi/ iá-
ko ſie pánowie kośćiołowi záſługuią. Wielkie wſzędźie dźięki P. Bogu od-
dawano/ y świętá z weſelem iáko tryumphy świecono.

W Cárogrodźie Mennás kośćioł Apoſtołow świętych pośw iecáiąc/
Procop: de ædif: Iuſtinia: lib: 1.
bo go był Juſtinianus iáko vpadáiący wielkim nakłádem odnowił/ nálazł
przez mulárze ćiáłá w onym kośćiele Jędrzeiá ś. y Łukaſzá/ y Tymotheuſzá.
Ciáłá S. Jędrzeiá, y Łukaſzá y Timotheuſzá nálezione.
Co im wielkiey rádośći przyczyniło/ y Ceſarz nabożny wydźiękowáć ſie P.
Bogu zá to nie mogł. A w tym weſelu Mennás iuż rozgrzeſzony/ z Pánem
Bogiem odpoczął. Ná iego mieyſce náſtąpił Eutychius.

Zá czáſow Menny tego/ piſze Euágrius: Był zwyczay w Carogrodźie/ 5.
Lib: 4. cap: 35.
iż co zbywáło naświętſzego Sákrámentu/ dźiećiom ze ſzkoły przyzwánym

Dziećię Zydowskie w piecu nie zgorzało.

rozdawano. Miedzy nie ieden śie Zydowski syn wćisnał / y wźiał przeczystą świątość. y do domu przyszedszy oycu to z prostoty powiedźiał. Oćiec z wielkiego gniewu w piec go / w ktorym śkło rospalał / bo był tego rzemiesła / wrzućił. Matka długo syna szukáiac naleść go nie mogła. aż dnia trzećiego v onego pieca stoiac / á synaczka wołáiac / vsłyszała głos iego ktorym śie ozwał. Vyźrzy go matka miedzy żarzystymi weglámi. Wyrwánego pytáłá / iákoś nie zgorzał? Powiedźiał: iż białagłowá iákaś w drogiey száćie czesto do mnie przychodźiłá / wode mi podáiac / ktora wegle gáśił / y dawáłá mi ieść gdy mi śie chćiało. Dowiedźiał śie o tym Iustinianus Cesarz / y syná z mátká ochrzćić / á oycá ktory Chrześćiáninem być niechćiał / ná pal wbić kazał.] Jáwna to byłá wszytkiemu świátu powieść.

6. *Greg: Turon: hist: Franc: lib: 5. cap: 5.* *Zły Biskup iáko od vmárlego Tetriká skarány iest.*

Synod Aureliáński w Gálliey 50. Biskupow. Ná nim był Tetrikus Biskup Lingonieński / o ktorym to pisza: Miał po sobie ná biskupstwie Poppolá nieiákiego / złego / y praca iego psiniace° / ktoremu po ośmi lat iáko wstąpił ná biskupstwo ono / w nocy vkazał śie Tetrikus z sroga twarza mowiac: Co to czyniß Poppole / czemu moie stolice mázeß? czemu owce moie rospraßaß? vćiekay z tego powiátu / á opuść te stolice; á to mowiac / kiiem ktory miał w reku / mocno go w pierśi vderzył. Ocknał / śie poczuł boleść / y dnia trzećiego krwia pluiac vmárł.

Idem Greg: histor: lib: 3. cap: 36.

Pomstá o mężoboystwo. Vmarli wołáią.

Zá królá Theodobertá w Gálliey był nieiáki Párthenius / ktory krolestwem rzadźił / y lud podatkámi bárzo śćiskał. A gdy śie nań w Trewerze ludźie poburzyli / vćiekáć muśiał. á potym dwu Biskupow prośił / áby ludźie namowy swemi iemu vbłagáli. A iádac z nimi do Trewerw w nocy śpiac záwołał: Nieśćęty pomożćie mi ginacemu. obudzeni / pytáli go: coć śie dźieie? A on rzekł: Ausánius przyiaćiel moy z żona Pápiánylla / ktorem niegdy pozábiiał / ná sad mie wołáia mowiac: Podź śie spráwowáć. Jácháli z nim Biskupi do Trewerw / á miásto dowiedźiawszy śie o nim / wzburzyło śie y szukáli go. Biskupi w kośćiele go w skrzyni zámkneli y skrzynie ornatámi przykryli. Náleźli go / y biiac go pieśćiámi / y pluiac nań / kámieńmi / vwiazánego v słupá / zábili.

Rok Páński 553. Vigiliuszá 14.

Iustinianá 27. Theias krol.

1. *Eustatius apud Surium 6. Aprilis. Tomo: 2.* *Eutychius Carogrodski Biskup Kátholik dobry.*

Iuż oná dostoyność Consulow byłá vpádłá / po ktorych látá liczono. rok ten licza 12. po Bázyliuśie Consule / á 18. woyny Gotskiey / ktorego P. Bog wroćił zgode y iedność kośćielna. Eutychius nie bez znákow od Bogá y obiáwienia wybrány / bedac świetym y godnym / po śmierći Menny stolice Cárogrodzka záśiadł. ktory we wszytkim powinna cześć y y posłuszeństwo Wigiliuszowi Papieżowi / y ná piśmie wyznánie Kátholickiey wiáry oddał / y od niego potwierdzony / y do społeczności kośćielney przypuszczony był. O onych trzech Kápitułách toż trzymał / áby mowá y koniec o nich / iáko był Papież postánowił / ná Concilium przyszłe odłożona byłá. Ná co iuż był / iáko śie rzekło / Cesarz pozwolił / y práwo ono ktore był wypuśćił około tego zepsował. Apollinaris też Pátriárchá Alexándriyski po śmierći Zoilá / ná oney stolicy postánowiony; tákże wyznánie wiáry ś. Kátholickiey Wigiliuszowi posłał / y przyiety iest.

Pokoy kośćielny.

2. *Procop: de bello Gottico lib: 3.* *Gothow krolestwo vpádło. Nárses sczesliwy hetman.*

On pokoy kośćielny iáko wiele dobrego pánowániu Iustinianá przyniosł / zádźiwić śie możem. Bo we Włoszech pánowánie ták długie Gothow onych Arianow vpádło. Morskie woysko ich / ktore ná wschodnie strony zábiegáło / z sromota śie wroćiło. Tárent miásto od nich wźiete iest. Nárses hetman od Iustinianá do Włoch wysłány / nád nádźieie przybył z woyskiem

do Ráwen-

do Ráwenny / choć mu Fránkowie y Gothowie mocno weßćia broniti. y przeprawiwßy sie przez Rubikon rzekę / w niey hetmáná Gothow zábił / y z sámym krolem ich Totylą / ktory z wielkim woyskiem przystepował / w Tuscyey bitwe zwiodßy / lud iego práwie wßytek poráźił / y w pogoni sámego Totyle zámordował. y było cudo wielkie / iáko on Totylás táki zwyćiezcá y ták mocny y ßcześliwy od Nárßetá pułmeżá (bo był rzezániec) pokonány y zgubiony iest. Był ten Nárses pobożny y spráwiedliwy / y nabożny / á miał wielkie nabożeństwo ku naswietßey mátce Bożey / ktorey modlitwie zá sobą ono zwyćiestwo ták wielkie przyczytał. Bo y od niey / piße Ewágrius / czás ktorego bitwę zwiodł / vkazány miał. Krolował Totylás lat dźieśieć / w ktorych wßytkę Włoską źiemię częstemi zwyćiestwy y Rzym miásto wźiął / á iedennastego roku / iáko mu Benediktus ś. prorokował / zginął. Nárses wßytki Włoskie miástá Gothom odebrał / y Rzym prędko wźiął / y klucze od bran Iustinianowi do Cárogrodu posłał. y wiele inych przeważnych rzeczy spráwił.

Totilá zábity od pułmężá tak mocny.

3. Euagr: lib. 4. ca: 23. Nárseßá nabożeństwo.

Procop: supra. Włoska ziemia wybawiona.

Po Totyli Gothowie obráli ná krolestwo mocnego meżá Theiáßá / ktory chćiał vpádłe ono pánowánie narodu swego podnieść / ále naiázdow Rzymskiego woyská wytrwáć nie mogąc / prędko zábity iest. To wßytko Prokopius ßeroko wypisał / y tu swoie powieść skończył. To o Nárßećie przydáie / iż był spráwiedliwy / á żołnierzom czynić krzywd żadnych nie dopuśćił. Miał w woysku swoim Longobárdy Pogány / ktorych vkáráć nie mogł / gdy w ćiagnieniu gospody palili / y białegłowy sromoćili / y ine krzywdy czynili. Dla czego wolał przez nich być / choć mu byli bárzo pomocni / niżli przez nie Páná Bogá gniewáć / y vdárowáne odpráwił / y do ich kráiny odprowádźić ie roskazał.

4. Theiás zábity.

Nárses iáki był.

Wracamy sie do rzeczy kośćielnych. A Cesarz / y Papież / obádwá sie do tego skłonili / áby Concilium wielkie zebráne było / dla vspokoienia kośćiołow. one trzy persony ábo Kápituły / ieśli sie oni trzey potepić po śmierći mieli / czyli nie? Cesarz stał w swoim przedśiewźięćiu áby potepieni byli / y dlatego gdy Papież prośił / áby we Włoßech ábo w Syciliey mieyscé Concilium náznáczone było / nie mogł tego vprośić. Bo sie bał Cesarz / áby liczbą zachodni Biskupi wschodnych nie przeßli. A gdy ießcze prośił tenże Papież / áby záchodni Biskupi do Cárogrodu ná ono Concilium przybyli / á czás im do przyiácháńia słußny dány był: Przyzwolił ná to z tą obowiązką / áby nie było wiecey zachodnych niżli wschodnych. A náostátek czekáć zachodnych Biskupow Cesarz niechćiał. y zebráwßy tych nawiecey / o ktorych rozumiał iż iego zdánie pochwala / ktorych było 160. ono Concilium w mieśiacu Máiu záczać kazał. Ktore nim sie záczęło / Cesarz swoy on wyrok o trzech Kápitułach do Papieżá posłał / proßac áby o nim zdánie swoie y rozsądek nápisał. Papież sie z tego wymowił / ażby sie bráćia ziácháli. ále gdy vpornie sie onego rozsądku vpominał: Papież chory ná ten czás / o dwádźieśćiá dni przewłoki prośił. A w niemocy oney nápisał rozsądek swoy / ktory Constitutum názwał. O ktorym niżey sie powie. y oddał go Cesárzowi 14. dniá Máiá / iáko sie z Wátykáńskiey kśiążnice pokázuie.

5.

Concilium piąte záczyna sie.

6.

Gdy tedy oni Biskupi iáko członki bez głowy záśiedli czwartego dniá Máiá / przyzwáli do siebie Vigiliußá Papieżá / y czcząc go iáko nawyżßego Biskupá: wysłáli do niego dwudźiestu Biskupow / miedzy ktorymi byli trzey Pátryárchowie / Cárogrodzki Eutychius / Alexándriyski Apollinaris / y Antyoski Domnus. á inni wßyscy byli Metropolitowie. To vczynili z osobney czći ku Papieżowi. Bo gdy Pátryárchow przyzywáią / trzech tylo do niego Biskupow ślą. Papież sie niemocą wymowił / á rozsądek swoy ná pismie o trzech kápitułách obiecował posłáć. Osmego zás dniá Máiá drugi raz tychże posłáli do Papieżá / proßac áby ná Synod przyßedł. on im powiedźiał / iż

7. Záśiedli Biskupi bez Papieżá.

Cześć wielka Papieska.

nie ma zachodnych Biskupow/ okrom kilku / á iż iáko obiecał swoy rozsadek ná pismie do Cesárzá posłáć miał. Názáiutrz Cesarz pány swe przednieysze z onymi Biskupy do Vigiliuszá posłał: on toż odpowiedział co y pierwey. Potym oni Oycowie trzech Biskupow posłáli do Primásiuszá Adrámetyńskiego z Afryki Metropolitá/ktory ná ten czás był w Cárogrodzie/y do trzech z Illiriku Biskupow/Sábinianá/Proiektá y Páwłá/ná Synod ich wzywáiac. Primásius rzekł: gdy tám Papieżá nie masz/ia nie poydę. A drudzy oni odpowiedzieli/ iż bez swego Metropolitá iść tám nie mogli. Tedy oni Biskupi záczeli swoy Synod / wyznánie wiáry vczynili / y potym ná Theodorá Mopsuesteńskiego/ y ná Ibę y ná Theodoretá świádectw rozmáitych y pismá słucháli/z ktorych sie ich kácerstwo Nestoriáńskie pokázowáło. A w tym czásie Vigilius / on swoy rozsadek ktory obiecowal/nápisał/ y názwał go Constitutum/ y posłał do Cesárzá.

Papież ná Synod iść niechciał.

8. *Constitutum Vigiliuszá ná Concilium piątym.*

Długi bárzo list iest / w ktorym wspomina wszytkie one spráwe około trzech kápituł/ iáko sie toczyłá/ y iáko o niey milczenie áż do przyszłego Concilium záwieszone było/y iáko ná to y Pátryárchowie y Biskupi inni y sam Cesarz zezwolił. y kłádzie tám wyznánie y pokute Menny Cárogrodzkiego y Theodorá Cesáriyskiego. Potym wylicza szesćdziesiat błędow Theodorá Mopsuesteńskiego / y Iby y Theodoretá / y mocno ie z wielką ochotą potepia/ gáni y przeklina. Lecz sámych osob ich ochrania/ wiedzac iż w pokucie y vpámietániu y zárzekániu sie wszytkiego kácerstwá z tego świátá zeszli / á Concilium Kálcedońskie pokutę ich przyieło / y osob ich nie potepiło / błędy ich wszytki zgániwszy/ ktorych sie y sámi ná tymże Concilium zárzekáli. A ná końcu zákázuie Vigilius/áby nikt około tych trzech kápituł/ inákszego stánowienia nie czynił.

Osoby onych trzech ochronione od Papieżá.

9. *Biskupi zamilczeli Papieskiego wyroku.*

Biskupi oni koniec swemu Synodowi czyniac / trzy ony kápituły potepili/ y włożyli w swoy wyrok Vigiliuszá Papieżá / iż tákże ie przedtym potepiał / á nienieyszego iego Constitutum y rozsadku ktory czytáli / zgánić nie śmieli/ ále go zámilczeli. Nic śmieli mu dáwáć roku záwitego/áni tego zgánili / iż wyrokiem swoim sad ich vprzedził/y żadnego o to karánia nań nie kládli. Bo wiedzieli iáka iest powagá stolice Apostolskiey/bez ktorey nawietszá liczbá Biskupow nic mocnego y trwáłego stánowić nie może. y dla tego ono Concilium mocy nie miáło/ktore przeciw woley Papieskiey do Cárogrodu zebráne y rozsadkowi iego przeciwne było. Iáko zás moc wzieło iż sie wielkim y powszechnym sstáło/ niżey sie powie. Synod on nie przyszedł do tego pożytku/ktorego sie Iustinianus spodziewał/áby zá potepieniem onych trzech/ mieli sie Eutychiani do iedności ś. y pochwalenia Concilium Kálcedońskiego obrocić. y owszem gorszymi sie sstáli śmieiac sie á mowiac: Jesli oni trzey byli źli: czemu ie Concilium Kálcedońskie przyieło? á iesli byli dobrzy: czemu ie piaty Synod potepił?] To Leoncius. Ná co sie im powiedzieć mogło/ iż Kálcedońskie Concilium kácerstwá ich nie chwaliło / iedno pokutę przyieło. A piaty zbor y błędy ich potepił y persony / nic Concilium Kálcedońskie° nie náruszáiac. Źli byli z strony heretyctwá/ á dobrzy z strony pokuty y odwołánia.] y dla tego heretykom pozwáláć nic nie potrzebá / gdy swoie náwrocenie obiecuią.

Powagá stolice Apostolskiey.

Heretycy się nie popráwili. Leoncius de Sect: act: 6. & 7.

10. Liberat: Diac: cap: vltimo. *Cesarz prześláduie Biskupy.* *Vigilius od Cesárzá wygnány.* Anastas: in Vigil.

Cesarz iednák okrutnym sie sstał nád tymi ktorzy onego Synodu nie przyimowáli/ á potepić onych trzech niechcieli. wyganiał/więził/ y z biskupstwá skłádał wiele Biskupow/ z Illiriku zwłaszczá y z Afryki. y sámemu Papieżowi Vigiluszowi nie przepuścił. Záprowádzić go ná wygnánie y z tymi Biskupy co przy nim byli/ roskazał/ pisze Anástázyus. y z tego sie pokázuie/ iż sie ci myla Grekowie/ iáko Ewágrius y Nicephorus / ktorzy twierdzą iákoby Vigilius záraz przyzwolił ná on Synod piaty. A dla czegożby wygnánie

ono cier-

ono ćierpiał: z ktorego potym ná prośbę Nárſetá y z inemi Biſkupy wyzwo-
lony był. A iż potym Vigilius y inni po nim Papieżowie ten Synod 11.
ábo piąte Concilium potwierdźili: mieli ſłuſzne do tego przyczyny / záwżdy
ſię ná rozerwánie kośćiołow áby nie było / oglądáiąc / tám gdźie nic o wiárę
nie záchodźiło / iedno tylo o perſony. Gdyż oboiá ſtroná / mocno ś. Concili-
um Kálcedoń: broniłá / á nic mu nie vwłoczyłá / y ći oycowie ktorzy ná piątym
Synodźie byli / bárzo ſię o nie záſtáwiáli. Grzegorz ś. to Concilium nie ták
ſobie waży / iáko one cztery pierwſze / ále ie przedśię przyimuie / y iáko przyśio-
nek onych czterech czyni. Jednák boday był nigdy ten ſwar o te kápituły nie
powſtawał / dla ktorego wiele ſię kośćiołow ná odſzczepieńſtwie obráźiło.
Boday był Juſtinianus z ſwoim nierozumnym vporem y z rządy ſwemi ko-
śćielnemi do ktorych nic nie miał / w káćie gdźie śiedźiał / á pokoiu kośćiel-
nego nie pſował / ſwoiey polityki pátrząc.

Czemu záś pochwálone Concilium piąte.
Greg lib. 1. ep: 24. & lib: 3. ep: 4. & lib: 7. ep: 53. indict: 10.

Ná tymże Concilium potępiono Origenesá y błędy pletliwe iego. o
czym ieſt liſt Ceſárzá Juſtinianá. Potępiono y drugie przy nim / iáko Didi-
má y Ewágriuſzá y ine. Támże Pátryárſze Jerozolimſkiemu przyſądzo-
no kilás Metropolitow / áby pod iego zwierzchnośćią byli / á zwłaſzczá Ce-
záreyſka / ktorá wſzytkę Páleſtynę miáłá. y od tego czáſu Cezárea poddána 12.
ieſt Jerozolimſkiemu Pátryárſze. od ktorey dopiero práwym Pátryárchą
być począł.

Cedren: in Comp: annal.
Origenes potępiony.
Jerozolimſkie pátriarchowſtwo.
Guill: Tyrius lib: 14. cap: 12. de bello Sacro.

Tego roku było trzęśienie źiemie / ktorym ſię Cárogrod zátrząſł przez dni
40. y wiele ſię ludźi do lepſzego żywotá obroćiło. á potym gdy miłośierdźie
Boſkie náſtąpiło / gorſzymi ſię ſtáli niżli pierwey. y po inych kráiách / nie-
ktore ſię miáſtá onym trzęśieniem obáliły / zwłaſzczá Beritus w Fenicicy. y
Alexándria ktora tákiemu trzęśieniu z nátury źiemie oney nie podległá / nie-
co vćierpiáłá. Był to znák niemáłego zátrzęśienia kośćiołá Bożego / ktory
ſię potym piątym Concilium ná wielkie rozerwánia długo tárgał / miedzy
ſámymi Kátholikámi / gdy iedni przy Concilium ſtáli / á drudzy przyimowáć
go niechćieli / pátrząc ná wygnánie Papieżá / y boiąc ſię Concilium Kálce-
dońſkiego zelżyć y odſtąpić. Zachodne niektore kośćioły gániły piąte Conci-
lium / á wſchodne dla Ceſárzá ono pochwaláły. ine Concilia pokoy przyno-
śiły / á to domową woynę zácżeło. Czyniły Synody wſchodne kośćioły / y przy
rozsądku Vigiliuſzá ſtoiąc / potępiáć trzech onych Kápituł niechćieli.

Miſcell.
Trzęśienie źiemie w Carogrodźie.
Agathias lib: 2.
Rozerwánie Kátholikow po piątym Concilium.

W Cárogrodźie ſtráſzliwy przykład ſię ſtał o łákomym. Záchorzał ie- 13.
den bogáty / y chcąc zdrowie v Páná Bogá vprośić / wielkie pieniądze / to
ieſt / 30. funtow złotá ná vbogie rozdał. y ozdrowiawſzy żáłowáć bárzo o-
nych pieniędzy począł. Jeden go przyiaćiel ćieſzył / ále żadney poćiechy nie
przyimował / áż nákoniec mu powiedźiał: Skarze ćię Pan Bog żeś zdrowia
dánego od Páná Bogá niewdźięczen. A ieśli ſię vſpokoić nie możeſz / oto ia
tobie te pieniądze wrocę / á idź do kośćiołá y powiedz / żem ia one iáłmużnę
vczynił á nie ty. Przeſtał ná tym / y wziąwſzy pieniądze á powiedźiawſzy w
kośćiele / ten á ten one iáłmużnę dał; wychodząc ze drzwi kośćielnych / padł y
zárąz zdechł. Rádźili onemu miłośiernemu kśiężá / áby ſwoie pieniądze
wźiął. Ale on mowił: Pan Bog tákich żártow nie rad widźi / co ſię raz rze-
kło á iemu obiecáło / odmieniáć ſię nie ma / nietylo w pieniądzách ále y ná
ſłowách y woli / gdy kto czyſtość ábo powśćiągliwość P. Bogu obiecnie.]

Cedrenus.
O łákomym ſrogi przykład.
Zárty z P. Bogiem ſtráſzliwe.

Tego roku Krotyldá oná krolowá Fránkow do Páná Bogá z ćiáłá wy- 14.
ſzłá / ktora byłá przyczyną pierwſzą náwrocenia do CHRISTVSA wſzytkiego
Fráncuſkiego kroleſtwá. Zyłá wdową áż do śmierći w nabożeńſtwie y w
dobrych vczynkách przy kośćiele ś. Marćiná w Turonie. Ciáło iey do Páryżá
przeniesione / przy Klodoweuśie położone ieſt v ś. Piotrá od ſynow iey Chil-
debertá y Klotáriuſzá krolow Fráncuſkich. kośćioł ia miedzy święte policzą.

Greg: Turon: hiſt: lib: 4. cap: 1. & lib: 10. cap: 31.
Krotildá vmárłá.
M. R. 3. Iunij.

Rok Páński 554. Vigiliuszá 15. Iustinianá 28.

1. Anastasius. Gdy ziemiá Włoska od Gothow wybáwiona y vspokoiona zostáłá: księżá Rzymscy prosili Nárseta/ onego/ przez ktorego ie P. Bog wybáwił/ áby o przywrocenie Vigiliuszá Papieżá z onę księżą iego/ ktorzy ná wygnániu byli w Gissy y Prokonesie/ Cesárzá prosił. Vczynił to z wielką chęćią Nárses/ y wyprosił ie. A zezwawszy księżą one wygnáne Iustinianus/ pytał ich: ktorego chcą zá Papieżá mieć/ ieśli Vigiliuszá ábo Pelágiuszá Archidyákoná. Oni Vigiliuszá chćieli/ á po śmierći iego/ áby im dał Pelágiuszá. Tedy wszytkie z Vigiliuszem odesłał.] Poty Anástázyus.

Vigilius wraca sie z wygnánia.

Iustinianus zepsowány.

Gregor: in Septem Psalm: Pœnit.

Już był Iustinianus bárzo zepsowány/ iż sobie Papieskie nietylo obieránie ále y składánie przypisował. Co weszło było zátym v Cesárzow we zły y niespráwiedliwy obyczay/ iż bez ich potwierdzenia Papieże być nie mogli. Ná co ś. Grzegorz nárzeka/ iż y niektorzy ná ono potwierdzenie pieniądze dawáli. Tu wielką krzywdę od tego Cesárzá wźiął kośćioł świety/ ktorey y Pogáńscy Cesárze nie czynili. To sie dźiało z podusczenia Grekow/ ktorzy Rzymskiemu kośćiołowi zayźrzeli. Ale prędko P. Bog z tey niewoley wybáwił kośćioł swoy.

2. *Ná piąte Concilium zezwolił Vigilius.*

Nouell: Iulia: edit: in fin.

Przy tym przywroceniu Vigiliuszá to sie stáć mogło/ iż ná ono potępienie trzech Kápituł przyzwolił/ y piąte Concilium potwierdźił. Bo to wszyscy Grekowie piszą/ y łácno sie domyslić/ iż ináczey Vigiliuszá nie byłby wyzwolił od wygnánia/ y nie czyniłby był dla niego ták wiele iáko czynił/ gdy go o niektore przywileie ziemi Włoskiey vżył. Chćiał też Vigilius w tey mierze zátrzymáć iedność kośćielną/ áby sie wschodne kośćioły nie odrywáły. y zá nim idąc ini Papieżowie po nim nástępuiący/ Synod piąty pochwalili/ y zá Generálny przyięli.

3. Agathias lib: 2.

Philozophowie Pogáńscy do Persyey idą.

Pisze Agáthiás/ iż roku tego w ziemi Colchorum Rzymskie woysko od Persow zwyćiężone było. y zátym powiáda/ niektorzy Philozophowie Pogáńscy z Rzymskich krolestw/ Dámáscius Syrus/ Simplicius z Ciliciey/ Euláinius z Phrigiey/ Prisánius z Lidiey/ Hermiás y Diogenes z Pheniciey/ Isidorus Gáseus/ zmowili sie wynisć z Chrześćiáńskich kroleſtw/ w ktorych sie im wiárá y obyczáie Chrześćiáńskie nie podobáły/ á iść do Persow/ o ktorych słyszeli/ iż krolá máią spráwiedliwego y powściągliwego/ y poddáne iego dobre y do cnot przyuczone/ miedzy ktorymi nie mász złodźieiow/ áni rozboycow/ iż y ná puszczy/ ktoby drogie rzeczy zostáwił/ tedy nie giną. Wyszli tedy do Persyey/ y tám mieszkáiąc nie ták náleźli/ iáko ich spráwiono. pátrzyli ná sprosne vczynki y postępki Persow/ y złośćiámi sie ich brzydząc/ wroćić sie zás miedzy Chrześćiány chćieli. Krol Perski Kosdroes/ ktory ie bárzo vczćił/ prosił/ áby w iego ziemi zostáli. Ale oni woleli ná gránicach Chrześćiáńskich vmrzeć/ niżli tám w nawietszym szczęśćiu zostáwáć.] Doználi Philozophowie/ iż naroſpuſtnieyszy Chrześćiánie w obyczáiách/ lepszy są niżli Pogánie/ ktorzy prawdźiwego Bogá nie znáią.

Nagorszy Chrześćiánie lepszy są w obyczáiach niżli nalepszy Pogánie.

4. W oney drodze gdy sie wracáli/ pisze tenże/ náleźli ćiáło vmárłego/ psom y ptakom wyrzucone/ wedle zwyczáiu y práwá Persow/ ktorzy ták vmárłe swoie czestuią. y vżaliwszy sie/ pogrzebli ćiáło ono. A iednemu z nich w nocy sie mąż czći godny vkazał/ iákoby Philozoph w płaszczu y z brodą zárosłą/ y rzekł: Niepogrzebionego nie grzebćie/ niech go psi rozdzápáią. Bo ziemiá wszytkich mátką będąc/ tego nie przyimuie ktory z mátką swoią sypia. (Bo v Persow to wolno.) Powiedźiał on sen towárzyszom. dźiwowáli sie/ y nie rozumieli słow onych/ áż ráno wyszedszy/ ćiáło ono ktore zákopáli/ ná wierzchu ziemie nágie vyźrzeli. y wnet sie domyślili/ iż słuszne karánie máią Persowie/ zá táki sprośny grzech swoy.

Persowie iako psi y matek nie czczą.

Rok Páński 555. Vigiliuszá 16. Iustinianá 29.

Vigilius

1. Smierć Vigiliuſzá Papieża.

VIgilius Papież wracáiac ſie do Rzymu / w Sycyliey nie doiáchawßy / ná on świát z boleści ná kámień poßedł. Nedznie ná Papieſtwo wßedł / nedznie ná nim żył / y wiele złego vćierpiał. Wßytkim ſie vprzykrzył / y wſchodnym kośćiołom / o one dlugie o trzech Kápitułách poſwarki / y zachodnym / iż ſwego poſtánowienia przećiw Ceſárzowi odſtapił / y ſámemu Ceſárzowi omierzły był / dla ktorego niektore nieprzyſtoynośći czynił. A iednák w nim P. CHRISTVS dźiwy czynił w obronie kośćiołá ſwego. gdy wßyſcy bez iego przyzwolenia ſwoich myśli przewieść nie mogli. Prożno ſie nań tárgał Ceſarz / prożno wſchodni Biſkupi / gdy nic bez niego poſtánowić / áni onego piatego Concilium zá mocne bez iego przyzwolenia / policzáć mogli. A im wiecey w nim powage Apoſtolſką poniżano / tym wiecey ſie w nim zmacniáłá. A zwłaßczá gdy go żywot iego przeßły y wſtep ná Papieſtwo / y niewiáſty oney Ceſárzowey zmowá z nim y Silweriußowe wygnánie y śmierć / obrzydłym v wßytkich czyniłá. Iednák kośćioł Boży / zá ſámego CHRISTVSA rządzeniem ßkody żadney w náuce y wierze przezeń nie odnioſł.

Iaki był Vigilius.

Szkody w wierze nie vczynił.

2. Nouell: 131. cap: 3.

V tego Vigiliußá ziednał ſobie Ceſarz Iuſtinianus czego v inych wymoc nie mogł / áby miáſto iego Primá Iuſtinianá / ktore ná pámiatkę ſwoie zbudował / nietylo Biſkupá ále Metropolitę miáło.

Pelagius Papież.

Anaſtaſius.

Pelagius podeyrzany ſprawił ſię

Po Vigiliuśie náſtąpił Pelágius on Archidyákon Rzymſki / o ktorym byłá częſta wzmiánká. Od niego odrázili ſie Rzymiánie y kśieża / y dwá go tylo Biſkupi poświećili Peruſki y Ferentyńſki z kápłanem Iedrzeiem z Oſtiey. Mieli o nim mniemánie / iż ſie do śmierći Vigiliußá przymießał / iż tákimi vćiſkámi trapiony był. A on ſię z Nárſetem zmowiwßy / vczynili proceſſyą z Litániámi y śpiewániem od ś. Pánkráciußá do ś. Piotrá / gdźie ſkupiwßy lud / Pelágius máiąc w ręku Ewángelia y krzyż / ná kazálnice wſtąpił / y wßytkim ſie ludźiom ſpráwił / iż nic złego przećiw Vigiliußowi nie vczynił.

3. Agathias hiſt. li: 4.

Alemani Włoſką ziemię naiachali.

Poginęli Alemani y Frankowie.

Tego roku dwá bráćia rodzeni z Alemániey wodzowie wielkie woyſko zebráli / mężow do boiu śiedmdźieśiat y dwá tyśiacá. Lentares miał pod ſobą Alemany / á Bucellinus miał Fránki / z ktorymi do Włoch wpadßy / woiowáli Kámpánią / Lukany y Brucium. Fránkowie iáko Chrześćiánie kośćioły czćili / y ná nie ſie nie tárgáli. ále Alemani wßytkie ſromotnie łupili y ßpećili / y groby vmárłych wywracáli / y kośćioły krwią nápełniáli. A gdy Lentares z tymi Alemany z korzyśćią wracáć ſie do domu chćiał: wielkie powietrze morowe y ćiężkie niemocy ná iego woyſko pádły. y ſam Lentares z niemocy ośáláwßy ćiáło ſwoie ná ſobie kąſał y ták zdechł / y ono wßytko iego woyſko pomorzone ieſt. A drugi Bucellinus z Fránkámi gdy przyśiągł Gothom ná Rzymiány pomágáć / od Nárſetá ták ieſt ſtárty y porázony / iż y ſam zábity ieſt / y wßytko iego woyſko zginęło / ledwie ſie ich pięć do domu wroćiło.

4. Spowiedź do bitwy.

Ten Nárſes nim bitwę ſtoczył z tym Bucellinem / wßytkim ſie ſwoim żołnierzom ſpowiádáć kazał. A gdy mu powiedźiano iż ieden żołnierz z Herulow zacny / ſługę ſwego zábił / zábić go tákże roſkazał. Nie oglądáiąc ſię ná Herule ktorych wiele miał w woyßcze ſwym / y ná ich ſobie potrzebną pomoc nie dbáiąc / y wzburzenia ſie ich / ábo odſtąpienia / dla ſpráwiedliwośći / nie boiąc. Fránki pokarał Pan Bog iż ſie nieſpráwiedliwie zá Gothy / ktorzy cudze páńſtwá bráli / záſtáwili / á zwłaßczá zá Ariany. y wßedźie Pan Bog nieſpráwiedliwe ná woynie poniża / okrom tego / gdy ná ludzkie grzechy iáko bicz / złe ludźie przepußcza. Spráwiedliwość ná woynie / mowi Medrzec / ieſt iáko páncerz / á dotrzymánie wiáry iáko tarcza.

Sapien: 5.

5. Agathias lib: 4.

Wielka porażka na Rzymiany.

W Perſycy zás bárzo nießczęśliwa woyná Rzymſkiemu woyſku byłá. Bo trzy tyśiące Perſow piećdźieśiat tyśiecy Rzymſkich żołnierzow porázili. Zá grzech Rzymiány karał P. Bog / iż krolá Kolchow dobrego y ſpráwiedli-

wego Chrześćiániná zábili. Tá porażká byłá v Onagru zamku w Kolchách / ktory Chrześćiánie ś. Stephaná názwáli.

Grego: Turon: lib: 4 cap: 9.

We Fráncyey Klotárius krol / śmiał wźiąć do małżeńſtwá żonę zmárłego brátá ſwego Theodibáldá. O co gdy go Biſkupi troſkáli / opuśćić ią muśiał. Tenże dwie śieſtrze po śmierći iedney zá żony miał / y śiedm ſynow z nimi. W czym wielką prácą Biſkupom zádał / ktorzy iego ono káźirodztwo gánili / y práwá ná tákie grzechy ná Synodách ſtáwili.

Lib: 4. cap: 3. *Kaźirodcá krol.*

6. Miſcell.

Z nowu w Páleſtynie Sámáritani w Ceſárecy ná Chrześćiány ſię wzburzyli / y wiele ich pozábiiáli / y ſámego ſtároſtę zámordowáli / y dom iego wyłupili. Ceſarz wyſłał tám Adámántiná Woiewodę / y pokarał rozboyniki one / y poſtrách ná nie wielki puśćił.

Rok P. 556. Pelágiuſzá 2. Iuſtinia: 30.

1. Pelagius epiſt: 1. 3. 5.

PElágius Papież będąc od wiela Biſkupow Włoſkich / zwłaſzczá w Liguriey / w Wenecyey y Iſtriey / dla Concilium piątego ktore on pochwalił / odſtąpiony: ſtárał ſię o ich do pokoiu kośćielnego przywrocenie / áby odſzczepieńſtwá nie było. A gdy słowy nic nie ſpráwił / vżywał Nárſetá nawyżſzego ſpráwce źiemie Włoſkiey / áby ich do iednośći przymuśił. On iáko bogoboyny / bał ſię áby prześládownikiem zwány nie był / gdyby Biſkupy vćiſkał. ále Pelágius kilá liſtow piſząc do niego / wywodźi mu to / iż w tym grzechu żadnego báć mu ſię nie potrzebá. Gdyż tákie karánie z miłośći idźie / y z obrony duſz y zbáwienia ludzkiego / ktore odſzczepieńſtwem y nieposłuſzeńſtwem beſpieczne nie ieſt. Nie prześláduie / práwi / iedno ten ktory do złego przymuſza / á kto złe poſtępki karze ábo ich zákázuie / nie prześláduie ále miluie.] Prośił go áby vporne y nieposłuſzne do Ceſárzá pod ſtrażą záſyłał. Dał ſię vżyć on Nárſes / iż pogrożkámi wiele ich do posłuſzeńſtwá kośćielnego przywiodł. ále Pauliná Aquileyſkiego Biſkupá przywieść nie mogł. y byli oni Biſkupi w odſzczepieńſtwie przez ſto lat / áż do Sergiuſzá Papieżá. Lud iednák poſpolity / od Papieżá ſię iáko nawyżſzego Biſkupá / odrywáć niechćiał.

Godźi ſię przymuśić odſzczepieńce do iednośći.

Aquileyſkich Biſkupow odſzczepieńſtwo.

2. Agathias lib: 2. *Braterſka woyna w Galliey.*

W Gálliey miedzy dwiemá bráty krolmi woyná powſtáłá. Childebertus y Klotárius o dźiał ſię po trzećim brácie Theodibáldźie powádźili. A do tego Chrámnus ſyn Klotáriuſzow ná oycá rękę y miecz podnioſł / y z ſtryiem ſię ſwoim Childebertem nań zmawiał. W tey domowey woynie ná bluźnierce y wydźierácze / zwłaſzczá dobr kośćielnych / puſzczał P. Bog oſobne pomſty y cudowne karánia. Chrámnus miał nieiákiego Leoná Piktáwſkiego / ktory go do złego podpalał. ten raz rzekł: Márćin y Márcialis nic pożytecznego do ſkárbu krolewſkiego nie zoſtáwili. myśląc co z ich imion kośćielnych wydźieć: y záraz głuchym y niemym zoſtał / y oſzáláwſzy vmárł.

Greg: Turon: lib: 4. cap: 16. *Wydźieránie dobr kośćielnych źle ſię płáći.* Greg: vt ſupra.

3. Greg: lib: 4. ca: 18.

Auſtrápius kśiążę boiąc ſię Chrámná onego / do kośćiołá ś. Márćiná vćiekł. Nie śmiał go z kośćiołá wźiąć / ále go oblegſzy głodem morzyć kazał. Jeden mu wodę podawał / y wnet ſędźia mieyſcá onego przypadſzy wodę one wyrwał / y ná źiemię rozlał. Skoro ſię do ſwego domu wroćił on ſędźia / záchorzał febrą y w puł nocy vmárł. Wſzyſcy cud on vznawſzy / oblężonemu żywność nieśli. Tákże y żołnierze niektore tegoż Chrámná / ktorzy z kośćiołá vbiory niektore táiemnie wźięli / záraz pokarał Pan Bog / iż czterzey w zwádźie záraz zábići ſą / á piąty olśnął. y gdy w pokućie ono / co byli wſzyſcy wźięli / on ślepy wracał / do wzroku przyſzedł.

Greg de glor: Mart: cap: 66.

4. Agathias lib: 3. *Zwyćieſtwo nad P[er]ſami.*

V Kolchow w Perſyey Ceſárſkie woyſko wielkie zwyćięſtwo nád Perſámi odnioſło. Byli ná iedney twierdzy Rzymiánie / z ktorey Juſtinus wodz ich do iednego ſię kośćiołá ná nabożeńſtwo wybrał / ále opátrznie / biorąc z

ſobą ty-

ſoba tyśiac koni. W tym pod zamek Náchoragá hetman Perſki z wielkim woyſkiem przyſtąpił/ y z Juſtinem ſie gdzieś minał. Odpráwiwßy Juſtinus nabożeńſtwo/ y do zamku ſie wracáiac: tráfił ná ono woyſko. y dawßy znáć iáko mogł tym co w zamku byli/ meżnie ná Perſy vderzył/ y wßytki zprzedká záſtráßył y pobił: bo ſie w tył ludzi nie ſpodzieli.] Ták mu P. Bog ono nabożeńſtwo zápłácił/ y ták ſie z temi dzieie/ ktorzy P. Bogá czcza/ y iemu á nie ſwoiey mocy/ vfáia.

Nabożeńſtwo iáko ſie płaci.

Rok P. 557. Pelágiuſzá 3. Iuſtinianá 31.

Było zás w Cárogrodzie wielkie ziemie trześienie/ z okrutnym poſtráchem ludzkim/ w ktorym budowánia iedne vpadáły/ drugie rozerwáne ná ſwoie ſie mieyſcá wracáły. z poſpolſtwá wiele pobitych zoſtáło/ á z przednieyßych ſam Anátolius/ ná ktorego gdy ná łożku ſpał/ tablicá mármurowa/ nie dla potrzeby ále dla ochedoſtwá y zbytku w ściáne wſádzona/ ná iego głowe vpádłá. Był to wielki vrzednik Ceſárſki/ ktorego ćiáło gdy lud prowádził/ o krzywdy nań ktore czynił/ ßemrał. Wiele ſie ludzi onym przeſtráchem do pokuty/ y żywotá od świátá oddzielone° y wzgárdy rzeczy świeckich przywiodło. Wiele iáłmużny bogátßy ná vbogie wyſypáli/ á drudzy krotko dobrze czyniac do ſwego ſie zwyczáiu y błotá w grzechách wracáli. Drudzy końcem świátá ludzi ſtráßyli/ y po vlicách iáko opetáni biegáiac/ proroctwá iákieś y widzenia zmyſláli.

1. Agathias lib: 5. *Trześienie ziemie w Carogrodzie.* *Pożytek karania Bożego.*

Juſtinianus wielki on kośćioł w Cárogrodzie/ ktory Zophia zowia/ rozßerzył y zbudował niewypowiedziánym nakłádem/ y ozdobnośćia/ y wſpániáłośćia iáka być ná świećie może. Tám gdźie bezkrwawa ofiáre czynia/ táki napis położył: Twoie y z twego tobie ofiárniem ſłudzy twoi CHRISTE, Juſtinianus y Theodorá/ Przyimi miłośćiwie Synu Boży/ Słowo/ ktoryś dla nas ćiáło przyiał y ná krzyżu przybity był. Záchoway nas w tey prawey wierze/ á te Rzeczpoſpolita ktoraś nam zlećił/ ku czći twey rozmnażay y obroń/ zá przyczyna świetey mátki Bożey dziewice Máryey.]

2. Euagr: lib: 4. ca: 30. *Kośćioł Zophiey iako koſztowny w Carogrodzie.* Cedrenus. *Napis v oltarza Iuſtiniana.*

Rok Páński 558. Pelágiuſzá 4. Iuſtinianá 32.

W Cárogrodzie/ wielkim y ſtráßliwym powietrzem y morem Pan Bog lud karał/ y niezliczona liczbá byłá vmárłych/ z nagłu y prędko ludzie vpadáli/ nadużßy ledwie do piatego dniá w niemocy trwáli. Ceſarz Juſtinianus grzechom ludzkim ono Boſkie karánie przyczytáiac: práwo ſrogie dał ná nieczyſte/ á zwłaßczá Sodomity/ y kárác ie oſtro kazał. Nálázłó ſie tákich wiele miedzy Pány y Senatory/ y duchownemi/ ktorym członki vćinano/ y zmeczone nágo po rynku wodzono/ y ná poſtrách drugim zábiiano. karano tákże bluźnierce y przyśiegáiace dáremnie ná zelżywość Boſka/ rozumieiac iż dla tákich grzechow P. Bog mory y głody y trześienia ziemie przywodzi.

1. Agathias lib: 5. *Zle powietrze w Carogrodzie.* *Na Sodomity prawo.*

Jeßcze y mieczem náwiedził P. Bog kráie one. Bo Hunni máiac wodzá Záberga/ przez Dunay zámárzły przepráwiwßy ſie przez Meſya y Scytia/ áż do Tráciey zábiegli/ y cześć ludzi do Greciey puśćiwßy/ z druga cześćia máła/ tylo z śiedmia tyśiecy do Cárogrodu ſie puśćili/ y wkoło wßedzie wśi y miáſtá zwoiowáli/ złupili/ białegłowy/ y mnißki P. Bogu oddáne poſromoćili/ ludzi do niewoley wielka liczbe nábráli. y przybliżywßy ſie do miáſtá/ ćiężki poſtrách w mieśćie vczynili. Zołnierzá żadnego ná obrone nie było/ ludzi nieprzeliczonych pełne miáſto/ á żaden nic nie poczał do odpárćia nieprzyiaćielá/ y nieumiał tego rzemiesłá. Ceſarz zániechawßy ſpraw rycerſkich/ zwykł był złotem pokoy v nieprzyiaćioł kupowáć. pieniadze y ſkárby/

2. Agathias lib: 5. *Hunni do Traciey wpadli.* *Woienne potrzeby zaniechane.*

ná zbytki/ wozy/ woźnice/ nierządnice/ ná domowe zwády/ y ná roſkoſzy obrácáły ſie/ ktoremi przedtym żołnierzá chowano. Sámiż Cárogrodzánie zá dopuſzczeniem Ceſárſkim/ kośćioły wſzytki ná przedmieśćiách zá murámi obłupili/ do miáſtá wnoſząc/ co było ſkárbow y ochędoſtwá.

3. Nierychło onego ſłáwnego wodzá Beliſáriuſzá Ceſarz wypráwowáć ná nieprzyiaćiele począł/ ktory ácz iuż był od ſtárośći ſkrzywiony/ iednák ochotnym y młodym ſercem/ prędko ſie wybrał/ y one dźikie ludźie Hunny od Cárogrodu odpędźił. złotem ie y pieniądzmi vbłagáli/ y podátek doroczny obiecáli/ áby ſie do domow wroćili. Acz y drugie Hunny ná nie pobudźili/ y ták ich z źiemie zbyli.

4. Ewágrius zacny piſarz powiáda/ iáko Iuſtinianus łotrom domowym y buntownikom/ ktorzy ſie Praſini zwáli ſprzyiał/ y dopuśćił im zábiiánia we dnie nieprzyiaćioł ſwoich/ y rozboiow po domách/ iż y máietnośći ludzkie bráli. A gdy ie vrząd káráć chćiał/ oni vrzędniki imáli ábo zábiiáli/ y złości wielkie czynili. Nád co nic okrutnieyſzego y ták nieludzkiego nie było. Kálonliká ſtáróſte iż tákich dwu wedle práwá ſkarał/ zá one ſpráwiedliwość obieśili/ y inne rozboie y po drogách czynili. Drugdy ſie odmieniał Ceſarz á káráć ie kazał/ ktorym onych złości dopuſzczał.] y ták on zakonodawcá/ bezzakonnym zoſtawał y práwá pod nogi miotał/ á od pierwſzey ſwoiey ſpráwiedliwośći odpadał/ y ná ſámego Papieżá ręke ſwoię/ iáko ſie wſpomniáło/ podnioſł/ y innym duchownym nie przepuśćił.

Praſynom Ceſarz dopuśćił rozboyſtwa.

5. Tego roku on Káſſyus Biſkup Nárnieńſki/ ktory od małżeńſtwá ná Biſkupi vrząd powołány był/ y ná nim wielką świątobliwośćią kwitnął/ duchá P. Bogu oddał. Piſze o iego zeſzćiu Grzegorz ś. obiáwił mu P. Bog przez iednego kápłaná koniec żywotá iego mowiąc: Czyń co czyniſz/ rob to co robiſz/ nie vſtaway nogá y ręká twoiá/ ná dźień świętá Apoſtołow przyidźieſz do mnie/ y dam ći zapłáte twoię. W śiedm lat potym/ Miſzę ś. odpráwuiąc/ y táiemnice ś. vżywánia biorąc/ z ćiáłá wyſzedł.]

Kaſſyus Biſkup iako vmarł. Dialog: lib: 4. cap: 56.

Rok P. 559. Pelágiuſzá 5. Iuſti: 33.

1. Pelágius Papież do oycow poſzedł. Siedźiał lat cztery/ mieśiecy dźieśięć. Był v niektorych Kátholikow w podeyżrzeniu/ iákoby piąte Concilium potwierdzáiąc/ czwarte pſował. Co náń wwodźili oni trzech kápituł broniący. y dla tego Childebertus krol Fráncuſki/ Rufiná poſłał do niego/ pytáiąc go ieſli liſt S. Leoná przećiw Eutycheſowi przyimuie. On liſt o wyznániu wiáry Kátholickiey do Childebertá nápiſał/ we wſzytkim ſie y z Leonem y z przodkámi ſwemi zgadzáiąc. y ták ono podeyrzenie z śiebie złożył. Náſtąpił ná iego mieyſce Ian trzeći/ názwány Catelinus, z oycá prześwietnego Anáſtázyuſzá.

Pelagius Papież vmarł. Papyrius Anna: Fran: lib: 1.

Ian trzeći Papież.

2. Synod w Páryżu Biſkupow Fráncuſkich/ ná ktorym dáli klatwę ná te ktorzyby dobrá kośćielne bráli/ ábo ie zátrzymáli/ ábo v krolá ie vpraſzáli. Wſzedł był ten zły obyczay/ iż y Biſkupſtwá y imioná od nich/ y inne kośćielne/ dworzánie ſobie v krolow vpraſzáli/ á krolowie zwiedźieni dawáli. O co wielkim ſercem Biſkupi oni/ y krolow ſie nie boiąc/ powſtáli/ ná tákiego káżdego/ y krolá nie wyimuiąc/ miecz duchowny ná odćięćie od kośćiołá oſtrząc. Ná kázirodźce też práwo vczynili/ widząc iż on zły przykład od ſámego krolá Klotáryuſzá pochodźił/ ktory śioſtrę zmárłey żony ſwey zá małżonkę miał. Iáwnie náń przymawiáią y práwá czynią/ áby żaden áni wdowy brátá ſwego/ áni mácochy/ áni żony zmárłego ſtryiá/ áni śioſtry żony ſwey bráć w małżeńſtwo nie śmiał. etc. 3. Poſtánowili też/ áby ná Biſkupſtwo żaden zá podániem krolewſkim poświęcony nie był/ iedno ktoregoby

Concil: Pariſ: 1. cap: 1. Tom: 2. Conc.

Imiona kośćielne obronione klątwami.

Cap: 4. *Kazirodztwo potępione.* *Sioſtrę żony ſwey krol miał.*

Cap: 8.

Biſkupi

Biskupi z ludem wybieráli. Bo sie iuż w podawánie Biskupow krolowie y pánowie wtrácáli. Tákże y ná te klątwe puścili/ktorzyby sobie żony v krolow iednáli/ ábo białegłowy porywáli / okrom przyzwolenia rodźicow y pánny. | Krolom podawánia Biskupow nie dopuszczáią. Cap:6.

W ten czás był Páryskim Biskupem Germanus człowiek ś. ktory zacho dne wszytkie kośćioły swemi obyczáymi ozdobił. Miał krolá Childebertá/ ktory go bárzo miłował y słuchał/ y wielkie mu iáłmużny ná vbogie posyłał/ ták iż Biskup mawiał: iuż nie miałem komu rozdáwáć / niechay ták wiele nie śle/ gdy mu raz sześć tyśiecy posłał.] Gdźie świeci Biskupi y kápłani/ tám łácno krole do śiebie poćiągáią. Iáko pismo mowi: Zá Oniaszá Biskupá/ krolowie y pánowie kośćioł czćili. etc. Bo Oniás był w żywoćie bárzo chwálebny. | Germanus Páryski Biskup. | Iáłmużny krolow. 2. Mach: 3.

4\. Chrámnus on zły syn / ktory ná oycá Klotáryuszá krolá woyne podnośił/ opuszczony od swoich/do kośćiołá ś. Marćiná w Turonie vćiekł. Tám go oćiec związáć y okowáć y strzedz kazał. A gdy go do niego prowádzono: ilekroć ná ś. Marćiná záwołał/ tylekroć okowy z niego opadáły. Co widząc oćiec/ wolnym go vczynił/ y do łáski przyiał/ iákoby zá roskazánim ś. Marćiná. | Gregor: Turon: de mirac: S. Mart: li: 1. cap 23. | Chramnus od oycá pomiany.

Rok P. 560. Janá III. 1. Iustinianá 34.

1\. IVstinianus Cesarz bárzo záchorzał/ y wieść fałszywa o iego śmierći miásto nápełniłá. Wnet iáko w Interregnum, źli/ burzliwi/ łákomi łotrowie miásto łupili / á zwłaszczá oni Prásinowie / ktorym Cesarz złośći ich przeglądał/ y ini. Kupieckie wszytki komory wybráli/ y wiele złego poczynili. Niemoc Cesárska byłá / ná kolenie wrzod iákiś śmiertelny/ktoremu rády dáć żadney lekárze nie mogli. Vćiekł sie Cesarz do ś. Męczennikow żołnierzow czterech / ktorych kośći były w iednym kośćiele náleźione/ ktore skoro ná iego on wrzod kápłan przyłożył/ záraz sie zleczył/ y oley z kośći onych wypłynął/ y nogi y száte Cesárską pokropił. y tá szátá w skárbie chowána byłá. To Prokopius. | Procop: de ædif: Iustinia: lib: 1. | Iustinianus zleczony kośćiami świętych.

2\. Drugi raz tákże potym/ tenże pisze/ pomniąc iáko był od onych męczennikow zleczony/ gdy w niemoc wpadł: do śś. Kozmy y Dámianá vćiekł sie. oni w nocy mu sie vkazáli y zleczyli go. A on kośćioł ich máły y nieozdobny wielkim nakłádem odnowił y okrasił. | Idem Procop: supra.

Tegoż czásu/ pisze Sigebertus: Zyd ieden vkradszy obraz Páná nászego z kośćiołá/ nożem go przebił/ y gdy w ogień wrzućić chćiał on obraz/ vyźrzał krew ná sobie ktora z obrázu ćiekłá/ y skrył obraz. Ale Chrześćiánie szukáiąc go po krwi go doszli/ y krew ná obráźie widźieli/ á Zydá kámieńmi zábili. | Krew z obrazu P. nászego.

3\. Theodomirus krol Swewow w Gálliey y w Hiszpániey / Ariánin y z ludem swoim/ ták był tego roku do wiáry Kátholickiey przywiedźiony. Záchorzał mu syn/ á żadni lekárze pomocy mu dáć nie mogli. on swoich spytał: Marćin/ o ktorym powiádáią iż cudá wielkie w Gálliey czyni/ iákiey wiáry był: powiedźieli/ Kátholickiey/ y rowność Oycá z Synem y z Duchem ś. wyznawał. A on rzekł: ieśli to prawdá/ idźćie/ á vpominki mu nieśćie / ieśli mi syná zleczy/ będę wierzył ták iáko on wierzył. y nieśli ták wiele złotá y śrebrá/ iáko syn iego záważył. y widźieli cudá niektore v grobu ś. Marćiná / y wroćiwszy sie do swego krolá rzekli: Cudow widźieliśmy tám wiele: ále niewiemy czemu syn twoy nie ozdrowiał. A on sie domyślił iż iego syn zdrow być nie mogł/ ážby sam vwierzył/ iż Syn Boży rowny iest Oycu. y zbudowawszy kośćioł imieniem ś. Marćiná/ rzekł: będęli miał tego męża spráwiedliwego do tego kośćiołá reliquie / vwierzę ták iáko mie kápłani náucza. y posłał do grobu ś. Marćiná po reliquie/ gdźie zwáżywszy kitáykę ábo zasłonę/ włożyli ia ná grob ś. Marćiná/ mowiąc: Będźieli wiecey ważyłá niżli pierwey / wiedźieć będźiem iż ma dar Boży ná zleczenie. y názáiutrz nálezli/ iż wagę | Grego: Turon: de mirac: S. Mart: lib: 1. cap: 11. | Krol Swewow w Hiszpániey Kátholikiem został. | Reliquie S. Marćina, kitáyká z grobu iego.

pierwßa dáleko przechodźiłá. Gdy zaſtone one záwieźli do Gálaciey / ſyn krolewſki ozdrowiał / y tredowáći ſie leczyli / y iuż on trad nie był ták geſty w onym kroleſtwie / y jne cudá ſie dźiały. Tedy krol vwierzył w Troyce ś. y iedność Syná z Oycem y Duchem ś. wyznawał / y bierzmowány był / y dom wßytek iego. Tego krolá zwano drugim imieniem Chárrárikus. A potym wrychle wßytki ſwoie poddáne Swewy do Kátholickiey wiáry obroćił.

Rok P. 561. Ianá III. 2. Iuſtinianá 35.

1. *Beliſarius potwarzony y poniżony.*

ROku tego ná zdrowie Ceſárzá Juſtinianá było nieiákie ſpiknienie / ktore gdy ſie wynurzyło: Beliſáriuß też on ſtáry wodz y ſławny / niewinnie odnieſiony był od zazdrośćiwych. y pobrano mu wßytkie vrzedy y doſtoieńſtwá y máietność / ták iż do wielkiego vboſtwá przyßedł. Piſzą iedni iż mu záś wßytko było przywrocono / ále więcey tych ktorzy nic o przywroceniu nie wſpominaią / y to przydáią: iż y oczy wyłupione mu były / ták iż po vlicách żebrał. To piſzą Łáćinnicy. A Jan Greczyn w ſwoich wierßách nápiſał: iż cząße drzewiana noßac / ślepy chodząc miedzy ludźmi wołał: Dayćie pieniądz Beliſáriußowi hetmánowi. Zonárás też o iego przywroceniu nie piße. A Cedrenus mowi: ták był miły Juſtinianowi / iż przy ſwoim obráźie ná myńcy z drugą ſtrone kładł obraz Beliſáriußá z tymi słowy: Beliſárius cześć Rzymian. Zazdrość / powiáda / ludźi złych y potwarz / ták go o źiemie vderzyłá. Acz mu podobno on grzech P. Bog o Silweriußá Papieżá odpuśćił / gdy pokutował / ále karánia docześnego odpuśćić iáko Dawidowi niechćiał. Ciężki wielki grzech tárgáć ſie ná nawyżßego CHRISTVSOWEGO namieſtniká. Wymawia Juſtinianá Alciatus: ále Murzyná trudno obmywáć / ſrogą ſie niezbożnośćią czeſto czernił ten pan / ácz ná przodku ták pobożny był.

Crinitus de honeſt: lib: 15. Volater.

Beliſarius żebrał.

Zonaras. Cedrenus in Annal.

Karanie z grzech odpuſzczony.

Parerg: lib: 4. cap: 24.

2. Aimon lib: 2. ca: 20. *Kośćioł S. Wincentego w Paryżu.* Aimon de geſtis Franc: lib: 3. cap: 9. *Reliquie w wielkiey wadze, z ćierniowey korony P. náßego.*

Childebertus krol Fráncuſki nabożny pan / wielki y wſpániáły kośćioł w Páryżu zbudował y nádał / ná imie ś. Vincenciußá / y reliquie wielu świetych / okrom tego ś. do niego wniosł. A po drugie ś. Germanus Biſkup Páryſki áż do Jeruzálem záieżdżał. y ſtámtąd ſie wracáiąc / do Cárogrodu wſtąpił / y v Juſtinianá z ćierniowey korony Páná náßego / cześć vprośił / y kośći niewinnych dźiatek y świetego Jerzego. Tákie było ná on czás nabożeńſtwo ku kośćiom świetych Bożych.

Rok Páński 562. Janá trzećiego 3. Iuſtinianá 36.

1. Aimon lib: 2. cap: 9. *Klotarius monarcha.* *Zlecony od S. Biſkupa.*

CHildebertus krol Fránkow pełny dobrych vczynkow / tego roku z ćiáłá wyßedł / wiele kośćiołow y ßpitalow fundował / nabożeńſtwem y bogoboynośćią wßytek żywot ſwoy okraśił. krolował lat czterdźieśći y dźiewięć. Náſtąpił po nim brát iego Klotárius / corki iego wyrzućiwßy / y ſam iuż wßytkiey źiemie Fránkow pánem y iednowładzcą zoſtał. Skoro ná ono páńſtwo wſtąpił / záchorzał / ále od ś. Germaná Biſkupá Páryſkiego zleczony był / ktorym dniá przeßłe° gárdząc do rozmowy go ſwey nie przypuśćił / ále záchorzawßy tey nocy / bárzo go vczćił y ſuknią iego tám gdźie boláło przykłádał. Czćił bárzo ś. Maurá / ktorego był do Gálliey ś. Benedikt ná rozmnożenie żywotá mniſkiego posłał / y wiele dla niego dobrego czynił. Chrámnus on ſyn iego / przyięty był do łáſki oycowſkiey / ále ſie nie napráwuiąc / á o łáſce oycowſkiey zwatpiwßy / vćiekł do Británniey / y tám z żoną przemießkał.

Fortunatus in vita S. Germani ca: 24.

Greg: Turon: li: 4. cap: 20.

2. *Caſſyodorus opuśćił świat.*

On Káſſyodorus Aurelius / ktory v Gothſkich krolow od Theodoriká / áż do Witigeſá w wielkiey czći był y ná wyſokich vrzedách śiedźiał / czáſow onych złych / gdy woyny Włoſkie powſtáły / świát opuśćiwßy / ná puſte mieyſcá y mni-

ſcá y mniſki żywot poſzedł/ do Kálábriey. gdźie klaſztor zbudowawſzy/ ktory Wiwáryeńſkim ábo Kaſtelleńſkim zowie/ w nabożeńſtwie y náuce kśięgi pożyteczne piſząc/ áż do lat blisko ſtá żywotá ſwego przemieſzkał. Ozdobił on klaſztor wſzytkimi potrzebámi do życia ſpokoynego y nabożnego. Wynálazł świece ktore ogień záwżdy zátrzymáć mogły/y godzinnik słoneczny y wodny. Zebrał y kśiąg wiele w duchownych y świeckich náukách. Powiáda o iednym ślepym Janie z Azyey/ iż od piąći lat národzenia ſwego wzrok ſtráćiwſzy/ bez oczu do wielkich náuk y vmieietnośći Piſmá ś. przyſzedł. Com/ prawi/ o Didimie Alexándriyſkim nie wierzył/ tegom ná tym Janie doznał/ iáko był we wſzytkich náukách biegłym. Tego mu nie doſtawáło/ iż nie był Kátholikiem ále Nowácianem/ tuſząc iż ſie vpámietáć miał.

Siedm lat żył y wiele piſał.
Caſsiod: de diuin lect: cap: 29
Swiece nie zgáſzne.
Caſsiod: diuin: inſtit: cap: 29. 30. 31.
Godzinnik wodny.
Ian ślepy a vczony.
Caſsiod inſtit: diu: lect: cap: 5.

Piſał Káſſyodorus wiele kśiąg ktore ſam wylicza. W oney ſtárośći ſwey nie lenił ſie y Grámmátyki mnichow onych ſwoich náucząć/ y reką cudne piſmá ſtáwić/ ná dobre y porządne á rozdźielne przepiſowánie kśiąg rozmáitych. Nápiſał im y náuczał ich Rhetoriki/ Diálektiki/ Muzyki/ Geometriey/ Aſtronomiey nie owey wieſzczárſkiey y práktykárſkiey/ ále tey ktora biegi tylo niebieſkie poznawa/ á do nabożeńſtwá y do Piſmá ś. ſłuży. Nápiſał y Páſchał dla świecenia Wielkieynocy. Tripártite też hiſtoria z Sokrateſá/ z Sozomená y z Theodoretá vczynił/ z Greckie° ią ná Láćińſki iezyk przełożywſzy.

2.
Grammatyki náuczał.
In præfat: variar.

Rok Páński 563. Janá trzećiego 4.

Iustinianá 37.

Zkácerſtwá Eutychiáńſkiego ácz wiele ſekt/ zwłaſzczá w Alexándriey wyſzło/ iedná z drugą walczącą/ ále dwie były przednieyſze tákże ſobie przećiwne. iedná tych co náuczáli/ iż ćiáło y ludzkie przyrodzenie Páná náſzego tákie było/ iż podlegáło wſzytkim odmiennośćiam/ y ſkáźie y áffektom ábo żądzom y niedoſtátkom/ ktorych Pan náſz/ choćby był chćiał/ oddáláć od śiebie nie mogł. Tych zwano Agnoitámi. Bo ći twierdźili/ iż P. CHRISTVS niewiedźiał/ ktorego czáſu ſąd oſtátni być miał/ dla obćiążenia niewiádomośći ktorą ćieleſność y náturá ludzka przywodźiłá. Drudzy zás náuczáli/ iż ćiáło Páná náſzego było we wſzem nieſkáźitelne/ áni podległe odmiánom/ niedoſtátkom y áffektom/ ktore drudzy namietnośćią zowią/ wrodzonym w náturze ludzką/ chybá gdy ie ſam Pan chćiał ná ſie bráć/ iáko Anyołowie oſobę ná ſie ludzką biorą. to ieſt/ nie potrzebowáło ono ćiáło/ áni iedzenia/ áni napoiu. y ták iadł przed vmęczeniem iáko y po zmartwychwſtániu/ y ćierpieć ſámo z śiebie áni żadney odmiány áni ſkázy vczuć/ iáko ćiáłá náſze czuią/ nie mogło. Tákie miſtrze zwano Aphárdocity á potym Monotelity. Bo ſie do tego ſkłániáli co Eutyches náuczał/ iż iedná ieſt náturá w Pánie náſzym/ y zátym y iedná wola/ iákoby prawdźiwey nátury ludzkiey w nim nie było/ á obłudnie iadł y pił/ y ćierpiał/ y zmartwychwſtał/ á nie wedle ſzczerey prawdy/ iedne tylo náturę Boſką y iedne wolą máiąc. Oná pierwſza ſektá Agnoitow w tym ſie z Kátholiki zgadzáłá/ iż wyznawáli ſkáźitelne być iáko y náſze ćiáło Páńſkie/ ále w tym błądźili/ iż twierdźili/ iákoby onych odmian przyrodzonych choćby był chćiał odpędźić nie mogł w ſobie P. CHRISTVS. Bo mogł ie pohámowáć kiedy chćiał y przypuśćić kiedy chćiał. Mogł pohámowáć ćiężar ćiáłá przyrodzony gdy po wodźie chodźił/ mogł nie ieść póki chćiał/ mogł nic nie ćierpieć by był chćiał/ mogł ſie gniewáć ná złe kiedy chćiał/ mogł płákáć y bać ſie y wſzytko ćierpieć kiedy chćiał/ tákież iáko my właſnie przyrodzenie ludzkie/ okrom grzechu/ máiąc/ ze wſzytkimi nátury ludzkiey przypadkámi/ ktore ſie chceniem y wolą iego miárkowáły. y dla tego iáko dwie náturze ták y dwie woli

1.
Dwie przednie ſekćie Eutychiánow.
Liber Diac: in Breuiar: cap: 19. 20.
Leoncius de Sect: ſect: 5. & 10.
Początek Monotelitow.

w nim były/ Boska y ludzka. Druga zás oná sektá Monotelitow práwie byłá przećiwna náuce Kátholickiey/ ktora z Eutychesem/ náture ludzką w Pánie nászym gubiłá/ gdy iey wszytkie własnośći wrodzone odeymowáłá.

2. *Iustinianus Cesarz do złey y kacerskiey strony przystał.* Euagr. lib: 4. ca: 38.

Iustinianus Cesarz/ miedzy onymi dwiemá sektámi sędźim sie uczynił/ nie rádząc sie Biskupow áni Papieżá/ iáko przedtym sie rádził y pytał/ náuce swey ktorey nie miał/ dufáiąc/ upornie y głupie ná stárość gdy miał być medrszy pobładził/ cudzy y duchowny urząd ná sie biorąc. Przystawszy do tego kácerstwá/ ktore o nieskáżitelnośći ćiáłá Páńskiego náuczáło/ śmiał wszytkim Biskupom roskázowáć/ y wyroki y mándaty puśćił/ áby ták wierzyli y ták náuczáli/ iż ćiáło CHRISTVSOWE nie podlegáło żadney skáźie áni námietnośćiom wrodzonym ludzkim/ y ták iadł przed umeczeniem/ iáko y po zmartwychwstániu/ y ćiáło iego żadney nie miáło odmiány áni z wolnych áni z przyrodzonych namietnośći. Ná on mándat wszyscy sie Biskupi przelekli/ á chcąc iego roskazánia uchodźić/ odpisáli mu/ iż czekáią co pierwey Anástázyus Pátryárchá Antyoski ná to powie. Był ten Pátryárchá Anástázyus/ ktorego zwano Synáitá/ bo go ná on stolec z klasztoru Synái było wźieto/ uczony y świety/ y sercá przy prawdźie wielkiego. Pokusił sie oń Cesarz/ prosząc go y wygnániem mu grożąc/ áby ták wierzył y náuczał/ iáko wyrok iego kazał. Lecz on ostro mu sie stáwił/ y list nápisał błąd on wielki zbiiáiąc/ y ine wszytkie przestrzegał/ y mową y pismem/ áby sie onego kácerstwá strzegli/ á ná nie nie zezwaláli. Listow tych nie mász/ poginely/ ále Ewágrius o nich świádczy. On ták srogi upadek Cesárzá ukazał P. Bog záraz/ gdy Cárogrod tegoż roku wielkim ogniem pokarał/ iáko pisze Cedrenus.

Mandat Cesarski o złey wierze.

3. *Anastazyus Synaita Patriarcha Antyoski.*

Euagr: lib: 4. ca: 39.

4.

W Hiszpániey w Powiećie Gáláciey/ zá onego nowo náwroconego do wiáry ś. Kátholickiey krolá Theodomirá/ był Synod Biskupow/ ná ktorym znowu Pryscilliánisty potepili/ we wszytkim sie stolice ś. Piotrá y Papieżá dokłádáiąc. A iż niektorzy kápłani mieśá nie iedli: áby w podeyźrzeniu o herezyą Pryscilliánistow nie byli/ (bo sie oni iáko y Mánicheyczykowie temi ktore stworzył P. Bog pokármy brzydźili) kazáli im z iárzyną troche mieśá skosztowáć.] Ták czuyni byli Hiszpani/ iż y podeyźrzenia ćierpieć nie mogli/ y ták y do tego czásu wiáry świetey dochowáli/ nie tylo pátrząc gdźie gore/ ále gdźie y co máło dymu powstáie.

Can: 22. *Ostrożność Hiszpanow około wiary.*

Can: 36. *W kośćiołach pogrzebow nie było.*

Z tegoż Synodu dáie sie znáć/ iż ćiał Chrześćiáńskich w kośćiołach nie chowano/ okrom śś. meczennikow. Co sie y u ś. Grzegorzá w liśćiech czesto náyduie. Jáko sie to odmieniło/ potym sie powie.

Rok P. 564. Ianá III. 5. Iustini: 38.

1. *Iustinianus Biskupy przymusza.*

IVstinianus zwiedźiony/ y ná onym fałszywym bledźie swoim osadzony/ począł Biskupy/ ktorzy ná ono iego heretyctwo zezwolić nie chćieli/ trapić. Nabliższy mu był Cárogrodzki Pátriárchá Eutychius/ ktory mu sie mocno sprzećiwił/ mowiąc: iáko nieskáźitelne ćiáło ćierpieć mogło/ obrzezánie/ mlekiem kármienie/ y goźdźiow przebićia y krzyż? chybá grzechem nieskáźitelne było/ y w grobie po śmierći. y innemi wywody zbiiał ono kácerstwo. Ná co Cesarz niedbáiąc/ zebrawszy nań niektore swoiey myśli Biskupy/ ktorzy go w rzeczy do sadu pozywáli/ śmiechu godne potwarzy y winy nań kłádli/ wygnał go/ y śiedźieć mu w Amáśie w swoim klasztorze kazał. To szeroko wypisał Eustátius w iego żywoćie/ ktory Surius ma. Tám ćie odsyłam czytelniku/ y iákie ten ś. cudá czynił/ y duchem proroćkim mowił/ tám wypisano. Czym sie wiárá ś. dla ktorey ćierpiał/ potwierdzáłá. Przyczyna onych Cesárskich bledow był on złośliwy Theodorus Biskup Cesárcyski ná wierzchu Kátholik/ á wewnatrz Orige-

Eustatius in vita eius Suri: Tom: 2.

Eutychius Patriarcha Carogrodzki wygnany.

2. *Theodorus przyczyna upadku Cesarza.*

nistá y

niſtá y Eutychian vporny y bezydki. Dufał mu ták bárzo Ceſarz/ iż co on rzekł/wßytko czynił. Było y inych tákichże heretykow niemáło/ktorzy Ceſárzá głupiego podniecáli. Ná mieyſce Eutychiußá dány był Jan/ktorego Scholáſtykiem zwáli/ktory Ceſárzowi wßytkiego pomagał/niewolnik świeckiey chwały y świetokupiec/ktory pochlebſtwem Biſkupſtwo ſobie kupował. Powyganiał tákże ine Pátryárchy Juſtinianus/ktorzy ná ono káceṙſtwo iego zezwolić niechćieli/ á zwłaßczá Anáſtázyußá Antyoſkiego/ y inych wiele Biſkupow/ktore rozmáitemi mękámi ná wygnániu trapił. Zá co go Pan Bog prędko pokárał.

Ian Scholaſtyk heretyk.

Anaſtazyus Antyoſki Patriarcha wygnany. Euſtatius vt ſupra.

3. Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 4. ca: 20.

Klotárius zebrawßy woyſko/ puśćił ſie zá ſynem onym nieposłußnym Chrámnem/ do Británniey. Nie omießkał ſie zły ſyn ná oycá wypráwić zá pomocą kśiążęćiá Britáńſkiego Koonobrá/ktory mu mowił: Nieſpráwiedliwa rzecz ieſt/ábyś ty z oycem walczyć miał/ niech nocy tey nań ſie pußczę/ y zwoiuie go z woyſkiem iego. A Chrámnus dopuśćić mu tego niechćiał: ále názáiutrz ſam przećiw oycu z woyſkiem ſtánął. Klotárius do P. Bogá wołał y płákał mowiąc: Weyźrzy Pánie á oſądź mię iáko Dawidá z Abſolonem. y gdy ſie vſſy potkáły/ ſtárty był y vćiekał on wodz Britáńſki/ y w pogoniey zábit ieſt. A Chrámnus ná wodę ſie do okretow kwápiąc/á około ſię żony y corek áby ie obronił báwiąc/poimány ieſt. Oćiec go y z żoną y z dźiećmi ſpalić w iedney chálupie roſkazał. y ten miał koniec on złośliwy á nieukárány ſyn. Wroćiwßy ſie z Británniey Klotárius/tráfił ná chorego y vmieráiącego ś. Medárdá Biſkupá Nowiomeńſkiego cudámi zá żywotá wſławionego/ y náwiedzáiąc go brał od niego błogoſłáwieńſtwo. A gdy chćiał áby w ſwoim kośćiele pogrzeb miał/krol go námowił/áby ſie do Sweſyonu przenieść dopuśćił/ gdźie kośćioł P. Bogu imieniem iego zbudowáć y kláßtor záłożyć miał wolą. Przy iego śmierći widźiána byłá świátłość około łożká iego/ przez dwie godźinie. Sam krol rámiony ſwemi ćiáło iego wynośił. A záczawßy on kośćioł w Sweſyonie/ ſam drugiego roku świát ten pożegnał. lecz ſyn iego Sygebertus śluby oycowſkie wypełnił. Cudá tego świetego y zá żywotá y po śmierći wielkie wypiſuią.

Woyná oycá z ſynem.

Chrámnus ſpalony.

4. *S. Medardus iáko vmárł.*

Fortunatus. extat apud Surium 8. Iunij.

Miał ten ś. Medárdus brátá rodzonego Gildárdá Biſkupá Rotomagu/ z ktorym ſie iednego dniá vrodźił/ iednego dniá ná Biſkupſtwo poświęćił/ iednego dniá z ćiáłá wyßedł.

Fortun: lib: 2. M. R. 6. Iunij.

Rok Páńſki 565. Ianá trzećiego 6.

Iuſtinianá 39.

CEſarz Juſtinianus nagle o pułnocy vmárł/ krolował trzydźieśći ośm lat y ośm mieśiecy. Práwie go ná czás P. Bog ſtrácił/ áby kośćioł ś. iego pokoy miał. Piße tenże Ewágrius/ ktory tego wieku żył/ iż po wygnániu Eutychiußá Cárogrodzkiego/ná ine Biſkupy wyroku iego wykonánie/ śmiercią przerwáne/ nie doßło/ á zwłaßczá ná Anáſtázyußá Antyoſkiego. Tenże Ewágrius grzechy iego inne y nieſpráwiedliwośći y łupieſtwá łákome wyliczáiąc mowi/ iż ná wieczne męki poßedł. Prokopius ktory wychwalenie iego piſał/ záś go nowym piſmem gánić y Theodorę żonę iego nie zániechał. A Nicephorus ktory dáleko po nim żył/ obmawia go/ iż vmieráiąc pokutował/ y Eutychiußá Pátryárchę przywroćić kazał. Szoſte Concilium wyſławia pámiątkę iego/ y ś. Grzegorz y Agáthon Papież/ wiárę iego Kátholicką wychwaláią/ y żáden go miedzy heretyki nie poczyta/ iż on wyrok iego nie miał zupełnego wykonánia/ ábo nie doßedł. Nicephorus go wymawia ále nie mądrze/ iż z wielkiey miłośći ku P. IEZVSOWI, niechćiał przypuśćić do myśli ſwey/ áby

1. *Iuſtinianá śmierć* Euagr: lib: 4. cap: 40.

Iaki był Iuſtinianus. Euagr: lib: 5. cap: 1. Niceph: lib: 17. cap: 31. Syn: 6. Act: 4. Greg: lib: 2. epi: 10. & lib: 7. epiſt: 126.

iego ćiáło ſkáźitelne było/ nie dla herezyey iákiey. Nikt przec nie może/ iż wiele świetych było y kośćiołowi pożytecznych poſtepkow iego / wßedźie wiárę ś. rozßerzał y kośćioły po wßem świećie budował y nádawał / y od heretyckiey niewiernośći wiáry ś. bronił/ y ßpitalow dla vbogich bárzo wiele fundował. Ktoż zbrodźić może ſady Boże / y táiemnośći ich wiedźieć? Vſtaw iego y praw wiele ieſt dźiwnie pobożnych/ ſpráwiedliwych / y miłośći Bożey y ſercá pobożnego pełnych. Jeſli ktore ſą nieſłußne / tych kośćioł nie przyimuie.

2. *Iuſtinus wtory náſtąpił.* Euſtatius apud Surium. 6. Aprilis. *Eutychius prorokował.* Geneſ: 40. Corippus in carmine.

Náſtąpił ná Ceſárſtwo Rzymſkie po Juſtinianie Juſtinus wtory/ ſieſtrzeniec iego. Wigiláncya śioſtrá Juſtinianá będąc zá mężem Dulciſſymuſem/ Juſtiná tego vrodźiłá. á żonę miał Zophią Theodory Ceſárzowey wnęczkę. S. Eutychius on Pátriárchá wygnány / dáleko przedtym Duchem ś. opowiedźiał Juſtinowi / iż Ceſárzem być miał. Ale on ná proroká ſwego nierychło wſpomniał/ iáko Podczáßy on ná Jozwá/ bo áż po lat dwunaśćie gdy wtrącony Jan vmárł/ ná ſtolicę go iego przywroćił. Nie záśiadł ná páńſtwie Juſtinus / áż pierwey Pánu Bogu ſię w kośćiele vkorzył/ y ofiáry y nabożeńſtwo ſwoie odpráwił. Toż vczyniłá ná inym mieyſcu żoná iego Zophia. Potym od Janá Pátriárchy błogoſłáwieńſtwo y koronę wźiął. Koronowány y głoſy ludzkiemi vßczęśćiony / przemowę do ludźi miał / żegnáiąc ſię pierwey krzyżem ś. ktory y ná czele v korony nośił. Po przemowie lud záwołał / nárzekáiąc ná vćiśnienie Juſtinianá / y ná długi ktorych nie popłáćił. On záraz wßytkie popłáćić kazał: złotem ſię / práwi/ wßytek rynek ośwíećił / gdy káżdy ſwoie wedle kwitow ludźie odbieráli.

Krzyż S. ná koronie Ceſárſkiey. Corippus.

3. Ciáło Juſtinianá iáko koßtownie wedle zwyczáiu Chrześćiáńſkiego z świecámi / kádzeniem rozmáitey woniey y oleykow / y proceſſyámi y śpiewániem kápłanow y kśięży y pánienek / pogrzebione ieſt / tenże Korippus poetá wypiſuie.

Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 4. ca: 21. *Smierć Klotáriuſßá.*

W Gálliey Klotárius krol Fránkow tego roku z ćiálá wyßedł. wprzod v grobu ś. Marćiná grzechy ſwoie opłákiwał. Vmieráiąc mowił: Ach co rozumieß: Jáki to krol niebieſki/ ktory ták wielkie krole zábiia?] Káźirodztwem ſię był pomázał/ y o to od ś. Nicećiuſßá Trewerſkiego Biſkupá wyklinány bywał/ ktorego też on z biſkupſtwá wygnał. krolował po śmierći oycá Klodowea lat pięćdźieśiąt y iedno; w Sweſyonie v ś. Medárdá / gdźie był kośćioł záczął/ czterzey ſynowie iego/ pogrzeb mu vczynili. ktorzy ná cztery częśći kroleſtwo miedzy ſię rozdźielili. Zwano ie/ Cháribertus/ Chilperikus/ Gunterámnus/ Sygebertus namłodßy/ ktoremu ſię Páryż doſtał. y był nalepßy miedzy oną bráćią. Záraz ſię ſtárał/ áby był ś. Nicecius ná ſwoie Biſkupſtwo / od oycá wygnány / przywrocony. Tego Niceciuſßá gdy ini pochlebni biſkupi y kśięża iego wygnánego dla prawdy odſtąpili/ do ſwego dyákoná rzekł: y ty idź zá nimi. A on powiedźiał: do śmierći opuśćić ćię nie chcę. A on mu powie: Wiedz iż iutro ná Biſkupſtwo mię przywrocą / á ći co mię odſtąpili / ze ſromotą do mnie przychodźić będą. Czekał iutrá on dyákon / á owo przybieżał od Sygebertá poſeł/ przez ktorego wſkazał: Klotárius/ práwi/ vmárł/ bez ćiebie kroleſtwá Sygebertus nie weźmie. y wroćił ſię ná ſwoie Biſkupſtwo.

Grego: Turon: in vita Nicec. *Nicecius przywrocony.*

4. Paulus Diac: de geſtis Longob: lib: 1. cap: 4. *Złe powietrze we Włoßech.*

Tego roku ktorego Juſtinianus vmárł/ we Włoßech po wßytkiey źiemi oney ſtráßliwe powietrze pánowáło: wrzod máły ſię około wſtydliwych mieyſc ludzkich vkázował/ á trzećiego dniá vmarzał / kto ná czwarty dźień zoſtał/ miał do zdrowia nádźieię. Ludźie z miaſt vćiekáli/ domy puſte / polá ſmutne/ po ktorych ſámo bydło chodźiło/ żniwo zoſtawáło/ y winnice z iágodámi. ſyn oycá odbiegał / á kto powinnego pogrzebał/ ſam z nim vmierał. wßedźie płácz y ſmutek przebywał / trupy ſtráßliwe niepokryte leżáły wßedźie. A

dźie. A nie tylo Włoska ziemiá / ále y Gállia / y Germánia tákże tym złym powietrzem záráżona byłá. O tym powietrzu nápisał ś. Grzegorz: W onym / práwi / powietrzu ktore zá Nársetá było: pácholę iedno w tym mieśćie v Wálerianá / ktore bydło pásło / záchorzáło / y blisko śmierći będąc / k sobie przyszedszy záwołáło / áby mu páná iego przyzwano. y rzekł do niego: Byłem w niebie / y wiem ktorzy z tego domu vmárli / y miánował osoby. y przydał: ieśli nie wierzysz / mow zemną ktorym iezykiem chcesz / á ia tobie tymże odpowiem. Vmiał Wálerianus po Grecku / y mowił z nim po Grecku: vmiał sługá ieden po Bulgársku / y mowił z nim po Bulgársku / chłopiec prosty y we Włoszech domá vchowány. Vwierzyli tedy dźiwuiąc sie onemu co mowił / iż w niebie był. A po dwu dniu / zá táiemną spráwą Bożą / chłopiec on ręce ná sobie kąsáiąc vmárł.

Dial: lib: 4. ca: 26.
Pácholę było w niebie.
Bulgárski iezyk.

Jáko ś. Nicecius miásto swoie Trewer od tey złey zarázy wybáwił / czytay w iego żywoćie. Słyszeli ludźie w pułnocy / gdy grzmot wielki powstał / głosy tákie: V iedney bramy Eucherius kápłan miástá strzeże / á v drugiey Máximinus leży / á miedzy nimi Nicecius chodźi / nic tu nie przemożem / zostawmy miásto w obronie ich. y zátym oná plagá vstáłá. Tákże ś. Gállus Arwerná miástá swego / od tákiey śmierći obronił / gdy miał od Anyołá przez sen ziáwienie / iż modlitwá iego wysłucháná byłá / á iż sam po ośmi lat dokonáć tego żywotá miał. Pikty pułnocne w Brytánniey do wiáry ś. obroćił Kolumbanus (bo połdniowi Piktowie iuż byli dawno Chrześćiánie) zá krolá Brydioná możnego.

5. Greg. Turon: in vita eius.
Nicecius 12. dniá Grudniá.
Idem in vita S. Galli.
Beda de gestis Ang: lib: 3. cap: 4.

Rok P. 566. Janá III. 7. Justiná II. 1.

JVstinus ná fundáment y podporę pánowánia swego vczynił po wszytkim páństwie wyrok / áby zgodnie wszyscy w iedney wierze Kátholickiey / ktorą Oycowie świeći wyznawáli / przemieszkiwáli / á żadnych poswarkow o niey nie czynili. y wyznał w tym wyroku swoim práwowierną náukę o Troycy ś. y wćieleniu Syná Bożego / wszytki kácerstwá około tego potępiáiąc. Zátym dał mu P. Bog wielkie serce ná nieprzyiaćiele pográniczne / ktorym dánia dawał Justinianus. Krol Auarum Gaganus, posłał po zwykłe vpominki / on posły z niczym odpráwił / y woyną im pogroźił / iesliby niepokoy iáki záczeli. Do Alexándryey posłał Photyná pásierbá Belisáriuszá ná vspokoienie rozerwánia onego / y sekt y kácerstw rozmáitych. y posłał tám do kośćiołow wielkie bogáte dáry. Dobrze záczął ten Justinus / by sie był w roskoszy nie vdawał. Bo pisze o nim Ewágrius / w roskoszách nievczćiwych żył / á łakomstwem sie wszytek mázał / świeckie vrzędy y duchowne podłym ludźiom przedawał.

1. Euagr: lib: 5. cap: 4.
Justinus kazał wierzyć po Katholicku.
Corippus.
2.
Roskoszy y łakomstwo. Lib: 5. cap: 1.

A co gorzey / vstáwą brzydką on wstęp pánowánia swego poszpećił. Puśćił tákie práwo / áby małżeński węzeł / zá zezwoleniem sámych osob małżeńskich rozerwány być mogł / á do inego wstępowáć małżeństwá wolno było obiemá. Dáie przyczyny pospolite / dla niezgod y swarow / y trućizn / ktoremi próżno onego wyroku swego broni. A wyznawa iż Justinianus ktorego oycem swoim zowie / ináczey postánowił / á nigdy rozrywáć małżeństwá nie kazał. A tego nie dołożył / iż nawyższy Krol ná krolmi CHRISTVS IEZVS práwo przećiwne postánowił / ktorego żaden ná świećie pan podnieść nie może. Przypisuią to tákie práwo Justinianowi / ále fałszywie / iáko sie z tegoż pisánia pokázuie. Ná ták przećiwne Bogu práwo / nie słycháć áby ktory Biskup vstá otworzył / á ná niezbożność záwołał. On Jan Cárogrodzki wtracony / pochlebnik / nie śmiał iáko dobry pies y stroż zászczekáć / ná tákiego praw Bożych rozboynika. Wierzę iż Jan Papież vrzędowi swemu do-

3. O rozwodách złe práwo.
Apud Nouell: Iustin: 140.

V Grekow rozwody w małżeństwie skąd. syć/iáko iego przodkowie/czynił/ále wßytki o iego Papiestwie pismá poginęły. Stąd podobno v Grekow tákiey ták częste y v náßey Rusi z kośćiołem niezjednoczoney/ rozwody powstawáły.

4. *Greg: Turon: lib: 4. cap: 26.* W Gálliey Leoncius Biskup Burdegálski zezwawßy swoie Biskupy/ Emeriußá Sántońskiego Biskupá złożył/ dla tego iż nád práwo ná Synodźie Páryskim vczynione/ od sámego krolá Klotáriußá podány był/ bez wolnego ludu y Biskupow wybierániá. O czym gdy dáli znáć krolowi Cháripertowi/ *Cháripertus sły krol.* on postá Biskupow/w woz ćierniem vsłány włożonego/ná wygnánie posłał/ á Emeriußá mocą/ iáko tyran ná Biskupstwo przywroćił. y muśieli go znośić Biskupi/ áż śię z nim Leoncius poiednał. *Fortun: in laud: Leoncij.* Był Leoncius wielkiego rodu/ y z małżeństwá wstąpił ná Biskupstwo / żonę miał Plácydinę z *Leoncius Biskup* domu Cesárzá Awitá / ktora zá śiostrę máiąc/ ná wielką śię świątobliwość żywotá zbudowáł/ z nią śię wespołek do cnot śś. y nabożeństwá vbiegáiąc.

5. *W Hiberniey Biskupi odßczepieńi.* W Hiberniey Biskupi od kogoś zwiedźieni zostáli śię odßczepieńcy / od iedności kośćielney y Rzymskiey stolice oddźieleni / dla onych trzech Kápitul. Dano im spráwę/iż ći ktorzy piąte Concilium przyimuią / czwartemu krzywdę czynią/ to iest Kálcedońskie psuią. Prędko vwierzyli / á ták dáleko odległi/ trudno nápráwieni być mieli / y żáluiąc tych co przy Rzymskim ko- *Greg: lib: 2. ep: 36.* śćiele stali / w swoim śię błędźie kocháli / trwáiąc w nim áż do skończenia tych stá lat/ to iest/ áż do ś. Grzegorzá Papieżá.

6. Cudá ktore w tych czáśiech w Gálliey śię pokázowáły/ y z grobu ś. Marćiná y z inych ś. kośći/ y z drzewá krzyżá ś. po ktore stálá do Cárogrodu do Cesárzá ś. Rádegundis krolowa/ wypisuią śię w żywoćie ś. Grzegorzá Turoneńskiego/ y ś. Rádegundy/ ktore ná tym mieyscu náß pisarz położył. *Przez reliquie cudá czynił Pan Bog.* Ná ten czás w Gálliey byli ludźie bárzo do reliquiy świętych zápaleni. Germanus Biskup Páryski dla nich záieździł áż do Jeruzálem/ y ná wschodne krolestwá. y wracáiąc śię był w Cárogrodźie / y z wielkim śię weselem dostawßy wiele kośći śś. do domu wroćił. Rádegundá też oná w czystośći żoná Klotáriußá krolá/ kilákroć stálá támże do wschodnych krolestw po ś. reliquie / y od Pátryárchy Jerozolimskiego niektore miálá / y od Cesárzá cześć drzewá *De glor: martyr: cap: 5.* krzyżá ś. przy ktorym P. Bog wiele cudow czynił w iey klasztorze iáko Grzegorz Turoński wypisał. y w ten czás Fortunatus Poetá ono pienie nápisał/ *Vexilla Crucis.* ktorego kośćioł vżywa: Vexilla Crucis prodeunt. &c.

Wiktor skończył historyą. Wiktor Vtyceński z Afryki tego roku kończy swoię historią. Vmárł w Cárogrodźie przywrocony z wygnánia dla onych trzech Kápitul.

Rok P. 567. Ianá III. 8. Iustiná II. 2.

1. *Iustinus hetman zabity.* Iustinus Cesarz powinnego swego tákże Justiná zwánego / ktory był iego hetmánem / y rowne z nim ná páństwo Rzymskie práwo miał/ z podußczenia Zofiey żony swey zábił. Był to bárzo sławny y dźielny hetman / wßytkim wdźięczny y miły / y ná ten czás około Dunáiu Abárom ludźiom narodu Tátárskie° ábo Scytom przeßćia ná Rzymskie gránice bronił. Ci Abárowie od Turkow sąśiad swoich vćiśnieni/ nowych dla śiebie ośiádłośći ßukáli. *Plinius hist: lib: 6. cap: 7.* Turki miánuie stáry Plinius miedzy tymi narody ktore przy ieźierze Meotydu mieszkáią. My ie Widáwym ieźiorem zowiem. Z támtąd tedy y z oney woyny Justinus w chytrośći od Cesárzá przyzwány / obiecuiąc go pierwßym po sobie ná dostoieństwách posádźić/ skoro przyiáchał do Cárogrodu/ potwarzył go y strażą osádźił/ y zásławsy go do Alexándriey / tám mu głowę vćiąć kazał / y sobie ią przynieść. y *Euagr: lib: 5. cap: 1. 2.* nie vstał nań iad żony iego Zofiey/ áż po oney iego głowie deptálá. To Ewágrius. A przydáie o Etheriuśie y Addeuśie pierwßych Senatorách y ná wy-

ſkich vrzedách od Iuſtiniana poſtáwionych / iż ie tákże Iuſtinus Ceſarz
pogubił / ále nie bez winy ich. Wyznał ſie Etherius iż otruć Ceſárzá chćiał / 2.
y Addeußá poẃ.orził. Ale ſie on nie znał do tego idac ná śmierć / lecz inny
grzech ſwoy wyznawał / iż Theodatá dworſkiego Márßałká czárámi vmo-
rzył. A Etherius bedac złym y wielkim łupieżca ludźi zá Iuſtiniana / y ten
grzech ſwoy wyznawał / iż do wygnánia ś. Eutychiußá Pátryárchy Cáro-
grodzkiego pomagał / y ſam z niego płaßcz zwłoczył / o czym Euſtátius nápi-
ſał.] Ták P. Bog czuyny ieſt ná pomſte ſpráwiedliwa choć z inßey przyczyny.

Zli pánowie pokarani.

In vita Eutichij.

Záczyna ſie powieść o nowey nedzy ziemie Włoſkiey / ktorey krotki po- 3.
koy y wybáwienie od Gothow w ſrogi ſie vćiſk y ſtłumienie od Longobár-
dow obroćił. Piße Paulus dyákonus / iż on Nárſes ktory Gothy ze Włoch
wygłádził / z gniewu ná Zofia Ceſárzowa / ktora mu kadźiela miedzy nie-
wiáſtámi groźiłá / iż go miedzy nimi poſádźić miáłá / o to iż go byli Rzymiá-
nie v niey obżálowáli / przyzwał z Pánnoniey do Włoch Longobárdy / ná-
mawiáiac ich / áby ſie z ziemie vbogiey / do wielce bogátey przeniesli. Aná-
ſtázyus tákże o zwádzie Nárſetá z Rzymiány námienia / iáko ie Papież Ian
poiednał. Ale lepiey ſie dopytáć o tym prawdy od piſárzá onego wieku / to
ieſt od Korippá Poety / niżli od tych co potym dálcko piſáli. Ten Korippus
Grámmátyk nápiſał / iż roku przeßłego Nárſes do Cárogrodu przyiáchał / y
z wielka czćia od Ceſárzá y żony iego przyiety był / iáko ná tryumphie / y od w-
ßytkich ſtanow vczćinowány / wielka v wßytkich miłość y powage odnioſł.
Bo był / práwi / człowiek wßytkich cnot pełny / á we dnie y w nocy o dobrym
poſpolitym myslacy. A tego roku iuż ná iego mieyſce do Włoch poſłány
był Longinus. To tedy co Paulus nápiſał / zá báśni ſie mieć ma.

O Longobárdach y nowey niewoley ziemie Włoſkiey.

Paulus Diaconus de geſtis Longob: lib: 1. cap: 6.

Nárſes potwarzony.

Corippus lib: 4. in fine.

Narſes od Ceſarza vczczony y od żony iego.

Nim Longobárdy / ktorzy byli zá przyiaćiele Rzymiánom y z nimi ná 4.
Gothy walczyli / wtárgneli do Włoch: przeſtrzegł ludźie P. Bog wielkim
cudem. Bo widźieli ná powietrzu woyſko ogniſte / y krwia ludzka błyßczace
ſie / iáko ś. Grzegorz nápiſał; y iáko o Redempcie Biſkupie Ferrentyńſkim
powiáda. y mniemáło wiele ludźi ná on czás / y ſam ś. Grzegorz / iż iuż ko-
niec świátá przychodźił / gdy oni Longobárdowie Włoſka ziemie burzyli /
zamki / miáſtá / kośćioły / kláßtory puſtoßyli / y polá y role puſtkámi czynili / y
długo w ziemi oney áż do Károlá wielkiego / okrućieńſtwá ſwoie rośćiagáli.

Woyſko ná powietrzu.

Homil: 1. in Euang.

Dialog: lib: 3. cap: 38.

W Hißpániey krolował Athánágildus Gothus / máiac dwie corce: ie- 5.
dne Geleſwinte dał w małżeńſtwo Chilperikowi ktory w Sweſſonie w Gál-
liey krolem był / á druga Brunichilde młodßa dał zá Sygebertá / w Remis
kroluiacego. Chilperikus iż miał ine nałożnice / á zwłaßczá Fredegunde /
własna oná żoná iego Geleſwintá / ktora byłá wielkie ſkárby do niego wnio-
ſłá / prośiłá ſie do oycá / chcac mu ſkárby wßytkie zoſtáwić. On ia vdawić tá-
iemnie kazał / piße Gregorius. Iuż byłá Kátholiczka zoſtáłá y bierzmowá-
nie wźiełá. Bo y oćiec iey ſprzyiał Kátholikom / y ſam táiemny był Kátholik.
Byłá pobożna y świeta / y nie bez cudow po śmierći białagłowá. Chilperiká
gdy ſie bráćia o onym zábiciu żony iego dowiedźieli / z kroleſtwá go wypedźili.

Fortu: carm: lib 6.

Chilperikus krolione vdawil.

Turon: lib: 4. cap: 28.

Tego wieku żył y cudy ſławnym zoſtawał w Gálliey Launomarus Opát 6.
ábo Abbas. Do tego gdy ſláchćic ieden Ermoáldus w chorobie pieniedzy
nie máło poſłał ná ofiáre / y iáłmużne / áby zań P. Bogá prośił: on ſie onym
pieniadzom przypátruiac á do P. Bogá rece podnoßac / ieden tylo złoty ſprá-
wiedliwie nábyty poznał. y rzekł ſłudze ktory przynośił: Powiedz pánu iż to
pieniadze nieſpráwiedliwe / á powiedz mu / gotuy ſie ná wyśćie / á wroć coś
komu wźiął. Idź w pokoiu. My mamy od CHRISTVSA ſwe potrzeby. y
gdy to ſługá powiedźiał pánu ſwemu / w krotkim czáśie potym vmárł.

Surius 19. Ianuarij.

Launomarus prorockiego ma ducha.

Rok Páńſki 568. Ianá trzećiego 9. Iuſtiná mnieyßego 3.

Tego roku Longobárdowie do Włoch z wielkim ludem z wielu narodow zebránych weßli. Alboinus krol ich od lat czterdźieśći y dwu w Pánnoniey przemießkiwał. ktorą Hunnom zostáwiwßy á przymierze z nimi vczyniwßy / nowey ośiádłośći ßukał. Był iuż z krolmi Fránkow spowinowácony. Bo miał zá żone corkę Klotáriußá Klotosynde/ y poćiagnał zá soba Sáxony/ Gipedy/ Bulgáry/ Sármaty/ Pánnony/ Swewy. Ci Longobárdowie / iáko sie wyżßey wspomniáło/ gdy w woyßcze Rzymskiey służyli zá Nársetá / bárzo sprosnemi y okrutnemi sie pokázowáli ná gospodarze swoie / ktorych domy palili y białegłowy sromoćili. y dla tego wielki przestrách ludźie Włoskie ná ich weśćie przeráźił. Longinus Włoski stárostá/ nie śmiał znimi polem nic czynić / mocy z nie nie máiac. Wiezdźáiac do Włoch Alboinus / chcac okrutność y nieludzkość sercá swego pokrywáć / łáskáwym sie niektorym stáwił. Biskupá Felixá Tárwisáńskiego / gdy przećiw iemu wyßedł / łáskáwie przyiał/ y przy kośćielnych go wßytkich rzeczách zostáwił / roskázuiac áby mu nikt nic y iego kośćiołowi nie brał.

1. Longobárdowie do Włoch weßli. Alboinus krol ich. Paulus Diac: lib: 2. cap: 6. 11.

Miedzy Longobárdámi byli Bulgárowie, Sármaći &c.

Łáskáwość pokázał Alboinus.

Cesarz Iustinus chorzeiac często / á z páłacu nie wychodzac / rzadow doyźrzeć nie mogł/ y vrzednicy iego czynili krzywdy wielkie y vćiski vbogim. A gdy raz zdrowßy bedac do kośćiołá wyßedł: vsłyßał wielki wrzaßk vkrzywdzonych/ ktorzy ßkody od vrzedow ćiezkie podieli. Zwołał Senatory y vrzedniki one Cesarz / y mowił im/ áby sie wßytkim vspráwiedliwili / á do mnie żadne tákie żáłoby wiecey nie przychodźiły. Oni máło ná to dbáli. y gdy drugi raz wyßedł Cesarz/ tákże vsłyßał wołánia płáczliwe o krzywdy y vćiśnienia. y drugi raz ná to zezwawßy Senat/ rzekł one złote słowá: Jesli rozumiećie że mie P. Bog Cesárzem vczynił / y on mi do spráwowánia páństwá pomaga: roskazánia mego słußnego słuchayćie/ á vbogim krzywdy nie czyńćie. Sámy tylo ryby iedná druga pożera/ mocnieyßa mnieyßą. A ieśli mnie słuchác niechcećie/ á w tákich drapiestwách chćiwośći wáßey służyć bedźiećie: inego sobie páná ßukayćie: Ja v niespráwiedliwych y cudzego wydźierácow y niepostußnych pánem być niechce.]

2. Zli vrzednicy v pánow. Cedrenus anna: 3. Iustin: Miscell.

Słowá Cesárskie złote, do pánow swowolnych.

Pánem być v złych niechce.

A powstawßy Senator ieden wolnie rzekł: Cesárzu/ zleć mi ná czás stárostwo miástá/ rychło ia to vspokoię: á ieśli ty krzywdy nie vstáną/ głowę mi vtni. y vczynił go stárostą ná czás. A on pozwał iednego páná wielkiego przed sie o krzywde iedney białeygłowy. ktory gdy nie stánał á niewiáste one vbił/ y sługi vrzedowe połáiał/ á záraz do stołu Cesárskie° wezwány poßedł: On stárostá ßedł zá nim do Cesárzá/ y mowił: Cesárzu ty czestuieß tych ktorzy karánie zásłużyli: ia vrzad ktorys mi polećił skłádam. A Cesarz rzekł: Y mnie sámego porwi ieśli ná mie co tákiego wieß. A on páná onego przed nim porwał/ y do sadu prowádźił. Ná ktorego gdy sie wielkie złośći y okrućieństwá pokazáły/ bić y ogolić go y po mieśćie ná ośle wodźić/ iáko ná tryumphie roskazał: á iego máietność wßytkę oney niewieśćie oddał. Tym przykłádem wßytki krzywdy vćichły/ żyli wßyscy w pokoiu. á gdy Cesarz wyßedł/ á żadnego wrzasku ná sie nie słyßał: dożywotnym stárostą onego Senatorá vczynił.

3. Vkaráni zuchwáli pánowie.

Słowo dobre.

Spes in Deum Biskup Bizáceński w Afryce żáłował sie o krzywdę przywileiow swoich przed Cesárzem Iustinem. y odpisał mu roskázuiac/ áby żaden klerik iego do vrzedu świeckiego pozywány / áni tám sadzony nie był / iedno v sámego swego Biskupá.

4. Iurisdikcya duchownych. Extat in Nouell: Iulia: Antecess.

Rok Páński 569. Janá trzećiego 10. Iustiná mnieyßego 4.

Tiberius Iustinow wódz woienny/ Awary/ Scyty zwoiował/ y do tego przywiodł/ iż od Cesárzá pokornie pokoiu prosili.

2. Victor Tunneñ: & Corippus.

Rok Páński 570. Janá trzećiego 11. Iustiná mnieyßego 5.

Tego

TEgo wieku miedzy wschodnemi mnichámi/ gdźie herezye Eutychiáńskie y onego Sewerá rozmnożone były / wielkie cudá Pan Bog przez Kátholiki czynił / ná vpomnienie onych heretykow. Sophronius pisze / iż Janá nieiákiego mnichá / ktory od żmije był ránion y vmárły/ do żywotá brácia nád nim sie modlac przywroćili / ktorego po zmartwychwstániu Apollinaris Biskup Alexándryiski Biskupem poświećił.

1. *Cudá Kátholikow miedzy heretyki.* Prato Spir; ca:124. & 113.

We Włoszech Alboinus krol Longobárdow rozszerzał pánowánie swoie/ Wenecką stronę y Ligurią y Mediolan ośiadł/ y Tuscya/ okrom Rzymu á Ráwenny. Exárchowie ábo stárostowie Rzymscy zástáwić sie im nie mogli/ á zwłaszczá iż głod y mor Włoską był źiemię strapił.

Paulus Diac: de gestis Longob: lib: 2. cap: 10.

Zwáć sie w ten czás poczęli Biskupi Akwileiey Pátryárchámi. Bo gdy tám tey strony biskupi dla Conciliũ piąteº od Papieskieº posłuszeństwá odpádli/ chćieli mieć iákoby sweº Papieżá w Akwileiey/ y dla tegˀ ie też P. Bog Longobárdámi onemi karał/ iż sie wroćić z odszczepieństwá do iednośći niechćieli.

2. *Akwileyski Pátriárchá zmyślony.*

W Gálliey w Turonie Biskupi Synod mieli. Ná ktorym miedzy inemi porządkámi/ roskazáli áby ćiáło Páńskie w puł ołtarzá pod sámym krzyżem chowáne było. Drudzy ie w śrebrney gołębicy chowáli/ ále tego zákazano.

Turon: 2. cap: 3. *Ciáło Páńskie we śrzodku ołtarzá chowáć.*

Ná tymże Synodźie o vbogie sie stáráiac / postánowili / áby káżde miásto swoie vbogie chowáło / áby okoliczni kápłani y sąśiedźi swego vbogiego karmili/ żeby sie po miástách nie włoczyli. Vczynili też práwo ná káżirodźce/ miedzy ktorymi był krol Cháribertus / ktory miał śiostrę żony swoiey Márkowephę. y gdy sie nie popráwił/ wyklął go Páryski Biskup ś. Germanus. Záczym gdy vpámiętáć sie niechćieli/ pierwey Márkowephá oná/ á potym y sam krol prędko ná sąd Boży porwáni są. Dáli też przeklęctwo ná te ktorzy w onych częstych woynách imioná kośćielne y klasztorow náieżdżáli/ y gdy im żołdu nie płácono / od krolow wśi sobie duchownych vprászáli: áby ie vpominano y pozywano y wyklinano. A gdyby o to niedbáli/ żeby zszedszy sie duchowni do choru/ ná onego zábijaká vbogich/ Psalm setny y ośmy mowiono. w ktorym są wielkie przeklęctwá/ etc. y iśćiły sie one przeklęctwá ná wielu/ iáko wypisał ś. Grzegorz Turoński.

Cap: 5. *Vbogie swoie káżde miasto opátruie.*
Greg: Turon: hist: Franc: lib: 4. ca: 26.
Krol wyklęty.
3.
Psalm 108. nád wyklętymi mowiono.
Hist: Franc: lib: 5. cap: 20.

Rok P. 571. Iana III. 12. Iusti: mniey: 6.

ALboinus we Włoszech trzy látá kroluiac/ przez ten wszytek czás Tyczyn miásto w obleżeniu trzymał/ tego roku miásto mu sie podáło. A on był táki ślub Bogu vczynił/ iż wszytki ktorzy mu sie ták długo bronili/ wybić miał. y wieżdżáiac w miásto / w bránie koń pod nim vpadł/ y wstáć żadną miárą nie mogł. Záwołał nań ieden iego Longobárdus: Pomni krolu iákiś ślub vczynił: iesli sie go nie zárzeczesz/ do miástá nie wiedźiesz. Y záraz onego ślubu odstąpił / y łáskę pokázáć wszytkim obiecał: y zbiegł sie lud do niego ná pálac Theodoriká / o łáskę go prosząc/ y poćiechę odniosł. Lecz on tyran rychło potym zginął od żony swoiey tákim sposobem: Miał żonę Rásmundę corkę krolá Chunimundá/ z ktorego vmárłey ábo zábitey głowy vczynił sobie czászę do napoiu. Mowi Paulus dyákon/ iż te czászę z głowy sam widźiał. Czásu iednego / roskazał żenie swey áby z oycá swego głowy oney/ wesoło piłá. A oná tym srodze ná sercu obráżona/ myślić poczęłá o zgubie mężá swego / iákoby sie nád nim oycowskiey krzywdy pomśćiłá. y zmawiáiac sie z Helmigem oreżnikiem y społwychowáńcem Alboinowỹ/ prośiłá go áby krolá zábił. On iey dał te rádę áby do tegˀ vżyłá Peredeuszá dużego mężá. Mowiłá z nim/ ále on nie przyzwalał. Y nálázłá nań táką chytrość: wiedźiáłá gdźie z nałożnicą swoią sypiał/

1. *Tyczyn wźięli Longobárdowie.*
Paulus Diac: lib: 2. cap: 14. de gestis Longob.
2. *Czászá z głowy vmárłego.*
3.

y ná onym

Chytrość iadu niewieściego. y ná onym sie łożku cicho położyłá. Peredeus wedle zwyczáiu záchował sie z nią przyszedszy. A po vczynku/ rzekłá krolowa: Wieszli ty ktom ia iest? On rzekł: wiem. A oná/ niewiesz. Bom ia iest krolowa z ktoras táką złość popełnił/ ábo krol mąż moy ciebie zábiie/ ábo go ty zábiy. y obiecał iey krolá zábić. *Alboinus Longobard: krol od żony zabity.* Oná vpátrzywszy czás/ gdy sie po obiedzie Alboinus przespiał/ miecz iego ktory nád nim wisiał przywiązáłá iż sie dobyć nie mogł/ y ine oręże pokryłá/ y wpuściłá do niego Perdeuszá y Helmigá ktorzy go zábili. Ten koniec miał on okrutnik/ rozboynik ziemie Włoskiey. Rosimundá do Ráwenny z Helmigem/ skárby pobrawszy/ vciekłá do Longiná stárosty Rzymskiego/ ktory iey rádził áby Helmigá zábiłá/ á iego żoną zostáłá. Przyzwoliłá: y gdy z łáźni wychodził Helmiges/ wrzeczy mu łágodne czći czyniąc y czestuiąc go/ iad mu *Skaránie złey żony.* y truciznę podáłá. On sie nápił/ y záraz poznał śmiertelny napoy/ y dobywszy mieczá/ przymusił ią/ áby ostátek wypiłá. y ták oboie zdechło.] Ci co niewinne trapili/ sámi sie zábiiáli/ zá pomstą sędziego spráwiedliwego.

4\. *Włoskiey ziemie część przy Papieżu.* Mowi pisarz nász/ iż Boskie dziwne zrządzenie było/ áby Longobárdowie Greki/ ktorzy Włoskiey ziemi byli cięższy/ wypędzili. Bo potym gdy od Fránkow wybici byli/ wielka sie część Włoskiey ziemie Rzymskiemu Biskupowi dostáłá/ o ktorego sie poniżenie Grekowie stáráli.

Rok P. 572. Janá III. 13. Iustiná mniey: 7.

1\. Dial: lib: 3. cap: 8. JAN Papież do oycow zebrány poszedł. Siedział lat trzynaście. Zá iego Papiestwá/ roku nienáznáczonego/ pisze ś. Grzegorz/ w Akwinie mieście był Biskup Constáncius/ máiący duchá prorockiego. Vmieráiąc miánował dwu Biskupow/ ktorzy po nim ná tym Biskupstwie byli.

Cháribertus krol vmárł. Greg: Turon: hist: Franc: lib: 4. ca: 26. Tego roku vmárł Cháribertus krol Fránkow w Páryżu/ ále táką śmierćią. Wział imienie kościołowi ś. Márciná/ y do niego konie ná leżą posłał. ktore skoro oney wśi siáná skusiły: szalec y rozbiegáć sie poczęły/ y wielka sie ich część pozábiiáłá. Słudzy do królá mowili: Wroćmy kościołowi wieś/ á będziem w pokoiu. A krol rzekł: Pokim żyw kościołowi tego nie wrocę/ y prędko potym vmárł/ w klątwie ktorą nań był włożył o kázirodztwo Germanus Biskup Páryski. *Theodogildá iáko w złości swey skarána.* A żoná iego Theodogildis skoro mąż vmárł/ do brátá iego Gunterámná królá posłáłá/ sámą sie do iego małżeństwá wprászáiąc. On iey z skarbámi przyiácháć kazał. y skoro skárby odebrał/ posłał ią do Arelatu do mniszek. A gdy zakonnego życia wytrwáć nie mogłá/ vciec chćiáłá z iednym Gothem do Hiszpániey. Ksieni tego postrzegłá/ y vchwyćiwszy ią mocno/ ná więzienie ią wieczne potępiłá.

2\. *Anástázyus Synáitá Antyocheński Patriarchá wygnany.* Euagr: lib: 5. cap: 6. Iustinus Cesarz Anástázyuszá Synáite Pátryárche Antyoskiego zebrawszy nań Biskupy y Synod/ wygnał z Biskupstwá/ o to iż skárby kościelne rozszáfował/ á iż mu rzekł: Dla tegom ie ná vbogie rozdał/ áby ich Iustinus nie pobrał. Snáć też y o to iż mu ná wstępie ná Biskupstwo dáráwáć nic niechćiał. Ná iego mieysce dány iest Gregorius/ wielce chwálebny y we wszytkich cnotách y godnośćiách zálecony mąż. ktorego Ewágrius dziwnie wychwala. *Ormiánie Persy wybili.* Zá iego Biskupstwá roku pierwsze°/ Chrześciánie z wielkiey Armeniey posłáli do Iustiná/ prosząc áby ie pod moc swoię przyiał/ iż Persowie y krol ich Kozdroes do wiáry im ś. przeszkadzał. Vczynił ták Iustinus/ á oni vrzedniki Persy wybili. O co gdy sie Persá przez posły żałował przed Iustinem. Euagr: lib: 5. cap: 7. Odpowiedział mu: iż przymierze wyszło/ á Chrześcian czásu woyny opuszczáć mu sie nie godzi. A iednák sie ná woynę nie gotował/ roskoszy swoich pilnuiąc.

Rok P. 573. Benediktá pierwszego 1. Iustiná mnieyszego 8.

Po Janie Papieżu nástąpił Benediktus názwány Bonosus. Zá tego czásu gdy po Alboinie Longobárdźie ná krolestwo nástąpił Klefis / od niewolniká iednego zábity iest po roku y pięć mieśiecy. W ten czás głod wielki był we Włoszech / ták iż sie wielkość ludźi / ktorzy sie byli iáko gęste zboże ná polu rozmnożyli / Longobárdom dla vlżenia głodu poddawáłá. O czym słysząc Iustinus Cesarz / z Egyptu wiele zboża puśćić kazał do Rzymu / y tym sie źiemiá ochłodźiłá y pomoc miáłá. A po śmierći Klefis / Longobárdowie krolá przez lat dźieśięć nie wybieráli / wodzow trzydźieśći z nich / miástámi sie y Włoską źiemią podźielili / y srodze ludźie Włoskie vćiśneli. kośćioły połupili / kapłany wybili / miástá obaláli / y prawie wszytkie źiemie w moc wźięli. | 1. Euagr: lib: 5. ca: 16. *Głod we Włoszech.* Paulus Diac lib: 2. cap: 17. vixit sub Carolo magno. *30 panow v Longobárdow.*

Byli Longobárdowie nápoły Pogánie / á nápoły Ariani. Grzegorz ś. liczy ie zá Nerony y Diokleciany / iż ták kośćioł Boży prześládowáli. A iednák Rzymu nigdy pod śie nie podbili. Zá co tenże ś. Grzegorz P. Bogu y ś. Piotrowi y Páwłowi dźiękuie. Drugdy ie y pieniedzmi vblagiwáli Papieżowie / áby ná Rzym nie náieżdżáli / mowi tenże ś. Grzegorz. Przedmieśćia iednák Rzymskie psowáli / y wiele grobow śś. męczennikow zniszczyli / y bydło w kośćiołách ich chowáli. O ich okrućieństwie pod ten czás gdy krolá y sędźiego coby ie karał nie mieli / á swowolnie wodzowie oni trzydźieśći / czynili co chćieli / wiele Grzegorz ś. nápisał. | 2. *Longobárdowie wiary iakiey.* Dial: lib: 3. cap: 29. Lib. 7. ep: 23. lib: 4. epist: 34. *Vćisk Włoskiey ziemie.* *Rzym wolny od Longobardow.*

Ludźie dla Longobárdow drapiestwá / miástá opuszczáli / y po gorách sie / á zwłaszczá po wyspách morskich / kryli. Miedzy nimi ná wyspie Ilwie Tyrrená morzá był Cebronius Biskup Populoński / ktory tám duchá Pánu Bogu oddał / o ktorego pogrzebie pisze ś. Grzegorz. kazał sie wieść do kośćiołá swe° / y tám sie pogrześć. Vczniowie mowili: Boim sie Longobárdow: á on kazał im być bespiecznymi: iedno / práwi / záraz vchodźćie. y ták vczynili. á gdy ćiáło przez morze wieźli / deszcz wielki spadł / á łodźi ich namniey nie skropił. y przyiáchawszy do Populonu / ćiáło bez żadney przeszkody pogrzebli. | 3. *Cebronius Biskup.* Dialog: lib: 3. cap: 11.

Powiáda y o Mennie pustelniku / ktory nie máiac ná żywność iedno kilá vlow miodu: gdy mu ie bráć chćiał ieden Longobárd / szátan go miotáć począł: y przelekszy sie vćiekł / á żaden potym ná ie° komorkę náchodźić nie śmiał. | Dial: lib: 3. cap: 26.

W Spolećie Ariáński Longobárdow Biskup / o kośćioł w ktorymby służyć mogł / Biskupá prośił / y mocą sie wźiąć go groźił. kazał zámknąć pilnie on kośćioł Biskup. y gdy ráno z żołnierzmi on Arian przyszedł / á odbiáć zamki chćiał: sámy sie drzwi z wielkim trzaskiem otworzyły / y sámy sie lámpy zápaliły / á biskup on Aryáński olśnał / y prowádźić sie do domu kazał. | 4. *Ariánin olśnał.* Dialog: lib: 2. cap: 29.

Sanctulus kápłan w kośćiele Nursyńskim / gdy Gothowie kośćioł ś. Laurentego spalili / on go náprawowáć chćiał / y zezwawszy wiele robotnikow / czásu onego wielkiego głodu / stráwę im y zapłátę obiecował. Lecz mu chlebá nie zostáło. Frásuiac sie szedł tám gdźie chleb piekā / y weyźrzawszy w piec / vyźrzał wielki bochen chlebá piekn ego. y wyiawszy pytał sąśiad / ieśli go kto nie odszedł. Nikt sie do niego nie ozwał. Onym chlebem robotniki y dom swoy przez dni dźieśięć karmił / gdy go záwżdy ná drugi dźień zbywáło. | *Sanctulus S. kośćioł naprawia y cudo czyni.* Dialog: lib: 3. cap: 37.

O tymże dźiwną powieść kłádźie tenże ś. Grzegorz. Longobárdowie dyákoná iednego poimáli / y zábić go názáiutrz mieli. On prośił áby go puśćili / ále wyprośić go nie mogł. Nákoniec pilnie prośił / áby go ná wiárę iego y do ręku iego dáli. Vczynili to mowiąc: Tyś dobry człowiek / wierzymci go / ále ieśli go nie stáwisz iutro / wiesz co zásłużysz. A on sie ná wszytko obwiązał. y wźiawszy dyákoná obudźił go o pułnocy mowiąc: Vćiekay / wybaw ćię P. Bog. A dyákon rzekł: Oycze / ieśli ia vćiekę / ty sam zginiesz. A on go przymuśił mowiąc: wstań á biegay / wyzwol ćie P. Bog wszechmogący: Jam w ręku iego iest / tyle mi vczynią / ile on dopuśći. Názáiutrz Longobárdy vpo- | 5. Dialog: vt supra lib: 3. cap: 37. *Sanctulus za dyákona vmrzeć chćiał.*

 mnieli sie

mnieli sie wieźniá. A Sánctulus rzekł: vćiekł mi. Powiedźieli: wiemy iżeś człowiek dobry/ powiedz ktorać śmierć nalekczeyßa być może. On odpowie: ktora wy chcećie/ obierzćie, y kázáli go śćiać. Zbiegli sie wßyscy Longobárdowie/ ná onego ták świetego meżá śmierć pátrzyć. kazał mu żołnierz ieden duży kleknać: on o troche modlitwy prośił. y padßy ná twarz oddawał sie P. Bogu: á gdy troche przedłużył modlitwy/ noga go tracił/ y wstáć mu á kleknać kazał. on ták vczynił. Wyćiagnał żołnierz on rece wysoko z mieczem/ y iáko wysoko ie podniosł/ ták mu wzgore stánely/ y spuśćić ich nie mogł. Wßyscy krzyknęli od śmierći Sánctulá wyzwaláiac. tylo o żołnierzá prośili/ áby rece iego vzdrowił. A on niechćiał/ mowiac: ieśli mi nie przyśieże/ iż nigdy żadnego Chrześćiáninná temi rekámi nie zábiie/ zdrow nie bedźie. Y musiał mu przyśiadz. A on świety modlac sie zań/ rece mu spuśćić roskazał/ y wnet záraz wolne rece miały iemi władnał. Zátym wiele mu bydłá wydártego dawáli/ á ś. Sánctulus mowił: bydłá niechce/ ále mi wßytki wieźnie Chrześćiány dárujćie. Y dárowáli mu z checia wielka wßytki poimáne. y ták P. Bog spráwił/ gdy sie ieden zá iednego zdrowie dáć chćiał/ wiele ich od śmierći wyzwolił. Iest y inych niemáło powieśći o prześládowániu Longobárdow v tegoż ś. Grzegorzá/ ktore sie opußczáia.

Sánctulusá śćinaia.

Rece stánely wyćiagnione.

Dial: lib: 4. ca: 21. & 22. & 23. & lib: 1. cap: 4.

6\. Około Wielkieynocy świecenia był spor miedzy Hißpany y Fránki/ inßego dniá iedni od drugich świećili. Ale z onego w Hißpániey cudu/ gdźie wodá sámá ná chrzest przychodźi/ dáło sie znáć/ iż Fránkowie dobrze świećili/ á Hißpani pobładźili.

Błąd o Wielkanoc.

Sigebertus hoc anno.

Rok P. 574. Benedikta 2. Iustiná 9.

1\. Znowu Abárowie ábo Awarowie v Dunáiá ná Rzymskie páństwá przyßli. przećiw im Iustinus zprędká y głupie wypráwił Tyberiußá z woyskiem/ ktore oni porázili/ ták iż ledwie Tyberius w obronie Bożey vßedł. Powstał y Kozdroes krol Perski ná Iustiná/ y wodz woyská iego Artabanus wiele źiemie zwoiował/ y miásto pográniczne Darás zwáne/ w moc swoie wźiął. Wypráwił sie ná nie Tyberius/ y Nisybe miásto/ ktore byli Persowie od Rzymian wźieli/ obległ przez niemáły czás. O co sie nań Iustinus frásował/ ále bez przyczyny. y tám ná gránice Perskie wysłał Akácyußá człowieká hárdego/ ktoremu roskazał/ áby z vrzedu Tyberiußá złożył. Co sie sstáło z wielka ßkoda Rzeczypospolitey. Bo żołnierze vsłyßawßy o iego złożeniu/ obleżenia Nisybes ze sromota odbiegli. A Persowie Darás miásto obronne pográniczne wźieli/ y Syria náieżdżáiac wßytko psowáli y pustoßyli.

Euagr: lib: 5. cap: 9. 10.

Tyberius hetman porażony.

Ná Persy sie wybrał.

Euagr: lib: 5. cap: 9. 10.

2\. W ten czás obraz on nie reka czyniony Páná náßego/ ktory był w Edesśie/ przenieśiony iest z Kámelianu Káppádocyey do Cárogrodu. w ten czás y t rze wo krzyżá ś. ktore było w Apámeey tákże do Cárogrodu przenieśione … y záraz miásto z obrony oney/ ktora pierwey od tychże Persow miáło/ op… one/ nieprzyiaćiele spalili y zniszczyli. z Antyochiey wßyscy sie rozbiegli/ iż nikt ná obronę nie zostáł. Cesárzá przestrzegał on Gregorius Pátryárchá tegż miástá: ále Cesarz/ mowi Ewágrius/ w rostoßách vtopiony/ temu tylo wierzył co rad widźiał/ y co do głowy wźiął. Bo ten máia rostoßnicy zwyczay. Gdy sie im powodźi/ bárzo sobie vfáia/ á co sie nád ich wola dźieie/ temu nie wierza.

Obraz Páná náßego przenieśiony.

Drzewo krzyżá S. z Apámeey wźięte.

Vt supra.

Zwyczay roskośnikow.

3\. W Pálestynie ziáwił sie drugi Symeon Słupnik/ iny nád onego pierwßego/ ktory do opußczenia świátá tákie miał poczatki. Bedac młodźieniaßkiem/ á po leśie y gorách biegáiac y skaczac/ tráfił ná lámpártá/ y pásem go swoim zá ßyie vwiazał/ y do klaßtoru w ktorym mießkał/ przywiodł. Mistrz iego ktory ná słupie mießkał/ spytał go: co to maß? á on rzekł: kotkám w leśie vchwy-

Euagr: lib: 6. ca: 22.

Symeon Słupnik mnieyßy.

Lámpárt v dźiećięćiá w mocy.

śię vchwyćił. y widząc iż cudá P. Bog z nim czynić poczyna / ktory one ſro-
gą y dźiką beſtyą w ręku iego vſkromił: námawiał go ná ono ná ſłupie mie-
ßkánie / ná ktorym ßeśćdźieśiąt y ośm lat przemießkał / pełny wßytkich cnot
duchownych. Czárty wyganiał / niemocy leczył / y proroćkim duchem przy-
ßłe y dálekie rzeczy oznaymiał. Ewágrius ten co to piße / miał z nim wielkie
towárzyſtwo. y powiádá o ſwoim piſárzu / iż żoná iego gdy zległá / mleká ná
pokarm dźiećiećiu mieć nie mogłá / y dźiećię blißko śmierći zoſtawáło. Pi-
ſarz ſię do niego vćiekł / y wźiąwßy rękę iego Symeon / kazał mu / áby ſię ią
pierśi żony ſwey dotknął. Co gdy vczynił / záraz mleko wytryſnęło / y ſuknią
iey polało. Drugiego rázu lew w nocy do iego klaßtoru pácholę ná ſobie
przynioſł / ktorego w drodze towárzyße odbieżeli. y inych wiele cudownych
ſpraw P. Bog w nim pokázował.

Tenże Symeon tego czáſu do Iuſtiná liſt piſał / żáłuiąc ſię ná Sámá-
rity / ktorzy Chrześćiáńſkie kośćioły znowu náßli / y one burzyli / y święte o- 4. *Słupnik liſt piße do Ceſarza ná Sámarity.*
brázy ßpećili y pſowáli. Ieſli / práwi / tych karzeß gárdłem / ktorzy obraz twoy
ßpecą y zelżywość mu czynią: á iákiego ći karánia godni ſą / ktorzy obrázy
Páná náßego y mátki iego nieznośną złośćią ſromocą? Ten liſt iego Oyco- *Obrazy święte czczone być máią.*
wie Niceńſkiego wtorego Concilium przećiw obrázoborcom czytáli. A o
náßych obrázoborcách Kálwinách co mowić?

Tego roku Grzegorz Turońſki / ktorego ſię tu piſmá często wſpominá- 5.
ią / po Euphroniuśie ná Biſkupſtwo Turońſkie náſtąpił. Był Euphronius *Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 3.*
święty y wielki Biſkup / á nie mnieyßy ten co po nim náſtąpił Grzegorz / ſy- *Fortunatus carm: lib: 3. & carm: lib: 5.*
nowiec Gálluſá onego Biſkupá Arwerneńſkiego. Pátrz w iego żywoćie.
Sam wyznawa ná ſobie / iáko kilákroć z wielkich niemoc / prochem od gro- *W Żywoćiech ſs. 14. Nouembris.*
bu ś. Marćiná támże leżącego w Turonie / wybáwiony był / á nie tylo pro- *De mirac: S. Mart: lib: 2. cap: 1.*
chem / ále kraty v grobu iego dotykániem miał pomoc. Ták ieſt dźiwny Pan
Bog w świętych ſwoich.

Rok P. 575. Benediktá 3. Iuſtiná 10.

Longobárdowie ośiadßy źiemię Włoſką / wtárgnęli do Gálliey y 1. *Paulus Diaconus lib: 3. cap: 1.*
miáſtá niektore zwoiowáli. Co ś. Grzegorz Turońſki grzechom
ludzkim w Gálliey przypiſuie. O tym naieżdźie Longobárdow /
prorokował Hoſpicius puſtelnik zámkniony: Przyidą / práwi / *Greg: Turon: hiſt: lib: 6. cap: 6.*
Longobárdy y śiedm miaſt ſpuſtoßą / przeto iż złość ich vroſłá
przed Pánem Bogiem / nikt dobrze nie czyni / áby ſię gniew Boży vbłagał. *Hoſpicius proro-kuie.*
Lud niewierny / náuczył ſię krzywoprzyśięſtwá / kradźieży / mężoboyſtwá.
Nie dáią dźieśięćin / nie karmią vbogich áni ich odźiewáią / gośćiá nie przyi-
muią / y dla tego tá plagá ná nie przydźie. y przeſtrzegam was / znieśćie co ma-
ćie zá mury áby teo Longobárdowie nie połupili.] Ták ś. Hoſpicius przeſtrze-
gał widząc Duchem ś. co być miáło. Tákże y mnichy przeſtrzegł / áby vćiekáli.
Rychło potym przyßli Longobárdowie / y náleźli ś. Hoſpiciußá w iedney wie-
ży / y mniemáli / iż więźień złoczyńcá. Bo ná ſobie miał łáncuch y włośiennicę /
y gdy go ieden ćiąć chćiał / ręká mu vſchłá. Prośił o miłośierdźie / á on mu
modlitwą rękę vzdrowił. Wylicza y ine cudá tego to ś. Hoſpiciußá / ꝛc.

Iuſtinus Ceſarz po zburzeniu od Perſow Syriey y wźięćiu Dárás zá- 2.
ſmucony / od rozumu odßedł / y ledwie kiedy ku ſobie przychodźił. Zofia żoná *Euagr: lib: 15. cap: 12.*
iego rádząc o R. P. wyſłáłá do królá Perſkiego Kozdroáßá o pokoy go pro-
ßąc / á w tym poſelſtwie iáchał ſławny y mądry Senator Tráianus / ktory v *Ceſars Iuſtinus od rozumu od-ßedł.*
wßytkich we czći był. y nic nie ſpráwował od Ceſárzá / áni od Rzeczypoſpo-
litey: iedno od ſámey niewiáſty Zofiey / ktora Perſowi piſáłá vſkarżáiąc ſię przed
nim ná śieroctwo ſwoie y ná vpadek mężá ſwego. Nieprzyſtoyno / práwi /

Zofia y Persow pokoy iedna. z niewiástą owdowiáłą y leżącym á znędzonym mężem iey / y z osieroćiáłą Rzecząpospolitą woyny wieść. Niech pomni iáką mu też łáskę pokazano/ gdy sam chorzał / iż mu Rzeczpospolita przednieysze lekárze posłáłá / ktorzyby rádźili o zdrowiu iego. y tymi sie słowy Kozdroes zmiękczył/ y ná pokoy trzyletni pozwolił.

Rok P. 576. Benedi: 4. Iusti: mniey: 11.

1. *Zwádá krolow Fránkow.* Turon: de gestis lib: 1. cap: 47. 48. *Theobertus niezbożny.* KRolowie w Gálliey bráćia powinni sobie powádźili sie/ y woynę wiedli. Ná Gunterámná/ dwá sie zmowili/ Sygebertus y Chilperikus/ Gunterámnus zezwał Synod Biskupow/ spodźiewáiąc sie iż ie Biskupi do zgody przywieść mieli: ále miedzy zbroią práwá kośćielne vstáły. Theobertus syn Chilperiká/ poráziwszy kśiążę Gundebáldá/ wielkie szkody czynił nietylo świeckim/ ále y kośćiołom ś. palił/ łupił/ przewracał kośćioły/ kśięża zábiiał/ klasztory burzył/ pánny sromoćił/ y wszytko psował. y było ná on czás po kośćiołách więtsze stękánie/ niżli zá Diokleciáná. Sam Gunterámnus krol przy niewinnośći stał.

2. *Karánie ná łupieżce kośćiołow.* Do Látty klasztoru / w ktorym są reliquie ś. Márćiná / gdy żołnierze wpádli / wybráli wszytko y w łodź nákłádli / w ktorey sie przez rzékę przewożąc / á włoczniámi sie wspieráiąc / gdy sie łodź pod nimi rospádłá / ná włoczniách sie swoich poprzebiiáli / okrom iednego ktory im złość one odradzał. A mnisży one zábite pogrzebli y rzeczy swe zebráli/ y do domu znieśli. Drudzy tákże ktorzy kośćioł ś. Wincentego złupili / y w nim ludźie tám z máiętnośćiámi swemi zámknione pozábiiáli: wszyscy źle pogineli/ y przygodámi y niemocámi rozmáitemi/ mowi tenże Gregorius. Turon: de gloria Martyr: li: 1. ca: 105.

Rok Páński 577. Benediktá 5. Iustiná mnieyszego 12.

1. Anastasius. *Odszczepieństwo dla trzech Kapituł.* Epist: ad Hibernos. Gre: Turon: lib. 4. cap: 49. BEnedikt Papież świát ten pożegnał / śiedźiał lat cztery y miesiąc. Nástąpił Pelágius wtory tego imienia/ syn Winigildow. Złe bárzo czásy były gdy Longobárdowie wszytkę Włoską źiemię psowáli y Rzymu dobywáli. A kośćioły zachodne od Rzymskiey stolice/ po wielkiey częśći/ áż do Británniey oderwáne dla onych trzech kápituł zostawáły. y pisał ten Papież Pelágius list broniąc piątego Concilium / w czym sie też rádźił ś. Grzegorzá ktory po nim ná Papiestwo wstąpił.

2. Miscell. Krolowie oni Fránkow nád nádźieię zgodę miedzy sobą vczynili y pokoy/ zá przyczyną pátroná swego ś. Márćiná/ v ktorego grobu tego dniá gdy sie vspokoili/ trzey niemocnych y chromych zdrowie odnieśli.

Iustinus przyszedł k sobie kośćioł budując. Iustinus gdy one miał od Persow naiázdy/ zbudował kośćioł imieniem przeczystey Bogárodźice. Zá co mu Pan Bog z onego głupstwá ták wiele iásnego rozumu dawał / iż mogł k sobie przyszedszy o dobrym pospolitym rádźić/ gdy zá towárzyszá ná páństwo wźiął Tyberiuszá/ iáko sie powie przyszłego roku.

Rok Páński 578. Pelágiuszá wtorego 1. Iustiná mnieyszego 13.

1. Euagr: lib: 5. cap: 23. *Tyberius vczyniony Cesárzem. Słowá y pokutá Iustiná Cesárzá.* TYberius pierwszy pan ná dworze Iustiná/ roku tego ná Cesárstwo postáwiony iest od Iustiná Cesárzá/ zá rádą Zofiey. Ná ktorego przed Pátriárchą Ianem y wszytką rádą y żołnierzmi/ sam Iustinus száte Cesárską kłádąc/ ták mu mowił: Tá szátá iásna niech ćię błędnym y głupim nie czyni / iáko mnie vczyniłá / y do wielkich mię grzechow przywiodłá / gdym ná te świeckie rzeczy pátrzył. Spráwuy Rzeczpospolitą z wielką łáskáwośćią y ćichośćią/ á nágradzay niedostátki moie. A ukázuiąc pálcem ná rádne pány/ rzekł: niesłuchay tych/ ktorzy mię

rzy mię

rzy mie do tey nędze przywiedli. y ine namowy do niego czyniąc / lud do płá-czu y zdumienia poruſzył. Miał o tákim ſwoim podwyżſzeniu Tyberius proroctwo od ś. Eutychiuſzá wygnánego Pátryárchy / ktory mu to liſtem ſwoim do niego oznaymiał.

Euſtatius in vita Eutich.

Był Tyberius człowiek bárzo ludzki y łáſkáwy / od łákomſtwá dáleki / ſzczeście ſwoie w ſzczeſciu poſpolitym wſzytkich pokłádał / zá ſkarb ſwoy dobre mienie ludu poſpolitego poczytáiąc. wolał ſię zá oycá mieć poddánym niżli zá páná. Był bárzo vrodziwy y wzroſtu wyſokiego / ſámá twarz godná Ceſárſtwá / miłość káżdego do śiebie ćiągnęłá. Dobrze drugim czynić á dáwáć / to ſobie zá Ceſárſkie ſzczeście poczytał. Złoto miał zá miedź / ktore z vćiśnienia y płáczu poddánych zbierano. pobory ná rok wſzytkim dárował / zá vrzędy żadnych podárkow nie brał / áni ich przedawał / y práwem to ná potym opátrzył. 2.

Tyberiuſzowe cnoty.

Suidas.

Euagrius lib: 5. cap: 13.

Jan Pátryárchá Cárogrodzki on wtrącony ná cudze mieyſce / vmárł. 3. Záraz Tyberius ſtáráć ſię począł / áby Eutychius od lat dwánaśćie z oney ſtolice wygnány / przywrocony był. Wſpomniał y Juſtinus Ceſarz / ále nie rychło / ná ſwego proroká. A gdy vſłyſzeli wołánie ludu Cárogrodzkie° proſzącego o Eutychiuſzá / obá poń poſłáli do Amáſeey / gdźie w kláſztorze ſwoim śiedźiał / liſty piſząc áby ſię wroćił ná ſtolicę ſwoię. á ieſliby niechćiał / poſłom roſkazáli áby przymuſzony był. Wźiąwſzy one liſty y poſły vyźrzawſzy ś. Eutychius zápłákał / y słowá one z Pſálmu rzekł: Dźiwna Pánie wiádomość twoiá o mnie / vmocniłá ſię y nie poymę iey. Kto pozna myśli Páńſkie? Kto rádnym v niego będźie? Kto wzruſzy to co on poſtánowi? Izali rzecze gárnice temu co go lepi: Czemu mię ták czyniſz? Vſłyſzałem głos twoy y przeląkłem ſię / pomyśliłem ná ſpráwy twoie á przeſtráſzonym zoſtał.] Ták mowiąc á ſwoie żegnáiąc / ofiárę Bożą odpráwiwſzy w onym kláſztorze / w drogę ſię puśćił. Przyięty ieſt z wielkim weſelem od ludu wſzytkiego ktory wołał: Błogosłáwiony ktory idźie w imię Páńſkie / y kádzenia palili y ognie niećili / iáwnie bieśiádowáli / y ine wſzytki znáki rádośći pokázowáli. Sámi też Ceſárze przećiw iemu do kośćiołá Mátki Bożey ná Blachernis, wyſzli. Morze ćiáſne przez ktore ſię przewoźił / łodkámi nápełnione / wody ſwey nie vkázowáło / prze wielkość ludźi / ktorzy go witáli. Zá iego weſzćiem oddalił P. Bog gniew ſwoy od onego miáſtá / ktore morową plagą trapione było.

Euſtatius apud Surium. 6. Apriiis.

Eutichius S. ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo przywrocony.

Pſalm.

Rok P. 579. Pelág: II. 2. Iuſtiná 14.

WO wyſzćiu przymierza z Perſámi / Tyberius ſię ná Kozdroáſá krolá ich wypráwował / á w tey wypráwie pieniądze źle do ſkárbu nábyte / wracał y rozdawał. Zebrał woyſko wielkie y z ludźi od Rhenu / y z Máſágetow y Scythow z Peoniey / Miſſycy / Jlliriey / y miał ſto y piećdźieśiąt rot iezdy przebráney / iákiey żaden Ceſarz nie miał. Kozdroes ták był hárdy / iż poſłow Rzymſkich przypuśćić niechćiał / á w Cezáreey Káppádockiey / czekáć ſię kazał. Lecz gdy mu ſię woyſko Rzymſkie vkazáło / y do zwiedźienia bitwy gotowym ſię poſtáwiło: bárzo ſię zdumiał / nigdy ſię ták wielkiego y mocnego woyſká nie ſpodźiewáiąc. y záczynáć bitwy niechćiał / zwłocząc á czás trawiąc. W tym Kurs Scythá ná práwym boku będąc / bitwę záczął / y Perſy zráźił / y w tył ſię woyſká vdawſzy / ſkárby krolá Perſkiego y woienne naczynia odbił. Ná co ſam Kozdroes pátrzył / á ruſzyć woyſká nie śmiał. Poimał y ogień ktory Kozdroes zá Bogá chwalił / y z wielkimi ſię łupámi wroćił. gdy ſię ieſzcze bitwá nie záczęłá / á vtarczki tylo były: Kozdroes nocną bitwę ognie wielkie nánięćiwſzy ſtoczył / y część woyſká náiáchawſzy / odpárty będąc / do Euphráty rzéki ná przepráwę 1.

Euagrius lib: 5. cap: 14. 15.

Woyſko wielkie Tyberiuſzá.

Agathias lib: 2.

Potkánie z Perſámi.

Perſowie vćiekáią.

ſię przybliżał. Szły zá nim Rzymſkie woyſká biiąc y vrywáiąc; á on ná wielbłądzie rzékę przepłynął / y wielką część woyſká ſwego ktore zá nim w rzékę ßło potopiwßy / vćiekał do Perſyey. Lecz Iuſtinianus wódz / zá nim ćiągnąc / áż do gránic Perſkich wßytko woiuiąc záiáchał / y tám ſpokoynie przezimował.

Kozdroes z ſmutku vmárł.
Agathias lib: 4.

Zá tym Kozdroes w wielką niemoc z fráſunku vpadł y vmárł / zoſtáwuiąc práwo / áby żaden krol Perſki ná Rzymiány woyny nie podnośił. Krolował lat czterdźieśći ośm / w wielkim ßczęśćiu y niezliczonych zwyćięſtwách / ktorym był rowny Cyruſowi y Xerxeſowi / y żaden krol Perſki ſławnieyßy v nich nie był. á ták ſromotnie dokonał. Ták P. Bog te podnioſłe morſkie wody / trochą piaſku ćienkiego zátrzymawa / á hárde vniża.

2.
Zachodni.
Dialog: lib: 3. cap: 27. 28.
40. męczennikow. Y druga 40.

Wracamy ſię ná zachodne páńſtwá. We Włoßech Longobárdowie czterdźieśći wieśniakow / ktorzy ieść mięſá dyabłom ofiárowánego z nimi niechćieli / pozábiiáli. y ná drugim mieyſcu drugą tákże czterdźieśći oraczow / ktorzy koźiey głowie czártom ofiárowáncy / kłániáć ſię z nimi niechćieli / zámordowáli. Piße ś. Grzegorz. Po tych zábićiu męczennikow Bożych / ná potym Longobárdowie o wiárę ſię Chrześćiánom nie przykrzyli.

3.
Turon: lib: 4. cap: 50.

Znowu w Gálliey / bráćia krolowie ná ſię powſtáli. Ná Sygebertá / ktory był miedzy nimi nalepßy / ſpiknęli ſię / Gunterámnus y Chilperikus / ſtoczyli bitwę y ná niey wygrał Sygebertus / y w niey on woiownik złośliwy kośćiołow Theodobertus ſyn Chilperiká / zginął. Potym Sygebertus poſłał woyſko ſwe / y oblegli Chilperiká w Rotomagu / ſam zá nimi chcąc przybyć. Ale mu Biſkup Páryſki ś. Germanus drogę onę odradzał / mowiąc: Ieſli śmierći brátá ſwego prágnąć nie będźieß / wygraß. á ieſli o niey pomyśliß / ſam vmrzeß. Bo Pan rzekł przez Sálomoná: W doł / ktory brátu twemu gotuieß / ſam weń wpádnieß. Sygebertus / ták iáko grzechy ſpráwiły / poſłucháć niechćiał.

Frenegundá krolowa iadowita.

A gdy do wśi Wiktoriáku przyiáchał / á woyſko ſię do niego zebráło / y ná tarczą go wſádźiwßy / zá krolá witáło: dwá żołnierze od Frenegundy krolowey náprawieni / ktorym ſámá ich miecze iádem nápaiáłá / zdrádliwie go zábili.

Sigebertus kápłáná nie ſłuchaiąc zginął.

Ták zginął Sygebertus kápłáná nie ſłucháiąc. był dobrym y pobożnym pánem / by były one domowe záiatrzenia nie záchodźiły. Czćił duchowne / y klaßtorow wiele pobudował y nádał.

4.
Greg: Turon: de gloria Confeſſ: cap: 31.

Był v tego Sygebertá / niektory Childerikus pierwßym ná dworze. Ten kośćiołowi Aquenſkiemu / wieś iedną odiął / iákoby kośćioł do niey práwá nie miał. Biſkup Fránko pozwał go / ále on máiąc ſędźie po ſobie / od ſądu go wygnał / y ſąd przećiw iemu ſkazał / y ná trzy ſtá go złotych potępił.

Pomſtá nad łupieżcą dobr kośćielnych.

Miał w ſwoim kośćiele ćiáło niektorego świętego Metriáſá / y wßedßy do kośćiołá / y v grobu iego poklęknąwßy / po zmowieniu Pſálmu rzekł: Swięty Metria / w tym kośćiele świéce nie będźie / áni żadnego śpiewánia / ieſli ſię nie pomśćiß o ſługi ſwe / á rzeczy tobie pobránych nie wroćiß. y płácząc / ćierznie ná iego grobie położył / y drugie v drzwi / y kośćioł zámknął. Nie mießkáiąc on Childerikus w febrę wpadł / á bol wielki ćierpiąc / záwołał: Zgrzeßyłem iżem złupił / á Biſkupám vkrzywdźił. y záraz wieś wroćić y ná grobie ś. Metriáſá ßeść ſet złotych położyć kazał: ále ſam záraz ſkonał.]

2. Mach.

Stáło ſię iáko z Antyochē / ktory przy śmierći wßytkie° żáłował / ále do zdrowia ſię nie wroćił.

5.
Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 5. ca: 11.

W Arwernie gdźie ś. Awitus był Biſkupem / gdy ſię Zyd ieden ochrzćił / drugi Zyd zelżył go / y polał ſmrodliwym oleykiem. Lud to widząc / Zydá kámionowáć chćiał: ále Biſkup zákazał. Iednák lud ná bożnicę ich vderzył y wßytkę z prochem zmießał.

Zydow náwrocenie od S. Awitá.

A ś. Awitus do nich wſkazał: ábo niech do chrztu idą á w CHRISTVSA vwierzą / ábo niech z miáſtá vſtąpią. Dał Pan Bog Zydom onym Duchá ś. iż vwierzyło więcey niżli pięć ſet mężow. ktorzy gdy ná Swiątki pochrzczeni byli / wielką rádośćią miáſto wßytko vćießyli.] Nie godźi ſię Zydow do wiáry przymußáć. ále świeći máią ſwoie czáſy / ná ktorych nie błądzą.

6. Chilperikus po zábitym Sygebercie / nietylko był z obleżenia y z bliſkiey śmierci / ale y z vtráty ſwego kroleſtwá wybáwiony. Te mu łáſkę dał P. Bog / y zá modlitwą ś. Lupiciná ktorego klaſztor nádał. Pátrz w żywoćie iego. Lecz go P. Bog zás záſmućił. Bo ſyn iego Moroweus śmiał zá żonę wziąć Brunichildę ſtryiá ſwego Sygebertá żonę / ktorą był oćiec iego do klaſztoru ná pokutę do Rotomagu wygnał. O to ſię náń rozgniewał oćiec / y przyſzło do bitwy / ná ktorey oćiec go poráziwſzy poimał y do więzienia dał / w ktorym oſtrzyżony y w kśięże ſzáte obleczony / kśiędzem zoſtawſzy do klaſztoru Cenomáńſkie° Aninſule dány ieſt ná náukę kápłáńſką. Ale on żárty z oycá czyniąc / z onego klaſztoru do ś. Marćiná kośćiołá vćiekł / przy obecnośći tego ś. Grzegorzá / ktory tám był Biſkupem / y to ſam piſze. W kośćioł ſię wdárſzy y ſzáty odmieniwſzy chćiał ábyſmy dáli iemu kommunią / to ieſt / ćiáło Páńſkie. Czego gdyſmy iemu bronili / á był z námi Rágnemodus Páryſki Biſkup / ktory był ná mieyſce ś. Germaná náſtąpił / on wołáć począł / iż mu krzywdę czynią / y groził ſię ich wiele zábić. Ja / práwi / boiąc ſię ábych inym przyczyną śmierći nie był / dałem mu kommunią. Zá tym oćiec iego Chilperikus wſkazał do Biſkupá áby go z kośćiołá wyrzućili. á on powiedźiał: iáko to ſię dźiać ma zá Chrześćian co y zá heretykow nie było / to ieſt / áby ći co ſię do kośćiołá vćieką mocą wypycháni być mieli? A krol woyſko tám ſwoie ruſzyć kazał.] Vſtąpił tu ten ś. Grzegorz z drogi / gdy káźirodzcy y Apoſtáćie dał świątość przeczyſtą / zwłaſzczá dla pogrożki. Mężniey ſtánąć miał / á ſtátek kápłáńſki nieodſtráſzony záchowáć.

Greg: Turon: hiſt: Fr. lib: 5. cap: 14
Lupicinus 10. Martij.
Brunichildá.
Moroweus przećiw oycu.
S. Grzegorz Turoński pobladził.

Rok P. 580. Pelágiuſzá II. 3. Iuſtiná 15.

1. ANtyochia zás trześieniem źiemie poruſzona ieſt / y wiele budowánia oſłábione ſą / ktore iednák nie vpádły. Był tám ieden ſzálbierz Anátolius rodu podłego / ktory z pilnośći y dźielnośći na niemáłe vrzędy wźiety był. Ten y z Grzegorzem Pátryárchą towárzyſtwo ſobie vczynił / chcąc ſię im pokrywáć. á był ſługá dyabelſki ktory táiemnie czártom ofiáry czynił / y niemáło tákiego towárzyſtwá miał. Vpátrzono go y poimano. Tám w więźieniu był obraz naświętſzey Bogárodźice / ná ktory weyźrzawſzy / o pomoc Pánny czyſtey y wybáwienie ſwoie prośił. á on obraz twarz od niego odwroćił / brzydząc ſię złośćią iego. Ná co żołnierze pátrzyli y wielce ſię przeſtráſzyli. Rozgłośiło ſię to / y Pátryárchá był w podeyźrzeniu. O czym gdy ſię Tyberius dowiedźiał / záwieść go do Cárogrodu kazał. y gdy go drudzy bronić chćieli / lud ſię poburzył / y Pátryárchá Eutychius był w niebeſpieczeńſtwie / áż do beſtiy ſkazány był / ktorego rozdrápáły / y oſtátek ćiáłá iego ná ſzubienicę záwieſzono / z ktorey oſtátki one w nocy wilcy zdárli y pożárli. N tego roku w Gállicy y w Hiſzpánicy nie iednego dniá świećili Wielkieynocy.

Euagr: lib: 5. ca: 17.
Anatolius ſzalbierz w Antyochiey.
Obraz twarz obroćił.
Greg: Turon: li: 5 cap: 14.

2. W Páryżu Synod Biſkupow / ná ktorym krol Chilperikus obwiniał Pretextatá Biſkupá Rotomagu / iż ſię z ſynem iego Moroweuſzem porozumiewał / y z kroleſtwá go złożyć chćiał. Żoná też Chilperiká Frenegundis wielki gniew ná tego Biſkupá miáłá / y męża náń pobudzáłá. Nic pewnego dowieść náń krol nie mogł / á ini go Biſkupi odſtąpili / okrom ś. Grzegorzá Turońſkiego Biſkupá / ktory iego niewinnośći bronił. Znał ſię do tego Pretextatus / iż Morowea iáko chrzeſnego ſyná ſwego rad do dobrego wiodł y vpominał. A nákoniec niektorzy Biſkupi ná to go námowili / áby ſię do onego wyſtępku przećiw krolowi przyznał / w nádźieie prędkiego odpuſzczenia: My tobie / práwi / záraz gniew v krolá przeiednamy. Lecz ſkoro to vczynił / krol go do więźienia dał / y ná wygnánie wypchnął.

Greg. Turon: hiſt: Fr. lib: 5. cap: 18.
Frenegundis krolowa iaduwita
Pretextatus Biſkup niewinny więźień.

Rok

Rok Páński 581. Pelágiuſzá wtorego 4. Iuſtiná wtor: 16.

1. *Mediolan ſię iednoczy z Papieżem.*

W Mediolanie po Frontonie záſiadł ſtolicę onę Laurencius ktorego mnieyſzym zwano. Ten odſtąpił onego odſzczepieńſtwá od kośćiołá Rzymſkiego dla piątego Concilium / y ziednoczył ſię z Pelágiuſzem Papieżem / dáiąc mu iáko rękoymię Senatory niektore y ſtároſtę nawyżſzego miáſtá / ktorzy ſię ná wyznánie wiáry iego do Papieżá podpiſáli. á ná ten czás vrząd ſtároſty miał Grzegorz / ktory potym Papieżem był. Co ſam o ſobie piſze / iż ſię z inymi podpiſał / o ktorym tu mowić czás ſam wzywa. Był Grzegorz práwnek Felixá wtorego Papieżá / rodu zacnego Rzymſkich pánow / oycá miał Gordianá / mátkę Silwią / ćiotki one święte oycá ſwego śioſtry Társyllę y Emilią / o ktorych ſam nápiſał. Z młodu dobrze w domu pobożnym wychowány / y w náukách y w práwie ćwiczony ine przechodźił / y prętko miedzy Senatory poſádzony / miáſtem rządźił. Ale powołánie od P. Bogá máiąc ná iny żywot y opuſzczenie świátá / do mniſkiego ſię y od ludzkiego towárzyſtwá oddalonego żywotá vdał. y w Syciliey klaſztory fundowáł / y w Rzymie ieden in Clio o Scauri ś. Jędrzeiá / y oſtátek máietnośći ná vbogie rozdał. Támże w Rzymie w tym klaſztorze / przyzwawſzy mnichy z klaſztorow ś. Equiciuſzá / miedzy ktorymi był pierwſzy Wálencius Opát / ſam też vbior ná ſię mniſki przyiął / y do reguł ſię ſtanu tego przyuczał.

Lib: 3. epiſt: 1. & 11.

O Grzegorzu S. wielkim.

Homil: 38. Turon: hiſt: lib: 10. cap: 1. In præfat: Moral: ad Leandr. Turon: hiſt: lib: 10. cap: 1.

Dialog: lib: 1. ca: 1.

2. *Euagr: lib: 5. ca: 16.* *Eulogius Alexándriyſki Biſkup.*

W Alexándriey po Janie náſtąpił ná Biſkupſtwo Eulogius práwowierny y święty Kátholik / ktorego ś. Grzegorz czeſto wychwala. y ták Pan Bog one ćiemnośći heretyckie ktore tám były ćiężkie y grube / świátłośćią prawdy ſwey oddalał.

Rok P. 582. Pelágiu: II. 5. Tiberiuſzá 1.

1. *Cedrenus. Miſcell: lib: 16.* *Vpominánie do Tiberiuſzá.*

Zachorzawſzy Juſtinus Ceſarz / á czuiąc ſię ſłábym y śmierći bliſkim / przyzwał Tyberiuſzá / y przy Pátryárſze Eutychiuśie / y przy Senáćie ták go vpominał: Bog ktory tobie dobrze czyni / tę ſzátę Ceſárſką włożył ná ćię / nie ia. Vmieyże go czćić / bo on też ćiebie vczćił. Poważay ſobie Zofią mátkę twoię / (byłá to Ceſárzowa) ktora byłá pánią twoią / pomni żeś pierwey ſługą iey był / á teraz ſynem. Nie kochay ſię we krwi áni w mężoboyſtwie. nie oddáy złym zá złe / ábyś nie był táki w nieprzyiáźniách zły / iákim ia był. Bom ia przewinił iáko człowiek / y ſtałem ſię złym / y wźiąłem wedle grzechow moich. ále mam ſpráwę przed ſądem Chryſtuſowym z temi ktorzy mi to czynili. Niech ćię ſzátá tá nie czyni hárdym iáko mnie czyniłá. Ták ſię o wſzytki ſtáray iáko o ſię. Pomni czymeś był / á czymeś teraz. Nie bądź pyſzny / á nie zgrzeſzyſz. Wieſz com ia był / y iákimem ſię ſtał / y iákim będę. Wſzyſcy ći dźieći y ſynowie twoi ſą / y ſłudzy. Wieſz iákom ćię czćił. ſtáray ſię o rząd żołnierſki y woyſko / á ná ich vrzędy nie daway pieſzczonych y niemądrych. Niech ćię nikt tym nie námawia: tácy byli przed tobą Ceſárze. Toć roſkázuię iáko ten / com ćię ná ſwym złym náuczył / vpominam ták ſię ſpráwuy. Ci co ſię máią dobrze / niech ſwego záżywáią. A ktorzy nie máią / tym dáruy. Jy gdy Pátryárchá modlitwę záczął / á wſzyſcy rzekli / Amen: Tyberius padł do nog Ceſárſkich y rzekł: Jeśli ty chceſz ieſtem / (to ieſt Ceſárzem) ieśli niechceſz żyw nie będę. A on mu odpowiedźiał: Bog ktory ſtworzył niebo y źiemię / ten puśći do ſercá twego to czegom ia tobie przełożyć zápomniał. y plákáli wſzyſcy. Potym rychło dokonał Juſtinus. krolował lat ſzesnaśćie / mieśiecy dźiewięć. Był dobrym ná przodku / potym ſtał ſię łákomym / vbogiemi gárdźił / Senatory łupił / á złoto w żelázne ſkrzynie kładł.

Pokutá Iuſtiná wtorego.

Piękne vpominánie do panow.

Gdy ná

Gdy ná koronácyą wychodźić miał Tyberius / Iustinianus on wodz woienny szczęśliwy / wnet Iustiná Cesárzá / w rynku sie nań zábić go nágotował. A on szedł przez kośćioły / y tám modlitwę czynił / y tám od Pátriárchy y Senatu koronowány do pálacu sie wroćił / y ná pánstwie sie potwierdźił. A oni sie iego nieprzyiaćielie oszukáli y záwstydźili / nic zászkodźić nie mogąc temu ktory w Pánu Bogu nádźieię miał. y po kilu dni on Iustinianus vpadł do nog Tyberiuszá / y wielkie mu pieniądze dawał / á on mu odpuśćił / y w pálacu być mu dozwolił. Koronowána też iest Anástázya żoná Tyberiuszá / z ktorą miał pare corek. O tey żenie iego Zofia wdowá Iustiná Cesárzá nie wiedźiáłá. y dla tego Tyberiuszá ná páństwo zálecáłá / iż miáłá nádźieię żoną iego być po śmierći mężá swego. Lecz gdy sie omyliłá / myśliłá iákoby Tyberiuszá z páństwá wyćisnęłá. 2. Turon: hist: Fr. lib: 5. cap: 30. *Láskáwość Tiberiuszá.* Zonaras Annal: p. 3. *Zofia sie oszukała.* Greg: Turon: vt supra.

Tu sie przełożyć ma co tenże ś. Grzegorz Turoński nápisał / o náleźieniu skárbow y iálmużnách Tyberiuszá. Gdy Tyberius skárby te ktore zebrał Iustinus ná vbogie rozpraszał: Często go o to Augustá oná Zophia troskáłá / mowiąc: do vbostwá przywodźisz R. P. Com ia przez lat wiele zbieráłá / tyś przez ten krotki czás rozproszył. A on odpowiedźiał: Nie zeydźie nic skárbowi nászemu / gdy vbodzy iálmużny bráć y więźnie sie wykupowáć będą. To wielki skarb iáko Pan mowi: Skarbćie sobie skárby w niebie. A iż był prawdźiwym Chrześćiáninem á z weselem vbogie wspomagał: dawał mu P. Bog wiele. Raz przechodząc sie po pálacu / vyźrzał mármorową ná tle tablicę / ná ktorey był krzyż Páński wyryty / y rzekł: Twoim krzyżem Pánie czołá y pierśi násze vzbraiamy: á owo po nim deptáć mamy? y wnet kazał onę tablicę znieść. ále pod nią drugi tákiż kámień y trzeći náleźli / y pod nim wielki skarb / złotá nád tysiąc cętnarow. y tym więcey rękę ná iálmużny rospuszczał. 3. Hist: lib: 5. cap: 19. *Tiberius iálmużnik wielki* Miscell: lib: 17. Paulus Diac: de gestis Longobard: lib: 3. cap: 5, 6. *Tiberius iálmużnik skarby nayduie.*

A drugi raz stáry ieden do niego przyszedł mowiąc: Mam skarb Nárseta zákopány / ktorego mi zwierzył sámemu. A ia iuż vmieram nikomu o nim nie powiedźiawszy. kazał sługom z nim iść / y vkazał im w iedney cysternie wielkie skárby / ktorych zá kilá dni wynieść nie mogli. y potym ná vbogie hoynieyszym zostawał. A gdy w winnicách y ná przeiazdzkách ochłody miał Tyberius: Zofia oná Iustinianá ná páństwo wsádźić chćiáłá. On przybieżał do Cárogrodu prędko / y one pánię strażą opátrzył / sługi iey poodmieniał / y skárby pobrał / iákiego sie nápotym oszukánia boiąc. A Iustinianá słowy zgromiwszy / nápotym go ták miłował / iż mu corkę swoię zá żonę dáć chćiał. Co iednák nie doszło. 4. *Skarb Nárseta.* Turon: lib: 5. hist: cap: 30. *Láskawość Tiberiuszá.*

W Gálliey Kábilońenski Synod / ná ktorym dwá Biskupi Solonius y Ságitárius / ktorzy ná woynie sámi swoią ręką nieprzyiaćiele zábiiáli / y oyczyznę zdradzáli / potępieni są. 5. Turon: lib: 5. cap: 27. hist. Franc.

W Mátyskonie Synod / ná ktorym vstáwiony iest post od ś. Marćiná áż do Bożego národzenia / w poniedźiálki / śrzody / y piątki / y Msze postne. ztąd niektorzy wszytek Adwent pośćili. *Post Adwentowy.* Idem hist: lib: 10. cap: 31.

Rok P. 583. Pelág: II. 6. Tiberiuszá 2.

IVstinianus on powinny Iustiná Cesárzá / z oną sie Zofią zmawiáiąc / do swey sie złey chući ku pánowániu wracał. y dla tego zá pomocą Bożą Tyberius go vkroćił / y vrząd mu hetmáński wziął / y woyne domową mądrze vgáśił. Ná iego mieysce postáwił Mauriciuszá wodzą nád żołnierstwem. ktorego ná Persy wypráwił / y tám wielkim szczęśćiem wiele bitew wygrawał. Był Mauricius mądry y dowćipny / w obyczáiách postánowiony / sercá wielkiego / nie rozkosznik w iedzeniu / y powśćiągliwy. Nie wdawał sie w rozmowy ludzkie / y rzadko ie do śiebie przy- 1. Euagr: lib: 5. cap: 19. 20. *Iustinianus złożony.* *Mauricius vczczony.*

puszczał/ ná próżne słowá vszy zámykáiac. Mądrości y męstwá według czásu záżywał. Znáć go było ná vrzedzie/ktory męzá vkázuie iáki iest. bo wolne pánowánie myśli táiemne otwarza y wynurza/ y pátrzyć ná nie ludziom dáie.]

2. Euagrius vt supra. *Mauricego zwycięstwá.* Ten Mauricius zwoiował Persy/ y dwu wielkich hetmánow ich/ Támokosroená y Adáármáná/ z mocą ich y woyski skruszył y poráził/ wiárą swoią ku P. Bogu y pobożnością/wiecey niżli zbroią. Tákie korzyści y łupy z Persyey pobrał/ iż miástá y wyspy y wsi puste w Rzymskim páństwie Persámi y poimáńcámi osádził. y z nich czynił swoie woysko wielkie/ ktorym nie Persy ále ine narody woiował. To Ewágrius. ktory szerzey te woyny iego szcześliwe opisowáć obiecuie/ ále ábo nie vczynił sie/ ábo te księgi zginęły.

3. *Mauricius miał proroctwá.* Wracáiac sie z Persyey po kilu lat do Cárogrodu Mauricius/ gdy iáchał przez Gálácyą/ náwiedzał mnichy y pustelniki/ y Theodorá Archimándrytę świetego człowieká/ do ktorego nog o modlitwę prosząc/ vpadał. Gdzie miał o swoim ná Cesárstwo podnieśieniu rozmáite/ y od tego Theodorá/ y od inych proroctwá.] Tyberius cnot iego doznawszy/ dał mu corkę swoię Konstáncyą zá żonę.

Grzegorz S. vczyniony Kardinałem y posłem. Greg: lib: 11. ep: 43. Wracamy sie do zachodnych stron. Grzegorz ś. będąc w klasztorze/ y pokoiu duchownego záżywáiac: stámtąd posłuszeństwem/ oderwány iest przez Papieżá Pelágiuszá/ ktory go chcąc posłem do Cesárzá Tyberiuszá wypráwić/ dyákonem go Kárdynałem vczynił/ práwie poniewolnie. Wiedział o iego godności y mądrości y do spraw dzielności/ gdy był ná vrzędzie świeckim/ y nádeń sposobnieyszego nie nálazł/ przez ktoregoby onym kościołom wschodnym pomoc dał/ ktoryby y heretykom y sámemu Cesárzowi gdy potrzebá sprzećiwić sie mogł. A iádąc do Cárogrodu/ gdy w klasztorze zostáć nie mogł: klasztor z sobą woził: To iest/ y Opátá onego swego klasztoru wziął/ y ine mnichy/ do ktorych iáko sam pisze vciekał/ gdy go zabáwá rzeczy świeckich od duchownych vnośiłá. Z nimi modlitwą y rozmową nágradzał/ co sprawámi poselstwá swego/ vtracał.

Klasztor z sobą woźił S. Grzegorz.

4. Greg: Turon lib: 5. cap: 47. 48. 49. Hist. Franc. *Grzegorz Turoński potwarzony.* S. Grzegorz Turoński Biskup do królá Chilperiká złośliwie odnieśiony był od Leudástá stárosty Turońskiego y kleriká Rikulphá/ iákoby o iego żenie krolowey Frenegundzie źle mowić miał/ iż z Biskupem Burdegálskim Berteramem cudzołostwá sie dopuśćiłá. Ná to krol Synod Biskupow w Brennaku złożyć kazał. y sam obecny ná ś. Grzegorzá żałował/ dáiac sie ná biskupy iesli świádki nań przywodźić miał. Lecz Biskupi o fałszywych świádkách/ y o niewinności ś. Biskupá wiedząc: skazáli áby sie on przysięgą v trzech ołtarzow oczyśćił/ iż tego nie mowił. Co on vczynił y z krolem sie poiednał/ iż go przepraszał krol/ y iego błogosłáwieństwá prosił/ mowiąc one słowá: Nie puszczę ćię áż mi błogosłáwić bedźiesz. A onego Rikulphá krol ná śmierć skazał/ ále go ś. Grzegorz wyprośił.] Niewiástá tá krolowa nie dobrey sławy byłá/ y dom krolewski szpećiłá. Ogrodźił to Fortunatus w swoich wierszách/ á P. Bog karániem osobnym domu y dźiatek iey pokazał/ ktore Sálwius Biskup iáko prorok opowiedźiał.

Libro 9. *Sálwius Biskup prorokował.*

5. Greg: lib: 5. cap: 50. hist: Franc. Bo gdy tego roku powietrze złe pánowáło/ sam krol záchorzał bárzo/ ále wżdy ozdrowiał. Lecz dwá synowie iego w chorobę wielką wpádli. Co widząc Frenegundá do krolá męzá rzekłá/ nierychła pokutá: Długo nam przepuszczał P. Bog/ karał nas á mysmy popráwy nie czynili. Oto syny trácim/ oto nas łzy vbogich y wdow y sirot stekánia potępiáią. á komuż zbićramy? Zostáną skárby pełne przeklectwá. Oto napięknieysze skárby giną. Popalmy niespráwiedliwe wyćiagánia y regestry. Przestáymy ná tym/ ná czym oćiec nász Klotárius przestawał. Wszytkiego pełno mamy. Jesli miłe dźiatki potrácim/ wżdy karánia wiecznego vchodźmy. y wzruszony krol/ księgi one y podatki spisáne nád spráwiedliwość y z vćiskiem vbogich do ogniá pomiátał.

Pokutá Frenegundy fałszywa.

miátał. A iednák dźieći nie wyprośili/obá ſynaczkowie vmárli/Dágobertus *Synowie krolewſcy pomárli.*
y Klodobertus. Zátym Chilperikus krol wiele kośćiołom y vbogim nádał/
y żywotá iego náſtąpiłá popráwá. A ieſzcze koncá nie było vmierániá 6.
dźieći krolewſkich. Miał krol Chilperikus z inney żony Audowery ſyná Klo- Greg: lib: 5. cap: 39.
dowea; Frenegundá widząc iż ſynowie iey odeſzli/ zayrząc páśierbowi kro- *Frenegundá zábiłá páśierba niewinnego.*
leſtwá/ włożyłá nań potwarz iż iey źle myślił. A gdy go dano do więźienia/
oná go tám śćiąć roſkazáłá/y puśćiłá głos iż ſie ſam przeświádczony ſumnie
niem ſwoim zábił. Táki był iad oney mácochy niezbożney iáko drugiey Phe-
dry. Te pierwſzą żonę Chilperikowę ták byłá oſzukáłá tá zła niewiáſtá/ 7.
iáko Ado Wienenſki piſze. Gdy corkę powiłá Audowerá/ rádźiłá iey y zwio- *Chytrość niewieśćia.*
dłá ią w niebytnośći krolá/ áby ſámá iey kmotrą byłá. Oná iáko proſta to v-
czyniłá. Zátym krol do kláſztoru ią dał/ gdyż ſię mieſzkáć z nią iáko z kmoſzką *Kmoterſtwo.*
y duchowną powinnośćią złączoną nie godźiło/ y dochody iey náznáczył. á
Biſkup ktory chrzćił/ á mátce corkę v chrztu trzymáć dopuśćił/ wygnániem
był karány. Oná potym Frenegundá do krolewſkiego ſię małżeńſtwá wtrą-
ćiłá. Tákie ſą chytrośći niewieśćie. Vmárłá tymże powietrzem kro- 8.
lowa druga żoná Gunterámná krolá/ktora ták vczyniłá iáko on Herod/v- *Gniew niewieśći ná lekárze.*
mieráiąc: rozgniewáłá ſię ná lekárze y poprzyśięgłá męża/ áby ie pozábiiáć Gregor: Turon: vt ſupra.
kazał/ſkoroby vmárłá/mowiąc: Byłábych ieſzcze żywá by mi byli tych napo-
iow nie dawáli. y to zmowiwſzy vmárłá. A krol śćiśniony iey przyśięgą dwu
lekárzow śćiąć roſkazał.

W Hiſzpániey ná Kátholiki wielkie wzbudźił prześládowánie Ariáńſki 9.
krol Lewigildus. Pierwſza przyczyná tá być mogłá/ iż ſyn iego Ermenegil- Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 5. cap: 38.
dus brát z teyże mátki Richárcdá/ miał z Fránkow żonę Ingundę/ corkę
krolá Sygebertá/ Kátholiczkę bárzo ſtáteczną. ktorą Goiſwintá bábá iey do *Ariáńſkie prześládowánie ná Kátholiki.*
Ariáńſtwá y chrztu Ariáńſkiego pilnie námawiáłá. Ale oná mowiłá: Doſyć
mam ná iednym chrzćie/ w imię Troycey ś. ná ktorym wźiełám odpuſzczenie
grzechow moich. Od tey wiáry nie odſtąpię. A oná ią porwawſzy zá włoſy *Ingundá żoná Ermenegilda Kátholicska wielka.*
nogámi vtłukłá/ y do wody iákoby do chrztu wrzućiłá/ ná ktory oná nigdy
nie zezwaláłá. A gdy Lewigildus ſynowi ſwemu Hermenegildowi oſobne
miáſto y páńſtwo dał: tám go żoná iego Ingundá do Kátholickiey wiáry
przywiodłá/ do czego iey pomogł Leánder Biſkup Hiſpáleńſki ſławney náu- *Męża náwroćiłá.*
ki y świątobliwośći. O czym ſię dowiedźiawſzy oćiec/woyſko ná ſyná poſłał:
on ſię bronił/ ále iż ſłábſzy był/ wyſłał Leándrá do Cárogrodu/ proſząc Ceſá- *Leánder Biſkup.*
rzá Tyberiuſzá o pomoc Kátholikom w Hiſzpániey. Tám ſię z ś. Grzegorzem In Præf: Mor: in Iob.
poznał y ſtowárzyſzył Leánder/y do niego kśięgi ná Iobá Grzegorz piſał.

W tym wiele vćierpieli Kátholicy/ gdy wſzytkich on krol Lewigildus 10.
przymuſzáć do Ariáńſkiey niezbożnośći począł. máiętnośći brał/ ná wygná- Iſid: in Chron: Gott.
nie potępiał/więźnił/ bił y mordował wierne Boże. Drugie dárámi y po-
grożkámi przemagał/á Biſkupá Ceſárauguſty Vincenciuſzá Apoſtátą y od-
ſtępnikiem vczynił. W iednym kláſztorze gdy Gothowie náiácháli oni Gregor: de gloria
prześládowcy Kátholikow/ mniſzy vćiekli/ ſtáry tylo ieden zoſtał. Ná ktore- Confeſſ: cap: 12. 13.
go śćięćie gdy ieden Gothus miecz wyćiągnął: padł y zdechł. O tym cudu y
inych gdy ſię dowiedźiał Lewigildus/ wſzytko co wybráli tám y połupili oni
żołnierze/wroćić kazał. A przyzwawſzy iednego ſwego Biſkupá pytał go:
Czemu wy cudow tákich nie czynićie iákie v tych co ſię Chrześćiány zowią
widźim? On powiedźiał/ iżem ia wiele ślepych vzdrowił y głuchych/y teraz *Cudá Ariáńſkie.*
to z wiáry moiey czynić mogę. y odſzedſzy od krolá/ náprawił zdrowego czło-
wieká ná oczy/ dawſzy mu 40. złotych/ áby ſię ślepym vczynił. á gdy z krolem
do kośćiołá wchodźić będźie/ áby nań záwołał proſząc o przywrocenie wzro-
ku. Vczynił ták. y gdy miał krol z wielką kupą ludźi/záwołał on wrzeczy śle- *O Cyroli wyżſzey*
py. A biſkup Ariáńſki/ drugi Cyrolá/ kłádąc ręce ná oczy iego rzekł: Wedle *pomni.*

wiáry moiey niechći ſie ſſtánie. y záraz olśnał on człowiek y bol vczuł/ y zdrádę onę oznaymił.] Táki w Afryce/ iáko ſie powiedźiáło/ Cyrolá cud vczynił/ tákże Ariánin. Ták ſobie falſzem pomagáią/ gdy prawdą nie mogą.

11. De gloria Martyr: cap: 82. *Pomoc Boża w męczeńſtwie.*

Kleriká iednego z Gálliey poimáli ći Ariáni w Hiſzpániey/ y gdy go krol námowić nie mogł obietnicámi/ ſrodze go rośćiągnąć y bić roſkazał. A on tylo trzy rázy vczuł/ ktore go zábolały/ á potym nic nie czuł/ iákoby w śćiánę bito. y gdy ſwemu okrućieńſtwu doſyć vczynili/ puśćili go y być mu w Hiſzpániey zákazáli. On ſie do Gálliey wroćił/ y to mi ſam powiádał/ mowi ś. Grzegorz Turońſki Biſkup.

12. De gloria Confeſſ: cap: 14. *Diſputácya. Pierśćień roſpalony.*

Tenże mowi: Powiedźiał mi ieden wierny/ iż pátrzył ná diſputácyą Kátholiká z heretykiem/ á po rozmowie rzekł Kátholik: Owo mam pierśćień ná ręce wrzuce go w ogień/ á ty go w gołe ręce gdy ſie roſpali weźmi y popraw wiáry ſwey. A on gdy niechćiał/ Kátholik wźiął on pierśćień iáko ogień roſpalony/ y gołemi go rękomá bez żadnego vpalenia nośił.

13. Greg: Turon: de gloria Martyr: lib: 1. cap: 79. *Wydźieránie kośćielnych imion, iako P. Bog karze.*

Oznáymuie y drugą ſtráſzliwą powieść ná ty ktorzy kośćiołowi imioná wydźieráią/ ktora ſie tegoż wieku ſſtáłá. Agátá ieſt miáſto w Gálliey/ ktore krol Gothow w Hiſzpániey Lewigildus trzymał/ y w nim miał ſtároſtę tákże Ariáná ná imię Somáchárius Komes. Ten Leonowi onego miáſtá Biſkupowi wydárł kośćielną wieś. Prośił go áby mu ią wroćił/ mowiąc: Synu/ vbogich to dochod mnie powierzony/ nie trap ich głodem/ áby ćię łzy ich nie zábiły. A on wroćić niechćiał. A pochwili záchorzawſzy bárzo ná febrę/ poſłał do onego Biſkupá/ mowiąc: Proś zá mię Páná Bogá/ á ia tobie wieś wrocę. Vczynił ták Biſkup y vprośił mu zdrowie. A on do ſwoich rzekł: Mowią Rzymiánie (to ieſt Kátholicy/ bo ie ták zwáli Arianowie) ábych ia dla tego záchorzał iżem ich rolą odiął: á ono wedle zwyczáiu ćiał ludzkich/ niemoc ná mię przyſzłá. Pokim żyw nieć iey nie będą. Gdy tedy ozdrowiał/ przyſzedł do niego Biſkup Leo y mowi: Nie żáluy iżeś chćiał dobrze vczynić/ á coś obiecał pełnić nie omieſzkay/ áby pomſtá Boża ná ćię nie pádłá. A on mu łáiáć y grozić pocżał/ mowiąc: Milcz zgrzybiáły ſtárcze/ związawſzy ćię wſádzę ćię ná oſłá y po mieśćie wodźić każę/ áby ſię z ćiebie wſzyſcy náśmiali. A Biſkup milcząc poſzedł/ y modląc ſie pilnie we dnie y w nocy/ y cáłą noc ná śpiewániu y płakániu w kośćiele trawił. A ráno zápalił lámpy/ y wźiąwſzy kiy wſzytkie pokołátał/ mowiąc: Nie będźie tu ogniá y świátłá/ áż ſie P. Bog pomśći nád nieprzyiaćioły y przywroći imienie kośćiołowi. y záchorzał záraz on Komes heretyk ćiężką gorączką/ y gdy bliſko śmierći był: poſłał do Biſkupá wſkázuiąc: Niech ſie kápłan zá mię modli/ á ia gdy ozdrowieię/ y rolą wrocę y ieſzcze táką drugą kośćiołowi náddam. Odpowiedźiał Biſkup: Iużem ſie modlił y wyſłuchał mię Pan Bog. A on y drugie y trzećie poſły wyſłał/ á Biſkup toż mowił. Nákoniec záwieść ſie do niego kazał/ y ſam do niego mowił prośąc: wſzák we dwoy naſob wrácam com wźiął; proſzę modl ſie zá mię. A on gdy ſie wzbraniał/ mocą go do kośćiołá wygnáć kazał. On do kośćiołá wchodźi/ á heretyk záraz vmárł/ á Biſkup imienie kośćielne odebrał.

Stráſzliwy przykład na wydźierácze.

14. Greg: Turon: lib: 1. de gloria Martyr: cap: 80.

Piſze y drugą támże. Niewiáſtá iedná Kátholiczká mężá máiąc heretyká/ gdy do niey iey kápłan przyſzedł/ prośiłá mężá/ mowiąc: Náwiedźił mię kápłan moy/ proſzę vczeſtuywá go á vweſelmy ſie z nim. Mąż iey ná to pozwolił. A w tym też kśiądz iego heretyk do niego przyſzedł/ y rzekł do żony: dwoie ma być dźiś weſele/ bo oboiey wiáry kápłany mamy. y śiadáiąc do ſtołu/ mąż ſwego ná pierwſzym mieyſcu poſádźił/ y zmowił ſie z nim/ mowiąc: vczyńwá ſobie śmiech nád tym Rzymſkim kápłanem. gdy potráwę przynioſą/ ty pierwey ią przeżegnay/ á on ieść iey nie będźie/ y ták głodny do domu ſie wroći/ á my ieść z weſelem będźiem. y ták vczynił on heretyk/ pokwápił ſie

Zegnánie potraw

do żegná-

do żegnánia pierwßey potráwy. y wedle zwyczáiu Kátholickiego nie iadł tego kápłan co zmázał swoim błogosłáwieństwem heretyk. A gdy druga przyniesiono potráwę/ żoná iey obroniłá mowiac do heretyká: Nie żegnay/ bo krzywdy swego kápłaná znieść nie mogę. A gdy trzecia podano/ heretyk vprzedził żegnániem. á nákoniec gdy smáżone iágody z maka y z dáktyly położono: on ie tákże przeżegnał/ y niewiedzac iż gorace/ do vst włożył/ y ták z ogniem połknał/ y záraz się zákáßlawßy z wielkim gromotániem padł y zdechł. Gdy go wyniesiono/ Kátholik kápłan rzekł do gospodarzá: zginełá pámiatká iego z ßumem/ á P. Bog ná wieki trwa/ teraz mi ieść daycie. y padßy do nog iego on gospodarz/ został Kátholikiem ze wßytkim domem swoim. — *Heretyckiego żegnania nie vżywaia Katholicy.* — *Heretyk ßpárzywßy się zdechł.*

15. Powiáda tenże disputácya iednego dyákoná Kátholiká z kápłanem Arianem. Po długich poswarkách rzekł dyákon: Vczyńmy goracy y wrzacy vkrop w kotle/ puśćmy weń pierścionek máły/ kto go naydzie/ á ręka swa z vkropu wyimie: tego wiárá lepßa/ á przeciwny iey niech do niey przystánie. Przyzwolił heretyk y odłożył ná poránek. Poczełá w dyákonie Kátholickim wiárá mdleć/ y námázał y nápoił rękę oleykámi/ á przedsię mieyscá święte obchodzac P. Bogá o pomoc prosił. Zeßli się ná rynek názáiutrz y lud wßytek pátrzyć ná to chciał. Vczyniono ogień/ y kocieł z vkropem wrzacym postáwiono. włożono weń pierścień/ y dyákon heretyká vpominá áby go wyiał. A on rzekł: ty maß poczać/ boś ty sam to przełożył. Dyákon odwinie rękę z boiáźnia/ heretyk poznał iż máściámi pomázána/ y záwołał: Vczárował rękę/ nic wygráć nie może. A gdy się ták swárzyli/ nádßedł miedzy nie dyákon ieden z Ráwenny Kátholik ná imię Hiácinthus/ y dowiedziawßy się co się dzieie/ záraz odwinał rękę y w on vkrop ia wpuścił ßukáiac pierścionká/ ktory iż był máły y lekki z woda się kręcił/ y ledwie go zá godzinę nálazł/ ták długo w onym vkropie rękę máiac. y dostawßy go/ rękę zdrowa vkazał mowiac: zdáło mi się ná dnie zimno/ á wzgorę trochę ciepło. Widzac to heretyk á będac bárzo záwstydzony/ zdobył się też ná śmiáłość/ y wrzuconego w kocieł pierścionká chciał ßukáć/ wráził w wodę wrzaca rękę swoię/ ále záraz wßytko z niey ciáło iáko wosk stopniáło áż do kości. y ták się on poswarek skończył. — *Gregor: Turon: de gloria Martyr: lib: 1. cap: 81.* — *Druga dispútácya, o pierścień w vkropie.* — *Iácintus z Ráwenny pierścień w vkropie bierze.*

16. Chilperikus krol Fránkow będac vczonym y po Grecku vmieiac/ brzydzac się Ariany/ wpadł był w bład Sábeliáński/ niechciał znáć person y rozności ich w Troycey ś. máluiac sobie w głowie cielesne nieprzystoyne Bostwu persony. Ale się záraz Biskupom swoim dał náuczyć y z błędu onego wyprowádzić/ á zwłaszczá ś. Sálwiußowi Albigeńskiemu Biskupowi/ ktory y kártę z ktorey ono kácerstwo czytał/ zdrápáć chciał. — *Heretyk rękę strácił.* — Greg: Turon: lib: 5. cap: 14. — *Krol nie vporny.* — Fortun: carm: lib: 9.

Rok P. 584. Pelágiu: II. 7. Tiberi: 3.

1. W Hißpániey on Hermenegildus syn królá Gothow ábo Wisigothow Lewigildá/ ktory od ś. Leándrá y żony swey od Ariáństwá do Kátholickiey wiáry przywiedziony był: gdy go o to ociec gubić chciał: pisał do Tyberiußá Cesárzá/ áby Kátholikom w Hißpániey dał pomoc/ y posłał Cesarz iákaś część Greckiego woyská/ z ktorymi gdy Hermenegildus wyciagnał/ ociec iego Greki przedárował y námowił áby Hermenegildá odstapili. Co gdy vczynili/ on widzac zdrádę do kościołá vciekł/ mowiac w pokorze: iż niegodna rzecz áby ociec syná/ ábo syn oycá zábiiał. Tám ociec do niego brátá iego posłał/ ktory od oycá przyśiagł/ iż go do łáski miał przyiać byle się iemu vkorzył. On prosił áby ociec sam przyßedł. Vczynił to ociec/ y do nog swych przypadáiacego przyiał y cáłował/ á do obozu wprowádziwßy go/ słowá mu nie strzymał/ ále go do więzienia twárdego podał. O nim ták piße ś. Grzegorz wielki. — Greg: Turon: hist: Franc: lib: 5. cap: 38. — *Hermenegildus poimany od oycá.*

Krol

2. Dial: lib: 3. cap: 31. Ado Vienen.

Krol Wiſigothow Lewigildus/ ſyná ſwego Hermenegildá od Ariáńſkiego kácerſtwá do Kátholickiey wiáry przez Leándrá Hiſpáleńſkiego Biſkupá/ z ktorym ia (mowi) miałem przyiaźń y towárzyſtwo/ obroconego: chćiał záś od prawdy do ſwego fałſzu przywieść. y gdy mu ſie groźbámi y obietnicámi przykrzył/ á on w ſwey ſtáteczności y przy prawdźie raz poznáney trwał: oćiec rozgniewány/ y kroleſtwo mu wźiął y wſzytko co miał odiął. Czym gdy ſie zwyćiężyć nie dał: zwiazánego zá ſzyie y ręce do więzienia wrzućić kazał. Tám ſie modlitwą ćieſząc/ y o świát y odmienne kroleſtwo iego niedbáiac/ w tym ſie kochał czego mu nikt odiąć nie mogł. A ná dźień Wielkonocny/ poſłał do niego w nocy niewierny oćiec Ariáńſkiego Biſkupá/ áby z ręki iego Ariáńſki Sákráment wźiął/ á do oycowſkiey łáſki przyſzedł. on z fukániem y z gniewem onego heretyká odpráwił/ iego ſie niewiernośćią brzydząc. O czym gdy oycowi iego powiedźiał: rozgniewány káty poſłał ktorzy go támże w więzieniu zábili. Pan Bog męczenniká ſwego vczćił. Bo w turmie oney przy ćiele iego świátłość widźiána byłá y śpiewánie przedźiwne. Żáłował oćiec oney ſrogośći nieludzkiey ſwoiey/ ále do wiáry ś. nie przyſzedł prze boiaźń narodu ſwoiego.] Poty ś. Grzegorz.

Hermenegildus krolewic męczennik.

3. Iſid: in Chronic. Ten Lewigildus opánował był w Hiſzpániey Swewy/ ktorzy niedawno byli wiárę Kátholicką przyięli/ y kroleſtwo ich miedzy Gothy obroćił. Wiele też Kátholickich biſkupow/ ktorzy ſie iego Aryáńſtwu ſprzećiwili/ ná wygnánie podawał. Hiſt: lib: 6. cap: 10. Grzegorz Turoński Biſkup o ſobie nápiſał tego czáſu gdy ſie złodźiecie do kośćiołá ś. Marćiná wkrádli/ y ná iego grobie wiele śrebrá y drogich przykryćia nábráli/ á potym rychło náleźieni y poimáni byli: on ie od śmierći/ do krolá Chilperiká piſząc/ wyzwolił/ mowiąc: gdy my ktorym to należy ná nie nie żáłuiem/ ſtráceni być nie máią. W czym práwie Biſkupia łáſkáwość pokazał.

Złodźieie wybáwieni.

4. Pelagius epiſt: 5. Pelágius Papież od Longobárdow bárzo vćiśniony/ ktorzy y przymierze z nim vczynione tárgáli: piſał do poſłá ſwego ś. Grzegorzá do Cárogrodu/ áby Tyberiuſzá Ceſárzá pilnie o pomoc Włoſkiey źiemi/ á nawiecey Rzymſkiemu miáſtu proſił. Greg: Dial: lib: 3. cap: 36. Ztámtąd gdy ſie wracał do Rzymu od Grzegorzá Máximianus Opát iego klaſztoru w Rzymie/ będąc ná morzu z towárzyſtwem niemáłym/ z potopu wielkiego cudem Boſkim wypłynął. Bo gdy ſie okręt wodą zálał/ ná dno nie poſzedł/ ále po wierzchu drogą ſwoią płynąc/ przez ośm dni trwał/ wſzyſcy o ſobie zwatpiwſzy/ ćiáło y krew zbáwićielá bráli/ Bogu ſie oddáiąc. Lecz dniá dźiewiatego okręt on do Rotheońſkiego zamku przybił ſie/ z ktorego wſzyſcy zdrowo wyśiedli/ á zátym ſkoro wyśiedli/ on okręt ná dno ſie zátopił.

Cud ná morzu S. Máximiana.

Rok P. 585. Pelág: II. 8. Tiberiuſzá 4.

1. *Longobárdowie krolá wybráli.* Longobárdowie we Włoſzech po dźieśiaćiu lat ktorych bez krolá pány tylo y wodze mieli/ wſteſkniwſzy ſie bez iednego ſprawce/ krolá ſobie obráli Antháirá nieiákiego/ o ktorym nápiſał ś. Grzegorz/ iż vpominek ś. Piotrowi poſłał/ z tákiey przyczyny. Lib: 6. epiſt: 23. Klucz złoty z błogoſłáwieńſtwá ś. Piotrá/ ieden Longobárd nálazł/ y nic nie vważáiąc/ iż to táki klucz był á ná ſámo złoto pátrząc/ gdy nożá ná pſowánie onego kluczá dobywał/ od czártá wzruſzony ſam onym nożem gárdło ſobie przekłoł/ y vmárły leżał. á wedle niego on klucz ná źiemi porzucony był. Przeſtráſzyli ſie Longobárdowie/ y żaden onego kluczá podnieść od źiemie nie śmiał/ áż iednego miedzy ſobą náleźli Chrześćiániná Minulfá imieniem/ ktory on klucz podnioſł. Antháir krol o tym ſie dowiedźiawſzy/ on klucz do Papieżá mego przodká/ y drugi tákże złoty ktory dárował ś. Piotrowi przy

Klucz złoty S. Piotrá.

Antáir krol Longobárdow S. Piotrá czći.

wi przy nim postał/ ono mu cudo oznáymuiąc.] Poty s. Grzegorz. Było się czemu dziwowáć/iáko P. Bog od Longobárdow ná on czás Rzymu bronił/ przez one dwie wieże/to iest/Piotrá y Páwłá/ iż wziąć miástá onego nie mogli/y nierychło się o nie kuszac/nigdy go w swey mocy nie mieli/wszytkę Włoską ziemię posiadszy.

Rzym był wolny od Longobardow.

Tego roku Lewigildus on krol Gothow ábo Wisygotow/pisze s. Grzegorz Papież/iż vmieráiąc przyzwał do siebie Leándrá Biskupá/ y syná mu Rychárędá poruczał/ prosząc go áby to z nim vczynił/ co z iego brátem Hermenegildem vczynił/ to iest/ áby go wiáry Kátholickiey náuczył. Przydáie Grzegorz Turoński/iż ten Lewigildus záchorzawszy żáłował iż heretykiem był/ y záklinał drugich áby tákiemi nie byli/ y Kátholikiem został/ á przez siedm dni płácząc y żáłuiąc co przeciw Bogu czynił/ vmárł.] To pewna iż żáłował swoich błędow heretyckich/ ále nie zda się áby Kátholikiem vmárł. Bo iego się pámiątkę potomkowie brzydzili.

2. Dial: lib: 3. cap: 31. Ariański krol Lewigildus przy śmierći co czyni. Hist: lib: 8. cap: vltimo.

Rychárędus wstąpiwszy ná krolestwo/ brátá męczenniká náśláduiąc Kátholikiem został/ y lud wszytek swoy z niewiernośći Áriáńskiey wywiodł. Do czego krew niewinna brátá iego pomogłá/ wedle słow Páńskich: ziárno w ziemię wrzucone wielki owoc wypuśćiło. Zebrał/iáko pisze Turoński Grzegorz/wszytki swoie Áriáńskie biskupy ná Synod/y mowił im: Co zá niezgody są miedzy wámi/y temi ktorzy się Kátholikámi zowią/ y czemu ták trwáią/á zwłasczá iż oni nád chorémi cudá czynią/ ktorych wy czynić nie możećie? wżdy się zgodźćie á rozmowćie: czyiá się prawdá pokaże/zá tą poydziem. y zebrawszy Kátholickie Biskupy spuśćił ie z Áriáńskiemi/ ktorym wedle dawnych náuk y pism Kátholicy vkazáli prawdę. Wspomniał krol y on cud swoich Áriánow/gdy zdrowego ná oczy ślepym vczynili. y odwiodszy się krol Rychárędus z Biskupy Kátholickiemi/wziął od nich náukę o prawdziwym wyznániu Troycey przenachwálebnieyszey/ y wziął ná się krzyż s. y bierzmowány iest.

3. Rychárędus krol Hiszpański. Greg: Pa. vt supra. Isidor: in Chronic. Kátholikiem został. Hist: Franc: lib: 9. cap: 5.

Był ieden Biskup iáko drugi Áriusz chytry y żwáwy/ ktory widząc iż go ludźie odstępuią/ záfrásowány ná łożku padł y záraz vmárł.] Rychárędus łáskáwośćią wielką/ bez żadnego przykrzenia się/ ludźie swoie do Kátholictwá przywodźił. y zá dobroćią Bożą z czásem oni Gothowie/Wándalowie/ Swewi/Aláni/ záráženi Áriáństwem/ y we Włoszech/ y w Áfryce/ y w Hiszpániey/ do iednośći kośćiołá s. obroćili się/ y Áriáństwo iáko z deszczu strumień vschło. Mácochá Rychárędá Goiswintá zostáłá też ná wierzchu Kátholiczką/ ále zdrádliwie. Bo wziąwszy świątość wyrzucáłá ią/ y ná śmierć się Rychárędá królá z iednym biskupem Áriáńskim/ Vdilá názwánym/ zmawiáłá. Czego gdy się Rychárędus dowiedźiał/ biskupá ná wygnánie potępił/ á oná mácochá iego prędko vmárłá.

4. Gothowie, wszyscy Áriani Katholikami zostáią. Ioannes Abbas.

Rok P. 586. Pelág: II. 9. Mauriciuszá 1.

EVtychius on Cárogrodzki Pátriárchá/ świątobliwośćią żywotá y cudy/ y duchem prorockim od Bogá vczczony/ przed śmierćią swoią w błąd wpadł/ y pisániem go potwierdzał/ iákoby ćiáłá násze gdy zmartwychwstáną niedotkliwe/ iáko wiátr być by miáły. Z ktorego błędu Grzegorz/ ktory w Cárogrodźie posłem był Papieskim/ wywodźił go: y vkázował/ iż wedle ćiáłá Páná nászego ácz subtelne y wszytko przenikáiące/ ále iednák dotkliwe ćiáłá násze być máią. O poswarku onym gdy się dowiedźiał Cesarz Tyberius/ przyzwał s. Grzegorzá do siebie/ y wszytko z niego zrozumiawszy/ księgi Eutychiuszá/ błąd iego postępuiąc/ spalił. A w tym obá záchorzeli/ y Eutychius y Grzegorz. Eutychi-

1. Greg: Pa: Moral: lib: 14. cap: 29. S. Eutychius w błąd vpadł.

us się

Swięci nie długo w błędzie zostáią.

us ſie vpámiętał/ y do tych co go náwiedzáli/ ſkore ſwoie w rękę biorąc / mowił: wierzę iż w tym ćiele zmartwychwſtániem. y zátym żywotá tego dokonał. A wielcy święći záchwiać ſie mogą/ ále ie P. Bog podźwiga y wywodźi/ y vpáść á ſłuc ſię im nie dáie. Náwiedzał go w niemocy Ceſarz Tyberius/ y błogosłáwieńſtwo od niego biorąc pytał go / ktoby po nim ná iego mieyſce wſtąpić miał. On dawſzy mu błogosłáwieńſtwo / o iego mu bliſkiey śmierći oznaymił / á o náſtępniku zámilczał / wiedząc iż obłudny y niegodny być miał.

Surius die 6. Aprilis.

2\. *Ian Poſtnik obłudnik ná Cárogrodskie Biſkupſtwo.* Lib: 4. epiſt: 38.

Náſtąpił ná iego mieyſce Ian mnich Poſtnik rzeczony/ ktory z poſtow prożney ſławy ſzukał/ á wielką w ſercu pychę miał. gdy poń poſłano / w rzeczy ſie kryć y vćiekáć chćiał / á iednák vkázował ſie y náleść dał. Vrząd człowieká iáki ieſt pokazał. Wyſoko poſádzony/ ieſzcze wyżſzey chćiał/ czyniąc ſie Oecumenicus Patriarcha. Co mu Grzegorz Papież/ ktory ná ten czás był w Cárogrodźie/ wymawia/ mowiąc: Dźiwuię ſie iákośćie ſie niegodnym Biſkupſtwá czynili / y od niego vćiekáli: á teraz sámi tylo Biſkupem być chcećie/ imię ſobie nowe dáiećie / ktorym pokoy kośćielny z táką prácą odnowiony/ rozrywaćie.&c. wſzedł iáko báránek/ á záraz iáko lew ryczeć pocżął.

3\. Tur:hiſt: Franc:lib: 6. cap: 30. *Mauriciuſzá Tiberius czyni Ceſarzem.* Niceph: lib: 8. ca: 6. *Vpominánie do panow na Koronaciey.*

Tyberius Ceſarz bliſko ſie śmierći ſwey ſpodźiewáiąc / Mauriciuſzá wodzá woyſká/ y źięćiá ſwego/ bo corká iego Konſtáncya zá nim byłá; o ktorym wiele rozumiał/ y o cnoćie/ dźielnośći y pobożnośći iego wiele trzymał/ Ceſárzem y towárzyſzem páńſtwá vczynił / y ſam nań przy Ianie Pátryárſze korone y ſzáte Ceſárſką włożył. Przy tym koronowániu Ian kráſomowcá Queſtor / od Tyberiuſzá do Mauryceego rzecz miał / w ktorey ſą one święte vpominánia: Vmiey ſwowolność pánowánia rozumem vzdáć. bo pánowánie wyſokie byſtre ieſt/ y dobre zamyſły odpędza. Nie miey tego o ſobie rozumienia / ábyś mędrſzym nád inne był / choć ſzczęśćiem wſzytkie przechodźiſz. Miłość ſobie á nie boiaźn v poddánych iednay. vpomnienie y karánie/ iáko ieden vrząd miáſto pochlebſtwá przyimuy. Spráwiedliwość niech przy tobie légą. Pomni iż pánowánie ieſt ozdobna niewola / ktora miárkowánia mocy potrzebuie. &c.

4\. *Cnoty Tiberiuſzá.*

Byłá wielka rádość z onego podwyżſzenia Mauriciuſzá/ ktora ſię przedką śmierćią Tyberiuſzá rozrzedźiłá. Żáłowáć nikt tákiego páná nie przeſtał. Bo był Tyberius wielkiey dobroći/ y iálmużnik hoyny/ w ſądách ſpráwiedliwy y oſtrożny/ nikim nie gárdźił/ ku wſzytkim dobrą wolą miał/ y wſzytkie miłował/ á wſzyſcy go też miłowáli.

5\. Sophron: in prat: Spir: cap: 112. *Leo mnich zá drugie vmárł.*

Zá pánowánia Tyberiuſzá / mnich ieden Leo z Káppádociey zá wyſoką miłośćią ku bliźniemu/ otrzymał piękną korone męczeńſką. Mawiał częſto do ſwoich towárzyſzow: wierzćie mi iż mam krolem zoſtáć y krolowáć. Gdy tedy Máſykowie w Oázym mnichy náiácháli/ y iedne pobili/ drugie poimáli/ y Ianá Abbátá ktory był czytelnik Cárogrodzkiego wielkiego kośćiołá/ y drugich dwu z nim Euſtátiuſzá Romaná/ y Theodorá z Cyliciey. y rzekł Ian do onych żołnierzow: Prowadźćie mie do miáſtá/ tám ſie wam okupię/ y puśćili go do miáſtá / gdźie v Biſkupá Ianá pieniędzy ná okup ſwoy prośił. Biſkup nie miał iedno ośm złotych/ á oni chćieli dwudźieſtu y czterech/ y muśieli mu mnichá wroćić. Był w mieśćie onym Leo z innym towárzyſtwem / y przeto poimány nie był. y żáluiąc onego Ianá / po trzech dniách wźiął one ośm złotych od Biſkupá/ y bieżał do onych Máſykow/ y prośił ich mowiąc: weźmićie mnie y te zemną ośm złotych / á puśććie tych trzech bo ia zdrowy / á ći chorzy / nie wytrwáią drógi / muśićie ie pozábiiáć/ y będźiećie ſzkodę mieć. y námowił ie. ſam ſię dał zá nie. y gdy z nimi ſzedł / vſtawał / y ſłábiał y poſtąpić nie mogł. á oni go zábili. y ták ſie ziśćiło co mawiał ten Leo: iż krolem być y krolowáć miał. Toć ieſt kroleſtwo świętych / zá bráćią y zdrowia nie żáłowáć/ iáko Pan CHRISTVS dla nas ie położył.]

Miłość zdrowia zá drugie nie żáluie.

Tenże

Tenże powiáda Sophronius/co ſię iuż zá pánowánia Mauricego ſſtáło. Sáráceni zá wodzem Námáneſem gdy puſtoſzyli ziemię / Mikołay Abbás Jordanes/potkał trzech Sáráceno w/á oni wiodą związánego pięknego we dwudzieſtu lat młodzieńcá. y prośił ich áby go puśćili. Oni niechćieli. Obiecował im pieniądze/ále mowili / oddáć go ſwemu kápłanowi mámy / áby z niego ofiárę bogom vczynił / bo nas o to prośił / gdybyſmy co pięknego poimáli. A Mikołay bárzo ich prośił/ áby go okupić mogł/ áż mu pogroźili śćięćiem głowy. Toż on do P. Bogá záwołał / y záraz czárći wſtąpili w one trzy Sáráceny / y ſámi ſię pozábiiáli / á onego młodzieńcá do celle ſwoiey wźiął. Z ktorey on wyniść niechćiał/y P. Bogu ſię tám oddał/y wypełniwſzy śiedm lat w celli/wieku tego dokonał. Był rodem z Tyru.] 6. Prat: Spir: cap: 155. *Młodzieńcá iáko wybawił Mikołay od Saracenow.*

Wracamy ſię do Ceſárzá Mauriciuſzá / wielkie cnoty iego wyſtawia Ewágrius: Zywe w nim były/ práwi/cnot wſzytkich przykłády/ktoremi poddáne do náśládowánia wabił. y inni o nim wielkie pochwały nápiſáli. Był ſzczery y mocny Kátholik/ zá iego Ceſárſtwá heretycy w pokoiu ſtali áni ſię ruſzáli. Grzegorz Papież każe zań Pánu Bogu dziękowáć. Do onego Theodorá ktory mu był o Ceſárſtwie prorokiem / pilny liſt modlitwom ſię iego zálecáiąc piſał/y żywność klaſztorowi iego nádał. 7. Lib: 6. cap: 1. Lib: 7. epiſt: 47.

Pelágius Papież do nowego Ceſárzá nowego poſłá Laurentego dyákoná Kárdynałá wypráwił/ á ś. Grzegorzowi wroćić ſię do Rzymu kazał. y wracał ſię z wielkimi vpominki. Bo v Ceſárzá vprośił rámię ś. Jędrzeiá Apoſtołá niedawno/iáko ieſt wyżſzey / náleźionego / ktore dał do ſwego kośćiołá ś. Jędrzeiá/ y głowę Lukaſzá świętego/ktorą dał do ś. Piotrá/ gdźie do tego czáſu odpoczywa. Gdy ſię wroćił do Rzymu ś. Grzegorz/dokonywał kśiąg Moralium ná Jobá/ y wdał go w one drugą prácą Pelágius Papież/ áby piſał przećiw onym odſzczepieńcom / ktorzy piątego Concilium nie przyimowáli / á Aquileiey Biſkupá zá Pátryárchę mieli. y nápiſał liſt bárzo vczony y dźielny. Ná ktory gdy ſię nie náwracáli / vżył Papież Smárágdá Exárchá/ábo ſprawcę ziemie Włoſkiey/ áby one Biſkupy do iedności mocą przymuśił. y połużył bárzo dobrze iedności ś. Bo Sewerus Biſkup Aquileiey zá pogrożkámi obaczył ſię y z Rzymſkim ſię Biſkupem ziednoczył/ á ini zá nim poſzli/ y tákże ſię z kośćiołem ś. poiednáli. *S. Grzegorz wrácá ſię z Carogrodu.* Grégor: Pa: lib: 4. epiſt: 38. Indict: 13. & epiſt: lib: 2. 8. *Piſze przećiw odſzczepieńcom.* Greg lib: 2. ep: 36. Indict: 10. Paulus Diac: de Longob: lib: 3. cap: 12.

Rok P. 587. Pelág: II. 10. Maurici: 2.

JAN Cárogrodzki Biſkup vczynił Synod w Cárogrodźie / ná ktorym o potwarz y ſądzony był y wyzwolony Grzegorz Pátryárchá Antyocheńſki. zá powodem onego Synodu vczynił ſię ná nim Ekumenikiem Pátryárcha/ ten ſobie tytuł v inych Biſkupow ktore był zebrał iednáiąc/ y piſáć ſię ták y zwáć począł/iáko nawyżſzy nád wſzytkimi Pátryárchámi. On to poſtnik pokryty ná táką ſię hárdość wynioſł. O czym ſkoro ſię Pelágius Papá dowiedźiał/ piſał liſt / pſuiąc y máżąc wſzytko co ſię ná onym Synodźie dźiało / okrom rzeczy Grzegorzá. Piſał y liſt do wſzytkich Biſkupow/ktorzy ná onym Synodźie byli/oznáymuiąc im ono potępienie ſtánowienia ich / y onego nazwiſká ná ktore ſię Jan Cárogrodzki wynośił. y poſłowi ſwemu záraz zákazał/ áby przy Janie gdy Mſzą ś. má w kośćiele nie bywał. Co było wielkie karánie. W tym liśćie groźi wyklęćiem Janowi y inym ktorzyby przy nim ſtali/ y zákázuie áby mu tego napiſu nie przyczytáli/ ieſli odłączeni od Apoſtolſkiey ſpołeczności być niechcą / áby nie ſłuſzney czći drugiemu nie dawáli/ á ſwoiey ſłuſzney nie vtracáli. Wymawia im y to/ iż żaden z Cárogrodzkich Pátryárchow przodkow tego Janá/tytułu tego przywłaſzczyć ſobie nie śmiał. A ktory ſię o to kuśił/wnetże zákazániem Papieſkim przeſtáć tego muśiał. 1. Greg: lib: 4. ep: 38. & lib: 7. ep: 69. *Ian Cárogrodzki wźiął tytuł* Patriarcha Oecumenicus. *Pelágius Ianowi ſię Carogrodskiemu ſprzećiwi.*

2. Lib: 6. cap: 8. 9. *Trzęsienie ziemie w Antyochiey.*

Antyochia wielkie trzesienie ziemie tego roku popsowáło/ktore Ewágrius opisuie/przednie y kosztowne budowánia obáliły sie/y kościoły/y łáźnie/y ine pospolite/ o sześćdziesiat tysiecy ludzi zgineło/ktore mury przywáliły. Biskup Gregorius/ná ktorego sie było wszytko miásto poburzyło/zdrowo záchowány był/ o potwarzy ktore ná swego pásterzá wszyscy kládli/kárał pan Bog miásto ono.

3. Hist: Fran: lib: 6. cap: 46. *Chilperikus krol zábity.*

Chilperikus krol Fránkow/drugi Nero y Herod/mowi Grzegorz Turoński/ bedac w łowiech/gdy podwieczor z koniá zsiádał/ktoś przybiegszy pod łopátke go nożem przebił/y drugi raz w brzuch kłota ráne zádał/y záraz vmárł. Był wielki wydzierácz imion kościelnych/y mawiał: Skarb nász nie ma/á do Biskupow wszytki sie bogáctwá przeniosły/oni kroluia. y dla tego gdy kto ná kościoł co dawał/on testámenty psował. Záwżdy co ná vćiśnienie ludzi wynáydował. O nieczystości y pomyślić nikt nie może/ktoreyby on nie wypełnił. Z ládá przyczyny ludziom łupić oczy kazał. Gunterámnus krol powinny tego Chilperiká/przez sen widział go w wielkich mekách/ná ktore go Biskupi ciagneli. y zbudował sie z onego widzenia/wietsza cześć Biskupom oddáiac/y zá Biskupstwá pieniedzy bráć niechćiał/y tych co ie dawáli fukał/mowiac: Niechcemy dla zysku niepoczćiwego niesławy ćierpieć/y wy niechćieyćie Symoná Mágá nasládowáć.

Greg: Turon: hist: Franc: lib: 8. cap: 5. *Gunterámná krolá widsenie.*

4. *Lupencius zábity.*

Lupencius Abbas ś. Priwatá meczenniká w Gábálitanie/odnieśiony do Brunichildy krolowey/iż o niey coś złego mowił/pozwány do niey sprawił sie/y wolno do domu puszczony iest. Lecz Romes Innocencius ktory go był odniosł/poimáć go kazał y meczył go/y potym pusćiwszy go/zás mu v rzeki Axony głowe vćiał/y w worze ia w rzeke wrzućił. Ciáło iego bez głowy w wodźie náleźione iest od pásterzow/á wor on z głowa orzeł z rzeki wywlokł. V grobu iego cudá bywáły.

Rok P. 588. Pelági: II. 11. Maurici: 3.

1. Euagrius lib: 6. cap: 10. 11. 12.

Mauricius Cesarz/Romaná wodzá nawyższego/ktory szcześliwie y ze zwyćiestwem gránic Rzymskich obronił/chcac złożyć/á Philippiká źieciá swe° ktory śiostre iego miał/ ná ono mieysce wstáwić: nálazł wzburzone woysko ktore Philippiká przyiać niechćiáło/y przyśiega sie ná to obwiazáło. Vćiekł sie Cesarz do onego Grzegorzá Pátryárchy Antyoskiego prosząc go/áby żołnierze vspokoił/á do posłuszeństwá námowił. Miał wielka przyiaźń v woyská wszytkiego on Biskup/y szedszy do nich z wielka pokora przed nimi pokleknał/y płacząc rzecz bárzo dźielna czynił/y zá pomoca Boża sercá ich viały odmienił. Tylo záwołáli/iż przyśiegi swey odstapić dla sumnienia nie mogli. A on im o kápłańskiey mocy od Bogá dáney wywodźił/iż one przyśiege rozgrzeszyć y wolne im sumnienie vczynić mogł. A oni ná tym przestáli/y biorac z reku iego niepokaláne ćiáło CHRISTVSOWE/bo były wielkie dni/wszyscy sie vspokoili/y Philippiká/po ktorego Biskup záraz posłał/przeprászáli/y do iego sie posłuszeństwá podáli.] Wielka Rhetoriká pokorá kápłáńska y chec do pozyskánia dusz P. Bogu/y do pokoiu pospolite°. Nie sromotá vniżyć sie biskupom gdy o dusze idźie/dla ktorych sie Chrystus Bog nawyższy bárzo vniżył.

Wzburzenie żolniersow.

Iáko ie Grzegorz vspokoił.

2. Isidor: in Chronic. *Woyná niespráwiedliwa ná Chrześćiány nowe.* Greg: Turon: hist: lib: 8. cap: 30.

Gunterámnus krol Fránkow z wielkim woyskiem w ktorym miał o sześćdźieśiat tysiecy ludu/ná Gothy one pod Rychárędem krolem/ktorzy iuż byli Kátholikámi zostáli/do Gálliey Nárboneńskiey wypráwił sie/y bitwe przegrał/iż Gothowie nigdy ták wielkiego zwyćiestwá nie mieli. Niesprawiedliwie sie był ná one Gothy Kátholiki pusćił/ktore ráczey dla onego do wiáry ś. náwrocenia/czćić miał/y dla tego P. Bog mu nie poszcześćił. Wroćiwszy sie

wszy sie do domu / nárzekał ná grzechy y nierzad żolnierzow / iż sie P. Bogá nie bali / kościoły iego y kápłany łupili / posłuszeństwá nie oddawáli / karánia nie znośili / y do poburzenia prędcy byli: á iáko nam / práwi / dáwáć ma P. Bog zwyćięstwo? y groźił sie przednieysze pokáráć / áby sie mnieyszy bali. Żałował sie y ná Biskupy on krol / iż nie náuczáli ludźi / y do boiáźni ich Bożey nie przyprawowáli / á w wielkie grzechy wpádáć im dopuszczáli / y dla tego Synod czynić w Mátyskonie ten krol roskazał / áby napráwá byłá. *Vpominanie do żolnierzow.* *Ná Biskupy o ludzkie grzechy.*

Ná tym Synodźie było Biskupow sześćdźieśiąt / okrom posłow od inych ktorzy przybyć nie mogli. Wznowili práwo o kośćiołách / áby nikt z nich mocą nie brał tych ktorzy do nich vćiekáią. y o sądách / áby kśiężá v swego Biskupá sądzeni byli / mieniąc iż to práwo od początku z kośćiołem vrosło. Dáli też práwo / ná Biskupy myśliwe / áby psow y ptakow nie chowáli / áni sie tym báwili. Vstáwili y o vczczeniu duchownych od świeckich. Gdy sie obá ná koniu potkáią / áby czapkę złożył z głowy świecki / á z sercá go vczćił. A gdy kśiądz pieszo / á świecki ná koniu / áby z koniá zśiadł y kápłanowi sie pokłonił. Zákazáli kśiężcy przy sądźiech krwáwych bywáć. &c. 3. Greg: Turon: hist: lib: 8. cap: 20. Concil: Matisc: cap: 9. 10. *Iurisdikcya Duchownych.* *Biskupi myśliwcy.* Cap: 13. Cap: 14.

Tám dáli iednemu Biskupowi wystepnemu pokutę / áby przez trzy látá włosow ná głowie y brodźie nie ostrzygał / á winá nie pił / y mięsá nie iadł / y kośćielnych vrzędow nie odpráwiał. *Pokutá włosow nie strzydz.*

Po Synodźie onym / krol Gunterámmus list do Biskupow wszytkich / y do swoich sędźiow y vrzędnikow vstáwę swoie nápisał / w ktorym tę dáie przyczynę karánia Boskiego przez woyny y głody y złe powietrze ná ludźie y bydło / iż ludźie praw Bożych y kośćielnych y vrzędowych nie záchowuią / á Páná Bogá sie nie boią. y vpomina Biskupy / áby ludźie swoie owce náuczáli / vpomináli / karáli / y do cnot wszytkich wiedli / żeby P. Bog karánie swoie oddalił / á dobrodźieystwá swoie przywroćił. Ná was / práwi / Biskupi grzechy ludzkie / iesli milczyćie. iáko y ia vyść gniewu Bożego nie mogę iesli poddánych moich dobrego nie obmyślam. Niech náuká wászá wszytkich nápráwia / iedni duchownym / á drudzy świeckim práwem niechay sie karzą. Sędźiom też swoim roskázuie / áby spráwiedliwie sądźili / ták iáko sie Pánu Bogu podoba / á sámi przez sie á nie przez namiestniki powinność swoię odpráwowáli. &c. Wydał práwo święte y krolom ku náśládowániu godne / iáko exekutor Synodu onego. 4. *Karánia Boskiego przyczyny.* *Krol Biskupow vpomina o naukę ludźi.*

Rychárédus krol / choć ono wielkie zwyćięstwo nád Fránki miał: iednák iáko spokoyny / o przymierze do Gunterámná kilákroć stał / á ziednáć go nie mogł. y przeto iáko spokoynego wybáwił go P. Bog od mácochy iego / ktora sie ná zdrowie iego z Biskupem Ariáńskim vdyla zmawiáłá / iż sie ich zdrády odkryły / iáko sie wyższey námieniło. Miásto Páryż w Gálliey tego roku ogniem wielkim pokarány iest od P. Bogá. Bronił iedney częśći ś. Márćin / iáko tenże Grzegorz pisze. 5. Greg: hist: Franc: lib: 8. cap: 35. 39.

We Włoszech gdy Smarágdus stárostá do Cárogrodu przyzwány był / á ná iego mieysce Romanus nástąpił: on Aquileyski Biskup Sewerus do odszczepieństwá sie / o one trzy Kápituły / wroćił z drugimi trzemá. ále ich drudzy Biskupi nie przyimowáli / y lud ich nie czćił. Paulus Diac: de gestis Longob: lib: 3. cap: 12.

Rok P. 589. Pelág: II. 12. Mauric: 4.

Biskup Rothomágeński Pretextatus od Frenegundy krolowey zábity męczennikiem został. Już był od niey wiele vćierpiał / y kilákroć zepchniony z Biskupstwá ná wygnániu mieszkał / ále od Biskupow y krolow przywrocony był. y groźiłá mu támże w Rotomagu mieszkáiąc: Jeszcze / práwi / náwiedźisz mieyscá gdźieś wygnány był. A on iey státkiem kápłańskim / iáko záwżdy / rzekł: y ná wygná- 1. Greg: Turon: hist: lib: 8. cap: 31.

niu byłem Biſkupem/ y ieſtem/ y bedę/ á ty nie záwżdy tey krolewſkiey mocy záżyieß. Ja y z wygnánia poydę do kroleſtwá wiecznego/ á ty z kroleſtwá świeckiego do piekłá poydźieß. O iákoby dobrze vczyniłá byś tych złośći ktore czyniß przeſtáłá/ á tego dźiećięćiá ktoreś vrodźiłá do lat dobrych dochowáłá. Temi słowy obráżona/ w dźień Wielkonocny do kośćiołá gdy w ſwey formie Antyphony Biſkup záczynał/ posłáłá nań mężoboyce/ ktory go śiedzącego vkłoł. Nieśiony ieſt do domu/ á Frenegundá wnetże go náwiedzáć przyßłá/ y żáłuiąc go zdrádliwie/ o mężoboycy śię pytáłá/ y bárwierze mu przywodźić chćiáłá. á on iey powiedźiał: A kto mię zábił inßy iedno tá/ co krole pozábiiáłá y wiele niewinney krwie wylałá? Ty przeklęta ná świećie będźieß/ á Bog zemśći śię krwie moiey nád głową twoią. y ták oddał duſzę Pánu Bogu. y kośćioł go zá męczenniká poczytá. Zábiłá y drugiego ſtárßego kośćielnego/ ktory iey mężoboyſtwo ono Biſkupá wymawiał/ o ktorym ten co Biſkupá zábił/ ſam obiáwiał.

Pretextatus Biſkup od Frenegundy zabity w kośćiele.

2. Gothowie gdy narody wielkie y Kátholickie kroleſtwá w Afryce we Włoßech/ w Hißpániey y w Gálliey posiádáli/ tym śię z ſwoiey Ariáńſkiey wiáry chlubili/ y zá dobrą ią mieli: iż w niey tákie zwyćięſtwá otrzymawáli/ á Kátholicką wiárę tym iáko cudem ſobie hydźili/ iż iákoby od Bogá opuſzczeni Kátholicy/ do ich ręku y mocy wpadáli. Lecz gdy Rycháredus krol ſwoie Gothy z Leándrem y inymi Biſkupy do Kátholictwá obroćił: ináczey śię pokazáło. Poználi błędliwą wiárę ſwoię/ á Kátholicką prawdę. y ná podpárćie ſtátku ſwe° Richáredus zebrał tego roku czwarte° krolowánia ſwego ze wßytkiey Hißpániey Biſkupy ná Synod do Toletu. y było ich śiedmdźieśiąt y dwá/ zá pozwoleniem Papieżá Pelágiuszá/ ktore° namieſtnikiem tám był on Leánder. Był ná nim ſam Rychárędus y ręką go ſwoią podpiſał.

Gothowie poználi prawdę.

Synod wielki ná nawrocenie Gothow.

Concil. Toletan. 3.

3. Ná początku tego Synodu Leánder słodkie y vczone miał kazánie ná wzbudzenie rádośći duchowney z onego oświecenia Gothow/ y z iednośći świętey/ y z duß ták wiele pozyskánia. Rychárędus też krol mową ſwoią on Synod vweſelał/ y vpominał/ áby kośćielny rząd y kárność náprawiona byłá/ przez ták wiele lat/ poki heretyctwo Gothow przeßkadzáło/ zániechána. A żeby pośćili y modlili śię/ ná dobrey rády náleżienie. y trzy dni post vſtáwili y modlitwy/ niżli Synod on záczęli. Modlił śię z nimi y krol. A potym podał ná piſmie wyznánie wiáry ſwey/ y było przed wßytkimi czytáne. W tym wyznániu ſą one słowá do Biſkupow: Dwá wielkie y mocą rycerſką ine przechodzące y w liczbie niezliczone narody Gothy y Swewy/ iáko ofiárę Bogu oddáię/ przez ręce wáße. przyimićie/ á Pánu Bogu oddayćie/ náuczayćie/ y zbáwienie ich ſpráwuyćie. &c.

Richáredus święty krol.

Wyznánie ono Kátholickie ręką ſwoią podpiſał temi słowy: Ja Rychárędus/ tę wiárę ś. ktorą po wßem świećie Kátholicki kośćioł wyznawa/ w ſercu mam/ w vśćiech ią opowiádam/ ręką ią moią zá pomocą Boską podpiſuię. Podpiſáłá śię y żoná iego Báddá temi słowy: Ja Báddá przechwálebna krolowa tę wiárę ktoram vwierzyłá y przyięłá/ z cáłego ſercá/ ręką moią podpiſuię.

Wyznánie wiáry Richareda y podpis.

4. Zá tym náſtąpiło weſołe wołánie wßytkich Biſkupow. Chwałá Oycu/ y Synu/ y Duchowi ś. ktory iedność y pokoy kośćiołá ſwego Kátholickiego opátruie. Chwałá CHRISTVSOWI/ ktory okupem krwie ſwoiey kośćioł Kátholicki ze wßytkich narodow zgromadza. Wieczna wysługá Rychárędowi/ krolowi práwowiernemu. Nowych ludźi do kośćiołá názbierał. Niech go Bog y ludźie miłuią/ ktory ták Bogá vczćił. Zá dárem Páná náßego IEZVSA CHRISTVSA, ktory z Oycem w iednośći Duchá ś. kroluie ná wieki wiekow. Wßyſcy zás Biſkupi Ariáńſcy od Gothow y Swewow ze wßytką kśięża ſwoią y klerykámi/ wiárę Kátholicką wyználi/ y cztery Concilia pochwalili/ y błędy wßytkich heretykow po-

Ariáńſcy Biſkupi wßyſcy wiárę ś. wyznali.

tępili/

tepili/ y z prawego ſercá ſwoie náwrocenie opowiedźieli/ y o náuke czegoby
im ieſzcze nie doſtawáło/ z pokorą prośili. Zá tym krol Rycháredus prośił
Synodu/ áby tákie práwo ná Gothy y Swewy dáli: żeby przy ofierze/ gdy
bráć máią ćiáło Páńſkie/ wiárę Kátholicką wyznawáli.

Ná tym Synodźie wznowili y ono práwo/ áby śię kśięża do ſądow 5.
świeckich nie pozywáli/ iedno śię v Biſkupow ſwoich ſądźili. A to vſtá- Tolet: 3. cap: 13.
wili zá krolewſkim roſkazániem y pozwoleniem/ áby ná Synod raz w rok *Iuriſdikcya Du-*
gdy śię ziáda Biſkupi/ ſędźiowie wſzytkiego kroleſtwá z nimi śię ziácháli/ y *chowna.*
od nich náukę bráli/ iákoby ich ſądy bez krzywdy y vćiśnienia ludźi/ odprá-
wowáli. A ktoby śię źle y nád práwo ná ſądách záchował/ áby tego Biſkupi *Stároſt y ſędziow*
doyźrzeli/ y do krolá tákiego odnośili.] Tákie práwá ſą też od niektorych Ce- *Biſkupi doglą-*
ſárzow/ iáko śię wyżſzey powiedźiáło/ piſáne. *daią.*

Rycháredus wſzytkie onego Synodu ſtánowienia potwierdźił/ á Pan 6.
Bog one wiernośći iego y tym płáćił. Wyzwolił go zás tego roku od Argi-
mundá wodzá iego woyſká/ ktory krolem być chćiał/ y nań śię z innemi zmá-
wiał. Odkrytá śię zdrádá ich/ y pokaráni ſą. Był ten krol dźiwnych cnot y Iſidorus.
wielce v ludźi miły/ był łáſkáwy/ ſzczodry/ vbogich miłośnik/ ſpráwiedliwy y
pobożny/ á nádę wſzytko w wierze Kátholickiey gorący.

W Syciliey zákazano poddyákonom/ ktorzy przed świeceniem żony mie- *Czyſtość ſług ol-*
li/ áby z żonámi nie mieſzkáli/ á czyſtość chowáli/ iáko y w Rzymie czynią. *tárzá poddiako-*
W czym znáć/ iż pierwey tę wolność mieli/ y nápráwuiąc to ś. Grzegorz *now.*
Papież/ poleca wſzytkim Biſkupom áby żadnego ná poddyákońſtwo nie Lib: 1. epiſt: 41.
poświącáli/ ktoryby żyć w czyſtośći nie obiecał. y w Hiſzpániey ná poddyá-
kony ieſzcze do tego czáſu tákiego práwá nie było. Bo Toletáńſki Synod te- Can: 5.
goroczny/ żyćie bez żon y czyſtość ná kápłany tylo y dyákony kłádźie.

Mauricius Ceſarz ná Perſy Philippiká wypráwił/ ktory P. Bogu vfá- 7.
iąc/ y iego o zwyćięſtwo proſząc/ wźiął z ſobą obraz Páná náſzego on od Abá- Miſcell: lib: 17.
gárá nie ręką czyniony. A Perſom wieſzczkowie ich o pewnym zwyćięſtwie Cedren: annal: in Mauric.
opowiádáli/ y hetmáná Perſow Kárdárige nádymáli. Nábráli z ſobą Per- *Obraz Páná ná-*
ſowie wiele łáncuchow y powrozow y pętow ná poimánie więźniow. Ale śię *ſzego ná woynie.*
oſzukáli. Gdy do bitwy przyſzło: Philippikus obraz on woyſku vkázuiąc/ á do
męſtwá pobudzáiąc/ vpadał ſam ná modlitwę y płákał. y dał P. Bog wiel-
kie zwyćięſtwo/ ták iż dwá tyśiącá więźniow do Cárogrodu poſłał. Miaſt *Perſowie poráże-*
wiele Perſkich wźiął/ y w Bábiloniey był/ y korzyśći wielkie y bogáte pobrał. *ni od Philippiká.*

W Rzymie Tyber rzeká/ bárzo wylałá/ y ſtáre budowánia obaláłá/ y 8.
wielkie ſzkody w gumnách kośćielnych poczyniłá. Widźiano wielkość wę- Turon: lib: 10.
żow/ y iednego ſmoká okrutną beſtyą/ zá ktorą wſzytká oná gádźiná do mo- cap: 1. hiſtor.
rzá po rzece wpádłá/ y tám wſzytká pozdycháłá. ktorą gdy ná brzegi morze *Smok z Tybru z*
wyrzućiło/ powietrzé śię od ich zgniłośći popſowáło/ y było potym ſrogie *wężámi.*
powietrzé morowé. O tákim wylaniu rzék ś. Grzegorz piſze/ iż w Wero- *Złe powietrze.*
nie gdy Atezys rzéká wylałá/ y wodá áż do okien kośćiołá Zenoná ś. męczen- Dialog: lib: 3. cap: 19.
niká przyſzłá: v drzwi kośćielnych otworzonych iáko śćiáná ſtałá/ á w ko- *Cud o wodźie w*
śćioł nie wchodźiłá. Ci co w kośćiele byli/ ktorzy wyniść nie mogli/ czerpáli *Weronie.*
v drzwi wodę onę y pili/ á wodá nie płynęłá/ iedno podnioſzſzy śię ſtałá. To
śię przyczytáło zá ſłudze ś. męczenniká.

Rok P. 590. Pelág: II. 13. Mauriciu: 5.

MOk ten wielką zárázę do Rzymu wniośł/ to ieſt nagłe śmierći/ y 1.
złe morowe powietrze. Począł P. Bog od domu ſwego: Bo Turon: hiſt: lib: 10. cap: 1.
Papież Pelágius wtory/ tą chorobą prędką vderzony ná inſzy *Zárázá w Rzymie*
żywot poſzedł. Zá nim niezliczona liczbá ludźi vmieráłá/ y prá- *morowa.*
wie miáſto puſte czyniłá. Widźiáne były iáko ſtrzały ſpadáiące *Papież powie-*
trzem vmárł.

Gregor: Pa: Dial: lib: 4. cap: 36. Anastasius. z niebá ná ty co vmieráli. Zkąd sie Boski gniew pokázowáł/ iáko ś. Grzegorz pisze. Byłá y powodź wielka/ y deszcze ták geste y długie/ iż ludźie mniemáli áby miał być drugi potop. Bo o tákich wodách nigdy słycháć nie było.

2. Szpital na stáre. O Pelágiuśie pisze Anástázyus/ iż śrebrnemi pozłoconemi bláchámi komorę ś. Piotrá/ to iest mieysce to gdźie ćiáło iego leży/ obił. A z domu swego vczynił gospodę ná vbogie stáre. Nád ćiáłem też ś. Wáwrzyńcá z fundámentow kośćioł zbudowáł/ y tablicámi śrebrnemi grob iego ozdobił. A gdy iego ćiáłá mniszy niektorzy y Mánsyonarze szukáli y kopáli/ niewiedząc gdźie leży/ znagłá sie otworzył grob/ y widźieli wszyscy ćiáło iego/ ále sie go dotknąć nie śmieli. Lecz wszyscy co ono ćiáło widźieli/ do dźiesiątego dniá pomárli. To pisze ś. Grzegorz. Ciáło S. Wáwrzyńcá strászliwe. Lib: 3. epist: 30. Jest list tego Pelágiuszá do Biskupow Germániey o dźiewiąći prefáciách we Mszy/ áby ich wiecey nie było.

3. Dialog: lib: 4. cap: 55. Grzegorz ś. tym czásem w Rzymie w swoim klasztorze ś. Jedrzeiá z mnichámi mieszkał/ nápisał potym rzeczy niektore pámięći godne/ ktore sie zá niego w onym klasztorze stáły. Jedná iest o Justusie mnichu/ ktory nád zákazánie zakonne y z łákomstwá trzy złote chowáł. Ten gdy záchorzał/ zwierzył sie onego skárbu brátu swemu wedle ćiáłá/ ktory tákże mnichem był/ Kopiozus názwány. donioslo sie to ś. Grzegorzá/ y záfrásowáł sie/ y chcąc do pokuty chorego przywieść/ y brátom dáć kárnośći postrách/ żadnemu onego chorego náwiedzáć nie kazał. y dowiedźiał sie iż to czynili dla onego iego grzechu/ y żáluiąc zá grzech vmárł. A ś. Grzegorz dáć mu pogrzebu z bráćią niechćiał/ ále go w gnoiu zákopáć/ y pieniądze one z nim wrzućić y bráćiey nád grobem wołáć kazał: Pieniądze twoie niech z tobą ná zgubę zostáią. Iustus mnich z pieniędzmi pogrzebiony. Tedy sie bráćia potrwożyli/ y nieśli do ś. Grzegorzá y te rzeczki ktore sie im mieć godźiło/ boiąc sie w łákomstwie iákiey przygány. A po trzydźieśći dni kazał ś. Grzegorz zá onego brátá Justá/ Msze ś. y ofiáry przez dni trzydźieśći vstáwicznie czynić. y dniá trzydźiestego vkazał sie brátu swemu Kopiozowi/ ktory go spytał: iáko sie masz? á on rzekł: Złem sie miał; álem dopiero dźiś kommunią wźiął. Ofiáry Mszey S. wybáwiły Iustá. To iest/ do ochłody y pokoiu wiecznego przypuszczony był. Ták przez zbáwienną ofiárę/ męki vszedł.

4. Gregor: in Euang: Homil: 38. Dial: lib: 4. cap: 37. W toż powietrze w Rzymie w tymże klasztorze ś. Grzegorzá/ pácholę zuchwáłe y swowolne chorzeiąc/ czártá/ á on go iáko smok pożerá/ widźiáło/ y ná bráćią zakonną wołáiąc/ modlitwą ich wybáwione było/ y w pokućie/ y dobrey woley do zakonu/ vmárło. O czym pátrz w żywoćie ś. Grzegorzá.

Dialog: lib: 4. cap: 36. Stephan vmárły wroćił sie do ćiáłá. Tenże ś. Grzegorz pisze o iednym przezacnym mężu Stephanie/ iż to sam od niego słyszał/ iż gdy był w Cárogrodźie/ bárzo záchorzał y vmárł/ á ćiáło iego niepogrzebione leżáło: prowádzono go w strony piekielne/ gdźie widźiał wiele rzeczy/ o ktorych słyszał/ ále im nie wierzył. y gdy go przed iednym sedźim postáwiono: on go nie przyiął/ ále rzekł: Nie tegom ia Stephaná przywieść kazał/ ále Stephaná kowalá: y wnet sie do ćiáłá wroćił y ożył/ á on drugi Stephan kowal ktory podle mieszkał/ vmárł.] W tey powieśći fałsz być nie może. Bo ten powiedźiał co był z ćiáłá wyszedł/ y powieść sie iego/ śmierćią drugiego potwierdźiłá/ y święty á mądry Papież wiedźiał/ komu y co wierzył. Dla pokuty y nápráwy ludzkiey/ vżycza P. Bog tákiego widzenia y obiáwienia.

5. Dialog: lib: 4. cap: 36. Drugi żołnierz záchwycony z ćiáłá ná on świát. Tamże záraz o drugim powiáda/ o żołnierzu nieiákim w Rzymie/ iż z ćiáłá záchwycony/ bez duszę leżał/ y widźiał dźiwne rzeczy/ y powiádał ie/ y było to wielą ludźiom iáwno. Widźiałem/ powiáda/ most iákiś/ á pod nim rzéká czarna/ y mgłá/ y obłoki sprosne śmierdzące; á zá mostem wesołe pole/ y łąki bárzo wonne/ po ktorych ludźie w bieli chodźili/ y tám prześliczne y złotemi cegiełkámi budowánie. Ná onym mośćie/ źli y niesprawiedliwi w rzékę onę vpadáli/ á dobrzy y pobożni śmiele przechodźili. y widźiałem tám

Piotrá

Piotrá ſtárßego kośćielnego zwiazánego / y ćiezkim żelázem okowánego / y inne / ⁊c.] Przez te widome obrázy vkázuie P. Bog / one niewypowiedźiáne świátá drugiego ſpráwy / tylo dla poiećia náßego. Nie iżby tám tákie iáko tu / ábo moſty / ábo polá / ábo budowánia były. Bo tám wßytko nád rozum náß wietße y wyżße y lepße rzeczy ſą.

O tym powietrzu ktore tego to roku było / wſtawili niektorzy ludźie / iż ſkoro kto w nim kichnał / záraz vmárł. y dla tego kicháiace pozdrawiamy / mowiac: Bożeć day zdrowie. Ale dawnieyßy to obyczay o ktorym ießcze Plinius nápiſał / iż y v Pogan bywał. Powiáda ießcze ś. Grzegorz o tymże powietrzu / iż w Portueńſkim mieśćie był mnich młody w látá / ále dobry y pokorny Melito. Ten gdy záchorzał bárzo / náwiedzał go Felix Biſkup onego miáſtá. y ćießac go / mowił: Dać ießcze P. Bog zdrowie. A on rzekł: Przyßedł czás moy. Bo mi ſie vkazał młodźieniec z liſtem / mowiac: Otworz á przeczytay. y otworzywßy / nálazłem tám wßytkie ktores ty ná przeßła Wielkanoc ochrzćił / złotym piſmem nápiſáne / á iam był pierwßy / y wiem że ći wßyſcy pewnie pomrą. Vmárł on Melito y oni wßyſcy o ktorych oznaymił. To mi ſamże ten Biſkup powiedźiał / mowi ś. Papież.] Vmieráiacy czeſto prorokowáć mogą ábo z obiáwienia Bożego / ábo iuż nieiáko ná on świát z bliſká pogladáiąc.

6. *Kichanie.* Natur: hiſt: lib: 28.

Dialog: lib: 4. cap: 26. *Mnichá Melitá widzenie w chorobie.*

W Hißpalu w Hißpániey był Synod zá Leándrá tegoż miáſtá Biſkupá / ná ktorym poſtánowili áby zá zezwoleniem Biſkupá / vrząd świecki wyganiał niewiáſty podeyzrzáne v kśiężey y klerikow. Gdy im práwá duchowne y karánia nie pomagáły.

7. Concilia Hiſpanorum. *Vrząd świecki ná niewiáſty v kśię-żey.*

W Gálliey ná krolá Gunterámná nieprzyiaćiele iego mężoboyce nápráwili / ktory nie mogąc go indźiey vpátrzyć / w Rábilonie w kośćiele gdy do ołtarzá przyſtąpiwßy kommunią / to ieſt / ćiáło Páńſkie bráć miał / przyſtąpił w rzeczy coś chcąc powiedźieć / y dobywßy nożá vderzyć w krolá chćiał / ále mu noż z ręki wypadł. poimano go / y drugi goły noż przy nim nálezionó. Wyznał ſię y wydał tych co go nápráwili. ine krol pogubił / á tego vchwoſtánego żywo puśćił / niechcąc áby kto z kośćiołá wywiedźiony / zábity był.

Gregor: Turon: lib: 9. cap: 3. *Zdrádá ná krolá Gunterámná.*

Tego roku duchá P. Bogu oddáłá oná wielka krolowa Rádegundis w klaßtorze ſwoim / przy pánnách zakonnych z ktorymi świát podeptáłá y ćiáło ſwoie vmartwiáłá / y áż do końcá w wielkich cnotách y żywoćie ćiáſnym dotrwáłá. Pátrz w żywoćie iey.

8. *Rádegundá.* 9. Auguſti.

Tegoż roku ná wieczny żywot ßedł Rupertus Biſkup Wángioneńſki w Gálliey / Apoſtoł Boioáriow y Noriku / gdźie wiele Pogáńſtwá do CHRISTVSA y prawdy wiáry zbáwienney przywiodł. Pátrz w iego żywoćie.

Apud Surium 27. Martij. Tom: 2. Rupertus. 16. Martij.

Rok P. 590. Grzego: Pap: 1. Mauri: 5.

Tu ſię poczyna Tomus octauus Báróniuſzá.

1.

WO śmierći Pelágiuſzá wtorego Papieżá / gdy w Rzymie y złe powietrze / ktorym zárázony ten Papież vmárł / y głod wielki pánował / y woyny Longobárdow nálegáły / y ludźie bárzo trapiły: wßytkich oczy obroćiły ſię ná ś. Grzegorzá / o ktorym ták trzymáli / iż zá iego świątobliwośćią y godnośćią porátowánie iákie nędzom onym náleść ſię mogło. Zgodnemi tedy głoſy wßytko duchowieńſtwo y z ludem Rzymſkim zá Papieżá go wybráli. Wzbraniał ſię vrzędu onego iáko mogł / á ſprzećiwić ſię wßytkim ták zgodnym nie mogąc: iedne nádźieię miał / zá ktorą vść Papieſtwá mogł; to ieſt Ceſárſkiego przyzwolenia odmowienie. Bo iuż ná on czás zniewolony był od krolow Gothſkich napierwey kośćioł Rzymſki / iż Papież choć ſłußnie obrány / záśieść ná Papieſtwie nie mogł / áżby Ceſarz przyzwolił / ktory od Papieżow pieniądze ná onym wſtę-

Grzegorz ná Papieſtwo wybrány.

Niewola kośćiołá Rzymſkiego.

pie wy-

pie wyćiągał. Ná co bárzo nárzeka Grzegorz ś. iż to co niezbożni Ariani Gothowie czynić poczęli/ Chrześćiáńscy Cesárze od Iustinianá poczawszy/ prowádźić iáko okrutnicy nie przestáli.

2. Greg: in Psalm: 4. Pœnit. Pisał tedy Grzegorz pilny list do Cesárzá Mauriciuszá / prosząc/ áby ná iego wybránie ná Papiestwo nie przyzwalał / y rozumiał że go listem onym ná to námowić miał. Lecz stárostá Rzymski Germanus/list on iego záchwyćił/ y nie posyłáiąc go/ swoy posłał / bárzo prosząc / áby Grzegorzá potwierdźił. *Kmotrowska powinność.* Był dobrze Mauriciuszowi ś. Grzegorz znáiomy / y kmoterską powinność z sobą mieli/ gdy mu był syná ze chrztu ś. podniosł.

3. Był obyczay w kośćiele Rzymskim / nim wybrány Papież vrząd swoy odpráwowáć począł : to iest/nim potwierdzenie od Cesárzá przyszło: czterzey wszytkim kośćiołem rządźili: Nastárszy kápłan Archipresbyter / y nowo wybrány Papież/ y dwá dźiudzy z duchowieństwá do nich przydáni. A iż powietrze ono złe bárzo ludźie zábiiáło ; y prędkiego vbłagánia Boskiego gniewu potrzebowáło: *Kazánie S. Grzegorzá o pokućie. Processye.* Gregor: Turoneñ: lib: 10. cap: 1. Grzegorz ś. lud do pokuty kazániem vpominác / y z rożnych kośćiołow processye z litániámi czynić kazał. W iedney szli duchowni/w drugiey mężczyzná/ w trzećiey mniszy y zakonnicy/w czwartey mniszki/ w piątey niewiásty meżáte/ w szostey wdowy/ w śiodmey vbodzy y dźieći. Ci do iednego się ná káżdy dźień inszego kośćiołá schodząc / tám płákáli / y P. Bogu się korzyli y gniew iego błagáli. A choć iednego dniá ośmdźieśiąt ludźi ná onych litániách nagle vmárło : iednák schodźić się y wołáć do P. Bogá nie przestáli / áż vprośili : á Grzegorz ś. ostał się im iednaczem czásu gniewu. y insza processya ábo litánie ná dźiekowánie P. Bogu zá ono dobrodźieystwo złożył. Acz iesżcze nie zgołá ono złe powietrze vstawáło.

4. *V ćiekánie od Papiestwá.* Paulus Diac: in vita eius lib: 1. ca: 44. Odpráwiwszy one posługę ludzką / boiąc się áby potwierdzenie iego od Cesárzá ná Papiestwo nie zászło : vćiekł z Rzymu y krył się po gorách y lásách y pustyniách. Szukáli go y zá nim biegáli Rzymiánie. y gdy słup iásny ná powietrzu vyźrzeli/domyślili się iż go on słup vkázował. y nálazszy go wźieli/ y w kośćiele ś. Piotrá do poświecenia przywiedli / y ná stolice onę podwyższyli. In præf: lib: Pasto. Sam o tym námienia/ iż się od tego vrzędu krył/ á gdy mu się P. Bog w tey mierze przez znáki sprzećiwił/ poddáć się pod iárzmo tworce swego muśiał. Poświecony iest 3. dniá Septembrá tego roku. Gregor: lib: 6. epist: 4. A iż Cesárzowi zwykłe pieniądze słáć muśiał / ná ktore Gothowie Papieże nowe zniewolili : grzechu w tym żadne° nie miał. Bo krom tych pieniedzy Papieżem iuż własnym był. wykonánie tylo vrzędu swe° y kłopoty á trudnośći z Cesárzem okupował.

5. Homil: 1. Skoro ná Papiestwo podnieśiony był / pierwsze do ludu/ktory słowem Bożym karmić począł/ kazánie miał / ćiesząc ie w onych nędzách ktore przychodźiły / á do boiáźni Bożey przywodząc. *Psowánie Rzymu ná budowániu.* Bo ná ten czás y tá plagá ná Rzym vderzyłá/ iż wiátry wielkie powstawáły/ktore stáre budowánia y drzewá mocne obaláły. Dialog: lib: 2. cap: 15. Przystępowáło y źiemie trześienie/ktore z fundámentow y kośćioły y domy psowáło. y dźiało się wedle proroctwá ś. Benedyktá : iż Rzym nie miał być od Pogáństwá zepsowány / ále wiátry y wichrámi y gromy y trześieniem źiemie miał vpádáć. Longobárdowie też wielki postrách ludźiom czynili/ y ći żołnierze ktorzy miástá strzegli/ swary się y niezgodę rozrywáli. *W głodźie pomoc.* Lib: 1. epist: 2. Przystępował y głod wielki/w ktorym z Sycyliey zboże kośćielne wożić do Rzymu dobry pásterz kazał/ pisząc one słowá do stárosty : Ieśli co máło posleszś/ wiedz iż nie iednego człowieká ále wszytek lud zábiieszś.] Ná tákie Lib: 1. epist: 4. Papiestwo tráfił ś. Grzegorz / iáko ná okręt w potopie morskim. Ná co w listiech swoich smutno stęka.

6. *De cura pastorali kśięgi pisze.* A iednák żadnym trudnośćiam nie vstąpił / y ták ie ochotnie odpráwował/ iákoby w pokoiu wielkim/ábo w swey pierwszey celli mieszkał. Bo w ten czás one przewyborne kśięgi De cura pastorali nápisał / gdy mu Ian Rá-

wenski

wenski Biskup przymowił/ iż od pracey kościelney kryć sie y vćiekáć chćiał. Pokazał mu iáko y Názyánzenus vczynił/ iż sie iest czego bać/ ná tákim vrzędźie śiedzącemu/ á iáki ma być/ kto mu poprostáć chce. y onym pisániem sam sie wiązał/ áby tákim był iáko dobrego pásterzá wymálowáł. Jest iego list do śiostry Cesárskiey Theoktisty/ w ktorym sie ná ty frásunie co sie z iego podwyższenia ná Papiestwo rádowáli. Nie podwyższonoć mie/ práwi/ ále poniżono/ do świeckich prac przywiązano mie/ iákichem zá żywotá nigdy nie miał. pod fárbą Biskupstwá/ do świátám sie wroćił. Pierweyem nád źiemię podwyższony był: á terázem w błoćie vwiązł. wracáć sie do sercá chce/ á rozerwáne myśli tego mi bronią/ iż wołam: Serce moie opuśćiło mie. Słusznie Psalm mowi: Gdy ie podnoszą/ w ten czás vpadáią. Cesarz naiáśnieyszy/ z málpy lwá vczynić chce. ná iego roskazánie zwáć sie lwem może/ ále lwem zostáwáć sie nie może/ ⁊c.

Lib: 1. epist: 5.
Poniżáią nie podwyższáią na Papiestwie.

7. Stárał sie o kośćioły od nieprzyiaćioł spustoszone/ áby kápłany miáły/ ábo sie z bliskimi osádzonemi złączyły. y o one odszczepieńce o trzy Kápituły pracey nie zániechał/ y wiele ich pozyskał/ vkázuiąc iż sie żadna przez nie krzywdá Concilium Kálcedońskiemu nie dźieie. A zwłaszczá iż był Cesarz Mauricius roskazał/ áby ie ná Synod zezwano/ á do iednośći przyłączono/ żeby wszytki niezgody zniesione były. Aquileyski Biskup Sewerus ieszcze sie sprzećiwiał/ ále go nieprzyiaćiele z stolice oney wyrzućili/ y do tákiey nędze przywiedli/ iż żebráć chlebá musiał.

Lib: 1. epist: 8.
Odszczepieńce o trzy Kapituły.
Lib: 1. epist: 14.
Sewerus Aquileyski.

Antháir krol Longobárdow/ gdy Kátholikom y dźiećiom ná Wielkanoc chrztu w Kátholickiey wierze zákazał/ sam oney Wielkieynocy nie doczekał.

Greg: lib: 1: ep: 17.

8. W Gálliey gdy ono powietrze złe ktore Rzym záráżáło/ szerzyć sie poczęło/ y áż do Hiszpániey záchodźiło: krol Gunterámnus iáko iáki kápłan ludźiom sie do kośćiołá przez trzy dni y nocy ná modlitwy schodźić/ y nic nie ieść iedno chleb ięczmienny á wodę pić roskazał/ á sam hoynieysze niż pierwey iálmużny rozdáiąc/ wszytkę nádźieię obrony w vbłagániu Boskim położył.

Obrona od powietrza.
Greg: Turon: lib: 9. cap: 22. hist. Franc.

Ná Longobárdy zmowili sie Fránkowie z Cesárzem Mauriciuszem/ y do Włoch wpádli/ gdźie gdy woyská Cesárskiego nie nálezli/ á Longobárdowie ná zamki sie y twierdze pokryli: oni źiemię Włoską bárzo szkodliwie pustoszyli y odźieráli. Zá co ie P. Bog karał/ iż niemocy wielkie ná nie vderzyły/ y málo sie ich do domu z onemi łupy wroćiło.

Turon: hist: Fr. lib: 10. cap: 3.
Fránkowie źiemię Włoską pustoszą.

9. Synod w Antysiodorze w Gálliey w tym czáśie czyniony pokázuie/ iż onego wieku ćiáło Páńskie wierni w rękę bráli. Bo białymgłowom roskázuią/ áby w gołą rękę nie bráły/ iedno w białe piękne płotno. Co y Augustyn ś. w iednym kazániu wspomina/ gdy mowi: Wszyscy mężowie gdy przystępowáć chcą/ ręce vmywáią: á niewiásty białe płotno chędogie podáią/ w ktore ćiáło CHRISTVSOWE biorą. Były ná on czás mocny zwyczay/ iż wszyscy wierni w sobotę ná iutrznią wstawáli/ iáko sie z Mátyskoneńskiego Synodu pokázuie: Ktorzy/ práwi/ nie słownemi ále prawdźiwemi są Chrześćiány/ wstawáią y nie śpią dla modlitwy.

Can: 36.
Bránie w rękę ćiáła Páńskiego.
August: serm: 152. de temp.
Wstawánie ná Niedźielną Iutrznią.
Matisc: Can: 1. 2.

We wschodnych kráiách oświećił sie mąż nabożny y cudámi Boskiemi okrászony/ Theodorus Siceotá/ ná Biskupstwo Anástásiopolskie w Gáláciey mocą porwány z klasztorá y iáskiniey/ gdy sam dobrowolnie ná Biskupstwo niechćiał. Zywot iego wypisał Georgius kápłan tegoż klasztoru/ ktorego rodźicom v P. Bogá vprośił/ y z dźiećińśtwá wychowány od niego był.

Siceotá porwány na Biskupstwo.

Rok Páński 591. Grzegorzá 2. Mauriciuszá 6.

1. GRzegorz ś. nietylo oko pilne máiąc ná powszechne potrzeby kośćiołá Bożego/ ále y ná poiedynkowe persony: wdowom Rzymskim/ ktorym wielkie máietnośći on Totylás był pobrał/ iálmużny y żywność rozsyłał/ y subdiákonom ktorym gospodárstwo kośćielne polecał/ wiele pieniędzy y zbożá dáwáć/ y tákich szu-

Zywność zacnym wdowom.
Lib: 1. epist: 37. 57. 65.
Szukánie ich.

Lib: 1. epiſt: 24.

káć/á ſobie o nich dáwáć znáć kazał. Zebrawßy Synod ś. Grzegorz/ y tám wiárę ś. wyznawßy/ nápiſał liſt do czterech Pátryárchow/ do Janá Cárogrodzkiego/ do Eulogiußá Alexándriyſkiego/ do Grzegorzá Antyocheńſkiego/ do Janá Jerozolimſkiego/ o wierze ś. wedle zwyczáiu iáko ia ſam wyznawał/y oni wyznáwáć y náucząć mieli. Gdźie mowi: Cztery Concilia czczę/iáko cztery Ewángeliſty/á nawiecey Kálcedońſkie/y o piątym to mowię; tákże ie czczę; y liſt Iby/ y piſánie Theodorá/ w ktorym perſonę Pośrzedniká Bogá y ludźi ná dwoie ieſteſtwo dźielił/ y Theodoretá w ktorym Cyrillá ßczypał/potępiam. A perſony ktore te pięć Concilia odrzucáią/ y ia odrzucam/ ktore czczą y ia ie też czczę.] Co mądrze wyrzekł/ ná pokoy wieczny á pogrzebienie onych ſwarow o trzech Kápitulách/ á ná ochronienie Concilium Kálcedońſkiego/ ktore błędy tych trzech potępiło/ ále perſon pokutuiących nie potępiło. O co ſie ták czeſto świát mießał.

Wyznánie wiáry do czterech Pátryárchow.

2. Lib: 1. epiſt: 25.

Anáſtazyus Antyocheńſki wygnany.

Lib: 1. ep: 29. lib: 1. epiſt: 30.

Piſał też tenże liſt Synodálſki do onego wygnánego Pátryárchy Antyocheńſkiego Anáſtázyußá/ znáiąc go zá prawego Pátryárchę/ choć Grzegorz ná iego mieyſcu śiedźiał/ y poſyła mu vpominki/ to ieſt Piotrá ś. klucz/ y w nim proch piłowány z łáńcuchá iego/ o ktorym mowi: iż ná chore położony cudá zwykł czynić. Co też do Andrzeiá przezacnego mężá/ y do Janá Pátriciußá/ tákiż im dar poſyłáiąc/ piße.

Lib: 1. epiſt: 64.

Wino dárowne koßtowne przedał.

Lib: 1. epiſt: 43.

O Biſkupy vkrzywdzone wßędźie czynił ś. Grzegorz/ y niedoſtátecznym pieniądze słał. Jeden mu drogiego y bárzo dobrego winá poſłał/ á on ie przedáć y pieniądze iemu odeſłáć kazał. Był hoyny do dánia á trudny do bránia. Vpominał Biſkupow áby ná vbogie ßczodremi byli/ á zwłaßczá ná wygnáne/ ná ktorych mieyſcu śiedźieli/ áby ſie żywnośćią z nimi podźielali.

3.

Wenancius zrzucił kápicę.

Lib: 1. epiſt: 33.

Mnichy też błędne do kárnośći/ y drugie odpádłe/ do klaßtorow nágániał. Wenánciußá kánclerzá Włoſkiey źiemie/ w bogáctwách możnego/ z domu Deciußow/ ktory był mniſki vbior zrzućił/ znowu do mniſkiego ſtánu námawia/ y ſądem mu ſrogim Boſkim groźi.

4. Lib: 1. epiſt: 38. 39. 40.

Naprawa klaßtorow.

Byli drudzy mnißy iáko w onych woynách y zámießániu/ ktorzy żony bráli/ tákie záś do klaßtorow zgromadzał. w tym wielkiey zázył trudnośći y pracey/ nim ich do pokuty przywieść mogł. Swieccy przed nieprzyiaćiołmi vćiekáiąc z żonámi y dźiećmi y białą płćią do klaßtorow ná wyſpách Orſyánie y Pálmáriey miedzy mnichy ſie kryli. Zkąd czyſtośći mniſkiey ßkodá ſie nie máła dźiałá. Wielkiey zázył pracey ś. Grzegorz nápráwuiąc one błędy. Drugim ktorzy dobrze w zakonách żyli/ roſkázował/ áby przez ludźie dobre świeckie/ potrzeby ſwoie świeckie opátrowáli/ y ine ná to náymowáli/ á ſámi od

Lib: 1. epiſt: 49.

ſłużby ſie Bożey nie tárgáli. A ktorzy byli vbodzy á dobrzy/ iáłmużny im hoyne poſyłał. Laurenciußá Archidiákoná Rzymſkiego v wßytkich vczczonego/ dla hárdośći iego y inych ktore ſie zámilczáły grzechow/ z vrzędu

Lib: 2. epiſt: 1.

złożył: á Honoratá przed wßytkim duchowieńſtwem ná iego mieyſce poſádźił. Biſkupá Neápolitáńſkiego Demetriußá/ dla grzechow iego tákże złożył/ y obieráć inego roſkazał.

5. Lib: 2. epiſt: 3.

Lib: 1. epiſt: 50.

Zony przed kápłáńſtwem wzięte.

Dial: lib: 4. cap: 11.

O czyſtość kápłáńſką y inych klerykow pilne dawał roſkazánia/ áby przy nich niewiáſty nie mießkáły/ okrom mátki/ śioſtry/ ábo żony w czyſtośći poſtánowioney.] Bo gdy żonáte ná kápłáńſtwo bráno/ záraz powśćiągliwość y czyſtość w onym małżeńſtwie chowána byłá. ktorym Biſkupi dufáli/ dopuśćili iż żoná iáko śioſtrá przy kápłanie mießkáłá. Ale gdźie było iákie podeyrzenie niepowśćiągliwośći ábo boiaźń vpadku: oſobno im mießkáć kazano. O czym tenże ś. Grzegorz przykład dáie. Vrſinius/ práwi/ kápłan/ potym iáko święcenie wźiął/ nigdy żony ſwey do śiebie przypuśćić niechćiał/ áni iey poſługi żadney nie vżywał/ áni w ten czás gdy chorował. A po wypełnieniu lat 40. ná vrzędźie kápłáńſkim gdy vmierał/ żoná iego dla

posługi iego przyszłá: á on ią odganiał/ mowiąc: Odeydźi odemnie niewiásto/ ieszcze iest ogniá żywego trochę/ odrzuć słomę. A gdy oná odeszłá począł mowić: Przystąpćie szczęśliwie pánowie moi/ przystąpćie pánowie moi/ iákośćie tu do sługi swego przyść raczyli? Idę/ á dźiękuię/ dźiękuię. y gdy to często powtarzał/ ći co przy nim byli/ spytáli go z kim rozmawia? á on rzekł: izali nie widźićie tu przychodzące pierwsze Apostoły Piotrá y Páwłá? y do nich wołáiąc: oto iuż idę/ iuż idę/ záraz duchá wypuśćił.

Vrsinus vmieraiąc żony przypuśćić niechćiał.

Smierć święta.

6\. *Czystość księżey.*

Z strony czystośći księżey/ ktora záwżdy w kośćiele Katholickim trwáłá/ iáko przodek iego Pelágius w Sycyliey zákazał/ áby poddyákonowie żon po poświeceniu swoim nie bráli/ y wźięte żony porzucáli: ták y Grzegorz ś. rozkazał/ áby żaden ná poddyákony święcony nie był/ ktoryby w czystośći żyć nie obiecował. á iesliby sie ożenił/ iuż poddyákonem będąc/ áby do wyższych stopniow nádźieie nie miał/ pokiby sie od żony wźiętey nie oddźielił.

Lib: 1. epist: 42. ad Petrum.

7\. *List zmyślony od heretykow.*

Tu sie vpomnieć y pohánbić ma kłamstwo niewstydliwe dźisieyszych heretykow/ ktorzy historią w rzeczy kośćielnąpisząc/ zmyślony list iákiś ś. Vdálriká Augustáńskiego Biskupá do Mikołáiá Papieżá/ vkázuią/ ktorego są te słowá: Błogosłáwiony Grzegorz wielki Papież pierwszy/ odiął był swoim wyrokiem kápłanom żony. A potym gdy tenże Grzegorz w swey sadzáwce ryby kazał łowić/ rybacy miásto ryb/ sześć tyśiecy głow dźiećinnych potopionych náleźli. To zábiiánie dźiatek gdy zrozumiał ś. Grzegorz/ iż z táiemnych cudzołostw y nieczystośći kápłanow pochodźiło: záraz wyrok swoy odwołał/ y grzech swoy słusznymi owocámi pokuty oczyśćił.] Poty ten list/ ktory żadnego do prawdy podobieństwá nie ma. Gdyż nikt więcey sie o czystość y bezżeństwo kápláńskie nie stárał/ iáko ten Papież/ po wszytek czás Papiestwá swego. Co sie z iego wiela pisánia pokázuie. Y ná Synodźie ktory w Rzymie czynił są te słowá: Iesliby ktory kápłan ábo dyákon żonę poiął/ przeklęty iest.] A też ś. Vdálrikus nie żył áni zá czásow Mikołáiá Papieżá pierwszego/ áni zá wtorego. Zá pierwszego ieszcze sie był nie vrodźił/ á wtory ośmdźieśiąt lat po iego śmierći żył. Iákoż miał do Papieżá Mikołáiá táki list pisáć? A ktemu sámo sie kłamstwo wydáie/ gdy sie sześć tysięcy dźieći w Rzymie miánuie/ zá ś. Grzegorzá/ ktory tylo ná Papiestwie żył lat czternaśćie/ iáko sie ich ták wiele zá ták krotki czás rodźić mogło? A do sadzáwki ś. Grzegorzá kto im wszytkie miotáć kazał/ ábo iáko to być mogło/ gdyż tám gdźie ryby chowáią/ pod strażą ie w zámknionych rybnikách chowáią? Izali im do tey złośći zátáienia máła rzeká byłá Tyber/ ktora przez miásto płynie/ á wolny káżdemu do śiebie przystęp dáie? Niech sie wstydzą tákich plotek y báśni y kłamstwá ludźie w ćiele y rozkoszách leżący/ z ktorych im wyleść y dla zbáwienia ćiężko. Inych rządow kośćielnych doglądáiąc Grzegorz ś. rozkazał áby przy poświeceniu kośćiołá/ vbogie częstowano y Agápy ábo iáko stárzy naszy zwáli stypy spráwowano niemáłym nakłádem. Co sie dla tego wspomina/ áby sie tákie dla vbogich obiády od przodkow nászych vgeszczáne/ á od nas opuszczone/ wznowić mogły.

Magdeb: Centur: 6. cap: 7. & Cent: 9. col: 540. & Cent: 10. colu: 686.

Sześć tyśięcy dźieći vtopionych iáki fałsz.

Lib: 1. epist: 50. lib: 7. epist: 109. lib: 11. epist: 40. lib: 12. inter August: cap: 2.

Sadzawka S. Grzegorza.

8\. Lib: 1. epist: 52. 54. *Stypy dla vbogich.*

Ná on czás kośćioł Rzymski nietylo we Włoszech y w Sycyliey ále y w Afryce imioná miał/ ktore gdy Gennádius Exárchá Afryki opátrował/ y do pożytkow y osády przywodźił/ iáko bárzo pobożny Chrześćiánin/ zá to mu dźiękuie Grzegorz ś. y zwyćiestwá ktore tám częste miewał/ tey iego pobożnośći przypisuie/ y ine mu obiecuie. Iákie to tám woyny y zwyćiestwá były/ pisma nie mász. Z listow ś. Grzegorzá do niego to poznáć/ iż znowu w Afryce Donátystowie sie rozmnożyli y Biskupy swoie mieli/ y śmiał sie ieden z nich w Numidiey Primásem/ iż láty był ná Biskupstwie stárszym/ czynić. O czym do Biskupow Afryki pisze ś. Papież áby tego nie dopuśćili/ y onego Gennádiuszá Exárchę pisániem swoim do obrony Kátholickiey wiáry/

Imiona Papieskie w Afryce. Lib: 1. epist: 75.

Donatistowie zaś rozmnożeni w Afryce.

przećiw heretykom pobudza. Oſłábieli byli bárzo Kátholicy/ á ożiebłe ſie kácerſtwom ſprzećiwili. ſchodziło ná Auguſtynách / y podniosłá ſie niezbożność bluźnierſka heretycka/ dla ktorey potym wßyſcy od Sárácenow zginęli.

9. *Chartularius.*

Miał ná on czás Papież ſwego Chártulárius ßá w Afryce / to ieſt/ ſwego ſędźiego/ ktory miáſto Papieżá ſądy duchowne w oney ſtronie odpráwował/ ktorego wielka byłá doſtoyność. Tákiego vrzędniká v Grekow w Cárogrodźie zwano Chártophilax / ktory od Pátryárchy ſądy odpráwował/ y miał wyſoką doſtoyność/ więtßą niżli Chártulárius w kośćiele Rzymſkim.

Theodor' Balſam. Lib: 1. epiſt: 45. Zydow nie poniewoláć.

Tenże Papież do Gálliey Biſkupow piſząc zákazał áby Zydow poniewolnie do chrztu nie przywodzono / ále żeby im Ewángelią ták przekłádano / iákoby ſie iey ſłodkośćią do wiáry pobudźić mogli.

Lib: 1. epiſt: 41. Polewanie we chrzćie.

Gdy Biſkupi z Hiſzpániey z ſtrony Gothow nie dawno do wiáry obroconych/ pytáli/ ieſli ná chrzćie troie polanie ábo ponurzánie / czyli iedno tylo być miáło ? odpiſał: iż rożny w tym kośćiołow w iedney wierze zwyczay/ nic nie wádźi. Lecz iż ná on czás heretycy trzykroć polewáli ábo zánurzáli / on rádźi áby tylo raz czynili. żeby licząc one zánurzenia/ nie rozumieli o iákim rozdźiale w Boſtwie.] y wolał żadnego przykłádu choć dobrego od heretykow nie bráć.

10. *Paulus Diac: lib: 3. cap: 14. & lib: 4. cap: 2. Krol Longobardus Katholikiem.*

We Włoſzech gdy krol Longobárdow Antháir vmárł/ żoná iego krolowa Theodolindá Chrześćiánká y Kátholiczká corká kśiążęćiá Boioárſkiego ná kroleſtwie zoſtáłá/ ktora obráłá ſobie zá mężá Agilulphá kśiążę Tauritanu / názwánego ná chrzćie Páwłem. Ten ſkoro ſie ná kroleſtwie vmocnił/ á wßytkę Włoſką źiemię/ potráćiwßy przećiwniki/ pośiadł/ okrom Rzymu y Ráwenny: z Ariáná zoſtał Kátholikiē/ z onymi ſwymi Longobárdámi/ zá ſtárániem oney dobrey białeygłowy żony ſwey Theodolindy. y ták P. Bog przez niewiáſty one/ mocne y dźikie narody do śiebie poćiągał. Fránki przez Krotildę/ Gothy w Hiſzpániey przez Ingundę żonę męczenniká Hermenegildá / á Longobárdy przez tę Theodolindę.

11. *Dialog· lib: 3. cap· 30. [C]zárći wychodzą z kośćioła Ariáńſkiego.*

Gdy Grzegorz ś. kośćioł ś. Agáthy w Rzymie w dźielnicy Subárrá názwáney / dawno od Arianow zmázány / y dwie lećie puſty y zámkniony / oczyśćiał y poświęcał: ſam powiáda / iż wiele ludźi ktorzy ſie w kośćioł ćiśnęli/ vczuli pod ſwemi nogámi wieprzá chodzącego / y do drzwi ſie ćiſnącego. Czárt dał znáć iż ztámtąd wynijść muśiał. á zwłaſzczá gdy tám wnoßono reliquie ś. Stephaná y świętey Marty. Támże názáiutrz w nocy wielkie były grzmoty / ták iákoby z fundámentow kośćioł ſie walił. A po kilku dni ná on kośćioł y ołtarz obłok z niebá zſtąpił / y poſtrách táki y wonią dźiwną vczynił/ iż tám wnijść żaden nie śmiał. Támże lámpy pogáßone kilákroć ſie ſáme zápaláły.] To ś. Grzegorz ktory był przy tym/ y tym Ariany poſromocą.

Lib: 2. epiſt: 19. Indic: 11.

Drugi tákże kośćioł od Arianow długo vżywány / ná imię ś. Seweriná Norikow Biſkupá poświęćił/ y reliquie iego z Neápolim przynieśione/ do niego wniosł.

Theophanes.

Ná wſchodnych kroleſtwách wodz woienny Mauricego Ceſárzá Ariſtobolus/ vſpokoiwßy ſwoie żołnierze/ ktorzy ſie czeſto burzyli / Perſy poráźił / y miáſto im wziął mocne Márt[yro]polę / ktore wiele potym mocy Rzymiánom przydáło.

Rok P. 592. Grzegorzá 3. Mauric: 7.

1. *Choroba S. Grzegorza. Lib: 2. epiſt: 32.33. Indic: 10.*

TEgo roku Arnulphus wodz Longobárdow około Rzymu wiele ludźi pozábiiał y w niewolą poimał/ y ßkod rozlicznych náczynił. O co ſie ś. Grzegorz fráſuiąc w niemoc wpadł y koliczne boleśći ćierpiał. Stárał ſię o pokoy z Longobárdámi / widząc opuſzczony Rzym z ktorego y żołnierze ná inne mieyſcá poſłáni

byli/

byli / ále Exárchus Rzymski / ktory w Ráwennie mieszkał / onego pokoiu nie dopuścił / á sam nie bronił / y z to siły nie miał. Jednák iákoby w pokoiu / o kościoły postronne stáránie ś. Grzegorz miał. Dowiedział się od posłow z Numidiey z Afryki / iż Biskup ieden Kátholik / od Donátysty Biskupá pieniadze wział / zá to iż go do Biskupstwá onegoż swego miástá przypuścił / áby obá być Biskupámi onego mieyscá mogli. Záraz posłał tám Hiláriuszá kościelnego Chártuláriuszá ktory w Kárthaginie mieszkał / y pisał do Kolumbá Primásá Numidiey / áby Synod złożył / á o tym Biskupie sąd uczynił / á iesliby się w tym świetokupstwie nálazł / áby złożony z vrzedu był.] Ták się tám znowu nietylo Donátystow ktorzy Kátholiki znowu chrzcili / ále y Mánicheyczykow kácerstwá szerzyły. Lib: 2. epist: 33. Indic: 10. *Donatistowie.*

Biskupi z Hiberniey oni ktorzy się byli dla trzech Kápituł od iedności kościelney oddzielili / vćiśnieni od nieprzyiaciol kościelnych do ś. Grzegorzá wołáiac o pomoc pisáli. On ich náucza odpisuiac / áby wiedzieli / iż im ono prześládowánie do zbáwienia dla odszczepieństwá nie pomaga / y wzywał ich do iedności kościelney / bez ktorey wedle ś. Cypriáná y męczeństwo zyskowne nie iest. Posyła im list / ktory Pelágius przodek iego o tych trzech Kápitulách pisał / áby czytáiac pilnie / prawdzie / vpor porzućiwszy / mieysce dáli. etc. Vpámietáli się / y są tego wielkie znáki / gdy potym około rzeczy kościelnych / rády y náuki od kościołá Rzymskiego szukáli y one bráli. Miał y we Włoszech wiele kłopotow ś. Grzegorz / one odszczepieńce o trzy Kápituły náwracáiac / ktorzy mniemáli áby piate Concilium co przećiwnego Kálcedońskiemu postánowiło. Z ktorego błedu tym ie trudniey było wywodzić / im się sámi zá wietsze Kátholiki vdawáli. 2. *Odszczepieńcy nawroceni.* Lib: 2. epist: 36. Indic: 10. *Trzy Kapituły.* Lib: 9. epist: 61. Indic: 4.

Hádrianus z Thebány miástá w Bocciey Biskup od swego Arcybiskupá Primæ Iustinianæ, złożony do Papieżá áppellowal. Rzecz iego vznawszy ś. Grzegorz / ná Biskupstwo go przywrocił y Arcybiskupowi 30. dni pokuty náznáczył.] Zkad baczyć się może / iż wszytkich po świecie Biskupow sedzia był Papież. Biskupá tákże Sálonitáńskiego w Dálmáciey Natálisá vpomina o niektore grzechy / zwłasczá biesiády y proznowánia y o krzywdy. y grozi mu wyklećiem y złożeniem z Biskupstwá iesli się nie vpámieta. y pomogłá mu oná przestrogá / słow pieknych / ktoremi mu przekłáda áby vpominánia przyimował. Bo y ia ktory cie nie żywotem ále wyższym mieyscem przechodze / nie mam sobie nikogoż zá wietszego przyiaćielá / iedno tego / przez ktorego iezyk winy moie / nim przyidzie sąd Boży / oćiera.] 3. *Appellacye do Papieża.* Lib: 2. epist: 6. Indic: 11. *Vpominanie gladkie co może.* Lib: 2. epist: 38.

Biskupá Kálaritáńskiego w Sárdiniey Jánuáriuszá przez pisánie bárzo zgromił / iż zacnego Páná iednego ná imie Isidorá o swoie własną krzywde / wyklináć śmiał. Od pielgrzymow ktorzy z rozmáitych stron do Rzymu przychodzili / dowiádował się o Biskupách iáki kto był / y iákiego záchowánia / tákże od dyákonow ktore wszedzie iáko oczy swoie miał / wiedzieć chćiał o wszytkim / áby pomoc dáć kazdemu y vpominánie mogł / y karánie iákiego było potrzebá. 4. Lib: 2. epist: 34. *O własna krzywde wyklinanie.* Lib: 5. epist: 29.

Suknia ś. Janá Ewángelisty v iednego Biskupá náleziona / kazał do Rzymu temuż Biskupowi przynieść / żeby z niey miał błogosławieństwo. y pisze Joánnes dyákonus / iż tá suknia w Rzymie w kośćiele Constántiná w ołtarzu chowána byłá / y cudá przez nie P. Bog czynił. Lib: 2. epist: 3. Indic: 11. *Suknia S. Iana Ewangelisty.* In vita Greg.

One dwie powieśći dziwne o Mártyriusie iáko P. IEZVSA w osobie tredowátego y wzgárdzonego ná sobie nosił / y o Romuli pánnie iáko od Anyołow przed śmiercią náwiedzona / y po śmierći duszá iey z muzyką prowádzona w niebo byłá / ktore tego roku Grzegorz ś. ná kazániu ludzie náuczáiac / przełożył: naydzieś w Zywoćiech świetych: y o Társylli w náukách przy żywoćie ś. Grzegorzá. 5. Homil: 39. Homil: 40. & Dial: lib: 4. cap: 15. 12. Martij.

Ogniem reliquiy dosnawaią. W Hiszpániey w Cesárauguście był wtory Synod/ ná ktorym reliquiy y kości s. v Arianow w ich kościołách nálezionych doznáwáć ogniem kazano. Ieśliby w ogniu nie zgorzáły / áby zá prawdziwe poczytáne były.] Táka ma być pilność áby nic obłudnego y fałszywego czći w kościele nie miáło.

6. Miscell: lib: 17. ex Theoph. *Persowie zwyćiężeni.* Euagrius lib: 6. cap: 16. 17. Z Persámi Mauricius Cesarz wielkie bitwy wygrał/ gdy Nársetes hetman Rzymski Báráneszá wodzá Perskiego szczęśliwie / y bez wylania krwie swoich / poráził. o co sie Hormisdá krol Perski ná swego hetmáná gniewáiac/ száte mu niewieśćią posłał/ y z vrzędu go złożył. Zátym Báránes pobudzáć niektore pány przeciw iemu począł/ ktorzy też iego okrućieństwá znieść nie mogli: y znagłá Hormisde náiáchawszy/ onego poimáli / y do więzienia wrzućili / á syná iego Kozroeszá ná krolestwo wsádzili. á potym wywiodszy z turmy Hormisde/ żone iego y syná w oczách iego piłą przetárli / á iemu sámemu oczy wyłupiwszy / do więzienia go dáli. w ktorym syn iego Kozroes *Kozroes oycá swego zabił.* oycá dobrze chował/ potrzeby mu wszytkie dáiąc. A on gdy tego nie przyimował y rzeczy posłáne deptał/ y synowi łáiał / kiymi go zábić syn kazał. Czym sie y Persom sámym obrzydził/ á zwłaszczá gdy niektore niespráwiedliwie dla Báráneszá onego zábiiał / y odstąpili go wszyscy á do Báráneszá przystáli.

7. *Kozroes wygnany do Rzymian sie vdał.* Kozroen vćiekáiąc/ myślił gdźie sie vdáć/ iesli do Turkow czyli do Chrześcian. y dał sie ná koniá swego/ wodze mu puszczáiąc gdźieby sie obroćił/ chcąc tám iść. koń sie ná droge do Rzymian y Chrześćian puśćił. y przyiáchał z żonámi y z dwiemá máłemi synámi y niektoremi pány Perskiemi do Circesium miástá Cesárskiego. Ztámtąd posły do Mauriciuszá wypráwił/ ktory go *Mauricius Kozroen przyiął y vcźcił.* wszytkiemi sposoby vczćić kazał / rozmyśláiąc świátá tego y w wielkich stanách niestáteczność szczęśćia / y tákie ná nawyższe pány odmiány / y práwie miásto gośćiá zá syná go przyiął/ y dáry mu krolewskie posłał. Co y Cesárzowa żonom iego / y synowie Cesárscy synom iego vczynili. Posłał do niego Cesarz dwu wielkich Biskupow/ Domicianá Melitiny powinnego swego/ człowieká wielce mądrego/ y onego Grzegorzá Antyoskiego Pátryárche dźiwnie vczonego y wymownego/ bo ieszcze był żyw/ nietylo go tákiemi osobámi czcząc / ále y z tą nádźieią / iż go do wiáry Chrześćiáńskiey poćiągnąć y námowić mogli.

8. Gregor: lib: 2. epist: 62. *Turcy krzyż na czele nośili.* Theophanes. Nársetes w onym zwyćięstwie nád Persámi poimał był niektore Turki/ ktorzy ná czele krzyż wypiątnowány mieli. Te posłał do Cesárzá / y gdy ich pytał Cesarz czemuby krzyż ná czele nośili: powiedźieli/ gdy było miedzy nimi záráźliwe powietrze/ ná obronę od niego tę rádę od Chrześćian mieli.

Greg: lib: 2. epi: 65. Indic: 11. *Prawo złe Mauricius wydaie.* Mauricius Cesarz zmázał tego roku swoie sławę/ gdy práwo wydał/ áby żaden żołnierz pokiby sie nie wysłużył/ ná służbę Bożą w mniski stan nie szedł. Co vczynił widząc zmnieyszone bitwámi woysko / ládá iákiey pomocy do zátrzymánia iego szukáiąc. Grzegorz s. Papież w ten czás chorzał/ gdy ono práwo przez Longiná Exárche do niego Cesarz posłał. y dla tego ná czás krzywdy oney Bożey zámilczał/ o ktorą sie mocno potym iął.

Rok P. 593. Grzegorzá 4. Mauric: 8.

1. *Mauricius Kozroesa na páństwo sadza.* Euagr: lib: 6. ca: 18. & 20. Mauricius Cesarz chcąc sobie Kozroeszá wiecznego przyiaćielá vczynić/ z dobroći swey wielkie mu pieniądze posłał/ áby sobie woysko z Persow pisał y lud przyimował. Ná ktore gdy sie táiemnie przez swoie zdobył / on też woyskom swoim prowádźić go do Persyey kazał. Gdźie Báránesowe woysko sámi Rzymiánie przemogli / á Persowie Kozroeszá przyieli / y ná páństwo z ktorego był wygnány przywroćili. Ná ktorym pokaráwszy nieprzyiaćiele swoie / y pokoy máiąc / krzyż złoty z drogiemi kámieńmi do Grzegorzá Pátryárchy

Antyocheń-

Antyocheńſkiego poſłał. Ten krzyż był od Theodory żony Juſtinianá Ceſárzá/ ná cześć ś. Sergiußowi meczennikowi do iego kośćiołá dárowány/ ktory przed wiela lat od Kozroeſá ſtárßego gdy Rzymſkie páńſtwá woiował/ z kośćiołá z innemi bogáctwy zábrány był/ á w ſkárbie ſie Perſkich krolow nálazł. Przy tym krzyżu poſłał też drugi ſwoy ze złotá tákże/ z tákim napiſem: Ja Kozroes krol krolow/ ſyn Hormisdy/ ſłyßac o ś. Sergiuśie meczenniku/ iż dáie to/ o co go prośi kto/ bedac z kroleſtwá wygnány/ iegoſmy pomocy wzywáli. ktora gdy nam dał/ á my ná kroleſtwo przywroceni ieſteſmy/ áby o tym káżdy wiedźiał/ ten krzyż poſłáliſmy do kośćiołá iego ná oświeczenie czći godnego imieniá iego. poſłáliſmy y drugi krzyż/ ktory był Juſtinianus do tegoż kośćiołá iego dárował. ktory Kozroes krol krolow ſyn Kábády prádźiádá náßego/ w ten czás gdy ſie z ſobą Rzymiánie y Perſowie prześládowáli/ tu zánioſł/ ktoryſmy w ſkárbie Perſkim náleźli/ y do tego świetego y czći godnego kośćiołá odeſłáli.] Te krzyże Grzegorz zá roſkazániem Ceſárzá Mauricego/ w kośćiele ś. Sergiußá z wielką czćią y powagą położył. A potym drugie bogáte dáry tenże krol Perſki do onegoż kośćiołá poſłał. Miedzy innemi miſe złotą/ ná ktorey nápiſał liſt do ś. Sergiußá/ zá dobrodźieyſtwá mu dźiekuiac/ y o żone ſwoie Syre/ ktora byłá Chrześćiánką/ á potomká nie miáłá/ proßac: áby brzemienną zoſtáłá/ wedle obietnice iego/ ktorą mu przez ſen vczynił.] Poſłał wiele złotá y roſkazał/ áby z niego vczyniona byłá miſá y kielich do ſłużby táiemnic Boſkich/ y krzyż y kádźilnicá. A ná końcu ſą te ſłowá: Co/ práwi/ zá twoią przyczyną ś. Sergiuśie nam dano bedźie/ to mi ſie y Syrze moiey przez twoie łáſkáwość y dobroć niech powodźi. Abych y ia y Syrá/ y inni wßyſcy po wßem świećie/ nádźieieſmy w twey mocy mieli/ y potym w ćie wierzyli.] Poty ten liſt ná złoćie po Grecku piſány. Ták Pogánin krzyż ś. y przyczyne świetych vczćił y wyznał iáko Báláám. Acz podobno ſumnieniem był Chrześćiáninem: ále wyznáć CHRISTVSA dla boiáźni poddánych ſwoich iáwnie nie śmiał. á iednák śmierć iego y meke tákim znákiem krzyżá/ iáwnie czćił. y nie ś. Sergiußowi Boſtwo ále Pánu iego vkrzyżowánemu przyznawał.

Piße Paulus Diaconus, iż żoná tegoż Kozroeſá/ táiemnie z Perſyey vćiekłá. y do Cárogrodu przyiáchawßy niepoznána chrzeſt ś. przyiełá. O ktorą do Ceſárzá piſał Kozroes áby mu ią odeſłał. Ceſarz z trudnośćią ſie o niey dopytawßy/ liſt iey tylo poſłał/ w ktorym były te ſłowá: Jż ia żoną twoią być niechce/ áż byś w CHRISTVSA vwierzył iákom ia vwierzyłá. A on to przeczytawßy/ wypráwił ſie do Cárogrodu z ßeśćiadźieśiat tyśiecy ludu/ y tám ieſt od Ceſárzá vczczony/ y do chrztu ś. przyprawiony/ ze wßytkimi onemi ſwemi żołnierzmi w CHRISTVSA vwierzył/ y wźiawßy żone ſwoie z weſelem ſie do domu wroćił.] Lecz o tym piſárze Greccy nic nie powiádáią/ y rzeczy ſą niepewne/ á zwłaßczá iż ś. Grzegorz w liśćie ſwoim tego roku piſánym/ świádczy/ iż Kozroes w Pogáńſtwie trwał.

To pewnieyßa co Ewágrius powiáda/ iż Naámánes Sáráceńſkie kśiąże narodu Scenitow połkownik Pogáńſki/ zbrodźień wielki/ ktory reką ſwą ludźie dyabłom ná ofiáre zábiiał/ Chrześćiáninem zoſtał/ y chrzeſt ś. przyiał/ y ſłup ábo obraz Wenery złoty roſpuśćił w ogniu/ y złoto vbogim rozdał. Wßyſcy iegω poddáni y domowi z nim ś. wiáre przyieli. Domicianus on Biſkup Melitiny dał znáć do Papieżá/ iż krolá Perſkiego do wiáry ś. námowić nie mogł: On mu odpiſał/ iż zapłáty ſwey zá ſtáránie tákie nie ſtráćił. Bo choć Murzyn z łáźniey czarny iáko wßedł wynidźie/ przedśie łáźiebnikowi zapłátá nie ginie.

Grzegorz świety nápiſał liſt táiemny do Ceſárzá Mauriciußá/ w ktorym go z pokorą y gládkimi ſłowy/ nie iáko Biſkup y vrzednik Boży/ ále iáko przyiaćiel vpomina y karze/ o práwo ono/ ktorym żołnierzom mnichámi

być

Krzyż z ſkarbu Perſow.

2. Krzyż do S. Sergiußa z napiſem.

3. Liſt do S. Sergiußa.

4. Lib: 4. cap: 17.

Lib: 2. epiſt: 63. Indic: 11.

5. Naamanes Saracen ochrzczony. Lib: 6. cap: 21.

Lib: 2. epiſt: 62. Papież Ceſarza vpomina.

być zákazał. Iż przećiw Bogu ieſt/ iż ſług Bogu vymuie/ iż ludzkiemu zbáwieniu przeßkadza/ iż nic woyſku iego nie pomaga ono práwo: Ale ráczey ſąd Boży y pomſtę nań pobudza. Zaden Ceſarz tákiego práwá nie wydał/ żaden go wydáwáć nie ma/ w ktorym ſię Bogu czći vymuie/ ꝛc.] Liſt práwie święty/ w ktorym ſą y one słowá: Przelękłem ſię/ práwi/ bárzo ná tákie wáße práwo: iż przez nie wielom ſię drogá do niebá zámyka/ y to ſię zákázuie/ co przedtym wolno było. Wiele ich ieſt ktorzy zakonny żywot y w świeckim odźieniu wieść mogą: ále też ſą niektorzy/ co zbáwiem być żadną miárą nie mogą/ ieſli wßytkiego nie opußczą.] Nie poſłał tego liſtu Grzegorz ś. przez ſwego poſłá/ ktorego miał w Cárogrodźie/ ále go do iego lekárzá Theodorá/ ćicho oddáć kazał/ áby on vpátrzywßy czás/ Ceſárzowi go do ręki podał. O czym mu ſam/ o to go proßąc/ piſał.

6. Lib: 7. epiſt: 11. *Mnichy iako przyimować.*

A rozſyłáiąc práwo ono Ceſárſkie do Metropolitow y pierwßych Biſkupow wſchodnych y zachodnych ś. Grzegorz/ náucza ich/ iáko ie przyimowáć y wykonywáć máią/ popráwuiąc tego w nim co P. Bogá obráżáć mogło: to ieſt/ żeby ći ktorzy ſię świeckimi vrzędy báwili/ á od prác świeckich vciekáią/ vtráty ſię y niebeſpieczeńſtwá iákiego boiąc/ áby miedzy kleriki kośćielne przyimowáni nie byli. Bo/ práwi/ gdy pokryći ſuknią kośćielną ták żyią iáko pierwey żyli/ nie od świátá vćiekáią/ ále świát odmieniáią. y do klaßtorow tákich nie przyimowáć/ ażby ſię od ſpraw vrzędowych dobrze odpráwili. Lecz żołnierze ktorzy ſię prawdźiwie náwroćić chcą/ niech przez trzy látá w ſwoim vbierze doświádczeni będą/ á potym mniſką ſuknią niech ná ſię włożą/ á zá grzechy ſwoie pokutuią. Bo dla ich zbáwienia/ odrzucone náwrocenie ich być nie ma.] y ták ono złe práwo miárkował y nápráwował.

7. Sigebertus. *Suknia Pana naſzego.* De Nur: lib: 1. cap: 8.

Suknia Páná náßego IEZV CHRISTA w Záphát v Ieruzálem zá zeznániem Szymeoná Zydá náleziona/ od Grzegorzá Antyocheńſkie° y Thomaßá Ierozolimſkiego/ y Janá Cárogrodzkiego/ do Ieruzálem przenieſiona ieſt. Acz Grzegorz Turoneńſki ináczey o niey piße.

Lib: 2. epiſt: 52. *Ian Carogrodski vkrocony.*

Grzegorz ś. wypráwił do Cárogrodu nowego ſwego poſłá Sábiniáná dyákoná/ ktory po nim Papieżem był. y ſkroćił zuchwálſtwo onego Janá Cárogrodzkiego/ iż ſię generálnym Pátryárchą/ iáko był począł/ nie piſał. O wiele go inych rzeczy kárząc y vpomináiąc.

Lib: 3. ep: 3. & 14. *Odßczepieńcy do iedności.*

Tego roku oni Biſkupi/ ktorzy ſię byli od kośćiołá dla onych trzech Kápituł oderwáli/ y Theodolindę krolową Longobárdow Kátholiczkę poćiągnąć w odßczepieńſtwo zá ſobą chćieli: vſpokoieni ſą od ś. Grzegorzá/ y do iedności ś. przyięći/ gdy im pokazał/ iż ſię nic Kálcedońſkiemu Concilium nie vymuie/ y te potępia ktorzy go we wßytkim nie przyimuią.

8. In præf: Dial: lib: 2. epiſt: 50. Indic: 11. *Dialogi piſane.*

Roku tegoż Grzegorz ś. kśięgi ony nápiſał/ ktore zowiem Dialogi. Dla ktorych piſánia/ chćiał mieć trochę zámknienia y czáſu wolnego. Zebrał w te kśięgi żywoty y cudá ludźi tych ktorzy iego wieku we Włoßech świątobliwośćią kwitneli/ ná ktore ábo ſam pátrzył/ ábo od tych co pátrzyli ſłyßał. y dla tego do wielu vczonych y świętych/ o ktorych wiedźiał iż ſię w tym kocháią/ liſty roſpiſał/ áby mu to przynośili/ co w tey mierze widźieli ábo od prawdźiwych ludźi ſłyßeli/ około żywotá y cudow tákich ludźi. Ná inych kśiąg piſánie nie czytamy áby tákiego pokoiu y zámknienia ßukał. Znáć iż to ſobie miał zá rzecz należytą y poważną/ y kośćielney potrzebie y ludzkiemu zbudowániu pożyteczną.

Piſanie Zywotow S. iako poważne. Cicero de leg: lib: 1. Plinius lib: 5. epi: 8.

My co w niepokoiách y nábiegániach tákie powieśći pißemy (mowi náß piſarz) wymowkę mamy/ ieſli nie doſyć czynim tákiey potrzebie. Cicero y Plinius tákiego pokoiu ná tákie piſánie prágneli.

9. Ioannes Diac: in vita S. Greg: lib: 4. cap: 75. *Dialogi S. Grzegorza na Grecki ięzyk.*

Te hiſtorie Diálogow/ Zácháriaß Papież Grekom podał/ ná ich ie ięzyk pilnie przełożywßy/ po lat ſtu y czterdźieśći. Ale ie Grekowie zfalßowáli/ około pochodzenia Duchá ś. wymázuiąc *y od Syná*. Lecz tego czáſu zacny/

święty

świety y vczony żył na wschodnych kráiách Anástázyus Sináitá Pátryárchá Antyocheński/ ktory tosz náuczał/ iż Duch ś. pochodźi y posyła się y od Syná. Jest do niego kilás listow ś. tego Grzegorzá. Jednák pokoy mu się on przerywał/ pisániem częstym do Biskupow/ o ktorych iákich wystepkách słyszał/ vpomináiac ie y karząc. Felixá Sypontynu Biskupá zgromił o to/ iż synowiec iego pánnę zelżył/ iż go ták źle wychował/ á z niego grzechu nábywał. Do tegoż pisárze posłał/ słysząc iż rzeczy kościelne rosprásza/ áby wszytki ruchome zregestrowáli. karał go y o to/ iż poimánego swego klerika od nieprzyiaćioł nie wykupił. Ciężko to/ práwi/ áby od kośćiołá ktoremu służył/ pomocy nie miał. Drugie o nieczystość karał y do klasztorow ná pokutę dawał. Klasztorne też nabożeństwo náprawował/ y pánieńskie mieszkánia/ opátrzeniem y zámknieniem dobrym ćieszył. O vbogie się stárał/ áby ná nie Biskupi czwartą część dochodow kośćielnych obracáli.

Anastasius derectis dogmat: lib: 1.

Lib: 2. epist: 40.

Karánie o synowcá.

Lib: 2. epist: 49.

Czwarta część ná vbogie.

Lib: 3. epist: 11.

10\. Doyźrzał y domowego gospodárstwá y rzeczy máłych. Pisząc do Piotrá dozorce dobr kośćielnych w Syciliey/ śmiesznie mowi: Posłałeś mi koniá nędznego/ á pięć dobrych osłow. Ná koniu śiedźieć nie mogę/ bo nędzny iest. ná dobrych osłách śiedźieć też niechcę/ bo osłowie są. Prosze ieśli o nas dbaćie/ poślićie co nam godnego.] Znáć iż koni nie chował/ áż z Syciliey słáć iednego kazał/ nie chudego áni nędznego/ ále wżdy Papieżowi przystoynego. Miłował vbostwo: ále okrásy kápłáńskiey nie odstepował.

Ná ośle iezdźić niechce S. Grzegorz.

Lib: 12. epist: 30. Indic: 7.

11\. Wymawia się Nárseteśowi/ z ktorym towárzystwo miał w Cárogrodźie/ iż mu krotko pisze. Tákie/ práwi/ mam vćiski/ iż y czytáć y wiele mowić nie mogę/ y chlebá ieść zápominam/ dla głosu wzdychánia moiego. Pozdrawiam/ práwi/ Dominikę/ (żoná to Nárseteśá byłá) ktorey nie odpisuię/ iż bedąc Láćinniczką po Grecku mi pisáłá.] Nie vmiał ś. Grzegorz/ iáko sam o sobie mowi/ po Grecku/ y máło się w Rzymie náydowáło ludźi/ coby byli vmieli y list wyłożyli/ dla woien onych vstáwicznych/ iáko y w Cárogrodźie nie było ludźi ktorzyby dobrze z Láćińskiego ná Grecki iezyk listy przekłádáli/ co sam ś. Grzegorz pisze. Ták były ná on czás náuki ożiebły y ośierociáły.

Lib: 2. epist: 62.

Krotkie listy.

Lib: 6. epist: 79.

Lib: 6. epist: 27.

12\. Tego roku w Gálliey dwie mniszce w Piktáwie klasztorá ś. Rádegundy/ corki krolow Fráncuskich/ Chrodieldis corká krolá Cháribertá/ y Básyná corká krolá Chilperiká/ obie nie z małżeństwá porządnego/ wzburzyły się ná stárszą swoie Leubowerę/ y wypadszy z klasztoru/ inych czterdźieśći y więcey zá sobą pociągnęły/ tym względem iż do krolá iść chćiáły/ żáłowáć się ná stárszą o złe chowánie. A pieszo w wielkie niepogody z gniewem y popędliwośćią niewieśćią/ czyniły dáleką drogę/ do krolá Gunterámná. Gdźie nic inego okrom podárkow nie otrzymawszy/ oná Chrodieldis ktora byłá głową wszytkich złośći/ wroćiłá się do Turonu. Drugie się popsowáły/ y zá szátánem y zá chłopy w mnimáne ábo ráczey cudzołozkie małżeństwo poszły. A potym one dwie wroćiły się do Piktáwu/ y tám zebráły łotry/ meżoboyce y vtrátniki/ y swowolne/ y cudzołożniki/ y zbiegi/ ktorym ná klasztor się puśćić y stárszą związáć y osádźić kazáły. y ták się stáło. Ziácháło się do Piktáwu kilá Biskupow/ ktorzy one swowolne białegłowy vpomináli/ áby się do klasztoru wroćiły/ wyklećiem im grożąc. Lecz vporne w złośći/ łotry one náprawiły/ iż się ná Biskupy w kośćiele rzućili/ y niektore poránili/ y vbili/ y zekrwáwili/ iż ledwie vćiec z kśiężą swoią mogli. Oná też Chrodieldis imioná klasztorne náiácháć/ y z sámego klasztoru kogo mogli/ wywłoczyć kazáłá. Nákoniec co dźień zábiiáiąc y krew rozlewáiąc w klasztor pánieński wpádli łotrowie oni/ y stárszą związáną do wieże wrzućili. y v sámego grobu ś. Rádegundy kogo mogli/ zábiiáli.

Gállia.

Greg: Turon: hist: lib: 9. cap: 39. 40.

Mniszki rodu krolewskiego błądzą.

Klasztor w Piktáwie od łotrow náiáchany.

Biskupi poránieni.

13\. A ták dwie one głupie pánny/ ábo ráczey złośliwe y iádowite rospustnice/ wszytkiemu krolestwu smutek y trwogę przyniosły/ á zwłaszczá Biskupom/

Praca z mniszkami.

ktorzy doználi/ iż więcey było prácey z dwiemá dźiewkámi/ á niżli ze wſzytką
Poniewolne nabożeńſtwo. wiernych trzodą. Co ſię y tym ſtáło/ iż rodźicy corki ſwe/ zwłaſzczá krolowie/ poniewolnie do kláſztoru ná żywot táki/ ktory oſobnego wezwánia Bożego potrzebuie/ dawáli. w ktorym ćiężarow y zámknienia onego znieść nie mogąc: káżdey do wolnośći przyczyny ſzukáią. Zwłaſzczá tákie co ſię z wyſokiey krwie krolewſkiey być czuią/ á ray czyſtośći pánieńſkiey y zakonney zá piekło ſobie poczytáią. Jedná oná Báſſyná przychodźiłá do śiebie/ y pokuty prośiłá. ále druga burzyć inych/ y złośći y krwie rozlania nie przeſtáłá.

14. *Lotrowie pokaráni.* *Pánny vćichły.* *Mniſzki vporne wyklęte.*
Krolowie Fránkow obádwá y Childebertus y Gunterámnus ziácháć ſię do Piktáwu Biſkupom niektorym kazáli: ále pierwey łotry one ktoremi Chrodieldá ſię oſadzáłá/ pokáráć kazáli. y gdy im dobito/ á drugim vſzy y noſy vrzynano: dopiero one pánny vćichły/ y o miłośierdźie prośiły/ y ná ſąd ſię Biſkupow puſzczáły. Ná ktorym wiele grzechow ná kśienią kłádąc/ dowodźić nic wielkiego nie mogły/ gdy o ſobie dobrą ſpráwę kśieni dawáłá. A gdy onym hárdym przeprośić ſtárſzą/ y pokutowáć zá grzechy kazano; one niechćiáły/ á Biſkupi klątwę ná nie dáli/ y do krolow nápiſáli/ áby mocą ſwoią krolewſką nieposłuſzne krośili/ y rozſypáną ſłużbę Bożą w kláſztorze pánieńſkim nápráwili.

15. *Hunni y Skláwini woiuią.* Niceph: lib: 18. cap: 28. *Priſcus hetman.* Lib: 2. epiſt: 51. Indic: 11.
Znowu Hunnowie/ y Awarowie/ y Skláwini/ pod wodzem Cháganem Hunnem Dunay przebywſzy/ kroleſtwá wſchodne woiowáli/ y do Tráciey przyſzli/ y áż ſię o Heráklea opárli. Zábiegał im Mauricius y z hetmánem ſwoim Priſzkiem/ dał im y niemáło złotá pokoiu ſzukáiąc/ y pogroźił im/ iż do ich źiemie wodne woyſko posłáć chćiał. Czym ſię oni przeſtráſzyli/ y do domu ſię wracáli. A Priſzká Ceſarz o korzyśći obżałowánego/ z vrzędu złożył/ y Piotrá brátá ſwego ná iego mieyſce dał. ktory gdy nic ſobie mężnego nie poczynał/ záś Priſzká ná hetmáńſtwo przywroćił. Z czego ſię Grzegorz ś. do niego piſząc ráduie/ y ćieſzy go/ mowiąc: Nie máſz nic ſtałego ná świećie. Jáko w drodze raz dobra drogá/ drugi raz zła/ ták y żywot náſz. Przeto gdy ſzczęśćie ieſt/ podnośić ſię nie mamy/ á gdy niſzczeie/ zwyćiężyć ſię im y przełomić nie dopuſzczaymy/ á tám ſerce obrácaymy/ gdźie ieſt ſzczęśćie bez odmiány.

16. Niceph: lib: 18. cap: 29. *Theodorus lekarz wymowny.* *Krolowie w woz záprzężeni.*
Priſkus v Dunáiá gránic broniąc/ záś Cháganá miał ſobie przećiwnego/ y kuſił ſię z nim o pokoy/ y dla tego posłał do niego onego Theodorá lekárzá wymownego y mądrego/ y do ſpraw dźielnego. ktory Cháganá nieiáko rozmową ſwoią zmiękczył/ gdy mu onę ſtárą powieść przełożył/ do pokory go vpomináiąc: gdy ſłyſzał iż ſię krolem wſzytkich narodow czynił. Słuchay/ práwi/ Cháganie/ ſtárey y pożyteczney mowy: Seſoſtris krol Egyptu/ podbił pod ſię wiele krolow/ y ſpráwiwſzy ſobie woz złoty z drogiemi kámieńmi: czterech krolow ieńcow ſwoich weń záprzągł/ y woźić ſię im kazał. Jeden z nich ćiągnąc/ częſto ſię ná koło iedno oglądał. y ſpytał go Seſoſtris/ czemuby ták ná to koło pátrzył? A on rzekł: dźiwuię ſię iáko część kołá ktora ná wierzchu byłá/ wnet ſię ná doł ſpuſzcza/ á tá co byłá ná dole/ wzgorę ſię podnośi. Zrozumiał Seſoſtris onę przymowkę/ y ná odmiánę ſzczęśćia świeckiego wſpomniawſzy/ krolow onych więcey nie záprzągał. Ná to ſię Cháganá vśmiechnął/ y potym z Priſzkiem pokoy poſtánowił/ vpominki od niego pobrawſzy. Do tego Theodorá lekárzá ieſt kilás liſtow ś. Grzegorzá/ iáko ſię wyżſzey ieden wſpomniał.

17. Niceph: lib: 18. cap: 32. *Cudo v S. Gliceriey.* *Oley z kośći płynący*
W Heráklicy v grobu ś. Gliceriey męczenniczki táki ſię cud ſtał. Czárownik ieden Paulinus/ miſę ábo wánienkę/ w ktorey krew dyabłom ofiárował/ przedał złotnikowi w Cárogrodźie/ ktorą kupił Biſkup Heráklejſki/ y obroćił ią do grobu ś. Gliceriey gdźie byłá wánienká miedźiána w ktorą z ćiáłá iey oley/ niemocy lecząсy/ wyćiekał/ rozumieiąc iż vczćiwiey ná ták drogą y świętą rzecz ſrebrnego naczynia vżywáć. Lecz olieiek on płynąć przeſtał.

O co ſię

O co ſie długo frásowáł Biſkup/ y vprośił v Páná Bogá iż mu przez ſen ſplugáwienie onego ſrebrá obiáwił. ktore on záraz odiawßy / á ſtáre miedźiáne naczynie postáwiwßy: pociechę wźiął. Bo záraz oleiek on płynąć począł. Powiedźiał to Ceſárzowi Mauriciußowi / ktory po wßem mieśćie ßukáć czárownikow kazał/ y wiele ich pomęczono/ y onego Paulinà ná pal/ gdy pierwey ná śmierć ſyná ſwego pátrzył/ktorego iuż był ná też złośći wyćwiczył/ wbito. Czarownicy pokarani.

V grobu tákże ś. Euphemiey męczenniczki w Kálcedonie ten ſie cud w dźień świętá iey ſtáie: iż z ćiáłá iey krwáwy oleiek płynie / ktory Pátryárchá ludźiom rozdáie. Czemu gdy Mauricius Ceſárz nie wierzył/ ſam wßytkiego dogladáiąc/ z wielką pilnośćią v grobu w dźień świętá iey prawdy doznał/ y oną krwią bárzo wonną ſam ſie pomázał / y ſławił świętą męczenniczkę/ niedowiárſtwá ſie ſwego wſtydząc. 18. Krwáwy oleiek v S. Euphemiey. Niceph: lib: 18. cap: 31.

Mauricius ſyná ſwego ſtárßego Theodozyußá Ceſárzem y Auguſtem vczynił/ y był od Janá Pátryárchy koronowány. Gregor: lib: 4. epiſt: 44.

Rok P. 594. Grzegorzá 5. Mauric: 9.

Jeßcze ſie oni Biſkupi o trzy Kápituły oddźieleni nie práwie byli vſpokoili. Bo Conſtánciußá Mediolańſkiego Biſkupá do tego przymußáli/ áby trzech Kápituł nie potępiał. On rádę táką wźiął od ś. Grzegorzá / áby im to tylo powiedźiał: iż Kálcedońſkie Concilium we wßytkim przyimuie / y tych ktorzy go nie przyimuią potępia. Y dáie mu drugą rádę áby w wyznániu wiáry cztery tylo Synody miánował/ á piątego zániechał. Smiał też ś. Grzegorz mowić / iż piąte Concilium niwczym nie wwlokło czwartemu. Co ſie rozumieć ma tylo o wyznániu wiáry. Bo inemu około obyczáiow y perſon ſtánowieniu mogło ſie co wwlec / iáko ś. Leo to Concilium czwarte potwierdzáiąc/ onego ártykułu około przełożeńſtwá Cárogrodzkiego Biſkupá/ pochwalić y przyiąć niechćiał/ y owßem ſie iemu ſprzećiwił. To ſie y około trzech Kápituł / gdźie nic o wierze nie máß / ſtáło. 1. Greg: lib: 3. epi: 37. Indic: 12. Piąty Synod ... miánowány. Iáko piąty Synod czwartemu nie przygánił.

Zydy chcąc ś. Grzegorz náwrácáć / te ktorzy w imieniách kośćielnych żyli / odpußczáć im część podátkow kazał / mowiąc: choć nie práwym ſercem do chrztu ś. przyſtępią/ iednák ſynowie ich lepßy będą / ábo oycc ábo ſyny pozyßczem / á pieniedzy dla tego nie żáłuymy. Náwroconym do wiáry kazał doroczne opátrzenia dáwáć. 2. Lib: 4. epiſt: 6. Náwrácánie Zydow pieniedzmi. Lib: 3. epiſt: 31.

Dowiedźiał ſie ś. Grzegorz iż w Sárdiniey/wiele było dźikich Pogan/ ktore Bárbácyczyny zwano/ od Wándalow tám ná wygnánie poſłáne/ktorzy w ſwoim báłwochwálſtwie trwáli. Y o to ſię záfráſowawßy iż Biſkupi y inni pánowie świeccy zbáwienia ich zániechali: wyſłał ná ich náwrocenie Felixá Biſkupá y Ciriáká Opátá/ pißąc do Biſkupá Kálárităńſkiego / y do Zabárdy kśiążećiá w Sárdiniey / áby ſię pilnie o náwrocenie onych Pogan ſtáráli. Náleźli y Biſkupá niedbáłe°/y on kośćioł Kálárităńſki opußczony/ y inne świeckie pány/nic o zbáwieniu inych ludźi / ktorzy y ná ich poſługách byli/ niedbáiąc. O czym gdy Papieżowi dáli znáć / pilniey ießcze do onych vrzędnikow piſał / rádząc áby ony Pogány y przyczyniániem podátkow do vpámiętánia przyćiſkáli. Przygánia y niektorym ßláchćicom támże w Sárdiniey/ iż poddáne mieli Pogány/ á do wiáry ich ś. nie przywiedli. 3. Lib: 3. epiſt: 25. & 27. O Pogány niewierne iáko ſię ſtarał Grzegorz S. Przyćiſnienie do wiáry. Lib: 3. epiſt: 26. Lib: 3. epiſt: 23.

Dopuśćił czáſu wielkiey potrzeby / gdźie Biſkupá nie máß/ áby kápłan bierzmował. W czym mu niektorzy przygániáią iákoby w tey mierze pobłądźił. Ale ná inym mieyſcu pißąc ad Ianuarium, dáie znáć iż nie ieſt obyczay kośćielny/ áby kápłani bierzmowáć mieli / y tego im zákázuie. Wßákże w potrzebie wielkiey/áby tego pewnym oſobom kápłańſkim dopuśćić niemogł/ 4. Lib: 3.ep: 9. Ind: 12. ad Ianu: lib: 4. ep: 33. Kápłan Bierzmuie.

twierdźić śie nie godźi. Sákrámentu Bierzmowánia Biskup iest włásny száfarz / ále y ná czás zá dozwoleniem nawyższego pásterzá / może być kápłan.

Lib: 3. epist: 24. Wiele iego listow iest tego roku pisánych / ktoremi Biskupy vpomina y ćwiczy / y osobliwie grzechy ich ná oczy im wymiáta / popráwy prosząc. Toż około zakonnych y mnichow y mniszek czyni. Vpomina Biskupy áby o szpitalách stáránie wielkie mieli. etc.

5. Lib: 3. epist: 30. Cesárzowa o głowę S. Páwłá prośi. Buduiac kośćioł ś. Páwłá Cesárzowa żoná Mauriciuszá Constántyná zá poduszczeniem Janá Pátryárchy Cárogrodzkiego pisáłá do ś. Grzegorzá Papieżá / prosząc áby iey do onego nowego kośćiołá głowę Páwłá ś. ábo iáką część kośći iego postał. Wymowił śię iey rozmáitych przyczyn vżywáiac / á zwłaszczá oney: iż nikt śię nietylo kośći śś. Apostołow ále y grobu ich dotknąć / y z bliská nań pátrzyć nie może / áby go wielki postrách ziąć nie miał / ábo go śmierć nie potkáłá. Postráchy v grobu Apostołow w Rzymie. y powiáda y o przodkách swoich / ktorzy popráwić chcąc nieco około grobu / dla przestráchu vczynić tego nie mogli. y ia sam / práwi / gdym też chćiał nieco popráwić: ten co kopał gdy kośći choć dáleko od grobu náleźione ná inne mieysce przenioſt / zá widzeniem strászliwych znákow / nagle vmárł. Wspomina y ono co śię około grobu ś. Laurentego dźiało / iáko wszyscy pomárli / (o czym iest wyższey.) Grekowie wykrádli byli ćiáłá SS. Apostołow. Wspomina y one stáro powieść / iáko wschodni Chrześćiánie wykrádli byli ćiáłá ś. Piotrá y Páwłá / chcąc ie do swoich stron przenieść iáko ziemki swoie / iáko gromem odstrászeni są. Powiáda y o Grekách niektorych / ktorzy do Rzymu przychodzą / iż ládá kośći przy kośćiele ś. Páwłá wygrzebáli / y zá święte w Grecyey vdawáli / y mowi: Obyczay Rzymski iest / zá wielkie reliquie posyłáć chusteczkę ktora ná grobie śś. Apostołow leżáłá / y grobu śię dotykáłá. O ktorey gdy niektorzy Grekowie wątpili áby moc iáką miáłá: Leo Papież nożyczkámi onę chustkę kráiac / krew z niey wytoczył. Krew z chustki. Ták iáko mamy podánie od stárszych. Jednák ná iey poćiechę obiecuie postáć iey proch vpiłowány z łáncuchá ś. Piotrá / y to iesli śię piłowáć dopuśći. Bo nie záwżdy tego dopuszcza. Dokłáda tego nákoniec / ná Janá Pátryárchę przymawiáiac / iż niektorzy ludźie powádźić mię z wámi chcą / iákobych nieposłusznym był / gdy o to prośićie czego ia vczynić nie mogę.

6. Greg: Turon: lib: 10. cap: 20. Mniszki rozgrzeszone. W Gálliey w Metis mieśćie / był Synod / ná ktorym one dwie mniszce rodu krolewskiego rozgrzeszone są. Bássyná do klasztoru śię swego wroćiłá / y do stárszey swoiey posłuszeństwá. á Chrodieldis do klasztoru poki oná stárszą Leubowerá żyłá / iść niechćiáłá. Náznáczył iey krol wieś iednę w ktorey przemieszkiwáłá. Greg: lib: 4. ep: 37. Antyocheński Pátryárchá Gregorius z tego świátá zszedł / po nim on wygnány z teyże stolice ś. Anástázyus Sináitá przywrocony iest po lat dwudźiestu y dźiewiąći.

7. Ewágrius kończy swoię historią. Ewágrius pierwszy Kátholik miedzy Greckimi historyki / tu swego pisánia skończył. Ná końcu ták mowi: Nikt mi zá złe mieć nie ma / ieslim co z niedbálstwá opuśćił ábo nie wydwornie wypisał. Niech pomyśli / iżem rozrzucone y rozsypáne rzeczy w kupę zbierał / á dla pożytku ludzkiego / ćiężkam pracą służąc im podiął. Tego roku Lib: 4. epist: 19. Máximianus on Abbas klasztoru ś. Grzegorzá ná Biskupstwie Syrákusáńskim żywotá tego dokonał. święty y rzadki mąż / ktorego śmierć Grzegorz ś. opłákiwa.

Rok P. 595. Grzegorzá 6. Mauric: 10.

1. Paulus Diac: li: 4. cap: 7. Præf: in lib: 2. super Ezech. Agilulphus krol Longobárdow we Włoszech / gdy Exárchus Cesárski ktory w Ráwennie mieszkał / niektore Włoskie miástá wźiął: on przymierze złamawszy z Tycyznu śię do Peruzu wypráwił. y Peruz wźiawszy do obleżenia śię Rzymu kwápił. w ten czás ś. Grzegorz kazánia do ludźi ná wykład Ezechielá Proroká czynił

y pisał /

y pisał/ iákoby w wielkim pokoiu y zabaw żadnych nie máiac. Jeronym ś. gdy bedac w Bethleem / o obleżeniu Rzymu od Gothow słyszał: pisáć nic nie mogł dla smutku y żáłości. y gdy sie o tegoż Ezechielá wykład kusił / á o woynách bliskich słyszał: tákże dla trwogi pisáć przestał. A ś. Grzegorz iáko Anyoł y z ciáłá ták sie wysoko podnosił / y w płáczu á smutku wielkim pisáć nie przestawał. Aż też nákoniec mowi: Nie przygániaycie iż przestáne / zewszad mieczámi smy obtoczeni/zewszad sie śmierci boiem. Jedni z vćietemi rekomá do nas sie wracáia/drudzy poimáni/drudzy pozábiiáni. Musze przestáć tego wykłádu / bo teskni w tym żywocie duszá moiá / obrociłá sie w płácz cytrá moiá. Zápomniałem ieść chlebá mego/od głosu wzdychánia mego/etc. S. Bernát bárzo sie dziwnie ś. Grzegorzowi/iáko pisáć y kázáć mogł/w tákich postráchách y zabáwách/zwłaszczá rzeczy ták trudne. Czuł boleści á w nich nie vpadał/iedno Páná Bogá wychwalał. — *Pisanie w niepokoiach woiennych.* Hieron: epist: 92. Lib: 1. de Consid. *Cierplimość S. Grzegorzá.*

2\. W tych kazániach ná Ezechielá mowi: Sam przeciw sobie náuczam/ żywot zá iezykiem nie idzie. Często ná tym kazániu proznemi sie słowy báwie / á zbudowánia y vpominánia niedbále opuszczam. Wiele nie rozumiem / pokora tylko náwykam. czegom domá nie rozumiał / tom przy was bráciey poiał. y widze iż dla bráciey rozumienie dáie mi P. Bog. Czego w tym Proroku nie poymuie/ to z moiey ślepoty przychodzi/ á co poymuie to z dáru iest Bożego / ktorym was P. Bog czći.] Tákie y ták pokorne wyznánie iego przed ludźmi wiecey mi dziwne / niżli cudá iego. A o nedzách gdy mowi/iákie łzy wyćiska? Wszedzie / práwi/ płácz / wszedzie wzdychánia słyszemy/miástá popsowáne/zámki obálone/rolé zwoiowáne/ ziemiá pusta: ostátek wybiiáia/końcá spráwiedliwości Boskiey nie mász/bo popráwy obyczáiow nászych nie mász. Jákoż sie nam chce świátá tego? iesli táki świát miłuiemy/ nie w weselu sie ále w ránach kochamy. Támże o vpadku páństwá Rzymskiego y o zepsowániu miástá/ ktore zamkiem było wszytkiego świátá / nárzekáiac: ludźie do wzgárdy świátá tego przywodźi. etc. — Homil: 11. in Euang. Homil: 14. *Pokorá rozum dá ie w Pismie S.* Homil: 18. *Nedze ludskie za S. Grzegorzá.* *Zepsowánie Rzymu.*

3\. Dáie przyczyne onym nedzom Włoskim / iż vrzednicy Cesárscy bárzo poddáne vćiskáli / y tákie pobory wyciagáli; iż dla nich dzieci swe przedáwáć poddáni muśieli / y woleli do Longobárdow vćiekáć / y im sie poddáwáć. To pisze do Cesárzowey / áby meżá przestrzeglá / á gniewu Bożego y z domem swoim vchodziłá. y nie dziwno/ iż ták karány był od P. Bogá/ y ná dziatkách swoich Mauricius/ iáko sie potym oznaymi. Miał y on grzech/ iż pyche Janá onego Cárogrodzkieg przeciw kośćiołom zágrzewał/ á oney mu dopuśćił. Pisze y o Romanie Exárchu ábo stárośćie Włoskim od Cesárzá: Złość/ práwi/ iego przechodźi miecze Longobárdow/ łáskáwszy nieprzyiaćiel ktory nas zábiia/ niżli sedźiowie Rzeczypospolitey nászey/ ktorzy złośćia/ drapiestwy y chytrośćiámi swemi nas pożeráia. — Lib: 4. epist: 31. Indic: 13. *Vćisk poddánych.* *Exarchow okrućieństwo.* Lib: 4. epist: 35.

4\. A iż Longobárdowie Rzymu wźiać nie mogli: przyczytáć sie to ma czynności wielkiey Rzymskich Biskupow/ ktorzy y podárkámi wielkiemi Longobárdy błagáli/ y modlitwámi/ á ś. Piotrá pomoca nieprzyiaćiele odganiáli. Acz ná iednym mieyscu mowi ś. Grzegorz: Bych sie w krew ludzka wdáwáć chćiał/ iużby Longobárdowie y krolá y wodzá nie mieli. ále iż sie P. Bogá boie / mieszáć sie w śmierć ktorego człowieká nie śmiem.] Táka moc y ná on czás byłá Biskupow Rzymskich. y indźiey mowi: Bez wielkośći ludu y pomocy żołnierskiey Piotr ś. miástá broni / iż przez ták wiele lat miecze nam z pomocy Bożey nie szkodza. Acz wiedźiał iáko sam mowi / y o zdrádźie Longobárdow iż słowá nie trzymáia / y chytrośći Exárchow Grekow podeyźrzáne mu záwsze były. Stárał sie pilnie ś. Grzegorz áby z Longobárdy pokoy vczyniony był / o czym pisał do Sewerá Scholástyká ábo Káncierzá Exárchy / áby páná swego do tego námawiał. Dołożył sie — *Longobardom iáko sie Papiesowie odeymowali.* Lib: 7. epist: 1. Lib: 7. epist: 23. Lib: 4. epist: 35. *Cesars głupim zowie S. Grzegorzá.*

Lib: 4. epiſt: 31. Indic: 13.

Exárchá Ceſárzá / y ono zdánie ś. Grzegorzá przełożył. Ale Ceſarz y piſániem ſwoim/náśmiał ſie z świete° meżá y glupim go y proſtym názwał. Ná co ś. piekńie odpiſuie / y krzywdy ſwoie wylicza / iż y pokoiu od nieprzyiaćioł / y obrony od Ceſárzá Rzym nie ma / y woli Peruzá bronić niżli Rzymu z ktorego żołnierze wyprowádźił / á nieprzyiaćiel Rzymiány poimáne do Gálliey przedáie. etc. Zle ſie potym Mauricemu tá wzgárdá nawyżßego kápłaná záplaćiłá.

5. Ian Cárogrodzki záś ſie podnośi. Lib: 4. epiſt: 38. Lib: 4. ep: 32. 34.

Nie mniey ś. Grzegorzá trapiłá hárdość ßkodliwa wßytkiemu kośćiołowi Janá Pátryárchy Cárogrodzkiego / ktory ſie záś iatrzyć y piſáć powßechnym Pátryárcha poczał/tym oſtrzey y vporniey/iż Ceſárſka łáſke od Grzegorzá ś. oddalona widźiał. Vchodźił go iednák pokora y gládkim z miłośći ßczerey vpominániem. Piſało tym y do Ceſárzá y do żony iego / áby tey krzywdy kośćielney bronili/á zwáć ſie Janowi ták hárdym imieniem nic dopuśćili.

Ianá Cárogrodzkiego nieumieietność. Lib: 6. epiſt: 31. & lib: 7. ep: 48.

Ten Jan hárdy/był ták nieumieiętny/ y w Kanoniech y w práwách kośćielnych nieoſtrożny / iż Epheſkie wtore Concilium / ábo zborzyßcze heretyckie/zá dobre y Kátholickie vdawał / rozeznáwáć nieumieiac iednego od drugiego. y ták wielkie błedy Pelágiáńſkie y herezye przyimował/ z glupſtwá y niewiádomośći.

6. Lib: 5. epiſt: 14. Indic: 14. V Grekow Concilia zfalßowane.

Doznał też Grzegorz ś. iż Concilium Epheſkie pierwße z Cárogrodu do niego dla ſadu nieiákiego Athánázyußá poſtáne / zfalßowáne było. y ſa słowá iego: Rozumiemy iáko Kálcedońſki Synod ná iednym mieyſcu od kośćiołá Cárogrodzkiego zfalßowány ieſt: rozumiem iż ſie toż y Epheſkiemu ſtáło. Przetoż pißac do Nárſetá mowi: O ſtárych ſie kśiegách Synodu pytayćie / á tám pátrzćie ieſli ſie co tákiego naydźie / y tákie kśiegi do mnie poślićie. á ia przeczytawßy ie/ záś ie wam odeślę. Nowym kśiegom niezáwżdy wierzćie. Rzymſkie kśiegi prawdźiwße ſa niżli Greckie. bo náßy iáko oſtrośći rozumu/ták też y zdrad nie máia.]

Extat lib: 4. ſub epiſt: 44. Klericy w komorze Papieżow.

Miał w Rzymie Synod tego roku ś. Grzegorz. Ná ktorym y to poſtánowił / áby ći co Papieżom w komorze ſłuża nie byli świeccy / ále klerykowie ábo mnißy. A iżby zá świecenie nic nie brano/ áni od kárty y piorá. chybá żeby po poświeceniu/chćiał co dáć z dobrey woley ten co ſie świećił.

Lib: 5. epiſt: 1. Simonia.

Poſtánowił y to: áby Biſkup dobr/ ktore máiac Biſkupſtwo nábył/ teſtámentem oddáwáć nie mogł/ chybá te ktore przed Biſkupſtwem miał.

7. Greg: lib: 4. ep: 34. & lib: 7. epiſt: 79. 80. 81. Salonitáńſki Biſkup ſadzony od Papieżá.

Máximá Biſkupá Sálonitáńſkiego / o świetokupſtwo podeyźrzánego y źle wybránego/odſádźił był ś. Grzegorz od ſłużby Bożey y Mßey ś. áby iey nie miewał / áżby ſie w Rzymie o przymowki ſpráwił. On do Rzymu iácháć niechćiał/ á do Ceſárzá ſie Mauriciußá vdał/ y vprośił áby go ze czćia przyieto. Lecz Grzegorz ś. ták ſie długo temu ſprzećiwił / iż muśiał do Káwenny ná ſad Komiſarzow iego przyiácháć / y tám ſie wyprzyśiegał / y był potwierdzony/ y Pállius wźiał.

Lib: 4. epiſt: 53. Láicy ná Biſkupſtwa.

W Gálliey áby niektore vrázy Kanonow náprawione były/ ſtárał ſie ś. Grzegorz/ y piſał do Childebertá krolá/ áby z láikow záraz nikogoż ná Biſkupſtwo nie brano. Bo ieſli wy/ práwi/ nie dáiećie do woyſká wodzá/ iedno doświádczonego y bywálego: á wodzá dußom ludzkim iáko mamy dáwáć ná táki vrzad nieprzyuczonego? Tegoż krolá chwali wiáre Kátholicka/y poſyła mu vpominek/kluczyki ś. Piotrá z prochem vpiłowánym z łáncuchá iego/ áby to noßac ná ßyi ſwey/od wßego złego obroniony był.

Lib: 5. epiſt: 6. Reliquie.

Tákie klucze ś. Piotrá zá vpominki ſłáne bywáły/ ábo złote ábo śrebrne/ ktore Papieżowie ná grob ś. Piotrá kłádli / y z dotykánia onego moc nieiáka do obrony ludzkiey bráć mogły/ wedle nabożeńſtwá wiernych.

8. Lib: 5. epiſt: 10. Indic: 14.

Wiedzac ś. Grzegorz iż w Gálliey wiele więźniow y niewolnikow Anglow náleść ſie mogło: Poſyłáiac tám dla opátrzenia imion kośćielnych Kándidá kápłaná / roſkazał mu áby nákupił młodźieńcow Anglikow / kto-

rymby

rymby było po lat 17. ábo 18. y dał ie do klasztoru ná ćwiczenie y náukę Chrześćiáńską. A żeby przy nich w drodze był kápłan/ ktoryby ochrzćić mogł/ ieśliby ktory vmierał. Były to ziárná do náwrocenia onego wyspu/ ktore potym rodzay y żniwo wielkie dáły.

Seminarium Anglikow.

Po śmierći Jana Biskupá Ráwenny/ wprawił ś. Grzegorz/ bárzo go wszytkim zálecáiac/ ná ono Biskupstwo Máriniana mnichá/ z ktorym w klasztorze miał towárzystwo. Lecz iáko niesie ludzki niestátek/ z mnichá vbogiego/ prędko sie stał chćiwy do pieniedzy y łákomy/ ták iż nieco klasztorom wydzierał/ á vbogim nic nie dawał. Náuczał go y karał o to ś. Grzegorz/ mowiac: Więtsze stáránie czyń o dusze/ niżli o pieniadze: ná to iáko z boku pátrzyć masz/ ále do drugiego wszytek sie obroćić z cáłego sercá winieneś. Nie dosyć ná czytániu y modlitwie/ potrzebá y z ręki owoce pusczáć/ á vbogich potrzebom dogádzáć/ y niedostátki ich zá swoie poczytáć. Jeśli tego Biskup nie ma: prożne imie Biskupá nosi/ etc. Ná Biskupstwo z klasztorow nikogoż ś. Grzegorz nie przymuszał. Mnichow od Biskupow bronił/ y z mocy ich one wyimował y iálmużnámi nádawał.

Łákomy Biskup z mnichá.
Lib: 5. epist: 28. 29. Indic: 14.

Powinność Biskupia.

9.
Lib: 4. epist: 30. & 41. 43.

Stánowienie ono y Kanon o dobrách kośćielnych ná cztery częśći dźielonych/ pilnie záchował/ áby iedne część mieli kśięża/ druga vbodzy/ trzećia budowánie/ czwartá Biskup/ y to tám mieszkáiacy y obecny: á ieśliby przy kośćiele nie mieszkał/ połowicę tylo swey własney częśći bráć miał/ á druga połowicá ná Visitatorá Papieskiego/ ktoryby tám postány był/ obráćáć sie miáłá.

Dochody kośćielne na cztery częśći.

Lib: 4. epist: 42.

W Gálliey szátan iednego fałszerzá wzbudźił/ ktory sie Chrystusem zwał. Był z Bituriku/ y do lásá dla drew zászedszy/ rabiac ie/ roy much nieiákich osiadł go/ y od tego czásu przez dwie lećie iáko szalony y bez rozumu chodźił. Złość czártowská przez one muchy weń wstapiłá. Potym szedszy do Arelatu/ tám duchowne odźienie ná sie wźiął/ y modlił sie y wrożył/ y przyszłe rzeczy z dyabelskiey náuki powiádał. Ztámtad do Gábálitáńskiey strony szedszy/ czynił sie wielkim/ y śmiał sie názwáć Chrystusem/ y wźiął sobie zá śiostrę iedne niewiástę ktora názwał Mária. Zbiegał sie do niego lud y oddawał mu chorę ktore on leczył. Dawano mu złoto/ śrebro/ száty/ á on rozdawał vbogim. Vpadáiac ná źiemie modlił sie z oną niewiástą. á wstawszy/ kazał áby mu sie kłániano iáko Bogu. opowiádał drugim co być y iákie kogo szczęśćie ábo nieszczęśćie potkáć miáło. Co wszytko zdráda szátáńská czynił. Biegli do nieg nie tylo prośći/ ále y kápłani/ y o trzy tyśiace ludu zá nim chodźiło. A on niektore odźierał ná drodze/ y dawał to co wydárł/ tym co nie mieli. Ná Biskupy sie przegrażał/ ktorzy mu sie kłániáć niechćieli. Do Aureliuszá Biskupá nágie ludźie posłał/ o swoim przyszćiu oznáymuiac/ y spráwił nań ono swoie woysko iáko do boiu. Biskup wysłał do ludźi onych sługi swoie/ pytáiac co sie dźieie. y gdy stárszy sługá do onego fałszerzá/ iákoby mu chcac poczćiwość czynić przystapił; on go odźieráć z szat kazał. A sługá dobywszy mieczá/ onego zwodźce zábił y rozśiekał. Niewiástá oná iego poimána y męczona zdrády iego y czárnokśięstwá odkryłá. A ludźie oni co mu vwierzyli/ nigdy k sobie nie przyszli/ y zá Chrystusá go y one Márya zá vczestniczkę bostwá/ mieli. Jam z nich/ mowi ten Grzegorz/ niektore znał/ y gromiac ie od błedow ie odwodźił.

10.
Greg: Turon: hist: Fr. lib: 10. cap: 25.

Szálbierz Chrystusem sie czyni. Wroży.

Chore zdrádliwie leczył.

Szálbierz zábity.

Aredius ś. z miástá Lemowiciny w Gálliey/ tego roku do oyczyzny przeniesiony iest. Był w młodośći od ś. Niceciuszá Trewerskiego Biskupá wychowány. ktorego gdy ná dworze krolá Theodobertá ten Biskup vyzrzał/ y z twarzy coś w nim świetego poznał: kazał mu zá soba iść. á pácholę bárzo rádo szło/ y o náukę y ćwiczenie duchowne prośiło. Wyćwiczył sie prędko/ y postrzyżony był do duchowieństwá. á raz gdy śpiewano Psalmy/ gołebicá nań wlećiáłá y ná głowie iego stáłá. ktora on ze wstydem odganiał/ ále nie mogł. Czemu kilá dni ná głowę iego y ramioná przylatáiac/ opuśćić go niechćiáłá.

11.
Greg: Turon: hist: lib: 10. cap: 29.

S. Aredius.

sie Bi-

śię Biskup dźiwuiac/ poznał Duchá Bożego w nim. y rychło do mátki ktora tego iednego syná miáłá/ záßedßy/ á iey máietnosć wßytkę zostáwiwßy/ sam śię ná żywot oddźielony bogomyślny vdał/ y kośćioł y klaßtor zbudowawßy tám przemießkiwał y wielkie cudá czynił/ y w krotkim wieku długie cnot wysługi v Bogá wypełniwßy/ z ćiáłá tego wyßedł/ przy ktorego śmierći wiele świetych z niebá było. Co iedná niewiástá od ßátáná gábána/ głosem wielkim opowiádáłá wołáiac ná ludźie/ áby śię onym świetym kłániáli/ etc.

Tu też historiey swey ten ś. Grzegorz Turoński koniec dał/ y podobno sam tego roku żywot ten skończył.

Rok P. 596. Grzegorzá 7. Maurici: 11.

1.
Ian hárdy Cárogrodzki Biskup vmárł.
Swiętym być nie mogł.
Lib: 18. cap: 34.
Ciriákus Cárogrodzki.
Greg: lib: 6. epi: 4. 5. 6.
Lib: 6. epist: 7.

IAN on Cárogrodzki Pátryárchá z ktorego hárdośćia Grzegorz ś. walczył/ śmierćia poniżony iest. Grekowie máia go zá świetego dla iego postow y iáłmużn: ále fałßywie y omylnie. Bo pychá y cudzey czći przywłaßczánie/ nikogoż do niebá nie prowádźi. O pokućie swey nie dał znáć/ á Grzegorz go ś. iáko Sámuel Saulá opłákiwa. Nicephorus o iego łożku powiáda/ iż ie Cesarz do śiebie wźiał/ y ná nim legał/ etc. Ná iego mieysce nástapił Cyriákus gospodarz kośćielny człowiek dobry/ z ktorym ś. Grzegorz w Cárogrodźie miał wielkie záchowánie. Záraz do Papieżá posły swoie wypráwił/ Georgiuszá kápłaná y Theodorá dyákoná/ y wyznánie wiáry posłał. Papież pisał do Biskupow/ áby go poświećili/ gdy ná ich listy ktorymi Cyriáká zálecáli/ odpisuie. Iednák do posłá swego Sábiniáná nápisał ś. Grzegorz/ áby przy Mßey z Cyriákiem nie stał/ pokiby onego nieprzystoynego imieniá Oecumenicus nie opuśćił.

2.
Lib: 6. epist: 15.
Z piekłá nie wßyscy wybáwieni.

Oni posłowie Cyriáká gdy z Rzymu wyiácháli/ wspomniał sobie ś. Grzegorz/ iż w iednym błedźie zostawáli/ mniemáiac/ iż wßyscy ktorzy w piekle/ gdy tám P. CHRISTVS wstapił/ w CHRISTVSA vwierzyli/ wybáwieni byli. O tym im list pisał/ iż przy tym stáć nie máia: á iż to mnimánie potepione iest v Philástriuszá y v ś. Augustyná. y mowi: Pan zstapiwßy do piekłow/ one tylo z odchłáni ábo więźienia wybáwił/ ktore przez łáskę swoię w wierze y dobrych vczynkách záchował.]

Srebro kośćielne ná więźnie.
Lib: 5. epist: 13.
Trzy tyśiace mnißek w Rzymie.
Lib: 6. epist: 23. Indic: 15.

Longobárdowie/ gdy on pokoy/ o ktory śię ś. Grzegorz stárał/ dla stárosty Cesárskiego ábo Exárchy nie doßedł/ wielkie ßkody ludźiom y miástom/ ktore ießcze Cesárze trzymáli/ czynić nie przestáli. Grzegorz ś. więźnie wykupował/ y inym Biskupom wykupowáć kazał/ y srebro kośćielne ná to przedawáć dopuśćił. W Rzymie sámym w one głodne látá trzy tyśiace mnißek żywił. o ktorych mowi: Táki tych białych głow żywot iest/ by nie ich płákánia y surowość żyćia/ iużby tu nikt przez ták wiele lat dla mieczow Longobárdow zmießkáć nie mogł.] Zátrzymánie miástá oneo ich modlitwo przyczytał.

3.
Beda lib: 1. cap: 23.
Ioan: Diac: in vita S. Greg.
Do Angliey wyprawa S. Grzegorzá.

W tych wielkich trudnośćiách y kłopotách/ y woiennych vćiskách Grzegorz ś. nie pátrzac wiátru/ iáko mowi Pismo/ do śiania/ wźiał śię zá rzecz trudna v świátá/ y mocy ludzkiey niepodobna/ ktora dawno ná myśli miał/ y P. Bogu odlecał/ skoßtowawßy dobrych skłonnośći w onych Angielczykách młodźieńcách kupionych y ćwiczonych: vmyślił wysłáć sługi Boże ná obrocenie do CHRISTVSA Anglikow. O co śię żaden krol Chrześćiáński bliski/ áni Biskup żaden nie kusił. Wysłał tedy tego roku mnichy swoie do Angliey/ ktorym zá stárßego dał Augustyná/ y przy nim Melitá/ opátrzywßy ie wßytkiemi potrzebámi/ y krolom Fráncuskim y krolowey Brunychildźie y Biskupom w Gálliey przez listy ie zálećiwßy. Bedac iuż w Gálliey trwożyć zsoba poczeli oni mnißy/ iż do ták dźikiego narodu śli/ á iezyká ich nie vmieli/ y przystępu śię żadnego do tego nie spodźiali. A wysłáli Augustyná názad

do Rzymu/

do Rzymu/ áby one drogę ich Papieżowi odrádźił. Przyiáchał Augustyn do Papieżá/ nietylo odrádźić onego przedśiewźięćia iego nie mogł: ále wiecey go przekłádániem onych trudnośći zápalił/ iż go záraz znowu do towárzyßow do Gálliey wypráwił/ pißąc do wßytkich/ áby meżnie konáli co poczęli/ á Boskiey ręce dufáli/ y ná zapłátę wieczną w pozyskániu duß robili.

Ine tegoroczne spráwy ś. Grzegorzá wspomnimy. Náuczał Biskupy áby śię pilnie o zgodę z stárostámi y vrzędy świeckimi stáráli/ á przyiáźni ich ßukáli/ iż wiele ná tym kośćiołom należy. Rádźi Janowi Sirákuzow Biskupowi/ áby Mße ś. miewáć w domu stárosty Wenáncyußá dopußczał/ y sam ie tám służył. Posyłáiąc Pálládyußowi Biskupowi Sentonenskiemu reliquie/ wspomina/ iż on kośćioł tego biskupá miał trzynaśćie ołtarzow. 4. Zgodá vrzędow duchownych z świeckimi. Lib: 5. epist: 43. Mße w domu. Lib: 5. epist: 50. Ołtarze.

W Afryce Kátholicka wiárá zá niedbálstwem stárßych/ y zá łákomstwem stárost Cesárskich/ vpadáłá/ á Donátystowie pieniądzmi wiele przemagáli/ iż to co Cesarz roskazał/ skutku v łákomych stárost nie miáło. O co śię frásuie ś. Grzegorz do Cesárzá pißąc. W Afryce wiárá vpada. Lib: 5. epist: 63. Indic: 14.

W Gálliey po śmierći Childebertá królá Fránkow/ dwá synowie iego krolestwem śię iego podźielili/ Theodorikus y Theodobertus. Theodorikus w swey dźielnicy miał ś. Kolumbaná/ ktory do niego przychodźił/ y vpominał go/ áby nałożnice porzućił/ á z vczćiwego małżeństwá potomstwá ßukał. Do czego gdy śię krol skłonił: bábá iego Brunichildá przeßkádząc mu poczęłá/ boiąc śię áby krolową żoná przyßłá/ od rządow iey nie odsádźiłá. y dla tego ná ś. Kolumbaná złe serce wźięłá. 5. S. Columbanus krola vpomina.

Rok P. 597. Grzegorzá 8. Maurici: 12.

Znowu Cyriákus Cárogrodzki Pátriárchá do Grzegorzá ś. posły wysłał/ prośąc o społeczność/ y przyczynne listy Cesárskie o toż oddáć kazał. Grzegorz ś. posły wdźięcznie przyiął/ y do Mßey ie świętey przypuśćił. Ale y Cyriákowi y Cesárzowi odpisał; iż pokoiu kośćielnego vżyczyć nie mogł/ pokiby onego głupiego y hárdego tytułu Oecumenicus nie odstąpił. y dla tego swemu posłowi w Cárogrodźie być przy Mßey Cyriáká zákázował. 1. Oecumenicus. Lib: 6. epist: 28. & 30.

W Alexándryey dał P. Bog wielkiego pásterzá y Bogu miłego kápłaná Eulogiußá Pátryárchę/ ktory wielką pomoc tám kośćiołowi vczynił/ one zástárzáłe heretyki do prawdy przywodząc. Do niego częste listy dawał ś. Grzegorz/ y vpominki posyłał/ á on tákże taż wdźięcznośćią oddawał/ y ćießył śię bárzo ieden drugim w duchu iednośći/ y miłośći CHRISTVSOWEY. Eulogius Pátryárchá Alexandryiski dobry. Lib: 6. epist: 37.

Gdy śię poseł ś. Grzegorzá Sábinianus do Rzymu z Cárogrodu wracał/ od wiela person z kráiow onych wschodnych/ y od osob dworskich/ listy przyniosł. Miedzy inemi było pisánie od przezacney y nabożney niewiásty Gregoriey Cesárzowey podkomorzyney/ w ktorym pytáłá o pewność zbáwienia swe°/ mowiąc: Przykrzyć śię będę poki mi nie nápißeß/ iżći obiáwił P. Bog/ o odpußczeniu grzechow moich. Grzegorz ś. mądrze iey odpisał: Trudney y niepotrzebney odemnie rzeczy prośiß. Trudney: bom ia godny nie iest áby mi co P. Bog obiáwiał. Niepotrzebney: bo vbeśpieczona być nie maß o odpußczeniu grzechow twoich: ále pokiś żywá żáłowáć zá nie maß. y poki ostátni dźień nie przyidźie/ záwżdy śię bać grzechow twoich/ y one łzámi obmywáć winná iesteś. 2. Obiáwienie o odpußczenie grzechow. Lib: 6. epist: 22.

Pisał też do dwu prześwietnych dworzan/ Theotystá y Jedrzeiá/ ktorzy w dworskim żywoćie/ byli sąśiedźi świetych/ y domownicy Boży/ y vmieli w świeckich mießáninách/ z Bogiem záwżdy serce złączone mieć. y mowi: Dźiękuię P. Bogu/ iż w tákiey zabáwie świeckiey/ wysokość wáßá/ 3. Lib: 6. epist: 23. Dworzánie nabożni.

 ßowem

ſłowem ſię Bożym nápełnia/ y záwżdy do wiecznego weſela wzdycha. Pełni ſię w was co nápiſano: Synowie Izráelſcy w puł morzá będąc/ po ziemi chodźili.] Byli to iáko rádni pánowie Ceſárzowey/ ktora z ich rozmowy

Wychowálnicy ſynow Ceſárſkich.

cnotámi ſię wyſokiemi nápełniáłá/ y ſynow Ceſárſkich wychowánia doglądáli. y dla tego im piſze: proſzę was/ práwi: Te pány młode/ ktore wychowywaćie/ w dobre obyczáie wpráwuyćie/ á tych co przy nich ſą vpomináyćie/ áby to mowili/ coby ie do ſpolney bráterſkiey miłośći/ y ku łáſkáwośći przećiwko poddánym pobudzáło. Aby ſię teraz iáka nienawiść nie podśiáłá/ ktoraby potym iáwnie ſię odkryłá. Słowá tych co wychowywáią/ ábo mleko dáią ieſli dobre ſą: ábo trućiznę ieſli złe ſą. Niechże im tákie rzeczy teraz podmiátáią/ z ktorychby ſię potym pokazáło/ iż to dobre było/ co od ſwoich karmićielow wyzſáli.] Nákoniec im dźiękuie zá trzydźieśći

Iáłmużny ná więźnie.

funtow złotá/ ktore ná wykupienie więźniow poſłáli. On im też zá vpominek poſłał on klucz/ ktory był Antháir krol Longobárdow do Papieżá poſłał/ o ktorym ſię wyżſzey powiedźiáło. Słáli mu y ini bogáći pánowie/

4.
Lib: 6. epiſt: 25.
Z cudzych pieniędzy liczbá.

pieniądze ná wykupienie więźniow/ iáko Theodorus on lekarz Ceſárſki/ ktoremu przez liſt dźiękuie/ y mowi: Smutno mi iż cudze rozdáiąc/ nie tylo z dobr kośćielnych ktore mam/ ále y z twoich liczbę czynić mam.

5.
Beda hiſt: lib: 1. cap: 25.
Auguſtyn w Angliey co czyni.
Edilbertus krol Angelſki.
Bertá żoná iego Chrześćianka.

Do Angliey ſzczęśliwie on Auguſtyn ná ſzczepienie wiáry z ſwymi towárzyſzmi/ ktorych było czterdźieśći/ przyiáchał/ y będąc ná wyſpie iednym/ krolowi o ſobie dał znáć/ mowiąc: Z dobrą nowiną do ćiebie z Rzymu idźiem/ ktorą kto przyimie/ bez wątpienia wiecznie z Bogiem żywym kroleſtwo bez końcá mieć będźie. Był ná on czás przemożny krol Angliey Połdniowey Edilbertus/ ktory zá żonę miał ze krwie krolow Fránciey Berthę ábo Adilbergę. z tym obwiąſkiem dána mu byłá/ áby iey wiáry Chrześćiáńſkiey vżywánia nie bronił. Y miáłá przy ſobie Biſkupá ná imię Luidhárdá. Vſłyſzawſzy tedy o onych poſłách/ czekáć im odpowiedźi/ y dáć doſtátek żywnośći kazał. A po kilku dni ſam ná on wyſep do nich záiáchał/ y w polu ich poſelſtwá ſłucháć chćiał/ boiąc ſię áby go w domu iákimi czárámi nie omámili.

Iákie weśćie ich do krolá.

Oni krzyż zá chorągiew máiąc/ á málowánego Zbáwićielá y Bogá Páná náſzego ná tablicy nioſąc y litánie śpiewáiąc do krolá przyſzli. Kazał im śiedźieć y ſłuchał co mowili. y po kazániu rzekł: piękne ſłowá y obietnice przynośićie: ále iż ſą nowe y niepewne/ ia ná nie zezwolić nie mogę/ opuſzczáiąc to com przez ták dawny czás z moimi Angelczyki záchowywał. A iżeśćie z dáleká przyſzli/ á tych dobr nam życzyćie/ o ktorych ſámi wiárę maćie: przykrzyć ſię wam nie będźiem/ żywnośćią was opátrzym/ y dáiem wam wol-

Wolność do kazánia w Angliey.

ność ábyśćie do wiáry ſwey ktore możećie poddáne moie przywodźili. y náznáczył im mieſzkánie w Dorowernie przednieyſzym y głownym mieśćie ſwoim. do ktorego wchodząc/ z krzyżem y z obrázem Páná náſzego ták zgodnie śpiewáli: Prośim ćię Pánie dla wſzytkie° miłośierdźia twego oddal gniew twoy od miáſtá tego y od domu świętego twego. Boſmy zgrzeſzyli. Alleluia.

6.
Kośćioł ſtáry S. Marćiná.
Cudá czynili w Angliey.
Greg: lib: 7. ep: 30.
4. Iunij.

Nábráli byli tłumáczow z Gálliey/ przez ktore w kośćiele ś. Marćiná/ ktory był ieſzcze zá Rzymian tám poſtáwiony/ w ktorym y krolowa ſłużbę Bożą odpráwowáłá/ ſłowo Boże rozśiewáli. Ludźie pátrząc ná ich proſty y święty żywot/ y ná cudá ich/ ktore iáko zá czáſu Apoſtołow czynili/ y ſłucháiąc ſłodkośći Ewángeliey/ przyſtawáli do náuki ich. y ſam krol potym vwierzył/ y wiele zá ſobą ludźi poćiągnął/ nikogoż nie przymuſzáiąc/ iáko od ſwoich Apoſtołow náukę miał. O czym czytay ſzerzey w żywoćie tego ś. Auguſtyná. Nád dźieśięć tyśięcy tego roku ná dźień Bożego národzenia/ Anglikow Chrzeſt ś. przyięło.

Rok Páński 598. Grzegorzá 9. Mauriciuſzá 13.

Eulogius w Alexándriey Pátryárchá wiele heretykow w onym mieście do prawdy Kátholickiey pozyskał. O czym do ś. Grzegorzá nápisał/áby mu rádości oney pomagał. On mu też oznaymił/ iáko P. Bog w Angliey onego roku o dźiesięć tysięcy ludźi Pogáńskich prawdą swey Ewángeliey oświecił. Nápisał ś. Grzegorzowi Eulogius tytuł Vniuersali Pontifici: on odpisuiac prośi áby go ták nie zwał áni mowił: roskazáliście. Bo ia/ práwi/ nie roskázuie iáko pan/ ále iáko brát vpominam.] Co on z pokory czynił/ nie iżby vniwersálnym/ to iest/ wszytkiego świátá Biskupem nie był/ gdyż to sámą rzeczą/ około rzadow kośćielnych nád cztermi Pátryárchámi pokázował. O pokorze przełożonych sam náuczał do Pátryárchow pisząc: Potrzebá/ práwi/ áby się Biskup ku dobrym iáko towárzysz záchował/ á przećiw się złośćiom grzeszących podnośił. Nád dobre się przekłádáć nie ma/ ále gdy potrzebá á przewinienie złych to wyćiąga/ przełożeństwo y moc swoię znáć ma. Nawyższe mieysce dobrze ten spráwuie/ktory wiecey wystepkom á niżli bráćiey roskázuie. Dobrze vrzędu y mocą swoią władnie/ ktory ią y záchowáć y bronić iey vmie.

1. Náwrocenie heretykow w Alexándriey. Lib: 7. epist: 30. Indic: 1. Vniuersalis Pont.

Lib: 1. epist: 24. Indic: 9. Stárszy iáko rządźić máią.

O pokorze ś. Grzegorzá/nápisał Sophronius. Powiádał nam Abbas Ioannes Persa, o przebłogosłáwionym Grzegorzu Rzymskim. Gdym był w Rzymie á chćiałem mu się pokłonić: on pierwey przedemną ná źiemię vpadł/ y wstáć niechćiał pokibych ia nie wstał. y pozdrawiáiac mię z pokorą/ pieniedzy mi z swey ręki dał/ y wszytkie potrzeby. etc.

2. Prato Spir: ca: 151. Pokora S. Grzegorzá.

Przyszło do tego/ co dawno rádźił ś. Grzegorz/ iż się z Longobárdy pokoy stánowił. W tym czáśie áby szkody iákiey nie vczynili/ pisał do Biskupow do miast niektorych/áby mury y straże opátrowáli/á nákoniec y duchownym strzedz murow kazáli/ nikogoż kośćielnym imieniem nie wyimuiąc.] Pátrz co czyni on ták ćichy Biskup/ iáko iáki wodz woienny/ obronę ná nieprzyiaćiele obmyśla/ y duchownych gdy wielka potrzebá/ nie wyimuie. W czym mu nikt przygány nie dawał.

Duchownym kazał murow strzedz. Lib: 7. ep: 20. 5. 2. Indic: 1.

Priskus hetman Cesárzá Mauriciuszá/Ardágástá poráźił/ktory był przez Dunay Sklawiny ábo Skláwy/ ná Rzymskie páństwá puśćił/ sam się do niego nocą przepráwiwszy/ gdy vćiekáć muśiał/ zá nim w iego źiemię wtárgnął/ y wielkie łupy pobrał. á Skláwiny wszytkie pobito. Zá co w Cárogrodźie wielkie dźięki P. Bogu w rádośći czynili.

3. Skláwiny pobito. Miscell: ex Theo: lib: 17. Greg: lib: 7. ep: 9.

Gdy dano znáć ś. Grzegorzowi iż się Zydowie niektorzy w Syciliey do CHRISTVSA obroćić chcą: posłał tám Faustiná Defensorá/áby tego przypilnował/ á pierwey 40. dni pokuty y powśćiągliwośći nimby do chrztu przyszli/roskazał/ y vbogie áby száty do chrztu mieli opátrzył. Mocą ich przyćiskáć do tego nie kazał. y gdy ieden w ich bożnicy krzyż ś. y obraz naświetszey mátki postáwił/wynieść zá's ze czćią krzyż y obraz/á bożnicę im wroćić/kazał.

W Syciliey Zydowie náwroceni. Lib: 7. epist: 14. Lib: 7. epist: 16. Bożnice ich.

Ná wschodnych kráiách Theodorus Siceotá z mnichá Biskup Anástázyopolski w Gálláciey/wielce świety y cudámi od P. Bogá vczczony/gdy widźiał iż im gárdzą iego owce: bo mu y truciznę podáli/ od ktorey dobrodźieystwem naświetszey Bogárodźice wzdrowiu obroniony był; Biskupstwo spuśćił. y gdy się do klasztoru wracał/ Cesarz go Mauricius do Cárogrodu przyzwał/ y tám wiele cudow czynił/ y synaczká Cesárskiego máłego od trądu oczyśćił/kropiąc go świeconą wodą. etc. Miały one krolestwá ludźie święte y cudá czyniące/ poki w odszczepieństwo nie wpádły/ á potym nic tákiego nie miáły. Gunterámnus pobożny krol Fránkow tego roku żywotá dokonał/ krolował lat trzydźieśći trzy/ wiele fundáciy kośćiołom y iáłmużn vbogim zostáwiwszy.

4. Apud Surium 22. Aprilis. To: 2. Siceotá Biskupstwo puśćił.

Rok P. 599. Grzegorzá 10. Mauric: 14

1. Lib: 7. epist: 97. *Odszczepieńcom pomógł żołnierz.*

Wielkiey tego roku ś. Grzegorz zażył pociechy/ iż ludzie z Istriey ktorzy w odszczepieństwie byli / do iedności się kościelney przywrócili. Do czego Gulfarus żołnierz y wódz woienny bárzo pomogł/ y zá to mu ś. Grzegorz dziękuie. Gdy Biskupi stábieią y lenieią / Pan Bog do ratowánia dusz ludzkich / świeckie wzbudza.

Sinaity śmierć.

Anástázyus/ Synaitá názwány/ Pátryárchá Antyocheński tego roku z ciáłá wyszedł po sześci lat iáko był ná one stolice przywrocony. człowiek wielki y żywotem y náuką/ y wschodnym y zachodnym kościołom vmilony / y miedzy święte poczytány / w ktorym się wielce Grzegorz ś. kochał.

Przełożył ná Greckie księgi de cura pastorali.

Księgi ś. Grzegorzá De cura pastorali ktore mu był posłał/ ná iezyk Grecki przełożył y wschodnym kościołom podał. Pisániem vcieszným kościoł ozdobił. Ale wiele go poginęło. Acz tego wieku niektore się nálázły. W kazániu

Gotowánie do stołu Bożego.

iednym mowi wołáiąc ná te ktorzy się do stołu Bożego źle gotuią. Máiąc/ práwi/ wielkie grzechy / tylo ręce vmywszy / nayświętsze ciáło y Boską krew/ w nieczystości do vst bierzem. Wnieść z tákimi grzechámi do kościołá y ná Boskie obrázy y czci godne krzyże pátrzyć y kłániáć się im / nie dosyć iest / nie dosyć iest ręce vmyć: ále łzámi y spowiedzią w pokornym skruszonym duchu

Spowiedź do vchá.

grzechy obmyć/ toż przystąpić. Przystąp á CHRISTVSOWI przez kápłany grzechow się spowiáday/ potępiay coś vczynił/ á nie sromay się. Jest srom ktory grzechem iest / á iest srom z sławą y wdzięcznością. etc.]

2. *Powieść o mnichu niedbałym.*

W tymże kazániu vpomináiąc / áby gniew y krzywdy ieden drugiemu odpuszczał/ nápisał iedne powieść. Mnich ieden niedbále się w stanie swym y leniwie prożnuiąc/ spráwował; á gdy vmierał/ wesoło bárzo vmrzeć chciał/ nic się nie boiąc. y mowili mu bráciá: Zkąd masz te bespieczność / wiemy iżeś niedbále w nabożeństwie przeżył. A on rzekł: Prawdá oycowie. Ale tey godziny Anyoł mi moie grzechy spisáne vkazał: á ia przeląkszy się ich/ rzekłem: Jákom świát opuścił y zakon przyiął/ nikogom nie sądził/ á káżdey krzywdy ktorą mi kto czynił zápominiałem. y proszę o ziszczenie słow Páńskich: Nie sądźcie nie będziecie sądzeni / odpuszczayćie á będzie wam odpuszczono. Co skorom rzekł: regesir on moich grzechow Anyoł zdrápał. y dlatego z weselem do Páná idę. y to powiedziawszy/ duchá Pánu Bogu oddał. y wielkie słucháczom zbudowánie zostáwił.]

3. *Mauricius obrońcá wiary y iałmużnik.* Lib: 7. epist: 48. Indic: 2.

Po nim wstąpił ná stolicę Antyocheńską tegoż imieniá Anástázyus/ ktorego mnieyszym zowią/ tákże Kátholik/ ktory o swoim wstąpieniu Papieżowi dał znáć/ y wyznánie wiáry posłał/ á Papież potężne mu vpominánie do spraw kościelnych y rządow nápisał. W tym do niego liście wysławia wiárę y iey obronę Cesárzá Mauriciuszá/ iż zá iego pánowánia vcichli heretycy/ y ozywáć się nie śmieią. y vpomina áby zań/ y zá żonę y dzieci iego P. Bogá pilnie prosił.] By był ták w inych obyczáiách vprzeymy / á kápłany nie gárdził ten Mauricius / nie vpadłby był w tákie nędze iáko potym vpadł. Posłał tenże Cesarz trzydzieści funtow złotá do ś. Grzegorzá ná vbogie / y ná

Lib: 8. epist: 2.

żołnierze podárki. Zá co mu ś. Grzegorz dziękuie. Był ták hoyny ná vbogie ten Cesarz / iż się iáłmużny iego y do Rzymu rośćiągáły.

S. Grzegorz chory ná podágrę. *Secundinus Opát.* Lib: 7. epist: 54.

S. Grzegorz záchorzał bárzo ná podágrę ktora go cáły rok trapiłá / á iednák żadney pracey y stáránia/ y o máłych przyiacielskich rzeczách nie opuścił. Pisze do Opátá Sekundiná / ktory był w wielkim vważeniu v krolá Longobárdow/ y żony iego Theodolindy/ przez święty żywot y náukę swoię/ o tey niemocy swey / y ná niektore mu pytánia z strony wiáry odpowiáda / około piątego Concilium / około obrázow / o ktore prosił áby mu ie posłał ś. Grzegorz. y posyła mu obraz Páná CHRISTVSOWY nayświętszey mátki iego/ y Piotrá y Páwłá ś. náukę kościelną o nich oznáymuiąc / y ine vpominki / y księgi kazań swoich ná Ewángelie.

Z strony

Z ſtrony obrázow piſáły do Serená Muſſyliáńſkiego Biſkupá / gániąc 4.
mu to iż obrázy pokołátał / dla tego áby ich ludźie zá Bogá nie mieli. y mowi: Lib: 7. epiſt: 111.
Náucząć ich było / iż to fárbá y drewno / á przedſię im piſmo ich zoſtáwić / Indic: 2.
dla pámięći y vpomnienia ktore ná obráziech ieſt. ⁊c.
Richárdus nowo do Kátholictwá obrocony krol Gothow w Hiſzpá- Rychárdus śle
niey / dáry bogáte przez wybráne męże Abbáty ś. Piotrowi poſłał. Zá ktore S. Piotrowi vpominki.
mu ś. Grzegorz dźiękuie / wiárę y nabożeńſtwo iego wyſławiáiąc. Poſyła mu Lib: 7. epiſt: 126.
też nabożne podárki / kluczyk máły z ćiáłá ś. Piotrá / á w nim proch z iego łań-
cuchá vpiłowány / y krzyż w ktorym było drzewo Krzyżá ś. y włoſy ś. Jana
Chrzćićielá / ⁊c. Piſał przez te poſły do ś. Leándrá Hiſzpaleńſkiego Biſku- Lib: 7. epiſt: 125.
pá / ktory tákże iáko y on ná podágrę chorzał / y Pálliuſz mu poſłał. Nie z ro-
ſkoſzy v drugich podágrá przychodźi / gdy y ná tákie święte przypada.
Swiádczy w iednym liśćie ſwoim tenże ś. Grzegorz / iáko tego roku gę- 5.
ſte y ćiężkie niemocy ná ludźie po wſzem práwie świećie pádły w Europie / y Lib: 7. epiſt: 127.
w Afrycę / y w wſchodnych źiemiách. w Rzymie / práwi / y ſłudzy y pánowie Niemocy ná wſzytkie ludźie.
choroby y febry ćierpią / y nie máſz ktoby zdrowy do iákiey poſługi był. Sam
też iuż przez iedennaśćie mieśiecy ledwie kiedy z łożká wſtawał / iáko ſam o
ſobie piſze. á iednák rządow y ſpraw kośćielnych nie opuśćił. Co ſie z liſtow
ktore tego roku piſał pokázuie / iż w żadnym roku więcey ich nie piſał / ludźie
do dobrego przywodząc. Trwáłá oná iego niemoc y przez drugi rok. ledwie / Lib: 8. epiſt: 35.
práwi / ná trzy godźiny ſtać mogę y Mſzey ś. ſłużyć / y muſzę ſię ná łożko wrá- Choroby S. Grzegorzá.
cáć. Drugdy wielka drugdy máła boleść / máła nie odchodźi á wielka nie zá-
biia. Co dźień bliſkim śmierći / á co dźień mię śmierć od śiebie odpycha. A
nie dźiw bom grzeſzny / y dla tego w tym więźieniu ſkáźitelnośći / vwiązány
ieſtem. y muſzę wołáć: Wywiedź / Pánie / z więźienia duſze moie / ná po-
chwałę imienia twego.

Rok P. 600. Grzegorzá 11. Mauric: 15.

SKláwi ábo Skláwini woiuiąc źiemie Chrześćiáńſkie / áż ſię do 1.
Włoch przebili / czyniąc wielkie ſzkody / iednák w źiemie ſáme Wło- Greg: lib: 8. ep: 3
ſką nie weſzli. Ale Awárowie, to ieſt Hunni / zá wodzę ſwoim Chá- Sklawini.
iánem ábo Gágánem / áż do Weneciey y Iſtriey wtárgnęli. y Fo- Paulus Diac: lib: 4 cap: 14.
rum Iulij wźięli y ſpalili / zá zdrádą niewiáſty Romildy wdowy /
żony Agilulphá kśiążęćiá Longobárdow. Tá zmowiłá ſię z Gágánem áby Zdrádá niewiaſty in Foro Iulio
żoną iego byłá / y miáſto mu podáłá / zá roſkoſzy ſwoie krew ſąśiad ſwoich
wydáiąc. Co ſię iey źle zápłáćiło. Bo Gágánus wźiąwſzy miáſto / ná pal ią
wbić kazał / mowiąc: Tákiegoś męża godná. Lecz dwie wnęczce iey o ſwoię
ſię czyſtość boiąc / gdy wpáść miáły w ręce nieprzyiaćiol / mięſá zgniłego z
kurcząt nákłádły pod pierśi ſwoie / áby ſię od nich ſmrod puſzczał. y gdy ie Wymyſł panienek ná zachowánie
poimáli Awárowie / á on ſmrod ſrogi vczuli / porzućili ie / mowiąc: Wſzytki czyſtośći.
Longobárdki zgniłe ſą y ſmrodliwe. y ták vſzły. A potym ſię dla tey cnoty zá- Lib: 4. cap: 12.
cnym wielkim mężom do małżeńſtwá doſtáły / y drugich do ſtrażey czyſtośći
tym przykłádem pobudzáły. To Paulus diaconus. Te nędze Włoſkiey 2.
źiemie opłákuiąc Grzegorz ś. ktore y obcy nieprzyiaćiele y domowi Exárcho- Lib: 8. epiſt: 36. Indic: 3.
wie przywodźili / mowi: Iż po nas ieſzcze będźie gorzey / á náſze czáſy zdáć ſię Po nas będźie gorzey.
lepſze będą. y było iego prawdźiwe proroctwo / gdy po iego śmierći heretycy
Ceſárze náſtáli / y Máchometſka ſektá y Sáráceńſka powſtáłá.
Cháiánus ábo Gágánus / (imię to było v Hunnow nawyżſzego vrzędu Miſcell.
iáko krol ábo Ceſarz) wroćił ſię do Pánnoniey / y tám ſię też Priſkus hetman Priſkus y Gáganus
Ceſárſki z woyſkiem do niego przybliżył. A iż było święto Wielkonocne / á cze ſtuią, ſie ná
Priſkuſowi ná żywnośći ſchodźiło / y woyſko iego głod ćierpiáło: dowiedźiá- świeto.

 wſzy ſię

wßy ſie o tym Gáganus/ wſkazał do Priſká/ áby wozy do niego po żywność poſłał/ żeby świeto ſwoie z weſelem odpráwił. y poſłał mu czterdźieśći wozow z iedlem rozmáitym. A Priſkus mu też korzenia z Indiey drogiego dárował/ y ták z ſoba poſpołu świećili/ á ieden ſie drugiego nie bał. Po świetách Awáry ſie od Rzymian oddźielili y ſpalili Dryzypare miáſto y ś. Alexándrá meczenniká kośćioł/ y śrebro ná iego grobie złupili/ y ćiáłá iego nie vczćili. W tym w Cárogrodźie był wielki poſtrách/ y rádźił Senat Ceſárzowi áby o pokoy do Gágáná poſłał. A tym czáſem P. Bog Gágáná o ś. Alexándrá pokarał. Bo powietrze ná woyſko iego pádło y febry/ y śiedm ſynow iego miedzy inemi vmorzyło. Poſłał tedy Ceſarz Armázoná do Gágáná z wielkimi dáry o pokoy proßac/ á on bráć dárow niechćiał dla żalu ktory z vmárłych ſynow miał. A iednák rzekł do poſłá: Bog mie niech ſadźi z toba y z Mauriciußem: oto mu wßytki więźnie wracam/ iedno zá káżdego niech mi ieden groß da. Co gdy Ceſárzowi poſeł oznaymił: Ceſarz y czterech łuſkin zá żadnego dáć niechćiał. O co Gáganus rozgniewány/ wßytkich pozábiiał/ y ſam od Ceſárzá piećdźieśiat tyśiecy złotych wźiawßy/ do domu ſie wroćił.

O kośćioł karánie. — Miſcell. — Nicepho: lib: 18. cap: 28. 29. — *Mauricius więźniow tanich wykupić niechćiał.*

3\. Zá ono okrućieństwo y ſkepſtwo P. Bog karał Mauriciußá/ y iuż był Phokás żołnierz ieden miedzy poſty/ ktory oſtrzey coś y śmieley nád ine do Ceſárzá rzekł: O co mu ieden pan policzek dał y brode wytárgał. Skad potym Phokás kuśił ſie o rzeczy nowe y Mauriciußá zábił.

Piſánie kśiąg. Lib. 8. epiſt: 42. & 35. *Pokorá S. Grzegorzá.*

Eulogius Pátryárchá Alexándriyſki kśiegi ná heretyki Agnoity od śiebie piſáne ná rozſadek do ś. Grzegorzá poſłał. ktore on bárzo pochwalił/ proßac Páná Bogá/ áby mu dał długi żywot/ żeby wiecey piſał. Záleca ſie modlitwie iego/ áby mu P. Bog dał predkie żywotá tego dokonánie/ ktorego wiecey iemu życzył niżli ſobie/ niegodnym ſie czyniac/ etc.

4\. Lib: 9. epiſt: 29. Indic: 4. *Dla máley corki, ná Biſkupſtwo nie puśćił.* *Wſtydliwi vbodzy więcey bráć máia niż żebracy.*

Po Fortunaćie Biſkupie Neápolitáńſkim/ niechćiał ś. Grzegorz przyzwolić ná Ianá dyákoná/ dla tego iż miał máluczka corke. ktora ſie znáczyło/ iż niedawne iego w powśćiagliwośći było vmartwienie. Potymże Fortunaćie z pozoſtáłych pieniedzy/ płáćić/ zátrzymána od niego z Biſkupich dochodow/ cześć/ od Kanonow ná kśieża y ná vbogie náznáczona/ y rozdáwáć ia y kśieżey y vbogim dwoiákim kazał. To ieſt: ſromieżliwym á vczćiwym/ ſto piećdźieśiat grzywien/ á żebrakom tylo trzydźieśći/ etc. Skad baczyć ſie może/ iákie miał baczenie ná domowe ſromieżliwych ßpitale.

5\. Lib: 8. epiſt: 51. *Bez gniewu karáć.*

Leonciußá nowego Exárche od Ceſárzá do Włoch poſłánego/ karał przez liſt y náuczał ś. Grzegorz/ iż Libertyná wolnego y zacnego páná w Syciliey/ z máietnośći złupiwßy bić kazał. Nie godźiło ſie/ práwi/ wolnego bić: á ieśli ſie Rzeczypoſpolitey zádłużył/ dośyć było ná máietnośći go karáć. y mowi: Gdy ſie rozgniewaß/ pohámuy ſie/ á zwyćieżay ſam śiebie. Záwieś gniew/ á gdy ſie odgniewaß/ á rozum ſie vſpokoi/ dopiero czyń y karz. Bo karánie zá rozumem ma iść á nie zá gniewem. Gniew nie ma karánia vprzedzáć/ niech iáko ſługá zá toba idźie/ nie przed toba/ etc. A onego Libertyná pokaránego y piſániem ćießył/ y żywnośćia od Piotrá ś. nádał.

Lib: 8. epiſt: 31. Indic: 3.

SVMMOWANIE Wieku Szostego.

To iest przeszłych stá lat, od Roku P. 500. áż do Roku 600.

Papieżowie y nawyższy Biskupi.

SYMMACHVS śiedział lat 15. mieśiecy 8. Dokonał roku Páńsk: 514.
HORMISDA syn Iustá Kámpáńczyk/ śiedział lat 9. y dni 10. Dokonał roku páńskiego 523.
IAN syn Constántyná z Tusciey pierwszy tego imienia/ meczennik/ śiedział lat 2. y mieśiecy 9. w więzieniu vmorzony od Theodoryká królá Gothow Aryániná/ roku P. 526.
FELIX czwarty/ syn Kástoryuszá z Sámniski/ śiedział lat 4. mieśiecy 2. Dokonał roku Páńsk: 530.
BONIFACIVS wtory/ syn Sigewultá Rzymiánin/ śiedział rok ieden y dwá dni. Dokonał roku P. 531.
IAN wtory/ názwány Merkurius/ syn Proiecktá Rzymiánin/ śiedział lat 2. mieśiecy 4. Dokonał roku P. 535.
AGAPETVS syn Gordyaná Rzymiánin/ śiedział nie cáły rok. Dokonał w Cárogrodzie roku P. 536.
SILVERIVS Frusinonius Kámpáńczyk/ syn Hormisdy Papieżá/ w stanie świeckim małżeńskim/ meczennik: śiedział z wygnániem lat 3. Vmorzony głodem y nedzą ná wyspie Pálmáriey o Antymá heretyká/ roku P. 540.
VIGILIVS syn Janá z Consulow Rzymiánin/ śiedział lat 15. mieśiecy 6. Dokonał roku Páńsk: 555.
PELAGIVS syn Janá Wikáryaná Rzymiánin/ śiedział lat 4. mieśiecy 10. Dokonał roku P. 559.
IAN trzeći/ syn Anástázyuszá Rzymiánin/ śiedział lat 13. bez dni 14. odpoczał roku P. 572.
BENEDICTVS syn Bonifácyuszá Rzymiánin/ śiedział lat 4. y mieśiac 1. Odpoczał roku P. 577.
PELAGIVS wtory/ syn Winigildá Rzymiánin/ śiedział lat 12. mieśiecy 2. Dokonał roku P. 590.
GRZEGORZ Wielki/ syn Gordyaná Senatorá/ Doktor kośćielny/ śiedział lat 13. mieśiecy 6. Odpoczał roku P. 604.

Doktorowie Kośćielni y Pisárze wieku tego.

GRZEGORZ Wielki papież.
EVODIVS.
FERRANDVS *Diac: Charthag.*
EVSEBIVS *Emissenus Gallus.*
VENANTIVS *Honoratus.*
ANDREAS *Ierosolim. Creten: Episc.*
MICHAEL *Syngelus.*
ISICHIVS *Episc: Hierosol.*
GILDAS, názwány *Sapiens.*
GRZEGORZ Turoneński Bisk.
PASCHASIVS *Diac: Rom.*
CASSIODORVS *Senator Rom.*
DIONYSIVS *Rom: exiguus.*
ARATOR *Subdiac: Rom.*
FORTVNATVS *Episc: Pictauien.*
LEANDER *Hispalen: Episc.*
BOETIVS.
IORDANES, *Procopius, Agathias,* Hist.

S. BENEDICTVS pisał Regułę/ ktorey śie wiele Oycow ná Synodziech ná nápráwę zakonnych ludzi dokłádáli. Zakon ten ś. Benedyktá po wszem świećie miał trzydześći y trzy tyśiące Opactw/ á czternaśćie tyśiecy Przeorostw. Z niego byli dwádześćiá y czterey Papieże/ dwieśćie Kárdynałow/ Arcybiskupow tyśiąc y sześć set/ Biskupow cztery tyśiące: Oczonych y pisániem wsłáwionych pietnaśćie tyśiecy y śiedm set. To pisze *Trithemius & Sabellicus Ennead: 8. lib: 2.*

Náuká ich przećiwna dźiśieyszym błędnikom.

O *Ofierze Mszey ś.* *Gregor: Pap: in Antiphonario, & lib: Sacramentorum. Gregor: Turonen: cap: 6 Vitæ Patrum.*
O *zwierzchnośći stolice Apostolskiey y kluczách Piotrá ś.* *Gregor: Mag: Hom: 26. in Euang. Orientales Episcopi ad Simmachum Pap. Gildas in castigat: ordinis Eccl.*

Oprawdzi-

O prawdziwym ciele Páná nászego w Sákrámencie y odmiánie iestności chlebá y winá. Casiodorus in Psal: 64. Gregor: Mag: Hom: 14. & 22. in Euang. & in Psal: Pœnit. Andreas Hierosol.

O wolney woley y łásce Bożey z nią. Euodius epist: ad Constantinum. Greg: Mag: in Ezechiel: Homil: 9. & in Iob lib: 35. cap: 21.

O vczynkách do zbáwienia y wtorego vspráwiedliwienia potrzebnych. Casiod: in Psal: 6. Gregor: Mag: in Ezech: lib: 2. Homil: 2.

O przyczynách y zasługách świetych Bożych y wzywániu ich. Fortunatus de Basilicis SS. Georgii & Martini. Greg: lib: 12. Indict. 7. epist: 17. Euodius ad Faustum. Turonen: Greg: we wszytkich swoich pismách.

O obráziech w kośćiele. Greg: Mag: epist: 109. lib: 7. ad Seuerum Episc: Massilien. Turon: lib: 1. de gloria Martyrum.

O spowiedzi do vchá y pokućie. Gregorius Papa lib: 6. in Cap: 15. Regum 1. Et in Ezechiel: lib: 2. Homil: 16. Casiodor: in Psal: 4.

O modlitwie zá vmárłe y o czyscu. Boetius lib: 4. Cons: Prosa 4. Gregor: lib: 4. Dial: cap: 39. & in 3. Psal: Pœnit.

Táż iest v nich náuká y o innych cześćiách wiáry świetey / iáko do tego czásu kośćioł Rzymski vkázuie. Co znáią sámi heretycy Centuriani/ *Cent: 6. cap: 2. de loco Eccle.* y indziey támże często.

Concilia wieku tego.

PIate powszechne Concilium w Cárogrodźie przećiw Antimowi y Theodorowi / Eutychianom/ y przećiw Origenesowi. y o trzech Kápitulách/ zá Wigiliuszá Papieżá. Roku Páńskiego 553. Okrom innych mnieyszych Prowincialskich.

Hereticy wieku tego.

NOwe sie kácerstwo wieku tego / zwłasczá tákie znáczne nie otworzyło. Ale ono Eutychiáńskie wznawiał Antimus Cárogrodzki Biskup / y inni zá przyiáźnią Theodory Cesárzá Iustinianá żony. Temistius też dyákon Agnoitom był głową/ ktorzy twierdźili iż P. Chrystus dla obćiążenia nátury ludzkiey niewie kiedy ostátni sąd być ma. Byli zás y inni ktore zwano Aphárdocite: ći rozumieli iż Pan Chrystus ćiáło tákie miał/ ktore pokármu żadnego nie potrzebowáło / y nie wyznawáli prawdziwey w nim nátury ludzkiey. Tákie potym zwano Monotelitámi. Iáko vsłyszym w przyszłym wieku.

Miásto nowych herezyy wszczełá sie wieku tego/ z Nestoryáńskiego y Eutychiáńskiego kácerstwá/ sektá Máchometáńska. Był Máomet ábo Máchomet rodu Izmáelitow/ to iest Arábow ábo Sárácenow. Oycá miał Abdále/ á mátkę Hemnine: z młodu pász wielbłady/ czytáć y pisáć nieumieiąc/potym żony bogátey dostawszy kupczył. y wpadł ná herety ki Ariány y Nestoriany/ Sergiuszá y Ianá. v ktorych śie błedow wielkich około wiáry nápiwszy/ vczynił śie prorokiem. kádukiem vpadáiąc y od śiebie odchodząc powiádał: iż w ten czás z Gábryelem Anyołem rozmawiał. Vstáwił zakon mieszány z Pogáńskim y Żydowskim y Chrześćiáńskim. Do ktorego wiele ludźi prostych y grubych/ roskoszy im wszytkich dopuszczáiąc / poćiągnął: roskázuiąc áby rozmow o wierze nie mieli/ iedno iey mieczem bronili/ y one zábiiániem Chrześćian rozmnażáli. ⁊c. *Zonaras. Cedrenus, Diac: lib: 18. Blond: Decad: 10.* Dwu przedniych miał vczniow/ Eubokoraná y Hále. Zá Hálem Persowie poszli/ zá drugim Turcy. y są sobie w zakonie tym dyabelskim wielkiemi nieprzyiaćiołmi.

Prześládowánia wieku tego.

NIe było znácznego ná Kátholiki / okrom onego od Sewerianow heretykow ná wschodnych stronách.

Cesárze Chrześćiáńscy wschodni, y krolowie niektorzy zachodni wieku tego.

TRwał ieszcze on ANASTASIVS heretyk nieznośny/ y krolował ábo kośćioł ś. psował/ przez lat 28. vmárł ábo piorunem zábity iest od Páná Bogá/ roku Páńskiego 518. Nástał po nim

IVSTINVS pierwszy/ rodu podłego/ále wielkich cnot pobożnośći Kátholickiey/y mądrośći do rządzenia páństwá pełny. Stárym bedąc/ zszedł bez potomká roku P. 527. krolował lat 9. mieśiecy dwá. po nim wynieśiony był ná páństwo wschodne

IVSTINIANVS śiestrzeniec Iustiná Cesárzá/ lat máiąc czterdźieśći y pięć/ bárzo po-

bożny ná przodku Kátholik y ſzcżeśliwy ná woynách/ y około rządow Rzeczypoſpolitey pilny y mądry / piſáć y czytáć nievmiał. krolował lat trzydzieśći y dźiewięć/ w ſtárośći nie dotrzymał ſławy przeſzłych lat ſwoich. bez potomſtwá zſzedł/ náſtąpił śieſtrzeniec iego

IVSTINVS wtory Kátholik dobry y nabożny. Ale ſię prędko do roſkoſzy y nieſpráwiedliwego łákomego zbierániá vdáiąc / od rozumu odchodźił. Jednák miewał dobre czáſy ktorych do śiebie przychodźił. y z wielkim baczeniem w chorobie / przezacnego Woiewodę ſwego Tyberiuſzá ná Ceſárſtwie z dobrym vpominániem poſtáwił. ná ktorym trwał z nim chory będąc cztery látá. krolował lat ſzeſnaśćie. Dokonał roku P. 582.

TIBERIVS nád ine przenachwálebnieyſzy Ceſarz / y cnotámi Kátholickiemi y ſzczęśćiem woiennym/ y mądrym Rzeczypoſpolitey ſpráwowániem. krolował tylo lat cztery ſam ieden/ ácz zá żywotá Juſtiná w chorobie iego / z nim krolował máło nie drugie cztery látá. vſtąpił bez potomſtwá/ Roku P. 586.

MAVRICIVS náſtąpił/wodz nawyżſzy Tyberiuſzá/dobry Kátholik y nabożny. krolował lat śiedmnaśćie/ zábity od Phokáſá y z żoną y z dźiećmi/ Roku P. 602.

Zachodni we Włoſzech krolowie Gothſcy, Ariáńſcy w tym wieku.

PO onym Theodoriku krolu Gothow pierwſzym we Włoſzech y przyległych páńſtwách/ ktory krolował áż do roku P. 526. Náſtąpił śieſtrzeniec iego ATHALARICVS tákże Ariánin/ młodźieniec nie mądry. krolował lat ośm áż do roku P. 534. Po nim THEODATVS Philozoph/ do rządow nieſpoſobny. Ná ktorego Juſtinianus Ceſarz woynę podnioſł/ chcąc Włoſką źiemię y Rzym od Gothow y Arianow wybáwić. Tego Theodatá po trzech lat ſámiż Gothowie zábili/ y obráli ſobie zá krolá Witygeſá. ktorego Beliſárius wodz woienny Juſtinianá z Rzymu wygnał / y potym po kilku lat w Káwennie żywego poimał. krolował lat cztery.

Gothowie záś obráli ſobie Theodibáldá/ ktorego gdy rok nie doſzedł ſámiż zábili/y ALARIKA poſtáwili. Ale po śiedmi mieśiącách tákże go zámordowawſzy/obráli ſobie zá krolá TOTILE wnuká Theodibáldá/ſrogiego/ mężnego/ y dowćipnego y okrutnego. Ten ſię zebrał ná moćne y wielkie woyſko/ y Ceſárzom wſchodnym źiemię záś Włoſką odiął / y Rzym miáſto po długim obleżeniu wźiął / roku P. 547. Po wielkich zwyćięſtwách nákoniec od Nárſeſá Juſtinianowego wodzá/ poráżony y zábity ieſt roku P. 553. krolował lat 11. y ták Gothſkie Ariáńſkie kroleſtwo we Włoſzech vpádło/y Włoſka ſię źiemią z inymi páńſtwy do Ceſárzow wſchodnych wroćiłá. Był po Totyli od oſtátká Gothow obrány krol THEIAS / ále w kilądźieśiąt dni zábity od Nárſeſá Gothſkiego/pánowánia nie podźwignął/ktore ſię ná Totyli ſkończyło.

Ceſárze wſchodni po Gothách poczęli ſtáwić y poſyłáć do Włoſkiey źiemie Exárchy / to ieſt nawyżſze ſtároſty ſwoie. Napierwſzy był Longinus. Ale długo iednák / to ieſt / roku Páńſkiego 568. Longobárdowie do Włoch wtárgnęli / y Włoſką źiemię opánowawſzy / oprocz Káwenny w ktorey ſię Exárchowie iákokolwiek trzymáli:długo w niey krolowáli. Pierwſzy krol ich ktory Włoſką źiemię wźiął był ALBOINVS, po nim CLEPHIS, po nim ANTHAIR y inni. Rzymu wżdy nigdy doſtáć nie mogli / ácz ſię oń czeſto kuſili: áż od Fránkow wygnáni y wybići byli. A Rzym iuż záwżdy w mocy ſámych Papieżow zoſtawał/ y do tego czáſu zá obroną ś. Piotrá zoſtáie.

Zámek niegdy wſzytkiego świátá ten dźiwny Rzym/trzykroć obálony y złupiony był. Pierwey od Aláriká krolá Gothow/roku Páńſkiego 410. Potym od Genſeriká krolá Wándalow z Afryki/ roku P. 455. Nákoniec od Totyle krolá Gothow oſtátniego w tym wieku / roku Páńſkiego 547.

WIEK SIODMY, TO IEST: Siodme ſto lat Páńſkich.

Rok P. 601. Grzegorzá 12. Mauriki: 16.

1. Z Arábiey po reliquie.
Lib: 9. epiſt: 27.
Indic: 4.
Lib: 9. epiſt: 38.

MAximianus z Arábiey Biſkup Kándidá Abbátá poſłał do ś. Grzegorzá / po świete reliquie / proßac áby mu ie poſłał. Co on rad czyni y odpiſuie mu / y o ſwoiey chorobie oznáymuie / ktora iuż trzeći rok ćierpiał / o ktorey też pißac do Ruſticiány powinney ſwey w Cárogrodźie mowi: iż go niemoc wyſußyłá / y ledwie kiedy z łożká wſtáwáć mu dopuśći. W tym liśćie fráſuie ſie ná nie / iż w liśćie ſwym czeſto mowiłá: Wáßam niewolnicá / wáßam niewolnicá / proßac áby mu ták nie piſáłá / gdyż po wźietym Biſkupſtwie / iam / práwi / v wßytkich niewolnikiem zoſtał / á przed Biſkupſtwem byłem powinnym wáßym. Dźiekuie iey też / iż dar ś. Piotrowi ná pokryćie grobu iego poſłáłá / y zá iáłmużne do ś. Jedrzeiá do klaßtoru iego / w ktorym iákie ſie cudá dźiały wypiſuie iey.

Ruſticiana powinna S. Grzegorzá.

2. Bibliot: Vatic.
Klaßtory wolne od Biſkupow.

Opátrzył też pokoy klaßtorow y ſług Bożych w nich / zezwawßy Synod ze 20. Biſkupow / dał im przywiley ábo conſtitutum, áby ich Biſkupi nie gábáli / á od ſwoich ſtárßych rzadzeni y ſadzeni byli.

Lib: 9. epiſt: 49. 53. 54.
Na Simonią.
Swietokupſtwo.

Onego wieku bárzo ſie był rozßerzył grzech świetokupſtwá y ßpetne łákomſtwo duchownych y Simonia. O co ſie bárzo fráſuiac ś. Grzegorz / y pány / y krole / y biſkupy vpomina / prośi / áby ten grzech wykorzeniáli / á karánia ſie Boſkiego báli. A w Gálliey tey zarázy nawiecey było / zá złemi rzady oney Brunichildy ſtárey krolowey / ktora kroleſtwu onemu wiele do dobrego przeßkadzáłá. Wſchodne tákże kośćioły tym ſie świetokupſtem mázáły. Bo gdy do Grzegorzá świetego po zmárłym Amośie ná Jerozolimſkie Biſkupſtwo Eſychius náſtapił / á wedle zwyczáiu z wyznánim wiáry proßac o vczeſtnictwo kośćielne poſłał: vpomina go ś. oćiec / áby ten grzech / Synod złożywßy / vkarał y oddalił.

Lib: 9. epiſt: 40.

3. Lib: 9. epiſt: 58.
Indic: 4.
Auguſtyn o robotniki prośi.

Tego roku Auguſtinus Apoſtoł Anglikow od Arcláteńſkiego Biſkupá / ná Angielſkie Biſkupſtwo poświecony ieſt. Zkad ſie do Angliey wroćiwßy / wyſłał do Rzymu Piotrá y Laurenciußá mnichy / proßac ś. Grzegorzá / áby mu wiecey robotnikow kośćielnych poſłał. Co z ochota vczynił ś. Papież; miedzy poſłánemi byli pierwßy / Mellitus / Juſtus / Paulinus / Ruffianus. y z nimi naſłał wiele ochedoſtwá y potrzeb kośćielnych / ornatow / kielichow / kśiag y inego do ſłużby Bożey naczynia y ozdob. Piße do ś. Auguſtyná / áby ſie z cudow ktore przezeń P. Bog czynił / nie podnośił. Piße y do krolá Edilbertá / ráduiac ſie z iego náwrocenia / y potrzebne vpominánia / y nauki y pobudki dáiac / prośi áby wiáre ś. rozßerzał / áby ſwego Biſkupá Auguſtyná vpominánia ſłuchał / áby bálwochwálnice Pogáńſkie obalał.

Z cudow ſie nie podnośił.

4. O końcu świátá S. Grzegorzá mnie manie.
Beda lib: 1. cap: 27. hiſtor.
Greg: lib: 9. ep: 60.

Przeſtrzega go też o końcu tego świátá / rozumieiac iż iuż predko á onego wieku być miał / áby ſie nie trwożył / ieſli glody / mory / woyny / y ine plagi Bożé náſtapia / áby ſie ráczey tym do ſadu Boſkiego z ſwemi poddánemi przyprawował.] To mnimánie ſwoie ś. Grzegorz ná wielu mieyſcách o końcu świátá wſpomina. Jednák roku żadnego nie miánuie. y nie ma w tym

przygány /

przygány/ choć śię ták dálekó odwlokło iuż po nim. Bo y Apostołowie tákże o końcu świátá opowiádáli/ lat nie miánuiąc/ á wiek on ostátniemi dniámi zowiąc/ gdyż v P. Bogá tyśiąc lat iáko dźień ieden. Pisał y do krolowey żony iego/ dźiękuiąc iey zá stáránie o náwroceniu Angielskiego Pogáństwá/ y tákże ią vpomináiąc do gorącośći wiáry/ y dobrych vczynkow/ pobudza.

A iż vpomniał był królá/ áby bożnice ábo báłwochwálnice Pogáńskie obáláć kazał: rozmyślił śię ś. Grzegorz/ y pisząc do Mellitá/ kazał powiedźieć Augustynowi/ áby Bożnic y kośćiołow Pogáńskich ktore dobrze zbudowáne są/ nie obalał/ ále ie wodą święconą oczyśćił y pośwįećił/ á lud ták vgłaskał/ áby śię nie smućili z onego psowánia/ á do chwały práwego Bogá vmacniáli śię. ktorym y tego dopuśćić kazał/ áby w świętá/ kuczki sobie z chróstu przy kośćiele/ iáko zá Pogáństwá czynili/ stáwiáli/ y w nich nabożnie biesiádowáli/ iedząc mięso ktore przedtym dyabłom ofiárowáć byli zwykli/ y piiąc bez zbytkow/ á chwaląc práwego Bogá ktorego poználi. Bo/ práwi/ twárdym sercom/ á zwyczáiom zástárzáłym/ trudno záraz wszytko odbieráć/ lepiey im trochę zwierzchniego wesela zostáwić/ áby śię do duchownego wábili. Ná górę wielką muśi pomáłu po stopniách wstępowáć/ á nie przeskákowáć. Ták y z Izráelem czynił P. Bog/ ofiáry y bydłá ktore szátánom zábiiáli/ ná swoię chwałę ofiárowáć y zábiiáć kazał. Posłał też ś. Grzegorz Pálliusz ś. Augustynowi/ ktorego przy Mszey vżywáć miał/ y kazał mu po rożnych w Angliey mieyscách dwánaśćie Biskupow pośwįećić. 5. Lib: 9. epist: 59. *Bożnic Pogáńskich obaláć nie kazał.* *Prażniki dopuszczone od S. Grzegorzá.* Beda lib: 1. cap: 29. Histor. *Biskupi w Angliey.*

Będąc sam bárzo chory ś. Grzegorz/ o chore stáráć śię nie zániechał. dowiedźiał śię o Biskupie Ráwenny Máriniánie/ ktory był pierwey iego mnichem/ iż choruie á krwią pluie/ pierwey go zá zdrowia o łákomstwo y niedbálstwo karał: á w chorobie pisząc do niego łágodnie go głaszcze y chwali/ y pokázuie iáko mu iego zdrowie miłe iest. Przyiedź/ práwi/ skoro trochę wzmożesz/ do mnie do Rzymu/ ią ączem sam chory/ o twoie śię zdrowie pilnie postáram/ y służyć mu będę/ y wczásow twoich y pokoiu/ ktorego w Ráwennie nie masz/ pilnowáć będę. Iesli vmrzesz/ miedzy swemi z tego świátá zeydźiesz/ ábo ią ná twoich ręku vmrę/ ieśli mię pierwey P. Bog powoła. Nie vpominam ále roskázuię/ ábyś postow zániechał. á ieśli wzmożesz/ tylo raz ábo dwá w tydźień pośćić dopuszczam.] Z tego poznáć iáko często Biskupi pośćili/ ktorzy y nie dobrze zdrowi/ dwu postu w tydźień opuśćić niechćieli. 6. Lib: 9. epist: 28. *Chore iáko głaskał S. Grzegorz.* *Posty Biskupie iákie były.*

O Wenáncyuśie onym prześwietnym mężu w Sycyliey/ ktory był száty mnisze porzućił/ dowiedźiał śię iż chorzał/ pisze pilnie do Iana Biskupá Syrákusow/ áby go dobrze do śmierći przyspráwił/ á rádźił mu/ áby przed śmierćią w száty śię mnisze obległ. Corkom iego Antoniey y Bárbárze/ bo też iego powinne były/ wneczki oney Rusticyány w Cárogrodźie/ Biskupowi w opiekę porucza. ktore gdy mu chustęczki iákieś/ iákoby swey roboty posyłáią: on im przez list przymawia/ mowiąc: cudzą śię robotą chlubićie/ bo sámę podobno ledwie śię kądźiele dotykaćie. iednák wolę iż śię pismá ś. vczyćie y ono czytaćie/ ábyśćie gdy P. Bog męże wam da/ vmiáły dobrze żyć y domy spráwowáć. Greká Andrzeászá szálbierzá/ ktory śię mnichem czynił/ y v ś. Páwłá w Rzymie śię zámykał/ zezwawszy Synod ś. Grzegorz potępił. Bo listy ś. Grzegorzá y inych fałszował y błędy rozśiewał/ przećiw Kátholickiey wierze/ y imieniem ś. Grzegorzá po Grecku listy pisał. Iáko go skárano nie masz pismá/ ále ieśli Hiláriuszá poddiákoná o potwarz bić y ná wygnánie dáć kazał: pewnie temu nie przepuśćił. Ná tymże Synodźie Probusowi Abbátowi dał moc pisáć testáment ná rzeczy/ ktore przed weśćiem do mniskiego zakonu miał. Ták to sobie ważył/ iż tey mocy bez Synodu dáć mu niechćiał. 7. Lib: 9. epist: 31. *Przed śmierćią mniskie száty.* *Pánny powinne swoie iáko náucza S. Grzegorz.* Lib: 9. epist: 75. 8. *Szálbierz mnich Grecki.* Lib: 9. epist: 69. *Testáment Opátowi pisáć iáko trudno.* Lib: 9. epist: 66. Lib: 9. epist: 22.

Woyny srogie miedzy sobą krolowie Fráncuscy bráćia zaczeli/ Klotá-

Aimon de geſtis Franc: lib: 3. ca: 87.

rius ſyn Chilperiká á dziedzic Gunterámná/ od Theodobertá y Theodoryká porázony ieſt. w tey bitwie widzieli Anyołá z mieczem gołym. Był znák długiey domowey woyny miedzy bráty.

Rok P. 602. Grzegorzá 13. Mauric: 17.

1\. Lib: 10. epiſt: 54. Paulus Di: li: 4. c. 5. *S. Sábinus pomogł názłe Chrześciany.*

NE włoßech lud Ceſárſki/ gdy przymierze krotkie wyßło/ wznowił woyne ná Longobárdy/ y ſtoczywßy bitwe z Ariulphem/ ktory był Pogáninem/ kśiażeciem Spoletu/ v Kámerynu przegráli. W tey bitwie/ piße Paulus Diaconus, ś. Sábinus meczennik/ ktory v Spoletu kośćioł y grob ſwoy ma/ do wygránia Pogáninowi onemu pomogł. bo go ſam widział/ iż go bronił we złych ráziech/ ále niewiedział kto. y po bitwie/ pytał ktoby táki był? ále nikt tego nie widział/ co on widział. A gdy mu ſie tráfiło on kośćioł ś. Sábiny miiáć/ powiedzieli mu wierni/ iż tu leży meczennik Sábinus/ ktorego Chrześćiánie gdy ná woyne idą/ wzywáią. A on rzekł: Izali podobno/ áby vmárły miał co żywym pomoc? y wßedßy w on kośćioł/ vyźrzał námálowánego ś. meczenniká/ y poznał że tá oſobá byłá ktora go ná woynie oney broniłá y zwyćieſtwo ziednáłá.] Tákie drugdy grzechy ſą Chrześćiáńſkie/ iż P. Bog pomaga Pogánom ná vkaránie ich/ y ſługą ſwoim zowie/ iáko ś. Jeronym mowi/ Nábuchodonozorá/ przez ktorego ſwoie trapił y zábiiał y w niewolą pedził.

Ad Heliodorum in Epitaph.

On niewdzięcznik Ariulphus/ ktory z ś. Sábiná Bogá práwego poznáć mogł/ ſkarány ieſt/ iż tego roku vmárł.

2\. Lib: 10. epiſt: 30. Indic: 5. *Nawrocenie heretykow.*

Żáłość ſwoię ktorą miał ś. Grzegorz z oney porażki Chrześćian/ náwroceniem ſie do kośćiołá niektorych odßczepieńcow y heretykow ochłodził. Sam do niego Ergeſtyńſki Biſkup przyßedł/ y o przyiećie do iedności prośił. Tákże z Egyptu przyßli niektorzy heretycy Monophiſitæ y Eutychiani ktorzy błedy ſwoie ná piſmie odwołáli/ y podpiſem ſwoim potępili/ y kośćielny pokoy wzieli/ ktore ś. Grzegorz Eulogiuſzowi Pátryárße Alexán: zálecił.

Lib: 10. epiſt: 54.

3\. *Mauriciuſza Ceſárzá dziwna śmierć.* In Annalibus.

Rok ten ſmutny śmierćią ſtráßliwą Mauricego Ceſárzá/ w ktorey y grzechy ſwoie oczyśćił/ y wielką łáſke Boſką ku ſobie vczuł. Naprzod rozmáićie mu P. Bog przyßłą iego śmierć y vpadek domu iego oznaymił. Bo iáko piße Cedrenus: Mnich ieden znácznego nabożeńſtwá miecz goły w reku máiąc/ po Cárogrodźie biegał/ z rynku áż do brány miedźiáney wołáiąc/ iż Ceſarz mieczem zginie. A ktemu lud poſpolity z nißczegoż/ vyźrzawßy murzyná podobnego Mauricemu/ ná oſłá go wſádzili/ y ielitámi wieńcowáli iáko Ceſárzá/ żárty y śmiechy czyniąc. Były y z niebá iákieś znáki ktore Nicephorus wylicza. Miały to iákieś proroctwo/ iż od tego zginąć miał/ ktorego ſie imie od tych liter poczyna PH. Gdy to wßytko doßło Mauriciuſzá; wſpomniał ná ſwoie grzechy/ zwłaßczá ná on gdy ludu ſwego ták wielkiego/ zá máłe bárzo pieniądze od Chágáná Pogániná wykupić niechćiał/ y ná śmierć wßytkie podał. y roſpiſał liſty do Pátryárchow y mnichow/ y do Jeruzálem/ proßąc áby mu to v Páná Bogá ziednáli/ żeby tu ná świećie karány był/ á nie ná onym. Pátrz iáki rozum duchowny pełny dáru Boſkiego. Miał domniemánie ná powinnego ſwego Philippiká/ iż ſie imie iego od Ph. poczynáło/ iż mu źle myślił. Ale mu ſie z przyśięgą tego długo ſprawował. y wyzwolił obu P. Bog. Bo gdy ſie záń nabożni modlili/ miał tákie przez ſen widzenie Mauricius: Stánął przed iednym obrázem Bogá y Zbáwićielá náßego w pálacu v brány miedźiáney poſtáwionym. y ſtánełá z nim wielka liczbá ludźi/ náń ſie żáluiąc. Przywiedźiono Mauricego/ y ſpytał go P. IEZVS CHRISTVS: Gdźie chceß być karan/ tu czyli ná onym świećie? A on rzekł: Pánie przełáſkáwy ſedźia/ tu wole być karan. Rozkazał P. IEZVS

Lib: 18. cap: 38. *Pokora Mauriciuſzá.*

Karánia na tym świećie prośi.

Widzenie Mauricego.

áby

áby Phokás żołnierz iego/ żonę y dźieći iego y wßytek dom pozábiiał. y w tym ocknał. Posłał záraz nocy oney po Philippiká/ ktory mniemáiac iż go iuż o ono podeyzrzenie zábić miał: wźiął Eucháristią/ to iest/ ciáło Páńskie/ y żonę Gordią pożegnał/ ktora się popiołem posypowáłá/ y wór ná się kłádłá płácząc. A gdy do Cesárzá Philippikus przyßedł/ Cesarz vpadł do nog 4
iego/ mowiąc: odpuść mi brácie/ bom ćię niewinnego potwarzał. ále ćię proßę/ znałli iákiego żołnierzá Phokás názwánego? Powiedźiał: Znam. Co zać iest spytał? Człowiek okrutny á boiáźliwy. y rzekł: iesli boiáźliwy/ toć mężoboycá iest. y powiedźiał mu ono widzenie. Nie długo gdy Piotrá brátá swego do woyská Mauricius posłał/ rozkázuiąc áby zá Dunáiem zimowáli: żołnierze się poburzyli y Phokásá ná tarczy podnieśli y Cesárzem obwołáli. *Phokás żołnierz.*

Przybieżał z woyskiem do Cárogrodu Phokás. Pátryárchá go Cyriákus koronował/ y Senat vczćił/ y wßyscy go przyięli. tákże y żoná iego Leoncia koronowána byłá. A Mauricius po morzu chcąc vćiekáć z żoną y dźiećmi/ nawáłnośćią morską odrażony był/ y sam ná podágrę záchorzał/ y poimány iest ze wßytkimi swymi. A gdy dniá iednego ná widokách lud Mauricego wspomniał y záwołał: Phokás posłał żołnierze do portu Eutropy y Mauricego przywieść kazał. Tám przed iego oczymá czterech iego synow zábito/ Tyberiußá/ Piotrá/ Páwłá/ Iustinianá/ á potym stárßego piątego Theodozyußá iuż koronowánego (bo go w ten czás nie było w Cárogrodźie/ wysłány był od oycá do Persyey o pomoc) tákże zámordowano. Ná co pátrząc/ z wielkiey Chrześćiáńskiey philozophiey záwołał: Spráwiedliwyś iest Pánie/ y práwe sądy twoie. W tym mámká namnieyßego synaczká iego skryłá y swego podrzućiłá. A Mauricius tego niechćiał/ y ták ledwie nie mleko z niego płynęło. á nákoniec sam Mauricius zábity iest. y pokazał się mężem mocnym ná wßytkiego świátá nießczęśćie. Krolował lat ßesnaśćie/ mieśiecy trzy. Był záwżdy vprzeymym y státecznym Kátholikiem. Vczone ludźie miłował y wiele im dawał/ kośćioły niektore pobudował/ y rury miástu náprawił. Co iáko człowiek zgrzeßył/ y przećiw kośćiołowi y przećiw ś. Grzegorzowi/ y z onego ludźi ná śmierć wydánia/ zá to mu P. Bog czás do pokuty vkazał/ y miłośćiwe karánie dał. 5. *Phokás ná Cesárstwo.* *Mauricius poimány.* *Mauricius y z synmi zabity.* Niceph: lib: 18. cap: 39.

Rok P. 603. Grzegorzá 14. Phokásá 1.

GRzegorz ś. pisał do nowego Cesárzá rádosny list/ y błogosłáwieństwá ná dobre spráwowánie páństwá pełny. Miał też pisánie od Cesárzá/ w ktorym się vskarża iż posłá kośćiołá Rzymskiego w Cárogrodźie nie nálazł. Bo Sábinianus przyzwány był do Rzymu/ á Anátolius ná iego mieysce posłány/ tám iuż był w Cárogrodźie vmárł. O co się spráwuie Grzegorz ś. y nędze mu y vćiski Włoskiey ziemie przekłáda. á posyła do niego zá posłá Bonifáciußá dyákoná ktorego mu záleca/ y o łáskáwe vcho prośi/ zwłaszczá około woien Longobárdow/ ktorzy iuż przez lat trzydźieśći y pięć ziemię Włoską psowáli. Pisał y do żony Cesárskiey Leonciey/ w ktorym iey życzy Pulcheriey błogosłáwieństwá/ ktorą ś. Synod nową Heleną názwał. Vpomina ią y onemi słowy: Co będźie przećiw Bogu to karzćie/ á co przećiw wam/ to odpußczáiąc ćierpćie.] Spodźiewáli się ludźie iáko to ná odmianách pánow bywa/ lepßych czásow/ gdy z Mauriciußem/ oni źli łákomi/ y drapieżni y chytrzy Exárchowie ábo stárostowie z Włoch vstąpili/ á nowi podáni byli. 1. Lib: 11. epist: 38. Lib: 11. epist: 45. *Bonifácius poseł Papieski do Phokasa.* Lib: 11. epist: 46.

Pisał y do Pátryárchy Cárogrodzkiego Cyriáká/ do zgody go y pokoiu kośćielnego vpominaiąc/ á proßąc iesli w iedności kośćielney być chce/ áby ono hárde y z krzywdą drugich imię Oecumenicus Patriarcha, porzućił á vżywáć go nie śmiał. Záleca mu też swego posłá Bonifáciußá. 2. Lib: 11. epist: 47.

In Phoca.
Omylilá ś. Grzegorzá nádźieiá o Phokáśie Ceſárzu nowym. Opiſuie
Phokás iáki.
go Cedrenus/ iż iáko ná twarzy był ßpetny y ßrámowáty/ ták y duße miał nie
piekna/ gniewliwy/ winá wiele piiacy/ niewieśćiuch/ krwie rozlewcá/ ſrogi/
niemiłośierny.] Ale nie heretyk/ iáko mu ten Cedrenus przymawia. Dni pá-
nowánia iego były nießcześliwe świátu/ mory/ głody/ y zimná wielkie/ y ryb
zdychánie záchodźiło. Syná ſtárßego Mauriciußowego Theodozyußá/ gdy
Cedrenus Ann: 1. Phoc.
ſie z Perſycy wrácał/ pilnie ßukáiac/ zábić go w Nicei kazał. Przed śmierćia
Theodosyus Scięty.
prośił o świątośći przeczyſte/ ktore biorac dobry y nabożny młodźieniec/ y iuż
Ceſárzem z oycem bedac/ á kámieniem ſie w pierśi biiac/ mowił: Pánie IEZV
CHRISTE, ty wieß iżem nikomu krzywdy nie vczynił. á teraz to mi ſie dźieie
3. co moc twoiá każe. y ták śćiety ieſt. Kazał Phokás poimáć y Georgiuſá
Surius 22. Aprilis. Tom: 2.
ábo Jerzego Káppádocá/ ktory zwiazány zá ßyie y rece y nogi bedac/ prośił/
áby do Theodorá onego ś. Siceoty wſtapił/ y iego ſie modlitwie zálecił. Przy-
zwolili ſtroże ktorych wielki był poczet/ y tám z nim záiácháli. Ćießył go ś.
Theodorus/ y chcac mu dáć przeświete táiemnice/ prośił áby rozwiazány
był. Bo ſie nie godźi áby kto zwiazány CHRISTVSA przyimował/ ktory dla
Okowy opádły przy brániu ćiáłá Pańſkiego.
tego zá nas vćierpiał/ ábyśmy od zwiazek piekielnych wolni byli. Lecz ſtraż
oná bałá ſie by nie vćiekł. bo był maż duży y śmiáły. A ś. Theodorus wźia-
wßy kielich áby mu podał/ wzdycháiac do Páná Bogá weyźrzał. y wnet z nie-
go wßytki okowy y petá opádły. Straż ſie do drzwi zámykánia rzućiłá/ á
świety ná nie wołał áby ſie nie báli. y gdy przyiał ś. táiemnice/ wßytkich o-
4. nych żołnierzow Theodor ś. ná obiad prośił. Poſłał Phokás Liliußá do-
Niceph: lib: 18. cap: 43.
mowego ſwego tego ktory Mauriciußá zábił/ do krolá Perſkiego Kozroeſá
Perſowie pobráli páńſtwá Rzymſkie.
oznáymuiac o ſwym ná páńſtwo podnieśieniu. Lecz Perſá/ mßczac ſie krwie
Mauriciußá dobrodźieiá ſwego/ przymierze z Rzymiány potárgał: Syria/
Páleſtine y Phenicia opánował/ Armenia/ Káppádocia y Páphlágonia/ y
woyſko iego áż do Kálcedonu záchodźiło. Co nie iednego záraz roku vczy-
nił. A Phokás w Cárogrodźie przenaświetnieyße pány zábiiał.
Lib: 11. epiſt: 49.
Grzegorz ś. gdy ſie dowiedźiał/ iż Anátolius Pátryárchá Alexándr: ná
Lekárſtwo z łáncuchá S. Piotra.
oczy choruie/ wypiſuiac mu ſwoie też nedze/ iáko iney poćiechy nie ma iedno
czekánie śmierći/ poſyła mu lekárſtwo z łáncuchá ś. Piotrá w krzyżyku ktory
mu ná oczy kłáść każe. Bo/ prawi/ tákim błogoſłáwieńſtwem cudá ſie dźieia.
Wßczał ſie był bład w Rzymie ábo od Żydow ábo od Grekow/ iż dru-
5. dzy chćieli ták Sobote świećić iáko y Niedźiele. Ná co ſie Grzegorz ś. obu-
Soboty nie świećić.
rzył/ mowiac: Antychriſt ták świećić bedźie/ ſobote dla Żydow/ á Niedźie-
Lib: 11. epiſt: 3.
le dla ſwego obłudnego zmartwychwſtánia. Nie chwali y tych co mowili/
Vmyć ćiáło z potrzeby w świeto ſie godźi.
iż obmyć ćiáło w Niedźiele ſie nie godźi. Jeſli ſie twarz vmyć godźi/ czemu
ſie ćiáłá wßytkiego myć gdy tego potrzebá nie godźi? Dla roſkoßy iákiey y zby-
tku tego ſie y w powßedni dźień czynić nie godźi/ ále z potrzeby y w świeto ſie
Lib: 11. epiſt: 31.
godźi. Fráſuie ſie ná iednego Biſkupá Páſcházyußá Neápolitáńſkiego/
iż z iednym ábo dwiemá ſwemi klerikámi nád morze wychodźi/ lżac ſwoy
Biſkupia z ſług ozdobá.
ſtan v pátrzacych/ á nic w ſobie biſkupiego nie máiac.] Skad ſie pokázuie/ iż
to nie nowiná/ iż biſkupi z wiela oſob ná ozdobe czći ſwey biſkupiey/ chodza.
6. Gdy ſie kśiaże Longobárdow Arnulphus ná oblężenie Rzymu wyprá-
Lib: 12. epiſt: 22.
wował: ś. Grzegorz y do woiennych myśli y opátrowánia obrony vdáć ſie
Woienne obrony obmyślał S. Grzegorz.
chćiał. Roſpiſował liſty do żołnierzow y rotmiſtrzow/ áby meſtwá ſwego
dla dobrego Rzeczypoſpolitey y ſławy ſwey zążyli: á gdyby Longobárdowie
Lib: 12. epiſt: 23.
do Rzymu ßli/ áby w tył ná nie vderzyli/ á vczynili coby mogli. Spodźie-
wamy ſie/ prawi/ iż ś. Piotrá przećiwnym ſobie naydá nieprzyiaćiele náßy.
Náznáczał y do Ceſárſkich miaſt wodze żołnierzom/ y przykázował/ áby im
oddawáli poſłußeńſtwo. Táka byłá moc y pilność Papieſka. y z łáſki Bożey
oná Longobárdow śmiáłość predko vſtáłá.

Rok

Rok Páński 604. Grzegorzá 14. Phokáſá 2.

1.
Lib: 12. epiſt: 7.
Krolowa Longobárdow Kátholicka.

Z Longobárdy y krolem ich Agilulphem/ znowu pokoy z Rzymiány/ to ieſt z Ceſárzem vczyniony ieſt. y tegoż roku żoná Agilulphá Theodolindá ſyná Adolowáldá powiłá / y po Kátholicku ochrzćić y kośćiołowi ś. oddáć kazáłá/ zá przyzwoleniem meżá ſwego. O czym dáłá znáć do ś. Grzegorzá/ ktory iey odpiſuiac/ ſynaczkowi onemu błogoſłáwi y vpominki poſyła / krzyżyk z drzewem Krzyżá ś. áby ná ſzyi dźiećiecey záwieſzony był/ y Ewángelia w Perſka burſe zámkniona. Posłał y śieſtrze onego dźiećięćiá dwá pierśćionki z Jácyntem y trzeći z Albula. A prośi áby krolowi ſwemu zá pokoy dźiekowáłá / ktorym ſie wiele złego oddaliło. Prośiłá go też oná krolowa / áby Sekundinowi Opátowi / ná iego pytánie odpiſał/ to ieſt/ około piatego Concilium: ále mu ſámo Concilium poſyłáiac / z odpiſowánia ſie wymawia wielka choroba ſwoia/ w ktorey tego roku do Bogá ſie przenioſł.

2.
O małżeńſkich ſtopniach.
Lib: 12. epiſt: 10. Indic: 7.
Siodme pokolenie w małżeńſtwie.

Gdy ś. Grzegorzowi niektorzy Biſkupi nie ták przymawiáli / iáko przyczyny y náuki pytáli: dla czego przećiw prawom Oycow śś. Auguſtynowi w Anglicy dopuśćił/ áby w trzećim y czwartym pokoleniu małżeńſtwo wźiete potwierdzał/ á one° nie rozrywał: on im odpiſał/ iż ſie to nowym tylo Chrześćiánom dozwoliło / dla trudnośći w zwyczáiách Pogáńſkich: ále inym żadna miára ſie nie godźi małżeńſtwá złaczáć áż z śiodmego pokolenia wynidźie. y rozkázuie áby tákie kázirodźce/ od kośćiołá wyklinano/ iáko zárázliwe owce/ pokiby kośćiołowi doſyć nie vczynili.] Ták onego wieku práwo Chrześćiáńſkie około małżeńſtwá ćiáſne było. Lecz potym / gdy bárźiey ćieleśni ludźie być poczeli/ ná Concilium Láteráńſkim ſzerzey popuſzczono tey wodze: Dozwaláiac do czwartego pokolenia / gdy iuż z niego wynida / áby ſie złaczáć w małżeńſtwo wierni mogli.

3.
Lib: 12. epiſt: 13.
Czárownicy karani.

Czárownikow w Siciliey ſzukáć y káráć ie roſkazał/ y vrzedow prośić áby do tego pomogli.

Lib: 12. epiſt: 25.
Do czytania Piſma S. pokoy.
In Ezech: Homil: 14.
Schadzki ná rozumienie Piſmá S.

Bárzo rad widźiał gdy kápłani ále nawiecey Biſkupi pokoiu ná czytánie Piſmá ś. ſzukáli/ y towárzyſzow do tego z ktorymiby o rozumieniu Piſmá ś. rozmawiáli. Był ten v niektorych ná on czás obyczay/ iż ſie zchodźili ći co ſmák w rzeczách duchownych mieli/ y czytáiac co z Piſmá/ rozumienia ſwoie przynośili / y do nabożeńſtwá ſie y cnot świetey doſkonáłośći Chrześćiáńſkiey pobudzáli. R piſzac ná Ezechielá/ mowi: Wiem iż to czegom w Piſmie ś. nie rozumiał/ tom przy bráćiey zrozumiał/ y poznałem iż zá ich wysługa rozumienie mi dánc było. y ták z dáru Bożego / rozumu ſie przyczyniáło / á pychy vbywáło.

4.
Lib: 12. epiſt: 16.
Pośćiałki zakonnym do Arábiey.
Lib: 12. epiſt: 9.
Winnice Páwłowi S. nádał.
Oliwniki na lampy do kośćiołá.
Pro foribus S. Petri Baſilicæ.
Liſt S. Grzegorzá do Piotra S. y Páwlá.

Do Janá Abbáty w Arábiey ná gorze Sinái/ iáłmużny ná pośćiałki y łożká y kołdry y ine do ſypiánia potrzeby vbogim zakonnikom poſyłał. pilnie ich o modlitwe proſzac. Ogrody/ winnice/ ábo oliwniki v Aquas Saluias gdźie ś. Páweł śćiety ieſt / dárował ś. Páwłowi / mowiac: Ciężkoby to y grubo było/ áby mu to imienie nie ſłużyło/ ná ktorym zwyćiezka korone odnioſł. A obiemá/ to ieſt/ Piotrowi ś. y Páwłowi/ ná ſáme lámpy áby w nich oliwá záwżdy gorzáłá / dárował trzydźieśći y pieć oliwnikow/ ábo ſádow y ogrodow. Skad ſie dáie znáć/ iáko wiele lamp w kośćiele ich zápalano. Słowá w przywileiu ſa te: Pánom świetym y przebłogoſłáwionym Piotrowi y Páwłowi kśiażetom Apoſtolſkim / Grzegorz niegodny ſługá. Ilekroć co máłego do ſłużby wáſzey oddáiem / wáſze wam dáiem nie ſwoie. Nie chlubim ſie z dárowánia/ ále beſpiecznieiſzy z wypłacánia. Wielkie mam mieć nabożeńſtwo ku wam błogoſłáwieni Apoſtolo: Pietrze y Páwle/ żeśćie mie zá pomoca łáſki Bożey od pierśi mátki mey w ſwoim kośćiele karmili / y po ſtopniách áż do nawyżſzego kápłáńſtwá/ niegodnego wprowádźili/ etc.

5.
Zeſzćie ś. Grzeg.

Tegoż roku do wieczney chwały z ćiáłá wyſzedł ten Grzegorz ś. dwunaſtego

Isidor: de vir: ill: cap: 27. nastego dniá Márcá. Siedział lat trzynaśćie y mieśiecy sześć/ w Rzymie
w kośćiele ś. Piotrá pogrzebiony. Ildefonsus Toletáński Biskup/ pisząc o
Grzegorzá S. wychwalenie. prześwietnych mężách to o nim mowi: Grzegorz Papież Biskup stolice
Apostolskiey/ pełny skruchy/ boiáźni Bożey/ w pokorze nawyższy/ tá kiey z
Duchá ś. náuki pełny/ iż mu rownego nie tylo zá żywotá iego/ ále y przed-
tym nie było. Zwyćiężył Antoniego świątobliwośćią/ Cypryaná wymo-
Ioan: Diac: in vita eius lib: 4. ca: 69. wą/ Augustyná mądrośćią. Piotr dyákon domownik iego/ często ná nim
gołebicę gdy pisał/ widział/ ktora znáczyłá: iż co pisał/ z Duchá ś. miał. y
dla tego z gołebicą go máluią. Nápisał y Antyphonarz do śpiewánia/ y
kśiegi o Sákrámenćiech/ y o Ceremoniách Mszey ś. Do Kanonu/ mowi Be-
dá/ one wielkie słowá przydał: Dni násze Pánie w twoim pokoiu spráwuy/
á od wiecznego nas potępienia wybaw/ y miedzy wybránych twoich trzodę
policz.] Obraz twarzy własney iego/ y przezacnych rodźicow iego Gor-
dyaná y Sylwiey/ támże w tym roku położony iest. Oná też powieść/ kto-
ra sie byłá v Grekow nawiecey szeroko w kośćiołach rozniosłá/ y wiele iey v-
czonych broniło/ iákoby Tráiáná Cesárzá Pogániná/ w wielkich grzechách
y nieczystośćiách/ y krwią Chrześćiáńską ktorą rozlewał zmázánego/ z pie-
kłá modlitwą swoią do P. Bogá wybáwić miał/ dostátecznie sie obala y nic
Orat: de fidel: defunctis. od baiek bábich nie rożna być sie pokázuie. Choć Jan S. Dámáscenus zá
prawdźiwą ia być rozumiał. O czym kto czás ma y kśiegi/ czytay tám powa
żne wywody/ ktore sie do nászey przedśiewźietey miáry nie zeszły.

Ná mieyscu Grzegorzá ś. nástąpił Sábinianus on co był posłem w Cá-
rogrodźie/ rodem Voláterranus z oycá Boná.

4. Iunij. W Angliey/ iáko ś. Augustyn z stáremi Chrześćiány z Brytáńskiemi
Biskupy y heretykámi dysputował/ y iáko im prorokował/ z powieśći Be-
6. dy/ czytay w iego żywoćie. Tegoż roku Augustinus dwu nowych Bi-
Beda in hist: lib: 2. skupow osádźiwszy/ Melitá w Londoniey/ á Iustá w Dorowernie/ ktore
Augustiná śmierć w Angliey. Biskupstwá krol Edilbertus imiony nádał y kośćioły w nich pobudował/
sam do oyczyzny poszedł. Po nim Laurencius szeroko bárzo wiárę ś. rozsze-
rzył/ y one stáre odszczepieńce Brytanny y Szkoty iáko mogł przywodźił. Aż
vpor ich P. Bog nasłćiem ná nie ludu nieprzyiaćielskiego mieczem pokarał/
Odszczepieńcow stárych w Angliey koniec. y one wygubił. Táki koniec máią vporni odszczepieńcy y heretycy. Táki wźie-
li w Hiszpániey od Sárácenow/ táki w Afryce od Wándalow/ táki ná
wschodnych stronách od Turkow.

7. Zá Phokásá Cesárzá vtrapiona byłá R. P. nikt po cnoćie y godnośći
Greg: lib: 12. ep: 27. ná vrząd y dostoieństwo nie wstępował/ iedno kto to zápłáćić y kupić y prze-
Miscell: lib: 17. an: 2. Phocae. płáćić mogł. Co nie táiemnie dla wstydu/ ále iáwnie bez wstydu sie dźiało.
Persowie woysko Cesárskie tego roku poráźili.

Rok P. 605. Sábinianá 1. Phokásá 3.

1. *Głod y zimno.* ROk głodny y nierodzáyny wiele ludźi vtrapił. Zimno wielkie/
ktore y winnice popsowáło/ y zboża skáźiło. Agilulphus syná
Paul: Diac: lib: 4. cap: 9. 10. swego w kolebce Adáluwáldá w Mediolanie iáwnie vczynił
krolem Longobárdow/ y z Fránki wieczne przymierze wźiął.

Sábinianus Papież tego roku vmárł. Przyczynę iego śmier-
Sigeb: in Chronic. ći Sigebertus strászliwą powiáda. Gdy pszenice/ iáko czynił ś. Grzegorz/ ná
Anastas: Bibliot. vbogie nie rozdawał/ á drogo ią przedawáć kazał: kilákroć vkazał mu sie ś.
Smierć strászliwa o vbogie. Grzegorz/ y o skępstwo ono y krzywdę vbogich vpominał go y fukał. A gdy
sie nie popráwował/ czwarty go raz zgromił/ y grożąc mu/ w głowę go vde-
rzył. On od boleśći oney prędko vmárł. Siedźiał nie cále pułroká.

2. Tenże Sigebertus powiáda cud wielki zá tego Papieżá Sábinianá.

Jeden

Jeden vbogi od żeglarzow iáłmużny prośił w on głod wielki roku tego. *W kámień ſie obróćiły ſtrawne rzeczy.*
Przewoźnik mu powiedźiał: Nie proś / bo w okrećie nic nie mamy iedno kámienie. A vbogi rzekł: niechże ſie wßytko w kámienie obroći. y záraz co iedno rzeczy było do iedłá / w kámień ſie obroćiły / fárbe ſwoie y poſtáwe záchowuiac.] Nie potrzebá gárdźić vbogiemi / bo przeklectwá ich wyſłuchawa Pan Bog.

On wielki hetman y ßcześliwy Nárſetes / Phoki ſie Ceſárzá boiac: do Perſow vćiekł z niemáłą kupą ludźi. Lecz Phokás dźiwnie ſie oń ſtárał / iákoby go doſtał. y czyniac wiele przyśiag / námowił go / iż ſie do Rzymſkiey ſtrony wroćił. Máiac go w mocy zły Ceſarz / przyśiegi mu żadney nie dotrzymał / y żywego ſpalić kazał. Ten miał koniec on wodz wielki / woiownik Perſow y innych dźikich narodow. Smierć iego Perſy vweſeliłá / á Rzymiány bárzo záſmućiłá. Widźieli iáwnego tyránná / ktory nikogoż nie miłował / á wßytkich ſie bał. y dla tegoż zá namnieyßym podeyźrzeniem zacne ludźie y niewinne zábiiał. Cedren: & Miſcell: in Phoca. *Narſes hetman ſpalony.*

Rok P. 606. Bonif: III. 1. Phokáſá 4.

Máło nie rok śieroćiáłá ſtolicá Apoſtolſka / áż Bonifácius dyákon / on ktory był poſłem od ś. Grzegorzá do Phoki wyſłány / ná Papieſtwo wſádzony ieſt. Poſpolićie te obierano / ktorzy iákie záchowánie v Ceſárzá mieli: áby ná tákie ochotnicy / wedle onego tyráńſkiego czáſu / przyzwolił. 1. *Bonifácius Papież trzeći.*
Ten v Phoki Ceſárzá to ziednał / iż ſie Cyriákowi piſáć zákazał Oecumenicus, to ieſt / Powßechny Pátryárchá / mieniac iż to imie ſámemu Rzymſkiemu Biſkupowi dáne być ma. Miał nieiákie záwaśnienie Phokás ná Cyriáká / y dla tego do tákiego wyroku ſkłonny był. y rzecz ſłußną vczynił / iákim tákim ſercem / ktorey v Mauryciußá ś. Grzegorz wymodz y wyprośić nie mogł. Z tego heretycy náßy wrzeßczą / plotac: iż od Phoki okrutniká Rzymſkiego kośćiołá przodkowánie vroſło. Nie mogą głupi ábo vporni proſtacy rozumieć z hiſtoriy kośćielnych / iż tego roku nie máß / ktoregoby ſie zwierzchność Papieſka / á zwłaßczá z appellácyi / nád wßytkiego świátá kośćioły nie pokázowáłá. Y ten ſam Jan co tytuł táki ſobie przywłaßczał / ápellácyi do Rzymu dopuśćił / y ſam ſądzony tám był / tákże y Cyriákus / z ktoremi te poſwarki były. Anaſtaſius & Paul: Diacon: de geſtis Long: lib: 4. cap: 11. *Oecumenicus tytuł od Patryárchy oddalony.*

Cyriákus / ktory onego tytułu pyßnego mocno popierał / y záſtáwiáć ſie oń chćiał: gdy widźiał iż przegrał / od ſmutku vmárł. Ná iego mieyſce Thomás dyákon náſtąpił. Bonifácius trzeći śiedzac ná ſtolicy Apoſtolſkiey ośm mieśiecy / z świátem ſie pożegnał. 2. *Ciriákus od ſmutku vmárł.* Anaſtaſius.

Rok Páński 607. Bonifáciußá czwartego 1. Phokáſá 5.

Náſtąpił ná ſtolicę Apoſtolſką Bonifácius czwarty z Wáleriey miáſtá Marſow / Janá lekárzá ſyn. Ten záraz dom ſwoy ná klaßtor obroćił / y fundácią vczynił. A widzac Ceſárzá Phokáſá ſkłonnego do Rzymſkich Biſkupow / czego ſie inßy przed nim ważyć nie śmieli: prośił y vprośił v niego w Rzymie kośćioł ſtáry Pogáńſki / ktory Pántheon zowią / áby go mogł ná vżywánie Chrześćiáńſkie Bogá prawdźiwego obroćić. y ták záraz vczynił / názwał go Bogárodźice Máriey y świetych meczennikow / ktorych tám kośći wniosł. Ten kośćioł Pántheon zbudował był Márkus Agrippá ießcze zá Ceſárzá Auguſtá / y Jowißowi Windici poświećił. á po lat ßeść ſet trzydźieśći y dwu ná chwałę ſię Boſką y vżywánie Chrześćian podał / on dom dyabelſki dźiwnie mocno zbudowány / ktory do tych náßych czáſow trwa. 1. Miſcell: lib: 17. Anaſtaſius. *Pántheon kośćioł vproßony.*

Miſcell: lib: 17. *Zoná Mauriciußa ze trzemi corkami zabita.* *Niceph: lib: 18. cap: 41.*

2\. W Cárogrodźie Phokás Ceſarz/gdy corkę ſwoię Domicią zá Priſká dawał á gody iey ſpráwowáł/ o podeyźrzánie ſprzyśieżenia przećiw ſobie/ wiele wielkich pánow pomordowáł. Miedzy inymi żonę Mauriciußá Ceſárzá Conſtántinę zmęczoną ze trzemi corkámi zábić kazał. Poki byłá żywá Conſtáncia/ byłá tá wieść miedzy ludźmi/ iż ſyn iey Theodozyus ktory iuż był Ceſárzem/ żyw był/ gdy ći co go śćináć mieli/ z miłośierdźia ku niemu inßego iemu podobne° podrzućili. Ale ſię potym náláźło/ iż prawdźiwie zábity był. Ciáłá wßytkich dźieśiąći oſob domu dobrego Mauriciußá/ w kośćiele ś. Mámántá męczenniká pogrzeb miáły. Z domu y krwie Mauriciußá były niektore święte białegłowy/ miedzy inymi Sopárá corká iego/ ktorą kośćioł Grecki y Láćińſki miedzy święte policza. y Dámiáná nieiáká śioſtrá Mauriciußá/ktora w Jeruzálem mießkáiąc/świętobliwie żyłá. O ktorey Sophronius.

Sopárá corká Mauriciußá. *Martyr: Roman: 9. Nouembris.* *Prat: Spirit: ca: 127.*

3\. Zá Phokáſá w Cárogrodźie dla iego tyráńſtwá/ gdy wiele ludźi zacnych o ládá podeyźrzenie do więźienia dawał: niewiáſtá iedná miłośierna dom ſwoy ná roſprzeſtrzenienie turmy ábo ćiemnice dárowáłá. widząc iż tám dla ćiáſności y ſmrodu wiele ſię więźniow zárażáło. A od Conſtántiná wielkiego zá ktorego one ćiáſnę ćiemnice zbudowano/ nigdy rozprzeſtrzeniona nie byłá/ iedno zá Phokáſá. Kozroes krol Perſki/gdy tákie okrućieńſtwá Phokás czynił/ Syrię gorną y niżßą zwoiował/ á żadne mu ſię woyſko Rzymſkie nie ſprzećiwiło.

Glicas in Annal: in Conſtant: magno. *Ciemnicá roſprzeſtrzeniona.* *Annal.* *Perſowie woiuią.*

4\. W źiemi Gáláciey gdy w niektorych miáſteczkách proceſſye y modlitwy czyniono/ krzyże ktore noßą/cudem wielkim ſáme ſię chwieiąc ná ſię biły y ſáme ſię pſowáły. Co gdy ſię rozgłośiło: Thomás Cárogrodzki Pátryárchá/ przyzwał z támtey źiemie do śiebie Theodorá Syceoty świętego mężá/ktory miał duchá prorockiego/ y pytał go o on cud y coby znáczył. On mu powiedźiał iż był táki cud prawdźiwie/ ále co ſię przezeń rozumiáło powiedźieć nie chćiał. A on padł v nog iego/ mowiąc: Nie wſtánę áż mi powieß. A on powiedźiał: iż wiele ludźi od wiáry ś. odſtąpi/ y naiázdy będą woienne/ y wielkie krwie rozlánie/ y po wßytkim świećie będą zdrády y burzliwośći/ y kośćioły ſpuſtoßeią/ y przybliżyło ſię przyßćie przećiwniká. O co ſię Thomás záſmućiwßy płákał/ á prośił go o modlitwę zá ſobą/ áby pierwey vmárł/ á ná to nie pátrzył.] Ziśćiło ſię ono proroctwo w kilku lat. Gdy Perſowie kráie y kośćioły Chrześćiáńſkie woiowáli y Jeruzálem/y krzyżá ś. drzewo wźięli/ y Monotelite heretycy wielką ßkodę kośćiołom wſchodnym poczynili/ y zá tym Máchometſka z Neſtorianow y Arianow y Żydow ſektá piekielna ná krzyżá ś. nieſławę/ y zgubę/ náſtáłá. y to onemi ſłowy dał znáć Theodorus: Przybliża ſię przyßćie przećiwniká/ to ieſt Máchometá. Tenże Syceotá będąc w ten czás w Cárogrodźie/ Phokáſá Ceſárzá gdy ná ręce y nogi chorował/ uleczył/ y vpominał go gdy go o modlitwę prośił/ áby ludźi nie trapił/ y krwie nie rozlewał/ ieſliby chćiał być od Páná Bogá wyſłucháṅy.

Cudo ná krzyżach. *Apud Surium ex Eleuſio 22. Aprilis.* *Od Perſow prześládowánie wielkie.* *Siceotá Phokáſá uleczył.*

Rok P. 608. Bonifá: IIII. 2. Phokáſá 6.

Cedren: in Phoc. *Zmowá ná Phokáſa.*

1\. Riſkus on źięć Mauriciußow widząc wielkie okrućieńſtwo Phokáſowe/ zmawiáć ſię począł z Heráklıußem ſtároſtą ábo Pretorem Afryki/ áby ná tyránną z woyſkiem przybył. Bo ſłyßał o nim iż ſię do tego brał. A Perſowie Rzymſkie páńſtwá pośiadáli: wźięli Armenią y Káppádocią/y woyſko Rzymſkie zbili/y potym Gálácią y Pámphilią zwoiowáli/ y przyßli áż do Kálcedonu/ zábiiáiąc y łupiąc. A Phokás w mieśćie/ ſwoie zábiiał y więźnił.

Thomás Pátryárchá o śmierć proſi.

2\. Thomás Cárogrodzki Pátryárchá záchorzawßy/ poſłał do ś. Theodorá Syceoty ktory w ten czás w Cárogrodźie był/ proßąc áby mu koniec żywotá

vprośił

vprośił v Páná Bogá/ áby ná one przyßłe nędze kośćiołá Bożego/ o ktorych mu był opowiedźiał/ nie pátrzył. On niechćiał o to P. Bogá prośić. ále gdy mu drugi raz z tą prośbą był ćiężki / przyzwolił / mowiąc: każeli przyidę do niego: ále vyźrzemy śię tám obádwá. A Thomás wskazał do niego: Niech swego milczenia nie przerywa/ dosyć mi ná tym słowie ktore rzekł / iż śię tám oglądamy. y prędko Pátryárchá przed wieczorem roztropnie y z dźiwnym státkiem vmárł. w niemocy náwiedzał go Phokás Cesarz. Tenże Theodorus tym duchownym ktorzy zeßćia Thomaßá ták dobrego Biskupá żáłowáli: obiecował nie ináksżego ná iego mieysce/ nie proroctwem ále dobrą nádźieią. Bo po nim wstąpił ná onę stolicę Sergius dobry iáko Saul ná początku / ále potym został heretykiem y głową Monotelitow. y złym człowiekiem będąc / źle zginął.

Surius ex Eleusio 22. Aprilis. — *Sergius Pátryárcha Carogrodski.*

3\. Eulogius on Alexándriyski Pátryárchá/ ktory wiele heretykow P. Bogu w onym Biskupstwie pozyskał/ po zapłátę z ćiáłá poßedł. Pisał y ná heretyki vczone kśięgi. O tym nápisał Sophronius / iż mu Leo Papież vkázuiąc śię przez sen/ iego ná on czás studze ktory był Biskupem w Dárnicy w Libicy/ dźiękował iż dobrze iego listu przećiw heretykom bronił. On to był list do Cárogrodzkiego Pátryárchy Flawianá.

Eulogius vmárł. *Prat: Spir: ca: 148.*

Rok P. 609. Bonifá: IIII. 3. Phokáśá 7.

1\. Phokás Bonoßá nieiákiego ná nawyżßym vrzędźie/ ktory zwano Comitiua Orientalis, postáwił/ tákże iáko y sam okrutnego y nie ludzkiego. ktory iádąc ná swoy vrząd / o Theodorze śię onym Syceoćie w drodze dowiedźiawßy/ prośił iego modlitwy y błogosłáwieństwá. ktore gdy mu dawał/ nie schylił głowy / á on go zá włosy do ziemie poćiągnął. y mniemáli bráćia/ iż śię rozgniewány nań puśći/ ále pokornie śćierpiał/ y rękę ś. cáłował/ y ná pierśi ná ktore bolał/ przykłádał/ o modlitwę go proßąc. A święty go náuczał/ áby był łáskáwym / á niewinnych nie zábiiał/ chćiałliby áby iego modlitwá wysłuchána byłá. Podawał mu pieniądze y przymußał go áby wźiął á bráciey po iednemu złotemu rozdał. A on nie licząc ich poznał Duchem ś. iż nie było iedno pięćdźieśiąt/ y rzekł: ia mam bráciey sto / á iáko im po iednym dáć mam? A on śię zádźiwowawßy obiecał drugą pięćdźieśiąt posłáć/ y ták vczynił.

Miscell: lib: 17. *Bonosus srogi korzy śię kaplanowi.* *Eleusius apud Surium 22. Aprilis.*

2\. W Antyochiey Zydowie wzburzywßy śię wiele Chrześćian pozábiiáli/ á Anástázyußá Pátryárchę zámordowáli. Zá co ie Bonosus z woyskiem tám iáchawßy pokarał. Tego Pátryárchę kośćioł zá ś. męczenniká policza. Nie był to on Synáitá / ále drugi tegoż imieniá po nim.

Miscell: lib: 17. *Zydowskie wzburzenie.* *Martyrol: Rom: 21. Decembris.*

Znowu ná Phokáśá Cesárzá zmowy y sprzyśiężenia pánow niektorych powstáły. O ktorych śię on dowiedźiawßy / wiele ich pozábiiał. Miedzy nimi Theodorá / Helpidiußá / Anástázyußá. Ták nießczęśliwe było iego tyráńskie pánowánie / ktorego zátrzymáć / y tákim częstym krwie rozlaniem / nie mogł. W Jeruzálem po Esichiuśie ná Biskupstwo nástąpił Zachárias / o ktorym niżey wiele wzmiánki będźie.

Miscell: vt supra.

Rok Páński 610. Bonifáciußá czwartego 4. Phokáśá 8.

1\. W Afryce Heráklius od żołnierzow Cesárzem záwołány/ wybrał śię z wodnym woyskiem/ máiąc z sobą obrázy przeczystey mátki przećiw Phokáśowi. y gdy przypłynął do portu Zofiey/ tám bitwę wodną wygrał/ y do Cárogrodu wiáchał. A Photinus żołnierz ktorego był żonę Phokás zesromoćił/ wpadł w pałac y Phokáśá poimał/ y w czarne suknie odźiánego do Herákliußá przywiodł.

Cedrenus. *Miscel: ex Theoph* *Phokas poimany y zabity.* *Niceph: lib: 18. cap: 26.*

Rzekł mu Herákliusz/ tákżeś to dobrze nedzniku Rzeczp: ſpráwował? A on odpowiedział: Twoiá rzecz ſpráwowáć ia lepiey. y kazał mu Heráklius nogi y rece obćiąć y głowę vćiąć/ tułob/ pospolſtwo ná rynku wołem náżwánym/ ſpaliło. Táki był koniec tyránná.

Theod: Balſam in Can: 13. Baſil. Ten Phokás zá pánowánia ſwego/ widząc iáko mu żołnierze ná woynách z Perſy gineli: zezwawßy duchowne w Cárogrodźie/ chćiał áby ći co ná woynie zábići ſą/ zá meczenniki w kośćiele byli chwaleni/ żeby ſię tą ſławą do ſtanu żołnierſkiego lud ćiſnął. *Zolnierze za meczenniki chciał poczytać.* Lecz ſię temu Pátryárchá z inną kśieżą ſprzećiwili/ y vkazáli náuki y Kanon pokutny ś. Bázyliußá/ iż tákim ktorzy ná woynie meżoboyſtwá ſię dopußczą/ kommunia ábo ćiáło Páńſkie nie ma być dáne/ áżby pokutowáli. y ták rzeczy oney Phokás zániechał.

2\. Herákliusz od Sergiußá Pátryárchy w kośćiele ś. Stephaná ná pálacu *Heraklius na Ceſarſtwo.* koronowány był weſpołek z oblubienicą ſwoią Eudocyą/ ktorą ná ten czás zá żonę brał. Był rodem Káppádox prześwietnych rodźicow/ wzroſtu miernego/ duży y mocnych pierśi/ z długą brodą/ ktorą zoſtawßy Ceſárzem/ wedle zwyczáiu Ceſárzow/ oſtrzygł. Cedrenus & Glicas. Acz tego roku Perſowie woyſko Rzymſkie porážili/ iednák zá oddaleniem tyránná wßytkie wſchodne páńſtwá nádźieią ſię lepßych czáſow ćießyły.

3\. W Alexándriey po Theodorze/ ktory dwie lećie śiedźiał/ náſtąpił ná one *Ian ialmużnik w Alexandriey Patryarcha.* ſtolicę Jan/ názwány Jáłmużnik/ ktorego dźieie nápiſał Leoncius Neápolſki Cypru rowiennik iego/ ktore przyiete ſą ná Concilium wtorym Niceńſkim. Leoncius in vita eius. Był Jan z Cypru/ ſyn Epiphániußá ſtároſty tegoż wyſpu/ poniewolnie y z wielkim Ceſárzá Herákliußá nálegániem przyiął Biſkupſtwo ono. Surius 23. Ianuarij. Ná ktorym záraz o náwrocenie ſię heretykow/ ktorych ießcze było wiele/ y onych Gnápheá potomkow. *Praca około heretykow.* y gdy widźiał iż tylo Kátholickich kośćiołow w mieśćie było śiedm/ poſtárał ſię iż ich było o śiedmdźieśiąt. Swietokupſtwo wykorzenił/ vkrzywdzonych bronił/ y ſedźiow ſpráwiedliwośći náuczał. Miłośierdźia ná vbogie wielkiego vżył. *Vbogich 7500.* nábudował rozmáitych ßpitalow/ y choré y vbogie tám karmił. y ſpiſowáć ſobie wßytkie w mieśćie kazác/ náliczono ich śiedm tyśiecy y pięć ſet/ ktore wßytkie opátrował/ pány ie ſwoiemi zowiąc. Bo ći ſámi/ mowił/ pomoc mi dádzą/ ábych od kroleſtwá Chryſtuſowego nie odpádł. Przyłożył y do tego pilność/ áby miáry y wagi były ſpráwiedliwé. etc. Pátrz w iego Zywoćie.

4\. W Angliey w Londonium/ wnet krolá Etylbertá nowo do wiáry obroconego/ ná imie Sebertus tákże z Pogáninná Chrześćiánin kośćioł ś. Páwłá w murze zbudował/ á przed murem klaßtor y kośćioł ś. Piotrá/ ktory hoynemi imiony nádał. Ealredus in vita S. Edvardi Regis. *Poświącanie dziwne kościoła w Angliey.* A gdy Mellitus Biſkup kośćioł on ś. Piotrá pośw* ięcáć miał: nocy oney przed poświeceniem vkazał ſię Piotr ś. iednemu rybakowi/ y przewieść mu ſię/ obiecuiąc mu zápłáćić/ przez rzekę Thámen Surius 5. Ianuarij. do onego kośćiołá kazał. Beda hiſt: Anglic: lib: 2. cap: 3. y wyſtąpiwßy z łodki wßedł w kośćioł/ á ná to pátrzył on rybak/ y wnet ſię kośćioł on niebieſką świátłośćią obiáśnił/ y wiele świetych do kośćiołá wchodźiło/ y śpiewánie niebieſkie zágrzmiáło/ y wonność dźiwna náſtąpiłá. *Piotr S. poświęca kościoł.* y tám ś. Piotr odpráwiwßy wßytko co do pośw(„)ięcenia kośćiołá ſłużyło/ wroćił ſię do onego rybaká. y wſtępuiąc w łodkę Piotr ś. ſpytał go: ieſli ma ryby: á on rzekł/ ćiebiem ſię y świátłośći niezwykłey przelekßy/ nicem vłowić nie mogł/ álem zapłáty obiecáney od ćiebie czekał. A Piotr ś. rzekł: Zápuść teraz śieći. y gdy to vczynił/ poimał ryb wiele/ á miedzy nimi iednego wielkiego iesiotrá. y roſkazał mu Piotr ś. áby Biſkupowi Mellitowi iesiotrá od niego oddał/ á ſam ine zá przewoz pobrał. y dał mu błogosłáwieńſtwo y potomkom iego ná łowienie ßcześliwe ryb. Jedno mu roſkazał/ áby w Niedźiele nie łowił. y rzekł: Jam ieſt Piotr ktory z tobą mowię/ y poświećiłem ten kośćioł imieniá mego z towárzyßmi memi: Powiedz

że Biſku-

że Biſkupowi coś widźiał y ſłyßał/ twey mowy naydźie świádectwo ná śćiánách. Niechże kośćiołá nie poświeca/ á tego tylo dołoży czego nie doſtáie/ coſmy opuśćili/ to ieſt táiemnice ćiáłá y krwie Páńſkiey. Niech powie ludźiom/ iż to mieyſce częſto náwiedzáć/ y przy modlitwách y prośbách wiernych będę. á ktorzy pobożnie y ſpráwiedliwie y trzeźwie ná tym świećie żyć będą/ wrotá im niebieſkie otworzę.

Ráno tedy gdy Mellito ná poświacánie kośćiołá ßedł/ rybak on z Ieśiotrem záßedł/ y wßytko co mu roſkazano powiedźiał. Zádźiwił ſie Biſkup/ y wßedßy w kośćioł/ nálazł tylo obiecádłem oboygiem pokreßone/ y ná 12. mieyſc śćiány oleiem pomázáne/ y dwánaśćie dogorzáłych świec ná krzyżách/ y świeże pokropienia. Co widząc/ pochwalił z ludźmi P. Bogá. Iáchał potym do Rzymu do Papieżá/ podobno (ieśli ſie domyśláć godźi/) cud mu on ták wielki oznaymiáć. y ine náuki dla ludu nowego odnośić/ y o poſtánowienie onego klaßtoru ś. Piotrá rádźić ſie. y dla niego Papież Bonifácius Synod miał w Rzymie. 5. *Mellito Biſkup.*

Rok P. 611. Bonif: IIII. 5. Herákl: 2.

PErſowie źiemie Rzymſkiego páńſtwá woiowáli/ y wiele bárzo ludźi bráli/ Cezárea Káppádociey wźięli/ y ßli gdźie chćieli gdy ſie im nikt nie záſtáwiał. Tegoż roku Eudoxia Ceſárzowa ſyná powiłá Heráklliuſzowi/ ktory był zwány Conſtántinus mnieyßy/ á ſámá prędko vmárłá. 1. Theoph: anno 2. Heracl.

W Gálliey Theodorikus krol pieniądze łákomie zbieráiąc y ćiężkie podátki ná poddáne kłádąc/ miał Poborcę łákomego y okrutnego Gwárneriuſzá. ktory gdy ná tákie łupieſtwá do Bituriku przyiáchał: Biſkup ś. Auſtregiſilus onego miáſtá ták mu ſie mocno ſprzećiwił/ iż go od miáſtá gromieniem ſłow odſtráßył/ o ſwoie ſie owce záſtáwiáiąc. Wroćić ſie do krolá on poborcá muśiał y Biſkupá obwinił/ á w tym też Biſkup świety y cudámi ſławny z ćiáłá wyßedł. Przyiáchał potym on Gwárnerius do Bituriku/ y záſtał nowego Biſkupá Sulpiciuſzá/ ktory go pokornie prośił/ áby miáſtá nie vćiſkał. Lecz go on nie ſłuchał/ y wßedßy do kośćiołá/ gdy widźiał grob ś. Auſtregiſilá złotem przybrány/ rzekł: Ná vbogie to ſwoie złoto Biſkup rozdáć miał/ nie ná grob ſwoy. y chodząc od ołtarzá do ołtarzá ná modlitwę/ pádło náń drzewo iákieś/ y głowę mu rozbiło/ y záwołał: Auſtregiſilus y żywy mie prześládował y vmárły máło mię nie zábił. y gdy złupiwßy miáſto wyiezdźał do Auguſtodunu: w drodze iedney nocy gdy ná potrzebę ßedł/ trzewá wßytki y wnętrznośći z niego wypádły/ y tám záraz vmárł. Potym żaden z Bituriczan tákich poborow y podátkow wyćiągáć nie śmiał. 2. Apud Surium 20. Maij. *Poborcá okrutny pokarány.*

Rok Páński 612. Bonifáciuſzá czwartego 6. Heráklliuſzá 3.

GDy ſie Perſowie zwyćięſtwy nákarmili: Sáráceni po nich Syrią puſtoßyli/ żelázem y ogniem wßytko gubiąc. Heráklius tym czáſem woyſko zbierał/ y ſyná ſwego Heráklliuſzá ábo Conſtátiná Ceſárzem vczynił/ y był od Sergiuſzá Pátryárchy koronowány. 1. Theophanes. *Saraceni Syrią woiuią.*

W Gálliey krol Theodorikus ſłucháiąc báby ſwey Brunichildy/ Kolumbaná ś. ktory z Hiberniey wyßedßy do Gálliey/ Luxowieńſki klaßtor zbudował/ z źiemie y páńſtwá ſwego wygnał/ po dwudźieſtu lat iáko on klaßtor záłożył. Przyczyny iney nie było/ iedno iad złey niewiáſty tey ſtárey y w lećiech y w złośćiách Brunichildy/ ktora ſie/ iáko ſie wyżßey wſpomniáło/ o to ná ś. Kolumbaná roziádłá/ iż krolá wnuká iey Theodoriká/ od nieczyſtośći zákazánych odwodźił/ á święte mu małżeńſtwo rádźił. Czego 2. Ionas in vita S. Columbani ca: 18. apud Bedam. *Brunichilda zła krolowa.*

oná niechćiáłá/ áby właśna krolowa w rzadźiech icy y w powadze nie prze-
Kolumbanus S. z krolmi walczy. szkadzáłá. y miał nie máło dzieci z onemi nałożnicámi Theodorikus/ ktore
gdy raz tá bábá do ś. Kolumbaná/ gdy ná pálacu był/ przywiodłá/ prosząc
áby im błogosłáwił: on niechćiał mowiąc: Zaden z tych co się z złego łożá v-
rodźili krolem nie będźie. O co się bárźiey wzburzyłá/ y náprawiłá dwor wszy-
tek y pány y Biskupy/ áby krolá do tego námawiáli/ żeby ś. Kolumbanus
Do klasztoru nie wchodzili świeccy. wygnány był. krol długo niechćiał/ y mężá się ś. bał/ áż nákoniec przyszedszy
do klasztoru iego/ te mu winę zádał/ iż do klasztoru świeckich nie puszcza á
weszcia im broni. A Kolumbanus powiedźiał: Jesli ty chcesz zakonne życie
y obyczáie y práwá psowáć/ P. Bog zepsuie krolewski dom twoy y wszytko
potomstwo twoie. Tymi się słowy krol zátrwożył/ y mowił: Nie iestem ták
głupi/ ábych w táki grzech vpáść miał/ á tobie męczeńską koronę iednał. gdy
się z ludźmi y obyczáymi świeckich nie zgadzasz/ idź tám skądeś wyszedł. y zá-
S. Kolumbana wygania krol. tym wszyscy dworzánie iego záwołáli: Niechcemy tu mieć tákiego ktory się
towárzystwá wszytkich strzeże. A Kolumbanus powiedźiał: Poki mię mocą
nie wywloką/ ia z tego klasztoru nie wynidę.
3. Odszedł sam krol zostáwiwszy nieiákiego Bándolphá áby go wygnał/ y
wygnał go mocą y prowádźił do Wesocionu miásteczká/ czekáiąc co z nim
Cuda S. Kolumbana. krol czynić każe. Tám ś. Kolumbanus cudá wielkie czynił/ więźniow poi-
mánych á pokutuiących okowy y łáncuchy kruszył. Zámkniony kośćioł ná v-
ćieczkę ich/ modlitwą otworzył. y chćiał P. Bog dáć znáć iákiego człowieká
wyganiáli. Co vznawszy Bándolphus ktory go wyganiał/ wolnym go vczy-
nił/ á on się przez miásto iáwnie do klasztoru wroćił. O czym dowiedźiawszy
się Brunichildis y Theodorikus/ żołnierze do klasztoru posłáli/ áby go stám-
tąd wypchali. ktorzy w klasztorze pilno go szukáiąc/ gdy iáwnie śiedząc w
przyśionku kośćielnym czytał/ miiáli go y suknie się ich oń oćieráły/ á widźieć
go nie mogli. Sam go rotmistrz vyźrzawszy/ rzekł: Idźćie precz/ á powiedz-
ćie krolowi żeśćie go náleść nie mogli. Krol znowu posłał Bertáriuszá Ko-
mesá/ áby go pilniey szukał. y nálazł go z bráćią śpiewáiące° w kośćiele. Pro-
śili go wszyscy żołnierze áby wyszedł á krolá vsłuchał. y gdy niechćiał á mo-
wił: nie wynidę áż przymuszony. Zołnierze klękáiąc przed nim pokornie/ zá su-
knią go ćiągneli/ mowiąc: Zginiem y krol nas pozábiia/ ieśli ćię nie wywle-
czem. y vżaliwszy się ich/ z żáłośćią bráćią pożegnał/ y vćieszył słowy święty-
mi/ y wychodźił. Wiele bráćiey z nim ná wygnánie iść chćiáło/ ále nie dopu-
śćił/ iedno tym ktorzy z nim z Hibernicy przyszli. Eustásius napilnieyszy był
iego drog towárzysz/ y pisał wszytki drogi y spráwy iego/ y cudá ktore czynił.
4. *Kolumbanus prorokuie.* Był z nim od krolá Theodoriká posłány nieiáki Rágámundus/ do kto-
rego gdy byli w Antyodorze/ rzekł ś. Kolumbanus: Pámiętay Rágámunde/
iż ten Klotárius ktorym wy gárdźićie/ po trzech lat pánem wászym będźie.
A gdy był w Turonie ná obiedźie v Biskupá Leupáriuszá/ przez Chrodoál-
dá/ ktory powinną krolá Theodoriká zá żonę miał/ do tegoż krolá ták wská-
zał: Powiedz y przynieś to do vszu páná twego krolá/ iż po trzech lećiech Pan
Bog/ y iego y wszytek dom iego wykorzeni y wygubi. Nie mogę milczeć to
5. co mi P. Bog mowić każe. Ná teyże drodze wstąpił do krolá Klotári-
Klotarius krol Kolumbana czci. uszá/ ktory w stronie Gálliey nád morzem pánował. Przyiął go iáko Proro-
ká Bożego/ y prośił áby w iego páństwie został/ obiecuiąc mu służyć iákoby
sam chćiał. Ale on niechćiał/ mowiąc: Dáley mam pielgrzymowáć/ á też przy-
czyną zwády między krolmi być niechcę. Jeszcze tám przemieszkiwał/ gdy Klo-
tárius posły miał od obu krolow y od Theodoriká y od Theobertá/ ktorzy się
iuż o gránice wádźili/ y Klotáriuszá obá ná swoię stronę do pomocy woienney
Idem qui supra. poćiągáli. O co gdy się ś. Kolumbaná krol on dobry Klotárius porádźił/
rzekł: Ani temu áni owemu nie pomagay. Bo sam po trzech lat oboie ich

krolestwo

kroleſtwo mieć będzieß. karał go y o niektore w domu iego grzechy / iáko v pánow tego nie ſkąpo: ále Klotárius pokornie wßytko od niego przyiął / y popráwę obiecał. S. Kolumbanus w Gálliey mießkáiąc / niektore Swewy bałwochwálce cudámi do CHRISTVSA obrócił / iż ſię czártow zá rzekli y Chrzeſt ś. przyięli. Táż Brunichildis y z Theodorikiem prześládowálá Biſkupá Wieneńſkiego Deſideriuſzá / y ná wygnánie go potępiłá / gdzie męczeńſką koronę zábity odnióſł. kośćioł go miedzy ś. męczenniki kłádzie. Martyrol: Rom: 11. Februarij. & 23. Maij.

Rok P. 613. Bonif: IIII. 7. Herákl: 4.

PErſowie woiowáć Rzymſkiego páńſtwá nie przeſtáli / y Dámáßek tego roku wzięli. Słał do Kozroeſá poſły Heráklius o pokoy proßąc / áby ná dáni przeſtał / á ludzkiey krwie nie rozlewał. Ale on niechćiał / y nádźieię miał iż wßytko Ceſárſtwo Rzymſkie miał pośięść. S. Anáſtázyus Synáitá táką hiſtoryą wypiſał / ktorą ś. Jan Dámáſcenus w ſwoie kśięgi włożył. Gdy Sáráceni v Dámáßku źiemię náiácháli / bliſko Dámáßku ieſt mieyſce ktore zowią Carſatas, ná ktorym ieſt kośćioł ś. Theodorá. ktory Sáráceni zmázáli y zhánbili / y sámi w nim z końmi y z bydłem mießkáli. Jeden z zuchwálſtwá ſtrzelił ná obraz ś. Theodorá y w rámieniu ſtrzałę vtopił. z ktorego krew záraz płynąć poczęłá. Czemu ſię Sáráceni dźiwowáli / ále ſię nie vpámiętáli / áż ná wßytkie Pan Bog karánie puśćił / ktorzykolwiek w onym kośćiele mießkáli / wßyſcy wyzdycháli / á było o dwádźieśćiá domow / y żaden z nich nie zoſtał. ini co tám nie mießkáli zdrowi byli. y mowi ten Anáſtázyus / iżem ia ſam ten obraz widźiał / y ná krew onę pátrzyłem.

1. Theoph: Miſcell: lib: 18. *Perſowie pſuią páńſtwa Chrześciáńſkie.* Lib: de Imag. *Z obrázu krew.*

Heráklius własną wnęczkę ábo ſynowicę ſwoię Mártinę zá żonę wźiął / y Sergius Pátryárchá onę koronował. Czym ſię wßyſcy dobrzy brzydźili. O co go P. Bog ná wſtydliwych mieyſcách karał / y dawał znáć że mu ſię to nie podobáło / co Pátryárchá rozgrzeßył y potwierdźił. S. Theodorus on Syceotá z Biſkupá Archimándritá / tego roku przenieśiony ieſt do Chryſtuſá. Zywot iego y cudá wypiſał Eleuſius vczeń iego / ktorego on rodźicom iego vprośił / áby ſię národźił / y do niego od młodośći dány y wyćwiczony w zákonie dwánaśćie lat z nim przemießkał.

2. Theophanes. Cedrenus. Zonaras. *Kaźirodztwo Ceſarza Herakliuſzá.* Eleuſius in vita eius. *Smierć S. Syceoty.*

Powſtáłá wielka woyná miedzy krolmi Fránkow Theodorikiem y Theodobertem bráćią / w ktorey ś. Kolumbanus ſſtąpił do Theodobertá / y vpominał go áby hárdość złożył / á kśiędzem zoſtał / áby z kroleſtwem y duße ſwey nie ſtráćił. Wßyſcy ſię śmiáć z oney iego mowy poczęli. á on rzekł: Jeśli dobrowolnie niechce / poniewolnie kśiędzem zoſtánie. y to wymowiwßy duchem prorockim / do ſwoiey ſię celle wroćił. Nie długo woyſká ná ſię bráćia zebráli / y bitwę dáli v Tullá / w ktorey Theodobertus przegrał. A znowu ſię popráwiwßy v Tulbiáku / o Theodoriká ſię pokuśił. Wiele ſię krwie z obu ſtron rozlało / ále Theodorikus zwyćięſtwo otrzymał / á Theodobertus vćiekł / y od ſwoich zdrádzony do Theodoriká przywiedźiony ieſt. á on go do Brunichildy poſłał / ktora wiecey życząc Theodorikowi / niż temu drugiemu ſynowi ſwemu / prośiłá áby kśiędzem zoſtał Theodobertus. y gdy klerykiem go vczyniono / po máłym czáśie zábić go kazáłá / y wßytkie dźieći iego pomorzyłá. krolował lat śiedmnaśćie / á tego roku ſam był ſwoię żonę zábił.

3. Ionas vt ſupra. *Woyny domowe miedzy Fránki.* *Krolowi radźi do klaßtoru S. Kolumb.* *Brunichildis ſyna zabiła y dźieći iego.*

Kolumbanus vſłyßawßy o zgubie Theodobertá / myślił iść do Wenetykow / ktore y Skláwámi ábo Słowiány zowią / to ieſt / do ludźi Pogáńſkich Słowakow / ktorzy w ſtronách Weneciey przemießkiwáli / áby im świátłość ś. Ewángeliey przynośił. Ale dał mu znáć P. Bog / iż tám nic ſpráwić nie miał. y puśćił ſię do Włoch miedzy Ariany. Przyiął go z wielką cześćią krol

4. *Słowiánie ábo Słowacy.*

Longobár-

Longobárdow Agilulfus/y dozwolił mu mieszkáć gdźieby chćiał. v Medio-lanu przemieszkiwał/ á ná Ariany księgi vczone pisał. y ná mieyscu názwánym Bobium, klasztor zbudował.

Bobium klasztor S. Kolumbana.

5. Beda hist: Ang: lib: 2. cap: 5. Edilbertus pierwszy krol Chrześćiáński w Angliey. Edilbertus pierwszy krol Chrześćiáński w Angliey tego roku ná wieczne krolestwo poszedł. krolowáł pięćdźieśiat lat y sześć. Trzeći był od krolow Angielskich w onych stronách/ ále powołániem do wiáry ś. pierwszy/ w ktorey rozmnażániu żył dwádźieśćiá lat y rok/ do wiáry ś. poddánym przyczyna był/ praw ich Rzymskich do sadow náuczył/ y nápisał ie/ miedzy ktoremi obrone kośćiołow ś. zá fundáment położył. Po śmierći iego/ syn iego Eáduáldus/ wiáry Chrześćiáńskiey przyiać niechćiał/ y sprosnym sie grzechem z żona oycá swego zmázał. y był przyczyna wielom/ iż sie do Pogáństwá wroćili/ ći ktorzy ábo z boiáźniey/ ábo dla łáski ludzkiey Chrześćiány zostáli. Karał P. Bog onego sprośniká/ bo czesto szálały od czártá trapiony był. Synowie też Sárábetá krolá támże Sáxonow wszyscy trzey wiáry ś. nie przyieli/ y oycowskiego przykłádu náśládowáć po śmierći iego niechćieli/ y bałwochwálstwo znowu wzbudźili. Wołáli ná Biskupá: Day nam też pożywáć owego białego chlebá/ ktoryś dawał oycu nászemu. á on im mowił: ieśli sie pochrzćićie dam/ ináczey nie dam. A oni chrztu niechcac z źiemie go swoiey wygnáli. Ten Biskup był Mellitus/ ktory do drugich dwu Biskupow/ Laurenciuszá y Justá szedszy/ rádźili sie co czynić mieli/ y postánowili iść do Gálliey/ y pierwey wyiáchali Mellitus y Justus/ áby tám lepszych czásow czekáli. Oni trzey bráćia ktorzy Mellitá wygnáli/ służac bałwochwálstwu/ gdy ná woyne przećiw Genuissom wyiáchali/ tám wszyscy pogineli.

Eaduáldus.

Anglikowie od wiáry odpadáia.

Biskup Mellitus wygnany.

Rok P. 614. Bonif: ostátni. Herákl: 5.

1. Anastasius.

Bonifácius czwarty świátá tego dokonał/ śiedźiał lat sześć y ośm mieśiecy. Nástapił Deusdedit Rzymiánin syn Stephaná poddyákon. Co było nád zwyczay/ áby z poddyákoná Papież być miał. Ale musiáły iákieś záchodźić trudnośći/ á też Deusdedit osobna pobożność y godność ludźie do ie°wybránia przywiodłá.

Piotr S. Laurentego bicżuie. Beda lib: 2. cap; 6. hist: Angl. Gdy Laurencius z Angliey zá drugimi dwiemá towárzyszmi do Gálliey vćiekáć vmyślił: w kośćiele ś. Piotrá y Páwłá modlac sie/ tám ná noc spáć został/ y przez sen vkazał mu sie ś. Piotr/ y vbiczował go/ mowiac: Czemu trzody tobie zwierzoney odbiegasz. Nie pomnisz ná moie przykłády/ iákom ia zá owce CHRISTVSOWE vćierpiał y zdrowie dał. Ocućił sie/ y wziawszy wielkie serce bieżał do krolá Eáduáldá/ y rány mu one z biczowánia vkazał/ powiádáiac/ iż dla iego zbáwienia od ś. Piotrá vbiczowány był. krol sie záraz przelekł/ y zárzekł sie bałwochwálstwá/ á porzućiwszy ono nieczyste małżeństwo/ vwierzył w CHRISTVSA/ y był ochrzczony/ wierze ś. we wszytkim pomagáiac. Przyzwał z Gálliey Biskupow onych dwu Melitá y Justá/ ktorzy sie w rok iáko wyszli wroćili. Justinus został w mieśćie Rofi/ á Mellitá Londoniyczycy Pogánie przyiać niechćieli/ nie ták sie boiac Eáduáldá krolá/ iáko sie oycá iego bali. Jednák krol nie przestał służyć wierze ś.

Eaduáldus wiáre S. przyiał.

2. Ionas in vita S. Columbani ca: 28. Aimon lib: 3. cap: 100. W Gálliey strászliwe sady Boże nád Theodorikiem krolem y Brunichilda/ ktorzy gdy nietylo ś. Kolumbaná wygnáli/ ále Desideriuszá Biskupá Wieneńskiego zábili/ iesżcze morderstwá przyczynili nád Delphinem Biskupem Lugdunu/ ktorego niewinnie śćiać kazáli. Zátym Pan Bog reke swoie sroga ná nie obroćił. Bo Theodoriká gdy v Metu ábo Metis miástá mieszkał/ gromem y ogniem strászliwym zábił. Ná iego mieyscé postáwiłá ná krolestwo Brunichildis syná iego złego łożá Sygebertá/ ktory był dobry y pobożny. y one pánne świeta Frideburge/ oblubienice swoie/ odstepuiac iey

Brunichilda pokarana y z synem Theodorikiem.

dla iey

dla iey czystośći / sam ręką swoią CHRISTVSOWI v ołtarzá oddał. Jáko iest w żywocie ś. Gállusá / do ktorego ćię odsyłam czytelniku. Ná tego Sygebertá wypráwił sie Klotárius z woyskiem / pomniąc ná proroctwo ś. Kolumbaná / iż iuż był rok trzeći. y poráźił go y poimał y pięć bráciey iego / y one Brunichilde. Dźieći one pozábiiał / á Brunichilde ná wielbłądá wsádźiwszy / po obożie ią vkázuiąc / y potym v ogonow koni dźikich zá włosy y rámioná vwiązáną / rostárgáć kazał: zá wołániem wszytkich ludźi / ktorzy iey tego życzyli. Táki koniec miáłá oná zła zástárzáła bábá / ktora dla swego krolowánia / w tákie grzechy syná wpráwowáłá / y dźieśięć krolow chytrośćią y okrućieństwem swoim zábiłá. Ćierpiał iey P. Bog poki sie ná duchowne y Biskupy nie tárgnęłá. y ták Klotárius sam ieden wszytkie krolestwá Fránkow posiadł. ktory pomniąc ná Proroká swego Kolumbaná: wypráwił do niego do Włoch zacne mnichy / y stárszego klasztoru Luxouiii, prosząc áby sie do Gálliey wroćił. On wiedząc bliską śmierć swoię / wroćić sie niechćiał: ále list do Klotárinszá pisał / náuczáiąc go iáko sie ná krolestwie P. Bogu podobáć miał. kochał sie w tym liśćie krol / y nic nád iego one náukę nie czynił. — 16. Octobris. — Dźieśięć krolow zábiłá — Kolumbanus.

3. Miał ná swym dworze Klotárius rádnego swego Arnulphá / ktory potym był Biskupem Meteńskim. Miał y Fároná / ktory tákże opuśćiwszy świát był Biskupem Meldeńskim. Ten Fáro / gdy Klotárius posły Sáskie / iż z hárdym y odpowiednym poselstwem przyiácháli / pozábiiáć chćiał / á rády swoich nie słuchał / áby práwá wszytkich narodow nie przestępował: rzekł Fáro do wszytkiey rády: Niechże ie pogubią / iedno nie teraz / áż dnia ostátniego ktorego będą mieli wyiácháć. y przestał ná tym krol. A on tym czásem do nich chodząc / námowił ie áby Chrześciánmi zostáli: y zostáli / y z wielkimi vpominki od Klotárinszá nádáni / zdrowo sie do swoich wroćili. Táka byłá mądrość y pobożność tego Fáry / ktory wszytko ná świećie opuśćiwszy / y z śiostrą sie swoią Fárą y z żoną Blidechildą w młodośći swey zmowiwszy: P. Bogu sie ná żywot od świátá oddźielony oddáli. Śiestrze klasztor zbudował / y ná chowánie wiele pánienek do czystośći nádał. ktore áż z Angliey do onego klasztoru posyłano. y Meldeńskim był Biskupem / ktore vbogie biskupstwo imiony y wśiámi swemi wiecznie opátrzył. — Fáro iáko mądry y nabożny. — Fáro świát y żonę opuśćił.

4. Rok ten Chrześciánom świátá wszytkiego żałosny / y ćiemnośćią smutku wielkiego przykry. Bo Kozroes Perski krol Pálestinę woiuiąc / Ieruzálem wźiął / y Chrześćian o dźiewięćdźieśiąt tyśięcy / przez Rázmizę wodzá swego Żydom tanie bárzo poprzedał. ktorzy żadnego nie przedáiąc / okrutnie ie sámi pomordowáli. Zácháriaszá Pátryárchę Ierozolimskiego y drzewo Krzyżá ś. z wielką korzyśćią złotá y srebrá w kośćiele nálezionego / do Persyey záslano. Drudzy sie Chrześciánie po innych krolestwách stámtąd vćiekáiąc włoczyli. Wiele ich do Alexándriey zábieżáło / ktore wszytki on Ian Iálmużnik żywił y opátrował / y do onych w Pálestinie pozostáłych / gdy Persowie odeszli / żywnośći y sukien y pieniędzy wiele posyłał. Antyochus mnich támże z Pálestiny nabożny y świety / nápisał płącz y lámenty iáko Ieremiasz ná one nędze / y modlitwę do P. Bogá. z ktorey niewypowiedźiána żáłość sie Chrześćiáńska pokázuie: dla oneg posromocenia wiáry ś. y zelżywośći CHRISTVSA IEZVSA P. nászeº / y dla Żydowskieº vrągánia y morderstwá nád wiernemi. Byłá wielka pokusá mdleyszym w wierze / gdy pátrzyli iákoby ná vpádła moc vkrzyżowánego nászego Bogá / y ná zdeptánie miejsc onych przezacnych żywotá / męki y zmartwychwstánia iego. — Theopha: in Annal. — Ierusálem od Persow wzięte y krzyż S. drzewo. — Leoncius in vita eius. — Iálmużnik. — Płącz y Láment nád Chrześćiany. — Antioch: Homil: 90. 69. 107.

5. W Laurze w klasztorze wielkim onym y sławnym / zábito czterdźieśći y cztery stáre / y czći godne / ktorzy vćiekáć niechćieli / mnichy. życzyli sobie po prácách onego żywotá Anyelskiego / odpocznienia prędkiego z Chrystusem. — Mniszy pobići. — Epist: Antioch: ad Eustatium.

16. Maij.
Vpadek iednego mnichá.

kośćioł ich pámiatkę ma. Tenże Antyochus mnich pisze o iednym / ktory ná żyćiu pustelniczym y mniskim ośiwiał/iáko od szátáná zwiedźiony do Zydow przystał. Vkazał mu szátan Apostoły y Chrześćiány w ćiemnym szpetnym mieyscu: á Moyzeszá y Zydy w iásnym y pieknym: y inemi go kłamstwy zwodząc/do oney niezbożnośći przywiodł: iż z Zydámi CHRISTVSA y Duchá ś. bluźnił. y żonę wźiawszy/szpetne słowá mowił/y on iáko Anyoł pierwey vchowány/ tákim sie szátánē ostał. Lecz predką od P. Bogá pomstę wźiał/bo przed cztermi lat/iákom go ia iuż tákim Zydem poznał/od robakow rostoczony iest.

6. *Drzewá krzyżá S. iako sie Persowie bali.* *Moc vkrzyżowánego.*

Temu sie nikt wydźiwić nie mogł / iż Persowie z kośćiołá drzewo Krzyżá ś. wźiawszy/ y dotknąć sie go y pátrzyć ná nie nie śmieli. y ták w puzdrze y obwinione zás Chrześćiánom po zwyćiestwie oddáli. y owszem tám ie w źiemi swey czćili y bali sie go/ mowiąc: Bog Chrześćiáński do Persyey przyszedł. y wielką straż około drzewá onego mieli. Więcey ono drzewo spráwiło niżli árká oná v Philistinow. bo tákiego zwyćiestwá nie dáłá. Pokazáłá sie nie suchego drzewá / ále tego ktory ná nim vmárł/ moc / y żywe pánowánie iego nád krolestwy świátá tego: iż on iest Pan nád pány/y Krol nád krolmi. Gdy ná krzyżu Pan nász wisiał/ w ten czás nawiętsze zwyćiestwo otrzymał. Gdy krzyż iego Persowie wźięli/ w ten czás poráženi / iż drzewo ono Krzyżá ś. tám stánąć skąd ie wźięli/ muśiáło. A w wielu ich zá przynieśieniem drzewá onego/ báłwochwálstwo porážone iest / y prawdą Ewángeliey miedzy Persy oświeceni są/ iż w vkrzyżowánego ktory ná onym drzewie wisiał / vwierzyli. Miedzy nimi był Anástázyus/pierwey Magundat názwány/ktorego żywot y meczeństwo masz wypisáne w żywoćiech ś.

23. Ianuarij.

7. In vita S. Ioan: Eleemosyn. *Moc Mszey S. y ofiary naszey.*

Tegoż czásu o iednym / ktory był do Persyey poimány / pisze Leoncius / ktory tego wieku żył: iż był dány do tákiey wieże / z ktorey nikt tám posádzony wedle praw Perskich wynijść nie mogł / ktorą zwano Leten. Rodzicy iego zá vmárłego syná Msze ś. y ofiárę przenaczystszą trzykroć do roku czynić kazáli. po czterech lat wroćił sie do nich żywy y zdrowy. y powiádał iż ná trzy wielkie świetá / ná dźień trzech Krolow / ná Wielkanoc/y ná Swiatki / do wieźienia przychodźił ktoś do niego z świecą / y opadáły petá z niego / y był iáko ná wolnośći/ ále inych dni zás był iáko wieźień. Powiedźieli mu rodźicy: iż w te dni zań iáko zá vmárłego ofiárę świetą oddawáli.

8. Leg: Vis: Gott: lib: 12. tit: 3. *Zydowie do wiáry poniewoleni.* Ado & Aimon hist: Fr. lib: 4. cap: 22. Canon: 57. Aimon vt supra.

W Hiszpániey krol Gothow Sisebutus z nieostropnego nabożeństwá práwo wydał ná Zydy: áby wszyscy Chrześćiány zostáli / y chrzest ś. bráli. A ktorzyby nie chćieli/áby ogoleni sto plag ćierpieli y ná wygnánie poszli/á máietność ich ná łásce krolewskiey zostáłá / áby ia dał komuby chćiał. Vćiekáli iedni do Fránciey / á drudzy sie poniewolnie chrzćili / y było ochrzczonych dźiewiećdźieśiat tyśiecy. O ktorych Concilium Toletáńskie czwarte mowi: Nie mocą y zmuszeniem/ ále namową náwrácáć sie máią z dobrey y wolney woley swey. A ktorzy iuż przymuszeni są / y wźięli ś. chrzest y bierzmowánie y ćiáło y krew Páńską: ći ták iuż zostáć máią. Toż sie z Zydy dźiało we Fránciey zá Dágobertá syná Klotáriuszá: iż zá vpomnieniem Herákliuszá Cesárzá / Dágobertus Zydy poniewolnie chrzćić kazał. Co y sam Cesarz Heráklius w Ieruzálem czynił. Ale to potym było.

Rok P. 615. Deusdedit 1. Herákl: 6.

1. Miscell: lib: 14. *Persowie áż do Kárthaginy.*

KOzroes krol Perski wpadł z woyskiem do Egyptu y do Libiey/ y przyszedł áż do Kárthaginy miástá w Afryce / ktorego tego roku wźiąć nie mogł / y z wielkiemi sie plony do Persyey wroćił. Z onego postráchu y woiowánia / bárzo sie wiele do Alexándriey ludźi nábiegło/ktorzy głod wielki w mieśćie vczynili. y dla nich/

pisze

piſʒe Leoncius/on ś. Jan Jálmużnik/ chcac glodne opátrowáć/ bárzo ſie zádłużył/á nikogoż nie opuścił/y nádzieia wielka w Pánu Bogu/tákże hoynym był iáko pierwey. Jáko w tych długách iego/ ieden kleryk zboże mu y pieniadze podmiátał/áby go dyákonem vczynił: czytay w żywocie iego. Do Symoniey y świetokupſtwá y grzechu żadna go niewola y potrzebá vbogich nie przemogłá: á P. Bog wnet z inad dał pomoc tym/ ktorzy práwá iego y w potrzebie wielkiey nie odſtepuia. — *Symonia ábo świetokupſtwo.* 28. Ianuarij.

We Włoſʒech Jan ſtároſtá Neápolitáńſki/ zábił Exárche Włoſkiego Janá/ y ſam ſie pánem źiemie Włoſkiey czynił. Przeciw iemu poſłał Ceſarz Heráklius Eleuteriuſʒá Exárche/ ktory onego Janá w Neápolim zábił/ y wroćiwſʒy ſie do Káwenny gdźie Exárchowie mieſʒkáli/pokoy Włoſkiey źiemi vczynił. Ale ſam myślił Ceſárzá odſtepić/y krolem ſie Włoſkiey źiemie vczynić/widzac/ iż ſie domá od Perſow Ceſarz bronić nie może/y rozumieiac iż Rzymſkie páńſtwo vpáść iuż miáło. Było wielkie źiemie trzesienie roku tego we Włoſʒech/ zá ktorym pádły ná ludźie tredowáte niemocy. Papież Deusdedit ſam chore náwiedzáiac/ gdy iednego tredowátego iáko CHRISTVSA, o ktorym Izáiaſʒ nápiſał/ iż był iáko tredowáty/ cáłował: záraz zleczony y oczyśćiony był. — 2. Anaſtaſius in Deusdedit. *Exarchowie odſtepnicy.* *Trzesienie źiemie.* *Papież cudo vczynił.* Martyrol: Rom: 8. Nouembris.

W Gálliey Klotárius zoſtawſʒy wſʒytkiey źiemie iedynowładźca ábo Monárcha: ſłużbe Bożą rozmnażał. Miał ná dworze ſwoim przedźiwnego meżá/wielkich cnot y nabożeńſtwá Arnulfá Biſkupá Metu/ktorego rády we wſʒytkim ſłuchał/ y z krolowa ſwoia/ y iemu ſyná Dágobertá do wychowánia dał. O czym czytay w żywoćie iego. Był v niego w wielkiey wadze y Biſkup Kámeráceńſki Gauderikus/ktory onych wiekow świety żywot wiodł. W tákich ſie krolowie kocháć y rády ich záżywáć máia. — 3. *Arnulfus v krolá Klotariuſʒa.* 16. Auguſti.

Lupus Senoneńſki Biſkup Klotáriuſʒowi/ gdy ſie ná Burgundy wypráwił/ modlitwa ſwoia zwyćieſtwo ziednał/ iż ſie nieprzyiaćiele polekáli/ gdy ludźie przez znák kośćielny/ to ieſt/ przez dzwon do modlitwy zwoływał. ktory dzwon gdy Klotárius vſłyſʒał/ w głoſu ſie iego kocháiac: przenieść go do Páryżu kazał. O co gdy ſie ś. Lupus fráſował: dzwon głos ſwoy ſtráćił/ y záraz go krol odwieść tám ſkad był wźiety kazał. y był záś głos iego przywrocony.] Skad ſie pokázuie/ iż inż w kośćiołách zachodnych dzwonow vżywano/ácz ná wſchodnych ieſʒcze kołátániem w deſki lud do kośćiołá wzywano. Tego roku w klaſʒtorze Bobieńſkim duchá P. Bogu oddał on Kolumbanus/poſtrách krolow y wielki świety. Klotárius krol po iego śmierći/ wielce czćił iego mnichy w klaſʒtorze Luxowieńſkim/ y ná Biſkupſtwá im pomagał. — 4. Apud Surium 1. Septembris. *Dzwony w kośćiele.* 5. *Kolumbaná śmierć.*

Rok P. 616. Deusdedit 2. Herákli: 7.

TEgo roku vmárł Agilulfus krol Longobárdow we Włoſʒech/ krolował 25. lat. Po nim ſyn iego Adáluwáldus ná kroleſtwo wſtapił/przy opiece mátki ſwey Theodolindy. Zá tych kośćioły Boże powſtawáły/y wiele fundáciy ſie przyczyniło. Theodolindá z ſynem ſwym/ zá ſie y meżá ſwego y dźieći ſwe/ y wſʒytkie Longobárdy Włoſkie/znáczny y wielki kośćioł bliſko Mediolanu w Modoeciey zbudowáłá: y ſłużbe Bożą dźienna y nocna kápłanmi opátrzyłá: ktorym nádánia potrzebne y wielkie dáłá/y ſam kośćioł bogáto złotem y śrebrem ozdobiłá t ná pámiatke ś. Janá Chrzćićielá/ áby pátronem był krolom Longobárdow/ y bronił ich y wſtáwiał ſie zá nimi do Páná IEZVSA. A ſkupiwſʒy ſie krol z pány ſwemi y z mátka Theodolinda/mowili: Jeśli ś. Jan przyczyńca náſʒym bedźie do Páná náſʒego IEZVSA CHRISTVSA: wſʒyſcy — 1. Paulus Diac: lib: 4. cap: 15. *Longobardowie Kátholicy niektorzy.* *Pátronowie świeći Boży.*

Longobárdowie S. Iana wźięli ſá pátroná. ſpolnie obiecuiemy/iż ná káżdy rok ná dźień národzenia iego do kośćiołá ie-
go z máiętnośći náſzey vczćiwe vpominki poſyłáć będźiem: áby przez iego zá
nas wſtáwowánie ſię/ pomoc mogliſmy mieć Páná náſzego IEZVSA, ták
ná woynie iáko ná inych mieyſcách gdźie ſię obroćim. y od onego dniá zá-
wżdy w ſpráwách ſwoich wzywáli ś. Janá/ áby im iednał pomoc v Páná
náſzego IEZVSA CHRISTVSA. y odnośili zwyćięſtwá nád nieprzyiaćioły
2. ſwemi. Wſchodnych kráiow nędze nie vſtawáły. Perſowie dźiwnie
Miſcell: lib: 18. ſię podnośili y rozſzerzáli. Tego roku długo oblężone Kárthagińſkie miáſto
Kárthágine Perſowie wźięli. w Afryce wźięli/y mieli w mocy Azyą/Afrykę/Egypt/á nikt ſię im nie ſprze-
ćiwił. Heráklius Ceſarz zięty nieiákim głupſtwem/o woiennych potrzebách
nie obmyślał/ſyny tylo ná vrzędy wſadzał/y drugieg zás Konſtántyná młod-
Antioch: monach: ad Euſtatium. ſzego Ceſárzem ábo towárzyſzem ná páńſtwo vczynił. Jedná byłá poćiechá
wſzytkim Chrześćiánom wielka: iż temiż czáſy gdy Perſowie Páleſtynę iáko
Modeſtus nápráwuie kośćioły. ine páńſtwá ośiedli/ w Jeruzálem Modeſtus mnich dány ná mieyſce Bi-
ſkupie/to co w kośćiołách Perſowie popſowáli/on z pilnośćią y wielkim ſer-
cem nápráwował/y prędko dokonywał. y mniſkie klaſztory znowu nápełniał/
dźiwnym ſzczęśćiem y nabożeńſtwem y męſtwem/ Perſow ſię nie boiąc.

Rok P. 617. Deusdedit 3. Herákl: 8.

1. Anaſtaſius. NApież Deusdedit tego roku ná lepſzy żywot poſzedł. Siedźiał lat
trzy. Miłował wielce duchowne. Był święty/y kośćioł go zá
Kto ſyná ſwego v chrztu trzyma. tákiego ma/ále piſmá ſpraw ieg poginęły. Jedno tylo máłe piſá-
nie iego náyduie ſię/ ktorym ſtánowi/ áby ten coby ſyná ſwego
ábo corkę v chrztu brał: w małżeńſtwie iuż w czyſtośći żył/y do
vżywánia ſię iego nie wracał. Bo iuż kmotrámi y powinnemi ſobie zoſtáli.
Anaſtaſius. Po nim náſtał Bonifácius piąty Neápolczyk. Eleuterius Exárchus
Exárchus zábity. ábo ſtároſtá Włoſki/ gdy ſię krolem Włoſkim czynił/y od Ceſárzá odſtąpił:
iádąc do Rzymu od żołnierzow zábity ieſt/ y głowá iego do Cárogrodu
poſłána byłá.
2. W Gálliey miedzy mnichámi Luxowieńſkiemi ś. Kolumbaná/ był nie-
Ionas in Euſtaſio apud Bedam. iáki Agreſtinus/zacny pierwey v świátá: bo był v krolá Theodoriká piſá-
rzem: prosił ſię v ſtárſzego ſwego Euſtázyuſzá/ áby go ná kazánie y náwrá-
Agreſtinus błądźi. cánie Pogáńſtwá poſłał. On mu odradzał/widząc nieſpoſobność iego: ále
gdy go nie mogł z oney myśli zwieść/puśćił go. Zdrádliwy w nim duch był.
Bo záſzedſzy do źiemie Báoárłow/ nic tám nie ſpráwił/ y do Włoch ſzedſzy w
Aquileiey z odſzczepieńcy ſię złączył/ y pſowáć ludźie y od iednośći kośćiołá
odwodźić począł. Ale gdy mu ſię to nie powiodło/á ludźie ſię báczni z nie-
go śmiali: gánić począł vſtáwy mniſkie ś. Kolumbaná/y wkradſzy ſię chy-
tro zás do Luxonium/dwu mnichow zwiodł Amatá y Romáriká. Dla nie-
go zebrány był Synod w Mátyſkonie/ gdźie wſzytko zdrádliwie odwołał. A
gdy ſię do ſwey złośći wroćił/ ſługá iego/ iáko byłá wieść o żonę/ mſzcząc ſię
nád nim cudzołoſtwá/zábił go. Oni dwá od niego zwiedźieni mniſzy práw-
dźiwie pokutowáli/y miedzy święte poczytáni ſą. Amatus vmieráiąc liſt
ſobie ś. Leoná czytáć kazał/y mowił: Ták wierzę niewyſłowiona Troyco.
Ták wyznawam Boże wſzechmogący. Ták o tobie trzymam ſynu Boży
IEZV CHRISTE. Ták o tobie rozumiem Duchu ś. wieczny Boże. Prosił
áby go w kośćiele nie chowano: ále w przyśionku. y nápiſał ſobie pogrzebne
ſłowá/ proſząc wchodzących o modlitwę.
3. Heráklius Ceſarz znowu do Kozroeſá poſły ſwe wypráwił o pokoy pro-
Miſcell: lib: 18. an: 8. Heracl. ſząc/y ná niſkie ſię obwiąſki podáiąc. ále hárdy y niewdźięczny okrutnik/ kto-
ry miał pámiętáć ná dobrodźieyſtwá wźięte od Ceſárzá Rzymſkiego Mau-

riciuſzá/

riciuſzá / ktory go wygnánego ná páńſtwo Perſkie wſádźił / nic vczynić niechćiał / y owſzem ták wſkazał: Pokoiu nie vczynię / áż ſie wſzyſcy Chrześćiánie vkrzyżowánego zárzeką / á słońce zá Bogá chwalić będą. Lecz go P. Bog prędko poniżył. ⁊c. *Perſy niewdźięcznosć y hardość.*

Rok P. 618. Bonifa: V. 1. Herákli: 9.

NApiekż Bonifácius / gdy vſłyſzał iż w Angliey wiárá ś. Chrześćiáńſka trochę vćiśniona / záś ſie wracálá / y nowy krol Eádwáldus y śioſtrá iego Edilbergá żoná krolá Edwiná w CHRISTVSA vwierzyli: piſał do Juſtá Roffeńſkiego Biſkupá / rádość ſwoie oznáymuiąc / y poćiechy mu y náuki do prowádzenia y rozſzerzenia wiáry ś. dáiąc. ktoremu y Pálliuſz poſłał / áby Biſkupy poświęcáć mogł. W tym liśćie dáie znáć / iż piſał do niego krol Eádwáldus nabożny liſt / zá ktory P. Bogu dźiękuie. *I. Apud Bedam li: 2. cap: 8. hiſt.*

Rok Páński 619. Bonifáciuſzá piątego 2. Herákliuſzá 10.

SNnod był w Hiſzpániey w Hiſzpalu ábo Spalu / ná ktorym przekonány był ieden ze wſchodnych ſtron Eutychian z Syriey Biſkup / y tám błędy ſwoie odwołał. Poſtánowili oycowie oni / áby v Biſkupow domowi ſłudzy / kśiężá byli / y kśiężé ſzáty nośili. O mnichách też kazáli / áby nigdy z mniſzkámi rozmow nie mieli / iedno z ſtárſzą y to przy drugich mniſzkách. Vchoway / práwi / Boże / áby ſie z CHRISTVSOWEMI pánnámi w rozmowy towárzyſkie wdáwáć mieli. *I. Sludzy domowi Biſkupow klericy. Z mniſzkámi nie rozmawiáć.*

Perſowie wźięli Ancyrę miáſto w Gáláciey Metropolſkie / á Heráklius myśląc o wypráwie woienney ná drugi rok przećiw Perſom / z Gaiáná krolem Awarow iednáć ſie muſiał.

Rok Páński 620. Bonifáciuſzá piątego 3. Herákliuſzá 11.

HEráklius gotuiąc ſie ná woynę / gdy pieniędzy nie miał / á podátkow v złupionych od Perſow poddánych vpomináć ſie nie śmiał: v kośćiołow w oddánie pożyczał. Brał zá zezwoleniem Biſkupow śrebrá z kośćiołow y naczynia / y pieniądze ná żołnierze kowáć z nich kazał. A gdy ná to do Alexándriey Nicetę Pátriciuſzá poſłał: Jan on Jálmużnik Biſkup Alexándriyſki ſprzećiwił ſie / mowiąc: Ja nic co vbogich ieſt dáć nie mogę. Mowił Nicetás: widźiſz iáka ná Rzeczpoſpolitą potrzebá przyſzłá. A on mowił: Co krolowi niebieſkiemu oddano / nie ma tego bráć krol ziemſki. Jednák Nicetás pobráć pieniądze kazał / trochę mu zoſtáwiwſzy. Oni co pieniądze kośćielne nieśli / potkáli ſługi Pátryárchy / ktorzy nieśli niemáło dzbanow / y napis ná drugich widźieli / táki: Miod przednieyſzy. Miod bez dymu. Vyzrzał to Nicetás / y wſkazał do Pátryárchy / áby mu ieden dzban onego miodu poſłał. A tym czáſem to co w onych dzbanách było / wſzytko ſie cudownie w złoto obroćiło. Co widząc Pátryárchá / ieden dzban poſłał Nicećie / y liſt táki do niego nápiſał. Pan rzekł: Nie opuſzczę ćię. zá te pieniądze ktoreś wźiął / dał mi ták wiele / co z tego iednego dzbaná obaczyſz / á wiedz iż Páná Bogá ktory wſzytki żywi / człowiek ſkáżitelny przebráć nie może. y gdy ono złoto wyſypał ſługá z onego poſtánego naczynia: przeląkł ſie Nicetás / y wſzytki mu kośćielne wźięte pieniądze odeſłał / y ſwoich niemáło przydał / y ſam go przepráſzáć ſzedł.] By teo ták zacny y prawdźiwy Leoncius Biſkup nie piſał: niktby tego powiádáć nie śmiał. *I. Kośćielnego ſrebra poiycza Heraklius na woynę. Leoncius in eius vita. Apud Surium 23. Ianuarij. Cud wielki v S. Iana iałmużniká.*

Prośił tego Janá Nicetá Pátricius / áby z nim do Ceſárzá iáchał / á błogoſłáwieńſtwo mu ſwoie dał. On chcąc w Cyprze oyczyznie ſwoiey *2.*

 świátá

S. Iana iálmužnika śmierć. świátá tego dokonáć: czuiac iż bliſka śmierć iego/ przyzwolił. y w okręt z nim wśiadßy/ gdy z wielką niepogodą y burzeniem morzá/ ktore on ſwoią modlitwą vſkromił/ do Cypru przyiáchał: ſtámtad dáley do Cárogrodu iácháć niechćiał. y tám w ſwoim mieśćie Amáthunćie/ duchá P. Bogu oddał. Nápiſał teſtáment: Wßyſtkom/ práwi/ CHRISTVSOWI w iálmużnách oddawał/ nie mam iedno trzećią cześć złotego/ y to dáię vbogim brátom moim/ á nákoniec teraz duchá mego oddáię temuż CHRISTVSOWI. Gdy go do grobu kłádli/ dwá Biſkupi tám położeni/ iákoby żywi/ mieyſcá mu miedzy ſobą posrzednego vſtąpili.] To Leoncius/ y inne cudá iego po śmierći wylicza. Siedźiał ná Biſkupſtwie Alexándriyſkim lat dźieśięć. Ná iego mieyſce náſtąpił Georgius iego powinny. O ktorym pátrz w żywoćie tegoż Janá Jałmużniká/ iáko ſię o krzywdę iego mśćił. &c. *Niceph. 28. Ianuar.*

Rok P. 621. Bonif: V. 4. Herákl: 12.

1\. *Theoph.* *Wyprawa na Perſy Herakliuſza.* Wypráwuiac ſię tego roku ná Perſy Heráklius Ceſarz/ ſyná w Cárogrodźie zoſtáwił/ y Pátryárßę go Sergiußowi poruczył/ y Bonoſowi Pátriciußowi mądremu y dźielnemu. onego też Gáiana krolá Awárow zá przyiaćielá iuż máiac/ ſyná mu w opiekę podał. á ſam ſmutno y czarno vbrány/ wźiawßy obraz Páná náßego w ręce ſwoie do kośćiołá ßedł/ y padßy twarzą ná źiemię leżał/ y modlił ſię mowiac: *Modlitwa.* Dla grzechow náßych/ nie dáy nas w pośmiech Pánie nieprzyiaćiołom náßym/ zmiłuy ſię á day zwyćięſtwo/ áby ſię złoczyńcy nie chlubili/ á vragáli ſię z dźiedźictwá twego.] Zołnierze zás ſobie blagał/ y ſercáich do śiebie obracał/ mowiac: oycá ze mnie mieć bedźiećie. y to im poprzyśięgáiac mowił: *Zołnierze ſobie blagał.* Pátrzćie brácia y ſynowie/ iáko nieprzyiaćiel źiemię náßę popuſtoßył/ ołtarze popalił/ kośćioły poßpećił/ miáſtá powywracał/ iáko ſię o to záſtáwiáć nie mamy. ia zdrowie rad przy was położę. &c. y ták ie miłośćią ſobie niewolił/ y mężne onymi słowy czynił. *Annal: an: 12. Heracl.* Przydáie Cedrenus/ iż wyieżdżáiac przed Pátryárchą/ rzekł: w ręku Bożych y naświętßey mátki/ y twoich/ zoſtáwuię to miáſto/ y ſyná mego. y wśiadł w okręty ſkoro Wielkanoc odświećiwßy/ w Poniedźiałek w wieczor/ y czarnym ſię morzem do Perſyey puśćił. 2. *Iáka woyna z Perſy.* Nie było żadnego do zwyćięſtwá podobieńſtwá/ bo Perſowie gdy cáłe było Rzymſkie páńſtwo/ mocno ſię z nim vganiáli/ y przemodz ſię nie dáli. A teraz wßytkie ſobie narody áż do Afryki y Kárthagínu podbiwßy/ y máło nie wßytkie kroleſtwá wſchodne popſowawßy/ y tákie łupy y bogáctwá pobrawßy/ y ná ták wielki ſię lud żołnierſki zdobywßy: iáko ſrodzy być y ſtráßliwi Herákliußowi nie mieli? Ale wiedźiał nabożny Ceſarz komu dufał/ y o czyię ſię krzywdę záſtáwiał. Bo o ſławę vkrzyżowánego krolá nád krolmi. Miał dobre pomocniki: nabożeńſtwo ku Bogu/ y woynę ſpráwiedliwą. Nabożeńſtwo zbroię poświącáło/ á ſpráwiedliwość koronę kłádłá. y dla tego w máłym pocżćie o wielkie ſię y niepodobne v ludźi zwyćięſtwá pokuśił. *Obraz Pana naſzego na woynie.* Ná káżdym potykániu on obraz Páná náßego nośić przed woyſkiem kazał/ y tym przez wiárę weń zwyćiężył.

3\. *23. Ianuarij.* Już był Rozroes Scyeſá wodzą z woyſkiem ná wſchodne kroleſtwá wyſłał/ y przyßli byli áż do Kálcedonu. ále gdy vſłyßeli/ iż Ceſarz do ich źiemie ſię puśćił/ wroćili ſię. W ten czás gdy ſię wracáli/ ś. Athánázyus Perſá żołnierzem w onym woyſku będąc/ do Chrześćian vćiekł. Pátrz w iego żywoćie. *Cedrenus in annal. Theoph. Zonaras.* *Zwyćięſtwo nad Perſami.* Gdy Heráklius ná Ormiáńſkie gránice przyćiagnał/ záſtąpiło mu iezdne Perſow woyſko/ przy wodzu Sárbárze: dáli im Rzymiánie bitwę. á gdy żołnierze ſámego Herákliuſá ná pierwßym potykániu widźieli: wielkie ſerce z iego męſtwá bráli/ y porázili mocne woyſko ono/ iż ich máło co vćiekło/

ćiekło/ y oboz wszytek nieprzyiaćielski wźieli/ P. Bogá y Cesárzá wychwaláiac. Oni co pierwey y ná proch Persow pátrzyć nie śmieli: teraz ie z obozu złupili. Ták nabożeństwo y nádźieiá w CHRISTVSIE wygrawa. A Heráklius woysko ná źimowánie w Armeniey zostáwiwszy/ do Cárogrodu sie wroćił.

Rok P. 622. Bonif: V. 5. Herákl: 13.

Heráklius z Cárogrodu pokwápił sie do woyská do Armeniey / á Kozroes w Rzymskie páństwo Sármánázárowi z wielkim woyskiem wtárgnać kazał. Pisał ieszcze Heráklius do Kozroesá o pokoy/grożac mu/ iż go w Persyey náwiedźi. Z czego sie on śmiał/ iáko z rzeczy niepodobney/á zwłaszczá gdy názad Heráklius zá sobą woysko iego miał. y gdy drugie woysko w Persyey zebrał Kozroes/ Heráklius 12. dniá Kwietniá do sámey Persyey wiáchał. Co zrozumiawszy Kozroes/ wroćić sie Sármánázárowi z Rzymskich kráiow y złaczyć sie z drugimi kazał. A Heráklius iuż w Persyey bedac / zezwawszy swoie żołnierstwo/ ták ie słowy pobudzał: Bráćia/ miłość Boska w sercu mieymy/ o iego krzywde czyńmy/przećiw tym ktorzy Chrześćiánom wiele złego náczynili. Rzymskie páństwo/ Boże iest páństwo/czćimy ie/stańmy mocno przećiw niezbożnośći vzbroioney. W źiemisny nieprzyiaćielskiey/ vćiekáć trudno. Stoymy mocno/P. Bog z námi bedźie/y pogubi nieprzyiaćiele násze.] rc. Pokazał mu sie żołnierz bárzo ochotnym/ y ieden z nich záwołał: Vweseliłeś nas Pánie tákim vpominánim/ záostrzyłeś żelázá y sercá násze / ktore zwyćiężone nie beda. Wstydźim sie w bitwách ná mestwo twoie pátrzac. Poydźiem gdźie kążesz. rc. — 1. Theoph: in Annal. & Anast:& Cedren. *Rzecz do żołnierzow.*

Y ćiagneli do miástá Gázákosen/ gdźie sie był Kozroes ze czterdźiestá tyśiecy ludźi położył. A skoro sie straże zeszły/ á Rzymska wszystkich pobiłá y poimáłá / y wodzá ich do Cesárzá przyprowádzono: Kozroes z onego miástá vćiekł. Gonił go Heráklius/ y wiele iego ludźi pobił. A do miástá Gázákosenu przyiáchawszy / ná przedmieśćiách woysku odpoczać kazał. y dowiedźiał sie iż Kozroes vćiekł do miástá Thebáthmán ná wschod słońcá/ gdźie miał kośćioł ogniowi iáko bogu zbudowány / y skárby wielkie ieszcze Kresá Lydorum krolá. y tám przebił sie Heráklius/y ono miásto Thebáthmán spalił/y kośćioł on ogniá. á Kozroes do Medyey vćiekł. Gonił go Heráklius/ y wiele miast y wśi zwoiował. A gdy go dogonić nie mogł: trzy dni sie P. Bogá rádźił/ co czynić y gdźie źimowáć miał. y wskazawszy woysku áby sie czysto y nabożnie záchowáli / miał náuke od P. Bogá/ áby w Albániey źimował. Oná náuká/mowi Cedrenus / okazáłá sie otworzeniem kśiag Ewángeliey. Pokazał też Chrześćiáńskie litowánie nád więźniámi Perskiemi. Bo gdy do Albániey z wielka korzyśćia ćiagnał/ á te co náiezdżáli Persy / záwżdy szczęśliwie bił/ y odganiał: przypádło źimno / ná więźnie zwłaszczá/ ktorych było piećdźieśiat tyśiecy: żáluiac ich/ y nedze ludzka widzac/ wszytki wolno puśćił. Puszczeni prośili Bogá áby opánował Persy/ á od okrućieństwá Kozroáfá one wybáwił. — 2. *Drugie zwyćięstwo Herákliuszá.* Theoph: in Annal. 3. *Rádźi sie P. Bog Heráklius.* *Zimno ná więźnie, puszczeni wolno.*

Rok Páński 623. Bonifáciuszá piatego 6. Herákliuszá 14.

Kozroes skupiwszy woysko/ y poruczywszy ie Sárábláków/ y dawszy mu przebránszy y mocnieyszy lud / kazał mu do Albániey ná Herákliuszá vderzyć. gdźie przyćiagnawszy/dáć bitwy Sárábláкus niechćiał/ ále sie po gorách wieszáiac/ weśćia Rzymiánom do Persyey bronić chćiał. A Heráklius polmi sie do Persyey puśćił/ y zábieżał mu gorámi Sárábláкus. Chćiał mu dáć bitwe Heráklius/ — 1. Miscell: lib: 18. an: 14. Heraclij. & Cedren: eodem. Theoph.

vpominá-

vpominàiąc ſwoich áby ſię nie bali / á mießkániem dobrey pogody nie vtrá-
ćili / gdyż drugie woyſko Perſkie przyćiągáło. ále żołnierze zwłaßczá Lázygo-
wie y Abſágowie niechćieli / y tym ſobie śiłá záßkodzili Ceſárzá nie ſłuchá-
iąc. Bo tym czáſem drugie woyſko przyśpiało / z ktorym Sárbárás ćiągnął.
Zołnierze to widząc / przeprąßáli Ceſárzá o ono ßkodliwe nieposłußeńſtwo y
odwłokę / y prośili áby nie ginęli. A on ſię im bać zákazał / y P. Bogu dufáć /
Troie woyſká Perſow. ktory z nimi był / náuczał ich. Myślił Heráklius ſtoczyć bitwę / nimby
Sárbárás z nim ſię był złączył / ále ſię Sárábláká zdźierał. á on náieżdżá-
iąc go / przedśię do Perſyey ćiągnął / choć dwoie woyſko zá ſobą miał. A Ko-
zroes y trzećiemu woyſku przy wodzu Sáin przybyć kazał. ktorego nie cze-
káiąc y ſławy ſobie życząc Sárábláká: chćiał ná Herákliußá vderzyć. A on w
nocy vchodźił y we dnie ná dobrym ſię mieyſcu z obozem oſádźił. Mnimał
Trzećie wielkie zwyćięſtwo Herákliußowe. Sárábláká / iż iuż vćieka / y gonił go bez porządku. A Heráklius puśćił ſię
ná nie y wiele ich pozábiiał / y ſam Sárábláká przebity poległ / y dał im Pan
Bog nieſpodźiane zwyćięſtwo.

2. A gdy Sáin przybył / Perſowie ſię popráwili. Vchodźił Heráklius do
źiemie Hunnow / gdy oni Lázygowie y Abſágowie / obcy / y do czáſu ſłużąc
Rzymiánom / od niego vſtąpili / do domow ſię ſwoich boiąc ſię wrácáli. A
Perſowie tym pilniey nálegáli. Vpominał ſwoie Heráklius áby ſię nie bali.
Bo nie trudno P. Bogu wybáwić nas: á ieſli zá wiárę ſwoię vmrzeć nam
każe: iáko męczennicy koronę odnieśiem / y wieczną ſławę mieć będźiem / iżeſ-
ſmy ſię dla Rzeczypoſp: y bráciey náßey nie żáłowáli. y wnet ſpráwił woyſko /
á Perſowie tákże / y ſtali cáły dźień przećiw ſobie / bitwy nie záczynáiąc. No-
cą vchodźił Heráklius do Armeniey / y mniemáiąc Perſowie iż vćieka / nie-
Czwarte wielkie zwyćięſtwo nád Perſámi. dbále ßli / nie myśląc iedno o pogoniey. A Heráklius w nocy przebráwßy
dwá połki iezdy / puśćił ſię ná woyſko Perſow / y ſtraż wßytkę vprzedzáiąc y zá-
biiáiąc / wpádli ná śpiące / y mocnie ie bili. Sárbárá hetman ledwie nágo
ná koniu vćiekł / woyſká wßytkiego odbieżawßy. ktore Heráklius pobił / po-
palił / poimał ze wßytkim obozem / iż żaden z onego woyſká Sárbáry nie zo-
ſtał. Náleźli hetmáńſką zbroię y wßytkie drogie ochędoſtwá. y ták wielkiego
zwyćięſtwá doſtawßy Heráklius / tám w ſtronie oney przezimował.

Rok P. 624. Bonifá: 7. Herákli: 15.

1. Theoph: an: 15. Heraclij. Cedrenus anno eodem.

HEráklius z Perſy ſię vgániáiąc do Tygru rzéki przyßedł. Sár-
bárás z woyſkiem zá nim ßedł. Potym y do Euphráty drugiey
rzéki przyćiągnąwßy Heráklius: nád nádźieię nieprzyiaćioł /
przeßćie w niey nálazł / y z woyſkiem ſię przepráwił w mieśiącu
Márcu. Przepráwił ſię zá nim przez moſt nośitelny Sárbárás.
A potym gdy ſię ießcze Heráklius przez rzékę Sarus przepráwił / ná drugiey
ſtronie rzéki Sárbárás z ſwym woyſkiem ſtánął / á Rzymiánie iuż byli ná rzé-
ce oney moſt zbudowáli y oſádźili: przez ktory żołnierze Rzymſcy do nieprzy-
iaćioł ſię ćiſnęli / y one zábiiáli porządku nie pátrząc. o co ich Heráklius vpo-
minał / áby ták vpornie nie wtárgáli. y przypłáćili vporu onego. Bo zaſadz-
kę ná nie Perſowie vczynili / y niemáło ich pobili. ácz ſam Heráklius oſobą
ſwoią pomoc im dał / y ná onym mośćie z iednym ſię obrzymem wielkim pot-
kał y w wodę go ſtrąćił. Co widząc drudzy vćiekáli / y w rzéce y od mieczá gi-
nęli. Ná co pátrząc Sárbárás / á znáiąc po ßaćie Ceſárzá / rzekł do nieiákie-
go Kozmy: Pátrz z iáką śmiáłośćią ſam Ceſarz ſię przećiw tákiey wielkośći
ludźi záſtáwia. Noc bitwę onę rozerwáłá. y vſtąpił názad Sárbárás / á
Ceſarz w Sebáśćie przezimował. To był czwarty rok woyny Perſkiey.

Rok Páńſki 625. Bonifáciußá piątego 8. Herákliußá 16.

Kozroes

Kozroes widząc iż ták często woyská iego przegrawáły: nálazł te rádę/ ktoraby Herákliuszá názad do Cárogrodu obrocić mogł/ á z ziemie go swoiey wywieść. Zmowił się z Gágána Awarow krolem zdrádliwym/ ktoremu był opiekę syná swego Heráklius zlecił. zmowił się y z Bulgarámi y z Sklawy ábo Słowakámi/ áby Cárogrod oblegli y wźieli. Sam też ná to Sárbáre z wielkim woyskiem do Tráciey posłał: áby się z nimi złączywszy Cárogrodu dostáli. A ine w Persyey woysko mocne/ ktore złotym náźwał/ zebrał/ y Sáinowi onemu poruczone/ ná Herákliuszá ciągnąć z nim kazał. A Heráklius o tym się dowiedźiawszy/ ná troie woysko swoie rozdźielił. część go ná obronę do Cárogrodu posłał: drugą Theodorowi brátu swemu/ áby przeciw Sáiánowi szedł/ poruczył. á sam podleyszą część wźiawszy/ do Lázykow się puścił. y tám Turki wschodnie ktore Gázáry zowią/ sobie ziednał y do swego ie woyská przyłączył. Przyszedł Sáin ná Theodorá/ y gdy bitwę z nim Theodorus stoczył: zá przyczyną naświętszey mátki Bożey/ grad wielki P. Bog ná Persy puścił/ y wiele ich pobił. á Rzymiánie oną pomocą Bożą pokrzepieni/ woysko wszytko porázili y rozgromili. Sáin z żálości vmárł/ y ciáło iego Kozroes posolone do siebie przywieść/ y tłoc ie y rány w nim czynić kazał. Ták zginał namocnieyszy iego hetman/ w ktorym Kozroes nádźieie zwyćiestwá pokládał. Turcy zás ábo Gázárowie brany v morzá Caspium przekowawszy/ do Persyey z wodzem Zebilem wpádli/ y rozmáicie ią swemi naiázdámi psowáli. Był ten Zebil wtory po Gágánie pan. Do nich z Lázyku przybył Heráklius do Perskiey ziemie/ y vyźrzawszy go oni Turcy y Zebil: niski mu pokłon czynili. Dał Zebil stárszego syná swego Cesárzowi/ á sam się/ zostáwiwszy przy Cesárzu czterdźieści tysiecy mocnych mężow/ do domu wrocił. y zátym się Heráklius przećiwko Kozroesowi puścił. 1. Theoph: an: 16. Herac. Cedrenus eodem anno. *Persowie się do Cárogrodu wyprawili.* *Turcy ábo Gázárowie.* *Piąte zwyćięstwo nád Persámi.* *Brany ćiásne v morzá* Caspium. *Turcy y Hunnowie iednego narodu.*

A Sárbárás z Awarámi ábo Hunny obległ Cárogrod/ z wielkim woyskiem wodnym y ziemnym: y rozmáicie się kuszac/ przez dźieśięć dni nic nie spráwił/ y potráciwszy wiele ludźi/ z sromotą odćiągnął. Awárowie y ini iego pomocnicy/ do domu się morzem puścili/ gdźie ich wiátry y niepogodą wiele poginęło. To obronienie miástá przyczytáło się przyczynie naświętszey mátki Bożey/ do ktorey Cárogrodzánie wielkie nabożeństwo mieli. Bo iáko Cedrenus nápisał/ widźieli nieprzyiaćiele/ iż białagłowá iedná z wielkim dworem z miástá przez brane Blácherne wychodźiłá/ y mniemáli/ iż żoná Cesárska o pokoy prosić idźie/ y szli zá nią áż do stárego kámieniá (miesce ták zowią) y obaczyli iż znikneła. A oni poczeli się sámi zsobą wádźić/ y áż do wieczorá zábiiáli się/ y wiele ich w oney zwádźie poginęło. Názáiutrz/ iáko się rzekło/ Awárowie oni y ini Pogánie od miástá odstąpili/ y do domu się puścili. A Sárbárá v Kálcedonu ziemię woiuiąc y psuiąc został. Co się z Herákliuszem w Persyey dźiało/ w drugim się roku powie. 2. *Cárogrod obroniłá matká Boża.* Eodem anno.

W Angliey Edwinus drugich Anglikow pułnocnych zá rzeką Vmbrą krol/ prośił Eádbáldá krolá Kánciey niedawno do wiáry ś. obroconego/ áby mu śiostrę swoię corkę Edelbertá/ zá żonę dał. On mu odmowił/ mowiąc: iż Chrześćiánki zá Pogániná dáć się nie godźi/ áby wiárá iey szkody iákiey nie miáłá. A on obiecał iey wszytkę wolność około wiáry/ y sam się zostáć Chrześćiáninem nie odmawiał/ doznawszy iesli to wiárá lepsza. Dána mu tedy iest do małżeństwá Edelburgá/ tákie imię miáłá/ y z nią posłány iest Paulinus Biskup Eboráceński/ dla iey przy wierze ś. zátrzymánia/ y inych w ziemi oney Pogáńskiey pozyskánia. Bonifácius Papież gdy się o tym dowiedźiał: pisał list nabożny do Edwiná krolá/ rádząc áby fałszywe bogi opuśćił/ á iednemu się prawdźiwemu pokłonił. Posłał mu y vpominek száte piękną ze złotem. Pisał też do żony iego krolowey Edelburgi/ prosząc áby do 3. *Anglia.* Beda lib: 2. cap: 9. hist.

Vpominki białogłowskie od Papieżá. wiáry ś. męża swego / iáko ciáło swoie námawiáłá y przywodźiłá. y posyłá iey vpominek źwierćiádło we śrebrze / y słoniowy tákże we śrebrze grzebień. A sam tegoż roku do oycow poszedł / święty y wielkich cnot Papież / w łáskáwośći y miłośierdźiu przedźiwny. *Anastasius.* Dźieie iego Papiestwá ábo nie pisáne są / ábo poginęły. Siedźiał lat śiedm y tylás miesięcy.

Rok P. 626. Honoriu: 1. Herákliu: 17.

1\. Nástąpił ná Papiestwo Honorius Kámpáńczyk z oycá Petroniá / przechwálebny człowiek / iáko śię niżey powie.

Theoph: an: 17. Heracl. Cedren: eodem. Turcy odbieżeli Cesárzá. Szosty rok woyny Perskiey / ktorego Heráklius z Turki do Persyey wiáchał / y Kozroásá bárzo przestrászonego szukał. Ale Turcy wytrwáć nędze woienney nie mogąc / do domu śię wszyscy wroćili. Ćieszył opuszczone swoie żołnierze Heráklius / y w Pánu Bogu ich vmocniał / przyczynę im y pomoc Bogárodźice obiecuiąc. Zebrawszy Kozroes wielkie woysko: posłał z nim Rázátę przećiw Herákliuszowi / ktory idąc wiele miast Perskich popalił. á gdy śię woyská zeszły / stoczyli bitwę dwunaste° dniá Grudniá ábo Decembrá. *Szoste zwyćięstwo nád Persámi.* Ná ktorey obá wodzowie wprzod śię potkáli y Heráklius y Rázátá. y dał P. Bog wielkie zwyćięstwo Herákliuszowi / bez iego żołnierzow wielkiey krwie rozlania. Pod Cesárzem gdy zábity koń był / w niemáłym był niebespieczeństwie / ále wybáwiony wygrał zá przyczyną Bogárodźice. pięćdźieśiąt tylo z iego woyská poległo. trwáłá bitwá od ráná áż do dźiewiątey godźiny.

2\. *Kosroes vćiekł. Oboz Persy dziwny.* Niedáleko był Kozroes z drugim woyskiem / do ktore° śię oni z pogoniey śćiągáli. Ale gdy o porażce swoich vsłyszał / y o ćiągnieniu do śiebie Herákliuszowym: prędko vćiekł / wszytek oboz zostáwiwszy. w onym oboźie były pełne iego páłace y roskoszy / y źwierzyńce rozmáitego źwierzu / ktorymi Heráklius woysko swoie ochłodźił. To śię dźiało áż do pierwszego dniá Styczniá. y tám w Persyey bez boiáźni / świetá Národzenia Páńskiego z woyskiem swoim Heráklius odpráwował. Co śię potym dźiało / drugi rok powie.

3\. *Beda lib: 2. cap: 9. & 12.* W Anglicy on Edwinus krol / z przygody iedney ochotniey do wiáry ś. przystępował. Bo drugi krol zachodnych Sáxonow / nápráwił nań mężoboyce / ktory go witáiąc / y iákoby poselstwo spráwuiąc / przebić żelázem chćiał. ále wierny sługá Lillá ćiáłem go swoim tarczey nie máiąc zástąpił / á iednák ták mocno vderzył / iż włoczenká przez Lillá przepadszy krolá ránił. Rzućili śię słudzy / á on ieszcze drugiego zábił. *Edwinus krol wiáry świętą przyimuie.* A gdy tegoż czásu żoná iego corkę mu powiłá / Paulinus Biskup wszedszy do niego / áby dźiękowáł P. Bogu zá corkę y zá wybáwienie swoie: on śię w iego słowách kocháiąc / obiecał śię swoich bálwanow zárzec / ieśliby mu P. Bog wyleczyć śię dał / y zwyćięstwo nád onym nieprzyiaćielem / ktory nań onego mężoboycę posłał / odnieść. A corkę mu onę oddał iáko zá zakład obietnice swey / áby CHRISTVSOWI poświęconá byłá. y ochrzczona iest ná Swiatki. Rychło ozdrowiał Edwinus y wypráwił śię ná one zachodne Sáxony / y bitwy wygrał / y one swoie nieprzyiaćiele pokarał / á drugie zá poddáne przyiął. Wroćiwszy śię z woyny / chcąc wiárę ś. przyiąć / o wszytkim śię pierwey pytał. A Paulinus wiedząc iákie miał dawne swoie śluby gdy był w wielkich trudnośćiách / á o zdrowie mu szło: przypominał mu ie. Bo nim krolem został á zábity być miał / widzenie mu Anyelskie P. Bog posłał / ktory mu o wybáwieniu y o krolestwie opowiedźiał / tego ponim chcąc zá to / áby tego słuchał ktory nań rękę włoży. Co on nabożnie vczynić obiecał. N wszedszy do niego Paulinus / rece ná iego głowę włożył / mowiąc: Wypełni coś obiecał: wyzwolono ćie od śmierći / dano ć krolestwo / sluchayże tego co ná głowę twoie rece kłádźie / ábyś wieczne kro-

lestwo bez końcá miał. Obiecał wszytko vczynić / iedno nie bez rády pánow swoich. ktorych wezwał y z nimi przedniego swego biskupá Pogáńskiego. y pytał co mu o wierze Chrześćiáńskiey przyiećiu rádza. A biskup Pogáński przed wszytkimi rzekł: Rádze ábyś ty násze bogi opuśćił. Ja im napilniey służe / á przedśie mi tego nie iednáiá / ábyś mi co dawał / iáko drugim dáieß. y sam on Biskup wśiadszy ná koniá z włocznia vderzył w báłwaná / y obálił słup y obraz ktory zá Bogá mieli / y bożnice zepsował / y pierwszym sie do wzgárdy fałszywych bogow á przyiećia wiáry ś. pokazał. 4. *Biskup Pogáński obala swoie bałwany.*

We Włoszech on krol Longobárdow Adálwáldus Kátholik od rozumu odszedł / y obráli Longobárdowie Ariána Ariowáldá. Nie ták bárzo był odszedł od śiebie Adálwáldus: Bo sie stárał Papież Honorius pilnie / áby przywrocony ná krolestwo był: ále Exárchus bacząc co sie z Cesárzem w Persyey działo / zádźieráć z Longobárdy niechćiał. Ten Ariowáldus kápłaná Blidulfá mnichá z Bobieńskiego klasztoru ś. Kolumbaná zábić kazał / tákim obyczáiem. Mnich do Tyczyná od ś. Atálle stárszego swego posłány był: y potkawszy krolá Ariowáldá / niechćiał go pozdrowić. O co gdy go krol spytał / rzekł: Nie moge tego pozdrawiáć ktory Troycey ś. nie wyznawa. A krol mniáiac / vskarżał sie iż slug nie ma ktorzyby tego mnichá kiymi stłukli y zábili. y ieden sie z towárzyszem ná to obrał / y w nocy gdy z wieczerzey do gospody szedł / w kácie iednym kiiem mu głowe rozbił / y iáko vmárłego odszedł. Gospodarz iego v ktorego stał / był kápłan / y on go iáko śpiacego ná lazł / y záwołał nań budzac go. á on porwał sie iáko zdrowy / żadney rány nie máiac / iedno powiádał iż mie rozboynicy iácyś zábili / álem nic nie czuł. y odpráwiwszy swe potrzeby / wroćił sie do klasztorá. A onego sługe mężoboyce czárt dręczyć y męczyć poczał / iż grzech swoy y mężoboystwo ono wyznawał. O czym ludźie słysząc / mowili: Nikt pomsty nie vydźie / kto co złego mnichom Bobieńskim vczyni / y ten ktory z Ariany przestáie / ná karánie sędźiego spráwiedliwego przyydźie. O czym dowiedźiawszy sie krol Ariowáldus / bał sie áby go ták czárt nie dręczył / y posłał do Bobinu do Opátá Atálle / prosząc: áby mu on grzech odpuśćił / á podárki iego przyiał / obiecuiac wszytko dla niego czynić / o coby go prosił. A on odpowiedźiał: Nigdy ia od Ariána podárku nie przyime. á iednák bráciey roskazał / áby sie zá onego mężoboyce modlili / y był wolen od onego czártá / ále nie długo żył / y ná mieyscu zwyczáynym pogrzebiony nie był. Ariowáldus / pisze tenże Jonás / nápotym zdał sie być lepszym / choć w Ariáństwie trwał. Bo gdy sie Biskupi ábo kśięża do niego z swemi krzywdámi vćiekáli / on mowił: Nie moiá rzecz kápłany sadźić. Synod o ich spráwách niech sie pyta / y one sadźi.] Coby mowić nászym nietylo heretykom / ále y wszetecznym Kátolikom ktorzy sie w tákie sady wdáwáć chca:

Paulus Diac: lib: 4. cap: 5.

5. Ionas Abbas in vita S. Bertolfi.

Mnich krolá Ariáná pozdráwiáć niechce.

Vmarły ożył dla wiáry zabity.

Ariowáldus z boiaźniey pokorny

6. Ionas vt supra.

Ariowáldus kśięży sadźić niechce.

Rok P. 627. Honoriu: 2. Heráкliu: 18.

Mieszkáiac w Persyey Herákliusz / mieyscá w ktorych Kozroes swoie ochłody y roskoszy miał / ośiadł: y wśi w ktorych sie kochał. y tám o trzy stá choragiew Rzymskich nálazł / y wiele bogátych rzeczy tám pobrał / á zwłasczá w Dámiástager. á Kozroes vćiekáiac / áż sie w Selewciey z żonámi y z skárbámi swemi zostá. Tym czásem ono woysko Perskie / ktore v Kálcedonu było / rozbieżáło sie. y Sárbárá pokoy z synem Herákliuszowym postánowiwszy / do Persyey sie wroćił. Kozroes gdy ná biegunkę w Selewciey záchorzał: chćiał ná krolestwo Perskie koronowáć syná swego Márdesaná / ktorego miał z żony Syry / ktora nawiecey miłował. Czego gdy sie dowiedźiał stárszy syn Syroes / stárał sie z pány Perskimi / wżywáiac do tego y Rzymian / áby

1. Theoph: & Cedre: anno 18. Heracl.

2.

Koſroes od ſyna zábity.

oycá zábił. y gdy więźnie wßytki Rzymiánom poddáne puśćić wolno kazał: ſam oycá gonił y poimał/ y żelázem mocno okowánego do ćiemnice wrzućił/ y głodem go morzył/ mowiąc: Niech złoto ie ktore zbierał/ y dla ktorego wiele ich głodem pomorzył/ y świát zgubił. Posłał zás do niego pány ſwe áby go łżyli/ y w twarz mu plwáli. Poimał y brátá ſwego Márdeſaná/ ktoregó ná páńſtwo wſádźić oćiec chćiał/ y w oczách go oycowſkich y ine ſyny iego zábił. á potym go vſtrzeláć kazał/ y ták oną złą duſzę z ćiáłem rozłączył.] Ták mu ſię zapłáćiły one ná święte kośćioły Chrześćiáńſkie y ná Krzyż ś. naiázdy y vrągánia/ y one okrućieńſtwá ktore nád wiernemi czynił. Táką zapłátę wźiął miał y zá one niewdźięczność/ gdy go Rzymſki Ceſarz/ á modlitwá ś. Ser-

Moc Chriſtuſowá.

giußá/ ná kroleſtwo Perſkie wſádźiłá/ iáko ſię wyżßey powiedźiáło. Gdy Krzyż ś. poimał/ poimány ieſt/ y ſam zginął. gdy mniemał iż CHRISTVSA przemagał: ſam mocą iego zdeptány ieſt y w niwecz obrocony.

Theoph. Suidas in verb. Heracl.

3. Po iego śmierći Syroes ſyn iego/ ták iáko z Heráklijußem vmowę miał: wßytko doſtátecznie wypełnił. Więźnie wßytkie Rzymſkie puśćił/ y miedzy nimi Zácháryaßá Pátryárchę Jerozolimſkiego. Drzewo krzyżá ś. z wielką

Drzewo krzyżá S. oddáne.

czćią oddał/ ktorego z puzdrá nietylo wyimowáć/ ále y ná nie pátrzyć Perſowie nie śmieli. y ták iáko zámknione było cáłe oddáne ieſt/ bez otworzenia y náruszenia żadnego. ktore do Cárogrodu Heráklius odeſłał/ y Sergius Pátriárchá ná Bláchernás ono położył/ ktore potym tenże Ceſarz do Jeruzálem

Siedm lat woyny z Perſami.

ſam záprowádźił. Siedm lat ná oney woynie przemießkał/ páńſtwá y kroleſtwá ktore trzymáli Perſowie odebrał/ heretyki Neſtoriany ktorym Per-

Kośćiołom ſię wypłacał.

ſowie kośćioły ná wzgárdę Chrześćiánom podawáli/ wypędźił. Wielkie bogáctwá z Perſyey wyniosł. Z ktorych wielką część posłał przed ſobą do

Suidas.

Sergiußá Pátryárchy/ ná wypłácenie kośćiołom długow/ y ſkárbow ktore był ná potrzebę oną woienną pobrał. ále w morzu potonęły á nic doßły. Je-

4. dnák z ſkárbu wypłacáć kośćiołom kazał. Z wielkim weſelem w Cárogrodźie y tryumphem przyięty był Heráklius/ od ſyná y ludu wßytkiego.

Beda de geſtis Anglor: lib: 2. cap: 14.

W Angliey krol Edwinus w dźień Wielkonocny od Pauliná Biſkupá ochrzczony ieſt/ y z nim wßyſcy pánowie przednieyßy/ y ludźi bárzo wiele.

Krol Edwinus bierze chrzeſt.

Wźiął ś. chrzeſt w Eboraku/ iedenaſtego roku kroleſtwá ſwego/ á od weßćia Anglikow do Brytánnicy ſetnego dwudźieſtego śiodmego. Záłożył tám záraz ſtolicę biſkupią w Eboraku Paulinowi duchownemu oycu ſwemu y naſtępnikom iego/ y kośćioł z kámieni zbudował/ ktorego dla prędkiey śmierći nie dokonał. Synowie też y corki krolá Edwiná wßytkie chrzeſt ś. przyięły. y nowy lud przychodźić/ y náuką ſię Ewángeliey przyprawiáć do chrztu ś. nie przeſtawał. ktorzy ſię w rzéce Gleni chrzćili. bo ießcze kośćiołow y chrzćilnic tám nie było. Námowił y drugiego krolá Edwinus Kárpuáldá wſchodney Angliey/ iż wiárę ś. przyiął. y po inych kráiách wyſpu onego Paulinus wiárę ś. rozśiewał/ y duß wiele pozyſkował.

Rok P. 628. Honori: 3. Herákliuſzá 19.

Theoph: in annal.

1. CEſarz Heráklius wybrał ſię z Cárogrodu do Jeruzálem/ chcąc

Drzewo krzyżá S. do Ieruzálem Ceſarz prowadźi.

tám drzewo ś. krzyżá poſtáwić/ ſkąd ie byli Perſowie wźięli/ y zá zwyćięſtwá wielkie ktore wźiął z ręki Bożey/ podźiękowáć. y gdy do Jeruzálem przyiáchał z wielką pompą/ y w Ceſárſkich ßátách z złotá y pereł vbrány/ niosł ſam drzewo ono ś. ná gorę Kálwáriyſką do kośćiołá. Ale z nim cudem Bożym poſtąpić nie mogł/ iákoby go kto

Ritual: Eccleſiaſtici.

Poſtąpić nie mogł z drzewem krzyżá S.

ná mieyſcu trzymał. Czemu gdy ſię wßyſcy dźiwowáli: Záchariaß Biſkup rzekł: Ceſárzu/ tym ſwoim weſołym y bogátym vbiorem Chryſtuſowego vboſtwá nie náśláduieß. Tedy ßáty one z śiebie ziąć kazał/ á w podle ſię o-

bległ/

bległ/ y boſy będąc/ záraz dáley poſtąpił/ y krzyż ś. ná ſwym mieyſcu z ktore- go wźięty/ był poſtáwił. y vczyniony ieſt wyrok/ áby co rok święcone było podwyżſzenie krzyżá ś. dniá czternaſtego Septembrá ábo Wrześniá.

S. krzyżá święto.

2\. Nestorianie wygnani przez Herakliusza

A odpráwiwſzy Heráklius śluby ſwoie/ ktore P. Bogu oddał: obiez- dżał króleſtwá wſchodnie. A gdy był w Syriey w Edeſśie/ ſlámtąd wygnał Neſtoriany/ ktorzy byli kośćioły Kátholickie pobráli. A będąc w Ierápo- lu w Frygiey/ doſzłá go nowiná: iż Syroes on krol Perſki co oycá zábił/ zábi- ty ieſt od Sárbáry/ ktory tákże po śiedmi mieśiący zábity ieſt. y po nim Bár- rázás tákże w śiedmi mieśiący od Perſow zginął. Po nim náſtąpił ſyn Ko- zroes Báráhámi/ ktory tákże krotko kilás tylo mieśięcy krolował. Po nim Hormisdá/ ktorego Sáráceni wygnáli/ y przy Arábách kroleſtwo ſię Perſkie zoſtáło. y ták ono mocne y wielkie páńſtwo Perſow vpádło/ potym gdy ſię Kozroes ná Chrześćiáńſtwo y ná krzyż Páńſki ták ſzalenie puśćił. Do Heráklíuſzá/ gdy ſię ſławá iego po wſzytkim świećie wylałá/ poſły z wielkie- mi vpominki krol Indow wyſłał/ ráduiąc ſię z tego iż Perſy zwoiowął. y Dágobertus ſyn Klotáriuſzá krol Fránkow tákże poſły ſwe do niego wypráwił/ Serwáciuſzá y Páterná/ ktorzy przymierze krolowi ſtemu przynieśli. Idą zátym rzeczy ſmutne wſzytkiemu Chrześćiáńſtwu/ ktore kośćioł ś. bárzo zámieſzáły/ przez nieroſtropność tegoż Ceſárzá Herá- kliuſzá. ktory prożnuiąc w Edeſśie w Syriey/ zápomniał ſię być żołnierzem/ y w rzeczy ſię wiáry świętey y Biſkupie wdáwáć począł/ máiąc złego miſtrzá onego Sergiuſzá Cárogrodzkiego Pátryárchę/ ktory táiemnym był Euty- chiánem. y ſam o ſobie do Papieżá Honoriuſzá piſze/ iáko Ceſárzá náuczył/ gdy go pytał/ ieſli w Pánie CHRISTVSIE ſą dwie woli/ y dwie operácie ábo dźiáłánie: y nápiſałem mu/ prawi: iż wedle Menny y Wigiliuſzá w Pá- nie náſzym/ iedná ieſt wola y iedná operácia.] y ták ſzczęśliwy Heráklius nie- ſzczęśliwego miſtrzá doſtáwſzy/ złą od niego náukę wźiął.

Kroleſtwo Perſkie zginęło do Arábow ábo Sárácenow.

3\. Theophanes.

Heráklius nieroſtropnie kośćioł S. zámieſzał.

Sergius táiemny Eutychian.

4\. Pełno było ná wſchodnych kroleſtwách á zwłaſzczá w Syriey Neſtoriá- now/ Eutychiánow/ y Apollináriſtow/ ktorzy tym ſłowem/ o iedney woley w Pánie náſzym/ ſekty ſwoie zgodźić y porownáć chćieli. Apollináriſtowie ktorzy trzymáli iż człowieczeńſtwo Páná náſzego duſze ludzkiey nie miáło. rádźi miáſto duſze wolą tylo miánowáli. Neſtoriáni też ktorzy CHRISTV- SA dźielili/ y dwie w nim perſonie czynili: przyzwolili ná to/ iż złączenie w Pánie było tylo wedle woley/ á nie wedle nátury. A Eutychiáni ktorzy tylo iedne náturę w Pánie náſzym wyznawáli: muśieli zátym y iedne w nim wolę wyznáwáć. y ći tego ſłowá y tego heretyctwá y bluźnierſtwá wynález- cy byli. To piſze ś. Máximus w gádániu ſwoim z Pyrrhem Monotelitą. y z młodſzych ś. Thomaſz. Tym ſię vwiodł Heráklius/ gdy mu fałſzerze vkázo- wáli/ iż wſzytkie ſekty ziednoczyć ſię y do pokoiu przywieść tym wyznániem o iedney woley w Pánie náſzym/ miáły. Co było wielkie oſzukánie. bo pod fár- bą pokoiu/ wielki niepokoy w kośćioł ś. wprowádźili. Ták ſię często práwo- wierni oſzukawáli: gdy co dla pokoiu omylnego heretykom pozwaláiąc/ prawdę Kátholicką ſzpećili.

Sekty ſię porownáć chćiały nowym błędem.

S. Thom: par: 3. q. 18. art: 1.

Rok P. 629. Hono: 4. Horákl: 20.

TEgo roku zá przyiáźnią Ceſárzá Heráklíuſzá/ heretyctwo Mo- notelitow/ to ieſt tych co trzymáli/ iż w Pánie náſzym IEZV- SIE iedná wola byłá: záczynáć ſię y ſzerzyć poczęło. Zá czym nietylo kośćioł Boży ſrodze zámieſzány był: ále też páńſtwo Rzymſkie znácznie vpádáć poczęło. Poki był Kátholikiem He- ráklius/ był zwyćiężcą wielkim iáko y Iuſtiniánus: á gdy heretyctwo wno-

1\. *Kácerſtwo Monotelitow powſtáie.*

ſię począł/ vpadł/ y Rzymſkie páńſtwo záwiodł. y káżde ſię ták kroleſtwo łácno obala/ ktore podpory ſwey z wiáry Kátholickiey odſtępuie.

2. Theoph: & Cedre: in Annal.

Iákobitow Pátryárchá.

Gdy w Perſyey Hormisdá krolował/ á Heráklius Ceſarz mießkał w Ierápolu: przyßedł do niego Pátryárchá Iákobitow Athánázyus. y vczyniwßy o wierze wzmiánkę: obiecał mu Ceſarz dáć Biſkupſtwo w Antyochiey/ ieſliby Kálcedońſkie Concilium przyiął/ y dwie náturze w CHRISTVSIE Pánie nászym wyznał. On záraz obiecał to vczynić/ ále zdrádliwie/ y do czáſu Ceſárzá oßukiwáiąc. ktory z chytrym heretykiem rozmowy ſię ſtrzedz miał/ y wedle Ianá ś. pozdrowienia temu nie dáwáć/ ktory fałßywie ſobie imię Pátryárchy przypiſował. Ták Conſtáncius y Walens/ y Theodozyus mnieyßy/ y Iuſtinianus/ Ceſárze zwiedzieni ſą/ gdy ſię w rozmowy heretyckie y w pytánia niepotrzebne y ſobie nie należące wdawáli. y gdy mnimał Heráklius/ iż onego Iákobitę pozyſkuie P. Bogu/ ſam w iego śidłách zoſtał. Bo gdy obłudnie przyiął Synod Kálcedońſki ten to Athánázyus/ ſpytał Ceſárzá: iuż ia/ práwi/ dwie náturze w CHRISTVSIE wyznawam: ále o woley y operáciey/ co mowić/ ieſli iedná ieſt czyli dwie? Ceſarz nievmiejąc ná to powiedzieć: porádził ſię Sergiußá Cárogrodzkiego Pátryárchy. ktory będąc z Syriey y z rodzicow Iákobitow/ odpiſał: iż iedná wola y operácia iedná/ ma być wyznawána w Pánie nászym IEZVSIE CHRISTVSIE. y do tego czáſu Sergius Kátholikiem ſię być táił/ á teraz ſię odkrywßy/ Ceſárzá iádem onym záráził. On też Iákobitá Athánázyus rad ná tym przeſtał. Bo po iego kácerſtwie to było: iż gdźie iedná ieſt náturá/ tám też iedná wola być muśi. Dobrze krolom y pánom świeckim o wierze nie ßperáć/ ále ſię nawyżßego Biſkupá rádzić/ ktory gdy potrzebá Concilium/ ná tákie wątpienia/ złożyć może.

Z heretykámi ſię w rozmowy nie wdáwáć.

Na operacią, nie nalazłem ſłowa Polſkiego do tego rozumienia ſpoſobnego: ale ſię tak opiſać może: iż ieſt moc z natury dana y czyniąca, może ſię zwać Działaniem. ßukay kto inßego náßego ſłowa. aboć y to dobre: Dzielna moc.

Rok P. 630. Honor: 5. Herákli: 21.

1. Theoph: & Cedre: in Annal: huius anni.

Máhomet iáko náſtał.

Oycá iego drudzy zowią Abdala. Genebr: in Cronol: *iakoby Hálá.*

TEgo roku fałßywy prorok Máhomet ábo Máhomát/ od ktorego Sektá ſię Máhometáńſka poczęłá/ vmárł. iáko Theophanes y Cedrenus piſzą. ktorzy ták o iego początkách powiádáią. W Arábiey ßczęśliwey/ ábo Homerice/ Máhomet oycá miał Iſmáelitę Hálá rzeczonego. Vbogi będąc/ wielbłądy z naymu páſł/ y ſłużył wdowie iedney Tádigá zwáney. A iż był oſtrego á chytrego rozumu: wkradł ſię w przyiaźń ſwey pániey/ iż go zá mężá wźięłá. A gdy ſtawy ludzkiey poſmákował: ßedł do Páleſtyny/ y tám z Żydámi y Chrześciány przemießkiwáiąc: náuczyć ſię czego od nich chćiał. y náwyknawßy rzeczy niektorych/ prorokiem ſię czynić vmyślił. A iż go czárt był ośiadł/ y kaduk miewał/ vpadał y od śiebie odchodźił: żoná iego tym ſię brzydźiłá/ y żáłowáłá iż ták vbogiego y chorego człowieká poięłá. On ná iey pociechę ták ią vbłagał/ mowiąc: Vkázuie mi ſię Anyoł Gábriel/ y ſkoro go vyrzę/ vpáść mußę.

Prorokiem ſię vczynił.

2. *Ariáńſki mnich miſtrzem Máhometá.*

Zowią go drudzy Sergiußem.

Był tám ieden mnich Arian/ dla kácerſtwá wygnány: tego ſię oná niewiáſtá iáko przyiaćielá porádźiłá/ około onego Anyołá/ o ktorym Máhomet powiádał. A ten mnich vtwierdźił ią w tym: iż to ieſt prawdźiwy Anyoł/ ktory mu ſię vkázuie/ y Máhomet ieſt prawdźiwym prorokiem. Bo Anyołá do prorokow poſyłáią. To mowił dla zmowy ktorą miał z Máhometem. Niewiáſtá vwierzyłá/ y do drugich niewiaſt ono rozniosłá/ rádząc áby go zá proroká mieli. od niewiaſt mężczyzná bráć on fałß poczęłá/ y ßerzyło ſię miedzy głupim y proſtym ludem ono mnimánie. A gdy vczuł Máhomet/ iż go zá proroká mieć ludźie poczynáią: nápiſał zmyślone kśięgi ábo zakon/ y powiádał że mu kśięgi one P. Bog z niebá zeſłał. y plotki one do ludzi podawał/ ktore ſię potym nie cudámi/ ále mieczem broniły.

O tym mnichu piſze Anáſtázyus/ iż był z Cárogrodu z kláſztorá Kálli- Bibliothecarius.
ſtraty/ dla Ariáńſtwá wygnány zá Ceſárzá Herákliuſzá/ ktory one niewiá-
ſtę y inne zwiodł/ mowiąc: Pátrz iáko vpadł/ iż Anyołá Gábrielá widział.
y gdy ſię Heráklius z Perſyey z zwyćięſtwem wracał/ v Etribu/ záſzedł mu
drogę Máhomet/ wychwaláiąc iego zwyćięſtwá/ ták iáko go był on złośli-
wy mnich náuczył/ y vprośił v niego páſzą ná bydło ſwoie.] Iáko ſię báśni
iego rozſzerzyły/ ći ták powiádáią: Zydowie naprzod bieżeli do niego/ mni- 3. *Zydowie do Máhometa.*
máiąc że to Meſſyaſz/ wiedząc iż obrzezánie przyimował. y było tych Zydow
dźieśięć/ ktorzy do niego przyſtáli. ále gdy widźieli iż ie mięſo z wielbłądow; Theoph: & Cedre.
oddalili ſię od niego/ iednák go ná Chrześćiány poburzáli. Sektę ſwoię v-
dał ludźiom pod roſkoſzą ćieleſną/ dozwaláiąc niewiaſt ile chcą. y toż im po
śmierći w niebie obiecował/ iż z nimi roſkoſzy ćieleſnych záżywáć będą w rá-
iu/ iedząc y piiąc. á ći zwłaſzczá/ ktorzy nieprzyiaćiele zábiiáią/ ábo zábići od
nich będą. y ták ſwoie mężne ná woyny czynił.

Ze wſzytkich wiar cokolwiek do zakonu ſwego włożył: áby wſzytkich do 4. *Zmieſzał wiáry.*
śiebie poćiągał. Dla Zydow obrzezánie przyiął/ dla Chrześćian CHRISTV-
SA vczćił/ ále ták iáko Ariani/ iáko go on mnich náuczył. Dla Máníchey-
czykow mowił: iż CHRISTVS nie ieſt prawdźiwie vkrzyżowány/ ále ćień
tylo iego. O nim piſze Dámáſcenus: Twierdźi/ powiáda/ iż CHRISTVS De hæreſibus in fine.
ieſt słowo Boże/ y Syn Boży/ ále ſtworzony y ſługá. á iż go bez naśienia w
czyſtośći mátká poczęłá. Gdy/ práwi/ Słowo y Duch Boży w Máryą wſtą- O Chriſtuſie iáko trzymał.
pił/ vrodźiłá ſyná/ ktory ieſt prorok y ſługá Boży. ktorego gdy Zydowie nád
práwo vkrzyżowáć chćieli: ćień iego vkrzyżowáli. á on nie vmárł/ ále do nie-
bá wnieśiony ieſt/ iáko Bogu namilſzy. y gdy do Bogá przyſzedł/ ſpytał go
Bog: ieſli ſię czynił ſynem Bożym? A on odpowiedźiał: Bądź mi łáſkaw
Pánie/ ia ſię twoią ſłużbą nie brzydzę/ ći ludźie fałſzywie to ná mię włożyli/
y pobłądźili. y inne plotki śmiechu godne podawał.] To Dámáſcenus. Po-
wiádał/ iż klucze do ráiu dáne mu ná dźień ſądny będą. Náuczał/ iż ná złe y
ná dobre kázdego Bog náznáczył. Dla Pogan y Sárácenow zálecał mie-
śiąc ktory zwał Kubár/ áby go czćili. co był ſtáry zwyczay Sárácenow/ pi-
ſze ś. Ieronym. A iż baczył iż one plotki y báśni wymyślone/ trudno by- 5.
ło ludźiom bácznym vdáwáć/ y onych dowodźić: zákazał áby o iego zakonie In Hilarione.
nikt nie dyſputował/ y pytánia nie czynił. y ták więźnie ſwoie w doł wrzući- *Pytáć ſię o ſwoim*
wſzy záślepił/ áby z niego nigdy wyleść nie mogli/ á fałſz iáko fałſz świátłá *zakonie zakazał.*
ſię ſtrzegąc/ kryć ſię muśiał. O tym ſzálbierzu Máhomećie/ ſto trzynaśćie
báśni y plotek wypiſał Eutymius z Ewodiuſzá w Pánoplicy. ktoremi ſobie *Krolem był v A-*
w Arábicy pánowánie ziednał. ná ktorym dźiewięć lat będąc/ vmárł/ potę- *rabow.*
piony y przeklęty zbrodźień. Do grobu iego w Mechie/ iáko Turcy y iego ná-
ſládowcy drógi czynią/ wypiſał Láonikus: Homurás/ práwi/ iego vczeń y Lib: 3. de rebus
náſtępnik przybrał grob iego/ y námowił lud áby mu ſię kłániáli. y ći iuż v- Turc.
ſpráwiedliwieni ſą/ powiádał/ ktorzy iego grob náwiedźili. Drudzy pienią- *Grob iego.*
dze dáią tym co zá nie do onego grobu idą. Drógá do onego mieyſcá ieſt
piáſczyſtá/ kompáſem ſię tylko ſpráwuią/ á wſzyſtkę żywność z ſobą wiozą
ktorzy tám idą. W pułkośćiołá wiśi on grob/ drogimi kámieńmi ozdobiony.

Dźiwna bárzo rzecz/ żadney Sekty nie było ktoraby ták wiele plugá- 6.
ſtwá w śię nábráłá/ y ná ták ſłábym fundámenćie ſtałá/ á ták długo iuż to *Máhomecka ſe-*
przez tyśiąc lat trwáć mogłá/ y ták wiele głupich ludźi zágárnęłá. Lecz kto *kta iako trwa.*
vważy ſądy Boże/ y dopuſzczenia iego zá ludzkie grzechy: y kto baczy/ iáko
do roſkoſzy ćieleſnych y dobr świeckich ſkłonne ieſt ſerce ludzkie/ y iáko woy-
námi y mieczem ſámym/ tá ſię ſproſna ſektá ſzerzy: vſpokoy myśl ſwoię. Za- *Ná plotki Máho-*
den Doktor znáczny kośćielny po te tyśiąc lat przećiw tey Sekćie nie piſał. *meta piſánia nie*
Bo wſzyſcy zá nieprzyſtoyność ſobie máią/ plotkámi bábiemi/ y mátáctwy *potrzeba.*

ſzalonego

In Apologetico ex codice Legerensis cœnobij.
Z czártem miał towarzyſtwo Máhomet.
Zmartwychwſtánie iego.

ßalonego chłopá/ báwić ſię: y to wywodámi ſtátecznymi pſowáć/ co ſię ſámo wáli. iáko ktoby ná błoto śiekiere oſtrzył/ śmiechuby y mnimánia o głupſtwie ſwoim nie vßedł. Jednák wiele cudow Chrześćiáńſkich Kátholickiey wiáry/ często te ſproſnośći y głupſtwá Máhometáńſkie potepiáły y potepiáią. Po Máhomećie ná tym v Arábow króleſtwie był Eububezer lat trzy. Eulogius męczennik ktory po tym wieku był/ o tymże Máhomećie nápiſał/ okrom tego co ſię powiedźiáło: iż mu ſię ßátan w oſobie ſępá z złotą gębą vkázował/ y Gábrielem ſię czynił. Z żoną ſąśiádá ſwego/ Zeid zwánego/ cudzołożył/ ktorą mąż porzućiwßy/ iemu ią iáko ſwemu prorokowi od dał. Vmieráiąc powiádał/ iż miał dniá trzećiego zmartwychwſtáć. Czego pilnie iego vczniowie ſtrzegąc: ſmrod z iego ćiáłá trzećiego dniá vczuli: y rzekli: Anyoł dla nas żeſmy tu obecni/ do iego wſkrzeßenia nie przychodźi/ y odbiegli onego trupá ſámego. Przyßli pśi miáſto Anyołá/ y boki iego rozßárpáli. oſtátek ćiáłá iego w grob włożyli. y dla tego co rok pſy zábiiáć roſkázuią.] To ten ś.

Herákliußá niedbalſtwo iaką ßkodę vczyniło.

8\. A gdy Máhometká ſię Sektá/ y Arábowie oni ßerzyli/ y Chrześćiáńſkie Rzymſkie páńſtwá pośiadáli: Heráklius około ſię wiáry z Monotelity báwił/ y nic o tym nie myślił/ áby nieprzyiaćiele odganiał/ ále iákoby Monotelity vmocniał. y wolał Chrześćiáńſtwo mięßáć/ á niżli one początki ták ßkodliwey Máhometſkiey Sekty gáśić. Czym wielką ßkodę Rzymſkiemu páńſtwu vczynił/ iákiey żaden przed nim nie vczynił. Ogniá dyabelſkiego nie gáśił/ á drugi heretycki podniecał.

Cyrus Alexándriyſki Pátryárcha heretyk.

Po śmierći Grzegorzá Alexándriyſkiego Pátryárchy/ Cyrus Biſkup Lázorow zá przyczyną Ceſárzá/ ktory ſię w iego towárzyſtwie kochał/ ná ſtolice one náſtąpił. Z wierzchu Kátholik/ á we wnątrz heretyk/ ktory Kátholiki niektore/ gdy ſię nie poſtrzegli/ záráźił.

Rok P. 631. Honor: 6. Herákliu: 22.

Klotárius vmarł.
Aimon lib: 4. cap: 16.
Lupus Biſkup.

1\. ROku tego wyßedł z ćiáłá krol Fránkow Klotárius Monárchá wßytkiey Fráncyey/ krolował lat 44. Był ćierpliwy/ y w náukách ćwiczony/ pełny boiáźni Bożey/ iáłmużnik/ y kápłanow y kośćiołow miłośnik. Gdy mu zła ſpráwę dał o Lupuśie Biſkupie Seneńſkim/ Fárulphus ſtároſtá/ o to záwaśniony/ iż mu vpominkow ná przyiáchánie iego nie przynioſł: wygnáć niewinnego krol kazał: ále ná iedne prawdźiwą powieść vpámiętał ſię/ y záraz poń poſłał/ przeprałał go/ czeſtował/ dárował. A Lupus był wielkiey świątobliwośći/ y cudámi ſławny.

Dagobertus y Pipinus.
In vita Modoaldi lib: 1. cap: 2. apud Surium 12. Maij.
Pipinus iaki był.

Ná iego mieyſce náſtąpił Dágobertus ſam ieden/ ktoremu był oćiec Klotárius do rządow zoſtáwił Pipiná kśiążę Neuſtriyſkie/ iáko ſtárßego w domu krolewſkim/ dla wielkich y wyſokich cnot iego. O ktorym piße Stephanus Abbas: Był/ práwi/ ten Pipinus żywotá chwálebnego/ ſławy czyſtey/ ſtolec mądrośći/ ſkarb rády/ obroná praw/ koniec ſporom/ podporá oyczyzny/ okráſá dworu/ drogá wodzow/ y kárność krolow. Wßytkie ſpráwy krolewſkie odpráwował/ ná woynie mężny/ w pokoiu ſpráwiedliwy/ krolom wierny/ ludźiom nie przykry/ y przy ſpráwiedliwośći mocny/ w ſądách nienáchylony/ przećiw práwom krolewſkim vpominkámi ſię ruſzyć nie dał/ á o krolewſką łáſkę broniąc ludzkiey ſpráwiedliwośći/ niedbał. Poki go ſłuchał Dágobertus/ w ſławie wielkiey trwał. A gdy ſię do roſkoßy y łákomſtwá vdał: on mu nie przepuśćił/ ále go vpominał y karał. y gdy ſię nań ták o to rozgniewał/ iż go zábić chćiał: on Bogu ſię oddawał. ktory rychło ſerce krolewſkie odmienił/ iż go więcey potym czćił y miłował niżli pierwey.

2\. Miał towárzyſtwo wielkie z Arnulfem ś. Meteńſkim Biſkupem/ ktory

też ná

tez ná tákim vrzedźie był. Miał spowiednika Wironá z Szkocyey Biskupá/ do ktorego nie ßedł iedno bosemi nogámi ná spowiedź. y czynił co mu kazał/ á drugdy onego spowiednika swego do rády Rzeczypospol: wprowadzał.

Było trzech tych Pipinow/ ten był pierwßy/ corkę miał Beggę/ ktora syná ś. Arnulfá Anségisá zá mężá miáłá/ y z nim vrodźiłá Pipiná wtorego/ wnuká pierwßego. A wtory miał syná Mártellá/ ktory miał trzech synow/ Károlá/ Károlomaná/ y Pipiná trzećiego. ktory był pierwßym tego imienia krolem Fráncuskim/ oćiec Károlusá wielkiego. *Pipinow trzech.*

Rok P. 632. Honor: 7. Herákli: 23.

PO Máhomećie w Arábiey ná ono krolestwo Sáracenow Arábow nástapił Eububezer/ ktory náiáchał z woyskiem Gáze miásto w Pálestynie/ y stárostę Rzymskiego Pálestyny zábił. W ten czás o połdniu widźiána byłá Kometá/ iáko miecz/ ktora Arábow onych ábo Sáracenow powstáiące pánowánie vkázowáłá. Bo od tego czásu tá Sektá Máhometáńska mocnić sie y okoliczne páństwá posiádáć poczełá/ gdy do niey ine wielkie potym narody zwłaszczá Turcy przystawáli. ktorzy do te° czásu náßego iuż przez tyśiąc lat páństwá Chrześćiáńskie/ dla grzechow y heretyctwá y odßczepieństwá y niezgod Chrześćian/ psuią. Jáko tego roku miecz ten dobyty iest/ ták ießcze do pochew swoich/ iáko Prorok mowi/ włożony nie iest. 1. *Arabowie abo Saracenowie Mahometowi, ßerzą się.*

Dágobertus krol Fránkow w inych cnotách chwálebny/ w tym wielką przygánę miał: iż był niewieśćiuchem wßetecznym. y gdy potomstwá z żoną własną Gomátrudą nie miał: onę porzućiwßy/ inßą pánienkę Náutyldę z klaßtorá zá żonę sobie wźiął. O co gdy go vpomináli Biskupi/ á zwłaßczá ś. Amándus Tráiektenski Biskup; on go z krolestwá wygnał. Miał brátá Dágobertus/ ále nie rodzonego Aribertá/ ktoremu dał niektore miástá y wśi v rzeki Ligernu/ zmowiwßy sie z nim/ áby sie oycowskiego krolestwá nie vpominał. Ale on Tolosę miásto máiąc/ wßytkę sobie Wáßkonią podbił. Tám wygnány ś. Amándus záßedł áby Pogány ktorzy tám byli do Chrystusá obrácał. 2. *Dagobertus krol.* Aimon lib: 4. cap: 19. Augbaldus apu Surium 12. Maii *Amandus Biskup wygnany.* Baudemund° apu Surium 6. Febr.

Potym sie ś. Amándus puśćił do Gándawu/ o ktorym słyßał/ iż tám wiele ießcze Pogáństwá było/ do ktorych kápłani ini nie ßli/ dla głodnego y nędznego mieyscá/ y twárdośći ludźi onych. Wiele tám vćierpiał/ y bićia/ y ran/ y wzgárdy y głodu: iż y ręką swoią wyrábiáć żywność musiał. Towárzyße iego wytrwáć tám nie mogąc odbieżeli go. Lecz gdy iednego vmárłego/ ktorego od ßubienice wyprośić nie mogł/ wskrześił/ y żywego do domu posłał: lud sie wßytek do niego puśćił/ proßąc áby ich wiáry náuczył y ochrzćił. y psowáli one swoie bałwochwálnice/ á ś. Amándus zá pomocą inych nabożnych Chrześćian/ kośćioły tám y klaßtory budował. 3. *Amandus Pogan nawraca.* *Vmárłego wskrzesił.*

Dowiedźiał sie potym/ iż Skláwi ábo Słowacy Pogánie są/ y ßátánom służą/ prágnąc ich zbáwienia ábo swego męczeństwá/ przeßedł Dunay/ y rozśiewał tám ś. Ewángelią. Ale niewiele tám duß pozyskawßy P. Bogu/ gdy y do męczeństwá przyść nie mogł: wroćił sie do swoich owiec. Potym był od Dágobertá ná swoie Biskupstwo przywrocony. 4. *Słowacy.*

Rok Páński 633. Honoriußá 8. Heráklíußá 24.

V Arábow Sáracenow on Eububezer ábo Abubáchár/ oboie to imię miał/ dwie lećie pánuiąc vmárł. Po nim nástąpił Haumárus. Ten Bostrę wźiął y ine miástá áż do Gábety. A gdy Theodorus brát Cesárski z woyskiem przećiw iemu wyßedł: porážony iest. Był w ten czás Cesarz w Edeśśie/ y o tey porážce słyßąc/ 1. Theoph: Cedren: in ann: 24. Heracl. anno.

Drzewo krzyżá S. przeniesione do Carogrodu.

wypráwił drugie woysko przećiw Arábom z wodzem Báhunem / á sam sie z Syriey do Cárogrodu vdał: wźiawszy drzewo Krzyżá s. w Jeruzálem / ktore do Cárogrodu przeniosł: prorokuiąc sobie / iż Sáráceni mieysce ono s. Jeruzálem opánowáć mieli. Co sie potym ztáło.

Beda de locis sanctis cap: 20.

Iáko ie czczą, y cudá z niego.

Krzyżá s. drzewo w kośćiele Zofiey do iedney ßafy złożone / piße Bedá / ná trzy dni ie tylo ná rok ludźiom vkázuią / ná wielki czwartek / ná wielki piątek y wielką sobotę. Pierwßego dniá Cesarz ono s. drzewo cáłuie z inemi pány y ludem. wtorego Cesárzowa z pániámi y inemi białemigłowámi. trzećiego dniá duchowni wßyscy / ktorzy ie zás do oney ßafy kłádą. A poki ná ołtarzu odkryte stoi: poty dźiwna woniá kośćioł nápełnia / á z sękow one° drzewá s. płynie oleiek / ktore° namnieyßa kroplá wßytki niemocy leczy. To Bedá.

2. Synod: 6. Act: 13.

Kácerstwo iednowolskie Monotelitow.

Cyrus Monotelitá.

Tego roku záczęło sie heretyctwo Monotelitskie / ábo możeli ták rzec / Jednowolcow: to iest / ktorzy iednę tylo wolą w CHRISTVSIE Pánie nászym wyznawáli. ácz ná początku pokryćie y ćicho ßli / iż ledwie kto mogł z drá de poznáć y iad heretycki / w ktorym Eutychiáńskie sie kácerstwo wznawiáło / co iednę tylo náturę w Pánie y Bogu náßym kłádło. Cyrus Pátryárchá Alexándriyski o ktorym wyżßey / vczynił Synod w Alexándriey czwartego dniá Máiá / dla tey w rzeczy przyczyny / áby wßytki heretyki wschodne vspokoił / y do iednośći przywiodł: y postánowił ná tym Synodźie w Kanonie śiodmym: áby zámilczáne było wyznánie o dwu wolách y operácyách w Pánie náßym / á ná tym słowie áby wßyscy przestáli Deivirilis operatio, to iest / iż w Pánie náßym iest człowieczoboskie dźiałánie. ktore wyznánie nie miáło wielkiey przygány / gdyby było dobrym sercem vczynione. bo dwu nátur nie przeli w Pánie náßym / á czynienie y dźiałánie do iedney persony / ktora w sobie obie náturze zámykáłá / obrácáli. Lecz on przedśie do iedney woley y operáciey ono swoie wyznánie prowádźił.

3. To swoie postánowienie posłał Cyrus do Sergiußá Cárogrodzkiego / ktory iuż był / iáko y ten Cyrus / Monotelitá / áby ie pochwalił / ábo w nim coby było godno popráwy odmienił.

Sophronius Pátryarchá Ierozolimski.

Ná ten czás po Modeśćie Biskupie Jerozolimskim / z pustelniká ábo mnichá Sophronius s. ná ono Biskupstwo wźięty był. ktory piżąc swoie wiáry wyznánie do Honoryußá Papieżá / y do Sergiußá Cárogrodzkiego: we wßytkim sie mocnym Kátholikiem y pokornym / ná ich sie rozsądek y popráwę dáiąc / pokázuie.

4. Sergius in epist: ad Honorium.

A iż sie dowiedźiał o Synodźie Alexándriyskim od Cyrusá czynionym / nápisał drugi list do Sergiußá Cárogrodzkiego Pátryárchy / proßąc: áby on ártykuł z Synodu Alexándriyskiego wymázány był / w ktorym twierdźi / iż iedna iest wolá w CHRISTVSIE: gdyż ma być náuczano / iż dwie wole w nim są / y dwie operácie. ktory list gdy Sergius od Sophroniußá wźiął: pisał do Honoriußá Papieżá / oznáymuiąc co sie w Alexándriey przez Cyrusá postánowiło / á iáko sie temu sprzećiwił y sprzećiwia Sophronius / chcąc áby dwie woli y dwie operácie wyznawáne były. y podáie swoie mnimánie / ktore też y Cesárzowi Herákliußowi opowiedźiał: iż lepiey wyznáć iednę wolą y iednę operácią / we dwu náturách Páná náßego / ábo o tym milczeć / á ludźiom do niezgody przyczyny nie dáwáć. á zwłaszczá iż tákim zámilczeniem Egypt wßytek / y oni w nim rozmáići heretycy vspokoili sie / y z Biskupem Cyrusem ziednoczyli. Nákoniec zdánie swoie poddáie pod náukę y popráwę Honoriußá.]

Sergius do Papieżá piße.

5. Z tego ießcze listu / nie mogł Honorius Sergiußá heretykiem zwáć / gdyż nic przećiw Kálcedońskiemu Concilium w nim nie było / á wyznánie dobre y prawdźiwe o dwu náturách było / y S. Leoná listu w nim bronił / y o pokoy sie kośćielny y pozyskánie duß heretyckich zástáwiał. A nawiecey iż nie vpornie mowił / ieśli co źle mowił: ále sie ná rozsądek Papieski dawał. A ktemu ná on czás ießcze poki sie nie odkrył / żaden go zá heretyká nie miał:

ále go

ále go zá wielkiego y pobożnego Biskupá mieli wschodni y zachodni Chrześciánie. Przetoż nie dziwuy się iż mu Honorius iáko Kátholikowi y pobożnemu Biskupowi/ ná ten list odpisuie tym sposobem. Wyznáwáć sie ma/ iż w Pánie nászym iedná personá á dwie náturze/ ieden dziełáiący w personie/ ále przez dwie rozdzielne náturze. y nie przy tego/ áby wedle rożności nátur/ dwoiey operáciey nie było y dwu woley: ále dla nowych słow y dla wzgorszenia prostych/ y dla pozyskánia heretykow: zámilczeć sie to ma/ áni do ludzi podáwáć. Jesli rzeczem/ iedná wola y dziełánie ábo operácia: to rozumieć będą/ iż iedne nátury w CHRISTVSIE z Eutychesem wyznawamy. Jesli rzeczem dwie wole y dwoie dziełánie: damy Nestorianom do dwu person rozumienia przyczynę. Przeto pożyteczniey sie to zámilczeć ma/ co nowo wniesiono iest.] Honoriuszá Papieżá náuká y rádá.

O táki list niektorzy heretykiem/ iáko y Sergiuszá/ tego Papieżá Honoriuszá czynili. Ale źle vważyli/ y czás/ y rzecz sáme. Bo ná on czás Sergius żadney przymowki o heretyctwo nie miał: á też nie przy tego/ áby w Pánie nászym nie były dwie wole y dwie operácie: ále tylo zámilczeć dla wznowienia niepokoiu y wzgorszenia ludzkiego/ to pytánie/ każe. Ná co y on Sophronius Jerozolimski zezwolił/ á przedśię nigdy zá heretyká poczytány nie był. A gdy potym Cyrus Papieskiego postánowienia nie słucháiąc/ o iedney woley w CHRISTVSIE kazánia swe czynić/ y to rozgłaszáć począł: Sophronius przez posłá swego Stephaná/ dał o tym znáć Papieżowi. ktory pisał do Cyrusá y do Sergiuszá/ zákázuiąc: áby o iedney w CHRISTVSIE woley náucząc przestał. List do Cyrusá zginął/ ále sie z listu do Sergiuszá/ ktory był czytány ná szostym Concilium/ to iásnie oznáymia. 6. Ná Honoriuszá potwarz. Act: 13.

Z listow tego Honoriuszá żadne sie kácerstwo pokázáć nie może/ kto iego mądre y głębokie słowá vważy. Nie náuczał/ áby w CHRISTVSIE iedná wola y iedno dziełánie było; ále ieden chcący y ieden dziełáiący. bo iedná personá/ ále przez dwie rożne náturze. Człowiecza náturá ma swoie własną wolą/ á Boska też swoie. Bo rożne nátury. chćiał ieść iáko człowiek/ to byłá wola ludzka: chćiał zleczyć opuchłego: to byłá wola Boska/ bo tá sámá to mogłá vczynić. Ale ieden chcący y dziełáiący/ iż sie rzec mogło: Bog iadł/ á człowiek opuchłego zleczył. bo iedná personá w Pánie nászym. Nád tę náukę prawdziwszey Anyoł przynieść z niebá nie może. Náuczał y tego/ iż w náturze sámey ludzkiey/ v CHRISTVSA nie były iáko v nas iest/ dwie wole sobie przećiwne/ iedná do złego/ druga do dobrego. Bo ludzką náturę bez zarázy y skázy grzechu pierworodnego przyiął. Ale były w CHRISTVSIE dwie wolé wedle dwu nátur/ y Boska y ludzka: tákże y dzielne mocy dwie/ y Boska y ludzka. Ztąd y heretycy czásow nászych szczypią Papieżá Honoriuszá iákoby on z iednowolcámi/ iedne wolę tylo w Pánie CHRISTVSIE wyznawał. O czym on nigdy nie myślił. ále w sámym człowieczeństwie Páná nászego kłáść niechćiał dwu przećiwnych sobie woley/ iákie są w skázoney náturze nászey. To náuká Kátholicka/ nád ktorą nic prawdziwszego y pewnieyszego być nie może. A też ná potym żaden Papież Honoriuszá nie potępił. Prawdá iż Monotelitowie ábo iednowolcy iego sie onym listem szczycili: ále fałszywie/ iáko zwykli heretycy. Máximus męczennik przećiw im bronił go z wielką pilnośćią y szczerośćią/ iáko sie niżey powie. 7. Honorius oczyściony y náuká iego. W człowieczeństwie Chrystusowym iedná wola.

Co rádził Honorius/ áby sie ono pytánie o dwu ábo iedney woley zámilczáło: doznáło sie potym iáko dobrze rádził. Bo wiele ony o tym swary niepotrzebne/ zámieszánia w kośćioł ś. wniosły/ y vtrat duszných przymnożyły. Boday było nigdy sie o tym nie mowiło/ áni pytáło/ á ná vtártym wyznániu wszyscy przestawáli: iż w Pánie nászym iedná personá/ á dwie náturze. Ale przeklęći Eutychiani swoie błędy/ tákiemi swary znowu wkręćić 8. Zámilczenie dobrze Papież rádził.

Part: 3. q. 18. art: 1.
Monotelitowie ine heretyki głáskali.

chytro chćieli / áby iedne zmieszána w Chrystuśie náture fałszywie wyznawano. Chćieli y drugie heretyki tym pogłáskáć. Bo iáko ś. Thomasz nápisał: Apollináriste / iáko sie wyższey rzekło / nie kłádli w Pánie nászym duszę ludzkiey / iedno miásto niey bostwo. To po nich bárzo było / gdy o iedney woli w Chrystuśie powiádano. Bo ludzkiey wedle nich nie było / gdy duszę nie było. Eutychiani tákże / ktorzy tylo iedne náture zmieszána w Pánie wyznawáli / rádzi temu byli / iż o iedney woli kazano. Nestoryani iż złaczenie kłádli dwu nátur / tylo wedle woley / rádzi ná to przystáli / gdy o iedney woli w Pánie nászym náuczano. Poty wschodne dźieie.

Beda.

9. W Angliey krol Edwinus nowo náwrocony do Papieżá pisał: áby dwu Arcybiskupow mieć mogł. y odpisuiac mu Honorius / zá rozszerzenie ś. wiáry dźiękuie / y do státeczności zbáwienney vpomina / á dwá Pálliusze Dorowerneńskiemu Honoriuszowi / y Eboráceńskiemu Paulinowi / Biskupom posyła. Aby gdy ieden vmrze / drugi żywy nowego poświęćił / á do Rzymu sie ták dáleka drogá nie czynilá.

Edwinus zábity.
Beda lib: 2. cap: 20.

Lecz tego roku Edwinus krol zábity iest. Brytonowie stárzy onego wyspu obywátele / chćieli Angliki iáko przychodnie wykorzenić / y Kárduellá krol ich / wypráwił sie ná woyne przećiw Edwinowi / ná ktorey Edwinus przegrał / y zginał z synem iednym Ofrydem / á drugi Edfryd gdy do Pendy krolá vćiekł / támże zábity iest: woysko też iego máło nie wszytko poległo. Náiáchał Kárduellá ono wszytko krolestwo Edwiná / y srodze wszytkich zábiiał / nikomuż nie przepuszczáiac. Paulinus Arcybiskup Eboraku vćiekł do Káncium do krolá Eádboldá y z krolowa Edelburga: wyniosł z soba kośćielne skárby / ktore był Edwinus nádał.

Beda hist: Angl: lib: 3. cap: 1.
Dla szczęśćia wiáry odstapili, y oboie strácili.

10. Ná krolestwo Edwiná nástapili synowie stryiá iego Elfryká / Osrychus y Eaufrydus / ktorzy v Szkotow ná wygnániu byli / gdźie też Chrześćiány zostáli miedzy Szkotámi. Ale gdy otrzymáli krolestwo ono Nordhumbrorum / ná ktorym był Edwinus / wiáry sie świetey záprzeli / y do Pogáństwá sie wroćili / myslac: iż gdy Edwinus Chrześćiáninem został / sam y z syny swemi zginał. y tym sie gorszac / iż świeckiego szczęśćia Edwinus nie miał / sámi do Pogáństwá sie wroćiwszy / prędko zgineli. Bo on Kárduellá krol Brytonow obu pozábiiał / Osrychá ná woynie / á Eaufrydá gdy do niego pokoiu prosząc przyiáchał. Ták dźiwne sa Boskie sady: á nie potrzebá dla szczęśćia świeckiego / ktore P. Bog y nagorszemu Pogáństwu dáie / wiáry y prawdy ś. Chrześćiáńskiey obieráć ábo odbiegáć.

Hispania.
Tolet: 4.
Pokorá krolow y nabożeństwo.
Duchá S. pochodzenie y od Syná.
Mszały y Brewiarze.

11. W Hiszpániey / gdy Sysenándus krol wszytke Hiszpánia sam opánował / Biskupi w Toledu Synod czynili czwarty y wielce znáczny. Było ná nim Biskupow sześćdźieśiat y dwá. Ná tym Synodźie sámiż oznáymuia / iż do nich ná Synod przyszedł krol Sysenándus / y przed kápłany ná źiemię vpadszy / z płáczem y wzdychániem prośił: áby sie zań modlili / á ná Oycow ś. stánowienia pomniac / práwá kośćielne záchowáli / y co sie zániedbáło w obyczáiách nápráwowáli. Tám wyznawáiac wiáre / ták iáko y pierwey to czynili / pochodzenie Duchá ś. y od Syná vtwierdzili. Ná tym Synodźie / pierwszym był Isydorus Biskup Hiszpaleński / ktory też zá prośba Synodu Mszały y Brewiarze y śpiewánia nocne y dźienne / w porządek pisániem wpráwił.

Rok P. 634. Honor: 9. Herákl: 25.

Theophanes anno 25. Heracl.
SárácenI porazili Chrześćiany y Dámászek wzieli.

1. ROku tego oni Arábowie ábo Sárácení Máhometani wpádli z woyskiem w Syrya ku Dámászku / á iuż ich było bárzo wiele. Záßli im dwá hetmáni Rzymscy Báchánes y Sácellárius / máiac z soba czterdźieśći tyśiecy żołnierzow. ktorzy poráženi sa od Sárácenow dwudźiestego trzećiego dniá Augustá. Bo sie nie

zgádzáli

zgadzáli oni dwá hetmáni/ á Báchánesá żolnierze Cesárzem czynić chćieli/ Heráklißem gárdząc. Po zwyćięstwie onym/ Sáráceni Dámáßek wźieli y Phenicyą/ y tám mießkáli. W ten czás w Dámáßku rodzicy byli s. Janá Dámáscená/ ktory sie był ießcze nie vrodźił/ ktorym dla ich wysokiey cnoty y sławy Sáráceni wielką wolność dáli: nákoniec y vrzędy im zacne zlećili. A byli záwżdy práwowierni y Kátholicy. y byłá cnotá y od nieprzyiaćioł vczczona. Potym sie Sáráceni puśćili do Egyptu. Cyrus Alexándriyski Pátryárchá chćiał z nimi vczynić przymierze/ y dáwáć im dań ná káżdy rok podwákroć sto tysięcy złotych. Co gdy sie Cesárzowi Heráklißowi nie podobáło: posłał do Egyptu Mánuelá Augustalem stároste/ do ktorego gdy o dań one Sáráceni posłáli/ on im rzekł: Nie Cyrus ia niezbroyny. dáwáć wam dáni nie będę. Tedy przyßli z woyskiem Sáráceni do Egyptu/ y wygnáli stámtąd Mánuelá woyną zwyćiężonego. Posłał zás do nich Cesarz onego Cyrusá/ áby z nimi mowił/ á ná pierwßym postánowieniu ktore z nim byli vczynili/ przestáli. Oni niechćieli. y spytáli Biskupá: Możeßli ty ten słup wielki zieść? Rzekł: Nie może to być. A oni odpowiedźieli: Nam też niepodobno ábyśmy z Egyptu wyniść mieli.] Ták P. Bog Egypt odiął/ y Rzymskie páństwo poniżył/ gdy y Cesarz był heretykiem/ y on Pátryárchá Alexándriyski Cyrus máło nie wßytkich w Alexándriey y w Egypćie nowym kácerstwem záráźił. Rodzicy S. Janá Damascena. 2. Egypt Máhometani wźięli.

Lepiey sie powiodło tegoż roku Kátholickiemu pobożnemu krolowi Oswáldowi w Angliey. Był to tákże wygnány do Szkocyey z powinnych krolewskich/ gdźie Chrześćiáńską wiárę przyiął. Był wnek Edwiná krolá/ syn Achy śiostry iego. Ten gdy sie przećiw onemu Kárduellowi/ ktory Edwiná y iego potomstwo wybił/ z máłym ludem przećiw iego wielkiemu woysku wypráwił: w polu stánąwßy/ krzyż wielki/ sam go dźwigáiąc y do okopánia trzymáiąc/ postáwił/ y wßytkim żołnierzom poklęknąć kazał: Wßyscy sie/ prawi/ Bogu práwemu pokłońmy/ á prośmy áby nas od tego hárdego okrutniká obronił. On wie iż spráwiedliwą woynę o lud y narod náß podnośim. y gdy ráno bitwę poczęli/ pogromił onego Kárduellá pokorny Oswáldus/ y wielkie woyská iego rosproßył. Ná onym mieyscu gdźie krzyż on stánął/ y z sámego drzewá onego krzyżá/ nie máłe cudá Pan Bog czynił/ mowi Bedá/ y wylicza niektore. Był to pierwßy krzyż w oney stronie/ w ktorey ießcze żadnego kośćiołá Chrześćiáńskiego nie było. 3. Beda histor: Angl: lib: 3. cap: 1. 2. Oswaldus iako wielką bitwę wygrał. Krzyż S. postawiony w polu y cudá.

Ten Oswáldus poddánym swego krolestwá podał świátłość s. Ewángeliey/ y przez Aidaná Biskupá ze Szkocyey męża Apostolskich cnot/ wßytki do Chrztu ś. y CHRISTVSA przyprowádźił/ sam im tłumáczem będąc. bo sie był Szkockiego ięzyká tám ná wygnániu długo mießkáiąc náuczył. y byłá to wielka cześć páńska/ poddánym onym tłumáczeniem do zbáwienia pomágáć. Przyßło potym do onego Bernickiego iego krolestwá wiecey kápłanow z Szkocyey/ ktorzy wiárę ś. rozmnażáli/ á krol kośćioły budował y nádawał dochodámi ná żywność kápłáńską potrzebnemi. Wyniozł Pan Bog tego Oswáldá ná ták wysokie ßczęśćie/ iż wßytek on wysep Brytánnią opánował. w ktorey były cztery ięzyki: Brytonow/ Piktow/ Szkotow/ y Anglow. A iednák był pokorny/ y vbogie miłował. Raz przy stole máiąc swego Biskupá Aidaná ná obiedźie/ vbogim misę śrebrną podał. W czym sie Biskup zákocháwßy/ rękę iego iął y rzekł: Nie sstárzey sie tá ręko nigdy. Co sie ták ziśćiło/ gdy potym ná woynie zábity był/ ręká zostáłá z rámieniem odćięta/ ktora sie psowáć nie mogłá/ y w kośćiele zá wielkie reliquie położona byłá. 4. Beda vt supra. Krol sam poddánym tłumaczy do wiary S. 5. Beda lib: 3. cap: 6. Cztery ięzyki w Britanniey. Reká hoyna na vbogie nie gniie.

Rok Páński 635. Honoriußá 10. Heráklißá 26.

1\. Epiphanius & Cedren: hoc anno. *Syria y Ierusálem Saraceni wźięli.* Extat Tom: 2. Bibliot: San: Patr.

HAumár krol Sáracenow ábo Arábow/ Syrią opánował/ y Sergiußá hetmáná Rzymſkiego/ ktory z trochą ſie ludźi oprzeć iemu chćiał/ zábił. á potym Jeruzálem obległ/ ktore drugiego roku wźiął. Zámknął ſie był z ſwemi Pátryárchá Jerozolimſki Sophronius/ ktory w iednym kazániu obleżenie ono opłákuie/ y łzy czytelnikowi wyćiſka/ grzechom Chrześćiáńſkim/ iż wedle wiáry w dobrych vczynkách nie żyią/ one nędze przypiſuiąc. Ten też Sáráceny y Aráby Agárenámi zowie. A Ceſarz Heráklius z heretyki ſie ná kośćioł ś. zmawiáiąc/ tákie głupſtwá ſwego vpominki odnośił.

2\. Beda lib: 3. cap: 7. *Nowy krol w Angliey do wiáry S. przyſtaie.* *Pyrinus Biſkup.*

3\. Apud Surium 3. Decembr. *Cudo wielkie chodzi po wodzie.* *Noſzenie ćiáłá Pańſkiego.*

W Angliey zás nágradzał P. Bog. Bo nowy krol zachodnych Sáxonow/ ktore Gewiſſy zwano/ z ludem ſwoim w CHRISTVSA vwierzył. Zwano go Ciuigilſo. Do ktorego Papież Honorius posłał Pyriná Biſkupá/ ktory mu ſie był ná to obiecał/ iż iść miał ná náwrocenie Pogáńſtwá gdźieby on kazał. y kazawſzy go ná Biſkupá poświęćić Aſteriußowi Genueńſkiemu/ tám go do Angliey posłał. Gdźie mu ták P. Bog błogosłáwił/ iż krolá onego pozyſkał/ y Oſwáldus krol Nordhumbrow/ ſam obecny będąc/ kmotrem mu był/ y corkę ſwoię zá żonę mu dał. Dáli oni krolowie Biſkupowi Dorcynkę miáſto/ áby tám ſtolicę Biſkupią oſádźił. O tym Pyrinie Biſkupie w dźieiách iego ieſt táka cudowna powieść. Gdy ná morze wśiadł y dáleko od brzegu záiáchał: wſpomniał/ iż korporałá ktory miał od Papieżá/ y ná ktorym Mſzą ná brzegu miał/ w ktorym Páńſkie ćiáło nośił/ zápomniał. Z wielką wiárą wyſkoczył z okrętu/ y po wodźie chodząc ná brzeg wyßedł/ y wźiąwßy on korporał z ćiáłem Páńſkim/ tákże ſie po wodźie chodząc do okrętu ktory go czekał/ y ſukniey nie zmoczywßy/ wroćił. Żeglarze zá Bogá go mieli/ ále ich on w CHRISTVSA wierzyć náuczył.] Pomni zwyczay y zá czáſow ś. Ambrożego/ iż w drodze wierni nośili z ſobą ćiáło Páńſkie. czego dźiś/ dla czći więtßey tego Sákrámentu/ czynić ſie nie godźi.

Rok P. 636. Honor: II. Herákli: 27.

1\. Theoph: in Annal. *Ieruzalem Saraceni wźięli.* *Aumar kośćioł Salomonow budowáć chce.* *Sophronius vmarł.* 11. Martij. Mart: Rom.

AVmár Máhometan z Sáráceny ſwemi po dwuletnim obleżeniu/ wźiął miáſto ś. Jeruzálem. Nim mu miáſto otworzone ieſt/ Sophronius Pátryárchá zmowę z nim vczynił: áby wolne było Chrześćiánom wiáry świętey ich záżywánie. Wßedßy w miáſto Aumár/ wźiął ná ſie włośiennicę z wielbłądowych śierśći/ y czarną ſuknią/ y zmyśloną pokorą pytał ſie o kośćiele Sálomonowym/ áby w nim ſwoy kośćioł bluźnierſki postáwił/ iákoby żáłuiąc obálenia iego. A Sophronius Pátryárchá to bacząc/ rzekł: Toć będźie brzydkość ſpuſtoßenia/ powiedźiána od Dánielá Proroká/ ſtoiąca ná mieyſcu świętym. y wiele łez wylewał ten obrońcá wiáry. ktory mowił Aumárowi/ áby one czarne ßáty zrzućił/ á białe oblekł. co on vczynił. Zátym rychło pożegnał ten świát Sophronius/ wielki ſługá Boży y w żywoćie y w náuce. ktory ſie ſam ná przodku onym heretykom Monotelitom záſtáwił. Pátrząc ná ono poimánie Jeruzálem/ prośił o śmierć Páná Bogá/ y vprośił. kośćioł go zá ś. poczyta. Było w mocy onych Sáracenow Jeruzálem y Páleſtyná przez lat cztery ſtá ßeśćdźieśiąt y trzy/ áż gdy od Fránkow wybáwiona byłá/ zá niedbáłſtwem wſchodnych Ceſárzow. y teraz w ich Pogáńſkiey Tureckiey mocy y ręku zoſtáie.

2\. Ildefonsus. *Iſidorus vmarł.* Tudensis. *Theodiſkus heretyk.*

Tego roku w Hißpániey do oycow przygárniony ieſt Jſidorus Biſkup Hißpaleńſki. śiedźiał ná biſkupſtwie lat czterdźieśći z wielką wßytkie° Chrześćiáńſtwá ozdobą. Był z rodzáiu Gothow/ kśiąg wiele vczonych piſał. Po ktorym wſtąpił Theodißkus Greczyn w ięzykách ćwiczony/ ále wilk pod ſkorą owczą. Kśięgi ś. Jſidorá ktore nalazł fałßował/ y przez nieiákiego Ará-

bá Awi-

bá Awicenne z Láćińſkie° iezyká ná Arábſki przekłádał. w CHRISTVSA Páná náſzego nie wierzył/ mieniąc go być Synem Bożym tylo ſpoſobionym. y doznány iáko heretyk y z Biſkupſtwá złożony do Arábow vćiekł/ y ſektę Máhometáńſką zá czáſu Herákliuſzá Ceſárzá przyiął. *Awicenna.*

Rok P. 637. Honor: 12. Herákli: 28.

Saráceni miáſto ono wielkie/ y głowę wſzytkich kroleſtw Antyochią w Syriey wźieli/ y iuż one trzy Pátryárchie w mocy mieli/ Alexándryiſką/ Jerozolimſką/ y tę Antyocheńſką. Trzymáli Antyochią áż do roku P. tyśiącnego dźiewięćdźieśiątego oſmego/ więcey niżli cztery ſtá lat. Piſmá nie máſz co ſię tám z Chrześćiány y z kośćioły ich dźiało. Podtym czáſem/ ábo kupcy/ ábo ći co do ſtron zachodnych vćiekáli: wiele ćiał świętych ná zachod przenieśli/ do Rzymu/ do Weneciey y indźiey. O tym czáśie ćiáło ś. Jgnácego męczenniká z Antyochiey do Rzymu przenieśione ieſt/ o czym tylo ieſt podánie bez piſmá. S. Márek nie rychło potym do Weneciey z Alexándriey przenieśiony był. *1. Antyochia Mahometani wźięli.* *Beda de locis ſanctis.*

Rok Páński 638. Honoriuſzá 13. Heráklιuſzá 29.

Honorius Papież z tego świátá poſzedł/ wielce ná kośćioły ſzczodry/ y w náuce y żywoćie chwálebny. Wylicza Anáſtázyus iego wielkie bogáctwá w śrebrze/ ktore kośćiołom oddawał/ buduiąc ie y náprawuiąc. Po nim náſtąpił Sewerinus od duchownych wybrány/ ktory tyráńſkiego onego od Ceſárzow potwierdzenia nie czekał. Zá tego Papieżá/ Exárchus ábo ſtároſtá Włoſkiey źiemie Jſácius z towárzyſzem ſwoim Mauriciuſzem/ kośćioł Láteráneńſki z żołnierzmi y z ludem náſzedſzy/ złupili/ y ſkárby wſzytkie wybráli/ y część ich do Heráklιuſzá Ceſárzá poſłáli/ iáko piſze Anáſtázyus. Co rozumieią/ że ſię to przyſzłego roku ſtáło/ gdy Sewerinus wyrokow około wiáry heretyckich Ceſárzá Heráklιuſzá przyiąć niechćiał. Zaden tego y z onych niezbożnych Ceſárzow nie vczynił/ iáko ten Heráklius/ ktory nietylo tego nie dopuśćić/ ále y kárác o to miał/ á on y z łupieżcy ſię podźielác nie wſtydźił. Ták Grekowie kośćioł Rzymſki vczćili. A co gorzey/ nim ſkárby wyłupili: pierwey wſzytkie przednieyſze kápłany y Kárdynały/ ktorzy im tego bronili/ wygnáli y z źiemie wywołáli. Synod w Toledźie ſzoſty zebrány był zá krolá Cinchilána. w ktorym oznáymuią/ iż pobożny y bogoboyny on krol żadnemu w kroleſtwie ſwoim mieſzkáć nie dopuśćił/ iedno Kátholikom práwowiernym. Zydy wſzytkie wypędźił. y oycom onym ná Synodźie tákie práwo poſtáwić ná krole przyſzłe kazał: áby wſtępuiąc ná páńſtwo przyśięgę vczynili: iż wiáry S. Kátholickiey w ſwoim kroleſtwie cáło dochowáć/ á niewiernym życzliwośći żadney pokázáć nie máią. Czego ieſliby nie viśćili/ áby byli ánáthemá máránatá/ y przed P. Bogiem przeklęći/ áby ſię ſtáli głownią ogniá wiecznego/ y wſzyſcy kápłani y Chrześćiánie/ ktorzyby ſię iego błędem wiązáli.] Z czego baczym iż nie dármo krolowie Hiſzpáńſcy tytuł máią Kátholicki/ iż nie tylo przyśięgáią Kátholikámi trwáć/ ále innym nie Kátholikom w kroleſtwie ſwoim mieſzkánia nie dopuśćić. Támże krolá onego oycowie wychwaláią/ mowiąc: On od Bogá ziednał nam pokoy/ on poimáną miłość przywroćił/ zá nim y vſpokoieni y vbogáceni ieſteſmy. On y winnym przepuſzcza/ y dobre wynośi. etc. *1.* *Grekowie kośćioł Láteráńſki w Rzymie złupili.* *Bibliot: in Seuerino.* *Kśięża wygnáni.* *2. Conc: Tolet: 6.* *Krolewſka przyśięga w Hiſzpániey.* *Krolow Hiſzpáńſkich Kátholicki tytuł.*

Ariowáldus krol Longobárdow vmárł/ Ariánin. po nim drugi Ariánin náſtąpił Rotháris/ ktory tám gdźie był Kátholicki Biſkup/ wſzędźie też ſwego Ariáńſkiego Biſkupá ſtáwił. Nápiſał práwá/ ktore ná pámięći y vżywániu *3. Paulus Diac: lib: 4. cap: 44. Longobárdow rok 77.*

żywániu

žywániu ſámym miał/ Longobárdom ſwoim/ ktorych weßćia do Włoch liczy rok śiedmdźieśiąty śiodmy.

Rok P. 639. Seweriná 1. Herákl: 30.

1.
Ectesis heretycka.
Martinus Pa: in Synod: Later: Secret 1. & 3.

CEſarz Heráklius zá podußczeniem Sergiußá Pátryárchy Cárogrodzkiego/ wydał wyznánie wiáry heretyckiey Monotelickiey/ ktore názwał Ecthesis, to ieſt wykład. y kazał ie wßyſtkim Biſkupom trzymáć y wyznáwáć. Ten wyrok poſłał do Exárchy Iſáciußá / áby go podał Sewerynowi Papieżowi. ktorego on nie przyiął/ y miáſto przyięćia przeklinał/ y brzydźił ſię onym wyznániem wiáry. A potym ſtroſkány/ máiąc kśięża ſwoie wygnáne / tego żywotá dokonał/ y roku ſwego Papieſtwá nie doßedßy. Po nim náſtąpił Ian czwarty Dálmátá.

Anaſtaſius.
2.
Wyrok heretycki Ceſarza Herakliußa.

Ten wyrok Ceſárzá Heráklıußá o wyznániu wiáry/ ma w ſobie iáwne kácerſtwo y potwarz ná Kátholiki. Twierdźi iż w Pánie náßym ieſt iedná wola y iedno dźiałánie: chytro dáiąc znáć/ iż y náturá w nim iedná / iáko Eutyches mowił. A potwarzáią Kátholiki/ iákoby oni dwie przećiwne wole kłádli: gdyż nie kłádą Kátholicy dwu przećiwnych ſobie/ ále dwie rożne od iedney perſony pochodzące.

Synod w Carogrodzie heretycki.

Sergius dla tego wyroku Ceſárſkiego / zebrał Synod w Cárogrodźie/ ná ktorym wßyſcy zebráni Biſkupi pochwalili to co Ceſarz nápiſał / przyimuiąc ono wyznánie iego y zá nie dźiękuiąc. Cyrus też on Alexándriyſki nápiſał liſt pochlebny do Sergiußá pochwaláiąc on Ceſárſki wyrok. Tegoż roku Sergius od P. Bogá śmierćią ſkarány/ y ná ſąd iego powołány ieſt. Ná ktorego mieyſce wſtąpił Pyrrhus mnich Chryzopolitáńſki/ táki od Ceſárzá wybrány/ ktory toż kácerſtwo rozmnáżáć y bronić go vmiał.

Pyrrhus Carogrodzki Patryarcha heretyk.

3.
Perſyą Mahometani wzięli.

Tegoż roku moc Sárácenow ßerzyłá ſię. Bo náiácháli Perſyą/ y kroleſtwo ono/ gdy Hormisdá krol vćiekáć muśiał/ pod moc ſwoię podbili. z ktorym Rzymſkie páńſtwo miáło záwżdy co czynić/ ták mocne y kwitnące Páńſtwo wpáść w ich ręce muśiáło: w ten czás gdy w Rzymſkim páńſtwie heretyckie bluźnierſtwá powſtawáły.

Aimon lib: 4. cap: 20.
Krol Frankow Dagobertus pokutuie.

W Gálliey krol Dágobertus do śiebie przyßedł / y z łáſki Bożey poſilony/ odrzućiwßy obce niewiáſty/ o ktore go ś. Amándus karał/ z żoną właſną Regentrudą mießkał. y dał mu Pan Bog ſyná/ ktorego Sygebertem zwáć chćiał. R myśląc komuby go do chrztu ś. dáć / y do wychowánia poruczyć miał: wſpomniał ná ś. Amándá/ ktorego z źiemie niewinnie wywołał/ y ßukáć go wßędźie kazał. ktory gdy do niego przyßedł/ vpadł krol do nog iego przepraßáiąc go/ á o ſyná proßąc/ áby go ochrzćił/ y do náuki ſwey y wychowánia przyiął. Długo ſię wzbraniał y wymawiał ś. Amándus/ boiąc ſię áby mu rzecz oná przyczyny do częſte° v dworu przebywánia nie dáłá. Ale zwyćiężony proſbą rádnych pánow/ przyzwolił. R gdy ono dźiećię chrzćił/ ktore tylo czterdźieśći dni miáło: ná modlitwę iego/ gdy ini milczeli/ przerzekło/ Am̄.

Syna dał na wychowanie Biſkupowi S.

Rok Páński 640. Ianá czwartego 1. Herákliußá 31.

1.
Theoph: in annal.
Papież wyrok Ceſarſki potępił.

IAn Papież zebráwßy Synod w Rzymie/ potępił on wyrok y Ecthesin Ceſárſki / y kácerſtwo Monotelickie / nic ſię ná Exárchę y żołnierze/ ktorzy przeßłego roku y kośćioł Láteráneńſki wyłupili/ y duchowne przednieyße rozegnáli/ nie oglądáiąc / áni ſię ich boiąc. A do tego nápiſał do Biſkupow Afryki/ áby toż vczynili. R záraz Byzácium/ Numidia/ y Mauritánia/ to ieſt/ Biſkupi w tych powiátách Monotelity y on Ceſárſki wyrok potępili: zá powodem y pobudką Máximá Opátá/ ktory do Rzymu iádąc/ Afrykę pierwey náwiedźić chćiał. y ták onego

Afryka potępia Monotelity.

go błedu korzeń podćiety był. y Pyrrhus w nádźieiey vstał/ ktory listem swo- Ex Epistola Agatonis Papæ.
im kácerstwo ono Papieżowi Janowi zálecał. A iż sie wzmiánká ostá- 2.
łá Máximá / z rzeczy przychodźi / oznaymić co to był zá człowiek / bo o nim Maximus co zacz
często sie mowá vdáwáć bedźie. Był rodem z Cárogrodu domu przezacne- był.
go / w Philozophiey y Theologiey ćwiczony. Poćiagnał go był Heráklius Codex Vatican: de
do pisánia swoich listow / ná ktorym vrzedźie przystoynie y z wielkim cnot Maximo.
przykłádem záchował sie. áż gdy kácerstwo Monotelickie do dworu sie
wkrádło: on sie boiac o sie/ klasztor sobie obrał w Chryzopolu/ y tám był nád Petrus Morinus.
inemi stárszym. Potym gdy widźiał/ iáko wschodne kośćioly ono Monote-
lickie kácerstwo przyimowáły / á lekárstwá nie dopuszczáły: puśćił sie do za-
chodnych stron / wszedźie przestrzegáiac áby sie chytrośćia ona heretycka v-
wodźić nikt nie dał. y wielka posługe P. Bogu czynił/ prawdy Kátholickiey
broniac/ o ktora potym iáko meczennik práwy y zdrowie położył.

A gdy vsłyszał Heráklius iż Jan Papież z inemi zachodnemi Biskupy 3.
y z Afrykáńskiemi Ecthesin iego / ábo ono wyznánie wiáry potepił: záwsty- Heraklius wstydzi
dźił sie. y stáwic swoiey dogadzáiac/ puśćił list po wszytkim páństwie/ oznáy- się swego o wie-
muiac / iż ono wyznánie y Ecthesis nie od niego wyszło / ále od Sergiuszá rze mandatu.
Cárogrodzkiego Pátryárchy/ ktory go do tego przywiodł/ iż podpisał/ y swo-
im imieniem wydáć kazał. To sie pokázuie z dźieiow Senatu Cárogrodz-
kiego/ gdy z Cesárzem Constánsem Máximá sadźili. ktory Constánsowi rá-
dźił/ áby ták vczynił iáko dźiad iego/ á kácerstwo swoie pismem odwołał/ y
sławe swoie oczyśćił. Lecz Heráklius nie vczynił inszego wyznánia Kátho-
lickiego/ áby był to náprawił co zepsował / okrom tego iż sie oney Ecthesin
záprzał. Tegoż roku vmárł Cyrus on Alexándriyski przewrotny y zły he- Cyrus vmarł he-
retyk/ á po nim tákiż nástał Piotr Monotelitá iádowity. O Pátryár- retyk.
chách Antyoskich iuż nie máß wzmiánki y o Jerozolimskich/ gdy wszytko Sá-
rácem ośiedli. Tylo ná szostym Concilium wspomináia Mákáriuszá Anty-
oskiego Biskupá/ ále iáko obwołánego heretyká.

Dágobertus krol Fránkow wypráwił posłá Rycháriuszá do krolá Sklá- 4.
wow ábo Słowakow / o wrocenie pobránych kupi poddánym iego. Przy Słowacy.
tym poselstwie to było znácznego: gdy rzekł krol Sklávow/ iż prágnie przy- Aimon lib: 4.
iáźni krolá Fránkow: poseł odpowiedźiał: Nie podobno sługom CHRI- cap: 23.
STVSOWYM ze psy przymierze mieć. A krol mu ná to rzekł: My sie czyniće Pogany Pan Bog
sługámi Bożymi/ á złośći wiele przećiw iego woley czyniće / dla tego nam na Chrześćiany
często dopuszczáia/ ábyśmy was iáko psy kąsáli/ y krzywdy sie Bożey nád nie- posyła.
pożytecznymi sługámi mśćili.

W Angliey on Eádbáldus krol Kánthuáriyski świát ten pożegnał/ 5.
zostáwił ná krolestwie syná Eárkonbertá/ ktory szeroko wiáre ś. w páństwie
swoim rozmnożył: y roskazał wyroki swemi / áby bálwany wszedźie wyrzu-
cone były. á żeby wszyscy post wielki pośćili / y vstáwił karánia ná niepostu- Post wielki.
szne. Corká iego Eártongatá do Fránkow do klasztorá Brige z wiela pá-
nienek záiáchálá. bo ieszcze w Angliey klasztorow pánieńskich nie było.

Pok P. σ41. Janá IIII. 2. Constántiná 1.

HEráklius Cesarz roku tego z ćiáłem sie rozdźielił/ w wielkim du- 1.
szey ćiáłá vtrapieniu/ miał niemoc wstydliwa y puchline. krolo- Heraklius Cesarz
wał lat trzydźieśći y iedno. Pokazał ná sobie co krolowie moga vmarł.
gdy sie z P. Bogiem złaczáia/ á co tráca / y iáko R. P. szkodza/ Theophanes.
gdy co przećiw P. Bogu y kośćiołowi ś. iego czynia. Mogł sie
nád inne Cesárze wielkim chwaleniem przekłádáć/ by był końcá pánowánia
swego nieszcześliwym przećiw wierze ś. postepkiem niezmázał. Po nim

Syn Heraklius-sow otruty od macochy. wstąpił Constántinus syn iego záchorzáły / tą korona w ktorey do grobu ociec iego niesiony był / koronowány / á kośćiołowi zápłáćił zá one korone śiedmdźieśiat funtow. Nie trwał iedno cztery mieśiace. Było miedzy ludźmi mnimánie / iż go Mártyná Cesárzowa mácochá iego otrułá / ktora po nim zá pomocą Pyrrhusá Pátryárchy / syná swego Herákleoná ná páństwo *Herakleon wygnany.* wsádźiłá / ná ktorym był ßeść mieśiecy. Bo sie nań Senat wzburzył / y nos mu vrznęli / y mátce iego iezyk vćięli / y obu ná wygnánie wypchali. Wybráli ná Cesárstwo Constánsá syná Constántynowego / wnuká Heráklinßowego / ktorego drudzy zwáli Constántynem iáko y oycá. My go zwáć Constánsem bedźiem. *Constans na Cesarstwo.*

2. Anastasius. Tegoż roku Jan Papież do oycow poßedł. Siedźiał rok y mieśiecy dźiewieć. Ten po wßytkiey Dálmáciey ábo Istriey wielkie pieniadze posłał ná wykupowánie wieźniow od Słáwow ábo Sklawow / ktorzy one strony wołowáli / y wßytki wykupił. boiac sie áby sie łákomstwo Cesárzow ná kośćielne skárby nie obroćiło / iáko sie zá Seweryná Pápieżá sstáło. y wolał iáko ś. Wáwrzyniec / ná bespieczne mieysce skárby kośćielne obrácáć. A też sam Dálmátą bedac / źiemkow swoich nedze żáłował. Z Dálmáciey y Istriey wyniosł lepße skárby / to iest kośći y reliquie śś. meczennikow / Wenáncyußá y Anástázyußá y Maurá / y innych wiele / y położyli ie v Láteranu wedle káplice ś. Janá Ewángelisty / ktora ozdobił y dáry nádał.] Stoi ießcze po dźiś dźień tá káplicá / y obrázy w niey z pozłoconych kámyßczkow / mátki Bożey y meczennikow. y wierße pod nimi. *W Dalmaciey Słowacy. Iałmużny przed zgubą. Anastasius.*

Rok P. 642. Theodorá 1. Costánsá 1.

1. Pyrrhus Pátriarcha do Afryki vćiekł. Pyrrhus Cárogrodzki Pátryárchá Monotelitá / bedac podeyrzány o truciżne podána Constántynowi Cesárzowi / y o zmowe z Mártyna / sam z śiebie złożył Biskupstwo / y vćiekł ná wygnánie dobrowolne do Afryki. śiedźiał lat dwie y mieśiecy dźiewieć. Ná iego mieysce dány iest Páwel tákże heretyk Monotelitá. Constáns záśiadßy Cesárstwo / bład y kácerstwo dźiádá swego rozmnażał. *Constans Cesarz heretyk.* Ná biskupstwá nie dawał iedno heretyki / y ná świeckie vrzedy tákże. Nikt mu sie nie opárł. Wßyscy wschodni Pátryárchowie byli heretykámi. Záchodźiły Sáráceńskie Máhometáńskie okrućieństwá y bluźnierstwá / ktoremi Chrześćiáństwo vćiśnione wielce było. Kośćioły łupili / kápłany zábiiáli / pánienki y mnißki sromoćili / ná pośmiech wierne dawáli. y nie był nigdy kośćioł Boży w onych kráiách ták strapiony / iáko wieku tego. O czym máło zostáło pismá / y one nedze bez końcá zámilczáne sa / iż y z pożalenia poćiechy nie máß / iáko Job mowił; prágnac áby iego nedze y słowá / ná kártách / ná ołowie / ná twárdym kámieniu pisáne były. Bárziey nas boli / gdy o boleśći náßey nikt niewie. *Wßyscy czterey Patriarchowie heretycy. Złe czasy barzo.*

2. Oswaldus krol zabity. Oswáldus on świety krol Nordhumbrow w Angliey ná woynie z Pogány / z krolem Merciorum / zábity iest. Modlił sie vmieráiac zá swoie woysko / á mowiac: Boże zmiłuy sie nád dußámi. Ciáło iego w klasztorze Lindefárneńskim położone / ále reka z rámieniem w krolewskim mieśćie schowána iest. Był bárzo nabożny pan / y iáłmużnik wielki. Po śmierći cudy sławny. Ziemia tą ná ktorey zábit / wiele sie chorob leczy ludzkich / y bydlecych. Co piße Bedá / y o innych cudách / ktore tám wylicza. Krolował lat dźiewieć. Nikt sie gorßyć nie ma táka śmierćia ták pobożnego krolá / ktory záwżdy świeckim krolestwem gárdzac / wiecznego prágnał / y o wiáre świeta / y oyczyzny obrone / iáko meczennik vmárł. *Beda lib: 3. cap: 12. & 9.*

Rok

Rok P. 643. Theodorá 2. Constánsá 2.

1. Theophan. *Mahometani kośćioł sobie buduią w Ierusalem. Krzyże obaláć kazáli.* Tyrius.

Haumár krol Sáráceńſki w Jeruzálem kośćioł Sekty ſwey Máhometáńſkiey budowáć począł/ále budowánie ono vpadáło. Pytał Żydow czym ſie to dźieie: á oni krzyż przećiwko poſtáwiony vkazáli ná kośćiele gory Oliwney. y gdy go zrzućić kazał/ budowánie ſie ſtánowiło. y ſtąd krzyże ná wielu mieyſc Sáráceni nieprzyiaćiele krzyżá ś. ſtrącáli.] Wielkim y koſztownym nakłádem ſkończył on kośćioł Haumár/y imiony ná iego opátrzenie y popráwę y ná lámpy nádał. Są ná nim Arábſkie piſmá/ kiedy ſie począł on kośćioł budowáć/y kiedy ſie dokonał. Doználi mocy Krzyżá ś. ábo ráczey Chryſtuſowey / iż dla niego poſtáwić kośćiołá nie mogli. Ták wiele kośćiołow było w Jeruzálem od nabożnych Ceſárzow pobudowánych/á żadnego Sáráceni ſobie nie wźięli/ ále wolno w nich wſzytkiego Chrześćiáńſkiego nabożeńſtwá dopuśćili. y to byłá moc Krzyżá ś. ábo tego co ná nim vmárł.

2. Athanaſius in Theodoro Papa. *Lupieżcá kośćiołow ſkarany.*

On Mauricius Greczyn/ przez ktorego Jſácius Exárchá kośćioł Láteráńſki w Rzymie z ſkárbow złupił/ podniozł ſie ná Jſáciuſzá/ y w Rzymie żołnierze ſobie vmowił/ áby iego ſámego ſłucháli y przyśięgą mu ſie obwiązáli. O czym vſłyſzawſzy Jſácius/wyſłał nań Doná wodzá z woyſkiem/ktory gdy do Rzymu wiáchał/ Senat y Rzymiánie do niego przyſtáli / á Mauricius do kośćiołá P. Máriey ad Præſepe vćiekł. Ten ktory kośćioły łupił/z kośćiołá pomocy ſzukał. Ale ſtámtąd wźięty/y z ſwemi przedniemi towárzyſzmi do Ráwenny wiedźiony / przed Ráwenną z roſkazánia Jſáciuſzá śćięty ieſt. Głowá iego do miáſtá ieſt wnieśiona. ktorą vyźrzawſzy Jſácius vrádowáł ſie/y ná rynku ią ná poſtrách záwieśił/á towárzyſze iego do więźienia dał. A ſam prędko pokarány od Bogá vmárł. y ták obá záraz łupieżcy kośćielni polegli. Był ten Jſácius z Ormiáńſkiey źiemie. po śmierći iego więźniowie oni wſzyſcy wolno puſzczeni ſą. Po Jſáciuśie był Exárchá od Ceſárzá Constánsá/ Pláto heretyk.

3. Concil: Lateran: ſub Martino. *Biſkupi z Cypru Katholicy.* Concil: Lateran: ſub Martino Papa.

W kośćiołách wchſodnych prawowierni Biſkupi/ktorzy ná ono kácerſtwo Ceſárſkie y Pátryárchow nie zezwaláli/do Papieżá ſie Rzymſkiego vćiekáli. Jáko Biſkupi z Cypru / ktorzy piſáli do Theodorá Papieżá iáko do oycá oycow/oświadczáiąc ſie/iż ná one nowe błędy nie zezwalaią/ ále ſie we wſzytkim liſtu ś. Leoná trzymáią / nic od oycow ś. nie odſtępuiąc. etc. Podpiſał ſie Sergius Arcybiſkup Cypru. Jerozolimſki też kośćioł/ od onych heretykow Monotelitow/ ktorym głową był Sergius Joppeńſki Biſkup/wźięty był. Ale Kátholicy wyſłáli Stephaná Doreńſkiego Biſkupá do Papieżá Theodorá / żáłuiąc ſie ná one heretyki. ktorego vczynił Papież ſwoim w onych ſtronách namieſtnikiem / áby onego wtrąconego Pátryárchę wyklął/y Biſkupy ktoreby on święćił/ z doſtoyności złożył. Ták y miedzy Sáráceny w źiemi ś. rządy ſwoie Papież ná heretyki rośćiągał.

Rok Páński 644. Theodorá 3. Constánsá 3.

1. Beda lib: 3. cap: 14. *Krol mnichem zoſtał.* Aimon lib: 4. cap: 30.

W Británniey v wſchodnych Anglow Sygebertus krol / oddawſzy kroleſtwo powinnemu ſwemu/ z nabożeńſtwá ku CHRIſTVSOWI wſzytkim wzgárdźiwſzy/mnichem zoſtał/ y potym od Peudy Merciorum królá Pogániná zábity ieſt. Dágobertus krol Fránkow máiąc ſam wſzytko cáłe kroleſtwo/ roku czternaſtego pánowánia ſwego / zezwawſzy ſyny y pány przednieyſze do Bigárgium / oznaymił im y piſány vkazał ſwoy teſtáment. w ktorym to co kośćiołom nádał potwierdza/ y ſyny obowiązuie áby mu wiáry dotrzymáli / ieſli

chcą áby też ich synowie onym to czynili. y żáluiac zá grzechy swoie/ kápláńskiey sie modlitwie żywy y vmárły záleca. etc.

Rok P. 645. Theod: 4. Constánsá 4.

1. *Theoph: & Phocius & Anastas: Bibliot: in Theod.* *Dysputácya Máximá z Pyrrhusem.*

TEgo roku w Afryce gdy Pyrrhus on Cárogrodzki Pátryárchá ná wygnániu bedac/ heretyctwem swoim kośćioł zárázić chćiał y od prawdy odwodźić: sprzećiwił mu sie Máximus ś. Opát y potym meczennik/ z ktorym iáwne przed wßytkiemi Biskupy y stárostą Grzegorzem Pátricem/ y pány przezacnemi w mieśiacu Lipcu w mieśćie Kárthágini gadánie y dysputácya stoczył. ktora wßytká wiernie wypisána/ y w kśiażnicy Wátykáńskiey po Grecku dochowána iest áż do tych nászych czásow/ y przełożył ia ná Łáćińskie Franciscus Turianus Societatis IESV. wßytká cále obiemá iezyki ná końcu tego Tomu osmego położona iest. Tá dysputácya Pyrrhus zwyćiężony rece podał/ y ná błedow swoich odwołánie do Rzymu do Papieżá Theodorá iáchał. gdźie gdy wßytkie herezye potepił/ od Papieżá vczczony/ y ná Pátryárchowstwo Cárogrodzkie przywrocony iest. y przy ołtarzu Papież iego stolice przy swoiey postáwił/ czczac go iáko Pátryárche Cárogrodzkiego.

Pyrrhus kacerstwo w Rzymie odwołał.

2. *Oczyśćienie Honoriuszá Papieżá od Máximá.*

Z tey dysputáciey/ to sie tu wyiać słusznie ma/ co do oczyśćienia Honoriuszá Papieżá służy/ ktorego heretycy potwarzáli/ iákoby w liśćie swoim do Sergiuszá Pátryárchy Cárogrodzkiego/ iedne wolą w CHRISTVSIE Pánie nászym wyznawał. Gdy go spytał Pyrrhus: Co mowiß Máximie/ o Honoriuśie ktory iedne wolą wyznawał? On powiedźiał: wyznał iedne wolą nie w bostwie y w człowieczeństwie: ále tylo w sámym człowieczeństwie. y mowi w liśćie onym do Sergiuszá: Nie miał Pan CHRISTVS dwu woley przećiwnych/ ćiáłá y duße/ iáko my mamy po grzechu/ ále tylo iedne ktora człowieczeństwo iego pokázowáłá. A iż to ták iest/ wspomniał tám członki y ćiáło/ ktorego bostwu przyczytáć sie nie godźi.] Ták oczyśćiony iest Honorius/ iż nic przećiw temu Pyrrhus mowić nie mogł. Dwie wole y dwoie dźiełánie są w CHRISTVSIE wedle dwu nátur/ ludzka y Boska: ále ieden chcacy y dźiełáiacy przez obie náturze wedle własnośći ich. Kto mowi iedną wolą y dźiełánie ábo operácya Boska y ludzka: pomießa nátury/ y Eutychiáńskiego bluźnierstwá nie vydźie.] A ná odwołánie kácerstwá onego/ sam Máximus z Pyrrhusem do Rzymu iáchał. y tám kośćioł ś. náwroceniem swoim vweselił/ á łáskáwośći oycowskiey v Papieżá doznał.

3. *Potwarz na Papieżá.* Martin: Papa epist: 16. Tom: 2. epist: R. P. Theoph: in Constant.

Gdy tá wieść do Cárogrodu o Pyrrhuśie przyszłá: heretycy zásmuceni do potwarzy sie vćiekli. rozgłośili/ y tym nietylo pospolite/ ále y Cesárskie vßy nápełnili/ iż Pyrrhus w Rzymie poimány od Papieżá/ y zwiazány/ poniewolnie do odwołánia y potepienia onego ártykułu przywiedźiony iest. Co sie z dźieiow Márćiná Papieżá poznáie.

Haumár krol Sáracenow/ on ktory krzyże zmiotáć kazał/ od Persy iednego zábity iest/ y odniosł złośći swey zapłáte. Ná iego mieysce postáwiony iest Hoámen powinny iego.

Rok Páński 646. Theodorá 5. Constánsá 5.

1. *Afrykáńscy Biskupi potepiáia Monotelity.*

BIskupi w Afryce Synody czyniac we czterech prowinciách/ Numidiey/ Bizácenu/ Mauritániey/ y Kárthágińskiey ábo Proconsulárskiey/ heretyki Monotelity potepili. á słyßac iż w Cárogrodźie pismá iáwnie ná bramách y kośćiołách záwießano/ áby wßyscy one błedy Monotelitow przyimowáli: rospisáli listy/ y do Papieżá/ áby Páwłá Cárogrodzkiego mniemánego Biskupá Monote-

lito

lite vkarały wyklał/ ieśliby się nie vpámiętał. pisáli y do sámego Páwłá/ áby się obaczył/ á kośćiołá ś. nowinámi nie rozrywał. Pisáli y do Cesárzá Konstánsá/ áby tegoż Páwłá od fałßu y kácerstwá odwodził. A sámi iáwnie wyznawáią/ iż od Oycow śś. náuki y podánia odstąpić nie mogą/ ktorzy iáko dwie náturze/ ták też dwie woli w Pánie náßym wyznawáli. Listy te ich wybráne są z Concilium Láteránenskiego zá Márciná Papieżá. Theodorus Papież vpomniał był miękko y łáskáwie Páwłá onego Cárogrodzkiego/ áby zá náuką Oycow śś. ßedł/ á kośćiołá Bożego kácerstwem onym Monotelitow nie rozrywał. Ná co gdy niedbał/ ostrze y z dobrym łáiániem y pogrożeniem nápisał mu drugi list. Ná ktory on odpisuiąc á pokorę zmyśláiąc/ vpor swoy chytro prowádzi/ dwu woley w Pánie náßym wyznáwáć się wzbrániáiąc. Zá co go potym Papież potępił y wyklął.

Secret: 2.

Ibidem.

Páwel Cárogrodski Pátryárchá wyklęty od Papieżá.

Rok P. 647. Theod: 6. Const: 6.

Gdy Gregorius Prætor ábo stárostá w Afryce/ przećiw Cesárzowi powstał/ á woyná sąsiedzka byłá: Sáráceni puśćili się do Afryki/ y porázíwßy Grzegorzá/ opánowáli one wielkie ziemie/ y postáwiwßy ná nie dań/ odiácháli.

1. Theoph: in Conf. *Afrykę opánowáli Saraceni.*

W Gálliey Dágobertus krol Fránkow dziewiętnastego dniá Styczniá duchá Pánu Bogu oddał. krolował lat ßesnaśćie. on to krol hoyny ná kośćioły/ ktory wielkie fundácye nádał/ kośćioły dziwnym y wielkim nákłádem pobudował/ świętym męczennikom CHRISTVSOWYM zwłaßczá ś. Dionyzyußowi y Mauriciußowi wielką cześć czynił/ y ś. Márćinowi. O nim pewna iest powieść y wiáry godna/ y od wßytkich ná on czás przyięta. Gdy Ansoáldus obrońcá kośćiołá Piktáweńskie° w Syciliey był/ á ná iedney wyspie máłey do nieiákiego Janá pustelniká stárego tráfił: rozmawiáiąc z nim/ spytał go stárzec: ieśli zna krolá Dágobertá? odpowie: iż go znam bárzo dobrze/ y żywot mu iego y obyczáie oznaymiał. A on powiedział: Obiáwił mi P. Bog przez sen tákie widzenie. Vczćiwa iákaś osobá stánęłá przedemną/ mowiąc: Wstań á modl się zá duße krolá Dágobertá/ ktory tey godźiny z ćiáłá wyßedł. y gdym to czynił/ vyźrzałem zdáleká ná morzu ßpetne czárty/ ktorzy związánego Dágobertá nieśli y trzęśli y bili/ y do Wulkanowych/ to iest/ podźiemnych mieysc nieśli. A owo z niebá z gromem zstępowáli miedzy wáły morskie/ mężowie piękni y świetni. y pytałem ich/ coby zacz byli? á oni rzekli: Jesteśmy Dionyzyus/ Mauricius y Mártinus/ ktorych Dágobertus ná pomoc wzywał/ y wnet duße one czártom wydárli/ y do niebá ią podnieśli śpiewáiąc Psalm: Błogosłáwiony ktoregoś ty Pánie wybrał y przyiął/ będźie mießkał w pálacách twoich. Tę powieść oznaymił Ansoáldus Audoenowi sekretarzowi krolewskiemu/ ktory potym był Biskupem w Rotomagu/ ktory to do historiey y kśiąg podał. y wspomina powieść tę Cesarz Lodowik do Hildwiná Opátá ś. Dionyzego/ ktora iest przy kśięgách Areopágity/ ktore on wykłádał. Pokázuie się czyśćiec y karánie doczesne po śmierći/ y przyczyná Swiętych/ y to co dla nich ná chwałę Boską czynim/ iáko im wdźięczno iest. Po nim dwá synowie iego ná krolestwo Fránkow wstąpili Sygebertus y Klodoweus.

2. *Dágobertus krol vmarł.* Aimon lib: 4. cap: 34.

Powieść o nim dziwna y pewna.

Swiętych pomoc y czyśćiec.

Rok Páński 648. Theodorá 7. Constánsá 7.

PAulus Pátryárchá Cárogrodzki Monotelitá/ widząc iáko się nań y ná iego kácerstwo oburzyły kośćioły zachodne y Afryki: námowił Cesárzá Constánsá/ áby táki wyrok nápisał ná wßytki Chrześćiány/ żeby się nikt nie spierał/ áni o tym swárzył/ ieśli iedná ieśli dwie wole y operácie są w Pánie náßym CHRISTVSIE:

1. Concil: Later: sub Martino. *Páwel Pátryárchá Cárogrodski radził milczenie o dwu wolách.*

 ále

Typus ábo wyrok Cesárzá o wierze.

ále áby o tym milczenie było / á stáre ś. Oycow y piąci Concilium postánowienie y potępienie heretykow/od káżdego przyimowáne było. W tymże wyroku/ ono pismo záwieszone v drzwi kościelnych w Cárogrodźie/ ktore Monotelitská herezyą pochwaláło/znieść y zdiąć kazał. Názwał ten wyrok swoy Typus. ktory potym Márćin Papież ná Concilium Láteráńskim zgánił y potępił. Bo pokryte w sobie kácerstwo miał. A choćiaż Honorius Papież toż rádźił y roskázował áby o tym milczenie było : ále to vczynił ná przodku poki bronić iedney strony heretyckiey nie poczęto. Lecz gdy iuż iáwnie náuczáli y pisáli o iedney woley náukę fałszywą : milczeć się nie godźiło / ále złe potępiáć/ á dobre chwalić przystało.

Anastas: Bibliote: in Theod. *Páweł Cárogrodzki wyklęty.* *Typum potępił Papież.*

2\. A Theodorus Papież widząc nieukaránego onego Páwłá Cárogrodzkiego/zebrawszy Synod/złożył go z dostoyności Biskupiey y wyklął iáko heretyká. Potępił też y on Typus iáko niesłuszny y kácerstwo pokrywáiący/ nic ná Cesárskie roskazánie niedbáiąc.

Theopha: in ann. Anastas: in Theod. *Pyrrhus się do herezyey wroćił.*

A gdy się Cesarz dowiedźiał/ iż Pyrrhus pokutną kártę Papieżowi oddał/ y błąd swoy y herezyą odwołał : posłał do Włoch ná mieysce Plátoná/ Olimpiuszá heretyká śmiáłego y zuchwáłego / ktory do Ráwenny przyiáchawszy/ wszytkimi sposoby ktorymi mogł/Pyrrhusá do śiebie do Ráwenny przyćiągał. y tám vstáwicznie nań nálegáiąc / przywiodł go do tego / iż się iáko pies do womitu wroćił / y prawdy się záprzał/ y pierwszą herezyą pochwalił. Záraz Theodorus Synod zebrał/ y w Rzymie v ś. Piotrá/Pyrrhusá wyklął y potępił. O czym wszytkim gdy się Cesarz dowiedźiał / iż Papież iego wyroku nie vczćił/y Páwłá y Pyrrhusá wyklął : srodze się rozgniewał/ y prześládowáć y vćiskáć Kátholiki począł. Náprzod ná posły się Papieskie oburzył/y w Cárogrodźie/ gdźie przemieszkiwáli/ ołtarz obálił y złupił / áby tám ofiáry ś. spráwowáć nie mogli. Wiele kápłanow Kátholikow do wieże posadzano/drugie wygnano/drugie bito. Co sam Márćin Papież wypowiáda.

Prześládowánie od Constansa. Vt supra in Concil: Lateran.

3\. *Sáraceni Cypr naiácháli.* Tegoż roku krol Sárácenow Cypr wysep náiáchał / y Konstáncią miásto zburzył / gdy Cesarz ná Kátholiki ręce swoie y moc podnośił / á iego niezbożnośćią nieprzyiaćiele rośli.

Rok P. 649. Marćiná 1. Constánsá 8.

1\. *Marćin Papież brzydźi się namową Cesárską.* In actis S. Audoeni apud Surium 28. Aug: cap: 8.

Theodorus Papież żywotá tego dokonał. śiedźiał lat śiedm y mieśiecy pięć. á pierwszeº dnia Lipcá wybrány iest ná iego mieysce Márćin z Tudertu z Tusciey. ktorego záraz po potwierdzeniu ktore tyránnowie wnieśli / iákoby ná pokazánie wdźięczności/ vżywał pilnie Cesarz Constáns / áby iego Typum , to iest / on wyrok o wierze pochwalił. Z czego się on nietylo wymowił/ále się y zbrzydźił prośbą oną/mowiąc: By wszytek świát nowe y od wiáry rożne náuki przyiąć chćiał / ia od náuki Ewángeliey y Apostolskiey / áni łágodnośćią/ áni śmierćią odwieść się nie dam. y dla tego prędko zebrał wielki Synod ábo Concilium w Rzymie / ná ktorym było sto y pięć Biskupow : y drudzy z Gálliey przyzwáni / ktore się Láteráńskie zowie. Był ná tym Concilium on Máximus Opát / y ten Papieżá pobudźił / áby tákie Concilium złożył. ktore tenże Martinus Papa zowie Concilium Powszechne. Ma w sobie Secretaria, ábo záśiadánia pięćioro/czynione mieśiącá Pázdźierniká.

Synod w Rzymie wielki. *Máximus w Rzymie.*

2\. Ná pierwszey Martinus Papa vczynił rzecz/ná heretyki się żáluiąc/ktorzy wćielenie Syná Bożego psuią/ á dla tego iedne wolą y operácyą w Pánie nászym kłádą / áby się dwu nátur w nim záprzeli. ácz tę concluzyą pokrywáią. iáki był Cyrus Alexándriyski / y Sergius / Pyrrhus y Páweł Cárogrodzcy Biskupi. y támże sam Papież o dwu woley y dwu dźielnych mocách

Concil: Lateran: sub Martino Papa.

w CHRISTVSIE, mądre y vczone kazánie miał. y potym ná inych zásiedze-
niach/ wßytko dowodnie ná heretyki/ zwłaßczá Cyrusá/ Sergiußá/ Pyrrhá
y Páwłá vkázuiąc/ y ich bluźnierskie listy czytáiąc/ y przećiw błędom ich wy- *Monotelite potępieni.*
wody z Pismá ś. y z oycow ś. czyniąc/ y księgi ich czytáiąc / potępili wßytkie
heretyki y stáre y nowe / á zwłaßczá tych czterech y z nimi Theodorá Bisku-
pá Pháránitońskiego / z ktorego pisánia bluźnierskiego wßyscy teráznieyßy
iad bráli / y onę Ecthesin Cesárzá Herákliußá ábo Sergiußá / y Typum Ce- *Ecthesis y Typus potępione.*
sárzá Constánsá/ zgánili y potępili/ y wßytkie ich towárzyße y pomocniki. y
ná nie vczynili dwádźieśćiá Kanonow y przeklęctw / wiárę práwowierną
Apostolską y oycow ś. wyznawáiąc/ á heretyki y fałßywe ich náuki potępiá-
iąc. y iáwnie y iásno wyználi/ iż w Pánie náßym są dwie wole/ Boska y ludz-
ka w iedney personie. A gdy sie wßytko skończyło / nápisał list swoy Marti- *Epist: 1. Mart: Tom: 2. ep: R. P.*
nus Papież do wßytkich wiernych/ ktory zowią Sinodalis ábo Circularis,
wielce vczony y nabożny/ do wiáry ś. sercá ludzkie vtwierdzáiąc/ á heretyki
y fałße ich vkázuiąc. á przy liśćie posłał dźieie tego wielkiego Synodu Lá-
teráńskiego / áby wßytkim iáwne y wiádome były. S. Amándus Tráie- *Amándus skłáda Biskupstwo*
kteński Biskup pisał do Papieżá Marćiná / żáluiąc sie ná zły żywot księżey
swoiey/ y dla tego prosi áby mogł od Biskupstwá wolnym być á ono puśćić. *Extat post dictum Concil: Rom: To: 3. Conc.*
Odpisuie mu Papież / áby trwał do końcá á złe karał / y skłádał / á wysługę
sobie v Páná Bogá iednał. Záraz mu też on list swoy Synodálski y dźieie
Synodu posyła/ y reliquie ś. o ktore prosił.
Zażył wielkiego męstwá ten Papież/ gdy żadnego z Pátryárchow Ká- 4. *Męstwo Marćin. Papieżá.*
tholiká z ktoryćhby pomoc mieć mogł nie miał. gdy Cesarz był heretyk y do
Włoch mándat on swoy Typus ná wykonánie/ y srogiego do tego vrzędni-
ká swego Exárchę posyłał: gdy świeża ießcze oná rána byłá od Isácyusá
Exárchy w złupieniu kośćiołá zádána: gdy Longobárdowie Ariani támże
we Włoßech páństwo swoie rośćiągáli: on mogąc trochę poczekáć / ná ták
zły czás nie pátrzył/ ále práwie woynę z Cesárzem záczął / przy prawdźie sto-
iąc / á nie dopußczáiąc áby co w wierze y rzeczách duchownych rządźić y
władnąć Cesarz miał. y listy po wßytkich kośćiołách przećiw iemu pisał y
Synody czynił/ y pismá one nań y v drzwi páłacow iego przybiiáć był gotow.
Kto sie ták wielkiemu sercu iego wydźiwuie? y pátrzmy w iákiey niebespie-
czności był/ á osobną od P. Bogá obronę miał.
Cesarz Constáns Olimpiußowi stárośćie ábo Exárchowi Włoskiemu 5. *Anastasius in Martino.*
roskazał / áby on iego Typus zmowiwßy sie z żołnierzmi Biskupom przyi-
mowáć y podpisowáć kazał. A iesliby żołnierze ná to nie przyzwolili; áby
Marćiná Papieżá poimał. A gdy do Rzymu Olimpius przyiáchał / wi-
dział wßytkie Biskupy Włoskie zgodne. á iáwnie Papieżá poimáć nie mo-
gąc / przy Mßey w kośćiele mátki Bożey ad Præsepe tákim go sposobem zá-
bić chćiał. Zmowił sie z sługą swym / gdyby mu Papież ćiáło Páńskie poda- *Marćiná Papieżá P. Bog obronił cudem.*
wał/ áby go w ten czás zábił. Lecz P. Bog ktory swoich broni/ sługę onego
iego oręźniká oślepił/ iż Papieżá widźieć nie mogł : á Papież Olimpiußowi
ćiáło Páńskie podał/ y pokoy oddał. co sam sługá potym ná sie zeznawał. A
widząc Exárchus iż ręká Boża byłá z Papieżem: vczyniwßy z nim pokoy/
y oznaymiwßy wßytko co mu było z nim czynić roskazano: puśćił sie z woy-
skiem do Sycyliey przećiw Sárácenom / gdźie dla grzechow woysku sie
Rzymskiemu nie powiodło.]
Lecz y do sámego Cesárzá pisał list Marćin Papież/ oznáymuiąc mu 6. *Mart: ep: 3. To: 2. ep: R. P.*
co ná onym Synodźie Rzymskim postánowił / z tákim iednák vmiárkowá-
niem / iż onego Typu iemu nie przyczytał / ále Páwłowi Cárogrodzkiemu.
W tym liśćie to mu przekłáda/ iż gdy krolowie wiáry ś. Kátholickiey docho-
wywáią y oney strożmi są/ P. Bog ich páństwá y R. P. pomnaża. A gdy
sie iey sprzećiwiáią/ sámi siebie y páństwá swoie gubią.

A máiąc

Mart: epiſt: 5.

Namieſtnik Papieſki ná wſchodnych kráiách.

A máiac o wßytkich świátá wßytkiego kośćiołách ſtáránie / piße do Janá Biſkupá Philádelphiey / zlecáiac mu moc ſwoie y namieſtnikiem go ſwoim czyniac / żeby po Pátryárchiey Antyoſkiey y Jerozolimſkiey / Kátholiki Biſkupy y kápłany dawał / á heretyki ſkłádał / y wßytkiego doyrzał / iákoby w onych złych czáśiech lud Boży bez prawdźiwych kápłanow nie był / gdy y Sáráceni y heretycy kośćioł Boży puſtoßyli / etc. Jeſt bárzo wdźieczne y vćießne piſánie / z ktorego ſie miłość wielka ku dußom ludzkim y moc Papieſka ná rzady wßytkich kośćiołow pokázuie.

Mart: epiſt: 12.

Tegoż czáſu / Páwłá Teſſáloniki Biſkupá dla tegoż heretyctwá ſrogim liſtem złożył y wyklał / y do iego kśieżey nápiſał / áby go zá Biſkupá / y żadney z nim społeczności nie mieli.

Epiſt: 13.

Wielka nedza kośćiołow.

Złe bárzo czáſy y wielkie vćiśnienie było ná kośćioł Boży. Sáráceni Máhometáńſcy ziemie Chrześćiáńſkie ośiadáli: Pátryárchie heretyki wtracone zá biſkupy miáły: Páweł w Cárogrodźie / Piotr w Alexándriey / Mácedonius w Antyochiey / wßyſcy heretycy. Jeruzálem Pátryárchy nie miáło / Ceſarz heretyk wßedźie heretyki ſtáwiły pomoc im dawał / y Papieżá Marćiná zábić kazał.

Zábić Papieżá Ceſarz kazał.

A iednák Papieżá Marćiná ſerce niezwyćiężone w ſwoim ſtátku ſtało / y nic z przyſtoyności y powinney do opátrzenia kośćiołow pracey nie vſtapiło. A tym dźiwniey / iż w ten czás był choroba ziety / iáko ſam świádczy o ſobie.

Epiſt: 15.

S.

Szukánie kśiąg S. Grzegorzá.

W Hißpániey Táio Biſkup Ceſárauguſty / vprośił ſie v krolá Chindáſwindá / áby go do Rzymu poſłał / ßukáć oſtátká kśiag ś. Grzegorzá / ktore zowa Moralium ná ś. Jobá. Bo cáłych nie mieli / y do ś. Leándrá Grzegorz ś. nie cáłe był poſłał. Przyiáchawßy do Rzymu / prośił Marćiná Papieżá / áby ich w kśiażnicách kośćielnych ßukáć kazał. ßukano ále náleść ſie nie mogły.

Extat apud Conc: Tolet: 7.

A Táio wprośiwßy ſie do kośćiołá ś. Piotrá / w nocy modlił ſie v iego grobu / proßac áby mu P. Bog one kśiegi obiáwił. y przyßłá w kośćioł wielka świátłość / ktora lámpy záćmiłá / y wielka liczbá oſob świetych.

Widzenie w kośćiele S. Piotrá.

Náco ſie Táio przeſtráßył y iáko vmárły zoſtał. A potym dwá ſtárcy biali przyßli do niego / y pośiláiac go ſpytáli: Po coś tu ták dáleko záiáchał? A on powiedźiał po co przyiáchał. y rzekli mu: w tey á w tey ſkrzyni te kśiegi ſa. On iuż oſtał ſie troche śmielßym / y pytał: Co to zá ludźie ktorzy tu weßli? A oni powiedźieli: iż Piotr y Páweł zá rece ſie wziawßy tu chodza / y inni z nimi wßyſcy Biſkupi y meczennicy / ktorych tu ćiáłá leża / y miedzy nimi Grzegorz świety. A on ſpytał / ieſli tu ieſt ś. Auguſtyn madry? Bo ſie też w iego kśiegách kochał. A oni powiedźieli / iż gdźie indźiey ieſt. y ták potym wßytko zniknelo. A ßedßy Táio do Papieżá Marćiná / ono mu wßytko powiedźiał / y kśiegi ſie w tey ſkrzyni ktora on vkazał / nálázły.

Rok P. 650. Marći: 2. Conſtánſá 9.

I.

Ochotá do náwrocenia Pogáńſtwá.

Apud Surium 15. Iunij & 1. Octobris & 29. Maij.

TEgo czáſu kilás świetych ludźi / gorácych w miłośći ku Pánu Bogu y ludzkiemu zbáwieniu / do Rzymu do Papieżá Marćiná przyßło / proßac áby im dał moc y błogoſłáwieńſtwo ná robote około Pogáńſtwá / ktore CHRISTVSOWI pozyſkowáć chćieli. Miedzy nimi był Londolinus Kámeráceńſki árcykápłan / y Amándus Biſkup Láodieńſki / y z nim Lándoáldus árcykápłan / y Amáncius dyákon.

Bez Papieżá nie śmieli.

Bo do tákiego żniwá nikt ſie nie pußczał / áż zá dozwoleniem y błogoſłáwieńſtwem nawyżßego páſterzá. wedle onego piſmá: A iáko kázáć beda ieſli ich nie posla? y tácy mieli záwżdy wielkie ßcześćie ná tákie Pogáńſkich duß połowy.

2.

Mart: epiſt: 14.

Ceſarz Conſtáns widzac iż onego iego Typu / ábo wyznánia wiáry / Marćin Papież nie tylo nie przyiał / ále y Synod zebrawßy potepił y przeklał /

kał/ iáko lew ryczący/ podußczony od onego wyklętego Páwłá Cárogrodzkiego Monotelity/ wysłał Theodorá Kálliopę stároste ábo Exárchę ziemie Włoskiey do Rzymu/áby z żołnierzmi y mocą Papieżá poimał. Ná ktorego trzy potwarzy w Cárogrodźie wymyślili: Jedne/ iż odmienił wiárę od Oycow podáną. Drugą/iż sie z Sáráceny przećiw Rzymskiemu páństwu zmawiał. Trzećią/ iż przećiw czći Bogárodzicy Máryey mowił. Z temi potwarzámi przyiáchał Kálliopá do Rzymu. Kálliopá wysłány ná Papieżá. Theoph: in Annal: Græc. Mart: epist: 15. & 16.

Wysłał przećiw iemu Papież księżą swoie/ witáiąc go/ á on sie też przyść do Papieżá ná iego vczczenie obiecał. Był w ten czás chory ná nogi ś. Márćin/ gdy po kilku dni w nocy Kálliopá ná kośćioł Constántyná posłał żołnierze/ktorzy wßytkie świece y świeczniki kośćielne obálili y popsowáli/y dom y mießkánie Papieskie obtoczyli. A gdy przyßedł Kálliopá z Theodorem komornikiem/á one nań potwarzy przed księżą wßytką kładł: księżą záwołáli: przeklęty kto ná Márćiná mowi/ áby w iedney kresce wiárę odmienił. y powiedźiał mu Papież/ iż z Sáráceny nigdy żadney spráwy nie miał/ á niektorym wiernym vbogim miedzy nimi iáłmużny posyłał. A naświętßey Máryey ktorą wßyscy Oycowie Kátholiccy mátką Bożą zowią/ kto nie czći y iey sie nie kłánia/ niech przeklęty będźie/ y tu y ná onym świećie. Przydał potym iną nań winę/ iż nie porządnie y nie wedle praw wybrány ná Papiestwie záśiadł/ przyczyny nań ßukáiąc. Papież mogąc sie odeymowáć/ gdy go do tego duchowni iego pobudzáli/ niechćiał ich słucháć/ ále dla rozlania krwie/ gdy mu iść Kálliopá do siebie kazał/ ßedł. Potwarzy ná Papieżá.

3. Potym w kilká dni/to iest dwudźiestego dniá Czerwcá/ktorego ś. Sylweryußá tákże od Cesárzá wygnáncego wspominamy/ w nocy domowniki y księżą Papieską zámknąwßy/wźięto ś. Márćiná/y tylo z ßesćiá sług do portu prowádzono/ y ná morze postano/ y miedzy Cyklády wyspy/ ná iedne z nich Náxia ábo Náxe názwáną/ná wygnániu y srogim więźieniu/łodki do ziemie nie przypußczáiąc/ rok cáły głodem y niedostátkiem trapiony był. Żywnośc y potrzeby/ ktore wierni przynośili/ żołnierze sámi z łáiániem bráli. chćiał go Cesarz tą nędzą odmienić/ á do swoiego kácerstwá przywieść/ ále nic nie otrzymał. y ták bez sądu/ bez Synodu/ bez żadnego práwnego postępku/ bo wiedźieli/ iż nawyżßego Biskupá nikt nie sądźi/ tyráńskim práwem wyrzucono z Rzymu obrońcę prawdy y wiáry Kátholickiey. Márćin Papież poimány y záwieziony. Audoenus in vita S. Eligij cap: 34. Surius 1. Decemb.

O tym poimániu y wygnániu ś. Márćiná Theophanes Grecki ták krotko nápisał: Dźiewiątego roku pánowánia swego Constáns wnek Heráklußá/ gdy sie o tym dowiedźiał (co sie w Rzymie przećiw heretykom stánowiło) ś. Márćiná y Máximá do Cárogrodu przywiedźione y męczone/ do Chersony/y inych stron zágnał/ y drugie zachodne Biskupy dręczył.] Theoph: anno 20, Heracl.

4. Tegoż czásu troche przed ś. Márćinem/ poimány iest w Rzymie ś. Máximus/ ktorego iáko gośćiá vbogiego łácno było wiązáć: y zásłány do Cárogrodu/ gdźie stárzec w ośmidźieśiąt lat blisko/ przećiw wßytkim pánom y heretykom ták mocno stánął/ iż stopy iedney od prawdy Kátholickiey nie vstąpił/ iż go moc Cesárska nie przemogłá/ y męki wßytki nie zwyćiężyły/ áni od prawdy Kátholickiey y w iedney kresce odwieść nie mogły. Ten iego dźieie wypisał/ ktory nigdy od boku iego nie odstępował. Przywiedli go do Cárogrodu/ y bosego y nápoły nágiego po vlicách wlekli. ßedł przy nim Anástázyus iego vczeń: obu do przykrey ćiemnice wrzucono. A po kilku dni wiedźiono go do pálacu/ gdźie wßytek Senat śiedźiał/ y tám ieden z nim mowny y wykrętny mowę záczął/ w ktorey/ nic ná iego czći godną stárość bączenia nie máiąc/ słowy łżył y sromoćił. Ná co gdy mu pokornie odpowiádał: vstá iego zámykał.kładł nań wiele potwarzy ktorych dowieść nie mogł. Zwał go zdraycą Cesárskim y Rzeczypospo: ktory Sáracenom Alexándrią/ Máximus w Rzymie poimany. Męstwo Máximá. Więźniem w Cárogrodźie. Sąd o Máximie, zelżywy.

y Egypt y Penthápol wydał. y przywodźili nań fałßywe świádki. A on wßytko ſkromnie y pokornie zbiiał.
5. Przyzwáli y vczniá iego Anáſtázyuſzá/ y grożąc mu pytáli go áby powiedźiał/ iáko Pyrrhuſá Pátryárchę w Rzymie áby do Papieżá przyſtał/ męczono. On powiedźiał/ nie tylo go nie męczono/ ále bárzo vczczono. Zá to ſłowo pogębki y poßyikowánia mu dáiąc/ wrzućić go zás do więźienia kazáli.
Máximus ná wygnanie wyſłany. Nápráwowáli ná Máximá ine od Pátryárchy gadánia z nim y rozmowy/ chcąc go od prawdy odwieść/ ále on wßytkim vſtá zámykał/ dwu woley y dwoygá dźiełánia ábo operáciey broniąc. Grozili mu śmierćią: á on mowił: Niech to będźie co P. Bog o mnie poſtánowił. y potym Ceſarz y Pátryárchá ſkazáli go ná wygnánie/ do miáſteczká Pizya zwáne ná końcu gránic Rzymſkich/ á Anáſtázyuſzá do Perby/ á drugiego iego vczniá do Meſebriey. Sześć lat Máximus ś. tych roſkoßy záżył/ y z ſwemi vczniámi/ iáko ſie niżey oznaymi.

Rok P. 651. Marćiná 3. Conſtánſá 10.

1.
Marćin Papież do Carogrodu przywieziony.
MArćin Papież od nieprzyiaćioł ſwoich z Náxu wyſpu do Cárogrodá przywiedźiony ieſt/ w wielkiey nędzy/ śiedmnaſtego dniá Liſtopádá. Przychodźili do niego do brzegu/ gdy w łodźi leżał chorym (bo był/ iáko mowi Apoſtoł/ widokiem Anyołom y ludźiom) ludźie źli/ ktorzy mu ſromotnie łáiáli y z niego ſię vrągáli. A wieczorem przyßedł piſarz Ságoleut z wielką ſtrażą/ wźiął go do wieże/ ktorą zowią Prándiáreá/ roſkázuiąc áby o nim nikt nie powiádał.
Epiſt: 15.
Z wieże piſánie Papieſkie.
Stámtey wieże te ſłowá piße ś. Marćin: Czterdźieśći y śiedm dni dźiś wyßły/ iáko ſię áni zimną áni ćiepłą wodą pokropić nie mogę/ wßytekem wyćiekł y vpadł/ etc. Leżał w oney ćiemnicy ś. Papież dni dźiewięćdźieśiąt y trzy/ z żadnym człowiekiem rozmowy nie máiąc. á potym zebrał ſię Senat/ y przynieść go/ bo chodźić nie mogł/ ná ſtołku przed one pány kazano.
Przed Senat Papież przywiedziony.
Tám pierwßy Senator kazał mu ſtáć/ á ſłudzy powiedźieli/ iż ſtáć nie może. A on go trzymáć/ áby przedſię ſtał/ roſkazał. Tám mu rozmáite łáiánie y potwarzy zádawano/ y świádki fałßywe przywodzono. A gdy chćiał co odpowiádáć przez tłumáczá/ tłumáczowi łáiano. A Papież nákoniec rzekł: Proßę was przez Páná náßego/ vczyńćie rychło ze mną cośćie vmyślili. Pan wie iż mi dáry wielkie daćie/ gdy mię ktorąkolwiek śmierćią zábiiećie.

2.
Ná ſalę wielką wywiedziony.
Wynieśli go potym ná wielką ſalę/ gdźie ſię lud wßytek ſchodźi/ tám gdźieby był mogł Ceſarz przez kraty nań pátrzyć. y tám nań on ſtárßy Senator wołał: Pátrz iżeś Bogá opuśćił: otoż ćię też Bog opuśćił. y kazał
Przeklinać go kazano.
go wßytkim ludźiom przeklináć/ y przeklináli go. okrom dwudźieſtu mężow/ ktorzy wiedźieli/ iż Pan Bog pátrzył ná to co ſię dźiało. Zátym go kátowie
Sromocenie Papieżá.
zwlekli z ßáty kápłáńſkiey/ á drugą ſuknią wnętrzną nápoły rozdárli/ y żelázá ná ßyię y ćiáło włożyli/ y ták go wlekli z pálacu przez miáſto áż do domu ſądowego/ á miecz przed nim nieśiono. Wielkiego bolu záżył/ y ná dußy wſtydząc ſię/ bo był iáko obnáżony/ y ná ćiele ono ßárpánie y powłoczenie ćierpiąc.
Ćierpienie iego.
y wrzućili go miedzy mężoboyce do więźienia. A po godźinie do ćiemnice Dyomedeſá zwáney zwiazánego po wſchodách wlekli/ gdźie dla tárgánia bliſki był śmierći. y gdy go ná łáwie w onych okowách położyli/ od zimná práwie vmierał. Niewiáſty w onym domu niektore miłośierne pomoc mu nie śmiáły. iedná ſię iednák do oney ćiemnice wkrádłá/ y wźiełá go ná ſwoie łożko/ y obwinełá wedle potrzeby. Leżał bez mowy áż do wieczorá. A wieczor poſłał do niego Gregorius ſtárßy nád komornikámi Eunuchus ſwego ſtárße° ſługę z potrawkámi/ ktoremi go ochłodźił/ y ziąć z niego okowy kazał.

3. A názáiutrz Páweł on fałßywy Pátryárchá Cárogrodzki vmierał/ y náwiedźił go

wiedźił go Ceſarz / y powiedźiał co ſie dźiało z Marćinem Papieżem. A on
weſtchnawſzy á do ściány ſie obroćiwſzy / rzekł: Nieſtety / y to ſie ſſtálo ná
przyczynienie ſadu ábo potępienia mego. Spytał Ceſarz: co to ieſt? Od-
powie Páwel: Jáka to wielka ſrogość / iż Papież to ćierpi? y záklał Ceſá-
rzá / áby dáley nic wiecey Papież nie ćierpiał. O czym vſłyſzawſzy ś. Marćin /
záſmućił ſie. bo ſie kwápił do P. Bogá / áby był biedzenia ſwoiego dokonał.

Patryarcha Páwel iáko vmieral

A gdy Páwel on vmárł / á Pyrrhus ſie znowu ná one ſtolice Biſkupią 4.
Cárogrodzką ćiſnął: Ceſarz poſłał do Marćiná Papieżá do więzienia De-
moſteneſá piſárzá y z nim ine pány / ktorzy mu rzekli: Ceſarz ći powiedźieć
kazał: pátrz w iákieyeś pierwey czći był / á ná coś przyſzedł. Nikt tego nie ieſt
tobie przyczyną iedno ty ſam. A Papież ná to nic odpowiedźiał iedno rzekł:
Chwalá y dźieki ze wſzytkiego Bogu nieśmiertelnemu krolowi. y pytáli go
o Pyrrhuſá / ieſli ſam z woley ſwey czyli z roſkazánia do Rzymu iáchał? Po-
wiedźiał: z dobrey woley ſwey przyiáchał / do odwołánia ktore ná piſmie dał.
Przymuſił go kto? rzekł: Nikt / ſam dobrowolnie to vczynił. Y pytáli ieſzcze:
iáko go przyiął Theodorus Papież / y kto go żywił? odpowiedźiał: Przyiął
go iáko Biſkupá / y dał mu y wſzytkim iego / napięknieyſzy chleb y wino. Bo
tákie ś. Piotr z imion ſwoich karmi. Pytayćie Platá Patriciuſzá ktory tu ieſt /
á był przy tym w Rzymie / co ſie z Pyrrhuſem w Rzymie dźiało / y inych ktorzy
ná to pátrzyli. A zemną czyńćie iáko wam P. Bog dopuśćił. Byśćie mie ná
ſztuki rozśiekáli / z kośćiołem Cárogrodzkim ſpołecznośći niechce. Doznay-
ćie / naydźiećie iáka ieſt łáſká Boża w ſługách Bożych. Niech tu przyidźie
Pyrrhus / ktory tylekroć wyklęty ieſt. A oni poſłowie tákiemu ſie ſercu dźi-
wuiąc / odeſzli.

Rozmowá z poſły Ceſarſkiemi o Pyrrhuśie.

Męſtwo Marćina Papieża.

Był w oney wieży Diomedeſá / ś. Marćin dźiewiećdźieśiąt y trzy dni. y 5.
dano mu znáć że go ná wygnánie poſłáć miano / y żegnał ſie z ſwoimi z płá-
czem y z weſelem / y wypił káżdy po kubku z miłośći. Papież mowił z weſołą
twarzą: Nie płáczćie / ráczey mi rádowáć ſie pomagayćie. A iednemu ktore-
go bárzo miłował / rzekł: Przydź ſám pánie bráćie / day mi pokoy: to ieſt / day
mi ſie obłápić y cáłowáć. A on gorzko y boleſno płákał / ⁊c. Y przyſzedł piſarz
y porwał go w dom ſwoy / á po kilku dni dowiedźieliſmy ſie / iż go do Cher-
ſony táiemnie w łodce ná wygnánie záprowádzono.]

Marćin Papież na wygnanie do Cherſony.

Y ták pod pánem Chrześćiáńſkim tráfił ná Deciuſzá y Dioklecianá / ktory 6.
go długim męczeniem zábiiał. O ná iáki widok ono miáſto głowá wſzytkich
wſchodnych kroleſtw pátrzyło? Biſkup wſzytkich Biſkupow / ſędźia powſze-
chnego kośćiołá / wiedźiony w pętách / ná poły nági / ná śmiech oczom wſzytkim
vkazány / w turmách trapiony / głodem y źimnem morzony / niemocą vtrá-
piony / y wſzytkimi vćiſki znędzony. kto ná to pátrzyć mogł? A z drugiey ſtro-
ny / nikt náden ſzcześliwſzy y z dawná tákim męczeńſtwem ozdobiony nie był.

Przypátrzmy ſie / iáko Páwel on ktory wſzytkiego był przyczyną / gdy nie- 7.
winny Papież obrońcá prawdy ćierpiał: do ſadu Bożego wezwány ieſt / y
ſam ſie przed śmierćią potępił / y niewinnego onemi ſłowy / iáko ieſt wyżſzey /
oczyśćił: iáko oná Piłatowá żoná / do Ceſárzá mowiąc: Przeſtań go trapić /
nic ſpráwiedliwemu nie czyń / ⁊c. Sam ſie zá herctyká potępił / á Marćiná zá
práwowiernego y obrońce prawdy Kátholickiey przyznał. Prawdá ták iego
ſumnienie przypárlá / iż przećiw ſobie mowić muśiał. Nie było nigdy
ieſzcze ták iádowitego Ceſárzá / ktoryby Papieżowi naywyżſzemu w Chrześći-
áńſtwie Biſkupowi / ták wiele złego czynił. zá co iákie karánia odnośił / ſłu-
chay ſámych Grekow. Gdy ták / práwi / kośćioł od niezbożnych krolow y Bi-
ſkupow zámieſzány był: v Zábitanu y Jermuchanu woyſko Rzymſkie pobi-
to. Potym w Páleſtynie w Cezáreey y w Jeruzálem żołnierze poimáni ſą.
Egypt do końcá zginął. y wiele morſkich wyſpow / y wſzytko niemal páńſtwo

Vmieráiącego Pawła świadectwo.

Karanie złego paná.

Cedren: in Heracl: anno 20.

Rzymskie nieprzyiaćiel pośiadł. Woysko drugie Rzymskie w Pheniciey zginęło/ wszytek lud Chrześćiáński zwoiowány bez końcá. Aż kośćielny prześládownik (ten to Constáns) w Syciliey w łáźni Dáphnes zábity iest.] Poty ten Greczyn.

8. Tegoż roku Osuwi krol Angliey zá zdrádą iednego przyiaćielá zábity iest. ktorego krolá wielkie cnoty wysławia Bedá. O pokorze iego tę powieść wypisał: Gdy Aidanowi Biskupowi koniá dárował: ácz on pieszo chodźił/ ále sie drugdy wody tráfiły w drodze y drogi złe: Biskup potkawszy vbogiego/onego mu koniá y z vbiorem krolewskim dał. O czym dowiedźiał sie krol/ y gdy do niego przyszedł/ rzekł mu: Abo v mnie podleyszego koniá dla vbogich nie było? dla ćiebiem ia tákiego obrał/ ábyś sam ná nim ieźdźił. A Biskup rzekł: R milszy tobie krolu syn kobyli/ á niżli Syn Boży? y szli ná obiad. A krol iż był z łowu przyiáchał/ skoro sie rospasał: vpadł do nog Biskupá/ prosząc áby mu odpuśćił/ obiecuiąc nic nápotym áni mowić/ áni sądźić/gdy rzeczy násze synom Bożym rozdáwáć będźiesz. A Aidanus sie zádźiwił/ y prośił áby z weselem do stołu śiádał. y gdy sie v stołu krol rozweselił: on płákáć począł. Spytał go iego káplan/czemuby płákał? á on odpowie iezykiem ktorego krol nie rozumiał: Nigdym tákiego krolá nie widźiał/ źiemiá go tá nie godna/ rychło od nas porwány będźie. y ták sie spełniło. Sam też prorok zá nim dniá dwunastego poszedł. dniá ostátniego Sierpniá.

Beda Epitom: & hist: lib: 3. cap: 14.

Osuwi krol zábity.

Pokorá krolá Osuwy.

Rok P. 652. Marćiná 4. Constánsá 11.

1. Przyiáchał do Chersony ś. Marćin Papież zá czarnym morzem/ ábo Pontum Euxinum, dniá piętnastego Máiá/ gdźie zły bárzo y głodny kray/y ludźie Pogánie bárzo nieludzcy. y pisze sam o swey nędzy do iednego przyiaćielá w Cárogrodźie. O chlebie/ práwi/ tylo sám słyszym/ ále go nie widźim/chybá ći co po sol przyieżdżáia/ trochę pszenice przywożą. Dźiwuię sie iż ze Włoch potrzeb dla mnie nie przysłano/czego ieśli nie będźie żyć tu nie możem. Jeśli posla co pszenice/ winá y oleiu/proszę prędko mi pośli/iáko możesz. Zá táką łáskę Apostoł Philipensom dźiękuie. Jeśli pielgrzymy Piotr ś. żywi w Rzymie/ á nas ktorzyśmy włáśni słudzy iego/ á choćiaśmy krotko mu służyli/ iáko opátrzyć w tákim wygnániu y nędzy nie ma? Prośi też o korzenie dla chorob swoich/ áby mu kupiwszy posłał. A w drugim liśćie pisze/ iż kupił tylo korzec pszenice v tych co po sol przyieżdżáia/ y to bárzo drogo. zá cztery złote w mieśiącu Septembrze. Dźiwuię sie tákże iż ze Włoch nic nie ma/ iż sie boią tám gdźie sie bać nie potrzebá/ á prośi áby w wierze práwey mocno stali. O ćiele mym/práwi/ niech sie to sstánie co P. Bog chce/ w iego sie rządzenie poruczam. Blisko mi iuż P. Bog: á o coż sie frásowáć mam? &c.

Mart: ep: 17.

Marćin Papież iáką nędzę ćierpi.

O korzenie prośi.

Mart: ep: 18.

2. A w Rzymie Cesarz przez Kálliopę stárostę roskazał inego Papieżá obieráć. Kśięża Rzymscy długo sie zbraniáli/ ále sie boiąc/ áby Cesarz mocą iákiego heretyká nie dał/ obráli zá namiestniká nie zá práwego Papieżá/Eugeniuszá syná Rufianá/człowieká dla iego wielkich cnot y miłośierdźia nád vbogimi/ wszytkim miłego.

Anastasius.

Namiestnik Papieski w Rzymie obrány.

A w Cárogrodźie z wielką pracą/ bo mu sie sámi heretycy sprzećiwili/ on Pyrrhus co sie dwákroć wiáry záprzał/ ná biskupstwo Cárogrodzkie posádzony iest. Dla ktorego/Bogá y prawdy odstąpił/ y ná ktorym cztery tylo mieśiące śiedząc/ ná sąd Boży porwány iest. Ták sie zyśćiło: Zepchnąłeś ie Pánie gdy sie podnieśli/ sstáli sie opuszczonemi/ zginęli dla złośći swoich. Obraz ich iáko sen w niwecz obroćisz. &c.

Pyrrhus záś ná Cárogrodskim Biskupstwie krotko.

Psalm: 72.

Rok Páński 653. Marćiná 5. Constánsá 12.

1. Anaſtaſius. *Piotr Cárogrodzki Pátryarchá w Rzymie odrzucony.*

NA mieyſce Pyrrhuſá w Cárogrodźie ná ſtolicę one náſtąpił Piotr tákże heretyk Monotelitá / ktory gdy do Rzymu do Eugeniuſzá wyznánie wiáry ſwey proſząc o vczeſtnictwo y ſpołeczność poſłał / á ono wyznánie ſłowy zágmátwał / á dwu woley y dwoygá dźiełánia ábo operáciey nie wyznał: odrzucony ieſt / y lud ſam Rzymſki y Senat Eugeniuſzowi Mſzey ſpráwowáć nie dopuśćił / áżby obiecał onego heretyká nie przyimowáć. y obaczył Ceſarz / iż z Rzymiány około heretyctwá trudno co przewodźić.

Tolet: 8. *Poſt wielki.* Can: 9. Can: 10. *Wybieránie krolá od Biſkupow.*

Synod w Tolećie oſmy zá krolá Recceſwindá / oycow piećdźieśiat dwu. Tym ktorzy poſtu wielkiego nie poſzczą / táką dáią pokutę / áby do ſtołu Bożego nie chodźili / á cáły on rok pośćili. Tám o obieraniu krolá Hiſzpáńſkiego práwo vczynili / áby go Biſkupi z pány przednieyſzymi ábo tám gdźie vmrze ábo w głownym mieśćie wybieráli.

2. *Zydowie poniewolnie ochrzczeni.*

Przy tym Synodźie ieſt liſt Zydow w Hiſzpániey zá Syſenándá krolá poniewolnie pochrzczonych / do krolá Recceſwindá / w ktorym mu práwdźiwe y ſzczere wiáry ś. Chrześćiáńſkiey dochowánie obiecuią / y ná wſzytkie ſię karánia ieſliby w czym nie dotrzymáli / podáią. Jednák z nimi záwżdy byłá praca Biſkupom / y ledwie ieſt ktory Synod w Hiſzpániey / w ktorymby o ich napráwie práwá nie było.

Beda Epit: hoc anno & hiſtor: lib: 3. cap: 21. *Krol w Angliey náwrocony Pendá.*

W Angliey nie máły ſię Pogáńſtwá poczet do CHRISTVSA przygárnał. Pendá krol ſyn Pendy / biorąc zá żonę v Oſuwy krolá Nordhumbrow / ináczey mieć iey nie mogł / áżby wiárę Chrześćiáńſką przyiął. o ktorey gdy mu iáka ieſt oznaymiono / rzekł wzruſzony ſłodkośćią y prawdą iey: By mi dobrze pánny nie dano / ia chcę być Chrześćiáninem. y wiele ludźi z ſobą poćiągnął do zbáwienney wiáry. Dano mu do iego kroleſtwá kápłany / Ceddá / Addá / y Betá / y Diumá. etc. Oſytá pánienká tego roku męczeńſką koronę wźiełá támże w Angliey. Pátrz w iey żywoćie. Judokus ſyn krolá Britonow wzgárdźiwſzy świátem y kroleſtwem / puſtelnikiem we wśi Pontynie dokonał.

5. Octobris. 3. *Krolewic mnichem.* Sigebertus hoc anno.

Siodmy dziw świátá obálony.

Sáráceni iáko pſowáć y pośiádáć Rzymſkie páńſtwo poczęli / y ná morzu ſzkody czynić nie przeſtáli. Máhuwiás wodz ich wroćiwſzy ſię do Rodu / onego chłopá miedźiánego Coloſſum, ktory był śiodmym dźiwem ná świećie / w porćie Rodu pokruſzył / y Zydowi iednemu przedał. Miedzy nogámi chłopá tego okręty chodźiły / wyſoki był ſto dwádźieśćiá ſtop. Obálił ſię iuż był trzęśieniem źiemie / ále cáły do tego czáſu zoſtawał. Ten koniec máią tego świátá dźiwy. Zwoiowáli też Sáráceni Armenią / gdy Ceſarz ſpał / á tylo ná czynienie ſzkod kośćiołowi czuynym był. Wznawiáło ſię w Armeniey kácerſtwo Mánicheyſkie / o ktorym nápiſał Petrus Siculus, ktory żył roku Páńſkiego 870. ktorego kśięgi ná Wátykánie nálezione / przełożył ie ná Łáćińſkie Iacobus Sirmundus Societatis Ieſu, Páryſki Doktor.

Rok P. 654. Marćiná 6. Conſtánſá 13.

1. Anaſtaſ: Bibliot. *S. Marcin Papież ná wygnániu męczennikiem dokonał.* In vita S. Eligij Sur: 1. Decembris. Greg: 2. ep: ad Leonem Iſaur.

MArćin Papież w Cherſonie w nędzy y vtrapieniách wielkich męczeńſtwo ſwoie wypełnił. Cudámi y zá żywotá y po śmierći ſławny. Zá żywotá ślepego / piſze Audoenus Biſkup Rotomagu / ſámą modlitwą oświećił / y oczy mu przywroćił. V grobu iego / piſze Grzegorz wtory Papież / wiele ſię niemoc leczy. Czego wſzytek kray połnocny świádom ieſt. Ná mieyſce iego on Eugenius namieſtnik iego náſtąpił / ktory w ſześć mieśięcy potym dokonał.

Theoph: anno 13. Conſtant.

Máhuwiás wodz Sárácenow zebrał wodne woyſko / y chćiał ſię puśćić do Cárogrodu. Záſzedł mu z ſwoią Armatą Conſtáns Ceſarz / y zwiodſzy bi-

 twę /

Constans poráżony.

twe/przegrał. y morze sie ze krwi iego żołnierzow zárumieniło. A sam ták vszedł: syná iednego trebáczá w száty swoie vbrał/ ktory wsiadszy w Cesárski okręt Cesárzowi vćiekáć kazał/ á sam sie iáko Cesarz nieprzyiaćiołom vkazał/y wiele ich pobiwszy/sam też zábity iest/y swoią śmiercią Constánsá wybáwił.

2. Paulus Diac: de gestis Long: lib: 4. cap: 48.

S. Ian o Ariána mowi.

Rotharis krol Longobárdow Ariánin po roku 16. pánowánia swego vmárł/ v kośćiołá ś. Janá pogrzebiony. Do grobu iego ieden sie zákradł/y pobrał co ná ćiele było / y vkazał mu sie Jan ś. mowiąc: Czemuś śmiał dotykáć sie ćiáłá tego człowieká/ktory ácz źle wierzył/ále sie mnie odlecał? Otoż do kośćiołá mego nigdy nie wnidźiesz. y ták sie sstáło. iákoby go kto dawił/ gdy wniść do kośćiołá chćiał. Co mi/powiáda Paulus diaconus, ten oznaymił/ktory ná to pátrzył.] y niewierni iáko świecką poćiechę máią/ktorzy sie świętym odlecáią.

Rok P. 655. Vitáliana 1. Constánsá 14.

1. Anastasius Bibliothecarius in Vitaliano.

Constans czyni się Katholikiem.

EVgenius po ś. Marćinie ná Papiestwo wstąpiwszy / sześć tylko mieśiecy żył / ácz dáwniey iáko namiestnik Papiestwo dosyć pokornie spráwowáł. Wybrány iest po nim Vitálianus z Sygninu. Ten wysłał posły do Constánsá Cesárzá o potwierdzenie przywileiow kośćielnych/ktore Cesarz z ochotą y czćią przyiął/y pokazał sie zwierzchu być Kátholikiem y ziednoczonym z Piotrem ś. ktoremu przez posły one dáry posłał: Ewángelią złotem y drogiemi á wielkiemi kámieńmi opráwioną/ y inne vpominki / ktore Vitálianus iáko od Kátholiká przyiął. Bo ináczeyby ich był nie przyiął. Lecz zmyslał twarz chytry heretyk / boiąc sie oney ohydy ktorą miał v Senatu Rzymskiego y v wszytkich zachodnych kośćiołow/dla heretyctwá y zgubienia ś. Marciná; tym zmyslániem chćiał oney nieprzyiáźni zbyć.

2.

Act: 13.

Pisał Vitálianus przez też posły do Piotrá Cárogrodzkiego Pátryárchy/vpominaiąc/áby herezyey zániechał. on mu odpisał / iż wierzy iáko śś. Oycowie / y przywodźi ná podpárćie błędu swego pofálszowáne słowá ich / co sie y ná szostym Concilium pokazáło.

Sygbert krol Pogański wiarę przyimuie.

Beda lib 3. cap: 22.

Osuwi krol w Angliey od swoich zabity.

W Angliey wiárá sie świeta rozmnażáłá/bo krol zás iny Pogáński Sygbert wiárę ś. przyiął / y poddáne swoie do niey przez kápłany przywiodł. Tám krol pobożny Osuwi/ ktory tego Sygbertá do wiáry ś. obroćił/ od powinnych swoich dwu Komesow bráciey zábity domá iest. Gdy ich pytano co zá przyczynę ná krolá mieli: rzekli: nie ina/ iedno iż nieprzyiaćioł swoich nie karał/ á wszytko im odpuszczał. Jeden z nich był káźirodcá / ktorego był Biskup o to wyklał / zákázuiąc áby z nim nikt społeczności nie miał. Tego krol Osuwi nie záchowuiąc / szedł do niego ná obiad / y potkał sie z Biskupem / y záwstydźiwszy sie / padł przed nim prosząc odpuszczenia. A Biskup gdy leżał krol/laską sie go ktorą w ręku miał dotknął/y rzekł: Iześ sie do domu złego człowieká pokwápił/w domu tym vmrzeć masz. Ona śmierćią on grzech zmázał/ y przyczyną śmierći/zasługę v Páná Bogá miał.

Rok Pánski 656. Vitáliana 2. Constánsá 15.

1.

Máximus posły Cesarskie nawroćił.

COnstáns Cesarz wysłał posły swoie do Máximá Opátá onego wygnánego dla wiáry do Bizyey/ to iest Theodozyuszá Biskupá Cesáreey z Bityniey/ przednieyszego w oney Sekćie Monotelickiey vczonego/y dwu Pátriciuszow/Theodozyuszá y Páwłá/áby Máximá do błedu swego námowili/ y onego do Cárogrodu ze czćią przywieźli. Wypisána iest rozmowá ich szeroko od Anástázyuszá vczniá ś. Máximá/y inych/z ktorey oni trzey ták sie zbudowáli/iż sie pod przysięgą ná Ewángelią y krzyż/y obraz Páná nászego/y mátki iego/zárzekli he-

Ná obrázy przysięga.

retyctwá onego o iedney woley/ y z sercá do prawdy Kátholickiey przyſtáiac: obiecáli ná toż Cesárzá námowić. Obiecáli iáko im rádził ś. Máximus y do Rzymu iácháć/ iedno go prośili/ áby ſam z nimi iáchał. Czego ſie on podiął choć ſtáry/ áby tám rozgrzeßenie wźieli/ y kośćioł Cárogrodzki vſpokoili y ziednoczyli. Dluga y vczona y prawdę oświecáiaca ieſt oná wypiſána rozmowá/ do ktorey odſyłáć ſię czytelnik muśi. y ták oni trzey Máximá ś. pożegnáli/ y do Cárogrodu ſię wroćili/ wßytko ßczerze y náwrocenie ſwoie y poznánie prawdy Cesárzowi oznáymuiac/ y onego do tegoż vpámietánia y wyznánia wiáry námawiáiąc.

Droga do Rzymu.

Ale Cesarz ſkłonić ſię do prawdy niechćiał/ áni ich obietnicom doſyć vczynić. Y poſłał drugi raz Páwłá Consulá do Bizyey/ áby ze czćią ś. Máximá zſoba do Cárogrodu przywiozł. y gdy go tám w Cárogrodźie ſtáwili/ gdźie ſię z nim rozmawiáć imieniem Cesárſkim mieli: przyßli do niego posłowie od Cesárzá/ Epiphánius y Troilus z wielką pompą y tłumem ludźi/ y z nimi on Theodozyus Biſkup/ ktory ſie był vpámietał. y rzekł Troilus: mamy do ćiebie wſkazánie Cesárſkie/ ále powiedz nam ieſli to vczyniß coć Cesarz każe? A on rzekł: powiedzćie co: trudno ná to odpowiádáć czego niewiem. y powiedźiał mu Epiphánius: Cesarz tego po tobie chce/ ábyś z námi ſpołeczność miał/ á ná Typum przyzwolił. Bo dla ćiebie rozruchy ſię dźieią. Ná ćię zachodne y wſchodne kroleſtwá pátrzą: ieſli ſię ty do nas przyłączyß/ wßyſcy ſię wrocą ktorzy ſie od nas oderwáli. A my ćiebie zá oycá mieć będźiem/ y vweſeliß nietylo to miáſto ále y świát wßytek. A ś. Máximus obroćiwßy ſie do Biſkupá Theodozyußá/ z płáczem rzekł: Wßyſcy Pánie ſadu twego wielkiego Boſkiego oczekiwamy. Pomni co ſię poſtánowiło ná ś. Ewángelią y krzyż ożywiáiacy/ y obraz Bogá y zbáwićielá náßego IEZVSA CHRISTVSA; y iego Bogárodźice naświętßey mátki. A Biſkup twarz ná źiemię ſpuśćiwßy/ pokornie rzekł: Co mam czynić gdyż ſię ináczey zda Cesárzowi? A świety powiedźiał: Czemuś przyśiągł ná Ewángelią/ y ći co z tobą byli/ gdyśćie tego nie ſpełnili cośćie obiecáli? Záprawdę wßytká moc niebieſka ná to mię nie námowi/ ábych to vczynić miał. Jákobych ſię obronił nietylo przed Bogiem ále y w ſumnieniu moim/ gdybych ſię dla chwały ludzkiey/ ktora z ſiebie nic nie ieſt/ wiáry ktora nam zbáwienie przynośi/ záprzał? Co gdy rzekł/ wßyſcy nań w gniewie powſtáli/ y ßárpáiąc go/ ßczypiąc y biiąc/ vplwáli/ od głowy áż do nog wßytkę ſuknią iego ſproſnym onym błotem ßpecząc. Aż ie Biſkup vbłagał/ iż przeſtáli/ y zás śiedli/ y rozmáićie mu łáiąc y grożąc/ nic ná nim dowieść nie mogli. To tylo ſłyßeli od niego: Czyńćie co chcećie/ ia ná heretyctwo nie przyzwolę. Tedy od niego poßli. Bo czás był obiádom. A názáiutrz przyßedł do niego Theodozyus Consul/ y podał go żołnierzom/ ktorzy go do Perbery záprowádźili/ y tám pod ſtrażą mießkał/ y ták ſię wiárá Kátholicka ná onych wſchodnych kráiách/ iednym Máximem y dwiemá iego vczniámi/ ktorzy tákże ná wygnánie potępieni byli/ zátrzymálá. wedle onych ſłow Prorockich: By nam był Pan Bog naśienia nie zoſtawił/ zoſtálibyśmy iáko Sodomá y Gomorrhá. Bo po śmierći tego niezbożnego Cesárzá/ wßyſcy ſię po Concilium ßoſtym do prawdy/ ktorey Máximus bronił/ wroćili.

2.
Máxima do Cárogrodu przywieźiono.
Rozmowá z Máximem.
Ná obrázy y krzyż S. przyśięgá.
3.
Zelżenie S. Máximá.
Ná wygnánie posłány.
Wiára ſię S. od trzech zátrzymáłá.

4. W tym on Piotr Pátriárchá Cárogrodzki heretyk/ ná ſąd Boży/ dwie lećie tylo śiedząc/ wezwány ieſt. y náſtąpił po nim Thomás/ ktory ſię ná Concilium przyßłym Kátholikiem być pokazał. Ale więtße ieſt podobieńſtwo/ iż był heretykiem/ bo ś. Máxim vczeſtnictwá z nim mieć niechćiał/ iáko ſię niżey powie.

W Tolećie był Synod ze dwudźieſtu Biſkupow/ ná ktorym Potámius Biſkup Brákáreńſki/ piſmem y ſámemi vſty ſwemi dobrowolnie Biſkupſtwo złożył/ dla grzechu ćieleſnego w ktory vpadł/ o ktorym nikt niewiedźiał/ ſam

Tolet: Concilio Potamius Biſkup iáko pokutował.

Calend: Roman: 16. Aprilis.

dźiał/ sam go ná sie przed Biskupy z wielkim płáczem wyznał/ y ná pokute sie ciesżka zámknał. Rzadki tákiey pokuty przykład. Dáli Oycowie ná iego mieysce Fruktuozá/ wielce świetego Biskupá/ ktorego kośćioł pámiatke ma.

Rok P. 657. Vitálianá 3. Constán: 16.

In actis S. Maximi & Theoph. Martyrol: Rom: 13. Augusti.

Máximus záś do Carogrodu przywiedziony.

1\. CEsarz záś Constáns Máximá y dwu vczniow iego przyprowádźić kazał do Cárogrodu ná sad/ o zádánie nieiákiey zdrády: á rácżey áby sie ieszcze oń pokuszono/ żeby ná on Typus námowić sie dał/ y z Cárogrodzkim kośćiołem społeczność wźiał. y gdy go w Senaćie/ gdźie ludźi wiele było/ postáwili: Wywiedli nań świádki/ iż Egypt y Alexándria/ y Penthápol/ y Tripolim/ y Afryke Sárácenom wydał. Lecz on fałsz ich łácno zbiiał. Potym o wierze z nim sie wdáli/ co námedrszy heretycy/ około iedney woley w CHRISTVSIE mowiac: on im ich błedy zbiiał/ á prawde vkázował/ ták iż milczeć y pochwalić iego mowe muśieli.

Dysputácya z Maximem.

O cześć tylo Cesárska mowić poczeli/ ktora sie ná wzgárdźie onego Typum dźiałá. A ś. im rádźił: áby Cesárzowi mowili/ żeby vczynił iáko dźiad iego Heráklius/ ktory Ecthesin iáko iest wyższey/ z śiebie złożył/ y ná Sergiuszá ia/ iáko było prawdá/ obrocił. y ták ony rozmowy skończyli/ y rozeszli sie z weselem.

Prawa Cesarskie w czym nie prawe.

Poznáć sie z tego może/ iż Cesárze práwá piszac/ od Cárogrodzkich Pátryárchow/ do wiele złych praw zwiedźieni byli/ wedle tego iáki był Pátryárchá ábo heretyk ábo schismátyk/ y dla tego w práwách Cesárskich/ błedow iest wiele.

Maxima sadzą.

2\. Potym w Sobote ś. Máximá y vczniá iego Anástázyuszá/ ná páłac przywiedźiono/ gdźie dwá byli Pátryárchowie/ Thomás Cárogrodzki/ y drugi. y przyszli Constáncius y Menás instigatorowie ná Máximá/ prosżac Anástázyuszá vczniá Máximowego/ áby ná to co każa przyzwolił. On niechćiał/ y z wielka wolnośćia/ gdy go pytano ieśli przeklina Typum, mowił: przeklinam. y potym wywiedli go z onego mieyscá/ á Máximá wprowádźili. y rzekł mu Pátricius Troilus: Wyznay grzechy swe/ bo zábit bedźiesz. A on odpowiedźiał:

Na potwarz iako powiedział.

To co ná mie świádkowie mowili: ták to do prawdy podobno/ iáko gdyby kto dyabłá Bogiem czynił. Co iż iest niepodobno/ ták y to co mi zádano fałsz iest: To iest/ o onych zdrádách z Sárácenámi. Spytał Troilus: á Typum przeklinasz? odpowie: przeklinam. A on: To y Cesárzá przeklinasz? Rzekł: pisánie przećiwne wierze ś. przeklinam nie Cesárzá. y spyta: á Typus gdźie iest przeklety? odpowie: w Rzymie w kośćiele Zbáwićielá y mátki Bożey.

W Rzymie kacerstwo wyklęto.

Spytał: masz społeczność z tym nászym kośćiołem? Máximus: nie mam. Troilus: Czemu Rzymiány miłuiesz/ á Grekow nienawidźisz? Máximus: Roskazał Bog nikogoż w nienawiśći nie mieć: Miłuie Rzymiány iáko teyże wiáry: miłuie Greki/ iáko tegoż iezyká.

Rzymiany dla czego miłował Maximus.

Troilus: Wiele lat masz? Máximus: śiedmdźieśiat y pieć. Troilus: á twoy vczeń dawno przy tobie? Máximus: Trzydźieśći y śiedm lat. Gdy tedy wiele mowiono przy onym sadźie/ żaden z Pátryárchow słowá nie rzekł.

Osadzony Maximus.

Y wywieść stárcá kazáli/ y wyrok vczynili/ w rzeczy ludzki/ zdrowie mu zostáwuiac. Wiedźiono ie do sadowego domu/ y tám stárostá bić kazał rośćiagnionego stárcá Máximá/ żyłámi twárdemi. nie vżalił sie nád stárośćia iego y ćiáłem skurczonym/ y posty á pracámi wysuszonym: polałá sie źiemiá krwia iego/ członek żaden zdrowy nie zostáł.

Męczeństwo iego.

Toż vczyniono vczniowi iego Anástázyuszowi/ y trzećiemu te° imieniá tákże Anástázyuszowi. A woźny wołał: ktorzy krolá nie słucháia á w vporze zostáia: godni sa ták ćierpieć. y wrzućili ie do ćiemnice.

Maximowi iezyk vrzniono.

3\. A názáiutrz wywlekli stárcá świetego ran y puchliny pełnego/ y iezyk mu głeboko w gárdle vrzneli. On iezyk Theologá/ ktory Bożey prawdy bronił/ z kto-

nil/ z ktorego mądrość niebieska iáko rzeká płynęłá. y ták zámknąć náukę iego/mowę mu odeymuiąc/chćieli. Lecz P. Bog nád mniemánie dał mu mowę lepszą niźli z iezykiem. Toż vczynili vczniowi iego Anástázyuszowi/ ktoremu tákże P. Bog dał rozumną mowę bez iezyká/ y potym związawszy go y męczywszy/ ręke mu práwą nożem y młotem odćieli/ tákże y iego vczniowi. y wywiodszy ie z sądowego domu/ włoczyli ie po rynku/ iezyk ich y ręce odćięte vkázuiąc/ y ná śmiech wszykim podáiąc. Potym ták obćięte/ ná wygnánie boso y bez żywności y wszelákiego opátrzenia/ w dáleką stronę zádáli. Drugiemu vczniowi iego Anástázyuszowi/ iż niegdy pisárzem v Cesárzow służył/ przepuścili. W drodze oney śiedźieć ná dobytku y chodźić nie mogąc Máximus ś. w vplecionym koszu/ z niewymowną boleścią y nędzą zániesiony iest. Prowádźili z nim onych dwu vczniow/ z ktorych ieden ná drodze oney strudzony duchá ktorego sámego miał/ P. Bogu oddał. A ś. Máximus w miásteczku Alániey/ w nędzy wygnánia onego/ sam sobie ácz dni pełny służąc/ po trzećim roku/ po zápłátę niebieską męki y pracey y po koronę męczeńską poszedł. V grobu iego trzy pochodnie dźiwney iásności widźiáne były. Grekowie w Menologium/ y Láćinnicy w Mártyrologium/ zá wielkiego męczenniká Bożego poczytáią go. Pisał wiele mądrych y nabożnych ksiąg/ ktore się wyliczáią.

Bez ięzyká mowili.

Ręke prawa S. Maximowi vrzezali.

Maximus wielki męczennik v Grekow y Rzymian.

4 W Toledie/ po ś. Eugeniusie nástąpił ná biskupstwo ś. Ildefonsus/ o ktorym iedno Concilium w Hiszpániey v Penny zá Biskupá Egidiuszá Toletáńskiego roku P. 1302. ma te słowá: iż mátká Bogá y zbáwićielá nászego przechwálebna y záwżdy dźiewicá Márya kápellaná swego/ dźiewictwá swego osobliwego chwalcę Ildefonsá Biskupá Toletáńskiego/ sámá z niebá w ciele sstąpiwszy dárámi y vpominkámi duchownemi ozdobiłá/ ná znák duchowney miłości. á mysmy winni cźić ktore oná vczćiłá. vstáwiamy/ áby święto iego było znácznieysze/ etc.] Tę historią wypisał Iulianus tegoż kośćiołá dyákon/ ktora iest miedzy iego księgámi/ y słyszał ią od Vrbaná y Ewánciuszá/ ktorzy tegoż wieku ktorego ś. Ildefonsus/ żyli. Ten Vrbanus był potym Biskupem Toletáńskim. Ná dźień Wniebowźięćia mátki Bożey gdy ná iutrznią wstał ś. Ildefonsus/ nálazł kośćioł pełny świátłości/ od ktorey drudzy przelększy się vćiekáli. A on wszedł/ y padszy v ołtarzá naświętszey Pánny/ vyźrzał ią ná stolicy śiedzącą/ ná ktorey Biskupi śiadáią y lud pozdrawiáią. Ná ktorey potym żaden śiedźieć Biskup nie śmiał/ okrom iednego Sygebertá/ ktory zárаz biskupstwo strácił/ y ná wygnánie wypchány był. Y widźiał kośćioł pełen pánienek śpiewáiących coś z Psálmow Dawidowych. y rzekłá do niego mátká Boża: Przystąp sługo Boży/ weźmi podárek z ręku moich z skárbow Syná mego. száty ktorą ná ćię kłádę tylo ná służbę moię vżywáy/ po śmierći z inemi sługámi Syná mego w pálacách moich weselić się będźiesz.

Ildefonsus od Bogarodzice szatą vczczony.

5. Y drugi o tymże dźiw powiáda. Gdy lud prágnął widźieć Láokádiey ś. pánny reliquie/ ábo ćiáło w grobie pod wielkim kámieniem schowáne/ ná dźień świętá iey/ przy krolu Reccyswindu y wszytkich ludźiách: przyklęknął v iey grobu ś. Ildefonsus. y gdy się modlił/ pokryćie ono z kámieniá/ ktorego trzydźieśći młodych ledwieby podnieśli/ sámo się podniosło. A lud krzyknął: Chwałá Bogu ná niebie. A Biskup záchwyćił część reliquiy/ y ręką ćiągnąc prosił áby mu kto podał nożá ábo nożyczek ná vrżnienie. Krol sam swoy nóż wyiął y ręką swoią podał. á Biskup vrznąwszy/ y nóż miedzy reliquie położył/ áby ná świecką posługę obrocony nie był/ etc. Wiele inych/ mowi tenże/ opuszczamy iego cudow.

Cud v grobu S. Laokadiey.

Rok Páński 658. Vitáliana 4. Constánsá 17.

1\. Sex:Synod: Act.13. Thomás Cárogrodzki Pátryárchá vmárł. Nástąpił Jan Custos skárbow kościelnych. O ktorym drudzy piszą/ále w dźieiách zfałszowánych/ żeby Kátholikiem być miał. Lecz ś. Máximus / nie ćierpiałby był wygnánia. Boby z nim był w vczestnictwie został.

Saraceni o pokoy ... śla. Tego roku/ pisze Theophanes/ Máhuwiás wodz Sárácenow o pokoy do Cesárzá posłał/ obiecuiac mu od Arábow ná rok tysiąc złotych/ y koniá/ y niewolniká.

2\. Apud Surium 10. Septembris. Tom: 5. *Theodardus męczennik.* W Gáiliey po śmierći Sygebertá bárzo nabożnego królá/ Klodoweus brát/ ná iego częsć nástąpił. Bo synow nie miał Sygebertus/ y ná oney części/ syná swego Childeriká osádźił/ ktory wielkie krzywdy kośćiołowi czynił/ y imienia wydźierał. O co gdy do królá onego Theodárdus Biskup Leodieński żáłowáć śie/ y one krzywdy przekłádáć/ á dobre kośćielne wybáwiáć iáchał: Ci co kośćielne dobrá trzymáli/ w drodze go we wśi Alsácia / zábili. Slynął iáko męczennik cudámi.

Rok P. 659. Vitáliana 5. Constánsá 18.

1\. Theoph. *Brata swego dyakona Cesarz zabił.* Cedren: in Consf. hoc anno. Anastasius. Cedrenus vt supra. Miał Constáns Cesarz brátá rodzonego Theodozyusá / ktorego ná stan duchowny obrocił / y Páwel go był Cárogrodzki Pátryárchá ná dyákoná poświećił/ y brátu Cesárzowi krew Páńską w kielichu v ołtarzá podawał. Tego Constáns w niewinnośći iego/ sercem okrutnym zábił/ powinną y kośćielną krew rozlewáiac. A gdy mniemał iż on brát iego zginął y pámiątká iego zniszczáłá: doznał iż po śmierći żyie y woła iáko Abel po śmierći. Bo mu śie przez sen często vkázował/ kielich w ręku trzymáiac/ á mowiac: Piy brácie: iákoby rzekł: Nápoy śie krwią bráterską ktorąś rozlał. Piy nie one krew ktoramći v ołtarzá z kielichá ná okup grzechow dawał: ále moię piy ná pomstę od Bogá.] To słysząc/ *We śnie z kielichem się vkazuie.* bárzo śię y sámym sumnieniem śćiśniony bał/ y nie vćiekł śię do pokuty / ále iáko Kaim do vćiekánia y błakánia śię/ rozumieiac/ iż zbydź onego wołánia ná inym mieyscu mogł. y był iáko szalony / y puśćił śię z Cárogrodu do Sycilicy/ żone y dźieći zostáwiwszy/ ktorych mu potym wydáć Cárogrodzánie nie *Dla strachu vćiekł Cesarz z Carogrodu.* chćieli. A odpycháiac śię od brzegu/ ná miásto ono stołeczne páństwá Rzymskiego plunął. Ale go on brát zábity y w Sycilicy gonić nie przestał/ z onym mu śię kielichem vkázuiac/ á srodze go przestrászáiac. Obrał sobie mieszkánie w Syrákuzie/ gdźie chćiał Rzymskie páństwo przenieść / gdy śie był ludźiom dla oney herezyey Monotelickiey y onych błędow obrzydźił. Iáko śię krwią duchownych Marćiná Papieżá y Máximá Opátá mázáć pocżął/ ták w inne grzechy y do zámordowánia własne° brátá vpadał/ á do lekárstwá nie tráfiał.

Theoph. Máhuwiás wodz Sárácenski zábiwszy swego przećiwniká Hálego/ iuż nie postępował dáni Cesárzom/ ále śię y ná Persy y ná Rzymiány podnośił.

2\. Paulus Diaconus lib: 4. cap: 49. *O przymowkę paniey swey sługa na rękę wyzywa.* Rodoáldusá królá Longobárdow/ człowiek ieden ktoremu był żonę posromoćił/ zámordował. Miał zá żonę corkę Theodolindy oney krolowey/ ktora był ieden v niego o cudzołostwo odniosł. Slugá iey ábo niewolnik Kárellus/ onego co to powiádał o czystośći páńiey swey / ná rękę wyzwał/ y to v królá vprośił. y gdy śię stárli / zábił Kárellus onego człowieká/ y ták pánią swoię oczyśćił. Tá w Tycynie zbudowáłá kośćioł ś. Ianá z wielkimi nakłády/ y dochodámi nádáłá. Od tych dźikich ludźi Chrześćiánie śie byli náuczyli spráwiedliwość y niewinność ręką y poiedynkowym potkániem pokázowáć. *Wyzywanie na rękę, grzech wielki.* Ale to bárzo gruby grzech y głupstwo/ gdyż P. Bog przepuszcza to iż w bitwie spráwiedliwy przegrawa/ zá táiemną rádą Bożą/ ktorey my nie dośięgamy. A nietylo práwy przegráć w bitwie tákiey może / ále y duszę stráći / dla pomsty zákazáney y mężoboystwá. Tákie przeklina kośćioł w práwách swoich.

Rok Páński 660. Vitáliana 6. Constánsá 19.

DNia ś. Máximus Opát/ miedzy Alany trzy látá po vrznionym ięzyku y vćiętey ręce/ ná wygnániu mieszkáiąc/ po zapłátę y koronę poszedł. Zyie wieczna miedzy męczenniki pámięć iego. 1. *Máximus S. z ćiáła wyszedł.*

Klodoweus mnieyszy krol Fránkow ná grobie ś. Dionyzyusza śrebro zdiąć y vbogim rozdáć/ bo był głod w Gálliey/ roskazał: y zdeymuiąc nie vczćił ćiáłá. Bo kość z iego rámieniá złamał y porwał. Byłá to pokrywká do łákomstwá. Bo pierwey swego skárbu ná vbogie ruszyć miał/ niżli Bogu oddánego/ do ktorego nic nie miał. A ieśli táka byłá dla vbogich potrzebá/ kśięża to sámi czynić mieli. Przetoż od tego czásu z onego domu Morowingow z ktorego był pierwszy Klodoweus/ krolestwo wychodźić poczęło/ á do tych sie obrácáło/ ktorzy domámi krolewskimi rządźili/ gdy sámi krolowie wszytkimi sie roskoszámi báwili. Jáko y ten Klodoweus. Aimon lib: 4. cap: 41. *Grob S. Dionyzego nieucześcony.* *Krolestwo Fránkow ná iny dom przeniesione.* Aimon lib: 4. cap: 44.

Rok P. 661. Vitália: 7. Constánsá 20.

ROku tego ś. Amándus Biskup Tráiektenski do oyczyzny gorney poszedł. Wiela narodow Apostoł/ zwłaszczá Flándrow y Sklawow ábo Sławow/ v Dunáiá Ewángelią rozśiewał. Wiele ludźi płći oboiey do żywotá doskonáłośći przyćiągnął/ y klasztorow wiele wzbudźił. 1. Molanus in Nata: SS. Bal. 5. Febr.

Rok Páński 662. Vitáliana 8. Constánsá. 21.

KLodoweus mnieyszy krol Fránkow zezwawszy wszytki swoie Biskupy do Klipiáku/ klasztor ś. Dionyzyuszá y iego towárzyszow męczennikow zbudował/ y kośćioł on wielkimi wolnośćiámi nádał/ y imioná y fundácyę iego vmocnił. Znáć iż zá ono pokutował/ co był v grobu tego świętego zbroił. 1. Aimon lib: 4. cap: 41.

Rok Páński 663. Vitáliana 9. Constánsá 22.

COnstáns Cesarz vdał sie do Włoskiey źiemie/ y przyiáchał do Rzymu piątego dniá Lipcá. Przyiął go ze czćią Papież/ y wyiáchał przećiw iemu. bez wątpienia że swoim do Włoch przyiáchániem pokazał sie być Kátholikiem / y od onych wschodnych herezyi vćiekáiącym / tám gdźie żadney przyiáźni iesliby w onym kácerstwie zostawał/ spodźiewáć sie nie mogł. Tegoż dniá do ś. Piotrá ná modlitwę iáchał y dar ofiárował. y potym do ś. Máriey y tám też dar oddał/ y zás do ś. Piotrá w Niedźielę z żołnierzmi swymi szedł/ y wszyscy mu z świecámi záśli/ y ofiárował ná ołtarz płaszcz złotogłowowy / y Msze święte tám były. Zás w Niedźielę był v ś. Piotrá / y po Mszy pożegnał sie z Papieżem. Dni dwánaśćie w Rzymie będąc/ miedź ktora sie miásto ozdabiáło połupił/ y kośćioł P. Máriey ad Martyres ktory był pokryty miedźiánemi gontámi odárł/ y do Cárogrodu z inymi rzeczámi zásłał. Záiáchał do Sycyliey y tám w Syrákuzách mieszkał/ z wielkim vćiążeniem ludźi/ iákiego nigdy nie bywáło/ po Kálábriey/ Sycyliey/ Afryce/ Sárdiniey. Nieslycháne krzywdy obywátele źiem onych vćierpieli. y naczynia święte kośćiołow wybierał y nic nie zostáwował.] To Anástáśius. 1. Anastasius in Vitaliano. *Cesarz do Rzymu przyiachał.* *Miedź w Rzymie połupił.* *Vćiskał poddane.*

Papież onego ták wielkiego okrutniká/ ktory Papieżá Márćiná y Máximá y brátá rodzonego ták pogubił/ y kácerstwá rozmnażał/ y wiele złego kośćiołom czynił: dla tego ták przyiął/ mogąc go káráć / ábo od iego widzenia vchodźić / iż sie Kátholikiem pokázował. Zá czym kośćioły wschodnie przyść łácniey do iednośći mogły. y nie omylił sie ná tey rádźie. Bo będąc w tym mniemániu v ludźi/ iż był áż do śmierći Kátholikiem / potomkowie ie- 2.

Paulus Diac: lib: 5. cap: 6. go Cesárze y z ludem wschodnym / łácno się zás do prawdy wiáry świętey przywiedli. Nim do Syciliey Constáns wiáchał/miał trudność z Longobárdámi / y bitwy z nimi staczał.

Rok P. 664. Vitália: 10. Constánsá 23.

1. *Constantinus Pátriarchá Carogrodski Katholik.* Sex: Synod: Act: 14.

Jan Cárogrodzki Biskup/siedząc pięć lat y miesięcy dziewięć ná stolicy oney/dokonał. Nástąpił po nim Constántinus iuż Kátholik/ y nie Monotelitá / ácz y dwá przed nim Thomás y Jan zá Kátholiki się máią. Lecz poki Cesarz do Syciliey nie wyiáchał/nie możem się o nich vpewnić.

Paulus Diac: lib: 5. cap: 19. 20. &c. *Sláwi pobici.*

Grimoáldus krol Longobárdow przeciw Lupusowi kśiążęciu Foroiulij przyzwał Awary/to iest Hunny: bo był od niego odstąpił. y zábili Lupusá Awarowie. Zábity też był Wárnefridus ktory po Lupusie nástąpił. A Wektáris nieiáki/ przyzwáne Sklawy ábo Sláwy do oney woyny/cudem Bożym pogromił. Bo z przodká nie máiąc iedno dwádzieściá y pięć osob / gdy się im z tysiąc głową iáką miał/ vkazał/ P. Bog postrách ná nie puścił/ iż

2. pięć tysiecy ich vćiekáło / y nie wiele ich vszło. Klodoweus wtory krol Fránkow tego roku świátá dokonał. krolował lat ośmnaście. Syny trzy zostáwił/Klotáriuszá/ Childeriká/ y Theodoriká.

Aigulphus od swoich mnichow zabity. 3. Septembris. 20. Martij.

Aigulphus Opát Lerineński od swoich mnichow z inymi towárzyszmi zábity/ miedzy męczenniki poczytány. Pátrz w iego żywocie. S. Gertrudá dziewicá tegoż roku do CHRISTVSA poszłá. Pátrz w iey żywocie.

Rok Páński 665. Vitáliana 11. Constánsá 24.

1. Beda lib: 3. cap: 29. *Z Angliey vpominki do S. Piotrá.*

Dwá krolowie z Angliey Osuwi Nordhumbroński y Ekgbert Kántuáriyski zgodnie wysłáli do Papieżá Witáliana kápłana Wighárdá / vpominki śląc Piotrowi ś. y do náuki się y posłuszeństwá oycowskiego oddáiąc/ prosząc áby onego kápłana Arcybiskupem poświęcił Dorowerneńskim/żeby mogł w Angliey Biskupy stáwić y poświecáć. Lecz on Wighárdus nim do poświecenia przyszło/ w Rzymie powietrzem y z towárzyszmi vmárł. A Witálianus odpisuiąc/dziękuie P. Bogu zá ich wiárę/ y do pomnożenia iey miedzy poddánymi ich vpomina.

2. *Eligius.* Andoenus in vita eius apud Surium 1. Decembris.

Eligius ś. Biskup Nowiomeński/Apostoł Flándrow/tego roku do oyczyzny z ciáłá wyszedł. Wielkimi cudámi y zá żywotá y po śmierći od Páná Bogá vczczony. Bátyldá krolowa żoná Klodowcá wdowá/gdy ciáło iego ná pogrzeb do Kále klasztoru zánośić chćiáłá/żadną mocą podnieść go nikt nie mogł / y zostáć w Nowiomie muśiáło. A gdy z synmi trzemá krolestwo spráwowáłá / á po krolewsku się / nie iáko wdowie przystało / vbieráłá: po

Wdowi vbior krolowey.

śmierći ią przez iednego páná vpomniał ś. Eligius / áby wdowi vbior nośiłá. Co oná z ochotą/ száty drogie ná vbogie rozdawszy/ vczyniłá/ y potym się w klasztorze zámknęłá/ y w mniskim odzieniu żywotá dokonáłá. Przeżyłá Klotáriuszá y Childeriká syny / wedle proroctwá Wándregisylá kápłana

Cudá w kośćiele zachodnym.

świętego. Miáłá w ten czás wiele świętych Gállia y Anglia / ktorzy cudá czynili/ gdy wschodne kośćioły błędy się heretyckimi nápełniáły/ y woynámi Sáracenow psowáły.

Rok Páński 666. Vitáliana 12. Constánsá wtorego 25.

1. *Theodorus Pátriarchá Carogrodski heretyk.*

Constántinus Pátryárchá Cárogrodzki dokonał. Siedźiał rok y miesięcy dwá. nástąpił wielki y zwáwy y chytry heretyk Theodorus Sincellus / ktory wielką był pomocą kácerstwu Monotelitow.

Tego roku w Lusitániey był Synod w Emericie. Miedzy inymi Kanony vstáwili: Gdy krol ná woynie/ áby zań w káżdym kośćiele ofiárá byłá P. Bogu/ y zá woysko iego/ áby mu dał P. Bog zwyćięstwo. Co ma być áż do wrocenia iego ná stolicę swoię. ktoby tego nie czynił/ od Metropolitaná wyklęty ma być. Ciż oycowie zákazáli: áby nikt źle nie mowił o Biskupie vmárłym/ y żadnych obmow nie czynił/ pod niemáłą pokutą.] To vczynił wedle oney pospolitey mowy: O vmárłym nic/ by y Neronem był.

Jest y on tám státut/ gdy dla vbostwá ktory kápłan ma dwá kośćioły/ áby w Niedźiele w obu Mszą miał/ to iest dwie ś. ofierze.

Can: 3. *Mße są krolá y woysko czasu woyny.*

2. Can: 17. *O vmárłych nie mowić.* Can: 19.

Rok P. 667. Vitália: 13. Constánsá 26.

KRetenski Arcybiskup Páwel/ Janowi Biskupowi Láppy/ w sądźie swoim dopuśćić áppellácyey do Rzymu niechćiał/ y strażą go osádźił. A on z więźienia vćiekł/ y do Papieżá Witáliáná do Rzymu przyszedł. w ktorego spráwę weyźrzawszy/ y niewinnego nálazszy/ przywraca go do wszytkiego/ y szkody nagrádzáć każe/ y Arcybiskupá przez list karze/ y grozi mu/ gdyby się tego drugi raz dopuśćił.

1. *Z Krety áppellácya do Papieżá.* Vital: Epist: 1. Tom: 2. ep: R. P.

Ildefonsus Toletáński Arcybiskup/ tego roku z ćiáłá do CHRISTVSA wyszedł. Wielki człowiek/ cnot y náuki pełny. y od naświętszey mátki Bożey vczczony/ iáko było wyższey. Pisał wiele/ ále trochá co zostáło iego prácey/ więcey poginęło. Siedźiał lat dźiewięć. etc.

Ildefonsá śmierć.

Rok Páński 668. Vitáliana 14. Constánsá wtorego 27.

COnstáns Cesarz w Syrákuzie w Sycyliey gdy się w łáźni mył/ od Jedrzeia syná Troilá zábity iest. Jego nieprzyiaćiele obráli zá Cesárzá Mezenciuszá Armená. O czym syn Constánsow Constántinus vsłyszawszy/ z Cárogrodu puśćił się do Sycyliey/ y onego Mezenciuszá zábił/ y ine sprzysiegłe ná oycá iego. Do czego wiele mu pomogł Papież Witálianus/ iáko sam wyznawa. Bo był Kátholikiem státecznym. y zporządźiwszy páństwo zachodne/ wroćił się do Cárogrodu/ y zá towárzysze ná páństwo wźiął dwu swoich bráćiey/ Tyberiuszá y Heráklíuszá. Zwano go Pogonatus/ iż wyiáchawszy z máłym wąsem/ z długą się brodą z Sycyliey do Cárogrodu wroćił. A gdy lud Cárogrodzki vpornie y nie ná czás nálegał nań/ áby bráćią iego koronowano: on rozgniewány/ nosy im vrzynąć y obieśić ie kazał. Zábił y Justinianá oycá Germaná/ ktory Pátryárchą był potym/ y sámego Germaná otrzebić roskazał. Acz się to nie tego roku dźiało. Chćiał záraz vspokoić kośćioł ś. á heretyki wschodnie vskroćić/ ále mu woyny nie dopuśćiły/ iáko się sam do Doná Papieżá wymawia. Jednák milczeć im roskazał/ ażby się Concilium powszechne zebráło. Bo go Witálianus prośił/ áby zwyćiężywszy tyránny/ heretyki kośćioł Boży burzące/ vskromił. Do Afryki Sárácenowie wpadszy ośmdźieśiat tyśiecy ludźi w niewolą pobráli/ z wielką żáłośćią Chrześćiáństwá.

1. Anastasius & Theophanes. *Constáns Cesarz zábity w łáźni.*

Pogonatus ná Cesarstwo Kátholik. Zonaras.

Heretyki pohámowáł.

2. Annal. *80. Tysięcy niewolnikow.*

Papież Witálianus szukáiac kogoby godnego do Angliey ná Arcybiskupstwo posłał/ nálazł Hádryaná Opátá v Neápolim w klasztorze Niridánie/ rodem z Afryki/ biegłego w Greckim y w Láćińskim ięzyku. Ale się bárzo wymawiał/ y obiecał Papieżowi vkázáć ná to godnieyszego. y vkazał w Rzymie Theodorá z Társu Cyliciey człowieká vczonego y dobrego/ lat sześćdźieśiat y sześć máiącego. Prośił Theodorus áby z nim iáchał Hádryan/ áby go náuczał/ żeby czego przećiw prawdźie wiáry ś. iáko zwyczay Grekom/ do kośćiołá nie wprowádźił. A iż miał włosow golenie wedle wschodnych stron/ czekał cztery mieśiące ażby mu włosy vrosły. A poświęcony ná Bisku-

Beda lib: 4. cap: 1.

Theodorus do Británniey od Papieżá wysłány.

pá od Papieżá z Hádryanem do Brytánniey iáchał. krol Egbertus dowiedziawszy sie o nich / iż iuż w Gálliey byli / wysłał stárośte swego Redfridá / ktory ie do Angliey prowádził / zá dozwoleniem Fráncuskiego vrzędniká Ebroiná.

3. Apud Surium 2. Octobris.

Ten Ebroinus będąc sprawcą domu krolewskiego / Maior domus v Klotáriuszá mnieyszego królá Fránkow / ktory krotko krolował / po iego śmierci widząc o krolestwo spór miedzy dwiemá bráty / Chilperykiem y Theodorykiem: stał przy Theodoryku. ále gdy przewieść nie mogł / á Chilperikus ná krolestwo nástąpił / vprośił sie do klasztoru Luxowieńskiego / y tám w mniskim żywocie przemieszkał.

Ebroinus do klásztoru.

Toż sie sstáło Leodegáryuszowi / gdy ná tenże vrząd v królá Chilperiká wstąpił / mądry bárzo y spráwiedliwy / y wszytkim ludziom miły / y ná Biskupstwo Augustoduńskie podwyższony był: nie długo mu dworskie szczęście trwało: z krolem sie záwaśnił / y śmierci vchodząc / do tegoż klasztoru ná mniski stan / y skryty od świátá żywot / poszedł. y do tey Philozophiey pięknie nieszczęście świeckie ludzie pędzi.

Nieszczęście świeckie do klasztorá pędzi.

Rok Páński 669. Adeodatá 1.

Constántiná czwartego Pogonatá 2.

1. Anastaſ: in eodem.

PApież Witálianus tego roku duchá P. Bogu oddał. Siedział lat czternaście y miesiecy pięć / człowiek święty / ktorego dzień kośćioł wspomina. Nástąpił po nim Adeodatus Rzymiánin / syn Iowianá / ktory był mnichem / człowiek wszytkim miły y wdzięczny. Zá iego czásow Sáráceni do Sycyliey wpádli / y Syrákuze złupili / y wiele krwie rozlali / y szkod poczynili / y miedź z Rzymu przywieziona pobráli / mnichy pobili / y on wysep zwoiowawszy / wrocili sie do Alexándryey.

Sycilia od Sáracenow zwoiowána. Anastasius.

2. Beda lib: 4. cap: 2. de gestis.

Oni dwá Theodorus y Hádryanus z Rzymu do Angliey od Papieżá Witálianá posłáni / szczęśliwie one kośćiołá ś. winnice rozszerzyli / żywotem / náuką y praca swoią. Pierwszy to był Theodorus Arcybiskup / ktoremu sie wszytká Anglia do świętey iedności y zgody podáłá. Szczepili tám y náuki. Bo obá byli y w świeckiey y w Boskiey pismá ś. szkole bárzo biegli / y zostáwili roie vczniow swoich / dobrze vczonych / y ná kośćielne roboty sposobnych. Chodzili po wszytkim onym wyspie / biskupy święcąc / y wszytko náprawuiąc. W ten czás on ś. Ceáddá Biskup / iáko iest w iego żywocie / od tegoż Theodorá o święcenie nieporządne vpomniány był. &c.

Prace w Angliey Theodorá y Hadriána. Náuki y szkoły záłożył. 3. Martii.

Rok Páński 670. Adeodatá 2. Constántiná IIII. Pogonatá 3.

1. Beda lib: 4. cap: 5. Molan: in nat: SS. Reg. 13. Nouemb.

OSuwi on Angliey krol nabożny do chwały Bożey poszedł / w niemocy do Rzymu sie obiecował / tám żywotá dokonáć. Nástąpił syn iego Ekfridus. W Kámeraku w Belgium / Márellendis pánienká CHRISTVSOWI sie poślubiwszy / gdy w małżeństwo Ardwiná nieiákiego iść niechćiáłá / w domu swym od niego zábita iest. Słynęłá cudámi.

Maxellendis. Sigebertus in Chron.

Proiektus Mássylieński Biskup / o krzywdy kośćielne mowiąc / y ná Hektora sie przed Krolem Childerykiem żáluiąc / gdy krol Hektorá mieczem kárać kazał: od powinnych iego zábity iest Biskup / y sstał sie dla obrony kośćielney męczennikiem.

Proiektus męczennik.

Rok Páński 671. Adeodatá 3. Constántiná IIII. Pogonatá 4.

1. Aimon lib: 4. cap: 44.

CHilperikus ábo Childerikus krol Fránkow po trzech lećiech krolowánia swego / gdy sie okrutnym ná Fránki stáwił / od Bobiloná / ktorego v słupá vwiązánego bić przedtym kazał / zábity iest. Nástąpił ná krolestwo brát iego Theodorikus. O czym gdy sie dowiedział on Ebroinus / kto-

Krol Fránkow zabity.

inus / kto-

inus/ktory był do kápice vstąpił/ wyszedł z klasztorá/ y wrocił sie ná świecki stan/ y był v Theodoriká/ przy ktorym záwżdy stał/ Maior domus, y niemáło swoich przećiwnikow pozábiiał. Już sam ieden był Monárchá Fránkow ten Theodorikus/ gdy dwá brácia/ krotko kroluiac/ bez potomstwá zeszli. Luroinus z klasztora wyszedł. Theodorikus monarcha Frankow.

Sáráceni náiáchawszy Licia y Cylicia/ ná dobywánie sie Cárogrodu gotowáli. Widziány był iákiś ná niebie znák/ ktory iákoby vpadek świátá vkázował/ mowią Greckie Annales. Znák ná niebie.

Rok Páński 672. Adeodatá 4.

Constántiná IIII. Pogonatá 5.

W Angliey on Theodorikus Arcybiskup Dorowereński z Rzymu postány/ doglądáiac kośćiołow/ Synod Biskupow/ ktorych pięć było/ złożył/ ná mieyscu ktore zowią Herudsord/ y w porządek dobry wiele rzeczy wpráwił/ y obyczáie náprawił. 1. Beda de gestis lib: 4. cap: 5.

Pisze tenże Bedá o iednym támże w Angliey wschodnych Sáxonow krolu/ názwánym Zebbi. Gdy sie Páná Bogá rozmiłował/ á w dobrych vczynkách/ y iálmużnách/ y nabożeństwie żywot swoy zábawiał/ prágnął krolestwo opuśćić/ y wszytkim wzgárdziwszy świátem/ mniski pokorny stan przyiąć. Ale żony swey przywieść do tego nie mogł/ áby mu tego dozwoliłá/ ábo sámá ná tákiż sie żywot vdáłá. A przeżywszy lat trzydzieśći ná krolestwie/ gdy w niemoc wielką vpadł/ w ktorey y vmárł/ rzekł do żony: wżdy teraz Bogu sie oddaymy/ gdy iuż dáley świátá miłowáć y iemu służyć nie możem. Oná/ ácz z trudnośćią/ przyzwoliłá. y iáchawszy Zebbi do Biskupá Londoniey Wáldherá/ przynosząc mu wiele pieniedzy ná vbogie/ zakonny żywot y odzienie przyiał/ nic sobie nie schował/ prágnąc dla krolestwá niebieskiego vbogim zostáć. A gdy iuż bárzo chorzeiąc/ poczuł o śmierći swoiey/ boiąc sie áby z boleśći czego nieprzystoynego nie rzekł/ ábo ná ćiele nie pokazał: prosił Biskupá áby nikt przy iego śmierći nie był/ iedno on sam z párą sług swoich. Co mu Biskup obiecał. A gdy trochę záśnął: miał widzenie/ ktore mu one boiaźń odięło/ y bárzo go vćieszyło. Powiádał sam/ iż trzey do niego iáśni mężowie przyszli: ieden śiadł v łożká/ á dwá stáli. y spytawszy go iáko sie ma/ powiedzieli/ trzećiego dniá bez boleśći z ćiáłá wynidzieß. A ták sie stáło/ iáko spiąc trzećiego dniá skonał. A gdy w kámienną trunnę ćiáło iego kládli/ dla krotkośći iey włożyć sie nie mogło. kowáli iáko mogli on kámień/ ále przedsie dłuższe było ćiáło/ y gdy inszey trunny mieć nie mogli/ á koláná kurczyć y ćisnąć chćieli/ trunny oney záraz przybyło/ ták iż y záglowek włożyć w nię mogli. Przy czym był Biskup/ y syn tego krolá/ y innych wiele ludzi.] Beda lib: 4. cap: 11. Zebbi krol prágnie być mnichem. 2. Boiac sie ćięszkiey śmierći lekką miał. Truny cudownie przybyło.

Tego roku Sáráceni oblegli Cárogrod/ y przez dwie lećie mocnie go dobywáli. Ale P. Bog/ mowi Theophanes/ zá przyczyną przeczystey mátki Bożey miástá bronił/ iż nic wygráć nie mogli: á nákoniec wiátry y wełny morskie wszytkie ich ármate pogubiły. y ná drugim mieyscu/ Rzymskie woysko/ ktorego byli wodzowie/ Florus Petronius, y Cyprianus, trzydzieśći tyśiecy Sárácenow pobili. y náleźli iákiś morski ogień/ ktorym okręty y wodne naczynia Arábow onych popalili. Ták P. Bog Cesárzá Kátholiká bronił/ ktory nic wiecey nie myślił/ iedno áby był mogł tym prędzey ná zgodę y iedność kośćiołow wschodnych y zachodnych Concil złożyć. czegż potym rychło dowiodł. 3. Theoph: & Cedre: ann: 5. Constant. Cárogrod obleżony. Przyczyná mátki Bożey. Sex: Synod: Act. 13. Wodny ogień.

W Hiszpániey on nabożny krol Recceswintus/ kośćiołowi Bożemu pożyteczny y wszytkim miły/ kroluiąc lat dwánaśćie tego roku w drogę wszytkich oycow poszedł. Miłował wiárę Kátholicką/ y o niey záwżdy z ludźmi vczonemi rad rozmawiał. Ołtarz złotem y drogimi kámieńmi z wielką chę- 4. Tudensis in Chro. Krol oltarz vbierał.

Krol dobry Reccesświntus.

ćią vbierał. Trzy Synody z Biskupámi w Tolećie odpráwił. Wszytki miłował/ y od wszytkich miłość miał. w pokoiu krolował/ á sam iáko ieden z poddánych/ z swemi się obchodźił. A gdy syná nie miał/ á bráćia iego do tego sposobni nie byli: lud wszytek z pány/ záraz po iego śmierći do Pámbá ábo

Pámbá krolestwá niechce.

Wámbá vdał się/ prosząc áby krolestwo przyiał. On niechćiał/ powiádáiac żem niegodny y stáry/ á gdy go długo prośili/ á on się wzbraniał: ieden pan ábo kśiążę mieczá dobywszy śmierćią mu groźił. y muśiałći się y ná prośby y groźby iego skłonić. Był Pámbá z rodzáiu krolewskiego Gothow. ktorego

5\. *Tudensis ibidem.*

Koronácya z cudem.

gdy w Toledźie Kwiriákus Arcybiskup koronował/ á Chrzyżmem głowę iego polał/ puśćił się dym iáko słup z głowy iego. y pszczołá z niey wyleciawszy/ wzgorę się wieszáłá. co był znák szcześliwego krolestwá iego. Przy koronáciey wyznánie wiáry czynił/ y poddánym przyśięgę oddał/ áby práwá y dobre obyczáie przodkow swoich vtwierdzał.

Rok Páński 673. Adeodatá 5.

Constántiná IIII. Pogonatá.

1\.

GRimoáldus krol Longobárdow we Włoszech/ tego roku świát ten pożegnał. Był Kátholikiem Ariáństwo porzućiwszy. Bo kośćioł ś. Ambrożego/ ktory był wielkim nieprzyiaćielem Arianom/ w Tyczynie zbudował/ y w nim się położyć po śmierći kazał. Nástapił syn iego w dźiewiaći lat ná onio krolestwo. ále Pan Bog

Paulus Diac: lib: 5. cap: 33.

Ná krolestwo od Bogá wezwány Bertáridus.

inego vkazał. Bertáridus syn krolá Aripertá/ wygnánie ćierpiał w Gálliey/ z ktorey gdy do Angliey płynał/ vsłyszeli wszyscy w okręćie głos wołáiacy zá sobą: A iest tu Bertáridus? Powiedzą że iest. y powie: Dźiś trzeći dźień iáko Grimoáldus z tego świátá poszedł. Co vsłyszawszy Bertáridus/ do brzegu się wroćił/ ále nikogoż nie nálazł. y poznał powołánie Boskie. Nád iáchawszy do Włoch wszytki pány po sobie nálazł/ y záraz z Tyczyná Gáribáldá páchole wygnał/ y trzećiego mieśiacá po śmierći Grimoáldá/ ná krolestwo podniesiony iest. Był Kátholik nabożny y spráwiedliwy/ y karmićiel vbogich.

Bertáridus Kátholik krol Longobárdow.

Z Benewentu żonę swoię y Kuniberbá syná/ gdźie pod strażą był/ przyzwał. Zbudował ná dźiękowánie P. Bogu klasztor ś. Agáty męczenniczki/ zá wybáwienie swoie/ Nowy názwány/ w Tyczyná/ ná mieyscu z ktorego był vćiekł (podobno więźniem będąc) y nádał dochody y ochędostwy. Zoná też iego Rodelindá kośćioł naświętszey mátki Bożey przed murem zbudowáłá kosztem wielkim y ozdobą drogą. Mieysce ono zowią ad Perticas.

Rok Páński 674. Adeodatá 6. Constántiná IIII. Pogonatá 7.

1\. *Tudensis in Chro.*

NA Pámbę krolá w Hiszpániey powstał domowy nieprzyiaćiel/ Ilderikus z powinnych krolá Reccesświntá/ ktory w Gálliey Nárboneńskiey wiele miast pobrawszy kośćioły łupił y kśięża vćiskał/ ktorzy z nim przestáwáć niechćieli/ inych wiele złośći czyniąc. Przećiw iemu wysłány Páweł rodem Greczyn/ tákże odpadł/ y krolem się czyniąc iesżcze więcey złego niżli on drugi czynił/ zdradzáiąc á kośćioły łupiąc. Zdiawszy koronę złotą z głowy ś. Felixá Gerundeńskiego/ ktorą był Rekáredus włożył/ śmiał ią ná swoię głowę ná znák krolowánia swego/ kłáść. Ná ty obu zbieráiąc się Pámbá/ od Boskich rzeczy y spráwiedliwośći w woysku swoim poczał. Dowiedźiał się o niektorych żołnierzách cudzołożnikách/ y kazał ie vtrzebić/ y mowił: Sąd Boży ná woynie ná nas/ á my cudzołożyć y P. Bogá gniewáć mamy? Prożno ná woynę idźie zá kim się niespráwiedliwość wlecze.

Kárność woienna.

Spráwiedliwość woyny wygrawa.

2\. Nád wypráwiwszy się z woyskiem/ miał widźiáne iáwnie Anyoły/ ktorzy

nád obozem iego przelátywáli/ y prędko one mocne nieprzyiaciele/ ktorzy mieli Wáßkony y Fránki/ y trzeciego Lupuśá ksiąze Fránkow poráźił/ v miástá odebrał. Páwłá onego Greczyná/ ktory zwątpiwßy iuż był z siebie ßáty krolewskie złożył/ poimał. y w Toledźie brodę mu y głowę ogoliwßy/ (co v Gothow wielka zelżywośćiest) y skorzáną miásto złotey/ ktorą ná śię kłáść śmiał/ ná iego głowę koronę włożywßy/ ná wielbladźie wodźić po mieśćie kazał/ y ine z nim nieposłußne pokarał. kośćiołom co oni pobráli wßytko wroćił/ y ießcze z swego przyczynił. A Tolet miásto nowym murem obtoczył/ ná wieżách święte Boże iáko obrońce stáwiąc/ z onym napisem: Ná murách twoich postáwiłem stroże.

Zwyćięstwo Pámby.

Głowy ogolenie zelżywość.

Wieże świętemi opátrzone.

Rok Páński 675. Adeodatá 7. Constántiná IIII. Pogonatá 8.

NA Hißpánią náiácháli Sáráceni/ máiąc dwieśćie y śiedmdźieśiąt okrętow woiennych. Pámbá ábo Wámbá krol/ wodną im bitwę dawßy/ wßytkich pogromił y okręty ich popalił. y pokazáło śię/ iż ći niewierni ná Kátholiki/ v ktorych pobożnosć y cnoty Chrześćiáńskie kwitną/ mocy nie máią. y nawiętße ich gotowánie im nie pomaga.

1. Tudensis. Sáráceny Pámbá poráził.

Rok P. 676. Doná 1. Conſ: iiij. Pogo: 9.

ADeodatus Papież z ćiáłá tego wyßedł. Siedźiał lat śiedm. Człowiek wielkich cnot. spraw iego/ pismá nie doßły/ okrom listu iednego y Buly/ ktorą dał klasztorowi Turoneńskiemu w Gálliey/ áby od Biskupá swego wolni byli/ á Opát tylo obyczáiow ich dogladał. Iednák támże dáie znáć/ iż iuż byli Papieżowie przestáli/ zakonnym ludźiom/ tákie od Biskupow pod ktorymi są/ wolnośći dáwáć. gdy mowi: Obyczay y podánie náßego ś. kośćiołá iuż nie dopußcza/ z rządow Biskupich y opátrznośći/ zakonne mieyscá wyimowáć.] Bernátowi ś. to śie nie podobáło/ y ś. Fránćißkowi to nie miło było/ áby zakonni tákimi przywileymi posłußeństwá Biskupiego vchodźili. ꝛc.

1. Anastasius in eodem.

O wolnośći zakonnych od Biskupow.

Po zeßćiu tego Adeodatá puśćiły śie wielkie deßcze y gromy/ ktore ludźie y bydło zábiiáły. Ludźie zwoźić zboża y młoćić nie mogli/ by śię był P. Bog ná modlitwy y litánie kośćielne ktore co dźień bywáły/ nie vbłagał. Nástąpił ná iego mieysce Donus, ábo Domnus, drudzy go Konum/ drudzy Kononem zowią/ Rzymiánin syn Mauriciußá.

Niepogody ná zboże.

Roku tego gdy Márdoite ábo Máronite gorę Liban ośiedli/ y zástąpili od gory Mauru áż do ś. miástá/ y wßytkie wierzchy gor Libánu osádźili/ zbiegło śię do nich wiele ludźi wolnych/ y niewolnych/ iż śię ich wiele tyśięcy liczyło. y zátym Sáráceni przestráßeni/ rozumieiąc iż páństwo Rzymskie obrone bierze/ posłał Máhuwiás ich wodz do Cesárzá o pokoy prośąc/ y dań postepuiąc. Posłał do nich Cesarz do Syriey Janá Pátriciußá Pisigándiná/ ktorego z wielką czćią przyieli/ y pokoy z nim do lat trzydźieśći postánowili/ obiecuiąc Cesárzowi dáwáć co rok trzy tyśiące funtow złotá/ y piećdźieśiąt więźniow/ y koni dobrych piećdźieśiąt. y ták mocny pokoy miedzy Aráby y Rzymiány stánał. Káiánus też on Awarus/ y ini záchodni pánowie/ dáry Cesárzowi posłáli/ y pokoy z nim vmocnili. y stáłá śię bespiecznosć y ná wschodźie y ná záchodźie.]

2. Theophanes in Annal.

Máronite ná Libanie.

Saraceni zostáli dánnikámi Cesárskiemi.

Wielkiego podźiwienia godná rzecz tá: iáko ći co iuż byli máło nie wßytek świát swoią boiáźnią nápełnili; iż sámi o pokoy prośili. Dawał to P. Bog Cesárzowi Kátholickiemu/ gdy ini heretycy/ páństwo Rzymskie máło nie do ostátniego vpadku przywodźili.

Rok Páński 677. Doná 2. Constánt: IIII. Pogon: 10.

1.

Ceſarz od Sáracenow máiąc pokoy/ o kośćielny ſię pilnie ſtárał. Przeßkadzáli mu wodzowie Monotelitow/ Theodorus Cárogrodzki y Mákárius Antyoſki Pátryárchowie. y chćieli Vitáliáná Papieżá z diptychow wymiátáć/ ſámego tylo Honoriußá tym czcząc/ ktoremu fałßywie vczeſtnictwo ſwoich błędow przyczytáli. Lecz im tego Ceſarz nie dopuśćił/ wiedząc y pomniąc iáko mu ſię

Witaliana Papieza Ceſarz broni.

Vitálianus we Włoßech záchował/ y co dla niego czynił/ y ták ſię z obiemá zmowił; áby Vitálianus zoſtał/ á ini po nim Papieże áż do rozſądku Concilium kłádzieni w diptychy nie byli. A to czynił máiąc wolą wſchodne y zachodne kośćioły do iednośći przywodźić. Ná co roku przyßłego fundámentá záłożył/ przećiw woley heretykow/ ktorzy wßędźie niezgodę podpaláli. Jednák oni dwá Pátryárchowie słowá Ceſárzowi nie dotrzymawßy/ Vitáliáná z diptychow wyrzućili. Co ſię z Concilium ßoſtego pokázuie.

Actio: 8.

Rok Páńſki 678. Agáthoná 1.

Conſtántiná IIII. Pogonatá 2.

1. Ante ſext: Synod.

Vniuerſalis Papa.

Piſał do Doná Papieżá Ceſarz Conſtántinus liſt z tákim napiſem: Donowi naświętßemu y przeblogoſłáwionemu Arcybiſkupowi ſtárego náßego Rzymu/ y powßechnemu ábo Vniuerſali Papæ. W tym liśćie wielką pobożnośći y miłośći ku CHRISTVSOWI wonność dáie. Vpomina do zgody y miłośći/ áby ſię z wiáry Chrześćiáńſkiey Pogánie y Żydowie nie śmiali/ á lud ſię wierny z niezgody ſwoich Biſkupow nie gorßył. y prośi áby Papież ſwoie

Vpominanie do iednośći.

Proſi Ceſarz o poſły y o 12. Metropolitow.

poſły dwu ábo trzech/ ábo iáko mu ſię podoba/ do niego do Cárogrodu poſłał/ á przy nich dwánaśćie Metropolitow/ ktorym wßytkie potrzeby y odwozy Exárchowi Włoſkiemu Theodorowi dáć w drogę każe: áby ſię z dwiemá Pátryárchámi onymi/ Cárogrodzkim y Antyoſkim/ w ćichośći y pokorze rozmowili/ á niezgodom ieſli będźie mogło być y rozerwániu onemu koniec ſię ſtał. Gdyż zupełnego Concilium ſkłádáć czás nie dopuśćił/ y niektore niepokoie y woyny ießcze przeßkadzáią. etc.

2.

Anaſtaſius.

Nim ten liſt doßedł/ Papież Donus do oycow poßedł. Siedźiał rok y pięć miesięcy. Zá iego czáſow kośćioł Ráwenny do iednośći ſię y poſłußeńſtwá Apoſtolſkiego wroćił/ zá Biſkupá Repárátá. Zá iego Papieſtwá vkazáłá ſię Kometá/ ktora trzy miesiące trwáłá/ zá ktorą náſtąpiło powietrze. Ná mieyſce Doná Agátho ná Papieſtwo wybrány był. A iż w liśćie ſwoim wſpomina ießcze niepokoie/ gdyż ſię iuż było wßytko vſpokoiło: dokláda Theophanes/ iż tego roku Bulgárowie wtárgneli do Tráciey. o ktorych ták mowi: Są ludźie połnocni od morzá Euxinum/ zowią ſię od Bulgi rzéki/ mowi Cedrenus/ Bulgárowie.] Wolgá rzeká náßym ięzykiem/ á Tanais po Láćinie zowie ſię/ ktorą ći Bulgą miánuią.

Ramenſki kośćioł ziednoczony.

Kometa trzy mieſiące.

Bulgarow rodzay ſkąd.

Theophanes.

3.

Bulgarom daie Ceſarz dochod roczny.

Gdy tedy z wielką mocą Bulgárowie ná Ceſárzá przyßli/ wolał ſię z nimi vgádzáć/ dáiąc im doroczne dochody/ áby czás miał ná Concilium/ ácz z wielką ſromotą Rzymſką dla grzechow. y mowi Theophánes: Dźiwna rzecz y ſłucháć/ iż ten ktory wßytkie nieprzyiaćiele dánnikámi ſwoimi poczynił/ od tego przykrego narodu zwyćiężony był. Ale wierząc iż ſię to z przeyźrzenia Boſkiego Chrześćiánom dźiało/ vczynił pokoy/ y miał go áż do śmierći ſwey od wßytkich nieprzyiaćioł. O to ſię nawięcey ſtáráiąc/ áby ziednoczyć mogł wßytkie kośćioły/ ktore wßędźie od czáſow dźiádá iego Herákliußá rozerwáne były.] Nie było w ten czás grzechu iáśnieyßego iáko ten: iż Ceſarz Kátholicki ćierpiał ná ſtolicy Cárogrodzkiey Theodorá heretyká. ktory do tákiego vporu przyßedł/ iż nád wolą Ceſárſką y vmowę z nim/ Vi-

O zgodę kośćiołow ſię ſtara Ceſarz.

táliáná

tálianá Papieżá / ktorego on wielkiey ku sobie miłośći we Włoszech / máiąc ná się tyránny / doznał / z diptychow wymázał. y nie mogł dáley znieść Cesarz tákiey iego krnabrnośći / y milczeć mu kazał / á ná iego mieysce Georgiuszá podał / ktory był ná szostym Concilium. *Theodorus Patryarcha Carogrodzki heretyk złożony. Georgius nastąpił Katholik.*

Rok Páński 679. Agáthoná 2.

Constántiná IIII. Pogonatá 12.

A on list od Cesárzá do Doná Papieżá pisány / Agátho chcąc odpisáć / dał o tym znáć Biskupom zachodnym / ktorzy wszędźie Synody czyniąc Monotelity potępili / we Włoszech / w Gálliey / y w Angliey. Pismá o tym máło. Są iednák tych Synodow znáki niektore / iáko Mediolánskiego y z Angliey. 1. Beda lib: 4. ca: 17.

Bedá o tym czáśie ieden cud wypowiáda / ktory się ná woynie stał miedzy krolmi Angliey Ekgfridem y Eddredem / miedzy ktorymi Theodorus Arcybiskup pokoy postánowił. W bitwie młodźieniec żołnierz ná imie Immá ránny miedzy trupy / przyszedł k sobie / y obwinawszy rány gdy do domu chćiał / od nieprzyiaćioł poimány iest y wyleczony. Miał brátá imieniem Tunná kápłaná / ten go chcąc pogrześć szukał go miedzy trupy / y nálazł iemu podobnego / y pogrzebł go vczćiwie / y Msze ś. y ofiáry zá dusze iego spráwował / y vkazał P. Bog cud / iż gdy onego Imme iáko ięńcá dla vćiekánia wiązáć chćiano / żadna miára nie możono / bo opadáły z niego y powrozy y żelázá. Pan iego Komes nieiáki pytał coby to było. iesliby iákie czáry vmiał? A on rzekł domyśláiąc się: Mam brátá kápłaná / ktory rozumieiąc żem zábit / Msze świete zá mię czyni. Bych teraz był ná inym świećie / miałbych od karánia wyzwolenie. Przedał go drugiemu do Londoniey on Komes. ále tákże nikt go związáć nie mogł / záwżdy petá y powrozy z niego opadáły. y posłał go do domu on drugi pan / vfáiąc mu iż okup zá się posle. Przyszedł do Kánciey do krolá Lodherá y od niego pieniedzy ná okup dostał. A potym do brátá szedszy wszytko mu powiedźiał. Bárzo się ludźie przykłádem onym do pomocy vmárłym przez ś. Msze y iálmużny pobudzáli / y zrozumieli iż zbáwienna ofiárá ma moc ná okup dusze y ćiáłá.] To Wielebny Bedá. 2. Beda lib: 4. ca: 23. *Moc ofiary Mszey S.* *Czyśćiec.* *Cud Boży.*

Rok Páński 680. Agáthoná 3. Constántiná IIII. Pogonatá 13.

Agátho Papież zgromádźił w Rzymie Synod / ná ktorym było sto dwádźieśćiá y pięć Biskupow / miedzy nimi z Angliey od wszytkiey ziemie y Biskupow wszytkich Wilfridus Arcybiskup Eboráceński / ktory też był dla áppellácyey y sądu / bo wygnány był od krolá z Biskupstwá / przyiáchał. Byli y z Gálliey posłáni od Synodow Biskupi / y z Włoch tákże. Ná tym Synodźie wiárę wyznawszy / y Monotelity potępiwszy / wszyscy Biskupi wysłáli dwoiákie posły do Cesárzá do Cárogrodu. Jedne od sámego Papieżá / drugie od onego Synodu y Biskupow. Od Papieżá Theodorus y Georgius kápłani / y Jan dyákon. A od Synodu Jan y Abundáncius / y drugi Jan / biskupi / z inemi klerykámi y mnichámi. Przez nie listy dáne są / y od Agáthoná / y od Synodu do Cesárzá. 1. *Synod Rzymski.* Beda lib: 5. cap: 20. *Posłowie do Cesársa z Synodu Rzymskiego.* In præambul: 6. Synod.

Agátho w liśćie swoim posły zálecáiąc / obmawia ie mowiąc: Jesliby wielka około pismá ś. náuká się w nich nie nálazłá / áby zrozumiał Cesarz / iż miedzy Pogány żyią / á chleb sobie wyrabiáią. Ale to co święći Oycowie przed nimi wierzyli y náuczáli / tego nie odstępią. Do tákiey nędze we Włoszech byli przyszli Biskupi dla Longobárdow. y chćiał Papież áż z Angliey onego Theodorá vczonego Arcybiskupá Dorowerneńskie[o] ná to poselstwo przyzwáć / ále nie mogł. Jednák onym postom dał Papież kśiąg nie máło / z ktorychby Oycow świetych wiáre vkázowáli. Sam też wyznánie wiáry ná- 2. *Biskupi Włoscy chleb sobie wyrabiáli.*

Papież wzor wiáry piſany poſyła.

piſał/ktoregoby w żadney cześci nie odſtepowáli. W tym wyznániu głośno mowi: iż w Pánie náßym iáko ſa dwie náturze w iedney perſonie/ ták też y dwie woli y dwoie dźiełánie ábo operácye/ Boſka y ludzka / y żáluie ſie ná vpor y nieſtátek herctykow/ktorzy ſie żadnym vpominánim vkáráć nie dádza. Y proſi Ceſárzá áby ie odwodźił od tákich nowin przećiw prawdźie/ á zárážáć im duß ludzkich / y rozrywáć kośćiołá Bożego nie dopuśćił. Vpomina też áby wolność w mowie/y wyznániu / y náuce przećiw heretykom / poſłom iego dána byłá/ áby nic z przymußenia ſie nie dźiało. Bo pomniał co źli niezbożni Ceſárze y ſámymi Papieżom/Sylweriußowi/ Wigiliußowi/ Marćinowi/ y poſłom ich czynili y wyrządzáli. etc.

3. Drugi też liſt piſał Synod wßytek Rzymſki/ wßákże z imieniem Papieſkim ná przodku położonym; w ktorym tákże Ceſárzá vpomináia / o dochowánie wiáry Oycow ś. y piaći Concilia. y wyznánie tákże wiáry czynia / w ktorym one słowá ſa: Wierzymy w Duchá ś. ktory od Oycá y Syná pochodźi. Grekowie ten liſt máiac/ wyſkrobáli *y od Syná*, czego ná nie dowiodł ná Concilium Florenckim Julianus Kárdynał. A przed nim tákże ſwoim Grekom toż wyſkrobánie wymawiał Emmánuel Kálecá Greczyn/ pißac przećiw Greckim błedom. Wſpomináia też wtym liśćie ſwoie nedze y vćiſnienie od Pogáńſtwá/iż im odebrano dochody/ y robota reku ſwoich żywnośći ßukáia. Wßytká/práwi/máietność náßá ieſt wiárá/w ktorey żyć zá nawyżßa ſławe/y o nie vmrzeć zá wielki zyſk ſobie mamy. Náuká náßá ieſt/gránic Kátholickiey y Apoſtolſkiey wiáry nie przeſtepowáć/ iáko Apoſtolſka ſtolicá z námi trzyma y podáie/ ktorey my cáła ſerdeczna ſtraża dochowywamy.]

Od Oyca y Syna Duch S.

Wyſkrobanie liſtow od Grekow.

Włoſcy Biſkupi vbodzy.

4. Dáia też znáć iáka moc onym poſłom ſwoim dáia: iż tylo wyznánie wiáry wßytkich zachodnych Biſkupow przynośić máia / á dyſputowáć y gadki czynić / iáko o czym niepewnym nie máia. y mowia: ktorzy ná Apoſtolſka wiáre náße zezwola: zá towárzyße y vczeſtniki wiáry/y zá bráty/ y ſpołbiſkupy mieć ie bedźiem. A ktorzy tego co my wyznáć nie beda chćieli/ zá przećiwniki Kátholickiey y Apoſtolſkiey wiáry / y zá potepione poczytamy ie / y bez popráwy ich nie przyimiem. Y podpiſáli ſie wßyſcy. Ná tymże Synodźie Ráwenny biſkup Theodorus bedac po długim onego kośćiołá odßczepieńſtwie/poſłußeńſtwo ſwoie Papieżowi Agáthonowi oddał.

Zakazuią na Concilium dyſputować.

Sex: Synod: actio: 4.

Anaſtaſ: Bibliot: in Agathone.

Poſłowie oni od Papieżá y Synodu/przyiácháli do Cárogrodu ná końcu Auguſtá ábo poczatku Septembrá.y byli wdźiecznie od Ceſárzá przyięći/ y potrzebámi wßelkiemi opátrowáni. Y przeczytawßy liſty Ceſarz/ vpominał ich / áby ſie ſpokoynie á nie z gniewem rozmawiáli / á Philozophſkie mowy opußczáli/z ſámego tylo piſmá y z Oycow ś. y z Synodow wyznánia wiáry wſpieráiac. Dał im y czás ná przegladánie kśiag y piſmá / ktore z ſoba przynieśli.

Philoſophſkie mowy, nic do wiary.

5. Zá przyiáchániem onych poſłow do Cárogrodu/ dał liſt ábo wyrok ſwoy Ceſarz do Jerzego Pátryárchy Cárogrodzkiego / áby co naryychley Metropolitanow biſkupow do Cárogrodu przyzwał. y Mákáryußowi Antyocheńſkiemu oznaymił / áby też on Metropolity y Biſkupy zebrał/ dla teyże ſpráwy / áby ſie ſpór około dwu woley y operácyey w Pánie y Bogu náßym IEZVSIE CHRISTVSIE, ſkończył.

In præambul: 6. Synod.

Po dwu mieśiacu ziácháli ſie Biſkupi wſchodni/ y mogł ſie záczać Synod ábo Concilium powßechne śiodmego dniá Nowembrá. Liczbe Biſkupow nie iednáka kłáda. Theophanes y Cedrenus licza ich dwieśćie ośmdźieśiat y dźiewieć. Phocius ſto śiedmdźieśiat. Paulus diákonus ſto piećdźieśiat. Ná podpiſániu oſtátniey Akciey/licza ſie z poſłámi y kápłany y dyákony/ ſto ßeśćdźieśiat ßeść. Ná poczatku máło ich było / bo krotki czás náznáczony był. Mieyſce gdźie Concilium czynili/zwano Trullus, mieyſce iedno ták zwáne z wyſokim y okragłym záſklepienim.

Concilium ſłoſie w Carogrodzie.

In Annalibus.

Liczba Biſkupow 289.

Trullus.

Záczał

Záczał śie Synod śiodmego dniá Nowembrá. po lewey stronie iáko pierwszey/ záśiedli postowie Papiescy/ po práwey Cárogrodzki Pátryárchá Georgius/ y Antyocheński Mákárius. od Jerozolimskiego Pátryárchy był postem Georgius monáchus. od kośćiołá Alexándriyskiego/ bo stolicá wákowáłá/ był Piotr mnich. Osobno Cesarz z swemi vrzedniki ná wynioslym miey[s]cu śiedźiał. We śrzodku Ewángelia/ znácząca Páná IESVSA/ iáko y ná innych Conciliách. 6. Iáko śiedźieli Biskupi.

Ná pierwszey Akciey postowie Papiescy mowić poczęli/ dla czego wysłáni byli/ iż ná zgánienie nowego heretyctwá/ ktore záczał Sergius Pyrrhus/ y Páweł y Piotr/ Cárogrodzcy Biskupi/ y z Cyrusem Alexándriyskim. Ozwał śie Mákárius Antyocheński odmawiáiąc/ iż nie żadną nowinę áni herezyą wymyślili/ ále to twierdzą co Oycowie śś. náuczyli. Vsłyszawszy to Cesarz/ powiedźiał Mákáremu: ieśli tego nie dowiedźie/ ná Synodźie śiedźieć nie będźie. Dowodźić chćiał czytáiąc pięć Concilia/ y tráfiwszy ná iedno słowo Cyrillá ná Epheskim Concilium gdźie mowi: Jest iego wszechmocna wola; z tego sámeo chćiał swe przewieść/ iż CHRISTVS ma iedne wolą. Z czego wnet go zráźili postowie Papiescy/ vkázuiąc: iż tu o boskiey sámey woli mowi. y czytano dáley Concilia/ á ostátek ná drugie záśiedzenie odłożono. Pierwsze záśiedzenie. Makarius przećiwnik Concilium.

Dźieśiątego dniá Nouembrá byłá druga Akcya/ ná ktorey Concilium Kálcedońskie czytano. y gdy śie list Leoná Papieżá czytał/ iáwnie śie dwoie dźiełánie ábo operácye w nim miánowáły/ y odkrył śie fałsz Mákáriuszow/ y vćiekł śie do onego słowá z Dionyzyuszá Deivirilis. ostátek Concilium czytano/ y tym skończono. 7. Wtore záśiedzenie. List Leona.

Zeszli śie zás trzynastego dniá Nouembrá/ y czytano piąty Synod/ z ktorego Mákárius list Menny do Wigiliuszá Papieżá vkázował/ w ktorym o iedney woli w CHRISTVSIE mowi. A Papiescy postowie vkazáli/ iż on list był podrzucony. Bo Mennás pierwey vmárł/ niżli Synod był piąty. y gdy śie Cesarz y Oycowie y sędźiowie onym kśiegom z ktorych czytano przypátrzyli: náleźli iż trzy sexterny przyczyniony były/ y rożne pismo w nich. Co gdy śie iáśnie pokazáło/ czytáć onego listu Menny iáko fałszywego nie kazano. y czytáiąc dáley piąty Synod/ ieszcze drugi fałsz náleźli/ o podrzuceniu słowá o iedney operáciey. y pokazáło śie/ iż Mákárius nic swego dowieść z Synodow nie mogł. Trzeći. Zfalszowáne kśięgi Synodow.

Pietnástego dniá Nouembrá/ czytano list Agáthoná Papieżá y Synod Rzymski ná Grecki przełożony. w ktorym gdy śie mowiło/ iż nigdy żaden Rzymski Biskup błędu żadnego około wiáry nie wniosł/ nikt Honoriuszá nie wspomniał iáko niewinnego. Siodmego dniá Decembrá/ czytano świádectwá Oycow śś. ktore Mákárius przywodźił. Szosta Akcya byłá 12. dniá Decembrá. Tákże świádectwá Oycow śś. od Mákáriuszá nápisáne czytano. ktorym śie postowie Papiescy sprzećiwili/ mowiąc: iż vćináią słowá á nie dokłádáią. y prośili áby sáme kśiegi Doktorow śś. przynieśione były. Co śie ná inszą Sessyą odwlokło. ktora nie byłá áż trzynastego dniá Februarij, w drugim roku. 8. Czwarte. Honorius. Piąte. 9. Szoste.

Tego roku w Rzymie po záćmieniu kśiężycá y słońcá/ było wielkie morowe powietrze/ tákże y w Tyczynie/ ludźie śie po gorách rozbiegáli/ á w mieśćie chrosty rosły. Widźieli ludźie złego y dobrego Anyołá/ ktorzy po mieśćie chodźili. Dobry Anyoł/ ilekroć złemu kazał we drzwi vderzyć/ tyle ich názáiutrz w onym domu vmárło. Komuś przez obiáwienie rzeczono/ iż powietrze nie vstánie/ ážby w kośćiele Piotrá ś. ad Vincula, ołtarz ś. Sebestyaná męczenniká postáwiony był. y przenieśiono kośći ś. Sebestyaná do onego kośćiołá ná ołtarz/ y powietrze vstáło. Jest ieszcze ten ołtarz cáły y obraz ś. Sebestyaná. y stąd wźiął śię obyczay/ iż w powietrze ludźie śię ś. Sebestyanowi do modlitwy zálecáią. Paulus Diac: lib: 5. cap: 5. Morowe powietrze we Włoszech. S. Sebestyana w powietrze o przyczynę proszą.

10. Andábáſtus ieden ßláchčič z Grecyey wygnány od ſwoich. Pʒʒyßedł był zdawná do Hißpániey / y vczčił go krol Recceſwintus / y powinna ſwoie zań dał / z ktorey ſie vrodził Erwigius / ktory ná dworze ſłužac/Komeſem zoſtał. Ten Pámbie onemu dobremu krolowi Hißpáńſkiemu/táka trucizne dał / iž od rozumu odßedł/ y mniemáiac Biſkup iž vmrzeć miał / dáiac mu ś. oley y čiáło Páńſkie/ obiecał zań / bedzieli zdrow / iž mnichem zoſtáć miał. Był obyczay w Hißpániey / choć ták kogo w niemocy nád wola obiecano / tedy muśiał być mnichem. Przyßedł k ſobie krol / vſłyßał co z nim Biſkup vczynił / y rad był oney przyczynie / y z wielka chečia kroleſtwo złožył / y ná Synodzie Toletáńſkim/ná kroleſtwo po ſobie miánował onegož Erwigiá/ ktory go truł/ z wielkiey y Chrześčiáńſkiey łáſkáwośći. Sam w mniſkim žywočie dokonał/ y wroćič ſie ná kroleſtwo niechćiał/ y žył śiedm lat w žywočie onym. Ná czym iáko y ná weßčiu ná kroleſtwo y ná ſpráwowániu iego/ wielka ſwoie duchowna y Chrześčiáńſka madrość y nabožeńſtwo y miłość ku P. Bogu/ y łáſkáwość ku nieprzyiačielom/ pokazał.

Tudenſis & Iulian: Tolet.

Pámbá krol trućizna zarażony.

Obiętnice cudze na mnichowſtwo.

Concil: Tolet: 12. cap: 1. 2.

Pámbá krol mnichem.

Rok Páńſki 681. Agáthoná 4.

Conſtántiná IIII. Pogonatá 14.

1. A z po dwu mieśiecy trzynaſtego dniá Februárij / ſkupili ſie záś Biſkupi ná mieyſce Trullus. Poſłowie Papieſcy czytáli náuke y słowá Doktorow y Oycow śś. ktorzy dwie woli y dwie dźielnośći ábo operácye w Pánie náßym przyznawáia. Záś z drugiey ſtrony Mákárius ſwoie o iedney woley piſánia tež przynośił/ ktore czytáne były. á zátym kazáli znośić ſie Greckim kśiegom z Láćińſkimi ieſliby ſie zgadzáły.

Siodma Seſſya.

Kśięgi Greckie z Laćinſkiemi zniesiono.

A śiodmego dniá Márcá Georgius Cárogrodzki Pátryárchá dał ſpráwe oycom / iž te mieyſcá ktore poſłowie Papieſcy po Láćinie z Oycow śś. przywodźili/ w Greckim textćie prawdźiwie ſie y cále nálázły/o dwu woley y dwu dźielnośćiách ábo operácyách. y záraz ſie oświádczył y ini z nim biſkupi/ iž wyznawa dwie woli y dwie dźielnośći ábo operácye w Pánie náßym. y wyſtawiáli Agáthoná Papiežá/y mowił głoſem Domicius biſkup Pruſiádow: Náuke poſłána od oycá náßego Agáthoná naświetßego Arcybiſkupá Apoſtolſkiey y przodkuiacey ſtolice ſtárego Rzymu/ do wielkiego zwyćiežce Ceſárzá: ták iáko od Duchá ś. powiedźiána/ y iáko przez vſtá przebłogoſłáwionego Piotrá kśiaže Apoſtolſkie / reka po trzykroć błogoſłáwionego Papiežá Agáthoná piſána przyimuie/obłápiam/y ták wierze. rč. Zátym drudzy biſkupi dáli głoſy ſwoie po dwu wolách wedle piſánia Agáthoná / okrom Mákáriußá y towárzyßow ieg. Biſkupi drudzy ktorzy bładźili/oświádczyli ſie/iž chca wßytko odwołáć/ y dano im ná druga Seſſya/áby ná piſmie wiáre wyználi.

Oſma.

Doktorow SS. powaga.

Przodkuiąca ſtolica.

Agathona Papieża liſt pochwalaią.

2. Potym Georgius podał to Ceſárzowi / áby Witáliana Papiežá imie w diptychy wpiſáne było. Co z ochota wßyſcy vczynić kazáli / y było wołánie ná ßcześćie Ceſárzowi. Pytał záś Synod Mákáriußá/ieſli ná liſt Agáthoná zezwala. A on niechćiał. Lecz iego Biſkupi z Syriey odſtapili go / y wiáre Kátholicka iáwnie wyználi. Czytano mieyſcá oycow śś. ktore Mákárius po ſobie przywodźił/ y nálázły ſie iego chytrośći y zdrády / iž vćinał/ odmieniał y mießał/ y krzywił rozumienia oycow śś. Z drugi raz pytano Mákáriußá/ ieſli ná dwie wole y dwoie dźiałánia ábo operácye zezwala? A on rzekł: By mie rozśiekáć y wrzućić miano w morze/ tedy nie przyzwole. y poczeli nań Biſkupi wołáć: Przeklety nowy Dioßkorus: zrzucony ma być táki. Nowego Dioßkorá wyrzuććie: złe dni nowemu Apollinárowi. Wyrzućić go z biſkupſtwá/ z płaßczá go odrzeć. y odárli go z płaßczá/y Stephaná vczniá iego

Makarius nie przyzwala.

Heretyckie zdrady w piſmie.

Makarius odarty z płaßcza.

niá iego wyrzućili. A tey godźiny/ piſze Anáſtázyus/ wiele páieczyn czarnych ná ludźie ſpádło/ iż ſie wſzyſcy dźiwowáli/ bo ſmrody heretyckie wygnáne były/ y zá pomocą Boſką święte ſie kośćioły ziednoczyły. *Páięczyny ſpádły.*

Oſmego dniá Márcá zeſzli ſie zás oycowie/ y vczynili dekret y wyrok ná heretyki one/ áby odpadáli od wſzytkiey doſtoynośći kápłáńſkiey y poſługi kośćielney. Zátym było wołánie od oycow iáko pierwey. 3. *Oſma Seſſya. Wyrok na heretyki*

Iedennaſta byłá Akcya dwudźieſtego dniá Márcá/ ná ktorey ná więtſze obrzydzenie Mákáriuſzá/ kśiążki iego czytano pełne bluźnierſtwá/ w ktorych też kácerſtwo ſwoie Honoriuſzowi Papieżowi przyczytał. Co rádźi czynili ná obronę ſwoię oni heretycy potwarzáiąc niewinnego/ iáko ſie iuż o tym dowiodło/ á zwłaſzczá/ o Máximá męczenniká. Pewnie poſłowie Papieſcy Honoriuſzá mocno bronili/ ále dźieie te potym pofałſzowáne były od heretykow/ iż to wyrzućili/ iáko ſie wnet pokaże. *Dziewiata Seſſya, Akcya 11. Honorius od heretykow potwarzony.*

Zeſzli ſie zás oycowie dwudźieſtego oſme° dniá Márcá/ y znowu heretyki potępili/ miánuiąc ie ták iáko ie/ práwi/ Agátho w liśćie ſwoim miánował y potępił. Ale iuż to pisánie zfałſzowáne ieſt. Bo gdy piſze iż te potępili y miánowáli/ ktore Agátho miánował: to ieſt/ Cyrá Alexándriyſkiego/ Sergiuſzá/ Pyrrhá/ Páwłá/ Piotrá/ Pátryárchy Cárogrodzkie/ y Theodorá Phárán: záraz fałſzerz piſarz przydáie: Potępili też Honoriuſzá Papieżá. To przydátek. Bo Agátho nie miánował go áni potępił/ y owſzem bronił/ mowiąc: iż żadnego nie było ná ſtolicy Piotrá ś. ktoryby wiáry świętey nárußył. A to piſał w tymże liśćie ktory miánuią/ y ná ktory ſie odwoływáią/ y ktory ná Synodźie/ iáko Duchá ś. mowá/ czytány był. Pewnieby ſie byli o táki ná Honoriuſzá wyrok poſłowie Papieſcy záſtáwili/ ktorzy ſie o mnieyſze dáleko rzeczy opieráli. Kto pofałſzował te piſmá tego Synodu/ łácno ſie domyślić/ iż on Theodorus/ ktory przed Georgiuſem złożony był z Cárogrodzkiego Biſkupſtwá/ á po śmierći iego zás był ná nie/ gdy wiárę práwą wyznał/ wſádzony. ten máiąc kśięgi y dźieie Concilium w ſwoich ręku/ y ſwoie imię z heretyckiego regeſtru wymázał/ y Honoriuſzowe podrzućił. Ná mieyſce potępionego Mákáriuſzá heretyká/ wybrano y poświęcono Theophaná ná Antyoſkie Biſkupſtwo. 4. *Dźieśiata Seſſya. Potępieni heretycy wedle liſtu Papieſkiego. Papież nie miánował Honoriuſza. Popſował piſmá Conciliy Theodorus.* 5.

Gdy Kátholicy oycowie piſmá Oycow śś. po ſobie przywodźili/ dźiwowáć ſie było/ iáko ná one słowá ś. Athánázyuſzá Alexándriyſkiego nie tráfili/ ktore ma w kazániu o naświętſzey Bogárodźicy. A ſą te: Náuczamy/ práwi/ iż dwie woli ſą w CHRISTVSIE: ále nie dwá chcący/ áni dwá dźiałáiący. Ieden chcący wedle iednośći perſony/ ále dwie woli y dwie operácye/ według oſobney oboiey nátury własnośći.] *Słowá S. Athánasyuſza o dwu woley.*

Piętnaſta Akcya byłá dwudźieſtego ſzoſtego dniá Aprilá/ ná ktorey ſądzono kápłaná Polichroniuſzá Monotelite. Ten był od czártow zwiedźiony/ y o widzeniách Anyelſkich powiádáiąc/ iáko go wiáry náuczyli/ o iedney woli w Chryſtuśie/ wiele ludźi zwodźił. Ten przyſzedł ná Concilium z kártą zápieczętowáną/ y powiedźiał oycom: Tę kártę wiáry moiey położę ná vmárłym/ á vmárły zmartwychwſtánie. y to będźie dowod prawdy wiáry moiey. kazáli odpieczętowáć y czytáć. Ználázło ſie ono iego wyznánie heretyckie o iedney woley y dźiałániu/ y przyznał ſie iż własną ręką ſwoią onę kártę piſał. Dozwolili mu oycowie/ áby przed wſzytki[...] [...]idem ná mieyſcu poſpolitym/ ktore zwano Zeuxippus/ ono cudo czynił. [...]ſtáwiono mu vmárłego/ włożył nań onę kártę/ ſzeptał do vchá y długo o[...]ło niego chodźił. Aż ſam zwątpiwſzy záwołał: Nie mogę go wſkrześić. A lud nań krzyknął: Przeklęty nowy Synon. Przeklęty zwodzcá Polichronius. A gdy przywiedźiony do oycow á pytány był/ ieſli iuż wierzy iż dwie wolé ſą w Chryſtuśie: on zoſtáiąc w vporze heretyckim vpámiętáć ſie niechćiał: y potępiony ieſt 6. *Iedennaſta Seſſya, á 15. Akcya. Polichronius heretyk chćiał vmarłego ożywić. Heretyckie cudá takie.*

wyrokiem

wyrokiem Concilium y z kápłáństwá złożony. y záwołáli oycowie: Przeklectwo Polichroniußowi y towárzyßom iego. Mákárius y Stephan tákiż iáko Polichronius. przeklectwo ná nie.

7. Acz to sie zda rzecz śmießna: ma iednák swoie náuki / y do vważenia przestrogi. Lud sie bárzo zbudował / gdy złość swoim sie klamstwem ośukáła. Gdy ludzie zwodził czáry swymi / zdrádá sie iego nie odkrywáłá: ále gdy do wiáry przyßło / nie dopuścił mu P. Bog zátáienia / odkrył sie fałß y błąd heretycki / áby lud sie nie wzgorßył około wiáry / ná ktorey zbáwienie záwisło. y zmocniło sie co rzekł Apostoł: By y Anyoł z niebá co inego opowiádał nád to co iest opowiedziano / niech przeklęty będzie. Oycowie vczynili / iáko Heliaß / dopuścili mu o on sie cud kuśić / wiedząc iż go vczynić nie mogł / áby sie prości ná iego obietnicách nie wießáli. Nákoniec pátrząc ná vpor złośniká tego / pomyślamy w iákim więzieniu iest ten v czártow / ktory chcąc y z vporu / prawdy y Bogá odstępuie.

Oycowie kuśić sie o cudo dopuścili.

Więzień czártowski.

8. Szesnasta Akcya byłá dziewiątego dniá Augustá / nie rychło áż we trzech mieśiącách po piętnastey. Ná tey vprośił sobie słuchánie / ták mądry iáko y Polichronius / Constántinus nieiáki kápłan Apámeeńskiego kośćiołá wtorey Syriey / heretyk Monotelitá / y rzekł: Z woley Bożey przyßedłem do świętego wáßego Concilium / ábych was náuczył. By nie było tego roku słuchano / nie vćierpielibyśmy byli tego cośmy przez woyne ćierpieli. y począł rádźić / áby wyznawáli iż w Chrystuśie dwie są dźielnośći ábo operácye / ále wola iedná. Bo wola ludzka P. CHRISTVS z ćiáłem y krwią ná krzyżu zostáwił. A Oycowie iáko Mánicheyczyká wyrzućić go kazáli. A potym dźiękuiąc Agáthonowi Papieżowi / y Concilium wßytkiemu / wołáli / y heretyki miánuiąc ie przeklináli.

12. Sessya, Akcya 16.

Drugi ßalbierz.

Agáthonowi dźiękuią.

9. Siedmnasta Akcia byłá iedennastego dniá Septembrá / ná ktorey potwierdźili pięć Concilia / y list Agáthoná do Cesárzá / y Synodálski list Rzymskiego Synodu zá Agáthoná / ná ktorym było sto dwádźieśćiá y pięć Biskupow. y támże sie też podrzucenie o Honoriuśie pokázuie / gdy go miedzy heretyki liczą. Bo przećiwna rzecz byłá / list Agáthonow w ktorym mowi iż żaden z Papieżow heretykiem nie był / przyimowáć y pochwaláć: á záraz Papieżá Honoriußá heretykiem w teyże mowie czynić. On to Theodorus / iáko sie rzekło / nieprzyiaćiel wielki kośćiołá Rzymskiego nábroił / gdy sie drugiego roku ná Cárogrodzkie Biskupstwo wroćił.

18. Záśiedzenie.

Act: 17.

10. Ostátnie záśiedzenie było ßesnastego dniá Septembrá / ná ktorym był obecny Cesarz / y dźięki y błogosłáwieństwo odniosł. Támże Agáthoná list pochwaláią / y zowią go oycem swoim y nawyżßym Papieżem / y mowią one wielkiey cźći Papieskiey pełne słowá: Był / práwi / z námi ná tym śiedzeniu (z heretyki) wodz Apostolski. Bośmy iego náśládowniká / y ná stolice iego nástępniká mieli / z przyiáznego / ktory nam przez list Boskie táiemnice oświecał. Wyznánie tobie (Cesárzu) od Bogá nápisáne / ono stáre Rzymskie miásto podáło. Chártá y czernidło widźiáne było / ále przez Agáthoná Piotr mowił.]ec. One heretyki potępione / iż do Rzymu áppellowáli / do Papieżá Agáthoná Cesarz odesłał / to iest Mákáriußá / Stephaná / Anástázyußá / Leonciußá / Polichroniußá / / y drugiego Anastázyußá. Acz drudzy mowią / iáko Anástázyus / iż ie tám ná wygnánie do Rzymu posłano. Ale niepodobieństwo do tákiego miástá potępione ná wygnánie słáć. Poty o tym szostym Synodźie w kśięgách Láćińskich y Greckich / ktore ácz ná niektorych mieyscách pofáłßowáne są / ále to cáło zostáło wßytko / co sie przećiw Monotelitom dźiało / y iáko sie fałßywa ich náuká potępiłá. Oycowie oni ná Concilium do Papieżá pisáli / oznáymuiąc co spráwili / á dźiękuiąc zá list iego y náukę / y proßąc áby to potwierdźił co oni postánowili. W tym liśćie zowią Papie-

Agáthoná Papieżá Biskupi oycem swoim zowią, y nawyżßym Papieżem.

Piotr mowił przez Agathoná.

Epist: Constant: Imp.

Heretycy potępieni do Papieżá áppellowáli.

11. Inter epist: Leonis Pa: prima.

wia Papieżá Biskupem pierwszey stolice Powszechnego kościołá. zowia go też lekárzem wszytkich bledow/y mistrzem náuki práwowierney. Jákoż by był nie kościoł Rzymski/ wschodne kościoły wszytkieby były w Eutychiáństwo sie obroćiły. Dokłáda Anástázyus/iż w Cárogrodźie Jan Portueński Biskup w oktawe Wielkonocną w kościele Zophiey iáwnaMszą miał po Láćinie przed Cesárzē y Pátriárcha/y wszyscy po Láćinie Cesárzowi błogosłáwili. — *O potwierdzenie do Papieżá pisá. Tytuł Papieski.* Bibl: in Agathone. *W Cárogrodzie Mszá po Láćinie.*

Tenże Anástázyus pisze/iż posłowie Papiescy od Cesárzá Konstántiná przynieśli przywiley kościołowi Rzymskiemu/ ktorym dań oney pieniadze odpuszcza/ktore Papieżowie wstepuiac ná Papiestwo Cesárzom dawáli/ zá poczatkiem Arianow Gothow tyránnow/ ktorzy ták byli zniewolili kościoł Rzymski/iż po wybrániu swoim Papież poświecony być bez dánia onych pieniedzy Cesárzowi nie mogł. A iednák záchował sobie Cesarz potwierdzenie/od ktorego kiedy práwie wolni byli Papieżowie/ niżey sie powie. — 12. *Cesarz odpuśćił dań Papieżom.*

Tego roku z Synodu w Tolećie czynionego pokázuie sie/iż krolowie w Hiszpániey iuż byli sobie to wźieli/áby Biskupy miánowáli/ ktore do Biskupow ná wypytánie odsyłáli. Támże sie pokázuie/iż nowy krol Erwigius potwierdzenia ná swoie krolestwo od Biskupow prosił. — Concil: Tolet: 12. cap: 1. 2. 3. *Od Biskupow krol prośi potwierdzenia.*

Rok Páński 682. vacat. Constántiná *IIII. Pogonatá 15.*

AGátho Papież duchá Pánu Bogu oddał. po iego śmierći Papiestwo wákowáło rok y mieśiecy śiedm. Co zá przyczyná oney wákáncyey byłá/pismá nie mász: domyśláć sie(mowi nász pisarz) łácno możem/iż tego przyczyna był Theodorus on táiemny Monotelitá/ ktory iáwnie wyznawszy wiáre/ y kácerstwá sie zdrádliwie zárzekszy/zás wstapił chytrośćia ná Cárogrodzkie Biskupstwo / z ktorego był pierwey wyrzucony. Bo tego roku on Georgius Cárogrodzki iuż był przez śmierć vstapił. Ten śiadszy ná tey stolicy Cárogrodzkiey / dźicie Concilium szostego/ktore dopiero sie porządnie spisowáły / popsował y pofalszował/ iáko sie wyższey rzekło. Swoie imie ktore pewnie było miedzy heretyki/ wymázował/ á Honoriuszowe kładł. Ná co áby Cesarz przyzwolił/ wielkie iest podobieństwo/ iż go do tego námowił. Nic iednák nie ruszył co do potepienia heretykow Monotelitow służyło. — I. Anastasius. *Stolicá Apostolska wakuie. Theodorus obłudnik pofalszował Concilia.*

Rok Páński 683. Leoná wtorego 1. Constán: IIII. Pogon: 16.

WYbrány iest ná Papiestwo Leo wtory Sycilian/ człowiek wielkiey pobożnośći y náuki/y w Greckim y w Láćińskim iezyku ćwiczony/ w piśmie ś. biegły/ y w wymowie wdźieczny/ w dobrych vczynkách gorący/ miłośnik vbostwá/ á pilny oćiec vbogich. Muzyka y śpiewániem kościoł ozdobił/ bo y w tym był ćwiczony. Dopiero z Cárogrodu posły one Papieskie Cesarz odesłał do Leoná/ z wypisániem dźiciow Concilium szosteo po Grecku/ktore iuż od Theodorá Pátryárchy/iáko sie rzekło/popsowáne były. Jednák ie Leo z Greckiego ná Láćińskie przełożył. Heretyki one potepiony ná Concilium/ á do Rzymu posłáne/ do klasztorow ná pokute rozesłał/ á dwu z nich/Anástázyuszá kápłaná y Leonciuszá dyákoná/do pokuty y odwołánia kácerstwá przywrocone/rozgrzeszył/y do kośćielney iednośći przyiał. — I. Anastasius. *Leo 2. iáki.* *Potepieni heretycy do klasztorá dani.*

Rok Páński 684. Benediktá wtorego 1. Constántiná Pogon: 17.

LEo wtory Papież do CHRISTVSA poszedł/zá świetego kośćioł go ma/y świeto iego pisáne ma. Zá iego czásu/ná Biskupá Ráwenny Cesarz dał listy/ áby Ráwenny Arcybiskup wedle stárego zwyczáiu do Rzy- — I. Anastasius 28. Iunij.

iu/ do Rzymu ná świecenie przyiezdżał. Nástąpił Benediktus wtory Rzymiánin/ z oycá Janá. Temu Cesarz przywiley posłał/ áby nie czekáiąc potwierdzenia Cesárskiego/ káżdy wybrány Papież poświecony záraz był.] Tu dopiero kościoł Rzymski do swey pierwszey wolności przyszedł/ y niewolą one ktorą Gothowie záczeli/ á Cesárze wziąwszy Włoską ziemię/ tákże ią ná kościoł kládli/ odrzucił. Co ten Papież y z Senatem Rzymskim v tego Cesárzá Constántyná przewiodł/ czego ini nie mogli.

Idem. *Wolność cáła od Cesárzow kościołowi Rzymskiemu.*

2. Anastasius. *Cesárz włosy synow swoich do Papieżá posyła.* Lib: 6. cap: 15.

Tego roku trochę przed śmiercią Constántinus Cesarz posłał do Benediktá Papieżá runo/ ábo włosy pierwsze synow swoich/ Justinianá y Heráklijuszá. Co sie wedle wieku onego zwyczáiu rozumiáło/ iż go oni synowie zá oycá biorą/ ktorego rády y vpominánia słuchác będą winni. To chciał mieć dobry Cesarz y po synách swoich/ y po Papieżu. Jest tego przykład v Páwłá dyákoná. Około tego czásu/ práwi/ Károlus kśiążę Fránkow/ posłał Pipiná syná swego do Luitbrándá/ áby iego włosy wedle zwyczáiu przyiął. ktory ostrzygszy włosy iego/ oycem mu sie stał/ y dárámi go wielkiemi vbogáciwszy do oycá odesłał. Theodorus Cárogrodzki Pátryárchá wszytkiego złego wynalezcá/ po trzykroć niezbożny/ vmárł. rok tylo y dziesięć miesięcy ná oney stolicy śiedząc/ ná sąd Boży porwány iest. Po nim z stanu świeckiego nástąpił Páweł/ o ktorym iáki był/ pismá nie máß.

Niceph: epist: Const. *Theodorus on zły Pátryárcha vmárł.*

Rok P. 685. Janá V. 1. Iustinianá II. 1.

1. Anastasius. *Cesárz Pogonatus vmárł.*

Constántinus Pogonatus Cesarz/ tego roku żywotá tego skończył. krolował lat śiedmnaście. ná páństwie zostáwił synaczká máłego Justinianá/ ktorym sie práwie sam P. Bog opiekał; iż páństwo wschodnie nie vpádło. Bo Sáráceni woyny przeciw iemu nie podnieśli/ y owszem posłáli o pokoy y dáni przyczynili. Abimelechus wodz Sárácenow zmowił sie z Cesárzem przez posły/ áby ná Libanie Márdiátom (ábo Máronitom) wyćieczek zákazał/ á Arábowie dla tego tyśiąc złotych/ koniá y niewolniká dáwáć mieli. Posłał też Cesarz Leonciuszá Pretorá z woyskiem do Ormiáńskiey ziemie/ y tám pobił Sáráceny/ y podbił Hiberią/ Albánią/ Hirkánią/ y Medią/ y vstáwiwszy ná nie dań/ wielkie pieniądze Cesárzowi posłał.] Ták sie szczęśliwie powodziło poki Cesarz zostáwione testámentem nabożeństwo zátrzymał/ ktore gdy potym strácił/ wszytko dobre od siebie oddalił.

Cedrenus Annal: Iust: an: 1. *Máronite ná Libanie.* Theophanes.

Iustinianus młody Cesarz szczęśliwy.

W Armieniey pod Sáráceny sektá sie Mánicheyska rozmnożyłá/ ná ktore Cesarz/ zá odnieśieniem Justá Biskupá wyrok dał/ áby wszyscy popaleni byli. y zebrawszy ie stárostá/ á ogień wielki rozniećiwszy/ wszytkie popalił. Máło ich co vciekło. Były y ine miedzy Armiany błędy/ á on zwłasczá iż do ofiáry bezkrwawey sámego winá bez wody vżywáli/ y po Żydowsku mięso v ołtarzá piekli y ludziom rozdawáli. etc. Co potym Kanony szostego Concilium vczynione świádczą.

2. Lucas Siculus. *Mánicheyczykowie popaleni.*

Benediktus wtory Papież z ćiáłá wyszedł/ ośm tylo mieśięcy śiedząc. Ten onego Mákáriuszá heretyká vpominał/ áby sie vpámiętał/ chcąc go záś ná iego stolicę Antyocheńską przywroćić/ ále on niechćiał. Táki iest vpor y zákámiáłość kácermistrzow/ ćiężar zguby dusz ludzkich ná głowie ich. Ná iego mieysce postáwiony iest Jan piąty tego imieniá/ Syrus/ z powiátu Antyocheńskiego/ z oycá Cyriáká. był postem Papieskim iesscze dyákonem będąc/ ná szostym Concilium/ człowiek dźielny y vczony y mierny.

Mákáriuszá heretyká vpor. Concil: Nicœn: 2. Act: 1.

Ian S. Papież.

W Gálliey on Ebroinus do łáski krolá Theodoriká przyięty/ rządząc dom krolewski iáko Maior domus, mśćił sie srogo y okrutnie nád niektorymi Biskupámi/ ktore zá Childeriká krolá nieżyczliwe sobie być mniemał.

3. Sygeber. in Chron: hoc anno.

Zebrawszy

Zebrawßy Synod/ iedne powygniał imieniem krolewſkim/ drugie pozábiiał. Lámbertá Tráiektenſkiego Biſkupá zrzućiwßy z doſtoienſtwá do klaßtoru Stábulenſkiego wepchnał/ gdźie śiedm lat przemießkał/ á Leodegárdá Auguſtoduńſkiego zmeczył y zábił tym ſpoſobem. Poſłał do Hedney ábo Auguſtodunu Diddá y Gwáimerá żołnierze/áby go poimáli/ y nie máłe woyſko z nimi. ktorzy gdy polá pſowáli y ßkody czynili/ niechac áby owce iego co dla niego ćierpieć miáły/ ſam Biſkup z krzyżámi y reliquiámi y proceſſya do nich wyßedł. y poimáli go/ y záraz mu oczy wyłupili/ y w iednym klaßtorze pod ſtraża dwie lećie w nedzy chowáli. Brátá też iego Gáirińá tenże Ebroinus poimał/ y czáſu iednego obu ná pálacu przed krolem ſtáwił. y słowy ie łżył y ſromoćił on Ebroinus. A Biſkup y z brátem/ wielkim ſercem odpowiádał: My to słußnie ćierpiem/ boſmy P. Bogu zgrzeßyli/ ále wietßa iego láſke znamy/ iż nas do chwały ſwoiey wzywa. A ty nedzny Ebroinie/ ktory ták wiele złego pánom Fráncuſkim czyniß/ y te docześna y wieczna chwałe vtráćiß. Temi słowy rozgniewány Ebroinus/ Gáirińá kámieńmi ná pewnym mieyſcu zábić kazał. á Biſkupá vmyślił ták trapić/ iákoby z niećierpliwośći P. Bogá rozgniewáć y láſke iego y żywot wieczny vtráćić mogł/ á meczenſkiey słáwy nie miał. Lecz tego nie przewiodł on okrutnik. Nogi mu pſowano/ po kámieniách go oſtrych w iedney ſadzáwce włoczac/ iezyk mu vrzniono y wárgi oberzniono/ y potym do klaßtoru Phiſkanu pod ſtraż dano/ w ktorym białegłowy P. Bogu służyły/ pod ſtárßa Childomara. Tám mießkáiac ś. Leodegárius/do mowy z dáru Bożeᵒ przyßedł/ y vrzniony iezyk nic mu nie ßkodził/ y słodka náuka pánny one karmił/ y we dnie y w nocy Páná Bogá chwalił. W tym Diddo on y Gwáimerus ktorzy byli świetego poimáli/w niełáſke v Ebroiná wpádli/y Diddo zábity/ á Gwáimerus obießony ieſt. Potym Ebroinus z klaßtorá onego wźiał ś. Biſkupá / y dał go do ſtraży nieiákiego Chrodobertá. w ktoreᵒ domu wiele duß Pánu Bogu pozyſkał/gdy nád nim świátłość z niebá widźieli. á rychło potym zábić go kazał Ebroinus. y wywiedźiony w pole / modlac ſie y zá te ktorzy go zábiiáli/śćiety ieſt. Cudy y po śmierći vczćił go Pan Bog. y wiele inych duchownych y świeckich oná beſtya okrutna pogubiłá.

Złośći Ebroiná.

Apud Surium 2. Octob. Tom: 5.

Leodegárdus Biſkup od Ebroiná męczony.

4.

Zbáwienie chćiał odiąć y zdrowie.

Męczeńſtwo Leodegardá Biſkupá. Bez ięzyká mowi.

Zábity S. Leodegarius.

Rok P. 686. Kononá 1. Iuſtini: II. 2.

Jan piaty Papież z tegᵒ ſwiátá zßedł/rok tylo ná Papieſtwie śiedcac. Ná iego mieyſce od kśieżey wybrány ieſt Konon ſtáry y bárzo wßytkim miły y wielebny. Był z Tráciey/ w Syciliey y w Rzymie wychowány. Przy iego wybierániu troche było zamießki. Bo gdy práwá onego złego Ceſárze odſtapili około potwierdzenia Papieżow: dał zás moc ten Ceſarz Juſtinianus ſwemu Exárchowi ábo ſtáروśćie Włoſkiey źiemie/ áby bez iego woley wybierány Papież nie był. y przeßkadzáli oni ſtároſtowie z ſwoim woyſkiem do wybierániá/ kśieża y duchowne zátrudniáiac. Lecz ná Kononá wßyſcy predko zezwolili.

I. Anaſtaſius in Conone.

Zá iego czáſu Kilian ś. puśćił ſie do náwracánia Pogáńſtwá do wſchodney Fránciey y Wirtzburku wźiawßy od Papieżá dozwolenie / y ná Biſkupſtwo poświecenie. Pátrz w iego żywoćie. Roku Páńſkiego potym 689. meczeńſka z towárzyßmi korone wźiał.

Kilian S.

8. Iulij.

Rok Páński 687. Kononá 1. Iuſtinianá wtorego 3.

Konon Papież ś. do CHRISTVSA poßedł. Siedźiał iedennaśćie mieśiecy. Po nim było niemále rozerwánie około nowego Papieżá. Theodorus Archikápłan y Páſchalis/ od rożnych obráni ſa. Jeden wnetrzne cześći kośćiołá / á drugi zwierzchnie z ſwoimi záſtapił. Páſchalis obiecał był wielkie pieniadze ſtáro-

I. Anaſtaſius in Sergio.

Rozerwánie w obierániu Papieżá.

ście Exárchowi/ áby mu do Papiestwá pomogł. Lecz nim przyspiał stárostá do Rzymu/ trzecia część kśiężey y ludźi/ obráli Sergiuszá. y gdy go z pomocy Bożey do onegoż kośćiołá prowádźili: iedná się stroná przelekłá ktora z Theodorem byłá/y Sergiuszowi się pokłoniłá/y sam Theodorus to vczynił. A Páschalis niechćiał: ále gdy iuż dwie stronie przemagáły/ muśiał tákże do pokłonu przyść. Jednák iáko Judasz Exárche do Rzymu przyzwał/ ktory niemáło śrebrá y pieniedzy od kośćiołá pobrał. A Páschalis o ine też grzechy y czáry przeświádczony/ pokaráný iest/ y do klasztoru wrzucony/ gdźie bez pokuty w zátwárdźiáłym sercu vmárł. Był ten Sergius Syrus z Antyochiey/wychowány w Pánormie w Syciliey/ktory w Rzymie vczćiwym duchownym záchowániem ná kápłáństwo wstąpił. &c.

Páschalis świętokupiec.

Ado Vienensis.

Ebroinus zábit.

W Gálliey Ebroinus on okrutnik od Ermenfridá zábity iest. Jeden ktoremu był oczy wyłupił/ ná wyspie Lugdunu ktory zowią Bárbárá mieszkáiąc/ słyszał ná rzéce czárty wołáiące: wieźiem Ebroiná do piekłá/ tám przypłáći tego co czynił. S. Kutbertus w Angliey Biskup Lindiffárneński tego roku do CHRISTVSA poszedł. Pátrz w iego żywoćie.

22. Martij.

Rok P. 688. Sergiuszá 1. Iustini: II. 4.

1. Concil: Tolet: 15.

Krol Erwigius w Hiszpániey tego świátá dokonał. Ná iego mieysce nástąpił Egiká powinny Pámby onego krolá dobrego. Miał Erwigius syny: ále się ná tego Egikę oglądáiąc/ corkę mu swoię dał/ y życzył mu krolestwá/ ále z táką przyśięgą/ áby synom iego nigdy żadney krzywdy y szkody nie czynił. Wsádzony ná krolestwo Egiká/ pokornie ná Synodźie Toletáńskim Biskupom się vskorzył/ y ná źiemię przed nimi vpadł/y zwierzył się im oney przyśięgi ktora się Erwigiuszowi obwiązał/ rádząc się ich/ iesliby tey/ ktora Rzeczyp: o czynienie cáłey spráwiedliwośći vczynił/ przećiwna nie byłá. Náuczyli go Biskupi/ iż oboiá przyśięgá stáć mogłá. áby y synow iego bronił/ y spráwiedliwość(to iest y z nimi iesliby źli byli) czynił.

Egiká krol pokorny.

2. In vita S. Ansberti Surius 9. Februarij.

W Gálliey krol Theodorikus vmárł/ krolował lat śiedmnaśćie. Nástąpił syn iego Klodoweus trzeći/ ktory trwał lat cztery. od tego czásu krolowie Fráncuscy/ ábo dla máłych lat/ ábo dla rospusty y roskoszy/ rzady krolestwá opuszczáli/ á o nie niedbáli/ sámym Márszałkom ktore zwano Maior domus, wszytko zlecáiąc. Co trwáło áż do roku Páńskiego 750.

Krolowie Fránkow przestáli krolestwem rządźić.

Rok Páński 689. Sergiuszá 2. Iustinianá wtorego 5.

1. Beda lib: 4. cap: 15. 16.

Roku wtorego Papieżá Sergiuszá/Ceádikállá krol Britáński/ ktorego Bedá krolem Sáxonow zachodnych zowie/ vwierzywszy w CHRISTVSA/ y szerokie páństwo swoie/ od wielu nieprzyiaćioł iego ręką obronione opuśćiwszy/do Rzymu do grobu Piotrá ś. wezbrał się. y tám od Papieżá Sergiuszá w dźień Wielkonocny ochrzczony: ieszcze w bieli po chrzćie duchá P. Bogu oddał. Piotrem ná chrzćie názwány/ v Piotrá ś. dla ktorego ták dáleką drogę podiął/ pogrzebiony iest. Wielki przykład wzgárdy świátá tego/ skoro mu CHRISTVS zásmákował/ prágnął odpuszczenia grzechow swoich. á żeby się do nich nie wracał/życzył sobie skoro po chrzćie śmierći. y otrzymał to od Páná Bogá o co prośił. Był żołnierski pan/ przyrodzenia srogiego/ młody/ bo lat tylo trzydźieśći żyćia swego miał. Szczęśliwy był ná woynách/ ktoremi się wyganiáiąc Angliki obce z oyczyzny swey/ báwił. To wszytko dla CHRISTVSA y nádźieie po śmierći/ porzućił: á zá nie chwałę świátá tego poczytáiąc/ lepszego krolestwá dostał. Do tych zbáwiennych postępkow był mu

Krol Brytáński opuśćił krolestwo z nabożeństwá.

miſtrzem Wilfridus Arcybiſkup Eborácenſki/ ktoremu wyſpy Wekty czwarta część ná kościoł oddał. Bo był táki ślub P. Bogu ieſzcze Chrześciáninem nie będąc/ ná oney woynie dobywáiąc tey Wekty / y o nię walcząc / vczynił. Jego przykłádem wiele Anglikow płći oboiey/ bogátych y vbogich do Rzymu ſię ná onę nabożną drogę vdawáło.

Rok P. 690. Sergiuſzá 3. Iuſtini: II. 6.

1. Beda lib: 5. cap: 10. 12.

Egbertus przedziwny.

Marcellinus apud Surium 1. Martij.

Niemieccy Apoſtołowie.

Niemieckie kráie/ ácz przed tymi czáſy miáły niektore wnieśioną świátłość ś. Ewángeliey: ále dla woien y rozmáitych odmian/ gáſłá tám wiárá/ y oświeceni prawdą / do zwykłego ſię báłwochwálſtwá wracáli. Pan Bog hoyny w miłośierdźiu / wzbudźił iednego nabożnego y świętego mężá w Hiberniey ná imię Egbertá narodu Anglow y Sáxonow ktorzy byli w Británniey: ktory wiedząc ſkąd wyſzli Anglikowie/ iż tám wiele ludźi y kráiow było ktorzy P. Bogá nie znáią: z dáru Bożego wźiął do ſercá/ áby zebrawſzy ſobie towárzyſze/ do tych ſię tám kráiow ná oświecenie ich puśćił. á iáko ſam był w żywoćie zakonnym ćwiczony / ták też znał ſię ná ludźiách y ná vczniách ſwoich ktorzy ſię ná táką robotę y żniwo zyść mogli. y biegáiąc po klaſztorách / námowił ná onę Boſką poſługę dwánaśćie oſob wſzytki Angliki/ ktorzy on ięzyk Niemiecki/ ludźi tych do ktorych ſię bráli / vmieli. ktorych te ſą imioná: Villebrordus, Swibertus, Acca, Wigbertus, Vilibaldus, Vinibaldus, Lebuinus, dwá Ewáldi/ Verenfridus, y ia/ práwi/ Marcellinus namnieyſzy miedzy nimi (ten co to piſał) y Adelbertus leuita ſyn królá Deicorum ktory dla CHRISTVSA dźiedźictwo krolewſkie opuśćiwſzy / ná ono ſię pielgrzymſtwo y wygnánie podał. Wſzyſcy byli kápłani żywotem dobrym y wielką náuką od Páná Bogá opátrzeni/ okrom tego ktory był dyákonem. Lecz ſámego Egbertá wodzá ich P. Bog puśćić z Hiberniey niechćiał. Bo gdy wſzytko do płynienia ná morze zgotował: S. Boiſilus/ ktory był iuż z CHRISTVSEM/ vkazał ſię przez ſen iednemu vczniowi ſwemu/ y poſłał go do Egbertá / mowiąc: Wola Boża ieſt áby zoſtał / á do náuki ſię klaſztorow Kolumby vdał. On temu nie dowierzáiąc gdy ſię z towárzyſzmi ná morze puśćił/ nawálność wielka práwie ie topiłá/ ták iż okręt w wodźie zoſtał/ á ſámi y z rzeczámi ſwemi cále wyſzli. Dopiero ſię Egbertus obaczył / iáko Jonás / y rzekł: Dla mnie wſzyſcy nie gińćie/ wroćić ſię ia muſzę. Drugi raz ſię tedy wypráwili/ y naprzod przypłynęli do Wiltemburgu ábo do Tráiektu roku tego. Jedni ná męczeńſtwie zeſzli/ drudzy ná roboćie oney vmárli / drudzy ná mieyſcá Biſkupow náſtępowáli/ iáko ſię niżey dotknie. To iednák znáczna/ iż powodzenia w roboćie oney nie mieli / poki od Papieżá błogoſłáwieńſtwá y poſyłánia nie wźieli: wedle słow Apoſtolſkich: A iáko kázáć będą / ieſli ich nie posłą: Wizybertus był w Frizyey/ ále nic nie zyſkał/ y do ſwoiey ſię bogomyślnośći wroćić muśiał. Willebrordus był w Rzymie/ y od Sergiuſzá Papieżá poſłány/ z iego błogoſłáwieńſtwem ná onę ſię robotę puśćił.

2. *Egbertus zbiera towárzyſze do Niemiec.*

Krolewic był miedzy nimi.

Egbertá z Hiberniey P. Bog nie puśćił.

3. *Do Tráiektu przypłynęli.*

Bez Papieżá nic nie ſprawili.

Beda lib: 5. cap: 12.

4. Beda lib. 5. cap: 8.

Theodorus y Hádrianus vmarli.

Roku tego do oycow poſzedł ś. Theodorus on Arcybiſkup Dorowerneńſki od Papieżá do Angliey poſłány / nád ktorego żadnego Biſkupá do rozmnożenia wiáry ś. w Angliey ſzczęśliwſzego nie było. żył lat ośmdźieśiąt y ośm/ ná biſkupſtwie dwádźieśćiá y dwie. Obiáwienie miał od P. Bogá/ iż do onych ták długich lat przyść miał. Tákże on iego towárzyſz Hádrianus Opát tegoż czáſu z ćiáłá wyſzedł.

Theoph: in Annal.

Z Sáráceny pokoy márnie rozerwány.

Juſtinianus Ceſarz dla máłey krzywdy z Sáráceny pokoy rozerwał / iż dań ábo trybut y złoto ktore wedle zwyczáiu poſłáli / obrázu Ceſárſkiego nie miáło/ y bráć go niechćiał. Prędko tego żáłowáć muśiał. y zyśćiło ſię ono:

Biádá tobie ziemio ktorey krolem iest dziecie. Bo Abimelech Sáráceński krol ślac do Jeruzálem ná budowánie kośćiołá Mucham / chćiał kolumny ábo stupy z Getsemanu pobrać. Vprosił go iednák Mausur Logoletá Chrześćiánin z ktorym żył towárzyskie / y Patricius Clausus ktory nád Chrześćiány w Pálestynie był stárostá: áby onych stupow nie brał / y budowánia nie psował / obiecuiac mu iż Cesarz miał mu ine miásto tych postáć. Co sie ták ostáło.

Rok P. 691. Sergiu: 4. Iustinia: II. 7.

1. *Wdowom krolowienić sie zákazuia.* Canon: 5.

Synod Cesáraugustáński w Hiszpániey. Dla pokoiu pospolitego / áby rozruchy nie były / vstáwili oni oycowie / żeby po śmierći krolow / wdowy ich meżá inego nie bráły: ále do klasztoru sie / száty krolewskie porzućiwszy / vdáły.

Paulus Diac: lib: 5. cap: 28. 29.

Roku tego vmárł Bertáridus krol Longobárdow Kátholik / nástąpił syn iego Kunipertus. Przećiwko temu powstał Aláchim wodz Tridentu poddány iego / wielki nieprzyiaćiel duchownych ludźi y Biskupow / ktorym szkody y krzywdy czynił. Obrał sie nań ieden z Tyczynu dyákon Zeno / y zábić go chćiał dla wybáwienia wiela ludźi y kośćiołá ś. dáiac zdrowie swoie. Lecz P. Bog pokazał / iż kśieża y sludzy ołtarzá Bożego / nie mieczem ále modlitwa walczyć máia; dopuśćił iż dyákon zábity iest. Czym on tyran ná kśieża ieszcze sie gorszym ostał / y groził / iż studnia wielka z ich meżczyzny nápelnić miał. A P. Bog przerwał myśli iego. Kunipertus zebrał przećiw iemu woysko / on też z swoim gdy stánał; wskazał do niego Kunipertus ná reke go wyzywáiac / á mowiac: Niech sie krew ludzka nie rozlewa; poiedynkiem sie pokosztuymy / komu P. Bog da zwyćiestwo / niech ma wszytko. Aláchim / choć mu iego ludźie to rádźili / niechćiał / mowiac: Widze miedzy drzewcy iego tám gdźiem mu ia przyśiegał / obraz ś. Michálá. y gdy zwiedli bitwe / wiele sie krwie rozlało / y on okrutnik Aláchim zábity iest.

Aláchim nieprzyiaćiel kśieżey.

Dyákon chćiał zabić tyránná.

Aláchim zábity.

Cárogrodzki Biskup Páwel vmárł roku tego / nástąpił Kállinikus / niespokoyny y ná nowiny ochotny.

Rok Páński 692. Sergiußá 5. Iustinianá wtorego 8.

1. *Kanony fałszywe szostego Concilium pisáne.*

Tego roku / w dźieśieć lat po szostym Concilium / z nienawiśći y zazdrośći ku Rzymskiemu kośćiołowi / zá chytrośćia y burzliwa myśla Kállinniká Cárogrodzkiego Pátryárchy / zebráli sie niektorzy Biskupi do Cárogrodu / y nápisáli Kanony y práwá / ktorych iest sto y trzy / y názwáli ie Kanony szostego Concilium in Trullo, y on swoy ziazd powszechnym Concilium vczynili / iákoby szostego onego dokłádánie y nagrodá / á nietylo szostego ále y piatego. Bo oboie Kanonow żadnych nie wydáło / iedno o wierze stánowienie czyniło.

2. Tá ich śmiáłość y niepráwość wielkie glupstwo pokazáłá / y niesłusznych y przećiwnych náuk / zwyczáiom kośćielnym praw nákłádłá. Iáko on ziazd ich Concilium powszechne być y zwáć sie mogł / o ktorym Papież niewiedźiał / y zachodni y ini Biskupi przyzwáni do niego nie byli? Theodorus Bálsámon / iuż w odszczepieństwie tego zborzyszczá broniac / śmie mowić iż ná nim był poseł Papieski z Ráwenny Biskup / á nie miánuie go / áni towárzyszow iego / áni pomni iáko sie Sergius Papież tym ich Kanonom záraz sprzećiwił. Nákoniec żadnego Pátryárchy tám áni ich postow nie było. Niesłychána rzecz / áby po skończonym y záwártym Concilium nietylo w dźieśieć lat / ále y názáiutrz moc iego rozszerzáć kto miał / y iego imieniem práwá stánowić. Nád to glupstwo wietsze być nie mogło. Sámi pisárze Greccy / tych sie przydátkow po dźieśiaći lat do Concilium szostego wstydzac / żadnego słowá o tym Concilium

Theodorus Bálsámon.

Vpor wielki y śmiałość Kálliniká.

lium nowym nie kłádą/ áni Theophanes/ áni Cedrenus / áni Zonárás/ áni Conſtántinus Mánáſſes/áni Glikás/wzmiánki o tym żadney nie czynią.

W te Kanony nákłádli iáko chćieli rzeczy nieprawdźiwych y ſzkodliwych niemáło. W pierwſzym Honoriuſzá Papieżá miedzy heretyki kłádą/ o czym ſie doſyć mowiło/iáko to źle mowią/ y iáko zfalſzowawſzy dźieie Concilium ſzoſtego / rzecz tę omylną heretycy wnośili. A we wtorym Kanonie ośmdźieśiat y pięć Kanonow/ktore ſię imieniem Apoſtolſkim vdáią/ śmieią to twierdźić/iákoby ſámych Apoſtołow były. Czeº przez ſześć ſet lat y dáley żadne Concilium mowić y twierdźić nie śmiáło / á oni to Oycom ſs. przypiſuią/iákoby ie zá tákie mieli. Co ieſt iáwne kłamſtwo. Bo ie kośćioł záwżdy zá ápokryfne miał. y Gelázyus Papież zá tákie oſadźił. A oni to ná podporę wiecznego odſzczepieńſtwá y wzgárdę ſtolice Apoſtolſkiey vczynili. A gdy żadnych inych Kanonow y praw przyimowáć y czynić nie każą / iednym ćięćiem/wſzytkie kośćiołow zachodnych w Rzymie we Włoſzech/ w Gálliey/w Hiſzpániey vczynione práwá/ vmarzáią / y wſzytkie Synody zachodne y ſtárych Conciliy Oycow ſs. Kanony pſuią.

3. Co w tych Kanoniech ſzkodliwego. Can: 1. Can: 2.

Kanony Apoſtolſkie.

A on Kanon o dopuſzczenie żon y vżywánie małżeńſtwá kápłanom y dyákonom/ iáko ieſt ſromotny y wſzytkim pierwſzym práwom y zwyczáiom kośćiołow wſchodnych y zachodnych przećiwny:· Przez śiedmſet lat tego nie było/ czego oni dopuſzczáią. Rzymſkiemu kośćiołowi o czyſtość duchownych przygániáią/ á ſwoich wſchodnych ſtárych Doktorow świętych/ ktorzy o czyſtośći duchownych náucząli/odſtępuią. y vpletli ſie w tym/gdy Biſkupom vżywánia małżeńſtwá zákázuią/ á kápłanom y dyákonom dopuſzczáią. Iákoby nie toż czynił v ołtarzá kápłan co y Biſkup :· iákoby nie też ofiárę / ktora czyſtośći potrzebuie / odpráwował:· A gdy mowią/ iż kápłan idąc do służby ołtarzá/od żony ſie powśćiągáć ma : ieſli żoná w ten czás niechce/á wedle Apoſtołá oddáwáć iey powinność muśi: to dla iedney niewiáſtki lud służby Bożey nie ma/y o tym wie / z czym ſie było kryć potrzebá / y z kápłaná ſię śmieie y vrąga. Wielkie nieprzyſtoyności y niemądre práwá. Znáć że tám nie było Duchá ś. áni zámiłowánia czyſtośći ołtarzowi służącey/áni náuki. Bo też tám nie było porządnego y wedle praw kośćielnych zebránego Concilium.

4. Zon kapłanom dopuśćili. Can: 13.

Toż v ołtarzá Biſkup czyni co y kápłan.

Smieią ieſzcze przygániáć kośćiołowi Rzymſkiemu o poſt Sobotni/ ktory ieſzcze od Apoſtołow kośćioł Láćińſki przyiął / iáko ſie wyżſzey pokázáło. y dáią znáć głupſtwo ſwoie/y ná kośćioł Láćińſki záwaśnienie / gdy wſzytkie pięć Concilia y Oyce ś. ná nich potępiáią/ ktorzy o to nigdy kośćiołowi Rzymſkiemu przygány nie dawáli. y potępiáią ſwoie wſchodne Doktory/ ktorzy w tákich rzeczách z ſtrony rożności ceremoniy / wolność dáią / iż ſie tym zgodá y iedność kośćielna rozrywáć nie ma. y ſtąd ſie pokázuie/iż ná tym ich zborzyſzczu / żaden nie był z Láćinnikow Biſkup. Boby tákiey krzywdy nie ćierpiał / áby ſie to pſowáć miáło/co ſie od czáſow Piotrá y Páwlá ś. záczęło. Ieſzcze w tych ſwoich Kanoniech / zákázuią ieść vdawionych ptakow ábo bydlá / Zydowſtwá náśláduiąc. A to co Apoſtołowie do czáſu tylo poſtánowili / oni wiecznym práwem chcą mieć. Iáko ktoby roſkázował / áby ſie záwżdy ſyn v pierśi mátki y iey mlekiem chował / choćby doroſły był. Máią y ono ſtánowienie / áby do ołtarzá láik nie wchodźił / to ieſt zá kraty y przegrodzenie / iedno ſámi Ceſárze. W czym ſie pochlebſtwo ich pokázuie/iákoby Ceſarz ábo krol miał iákie kápłańſkie świecenie. y mowi Bálſámon tych Kanonow broniąc / iż ſie godźi Ceſárzom / nietylo do ołtarzá wchodźić/ ále y kádzenie czynić/ iáko y Biſkupi czynią. Nie pomniał ná Ozyaſzá krolá/ iáko mu P. Bog kádzenia nie dopuśćił. Nie pomnieli ći oycowie/co vczynił Theodozyus w Mediolanie y w Cárogrodźie / y co w práwie ſwoim Arkádius nápiſał. O czym wyżſzey.

5. Can: 55. Poſt w Sobotę, nieſłuſznie gánią.

6. Can: 67. Vdawionego nic nie ieść.

Can: 69. O wchodzeniu Ceſárzow zá kraty.

2. Parte 26.

7. Paulus Diaco: de geſtis Long: lib: 6. cap: 11. Beda de ſex ætatib: in Iuſtin minore. *Potwierdzenie v Papieżá wyćiſkali.* Ado Vienenſis. Marianus Scotus. Anaſtaſius in Sergio. *Papieżá Pan Bog bronił.*

A iż ći Biſkupi w Cárogrodźie tákie práwá ſtánowiący / wiedźieli iż ſtánowienia ich bez przyzwolenia y potwierdzenia Biſkupá Rzymſkiego ważne być nie mogły: ſtáráli ſie przez Ceſárzá Iuſtinianá / áby ie Sergius Papież potwierdźił. Ale on żadną miárą niechćiał. áż do tego przyſzło / iż Ceſarz poſłał do Rzymu Záchárjaſzá Protoſpatarium, áby Papieżá poimáły do Cárogrodu záſłał. Przyiáchał do Rzymu Záchárjaſz / y chcąc Papieżá poimáć / żołnierze nálazł ſobie przećiwne / ktorzy mu tego bronili / y o Papieżá ſie wßyſcy iednoſtáynie záſtáwili. Vćiec do ſámegoż Papieżá Záchárjaß muśiał / proßąc áby go od żołnierzow bronił. y gdy go v Papieżá ſzukáć żołnierze y drzwi wybiáć chćieli; Záchárjaß pod łożko ſie Papieſkie ſkrył / á Papież wyßedßy do żołnierzow y ludu / wßytkie ſłowy pieknemi vſpokoił / y Záchárjaßá obronił. To piße y W. Bedá / ktory on ich Synod / Synodem błędnym zowie. y ini.

8. Ten Iuſtinianus Ceſarz / gdy rychło potym z Ceſárſtwá ieſt zrzucony / przyznawał to / iż go P. Bog o on grzech przećiw Papieżowi karał. A gdy przywrocony był záś ná páńſtwo; o toż ſie iuż proźbą ſámą ſtáráiąc / áby one Kanony potwierdzone były: poſłał do Papieżá Janá śiodmego / dwu

Anaſtaſius Bibliot: in Ioan: 7.

Metropolitow; áby to v niego vprośili / żeby one Kanony potwierdźił / ábo żeby w nich popráwił to coby mu ſie nie podobáło. Lecz on oboiey rzeczy vczynić niechćiał. Toż czynił y z Conſtántinem Papieżem / o to go troſzcząc: ále nic nie przewiodł.

9. Epiſt: ad Ioan: 8. R. Pont.

A nákoniec tych Kanonow trzey ini Pátryárchowie nie przyieli / bo bez nich y bez poſłow ich vczynione ſą. O czym ieſt wielki świádek Anaſtaſius Biblio: gdy z Greckiego śiodme Concilium ná Láćinſki iezyk przekłáda.

Odrywánie znácżne Grekow, tu ſie poczęło. Theoph: & Cedre: in Annal.

Od tego czáſu dla tych Kanonow vpornie vczynionych y bronionych Grekowie ſie znáczniey od kośćiołá Rzymſkiego odrywáć poczęli. Acz ſie częſto záś wracáli / gdy nie heretyki ále práwowierne Ceſárze mieli. Pokarał P. Bog tegoż roku Iuſtinianá / gdy go w Armeniey woyſko iego odſtąpiło / y wielki przyſtęp Sárácenom do páńſtw Rzymſkich podáło.

Rok P. 693. Sergiuſzá 6. Iuſtini: II. 9.

1. Concil: Tolet: 16. cap: 9. *Arcybiſkup Toletánſki ná krolá powſtał.*

Siſbertus w Hiſzpániey Arcybiſkup Toletáńſki / zmowił ſie z niektorymi pány ná śmierć krolá ſwego / y krolá pobożnego y ſpráwiedliwego Egiką / przećiw wiernośći y przyśiędze ſwoiey. O co zebrał ſie Synod w Tolećie / ná ktorym było Biſkupow pięćdźieśiat y dźiewięć. Ná ich ſie ſąd krol dobry Egiká dał / nic nań ſam nie żáluiąc / á czći kápłáńſkiey w nim ochrániáiąc. Doßli oney złośći ná Arcybiſkupie / y ſam ſię wyznał. ſkáráli go / odſądzáiąc go od kápłáńſkiego vrzędu y od czći / y ná wygnánie potępiáiąc. á żeby ćiáłá Páńſkiego bráć nie

Can: 10.

mogł áż przy śmierći / chybáby łáſká mu krolewſka dozwoliłá. Roſkázuią áby we wßytkich kośćiołách / w ktorych ſą Kátedry Biſkupie / Mße ś. y ofiáry co dźień (okrom wielkie° Piątku) czyniono zá krolá y ſyny y corki y wneki iego.

2. *Ceſarz ſię pſował.* Theoph: & Cedre: in Annal.

Iuſtinianus Ceſarz do onego grzechu ktorym Papieżá poimáć chćiał / ine przyczyniał. Vrzędniki morderce y nieſpráwiedliwe miał / wiele pánow zábiiał y do więźienia dawał / y kośćioł mátki Bożey / Metropolitáńſki názwány / przy pałácu / dla ſwoiego świeckiego budowánia obálił.

Dwá męczennicy w Niemcech. Sigeber. in Chron: hoc anno. Beda lib: 5. cap: 11.

Z onych kápłanow z Hiberniey do Niemiec poſłánych dwá tego roku męczeńſką od Pogáńſtwá koronę odnieśli / obá Ewády / iednego czarnym drugiego białym zwano. Gdy ſie we wśi iedney o ſtárośćie pytáli / wieśniacy poználi iż wiáry ſą inßey / do ktorey áby ſtárośty nie námowili / ſrodze ie zámordowáli / białego śćieli / á czarnego drugo męczyli y rozśiekáli. ćiáłá ich

do Renu rzéki wrzucili/ ktore náleziione Pipinus ksiązę Fránkow w Kolnie nád Renem ze czcią pogrzebł.

Rok P. 694. Sergiußá 7. Iustini: II. 10.

IVstinianus roſkazał Stephanowi Pátriciußowi/ y Ruſſyußowi wodzowi/ w nocy lud Cárogrodzki zábiiáć. W ten czás Leoncius hetman po dobrey ná woynie poſłudze odnieſiony/ w więzieniu iuż przez trzy látá śiedźiał. Ten pobudzony od Páwłá mnichá/ ktory Aſtronomią vmiał/ y od Jerzego Káppádoxá/ nábrawßy z ſobą żołnierzow ktore mogł mieć/ y drugie z więzienia wyzwoliwßy/ ná rynek wypadł/ wołáiąc: Kto Chrześćiánin niech idźie do kośćiołá Zophiey. y zebrał śię lud/ y ná Ceſárzá wołáć y łáiáć mu pocżał. y przywiedźiono Ceſárzá Juſtinianá przez funde ná rynek/ y tám mu nos vrznionó/ y ná wygnánie do Cherſony poſłano/ á Leonciußá zá Ceſárzá przywitano/ przy Pátryárßę Kállinitu/ ktory ná ſwey ſtolicy śiedźiał.] Sſtáło mu śię iáko Nábuchodonozorowi zá grzechy/ korzenia v onego drzewá nie dočinano. Bo śię záś ná Ceſárſtwo po dźieśiąći lat wroćił. y tego przypłacáiąc co przećiw Papieżowi czynił. | 1. Theoph: Zonaras in Annal. | Iustinianus Ceſarz páńſtwo y nos ſtráćił.

W Hißpánicy Żydowie ktorzy byli Chrzeſt ś. przyieli/ po wßytkim kroleſtwie ſprzyśięgli śię ná królá y ná kroleſtwo/ y do śiebie Żydy z Afryki w tożtowárzyſtwo przyieli. O czym gdy śię krol dowiedźiał/ Synod Biſkupi w Tolećie mieć kazał/ y rádźił śię ich co z Żydy onymi czynić miał. Oycowie ziáchawßy śię/ vczynili ná nie wyrok/ áby niewolnikámi po wßytkiey Hißpániey zoſtáli y máiętnośći tráćili. A żeby ich dźieći płći oboiey w śiedm lat bráne od nich były/ á v nabożnych Chrześćian wychowánie miáły. ktorym gdyby dorosły/ Chrześćiánie do małżeńſtwá corki ſwoie dáwáć/ y z nich żony ſynom ſwoim corki bráć mogli. Tám też ná Żydy dowodzono/ iż krew Páńſką czeſto rozlewáli/ y krzywoprzyśiężcy zoſtawáli. | 2. Concil: Tolet: 17. cap: 8. Żydowie śię ná królá ſprzyśięgli. Wyrok ná Żydy, dźieći od nich bráć kazano. Krew Páńſką Żydowie rozlewáli.

Ná tym Synodźie ſkázony ieſt on zły zwyczay: Gdy kto złe ſerce miał ná kogo/ á śmierći mu życzył/ ſtárał śię áby zań Requiem czytano/ to ieſt Mßą zá vmárłe miano. ktoryby śię kápłan potym tego ważył/ y ten coby kápłaná do tego przywiodł/ ná wygnánie wypchniony być miał/ y ćiáłá Páńſkiego nie przyimowáć/ iedno ná godźinę śmierći. | 3. Cap: 5. Requiem zá nieprzyiaćiela.

Rok Páński 695. Sergiußá 8. Leonciußá 2.

SWięty Wigbertus ieden z onych dwunaśćie do Niemiec Apoſtołow/ od Rádbodá Fryzyiſkiego kśiążęćiá/ gdy rozśiewał Ewángelią/ zábity ieſt. A Swibertus w Duerſtat mieśćie bliſko Tráiektu od Pogáńſtwá do więźienia dány áby názáiutrz zábity był/ od Anyołá z więźienia onego wyprowádzony ieſt. y gdy onym ſwoim nieprzyiaćiołom zbáwienną náukę záraz z więźienia podawał/ zdumiewáiąc śię ná ono cudo/ wiele ich vwierzyło. y chodząc po rożnych mieyſcách CHRISTVSA ßcześliwie opowiádał/ niemáło ćierpiąc od Pogáńſtwá. y gdy śię wiele ludźi náwracáło/ brácia go Biſkupem mieć chćieli/ y dla tego do Angliey go poſłáli/ y był tego roku poświęcony od Wilfridá Biſkupá. | 1. Marcell: in actis S. Suuiberti. Surius 1. Martij. Cudá Boże dla náwrocenia Pogáńſtwá.

Rok Páński 696. Sergiußá 9. Leonciußá 3.

GDy Pipinus v królá Fránkow Maior domus Frizyą zwoiował/ y one Pogány podbił: wyſłał ś. Willebrordá do Rzymu áby go Papież ná Biſkupá poświęćił/ y Arcybiſkupem go vczynił. Miał iuż Papież Sergius od P. Bogá o nim obiáwienie nim do Rzymu przyßedł/ y z wielką czćią przyiąwßy go/ poświęćił go/ | 1. Beda lib: 5. cap: 12. Willebrordus do Rzymu poſłány. Marcell: apud Sur: in Nouemb.

 y dal

Imię odmienione Clemens.

y dał wßytko o co w kośćielnych potrzebách prośił. Odmienił mu też imię/ y zwáć mu ſię Klemenſem kazał. Wroćiwßy ſię do Fryzyey/ w Tráiekćie Biſkupſtwo zá pomocą Pipiná oſádźił/ y po inych kráiách Biſkupy ſtáwił/ ábo z onych ſwoich dwunaśćiu towárzyßow / ábo z inych.

2. *Swibertus.* In vita S. Suuiberti.

A gdy ießcze ná Rzymſkiey drodze przemießkiwał / ś. Swibertus wroćił ſię iuż był Biſkupem będąc do Tráiektu/ y obchodząc Frizyą y Hollándią/ wiele duß Pogáńſkich CHRISTVSOWI pozyſkował/ kośćioły budował y poświęcał. A roku tego piße towárzyß iego Márcellinus ktory przy nim był/ iáko Łukaß przy ś. Páwle/ y miánuie rok Páńſki 696. dniá 24. Septembrá/ gdy w mieśćie Málſen w powiećie Teiſterbándicy kośćioł poświęcał/ zacnego Páná z Aidengin ſyn / Splinterus imieniem / z miáſtá Duerſtat iádąc po wodźie áby ono poświęcenie widźiał / nie dla wiáry iedno z dwornośći/ w Renie rzéce vtonął. Rodźicy iego Pogánie náleźionego w wodźie do kośćiołá bogow ſwoich nieśli/ y prośili kápłanow ſwoich áby go wſkrześili. Lecz záraz zwątpili / gdyż nic tákiego o ſwoich bogách nigdy nie ſłyßeli. á w tym Chrześćiánie nowi rádźili/ áby ſię vdał do ś. Swibertá/ á obiecał z domem ſwoim wßytkim w CHRISTVSA vwierzyć. Vſłuchał/ y do domu vmárłego ſyná oćiec wziąwßy / do ś. Swibertá iáchał. Przyiácháliſmy z nim / powiáda / y modląc ſię nád vmárłym / iął go zá rękę y wſtáć mu w imię CHRISTVSA Bogá wßechmocnego kazał. Wielka rádość/ wielka liczbá Pogáńſtwá w CHRISTVSA vwierzyłá / nietylko dom on wßytek. y ochrzćił ich tego dniá ſto dwádźieśćiá y ßeść/ okrom dźieći y pánienek.

S. Swibertus vmárłego wſkrześił.

3. Cedren: in Annal.

W Afryce Sáráceni wygrawáią.

Arábowie ábo Sáráceni zebrawßy ſię z nowu Afrykę wźięli. Leoncius Ceſarz poſłał tám Janá Pátriciuſzá ze wßytką wodną wypráwą / ktory z Afryki wybił Aráby y zamki im wßytkie odiął / y tám przezimował. Potym wodz Arábſki/ ktorego Protoſymbolem zowią/ z więtßym ſię woyſkiem y z mocnieyßą ármatą wodną do Afryki wypráwił/ y Janá onego wygnał / y tám ſię okopał. A Rzymſkie woyſko wſtydząc ſię y boiąc z Janem do Cárogrodu wroćić/ rozruch vczyniło/ y inßego ſobie Ceſárzá obráło Abſimárá / ktorego Tyberiußem názwáli. ktory iáchał z onym wodnym woyſkiem do Cárogrodu/ y zdrádą do miáſtá wpußczony był. Gdźie poimawßy Leonciußá / nos mu vrznął / y do Dálmáciey go do iednego klaßtoru poſłał / y iego przyiaciele / pobrániem máiętnośći y wygnániem pokarał. To Cedrenus bárzo krotko.

Abſimarus ná Ceſarſtwo.

4. *Afryka od tego czáſu v Mahometanow.* Sex: Synod: ca: 11. *W Afryce wygubione Chrześćiáńſtwo.*

Od tego czáſu Afryká áż do tych lat náßych w ręku Arábow ábo Sárácenow zoſtáłá. W ten czás w Afryce pełno było heretykow Mánicheyczykow y Donátyſtow/ y Kátholicy á zwłaßczá Biſkupi/ źle żyli y ſromotnie ſię ſpráwowáli / y lud ſię ták wiele plag ná ſię máiąc nie popráwował. Jáko pierwey Wándale/ ták teraz Sáráceny dopuśćił ná nie Pan Bog/ ktorzy ſtámtąd wßytko Chrześćiáńſtwo wygubili.

Rok P. 697. Sergiuſzá 10. Abſimará

Tyberiußá trzećiego 1.

1. Marcell: in vita S. Suuiberti. Surius 7. Nouemb. *Frizyá Ewangelią przyięłá. Hollandiá.*

Willebrordus ábo Clemens/ wroćiwßy ſię z Rzymu/ przyßedł do Frizyey/ gdźie záſtał ś. Swibertá/ ktory mu o wielkim pomnożeniu Chrześćiáńſtwá powiedźiał w ſtronie oney. y puśćili ſię obá do Tráiektu/ gdźie ſtolicę ſwoię Arcybiſkupią on Clemens oſádźił/ y pięćdźieśiąt y dwá kośćioły dla Plebániy poſtáwił/ zá pomocą Guntera żołnierzá y inych przyiaćioł. Nápełnili y Hollándią/ y Turingią kazániem ſwoim/ y Dániey nie zániecháli. w ktorey/ gdy dla twárdego ſercá y dźikich obyczáiow ludu onego / máło co pozyſkáć ludźi mogli:

trzydzieści pácholąt onego narodu wywiedli / ktorych wiáry náuczyli y pochrzćili. W zástárzáłych trudna popráwá / niewinność dźiećinna sposobnieysza iest do dárow Bożych. Tych zás pácholąt do náwrocenia ludu y ięzyká onego/vżywáć mogli. *Seminarium z młodych Duńczykow.*

2. *Rádbodus.* Gdy do iednego wyspu miedzy Fryzyą y Dánią/ktory zwano Fosite/ przypłyneli/ á náuczáć tám poczęli / y trzech tylo ochrzćili: Rádbodus kśiążę Fryzonow pogubić ie chćiał. y gdy ná śmierć ich losy puszczał/ żaden mu się nie tráfił/ iedno ieden z towárzyszow/ ktorego lós vkazał/ y zábity męczeńską koronę wźiął. *Losy ná śmierć.* Był v Pogáństwá niektorego obyczay/ iż bez losow miotánia człowieká nie tráćili. y stámtąd wyiáchawszy y proch z nog otrząsnąwszy/ wroćili się do Pipiná.

3. *Synod w Tráiekćie.* Potym vczynili w Tráiekćie Synod / z ktorego oni dwá pierwszy Klemens y Swibertus do rozmáitych kráin vcznie y towárzysze swoie ná kazánie Pogánom rozesłáli. Był miedzy nimi Winfridus kápłan / ktory był názwány Bonifácius / ktory gdy szesnaśćie lat we Fryzyey Pogány náuczał/ támże męczennikiem został. A oni co z Angliey wyszli / po rozmáitych mieyscách CHRISTVSA sławiąc / iedni męczeństwem / drudzy swoią śmierćią wiele dusz CHRISTVSOWI pozyskawszy/ y kośćiołow/ y klasztorow nábudowawszy/ szczęśliwie skończyli. O ktorych ieszcze się tráfi mowić. Marcell: vt supra. *Winfridus abo Bonifacius.*

Rok P. 698. Sergiuszá 11. Absimará

Tyberiuszá trzećiego 2.

1. 26. Octobris. *S. Lambertus męczennik.* Sygebertus in Chron.

ROku tego ś. Lámbertus Biskup Tungreński dla Alpáidy nierządnice męczeństwo podiął. Pátrz w iego żywoćie: Nie zda się áby był Tráiektteńskim/ ále tylo Tungreńskim Biskupem. Zowie się też tám Pipinus krolem: Ale nie był krolem / iedno krolestwo rządźił v krolá Fránkow Childebertá/mądry y pobożny.

Apud Surium 17. Septembr. Theoph: & Cedre: hoc anno. *Sáráceny pobito, skąd się bráli.*

Absimarus Cesarz do Syriey woysko posłał áż do Sámosáty / ktore po dwákroć sto tysięcy Sáráceṅow pozábiiáło/y z wielką się korzyśćią wroćiło.] Iest się czemu dźiwowáć / iáko tych Sáráceṅow było ták wiele. Nápełnili Armenią/Persyą/Pálestyne/ Egypt/Libią / Afrykę / y te krolestwá wielkie pośiedli/y do Europy się iuż gotowáli/choć ich ták wiele/ iáko się tu rzekło/ zábiiano. Domá śiedźieć nie mogli/do cudzych krolestw złośćią y okrućieństwem wpadáli.

Rok Páński 699. Sergiuszá 12. Absimará Tyber: trzećiego 3.

1. *Althelmus w Angliey.* Apud Surium 25. Maij.

MIedzy inemi w Angliey / był żywotem y náuką wielce sławny nieiáki Althelmus Schweturgeński kápłan / y potym Biskup/ ktoreo Sergius Papież do śiebie do Rzymu przyzwał / iego się sławy rozmiłowawszy. O ktorym iest tákie pisánie / ácz niepráwie pewne; Bo nikt inszy tego nie wspomina / iż Papieżá Sergiuszá z potwarzy v ludźi/ y z niesławy wybáwił/gdy dźiećiećiu dźiewięć dni máiącemu / o ktore był Papież potwarzony / mowić kazał te słowá: Niewinny iest Papież/ nie ma on towárzystwá z niewiástámi.] O tym pisze Bedá/ iż vczone y potrzebne kśięgi nápisał przećiw Britannom stárym Chrześciánom/ ktorzy nie swego czásu Wielkanoc świećili. De gestis Angl: lib: 5. cap: 19. Tenże wspomina krolá Piktow Náitaná/ iáko go Ceolfridus Opát do iednośći kośćiołá Rzymskiego/ y do świecenia z kośćiołem Wielkieynocy / przywiodł. Ibidem cap: 22.

2. Arkulfus Biskup z Gálliey puśćił się do Ieruzálem ná drogę one nabożną / gdźie widźiawszy mieyscá święte/ y bywszy w Dámászku / w Alexándriey/ y w Cárogrodźie/ wracał się do domu: ále wiátry do Británniey zápędzony iest. y przemieszkał tám z sługą Bożym Adámnanem / y powiedał

mu wszytko

Beda de locis Sanctis. Lib: 5. cap: 18. de gestis.

mu wßytko co widźiał/ á on to ná piśmo włożył. Co W. Bedá ná dwánaście rozdźiałow skroćił/ iáko sam wyznawa. kśięgi śie zowią: De locis sanctis. Podeymowáli Chrześćiánie częste drogi do grobu Bożego/ y od Sárácenow żadney przeszkody nie mieli.

Rok Páński 700. Sergiuszá 13.

Absimará Tyberiuszá III. 4.

I. *Heretycka potwarz, o tym wieku. roku 700.*

NAstępuie nowy wiek/ to iest nowe sto lat/ o ktorych nászy heretycy dźiśieyszy ládá co zmyśláią/ iákoby od przeszłych stu lat náuká śię Kátholicka Rzymskiego kośćiołá mienić y psowáć poczęłá/ ácz tym nie iednáko mowią/ áni iednáki czás iáko falszywi y niezgodni kłádą. Ale kto śię ná ten przeszły wiek obeyźrzy/ żadney odmiány nie naydźie. záwżdy w kośćiele świętym iedná y oná od Apostołow podána/ y od męczennikow y Oycow świętych vtárta prawdy drógá/ bez odmiány żadney/ y przypuszczenia falszu y kácerstwá iákiego/ trwáłá.

S. Wulfranus.

O ś. Wulfranie/ ktory śię tego roku wspomina/ pátrz w żywoćiech świętych/ tám toż naydźiesz/ iáko páchole Owoná/ dyabłom od Pogáństwá ofiárowánego y obieszonego/ wskrześił.

S V M M O W A N I E
Wieku Siodmego.

To iest przeszłych stá lat, poczawszy od Roku P. 600. áż do 700.

Papieżowie y nawyższy Biskupi wieku tego.

SABINIANVS Syn Boná Bleranus z Tusciey. Siedźiał mieśiecy pięć/ dni 19. Dokonał roku páńskiego 605.

BONIFACIVS trzeći/ syn Janá Rzymiánin. Siedźiał mieśiecy ośm y dni 23. Dokonał roku páńskiego 606.

BONIFACIVS czwarty Janá lekárzá syn *Valcrien: Marsus.* Siedźiał lat sześć/ mieśiecy ośm. Dokonał roku P. 614.

DEVSDEDIT syn Stephaná Rzymiánin. Siedźiał lat trzy bez pięći dni. Dokonał roku páńskiego 617.

BONIFACIVS piąty/ syn Janá Neápolczyk. Siedźiał lat śiedm y mieśiecy dźieśięć. Dokonał roku páńskiego 626.

HONORIVS pierwszy/ syn Petroniuszá z Consulow Kámpáńczyk. Siedźiał lat dwánaśćie/ mieśiecy pięć. Dokonał roku P. 638.

SEVERINVS syn Lábiená Rzymiánin. Siedźiał nie cáły rok. Dokonał roku P. 639.

IAN czwarty/ syn Wenáncyuszá z Soloney Dálmátá. Siedźiał rok y mieśiecy dźiewięć. Dokonał roku páńskiego 641.

THEODORVS pierwszy/ syn Theodorá z Jeruzálem/ Greczyn. Siedźiał lat śiedm/ mieśiecy pięć. Dokonał roku P. 649.

MARTINVS syn Fábricyuszá z Tudertynu męczennik. Siedźiał lat sześć/ mieśiecy trzy. Dokonał ná wygnániu w Chersonie w Ponćie/ roku P. 654.

EVGENIVS pierwszy/ syn Rufianá Rzymiánin/ pod wygnániem ś. Márciná/ śiedźiał poniewolnie iáko namiestnik/ poki był żyw ś. Márcin: ále zá práwego Papieżá poczytány nie był. Po iego śmierći iáko práwy Papież śiedźiał mieśiecy sześć y dni 23. Dokonał roku páńskiego/ 655.

VITALIANVS z Sygninu z źiemie Włoskiey. Siedźiał lat czternaśćie/ mieśiecy pięć. Dokonał roku páńskiego 669.

ADEO-

ADEODATVS syn Iowiana Rzymianin. Siedźiał lat śiedm/ miesiecy dwá. Dokonał roku Páńskiego/ 676.
DONVS ábo *Domnus*, syn Mauricyuszá Rzymiánin. Siedźiał rok y miesiecy pięć. Dokonał roku Páńskiego 678.
AGATHO syn Pánnoniuszá Sykulczyk. Siedźiał lat 4. Dokonał roku P. 682. Po nim wákowáłá stolicá Apostolska rok ieden y miesiecy śiedm.
LEO wtory/ syn Páwłá Sykulczyk. śiedźiał miesiecy 10. y dni 8. Dokonał roku P. 684.
BENEDICTVS wtory/ syn Janá Rzymiánin. Siedźiał miesiecy ośm/ dni śiedmnaśćie. Dokonał roku Páńskiego 685.
IAN piąty/ syn Cyriáká Antyocheńczyk z Syriey. Siedźiał rok ieden y dni iedennaśćie. Dokonał roku Páńskiego 686.
CONON ábo *Cuno* z Trácyey. Siedźiał miesiecy iedennaśćie. Dokonał roku P. 687.
SERGIVS syn Tyberyuszá Antyocheńczyk z Syriey/ w Sycilicy wychowány w Pánormie. Siedźiał lat 13. y miesiecy ośm. Dokonał roku Páńskiego 701.

Doktorowie Kośćielni y Pisárze wieku tego.

LVCIANVS.	*CÆSARIVS.*
SEVERVS Alexandrinus Patric.	*ADELMVS.*
ISIDORVS.	*SIMON Metaphrastes.*
IOANNES Cæsaraugustanus.	*ILDELFONSVS.*

Náuká Kátholicka wieku tego, przećiwna dźiśieyszym heretykom.

O Mszy ś. y ofierze. *Seueri Alexand: Missa. Isidorus, de diuinis officiis. Ioannes Cæsaraugustanus de Ecclesiasticis officiis.*
O Prawdziwym ciele Páńskim w Sákrámenćie, ofierze y odmiánie istnośći chleba. *Cæsarius Homil: 5. Isidorus de officiis. & citat Augustinum lib: 6. Originum cap: 18. Seuerus Alexandrinus in Missa seu Liturgia.*
O vspráwiedliwieniu przy dobrych vczynkách. *Cæsarius Homil: 2. 4. 12. 15. Isidorus lib: 2. de summo bono, cap: 2. & 5. Adelmus epist: ad Geruntium.*
O Chrzćie, iáko potrzebny do zbáwienia y dźiatkom, y o Ceremoniách iego. *Concil: Toleta: 4. cap: 5. Isidorus de summo bono, cap: 23. lib: 6. Origin. siue Etymol: cap: 18.*
O rozgrzeszeniu y Spowiedźi. *Isidorus lib: 6. Etymolog.*
O Bierzmowániu y o Krzyżmie y inych Sákrámentách. *Seuerus Alexand: in Rituali. Isidorus lib: 6. Etymol. cap: 18.*
O Czyśću y modlitwie zá vmárłe. *Isidorus lib: de officiis. Cæsarius Arelat. Seuerus Alexand: in Liturgia. Metaphrastes in historiis Sanctorum.*
O wzywániu Swiętych. *Seuerus Alexand: in Liturgia. Ildelfonsus de virgine. Metaphrastes in vitis SS.*
O Obráziech w kośćiele. *Concilium sextum, &c.*

Sámi Centuriani heretycy wyznawáią / iż tego wieku táż náuká Kátholicka kwitnęłá / ktora y dźiś Rzymski kośćioł pochwala. *Centur: 7. cap: 2.*

Concilia wielkie wieku tego.

Jedno wielkie Generálne w Cárogrodźie/ Szoste názwáne. Ná ktorym było Biskupow 290. ktorzy Monothelity ábo Jedynowolce potępili/ Roku Páńskie° 680. Inych wiele było Prowinciálskich/ á nawiecey Toletáńskich w Hiszpániey.

Heretícy tego wieku.

Monothelitæ, ktorzy iedne wolą w Pánie nászym kładli/ áby y iedne náturę po Eutychiáńsku wprowádźić mogli. Głowa ich byli/ Sergius Cárogrodzki y Cyrus Alexándriyski/ Pátryárchowie.

Sektá Máhometáńska blazeńska y śmiechu godná / tego wieku / mieczem y woynámi y szczęśćiem świeckim/ bez żadney dysputácyey/ y rozumu/ wielce sie rozszerzyłá. Od Egyptu y źiemie Swiętey/ Syriey y Azyey/ áż do Afryki y do Hiszpániey y Sycilicy / miecz sie on Máhometáński y Sáráceński rośćiągał. Zwłaszczá około roku Páńskiego 666. ktory rok oznay-

mil Jan ś. w Obiáwieniu/ *Cap: 13.* tego piekielnego Antychriſtowe° ſługe Máhometá y iego bluźnienia/ y mordy kośćiołá Bożego vkázuiac/á wierne áby ſie nie trwożyli/ przeſtrzegáiac.

Heretykowie dźiśieyßy ná Papieżá Witáliana/ ktorego Papieſtwo około tego roku 666. trwáło/ ſproſne potwarzy/ y o Antychryśćie kłáda. Lecz tego Papieżá świety y bez przygány/ y wßytkiemu świátu wiádomy żywot/ mátáctwá ich zbiia.

Prześládowánia kośćiołá Bożego w tym wieku.

SRogie było zá Rozrhoáſá krolá perſkiego/ gdy opánował źiemie ś. y Jeruzálem/ y ine Chrześćiáńſkie kroleſtwá/ vćiśnienie y mordowánie niewinnych Chrześćian. Ale dále- ko ſroźße od Máhometanow y Sárácenow/ ktorzy nietylo máietnośći/ ále y wßytki kośćioły Chrześćiánom bráli/ y ná ſwoie dyabelſka Meſkeie obrácáli/ y bez liczby świetych pomor- dowáli/ do ſwoich głupich y błazeńſkich bledow one przyćiſkáiac.

Ceſárze wſchodni wieku tego.

P H O C A S z proſtego rotmiſtrzá od woyſká przećiw Mauricyußowi ná páńſtwo roku Páńſkiego 602. wſádzony. okrućieńſtwem wielkim ſławe ſwoie zmázał. krolował lat ośm/ okrutnie rozśiekány z roſkazánia Herákliußá/ roku P. 610.

H E R A C L I V S bedac nawyżßym ſtároſta w Afryce/ ná páńſtwo náſtapił tegoż roku. Náprzodku był niedbáły/ w śrzodku woyna ßcześliwy y nabożny. Ná końcu y kośćiołowi y Rzeczypoſpolitey ßkodliwy. Krolował lat trzydźieśći dwie/ vmárł roku P. 641. Po nim ná- ſtapił ſyn iego ſtárßy.

C O N S T A N T I N V S trzeći tego imienia/ od Mártyny mácochy otruty/ ledwie czte- ry mieśiace ná páńſtwie był. Mártyná oná ſyná ſwego *H E R A C L E O N A* zá pomoca Pyrrhuſá Pátryárchy ná páńſtwo wſádźiłá. ná ktorym z nim ßeść tylo mieśiecy zoſtáiac/ ná wieczne wygnánie y iezyká vrznienie z ſynem onym/ktoremu też nos vrzniony był/ potepiona ieſt. Wybrány ieſt ná páńſtwo ſyn Conſtántyná á wnek Herákliußá.

C O N S T A N S heretyk Monothelitá/ krolował lat dwádźieśćiá śiedm/ zábity w Sy- rákuziech w łáźni/ roku P. 668. náſtapił ná páńſtwo ſyn iego.

C O N S T A N T I N V S czwarty/ *Pogonatus* názwány/ dobry Kátholik/ zá ktorego po moca ßoſte Concilium wielkie zebráne ieſt ná potepienie Monothelitow heretykow. krolo- wał lat 17. vmárł roku P. 685. náſtapił ſyn iego młody bárzo.

I V S T I N I A N V S wtory/ ná przodku nabożny/ Kátholik z wychowánia y ßcześliwy woyna ná Sáráceny. A potym gdy P. Bogá odſtapił/ był też od niego opußczony. Pierwßy raz krolował lat dźieśieć/ á potym z páńſtwá wyrzucony roku P. 694. záś ſie ná nie wroćił. A tym czáſem krolował

L E O N C I V S lat trzy. á po nim gdy go tákże wyrzucono iáko on drugiemu vczynił/ náſtał ná páńſtwo

T I B E R I V S trzeći/ názwány *A B S I M A R V S.* krolował lat śiedm/ y był tákże z páń- ſtwá złożony y zábity / roku P. 703. Wroćił ſie po nim ná páńſtwo on *I V S T I N I A N V S* wtory/ ze krwie ießcze Herákliußá/ roku tegoż.

WIEK OSMY, TO IEST: Osme sto lat Páńskich.

Rok Páński 701. Sergiuszá 14.

Absimará Tyberiuszá trzećiego 5.

SErgius Papież z ciáłá wyszedł. Siedział lat trzynaśćie / mieśięcy ośm. Pokázuie sie iego list do Ceolfridá Opátá w Angliey / ktorym go vżywa / áby mu Bede kápłaná posłał / dla iego náuki / ktorey mu było záżyć ná kośćielne sprawy potrzebá. O czym sam Bedá / ktory sie v tego Ceolfridá w klasztorze wychował y wyćwiczył / zámilczywa. Nie mász pewnośći ieśli do Rzymu Bedá ieździł / więtsze znáki są iż nie ieździł. Wiele w Rzymie kośćiołow odnowił / y wielkimi y bogátemi dáry ze złotá y srebrá ozdobił. Ná dzień Gromnic processyą vstáwił. 1.

O Bede Papież pisze.
Anastasius in Sergio.
Processya ná Gromnice.

Po nim wybrány iest Jan szosty / rodem Greczyn. o czym dowiedziawszy sie Cesarz Tyberius ábo Absimarus / posłał Theophiláktá Exárchę do Rzymu / áby Papieżowi co złego vczynił. Z czego to vrosło / niewiedzieć. Lecz P. Bog Papieżá iáko y przodká iego Sergiuszá od tákiegoż Exárchy y tymże sposobem obronił. O czym dowiedziawszy sie żołnierze / ze wszytkiey Włoskiey ziemie do Rzymu sie ná Exárchę zebráli. Ale go obronił sámże Papież. Bo zámknawszy miásto / do żołnierzow kápłany do obozu ich wysłał / y pięknemi ie słowy od rozruchu onego vspokoił. Od tego czásu Exárchowie ábo stárostowie Cesárscy nád Włoską ziemią / vpádáć y moc tráćić poczeli / gdy żołnierze woleli przy Papieżu stać / á od reku ich kápłaná naywyższego bronić. y iuż nie z oną hárdośćią / ále z pokorą Exárchowie do Włoch przyieżdżáli / gdy sie moc Papieska szerzyłá / ktorey oni dobrze záżyli / á nigdy sie przećiw Cesárzom nie podnośili / ále ráczey ich stárostom ábo Exárchom / iáko sie ná tych dwu pokazáło / obronę dawáli. 2.

Cesarz ná Papieżá.
Anastas: Bibliot: in Ioan.
Exárchowie tárgáiąc sie ná Papieże vstawáć poczęli.
Papieska moc rosłá.

W Hiszpániey gdy krol Egiká pobożny y dobry duchá P. Bogu oddał: Wityzá syn iego ná krolestwo wstąpił. ktory ná przodku pokazał sie oycowskich cnot násládowcą / ále sie prędko odmienił / y złym sie y niezbożnym / y wszytkich grzechow niewolnikiem pokazał. Naprzod od iednośći kośćielney y posłuszeństwá Rzymskiego Biskupá odstąpił / roskázuiąc wszytkim poddánym / áby żaden Papieżá pod gárdłem nie słuchał. Sam żon sobie wiele nábrał / y wszytkim pánom swoim wiele żon mieć dopuśćił / nákoniec y kśiężey y Biskupom y kápłanom / áby mu sie nie sprzećiwili / żony bráć kazał. y w roskoszách á rospustnośći do szyie brodząc / niespráwiedliwośći y krzywdy poddánych co dzień więcey przyczyniał. Żołnierzom Gothom wszytkiego co chćieli dopuśćił / y w roskoszách wszyscy męstwo y cnotę tráćili. Prędko sie kśiężá popsowáli / y nie obrał sie żaden Biskup ktoryby sie był onemu krolowi zástáwił / á od grzechow go tákich odwodził / y ták rychło krolestwo ono vpádło / y pod moc Sáracenow / zá skaránim Boskim / przyszło. 3.

Lucas Tudensis.
W Hiszpániey Wityza krol nie dobry.
Od Papieżá odstąpił.
Żenić sie kśiężey kazał.
Kśiężá popsowáni w Hiszpániey.

Kordubeńskiemu kśiążećiu Theofrydowi oczy wyłupił. Był ten Theofrydus z Gothow krolewskiego rodu / syn Cindá świętego krolá / ktory miał syná Roderiká / mężá potym / gdy do lat przyszedł / woiennego. Zábił tenże 4.

Roderikus y Pelágius rodu krolewskiego.

Wityzá

Wityzá y brátá Theofrydowego Fáwile kśiąże Kántábriey / y syná iego Pelágiuszá ná śmierć szukał/ktorey on vszedł. Bo chćiał potym P. Bog przezeń Hiszpánią wybáwić. Iulianá Toletáńskiego Biskupá wygnał / á ná iego mieysce syná swego Oppę dał / ktoremu y drugie Hiszpáleńskie Biskupstwo przećiw Kanonom przyczynił. Zydy tenże zły krol do Hiszpániey przyzwał/ y przywileiámi ie opátrzył. Te wszytkie zbrodnie przez lat dźieśięć ná krolestwie będąc záczynał/y rozmnażał co dźień więcey.
5. Przyczyna onego odstępstwá od Papieżá / nie było żadne kácerstwo/bo krol on choć zły / ále Katholikiem być nie przestał. Náyduie sie w liśćiech Grzegorzá śiodmego / roku potym Páńskiego tyśiącnego śiedmdźieśiątego trzećiego / gdźie znácznie oznáymuie / iż Hiszpánia kośćiołowi Rzymskiemu oddána byłá tym sposobem / áby ią krolowie trzymáli/á trybut z niey Papieżowi dawáli. y dla tego ten Wityzá/ áby oney dáni nie dawał / posłuszeństwá Papieżowi zákazał. Z iáką vtrátą swoią y krolestwá wszytkiego/to sie pokaże.

Dań Papieżom od krolow Hiszpáńskich.

Rok Páński 702. Ianá szostego 1.

Absimará Tyberiuszá trzećiego 6.

1. Iustinianus on wygnány do Chersony Cesarz / począł o sobie myślić / iákoby sie ná vtrácone páństwo wroćił. y wźiąwszy ná sie Cesárskie imię/ z Chágáną krolem Lázorow przyiaźń y śiostrę iego zá żonę wźiął. á z krolem sie Bulgárow Trebelliem zmowił/ áby go ná Cesárstwo przywroćił. Co on obiecał / y roku przyszłego vczynił. Iáko Iustinianá gdy sie ná Papieżá Sergiuszá tárgnął/P. Bog z páństwá zrzućił / ták y tego Absimará gdy toż Ianowi Papieżowi czynić chćiał / tákim vpadkiem pokarał. O to przywrocenie swoie z táką sie śmiałośćią Iustinianus y z tákim zápaleniem stárał / iż gdy ná morzu iádąc do Cárogrodu tonął/rádźił mu ieden z tych w ktorych sie kochał/ áby ślub P. Bogu vczynił/ ieśliby zdrowo wypłynął/ áby z swoich nieprzyiaćioł pomsty nie brał. A on z gniewem rzekł:Niech mie tu P. Bog vtopi/ieśli ktoremu przepuszczę.

Theoph: Cedr: in Annal.

Iustinianus myśli o swoim przywroceniu.

Zápálczywość iego.

2. We Włoszech Gisulphus kśiąże Benewentu Longobárd / niemáłą część Włoskiey źiemie około Sory y Arpinu y Arkanu spustoszył/ gdy mu sie nikt zástáwić nie mogł. Ian Papież do niego vpominki posłał/ y więźnie v niego wykupił/y vprośił áby sie do domu wroćił.

Anastas: & Paulus Diac: lib: 6. cap: 27.

3. O tym czáśie / ácz roku nie mász pewnego / odniosł męczeńską koronę Emmeramus ábo Heimerammus Biskup Rátysbony w Báwáriey. Corká Theodoná kśiążęćiá Báwárskiego Ottá zostáłá brzemienną / w pánieństwie grzech popełniwszy z Sygibáldem nieiákim młodźieńcem. Gdy oboie poimano y ná zdrowiu káráć miano/on Biskup chcąc ie wybáwić/ wźiął ná sie one winę. Acz przywiedźiony do Laubertá syná Theodoná/ brátá oney przestępnice / niewinność swoię zás oczyśćiał / y prośił áby do Rzymu szedł/ á tám sie o to spráwował. Ale Laubertus powinnym go swoim zowiąc/ gdy z gniewem wielkim kiiem go w pierśi vderzył/sługom go porwáć y męczyć kazał. ktorzy obćięli mu pierwey pálce / y oczy wylupili / y nos y vszy vrznęli. A on y smutney twarzy nie pokazał / ále Páná Bogá chwalił y psálmy mowił. Potym mu nogi vćięli / y iezyk z vst vrznęli/ y ták go obśiekánego odeszli. Záwołał iáko mogł áby mu wody pić dano. A Witalis kápłan y tłumácz iego/ rzekł płácząc: Lepiey żeby sobie iuż śmierći życzył / á ochłodzenia nie prágnął. A on mu iáko mogł vrznionym iezykiem powiedźiał: Nie ma sie nikt do śmierći kwápić/ále dla pokuty o przewłokę prośić. Tobie ćięzko pierśi moie krwáwe ochłodźić. y rzekł nie dla pomsty / ále iż ták od Bogá karány być miał: Ilekroć napoy do vst twoich przynośić będźiesz:

Heimerammus Biskup męczennik.

Grzech cudzy ná się wźiął.

Do śmierći sie nie kwápić, iedno do pokuty.

dźieß: tylekroć oßáleieß/ ále nikomu ßkody nie vczyniß/ iedno przykład nie-
posłußeńſtwá z śiebie vkażeß. y ták było. Cudá ſie wielkie v iego grobu 22. Septembris.
dźiały. kośćioł go miedzy męczenniki wſpomina.

Rok P. 703. Janá ßostego 2. Absimará Tyberiußá 7.

Trebellius krol Bulgárow Juſtinianá wygnánego/ ná páńſtwo 1.
do Cárogrodu wprowádźił. y ćicho przez rury wodne do Cáro- *Bulgárowie ná*
grodá wßedł Juſtinianus. Abſimarus Tyberius vćiekáć y z *páńſtwo wſádźili*
brátem Heráklußem poczał. Ale poimáni ſą/ y wiele pierwßych *Juſtiniana.*
pánow z nimi/ ktore ná murách mieyſkich pośćináć kazał. A Theoph: & Cedre.
Abſimará y Leonciußá/ ktory go był pierwey wygnał/ po mieśćie ná śmiech
wßytkim wodzono/ y deptał po ich ßyiách Juſtinianus/ á lud wołał ono
z Psálmu: Po wężách y bázylißkách chodźić/ y lwy y ſmoki deptáć będźieß. y
potym ie śćiąć kazał. Wiele innych żołnierzow pogubił y potopił/ y v ſto-
łu gdy iedli/ zábiiáć kazał.

Nákoniec Kállinikowi Pátryárße oczy wyłupił/ y do Rzymu go ná wy- 2.
gnánie posłał. O dźiwne ſądy Boże. On to Kállinikus/ ktory pierwßy śmiał Annal: Græc: Cedren.
bez przyzwolenia Papieſkiego powßechne Concilium czynić/ y zebrawßy
Biſkupy/ Kanony ná háńbę Rzymſkiego kośćiołá ſtáwił/ ktore zwał ßoſte- *Kállinikus Pátryárchá pokarany.*
go Concilium ná Trullu: tám dány ieſt ná wygnánie/ gdźie chlebá miał v
tego/ przećiw ktoremu Kanony piſał/ żebráć. On to co pobudzał tegoż Ju- *Ten co ná Rzymſki kośćioł piſał w*
ſtinianá/ áby mocą Papieże do tego wiodł/ żeby práwá one iego y Kanony *Rzymie żebrał.*
przećiw podániu świętych Oycow vczynione/ potwierdzał. y przeto tákie
karánie odniosł/ iákiego nie miał żaden Pátryárchá Cárogrodzki od Chrze-
śćian. Ná iego mieyſce dány był Cyrus mnich z wyſpu Amáſtridy/ ktory Ce-
ſárzowi o wroceniu páńſtwá prorokował.

Ceſarz vſpokoiwßy ſie/ Bulgárſkiego krolá dobrze vdárowánego do do-
mu odeſłał/ á ſyná ſwego Tyberiußá y żonę Theodorę koronował.

Rok Páński 704. Janá VI. 3. Juſti-
nianá II. powtore 1.

We Włoßech po śmierći Kunipertá krolá Longobárdow/ wo- 1.
dzowie ich o kroleſtwo woyny zſobą wiedli. Wßytki przemogł Paulus Diacon: &
Aripertus/ y Rotáridá wodzá Bergomeńſkiego/ y Luidbertá Anaſtaſ: & Ado & Beda.
ſyná Kunipertá pozábiiał/ y ſam ſpokoynie krolował. Do bi-
twy idąc/ prośił o modlitwę ś. Bonitá z Arwernu/ ktory był v *Aripertus krol*
niego gośćiem do Rzymu idąc/ y wygrał/ y záraz mu dźiękował. Ten Papie- *Longobardow Papieżowi imienie*
żowi odięte od Longobárdow imioná v gor Alpes Cottiarum gdźie Janua *wraca.*
leży/ poſławßy mu złotem piſány przywiley/ przywroćił.

W Angliey tego roku Edilredus krol Merciorum, kroluiąc lat trzydźie- *Edilredus z krolá*
śći y ieden/ mnichem zoſtał/ á Koenredowi kroleſtwo puśćił. Ták bárzo ná *mnichem.*
on czás nabożeńſtwo kwitnęło/ gdy ſie wßytká źiemiá kláßtormi y mnichámi Beda lib: 5. cap: 14.
oſtrego żywotá y pokut rozmáitych nápełniáłá/ y wielkimi ſie cudámi wiá-
rá ś. y prawdá iey oświecáłá.

Ten krol Koenredus/ piße Bedá/ miał ſługę iednego w ktorym ſie ko- 2.
chał/ ktorego pilnie vpominał áby ſie ſpowiedał. A on odwłoczył. W tym *Spowiedźi odwłoká, zła.*
wpadł w niemoc/ y tym go krol więcey náwiedzáiąc/ do pokuty y ſpowiedźi
vpominał. á on mowił: rzekną ludźie iż ſie śmierći boię/ y dla niey to czynię:
gdy będę zdrow/ ſpowiedáć ſie będę. A gdy go drugi raz krol náwiedzał/ zá-
wołał nań: Co po tobie/ iuż mi dáley do zbáwienia nic pomożeß. y pocznie
powiádáć: Weßli tu do mnie dwá piękni młodźieńcy/ ieden mi z nich dał o-

 chędożne

Widzenie czártow y ſroga rozpácz.

chędożne kśiążki do czytánia / y przeczytałem tám moie dobre vczynki / ktorych było troche / y wźiąwßy ie odemnie / nic mi nie rzekli. y po nich weßłá wielka liczbá czártow / ktorzy dom wßytek obśiedli / y ieden z nich ſtráßliwy iákoby ſtárßy miedzy nimi / podał mi kśiegi ſproſne á wielkie / w ktorychem przeczytał wßytki złośći moie y w vczynku y w ſłowie / y w námnieyßey myśli. y mowił do onych pieknych młodźieńcow: co tu śiedźićie / wiećie iż náß ieſt. A oni rzekli: Prawdę mowiß / bierzćie á ná ſwoie potepienie prowadźćie. y wnet zniknęli. A dwá złośliwi czárći máiąc w reku widły / ieden mie w głowę / á drugi w nogę vderzył / y idą ony widły w ćiáło moie: ſkoro ſie zeydą / záraz vmrę / y porwą mie do piekłá. A ták vmárł ten co pokutę odwłoczył.] To Bedá. y przywodźi świádectwo o tákich rzeczách ś. Grzegorzá. y mowi / iż mu to Biſkup Pechtelmus powiádał. Pomogło to onemu krolowi. Bo ßoſtego roku pánowánia ſwego / złożywßy kroleſtwo / ná Rzymſką ſię drogę do grobu Apoſtołow świetych vdał.

Vt ſupra lib: 5. cap: 1. Angl.

Koenredus krol ſkłada kroleſtwo dla nabożeńſtwá.

3\.

O złym zakonniku.

Przykłáda drugą powieść tenże Bedá. Znałem brátá w dobrym klaßtorze / ále ſam zły był / y mogłbych go miánowáć / gdyby tego potrzebá. Robił rzemiesło y był pożyteczny klaßtorowi / ále ſam źle żył / vpiiał ſię y niedbálec był / ſłużąc żywotá tego łágodnośćiom / wolał w nocy y we dnie ná ſwoim wárſtáćie śiedźieć / á niżli w kośćiele śpiewáć ábo ſie modlić y ſłowá Bożego ſłucháć. Vpominano go y karano / ále nic nie pomogło. Záchorzał bárzo / y przyzwawßy bráćiey rzekł z wielkim ſmutkiem: Widźiałem otworzone piekło / y ßátáná tám pogrążonego / y widźiałem Káifaßá / y ine ktorzy Páná zábili / widźiałem y ſwoie mieyſce / ktore mi tám / nieſtety / zgotowano. Co ſłyßąc bráćia / mowili: Pokiś w ćiele / czyń pokutę. A on rzekł z roſpáczy: Trudno mi żywot odmienić / gdym iuż widźiał potepienie ſwoie. A ták vmárł bez ſtráwnego zbáwiennego. Nikt zań Mßey nie czynił / áni śpiewał Pſálmow / áni ſie modlił. Ciáło iego ná końcu klaßtoru pochowano. Rożność wielka / mowi W. Bedá / ś. Szczepan niebo otworzone / á ten piekło przy śmierći widźiał. Potepienie iego / náßá ieſt nárká. Sſtáło ſie to w powiećie Berniciorum, y wiele ludźi do pokuty pobudźiło. Co day Boże áby to y ći czynili ktorzy to czytáć będą.] To W. Bedá. Zgadza ſie to z tym co ś. Grzegorz w Diálogách nápiſał.

Piekło widział y ſwoie mieyſce w nim.

Modłá y Mße zá vmárłe.

Rok Páńſki 705. Ianá VII. 1.

Iuſtinianá II. powtore 2.

1\.

Chytrość heretykow, z ſtrony Papieżow.

Papieże z Grekow.

Duch Papieſki y Piotrá S.

2\.

Anaſtaſius.

Kanony Trullá nie pochwalone.

IAn ßoſty Papież do oycow poßedł. Siedźiał lat trzy y dwá mieśiące. náſtąpił po nim Jan śiodmy Greczyn / z oycá Plátoná. Chytrość Greckich Ceſárzow y inych Grekow tá byłá: gdy onego tyráńſkiego práwá około potwierdzánia Papieżá odſtąpili: miedzy Kárdynały ſwoie Greki kłádli / áby z nich Papieże być mogli. A ták Jan piąty / Conon / Sergius / Jan ßoſty / y ten Jan śiodmy / wßyſcy byli z ſtron wſchodnych. A iednák im to nie pomogło. Bo ſkoro zoſtawáli Papieżámi / duchem ſie Apoſtolſkim nápełniáli / á niwczym ziemkom ſwoim nie vſtepowáli / áni Ceſárzom / ktorzy ſie tego ſpodźiewáli po ſwoich / żadney nieſłußney rzeczy nie pozwaláli. Co y ten Jan śiodmy pokazał. Bo dowiedźiawßy ſie Ceſarz Juſtinianus / iż Greczyn ieſt Papieżem / zacne poſły do niego wypráwił dwu Metropolitow / proßąc / áby one Kanony w Cárogrodźie pod imieniem ßoſtego Concilium vczynione / ábo potwierdźił ábo przebrał / y wedle ſwego rozſądku wyrzućił. On ſie poſtáwił w tym mocno. Bo zebrawßy w Rzymie dla tego Synod / poſły one z niczym odpráwił. Rozumiał iż nie godźi ſie ſtolicy Apoſtolſkiey / nic co ſie ſwym porządkiem nie ſſtáło / potwierdzáć. Wyrzucáć też nic niechćiał / boiąc ſie Ceſárzá obráźić.

Wilfrydus

Wilfrydus on Arcybiskup Eboráceński w Angliey/drugi raz z Biskupstwá wygnány do Rzymu áppellowal/ y tám od Janá tego śiodmego niewinny náleziony / przywrocony iest. W drodze będąc w Gálliey bárzo záchorzał/ y w Meldum mieśćie cztery dni iáko vmárły leżał/ ledwie co tchu máiąc/áni iedząc áni mowiąc. A dniá piątego porwał się iáko ze snu/ y wołáć do śiebie kazał Akká kápłaná. y prosząc go áby milczał / powiedział mu: Widziałem / práwi/ Micháłá Archányołá / y rzekł mi: Dla tegom przyszedł ábych ćię od śmierći wroćił. Dárowałći P. Bog żywot ná modlitwę bráciey/ y przyczynę błogosłáwioney Bogárodźice záwżdy dziewice Máryey. A tákći powiádam / iż od tey niemocy wolny będźiesz / ále bądź gotow / bo ćię po czterech lećiech náwiedzę. Doiedźiesz do oyczyzny / więtsza część tego coć wźięto/wroćić się/ y w pokoiu żywotá dokonasz. Co się wszytko ták spełniło.] Poty W. Bedá.

Wilfrydus.
Beda lib: 5.cap: 20.

Widzenie Wilfrydá.
Przyczyná Bogárodźice.

On ś. Swibertus Biskup w Brunszwiku y około wiáre CHRISTVSOWE miedzy Pogány fundowawszy / puśćił się do Boruktuáriow roku tego/ gdźie dwie lećie mieszkáiąc / cudámi y wyganiániem czártow / wiele dusz P. Bogu pozyskał. Jeden mu czárt ktorego wygnał pogroźił: Tyś mnie wypędźił: ále ia też nie długo z tey źiemie ćiebie wypędzę. Wiele tám kośćiołow fundował y kápłany osádźił. Ćierpiał od onych dźikich ludźi náprzodku bićia y więźienia/ ále wszytko mu dla dusz ludzkich y krwie CHRISTVSOWEY dla nich wylaney / wdźięczno było / y przemoc się nędzom nie dał / ále mu vstąpić muśiáły. Bo go potym wszyscy milowáli y czćili.

3.
Marcell : in Suuiberto cap: 19.
S. Swibertus czárty wygania.

W Dámászku Sárácenowie/przednieyszy kośćioł Chrześćiánom odieli/ iego pięknośćią wielką vwiedźieni. Był to kośćioł ś. Janá / o ktorym Bedá wspomina w skroconey powieśći o mieyscách świętych.

Theoph. Annales Græci.

Rok Páński 706. Janá śiodmego 2. Iustinianá II. powtore 3.

Iustinianus Cesarz z niewdźięcznośći ku Trebelliowi krolowi Bulgárskiemu / pokoy mu wypowiedźiał y przymierze złamał. zá co wźiął zapłátę. Bo gdy z woyskiem nań wyiáchał/porażony od Bulgárow ledwie do Cárogrodu z trochą ludźi vćiekł.

1.
Theoph: hoc anno & Cedren.
Cesarz od Bulgárow porażony.

S. Gutthlákus o tym wieku żył. pátrz w iego żywoćie.

14. Aprilis.
Surius 11. Aprilis.

Rok Páński 707. Janá śiodmego 3. Iustinianá II. powtore 4.

Jan Papież śiodmy świát ten pożegnał. Siedźiał lat dwie y mieśięcy śiedm. Nástąpił Sisinius.

1.
Anastasius.

Rok P. 708. Sisinius y Constántinus.

Iustinianá wtorego powtore 5.

Sisinius Syrus wybrány ná Papiestwo/chory/podágryk/ále czuyny. Siedźiał dni dwádźieśćiá. Po nim wstąpił Constántinus tákże Syrczyk/ człowiek wielce ćichy.

1.
Anastasius.

Felix Ráwenny Arcybiskup od Papieżá Constántyná poświęcony w Rzymie / posłuszeństwo mu oddał. ktorego do domu się wroćiwszy z namowy Ráwenczykow odstąpił. O co się Cesarz Iustinianus rozgniewawszy/Theodorá Pátriciuszá z woyskiem do Ráwenny posłał/ y one hárde pokarał y pobił/ y drugie do Cárogrodu záſłał: á Arcybiskupowi oczy wyłupiwszy ná wygnánie go do Pontyki posłał. Exárchámi się przećiw Papieżom podnaszáli / od Exárchow też poniżeni są / spráwiedliwym sądem Bożym. S. Swibertus dla woien ktore się záczęły srogie miedzy Sáxony á

Anastasius.
Ráweński Biskup pokarány, odstępnik.

Boruktyárámi/ w ktorych przez dwie lećie wiáre ś. β czepił/ vstąpić musiał. ták iáko mu β átan on z popuβczenia pogroźił Boskiego. Wierni ktore do CHRISTVSA obroćił/ po rozmáitych śię mieyscách dla woien onych rozbiegli/ á on z náuki Boskiey o ktorą prośił/ puśćił śię do Pipiná do Koloniey Agrippiny iuż stáry będąc. y tám v niego Werde wyspę ná Renie ná zbudowánie klaβtorá vprośił/ z ktorego iáko z mocnego zamku/ czárty z serc Pogáńskich przez vcznie swoie wymiátał. y w lepβe śię ono iego vćiekánie obroćiło.

S. Swibertus Werde klaβtor záłożył.

Rok Páński 709. Constántiná 2.

Iustinianá wtorego powtore 6.

1. Anastasius in Constant.

Papież do Cárogrodu wyiáchał.

IVstinianus Cesarz/ prośił Papieżá Constántyná/ áby do niego do Cárogrodu przyiáchał/ wβelką mu vććiwość y bespieczeństwo obiecuiąc. dla tego/ áby kiedy był koniec onym sporom około fałβywych kanonow β ostego Concilium. Wyiáchał z Rzymu morzem Papież z wiela duchownych swoich/ y zimował w Hidrontćie. Cesarz stárostom swoim roskazał/ áby go ták czćili iáko iego sámego gdyby do nich przyiáchał. Tym czásem gdy Papieżá w Rzymie nie było/ Jan

2. *Exárcha kśiężá pobił.*

Exárchus Ryzokopus/ niektore duchowne pozábiiał/ iáko Páwłá dyákoná/ Piotrá/ Arkáriuβá/ Sergiuβá Opátá/ y ine. y iáchawβy á to pobroiwβy do Ráwenny/ tám śmierćią sprosną vmárł.

Childebertus trzeći tego imieniá/ krol Fránkow/ tego roku świát pożegnał. krolował lat śiedmnaśćie. ná iego mieysce Dágobertus wtory nástąpił/ ktory krolował lat pięć.

Rok Páński 710. Constántiná 3. Iustinianá wtorego powtore 7.

1. Anastasius in Constant. Anselmus Lucensis de primit: Pont. Beda & Marianus Scotus.

Papież w Cárogrodzie przyięty.

Cesarz nogi Papieskie całuie.

GDy Constántinus Papież do Cárogrodu wiezdżáć miał/ wyβedł przećiw iemu syn Cesárski Tyberius/ ze wβytkim Senatem y z Cyrusem Pátryárchą y wβytkimi duchownemi y z ludem pospolitym. Wβyscy rádość pokázowáli iáko ná wielkie święto. A Papież y iego wβyscy ná Cesárskich koniách złotem ozdobionych do miástá wiácháli/ y do dworu Plácidiey (był to Papieżow dom w Cárogrodźie) zśiedli. Cesarz śię z Papieżem w Nykomediey ziáchał/ y witáiąc Papieżá w koronie vpadł ná źiemię/ y nogi iego cáłował/ y wstawβy obłápili śię spolnie. Co ludźie widząc/ weselem śię nápełniáli/ pátrząc ná onę pokorę Chrześćiáńskiego Cesárzá. A w Niedźiele Nißa miał Papież przed Cesárzem/ ktory wźiął ćiáło Páńskie z ręku iego/ prośąc go áby zá iego grzechy P. Bogá prośił. y odnowił Cesarz wβytki przywileie kośćielne/ y wroćić mu śię do Rzymu dopuśćił.] To Anástázyus/ y ini. Co z Cesárzem w Cáro-

2.

grodźie Papież spráwowáł/ pismá o tym nie máβ. chybá z listu Grzegorzá wtorego/ ktory po Constántynie był Papieżem/ pokázuie śię/ iż byłá mowá/ o onych kanoniech do β ostego Concilium przyβytych. Ale Papież vwieść śię niwczym nie dał/ á zwłaβczá máiąc przy sobie Grzegorzá dyákoná tego ktory śię wspominiał/ ktory był wielkim obrońcą stárych praw y zwyczáiow kośćielnych. Tego roku Justinianus wiele krwie rozlał/ v Chersonesá wβytki obywátele oney strony poddáne swoie/ postawβy wielką morską ármatę/ wybić roskazał z pány ich. Dźiećiom tylo przepuβczono. Pobitych wβytkich było śiedmdźieśiąt y trzy tyśiące. wrácáiąc śię názad blisko Cárogrodu/ morską nawáłnośćią ármatá oná potonęłá. W Hiβpániey po onym złym krolu Wityźie/ ktory dźiewięć lat krolował/ nástał Roderikus syn Theofredá/ żołnierz wielki y twárdy y dźielny/ ále w obyczáiách Wityźie podobny/ płácz y ogień wβytkiey Hiβpániey.

Theoph. Cedrenus in Iustin: Rhinot.

Okrućieństwo Iustiniana.

3. Tudensis.

Rok Páński 711. Constántiná 4. Iustiniana II. powtore 8.

1. Anastasius. *Papież do Rzymu się wrócił.* Marcellinus in eius vita. *S. Swibertus wskrzesił vmárlego.*

COnstántinus Papież do Rzymu sie wrocił 24. Octobrá / y z wielkim go weselem lud przyiał. w drodze poświecił Biskupow dwánaście.] Bo mu wszedzie iáko nawyższemu Biskupi vstepowáli / y swoie mu rzady odlecáli. S. Swibertus gdy w Werdzie klasztor y kościoł budował / Piotr nieiáki wożac piasek / pod woz vpadł y stárty vmárł. S. Swibertus do swey celle zánieść onego vmárłego kazał / y tám go z płáczem y modlitwa do CHRISTVSA Bogá żywych y vmárłych wołáiac / wskrzesił y w dobrym zdrowiu żywego oddał. Tym cudem wiele sie serc Pogáńskich skruszyło y do CHRISTVSA náwrociło.

2. *Philippikus iáko wszedł na páństwo.* Theophanes.

Cesarz Iustinianus z wielkiego okrucieństwá drugi raz wodne woysko ná Chersony wypráwuiac / á one do końcá wygubić chcac / sam zginał. Bo nieiáki Philippikus Bárdanes páństwo mu y żywot odiał. Był nieiáki mnich w klasztorze Kálistratá w Cárogrodźie / heretyk Monothelitá. Ten gdy do niego Philippikus przyszedł / práktykował mu iż Cesárzem być miał / obwiezuiac go áby skáził Concilium szoste / gdy ná Cesárstwie zásiedźie. On mu to obiecał. y gdy sie Cesárze odmieniáli / do onego mnichá náglądał. A on go ciesżył / mowiac: Nie kwáp sie / bedźiesz Cesárzem. O czym sie dowiedźiawszy Absimarus on Cesarz / Philippiká okowáć dał y ogolić / y ná wygnánie go do Káphálloniey posłał.

3.

Iustinianus gdy nástał / wybáwił Philippiká. A on do Gáianá kśiażeciá Kázorow vciekł. Tym czásem v Chersony bedac żołnierze / Cesárzá Iustinianá / widzac podobno iego okrucieństwo ná Chersonezy / odstapili / á ná Philippiká záwołáli. Drugie zás woysko przeciw im z Cárogrodu wysłáne / gdy nic nie spráwiwszy / báli sie do Cárogrodu wrocić / posłáli do Gáianá / áby im Philippiká posłał. y ták Philippik z woyskiem sie do Cárogrodu puścił. Wysłał przed soba Heliaszá y Maurá / ktorzy w Cárogrod weárgnawszy / pierwey Tyberiuszá syná Cesárskiego w kościele náleziono / á on sie ołtarzá iedna reka iał / á druga drzewo krzyżá ś. ściskał / á ná szyi reliquie záwiesił. Wydárto mu drzewo krzyżá świetego y ná ołtarzu położono. á Strutus żołnierz / ná szyie swoie reliquie włożywszy / młodźieńcá z kościołá wywiodł / y ná progu położonego / gárdło mu iáko owcy poderznał. A Heliasz nálazszy Cesárzá iuż opuszczonego od wszytkich / głowe mu vćiał y do Philippiká ia posłał. Głowe one Philippikus áż do Rzymu posłał.] Ták sie okrucieństwo nád poddánymi / Iustinianowi zápłáciło.

Syn Cesárski Tiberius v ołtarzá poimany y zabity. *Iustinianus zabit.*

4. *Philippikus heretyk Monotheltá.*

Philippikus záraz Pátryárche Cárogrodzkiego Cyrusá wygnał / y ná iego mieysce swey kácerskiey sekty człowieká Iana nieiákiego postáwił. Bo on mnich czárnoksieżnik ktory mu o Cesárstwie czárowáł / iuż był olśnał / y ná Pátryárchostwo podniesiony być nie mogł. y posłał kácerskie wyznánie wiáry do Rzymu do Papieżá / ktorego Papież Constántinus nie przyiał. y Rzym wszytek to postánowił / z goracości wiáry swey Kátholickiey / áby obrázu Philippiká w kośćiele nie kłádźiono / y v Mszey go nie wspominano / y mynce z iego obrázem nie brano. y gdy Piotr od Cesárzá iáko stárostá do Rzymu przyiáchał: drudzy mu sie żołnierze sprzećiwili / y bitwa z nim w mieśćie zaczeli / ktora Papież / postawszy miedzy nie z krzyżámi kápłany / rozian.

Rzymianie Philippiká nie przyieli. Anastasius in Const. Paulus Diac: lib. 6 cap: 33.

Po śmierci Iustinianá / on Felix Ráwenny Biskup choć ślepy / do pokuty od Papieżá przyiety iest / y ná swoie stolice przywrocony / ná ktorey dobrze y w świetym żywoćie dokonał. pomogło mu ono karánie / do pokory y posłuszeństwá.

Felix Ráweński ślepy do pokuty.

Rok P. 712. Constánt: 5. Philippiká 2.

Roza Radwanowna

1. *Szoste Concilium Philippik psowáć chćiał.*

Philippikus Cesarz rozumieiąc z onego czárownikā mnichá / iż mu P. Bog da długie pánowánie gdy to viśći co obiecał / áby szoste Concilium zepsował: z iáką ochotą długiego pánstwá prágnął / z táką one złośliwą obietnice wypełnić chćiał. y z Janem Pátryárchą onym fałszywym / zebrał do Cárogrodu Biskupy wschodne tego roku ná Concilium y zepsowánie wiáry ná szostym Concilium vmocnioney. Nie mász pismá wiele tám Biskupow było: ále wielkie podobieństwo/iż ich było niemáło. A nie słycháć áby sie był ktory opárł y odmawiał / y Cesarzá sie y swego z Biskupstwá zrzucenia y wygnánia nie bał. Wszyscy iednym głosem Concilium szoste potępili y Monotelickie kácerstwo pochwalili. wszyscy co kazał Cesarz y Pátryárchá/wyználi y postánowili / y wiáry ś. odstąpili. Tákie miał on wiek wschodnie Biskupy.

Synod heretycki w Cárogrodzie.

Biskupi słábi potępili Concilium szoste.

Rok P. 713. Constánt: 6. Anástázy: II. 1.

2. Annales. Theophanes.

Philippikus oślepiony y zrzucony.

Philippikus ktory niezbożnośćią heretycką y miotániem sie ná prawdę Kátholicką pánstwo swoie przewlec chćiał/ tego roku ie stráćił. Bo iego komorny Rufus Burámphi zmowiwszy sie z Prásinámi (było to w Cárogrodźie iedno bráctwo) gdy Cesarz sie w południe przesypiał/związał go y poimał/ y wwiodwszy go do káplice Prásinow/ tám mu oczy wyłupił/ o czym nikt niewiedźiał. A názáintrz do wielkiego kośćiołá lud sie zszedł / y koronowáli ná Cesárstwo Sekretarzá Artemiuszá/ ktorego názwáli Anástázyus. Krolował on niezbożnik tylo pułtorá látá.

2. *Anástázyus Cesarz Kátholik.*

Ten záraz Kátholikiem sie przed wszytkimi pokazał / y do Papieżá wyznánie wiáry Kátholickiey przez Exárchę Scholástyká posłał. Z czego wielka rádość Kátholikom powstáłá/ á heretykom posromocenie twarzy ich nástąpiło. Nie mieszkáiąc Papież/posłá swego do Cárogrodu Michálá kápłaná wypráwił/ dla przyimowánia y rozgrzeszánia pokutuiących / ktorzy dla boiáźni Cesárskiey wiáry ś. odszczepowáli/ y łácno sie do niey wracáli.

3. *Dziwne od czártá pánienki wybáwienie.*

Tegoż czásu pod tym Cesárzem Anástázyuszem y zá Papieżá Constántyná/dziwne y bárzo iáwne sstáło sie wybáwienie od czártá pánienki klasztorney opętáney/ wypisáne od vrzędowych pisárzow/ w Rzymie / w kośćiele y przy głowie ś. Anástázyuszá męczenniká ad Aquas Saluias. Biskup ieden rodem z Syriey Theopentus z miástá Konstánciey do Rzymu przyszedł przed kilką lat / máiąc z sobą coreczkę swoię iedyną vrodziwą y w posag bogátą. Tę dał do klasztoru ś. Kássyaná/ á posag iey ná vbogie rozdał. Gdźie będąc mieśiecy ośmnaśćie: młodźieniec ktory iey do małżeństwá prágnął / czártá w Syciliey záklął / áby w nię wstąpił. y ták sie sstáło/ trapił ią czárt. Oćiec iey vdał sie do ś. Athánázyuszá męczenniká/ y tám zá iego wstępowániem do IEZVSA CHRISTVSA, gdy sie z nią dwádźieśćiá y kilá dni ná modlitwách y wyklinániu męczono/wybáwiona iest. Głowá ś. męczenniká/ktora tám iest/ bárzo czártá trapiłá/ y sam ś. Anástázyus męczył go/iáko sam czárt wyznawał. Muśiał wiele prawdy powiádáć zá zrządzeniem Bożym y roskazániem. Powiádał iáko wiele złego w Hiszpániey pobroił/ y iáko Piotr ś. Philippiká/ktoregom ia/prawi/ná pánstwo wsádźił/z Cesárstwá zepchnął. Mowił y one słowá: Jam nic nie iest/ duchem zły y nieczysty / wiátrem iestem. gdy ná prawdźiwego Chrześćiániná tráfię / vćiekam / y nic mu złego czynić nie mogę.

4. Lucas Tudensis.

Hiszpánia Arábowie Mahometani opánowáli.

Roku tego Arábowie ábo Sáráceni Máhometani z Afryki sie z woyskiem puśćiwszy Hiszpánią opánowáli / á to zá tákim wstępem. Roderikus krol Hiszpániey / mszcząc sie krzywdy oycá swego nád Wityzą/dwu synow iego/ Fur-

go/ Furlaná y Erpulianá z Hiszpániey sromotnie wygnał. ktorzy do Afryki vćiekli do ziemie Tyngitáńskiey gdźie Julianus Komesem był. Ten żáłuiac vpadku onych dwu bráćiey/ zmowił sie ná Ruderiká z Száráceny. A miał też krzywde od niego. Bo corke swoie Káwe dał był Ruderikowi zá żone/ á on ią miał zá nałożnice. Był ten Julianus chytry człowiek/ y nim wtárgnać miał do Hiszpániey/ rádźił Ruderikowi iáko przyiaćiel/ áby konie y zbroie przeniosł do Gálliey/ gdźie miał niepokoie. y vczynił ták krol głupi/ wyrokiem swoim roskázuiac/ áby z Hiszpániey konie y zbroie y oreża bráne były. káráć chćiał Pan Bog Hiszpánią dla onego odstepstwá od posłuszeństwá kośćiołá Rzymskiego. Co sie ták káżdemu krolestwu odstepnemu od iedności świetey przydáie.

Vlit krol Sárácenow w Afryce/ gdy sie dowiedźiał/ iż w Hiszpániey zbroie y konie odesłano/ máiac wodzá Juliana y one dwá syny Wityzá/ posłał Táriphá Straboná y dwádźieśćiá y pieć tyśiecy z nim ludźi przebránych/ ktorzy wtárgneli w Hiszpánią/ y pobráli miástá ktore były bez murow. Ruderikus iáko mogł bronił sie/ y przez dni piećdźieśiat z nimi sie vganiáiac/ o szesnaśćie tyśiecy Sárácenow pobił. Przybyło potym Sárácenow wielkie woysko z Afryki iezdy y piechoty z wodzem Musá/ bitwy sie odnowiły. Ruderikus z Gothámi swemi vstepuiac sam zginał/ niewiedzą iáko. Trzy látá tylo krolował. Zołnierze też iego y mieczem y głodem poginely. Bo y z Fránkámi woyne mieli.] To Tudensis. y tu sie skończyło krolestwo onych krolow/ ktorzy z Gothow poszli.

Iulianus Comes chytry.

5. *Vlit Sárácen.*

Sáráceni do Hiszpániey.

Ruderikus zábity.

Koniec krolow z Gothow w Hiszpániey.

Rok P. 714. Constánt: 7. Anástá: II. 2.

Constántinus Papież tego roku dniá dźiewiatego Aprilá z ćiáłá wyszedł/ człowiek pokorny y ćichy/ y ná vrzedźie swoim szczesliwy/ y ná vbogie szczodry. Siedźiał lat sześć y ieden miesiac. Ná iego mieysce nástapił Grzegorz wtory.

1. Anastasius.

Pipinus sprawcá wszytkiey Fránciey tego roku z świátem sie rozstał. Pisze Márcellinus/ iż go śmierć ś. Lámbertá záwżdy bolálá/ y dla niey sie nákoniec rozchorzał/ choć iuż było lat szesnaśćie. á przenieśieniem sławnym ćiáłá iego do Legiey/ rána sie oná serdeczna v niego wznowiłá. Posłány był do niego od Plektrudy żony własney iego ś. Swibertus y Koleński Biskup Villeikus/ y inni kśieża/ prosząc go/ iesliby go P. Bog z tego świátá brał/ áby syná swego Mártellá nie dobrego łożá/ z Alpáidy vrodzonego/ zá dźiedźicá nie zostáwiał/ ále rácżey dobrze vrodzone syny swe Drogoná y Grimoáldá/ tym vczćił. y rádźili Pipinowi Biskupi oni/ áby to vczynił/ á dusze swoie opátrował. Lecz Alpáidá tego sie dowiedźiawszy/ Biskupy predko odpráwiłá/ y v Pipiná wszytko co chćiáłá/ Mártellowi synowi swemu vprosiłá/ iż został wszytkich páństw iego dźiedźicem. y vmárł tego roku Pipinus/ pan nabożny y dobry/ tą niewiástą sławe swoie pomázał. Wiele kośćiołow y klasztorow pobudował y nádał. W ten czás Dágobertus wtory w Gálliey krolował/ ktory przyszłego roku vmárł/ máiac lat pieć ná krolestwie. Ná ktorego mieysce Fránkowie Dányelá kleryká podnieśli/ ktorego Chilperikiem wtorym názwáli.

2. In vita S. Suuiberti.

Pipinus vmárł, dla smutku o S. Lambertá.

Martellus syn Pipina z Alpaidy.

Tu sie poczyna Baroniuszá Tomus 9.

Rok Páński 714. Grzegorzá II. 1. Anástázyuszá II. 2.

Po Constántynie Papieżu/ wszytkie° duchowieństwá y ludu Rzymskieg° zgodnym zezwolenim wybrány iest Grzegorz wtory Rzymiánin z oycá Márcellá/ człowiek wielce pobożny y náuki wysokiey/ ktory ná sie oczy wszytkich stanow łácno obroćił. Wysłał záraz do Cesárzá Anástázyuszá/ posłá swego do Cárogrodu Michálá kápłaná/ przez

1. Anastasius Bibliot.

Grzegorz wtory Papież.

Theoph: Ann: 13. Leon: Imp. *Heretyk złożony z stolice Carogrodzkiey.* *Germanus Pátryarcha Carogrodzki.* 2. Theoph. *Odmiáná Cesárzow.*

płaná/przez ktorego sie stárał y pisániem swoim/ áby Jan Pátryárchá Cárogrodzki heretyk/od Philippiká Cesárzá heretyká wtrácony/złożony z oney stolice był. y przewiodł to/iż wygnány iest/ á ná iego mieysce Germanus biskup Cyzyku posádzony został/ktory był świety y od wszytkich ludzi vmiłowánym. W tym czásie Cesarz Anástázyus ábo Artemius/wypráwił żołnierze przeciw Sáraccnom/ktorzy sie miedzy sobą powádźili/y swego stárszego Janá zábili. á boiac sie do domu wroćić/áby od Cesárzá karáni nie byli: inego sobie Cesárzá vczynić chćieli. y gdy do Adrumentu przypłyneli/ náleźli tám iednego poborcę Theodozyuszá/y rádźili mu áby Cesárzem został. A on w gory vćiekł: Jednák go náleźli/y Cesárzem vczynili/ y do Cárogrodu z nim iácháli. Gdźie przez sześć mieśiecy oblegszy miásto/potym zá zdrádą puszczeni są do miástá. Dárował zdrowiem Anástázyuszá nowy Cesarz/y kazał mu mnichem zostáć. Sprzećiwił sie Theodozyuszowi Leo Jsaurikus/y myślił go z páństwá wygnáć.

Rok Páński 715. Grzegorzá II. 2.

Theodozyuszá IIII. 1.

I. Anastas: in Greg: 2. *Málowánie sześći Conciliy.* Anastasius & Paulus Diac. Anastas: & Paulus.

TEn Theodozyus Cesarz był wielki Kátholik/y málowánie sześći Synodow/ktore był Philippikus heretyk popsował/z pilnośćią odnowić roskazał. Czym záraz w Cárogrodźie wszyscy heretycy vćichli. W Rzymie Grzegorz Papież boiac sie Longobárdow/ chćiał mury Rzymskie náprawowáć; ále mu trudnośći wielkie nie dopuśćiły. A gdy mu ieden mocny kośćielny zamek Cumanum Longobárdowie wźieli/vpominał ich/y prośił/y dáry obiecował/y klatwámi groźił/áby mu on zamek wroćili. A gdy niechćieli/zmowił sie z żołnierzmi v Neápolim/y posłał do nich Theodymá poddyákoná/áby on zamek vbiegli y odieli. Co oni w nocy vczynili/y trzy sta Longobárdow zábili/y pieć set poimáli. Od nich Papież zamek/dawszy im śiedmdźieśiat funtow złotá/wykupił. Krol Gothow Luidbrándus Alpes Cottias, imienie w ktorym iest Ianua, kośćielne ś. Piotrá/ktore był przodek iego Aripertus krol dárował/áby od kośćiołá oddalone nie było/ potwierdźił.

Rok Páński 716. Grzegorzá II. 3. Leoná Jsauriká 1.

I. Theoph. *Theodozyus dobrowolnie Cesárstwo złożył.* Cedrenus Annal: lib: 3. Theophanes. Zonaras. *Leo Isaurus z Zydy zmowę miał, z czárowniki.* 2. *Przysiągł być Kátholikiem.* Anastasius. *Klasztory Papież náprawuie.*

CEsarz Theodozyus niechcac sie z Leonem o páństwo wádźić/porádźiwszy sie Pátryárchy y Senatu/Cesárstwo złożył/ y sam ná spokoyny sie żywot vdáiac/kśiedzem y z synem swoim został. Vkázuią w Ephezie grob iego/ná ktorym tylo to słowo iest: Sanitas. Dáiac znáć/ iż wierni do prawdźiwego zdrowia y wolnośći od niepokoiow duszných nie przychodzą/ áż po śmierći. Obywátele o nim powiádáli/iż y cudá czynił ten Theodozyus. Piszą o tym Leonie Grekowie: bedac vrodźiwym młodźieńcem/ á rzemiosło robiac/ gdy go Zydowie czárownicy vyźrzeli/ powiedźieli mu/iż Cesárzem ma być. Zá co prośili go áby im przysiągł/iż gdy Cesárzem zostánie/ma to vczynić/o co go prośić będą/y przysiągł im w kośćiele ś. Theodorá. Vdał sie potym do żołnierstwá. y do wielkich vrzedow y stárostwá wschodnych krolestw przyszedł. Przy koronowániu przysiągł Germanowi Pátryársze Kátholikiem być. O czym y sam y Germanus do Papieżá pisał/ktory go do vczestnictwá kośćielnego y zá syná przyiał/ y obiecał mu v krolow zachodnych/y v wszytkich przyiaźń iednáć. y iego obraz z wielkim weselem w Rzymie przyiety iest. Grzegorz Papież klasztory mniskie dla woien vpádłe y puste náprawowáć poczał/y stárał sie áby w nich chwałą Bożą y śpiewánie we dnie y w nocy kwitnęło.

Petronáp

3. Petronax z Brixiey dobry y nabożny człowiek gdy do Rzymu przyßedł/ námowiony ieſt od Papieżá/áby klaßtor Caſsinum ś. Benedyktá/puſty y od ſtá czterdzieśći y czterech lat zburzony od Longobárdow/nápráwił y mnichámi znowu oſádził. Co on ßcześliwie wykonał/y mieyſce ono chwałe Bożą y chowániem reguły ś. Benedyktá opátrzył. Byli tám iednák záwżdy niektorzy mnißy/ przy ćiele ś. Benediktá / ktorzy onego Petronáxá zá ſtárßego wźieli. Wiele potym z tego klaßtoru inych ſie rozmnożyło. A wiele z niego ludźi świetych/ktorzy y ná Papieſtwie śiedźieli/iáko z vlá iákiego wychodźiło. Nápráwowáł też Papież vpádłe ſtárośćia kośćioły w Rzymie/ iáko ś. Páwłá/ś. Wáwrzyńcá/y ine.

Paulus Diac;lib:6. cap: 4. nouę edit.
Caſsinum klaßtor nápráwiony.

4. O tym czáśie gdy z Niemiec do Rzymu przyßedł ś. Korbinianus puſtelnik/á v Papieżá iákiego kaćiká przy ś. Pietrze ná ſwoie nabożeńſtwo prośił: Papież poznał w nim Duchá Bożeᵒ/ y pośwśiećił go Biſkupem/ y wyſłał go ná kazánie Ewángeliey do Pogáńſtwá. był potym Frizyngeńſkim biſkupem.

Korbinianus wyſłány do Pogáńſtwá.

W Hißpániey Sáráceni z Maurámi moc bráli/ y tego roku dwie przednie mieśćie wźiawßy/ Legion y Tolet wßytke Hißpánia opánowáli/ y pod trybut y dań ſwoie podbili. Tolet ktory był namocnieyßy Żydowie wydáli: gdy Chrześćiánie przed miáſtem świeto Láokádiey obchodźili/ oni Sáracenom brany otworzyli/y wßyſcy meżni oni y z ſwemi domámi przed miáſtem zoſtáiac/pozábiiáni ſa. Obráli ſobie Sáráceni Kordube zá zamek wßytkiey źiemie/y tám przełożeni ich ośiedli. á Gothowie ábo Hißpani y ßláchtá po gorách ſie Pireneách y Aſturiách / y Gálleryey/ pokryli / y tám nedzny żywot wiedli. kośćiołow Chrześćiánom dopußczáli Sáráceni dla zyſku ſwego. Bo z nich ofiáry bráli y one náymowáli / dań co mieśiac od Biſkupow y kápłanow wyćiagáiac. kto Máhometá źle wſpomniał y vcznie iego/tego biczowáli / y drugdy zábiiáli. zá kápłany ná vlicách błotem ćiſkáli/vmárłe gdy ie do grobu nieśiono przeklináli / y ze wßytkich ſie Chrześćiáńſkich obrzadkow vragáli/y byli w wielkiey v nich niewoley Chrześćiánie. Żaden bespiecznie nie wychodźił/żaden ich domow bez zelżywośći nie miiał / ná kápłany kámieńmi ćiſkáli / dźieći wßeteczne ná łáiánie y wołánie pobudzáli / á y ßat ſie ſwoich Chrześćiánom dotykáć nie dopuśćili.

Tudenſis.
Sáráceni Hißpánia opánowáli.
Kordubá zamek Sáracenow.
Eulogius lib: 1. Num: 12.
Vćiſk Chrześćian od Sáracenow.

5. Roku tego Koelredus krol Merciorum w Angliey vmárł/ ktorego widźiał w piekle ieden do czáśu vmárły/ y zás w ćiáło poſłány. ktorego widźiał y ſłuchał powieśći iego ś. Bonifácius ábo Winfridus on Apoſtoł Niemcow/ w klaßtorze Milburgu / v Xieniey Hildelidy. y wypiſał w liśćie ſwoim wßytko co ſłyßał od onego vmárłego do Edeburgi mnißki / ktora go o to prośiłá. Dźiwne tám á wßytki wedle wiáry náßey Kátholickiey powieśći / iáko widźiał piekło y niebo y czyśćiec / y meki y weſela duß ludzkich / y iáko o duße Anyołowie ſie z czárty ſwárza/ iáko grzechy ſwoie wßytki y namnieyße wyliczáne ſłyßał/ y iáko mu ſie wroćić do ćiáłá kazano/ etc.

Záchwycenie iednego ná on świat y co widźiał.
Bonifacius epi: 2. inter nondum editas.

Rok Páńſki 717. Grzegorzá II. 4.

Leoná Iſauriká 2.

1. Sáráceni z wielkim woyſkiem oblegli Cárogrod y dobywáli go. Wodze mieli Máſálme y Zulcimina Arábá. y trwáło ono obleżenie przez trzy látá/ w ktorym rozmáite były náiezdzánia y obrony. Theophanes y inni pißa/iż głodem y źimnem y morowym powietrzem śćiśnieni ludźie Cárogrodzcy z miáſtá vćiekáli. á ſámym powietrzem zginełoich po trzykroć ſto tyśiecy w mieśćie onym. Iednák ich P. Bog obronił zá przyczyna przenaświetßey mátki Bożey / ktora ono miáſto oſobliwie czćiło/ mowi Theophanes. Bo Leo Ceſarz miał ogniſte okre-

Cárogrod obleżony przez trzy láta
Trzykroć ſto tyśiecy vmárłych.
Bogárodzica broniłá miáſtá.
Theopha: Paulus Diac:lib:6. cap:47. Beda de ſex ætatib.

tyná

Bulgárowie Chrześćiánom ná Saráceny pomogli. ty ná Sáráceny/ ktore ich okręty paliły y rozganiáły. A Bulgárowie też pomogli/ y dwádźieśćiá y dwá tyśiace Sáracenow zábili. Sáráceni głodem y powietrzem vmieráiąc/ gdy nic wygráć nie mogli/ od miástá odćiągneli. W tym obleżeniu Germanus Pátryárchá stáry/ wiele iáko odmłodniáły do pomocy y obrony miástá czynił. *Tybru wylanie:* Potop wielki z Tybru Rzym záráźił/ y srogie ſzkody poczynił/ y polá pozálewał/ iż wiele ich śiać nie mogło.

Anastaſius. 2. Idem. *Klaſztor S. Agáty w Rzymie.* Papież po śmierći mátki swoiey/ dom swoy własny ná klaſztor ś. Agáty obroćił/ y w nim co do klaſztoru służy pobudował y fundácyą vczynił/ y kośćioł bogátym śrebrem ozdobił.

Chron: Franc: Pithei. W Gállicy Károlus Mártellus syn Pipiná tákże Maior domus v Chilperiká/ ná dwu krolu/ Reginfridá y tego Chilperiká woynę podniosł/ y v Wincyáku ie poráźił/ y gonił áż do Páryżá. Zwyćięstwá onego źle záżywał. Bo Biſkupy/ ktorzy krolom wiáry dochowáli/ á przy nim być niechćieli/ wygániał/ á swoie świeckie sádźił. Wygnał Rigobertá Remeńskiego Arcybiſkupá/ y ine. *S. Swibertus świát ſkończył.* Tego roku ſzczęśliwie dokonał y ná niebieskie wesele poſzedł on Apostoł Sáxonow y Fryzow ś. Swibertus 69. lat máiąc.

Marcellinus in eius vita.

Rok P. 718. Grzeg: II. 5. Leoná Iſau: 3.

1. *Sáráceni od Cárogrodu odćiągneli.* JAko sie wyżſzey wspomniáło/ roku tego Sáráceni sromotnie od Cárogrodu odpędzeni są/ y ná morzu pomstą Boską pogubieni. Dźień ten máią Grekowie w swoim Menologiu, y tám są te słowá: Wodz Sáráceńow gdy widźiał iż miástá wźiąć nie mogł/ prośił Cesárzá Leoná áby tylo miásto ogladał/ y záraz z niego wyiáchał. dozwolono mu. A gdy ná koniu przez bramę Bosphoria wiezdżał/ ini z nim wolno wiezdżáli/ á iego koń postąpić niechćiał. y weyźrzawſzy wzgorę vyźrzał ná bránie obraz Bogárodźice/ y zrozumiał że mu tá weśćia nie dálá/ ktorą często bluźnił gdy miástá broniłá/ y wroćił sie. *Obraz mátki Bożey zástráſzył Saráceny.* A gdy ná morze sie puśćił/ nawáłnośćią y grádem ognistym z swoim woyskiem zginął. Dla tego lud Pánu Bogu dźiękuie/ y co rok ten cud wspomina.]

2. Theophanes. Tákim Boskim karániem Zaumár krol Sáráceńow/ ktory tego roku po Zulcyminie ná páństwo wstąpił/ rozgniewány/ wielkie ná Chrześćiány/ ktore w swey mocy miał/ prześládowánie podniosł. *Chrześćiány przymuſzáią do záprzenia.* Roskazał áby wſzyscy wiáry swoiey odstąpili ábo zdrowie tráćili. Winá im pić zákazał/ poborámi wielkimi ie vćiskał/ świádectwá ich ná Sáráceny przyimowáć nie kazał/ y śmiał do Leoná Cesárzá pisáć/ áby wiáry Chrześćiáńskiey odstąpił. O iáko tám wiele wiernych męczeńską śmierć obieráło. á tákie niedbálstwo było/ iż pisminá nikt o tym nic zostáwił.

3. Tudenſis. *Pelagius krolem wybrany.* Oni Hiſzpani y Gothy/ ktorzy sie byli w góry y skáły/ ktore Astures zwano/ pokryli: obráli sobie krolá onego Pelágiuſzá/ ktory był v Theodoriká oręźnikiem. O czym dowiedźiawſzy sie Sáráceni/ wielkie woysko zebráli/ chcąc Pelágiuſzá ná onych gorách dostáć/ y posłáli pierwey do niego/ námawiáiąc go áby sie podał/ Oppę onego Arcybiſkupá Toletáńskiego. ktorego Pelágius słowy zgromił/ y ieſz mu odstępstwo od kośćiołá ś. wymawiáiąc/ pokazał mu iáką ma w P. Bogu nádźieię ktory kośćioł swoy ś. wyrwie y wybáwi/ choć w máłey żołnierzow liczbie/ zá przyczyną przenaświętſzey mátki Bożey/ ꝛc. Wroćił sie Oppá do Sáráceńow/ y rádźił áby záraz ná nie vderzyli/ gdyż nádźieie do ich poddánia sie nie máſz. y nie mieſzkáiąc ná iáſkinią one w ktorey sie byli zámknęli/ kámienny deſzcz puśćili. *Saraceny P. Bog bił kamieńmi ich.* Lecz P. Bog ták swoich bronił/ iż kámienie sie ná Sáráceny obrácáły y wielką ich liczbę pobiły. y gdy sie przelękli á vstępowáli/ wypadł ná nie z swemi Pelágius y poráźił ich dwádźieśćiá tyśięcy/ y Alchámá hetmáná ich poimał y onego Oppę biſkupá. *Poráźił Saraceny Pelagius.* Zostáło ſześćdźieśiąt tyśięcy Sáráceńow/ ktorzy vchodząc ná skáłách sie pozábiiáli/ y w rzéce Dewie

drudzy potoneli. Táka miał z niebá pomoc Pelágius prawdźiwy Kátholik/ Bogu y scześciu Kátholickiego kośćiołá dufáiacy. Sáráceni rozgniewáni/ onego zdraycę Hiszpániey Juliáná/ y onych dwu synow Wityzá pozábiiáli/ ktorzy ie do Hiszpániey wprowádźili. y ták iáko Leonowi Cesárzowi/ ták y temu Pelágiuszowi przenaświetsza mátká/ zwyćięstwá iednáłá.

Rok P. 719. Grzeg: II. 6. Leoná Isau: 4.

Bonifácius zwány pierwey Winfridus/ rodem z Angliey/ od młodośći w klasztorze Adiscancaster wychowány/ zostawszy kápłanem/ miał nátchnienie Duchá ś. áby sie puśćił miedzy Pogány niewierne/ á CHRISTVSA im y Ewángelia zbáwienna opowiádał. y wźiawszy list od Dányelá Biskupá swego Wenty miástá/ puśćił sie do Rzymu áby ná onę trudna praca poruczenie y błogosłáwieństwo wźiał od Papieżá. Przyiał go z wielka ochota Pelágius w Rzymie/ y list mu dał ná on Apostolski vrząd y praca. Puśćił sie naprzod do Turingiey pátrząc czuyno gdźieby był mogł słodka onę vst swoich o CHRISTVSIE náukę wylewáć. Námawiał pány/ vpominał duchowne ktorzy tám byli iuż rospustni/ do popráwy y chowánia praw kośćielnych. A gdy tego roku Rádbodus kśiaże Fryzonow prześládownik wiáry Chrześćiáńskiey vmárł/ do Fryzyey sie z weselem puśćił. Jáko ten Rádbodus y z iákim vwichłániem od szátáná vmárł. pátrz w żywoćie świetego Wulfraná/ zádźiwuiesz sie y vćieszysz. W Fryzyey ś. Bonifácius nálazł onego Willibrordá Biskupá/ ktoremu Papież imie dał Clemens/ y z pokory do iego sie rządzenia podał/ y trzy látá przy nim iáko vczeń był: y po śmierći iego ná ono Biskupstwo niechcąc wstapić/ zá dozwoleniem/ z oney strony vszedł. A iáko wielkie miał prace y kłopoty/ nietylo od Pogáństwá/ ále od złych kápłanow y fałszywych Chrześćian/ wypisuie sam do swoich do Angliey/ do klasztorow płći oboiey/ pilnie ich o modlitwe prosząc/ y do cnot świetych vpomináiac.

Marginalia: I. *Bonifacius praca pocżyna żniwa Bożego.* Beda histor: Ang: lib: 5. cap: vltimo. Wilibaldus in vita S. Bonifacii. *Od Papieża moc bierze.* 15. Martii. 2. *Bonifaciusza pokora.* Ex codic: M. S.

Leonowi Cesárzowi vrodźił sie syn Constántinus/ ktorego gdy Germanus Pátryárchá chrzćił/ wodę chrzesna gnoiem swoim splugáwił. Co Pátryárchá wźiał zá bárzo zły znák/ y rzekł: Vczyni ten wiele złego Chrześćiáństwu. y dla tego názwano go Kopronimus. Chrzest ten był 25. dniá Grudniá. Tegoż roku śćiać kazał Leo Artemiuszá ktory nań był powstał/ y z Biskupem Tessálonickim/ y inych wiele w Cárogrodźie pogubił.

Marginalia: *Kopronimus sie narodził.* Theophanes & Miscell: seu Paulus Diac: & Zonaras.

Rok Páński 720. Grzegorzá wtorego 7. Leoná Isaur: 5.

Leo Cesarz ná dźień Wielkonocny syná swego w dźiećińs twie/ tego to Kopronimá koronował ná Cesárstwo/ przez Pátryárchę Germaná. Aumár krol Arábow ábo Sáracenow dwie lećie kroluiac/ vmárł. y vstáło ono ná Chrześćiány prześládowánie/ y pokoy sie kośćiołom wroćił. Wulfranus Senoneński Arcybiskup tego roku z ćiáłá wyszedł. Jest iego żywot.

Marginalia: I. *Kopronimus koronowany.* Theophan. Vt supra. *Wulfranus S. vmárł.* *Zywot iego* 15. Martii.

Rok Páński 721. Grzegorzá wtorego 8. Leoná Isaur: 6.

Synod w Rzymie vczynił Grzegorz Papież/ ná ktorym z inymi Biskupy zákázuie niewiástom ktore mężom swoim włásnym kápłáńskiego poświecenia dopuśćiły/ y czysto żyć zezwoliły/ áby zá męże ine nie chodźiły ktore sie zwáły Presbyterki/ tákże y Dyákoniskámi sie zwáły/ ktorych mężowie czystość zá ich przyzwoleniem obiecawszy/ ná dyákony poświeceni bywáli. Tá śmiáłość od Grekow pochodźiłá/ ktorzy iáko sie wyższey powiedźiáło/ one Kanony swoie do szostego

Marginalia: I. Roman: Concil. *Presbyterki nie maia iść za mąż.* *Czystość kapłańska przećiw Trullom.*

Concilium przyszli / dáiac moc kápłanom / áby z żonámi mieszkáli. Ná co Papieżowie nigdy zezwolić niechćieli. Tákie tedy niewiásty ná tym Synodźie przekleli / y te ktorzyby ie do małżeństwá bráli. Osobne zás iest wyklećie ná te ktorzyby mniszke sługe Bużą do małżeństwá przywiedli.

Theophan. Tego roku ieden Syrus / Żydow wiele pozwodźił Chrystusem się czyniac. Co ich często potykáło.

Rok Páński 722. Grzegorzá wtorego 9. Leoná Isaur: 7.

1. *Bonifacius Pogany nawraca.* Bonifácius we Fryzyey y Káttách wiele tyśiecy ludźi P. Bogu pozyskał. O czym do Papieżá dał znáć / o rozmáite náuki około dusz ludzkich onego się rádząc : ktory go do Rzymu przyzwáć vmyślił / áby go Biskupem vczynił.

Rok P. 723. Grzeg: 10. Leo: II. Isau: 8.

1. Willebaldus in vita eius apud Surium 5. Iunij. *Biskupem vczyniony.* Papież Grzegorz przyzwał do Rzymu ś. Bonifáciuszá dla rozmowy y porozumienia się z nim około szczepienia wiáry świętey áby w czym nie pobłądźił / á żeby go Biskupem poświęćił. y doznawszy szczerośći náuki iego Katholickiey / ktora mu y ná piśmie podał / Biskupem go vczynił / y dał mu imię Bonifácius / y znowu ná one go około dusz Pogáńskich robote / wźiawszy od niego przysięge wiernego záchowánia áż do końcá / wysłał. Zálećił go listy swemi pánom Chrześćiáńskim / zwłaszczá kśiążećiu Károlusowi ktorego Mártellus zwano / ktory ná on czás możnym był / y inym Biskupom y pánom. Dał mu też spisáne práwá święte kośćielne / wedle ktorych spráwowáć się y drugie rządźić y náuczáć miał.

2. *Z Afryki heretycy się wlocżyli.* Przestrzegł go / áby z Afryki wloczących się ná kośćielne vrzędy nie poświęcał. Bo doznáło się iuż było / iż Katholikámi nie byli / ále ábo Mánicheyczykámi ábo Donátystámi. y ták oni w Afryce heretycy przez lat cztery stá od Oycow śś. y Cesárzow pobożnych náwroćić się nie mogli / áż ie Sáráceni ośiedli y rozegnáli / á ostátek się ich w Sáráceny obroćił. Dźiwne sądy Boże y ták bárzo iáwne do czego heretyctwá przywodzą. Dał mu y one náuke: áby dochody kośćielne y ofiáry ná cztery częśći dźielił: iedne sobie / drugą kśiężey / trzećią vbogim / czwartą ná budowánie kośćielne obracał.

Afryka nie mogła być od heretykow wolna, y tak zginęła.

Dochody kośćielne na cztery częśći.

Pisał przezeń y do Turingow y do Sáxonow / ktorzy iesżcze w Pogáństwie zostawáli / do wiáry ie świętey y Chrztu zbáwiennego námawiáiac / y dobre obyczáie y żywot ktory się práwemu Bogu podoba vkázuiac. y vpominał ich / áby dom Biskupowi y kośćioły budowáli.

3. Theophan. *Obrazoborstwo zaczęte.* Concil: Nicen: 2. Act: 5. Tego roku gdy się wiárá ś. w pułnocne kráie szerzylá / ná wschodnych záczęło się od Żydow y Sáracenow obrázoborstwo / tym sposobem. Żyd ieden z Láodiceey Pheniciey czárownik z wielkiego iádu ná Chrześćiány / wkradł się w przyiaźń krolá Sáráceńskiego Gizydá / ábo Ezydá : obiecował mu ná onym páństwie długi żywot / to iest lat trzydźieśći / ieśliby wszytkie obrázy v Chrześćian popsowáć kazał. On go vsłuchał / y wszędźie pod iego pánowániem w Syriey y indźie / Żydowie y Sáráceni w kośćiołách y w domách / y w rynkách obrázy rozmáite psowáli / zámázywáli / wyskrobywáli / ták kosztowne y złote iáko y proste. Sámi tego Chrześćiánie czynić niechćieli. Lecz P. Bog onego Gizydá z páństwá strąćił / iż y pułtoru lat ná nim nie przeżył. á syn iego Vtidus Żydá onego zdraycę / ktory iego oycá zwiodł / sroga śmierćia zábił / y onego wyroku oycá swego / ktory iesżcze był w drugich kośćiołách nie doszedł / odstąpił. y zás Chrześćiánie obrázy ś. stáwili. Tey się náuki Żydowskiey Leo Cesarz nápił / máiac przy sobie w łásce wielkiey nieiákiego Beser / ktory był wiáry Chrześćiáńskiey / bedac v Sáracenow niewolnikiem / odstapił / y do

Miedzy Saraceny od Zyda. Damasc: de hæres. *Zydowie z Saracenami obrazy psowali.* *Szalbierstwo Zydowskie.* Theophan. *Beser odstępnik y Leona w łasce z Biskupem Nakoliey.*

pił / y do Arábow przyſtał. Miał pomocniká Biſkupá Nákoliey / y ći dwá Ceſarzowi tę niezbożność ćicho y chytro podáli.

Rok P. 724. Grzeg: II. 11. Leoná Iſau: 9.

Bonifácius ś. wźiąwſzy liſt obronny od Károluſá Maiordomá w krolestwie Fránkow/puśćił ſie do Káttow / gdźie wiele ludźi nálazł / ktorzy ſie do Pogáńſtwá zoſtawſzy Chrześćiány wroćili. Máło co ich zoſtawáło w ſtátku przy wierze świetey. Z ktorymi ſie iednák zmowiwſzy / śmiał drzewo iedno wyćináć / ktore Pogáńſtwo Iowiſzowe drzewo zwáli / y bálwochwálſtwo ſwoie przy nim czynili. Mieyſce to zwano Geiſmer. Zbiegło ſie wiele Pogáńſtwá / chcąc ś. Bonifáciuſzá iáko nieprzyiaćielá ſwoich bogow zábić: ále gdy widźieli / iż ono drzewo ſkoro w nie trochę vderzono / cudem wielkim ná cztery ſie częśći roſpádło / y ná źiemi legło / vwierzyli w CHRISTVSA. Było ták wielkie ono drzewo / iż z niego kośćiołek zbudowány był imieniem Piotrá świetego. 1. Willebaldus apud Surium 5. Iunij. *Drzewo Pogáńſkie obalał S. Bonifacius.* *Kośćioł S. Piotra.*

Wielkie prace/ poſtráchy/ vćiekánia/ nędze/ głody/ zdrády / y od fałſzywey bráciey prześládowánia / iáko y święći Apoſtołowie / ten Boniſácius ćierpiał. y dla tego do Angliey częſte liſty do ſwoich piſał/ goraco ſie ich modlitwie y ofiárom ś. zálecáiąc. y odpiſuią mu/ że to czynią ná Mſzách świetych/ áby mu P. Bog one robotę około duſz Pogáńſkich vłácniał. Sláli mu y docześne pieniądze y pomocy ná iego potrzeby / á zwłaſzczá kśieni iedná rodu krolewſkiego Eádburgá. Do ktorey też piſał proſząc o niektore kśięgi áby mu przeſłálá / á nawiecey żeby mu złotemi literámi liſty dwá ś. Piotrá nápiſáłá y poſłálá. kochał ſie w tym Apoſtole / y przeto ná pierwſzy kośćioł ktory zbudował/iego imię położył. 2. *Z Angliey modlitew y ofiar ſzukał S. Bonifacius.* *Liſty Piotra S. złotem ſobie piſać kazał.*

Puśćił ſie potym do Turyngiey gdźie niektorzy ſprośni heretycy / Dirtunnus/ Beretus / Eánbertus / Pány przedniе złą náuką záráźili. ktore on przekonał / y wyklał. y ſzerzyłá ſie ſławá kazánia iego / y wiele Pogan świátłość ś. Ewángeliey bráli. Budowáli kośćioły / zákłádáli klaſztory. y on w Ordorphie klaſztor ś. Michálá. Bo w polu onym gdy nád rzeką Oráhą kazał y chrzćił / y tám pod namiotem ná noc zoſtał: vkazał mu ſie z wielką świátłośćią ś. Michał poſiłáiąc go do oney pracey. y gdy názáiutrz odchodząc/pierwey Mſzą odpráwiwſzy/obiad gotowáć kazał: nie było nic do iedzenia: on w Boſkiey opátrznośći nic nie wątpiąc ſtoł poſtáwić kazał. A owo ptak ieden rybę przed nim porzućił / z ktorey doſtáteczny miał obiad. Pátrz w żywoćie iego. Gdy mu P. Bog w pracey oney błogoſłáwił/dał znáć do Papieżá o oney łáſce Bożey y náwroceniu Pogáńſtwá / pytáiąc o niektore kośćielne rządzenia y náuki. Odpiſuie mu Papież ná wſzytko. 3. *Heretyki wyklał.* *S. Michała widział.* *Rybę ptak przynośi.* 5. Iunij. 4. Epiſt: 7. Greg: ſecund.

S. Korbinianus Frizyngeńſki Biſkup vdał ſie do Rzymu/y prośił Papieżá áby mogł Biſkupſtwo ſpuśćiwſzy/w komorce ſie ná modlitwy zámknąć/ábo ná puſzczą iść. Tego mu Papież nie pozwolił / y wroćić mu ſie ná Biſkupſtwo kazał. Wroćiwſzy ſie / záſtał Grimoáldá ſyná Theodoná kśiążę Báwárſkie/á on żonę zmárłego brátá ſwe° Theodobáldá/do nieczyſtego małżeńſtwá wźiął. Zwano ią Piltrudá. O co ſie gniewáiąc mąż święty/do tego ie przywiodł/ iż ſie rozwiedli / y pokutę iáką kazał czynili. Lecz gdy ſie záś do tegoż błotá wroćili/ źle poginęli. Bo Grimoáldá zábito / á Piltrudá ktora otruć ś. Biſkupá chćiáłá/ do wielkiego vboſtwá y potułánia przyſzłá / y we Włoſzech nędznie żywotá dokonáłá. Aribo in eius vita. *Korbinianus chćiał Biſkupſtwo puśćić.* *Kaziroditwo pokarane.*

Rok Páńſki 725. Grzegorzá wtorego 12. Leoná Iſauriká 10.

1. *S. Auguſtyna ciáło przenieſione.*

Roku tego ciáło ś. Auguſtyná Doktorá kośćielnego z Sárdiniey wyſpy do Tyczynu miáſtá Włoſkiego od Luidbrándá krolá Longobárdow przenieśione ieſt. Wyſzedł z ciáłá ś. Auguſtyn w Hyponie roku Páńſkiego 430. y tám od ſwoich vczniow pogrzebiony był. Potym w lat piećdźieśiat y ſześć / iáko ieſt wyżſzey / gdy Wándalowie Biſkupy y duchowieńſtwo z Afryki do Sárdiniey wygnáli: ciáło ono zſobą Biſkupi wźieli. Gdźie cudá ſie wielkie dźiały / y było tám przez lat 223. Aż gdy ten wyſep ośiedli Sárácenowie: ſłyſząc krol Longobárdow Luidbrándus / iż ono świete ciáło od Pogáńſtwá czći żadney nie miáło / y owſzem zelżywie leżáło: wypráwił zacne poſły z wielką liczbą złotá y śrebrá do Sárdiniey / y v Sárácenow ciáło ono wykupił. y z wielką czćią nie bez cudow w Tyczynie złożone ieſt oſtátniego dniá Lutego. O czym Piotr Oldrádus Arcybiſkup Medyoláńſki te powieść do Károlá wielkiego wypiſał. ktory tego Luidbrándá nabożeńſtwo y hoyność ku kośćiołom wychwala / y one dárowizne od niego Papieżom vczynioną Alpium Cottias gdźie ieſt Ianua, wſpomina. piſał to roku Páńſkiego 796.

Ciało wykupił Luidbrandus.

2. W Gálliey Eudo Akwitáńſkie kśiaże woyne z Károlem Mártellem máiac / z Hiſzpániey przyzwał Sárácenow / ktorzy z wielkim woyſkiem w Gállią wtárgnawſzy / wſzytko pſowáli / á nawiecey kośćioły / y w Piktáwie kośćioł ś. Hiláriuſzá zápalili. Ná ktore śie zebrawſzy Károlus / wielkie zwyćieſtwo odnioſł / iż Sárácenow zgineło po trzykroć ſto tyśiecy y czterdźieśći tyśiecy / á z iego woyſká tylo ich tyśiac nie doſtawáło. Vderzył ná nie y ſam Eudo ktory ie przyzwał: o to iż ſłowá nie ſtrzymáli / á kośćioły y źiemie pſowáli. Wracáiac śie z tego zwyćieſtwá Károlus / ś. Eucheriuſzá Aureliáńſkiego Biſkupá ná wygnánie wypchnał. o to / iż gdy [illegible] woyne iáchał / kazał go o dźieśieciny kośćielne / ktore żołnierzom rozdawał. Cudá ktore czynił ten ś. Biſkup pokázuia / iż o ſpráwiedliwość vćierpiał.

Paulus Diac: lib: 6. cap: 14.

Carolus Martellus Saraceny pobił po trzykroć ſto tyśięcy.

Anaſtaſ. in Greg: ſecundo.

S. Eucherius wygnany.

3. S. Bonifácius gdy widźiał / iż w Turingiey y Káttiey ábo Heſſyey ludźi do wiáry wiele przybywáło: do onego żniwá potrzebował robotnikow. y przyzwał z Angliey źiemkow ſwoich ſześći meżczyzn / vczonych y bogoboynych / y biały chgłow klaſztornych ośm / w piśmie ćwiczonych / ktoremi klaſztory pánieńſkie oſádźił / młodſze tym miſtrzyniom poruczáiac. Pátrz w iego żywocie.

Pomocnicy z Angliey, oboiey płći.

5. Iunii.

Rok P. 726. Grzegorzá II. 13. Leoná 11.

1. *Leo wyrok y mandat przećiw obrazom daie.*

Leo Ceſarz tego roku iáko prawy lew / puśćił ſtráſzliwy ryk ſwoy y wyćie ſproſne / ktorym pokazał iákim był wewnatrz. Wyrok wydał iáwny po wſzytkim páńſtwie: áby wſzedźie w kośćiołách obrázy pſowáne y wymiátáne były / mieniac iż to ieſt báłwochwálſtwo / gdy śie im kłániáią / á cześć im ktorą ſámemu Bogu ſłuży / oddáią. Do tego / iáko ich wiele piſze / Żydowie go przywiedli / oni ktorzy mu o Ceſárſtwie prorokowáli / y ktorym był przyśiagł vczynić dla nich o coby go w ten czás gdyby Ceſárzem zoſtał prośili: Oni o to ſkoro ná páńſtwo wſtapił prośili / áby z kośćiołow y po wſzytkiey źiemi obrázy wyrzućić kazał. ále ſproſny pan do tego roku / boiac śie inych przypadkow / ná poczatku odwłoczył. Dźiwne przepuſzczenie Boże / w ktorym Grekowie y wſchodne kośćioły ſławy ſwey / ktorą kácerſtwy geſtymi trácili / około obrázow śś. bárzo popráwili / gdy śie záſtáwuiac o obrázy wiele krwie meczeńſkiey ſwoiey rozlali. y inne herezye ſproſnośćią tey obrázoborſkiey obrázone v nich vćichły.

Theophanes. Cedrenus. Zonaras. Damaſce: in actis Stephani mart.

Grekow ſława meczeńſka o obrazy.

2. Opárł śie Ceſárzowi Germanus Pátryárchá pierwey przez poſły / potym w recz z nim wiele mowiac y vkázuiac / iáko obrázy świete iuż przez lat

Germanus Patryarcha ſprzećiwił śię.

śiedm

śiedm set dwádźieśćiá y pięć w kośćiele trwáią/ y Oycowie śś. ná ßeśći Concyliách ná nie pátrząc w kośćiolách/ gdźie śię zbieráli/ nigdy ich nie zgánili/ ále ie czćili. A on obraz wspomniał do Abágárá posłány/ y on od krwie płynącey niewiásty w Cezáreey postáwiony/ etc. Wspomniał mu y przyśięgę w ręku iego ná koronácyey vczynioną. Lecz on vporny był/ y ták śię przez trzy látá z Pátryárchą vganiał/ spodźiewáiąc śię/ iż go námowić ábo vstráßyć miał/ żeby swoy y bluźnierski wyrok duchownym Synodem potwierdźić mogł.

Roku tegoż ktorego ten mándat iego ná obrázy wyßedł/ Máßálmá wódz Sáracenow wźiął Cezáreą Káppádocką. y stráßydło iákieś dźiwne ná morzu widźiáne było miedzy wyspámi Terám y Terázyą. z morzá śię spuśćił iáko z kominá ogień z dymem ognistym/ ktory kámienie wielkie ktore Pumex zowią/ dáleko wymiátał/ przez wßytkę mnieyßą Azyą/ y Lesbon y Abidum/ y po Mácedoniey/ ktora nád morzem iest/ brzegi śię onego kámienia nápełniły. Co kilá dni trwáło. y nowy śię wysep vkazał/ do wyspu ktory Sacra zowią/ przypoiony. Lud Cárogrodzki po onym rozgłoßonym wyroku przećiw obrázom/ był smutny/ y chćiał ná Cesárzá powstáć/ iáko ná wynáleżce náuk nowych/ y niektore Cesárskie ludźie/ ktorzy obraz ná bránie mie dźiáney zeymowáli/ zábili. Wiele ich pomęczono o one prawdę/ wiele vbiczowánych y wygnánych máiętnośći odsadzono/ zwłaszczá ßláchćicow znácznieyßych. Był przy kośćiele Zofiey w Cárogrodźie dom wielki/ ktory zwano ogrod miłośći/ w ktorym przy wielkośći kśiąg/ ktorych było po trzykroć sto tyśięcy y trzy tyśiące/ ludźie bárzo vczeni mießkáli. Tych nie mogąc ná swoie kácerstwo o obrázach námowić/ wßytkich z domem onym y kśięgámi spalić zły Cesarz kazał.

Germanus o wßytkim/ co śię w Cárogrodźie dźiało od Cesárzá/ Papieżowi dawał znáć y pisał. Listy iego pogineły/ ále odpis do niego Papieski zostáł/ w ktorym o święte obrázy mowi/ y wywody o nich vćießne dáie/ y iego do obrony prawdy pobudza. Piękny list/ do ktorego śięgay kto ma czás.

A nietylo do Germaná tákie listy pisał/ ále y Synod zebrał w Rzymie/ ná ktorym potępił obrázoborskie kácerstwo/ y tych ktorzy przy nim stoią. O czym Grekowie piszą/ y Zonárás ták mowi: Grzegorz stárego Rzymu Biskup: Leoná Cesárzá y tych ktorzy zá nim ßli klątwą z Synodu zwiazał/ y dochodow ktore ze Włoch ná Cesárstwo dawáne zákazał/ y z Fránki przymierze vczynił.] A niżey tenże: Papież Grzegorz odstąpił od posłußeństwá Cesárskiego/ dla iego przewrotney wiáry/ y pokoy z Fránki vczynił/ pierwey śię stáráiąc áby Leoná od oney nienawiśći ku Bogu odwiodł/ y do pokłonu go ś. obrázow przywroćił. Toż y ini Grekowie piszą. Rozsławiło śię to było po wßytkich krolestwách wschodnych/ iákoby Papież Grzegorz wßytkę Włoską źiemię od Cesárzá odráźił/ y poborow dáwáć mu zákazał. Bo y Theophanes ták piße: Gdy śię o błędách z strony obrázow Leonowych Grzegorz Papá Rzymski dowiedźiał: zákazał z Rzymu dáwáć mu poborow/ y list do niego pisał/ náucząiąc go: iż Cesárzowi o wierze nie potrzebá nic stánowić/ áni nowin żadnych ná zepsowánie stárey náuki Kátholickiey záczynáć.] Co mowią/ iáko Grekowie/ nie świádomi będąc co śię dźiało: á chcąc tym kośćioł Rzymski ohydźić. Prawdá iż lud wßytek Włoski/ gdy on wyrok ábo ryk lwá onego o obrázach vsłyßał: nie vćiekáli/ ále z nabożeństwá ku wierze świętey o prawdę śię zástáwiáć chćieli/ y posłußeństwo mu wypowiedáć byli gotowi/ iáko nietylo heretykowi/ ále árcyheretykowi ábo kácermistrzowi. y ono powstawánie ná Cesárzá/ przyczytał Cesarz Grzegorzowi.

Ale śię ináczey náydźie/ zá świádectwem pisárzow Láćińskich. Bo gdy Luidbrándus/ ná Cesárzá śię o obraz Páná nášego IEZVSA CHRISTVSA, iż go zrzućił/ rozgniewał; zá niegodność sobie miał/ áby heretyk miał Kátholikom

Theophanes in Annal.
Postrach na morzu widziany.

3. Idem.
Katholicy cierpią o obrazy.

Constantinus, Manasses & Zonaras.
Ludzie vczone z księgami spali Leo.

4. In Niceœn: Synod. 2. Lect.
List Papieski o obraziech.

Zonaras.
Papież obrazoborce potępił.

5.
Grekowie mniemali aby Papież dla herezyey posłußenstwa zakazał.

Paulus Diac: lib: 6 cap: 14. vel ca: 48
Anastas: in Greg: 2

tholikom

Luidbrandus na Cesarzá powstał o kacerstwo.

tholikom roskázowáć/ y wnet zebrawszy woysko mocne/ obległ Ráwennę y wźiął ią. Stárał sie Papież pilnie áby Longobárdy odganiał od miast Cesárskich/ y pobudźił ná nie Weneckie kśiążę Vrsá/ list o tym do niego pilny pisząc/ y nie dármo prośił. Bo Vrsus zebrawszy woysko Luidbrándá y Longobárdy z Ráwenny wygnał.

Pogrośki Cesarskie na Papieża.

Zá to niewdźięczny Cesarz/ złym mu oddawał/ y ná listy ktoremi go Papież często vpominał y karał/ ták odpisał: Jáko Márciná Papieżá Constáncius do Chersony zágnał/ ták ia tobie vczynię. y do Rzymu posłę/ áby miedźiány ś. Piotrá obraz potłuczony był. Ná co mu odpisał Grzegorz/ iuż surowiey y ostrzey. ine listy poginęły/ ále dwá v Grekow ná Greckie przełożone zostáły/ y tám sie v nich nálázły/ ktore Ducius Frontono Societatis IESV ná Láćińskie przełożył. y od niegośmy ie zá wielki dar wźięli/ z kśiążnice Kárdynałá Lotáringá/ ktore ieszcze nigdy w druku nie były. Grekowie dla tych listow wielce tego Grzegorzá wysławiáią: Bo iemi kácerstwo to obrázoborskie mocnie psuie.

Listy Grzegorza wtorego v Grekow nalezione.

Theophanes.

7. Boga Oyca y Bostwa nie maluią, mowi Papież. a iednak zwyczaiu kośćioł nie broni.

W pierwszym liśćie są one słowá: Dla czego oycá Páná nászego IEZV CHRISTA ná oczy nie vkázuiem y nie máluiem? Bo iáki iest niewiemy/ á ná Boską náturę pátrząć nie możem/ áni iey málowáć. Byśmy go widźieli iákośmy Syná widźieli/ moglibyśmy go vkázowáć y málowáć. Támże vczczenie obrázow rozdźiela/ gdy mowi: Jeśli iest obraz Páná nászego/ tedy mowim: Pánie IEZV CHRISTE Synu Boży/ wspomoż/ zbaw nas. A ieśli ś. mátki iego/ mowim: Swięta mátko Boża wstáwiay sie v Syná twego prawdźiwego Bogá nászego/ áby zbáwił dusze násze. A ieśli obraz iest męczenniká/ mowim: S. Szczepanie/ ktoryś dla CHRISTVSA krew twoię rozlał/ ty iáko pierwszy męczennik śmiáłość masz do mowienia/ przyczyń sie zá námi.] etc. Niech sie záwstydzą heretycy Kálwinowie y nowi obrázoborcy/ ktorzy nam iáko ten Leo/ báłwochwálstwo o obrázy przyczytáią/ słysząc ták trzeźwą y prawdźiwą o tym náukę kośćiołá ś. Kátholickiego/ ktora w tym liśćie ten Papież mądrze przekłáda.

8. Rożna cześć obrazow.

9. Anastas. in Grec: 2. Cesarz zabić kazał Papieża.

Temi listámi bárziey rozdrażniony Cesarz/ stárał sie áby Papież poimány był ábo w Rzymie zábity. Pierwszy raz o to sie pokuśili w Rzymie/ Bázylius kśiążę y Jordanes/ y Jan Lurion poddyákon/ drugi Judasz chcąc Papieżá zábić/ y pochwalił im to stárostá Rzymski od Cesárzá posłány/ Mauricius Spátárius. ále czásu ná to náleść nie mogli/ y stárostá on powietrzem zárázony z Rzymu wyiechał. Drugi raz gdy Páweł Pátricius Exárchá do Włoch posłány iest/ oniż trzey sprzyśięgli o to sie pokuśili. A Rzymiánie o tym dowiedźiawszy sie/ Jordana y Janá poddyákoná zábili/ á Bázylius do klasztoru vćiekł/ y tám żywotá dokonał. Był y ten Bázylius po Maurycym stárostą Rzymskim od Cesárzá/ ále iuż ostátnim. Bo po nim iuż ći stárostowie ábo kśiążętá w Rzymie vstáli/ á sam Papież Rzym y kśięstwo Rzymskie spráwował. Trzeći raz sie ieszcze Páweł Exárchá kuśił zábić ábo poimáć Papieżá/ máiąc od Cesárzá roskazánie/ áby kośćielne śrebrá ná ktorychby iákie obrázy były/ pobrał.]

W Rzymie starostowie Greccy vstali.

Lakomstwo obrazoborcow.

Ták y łákomstwo pod heretyctwem onym zły Cesarz pokrywał. y ták w Cárogrodźie iuż był vczynił/ kośćioły wszytki ze śrebrá y złotá połupił/ y do skárbu swego w rzeczy dla obrázow ktore ná nich były/ pobrał. y mowi Anástázyus/ iż on Exárchá woysko do Rzymu ná Papieżá posłał/ ále Rzymiánie y Longobárdowie bronili Papieżá/ y prześć nigdźiez onemu woysku nie dáli. Ták y Longobárdy/ ktorzy przedtym wielcy byli nieprzyiaćiele/ Pan Bog ná obronę sługi swego pobudźił.

Obroniony Papież y od Longobárdow.

10.

A gdy on wyrok Cesárski przećiw obrázom Exárchá po Włoskiey źiemi obwolywał/ w ktorym Papieżá ieśliby nie vsłuchał/ składáć z Papiestwá kazał: iuż iáwnie Papież po wszytkiey Włoskiey źiemi listy rospisał/ vpominaiąc áby

iac áby nikt w tey mierze przećiw Bogu y prawdźie Cesárzá nie słuchał. y wyklał Exárchę/ktory ono szátáńskie práwo obwolywał. y naprzod Wenetowie/ potym wszytká źiemiá Włoska/ y obcy on lud y Aborigines/ powstáli ná Cesárzá/y chćieli sobie inego obráć/y do Cárogrodu z nim iácháć. Ale im to Papież Grzegorz odrádźił/czekáiac náwrocenia onego złego tyránná/ktoremu z táka pilnośćia záchowáć Włoskie páństwo chćiał/z iáka on ná zdrowie iego nástawał. A gdy Exhilaratus kśiaże ábo stároftá Neápolski z synem swoim Andrianem/lud przymuszał áby Cesárzá słucháli/á Papieżá zábili: Rzymiánie sie nań puśćili/ y poimawszy go y z synem zábili. Nákoniec y w Ráwennie Exárchus Páwel Pátricius w zwádźie tey o obrázy zábity iest. y ták zá onymi kácerstwem Cesarz zachodne páństwo vtráćił.

Anastasius. *Cesarza w herezyey słucháć Papież zakazał.* *Na Cesarza powstáiace vśmierzył Papież.* *Cesarz zachodne páństwo vtráćił.*

Posłał zás Cesarz do Neápolim Eutychiuszá/ rzezáńcá ktory Exárcha bywał/áby iáko mogł/Papieżá zábił. O czym dowiedźiawszy sie Rzymiánie/ puśćić sie nań chćieli/áby go zábili. ále im bárzo odradzał Papież/y odwiodł ie od tego áby sie nań nie tárgáli. Posłał zás wielkie podárki y pieniadze do Longobárdow ten Eutychius/prosząc áby Papieżá odstapili: ále oni przy Papieżu y wierze Chrześćiáńskiey oświadczáli sie/ y zdrowie swoie przytym ważyć obiecowáli. Zátym iuż Papież Longobárdom nie dufáiac/áni sie ná máłe śiły Wenetow spuszczáiac/ przez posły zmowił sie z Károlem Mártellem kśiażećiem Fráncicy/áby do Rzymu ná obronę Włoskiey źiemie/ ieslibypotrzebá tego byłá/ przyiachał/ y Consulem Rzymskim został. Co on ochotnie przez swoie posły obiecał/y przymierze vtwierdźił. y ták Cesarz przestał Papieżá prześládowáć/ y Włoskiey źiemi pokoy sie vczynił. Bo Károlusá bać sie poczał/ o ktorego wielkich zwyćięstwách słyszał.

Anastasius Bibliot. *Longobárdowie przy Papieżu.* II. Appen: ad Greg: Turon: cap: 110. *Zmowa Papieska z Franki.*

Gdy Cesarz heretyk Papieżá w Rzymie zábić każe: P. Bog do Rzymu posyłał krole/ ktorzy Papieżá czćili. Bo krol Angielski Ceáduáldá z nabożeństwá/ polećiwszy inym krolestwo/y świátem wszytkim wzgárdźiwszy/ do grobu Piotrá ś. przyszedł. Tákże Theudo Boioáriow kśiaże/nabożna do Rzymu droge podiał. y wiele inych pánow/ to czynili.

Beda lib: 5. cap: 7. *Ceáduallá krolestwo porzuca.* Paulus Diac: lib:6. cap: 13. & cap: 44.

Bonifacius Niemiecki Apostoł/posłał do Papieżá Denuálá kápłaná z listy swemi o niektore kośćielne porzadki pytáiac y náuki prágnac. Odpisał mu Papież/y wiele mu dał przestrog około dusznych pomocy y kośćielnych rzadow. Miedzy inemi około małżeństwá/ dopuszcza áby sie po wyśćiu z czwartego pokolenia poymowáli. Pytał go też iesli sie ieść godźi z złego żywotá kápłany y Biskupy: Odpowiedźiano mu/ áby z nimi iadł y pił/ y one vpominał. moga sie z gládkiego towárzystwá náwrácáć/ etc.

12. In epist: Greg: 3. epist: 4. *Czwarte pokolenie w małżeństwie.*

Rok P. 727. Grzeg: II. 14. Leo: Isau: 12.

Gdy od heretyctwá obrázoborskiego ktore Cesarz roskázował krolestwá zachodne y źiemiá Włoska obroniona byłá / y Papież Grzegorz od śmierći wybáwiony był : w Cárogrodźie ći ktorzy ná Cesárzá o onoż kácerstwo miłośćia Boża poruszeni/powstáwáli/ pobići sa. Agállianus y Stephanus przywiedli byli ná Cesárzá wodne woysko/ále sie im nie powiodło/zá táiemnym sadem Bożym/zwyćiężeni sa v Cárogrodu y potopieni/drudzy pośćináni. Zácżym sie niezbożność kácerska podniosłá.ktorey sie ná wschodnych onych stronách dwá przednieyszy sprzećiwili/Germanus Cárogrodzki y Jan Dámáscenus mnich w Syriey.

1. Theophan. *Sady Boże.* *Dwá sie pierwszy herezyey sprzećiwili.*

Germanowi Leo Cesarz poty ćierpiał/poki sie spodźiewał/ iż przezeń mogł zachodne páństwá do posłuszeństwá przywroćić/bo był bárzo wźiety y poważny y v zachodnych ludźi ten ś. Biskup y stáry/ máiac wiecey niżli dźiewiećdźieśiat lat : y vpominał ie áby od Cesárstwá nie odpadáli. Ale gdy nic

Germanus Cárogrodzki Pátryarchá.

Actio: 4. nie pomagał ſwoim onym vpominániem: oburzył ſie nań on Lew / y z Biſkupſtwá go wypędźił. Piſał do Janá Metropolity Synnádow liſt vczony ná obronę obrázow / ktory ná Zborze wtorym Niceńſkim wſpominája. W ktorym przeklina te / ktorzy Piſmo ś. ná báłwany y idoły nápiſáne / ná obrázy obrácája / y báłwany je ábo idola zową. y napierwſzy był ten ś. Germanus ktory ſie Obrázoborcom mocno ſprzećiwił.

2. Jan Dámáſcenus. Po nim Jan Dámáſcenus zacnego rodu / y wſzędźie v ludźi z náuki wielkiey y z świętego żywotá wſławiony / ná te ſie heretyki piſániem zwłaſzczá puśćił. y nápiſał trzy orácye ná obronę obrázow / ktore wſzędźie rozſyłájąc / zá prawdę ſie záſtáwiał. Vpominał y inemi liſtámi wierne / vkázując im fałſze y zdrády oney herezyey / ktora ták wiele po ſobie piſmá przećiw báłwanom y báłwochwálſtwu przywodźiłá.

3. Ian Pátryárchá Ieroſolimſki. Piſze o nim Jan Pátryárchá Jerozolimſki / iż był od Sáráceńſkiego kśiążęćiá / ktory Dámáſzek w mocy miał / przyzwány / y ná wielkim vrzędźie / iáko y iego oćiec był poſádzony / iż zá rádą iego wſzytko ſie dźiało / y ná tey doſtoynośći śiedząc / liſty one ſwoie do Chrześćian przeſyłał / y Ceſárzá iáko máły Dawid / Lwá zá ſzyię onym piſániem duśił. Ná te obudwu zdrádę poſzedł on Lew Ceſarz. Bo ná Germaná nápráwił vczniá iego Anáſtázyuſzá drugiego Judaſzá / áby go do onego kácerſtwá námawiał / ábo iáką przyczynę do iego wygnánia nálazł / obiecuiąc mu dáć po nim Cárogrodzkie biſkupſtwo. Wiedźiał to ná tego vczniá ſwego ś. Germanus: y gdy raz wchodząc do Ceſárzá / ſukniá iego przydeptał: duchem

Proroctwo Germaná. mu proroćkim rzekł: Przyidźie czás iż ćię przez Duppin poprowádzą. Co ſie áż w piętnaśćie lat wypełniło / y w ten czás ſie te słowá zrozumiáły. Duppin był ieden w Cárogrodźie rynek / po ktorym ná ośle związánego y twarzą w tył obroconego tego Athánázyuſzá gdy był Pátryárchą / ná pośmiewiſko y ná śmierć włoczono. O czym potym.

4. 11. Maii. A ná ś. Janá Dámáſcená wymyślił tenże Leo chytrość y potwarz / dla ktorey rękę mu vćięto. Czytay o tym w iego żywoćie od Janá Jerozolimſkiego Pátryárchy piſánym. Vćieſzyſz ſie dźiwnym cudem / y o náuce kośćielney

Anaſtaſius Bibliot. około obrázow vtwierdźiſz. We Włoſzech krol Longobárdow Luidbrándus Sutrinum zamek wźiał Papieżowi. Ale gdy go Papież prośił y dáry mu poſłał / ochotnie go wroćił y kośćiołowi dárował.

Rok Páńſki 729. Grzegorzá II. 16.

Leoná Iſauriká 14.

1. Luidbrándus zmowił ſię ná Papieżá z Ceſárzem. Leo Ceſarz zmowił ſie z krolem Longobárdow Luidbrándem ná Papieżá y ná Rzym. Dał mu wſzytkie miáſtá ktore ini Longobárdowie / to ieſt kśiążę Spoletáńſkie y Benewentu trzymáli / y roſkazał Euthychiuſzowi Exárchowi / áby mu do tego pomogł: á Papież áby od Exárchy zábity był. Poddáły ſie one kśiążętá

Anaſtaſius Bibliot. in Greg: 2. Luidbrándowi / y przyiáchał do Rzymu z wielkim woyſkiem / máiąc z ſobą Exárchę. Wyſzedł do nich Papież Grzegorz / ktory iney pomocy nie miał okrom ſámey Boſkiey / ná pole Neroná blisko Wátykanum / ná mieyſce ktore

Rzym obleżony y ſamego śiebie iáko Papież wybáwił. Prata Neronis zwano. y mową ſwoią słowy Duchá ś. ktory przezeń mowił / ták Luidbrándá zmiękczył y poimał / iż do nog iego vpadł / obiecuiąc mu żadney ſzkody nie czynić. y náznák tego zbroie ktorą ná ſobie miał v grobu ś. Piotrá záwieśił / to ieſt páncerz / włocznią / miecz pozłoćiſty / y koronę złotą y krzyż śrebrny. y po modlitwie prośił Papieżá / áby do łáſki y pokoiu Exárche przyiął. Co on vczynił.

Cud wielki. Dźiwy y cudá wielkie ten Papież vczynił / y Pan Bog przezeń / gdy miał być zábit / ták vczczony ieſt / y śmiał ſie w nádźieie Boſką y pomocy Piotrá ś. nieprzyiaćielom w oczy ſtáwić / y ták ie zwoiował.

Exárchá

Exárchá gdy w Rzymie mieszkał / á zdrádę od niejákiego Petázyuszá / ktory się Cesárzem czynił / ná się miał: Papież mu pomogł / złączył z nim páný y woysko / iż onego nieprzyiaćielá pokonał. Co mu się od Cesárzá / iáko niżey vsłyszem / źle zápłáćiło. Tego roku widźiáne były dwie Komećie / iedná ná wschodźie słońcá / druga ná zachodźie / trwáły dwie Niedźieli. Znáczyły wtárgnienie Sárácenow do Gálliey / w ktorym niewymowne szkody / kośćiołom zwłaszczá / poczynili / kápłany zábijáli / pánienki Bogu oddáne sromoćili. etc.

2. Idem.

Komety. Beda histor: Angl: lib: 5. cap: 24.

Rok Páński 730. Grzegorzá II. 17.

Leoná Isauriká 15.

TEgo iuż roku Cesarz Germaná Cárogrodzkiego Pátryárchę z Biskupstwá zelżywie złożył / y ná wygnánie posłał. Nápisał o nim ś. Dámáscenus / iż y policzkowánie y zbićie od żołnierzow ćierpiał. á ná iego mieysce dał heretyká Anástázyuszá Syncellá vczniá tegoż Germaná / iáko się wyższey wspomniáło. Zezwał był nd Cesarz / y ná wysokiey kátedrze śiadszy kazánie przećiw ś. obrázom czynił / y Germaná Pátryárchę támże ná zezwolenie námawiał. Ale mu on iáwnie powiedźiał: Bez powszechne° Concilium nie podobno mnie wznáwiáć co około wiáry Cesárzu / wedle Apostolskiego y Oycow śś. podánia. y ták wygnány iest. Siedźiał lat czternaśćie / y pięć mieśiecy. Żył lat dźiewięćdźiesiąt / y kśiąg niemáło pisał. A Grzegorz / mowi Theophanes / naświętszy Biskup Rzymski / Anástázyuszem Cárogrodzkim y iego pisániem wzgárdźił / y Leoná przez listy karał / y Rzym ze wszytką źiemią Włoską od iego pánowánia odwiodł.] Bo gdy widźiał Papież iż vpominánia nic Cesárzowi nie pomagáły / czekáiąc długo vpámiętánia iego / zebrawszy Synod Cesárzá wyklał / iáko heretyká. A Włoska go źiemiá zátym odstąpiłá / y dochodow z niey nie miał. Jednák ieszcze Exárchá / to iest stárostá / iego we Włoszech zostawał / ále w Rzymie żadnych rządow nie miał. A Cesarz w Cárogrodźie obrázy iáwnie ná rynku palił / y te co się przećiwiáli / zábijał / męczył / wygániał / żadnego okrućieństwá nie opuszczáiąc / y drugie dáry y vrzędowemi dostoynośćiámi do swego kácerstwá przyćiągáiąc. S. Dámáscenus tym czásem ręką oną z odćięćia od P. Bogá zleczoną / ná Cesárzá kśięgi pisał. w ktorych mu często vpor wymiáta / iż się w rzeczy kośćielne wdáie / ktore Biskupom y Concilium podległy. y wszytkich vpomina áby go w tym nie słucháli. A co się mocą od niego dźieie / iáko od rozboyniká się dźieie.

1. *Germanus wygnany.* De Imag: orat: 2. & in vita S. Steph. Theoph.

Anástasyus zdraycą nastąpił.

Bez powszechnego Concilium.

Theophan.

Papież Cesárzá wyklał.

Rzym wolny od Grekow.

2. Lib: de Imag: & fide orthod lib: 4. cap: 37.

Dámáscenus ręką odćiętą pisze ná heretyki.

Rok Páński 731. Grzegorzá trzećiego 1. Leoná Isauriká 16.

GRzegorz wtory z ćiáłá tego do CHRISTVSA wyszedł. Miedzy święte poczytány. By były iego pismá zostáły / nie vstąpiłby był Grzegorzowi pierwszemu. Siedźiał lat szesnaśćie mieśiecy ośm. Po nim nástąpił Grzegorz trzeći Syrczyk mądry bárzo y ćichy / y w pismie y w Greckim y Láćińskim iezyku ćwiczony. Vmiał Psálmy wszytkie ná pámięć / y wykłádał ie subtelnie / y do namowy ná vczynki dobre był szczęśliwy v ludźi káznodźieiá / mocny obrońcá práwowierney wiáry / iálmużnik wielki. Wszyscy go zgodnie nie mieszkáiąc mocą ná Papiestwo porwáli. Záraz Papież list pisał do Leoná Cesárzá vpomináiąc go y prosząc y gromiąc / áby onego kácerstwá przestał. y wypráwił do niego posłá Grzegorzá kápłaná. ktory do Cárogrodu przyiáchawszy / widząc wielkie morderstwo nád Kátholikámi przelękł się / y onego listu / o ktorym wiedźiał iż był ostry / oddáć nie śmiał / y z nim się do Papieżá wroćił / winę swoię

1. *Grzegorz 3.*

Anastasius.

2. Anasta: in Greg: 3.

Poseł Papieski zlękł się y listu nie oddał.

vznawáiac. Papież zebrawszy Synod chćiał go z kápłáństwá zrzućić; ále Biskupi vprośili / áby mu ina pokutę dał. A on sie ná táką pokutę podiał/ mowiac: Vczynię iáko ś. Piotr/ popráwię się/ á z listem tym do Cesárzá poydę/ y okrutniká sie bać iuż nie będę.

3\. Menolog: Græc: 20. Nouemb. *Biskupi wygnáni. Ian Poliboty cudowny.* Leo wiele Biskupow y inych stanow ludźi ná wygnánie/ ktorzy mu nie przyzwaláli/ wypędźił. Miedzy nimi byli/ Emilianus Cyzykow/ Básilius y Prokopius Dekápolitę/ y Theophilus mnich nabożny. &c. A Janá Biskupá Poliboty / gdy do Cárogrodu przyszedł / y iemu ono przeklęte kácerstwo ná oczy wymawiał/ y o nie iemu łáiał/ ruszyć nie śmiał. Bo był cudámi wielkimi sławny/ iáko drugi Grzegorz cudotworcá. y kazał mu sie do swego Biskupstwá wroćić. Onych ná wygnánie potępionych zábiiáć nie kazał/ áby sie z męczeńskiey ich korony Kátholicy nie chlubili. *Bonifácius. In vita S. Bonif: apud Surium 5. Iunij.* Bonifácius on Niemiecki Apostoł/ do Grzegorzá trzećiego pisał/ y posłał kápłaná swego/ o wielkiey liczbie ludźi do wiary ś. obroconych oznáymuiac / y o niektore sie trudnośći z strony rządzenia y pokuty dánia rádząc. Papież mu ná wszytko odpisał/ y náukę dał/ y Pálliusz mu Arcybiskupi posłał.

4\. *Bedá koncey historia swoie. Zywot W. Bedy.* Wielebny Bedá tu swoie historia kośćielną o Angliey skończył / y sam rok náznáczył / po weśćiu Anglow do Británniey rok dwusetny ośmdźieśiąty y piąty: ná rok Páński 731. Wspomina krotko swoy żywot. W śiedmi lećiech/ práwi/ dánym iest do klasztoru Wirimundy / y wszytek czás żywotá mego w onym klasztorze ná náuce Pismá ś. strawiłem / á przy záchowániu regul zakonnych / y przy codźiennym śpiewániu w kośćiele záwżdy mi było słodko ábo sie czego náuczyć / ábo drugich náuczáć / ábo pisáć. Máiac lat dźiewiętnaśćie zostałem dyákonem / á we trzydźieśći kápłanem / áż do látá piećdźieśiątego dźiewiątego wieku mego / gdym to sobie y swoim / z kśiąg Oycow śś. krotko zbierał y pisał. &c. *Czytay w żywoćie iego 8. Nouemb.* To wielebny Bedá. Pisał kśiąg wiele/ ktore sie wyliczáią. Po wyliczeniu ich táka iest modlitwá iego: Proszę dobry IEZV / temu ktoremuś dał słowá mądrośći y náuki słodko czerpáć/ day mu też do ćiebie źrzodłá mądrośći przystąpić / y przed twarzą twoią stánąć/ ktory żywiesz y kroluiesz Bog ná wieki wiekow/ Amen. Jáko długo żył/ pewnego sie nic náleść nie może: to tylo iż więcey niżli sześćdźieśiąt lat/ á drudzy áż do sta lat żywot ieg przećiągáią. *Smierć iego W. Bedy.* Jáko wyszedł z ćiáłá/ ieden vczeń ktory przy tym był wypisał / y mowi: Nigdy náucząć swoich vczniow y śpiewáć chwały Bożey nie przestał / we dnie y w nocy trochę sie przespawszy.

5\. Dwie Niedźieli przed Wielkanocą / áż do świetá Wniebowstąpienia Páńskiego záwżdy wesoł był / á Pánu Bogu dźiękował we dnie y w nocy / z pismá co śpiewáiac y rozmyśláiac. Spiewał one słowá Apostolskie: straszliwa rzecz wpáść w ręce Páńskie. y ántyphony kośćielne. y one: O Rex gloriæ, Domine virtutum. A gdy przyszedł do onych słow: Nie odbiegay nas śierotámi: To płákał / áż ledwie w godźinę do kończenia drugich słow przychodźił. Mysmy z nim płákáć muśieli. A przedśie lekcye czytał. A dźień trzeći przed Wniebowstąpieniem począł bárzo chorzeć / y mowił do nas: Rychło sie vczćie/ bo mię iuż nie długo. Tworcá moy iuż mię weźmie. A názáiutrz rzekł: Mam drogie rzeczy w moiey torbie. Mam pieprz/ chustki/ y kádźidło/ wołaycie mi klasztornych kápłanow/ niechay im to rozdam. y gdy przyszli/ rozdáiac im one drogie skárby prośił ich/ áby Msze ś. y modlitwy zań czynili. y mowił: Czás mi z ćiáłá wyniść gdyż ták tworcá moy każe/ długom żył/ ták sędźia moy przeyźrzał żywot moy. Prágnę widźieć krolá CHRISTVSA w ozdobie iego. y gdy sie kazał położyć przećiwko mieyscu/ ná ktorym sie był zwykł modlić/ mowiac: Chwałá Oycu y Synu &c. duchá oddał w ręce tego

6\. ktory go dał. O iego przed kámieńmi kazániu/ ktore záwołáły Amen Wielebny Bedo/ niepewne powieśći. &c.

Roku

Roku tego oni Sáráceni ábo Arábowie (ábo Maurowie Máhometáni/bo ie temi imiony zwano) ktorzy byli do Gálliey Nárbonenskiey z Hiszpániey wpádli/ y wiele miast osiedli/ y wielkie mordy y szkody/ y kosciołow spustoszenia poczynili/ od Károlá Mártellá porázeni y wygnáni są. A drudzy ktorzy do okretow vciekli/ wszyscy w nich nawálnością morską potoneli. Iáko sie to działo/ pismá dostátecznego nie mász/ iedno tá kilás słow.

Annales Francorum á Piteo edit: hoc anno. *Martellus Saracenos porazil.*

Rok P. 732. Grzeg: III. 2. Leo: Isau: 17.

LEo Cesarz wziął synowi swemu Constántynowi zá zone krolá Kázárow Cháiáná corke pogánke. ktora gdy sie wiáry Chrześciáńskiey náuczyłá/ y pismá świetego/ w nabozeństwie sie kocháłá/ y heretyki obrázoborce gánilá: y było to wielkie podziwienie/ iż mlodá Chrześciánká y niewiástá/ vmiáłá prawde rozeznáć. Zwáli ią Ireną. Tenze Cesarz ná Rzymiány odpádłe od niego/ wysłał wielkie woysko do Sycyliey/ y Sycyliey wielką część ciezkiemi pogłownemi podátkámi złupił/ y imionom Piotrá ś. ktore tám były/ dochody roczne pobrał. y z dzieci brał pobory. Czego Pháráo/ y Arábowie Chrześciánom/ ktorzy są pod nimi nie czynią. [To Theophanes.] Miał y ármate morską przeciw Włochom/ ktorą P. Bog potopił/ y ták nádzieie do otrzymánia Włoskiey ziemie strácił ten heretyk/ ktory gdzie mogł źle czynił/ y Grzegorzá one° kápłaná ktory list Papieski do niego zá pokute niosł/ długo w więzieniu trzymáć w Sycyliey kazał/ y listu one° do siebie posyłáć zákazał/ á potym go y ná wygnánie osadził. Grzegorz Papiez Synod wielki w Rzymie zebrawszy/ obrázoborce potepił. A sam wielkim kosztem obrázy zdobił/ y kości świetych ze wszytkich kráiow Chrześciáńskich/ gdzie ich dostáć mogł/ zbieráiąc/ osobne dla nich mieysce nakłádem wielkim/ y służbą kápłanow y mnichow ozdobił/ y inego wiele ochedostwá do kościołow przyczynił.

1. Theoph. *Irena panienká Pogáńska znalá prawdę.*
Idem.
Leo się kuśi o Włoską ziemię. Cedre: hoc anno.
Anastasius.
2. *Obrázoborce potępieni.* Anastasius.

Rok Páński 733. Grzegorzá III. 3. Leoná Isauriká 18.

GRzegorz Papiez po onym Synodzie wypráwił posły swoie do Cesárzá. Wypráwiłá też drugie swoie wszytká Włoska ziemiá/ y pánowie przednieyszy/ piszac y prosząc/ áby onego kácerstwá zániechał/ á obrázy ś. do kościołow przywrocił/ obiecuiąc mu stáre posłuszeństwo/ y dánie y pobory przywrocić/ iesliby ták vczynił. Ale nic nie spráwili/ swoy vpor y złość Cesarz y z synem prowádził. A wiele Biskupow wschodnych/ ktorzy mu nie przyzwalali/ wyganiał y trapił/ y więznił. y wiele ich w oney nedzy vmieráło.

1. Anastasius. *Włosy ofiaruie Cesárzowi posłuszeństwo, iesli kacerstwa zaniechał.*

Rok Páński 734. Grzegorzá III. 4. Leoná Isauriká 19.

LEo Cesarz okrucieństwá swego bestyálskiego nie przestáiąc/ wiele niewinnych y świetych wyznawcow o obrázy wygnániem y więzieniem pogubił y pomęczył. Theodorá Biskupá Graforow/ Páwlá y Theosteriská/ Theophilá mnichá/ y Janá Opátá Káthárrow. Nie wszytkich zábiiáć kazał/ męczeńskiey im korony nie zycząc. A iednák wstrzymáć sie y od zábiiánia/ iáko sie w przyszłym roku pokaze/ nie mogł.

1. In Menolo: Graecorum. *Męczennicy o obrázy.*

Rok Páński 735. Grzegorzá III. 5. Leoná Isauriká 20.

LEo práwy lew/ wiele krwie tego roku Świetych rozlał o obrázy. Hyppáciuszá Lydow Biskupá y Iedrzeiá kápłaná męczyć okrutnie/ y skore im z głowy łupić/ y brody smołą mázáć y palić/ y po mieście ie włoczyć/ y nákoniec głowy im vciąć kazał. Grzegorzowi Limniocie mnichowi/ ktory go o one niezbozność karał/

Męczennicy o obrázy. Menolog: Basil: Imp.

 recc vciąć

rece vćiąć y potym głowę kazał. Był ten Grzegorz iuż stáry / lat máiąc 95. Jnych wiele zmęczonych do wiecznego więzienia dawano / y drugie głodem morzono. A gdy ten okrutnik káżdemu dał dozwolenie przez iáwne pismo / áby ná tákie co obrázy czczą powstawáli: wiele bárzo vćierpieli świeći Boży. Miedzy ktoremi byli: Eudemon Biskup Lámpsaku / y Niceta Biskup Apoliniádu / y ini / iáko iest w księgách męczennikow / y inych świętych v Grekow.

Iáwne dozwolenie ná mękę Kátholikow.

Rok Páński 736. Grzegorzá III. 6.

Leoná Isauriká 21.

I. Menolog. *Męczennicy.* Ignacius in Tarasio.

Nie przestawał złośći swoiey Cesarz. Jana Biskupá Gocyey o obrázy wygnał y strudził / y w oney nędzy iáko męczennik vmárł. Zábił y dobrego á spráwiedliwe° sędziego vrzędniká swego Philippá / ktory o czáry pomowione niewinne białegłowy wybáwił.

Rok Páński 737. Grzegorzá III. 7. Leoná Isauriká 22.

I. *Krol mnichem.*

Krol Anglow Nordánumbrow Ceowulphus / do ktorego W. Bedá pisał historią Angielską / opuśćiwszy krolestwo y świátem pogárdziwszy / mniski żywot y odźienie przyiał. wiárę o lepszym krolestwie máiąc / y do niego się gotuiąc.

Rok Páński 738. Grzegorzá III. 8. Leoná Isauriká 23.

I. *Bonifácius do Rzymu.*

Swięty Bonifácius będąc iuż stárym do Rzymu się puśćił / máiąc z sobą wiele swoich vczniow / áby się Papieżá o wiele rzeczy około dusz ludzkich / y spráwowánia zbáwienia ich / porádźił / y náukę wźiął. Był wielce wdźięcznym gośćiem v Papieżá y v wszytkich Rzymian / ktorzy go z miłośćią y wszeláką vsługowániem y ludzkośćią przyimowáli / y iego náuki słucháli. Spráwiwszy co było potrzebá / y modlitwy swoie ná świętych mieyscách odpráwiwszy / z roskazánia Papieskiego do Niemiec się wroćił. Dał mu Papież listy rozmáite do wszytkich narodow / ktorym ś. Ewángelią rozśiewał / y do pánow ich y do Biskupow / oznáymuiąc iż mu zlećił namiestnictwo swoie / áby go we wszytkim słucháli / y iego náuki y rządzenia przyimowáli. etc.

Vilibaldus in vita eius.

2. *Pelágius krol Hiszpáński vmárł.*

W Hiszpániey Chrześćianom ktorzy się Arábom ábo Sáracenom odeymowáli / y po gorách niewoley ich vchodźili / on szczęśliwy Pelágius krol / po ośminaśćie lat iáko był wźiął krolestwo / vmárł. Zostáwił syná / ktory tylo dwie lećie ná páństwie będąc / wieku tego skończył. Obráli po nim Hiszpani źięćiá Pelágiuszowego Adelfonsá ábo Alfonsá / ze krwie Rychárędá onego z Gothow / nabożnego y wszytkim miłego / ktory naprzod wstąpiwszy ná páństwo / kośćioły od Arábow Máhometáńskich popsowáne / náprawował. Ten iż był ze krwie Rychárędá / ktory pierwszy był z Gothow Kátholikiem / y Gothy wszytki do wiáry świętey przywiodł / ktorego Synod krolem Kátholikiem názwał: on sobie tytuł wznowił / ten to Adelfonsus / y tákże się pisał krolem Kátholikiem. Potomkowie iego zás byli tego napisu zániechali: ále Ferdinánd Arágoński krol Hiszpáński / od Juliuszá wtorego Papieżá wznowienie zás tego tytułu sobie ziednał.

Alfonsus krol Hiszpáński.

Krol Kátholicki Hiszpáński.

Rok Páński 739. Grzegorzá III. 9. Leoná Isauriká 24.

I. *Cztery Biskupstwá w Bawárskiey ziemi.*

Bonifácius ś. w Niemcech máiąc iuż ludźi Chrześćiáńskich wiernych o sto tyśięcy / cztery Biskupstwá w Boiariorum, ábo w Bawárskiey ziemi / zá pomocą krolá Fránkow Károlá Mártellá / záłożył / y ná cztery częśći pásterstwo ich rozdźielił. Janá postáwił w Sálisburgu /

burgu/ Erimbertá w Frizyey/ Gunibálbá w Rátisbonie/ Vwinlus iuż był záśiadł w Potáwie. O czym gdy dał znáć do Papieżá: pochwalił mu wſzytko/ y rece w niebo podnoſząc/ iáko ſam piſze/ P. Bogu zá one nowine dźiekował/ iż ták rozmnażał kośćioł ſwoy. Vpomina go/ áby nie vſtawał w roboćie oney świetey/ á żeby ná iednym mieyſcu nie mieſzkáiąc/ kośćioły obchodźił/ y ſpraw wſzytkich duchownych dogladał.

Vilibal: apud Surium 5. Iunij.
Marianus Scotus in Chronico.

Longobárdow krol Luidbrándus powſtał przećiw ſwoimże Gothom/ to ieſt/ przećiw kśiażećiu Spoletáńſkiemu Tráſámundowi/ zwoiował go ták/ iż do Rzymu vćiekáć muśiał pod obronę Papieſką. Puśćił ſie zá nim Luidbrándus y obległ Rzym/ y chćiał áby mu go wydano. Ale Papież y Stephan Pátricius wydáć go niechćieli. y rozgniewány Luidbrándus/ Wátykan ktory w murách Rzymſkich nie ieſt/ wźiął/ y kośćioł ś. Piotrá wyłupił. czego y nagrubſzy oni przedtym Gothowie cząc mieyſce ono/ nigdy vczynić nie śmieli. A odćiągnawſzy od Rzymu/ cztery miáſtá Papieżowi/ Amerium/ Hortus/ Polimária/ y Blere odiął. Popráwił ſie Tráſámundus/ y z Rzymiány zás Spoletu doſtał. O tym złupieniu kośćiołá ś. Piotrá Papież żáłoſny liſt piſze do Károlá Mártellá kśiażećiá Fránkow/ o pomoc go ná Longobárdy proſząc. Skarał Pan Bog Luidbrándá/ iż ná ſynie iego kroleſtwo iego vſtáło. Poty/ choć źli Longobárdowie/ pánowánie mieli/ y Bog ich ćierpiał: ále gdy ſie ná kośćioł táki rzućili/ zepchnał ich P. Bog z onego ich kroleſtwá we Włoſzech.

2.
Anaſtaſius Bibliot.
Luidbrándus wyłupił kośćioł S. Piotrá.
Longobárdow kroleſtwo czemu vſtało.

Rok Páńſki 740. Grzegorzá III. 10.

Leoná Iſauriká 21.

1. Bonifácius ś. Synod w Niemcech Biſkupy ſkupiwſzy vczynił/ ábo w Auguśćie/ ábo gdźie nád Dunáiem. Bo piſmá o mieyſcu pewnego nie máſz. Co ſie ná nim poſtánowiło y náprawiło: wypiſał ſámże Bonifácius do Gutbertá Arcybiſkupá Dorowerneńſkiego. y vpomina go y pobudza do roboty pilney około duſz ludzkich. Námienia y to/ iż w Rzymie y we Włoſzech/ y we Fránciey wiele widźiał niewiaſt z Angliey/ ktore ſie ná pielgrzymſtwo vdawſzy do ś. Piotrá/ popſowáły ſie y ſtan nieczyſty prowádzą/ proſząc go/ áby ſwemu narodowi ſromoty tey bronił/ á chodźić im ná tákie drogi zákázował.

Synod w Niemcech.
Niewiáſty pielgrzymki nie dobre.

2. Iná krol zachodnych Sáxonow w Angliey/ chcąc poddáne ſwoie do wiáry Kátholickiey kośćiołá Rzymſkiego przywiązáć/ z oſobnego ku ś. Piotrowi nabożeńſtwá/ kroleſtwo ono ſwoie P. Bogu/ y ś. Piotrowi zlecáiąc: dánnę Papieżom vczynił/ y pobor z niego poſtąpił/ áby z káżdego domu pieniądz ieden ná Pápieżá co rok wybierano. Toż vczynił Offá drugi krol Anglow Merciorum, ktory rychło potym krolował. A Etelwoldus ábo Athulfus/ ktory máło nie wſzytkieg onego wyſpu krolem był/ tego poboru Papieżowi przyczynił. To piſze Virgilius w dźieiách Anglow. y mowi/ iż ten pobor z Angliey/ pieniądz ś. Piotrá názwány/ trwał áż do roku tyśiącnego pięćſetnego trzydźieſtego. y mowi/ żem go ia ſam wybierał.] Jeſt co vwáżáć/ ſkoro tego poboru dáwáć Anglia przeſtálá: ták w heretyckie przeklectwo vpádlá. Zoná też onego krolá Iny Edilburgá/ krolewſki ſtan porzućiwſzy/ do klaſztoru poſzłá/ y tám mniſzkom śioſtrom ſwoim w Chryſtuśie vſługowálá.

Virgilius de rebus Angliæ.
Dań Papieżowi z Angliey.
Swiętopietrze.
Edilburgá krolowa mniſzka.

3. Gdy Leo Ceſarz mniemał/ iż iuż walcząc z obrázy wygrał/ dla ktorych wiele świetych pogubił y pomęczył/ y w wiezách pognoił: ſam od P. Bogá ſkarány vpadł. A przed iego śmierćią ſrogie trzęśienie źiemie y długie/ ktore trwáło dwánáśćie mieśięcy/ Cárogrod y ine kráiny popſowáło/ kośćioły y przednieyſze budowánia obálone ſą/ y wiele ludźi poginęło. Toż było w Nykomediey y Niceey y w inych miáſtách.

Theophan.
Trzęśienie źiemie.

Luidbrán-

4. Anastasius. *Luidbrándus znowu ná Papieżá powstał.* Luidbrándus krol Longobárdow / o to iż Tráſámundus kśiążę Spoletáńſkie od Rzymian ná swoie páńſtwo przywrocony był / do Rzymu ſię drugi raz z woyſkiem puśćił / y poſádźiwſzy oboz ná polu Neroná / Kámpánią złupił / y wiele Rzymſkich pánow poimał. On też Tráſámundus wiáry Rzymiánom nie dotrzymał / y zamek Gallesium wźiął / ktory v niego Papież okupowáć dla rozlánia krwie muśiał. Bedąc tedy Grzegorz w wielkiey trudnośći / mury Rzymſkie iáko mogł náprawował / á do Károluſá Mártellá kśiążęćiá Fránkow posły wyprawił / Anáſtázyuſá Biſkupá y Sergiuſá kápłáná / proſząc o pomoc y obronę / y posyłáiąc mu duchowne vpominki: y piſał liſt bárzo żáłoſny chcąc go do prędkiey pomocy wzruſzyć. Przekłáda mu nabożeńſtwo ktore ma ku kośćiołowi Kátholickiemu y Piotrowi ś. áby mu ſię záſługowáć gdy czás ieſt / nie opuſzczał / ⁊c.

5. *Naprawá ná Papieżá Ceſárzá Leoná.* Omieſzkiwał ná onę pomoc Károlus / y podobno Luidbrándá gniewáć niechćiał / iż mu też w Gálliey przećiw Sáracenom pomoc dawał. Oná wſzytká woyná ná Papieżá / pochodźiłá z naprawy Ceſárzá Leoná / ktory Luidbrándowi wſzytkę Włoſką źiemię mieć / á dwu onych kśiążąt Spoletáńſkie y Beneweutáńſkie wygubić ábo opánowáć dopuſzczał / áby ſię tylo nád Papieżmi mśćił. Lecz P. Bog nálazł Papieżom y Rzymowi dźiwną obronę / o ktorey vſłyſzym.

Rok Páńſki 741. Grzegorzá III. II.

Conſtántiná Copronimá I.

1. *Leo Ceſarz vmárł.* Theoph. *Copronimus ſyn iego táki.* Leo Ceſarz on heretyk y okrutnik vmárł. Náſtąpił ná iego mieyſce ſyn iego Konſtántinus Koprominus / máiąc lat dwádźieśćiá y ieden / rodzay iáſzczurczy / ktory złośćią y niewiernośćią / ábo z oycem zrownał ábo oycá przechodźił. Bogá ſię záprzał / y naświętſzey mátki iego y świętych iego / czárow y dyabelſkiey ſłużby náuczył ſię / y wſzytkiemi ſproſnośćiámi ſię pomázał / krew ludzką ná ſłużbę dyabelſką rozlewał / y wſzytkie duſzne ſkázy od młodośći vmiał / v oycá ſię tego wſzytkiego náuczywſzy. Jákie Pan Bog zá ludzkie grzechy karánia przepuſzczał / iż y iego oćiec / ták zły będąc / y ten ſyn iego ieſzcze gorſzy / długo ná páńſtwie żyli / y nieprzyiáćiele vżyć ich y ſtráćić z páńſtwá nie mogli.

Zli długo pánują. Copronimá wygnał Artabáſdus. Ná tego Koprónimá záraz powſtał źięć Leonow Artábáſdus Kuropotalá / y przyiaćiele Koproninowe / ktorzy mu życzyli / poimał y zábiiał / ták iż ſam Kopronim ledwie z Cárogrodu vćiekł / do Łácyná hetmáná nád żołnierzmi Trácicy / ktorego námowił / áby mu przećiw Artábáſdowi pomoc dał. *Anaſtaſius Patryarcha. poplątał ſię.* Lecz Artábáſdus miał ſobie ſtároſtę miáſtá Theodorá Pátriciuſá / iż przy nim ſtánął / y zmyślił fałſzywą nowinę / do ludźi to vdáiąc / iż Koproninus vmárł. A lud záraz Kopronimá iáko niezbożnego y Bożego nieprzyiaćielá przeklinał / á Artábáſdá iáko Kátholiká przyimował / y ták ná páńſtwo wſtąpił.

2. *Bluznienie Copronima.* On Anáſtázyus Pátryárchá Cárogrodzki / co z páńy wiárę odmieniał / záraz do Artábáſdá przyſtał / y iáwnie przed ludźmi ná Kopronimá powiedźiał / y drzewo krzyżá ś. wźiąwſzy / mowił: Przez tego ktory ná tym wiſiał przyśięgam / iżem to od Kopronimá ſłyſzał: Nie ieſt Syn Boży CHRISTVS ktorego Márya vrodźiłá / ále ſzczery człowiek / á Márya ták go vrodźiłá / iáko mnie Márya mátká moiá.] Tego ſię był v oycá młodźieniec náuczył / y ták wychowány był. Oćiec gorſzy niżli Sárácen / táić to vmiał / á młody nie vmiał. y to było źrzodło oney ná obrázy woyny.

3. Theophan. *Męczenniçy.* Tego roku / piſze tenże Theophanes: Ewelid krol Arábow ná wſchodnych kráiách / wſzytkie poimáne Chrześćiány w ſwey dźierżáwie pozábiiał. O iáko tám wiele było męczennikow / á piſmá o nich tylo tá kilá ſłow.

Gdy się Luidbrándus krol Longobárdow ná oblężenie Rzymu gotował/ Grzegorz trzeći Papież z tego świátá do CHRISTVSA wyszedł 28. dniá Novembrá. Wiele kośćiołow pobudował y ponápráwiał/ y złotá y śrebrá im nádał ná naczynia y ochędostwá rozmáite/ ktore wylicza Anástázyus. Dla oney trwogi od Longobárdow/ prędko duchowni nowego Papieżá obráli Zácháriaszá/ piątego dniá Decembrá. Był Zácháriasz Grzeczyn z oycá Polichroniuszá/ wielce ćichy y dobry y dziwnie łáskáwy y nieprzyiaćielom swoim dobrze czyniący. Lud Rzymski miłował/ y zdrowie swoie zań dawał. A boiąc się naiázdu onego od Luidbrándá/ posły do niego wypráwił/ przez ktore go vbłagał/ iż miástá one cztery kośćiołowi wźięte wroćić obiecał. A Rzymiánie też onego ktory ie zdradzał Tráśámundá odstąpili/ iż się poddáć Luidbrándowi muśiał. Grzegorzá 3. śmierć. Luidbrándá vbłagał Papież Zachariasz.

Károlus on Mártellus kśiążę Fránkow tego roku vmárł. Szczęśliwy ná woynách/ y pomocnik do náwrocenia Pogáństwá w Niemcech/ iáko mu to ś. Bonifácius przyznawa. Prawdá iż kośćiołom szkody czynił: ále w pokućie z tego świátá zszedł. y co o iego z obiáwienia iákiegoś potępieniu powiádáią/ nie ma nic pewnośći. Przypłáćił grzechow swoich niemocą wielką przed śmierćią/ ále się do P. Bogá miłośiernego y do przyczyny świętych iego vćiekał. 4. Károlusa Mártella śmierć.

Po śmierći iego ná dźiedźictwo/ nástąpili dwá synowie iego/ Károlomanus y Pipinus. Károlomanus wźiął Austrázyą/ ktora się Alemánią zowie/ y Turingią. y naprzod rządy w swoim páństwie poczynáiąc/ od kośćiołow począł. Prośił ś. Bonifácyuszá/ áby do niego przyiáchał/ á o náprawowániu kośćiołow vpádłych y złożeniu Synodu z nim się námowił/ áby wszytko wedle praw kośćielnych do swego się stanu wroćiło. Bonifácius dobrą wolą iego zrozumiawszy/ pierwey do Papieżá posłáńcá swego Deuká rá kápłaná posyła/ y pisze rádząc się y náuki prosząc o trudnośćiách napráwy oney/ á zwłaszczá o złych kápłanách v Fránkow/ oznáymuiąc/ iáko w nieczystośći y złych obyczáiách/ po kilku żon máiąc/ mieszkáią/ iáko ná woynie krew ludzką rękámi swemi rozlewáią/ y Pogáńską y Chrześćiáńską/ iáko kośćioły y klasztory y biskupstwá świeckim dáią/ etc. 5. Károlomanus y Pipinus bracia. Pobożność Károlomana. In vita S. Bonif: lib: 2. cap: 1. Rospustność księżey v Frankow.

Opowiáda mu też iáko niektorzy Alemani y Boioárowie y Fránkowie/ w Rzymie będąc/ niektorymi się rospustnemi postępkámi Rzymian/ ná nie pátrząc/ ná Calend: Ianuarij, to iest/ ná zapusty y ná zabobony Pogáńskie około czárow/ obráźili y wzgorszyli/ y prośi áby tego tám zákazał. 6.

Rok Páński 742. Zácháriaszá 1.

Constántiná Copronimá 2.

Dwá Cesárze Artábásdus w Cárogrodźie/ á Kopronimus w Armeniey kroluiąc/ o páństwo się rozbiiáli. Artábásdus czyniąc się Katholikiem/ nie począł nic od kośćiołá/ ále się fałszywemu y wtrąconemu Pátryárszе/ y syná swego Nicephorá/ koronowáć dopuśćił/ ná sámo pánowánie pátrząc. Miał pierwey fałszywego Pátryárchę zrzućić/ á inego práwowiernego Biskupom poświęćić kázáć. czego iż nie vczynił/ páństwo z synem y zdrowie stráćił. Bo gdy młodszego syná Nicetę przećiw Kopronimowi z woyskiem posłał/ porázony iest/ y wroćił się Kopronim ná páństwo/ iáko się niżey przełoży. 1. Theophanes. Dwá Cesarze. Artábásdus nie poczał od P. Bogá.

Ewelid Arábskie kśiążę/ ktory Syrią trzymał gdy vmárł/ Gizyd ktory po nim nástąpił/ dał wolność Chrześćiánom/ áby sobie Pátryárchę Antyocheńskiego obráli/ ktorego iuż dla zákazánia Sárácenow/ przez lat czterdźieśći nie mieli. y z weselem wielkim Stephaná mnichá Syryiczyká prostego ále nabożnego podáli/ y mieli nápotym wolne wybieránie. Kozmás też Pátry- 2. Pátryárchá Antyoski wybrány.

árchá Alexándryski porzucił heretyctwo Monotelickie/ y z swemi do kościelney sie iedności przyłączył. Obie wesołe y szczęśliwe nowiny Chrześciány bárzo vweselily.

3. *Theophanes.* *Piotr Metropolitá Damáſku męczennik.*

W Dámászku/ Piotr Metropolitá onego mieyscá/ gdy gánił Máhometáńskie błędy y plotki/ Háli książe Sáracenow/ iezyk mu vrznąć kazał/ y do Arábiey wygnał. Powiádáią ci co go słyszeli/ iż gdy Mszą miał/ dobrze słowá wymawiał/ y tám iáko męczennik vmárł.

Theophanes. *Drugi Piotr męczennik śmiały ná Mahometá.*

V Mawimenu drugi Piotr dobrowolnie od tychże Máhometanow męczeństwo podiał. Záchorzał/ y przednieyszych Arábow z ktorymi towárzystwo miał/ do siebie przyzwał. y rzekł do nich: Choćieśćie niewierni/ iednák to iżeśćie mie náwiedźili/ Bog wam zápłáci. chce was mieć świádkámi mego testámentu/ ktory táki iest: Kto nie wierzy w Oycá y Syná y Duchá ś. iednoistotna y Boska w iedności Troyca/ vmárł ná duszy y wieczney męki godźien iest. Táki iest Máhámát fałszywy prorok wász y przesłániec Antychrystow. Odstąpćie go y od básni iego/ rádze wam. y oświadczam sie przed niebem y źiemią/ iż z nim męczeni będźiećie. Oni mniemáli iż z choroby ládá co mowi: Ale gdy ozdrowiał/ począł iáwnie wołáć/ Máhámát przeklęty/ przeklęty/ y wszyscy ktorzy go słucháią/ y básni są pismá iego: śćięty od nich męczennikiem został. Tego wystawia oćiec nász Jan názwány Chrysoroas, ktoreo zwano Mansur wedle stáreo nazwiská domu iego.] Był to Jan ś. Dámáscen.

4. *W Rzymie ná złe nie pátrzyć.*

Záchárias Papież odpisuiąc Bonifáciuszowi/ á dáiąc mu ná wszytko náukę/ y o onę sie przymowkę spráwuie/ iż w Rzymie ná złe przykłády pátrząc/ gośćie sie przychodząc gorszą. Zákázuiem/ y przodkowie moi záwżdy/ práwi/ zákázowáli/ áby sie zabobony Pogáńskie nie wznawiáły. Ale to złe/ z czártowskich pokus záwżdy odrasta/ etc. Z tego nászego wieku/ o Rzymie gośćie ktorzy tám bywáią/ á zwłaszczá heretycy/ ná złe y złym okiem pátrząc/ á dobre mijáiąc/ wiele złego piszą ábo máłe rzeczy szerzą. Jákoby Rzym wszytki święte miał. do ktorego gdy ze wszytkiego świátá ludźie idą/ co dźiś vkarzesz/ záraz ná nowych vrośćie. karzą złe w Rzymie/ ále wszytki wykorzenić niepodobno. A też dla złych/ wiárá y náuká ćierpieć nie ma. Bo wszytki grzechy ludzkie onęy obietnice Páńskiey nie zepsują: Nie vstánie Pietrze wiárá twoiá. Zbuduie sie w Rzymie/ kto ná práwe nabożeństwo idźie/ á dobrych towárzyszem y násládownikiem/ złe opuszczáiąc/ być chce.

5. *In vita S. Bonif: lib: 1. cap: 33. Surius 5. Iunij.* *Synod Bonifáciusza.*

Bonifácius miawszy listy od Papieżá/ zmowiwszy sie z Károlomanem/ vczynili Synod/ ná ktorym było sześć ábo śiedm Biskupow. y pokaráli nieczyste kápłany y mężoboyce/ z kápłáństwá ie ná pokutę skłádáiąc/ y ine ś. vstáwy poczynili/ ktore Károlomanus książe Fránkow wykonywał/ á Papież potwierdźił.

6. *Anastasius Bibliot: in Záchar.* *Zácháriasz Papież ziáchał sie z Luidbrandem.*

Gdy Luidbrándus krol Longobárdow wrocenie onych czterech miast Papieżowi iáko był obiecał/ odwłaczał/ wybrał sie do niego Papież Zácháriasz z wielą swoich duchownych. O czym gdy wźiął wiádomość Luidbrándus/ zacne ludźie y przednieysze/ dáleko przećiw iemu/ y potym wszytko práwie woysko wysłał/ chcąc go we wszytkim vczćić. Ziácháli sie v Spoletu ná mieyscu ktore Interámnem zowią. gdźie sie w kośćiele ś. Wálenteo w piątkowy dźień przywitáli. Nabożnemi rozmowámi vćieszył krolá onego Papież/ y pół mile go áż do namiotow krol prowádźił. A w Sobotę názáiutrz mocnemi słowy Duchá ś. y vpominániem gorącym/ do pokoiu/ áby sie krew ludzka nie rozlewáłá/ ták serce páná onego Papież skruszył/ y zmiękczył/ iż záraz wszytko vczynił co kazał. Miástá one cztery wroćił/ y więźnie wszytkie wolno puśćił/ y ná dwádźieśćiá lat przymierze z kśięstwem Rzymskim vczynił.

Przymierze ná lat 20. *Imioná ś. Piotrá wracáią sie.*

Wroćiło sie Papieżowi y Sábinieńskie od lat trzydźieśći zábráne y Nárwieńskie/ y Auxieńskie/ y Ankonitáńskie imienie/ y ine/ ktore ten krol

zowu

znowu ś. Piotrowi dárował. y ták bez mieczá duchem Apostolskim onego Luidbrándá zwoiował. W Niedziele gdy Biskupá Konsentyńskiego ná prośbę krolewską poświącał tenże Papież / Longobárdowie ná modlitwy iego nabożne y gorące pátrząc / z krolem swoim y vrzędniki iego / łzy wylewáli. y był tegoż dniá v Papieżá on krol z wielkim weselem. A názáiutrz sie roziechali. Posłał przy Papieżu pány swe Luidbrándus áby mu służyli / y miástá one ze wszytkim iemu w ręke oddawáli. Potym sie szczęśliwie do Rzymu Papież wroćił / y lud wszytek zebrawszy Pánu Bogu dźięki z nimi oddawał. To Anástázyus. 7.

Rok Páński 743. Zácháriąszá 2.

Constántiná Copronimá 3.

Był drugi Synod w Liptynie Biskupow od Bonifáciuszá y Károlomaná kśiążęćiá zebrány. Ná ktorym miedzy inymi vstáwámi / vprośił Károlomanus / áby czásu woyny v kośćiołow pożyczáć mogł pieniedzy / ktoreby sie zás kośćiołom wracáły. Z tego Synodu pisał Bonifácius do Papieżá prosząc / áby trzy Pálliusze ná troie Arcybiskupstwo posłał / ná Trewerskie y dwie ine. Co Papież vczynił. A w tym ktoś fałszywie powiedźiał y zwiodł ś. Bonifáciuszá / iż temu vwierzył / iákoby Papież zá one Pálliusze pieniądze brał y w Symonią wpadał. y pisał do Papieżá / gániąc mu to y przymawiáiąc. Ná co go zgromił Papież odpisuiąc / iż tákim rzeczom śmiał wiárę dáć / ktoremi sie on y wszytek kośćioł ś. brzydźi. Gdyż święte y Boskie rzeczy przedáwáć / ciężki y wielki grzech iest.

1. Czásu woyny kośćielnych pieniędzy pożyczáią.

Potwarzy ná Papieżá vwierzył Bonifacius y wymawiał. Zachar: epist: 8. Tom: 2. ep: R. P.

Luidbrándus gdy o śmierći Leoná Isauriká z ktorym przymierze miał przećiw Rzymiánom / y woynách domowych w Cárogrodźie vsłyszał: vmyślił Exárchę Cesárskiego wygnáć / y Ráwenne y ine przyległe miástá opánowáć. Exárchá Eutychius y Jan Arcybiskup Ráwenny vćiekli sie do Papieżá / áby ich od naiázdu Longobárdow obronił. Dufáiąc Pánu Bogu Zácháriasz Papież / puśćił sie do Ráwenny. gdźie lud wszytek vweselił / ktorzy wołáli: Przyszedł / przyszedł do nas oćiec nász / opuśćił swoie owce / á nam zgubionym ná wybáwienie przybył. Z Ráwenny dał o sobie znáć do Luidbrándá / ktory z wielką czćią swoie pány przećiw iemu wysłał. A Papieżowi powiedźiano táiemnie / iż go zdrádźić miano y zábić: ále sie on tego nie przeląkł / Bogu dufáiąc. y wiáchał do Mole miedzy Longobárdy / y potym do Tyczynu 28. dniá mieśiącá Czerwcá / to iest w wigilią ś. Piotrá y Páwłá. przyiáchawszy / przed miástem w kośćiele / ktory zowią Cœlum aureum, wigilią święćił. A proszony od krolá názáiutrz w mieśćie Mszą w dźień śś. Apostołow odpráwował / y tám sie z krolem witáiąc / z nim pospołu iadł. Vczynił iáko mogł nalepiey Papieżá / y z namow nabożnych iego / vczynił o co prośił / y Ráwenny y Exárchá zániechał / y Papieżá gdy sie wracał áż do Padu rzeki kilás dni sam prowádźił. Wroćiwszy sie Papież do Rzymu / znowu święto śś. Apostołow obchodźił / z ludem wszytkim Rzymskim y z Ráwennaty P. Bogu dźiękuiąc / á prosząc áby ie od onego prześládowniká krolá wybáwił / y vprośili. Bo rychło potym P. Bog go stráćił / y wielkie sie stáło wesele nietylo Ráwenczykom y Rzymiánom / ále y sámym Longobárdom.

2. Anastasius in Zachar.

Exarchá do Papieżá się vćiekł.

Zácháriasz Papież do Luidbrándá iachał.

Zwyćiężył Luidbrandá, o Exarchę.

Z tego káżdy pozna iáko było fałszywe obżálowánie Grekow ná Papieże / iákoby oni od Cesárskiego posłuszeństwá Włoską źiemię oderwáli / y Exárchy wygnáli. Gdyż sie wszędźie o Cesárzá y o iego zwierzchność wkłádáli y zástáwiáli / iáko ten Zácháriasz y zdrowia nie żałował / okrom herezyey y niezbożnośći z strony obrázow. Zácháriasz gdy sie vspokoiłá Włoska źie-

3. Papież bronił Cesárzow we Włoszech. Bibliot: Vatica.

niá Synod miał w Rzymie/ ná ktorym wiele świetych vſtaw około kośćielnego rzadu y naprawy obyczáiow kápláńſkich vczynił. A nawiecey czyſtość duchownych opátruie/ y wßytkim przyſtepom do nieczyſtośći zábiega. etc.

4. Zonaras & alij Græci. *Copronimus wroćił ſie ná Ceſarſtwo. Anáſtázyus Pátryárchá falßerz, pokarany.* *Proroctwo S. Germaná.*

Kopronimus Ceſarz obległ Cárogrod y w nim Artábásdá y ſyny iego. Dał mu bitwe Artábásdus/ ále przegrał. á w mieśćie głod wielki był/ dla ktorego ludziom áby wychodźili brany niektore otworzył Artábásdus/ y potym wpuśćić Kopronimá muśiał. ktory mu y ſynom iego dwiemá oczy wyłupił/ y wiele pánow pozábiiał y pomęczył/ y żołnierzom obcym łupić domy kazał. Nákoniec onego Pátryárchę Anáſtázyußá z Artábásdem ślepym y ſynámi iego/ ná rynek ktory zwano Dippium wywieść iáwnie gdy gonitwy czynił/ roſkazał. y tám go pierwey iáwnie bito/ potym ná oſłá opák wſádzono/ y ná háńbę go y pośmiewiſko wodzono/ y ſpełniło ſie proroctwo ś. Germaná. A iednák ták zelżonego potym ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie Ceſarz ten wſádźił/ gdy iemu w heretyctwie y złośći rownego náleść nie mogł.

5. Anaſtaſius. *Copronim dáruie dochody Papieżom.* Hadria: Pa.

Conſtántinus Ceſarz vſłyßawßy iáko Papież Ráwenny obronił/ poſłá iego w Cárogrodźie vczćił/ y z dobr Włoſkich z Rzeczyp: z Máſſy/ Nymphy y Normiás/ wielkie mu wieczne dochody y potomkom iego Papieżom dárował. Czeſto go Záchériaß o wiárę liſtámi ſwemi vpominał/ ále on złośći ſwey táił/ poki ſie ná páńſtwie nie pokrzepił.

Rok P. 744. Záchár: 3. Copronimá 4.

1. Theophan. In nomine Patria & Filia *chrzeſt.*

W Antyochiey po śmierći Stephaná Pátryárchy kśiaże Sáráceńow dopuśćił inego Chrześćiánom wybráć/ y wybráli Theophiláktá z Edeſſy/ meżá z wielkiemi dáry Bożemi. S. Bonifácius znowu chrzćić iednego kazał/ ktorego káplan co po Łáćinie nie vmiał chrzczac mowił: Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritua ſancta. O co gdy dwá iego káplani Virgilius y Sidonius vpomnieć go y z nim ſie ſpieráć nie śmieli: do Papieżá piſáli. ktory vpominał ś. Bonifáciußá/ áby tego nie czynił/ gdyż nie ze złośći áni z kácerſtwá/ ále tylo z grubośći/ ták ſłowá one on káplan krećił. Gdyż y od heretykow ochrzczony w imie Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. znowu ſie chrzćić nie ma.

2. *Pipinus Maiordomus pobożny.* Ex Vatic: Bibliot. *Náuki Papieſkie do Fránkow.*

Pipinus Maior domus krolow Fránkow brát Károlomaná nie mnieyße nád brátá ſtáránie czynił o naprawę kośćiołow/ y kárność w obyczáiách duchownych y świeckich. y wypráwił poſłá ſwego do Papieżá/ Erbaná Káplaná/ o niektore watpliwośći w kośćielnych rzadách pytáiac: imieniem Biſkupow y inych pánow w Chrześćiáńſtwie pobożnych. y odpiſał Papież Pipinowi y Biſkupom/ y Opátom/ y wßytkim pánom Bogá ſie boiacym/ ná one pytánia odpowiádáiac/ y dwádźieśćiá y śiedm ártykułow podáiac. ktorych nawiecey ieſt o Biſkupách y káplanách y o czyſtośći duchownych y świeckich w małżeńſtwie. y o mnichách y mnißkách/ ktoreby powinney czyſtośći nie dotrzymáły. etc.

3. Paulus Diaconus. *Luidbrándus krol vmárł. Luidbrándus iáki.* Anaſtaſius. *Ráchis krol Longobárdow przymierze z Papieżem.*

Tego roku z świátem ſie rozſtał krol Longobárdow Luidbrándus. był ná kroleſtwie rok y trzydźieśći/ mieśiecy śiedm. Był madry y porádny/ ná woynie meżny/ á pokoy miłuiacy. Dał ſie łácno vbłagáć. Ná onym ſie złupieniu kośćiołá ś. Piotrá w Rzymie potknał y omierźił. Popedliwy był ná obie ſtronie/ y ná łáſkáwość y ná ſrogość/ iáko go kto vmiał vbłágáć y zápalić. Wiele kośćiołow nábudował. kośći ś. Auguſtyná vczćił/ y przenioſł z Sárdiniey do Tyczynu. W pałacu ſwoim káplicę záwżdy miał/ w ktorey służby Bożey y śpiewánia co dźień ſłuchał. Náuki nie miał/ ále dowćip wielki. Po nim náſtapił Hildebrándus wnek iego/ ludźiom niewdźieczny/ ktorego po śiedmi mieśiacách Longobárdowie złożyli/ á Ráchiſá kśiaże Foroiulián-

roiuliáńſkie zá krolá wźieli. Do tego Papież Záchariaß o przymierze poſłał/ y dał ie z chęcią ná lat dwádźieśćiá. y ták Włoſka źiemiá w pokoiu byłá.

Alfonſus ábo Adefonſus ábo Ildefonſus krol Hißpáńſki Sárácenom ſię odeymuiąc/ miaſt od nich wiele odebrał/ y powiát wßytek Gállecyey oſwobodźił/ y náprawowáł kośćioły. Był ze krwie onego Rycháredá/ ktory z krolow Gothſkich pierwßym był w Hißpániey Kátholikiem. 4. Ambroſ: Moral: lib: 13. cap: 12. *Alfonſus Hißpańſki odeymuie ſię Sáracenom.*

Rok P. 745. Záchár: 4. Copronimá 5.

Swiety Bonifácius Synod złożył zá pozwoleniem y pomocą Károlomaná y Pipiná/ ná ktorym dwá heretycy Aldebertus y Klemens wyklęći ſą/ y Gerwilius Biſkup Moguntyńſki dla mężoboyſtwá/ ktorym ſie ná woynie mśćił śmierći oycá ſwego/ złożony ieſt. Ná iego mieyſce wybrány ieſt ten ś. Bonifácius/ ktory do tego czáſu/ legatem tylo zoſtáiąc Papieſkim/ á wßytkich Biſkupow doglądáiąc/ ſtolice ſwey pewney nie miał. Prośili oni kśiążętá Károlomanus y Pipinus Papieżá/ áby Moguncki Biſkupſtwo Metropolia okraśił. 1. In vita Bonifac: lib: 1. cap: 57. *Bonifacius Biſkupem Moguncki.*

Z tego Synodu ś. Bonifácius piſał liſt zá zezwoleniem onych Biſkupow do krolá Anglikow Merciow/ do Athebáldá/ vpomináiąc go/ o niektore grzechy wielkie w ktorych leżał/ iż bez żony włáſney z niewiáſtámi mießkał/ y poświecone pánienki ſromoćił/ y kośćielne imioná ßárpał/ wywodząc mu mądremi y miłośći pełnemi ſłowy ſromotę/ niebeśpieczność/ y potepienie iego/ y przykłády złey śmierći tákich pánow/ á proßąc áby ſię vpámiętał. etc. W tym liśćie oznaymia iáko Sáxonowie Pogánie cudzołożnice karzą. drugdy każą ſie iey ſámey obieśić; drugdy ią w ogniu palą/ drugdy zebrawßy ſię niewiáſty/ wodzą ią ode wśi do wśi/ biiąc y nożmi kołąc/ y ſuknią ná niey drápiąc/ y drugim ią ná tez męki odſyłáiąc/ áż ią vmorzą. 2. Bonifac: epiſt. *Krolá vpomina Bonifacius.* *Cudzołożnic karanie v Saxonow.*

Poſłał mu też miły ſtárzec zá vpominek iáſtrząbá y dwu ſokołow dla iego myśliſtwá/ bo go był o to prośił/ y dwie páwężie y dwie włocznie/ chcąc ſię ták weń wkráść/ wßytkim ſię/ iáko Apoſtoł mowi/ we wßytkim ſchyláiąc dla zbáwienia ich. Nim ſię on liſt krolowi oddáć miał/ przeyźrzeć go y pátrzyć/ ieſliby co nieprzyſtoynego w nim nie było/ kazał Egbertowi Archidyákonowi/ iáko pokorny y ſobie nie dufáiący. Co zá pożytek on liſt przynioſł/ nic niewiemy/ tylo to iż on krol od ſwoich zdrádliwie zábity w nocy vmárł. 3. Epito: Anglic: hiſtor.

Z Synodu onegoż wyſłał Bonifácius do Papieżá Deneárdá kápłaná/ proßąc áby onych dwu heretykow Aldebertá y Klemenſá poimáć/ y do więźienia dáć/ áby ludźi nie záwodźili/ kazał. O Aldeberćie dáie znáć y przez liſt ſwoy y przez poſłá do niego/ iż ſię Apoſtołem CHRISTVSOWYM czynił/ y kośćioły ſwoim imieniem poświącał/ pázności ſwoie y włoſy czćić kazał/ iáko reliquie Piotrá świętego. A gdy go lud o ſpowiedź áby ich wyſłuchał prośi: mowi im: Wiem ia wßytki grzechy wáße/ nie potrzebá mi ich powiádáć/ idźćie do domu/ á bądźćie o odpußczeniu ich beśpieczni. O liśćie też od P. CHRISTVSA z niebá do Ieruzálem zrzuconym/ ludźiom báie/ y vkázuie go/ y modlitwy do Anyołow ktore miánuie/ nád te ktore ſą w piſmie ś. miánowáne czyni: y zwał ie Vriel/ Ráguel/ Tábuel/ Adinus/ Tubuás/ Symiel/ ktorzy ráczey czárći ſą á nie Anyołowie. A o Klemenśie piße ś. Bonifácius: iż piſmy wßytkich Doktorow gárdźi/ y Synody odmiáta/ y po Zydowſku wdowę pozoſtáłą po bráćie drugiemu brátu bráć każe. y náucza/ iż Pan CHRISTVS gdy do piekłá zſtąpił/ wßytki ſtámtąd wybáwił wierne y niewierne/ y bálwochwálce. y prośi áby Papież do kśiążęćiá Károlomaná piſał/ áby go poimáć y wſádźić do ciemnice kazał. Záchariaß Papież wźiąwßy ſpráwę od Deneárdá o tákich bluźnierſtwách/ á Synod w Rzymie vczyniwßy/ 4. In vita Bonifac: lib: 2. cap: 4. Surius 5. Iunij. *Błędy Aldeberta heretyka.* *Liſt z niebá od P. na Chryſtuſa heretycy zmyślili.* *Clemenſá heretyká błędy.*

niwßy/ onych dwu heretykow potepił/ y od kápláńskiey dostoynośći odsą- dźił. Jest wzmiánká y potepienie tego zmyślonego z niebá listu v Károlusá wielkiego/ áby tákim listom nie wierzono/ áni ich czytano/ále ie palono. Dosyć mamy ná pismie świetym/ y Doktorow oycow świetych.] O potepieniu onych dwu fałßywych prorokow/ y o inych potrzebách/ dał znáć swoim listem Papież Bonifácyußowi. Do Károlomaná y Pipiná tákże pisał/ áby one heretyki karał. y ták sie ono złe źiele wykorzeniło.

Capitular: lib: 1. cap. 78.

Cod: lib: 2. cap: 7.

Rok P. 746. Záchá: 5. Const: Copro: 6.

1\. Theophanes.

M Syriey sámi z sobą Sáráceni woyny wiedli. Mauwiás posiadł Edesse/ Dámáßek/ Heliopol/ y Jeruzálem. Támże w Syriey y Pálestynie trzesienie ziemie było mieśiacá Styczniá/ w ktorym wiele bez liczby ludźi poginęło/ y kośćioły/ y klaßtory vpadáły. Záráźliwe powietrze tegoż roku w Syciliey sie y w Kálábryey poczęło/ y do Cárogrodu záßło. Od czwartego dniá Sierpniá/ áż do pierwßego dniá Páźdźierniká/ ćiemnośći mgliste bywáły. O tym powietrzu piszą/ iż ná ßátách ludzkich tych ktorzy vmrzeć mieli/ krzyżyki sie piekne vkázowáły. Ludźie ßáleli y od śiebie odchodźili/ y z iákiemis sie osobámi witáli y rozmawiáli/ ktorzy w domy wchodźili/ iedne wynośili drugie ránili. y trwáłá oná zárázá przez trzy látá. o ktorey też y Theodorus Studitá nápisał. W Cárogrodźie/ prawi/ krzyż sie ná sukniách ludzkich piekny modry/ iáko málowány vkázował/ y táki káżdy vmierał. kto vmárłego wynośił/ sam polegał/ po dwu ná márách/ po czterech ná dobytkách wynoßono. Nie było ktoby pogrzebał/ groby sie nápełniáły/ domy zámknione/ miásto po dwu mieśiacách puste zostawáło. To sie dźiało zá czásow onego niezbożnego Constántiná/ ktory obrázem P. CHRISTVSOWYM y sámym CHRISTVSEM gárdźił. Vpominał P. Bog/ y kto mądrym był karánie iego rozumiał/ ábysmy sie od grzechow odwodźili.] Lecz on niezbożnik iáko Pháráo zátwárdźiáły zostawał.

Powietrze wielkie.

Krzyż ná sukniách.
In Orat: de S. Platone.

Rok Páński 747. Zácháriaßá 6. Constántiná Copronimá 7.

1\. Sygeber: in Chron. In vita S. Bonifac: lib: 2. cap: 8.

K Arolomanus kśiążę/ Maior domus y sprawcá z brátem Pipinem wßytkiego krolestwá Fránkow/ vspokoiwßy gránice/ y wielkiemi woynámi y zwyćięstwy nieprzyiaćiele Boioáry/ Sáxony/ Alemany y ine poniżywßy/ á kośćiołow y Biskupstw wiele y klaßtorow/ y on w Fuldźie/ ná ktory dał trzy mile ziemie w koło ná cztery strony/ fundowawßy: rozmiłował sie CHRISTVSA/ y niebieskich iego obietnic. do ktorych áby mu świeckie zabáwy nie przeßkadzáły/ krolestwem wßytkim ktore w ręku miał pogárdźiwßy/ y brátu Pipinowi wßytko oddawßy/ sam mnichem w zakonie ś. Benedyktá został. Jáchał pierwey do Rzymu/ y w Sorákćie gorze ś. Sylwestrá klaßtor sobie zbudowawßy przemießkiwał. Gdźie gdy pokoiu od nawiedzáiących nie miał: zátáił sie y nieznáiomy z iednym sługą ktoremu dufał do klaßtoru Kássynu gory poßedł/ y tám sie do zakonu prośił/ mowiąc: Jestem mężoboycá/ dla miłośierdźia Bożego przyimićie mie do pokuty. Zwał sie mężoboycą iż ná woynách wiele ludźi/ choć bez grzechu/ pod iego spráwą ginęło. Powiedźiał iż iest ze Fráncyey/ á rad z oyczyzny vćiekł/ áby wieczney nie trácił. Przyiął go stárßy/ y widźiał że bez przygány sie záchowuie. A doznawáiąc go/ dał go do kuchnicy wedle zwyczáiu ná posługe. Kucharz stárßy podpiły/ o coś czego nie vmiał/ bo tego nie rabiał/ policzek mu dał. A on ćierpliwy rzekł: Odpuść ći Bog y Károlomanus. Bo sie był ießcze z imieniem swoim zátáił. Jeßcze go y drugi raz on kucharz vderzył. A gdy trzeći raz to vczynił: on towá-

Anasta: in Zachar.
Károlomanus mnichem został.

Regino: in Chron: 576.
Do Kassynu sie wprośił.

2\.

W kuchni policzki bierze.

rzyſz iego nierozdźielny/ porwawſzy kiy/ onego kuchárzá vderzył/ mowiąc: Bogći nie odpuſzczay áni Károlomanus. Wſádzono onego towárzyſzá/ y názáiutrz go pytano/ czemu śmiał kuchárzá bić: odpowiedźiał; Widźiałem iż ſługá nád ine gorſzy lepſzego y zacnieyſzego/ ktoremu ná źiemi nie máſz rownego/ y słowy zelżył y reką vbił. Pytáli ſię mniſzy kto to ieſt táki/ y muśiał im powiedźieć: iż to ieſt Károlomanus krol Fránkow/ ktory dla CHRISTVSA kroleſtwo y chwałę świecką opuśćił/ y ták ſię poniżył/ iż teraz napodleyſzy go łżą y biią. Polękli ſię mniſzy. y gdy Károlomaná pytáli o ſtanie iego/ on ſię iednák czym był/ oznáymiáć niechćiał.

Jeſzcze o nim piſze Leo Oſtienſis, iż Opát Petronáx kazał mu owce páść ná doznánie posłuſzeńſtwá iego. Co on z pokorą vczynił. A gdy złodźieie bráć mu owce ábo báráná chćieli/ on ſię im ſam ſtáwił/ mowiąc: ziemna czyńćie co chcećie/ ále owiec mnie zwierzonych bráć nie bedźiećie. y obłupili go z ſzat/ ledwie ſobie v nich dla wſtydu vbránie wyprośił. y gdy ták przypędźił owce: Opát go zwał glupim. Lecz on nic niedbał/ á grzech ſwoy wyznawał. y gdy mu drugi raz owcá iedná ochromiáłá/ á dla niey do domu ná czás przyść z inemi nie mogł: on ią ná rámioná wźiął/ á choćże plugáſtwá ſwoie nań wyrzucáłá/ on iey przedſię nie pomiátał. Do tákiey Philozophiey ten pan przyſzedł/ ták mu náuká Chryſtuſowá od Bonifáciuſzá záſmakowáłá/ ták mu náſládowánie pokory Syná Bożego w ſerce wlázło/ ták ſię dobr wiecznych rozmiłował/ iż wſzytek świát pod nogámi ſwemi podeptał/ y nád ſámym ſobą wielkie zwyćięſtwo wykonał/ y do końcá ſzcześliwie w tym żywoćie dotrwał.

3. Chronic: Caſsin: lib: 1. cap: 7.
Owce páśie Karolomanus.

Rok P. 748. Záchá: 7. Conſt: Copro: 8.

KLádźie ſię liſt Zácháryaſzá Papieżá do Bonifáciuſzá przydłużſzym/ pełny wſzytkiey mądrośći/ w ktorym mu ná iego pytánia około ſpraw kośćielnych náuki dáie/ y ſwoię wielką chęć do pozyſkánia duſz ludzkich pokázuie. Piſze y do wſzytkich Biſkupow w onych nowo ſzczepionych kośćiołách. Práwie święty y nawyżſzego páſterzá godny liſt. Do nich ćię odſyłam czytelniku/ iáko y do inych/ ktore ſię tu kláść nie mogły/ á mniey do hiſtoriey ſłużą.

1. Tom: 2. epiſt: Rom: Pont: ep: Zachar.

Rok Páński 749. Záchariaſzá 8. Conſtántiná Copronimá 9.

ZAś w Syriey wielkie źiemie trzęśienie/ w ktorym drugie ſię miáſtá západáły/ drugie nápoły y miernie/ á drugie ſię z murámi y z domy y z ludźmi z gorzyſtych mieyſc ná rownią cáło przenioſły/ ná ſześć mil ſtámtąd gdźie były: czemu ſię było bárzo dźiwowáć. Ci co to widźieli/ powiádáli/ iż w Meſopotámiey źiemiá ſię rozpádłá ná dwie mili/ y inſza źiemiá z glebiny náſtąpiłá biała y piáſzczyſtá/ z ktorey wyſzłá beſtya iáko muł mowiąca ludzkim iezykiem/ opowiádáiąc naiazd narodu od puſtyniey ná Aráby. Co ſię ták ſtáło.] To Theoph.

1. Theoph.
Trzęśienie źiemie miaſta przenioſło cale.

Anáſtázyus Opát klaſztoru ś. Eutymiuſzá wzniećić chćiał heretyctwo Gnápheá/ przykłádáiąc do onego pienia Troyświętego/ *ktoryś zá nas vkrzyżowány*, iákoby iedne tylo w CHRISTVSIE náturę znáiąc/ Troycá ś. vkrzyżowána/ ábo tylo boſtwo zábite było. O to ſię pilnie y mocno záſtáwił ś. Jan Dámáſcenus/ y kśięgi o Troyświętym pieniu nápiſał/ y on ogień wnetże miedzy mnichy towárzyſzámi ſwemi/ vgáśił.

2. Ioan: Damaſcenus de Triſagio.
Kacerſtwo Gnapheá vmorzone.

Pipinus gdy wielkie zwyćięſtwo odnioſł nád pogánámi/ Sáſonmi y Weſtfálmi/ do Kolná ſię z woyſkiem ſtrapionym kwápił. popráwili ſię nieprzyiaćiele/ y zábieżeli mu krotſzemi drogámi z mocnym woyſkiem/ chcąc mu bitwę dáć. A on ſię záfráſzowawſzy y ná źiemię vpadſzy/ vczynił ślub/ grob

3. Ludgerus episc: Monaſter. Apud Surium 1. Martij.

Pipinus ślubem do grobu zwyćięſtwo miał.

Boſo śluby oddawał.

ś. Swibertá náwiedźić/ ktoremu ſie pilnie do modlitwy oddawał. y záraz śmiáłość wielka nád woyſkiem Chrześćiáńſkim nieprzyiaćiele vyźrzeli/ ktora ſie záſtráſzywſzy/ o pokoy do Pipiná poſłáli. Podźiękowáł padſzy ná źiemię z ſwoiemi Pánu Bogu Pipinus/ y poſtánowiwſzy z nimi pokoy/ bez rozlania krwie/ záraz do Werdy iáchał/ y boſo grob ś. Swibertá náwiedzáiąc/ śluby ſwoie y dáry oddał. y potym go zá ſwego pátroná miał.

Rok P. 750. Záchá: 9. Conſt: Copr: 10.

1. Rachis pokoy z Papieżem znośi.
Anaſtaſius Bibliot

Rachis krol Longobárdow klerykiem y mnichem.
Leo Oſtien: in Chronic: Caſsin: cap: 8.
Krolowa mniſka z corką.

Apud Surium 7. Februar. Tom: 1.
Rychárędus krol kroleſtwem gardźi.

RAchis krol Longobárdow niſzczęgoż y bez przyczyny żadney/ porwał ſie ná Papieſkie ábo Rzymſkie miáſtá/ y woiuiąc Pentápole/ Peruż obległ/ zápomniawſzy przymierza/ ktore ná lat dwádźieśćiá z Papieżem vczynił. krol ſpráwiedliwy y nabożny do tákiego grzechu przyſzedł/ z dopuſzczenia Boſkiego/ áby ſie zá pokutą ná wyſoki ſtan duchowieńſtwá podniosł. Záchárias Papież niemieſzkáiąc iáchał do iego woyſká/ dáry mu przyniosł/ y ták go słowy nabożnemi Duchá ś. wiał/ iż nietylo záraz od Peruzu odſtąpił/ ále y do żywotá duchownego gorące ſerce wźiął. Bo w krotkich dniách do Rzymu z żoną y z corką przyiáchawſzy/ y ś. Piotrá náwiedźiwſzy/ máiąc nád ſobą modlitwę Papieſką/ klerykiem zoſtał/ y odźienie mniſkię ná ſie wźiął y z żoną y z corką. y zá rádą Papieſką do klaſztorá Káſsinum ś. Benediktá poſzedł/ y tám ſzczęśliwie kilá lat w nabożeńſtwie y w pokućie żyiąc/ dokonał. Zoná też iego bliſko Káſsinum/ ná mieyſcu ktore zowią Plumbariola, klaſztor białogłowſki zbudowálá y bogáto nádálá/ y w nim z corką wiek ten w służbie Bożey przebylá. Dźiwne ſpráwy Boſkie/ y moc CHRISTVSOWA nád krolmi/ iż miedzy ſwemi nieprzyiaćielmi kroluie. Gdy oni grzeſzyć chcą/ on ie pod ſwoię moc ręką Boſką ſobie niewidomą podbiia. Drugi tákże krol Angliey Rychárędus/ oćiec świętych bráciey Willebáldá y Winnibáldá/ y oćiec świętey pánny Wálburgi/ kroleſtwo porzućiwſzy á podlą ſuknią wźiąwſzy/ w pokućie y żywoćie ś. w Lucce mieśćie we Włoſzech świętobliwie żywotá ſkończył.

Rok Páński 751. Zácháriaſzá 10. Conſtántiná Copronimá 11.

1. Dom krolow Fránkow Morowingow vſtaie.
Chronic: Franc: Pythei. Aimonius.

2. In vita Bonifac: lib: 2. cap: 9.

Sláwi abo Skláwi w Niemcech.

Krzyże we Mſzey.

KRolowie Fránkow w Gálliey/ ktorzy ſzli od Klodowcá ze krwie iego/ z domu Morowingow/ od kilká dźieśiat lat krolmi byli y krolewſkie imię mieli: ále kroleſtwem nie rządźili y niczym nie władnęli/ w roſkoſzy y w pokoiu żyli/ á Márſzałkowie dworu ich/ ktore zwáno Maiores domus, wſzytkim kroleſtwem rządźili/ iáko byli oni/ Ebroinus/ Pipinus/ y ſyn iego Károlus Mártellus y Károlománus/ y brát iego Pipinus/ y inni przed nimi. Roku tedy tego gdy oſtátni krol Hilderikus/ głupim y iuż ná rozumie zeſzłym zoſtał: Pipinus rádźił ſie Papieżá Zácháriaſzá/ co z onym krolem czynić miał. y wypráwił poſły do Papieżá/ Burchárdá Virmburgu Biſkupá y Fulradá kápellaná/ áby ſie o tym z Papieżem námowili. Co Papież rádźił y vczynił/ drugiego ſie roku powie.

Bonifácius zás do Rzymu wyſłał Lullá kápłaná/ piſząc do Papieżá y vſtnię wſkázuiąc około ſpraw kośćielnych. Ten S. Bonifácius słowá ma proſte á mocne w duchu/ pełne miłośći ku pomocy duſz ludzkich. Piſał o klaſztor Fuldy áby go przywileiámi opátrzył/ chcąc ſam tám kośći ſwoie położyć. Miedzy inym pytánim y ná to chćiał mieć náukę: ieśli Sláwi ábo Skláwi/ ktorzy ná źiemi Chrześćiáńſkiey záśiedli/ czynſz dáwáć máią? O to/ práwi/ pytáć nie potrzebá: bo ieśli poboru nie dádzą/ źiemię ſobie przywłaſzczą/ rzć. Pytał go y o to/ wiele w Kanonie v Mſzey ś. krzyżow żegnánych czynić ſię ma? Odpiſuie/ iż Lullowi dał Velum, ná ktorym krzyże ile ich ma być

náznáczył.

náznáczył. Poſłał mu też przywiley ná Metropolią Moguntyńſką/ áby pod nią były miáſtá/ Tungris/ Kolonia/ Wormácia/ Spyrá/ Trekás ꝛc. Poſłał mu y przywiley ná kláſztor Fuldy/ áby go ſam Opát ſpráwował/ á pod ſámą kośćiołá Rzymſkiego iurisdicią był. Fulda klaſztor.

Rok P. 752. Záchá: 11. Conſt: Copr: 12.

Papież Záchárjaſz odpráwuiąc one poſły Pipiná/ roku tego piſał y roſkazał wſzytkim Fránkom/ mocą Piotrá ś. áby Pipinus ktory kroleſtwem władnał/ y imię też krolewſkie miał. Co ſie ták ſtáło. Bo Hilderikus oſtátni krol z Morowingow złożony ieſt z kroleſtwá/ y do kláſztoru poſłány. á Pipiná ś. Bonifácius Arcybiſkup Moguncki/ w Sweſionie pomáźił y koronował. Tegoż roku Papież Záchárjaſz 15. dniá Márcá do CHRISTVSA poſzedł miedzy świete policzony. Wiele dobrych iego vczynkow ná kośćioły/ ná więźnie/ ná vbogie wylicza Anáſtázyus. Oćiec prawy/ y páſterz dobry wſzytkich miłował y ogárnywał/ y nikomu ćierpieć nędze nie dopuśćił. y z weſelem y z beſpiecznośćią zá niego lud wſzytek żył. Názlazł wielki ſkarb w Rzymie/ to ieſt głowę ś. Jerzego męczenniká/ ktorą bárzo vczćił mieyſcem y ochędoſtwem drogim. Wiele imion Piotrowi ś. przyczynił y oſádził. Siedźiał lat dźieśięć y trzy mieśiące. Po nim wybrány był Stephan wtory/ ktory tylo trzy dni ná Papieſtwie był żyw. Jednák prawdźiwym Papieżem był. Miáſto niego wybrány záraz ieſt inſzy Stephanus Rzymiánin/ dobry/ y od młodośći w ſtanie kápláńſkim przy Papieżach wychowány/ miłośnik kośćiołow Bożych/ y práwá á podánia ich mocno záchowuiący/ dobrodźiey wielki vbogich/ y kázniodźieią słowá Bożego potężny. Cztery ſzpitale Rzymſkie oſierocia łe/ záraz náprawił y opátrzył y nádał/ y nowy ná ſto vbogich zbudował. y ine ná przedmieśćiu/ ktore dyákonámi opátrzył/ to ieſt temi/ ktorzy potrzeb ich pilnowáli.

1\. Annal: Franc: à Pytgo editi. Pipinus z roſkazánia Papieſkiego krolem Fránkow. Anaſtaſius. Żywot Papieżá Zacharjaſzá. Skarb nálazł. 2. Stephan wtory trzy dni ná Papieſtwie. Stephan trzeći. Szpitale naprawił.

Aiſtulphus krol Longobárdow zácżał ſrogie prześládowánie ná Rzym y Rzymſkie miáſtá/ chcąc wſzytko Papieżom odebráć y ſam Rzym opánowáć. Papież Stephan poſłał do niego brátá ſwego Páwłá dyákoná y Ambrożego przezacnego/ błagáiąc go vpominkámi/ á o pokoy prośąc. y w chytrośći ſzátáńſkiey/ poſtánowił z nim ná lat czterdźieśći pokoy/ ktorego y przez cztery mieśiące krzywoprzyśięzcá nie dochował. y groził Papieżowi/ y podátki ćiężkie roſkázował/ y w ſwoie moc Rzym y inne zamki y miáſtá do niego przyległe podbić chćiał. Poſłał do niego Papież drugi raz mnichy ś. Wincencyuſzá y Benedyktá/ ále ie z niſzczym odpráwił/ á do Rzymu wracáć ſie im nie kazał. Słał do niego drugie poſły/ ále tákże nic vczynić okrutnik on nie chćiał. Bonifácius do nowego Papieżá piſze nabożny liſt/ prace mu ſwoie ofiáruiąc/ iáko trzemá przodkom iego przez trzydźieśći lat czynił/ będąc ná onym vrzędźie/ legatow Papieſkich do náwrocenia Pogan/ ꝛc.

3\. Anaſtaſius. Aiſtulphus Longobardow na Papieżá powſtaie. Przymierze złamał. 4.

Rok Páński 753. Stephaná trzećiego 2. Copronimá 13.

Papież nie mogąc vbłagáć onego okrutniká Aiſtulphá/ wyſłał poſły ſwoie do Ceſárzá/ prośąc áby poſłał woyſko ná obronę źiemie Włoſkiey. Bo iuż byli Longobárdowie Rzym oblegli/ y wkoło wielkie ſzkody czynili. A tym czáſem z ludem Rzymſkim Litánie/ Proceſſye/ boſymi nogámi y z popiołem ná głowách do kośćiołow y gęſte y gorące modlitwy czynił/ o pokoy P. Bogá y obronę prośąc. Wyſłał też táiemnie liſt do Pipiná krolá Fránkow/ áby ſwoie poſły do niego do Włoch przyſłał/ ktorzyby ábo Aiſtulphá vbłagáli/ ábo iego do Fráncyey prowádźili. Wroćili ſie też poſłowie z Cárogrodu/ y poſeł Ceſárſki Jan

1\. Anaſtaſius. Rzym obleżony.

Silenciárius/ ktory do Papieżá to miał poruczenie/ áby sam do Aistulphá iáchał/ y od niego Ráwenne y ine miástá Cesárzowi służace wybáwił.

2. Anastasius. *Papież Stephan do Aistulpha iedzie.* Tym czásem z Fráncyey postowie do Rzymu przybyli od Pipiná krolá/ Rodigándus Biskup y Antkárius książe/ á Papież sie iuż do Aistulphá wyprawował/ y czternastego dniá Octobrá z Rzymu choć chory z wielą duchownych y z pány świeckiemi/ z wielkim płáczem ludu wszytkiego zá CHRISTVSOWYM wprzedzeniem wyiáchał. (Iż to słowo rzekł Anástázyus/ Praeuio Christo, domyśla sie nász pisarz/ iż to sie rozumie o Eucháristiey/ ktorą w drodze Papieżowie przed sobą nosić każą.) A gdy był iuż v Pápiey/

3. *Rozmowa z Longobardem.* wysłał do niego posły Aistulphus/ wskázuiąc áby z nim o wroceniu Ráwenny y Exárchatu nic nie mowił. Lecz Papież odkazał/ iż sie od spráwy tey y mowy żadnym postráchem nie odwiedzie. y gdy do rozmowy z krolem przyszło/ oddawał mu wiele dárow Papież/ płácząc y prosząc/ áby owce Páńskie y co czyie iest własne/ wrocił. Poseł też Cesárski o toż go prosił. Ale nic vczynić niechćiał. A postowie od krolá Fránkow prosili: áby Papieżá wolnie do Fráncyey przepuścił. O co pytał sam Papieżá/ ieśli do Fráncyey ma wolą iácháć: y powiedział/ że chce. O co sie roziadł y zebámi zgrzytał/ y często ślac do niego swoie/ one mu droge odradzał. y gdy odrádźić nie mogł/ dał

Papież do Franciey iáchał. mu wolność áby do Fráncyey iáchał. Co Papież vczynił pietnastego dniá Listopádá/ z Pápiey wyiáchał z wielą Biskupow y duchowieństwá/ y z wielą pánow świeckich.

4. W drodze przez posły ieszcze sie kusił Aistulphus/ áby Papieżowi one droge odrádźić mogł. A on tym sie predzey spieszył/ y gory áż do gránic ćiásnych skał przebył/ y zdrowo ze wszytkimi swemi do Fráncyey przyiáchał. Cze-

Vcćił Papieżá Pipinus. kał go Pipinus z wielką czćią z żoną y z dźiećmi swemi. y przeciw iemu Károlusá syná swego z inemi pány wysłał/ á sam też trzy mile do Pentykonu wyiáchawszy/ z koniá zsiadł/ y ná źiemie vpadszy pokornie Papieżá z żoną y

Podle koniá szedł. dźiećmi witał. y podle iego koniá nieco szedł. y ták z dźiekowániem P. Bogu do pálacu wiácháli w dźień Trzech krolow szostego dniá Styczniá. Prosił go Papież z płáczem/ áby pokoy vczynił ś. Piotrowi y Rzeczypospolitey Rzym-

Posłuszeństwo oddał. skiey. Co on pod przysięgą obiecał/ y posłuszeństwo Papieżowi ná wszystkie wolą iego oddał.

Rok P. 754. Steph: III. 3. Const: Cop: 14.

1. Apud Hildwinum in Areopag. *Stephan Papież iáko cudownie vleczony.* Gdy do Páryżu Papież przyiáchał/ prosił go Pipinus áby klasztor ś. Dionyzego do mieszkánia sobie y swoim obrał. Gdźie mieszkáiąc/ z drogi bárzo strudzony/ ćieżko záchorzał/ y práwie ná śmierć. Iuż Fránkowie o iego zdrowiu zwatpili/ á owo dniá tego/ ktorego iego śmierći czekáli/ zdrowego zá miłosierdźiem Boskim náleźli. Iáko zleczony iest/ sam o sobie Stephan powiáda: Widźiałem/ práwi/ v ołtarzá ś. Piotrá y Páwłá/ y przy nich ś. Dionyzego. y rzekł Piotr ś. Ten brát prosi o zdrowie. y do ś. Dionyzego rzekł: Zdrowie iego z łáski twey iest. Zátym ś. Dionyzyus wźiąwszy kádźilnice y pálme w reku máiąc/ z kápłanem y dyákonem przyszedł do mnie y rzekł: pokoy tobie bráćie/ nie boy sie/ nie vmrzesz/ áż sie do stolice twey szcześliwie wrocisz/ wstań zdrow/ á ołtarz ten ná cześć Bogu y śś. Apostołom Piotrá y Páwłá przy Mszey dźie-

Cudowne vleczenie. kowánia poświeć. y byłá przedźiwna świátłość y wonność. y zárázem z łáski Bożey ozdrowiałem/ y chćiałem czynić co mi kazano. Ale mowili mi przytomni/ iż od rozumu odchodze. A iam y onym/ y krolowi/ y pánom powiedźiał com widźiał/ y iákom ozdrowiał/ y wykonałem co mi roskazano.] Te słowá/ sa wźiete z przywileiu Stephaná Papieżá w Areopágitykách.

Gdźie

Gdźie y tego dołożono/ iż tenże Papież poświacáiac on oltarz ná Mßy oney/ pomáśćił ná krolestwo Fránkow Pipiná y syny iego Károlá y Károlomaná/ y żone Pipinowe Bertráde. y Fránki błogosłáwiac/ mocą Piotrá ś. roskazał y obwiazał ie áby z inego domu y krwie krolá sobie nie obieráli/ iedno z tey krwie/ ktorą sobie Pan Bog ná obrone stolice Apostolskiey wybrał. 2. *Pipinus od Papieżá koronowány. Błogosłáwieństwo Fránciey.*

Co się wyżßey powiedźiáło/ iż od Bonifáciußá z roskazánia Zácháriaßá Papieżá/ Pipinus był koronowány/ to mowią ini Láćinnicy. A ten Anástázyus ma po sobie Greckiego świádká Theophaná/ ktory ták piße: Stephan Papież mocą Aistulphá y okrućieństwem iego vćiśniony/ wezwány był od Pipiná do Fránciey/ y tám przyiáchawßy Pipiná podniosł ná krolestwo meżá wielce dobrego. Może być oboiá prawdá. Jednák Pipinus krolem się nie pisał/ áż po tey od Stephaná koronáciey/ od ktorey się liczą látá krolestwá iego. 3. Theophan. Franc: hist: lib: 2.

Aistulphus boiac się Pipiná/ brátá iego Károlomaná ktory w Káßynie mniski żywot wiodł/ zá pozwoleniem iego Opátá/ do Fránciey wyprawił/ áby brátá ná to námowił/ żeby do Włoch nie przyieżdżał/ á Papieżá nie wprowadzał. Muśiał to Károlomanus vczynić/ y mnißy się bali/ ieśliby był do brátá nie iáchał/ áby klaßtoru ich nie zburzył. Lecz tám nie spráwił nic/ y sercá brátá swego/ ná co też on bárzo nie náćierał/ odmienić nie mogł/ á sam w klaßtorze prędko duchá Pánu Bogu oddał. Ciáło iego Pipinus w złotey trunnie potym do Káßynu odesłał. Pipinus kilákroć słał do Aistulphá/ áby wroćił co czyie iest/ á krwie ludzkiey nie prágnął. Ale on iáko twárdy kámień vżyć się nie dał. y zátym się nań z mocą wielką tego roku Pipinus wypráwił. 4. *Mnichá Károlomaná do brátá Pipina wyprawuie Aistulphus. Karolomanus vmárł.*

Gdy iuż z woyskiem wielkim Pipinus w poł drogi był: Papież go ießcze prośił/ áby do Aistulphá posłał/ pokoy mu ofiáruiac/ ieśli kośćielne imioná wroći. Co on vczynił/ y sam Papież pisał/ záklináiac go ná wßytkie wiáry náßey táiemnice/ áby Chrześćiáńska się krew nie rozlewáłá. Ale nic mu to nie pomogło. Przez posły one groźił Papieżowi y Pipinowi. A iż mu się zdáło/ iż trochą ludźi klauzy/ to iest przeßćie w gorách Alpes/ Pipinus opátrzył: zebrał się z wielkim woyskie do ćiásnych onych drog/ y vderzył ná Fránki. A P. Bog onym máłym ludem/ wielkie iego woysko rozgromił/ iż y oboz im z wielką korzyśćią wźięli/ y sam tyran bez broni ledwie do Pápiey vćiekł. y obtoczył woyskiem swym Pipinus Pápią/ to iest Tyczyn/ y po kilku dni ią wźiął. Tu iuż ś. Papież Pipiná prośił pilnie/ áby pokoy z Longobárdy vczynił. y dał się námowić. Aistulphus obiecał wßytko wroćić y Káwenne y ine miástá/ pod wielką przyśięgą ktorą y iego pánowie czynili/ y zá dániem z obu stron pismá/ y wźięćiem zarecznikow/ pokoy pożądány miedzy Fránkámi y Longobárdámi postánowiony iest. Papież się z wielką wßytkich rádośćią do Rzymu wroćił/ á Pipinus do Gálliey z woyskiem swoim iáko zwyćiężcá záiáchał. Ná dźiekowánie zá ono dobrodźieystwo Pánu Bogu Papież ná swoiey oyczyźnie/ wźiąwßy z Fránciey reliquie ś. Dionyzego/ klaßtor w Rzymie zbudował/ ktorego brát iego Páweł dokonał. y osádźił go osobámi Greckiego narodu. To rozumieiac iż ś. Dionyzyus/ iáko y ini wßyscy Láćińscy y Greccy vczeni rozumieli/ był ten/ ktorego ś. Páweł w Athenách do CHRISTVSA przygárnał/ to iest Areopágitá. 5. Anastasius. *Papież o pokoy sie stara. Woysko Longobardow poráżone. Pápia wźięta. Pokoy z Longobardy.* 6. Hildwinus in Areopag. *Dźiękowanie budowániem klasztoru.*

Constántinus Kopronimus Cesarz wznowił obrázy przesládowánie/ á ná mnichy nawiecey/ ktorzy mu się bárźiey sprzećiwili. y zezwawßy swoy lud ktory mu wierzył/ krzyż im z ćiáłem Páńskim y Ewángelią vkázuiac/ ná nie przyśięgáć im kazał/ iż się nigdy obrázom kłániáć/ ále ie záwżdy báłwanámi zwáć będą/ á gdy mnichá potkáią iż go báłwochwálcą názywáć y kámieńmi zá nim ćiskáć nie opußczą.] Jeßcze wżdy ten cześćił krzyż y ćiáło Páńskie. 7. Ex actis S. Stephani & sociorum. *Cesarz powstał przećiw obrazom.*

8. *Cesarz heretyk Patryarchę sam poświęca.*

A nászy dáleko gorszy Kálwinistowie obrázoborcy. Wsádźił ná Cárogrodzkie Biskupstwo Constántyná mnichá ktory był Syliey Biskupem: (bo był iuż vmárł iáko ná duszy ták y ná ćiele onAnástázyus bárzo sprosną śmierćią gdy mu przez vstá gnoy iego wyćiekał.) y wstąpiwszy z nim ná kazálnicę ábo mieysce wyniosłe: włożył nań Pátryárchowski płászcz swemi rękomá / y záwołał ná ludźie: godny iest tego mieyscá. Nie czekáiąc áni Biskupow áni poświecenia / sámą świecką swoią mocą vczynił go Pátryárchą. y zmowił sie z nim y rospisáli listy wzywáiąc Biskupow ná Synod do Cárogrodu.

9. *Actio: 7. Nicæ: Conc: 2.* *Synod heretycki w Cárogrodźie.*

Ziáchało sie trzy stá trzydźieśći y ośm Biskupow sámych wschodnych. o iáki tám był vpadek wiáry w támtych kráiách gdy sie ich ták wiele ná błędy zebráło. Pátryárchá żaden nie był okrom tego od Cesárzá poświeconego Cárogrodzkiego. Obráli mieysce ná ten Synod / przesławny kośćioł Náświetszey Mátki in Blachernis, w ktorym iuż był ono drogie ochędostwo y złotem málowánie wygłádźił. wszytek żywot Páná nászego y męká y śmierć iego byłá tám wymálowána/ y pozłoconemi kámyszczkámi ozdobiona. A miásto onych obrázow żywotá Páná nászego/ kazał námálowáć w tymże kośćiele drzewá / lásy / y bestye / y ptaki wedle Psálmu: Zostáwili ćiáłá świetych twoich / bestyom ziemie. Przymuśił okrutnik one wszytkie Biskupy ná tákie bluźnierstwá / áby ná nie zezwolili. Naprzod: áby obrázy święte idolámi y báłwánmi zwáne były. Rtemu: áby ći wszyscy co ie czczą przeklęći y ánáthemá byli / á naprzod Germanus Cárogrodzki Biskup. Trzeći kanon ich táki był: áby káżdy wyznawał/ iż nietylo święći po śmierći / ále y mátká Boża przyczyną swoią pomocy nam żadney dáć nie może. Czwarty: áby Apostołow/ y męczennikow/ y wyznawcow/ y dźiewic/ żaden świętymi nie zwał. A nákoniec: áby ten Synod zá śiodme Concilium policzony był. y wszytkich ktorzy ná ich błędy nie przyzwaláli / zwáli Ariany / Nestoriany / Eutychiany/ Seweriany/ Dioskoriany: á iż sámę tylo sześć wielkie y powszechne zbory przyimuią. Miedzy temi Biskupy przednieyszy byli/ Theodozyus Ephezki Biskup/ Constántinus Nykomedyiski/ Nakolius Nakoliyski/ y Sisinius/ y Bázylius. y ták ono swoie bluźnierskie zborzysżcze skończyli.

Kośćioł poszpecony.

Psal: 78.

10. *Wyroki y Kanony onego Synodu.*

Jáko sie ná nie oświadczáli ćiż wschodni Biskupi ná Synodźie śiodmym w Nicecy / położy sie potym.

Rok P. 755. Stephaná III. 4. Copr: 15.

1. *Aistulphus przysięgę złamał.*

Aistulphus krol Longobárdow / wiárę złamał / y krzywoprzysiężcą zostáiąc / y łokćiá ziemie z tych imion ktore pobrał Papieżowi nie wroćił. y owszem sie z wielką furią do obleżenia Rzymu kwápił. Wypráwił Papież Wilhárziusá Biskupá do Pipiná/ oznáymuiąc mu ono krzywoprzysięstwo okrutniká falszerzá / á prosząc áby dał prędką pomoc ták iáko ś. Piotrowi obiecał. y záklina go Bogiem y naświetszą mátką Bożą y świętymi wszytkimi/ áby nie omieszkał. etc.

2. *Anastasius Bibliot: in Stephan* *Rzym obległ Longobardus.* *Pisánie żałosne do Pipiná y Frankow.* *List od S.Piotrá*

Tym czásem Aistulphus z wielkim woyskiem Rzym obległ/ y przez trzy go mieśiące dobywał y wszytkie przedmieśćia pustoszył. A Stephan Papież drugie posły do Pipiná morzem wypráwił/ y pisał oznáymuiąc one iego złośći/ á prosząc o prędką pomoc. y ten list przypisał y synom Pipinowym y wszytkim Biskupom/ y Opátom/ y kápłanom/ y pánom/ y kśiążetom/ y żołnierstwu wszytkiemu. W ktorym woła iáko rodząca/ boleiąc y płácząc y wszytkie święte pobudzáiąc / o wołánie ich do Bogá prośi. Záklina przez Bogá żywego y Troycą ś. groźi sądem Bożym y liczbą iesliby im zginąć dáli. Wylicza okrućieństwá nieprzyiaćioł/ ná kośćioły/ ná klasztory/ ná pánny zakonne/ ná polá y winnice. etc. A nákoniec list od ś. Piotrá nápisał do Pipiná y ludu iego/ list dźiwny / ktory wielką boleść y żáłość wyćiśnęłá.

Pipinus wźiawszy one listy Papieskie/ záraz się do Włoch z woyskiem wypráwił y gory przebył/ y iuż blisko Pápiey był. Gdźie mu poseł Cesárzá Kopronimá záiáchał Gregorius Protosecretarius, prosząc go imieniem páná swego/ áby Ráwennę y to co do Exárchatu było/ Cesárzowi przywroćił. Ná co mu Pipinus powiedźiał/ iż tych miast z mocy ś. Piotrá y Biskupow Rzymskich bráć żadna miárą nie może. y pod przysięgą powiedźiał/ iż oney woyny dla nikogoż inego nie podniost/ iedno dla ś. Piotrá/ y dla odpuszczenia grzechow swoich/ á iż go nikt áni námowić/ áni żadnym złotem przedárowáć nie może/ áby to co ś. Piotrowi ofiárował/ bráć zás miał. 3.

Anastasius.

Pipinus przybył do Włoch.

Przysięgá Pipina o obronie S. Piotra.

A gdy Pápią iuż Pipinus obległ y oney dobywał: srogi on Aistulphus vkorzył się y prosił o pokoy/ záraz wszytko co obiecał wracáiąc/ y Piotrowi ś. y kośćiołowi Rzymskiemu pisánym przywileiem zápisuiąc. Ná odbierânie tych miast y kluczy od nich/ y posłuszeństwá poddánych/ posłał Pipinus Fulrádá Opátá/ á ná oddawánie posłał też Aistulphus swoie pány. y oddano y odebrano/ Pentápol/ Emilia/ Ráwennę/ Arimin/ Pisaurum/ Fanum/ Cesenę/ Senegálią/ Esium/ Forum Pompilij, Forum Liuij, y zámek Sussubium, Feretrum, Acerragium, Montem Lucari, Serram, Marianum, Bobium, Vrbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, Comiadum, y Nárwią/ ktorą dawno kśiążętá Spoletáńscy byli odieli. To Anástázyus. 4.

Aistulphus się vkorzył y miásta Papieżowi oddał.

A Leo Ostiensis, iesżcze więcey wylicza/ przydáie Korsykę y Suranum/ y Pármę/ y Regium/ y Mántuą/ y wszytek Exárchat Ráweński/ etc. Tych wszytkich miast dárowiznę przywileiem swoim vmocnił Pipinus/ y ręki swoiey y synow swoich/ y wielu pánow własnym podpisem vtwierdźił.] A ták P. Bog hárde poniżył/ pokorne podwyższył. Wielkie dźięki wszyscy Chrześćiánie zá on pokoy oddawáli/ y weselac się w Pánu Bogu/ do dobrych się vczynkow y gorętszey służby iego obrácáli. 5.

Histor: Cassin: lib: 1. cap: 7.

Przywiley Pipinow.

S. Bonifácius stárym iuż będąc/ o klasztor się Fuldy w ktorym pogrzeb swoy mieć chćiał stáráiąc/ prośił przez list Pipiná krolá/ áby to co ieo bráł Károlomanus iuż zmárły Fuldźie dárował/ potwierdźił. Co rad vczynił Pipinus pobożny krol. y zátym Bonifácius/ miásto odpocznienia stárośći swey/ w nową y ćiężką robotę záprządz się vmyślił. gdy słyszał iż Fryzowie od wiáry odpadáli: vmyślił ná pomoc dusz ich tám záiácháć/ y ták się iáko ná śmierć ktorą mu iuż był P. Bog obiáwił/ wybierał. Pisał do Fulrádá Kápellaná Pipiná krolá/ áby mu to v páná swego ziednał/ żeby po iego śmierći vczniowie iego vbodzy rozproszeni nie byli/ dla roboty około dusz ludzkich/ ále żeby opátrzeni byli sukniámi y odźieżą. Chleb/ práwi/ mieć mogą/ ále czym pokrywáć ćiał swoich nie máią. Prośił też áby Lullus vczeń iego pierwszy/ ná Arcybiskupstwo Moguntckie po iego śmierći postáwiony był/ á temu áby się krol nie sprzećiwił. Ná wyiezdźie zá rękę wźiawszy Lullá przed pány y wszytką kśięża vpominał go/ áby o duszách ktore iemu zwierzone były/ stáránie miał/ áby kośćiołá w Fuldźie dobudował/ y tám ćiáło iego przeniost. Prośił go też áby go potrzebámi ná drogę opátrzył/ á prześćierádło miedzy kśięgi włożył/ w ktoreby ćiáło iego obwinione po śmierći być mogło. 6.

Fuldá.

Ná stárość robotá więtsza S. Bonifaciusza.

Vbostwo vczniow S. Bonifaciusza. O suknie prośi.

7.

Vpominanie do Lullá.

Prześćierádło miedzy kśięgi.

Liobę też pánnę iuż stárą/ ktorą był dla klasztorow pánieńskich z Angliey wyzwał/ pilnie vpominał/ áby w źiemi pielgrzymstwá swego zostáłá/ á do Angliey się nie wrácáłá. y zálecał ią Lullowi y stárszym mnichom. Puśćił się tedy wodą po Rhenie do Fryzyey/ máiąc z sobą trzech kápłanow/ Wintrugá/ Wálterá/ y Adálterá/ y trzech dyákonow/ Stirchálda/ Hámmutá/ y Bosá. y czterech mnichow/ Wákkárá/ Gundeárá/ Willierá/ y Adolphá/ ktorzy wszyscy przy nim męczeńską koronę odnieśli. Bo gdy wiele ludźi tám w Fryzyey P. Bogu z nimi pozyskał/ y kośćiołow nábudował/ czásu iednego do bierzmowánia czás y mieysce nowochrzczonym náznáczył/ w polu nád 8.

Liobá stára pánná.

S. Bonifacius zabity z ſwoiemi. rzéka Bortna ná gránicy Fryzyey/ mieyſce to zwáli Weſter ábo Weſtraich. oni nowochrzczeni iáko do woyny zbroyno przyßli / y ś. Bonifáciußá z towárzyßmi ſrodze pomordowáli. A mniemáiac áby w ſkrzyni ś. Bonifáciußá złoto było/ ſobie ie wydźieráiac ſámi ſie pozábiiáli/ á ći co zoſtáli/ oßukáli ſie ná złoćie kśiegi tylo náyduiac. ꝛc. Pátrz ßerzey w iego żywoćie. Żył Biſkupem lat 36. mieśiecy 6. Iáko z Angliey wyßedł/ pielgrzymował lat czterdźieśći/ roku tego zdrowie ſtáre dla CHRISTVSA położył. Dobrzeby ták ſtárym/ lat czterdźieśći kazac / á potym meczeńſtwem dla prawdy y Ewángeliey ſkończyć.

5. Iunii. *Stárym iákoby dobrze.*

9. *In actis S. Stepha: in Mart.* Ná wſchodnych kroleſtwách po onym zborzyßczu fałßywym przeßłego roku czynionym/ wielkie prześládowánie od obrázoborcow nie vſtawáło. po obráźiech ś. deptano / z śćian ie wyćierano / á gdźie były po domách beſtye/ ptáſtwá/ myśliwſtwá málowáne/ tákich obrázow ßánowano. krzyż tylo ś. w pokoiu był. A iáko przed krzyżem ſie świetym kłániáiac / nie drzewnu ſie kłániamy / ále temu co ná krzyżu vmárł / ták y w obráźie málowánym / nie fárby czćim/ ále te ktore fárbá vkázuie. Z Cárogrodu wßyſcy ſie mnißy rozbieżeli/ y z inych mieyſc/ ná ktorych obrázoborcy byli/ vćiekáli / y po rozmáitych ſie kráiách źiemie roſproßyli/ iedni do Pontu Euxinu/ drudzy do Cypru/ drudzy do Rzymu. ꝛc.

Krzyż S. w pokoiu v Obrázoborcow.

Rok P. 756. Steph: 5. Conſt: Copr: 16.

1. *Anaſtaſius.* *Aiſtulphus zábity od P. Bogá.* AIſtulfus on krol Longobárdow / ktory ſie ták czeſto ná kośćielne imioná miotał / y woyny ćiezkie podnośił/ w łowiech bedac Boſkim vderzenim zábity ieſt/ mowi Anáſtázyus. Ten ktory przyśiegi łamał/ śmierćia to co niedawno wroćił potwierdźił. Po iego śmierći Longobárdowie iedni wodzá Tuſcyey Deſideriußá/ á drudzy onego Ráchiſá/ ktory mnichem był z[illegible] / brátá Aiſtulfá / obráli. Mnich też od czártá ſkußony przyzwolił / y z [illegible] w obozie był / chcac Deſideryußá ſtráćić. ktory ſie do Papieżá vćiekł/ wielkiemi przyśiegámi ſie obwiezuiac / iż mu powolnym bedźie / y wroći ießcze niektore miáſtá. Papież wyſłał do niego Páwłá dy[illegible]koná brátá ſwego / y Fulradá Opátá / rádnego Pipiná krolá. y wźiawßy przyśiege od Deſideriußá / záraz Longobárdy vſpokoił. Bo piſał Papież do Ráchiſá áby ſie do klaßtoru wroćił / á powołánia ſwego nie opußczał/ á Deſideriußowi vſtapił. y ná tym wßyſcy Longobárdowie przeſtáli. Wroćił tedy Deſiderius Papieżowi Fáwencia y zamek Tyberian ábo Gábelle/ wßytko kśieſtwo Ferárſkie. Ták zá łáſką Bożą Longobárdowie/ ktorzy Papieże ze Włoch wyrzućić chćieli / od Papieżow krole bráli. Nie dopuśćił P. Bog vpádáć kośćiołowi ſwemu: á im wietße nań trudnośći y okrućieńſtwá złych krolow dopußczał/ tym go wiecey vmocniał.

Ráchis mnich wraca ſie do kroleſtwa. *Papież Deſideriußa wſadził na kroleſtwo.* *Anaſtaſius.* *Ferarſkie kśieſtwo wrocone.*

2. *Papież Pipinowi dźiekuie.* Papież Stephan pißę do krolá Pipiná dźiekuiac mu zá wybáwienie kośćiołá Bożego od Longobárdow/ słowy długiemi y wdźiecznemi. y dáie mu y domowi/ ſynom y żenie iego y wßytkim Fránkom wiele błogoſłáwieńſtwá. á prośi áby kośćiołá do końcá y od Grekow bronił/ á to co raz ś. Piotrowi poprzyśiagł do końcá wypełniał. Oznáymuie też o Deſideriuśie nowym krolu Longobárdow/ iż miáſtá/ miedzy ktoremi ieſt Auſinus, Ancona, Humana y Bonna ábo Bononia wroćić obiecał. Poſłał z tym liſtem poſły ſwe/ ktorym ine rzeczy zleca.

3. *Theophanes.* *Sáraceni vćiſkaia Chrześciany.* Ná wſchodnych kráiách było w Páleſtynie y Syriey źiemie trześienie. Antyoſki Pátryárchá Theodorus od Arábow wygnány ieſt dla podeyrzenia/ iákoby Ceſárzowi ſpráwy ich oznaymiał. kśiaże Zálim to vczynił / ktory też zákazał / áby Chrześćiánie kośćiołow nie budowáli / y krzyżow nie ſtáwiáli/ y Ewángeliey nie opowiedáli. Micháłá Opátá świetego mnichá z

ßeśćiadźie-

ßeśćiádźieśiat inych mnichow tenże Hálim pośćinał/ gdy ſie przeć CHRISTVSA ná iego roſkazánie niechćieli. 60. Mnichow zábitych.

Rok P. 757. Páwłá 1. Conſt: Copron: 17.

STephanus Papá trzeći ná żywot wieczny poßedł po zapłáte/ zá wierne y wielkie około kośćiołá prace ſwoie. ná iego mieyſce brát iego rodzony Páwel dyákon Rzymiánin wybrány ieſt. Był Páwel od młodośći w duchowieńſtwie wychowány/ człowiek łáſkáwy/ y bárzo ná nedze ludzkie mił ... ierny. W nocy ßpitale y więźnie oſoba ſwoią náwiedzał/ wßytkich potrzeby opátruiąc. Do krolá Pipiná záraz piſał/ oznáymuiąc mu o ſwoim poſtáwieniu ná Papieſtwo/ y iáko w przyiáźni y łáſce iego przeſtáwáć záwżdy chćiał. Do Ceſárzá Konſtántyná czeſte liſty dawał/ proßąc áby obrázy kośćiołom przywroćił/ á ono heretyctwo porzućił: ále on zákámiáły vżyć ſie w tym nie dał.

1. Anaſtaſius. *Stephana 3. śmierć.* *Pawel naſtapił y iaki był.*

2. Anaſtaſius.

Hábdálás kśiążę Sárácenow wielkiemi pobory Chrześćiány vćiſkał y od mnichow ie zámknionych wyćiągáiąc. A co było naćieżey/ wßytki ornaty y ochędoſtwá Chrześćiáńſkich kośćiołow ſpiſáć y pobráć/ y Zydom ie przedáwáć kazał. Pipinus Sáxony mocne/ bitwą wielką ſkruſzył/ y pod moc ſwoię podbił/ y wßędźie gdźie ſie obroćił/ wielkie zwyćieſtwá od Páná Bogá odnośił. Bo kośćioły y chwałę Bożą wiernie rozmnażał.

Theophanes. *Kośćielne ornaty pobrane.* Eginhardus in vita.

W Hißpániey on Adelfonſus ábo Alfonſus/ krol Gállecyey imieniem Catholicus z ćiáłá wyßedł/ krolował lat dźiewietnaśćie/ zwyćięſtwem nád Sáráceny wſławiony. Przy iego śmierći ſłyßáne były głoſy chwalące P. Bogá onemi ſłowy: Oto iáko zbieráią ſpráwiedliwego/ á nikt nie vważa. od złośći wyięty/ w pokoiu pámiątká iego. Náſtąpił ſyn iego Froilanus ábo Froilam/ ktory Biſkupy/ ... woien y niewoley Sárácenow/ zleniáłe/ wzbu... ... áć począł/ áby wedle Kanonow ś. żyli/ y zákazał/ áby w ćieleſnym małżeńſtwie kśięża ſłużący ołtarzowi/ nie mießkáli. y zá to ſtáránie dał mu P. Bog nád Sáráceny zwyćięſtwo/ iż ich pięćdźieśiąt y cztery tyśiące poráźił/ y Amáiná wodzá ich zábił/ y wiele ich poimał. Owet... miáſto zbudował/ y kośćioł imieniem dwunaśćie Apoſtołow ze ... naśćią ołtarzow poſtáwił. Zádawano mu to iákoby brátá zábił/ y ty... ył ſławę ſwoię pomázał.

3. Tudenſis. *Alfonſa Hißpáńſkiego krola świętá śmierć.* *Krol Troilanus kśięża nápráwuie.* *Zwyćięſtwo iego.* *Ołtarzow 12.*

Rok Páński 758. Páwłá 2. Conſtántiná Copronimá 18.

PAwel Papież wßytkę myśl obroćił ná zbieránie ćiał y kośći świętych/ ktore ná przedmieśćiách Rzymſkich bez czći leżáły/ dla woien y oblężenia Rzymu od Longobárdow. y z wielką czćią przenośił wßytki do miáſtá w mury. y co ſie ſtárośćią pſowáło nápráwował/ y nowemi ochędoſtwy zdobił. y obraz naświetßey mátki Bożey ze śrebrá ſto libr ważący poſtáwił.

1. Anaſtaſius. *Kośći S. vczcenię.*

Tym też czáſem Deſiderius krol Longobárdow/ máiąc pokoy w Brixiey kláßtor ś. Benediktá ná polu zbudował y nádał. y gwoli corce ſwoiey Anſilberdze kláßtor pánieńſki poſtáwił/ w ktorym ſie oná w ſtanie mniſkim P. Bogu poświęćiłá. y prośił Papieżá áby on kláßtor Apoſtolſkim przywileiem opátrzył. Poki tákim był Deſiderius/ miał łáſkę Bożą w rozmnożeniu páńſtwá ſwego: ále gdy ſie ná kośćioł ś. mocą ſwoią tárgnał/ y ſam zginął y wßytko Longobárdow kroleſtwo zgubił. W Angliey Eádbertus krol Nordhumbrow/ ſynowi Oſwulphowi kroleſtwo ſpuśćiwßy/ ſam ſie ná Chrześćiáńſką philozophią vdał/ y ſtan mniſki przyiął. W Perſyey Nágowie do tákiego od czártow oßalenia przyßli/ iż w niebo lećieć chćieli/ y gdy nágo z wyſokich mieyſc ſpußczáli ſie/ z roſtrącenia ginęli. Hábdálás wodz Sárácenow ßeſnaśćie ich przednich zábić kazał/ y one ſektę wygubił.

Anaſtaſius. *Deſiderius iaki był na przodku.*

2. Apud Bedam in Epit: hoc anno. *Z krola mnichem.* Theoph: hoc anno. *Czarownicy Perſcy wygubieni.*

Rok Páński 759. Páwłá 3. Constántiná Copronimá 19.

I. Valfridus in vita S. Galli li: 2. ca: 14. Surius 16. Octob. *S. Othomarus Opat.*

PO śmierći ś. Bonifáciuszá nástáli w Niemcách źli Biskupi / ktorzy śię iákoby ná Synod ziáchawszy / niewinnie ś. Othomará Opátá ś. Gáwłá / o nieczystość od łupieżcow iego klasztoru potwarzonego / potępili / y do więźienia dáli / w ktorym duchá P. Bogu oddał. y cudy śię niemáłemi wsławił / á zwłasczá ná dźiwnym pokaraniu od Páná Bogá iego łákomych potwarcow.

Rok P. 760. Páwłá 4. Const: Copr: 20.

I. Anno 20. Copro. *Głowá S. Iana Chrzćićiela.* Hincmarus Remensis Episc. *Karanie Pipina o imiona kośćielne.*

PIsze Theophanes ktory tegoż wieku żył y pisał / iż głowá ś. Janá przesłańcá y Chrzćićielá / z klasztoru Spelei do kośćiołá w Emeśie zánieśiona byłá. gdźie ią wierni czczą. Miał dozwolenie od Biskupow Pipinus krol / áby niektore imioná kośćielne zá cynszem trzymał. y gdy z tym vmysłem do wśi Biskupstwá Lándunskiego / ktora Auisiacus zwano / przyiáchał y tám mieszkał: S. Remigius we śnie mu śię vkázał / mowiąc: Co tu czynisz? Jákoś do tey wśi wszedł? ktorą mnie nabożniey szy niżliś ty ieſt dárowal / á iam ią pániey mátce Bożey nászey oddał? y vbiczował go áż do śinośći. y ocknawszy śię / wpadł Pipinus w febrę / y záraz z oney wśi wyiáchał / niemoc długo ćierpiąc. To Hincmarus. Vkarał P. Bog syná dobrego / á dáło śię znáć / iż świętcy imioná kośćielne niebeſpiecznie trzymáią / choć y Papież ábo zá vporną prośbą ábo zá złą náuką / przyzwoli.

Rok Páński 761. Páwłá 5. Constántiná Copronimá 21.

I. *Klasztor Grekow w Rzymie.*

PAweł Papież dla czći onych ćiał ś. y kośći ktore po Rzymskich przedmieśćiách y cmyntarzách zebrał / w domu swoim w ktorym śię w Rzymie vrodźił y wychował / zbudował klasztor y kośćioł ś. Stephaná Papieżá męczenniká / y ś. Sylwestrá tákże Papieżá wyznawcę CHRISTVSOWEGO. y tám ze czćią wielką y ćiáło ś. Stephaná / y one wszytkie kośći y ćiáłá rozmáitych męczennikow płći oboiey wprowádźił. y ná śpiewánie vstáwiczne / osádźił tám mnichy Greki / ktoremi śię ná on czás / dla obrázoborcow / ktorzy ie prześládowáli Rzym był nápełnił / áby śiedmkroć ná dźień śpiewániem P. Bogá chwalili. ktore wszytkiemi dochodámi y ná żywnośći potrzebne y ná lámpy opátrzył / y wielkim ochędostwem y dostátkiem dom on Boży ozdobił. A ná potwierdzenie oney swoiey fundáciey zezwał Synod / y nápisał przywiley ná ktorym śię Biskupi y kápłani podpisáli. W tym przywileiu wielká klatwę ná te kłádźie ktorzyby iáką krzywdę onemu klasztorowi czynić / ábo co od niego bráć śmieli: Aby żywot ich był ćiężki y przykry y smutny / áby w niemocy vpadáli y w nich vstawáli / áby grzechow odpuszczenia nie mieli / áby śię im ták sstáło iáko Ananiaszowi y Záfirze / y Dátánowi y Abironowi / áby ie źiemiá pożárłá / á z Judaszem y dyabły w piekielnym ogniu zostawáli. Jeśliby śię nie vpámiętáli / etc.

Zaklinanie na krzywdzące dobra kośćielne.

2. Apud Surium 17. Octob. *O obrazy męki wiernych.* 19. Octobris. *Iędrzey męczennik.*

Kopronim Cesarz odnowił ná wierne prześládowánie o obrázy / y wiele ich pomęczył / ktorzy onego iego Concilium fálszywego przyimowáć niechćieli. Już y drugie miástá były puste / gdy wierni dla okrućieństwá ná gory vćiekáli y lásy nápełniáli. Miedzy inemi zámordował ś. Jędrzeiá z Krety. ktorego masz wypisáne męczeństwo w żywotách ś.

Rok Páński 762. Páwłá 6. Constántiná Copronimá 22.

CEsarz zły wiedząc o iednym mnichu Stephanie ná gorze Auxen- 1.
ciáná w Bityniey zámknionym / iż cudá czynił á obrázow ś. bro- Ex actis S. Stepha.
nił/y ine do ich czći zátrzymawał/y v wszytkich wielką sławę miał: *O Stephanie Au-*
chćiał go piękuemi słowy do swego błędu przywieść. A posłał do *xenciáme mni-*
niego Kállistá dziwnie vczonego y wymownego Senatorá/ áby *chu.*
go do pochwalenia y podpisánia Concilium powszechnego / to iest onego Apud Damasce:
zborzyszczá Cárogrodzkiego/ námowił. Posłał mu y vpominki przezeń / to in fine.
iest/ rozynkow/dáktylow y migdałow/ ktoremi się karmił on pustelnik. Lecz
gdy do rozmowy przyszło/ ná wszytki iego kráśomowstwá krotko święty po-
wiedział : Ja fałszu y złego Concilium nie pochwalę / y przeklectwá ná się
nie wezmę/ ábych miał gorzkie słodkim zwáć/ á ciemności świátłością miá-
nowáć. A dla obrázu CHRISTVSOWEGO, bych garść tylo krwie miał go- *Dla obrázu Chry-*
towem ią rozlać. Potrawki ktoreś przyniosł/ odnieś. Niech oleiem grzeszne- *stusowego krew*
go głowá się moiá nie máśći / y pokármem heretyckim gárdło się moie nie *rozlać.*
głaszcze. Wroćić się z sromotą do Cesárzá Kállistus musiał. y gdy o onym 2.
státku iego y odpowiedzi Cesárzá spráwił : kazał go z gory y iáskiniey oney
wypchnąć/ á w klasztorze Auxenciáná osádźić pod strażą/ ážby dał znáć co z
nim czynić miał. Potym Kállistus wiedząc iż trudno było męžá onego Bo-
żego fałszem heretyckim przekonáć : potwarzą go o śmierć przyprawić vmy-
ślił. Zmowiwszy się z niektorymi fałszerzmi/miedzy ktorymi był vczeń ś. Ste-
phaná drugi Judasz / Sergius mnich ; nápisáli nań fałszywe dowody : to *Fałsze ná S. Ste-*
iest/ iż Cesárzá nazwiski niepoczćiwemi názywał. iż z Anną wdową prze- *phaná.*
cnego rodu ná ktorą mniskie odzienie włożył / sprośnie żył. sługę oney Anny
przedárowáli/ áby ná pánią świádczyłá. Byłá to nabożna y bogáta wdo- *Anná wdowá do-*
wá/ktora się o żywot swoy y zbáwienie ś. Stephaná rádziłá. On iey wszytko *bra.*
co miáłá / vbogim rozdáć / y miedzy mniszkámi w białogłowskim klasztorze
żyć kazał / y stárszey ią zálećił. W ták wielkiey nienawiśći ten Cesarz mni- 3.
chy wszytki miał/ iż práwo y mándaty po wszytkim páństwie swoim dał/ áby Theodorus Studita
żaden mnichem nie zostawał. orat: de Platone.

Mándat áby nikt mnichem nie zostawał.

Rok Páński 763. Páwłá 7. Constán-
tiná Copronimá 23.

WOtwarce oni grzech on zmyślony ná ś. Stephaná do Cesárzá 1.
odnieśli / ktory żołnierze do klasztoru / w ktorym Anná wdowá *Anná porwána z*
byłá/ posłał / áby ią do Cárogrodu przywiedziono. Stárszá ią *klasztorá.*
wydáć musiáłá/ y dawszy iey towárzyszkę Theophánę / mowiłá: Acta Steph: mart.
idźćie do Cesárzá / á mądrze odpowiádayćie / á strzeżćie się áby-
śćie zdrádą oszukáne nie były. Przywiedziona Annę pierwey namowy y obie-
tnicámi do tego przyćiskano/áby sámá grzech swoy y onego Stephaná przy-
znáłá. Ale oná z wielkim státkiem y przed Cesárzem mowiłá: iż świętym y
spráwiedliwym mężem iest/ y był mi przyczyną zbáwienia mego. kazał on o-
krutnik towárzyszkę iey do klasztoru odesłáć/á Annę pierwey do ćiemney wie-
że posádźił/ potym gdy nic ná niey wygroźić nie mogł / obnáżoną bić srodze *Anná bita.*
czterem mężom kazał. y w onym kátowániu / sługę onę iey przedárowáną *Slugá iey złośli-*
przywodzono/ktora iey w twarz plwáłá/á grzech on ná nię powiádáłá. Lecz *wa.*
święta y czysta niewiástá nic inego nie mowiłá/ iedno to : Nie zgrzeszyłám/
Pánie smiłuy się. y gdy przytomny on okrutnik Cesarz státeczność iey y omdle-
wánie widźiał: przestáć kátom onym kazał / á niewinną męczenniczkę do
więźienia dał. O niey co się z nią działo / wiádomośći nie mász. Podobień-
stwo iż w więźieniu vmárłá. Potwarnice onę sługę iey ták Pan Bog 2.
skarał: Gdy ią oni ktorzy fałsz v niey kupili / zá mąż dáli/ powiłá bliźniętá. *Pokaránie po-*
twarnice.

ktore w nocy pierśi iey vſtkámi ſwemi porwawſzy/ cudem dziwnym wſzytko mieſo wygryzły/ y mátkę vmorzyły/ y ſáme pozdychály.

Ná Stephaná druga naprawá. Gdy ſie Ceſárzowi drogá oná ná ś. Stephaná śmierć nie powiodłá/ drugiey ſzukał/ y táką nálazł. Námowił ſługę ſwego Georgiuſzá Sineletá/ áby do Stephanowego klaſztoru ſzedł/ y tám v niego mnichem zoſtał/ á zás conarychley z odzieniem mniſkim do niego vćiekł. Zákazał był/ iáko ſie wyżſzey rzekło/ ten okrutnik/ áby nikt mnichem nie zoſtawał/ áni żaden mnich do ſwego ſtanu nikogoż nie przyimował. y vłowić w tym chćiał ś. Stephaná/ ieſliby onego Georgiuſzá przyiął/ karániaby ná gárdle nie vſzedł. Bieżał Georgius do ś. Stephaná z płáczem y nabożeńſtwem zmyślonym/ o zgubę go duſze ſwey záklináiąc. w prośił ſie/ iż w mniſkie odzienie obleczony był. Bo Stephan ácz o zákazániu Ceſárſkim wiedział/ ále gdy o duſze y zbáwienie ludzkie ſzło/ ná to co przećiw Bogu roſkázowano/ nic nie dbał.

3. *Acta S. Stephani.* Ceſárz tym czáſem zezwawſzy lud wſzytek/ żáłował ſie przed nimi/ iż od mnichow pokoiu nie ma: iż śmieli ſługę iego iemu milego/ ktorego wſzyſcy ználi/ do śiebie zwieść/ y w kápicę go oblec. Ale/ práwi/ bedę P. Bogá prośił że mie wyſłucha. Czym ſie głupi lud ná mnichy iáko przeſtepniki vſtaw Ceſárſkich/ oburzył. A gdy po kilu dni on ſie Georgius w vbierze mniſkim wroćił: zás go ludźiom wſzytkim w onych ſzátách vkazał/ y mowił: Owo mie wyſłuchał P. Bog: á lud krzyknął: A kiedy ćie nie wyſłuchał? y począł one ſzáty y znáki nabożne z Georgiuſzá zdźieráć/ y miedzy ludźie miotáć/ ktorzy po nich deptáli/ zelżywość im czyniąc. A Georgiuſzá ręką ſwoią Ceſárz w dworſkie ſzáty vbrał y miecz mu przypáſał. Zá tym lud poburzył ſie/ y vcznie ś. Stephaná z klaſztoru iego rozpędźili/ y klaſztor z kośćiołem ſpalili/ y ſámego Stephaná zelżywie wywlekli/ y do Kálcedonu/ biiąc go y nań pluiąc/ y wſzytki przykrośći iemu czyniąc/ przywlekli. Stámtąd go do klaſztoru Philippiká záwieźli/ y pod ſtrażą oſádźili.

Georgius fałſzerz z Ceſarzem.

Klaſztor S. Stephana ſpalony.

Sám zelżywie przywiedziony.

4. *Dyſputácya z Stephanem. Acta S. Stephani.* Potym do niego wyſłał Ceſárz przednieyſze vczone Biſkupy/ Theodozyuſzá Epheſkiego y Conſtántyná Nikomediyſkiego/ y onego Kálliſtá Senatorá/ áby z nim dyſputácią zwiedli/ y onego do przyzwolenia ná śiodme Concilium ſwoie námawiáli. Dawał im dobry odpor ś. Stephan. y gdy ono Concilium czytáć kazał: czytano napis táki: Wyroki świętego y powſzechnego śiodmego Concilium: A on ſkinawſzy pálcem/ prośił áby ſie tu czytelnik záſtánowił. y rzekł ś. Stephan: Czemu to wáſze Concilium zowiećie świętym/ gdyż tego imieniá/ święty/ żadnemu áni Apoſtołowi/ áni męczennikowi/ áni prorokowi dáwáćieśćie nie kazáli? A ktemu iáko ie powſzechnym zowiećie/ ná ktore áni Rzymſki Biſkup/ áni Alexándriyſki/ áni Antyocheńſki nie przyzwolił? vkażćie ich przyzwolenie y piſmá. Izaliśćie po wſzytkim świećie to fałſzywe Concilium rozeſłáli/ áby powſzechnym zwáć ſie mogło? A nákoniec iáko śiodmym zwáć ſie ma/ gdy wſzytki ſześć potępia/ á złemi czyni? pierwſzym ſie zwáć ma/ nie śiodmym. Ná to mu powiedźieli: iż my ſześć Concilium nie gániem ále przyimuiem. A on odpowiedźiał: izali oycowie oni nie w kośćiołách Concilium czynili/ ktore były málowánia pełne? izali obrázy zgánili y wyrzućili/ iáko wáſze śiodme czyni? Pewna rzecz tedy/ iż ie potępiaćie. Ná to gdy ſie zdumieli á odpowiedźieć nie mogli: ś. Stephan ręce y oczy w niebo podniozſzy/ ćieżko weſtchnawſzy rzekł: kto Páná IEZVSA CHRISTVSA w iego obrázie z ſtrony człowieczeńſtwá opiſánego nie czći/ niech będźie przeklęty/ y z tymi niech ma cześć/ ktorzy nań wołáli: vkrzyżuy/ vkrzyżuy.

Swięte, powſzechne, śiodme Concilium.

Sześć Concilia zgánili.

5. *Przegráli ná dyſputáciey.* Y ták od niego záſrománi odeſzli/ y wroćiwſzy ſie do Ceſárzá mowił Kálliſtus: Przegráliſmy Ceſárzu/ wielkiey to náuki człowiek/ wielki w dyſputáciey/ y śmierćią żadną nie vſtráſzony. A Ceſarz go ná wygnánie potępił/ y do Prokoneſu záſłáć kazał. Nim wyiáchał z onego klaſztoru Philippiká/ w

ká/ w ktorym dni śiedmnaśćie przemießkał/ ſtárßego onego mieyſcá iuż práwie vmieráiącego zleczył. Záwołał go do śiebie/ mowiąc: Niech ſie pożegnawá/ bo niewiem doczekamli dziewiątey godźiny. A ś. Stephan przyßedßy/ ßyie ſie iego dotykáiąc/ á ćicho ſie modląc/ febrę od niego odpędźił. y dał mu wino ßczyre pić/ zá ktorym ſie pot wielki rzućił/ y záraz ozdrowiał. Tákiemi cudy P. Bog onę iego Kátholicką przećiw heretykom prawdę potwierdzał. A gdy do wyſpu Prokoneſu ná puſtynią onę záiáchał: nálazł tám iáſkinią/ w ktorey bywał kośćioł ś. Anny. y kocháiąc ſie w onym mieyſcu/ z weſelem tám korzonkámi ſie żywiąc/ przemießkał/ ná ſłupie ktory ſobie poſtáwił/ trudząc ćiáło ſwoie/ w máluczkiey iámce ná ſłupie poſtáwioney. Miał w ten czás lat 49. o ktorym vczniowie ſie iego rozegnáni dowiedźiawßy/ tám ſie zebráli/ y mießkánia ſobie poczynili. okrom onego Iudaßá Sergiußá/ y drugiego/ ktorzy ſie do świátá y do kácerſtwá Ceſárſkiego vdáli. Iáko go ſtámtąd zás przyzwał Ceſarz/ niżey ſie powie.

N – wygnanie potępiony S. Stephan.

Cudo S. Stephana.

6. Proconeſus.

Ná ſłupie mießka.

Tego czáſu gdy táki Ceſarz krolował/ Turcy przez brany Káſpiie/ to ieſt przez ćiáſne ſkáły nád morzem Caſpium, wypádli/ y do Armeniey wtárgnęli/ y drugi raz roku przyßłego toż vczynili. Zimá bárzo mocna y wielka byłá/ iż morze Pontus ná ſto mil iáko kámień ták twárdo zámárzło/ trzydźieśći łokiet był w głąb lod/ á śnieg ná nim wielki. Toż y ná inych mieyſcách było. Zá czym láto było ſuche wielce/ ták iż źrodłá wyſychály.

7. Theophan.

Turcy do Armeniey.

Zima wielka.

Ceſarz ßedł z cnoty w cnotę/ chćiał Neſtoriáńſkie bluźnierſtwo wznowić/ mowiąc: iż przeczyſta mátká CHRISTVSOWA mátką á nie Bożą zwáć ſie ma. O czym gdy ſie rádźił ſwego Pátryárchy Conſtántiná: rzekł mu áby tego nic czynił/ gdyż ſie lud wßytek Neſtoriußem brzydźi. A on rzekł: Tylom ſie chćiał náuczyć.] Zkąd ſie pokázuie/ iácy to byli obrázoborcy y oycowie ich/ ktorzy nic o Boſtwie Chryſtuſowym nie trzymáli.

8. Theophan.

Neſtorian Ceſarz.

Rok Páński 764. Páwłá 8. Conſt: Copronimá 24.

FRánkowie v Papieżá Páwłá vprośili kośći ś. Gorgoniußá/ Náborá/ y Názáriußá.

1. Sigebertus in Chronico.

Rok P. 765. Páwłá 9. Conſt: Copr: 25.

STephan ś. ná onym wyſpie w Prokoneſu/ wielkie cudá czynił. ślepęgo zleczył/ czártá z młodźieńcá ſyná iedney niewiáſty z Cyzyku wygnał/ niewiáſtę od płynienia krwie wybáwił. y żołnierzá iednego z wielkiey niemocy vleczył. Bo ſkoro mu dał cáłowáć obraz P. IEZV CHRISTVSA/ y drugi mátki iego przeczyſtey/ záraz ozdrowiał. Ten żołnierz w Cárogrodźie przed towárzyßmi on cud y ſwoie vleczenie od mnichá Stephaná rozſławiał. y odnieśiony był do Ceſárzá iż ſie obrázom pokłonił. y przyzwány do niego/ powiedźiał mu iáko było. A Ceſarz z gniewem do niego rzekł: Izali ſie y ty báłwanom kłániaß? á on ſie przelekßy odpowiedźiał/ nie kłániam/ ale ſie iemi brzydzę. Zá co Ceſarz Setnikiem go vczynił. Lecz gdy z pálacu ßedł/ á ná koniá wśiádał/ koń go zrzućił y nogámi zábił. y ták pomſtę wźiął zá niewdźięczność ſwoię. Tákiemi cudámi ś. Stephaná/ Ceſarz záiątrzony/ widząc iż iego błędy onymi ſie dźiwnemi á Boſkiemi dźielmi potępiáły/ y moc ſie náuki o obráziech prawdźiwey ſtawiłá y ßerzyłá: vmyślił Stephaná zábić. y poſtawßy/ przywieść go do Cárogrodu kazał/ y do wieże ktorą Fiálą zwano wrzućić y związáć.

1. Cudá S. Stephana.

Zolnierz cudo rozſławił o obráziech.

Pomſtá nád niewdźięcznym.

S. Stephan do Cárogrodu przywiedźiony.

Po kilu dni Ceſarz dwu z ſobą tylo przednich pánow wźiąwßy do Heliáku ktory Pharus zowią/ przywieść go kazał. A gdy go prowádzono przez vlice/ vprośił ſobie v kogoś großyk ieden y w kápice ćicho wrzućił. á vyźrzawßy go

2. Rozmowá iego z Ceſarzem.

Ceſarz záwołał: Tenże ſie to ze mnie y pánowánia mego náśmiewáć ma y mnie lżyć? Milczał Stephan/ áż gdy mu łáiáć poczał á mowić kazał/ rzekł pokornie: Możeß mnie Ceſárzu záraz zábić/ ále ieſli zemna mowić chceß/

Dyſputácya z Ceſarzem.

złożywßy gniew/ pytay mie á ſłuchay. y wdał ſie z nim w diſputácya o obráziech/ wywodzac iáko ich piſmo zákázuie/ á iáko niepodobno Bogá y iego nieobieta náture málowáć. On madrze mu wywodził/ iż obrázy nie ſa kálwanámi/ áni my ſie fárbie y drzewom kłániamy. A nie máluiem Boſkiey ná-

Boſkiey nátury nie maluia tylo co ludzie widzieli.

tury/ ále tylo co ludzie widzieli/ y czego ſie iáko Jan ś. mowi/ dotykáli/ to ieſt człowieczeńſtwo Páná náßego. ꝛc. A nákoniec wyiawßy on großyk/ ſpytał cziy to obraz? á ieſli karza tego kto im wzgárdzi y kto go vdepce? Rzekli co

Obraz Ceſárſki ná groſzu.

ſtali: y bárzo tákiego karza. A on odpowie: Jákieście karánie záſłużyli/ ktorzyście obrázy CHRISTVSOWE podeptáli/ y palili/ y rozmáicie zelżyli? y zátym groß on z kápice wyiawßy/ deptáć po nim poczał. O co ſie oni gniewáiac/ zrzućić go z gory chćieli. A Ceſarz łáſkáwość pokryta pokázuiac/ bronił im tego. y poſłał go związánego do ratußney wieże/ iáko tego co obrázu Ceſárſkiego nie vczćił/ w ktora wchodzac ś. rzekł: Tu odpoczynienie mo-

W wieży dwie lećie.

ie/ prorokuiac o ſwey śmierći w oney wieży/ w ktorey dwie lećie leżac/ potym wywleczony z niey/ zábity ieſt. Wiele inych pánow y żołnierzow tego ro-

3\. Theophan. *Męczennicy o obrazy.*

ku o obrázy ten okrutnik pomęczył/ gdy przyśiege od wßytkich poddánych ſwoich wyćiagał/ áby żaden obrázow nie czćił. te przyśiege napierwey ná kázálnicy vczynił Conſtántinus wtracony Pátryárchá/ w reku drzewo krzyżá ś. trzymáiac/ mowił: Nie ieſtem z tych ktorzy obrázy cześa/ ábo ſie im kłániáia.

Rok P. 766. Páwłá 10. Conſt: Copr: 26.

1\. Theoph.

Kopronimus wiele pánow wielkich w Cárogrodźie pomordował/ drugie tylo dla tego iż vrodziwi byli y mocni/ y od ludzi

Pátryarcha pochlebnik złożony.

chwaleni. y Pátryárche Conſtántyná/ onego pochlebniká ſwego/ do Hiberiey ná wygnánie zágnał. Ważył ſie y grob ś. Eu-

O kośćiach S. Euphemiey:

phemiey w Kálcedonie táiemnie woiowáć/ y kośći iey z ktorych zdrowie ludzkie płynęło/ odmieniáć/ fałßowáć y topić. O czym czytay w obrotku przy żywoćie ś. Euphemiey/ to co tu náß piſarz kłádźie y Metaphraſtes

18\. Septembris.

11\. Iunij. Ná mieyſce onego Conſtántyná poſtáwił Ceſarz ná ſtolicy Cá-

2\. *Nicetas Patryarcha ze Skláwow.*

rogrodzkiey Nicete Ewnuchá/ rodzáiu ze Skláwow/ y przydáie te słowá Theophanes: Wypiſáć ſie nie moga y wymowić złośći y zbrodnie Ceſárzá

Złośći niezliczone Ceſarza.

tego/ ktore y ſam czynił/ y drugim czynić roſkázował. y mowić ſie z Janem ś. muśi/ y świátby tych kśiag nie ogárnał/ by ſie wßytko wypiſowáć miáło.

3\. Ex eius actis.

Wracamy ſie do więźniá ś. Stephaná: Gdy do oney ćiemnice ratußney w Cárogrodźie wßedł/ nálazł tám trzy ſtá czterdźieśći y dwu mnichow o

Więźniow mnichow 342.

obrázy poſádzone/ iedni nozdrze/ drudzy vßy poûrzynáne mieli/ drugim oczy wyłupiono/ drugim rece poućinano/ drugie poránione nálazł/ drugie ná brwiách ktore ſmoła mázáli/ popalone. y żáłował że też on ktorego członku

W więźieniu klaſztory.

dla CHRISTVSA nie vtráćił. Oni wßyſcy mnißy zá oycá go y miſtrzá wźieli/ y pod iego náuka y rzadem iáko w klaßtorze/ vſtáwy ſwoie chowáiac/ mießkáli. Zoná iednego przełożonego ktorzy więźniow onych ſtrzegli/ táiemnie weßłá do ś. Stephaná/ y vpadáiac do nog iego proſiłá/ áby od niey żywność brał y potrzeby. A on niechćiał/ mowiac: nigdym z tymi nie iadł áni pił/ y od nich nigdym nic nie brał/ ktorzy ſa obrázom świetym nieprzyia-

Niewiaſta pobożna żywi S. Stephaná.

ćielmi. A oná bieżawßy do komory/ przyniosłá mu dwá obrázy/ ieden przeczyſtey Márki/ á drugi świetych Piotrá y Páwłá/ mowiac: Nie powiádayże ná mie. Ja pomnie náuke ś. Germaná/ y obrázy świetych czcze. A on dopiero od niey brał ná tydźień ßeść vnciy chlebá/ á trzy kubki wody. Bo więcey nie iadał. y ták go przez iedennaśćie mieśiecy karmiłá.

Oni mniszy społwieźniowie/ wiele okrućieństw ktore Cesárscy vrzednicy 4.
nád wiernymi o obrázy czynili/ spolnie sobie płácząc s. Stephanowi powiá-
dáli. O Páwle mnichu Antonius z Krety powiedział: Gdy go stárostá w *Paweł mnich męczennik.*
Cyprze Lárdotirus poimał/ położył mu obraz męki Páńskiey ná źiemi/ á ná
drugiey stronie kátownią vkazał/ mowiąc: ábo ten obraz przydepc/ ábo ná *Deptać po obrazie Chrystusowym wielki grzech.*
tey kátownicy w wielkiey męce vmrzesz. On padł przed obrázem y cáłował
go. y srodze śćiskány miedzy deskámi y ogniem palony zámordowány iest. etc.
Powiádáli y drudzy tego wiele. A s. Stephan wszytkich ćieszył y do ćierpli-
wośći y náśládowánia świetych męczenników vpominał.

Abdállá wodz Sáráccnow ná wschodnych kráiách tego roku vmárł. *Theophan.*
Był prześládownik Chrześćian/ y krzyże z kośćiołow zdzieráć kazał/ y w no-
cy śpiewánia y náuki zákázował.

W Gálliey był Synod we wśi Gentyliáku/ ná ktorym náukę o obráziech 5.
kośćielną zmocniono/ y o Troycey/ to iest o pochodzeniu Duchá s. y od Syná *O pochodzeniu Ducha S. rozmowy.*
mowiono. Tá mowá o obráziech y Troycey s. ztąd przyszłá: iż Constánti-
nus wielkie vpominki/ y vczone zacne posły do Pipiná wypráwił. Ci posło- *Ado Viennensis.*
wie pewnie bronili Cesárskiego bluźnierstwá ná obrázy/ y muśieli to zádá-
wáć Láćinnikom/ iż do Symbolum przyłożyli/ *y od Syná.* Od tego tedy *Przygana pierwsza Laćinnikom.*
niezbożniká Cesárzá tá napierwey przygáná niesłuszna wyszłá/ iákoby źle to
było wyznánie/ iż od Syná Duch s. pochodzi.

Rok P. 767. vacat. Const: Copro: 27.

PAwel Papież dla gorącá wielkiego letniego przemieszkiwał v 1.
s. Páwłá/ y tám záchorzawszy duchá P. Bogu oddał. Jeszcze *Anastasius in Stephano 4.*
był nie skonał: gdy Toto kśiążę miástá Nepesiniey zá rádą y *Pawła Papieża śmierć.*
wolą królá Longobárdow Desideriuszá/ ludźie zbroyne zebrá-
wszy/ do Rzymu braną s. Páwcráciuszá wtárgnął/ chcąc brátá *Toto w Rzymie mieszá.*
swego Constántiná láiká ná Papiestwo wsádźić. y przymuśił Grzegorzá
ábo Georgiuszá/ oboie imię położono/ Biskupá Preneftyńskiego/ choć się
vpádáiąc przed nim wypraszał/ iż Constántiná w Láteranie klerykiem po- *Constantyn Papież wtracony mocą.*
święćił/ y nazáwtrz podoyakonem y dyákonem. A po sześćiu dni ćiż zbroyni
prowádźili go do s. Piotrá/ y tám go ná Papiestwo tenże Grzegorz z dru-
gimi dwiemá Biskupy Euphásiuszem Albáneńskim y Citomalem Portueń-
skim/ poświećił. y ták mocą oną przećiw Kanonom Constántinus ná Pa-
piestwie iáko fałszywy Papież śiedźiał rok y mieśiąc. On Georgius Prene-
styńsk ktory Papieżá fałszywego poświecał/ prędko w wielką niemoc/ w kto-
rey mu ręká vschłá iż iey do vst donieść nie mogł/ vpadł y vmárł. karániem
onym P. Bog pokazał/ iż ráczey zdrowie swoie położyć miał/ niżli się po-
stráchem do tákiego poświecenia przywodźić dopuszczał.

Wracamy się do onego więźniá s. Stephaná w Cárogrodźie. oznaymił 2.
mu P. Bog dokonánie iego przed dni czterdźieśći. y przyzwawszy oncy dobro- *S. Stephan wie o swey śmierći.*
dźieyki swey/ ktora go w wieży oney żywiłá/ rzekł: płáćići CHRISTVS bę-
dźie coś dla mnie czyniłá. proszę iuż mi więcey nie przynoś chlebá tego y wo- *Surowość życia przed śmierćią.*
dy. Bo przez dni czterdźieśći z sobą chcę się zámknąć. A gdy widźiał iż się
o to zásmućiłá oná dobra niewiástá/ powiedźiał iáwnie: koniec żywotá me-
go przyszedł/ mniskiego mego żyćia surowośći/ chcę teraz przyczynić. y ták o-
ne dni w nocy y we dnie z towárzyszmi ná chwale Boskiey trawił/ náucząiąc *Wieżá kośćiołem.*
ie y vpomináiąc. y byłá oná wieżá iáko kośćioł. Przychodźili niektorzy z miá-
stá táiemnie pokryći złemi sukniámi/ y bráli od niego błogosłáwieństwo.

A gdy dźień trzydźiesty y osmy przyszedł: iesżcze oney swoiey vczennice 3.
przyzwał/ y mowił iey: Wypełniłás roskazánie páná swego/ coś iego wzgár-

dzonym czyniłá/iemuś czyniłá/ y od niego weźmieß zapłáte. y dał iey obrázy ktore byłá do niego dáłá/mowiąc: Weźmi ten drogi ſkarb/ niechći y ná tym świećie obrona będźie od złe°/y ná onym twoiey wiáry práwowierney świádectwem. y gorzko weſtchnawßy/záwołał: Jutro ná inßy świát/ do inego Cesárzá poydę.
4. W tym ktoś Cesárzowi powiedźiał/iż Stephan z domu ſadowego vczynił klaßtor/y tám cáłą noc z inemi Psálmy śpiewa/ y ſąśiedźi niektorzy tám do niego chodzą. Ná co bárzo rozgniewány posłał kátá/ áby wywiodßy Stephaná/ná pewnym go mieyscu zábił. A gdy go kát związánego prowádźił/ Cesarz ſie rozmyślił mowiąc: dźień to żony mey y weſele iey/ niechce go krwią mázáć/ á też niechce áby ſie z męczeńſtwá chlubił. y kazał go názad do wieże odesłáć. A dwu bráćia z dworu ſwego vrodźiwe y mocne do wieże posłał/rozkázuiąc im/ieśli go námowić do wzgárdy obrázow nie mogą/áby go rękomá y kolánmi tłukąc vmorzyli. Oni przyßedßy/ boiáźnią ſie Bozką vięli/ y błogosłáwieńſtwá iego prośili: á wroćiwßy ſie do Cesárzá powiedźieli/ iż go zá vmárłego odeßli.

Zabić go Cesarz kazał.

Dwa bráćia miłośierni.

5. W nocy czárći sámi oznaymili Cesárzowi/ iż ſie Stephanowi nic nie ſtáło. y wſtawßy/ná ieden pálacu ſwego przyśionek wyßedł/ y wołáć y iáko lew ryczeć począł: O iáko mną gárdzą/ o iáko nie mam ktoby mi wiernie pomoc czynił. Co ia zá ſpráwę mam z temi wspominánia niegodnemi (ták mnichy zwał) ludźmi: y gdy go pytáli ći/ ktorych był ná bieśiádę tego dniá wezwał: co ſie dźieie: powiedźiał: Stephan Auxencianus Cesárzem ieſt/nie ia. y domyśliwßy ſie czego chćiał/ lud iny poburzyli/ y wpadßy w dom ſadowy/ wydáć ſobie Stephaná kazáli/ y związánego bili iáko kto mogł/ y włoczyli po mieśćie y vlicách/y ná kámieniách go rozbijáiąc morzyli. A ieden mu głowę przebił/ ták iż mozg wyćiekł/ y ták duchá P. Bogu oddał. á on ktory głowę rośćiał/ záraz od czártá nieodwłocznie vmorzony był. Lud go przed ſie włoczył/ áż z ćiáłá iego wnętrzności wypádáły. Porzucone ná mieyscu/ gdźie Pogány chowano/ćiáło/ dobrzy niektorzy zebráli. Vćierpiał roku tego/lat máiąc pięćdźieśiąt y trzy/25. dniá Listopádá. Modlitwie ſie iego przeświętey zálecamy.

Czarći z Cesarzem.

Włoczony po vlicach y zabity.

6. Onego Pátryárchę Cárogrodzkiego Konſtántyná/ktorego był ten Cesarz ná wyſep Principe názwány/ ná wygnánie potępił/ tego roku ſtámtąd go przyprowádźić kazał do Cárogrodu/ áby go ſkarał: o to/ iż tám ná tym wyſpie/táiemnice iego wydawał. ktora tá byłá/iż naświetßa Pánná nie ma być zwána Bogárodźicą. iż nie wierzył áby Chryſtus był Bogiem/ iáko ſie też to wyżßey wspomniáło. A ſkarał go ták. Czytano nań kártę/ y wyklináć go Nicećie Pátryárße kazał. potym go ná rynku przed wßytkimi ludźmi posádzonego/ wßyscy w gębę bili. A gdy mu włosy y brodę y brwi ogolili/ w krotkiey koßuli bez rękawow ná osłá go wsádzono/y trzymáć mu iego ogon kazano/ y ták go przez Dippium wodźił ſynowiec iego/ bez nosá. A lud nań wołał łáiąc mu. y zrzućiwßy go z osłá/ plwáli nań/ y deptáli po ßyi iego.

Theophan.

Constantinus Patryarcha fałßywy takze zabity.

7. A gdy tego długo było: posłał Cesarz pány do niego pytáiąc go/co trzyma o wierze Cesárſkiey y Concilium ktore vczynił: A on mogąc iednym słowem męczeńſtwo ſobie y odpußczenie grzechow záraz ziednáć/ ſpodźiewáiąc ſie łáſki Cesárſkiey/ rzekł: Dobrze wierzy/ y dobrze vczynił Concilium. A pánowie rzekli: tośmy ſłyßeć z vſt twoich plugáwych chćieli/ iuż poydźieß do ćiemnośći. A dáli go tám gdźie beſtye zámykáią/ y tám śćięty ieſt. Głowá iego trzy dni záwießona iáwnie wiśiáłá/ á ćiáło po rynkách włoczono y ná ſprosne mieysce wrzucono. O okrućieńſtwo okrutne! y Kátholikom sámym choć nád nieprzyiaćielem żáłosne. Był kmotrem Cesárſkim/ bo mu dwu ſynow z trzećiey żony chrzćił.
8. Wylicza Theophanes wielkie okrućieńſtwá ná Kátholiki tego Cesárzá/ iáko ich wiele męczył/ zábijał/ á mnichow zwła-

Wyznanie iego ſromotne przed śmiercią.

In Annalibus.

chow zwłaszczá / y tych ktorzy nabożeństwá pilnowáli / ábo śie w nocy modlili / ábo mowili: Bogárodźico wspomoż mie. Nád Neroná gorszy był / ktory ták często mátkę swoie / kośćioł ś. w ktorym chrzest wźiął / zábijał. Pisze Theosteriskus tegoż wieku pisarz / iż chcąc naświętszą mátkę zelżyć / bursę z pieniądzmi vkázował y pytał: á zá co stoi ten mieszek? odpowiádáli pochlebcy: zá tyle ile w nim iest. A zás wysypawszy złoto pytał: á teraz zá co stoi? odpowiedáli: Zá nic. A on mowił bluźniąc: Ták y Boża mátká / gdy CHRISTVSA w sobie miáłá czći wielkiey godna byłá. ále gdy go porodźiłá / nie byłá od inych niewiast rożna. O zły iezyku y głupi bluźniercze / izali vrodźiwszy / mátka być ktora przestáie? | Okrućieństwo tego Copronima. Iako lżył mátkę Bożą.

Rok Páński 768. Stephaná IIII. 1.

Constántiná Copronimá 28.

Rzymiánie niektorzy zwłaszczá Chryztoph Senator y rotmistrz z synem swoim Sergiuszem / miłośćią ku Bogu wzruszeni / áby z stolice Piotrá ś. wyrzucony był ten ktory ią nád práwo y mocą sámą ośiadł / y prawdźiwym Papieżem nie był; zmowiwszy śię z kśiążęćiem Spoletáńskim y z Longobárdy / onego Konstántiná wygnał. y skupiwszy kápłany Rzymskie y wszytkę kśiężą / y vczćiwe wszytki / y lud Rzymski / spolnie y zgodnie wybráli Stephaná czwartego / kápłaná tytułu ś. Cecyliey / y porządnie wedle Kanonow y zwyczáiu / ná świętey stolicy posádźili. Był z Sycyliey rodem / wszytkim Papieżom miły / y ná ich postudze záwzdy przebywáiący / vczony w piśmie y w kośćielnym podániu świádomy / y w chowániu y wypełniániu státeczny. Trwáły iescze w Rzymie one niepokoie / bo niektorzy Bogá śie nie boiący zwodźili rozmáite woyny y spory / w ktorych onego Konstántyná fałszywego Papieżá do klasztoru Cellas nouas ná pokutę dánego / oślepili / oczy mu łupiąc / y ták go ná vlicy odbiegáiąc.] To P. Bog przepuśćił ná te / ktorzy będąc świeckiemi ná Papiestwo śie wdźieráli / y z żołnierzmi ná nie wstępowáli: áby śie drudzy tym przykłádem przestrászyli. | 1. Anastasius Bibliot. Constantyn fałszywy Papież wygnany. 2. Constantinus oślepiony.

Roku tego z ćiáłá wyszedł Pipinus przesławny krol Fránkow szostego dniá Sierpniá / ktory y woiennym szczęśćiem od P. Bogá / y nabożeństwem ku P. Bogu y kośćiołom iego / á nawięcey wielką przyiáźnią / pomocą y nádániem kośćiołá Rzymskiego nieśmiertelney sobie sławy nábył / á v P. Bogá odpłáty. krolował od koronowánia Papieżá Stephaná lat czternaśćie / mieśięcy cztery. Przed śmierćią miał swoie przypráwy nabożne / grob ś. Marćiná y ś. Dionyzyuszá / gdźie y dokonał náwiedzáiąc: Zostáwił dwu synow / Károlá ktorego wielkim zwano y Károlomaná. Károlus w Nowiomie / á Károlomanus w Swesyonie koronowány był. | 3. Annal: Franc. Pipina śmierć. Marian: in Chron.

W Cárogrodźie Koprzonimus żonę swoię trzećią Eudoxią / y dwu synow z niey Chryztophorá y Nicephorá koronował / y Cesárzmi przez Nicetę Pátryárchę vczynił.] Głupi śie mogli ná tákim szczęśćiu iego wzgorszyć. mędrszy końcá wedle pismá czekáli / iáki tákiego złego człowieká niezbożność y okrućieństwo wźiąć miáło. | 4. Theophanes. Syny koronuie Copronim.

Rok Páński 769. Stephaná IIII. 2. Constántiná Copronimá 29.

Stephan Papież vczynił w Rzymie Synod / do ktorego dwunaśćie vczonych Biskupow z Gálliey przyzwał. Ná nim przyzwány był on Constántinus choć ślepy / ktory grzech swoy wyznawał / y potępiony iest / iáko naiezdzcá stolice ś. y práwo postáwione iest / áby nigdy z láikow Papież wybierány nie był / iedno z dyákonow y kápłanow. | 1. Anastasius. Synod w Rzymie na Constantyná. Z laikow nie bráć na Papiestwo.

y kápłanow. Spráwy wßytki onego Conſtántiná y ſtánowienia y piſmá wyrzucone y popalone ſą. A Biſkupi y kápłani y dyákoni ktore świećił Papieſkim nowym błogoſłáwienſtwem/ nie nowym świeceniem/ potwierdzeni ſą.

2. *Synod Carogrodzki fałßywy, potępiony.* Ná tymże Synodźie zgániony ieſt y wyklęty Synod Cárogrodzki przećiw czći obrázow ś. y vkazał ſie tám liſt trzech Pátryárchow/ Theodorá Ierozolimſkiego/ Koźmy Alexándriyſkiego/ y Theodorá Antyocheńſkiego/ piſány do Páwłá Papieżá/ w ktorym o náuce około obrázow z kośćiołem Rzymſkim zgodną náukę trzymáią y opowiedáią/ á Cárogrodzki fałßywy Synod przećiw obrázom vczyniony gánią. Piſał też liſt ſwoy Papież vpomináiąc Ceſárzá/ áby błąd około obrázow potępiony porzućił.

Kardynali Biſkupy tu ſię mianuią. Ná tym Synodźie pierwßa wzmiánká ieſt o ſiedmi Kárdynałach Biſkupách/ ktorzy bliſkie máiąc Biſkupſtwá przy Papieżu być mieli/ y onego ták rádą wſpieráli/ iáko zawiáſy drzwi wſpieráią.

Rok Páńſki 770. Stephaná IIII. 3.

Conſtántiná Copronimá 30.

1. *Papież Karoluſowi odradza małżeńſtwo v Longobardow.* Gdy ſie dowiedźiał Papież Stephan/ iż Károlus krol Fránkow corkę Deſideriußá krolá Longobárdow/ Bertę zá żonę zmowił: wypráwił do niego y do brátá iego Károlemana poſły/ y liſt mocny nápiſał do nich/ odradzáiąc y pod klątwą zákazuiąc/ áby ſię z Longobárdámi nie mießáli/ gdyż iuż z inemi z narodu ſwego z woley oycowſkiey porządne małżeńſtwo bráli/ á tákim narodem złym/ y ktory kośćiołowi Rzymſkiemu ieſt nieprzyiaćielem/ á wiáry nigdy nie dotrzymawa/ ráczey ſie brzydźili. y to przekłáda/ iż ſię miedzy nimi trędowáći rodzą. *Zony bráć z obcych narodow ßkoda.* y to przekłáda/ iż żony bráć z obcych narodow/ wielka ieſt kroleſtwom ßkodá y niebeſpieczność.

2. *Capitul: Franc: lib: 6. cap: 285. & 286.* *Proßą aby Biſkupi na woynę z nimi nie ieżdzili.* Synod był Biſkupow Fránciey ábo Gálliey w mieśćie Wormáciey/ przy Károlu wielkim. Ná ktorym lud wßytek z pány świeckimi pokornie krolá Károlá prośi: Naprzod áby Biſkupi ná woyny z nimi nie ieżdźili/ ále domá zá nie Páná Bogá prośili/ y Mße y Litánie czynili y iáłmużny vbogim rozdawáli. Bo/ práwi/ rychley ták ná woynie wygramy. Bo gdy známi iádą nie wßyſcy do bitwy idźiem/ gdy ná ich ſtrażey muśi ich wiele zoſtáwáć. A gdy ich nie będźie/ wßyſcy do potrzeby poydźiem. Dwá ábo trzey tylo vczeni y dobrego żywotá Biſkupi niech známi ná woynę iádą/ áby błogoſłáwieńſtwo dawáli y rozgrzeßáli. *Aby nikt kośćielnych imion nie ßarpał.* Proßą też áby imion kośćielnych nikt nie ßárpał/ áni wydźierał/ áni v krolá vpraßał. Bo to ieſt świętokradztwo. *Zapiſowanie przed ołtarzem takie.* Bo te imioná gdy kto kośćiołowi dáie/ zapis przed ołtarzem w ręku trzymáiąc ták mowi: Ofiáruię Bogu y oddawám to co ná tey kártce piſano ieſt/ ná odpuſzczenie grzechow moich y oycá mego y ſynow moich/ áby z tego kápłani P. Bogu ſłużyli/ y ofiáry y Mße czynili/ modlitwy odpráwowáli/ y świecámi kośćioł opátrowáli/ y vbogie y kleryki żywili/ y inne potrzeby kośćielne odpráwowáli. ktoby to bráć y kośćiołowi odeymowáć chćiał/ ná ſądźie Bożym będźie odpowiádał/ y świętokradzcá ieſt táki. Wßyſcy ręke ná to dáiem iż tego czynić nie będźiem/ y drugim nie dopuśćim/ áni przyzwolim/ y żadnego z tákimi towárzyſtwá mieć nie będźiem. Krol im to wßytko przywileymi ſwemi ná więtßym Synodźie vtwierdźić hoynie obiecał.

3. *Aurelius w Hiſpaniey zły krol.* *Tudenſis.* *Panny za pobor.* W Hiſpániey źle rzeczy ßły. Aurelius/ Froilá krolá ſynowcá ábo brátá ſwego zábił/ y ſam kroleſtwo Gálleciey opánował/ y z wielką ie ſromotą Chrześćiáńſką ſpráwował. Bo Maurom ktorzy Hiſpánią w mocy mieli/ pokoy z nimi czyniąc/ dáwáć pewną liczbę pánienek Chrześćiáńſkich zá dań y pobor obiecał. Tenże dopuśćił/ áby ßláchetne pánie Chrześćiáńſkie ßły w

małżeńſtwo Sáráceenow. krolował w ten czás nád Sáráceny Alderhanus naſzczeſliwſzy z inych.

Láchánodráko ſtároſtá Ceſárzá Kopronimá / pánu ſwemu kwoli / do Ephezu zebrał okoliczne mnichy y mniſzki / y w pole ie wyprowádził / y rzekł: Kto Ceſárzá y mnie poſłuſznym być chce / oblecz ſie w białą ſuknią / á tey godźiny żonę záraz poymi. Kto nie bedźie chćiał / oczy mu wyłupią y do Cypru go ná wygnánie poślą. y záraz wykonywał on ſwoy wyrok. wiele męczenników zoſtáło / wiele ſie boiáźnią wwiodło / ktorym táſke czynił ten okrutnik. y ták ná wſchodnych kráiách ledwie ktory mnich zoſtał. Drudzy ſie y pod źiemią kryli. 4. Theoph: hoc anno. *Srogi mandat ná mnichy áby żony bráli.*

Rok P. 771. Steph: IIII. 4. Copr: 31.

Tenże ſtároſtá Láchánodráko / y Leo piſarz / y Leo ktory był mnichem / klaſztory mniſkie przedawáli / y naczynia kośćielne y imioná / pieniądze zá nie do Ceſárzá oddáiąc / á kśięgi y żywoty Oycow śś. y reliquie palili. A mnichy ktore ieſzcze náleźli / bili y zábiiáli / oczy im łupili / brody palili / y głowy / ſmołą ie y oleiem mázac. Zá co onemu Láchánodrákonowi Ceſarz dźiękował / mowiąc: Nálazłem mężá wedle ſercá mego. 1. Theoph: hoc anno. *Klaſztory przedaią. Kśięgi y reliquie palą.*

Ná zachodnych kráiách / Károlus krol Fránkow tego roku żonę ſwoię Bertę / corkę Deſideriuſzá / do Włoch do oycá odeſłał / y z nią ſie rozwiodł / nietylo zá roſkazániem y klątwą pogrożeniem Papieżá Stephaná: ále zá iákąś táiemną przyczyną / dla ktorey to mogł bez grzechu vczynić. Aczkolwiek drudzy o to pánu temu przygániáli / o ktorym iż pobożny był / ináczey ſie rozumieć nie godźi / iedno iż to wedle praw kośćielnych zá roſkazániem Papieſkim bez obrázy ſumnienia vczynił. Ná mieyſce Berty wźiął Hildegárdę Swewow / przezacnego domu pánnę. Annal: Franc. Aimon lib: 4. cap: 68. 69. *Zonę Károlus odeſłał.*

Tego też roku náleźione ieſt ćiáło ś. Hubertá Biſkupá Láodieńſkiego / ktore Károlomanus widząc iáko cáłe było / y wonię dźiwnę z śiebie dawáło / wielce vczćił / przenoſzeniem y podnieśienim bogátym y ſławnym / y nádániem ná onym mieyſcu ſłużby Bożey. Ceſarz Kopronim kośći ś. palił y łżył / á ten krol zachodny ták ie czćił / ná nagrodę oney zelżywośći P. Bog to ſpráwował. Po tey poſłudze świętego / Károlomanus żywotá tego dokonał / trzy látá ná kroleſtwie będąc. Po nim wſzytko kroleſtwo ná iednego Károluſá brátá iego ktorego wielkim zwano / ſpádło. A nim druga część kroleſtwá obiął / o Synod ſie áby był złożony / poſtárał. ktory gdy ſie we wśi Korboniáku z Biſkupow / z Opátow / z Kśiążąt / y Komeſow zebrał: ná nim bráterſkie pány Károlus z ludzkośćią do śiebie przyimował. 2. Apud Surium 3. Nouembris. Annal: Franc: Pythei. Aimonius lib: 4. cap: 68. *Karolomanus vmarł. Sam Karolus krolował.*

Rok Páński 772. Hádriná 1. Conſt: Copronimá 32.

Stephan czwarty Papież / świát ten pożegnał. Siedźiał lat trzy / y pięć mieśięcy. Ná iego mieyſce z wielką zgodą wſzytkich ośmego dniá / to ieſt dźiewiątego Lutego / wybrány ieſt Hádrianus dyákon Kárdynał / człowiek prześwietnego Rzymian ſtárych rodu / od młodośći w nabożeńſtwie y dobrych vczynkách wychowány / vczony / y káznodźieiá ſzcześliwy / vbogich wielki miłośnik / á mocny wiáry ś. y kośćiołá y R. P. obrońcá. Skoro ná Papieſtwo wſtąpił Hádrian / krol Longobárdow Deſiderius / zacne poſły do niego wypráwił / Theodoriká kśiążę Spoletu y inne / ktorzy prośili áby z krolem ich w pokoiu y przyiáźni zoſtawał / y przymierze vczynił. Powiedźiał Papież: Miałem ſpráwę od przodká mego Stephaná / iż wiáry krol wáſz nie dochowywa / y kłamſtwem ſie máże. 1. Anaſtaſius in Hádriano. *Smierć Stephaná Papieżá. Hádrianus náſtąpił.* 2. *Deſideriuſzá Longobárdá zdrády*

ſie máże. Obiecował wrócić kośćielne ktore pobrał imioná / á tego nie zyśćił: iákoż ia z tákim przymierze mieć mogę? A oni mowili: Czego dla Stephaná nie vczynił/dla ćiebie wßytko vczyni. y wypráwił ſwoie poſły Papie[ż] do Deſideriußá/ktorzy ledwie v Peruzu byli/gdy zá nimi poſłał/dáiac zn[áć] iż Deſiderius odiął Fáwewcia y kśieſtwo Ferárſkie/ y od Káwenny Ko[illegible]chium. Nie było dwu mieśiecy iáko Hádrianus Papieżem zoſtał/gdy kośćiołowi táka zdrádę pokazał. y czynił wielkie ßkody Káwenniánom / puſtoſząc okoliczne imioná y folwárki ich.

3. Anaſtaſius.

Poſłał do niego Papież poſły ſwe/ Stephaná Sacellarium y Páwłá Cubicularium Rzymiány pierwße/ y piſał liſt pytáiac/ czemu ſię ták z nim obßedł: poſły o pokoy poſłał / á w tym czáśie wßytek niepokoy vczynił? y prośił áby miáſtá pobráne wroćił. On wſkazał/iż to záraz vczynię/iedno proßę áby ſię Papież zemną widźiał y vſtnie rozmowił.

Rozmowy Papieſkiey prośi Deſiderius.

W ten czás do Deſideriußá żoná Károlomaná/ krolá Fráncuſkiego zmárłego/ y z ſynmi z Fráncicy vćiekłá. y myślił Deſiderius / áby one ſyny ná kroleſtwo Fránkow wprowádźił/ á Papieżá v śiebie mieć mogł / żeby one ſyny ná kroleſtwo Fráncuſkie koronował / y do tego go námowić mogł. Zá czymby był w wieczną nieprzyiażń do Károlusá / Papieżá wprowádźił. od ktorego gdyby opußczony był/ on mogł łácno Rzym y Włoſką ziemię ſobie podbić. Ale nie tráfił ná proſtaká. Poznał zdrády iego Papież/ á ſkłonić ſię do rozmowy z nim nie dał.

Chytrość iego.

Zoná Károlomaná y z ſyny vćiekłá.

4. Anaſtaſius Bibliot.

Paulus Papieſki zdraycá.

Było w Rzymie miedzy Rzymiány tákie roſtárgnienie / iż iedni ſprzyiáli Longobárdom/á drudzy Fránkom. Paulus Cubicularius był poſłem Papieſkim do Deſideriußá/ iáko ſię wyżßey powiedźiáło. ten ſprzyiał Longobárdom/y o Papieżu obiecował Deſideriußowi/ iżći go / práwi / y zá nogi zwiazánego przywiodę. O czym gdy ſię Papież dowiedźiał / ná wracániu kazał go w Káwennie Arcybiſkupowi Leonowi zátrzymáć. y gdy w Rzymie świádectwá nań przewiedźiono / iż niewinnego ślepego Sergiußá/ przezacnego Rzymiániná zábił: Papież ono piſmo Páwłowi przeczytáć/y do Rzymu go odeſłáć kazał. Lecz Leo Arcybiſkup Káweńſki dał go do vrzedu / y nád wolą Papieſką/ktory go ná wygnánie do Cárogrodu dla zbáwienia duße iego y pokuty poſłáć chćiał/ śćięty ieſt. O co długo on Arcybiſkup od Papieżá wyklęty był.

5. *Deſiderius Longobárdow ná Papieżá powſtał.*

O śmierći Páwłá dowiedźiawßy ſię Deſiderius/záraz z woyſkiem wpadł do Vmbriey/ y miáſtá Papieſkie brał / y łupił / y palił / y ludźie zábiiał/ y do Rzymu ſię chcąc go oblec/ przybliżał. Papież piſał/ prośił / y iednego Opátá nabożnego ze dwudźieſtą mnichow do niego ſłał / ktorzy vpadáiac do nog iego/y pánow iego Longobárdow/prośili áby pokoy záchował / á miáſtá kośćielne wroćił. Ale nic nie pomogło. Poſłał tylo ſwoie poſły do Papieżá/ proßąc áby ſię z nim widźiał. A Papież wſkazał: vczynię to/ iedno niech pierwey miáſtá kośćielne wroći/ináczey nie vczynię/ y oto iuż z wámi śle moie ſługi ná odbieránie tych miaſt. Lecz ze wßytkiego nic nie było. Słał y drugie poſły ſwe/ y mnichy z rozmáitych kláßtorow Papież o pokoy proßąc/ ále nie vprośił. On ſię ießcze przegrażał/ iż mocą wßytką Rzym oblec miał. Papież Rzym iáko mogł opátrował / á do Károlusá wielkiego pilno/ morzem wyſłał/ proßąc áby kośćiołá Bożego od Longobárdow bronić nie omießkał.

Papież prośi o pokoy.

Do Károlusá o obronę poſyła.

6. *Károlus Sáſy zwoiował.*

W ten czás Károlus woynę wiodł z Sáxony / ktore ßcześliwie zwoiował y kośćioł Pogáńſki/Ermenſul názwány/ obálił. y miał w wielkiey ſuchośći/ wodę od Páná Bogá pußczoną / ktorą ſię woyſko iego chłodźiło/ ktora ták długo płynełá/ áż onę báłwochwálnicę obálono. y vczyniwßy z Sáxony pokoy/ wroćił ſię do Fránciey.

Rok P. 773. Hádriana 2. Copro: 33.

JAko się rzekło/ wysłał posły swoie Papież do Károlusá o pomoc prosząc. Wysłał też y Desiderius swoie/ oznáymuiąc iż wszytko wroćił/ co kośćielne było. To vczynił dla tego/ żeby sie nie ták prędko do Włoch Károlus pokwápił. A gdy widźiał/ iż Papieżá do swoiey rozmowy wybáwić nie mogł: z vporu wźiawszy z sobą żonę y dźieći Károlomaná/ puśćił sie do Rzymu/ wskázuiąc do Papieżá/ iż do niego ná rozmowę przybyć chce. Papież rzekł posłom/ áby krol nie przyieżdżał/ ażby spráwiedliwość kośćiołowi vczyniona byłá. Co słysząc Desiderius/ przedśie ćiągnął do Rzymu. A Rzymiánie opátrzyli Rzym y mury y brany. Papież też kośćioł ś. Piotrá ktory przed mury iest/ pilnie zámknąć kazał/ y wszytki ochędostwá do miástá przenieść. y wypráwił do niego trzech Biskupow/ Eustráciuszá Albáńskiego/ Jędrzeiá Prenesteńskiego/ y Theodozyuszá Tyburtyńskiego/ áby go ná wszytkie Boskie táiemnice záklináli/ y klątwy náń wszytkie kládli/ ieśliby śmiał bez dozwolenia y z swemi Longobárdy gránic sie Rzymskich dotknąć. Ná one klątwę przestrászył sie Desiderius/ y z Witerbu sie ze wstydem wroćił.] Táką moc y v złego á niezbożnego oná klątwá miáłá. [1. Anastasius.] [Desiderius do Rzymu dla rozmowy iedzie.] [Desiderius klątwy się przelękł.]

Wysłał krol Károlus posły swoie do Papieżá/ pytáiąc ieśli Desiderius wroćił wszytko/ iáko do niego wskazał. Papież posłom o iego fałszu dał spráwę/ y drugie posły swoie z nimi do Károlusá wypráwił. Oboi posłowie wstąpili do Desideriuszá/ prosząc áby wroćił co pobrał kośćiołowi. Ale on nic vczynić niechćiał. Jeszcze Károlus nim sie z woyskiem swoim do Włoch ruszył/ przez posły prośił Desideriuszá áby wroćił co pobrał/ chcąc mu dárowáć czternaśćie tyśiecy solidow złotá y śrebrá. y to nie pomogło. y wypráwił sie Károlus z woyskiem: á gdy do Klauzy przyszło/ náleźli Fránkowie bárzo mocno gory opátrzone/ iż prześćie było niepodobne. A P. Bog dźiwney dobroći y spráwiedliwy/ zástrászył z niższego woysko wszytko Longobárdow/ iż z gór onych vćiekáli y obozu odbiegáiąc y Klauzy odstąpili. Co widząc Fránkowie gonili ie y bili. O czym vsłyszawszy Desiderius/ w Tyczynie sie z swymi pány ná obronę zámknął. A syn iego Aldegisus/ wźiawszy żonę y dźieći Károlomaná/ y Autchárium Fránká zbiegá/ do Werony ktora byłá nád ine miástá Longobárdow mocnieysza/ záiáchał. [2. Anastasius.] [Károlus kupuie pokoy v Desideriusza Papieżowi.] [Károlus z woyskiem do Włoch.] [Longobárdy Pan Bog zastraszył.]

Spoletáńscy Longobárdowie/ gdy woysko Desideriuszá do Klauzy szło/ oni sie do Papieżá vćiekli/ prosząc áby ie pod obronę y moc ś. Piotrá v swoię przyiał/ obiecuiąc wieczne posłuszeństwo stolicy świętey. A gdy iuż Longobárdowie od Klauzy vćiekli/ dáleko ich więcey przyszło z onego powiátu Spoletáńskiego do Rzymu/ Papieżowi sie poddáiąc y ś. Piotrowi. od wszytkich Papież przyśięgę wźiawszy y po Rzymsku ie ostrzygszy (to był znák przystánia do Rzymian) dał im zá stárszego y kśiążę Gildebrándá/ ktory sie też był Papieżowi poddał/ człowiek dobry y wierny. y ták wszytko Spoletáńskie kśięstwo do ręku Papieskich przyszło. Toż vczynili Longobárdowie/ Firmáni/ Ankonitani/ Fulginates/ gdy sie od Klauzy rozbieżeli/ do Papieżá sie vćiekli y iemu poddáli/ y strzyżenie włosow po Rzymsku przyięli. [3. Longobardowie Papieżowi się podaią.] [Strzyżenie po Rzymsku.] [Spoletáńskie kśięstwo.]

Károlus z woyskiem Pápią ábo Tyczyn obległ/ y tám do niego żoná iego krolowa Hildegárdá y z synámi przyiácháłá. A iż w Weronie o swoich synowcách wiedźiał/ tám sie z częśćią woyská puśćił/ y dobrowolnie wyszli do niego synowie Károlomaná z onym Autchárius zem y iemu sie podáli/ y wroćił sie z nimi do Pápiey/ to iest do Tyczynu/ ktory sie też ták zwał. A rozsyłáiąc częśći woyská/ wiele miast od Longobárdow pobrał. [4. Desiderius obleżony.] [Miástá Karolus bierze. Annal: Franc.]

Gdy Károlus kośćiołá we Włoszech bronił/ Pan Bog iego krolestwá

od Sáxonow obronił. Bo gdy do iego páńſtwá wpádli / cudem Bożym y ogniem z iedne° kośćiołá ktory ſpalić chćieli odſtráſzeni / do domu ſię wroćili.

Rok P. 774. Hádri: 3. Conſt: Copr: 34.

1. *Ná Wielkanoc do Rzymu Karolus.* Karolus ſześć mieśiecy ná obleżeniu Pápiey ſtráwiwſzy: pokwápił ſię ná świeto Wielkonocne do Rzymu do śś. Apoſtołow z Biſkupámi ſwymi y Opátámi y pány przedniey ſzymi. Papież ná trzydźieśći mil wyſłał przećiw iemu pány Rzymſkie z chorągwiámi. A gdy mile był od Rzymu / wſzytkie żołnierze wyſłáć y dźieći z ſzkoł z nimi nioſące pálmy w reku wypráwić kazał / ktorzy śpiewáli / y ná ſzcześćie wołáli. *Krzyże ...cźił Karolus.* Wyſłał y krzyże Exárchow y pánow Rzymſkich. ktore gdy vyzrzał Károlus / z koniá zśiadł y pieſzo z ſwymi pány do ś. Piotrá przyſtepował. Papież go ze wſzytkim duchowieńſtwem v wſchodu pálacu Apoſtolſkiego / to ieſt v kośćiołá czekał. *Stopnie całował* Do ktorego gdy przyſtąpił Károlus / káżdy ſtopień wſtepuiąc do kośćiołá cáłował / y witáiąc ſię z Papieżem rękę iego áż do weſćia w kośćioł trzymał / á wſzyſcy niewymowną zdźieci rádośćią śpiewáli: Błogoſłáwiony ktory idźie w imię Páńſkie. y przyſtąpiwſzy Károlus y z ſwemi do ś. Piotrá / wſzyſcy padáiąc ná twarzy ſwoie / P. Bogu y ś. Piotrowi zá zwyćieſtwo dźiekowáli.

2. *Obchodzenia kośćiołow. Anaſtaſius.* Zátym prośił Károlus Papieżá / áby mogł kośćioły obchodźić w Rzymie / y ſwoie ſluby pełnić. y obá ſzli do Láteranu w też wielką Sobotę / w ktorą do Rzymu Károlus wiáchał / y tám Miſzę Papież y chrzeſt odpráwował. Názáiutrz w dźień Wielkonocny wſzytkim ſwoim Papież prowádźić Károlá do kośćiołá Pánny Máriey ad Præſepe kazał. y tám nabożeńſtwo y Miſzę odſłużywſzy / do Láteranu ná obiad krolá prowádźił: gdźie weſoło z ſobą byli. w Poniedźiałek v ś. Piotrá / we Wtorek v ś. Páwłá / Papież Miſze przy krolu miał.

3. *Dárowizna Karoluſá.* A we Srzodę ná rozmowie byli. Ná ktorey ſię Papież obietnice v niego / oycá iego vpominał / áby kośćiołowi y ś. Piotrowi imioná dáne y wrocone były. Ná co Károlus ze wſzytkiemi ſwemi pány rad przyzwolił. y nápiſawſzy przywiley / dárował kośćiołowi wiele miáſt Włoſkich / poczawſzy od wyſpu Korſyki / Párme / Regium / Mántuę / y wſzytek powiát Exárchow z Ráwenną / Spoletáńſkie y Beneweńtáńſkie kſiestwá. y ſam reką ſwoią podpiſał / y iego Biſkupi / Opáći / ſędźiowie y Grofowie. Onego przywileiu kopią ſam reką ſwoią ná ćiele Piotrá ś. pod Ewángelią záklináiąc ſię / iż to wſzytko co tám nápiſano trzymáć chce / położył.

4. *Anaſtaſius. Papia wźięta. Krol Deſiderius poimany. Syn do Carogrodu vćiekł. Zguba kroleſtwa Longobardow we Włoſzech.* A wroćiwſzy ſię do Tycynu ábo Pápiey / Károlus krol łácny przyſtep do wźięćia miáſtá nálazł. Bo P. Bog ie ſam powietrzem karał / y podáć ſię muśieli. Támże poimány ieſt krol Longobárdow Deſiderius / y do Fránciey z żoną ſwoią záſłány. Syn iego Albágiſus do Cárogrodu vćiekł. y ták P. Bog dawno zniewoloną źiemię Włoſką od Longobárdow wybáwił / y kroleſtwo ono ich záwżdy kośćiołowi ś. przećiwne / zgubił. A Károlus Włoſką źiemię poſiadſzy / y Pápią żołnierzem opátrzywſzy / do Fránciey ſię y z żoną wroćił. Ták to był ſzczeſliwy y weſoły rok / w ktorym tákie zwyćieſtwo Károlus odnioſł / á kośćioł ś. przezeń do wolnośći ſwoiey przyſzedł / y z Longobárdow niewiernych tryumph miał. Dźiekuiąc Hádrianus zá one Boſkie dobrodźieyſtwá / wielkiemi ochędoſtwy złotá y śrebrá grob ś. Piotrá okraśił / ktore wypiſuie Anáſtázyus.

5. *Leo Oſtienſis Chron: lib. 1. ca: 17. Paulus Diaconus wieźień, iaki.* Miedzy wieźniámi ktore z krolem Deſideriuſzem Károlus do Fránciey poſłał / był Paulus Diákonus Aquileieńſki Sekretarz iego / y przedni onych wiekow piſarz / do ktorego gdy ſerce ſkłonił Károlus / y iego ſię rozmową báwił: ktoś go przeſtrzegł / iákoby mu Paulus / dla ſwego páná / co złego myślił.

Przyzwał

Przyzwał go Károlus y pytał/ ieſliby to ták było? A on rzekł: wierny pánu memu być nigdy nie przeſtánę. O to rozgniewány Károlus/ kazał mu rece vciąć. Ale wnet ſie rozmyślił/ wſpomniawſzy ná dowćip y mądrość iego. y rzekł do ſwoich: ieſli temu rece vtniem/ á gdzie ták wdziecznego piſárzá naydziem? y pytał ſwoich; co z nim czynić? powiedzieli: wyłupić mu oczy/ áby przećiw krolowi liſtow nie piſał. A Károlus rzekł: á gdzie naydziem tákiego hiſtoriká? Widząc że krol do niego ſkłonny/ rádzili/ áby go ná wygnánie potepił. y ták vczynił. Posłał go ná wyſep Diomedis, ktory zowią Tremity. Z ktorego ieden go człowiek wykradł/ y do Beneweńtu záwiozł/ gdzie zá Arichiſem kśiążećiem corká páná iego byłá/ ná imie Adelpergá. Tám pałace wierſzámi piekn emi okraśił/ y Rzymſką hiſtoryą nápiſał. Potym mnichem zoſtał w Káſſynie. O czym ſie dowiedziawſzy Károlus/ z tego ſie rádował/ y do niego wdzięcznie piſał. W tym ſie zakonie zſtárzał/ y ſzcześliwie wiek ſwoy ſkończył. — *Wierny pánu.* — *O vćięcie ręku rozmyſł.* — *Wygnany Paulus vćiekł.* — *Mnichem zoſtał.*

Rok P. 775. Hádri: 4. Conſt: Copr: 35.

Gdy ſie Ceſarz Kopronimus ná Bulgáry wyprawował/ z pomſty Boſkiey ná nogi niemocą/ ktorą Antrax Grecy zowią/ záchorzał/ y w wielką febrę wpadł. wracał ſie/ y ná drodze nedznie w Chelándium vmárł/ wołáiąc y mowiąc: Zywego mie ná ogień nieugáſzony potepiono y dano. y prośił áby Márya iáko Bogárodźice chwalono y czczono. y nárzekał/ iż kośćioły popſował one przednieyſze/ mowiąc: Niech cáło zoſtáie Boſka Zofia/ y dom przenaświetſzey mátki Bożey ná Bláchernách/ y dom śś. Apoſtołow.] Ták ſie ſam potepił iáko Antyochus. Theophanes táki mu nagrobiec nápiſał: Vmárł krwie pełny y wzywánia dyabłow/ prześládowcá niepokaláney wiáry y mnichow/ gorſzy niżli Dyoklecian.] Zwano go Kopronimem y Kábálinem. Kopronimem iż Chrzeſt ſwoim gnoiem zmázał/ Kábálinem/ iż ſie w gnoiu końſkim y wodźie kochał/ y onym ſie mázał/ y woniey oney rad záżywał/ y tym ná ktore był łáſkaw to rádźił. Tákiego przodká máią obrázoborcy náſzy Kálwinowie. Pogrzeb miał/ ktorego godźien nie był/ w kośćiele Apoſtołow/ ále potym kośći iego iáwnie ſpalono. krolował 34. látá/ mieśiecy kilás/ ták długo ſobie piekłá przyczyniáiąc/ á Boſką odwłoką gárdząc. Grzeſznym długi żywot/ nieſzczeſny żywot. — 1. Theoph: hoc anno. — *Ceſarz Copronim vmarł.* — Cedrenus. — *Pokuta iego niepożyteczna y wyznanie.* — 2. *Nagrobiec iego.* — Theoſterictus in Niceta.

Zoſtáwił po ſobie ſyná Leoná y ine/ y corkę Antuſę/ ktora zá mąż iść niechćiáłá. á gdy oćiec vmárł/ bogáctwá ktore miáłá rozdáłá vbogim/ á złote ſzáty ſwe kośćiołom. klaſztory budowáłá/ więźnie wykupowáłá/ ſieroty porzucone wychowywáłá/ y w klaſztorze ſzcześliwie dokonáłá. Niemáłe podźiwienie corká z tákiego oycá. Po Kopronimie Leo ſyn iego náſtąpił/ ktory ná początku zdał ſie być dobrym/ y naświetſzey mátce Bożey y mnichom przyiaćielem: ále gdy ſie ná páńſtwie pokrzepił/ prześládował tákże Kátholiki y mnichy/ iáko ſie niżey powie. — 3. *Antuſa corka iego nabożna.* — Menol: Baſilij Imper. — *Leo ſyn iego náſtąpił.*

Aldegiſus ſyn Deſideriuſzá krolá Longobárdow gdy do Cárogrodu vćiekł/ od Ceſárzá vczczony był/ ále nie mogąc ſie ná kroleſtwo oycowſkie wroćić/ tám ſie ſtárzał. Offá krol wſchodnych Sáxonow w Angliey dla odpuſzczenia grzechow ſwoich/ po wielkich iálmużnách ktore ná vbogie y kośćioły wyſypał: do Rzymu ſie puśćił/ y kroleſtwo ſwoie Papieżowi Hádrianowi podátkowe vczynił/ z káżdego domu pieniądz śrebrny/ áby dawány był ś. Piotrowi/ ſtánowiąc. — 4. — Polido: Virgil: Anglicæ hiſtor: lib: 4. — *Offa krol w Rzymie dań Pap.*

Rok Páński 776. Hádrianá 5. Leoná IIII. 1.

1\. Theophanes hoc anno. *Pieniadsmi ludsie ciagnal Leo.*

LEo Cesarz pieniadzmi ktore po oycu w táiemnym skárbie / iednemu sie tylo studze zwierzonym / pobrał / iney bráciey ktorych pieć było / z ktoremi sie dzielić kazał oćiec / nic nie dáiac: ludzka sobie przyiazń iednał / ták iż sámi dobrowolnie / to iest stany wszytki / prosili go / áby syná swego máłego Constántyná Cesárzem

Syn iego Constantinus koronowany.

vczynił / y ták sie stáło. Koronowány iest ná dzień Wielkonocny / y przysiege mu wszyscy vczynili. Zátym rychło iednego brátá Niceforá / o páństwo podeyrzánego / z inemi iego buntowniki iáwnie vbitego y ogolonego / ná wygnánie do Chersony posłał.

2\. In vita Caroli magni. *Karolus do Włoch na Rotgauda.*

Rotgaudus kśiaże Longobárdow Foroiulieński / podniosł sie / chcac záś krolowánie Longobárdow we Włoszech odnowić. Co vsłyszawszy Károlus wielki / prędko do Włoch z woyskiem przyćiagnał / gdy mu nikt przeszćia nie bronił. y poráźiwszy Rotgaudá / zábił go / y Foroiulium y Tárwisz swemi Fránkámi osádźił / á Wielkanoc w Tárwizu odświećiwszy / do domu sie wroćił.

3\. Annal: Franc. & Chron: Regin. *Saxonowie cudem Bożym zwyćiężeni.*

W iego niebytnośći Sáxonowie Pogánie przymierze złamawszy / ná zamki Fránkow vderzyli / y Eresburg wźieli. Ale gdy Sisisburgu dobywáli / cudem Bożym odstrászeni sa. Bo wszyscy widźieli nád kośćiołem ktory w zamku był / ogień y świátłość strászliwa / ktorey sie Sáxonowie przelekli / y vćiekáli / y sámi sie zábiiáli. A Fránkowie ie goniac / wiele ich pogubili / y korzyśći wielkiey dostawszy / z zwyćiestwem sie wesołym wroćili. Prędko sie ná Sáxony wypráwił Károlus / ktorzy przestrászeni iego woyskiem / v Lippia rzeki sie ziáchawszy / wszyscy mu sie zgodnie poddáli / y Chrześćiánmi zostáć obiecáli. y ziáchawszy sie do Eresburgu / ktory zamek znowu Károlus

Chrzest S. Sáxonowie przyimuia.

budował / z żonámi y dźiećmi wźieli chrzest ś. W imie Oycá / y Syná / y Duchá ś. y dáli zastáwniki zacnieysze persony ná vpewnienie wiáry swey. A Károlus wszytko sporzadźiwszy / wroćił sie do Fráncyey.

Rok P. 777. Hádriana 6. Leona IIII. 2.

1\. Theophan. *Krol Bulgarow Telerikus wiare S. przyiał.*

ROku tego Telerikus krol Bulgárow / iáko Moyzesz / opuśćiwszy krolestwo ludu niezliczonego y woiownego / vszedł do Cárogrodu / áby chrzest ś. wźiał. Bo iuż był w CHRISTVSA vwierzył. Leo Cesarz bárzo sie vweselił / y sam mu kmotrem był / y powinna żony swey zá żone mu dał / y bárzo go czćił y miłował / y Pátricyuszem go vczynił. Były to pierwiastki narodu tego do CHRISTVSA.

2\. *[Macrus] czysty w małżeństwie.*

W Cárogrodźie był nieiáki przezacny y bogáty młodźieniec Theophanes ábo Isácius. Ten wźiawszy sobie rownego stanu żone / żył z nia w czystośći iáko w klasztorze. O co rozgniewány tesć ábo oćiec żony iego / do Leoná Cesárzá szedszy / żáłował sie nań / y pogroźił mu Cesarz / ieśliby tákiego żywotá nie przestał / iż mu oczy wyłupić miał: y posłał go do Cyzyku / dáiac mu táki vrzad / w ktorymby onego nabożeństwá zápomniał. On przedsie iáko mur mocnym stoiac: tráfił v Sygrianu ná iedne° stárcá Grzegorzem zwánego / ktoremu myśli swoie otworzył. On go pośilił w świetych myślách

Proroctwo o krotkim panowaniu Leoná.

iego / y duchem mu prorockim powiedźiał / iż tesć iego y Cesarz rychło vmra / á tobie wolno bedźie żywot táki prowádźić. Tego Theophaná vczćił P. Bog cudem wielkim. Bo gdy ná iednym mieyscu suchym / od prágnienia z towárzyszmi strapiony był / krynice mu wody otworzył P. Bog / ktora názáiutrz znikneła. To Theodorus Studitá pisze.

Rok Páński 778. Hádriana 7. Leona IIII. 3.

1\. DO Károlusá niektorzy Sáráceni z Hiszpániey / sámi sie z soba wádzac vćiekli / y podáć mu niektore miástá obiecowáli. Wypráwił sie ná Sáráceny Károlus wielki / ále w gorách Pireneyskich niemáła

od Wászko-

od Wáßkonow ßkode woyſká ſwego podiał. O tey iego do Hißpániey wypráwie dowiedziawßy ſie Sáxonow kśiaże Widichindá/ine poburzył/przymierze rozerwał/woyſko wielkie y mocne zebrał/ y do ziemie Chrześćian áż do Renu wtárgnał/ y wßytki Chrześćiány zábiiał/ y kośćioły palił/ y one Werde ś. Swibertá y kośćioł iego y klaßtor ſpalili Sáſowie/ mßczac ſie onych od Károluſá ná ziemie ſwoie naiázdow. Pozábijáli káplany/ y kśiegi w onym klaßtorze popalili/y wiele okrućieńſtwá náczynili. Jednego żołnierzá/ ktory kośćioł zápalił/ gdy ſie przed towárzyßmi chlubił/ P. Bog ſkarał/ iż padßy ná rowney ziemi ßyie złamał/ y zdechł. Zwano go Ogellus.

Saxenowie odpadli od niego.
Apud Surium 1. Martij.
Epiſt: 5. Ludg.
Chrześćiany wcinia.
Werdy ſpalili.

Drugi rotmiſtrz ich Notelinus/ gdy ſie z onego zwyćieſtwá chlubił/ oczy ſtráćił/ y obiecuiac ſie do grobu ś. Swibertá/ á iż chćiał kośćioł iego znowu budowáć/ ozdrowiał. Toż ſie ſtáło z drugim Sáſkich pánow O...iem/ iż chlubiac ſie z oney Chrześćiáńſkiey porażki/ mowe y ſłuch ſtráćił. A gdy k ſobie przyßedł/ á do ś. Swibertá ſluby vczynił; ozdrowiał/ y tám ſie v grobu iego ná ſłużbie Bożey ſtárzał. To ś. Ludgerus Biſkup/ ktory w ten czás we Frizyey Pogáńſtwo do CHRISTVSA zbierał/ wypiſał. Żywot iego ieſt miedzy inemi świetymi. 2.

17. Martij.

Ten ś. Ludgerus był vczeń Alkuiná álbo Albiná Flákká/ ktory Alkuinus w Eboráku w Angliey náuczał z wielka ſława. o ktorym pißa niektorzy/ żeli y miał być vczniem W. Bedy. ále ſam wyznawa/ iż ſkarb náuki wźiął od Egbertá Arcybiſkupá Eboráceńſkiego. Drudzy mowia/ iżby miał być náuczyćielem Károluſá wielkiego. Ale ſam Alkuinus pißac do niego/ dobrze dáie znáć/ iż Károlus mogł być miſtrzem iego w piśmie świetym/ gdy go o niektore kośćielne rzeczy pyta y onego ſie rádźi. y Károlus mu odpowiáda y odpiſuie. Był to wielki dźiw w tym krolu/ iż máiac tákie záwżdy woyny y zabáwy kroleſtwá/ do ták wielkiey náuki przyść mogł. Słußnie go zwáć możem nietylko wielkim/ále po trzykroć wielkim w woynie/w náuce/y w nabożeńſtwie. Piße o nim Eginhárdus/ iż popráwował/ iáko w kośćiele czytáć y śpiewáć máia. Bo w oboygu był ćwiczony. Sam iáwnie nie czytał áni náuczał: ále ćicho ſam z inemi śpiewał. Wiele vczonych ludźi pobudzał/ áby rozmáite kśiegi ná kośćielna náuke piſáli. Jáko Amáláriußá/ áby piſał o ſłużbie Bożey. Vſwárdá mnichá/ áby piſał y rozßerzył kśiegi męczennikow y świetych. A nawiecey pobudźił tego Alkuiná/ áby wßytke Biblia przeyrzał/ y on iey wykład Láćińſki poſpolity od niedbáłych piſárzow y błedow ich oczyśćił. Czym ſie wielka poſługá kośćiołowi ſtálá/ gdy te ßczeſliwa robote y praca wielka Alkuinus wypełnił. 3.

Albinus abo Alkuinus iaki był.
Extat append: de diui: offic.
Karolus wielki miſtrz w piſmie S.
Karolus po trzykroć wielki.
In vita Caroli.
Spiewał z innemi Ceſarz w kośćiele.
Amal: de diui offic.
Alkuinus Biblia przeglądał.

Rok Páńſki 779. Hádrianá 8. Leoná czwartego 4.

KArolus wielki do Sáxoniey ſie z woyſkiem puśćił/ y bez krwie rozlania/ opánował Sáxonia y Weſtfália/ gdy oni Pogánie ſámi vćiekáli/ á bitwy żadney nie dáli: y znowu z nimi pokoy poſtánowiwßy y záſtáwniki pobrawßy/ wroćił ſie do Fránciey. 1.

Annales Franc: & Regin.

Rok P. 780. Hádria: 9. Leoná IIII. 5.

NAdy kśiaże Sáráceńſkie w Syriey/ bárzo vćiſnał Chrześćiány. Żydom y Pogánom/ ktorzy do Chrześćiáńſkiey wiáry przyſtawáli/ ktorych było wiele/ odſtepowáć od wiáry ś. roſkázował y przymußał. Wyſłał nieiákiego Teſyá okrutniká do Emeſſy w Syriey/ktory wiele Chrześćian pomeczył/ bárźiey niżli zá onych Pogáńſkich Ceſárzow. Było wiele mocnych męczennikow y z białychgłow/ ktorzy wßytkie meki wytrwáli/ á zwyćiężyć ſie nie dáli/ ſtárych męczennikow 1.

Theophanes.
Saraceni trapia Chrześćiany.
Męczennicy.

náśládu-

násládniac. O ktorych pismá nie máß/ kilem slow to odpráwil Theophanes. Obaláli w ten czás y kościoly Chrześciáńskie/ nád przysiege swoie Sáráceni niewierni.

2. Theophanes. *Leo syn Copronima heretyk iako y ociec. Irena żona iego dobra.* Cedrenus in Compendio. *Dworzany swe zabiia o obrazy.*

Leo Cesarz iáko złego oycá złe dziecie/ iad oycowski y iáßczurcy wypuścil/ y odkrył sie iż heretykiem y obrázoborca był. Irene żoná iego táiemna byłá Kátholiczka/ v ktorey gdy w łożu dwá obrázy nálazł/ one zgromił/ przysiege iey ktora oycu iego vczyniłá/ wspominaiac; y domyślal sie iż one obrázy niektorzy dworscy pánowie iego/ do niey podáli. y pytáiac sie/ dowiedział sie/ iż Papias Palatinus y inni przedni/ one obrázy do Ireny wniesli. y poimáć kazał Pápia y Jákobá Protospátárá/ y Strátegiußá y Theofaná komorniki z inemi nabożnemi. Bito ie iáwnie/ y ogolono/ y po mieście zelżywie wodzono/ y do wiezienia dano. Theophanes iáko meczennik w wiezieniu onym vmárł.

3. *Paweł Patryarcha Carogrodzki Katholik boiazliwy.*

Nicetá on Pátryárchá Cárogrodzki vmárł. Po ktorym nástapil Páwel z Cypru wielki człowiek y Kátholik/ ále boiázliwy. Wiáry swey/ widzac ono okrucieństwo Cesárskie/ wyznáć nie śmiał/ y z heretyki spolkował/ y tym sie niegodnym oney stolice czynił.

Leo Cesarz od P. Boga zabity. Karbunkuły z korony Bogu oddane. Theophanes.

Zmiłował sie P. Bog nád kościołámi wschodnemi/ dwu onych okrutnikow Cesárzow Leoná Isaurá y syná iego Kopronimá długo ná Cesárstwie dla grzechow ludzkich trzymáiac: tego lewká skoro złości oycow swoich násládowáć poczał/ stracił. Zákochał sie był w drogich kámieniách/ y śmiał wziać z kościołá Zofiey z kámieńmi bárzo droga korone P. Bogu oddána/ w ktorey też były Kárbunkuły/ ná ktore sie on rozłákomił. y gdy one korone ná głowe swoie włożył/ wnetże ná czoło iego Kárbunkuły sie rzuciły/ to iest wrzody nievleczone/ ktore mu śmierć nießcześliwa przyniosły.

4. *Constantin dziecię na Cesarstwie.* Theophanes. *Z Irena matką. Niewiasta z dziecięciem wßytko naprawiła.*

Nástapił ná páństwo syn tego Leoná Constántinus dziecie w dziesiaci lat/ z Irena mátka swoia/ ktora ßcześliwie rzadzić y krolowáć poczelá/ y niewiástá z dzieciecięm wßystko nápráwilá. Ták P. Bog przez słabe naczynia moc swoie pokázáć chciał. Po dni czterdzieści niektorzy pánowie Nicephorá ná páństwo posádzić chcieli/ ále Irene wßytki sprzysiegle poimálá/ y vbite y ogolone ná rozmáite wygnánia potepilá. á ine meżá swego bráciá ná kápłany poświecić/ y ludziom ná dzień Národzenia Bożego kommunia rozdáwáć kazálá. á sámá z synem one korone ktora był mąż iey Leo z kościołá wziął/ iáwnie w kościele ná ołtarz oddálá.

Korona wrocona. Theodor: Studita. *Wolność się Katholikom wraca.*

y záraz tego roku dał iey P. Bog zwyciestwo nád Arábámi/ ktorzy náiezdżáli Rzymskie páństwá. y było iuż kázdemu wolno P. Bogu służyć y świát opußczáć. y Kátholicy iáwnie swoie náuke opowiádáli/ y heretyki przepieráli/ ktorzy sie im długo z strony obrázow sprzeciwiáli/ y bronili dawno záczetey niezbożności.

5. *Prorok naleziony w murach.*

Tego roku w murách długich Trácyey náleziono kámienna skrzynie w ktorey leżał mąż z tákim pismem: CHRISTVS sie národzi/ z dziewice Máryey. Wierze weń. Zá Constántiná y Ireny/ o słońce zás mie oglądaß.] Prorok to był iákiś ießcze przed Chrystusem/ ktory ták dáleko Duchem ś. pátrzył.

Karolus kościoły funduie w Sasiech. Krodon bałwan.

Károlus wielki záiáchawßy do Sássow ábo Sáxonow/ kościoły y biskupstwá fundował/ y wßytko co do wiáry ś. służyło z Biskupámi ná Synodzie postánowił/ iákoby sie Sássowie iuż do Pogáństwá iáko pierwey nie wracáli. Wstydzili sie sámi swoiey ślepoty y niestátku/ iż Krodoná chłopá stárego ná rybie stoiacego bałwaná zá Bogá chwalili. y mieli przypowieść gdy sie czym brzydzili/ mowili: Crodo. Dziś od tey zás wiáry świetey Kátholickiey od mnichá zwiedzieni po ßeści set lat odstapili.

Crant: in Metrop: lib: 1. cap: 2. Annales Franc. *Karolus zał w Rzymie.*

Zbudował kościoł Károlus w Osnáburgu w Salisgenstundzie y Pádebornie. A potym iáchał dla nabożeństwá do Rzymu/ áby P. Bogu zá náwrocenie Sáxonow podziekował/ á z Papieżem sie o kościelnych rzeczách rozmowił. y był z żona swoia ná dzień Národzenia Bożeº w Tyczynie/ á ná Wielkanoc przyßła w Rzymie.

Rok

Rok Páński 781. Hádriană 10. Constántina y Ireny 2.

KArolus w Rzymie Wielkanoc świecić chćiał / y tám mu Papież syná Pipiná ochrzćił / y ná kroleſtwo Longobárdiey / á drugiego tákże syná iego Ludowiká ná kroleſtwo Aquitáńſkie koronował. Piſze Eginhárdus / iż Károlus wielkie miał nabożeńſtwo ku Rzymſkiemu y ś. Piotrá kośćiołowi / y niezliczone ſkárby złotá y śrebrá tám posyłał / o niczym więcey nie myślac / iáko o tym / áby Rzym miał pierwſzą ſwoię powagę / y kośćioł ś. Piotrá nietylo obroniony / ále iego máiętnośćią ozdobiony y vbogácony zoſtawał. A iednák we czterdźieśći y śiedm lat ktorych krolował / czterykroć tylo Rzym śluby ſwoie oddáiac náwiedzał. Odpráwiwſzy ſię w Rzymie do Fráncyey ſię Károlus wroćił. 1. *Synowie Karolusá krolmi.* In vita eius. *Nabożeńſtwo Károluſá ku S. Piotrowi.*

Ireną Ceſárzowa posłáłá do Károluſá wielkiego / áby corkę ſwoię iey synowi zá żonę dał / ktory iuż lat miał dwánaśćie. Ná co przyzwolił Károlus / y przyśięgi ſię ſtáły. y zoſtał Elizeus rzezániec we Fránciey áby pánnę po Grecku náuczał.] Lecz po śiedmi lat / gdy pokoy ſię z Fránkámi rozchwiał / Irená z Armeniey żony synowi ſzukáłá. y od tego czáſu zácżełá ſię domowa woyná miedzy mátką y synem Ceſárſkim / ktory był do oney pánny we Fráncyey ſkłonny. 2. Theophan. *Corká Karolusá zmowiona za Cesarza.*

Gdy ſię woyſko Rzymſkie w Syciliey przećiw Elpidiuſzowi / ktory był od posłuſzeńſtwá odpadł / báwiło: Nády Sáráceńſki wodz syná ſwego Aaroná wypráwił przećiw Ceſárzowi młodemu. Mátká kupuiąc v Sárácenow pokoy / pobor y dań poſtąpiłá im ná káżdy rok / y ták pokoy ſię ſtał. A on Elpidius do Afryki z ſkárbámi do Sárácenow vćiekł. 3. Theophan. *Irena v Sáracenow pokoy kupila.*

Rok P. 782. Hádr: 11. Conſt: y Ireny 3.

SKláwy / ktorzy byli w Greciey ośiedli y Pelopones / Staurácius poráźił / y dánnikámi ie Rzymſkimi vczynił. 1. Theophanes.

Záśię znowu Sáxonowie przymierze zrzućili / iż máło nie co rok woyná z nimi byłá przez lat trzydźieśći y trzy / táki ich nieſtátek y vpor trwał / ácz nigdy bez karánia nie zoſtawáli. Nákoniec dźieśięć tyśiecy ich z żonámi y dźiećmi / ná rozmáite kroleſtwá roſproſzył. Piſze Grzegorz śiodmy Papież / iż Károlus wielki / gdy Sáxony do końcá vſpokoił / oddał ie ś. Piotrowi / y w Gálliey ze wſzytkich powiátow / czynſz kośćiołowi Rzymſkiemu / z káżdego domu pieniądz ieden / dáwáć poſtánowił. *Sáſki vpor y nieſtatek.* Eginhardus in vita Car. Gregorius 7. lib: 8. epiſt: vit. Num: 23. *Czynſz z Galliey S. Piotrowi.*

Rok Páński 783. Hádriană 12. Conſtántiná y Ireny 4.

W Hiſzpániey do oney nędze ktorą kośćioł Boży od Sárácenow ćierpiał / y tá druga przyſtąpiłá / iż Elipándus Arcybiſkup Toletáńſki Primás wſzytkiey Hiſzpániey / w kácerſtwo Neſtoriáńſkie vpadł / bluźniąc / y ták náuczáiąc: iż CHRISTUS ſyn Boży z ſtrony człowieczeńſtwá nie był synem przyrodzonym y práwym / ále tylo ſpoſobionym. ſtąd ſię to záwieráć mogło / iż dwie perſonie / iáko Neſtorius kłámał / kłáść ſię w Chryſtuśie miáły. z Máhometány ſię w tey mierze y Sárácenу y Maury zgadząiąc. Oburzyli ſię nań Beatus kápłan y Etherius Vxumeńſki Biſkup. ktorzy ludźi y piſániem przeſtrzegli / iż ſię heretyctwo ono nie ſzerzyło: y potym ſię rychło zá pilnośćią Papieſką y inych Biſkupow wykorzeniło. 1. *Elipándus heretyk Arcybiſkup Toletańſki.*

Rok Páński 784. Hádriană 13. Conſtántiná y Ireny 5.

PAweł Pátryárchá Cárogrodzki pierwſzego dniá Wrześniá zachorzawſzy / Pátryárchoſtwo złożył / y wdźiawſzy ná ſię mniſki vbior / do kłaſztoru Flori poſzedł. Co iż bez wiádomośći Ireny vczynił: przyſzłá do niego z synem ſmutna wołáiąc: Czemuś to vczynił? A on powie- 1. Theophanes. *Paweł Patryárcha vrząd ſkłada.*

dźiał: Bodaybych był nigdy ná tey stolicy nie śiedźiał/ gdy kośćioł zniewolony tyráństwem był/ y od inych powßechnich stolic wyklety iest. y odßedßy *[Testáment y rádá Páwłá Pátryárchy.]* posłáłá do niego Senatory y pány/ áby słucháli co mowi: á on rzekł: ieśli Synod powßechny zebrány nie bedźie/ á ten blad ktory miedzy wámi iest nie oddali sie/ zbáwieni być nie możecie. y rzekli: á czemużeś sie przy poświeceniu ná obrázoborstwo podpisał? odpowiedźiał: Dla tego teraz pokutę czynię/ áby mię P. Bog nie karał żem milczał/ á dla boiáźni prawdym wam opowiádáć zániechał. y ták z wielką pokutą vmárł. Záłowáli go wßyscy źli y dobrzy. Bo był czći godny mąż/ miłośierny/ y Rzeczypospolitey wierny y Cesárstwu potrzebny.

2. [Theophanes ex actis publicis.] *[Tárásius Sekretarz laik wezwány na Pátryárchowstwo.]* Po iego śmierći poczęli ludźie o obráźiech rozmowy czynić/ ktore do tego czásu nie były wolne. Ná mieysce Páwłá myśliłá Irene z inymi swymi/ kogoby vpátrzyć/ ktoryby one trudnośći vspokoić y do Concilium sie zebránia przyczynić mogł: nie náleźli nikogoż okrom Tárásiuszá Sekretarzá Cesárskiego ále świeckiego/ ktorego gdy do tego námawiáli/ żadną miárą przyzwolić niechćiał. y zebrawßy Irená lud wßytek duchowne y świeckie do Mágnauri/ rzekłá: Wiećie co vczynił Páweł Pátryárchá/ opátrzmy kośćioł dobrym náuczyćielem. y záwołáli wßyscy: Nie może być inßy iedno Tárásius.

3. *[Mowá Tárásiußá.]* A Tárásius wystąpił y ták o sie mowił: Widzę rozerwány kośćioł Boży/ á wschodni y zachodni nas co dźień przeklináią. Ciężka rzecz iest klątwá y oddźielenie od krolestwá Bożego. ieden Chrzest/ iedná Wiárá/ ieden Kośćioł Kátholicki. Nic sie ták P. Bogu nie podoba/ iáko to gdyśmy wßyscy iedno. Jeśli Synod powßechny złożony bedźie ábyśmy w iedności wßyscy zostawáli/ ia przyzwolę. Ale ieśli to nie bedźie: ia wyklętym y ná sądźie Bożym/ od ktorego mię żaden Cesarz nie wybáwi/ potępionym być niechcę.] *[Ná Synod wßyscy zeswolili.]* To słyßąc wßyscy/ ná Synod zezwolili.

4. *[Tárásius poświęcony.]* Zátym Tárásius poświecony był ná Pátryárchę/ gdy iuż stanow wßytkich obietnice miał. Acz w tym sie nieco práwom kośćielnym vwlokło/ iż z świeckiego ná ten stan kápláństwá wźięty był: ále sie to wielkimi pożytkámi w onym zwłaßczá rozerwániu/ hoynie bárzo nágrodźiło. [Ignacius in Tarasio. Apud Surium 25. Februarij.] Bo sie stał z niego wielce duchowny y nabożny kápłan/ przykład cnot wßytkich/ y w surowośći żyćia ná sie ostry/ miłośierny iáłmużnik/ á sprawny/ mądry/ y w trudnośćiách pospolitych dźielny/ vbogim sam służył/ y spisány ich regestr miał. Zadnych wczásow y miękkośći nie záżywał/ y zuwáć sie sługom nie dopuśćił. ꝛc.

5. *[Sáráceni sie ßerzą.]* [Eginhardus in vita Car.] Ná wschodnych kráiách v Sárácenow po bráćie swoim Moyzeßu krolował Aaron przez lat dwádźieśćiá y trzy/ ßczęśliwy ná woynách/ á wielki nieprzyiaćiel Chrześćiáński. rozßerzył pánowánie nietylo w Persyey/ ále okrom Indiey máło nie wßytkie miał wschodne krolestwá. Ten słyßąc o Károlusie Fránkow krolu/ vprzeymie sie w nim kochał. y gdy postowie Károlusowi do Jeruzálem y grobu Páná y Bogá náßego dáry nośili: nietylo to dáć kazał o co prośili: ále grob sam Páński y ono mieysce iemu dárował/ áby *[Grob Boży dárował Aaron Károlusowi.]* w mocy iego był. y gdy sie postowie wracáli/ wielkie Károlusowi vpominki posłał. á máło przedtym ná prośbę iego posłał mu był słonia. O ten grob Boży/ iáko o swoy/ wiele krwie Fránkowie potym rozlali.

Rok P. 785. Hádri: 14. Const: y Iren: 6.

1. [Theophanes.] *[O Concilium listy rozsyłáią do Papieżá.]* CEsarz z Ireną mátką pisáli list do Hádriáná Papieżá/ proßąc go pilnie áby do Cárogrodu przyiáchał ná vspokoienie y ziednoczenie kośćiołá Bożeᵒ/ ábo iesliby sam nie mogł/ czeğ sobie nie życzyli/ áby posły swoie posłał/ á czás náznáczył/ ktoregoby przyiácháć mogł. Obiecuiąc mu wßeláką vczćiwość y posługi y spokoyne odesłánie

odeſłánie do domu. Piſał też y Táráſius Cárogrodzki Pátryárchá / y przełożył wyznánie wiáry práwie Kátholickie / y z ſtrony obrázow. Liſt ſie ten do Hádrianá / Táráſiuſzá nie náyduie / ále ten ktory do trzech Pátryárchow w teyże ſpráwie / do Alexándriyſkiego / y Antyoſkiego / y Ierozolimſkiego piſał / cáły ieſt. Gdźie toż wiáry wyznánie kłádźie / y w nim ono słowo: Wierzę w Duchá ś. Páná y ożywiáiące° ktory od Oycá przez Syná pochodźi. y o obrázách áby czczone były / y o wzywániu przeczyſtey mátki Bożey / y wſzytkich świętych. Odpiſał Ceſárzowi y Irenie Papież ſzeroko / dźiękuiąc Pánu Bogu zá ich pobożnośc / y one chęć do nápráwy zgody y iednośći kośćielney. y prośi áby obrázy do kośćiołow przywroćili. y długie o nich wywody z piſmá y Doktorow śś. y z hiſtoriy ſtárych przywodźi. Miedzy inymi wſpomina one powieść o Conſtántynie wielkim / gdy mu Sylweſter Papież obrázy śś. Apoſtołow vkazał. Poſyła też do Ceſárzá poſły ſwoie / Piotrá Arcykápłaná y Piotrá Opátá ś. Sáby. Odpiſał też Táráſiuſzowi Pátriárſze / wiárę y wyznánie iego chwaląc: ále wſtępu ná Pátryárchoſtwo z świeckiego ſtanu nie chwaląc. y niechce iego podnieśienia ná one ſtolicę potwierdzáć / iedno z tym obwiązkiem / ázby obrázy do kośćiołow przywroćił. ktory obwiązek ſam Táráſius ná Ceſárzá przy wybieraniu ſwoim włożył / iż ináczey Pátryárchą być niechćiał / iedno ziednoczeniem kośćiołow przez Synod powſzechny y przywroceniem obrázow. Záleca mu też poſły ſwoie etc.

Wyſłał też Táráſius dwu ſwoich z liſty do trzech Pátryárchow / ná Synod ich wzywáiąc / ktorzy gdy do Páleſtyny przyſzli Ierozolimſkie° Pátryárchy Theodorá ſzukáiąc / dowiedźieli ſie iż ná wygnániu od Sárácenow vmárł. y vdáli ſie do świętych mnichow w oney źiemi / ktorzy im oznaymili / wielką niewolą wſzytkich Chrześćian ktorą od Sárácenow ćierpią. y nie rádźili im áby co ſobie iáwnie poczynáli / áni tego áby do Alexándriey y Antyochiey puśćić ſie mieli: iż nietylo o ich zdrowia niebeſpieczeńſtwo ſzło: ále y o wſzytkie Chrześćiány pod Sárácenỳ / ktorzyby zá tákim poſelſtwem więtſze vćiśnienia y zdrowia y máietnośći ich złupienia záczęli. y náleźli tę rádę / áby ſwoich dwu z nimi do Cárogrodu posłáli ná ten Synod / Thomaſzá ktory v Theodorá Antyoſkiego Pátryárchy był Syncellem / to ieſt ſprawcą ábo Officiałem / á Janá ktory v Koſmy Alexándriyſkiego ná tymże vrzędźie był. Obá byli świádomi wiáry y wyznánia onych Pátryárchow práwie Kátholickiego y z ſtrony obrázow y przyczyn świętych zá námi. Lecz y wyznánie ich mieli ná piſmie / dáne do Theodorá Ierozolimſkiego / gdy go poświecáć y ſtáwić ná Pátryárchoſtwo miano. y ono wyznánie ich ná piſmie poſłáli ná przyſzły Synod. Sámi też nápiſáli liſt mądry y nabożny / proſząc / áby iedność ś. kośćiołow nápráwiona byłá / á żeby Pátryárchow nie czekáli / zwłaſzczá gdy mieć mogą poſły od naświętſzego Apoſtolſkiego Rzymſkiego Papieżá.

Wrácamy ſie ná záchod. Károlus o Sáxony ſie ſtáráiąc w Pádeburgu támże Synod mieć chćiał / y kośćioły ſtánowił. Gdźie Windichindus kśiążę Sáſkie / ktory ták czeſto od poſłuſzeńſtwá odpadał / vbrawſzy ſie w żebrácze odźienie / miedzy vbogimi v kośćiołá śiedźiał. A gdy krol iáłmużnę rozdawáć kazał / on też śćiągnął rękę / y poznał go po krzywym pálcu on iáłmużny rozdawcá / o ktorym v niego wiedźiał. y prośił go áby mu przyczynę zátáienia ſwego oznaymił. A on ſie do krolá prowádźić kazał. A gdy go pytał Károlus / czemu on kśiążętom nieprzyſtoyny vbior ná ſie brał: powiedźiał: chćiałem ſie táiemnicom wáſzym lepiey przypátrzyć. Rzekł krol: cożeś tákiego ku ſwemu vpodobániu widźiał? odpowie iáko nieświádomy ſpraw Chrześćiáńſkich: Dźiwowałem ſie / prawi / czemuś przed dwiemá dniámi był bárzo ſmutny: (bo był wielki piątek wſpominánie męki Páńſkiey:) á dźiś widźiałem ćię ochotnym / y gdyś do ſtołu w kośćiele przyſtąpił / podźiwienie

Actione 3. Nicœ: 2. verſione Anaſtaſii Bibliot.

Nicol: Pap: epiſt: 8.

Duchá S. pochodzenie Taraſius y od Syná wyznawa.

2.

Nicœn: Concil: 2. Act: 2.

Poſły do Cárogrodu Papież poſyła.

3.

Obwiązek ná Táraſiuſzá.

4.

Liſty do Pátryárchow Taraſiuſzá y poſłowie.

Poſłom do Alexándriey nie rádzą.

Rádá dobra.

Wyznánie Kátholickie dwu Pátryárchow.

5.

Crancius Metrop: Sax: lib: 1. cap: 9. & hiſt: Sax: lib: 2. cap: 23.

Windichindus kśiążę Sáſkie.

W Sakramenćie ołtarza Poganin dźiećiatko widźiał.

wienie mi wielkie vczyniłá odmiáná y vweſelenie twarzy twoiey. A ná tom ſie nawiecey zdumiewał/ gdym widźiał/ iż z reku drogo vbránego kápłaná/ káżdy piekne dźiećiatko do vſt brał/ ktore ku iednym ſie vśmiecháło y pokwápiáło/ á od drugich twarz iemi ſie brzydzac odwracáło/ á iednák do ich vſt ſie pußczáło/ y nie widźiałem áby ſie od nich wracáło: co to tákiego ieſt/ nie moge rozumieć. Tedy krol rzekł: Wieleś ſie náuczył/ y wiecey ći vkazano á niżli kápłanom y nam wßytkim. y odmieniwßy ßáty iego/ náuczył go táiemnic onych Sákrámentu ołtarzá. Czym ſie kśiaże vweſelił y prośił o kápłaná/ ktoryby go Boſkich rzeczy náuczał/ y táiemnice one czeſto przed nim ſpráwował. A Károlus nie tylo kápłaná/ ále y Biſkupá mu dáć obiecał/ byle mu przyſtoyne v śiebie mießkánie zgotował.

Mundeńſkiego Biſkupſtwá fundacia, iaka.

A Windichindus w zamku ſwoim nád rzeka Wiſſera/ Biſkupowi mießkánie náznáczył/ y mieyſce ná zbudowánie kośćiołá vkazał. y názwał zamek on Minden/ co ſie z Száſkiego iezyká wykłáda: moie/ twoie. Bo ná obudwu mieyſcá oſtawáło. y ták Mindeńſkie Biſkupſtwo fundowáne ieſt/ y on zuchwáły Pogánin/ oſtał ſie ſtátecznym Chrześćiáninem/ y wßytká Száxonia wietßa do pokoiu/ y rozßerzenia wiáry przeſławney/ nádźieie odnioſłá.

Rok Páński 786. Hádrianá 15. Conſtántiná y Ireny 7.

1. Ignacius in Taraſio vt ſupra.

Concilium Cárogrodzkie roszerwáne.

ZJácháli ſie zewſząd ná Synod Biſkupi do Cárogrodu/ przy poſłách Papieſkich y onych od Pátryárchow. ná ktorym gdy w kośćiele Apoſtołow záśiedli śiodmego dniá Sierpniá ábo Auguſtá: Zołnierze onego Conſtántiná Kopronimá vczniowie/ ktorzy ſie kácerſtwá obrázoborſkiego dobrze byli nápili: podeßczwáni od niektorych tegoż błedu Biſkupow/ wpádli w kośćioł wołáiac: Nie dopuśćim/ áby ſie Conſtántiná Ceſárzá wyroki y práwá pſowáć miáły. Biſkupi zá náuka Ceſárzá vćichli/ y z kośćiołá wyßli/ y potym ſie roziácháli/ gdy im ták Ceſarz rádźił; vſtapić ná czás/ á potym woley Bożey czekáć. Papieſcy ſie też poſłowie wrácáli/ ále im Papież w Sycyliey zoſtáć kazał.

Zołnierze pokaráni.

Irene vmyśliłá one żołnierze pokáráć. Bo zmowiwßy ſie z przednimi/ pieknie one buntowniki rozegnáłá/ y káżdy ſie do ſwego domu wroćić muśiał.

2. Eginhardus.

Károlus wielki/ Brytony w Gálliey v wielkiego morzá mießkáiace á nieposłußne zgromił/ y do rzadu y poſłußeńſtwá przywiodł.

Rok P. 787. Hádr: 16. Conſt: y Ireny 8.

1. Theophanes.

Concilium śiodme w Niceiey.

COncilium wielkie w Niceey Bityniey/ ktore śiodmym zowia/ tego ſie roku przećiw obrázoborcom zebráło. Ziácháli ſie zewſząd Biſkupi/ y oni ktorzy dla obrázow wygnáni byli. Do ktorych z Cárogrodu przybył Táráſius/ poſły z ſoba Papieſkie/ Arcykápłaná Piotrá y Piotrá Opátá ś. Sáby/ y od trzech Pátryárchow/ onych dwu Thomaßá y Jana Syngellá/ y niektore świeckie pány y vczone máiac.

Phocius.

Było wßytkich Biſkupow trzy ſtá piećdźieśiat/ á drudzy mowia/ iż trzy ſtá śiedmdźieśiat y śiedm.

2. *Akcia pierwßa.*

Dniá dwudźieſtego y czwartego Wrześniá ábo Septembrá/ w kośćiele ś. Zofiey názwánym/ w imie Páńſkie pierwßa Akcia ábo záśiedzenie vczynili Oycowie. Záśiedli poſłowie Papieſcy/ dwá Piotrowie oni/ y Jan y Thomaß/ poſłowie trzech Pátryárchow wſchodnych/ y inni po nich. Tám Táráſius Cárogrodzki vczynił przemowe o przyczynie zezwánia onych Biſkupow/ y vpominał wßytkich/ áby ſpráwiedliwie ſadźili/ á nowiny z kośćiołá Bożego wykorzeniáli/ y mocno ſie herezyom ſprzećiwili. Czytano też liſty Ceſárſkie/ w ktorych ono Páwłá Cárogrodzkiego przy śmierći wyznánie oznaymiał/ y ktorym ſie do prágnie-

nia Synodu poruſzył. Zá czym oycowie błogoſłáwili Ceſárzá y mátkę iego/
iż ſię ták wierze świętey przyſługowáli. Potym ſłuchano trzech vpádłych *Odwołanie Ba-*
Biſkupow y pokuty ich / pierwſzego Bázyliuſzá Ancyráńſkiego / ktory vpá- *ſiliuſa Biſkupa.*
dek ſwoy w obrázoborſkie kácerſtwo wyznawáiąc/y o przyięćie pokornie pro-
ſząc/tákież z kárty odwołánie ſwoie czynił.

Potwarcom Chrześćian ktorzy obrázy ś. pſuią: anathema. Tym ktorzy *3.*
piſmo ś. przećiw obrázom przywodzą: anathema. Tym ktorzy obrázow nie
czczą: anathema. Tym ktorzy ie báłwanámi ábo idolum zowią: anathema.
Tym ktorzy Oycámi śś. y podániem gárdzą/á iáko czynił Ariuſz/Neſtorius/
Eutychius/ Dioſzkorus/ tego przyimowáć niechcą czego im z piſmá nie wy-
wiodą: anathema. By ſię tu poczuli náſzy tego wieku nowowiernicy. y dá-
ley mowi: Tym ktorzy mowią/ iż obrázy nie ſą od Oycow śś. podáne: ana-
thema. Tym ktorzy mowią/żeby kośćioł Kátholicki idoły ábo báłwany przy-
mował: anathema. to ieſt/wieczne przeklectwo / y od Bogá y kośćiołá od-
dźielenie. Tákież odwołánie vczynił Theodorus Mirrheńſki/ y Theodozyus
Amory/ Biſkupi. Przydał ten Theodozyus/o świętych reliquiách y kośćiách
iż ie czćił/ á przyczyny świętych Bożych wzywa. Tákie ich odwołánie gdy
Synod pochwalił: pokutę ich przyiął/ y záśieść im miedzy inemi Biſkupy
kazał. O inych Biſkupách ktorzy w tym błędźie dawnieyſzy y twárdſzy byli/
y pokutá ich y ſzczerość nie ták doznána byłá: ná inſzy czás wypytánie odłożo-
no/ ácz oni záraz pokutę pokázowáli. Bo mowił Táráſius: Stáre niemo-
cy trudno leczyć/iáko y ſtáre nałogi.

Ná wtorey Akciey 26. dniá Wrześniá ábo Septembrá czytano liſty Há- *4.*
dryaná Papieżá /y do Ceſárzow /y do Táráſiuſzá piſáne. y pytáli poſłowie *Akcia wtora.*
Papieſcy Táráſiuſzá /ieſli ná liſt on y wiárę ktora w nim wyznána ieſt/ ze-
zwala? A on rzekł: Apoſtoł do Rzymian rzekł: Wiárá wáſzá po wſzytkim ſię *Liſty Papieſkie*
świećie opowiáda/ zá nią idę/ y liſty Rzymſkiego Hádryaná przyimuię. Py- *przyimuią.*
táli zás wſzytkiego Synodu oni poſłowie/ ieſli liſty Hádryaná przyimuią?
Powiedźieli wſzyſcy Biſkupi / przyimuiem / y zá nim idźiem. Toż vczynili
Archimandritæ, y on Plato.

Ná trzećiey Akciey ktora byłá 29. dniá Wrześniá/ Grzegorzá Biſkupá *5.*
Neocezáriey wypytywano. Bo on był ſrogi prześládowník Kátholikow. *Akcia trzećia.*
Ale gdy nie wſzytkiego náń dowodzono: Poſłowie Papieſcy przyiąć pokutę
iego y zoſtáwić go przy Biſkupſtwie kazáli. Czytano támże liſt Táráſiuſzá
do trzech Pátryárchow / y odpis mnichow z Páleſtyny imieniem Pátryár-
chow wſchodnych. A gdy ie wſzyſcy pochwalili/ Poſłowie Papieſcy ná te
ktorzy ináczey rozumieli/dáli wyrok imieniem wſzytkich/áby byli Anathema.
y wołáli ná ſzczęśćie Ceſárzowi/iáko nowemu Conſtántynowi / y Irenie iá-
ko nowey Helenie.

A dniá pierwſzego Páźdźierniká ábo Octobrá / przywodzono rozmáite *6.*
piſmá/y z Bibliey y z Doktorow świętych/ y z hiſtoriy / y z powieśći niewąt- *Czwarta akcia.*
pliwych/ o ſtárym zwyczáiu kośćielnym z ſtrony obrázow. Przywiedźiono
y onę powieść ś. Athánázego o obráźie vkrzyżowánym w Berycie od Zy-
dow/y o cudách y náwroceniu Zydow/ ktora ieſt położona w żywoćiech *20. Nouembris.*
świętych. ktorey oycowie nie przygánili / ále ſłucháiąc iey płakáli / iákoby ią
ktory Ewángeliſtá powiádał. To oznaymić potrzebá: iż to vmęczenie obrá- *Vmęczenie obra-*
zu od Zydow w Berycie/nie zá czáſu ſię Athánázyuſzá Alexándryiſkiego Bi- *zu w Berićie.*
ſkupá ſtáło: ále inſzy był Athánázyus ktory to piſał / zá czáſow tegoż wie-
ku / to ieſt Conſtántyná Ceſárzá y Ireny: nie dáleko przed tym śiodmym
Concilium / gdy Sárácení y Zydowie y heretycy ná obrázy powſtáli. Bo ſię
ták náyduie ten czás w kośćielnych lekcionarzách / czáſu Conſtántyná y Ire-
ny. Dwá byli Conſtántyni y dwie Irenie / iáko ſię wyżſzey / kto pomni/ po-

wiedziáło. Irena pierwsza byłá z pogáństwá bábá tego Constántyná młodego / á tá druga mátká iego.

7. *Piata akcia.* Ná piatey Akciey czwarte° dniá Páździerniká ábo Octobrá / czytano pismá przeciw obrázoborcom / y wywody ich fałszywe zbijano / y dowodzono ná nie / iáko pismo ś. psowáli y fałszowáli. Zá czym ná nie powtorzono ánátemy.

8. *Szosta akcia.* Ná szostey Akciey piatego dniá tegoż miesiacá czytano oycom fałszywe ono Concilium heretykow / ktore śiodmym powszechnym názwáli / y powiedziano / iż żadne Concilium Ekumenickie ábo powszechne być nie może ieśli ná nim Rzymski Biskup nie był / ábo postow y listow Synodálskich nie posłał. Gdy też miedzy inemi bledy ich czytano / iż Sákráment Euchárystiey obrázem ćiáłá Chrystusowego názwáli / y do tákiego sie tylo obrázu ználi: Oycowie tym sie záraz obráźili / y przez Epiphániuszá dyákoná powiedźieli: Zaden z onych trab Duchá ś. Apostołow y prześwietnych Oycow nászych / obiáty ábo ofiáry nászey / ktora sie ná pámiatke CHRISTVSA Bogá nászego y żywotá iego czyni / nie zwał obrázem ćiáłá iego. Bo Pan nie rzekł: Bierzćie y iedzćie obraz ćiáłá mego; ále bierzćie iedzćie ćiáło moie. Przed poświeceniem niektorzy Oycowie zowia chleb y wino / typámi ábo obrázámi / ále po poświeceniu / właśnie sie zowie y iest ćiáło y krew / y ták wierzyć sie ma. y ine sie fałsze onych obrázoborcow ná ten dźień zbijáły y odrzucáły / y táiemne chytrośći ich y złośći odkrywáły.

Concilium wielkie bes Papieża nie może być.

Prawdziwe á nie malowane ciało Chrystusowe w Sakramencie.

9. *Siodma akcia.* Siodma y ostátnia Akcia byłá trzynastego dniá ábo dwunastego / iáko iest w Menologium Greckim / Páździerniká ábo Octobrá. Ná ktorey wyznánie wiáry Kátholickiey vczynili. A kłádac Niceńskie Simbolum, ábo wyznánie ono pierwsze / przyłożyli ono słowo / *y od Syná*, mowiac: Wierzym w Duchá ś. y ożywiáiacego / ktory od Oycá y od Syná pochodźi. Bo obrázoborcy przeli tego / iż Duch ś. od Syná nie pochodźi. Oycowie w tym sie im sprzećiwili / iáko y Táráśius Cárogrodzki / iáko sie wyższey wspomniáło / ktory w swoim wyznániu rzekł: Pochodźi Duch ś. przez Syná. Co sie zá iedno rozumieć miáło / y od Syná / y przez Syná / y ták Papież Hádrianus Táráśiuszá wymawiał / wyznánia iego nie gániac. O czym ná Concilium Florenckim w Ferarzu ná piatym záśiedzeniu z Greki mowiono / gdy im vkázano stáre pismo Láćińskie Synodu tego śiodmego / w ktorym sie to słowo náydowáło / y od Syná.

Ducha S. pochodzenie y od Syna Concilium zna.

Patrz w roku 766. y w roku 785.

Sessio: 5.

10. *Wyrok Concilium o obrasiech.* Támże o obráźiech wyrok y postánowienie vczynili táki: Wedle nátchnienia Boskiego świetych Oycow / y podánia kośćiołá Kátholickiego / áby iáko krzyż ś. ták y obrázy Páná y Bogá / y Zbáwićielá nászego IEZVSA CHRISTVSA, y niepokaláney Pániey nászey świetey Bogárodźice / y Anyołow / y wszystkich Swietych / málowáne y stáwiáne w kośćiele były / ktore czćić mamy nie latria (to iest nie ta czćia ktora sámemu Bogu służy) ále iáko czćim krzyż ś. y Ewángelia / y ine poświecone rzeczy. Bo cześć obrázu śćiaga sie y obráca do persony ktora obraz znáczy.] To Concilium.

Latriey obrazom nie daia.

11. *Apolog: lib: 1. & 3.* Tákże ś. Dámáscenus czesto to nábija / iż látriey ábo czći Boskiey dáwáć nigdy obrázom nie mamy: y tákie miedzy heretyki kłádźie / ktorzyby to twierdźili. Bo krzywde wielka Chrześćiáństwu czynia / iż dla nich Chrześćiány przećiwnicy báłwochwálcámi zowia.] Co w szkołách o tym vczeni mowia / y iáko sie vgadzáia y wymawiáia / tego tu wnośić nie potrzebá. Wielkie podobieństwo / iż oni vczeni / ábo o tym Concilium nie wiedźieli / ábo potwarzom ná nie vwierzyli.

Wykrzykanie Oycow na Synodzie. Po wyznániu wiáry y tym wyroku około obrázow / záchodźiły wołánia Oycow onych: wszyscy ták wierzym / wszyscy iednoż rozumiemy / wszyscy zgodnie podpisuiem. To wiárá Apostołow / to wiárá Oycow to práwowierna wiárá. Wierzac w Bogá iednego w Troycy chwálebnego / czći godne o-

brázy cáłu-

bráży cáłuiemy. y kłádli klątwy wedle ártykułow ná przećiwniki: kto piſmo święte ná bálwany vczynione ná obráży obráca: anathema. kto obráży bálwanámi ábo idolámi zowie: anathema. kto ná Chrześćiány mowi/ iż obráży zá Bogá máią: anathema. Długie látá Ceſárzom Conſtántynowi y Irenie mátce iego. Nowy Conſtántinus/ nowa Helená. Bądź Pánie ſtróżem pánowánia ich/ Heretykom anathema. kto málowánych z Ewángeliey powieśći nie przyimuie: anathema. Vſtáwili y niektore Kanony y práwá. y ono: áby żadny świecki pan Biſkupá nie podawał/ ále żeby wybrány był od Biſkupow ſtrony oney/ á poświecony ábo od wſzytkich ábo od trzech przynamniey. Oycowie oni ták pięknie y ſpokoynie ſwoy on wielki Synod ſkończywſzy/ do Cárogrodu iechali/ gdźie ie Ceſárz z mátką wielce vczćił/ y weſele wſzytkiemu ſie kośćiołowi wróciło y pokoy święty. Obráży Ceſárz ſam naprzod w kośćiele/ potym y w ſwoich pálacách poſtáwił/ y wſzędźie toż czyniono/ y śćiány kośćielne odárte chędożono. Biſkupi ktorzy bládźili/ y z obráży woynę podnośili/ do ſwoich Biſkupſtw dla pokoiu gdy pokutowáli przywroceni ſą. Acz tę łácność y miękkość niektorzy święci/ Táráſiuſzowi zwłaſzczá Pátryárſze gánili/ miedzy ktoremi był Theodorus Studitá/ y Sábá. y o to był Táráſius pomowiony/ iż świętokupce ktorzy zá ſwoie poświecenie pieniądze dawáli/ przyimował y rozgrzeſzał. W czym go oczyśćia Ignácius onego wieku piſarz. 12. *Pánowie Biſkupow wybieráć nie máią.* Ignacius in vita Taraſii. *Obrázy poſtáwione w kośćiołách.* *Weſele kośćiołow wſzytkich.* *Koniec Concilium śiodmego.*

Wracamy ſie ná zachod. Károlus wielki do Rzymu roku tego przyiáchał/ y kilá dni tám mieſzkał. á potym ſie przećiw Heregiſiuſzowi ábo Arichiſiuſzowi kśiążęćiu Benewentu Longobárdowi puśćił. ktory mu ſie vkorzył/ y wſzytko coby kazał vczynić obiecał/ y w záſtáwie ſyná mu ſwego Grimoáldá dla mocnieyſzego przymierza y poddáńſtwá podał. Potym rychło vmárł/ á Károlus ſyná iego Grimoáldá ná onymże kśięſtwie poſtáwił. A on Paulus diaconus ktory v Arichiuſzá mieſzkał/ do Káſſynu ſie puśćił/ y tám mnichem zoſtawſzy ſkończył/ y Regułę ś. Benedyktá proſzony wyłożył/ iáko ſię wyżſzey powiedźiáło. Wroćiwſzy ſie do Rzymu Károlus/ Wielkanoc z Papieżem święćił. Gdźie ſię Kántorowie iego z Kántormi Papieſkiemi poſwárzyli/ iedni drugim o śpiewánie kośćielne przygániáiąc/ á káżdy ſwoie śpiewánie chwaląc. Károlus záwoławſzy ſwoich pytał ich: Gdźie ieſt czyſtſza wodá/ we źrzodle czyli w ſtrumieniu? Powiedźieli; we źrzodle. Mieyćieſz ten wyrok; gdyż Rzymſkie śpiewánie ieſt źrzodłem/ á v Fránkow ieſt ſtrumień/ lepſze y pięknieyſze ich ieſt śpiewánie. y nábrał Rzymſkich do Fráncyey Kántorow/ áby nie ináczey śpiewano/ iedno iáko w Rzymie. Ale to trwáć nie mogło. Odmieniał ten y ow/ y oney ſię wolnośći trzymał/ ktorą ś. Grzegorz dał Auguſtynowi w Angliey/ mowiąc: Wybieray z inych kośćiołow coć ſie zda nabożnieyſzego y ludźiom milſzego. 13. Regino. *Károlus do Rzymu przyiáchał.* Leo Oſtienſis lib: 1. cap: 13. 14. *Kántorowie Papieſcy z Károluſowemi.* Chron: vetus Caroli. Amalar: in prolog: de ordi: Antipho.

Z Rzymu Károlus do Fráncyey ſie wroćiwſzy/ zwoiował Táſilloná kśiążę Boioárſkie ábo Báwárſkie/ bez wylania krwie. Bo gdy áż do Auguſty z woyſkiem zaćiągnął/ y drugie z Auſtráſiey y Turyngiey y z Háſſy puśćił/ y trzećie Pipinowi ſynowi wieść kazał: przeſtráſzył ſie Táſillo/ á zwłaſzczá iż miał do śiebie wſkazánie Papieżá Hádriá ná/ y pogrożenie klątwy/ áby Károluſá ſłuchał/ y wiáry mu dochował. A vczynił wſzytko co ſie Károluſowi zdáło/ y zá rękoymią wiáry ſyná mu ſwego Theodoná z inemi dał. Do tey woyny pobudzáłá Táſillá żoná iego/ ktora byłá corká Deſideriuſzá krolá Longobárdow do Fráncyey wygnánego. A iuż był ſobie ná tę woynę zmowił Hunny ábo Auares. Lecz P. Bog wſzytko vſpokoił/ ſzczęśćiem onym Károluſowym/ zá błogoſłáwieńſtwem Papieſkim. 15. *Kśiążę Báwárſkie zwoiowáne.* Eginhardus.

Rok Páński 788. Hádrianá 17. Conſtántiná y Ireny 9.

1. Theophanes.
Małżeństwo Constantina Cesárzá.

Constántinus Cesarz nie rad wźiął zá żone Máryą Armenkę/ do ktorey go mátká Irene przyćisnelá. Bo corkę Károlá wielkiego iuż był sobie vpodobał. Byłá tá Márya podłego rodu / iedno iż iey stryi Filáretus świety y miedzy świete v Grekow poczytány był/ tym do ták wysokiego małżeństwá przyszłá. Zátym Irená ná Károlusá woyne podniosłá o to/ iż kśiestwo Beneweńtu do swoiey władzey wźiął / y ine miástá okoliczne we Włoszech / ktore pierwey Grekowie mieli. Drudzy mowią/ iż ią ná Károlusá Aldegisus syn krolá Desideriuszá/ ktory w Cárogrodźie mieszkał / pobudźił: chcąc do krolestwá oycowskiego przystęp mieć. A gdy Theodorá Exárche/ stároste Sycyliey z woyskiem do Włoch y Beneweńtu Cesarz wypráwił: Grimoáldus kśiążę Beneweńtu y Ildebrándus kśiążę Spoletáńskie z Fránkámi pod wodzem Winigissem Károlusowym postem/ zástáwili sie Grekom w Kálábriey / y dawszy im bitwę/ poráźili ie bez swoiey szkody/ y bárzo wiele Grekow pobili oni Longobárdowie z Fránkámi złączeni. W tey bitwie zginął Aldegisus krolewic/ ktory przez Greki spodźiewał sie krolestwá oycowskiego dostąpić.

Woyná Károlusá z Ireną y synem iey.
Regino.
Theophan.
Aldegisus syn Desideriuszá zginął.

2. Regino & Eginhardus.
Tásyllo z synem do klasztoru.

Tegoż roku on Tásillo kśiążę Báwárskie / gdy wiáry Károlusowi nie dotrzymał/ zdrowiem dárowány do klasztoru z synem Theodonem iść/ y obá mnichámi zostáć muśieli. A oni Hunni ábo Auares, ktore był sobie zmowił Tásillo/ wpádli z dwiemá woyski y do Báwárskiey źiemie/ y do Márki Foroiulieńskiey. Ale ná oboygu mieyscu zráženi są/ y do Pánnoniey sie wroćili.

3. *Woyny z Hunnámi ośm lat.*
Eginhardus in vita Caroli.
Hunnowie vpádli, skarby ich do Fránciey.
Hunnowie ábo Awarowie iaką moc mieli.

Lecz z nimi Károlus ośm lat woynę wiodł/ raz tylo sam osobą swoią ná niey będąc/ á przez syná Pipiná y stárosty ią odpráwuiąc. y do tego ośmego roku przyszło / gdy sie záwżdy Fránkom powodźiło / iż wszytká szláchtá Hunnow onych ábo Awarow w Pánnoniey poginęłá / y krolestwo ich y chwałá vpádłá/ y skárby wszytki y bogáctwá / ktorych z łupow wielu narodow / y z sámych Cesárzow Cárogrodzkich názbieráli / wynieśione są do Fránciey. y żadna woyná ták nie vbogáćiłá Fránciey iáko tá. Bo do tego czásu Fránkowie vbodzy byli. Wiele sie tám w Pánnoniey krwie rozlało / y mieysce gdźie Kágánow ábo krolow Awarow pálac był/ puste zostáło/ y nie poznáć áby tám ludźie mieszkáli. Był ten narod postráchem świátá/ y wschodne y zachodne ludźie wielkimi porážkámi gubili / y Cesárzá Cárogrodzkiego pod dań y pobor podbijáli / y często pod mury miástá onego przybiegáli. Pan Bog zá grzechy poháncámi tymi karze Chrześciány: ále vkarawszy sługi swe/ Pogány gubi. zwłaszczá gdy pobożne pány/ iáki był Károlus/ dáie.

4. Cranc: in Saxo: li: 2. cap: 14.
Bremeńskie Biskupstwo.

Biskupstwo Bremeńskie w Sáskiey źiemi fundował Károlus wielki y bogáto nádał. Pierwszy Biskup był w Bremie Wilchádus.

Rok P. 789. Hádr: 18. Const: y Ire: 10.

1. Theophan.

W Cárogrodźie Constántyná Cesárzá/ domowi iego ná mátkę poburzyli / áby iey máiąc iuż lat dwádźieśćiá rządźić więcey nie dopuszczał/ y sam widźiał iż Stauracius Patricius wszytko w ręku miał/ á do niego nikt sie vdáwáć nieśmiał. y porádźiwszy sie swoich/ chćiał Stauráciuszá poimáć/ y ná wygnánie do Sycyliey posłáć. A Stauracius sie poczuł / y przećiwniki swoie vprzedźił y poimał/ y do Sycyliey niektore wygnał. A sámego páná młodego vbił y wychodźić mu z pokoiu długo nie kazał. y żołnierze do tego przywiodł iż przyśięgli/ poki by mátká byłá żywá/ synowi rządźić dopuśćić nie mieli. Iednego z onych ktore Irená prześládowáłá/ Janá nieiákiegś Protáspátárzá/ gdy z więźienia do kośćiołá vciekł/ Tárásius Pátryárchá obronił. y gdy straż miał nád sobą: on táiemnie iego potrzeby wszytki opátrował. A gdy go iednák wykrádli ći co nań

Zwádá Cesárzá z mátką.
Pan młody vbity.
Ignac: in Tarasio.

co nań strzegli/ szedszy ná pálac/ zákláł wszytkich ktorzyby temu szkode iáką czynić mieli ktory sie do kośćiołá vćiekł. y nie śmielić mu nic czynić/ y puśćić go wolno muśieli. *Tarasius wybawił więźnia.*

W bitwie wodney z Száráceny/ gdy Theophilus hetman Cesárski przegrał/ poimány y do Aaroná krolá Száráceńskiego przywiedźiony iest. Kazał mu sie CHRISTVSA przec y do Máhometá przystáć. On wołał przy Chrystuśie vmrzeć. y śćięty iest/ y męczeńską korone wźiął. 2. Theophan. *Theophilus hetman męczennik.*

Rok Páński 790. Hádrianá 19.

Constántiná sámego 1.

ZOłnierze Rzymscy w Armeniey/ zmowili sie áby Constántinowi Cesárzowi pomogli/ żeby sam bez mátki krolował. y ná ich záwołánie/ y oni co byli mátce przyśięgli/ zezwolili/ iż Irená wyzwolić syná ktorego iáko w więźieniu trzymáłá/ y sámá mu vstąpić muśiáłá. Ktory wźiąwszy moc/ pokarał vrzędniki od mátki postáwione/ y onego Stauráciuszá/ y ták sam krolował bez mátki. Tegoż roku ogień srogi Cárogrodu wielką część popsował. W Hiszpániey po śmierći Maurogátá ná krolestwo Gálleciey nástąpił Veremundus dyákon/ ktory Alfonsá krolá wygnánego przywroćił/ y tym sie bárzo Chrześćiánom przysłużył. Bo iuż ono krolestwo vpadáło. 1. Theophan. *Irená złożona z páństwá.* *Ogień w Cárogrodźie.* *Hiszpania.*

Rok Páński 791. Hádrianá 20. Constántiná sámego 2.

COnstántinus Cesarz z namowy swoich pánow záś swoię mátkę Irenę do pánowánia z sobą przypuśćił. y dniá piętnastego Styczniá oboię zá Cesárze obwołáni są. Tegoż roku tenże Cesarz ná Bulgáry sie wypráwił/ á zwiedźiony od iákiegoś Pánkráciuszá gwiazdárzá wieszczká/ o pewnym sobie zwyćięstwie tuszył; srodze porážony iest od Bulgárow/ y on wieszczek zábity był. 1. Theophan. Theophan. *Bulgárowie Cesársa poráźili.*

A gdy żołnierze Nicephorá syná Constántiná Kopronimá/ chćieli ná páństwo wsádźić: Cesarz go poimał y ine bráćią iego/ stryie swoie/ to iest/ Nicetę/ Antimá y Eudoxiuszá. y zá rádą mátki y onego Stauráciuszá/ Nicephorowi oczy wyłupić/ á drugim trzem ięzyki poorzynáć kazał. Zábił y Alexiuszá Patricium, ktorego żołnierze z Armeniey vczynić Cesárzem chćieli. To okrućieństwo stáło sie mieśiącá Sierpniá w sobotę/ ktore ták Pan Bog zápłáćił/ iż tegoż mieśiącá y w sobotę w pięć lat/ temuż Cesárzowi Constántinowi oczy tákże wyłupiono. 2. *Constántinus na stryie swoie okrutny.* Theophan: eodem anno.

Károlus nád Awarmi ábo Hunnámi w Pánnoniey/ po trzydniowym pośćie ktory woysko wszytko czyniło/ y po Litániách y ofierze Mszey świętey/ wielkie zwyćięstwo bez swey szkody od P. Bogá odniosł. W Rzymie Tyber Rzeká w mieśiącu Grudniu wysoko wylałá/ y wielkie szkody w murách/ w mostách y w polách poczyniłá. 3. Annal: Franc. *Zwyćięstwo nád Hunnami.* *Tyber wylał.*

Rok Páński 792. Hádrianá 21. Constántiná sámego 3.

SYnod w Rátisbonie/ ná ktorym Felix Vrgelitáński Biskup potępiony iest iáko Nestorian. Ták potępionego Angebeltus Opát do Rzymu do Papieżá Hádrianá prowádźił/ y tám sie kácerstwá swego zárzekł. 1. Annales Franc. *Felix heretyk.*

Rok Páński 793. Hádrianá 22. Constántiná sámego 4.

W Hiszpániey Alphonsus krol Gálleciey názwány Castus, bo w małżeństwie czystość chował/ brzydząc sie oną niewolą Maurow/ w ktorey pánieńska czystość zacnych białychgłow zá trybut y dań dawána 1. *Alfonsus Száráceny pobił.*

Tudensis.

wána byłá: ácz nierownemi śiłámi / o Mauri ábo Sáráceny / w Bogu śiłe swoie kłádąc / pokuśił śie. y zwiodszy z nimi bitwe / zábił ich śiedmdźieśiąt tyśięcy / y ine ná nich bitwy wygrawał / iż Chrześćiánie z oney niewoli poczęli głowe podnośić / á Máhometani serce trácili. Ná dźiękowánie Pánu Bogu zbudował kośćioł wielki w Owećie / gdźie stolice swego krolestwá miał. Károlus wielki słysząc o iego wysokich cnotách / chćiał z nim w pięknej przyiáźni żyć / co mu też stawe iednáło.

Rok P. 794. Hádri: 23. Constántiná 5.

1. *Synod Fránkfordski o obrázy.*

Zá stárániem Károlá wielkiego w Fránkofordźie zebrány iest Synod / ná ktorym było blisko trzy śtá Biskupow / ze Włoch / z Gálliey / z Niemiec y z Angliey / przećiw Elipándowi Arcybiskupowi Toloſáńskiemu w Hiszpániey / y przećiw iego towárzyszowi onemu Felixowi / ktorzy odwoławszy swoie kácerstwo w Rzymie przed Hádrianem Papieżem / záś śie do niego wroćili. Ci dwá wznawiáli w Hiszpániey fałsz Nestoriáński / mieniąc iż Pan CHRISTVS wedle człowieczeństwá nie był włásnym y przyrodzonym synem Bożym / ále tylo przysposobionym. y śmiał śie on Elipándus y o Károlusá kuśić / list do niego pisząc / y ná on go błąd námawiáiąc. Ná tym tedy Synodźie listy tego Elipándá czytáne y rozbieráne były / y osadzony iest y potępiony iáko Nestorian / ktory od Maurow y Máhometanow / v ktorych w niewoli był / smrodu śie onego y lekkiego o CHRISTVSIE vważenia nápił. Po Synodźie onym nápisał do niego list Károlus y do wszytkich Biskupow w Hiszpániey / list wielkiey náuki y miłośći około dusz ludzkich pełny / w ktorym go do pokory y iednośći kośćielney vpomina / y posyła im y wyrok Synodu y list Papieski / y kśiążki Pauliná ktoremi ono heretyctwo zbiia / y fałsze iego vkázuie.

Elipándus heretyk y Felix potępieni.

2. *O obrázy ná Concilium potwarz.*

Ná tymże Synodźie Fránkofordskim niektorzy vczeni z Gálliey sámi oszukáni / Biskupy one tám skupione oszukáli / mieniąc y twierdząc iż Concilium śiodme Nicejskie obrázy kazáło chwalić iáko Bogá / tą cześćią co y Troycę ś. to iest látria. Ci Doktorowie ktorzy táką spráwe Biskupom piśmem swoim dawáli / nie czytáli ábo nie mieli do czytánia onego Concilium Nicejskiego y wyroku / iáki ná nim o obrázach vczyniony iest. Boby tego mowić byli nie mogli. gdyż Nicejskie ono śiodme Concilium przećiwną náukę stánowi / á obrázom cżći żadney Boskiey nie dáie / y mowi iáwnie: iż látria czczone być nie máią. Biskupi też oni ták byli niedbáli / iż sobie vkázáć y czytáć dekretu onego Concilium nie kazáli / y ták ie spotwarzone w prostoćie potępili. Záraz śie im tám posłowie Papiescy sprzećiwili / y potym śie prawdá odkryłá / gdy ono stánowienie ich zgánił Papież Hádrianus / y mocny list pisał broniąc Concilium Nicejskiego. A wyrok onych Fránkofordskich Biskupow iáko mocy żadney nie miał / ták też y pismo y postánowienie ich o tym / w tym śie Synodźie nic náyduie / sámo tylo Elipándá y Felixá potępienie. Z inych śie tylo pisárzow tá omyłká ich bierze. Było potym kilká osob w Fránciey ktorzy ná Synodźie Páryskim zá krolá Lodowiká syná Károlá wielkiego w te śie poswarki z strony cżći obrázow vpornie wdawáli: ále potym wszytko vćichło / á Concilium powszechne Nicejskie wtore w swey mocy / y potwierdzeniu iego od Papieżow / stánęło.

Biskupi oszukáni.

Annales Franc.

Záś Sáxonowie odpádli od Károlusá wielkiego / y ná nie śie wypráwiwszy / znowu ie do posłuszeństwá przyiął.

3. Michael Monach.

Theodorus Studita.

Studytá Theodorus świecą wschodnych kráiow / stanu mniskiego / tego roku rostropnośćią y piękną chytrośćią Plátoná vłowiony / muśiał stárszym ábo Opátem onego klasztoru ś. Plátoná zostáć. Bo gdy go ná to Pláto námo-

to námowić nie mogł: zmyślił sobie niemoc y do śmierći gotowánie. y przełożył bráćiey áby stárszego obierali. y wszyscy sie ná Studytę zgodźili / iż iárzmá onego / ácz nie rad / wśćiąć nie mogł.

Rok P. 795. Hádri: 24. Constántiná 6.

Hadrianus Papież żywotá tego skończył 26. Grudniá / zá ktorego wielkie y dźiwne Pan Bog y przezeń kośćiołowi swemu dobrodźieystwá vczynił. Tráfił ná pány nabożne ktorzy go iáko oycá słucháli / kośćiołá świętego bronili y on vbogáćili. Zá niego wiele sie Pogáństwá do CHRISTVSA náwroćiło. Włoska sie źiemiá od Longobárdow wyzwoliłá y od Grekow obroniłá / ktorych y Longobárdow / ćiężkim iárzmem śćiśniona byłá. Co sie wszytko krzyżá ś. ábo CHRISTVSOWA mocą sstáło / ktory Piotrowi dał po wodźie chodźić. Sieźiał lat dwádźieśćiá trzy / mieśiecy dźieśięć. Pisał wiele listow ktorych nie mász / summáriusz tylo ich zostáł y liczbá. Károlus bárzo sie zásmućił śmierćią Hádriáná / ktorego iáko oycá czćił / y miłował iáko przyiaćielá. Zá duszę iego po wszytkich krolestwách nietylo swoich / ále y obcych / stárał sie áby P. Bogá proszono / y wielkie iáłmużny ná to rozsyłał. O czym zostáł list do Offy krolá Angliey Merciorum. Sam też Károlus wiersze vczyniwszy ná iego grobie záwieśić kazał / ktore y dźiś trwáią ná Wátykánie / w ktorych wielką miłość ku onemu swe^v przyiaćielowi pokázuie y sam śiebie miánuie. Pisze o Károluśie Eginhárdus iego Kápellan ktory był świádom wszytkiego / iáko wielkie iáłmużny rozsyłał po wschodnych kráiách: do Syriey / Egyptu / Afryki / Jeruzálem / gdźie o vbogich Chrześćiánách wiedźiał.

1. Smierć Hádriáná Papieżá. Iáko szczęśliwy był.

2. In histor: Angl: in addit: ad Bedam lib: 2. cap: 14. Za duszę dosyćczynienia. Nagrobiec od Károlusá pisany. In vita Caroli. Iáłmużny Károlusá.

Nád wszytkie ine kośćioły ná świećie / nawiecey sie kochał Károlus wielki w kośćiele ś. Piotrá w Rzymie / y niezliczone skárby y drogie kámienie posyłał / tenże pisze / y prágnął áby kośćioł ś. Piotrá nietylo obroniony od nieprzyiaćioł / ále y vbogácony od niego zostawał / á Rzym żeby do pierwszey powagi swey zá iego stárániem przyszedł. Co ten Papież Hádrianus srebrá złotá w rozmáitych naczyniách y ochedostwách do ś. Piotrá y inych prawie wszytkich Rzymskich kośćiołow nádał / co pobudował y náprawował / co ná vbogich żywność y ná służbę kośćielną fundował / ná piąći wielkich kártách wypisano z Anástázyusza. Wielkiego wydźiwienia godne one tákie bogáte dáry y szczodrobliwość y miłość ku P. Bogu tego Hádriáná.

3. Eginhardus in vita Car. Hádriáná nádánia.

Ná mieysce Hádriáná tegoż dniá / to iest w dźień ś. Szczepaná pierwszego meczenniká / z dźiwnym wszytkich duchownych y Senatu y ludu wszytkiego zezwoleniem y iednośćią / wybrány iest Leo tego imieniá trzeći / y náiutrz ná stolicy ś. Piotrá posádzony. W Rzymie sie vrodźił z oycá Asuppiá / od młodośći záwżdy miedzy duchownymi wychowány y w kośćielnych nabożeństwách / postugách y náuce áż do kápłáństwá wyćwiczony / wielkiego v ludźi był mniemánia / iż go ták prędko porwáli / y z miłośći ku niemu odwłoki żadney nie czynili. Był człowiek cnot wysokich / obrońcá kośćielnych vstaw mocny / łáskáwy y do gniewu trudny / á do miłośierdźia prędki.

4. Leo trzeći nástąpił.

Obracamy sie ná wschod. Cesarz Constántyn pierwszą żoną swoią Máriią wzgárdźiwszy / postrzyżoną do klasztoru posłał / á iną Theodotę z grzechem y niesławą / do ktorey nierządnie zápalony był / wźiąć śmiał. Zá czym sie o iego táki vczynek wiele miedzy Kátholikámi niezgody násiało / gdy pochlebcy chwalili / á dobrzy ktorym Boże y kośćielne práwá były miłe / gánili y tym sie brzydźili. Koronował ią y gody czynił w pálacu ś. Menny. Tę koronácyą czynił przez Jozephá Oekonomá Opátá / mnichá klasztoru zwánego Konkáratá. Bo iey Tárásius Pátryárchá koronowáć niechćiał /

5. Constántinus żonę własną porzuca, á iną bierze. Theophan. Ioseph Oekonom cudzołożnicę koronuie. Theophan.

Theodorus Studita in Platone. *Plato karał Cesárzá.* y Cesárzowi o to przygániał/ y ile mogł w tym mu sie sprzećiwił. A Pláto on przezacny mnich oddzieliwszy sie od społecznośći Táráśiuszá/ Cesárzowi iáwnie iáko Jan ś. grzech on wielki y iáwne cudzołostwo ná oczy przekłádał. O co poimáć Cesarz Plátoná kazał y mnichy iego/ y synowce iego vbiwszy/ ná wygnánie do Tessáloniki posłał.

6. *Plato sie oddzielił od Pátryárchy. Pátryárchy rozmysł.* Nie dla tego sie Pláto od Táráśiuszá oddzielił/ iżby miał ná ono cudzołostwo Táráśius zezwáláć/ bo tego nie czynił/ ále iż Cesárzá y tego ktory cudzołożnice koronował/ nie wyklał. Lecz sie mądry Biskup miał ná co rozmyśláć/ boiac sie áby on młody y pierzchliwy y heretyckiego iászczurcego rodzáiu pan/ do heretyctwá sie nie vdał/ y ná kośćioł iákiego wedle oycow swoich prześládowánia/ nie poruszył.

7. Michael Monachus eius discipulus. *Studitá Cesárzá wyklina.* A on Theodorus Studitá brzydząc sie grzechem Cesárzá/ á widząc iáko zá onym złym przykłádem ini pánowie y poddáni iego/ żony pomiátáli y w rozmáite nieczystośći vpadáli: wyklał Cesárzá y rozgłaszał wszędzie/ áby sie go wszyscy strzegli/ á swoim zwłaszczá mnichom to roskázował.] Nie iżby moc iáką miał do klatwy kośćielney/ ktora sam Biskup włádnie: ále duchownym obyczáiem dla tákiego iáwnego grzechu/ opowiádał/ iż od Bogá wyklęty y oddalony iest. Czego gdy sie dowiedział Cesarz/ pierwey go słowy y obietnicámi y vpominkámi vblágáć y do milczenia przywieść chćiał/ y sáme one Theodote ktora mu byłá ze krwie powinna/ nań náprawował/ wielkie dáry posyłáiac. Lecz sie niczym vwieść nie dopuśćił/ y grzech Cesárski wszędzie iáko poczał gánił.

8. *Studitá vbity y z swemi.* Zá czym rozgniewány Cesarz posłał do Studity y iego klasztoru żołnierze/ ktorzy go srodze vbiczowáli/ y ine przy nim mnichy/ ktorzy tákże grzech Cesárski gánili/ poszárpáli y podrapáli/ áż do krwie wylania. Jedennaśćie tákich było ktore roku przyszłego ná wygnánie do Tessáloniki posłał. Byli y drudzy mniszy/ ktorzy Studity násláduiac/ wyklináli tymże sposobem Cesárzá/ przed ludźmi nań wołáiac. *Do Papieżá pisał.* A Studitá wszytko co sie działo do Papieżá wypisał/ y odpisy miał/ ktoremi iego męstwo y goracość Papież chwalił. Nie náyduia sie te listy/ ták iáko sie ine tegoż Theodorá Studity do inych osob o tymże náyduia.

9. Ado Viennensis. *Krol Hunnow ochrzczony.* Obracamy sie ná zachod. Károlus wielki zá Sáxony vkroczył. y tám miał do śiebie posły od Awarow ábo Hunnow/ y od krolá ich Theodonis ábo Thudwiná/ ktorzy sie pod pánowánie iego podawáli/ y być Chrześćiány obiecowáli. Przydáie Ado/ iż ten Thudwin do Károlusá przyiáchał/ y z ludem swoim Chrzest ś. przyiął/ y vdárowány do domu sie wroćił. y Chroniká Węgierska świádczy/ iż sie do CHRISTVSA Hunni obroćili/ y kośćioł mátki Bożey zbudowáli. *Węgierska Kroniká.* Zwoiował ie był kśiążę Benewentáński Henrikus/ y skárby od nich pobráne/ do Károlusá posyłał/ ktore on y do ś. Piotrá do Rzymu y do inych kośćiołow rozdawał/ y drugiemi pány swoie vczćił.

Rok P. 796. Leoná III. 1. Constánt: 7.

1. *Studitá wygnány.* Epist: 3. Studite Theodorá wygnał Cesarz y z niektoremi iego mnichámi do Tessáloniki/ y tám nędznie iáko więzień przemieszkał. Wypisuie drogę swoie do Plátoná. Do ktorego też pilnie zá iegoż prozbą pisał/ vpomináiac go y bráćia swoie zakonną przezeń/ áby sie Cesárzowi vwodźić nie dáli/ áni boiáznią áni lágodnośćią iáką/ żeby Epist: 1. ex Codice Colum. grzech iego chwalić y iemu pochlebowáć mieli. A tym czásem P. Bog ná onego okrutniká y cudzołożniká Cesárzá gotował pomstę/ y doł ná zepchnienie iego. iáko Psalm mowi: Błogosłáwiony ktorego ty Pánie ćwiczysz/ y zakonu twego náuczasz/ y vlżywasz mu w złych dniách/ poki sie grzesznemu doł Theophan. nie zgotuie. Bo mátká iego oná Jrená iáko ia drudzy wymawiáia/ dobrym

sercem

ſercem ku kośćiołowi y R. P. zmawiáłá ſie nań z pány/iákoby go byłá z páńſtwá zepchnełá. Mátki dźieći miłuią/iáko oná Agripiná gdy iey powiedźiano/iż ſyn iey Nero będźie Ceſárzem/ále ná Ceſárſtwie ćiebie mátkę ſwoię zábiie. Oná rzekłá: niech zábiie/byle krolował. Lecz tá duchem podobno onym ku ſynowi ſpráwiona byłá/o ktorym Pan rzekł: Kto wiecey ſyná miłuie niżli mnie/nie ieſt mnie godźien. Miłuiąc wiecey chwałę Bożą y dobre kośćiołá Bożego/y R. P. y ſpráwiedliwość niżli Syná/zrźiłá go z páńſtwá/ktorego źle y nád práwá Boże vżywał. Co ſie przyßłego roku ſtáło. *Irena myśli ſyna z páńſtwa zrázić.*

2\. *Kośći S. Euphemiey náleźione.* Tegoż roku kośći ś. Euphemiey męczenniczki od Ceſárzá Kopronimá w morzu przed lat dwudźieſtą y dwu vtopione/ náleźione ſą tym ſpoſobem. Gdy Irená Ceſárzowa w Kálcedonie kośćioł ś. Euphemiey/od heretykow obrázoborcow zepſowány y poßpeczony/náprawowáłá/ y Arcybiſkupá tám wrácáłá: pilnie ſie wßyſcy o ich świętych reliquiách pytáli/y P. Bogá prośili áby ie obiáwił. y obiáwił ie ták P. Bog. Byli ná wyſpie Lemnie/ iáko ieſt przy iey żywoćie wypiſano/ktorego wyſpu Komes będąc vkrzywdzony/y z onego ſwego imienia zepchniony/przyßedł do Cárogrodu ſtáráiąc ſie o przywrocenie dobr ſwoich/y do pomocy ſie Kálcedońſkiego Arcybiſkupá vćiekáiąc/ powiedźiał mu z rzeczy/iż ma ś. Euphemiey kośći/oznáymuiąc dowodnie iáko ſie do onego wyſpu Lemnu doſtáły. Co gdy Arcybiſkup Irenie powiedźiał/y ſynowi iey Ceſárzowi/y Pátryárße Táráſiußowi: z wielką cżćią y pompą z Lemnu przyprowádzone/y z proceſſyámi/ ná ktorych Ceſarz z mátką cżćił one kośći święte/ ná mieyſce z ktorego od Kopronimá wyrzucone były/położone ſą. Jam ie/mowi ten co piße Theophanes/cáłował/przy tym wprowádzeniu ich przytomnym będąc. *W obroku.* 18. Septembris. Theophan.

3\. *Leo Papież cżći Károluſá.* Leo Papież trzeći wypráwił poſły ſwe do Károluſá wielkiego y poſłał mu vpominki/klucze złote y chorągiew/iáko obrońcy kośćiołá Rzymſkiego. Tákże Károlus wyſłał ſwoie poſły do niego/poſyłáiąc ś. Piotrowi niektore ſkárby/ktorych był ná zwoiowániu Hunnow ábo Awarow doſtał. Eginhardus in eius vita.

Kemulfus też krol Merciorum z Angliey poſły tákże do Leoná wypráwił/oddáiąc mu ſie do náuki y poſłußeńſtwá z Biſkupy y wßytkiemi ſtany kroleſtwá ſwego. Poſłał mu też vpominki/proßąc błogoſłáwieńſtwá iego/y o niektore kośćielne ſpráwy pytáiąc. De geſtis Angl: Continuat: lib: 1. cap: 12.

Rok P. 797. Leoná 2. Ireny powtore 1.

1\. Theophan. *Conſtantinus Ceſarz od matki poimány vmárł.* IRená iáko ſie przeßłego roku z ſwemi przyiaćioły y z onym Staurációußem zmowiłá: tego roku wykonáłá. Pánowie y vrzędnicy Conſtántyná Ceſárzá poimáli/y w domu Porfiry/ w ktorym ſie vrodźił onego zámkneli/y w Sobotę w godźinę dźiewiątą/okrutnie mu oczy wyłupili/z czego potym vmárł. Przez dni śiedmnaśćie słońce ſie nie vkázowáło/y mowili ludźie/iż dla oślepienia Ceſárzá słońce ſie kryie. Lecz Theophanes mowi: iż pomſtá Boża nád nim poległá. Co ſwoim ſtryiom przed piąćią lat vczynił/toż ſam vćierpiał y odnioſł. Tu ſie rodzay y dom onego Leoná Iſaurá/ pierwßego obrázoborce/ſkończył y zginał. *Rodzay pierwßego obrazoborce zginał.*

2\. *Mnißy przywroceni.* Gdy Irene wźiełá záś ná ſie páńſtwo/y ſámá rządźiłá/mnißy oni święći y wielcy ludźie Pláton y Studitá z towárzyßmi ſwemi wolni od wygnánia/do ſwoich ſie klaßtorow wroćili/chwaląc P. Bogá/iż przy prawdźie ſtánawßy/y dla niey od cudzołożniká Ceſárzá/ktorego o grzech on iáwny vpomináli y wyklináli/ſtrapieni w ſtátku ſwoim wybáwienie od Páná Bogá otrzymáli. Irená pobożna/mowi vczeń Studity Michał/wßytko náprawowáłá co ſyn popſował/y ludźie one święte ze cżćią przyimowáłá. Ráde mądrą Táráſiußá Pátriárchy/iż Ceſárzá nie wyklinał gdy ſie ná obrázy prze- Michael. *Irena wßytko naprawiała.*

grażał/pochwalił Studytá. A onego Jozephá ktory cudzołożnice koronował/ Irená pokaráłá/ y był z mieyscá swego złożony / á zgodá miedzy duchownemi/ ktora on psował/ przywrocona zostáłá.

Barchinoná do Frankow. Ná zachodnych kráiách Sárácenſki wodz Zatus/Károlowi wielkiemu wrocił miásto Bárcinone / ktore było od Fránkow odpádło. Vćiekł był do Károlusá/Adállá Sárácenſkie ksiaże wygnáne od brátá swego/ktorego z synem swoim Ludowikiem do Hiszpániey posłał. y tego też roku woienne miał Károlus od Páná Bogá szczeście.

Rok P. 798. Leoná III. 3. Ireny powt: 2.

1. *Arábowie psuią Chrześćiańskie pánstwa.* ARábowie wielkie woysko zebrawszy/ wodzá máiac Abdimelechá/ ná Rzymskie páństwo wyćiekli. Irená o pokoy prosiłá / ále nie vprosiłá. Podeszli áż ná przedmieśćia Cárogrodzkie/ y połupiwszy wiele mieysc/ z korzyśćia sie wroćili. Stad byłá przyczyná / iż onemu Theodorowi Studyćie przyiaćiele rádźili/áby sie z swemi vczniámi y mnichy do Cárogrodu/dla naiázdow Arábow/ y innych woiennych przygod przeniosł. Co on vczynił z wielka rádośćia wszytkiego miástá. *Theodorus Studita. Michael eius discipulus. Klasztor Studitow w Carogrodzie.* Prosiłá go Irene áby klasztor Studytow przyiał/ y tám swoie mnichy wprowádźił. Był to klasztor naprzednieyszy w Cárogrodźie/ z kośćiołem wielkim y pieknym / ktory był nieiáki Studius z Rzymu przyiáchawszy/ zbudował. zwáli go Grekowie Euprepius. Ten klasztor Kopronimus spustoszył/ y mnichy z niego wygnał/ á Theodorus zás go temi czásy náprawił y nápełnił/ iż *Tysiac mnichow w klasztorze.* w nim do tyśiacá mnichow ná zabáwách świetych swoich/ chwały Bożey y trudzenia ćiał swoich/ mieszkáło. y od niego Studyta nazwány był ten Theodorus. ktory okrom zakonnych zabaw / wiele też ksiag wielce vczonych y nabożnych pisał / z ktorych czytánia goraca pobudká do miłośći Boskiey y rzeczy niebieskich záymowáć sie może. Pisał wierszem mniſkie vstáwy / y kárnośći/ y pokuty. Pisał kazań wiele/ktore sie nie wszytki náyduia/ y z Greckiego przełożone nie sa.

2. *Annales Franc. Eginhardus in eius vita.* Alfonsus Castus krol Gállecyey w Hiszpániey / Vbsybone miásto Hiszpáńskie/ktore Sárácenowie trzymáli / zwoiowawszy / wiele dárow y znákow zwyćiestwá swego / á osobliwie namiot dźiwnie kosztowny y piekny do Károlusá wielkiego posłał. Miłowáli sie bárzo / obá pobożni y Bogá sie boiacy krolowie.

Rok Páński 799. Leoná III. 4. Ireny powtore 3.

1. *Anastasius Bibliot.* STrászliwa/ okrutna y brzydka sie rzecz tego roku w Rzymie sstáłá. Powinni ábo synowcy Hádrianá Papieżá/ z sámey zazdrośći y nienawiśći ná Leoná Papieżá / o iego sie ná stolicy Rzymskiey posádzenie gniewáiac / Páschalis y Kámpulus przednieyszy żołnierze Rzymscy/ zebrawszy táiemnie zbroyne / Papieżá Leoná gdy szedł z processya do kośćiołá ś. Jerzego/ w dźień y święto iego / ná litánie z duchowieństwem y wszytkim ludem/ przed klasztorem ś. Stephaná y Sylwestrá / *Papieżowi Leonowi oczy wyłupione y iezyk vrzniony.* wyrwawszy sie/ lud niezbroyny rozegnáli / á Papieżá porwawszy y ná źiemie porzućiwszy / oczy mu wyłupili y iezyk vrzneli / y zá vmárłego ná vlicy odbieżeli. A zás sie wroćiwszy do niego/ do klasztoru go świete° Stephaná wewlekli/ y drugi raz mu oczy tárgáli y iezyk rzezáli/ y okrutnie zbili w kośćiele przed sámym ołtarzem. A osádźiwszy klasztor on straża / w nocy zánieśli go do klasztoru ś. Gerásimá/ y tám go strzegli. A P. Bog w onym klasztorze Papieżowi oczy przywroćił y iezyk/ dźiwnym cudem swoim. y wykradł go stámtad Albinus z inemi wiernemi Bogá sie boiacemi / y do ś. Piotrá kośćiołá *P. Bog oczy y iezyk przywroćił Papieżowi.*

zápr0wádźił.

záprowádźił. Zdumiewáli śie nád onym cudem/ gdy obaczyli/ iż widźi y mowi/ y ná wßytkim ćiele zdrowym był: iż ták sługę swego vczćił P. Bog/ y ś. Piotr ták śie zań wstáwił.

Nie długo Winigisus kśiąże Spoletáńskie z woyskiem wiáchał do Rzymu/ y Papieżá do Spoletu wprowádźił/ chwaląc P. Bogá zá ono cudo ktore ná nim widźiał. Tám śie wiele Biskupow y duchowieństwá do niego ziácháło/ z ktorymi iáchał do Károlá wielkiego do Fráncyey/ gdźie był wielce vczczony. Bo syná swego Pipiná przećiw iemu wysłał/ y sam go z processyámi y śpiewániem przyiął/ y z płáczem śię pocáłowáli. Czynił P. Bogu wielkie dźięki Károlus zá ono cudo/ ktore nád sługą swoim y namiestnikiem CHRISTVS vczynił/ zá Piotrá ś. y Páwłá przyczynámi. A oni mężoboycy y świętokradźcy/ psuiąc y náieżdżáiąc imioná ś. Piotrá/ boiąc śie Károlusá: wysłáli do niego posły/ kłádąc potwarzy fałßywe ná Leoná/ ktorych dowieść nie mogli. Gdy krotki czás v Károlusá przemießkał Papież/ Pipinus z roskazánia oycá swego Károlusá/ z przednieyßymi pány do Rzymu go záprowádźił. Gdźie śie sstáło wesele wielkie/ gdy duchowieństwo/ z Senatem y z żołnierzmi/ y z ludem y z białemigłowámi y dźiećmi/ swego pásterzá y oycá przyimowáli/ y przy Mßy Papieskiey Pánu Bogu dźiękuiąc/ wßyscy ćiáło y krew Páná nászego IEZVSA CHRISTVSA bráli.

2. Do Spoletu Papież wźięty.

Do Franciey Leo Papież vdał śię.

3. Zaprowadzony do Rzymu Leo.

Posłowie Károlusá przy Papieżu będący/ to iest Eildiwáldus y Arno Arcybiskupi/ y Kunibertus/ y Beráhárdus/ Atto y Jesse Biskupi/ y niektorzy Komessowie/ one złoczyńce Páschalá y Kámpulá poimáli/ y cáły tydźień ich wypytawáiąc/ coby ná Papieżá zá przyczynę tákiey złośći swoiey mieli: gdy nic powiedźieć nie mogli: do Fráncyey záslani są. Prośił sędźiow onych Leo Papież zá onemi swemi zábiiáczmi/ áby im ná żadnym członku y zdrowiu ßkody nie czyniono. y vsłucháć go oni sędźiowie muśieli/ iż zdrowe do Fráncyey wysłáli.

4. Poimani mężoboyce.

Prośba Papieska za nimi.

Gdy Leo Papież był we Fráncyey/ w Pádeburnie ołtarz ieden poświęćił/ y do niego ś. Stepháná pierwßego męczenniká kośći ábo reliquie włożył. Obiecał to obywátelom/ iż kośćioł nápotym zá obroną ś. Stepháná od niewiernych psowán y palon nie będźie: bo go często Pogánie palili. y ták śie sstáło.

5. Apud Surium 23. Iulij. in translati: S. Liborij.

Reliquie S.

Pátryárchá Jerozolimski przez swego mnichá posłał Károlusowi wielkiemu/ klucze od przeświętego grobu Zbáwićielá nászego. Odprawił go Károlus z wielkimi dáry/ posyłáiąc z nim Zácháriaßá kápłaná. Już śie był wstáwił Károlus ná wschodnych kroleſtwách/ y w niewoley oney Sáráceńskiey mieli go Chrześćiánie zá pierwßą kośćiołá ś. ozdobę. A ná napráwę kośćiołow w Jeruzálem/ Károlus kollekty/ to iest zebránia iáłmużn czynił/ ktore tám posyłał.

Annales Franc.

Klucze od grobu Bożego posłane Karolusowi.

Capit. lib. 4. apend: cap: 31.

Rok Páński 800. Leoná trzećiego 5.

Ireny powtore 4.

Károlus wielki do Włoch z woyskiem przyiáchał. y bywßy w Rawennie ná Beneweńtánczyki Pipiná syná z woyskiem wypráwił: bo kośćiołowi Rzymskiemu nieprzyiaćielmi byli. á sam do Rzymu przyiáchał dwudźiestego czwartego dniá Listopádá. Z wielką czćią przyiął go Leo Papież. A po śiedmi dni Károlus zebráwßy w Rzymie wßytko duchowieństwo Biskupy y kśięża/ y Senat y pány/ pytał śie o grzechách y złoczyństwie/ ktore Papieżowi Leonowi iego nieprzyiaćiele zádawáli. A gdy śie nikt nie nálazł ktoryby rzeczy onych dowodźić chćiał: Arcybiskupi y Biskupi y Opáći rzekli: My stolice Apostolskiey ktora iest głową wßytkich kośćiołow sądźić nie śmiemy. Bo oná nas wßytkich sądźi/ á

1. Karolus do Rzymu przyiachał.

Annales Franc.

Anastasius.

Stolice nawyżßey nikt nie sadźi.

dźi/ á sámá od nigokoz sądzona być nie może/ ták iáko z dawná był obyczay. Ale iáko nawyzszy Biskup ma zwyczay/ wedle kanonow posłuszni będziem. y drugiego dniá Papież Leo wstąpiwszy ná kázálnicę/ máiąc w ręku cztery ś. Ewángelie przed wszytkimi głosem rzekł pod przysięgą: Ja Leo Biskup ś. kośćiołá Rzymskiego/ ni odkogoz nie osadzony áni przymuszony/ z dobrey wolcy moiey/ przed Bogiem y Anyoły iego y przed błogosłáwionym Piotrem kśiążęćiem Apostolskim/ przed ktorym wszyscy stoim/ Bogiem świádczę ktory wszystko wie/ y ná ktorego sąd przyydziem/ iżem tego złoczyństwá ktore ná mię moi przećiwnicy kłádą/ nie vczynił/ áni czynić kazał. A to czynię nie przyćiśniony żadnym práwem/ y niechcąc tego zwyczáiu ná moie nástępniki kłáść: ále tylo ábych od niesłusznego podeyzrzenia wolen był.

Przysięga Leona.

Ex ritibus Rom: Eccles.

2. Anastasius.

Karolus na Cesarstwo Rzymskie koronowany.

Potym w dźień Bożego národzenia/ zebráły się wszytki stany do ś. Piotrá/ y tám Leo Papież Károlusá koronował/ kłádąc nań własną ręką swoią koronę drogą. Záczym wszyscy Rzymiánie widząc iego miłość y obronę ku kośćiołowi Rzymskiemu y Papieżom/ zgodnym głosem z Bożkiey woley y ś. Piotrá klucznika krolestwá niebieskie°/ záwołáli: Károlusowi napobożnieyszemu Augustowi od Bogá koronowánemu/ wielkiemu y pokoy czyniącemu Cesárzowi/ żywot y zwyćięstwo. A to po trzykroć mowiąc/ Cesárzem go Rzymskim vczynili/ á Papież go oleiem ś. pomáśćił/ y syná iego krolem koronował/ w sámy dźień Národzenia Páná nászego IESV CHRISTA.

Przysięga Karolusa. Roman: ordo.

Károlus też iuż ták Cesárzem postáwiony/ przysięgę swoię vczynił w te słowá: W imię CHRISTVSOWE: Ja Károlus Cesarz ślubuię y obiecuię/ przed Bogiem y ś. Piotrem Apostołem/ iż obrońcą będę tego świętego kośćiołá Rzymskiego we wszytkich pożytkách iego/ ile mię moc Boska wspomoże/ ile będę wiedźiał y będę mogł.]

3. In vita Caroli.

Karolus niewiedział o swey koronacjey.

Pisze Eginhárdus/ iż o tey koronáciey Károlus niewiedźiał/ áni dla niey do kośćiołá przyszedł. y owszem mowił: Choć wielkie święto/ bych był tę myśl Papieską wiedźiał/ do kośćiołábych był nie przyszedł. Bom nie dla tego do Rzymu przyiáchał. vspokoićiem tylo zámieszány stan kośćielny chćiał. O te ná Cesárstwo koronácią/ gniew y zazdrość Cesárzow Cárogrodzkich mężnie znosił/ y vbłagał ie częstym pisániem do nich/ y posłow swoich wyprawowániem. y byli mu nápotym wielkimi przyiaćielmi/ iáko Nicephorus y Michael y Leo/ z ktorymi mocne przymierze pokoiu postánowił/ vchodząc mniemánią/ o prágnienie páństwá ich.

4. *Koronacya na Cesarstwo zachodne iaka.*

O tym iego podnieśieniu ná Cesárstwo Rzymskie/ wiedźiał świát wszytek/ y pisániem swoim oznaymili Grekowie y Láćinnicy. Bo rzecz byłá iáwna/ ná tákim mieyscu y w tákim kośćiele/ y w tákich osobách/ y tego kto koronował/ y tego ktory koronowány iest. Leo ták święty Papież/ nád ktorym P. Bog cudá swoie pokazał/ gdy go z ręku iego nieprzyiaćioł wyrwał/ y zleczył/ y náprawił wyłupione oczy y vrzniony język iego. Károlus też miał w sobie dźiwne dáry Boże/ táką spráwiedliwość/ tákie męstwo woienne/ tákie chęći do náprawy y obrony kośćiołá Bożego/ táką mądrość y náukę/ y miłość ku dobremu pospolitemu/ iż ledwie miedzy krolmi rowny mu się náyduie. Z iáką potrzebą y pożytkiem wszystkiego Chrześćiáństwá y kośćiołá Bożego to się wznowienie Cesárstwá sstáło: ieśli zá świeżá nie znáć było/ tá osm set lat áż do nászego wieku pokázáć może. A iż moc táką ná stáwienie krolow y skłádánie ich zostáwił P. Bog kośćiołowi y nawyższym Biskupom/ w stárym y w nowym zakonie: káżdy przyznáć musi/ ktory kośćielnych rzeczy świádom. O czym tu mowić mieyscá nie mász/ pismá o tym wieku nászego dosyć.

Belarminus de translat: R. Imp.

SVMMO-

SVMMOWANIE
Wieku Osmego.

To iest przeszłych stá lat, od roku P. 700. áż do 800.

Papieże y nawyższy Biskupi.

IAN szosty Greczyn. Siedział lat trzy miesiecy dwá. Dokonał roku P. 705.
IAN siodmy Greczyn/syn Plátoná. Siedział lat dwie miesiecy siedm. Dokonał roku P. 707.
SISINIVS z Syriey. Siedział dni dwádźieśćiá.
CONSTANTINVS z Syriey. Siedział lat sześć miesiac ieden. Dokonał roku P. 714.
GRZEGORZ wtory Rzymiánin/ syn Márcellá. Siedział lat szesnaśćie miesiecy siedm. Dokonał roku P. 731.
GRZEGORZ trzeći/syn Janá z Syriey. Siedział lat dźieśieć miesiecy dźiewięć. Dokonał roku P. 741.
ZACHARIAS Greczyn/syn Polichroniuszá. Siedział lat dźieśieć/ miesiecy trzy. Dokonał roku P. 752.
STEPHANVS wtory/Rzymiánin. Siedział trzy dni. Drudzy go miedzy Papieże dla tey krotkośći żyćia nie liczą. Nagle z predká vmárł.
STEPHANVS trzeći Rzymiánin / syn Constántiná. Siedział lat pięć / dni 28. Dokonał roku P. 757.
PAWEL Rzymiánin z oycá Constántiná/ brát Stephaná trzećiego. Siedział lat 9. miesiac 1. Wákowáłá po nim stolicá Rzymska rok y miesiac ieden. Dokonał roku P. 767.
STEPHANVS czwarty Sykulus / syn Olibriuszá. Siedział lat trzy miesiecy pięć. Dokonał roku P. 771.
ADRIANVS Rzymiánin z oycá Theodorá. Siedział lat dwádźieśćiá y trzy miesiecy 10. Dokonał roku P. 795. Odpráwił siodme Concilium.
LEO trzeći Rzymiánin/syn Assupiusá. Siedział lat dwádźieśćiá ieden. Wieku tego pięć / áż do roku 800. y dáley.

Doktorowie y Pisárze wieku tego.

BEDA pisał wiele/y pismo ś. wykłádał/y Kronikę od początku świátá/áż do roku P. 700.
HAIMO y STRABVS bárzo vczeni/miano ie zá bráty W. Bedy. Strabus pisał ná Biblią glosę *Ordinaria*, ácz ią drudzy Alkuinowi przyczytáią.
ANSELMVS/ ktory pisał glosę zwáną *Interlinearis.*
GERMANVS Cárogrodzki pátryárchá / pisał po Grecku o pochodzeniu Duchá ś. y od Syná/ wywody czyniąc z Láćińskich Doktorow/ Ambrożyuszá/ Augustyná/ Jeronymá/ vprzedźił potwarcę Phociuszá.
DAMASCENVS zacny Doktor/ y wiele pisał.
THEOPHILACTVS pátryárchá Antyoski.
AMBROSIVS Ansbertus.
PAVLVS Diaconus.
VSWARDVS Monachus.
PAVLINVS Aquilegiensis.
CAROLVS Magnus pisał/ choć Cesarz/ o kośćielnych rzeczách.
WALAFRIDVS Abbas.

Náuká Doktorow wieku tego, przećiwna dźiśieyszym heretykom, z Kátholikámi záwżdy iedná.

Mszá S. iż ofiárą iest. Liturgia Germani Constant. *Caroli magni fragmenta. Alcuinus de Ecclesiasticis dogmatibus. Walafridus de diuinis officiis. Maximus monachus de Ecclesiastica Mystagogia.*
Spowiedź y pokutne częśći. *Beda homil: 5. S. Petri & Pauli, & in Marc: lib: 1. cap: 2. Damasc: de fide Orthod: & in Parallelis. Carolus Magnus de ritibus veteris Ecclesiæ. Ansbertus lib: 1. in Apoc: cap: 1.*
Bierzmowánie. *Beda in Psal: 26. & in 8. cap: Actor.*

Ostatnie pomásczenie. Beda in Marc: lib: 2. cap: 6.

Siedm Sakrámentow. Alcuinus de Ecclesiasticis dogmatibus. Walafridus ex Augustino de diuinis officiis. Beda in Matthæi illa verba: Quoniam Nasaræus vocabitur.

Prawdziwe ciáło P. w Eucháristiey, y odmiáná chlebá y winá, y ofiárá. Carol: Mag: lib: 2. de Imag: cap: 27. & lib: 4. cap: 14. Beda in lib: Boecij de Trinitate, Et in Marcum lib: 4. cap: 14. Damascenus lib: 4. Orthod: cap: 14.

Wolna wola. Damasc: lib: Orthod: cap: 4. & in Parallelis contra Manich: lib: de hæresibus. Beda in 2. cap: Genesis. & lib: 8. in Iob cap: 8. & in Psal: 118.

Vspráwiedliwienie y vczynki dobre. Beda in cap: 3. 1. Ioan. & lib: 3. in Iob cap: 1. & lib: 6. in Cantica cap: 8. Alcuinus in 3. cap: Eccles. Damasc: in Parallelis. & alibi.

Przodkowánie kościołá Rzymskiego. Beda in Natali. D. Benedicti. Carol: Mag: lib: 1. de Imaginibus cap: 6. Damasc: in lib: de defunctis. Patres Synodi 2. Nicœnæ.

Wzywánie świętych. Beda in 4. cap: Lucæ. & lib: 2. in Luc: cap: 7. Ansbertus lib: 5. cap: 12. in Apoc.

Obrázy w kościele. Damasc: lib: 3. & 4. Orthod: cap: 8. Oycowie ná Niceńskim Concilium wtorym.

Czyściec y modlitwá zá vmárłe. Damascenus kśiegi o tym nápisał. Germanus in Liturgia. Beda in serm: ad pop: Tomo 7. Alcuinus in 1. & 3. Psal: Pœnitent. Carol: Mag: in Fragm: de ritibus veteris Ecclesiæ. y inni.

Concilia tego wieku.

Máłych Prowinciálskich wiele/ iedno wielkie w Nicecy ktore śiodmym zowią/ roku Páńskiego zá Papieżá Hádrianá 787. przećiw obrázoborcom.

Heretícy tego wieku.

Leo Cesarz Isaurikus y inni po nim Cesárze/ y Pátryárchowie Cárogrodzcy/ obrázoborcy/ ktorzy obrázy z kośćiołow wymiátáli y palili. Im mnieyszy nie znáczni.

Prześládowánia Kośćielne tego wieku.

Od obrázoborcow Cesárzow bárzo ćięzkie/ zwłaszczá od Kopronimá. Od Sáráccnow tákże. Wiele sie krwie wiernych rozlało.

Cesárze wschodni.

TIBERIVS *Absimarus* zábity roku Páńskiego 703. krolował lat 7. po nim drugi raz wygnány nástąpił powtore Cesarz.

IVSTINIANVS wtory/ ostátni potomek ze krwie Herákliuszá. Zábity od Philippiká roku P. 711. krolował powtore lat 8.

PHILIPPICVS srogi Eutychian/ ktory szesć Concilia w Cárogrodźie wymálowáne popsował/ krolował pułtorá látá psuiąc kośćioł Boży. wyrzucony z páństwá roku P. 713.

ANASTASIVS Kátholik dobry. krolował rok y trzy mieśiące/ żołnierze go złożyli/ y wstąpił do klasztoru.

THEODOSIVS czwarty zniewolony od żołnierzow ná páństwo: bo go z pisárstwá celnego porwáli roku P. 714. Gdy widźiał że mu Leo wodz woyská zayźrzy Páństwá/ sam z niego vstąpił y z synem do klasztoru/ y kápłanem został/ y odpoczął w pokoiu w Ephezie. krolował nie cáły rok.

LEO *Isaurus* heretyk obrázoborcá/ on począł y roskazał obrázy z kośćiołá wymiátáć y palić. krolował lat 25. y dwá mieśiącá/ psuiąc kośćioł. vmárł roku P. 740.

LEO *Copronimus* syn tego Isaurá gorszy heretyk niżli oćiec/ więcey krwie Chrześćiáńskiey o obrázy rozlał niżli Nero y niżli Sáráceni. krolował lat trzydźieśći pięć. zdechł szpetną śmierćią roku P. 775. Nástąpił syn iego.

LEO czwarty ná początku dobrym sie zdał: ále tákże był heretyk obrázoborcá iáko y oćiec y dźiad iego. Zdźieráiąc korone dla Kárbunkulusá z oltarzá/ Kárbunkulem vmorzony iest/ roku P. 780. krolował lat trzy.

CONSTANTINVS syn Leoná czwartego máluczki z Irena mátką dobrą y Kátholiczką/ ktora sie o Concilium śiodme przećiw obrázoborcom postáráłá. Krolowáłá Irená lat 10. á po niey syn dorosły Constántinus roku P. 790. mátkę wygnawszy nástąpił. krolował áż do roku P. 797. Zábity od swoich roku P. 797. Po nim zás iego mátká krolowáłá.

IRENA drugi raz áż do roku P. 802. Wygnána od Nicephorá rádnego swego.

WIEK DZIEWIATY, TO IEST: Dziewiąte ſto lat Páńſkich.

Rok Páńſki 801. Leoná 6. Károlá *Wielkiego 1. Ireny powtore 5.*

1\. TEgo roku wielkie było trzęśienie ziemie po wßyſtkiey Włoſkiey ziemi/ w ktorym ſie niektore miáſtá obáliły/ y gory vpadáły. W Rzymie kośćioł ś. Páwłá bárzo ſie onym trzęśieniem popſował/ ktory Leo Papież koßtowniey y piękniey nizli przedtym był/ nápráwił/ y wielką liczbę tám śrebrá w naczyniách rozmáitych zoſtáwił. Co y w inych kośćiołách w Rzymie vczynił. Wylicza Anáſtázyus nádánia bogáte y budowánia iego/ y popraw kośćiołow bárzo wiele.

Trzęśienie ziemie.
Kośćioł S. Páwłá w Rzymie.

Károlus Ceſarz ná znák vprzeymego ſwego poddáńſtwá y pokory ku ś. kośćiołowi Rzymſkiemu/ tákie práwo wydał: Ná pámiątkę/ práwi/ ś. Piotrá Apoſtołá/ czćić mamy ś. Rzymſką Apoſtolſką ſtolicę/ bo nam ieſt mátką kápláńſkiey doſtoynośći/ y ma nam być miſtrzynią kośćielnych ſpraw. Aby dobrze ledwie znośne iárzmo oná ſtolicá święta ná nas kłádłá/ wytrwaymy/ y miłym nabożeńſtwem znośmy. A ieſliby ktory kápłan ábo dyákon iáką zamießkę wnoßąc/ y náßemu rządzeniu zdrády podmiátáiąc/ vkázował fałßywy liſt od ſtolice Apoſtolſkiey/ ábo co inego coby ſtámtąd nie wyßło/ záchowawßy całą wiárę y pokorę ku Apoſtolſkiemu (mężowi) niech moc ma Biſkup tákiego do więźienia dáć/ áżby miał od ſtolice ś. náukę co z tákim czynić.] Pátrz iáko ſie dla CHRISTVSA/ iego namieſtnikom vkarza/ będąc ták wielkim y mądrym. Dla tego też wynośił go Pan Bog y kroleſtwo y narod iego.

Diſtinct: 19. cap: 3.
Práwo Károluſá o czći Papieżow.

2\. Wznowił też y ono práwo Theodozyußá/ o áppellácyách do Biſkupá od káżdego świeckiego ſędźiego/ áby byłá wßytkim wolna/ ktoryby iey ná ſwoie lepße/ y prędßą ſpráwiedliwość záżywáć chćiał. y tám co oſądzą Biſkupi/ to moc wieczną mieć ma. A świádectwo choć ſámego iednego Biſkupá/ káżdy ſędźia przyimowáć winien. Tám prawdá ſie vtwierdza/ y to ieſt nienárußone/ co człowiek święty z ſumnienia/ ſercá niezmázánego wyrzecze.] To práwo wźiął dobry od dobre°/ ſpráwiedliwy od ſpráwiedliwego/ Károlus wielki od Theodozyußá wielkiego. Obádwá wielkie ozdoby Chrześćiáńſtwá/ w wierze Kátholickiey/ w cnoćie/ w męſtwie rycerſkim/ y w rządzeniu mądrym y łáſkáwym poddánych ſwoich. Niech tego ſłucháią owi co iuriſdicią kośćielną pſuią/ y świeckiemi práwy ſwemi iey przeßkody czynią. Niech ſie pánowie ſtrzegą/ áby P. Bog łaſką gniewu ſwego/ w nie iáko w gárniec gliniány/ iáko Pſalm mowi/ nie vderzył.

11. q. 1. cap: 37.
Capitul: Franc: li: 6. cap: 281.
Appellácye świeckich do Biſkupow.
Pſal: 2.

3\. Nowych praw nie rad czynił ten Ceſarz/ ále ſtáre y Kanony Oycow śś. rad Biſkupom áby ie chowáli przypominał/ przydáiąc co ná on czás potrzebnego było/ do chwały Boſkiey y náuki y poprámy ludzkiey. y vpomina w iednym piſániu wßytkich duchownych do chowánia Kanonow y praw kośćielnych. nie iżby ſie w ich rządy wdawał: ále iż im do wykonánia praw świętych pomoc ſwoię obiecował. y dla tego ná napiſách liſtow ſwoich ták ſie zowie: Károlus/ nabożny ś. kośćiołá obrońcá/ y pokorny pomocnik wßytkim kośćielnego nabożeńſtwá

Károlus piſał ſie obrońcą kośćiołá S.
Præfatio: Carol: Imper.

Apud Sigon: anno 802. stanom. Do syná Pipiná we Włoszech kroluiacego pisał: áby wolność od myt y podátkow/ wszytkim duchownym y klasztorom białogłowskim/ záchowána byłá.

Sigeb: & Molanus in Sanc: Belgij. Náleźienie ciáłá ś. Sálwiuszá meczenniká Biskupá Engolisymenskiego/ y Superiuszá towárzyszá iego/ támże w Gálliey/ ktore zámordował Wigárdus syn Genárdá/ y táiemnie w stáyni zákopał miedzy bydłem. P. Bog przez Anyołá trzykroć Károlusá Cesárzá vpomniał/ áby ich ciał szukał. y náleźione w stáyni ábo w oborze/ z wielka czcia podniesione sa. 4. Pobory odpuszczone. Epist: lib: 1. epi: 7. Ireńá Cesárzowa podátki y pobory ludźiom wszytkim odpuściłá. Co wielce ważac Theodorus on Studitá/ pisze do niey list/ dźiekuiac y do niebá ia wynosząc. Teraz/ práwi/ ten co przez cála noc trzy rybki vłowił/ trzeciey ná pobor nie da. y ten co kilá ptaszkow vchwycił/ szcześliwie żyć bedźie. przedáiacy y kupuiacy/ pástuchowie/ rzemieslnicy/ rekomá klásk áia Páná Bogá chwalac/ y ciebie sławiac Irene Bogu miła. &c.] Lecz iáko ia P. Bog sroskał/ nie ná odrzucenie od łáski swey ále ná doświádczenie cierpliwości iey/ vsłyszym.

Rok Páński 802. Leoná 7. Károlá *wielkiego 2. Nicephorá 1.*

1. Theophanes. *Károlus Irene chćiał mieć zá żone.* Károlus Cesarz y Leo Papież wypráwili posły do Ireny Cesárzowey/ o pokoy/ áby z nia w wieczney zgodźie żyli. Przydáie Zonárás/ iż Károlus chćiał Irene mieć zá żone/ y oná tego nie odmawiálá. Lecz przy poslech onych w oczách ich w Cárogrodźie bedacych Ireńá z páństwá złożona iest. Theophanes. *Irená złożona z páństwá.* Nicephorus Pátricius y Logotetá generálny/ zmowiwszy sie z inymi dworskimi vrzednikámi/ y z ludu pospolitego niektore przednie náprawiwszy/ dniá ostátniego Páźdźierniká ábo Octobrá w pułnocy wołániem lud podły skupiwszy/ Irene obskoczyli w pálacu Eleutery/ á Cesárzem záwołáli Nicephorá. y ráno go w kośćiele koronowano. Wiele ich wołáło: Czemu wołowiec (ták Nicephorá zowiac/ bo z niskiego stanu był) wygania pobożna białagłowe/ ktora o wiáre y meczeństwo podiać chćiáłá? Ale nic nie pomogło. 2. Potym szedł z niektorymi pány do zámknioney Ireny/ łágodne y fałszywe słowá mowiac: prosił/ áby mu odpuśćiłá/ iż poniewolnie ná páństwo porwány iest/ obiecuiac iey wszytek pokoy y vsługowánie/ byle mu skárby Cesárstwá obiáwiłá. *Słowa Ireny śmiałe y madre.* Oná nic nie przelekłá/ rzekłá: Ia człowiecze Bogu wszytko przypisuie/ ktory mie śierote y ná páństwo wsadzał/ y z páństwá składał/ y to poniżenie grzechom moim przyczytam. We wszytkim niech bedźie pochwalone imie iego. Ty sie Bogu spráwuy iákoś ná páństwo wszedł. Łácnom cie stráćić kazáć mogłá/ bych byłá wierzyłá co mi o tobie powiádano/ co sie teraz viściło. Twoie mie przyśiegi záwiodły. Bogu to oddáie przez ktorego krolowie kroluia. Teraz gdyżes miłośierny/ tobie sie kłániam/ y prosze/ przepuść słábośći moiey/ á day mi dom Eleuterá ktorym sámá zbudowáłá ná poćieche nieoszácowáney nedze moiey. Ná to rzekł tyran złośliwy: Przyśiez mi iż mi skárby vkażesz/ á ia vczynie o co prośisz. A przyśięgłá ná drzewo drogie/ to iest krzyżá ś. y skárby oddáłá. *Irená zdrádzona y wygnana.* Lecz gdy skárbow okrutnik dostał/ wygnał ia ná wysep Principe. do klasztoru ktory też oná byłá zbudowáłá. A potym zimie/ boiac sie áby ná pobożność Ireny ludźie nie wspomnieli/ á oney zás ná páństwo nie wsádźili: záwieść ia kazał do Lezbu wyspu/ y pilna ia straża opátrzył/ ták żeby iey nikt widźieć nie mogł. 3. Theophan. *Nicephorus Cesarz iáki.* Był Nicephorus poczytány zá Kátholiká: ále sprzyiał obrázoborcom y Mánicheyczykom/ y czárownikiem był/ y z tych sie śmiał ktorzy wedle Ewángeliey Boskie roskazánia pełnili. Duchowne wszytkie podátkámi ciezkimi vćiskał. Pátryárse Nicephorowi/ ktory był po Tá-

rásyusie w kilá lat potym nástapił/zákazał/áby vczestnictwá Rzymskiego kościołá nie brał / y o to do niego nie stał.

Jan kśiaże Weneckie Janá Grádeńskiego Pátryárchę po morzu náiáchawszy / z wieże go zrzucił y zábił / y niemáło iney kśieżey pomordował: o máłą bárzo przyczynę / iż Chrysztophorá Greczyná zá Biskupá Vliwoteńskiego ná iego prosbe poświecić niechćiał/y owszem go zá odniesieniem vrzedników Weneckich wyklał. O co sie Paulinus Pátryárchá Foroiulieński/ Synod zebráwszy/do Károlusá Cesárzá vćiekł/prosząc áby ono okrućieństwo pokaráne było. *Grádeński Pátryarcha zabity.* Annal: Venet.

Wiek ten był bárzo z strony náuk wyzwolonych nieszcześliwy. Nie vczyli sie iedno Grámmátyki/ ktorey y kśieża y Biskupi náuczáli. y iest wielka w tym sławá Károlusá Cesárzá / iż wszędzie vpádłe szkoły y náuki podźwigał/ gdy y mistrzow ná to nie było / choć sie kto vczyć prágnał. A on wszędzie po klasztorách y biskupich dworách roskazał áby szkoły były/ á náuczano Grámmátyki/Muzyki/Arithmetyki. W Páryżu dopiero sie szkoły záczęły/y potym sie zá nádániem krolow szerzyły. A w Osnáburgu w Sáskiey ziemi/Károlus záśádził szkoły Láćińskie y Greckie / chcac áby sie dźieći vczyły iezyká Greckiego / dla poselstw / ktore sie ná wschodne strony wypráwowáły. Acz po śmierći Károlá zás nieco náuki były oziebly. wszákże nie ták iáko przed nim. y nie było dziwno/iáko sie wyższey wspomniáło/iż oni Biskupi ná Synodźie Fránkofortskim / o Niceńskim wtorym Concilium wielkim niewiedźieli / y iáki wyrok o obrázach vczyniony ná nim był. 4. *Náuki w ręku iego pod ławą.* *Karolus nauki szczepił.* Ansig: lib: 1. Concil: Cabil: c. 3. *W Paryżu szkoły sie poczęły.* *Grecki ięzyk.*

Rok Páński 803. Leoná 8. Károlá wielkiego 3. Nicephorá 2.

Bárdánes Pátricius ná wschodnych stronách od żołnierzow poniewolnie Cesárzem vczyniony/niechcac áby sie dla niego krew Chrześćiáńska rozlewáłá/wziął list od Nicephorá podpisány od Pátryárchy y inych pánow/ iż zá swoim z páństwá vstapieniem/ szkody żadney mieć nie miał/ y ći co go wybieráli. A zá onym vbeśpieczeniem/ ná wysep názwány Prima záiáchał/y tám w klasztorze ktory sam był zbudował mnichem został. Lecz złośliwy Nicephorus słowá mu nie strzymał. Bo wźiawszy mu máietność/oczy mu wyłupić kazał/y one żołnierze ktorzy go wybráli/iáko mogł prześládował. Irene oná w nedzy y kłopotách ná wygnániu świátá tego dokonáłá w Lezbie wyspie. Ciáło iey do Principu do klasztoru/ktory sámá zbudowáłá/przeniesione iest. Nicephorus Cesarz syná swego Stauráciusá Cesárzem vczynił/y koronował go Tárásius Pátryárchá/choć niegodne° y ná weyrzeniu / y ná mocy y ná rozumie. Posły swoie Nicephorus do Károlá wysłał/y pokoy z nim postánowił. 1. Theophan. *Bárdánes złożył Cesarstwo.* 2. Theophan. *Ireny śmierć w nędzy.*

Rok Páński 804. Leoná 9. Károlá wielkiego 4. Nicephorá 3.

Leo Papież zás do Gálliey ábo Germániey záiáchał. Przyczyná tey drogi táka sie podáłá. W Mántuey nálezioną krew Páná nászego IEZVSA CHRISTVSA, nie one co z obrázu w Berućie wypłynełá/ále ktora ná mecę iego wylana byłá. Pisał Cesarz Károlus o tym do Papieżá/ áby sie o prawdźie w tey mierze dowiedźiał. Papież iáchał sam do Mántuey/y dowiedźiawszy sie iż ták było / záiáchał do Károlá do Gálliey. Sa o tey krwi Páńskiey bully Papieżow ná świádectwo prawdy/ále ich nie widźiał ten co to pisze / á watpić w tym nie każe. Przyięty iest od Cesárzá Papież Leo w Remis mieśćie/y świećili pospołu dźień Národzenia Bożego. Potym go do Aquisgranu prowádźił/y przez 1. Annales Franc. *Krew Pána nászego naleziona w Mantuey.* *Leo do Gálliey zaiachał.*

Epist: 7. apud Surium 3. Martij. Tom: 2.
S. Swibertus kánonizowány.

Boioária/áż do Ráwenny prowádźić kazał/z wielka y Cesárſka czćia wßedźie go przyimowano. Przemießkał z Cesárzem ośm dni. Pißę ś. Ludgerus/ iáko wiele kośćiołow iádac w tey drodze Papież poświećił/ y bedac w Werdźie ś. Swibertá kánonizował. Gdźie páchole iedno ktore było vtonelo w Renie/modlitwa ś. Swibertá wſkrzeßone ieſt. Lecz rozumieć ſie ma/iż to co wypiſuie/zá pierwßym Papieżá Leoná do Fráncyey przyiáchánim dźiáło ſie/ gdyż ná tym wtorym tylo ośm dni z Cesárzem przemießkał.

2. Annales Franc.
Sáxonowie niestatek ſwoy ſkończyli.
Sáxia w Rzymie.
Gregor: 7. lib: 8. epist: vltima.

Niepokoie w Sáxoniey/ y one czeſte od wiáry Chrześćiáńſkiey y poſłußeńſtwá Cesárſkiego ludźi onych odſtepſtwá/tego ſie roku ſkończyły. Gdy Károlus o dźieśieć tysiecy ludźi z żonámi y dźiećmi/ z Sáſkiey źiemie do inych kroleſtw przenioſł/y z Fránki ie pomießał. Trwáły te niepokoie lat trzydźieśći y trzy. Jedná cześć Sáxonow przenieśiona byłá y do Rzymu/ y to mieysce vlica ſie Sáxonow zwáło. Dźiś ie zowia Saxia, gdźie ieſt ßpital zacny ś. Duchá. Zá ono zwyćieſtwo nád Sáxony/Károlus Sáxonia ofiárował ś. Piotrowi/zá ktorego przyczyna one podbił. To świádczy liſt Grzegorzá śiodmego.

3. *Szkoly Greckie.*

Károlus dáiac przywiley Biſkupom Oſnáburgu w Sáxoniey/ vſtáwił áby tám ßkoły były Greckie y Láćińſkie/ áby Biſkup gdyby ſie tráfiło/odpráwowáć mogł poselſtwá od Krolow y Cesárzow do Grekow. Jáko ſie też wyżßey wſpomniáło.

Sigebert.
Smierć Alkuiná.

Alkuinus ábo Albinus Flákkus tego roku z świátem ſie rozłaczył. Był Opátem ś. Marćiná/ á miał komore ś. Jodoká ná czynienie iáłmużn pielgrzymom.

Rok Páńſki 805. Leoná 10. Károlá wielkiego 5. Nicephorá 4.

1. Theophan.
Dań Sáracenom Cesarz daie.

Sáráceńſki krol Aaron po trzykroć ſto tyśiecy woyſká ná Cesárzá Nicephorá wypráwił. ktory widząc iż mu ſie oprzeć nie mogł/ o pokoy posłał Metropolite Sinnádorow/y ine z nim. Ktorzy ták pokoy ziednáli/ áby dań Cesarz dawał iedne od poſpolſtwá/druga od śiebie y ſyná ſwego. y ták one dań wyćiagnawßy/ wroćił ſie Aaron do domu.

2. *Hunnowie vpadáia.*
Annal: Franc.
Słowacy ośiadáli Pannonia.
Lichon wodz Słowakow.

Káganus kśiaże Hunnow ábo Awarow pátrzac ná nedze ludu ſwego iáchał do Cesárzá Károlá/y prośił go áby mu dozwolił mießkáć w Sábáriey y Kárwánćie/ gdyż dla naiazdow Skláwonow/ to ieſt Słowakow/ ktore zowia Beemany/ośieść ſie ná pierwßych mieyſcách/ (to ieſt w Pánnoniey) nie mogli. Bo Słowacy máiac wodzá Lichoná wßytkę źiemię Hunnow pustoßyli. Przyiał go łáſkáwie Cesarz/ bo Káganus iuż był Chrześćiánin/y miał ze chrztu imię Theodorus. y pozwolił mu to o co prośił/ y vdárowánego do domu odpráwił. ále predko tám vmárł. Naſtepnik iego drugi Káganus/ wysłał zás do Károluſá posły ſwoie/ proßac áby ná doſtoieńſtwie Kágáńſkim zoſtał. y ná to przyzwolił Cesarz. A tegoż roku wysłał Károlá ſyná ſwego do źiemię Skláwonow ábo Słowakow/ ktore Beemany zowia. ktory zwoiowawßy ich oyczyzne/ wodzá ich Lichoná zábił.

3. *Skláwi ábo Słowacy y Bulgarowie y Beemowie co sa narod.*

Tu ſie troche zátrzymaymy, o náßego Słowieńſkiego narodu ſtárożytnośći mowiac, á troche od hiſtoriey ſie náßego Baroniuſá odwodząc. Aż do tego roku, watpić ſie mogło, co to zá narod był ktory zwano Skláwi ábo Skláwiny, ábo Sláwi, ábo Bulgari, ábo Beemany, ktorzy ſie iuż w tey Kronice od kilá ſet lat miánuia, iż byli ośiedli kráie v Tráciey, bliſko Carogrodu y Grecyey, y Dalmácyey, y inne aż do Pannoniey y Ilryku, gdźie dziś Węgierſka ziemia. Lecz tu do tego roku przyßedßy, y to co Kronika Francuſka mowi czytáiac, watpić nie możem, iż to był narod nąß Polſki, Czeſki, Ruſki, Słowieńſki, Bulgarſki, Karwacki, Dalmátſki, &c. Bo Czechy do tego czáſu Niemcy zowia Beem. y to wodza ich imię Lichon, brali ſobie przełożeni tego narodu, y náß Lech temu podobne imię miał. y nie trudno ſie domyślić, iż z tych ſtron te narody wyßły, gdźie teraz Polſka, Czeſka ziemia, Ruſka y Moſkiewſka, aż do Wolby,

od ktorey

od ktorey Wolgary abo Bulgáry zowią. y tám ná wſchodnych kroleſtwach gdy ſię rozmnożyli, tu ſię záś poczęśći wroćiły te narody iáko do pierwßych ſwoich ośiádłośći. A iákie woyny z Hunny, ktore dziś Węgry zowiem, miewáli, znáczą te ſtáre gránice Polſkie, y ſąśiedztwo ktore z nimi mamy.

Károlus Ceſarz będąc w łowiech / wpadł ná wielkiego niedźwiedźiá / ktory nie máiąc iuż gdźie vćiekáć/do bliſkiey wśi Morſelle názwáney vćiekł/ y do kośćiołá klaßtornego/w ktorym było ćiáło y grob świętey Gudile/wpadł. v onego grobu beſtya ſię niejáko kłániáłá/iákoby obrony proßąc. y ták ſię ſtáło/ Ceſarz niedźwiedźiá onego bić nie kazał / á beſtya náturę leśną odmieniłá/ y w klaßtorze ták żyłá iáko kazano/ iáko ktore domowe bydlę. Co cudom świętey Gudile przyczytano. 4.

Annal: Franc. Apud Surium 8. Ianuarij. Tom: 1.

Niedźwiedź do kośćiołá.

Rok P. 806. Leoná 11. Károlá wielkiego 6. Nicephorá 5.

ROku tego on Táráſius Cárogrodzki Pátryárchá / iáko święty mąż do Chryſtuſá poßedł. śiedźiał lat dwádźieśćiá y dwie. W niemocy/ piſze Ignácius ktory przy śmierći iego był/z czárty ſię vganiał/z nimi woynę máiąc/y ná wßytko im iáko zwyćięzcá odpowiedáiąc. Gdy iego ſumnienia śięgáli / y potwarzy nań miotáli: mowił beſpiecznie: Tum niewinien / ſpráwy z wámi nie mam/do tego ſię co mowićie nie znam. Aż do ſámey ćiężkiey niemocy ſłużby y Mßey ś. nie opuśćił. Żáłość wielką z śmierći iego wßytkie ſtany pokazáły. Ná iego mieyſce kogo dáć miał Ceſarz / zmyśláiąc dobroć y pokorę / rádźił ſię onego Theodorá Studity y Plátoná. Studitá nikogoż nie miánował / iedno o dobrego y godnego prośił. Pláto miánował/ ále táiemnie. Lecz on obu nie ſłucháiąc / dał Pátryárchę Nicephorá ſekretarzá dworſkiego / ktory iuż był świát opuśćiwßy ná pußczą wyßedł / doznawáiąc ſię / ieſliby mogł ćiężary mniſkie znośić. Tego mocą porwáć kazał choć był świeckim/y był ná Pátryárchoſtwo Cárogrodzkie poświecony. Wiernym był Kátholikiem ten Nicephorus/ále do Papieżá piſáć y o ſpołeczność prośić nie mogł/áż po śmierći tego tyránná Nicephorá. Bo mu zákázował tego czynić.

1. *Smierć Táráſiuſá.*

Ignac: de Taraſio.

Czárći przy śmierći.

Nicephor Pátryárchá Cárogrodzki.

Ten Ceſarz Nicephor/ roſkazał Pátryárße Nicephorowi zezwáć ná Synod Biſkupy/y ná kápłáńſtwo przywrocić onego zrzuconego y potępionego Iozephá Oekonomá/ktory cudzołożnicę żonę Conſtántyná koronował. Ná to ſię Pátryárchá námowiony od inych Biſkupow/ iáko Kanonow kośćielnych nieświádomy/oprzeć nieumiał. A przywroćił Iozephowi kápłáńſtwo/ to ieſt vżywánie kápłáńſkich kośćielnych poſług/ y Mßey ś. ſpráwowánia. O co ſię on Studitá y Pláto mocnie záſtáwili / niechcąc dla przywrocenia Iozephá z Pátryárchą ſpołecznośći mieć. O czym liſtow niemáło ten Studitá nápiſał/ y tego dokłádáiąc/ iż ſię nic ták od ſwego Pátryárchy odłączał/ áby ſię zań modlić/ y we Mßy go ś. wſpomináć nie miał/ábo wychwáláć iego cnot zániechał/ábo iáwnie mu ſię w czym ſprzećiwić miał: ále iż tylo tám być niechćiał/gdźieby Iozeph ſłużbę Bożą odpráwował.

2. *Ioseph Oekonom ná kápłáńſtwo przywrocony.*

Theodorus y Pláto obráżeni.

Epiſt: 25. 30.

Károlus teſtáment nápiſał / w ktorym páńſtwo ſwoie ná trzy ſyny rozdźielił. Lodwikowi Fránciey więtßą część. Pipinowi ziemię Włoſką/ y ine przyległe. Károlowi Sáxonią/Fryzyą/Boioárią/Auſtryą/Nenſtryą/y ine náznáczył. Dáie im do ſpraw kroleſtw y do pokoiu y ſpolney miłośći náuki. y miedzy inemi przeſtrogámi/to im zleca y roſkázuie/ áby wßyſcy trzey bráćia ſpolnie ſtáránie ná ſię y obronę Papieſką bráli/ iáko ia/práwi/dźiad nąß Károlus/ y oćiec nąß Pipinus/ y po nich my bráliſmy ią / ábyſmy go ze wßeláką pomocą od iego nieprzyiaćioł bronili / á záwżdy przy ſwey ſpráwiedliwośći

3. *Teſtáment Károluſa Ceſárzá.*

Obronę Papieſką ſynom zalećił.

zostawał. Tákież roskazánie dał o ine kośćioły / ktore w swoich páństwách mieć będą / áby to co ich iest miáły y we czći były. á spráwcy y pásterze ich / tym władnęli co kośćiołom nádano iest. O corkách swoich á śiostrách ich
4. O corki.
roskazał / áby sobie opiekuná obieráły iednego z bráciey / á wolność miáły ieśli się im vpodoba / żywot zakonny y mniski bráć. Testáment on przez Eginhárdá swego Sekretarzá od pánow ktore był zebrał we wśi Theodonis podpisány / posłał do Papieżá / áby go potwierdźił. Co Papież vczynił. Zádney nie czyni wzmiánki o tym / ktoryby syn ná Cesárstwo nástąpić miał. Papieżowi to y iego wybieràniu zostáwuiąc / gdyż to nie byłá dźiedźiczna dostoyność. W teyże wśi Theodonis / w ktorey testáment Károlus pisał /
5. Biskupi iáko máią być sądzeni.
tegoż czásu był Synod Biskupow / ná ktorym postánowiono / iáko obżałowáni Biskupi ábo ini kápłani sądzeni być máią. Jákie świádki ná nie przypuszczáć / y iáko się oczyśćiáć / ábo wedle Kanonow karáni być máią. Tenże
Bez ogniá kośćioły być nie máią, ołtarze niepotrzebne.
opátrzyć każą / áby kośćioły bez ogniá y świec nie były / á żeby niepotrzebnych ołtarzow w nich nie stáwiano.

Ado hoc anno. Reliquie S. Cypriana.

Kośći ś. Cypriáná do Lugdunu do kośćiołá ś. Janá Chrzćićielá z Kártháginy przenieśione są / y Sperátá y towárzyszow iego męczennikow. ktorych część ś. Cypriáná kośći Wenetowie v Károlusá vprośili / gdy tego roku posły swoie v niego mieli. y iest kośćioł ś. Cypriáná ná Muránie.

Rok P. 807. Leoná trzećiego 12.

Károlá wielkiego 7. Nicephorá 6.

1. Nicephora Cesarza złość. Theoph: ánno 6. Nicephor.

Cesarz Nicephorus szukáiąc żony synowi swemu Stauráciusowi / wziął mu Theofánią powinną Ireny Cesárzowey / ktora iuż zá inego poślubiona byłá. A dwie pánienice nád ine napięknieysze náleźione / z ktorych iedn̄ę syn obráć miał / sam z niecnoty swey zesromoćił. Oblał krwią miásto tego roku / szukáiąc tych ktorzy go iáko tyránná zrzućić z páństwá chćieli / wiele ich pozábiiał y ná wygnánie wyrzućił / y do klasztorow postrzygł / miedzy ktorymi byli Biskupi y mnisży. Bóg tym nie przepuśćił.

Theophan. Aaron Saracen. ćiáło S. Mikołáiá chćiał zgubić.

Aaron Sáráceński kśiążę / Rodum wodnym woyskiem náiáchał / y Mirhę miásto wźiął / y chcąc tám kośći ś. Mikołáiá zgubić / tráfił ná inną podrzuconą trunnę. Pokarał go záraz P. Bog. Bo iego okręty po więtszey częśći nawálnośćią potopił / iż sam ledwie śmierći vszedł. y żałował iż się ná Boskie rzeczy rzućił.

2. Annal: Franc.

Károlus v Sárdyniey y Korsyki Sáráceny poráźił. Wyznawáli oni sprośnicy / iż ie P. Bog o to skarał / iż piećdźieśiąt mnichow ná wyspie Peteláriey poimáli / y w Hiszpániey przedáli. Niektore z nich Károlus wykupił.

Lekcye kośćielne. Karolus. Sigebertus Capitul: lib: 1. cap: 85.

Tenże Károlus Lekcye ábo czytánia káżdemu świętu przez rok przystoynie zebráć z Doktorow kośćielnych Páwłowi dyákonowi kazał. Toż vczynił ná osoby zakonne / kazał dla ich pomocy duchowney / zebráć náuki y pismá świętych Doktorow / ktore stanowi y nabożeństwu ich służyły. A syn ie-
3. Lodowik nabożny syn Karolusow. Aim: lib: 5. cap: 8.
go Lodouikus w Akwitániey / klasztory zániedbáne y vpádłe / y lud do nabożeństwá oźiębły / náprawił. Przywiodł im mistrze do náuki y do śpiewánia / y do rozumienia Boskich y świeckich rzeczy / y czynił nietylo iáko krol / ále iáko kápłan. Bo od młodośći wielce był do nabożeństwá skłonny / y do tych ktorzy świát dla CHRISTVSA opuszczáli. y sámby toż był vczynił / co Károlomanus dźiad iego / ktory z krolá stał się mnichem: by był dopuśćił P. Bog / ktory go dla pomocy inym ták chćiał mieć. Wylicza tenże Aimon dwádźieśćiá y cztery klasztory w Akwitániey / ktore on częśćią náprawił / częśćią pobudowáł. A pátrząc nań Biskupi / toż czynili / y byłá táka w ludźiech napráwá po

wá po Aquitániey / iż gdźie krol iáchał / nie było ktoby śie ná kogo vskarżał.

Pipinus też drugi syn we Włoszech ná krolestwie Longobárdow nie gorzey śie spráwował / máiąc przy sobie Adelhárdá Opátá / z ktorego rády wszytko czynił. Gdy Papieżá náwiedzał / y od niego wielce vczczony był / rzekł mu żártuiąc Papież: Fránku / wiedz wiedząc / ieśli ćie inákszym naydę / niżli tákim iáko wierzę / żaden z Fránkow tu przyieżdżáć / ktoremubych iuż wierzył / nie będźie.

4. Paschasius Radbertus apud Surium 2. Ianu. Tom. 1. *Słowa Papieskie do Pipina.*

Rok P. 808. Leoná trzećiego 13.

Károlá wielkiego 8. Nicephorá. 7.

1. Wzniecił śie niemáły niepokoy w kośćiele Cárogrodzkim. oni dwá Theodorus Studitá y Pláto mniszy przezacni / táiemnie / iáko śie wyższey rzekło / vczestnictwá z Pátryárchą Nicephorem mieć niechćieli. Przyłączył śie do nich Arcybiskup Tessálonicki Jozeph / brát Studity. ktory będąc w Cárogrodźie / przy Mszey Pátryárchy nie bywał. O co spytány od Dromá Logotetá / wyznał mowiąc: Nic ná Cesárzu nie mam / áni ná Pátryárchę / ále przećiw Jozephowi Oekonomowi mam / ktory cudzołożnice koronował / y złożony iest z kápłáństwá wedle kanonow. Nie wątpił nic Arcybiskup / iż Logotetá miał to powiedźieć Cesárzowi: y przestrzegł brátá swego Studitę / ktory zaraz listámi swemi / mnichy wszystkie swoie vpominał / áby przy prawdźie z nim stali / á iáko pierwey czynili / nie zezwaláli ná vczestnictwo z Jozephem / áni z temi ktorzy go przyięli / á żeby śie dla prawdy ná wszystkie prześládowánia gotowáli / ktore też iuż pierwey dla tego byli podieli y wygnánie ćierpieli. A są wdźięczne y vczone á duchowne listy o tym tego Studity. ktore dopiero wieku nászego śie nálázły od Sirmundá Societatis IESV z biblioteki Kolumneńskiey. Zá co mu wielkie dźięki. A pátrząc w rzecz sámę: ieśli to słusznie Studitá vczynił / iż táki niepokoy powstał / mogąc podobno z dobrym sumnieniem tego zámilczeć / á w spráwy śie Pátryárchy nie wdáwáć; ktory mogł grzesznego y pokutuiącego ná swoy stan przywroćić. Wiedźiał to Studitá dobrze: iż on Jozeph ktory Theodotę cudzołożnicę zá żonę Constántynowi Cesárzowi / ktory iną miał żywą / koronował / przez pokutę przyięty y przywrocony być mogł. ále mu nie o to szło / áby nie mogł być przywrocony / ále o to iż bez żadney iáwney y znáczney pokuty / ná sámo roskazánie Cesárskie przywrocony od Pátryárchy był. y dla tego iuż teraz iáwnie Pátryárchy odstepował / y społecznośći z nim mieć niechćiał. co śie z listow teo Studity pokázuie.

Niepokoie dla Iosepha Ekonoma.

Theod: epist: 31. lib: 1. ep: 24.

2. *Studitá iako wymowiony; iż od Patryarchy odstał.*

3. Tego roku Bulgárowie Sárdykę miásto wźięli. Wodzem ich był Krunnus / y sześć tyśiecy żołnierzow Cesárskich zábili / okrom pospolitych ludźi. Wypráwił śie ná nie Cesarz Nicephorus / ále nic nie spráwiwszy / wroćił śie do Cárogrodu. A iednák przed ludźmi przyśięgał / iż w domu Krunná Wielkanoc świećił. Więcey krwie domowey przelał / gdy mu śie lud sprzećiwił / niechcąc dáć ná napráwę Sárdyki podátkow.

Theophan. *Bulgarowie Sardikę wzięli.*

4. Pátryárchá Nicephorus co dáley tym więcey ná Theodorá Studitę y Plátoná / y Arcybiskupá Tessáloniki / złą chęć biorąc / názwał ie Schismátykámi y odszczepieńcy / iż z nim społecznośći mieć dla onego Jozephá niechćieli. O czym gdy śie Studitá dowiedźiał / list do Pátryárchy vczony y pokorny pisał / spráwuiąc śie iż Schismátykiem nie iest / vchoway Boże / á prośi áby iedne párszywą owcę wyrzućił / á kápłáńskiey mu służby ś. czynić nie kazał / á wszystkiego kośćiołá pokoy záchował. Spory ony miedzy Pátryárchą y Studitą doszły do Rzymu / iż Studitę miano zá odszczepieńcá. O czym gdy mu Bázylius Opát Greczyn ktory w Rzymie mieszkał / dał znáć / y sam go

Theod: lib: 1. ep: 25. *O Schismę się sprawuie Studita.* Theod: lib: 1. epist: 28. *Theodorus Studita trochę przymowił Papieżowi.*

zá tákiego iuż miał/ bárzo śie záfrásował/ y Papieżá Leoná tyka / gdy Bázy-
lemu odpisuie. ácz potym bárzo Papieżowi one trochę wzgárdy/ hoynie prze-
pisac do niego nágrodźił/ iáko ieſt niżey. Máią też świeci ſwoie brodawki. y
ná ſámego Bázyliuſzá/ iż go zá Schiſmátyká miał/ y Anátheme nań kłádą/
bárzo śie fráſuie.

5\. Theophan. *Saraceńſka domowa woyna.* *Klaſztory popuſtoſzyli.*

Gdy on Aaron krol Sáráceńſki vmárł/ dwá ſynowie iego Mam...
y Zabdállá / o páńſtwo śie ſwárząc / wiele złego y miedzy ſobą/ y Chrześciá-
nom poczynili. W onych domowych ich woynách w Jeruzálem kośćioły
ſpuſtoſzáły/ y klaſztory one przednie Kárytoná y Cyriáká/ y Sáby/ y Euthymi-
uſzá/ y Theodozyuſzá / puſte zoſtáły/ ktore ná onych puſtyniách w Páleſtynie
wielka liczba świętych mnichow oſádzone były.

6\. *Papież krola Angielſkiego przywroćił.*

Ardurf krol Northumbrow w Angliey / od ſwoich z kroleſtwá wy-
gnány do Károluſá Ceſárzá vćiekł śie. On go do Papieżá Leoná áby go ná
kroleſtwo przywroćił / odeſłał. y śląc Papież poſły ſwoie / weſpołek z poſłá-
mi Ceſárſkimi do Anglikow ná páńſtwo ono przywrocony ieſt. Nieśmieli
śie Anglikowie Papieżowi/ y tákiemu krolowi ſprzećiwić. y Ceſarz bez Papie-
ſkiey woley wſádźáć go ná ono kroleſtwo nie śmiał.

Rok Páńſki 809. Leoná 14. Károlá wielkiego 9. Nicephorá 8.

1\. *Synod niezbożny w Carogrodźie.* *Wyroki ſproſne y fałſzywe.* Theod: lib:1.ep:33.

Gdy śie one nieſnaſki miedzy Pátryárchą Cárogrodzkim y Theo-
dorem Studitą / y towárzyſzmi iego mnichy ſzerzyły: Nicephorus Ceſarz kazał śie ná Synod do Cárogrodu Biſkupom ziá-
cháć/ ktory był nie Synod ále ſchadzká niezbożnych. Ná ktorym
iáko ślepi Ceſárzá ſłucháiąc/ poſtánowili: iż ono małżeńſtwo
miedzy Conſtántynem y Theodotą/ choć pierwſza żoná byłá żywá / zwáć śie
miáło dla rozgrzeſzenia ábo diſpenſáciey/ práwne y dobre. Przydáli y on mo-
wy niegodny y ſzkárády wyrok: iż Boſkie práwá / ná krole nie ſłużą. To prá-
wie onego ták dobrego Ceſárzá słowo. y to nápiſáli: áby tych ktorzy o ſprá-
wiedliwość áż do krwie śie opieráli/ nie zwano przeſtáńcámi áni Chryzoſto-
mámi. Nákoniec ſkazáli/ iż káżdy Biſkup z Kánonow y z tym co ná nich v-
ſtáwiono/ rozgrzeſzyć może. To byłá wielka ślepotá y omylność Biſkupow
ná tym fałſzywym Synodźie.

Theodo: Studita epiſt: ad Leo: Pap.

2\. *Studita y Plato wygnani.*

Ná tymże Synodźie ſkazano ná wygnánie Theodorá Studite/ Pláto-
ná/ y Jozephá Biſkupá Teſſáloniki / y ine ich towárzyſze / á nawiecey mni-
chy. Co tám vćierpieli/ y Pláto iuż ſtáry y chory / y Theodorus / trudno wy-
piſáć. Część Plátonowych ćiężkośći wypiſał tenże Studitá. ſam o ſobie choć
tákże ćierpiał / milczał. A Michał vczeń iego wypiſáć też nie zániechał/ co
Studitá zá nędze wytrwał. Kuśił śie Ceſarz Nicephor o mnichy ine/ vcznie
tych dwu oycow ich / áby ie był mogł námowić / żeby z Pátryárchą ſpołecz-
ność mieli: Ale oni ná ſwoie miſtrze y páſterze one dwá vkázuiąc / żadnym
śie ſpoſobem przywieść do tego nie dáli. y widząc ſtáteczność ich / do ćiáſne-
go ie y przykrego więźienia podał/ namyśláiąc śie co z nimi czynić miał.

3\. *Studita piſze do Papieżá.* Theod: lib:1.ep:33. cod: Colum. *Napis Papieſki.*

Theodorus będąc ná wygnániu piſał liſt / ktory przez Euſtátiuſzá mni-
chá przeſłał do Leoná Papieżá/ oznáymuiąc co śie w Cárogrodźie ná onym
Synodźie fałſzywym dźiało/ y pomocy od niego ná heretyki proſząc. Napis
tego liſtu táki ieſt: Naświetſzemu y nawyżſzemu Oycu oycow/ Leonowi Pa-
pieżowi Apoſtolſkiemu. y ták poczyna: Gdyż wielkiemu Piotrowi CHRI-
STVS Bog po kluczách kroleſtwá niebieſkiego/ páſterſkiego też przodkowá-
nia dał doſtoyność: do Piotrá ábo iego naſtępniká / godźi śie odnośić co śie
kolwiek w kośćiele Kátholickim ponowi/ od tych ktorzy od prawdy błądzą/ etc.

y powiáda iáko ná Synodźie w Cárogrodźie heretyctwá postánowili; iż może sie małżeństwo rozgrzeszeniem kościelnym rozłączyć/ etc. iáko wyższey sie wspominało. y mowi: Arcypásterzu kościołá/ ktory pod niebem iest/ wspomoż nas/ bo giniem. Náśláduy Chrystusá/ á reke poday kościołowi nászemu. Náśláduy twego przodká tegoż imienia Papieżá/ktory ná herctyká Eutychesá ryknał/y ty rykni ná to teráznieysze kácerstwo. A iáko oni bez wiádomości wászey/wedle zwyczáiu stárego/Synod práwowierny czynić mogli? | O małżeńskim związku.

Odpisał mu Papież/y drugi list do Plátoná dał/z ktorych sie bárzo vcieszyli y zá pocieche dźiekuia. Lecz tego listu nie mász. Oni go tylo drugi raz do Papieżá piszac wspominaia. A choć Theodorus był ná wygnániu/y iáko więzień/iednák pisániem wiele ludźi przy prawdźie zátrzymał/kácerstwo ono psuiac/ktore twierdźiło/iż w roskazániu y práwie Boskim dispensácia być może. Co iest wielki błąd y kácerstwo/o ktorym długi list do Athánázyusza nápisał. y by byłá wschodnym kościołom/ tá trąbá Studity nie zábrzmiáłá/ y duchowniby byli w ślepoćie zostawáli/y świeccy do roskoszy skłonni/do porzucánia żon włásnych przedkoby sie byli rzućili. Źli Cesárze y swowolni Ewángeliaby byli obálili/y Boskie práwá potárgáli. Pan Bog tego człowieká wzbudźił/iż sie wschodne kośćioły ták srodze onym Synodem záchwiane/ nie obáliły. | 4. Theod: epist: 34. cod: Column. Pisma Studity przeciw błędom. W prawie Boskim nie masz rozgrzeszenia.

Wiele było inych mnichow ś. ktorzy o ten falszywy Synod pomęczeni y pobići/ korone męczeńską odnieśli. Wiele ich ná wygnániu pomárło. Vśmierzył P. Bog iednák ono prześládowánie. bo sie wiele ludźi vpámietáło. y Pátryárchá Cárogrodzki Nicephorus stał náwiedzáć Theodorá Studite y pozdrawiáć/ y inni mu/ cząc iego wielkie cnoty/ prawde przyznawáli y zwyćiestwo. Jednák áż do śmierći Cesárzá Nicephorá przez dwie lećie/ one krzyże świetych trwáły/ dla złego Cesárzá/ ktory ine domowe ćiezkie bárzo krzywdy z strony podátkow y poborow wyćiagánia/ y iáwnego máietności ludzkiey wydźierania/ czynił. Co szeroko wypisuie Theophanes/ złości sie iego niewypisáney dźiwuiac. | 5. Theod: li: 1. ep: 51. Theod: li: 1. ep: 43. cod: Colum.

W Aquisgranie był Synod około pochodzenia Duchá ś. ná ktorym nic o tym stánowić niechcac/ wysłáli posły do Papieżá Leoná/ áby im ná ono pytánie náuke dał. ktore było tákie: Nie pytáli o to ieśli Duch ś. pochodźi y od Syná: Bo to byłá iuż wiádoma prawdá v wszytkich: ále o to ieśli sie to słowo/ *y od Syná*, godźi włożyć w wyznánie wiáry ábo Symbolum Cárogrodzkie/y ieśli sie ták godźi w kośćiele śpiewáć. Bo Hiszpani y Gálli od Papieżá ieszcze Leoná wielkiego náuczeni/ wiedźieli/ iż to szczera wedle Ewángeliey prawdá/ iż Duch ś. pochodźi y od Syná/y nie pytáiac sie Papieżá/włożyli w Symbolum to słowo: *y od Syná*. A gdy Papież dozwolił áby w Gálliey przy Mszy śpiewano Symbolum ábo Credo; oni z tym dokłádem tego słowá śpiewáli/ *y od Syná*. Co bácznieysży niektorzy gánić poczeli/ mowiac: Choć to prawdá iest/ iż Duch ś. pochodźi *y od Syná*: ále sie to kłáść y przydáwáć pismem y śpiewániem do Symbolum nie ma. Gdyż tego oni śś. Oycowie nie włożyli. A z tym do Papieżá wypráwili z tego Synodu Berárdá Biskupá Wormáciey/ y Jesse Biskupá/ y Adelhárdá Opátá. ktorzy mieli z Papieżem Leonem długą rozmowe/ ktora wypisána iest. ále z tym zámknieniem/áby tego słowá/ *y od Syná* do Kredá nie przykłádáli. y dla tego Papież Leo/dwie śrebrne tablice w kośćiele ś. Piotrá postáwił. ná iedney po Grecku/á ná drugiey po Láćinie ono Cárogrodzkie Symbolum wyryte było/ bez żadne^o^ onego słowá przydátku/ *y od Syná*. Lecz potym kośćioł Rzymski z iney przyczyny/ iáko sie niżey powie/ to słowo do Kredá włożył/ *y od Syná*. | 6. Annales Franc. O pochodzeniu Ducha S. y od Syna. Ducæus Fronto Soc: Iesu ex cod: Anto: Augustini. Hiszpani y Galli włożyli w Kredo, y od Syna. Anastas: in Leone. Przykładać y od Syna, nie każe Papież. Tablice dwie śrebrne.

Ludgerus Monásterieński Biskup tego roku do oycow z ćiáłá poszedł. O nim czytay w żywoćiech ś. iáko do Cesárzá Károlusá przyzwány iść niechćiał/ áż swoie paćierze ábo godźiny odpráwił. | 7. 17. Martij.

Rok P. 810. Leoná 15. Károlá wielkiego 10. Nicephorá 9.

1. Theophan. *Cesarz Nicephor, sly Manicheyczyk.*

NIcephorus Cesarz więtßą złość swoię/ y ná Chrześciány iad co dzień pokázował. Biskupy y kleryki dawał pod rozkázowánie żołnierzom y stárßym ich/ vżywáli ich iáko niewolnikow. Od Biskupow y Opátow gdy ná vrząd wstępowáli/ wielkie pieniądze wyciągał. kościelne złote y śrebrne naczynia gánił/ mowiąc z Judaßem: Co po tey vtrácie? Nie miał w sobie nic Chrześciáńskiego ten okrutnik. Bo był Mánicheyczyk y czárownik/ y dla tego wielki Chrześciánom nieprzyiaciel/ ktorych wiele pomęczył y pozábiiał w Bulgáriey/ iáko pißą Grekowie/ y one zá męczenniki poczytáią.

2. Menol: Græc. 23. Iulij. *Dalmacyą Karolus wziął.* Annal: Franc. Eginhardus in vita Caroli.

Károlus wielki podbił pod swoie páństwo Dálmácią y Jstrią y Liburnią. O co gdy Nicephorus Cesarz przez posły swe czynił chcąc áby mu Dálmácią wrocił/ vgadzáiąc sie z nim á pokoy chcąc záchowáć/ podał mu miástá Pomorskie ábo nád morzem/ y podał mu też Weneccyą/ ktorą był syn iego Pipinus obiał.

Rok Páński 811. Leoná 16. Károlá *wielkiego 11. Nicephorá 10.*

1. Theophanes. *Na Bulgary wyprawa.*

NIcephorus Cesarz zebrał wielkie woysko ná Bulgáry/ y sam z synem swym Stauráciußem ná one sie woyne z wielą pánow swoich wypráwił. wiáchawßy do Bulgáriey mieśiącá Lipcá/ postrách onž obywátelom wielki vczynił/ ták iż krol ich Krunnus pokoiu prosił. Ale dáć go niechćiał Nicephorus/ á ziemię łupiąc/ swoim Chrześciánom vßy y nosy rzezał/ ktory sie namniey iákiey korzyśći dotknął/ sam wßytko łákomie nienásycony złotem/ do swego skárbu brał. Tym czásem Krunnus gránice/ y ćiásne weśćia y wyśćia drzewem zábudował. O czym gdy sie dowiedział Nicephorus/ wßytko serce stráćił y mowił: Byśmy y skrzydłá mieli tedy stąd nie wynidźiem. A dniá iednego przededniem ná oboz Bulgárowie vderzyli/ y Cesárzá y wßytkie przy nim zábili. Wiele z nim pánow poginęło/ y ludźi bez liczby. Syn iego Staurácius z ránámi vćiekł/ y dwá tylo mieśiącá był żyw. Głowę Nicephorá vćiętą ná pálu długo Krunnus záwießał/ wßytkim ią vkázuiąc/ y potym z niey kuß do napoiu opráwioną w śrebro vczynił/ y pánom Słowieńskim ábo Skláwińskim pić z niego chlubiąc sie dawał. Wielki płácz był w Cárogrodźie/ y wdow y śierot wiele zostáło. A iednák w onym płáczu poćiechę mieli/ iż on okrutnik/ ktory wßytkich vćiskał/ zginął. Nie było nigdy gorßego Cesárzá/ wßytkich okrućieństwem y roskoßámi nieczystemi y hárdośćią á łákomstwem y wydźierániem dobr ludzkich przechodźił.

Michael in vita Studitæ Theodori. *Krunnus zabudował wyśćie.* *Nicephor zabit od Bulgarow.* *Słowacy z Bulgarami, z głowy piią.*

2. 1. Iulij. *Piotr Patricius.*

Z tey woyny gdy zdrowo vßedł Petrus Patricius, świát opuśćił/ y wßytek sie P. Bogu oddał: á mniski stan przyimuiąc/ wielkim świętym został. ktorego Grekowie iáko świętego wspominaią/ y ine/ ktore Bulgárowie/ gdy sie záprzeć CHRISTVSA niechćieli/ pozábiiáli.

23. Iulij. in Menol: Basilij. *Michał na Cesarstwo.*

Po zgubie złośliwego Nicephorá/ zá zezwoleniem Senatu y stanow wßytkich/ wybrány iest ná Cesárstwo Michał Kuropálatá/ pobożny y práwowierny Kátholik. koronowány był od Pátryárchy Nicephorá w wielkim kośćiele/ piątego dniá Oktobrá. Co vsłyßawßy Staurácius/ ogolił sie/ y mniskie odźienie wźiął/ á potym rychło vmárł. Skoro pánowáć pocżął Michał/ hoynośćią swoią/ wydźieránia y łákomstwá Nicephorá onego pogrzebał. Pátryárße dał niemáło/ y inym duchownym. Zoná też iego Prokopia/ po swoiey koronáciey ktora byłá dwánastego dniá Oktobrá/ wiele pieniedzy

Hoyność Michała, y żony iego.

miedzy ludźie y wdowy y śieroty y vbogie / y miedzy kśieża y Senatory rozdáłá. Stárał sie záraz Michał Cesarz áby kośćioł vspokoił / y onego Plátoná y Studite / y ine mnichy od wygnánia wybáwiwszy / z Pátryárchą ich poiednał / gdy Pátryárchá Jozephá onego / o ktorego sie niezgody czyniły / odstapił. y ták piekne sie ziednoczenie stáło y vspokoienie / zá zguba onego przekletego Cesárzá Nicephorá / ktory wszytkich onych rostyrkow przyczyną był. Michał Cesarz Theophiláktá syná swego zá Cesárzá przyiał / y był koronowány od Nicephorá Pátryárchy / y oddał bogáte vpominki ná ołtarz Pánu Bogu. — 3. Kośćioł vspokoiony. Theophilaktus koronowany. Theophan.

Nicephorus Pátryárchá dopiero wolny od onego okrutniká Cesárzá zostáiac / posłá swego Micháłá Metropolite Synnákulow do Rzymu do Papieżá Leoná wypráwił / ktory list zwykły / wyznánia wiáry Kátholickiey od Pátryárchy przyniosł / w ktorym szeroko wiáre ś. wyznawa / náuke práwowierna pochwaláiac / y wszytkie heretyckie fałsze potepiáiac. Wyznawa wszytkie śiedm Concilia / y obrázow vczczenie / y przyczyny świetych y reliquiy ábo kośći śś. vszanowánie. ꝛc. Obmawia sie / iż ták nierychło swoie powinność odpráwował / dla onego Cesárzá ktoremu sie było trudno sprzećiwić. Prośi też o list społeczności / z ktoregoby miał náuke y potwierdzenie w práwowierney wierze. Posyła mu vpominki / ná pierśi we złoćie do záwieszánia krzyż w ktorym drzewo było krzyżá ś. y ine w szátách drogich kośćielnych. — 4. Patryarcha dopiero do Papieża pisze. Wyznanie wiary. Przyczyna świętych. Prośi o list y o naukę Papieża.

Z strony zachodnych krolestw: Károlus wielki tego roku iáwny testáment drugi vczynił / o rzeczy ruchome ktore sam podźielił / ná kośćioły y vbogie / ná syny y corki. Lecz syn stárszy iego Károlus / tegoż roku z tego świátá zszedł / y oycá vprzedźił. A nie on sam tylo ále y Pipinus drugi syn iego krol Włoski vmárł. Tákże y corká iego Rotrudis oná zá Cesárzá Constántyná zmowiona / w ktorey sie bárzo kochał / świát ten pożegnáłá. — 5. Eginhardus in eius vita. Dwa synowie Karolusa vmarli y corka.

Rok Páński 812. Leoná trzećiego 17.

Károlá wielkiego 12. Micháłá Kurop: 1.

Michał Cesarz iáko pobożny / vspokoiwszy kośćioł / puśćił sie ná wykorzenienie Mánicheyczykow ktore y Paulicìany zwano / y kazałie po wszytkim páństwie zábiiáć. Miał co czynić z heretyki w Cárogrodźie. Bo wiele było tych Mánicheyczykow y obrázoborcow. A co gorzey wiele złych ludźi / ktorych sie było zá Nicephorá Cesárzá zámnożyło / ktorzy o cnote y dobry żywot Chrześćiáński nie dbáli. ktore gdy nápráwowáć chćiał / burzyli sie nań. y to sobie ziednáli / iż dla złośći ich P. Bog predko im wźiał ták dobrego y pobożnego páná / á dał im znowu okrutniká gorszego niżli był Nicephor. — 1. Theophanes. Manicheyczyki zabiiano.

Pláto on wielki wyznawcá mniskiego żywotá / tego roku ná żywot lepszy poszedł. Wypisał zeszćie iego Theodorus Studitá vczeń iego. Potym iáko sie z wygnánia wroćił do swego klasztoru / iuż zámkniony być nie mogł. Bo swoiemi rekomá potrzeb ćielesnych odpráwowáć nie mogł / máiac iuż lat śiedmdźieśiat y dźiewieć. Ná łożku tylo Psálmy mowił / ábo ná niskim stołku odpoczywał / bráćia vpominał / ráde im dawał / y do drog Bożych pobudzał. Robić iuż rekomá nie mogł / áni kleczeć áni czytáć / chybá drugich czásem czytáiacych słuchał. Żáłował iż służyć Mszey ś. nie mogł. Gdy mu co wedle choroby ieść dano / smutnym był / iż miekczey żyć poczynał. Z posłuszeństwem poczał / z posłuszeństwem dokonał. Leżał w stárośći wdźieczney y czći godney / gotowa do wyszćia dusze máiac. bráćia sie około niego wieszáli á modlitwy prośili. Náwiedzał go Pátryárchá y cáłował y o modlitwe żądał. Testámentu nie czynił / bo nic nikomu oddáć nie mogł. Spiewáć sobie — Smierć Plátona, iaka.

vmieráiąc kazał one pieśń: Powſtáną vmárli. ⁊c. A ſam śpiewał iáko mogł cieniuchno. pogrzeb iego Pátryárchá ze wßytkim duchowieńſtwem vczćił.

3. Theophan. *Rada o wydawániu zbiegow Bulgarom.*

Gdy Ceſarz Michał pokoy z Bulgáry ſtánowił/ włożyli ten obowiązek Bulgárowie/ áby im zbiegowie ich wydáni byli. Ná to śię Ceſarz Pátryárchy rádząc/ y innych duchownych y ſwoich świeckich Senatorow/ nálazł rozdwoioną rádę. Theodorus Studitá y z inemi nie rádźił tákiego pokoiu/ onymi páńſkiemi ſłowy: Co do mnie przyidźie/ tego precz nie wyrzucę. A drudzy/ iáko Theophanes ten co to piße/ Opát klaßtoru Agry/ y inni/ rádźili áby śię tym pokoy nie rozrywał/ á iż lepiey kilás oſob odſtąpić/ niżli wßytki wdáwáć w niepokoie. Przemogłá oná ſtroná áby nie byli wydawáni/ y rozchwiał śię pokoy. Co śię źle powiodło. Bo potym ná onego Theodorá Studitę y ná ine wßyſcy wołáli: iż Rzeczpoſp: przewroćili/ á zwłaßczá ten Theophanes/ ktory wſpomina/ iż ná oznaymienie kłopotow ktore potym przyßły/ ná niebie niezwyczáyna śię á wielka kometá vkazáłá.

Na Studitę narzekanie.

4. Theophan. *Saraceni vćiſkáią Chrześćiany.* *Michał pobożny ále nieumieiętny.*

Sáráceni w Páleſtynie y w Syriey ſrodze vćiſnęli Chrześćiány/ y kośćioły im y klaßtory popuſtoßyli/ vćiekáli do Cypru y do Cárogrodu/ ktore Ceſarz hoynie opátrował/ y do Cypru im pieniądze poſyłał. Bo był bárzo łáſkáwy/ ácz do ſpraw nieumieiętny. Theoktiſtá/ y inych ſwoich pánow ſłuchał.

Annales Franc. *Przymierze z Károluſem Auguſtem nazwanym.*

Wypráwił poſły ſwoie Michał do Ceſárzá Károluſá/ z onemi Károluſowemi ktorzy do Nicephorá poſłáni byli. y pokoy z ſobą poſtánowili/ y Greccy poſłowie w Aquiſgranie do Ceſárzá rzecz czyniąc Auguſtem go witáli. Ciż Greccy poſłowie do Rzymu iácháli/ y od Papieżá liſty pokoiu y ſpołeczności kośćielney wźięli.

Rok Páńſki 813. Leoná 18. Károlá

wielkiego 13. Micháłá Kuropálatá 2.

1. Theophan. *W murach trudna woyna.*

Michał zgotowawßy śię ná woynę przećiw Bulgárom/ wyiáchał z woyſkiem/ ále śię zás wroćił/ gdy nieprzyiaćiel w murách śię zámknął/ á bitwy dáć niechćiał. á z żoną ſwoią Prokopią do klaßtoru Táráſiuſzá Pátryárchy zſtąpił/ y grob iego dárem bogátym vczćił. Bo go iuż zá świętego miano. Drugi raz tákże w mieśiącu Máiu wypráwił śię ná Bulgáry/ ále nic nie ſpráwił/ iedno żołnierze ſwoim wielkie ßkody y łupieſtwá poczynili. O ktore wzbudźił ná śię gniew ludzki/ iż go nieumieiętnym w woiennym rzemieśle zwáli.

Zołnierze ſwoie łupią. *Heretyckie zdrády.*

Pátryárchá Nicephor/ gdy Litánie czynił w kośćiele Apoſtołow/ prosząc P. Bogá o obronę y zwyćięſtwo nád Bulgáry: heretycy y obrázoborcy/ do grobu Conſtántyná Kopronimá przypadáli/ y wzywáli go ná pomoc wołáiąc: wſtań á pomoż vpádłey Rzeczypoſp. y vczynili iákiś grzmot z grobu/ powiádáiąc: wſtał/ y widźieliſmy go ná koniu. y onę powieść miedzy proſte ludźie puśćili. O ktorey gdy śię pytano: nálezionio fałße y zdrády ich/ y one ßálbierze pokarano.

2. Theophan. *Michała poraźili Bulgarowie.*

A 23. dniá Máiá/ Michał wyiáchawßy ná Bulgáry/ bliſko Adriánopolá zwiodł z Bulgarámi bitwę/ ktorą przegrał. Záraz iego vćiekáć poczęli/ y dźiwuiąc śię Bulgárowie nie śmieli ich ták rychło dla zdrády iákiey gonić. áż Krunnus nic tákiego nie bacząc/ puśćić śię zá nimi kazał/ y bez liczby ich pobito/ y oboz wźięli nieprzyiaćiele. Ceſarz do Cárogrodu vćiekł/ y chćiał páńſtwo złożyć/ y dáć ie Leonowi Pátriciuſzowi/ ktorego Armenem zwano/ człowiekowi pobożnemu y mężnemu. To mowi Theophanes/ chwaląc go/ ále z omyłki. Bo vmiał niecnoty ſwoie táić ten Leo y pokrywáć. Lecz Cedrenus piße: iż ten Leo chcąc ohydźić Michálá/ przyczyną był oney porážki/ y zdrádźił Michálá/ iż bitwę przegrał/ chcąc go z páńſtwá złożyć. Lecz

Leo Armenus iáki.

Michał

Michał o páńſtwo niedbáiąc/ gdy ſię odkryły Leonowe zdrády/ á przyiaćiele go vpomináli/ áby ſię odeymował: on ie gromił/ mowiąc: Wolę nie tylo páńſtwo / ále y żywot trácić/ niżliby ſię dla mnie Chrześćiáńſkiey y ſąśiedzkiey krwie y iedná kroplá rozláć miáłá. y táiemnie do Leoná posłał koronę/ y ſzátę y boty Ceſárſkie/ mowiąc: otoć vſtępuię przydź do pálacu beſpiecznie.

Michał dáwney cnoty.
Krwie niechce dla páńſtwa rozlewáć.

3. A gdy iuż obwołano iż Leo Ceſárzem/ Michał z żoną y z dźiećmi poſtrzegł ſię/ y oblokł mniſzé odźienia. A koronuiąc Leoná Pátryárchá Nicephor/ gdy nań koronę kładł: vczuł iż go oná koroná w rece kłołá iáko ćierniem y głogiem. y wykłádał to ná wſzytko złe / iáko ſię potym ſtáło. Bo ten Leo wielkiemi złośćiámi nápełniony był. A Krunnus poſławſzy część woyſká z brátem ná oblężenie Adriánopolá/ ſam obległ Cárogrod / ktorego gdy doſtáć nie mogł/ miáſtu á murom ſię dźiwowáł. Y prośił od Leoná áby dźewce ſwoie w bránie złotey vtknął. Czego gdy mu nie dopuśćił/ pálac ś. Mámántá ſpalił/ y wźiąwſzy lwá/ y niedźwiedźiá/ y ſmoká miedźiáne/ odćiągnął do Adryánopolá/ y ono miáſto wźiął. Tám Biſkup Mánuel od Bulgárow zábity męczeńſką koronę odnioſł/ y inych wiele/ o ktorych Grekowie máią pámięć w ſwoim Menologium. Gdźie przydáią iż on Krunnus krol Bulgárow/ dla onych grzechow oślepnął/ y od ſwoich vdawiony ieſt. A po nim krolował Zokus/ ktory wſzytki poimáne Chrześćiány/ káplany/ dyákony y świeckie ludźie/ gdy ſię CHRISTVSA záprzeć niechćieli/ pozábiiał.

Koroná kłołá Pátryárchę.
Bulgarowie oblegli Cárogrod.
4.
Bulgarowie wźięli Adrianopole.

Tu Theophanes święty/ Opát klaſztoru Agry/ ſwoię hiſtorią ſkończył/ á dáley nie piſał/ iedno do tego Leoná Ceſárzá / ktorego Armenem zwáli. Jego hiſtoryą Anaſtaſius Bibliotecarius ná Láćińſki iezyk dosyć grubo przełożył. Był człowiek święty/ y cudámi od Páná Bogá wſławiony.

Theophanes tu kończy ſwoię hiſtoryą.

5. Leo počzał okrućieńſtwo od ſwego dobrodźieiá Michálá/ ktory go ná páńſtwo z miłośćią puśćił. Z Cárogrodu z klaſztoru w ktorym ſpokoynie żył/ wygnał go y z żoną ná wyſep Principem. A ſyny iego Theophiláktá y Ignácyuſzá vtrzebić kazał.

6. Ná zachodnych kráiách Károlus wielki po śmierći Pipiná ſyná ſwego/ poſádźił ná kroleſtwie Włoſkim wnuká ſwego Bernhártá ſyná Pipinowego. A vczyniwſzy wielki Seym w Aquiſgranie Biſkupow/ Opátow/ y Kśiążąt/ y Komeſow/ Lodwiká ſyná ſwego królá Aquitániey/ vczynił Ceſárzem. y koronował go w kośćiele / ktory ſam był z fundámentow zbudował. Y vpominał go v ołtarzá/ mowiąc y roſkázuiąc: áby Páná Bogá miłował / y onego ſię bał / y przykazánie iego chował / áby kośćiołow od złych ludźi bronił. Bráćiey ſwey y śioſtrom/ áby nieprzeſtáiąc miłośierdźie pokázował. áby káplany czćił iáko oyce/ lud miłował iáko ſyny/ hárde y złe áby do dobrego przymuſzał. klaſztorom y vbogim poćiechą był. Ná vrzedy áby wierne y Bogá ſię boiące/ á dárow nie biorące/ ſadzał/ á ſam śiebie przed Bogiem y ludźmi bez przygány záchował. Potym Károlus nie báwił ſię iedno modlitwámi/ iáłmużnámi/ á czytániem. Przeglądał Ewángelie cztery / z textem Greckim y Syrſkim.

Bernhárt krol Włoſki.
Theganus Chorepiſc: Treuerenſis de geſtis Lodouici.
Lodwik ná Ceſárſtwo zachodnie.
Vpominanie do ſyna
Złe do dobrego przymuſzáć.
Karolus co czyni ná śmierć ſię gotuiąc.

7. Stárał ſię też Károlus/ bliſko śmierć ſwoię widząc/ áby kośćioły w dobrym porządku zoſtáwił. y było tego roku po rozmáitych mieyſcách po wſzytkiey Gálliey pięć Synodow zá iego vpominániem. w Moguncie/ w Remis/ w Turonie/ w Kábilonu/ y w Arelaćie. Ná Moguńckim miedzy inemi kanony vpomnieli Biſkupy/ áby duchowni z broniámi nie chodźili/ okrom ſług ich. Ná Remeńſkim / áby Biſkupi przy ſtole ſwoim vbogie / y czytánie piſmá ś. mieli. Ná Kábilońſkim wſpominaią / poſtánowienie Károlá wielkiego/ áby Biſkupi ſzkoły ſtáwili y náuki ſzczepili. O pielgrzymách náuczyliący máią być/ áby nie zdrádzáli ludźi y ſámi śiebie. Dał y ná tákie Károlus práwo/ áby ſię im włoczyć nie dopuſzczono. á ná żebráki / áby w káżdym

Annales Franc.
Biſkupi przy ſtole co mieć máią.
Szkoły ſtáwić.
8.
Capitul: lib: 1. cap: 79.
Ibidem lib: 1. cap 124.

Zebraki iako opatrowáć.
Capit: lib: 1. ca: 84. & di: 63. cap: 34.
Wybieranie Biſkupow.

mieśćie ſwoie opátrowano / áby ſie nie włoczyli. A tym co robić mogą / áby nikt nic nie dawał. y ták ten ßcześliwy Ceſarz nim vmárł / o kośćioły tákie ſtáránie czynił. Potwierdźił y z ſynem ſwoim Lodwikiem / wolne obieránie ná Biſkupſtwá perſon godnych / áby ie sámi Biſkupi z ludem wybieráli. A iednák nie bez poſłá Ceſárſkiego ábo krolewſkiego / dla wielkich roſterkow y niezgody ktora ná tákich ziázdách bywáłá.

Rok Páński 814. Leoná 19.

Lodwiká 1. Leoná Armená 1.

1.
In Leone & aliſ.
Leo Ceſarz obrázy pſuie.

LEo Ceſarz znowu obrázy z kośćiołow wyrzucáć roſkazał. Jedni mowią / iż táiemnym był dawno obrázoborcą / á drudzy / iáko Cedrenus / o iego zwiedźieniu táką powieść przynoßą. Mnich ieden Philometeńſki / gdy ten Leo ná woynie był / prorokował mu iż Ceſárzem zoſtáć miał. y wſpomniawßy nań / poſłał mu vpominki bogáte / ktoremi poſeł iuż go żywego nie nálazßy / ná iego vczniá Sábbácyußá mnichá tráfił / y onemu dáry oddawał. Lecz on mnich będąc wielkim obrázoborcą powiedźiał: Ja od tego dárow bráć niechcę / ktory ſię báłwanom kłánia / á Jreny Ceſárzowey y Táráſyußá Pátryárchy ſłucha. Powiedz mu: iż żywot y páńſtwo ſtráći / ieſli obrázow nie wyrzući. Gdy to on poſeł powiedźiał Leonowi / zátrwożył ſię / y przyzwał rádząc ſię Theodotá Meliſeńſkiego tymże heretyctwem záráżonego. ktory powiedźiał: Jeſt / práwi / w klaßtorze Deiſteńſkim mnich ieden ktory cudá czyni / z nimby rozmowić á vczynić co on każe. Ceſarz obiecał iść do niego nieznáiomym / ßáty odmieniwßy. W tym Theodotus onego mnichá przeſtrzegł y náuczył co miał czynić y mowić. Przyidźie Ceſarz w ßátách podłych. mnich rzekł: Nie tay ſię Ceſárzu / wiem ktoś ieſt. y zlękßy ſię Ceſarz / przypiſał mu Duchá ś. y ráde iego o wyrzucániu obrázow przyiał. y nie odwłocząc / iáwny mándat wydał / áby obrázy obalano y pſowano.] To Cedrenus. A Michał vczeń Theodorá Studity / y Theoſteriktus / ßerzey o tym wyroku przećiw obrázom pißą.

Iáko ieſt zwiedźiony.
Sábbacius mnich iaki.
Zdrádá heretycka.
Theoſter: in Niceta. 5. Aprilis.

2.
Surius 3. Aprilis.
Dyſputácya z obrázoborcy.
Ceſarz od Studity karány.

Czytęmy o tym w żywoćie ś. Nicety / iż pierwey ten Leo Ceſarz do pálacu ſwego w Cárogrodźie zebrał Pátryárchę y Biſkupy / y Metropolity / y mnichy / máiąc támże ſwoie heretyki w inßey komorze / Jana Spektę y Antoniußá Sileá / y z mnichow Leoncyußá y Zoſimá: z ktoremi áby zwiedli diſputácią / prośił Biſkupow onych. Lecz mu powiedźieli Biſkupi / iż my o tym diſputowáć y to zá wątpliwość mieć niechcemy / co od podánia kośćiołá ś. mamy / y co ná śiodmym zborze powßechnym vtwierdzono ieſt. A też wiemy iż ći heretycy / ktore z námi zwieść chceß / wygráią / gdy im ty pomagaß / á nas mocą przyćiſkáć będźieß. Bo milczeć nam kiedy chceß roſkażeß. A nákoniec powiedźiał on Theodorus Studitá: kośćioł ſwoy P. Bog rządźić kazał Apoſtołom / Doktorom / páſterzom / á nie krolom. Zołnierze tobie Ceſárzu y ſtan świecki zlecony ieſt / nie kośćioły. Pátrz ſwego vrzędu / á nam kośćioły zoſtáwuy. A ieſli niechceß / wiedz o tym / by y Anyoł z niebá zſtąpił / á nam ináczey powiádał / niż co iuż w kośćiele Bożym powiedźiano ieſt / tedy go nie vſłuchamy / á dáleko mniey ćiebie páná świeckiego. O to ſię słowo rozgniewawßy Ceſarz / wßytkich z pálacu wygnał.

3.
Mnißy poblądźili.
Theod: lib: 2. epiſt: 2.

Skoro ſię Biſkupi y Mnißy do domu rozeßli / záraz do nich mándat poſłał Ceſarz on zły / roſkázuiąc áby ſię zátrzymáli / á ieden z drugim rozmow nie miał / áni náuczał / áni o wierze mowił. Ná to ſtárßy klaßtorow przyzwolili / y ręką ſwoią podpiſáli / y Ceſárzá z boiáźni poſłucháli. Sam ſię opárł Theodorus Studitá / y mowił drugie podpieráiąc / y liſty mocne piſał / áby nikt ná ono Ceſárſkie niezbożne roſkazánie nie zezwalał. Zebrał liſty iego /

iáko ſię

iáko śię wyżßey rzekło/ tego náßego wieku náleźione/ Iákub Sirmundus Societatis IESV, y z Greckiego ná Láćińskie przełożył. W iednym liśćie do wßystkich mnichow mowi: Kto obiecał o obráźiech nie mowić áni náucząć/ prawdę zdrádźił/ vrzedu śię swegó zápržał/ y sobie poruczone towárzyßę zepsował. Bogá słucháć/ nie ludźi. Więcey sobie klaßtory ważym/ niżli Bogá. *Theodorus Studita wspiera wiáry.*

4. Pátryárchá Nicephor począł śię też kryć/ y do kośćiołá nie śmieiąc/ domá Mße y ofiáry odpráwował. Ale go ten Theodorus ták słowy y vpomnániem podniosł/ y poćiechą w Bogu vmocnił/ iż onego roskazánia Cesárskiego nie záchował. O co wyrzućić go z stolice iego/ y ná wygnánie wypycháć kazał. y ßedßy do kośćiołá świece zápalił y kádzenie vczynił/ y rzekł do wiernych: Dźiatki/ nálazłem was Chrześćiány/ zostáwuię was Chrześćiány. y ták ná wygnánie porwány iest/ gdźie poßcząc śię y modląc y nędzę ćierpiąc iáko męczennik do swego CHRISTVSA poßedł. Zá wypędzeniem Pátryárchy záraz śię niezbożni ná obrázy w kośćiele/ niedawno postáwione/ rzućili/ psowáli/ deptáli/ mázáli/ palili/ w błoćie mießáli. O Chryste iáka twoiá długa ćierpliwość? Ná wygnániu będącemu Pátryárße Theodorus list poćießny pisał/ w ktorym mowi: Pozdrawiam ćię słońce náuki prawowierney/ obrońco prawdy/ ná wzor stárych świętych wßytkim pięknośćią cnoty świećiß. Opuśćiłeś wysoką stolicę dla tego ktory śię áż do śmierći poniżył. Opuśćiłeś Arcybiskupie ochłody y kochánia/ á obrałeś nędzę y więźienia. etc. *Theosterictus. Pátryarchá Nicephor wygnany. Michael. Obrázy smiátáią. Lib: 2. epist: 18.*

5. Przydáie Cedrenus o tym Pátryárße. Gdy go do Prokonesu w łodce prowádzono ná ono wygnánie: Theophanes on Opát klaßtorá Agri, ktory historią pisał/ z dáleká gdy płynąć miał/ Duchem ś. iż on iedźie/ poznał/ y niewidząc go/ świecámi go y kádzeniem vczćił. A Nicephor iákoby też ná to pátrzył/ ręce podniozßy y ná koláná padßy iego obłápiał/ y nád nim płákał. y gdy spytano Pátryárchy co czyni? Powiedźiał: Theophanes mię vczćił/ y dźiękuię mu. Obá śię nie widźieli/ iedno duchem á myślą. Nie długo potym y Theophanes wygnány był/ y wiele złego vćierpiał/ á Pátryárchy iuż oglądáć nie mogł. *Cedrenus. Zegnanie niewidome w duchu.*

6. Ná mieysce Nicephorá wstąpił ná Pátryárchostwo Cárogrodzkie Theodotus Mellisenus/ on ktory Cesárzá chytrośćią przez onego mnichá do kácerstwá wprowádźił. Był ten Theodotus nieumieiętny y lekki człowiek/ ktoremu błaznem ráczey być przystało. Miał niciáka niewolnice w rzeczy lekárkę/ z ktorą w nieczystośći żył. Wygnány iest y Nicetás Pátricius powinny Ireny Cesárzowey/ stárostá Sycyliey dla obrázow/ y ná wygnániu wiele złego vćierpiawßy/ vmárł. Tákże wygnány iest Michał biskup Synnádorow. *Cedrenus. Theodotus Pátryarcha Carogrodski. Theosterictus in Niceta. Wygnani dla obrazow.*

7. A on Theodorus Studitá w dźień Kwietney Niedźiele wßystkim swoim mnichom roskazał/ áby káżdy obraz w ręku ná processyey po wßystkim okręgu klaßtornym nośił/ á śpiewał z drugiemi zgodnie ono pienie: Niepokalánemu obrázowi twemu kłániamy śię o dobry IESV, etc. O czym śię dowiedźiawßy Cesarz/ roskazał do niego/ grożąc mu áby tego nie czynił. A on o to nic nie dbał. y wiele śię inych do niego mnichow zebráło/ ktore on potwierdzał y pośiłek im duchowny ná pokusy od nieprzyiaćioł Bożych dawał. *Studitá obrázy czćić kaie. Michael discip.*

8. W tym czáśie zebrał śię w Cárogrodźie fałßywy Synod/ ná ktory stárßy klaßtorow y inßy mnißy przyzwáni są. Nie rádźił im Studitá/ áby támßli/ ále im list nápisał/ ktorym śię wymawiáli/ iż przez Pátryárchy Nicephorá w żadne śię rzeczy kośćielne/ iáko bez głowy wdáć nie mogli. Nápisał y list do onego Synodu obrázoborskiego/ w ktorym pokázuie głupstwo ich/ iż to co śię dobrze zbudowáło/ obáláć chcą. Przyßli iednák ná Synod niektorzy mnißy/ y toż im co w liśćie było powiedźieli. Lecz oni z iádu y gniewu bić ie kazáli/ á sámi ánátheme/ ná te co obrázow bronią/ włożyli/ á Biskupy ktorzy śię im sprzećiwili/ ná źiemię porzucone nogámi deptáli/ y tylem *Synod fałßywy w Carogrodsie. Lib: 2. epist: 1.*

ie wymiá-

Theod: lib: 2. ep: 15. ie wymiátáli. Potym wßytkie mnichy dano do więzienia / miedzy ktoremi był on święty oćiec Nicetá / z nimi do ćiemney y plugáwey wieże wrzucony / ktorego záś ná wygnánie do miáſteczká Máſáleon názwánego wypędzono.

Niceta więsień o obrázy.

9\. *Studita wygnány.* Wyrzućił też Ceſarz ná wygnánie Theodorá Studite / y ine ſtárße klaßtorow / po rozmáitych wyſpách / ná wſchod y záchod rozeſłał. Lecz Theodorus bliſko Apolloniey v zamku ktory Meſopa zowią pod ſtrażą mießkáiąc / nic proznowáł: ále z onego więzienia wiele práwie złotych liſtow piſał / ktore z łáſki Bożey nie poginęły / ále ſię áż do tych náßych czáſow dochowáły y nálázły. Piſał pierwßy do wßytkich / ktorzy dla obrázow więzienia / bićia / wygnánia / powłoczenia / vćiekánia ćierpieli: vmacniáiąc ich w ſtátku y wyznániu Chrześćiáńſkim Kátholickim: áby dla CHRISTVSA rádźi ćierpieli zapłáty czekáiąc. etc. y mowi: kośćiołá ſię powßechnego trzymayćie. Bo Cárogrodzki kośćioł ieſt podśiewánie heretykow / ktory ma ten zwykły y záwołány obyczay / iż ſię od inych kośćiołow odrywa.]

Listy Studity chwalebne y gorące.

Cárogrodzki kośćioł od inych ſię odrywa.

10\. Lib: 2. epiſt: 5. *Thádeus męczennik.* Piſał y drugi liſt o męczeńſtwie vczniá ſwego mnichá Thádeußá. Bo gdy Theodorus ná wygnánie wypchniony ieſt / Ceſarz mnichy iego bić ſrodze kazał. y gdy oni kátowie pierwey ná Thádeußá tráfili / biiąc go vmorzyli. O nim piße / ráduiąc ſię z iego męczeńſtwá / á wielce go wyſławiáiąc. y mowi do niego iáko do żywego: Już ćię nie śmiem ſynem zwáć / ále pánem: Modl ſię zá mną ſługą twoim / proßę ćię święty Thádeuśie. krew twoiá máśćieſt. kośći twoie poświęcenie dáią tym / ktorzy ſię ich dotykáią / y my ſię nie boymy. Toż wytrwáć możem. etc.

Kośći S. Zácháriaßá. Sabellicus. Leo Ceſarz Wenetom poſłał kośći ś. Zácháryaßá y część drzewá krzyżá świętego / y ſukniey Páńſkiey / chcąc ſię tym innym záchowáć / czym ſam gárdźił. Przyiął z wielką czćią one vpominki kśiążę Pátricianus / y kośćioł ś. Zácháryaßá zbudował.

11\. Eginhardus & Theganus. *Károlus wielki vmárł.* Roku tego 28. dniá Styczniá / on wielki krol y Ceſarz oćiec wßytkich kroleſtw Károlus wielki ſczęśliwie duchá P. Bogu oddał / z wielką pokutą zá grzechy / z podporą przeczyſtych Sákrámentow / y z dobrymi ſmyſłámi. Żył lat śiedmdźieśiąt y dwie. krolował lat czterdźieśći y śiedm. Pogrzebiony w Aquiſgránie w kośćiele Bogárodźice / ktory ſam był zbudował. Był mocny ná ćiele / wzroſtu miernie wyſokiego / záwżdy zdrowy okrom czterech lat przed śmierćią / ktorych częſte febry miewał / pochrámował ná iednę nogę. Ná dußy wielkiego nabożeńſtwá y cnot inych pełny. Aquiſgráńſki kośćioł miedzy święte go poczyta / iż go Páſchalis Papież kánonizował. Ale iż ten Páſchalis nie był práwym Papieżem / przeto kośćioł Rzymſki nie kłádźie go miedzy święte.

12\. *Ludwik ſyn Károlußá náſtąpił.* Ná mieyſce oycá ſwego wſtąpił Ludowik / ſpokoynie od wßytkich kroleſtw przyięty. Wßyſcy mu z chęći wiárę y poſłußeńſtwo oddawáli. Co oćiec corkom ſwoim y ná vbogie rozdáć zá duſzę ſwoię kazał: to wßytko z ſkárbu wiernie oddał nic ſobie nie záchowuiąc. kośćiołom wßytkie nádánia od bráćiey ſwoiey potwierdźił. Miał poſły z Cárogrodu z ktorymi ſię wracał poſeł iego Amálárius Trewereńſki Biſkup. Z ktorymi pokoy z Leonem Ceſárzem poſtánowiwßy / ze czćią ie do domu odeſłał.

Z Ceſárzem wſchodnym przymierze.

Rok Páńſki 815. Leoná trzećiego 20.

Ludowiká 2. Leoná Armená 2.

1\. Annal: Ludouici. Ademarus in vita Ludouici. PO śmierći Károlá w Rzymie niektorzy buntownicy ná Leoná powſtáli / iáko ośieroconego oną Ceſárzá śmierćią. Ale pokaráni ſą / y zá opátrznośćią Ludwiká Ceſárzá / ktory ná to był ſynowcá ſwe° Bernhártá krolá Włoſkiego poſłał / wßytko ſię vſpokoiło.

Leo Ceſarz widząc iż oni mnißy y ſtárßy klaßtorow Archi-

mándritowie ná wygnániu/w ſtátku y wyznániu prawdy zoſtawáli: do Cárogrodu ie przyzwał/y więźieniem y głodem męczył/y potym ie oszukał tákimi słowy: Do klaßtorow ſię ſwoich wróććie y wierzćie iáko chcećie/ iedno z Theodotem Pátryárchą ſpołeczność weźmićie. Oni ták vczynili/y Nicete ktory z nimi w tymże więźieniu był námowili/ mieniąc: iż to wierze ich ßkodźić nie będźie. y ßedßy do kośćiołá w ktorym ießcze obrázy były: dáli rękę Theodotowi ktory w zdrádźie mowił: Kto obrázu Chryſtuſowego nie cżći/ niech mu będźie Anathema. Vpádli oni oycowie niepomálu/ ácz potym dobrze popráwiwßy ſię grzech ſwoy otárli. Lecz Nicetá záraz żáłowáć począł/ y do klaßtoru ſwe° iść niechćiał/ ále w Cárogrodźie beſpiecznie náukę o obráziech ſtáwił. O co od Ceſárzá ná wygnánie dány ieſt/w ktorỹ ßeść lat w ćiáſney ćiemnicy y długo męczony/ áż do śmierći Leoná przemießkał. Pátrz w iego żywoćie/ á miáſto Theodorá Pátryárchy fałßywego Theodotá czytay.

Archimandrity trapi Ceſarz.
Mnißy oßukáni od heretyká.
Nicetá ſię vpámiętał záraz.
5. Aprilis.

Studitá Theodorus nie przyzwány był z wygnánia z onemi drugiemi Archimándrity/ bo ſię bał Ceſarz áby drugim nie odradzał tego czego on po nich chćiał. Lecz ſię on dowiedźiawßy o vpadku towárzyßow ſwoich/iż ſię prawdy záprzeli/y społeczność z obrázoborcy wźieli: piſał liſty do rozmáitych ná nie ſię vſkarżáiąc y nárzekáiąc/ á ine od ich náśládowánia odwodząc/ y do ćierpienia dla prawdy pobudzáiąc. Czego gdy ſię dowiedźiał Ceſarz/zábić go chćiał/ ſámá mu tylo ſławá męczeńſka áby ſię nią nie chlubił Theodorus odradzáłá. y poſłał do nieg Nicete/ktoremu bárzo dufał/áby go ná dálße wygnánie do Bonity przenioſł/ á ćiężßym więźieniem ſtrapił/ y głodem morzył/ á z żadnym mu ſię człowiekiem widáć y rozmáwiáć nie dopuśćił: á nákoniec áby go ták vbiczowáł/żeby tylo trochę żywotá w nim zoſtáwił. Przyiáchawßy Nicetás/záwiozł go do Bonity/y oznaymił mu co Ceſarz czynić z nim kazał/y o biczowániu powiedźiał. A ś. Theodorus záraz ßáty z śiebie zrzućił/y vyrzawßy Nicetás ſchudłe y wyſtárzáłe ćiáło: vżalił ſię/y biczowáć go niechćiał. Ale vchodząc karánia od Ceſárzá/świeżą ſkorę báránką vkrwáwioną nań włożył/y z ręki ſwey nożykiem krew puśćiwßy/ bicz ią námázał. y záwoławßy ludźi/á ſam tchnąc iákoby ſię ſpracowáł/ mowił im: pátrzćie iákom go vkarał/y nád nimem ſię biczuiąc go zátchnał. y ták odiáchał Nicetás błogoſłáwieńſtwo iego wźiawßy/onym pięknym vczynkiem y zapłátą z niego vczczony. A ś. Theodorus ießcze goręcßy był w piſániu y vpominániu drugich áby od prawdy nie odſtępowáli.

2. *Studita mnichy vpadłe gani.*
Theod: lib: 2. epiſt: 9. & 10.
Michael eius diſcipulus.
Biczowáć niechćiał Studity Nicetas.

Z Hißpánicy ludźi wiele dla vćiſkow od Sáracenow do Gálliey do Ludowiká Ceſárzá przybieżáło. ktore on nietylo przyiął/ ále im wielkie przywileie y wolność nádał/y ná dobrey ie źiemi w Septinonniey oſádźił/y vrzędniki im tegoż narodu Hißpány dał. ktorzy gdy ie vćiſkáli/y ſámi ſwoy narod niewolili: drugie im nádał wolnośći y przywileie/od Hißpanow ich broniąc/ á iednák Hißpanow im vrzędnikow nie odmieniał.

3. Pitęus in Annal: Franc.
Z Hißpániey vćiekali Chrześćiánie.

Rok Páńſki 816. Leoná trzećiego 21.

Ludowiká 3. Leoná Armená 3.

THeophanes nie on co hiſtorya piſał/ále inßy/od Ceſárzá o obrázy długim więźieniem y głodem morzony był/y potym wygnány do wyſpu Sámotrácyey/korony doſtał od Chryſtuſá. Był ſtáry y chory/á iednák nie náydował miłośierdźia v okrutniká onego. Toż ſię ſtáło Stephanowi y Kozmie Kálcedońſkie° biſkupowi.

1. *Theophanes męczennik.*
In Menol: 18. Aprilis.

Theodorus Studitá w ćiemnicy oney więźienia y wygnánia ſwego/miewał częſte gośćie/ktorzy ſtroże ábo vbłagáli ábo dárowáli/y miedzy nimi iednego kleryká z Azyey heretyká/ ktory z nim rozmawiáiąc vpámiętał ſię/ y

2. *Studita w więźieniu nawracał.*

Michael eius diſcipulus.

błędy obrázoborſkie porzućił. O czym gdy ſie Ceſarz dowiedźiał/ kazał ſtárośćie Azyey ábo wſchodnemu/ áby práwá ſwego nád Theodorem vżył. y poſłał ſtároſtá ſwego ſługę áby go vbiczował. ktory tákże iáko pierwſzy gdy vſchłe ćiáło iego vyrzał/do nog iego przypadł odpuſzczenia proſząc. A potym drugi od Ceſárzá przybieżał żołnierz/pytáiąc ſie ieſli biczowány ieſt Theodorus. y nie wierząc/ gdy ſam ćiáło iego oglądał á ran nie widźiał/ ſrodze go y ćięſzko vbiczował/ſto plag mu dáiąc/y ná poły żywego ná źiemi porzucáiąc.

Studita biczowany.

Potym go do ćieśnieyſzego więźienia dał/y vczniá iego z nim Mikołáiá/y obu głodem morzono. O czym ſam do Naukráciuſá vczniá/ ktorego tákże

Lib: 2. epiſt: 34.

biczowano/piſze. Powiáda iż P. Bog nálazł Hábákuká/ ktory mu chleb w onym więźieniu/ vkradáiąc ſie od ſtrażey/ nośi. Bo vmorzyć obudwu głodem w onym więźieniu chćieli. Ale Pan Bog nie dopuśćił/ ktory im żywność poſyłał. A iednák ták był z onym Mikołáiem poſtánowił/ áby ſam

Michael diſcipul.

iadł one trochę ktorą ſtroże ná obu przezedni dawáli/ á ia/ prawi/ Boſkie

Noſzenie ćiała Pańſkiego.

táiemnice ieść będę.] Był ten obyczay v wſchodnych/iż dla przygod rozmáitych/ noſili przy ſobie ćiáło Páńſkie.

3.

Piſał do tegoż Theodorá Naukrácius vczeń iego/ iż ſie wiele pokutu-

Lib: 2. epiſt: 94.

iących od onych heretykow do kośćiołá wraca/ rádząc ſie iáką im pokutę dá-

Lib: 2. epiſt: 59.

wáć. On mu dáie ná wſzytko náukę. Piſał też do mniſzek ktore dla wyznánia wiáry od obrázoborcow vbiczowáne y do więźienia wſádzone były/ ćieſząc ie

Lib: 2. epiſt: 182.

á chwaląc. Piſał y do Máriey krolowey/ktora od Conſtántyná Ceſárzá ſyná Ireny porzucona y do kláſztoru dána byłá: ktora też dla wiáry od obrázo-

Na pałac do heretykow nie radził.

borcow ná wygnániu ćierpiáłá. Rádźiłá ſie go/ ieſli miáłá do corki ſie ná páłac przenieść/ ktora w ten czás krolowáłá/ ále z heretykiem Ceſárzem. On iey tego nie rádźił/ áby ſie iáko ich kácerſtwem nie zmázáłá. Poſłał y inych wiele liſtow do rozmáitych/ do męczeńſtwá iedne námawiáiąc/ drugich náuczáiąc co heretykom odpowiádáć mieli/ z drugimi płácząc iáko z ſpołwięźniámi/ drugie vpádłe do pokuty proſząc. Dźiwna moc ſłowá Bożego y miłośći ku bliźnim. Jákoby wolny był á nic nie ćierpiał/ á piſárze y poſzta-

Studity piſania liſtow y poſylania.

rze vſtáwicznie przy ſobie miał. Wiecey niżli dwieśćie liſtow w onym przeſládowániu nápiſał. ktore krwią iego y śinośćią mogły być polane y ozdobione.

4.

A iż niektorzy mowili/ iż ćierpiący o málowánie/ málowáne też máią

Lib: 2. epiſt: 21.

męczeńſtwo/śmieiąc ſie z tych co ćierpieli: Theodorus liſt do wſzytkich wię-

Męczeńſtwo o malowanie iakie ieſt.

źniow y o obrázy ćierpiących nápiſał/ dźiwnie gorący y vczony/ w ktorym ſą one ſłowá: Mowi Zyd/ ábo Pogánin: Záprzy ſie CHRISTVSA/ záprzy ſie Máriey: Toż mowi obrázoborcá. Bo obraz CHRISTVSOW y mátki Bożey zowie ſie CHRISTVSEM y mátka Boża. kto ſie tedy obrázá záprzeć każe/ tego ſie záprzeć każe czyi obraz on ieſt. Izali rzezánego Cherubiná nie zwał Cherubinem Moyzeſz? Izali wężá lanego/ wężem nie zwał? etc.

Lib: 2. epiſt: 22. cod: Colum.

A iż rozumiał o bliſkiey śmierći ſwey/piſał do bráćiey proſząc odpuſzczenia iż ich w rządzeniu y przełożeńſtwie ſwoim mową ábo vczynkiem obrażał. Odpuſzcza też tym ktorzy go odſtępſtwem ſwoim obráżili/ y wzywa ie do pokuty.

5.

Było y niemáło Biſkupow/ ktorzy dla obrázow wygnánie y więźienie ćierpieli/ iáko był Theophiláktus Nykomedyiſki/ Theophilus Epheſki/ Iozeph Teſſálonicki brát iego/ y ini. Do tych liſty tákże nabożne ná ſpolną poćiechę piſał. A nákoniec liſt ieden do wſzytkich Biſkupow ćierpiących przeſládowánie o obrázy/ w ktorym prośi/ áby prawdźiwą náukę Kátholicką o

6.

obrázach ludźiom podawáli y rozgłaſzáli. etc.

Ciało S. Iakuba w Hiſpaniey obiawione.

Około tego czáſu w Hiſzpániey zá krolá Alphonſá Káſtá/obiáwił Pan Bog ćiáło ś. Jákubá Apoſtołá w Kompoſtelli/ktore z Jeruzálem záwieźio-

Epiſt: Leon: 3. Pap.

ne było/y miedzy Pogáńſtwem dla boiáźni zátáione. y gdy ći pomárli Chrześćiánie ktorzy ie záwieźli/ á drudzy o nim niewiedźieli/ zoſtáło ták długo zá-

táione

táione. A gdy wola Boża byłá áby śię obiáwiło/ ná onym mieyscu gdźie było zákopáne/ ognie śię częste y długo vkázowáły/ ktore Biskup Jrieński Theodomirus widząc/ pokuśił śię śukáć/ y nálazł skarb cudámi wielkimi y niewyliczonemi potwierdzony. y od onego czásu wybáwiáć Pan Bog od Sáracenow Máhometáńskich Hiszpánią począł/ y lud śię do grobu iego ze wszad schodźi. Leo trzeći Papież tego roku z ćiáłá do CHRISTVSA wyszedł dwunaste° dniá Czerwcá. Siedźiał lat dwádźieśćiá/ mieśiecy pięć. ktory iż ták długo żył/ á czásy one miał/ ktorych krolowie wielkie dáry ś. Piotrowi oddawáli: zostáwił niemáłe skárby kośćiołom Rzymskim we złoćie y śrebrze/ w naczyniách y ochedostwách y szátách kośćielnych/ okrom budowánia y popraw w rozmáitych kośćiołách y fundußách. Co śię z Anástázyußá długo wylicza/ ná ßeśći wielkich kártách. Nástąpił ná mieysce Leoná Stephanus piąty ábo czwarty: (bo drudzy one° Stephaná ktory kilás dni Papieżem był nie liczą) był Rzymiánin rodu wysokiego/ od młodośći do kośćielnych náuk y żywotá duchownego skłonnym był/ y v Hádriáná Papieżá wychowánie wziawßy/ potym od Leoná ná dyákoná podwyżßony/ záchowániem dobrym y pokorą y duchownym żyćiem/ wßytkim wdźięczny był. y dla tego z wielką y zgodną chęćią wybrány był ná Papiestwo. Ná ktore wstąpiwßy/ zárazRzymiánom kazał przyśięge oddáwáć y wierność Ludowikowi krolowi Fránkow. Co czynił dla wzburzenia/ ktore byli ná Papieżá Leoná podnieśli.

7. *Leona Papieża 3. śmierć.*

8. Anastasius. *Stephan 5. Papież.*

Przysiega Rzymian Cesarsowi.

9. A wysłał posły swoie do Ludwiká/ proßąc áby śię z nim widźieć mogł ná mieyscu ktoreby sam obrał. Co słyßąc Ludwik bárzo śię vweselił/ y wielkie ludźie przećiw iemu wysłał/ y synowcowi swemu Bernhártowi krolowi Włoskiey źiemie prowádźić go kazał. Sam też przećiw iemu w polu Remeńskim wyiáchał/ y zśiadßy z koniá trzykroć ná źiemię przed Papieżem vpadł/ á zá trzećim wstawßy pozdrowił Papieżá onemi słowy: Błogosłáwiony ktory idźie w imię Páńskie. Bog Pan záświećił nam. A Papież rzekł: Błogosłáwiony P. Bog nasz/ ktory dał oczom nászym drugiego Dawidá oglądáć. y obłápiáiąc śię y cáłuiąc do kośćiołá weßli/ y długo śię modliwßy/ Papież obroćiwßy śię z Duchowieństwem swym kroiá wychwalał. Dał Papież wielkie vpominki krolowi y żenie iego Jrmingárdźie y pánom y sługom iego.

Anastasius. Theganus de gestis Ludouici cap: 16. 17. 18.

Cesarza vpadanie przed Papieżem.

In vita Ludou: cap: 38. 39.

Papież záiáchał do Franciey.

10. A w przyßłą niedźielę w kośćiele przy Mßey/ poświećił Ludowiká y pomáśćił ná Cesárstwo/ y złotą koronę bárzo śliczną y drogą/ ktorą z sobą przywiozł/ włożył ná głowę iego. y żonę iego názwał Augustą/ y tákże ią koronował. y po rozmowách ktore codźień z sobą czynili/ puśćił go do Rzymu/ z vczczeniem wßelákim w prowádzeniu. y trzykroć mu dał więcey vpominkow/ niżli od niego wźiął. á do Rzymu śię wroćiwßy/ niektoremi cudámi Bożemi słynął.

Ludowik koronowany na Cesarstwo.

Rok Páński 817. Páschalisá 1. Ludowiká 4. *Leoná Arm: 4.*

1. Stephanus po trzech mieśiącách iáko śię z Fráncyey wroćił/ w Rzymie do CHRISTVSA 25. dniá Styczniá poszedł. Siedźiał śiedm mieśiecy/ cudámi/ iáko Theganus nápisał/ od Páná Bogá vczczony. Nie wyßło trzech dni/ gdy od wßytkich z wielką zgodą wybrány iest Páschalis 25. dniá Styczniá. Był Rzymiánin z oycá Bonosá/ od młodośći w ś. Pismie ćwiczony y w dobroći doskonáły/ święty/ czysty/ wstydliwy/ niewinny y sercá wielkiego. iáłmużnik táki/ iż wßytko co miał/ vbogim rozdawał. z nabożnemi y mnichámi o rzeczách duchownych rozmowy często miewał/ do modlitew y postow vgeśćzał. Pilny był w chowániu Kanonow y praw kośćielnych. Wźięty iest poniewolnie ná Papiestwo/

Anastasius. *Paschalis Papież iaki.*

ſtwo/ o czym przez poſły ſwoie dał znáć Ludwikowi Ceſárzowi/ y poſłał mu niemáłe vpominki/ pokoy z nim y przyiaźń ſtára ku kośćiołowi Rzymſkiemu vmocniáiac.

2. *In vita Ludouici.* *Przyſionek ſię z Ceſarzem obalił.*

W dźień Wielkoczwartkowy roku tego gdy Ludwik Ceſarz z kośćiołá z dworem ſwoim przez ieden wyſoki przyśionek drzewiány do pálacu ſie wracał/ drzewo iuż ſprochniáłe y zgniłe ze wſzytkiemi vpádło/ y wiele pánow potłukło. Ceſarz iednák máło co w noge obráżony był/ y prędko ſie wyleczył. Bo dniá dwudzieſtego w łowy iácháć do Nowiomagu mogł.

3. *In additione ad Capitulare Franc.* *Zakonni vpomnieni. vſtawy ich.*

Vczynił tenże Ceſarz czwartego roku ſwego Ceſárſtwá/ zebránie niemáłe duchownych/ á zwłaſzczá Opátow y ludźi zakonnych/ y vpominał ich áby wedle zakonney powinnośći ſwey Pánu Bogu ſłużyli/ y coby ſie nápſowáło náprawowáli. y tám nápiſáne ſa ośmdźieśiat vſtaw mniſkich/ wedle ktorych zakony wſzytki oboiey płći żyć/ y ſłużbe Bożą prowádźić miáły. y oná náuká gdy do wykonánia przychodźiłá/ wielce żywot ſług Bożych náprawowáłá. Lecz y duchowieńſtwo ſie wſzytko odnawiáło/ lepſze obyczáie biorac á świeckie porzucáiac/ ſkłádáli drogie ſzáty y páſy ze złotem y perłámi/ y inne ſtanowi nieprzyſtoyne zbytki.

4. *Leo Oſtienſis lib: 1. cap: 18. di: 63.* *Przywiley S. Piotra nadania od Ludowika.* *Imiona S. Piotra.*

Ná tymże ziezdźie Ludwik potwierdźił przywileiem ſwoim wſzytko co od przodkow iego Pipiná y Károlá dárowano było ábo wrocono ś. Piotrowi y iego naſtępnikom. y on przywiley ſam podpiſał y ſynowie iego/ y dźieśieć Biſkupow y ośm Opátow y pietnaśćie Komeſow/ y do Papieżá go Páſchaliſá przez iego poſłá Theodorá Nomenklatorá poſłał. Jeſt ten przywiley w práwá od Grácyaná włożony. Ná ktorym miánuia ſie wſzytki miáſtá y zamki y dźierżáwy y powiáty świętemu Piotrowi y Rzymſkiemu kośćiołowi nádáne. Kłádźie ſie tám Bononia/ Ferarz/ Neápolis/ Sárdinia/ Korſyká/ Sycilia/ y ine ktorych ieſt niemáła liczbá/ máło nie więtſza cześć Włoſkiey źiemie/ okrom Longobárdow kroleſtwá/ z ktorego iednák czyńſz y podátek kośćiołowi ś. Piotrá płáćić miał. Támże wolne y wedle praw kośćielnych wybieránie Papieżá Rzymiánom dáie/ áby im nikt nie przeſzkadzał/ á záraz po wybieraniu pośwjecenie brał bez żadney watpliwośći y ſprzećiwiánia.

Wybieranie Papieża wolne.

5. *Ludwik miał trzech synow.*

Ná tymże ziezdźie w Aquiſgranie/ Ludwik ſyná ſwego ſtárſzego Lotáriuſzá Ceſárzem miánował/ á Pipiná drugiego ſyná do Aquitániey/ á trzećiego Ludowiká do Báwárſkiey źiemie poſłał/ áby poddáni ználi pány ſwoie.

Bernhart krol Włoski przeciw Ceſarzowi powſtaie.

Tym czáſem powiedźiano Ludwikowi/ iż Bernhártus krol Włoſki wnęk iego/ zá rádą ludźi złych y nieſpokoynych od iego poſłuſzeńſtwá odpadł/ y z pány ſie Włoſkimi y z miáſty ſprzyśiagł/ áby z mocy Fránkow ſie wybili/ y iuż przeſćie do Włoch w gorách oſadzał/ áby z Fráncyey woyſko przybyć nie mogło. Záraz Ludwik zebrawſzy woyſko z Gálliey y Germániey do Włoch ſie puśćił/ y do Kábilonu przyćiagnał. O czym ſłyſzac Bernhártus przeląkł ſie/ y zwatpiwſzy o ſwoich śiłách do pokory ſie vdał/ y iáchawſzy do Ludwiká y z ſwemi pány/ do nog ſie iego położył/ żáłuiac tego co vczynił. Wydał y one pány ktorzy go do onego odſtępſtwá wiedli. miedzy nimi był Biſkup Medioláńſki Anſelmus/ y Kremoneńſki Wolfoldus/ y Theodulfus Aureliáńſki. ktore wſzytki poimał Ludwik. y gdy wedle praw Bernhártus z onemi ná gárdle karány być miał/ oczy mu tylo y Reginerowi Komeſowi wyłupić dopuśćił/ á Biſkupy do klaſztorow ná pokutę poſłał. Bernhárt trzećiego dniá iáko oczy ſtráćił/ vmárł. O co ſie Ludwik bárzo fráſował/ y wielkie pokuty czynił/ żáłuiac iż ſie do tákiego karánia ſwoim námowić dał/ y przed wſzytkimi Biſkupy grzech on pokornie wyznawał.

Theganus. *Bernhart vmarł.* *Pokuta Ludowiká* 6.

A máiac ſyny Károluſá przyrodzone w podeyźrzeniu/ do klaſztoru im kazał/ to ieſt/ Drogonowi/ Theodorikowi y Hugonowi. Drogon był w náukách wielce biegły y vczony. Adelhárdá też powinnego ſwego ná wygnánie dał/ nie wiedzą dla ktorey przyczyny/

gdyż był święty y pobożny mąż. Leo Ceſarz wſchodny do Ludowiká poſły wyſłał/ pokoy y przyiaźń z nim czyniąc/ á o gránice z Dálmácya Rzymian y Sklawow ábo Słowakow trudność przekłádáiąc. Ná vſpokoienie rzeczy oney/ wyſłał Ludowik Abigáriuſá y Chádáloná/ onych tám gránic przełożonego ábo ſtároſte. — Theganus. *Słowacy w Dalmaciey.*

Ná wſchod ſie obracamy. Theodorus on Studitá z więzienia piſał liſt do Papieżá Páſchaliſá przez Dionyſiuſá vczniá/ od śiebie y inych Archimándritow. w ktorym mu o onych vćiſkách Kátholikow od heretykow o obrázy oznáymuie/ y pociechy y piſánia iego y wyklinánie heretykow y o ine pomocy vtrapionym prośi. Sa tám te słowá ná napiśie: Swiátłośći wielkiey pierwſzemu kśiążęćiu kápłanow/ Pánu náſzemu Apoſtolſkiemu Papieżowi Páſchaliſowi. A w liśćie mowi: Słuchay głowo Apoſtolſka/ od Bogá przełożony páſterzu owiec Chryſtuſowych/ odźwierny niebieſki/ opoko wiáry ná ktorey ieſt kośćioł Kátholicki zbudowány. Boś ty ieſt Piotrem/ ktory Piotrowe ſtolice rządźiſz y ozdabiaſz. y niżey: Do ćiebie rzekł CHRISTVS Bog náſz: Potwierdzay bráćia twoie. Oto czás/ oto mieyſce/ pomoż nam/ boś ná to od Bogá poſádzony/ maſz moc od Bogá/ przeto iżeś ieſt nád wſzytkiemi przełożony. zetrzy te beſtye heretyckie piorem Boſkiego słowá twego. etc. Te słowá Theodorá przywodźi Gennádius Pátryárchá Cárogrodzki/ gdy Concilium Florenckiego broni. — 7. Lib: 2. epiſt: 12. *Piſanie Studity do Papieża.* *Tytuł do Papieża.* *Słowa Studity o Papieżu.* *Tyś ieſt Piotrem.* Cap: 5. Sectio: 16.

Pod tymże czáſem on fałſzywy Pátryárchá Cárogrodzki Theodorus/ poſły ſwoie wypráwił do Papieżá/ chcąc ſobie iego vczeſtnictwo iednáć. Ale im y przyſtąpić do Rzymu Papież/ iemi ſie brzydząc/ zákazał: á Dionyzyuſá poſłá od Archimándritow wdźięcznie przyiał/ y iáko oćiec ćieſząc ie y pomoc obiecuiąc odpiſał. Piſał też Theodorus do Pátryárchy Alexándriyſkiego/ y do Antyoſkiego/ oznáymuiąc co ſie dźieie/ á gdy ina pomoc być nie może/ o modlitwe prośi. Piſał y do Jerozolimſkiego Pátryárchy/ y te od niego pomoc wźiął/ iż przebráne y vczone/ á wielkiey gorącośći ku P. Bogu mnichy poſłał do Cárogrodu/ Theodorá y Theophaná. ktorzy y Pátryárſze y Ceſárzowi/ grzech on kácerſki y wyrzucenie obrázow w oczy y śmiele á pokornie przekłádáli/ vpomináiąc y wywodząc prawde/ y gniewem Boſkim ſtráſząc. Mowił Theodorus przed Ceſárzem: obraz ieſt znák náſzey ku Chryſtuſowi miłośći/ y wyznánie iego człowieczeńſtwá/ ktore dla nas przyiał. y kto go nie czći/ krzywde Chryſtuſowi czyni. Ale głuchemu prożne były słowá. Gdy ich námowić ná ſwoie fałſze nie mogł/ vbite ná wygnánie do Pontu poſłał/ chlebá im y napoiu y ſukniey nie dáiąc. Niech/ práwi/ źli źle giną. — 8. *Carogrodzkiego heretyka odrzuca Papież.* Lib: 2. epiſt: 14. Lib: 2. epiſt: 15. *Z Ieruzalem zacni mniſzy Theodorus y Theophanes.* *Theodorus y Theophanes wygnani.*

Rok Páńſki 818. Páſchaliſá 2.

Ludowiká 5. Leoná Arm: 5.

Znowu Studitá od śiebie y inych Archimándritow liſt do Papieżá piſze/ y z nim Epiphániuſá vczniá ſwego wyſyła. w ktorym mu dźiękuie pilnie/ iż ie ſwoim piſániem poćieſzył/ á iż poſłow heretyckiego Pátryárchy nie przypuśćił. prośi áby to viśćił co obiecał/ to ieſt/ poſły ſwe do Cárogrodá wypráwić. Co Papież vczynił. W tym liśćie ſa one słowá/ ktore też Gennádius broniąc Concilium Florentſkiego/ przywodźi: Wy ieſteśćie źrzodło práwowierney prawdy od początku nigdy niebłotne ále czyſte. etc. Dáiąc znáć/ iż kośćioł Rzymſki nigdy ſie kácerſtwem nie zmázał. Piſał też liſt tenże Studitá do wſzytkich roſproſzonych bráćiey/ ktorzy ſie po rozmáitych mieyſcách vchodząc przeſládowánia onego o obrázy/ włoczyli/ vpomináiąc/ áby o prawde do męczeńſtwá gotowi byli/ á żeby ſie złych mieyſc y towárzyſtwá dla záchowánia czy- — 1. Lib: 2. epiſt: 35. *Kośćioł Rzymſki nigdy ſie heretyctwem nie zmázał.* 2. Lib: 2. epiſt: 37.

nia czyſtośći ſtrzegli / á w przewłoce Boſkiey do pociechy nie teſknili. Wywodząc z piſmá / iáko ieſt P. Bog przewłoczny / gdy nas doświadcza / y trapieniem iáko w ogniu oczyśćia. etc.

Poſłowie Papieſcy do Carogrodu.
Lib: 7. epiſt: 71.
Klaſztor nowy dla Grekow.
Anaſt: in Paſchali.

Páſchalis Papież poſły do Cárogrodu wypráwił / przez ktore dał znáć iż wſzyſcy obrázoborcy od kośćiołá Katholickiego odćięći ſą y wyklęći. y tákim obwołániem / wiele ſie ich vpámiętáło / y do męczeńſtwá poſiliło ludźi płći oboiey. O czym tenże Theodorus świádczy w liśćie do Naukráciuſzá. Opátrował pilnie Papież te mnichy / ktorzy z Cárogrodu y z ſtron wſchodnych do Rzymu vćiekáli / á iż ſtáre klaſztory dla Grekow zbudowáne / nie obiegły oney wielkośći ktora przychodźiłá: nowy dla nich klaſztor v ś. Práxedy zbudował / y hoynemi imiony y dochodámi nádał / y koſztownie on kośćioł ozdobił / áby w nim po Grecku śpiewano / y chwałę P. Bogu y modły oddawano. Gdźie też wiele kośći ś. po rozmáitych mieyſcách zebránych z wielką czćią wprowádźił.

3.
Leoncius apoſtata mnich.
Lib: 2. epiſt: 58.

A Studitá nie przeſtał piſáć y bráćią potwierdząć / gdy ná on czás tego roku piątego oſtrzeyſze prześládowánie / y wiernych gorętſza wiárá náſtąpiłá. Leoncius apoſtatá mnichem pierwey bywſzy / naſrożſzy był kát ná wierne one o obrázy / o ktorym tenże Studitá do bráciey piſze: Zydowſki odſtępnik Leoncius / by był dźika beſtya / iużby ſie wżdy wáſzą krwią náſyćił / ták długo ią rozlewáiąc: á teraz nienáſycony ieſt dyabelſki krwie piiák / ná Chryſtuſowe báránki żadney ludzkośći y miłośierdźia pokázáć nieumie.

Rok Páńſki 819. Páſchaliſá 3.

Ludowiká 6. Leoná Arm: 6.

1. Theganus.
Iudita żona Ceſarza Ludowika.
Michael diſcipul.

LVdowik Ceſarz gdy mu vmárłá pierwſza iego żoná Irmingárdis / drugą wźiął Iuditę corkę Huelphiego Komeſá / rodu Báwárſkiego. Co mu potym źle wyſzło. On Theodorus Studitá / gdy trzy látá w więźieniu ćiáſnym chory y nędzny wymieſzkał / tego czwartego roku ná większe męki oſadzony był / dla liſtow ktore z więźienia piſał. Iednego Ceſarz doſtawſzy / rozgniewawſzy ſie / piſał do ſtároſty wſchodnych żołnierzow / áby do Theodorá iáchał / á pytał go ieſli to liſt iego? do ktorego ieſli ſie przyzna / áby go bić áż do oſtátniego tchu kazał. Przyznał ſie ś. Theodorus do ſwoiego piſánia / y zátym pierwey Mikołáiá towárzyſzá iego okrutnie przed oczymá Theodorá mordowáć kazał. potym ſámemu ſto plag zádano / y bárzo członki iego rozdárte zoſtáły / y porzuconego ná źimnie / bo był mieśiąc Luty / odbieżano. Iuż práwie vmierał święty męczennik / gdy Mikołay troche k ſobie przyſzedſzy / widząc go w mdłośći / troche mu ptyzánny w vſtá wlał / y gdy nieco oczerſtwiał / rány iego iáko mogł leczył / y częśći ćiáłá odpádłe odrzynał. y gdy przez dni dźiewięćdźieśiąt támże w więźieniu leżeli: do Smirny ſie im wlec drogą ćiężką ná ſrożſze więźienie kazano. Nim wyſzedł do Smirny / znowu liſty o ktore ták vbity był / do bráciey piſał / ſwoie im rádość oznáymuiąc / iż dla Chryſtuſá y prawdy iego drugi raz z ſwoim towárzyſzem bity był. vpomináiąc ich / áby rádźi krotkie dla Chryſtuſá vtrapienie ćierpieli / ná wieczne rozkoſzy y dobrá wſpomináiąc. etc. A tym zámyka on liſt: Kto nie wyznawa Páná náſzego Iezuſá Chryſtuſá w ćiele málowánego / anathema iemu / to ieſt przeklęctwo.

Studita biczowany o liſty y piſmo.
Do Smirny przenieſion.
Lib: 2. epiſt: 38.
O liſty vbity liſty piſze.
2. Michael diſcipul.
Biczowany trzeći raz Studita.

Z ćiężkośćią wielką y boleśćiámi do Smirny pod ſtrażą záprowádzony Theodorus / do Biſkupá ktory był głową herętykow oddány / y do więźienia w źiemi wrzucony był / weſpołek z Mikołáiem. y zás trzeći raz tám biczowány tákże iáko y pierwey niewymowne boleśći odnioſł / y on z nim vczeń iego. wyćierpieli z pomocą Bożą y śpiewáli one ſłowá Apoſtolſkie: Nie ſą

rowne

rowne meki tego czáſu do przyßłey chwały/ ktora ſie w nas obiáwi. A gdy záś trochę czáſu doſtał/ ktorego vkrádáiąc ſie piſáć mogł: nápiſał liſt do bráciey w ktorym ták mowi: Do Smirny nas przywiedli pánowie świátá tego/ y ćieśniey nas oſádźili y pilniey ſtrzegą. Ale słowo Boże nie da ſie wiązáć/ y miłość nie vſtáie áni rozkazánie. y dla tego ia podły mowię; weſelćie ſie bráćia y oycowie/ ktorzy dla ſpráwiedliwośći ćierpićie. Bo ieſli ſie nam Apoſtoł záwżdy weſelić kazał/ dáleko teraz więcey gdy dla CHRISTVSA ćierpim/ ktory w obráźie málowány ieſt/ y przez obraz vczczony. Nie moie to słowá/ ále Dionyzyuſzá naświętßego y Bázyliuſzá wielkiego. Potym ſie ná Cárogrodzány żáluie/ ktorzy Rzymſkiego Biſkupá nie vſłucháli. o ktorych mowi w drugim liśćie do Naukrácyuſzá/ ktory mu dawał znáć co ſie dźiało w Cárogrodźie/ gdźie był o obrázy tákże więźniem: Iáko Páſchalis Papież liſtámi obeſłał Cárogrodzány/ vkázuiąc im potępienie ich/ iż ſie od kośćiołá oderwáli obrázy wymiátáiąc. y ſą te słowá: Cárogrodzánie oddźielili ſie od ćiáłá CHRISTVSOWEGO, y od nawyżßey głowney ſtolice/ w ktorey CHRISTVS klucze wiáry położył/ ktorey nie przemogą piekielne brany/ to ieſt vſtá heretyckie/ iáko ten obiecał/ ktory nie kłámą. Niechże ſie weſeli przeblogosłáwiony y Apoſtolſki/ imieniá ſwego godny Páſchalis/ bo dźieło Piotrowe odpráwił.] Przywodźi to mieyſce Gennádius Pátryárchá: y mowi: Słyßyß od Theodorá Studity/ iż Rzymſki kośćioł głową ieſt kośćiołá CHRISTVSOWEGO, ktorego Piotr pierwßym ieſt ſtárßym.

Lib: 2. epiſt: 62.

3. Lib: 2. epiſt: 63. cod: Colum.

Wychwalenie Papieżá od Studity

Pro Concil: Florent: ca: 5. Sect: 17.

Rok Páński 820. Páſchaliſá 4.

Ludowiká 7. Leoná Armená 7.

1\. Będąc w Smirnie w więźieniu ś. Theodorus/ przyiáchał tám Bárdá Pátricius/ powinny Ceſárzá Leoná/ wielki przeßládowcá Kátholikow. ktory mnichy ś. Theodorá zábiiał y męczył/ y tám bárzo záchorzał. ktoryś Kátholik z ſług iego rádźił mu áby ſie vćiekł do ś. Theodorá o zdrowie ſwoie/ áby ie v P. Bogá vprośił. Vczynił ták; ále ś. Theodorus pierwey mu grzechy y okrućieńſtwo iego przez posłá przełożył/ áby żáłował y pokutował. w ſkazał do niego iż żáluie/ á nápotym żyć będźie iáko go on náuczy/ iedno żeby mu zdrowie v Páná Bogá vprośił. y zmiłował ſie nád nim/ y modlitwą gorącą do P. Bogá/ zleczył go. y obraz mu Bogárodźice posłał. Lecz on od Biſkupá námowiony/ do pierwßego ſie kácerſtwá wroćił/ y znowu záchorzał. Posłał mu on zwodźcá Biſkup żegnány oley/ ná pomoc zdrowia: ále ſkoro ſie im pomázał/ gorzey ſie mieć począł. Záraz mu śmierć ś. Theodorus opowiedźiał. y złey rády zły koniec wźiął/ y w niewiernośći vmárł.] Dźiwny P. Bog/ iż tego okrutniká tám przyprowádźił/ gdźie ś. Theodorus więźniem był/ ktoremu ſie kłániáć muśiał/ choć krolewſkiego rodu był/ y wyſokie vrzędy miał.

Michael diſcipulus.

Bárdá zleczony, znowu ſie do heresiey wroćił.

2\. A tym czáſem P. Bog zmiłował ſie nád oną krwią męczennikow/ y nád kośćiołem ſwoim: przynioſł czás pomſty ná okrutniká onego Leoná. Był niektory Michał Amorienſis ná iego dworze/ ktory vſtá máiąc niepowśćiągliwe/ wydawał ſie często iż Ceſárzem być chćiał. Leo tego doznał/ y poimawßy go/ ná śmierć go oſądźił/ w dźień Wigiliey Národzenia Bożego/ áby w ogniu żywo ſpalony był. A gdy go wiedźiono ná one śmierć: Ceſárzowa Theodozya bieżáłá do mężá Leoná wołáiąc nań/ áby dźień vczćił święty/ po ktorym ćiáło Páńſkie bráć miał/ á Michálowe śmierć ná inßy czás przenioſł. A on rzekł: Iáć to vczynię/ ále poznaß co vćierpiß ty y dźieći náße. Y dał go do ſtráży niektoremu Pápiemu/ ſam od więźienia klucze do śiebie biorąc. Nocy oney wiedźieć chćiał ieſli Michał ſpi/ ábo ieſli teſkniąc

Cedrenus.

Leo Armenus okrutny Ceſarz ginie.

Michał Bálbus wiedźiony na śmierć.

 śmierći

śmierći śię boi. y wſzedſzy tám gdźie był zámkniony / nálazł go dobrze śpiącego. y pogroźiwſzy mu / wyſzedł. Sługá ieden poznał Ceſárzá / y Michálowi powiedźiał / iż tu Ceſarz był w nocy. A on ráno prośił o ſpowiedniká Theoktiſtá nieiákiego. ktore° gdy mu Ceſarz pozwolił / prośił go / áby powiedźiał towárzyſzom iego ſprzyśięgłym / temu á temu: ieſli dźiś o co śię nie pokuſzą / ia ie wydam / y zginąc zemną muſzą. y ták śię zmowili / y cicho do kośćiołá śię zebráli żelázá zákryte máiąc. y gdy Ceſarz do kośćiołá ná iutrznią przyſzedł / puśćili śię nań / y v ołtarzá go / gdźie śię był wćiſnął / zábili / w dźień ſámy Bożego Národzenia. Ciáło iego ná rynek wywlekli / żaden śię zań nie opárł. O iákie ſądy Boże / żaden oń nie mowił / ále wſzyſcy śię rádowáli z zábićia iego. y puśćiwſzy śię do pálacu / żonę Ceſárſką y czterech ſynow Leonowych wyrzućili: Sábbáćiuſzá ktory iuż był Ceſárzem / Bázyliuſzá / Grzegorzá y Theodozyuſzá / ktore ná wygnánie do Proty wyſpu záwieźiono y vtrzebić kazano / á mátkę w klaſztorze Dominorum zámkniono. Porwáli wnet Michálá / y ták iáko był w pętách do pálacu niośąc ná Ceſárſkim mieyſcu y ſtołku poſádźili / y zá Ceſárzá go kłániáiąc mu śię witáli. A w połdnie potłukſzy okowy / bo klucz od nich v Leoná zábitego był / gdy áni ręku vmył / áni śię boiáźnią Bożą przypráwił / ták go záraz do kośćiołá ś. Zofiey prowádźili / chcąc áby go Pátryárchá koronował / y lud go wſzytek zá Ceſárzá przywitał. y ták śię ſtáło. Był ten Michał Amory z Phrygiey miáſtá Atynganow / miedzy Zydy y heretyki vrodzony y wychowány / y miał wiárę pomieſzáną / áni Zyd / áni Chrześćiánin / mowi Cedrenus.

Leo Ceſarz obrázoborcá w kośćiele zabity.

3\. *Synowie iego y mátká wygnáni.*

Michał ná Ceſárſtwo podnieśiony.

Michał iáki.

4\. *Annal. Francorum.* W Gálliey złe powietrze ná ludźie y bydło pádło / y głod tego roku wielki był / á to dla deſzczow vſtáwicznych. Ná tákie przygody náuczył był y roſkazał Károlus / áby nie czekáiąc roſkazánia ludźie śię do modlitwy o miłośierdźie Boſkie vćiekáli / á w głodźie ieden drugiemu pomagał / zbożá drogo nie przedáiąc / á do poſtronnych go nie wynoſząc. Zebraki áby ſwoie káżdy karmił / á biegáć im ná żebránine nie dopuſzczał. A tym co ſobie wyrobić mogą / áby nikt nic nie dawał. Pánowie áby ſwoie poddáne żywili / z ſwego właſnego ie opátruiąc. To tákie było práwo.

Deſzcze głod y powietrze złe vczyniły.

W głodźie iáko śię záchowáć. Cap: 132.

O żebrakách y poddánych.

5\. Ciáło ś. Márká Ewángeliſty iáko do Weneciey przenieśione ieſt / náyduie śię piſmo y powieść w kśiążnicy Wátykáńſkiey. Będąc Wenetowie nabożni ku ś. Márkowi / iáko ſwoiemu káznodźiei. Bo nim śię poſłány od ś. Piotrá z Rzymu do Alexándriey puśćił: wiárę świętą w tey ſtronie ktora śię Wenecią zwáłá / ſzczepił / y w Aquileiey przemieſzkał. Vprośili byli przed tym Wenetowie od Ceſárzá Heráklíuſzá ſtolicę ś. Márká / ná ktorey kazánia czynił / y przenieśli ią z Alexándriey do Wenecyey. ktorą gdy mieli / y ćiáłá świętego doſtáli tym ſpoſobem. Zá czáſu Leoná Armená Ceſárzá / o ktorego śmy zábićiu powiedźieli / nád zákazánie kśiążęćiá Weneckie° Iuſtiniáná / dźieśięć okrętow kupieckich ácz nierádźi / ále wiátrámi przymuſzeni / puśćiły śię do Alexándriey. Tám báwiąc śię kupiámi Wenetowie / náwiedzáli kośćioł y grob ś. Márká / często śię w nim modląc. á przedni byli miedzy onemi Wenety ludźie świetni Bonus Tribunus Metamanuensis, y Ruſtikus Torcelleńſki. Ci dwá wźieli towárzyſtwo z dwiemá ſtrożámi ś. Márká kośćiołá / z Staurácyuſzem mnichem y z Theodorem kápłanem. Ná on czás Sáráceńſki wodz buduiąc Máhometáńſki kośćioł w Bábyloniey / kámienie y mármory bráć wſzędźie y z kośćiołow Chrześćiáńſkich ſłupy y tablice wyimowáć roſkazał. O co śię wſzyſcy Chrześćiánie fráſowáli / y oni dwá ſtrożowie / nawięcey pátrząc / iáko iuż kośćioł ś. Márká z mármorow drogich łupiono. y mieli oni dwá Wenetowie ten wſtęp do tey mowy z onemi ſtrożámi kośćiołá. Widźićie / práwi / w iákieieśćie niewoley / iedźćie wy z námi do náſzych ſtron / á my wam wſzytko dobrze mienie obiecuiem / iedno weźmiemy z ſobą ćiáło ś. Már-

Ciáło S. Márká iáko do Weneciey przenieśione.

Stolicę S. Márká iuż mieli.

Bonus y Ruſtikus Wenetowie.

6\.

lo ś. Márká. A pomáłu pomáłu do tego ie námowili. Weſzli w grob/wźieli ćiáło. á ná iego mieyſcu położyli ná nos ćiáło ś. Klaudiey / ktore tám blisko leżáło. y puśćiłá ſię dźiwna wonia po wſzytkim mieśćie / ktora y Sáráceno- wie czuli. A niewiedząc ſkąd byłá/domyślili ſię o ćiele ś. Márká/áby go kto nie ruſzył. y ſzedſzy do grobu/ nálezli ćiáło Klaudiey / ktorego nie poználi. A Wenetowie táiemnie ie ná brzeg zánieśli / y liśćiem pokryli / á ná wierzchu wieprzowe mięſo położyli. y gdy Sáráceni rzeczy ktore bráć ná okręty miá- no/ ogledowáli / vyźrzawſzy wieprzowe mięſo wołáli/kánzyr/ kánzyr / to ieſt wieprz/ wieprz/ y odeſzli. Potym záwieźli ćiáło ná okręty y vczćiwie położy- li/y ſzcześliwie do Weneciey záwieźli/on drogi ſkarb/cudámi w iácháníu po- twierdzony. Bo gdy w nocy niewiedźieli gdźie płyną / Márek ś. vkazał ſię im/ mowiąc: áby żagle ſpuśćili / iż iuż źiemiá byłá bliſka. y ine tám cudá by- ły / ktore wypiſáne ſą. Kśiążę Juſtinianus máiąc o wſzytkim ſpráwę / do páłacu ſwego z wielką czćią on świety ſkarb z proceſſyámi ktore Vrſus Bi- ſkup czynił / wprowádźił/y kośćioł ś. Márká budowáć ná wzor Jerozolim- ſkiego począł.ále śmierćią vprzedzony był. Brát iego Jan ná páńſtwo wſtą- piwſzy / kośćiołá onego dokonał. Staurácius on mnich záraz z Wenetámi przy ćiele przyiáchał / ále Theodorus áż w rok przybył. A boiąc ſię Weneto- wie/ áby Fránkowie ktorzy ná tákie ſkárby byli łákomi. y z Włoch ie wyno- ſili/ćiáłá im onego ábo mocą ábo táiemnie nie wźieli: ná ſkrytym ie mieyſcu położyli/iż niewiedzą gdźie leży/to tylo wiedzą/iż w onym kośćiele leży.

Wonia ná wſzytko miaſto.

7.

8.

Kośćioł S. Márká począty.

Rok Páńſki 821. Páſchaliſá 5. Ludo-
wiká 8. Michálá Bálby 1.

PAſchalis Papież tego roku ćiáło ś. Cecíliey nálaſł/y ine przy niey Wáleryaná/y Tyburciuſzá/y Vrbaná/y Luciuſzá Papieżow mę- czennikow/tym ſpoſobem. Gdy ſię modlił w kośćiele ś. Cecíliey/ widźiał mury ſtárośćią vpadáiące / y vmyślił znowu on kośćioł zbudowáć/choć wiedźiał iż tám ćiáłá ś. Cecíliey nie było. Bo tá wieść byłá v wſzytkich / iż ie był Aigulfus krol Longobárdow z Rzymu wy- nioſł. Lecz gdy v ś. Piotrá ná Jutrzni był Páſchalis / y troche śiedząc zá- ſnął: vkazáłá mu ſię ś. Cecília mowiąc: Prawdá iż Longobárdowie ſzukáli ćiáłá mego/ále go zá pomocą Pániey moiey Bogárodźice nie nálezli. Ty ſzu- kay á naydźieſz/bo ſię ták P. CHRISTVSOWI podobáło ábyś ty mnie nálazł/ á położył w tym kośćiele ktoryś znowu náprawił. Szukał pilnie / y przed mury Rzymſkiemi ná cmyntarzu Pretextatá przed bramą Appią nálazł ćiá- ło pánieńſkie/vwinione w złotą ſzátę. Nálazł y Wáleryaná oblubieńcá iey/ y Tyburciuſzá/y dwu Papieżow Vrbaná y Luciuſzá. á w nogách ś. Cecíliey nálezli płotno w ktorym iey krew byłá / gdy ſzyię iey trzykroć ćięto śćierano.] Toż nietylo Anáſtáſius ále ſam Páſchalis ſwoim liſtem oznaymia ná Wá- tykanie nálezionym. A Páſchalis nietylo kośćioł náprawił / y koſztem wiel- kim ozdobił/y ſkárbámi naczynia kośćielnego vbogáćił/ále wedla niego zbu- dował klaſztor / y nádał ná żywność y lámpy / y do niego mnichy ktorzyby tám Pánu Bogu ſłużyli/wprowádźił.

1. Anaſtaſius in Paſchali. *S. Cecíliey ćiáło náleźione.*

Paſchalis epiſt.

A wieku náſzego roku Páńſkiego tyśiącnego pięćſetnego dźiewięćdźie- śiątego dźiewiątego / gdy Kárdynał Tituli S. Ceciliæ Páwel z Frondrátá kośćioł on ś. Cecíliey ozdabiał / y do niego wiele reliquiy ś. wnośił: ołtarzá ćiáſnego popráwuiąc/ nálazł ćiáło ś. Cecíliey y z temi świetemi/ták iáko od Páſchaliſá położone było/ weſpołek z piſmem tegoż Papieżá Páſchaliſá. O czym gdy z wielką rádośćią Klemenſowi oſmemu dźiśieyſzemu Papieżowi oznaymił / á on w Tuſkulu ná podágrę chorzał; poſłał tám Kárdynałá Bá-

2. *Náſzego czáſu nálezienie tegoż ćiáłá 1599.*

 roniuſzá/

roniußá/tego ktory to piße/áby on ſkarb oglądáli/á iemu záś wßytko powie-
dźieli. y oglądáli mármorową trunnę / á w niey z Cypryſu drugą/ w ktorey
vyźrzeli ćiáło ś. pánny pokryte / nie wznák leżące / ále ná prawy bok ręką
wſpárte iákoby ſpiące/ á nogi trochę ſkurczone. á w nogách krwáwe chuſtki/
y nieco złotych nići z oney ßáty ktore Páſchalis wſpomina.

3. A dźiw był wielki/iáko ono drzewo Cypryſowe cáłe bez zepſowánia przez
ośm ſet lat bliſko zoſtáło. Zaden ſię z nas tego nie ważył/áby płotná ktorym
było pokryte ćiáło/ rußyć y podnieść chćiał / bo ſię káżdy cżćią iákąś ku pá-
nieńſkiemu ćiáłu odrażał. Klemens Papá trunnę złotą dáć chćiał / ále mu
dla łákomych rozrádzono/ y śrebrną dał/ ważącą cztery tyśiące trzy ſtá dzie-
więćdźieśiąt y dwá dukatow. y ozdrowiwßy/ze wßytkim duchowieńſtwem
y ludem Rzymſkim święto y iey dźień świecąc / ćiáło ono z onąż drzewiáną
Cypryſową trunną w śrebrną ſkrzynię włożył. vczćił ták ine ćiáłá świętych
przy tym náleźione/ dwu Papieżow/y Wáleriáná y Tyburciußá męczenni-
kow / ktorych ſię modlitwie zálecamy.

4. Michael diſcipulus Theod. *Pokoy ſię kośćiołom wraca. Przećiw obrázom wyrok zepſował.* Lib: 2. epiſt: 73. Obracamy ſię ná wſchod. Michał trzećiego dniá po ſwoim ná Ceſár-
ſtwo podnieśieniu/ zepſował onego okrutniká Leoná wyroki/ náte co obrá-
zy cżczą/ y kazał ſię káżdemu o to pokáránemu z więźienia y wygnánia wol-
no do domu wroćić. Bo choć nie był Kátholikiem / ále o wiárę nikomu ſię
nie przykrzył / dopußczáiąc káżdemu zdánia iego. Wielką tedy rádość ko-
śćioł ś. miał. On Theodorus Studitá P. Bogu w liśćie iednym do Nau-
kráciußá dźiękuie. y drugi do Micháłá Ceſárzá piße/mniemáiąc áby Kátho-
likiem był/ do nápráwy go kośćiołá pobudzáiąc.

5. Lib: 2. epiſt: 74. *Studitá wroćił ſię do Cárogrodu.* A gdy ſię do Cárogrodu Studitá wracał / wßędźie po drogách z wielką
cżćią był przyimowány. A on w ludzkich nędzách cudá niemáłe czynił. chore
leczył/ y czártá iednego wygnał/ y rzékę áby nie wylewáłá pohámował/ y ine
cudowne ludźiom dobrodźieyſtwá przezeń P. Bog czynił / potwierdzáiąc
wyznánie y náukę iego. Widźiał ſię w tey drodze z Nicephorem Pátryárchą/
ktory iż miał podrzuconego ná ſwey ſtolicy przećiwniká / do Cárogrodu ſię
z Theodorem wroćić nie mogł/ ták iáko ſię on wroćił.

6. *Kátholicy z heretyki ſchadzki mieć niechcą.* Theod: lib: 2. epiſt: 86. Tym czáſem Michał Ceſarz ziáchác ſię kazał Biſkupom do Cárogrodu/
oboiey ſtrony/ y heretykom y Kátholikom/áby ſię námowiwßy zgodźili. Ká-
tholicy ſchadzki mieć z heretyki niechćieli/ y piſáli do Ceſárzá liſt proßąc/áby
z nim widźieć ſię ſámi y mowić mogli. Liſt ten miedzy Theodorowemi ſię
náyduie/ w ktorym ſą one ſłowá: W czymby kto z ſtrony wiáry wątpił/niech
ſpráwę weźmie od ſtárego Rzymu / ták iáko ieſt dawny zwyczay od oycow
O wiárę do ſtárego Rzymu. podány. Bo ten kośćioł/ Ceſárzu/ nawyżßy ieſt/ nád kośćiołmi Bożemi/ w
Cap: 5. Sect: 17. ktorym pierwßy Piotr śiedźiał/ do ktorego Pan rzekł : Tyś ieſt opoká/ etc.]
To też mieyſce przywodźi Gennádius Pátryárchá Cárogrodzki broniąc
Michael diſcipul. Concilium Florenckiego. Dał wolność Biſkupom Kátholickim Mi-
Dopußcza obrázow okrom Cárogrodu. chał Ceſarz/ áby do niego przyßli. y gdy go prośili / áby wyrzuceni byli here-
tycy/ á Kátholikom kośćioły ich przywrocone były : odnieśli od niego ono
głupie ſłowo: Vczćiwe ſą/práwi/rzeczy ktore przekłádaćie/ále ich ia nie przyi-
muię/ ktorym nigdy obrázom ſię nie kłániał. Ja zoſtánę ták iákom był : á wy
O wiárę ſię nie przykrzy. też przy ſwym ſtoyćie. ia ſię nikomu nie ſprzećiwię/ iedno iż w tym mieśćie o-
brázow mieć niechcę/ ále gdźie indźiey ſtáwiayćie ie iáko chcećie. y to ſłyßąc
Michael diſcipulus Theod. Biſkupi/odeßli. Tego roku Thomás niektory wdźierał ſię ná Ceſárſtwo/
y Cárogrod obległ/ y przez rok cáły obleżenia onego nie odſtąpił.

Rok Páński 822. Páſchaliſá 6. Ludowika 9. *Micháłá Bálby 2.*

Cesarz zachodny Ludwik chcac sie ná swoim sumnieniu vspokoić o ono powinnych swoich pokaránie/ iż Bernártá synowcá swe°/ ácz zá iego grzechem y przestepstwem / dopuścił lupieniem oczu vmorzyć/ y powinnego swego ś. Adelhárdá wygnał/ y bráciá swoie przyrodzona ábo z łozá niedobrego poniewolnie do klasztoru postrzygł: wolność żywym przywrocił/ y ś. Adelhárdá Opátá do pálacu swego wezwał/ y bráciey dał moc/ iesliby chćieli do świeckiego sie żywotá wroćić. Czego oni vczynić niechćieli/ obieráiac iuż dobrowolnie klasztorne nabożeństwo y żywot zátáiony. A sam Ludowik iáko ieden namnieyszy Chrześćiánin/ o one grzechy iáwna pokute czynił/ ktora y pospolići rzadko czynia. Zezwał do Attyniáku Biskupy y Opáty y ine duchowne/ y pány świeckie swoie/ y przed nimi wszytkimi grzech swoy pokornie wyznał/ y v drzwi kośćielnych krzyżem leżał/ y włosiennice ná sie brał/ y wielkie posty ná sie kładł/ y ine iáwne záſrománie podeymował: okrom iálmużn niezliczonych ktore rozdawał. Zbudował zá rádá ś. Adelhárdá powinnego swego ná też pokute swoie klasztor Korbeiey w Sásiech/ w ktorym Adelhárdus Opátem był/ y tám w nim żywotá stáry bedac dokonał. Tákie było nabożeństwo y pokorá tego świetego Cesárzá/ w czym y onego Theodozyuszá wielkiego Cesárzá zwyćiezył. 1. Autor non nominat: in eius vita. *Pokutá Ludowiká.* Annal: Francorum. *Klasztoru opuśćić niechca poniewolni.* *V drzwi krzyżem leży Cesarz.*

Cárogrod oblężony był od Thomászá. Był ten Thomás podłego rodu sługá iednego Senatorá w Cárogrodźie/ ktory o cudzołostwo z żona iego obwiniony do Sárácenow vćiekł/ y tám sie Chrześćiáńskiey wiáry zárzekszy/ dwádźieśćiá y dwie lećie przemieszkiwáiac/ vczynił sie Constántynem Cesárzem synem Ireny/ y zebrawszy sobie lud/ Armenia wźiał y ine krolestwá/ á potym ná wietsze sie zdobywszy woysko/ pod Cárogrod przyćiagnał/ y woda y źiemia dobywał miástá. Krol Bulgárski z dobrey woley Cesárzowi Michałowi pomoc czyniac/ przyćiagnał pod Cárogrod/ y wszytko woysko Thomászá ná głowe poráźił/ sámego w Adriánopolu żywego Cesarz poimał/ y obćiawszy mu nogi y rece/ zábił go. 2. Cedrenus in Annalibus. *Thomás obległ Carogrod.* *Bulgárowie Thomaszá poráźili.*

Michał niezbożny tym szcześćiem podnieśiony/ w bledách swoich y ćiemnośćiách niewiernośći zostawał/ mniemáiac iż dobrze wierzy nic nie wierzac/ á tákie szcześćie máiac. Jednák P. Bog wielkie w tych czáśiech postráchy pusczał/ trześieniem źiemie/ rozboystwem/ y śiecżkimi niezgodámi y zápádnienie miast/ y znákámi ná niebie y powietrzu/ ludźi do pokuty wzywáiac. 3. *Szczesćie grzesznych zgubá.*

Sárácení z Hiszpániey náiácháli do Krety/ y wźiawszy on wysep/ miásto mocne ná obrone zbudowáli/ y Kándácem ie názwáli/ y stad sie Kretá Kándáx ábo Kándia zowie. Græcor: Annal. *Kándia Sárácení wźięli.*

Rok P. 823. Páschalisá 7. Ludowiká 10.

Michálá Bálby 3.

Lotáriuszá syná Ludwikowego krolá we Włoszech Páschalis Papież ná Cesárstwo w Rzymie koronował/ y Augustem go vczynił/ w dźień Wielkonocny v ś. Piotrá. Tenże Papież w Rzymie modlitwa swoia ogień ktory sie z domu gdźie Anglikowie mieszkáli záczał/ vgáśił/ y znowu pielgrzymom onym wszytko pobudował. Jáko ná wschodźie ták y ná zachodnych kráiách tego roku strászliwe było źiemie trześienie y ogień z niebá spadał/ y niektore mieyscá palił/ y deszcze z kámieniem y grádem spadáły/ niezwyczáyne pioruny były/ y powietrze złe ná ludźie y bydło pádło. Pánná iedná cáły rok przez pokármu przeżyłá/ y był to niemáły postrách. A w powiećie Komeńskim w mieśćie Grábádona/ w kośćiele ś. Janá obraz Pánny przeczystey sstárzáły ná 1. In vita Ludou. *Lotárius koronowány.* Anastasius. Anastasius. *Ogień z niebá y trześienie źiemie.* *Pánná iedná rok nie ie.* Aimon.

kośćielney śćienie / przez dwá dni świętniał / iáſność z śiebie puſzczáiąc / iż wſzytkie nowe málowánia przechodźił. Ná te Boſkie vpominánia y kazánia w Gálliey Ceſarz Ludowik rozmáite poſty / modlitwy y iáłmużny czynić kazał. Biſkup káżdy trzy Mſze mieć / y trzy Pſalterze zmowić miał / ieden zá krolá / drugi zá woyſko / trzeći zá one mnieyſze doległośći. Tákże kápłani y mniſzy. Wſzytkim duchownym y świeckim roſpiſano / wiele kto miał iáłmużny dáć / y wiele vbogich chowáć wedle ſtanu ſwego.

2. Capit: lib: 1. ca: 136. *Modlitwy z iáłmużną vſtáwione.*

Tego roku Ebbo Biſkup Remeńſki z Háliḋgáriuſzem Kánonikiem puśćił ſie do Dániey ná rozśiewánie ś. Ewángeliey miedzy Pogáńſtwem onym / z poſłánia Páſchaliſá Papieżá.

Adam Remenſis. *Do Dániey Ewángelia.*

3. Theod: lib: 2. epiſt: 129. *Ceſarz iednáć chce Kátholiki z heretyki.*

Michał Bálbus Ceſarz chcąc vmocnić ſwoie pánowánie / á boiąc ſie áby Kátholicy do przećiwney iemu ſtrony nie przypoili ſie / ſtárał ſie o zgodę ich z heretykámi / y chćiał iáko pierwey áby zſobą rozmowy mieli. wzbraniáli ſie tegó Kátholicy / ále przez Theodorá Studitę do Leoná Sácelláriuſzá piſząc rádę dáli co czynić miał Ceſarz. W tym liśćie tá ieſt rádá: áby ſie Ceſarz w ſąd żaden o rzeczy niebieſkie y kośćielne nie wdawał. á żeby Pátryárchá Nicephorus przywrocony był / á ine Pátryárchy obeſłał / áby ieſli sámi nie mogą / przez poſły przybyć mogli / á zwłaſzczá zachodny / ktory nawyżſzą moc około Synodow powſzechnych złożenia ma. A ieſli tylo Prowinciálſki Synod będźie / to co ſie poſtánowi poſłáć ſie ma do Rzymſkiego Biſkupá / ktory wſzytko vſpokoi. A ieſli y Synod Prowinciálſki być nie może: tedy poſłáć ſie máią z obu ſtron poſłowie do Rzymſkiego Biſkupá / áby ſię ſtámtąd pewność wiáry wźięłá.] To Studitá / práwy Doktor y wyznawcá y prawdy obrońcá / á Greczyn ktemu.

Rádá S. Studity.

Moc Rzymſkiego kośćiołá.

4. Theod: lib: 2. epiſt: 200. *Dyſputácya z heretykámi niepotrzebna.*

A żeby ſie nie zdáło / iż vchodząc z heretykámi rozmowy / o prawdźie ſwey Kátholicy wątpią: od wſzytkich Kátholikow liſt do Ceſárzá nápiſał / dáiąc dwie przyczynie onego wzbraniánia. Jedne iż oni vporni y w ſwoim mniemániu záſtárzáli prawdźię nie vſtąpią. A druga iż ſądźić tych rożnic nie mogą iedno przełożeni duchowni / ktorzy ná to moc od Bogá y Duchá ś. wźięli. A zátym nápiſał Kátholickiey wiáry wyznánie wedle śiedmi świętych zborow ábo Conciliy.] Co ná to powiedźiał Ceſarz / nic nie máſz piſáne°.

5. Cedrenus ex Curopalata. *Cud o obrázie S. Názyánzená.*

Cedrenus cud ieden wſpomina / ktory ſie ſſtał v obrázu ś. Grzegorzá Názyánzená Theologá. Miedzy onemi ſyny Leoná Armená Ceſárzá / ktore Michał Bálbus ná wygnánie y z mátką ich Theodozyą poſłał / był Euſtácius ábo Bázylius / ktory z vtrzebienia / ktore z bráćią ćierpieć z roſkazánia okrutniká muśiał / mowę ſtráćił. vćiekł ſie do przyczyny ś. Grzegorzá / ktorego ná onym wyſpie Protu obraz był / y mowá mu ſie od Bogá wroćiłá. y odſtąpiwſzy oycowſkiego błędu z ſtrony obrázow / práwowiernym zoſtał. Co y mátká iego Theodozya vczyniłá ná wygnániu v Principu wyſpu tákże będąc. Jeſt liſt Studity do mátki tey y do ſyná iey Bázyliuſzá / w ktorym ſie z ich vpámiętánia ráduie / y one potwierdzá y náucza.

Lib: 2. epiſt: 204.

Rok Páńſki 824. Eugeniuſzá wtorego 1.

Ludowiká 11. Michálá Bálby 4.

1. *Smierć Páſchaliſá Papieżá y cnoty.*

CZternaſtego dniá Máiá Páſchalis Papież do oycow poſzedł. śiedźiał lat śiedm / mieśiecy trzy. Wiele ćiał świętych náydował / y w mieśćie ze cżćią ie wielką y nakłádem pokłádał. Więźnie wykupował / áż do Hiſzpániey ſwoie iáłmużny ná nie rośćiągáiąc. Mieyſc wiele świętych y kośćiołow y ſzpitalow nápráwił / zbudował / y ozdobił bogátemi naczyniámi. Co wylicza Anáſtázyus.

Eugenius 2. Papież iáki.

Náſtąpił po nim Eugenius wtory / ſyn Boemundá / kápłan Kárdynał.

człowiek czći godny/ ſzczerośći wielkiey y pokory/ vczony/ y wymowy oſobli-wey/ ná twarzy vrodźiwy/ y w iáłmużnách hoyny y gárdźićiel świátá/ w no-cy y we dnie o tym tylo myślił/coby ſie Chryſtuſowi podobáło. Przy iego wy- In vita Ludou.
bierániu y potym były nieiákie od Rzymian rozruchy/ dla ktorych Ludowik Apud Sigon: anno
Ceſarz Lotáriuſzá ſyná ſwego do Rzymu wyſłał/ ktory wſzytko vſpokoił/ y 825.
zá zezwoleniem Papieżá/práwá niektore Rzymiánom nápiſał/około wybie-
ránia Papieżá y poſłuſzeńſtwá ku niemu.

Michał Bálbus Ceſarz wyſłał poſły ſwoie do Ludowiká Ceſárzá/Theo- 2.
dorá Protoſpátarzá y Nicete Metropolite Mirrhy w Licyey/ y Fortunatá In vita Ludou.
Arcybiſkupá Wenecyey/y Theodorá Oekonomá ś. Zofiey/czyniac z nim po- *Poſłowie Michá-*
koy y przyiaźń. y nápiſał długi liſt do niego/w ktorym go nie zowie Ceſárzem *łá do Ludowiká.*
ále krolem Fránkow y Longobárdow. W tym liśćie oznáymuie/o zwyćię-
ſtwie ſwoim przećiw Thomaſzowi. Oznáymuie też niezgody Chrześćiáńſkie *O obrásiech py-*
około obrázow/y czyni ſie Kátholikiem zwierzchu/ y niemáło potwarzy ná *tanie.*
Kátholiki kłádźie/ iákoby obrázy zá bogi mieli/ y ſześć Concilia wſpominá- Ex conuentu Pari-
iac/śiodmego zániechał/y opowiáda ſie/iż tymże poſłom do Rzymu iácháć ſienſi.
kazał z vpominkámi do ś. Piotrá/ o tey ſie około obrázow niezgodźie porá-
dźić. Ceſarz Ludowik odpráwiwſzy z nimi ſtánowienie ſpokoiu/ poſły ſwoie
z nimi do Papieżá poſłał/ktorzyby ie prowádźili. Co ſie przyſzłego roku dźia-
ło. Sam też vmyślił ziazd iáki vczonych mieć w Páryżu/áby w ono o obrá-
zách pytánie weyrzeli/á zdánie ſwe powiedźieli. O czym Papieſkie pierwey *Bez Papieżá o wie-*
dozwolenie mieć chćiał/ bez ktorego tákich rozmow o wierze/ iż czynić nie *rze co ſtanowić*
mogł/ wiedźiał. *nie wolno.*

W ten czás Theodorus Oekonom ś.Zofiey/kśięgi ś.Dionyzyuſzá Areopá- 3.
gity po Grecku dárowáł Hedwinowi Opátowi kláſztoru ś.Dionyzego/ kto- Apud Surium
re on zá wielki dar wźiawſzy/one z Greckiego ná Láćińſki iezyk przełożył. 9. Octobris.

Kśięgi S. Diony-ſyuſzá.

Rok Páńſki 825. Eugeniuſzá II. 2.

Ludowiká 12. Micháłá Bálby 5.

W Páryżu ták iáko o dozwolenie Ceſarz Ludwik Papieżá proſił/ 1.
ſkupili ſie niektorzy ná rozmowę z ſtrony obrázow. y byli lu- Synod: Pariſien.
dźie nie ták vczeni/iáko głupi y vporni y złośliwi/ ktorzy śmie- *Ziazd vpornych*
li Papieżowi błąd przyczytáć/ śiodme Concilium w Nicei po- *y głupich w Páry-*
twarzáć y łżyć/iákoby obrázy ták iáko Bogá/ to ieſt cultu la- *żu o obrásiech.*
triæ, czćić kazáli. A náydowáli táki śrzodek ná vſpokoienie kośćiołá/ y zgo-
dę wſchodnych kroleſtw z zachodnymi/ áby obrázow nikt nie pſował/ áby
wolno było káżdemu ſtáwić ie y mieć iáko hiſtorye y piſmo proſtych. ále żeby
ich nikt nie czćił/áni ſie przed nimi kłániał. y podnieśli ſie ná táką hárdość/
iż mnimáli/áby ná to námowić mieli y Ceſárzá y Papieżá. y nápiſáli liſt/iá- *Piſánie przećiw*
ki o tym Ceſarz do Papieżá poſłáć miał/y drugi/iáki Papież do wſchodnych *obrázom niekto-*
kośćiołow piſáć miał. Ceſarz poczał ſie był do ich zdánia náchyláć/ y ono *rych Fránkow.*
piſmo ich przez poſły ſwoie do Papieżá ná rozſądek poſłał. Ale gdy zdánie
Papieſkie zrozumiał: wſzytkim onym ich piſániem pogárdźił/ y oná ich
ſchadzká/ktora fałſzywie Synodem názwáli/brzydka v ludźi zoſtálá/y wſzy-
ſcy ſie iey Fránkowie wſtydźili/ y do tego náſzego wieku gdźieś pod łá-
wą w prochu leżálá. Przed kilą lat ktoryś z heretykow wſkrześić ono piſá- *Wznowione ich*
nie ich w Fránkofortſkim druku śmiał/ á ſwego imieniá/ ſyn ćiemnośći nie *piſmo.*
nápiſał/ wſtydząc ſie podobno tákiego błotá ktore ná ſmrod ſproſny poru-
ſzył. A ći też co to piſáli/ znáć iż przy ſwoim vporze nie ſtali. Bo áni wyklęći
od Papieżá byli/ áni co dáley wznawiáli. Obroćim ſie ná wſchod.

O puſtelniku Iániciuśie w żywoćie iego przedźiwna ieſt powieść. 2.

Piatego

Ianicius więźnie wyprowadził wielkim cudem.

Piatego roku pánowánia Micháłá Bálby / á czternastego iáko Bulgárowie Cesárzá Nicephorá poráźili y zábili: słysząc Jánicius / iż wiele więźniow Greckich stanu niepodlego v Bulgárow w ciężkim więźieniu y ciemnym posádzonych było: z vżalenia sie nád nimi y z miłości bráterskiey / puścił sie do Bulgárow / y niedbáiąc ná straż / tám gdźie śiedźieli w ciemności / vczyniwszy krzyż ś. wszystki zamki otworzył / y więźnie wywiodł / gdy mu sie nikt nie opárł. A kazawszy im do domu / sam sie do swey iáskiniey ná gorze Trikállidis wrocił. Jest list do niego Studity / w ktorym wychwala cnoty iego / y prorocką wdźięczną twarz iego / á prośi áby vpádłego iednego w herezyą mnichá Theoktystá do siebie przyzwał / á ná drogę prawdy słowy swemi świetemi wprowádźił. Bo tego chce P. Bog / ktory dla tego ná źiemię przyszedł / szukáiąc tego co było zginęło / y pokazánie miłości ku sobie / w zámiłowániu bliźnie° nam postáwił.] Vczynił to Jánicius / y vpámiętał sie mnich on / y do ś. Theodorá Studity wyznánie y odwołánie swoie posłał. O czym iest list tego Studity / iuż też podobno ostátni.

Lib: 2. epist: 116. cod: Colum.

Náwracánie heretykow mile Pánu Bogu.

Lib: 2. epist: 162.

3. *Discipulus Theod.*

List Studity ogień vgáśił.

Wielkiego vszánowánia godne są te listy iego / iáko iedne kámienie drogie. o ktorych Michał vczeń iego nápisał: iż páni iedná zacna / ogniá ktory sie był w iey domu záiął / vgáśić nie mogąc / gdy wrzućiłá w ogień list ieden Theodorá Studity / záraz płomień vpadł y przestał.

Rok Páński 826. Eugeniuszá II. 3.

Ludowiká 13. Micháłá Bálby 6.

1. Eginhárdus on Sekretarz Károlusá Cesárzá / nád ktorego wiek on / przednieyszego w náuce y wymowie nie miał / ktory dźieie y żywot tegoż Károlusá pisał / we wśi swoiey zbudowawszy kośćioł / myślił iákoby do niego reliquiy świetych dostáć mogł. y tráfiwszy ná iednego Rzymskiego dyákoná Deusdoná / ktory ná dworze Cesárskim spráwy miał: rádźił sie go. á on mu obiecał dostáć ćiał świetych męczennikow w Rzymie. A gdy sługę z nim do Rzymu posłał / z obiáwienia y dopuszczenia Bożego / wykrádli z kośćiołá ś. Márcelliná y Piotrá / ćiáłá tychże męczennikow / y do Fráncyey záwieźli. chćiał ie mieć w onym swoim kośćiele nowym Eginhárdus: ále zá obiáwieniem woley świetych ktorzy tám być niechćieli / muśiał ie záprowádźić do Málinheim. O wielkich cudách pisze tenże sám Eginhárdus / ktore P. Bog ná chorez onych ćiał czynił. A co dźiwniey / przez kilá dni przez trunnę krew z onych ćiał płynęłá. Co szeroko opisuie z wymową wielką okrásy Láćińskiey.

Reliquie S. Márcelliná y Piotrá z Rzymu do Fráncyey.

De translat: SS. Petri & Marcell.

2. *Theganus & Crantius de Metr: lib: 1. cap: 19.*

Duński krol ochrzczony.

Ansgárius ápostoł Danow.

Adam Canon: Bremen: lib: 1. cap: 16.

Szwecia przyimuie Ewangelią.

Tego roku y innych po nim Dánia y Swenia ábo Szwecia bráć świátłość ś. Ewángeliey poczęłá. Krol Duński Ariáldus swoich poddánych odbieżawszy / przyiechał do Moguncyey / y tám w kośćiele ś. Albaná ochrzczony iest / y z żoną y z niemáłą liczbą ludźi swoich. Cesarz Ludowik vdárował go y opátrzył żołnierzem iesliby go poddáni przyiąć niechćieli. y náznáczył mu kśięstwo iedno w Fryzyey iesliby wygnány od swoich został. Ebbo pierwszy był / Arcybiskup Remeński / ktory w Dániey wiárę ś. szczepić począł / ále nie dotrwał. Obrał sie Ansgárius mnich z klasztorá Korbeiey z towárzyszem swoim Gaubertem / ktorzy zá pomocą Boską wiele ludźi P. Bogu w Dániey pozyskáli. y werwáli sie do Sweniey ábo Szwecyey / y w mieśćie Birká stárostę do wiáry świętey przywiedli / y przy nim ludźi wiele pochrzćili.

3. *Michael eius discipulus.*

Theodorá Studity dokonánie.

Theodorus on Studitá / po wielkich prácách y ćierpieniu od heretykow / do chwały niebieskiey wźięty iest / dniá iedennastego Listopádá. Záchorzawszy nie przestał nigdy vpominác y náucząc bráciey swey y innych / ktorzy sie do niego o niemocy vsłyszawszy schodźili / miedzy ktoremi y Biskupi byli. Bo był

słodkiey

słodkiey mowy/w obyczáiách wdźięczny/ w towárzystwie miły/ otworzysty/ łáskáwy/ pokorny/ y bez gniewu. Vmieráiąc káżdego żegnał y pozdrawiał/ y modlić się zá wszytki obiecował/ ieśli/ práwi/ ná dźień Páński tákiey dufnośći dostánę. y wźiąwszy táiemnice P. (to iest ćiáło Boże) ná stráwne y obronę/ świece zápáláć kazał/ y Psálmy ktore nád vmárłemi śpiewáią zácząć. A ná onym wierszu: Ná wieki Pánie praw twoich nie zápomnię/ boś mię przez nie ożywił: duchá P. Bogu oddał. Żył lat sześćdźieśiąt śiedm.

Vczeń ten iego Michał co to pisze/ táką do vmárłego modlitwę czyni: Pomni ná trzodę ktorąś miłował/ zá ktorąś zdrowie twoie dawał/ y ktoreiś pomoc y przyczynę obiecał. Pomocy twey y obrony żądamy/ ábyś nas do więtszey doskonáłośći prowádźił. Nálazł się iego przedźiwny testáment w teyże kśiążnicy Kolumny y Sforcyáńskiey/ ktory tenże Sirmundus Páryski Societatis IESV ná Łáćińskie wytłumáczył. Chćiał y po śmierći swoich mnichow dusze pismem pozyskowáć y nápráwowáć/ gdy iuż w niemocy mowić nie mogł. W tym testámenćie naprzod wyznánie wiáry czyni przećiw wszystkim heretykom. Siedm świętych zborow przyimuiąc. y przydáie: Wyznawam iż mniski stan wysoki iest y Anyelski/ ktory grzechy wszystki przeszłego żywotá oczyśćia/ byle wedle regul s. Bázyliuszá trzymány był. Potym stárszego ktory po nim być miał/ vpomina y náucza/ iáko się ku bráćiey y sam ku sobie záchowáć ma. A nákoniec bráćią wszytkę do posłuszeństwá/ do zgody y pokory zápala/ y o sobie mowi: Idę w drogę z ktorey się nie wrocę. ná ktorą y wy poydźiećie/ á niewiem gdźie się obrocę/ y iáki sąd odniosę/ y ná iákie mieysce poydę. Bom nic dobrego przed P. Bogiem nie czynił/ y w káżdym grzechu winny zostáię. Ale się weselę iż z tego świátá do niebá idę/ z ćiemnośći do świátłośći/ z niewoley do wolnośći/ z cudzego domu do oyczyzny/ bom pielgrzym iáko wszyscy oycowie moi.

Michał Cesarz wschodny do inych swoich grzechow on też szkárády przyczynił/ gdy mu żoná vmárłá/ z klasztoru wźiął zá żonę pánnę oddáną od młodośći CHRISTVSOWI, corkę iáko mowiono/ Constántyná Cesárzá/ Ephrosynę. O co go nikt nie karał. Już był odszedł Theodorus/ on grom y postrách krolow. Zá Cesárzem szli drudzy/ y toż czynili/ heretyckimi onemi błędy nápoieni/ iáko Euphemius stárostá y ini. Syn Cesárski Theophilus/ gdy oćiec ten vmárł/ brzydząc się oycowskim grzechem/ kazał się iey do klasztoru wroćić. Karał go záraz P. Bog/ bo woysko ktore do Krety ná Sáráceny posłał/ wszytko pobite iest/ y ieden się do Cárogrodu nie wroćił. y Dálmácia od wschodnego páństwá odpádłá.

4. Modlitwá do świętego vmárłego.

5. Testáment iego.

Mniski stan wysławia.

Pokorá świętych. Niebá się nie cznieli, ale się báli.

6. Michał Cesarz mniszkę zá żonę bierze. Ioan: Curopalata.

Rok P. 827. Válentiná 1. Ludowiká 14.

Micháłá Bálby 7.

ROśći y reliquie świętych Márcelliná y Piotrá/ do Aquisgranu przeniesione/ wielkiemi się cudámi wsławiły/ ktore szeroko wypisuie onże Eginhárdus/ ktory ich z Rzymu dostał. To Pan Bog czynił ná pohánbienie onych obrázoborcow/ ktorzy świętymi y kośćiámi ich gárdźili.

Sáráceni Sycilią ośiedli z tákiey przyczyny. Euphemius stárostá pánny się klasztorney/ od młodośći CHRISTVSOWI záślubioney rozmiłowawszy/ iáko się wspomniáło/ mocą ią wźiął y nád iey wolą. O co gdy do Cesárzá ktory tákże vczynił/ bráćia iey żáłowáć się przyszli: kazał Euphemiuszowi Cesarz nos vrznąć. Ná co przestrzeżony on zbrodźień do Afryki vćiekł/ y z Amirą wodzem ich zmowił się/ áby mu ná Cesárstwo pomogł/ á on mu Sycilią w ręce dáć chćiał. y zebrawszy woysko/ Amirá do Syciliey wpadł/ y onę

1. Lib: 4. cap: 10.

Sáráceni Sycilią wźięli. Curopalata & Cedrenus.

Zdrády zapłátá.

opánowal/ a Euphemiußá dwá brácia nań ſie zmowiwßy/ támże go w Syrákuzie zábili. y táka miał złości ſwoich zapłáte/ á Sycilia dla grzechow Chrześciáńſkich przy Sáracenách zoſtálá.

2. Smierć Eugeniuſzá Papieżá. Anaſtaſius. Valentinus tylo mieśiąc Anaſtaſius. Grzegorz 4. mocą porwany.

Tego roku do oycow poßedł Eugenius Papież. Siedział trzy látá y mieśiecy dwá. Ná iego mieyſce predko y zgodnie wybrány ieſt Wálenty/ ktory tylo mieśiac ieden ná Papieſtwie przeżył. Poniewolnie był porwány/ bo ſie wymawiał y niechćiał. Po czym znáć było ine wielkie cnoty iego. Ná mieyſce Wálentego náſtapił Grzegorz czwarty Rzymiánin/ człowiek przedziwnych cnot/ y wielkiey náuki. rodzáiu wyſokiego/ vroda kraſny/ á wiárą y pobożnośćią dáleko kráſnieyßy. Ten gdy ſie dowiedział/ iż w obierániu nań záwołano: vćiekł do kośćiołá ś. Kozmy y Dámianá/ w ktorym ſą głebokie dziury ziemne/ ábo pieczáry. Ale go tám náleźli y mocą ná Papieſtwo porwáli.

3. Grob Grzegorzá wielkiego ozdobił.

Ná poczatku ſwego vrzedu/ wzywáiac Páná Bogá o dobre ſpráwowánie trzody Chryſtuſowey/ y do świetych ſie vćiekał/ á zwłaßczá do ś. Grzegorzá wielkiego/ ktoremu chcac ſie przyſłużyć/ ćiáło y kośći iego w kośćiele ś. Piotrá ná ine ochędożne y nowo od niegoż poſtáwione mieyſce przenioſł/ ktore rozmáitemi nakłády ozdobił/ y do niego kośći ś. Sebáſtianá/ Georgiußá y Tyburciußá wprowádził.

Rok P. 828. Grzegorzá IIII. 1. Ludowiká 15. Michálá Bálby 8.

1. Cudá przy reliquiách SS. pewne.

IEßcze ſie wylicza bárzo wiele cudow od tegoż Eginhárdá wypiſánych/ ktore ſie mocą Bożą zá wſtáwowániem świetych meczennikow Márcelliná y Piotrá przy ich reliquiách dziáły. A zwłaßczá w kláßtorze ś. Báwoná y w Tráiektćie/ gdźie był Eginhárdus cześć tych świetych reliquiy poſłał. ktore cudá wypiſowáć długoby było. A ſą bárzo pewne y wßytkiey wiáry godne powieśći/ tákiego człowieká ktory v Ceſárzá rádnym pánem był/ y v ludzi wielką powage miał/ ktory y ſam ná to pátrzył/ y ono od ktorych ſłyßał/ miał zá ták pewne/ iákoby toż ſam widział. Dźiwne tám cudá ná zdrowie ludzkie z ſámey reki Boſkiey pochodzące/ á z przyczyny świetych ktorym te łáſke v ſiebie P. Bog dał. Jeden nápiſáć/ nie bedźie bez pożytku.

2. Czárt po Láćinie mowi w pannie.

Wieś ieſt v kláßtoru ś. Názáriußá Hitátgowe/ z ktorey dźiewká w lat ßeſnaśćie od czártá/ ktory ſie Wigonem zwał/ opetána ieſt. Te gdy rodzicy do kośćiołá meczennikow (Márcelliná y Piotrá) przywiedli/ kápłan onego czártá záklinał wedle zwyczáiu/ y pytał go iáko w one pánne wßedł: á czárt mu po Láćinie odpowiádáć poczał. Kápłan do pánny rzekł: Zkądeś ſie náuczyłá po Láćinie/ rodzicy twoi tego iezyká nie vmieią. A czárt rzekł: Tyś rodzicow moich nie widział: Jam ieſt ſługá y vczeń ßátáná/ y długom w piekle był wrotnym/ ále teraz z iedennaśćią towárzyßow moich kroleſtwo Fránkow zwoiował/ zbożé y winnice y ine vrodzáie/ ták iáko nam kazano/ zábiiamy y bydło/ y ná ludźie złe powietrze pußczamy/ á to dla złośći ludu tego/ ktorzy vpominki miłuią y nieſpráwiedliwość. wiecey ſie ludzi boią niżli P. Bogá/ vbogie śćiſkáią/ wdow y śierot wołáiacych nie ſłucháią/ ſpráwiedliwość przedáią. y miedzy ſtárßemi ktorzy rządzą y miedzy poſpolitemi/ wiele krzywoprzyśieſtwá/ obżerſtwá/ cudzołoſtwá/ meżoboyſtwá/ wydźieránia/ kradźieſtwá. A nikt tego nie karze áni zákázuie. Nienawiśći y zazdrośći/ y miedzy powinnymi kwitną/ brát brátu nie wierzy. Rzadki ktoryby wiernie y nabożnie dźieśiećiny oddawał/ á ießcze rzadßy ktorzyby czynili iáłmużny. Mnimáią áby im to gineło co vbogim dádzą. Niedźiel y świat nie świecą. y wiele innego czynią co P. Bog zákazał. Dla tego to im czynim/

Karánie czártá ná ludskie grzechy.

áby

áby złości swoich karánie mieli. Wszyscy kłamcy y niewierni/ nie pełnią tego/ co ná chrzcie obiecáli.] To wszytko czárt po Łácinie mowił. y gdy mu kápłan wyniść z oney dziewki kazał/ rzekł: wynidę ále nie ná twoie roskazánie/ iedno dla mocy świetych/ ktorzy mi tu mieszkáć zákázuią. y rzuciwszy pánnę twarzą ná ziemię/ gdy iákoby trochę zásnełá/ zás prędko wstáłá zdrowa/ á nic po Łácinie mowić nieumiáłá. Przydáie Eginhárdus. O niestety ná cosmy y te czásy náße przyßli/ iż nas nie ludzie dobrzy/ ále czárci náuczáią/ ći ktorzy ludzie do grzechow pobudzáią.] Musi czárt mowić iáko mu P. Bog każe/ y przeto drugdy prawdę y ná sie mowią/ choć kłamcy są sámi z siebie/ ále z roskazánia muszą słucháć. 3.

Doszłá tá powieść Cesárzá Ludowiká/ y biorąc z iádu wężowego lekárstwo/ vczynił wyrok po wszystkich krolestwách swoich/ áby wszyscy wobec pewnych czásow post przez trzy dni vczynili/ prosząc P. Bogá o miłosierdzie/ áby nam obiáwił/ w czymesmy go nabárziey obráźili/ á do popráwy nászey áby nam spokoyny czás dáć raczył. Bo dla woien do oney kárności y porządkow przyść sie nie mogło. y wylicza nędze ktore ná on czás iego krolestwá ćierpiáły/ głody/ zdychánie bydłá/ záráźliwe ná ludzie powietrze/ nieurodzáie wszelákiego zboża/ choroby/ naiázdy pogránicznych nieprzyiaćioł/ ktorzy ogniem y mieczem y poimániem/ wiele ludzi pogubili y kośćioły popalili. y roskázuie Biskupom áby Synody vczynili ná czterech mieyscách w iego krolestwie/ w Moguncyey/ w Páryżu/ w Lugdunie/ y Tolosie/ áby ziácháwszy sie obaczyli/ w czym sie P. Bog obraża/ y co sie przećiw iego woley dzieie/ ták z strony wiáry iáko z strony obyczáiow/ w oboim stanie/ co iest duchownym y świeckim. á ktore grzechow onych przyczyny są/ żeby náleźli/ á náleźione áby do czásu nikomu nie oznáymuiąc/ zátáili/ y pisárzá przysięgą do milczenia záwiązáli.] Poty list Ludowiká Cesárzá. 4. Acta Pauli: Concilij. *Wyrok Cesárski na posty y dobre vczynki.* *Woyna do kárnośći przeszkadza.* *Nędze ludzkie.* *Synody ná popráwę obyczaiow.*

Co wspomina o woynách/ historia Fránkow dáie znáć/ iż ná on czás Bulgárowie wtárgneli w páństwá Fránkow y wielkie szkody poczynili. Zá co książe Foroiuliáńskie złożony był/ iż niedbále gránic strzegł/ á Bulgárow mocno nie odganiał. Wtárgneli też byli y Sáráceni w też páństwá zá zdrádą Aizoná tyránná/ ktory odpadszy od Cesárzá páná swego/ do Sárácenow vćiekł. Co oni Biskupi ná Synodách spráwili/ niżey sie powie. 5. *Bulgárowie do Franciey wpadli.* Annales Franc.

Pátryárchá on Cárogrodzki Nicephorus ná wygnániu będąc lat czternaśćie/ w żywoćie mniskim y świetym/ tego wieku dokonał. Grekowie dzień iego święcą wtorego dniá Czerwcá. *Nicephor Pátryarcha na wygnaniu dokonał.*

Rok Páński 829. Grzegorzá IIII. 2.

Ludowiká 16. Michálá Bálby 9.

Grzegorz Papież kośćioł ś. Márká Ewángelisty/ w ktorym kápłanem był nizli ná Papiestwo wźiety iest/ odnowił y stárośćią vpadáiacy nápráwił. y do niego ćiáło ś. Hermesá męczenniká wniosł. y wielkimi y drogimi do ochędostwá y służby bożey naczyniámi y oponámi nádał. Wylicza tego Anástázyus niemáło. 1. Anastasius Bibliot.

Sáráceńowie otrzymawszy Sycilią/ wszytkiey Włoskiey ziemi boiaźń czynili. y dla tego Papież Ostyą miásto przy morzu nowemi murámi opátrzył/ y wszystki do obrony potrzeby nádał/ y zwáć ono miásto Gregoriopolis kazał. Zácząl też y drugie miásto około kośćiołá ś. Piotrá w Rzymie ná przedmieśćiu budowáć/ gdźie Sáráceńowie z morzá náiezdzáli/ ále nie dokonał. Leonowi czwartemu one praca zostáwił. *Ostia nád morzem zbudowana.*

Michał Bálbus Cesarz kroluiąc osm lat y mieśiecy dźiewięć/ ná biegunkę vmárł. choć ná przodku páństwá swego Kátholiki wygnánę od Leo- *Michálá Bálby Cesársá śmierć.*

Zonaras & Curopalata. *Iáki był.*

ná Armená przywrocił: ále rychło ſie być obrázoborcá y owßem Zydem pokazał/ y niektore Biſkupy o obrázy wygnał. Nie wierzył ćiał zmartwychwſtánia / z Prorokow ſie śmiał/ mowił iż dyabłow nie máß / porubſtwá zá grzech nie miał. O Judaßu dobrze trzymał. Náukámi ſie brzydźił/ y dźieći ná nie dáwáć nie kazał. Bo ſam ledwie co przeczytáć mogł.] Táki mu nágrobiec nápiſáli ći hiſtorikowie.

3\. *Theophilus ſyn Balby ná Ceſarſtwie.* *Chytrość iego y pomſta o Leoná.*

Náſtapił ſyn iego Theophilus iuż doroſły ná páńſtwo. y ná przodku zá dobrego ſie y ſpráwiedliwego vdawał dla boiáźni. Rzezwawßy lud ná Mágnaure (pálac to był przeſtrony) powiedźiał: iż tych vczćić y vdárowáć chce/ ktorzy oycowi memu do páńſtwá pomogli/ y z nim ſie byli ſprzyśiegli: iedno mi niech ſie obiáwia. y ták zwiedźieni / ſámi ſie wydáli / oni ktorzy Leoná Armená w kośćiele v ołtarzá zábili. ktore iuż ſpiſáne máiac podał ie do ſedźiego/ áby z nimi wedle praw czynił / nietylo iż ludzka krwia rece ſwoie zmázáli / ále iż Chryſtuſá ábo pomázáncá Bożego v ołtarzá zábili. y ták wßyſtkich potrácono. Oncy też mácoße ſwoiey do klaßtoru/ tám gdźie byłá poſtrzyżona/ wroćić ſie kazał/ choć oćiec iego o nie ná Senatorách przyśiege był wyćiagnał. y ták ſobie mniemánie ſpráwiedliwośći ziednał/ iż ſie go źli báli/ á dobrzy mu ſie dźiwowáli. Jáko zás obrázoborca był y Kátholiki vćiſkał/ niżey ſie powie.

4\. Apud Haimon: lib: 5. cap: 10. *Dochody klaßtorow.*

Idźiem ná zachod. Ceſarz Ludowik potwierdźił przywiley klaßtoru ś. Germaná y ś. Wenánciußá/ áby ná ſto dwádźieśćiá mnichow ś. Benediktá dawano pßenice korcow tyśiac cztery ſtá y czterdźieśći. A ná gośćie ſto ośmdźieśiat/ winá/ iárzyn/ wieprzow/ ſerá/ máſłá/ miodu/ woſku/ ſoli tyle á tyle/ etc.

In rebus geſtis Ludouici.

We Fráncyey było pośćie wielkie źiemie trześienie. po ktorym ták mocne wiátry powſtáły/ iż z kośćiołá pokryćie ołowiáne w Aquiſgranie odźieráły.

5\. Synody one cztery/ ktore ná oddalenie gniewu Bożego złożone były w Fráncyey/ co ſpráwiły/ z iednego ſie tylo Páryſkiego pokázuie. Pißa oycowie do Ceſárzá/ iż vczynili co roſkazał/ y zebráli ná piſmie to czym ſie P. Bog obraża/ y w krolewſkim y w kápláńſkim y poſpolitym ſtanie. y poczawßy od krolewſkich wyſtepkow/ nic miánowićie dotknać nie śmieli / iedno wobec á w poſpolitośći. A iednák ná przydátku położyli: iż zá niedbálſtwem krolá/ obrázone ſa práwá kośćielne/ y wolność kośćiołow. ine rzeczy ná inßy czás do rozmowy odkłádáiac.

O powinnośći krolow piſmá z Doktorow.

Názbieráli też piſmá z Doktorow z ſtrony krolewſkiey powinnośći/ y do Ceſárzá poſłáli; y one słowá z Fulgenciußá: Ceſarz ábo krol/ nie tym bedźie naczyniem miłośierdźia zgorowánym ná chwałe/ iż wyſokie pánowánie ma: ále ieſli ná oney wyſokośći páńſkiey dobra wiáre ma/ á z prawdźiwa pokora doſtoyność krolewſka świetemu nabożeńſtwu poddáie. Jeſli ſie wiecey w boiáźni Bożey/ á niżli w hárdym nád ludźmi roſkázowániu kocha. Jeſli łáſkáwość gniew w nim vśmierza. ieſli wiecey o to ſie ſtára áby go miłowano/ niżli żeby ſie go bano. ieſli rádźi y ſtára ſie o poddáne. ieſli ſpráwiedliwośći nie odſtepuie á miłośierdźia nie opußcza. ieſli ná to pomni iż tákim ſynem być ma kośćiołá ś. áby ná pokoy świátá wßytkiego ſwego páńſtwá záżywał.

6\. *Czym ſie ßerzy świeckie pánowánie.*

Wiecey ſie tym ßerzy świeckie pánowánie/ gdy wßytkiey źiemi kośćiołowi ſie dogadza / niżli gdy o doczeſne beſpieczeńſtwo woyny ſie odpráwuia. y niżey: Poſługá ieſt krolow rzadźić lud Boży w ſpráwiedliwośći/ áby wßyſcy w pokoiu y zgodźie mießkáli. Aby byli obrona kośćiołow Bożych/ y śierot y wdow y vbogich. y z Jſidorá przywodza one słowá: Nie potrzebáby w kośćiele świeckich vrzedow / by nie dla tego: áby to czego kápłan náuka y słowem przemoc nie może: moc świecka/ kárnośćia y boiáźnia przemagálá. Z czego P. Bog bedźie ich ſadźił y liczby ſłuchał.

Rok Páński 830. Grzegorzá IIII. 3. Ludowiká 17. Theophilá 1.

Ten

Ten zły Cesarz Theophilus/ ktory ieszcze zá oycá swego Eutymiuszá Biskupá o wiárę Kátholicką zábić kazał: począł swoy iad heretycki wylewáć ná strapione Kátholiki/ gorzey niżli wszyscy przeszli tyránnowie. Bo żaden z nich tego nie czynił co on. Roskazał szukáć y pytáć sie o tych ktorzy obrázy czcili/ y záraz ie przymuszał do záprzenia się wiáry ś. y więzieniem y biciem y śmiercią karał te/ co go słucháć niechcieli. Poborcom wszytkim przy wybieraniu poborow poruczył/ áby kożdego pytáli iesli obraz we czci ma: kto sie wyznał/ więzieniem y inemi mękámi karány był. O iáko tám wiele było męczennikow/ y tych też co dla boiáźni przeli sie wiáry swey. Ale pismá o tym nie mász. Trochá tylo w dzieiách ś. Jániciuszá/ ktory iednego poborcę ludźie ták trápiącego/ sámą pogróżką sądu Bożego vmorzył/ iż zdechnąć záraz musiał. Tego sie ś. Jániciuszá Theophilus bał/ iáko y inni Cesárze obrázoborcy. Bo był wielkim sługą Bożym v wszystkich. — 1. Ná Katholiki wielkie prześladowánie, od obrázoborce.

Ludowikowi Cesárzowi tego roku domowe sprzysiężenie wielkie niebespieczeństwo vczyniło. Wszystkich to obrażáło/ iż strożem zdrowia swego y podkomorzym miał/ Berhárdá Hiszpaná/ obcego człowieká. o ktorym też były podeyrzenia o Judite Cesárzową. z Pipinem tedy synem Cesárskim/ ktory ná mácochę Judite y ná syny iey złe serce miał/ przednieyszy pánowie y duchowni niektorzy spiknęli sie. y zebrawszy woysko Pipinus/ oycá bárzo przestraszył/ iż musiał onego Hiszpaná od siebie odpráwić/ á Judite żonę do Lándunu klasztoru posłał. ktorą przeciwnicy z klasztoru wywiodszy/ przymusili ią do tego/ iż obiecáłá námowić męża/ áby dobrowolnie z páństwá do klasztoru vstąpił. co też y sámá vczynić miáłá. y z tym pod strażą posłana iest do męża Cesárzá. z ktorym gdy o to mowiłá áby krolestwo puścił/ sámá ná sie zasłonę mniską włożyłá. A Cesarz rozmyślić sie ná to chciał. A Pipinus Judite iuż mniską oną zasłoną pokrytą/ do klasztoru ś. Rádegundy posłał. W tym Lotárius ze Włoch przybył/ syn stárszy Cesárski/ y ine postępki Pipinowe pochwaliwszy: oycá bronić począł/ áby práwem z nim/ á nie zbroią postąpiono. y złożył w Neomagu Seym/ ná ktory bez żołnierzá y woyská Cesarz Ludowik/ y syn iego Pipinus tákże niezbroyno przyiáchał. Tám sie pogodźili/ iż Lotárius y inni oycá vczcili/ y pierwszego mu pánowánia dopuścili. On iáko łáskáwy/ krzywdy sie swoiey nie mścił/ ále wszytkim ná rozmáite karánia potępionym/ odpuścił. — 2. In vita Ludouici. Synowie Cesárscy powstáią ná oycá, o Hiszpaná obcego. Juditá co obiecuie. Zgodá synow z oycem Cesárzem.

Tego roku Amalárius księgi nápisánie o służbie y porządkách kościelnych do Cesárzá Ludowiká posłał. w przedmowie ná końcu w onych kłopotách vwesela go/ onemi ná szczęście słowy: Ludowikowi ś. żywot. Nowemu Dawidowi wieczność. Wiárá twoiá niech cię dochowa. CHRISTVS ktorego czcisz niech cię broni. Judicie práwowierney naszláchetnieyszey y przemądrey Auguście zdrowie ná wiele lat/ ẜc. Był Amalárius vczeń Albiná ábo Alkuiná/ y mowi że v niego miał wolność śpiewáć. Bo ná on czás nazacnieyszy ludźie śpiewánia sie kościelnego vczyli/ y śpiewáli w kościołách. Tey posługi Anyelskiey dźiś zániechano/ y inym ći ktorzyby ią odpráwowáć mieli/ zlecáią. — 3. Amalárius księgi pisze. Śpiewánia kościelne zacnym ludziom zlecano.

Rok Páński 831. Grzegorzá IIII. 4.

Ludowiká 18. Theophilá 2.

Theophilus Cesarz żonę miał Theodorę/ y mátkę iey Theoktistę/ bogoboyne y Kátholiczki/ ktore táiemnie obrázy miáły y czciły. Wydáłá sie pierwey Theoktistá/ ábo ią corká máluczka Cesárska Pulcheria wydáłá. Gdy oćiec pytał: cośćie v bábki widźiáły? Oná iáko dźiecię powiedźiáłá prawdę: obrázy ná głowy násze — 1. Cesárzowa Kátholiczká. Curopalata.

2. *Theoktysta poboźna y śmiała.* kłádłá/ y cáłowáć ie nam kazáłá. O co sie rozgniewał Theophilus: ále nic nie śmiał przeciw nabożney y poważney niewieśćie mowić. Bo mu heretyctwo często wymawiáłá/ y wolnie go o prześládowánie sług Bożych karáłá. A żone Theodore błazen ieden wydał/ ktory w iey łożu obrázy vyźrzawszy/ Cesárzowi powiedział. A on sie záraz od stołu porwał/ y báłwochwálcą żonę zowiąc/ groźił iey. A oná pieknie go vbłagáłá mowiąc: w źwierćiádłom pátrzyłá/ á pánny zá mną stały. ten błazen weyźrzał w źwierćiádło y mniemał iż są obrázy/ á ono pánny sie w źwierćiedle vkazáły/ y ták ná tym przestał. Pánnę iey iedne zesromoćił. o co gdy widźiał że sie Theoktistá nań y z żoną corką gniewa/ bo były wszystkich cnot te dwie białegłowy pełne/ iż ie czćić muśiał: z przyśięgą ręce w niebo podniozszy żonę przeprászał/ iż tego iuż więcey czynić nie miał.

3. Cesarz Ludowik choć w wielkich kłopotach nie przestał sie stáráć o kośćioły/ áby w nich porządna y przystoyna służbá Boża odpráwowána byłá. Wysłał tego roku do Rzymu Amáláriuszá/ áby sie z Papieżem o Antiphonarzách kośćielnych rozmowił. O czym sam Amálárius pisze. *In ordine Antiph: cap: 58.*

Rok Páński 832. Grzegorzá IIII. 5.

Ludowiká 19. Theophilá 3.

1. *Złość y iad Theophila na Katholiki.* Curopalata Ioannes.

Theophilus Cesarz więcey sie zápalał y burzył ná te ktorzy obrázy czćili/ y w onym okrucieństwie przechodźił y Leoná Armená/ y Bálbę oycá swego. wszędźie obrázy łupiono y deptano/ y w błoto ćiskano/ mnichy/ biskupy/ kápłany/ y te co obrázy máłowáli do więźienia dawano/ drugie z miast wyganiano. Wiele sie ich iego roskazániu sprzećiwiło/ y rádźi vmieráli. A okrutnik nikomu nie przepuśćił.

Dani, Sweni, Sláwi. Ludowik Cesarz w Amburgu dla náwracánia ludźi Pogáńskich/ Dánow/ Swewow ábo Swekow/ y Sláwow/ vczynił Metropolią/ y pierwszy dány iest ná stolicę onę Ansgárius Apostoł Dánow y Swewow ábo Swekow/ y wszyscy go okoliczni Biskupi wybráli y poświęćili.] Záiśćiiuż byli nie máło tego tám kątu od morzá naszy Słowacy.

Rok Páński 833. Grzegorzá IIII. 6. Ludowiká 20. Theophilá 4.

1. Curopalata. Theophilus Cesarz dwu bráćiey rodzonych/ Theodorá y Theophaná/ ktorzy sie meżnie y wolnym ięzykiem o obrázy zástáwiáli/ srodze vmęczyć y ná wysep Afusią ná wygnánie záwieść kazał.

Tragedia Cesárza Ludowika z synami. In vita Ludou. W zachodnych páństwách wznowiłá sie smutna y sprosna trágedia Cesárzá Ludowiká z synámi iego. Gdy krolestwo Aquitániey Ludowik synowi Károlusowi ktorego miał z Judity náznáczył: pobudźił ná sie gniew synow z pierwszey żony/ Lotáriuszá y Pipiná y Ludowiká/ iż nań woysko zbieráli. O czym dowiedźiawszy sie Grzegorz Papież/ prędko do Fráncyey przybył/ chcąc syny z oycem poiednáć. *Papież iáchał do Franciey na iednanie.* Ná przodku był w podeyrzeniu v oycá/ iákoby synom pomagał/ y przeto go nie z táką czćią przyiął/ iáko był zwykł przyimowáć Papieże. Jednák go do synow wysłał/ áby ie vskromił. Co gdy sie Papieżowi przez ich vpor wielki nie powiodło: do Rzymu sie wroćił/ żáluiąc sie ná onę złość synow/ ktorą potym potępił. *Woyská synow przećiw oycu.* Zwiedli woysko między Argentyną y Bázyleą synowie y oćiec. y nocą od oycá wiele pánow do synow y obozu ich vćiekáło. A on y tym ktorzy mocno stáli przy nim mowił: idźćie do synow/ niechcę áby kto dla mnie zdrowie ábo człon ki trácił. y poimáli oycá á żonę iego Judite do Włoch do Dortony miástá zásłáli. *Poimany oćiec.* 3. *Lotarius oyca sądźi z Biskupami.* Pipinus do Aquitániey sie puśćił á Ludowik do Báwáriey. A Lotárius prowádźił oycá do pálácu Compendium. y tám nábrawszy sobie sprzyiáiących Bi-

cych Biskupow/ktorym głowá był zdrádliwy Ebbo Remeński Biskup/sąd o nim czynił. potwarzy ná Cesárzá Ludowiká kłádli/y z páństwá go złożyli/ y do klasztoru iść mu kazáli. Ná co on nie przyzwalał/y nápisáli nań dekret w ktorym grzechy iego wyliczáią/ y oznáymuią iáko one grzechy swoie sam ná kárcie wyznał/y one kárte Biskupom podał/ y o iáwną pokutę prosił/y pás Cesárski ná ołtarzu położył/ y száty świeckie złożywszy/ ine z ręku Biskupich ná pokutę oblokł. Co sie wszystko/mowią/ przy obecności Lotáriuszá Augustá syná iego działo. Złożyli go z páństwa.

Ten co żywot Ludowiká Cesárzá pisał/ brzydząc sie tákim postępkiem y kłamstwem ich/mowi: Smieli mu stáry grzech iego/o ktory pokutę iuż czynił/ wymáwiáć. to iest o onego Bernhártá wnuká iego/ ktory krolował we Włoszech. y ták áni słucháneg/ áni osądzonego/ áni ná sie co tákiego wyznawáiacego/v ciáłá ś. Medárdá wyznawce/y v świętego Sebestianá męczenniká/ kazáli mu miecz odpásáć y ná ołtarzu położyć. y włożywszy nań czarną suknią/ pod strażą pilną/ pod iedno pokrycie go wrzucili. Toż pisze Theganus/ ná nie y ná onego Ebboná nárzekáiąc. Potym Lotárius do Aquisgranu ná zimę oycá wprowádził. A lud sie ze wszytkiey Fráncyey y Aquitániey/y Germániey/zbiegał/ nárzekáiąc ná nieszczęście miłego pána y Cesárzá swego. Powstáło wiele Biskupow y Duchownych y pánow przednich/ o to sie zásmucáiąc/ y zmawiáiąc/ wielkiey oney zelżywości y krzywdy Ludowiká żáłowáli/ y woyská ná iego wybáwienie zbieráli. Tegoż roku Theophilus Cárogrodzki Cesarz posły swoie do Ludowiká Cesárzá wysłał Márká Arcybiskupá Epheskiego y Protospátarzá. ktore Lotárius odprawował/á oni z tym odiácháli co widzieli/iáka v Fránkow zamieszká byłá. 4. Theganus. Biskupi Ludowika z nemi wyzwalaią. 5. Posłowie wschodni.

Rok P. 834. Grzegorzá IIII. 7. Ludowiká 21. Theophilá 5.

Gdy widział Lotárius iż Fráncuzcy Biskupi y pánowie z woyski ná wybáwienie z ręku iego oycá Cesárzá Ludowiká ciągną: vstąpił do Vienny/ á oycá w klasztorze ś. Dionyzyuszá v Páryżá zostáwił. Ziácháli sie prędko oni życzliwi y wierni Cesárzowi do Páryżu/y prosili áby ná sie koronę Cesárską y miecz znowu wziął. Ale on sie nie skwapiał/áż w Niedzielę przyszłą/wiedząc iż był od Biskupow ácz niesłusznie wyklętym/ chciał áby od Biskupow rozgrzeszonym był/ y od nich mieczem opásánym. Co sie ták stáło. y P. Bog wielką puścił w sercá ludzkie rádość/ktorey im y niebo pomagáło. Bo do tego czásu były niezmierne deszcze y wiátry/ták iż ná rzekách przewozić sie nie możono: á od onego dniá wrociły sie piękne pogody. Gonić syná Lotáryuszá/ ktory do Włoch vstępował/niechciał/choć mu wszyscy rádzili. Czekał synow drugich/ to iest Pipiná y Ludowiká/ ktorzy do niego ná szukánie łáski iego y przepraszánie iácháli. ktore wdzięcznie we wsi Káryzyáku przyiął w Niedzielę Srzodopostną/gdy kościoł śpiewa: Wesel sie Jeruzálem. Weselili sie wszyscy z oney zgody y wielkiey łáskáwości Cesárskiey y z iego przywrocenia. Odpuścił y tym wszytkim/ktorzy go do synow sie vdáiąc/odstąpili. y postawszy Pipiná do Aquitániey/ y ine ná ich mieysca/ sam do Aquisgranu sie puścił. Gdzie do niego Judythá żoná iego od Biskupá Rátuldá y Bonifácyuszá przyprowádzona iest. 1. In vita Ludouici & Theganus. Cesarz Ludowik wybawiony. Klatwę iako wą żył, choć zła. 2. Laskawość iego.

W tym czásie wesele sie ono iáko świát niesie rozrzedziło táką przygodą. Miáiąc Lotárius miásto Kábilon/ mieszczánie/ oycu wiáre chowáiąc/ puścić go do miástá niechcieli/ ále niektorzy miásto wydáli y Lotáriuszá puścili. ktory wiáchawszy/ ogniem y mieczem wszytko zburzył/y kościoły połu- 3. Theganus.

pił/ okrom

Kabilon Lotarius zburzył. pił/okrom iednego ś. Jerzego. Sioſtrę onego Bernhártá mnißkę/ ná imię
Gerbirh/ w beczce winney zámknioną w rzékę Arárim wrzućił. dopiero y
Ceſarz y obá ſynowie iego Pipinus y Ludowik/ z woyſki ſię zá nim puśćili: y
Lotarius przeprasza oyca. przywiedli do tego Lotáriußa onego niebácznego/ iż do oycá przyßedßy prze-
prašał go/ á on mu wßytko odpuśćił. y wziąwßy od niego wierności przyſię-
gę/ kazał mu do Włoch ná ſwoie kroleſtwo iácháć/ y opátrzył dobrze prześćie
w gorách/ áby ſię do Gálliey bez dozwolenia nie wracał.

4. Záraz Pipinowi Ceſarz Ludowik roſkazał/ áby wßytko co kośćiołom
było w onę woynę odięto/ przywrocone było/ tákże klaßtorom: y ták ſtan ko-
In Chronic. śćielny máło nieupadáiący náprawował. Piße Paulus Emilius, y Marianus
Papież Ludowika na páńſtwo przywroćił. Scotus, iż zá wyrokiem y roſkazániem Papieżá Grzegorzá / ktory ono złoże-
nie iego z páńſtwá od Biſkupow zepſował/ Ludowik ná páńſtwo przywro-
cony ieſt y żoną iego Judythą.

5. *Hilduin: in præfat: Areop.* A będąc wdzięczny ku P. Bogu on dobry Ceſarz/ iż go pokaráwßy y ro-
zgą miłośierdźia ſwego vbiwßy/ poćießył y páńſtwo mu / iáko ſam mowi /
zá mocą Biſkupow w kośćiele ś. Dionyzyußá/ y zá wyſługą y przyczyną iego
przywroćił: piſał do Hildwiná Opátá ś. Dionyzyußá / áby pilnie w iedne
kśięgi/ żywot y piſánie ś. Dionyzyußá zebrał / y o tym ſię v kogoby mogł py-
Kśięgi y piſania S. Dionyzyußá Areopagity zebrane. tał/ ábych/ prawi/ iego piſánie y żywot máiąc/ z tego poćiechę brał/ iáką z mo-
dlitwy biorę. Vczynił to Hildwinus/ Grekow ſię też onego wieku vczonych
Micháłá Syncellá Jerozolimſkiego / y Methodyußá/ ktorzy też ná on czás
te kśięgi mieli przed ſobą/ dokłádáiąc.

6. *Curop: & Theoph.* Ná wſchod ſię obroćmy. Theophilus Ceſarz ćiężßy ießcze być Kátho-
likom o obrázy począł/ y Methodyußá / ktory ſię wſpomniał/ vtrapił z tákiey
Methodius. przyczyny. Iż był bárzo vczonym y świętym ten Methodius: tárgáć ſię nań
Theophilus nie śmiał/ bo ſię y ná iego roſtropność wielką oglądał/ y w rze-
Heretyk bitwę przegrał. czách ſię go świeckich rádźił. A gdy tego roku ná woynę ſię przećiw Sárá-
cenom wyprawował/ wźiął z ſobą Methodyußá y dla porády y dla rozru-
chow iákich domowych z ſtrony obrázow. Ná oney woynie bitwę przegrał/
y ſam trochę máło nie był poiman/ by ſię był zań Momel hetman iego nie
podał. ktory go broniąc/ ſam poimány ieſt. Przyiácháwßy do Cárogrodu/
przyzwał Methodyußá/ y gniew ktory z onego vpadku ſwego miał/ nań wy-
Iad ná Methodiußá wypuśćił iż mu zwyćięſtwa v Boga nie ziednał. rzućił/ mowiąc: Czemuś mi zwyćięſtwá v Bogá nie vprośił? twoie to bál-
wochwálſtwo (ták obrázy zwał) ſpráwiło. y kazawßy go bárzo vbić: nie
poſłał go ná wygnánie/ ále go z dwiemá łotry w iednym grobie bez żadnego
świátłá zámknął/ y trochę mu chlebá podáwáć kazał. y był w onym więźie-
Methodius w grobie zamkniony. niu bez ſłońcá áż do śmierći iego. Drudzy mowią/ iáko Mánáſſe y Glikás /
iż gdy Ceſarz Theophilus coś trudnego czytáiąc zrozumieć nie mogł: żadne-
go ták vczonego nie máiąc / Methodyußá z iáſkinie oney dla wykłádu wybá-
7. wił. y ná potym go ßánował. W Hißpániey w Kánádignie Sáráceni o
Martyrol: Roman: 6. Augusti. CHRISTVSA y wiárę świętą/ dwie śćie mnichow zábili w klaßtorze iednym.
Ná dźień męczeńſtwá ich / tło w klaßtorze onym vkázuie ſię krwáwą fárbą
200. mnichow zabitych. pokropione. Vmęczeni w dźień ś. Juſtá y Páſtorá.

Rok Páńſki 835. Grzegorzá IIII. 8.

Ludowiká 22. Theophilá 6.

1. *In vita Ludouici.* Gálliey Biſkupow ſię wiele do wśi Theodonis zebráło. y tám
Ebbo Biſkup Remeńſki / ktory był przyczyną złożenia onego
Ceſárſkiego/ ſam ſię potępił y Biſkupſtwo złożył. Drugim od-
pußczono. A iácháwßy Ludowik Ceſarz do Metis z wielą
Biſkupow / tám w pierwßą Niedźielę w poſt / wźiął od śie-

dmi Arcybiskupow/ od káżdego zosobná / śiedm rozgrzeßenia kośćielnego/ *Rozgrzeßenie od śiedmi Arcybiskupow.*
dla onego pierwßego choć fálßywego / wyklećia. y dżiekował lud P. Bogu
zá ono doskonáłe iego ná páńſtwo przywrocenie. A gdy był w Andegá- 2.
wie tenże Cesarz: Theodulphus Opát Floriáceńſki był tám więźniem/ dla *Theodulphus*
onego Bernhártá ktoremu odstepstwá pomagał. y gdy więźienie iego Cesarz *Gloria laus & honor.*
miał/ záśpiewał wierße ná Niedźiele Kwietną od śiebie vczynione / ktore
zowiem Gloria, laus: ktore gdy śie bárzo podobáły Cesárzowi/ puśćić go ká-
zał wolnym / y potym go ná Biſkupſtwo Aureliáńſkie wſádźił. Był wielki
Poetá / y ná Biſkupſtwie pilnie śie y czuynie ſpráwuiąc/ piekne y potrzebne
náuki swoim Plebanom y duchownym / do obyczáiow y popráwy nápisał/ *Vatica: Bibliot.*
ktorych iest 46. o ktore prośi áby ie czytáli y chowáli. *Nauki Plebanom.*

Naprzod ich prośi/ áby śie czytániem y modlitwą báwili. Bo tą zbroią 3.
czárt bywa pokonány. A potym áby reką co robili/ żeby ie dyabeł ná prożno-
wániu nie záſtał. y ták oną robotą ćiáło ſtrudźićie / áby bystrośći swoiey nie
vżywáło/ ſobie y vbogim co wyrobićie. Chleb ktory ná ofiáre gotuiećie/ ábo
sámi ábo w oczu wáßych ſłudzy wáßy piekńie y z wielką pilnośćią niech pie-
ką. Okrom kápłanow/ vmárłych w kośćiele chowáć zákazał/ chybá ktoby
był znáczney świątobliwośći. Niewieśćie przy kápłanie mießkáć nie dopu-
ßcza / y mátce / dla tych co do mátki przychodzą. Ná obiad ieśli idą / niech
gospodárze duchowną rozmową karmią. Szkoły ná dźiatki áby wßyscy
mieli po wśiách. W náuce 43. vpomina áby náuczáli / iż przez cáły post od
małżeńſtwá powśćiągáć śie żonáći máią. Bo post nic nie waży ktory śie
ſpráwą małżeńſką zmáże/ á ktorego modlitwą y iáłmużną nie záleca.

Obrácamy śie ná wschod. Gdy vmárł Theodotus Melissenus heretyk 4.
Pátryárchá Cárogrodzki/ náſtąpił ná iego mieysce Jan ßosty/ nietylo here- *Curopal.*
tyk/ ále y czárownik/ w ktorym śie Michał Bálbus kochał/ y tego syná swe- *Czarownik ná*
go do iego náuki dał. y zá to go Theophilus Cesarz Pátryárchą vczynił/ ie- *stolicy Carogrodskiey.*
go czárowánia y dyabelskich proroctw kiedy chćiał/ záżywáiąc.

Onych dwu prześwietych wyznawcow bráćiey rodzoney Theodorá y *Theodorus y Theophanes mnißy z*
Theophaná z Páleſtyny/ ktorzy iuż dwie lećie ná wygnániu byli / kazał Ce- *Ierusalem, męczeni.*
sarz Theophilus do Cárogrodu przywieść/ chcąc ie do swego kácerſtwá iá-
kokolwiek obroćić. Bo mu wiele ná nich należáło. O czym piße list sam The-
odorus do Janá Biſkupá Cyzyceńſkiego. Z ktorego śie to bierze: Gdy ie
przed Cesárzá ná iego pálac przywiedźiono: srogą twarzą y słowy gniewli-
wymi/ kazał im bliżey do śiebie przystąpić. y pytał: Zkądeśćie rodem? Rze-
kli: Z Moábitſkiey źiemie. Po cośćie tu przyßli? y nim mu ná to odpowiedźie-
li/ bić ie w twarz kazał / iż ná źiemię y ná stołek Cesárſki máło nie vpadáli.
y gdy ták vbići byli: kazał im nápisáć ná twarzy ich / dwanaśćie wierßow /
w ktorych tá byłá rzecz: dla złośći swoich z Jeruzálem wygnáni są. dla zło-
śći swoich z Cárogrodu wypędzeni są. y ták ná twarzy náznáczeni. Wierße
one Chryſtodulus nieiáki Poetá złożył. Potym obnáżone okrutnie bić ká- 5.
zał/ y ták vbite y srodze poránione/ do stárosty do więźienia záprowádzono/
ktory ie znowu námawiał: áby tylo raz obrázow śie zárzekli/ á potym wolno
ßli gdźie chcą. A oni rzekli: Práwie ták rádźiß: niech ći tylo raz głowe vtnę/
á potym idź gdźie chceß: rychley źiemiá wzgorę á niebo ná doł poydźie/ niżli
my to vczynim. y zátym pisáć one wierße ná ich twarzy kazał/ y rośćiągnio- *Pisanie wierßow na twarzy.*
ne ná ławách długo ie onym pisániem męczono/ áż do zachodu słońcá/ y mu-
śieli dla nocy przestáć. A wychodząc święći/ rzekli do stárosty y tych co słu- *Nowe męczeństwo.*
cháli: Noweśćie męczeńſtwo niesłychánę wymyślili. Bedźiećie to przed 6.
Chryſtuſem czytáć cośćie nápisáli. Potym będąc dáni do więźienia / po kil- *Cedrenus.*
ku dni ná wygnánie są zesłáni do Apámeey Bytyńſkiey. Przydáie Cedre- *Pozdrawiánie świętych.*
nus iż w oney drodze tráfili ná one iáſkinią ábo grob / w ktorym żywy Me-

thodius z dwiemá łotry zámkniony był/ á rybak mu ieden troche żywności dodawał. y pozdrowili sie pisząc do śiebie wierszámi. Ci dwá mowią: Zwiazány do zwiazánego/ nápisáni sámi/ do żywego nie miedzy żywymi piszą. A Methodius odpisał: Nápisánie w niebie/ pozdrawia przed śmiercią pogrzebiony/ wiezień/ okowámi obćiażone. Onego też Michálá Syncelle Jerozolimskiego w wiezieniu długim y ćiężkim trapiono/ y do przyzwolenia przymuszano. y inych wiele/ o ktorych pismá nic mász.

7. Curopalata. *Swieto wszytkich świetych.* Alcuinus de diu: officio.

Tego roku w Gálliey dźień wszytkich Swietych z vpominánia Papieskiego do Ludowiká Cesárzá świećić poczeto.

Rok Páński 836. Grzegorzá IIII. 9. *Ludowiká 23. Theophilá 7.*

1. *Lotárius powstáie ná Papieżá.*

LOtárius krol Longobárdow we Włoszech/ iáko oycu krolestwo wydrzeć chćiał/ ták też záiuszony czći prágnieniem y łákomstwem/ Włoską ziemie sam opánowáć myślił/ zá przykre sobie máiąc/ iż wietszą y lepszą iey część Papieżowie trzymáli. y począł bárzo vćiskáć y drzeczyć poddáne Papieskie y miástá kośćielne. O czym gdy sie Ludowik oćiec iego dowiedźiał/ wysłał do niego przezacne posły vpomináiąc go/ áby sie y sam w przyśiedze viścił/ ktorą obiecał kośćiołá świetego Rzymskiego bronić y krzywdy czynić ś. Piotrowi nie dopuśćić. Azeby tego co dźiad y prádźiad iego/ tákże y oćiec táką przyśiegą obiecał/ nie psował/ grożąc mu karániem Boskim. Wskazał też do niego/ áby mu potrzeby ná przyiazd iego do Rzymu gotował. Drugie posły wypráwił tenże Ludowik Cesarz do Rzymu do Papieżá/ o niektore sie go rzeczy rádząc/ ktorym był bárzo rad Papież choć chory/ bo mu krew z nosá vstáwicznie ácz pomáłu ćiekłá. Widząc Ludowikowe vprzeymość y pobożność/ iż sie sam ná obrone kośćiołá porwał/ wielce z tego vweselony był. Przy onych pośl ech/ gdy sie do Fránciey wracáli/ Papież też dwu swoich Biskupow do Cesárzá wysłał/ ále ich Lotárius przepuśćić niechćiał. A iednák listy Papieskie postowie Cesárscy od nich táiemnie pobráli/ y do Ludowiká zánieśli. Wskazał do oycá Lotárius/ iż iedne rzeczy vczynie/ ále drugich vczynić nie moge. Jednák ná oycowskie roskazánie spokoynie sie z Papieżem poki oćiec był żyw/ záchował.

In vita Ludouici.

2. In vita Ludou. *Wracáć każe kośćielne imioná synowi. Dwie przyczyny złego.*

Synod sie zebrał w Aquisgranie/ ná ktorym sie przed Cesárzem Biskupi żálowáli/ iż Pipinus syn iego wiele imion kośćiołom pobrał. Kazał mu Ludowik wszytko wráćáć/ y dobry syn vsłuchał oycá/ y wszytko z ochotą wroćił. Ná tymże Synodźie one dwie przyczyny złego wszytkiego nálezli: iż sie krolowie w świeckie vrzedy y spráwy kośćielne wdáią/ á duchowni iedni niedbálstwem/ drudzy nieumiejetnośćią/ drudzy łákomstwem w świeckich spráwách zábáwienia máiąc/ grzeszą. y nápráwiáli to wedle możności y powinności.

Rok P. 837. Grzegorzá IIII. 10. Ludowiká 24. Theophilá 8.

1. *Kometá ná śmierć Cesarzá.*

KOmetá sie wielka vkazáłá/ ná ktorą w Aquisgranie Cesarz Ludowik pátrząc/ á Astronomá z sobą máiąc/ domyślał sie iż to ná iákies odmiány/ ábo ná śmierć iego było proroctwo/ y rozmawiáiąc z onym gwiázdomistrzem/ o popráwie obyczáiow y pokućie mowił. y noc onę ná modlitwie strawił/ y ráno wiele Mszey słucháiąc/ hoyne iáłmużny rozdawał mnichom/ kśiężey/ kánonikom/ y vbogim. Vczynił tegoż roku Seym w Kárisyáku/ ná ktory y Pipinus syn iego przyiáchał/ ná ktorym syná Károlusá namłodszego/ mieczem opásał/ y koronował ná krolestwo Neustriey/ Aquitánią dał Pipinowi/ á Károlowi Neustriánie wszyscy przyśiege oddáli/ y ták sie z zgodą roziácháli.

Rok

Rok Páński 838. Grzegorzá 11. Ludowiká 25. Theophilá 9.

Pipinus syn Cesárzá Ludowiká/ ktory Aquitáńskim był krolem/ vmárł tego roku. po iego śmierći Ludowik Cesarz ináczey syny podźielił. Károlowi namłodszemu y z iney żony/ to iest z Iudity/ dał Aquitánia/ á Lotáriuszowi ktorego iuż był do łáski przyiał/ dał ine Fráncuskie źiemie/ á Ludowikowi ná Báwáriey przestáć kazał. Ten dźiał miał nieco szemránia/ iż syn Pipinow był od oycowskiego páństwá oddalony. Lecz sie potym ludźie vspokoili. Wszystkim roskazał synom/ áby byli obrońcámi kośćiołá ś. Rzymskiego/ y spráwiedliwośći Piotrá ś. iáko przodkowie ich poprzyśiegli/ popieráli. 1. Annal: Franc. *Pipinus syn Ludowikow vmárł.* *Obrone synom zleca kośćiołá Rzymskiego.*

Pisza w żywoćie ś. Fryderyká Biskupá Tráiekteńskiego/ iákoby Iuditá żoná Cesárzá Ludowiká/ nie byłá práwa iego żona dla krewnośći/ á iż byłá przyczyna ś. Frideryká zámordowánia/ do czego y Cesarz Ludowik przymieszáć sie miał. y biora te historia z kośćiołá Tráiekteńskiego/ y kłádźie ia Surius. Ale nie iest pewna. Nápisał ia iákiś nieprzyiaćiel Ludowikow/ nikt do tego czásu o złe małżeństwo Cesárskie z Iudita nie wspomniał/ y żaden stáry y poważny pisarz tego nie ma. A z iney przyczyny ś. Frideryk do męczeństwá przyszedł. Pisał to ná Ludowiká ktoryś z onych Biskupow/ ktorzy go/ náprawieni od Lotáriuszá/ fałszywie skłádáli/ y o to karáni potym byli.] Dla tego popráwić sie ma/ to co iest w Zywoćiech Swietych o ś. Frideryku/ áby ten dobry Cesarz Ludowik oczyśćiony był/ á niewinnie ná sławie swey y z Iuditha nie ćierpiał. 2. *O zábićiu S. Friderika popráwá.* Surius 18. Iulij. 18. Iulij.

Rok Páński 839. Grzegorzá IIII. 12. Ludowiká 26. Theophilá 10.

Cesarz Ludowik wypráwił sie ná syná swego Ludowiká/ ktory był nań powstał/ y woysko miał/ ále go przymusił do pokory/ iż sie vpámietał y z oycem poiednał. 1. Annal: Franc. In vita Ludou.

Rok Páński 840. Grzegorzá IIII. 13.

Ludowiká 27. Theophilá 11.

Gdy Cesarz Ludowik w Piktáwie świeto Národzenia Bożego odpráwował/ przyszłá mu nowiná/ iż znowu Ludowik syn iego/ z Sáxonámi y Turyngámi Alemánia náiáchał/ gniewáiac sie ná oycá/ iż młodszemu y z iney mátki synowi Károlowi Aquitánia dał. Záfrásowáłá go oná nowiná/ bo mu iuż w stárośći woyny były ćiężkie: iednák dla pokoiu ludzkiego/ skoro wstapiwszy w post/ nabożeństwá swoie odpráwiwszy/ puśćił sie z woyskiem do Aquisgranu/ y máło nie cáły post w drodze strawił. Czego nigdy nie czynił/ ná nabożeństwie dni one trawiac/ y ledwie kilákroć w post ná przeiczdżke wyieżdżáiac. Skoro Wielkanoc odpráwił/ puśćił sie do Turyngiey/ gdźie rozumiał iż Ludowiká náleść miał. Ale on oycá sie y mocy iego przeleknawszy/ przez źiemie Skláwow ábo Słowakow do swoiey sie Báwáriey wroćił. A Cesarz sie też ku Wormáciey puśćił. Przykra mu oná byłá drogá y woyná iuż stáremu/ y niemocy iego y śmierći przyczyna byłá/ y frásunek on ná syná do tego mu pomogł. W ten czás było wielkie záćmienie słońcá/ y nie były rożne one godźiny od nocy. 1. *Záł syn ná oycá.* In vita Ludou. *W stárośći woyná.* *Dni postne iáko trawił Ludowik.* *Ziemiá Słowakow.*

Záchorzał tedy bárzo Ludowik Cesarz/ y chcę wszystke do iedzenia y pićia stráćił. á w Moguncyey ná przyległym wyspie mieszkánie sobie kazał nápráwić. y tám sie do śmierći gotował. Miał przy sobie Biskupy y brátá swego Drogoná Biskupá Mieteńskiego/ ktory go często spowiedźia y naświetszym Sákrámentem/ przez dni czterdźieśći karmił. y mowił nabożny Cesarz: 2. *Ludowik Cesarz záchorzał.*

W niemocy częſte vżywánie ćiáłá Páńſkiego. Drogon brát Ceſárſki. Spráwiedliwyś Pánie/ poſtum czterdźieſtnego nie pośćił/ otoż teraz choć poniewoli/ poſt ten y dni ták wiele tobie oddáię. tylo ſie przez ony dni czterdźieśći ćiáłem Páńſkim karmił. Temuż brátu ſwemu Drogonowi wſzyſtko zlećił/ co vbogim/ co kośćiołom/ co dwiemá ſynom dáć miał/ Ludowiká trzećiego nie wſpominájąc. y boiąc ſie Biſkupi/ áby ták gniewájąc ſie ná ſyná nie vmárł/ przez Drogoná prośili/ áby mu odpuśćił. A on trochę ſie zámarſzczywſzy/ y gorzkość ſercá ſwego nań czuiąc/ trochę ſie rozmyśliwſzy/ wyliczał co mu zá ćiężkośći ten ſyn czynił/ y co záſłużył/ iż zakonu przyrodzonego y Boſkiego práwá nie dotrzymał. *Synowi odpuſzczá.* Ale iż on/ práwi/ do mnie/ przepráſzáć mię przyść nie może: ia czynię co mego ieſt; przed Bogiem y przed wámi/ wſzyſtko mu odpuſzczam co przećiw mnie zgrzeſzył: Wáſzá rzecz vpomnieć go/ áby czuł o ſobie/ choćiem mu ia czeſto odpuſzczał/ iż ták śmiał śiwiznę moię z boleśćią do śmierći prowádźić/ y pogrożkámi ſpolnego Oycá Bogá náſzego y roſkazániem iego gárdźić.

3\. *In vita Ludou.* *Czárt przy śmierći.* Drzewo krzyżá ś. w ręku máiąc/ wſzytko ſie im żegnał/ á biorąc przenáświetſzy Sákrámènt/ błogoſłáwieńſtwá od Biſkupow ná wyśćie prośił. y bliſko śmierći będąc/ obroćił ſie ná bok lewy/ mowiąc: Precz precz: iż czártá widząc ſpráwy z nim mieć niechćiał. A podnoſząc w niebo oczy/ duchá CHRISTVSOWI oddał/ dźieśiątego dniá Czerwcá/ máiąc lat żywotá ſwego ſześćdźieśiąt y cztery. krolował w Aquitániey lat 37. Ná Ceſárſtwie 27. Drogon ćiáło do Metis prowádźił z wielkim ludem Biſkupow y pánow/ y w kośćiele ś. Arnulfá gdźie y mátká iego leży/ wielką Ceſárſką czćią pogrzebiony ieſt. Ná iego mieyſce náſtąpił ſyn iego Lotárius/ ktory z bráty woynę wiodł/ chcąc ſam wſzytki ich kroleſtwá pośieść.

4\. *O wydźierániu imion kośćielnych.* Piſze Hinkmárus Arcybiſkup Remeńſki/ dwá ſtráſzliwe przykłády/ ktore ſię zá tego Ludowiká/ y ſkoro po śmierći iego ſtáły/ około wydźierániá dobr kośćielnych. Dwá Fránkowie bráćia odeymowáli gránicámi lás we wśi/ ktorą był ś. Remigius ná kośćioł kupił/ ktora Woſugi zowią. Tám gdy po onym leśie biegáli/ ieden miedzy wieprzámi vyrzawſzy wilká/ gonił go/ y ná gáłęźi głowę rozbił áż do mozgu/ y záraz ſpadſzy z koniá vmárł. A drugi do iedney opoki przybiegáiąc wołał/ tu gránicá/ poty lás Ceſárſki. y gdy śiekierą w onę opokę vderzył/ kámyſzczki z oney opoki w oczy mu pádły/ y záraz olśnął.

5\. *Gwałcenie kośćiołá iáko ſię płáći.* Skoro po śmierći Ludowiká Ceſárzá w Aquitániey/ zebráło ſię łotroſtwo/ y łupili domy po wśiách. ludkowie w powiećie Niwerneńſkim do kośćiołá w ktorym były relíquie ś. Remigiuſſá rzeczki ſwoie kłádli y kryli. przyſzli oni łotrowie kośćiołá dobywáć/ y gdy ieden nogą we drzwi vderzył/ nogá mu we drzwiách vwiezłá/ á ſam pádſzy wołał/ á nogi wyiąć nie mogł. Co drudzy widząc vćiekli. On ſię pokutą y popráwą żywotá v P. Bogá y ś. Remigiuſſá wyprośił/ ále przedśię chrom ná nogę był/ y od niey vmárł.] To Hinkmárus.

Rok Páńſki 841. Grzegorzá IIII. 14.

Lotáriuſſá 1. Theophilá 12.

1\. *Theophilus rádźi ſię wieſzczkow.* CEſarz wſchodny Theophilus/ nálazſzy niewiáſtę ábo bábę Sáráćenkę poimáną/ rádźił ſię iey/ kto po nim ná páńſtwo wſtąpi. Oná mu wiele prawdźiwych przyſzłych rzeczy powiedźiáłá/ iż ſyn ieg miał być Ceſárzem/ ále po nim dom Mártináćiow długo rządźić miał/ á iż obrázy przywrocone do kośćiołow będą. *Curopalat.* On temu vwierzył/ co iey ábo P. Bog obiáwił/ ábo z dozwolenia Boſkie° czárt oznaymił/ ieſli czárownicá byłá/ y Mártinácyuſſá ogolić zá mnichá/ choć go bárzo miłował/ roſkazał. y fráſuiąc ſię/ pány záklinał przyśięgą/ áby bałwanow w

kośćiele

kośćiele nie dopuszczáli. Bo ták heretyk obrázy y Chrześćiány potwarzał. Lecz pewnieysze było proroctwo onego ś. pustelniká Jániciuszá / ktory o bliskim kośćiołá od tyráństwá obrázoborskiego wybáwieniu / opowiádał. In eius gestis.

Wypráwił śię Theophilus tego roku ná Sáráceny / y przegrał bitwę / z ktorey sam / zá zdrádą Persow ledwie vćiekł / wiele pánow swoich y wodzow odbiegszy / ktorzy o wiárę ś. od Sárácenow pobići są / y inych żołnierzow czterdźieśći y dwá dla CHRISTVSA zdrowie położyli. Zwoiowáli srodze y Amorium miásto ćiż Sáráceni. Z czego od frásunku záchorzał Theophilus / niemocą iuż śmierteną. *Bitwę przegrał heretyk.* Curopalat. *Theophilus Cesarz záchorzał.*

W Gálliey bráćia śię wádźili. Lotárius powstał ná Ludowiká y Károlá. Obá go pilno o pokoy prośili: ktorego gdy vprośić nie mogli / bitwę dáli / y szczęśliwie ácz nie bez krwie swoich / Lotáriuszá porázili / wielką liczbę iego żołnierzow pozábiiawszy. Nád ktorymi iednák iáko nád bráćią zmiłowáli śię / á gonić ich nie kazáli / áni sámi gonili. y owszem woláli ich áby śię wrácáli á nie bali / pokoy im obiecuiąc. A máiąc sumnienie o ono krwie rozlanie bráćiey swoiey / Biskupow śię rádźili ktore z sobą mieli / iákiby ich grzech był. Oni powiedźieli / iż o spráwiedliwość broniąc śię woynę zwiedli / y P. Bog ich osądźił spráwiedliwość. Kto złym sercem co czynił / niech śię spowiáda táiemnie. Pobitey bráćiey áby pomagáli / zá ich grzechy czyniąc. y roskazáli im trzy dni pośćić. Co wszyscy rádźi vczynili. 2. Nithardus Francus libro 2. *Lotárius z bráty przegrał.* *Domowe woyny iáki grzech czynią.*

Rok Páński 842. Grzegorzá IIII. 15.

Lotáriuszá 2. Michálá III. 1.

Rvszył śię drugi raz o bráćią Lotárius zebrawszy woysko: ále Ludowik y Károlus iuż więcey mocy mieli. y gdy nań wyćiągnęli / on vćiekł / y z trochą ludźi nád Rodanem śię położył. A tym czásem do Aquisgranu bráćia dwá záiáchawszy / Biskupow wiele skupili / y rádźili śię ich co z brátem Lotáriuszem y krolestwem iego we Fráncyey / ktorey część wielką miał / czynić mieli / chcąc ich rády iáko Boskiey vsłucháć. Biskupi pátrząc w złe spráwy y niezbożne postępki Lotáriuszá / iáko oycá z krolestwá wygnał / iáko bráćią wydźiedźiczyć chćiał / iáko przyśięgi łamał / iáko niespráwiedliwe woyny z tákimi szkodámi ludzkimi podnosił / iáko do rządzenia głowy nie miał: Odsądźili go od krolestwá we Fráncyey / á podźielić śię im onym dwiemá bráćiey kazáli. Ná on dźiał bráćia obráli mężow dwánaśćie / y ten co to pisze Nithárdus / mowi / iż był iednym z nich. Ludowik wźiął Frizyą / á Károlus ine wszytki częśći Fráncyey.] Kto mowi iż Papież / od onego głupiego Hilderiká krolestwá Fráncuskiego oddalić / á dáć ie Pipinowi nie mogł: niech tu pátrzy co sámi tu Biskupi czynią y mocy ták wielkiey iáko Papież nie máiąc. 1. Nithardus Franc: vt supra. *Lotárius odsądzony od Fráncyey przez Biskupy.* Nithardus lib: 2.

Ná wschodnie zás strony pátrzym. Theophilus Cesarz chorował bárzo z biegunki. y w oney niemocy swoiey miał ták szeroko gębę otworzoną / iż widźieć było wnętrzności iego / y zámknąć iey nie mogł. O co żoná iego Theodorá frásuiąc śię zásnęłá. y widźiáłá przez sen naświętszą Bogárodźicę z dźiećiątkiem z Anyołow wielą / ktorzy Theophilá biczowáli. ocknąwszy śię vsłyszáłá słowá mężá swego táki: Nieszczęsny mnie nędznemu / iż mię ták dla obrázow biczuią. A oná wnetże obraz naświętszey Pánny z dźiećiątkiem wźięłá / y cáłowáć mu go podáłá / do ktorego śię sam z ochotą rzućił. y iuż od oney godźiny gębá mu śię oná ktorą ná obrázy ryczał / zámknęłá. y mowił: iż dobrze iest áby obrázy vczczone były. A widząc niebespieczną chorobę swoię / á śmierći śię boiąc / zezwał pány swoie / y wszystek Senat / do Mágnaury páłácu / gdźie śię zánieść kazał / y prośił ich áby syná iego ná páństwie posádźili / 2. Curopalat. *Theophilus Cesarz gęby zámknąć nie mogł.* *Biczowánie iego.* *Obraz cáłuie.*

Theophobowi głowę vćiąć vmieraiąc kazał. Pro Concil: Florent: Seſſ: 5. *Smierć Theophilá Ceſárzá y iego vpamiętánie.*

á żone Auguſte w opiece ſwoiey mieli. Co mu oni ochotnie obiecáli. A iuż bliſko śmierći będąc / Theophobá ktorego miał o páńſtwo podeyźrzánego/ poimáć/ y głowę iego śćiętą do łożká ſobie przynieść kazał. Co gdy vczyniono / wźiąwſzy ią zá włoſy / rzekł: Nápotym y ia Theophilem nie będę / y ty Theophobem nie będźieſz. Tym zámykał żywot ſwoy. Acz drudzy mowią y piſzą/ iáko Gennádius Pátryárchá Cárogrodzki/ iż ſię przy śmierći vpámiętał/ y obraz cáłował. co mu żoná pobożna v P. Bogá vprośiłá Theodorá Auguſtá. y piſze tenże/ iż Methodius Pátryárchá/ miał o ie° zbáwieniu obiáwienie.

3. Ná páńſtwo wſchodne nastąpiłá Theodorá Auguſtá / z ſynem máłym Michálem tego imieniá trzećim/ ktorey dáni byli teſtámentem opiekunowie: Manuel domeſticus, Theoctiſtus Patritius, y Logoteta Dromi. Záraz Theodorá myślić poczełá o pokoiu kośćielnym / y wyrzuceniu kácerſtwá obrázoborſkiego / y pomáłu ſię pobożnych rádząc / zwierzyłá ſię myśli ſwey opiekunom Theoktiſtowi y Mánuelowi. Theoktiſtus przyzwolił ná iey święte myśli/ ále ſię rozmyślał Mánuel. ktory w tym rozmyślániu bárzo y práwie ná śmierć záchorzał. Náwiedźili go Studite mniſzy vczniowie onego Theodorá Studity/ y vfáiąc P. Bogu obiecáli mu zdrowie / ieſliby do vſpokoienia kośćiołá Boże° przećiw potępionym obrázoborcom / pomoc dáć chćiał. On im to obiecał/ y nád ſwoie ſpodźiewánie ozdrowiał. y záraz ſkoro chodźić mogł/ do Theodory ſzedſzy/ vpominał ią/ áby święte obrázy przywroćiłá. Oná iákoby ſię ná przodku wymawiáłá/ chcąc go lepiey zrozumieć/ bo wſzyſtkim v niey iáko opiekun władnał. ále gdy widźiáłá ſtátek iego/ z cáłego ſercá z mátką ſwoią/ o wyrzucenie obrázoborcow/ obmyśláć z opiekuny ſwemi poczęłá.

Curopalat. *Theodorá Kátholicka myśli o pokoiu kośćielnym.* *Mniſzy Mánuelowi obiecuią zdrowie.*

4. Zebráli ſię ná Synod zá iey ſtárániem Biſkupi okoliczni / y tám rozmowy o obráźiech máiąc / gdy oboiá ſtroná kłádłá wywody ſwoie / pokazáłá ſię Kátholicka prawdá/ y odkryły ſię potwarzy heretyckie. Czytáne było Concilium wtore Niceńſkie/ y z niego przekonáni y potępieni ſą obrázoborce. y vczyniony dekret / zá zezwoleniem vrzędow y onych opiekunow y Theodory Auguſty: áby obrázy do kośćiołow przywrocone były. ná co / ktoby iáko heretyk nie przyzwolił / áby z miáſtá wypędzony ná wygnánie poſzedł. y záraz Bárdás brát Theodory gdy ten wyrok obwołano / y mándat po wſzytkim mieśćię rozgłoſzono: Pátryárche fałſzywego Janá onego heretyká/ wſzytkich onych błędow y kácerſtwá wymyśláczá/ wyrzućił/ choć niemoc ábo rány fałſzywe vkázował/ odwłoki proſząc / ktorey dáć mu niechćiał / á iáko złośliwego y przyczynę wſzytkiego złego co Ceſarz Theophilus czynił/ wypchnał. Ná mieyſce iego wybrány ieſt on ś. Methodius/ ktory żywy w grobie pogrzebiony był/ dla wiáry Kátholickiey y obrázow/ y ktory wiernym wyznawcą będąc/ przez długi czás ſwoie męczeńſtwo ná wygnániu wyćierpiał.

Synod święty. Theophanes de rebus in Syn: Conſtant. *Wyrok o przywroceniu obrázow.* *Pátryárchá heretyk wyrzucony.* Methodius *Pátryárcha.*

5. A ták Pan Bog ono obrázoborſkie kácerſtwo / ktore ſto y dwádźieśćiá lat od Leoná Iſaurá poczawſzy / kośćioły wſchodne mieſzáło y pſowáło / y ták wiele krwie wiernych rozlewáło/ tego roku wielką wſzytkich zgodą y náwroceniem błędnych/ wykorzenione ieſt. O iáko wiele złego tá herezya vczyniłá. W niey Sárácenowie Chrześćiáńſkie/ y wſchodne páńſtwá pobráli. W niey zachodne páńſtwá od wſchodnych ſię oddźieliły. Dla niey świát ták wiele złego vćierpiał. Do obálenia tey niezbożności poſłużyli dobrzy oni mężni żołnierze Boży Studitowie mniſzy ś. Theodorá vczniowie / ktorzy śieyby miſtrzá ſwego ktorą on z płakániem czynił/ weſoło ná dobrym żniwie zążywáli.

Koniec kácerſtwu obrázoborſkiemu.

6. Methodius Pátryárchá rozmáite pokuty náznáczał / tym ktorzy ſię od kácerſtwá wracáli. Jednym długie poſty/ áby mięſá y ryb/ y iáiec nie iedli/ winá nie pili. Drugim áby ſtokroć y dwieśćiekroć mowili: Kyrie eleiſon do pewnego czáſu/ ꝛc.

Pokuty rozmáite.

Theodorá Ceſárzowa zmowę y przymierze z Biſkupy vczyniłá/ iż iey obiecáli wſzytkich rozgrzeſzáć y do kośćiołá przyimowáć / ktorzy onym obrá-

Zmowá z Biſkupimi. Curopalat.

zoborskim kácerstwem záráżeni byli/ y vmárłym żeby odpuszczáli. Co czyniłá z miłośći ku mężowi swemu. y wszytkich duchownych ktore mieć mogłá/ od Pátryárchy Methodiuszá poczawszy/ Biskupy/ kápłany/ y mnichy/ do pálacu Curiam ná vczte y obiad wezwáłá/ y hoynie ie po Cesársku czestowáłá/ chwaląc P. Bogá zá ono wiáry ś. przywrocenie y zgode. Miedzy innymi gośćiámi miáłá Theopháneszá onego wyznawce/ y brátá iego Theodorá/ ktorym mąż iey Theophilus twarzy pismem popsował y poszpećił. y długo ná Theopháneszá Cesárzowa pátrząc/ gdy iey o to spytano/ rzekłá: Dziwuie sie wászemu mestwu iákośćie to pisánie ná twarzy ćierpieli. A żáluiąc was nieszcześliwym tego zowie/ ktory to wam zádawał. A Theophanes rzekł: o to málowánie/ krolowa z mężem twoim Cesárzem ná sądźie nienáruszonym Boskim/ sądźić sie bedźiem. Co vsłyszawszy krolowa/ z płáczem rzekłá: Tákaż to obietnicá wászá/ iż nie tylo nie odpuszczaćie/ ále y do sądu pozywaćie? Co słysząc Pátryárchá z inemi Biskupy/ powstawszy ćieszyli ią/ mowiąc: Obietnice nasze mocne są/ y stać beda/ ále lepiey o wzgárde tego niedbáć. y ták oná Theodory żáłość vćichłá. Czestuie duchowne Theodorá. Z pisána twarzą gośćie.

7. A chcąc wszytkie stany wobec duchowne y świeckie/ zá ono dobrodźieystwo vspokoienia kośćielnego P. Bogu wdźieczni być: wszyscy sie skupiwszy od Cesárzow poczawszy do wielkiego w Cárogrodźie kośćiołá/ w Niedźiele pierwszą w post/ obrázy z wielką pompą do kośćiołá wnieśli/ y odnawiáli zmázány y poszpecony od heretykow kośćioł/ y Msză ofiáry ś. mieli. y tám on pisáney twarzy Theophanes/ piekne one rány swoie y blizny nosząc/ pieśń ktorą sam złożył/ wesoło śpiewał. y choć postny czás był/ iednák dla ták wielkiego dobrodźieystwá/ od Bogá ná on czás postánego/ woleli sie postu zápomniawszy weselić/ y on dźień poświećili/ áby onego wesela ná wieki pámiatká y rocznicá byłá/ ktora v Grekow trwa do tego czásu. Dźieki zá pokoy kośćielny y świeto vstáwione. W pierwszą Niedźiele w post.

8. Kłádźie sie pienie y wierszé dwoie ná to świeto złożone/ wyiete z Greckiego Triodium/ bárzo wdźieczne. Jedny są Theophaná tego ná twarzy pisánego/ á drugie ktoregoś vczniá ś. Theodorá Studity/ ktore iemu sámemu przypisuią. ále on iuż był dawno vmárł/ y ná to wesele z niebá tylo pátrzył. A nie tylo w Cárogrodźie/ ále po wszytkim krolestwie y Cesárstwie onym wschodnym/ kośćioły znowu ozdobione są/ y ono wesele obchodźili po wszystkich kráiách ludźie. y nigdy sie ná potym/ iádowite ono kácerstwo/ iuż w piekle pogrzebione/ do onych stron nie wrociło. Trwáłá złość oná po Irenie odnowiona od Leoná Armená lat dwádźieśćiá osm. A od Leoná Isaurá lat iáko sie rzekło sto dwádźieśćiá/ z napráwą ktora zá Ireny byłá. Dźiwy Pan Bog vczynił/ niewiástá z dźiećiećiem wszytko nápráwiłá/ iáko y Irená z máłym synem. Pieśni ná to świeto.

9. Jest v Grekow kazánie ná to świeto/ w ktorym sie powieść o obrázách/ iáko y kiedy ie wymiátano y zás wracano przekłáda. Tám z strony Theophilá Cesárzá iest historia táka: Zoná iego Theodorá wszytkich duchownych y mnichow prośiłá/ áby sie modlili zá vmárłego mężá iey Theophilá. y czynili to ták pilnie wespołek z Pátryárchą/ iż przez sen tákie widzenie Theodorá miáłá. V słupá ktory krzyżem zowią/ widźiáłá iż wiele ludźi z grzmotem wielkim miią/ ktorzy rozmáite do kátowánia naczynia nieśli/ wiodąc z sobą związánego Theophilá mężá iey. A gdy do miedźiánych wrot przyszli/ mąż ieden strászliwy śiedźiał przed obrázem CHRISTVSOWYM, y przed nim postáwili Theophilá. Co widząc Cesárzowa vpádłá do nog iego/ prosząc o mężá. A on rzekł: Wielka wiárá twoiá niewiásto/ wiedz iż dla łez twoich y ná prosbe świetych y kápłanow odpuszczam mężowi twemu. y rzekł do onych ktorzy go trzymáli: Rozwiążćie go á dayćie go żenie iego. y oná go przyiąwszy z rádośćią ocknełá sie.] Byłá od dźiećiństwá tá Theodorá wielce nabożna y bogoboyna. Widzenie o Theophilu Cesarzu.

A Metho-

10. *Pátryárchá ſpiſał Ceſárſkie heretyki.* A Methodius Pátryárchá/ piſze w tymże kazániu/ ſpiſał wſzytkie Ceſárſkie heretyki/ y miedzy nimi Theophilá/ y położył ná ołtarzu one kárte/ y w Piątek widźiał Anyołá w kośćiele wielkim/ ktory mu rzekł: Wyſłucháná ieſt modlitwá twoiá Biſkupie. Odpuſzczono Theophilowi. A Methodius chcąc doznáć widzenia oneg/ ná kárte weyźrzał/ y miedzy heretykámi Ceſárzmi/ inniemá Theophilá nie nálazł. O dźiwne ſądy Boże!] Gdyż ten Theophil przed śmiercią żałował: ná doczesne męki dány/ mogł być od żywych od nich wyproſzony. *W heretyku cnoty przyrodzone pomocne.* Wſzyſcy świádczą iż okrom kácerſtwá/ był wielce ſpráwiedliwy/ krzywdy żadney nikomu nie czyniąc/ áni iey dopuſzczáiąc/ ták iż gdy ná iáw wychodźił/ nie było ktoby ſie ná kogo o krzywdę przed nim żałował.

Tu ſie poczyna Tomus Decimus Baroniuſzá.

Rok Páńſki 843. Grzegorzá IIII. 16.

Lotáriuſzá 3. Michálá III. 2.

1. *Curopalates.* Po zátłumieniu onego heretyctwá obrázoborſkiego w Cárogrodźie/ przećiwnicy kośćielni vſpokoić ſie ieſzcze nie mogli/ á zwłaſzczá on Jan Pátryárchá wyrzucony y z brátem ſwoim Arſáberem Pátryciuſzem. ktorzy pátrząc ná Methodyuſzá/ ſtolicę onę Biſkupią wyſokośćią cnot ſwoich okraſzáiącego/ ná iego y Kátholickie pohánbienie: náprawili y wielkiemi pieniedzmi námowili iedne niewiáſtę/ (byłá to mátká Metrofaná/ ktory potym w Smirnie ſtároſtą był) áby Methodyuſzá Pátryárchę do Ceſárzowey y opiekunow Ceſárzá młodego/ á zwłaſzczá do Mánuelá/ odnioſłá y obżáłowáłá: iż z nią nieczyſtość popełnił. *Potwarz ná Methodiuſzá.* Co gdy ſie rozgłośiło/ Kátholicy ſie wſtydźili/ y kośćioł ś. zelżywość ćierpiał: á oni ſie heretycy weſelili. Przyſzło do ſądu/ ná ktorym ſie ſpráwowáć muſiał niewinny święty kápłan: niechcąc áby ſie kto z niego obrażał/ á heretycy poćiechy oney ſwoiey ná zelżywość Kátholicką zażywáli: nie máiąc inych wywodow/ á z niewiáſtą ſie w ſwary wdáwáć niechcąc: złożył ſuknią/ y przed wſzytkiemi potrzebnym y vczćiwym ná ten czás niewſtydem obnáżył ćiáło ſwoie/ iż wſzyſcy poznáć mogli chorobę iego y niepotężność w tey

2. *Curopalates.* mierze. Wielkie ſie weſele práwowiernym wroćiło/ y do iego ſie obłápiánia y czći vbiegáli/ á heretycy potwarcę záwſtydzeni kryć ſie muśieli. A gdy go pytáli ſkąd mu niemoc oná przyſzłá: powiedźiał czego przedtym táił: Gdym/ práwi/ w kośćielnych ſpráwách był od Nicephorá Pátryárchy do Rzymu *Nieczyſtośći pokuſa iako oddalona.* poſłány: ſroga mię pokuſá do nieczyſtośći zwyćiężáłá. y w oney trwodze/ prośiłem Piotrá ś. kśiążęćiá Apoſtolſkiego z wielką vprzeymośćią: áby mię od oney ćieleſney chćiwośći modlitwą ſwoią wybáwił. y miałem widzenie przez ſen: iż ſie ręką ſwoią ćiáłá mego Piotr ś. dotknął/ y ogniem mię ſpalił/ mowiąc: iuż ſie nápotym tey pożądliwośći nie boy. y ocknąwſzy ſie/ vczułem bol wielki/ gdy ſie to ſtáło ná cośćie pátrzyli. Co ſłyſząc Mánuel/ niewiáſtę onę męczyć kazał: áby prawdę wyznáłá. y wyznáłá pieniądze ieſzcze vkázuiąc/ ktore od onych potwarcow iuż miánowánych miáłá. Wyprośił ie Metho- *Pokutá o potwarz* dius iż pogubieni nie byli. Tę ſámę im pokutę dał: áby ná rok káżdy w wielkie święto/ z kośćiołá Bogárodźice ná Bláchernis z roſpalonemi pochodniámi wychodźili/ áż do kośćiołá Zofiey. y tám w vſzy ſwe ánátheme/ to ieſt wyklęćie bráli. Co czynili áż do ſwey śmierći. To piſze Kuropálátes/ y inni

3. *Curopalates.* Greccy hiſtorykowie. Tenże powiáda o tymże Janie zrzuconym Pátryárſze: iż do iednego klaſztorá ná zámknienie y pokutę potępiony/ gdy tám *Złość obrázoborcow.* widźiał obrázy Páná Chryſtuſá y mátki iego y Anyołow náprawione: kazał ſwemu dyákonowi/ áby wlazſzy ná śćiány oczy obrázom onym wykrecał. Czego gdy ſie pobożna Ceſárzowa dowiedźiáłá: oczy ſámemu też wyłupić kazáłá. Lecz gdy ſie zá nim cni niektorzy y miłośierni wſtáwiáli: dwieśćie biczowych ran ćierpieć muśiał.

Názacho-

Ná zachodnych páństwách: Lotárius Cesarz od bráciey Ludowiká y Károlá słusznie vciśniony / y ná máley częśći krolestwá Fránkow zostáwiony: znowu bráciey przez Biskupy / wyznawáiąc grzechy y złe postępki swoie / prosił: áby podźiał wznowili / á iáka mu więtsza część páństwá dla zátrzymánia y vczczenia Cesárskiey dostoynośći / ná ktorą go oćiec ich miánowáł / podáli / á w pokoiu zsobą żyli. 4.

Nithardus lib: 4.

Ná on czás Biskupie y kośćielne imioná pánowie szárpáli y sługom swoim rozdawáli. od czego odstrászył ie P. Bog cudownym karániem. Pisze Hinkmarus tego wieku pisarz. Károlus krol ábo kśiąże Fránkow od Biskupstwá Remeńskiego dał wieś Iuliacum zwáną / Richuwinowi: w ktorey gdy żoná iego spáłá / przyszedł do niey s. Remigius y rzekł iey: Nie masz tu legáć / inego stanu y zasługi być ma / ktory w tey wśi legáć ma. Wstań / á rychło stąd vstąp. Oná sie ocknąwszy zániedbáłá / iáko prożnego iákiego widzenia. Drugi raz do niey przyszedł s. Remigius / mowiąc: Czemuś nie vstąpiłá iákom ći roskazał? pátrz ábych ćie tu drugi raz nie zástał. A oná tákże widzeniem onym pogárdźiłá. Trzeći raz do niey przyszedł y rzekł: Azam ći dwákroć nie roskazał ábyś stąd wyszłá? Pogárdźiłáś á nie wyszłáś / otoż ćie ini stąd wyniosą. y vderzył ią kosturem ktory w ręku miał / y záraz puchnąć poczęłá / y powiádáiąc mężowi swemu Richuwinowi / y inym wielom / co widźiáłá / po kilu dniu srogie ćierpiąc boleśći / vmárłá. Pogrzebł ią mąż w kośćiele s. Remigiuszá. Powiáda y drugie tákież cudowne o tenże grzech karánie: Blidgárius nieiáki we wśi kośćielney Tenoilu / część źiemie v Bernárdá strożá kupił / y ze wśi oney sługi s. Remigiuszá biczámi wygnał. Oni wołáli: S. Remigiusie pomoż nam. A on sie z nich śmiał / mowiąc: Oglądam iáko wam pomoże. A to mowiąc / głosem wielkim záwołał wzdycháiąc: y záraz nádymáć sie y puchnąć począł. y rospukszy sie vmárł ten to Blidgárius.

5. Kośćielne imioná szárpane.

Hincmarus de translat: S. Remigii.

Skaránie o kośćielną wieś.

6.

Grzegorz Papież czwarty tego roku dokonał / śiedźiał lat szesnaśćie. Wiele kośćiołow bogátemi dáry ozdobił / nádał / y żywnośćią ná sługi Boże opátrzył. Anástázyus to długo wylicza. Włoscy krolikowie ábo kśiążętá Sigenulphus y Sichárdus w Kámpániey / woyny zsobą srogie y długie máiąc: przywiedli do Włoch Sáráceny y Maury / ieden ná drugiego pomocy szukáiąc. y opánowáli oni Sáráceni Beneuentum, y Kápue wypalili / y Bar wyłupili / y inym źiemiom Włoskim nieznośne szkody poczynili. y trwáły woyny one sąśiedzkie przez lat dwádźieśćiá. Sigenulphus ná pomoc swoie / klasztor s. Benediktá Kássyneński wyłupił / niezliczone bogáctwá z niego wynosząc / ktore mu nic nie pomogły / á Sáráceny vbogáćiły.

7. Grzegorzá 4. śmierć.

Bibliothecarius.

Sáráceni do Włoch zá niezgodą Chrześćian.

Nithardus lib: 4. Leo Hostiensis in Chron: Casinen: lib: 1. cap: 28.

Casinum złupione.

Rok Páński 844. Sergiuszá wtorego 1.

Lotáriuszá 4. Michálá III. 3.

Po Grzegorzu czwartym nástąpił ná Papiestwo Sergius wtory / syn Sergiuszá Rzymiánin / człowiek od pierwszych Papieżow z młodośći wychowány y vmiłowány. Bo był dźiwnie w cnotách chwálebny. Miał przećiwniká ná wstępie ná Papiestwo dyákoná Janá vpornego y głupiego. ktory zebrawszy trochę ludźi tákich iáko y sam / posádźić sie ná Papiestwie chćiał / ále prędko wypchniony był. 1.

Anastasius Bibliot.

Sergius wtory Papież.

Cesarz Lotárius gdy sie o iego ná stolicy Apostolskiey postáwieniu dowiedźiał: wysłał do niego syná swego Ludowiká z woyskiem niemáłym / y z wielą Arcybiskupow / miedzy ktoremi był Drogo Meteński Biskup powinny Cesárski / y Biskupow / y Opátow / áby go ná Cesárstwo Rzymskie koronował. y gdy był młody on pan v Bonomiey / zachćiáło mu sie Rzym opánowáć / y Rzymskie pány do śiebie przysięgą przyłączyć. Dodawáli mu tey 2.

Ado sub anno 841.

Anaſtaſius Bibliot. ràdy y pomagáli Biſkupi z Fráncyey/ á zwłaßczá on Drogon/ y záraz polá y miáſtá żołnierze iego łupili y ludźie zábiiáli. Karał ie Pan Bog niepogodámi/ y niektore piorunem pozábiiał.
Ludowik ſyn Ceſarſki do Rzymu. A gdy ſię do Rzymu Ludowikus z woyſkiem onym przybliżał: Papież przećiw iemu pierwße vrzedniki wyſłał/ á v Rzymu lud rycerſki y poſpolity wielce go vczćił/ z chorągwiámi y z krzyżámi
3. śpiewáiąc. A ná wſchodách ś. Piotrá kośćiołá przyiął go Papież/ y do przyſionku wprowádźił: gdźie ieden z żołnierzow krolá Ludowiká od czártá opętány/ ine wßytki záſtráßył/ áby nic przećiw kośćiołowi onemu y Papieżowi nie poczynáli. kośćielne wßytki wrotá roſkazał Papież zámknąć/ á do nich Ludowiká przyprowádźiwßy mowił: Jeſliś z dobra y ſpokoyna myśla tu przyiáchał/ otworzyć ći każe: á ieſli ináczey/ puśćić ćię tu niechce. Powiedźiał Ludowik/ iż nic złego temu kośćiołowi y R. P. nie myśle. A zátym otworzyć wrotá roſkazał Papież. y wßedßy w kośćioł P. Bogá śpiewániem onym pochwalili: Błogoſłáwiony ktory w imię Páńſkie idźie. A iednák nie dobre ſerce iego było. Bo żołnierze y woyſko iego gdy ich do miáſtá puśćić
Ludowik od Papieżá ná Ceſarſtwo koronowány. nie kazano/ przedmieśćia Rzymſkie woiowáli y łupili. A vchodząc Papież więtßych trudnośći/ Ludowikowi w kośćiele ś. Piotrá droga korone ná głowę włożył/ y mieczem przy Mßey opáſał/ y z weſelem ſię rozeßli. A iednák nie dopuśćił Papież/ gdy ſię tego Ludowik mocno domagał: áby mu Rzymſcy pánowie przyśięge oddawáli/ y onym męſtwem y mądrośćia ſwoią/ bez woyſká y zbroie/ nieprzyiáćiele ſwoie odegnał/ y myśli ich cudownie pomießał. Wroćił ſię Ludowik do Pápiey gdźie przemießkiwał. á Rzymiánie z onego złego rázu wybáwieni: Papieżowi zdrowia ſwego y máiętnośći obrone z rádośćia przyznawáli.

4. Rámirus Sáráceny biie. Sławny rok wielkim zwyćięſtwem krolá Hißpáńſkiego Rámirá nád Mauráми y Sáráceny/ z pomocy Jákubá ś. ktore ták opiſuie Tudenſis y ini. y ſtáry przywiley tegoż krolá Rámirá y Rzymſkich Biſkupow toż vmacnia.
Tudenſis. Gdy krolowáć pocżął w Hißpániey Rámirus ábo Ránimirus: Sáráceni poſłáli do niego/ áby ná rok káżdy dawał 50. pánienek/ ktoreby zá żony bráć mogli/ y druga piećdźieśiąt z podleyßych/ ktoreby im ku poćieße być y ſłużyć mogły. Rozgniewał ſię o táka nieczyſtość Rámirus/ y zebrawßy woyſko wtárgnął w źiemię ich y one woiował. Zebrał ſię wielki lud Sáráceuow/ y v Albelle záczęli bitwę z Chrześćiány/ ktorzy pomáłu vſtępowáć poczęli/ áż do góry Calbilium zwáney/ y tám noc ie záſzłá/ ktorą ná modlitwę do Páná
S. Iákub obrońcá Hiſpániey. Bogá woláiąc/ obroćili. A Ránimirus gdy záſnął/ vkazał mu ſię ś. Jákub mowiąc: Pan moy IEZVS CHRISTVS inym Apoſtołom bráćiey moiey kráiny rozdáiąc: mnie wßytkę Hißpánią zlećił. y śćiſkáiąc krolowi rękę mowił: Vmacniay ſię á bądź mężny: Ja Jákub Apoſtoł CHRISTVSOW idę ná pomoc twoię/ y iutro pobiieß wielkość tych Sárácenow/ y vyrzyß mię ná koniu z wielką białą chorągwią. Ráno ſpowiedayćie ſię/ y bierzćie ćiáło y krew Páńſką/ á vderzćie ná oboz ich/ pewnie wygraćie. A zátym zniknął/ á Rámirus ocućiwßy ſię/ á Biſkupom y kápłanom widzenie ono opowiedźiawßy:
S. Iákub ná woynie. gdy wßyſcy vczynili co kazano: puśćił ſię ná nieprzyiaćielá. á widząc przed ſobą ś. Jákubá/ bárzo ſię vmocnili/ woláiąc á nieprzyiaćiele biiąc: Pomoż nam Boże y ś. Jákubie. y pogromili Sáráceny/ y śiedmdźieśiąt ich tyśięcy
Dań S. Iákubowi. zábili. Po wygráney bitwie/ vczynili śluby dáwáć ś. Jákubowi/ to ieſt ſługom Bożym w kośćiele iego/ pewne z ról podátki/ y dźielić ſię z Jákubem ś. tym coby od Sárácenow doſtáli. Nie ſłáli potym Sárácenowie po pánny/ á częſto byli bići zá pomocą ś. Jákubá/ od onego krolá/ ktorego też żoná Vráká/ bogáte dáry do kośćiołá iego oddawáłá.] To Tudenſis.

5. Ná wſchodnych ſtronách onego ś. Theodorá Studity/ ktory przy obronie obrázow/ wiele biczowánia y męki od niezbożnych pánow y obrázoborcow odno-

cow odno-

cow odnoſił: ćiáło do Cárogrodu z wielkim ludźi wßytkich nabożeńſtwem y wßeláką czćią/ zá ſtáránim Methodiuſzá Pátryárchy przynieśione ieſt. Po lat ośmnaśćie iáko ná wieczne ßczęśćie do CHRISTVSA poßedł: ćiáło ono bez zgniłośći cáłe zoſtawáło/y wonią przewdźięczną z śiebie wypußczáło. Michael Studita in fine eius vitæ.

Rok Páńſki 845. Sergiuſzá II. 2.

Lotáriuſzá 5. Michálá III. 4.

Icephorá Pátryárchy Cárogrodzkiego tákże od obrázoborcow z ſtolice oney wygnánego/ ćiáło/ zá ſtárániem tegoż Methodiuſzá przenieśione ieſt do Cárogrodu z wielką rádośćią y poćiechą Theodory Ceſárzowey/ y młodego ſyná iey Michálá Ceſárzá/ ktory ſam ze wßytkim dworem ſwoim y ludźi nieprzeliczoną kupą/ ćiáło ono wprowádźił do ſtołecznego kośćiołá/ w ktorym náuką y páſterſką pracą vrząd ſwoy chwálebnie odpráwował. Wiele dobrego y zwyćieſtwá wielkie/ y pokoy Cárogrodowi przynośiłá/ napráwá oná Kátholickiego nabożeńſtwá/ choć páńſtwo ono niewiáſtá z młodym ſynem ſpráwowáłá. Zá iey ßczęśćiem/ nieunoßony áni zwyćiężony narod Bulgárſki/ bez zbroie y woyſká zwyćiężony ieſt/ y do ſłużby CHRISTVSOWEY obrocony. O czym táką nápiſał powieść Kuropálátes/ wiekow onych żyiący piſarz.

I. Nicephora ćiáło przenieśione. Theophanes. Theodora ſpráwuie páńſtwo. 2. Curopalates.

Bogáris kśiąże Bulgárow/ widząc iż niewiáſtá z dźiećiną ná páńſtwie wſchodnym śiedźi: wſkazał do niey przez poſły ſwe/ iż iey dotrzymáwáć przymierza niechce/ woyną iey grożąc. A oná męſkim ſercem powiedźiáłá: Naydźie mię gotową z woyſkiem do bitwy/ y zá pomocą Bożą ziemią przegra. A ieſli wygra/ czego nie dopuść Boże/ przedśię zwyćięſtwo przy mnie zoſtánie. Bo nie męża ále niewiáſtę pokona. Záwſtydźił śię onych ſłow Bogáris y vćichł/ á máiąc w poimániu niiákiego Theodorá Kufárę godnego do ſpraw R.P. człowieká: od niego wiele iuż o náuce Chrześćiáńſkiey wiedźiał. Miał też śioſtrę ſwoię v Ceſárzowey w poimániu/ ktora iuż byłá ochrzczona/ y náukámi Chrześćiáńſkiego piſmá wyćwiczona: ktorey gdy odmiáną zá onego Kufárę doſtał: wielką z niey do wiáry ś. pobudkę miał. Bo gorącemi ſłowy naśienie zbáwienia ná rolą ſercá iego pußczáłá. Ale ießcze w niewiernośći on pan zoſtawał. Aż gdy P. Bog głod wielki ná iego kroleſtwo przepuśćił: vćiekł śię do Bogá práwego/ y miał ochłodę y poćiechę. y od głodu wyzwolony vmyślił zoſtáć Chrześćiáninem. Pomogł mu do tego y táki przyſtęp pięknÿ. Gdy nowy dla śiebie dom zbudował/ roſkazał Methodiußowi mnichowi/ w málárſkim rzemieśle biegłemu/ áby mu on dom vmálował/ źwierzyńcámi y myśliwymi gonámi. Bo śię w tym wielce kochał. iednák nie pomienił iákie beſtye málowáć miał: iedno rzekł/ áby co ſtrásßliwego było/ czymby śię oczy pátrzących przelękły. A on niewiedząc nic nád piekło/ y nád on dźień ſądu y przyßćia Páná náßego ſtrásßliwßego/ námálował piekło y ſąd Boży. y gdy vyźrzał Bogáris onę robotę/ á iáko dobre y ſpráwiedliwe koronuią/ á złe do piekłá ſtrásßliwego w ogień wieczny miotáią: zrozumiał myśl málárzá ſwego/ y przelękßy śię zárzekł śię ſwey Pogáńſkiey niewiernośći. y poſłał do Ceſárzowey/ áby mu Biſkupá do chrztu poſłáłá. ktory go náuczywßy/ w nocy go ochrzćił/ boiąc śię ludu ſwego. On krol táiemnym ießcze chćiał być Chrześćiáninem. Jednák śię dowiedźiawßy iż zoſtał Chrześćiáninem/ poburzyli śię nań poddáni iego. ále ie on w máłym pocżćie/ w ktorym miał krzyż ś. zá chorągiew/ pogromił/ y do chrztu ś. niektore zá onym nieſpodźiánym ßczęśćiem y mocą krzyżá ś. powábił. Poſłał potym do Ceſárzowey proßąc/ áby mu ná roſprzeſtrzenienie ludu iego/ ktory ćiáſne oſády miał/ źiemię vżyczyłá: obiecuiąc śię z ludem ſwoim z iey ludem ziednoczyć y nieodmienny po-

Bulgárſki krol iáko do wiáry S. obrocony. Bogaris. Málowánie pomogło do wiáry. 3. Bulgárom ziemię przyczyniono.

koy záchowáć. Co oná z ochotą vczyniłá/ y dáłá mu puſte kráie bliſkie Bułgáriey/ ktore Bułgárowie Zagorne ábo Zágurá názwáli. Poty Kuropálátes. Nie było to zupełne náwrocenie Bułgárow/ iedno poczatki niciákie máłe. Bo cáłe ono żniwo Mikołáiowi Rzymſkiemu Papieżowi/ ktory do Bułgárow posły de Latere, ná náwrocenie Pogan/ wyſłał. O czym będźie ná mieyſcu ſwym mowá.

4 Táż Ceſárzowa Theodorá zápalona náwroceniem Bułgárow: obmyśláć poczełá o wykorzenieniu Mánicheyczykow heretykow ſprosnych y ſzkodliwych/ ktorymi ſie były wſchodne one kráie nápełniły. á iż ſie náuką y vpominániem przywodźić do prawdy nie dáli/ gubić ie roſkazáłá. y ták Leo z Argiru y Andronikus wodz y Sudalis ná nie wyſłáni/ ſurowie ſie z nimi obeſzli/ gubiąc ie y wieſzáiąc y zábiiáiąc/ ták iż ich o ſto tyśiecy pomordowáli/ y dobrá ich ná Ceſárzá pobráli. Zá czym drudzy w złości oney vporni/ ná woyſko ſie y odſtępſtwo od Ceſárzá zebráli/ y źiemie Ceſárſkie y miáſtá náiezdżáli. Wodzowie ich byli Amer y Kárbea/ przećiw ktorym Ceſárzowa z woyſkiem wypráwiłá Petroná wodzá Tráceńſkiego. Co ſie ſtáło/ potym ſie powie.

Curopalates & Cedrenus.

Mánicheyczycy gubieni.

Roku tego od Normanow ábo Dánow Fráncya zá królá Károlá/ ktory w Páryżu dźielnice ſwoie miał/ zwoiowána ieſt. Gdy źiemią y morzem do Fránciey wtárgneli/ wodzá máiąc Rágenáriuſzá/ żaden im ſie nie opárł/ żadnego przećiw ſobie woyſká ná obronę Fránciey nie widźieli/ ſámi tylo vmárli/ iáko ſie powie/ odpor im dáli. Bo gdy ludźie zábiiáli/ kościoły łupili/ y groby świętych Pogánmi niewiernemi będąc/ rozmiátáli/ y ćiáłá ich wykopywáli: záſzli áż do Páryżá/ y puſte miáſto y przedmieśćia okoliczne náleźli. Gdźie gdy klaſztor y kościoł ś. Germaná pſowáli/ cudámi Bożemi odſtráſzeni ſą. Bo iednym ręce drewniáły/ y do nich bronie ábo miecze w ſkorę y mięſo wraſtáły/ drudzy ślepotą záráženi do drzwi tráfić nie mogli/ drudzy przeſtráſzeni vćiekáli/ á wſzyſcy ſrogą niemocą czerwonką záráženi byli. Y muśieli posły do Károlusá posłáć proſząc: áby im dań iáką poſtąpił/ á w pokoiu do domu ie puśćił. Co Károlus vczynił/ iż nábrawſzy złotá y śrebrá do domu ſie wroćili. á iednák oną niemocą ktorą w kośćiele ś. Germaná záráženi ſą/ trapieni byli y vmieráli. A gdy ſie ten Rágenárius przed inymi pány/ y przed kśiążęćiem Dánow Orichem názwánym chlubił: iż Fránki lud nikczemny y boiáźliwy zwoiował/ y Páryż wźiął/ y krole dánnikámi ſwemi vczynił/ y mowił: W tey tám źiemi okwitey y dobrey/ mocnieyſzy ſą vmárli niżli żywi: bo mi ſie nikt nie ſprzećiwił/ iedno ſtárzec ieden vmárły Germanus. y to mowiąc/ padł ná źiemię/ y ſtráſzliwie wołał: Owo Germanus ſtoi á kiiem mię biie. Przelekli ſie wſzyſcy bárzo ktorzy go ſłucháli. A on boleiąc/ czynił śluby/ iż miał Chrześćiáninem zoſtáć/ iesliby od oney niemocy wybáwiony był. y posłał obraz ábo ſłup złoty ſwoiey oſoby do kośćiołá ś. Germaná/ przez Kobbá posłá Károlusá kśiążęćiá ktory tám był/ y ná to wſzytko pátrzył/ y to wſzytkim powiádał. Lecz iż nie był z owiec Chryſtuſowych/ wyſłucháły nie ieſt/ y w wielkich mękách przepukły vmárł/ y ini ktorzy z nim kośćioły Chrześćiáńſkie y lud Boży łupili y zábiiáli/ onąż niemocą/ ktorey w kośćiele ś. Germaná nábyli/ vmieráli. A iż Orych kśiążę Duńſkie chcąc zárázy oney ná inſzy lud vchodźić: oſtátek ich/ okrom tych co vćiekli/ zábiiáć/ y głowy ich Chrześćiánom oddáwáć/ á ſáme wſzytkie Chrześćiány wolne y ze czćią do Fránciey prowádźić roſkazał. Tákie ś. Germanus vmárły zwyćięſtwo otrzymał/ gdy ludźie żywi dla grzechow ſwoich wielkich bronić ſie ſámi nie mogli. To piſze Aimonius wieku oneo piſarz/ ná wſtáwienie dźiwow świętych Bożych. Co pomyślą dźiśieyſzy świętych vmárłych nieprzyiaciele: Przećz będą tey powieśći/ ktorą ná on czás świát wſzytek czytał y wierzył/ y ná co ſam ten co piſze pátrzył: Pogánin moc vmárłego wyznawa/ y krwią

Aimonius de translatione S. Germani lib: 5. cap: 8.

Páryż wźięty od Dánow.

Nortmany S. Germanus wygnał z Fránciey.

5.

Germanus S. zábiia wodzá Normanow.

Swiętych Bożych obroná.

ſwoich

ſwoich poddánych grzech okupnie/ y boi ſie: á oni Chrześćiánie w rzeczy bedac/ vmárle świete bluźnia/ y pomſty ſie Boſkiey nie boia.

Podobna rzecz o ś. Márćinie piße Odo Abbas Kluniáceńſki/ iż drugi wodz krolá Nortmáńſkiego ábo Duńſkiego Háſtingus obległ Turon/ y mocnie miáſtá ś. Márćiná dobywał. Mießczánie ćiáło ś. Márćiná tám gdźie im naśilnieyßy był nieprzyiaćiel/ wynieśli/ proßac áby ich obronił. y záraz ſie przelekli Duńczykowie/ y vćiekáli/ y wiele ich w pogoni pobito y poimano/ etc. Ná onym mieyſcu gdźie było ćiáło ſtánelo/ wierni ná pámiatke onego zwyćieſtwá zbudowáli kośćioł/ y názwáli go S. Martini Belli. 6. De Translatione S. Martini. S. Marćin broni ſwoich.

Po tych złych czáśiech w Fránciey ziácháli ſie Biſkupi ná Synod Meldeńſki/ pytáiac ſie y dowiáduiac miedzy ſoba pilnie/ ktoremi ſie grzechámi P. Bog obráźił/ iż ták Fráncya á zwłaßcza oná Páryſka ſtroná/ od Páná Bogá pokarána ieſt. y náleźli ten pierwßy grzech: iż pánowie dobrá kośćielne łupili/ y miedzy ſługi ie ſwoie rozdawáli/ y mowili: Gdy Pipinus y Károlus wielki ſyn iego/ przodkowie tych pánow teráźnieyßych/ kośćiołow y dochodow ich z nabożnego ku P. Bogu y ſługom iego ſercá bronili: mieli moc ná nieprzyiaćiele/ y ſławy wielkiey v świátá wßytkiego doſtawáli. A gdy łákomſtwem ſwoim ná rzeczy ſie Boſkie rzućili/ P. Bog im też ich páńſtwá pſuie. Nieſłychána rzecz/ mowia/ y brzydka y żáłoſna nád zwyczay wßytkiego Chrześćiáńſtwá: iż ludźie świeccy y láicy/ miedzy kápłany y zakonnymi Lewitámi śiedza/ y iáko Opáći iemi rzadza/ y one ſadza/ y im roſkázuia/ y okrom Biſkupiey wiádomośći/ vrzedy im kośćielne rozdáia. A co gorzey/ Biſkupi ná to/ iáko pśi niemi nie ßczekáiac/ pátrza. Aby to nie było/ kośćielna y krolewſka moca tego zákázuiemy.] To oni oycowie w Meldźie ná Synodźie. Przydáia y vpominánie do krolow ſwoich y pánow/ proßac áby ná nabożne przodki ſwoie/ y łáſke ktora od Bogá mieli/ pámietáli/ á domow Bożych y kośćielnych imion bronili/ á ſługom ich ſwoim bráć y łupić nie dopußczáli: á pomnieli y ná ono/ co było w Egypćie zá Iozephá/ iż w głodźie wielkim/ kápłáńſkie imioná y źiemie wolność miáły/ y przedáwáć ſie ich choć v Pogan/ nie godźiło. 7. Kośćielne krzywdy karanie Boſkie przywodza. Swiecey duchownym wydźieráli Opáctwa y vrzędy. Biſkupi ſłábi. Kápłáńſkich imion wolność. Genes: 47.

Przymawiáia y o to pánom onym: iż goſpody y ßpitale dla pielgrzymow/ ktore Szkotowie niektorzy w Fráncyey/ dla ſwoich czeſto do grobow Apoſtolſkich do Rzymu támtedy przechodzacych/ pobudowáli y nádáli: świeccy ſobie przywłaßczyli/ y nietylo gośći nie podeymuia/ ále y tych co tám od młodośći ſłużyli/ wypedzáia/ ták iż żebráć mußa. A Hinkmarus przezacny Biſkup Remeńſki ná tym Synodźie one ſłowá złote powiedźiał: Gdy ſyny kośćielne nápráwuiemy y grzechy ich vkaráć chcemy: od krolow począć muśiem. bo bez tego prożna náßá praca/ w nápráwie kośćielney Bogá nie vbłagamy/ ieśli ſie to/ w czym pánowie wyſtepni ſa/ nie vkarze.] Był ten Hinkmarus wielkiey czći v Károluſá krolá/ ktorego Caluus ábo Łyſym zwáno. y wroćił mu wßytkie imioná do kośćiołá Remeńſkiego należace/ ktore był dworzánom ſwoim y kárłom y inym porozdawał. O czym mu práwo y przywiley wydał. 8. Szpitale goſpody dla pielgrzymow. Karánie od krolow począć. Frodoardus historiæ Remen: lib: 3. cap: 40.

S. Maurá mnichá/ vczniá ś. Benediktá/ ktory w Gálliey klaßtorow wiele y żywot zakonny rozmnożył/ náleźione ćiáło/ tego roku przenieśione ieſt/ nie bez cudow ktore ſie wznowiły/ gdy iuż te klaßtory vpadáły/ á ludźie świeccy one opánowáli. Miedzy inymi ieden cud ś. Maurá nápiſał Odo/ táki: Gáidulphus Ráwennás klaßtor Foſſáteńſki otrzymawßy v krolá/ mnichy z niego wygnał/ y budowánie iego popſował. Ten gdy ná bieśiedźie z przyiaćioły z tego ſie chlubił y mowił: Nie poſtoia tu dáley brzydcy mnißy/ áni ſie te imioná do nich wroca: ſkoro to zmawiał/ wyźrzał ná ſtole v ktorego śiedźiał czći godno y świetna oſobe y śiwa w ßátách mniſkich/ 9. Maurá S. ćiáło. Extat in Bibliot: Vatic: in S.

 ktory

S. Maurus vmárły zábiia Gaidulphá.

ktory ſrogo nań weyźrzawſzy/ w brzuch go nogą vderzył/ á láſką w głowe ránił. y záraz od śiebie odchodząc á głową trzeſąc/ wrzeſzczeć począł: Maure/ ty mię zábiiaſz: Maure/ ty mię zábiiaſz. y oſlnąwſzy/ przepukł śię iáko Ariuſz/ y v ſtołu iáko krol Bábiloński/ wyrok Boſki ná ſwoie potępienie vſłyſzał.

Rok Pański 846. Sergiuſzá II. 3.

Lotáriuſzá 6. Michálá III. 5.

1.
Sáráceni w Rzymie kośćioł S. Piotrá łupią.
Anaſtaſius in Leone 4.

Nieſzczeſliwy czás roku tego od Páná Bogá puſzczony/ grzechy wiernych pokarał. Sáráceni oni áż z Arábiey/ ktorzy iuż byli Afrykę oſiedli/ z Afryki ćicho y nád ſpodźiewánie do Rzymu przypłynęli z woyſkiem wielkim. A o miáſto śię nie kuſząc/ przedmieśćia wſzytkie zwoiowáli/ kośćioł ś. Piotrá ná Wátykanie y Páwłá złupili/ śrebro/ złoto y drogie kámienie pobráli/ ołtarze odárli/ y wſzytkie ochędoſtwá wybráli/ drzwi śrebrem okowáne połupili/ y inych niewyliczonych ſzkod poczynili. Nie dopuśćił im P. Bog/ áby ogniem co pſowáli/ ábo śię grobow ś. Apoſtołow dotknąć mogli. Cáłe budowánie y groby one prześwięte zoſtáły. Puśćili śię z Rzymu do Fundany miáſtá y ono ſpalili/ y obywátele wybili y poimáli. V Spoletu woyſko Fránkow poráźili/ y paląc á biiąc y łupiąc/ pod klaſztor Káſſyneński przyſzli.

Leo Oſtien: lib: 1. cap: 29.
Sáráceni Włoſką źiemię woiuią.
Caſsinum *obronił P. Bog.*

á iż noc záchodźiłá/ rzeki do niego/ ktora byłá látem gorącym wyſchłá/ iż ią brodźić káżdy mogł/ nie przeſzli. Nocy oney w Káſſynie mniſzy pewnęy czekáiąc śmierći/ ná modlitwie y litániách przebyli. Pośćieſzył ie Báſſyanus Opát/ mowiąc: Widźiałem ś. Apollinárá Opátá/ y powiedźiał mi/ iż nas ś. Benedikt od śmierći y tey złey przygody wyprośił. Czym byli bárzo vćieſzeni. y iſzcząc śię P. Bog w obietnicách ſwoich y ſtáraniu o ſługi ſwe/ puśćił w nocy táki deſzcz/ iż rzeká oná dáleko wylałá y głębokośći ſwoie nápełniłá. Sáráceni názáiutrz widząc iż nie mieli w czym oney rzeki do Káſſynu klaſztorá przebyć/ z gniewem y kąſániem pálcow ſwoich odćiągáli/ y názad śię morzem do Afryki puśćili.

Widzenie ná morzu.

A gdy iuż bliſko źiemie byli/ vyźrzeli łodkę miedzy okręty ſwymi/ ktora dwu tylo człowieku w ſobie máiąc/ płynęłá. Jeden był śiwy iáko kleryk á drugi iáko mnich. Pytáli Sárácenow/ ſkądby ták weſoło iácháli? powiedźieli/ iżeſmy Włoſką źiemię woiowáli/ y kośćioły Piotrá y Páwłá w Rzymie wyłupili/ á Benediktowego klaſztoru dla rzeki y wody nie mogąc doſtáć/ coſmy v brzegow nálezli/ toſmy popalili. A gdy ich też oni ſpytáli coby zacz byli? powiedźieli im: Myſmy ſą ći/ ktorycheśćie domy popalili y złupili. Ale wnet poznaćie coſmy ſą. A gdy zniknęli/ puśćiłá śię ná Sáráceny táka nawálność y niepogodá morſka/ iż wſzyſcy z onymi ſkárby potonęli.

Sáráceni z ſkárbámi S. Piotrá potopieni.

Co śię też było y Wándalom/ gdy Rzym zwoiowáli/ przydáło. Acz one trzy pierwſze kośćioły cáłe zá Wándalow zoſtawáły. Ták P. Bog od ſwego przybytku káráć grzechy ludzkie poczynał. A iednák nie dopuśćił/ áby plugáwi rozboynicy/ záżywáć świętych y Bogu oddánych ſkárbow y naczynia mieli.

2.
Krol kośćielne imioná rozdaie.

Oni Biſkupi Fránciey co w Meldźie Synod czynili/ záś śię do Páryżá ziácháli/ o egzekucyą tego co byli poſtánowili: to ieſt/ áby ná krolách onych Fráncuſkich/ á nawięcey ná Karolusie Łyſym to wymogli: żeby kośćielne imioná y klaſztorow/ ktore ſwoim dworzánom y Komeſom porozdawał/ kśiężey y mnichom/ ktorzy wielkie niedoſtátki y głod ćierpieli/ przywroćił. Lecz pánowie y krolowie oni nic vczynić niechćieli: więcey świeckiey rády y łákomych onych ſwoich Komeſow/ á niżli Biſkupow ſłucháiąc. O co ie P. Bog y drugi raz onymiż nieprzyiaćielmi/ iáko będźie niżey/ karał.

Lupus Ferrárieńſki krole vpomina.

Lupus Opát Ferrárieńſki wiele liſtow o tym nápiſał: pány one vpomináiąc/ y námie ludźie/ ná ktore byli łáſkáwi/ nápráwuiąc/ y mowiąc: iż śię dla tego pá-

nom nie powodźi/ iż kośćiołom krzywdy czynią y czynić dopuszczáią. Piszę y do sámego Károluszá one Apostolskie y śmiáłe słowá: Czásby iuż áby boiaźń y miłość Boska w sercu wászym przebywáłá: bo y do męskich lat przyszliśćie. Nie odwłoczćie dobrze czynić/ bo niewiećie co iutro przypáść może. Co dźień sie do sadu Boskiego przybliżaćie/ gdźie rzeknq: Płáć mu wedle vczynkow iego. Strászliwa iest wpáść w ręce Bogá żywego. A nie mowćie nie mogę tego vczynić: Bo nie da sie P. Bog z siebie śmiać. On wie co przemożećie/ á nic od was nie wyćiąga/ iedno co spráwiedliwego iest. Tám sie nie bać gdźie boiáźni nie mász. Czemu nie śmiećie tego odmienić/ co sie słusznym być pokázuie? Spráwiedliwey rzeczy prośim/ podobney krolewskiey mocy/ nam potrzebney/ á nie ták nam pożyteczney iáko wam. Bo my z tego doczesne vżywánie mamy: wy/ gdy ine vczynki dobre przystąpią/ dobrá maćie wieczne. etc. (Lupus epist: 45. *Słowá do krolá.*)

Ná wschodnych stronách pustelnik on cudowny Ioánnicius do niebá przenieśiony iest. Przed śmiercią náwiedźił go Methodius Pátryárchá/ y powiedźiał mu o bliskim też zeszćiu iego/ ktory był ośmego po iego śmierći mieśiącá. Vpominał przytomne vmieráiąc ten to Ioánnicius: áby w wierze práwowierney trwáli/ á heretykámi sie brzydźili/ á sámi w miłośći y zgodźie żyli/ á ięzyká swego ná nawyższego Biskupá złorzeczenie/ nie obracáli. Żył lat sto y pietnaśćie. (3. *Ioánnicius vmárł żył lat 115.* In actis S. Ioannicij.)

Rok Páński 847. Leoná IIII. 1.

Lotáriuszá 7. Michálá III. 6.

Sergius Papież ná inszy sie żywot przeniosł. śiedźiał lat trzy y mieśiąc ieden. Po nim nástąpił tegoż dniá śmierći iego Leo czwarty Rzymiánin z oycá Roduáldá. Pánowie Rzymscy bali sie áby o iego poświęcenie/ Cesárzá Lotáriuszá y syná iego Ludowiká nie rozgniewáli/ ktorzy sobie potwierdzenie Papieskiego wybránia przywłaszczáć poczęli. Ale sie im ten Leo mocno o to zástáwił/ y iest iego práwo: Leo czwarty/ Lotáriuszowi y Ludowikowi Augustom. Miedzy wámi y miedzy námi zmocniłá sie zmowá y przymierze: áby wybieránie y poświęcenie przyszłego Biskupá Rzymskiego/ práwnie y wedle kanonow było. Tego Papieżá Anástázyus święte wychowánie/ y wielkie cnoty y miłość gorącą ku P. Bogu/ szeroko wysławia. Gdy pátrzył ná pomázány y złupiony od Sárácenow kośćioł ś. Piotrá: serdecznym wzdychániem żáłość swoie pokázuiąc/ ná wielkie sie zás ochędostwá y napráwę onego kośćiołá zdobywał. y vczynił temu dosyć: iż znowu bogátemi y wszeláką ozdoby pełnemi/ y drogiemi naczyniámi złotemi y śrebrnemi/ y oponámi málowánemi/ ołtarze y kośćioły one ochędożył. Co długo tenże Anástázyus wypisuie. Tego pierwszego roku swego Papiestwá/ wielkiego Bázyliszká y żmiie ábo smoká modlitwą swoią odpędźił. Ten smok v kośćiołá ś. Lucyey/ ktory iest w Orpheey w źiemnych głębokich iámách/ wiele ludźi sámym tchem zárażał y zábiiał. Ná to mieysce w dźień Wniebowźięćia naświętszey Bogárodźice/ Papież z ludem processye czyniąc/ y v oney sie dźiury/ ktorą smok on wychodźił/ modląc: to spráwił/ iż on smok przepadł/ á nigdy sie nápotym nie vkazał/ y mieysce ono żadney ludźiom szkody nie czyniło. Przydáie y drugą moc nabożeństwá iego: iż ogień ktorego ludźie vgáśić ná vlicy Sáxonow y Longobárdow w Rzymie nie mogli: on go modlitwą y krzyżem ś. vkroćił/ iż dáley nie záchodźił. (1. *Sergiuszá Papieżá śmierć.* Anastasius. *Leo 4. nástał.* Distinct: 63. cap: 31. *Wybieránie Papieżá wolne.* Bibliot. *Smok wielki w Rzymie.* Anastasius. Idem.)

Roku tego był Synod w Moguncyey/ zá Rábaná sławnego w náuce y żywoćie tegoż kośćiołá w tym roku postáwionego Biskupá. Ná ktorym/ o (2. *Moguncki Synod zá Rábaná.*)

onęż

oneż sie naprawe nawiecey stáráli/ áby świeccy imioná kośćielne wracáli / á práwá sobie ná nie y ná duchowne persony nie bráli. Do czego iednáli sobie pomoc królá Ludowiká/ do którego pisáli oddáiac mu swoie modlitwy/ których te summe miánuia: Ofiar ábo Mszy śś. trzy tyśiace y pięć set: Psáłterzow tyśiac śiedm set od wszytkich w oney Prowincyey Biskupow / kápłanow/ y kśiężey. Tám naprawe obyczáiow obmyśláiac / od śiebie poczeli. Ná dwie sie gromádźie rozdźielili. W iedney Biskupi z inemi swemi/ Ewángelia y list ś. Páwłá y dźieie Apostolskie/ Kanony y pismá Oycow świetych/ sobie przekłádáli y vważáli / ná pośiłek stanu kośćielnego / y náuke ludu Chrześćiáńskiego. W drugiey śiedźieli Opáci y chwálebni mnisży / czytáiac Regułe ś. Benediktá/ áby do wietszey naprawy y doskonáłośći osoby zakonne przywodźić sie mogły : á co sie nákáźiło/ áby sie z oney reguły ś. Benediktá náprawowáć mogło. Pisáli do Ludowiká Augustá / żáluiac sie temi słowy : Niestety iż czásow tych mieyscá świete czći nie máia / y sludzy Boży miásto vczczenia/ złupieni/ bići y potwarzeni zostáia. Náśláduyćie przodkow wászych / á z miłośći ku P. Bogu kośćiołom obrony dayćie. etc. Tám wyznawáiac wiáre mowia : Wiárá vczynkow potrzebuie. etc.

Wspominki kśieżey trzy tyśiace Mszy.

Naprawa duchownych.

3. *Prorokini fałszywa.* Ná tym Synodźie iedná fałszywa prorokini niewiástá/ która sie kaznodźieyka vczyniłá/ y o bliskim sadźie Bożym opowiedáłá / iákoby o czáśie y dniu iego wiedźiáłá : przekonána iest. Zwiodłá byłá ludźi wiele / y duchowne niektore/ co ia zá mistrzynia z niebá dána mieli : y bráłá wielkie iáłmużny. Ale wyznáć musiáłá błędy swoie przed onemi Biskupy : iż przez iednego kápłaná do tego przywiedźiona byłá/ y dla nábywánia pieniedzy/ ludźie oszukiwáłá. Dáli ná nie wyrok/ áby iáwnie biczowána byłá/ á potym ze sromota onego swego proroctwá zániechałá.

Matt: Westmonast: an: 854. Polidorus ex Angliæ monumentis. *Anglia podátek dáie Papieżom. Poddiákon krol żonę bierze.*

Roku tego Athulphus ábo Etelwulphus krol Anglow do Rzymu náwiedzáć groby świetych Apostołow przyszedł. y cześć wyspu onego ktorey był oćiec iego Egbertus dostał/ podległa kośćiołowi Rzymskiemu vczynił: áby pewny z niey podátek dawány co rok był. A ini onego królá w tymże wyspie náśláduiac toż vczynili. Wroćiwszy sie do domu/ pobożnie bárzo krolował/ y oycem sie wszytkim poddánym stáwił. Z młodośći został był poddyákonem : ále Leo go Papież rozgrzeszył / gdy oćiec iego Egbertus bez inego potomká vmárł/ áby żone wźiać mogł.

4. Nicol: Pap: epist: 8. Ná wschodnych stronách on przezacny Methodius Pátryárchá Cárogrodzki tego też roku świát ten pożegnał. Mikołay Papież w listách swoich wielkim go názywa : iż był wysokich cnot y nabożeństwá / y náuki wielkiey. Ná iego mieysce nástapił Ignácius rodu Cesárskie°/ ále trzebieniec/ od nieprzyiaćioł domu swego ták zelżony y do klasztoru miedzy mnichy wrzucony. Pisał zá nim Cesarz Michał do Leoná Papieżá iego wybránie zálecáiac.

Curopalates.

Rok Páński 848. Leoná IIII. 2.

Lotáriuszá 8. Michálá III. 7.

1. *Mury nowe dla S. Piotrá.* Papież Leo po onym wtárgnieniu Sáráçenow do kośćiołá ś. Piotrá w Rzymie : vmyślił P. Bogá sie rádzac nowe murowáć miásto / w ktorymby sie kośćioł ś. Piotrá zámknać y obtoczyć mogł. y oznaymiwszy myśl swoie Cesárzowi Lotáriuszowi / bárzo sie z niego vtwierdźił/ iż mu to nietylo pochwalał/ ále y śrebrá niemáło ná ono budowánie postał. y zezwawszy Rzymskich pánow y stanow wszytkich / á rády ich zrozumiawszy / tego roku dźieło ono w imie Páńskie záczał/ ktorego áż roku szostego dokonał. Acz go oná zła nowiná zástrászáłá : iż Sáráceni wszytke morska ármate Wenetom w Krotoniaku pugubili/ iż y łodká iedná cáła nie zostáłá.

Synod wtory w Moguncyey zá Rábaná Arcybiſkupá czyniony ieſt tego roku. Ná ktory potepiony ieſt Godoſtálkus z mnichá heretyk/ iż około przeyźrzenia Bożego ábo predeſtinácyey/ wiele błedow wnośił/ y śmiał náuczáć/ iż P. CHRISTVS nie vmárł/ iedno zá te/ ktorzy ná zbáwienie nápiſáni ſą. y około Troycey przenaświetſzey kácerſtwá głupie wymyślał/ y ine ſtárych hetykow fałſze wnośił. Odeſłał go Synod ták nie pokutuiacego y vpornego do iego Biſkupá do Hinkmárá Remeńſkiego/ ktory widzac zátámiáłe ſerce iego: w wiezieniu go chował. Piſał o nim długi liſt do Leoná Papieżá.

2. Tritemius in Chron.

Frodoardus ... Remen: lib: ... cap: 13.

Rok Páński 849. Leoná IIII. 3.

Lotáriuſzá 9. Micháłá III. 8.

GDy Leo Papież pewna wiádomość miał/ iż ſie znowu Sáráceni z Afryki ná wielkie woyſko morſkie gotuia/ chcac do Włoch y Rzymu wtárgnać: z wielka pilnośćia y nakłády/ mury Rzymſkie ſtárośćia oſłábione/ y tá wielu mieyſc obálone/ nápráwowáć poczał. Sam około nich iezdźał y biegał/ y rzemieſlnikom dowćipnie co mieli czynić vkázował. y poſtáwił pietnaśćie wież nowych y znáczna nápráwe vczynił. Ciáłá też świetych meczennikow z przedmieśćia ſzukáiac ich bárzo pilnie/ do miáſtá ſprowádźił/ y kośćiołow ochedożyć y nádáwáć nie przeſtał: proſzac P. Bogá áby przez one świete obrońce/ miáſtá onego w rece nieprzyiaćielſkie nie dawał. Dał mu też P. Bog ná one Sáráceny pomoc. Bo Neápolczykowie y Amálphitowie y Káietani ochotnie ſie ná nie wyprawowáli y gotowáli/ y z tym ſie Papieżowi opowiádáli. A gdy iuż Sáráceni nádchodźili/ y v Portu ſie Rzymſkiego v Oſtiey vkázowáli: Neápolczykowie puśćili ſie ná nie: ſtoczyli bitwe/ ále ie wiátr wielki ktory záraz powſtał/ ták rozerwał/ iż Sáráceny po wielkiey cześci potopił. Wielka ſie ich liczbá ná brzegách morſkich y wyſpách náydowáłá/ ktore Chrześćiánie zábiiáli y wieśili y w niewola bráli. Wiele ich też do Papieżá przyprowádzono/ ktore ná roboty do murow ś. Piotrá potepił: onych ktorzy kośćioł iego przed trzemá láty złupili. y ták Pan Bog z miłośierdźia ſwego przez modlitwe śś. Apoſtołow/ obronił kośćioł ſwoy/ nie reka ludzka/ ábyſmy ſie nie chlubili/ ále wiátry ktore ſpuśćił/ iáko mowi piſmo/ z ſkárbow ſwoich.

1. *Mury Rzymſkie nápráwowane.* Anaſtaſius.

Sáráceni potopieni.

W Británnicy mnieyſzey ſtároſtá Károluſá krolá/ niiáki Nomenoius/ pánu ſwemu wiáry nie dotrzymawſzy/ ná wielkie ſie tyráńſtwo/ złości y łupieſtwá vdał. kośćioły pſował/ Biſkupy wyganiał/ vbogim y wdowom y wſzytkim krzywdy czynił/ pánienki ſromoćił/ y wſzytkie niezbożności popełniał. vpominał go Papież Leo/ y do pokuty piſániem przywodźił: ále on y liſtu przyiać nichćiał/ y Papieżem pogárdźił. O co ſie Biſkupi Fránciey záſmućiwſzy: zebráli ſie ná Synod/ dwádźieśćiá y dwá w liczbie/ y liſt nabożny do niego poſłáli/ wyklináiac go ieſliby ſie do pokuty nie obroćił. Nabárźiey mu o to táia/ iż Papieſkim vpominániem y liſtem pogárdźił. y ine mu iego zbrodnie wymawiáia/ y wiecznym potepieniem groża. Sam go Pan Bog zábił roku przyſzłego. te ſie tylo słowá o nim w Chronice náyduia: Nomenoius zá roſkazániem Bożym od Anyołá zábity/ zginał.

2. Lupus Ferrarienſis. *Nomenoius tyran.*

In Chroni: Eugoliſmenſi.

Rok Páński 850. Leoná IIII. 4. Lotáriuſzá 10. Micháłá III. 9.

W Kordubie w Hiſzpániey Sáráceni ábo Arábowie Máhometáni/ gdźie ſtolice ſwoie kroleſtwá onego mieli/ vćiſkáć y zábiiáć o wiáre w CHRISTVSA Chrześćiány poczeli. Do tego czáſu dopuśćili im kośćiołow y Biſkupow y nabożeńſtwá wolnego/ ácz w wielkiey nedzy y vrágániu/ y krzywdách/ y niewoley. A

1. *Saraceni w Kordubie.*

Eulog: Memor: Sanct: lib: 2.
Męczennicy w Kordubie.
Perfektus męczennik.

roku tego męczyć Chrześciány y zábiiáć poczęli. Co wypisał Eulogius kápłan Korduby/ sámże też męczennik święty. Napierwszy był Perfektus kápłan / ktorego zdrádliwie pochwyciwszy Sáráceni / iáwnie mu wyznáwáć kazáli: coby o Máhomećie trzymał. A on Máhometá záraz iáko fałszywego Proroká przeklinał / á CHRISTVSA iáko práwego Bogá wychwalał. o co śiąć go kazano. Chrześciánie ciáło iego w kośćiele ś. Acyskelá ze czćią pogrzebli. Jego męczeństwem wiele śię wiernych do korony tákiey zápaliło/ y z gor y z lásow/ w ktorych niektorzy śię kryli/ bieżeli dobrowolnie ná one śmierć dla CHRISTVSA: ták iż śię sámi Arábowie ábo Sáráceni przelękáli/ vpadku śię swego páństwá boiąc. Bo dowodźić prawdy swego Proroká nie mogąc: odkryćia śię fałszow swoich boią. Po Perfekćie o tákież wyznánie CHRISTVSA y zgánienie Máhometá / zábity iest Jan kupiec / ktorego pierwey po mieśćie włoczono y biczowano. y ták śię Chrześćiáńska wiárá ożywiáłá miedzy onymi Pogány/ y moc swoie okázowáłá/ ospáłość niećiáką zá oną Máhometáńską pokusą zmiátáiąc.

Mahometani kryta śię z swoim zakonem.
Ian kupiec męczennik.

2. Záś znowu Nortmani ábo Duńczycy páństwo Károlá Kálwá po Sequanie rzéce náiáchali. ktorych śię przelększy Károlus nikczemny / pokoy v nich kupił / y dał im ná ośiádłość Normándią / y Godefridá wodzá ich zá towárzyszá swego ná krolestwo przyiął. Chćiał mu ná one nieprzyiaćiele Lotárius Cesarz brát iego dáć pomoc / y iuż śię był ná nie ruszył: ále gdy pokoy on z nimi niewczćiwy / iuż był zámkniony/ do domu śię wroćił. Pátrz ná sądy Boże: on co Biskupow z Synodu Meldeńskiego y Páryskiego słucháć niechćiał / swoich nieprzyiaćioł słucháć muśiał. On co dobr kośćielnych wrácáć nie kazał/ swoie własne sromotnie tráćił. Doznána rzecz w krolách: iż krolestwá ich z pomocy swey wypuszcza P. Bog/ gdy oni pomocą swoią kośćiołow iego nie bronią / ábo ich krzywdy ćierpią. Co śię y tego czásu potwierdźiło: Bo on Rámirus krol Hiszpáński/ktory ś. Jákubowi trybut dawał / tyż Nortmany ná morzu v Legionu / gdy tákże páństwá iego psowáć chćieli/ poráźił/ y 70. okrętow ich spalił/ y vbogácony z nich zostáł.

Karolus nie woienny.
Annales Pitęi.
Krol vporny karany od P. Boga.
Tudensis & Rodericus.
Ramirus pobił Saraceny.

3. Do tego Károlusá znowu Lupus Opát listy pisze / ktoremi go wolnemi słowy do pobożnośći y do Páńskich obyczáiow przyzwyczaja/ áby nabożny był ku P. Bogu y wdźięczny. Aby płochym ludźiom y niemądrym rządźić śię/ á chwały swey inym nie dawał: pochlebcow nie chował: w sądách sprawiedliwość bogátemu y vbogiemu prawdźiwie oddawał: w státku trwał/ gdy śię co dobrego postánowi: złych śię strzegł: możnych śię nie bał / gdyż te ktore sam mocne vczynił / poniżyć ie też sam może: áby ludźiom nie dufał/ iedno Bogu sámemu. czego śię vczynić nie godźi/ áby tego nikt v niego prośić śię nie ważył. áby pospolite dobro y pożytki miłował: złe karał/ práwá dobre ná nich wykonywał. áby iálmużny wielkie czynił. Złych sług y hárdych/ iáko Dawid mowił/áby nie chował: Mądrych śię rádźił/ktorzy ábo z doznánia ábo z náuki ábo z Duchá ś. mądrość máią: á dobrą rádę prędko wykonywał: áby stáre dźieie pánow y przodkow krolow czytał. etc.

Lupus epist: 64. & 93.
Náuka do krola.

4. Tegoż też roku Ludowiká brátá Károlusá krolá Fránkow Czechowie ábo Boemi woysko poráźili. Pisze Sygebertus / iż w opętánych czárći powiádáli / iáko ná oney woynie byli/ y ludźie do zwády y woyny pobudzáli. Głod też nie tylo Fráncyą ále y Germánią v Renu roku tego bárzo strapił. Rábánus Biskup Moguncki o trzy stá głodnych żywił. W ten czás mąż ieden z Grabfelden szukáiąc żywnośći / á w leśie iednym z żoną y z synaczkiem będąc/ do żony rzekł: Synaczká tego máłego zábiywá/ á głodem nie vmieraywá. Oná bárzo dźiećięćiá broniłá: ále ie z ręku iey wyrwał / y w lás z nim vstąpiwszy/áby mátká ná iego śmierć nie pátrzyłá / gdy śię żelázem zánośił/á troche rozmyślał/ vyźrzał dwu wilku/á oni ielenice ábo łánią iedzą/

Sigebertus.
Boemi abo Czechowie.
Glod.
Oćiec synaczká dla głodu zabić chćiał.

y porzućiwszy dźiećie/odpłoszył wilki/á onym mięsem łániey głod swoy y żony swey odegnał/P. Bogu dźiękuiąc/iż go od krwie własnego syná wybáwić raczył.

Rok Páński 851. Leoná IIII. 5.

Lotáriuszá 11. Michálá III. 10.

W Hiszpániey iáko śie w Korrdubie prześládowánie y krwie świętych męczennikow rozlewánie od Sáracenow poczęło/ ták ieszcze trwáło. Eulogius ś. iuż też więźniem Chrystusowym będąc/y Biskupá onego miástá w towárzystwie máiąc/ pisze: iáko księża wieże nápełniáli/á kośćioły puste stały. Záwstydzeni y poniżeni kápłani y sludzy ołtarzá/śpiewánia vstawáły/á wieże Psálmámi brzmiáły. Nie było czytelniká ná pulpićie/áni Lewity ná Ewángelia do ludźi. etc. Izáák z Korduby mniskiego stanu/sam szedł do sędźiego/y przed nim śie Máhometem brzydźił y śćięty iest/y ćiáło iego spalono/y popioł do rzeki wrzucono. Po nim tákże Sáncius zábity/y sześć mnichow/Piotr kápłan/Wálábonsus/dyákon Sábinianus/Wistremundus/Hábencius/Ieremiás/ktorzy wszyscy CHRISTVSA y wiárę iego wyznawáli/á Máhometskie zabobony gánili. Po nich Sesinándus dyákon Korduby/y Páweł tákże dyákon/y Theodomirus mnich. A nie tylo mężowie duchowni y mniszy/ktorzy śie iuż do woyny z czártámi przyuczyli: ále y niewiásty y młode pánny do korony śie oney kwápiły. Dwie śiestrze pánienki Nundá y Aloidá/máiąc oycá Máhometaná/á mátkę Chrześćiánkę/choć nie bárzo nabożną/dla tákiegoż wyznánia CHRISTVSA, y brzydzenia śie Máhometá/śćięte są/gdy ich nikt námowić y odstrászyć od wiáry świętey nie mogł. Ciáłá ich porwáli Chrześćiánie/y słynęły cudámi/y sámym Máhometanom pomoc dáiąc. Zá nimi vmęczone y śćięte są dwie pánience Florá y María. Florę brát obżáłowal y wydał. Obie ś. Eulogius w więźieniu pisániem ćieszył. Po męczeństwie tych pánienek on krol Sáráceński Habdarágman pušćić ine wszytki więźnie roskazał/wstydząc śie oney śmiáłośći ich/iż Máhometá ták przeklinać/y ták śie do śmierći kwápić sámi nie báli. wyszedł też z więźienia w tenże czás ś. Eulogius/y krył śie z inemi. Bo im práwey wolnośći nie dawano. Co śie potym dźiało/drugiego roku vsłyszym.

Marg.: 1. Eulogius vt supra. *W Kordubie wyznawce.* *Izaak męczennik.* *Sancius męczennik y ini.* S. Eulogius lib: 2. cap: 7. *W Kordubie męczennicy oboiey płći.*

Ebbo on Remeński Arcybiskup/o ktorego biskupstwá wielkie były poswarki/roku tego do oycow poszedł. O tym piszą/iż Bernoldus nieiáki w Remie/widźiał duszę tego Ebboná w Czyscu/á oná prośi o modlitwy y iáłmużny/á nawięcey o ofiárę Mszey ś. To widzenie wypisał Hinkmárus Remeński Biskup/ iáko twierdźi Frodoárdus.

Marg.: 2. *Ebbo Remeński w czyścu.* Frodoardus histo: Remen: lib: 5. ca: 3.

Rok Páński 852. Leoná IIII. 6. Lotáriuszá 12. Michálá III. 11.

LEo Papież/murow y wież miástá nowego/w ktorym kośćioł ś. Piotrá zámknął/szczęśliwie dokonał. Zá co P. Bogu dźiękuiąc/zezwawszy wszystko duchowieństwo y pány Rzymskie/mury one żegnał. Obchodźili processyámi mury one śpiewáiąc Psálmy/boso y popioł ná głowie máiąc/y wodą świecona kropiąc. Nád ktoremi Papież trzy modlitwy vczynił/ P. Bogá prosząc: áby on kośćioł ná wieki w obronie iego zostawał/á od nieprzyiaćioł iáko pierwey nágrawány nie był. Támże ono Castellum S. Angeli zbudowáne/w tenże czás przeżegnał/y ine cerimonie w wigilią śś. Piotrá y Páwłá odpráwiwszy/Mszą ś. w kośćiele ofiárował. y było wielkie dniá onego w Rzymie wesele. Zwáć miásto ono od imieniá swego Leonina kazał.

Marg.: 1. Anastasius Bibliot. *Murow żegnánie od Leoná Papieżá.* Castel: S. Angeli.

Anaſtaſius.

Z Korſyki Colonia.

Ná Korſyce wyſpu obywátele geſte naiázdy Sáracenow ćierpiąc: do Papieżá ſię vćiekli/ prośąc o iáką oſádę. y dał im Papież Portuą miáſto ono dobrze nápráwiwſzy/ y do obron y y do mieſzkánia wcześnie rozdał im winnice/ role/ łąki/ y wierność w nich ku ſtolicy ś. opátrzył. Dla teyże przyczyny y Sárdynia byłá vćiſniona: y niektorzy Sárdy we Włoſzech pod Papieżem oſiedli.

2. Eulog: in memor: Sanct: lib: 2. cap: 9. 10. 11. 12. &c.

Wracamy ſię do Hiſzpániey. Ono wybáwienie z więźienia świętych męczennikow/ nie poſzło z łáſkáwośći Máhometáńſkiey: ále z rády niektorych Biſkupow przyiaźń z nimi máiących. Rádźili krolowi/ áby Biſkupy zezwał ná Synod/ ktorzyby zákazáli Chrześćiánom ſwoim/ áby ſię nie wydawáli ná one śmierć do wyznánia CHRISTVSA y gánienia Máhometá. y nim oni ſię Biſkupi zá roſkazániem krolewſkim zebráli: wiele gorących ſerc ku P. Bogu/ do śmierći ſię onęy o cześć Chryſtuſowę ćiſnęli/ y wznowił ſię miecz Sáráceńſki ná nie. Bo tego roku męczeńſką koronę odnieśli/ Gumeſindus Toletáńſki/ Aureliuſz y Felix żonáći/ y żony ich Sábigotá y Lilioſá/ y Georgius mnich/ y Chryſtoph z Korduby/ y Leowigildus/ y inych niemáło.

Męczennicy w Kordubie.

ktorych męſtwem gdy ſię bárzo obrażał krol Hábdárágmán: rádźił ſię ſwoich co czynić miał. y rádźili mu áby ich nie zábiiał/ ále tylo więźieniem ie trapił. O czym dowiedźiawſzy ſię oni wypuſzczeni z więźienia/ y ini/ kryli ſię y wiele nędze włocząc ſię ćierpieli. Drudzy też świát miłuiący/ wiáry ſię świętey y CHRISTVSA przeli. A gdy ſię oni Biſkupi ná Synod roſkazány ziácháli: wielce pobłądźili y zgrzeſzyli gwoli Sárácenom. Bo zákazáli/ áby nikt ná męczeńſtwo ono nie ſzedł/ y żadnego ták zábitego/ áby nikt zá męczenniká nie miał. Sam tylo Kordubeńſki Biſkup temu ſię ſprzećiwił. Eulogius ná nie rzewno/ piſząc te dźieie/ nárzeka.

Biſkupi Hiſzpániey pobłądźili.

3. *Skaránie tyránná.*

Tegoż roku onego okrutniká Hábdárágmę krolá Máhometſkiego cudownie P. Bog ſkarał. Bo gdy dniá iednego w domu ſwoim ná wyſoką ſále wſzedł: vyźrzał ná ſzubienicách wiſzące męczenniki Chrześćiány: y roſkazał áby ćiáłá one ich palono. Jeſzcze ogień pod nimi nie pogáſł/ á P. Bog Anyołá ſwego poſłał/ ktory mu iezyk y mowę odiął/ y ták go vderzył/ iż w nocy zdechnąć muśiał. Náſtąpił ſyn iego pierworodny Máhomát ná ono kroleſtwo/ tákże wielki nieprzyiaćiel Chrześćiánom.

Rok Páńſki 853. Leoná IIII. 7.

Lotáriuſzá 13. Michálá III. 12.

1. *Swięcenie od złożonego Biſkupá.*

Był wielki Synod we Fráncyey w Sweſyonie/ ná ktorym obecnym ſię ſtáwił krol Károlus. Był ná nim ſąd o Ebboná iuż vmárłego/ niegdy Biſkupá Remeńſkiego z onego vrzędu złożonego: ieſli ći ktore on świećił/ ná ſwoich vrzędách y vſługowániu ołtarzá zoſtáć mieli. y oſądźili nawięcey zá Hinkmárowym poduſzczenim/ áby wſzyſcy złożeni byli/ ktore on świećił. Co potym Mikołay Papież ſkáźił/ etc. Ná tymże Synodźie Károlus kośćioły y kláſztory y ſzpitale vkrzywdzone/ poſły ſwoie rozſyłáiąc/ nápráwowáć y wrácáć im dochody ich roſkazał. O czym ieſt długi liſt iego/ y inſtrukcya. Tegoż czáſu záś Normani po rzéce Ligerze do Fráncyey dźielnice Károluſowey wpádli/ y wielkie ſzkody y mordy poczynili/ á zwłaſzczá w Nánnećie mieśćie/ w ktore nieſpodźiewánie wbieżawſzy/ w Sobotę wielką Biſkupá zábili y kśięża wſzytkę/ y połupili kośćioły/ lud wſzytek w mieśćie ábo pomordowáli ábo poimáli.

Normani ná Fráncyą. Pithæus in Annal.

2. *S. Marćin do Antyſiodoru przenieſiony.* Oddo Cluniac.

Przydáie Oddo Kluniáceńſki Abbas, iż dla tych Duńczykow ábo Normánow/ gdy ſię do obłężenia Turoná gotowáli: ćiáło ś. Marćiná Kánonicy wynieśli/ y do Antyſyodoru z wielką czćią záwieźli. Gdźie gdy cudá niezliczone nád choremi były/ á z ofiáry pieniądze bogáte vroſły: kśięża Antyſy-

odorscy / dzielić się ofiárą z Turończykámi chćieli / mowiąc: iż też tu nász ś. Germanus cudá czyni. Rzmowili się ná táką zgodę. Postáwili trędowátego po wszytkim ćiele / miedzy onemi dwiemá świętemi / mowiąc: po ktorey się stronie trędowáty zleczy / temu cud przypisány być ma. y zostáwuiąc chorego przez one noc w kośćiele: skoro dźień był / obaczyli iż po tey stronie gdźie był ś. Marćin / zleczony iest. A drugiey nocy záś / gdy onegoż chorego ná drugi bok do ś. Marćiná obroćili: tákże zleczona strona oná zostáłá / y ná wszytkim ćiele zdrowym się nálazł. Co ták wykłádáli / iż gośćiá ś. Germanus w domu swoim vczćić chćiał / y iemu rad vstąpił. wedle kanonow kośćielnych ktore każą / áby biskup przyimuiąc biskupá gośćiowi vstępował / y mieysce pierwsze dawał. Ták y w niebie będąc świeći Boży / kanony y práwá kośćielne záchowáć chćieli. | O ofiáre poswarek. | Cud S. Marćiná.

Synod wielki w Rzymie zgromádźił Leo Papież 67. Biskupow / ná ktorym y posłowie Cesárscy byli. Ná nim potępiony iest y z kápłáństwá złożony Anástázyus kápłan / ábo Kárdynał ś. Márcellá / przeto iż opuśćiwszy swoie párochią w Rzymie / w cudzey pięć lat mieszkał / á przywieść się częstym vpomnieniem Papieskim ná swe mieysce nie dał. Chćiał być Papieżem y ná Leoná Cesárzá pobudzał / y po śmierći iego mieszał. Ná tymże Synodźie 42. Kanony ná napráwę żyćia pobożnego duchownych y świeckich postánowiono. | 3. | Anastasius Bibliot: qui hoc tempore floruit. | Anástázyus Kárdynał złożony.

W Korduble w Hiszpániey gdy Máhomát po śmierći oycá swego Abdárágmá ná krolestwo Sáráceńskie nástąpił: srogim się nieprzyiaćielem Chrześćiánom postáwił. Obalał kośćioły ich ktore zá pánowánia Sárácenow postáwili / y to co do stárych przybudowáli / y przegrażał się wygubieniem wszytkich wiernych / y vćiskał ie rozmáitemi nędzámi. wygnał wszytkie Chrześćiány z dworu swe° y służby im dworskie odiał y dochody pobrał / á iednák máiąc ná się niektore woyny / odwłoczył sroższe ono swoie okrućieństwo. Przestrászeni niektorzy synowie ćiemnośći y świátá miłośnicy przeli się CHRISTVSA, y do sprosne° one° zakonu y Proroká przystawáli. y iuż się on Máhomát náśmiewał z inych / iż się ná męczeństwo nie kwápili / mniemáiąc / áby ie° pogrożki one im nabożeństwo y śmiáłość odiely. Lecz P. Bog napierwey wzbudźił kápłaná młodego w lećiech y vrodźiwego ná imię Fándilá / ktory szedszy dobrowolnie do sędźiego / opowiádał Ewángelia Chrystusowe / y sprosność Proroká ich Máhometá przekłádał. Co gdy krolowi opowiedźiano / zátrwożył się / iż się náydował ten ktory się mocy iego nie bał / y rozgniewány / y Fándile do więźienia dał / y Biskupá znowu Kordubeńskiego poimáć kazał: ále vszedł gdźie mogł y skrył się ś. biskup. Chćiał iuż wszytkie Chrześćiány wybić / y białą płeć rozprzedáć / by mu byli rádni iego nie odrádźili. Zábity iest y obieszony on Fándilá. á po nim Anástázyus kápłan / ktory tákże do sędźiego szedszy Máhometá gánił / y Felix mnich Kompluteński toż czyniący / zábići y obieszeni są. | 4. | S. Eulog: memor: Sanct: lib: 3. | W Korduble prześládowánie. | S. Fándile męczeństwo w Korduble y inszch.

Po nich pánienká Digná widzeniem ś. Agáthy vpomniona / y do korony wezwána / przyszłá do sędźiego / y grzechy mu iego y sprosność Máhometáńską wymawiáiąc / CHRISTVSA sławiłá. y záraz śćięta iest. Po niey Benildis dostała niewiástá / wyznawáiąc przed sędźiem CHRISTVSA, á łżąc fałszywego proroká / zámordowána iest. Zá temi gdy też Kolumbá pánienká z Korduby mniszká / dobrowolnie do sędźiego przyszedszy / náukę ś. Ewángeliey wychwaláłá / á falsze plugáwego proroká hánbiłá: długo ią námawiáli / bo byłá vrodźiwa y mądra / áby CHRISTVSA odstąpiłá. w czym gdy ią trudną á przy prawdźie mocną doznawáli: ná śmierć skazána y zábita záraz / do CHRISTVSA poszłá. Przestawną śmierćią y koroną Kolumby oney druga pánienká z Korduby Pompozá pobudzona / szukáłá pogody do tákiey- | 5. | Digná męczenniczká. | Benildis męczenniczká. | Kolumbá. | Pomposá męczenniczká.

 że dla

że dla CHRISTVSA korony: ále długo od swoich ktorzy iey myśli iuż byli zrozumieli/ zátrzymána/ y zámykána/ áż po dwu lećiech prágnienie ono y gorącość miłośći ku swemu oblubieńcu vgáśiłá. Byłá z młodośći do czystośći świętey od Bogá wezwána/ y rodźicy iey bogátemi będąc/ klasztor iey zbudowáli/ ktory Pinna Melaria zwano. w ktorym żywot święty y ostry wiodąc: zápalona chęćią oną do męczeństwá/ wykráść się z klasztoru często chćiáłá. y vpátrzywszy czás gdy wrotá otworzone nálázłá: nocą do Korduby pobiegłá/ y przed sędźiem stánęłá. y tám wiárę Chrześćiáńską wyznawáiąc/ á fałszywego proroká odmiátáiąc/ wyrok ná się śmierći odniosłá. Ciáło iey w rzekę wrzucone/ á potym od wiernych nálezione/ w kośćiele ś. Euláliey przy Kolumbie ś. vczćiwie od kápłanow pochowáne iest.

6. *O niewieśćie ná Papiestwie.* Dedichindus Abbas in appédice ad Chronic: Mariani.

Marianus Scotus w swoiey historiey nápisał/ iż tego roku vmárł Leo czwarty/ y po nim nástąpiłá ná Papiestwo niewiástá/ ktorą zwano Joánną. y śiedźiáłá dwie lećie y pięć mieśiecy y cztery dni. Żył ten Márianus potym iáko się to dźiać miáło/ we dwieśćie y trzydźieśći lat: á przed nim żaden ná świećie historyk tego nie pisał. W ten czás gdy to pisał Márianus/ Cesarz Henryk trzeći/ odszczepieńcem od kośćiołá został: á Papież Grzegorz śiodmy/ z nieczystemi kápłany ktorzy nałożnice chowáli/ walczył. y woleli drudzy wyklętymi być/ niżli one niewiásty opuszczáć. Było y to/ iż ná on czás o Cárogrodzkiey stolicy szerzyłá się wieść/ (ácz niepewna) iż ná niey niewiástá śiedźiáłá: á to y dla tego/ iż często ná nie trzebieńce niewiástom podobne/ brano. Co pisze Leo dźiewiąty Papież/ około roku Páńskiego 1053. pod ktory czás tę plotkę y kłamstwo Márianus nápisał. y mogło to być: iż to co słyszeć było o stolicy Cárogrodzkiey/ to oni odszczepieńcy przy Henryku Cesárzu/ fałszywie ná Papieską stolicę kłádli. Po Márianie Sygebertus mnich odszczepieniec/ w lat trzydźieśći też plotki do swey kroniki włożył/ y ini nieprzyiáźni/ ktorzy iáko muchy ná ránę y ropę przypadáią.

Henryk Cesarz odszczepieniec.

O Pátryárchách Cárogrodzkich wieśći.

7. *Plotki o niewieśćie ná Papiestwie.*

Báśń tę y kłamstwo rozszerzyli dźiśieyszy heretycy nieprzyiaćiele stolice ś. Rzymskiey/ y pofalszowáli Máriáná tego text/ y sámi się pomieszáli/ iedni ták drudzy owák plotąc. To pewna iż tego roku w ktory to kłamstwo Márianus kłádźie/ żył iescze Papież Leo do dwu lat. y to twierdźi Anástázyus Bibliotekárius/ ktory tego wieku żył/ y ná te Papieże pátrzył/ y żywoty ich pisał. y po Leonie kłádźie Benedyktá/ po sześći dni ná one stolicę po Leonie posádzonego/ y słowá iednego o tey niewieśćie nie kłádąc. komuż tu wierzyć? temuli/ co po dwu stu lat y trzydźieśći o tym pisze/ czyli temu kto ná to pátrzył/ y tegoż roku żył? To fałsz ten nawięcey potępić może: iż Grekowie/ zwłaszczá Phocius wielki nieprzyiaćiel stolice Rzymskiey/ y ini/ ktorzy y w piekle potwarzy ná Rzymskie Biskupy szukáli/ y wszytkie násze historye zbiegáli/ áby czym tákim Papieże posromoćili/ ine dáleko mnieysze rzeczy wymawiáiąc: iákoby tákiey sromotney zámilczeli? A Leo dźiewiąty gdy to Grekom wymawia: iż śmiać niewiástę ná Cárogrodzkiey stolicy mieli: iákoby to był śmiał zámiátáć/ co iemu sámemu zárzucono być mogło? V Láonika Chálkokondile/ ktory niedawno historyą swoię pisał/ to iest roku P. 1460. coś się o tey niewieśćie náyduie: ále nie z niego/ iáko też dowodźi Florimundus Gállus/ on fałsz wyszedł/ iedno z heretyká Klausera/ ktory go z Greckiego przekłádáiąc/ to zdrádliwie przyłożył/ iáko nieprzyiaćiel prawdy. Ten Florimundus Gállus dźiwnie pewnemi y mocnemi wywody iezykiem swym Fráncuskim fałsz ten iáko dym rozbiia/ ktory się też sam niezgodą heretyckich powieśći obala. Bo iedni tę niewiástę zowią Joánną/ drudzy Jágnieszką/ drudzy Gilbertą/ drudzy Jsábelą/ drudzy Márgáritą. Drudzy ią zowią Janem śiodmym/ drudzy Janem ośmym/ drudzy dźiewiątym. A ono iásna y iáwna rzecz iest/ co był Jan śiodmy y ośmy/ y dźiewiąty. y niewiedzą gdźie

Anastasius.

Wielki dowod ná fałsz.

Phocius nie mogł tego fałszu dostać.

8. *Kánkokondile pismo sfałszowáne.*

Niezgodá plotki wydáie y kłamstwá.

tey niewie-

tey niewieśćie czás y mieysce náznáczyć mogą. Jedni dwie lecie/ drudzy czte=
ry tylo mieśiące/ drudzy rok iey Papieſtwá liczą. Okrom Anáſtázyuſzá/ ini
onego wieku piſárze wſzyſcy/ Hinkmarus/ Lupus/ y ini/ po Leonie liczą
Benediktá. Mikolay Papież tákże go kłádźie/ y niektore Synody/ á o tey nie= Epiſt: 8. 9.
wieśćie áni ſłycháć ná on czás. Lecz ſie temi básniámi ſzkodá dłużey báwić.

Rok Páńſki 854. Leoná IIII. 8.

Lotáriuſzá 14. Michálá III. 13.

LEo Papież Centumcellę miáſto od Sáracenow obálone ná inſze 1.
mieyſce obronnieyſze/ y przy wodźie z obiáwienia Boſkiego vká= Anaſtaſius.
záne/ poſtáwił y pomurowáł y wſzytkim opátrzył/ áby obroná od Centumcellæ Leopolis.
Sáracenow byłá/ y ſam ie żegnał tám iácháwſzy/ y Leopolim
názwał.

Ná wſchodnych kráinách Ignácius Pátryárchá ná Synodźie złożył z Syrákuſki Biſkup
Biſkupſtwá Syrákuſáńſkiego Grzegorzá/ o iego wyſtepki/ y poſłał do Leo= Grzegorz nic do-
ná Papieżá o potwierdzenie/ ktore Papież odłożył/ ážby drugiey ſtrony wy= brego.
ſłuchał. Byłá tá rzecz wielkich roſterkow y odſzczepieńſtwá początkiem/ gdy
ſie ſtárał Gregorius/ áby Ignácius zrzucony z ſtolice ſwey był/ á Phocius
świecki pan y trzebieniec ná niey záśiadł. Ná on czás Sycilia byłá pod
Ceſárzmi wſchodnymi/ choć Sáraceni ná niey moc mieli.

Michał Ceſarz Cárogrodzki dorosſzy: opiekuny porzućił/ y iednego/ 2.
to ieſt Theoktyſtá/ przez Bárdę wuiá ſwego zábił/ á drugi/ to ieſt Mánuel/ Michał Ceſarz
ſam złożony z opieki vmárł. y ſtał ſie z Michálá niezbożny y złośliwy pan. złym być poczyna.
Pedágog iego/ y ten Bárdá/ ktory ná páńſtwo ſam wſádźić ſie chćiał/ bárzo Bárdá.
go z pochlebcámi popſowáli. O czym piſze Kuropáláces: iáko ſie nowy Ne= Curopalat.
ronem ſtał/ w nieczyſtośći y w okrućieńſtwie/ w ktorym y mátce/ ktora go
od złego odwodźiłá/ nie przepuśćił. Ważył ſie z kośćielnych ceremoniy y Sá= Błazeńſtwá z kościelnych ceremoniy.
krámentow náśmiewáć/ y one ná komedye y błazeńſtwá obrácáć. Vczynił
ſobie Grillá Pátryárchę/ y náſpráwiał drogich ornatow y kielichow/ y inego
naczynia ná wzor kośćielny/ y kazał mu z towárzyſzmi nieczyſtymi Mſzą ſprá=
wowáć/ y śpiewánia y muzyki czynić. Nákoniec y po vlicách iákoby z pro=
ceſsyą wychodźili/ y zeſzli ſie raz z Pátryárchą/ czáſu gdy nabożne litánie ko=
śćioł odpráwował. Nie vſtąpili/ ále z Pátryárchy ſie náśmiewáiąc/ łáiá= Curopalates.
niem go odpráwili. y raz niewſtydliwy Ceſarz zmyślił przed mátką: iż Pá=
tryárchá przyſzedł/ áby rychło do niego ſie ná bránie błogoſłáwieńſtwá po=
kwápiłá. Zákrył był twarz on Gryllus/ iż go nie poznawſzy/ nabożnie do Z mátki ſię ná-
źiemie przypádłá/ błogoſłáwieńſtwá od niego proſząc. A on ſproſnie brzu= śmiewał.
chem trząſnął/ y słowá geby ſwoiey godne przerzekł. A Ceſárzowa nabożna
y święta záwſtydźiwſzy ſie/ ſyná oſtro karáłá/ y bliſką pomſtę Boſką nań
opowiádáłá.

Rok Páńſki 855. Benediktá III. 1. Lotáriuſzá 15. Michálá III. 14.

SYnod Wálentyńſki w Gálliey 14. Biſkupow. Ná ktorym drugi 1.
raz onego heretyká Godoſkálká potepili. y wyználi Oycowie oni/ Extat Tom: 3. Concil: edit: Venetæ.
iż P. Bog dobre z łáſki ſwey vbłogoſłáwia: á złe dla ich złośći po=
tepia. y nie dla tego źli giną áby dobremi być nie mogli/ ále iż ſá= Godoſkálkus heretyk.
mi dobrymi być niechćieli. Bo ten heretyk około przeyźrzenia Bo=
żego/ iáko ſie wyżſzey rzekło/ błądźił. Támże potepili wyzywánia ná rękę/ kto= Wyzywánia ná rękę zakazáne.
by zábił w tákiey zmowie/ áby iáko ſrogi mężoboycá karány był/ á zábity áby
kośćielnego pogrzebu y modlitwy nie miał. y proſzą Ceſárzá áby tákiego grze=
chu nie dopuśćił.] Ná on czás pánowie świeccy rządźić kośćiołámi chćieli/ Swieccy.

y ducho=

2. *Ludowik Cesarz do Rzymu.* Anastasius Bibliot.

y duchowne wolnośći y práwá iáko w leśie rozbiiáli / y Synody Biskupow stáć sobie do potwierdzenia kazáli.

Jeszcze był żyw Leo Papież / gdy Cesarz Ludowik poburzony od Dányelá mistrzá żołnierskiego / do Rzymu nád spodziewánie przybył. Przyięty wdźięcznie od Papieżá / prośił go o sąd y spráwiedliwość ná Grácianá Rzymiániná tákże mistrzá żołnierskiego. y stáwił Dányelá / ktory śmiał kłáść te potwarz ná Grácianá / iákoby ták mowić miał: Co nam po tych Fránkách we Włoszech? pożytku nam nie czynią / á násze pośiadáią: przyzowmy Grekow / á z nimi się zmowiwszy Fránki wyżeńmy. Ná co mu wszytek Senat Rzymski przy Papieżu y Cesárzu kłamstwo zádał / y dowieść nie mogąc Dányel fałszu onego / dekretem praw Rzymskich / dány iest Grácianowi / áby z nim czynił co chćiał. Lecz go Cesarz wyprośiwszy / z Rzymu w zgodźie odiáchał. A Leo Papież żywotá tego dokonał. śiedźiał lat ośm y trzy mieśiace / policzony miedzy święte / y od Anástázyuszá wysoce wychwalony iest. Wiele nádał kośćiołom / wielkie fundácye vczynił / klasztorow niemáło náprawił / ktore y Greckimi mnichámi do służby Bożey osadźał. Nápisał kazánie ábo Homilią do Plebanow / ktora się v Anzelmá Luceńskiego Biskupá nálázłá. Dobrze sobie porádzą gdy ią Plebani przepiszą / á to wypełnią co w niey iest.

Potwarz o Fránkách.

Leoná 4. śmierć.

Plebanow náuki od Papieżá.

3. *Etelulphus krol Angielski w Rzymie.* Matthæus Wast: monaster.

Zá tego Papieżá niewiedźieć ktorego roku Etelulphus krol zachodnych Sáxonow w Angliey do Rzymu przyszedł / y z synem swoim Aelfrydem / ktory tám ná krolestwo zá oycowską prośbą od Papieżá koronowány iest. y oddał on Etelulphus przywiley / w ktorym zá zezwoleniem swoich pánow / dźieśiątą część ziemie swoiey P. Bogu y naświetszey mátce y wszem świętym dáruie. etc. Rok w Rzymie przemieszkawszy / do krolestwá się swego wroćił.

4. In vita S. Gregorij lib: 4. cap: 86.

Smierć dziwna nieczystego kapłaná.

Ian Proboszcz mnichow sadzony.

Zá czásow tegoż Leoná / dźiałá się oná straszliwa rzecz / ktora wypisał Ioan: Diaconus, około Janá Proboszczá w klasztorze Ostiey zá Megistá Biskupá. Ten Jan w nieczystośći z niewiástą mieszkał: y niemocą podágry srogiey vkarány / pokutę obiecał. Ale słowá P. Bogu nie iśćił / bo ozdrowiawszy / wroćił się do grzechu pierwszego. W nocy iedney vkazał się ś. Grzegorz iednemu mnichowi mowiąc: wstań á powiedz Proboszczowi / áby pokutę czynił / á to co bez wstydu zebrał / vbogim zá swe grzechy rozdał: bo dniá trzećiego vmrze. Przeląkł się on Jan gdy mu to powiedźiano / y ták vczynił iáko ś. Grzegorz kazał / pokutował / y rozdał wszytko co miał vbogim. y dniá trzećiego bárzo záchorzał od ráná áż do wieczorá / y iuż około niego iáko vmárłego Psálmy mnisży śpiewáli / y Msze zań mieli / á iednák śiedząc nád nim źle o nim mowili. A gdy nań wołáli / k sobie przyszedł / y troche się vśmiecháiąc rzekł: Przerwáliśćie mi spráwę: słyszałem cośćie mowili / nie mowćie źle o ludźiech / bośćie mi trwogi przyczynili. Stánąłem przed Chrystusem / przy wielu Anyołách / y swárzyłem się z dyabłem / y zá pomocą ś. Jędrzeiá y ś. Grzegorzá ná wszytkom mu odpowiedźiał. Wiedźćie iżem do nog Chrystusowych kłáść muśiał zakonną kwartę y miárkę / y zwyczay iáłmużn / y świece / gdy mię z pilnośćią o wszytko pytano. Ná iednem rzecz odpowiedźieć dyabłu nie mogł / y záwstydźiłem się / y wybrnąć z niey ieszcze nie mogę / y o niem się iákośćie widźieli począł. A gdy go pytáli co było tákiego: powiedźieć niechćiał. Kazał potym wszytkim wynisć / á iednemu tylo káplanowi przy sobie zostáć / y wołał: O Andreas hoc anno pereas, qui me prauo consilio ad periculum compulisti. to iest: Jędrzeiu vmrzy tego roku / boś mię złą rádą w niebespieczność wepchnął. y zátym skonał. A on Andreas, ktory imion Bárbilláńskich klasztornych náymował / w srogą też niemoc y długą vpadł: ták iż żoná smrodu iego wytrwáć nie mogłá. W vmrzeć on Andreas nie mogł: áż grzech przed wszytkiemi iáwnie wyznał: iż z onym Jánem Proboszczem wykrádli byli klasztorne zapisy / ktore zá pieniądze obcym przedáli. y to wymowiwszy / duchá wypuśćił.

po Leonie

Po Leonie wybrány iest z wielką zgodą y pokoiem/y prędko/Benediktus trzeci/Rzymiánin syn Piotrá. O czym sie dowiedziawszy Cesarz młody Ludowik/ktory we Włoszech krolował/żáłuiac iż w obierániu Papieżá mocy swey nie rościagał: wysłał do Rzymu cicho nie bez żołnierzá posły swoie/ktorzy zmowiwszy sie z niektorymi/mocą onego Anástázyuszá tytułu ś. Márcellá/wyklętego od Leoná Papieżá/ná stolicy Papieskiey posádźili/á Benedyktá do więzienia/w ktorym był kilká dni/dáli. O co gdy Biskupi y Senat Rzymski y lud wszystek mowili/y śmiele sie posłom onym zástáwili/y mieczow sie ich nie bali: Fránkowie złożyć/y vspokoić sie musieli/y sámiż Anástázyuszá z kościołá wypchali/á Benediktá znowu lud wszytek záwołał/y do iego nog vpadáiac/zá prawdźiwego pásterzá swego witał go/á wyklętego złośniká przeklinał. Odpuścił Papież wszytkim/ktorzy przy Anástázyusie stali/á iemu one krzywdę wielką vczynili. Bo sie vpámiętáli prędko y pokornie przepraszáli. Wychwala tego Benediktá Anástásius Bibliotecarius, y o niewolnym iego ná Papiestwo porwániu dáie świadectwo. 5. *Benedykt 3. Papież.* Anastasius Bibliot. *Papież w więzieniu.*

Lotárius Cesarz krolestwá swoie miedzy syny podzieliwszy y Cesárstwo złożywszy/od świátá sie oddźielił y vspokoił/y w klasztorze Pruniáceńskim ostrzyżony y obleczony mnichem został. Ale tegoż roku z ciáłem sie rozdźielił dźiesiatego dniá Wrześniá. 6. *Cesarz Lotárius mnichem został.*

Michał wschodny Cesarz chcac ná złe wolnym być/á pánowánia záżyć/opiekuny one swoie/ludźie cnotliwe y pobożne potrácił/á mátkę Theodorę święta y madrą/ktora mu páństwá dochowáłá/y iego do cnot wszytkich y madrości prowádźiłá/do klasztoru z corkámi wepchnał. Wolnym iezykiem karáłá złości syná swego/y onego Bárdę brátá swego/ktory młodemu pánu do złego był powodem. y obá sie zmowiwszy/gdy wedle zwyczáiu do kościołá mátki Bożey ná Blachernis z corkámi wyszłá/posłáli zá nia Petroná drugiego brátá iey/y tám ostrzyżona/y ná mniski stan z corkámi przymuszona iest. Pobráli iey wszytkie skárby/y żyć iey nie po krolewsku/iáko prostey mniszce kazáli. Rychło potym do lepszego krolestwá poszłá/y trzy corki iey/Zofia/Márya y Irene/dobrym sie y zacnym mężom dostáły. Acz sie z pismá Mikoláiá Papieżá pokázuie/iż Theodorá ieszcze żyłá/áż do roku P. 866. A Bárdá ná on czás wszytkim rządźił. 7. Curopalates. *Michał mátkę wypchnał do klasztora.*

W Hiszpániey roku tego od Sáracenow vmęczeni sa/Amator, Tuccitanus, Petrus y Ludouicus z Korduby/gdy wiárę Chrystusowę sławili/y ná iey sie opowiedánie vdáli. Też korone odniosł też zacny támże Witesyndus. 8. Eulogius Memor: Sanct: lib: 3. cap: 13. 14.

Rok Páński 856. Benediktá III. 2.

Ludowiká II. 1. Micháłá III. 15.

Tyber rzeká wylaniem zbytnim wielkie szkody w polách y w Rzymie poczyniłá/v niektorych kościołow y drzwi było nie widáć. Przystapiło y złe powietrze/ktore gárdło záráżáiac/ludźie morzyło. W tym powietrzu ś. Grzegorz vmárły/w swoim klasztorze ad Cliuum Scauri, dźiwy czynił. vkazał sie iednemu mnichowi iuż onym powietrzem záráżonemu/y powiedźiał mu/ktory brát ieden po drugim/y ktorego dniá vmrzeć mieli/áż do Biskupá sámego Lucidusá/ktory klasztor on trzymał. A sámemu zdrowie obiecał/ieśliby ich przestrzegł. Obiecał to vczynić on mnich/y ozdrowiawszy/á ropę skrzepła z gárdłá wyplunawszy/káżdemu dźień iego śmierći y Biskupowi sámemu powiedźiał. y ták sie wszyscy przestrzegli/y do dobrey sie śmierći przyprawili. A było ich dwánaśćie/á Biskup trzynasty. 1. *Powodz z Tybru.* Ioan: Diacon: in vita S. Gregor. *S. Grzegorz po śmierći dźiwy czyni.* *Przestrogá do śmierći w powietrze.*

Michał Cesarz wschodny do nowego Papieżá wedle zwyczáiu posły y bogáte 2.

Lazorow krol do Rzymu. Anastasius. bogáte vpominki y dáry ś. Piotrowi posłał. Przy ktorych krol Lázorow z dálekich bárzo kráin/áż zá morzem Caspium, sam osobą swoią do Rzymu náwiedźić groby świętych Apostołow/y stolice Apostolską/ przyiáchał/ y dáry wielkie Papieżowi oddał. y nabożeństwo swoie odpráwiwszy/ do swego sie krolestwá wroćił. Ignácius też Pátryárchá posły swoie do Papieżá wypráwił. A przez nie vkazał mu Synod/ ná ktorym Grzegorz Syrákuzáński Grzegorz Syrákuzáński wyklęty. słusznie złożony iest. Co Benedikt Papież pochwalił/ y sam Grzegorzá onego tám w Rzymie obecnego słucháiac/ dla występkow iego nań dowiedzionych wyklął. Nicol: Pap: epi: 6. 3. Lupus epist: 103. Lupus Ferárieński Opát/pisze do Papieżá Benediktá/prosząc áby mu do przepisánia posłał wykład ś. Ieronymá ná Proroká Ieremiaszá/ coby sie nálázło wiecey nád szoste księgi tegoż wykłádu.

4. Rozboie w Gálliey od swowolnych. W ten czás Fráncya/á zwłasczá kráie ktore trzymał Carolus Caluus, nieszczesliwe dni miáłá. Bo sie ludźie swowolni ná pány burzyli/ rozboie y naiázdy/y łupiestwá/y domow Bożych y świeckich szerzyly sie. O co sie Károlus fráſuiac: vczynił Synod Biskupow w Kárysyáku/ y tám prosił biskupow/áby ludźie do pokuty y cnot Chrześćiáńskich vpominali/ á złe karáli y wyklináli. y sam list do wszytkich stanow nápisał: vpomináiac one rozboyniki y nieposłuszne/ do boiáźni Bożey/ przekłádáiac im pisma święte y Papieskie práwá/y kanony Oycow świętych/ y Doktorow/ áby sie vpámiętáli. Grożac im też práwy swemi y świeckim karániem. etc. Był też y nieiáki Hubertus poddyákon/syn Bosoná/ ktory sie do rozboynikow onych przyłaczył/ y wielkie grzechy w nieczystośćiách y łupiestwách pełnił. Do tego Papież sam pisał iáwny list/onego vpomináiac/ y do śiebie pozywáiac. etc. Poddiákon rozboynik.

5. Rábaná śmierć. Trithemius. Rábanus on wielce vczony Arcybiskup Moguncyey tego roku vmárł. wielki Doktor/ktory wszytko pismo ś. wyłożył/y ksiąg wiele nápisał. y wszytki trzy iezyki/ Łáćiński/ Grecki/ y Zydowski doskonále vmiał.

Eulog: lib: 3. cap: 15. 16. 17. Aurea męczenniczká. W Hiszpániey vmęczeni od Sáráćenow w Kordubie/ Heliasz kápłan/ Paulus/y Isidorus/y Argimirus mnisży/y pánienká Aurea/ktora ná pierwszym wyznániu vpádłá/ ále sie wnet popráwiłá/y o CHRISTVSA y prawdę iego śmierć chwálebną podiełá.

Rok Páński 857. Benediktá III. 3.

Ludowiká II. 2. Michálá III. 16.

1. W Kordubie męczennicy. IEszcze w Kordubie zábiiano Chrześćiány/y dwá tego roku/ Rudericus y Sálomon/ męczeńską korone wygráli. Ten Eulogius/ktory potym od tychże Sáráćenow o CHRISTVSA zábity był/ żywot ich wypisał/y księgi one skończył Memoriæ Martyrum. Potym pisał przećiw tym ktorzy tákim męczennikom przygániáli/ iż nie od Pogan áni od báłwochwálcow zábiiáni byli/y cudow nie czynili. Ná co mocnie odpisuie/w Apologetiku swoim/dowodząc iż są prawdźiwemi męczennikámi/ ći ktorzy czcząc CHRISTVSA prawdźiwego/ iego bostwo wyznawáli/ á fałsz sprosnego proroká dla ludzkiego zbáwienia odkrywáli/y o to zdrowie swoie trácili. etc. y niektore cudá ich wylicza.

Ethelwolphus ábo Athulphus krol. Matthæus West: monaster. Ethelwolphus on krol w Anglicy vmieráiac/testámentem ná káżdy rok pewne pieniądze słáć do Rzymu roskazał/ ná lámpy v ś. Piotrá y Páwłá/ y ná iálmużny do reku Papieskich/áby hoyniey sie szerzyły.

Rok Páński 858. Mikołáiá 1. Ludowiká II. 3. Michálá III. 17.

1. Benedyktá 3. śmierć. Nicolaus Pap. BEnediktus Papież do Oycow poszedł. Siedźiał dwie lećie y mieśięcy sześć. Nástąpił po nim Mikołay Rzymiánin z oycá Theodorá/y zgodnie od wszytkich wybrány/y przy Cesárzu Ludowiku ná

stolicy

ſtolicy oney poſádzony/od ktorey ſię on krył y vćiekał. Był z młodośći od oycá w cnotách świętych y w náukách wychowány / y v trzech Papieżow we czći był/wßytkim miły. Trzećiego dniá po poświeceniu Papież z Ceſárzem obiádował/y po obiedźie wyiáchał Ceſarz bliſko Rzymu / gdźie go v Quinty z pány wßytkiemi Rzymſkiemi Papież oſoba ſwą náwiedźił. y nim do mieyſcá przyiáchał: Ceſarz wyieżdżáiąc przećiw iemu/z koniá ſwego zśiadł/y pod Papieżem koniá/ vzdę trzymáiąc/ prowádźił/iáko ná łuku ſtrzelenie / ták ſię do poſługi iego vniżáiąc/y CHRISTVSA w nim czcząc. A po obiedźie vdárowawßy Papieżá/wyprowadzáiąc go toż vczynił/iż koniá pod nim zá vzdę trzymáiąc prowádźił y pokornie mu ſłużył.] A byłá to Boża odmiáná. Bo ten Ludowik pomnim co czynił zá Benediktá / y iáko ſię w rządy nád Papieżmi wdáwáć chćiał/á teraz z Lwá iáko iágniątkiem ſię ſtáie. Y pełniło ſię piſmo: Pokłonią ſię śládom nog twoich/ ći ktorzy ćię obmawiáli. Dźiwno bárzo / iż ſłudze ſług Bożych/vkorzył ſię pan pánow.

Ceſars Ludowik konia pod Papieżem prowadsi.

Anaſtaſius.

Iſaiæ 60.

2\. Jednocząc dwá kośćioły w iedno Biſkupſtwo Papież Mikołay/ Bremeńſkie y Hámburgeńſkie/ Biſkupá onego ná on czás Anſgáriußá / vczynił poſłem do náwracánia do CHRISTVSA Dánow / Sweonow y Sláwow. Ten Anſgárius był Apoſtołem tym narodom w oney ſtronie/ y on tám Chrześćiáńſtwo fundował/ y w Dániey krolá Herykä okrutnego ná Chrześćiány/ pozyſkał. Cudá wielkie czynił.

Adam Chron: li: 1. cap: 27. *Sláwow apoſtoł y Danow y Szwedow.* Idem cap: 28.

3\. W Gállicy ießcze też rozboyſtwá y rozruchy y nieposłußeńſtwá bez práw y karánia trwáły / y nießcześliwy był on ſtan kroleſtwá pod Károlem Kálwem. Czym wzrußony Edelhárdus Abbás y Otho Komes/ iácháli do Ludowiká krolá Germániey brátá Károlusá/ proßąc áby do onych páńſtw Károlowych przyiáchał/ á pomoc onym nędzom iáką dał/áby ſię do Pogáńſtwá o to poddáni nie vćiekli/czego od ſwoich pánow Chrześćiáńſkich mieć nie mogą. y ſkłádáli wßytkiego złego przyczynę ná tyráńſtwo Károlusá. Długo myśląc Ludowik co czynić miał / námyślił ſię iácháć / y lekárſtwo onym nędzom náleść. y wiáchawßy w kroleſtwo Károlusá: Synod Biſkupow ná 24. dźień Liſtopádá zebráć chćiał/ oznáymuiąc im / iż dla napráwy rządow y obrony kośćiołow y oddalenia krzywd ludzkich przyiáchał/áby mu tego pomogli/ á modlitwą y poſtámi P. Bogá vbłagáli. Lecz Biſkupi pod Károlusem brátem iego wymowili ſię/máiąc go podeyźrzánym o tyráńſtwo/ áby miáſto popráwy wßytkiego nie popſował. Wymawiáią ſię przez liſt/w ktorym vpomináią go pokornie y nabożnie y mądrze: áby przed Bogiem oſądźił ſię/ iákim ſercem do cudzego páńſtwá wiáchał/ á bez Synodu/ áby od śiebie pierwey rząd y napráwę począł. y wyliczáią mu z dáleká ieß ſámeº ná kośćioły Boże nieſpráwiedliwośći/y vkázuią mu co czynić ma/iáko poddáne y dom ſwoy rządźić/y kośćioły ś. y kápłany czćić. ꝛc. opowiádáią ſię y przy Károle/ iż mu przyśięgi dotrzymáć chcą/ á iż pokutę krol ich záczął/ y radby ſam co ſię ſkáźiło nápráwował. Długi y dźiwny liſt / práwie krolom do czytánia godny / y wzor kápłáńſkiego w Bogu męſtwá / ná náukę pánow bez boiáźni y pochlebſtwá.

Krolowie ſię wádzą bráćia.

Pithæus in Chron: Franc.

4\. Ex ſcript: codice Antonij, Auguſtini nondum cuſa epiſtola.

Krolom liſt do czytánia godny.

5\. Ná on liſt Ludowik krol Germániey nic niedbáiąc/ćiągnął z woyſkiem ná Károlá brátá ſwego/ ktory mocy z to nie máiąc / z woyſká ſwego máłego vćiekł. Oni żołnierze iego Ludowikowi ſię podáli. Lecz Ludowik chcąc tám rządy záczynáć/dla iney woyny wroćić ſię do domu muśiał. A Károlus wolnym w páńſtwie ſwoim zoſtał. Wypráwił Károlus poſły do Ceſárzá ſynowcá ſwego y do Mikołáiá Papieżá ná brátá ſię żáluiąc. Ale ſię on ſpráwował y wymawiał iáko mogł.

6\. Ignácius Pátryárchá Cárogrodzki śiedząc lat iedennaśćie ná oney ſtolicy/ y wedle Bogá ią ſpráwuiąc/ná dwánaſty ten rok złożony ſromotnie

Ignacius Pátryarchá iáko złożony.

y niezbożnie z niey ieſt. Ono złożenie iego było przyczyną wielkich kłotni y gomonow miedzy wiernemi / nie ná rok áni dwá / áni pod iednym Papieżem / ále zá wielu ich / boleśćią y wzdychániem wiele ſerc nápełniło. O czym ták Greccy hiſtorykowie powiádáią. Naprzod Bárdá / ktory ná ten czás wßytko v Ceſárzá młodego w mocy miał / żonę właſną porzućiwßy / powinną ſwoię we krwi wźiął y z nią mießkał. O co gdy go vpominał Ignácius / on ná práwá Boże y kośćielne nie dbáiąc: domagał ſie tego proźbą y groźbámi / áby go rozgrzeßył / á onego mu małżeńſtwá pozwolił. czego Ignácius żadną miárą vczynić niechćiał. y gdy w dźień Epiphániey (my zowiem trzech krolow) Bárdá ćiáło Páńſkie bráć w kośćiele chćiał: odrzucony ieſt y nie przypußczony od Pátryárchy. O co ſię roziadßy Bárdá / myślił iákoby go z oney ſtolice iego Cárogrodzkiey zrzućił y potępił. Ná co ſię zmowił z Phociußem nawyżßym Sekretarzem Ceſárſkim / y z onym Grzegorzem Biſkupem Syrákuſy wyklętym / y z inymi ktorych do śiebie poćiągnąć mogł / duchownymi y świeckimi. Był Phocius człowiek świecki y trzebieniec: ále mądry / wymowny y w piſmie świeckim biegły y vczony / y wielkiey v ludźi powagi / y bogáty / ále wielce ſzádowity y niezbożny y vporny. Vczynili iákiś Synod / y potępili y wygnáli niewinnego y świętych obyczáiow Ignáciuſá / á Phociußá w dźień Národzenia Bożego / w kilá dni ná Pátryárchoſtwo poświęćił on Grzegorz Syrákuſki wyklęty. Mieli ná Ignácego y onę przyczynę: iż vſłucháć Ceſárzá niechćiał / gdy mu mátkę ſwoię poniewolnie ná mnißkę poſtrzydz roſkázował. Z czego ſię on mężnie wzbrániał.

Curopalates & Nicetas in vita Ignatij. Nicolaus Papa in epiſtolis.

Phocius iáki.

7\. A nie máiąc ná złożeniu on Phocius doſyć: Ignáciuſá ná ćiężkie y ſproſne więźienie imieniem Ceſárſkim y ná wygnánie dał / y przymuśić go męká mi rozmáitemi do tego chćiał / áby ſię ná piſmie Pátryárchoſtwá zárzekł / y wiele o to Biſkupow do niego poſyłał. ále vczynić tego Ignácius nigdy nie chćiał. O co y w grobie go iednym ſmrodliwym zámykano / y w gębę go bito / y zęby mu wybiiano. Ták cżćili onego ſyná y wnęká Ceſárſkiego / ktory żywot mniſki y Anyelſki wiodł. y iużby go był vmorzył w ſtárośći iego ten Phocius / by go był P. Bog nie zátrzymawał. nákoniec go ná wygnánie do Mityleny záſłał. Biſkupy też ktorzy przy Ignáciuśie ſtali / rozmáitemi mękámi Phocius trapił / y Bázyliußowi Chártophiláxowi ięzyk vrznąć kazał. drugie Biſkupy w więźieniu zámykáiąc śiánem karmił / y ine okrućieńſtwá czynił. O czym ná oſmym przyßłym Concilium / wiele będźie powieśći.

Ignácius trapiony od Phociußa.

Biſkupi przy Ignáciuśie ćierpieli.

Rok Páńſki 859. Mikołáiá 2. Ludowiká II. 3. Micháłá III. 18.

I. **D**N święty Eulogius niegdy ná Biſkupſtwo Toletáńſkie náznáczony / ktory ſię ták mężnie z Máhometany vganiał / y wiele ich do męczeńſtwá o wiárę CHRISTVSOWĘ przywodźił / ſam też roku tego od ich mieczá trzećiego dniá Márcá poległ / y iáko chorąży krzyżá Chryſtuſowego / ine do niebá wprowádźiwßy / ſam też zá nimi nie omießkał. Poimány ieſt weſpołek z vczennicą ſwoią Leokrycyą pánną / ktora byłá rodu Sáráceńſkiego / á odſtąpiwßy Máhometá do CHRISTVSA ſię vćiekłá. Wyznał przed ſędźiem Eulogius czego drugich náuczał / y fałß proroká Sáráceńſkiego okázował: ále go ſłucháć niechcąc zábić kazáli. Głowę iego kupili Chrześćiánie / á ćiáło w rzekę wrzucone náleźli / y v ś. Zoilá pogrzebli / ná ktorym gołębicá piękna śiedźiáłá / y odſtrászyć ſię nie dáłá. A Leokrycya długo do fałßywego proroká námawiána / gdy w ſtátku ſwoim nieodmiennie przy Chryſtuśie trwáłá / czwartego dniá po miſtrzu ſwoim Eulogiuśie zámordowána ieſt.] Ten koniec był męczennikow

Eulogiußá męczeńſtwo. Aluarus eius temporis ſcriptor ſincerus.

w Kordu-

w Kordubie. Nie słychamy gdźieby ták mężnie miedzy Máhometany Chrześćiánie sobie postepowáli. Owdzy indźiey máią ná tym dosyć / iż im miedzy sobą Chrześćiánmi być dopuszczą.

Co sie dotycze dźieiow Fránciey ábo Gálliey: trwáły one ieszcze niezgody miedzy krolmi krwią sobie powinnemi / y nie vstáły niepokoie od ludźi swowolnych / ktorzy lud burzyli / y kośćioły domy Boże y klasztory náieżdżáli / łupili y zábiiáli / y nieczystośćiámi sie wszytkiemi y grzechámi bez boiáźni Bożey mázáli. On Ludowik krol Germániey / ktory był brátá Károlusá z woyskiem náiáchał / y poddáne mu poburzył / y wiele do śiebie ludźi onych swowolnych przyiął: zá vpomnieniem Papieskim / y Biskupow Fránciey y Germániey wyklećiem: vpámiętał sie y wskazał do Biskupow: iż wszytko vczynić chce / co mu vkażą / byle wyklętym nie był. Wysłáli do niego Biskupi posły swoie / ktorzy sie o iego prawdźiwey pokućie y popráwie dowiádowáć y rozgrzeszyć go mieli. A Carolus Caluus krol Fránciey brát iego stárał sie o Synod Biskupow / ná ktorymby napráwá wszytkiego być mogłá. y zgromádzony iest Synod ze dwunaśćie Prowinciy / w Tullu / ná ktorym było ośm Metropolitanow y Biskupow wiele / y zwáli go Vniuersalis. 2. *Lotrostwá w Gálliey.* Pithæus in Annal: Franc. *Krol Ludowik wyklęty vpamiętał się.*

Ná tym Synodźie / naprzod onego Gotheskálká herezyą / o ktorey wyższey wzmiánká byłá / drugi raz potępili. Potym ine rzeczy do náuki y obyczáiow y napráwy stánowili. Tám też będąc osobą swoią Carolus Caluus, żálował sie y ná pismie ręką swoią podał ná Vwenilonă Arcybiskupá Seneńskiego: iż będąc iemu przyśięgły y iego Koronatorem / ktory nań korone kładł / zdrádźił go y do Ludowiká iego brátá przystał. Pozwány był od Synodu áby sie spráwił / ábo wyrok ná sie wedle stárych praw odniosł. Z tegoż Synodu pisáli list nabożny do onych rozboynikow y niespokoynych / ktorzy kośćioły y domy sąśiedzkie náieżdżáli / do pokuty ich wzywáiąc / á wyklęćiem im naćięższym y ostátnim grożąc. A widząc oni Biskupi / iáko náuki y szkoły vpadáły / á ćwiczenie rozumow y mądrośći zwłaszczá w Pismie ś. ginęło: stáráli sie áby temu lekárstwo náleźli / á náuki ná zátrzymánie kośćiołá ś. y dobrych obyczáiow przez porządne szkoły y Akádemiie wzbudźili. 3. *Károlus krol ná Synodźie, ná Biskupá się żali.* *Szkoły y náuki zániechane.*

Toż sie dźiało ná wschodnych krolestwách y v Grekow / iż náuki y szkoły były zániecháne / y ledwie sie kto vczony oneº wieku náydował / iż Cesárze oni iáko grubi o náuki niedbáli. Michał ktory ná ten czás krolował / o żadne rzady y dobro R. P. niedbał: tylo sie igrzyskámi báwił. A nietylo ná konie y wozy igráiące y goniące sie pátrzył / ále sam ná nich woźnicą był / y śmiech ná sie ludzki obracał. Sam Bárdá wszytko spráwował pátrząc czásu / iákoby mogł sie ná páństwo postáwić / á śiestrzeńcá swego onego Michálá zrzućić. Ten Bárdá to vczynił chwálebnego / iż sie o szkoły y náuki ktore były vpádły pilno postárał / y nie mogł nikogoż do nich vczonego náleść iedno Leoná Philozophá wnęká Janá Pátryárchy od obrázoborcow wyrzuconego / ktorego do Cárogrodu przyzwał / y szkoły mu osádźáć roskazał. Ten Leo o sobie pisze (mowi Kuropálátes) iż sie Grammátyki y Poezyey w Cárogrodźie náuczył / á inych náuk w Andrze / gdźie mistrzá miał Micháłá Psellá / od ktorego miał początki / y przyczyniał sobie vmiejętnośći obchodząc klasztory. Ten Psellus wychwala Metáphrástá / y święta á wesołą śmierć iego. Po czym poznáć możem ktorego wieku żył Metáphrástes. A iż żywoty Swiętych ktore wiek iego miiáią / nie są od niego pisáne / ále od drugich przydáne. Ztąd też znáć / iż w Athenách w Grecyey iuż były náuki spustoszáły / á iż owi plotkámi sie báwią / ktorzy o Janie Papieżu niewieśćie piszą / iż w Athenie ch ná wielkie sie náuki wyćwiczyłá / gdyż tám iuż czásow tych żadnych náuk nie było. 4. Curopalates. *V Grekow nauki zániechane.* *Cesars błazeństwy się bawi.* *Bárdá stára się o szkoły.* *Leo Philosoph.* *Psellus kiedy żył.* Apud Surium 27. Nouemb. *Metaphrastes kiedy żył.* *Atheny puste od náuk.*

Phocius widząc iż przy Ignáciuśie złożonym y wygnánym Pátryárṡe / wiele Biskupow y ludu stało: zgromádźił swoie ná fałszywy Synod / y ná 5. Nicetas in vita Ignatij & Anastas. Bibliot: in præfat: ad Synod: octa.

Ignácius wyklęty.

nim Ignáciusá niesłuchánego potępił y wyklał/ sam nań żáłuiac y sam go sądząc. Ná co iż wiele Biskupow nie zezwaláło: te ktorzy zezwaláli/ zá wielkie przyiaciele miał/ á ine do więzienia dawał/ y nędzą ich rozmáita morzył. O co gdy więtsze ludu szemránie rosło: ina ráde zły vmysł iego nálazł. Wypráwił posły swoie do Papieżá/ y prosił/ áby y Cesarz tákże swoie do niego wypráwił: prosząc áby swoie posły de latere do Cárogrodu posłał/ ktorzyby niektore niepokoie kościelne vśkromili/ á zwłaszczá ná obrázoborce/ ktorych tám ieszcze mienili być wiele/klatwe wydáli. A to obludnie czynił/ dlatego/áby w Cárogrodzie posłowie Papiescy/potępienie Ignáciusá/ y wstąpienie Phociuszá ná one stolice pochwalili. Y śmiał Phocius/ iáko dokłáda Nicetás/one fałsze do Papieżá Mikołáiá pisáć: iż Ignácius dla stárości Pátryárchostwo złożył/ y do iednego klasztoru ná żywot spokoyny poszedł/ y tám ze cżcia y przyiáźnia Cesárzá przemieszkiwa. Wiedział Phocius/ iż iego postępki y Synod/ wagi żadney mieć bez przyzwolenia Biskupá Rzymskiego nie mogł. Y dla tego y wyznánie wiáry Kátholickiey posyła/ y z roskazánia Cesárskiego nie powoli ná on vrząd wsádzonym się mieni/ áby potwierdzenie swoie ná Biskupstwo Cárogrodzkie y społeczność kościelna z Papieżem wytárgował. Ale go myśli iego oszukáły. Bo Papież vczynić tego nigdy niechćiał. Pisze Anástázyus/ iáko drogie vpominki ná ten czás Cesarz Michał Papieżowi posłał/ we złocie y kámieniách drogich y zaponách. &c.

Nicol: Pap: epi: 4. & ep: 1. Encyclica.

Phociuszá chytrość y fałsze.

6.

Phocius do Pápieżá się vcieka.

Rok Páński 860. Mikołáiá 3.

Ludowiká II. 5. Michálá III. 19.

1\. *Posłowie Pápiescy do Cárogrodu.* Rodoaldus, Zacharias.

NA one prośbe Cesárska y Phociuszá skłonił się Papież Mikołay/ y wypráwił posły swoie do Cárogrodu/ Rodoáldá Portueńskiego y Zácháryaszá Anágnińskiego Biskupy: áby w spráwe Phociuszá y Ignácego weyzrzeli/ y o wszytkim się wypytáli/ á nic nie stánowiąc/ áni żadnego wyroku czyniąc/ wszytko do Papieżá wypisáli. Dał Papież list do Phociuszá/ w ktorym gáni iego postępek/ iż z láikow/ á nie po stopniách kápłáńskich ná Biskupstwo Cárogrodzkie wstąpił/ iż to przeciw práwu y Concilium vczynił. Roskazał też posłom swoim/ áby z Phociuszem vczestnictwá nie mieli/ iedno iáko z láikiem. á z strony obrázoborcow/ áby ie potępiáli y wyklináli. Pisał też y do Cesárzá Mikołay: y gáni to iż Ignácius bez iego wiádomości zrzucony iest z stolice swoiey/ á człowiek záraz od świátá wźiety/ná nie wsádzony. Vpomina się też v niego stárego práwá swego/ ktorym dawał namiestniká swego do Thessáloniki/áby doglądał niektorych kościołow y Biskupstw/osobliwie stolicy Rzymskiey poruczonych/ iáko w Epirze/ w Illiryku/ w Mácedoniey/ Thessáli/ Acháiey/ Dáciey/ Dárdániey. Vpomina się y imion od Cesárzow pobránych stolicy Rzymskiey/w Kálábriey y Sycyliey. &c.

Nicol: ad Phocium epist: 1. Tom: 3. ep: R. P.

Epist: 2. Tom: 3. editio: Rom.

Thessáloniká pod Papieżem y ine kráie.

2\. *Phociuszá zá Pátryárchę nie znáią.*

Posłowie oni Papiescy gdy do Cárogrodu przyiácháli/ źle się przyięci/ y wolność do mowienia dána im nie byłá. á to dla tego/ iż Phocius zrozumiał/ iż się Papieżowi zrzucenie Ignáciusá/ y wsádzenie iego nie podobáło/ á iż społeczności z nim iáko z Pátryárchą posłowie Papiescy mieć niechćieli. W ten czás Bárdá y Phocius wszytkim páństwem rządzili/ á Cesarz Michał sámemi się błazeństwy z woźnicámi/ á roskoszámi báwił/ á nic o R. P. nie obmyślał: by wszytká byłá vpáść miáłá/ nicby się był tym nie wzruszył. Ci dwá y krewni Cesárzowi będąc. (bo Bárdá był wuiem Cesárskim/ á Phocius brátá miał Sergiuszá/ ktory Irene siostrę Cesárska zá żone wźiął) byli mocni/ á nikt się im sprzećiwić nie mogł. Z tákiemi bestyámi/ walczyć było Papieżowi/ iesli kośćioł vspokoić chćiał/ potrzebá. Nie przeląkł się mężny

Nicol: epist: 6.

Phocius z Bárdą Cesárstwo rządzili. Acta 8. Synod.

kápłan/

kápłan/ále wypełniał vrząd powinności swey/iáko sie niżey pokaże.

Krolowie oni Fránciey Károlus y Ludowik bráciá rodzeni/ y synowcowie ich/Lotárius/Ludowikus y Károlus/tego roku ziácháli sie do Confluentum, y pokoy miedzy sobą/y wieczną przyiaźń postánowili y poprzysiegli/ wszytkie sobie krzywdy odpuszczáiac y onych zápomináiac. y ná rozboyniki one y łupieżce zmowili sie / y ná ine dobre rządy kościołom Bożym pożyteczne y wszytkim poddánym. Tám práwo ono potwierdzili: áby wyklete od Biskupow o grzechy y złości kaŕáli/y exekucyą nád nimi czynili. Vpomináiac iednák Biskupow/áby nikogoż nie wyklináli/ążby go pierwey vpomnieli/ y náuczyli/ y do pokuty przywiedli. A iesliby niechćiał: áby dopiero klątwy y exekuciey krolewskiey mocy ná nie vżywáli. Bo wiele było Biskupow/ ktorzy do klatwy skłonnieyszemi sie/ á niżli do náprawy grzesznego stáwili. y ine tám ku pokoiowi pożyteczne práwá nápisáli/y poddánym ie swoim rozgłászáć kazáli. Tám roskázuia áby kościoły y klásztory/iáko zdawná ich przodkowie czynili/wielki pokoy miáły/y przy swoich sie fundácyách zostawáły. 3. *Zgodá krolow we Fránciey.* In script: cod. *Ná wyklete práwo świeckie y exekucyá.* *Klatwy złe vżywánie.*

Tego przymierza nie dotrzymał Károlus. y o náiácháńiu ná cudze páństwá myślił. Bo Ludowik y Lotárius pisáli do Papieżá Mikołáiá/nań sie opowiedáiac y żáluiac: á prosząc áby sam wszytkich oycem bedac / pokoy obmyślał/iáko iego przodkowie czynili.áby tych ktorzy sie powinnośćią y krwią zátrzymáć w przyiáźni nie mogą: karánie y vpominánie Apostolskie w miłośći y pokoiu zátrzymáło. Obiecuia sie do niego nabożną ku Apostołom drogą przyiácháć/á onego też proszą/áby sam krolestwá ich náwiedził. 4. *Papież oycem krolow.*

Tyber rzeká w Rzymie tego roku wylaniem wysokim wielkie szkody poczyniłá dwákroć/ y w mieśiacu Páźdźierniku y w mieśiacu Grudniu.

Rok Páński 861. Mikołáiá 4. Ludowiká II. 6. Michálá III. 20.

Phocius ná podpore fałszow swoich / mocą Cesárzá Michálá / przez onego Bárdá Synod ábo zborzysczе rozboyne w Cárogrodźie zebrał. Ná ktorym iáko sie chlubił Cesarz / y Mikołay Papież to wspomina/było ták wiele Biskupow/ iáko ná Niceńskim pierwszym/to iest 318. Lecz ten Synod Papież zowie rozboynym/ y nigdy go zá Synod mieć niechćiał. Bo ná nim iego posły niewolono/ áby ná potepienie Ignáciusá przyzwolili / y dla ich przytomnośći Vniuersalem y Oecumenicam Synodũ ten ziazd swoy zwáć chćieli / y ná nim drzeczyli złośliwie Ignáciusá / y Phocius list Papieski ná tym Synodźie zfałszował. 1. *Synod rozboyny Phociuszá.* Nicol: epist: 5.

Nicetás o Ignáciuśie pisze: Kazano go z wygnánia przyzwáć do Cárogrodu/y ná oney drodze ći co go prowádźili/ czynili mu krzywdy y szkody wiele/ y bić sie go nie wstydźili. gdźie też od Scytow ktorzy byli ná ten czás od morzá Euxinum ábo czarnego/ wypádli / wielką szkodę y żáłość podiał. bo mu sług 22. zábili/y wszytko co miał pobráli. Gdy do Cárogrodu przyiáchał/wezwány iest ná on Synod / ná ktorym przećiw iemu postáwiono śiedmdźieśiat y dwu fałszywych świádkow / ktorzy twierdźili: iż Ignácius nieporządnie / á zá nálegániem pánow świeckich ná one stolice postáwiony był. To był szczery fałsz świátu wszytkiemu iáwny. Powiáda Nicetás / iż y posłowie Papiescy Zácháriasz y Rodoáldus / ná ono iego potepienie przyzwolili. A záraz támże ná Synodźie onym száty Pátryárchy ziete z niego / á podle nań włożone były/z onym wołániem: Niegodny/niegodny. In vita eius. *Ignácego vćierpienie.* *Swiádkowie fałszywi.* *Papiescy posłowie pobładźili, z przymuszenia.*

Co sie posłow Papieskich dotycze: pisze o nich sam Papież / iż zniewoleni y srogiemi pogrożkámi przymuszeni byli. Sto dni żadnemu z nimi rozmowić nie dopuszczono: á iesliby ná on Synod nie zezwolili / groźili im tákim wygná- 2. Nicol: ep: 8. ep. 9. ad Michaelem.

kim wygnániem / gdźie dla głodu wßy ſwoie ieść mieli. y ták ácz z długim
przećiwieniem przyzwolić muśieli. A dla tego rozboyſtwem łotrowſkim on
Synod Papieżzowie: y tego dokłádáiac/ iż ſie Ceſárzowi nie godźiło kápła-
now ſadźić iáko on vczynił / ſam ná onym Synodźie rozboynym śiedzac / y
Nic: ep: 8. Biſkupom roſkázuiac. A co naſproſniey y nagrubiey / liſty ktore od poſłow
Liſty Papieſkie Papieſkich pobráli/pierwey ie pofalßowáli/y co ſie im podobáło wyrzucáli/
Phocius zfalßowáł. y wyſkrobáli/ tož ie ná Synodźie czytáli: y tákiey ſie ſromotney rzeczy / ktora
Papież Ceſárzowi wymiáta/ dopußczáli. Te wßytkie złe ßtuki Phocius wy-
Epiſt: 9. práwiał/ ktory potepionego od śiebie y poniżonego świetego ſtárcá/rozmái-
ćie meczył. Piße Nicetás/ iż go bili/ y kámień v nog vwiazawßy ćiagneli/ y
długo głodem morzyli/ chcac ná nim wyćiagnać / podpiſánie reki iego / iż
źle wßedł ná Pátryárchoſtwo. y ieden niezbożny / moca mu reke vial / y ná
pápierze krzyż nápiſał / y kárte one Phociußowi odeſłał / ktory ná niey piſáć
Fałße Phociußá. kazał: Ja Ignácius wyznawam / iżem nie wedle Kanonow wybrány ieſt /
y złem ſie ná vrzedźie / iáko tyran / ſpráwował.

3\. Te kárte máiac Ceſarz / wolno z wieźienia wypuśćić Ignáciußá kazał.
á Phocius przedſie w wieźieniu go mieć chćiał. Z ktorego on zá pomoca
Boża y Anyołá iego prowádzeniem vćiekł/y tułał ſie po rozmáitych wyſpách
Trześienie ziemie pomogło Ignacemu. y láſách y gorách kryiac ſie. Aż gdy trześienie źiemie przez dni 40. w Cáro-
grodźie było / gdy one plage przyczytáli ludźie vkrzywdzeniu Ignácego: Ce-
ſarz mándaty roſpiſał: áby Ignácius náleźiony był / á nic ſie nie bał / do-
brym to słowem Ceſárſkim obiecuiac. y ták ſie vkazał onemu Bárdzewi/kto-
In vita Ignatij. ry ſie nád nim vżaliwßy / ná ſpokoyny go do iego kláßtorá żywot poſłał. y zá-
tym trześienie źiemie vſtáło. To Nicetás.

4\. Ignácius máiac gdźieś troche czáſu / nápiſał áppellácya do Rzymſkie-
Appellacya Ignáciußa do Papieżá. go Papieżá / iáko do nawyżßego ſedźiego / w ktorey mu wßytko oznáymuie /
co ſie z nim dźiało / płáczliwa y ſmutna powieśćia. Oznáymuie y poſłow
iego złe poſtepki/ktoremi Phociußá potwierdźili / á iego poniżyli. etc. y prośi
Probá do Papieżá. ná końcu piſmá onego / mowiac: Ty przeświety Pánie / pokaż mi wnetrz-
nośći miłośierdźia twego / á mow z Páwłem ś. Kto chorzeie / á ia nie cho-
rzeie. Pomni ná przodki twoie / Fábianá / Juliußá / Innocenciußá / Leoná /
y ine: ktorzy meżnymi ſie zá prawda przećiw nieſpráwiedliwośći ſtáwili.
Powſtań ná obrone moie / ktorym ták wiele vćierpiał.

5\. Ten liſt Ignácego nie ták rychło doßedł Papieżá. y niewiedźiał co po-
ſłowie oni popletli / iż vczeſtnictwo z Phociußem wźieli y Ignácego pote-
pili. Piſał też Ceſarz do Papieżá przez poſłá ſwego Leoná / oznáymuiac co
ſie dźiało ná Synodźie onym / á proßac o potwierdzenie Phociußá ná ſtolicy
Liſt wymowny wielkiey a fałßu pełny Phociußa. Cárogrodzkiey. Piſał y Phocius ták wymowny y chytry liſt / iż mogł rzec
kto go nie znał / iż Saul prorokuie / wßytkie Pháryzeuße w mowie oney ſwo-
iey chytrey przewyżßył. Człowiek niezbożny / okrutny / zazdrośćiwy y krwá-
wy / ták wiele w tym liśćie o ſpolney miłośći mowi / iákoby iey pełen był / kro-
ple iey w ſobie nie máiac. Dźiekuie Papieżowi zá vpominánie / á prośi áby
im nie gárdźił. Wymawia ſie łágodnie y pochlebuie / á poſły one Papieſkie
záleca / ktore ſam oßukał / y do złego przymuśił. etc. Wymowá wielka á oblu-
dá wietßa. Prośi nákoniec áby nikogoż z Cárogrodu nie przyimował / kto-
ryby od niego liſtu zác leconego nie miał. Mieniac że tácy wßyſcy ſa zbrodnio-
wie / ktorzy bez liſtu / w rzeczy dla modlitwy / do Rzymu iáda. A on vprze-
dzáiac powieśći y żáłoby tych Biſkupow/ktorzy z nim ſpołecznośći mieć nie
chćieli / á do Papieżá ſie vćiekáli / pokrywáć złośći ſwoie myślił. Mieni iż
poniewolnie ná one doſtoynosć podnieśiony ieſt: á o złożonym niewinnym
y świetym Ignáciuśie / ni ſłowká.

6\. Odpiſał Papież Ignácemu: iż nigdy ná to poſłow ſwoich nie ſłał / áni
Epiſt: 13.

ná to

ná to przyzwalał/ y nigdy nie przyzwoli: áby go z stolice iego zkłádáli/ á Phociuszá ná niey potwierdzáli. Co Cesárzowi y Phociuszowi odpisał/ przyszłego sie roku powie.

Roku tego on szczesliwy y pobożny krol Hiszpániey Gálleciey Alphonsus ábo Adephonsus/ názwány wielkim/ po oycu swym Ordoniusie ná krolestwo wstąpił. ktore od tego zácząl: Skárby ktore po oycu nálazł/ ná vbogie y kościoły rozprószył/ á kościoł ś. Jákubá/ ktory był z ziemie/ to iest z cegły/ z kámieńmi kwádratowemi z wielką ozdobą y słupámi budowáć począł. y wiele inych kościołow. y tákie fundámenty pánowániu swemu postáwiwszy/ sławnemi zwyćięstwy nád Arábámi ábo Sáráceny ozdobiony był.

Alphonsus krol Hiszpániey. Roderic: Toletanus lib: 4. cap: 16. *Krolowánie pobożne.*

Rok Páński 862. Mikołáiá 5. Ludowiká II. 7. Micháłá III. 21.

Michał Cesarz wschodny/ bez vpámiętánia żadnego y popráwy iáko z młodośći począł/ ludźmi sie sprosnymi y błazeństwy ich báwiąc/ ná wszeteczeństwie czás tráćił. kochał sie iescze y w onym igrzysku/ komedye sobie czyniąc z kośćielnych czći godnych ceremoniy. swego błazná Theophilá (ábo Gryllá onego) zá Pátryárchę máiąc/ kazał mu ná śmiech kápłany świećić/ Mszą spráwowáć/ y inne kośćielne Sákrámenty. Czego y Pogánie nie czynią/ y z swoich sie obrzadkow ktoremi Bogá czczą/ nie náśmiewáią. Mawiał ták: (á prawdę) Theophilus v mnie Pátryárchą/ v Bárdy Phocius/ á v Chrześćian Ignácius. O te tákie nieznośne wszeteczeństwá/ nigdy Phocius Cesárzá nie vpomniał áni karał. Bo naiemnik był á nie pásterz.

1\. Nicetas in vita Ignatij. *Michał Cesarz błazeństwom służy.* *Phocius Cesárzá nie vpominał.*

Nád ine złośći swe Phocius y te popełnił: Zmyslił y nápisał list od Ignáciusá do Papieżá Mikołáiá/ w ktorym nowiny pisze y o sobie y o Cesárskich złośćiách/ ktorego/ iáko on mowił/ Papież bráć niechćiał/ y tu zás do Cárogrodu odniesiony iest. Drugi zmyslił do Phociuszá/ to iest do śiebie sámego od Mikołáiá Papieżá/ w ktorym sie z nim iedną/ y onego do pokoiu y vczestnictwá przyimuie. y vkázował Phocius tego człowieká ktory listy one nośił. á Cesárzá/ list mu on fałszywy do Papieżá od Ignácego przeczytawszy/ prosił: áby Ignácego/ ktory ták źle o Cesárzu pisał/ ná gárdle karáć kazał. Ale Bárdá posłá onego wypytawáiąc/ fałsz nálazł/ iż nigdy Ignácego on poseł nie znał áni kogo z domownikow iego. y był od Bárdy karan/ á Phocius go wyprośić nie mogł.

2\. *Nowe zdrády w listách Phociuszowych.* Nicetas vt supra.

W Cárogrodźie tego roku kośćioł ś. Zofiey zgorzał. Było y trześienie ziemie w dźień Wniebowstąpienia Páńskiego/ szkody wielkie poczyniło/ y ludźie hukiẽ srogim pod ziemią bárzo przestrászyło. Ná ten czás Bázylius Biskup Krety/ á potym Thessáloniki/ szedł do Cesárzá/ y prośił go áby onych błazeństw y naśmiewisk z Boskich y kośćielnych ceremoniy przestał/ mieniąc iż o to nas P. Bog tym trześieniem ziemie náwiedza. A Cesarz rozgniewány/ w gębę go bił/ y zęby mu wybił/ y vbiczowáć grzbiet iego kazał/ iż ledwie nie vmárł. A Phocius o to niedbał/ y owszem z onymi błaznámi Cesárskimi bieśiad zázywał/ y ledwie im oney wzgárdy rzeczy Boskich nie pomagał/ mowi Nicetás. Co Phociuszowi ná osmym Concilium/ iáko niżey będźie/ wymawiáią/ y nań wołáią: Phocius Pátryárchá błaznow. Trzebieńcem będąc/ był niewieśćiuchem zmiękczáłym/ kochał sie w błazeństwách y Cesárzowi pochlebował. Zácząl Grekom wszytkim tákie od kośćielney iednośći odszczepieństwo/ ktore sie potym cále náprawić y spoić nigdy nie mogło: ácz trochę niegdy vćichálo/ ále sie zás z wielką szkodą dusz ludzkich vtrátą y sromotą Chrześćiáństwá wznawiálo/ y wschodne kośćioły pogubiło. Czego ten Phocius

3\. *Bázylius Biskup Cesárzá vpominá.* *Pátryárchá błaznow.* *Odszczepieństwo Grekow záczęte od Phociuszá.*

pierwßym był początkiem y przyczyną / iáko ſię potym pokaże. Przetoż zá iego czáſu y kośćioł Zofiey zgorzał / y źiemiá ſie trzęsłá / ná znák tákiego nießczęśćia / y ták długiego oderwánia kośćiołow wſchodnych Greckich od iedności Kátholickiey.

4.
Epiſt: 5.
Epiſt: 2. ad Phocium.
Papież Phociußá prawdą odpráwuie.

Odpráwuiąc z Rzymu Papież Leoná Posłá Ceſárſkiego / piſał przezeń do Ceſárzá ná iego liſt odpiſuiąc. Tákże y do Phocyußá / ktoremu ná iego wymowny liſt / proſte prawdy słowá kłádźie. iż źle ná biſkupſtwo Cárogrodzkie wſtąpił / y wymowki iego obrony nie máią: iż cudzą żonę wźiął iáko cudzołożnik / zá żywotá mężá iey; to ieſt Ignáciußá / z ktorym ſie nie ludzko y okrutnie / y z temi ktorzy przy nim ſtáli obßedł. Wymawia mu / iáko posłow iego nie vczćił / y przez ſto dni pod ſtrażą ie máiąc / ſpráwić im tego ná co byli posłáni / to ieſt ná wywiádowánie ſię ſpráwy Ignáciußá / nie dopuśćił / á to co im poruczono nie było: mocą y pogrożkámi / y iedzenim wßy ſwoich / ná nich wyſtráßył. ⁊c. Piſał y do Pátryárchow inych wſchodnych / y do wßytkich Kátholikow záraz: áby przy Ignáciuśie iáko prawdźiwym Pátryárße ſtáli / á Phociußá zá wydźierácza cudzey doſtoynośći mieli / y to wßytkim oznaymiáli.

Epiſt: 4.

5.
Lotáriußá krolá błędy, o rozwody.
Acta Synodi Aquiſg. manu ſcript: miſſa à Brouerio Societatis IESV.

We Fráncyey niemáłe kłopoty y trudnośći vrosły / ktore Papieżowi naprzod y inym zwierzchnym duchownym y świeckim wielkie prace zádáły. Lotárius krol Fránkow / á ſynowiec Károluſá Kálwá pan młody / przy żenie ſwey włáſney Theutperdze / zámiłował Vwáldráde / z ktorą z młodośći towárzyſtwo miał. A będąc śćiśniony ſumnieniem / vmyślił rozwieść ſie z włáſną żoną / á tę wźiąć. Y nálazł ná nię przyczynę y świádki: iż z włáſnym brátem ſwoim Hukbertem kázirodztwo popełniłá / do ktorego ſie y ſámá przyznáłá. á iż Vwáldrádá pierwßą żoną iego byłá / ktorą mu był oćiec iego tegoż imieniá Lotárius / náznáczył y podał. po ktorego śmierći Hukbertus Acephalá śioſtrę mu ſwoię wtrąćił / tę to Theutpergę / grożąc mu iż kroleſtwo ſtráći / ieſli tey zá żonę nie weźmie. y ná to młody krol przyzwolić muśiał. Z táką trwogą ſumnienia teſkniąc Lotárius: zezwał do Aquiſgranu Biſkupy / y prośił ich áby mu Theutpergę porzućić / á Vwáldrádę zá żonę włáſną wźiąć dopuśćili / y ná to go rozgrzeßyli / dla onych przyczyn ktore przekłádał. Biſkupi oni źle rzecz vważywßy / ábo pánu ſie chcąc podobáć: dozwolili onego małżeńſtwá wtorego. Nie nálazł ſie miedzy nimi Ian / ktoryby ſie grzechowi onemu krolewſkiemu ſprzećiwił. Ná tym ſię ſądźili / iż cudzołożnicę porzućić mogł / á inßą wźiąć / źle Páná náßego słowá vważáiąc. A ieden z onych Biſkupow Adwencius piſánie podał / iż tego był dobrze świádom: iż oćiec Lotárius / ſynowi temu ſwemu Lotáryußowi / onę Vwáldrádę ręką ſwoią zá przyßłą żonę gdy był młodźiuchny podał. Czego ſie potym ten Biſkup wſtydźił / y pokutę od Papieżá miał / gdy inni oni wßyſcy wyklęći od tegoż Papieżá Mikołáiá byli. O tym wßytkim co ſie ná onym Synodźie dźiało / Lotárius krol Papieżowi dał znáć.

Aquisgráńſki Synod pobłądźił.

Cudzołoſtwo krolewſkie potwierdzone.

6.
Winy drugie ná Lotáriußá.

A tym czáſem ine ſię náń winy otworzyły / o ktorych wiele wielkich ludźi piſáło do Papieżá / żáłuiąc ſie náń / iż do ſwego kroleſtwá y pod obronę ſwoię przyimuie złe ludźie / o wiele łotroſtw przekonáne / nád práwo y nád poſtánowienie / ktore z krolámi innymi powinnymi ſwemi vczynił / y przećiw liſtom Papieſkim / ktore o tym wydáne były. Do tego Boſo Komes przezacny ſyn Máttefrydá Komeſá / iáchawßy do Papieżá żáłował ſię ná Lotáriußá krolá: iż iego włáſną żonę Egeltrudę w kroleſtwie ſwoim przechowywa / ktora od niego vćiekßy / y im pogárdźiwßy / ná wßytkim wßeteczeńſtwie y nieczyſtośći / iuż lat śiedm trawi. On iey wßytko odpuśćić / y onę przyiąć obiecował / dla ſławy domu ſwego: ále oná przyzwolić niechćiáłá / w żyćiu ſię onym ſromotnym kocháiąc / á oney obronie krolá Lotáriußá dufáiąc. O co ią potym Papież do Biſkupow piſząc / ieſliby ſię nie vpámiętáłá / wy-

Engeltrudá iáwna cudzołożnicá.

kląć roſká-

kląć roſkazał. A ktemu Báldwinus ſláchcic poddány krolá Károlusá Kálwá/ własna ſioſtrę krolá páná ſwego Judytę wdowę/ porwał ſobie zá żonę/ y z nią pod obronę tegoż Lotáriuszá do iego kroleſtwá vćiekł. Co Károlá bárzo obráźiło/ iż od ſynowcá to ćierpiał. Ná vſpokoienie tedy y porownánie onych zaśćia/ roſkazał Papież áby w Gálliey ziazd był vczyniony/ ná ktorymby oni trzey krolowie Károlus y Ludowikus bráćia rodzeni/ y Lotárius ſynowiec ich z ſwoiemi Biſkupámi zgodę y pokoy náprawili/ y Lotáriuszá vkaráli. Ziácháli ſię do wśi Sáblonáriey/ około dwu ſet przednich oſob/ y tám Ludowik z Károlem y Lotáriuszem zgodę z Biſkupámi námowił. Obiecał Lotárius wszytko vczynić/ coby ſpráwiedliwie oſadzono było. y ták ſłowy zbył Károlusá/ á ſam do Papieżá áppellował; prosząc go áby Synod w Gálliey złożył/ y nań poſły ſwoie wyſłał/ ná ktorymby rzecz iego (o ono zwłaszczá małżeńſtwo) oſadzona byłá. Dobrey rzeczy ále nie dobrym ſercem/ iáko ſie pokaże/ prośił. Dufał Biſkupom Trewiereńſkiemu y Koleńſkiemu/ ktore był iuż ná ſwoię ſtronę przećiągnął. y ták ſię nic więcey ná onym ziezdźie nie ſpráwiło.

7. Sioſtrá kroleńſka porwana do małżeńſtwá.

Lotárius do Papieża appelluie.

Papież máiąc od Lotáriuszá o Synod/ ná ktorymby z ſtrony małżeńſtwá ſadzony był/ proſbę: złożył Synod w Metis/ ná ktory ſwoie poſły wyſłał/ Rodoáldá Portueńſkiego/ y Janá Fikodeńſkiego/ biſkupy. Piſał przez nie liſty do onych krolow/ do Lotáriuszá y do Károlá/ y do Ludowiká/ y do Biſkupow Gálliey y Germániey/ ktorzy ná onym Synodźie być mieli. Piſał y do ſámego Synodu gdyby ſie zebrał: vpomináiąc ich o záchowánie praw Bożych y kanonow kośćielnych/ á żeby vczyniwszy wyrok/ do niego poſłáli o potwierdzenie ieſli ſłuszny będźie. Náuczył też y przeſtrzegł poſły ſwoie/ áby pilnie w prawdę weyrzeli. Oznaymił iż nie raz Theutpergá do niego z płáczem piſáłá y áppellowáłá/ żáluiąc ſie ná meżá krolá Lotáriuszá/ iż ią niezbożnie opuśćił/ y pod wielkiemi mekámi wyznáć iey każe grzech on kaźirodztwá y cudzołoſtwá ná ſię/ od ktorego oná czyſta ſię być twierdźi. y przeſtrzega/ iż vczynić dla męki y záchowánia żywotá ſwego muśi/ y co iey roſkaże mowić/ y ná ſię ſkłámáć iákoby grzechu tego winná byłá. W co áby dobrze weyźrzeli/ á dowiedźieli ſię/ ieſli oná druga Vwáldrádá krolowi z młodośći iáko żoná przy kápłanie y świádkách y z ślubámi iáko potrzebá/ oddána byłá. A żeby ſię krolá nie bali/ á onego gdy ſię to pokaże/ iż nieſłusznie żone własną porzućił/ wyklęli. etc.

8. Synod w Metis o małżeńſtwo Lotáriuszá.

Rodoáldus niepewny poſeł Papieſki.

Piſał też do Károlusá krolá zá onym Báldwinem/ y do żony iego krolowey Hermentrudy: iż do Rzymu ná pokutę przyszedł/ y żáluie tego iż bez woley oycowſkiey onę ich corkę Judytę wźiął. prosząc zá nim o miłośierdźie/ áby go iáko ſyná márnotrawce do łáſki przyięli. etc.

Rok Páńſki 863. Mikołáiá 6. Ludowiká II. 8. Michałá III. 22.

Mikolay Papież w Rzymie vczyniwszy Synod/ w kośćiele Konſtántinianá/ ſadźić kazał poſły one ſwoie do Cárogrodu wyſłáne/ Rodoáldá y Zácháriaszá Biſkupy. Nie był przytomny Rodoáldus/ bo był do Gálliey wyſłány: ále Zácháriasz biſkup przekonány ieſt rozmáitym piſmem/ zwłaszczá Greckim: iż ná Phocyuszowe podnieśienie/ y ná Jgnácego potępienie zezwolił/ y czynił to czego mu zákazano/ y nie czynił tego co mu polecono. Do czego ſię ſam przyznał/ y karánie ná czći y wyklęćiu odnioſł. Ná tymże Synodźie Phocius iáko cudzey ſtolice naiezdnik/ y praw Boſkich y kośćielnych przeſtępnik y okrutnik wyklęty/ y od ſtanu kápłáńſkiego odſadzony/ y z ſtolice Cárogrodzkiey zrzucony ieſt.

1. Athanaſius Bibliot.

Zácháriasz poſeł Papieſki ſkarany.

Phocius wyklęty w Rzymie.

cony ieſt. Wykleto z nim wſzytki pomocniki iego/áby ciáłá Páńſkiego nie vżywáli/áż przy śmierći. Támże ná onego Grzegorzá Syrákuſkiego/ktory Phociuſzá poświećił/klątwá wznowiona ieſt. Támże Ignáciuſzowi iego Biſkupſtwo Cárogrodzkie przyſadzone ieſt/y wykleći ſą wſzyſcy ktorzyby mu ſie ſprzećiwili. Támże kácerſtwo obrázoborſkie znowu potępione było.

Grzegorz Syrákuſki wyklęty.

2\. Gdy Michał Ceſarz z liſtu Papieſkiego przez iego posłá Leoná przeſłánego zrozumiał/iż ná złożenie Ignácego y podnieśienie Phociuſzá nie przyzwolił: drugi raz do Papieżá przez Michálá posłá ſwego piſał z przymowką y krzywdą: vpomináiąc pilnie áby zdánie ſwoie odmienił. ále nic nie ſpráwił. Bo mu Papież odpiſał/krzywdy ſwoie opuſzczáiąc/áby ſie nieſłuſznych y nieſpráwiedliwych rzeczy nie domagał. á o Phociuſzowym złożeniu y wyklęciu gdy ſie duchowni/piſze Anáſtáſius/dowiedźieli/wſzyſcy go odbiegáli/tym ſie brzydząc/iż ſie nawyżſzey ſtolicy vkáráć nie dał. O co ſie on gniewáiąc/wiele ich ná wygnánie wypchał/wielu więźieniem trapił/nikomu nie przepuśćił/iedno tym co z nim trzymáli. y mnichy prześládował/y mieſzkánia ich ábo chálupki ná puſtyniách palił. Skupił ſwoie drugi raz iákoby ná Synod/y tám podpiſy fałſzywe zmyślał/y ine dźiwy czynił/z gniewu y furiey ſwoiey głupiey.

Nicol: Pap: ep: 70.

Anaſtaſius Bibliot: in præfat: ad 8. Synod.

Phocius vćiſka Biſkupy y mnichy

3\. W Gálliey ziácháli ſie Biſkupi do Metis/wedle roſkazánia Papieſkiego/ná ſąd o małżeńſtwo krolá Lotáryuſzá/y tám zá powodem dwu pierwſzych Arcybiſkupow/Theutgaudá Trewireńſkiego y Guntáryuſzá Kolońſkiego/nie czekáiąc Papieſkich posłow/oſadźili zá włáſną żonę krolá Lotáriuſzá Vwáldrádę/á pierwſzą Theutpergę iáko cudzołożnicę y kaźirodkę ná pokutę potępili/y od niey wolnego krolá vczynili. Przyiácháli potym posłowie Papieſcy Rodoáldus y Ian Biſkupi/y ná on ſąd nieſpráwiedliwy/iáko piſze Regino/pieniądzmi przedárowáni/zezwolili. Iednák rádźili krolowi Lotáriuſzowi/áby one dwu Arcybiſkupy/Kolońſkiego y Trewerſkiego do Papieżá posłał/áby mu lepſzą o ſądźie onym ſpráwę dáli. ktorzy gdy do Rzymu przyiácháli/á piſmem o wſzytkim Papieżowi co ſie w Metis ná Synodźie działo/oznaymili: Papież zebrawſzy w Rzymie Synod: tákie ná nim wyroki vczynił.

Biſkupi w Metis ná Synodźie pobłądźili.

Posłowie Papieſcy przedárowáni.

Regino.

Pythæus in Chron: Franc.

4\. Naprzod/Synod on w Metis czyniony potępił/y zá rozboyny mieć go kazał/áby ſie nigdy Synodem nie zwał/ále ráczey proſtibulum, ábo nieczyſtym domem. Potym onych dwu Arcybiſkupow/z ich piſmá dowody y wyznánia biorąc/iż nie tylo porządne małżeńſtwo krolewſkie z Theutpergą ſkáźili/y iną mu wźiąć żonę Vwáldrádę dozwolili: ále y klątwę Papieſką ná one nierządnicę Engeltrudę żonę Bosoná wydáną/oſłábili: z kápłáńſtwá y doſtoynośći Biſkupiey zrzućił/ſądem Duchá ś. y mocą Piotrá ś. áby ſie nigdy w vrząd kápłáńſki nie wdawáli/áni ſie przywrocenia ſwego ná żadnym Synodźie nie ſpodźiewáli. A ná ine Biſkupy ktorzy w Metis byli/tákie karánie dał: ieſliby ſie z temi dwiemá nieſprzyśięgáli áni zmawiáli/á z ſtolicą ſie Piotrá ś. od ktorey doſtoieńſtwá wźieli zgadzáli/á pokuty ſámi przez ſie ábo posły ſwoie prośili: wiedźieć máią/iż im odpuſzczenia nie zábronią. Ná one też Engeltrudę nierządnicę/wznowił Papież klątwę/y ná wſzytkie życzliwe y obrońce iey: ktora ieſliby ſie vpámiętáłá/á do mężá wroćiłá: zá przyięćiem pokuty/wolną od klątwy być mogłá. A ná posły ſwoie Rodoáldá y Iená ſąd Papież odwlokł/ná przybyćie ich czekáiąc. Ale Rodoáldus wiedząc/iáko Zácháryaſz towárzyſz iego o Cárogrodzkie ſpráwy ſkarány był/czuiąc grzech ſwoy/iáko Kaim vćiekáiąc powłoczył ſie.

Synod w Metis potępiony.

Theutgaudus y Guntárius złożeni y wyklęći.

Rodoáldus vćiekał.

5\. Oni dwá Arcybiſkupi po wyklęćiu y złożeniu ſwoim z Rzymu/z wielkim ſie iádem do Ludowiká Ceſárzá do Beneweńtu vdáli/y ták go ná Papieżá wzburzyli/iż ſam do Rzymu iáchał/y nieprzyſtoyne ſtanowi ſwemu z

Papieżem

Papieżem poswarki záczynał. Lecz nic spráwić nie mogł/áni onych raz wyklętych porátowáć v człowieká przy prawdźie y spráwiedliwośći murem sie stáwiacego. Zwatpiwszy o swoim przywroceniu oni vporni biskupi Theutgaudus y Guntárius: vdáli sie do Grekow schismátykow do onego Phociuszá. y nápisáli list/iákoby z Synodu od śiebie do Papieżá/ ktory Phociuszowi posłáli. Ten list práwie iest iádu dyabelskiego y złorzeczeństwá pełny/ w ktorym wiele potwarzy ná ś. Papieżá wkłádáia/ y zelżywe bárzo słowá y wzgárdy pełne mowia/ y iego sie vczestnictwá zárzekáia. etc. Jeszcze nigdy od żadnego heretyká áni Pogániná list sie ták złośliwy y niewstydliwy nie nálazł/ y sam go práwie czárt wymyslał.

Wyklęći Biskupi do Grekow się vdáli.
Pythæus in Chron.
List ná Papieżá od wyklętych.

Phocius gdy onego listu dostał/ ktoryby był drogo kupił/ nápisał list do Pátryárchy Alexándryiskiego/ o zebrániu Synodu wielkiego ná Papieżá Mikołáiá/ y ná Łáciński kośćioł. Ten list nálazł sie w Rzymie ácz pognily y skáżony/ w ktorym słowy zelżywemi y iádowitemi/ żáluie sie y nárzeka ná zachodny kośćioł ábo Łáćinniki: iż Bulgáry naród Pogáński do Chrystusá nowo náwrocony/ złą y szkodliwą náuką zárázili. Bo im każą w Sobotę pośćić/ y ieden tydźień v wielkiego postu odieli/ w ktory im másło ieść y ser y mleko dopuśćili. Kápłanom żon zákázuią/ y chrzyzmowáć ábo bierzmowáć im nie dopuszczáią: mieniąc iż to sámych Biskupow zabáwá. á nákoniec bluźnią/ mowi ná Łáćinniki/ Troycę ś. gdy náuczáią/ iż Duch ś. pochodźi y od Syná. 6.

Phocius ná Papieżá się zbiera.
Przymowki Phociuszá ná Łáćinniki.
O pochodzeniu Duchá S. y od Syná.

Dáie też znáć o onym liśćie od onych dwu Arcybiskupow posłánym/ y rozszerzá słowy krzywdy y vćiski Biskupow zachodnych od Włoskich. y opowieda/ iż on list do inych Pátryárchow posłał/ ktorych wszytkich wzywa/ áby ná Concilium ábo sámi przez sie/ ábo przez posły swoie przyiácháli/ ná potępienie tych Łáćińskich błędow/ y ná wybáwienie od falszow ich nowych Chrześćian Bulgárow. Miánuie też w tym liśćie obrocenie do wiáry świętey Ruskich narodow/ z ktoremi Cesárze Cárogrodzcy woyny wiedli. Wspomina też w tym liśćie y Armeńskie błędy/ od ktorych odwiedźieni y náwroceni są iáko on mowi. Co zá błędy ich były/ tu sie z powieśći ś. Nikoná przypomni. 7.

O Bulgáry.
O Rusi.
O Ormiánach y ich błędach.

Naprzod ten iest nagrubszy błąd ich: iż trzymáią iákoby Troycá ś. ćierpiáłá/ iáko Aphtardocitæ heretycy błądźili. Nie mowią tego iáwnie vstyáie vczynkiem. Bo trzy krzyże czyniąc/ ná iednym ie drewnie przybiiáią/ y to zowią Troycą ś. y do onego pienia/ Swięty/ święty/ święty/ przydáią/ ktorys zá nas vkrzyżowány iest/ zmiłuy sie nád námi. Ták iáko Piotr Fullo heretyk bluźnił. Mniemáią też iż Duch ś. iest mnieyszy niżli Oćiec y Syn/ y przeto trzeći on krzyż mnieyszy czynią. Dwie też náturze w Chrystusie w iedne mieszáią/ iáko Eutyches heretyk czynił. Chlebá przaśnego we Mszey vżywáią/ á wody do winá nie dáią. etc. Jne tám mnieysze zabobony ich wyliczáią sie od tego Nikoná pewne ábo niepewne. O przaśnym chlebie prożna ná nie przymowká. A żeby sie do Greckiego kośćiołá przyłączyć mieli/ prożno sie tym pochlubił Phocius. O czym będźie niżey. 8.

Vide in Bibliot: Margar: Tom: 3.

Biskupi oni ktorzy w Metis krolá Lotáriuszá rozgrzeszyli/ gdy sie wyklętemi od Papieżá obaczyli: pokutę czynili/ żáluiąc zá grzech swoy/ y od Papieżá rozgrzeszeni są. Okrom onych dwu wodzow do złego Theutgaudá y Gunteriuszá. Acz Theutgaudus/ pokornie sie ná potym záchował/ ćierpiąc zá grzech swoy/ á w kośćielne sie służby nie wdáiąc/ miłosierdźia do Papieżá czekał. A Gunterius gárdząc kośćielną y Papieską klątwą/ Msze miewał/ y iákoby nie przewinił/ w vporze swoim y hárdośći trwał. A osobliwie rozgrzeszony iest on Adwencius Biskup/ zá ktorym sie y Károlus krol do Papieżá wstáwował. 9.

Theutgaudus prawdziwie pokutował.

Drudzy Biskupi w Gálliey pod krolem Károlusem Kálwem ábo łysym/ 10.

 ziáchawszy

Biskupi bacżniey-ßy około Lotáriu-ßowego małżeń-ßtwá. Nicol: Pap: ep: 38.

ziáchawßy sie ná Synod w Silwánáktcie/ vsłyßawßy iż ná Synodźie w Metis krolá Lotáriußá rozgrzeßono/ y posłowie Papiescy ono złe małżeństwo pochwalili: rozumieiac/ iż to z roskazánia Papieskiego vczynili/ gorzki y żáłosny list do Papieżá nápisáli: proßac áby on wyrok swoy odmienił/ á Concilium złożył. Lecz im Papież odpisał/ iż odmiány nie potrzebá. y posłał im list/ ktory był w tey mierze do posłow swoich pisał/ iż nigdy Lotáryußowi dopuścić onego cudzołostwá niechćiał. y vpomina ich/ áby to wßedźie y ná kazániu rozsławiáli/ y ludźiom opowiádáli.

II. *Hinkmarus vczo-ny ále iádowity.* *Rhodáldus Swe-syoński Biskup.* Nicol: ep: 28. 29. *Y dobrzy vpadá-ią.*

On Hinkmarus przezacny náuką y żywotem Arcybiskup Remeński/ ná przeßłym Synodźie Silwánákteńskim/ ná Biskupá Swesyońskiego Rothádá oburzywßy sie y wzwaśniwßy/ ine do tego námowiwßy Biskupy y krolá Károlá: z Biskupstwá go złożył. A gdy áppellował do Papieżá/ áppelláciey mu nie dopuśćił/ y onego więźieniem zátrzymawał. A choć nie iedno roskazánie miał od Papieżá Mikołáiá/ áby go wolno puśćił/ y do Rzymu ná spráwę posłał: vczynić tego niechćiał/ y gdźie mogł Papieskie listy krył/ y długo sie Papieżowi sprzećiwił. Kto sie nie zdumieie y nie przeleknie/ iáko bráterska nienawiść y zazdrość/ ludźie choć święte y długo dobre/ ná źiemię porzuca? A strapiony Papież/ máiac ták wiele kłopotow/ y z Cesárzem wschodnym/ y Phociußem y z inemi Pátryárchámi/ y tu z krolem Lotáriußem/ y z Biskupy/ iáko sie wyżßey wspomniáło: iáko nie vstał? y owßem mocą swego principatá/ wßytko pokorny iáko iego namiestnik zwyćiężył/ iáko sie pokaże niżey.

Cierpliwość Pa-pieża Mikołáiá.

12. *Zołnierze kośćiel-ni, vbodzy.* Anastasius Bibliot. *Cechy ná vbogie.*

Vćiekł sie ś. Papież do pewney obrony w trudnośćiách/ to iest do dobrych miłośiernych ná vbogie vczynkow/ o ktorych ś. Ambroży nápisał: iż to są żołnierze kośćielni vbodzy/ ktorzy kośćiołá bronią. Spisał wßytkie ślepe/ chrome/ chore w Rzymie/ y máiac ie ná swoim regestrze pilnie ie karmił. Drugim céchy dawał pod imieniem swoim/ áby wiedźiał wiele ich ná káżdy dźień ná obiedźie karmić miał/ żeby sie wßyscy co ich w Rzymie/ raz w tydźień obeßli: Jedni w Niedźiele/ drudzy w Poniedźiáłek. &c. To piße Anástázyus ktory obecny ná to pátrzył.

Rok Páński 864. Mikołáiá 7. Ludowiká II. 9. Michałá III. 23.

I. *Rodoáldus omyl-ny wyklęty.* Nicol: epist: 7.

Rodoáldus on Biskup Portueński/ ktory sie źle postáwił y zdrádliwie záchował przećiw Papieżowi/ y w Cárogrodźie y w Gálliey/ á krył sie iáko w sumnieniu swoim przekonány: tego roku po długim iego ßukániu y pozywániu/ w niebytnośći/ gdy stánać do sądu ná Rzymski Synod y spráwowáć sie niechćiał/ złożony z Biskupstwá y wyklęty iest. Co wßem Papież oznáymuie.

Nicol: epist: 27.

Gotuiac sie Papież ná wyklęćie krolá Lotáriußá o ono cudzołostwo/ iż żonę włásną porzućiwßy z iną mießkał: wzywał ná Synod do Rzymu Biskupy Gálliey/ ktorzy wiedząc co być miáło: wymowili sie/ á zwłaßczá z námowy krolow swoich. Jednák wiedząc oni dwá krolowie Ludowik y Károlus/ iż y krom Biskupow ich/ Papież Lotáriußá nie opuśći bez klatwy: ßukáli ná to lekárstwá/ y vpomináiac synowcá swego/ ná to go námowili/ áby do Rzymu sam iáchał. ná co gdy przyzwolił: dáli o tym znáć Papieżowi. ále odpisał im Papież: zákázuiac áby do Rzymu nie przyieżdżał/ tákim iáki iest: bo tákich Rzym nie przyimuie. A ieśli chce przyiácháć: niech pierwey Theutperge żonę własną przyimie/ á one przyśięgą swoią vbespieczy. A ieśli co ná nie ma/ niech sie oną przyśięgą oczyśći: toż dopiero pokutá od stolice Apostolskiey wedle baczenia dána mu będźie.

Lotáriußá Papież mieć w Rzymie niechce.

O onego

O onego Rhotáldá Swesyońskiego Biskupá więźniá z Biskupstwá złożonego / nie przestał sie Papież stáráć: y pisał do Biskupow ktorzy go osádźili / ieśliby go zá dni 30. po wźięćiu listow wolnego nie puśćili / y do Rzymu nie postáli: áby Mßey mieć nie mogli / ażby to wypełnili. O czym do sámego też Rhotáldá piße / dáiąc mu znáć o tym / á vpomináiąc / ieśli dobre sumnienie ma / á rzeczy swey dufa / niech sie nie boi / wyzwoli go P. Bog / ále ieśli co godnego onego karánia przewinił / niechby ćierpiał. Biskupi oni puśćili wolno Rhodáldá y postáli do Rzymu: Ale w drodze go zás Hinkmarus záhámował / ácz iuż był Papieżowi / iáko y krol Károlus obiecał / wolnym go puśćić y do Rzymu postáć. Obá sie rozmyślili. y nápisał Károlus krol do Papieżá / prosząc áby Rhodáldá z obrony swey wypuśćił. Nápisáłá y żoná iego krolowa Hermentrudis / áby w tym mężowi iey dogodźił / grożąc tym / iż ieśli to vczyni / przywileie kośćiołá Rzymskiego pomnożone á nie vßkodzone będą. Ná co iey wielkim sercem onemi słowy odpisał: Nie godźi sie vkrzywdzonego y do sądu wyższego áppelluiącego / nie wysłucháć. Wy tego poddánym swoim nie czyńćie / ábyśćie ich słucháć nie mieli gdy do was wrzeszczą: á mnie iáko do tego námawiaćie / ábych głosu krwie brátá mego nie słuchał? A iákoż nas P. Bog wysłucha? A co pißećie ieśli vsłuchamy syná náßego / iż pomnożenie á nie vßkodzenie przywileie kośćiołá Rzymskiego mieć będą: My zápewne wierzym: iż przywileie kośćiołá Rzymskiego vßkodzone być nie mogą / áni sie to wykorzenić może co wßczepił oćiec niebieski / y fundámenty ktore budownik dobry záłożył / żadną nawálnośćią wzruszone być nie mogą. Lecz / namilßa corko / ći sie niechay swego niebespieczeństwá boią / ktorzy ich z swego lenistwá vmnieyßáć iákokolwiek dopußczáią / ábo ie sámi hárdośćią swoią zburzyć chcą.] Náuká Biskupom / iáko sie krolom przy sprawiedliwośći stáwić máią.

2.

Epist: 29.

Hinkmarow vpor.

Nicol: epist: 36.

O Rhodaldá zástáwia sie Papież.

3.

Mezne słowá o kośćielne prawa.

4. Dał też list Papież do Hinkmará / w ktorym mu iego nieposłußeństwo y vpor wyrzuca ná oczy / iż go potrzykroć nie posłuchał / á im rozgárdźił / y Rhotáldá do Rzymu nie puśćił / y iuż w drodze będącego pohámował. y roskázuie mu nákoniec / áby go nieodwłocznie ná dźień pierwßy Máiá w Rzymie postáwił / á swoie z nim posły wypráwił / ktorzyby náń żálowáli / y winy iego przekłádáli.] Już musiał Hinkmarus boiąc sie dopiero Papieżá / onego Rhodáldá do Rzymu puśćić: ále nikogoż z nim swego ná iego obwinienie nie postał. Mießkał Rhodáldus dźiewięć mieśięcy w Rzymie / á nikogoż sie y od onych Biskupow ktorzy go złożyli z Biskupstwá / ktoryby náń popierał / nie doczekał. Tedy Papież iáwnie go w wigilią Národzenia Bożego / iáko niewinnego osádźił / y w Biskupie go ßáty oblokßy / ná iego pierwßą dostoyność przywroćił.

Epist: 37.

Anastasius.

Rhodaldus przywrocony.

Rok Páński 865. Mikołáiá 8. Ludowiká II. 10. Michálá III. 24.

1. Papież wypráwił Arseniußá Biskupá posłem wielkim do Gálliey dla onego grzechu iáwnego Lotáriußá krolá / y dla postánowienia pokoiu miedzy krolmi sobie powinnymi źiemie oney. Przy nim wypráwił onego Rhotáldá ná Biskupstwo Swesyońskie / z ktorego był od Biskupow złożony / y pisał do wßytkich Biskupow Gálliey / áby nápotym ták Biskupy sądźili / iákoby im áppellácya do Rzymu broniona nie byłá. A krolá Károlá przez list tákże vpomina / áby Rhodáldowi do iego Biskupstwá przeßkody nie czynił.

Arsenius poseł Papieski.

2. Pisał też do Biskupow pod krolem Károlusem / gániąc ich lenistwo y niedbálstwo w vrzędźie duchownym / iż krolá Lotáriußá o cudzołostwo y

Ex Codice Treuiren.

porzu-

Biskupi vrząd krolow się bać nie ma. porzucenie własney żony nie vpominali/ áni iezykiem swoim leczyli: prosząc/ áby mężnymi y czuynymi pásterzmi byli/ á wilká odpędzáli/ y miecz nád nim wiszący opowiádáli/ áby tego ktore° ná śmierć prowádza/ od śmierci wybáwiáli. etc. y záleca im swe° posłá. Ten Arsenius szczęśliwie swoie poselstwo/ y z wielka czćia kośćiołá ś. y stolice Apostolskiey odpráwował. krolowie dwá Károlus y Ludowikus przećiw iemu wyiezdżáli w Fránkfordźie y Kolnie/ y ze czćia y pokora przyimowáli/ iáko sámego Papieżá. A gdy zezwał Biskupy/ á tám z nimi był Lotárius krol: powiedźiał mu iáwnie: obieray co chcesz (iáko Regino pisze) ábo sie z własna żona poiednay/ á Vwáldrádę cudzołożnicę porzuć: ábo ćie duchownym mieczem klatwy y przeklectwá/ y te ktorzyćby w grzechu tym przyiaźń swoie pokázowáli/ vderzę. y ták krol on śćiśniony: muśiał Theutpergę żonę swoię własna przyiąć/ y z nia sie poiednáć/ y przysięgę czynić z dwiemánasty pánow swoich/ iáko dokłáda Pytheus/ iż ia nápotym ták iáko słuszno iest/ chowáć będźie. A oney Vwáldrádźie do Rzymu iáchác kazał/ áby sie tám spráwowáłá.

Regino.

Lotárius vpamiętał się klatwy się boiąc.

Pythæus in Annalib: Franc.

Arsenius.

3. *Engeltrudá ná pokutę.* One też Engeltrudę sprośnicę będąc w Wormáciey do tego przywiodł/ iż przyśięgłá do Rzymu ná przyiećie pokuty iść. Czego gdy nie wypełnilá/ á z Almániey do Fránciey sie wroćilá: dał ná nie do wszytkich Biskup klatwę.

Stárał sie też Arsenius z poruczenia Papieskiego: áby miedzy onymi krolmi Gálliey mocną zgodę postánowił/ y vczynioną potwierdźił/ iákoż sie ták sstáło. A Papież swemi listámi y vpominániem bárzo ie w spolney miłośći zátrzymawał.

4. *List szpetny do Papieżá.* Idźiem do wschodnych kráiow. Michał Cesarz/ przez Micháłá Protospátarzá nápisał list do Mikołáiá Papieżá/ łáiánia y bluźnienia pełny: zá krzywdę sobie máiąc/ iż onego Ignácego niewinnego ná Cárogrodzkie Biskupstwo wyrokiem swoim przywroćił/ á Phociuszá wtracone° złożył. Listu tego nie mász/ bo iáwnie ná Synodźie spalony był/ ktory iż Phocius sam pisał/ (gdyż Cesarz zábáwiony błaznámi y woźnicámi/ y piiáństwem/ y roskoszámi/ zdobyćby sie ná tákie łáiánia nie mogł) domyślić sie możem/ iáki z onego iezyká wężowy iad wychodźił/ iákie złorzeczeństwá vstá one gniewu pełne wypuszczáły. Co też iuż był w onym liśćie do Alexándriyskiego Pátryárchy pokazał. Chorzał w ten czás ś. Papież Mikołay/ gdy ten list przynieśiono: á czekáiąc áby trochę do lepszego zdrowia przyszedł: on Michał ktory list przyniosł/ wytrwáć niechćiał/ ále do Ostiey záiáchawszy wiátrow tám czekał. y muśiał Papież w chorobie oney odpisowáć. Nie wdáie sie w onym pisániu w swary/ áni złem zá złe/ y złorzeczenia zá złorzeczenie oddáie/ y swoie własne krzywdy y bluźnienia opuszcza/ y onemi gárdźi: tylo ná to/ czym sie kośćioł ś. Rzymski obwiniał y potwarzał/ odpowiáda. Dáie mu tytuł Cesárzowi przystoyny y chwały pełny: choć o iego sprośnym żywoćie wiedźiał. Pisał Cesarz: iż przodkowie/ práwi/ moi/ nigdy Papieżom nie pisáli/ iedno roskázuiemy y tego chcemy. Ná to mowi: iż sie ináczey náyduie. gdyż wszyscy pobożni pánowie/ nigdy tego słowá do Papieżow nie vżywáli. Przygánia Láćińskiemu iezykowi/ zowiąc go dźikim y Tátárskim: A on odpowiáda: Tobie iest dźikim/ bo go nie rozumiesz/ y śmieszna rzecz czyniż: Rzymskim sie Cesárzem zowiesz/ á Rzymskiego iezyká nie vmiesz. Nie wiesz iáko y v Grekow vczczony iest: iż ná Mszy Epistołę y Ewángelia pierwey Láćińskim iezykiem/ potym Greckim czytáia.

Odpis Papieski w chorobie.

Nicol: Pap: ep: 8.

Słowo roskázuiemy.

Iezyk Láćiński vczczony v Grekow.

5. A iż przywileiom kośćiołá Rzymskiego vwłoczył: ná to mu odpowiáda: iż to co sam CHRISTVS vmocnił/ on ostábiáć y tárgáć nie może. sam sie ráczey niechay boi/ áby sie nań nie obroćiły.] to iest/ áby ich mocą wyklęty nie był y Cesárstwá nie stráćił. Wydáwáć też sobie niektore osoby y mnichy z Greciey y z Cárogrodu/ á osobliwie Theognostá kazał: Ná to mu powieda: iż te-

da: iż tego nie vczynie á Iudaßem nie będę: ábych ie ná męki do was y ná śmierć wydáwáć miał. Oni o was złego nic nie mowią. á o Phocinśie to mowią co wßytek świát y kośćioł wie. Przegrażał ſię też Ceſarz/ iż do Rzymu przyiácháć y Rzym obálić miał. Ná to mu Papież odpiſuie: iż ſię tych przegrożek nie boi. Niech pomni co ſię Sennácheribowi ſtáło. Niech pierwey Pogány y Sáráceny/ ktorzy mu páńſtwá co dźień vymuią / y o mury ſię Cárogrodzkie oćieráią/ zwoiuie: á Chrześćiány iednego Bogá ſługi niech w obronie ma/ iáko winien. A ták go odpráwuiąc/ ná to przyzywa: áby znowu ſpráwá Ignácego y Phociußá w Rzymie wznowiona y ſądzona byłá. Ieſli ſámi przyiácháć nie mogą / niech ſpráwce ſwoie poślą / áby ſię y drugi raz iáwnie pokazáło/ kto winien/ y przy kim prawdá zoſtáie. Nákoniec liſt ten záwárwßy/ klątwę y ánátheme ná tego kłádźie/ ktoryby on liſt źle y fałßywie ná Grecki iezyk przekłádał / ábo co vymował y przydawał. Bo był iuż doznał/ iáko Grekowie liſty iego fałßowáli. Vpomina go też y prośi: áby ten ták ſproſny liſt/ ktory nápiſał/ bluźnierſtwá y złorzeczeńſtwá pełny / iáwnie y przed wßytkiemi ſpalić roſkazał. Czego ieſli nie vczyni / iáko to y w drugim liśćie roku przyßłego oznáymuie: Ia / práwi / zezwawßy duchowne wßytki y świeckie/ ten liſt wáß ſpalę/ niechcąc áby ſię nim kto gorßył/ á krzywdá ſię Boża y ś. Piotrá zámilczáłá.] Poty ten liſt.

Theognoſtá wydawáć Papież niechce.

6. *Grekowie źle przekłádáli liſty Láćińſkie.*

Epiſt: 9. *Spalenie liſtu ßpetnego.*

Tego roku dzwonow v Grekow vżywáć poczęto / gdy Vrſus kśiążę Weneckie dzwony do tego Ceſárzá Michálá/ proßony/ poſłał.

7. Veneta Hiſtor. *Dzwony v Grekow.*

Anſgárius Biſkup Bremeńſki / Apoſtoł Dánow / Słáwow / y Sweonow/ v ktorych wiárę ś. ßczepił/ tego roku ná lepßy ſię żywot przenioſł. Żył ná Biſkupſtwie lat 34.

Anſgarius Apoſtol Danow y Slawow y Sweonow.

Rok P. 866. Mikołáiá 9. Ludowiká II. 11. Michálá III. 25.

GDy Ceſarz Michał Papieżem ś. Mikołáiem y ſtolicą Piotrá ś. ták pogardzał/ y odßczepieńſtwo od kośćiołá ś. z onym Phociußem záczynał: wzbudźił P. Bog krolá tegoż imienia Michálá/ ktory Papieżá y ſtolicę Piotrá ś. vczćił / wielkie y zacne poſły do Rzymu wypráwuiąc/ á o prawdy Ewángeliey y náuki zbáwienney do kroleſtwá ſwego wnieśienie/ proßąc. Był iuż ten Michał / iáko ſię wyżßey powiedźiáło / od Cárogrodzkiego duchownego ochrzczony: ále w nocy y w boiáźni/ y z niewielą ludźi ſwoich/ ktorzy y Biſkupá ießcze nie mieli/ á máło nie wßyſcy ſię ſprzećiwiáli / wiáry Chrześćiáńſkiey niechcąc przyiąć/ iż o to woynę z nimi wieść muśiał / y przednieyße niektore wygubił. A gdy po Greckich kápłanách zmießánych z Ormiány poznał Michał / iż nie iednáką náukę przynośili/ y drudzy kápłanmi nie będąc/ kápłany ſię czynili y ludźie chrzćili: á iż nieiákie fałßywe cudá około Chryzmá vkázowáli: odráźił ſię od nich on krol Michał / y poſelſtwo ono do Papieżá wypráwił: proßąc áby mu náuczyćiele z prawdźiwą Chryſtuſową náuką poſłał/ ktorzyby lud iego ießcze Pogáńſki P. Bogu pozyſkáli / y drogę im do zbáwienia podáli. Był Papież bárzo z tego poſelſtwá vweſelony/ y chwaląc P. Bogá ktory kośćioł ſwoy w ćiężkośćiách y kłopotách rozmnaża: wyſłał z nimi biſkupy Páwłá Pipálońſkiego y Formoſá Portueńſkiego/ wßytkiemi ie przeſtrogámi ná tákie żniwo Boże y potrzebámi kośćielnemi opátrzywßy. Wypráwił też záraz z nimi ine poſły do Cárogrodu źiemią przez ich páńſtwá / rozumiejąc iż beſpieczniey przebyć mogli niżli morzem / Donatá Biſkupá Oſtieńſkiego y Leoná kápłaná/ y Máryná dyákoná / chcąc ſię ießcze pokuśić o onego zuchwáłego y złego Ceſárzá/ choć go onym liſtem ták ſromotnie był zelżył/ żeby

1. *Bulgarſki krol poſly do Rzymu śle.*

Od Grekow odráźił ſię Michał.

Nicol: ad Conſult: Bulgar: cap: 14. & 94. & 106.

Anaſtaſius.

2. *Biſkupy y kápłany poſyła Papież do Bulgarow.* *Poſłowie do Cárogrodu przez Bulgarią.*

ſię do drogi zbáwienney przywieść/ á onego odſzczepieńſtwá Phociuſzowego odſtąpić chćiał. á żeby mu oznaymili/ iákie wyroki w Rzymie z ſtrony kośćiołá Cárogrodzkiego vczynione ſą.

3. Náuká Bulgarom na piſmie. Ad Conſulta. Bulgar. Ná chorągwiách woiennych krzyż.

Nápiſał też liſt do Bulgarow Papież: w ktorym im ná ſto y ſześć pytánia ich náuki dáie. y ná onę im też proſbę/ ktorą o ſwego Pátryárchę proſili/ odpowiedá/ iż tego nie czás/ pierwey Biſkupy mieć máią/ á potym ieſli nie Pátryárchę/ tedy Arcybiſkupá mieć mogą. Náuczył ich też áby ná chorągwiách nie końſki ogon iáko pierwey/ ále krzyż ś. mieli/ y ná woynie go vżywáli. Ná ktorą gdy idą: áby czárow żadnych nie czynili: ále gotuiąc ſię w kośćiele ſię P. Bogu modlili/ Mſzey ś. ſłucháli/ tym co ie gniewáią odpuſzczáli/ ofiáry czynili/ ſpowiedáli ſię ſwoich grzechow/ y niewolnikom wolność y vbogim iáłmużny dawáli.

4.

Poſłom ktore do Cárogrodu Papież poſyłał/ dał liſt do Ceſárzá/ w ktorym go vpomina/ áby kośćiołá Cárogrodzkiego nie pſował/ y duſz ludzkich ták wiele nie trácił/ á ſądu ſię Bozkiego bał. Záklina go też ná Bogá w Troycy iedynego ſrogiemi ſłowy: áby ſię ták z iego poſły iáko pierwey nie obchodził: áby im żadney krzywdy y zelżywośći áni obrázy nie czynił/ á wolno im do domu wrocić ſię dopuśćił. Nákoniec mu mowi: Pátrz ná ſąd Boży/ bo iutro vmrzeſz. Co duchem prorockim rzekł/ bo go tego roku zábito. Piſał y do Phociuſzá liſt łáſkáwy/ vpomináiąc go do pokory/ y do onego Ignácyuſá/ zápaláiąc go do ćierpliwośći/ y ćieſząc go w nędzy iego/ y oznáymuiąc co w Rzymie w rzeczy iego oſądził. Dał liſt y do wſzytkich Biſkupow ſtolicy Cárogrodzkiey podległych/ áby wiedźieli/ iż poſły ſwoie do Ceſárzá wypráwił/ y dla vſpokoienia kośćiołom/ y dla tego áby Ceſarz liſt ſromotnie nań piſány ſpalił. Piſał też y do Theodory mátki Ceſárſkiey/ do oney świętey pániey/ dobrze kośćiołowi záſłużoney/ á do klaſztoru wrzuconey: wſpomináiąc ſzczęśliwe ſpráwy iey y święte prace iey zá mężá herετyká obrázoborce/ z ſtrony kośćielney náuki y iedności. y ćieſzy ią á proſi/ áby mu o ſobie y corkách ſwoich dáłá znáć/ co ſię z nimi dźieie.] Nie długo potym vmárłá/ y od Grekow miedzy święte policzona ieſt/ y wſpomináią ią iedennaſtego dniá Lutego temi ſłowy: Błogoſłáwiona Theodorá Ceſárzowa/ żoná Theophilá obrázoborce Kátholiczká. Mąż iey Methodiuſzá o obrázy wygnał/ á Jana ktory obrázy palił/ poſtáwił/ ktorym ſię oná w nocy kłániáłá/ proſząc P. Bogá/ áby nád práwowiernemi ſię zmiłował. Po śmierći mężá ſwe^o/ Micháłá ſyná młodego dobrey wiáry náuczyłá. y Methodiuſzá ná Cárogrodzką ſtolicę przywrocilá/ y o Synod ſię wielki poſtáráłá/ z ktorego obrázy ſą przywrocone. Potym zrzucona z Ceſárſtwá w klaſztorze z corkámi w Bogu odpoczęłá.

Słowá Papieſkie do Ceſarzá. Liſt Papieſki do Phociuſzá.

5. Theodorá Ceſárzowa ieſzcze byłá żywá.

Theodorá miedzy święte policzoná.

6. Leo Oſtien: lib: 1. cap: 37. 34.

Z Sárácenámi woyny we Włoſzech.

We Włoſzech Ludowik Ceſarz/ przyzwawſzy Fránkow ná pomoc/ y Ludowiká krolá/ z Sárácenámi długą woynę wiodł. Ośiedli byli wſzytkę iuż Apulią/ pierwſzy raz od nich porażony/ drugą im bitwą oboz odiął/ y wielką ich liczbę pobił. Kápuą po trzech mieśiącách w obleżeniu od nich wybáwił. Baru dobywáiąc/ pod nim cztery látá leżał/ y tám Seode wodzá Sárácenow/ iego wſzytko woyſko pobiwſzy poimał. Ten Seodá połupiwſzy kośćioły Chrześćiáńſkie/ z kielichow kośćielnych pił/ y kádźilnicámi wonią ſobie czynić kazał. Ná tę woynę Papież Mikołay ludźi pobudzáiąc/ ná niey zábitym kroleſtwo niebieſkie obiecował. Y miał o tym Opát ieden Káſámáry obiáwienie/ iáko ſię w liśćiech ś. Bernátá náyduie. W Gálliey tenże Papież ná złe Chrześćiány y łupieżce kośćiołow kazał vżywáć oboygá mieczá/ y duchownego y żelaznego.

23. q. 5. ca: omnium.

7. 15. q. 8. ca: reprehenſibile.

Oná cudzołożnicá Vwáldrádá/ ktora ſię byłá ná pokutę do Włoch puśćiłá: záś ſię rozmyśliwſzy do Fráncyey wrocilá/ y ſzukáłá obyczáiow y mieyſcá/ iákoby ſię z Lotáriuſzem krolem widáć mogłá. O czym ſię dowiedźiawſzy Papież:

ſkí Papież: one po wßytkiey Gálliey/ liſty do Biſkupow roſpiſawßy/ wyklął. y w onym liśćie przymowił Lotáriußowi. Ná co ſie on poczuwßy/ nápráwił Adwenciußá Biſkupá Meteńſkiego/ áby go przez liſt do Papieżá oczyśćił. y ſam káncler zá ſwego wyſłał do Rzymu/ y pokornie ſie ſpráwuie/ iż w małżeńſtwie przyſtoynie z krolową Theutpergą mießka/ á Vwáldrády nigdy potym iáko ſie do Włoch puśćiłá nie widźiał/ áni z nią gadał/ áni ſie iey dotykał. Pogroźił mu był Papież inym liſtem y vtrátą kroleſtwá. Rozumiał Lotárius/ iż go ſtriy iego Károlus Kálwus do Papieżá odnośił. y pokazáło ſie potym/ iż ten Károlus kroleſtwá Lotáriußowi nie życzył/ y wygnáć go z niego myślił. Co gdy poczuli Biſkupi pod Lotáriußem/ piſáli piekny liſt do Biſkupow pod Károlem/ przy pánie ſie ſwoim opowiádáiąc/ iż mu wiáry zupełnie dotrzymáwáć chcą/ á teß co z młodośći vczynił/ pieknie popráwuie/ y pod vpominánie ſie kápłáńſkie podáie. Proßą też áby zgody pilnie miedzy temi pány przeſtrzegli/ wiedząc iáka idźie zgubá ſtanom wßytkim zá ich záwaśnienim: áby to przymierze y przyśiegi/ ktore miedzy ſobą przy powinney y krewney miłośći vczynili/ ſtátecznie y niewzrußenie ſtáć mogło. etc.

Klerykowie Biſkupſtwá Remeńſkiego/ ktorych pierwßym był Wulfáldus/ żáłowáli ſie przed Papieżem dawną krzywdę ſwoię wznawiáiąc: iż od Hinkmará Arcybiſkupá Remeńſkiego/ ná Synodźie Remeńſkim ieſzcze zá Leoná czwartego Papieżá/ z vrzędow ſwoich złożeni byli/ o to iż ie Ebbo tegoż miáſtá Arcybiſkup świecił/ ktory dla ſwoich wyſtepkow wyrzucony z oney ſtolice był. Hinkmarus bronił ſie potwierdzeniem onego Synodu od Papieżá Benediktá. Lecz ſie pokazáło z ſtárego piſmá/ iż ono potwierdzenie zfałßowáne było/ y miał Hinkmarus nie cudną o to przymowkę. Złożył tedy Mikołay Papież Synod w Swesſyonie dla oney księżey/ ná ich przywrocenie y niewinnośći ich pokazánie. y ſą tám ná vrzędy ſwoie/ zá wynálazkiem Synodu/ ná ſwoie mieyſcá y vrzędy świecenia ſłußnego przywroceni. O tym długie bárzo piſmá y liſty położone ſą/ ktore ſie opußczáią.

Vwáldrády niewiarek. Lotarius krol wraca ſie do grzechu.

Codic: Treuiren.

Lotáriußá żáłecąią Biſkupi.

Hinkmará z klerykami ſwary.

Hinkmarowi przymowka.

Rok Páńſki 867. Mikołáiá 10. Ludowiká II. 12. Michálá III. 26.

Mosłowie oni Papieſcy do Bulgárow poſłáni/ Páwel y Formoſus/ Biſkupi/ dźiwnie wdźiecznie od krolá onego Michálá przyięći ſą/ y náucząli dr og Bożych y Chryſtuſowey Ewángeliey wielkich y máłych/ y wßytek on narod do Chrztu ś. przywiedli. A krol ſam co dźień ſie wiecey w Chryſtuſowey miłośći zápaláiąc y rozmiłowáiąc/ prośił bárzo/ áby mu Formoſá żywotem y obyczáymi práwego Biſkupá/ zá Arcybiſkupá w iego kroleſtwie zoſtáwiono (potrzebá pámiętáć iáko chwałą Formoſá/ bo go żywego y vmárłego tyráńſtwo vtrzywdźiło) á ſmákuiąc náuki Bożey z vſt onych Biſkupow/ ine duchowne z kroleſtwá wygnał/ y drugie poſły do Rzymu wypráwił/ proßąc Papieżá o wietßą liczbę kápłanow. Z czego ſie Papież vweſeliwßy y P. Bogá pochwaliwßy: wyſłał niemáło duchownych do Bulgáriey/ miedzy inymi Dominiká Trywеńſkiego y Grymoáldá Polimártyeńſkiego/ Biſkupy/ ktorzy żniwo ono Boże/ ochotną robotą y ßczeſliwą prácą/ zbieráli do gumná Páná ſwego.

1. Bulgárowie od Láćińſkich duchownych Chrzeſt biorą. Anaſtaſius Bibliot. *Formoſus iáki.*

A oni do Ceſárzá poſłowie/ Donatus/ Leo/ y Márinus/ gdy minąwßy Bulgárią do Cárogrodzkich gránic wſtepowáli: od ſtároſty Theodorá zá hámowáni ſą/ y źle przyięći: konie ich w głowy biiąc/ mowił: Ceſarz náß nie potrzebuie was. Co czynił z roſkazánia Ceſárſkiego/ ktory wſkazał do krolá Bulgárſkiego/ mowiąc: By byli nie przez kroleſtwo twoie ßli: y twarzy mey y Rzymu by byli nie oglądáli. Co zrozumiawßy oni poſłowie/ do Rzymu ſie poniewolnie wrocili.

2. Poſłowie Papieſcy do Cárogrodu nie pußczeni. Anaſtaſius.

3. Epist: 70. Grekow nieprzyiáźni na Láćinniki. Nikolay Papież dźieie one z strony Phociuszá y kośćiołá Cárogrodzkiego/ pilnie wypisuie do Hinkmará Biskupá Remeńskiego y do inych Biskupow w Gálliey: oznáymuiac iákiemi sie nieprzyiaćielmi wszytkiego zachodnego y Láćińskiego kośćiołá sstáli/ Cesarz Michał y Bázylius/ z nienawiśći y z zazdrośći tych ktorzy ich nádymáia. Nienawiść ná nas wźieli o to/ iżesmy ná Phociuszá przyzwolić niechćieli: á zazdrość/ iżesmy do Bulgárow ná ich náwrocenie do CHRISTVSA, Biskupy y kápłany násze od tey stolice Piotrá ś. wysłáli. Chca Bulgari od posłuszeństwá Piotrá ś. odwieść/ á pod swoie/ zá zastona nabożeństwá/ pánowánie one podbić. Potwarzáia kośćioł ś. ktory zmázy żadney nie ma/ iákoby herezyámi pomázány był/ chcac proste one Bulgáry od kośćiołá Piotrá ś. odráźić. Przygániáia nam/ iż pochodzenie Duchá ś. y od Syná wyznawamy: iż w Sobote pośćim/ iż wielkiego postu/ nie cáła ośm Niedźiel wypełniamy. Iż ná Wielkanoc báránká po Żydowsku z ćiálem Páńskim ná oltarzu poświacamy/ co klamáia. Mowi: iż kśieża nászy brody gola/ iż Biskupá z dyákoná przestapiwszy kápláństwo/ świecim. Iż sie małżeństwem brzydźim/ y kápłanom go nie dopuszczamy. Iż bierzmowáć kápłanom zákázuiem. A co nagorzey/ iż od posłáńcow nászych wyznánie wiáry ná pismie wyćiagáia/ w ktorymby te ártykuły/ ktorym oni przygániáia/ odwoływáli. Rvpomina ś. Papież wszytkich Biskupow/ á zwłaszczá Hinkmará/ áby tákich przymowek y potwarzy ná kośćioł ś. nie ćierpieli/ á iáko kto z Duchá ś. może y vmie/ áby przećiw temu pisáli/ y pismo do iego reku posłáli. Ale sam rychło potym záchorzawszy/ to iest od daty listu tego po dni dwudźiestu y iednym/ ná wieczny pokoy poszedł. Wielki y świety Papież.

O Bulgáry.

Potwarzy Phociuszá ná Láćinniki.

4. Phociuszowych 10. przygan ná Láćinniki. To co nam Phocius z iádu wielkiego ná Papieże zádawał/ może sie ná dźieśiec ártykułow rozłożyć. 1. O post w Sobote. To nie herezya/ nie mász ná co odpowiádáć/ kto czyta/ naydźie iż skoro po Apostolech wschodny kośćioł nie pośćił/ á zachodny pośćił iáko gdźie zwyczay zászedł.

5. O żony v Grekow falszywe Kanony. 2. O pochodzeniu Duchá ś. Láćiński kośćioł nigdy tego nie mowił: áby od Oycá nie pochodźił. Szczere to kłamstwo Phociuszá. A iż od Oycá y od Syná pochodźi/ iásna y wielka iest prawdá. O czym dosyć wywodow.

In Trullo supra. 3. A to potwarz/ áby kośćioł nász gánił małżeństwo/ gdy duchownym bezżeństwo roskázuie. Ták było y v wschodnych. Grekowie nápisáli sobie Kanony/ ktore do szostego Concilium/ w Trullu czynione/ fałszywie w iedennaśćie lat po onym Concilium przyszyli/ y długo Papieżow przez swe Cesárze/ áby ie potwierdźili/ prośili. ále nigdy sie do tego przywieść nie dáli/ y od tego czásu duchowni ich z żonámi mieszkáia. Tego przedtym nie było.

6. 4. Iż w wielkiey potrzebie kiláktroć rozgrzeszyli Papieże kápłany áby bierzmowáć mogli: to z przygody sie sstáło/ z porzadku nigdy sie to nie dźieie/ áni dźiać ma. Sámych to Biskupow robotá. 5. Aby kośćioły zachodne miásto Chryzmá wody ná bierzmowánie vżywáły: To kłamstwo sprosne Phociuszá. 6. Iż w wielki post drudzy Kátholicy z másłem y ser iedza/ to bárzo rzadko/ y zá przyczyna. We Włoszech y indźiey tego nie czynia.

7. O báránká ná Wielkanoc. szczera potwarz. 8. O brode: śmiech y głupstwo Phociuszá. Sam iáko trzebieniec brody nie miał: á drugim ia zápuszczáć każe. A iednák ná poczatku kośćiołá kśieża brody nie zápuszczáli.

9. O opuszczeniu świecenia ná kápłáństwo/ gdy Biskupá poświecáia: szczera potwarz. 10. Czynić przed Greki Láćinnikom wyznánie wiáry: to monstrum. nigdy tego nie było. Bo kośćioł Rzymski sam wiáry dogláda.

7. Phocius iáko zápámiętáły klamcá. Táki to był Phocius/ ták pełny dyabelskiego iádu ná szkáze kośćiołow wschodnych y Cárogrodzkiego/ ktore od iednośći odwiodł. A tám iádem nowe one Chrześćiány narodu Słowieńskiego nátkał/ y Rzymski kośćioł v

Grekow

Grekow ohydził. Wiele heretykow ná tey przed nim stolicy Cárogrodzkiey
śiedźiáło/ iádowitych/ wykrętnych y skrzętnych: á żaden nigdy o to kośćioło- *Pochodzenie Du-*
wi zachodnemu nie przygánił/ áni zá herezyą poczytał: iż wyznawa y wy- *cha S. y od Syna*
znawał dawno/ że wszytkiemi swymi Doktory y Papieżmi/ pochodzenie Vide anno Domi-
Duchá ś. y od Syná. Ale to dyabelskie naczynie zazdrośći y złośći pełne/ nie ni 447.
miáło czym swoim Grekom omierźić Rzymski ś. kośćioł y iedność iego/ bez Pro Conc: Flor:
ktorey nikt zbáwienia nie ma. Jeszcze Dámásus Papież przed pięćią set lat Sect: 7.
to wyznánie o pochodzeniu Duchá ś. nápisał. Pátrz o tym wyższey. Co ich Maximus epist: ad
Grecki Gennádius wywodźi. A Máximus on Greczyn męczennik zá Con- Marinum.
stánsá Eutychianá/ to wyznánie Rzymskie wielce pochwala/ y ma one sło- *Słowá złote Ma-*
wá do Máriná: Wszyscy ktorzy CHRISTVSA wyznawáią práwowierną *ximá o kośćiele*
wiárą: niech ná Rzymski kośćioł/ iáko ná słońce iáśnieiące sie/ pátrzą. Co *Rzymskim.* 8.
czyniły wszytkie sześć Concilia. Wszytkie kośćioły od początku wćielenia sy-
ná Bożego/ z Rzymskiego kośćiołá fundáment miáły y máią/ ktorego pie-
kielne brany nie obáłą/ wedle obietnice Zbáwićielá nászego. Ten kośćioł ma
klucze wiáry práwowierney/ y otwarza tym ktorzy pobożnie przystępuią/ á
zámyka gębę heretykom ktora źle mowi. etc.] Poty Máximus.

Pierwszy tedy Phocius (niech tę ma sławę ábo ráczey hańbę) dla tego 9.
wyznánia o Duchu ś. obrał sobie zá przyczynę oddźielenia swego od kośćio-
łá Rzymskiego y zachodnych wszytkich: á on iuż oddźielony y wyklęty od nie-
go był/ o to iż cudzą stolicę ośiadł/ y onę/ zepchnąwszy niewinnego y święte-
go/ wydárł. Nie o swoie Łáćinniki/ ále o iego Greki/ kośćioł sie Rzymski
przećiw iemu oburzył. á on temu potwarzámi pomsty szukał. Ale roku tego
podniosł rękę swoię P. Bog/ y karáć złośći one począł: począwszy od Bár-
dy y Michálá Cesárzá/ przez ktore Phocius złośći swe wykonywał; Piotro-
wi ś. ktoremu tákie krzywdy y namiestnikowi iego Mikołáiowi/ y posłom
Mikołáiowym czynili: pomstę one y karánie P. IEZVS zlećił. Co iáko sie
zstáło/ dźiwuymy sie á sámych o tym Grekow słuchaymy.

Bárdás iuż był Cesárzem/ to iest towárzyszem ná páństwo od Michá- 10.
łá Cesárzá Augustá vczyniony: gdy sie/ iáko do niego Mikołay Papież pro- *Bárdás miał wi-*
rokuiąc pisał/ iáko Ceder podniosł: znagłá vpadł/ y w złośći swey zginął. *dzenie we śnie.*
Widźiał we śnie/ ktory z boiáźnią/ przed wiernym swoim przyiaćielem Phi-
loteuszem Logotetą/ powiádał. Widźiałem/ práwi/ á ono z processyą idźiem Curopal: & Nicetas in vita Ignatij.
przy Cesárzu do wielkiego kośćiołá/ w ktorym w oknách wiele Archányołow
stało pátrzących ná tabernaculum. A gdysmy sie do káthedry przybliżyli:
wyszli iákoby dwá komornicy/ ieden iął Cesárzá/ y po práwey stronie/ wywło-
czył go iáko przewinionego y potępionego z kośćiołá: á drugi mnie tákże ná
lewą stronę wypychał. y pátrząc około/ vyrzałem zá kratámi śiedzącego 11.
stárego męża/ tákiego iáko Piotrá Apostołá máluią/ przy ktorym dwá strá- *Piotr S. sądzi*
szliwi mężowie/ iákoby stárszy nád ine/ stali. A przy stárcu onym v nog iego *Bardę y Michałá*
vyrzałem Ignáciusá ták płáczącego/ iż on stáry ná iego on płácz z polito- *Cesárzá.*
wánia wzdychał. y záwołał Ignácius: kluczniku krolestwá niebieskiego/ y *Ignácius do Pio-*
opoko ná ktorey CHRISTVS vmocnił kośćioł swoy/ gdyż wiesz iákie krzyw- *trá S. woła.*
dy ćierpię: poćiesz stárość moię/ bom wiele złego podiął. A Piotr ś. rzekł do
niego: Vkaż tego ktory ćię vkrzywdźił/ á P. Bog z pokuty ćię wyzwoli. y o-
broćiwszy sie Ignácius/ ręką práwą mnie vkazał/ mowiąc: Ten mię nabár-
źiey obráźił: y jeszcze nieprzestáie. y zátym on co ná stolicy śiedźiał/ skinął ná
onego strászliwego męża/ ktory był ná stronie práwey/ á z máłym mieczykiem
dobytym stał: y záwołał nań ták iż wszyscy słyszeć mogli/ mowiąc: Porwi
przeklętego Bárdę/ á przed kośćiołem ná sztuki rychło rozśiekay. y gdy mię
ćiągniono ná śmierć/ widźiałem/ iż ręką groźił Cesárzowi/ y rzekł do niego:
Niezbożny synu/ poczekay trochę. y baczyłem że mię ná częśći iáko wątrobę

rozśiekiwano.] Táki ſen był/piße Nicetás y Kuropálátes / obá Grekowie. y dokłádáia: Gdy / práwi / ten ſen ſtráßliwy powiedział onemu Logotećie: rzekł do niego: vżal ſie pánie nád onym nędznym ſtárcem/ á ſąd Boży miey

Twárdość ſercá Bárdy. przed oczymá. Lecz Bárdás zákámiáły/ wiedząc iż Ignácius o pomśćie nań do P. Bogá woła: posłał do wyſpu ná ktory wygnány był/ Leoná Pitádemá powinnego Phociußowego: áby Ignácego ſtrzedz ták kazał/ żeby Mßey mieć nie mogł/ áni z komorki wychodził.

12. Idem. Bárdá na ßtuki roſiekány. We trzy miesiące on ſie ſen wyiáwił. Bo gdy z Ceſárzem ná Kretenſy z woyſkiem Bárdás wyiáchał: w polu ná mieyſcu ktore Topos zwano / około ſtáwiánia namiotow: iż Bárdás lepßé y gorne mieyſce ſobie obrał/ á Michał w rowni ſtáć muśiał: ſludzy ie powádźili. A ći co przy Michále ſtáli: puśćili ſie ná Bárdę przy Bázyliuśie Podkomorzym Ceſárſkim. A támże Bárdę ná ßtuki rozśiekáli: y wſtydliwe członki iego ná háńbę kázirodztwá iego ná drzewcu po obozie nośili. A Michał ſie do Cárogrodu/ woyny zániechawßy/ wroćił. Po tey ſtráßliwey zgubie Bárdy: Phocius ktory od niego tákie pomocy miał: począł go po śmierći háńbić / iż dla wielkich zbrodniow ſwoich táką śmierć záſłużył. Obrotny miał ſtátek zá ßczęśćiem y ludźmi idąc/ á ćieniow ſie nádźieiey w ludźiách trzymáiąc.

Phocius obrotnego ſtátku.

13. Ceſarz wroćiwßy ſie do Cárogrodu / onego Bázyliußá Ceſárzem / to ieſt nie Auguſtem / bo ſam tákim zoſtawał / ále towárzyßem ná páńſtwo vczynił. á Phocius vprośił to v Ceſárzá: áby Synod zebráć mogł / iżby wyklećie ſwoie wyklećiem też Mikołáiá Papieżá zádusił. y zebrawßy troche nieſtátkow/ Mikołáiá wyklał. y tego ſie ießcze ważył/ piße tenże Nicetás: iż do Lodowiká zachodnego Ceſárzá piſał proßąc: áby mocą z Papieſtwá Mikołáiá wygnał / obiecuiąc mu: iż go w Cárogrodźie Ceſárzem miánowáć chce (bo wſchodni Ceſárze tytułu tego zachodnym dáwáć niechćieli.) A dogadzáiąc czáſom Phocius / raz ßukał przyiáźni v Bázyliußá / á drugi raz źle o nim mowił. czego doznawßy Bázylius: iuż go nienawidźiał/ choć go Michał zá wielkiego y mądrego Philozophá miał.] To Nicetá.

Phocius Papieżá wyklina.

Piſánie iego do Ludowika Ceſárza.

14. Curopalates. Báſilius vpomina Ceſarza. Baſilicinus. Zonaras. Michał Ceſarz zabity. Anaſtaſius in Adriano II. Muśiáłá ſie y druga pogrożká Piotrá ś. ná bluźniercę Micháłá Ceſárzá wykonáć. Gdy Bázylius wolnym ięzykiem Micháłá od tego odwodził/ áby vpiwßy ſie ludźiom noſow y vßy rzezáć / y zábiiáć ich niewinnie nie kazał/ y o ine go wyſtępki vpominał: on ſie im zbrzydźił/ y inego ná imię Báſiliciná/ złożywßy Bázyliußá/ Ceſárzem/ to ieſt towárzyßem ná páńſtwo vczynił/ y koronę nań w Senaćie włożył/ y zábić Bázyliußá vmyślił. Lecz go vprzedzono / w nocy gdy ſie ożárł / náßli go ſwoiż domowi z napráwy ſnać Bázyliußá / y w pokoiu ręce mu pierwey gdy ſie bronił / vćiąwßy / zábili.

15. Curopalates, Zonaras. Cedrenus. Anáſtáſius piße/ iż nie pewna to byłá powieść / áby on Micháłá zábił / komorni iego ſámi to vczynili. A on ná páńſtwo wźięty z tego ſie wywiodł/ iż ná śmierć onę nie zezwalał. Ták ſie P. Bog zemśćił ſwoiey y ſług ſwoich krzywdy. krolował z mátką lat 15. y mieśięcy ośm/ á ſam bez mátki ná dźieśiąty.

e (Ale domylić ſie możem, iż to był Rus abo Roſolan, y Ruſkie one kśiążętá około czarnego morza, y w polach onych, ktore dziś Podolem zowiem.)

Piſzą hiſtorye Greckie/ iż zá czáſu tego Micháłá Rhos z woyſkiem ſwoim częſto ná gránice iego Pomorſkie nád czarnym morzem wyćiekał/ y ßkody czynił. y ieſt to/ práwi/ narod Tátárſki ábo Scytow/ dźiki y gruby / y bywał dla nich Cárogrod w niebeſpieczeńſtwie. Ten Rhos ábo narod ten wyſłał poſły ſwoie do Ceſárzá Chrztu ś. proßąc / y vprośili.] Dáley nie piße Kuropálátes. [e] O czym będźie indźiey.

16. Klątwa na Papieża záhámowana. Nicetas in vita Ignatij. Bázylius ſkoro ná páńſtwo wynieśiony był: Zácháriaßá y towárzyße iego z drogi wroćił/ ktore był Phocius do Rzymu z klątwą ná Papieżá/ po onym zborzyßczu ſwoim wypráwił: niechcąc áby o tym Papież wiedźiał. y ták P. Bog ſpráwił: iż Rzym onego bluźnierſtwá nie ſłyßał / áni o nim wiedźiał. A Phociußá Báſilius názáiutrz po ſwoim ná páńſtwo wſtąpieniu z ſtolice

Cárogrodz-

Cárogrodzkiey wyrzucił/ y do kláßtoru ktory Zumbrá zowią wtrácić go ká- *Phocius zrzucony*
zał.] O dziwne ſady Boże! On co Papieżá wyklináć chćiał: ták prędko o *z Biſkupſtwa Ca-*
źiemię rzucony y ſam zepchniony ieſt. Záraz też zacnego poſłá Bázylius E- *rogrodzkiego.*
liaßá wyprawił/ áby ze cżćią wielką y w Ceſárſkim okręcie Ignáciuſá iáko
Pátryárchę własnego do Cárogrodu przyprowádźił/ y w oyczyſtym domu
iego Mágnaurá názwánym/ ſtánąć mu kazał. A Pan Bog więtße złośći *Ignacius przywro*
Phociußá odkrywał. Poſłał do niego Ceſarz áby kśięgi wßytkie/ ktore ma *cony.*
przy ſobie/iemu poſłał. Przał ich długo/áż ſię nálázły. ktore gdy donieśione
do Ceſárzá/ dwoie ſię vkazáły złotem y śrebrem ozdobione y pięknie nápiſá-
ne. w iednych kśięgách/ wypiſał śiedm ákciy ábo ſeſsiy/ ktorych nigdy nie *Dwoie kśięgi abo*
było/Synodu onego ſwego/ná Ignáciuſá. Ná pierwßey námálował Igná- *liſty v Phociu-*
ciußá/á ono go wiodą y biią/ á nád głową iego nápiſano: Diabolus. Ná *ßa.*
drugiey ſeſſyey námálowano go/ á ono nań pluią/ y napis: Principium 17.
peccati. Ná trzećiey: á ono go wyrzucáią/ y napis: Filius iniquitatis. Ná *Malowanie na*
czwartey: á ono go wyklináią/ y ná wygnánie wymiátáią/ y napis: Simon *Ignaciußa.*
Magus. Ná piątey/ á ono go wiążą/ y napis: Extollens ſe ſuper omne Nicetas.
quod dicitur Deus. Ná ßoſtey: á ono go ná potępienie dáią: á napis:
Abominatio deſolationis. Ná śiodmey: á ono Ignáciuſá ćiągną ná vćię-
ćie głowy iego/ á napis: Antichriſtus. Jabych był to zámilczał/ mowi Ni-
cetás/ álem widźiał iż ſię z tego ſludzy Phociußá chlubili/ y iego zá święte-
go mieli.] To málował on Grzegorz Syrákuſáńſki wyklęty Azbetá názwá-
ny/ bo był w tym rzemieśle ćwiczony. Pátrzmy iáko ßátan dźiśieyße he-
retyki náuczył ták Papieżá málowáć/ y proſtym vdáwáć. ktorzy gorßy ſą y
niewſtydliwßy niżli Phocius/ktory będąc máło nie więtßym nieprzyiaćielem
Papieżowi/á niżli Ignáciuſowi: iednák málowáć ſię ták Papieżá wſtydźił.

Drugie zás kśięgi były/ w ktorych dźieie onego Synodu przećiw Papie- 18.
żowi Mikołáiowi wypiſał. Ci co ná one iego kśięgi pátrzyli/ y gdy ie czytá- *Kśięgi Synodu*
no ſłyßeli/á rzeczy dobrze byli świádomi: w boiáźni Bożey przyśięgli/ iż pięć- *falßywego zmy-*
dźieśiąt y dwá fałßywych kanonow nápiſał. Zoſtáwiał mieyſcá dla podpi- *ślonego.*
ſow tych ktoreby był ießcze do ſwego ßaleńſtwá námowić mogł. Te kśięgi
chćiał poſłáć przez onego Zácháryaßá do Ludowiká Ceſárzá/ áby Mikołáiá
z Papieſtwá wygnał. One kśięgi Bázylius Senatowi y kośćiołowi wßyt-
kiemu vkazał. y wßyſcy złe iego ſumnienie poználi/ y ćierpliwośći ſię Boſkiey
nád nim dźiwowáli. A Ignáciuſá Ceſarz Bázylius z wielką cżćią ná Cá- 19.
rogrodzką onę ſtolicę przywroćił/ od ktorey dźiewięć lat wygnány w nędzy
wielkiey przemießkał. Lud wßytek z dźiwnym go weſelim przyiął/ y Senat
z pány wßytkiemi/ pokłon mu dáiąc/ vczćił. A ſam Bázylius grzechy ſwoie *Baſilius poku-*
gorącą pokutą gládźił/ y iáłmużnámi wielkiemi okupował. Zbudował ko- *tuie.*
śćioł Neán/ to ieſt/ nowy názwány/ ná pámiątkę ś. Michálá Archányołá.
Nie omießkał do Papieżá Mikołáiá piſáć/ proßąc áby o iedności y pokoiu *Poſłowie do Pa-*
kośćielnym obmyślał/ iákoby ći ktorzy ſię byli z Phociußem odßczepili/ przyi- *pieża.*
mowáni z miłośierdźia y ludzkośći być mieli. y oznáymuie/ iż od Ignácego
Jan Metropolitá Silei/ á od Phociußá Piotr Metropolitá Sárdis/ do
niego poſłány ieſt/ áby przy nich to poſtánowił/ co ieſt wedle praw kośćiel-
nych y kanonow. Swego też z nimi poſłá Bázylego Spátárium poſyła/ pro- 20.
ßąc/ áby zás z nimi Papież poſły ſwoie do Cárogrodu wyſłał/ ná vpewnie- *O poſły Papieſkie*
nie tego co będźie z woley iego poſtánowiono. Y mowi ná końcu: Oycze *do Carogrodu*
duchowny y od Bogá cżći godny Nawyżßy Biſkupie: Pokwáp ſię ná po- *proßą.*
práwę kośćiołá náßego/ przywroć nam iedność czyſtą/ ſpoienie duchowne/ *Słowa nabożne*
od wßelkiego odßczepieńſtwá y ſporow wolne/ ieden w CHRISTVSIE ko- *Ceſarſkie do Pa-*
śćioł y owczárnią iedną/ ſłucháiąc páſterzá onego/ ktoregoś ty ieſt ſługą y *pieża.*
ofiárownikiem prawdźiwym. Pozdrawiam świętą y mnie vmiłoną głowę
iáko vſtámi przez liſt.

21. *Moc Piotra S. w Papieżach.* *Ignacius vkarża ſię Papieżowi.*

Ignácius też piſał do Papieżá / dźiekuiac mu zá wielka obrone ſpráwiedliwośći iego y prawdy / á wyznawáiac wielka w nim moc Piotrá ś. ná zburzenie nieprzyiaćioł kośćielnych. Prośi áby dał náuke / co z temi czynić ma / ktorzy z Phociußem w odßczepieńſtwie kośćioł Boży tárgáli / iedni dla vpominkow y dárow / drudzy dla meki y boiáźni y wygnánia / drudzy też ze złośći ſwoiey / gdy do pokuty przyſtepuia. Y z temi iáko też poſtapić / ná ktore Phocius rece kładł / y one świećił. á żeby o tym y piſmo ſwoie / y namieſtniki ſwoie do Cárogrodu poſłał / ktorzyby wßytko nápráwili w kośćiele tym náßym / ktoryſmy z Bożey opátrznośći zá przyczyna Piotrá nawyżßego y zá wáßa wźieli / áby ſpráwy wßytki dobry koniec miáły. etc.

22. *Lotarius krol wraca ſię do cudzołożnice.* *Nicol: epiſt: 48.* *Klamſtwa na ſię mowić ſię nie godzi.* *Klatwa na krola cudzołożnika.* *Nicol: epiſt: 51.* *Iáchać do Rzymu nie dopußcza.* *Nicol: epiſt: 55.*

Wracamy ſie ná zachod. Z onym krolem Lotáriußem o cudzołoſtwo ießcze kłopoty nie vſtawáły. Przywroćił do śiebie one cudzołożnice Vwáldráde / á własna zone Theutperge ták prześládował / iż iuż o zdrowiu ſwoim zwatpiwßy / do Papieżá ſie v meżá iácháć do Rzymu prośiłá. Czego iey on pozwalał / ále ták / żeby pierwey do Papieżá Mikołáiá nápiſáłá: iż ſie nie zna być własna zona krolewſka / y one doſtoynosć ſpußcza Vwáldredźie / iáko żenie własney krolewſkiey. Ná co iey Papież odpiſał: áby do Rzymu nie iezdźiłá / á kłamſtwem ſwoiey duße nie zábiiáłá. Lepiey / práwi / iż ćie kto inßy zábiie / niżli ſie ſámá zábiiáć maß. Dał też znáć Lotáriußowi ś. Papież / iż go iuż wykláć chce / gdyż z wyklęta niewiáſta w cudzołoſtwie mießka á vkáráć ſie nie da. Vpomináli go y ſtryiowie krolowie / Károlus y Ludowikus / y ſam Károlus do niego o to oſoba ſwoia iáchał: ále nic nie pomogło. Obiecował popráwe y do Rzymu ſam iácháć chćiał: ále tylo zwłaczał. Nápiſał bárzo pokorny y pochlebny liſt do Papieżá / chcac do niego y do cáłowánia nog iego przyiácháć / y ná Sáráceny ſie z woyſkiem wypráwić / ieſliby imionom kośćielnym ßkody iákie czynili / zdrowia ſwego nie żáłuiac. Nápiſał mu Papież / áby do Rzymu nie iezdźił: á vczynił pierwey / co P. Bog roſkazał / á z domu ſwego cudzołożnice wyrzućił.

23. *Złupienie wdowy.*

Przyczynił złośći ſwey y grzechu do grzechu Lotárius krol: Powinna ſwoie wdowe zone Romeſá Berengáriußá / á corke Lotáriußá Ceſárzá / z máietnośći iey od oycá zoſtáwioney / złupił. Oná ſie do Papieżá iáko wdow opiekálniká nawyżßego vćiekłá. Papież iuż do Lotáriußá / ktorego zá wyklętego miał / nic nie piſał / iedno do ſtryiá iego Károluſá: áby go w tym vpomniał y pohámował / żeby to wroćił co nieſłußnie wdowie pobrał.

24. *Pokuta o zabićie ſynow.* *Iuo per: 10. ca: 33.*

Tenże Mikołay Papież Rumárowi nieiákiemu / ktory zábiwßy ſwoich trzech ſynow do Rzymu pokutuiacy przyßedł / táka pokute dał / y ná piſmie do iego Biſkupá Ronolárdá poſłał: Aby przez trzy látá przed drzwiámi śie kośćielnemi modlił / á przez cztery látá tylo ná kazániu bywał / y przez te śiedm lat naświetßego Sákrámentu nie vżywał. á mięſá áż do śmierći nie iadł / á przez one śiedm lat winá nie pił / iedno w świetá. A potym przez pieć lat / áby tylo trzy dni w tydźień wino pił / żeby pokuty było lat dwánaśćie. Zony może nie opußczáć dla iey vpadku w cudzołoſtwo. Ná te droge dopuśćiliſmy / práwi / iemu botow: ále potym trzy látá boſo chodźić ma. Mleko ieść może / y od źimná ſie odźieniem wedle czáſu bronić.

25. *Leo Oſtien: apud Cathal: SS. lib: 10. cap: 98.* *Klemenſa S. ćiało nalezione.* *Słowakow Apoſtołowie Cyrillus y Methodius.*

Oſtátniego tego roku Mikołáiá Papieżá Cyrillus y Methodius mnißy w Cherſonie ćiáłá ś. Klemenſá Papieżá ßukáiac / z obiáwienia Bożego ono nálezli / y do Rzymu záwiezli. y tám w Rzymie áż do czáſow Hádriana Papieżá przemießkáli. ktory ie Sláwom ábo Słowakom / bo ich iezyk vmieli / ná opowiedánie Ewángeliey poſłał. O czym bedźie niżey.

26. *Smierć Mikołaia Papieżá.*

Dokonał żywotá tego w wielkich prácách y ſławie Mikołay Papież ś. y do wieczney chwały poßedł. Siedźiał lat dźiewieć / mieśiace trzy. O nim Regino ták nápiſał / ſławiac wielki żywot iego. Po świetym / práwi / Grze-

gorzu

gorzu/żadnego Papieżá do tego czáſu iemu rownego nie było. krolom y ty- *Wychwalenie iego.*
rannom roſkázował/ y iákoby pan wßytkiego świátá nád nimi był. ku Bi-
ſkupom y kápłanom nabożnym/ y Boſkie roſkazánie chowáiacym/ pokorny/
łágodny/łáſkáwy y cichy ſie być pokazał. A złym y z drogi Bożey wypadá-
iacym był ſtráßliwy y ſurowośći pełny / iáko drugi Heliaß/ ktorego P. Bog
czáſow náßych zeſłał nie w ćiele/ále w duchu.] Jan dyákon też wieku żyiac/
nápiſał/iż widziano tego ś. Mikołáiá z Grzegorzem ś. w chwale z świetemi.

Náſtapił po nim Hádrianus/ o ktorym piße Anáſtázyus / iż kápłanem 27.
bedac/ á nioſac ná żywność ſwoie od Papieżá Sergiußá złotych 40. nálazł *Bibliot.*
dom ſwoy vbogich y pielgrzymow pełen: y rzekł do ſługi ſwego: Máło im *Hádrianus Papież wtory.*
bedźie tá złotych 40. A on odpowie: A trzećiey cześći tym nie odpráwiß. on
ná wiáre ſie wielka podnioſł/ mowiac: P. IESVS/ktory pieciorgiem chlebá *W iałmużnie cudo.*
wielki lud nákarmił/ y te moie pieniadze rozmnoży. Po trzy złote dam káž-
demu z nich. Dawał/ á pieniadze ſie rozmnażáły/ iż káždemu ſie ták wiele
doſtáło. Aż y ſwoim domowym tákże po trzy złote rozdał/ y ießcze mu ná ie-
go żywność coś zoſtáło. Nigdy dom iego vbogim y gośćiom záwárty nie
był. Wßytki ſie ſtany w Rzymie z iego poſádzenia ná ſtolice Apoſtolſka rá-
dowáły. Przerwał rádość one Lámbertus ſyn Vwitoná kśiaże Spoletáń- *Lámbertus Comes Spoletáńſki łupieżcá.*
ſkie/ktory z woyſkiem do Rzymu wpadł/ y domy bogáte/ y kośćioły/ y klaßto-
ry wyłupił/ y ślachetne pánienki bráć żołnierzom dopuśćił/ y rychło z miáſtá
vſtapił. Wyklinał Papież niektore towárzyße iego / y wrácáć co złupili mu-
śieli / á drudzy do Rzymu ná pokuty bránie przychodźili / á ſam Lámbertus
kśieſtwo/zá oburzenim ſie náń Ceſárzá Ludowiká y inych Fránkow/vtráćił.

Lotárius on krol Gálliey w cudzołoſtwie mießkáiac / piſániem ſie no- 28.
wemu Papieżowi záleçał/ y przyiecháć ſie do Rzymu obiecował. ále mu Pa- *Ex cod: Treu.*
pież odpiſał/ vpomináiac go áby właſna ſwoie małżonke Theutperge przy- *Lotárius chce do Rzymu.*
iał/ á práwom Boſkim y ludzkim/ y vpomináńiu przodká iego Mikołáiá/do-
ſyć czynił. Byłá iuż w ten czás tá iego żoná w Rzymie/ proßac Papieżá/ áby
ia od onego małżeńſtwá krolá Lotáriußá wyzwolił. Ale iey on do meżá iá-
cháć kazał/ y nápiſał Lotáriußowi/ áby beſpiecznie iey zdrowie y w dobrym
chowániu było: grożac mu záraz wyklećiem / y od towárzyſtwá wßytkiego A Nicolao Fabro accepta Epiſtola.
Chrześćiáńſtwá oddźielenim. Obiecał iednák ießcze około iego ſpráwy Sy-
nod w Rzymie vczynić. Piſał też Papież do Hinkmárá Arcybiſkupá Re-
meńſkiego/áby krolá Lotáriußá vpominał/ y do wyrzucenia cudzołożnice
przywodźił. Co on pilnie vczynił. Widzac iuż Lotárius / iż Papieżá Há- Frodoardus lib: 3. cap: 20.
driána odmienić nie mogł: piſał áby mu do Rzymu przyiácháć dopuśćił.
czego mu Hádrianus dozwolił/ pißac: Jeſli ſie w dobrym ſumnieniu czuie/ *Lotáriußowi dozwolił Papież do Rzymu.*
niech przyidźie: á ieſli też grzech ſwoy wyzna: niech przyiedźie ná pokute y
lekárſtwo. Tym Hádrianus od przodká ſwego Mikołáiá vſtronił. Bo on Regino.
z cudzołożnikiem y nieſtátkiem wdáwáć ſie niechćiał. A dla tego wiele ſie
ludźi wielkich od Hádriana odrážiło: Mikołáiow ſtátek áż do śmierći po- *Odrážá ludźi od Hádriana Papieżá.*
chwaláiac. A miał wielka praca Hádrian / nim ludzkie ſercá o ſwoim mni-
mániu vkoił.

Rok Páńſki 868. Hádriana wtorego 1.

Lodowiká II. 12. Bázyliußá Mácedoná 2.

HAdrianus Papież poſły/ktore był Mikołay do Bulgáriey ná lu- 1.
du onego nowo do kośćiołá przyietego náuke/ náznáczył: Do-
miniká y Grimoáldá Biſkupy / predko wypráwił / bo ſie byli dla
śmierći Mikołáiá zátrzymali. Onego też Theutgaudá niegdy *Theutgaudus rozgrzeßony.*
Biſkupá Trewireńſkiego / wykletego od Mikołáiá Papieżá / zá

Vwáldrádá rozgrzeßona.

iego długą pokutą rozgrzeßył/ y do vczestnictwá przyiął. A gdy Cesarz Ludowik spráwe dawał o oney Vwáldrádźie wykletey cudzołożnicy/ iż sie vpámietáłá y pokutuie: on ią rozgrzeßył/ áby iuż do kośćiołá chodźić y z Chrześćiány ieść y gádáć mogłá: ále tym sposobem/ áby przy krolu Lotáriuśie nie byłá. Vpomina ią przez list/ áby nie zmyslálá/ á P. Bogá ktory sercá widźi/ y sługi iego ošukáć chcąc/ sámá śiebie nie ošukáłá. Z tego rozgrzeßenia Vwáldrády/ y z przyięćia Theutgaudá/ y z dozwolenia przyiácháńia Lotáriußowi do Rzymu: wiele ludźi ßemrało/ mniemáiąc iż postępki Mikołáiá psowáć chce. á zwłaßczá przychodnie wielcy sludzy Boży z Ieruzálem/ z Alexándriey/ z Antyochiey y z Cárogrodu/ miedzy ktoremi byli posłowie od swoich pánow. Ci poczeli niiáko od Papieżá stronić/ y v iego stołu nie bywáć. A Papież Hádrian pátrz co vczynił. Náprośił wßytkich do vczty swey/ y zebrał wiecey nád zwyczay onych postronnych ludźi/ y sam im wode ná rece lał/ sam potráwy nośił/ y napoie/ y sam z nimi czego żaden Papież przed nim nie czynił/ v stołu śiedźiał iedząc y piiąc. y pieśni duchowne śpiewáć przy stole kazał.

Ex Codice Nicolai Fabri.

Anastasius Bibliot.

Szemránie ná Papieżá Hádriana.

Rádá święta y pokorá Papieżá Hadriana.

2\. Pokorá Papieska.

A wstawßy od stołu/ padł ná źiemię przed onymi gośćiámi/ mowiąc: Pokornie was proße oycowie y bráćia y synowie: modlćie sie zá kośćioł ś. Kátholicki/ y zá Cesárzá Ludowiká/ áby zwoiował Sáráceny/ y zá mie słábego ná ten wielki vrząd. y przydał: Proße wspominayćie przodká mego Mikołáiá dźiekuiąc zań/ iż go P. Bog kośćiołowi swemu ná stłumienie hárdych posyłał/ y mocą go swoią pokrzepił. Co gdy vsłyßeli/ záwołáli wßyscy: Deo gratias: Deo gratias: Widźim że czćiß przodká swego/ y testámentu iego nie psuieß/ ále pełniß. Niech vstánie zazdrość/ y powieść fałßywa. Hádrianowi powßechnemu Papieżowi/ żywot y wieczna pámięć. Nowemu Heliaßowi y Phineásowi nieustánna chwałá. Ták po trzykroć wykrzykáli. y zbył Hádrianus onego mniemánia o sobie/ áby nie miał przodká swego spraw wßytkich násládowáć.

Zbył złego o sobie mniemania.

3\. Gdy Bázylius Cesarz wiedźiał o śmierći Mikołáiá/ y nástąpieniu Hádriáná: nowego posłá swego Eutymiußá Spátárium do Rzymu wypráwił. Bo oni pierwßy ießcze byli poselstwá nie spráwowáli: á on od Phociußá wysłány Piotr Metropolitá Sárdeński nie doiáchał/ ále ná morzu vtonął: Ian Metropolitá z posłámi Cesárskiemi przy wielu Biskupow/ kśięgi one/ ábo Synod ná ktorym Phocius Mikołáiá Papieżá wyklinał/ z fałßywemi podpisámi y z wielą zmyślonych rzeczy przed Papieżem y Biskupámi vkazáli. y gdy pismo ono Ian Metropolit oddawał: pierwey ie o źiemię rzućił/ y przeklinał mowiąc: Przekleteś w Cárogrodźie/ bądź przeklete y w Rzymie. To pisał sługá dyabelski Phocius/ składácz mátáctwá/ nowy Symon. ćiebie sługá Boży Mikołay/ nowy Piotr/ miłośnik prawdy potárł. A Spátárius poseł Cesárski/ nogą y mieczem w one kśięgi vderzył/ mowiąc: Wierze iż w tym piśmie dyabeł mießka: czego sam wymowić nie mogł/ to przez vstá towárzyßá swego Phociußá wyrzućił. Zfałßował y to iákoby sie tám Bázylius pan moy podpisał/ po Micháłowym podpisániu. Bo sie to przywroceniem Ignácego pokazáło/ y iam tego gotow przyśięgą dowieść. Wiele ták Biskupich rąk násláduiąc pofałßował/ ktorzy o onym Synodźie ktorego w prawdźie nie było/ niewiedźieli. Wiele sie gośći iáko do wielkiego miástá do Cárogrodu náiáchało/ ktore on do podpisánia námawiał/ y dárámi zwyćiężał. To słowá tego posłá. Papież kśięgi one kilá dni przeglądáć kazał/ á zebrawßy Synod y Senat y lud Rzymski/ y słucháiąc posłow onych: naprzod sławę przodká swego Mikołáiá oczyśćił: potym Phociußá y z iego towárzyßmi znowu wyklął: á nákoniec kśięgi one deptáć y spalić iáwnie przed kośćiołem kazał. Y ták ziśćiło sie ono co był roskazał Mikołay

Anastasius.
Kśięgi Phociußowego Synodu vkazane.

Anastasius.
Kśięgi Phociußowe depcą posłowie Greccy.

4\.

Phocius záś wyklęty.
Kśięgi iego pale.

Papież/

Papież/áby liſt Ceſárſki nań piſány w Cárogrodźie ſpalony był. Bo ten liſt w tym piſmie Phociuſzowym pewnie ſie zámykał.

Ieſzcze był Ceſárſkich y Ignácego poſłow nie odpráwił Hádrianus: gdy mu ſie przyczyná piſánia do Ceſárzá tráfiłá przez Theognoſtá Exárchę. Ten Theognoſtus ſtoiac przy ſpráwiedliwośći kośćielney y Ignáciuśie: od prześládowce Phociuſzá ledwie z gárdłem do Rzymu vćiekł/y śiedm lat tám przy grobie Apoſtolſkim wygnány z nabożeńſtwem wielkim przemieſzkał. Záleca go Papież Ceſárzowi/y dźiekuie mu zá ſzczeſliwe poſtępki iego/ iż Ignácego y wiele z nim Kátholikow przywroćił. y dáie mu y ná potomſtwo błogoſłáwieńſtwo. Zálećił też onego Theognoſtá y Pátryárſze/ áby był vczeſtnikiem poćiechy iego/iáko był towárzyſzem nędze iego. Dźiwuie ſie/ że mu nic nie piſał o ſobie. Bo ſie był trochę Ignácius zátrwożył/ná one wieśći fałſzywe: iákoby miał ſtánowienia Mikoláiowe pſowáć. vpewnia go/iż we wſzytkim Mikoláiá czći y náśláduie. 5. *Theognoſtus wierny Katholik.* Ex actione 7. oct: Synod.

Mieśiącá Lipcá krol Lotárius zá dozwoleniem Papieſkim do Rzymu przyiáchał/ y wdźięcznie przyięty ieſt. Pytał go Papież: ieſli doſyć vczynił vpominániu Mikoláiá przodká iego/y vczynioną przyśięgę (z ſtrony Vwáldrády oney wyklętey) wypełnił: on zdrádzony od oycá kłamſtwá/ śmiał powiedźieć/ iżem to wypełnił/ iákoby mi ſam Bog roſkazał. y pytał Papież wſzytkich pánow y dworu iego: y żadnego nie nálazł ktoryby był śmiał ná krolá ſwego prawdę powiedźieć. y potym rzekł do krolá Papież: Dźiękuię P. Bogu: Poydźiem do ś. Piotrá/y tám zá zdrowie nie ták ćiálá iáko duſze wáſzey ofiárowáć będźiem/ ktorey ofiáry zemną pożywáć będźieſz/ ábyś ſie przez to vżywánie miedzy członki CHRISTVSOWE od ktorycheś odćięty był/wćielił. y ſkończywſzy Mſzey Papież/wezwał krolá do ſtołu CHRISTVSOWEGO. y trzymáiąc w ręku ćiáło y krew Páńſką/ rzekł do Lotáriuſzá: Ieſli ſie czuieſz niewinnym od cudzołoſtwá ktoregoć Mikołay zákazał/ á toś poſtánowił/ ábyś nigdy Vwáldrády cudzołożnice iuż raz od ćiebie odrzuconey nie znał: z vfnośćią przyſtąp á bierz Sákráment zbáwienny ná odpuſzczenie grzechow twoich pomocny. A ieſli ćię ſumnienie trapi/ y ná ćię zránione śmiertelnym grzechem woła: ieſli ſie do cudzołoſtwá wroćić myśliſz: nie bierz/ábyś tego ná potępienie nie wźiął/co wſzytkim ná zbáwienie Boſka opátrznosć zgotowáłá. A Lotárius zátwárdźiáły y ślepy/ nie boiąc ſie onych słow: kto p[illegible]zywa niegodnie/ potępienia ſwego pożywa: wźiął ćiáło Páńſkie. A potym obroćił ſie Papież do dworu iego/y mowił: kto pánu y krolowi ſwemu/żádánego cudzołoſtwá nie pochwalał/ áni przyzwalał/y z Vwáldrádą wyklętą nie towárzyſzył: niech mu ćiáło y krew Páńſka do żywotá wiecznego pomoże. Kto z nich w złym ſumnieniu brał/ żáden roku drugiego nie doczekał. Máło ich vſzło/ ktorzy ćiáłá Páńſkiego nie bráli. 6. *Lotárius krol do Rzymu przyiáchał.* Regino. *Lotárius kłáma.* *Ciáłá Páńſkiego vżywánie niegodne.* 7. *Grzechu ſie krol zaprzał przy vżywániu ćiáłá Páńſkiego.*

Gdy tedy z Rzymu wyiáchał Lotárius krol/ w drodze oney w Plácenciey dniá oſmego Auguſtá ábo Sierpniá vmárł/ znagłą mową zámknąwſzy/ názáiutrz duchá wypuśćił. w klaſztorze iednym przy mieśćie pogrzebiony. á ná dwor iego tákie ſie powietrze puśćiło: iż iáko poráżone woyſko padáli/ludźie przedni w ſzláchectwie/ ktorzy ſie byli w ten czás iáko gęſte zboże rozrośli. Táki koniec był oney trágediey z tym Lotáriuſzem. Táki ieſt koniec tych/ ktorzy oyce ſwoie duchowne oſzukáć chcą. Táki koniec tych co pánom pochlebuią. ták było wedle piſmá: Pan ktory rad mátáctwá ſłucha: wſzytkie ſługi ma niezbożne. 8. *Pokaranie Lotáriuſzá krolá.* Aimon lib: 5. cap: 21. *Z Lotáriuſzem trágediey koniec.* Prou: 29.

On też Theutgaudus Trewereńſki Biſkup/ktorego był rozgrzeſzył Hádrianus Papież/w tym roku vmárł. o ktorym dźiwną powieść nápiſał Ian dyákon. Náznáczył mu był mieſzkánie Papież w Rzymie/ w klaſztorze ś. Grzegorzá/ad cliuum Scauri. Tám widźiał we śnie ś. Grzegorzá mowiącego: 9. *Theutgaudus karány od S. Grzegorzá.* In vita S. Gregorij lib: 4. cap: 94.

 cego:

cego: áby z iego klásztoru wyszedł. przeleknął sie: y ocknawszy á modlitwe vczyniwszy/ záś vsnał. y drugi raz ś. Grzegorz w Biskupim vbierze vkazał mu sie/ y rzekł: Wynidź stąd/ mieszkáć tu nie możesz. A on odpowiedział: Papież to mi mieszkánie náznáczył. Odpowiedział ś. Grzegorz: y ty coś prośił/ y ten coć dał/ obáśćie przećiw Bogu vczynili/ y on ćię pokarze. Przeleknął sie Theutgaudus/ y modląc sie záś vsnał. ále gdy poczuł iż ludźie iácyś idą/ zmrużywszy oczy leżał iákoby śpiąc. A ś. Grzegorz zá reke ś. Jedrzeiá prowádząc/ dyákonowi ktory świece przed nimi niosł/ rzekł: Trąć go. y gdy go trąćił/ śiadł ná łożku oczy zámknawszy. á ś. Grzegorz rzekł: Pátrz ná nas. poyźrzał/ y przeląkł sie. y vsłyszał: iesli stąd nie wynidźiesz/ w drugi tydźień z twemi wszytkiemi vmrzesz. A iesli wynidźiesz/ wolen będźiesz. ále y ty y twoi wszyscy oyczyzny swey nie oglądáią. Záraz Theutgaudus porwał sie/ y wszytkim ono widzenie powiádał. á nie mogąc ták rychło inego mieszkánia v Papieżá vprośić: do Sábinow zábieżawszy/ tám tego roku vmárł ze wszytkimi domowemi swemi.] Chćiał P. Bog áby oná iego pychá/ bo byłá wielka y szkodliwa/ dłużey karána byłá. Hádrian odpuśćił/ ále P. Bog nic.

Widzenie dziwne.

10. Po śmierći Lotáriuszá do iego poddánych pisał Papież Hádrian/ áby wiernie sie záchowáli ku Ludowikowi Cesárzowi/ ná ktorego iáko ná rodzonego brátá/ krolestwo ono spadáło/ áby mu sie poddáli/ y iego zá swego páná ználi. Groźi im klatwą/ iesliby tego vczynić niechćieli. iákoż nie vczynili. Bo sie do stryiá Lotáriuszowego do Károlusá Kálwá vdáli. O co będźie dosyć kłopotow.

Rok P. 869. Hádriana II. 2. Ludowiká II. 14. Bázyliuszá Mácedoná 3.

1. *Posłowie do Cárogrodu ná Concilium.* Synod: oct: act: 1.

Hadrianus Papież złożył Concilium w Cárogrodźie/ y posłał Donatá Ostyeńskiego/ Stephaná Nepesyńskiego/ biskupy/ y Máryná dyákoná Rzymskiego/ ktorym polećił y náuke dał ná vspokoienie kośćiołá Cárogrodzkiego. Pisał przez nie list do Cesárzá/ w ktorym mu ná iego listy odpisuie/ y prośi áby Biskupi zgromádzeni byli/ y Synod wedle Bogá ná vgászenie rosterkow onych vczynili. Dotyka náuki ktorą dał posłom swoim/ o tych ktorzy przy Phociuśie stali/ iáko zá ich pokutą przyimowáni być máią. A ći ktore Phocius świećił/ áby żadnego vsługowánia kośćielnego nie spráwowáli/ áni ie zá tákie miano/ zá iákie poświeceni są od fałszywego odszczepieńcá. Jednák łáskę im iáką ná prośbę Cesárską czynić sie nie odmawia. Dźiekuie mu zá vprzeyme stáránie iego o kośćielny pokoy. y zaleca mu niektore osoby/ á zwłaszczá posły swoie. A o onych postáńcach Phociuszowych pisze/ iż ich nie widźiał: y dźiekuie zá to Bogu/ y wyznawa sąd spráwiedliwośći iego/ ktorym ie potopił.

2. Anastasius.

Wyiácháli z Rzymu oni posłowie Papiescy záraz z posłámi Cesárskimi. y gdy do Tessáloniki przypłyneli: tám wysłáne od Cesárzá pány ná przyiećie swoie y prowádzenie do Cárogrodu náleźli. Wysłał koni dla nich z páńskiemi vbiory y śiodły czterdźieśći/ y wszytkę srebrną stołową służbę/ y z wielkim ie dostátkiem prowádzono. A w Cárogrodźie dwor wszytek y pánowie/ y duchowieństwo w vbiorách kośćielnych/ y lud z świecámi ie witał. Gdy do Cesárzá wprowádzeni są/ káżdego cáłował y vczćił z pokorą. y prośił áby kośćioł złośćią y czći prágnieniem Phociuszá rostárgniony/ nápráwowáli/ á rozsądek Papieski/ ktorego iuż dwie lećie Pátryárchowie/ Metropolitani y Biskupi czekáią/ przynieśli. Y záraz sie spolnie o Concilium stáráli. ktore sie áż miesiącá Oktobrá záczeło. y pilnie y długo wypisáne iest. Ná wstępie do niego/ przymawiáią Phociuszowi/ zowiąc go drzewem niepożytecznym/

Vczczenie posłow Cesárskich w Cárogrodźie.

Papieskiego rozsądku czekáią Pátryárchowie.

ktore sie

ktore śiekierą Apostolską wyćięte być ma. Zowią go obłudnikiem / hypokrita / wydźieráczem / wilkiem/naiezdnikiem / y drugim wedle swego imienia opácznym Luciferem. Zálecáią żárzliwość przećiw iemu Mikołáiá Papieżá/y dla tego Eliaßem go zowią. y to przełożywßy : W imie Oycá/ y Syná / y Duchá ś. modlitwę vczyniwßy záczynáią. — *Phociußowe tytuły.*

Piatego dniá Októbrá ábo Paźdźiernika we Srzodę/zá Cesárzá Bázyliußá y Constántyná syná iego Augustow. W kośćiele wielkim ś. Zofiey postáwiwßy/drogie drzewo krzyżá ś.y Ewángelią zbáwienia nászego / ná práwey stronie: záśiedli Oycowie: posłowie stolice Apostolskiey y Ignácius Pátryárchá / y posłowie od Pátryárchy Antyoskiego y Ierozolimskiego. Był y Cesarz y wiele Senatorow prześwietnych. y kazano wniść Biskupom/ ktorzy nigdy Ignácego nie odstąpili/á przy nim wiele vćierpieli/ktorych nie było iedno dwánaśćie. Jni wßyscy zá Phociußem poßli. z tymi co odwoláli y Synod ná końcu podpisáli / nie było tylo sto y dwá Biskupow. Czytano naprzod list Papieski z czym iego posłowie wysłáni są: pierwey po Láćinie potym po Grecku. Dźiękowáli wßyscy. Czytano potym listy od Pátryárchow. Heliaß Biskup Tyru ná mieysce Antyoskiego Pátryárchy záśiadł. Czytano list Pátryárchy Theodozyußá Ierozolimskiego do Pátryárchy Cárogrodzkiego / w ktorym dáie znáć: iż sie im Sáráceni nie źle zá chowuią. dopußczáią Chrześćiáńskiego nabożeństwá / y nic niespráwiedliwe° nie czynią. Jednom sie/práwi/bał y pisáć y posyłáć/ y tegom z boiáźnią posłał/ tym sie v nich vdáiąc/ iż od was chce im niektore Sáráceny poimáne wybáwić. O co prośćie wáße° Cesárzá/ bo ináczey boim sie zguby náßey. — *3. Concilium osme záczęli w Cárogrodźie. Concilium osme wielkie Biskupow 102. Nicetas. Sáráceni w Ierusalem.*

Zátym czytány iest list Papieżá Hádrianá / ábo ráczey wyznánie wiáry/ podáne tym do podpisu/ ktorzyby z odßczepieństwá do kośćielney iednośći wroćić sie chćieli. co zwáli libellus, ná ktory sie ręką swoią podpisowáli. W tym wyznániu / wyklináć mieli Phociußá y Grzegorzá z Syrákuzy / o ich zbrodnie: iż oycá swego Ignácyußá z iego stolice zrzućili/ y Phocius iáko cudzołożnik/ zá żywotá męzá własnego ośiadł/ y Mikołáiá Papieżá nie vsłuchał / y wyklęćia iego nic sobie nie vważył/ y fałßywe Synody skłádał. rc. Pochwalili wßyscy ono wyznánie y potępienie Phociußá. y oni posłowie od Pátryárchow/ktorzy iáwnie wyználi/iż nigdy do Phociußá nie przystawáli. Stąd sie iego fałß pokazał: gdy ná swoim zborzyßczu podpisy od Pátryárchow vkázował/y ręki fałßował y zmyślał/ y ták sie pierwßa ákcya skończyła. — *4. Libellus wyznánia wiáry. Fałßerstwá Phociußá.*

Ná wtorym záśiedzeniu ábo ákcyey/ przypußczono vpádłe biskupy / kápłany/y dyákony/y mnichy / y ine kśięża. Wypowiedáli zdrády Phociußá y kłamstwá/gdy twierdźił: iż wßyscy Pátryárchowie przećiw Ignácemu powstáli y podpisáli/y Mikołáiá Papieżá wyklęli. Był/ práwi / mocny do námowienia y do zdrády / y táki człowiek nigdy nie był áni będźie. Okrutnie niepowolne sobie bił / sadzał/wyganiał.] Wyználi wßyscy wiárę / iáko Papież kazał/y rozgrzeßeni są / y Ignácius kładł ná nie stołę do kośćielney iednośći one przyimuiąc. Ale im pokutę málą dano / áby we śrzodę y piątek pośćili/áż do Národzenia Bożego/áby 50. kroć ná dźień przyklękáli/sto Kyrie eleison ná dźień mowili. y Domine peccaui stokroć/ y Domine ignosce mihi peccatori stokroć/ y Psalm ßosty y trzydźiesty śiodmy. — *5. Wtora ákcya. Fałße Phociußa. Vpadli Biskupi pokutuią.*

Trzećia ákcya 11. dniá Októbrá. Ná ktorey Theodulus Metropolitan Ancyri/y Nicephor Metropolitan Niceey niechćieli wyznánia podpisáć/y nie są przyięći. Czytano potym listy Bázyliußá Cesárzá/ Ignáciußá Pátryárchy/Mikołáiá y Hádrianá Papieżow. — *6. Trzećia ákcya.*

Czwarta sessya 13. dniá Októbrá. Zácháriaß y Theophilus biskupi/przekonáni są w kłamstwie/gdy mowili: iż Mikołay Papież Phociußá przyiął. — *Czwarta.*

Piata 19. dniá Októbrá. Ná niey przywiedźiony był Phocius w ßá- — *Piata ákcya.*

Phocius ná Concilium przywiedziony.

tách świeckich. Pytano go: ieśli vstáwy świetych oycow przyimuie: á on milczał. y dopytáć sie słowá ná nim nie możono. Zbrzydźili sie im wßyscy / y oni posłowie Pátryárchow fałß mu iego wymawiáli / ktorym sie o ich przyieciu chlubił. Dano mu czás dźieśieć dni do rozmysłu / ále y tego przyiąć niechćiał. A gdy wyrzucony był: wykrzykáli Oycowie wedle zwyczáiu / chwaląc P. Bogá / y vrzedom duchownym y świeckim błogosłáwiąc.

Szosta.

Ná ßostą ákcyą 25. Oktobrá / przypußczeni Biskupi Phociußowi / y Záchárjaß Chálcedoński biskup / długą miał rzecz ále wątłą ná obronę Phociußá. Zrániony iest wnetże od Metrofaná Metropolity Smirny.

7. *Namowa Cesárzá do Biskupow odßczepionych.*

Prośił ich Cesarz áby sie vpámietáli á zgadzáli / ná rozsądku wßytkiego kośćiołá przestáiąc: ále niechćieli. y vczynił Cesarz do nich namowę prawie złotą y dźiwnie mocną. Miedzy inemi słowy / mowi: Jeśli sie pokuty sromaćie / oto ia ná źiemie vpádnę / depcćie po głowie y oczách moich. Dam przykład ia prosty vczonym / ia nieczysty czystym. ná Cesárską głowę kłádźćie nogi swoie. mnie tym nie zelżyćie / ále mi sławę vczyniéie / iedno duß swoich nie tráććie / á ná sąd Boży poki maćie czás lepiey sie gotuyćie. &c. Nic im nie poßło do sercá / iáko wężom gdy ie mądrze záklináią wedle Psálmu. W tey namowie / rzekł Cesarz iáko Prorok (gdyż y Mędrzec mowi / proroctwo w vśćiech krolewskich) By / práwi / ten co wßytko psuie (to iest dyabeł) Cárogrodzką wam stolicę polećił: á kto zá wámi poydźie?] Bo ták potym było: iż zás dyabeł tego Phociußá ná tę stolicę wráźił.

Pokorá Bázyliußá.

Psal: 57.

Prou: 16.

Bázylius Cesarz prorokuie.

8. *Siodma Sessya.* *Phocius drugi raz na Concilium przywiedziony.*

Dniá 29. Oktobrá skupili sie Oycowie / gdy wyßły one dźieśieć dni dáne Phociußowi ná rozmyśł. Przywiedźiony Phocius y pytány: ieśli żáłuie grzechow swoich? rzekł: Posłowie Papiescy niech żáłuią. A niechćiał z vporu vstąpić. Tákże sie y iego náśládowcy záśádźili / y niechćieli. Aż im Cesarz rzekł: Powiedźćie skądeśćie: z niebá czy z źiemie? Ná źiemi cztery Pátryárchie potepiáią was: gdźież poydźiećie? A oni áppellowáli od Synodu do kánonow. y drugi raz od wßytkich potepieni są. A zákrzykneli Oycowie mowiąc: Dworzáninowi y naiezdnikowi przeklectwo. Phociußowi Nowićiußowi y tyránnowi przeklectwo. Phociußowi odßczepieńcy potepionemu przeklectwo. Phociußowi cudzołożnikowi y oycámordercy przeklectwo. Budownikowi kłamstwá anathema. Wynáléźcy złych náuk / anathema. Phociußowi nowemu Máximowi / Dioßkorowi / Judaßowi anathema. Grzegorzowi niegdy Biskupowi Syrákuzow anath. Eulápiußowi odßczepieńcy złożone^v^ / anathema. Potym błogosłáwili onymże wykrzykániem Cesárzowi Cesárzowey / Papieżom Mikołáiowi y Hádrianowi. Mikołáiá zwáli nowym Phineesem / Dánielem y Márćinem. Przydáie Nicetás / co słyßał od ludźi: iż Oycowie oni podpisuiąc potepienie Phociußowe / piorá we krwi Páńskiey mączáli. Ale tego w dźieiách nie máß.

Phocius z swemi drugi raz potepiony.

Anáthemy ná Phociußá.

Osma Sessya.

Piątego dniá Nowembrá zeßli sie Oycowie / y przed nimi w miedźiánym kotle zá podánim Cesárskim / popalono wßytki pismá Phociußowe / co iedno sie ich wßedźie y v wßytkich náleść mogło. Przyzwáni niektorzy obrázoborcy / iedni sie vpámietáli / á drudzy nie. y ći potepieni są.

9. *Dźiewiąta.* *Od Pátryárchy Alexándriyskiego poseł.*

Drugiego roku P. to iest 870. 12. dniá Lutego / gdy sie Oycowie zeßli: stáwił sie Jozeph Archidyákon Alexándriyski / ktory dowodnie pokazał sie być posłem od Micháłá Pátryárchy Alexándriyskiego. ktoremu gdy spráwę dáli co sie ná ośmi Sessyách dźiało: wßytko imieniem swego Pátryárchy pochwalił. Potym fałßywym świádkom / ktore Phocius ná Ignácego przywodźił / gdy sie sámi wyználi / á było wiele zacnych miedzy nimi: pokutá dána iest ná śiedm lat. Aby dwie lećie przed kośćiołem sie modlili / dwie lećie w kośćiele pismá ś. słucháli / á ćiáłá Páńskiego nie bráli: Mieśá nie ieść y winá nie pić przez cztery látá / iedno w świetá: Jáłmużny dáwáć / y modlitwy czy-

Fałßywi świádkowie pokutuią.

nić / y po-

nić/ y pośćić trzy dni w tydźień/ w poniedźiałek/ we śrzodę y piątek. Jednák ná skrocenie onych pokut daná iest moc Pátryárše Cárogrodzkiemu. Stáwili śię też oni ktorzy z vbiorow y ceremoniy kośćielnych/ z roskazánia Cesárzá Michálá/ błazeństwá y žárty czynili: wyznawáiąc grzech swoy. pokutę im ná drugą sessyą odłożono/ á Phociusá ktory o to nic nie mowił/ Pátryárchą błaznow názwano. Stáneli y oni/ ktorym śię Phocius posłámi czynić kazał/ przećiw Mikołáiowi Papieżowi/ Leoncius od Pátryárchy Alexándriyskiego/ á Georgius y Sergius od Pátryárchy Antyoskiego/ y wyználi grzech swoy/ z wielkim zdumieniem wszytkich Oycow/ ná ono fałszerstwo.

Błaznowie pokutuią.

Pátryarcha błaznow.

Ná tę Sessyą przyiácháli posłowie od Cesárzá Ludowiká/ ktorzy zmawiáli corkę iego zá syná Bázyliuszowego Cesárzá wschodnego/ miedzy ktoremi był on Anástázyus Bibliotecarius, ktory žywoty Papieskie y historye pisał. Tráfili śię y posłowie od królá Bulgárow/ ktorym z Cesárskiemi ná Concilium dano mieysce.

Od Cesárzá zachodnego posłowie ná Concilium.

10. Ostátnia ákcya byłá we Srzodę ostátniego dniá Lutego. śiedźieli ná niey z Oycy/ posłowie Cesárzá Ludowiká: pierwszy był Anástázyus Bibliotekárius Rzymski/ y Zuppo/ y Ewerárdus/ á od Bulgárow Stásiser/ Nesundik/ Wágártus/ y inni. Tám Oycowie nápisáli Kanonow 27. Ná porządki kośćielne te ktore Phocius psował. Tám y ono Phociuszowe heretyctwo przekleli oycowie/ ktorym twierdźił/ iž w ćiele ludzkim dwie są duszę. Ná pochlebce Biskupy przy dworze/ áby pánow nie psowáli/ á swoie powage záchowáli/ iest Kanon 14. y inne. Ták szcześliwie skończone iest ono Concilium. Ná końcu vpomniono Biskupy/ áby w Niedźiele kazánie było/ á błedni śię náwracáli. Wykrzykáli Oycowie wedle zwyczáiu y dźiękowáli P. Bogu/ y stanom błogosłáwili.

Dźieśiąta Sessya ostatnia.

Anasta: in Scholiis ad hanc Synod.

Phocius dwie duszy kładł w ćiele ludzkim.

Kazanie w Niedźielę roskazane.

11. Ná końcu tego Concilium/ vczynił rzecz Bázylius Cesarz do pánow świeckich y láikow/ dźiwnie nabożną y mądrą: áby śię w rzeczy kośćielne nie wdawáli (iáko on Bárdás) ktore sámym duchownym zlecone są. Oni/ prawi/ rządy te máią/ oni poświecáią/ rozwiezuią y zwiezuią/ y klucze niebieskie máią: á my pokarm duchowny/ poświecenie y błogosłáwieństwo od nich bierzem. By miał nawietszy rozum y nabożeństwo Laicus, przedśie owcą iest/ y ták go zowią. A Biskup y nagorszy/ poki Biskupem iest á prawdy náucza/ pásterzem y czći godnym być nie przestáie. ꝛc. Gdy do podpisow przyszło onego Concilium: Cesarz Bázylius podpisáć śię ná przodku/ gdy go tym Oycowie czćili/ niechćiał: ále áž po posłech y po Pátryárchách/ przed sámymi tylo Biskupy/ krzyž vczyniwszy podpisał śię rubriką y synowie iego. Biskupow ktorzy podpisáli nie było tylo sto y ieden. Bo ći ktore Phocius świećił/ iž złożeni być mieli: nie byli ná tym Concilium/ áni przyięći są.] Nie liczbą ále wagą/ nie fałszywymi podpisy/ iáko czynił Phocius/ ále prawdźiwymi chlubi śię kośćioł. Práwe y świete powszechne Concilium/ słusznie názwáne osme. A iž Grek/ ktory przekłádał ná Łáćiński iezyk/ Abrahamus Cretensis Concilium Florentskie ono/ osmym názwał: głupie to vczynił/ y Márkusá Ephezkiego ktory o tym osmym Concilium szpetnie we Florenciey mowi/ kłamstwá/ wywodnie śię zbiiáią. Pátrz v Baroniuszá náscᵒ/ roku tego 869. Oycowie oni pisząc do Papieżá to co śię ná Concilium spráwiło: potwierdzenia od niego y rozgłoszenia po wszytkich kośćiołách proszą.

Basylius vpomina pany aby się w kośćielne sprawy nie wdawali.

Podpisy.

Basylius pokorny.

Práwe osme Concilium bes przygany.

12. Po skończonym Concilium dniá trzećiego/ pisze Anástázyus/ ktory w ten czás w Cárogrodźie mieszkał: w domu iednym zeszli śię posłowie Papiescy y Pátryárchow/ y Ignácius y Cesarz Bázylius: ći sámi tylo: y słucháli poselstwá Bulgárow/ ktore Piotr nieiáki z innymi od królá Michálá odprawowáł. y spor niemáły mieli Pátryárchowie wschodni y Cesarz. Bo chćieli áby Bulgárowie w Diocezyey Cárogrodzkiey pod Pátryárchą y Greki/ á nie

Bibliot.

Poselstwo Bulgarow do Carogrodu.

ki/ á nie pod Papieżem y pod Láćinniki byli: dla tego/ iż te źiemie ktore o-
pánowáli Bulgárowie/ przedtym były pod Grekámi/ á iż nie przyſtoi/ áby
Láćinnicy ktorzy zá Ceſárze Fránki máią á Grekow zá pány mieć niechcą/
tu pod Ceſárzem Cárogrodzkim rządy iákie mieli. Ná co im Papieſcy po-
ſłowie powiedźieli: iż my ná ten ſąd zlecenia nie mamy/ y wy mocy tey nie
Spor o Bulgary. maćie/ábyśćie co vwłoczyć ſtolicy Apoſtolſkiey mieli: Ale to mowim: iż rzą-
Anaſtaſius. dy kośćielne nie idą wedle rządow świeckich. choć tá źiemiá pod Grekámi
byłá: ále teraz Grecka nie ieſt/ przez ták długi wiek wybáwić iey od Bul-
gárow nie mogli Ceſárze Cárogrodzcy: wolno było Bulgárom o náukę
wiáry ś. tám ſię obroćić/ gdźie ſámi chćieli. Poſłáli do Mikołáiá Papieżá/
Biſkupy y kápłany ſtámtąd wźieli/ duchownymi Láćińſkimi wßytko ich
Bulgarowie trzy páńſtwo nápełnione ieſt/ y iuż pod rządem Papieſkim trzy látá trwáią/ y
lata pod Lacinni- náukę zbáwienną od Biſkupow Láćińſkich wźieli: dla czegoż odſtąpić Lá-
ki. ćinnikow máią/ ktore oni ſámi czczą/ miłuią/ y wyniść ſámi z ich opieki nie
chcą? A też Papieſka iuriſdicya ná wßytek świát ſię ściąga/ á oſobliwie y
zdawná/ Dárdánia y Illirik/ y te źiemie gdźie ośiedli Bulgárowie/ w ſwo-
im rządźie Papieżowie mieli/ y Biſkupy ich świećili: co ſię ießcze od Dá-
máſá Papieżá záchowáło. &c. A ták ſię ſpieráiąc: wßyſcy zámilkli nic nie
poſtánowiwßy. á Ceſarz Bázylius do ſercá to wźiął/ y do ſprzećiwienia o-
nego ſwoie pobudzał.

13. Pokazał w tym chytry Bázylius ſwoię niewdźięczność ku Papieżowi:
Bazyliuſa Ceſa- śmiały z liſtu Papieſkiego/ ktory poſłowie Ceſárzá Ludowiká z ſtrony one-
rza nieſzczerość. go małżeńſtwá przynieśli/ tytuły Ludowiká wyſkrobywáć. A co gorßego/
gdy do niego przyßli Biſkupi wſchodni/ oni co Concilium podpiſáli: żału-
iąc tego iż ono wyznánie wiáry/ ábo Libellus, ktory Mikołay y Hádrian po-
Carogrodzki ko- ſłał/ właſnymi ſwymi rękámi podpiſáli: mieniąc żeſmy Cárogrodzki kośćioł
śćioł pod Papieżmi. pod moc Papieſką/ iáko niewolniká iákiego/ podáli. Ceſarz Bázylius przy-
Libelluße od Gre- ſtáwy/ ktorzy poſły Papieſkie opátrowáli/ náprawił: áby im one libelluße/
kow wykrádzione. gdyby do kośćiołá wyßli/ wykrádli. Co oni vczynili. y to obaczywßy poſło-
wie/ ták wiele wygroźić mogli ná Ceſárzu/ iż ie wroćić muśiał. ktore oni
Athan: in præfat: do poſłow Ceſárzá Ludowiká dáli. Wyiáchawßy z Cárogrodu iuż w Je-
ad Concilium o- śieni poſłowie Papieſcy/ wpádli miedzy rozboyniki/ morſkie Słowaki: kto-
ctauum. rzy im wßytko pobráli/ y one kśięgi Concilium oſmego wźięli. Libellußow
onych tám nie náleźli. Bo były dáne do poſłow Ludowiká. Lecz Anáſtá-
zyus przepiſy wßytkiego Concilium miał/ y cále ie Papieżowi oddał. Był y
o to rozbićie Bázylius podeyźrzány/ iákoby ſię z ieg nápráwy dźiało. O co mu
niżey przymowił Papież. bo przynamniey beſpieczność ich podrożną opá-
trzyć miał. Ták Grekowie nießczerze ſię obeßli z dobrodźieymi ſwymi Pa-
pieżmi. O niewdźięczności tego Bázyliußá Ceſárzá nápiſał Zonárás:
Gdy wielkiego ieleniá w łowiech gonił/ y poimáć chćiał/ ieleń rogámi zá
pás go porwał/ y ná rogách nośił/ ſługá ieden pás ná Ceſárzu odćiął/ y wy-
zwolił go od śmierći. A on go zá to śćiąć kazał/ iż ná Ceſárzá mieczá dobył.

14. Tegoż roku z Bulgáriey wroćili ſię poſłowie Papieſcy/ máiąc z ſobą
Anaſtaſius. poſłá od krolá Micháłá/ onego Piotrá. Oznaymili Papieżowi o wielkiey
powolności ludu onego/ y rozmnożeniu nabożeńſtwá y wiáry. Czym ſię
Marina y Formo- Hádrianus wielce vćießył. A krol on przez poſłá ſwego pilnie prośił/ áby
ſa Bulgarom Pa- mu zá Arcybiſkupá Bulgáriey dány był ábo Márinus ábo Formoſus/ kto-
pież dać nie- rych Papież dáć nie mogł: ále poſłał nieiákiego Sylweſtrá poddyákoná/ y
chćiał. Leopárdá Ankomitáná y Dominiká Trivocreńſkiego Biſkupá/ áby krol o-
brał ſobie zá Arcybiſkupá ktoregoby chćiał. y ták on Piotr nic nie zIednawßy
do Bulgáriey ſię wroćił.

15. Hádrianus Papież pilnie ſię ſtárał/ y piſał áby po Lotáriuśie zoſtáłe

kroleſtwo

kroleſtwo Ludowik Ceſarz / iáko prawdźiwy dźiedźic po bráćie otrzymał. A piſał do Károluſá ktory ie ośiadał / y do pánow y ſtanow wßytkich / áby tego nie czynili / áby rozlanie krwie Chrześćiáńſkiey nie záchodźiło. Ná co niedbáiąc Károlus Kálwus ſtriy Lotáriußá zmárłego / w Metys Biſkupy zebrał / y tám ie do tego przywiodł / iż go ná kroleſtwo Lotáriußowe koronowáli / y ono mu kroleſtwo nieſpráwiedliwie przyſądźili. Był z nimi Hinkmarus / y Adwentius iáko mieyſcá onego páſterz. Pobłądźili iáko piiáni / iáko Prorok mowi / kápłani / niewiedzą o widzącym / nie vmieią ſądow. — Biſkupi kroleſtwo przyſądzáią. Aimo: lib: 5. cap: 24. Iſaiæ 28.

15. Ludowik krol w Rátisbonie bárzo / y iuż ná śmierć záchorzał. y gdy mu lekárze zdrowia nie obiecowáli: złoto y ſkárby ktore miał / ná klaßtory y vbogie rozdał / y záraz ozdrowiał. A Károlus brát iego vſłyßawßy o chorobie ćiężkiey iego: wiáchał w Lotáriußowe kroleſtwo. Lecz gdy vſłyßał / iż brát ozdrowiał / podźielił ſie z nim onemi po ſynowcu imiony / od brátá ie rodzonego Ceſárzá Ludowiká oddaláiąc. Sálomon krol Brytáńſki Papieżowi Hádrianowi bogáte vpominki poſyłáiąc / trzy ſtá ſolidow pieniędzy ná káżdy rok dáwáć ś. Piotrowi obiecał / á o reliquie ś. prośił. y poſłał mu Hádrianus rámię ś. Leoná trzećie° Papieżá / ktoremu P. Bog wyłupione oczy y iezyk vrzniony od nieprzyiaćioł / cudownie przywroćił. — Iáłmużna od śmierći wybawiłá. Pythæus in Annalibus. Argenteus hiſtor: Britan: lib: 2. ca: 27.

Rok Páńſki 870. Hádriáná II. 3.

Ludowiká 15. Bázyliußá Mácedoná 4.

1. GDy ſie Papież Hádrianus dowiedźiał / iż Károlus pośiadł kroleſtwo Lotáriußá / ktore Ceſárzowi Ludowikowi dźiedźictwem iáko po bráćie doſtáć ſie miáło: bárzo ſie záfráſował. Bo wiedźiał / iż ſie Ceſarz Ludowik woynámi mężnemi przećiw Sárácenom báwił / y zwyćieſtwá ſławne z nich odnośił / á domá vkrzywdzonym od ſwoich był. wyſłał tedy poſły ſwoie do Gálliey / y piſał do Károlá: ieſli cudzego nie wroći / iż wyklęty będźie. y do Ludowiká brátá iego. do Biſkupow ktorzy w ich páńſtwách byli / y do poddánych obu kroleſtw piße: ſrodze ſie fráſuiąc / y proßąc / áby cudze wrocone było. Nákoniec ſam ſie obiecuie tám iácháć / y o krzywdę Ceſárſką czynić. Biſkupow vpomina y roſkázuie im / áby Károlá gromili / á bez pochlebſtwá y boiáźni ſtáwili ſie mężnemi / iáko Heliaß y Jan Chrzćićiel. A nabárźiey żáluie ſie ná one Biſkupy / ktorzy Károlá ná cudze kroleſtwo koronowáli / y ná onego vczonego Hinkmará / ktory w náuce ſpráwiedliwośći zápomniał. ktoremu iuż był roſkazał Papież: áby ſurowie Károluſá o ono pobránie cudzego páńſtwá vpomniał: á ieſliby niechćiał cudzego wroćić / áby ſie od iego ſpołecznośći y obcowánia oddźielił. Ná to Hinkmarus odpiſał / to co Polityk owie mowią / ábo ſam ráczey mowił: Papieżowi przygániáiąc / y práwá mu ná karánie krolow oſłábiáiąc. — O Ludowiká wſtawia ſię Papież.

2. Poſłowie oni do Károluſá wyſłáni od Papieżá / nic o wrocenie cudzego kroleſtwá nie ſpráwili: z ſynem go tylo poiednáli. Miał Károlus ſyná Károlomaná / ktorego poniewolnie klerykiem vczynił. w czym gdy ſyn nie mogł wytrwáć: pobrał mu wßytko y onego do więźienia dał / y Biſkupom go wykląć kazał. Vćiekł ſie do Papieżá Károlomanus / żáluiąc ſie krzywdy oney ná oycá. y piſał y wſkazał do Károluſá Papież ſurowe ſłowá / o ono ku właſney krwi okrućieńſtwo / ták iż nieco popráwy pokazał do łáſki ſyná przyimuiąc / poki żyw był Hádrianus Papież. Bo po iego śmierći / oczy mu wyłupił. Wypráwował ten Károlus politykow ßtuki: im więtße krzywdy ludźiom czynił / tym ſie nabożnieyßym pokázował. Tego roku złotym piſmem modlitwy ſobie piſáć niektore kazał. Był ná nich wierßem piſány rok ten 870. Práſowano ie w Ingolßtadźie roku Páńſkiego 1532. — Aimoinus lib: 5. cap: 26. 27. Károlomanus ſyn Károlá Kalwa z oycem ſię wadzi. Frodoardus lib: 3. cap: 21.

3. *Duńczykowie ná Anglią.* Matt: Weſtmonaſt.

W Brytánniey ná Szkoty ábo Szoty z mocnym woyſkiem Duńczykowie Pogánie/ wodze máiąc Hingwárá y Stubbá náiácháli/ y pſuiąc ziemię zábiiáli ludzie/ kośćioły y klaßtory pſowáli/ pánienki z kláßtorow ſromoćili. Co ſłyßąc kśieni iedná w klaßtorze Kollingámenſá ná imię Ebba: zezwáłá śioſtr/ y prośiłá ich áby dla záchowánia czyſtośći to vczyniły/ co oná vczyni. Ná co gdy zezwoliły wßytki: wźiąwßy brzytwę nos ſobie vrznełá/ y twarz ſwoię poßpeciłá. vczyniły to wßytkie one mężne pánny. Do ktorych gdy rozboycy oni przyßli/ widząc ie ták poßpecone vćiekli/ á klaßtor z nimi zápalili. y ták męczeńſką koronę w onym ogniu wßytki odniosły. To piße Matthæus Weſtmonaſterienſis.

Pánny klaßtorne noſy ſobie rzeżą. Męczennicżki.

Eádmundus krol męczennik.

W teyże woynie krol Angielſki Eádmundus od tegoż Hingwárá z kośćiołá wywleczony/ gdy mu ſię záprzeć CHRISTVSA y wiáry Troyce ś. kazano: mocnie ſię ſprzećiwił. y vſtrzelány y zábity męczennikiem koronowány ieſt. Zábity z nim ieſt Humbertus Helmáneńſki biſkup/ o tákież wiáry wyznánie.

4. In eod: poſt octauam Synodum.

O Phociuśie Grekowie ßczerze wypiſáli.

Synodu zfalßowánie.

Metrophanes Metropolitá Smirny/ przedni Biſkup wſchodny/ miedzy onymi ktorzy nigdy Ignáciuſá nie odſtępowáli/ y z nim więźienie y wygnánie ćierpieli: do Emmánuelá Pátryciußá przezacnego/ wypiſał o Phociuśie ßczerze y prawdźiwie wßytko/ iáko ſię wyżßey powiedźiáło. Dołożył tego/ iż ſię y o to był ná Papieżá Mikołáiá roziadł: iż w Bulgáriey krzyżmá ktore on świećił/ kápłani Łáćińſcy zá práwe nie mieli. á naiáśniey one iego zbrodnią wypowiedźiał/ o Generálnym Synodźie/ ktory ná Papieżá Mikołáiá vczynił/ nie rzeczą ſámą/ bo tákiego Synodu nie było: ále piſmem zfalßowánym/ y liſtem ktory wßytkim kłamſtwem y fałßywemi poſły y podpiſámi nápełnił. A poſłáć ten liſt chćiał do Ludowiká Ceſárzá/ áby Mikołáiá Papieżá wygnał: by go był Ceſarz Bázylius nie záchwyćił/ y iego poſłow nie poimał. ktory liſt gdy ludźiom Bázylius vkázował/ wßyſcy ſię zdumiewáli ná to co nigdy nie było. &c. A wylicza tám iáko pięckroć wyklęty ieſt Phocius od czterech mnieyßych/ á od iednego wielkiego Synodu/ iż mu ſię y zwáć Chrześćiáninem nie kazano.

5. *Bulgárom Grekowie Biſkupá dáią.* Theophilactus.

Ignácius Cárogrodzki Pátryárchá zá pomocą Ceſárzá Bázyliusßá/ poſłał Bulgárom Biſkupá Theophiláktá/ iáko do ſwoiego Biſkupſtwá ábo Pátryárchiey ſłużących. nie był to on Theophiláktus/ ktory ná Ewángelię piſał. Bo ten pozniey żył kilą ſet lat zá Komnenow.

6. *Stephan krolewic duchownym.* Curopalat.

Phocius złośći ſwey nie przeſtał/ y liſtámi ludźie przedſię burzył. Poſłał go ná wygnánie Bázylius Ceſarz/ y powinne iego/ y ſługi: y kośćioły ktore on świećił obalał. Bázylius drugiego ſyná ſwego Leoná ná Ceſárſtwo koronował/ á namłodßego Stephaná do ſłużby Boſkiey obroćił. y cztery corki ſwoie do klaßtoru ná czyſty żywot dał.

7. *Obraz mátki Bożey cudá czyni.*

O obráźie przeczyſtey Bogárodźice v Dámáßku tegż roku tám pielgrzymuiąc Opát Lubeceńſki Arnoldus/ to nápiſał co ſam widźiał: iż we wśi v Dámáßku Seydáneidá zwáney/ z obrázu przeczyſtey mátki oley iáko Bálſam płynie/ ktorym ſię niemocy nie tylo Chrześćian/ ále y Sárácenow leczą. Sárácenowie máią go w wielkiey czći/ y przy nim ſwoie nabożeńſtwá odpráwuią.

Rok Páńſki 871. Hádriana II. 4.

Ludowiká 16. Bázyliußá Mácedoná 5.

1. *Diſpenſyey Grekowie od Papieżá proßą.* In fine oct: Synod

IGnácius Cárogrodzki Pátryárchá przez liſt prośi Hádrianá Papieżá/ áby ći lektorowie/ ktore Phocius świećił/ ktorych byłá wielka liczbá/ poſtąpić ná wyżße świecenia mogli. A zwłaßczá Theodorus Metropolitá Kárie/ ktory poniewolnie z Phociußem ſpołeczność miał/ zá co teraz pokutuie/ áby vrząd kápłáńſki odpráwowáć mogł.

Czego

Czego ácz Concilium zákazáło: ále on rozgrzeszyć w tym dla potrzeby/ y dla pożytku kośćielnego może. Nápisał y Cesarz Bázylius/o toż prosząc. Ználi obá iż moc ma Papież rozwiezowáć ná pożytek zbáwienny z strony praw kośćielnych. Posłáli y vpominki bogáte Papieżowi/ktory ná żądánie ich do Cesárzá ták odpisuie/ iż mu sie nie godźi to psowáć co Concilium postánowiło. A iż sie Cesarz w liśćie swoim o posłách Papieskich pytał: iáko zdrowo z Concilium do Rzymu sie wroćili: Papież mu przymowił: iż ich zdrowie źle opátr[zył:] iż w iego Páństwie obłupieni są od rozboycow. á iż Michał przodek iego/ choć ták nikczemny/ lepiey sie w tey mierze obchodźił/ y posły dla bespieczeństwá prowádźić kazał. Przymawia mu y o Bulgary/ iż zá iego przyiáźnią y pomocą Ignácius Pátryárchá Biskupá im poświęćił/gdźie im iuż Biskup od stolice Apostolskiey dány był. y prośi áby onego Biskupá stámtąd ruszyli. bo karány będźie wedle kanonow/ ten ktoryby tám sobie vrząd iáki duchowny przywłaszczał.]

Básiliusowi Cesárzowi o posły przymowka.

O Bulgary mowi Papież.

2. Co sie Bulgarow dotycze: Pisałbył Ignácius do Hádrianá Papieżá/ prosząc/áby duchowni Láćińscy y Biskup z Bulgáryey vstąpili/ mieniąc iż to iego dźielnicá ábo Diœcesis, żeby wygnáni mocą nie byli. Ná to mu odpisuie Papież gorzko y surowie: Smiałeś mi to pisáć/o to mie nie pytáiąc áni tey rzeczy sądem przed námi nie przekłádáiąc/ áni zdánia nászego pytáiąc: Jesli rzeczesz: iż Láćinnicy w tey tám stronie pierwey/ wászym kápłanom Mszey mieć nie dopuśćili; prawdá/ nie przym tego. Bo byli Phociuszową społecznośćią zmázáni y towárzystwem iego/ ktorym y teraz tego zákázuiemy. Dowiedźieliśmy sie też iż záraz láiká ná dyákony świećićie: To iest zákazano y od Oycow stárych y od tego świeżego Concilium. etc.

In Græco codice octa: Synod.

O Bulgáry Ignáciusza Papież troszcze.

3. Nie mieszkáli Grekowie/ y Grimoáldá Biskupá z Bulgáryey wygnáli. A wroćiwszy sie do Rzymu/ obmawiał sie v Papieżá/ mowiąc: twierdźili Grekowie/iż zá wyrokiem Concilium wielkie° (osmego) Bulgária do Diœcesiey Cárogrodzkiey przysądzona iest. Co był wielki fałsz/ bo po zámknieniu Concilium tylo o tym trochę rozmowy było. y dobrze sie w tym oświádczáli posłowie Papiescy. Jednák Grimoáldus bez karánia nie został y ná sławie dotkniony/ y o to iż z Bulgáriey bogátym wyiáchał.

Z Bulgariey wygnani Laćinnicy.

In vita Adriani. Anastasius.

Potwarz Grekow.

4. Phocius z wygnánia pisał do Cesárzá Bázyliuszá/ o swoich nędzách/ miłośierdźia/y o księgi ktore mu było pobrano/ prosząc/ list wymowny y chytry. Nárzekáiąc ná swe nędze/śmiał tym grozić Cesárzowi: iż sie sam zábiie ná wieczne iego pohańbienie. ále iednák v Cesárzá nic nie vprośił. Pisał do Báánená ktory wszytkim v Cesárzá rządźił: y tám wiele Phocius wygrawał. Bo mu był táiemnym przyiaćielem/ y czásu ná iego wybáwienie czekał/ ktory miał po śmierći Ignácego. Pisał y do swoich Biskupow/ tám mu sie ieszcze wiecey/ niżli sie spodźiewał/ powodźiło. Niesłychána rzecz o tákiey szátáńskiey pokuśie: okrom onych stu y iednego/ ktorzy Concilium osmę czynili: wszyscy wschodni Biskupi Phociuszá w sercu mieli/ choć Biskupstwá trácili/choć ná wygnániu byli/ y wiele złego ćierpieli. Tego o żadnym kácermistrzu y árcyodszczepieńcu nie czytamy. A to dźiw więtszy: iż wiedźieli o ták wielkich iego łotrostwách y zdrádách/ y przekonániu iego w oczách wszytkiego świátá.

Phocius v Cesárzá łáski szuka.

Chce sie sam zábić.

Báánena sprzyia Phociuszowi.

Dziw wielki około ślepoty ludzkiey.

5. Ludowiká Cesárzá w Rzymie koronował Papież Hádrianus/ ná krolestwo ábo częśc one Fránciey/ ktorą brát iego Lotárius zmárły miał/ ktorą iuż był niesłusznie/stryi Lotáriuszá Károlus w moc swoię wźiął. Potym iáko Bar wźiął/ ktorego cztery látá pod Sáráceny dobywał: pisał mu Cesarz wschodny Bázylius przez posłá swego Janá Pátriciuszá/zá złe mu máiąc y łáiąc: iż tego imieniá Cesárz/ábo Imperator Romanus vżywa. Bo iuż ná Concilium w Cárogrodźie ten tytuł iego śmiał z listow Papieskich

Aimo libro 5. cap: 28.

Bar wźięty od Sáracenow.

In eod: Beneuentano Longobard.

 wyskroby-

Ceſárze zachodni mocą Papieſką ſtánęli.

wyſkrobywáć. Ná to mu pieknie y mądrze Ludowik odpiſał: nietylo ſię przodkámi ſwemi ßczycąc: ále nawiecey Papieſkim y nawyżßego Biſkupá mocą / ktory przodki iego y ſámego iego tą doſtoynośćią vczćił. Z niego ſię nieiáko śmieie: iż ſię Rzymſkim Ceſárzem piße: á Rzym w przodkách ſwoich herctykách vtráćił/ktorzy miáſto ſtołeczne pánowánia Rzymſkiego opuśćili / y iezyk Rzymſki vtráćili / y inße ſobie miáſto y iezyk y narod obráli. ꝛc. Długo ſię tám o to rozwodzą.

Matthæus Weſtmonaſterienſis. *Mßey nabożne ſłuchánie co czyni.* *Duńczykowie porażeni.*

6. Anglią wſchodną gdy Duńczykowie/iáko ſię wyżßey rzekło woiowáli/ y ná zachodną ſię pußczáli: tám ſię im krol Aetelredus opárł. ktory ſłucháiąc Mßey ś. w namiećie/ gdy náieżdżáli nieprzyiaćiele / á ſwoi go do bitwy wzywáli: on wſtáć niechćiał/ążby ſię Mßa ſkończyłá. y oną wiárą ku Pánu Bogu / dniá onego Duńczyki wielką klęſką pobił / y ono ſrogie y mocne ich woyſko ſkrußył.

Rok Páńſki 872. Hádriána II. 5. Ludowiká II. 17. Bázyliußá Mácedoná 6.

Hádriána śmierć. *Ludowik Ceſarz poimány.* *Regino. Leo Oſtienſis.*

1. PApież Hádrianus pierwßego dniá Nowembrá do oycow poßedł. śiedźiał lat cztery y mieśiecy dźieśieć/y dni 17. Ceſarz Ludowik z nápráwy chytrey Bázyliußá wſchodnego Ceſárzá/ ktory ſię był liſtem iego obráźił / od Adelgiſá Comeſá Benewentu poimány / y do więźienia dány ieſt. Námowił ten Adelgiſus miáſtá niektore władzey Ludowikowey/áby do Grekow przyſtáli/á zwierzchu ſię przyiaćielem vkázował. Miał zmowę z Sáracenem onym Seodą poimánym od Ludowiká/ y obá zdrádliwie go w Benewenćie oßukáli/ gdy był żołnierze od śiebie odeſłał. y máiąc go w więźieniu / przywiedli go do obwiąſkow y przyśiąg y obietnic iákich im było potrzebá / y ták go wolnym puśćili.

Herempertus. *Grzechy dwa Ludowika wtorego.* *Miekkość pánow ßkodę czyni.*

Jeden onego wieku piſarz powiáda / iż go P. Bog ſkarał zá dwá grzechy iego. Raz w Rzymie rozgniewány ná Mikołáiá Papieżá/iż onych dwu Biſkupow Theugaudá y Guntáriußá rozgrzeßyć niechćiał: kśięża ktorzy byli przećiw iemu w komżách y z krzyżámi wyßli / kiymi bić y po krzyżách deptáć / y Rzym łupić kazał / y Papieżem gárdząc ſkłádáć go chćiał. A ktemu zgubić zániechał onego okrutnego Sárácená poimánego Seody/ ktory ták wiele Chrześćiánom ßkody y zelżywośći P. Bogu nárzyzadzał. Miał / práwi / ták vczynić / iáko Sámuel nád Agágem. ále vczynił iáko Saul/y przeto y od tegoż Seody ſámego vćierpiał.

Petrus Diaconus Caſsinenſis. *Zony złe co czynią.* *Athánázyus Neápolſki Biſkup poimany y wygnany.*

2. S. Athánázyus Biſkup Neápolſki tego roku ná wieczny pokoy poßedł. Miał brátá rodzonego Grzegorzá/ktory był kśiążęćiem Neápolſkim ábo miſtrzem żołnierſkim/(tácy ſię y Márchionámi zwáli)po ktorego śmierći ſyn iego Sergius ná tę doſtoyność wſtąpił. Striy ten iego Biſkup dobrym y zbáwiennym vpominániem/prowádźił go do wßytkich cnot y pobożnego pánowánia. czego żoná Sergiußá nienawidząc / á chcąc áby ſam iey mąż rządy wßytkie w ręku miał: do tego mężá częſtemi namowy przywiodłá/iż Biſkupá ſtryiá zdrádliwie w dom ſwoy przyzwawßy/ z inemi powinnemi iego poimał/ y oſádźił. O co wßytko miáſto zmowiwßy ſię / prośiło Sergiußá / áby oycá y páſterzá ich nie trapił / á wolnym go ná ich duchowne poćiechy/y wßytkich potrzebnych y vbogich pomocy/ktore bez liczby czynił/wypuśćił. y muśiał to vczynić/bráćia iednák iego w więźieniu zá-
3. trzymał. A gdy rádość wßytkiego miáſtá z wyzwolenia ſwego páſterzá widźiał: żálowáć począł / iż Biſkupá wolnym vczynił/ y rozmáićie go prześláduiąc do tego przywiodł: iż ſam do wyſpu Saluatoris nązwánego vſtąpił. Odchodząc ſkárby kośćielne zámknął / ná drzwiách nápiſawßy: Przeklec-

two temu / kto te ſkrzynie bez mey woley otwárzáć będźie chćiał. Poſłał do niego ſynowiec z tákim roſkazániem: ieſli chce odemnie pokoy mieć: niech Biſkupſtwo ſpuśći/ á mnichem zoſtánie/ á kśięża ktorzy przy nim ſą odeśle. On tego vczynić niechćiał/ mowiąc: Oblubienice mnie od Bogá dáney nieopuſzczę poki m żyw/ mnichem nie zoſtánę / y kśiężey nie wydam. y zmowiwſzy ſię Sergius z Sáráceny: poſłał ná on wyſep żołnierze. ktore ludźie Ceſárſcy poráźili / y ś. Biſkupá do Ceſárzá iáko kazał do Benewentu przywieźli. Czćił go bárzo Ludowik Ceſarz / y Papież przywroćić go ná iego Biſkupſtwo chćiał: ále w onych nędzách Athánázyus ná lepſzą doſtoyność poſzedł. Sergius zákłinánia ſię nie boiąc: ſkárby kośćielne wyłupił/ y brátá ſwego tákże náżwánego Athánázyus ná Biſkupſtwo wſádźił. Dwá narody w ten czás były w Neápolim/ Grekowie y Łáćinnicy/ y dwu Biſkupow/ ále pod iedną zwierzchnośćią mieli. Wychwala to miáſto ten Piotr dyákon/ iákie ná on czás nabożeńſtwo y miłośierne vczynki w nim kwitnęły / y mowi one słowá: Miáſto to/ miáſto ieſt miłośierdźia y miłośći/ obtoczone dobremi vczynkámi. y dla tego przez dwieśćie lat od Wándalow y od Longobárdow naiázdy ćierpiąc/ cáłym zoſtáie. Dwu ma pátronow / Agrippiná / ktory od Aſprá poſłánego od ś. Piotrá / piątym tám był Biſkupem / y Jánuáryuſzá świętego/ ktorzy ich obroną ſą v P. Bogá. ꝛc. y do tego czáſu/ mowi náſz piſarz/ tey ſławy nie ſtráćiło to miáſto/ ále ią rozſzerzyło.

4. *Drugi Athánázyus Biſkup Neápolſki.* *W Neapolim y Láćinnicy y Grecy zjednoczeni.*

Neápolczykow nabożeńſtwo. Swięći vmárli obroną miaſt.

Bázylius tego roku Ceſarz Cárogrodzki do Ludowiká krolá Germániey do Rátisbony/ poſły z vpominkiem wielkiey ſztuki kryſztału / w ktorym było drzewo krzyżá ś. poſłał.

Pythæus in Annal.

Rok P. 873. Ianá VIII. 1. Ludowiká II. 18. Bázyliuſzá Mácedoná 7.

CEſarz Ludowik do Rzymu przyiáchawſzy / przed Papieżem y Rzymiány żáłośnie ſię vſkarżał / ná zdrádę Adelgizá tyránná Benewentáńſkiego. Rozgrzeſzył go od przyśięgi w poimániu vczynioney Papież Jan oſmy / iednák ſam przećiw iemu Ceſarz ná woynę nieiáchał/ żonę tylo ſwoię Engilbergę z woyſkiem wypráwił. A on Adelgizus czuiąc złe ſumnienie ſwoie/ do Korſyki do czáſu vćiekł. A drudzy piſzą / iż Ceſárzá z Adelgizem Papież poiednał / gdy tego Ceſarz ſam prágnął.

1. Regino. *Od przyśięgi poniewolney rozgrzeſzenie.*

Aimoinus lib: 5. cap: 30.

Gdy krol Germániey Ludowik do Fránkofortu Biſkupy y pány ſwe zezwał: młodſzego ſyná iego Károluſá ſzátan opętał / y ták go przed wſzytkiemi trząſł / iż go ſześć mężow vtrzymáć nie mogli. Zmawiał ſię ná oycá táiemnie z drugim brátem/ tákże iáko oćiec Ludowikiem názwánym. y dla tego od onego czártá gábány był. y pátrząc ná on ſrogi przeſtrách oćiec: vpominał ſyná Ludowiká mowiąc: Pátrz iákiemu pánu ſłużytá / gdy ſię ná mię ſprzyśięgatá. Pátrz iż ſię nic/ iáko Pan mowi/ nie zátái. Spowiádayſię/ á pokutę czyń/ vkarzáiąc ſię P. Bogu/ ábyć odpuśćił: bo ia tobie odpuſzczam. Ten Károlus gdy go oná pokuſá miáłá/ powiedał przed wiela ich: iż ilekroć ná oycá ſię zmawiał / tylekroć ſzátánowi podány bywał. On Károlomanus ſyn Károlá Kálwá zebrawſzy rozboyniki / z nimi Gálliią náieżdżał/ y przyſzłego roku od oycá poimány/ wyłupienie oczu záſłużył.

2. *Krolewicá opętał ſzátan.* Annal: Franc.

Karanie ná złe ſyny.

Rok Páński 874. Ianá VIII. 2. Ludowiká II. 19. Bázyliuſzá 8.

LVdowik krol Germániey pośćił roku tego / gdy ná modlitwách częſtych przebywał: we śnie vyźrzał oycá ſwego Ludowiká Ceſárzá vmárłego od lat 30. ktory do niego rzekł po Łáćinie: Poprzyśięgam ćię przez Páná náſzego IEZVSA CHRISTVSA, ábyś mię wyrwał z tey męki ktora ćierpię/ ábych wżdy kiedy mogł mieć

1. *Vmárły Ceſarz wołá ná ſyná.* Pythæus in Annal: Franc: hoc anno.

Czyściec.

żywot wieczny. Przeląkł ſię / y po wßytkim króleſtwie ſwoim v duchownych modlitwy zá oycá / liſty rozpiſawßy / prośił.

2. Herempertus in cod: in ſcript. *Belká zábiłá plugáwego Sáracená.* Iugulphus Angl.

Sáráceni z Afryki oblegli Sálernum. wodz ich Abdilá położył ſię w kośćiele ś. Fortunatá y Gáiá / y tám gdźie był ołtarz łożko ſwoie máiąc / wiele nieuczćiwośći świętym męczennikom czynił. y gdy raz pánienkę ktora mu ſię wydźieráłá / ſromoćić chćiał: belká z ſtropu nań vpádłá / y ſproſnika onego zábiłá / choć nie proſto nád onym iego łożem leżáłá. á pánná żadney ßkody nie odniosłá. Wyzwolił y Sálernum P. Bog. Bo Sáráceny woyſko Ceſárzá Ludowiká rozgromiło. Beorredus w Angliey krol Mercyow dla woien od Pogan z króleſtwá vſtąpił / y w Rzymie vmárł. zá nim też krolowa żoná iego wyiáchawßy / w Tyczynie dokonáłá.

Rok Páńſki 875. Taná VIII. 3. Ludowiká II. 20. Bázyliußá Mácedoná 9.

1. Regino. *Ludowik 2. Ceſarz vmárł. Ceſarzowa mniſzką.* Ioan: Pap: epiſt: 43.

CEſarz Ludowik świát ten pożegnał w mieśiącu Sierpniu. w Mediolanie pogrzebiony. Był / mowi Regino / nabożny y miłośierny / y ſpráwiedliwy / proſty y vprzeymy: Obrońcá kośćiołow y śierot / iáłmużnik / y pokorny ſługá Boży. Ceſárzowa żoná iego Engilbergá Auguſtá w Brixiey mnißką zoſtáłá. Papież ią ſwemi liſty ćießył / y zá iey męża / bo go o to prośiłá / modlitwy iey obiecał poki żyw / y o nię mowił / gdy iey Károlus Kálwus ſkárby pobrał. Po śmierći Ludowiká Ceſárzá / wyſłał poſły ſwoie Papież do Károlá Kálwá / do Rzymu go wzywáiąc / y ná Ceſárſtwo koronowáć obiecuiąc. Przyiáchał do Rzymu ze czćią wielką / koronowány był od Papieżá w dźień Národzenia Bożeᵒ.

Aimo libro 5. cap: 31. *Károlus Kálwus na Ceſárſtwo.*

Rok P. 876. Taná VIII. 4. Károlá II. Kálwá 1. Bázyliußá 10.

1. *Ceremonie około koronáciey.* Poſt Annal: Franc: Pariſiis editos. *Papieżowie Ceſárze dáią.*

W Tyczynie ná Synodźie Papież Jan potwierdźił koronácyą Károlá / ktora ſię w Rzymie ſtáłá. Wypiſuie ceremonie około niey ſtárowieczne Pythens / y co mowił Papież / y co Biſkupi y Senat y lud wßytek Rzymſki. Z czeğ ſię pokázuie / iż z właſney mocy Papieſkiey y z iego wybránia Ceſárze ſię Rzymſcy dáią. á nie po krwi / ále po zezwoleniu y wybrániu. Bo po krwi pierwßym był y ſtárßym brátem Ludowik krol Germániey / niżli ten Károlus wtory. Lecz tego ſam Papież do Rzymu przyzwał / y od CHRISTVSA, iáko iego namieſnik / koronował. Wnęk to był Károlá wielkiego / názwány Kálwus / ſyn Ludowiká Ceſárzá pierwßego tego imieniá. Tego Károlá Hádrian Papież o ono łákome wydárćie króleſtwá po Lotáriuśie / ktore właſnie ná brátá rodzonego Ceſárzá Ludowiká przypadáło / oſtro karał / y iuż wykląć go miał wolą: á miáſto karánia ten Jan Papież minawßy Ludowiká / ták go wyniosł / zámilczawßy onych grzechow iego. Niewiemy przyczyn ktoremi do tego wzbudzony był. iedno potym co náſtąpiło / pokázuie ſię / iż kośćiołowi ten Károlus nie był pożyteczny. y od tego czáſu gdy przodkow ſwoich nawyżßy Biſkupi męſtwá y krzepkośći ſercá (okrom rzeczy do wiáry ſłużących) nie dotrzymawáli: wiele ſię złego záczęło / iáko obaczyß.

Taná oſmego Papieżá y inych po nim ſłabość.

2. Aimo libro 5. cap: 32. *Ceſarz Synodem chce władnąć. Hardość niewieśćia.*

Stárał ſię Károlus Ceſarz o Synod w Gálliey / máiąc przy ſobie Papieſkie poſły / y zebráli ſię Biſkupi do Pontigonu. Ná tym Synodźie był ſam Ceſarz potwierdzáiąc ſwoie Ceſárſtwo / y doſyć ſię hárdźie Biſkupom poſtáwił / ktore nie ták ſobie powolne nálazł iáko chćiał. y ná onoż zgromádzenie duchownych / wprowádźił drogo vbráną y w koronie żonę ſwoię Káchildę / ná ſámę niepotrzebną pompę. W tym krol Germániey Ludowik brát ieğ rodzony w Fránkofordźie vmárł 28. dniá Sierpniá / y záraz zbieráć

ſię ná

ſie ná wielkie woyſko pocżął/ chcąc ono kroleſtwo ſynom iego zoſtáwione poſieść. Dobry pan Ceſarz / nie ná obronę ſpráwiedliwośći y ludu Chrześćiáńſkiego/ ále ná vćiśnienie krwie ſwoiey y ſynowcow ſwoich pánowánia záżywáć / iáko tyran pocżął. Ludowik ſynowiec iego / ledwie oycá pogrześć mogł/ gdy o ſwoiey obronie myśliċ muśiał. A widząc ſie bárzo nierownym/ cżeſte poſły y pokorne prośby ſłał do ſtryiá o pokoy: piſał y do Papieżá áby ſie w to wſtáwił.

Károlus Ceſarz ſynowcom páńſtwo wydźiera. Aimo: lib: 5. ca: 34.

3. A gdy nic otrzymáć nie mogł / nádźieie wſzytke ſwoie w Pánu Bogu y ſpráwiedliwośći iego położył: Modlił ſie y pośćił/ iáłmużny czynił / z czego ſie lud Károluſá náśmiewał. Vczynił y to młodźieniec on nabożny Ludowik: poſłał do Ceſárzá dźieśięć ludźi z gorącą wodą/ dźieśięć z gorącym żelázem/ áby P. Bog oſądźił ieſli on ma prawo iákie do iego oycowſkiego kroleſtwá. Dotykáli ſie/ á żadney obrázy nie odnieśli. y to nie pomogło twárdemu łákomcy okrutnikowi: przyſzło do bitwy. Trochá ſie ludźi z Ludowikiem vkazáłá / ktore gdy Kárłowe vſy niezliczone vyźrzáły / zároz ſie przelękli/ y konie im náćieráć niechćiáły/ y ręce im ſłábiáły. A Ludowik przyćierał/ áż wſzytko Károlowe woyſko tył podáło / y Károlus ſzpetnie vćiekał / y oná żoná iego Rácheldis/ ktora ſie ná Synodźie w máieſtáćie okázowáłá / vćiekáiąc dźiećię nie ták porodźiłá iáko wyrzućiłá: y do rodzenia iedney komorki nie miáłá. Porażká tá hárdych y łákomych / á zwyćięſtwo pokornych / niewinnych y Bogu dufáiących/ ſtáłá ſie oſmego dniá Oktobrá/ y pokazáło ſie co mogą zbroyne y wielkie woyſká / ná ktorych ſpráwiedliwość chorągwie ſwey nie ma.

Sąd cudowny. *Bitwá Ceſárzá z ſynowcem.* *Károlus porażony y vćiekł.* *Zona iego w vćiekaniu zległa.* *Gdźie ſpráwiedliwość chorągwie nie ma.*

4. Dni te ćiężkie wielce były Rzymowi y okolicznym obywátelom. Bo Sáráceni / iáko Jan Papież do Károlá Ceſárzá żáłośnie wypiſuie / źiemie puſtoſzyli/ zábiiáli/ do poimánia bráli/ miáſtá obaláli/ kośćioły łupili y Biſkupy rozganiáli. A co gorzey Krolikowie Włoſcy Chrześćiánie/ ktore Márchiony zwano / zmawiáli ſie z onymi Sáráceny / y to co oni zoſtáwiáli / wydźieráli y głod wielki czynili. Táki był on Sergius Neápolu Márchio / y Adelgizus Beneweńtáńſki. O czym z płáczem piſze Papież do Ceſárzá/ pomocy y woyſká proſząc. Ale nic nie wyprośił. Sam one ſwoie rány niedáwno od ſynowcá porázony/ leczył/ o ludzkie y kośćielne/ ná ktorych ſie obronę podiął/ niedbał/ łákomy on y nieſpráwiedliwy pan. W tym go chwali ieden onego wieku vczony: iż ſie w náukách y vczonych ludźiách kochał/ y one rozmnażał. y Grekom zazdrość w tey mierze czynił/ od ktorych ſie náuki do Gálliey przenośiły. Czym y Anglia iuż ſławna byłá. Bo wſzędźie w kláſztorách ſzerzyły ſie ćwiczenia y rozumy mądrośći.

Ioan: ep: 1. 6. 7. *Rzymſki powiát Saraceni pſuią.* *Swoi gorſzy.* Ericus Monachus Antiſiodoren. *Náuki w Gálliey wznowione.*

Rok Páńſki 877. Janá VIII. 5.

Károlá II. Kálwá 2. Bázyliuſzá Mácedoná 11.

1. TEż nędze y ſzkody y mordy od Sárácenow około Rzymu / y we Włoſzech nád morzem trwáły / y zdrády Krolikow onych ábo Márchionow po przednieyſzych Papieſkich miáſtách. Piſze do Ceſárzá y do Ceſárzowey Papież Jan pomocy proſząc / rozſyła poſły wſzędźie / odwodząc ony Márchiony od towárzyſtwá y przymierza z Sáráceny: ále pomocy nie było. Jednák miłośierny P. Bog iednę tego roku pomoc podał. Sergius on w Neápolim nic ná liſty y rozkazánie Papieſkie niedbáiąc: Sárácenow odſtąpić niechćiał / y ſámym Chrześćiánom y Neápolczykom ſwoim/ ſzkody wielkie łupieſtwem y tyráńſtwem ſwoim czynił/ y w tym ſie z Sáráceny rownał y zgadzał. Co widząc Biſkup Neápolſki Athánáſius brát ie°/ á żáłośćią y żárliwośćią ſie Bożą

Krolikowie Włoſcy. Ioan: epiſt: 30. 32. *Sergiuſzá Biſkupá brát poimał.*

zápalá-

Neápolis przywrocona do Papieżá. Epist: 66. Exod: 32.

zápaláiac / zmowił sie z niektorymi / y ná krew bráterską nie pátrząc Sergiuszá brátá swego poimał / y do ciemnice oney / w ktorey sam pierwszego Athánázyuszá stryiá swego dzierzył / wrzucił / y oczy mu wyłupiwszy związánego do Rzymu posłał / y miásto wszytko od Sáracenow odrázone / do wierności y posłuszeństwá Papieskiego przywroćił. Zá co mu wielce Papież dźiękuie / y vczynek on iego wychwala / do Moyzeszá go y Lewitow przyrownywáiąc. ktorym mowił Moyzesz: Poświećiliście ręce swoie ná synách y brátách. Nie bárzo przystoyna kápłanowi posługá. Ale słuszną ma wymowkę / pátrząc co Piotr ś. Anániaszowi y żenie iego / y Páweł Elimie Magowi vczynił. y zemścił sie Pan Bog krzywdy onego świetego pierwszego Athánázyuszá stryiá iego.

2. *Pomocy szuka Papież á nie ma iey.* Epist: 30. Aimo: lib: 5. ca: 35. *Károlus Kálwus do woyny záiąc.* *Wieśći co zá moc máią w woysce.*

Sáráceni zwoiowawszy Kámpánią pod Rzym sie przymykáli / y wielka sie liczbá ludźi do Rzymu zebráłá / y głod czyniłá. Papież do Károlá Cesárzá y do żony iego y do wszytkich Biskupow pod Károlem pisze / płácze / posły śle / prosi o woysko y wybáwienie. Jeszcze nic od Cesárzá wypłákáć nie może / choć mu przypomina / że go ná to Cesárzem vczynił / áby obrońcą był kośćiołá od Pogáństwá. Dał sie wżdy posłom Papieskim vżyć Károlus Cesarz / podátki po krolestwie y od Biskupow postánowiwszy / iż do Włoch z woyskiem sie puśćił. Wyiáchał przećiw iemu Papież Jan / áż do Wercellis / y w Pápiey odpoczywáli. y tám przyszłá wieść / iż ná Cesárzá Károlomanus synowiec iego syn Ludowiká z wielkim woyskiem ćiągnie. y záraz sie Cesarz z Papieżem do Tordony vdał / gdźie Ráchildis Cesárzowa od Papieżá koronowána iest. ktora pobrawszy skárby / vćiekáłá ku Moryennie. A Cesarz czekáiąc pánow swoich / Vgoná Opátá / Bosoná / Bernárdá / y innych / gdy nie przybywáli do niego (bo go iuż byli odstąpili / z inymi sie pány w Gálliey zmowiwszy) vćiekł zá żoną Ráchildą. Papież też do Rzymu sie puśćił / przez ktorego Cesarz krzyż złoty wielkiey wagi y kámieni drogich pełny ś. Piotrowi posłał. pátrzmy co Pan Bog vczynił: Károlomanus omylnie spráwiony / iż Cesarz y Papież idą z wielkim woyskiem przećiw iemu: sam też z woyskiem vćiekał / y drogą ktorą przyiáchał do domu sie wracał. y ták ie Pan Bog rozprószył.

3. *Károlus Kálwus vmárł.* Aimo: lib: 5. cap: 35. *Ludowik Bálbus.* *Rachildis Cesárzowa łákoma.*

A nie długo Cesarz Károlus od Zydá Sedechiaszá lekárzá otruty / vmárł / ná mieyscu Bários názwánym / y pogrzebiony był w Wercellis. y po śiedmi lat do Páryżá przeniesiony do ś. Dionyzego. Nástąpił ná krolestwo syn iego Ludowik Bálbus názwány / bo sie záiąkał. Tego Hinkmarus on stáry Remeński Arcybiskup proszony náuczał / y pisma niemáło zostáwił / iáko krolestwo y dom swoy spráwowáć miał. Ráchildis żoná Cesárzá Károlá wdowá / łákomie y w grzechách żyiąc / vpominána byłá od Hinkmará Remeńskiego / y od Fulkoná nástępniká iego / áby spráwiedliwie iáko wdowá żyłá. ksienią z Oriwáceńskiego klasztoru wygnáłá / y iną młodą zá pieniądze tám postáwiłá / y ine bezbożne spráwy iey Biskupi gánili / y klątwą iey grozili.

4. *Papież pokoy v Sáracenow kupuie.* Epist: 89.

Papież Jan zwątpiwszy o pomocy iákiey przećiw Sárácenom / ktorzy sie iuż do Rzymu wdźieráli: ná wielką sromotę pánow Chrześćiáńskich / musiał v Sárácenow pokoy kupowáć / y ná rok dáwáć im 25. tysiecy mánkusorow / y sam z Rzymu do Fránciey iácháć myślił.

5. *Phociani Biskupi.* *Do Papieżá Grekow vćieczká.*

W Cárogrodźie pomnażáło sie odszczepieństwo Phocianow / Biskupow było bárzo wiele / ktorzy Ignácyuszá słucháć niechćieli / á lud y Senat rozrywáli / y niepokoie czynili. y musiał Bázylius Cesarz do Papieżá pisáć / áby posły swoie wysłał do Cárogrodu / á one rozerwánia / iáko byli zwykli czynić przodkowie iego / vspokoił. Ták niewdźięczni synowie / nie náydowáli inego lekárstwá / iedno od ś. Piotrá potomkow. Co vczynił Jan ná tę prośbę / niżey sie powie.

Rok

Rok Páńſki 878. Ianá VIII. 6. Ludowiká III. 1. Bázyliußá Mácedoná 12.

Mſłał poſły ſwoie do Cárogrodu Jan Papież / Páwłá Ankonitáńſkiego y Eugeniußá Oſtieńſkiego Biſkupy. y piſał przez nie do Ceſárzá Bázylego/dziekuiac mu zá tákie ſtáránie o pokoy kośćielny y iedność / ktora żeby ſie do końcá wrácáłá y mocniłá / zá pomoca tych poſłow ſtolice Apoſtolſkiey / ná bożeńſtwu iego porucza. Prośi go też áby ie do Michałá krolá Bulgárow prowádźić kazał / gdy ſie z Cárogrodu wrácáć beda. Piſał też do Ignáciußá Pátryárchy/ ále bárzo oſtro / gániac mu te śmiáłość / iż ſwoie duchowne Greki/ do Bulgáriey wprowádźił / á práwá ſtolice Apoſtolſkiey ſtárodawne / ießcze zá Dámázá Papieżá chowáne/ pſuie / y ták ſie niewdźiecznym ku tey ſtolicy / ktora go ná Pátryárchoſtwo podnioſłá / ſtáwi. y vpomina go / áby ſwe ludźie iákie zacne do Bulgáriey poſłał / ktorzyby wßytki Duchowne / Biſkupy / y ine kleryki od niego ábo od inych Pátryárchow świecone / ſtámtad wyprowádźili / żeby ſie po dni trzydźieśći żaden z nich tám nie nálazł. czego ieſli nie vczyni/ áby do dwu mieśiacu po wźieciu tego liſtu/ćiáłá y krwie Páńſkiey nie brał/ ążby temu poruczeniu doſyć vczynił. A ieſliby ießcze w tym vporze trwał / á Biſkupow y klerykow ſwoich z Bulgáriey nie wywiodł: áby moca Boża y ś. Piotrá Pátryárchoſtwo trácił. Piſał y dwá liſty do Michałá Bulgárow krolá / vpomináiac áby ſie do kośćiołá Rzymſkiego/ktory ie w Chryſtuśie vrodźił/wroćił. y do Piotrá Comeſá piſał: áby to krolowi rádźił. y do Biſkupow y klerykow w Bulgáriey tákże piſał/ áby po 30. dni ſtámtad vſtapili/ pod vtráta ſłużby ofiáry świetey.

1. Ioan: epiſt: 80. *O Bulgary czyni Papież.* Epiſt: 78. *Wygnáć Greki z Bulgáriey każe.* *Ignáciußowi groźi.*

Trudno wierzyć/ iáko ſie z onego liſtu Papieſkiego do Ignácego Phocius vrádował/człowiek chytry y fortelny. Znáć iż y z náßym Anáſtázyußem Bibliotekarzem/ ktory w ten czás przy Papieżu mießkał / iákaś przyiaźń táiemna w Cárogrodźie záczeta miał. bo ſie to z liſtu iego do tego Anáſtázego pokázuie. W tym czáśie wietße nedze ná Papieżá przypádły: Lámbertus ſyn Vwitoná Comes Spoletáńſki z woyſkiem niemálym wpadł w Rzym/ y Papieżá poimał y oſádźił / y Rzymiány przymuśił / áby Károlomanowi/ iáko Rzymſkiemu Ceſárzowi przyśiegáli. Wiele łupieſtwá poczynił / Biſkupy y kśieża rozegnał / ták iż v s. Piotrá śpiewánie vſtáło / y kośćioł zámkniony był/ y nikt ná modlitwe wniść do niego nie mogł. A Papież z Rzymu wolnym od ſtrażey bedac/vſtapił/y do Fráncyey ſie morzem puśćił / do wßytkich pánow y krolow we Fráncyey liſty pißac/y do Biſkupow/ná onego ſie Lámbertá żáluiac. Piſał y do Károlomaná/pytáiac ieſli ſie to co czynił Lámbertus / z wola iego dźiało. Przyiáchawßy do Fráncyey Papież Jan/w Trekách Synod generálny złożył/ ná Gálliey y Belgiey Biſkupy/ gdźie też był/ácz pozniey dla choroby ſwey / przyiáchał krol Ludowik. Tám Biſkupom przełożył/áby te ktore on w Rzymie wyklał/wyklelí / to ieſt Lámbertá onego rozboyce/y Adelbertá/ y Formozá/ y Grzegorzá. y ták vczynili. Prośił wßytkich y krolá Ludowiká o pomoc / áby go do Rzymu prowádźili/ á kośćielne nieprzyiaćiele odegnáli.

2. *Phociußá chytrośći.* *Lámbertus do Rzymu wtargnął.* Pythæus in Annal: Franc. *Papież poimány.* Ioan: Pap: 82. & 84. *Rzym złupiony.* 3. *Papież vćiekł do Fránciey.* *W Trekach Synod.* *Formoſus wyklety.*

Ná tym Synodźie był ießcze on ſtáry Hinkmarus Remeńſki Arcybiſkup/ktory ſynowcá ſwego Hinkmará Laudunſkiego Biſkupá/o to iż dekretow Papieſkich bronił/ z onego Biſkupſtwá złożył / y wźiawßy nań nieprzemożony gniew/nigdy mu do Rzymu/ gdźie o złożenie ſwoie czynić chćiał y áppellowáł/ iácháć nie dopuśćił. y długo wieźienim trapiony był / y nákoniec oczy mu wyłupiono. Ten ná tym Synodźie ślepy iuż bedac / żáłował

4.

Hinkmarus młodszy ślepy przywrocony. śie ná stárego Hinkmará / y otrzymał zá soba wyrok Papieski: iż go do Biskupstwá iego przywroćił / y stámtad cześć mu prowentow dáwáć roskazał. y ná onym Synodźie w vbior Biskupi obleczony był / y śpiewáć mu Mszą Papież dopuśćił. y ták zrzadzeniem dźiwnym Boskim/ktory ćierpliwych nie opuszcza/ to otrzymał on ślepy/ iż gdy do Papieżá iácháć mu o spráwiedliwość nie dopuszczono/ sam Papież do niego przyiechał/ y stawe iego oczyśćił/ y niewinnym go nálazszy / vczynił ná iego vczczenie co śie godźiło. A stáry śie on wstydźił/y iáko vczony y wymowny wymawiáć śie vmiał.

5. Ná tymże Synodźie w Trekás / koronował ná Cesárstwo Rzymskie
Aimonius epi:144. Jan osmy Papież Ludowiká syná Károlá Káłwá. Ten Papież nádał też
Odpusty ná woynie. odpusty tym/ktorzy ná woynie przećiw Pogánom kośćiołá ś. broniac vmieráia. Ado Arcybiskup Wieneński w tym roku kończy Chronikę swoie. Pisał y Martyrologium szerzey niż drudzy.

6. Do wschodnych dźieiow idźiem. Phocius dźieśieć lat ná wygnániu
Phocius łáski fálszem y chytrośćia dostał. bedac/dźiwna chytrośćia / wymyślna y kłamliwa / wkradł śie do łáski Bázyliuszá Cesárzá lekkomyślnego y hárdego tym sposobem. Zmyślił iż iákieś stáre kśiegi nálazł/ ieszcze od Tiridatá królá Ormiáńskiego idace/ o narodźie Cesárskim y stárowieczney fámiliey iego. y w one kśiegi námieszał powieśći fałszywych y zátrudnionych/ y zebrawszy imioná/ Bázylius/ Eudoxia/ (byłá
Nicetas in vita Ignatij. to żoná tego Cesárzá) y synow/ Constántiná/ Leoná / Alexándrá / Stepháná/ z ich pierwszych liter vczynił słowo Beclas. y onego Beklásá ták opisał/
Beklas Phociuszow. iákoby śie wszytko ná Bázyliuszá Cesárzá tráfiło / prorokuiac długie y szcześliwe pánowánie iego. One kśiegi ćicho przez kleryká Cesárskiego Theofáná posłał miedzy Cesárskie kśiegi do Biblioteki / máiac z onym klerykiem táiemna zmowe. Kleryk on vpátrzył czás ná Cesárzá / y vkazał mu one kśiegi/ iáko stáre y przedźiwne / y táiemnic wielkich pełne / ktorych nikt wyrozumieć nie może iedno Phocius. Bázylius záraz vwierzył / y Phociuszá z wy-
Phocius z wygnánia wybáwiony. gnánia wyzwolił/ y miał go w Cárogrodźie rozmawiáiac z nim towárzyskie/ á on wielkiemi pochlebstwy y chytrośćiámi przyczyniáć sobie łáski iego vmiał. y wźiał znowu táka bespieczność ná dworze Cesárskim / iáka pierwey miał. Sprzećiwił mu śie on stáry Ignácius / czuiac iż znowu stolicę Cárogrodzka ośieść chćiał/ y nie przewieść swego Phocius nie mogł/ áż po śmierći iego ktora śie tegoż roku tráfiłá / nie bez domnimánia zádáney ie-
Ignácius otruty. mu od Phociuszá trućizny. Bo to wschodni Biskupi / Styllianus y ini do Stepháná Papieżá pisáli.

7. Vmieráiac Ignácius / gdy iuż śiły w nim vstawáły / pomáłu swoich duchownych spytał: ktorego dźiś świetego wspominamy? Powiedźiano /
Smierć Ignáciuszá. iż ś. Jákubá. á on rzekł: żegnam was. y zás: Błogosłáwiony Bog nász teraz y záwsze y ná wieki/ Amen. y w tym skonał. Miedzy świete go Grekowie licza / y w dźień ś. Jákubá ktory oni kłáda 23. Oktobrá pámiatkę iego czynia. Zył lat 70. ná Pátryárchiey wiecey niżli trzydźieśći. Cudá iego po
W iednośći kośćielney vmárł. śmierći wylicza Nicetás. Ono pogrożenie nań klatwy od Papieżá / iesliby był z Bulgáriey swoiey kśieżey nie wyzwał / nie wźieło skutku swego. Bo Papież Jan dobrze go po śmierći wspomina/ á też Ignácius vpornym nie był / y nigdy śie od iednośći kośćiołá Rzymskiego nie oddźielał.

8. Po zeszćiu Ignáciuszá Phocius vczynił śie znowu Pátryárcha / zá przy-
Phocius záś śie ná Pátryárchowstwo wdźiera. iáźnia y miekkośćia Bázylego Cesárzá/ktory ná przeszłym Concilium osmym iáko śie wyższey wspomniáło prorokował / iż sam dyabeł miał Phociuszá náte stolice przywroćić. Nicetás Greczyn szeroko wylicza złośći iego ktore
Actio: 6. wznowił/ meczac y zábiiáiac tych ktorzy nań nie zezwaláli. Pisze iż y do Já-
Dyabeł go wtracał. ná Papieżá posłał oznáymuiac mu / iż poniewolnie zás musiał stolice Cárogrodzka záśieść/ á iż znowu listy Metropolitow pofałszował. długo tám

Nicetás zbrodnie y okrucieństwá y fałsze iego wylicza. Syrákuze miásto tego roku Sáráceni wzięli/ y wybiwszy ludźie/ miásto wszytko obálili/ y kośćioły popalili. Cesarz Bázylius posłał był ná pomoc Hádrianá Woiewodę/ ále omieszkał/ áż sie od pásterzow dowiedźiał/ ktorzy w leśie w nocy czárty słyszeli sobie powiádáiące/ iż tego á tego dniá Syrákuzy od Sáracenow wźięte są. Jednák iesżcze do końcá nie wierzył/ áż przyszli do niego ludźie z oney porażki vćiekáiący. Skarány iest wygnániem od Bázyliuszá. *Syrákuzę Saraceni wzięli.* Curopalates. Cedrenus. *Czartow w leśie rozmowá.*

Gitro krol Duński Pogánin/ málo nie wszytkę Anglią posiadł/ przed ktorym kryiąc sie krol Angliey Aelfridus/ miał od P. Bogá obiáwienie/ áby sie o swoie krolestwo przećiw Pogánom pokusił. Zebrawszy máłe woysko/ Duńczyki ták pogromił y pobił/ iż ze wszytkiey Angliey vstępowáć muśieli. á Gitrá krolá ich ná iednym zamku obległ y niechćiał go ináczey pusćić/ áż Chrześćiáninem być sie obiecał y wieczny pokoy postánowił. y znowu w Angliey kośćioł ś. od Pogáństwá oczyśćiony zákwitnął pod tákim krolem y synem iego Aedwárdem/ ktory wszytkiey Angliey iuż był Monárchą. Náuki sie też y rozumy wznowiły ná wyspie onym. 9. *Duńczykowie wygnani z Angliey.* *Gitro krol Duński.*

Rok Páński 879. Ianá VIII. 7.

Bázyliuszá Mácedoná 13.

Ludowik trzeći Cesarz syn Károlusá/ Bálbus názwány/ świátá tego dokonał. zostáwił dwu synow/ Ludowiká y Károlomaná z pierwszey żony Ansgárdy/ á z drugiey Adeleydy Károlusá po iego śmierći vrodzonego/ ktorego zwano Simplex. Ná Cesárstwo wstąpił od Papieżá obrány Károlus Kráſſus syn Ludowiká brátá Károlá Łysego/ ále áż po dwu lećiech/ przez ktore było Interregnū. 1. *Ludowik Cesarz vmarł.* Frodoaldus. Aimonius lib: 5. cap: 40.

Ná początku tego roku Bázylius Cesarz posły swoie do Janá Papieżá wyprawił/ prosząc áby Phociuszá do iednośći kośćielney przyiął/ y ná stolicy Cárogrodzkiey potwierdźił. Wysłał też Phocius posłá swego Theodorá Sántábárená człowieká wielce chytrego/ o toż prosząc y kłámáiąc: iż go stroná Jgnácego przyielá. Náprawił też Pátryárchę Jerozolimskiego/ iż przez trzech mnichow o toż zá Phociuszem pisał. Papież Jan z wielką szkodą kośćielną vczynił o co prośili/ y potwierdźił onego fałszerzá godnego karánia/ z ktorym iego mężni przodkowie Mikołay y Hádrian długą woynę wiedli/ od trzody go Bożey iáko okrutnego wilká odganiáiąc. Miał swe przyczyny Jan/ ále z świeckiey mądrośći idące. Obiecał mu Cesarz Bázylius/ obronę od Sárácenow: bo sie iuż był w Apuliey zmocnił/ á Kápuani y Benewentani iuż byli od Fránkow odpádli. y spodziewał sie vspokoienia y ziednoczenia wszytkiego kośćiołá/ á niechćiał obrázáć mocnego onego Bázyliuszá/ widząc iáko z Cesárzow zachodnych y Fránkow pomocy nie miał. Obiecował mu też Bázylius Bulgáry do iego Dioecezyey y do Łáćinnikow przywroćić. czego sie on z chućią chwyćił. Ale sie oszukał. Bárzo sie do niego o to Phociuszá postáwienie/ obráźili wszyscy Kátholicy. y widząc iáko sie Bázyliuszá przeląkł: á iákie było męstwo przodkow ie° Mikołáiá y Hádrianá około tego/ zwáli go niektorzy niewiástą/ iż niewieśćiuchowi trzebieńcowi przemoc sie dał. y stąd podobno oná bayká vrosłá: iż Jan osmy był niewiástą/ gdyż z przymowki ná boiáźliwe y niemężne to sie słowo rádo v ludźi obráca. Nie może sie wyliczyć iáko wiele złego tym Papieskim postępkiem vrosło/ co y do tych czásow ná Grekách czuiemy y wzdychamy. Zły niezbożny człowiek/ gdy iuż nie miał ktoby mu sie opierał: á czego sie nie ważył? Ná sámego tego Janá napierwey sie rzućił/ iáko pies iádowity/ listy iego ktore pisał/ gdy ie ná Greckie przekłádał/ przydawał/ vymował/ odmieniał co mu sie podobało/ 2. Ioan: epist: 168. *O Phociuszá do Rzymu posłowie.* *Sántábarenus czarownik.* Ioan: epist: 170. *Ian Papież Phociuszá przyiął.* 3. *Rozumy świeckie kośćiołom nie dobre.* *Bulgáry obiecuie przywroćić.* *Niewiástą zwány Ian osmy dla płochego sercá.* *Phocius znowu powstał ná zgubę.*

bało/

4. *Phocius liſty Papieſkie pofałſzował.* báło/ y ták zfałſzowáne drugim ie vkázował. Pierwſzy liſt ktory dał Papież do Ceſárzá Bázylego/ y do ſynow iego Conſtántyná y Alexándrá/ dziwnie po wywracał. Gdźie Papież mowi/ chwaląc Bázyliuſzá/ iż ná iego rząd y zdánie wſzytko puſzcza: to wyrzućił. A gdźie Phociuſzowi przygánia/ iż bez dozwolenia w vrzędy ſie iuż Biſkupie wdawał y święćił: tám inſze przećiwne rozumienie włożył/ iákoby on poniewolnie ná ſtolicę Cárogrodzką porwány był. &c. Wiele tám fałſzow niewſtydliwych. Czynił to ſzálbierz ten dla tego/ áby był mogł pokázáć/ iż Jan Papież potępił Concilium oſme/ ktore było przećiw iemu: á iż to ktore on drugiego roku czynił/ oſmym ſie zwáć miáło. y to w Greki wmowił/ iż Phociáńſki fałſzywy Synod oſmym zowią/ iáko
Phociuſzow o oſmym Concilium przemyſł.
5. Theodorus Bálſamus y Zonárá. Liſty Papieżá Janá cáłe ſie nálázły w Wátykáńſkiey Bibliotece/ á one ktore ná Greckie Phocius przekłádał y pofałſzował/ przełożył ie ná Láćińſkie wieku náſzego/ Greczyn Federikus Mocius Termuláńſki Biſkup. y iáſniey nád ſłońce fałſze ſie y niecnoty Phociuſzá pokázuią. A tám naſztuczniey ſłowá Papieſkie wymiátał y odmieniał/ w ktorych oſme Concilium pochwalał/ żeby ſie vdawáłá rzecz przećiwna/ iákoby ie potępił. Bo ten ſzálbierz tego ſie nabárźiey Concilium bał/ gdźie złośći y niecnoty iego wielkiemi/ á iáko mowią łokietnemi literámi wypiſáne ſą.
Oſmego Concilium bał ſię Phocius.
Pofałſzował też y inſtrukcią dáną poſłom Papieſkim z Synodu Rzymſkie°/ ná Grecki iezyk one przekłádáiąc. A co nagrubiey/ zmyślił liſt od tegoż Janá: iákoby on to twierdźił/ iż Duch ś. nie pochodźi/ y od Syná. Niepodobno wſzytkie iego ſzálbierſtwá wypowiedźieć.

6. Papież Jan do onych dwu poſłow ſwoich w Cárogrodźie/ Páwłá Ankonitáńſkiego y Eugeniuſzá Oſtyeńſkiego Biſkupow/ przydał Piotrá kápłaná Kárdynałá/ áby z nim rády y poſtępki ſwoie złączáli/ nic nie czyniąc nád poruczenie/ áby ſie w czym nie potknęli/ iáko iuż ſie byli niecoś záchwiali: y vpomina ich áby więtſzą roſtropnośćią błędu ſwego popráwili. Lecz vpominánie nie pomogło/ áni on przydány Piotr/ choć piſmo mowi: Troiáki powrozek trudno ſie przerywa. A tu ſie w nići ſłábe obroćił. Bo iemi władnął Phocius iáko chćiał/ á zá nim ſzli iáko bydletá. Liſty Papieſkie y inſtrukcye do niego wſzytkie dawáli/ ná wielką wzgárdę y ſromotę ſtolice Apoſtolſkiey/ ktora ſie nigdy ták bárzo poſłámi Papieſkimi nie zelżyłá.
Papieſcy poſłowie źle ſię ſpráwowáli. *Eccleſ: 4.*

7. *Phocius Synod zebrał, ktory oſmym Concilium zwáć chćiał.* Phocius zebrał Synod w Cárogrodźie/ ktory oſmym Ekumenickim y generálnym ábo powſzechnym názwał. Summá byłá tego Synodu/ zepſowánie oſmego zá Hádrianá Papieżá czynionego przećiw Phociuſzowi vczynione°/ y przewiodł to Phocius ſwemi mátáctwy y chytrośćią/ iż on Synod oſmy prawdźiwy potępiony ieſt/ y zepſowánie iego podpiſáli poſłowie Papieſcy/ y Ceſarz Bázylius y Biſkupi. Ná tym fałſzywym Synodźie o Bulgary żądánie Papieſkie odłożono do Ceſárzá/ gdyż rzecz/ práwi/ idźie o ſkrocenie gránic páńſtwá iego. Támże ná ohydę Láćińſkiego kośćiołá: czytano wyznánie wiáry/ bez onych ſłow/ y od Syná/ y przeklinano tych ktorzyby przydawáli ábo vymowáli.
Wielki błąd poſłow Papieſkich. *O Bulgary.* *Láćinniki chytro Phocius potępił.*
8. Jáko potym ten fałſzywy Synod y wſchodni y zachodni Biſkupi pohánbili/ á on práwy oſmy zá Hádrianá vczćili/ niżey ſie powie. á iż nań Jan Papież nie zezwalał/ áni oſmego prawdźiwe° Synodu pſował/ to ſie pokaże. Wielkie ieſt podobieńſtwo/ iż ten Synod wſzytek piſániem ſwoim Phocius pofałſzował/ iáko y Papieſkie liſty. Vporni Grekowie odſzczepieńcy/ tym ſie Phociáńſkim Concilium bronią iáko Ekumenickim y prawdźiwym: nie przypátrzywſzy ſie prawdźie y zdrádom Phociuſzowym. A to dźiwno/ iż Hiſtoricy Greccy/ ktorzy te wieki opiſowáli/ iednego ſłowá o tym Phociáńſkim Synodźie nie wſpomnieli: áni Kuropalátes/ áni Cedrenus/ áni Zonárás/ áni Glikás/ áni Conſtántinus Mánáſſes. Jáko mogli zámilczeć ták wielkiey liczby Biſkupow zebránych/ y tákiey odmiány/
Phociuſzowego Concilium fałſzywego Grekowie bronią. *Greccy hiſtorykowie o Phociáńſkim Concilium nie wiedzą.*

żeby

żeby iedno Ekumenickie Concilium / drugie tákże Ekumenickie ábo generálne pſowáć miáło?

Syn pierworodny Bázyliuſzá Ceſárzá Conſtántinus vmárł. y drugiego Leoná máło też tym ſpoſobem nie vtráćił. Miał przy ſobie onego Sántábárená / ktorego był Phocius poſtem vczynił do Janá Papieżá. y kochał ſie w nim Bázylius / y rządźić mu wſzytko dopuśćił. Był czárownik / y vkazał mu zmárłe⁰ ſyná Conſtántiná ná koniu. O co gdy go Leo ſyn drugi Ceſárſki zwał czárownikiem / y brzydźił ſie im: on go ták pokarał. Námowił go áby ná łowy z oycem iádac / puginał brał / mowiac: tráfi ſie beſtya / ábo ſam vderzyſz w nie / ábo oycu podaſz / ábo ſie ná te rzućiſz / ktorzyby oycá zdrádzáć chćieli. y ták młodźieniec żelázo ono táiemnie w boćie nośił. A czárownik on oycu powiedźiał: ſtrzeż ſie ſyná / bo puginał w boćie nośi / podobno ná ćie czáſu pátrzy. Vwierzył Ceſarz / y nálazł on puginał v ſyná / y dał go do więźienia. iuż mu oczy chćiał wyłupić: ále mu odrádźili ſwoi. y ták go P. Bog zá iednego Phociuſzá / ktorego ná ſtolicę Cárogrodzką wprowádźił: ná dwu ſynu karał.

9. Zonaras y Curopalates. *Bázylius Ceſarz z ſynmi ma kłopot.*

Sántábárenus czárownik Leoná zdradza.

Leo ſyn Ceſárſki w więźieniu.

Rok Páńſki 880. Iana VIII. 8. Bázyliuſzá Mácedoná 14.

GDy ſie wroćili poſłowie Papieſcy z Cárogrodu do Rzymu: oddáli liſty / w ktorych tylo przywrocenie Phociuſzá ná ſtolicę Cárogrodzką Ceſarz y Phocius wſpomináią / á inych rzeczy zámilczywáią. Papież ſie z vſpokoienia rádował: á iednák odpiſuiac im ná końcu do obu to przydał: Jeſli co moi poſłowie nád to co im było zlecono vczynili: my to pſuiem / y ná to nie przyzwalamy. Dowiedźiał ſie potym o złym záchowániu poſłow ſwoich / iż źle y niezbożnie ná potępienie Synodu oſmego wielkiego podpiſáli ſie: wyſłał do Cárogrodu Máriná Biſkupá / ktory po nim potym ná Papieſtwo wſtąpił / áby ſie opowiedźiał / iż Papież ná on Synod Phociuſzow / y ná to co ſie ná nim ſtáło niezezwala / y owſzem wſzytko to pſuie y máże. O co Máriná 30. dni poimánego w więźieniu trapiono. y ták náprawiał co oni trzey poſłowie iego zepſowáli.

1. *Papież Ian ná Synod Phociuſzow nie przyzwolił.* Nicol: epiſt: 250. 251. Stephan: Pap: ad Baſilium Imperatorem. *Marinus poſeł Papieſki więźień.*

Tego roku ś. Methodius Apoſtoł Moráwſki / do Rzymu przyſzedł / wezwány od Janá Papieżá / o ktorym ſłyſzał / iákoby rozśiewał náukę z kośćiołem ſie niezgadzáiacą. y dał o ſobie ſpráwę / y doznány w tym był: iż práwowierną y ſzczerey prawdy Ewángelią rozśiewał / ták iáko Rzymſkiemu kośćiołowi y Oycom śś. podána ieſt. Pochwalił go Papież / y ná one ś. roboty dał mu moc y błogoſłáwieńſtwo. y piſał do Comeſá Swietopulchrá (podobno Swiętopełká) zálecáiac mu onego Arcybiſkupá / áby iego náuki ſłuchał / y wiárę ś. rozmnażał. Poświęćił tenże Papież Wichirá kápłaná ná Biſkupſtwo Nitreńſkie w Moráwie. y roſkázuie kápłanom / dyákonom / y inym klerykom / Słowakom / ábo ktoregokolwiek narodu / áby tego ſwego Arcybiſkupá ſłucháli / y nic bez niego nie czynili. Pochwala też piſmo Słowieńſkie / od nieiákiego Conſtántiná Philozophá náleźione / áby go vżywáli / y iezykiem Słowieńſkim P. Bogá chwalili / y Mſze ś. śpiewáli / y czytánia ſtárego y nowego zakonu dobrze przełożone mieli. Bo / práwi / ten ktory trzy iezyki przednie / Zydowſki / Grecki / y Láćińſki ſpráwił: ten też wſzytkie ine ná chwałę ſwoię ſtworzył. Apoſtołowie wſzytkiemi iezykámi mowili. y Páweł ś. nápiſał: Káżdy iezyk wyſławiay / iż Pan náſz IEZVS CHRISTVS ieſt w chwale Bogá Oycá. ꝛc. Jednák dokłáda / áby w ich kośćiołách wſzędźie dla więtſzey vczćiwośći / pierwey po Láćinie czytána byłá Ewángelia /

2. *Methodius Moráwſki Biſkup.* Ioan: epiſt: 247. *Swiętopelkus pierwſzy Chrześćianin w Morawie. Słowacy kápłani.* 3. *Biblia ná Słowieńſki iezyk. Mſza iezykiem Słowieńſkim.*

wángelia/ á potym po Słowieńsku. A ieśli sie pánom twoim (mowi do Comesá) podoba/ po Láćinie Mszey słucháć/ tedy to roskázuiem.] Jest y list tego Papieżá do Methodiuszá/ roku przyszłego dány.

Epist: 268.

Rok Páński 881. Ianá VIII. 9. Károlá III. Ces: 1. Bázyliuszá Mácedoná 15.

1. *Athánázyus w Neápolim złym się stał.* NAtháńázyus Biskup Neápolski/ gdy po Sergiuśie bráćie swoim w mieśćie onym pánował: sstał sie wielkim łotrem/ y przymierze z Sáráceny vczyniwszy: z nimi wielkie szkody Chrześćiánom czynił/ y z nimi sie dźielił. Do niego sam Papież do Neápolim iáchał/ y dáiac mu wielkie pieniadze/ námawiał go/ áby z Sáráceny sie nie wiazał. obiecał/ ále nie ziśćił/ tákimże zostáiac iáko pierwey. Zá co wyklał go Papież/ y z Biskupstwá y kápláństwá złożył. On vpámietawszy sie/ posłał do Papieżá/ Piotrá dyákoná swego/ prosząc/ áby go rozgrzeszył. Ale mu Papież nie wierzył/ y dał mu ten obwiazek: áby ná znák prawdźiwey pokuty/ Sáráceny przednie wiazał y gubił/ y do Rzymu zwiazáne posyłał. y dla tego do Neápolim posłał do niego Máriná Biskupá/ áby go ták rozgrzeszył/ żeby y nápotym żadnych społkow z Sáráceny nie miał. Co sie sstáło/ niewiemy.

Ioan: epist: 270.

2. Regino. *Cárolus Crássus Włoską ziemię opanował. Koronowány.* Károlus názwány Krássus trzeći tego imienia/ wypráwiwszy sie z Alemániey/ kráie Longobárdow ośiadł/ y prędko wszytkę Włoską ziemię/ ktora mu sie poddawáłá/ opánował/ y do Rzymu przyiáchawszy/ od Papieżá Ianá y Rzymian przyięty/ y ná Cesárstwo Rzymskie koronowány iest/ w dźień Národzenia Páńskiego. y nie liczy sie iego Cesárstwo/ iedno od koronáciey. bo bez niey dáwáć sie Cesárskiego tytułu nie godźiło.

Rok P. 882. Ianá VIII. 10. Károlá III. 2. Bázyliuszá Mácedoná 16.

1. *Vwido ćięszki Papieżowi.* MIał ieszcze wielkie niepokoie Jan Papież od Sárácenow/ y od Włoskich Comesow ábo Márchionow/ zwłaszczá od Vwidoná Spoletáńskiego/ ktorzy poddáne Papieskie łupili/ imáli/ zábiiáli/ iż sie y z Rzymu Papież wychylić nie mogł. Wysłał posły swoie do Cesárzá Károlá/ y pisał płáczliwy list y gorzkośći pełny/ y do Cesárzowey żony iego/ áby pomoc dał/ á nie mieszkał. Ale niewiele wyprośił. y mogł sie temu kázdy zádźiwowáć/ iż gdy ten Jan Papież ná świeckie sie pány spuszczał/ y dla nich práwá kośćielnego ábo Kánonow odstepował/ powodzenia nie miał. y ták bywa/ y doznána iest szkodá y poniżenie kośćielney mocy/ gdy świeckim sie rozumem y mądrośćią wspieráiac/ kwoli pánom duchowni/ praw świetych nie dochowywáią. W onych frásunkách Jan Papież/ máiac wolą ieszcze sam do Fránciey iácháć/ świátá tego dokonał 15. dniá Grudniá. Siedźiał lat dźieśieć y dźień ieden. Ná iego mieysce duchowni Rzymscy/ szukáli kogo ostrego ná Phociuszá Pátryárchę Cárogrodzkiego. y náleźli Máriná/ onego ktory był posłem do Cárogrodu/ y psował wszytko imieniem Papieskim/ co omylni iego posłowie byli z Phociuszem vchwalili/ y Phociuszá sam wyklinał. Tego ná stolice Piotrá ś. wsádźili/ człowieká wielkiey mądrośći y pobożnośći.

Dla ludzi praw nieodstępować.
Rozumy świeckie
Smierć Ianá Papieżá 8.
Márinus Papież.

2. *Phocius zaś wyklęty.* Márinus Papież ná początku vrzędu swego wyklał Phociuszá/ y wszytkie iego Biskupie postepki zgánił. O co Bázylius Cesarz sstał mu sie nieprzyiaćielem/ y potwarzy y złorzeczeństwá nań puszczáiac/ zepchnąć go z Papiestwá chćiał. Ludowik krol Germániey roku tego vmárł. Po iego śmierći Nortmani z wodzámi Godefrygem y Sygefrygem wtárgneli do Germániey y Fránciey/ y wszytkie ziemie one psowáli/ mieczem y ogniem.

Nortmani Germanią y Francyą woiuią. Regino.

On stáry

On ſtáry Hinkmarus Arcybiſkup Remeńſki / z ćiáłem ś. Remigiuſzá vćiekáiąc do láſow / we wśi zwáney Spárnákus / tám żywotá tego dokonał. Spalili Nortmani wiele wielkich miaſt w on naiazd / Trewir / Leodium / Tráiekt / Kolonia / Bonne / y inych mnieyſzych bez liczby / kłaſztorow wiele wyłupili y popalili. Ták grzechy Chrześćiáńſkie ná on czás karał P. Bog. Aż drugiego roku Károlus Ceſarz ze Włoch ſie ná nie wypráwił / y odegnał ie / nie śiłą áni zbroią / ále złotem pokoy z nimi vczynił / z kośćiołá Meteńſkiego ſkárby ná to pobrawſzy. Puśćił im y Fryzyą w tym iednániu / y Giſle krolewne Lotáriuſzá corke / dał Godefrydowi zá żonę tym ſpoſobem / áby Chrześćiáninem zoſtał. y ochrzczony ieſt / y ſam Ceſarz kmotrem iego był. Rorikus też tegoż narodu krolewic / wiáre ś. przyiał.

Hinkmarus ſtáry pożegnał. Aimonius lib: 5. cap: 61. Frodoaldus Remenſis hiſtor: lib: 3. *Skarby kośćielne dla pokoiu brane.* *Godefridus ochrzczony.*

Rok Páńſki 883. Máriná 1. Károlá III. 3. Bázyliuſzá Mácedoná 17.

Marinus Papież / náprawuiąc poſtepki przodká ſwego Janá / miedzy inymi Formoſá Biſkupá od niego złożonego ná iego Biſkupſtwo przywroćił. Przyczyny niewiemy dla ktorey go był ták Jan Papież pokarał. To wiemy iż Formoſus dobrym ſie záwżdy ſtáwił / y w Bulgáriey wiáre świętą ſzczepił / y vrząd Apoſtolſki ſławnie odpráwował / y w poſelſtwách od ſtolice Apoſtolſkiey mądrym y wiernym ſługą był kośćielnym. Prożno o nim drudzy źle mowią / nie prożno Márinus krzywdy iego y niewinnośći doyźrzał. A iáko o Zorobabelu Prorok mowi: Sproſne ſzáty z niego zrzućił / y korone włożył ná głowe iego. Był podobno Janowi w vpominániu / w iezyku wolnym / przykry.

1\. *Formoſus przywrocony.*

Aelfridus krol Angielſki dźiekuiąc P. Bogu zá zwyćięſtwá y pokoy / po wygnániu Duńczykow z źiemie ſwoiey / nietylko do Rzymu do Apoſtołow świętych / ále y do Indiey do ś. Thomaſzá z vpominkámi poſłá wypráwił / Sygeliná Schirebungu Biſkupá. ktory mu ſtámtąd wiele drogich perel y kámieni y oleykow przynioſł. A z Rzymu Márinus z drzewá krzyżá świętego cząſtke mu poſłał.

2\. Wilhelmus Malmesburgenſis de geſtis Angliæ lib: 2. cap: 4. *Do S. Thomaſzá do Indiey vpominki.*

Phocius liſt piſał do Arcybiſkupá Aquileiey ná kośćioł Rzymſki Láćińſki / iż źle náucza / áby Duch ś. pochodźił / y od Syná. Gdźie gniew ſwoy ná kośćioł ś. wylewa / y nieumiejetność ſwoie chytrośćią y ſłowy pokrywa. Piſał przećiw iemu Hugo Aetherianus / wiele inych potwarzy iego zrażáiąc / á prawdy niezwyćiężoney wſpieráiąc.

Phocius piſze liſt na Laćinniki o Duchu S. *Hugo Ætherianus broni Laćinnikow.*

Rok P. 884. Hádrianá III. 1. Károlá III. 4. Bázyliuſzá 18.

Marinus Papież chwálebny do oycow poſzedł. Siedźiał rok y dni 20. Náſtąpił Hádrianus trzeći. Bázylius Ceſarz wſchodny nie mogąc od Papieżow tego wyproſić / áby Phociuſzá do ſpołecznośći kośćielney przyieli: liſt gniewliwy y iádowity do tego Hádrianá piſał / ktory go iuż żywym nie záſtał. niżey ſie wſpomni. We Włoſzech v Kámpániey / Sáráceni wielkie ſzkody y mordy czynili / y kłaſztor Káſſyneńſki ſpalili y złupili / y Bertáriuſzá Opátá w nim zábili. kośćiołá iednák wielkiego ſpalić nie mogli. Mniſzy wynioſzy rzeczy kośćielne ktore wynieść mogli / do Theunuſu przenieśli. Krol Hiſzpáńſki ábo Gáileciey Adephonſus vczyniwſzy ná ſześć lat pokoy z Sáráceny: ćiáło onego ś. meczenniká Eulogiuſzá y Leocriciey pánny / z Korduby do Owetu przenioſł / ktore cudámi w niemocách ludzkich P. Bog ſławił.

1\. *Marinus Papież vmarł.* Hadrianus III. Leo Oſtienſis li: 1. cap: 46. *Caſſinum Saraceni ſkaźili.*

Rok Páńſki 885. Stephaná VI. 1. Károlá III. 5. Bázyliuſzá 19.

Hádrianus

1. *Hadriana 3. śmierć.* *Stephan Papież 6.* Anaſtaſius Bibliot. *Deßcz vprośił Papież.* *Papieſkie domy łupiono po ich śmierći.* *Robactwa odegnanie przez Papieża.*

HAdrianus trzeći dokonał. Siedźiał rok y trzy mieśiace. Náſtapił Stephanus ßoſty/ Rzymiánin ſyn zacnego Hádrianá/ wielkiey pobożnośći y náuki/ poniewolnie od wßytkich porwány. Bo o ſwey świątobliwośći miał tákie rozumienie/ iż źiemie ná on czás ſuchośćia bez deßczu głod przynoßaca/ vproßeniem deßczu v Páná Bogá ochłodźić miał. y ták ſie ſtáło: gdy go do Láteranu lud wßytek prowádźił/ P. Bog deßcz hoyny ná odnowienie y rodzay źiemie ſpuśćił. Poſádzony ná ſtolice Apoſtolſka/ obmyśláć záraz poczał/ iákoby w głodźie onym ludźiom ſtrapionym pomoc dał. Już był zwyczay on zły náſtał: iż po śmierći Papieſkiey/ ludźie dom wßytek Papieſki y máietność wybieráli. y nic nie náyduiac czymby vbogie poćießył/ ſwoia y oycowſka máietnośćia potrzebie oney nedznych zábiegł/ iż nie ták im ćieżka oná doległość byłá. V ſtołu śieroty miewał/ y gośćie ine/ nietylo chlebem ále y náuka y czytániem świetym karmił. Robáctwo też y ßáráncza gdy źiemie one/ polá y ogrody y winnice pſowáłá/ odegnał. pierwey ludźi vpomniał/ áby ie zbieráli y do niego nośili/ á on káżdemu ie płáćił/ áby ich wiecey przynośili. Ale gdy to nie pomogło/ modlac ſie v łożká ś. Grzegorzá/ wode poświećił/ y ona role kropić kazał. y ták go wyſłuchał P. Bog/ iż ono robáctwo/ gdźie pokropiono/ ginelo.

2. *Liſt łáiacy Basyliußa Ceſarsa.* *Panom nie wdawać ſie w kośćielne ſprawy.* *Syn Ceſarſki duchownym.* *Papieſkie vboſtwo.* *Bluznienie ſtolice Rzymſkiey ſkarane.* Aimonius lib: 9. cap: 45.

Bázylius Ceſarz piſał był liſt do Hádrianá Papieżá trzećiego/ ktory żywego iuż nie záſtał/ y do reku ſie Stephaná doſtał. W tym liśćie o Phociußá ſie fráſuiac/ iż go Papieże zá láiká mieli/ á przyiać go do vczeſtnictwá kośćielnego niechćieli: Szpetnie łáie/ y ſtolice ś. Apoſtolſka ſromoći/ y Márinâ zá Papieżá nie zna/ iż z drugiego biſkupſtwá przenieśiony był. Ná to mu ćicho y pokornie odpiſuie ś. Papież Stephan: prawdy nie milczac á mowiac: iż on w kośćielne ſpráwy wdáwáć ſie nie ma/ á świeckie iáko to chwálebnie czyni/ ſobie poruczone niech odpráwuie/ á wie iż Biſkupow/ zwłaßczá nawyżßych/ ſadźić nie może. Márinâ broni/ iż ten kanon o przenoßeniu biſkupow dla pożytku drugdy kośćielne° przeſkoczyć ſie y rozgrzeßenie mieć mogł. O Phociuśie żadney mu nádźieie nie dáie/ á ná ſyná iego Stephaná w duchownym ſtanie vkázuie/ áby go Pátryárcha ráczey mieć chćiał. Nákoniec prośi go o iáka pomoc przećiw Sárácenom. A zámykáiac liſt mowi: Zámilczeć/ práwi/ oſtátká muße: Bo y oleiu do świátłá kośćielnego ná powinna cześć P. Bogu nie mamy. Jemu chwałá badź ná wieki.] Kilka ta ſłow ze wſtydem vboſtwo ſwoie/ y ono od ludu złupienie domu Papieſkiego opłákiwa. Tákie były one czáſy ná Papieże. Tego liſtu nie doczekał Bázylius/ po śmierći iego do Cárogrodá przynieśiony ieſt. Zá ono łáiánie y bluźnienie ſtolice świetey y zá obrone Phociußá/ P. Bog go śmierćia predka/ żywot mu y páńſtwo biorac/ poniżył.

Rok Páński 886. Stephaná VI. 2.

Károlá III. 6. Bázyliußá Mácedoná 20.

1. Curopalat. *Basylius Ceſarz vmarł.* *Leo ſyn Basyliußa.* *Papuga wybawiła Leona.*

BAzylius Ceſarz wſchodny tego roku z świátem ſie rozſtał. Máło co przed śmierćia/ ſyná ſwego Leoná z wieźienia wybáwił/ z tákiey pogody. Miał ná obiedźie Senatory ſwoie/ á Pápugá/ iż ia ktoś był ták náuczył/ ábo z iákiego zrzadzenia Boſkiego/ w okńie wołáłá one ſłowá: Heu heu Leo: Co ſłyßac pánowie v ſtołu/ záſmućili ſie y nie iedli. Spytał ich Bázylius: czemu nie iećie? á oni łzámi ſie zálewáiac/ rzekli: Beſtya nierozumna nád wieźniem niewinnym nárzeka: á my rozumni wiedzac o iego niewinnośći/ weſelem ſie/ iemy y piiemy. Jeſli ſyn twoy przećiw tobie oycu ſwemu co przewinił/ my go záraz przed

toba

toba rozśiekamy. A ieśli śie potwarz nań (onego czárnokśiężniká Theodorá Sántábárená) pokaże / czemu krew twoie niewinna meczyß? Temi słowy zmiekczony Bázylius / Leoná syná vbráć y ostrzydz y do śiebie przywieść kazał / y ná pierwßa go dostoynosć pánowánia przywroćiwßy / y iego zá ná- stepniká ná Cesárstwo miánowawßy / vmárł. Wiele kośćiołow náprawił y znowu pobudował w Cárogrodźie / ktore wylicza Kuropálátes. Wiele y Zydow namowa y dáry y obietnicámi do Chrztu ś. pozyskał. Przydáie y to tenże Kuropálátes: iż do Bulgárow nowych Chrześćian kápłany y mnichy posłał / y one w wierze świetey potwierdźił. *Bazyliußa sławá.*

Piße iż z Rosem ábo Ruśią vczyniwßy przymierze / áby Chrześt ś. przyieli / Arcybiskupá im posłał. ktoremu gdy śie Ruś trudna do Chrztu czyniłá / á cud iáki widźieć oni ludźie Pogáńscy chćieli: Biskup P. Bogá wzywawßy / Ewángeliey kśiegi / w wielki ogień ná to vczyniony / wrzućił. y w kilá godźin gdy iuż ogień śie vgáśił / kśiegi one cáłe bez żadney ßkody wyieli. y tym cudem wßyscy wzrußeni / ochotnie do Chrztu ś. przystepowáli. Był Bázylius wielkiego ku P. Bogu nabożeństwá / ktore mu P. Bog y wielkiemi nád Sáráceny zwyćiestwy płáćił. Ná ktore gdy raz Jedrzeiá Woiewode do Társu posłał: wodz ich nápisał do niego hárdy list / z onemi słowy: Vyźrze ieslić pomoże syn Máriey y Oćiec iego / gdy z woyskiem ná ćie śie pußcze. On list ná obráźie mátki Bożey Jedrzey záwiesił / y mowił: Mátko Boża / ty y syn twoy y Bog te zelżywość mieć ma od tego hárdego? y puśćiwßy śie ná nieprzyiaćioly v Podundu / y wodzá onego bluźnierce zábił / y wielkie woysko ich skrußył / y z korzyśćia śie wielka wroćił. Tenże Bázylius Mánicheyczyki y wodzá ich Chrysochrirá ták zwoiował / iż śie w niwecz iáko dym obroćili. Chárwatom y Serbom tenże Bázylius dał ośiádłośći / gdy mu śie dobrowolnie poddawáli / w tey źiemi / ktora od nich Kroácia y Serbia zowia. Był wielkiey sławy godny / y miedzy nachwálebnieyßymi krolmi poczytány być mogł / by śie był Phoćiußowi zwodźić nie dał / á ośmego Concilium ktore sam podpisał / nie psował / á onego Sántábárená czárowniká / ktory go z Phoćiußem ná stolice Rzymską pobudzał / nie słuchał. Ták y oni wielcy dwá Cesárze Heráklius y Justinianus / wielkie dźiełá swoie / ábo heretyctwem ábo odßczepieństwem ku końcu zelżyli y zmázáli. 2. *Ruś do chrztu S. przyßłá.* Curopalates & alij. *Ewángelia nie zgorzálá.* *Zwyćiestwá Bázylego.* Curopal. *Mátki Bożey bluźnienie záplacone.* 3. *Mánicheyczycy pogubieni.* *Chárwaći y Serbowie ośádzeni.* *Sława wielkich krolow czym śie zmázáłá.*

Nápisał synowi Leonowi przed śmierćia iáko testáment / náuki pobożne: áby práwowierna wiáre záchował / á mátke swoie kośćioł ś. cźćił / ktora ná głowe / práwi / twoie ziemna korone włożyłá. Cźći kośćioł ábyś od kośćiolá vczczonym był: kápłanom iáko oycom / cześć oddaway / iáko tym ktorzy do Bogá zá nas śie modla / ich cześć ná Bogá śie śćiaga. sługi twoie dla ćiebie czcza: ták y kápłany dla Bogá cźćić słußno iest. Dał mu y one piekna náuke / temi słowy: Historiy stárych czytáć nie przestáy. Bo tám bez pracy to naydźieß / ná co drudzy wiele prácowáli. Z nich poznaß dobrych cnoty / á złośliwych wystepki / poznaß odmiány żywotá ludzkiego / y obroty ßcześćia ná nim / y niestátek świátá tego / y iáko śie y wielkie pánowánia do vpadku chyla / vważyß. Obaczyß złych karánia y dobrych zapłáty / iednych śie strzedz / ábyś tákiey pomsty ná sobie nie odnośił / á drugich / ábyś śie przy zapłáćie został / náśládowáć bedźieß. etc. Ták synowi philozophowáć kazał / y był dla tego Philozophem názwány ten Leo. Jeśli temu vczynił dosyć / obaczym. Tenże Bázylius Menologium co my zowiem Martyrologium, to iest wyliczánie ná káżdy dźień Swietych / pisáć y rozßerzyć kazał. y káżdego świetego piekńemi obrázy w kśiegách vcźćił. Te kśiegi y obrázy v Páwłá z Fondraty Kárdynalá / wieku tego widźiáne sa. 4. *Testáment Bázylego do syna Leona.* Extant Tom: 5. Bibliot: S. Marg: in fine. *Wiáre Kátholicka zátrzymáć, kápłany cźćić.* *Historie czytáć pánom.* Basilij Menolog: *ábo* Martyrolog. *Obrázy ss. męczennikow v Cesárzá.*

Po śmierći Bázylego Cesárzá / Leo syn iego ná páństwo nástapiwßy / máiac przyczyne ná onych dwu Phoćiußá y Sántábárená / iż powinnego 5.

Phocius zaś wyrzucony z Pátryárchoſtwá.
Conſtant: Manaſſes.

Phociußowego ná páńſtwo wtracáć chćieli: Phociußá z Pátryárchoſtwá zrzućił / y ná wygnánie do kláßtoru Armenow poſłał / á Sántábárená biczowáć / y oczy mu wyłupić / y do Athen záſłáć kazał. Był ten ßálbierz pod płáßczem Chrześćiáńſtwá / ktorym Bázyliußá zwodźił / Mánicheyczyk / y czárnokśieżnik. A Bázylius miał go zá świetego. Liſt on od Papieżá Stephaná do oycá piſány / wźiął ten Leo ſyn iego / y zrozumiawßy z niego złośći Phociußá / zezwał wßytkie Biſkupy ktore Phocius prześládował / y ktorych do ſwego odßczepieńſtwá przywieść nie mogł: á miedzy inymi Styliana Metropolite Neoceſáreey / ktorego Mápá zwano: rádźił im áby brátá

Stephan brát Ceſárſki Patryarchá.

iego Stephaná rádźi widźieli ná Pátryárchoſtwie / y z nim vczeſtnictwo wźieli. A iż tego bez Rzymſkich Papieżow ktorzy Phociußá wyklęli / od ktorego brát moy dyákonem poświecony ieſt / vczynić nie możem: pißmy do Rzymſkiego Biſkupá / áby rozgrzeßył / y od klątwy wyzwolił wßytkich tych / ktorzy z Phociußem ſpołkowáli. y piſał Leo do Papieżá. Piſáli też Biſkupi oni / y od nich on Mápá. ktory wßytkie dźieie około Phociußá wypowiáda / y iego zdrády y fałße wylicza.

Ceſarz Leo do Papieżá piße Mapa Biſkup o Phociuſie.

Tego dokłáda: iż gdy Phocius do Bázyliußá Ceſárzá łáſki wroćić ſie chćiał: on Sántábárenus / czárował Ceſárzá w iedzeniu y napoiách / áby iego ſerce do Phociußá obroćił. Nákoniec pokornie proßą / áby wßytkich rozgrzeßył / ktorzy z Phociußem trzymáli / á do iednośći ie kośćielney przyiął / iż żaden z nich tego dobrowolnie nie vczynił / iedno od pánow przyćiśniony / á żeby ſie świeceni od Phociußá przy vrzedách ſwoich zoſtáli.

Prośbá Biſkupow wſchodnych do Papieżá.

y mowią: Prośim twego błogoſłáwieńſtwá / przyimi lud máło nie roſpaczáiący / á zmiłuy ſie. Prośi ćie o to Piotr ś. ktorego ſtolice rządźiß / náuczony od páná ſwego / áby po śiedmdźieśiąt y śiedmkroć odpußczano przewinionym. Wyſłuchay nas / ábyś długo kośćioł Apoſtolſki ſpráwował. Zá przyczyną przenaświetßey Bogárodźice / y Anyołow / y Apoſtołow / y Męczennikow / y wßytkich Swietych. ⁊c.

6\. Ná to odpiſał im Papież / iż mu wiedźieć było potrzebá ieſli ſam Phocius dobrowolnie onę doſtoyność złożył / czyli poniewolnie zrzucony ieſt. y odwlokł wyrok ſwoy pokiby tego nie zrozumiał. Bo nic iednáko ſie w tey mierze poſtąpić miáło. Wielkie podobieńſtwo / iż ná liſt Leoná y prośbę iego / brátá iego rozgrzeßył / y ná ſtolice Cárogrodzką potwierdźił. Bo z nim

Phocius niewiedźieć gdźie zginął.

vczeſtnictwo miał. A Phocius po onym wygnániu západł / iáko vmárły. y wiedźieć nie możem / iáko y gdźie dokonał. Náśládowcy iego Grekowie odßczepieńcy / wſtydząc ſie go / ſtáráli ſie o to áby wßytkie o nim y o Ignácym piſmá popalone były.

Concil: Florent: Seſſ: 6. Ferrari.

Lecz P. Bog złośći y zdrády iego świátu odkrył / iż y dźiś ná ono piſmo pátrzym / y ſproſnym ſie Arcyodßczepieńcem y fałßerzem brzydźim.

Rok P. 887. Stephaná VI. 3. Károlá III. 7. Leoná VI. 2.

Páryż obroniony.

1\. Ebbo Aimonij diſcipulus.

PAryż miáſto w Gálliey / od oblężenia Normanow zá zmiłowániem Boſkim y wſtáwieniem ſie przeczyſtey mátki Bożey y ś. Germaná Biſkupá Páryſkiego y ś. Genowefy / obronione ieſt.

Rok P. 888. Stepha: VI. 4. Leoná VI. 3.

1\. Regino hoc anno. Addit: ad Bed: li: 2. cap: 2.

Ceſarz chlebá prośi.
Cárolus Craſſus Ceſarz vmárł.

KArolus Ceſarz Cráſſus názwány / tego roku od ſwoich pánow opußczony ieſt. ktorzy ná iego mieyſce wybráli Arnulphá ſyná Kolomaná. Opuśćił był z máłego podeyźrzánia żonę ſwoie Richárde / ktora przy mężu Károlu w dźiewictwie zoſtawáłá: A P. Bog go też ták opuśćił / y ná tákie vboſtwo podał / iż chlebá y żywnośći v Arnulphá prośił. y ták w onym vboſtwie tego roku vmárł. Po iego śmierći roſtárgnione Ceſárſtwo ná wiele tyránnow zoſtáło. We Włoßech Be-

ßech Berengárius Comes Foroiulij zá królá wybrány iest. Vwido ábo Gwido Spoletáński Comes syn Lámbertá/ Cesárskie ná sie imie wźiął. W Gálliey Comes Páryski Otto ábo Odo zá królá wźięty iest/ choć żył dźiedźic własny/ názwány Károlus Simplex. Comesowie odszczepcy.

Ná Synod sie ziácháli Biskupi do Moguncyey/ gdźie nędze źiemie oney y spustoßenie kośćiołow/ y miast/ y domow/ od Nortmanow opłákuią/ á ćięższey ießcze ná swoie Chrześćiány rozboyniki y drapieżce nárzekáią/ ktorzy bez boiáźni Bożey/ źiemię gorzey niżli Pogánie pustoßyli/ wydźieráli/ zábijáli/ palili/ nikomu nie przepuśćili. Biskupi ná woynie. 2. Tom: 4. Concil: Venet: edit. Domowi ćięższy rozboynicy.

Rembertus Apostoł Dánow/ z tego świátá wyßedł/ był potomek onego Ansgáriußá z tegoż klaßtoru Korbeiey. W Cárogrodźie on Pátryárchá Stephanus syn Cesárski/ będąc ná onym vrzędźie duchownym lat trzy/ duchá P. Bogu oddał/ Grekowie go zá świętego máią. Rembertus. Stephan Pátryárchá Cárogrodzki vmárł.

Aelfredus krol Angliey podátki od swoich poddánych y od kśiężey wybieráiąc: one przez Aetheliná Biskupá Wintonieńskiego do Rzymu posyła/ y do Jeruzálem ná iálmużny/ sam z swego skárbu wielką część dáiąc. 3. Z Angliey podátki.

W Gálliey w Aureliey mieśćie wßyscy ludźie ná to pátrzyli/ iż roku tego 888. w klaßtorze pánieńskim/ ktory Puellare zwano/ Crucyfix ábo obraz Páná nášego łzy z oczu pußczał y płákał/ przez kilá dni. Wspomináli ludźie iáko nád Jeruzálem płákał/ y bali sie/ y nie minęłá ich pomstá Boska. Bo przyßłego roku wßytko miásto y domy y kośćioły pogorzáły. Biskup Arnulphus będąc z oyczyzny bogáty/ kośćioł przedni Krzyżá ś. (on to od Constántyná wielkiego budowány) náprawuiąc/ skárb wielki złotá nálazł. Matthæus Westmonasteriensis. Glaber eiusdem temporis scriptor lib: 2. cap: 5. Obraz Páná nášego płacze. Skarb náleziony ná kośćioł.

Rok P. 889. Stepha: VI. 5. Leoná VI. 4.

Rok nießcześliwy/ woynámi Chrześćiáńskimi smutny/ y Gálliey y Germániey nasrożßy. Arnulphus krol Germániey dla swey bespiecznośći ná páństwie/ przywiodł ná Chrześćiány Pogány Hunny. Ná ktorego ták nárzeka Luitprándus: O ślepa do pánowánia chćiwośći! O dniu gorzki y nießcześliwy/ dla iednego człowieczká/ ktory mu sie sprzećiwił/ Zuwentebáldá/ wßytkę Europę skrußył. Jáko wiele wdow zostáło y śierot bez oycow/ iáko wiele pánienek zmázánych/ y duchownych y świeckich poimáncow nábrano/ kośćiołow iáko wiele spustoßono/ y źiemie bez ludźi zostáwiono. To dla ćiebie ślepe człi prágnienie.] 1. Hunny abo Węgry Arnulphus przywodźi. Luitprandus. Záłość Chrześćian.

Z Cárogrodu oniż Biskupi prośbę swoię powtorzyli: proßąc áby te rozgrzeßył/ ktorzy zá Phociußem poniewolnie stali. Dosyć iż sam wyrzucony iest. etc. Lecz iuż byłá ten ich list śmierć Stephaná vprzedźiłá. Formosus náń odpisował. 2. Codice Columnensi.

Rok Páński 890. Stephaná VI. 6. Leoná VI. 5.

Arnulphus krol Gálliey Moráwę/ iż kśiążę źiemie oney od niego odstąpił/ náiáchał/ y wßytkie w niey miástá ktore nálazł/ obálił/ y nowym Chrześćiánom zły przykład miłośći Chrześćiáńskiey zostáwił. Stephaná Papieżá kazánie przy Mßey wypisał Athánázyus Bibliotekárius/ iáko sie w kośćiele záchowáć máią. y ná czárowniki y wießczki. 1. Regino. Moráwá swoiowána. Bibliot. Kazánie Papieżá.

W Cárogrodźie po Stephanie był Antonius Pátryárchá/ święty y dobry/ stárał sie o ziednoczenie kośćiołá/ y poßcześćił mu P. Bog. Lecz tylo dwie lećie ná oney stolicy śiedźiał. Metaphr: 12. Febr.

Rok Páński 891. Formosá 1. Leoná VI. 6.

1. *Smierć Stephaná Papieżá.* Luitprandus. *Formoſus Papież* Frodoardus histor: Remen: lib: 3. cap: 20. *Phociuſowi náſládowcy rozgrzeſzeni od Papieżá.*

Stephanus Papież poſzedł do oycow ś. Siedźiał lat ſześć: Po nim wybrány ieſt Formoſus Biſkup Portuenſki. Miał przeciw ſobie Sergiuſzá dyákoná/ ktorego też byłá iedná część ludu/ ále ſłábſza y mnieyſza wybráłá. Był Formoſus pobożny y nabożny y vczony w Piſmie świętym. Hinkmarus on ſtáry przedtym nim Papieżem zoſtał/ przyczytał mu wielką świątobliwość y náukę/ y prágnął iego przez liſt przyiáźni y modlitwy. Wyſłał do Cárogrodu poſły/ Lándenulphá Kápuáńſkiego y Theophiláktá Ancyry Biſkupy/ przez ktore ná on liſt wſchodnych Biſkupow odpiſuie: y dozwala áby ći ktorzy od Phociuſzá świeceni ſą/ do pokuty przyięći byli/ á to czynili co im poſłowie iego roſkażą nic nie przydáiąc áni vmnieyſzáiąc.

Rok Páńſki 892. Formoſá 2. Vwidoná Ceſárzá 1. Leoná VI. 7.

1. *Vwido Ceſarz.* *Nortmani woiuią Germánią.* 2. *Károlus Simplex krol Frankow.* Regino in Chron: hoc anno.

Formoſus Vwidoná Spoletáńſkiego Márchioná/ ktory ſie iuż Ceſárzem czynił/ w Rzymie ná Ceſárſtwo koronował. y był práwym Ceſárzem Vwido. Lecz ná Papieżá gniew powſtał krolá Germániey Arnulphá y Berengáriuſzá Comeſá Foroiulij/ ktorzy tegoż Ceſárſtwá prágnęli/ y Rzymſcy pánowie obráżeni byli oną koronácyą. Záś w Germániey były naiázdy Nortmanow/ ktorzy ſpálili Prumienſki klaſztor. Tám Regino/ ktory hiſtorią wiekow ſwoich piſał/ ná Opátá obrány/ ále rychło złożony z niego był.

Biſkupi Gálliey ziácháwſzy ſie z inymi pány do Remis/ ná kroleſtwo Fránkow koronowáli Károluſá zwánego Simplex/ ſyná Ludowiká Bálbá/ máiącego lat 14. iáko włáſnego onego kroleſtwá dźiedźicá/ ktory ſam tylo był zoſtał powinny Arnulphowi/ odmiátáiąc Odoná Comeſá ktory ſie krolem czynił/ á mieniąc iż v Fránkow kroleſtwo po krwi idźie. koronował go Fulko Arcybiſkup Remeńſki/ y bronił y zálecał Arnulphowi/ y Ceſárzowi Vwidonowi/ y Papieżowi.

Rok Páńſki 893. Formoſá 3. Vwidoná Ceſárzá 2. Leoná VI. 8.

1. Frodoardus. *Lámbertus ſyn Vwidona koronowány.* Curopalat. 2. *Woyná Grekow z Bulgármi. Turcy y Hunni przyzwáni. Bulgárowie ſie wracáią do Rzymſkiego kośćiołá.*

We dwie lećie iáko Papież Formoſus Vwidoná w Rzymie koronował: ſyná też iego Lámbertá młodźieńcá w śiedmnaśćie lećiech/ tego roku tym go vczćił/ y ná Ceſárſtwo koronował.

Wzniećiłá ſie ſroga woyná miedzy Leonem Ceſárzem wſchodnym y Bulgarámi/ y długo trwáłá. Przyzwał ná Bulgáry Ceſarz Turkow y Hunnow/ ktorym ſie Symeon krol Bulgárow mocnie ſtáwił y bronił. Zá czym ſie rozerwáłá miedzy Greki y Bulgáry oná duchownych vrzędow zwierzchność/ pod ktorą byli Grekowie dárámi y łágodnemi namowámi Bulgáry wźięli/ ktorzy dobrowolnie záś ſie Rzymſkiemu kośćiołowi podáli.

Rok Páńſki 894. Formoſá 4. Vwidoná 3. Leoná VI. 9.

1. *Biſkupſtwá geſtſze lepſze.* Vuil: de geſt: Reg: Angl: lib: 2.

Anglia woynámi Duńczykow potárgána: Biſkupy też potráćiłá/ iż ich máło tám zoſtawáło. O co ſie fráſuiąc Papież Formoſus/ piſze do Biſkupow y do krolá Edwárdá/ áby Byſkupy ſtáwili y świećili/ á robotnikow do żniwá Bożego przymnażáli/ chcąc ie wykląć/ ieſliby tegó nie vczynili. Oni wnet ſie ziácháwſzy czynili co im kazano/ y tám gdźie pierwey dwá Biſkupi byli/ pięć ich ſtáwili/ y wſzytko z porządkiem opátrzyli. Kántuáriyſki Arcybiſkup do Rzymu iáchał z vczćiwemi vpominkámi/ y Papieżá vbłagawſzy/ wroćił ſie do do-

mu / y w Kántuáriey dniá iednego śiedm Biskupow do rozmáitych miast poświecił.

Rok Páński 895. Formosá 5. Vwidoná 4. Leoná VI. 10.

Atto Arcybiskup Moguncyey mieśiacá Máiá zebrał Synod w Tryburze w Germániey/ná ktorym też był krol Arnulphus. chcieli czásow onych złych y burzliwych iáka pomoc kośćiołowi podáć. Postánowili z krolem/áby wyklęći od Biskupow / á niepo- słuszni/poimáni y do krolá podáni byli. y ono: áby Biskupá lud słuchał ráczey / á niżli Comesá ábo stárosty / gdyby co sobie przećiwnego roskázowáli. Jest tám y on Kanon / áby ná Biskupi sąd przychodźili / gdyby sie ábo świecki ná duchownego/ábo duchowny ná świeckiego sie żáłował.] Czym stáre práwá wznawiáli / ná sromotę dźiśieyszym nászym politykom. 1. *Wyklęte oddáwać do świeckich* Syn: Triburien: cap: 3. Cap: 21. *Biskupie sądy.*

Támże są one słowá: Ná pámiątkę ś. Piotrá Apostolá cźćić mamy świętą Rzymską Apostolską stolicę/gdyż iest y mátką nászey kápłáńskiey dostoynośći/y náuczyćielką rządow kośćielnych. Záchowáć sie mamy w pokorze y ćichośći: choćby ná nas iárzmo nie bárzo znośne oná świetá stolicá kłádłá/ wytrwaymy nabożnie. A ieśliby kto fałszywy iáki list wnośił/w cáłośći wiáry y pokory ku Papieżowi/ niech ma moc biskup tákiego do więźienia dáć/áżby sie dowiedźiał z Rzymu co z tákim czynić / áby sie y on vkarał / y drudzy sie miárkowáli. 2. Cap: 30. *Apostolska stolicá vczczona. Choćby co przykrego kazała. Listy fałszywe wnoszący.*

Rok P. 896. Formosá 6. Vwidoná Cesárzá 5. Leoná VI. 11.

Formosus śćiśniony od swoich Rzymian / przyzwał do Rzymu Arnulphá krolá Germániey/y koronował go ná Cesárstwo Rzymskie niewiedźieć z iákiey przyczyny. Bo żyw był ieszcze Vwido y syn iego Lámbertus ktore tákże koronował. Te Arnulphowe koronácya Synod Rzymski zá Janá 9. Papieżá skáźił / iáko podrzucona y nieważna. y dla tego liczyć sie Arnulphus miedzy Cesárze nie będźie. 1. Luitprandus lib: 1. cap: 8. *Arnulphus koronowany.*

Wiele Rzymskich pánow będąc w Rzymie Arnulphus pozábijał. O co Papież Formosus wielką sobie v nich nienawiść ziednał. Ale tegoż roku 14. dniá Grudniá żywotá tego dokończył. Siedźiał lat sześć. Po śmierći Formosá wielkie sie zámieszki y sprośnośći w Rzymski kośćioł puśćiły. Wtrącony iest od ludu Rzymskiego ná Papiestwo Bonifácius szosty/zbrodźień y łotr wielki/ ktory iuż dwákroć / raz z subdyákońskwá/drugi raz z kápłáństwá złożony był. Czásy te wielce w Rzymie złe / burzyli sie świeccy ná duchowne / sobie wybieránie Papieżá przywłaszczáiąc/y było rozerwánie sromotne. Jedni sprzyiáli Arnulphowi / drudzy Włoskiemu Cesárzowi. A im byli ludźie świeccy zuchwálszy y mocnieyszy / tym szkodliwsze y złośliwsze ná Papiestwo wtrącáli. 2. Adam lib: 1. *Formosus dokonał. Bonifacius 6. wtrącony nie liczy się. Złe czásy ná Rzym. Swieccy wybieránie Papieża sobie przywłaszczáią.*

Rok P. 897. Stephaná VII. 1. Vwidoná Cesárzá 6. Leoná VI. 12.

Dni Bonifácius trwał dni pietnaśćie. po nim świeccy oni ktorych głową był Adelbertus Márchio Tusciey / człowiek przemożny y bogáty/wsádźił ná stolicę Apostolską Stephaná śiodmego/ktory niegodny iest policzenia miedzy Papieże / iedno iż to drudzy przed námi vczynili/liczyć go muśim. Ten niezbożny y okrutny/ Formosá z grobu wyiąć kazał/y vbráne° iáko Papieżá ná stolicy posádzono. y mowił do nie° Stephanus: Byłeś biskupem Portueńskim: czemuś cźći prágnąc y duchem/ Rzymską sobie powszechną stolicę przywłaszczył ? y kazał go z szat onych zwlec/y trzy mu pálce ktoremi wedle zwyczáiu żegnáiá/ vćiąć/ y 1. *Adelbertus Márchio Tusciey niezbożny. Bonifacius 7. Papież zły okrutny.* Luitprandus. *Formosa vmarłego sądzą y śćinaią.*

ćiáło w Tyber rzekę wzrućić. A one wßytkie ktore poświećił Formosus/zło-
żył z ich dostoynośći/ y sam ie drugi raz świećił. Co źle vczynił/ mowi Luit-
Poświęcenie sam Bog daie. prándus: Bo y ći ktore Judaß żegnał/po iego zdrádźiectwie złożeni nie są.
Bo nie ten poświęca ktorego widźim / ále ten ktorego nie widźim. Ciáło
2. *Obrázy Formosá pozdrowiły.* Formosá w rzece náleźione/ gdy do Piotrá ś. wnieśione iest/ obrázy go/mo-
wi tenże/ pozdrowiły/ y pokazáło sie iákiey świątobliwośći był.] W tym sie
Luitprándus omylił/ iż to ßkárádę okrućieństwo Sergiußowi Papieżowi
Synod zły. przyczytał. Vczynił ießcze y tę złość ten Stephan: Synod zebrawßy / on
Złe czásy bárzo. swoy sąd y postępek ná Formosá pochwalił. Co potym Jan dźiewiąty ze-
psował. Teć są czásy opłákáne/ ktorych domowe woyny w Rzymie długo/
máło nie przez te sto lat/ktore idą/ trwáły. Adelbertus ten z swoimi potom-
kámi Márchionmi Tusciey iáko możnymi y zuchwáłymi srogim był nieprzy-
3. Luitprandus lib: 1. cap: 10. iaćielem kośćiołowi Rzymskiemu. Zamek Angeli ktory zwano Moles Há-
driani nád Tybrem wźiąwßy: á czego sie nie ważyli? Pogánie y heretycy ni-
Rzym w niewoli v Adelbertá. gdy ták ćiężcy y przykrzy kośćiołowi nie byli/iáko ći Márchionowie. á tym na
więcey iż Papieże stáwiáli iákie chćieli/ná cnoty żadne y godność niepátrząc.
Castrum Angeli. y złupiona z swey okrásy ták śiedźiáłá páni wßech narodow. Trwáli oni w
Zli Papieże kośćiołá nie zgubili. wierze Kátholickiey/ ále sprosnośći w obyczáiách bez miáry. Ták P. Bog
przepußczał. Sądy iego niezbrodzone y niezważone. O to dla złych Papie-
żow kośćioł nie zginął/ áni go grzechy ich pogrążyły iáko stolice inych Apo-
stołow. y tym sie iednák mocna ręká Chrystusowá stáwiłá. Ná złość y świę-
Láteráński się kośćioł obálił. tokrádztwo onego Stephaná nietylo obrázy wołáły / ále y kámienie. Bo
kośćioł Láteráński przy ktorym mießkał/ zły ányoł/ poczawßy od ołtarzá áż
do drzwi ná źiemię obálił.

4. *Nie pátrzyli ná obyczáie.* Lib: 4. cap: 4. Biskupi Gálliey á zwłaszczá Fulko Remeński Arcybiskup nic nie pátrząc
ná złe one vczynki Stephaná/wielką mu cześć y powolność przez listy swoie
y posłußeństwo oddawáli. Listow tákich kilká wylicza Frodoáldus.

Rok Páński 898. Stephaná VII. 2.

Vwidoná 7. Leoná VI. 13.

1. W Gálliey Károlus Simplex młody krol / boiąc sie przećiwniká
swego tákże krolá w Gálliey Odoná: chćiał ná pomoc swoie
przyzwáć Nortmanow Pogáninow okrutnych/ y z nimi sie
Z Pogány zła przyiaźń. sprzyiáźnić. O czym Fulko Arcybiskup spráwiony: pisał list/
to mu goraco y stráßliwie odradzáiąc. y mowi: Nic nie ro-
zno iest z Pogány sie złączáć / á Bogá sie záprzeć / y bałwanom sie kłániáć.
Frodoald: histor: Remen: lib: 4. cap: 5. ieśli złe rozmowy dobre obyczáie psuią: á coż towárzystwo y rádá? Trudno
tego sie nie imáć / ná co człowiek záwżdy pátrzy. Nie czynili tego przodko-
Fulko krolá gromi. wie wáßy / á ßczęśliwie krolowáli. Bogá opußczaćie gdy sie z temi spaiá-
ćie / ktorzy w swey mocy y zuchwálstwie dufáią. Ci co to wam rádzą / nie-
wierni są. Jeśli ich posłuchaćie / y doczesne y wieczne krolestwo vtráćićie.
lepiey sie było nie rodźić/ niżli zá dyabelską pomocą krolowáć/ y tym pomá-
gáć / ktorebyśćie odgániáć mieli. Przyiaćielá ze mnie mieć nie będźiećie / y
drugie od wáßego posłußeństwá odwiodę / y z Biskupámi was wyklnę. z
wiáry to mowię ktorey wam dotrzymawam / y z żáłośći wielkiey: chcę áby-
śćie y wedle Bogá y wedle świátá vczczeni byli/á nie z pomocy dyabelskiey/
Krolestwo iákie trwa. ále z CHRISTVSOWEY obrony ná krolestwie wáßym śiedźieli. krolestwo
2. ktore Bog dáie / mocne ma osnowánie: á ktorego niespráwiedliwośćią y
łupiestwem dostáią/vpada y nietrwa.] Poty iego słowá. Co tu rzekną Po-
litycy y świeckie rozumki? ktorzy dla pánowánia żadney cnoćie y práwom
nie przepußczą. etc. Pátrzmy iáko sie powiodłá oná rádá y kápláński wolny

y serdeczny

y ſerdeczny iezyk / y nádźieiá w P. Bogu / áby do grzechu nie przychodźiło : Poſłuchał Károlus ſwego Biſkupá y gromienia iego : á P. Bog tegoż roku iego nieprzyiaćielá ſtráćił. Vmárł Odo ábo Otto. y ziáchawſzy ſie wſzyſcy Fránkowie / iednomyślnie y zgodnie Károluſá zá krolá ſwego wźieli. *Poſłuchał krol Biſkupá.*

Rok Páńſki 899. Stephaná VII. 3.

Vwidoná 8. Leoná VI. 14.

1. *Luitprandus lib: 1. cap: 9.* *Wſzy ziádły Arnulphá krolá.*

ARnulphus krol Germániey ábo Ceſarz / iedennaſtego dniá Styczniá z tego świátá zſzedł / ſproſtą wielce śmierćią / wſzy go roztoczyły / ktorych żadne lekárſtwo odegnáć nie mogło. Podobno P. Bog karał go zá one Hungáry (tu ſie dopiero Hunni Hungarámi zowią) ábo ná docześne iego karánie / áby wiecznego vſzedł / ſadom Boſkim to poruczyć. Wyliczáią ſie grzechy iego. Zoná Vwidoná Ceſárzá / napoy mu przez ſwe podáłá / w ktorym omdlewał. Co go ſłuſznym Bożym ſądem potykáło. Bo máiąc ſpokoyne y wielkie pánowánie / ſwey to mocy y obmyślániu przyczytał / á winney dźięki P. Bogu nie oddawał. Zá iego czáſow kápłany wiązano / pánny zakonne y mężáte ſromocono. kośćioły nie obroniły tych co ſie do niego vćiekáli / w nich żárty y pomrugánia y śmiechy czyniono. etc. Tegoż roku Vwido Ceſarz goniąc tego Arnulphá / v rzéki Taru vmárł. Znáć / iż drugi raz ten Arnulphus do Rzymu ſie był wypráwił / y tám go iego przećiwnik gdy ſie z Rzymu puśćił / gonił. Obádwá bliſko śiebie do ſądu Bożego przyzwáni. *Arnulphá złe krolowánie.*

2. *Koniec wieku tego zły.* Ták ſie ten wiek kończy / to ieſt ten rok 900. Páńſki / y wſchodnym Chrześciánom y zachodnym nieſzcześliwy. Ná wſchodźie ſie odſzczepieńſtwo Phociuſzá záczęło : á ná zachodźie domowe woyny / práwie w ſámym Rzymie wſzytko pſowáć y mieſzáć poczęły. Dźiw Boży iáko ſie tá łodká nie zátopiłá / ſámego CHRISTVSA reká ią trzymáłá. niech ſie nikt nie gorſzy. Jne kroleſtwá / iáko piſmo mowi / gdy ná nich y w nich śiedzą grzeſznicy y tyránnowie / P. Bog gubi : á ſtolice Piotrá ś. grzechámi tych co ná niey śiedzą nie gubi / ktorą nie ná godnośći ludzkiey / ále ná ſwoim ſłowie vſundował. Záráźliwſzego powietrza ná te ś. ſtolice nie było : iedno gdy świeccy podáwáć Papieże y tyránſtwo czynić wolnośćiom ś. kośćiołá poczęli. Więcey to ſzkodźiło kośćiołowi / niźli pogáńſtwo wſzytko y heretyctwo. Pánowie Włoſcy wádząc ſie / ktorych ſtroná poteżnieyſza byłá / ći Papieże podawáli y ſkłádáli / á tákie ſadzáli / ktorzy zálecenia żadnego z pobożnośći ſwey y dobrych ſpraw nie mieli. Dwie były przećiwne ſtronie / ktore ſobie wybieránie Papieżá przywłaſzczáły. Rzymſcy pánowie á Krolikowie Hetruriey. ktora ſtroná mocnieyſza byłá / tá Papieżá dawáłá. Co trwáło máło nie cáłe przyſzłá ſto lat. áż Ceſárze Germániey Ottonowie / oboie ſtronę vkroćili / y tákże ſobie wybieránie Papieżá bráli. Ten pożytek ieſt śmiáłośći y złośći świeckich pánow / gdy ſie w duchowne rzady wdáwáć chcą. *Rzymſki kośćioł máło nie pogrążony.* *Grzechy Piotrá ś. ſtolice nie gubią.* *Swieccy kośćioły rzadzą.* *Dwie świeckie ſtronie ná wybieránie Papieżá.*

Rok P. 900. Stephaná VII. 4. Ludowiká IV. 1. Leoná VI. 15.

1. *Stephan vdawiony.*

NJezbożnik Stephan / ktory ſie ná ſtolicę świętą mocą wdárł / tego roku poimány y w więźieniu vdawiony ieſt. Nie piſzą od kogo / iedno iż ták nagrobiec iego piſány oznaymił. O Boſka ſpráwiedliwośći. wſzedł iáko rozboynik do owczárniey / á powrozem żywot zámknął.

2. *Fulko Arcybiſkup zábity.* *Frodoardus lib: 3. cap: 9.*

Fulko przechwálebny Arcybiſkup Remeńſki z roſkazánia y napráwy Báldwiná Comeſá Flándriey / od nieiákiego Winſmárá w drodze poimány y zámordowány ieſt. On to Báldwinus ktory corkę Károlá Kálwá Judite był

Mężoboycá kápłáńſki ſkarány.

te był porwał ſobie zá żone. Ten gdy dobrá kośćielne wydźierał/ vpominał go Fulko przez liſty ſwoie y Synodálſkie / w miłośći Chrześćiáńſkiey / áby onych krzywd zániechał. Opáctwo też Wedáſty/ktore był ſobie przywłaſzczył/ z roſkazánia krolewſkiego wroćić muśiał. y ztad go nienawiść/ do ták okrutnego mężoboyſtwá przywiodłá. Ten co go zábił Winſmarus / wyklety od Biſkupow/ predko ſproſna śmierćia zginał. Bo go żywego robacy roſtoczyli. y dla ſmrodu nikt do niego przyſtapić nie mogł. Wielki to był Biſkup y potężny obrońcá kośćiołow y rozmnożyćiel chwały Bożey. Szkoły y vczone rozmnażał /y ćwiczenia ludźi młodych y klerykow dogladał/ y one nakłády ſwemi podźwigał.

3. *Dwa ſię o Ceſárſtwo wádzą.* Luitprandus.

Gdy oni dwá Ceſárze Arnulphus y Vwido vmárli / we Włoſzech powſtáli dwá / ktorzy ſie o Ceſárſtwo moca y woyſki vganiáli : Berengárius wodz Foroiuliy y Ludowik ſyn Boſoná. Po kilu bitwách gore miał Ludowikus/iż vſtepowáć y vćiekáć muśiał Berengárius/ á on iáchawſzy do Rzymu koronowány y Ceſárzem názwány ieſt.

SVMMOWANIE
Wieku Dziewiątego.

To ieſt przeſzłych lat ſtá, od roku P. 800. áż do roku P. 900.

Papieże y nawyżſzy Biſkupi.

LEO trzeći Rzymiánin ſyn Azzupiuſzá. Siedźiał lat 20. mieśiecy 5. Dokonał roku páńſkiego 816.

STEPHANVS piaty/Rzymiánin ſyn Iuliuſzá Máriná. Siedźiał mieśiecy śiedm / y dni trzy. Dokonał roku P. 817.

PASCHALIS Rzymiánin ſyn Máximá Bonoſá. Siedźiał lat śiedm / mieśiecy trzy. Dokonał roku P. 824.

EVGENIVS wtory/ Rzymiánin ſyn Boemundá. Siedźiał lat trzy / mieśiecy dwá. Dokonał roku P. 827.

VALENTINVS Rzymiánin ſyn Leonciuſzá. Siedźiał dni czterdźieśći. Dokonał roku páńſkiego 827.

GRZEGORZ czwarty Rzymiánin ſyn Ianow. Siedźiał lat ſzeſnaśćie. Dokonał roku páńſkiego 843.

SERGIVS Rzymiánin z oycá Sergiuſzá. Siedźiał lat trzy / mieśiac ieden. Dokonał roku P. 847.

LEO czwarty Rzymiánin z oycá Rodoáldá. Siedźiał lat ośm/ mieśiecy trzy. Dokonał roku P. 855.

BENEDICTVS trzeći/Rzymiánin ſyn Piotrá. Siedźiał lat dwie/mieśiecy 6. Dokonał roku P. 858.

MIKOLAY Rzymiánin z oycá Theodorá. Siedźiał lat dźiewiec / mieśiecy ſześć. Dokonał roku P. 867.

HADRIANVS wtory/ ſyn Táláry. Siedźiał lat cztery / mieśiecy dźieśiec. Skończył roku P. 872.

IAN oſmy/ Rzymiánin ſyn Gundy. Siedźiał lat dźieśiec. Skończył roku P. 882.

MARINVS, drudzy go zowia *Martinus* wtory Gáleſianus z Tuſciey ſyn Pálumbá. Siedźiał rok y dni 20. Dokonał roku P. 883.

HADRIANVS trzeći/ Rzymiánin/ zwány pierwey Agápitus. Siedźiał rok ieden/ mieśiecy trzy. Skończył roku P. 885.

STEPHAN

STEPHAN ſzóſty/ Rzymiánin/ zwány Bázylius/ ſyn Hádriana. Siedźiał lat ſześć. Dokonał roku p. 891.

FORMOSVS Portueńczyk ſyn Leoná. Siedźiał lat ſześć. Dokonał roku p. 896.

STEPHAN śiodmy/ ſyn Janá/ Rzymiánin. Siedźiał lat cztery. Skończył roku p. 900.

Doktorowie y Piſárze wieku tego.

EGINHARDVS.
IONAS Aurelianenſis.
HILDVINVS Abbas.
HAIMO Haiberſtatenſis Epiſcopus.
RABANVS Maurus Moguntinus Archiepiſcopus.
FRVCVLPHVS Lexouienſis Epiſcopus.
STRABVS Fuldenſis, author Gloſſæ ordinariæ.
WALAFRIDVS Strabo Augienſis Abbas.
AIMONIVS Monachus.
HINCMARVS Remenſis Archiepiſcopus.
ANASTASIVS Bibliotecarius.
IOANNES Diaconus Romanus.
REMIGIVS Antiſiodorenſis.
AMALARIVS Treuerenſis Archiepiſcopus.
ANGELOMVS.
FORTVNATVS.
NICOLAVS Papa.

Náuká ich z dziśieyſzą Kátholicką ſie zgadzáiącą, á heretyki tępiącą.

O Mſzey ś. y o iey ceremoniách tákich, iáko dziś ſą w kośćiele Kátholickim Rzymskim piſáli, de Diuinis officijs. *Ancularius* Arcybiſkup Trewereńſki. *Angelomus, Rabanus de inſtitutione Clericorū. Hincmarus in capitulis. Strabo, Fortunatus.*

O ofierze y prawdziwym ćiele Páńskim y odmiánie iſtnośći chlebá y winá. *Rabanus libro de Sacramento Euchariſtiæ. Haimo 1. Tim: 2.*

O Chrzćie y iego ceremoniách. *Hincmarus ad Hincmarum Laudunenſem. Haimo ſuper Aſcenſionem Domini. Rabanus epiſt: ad Reginhaldum.*

O Bierzmowániu, Krzyżmie, y inych Sákrámentách. *Rabanus lib: de inſtit: Cleric. Haimo ſuper Pſal: 26. Nicolaus Papá in epiſt.*

O Swietych modlitwie y wzywániu ich, y o reliquiách, y o świetách, y o obrázach. *Haimo Homil: de Virginibus. Rabanus lib: 4. cap: 10. de Sermonum proprietate. Strabus in multis locis.*

O wierze y vſpráwiedliwieniu, y wolney woley, y dobrych vczynkách. *Haimo in 1. cap: Malach. & lib: 1. in Iſaiam In. 4. ad Hebr. Super Pſal: 26. 135. Rabanus epiſt: ad Hunbertum. Angelomus in cap: 7. Tertii Regum. Strabus in gloſ: ord: Sæpe.*

Pokutá y Spowiedź. *Rabanus in Eccleſiaſticum lib: 8. & inſtitut: Cleric: cap: 14. 16. 30. Et lib: de modo Pœnitentiæ.*

Zwierzchność Biskupá Rzymskiego. *Hincmarus ad Hincmarum Laudunenſem. Phocius Græcus in Nomocanone.*

Modlitwá zá vmárłe y Czyśćiec. *Haimo in tertium cap: in 5. & 6. prima ad Corinth. Rabanus lib: 8. Comm: in Eccl: cap: 14. Phocius in Biblioteca.*

Concilia.

O Smé Concilium wielkie *Oecumenicum* w Cárogrodźie ná Phociuſzá/ roku p. 869. oprocz innych Prowincyálſkich.

Heretycy.

CLAVDIVS *Taurinenſis* Obrázoborcá. *Godeſchalcus Gallus,* o przeyźrzeniu Bożkim y o Troycy ś. błędy wnośił/ ktore ſie ná Synodách Prowincyálſkich vmorzyły.

Prześládowánia.

OD Sáracenow wſzędźie nie tylo ná wſchodnych kroleſtwách/ ále y w Hiſzpániey/ zwłaſzczá w Kordubie y we Włoſzech/ wiele ſie krwie męczennikow rozlało.

Ceſárze wſchodni.

IRENA powtore po śmierći ſyná ſwego Conſtántyná/ krolowáłá lat pięć. Zepchnął ią z páńſtwá/ roku Páńſkiego 802.

NICEPHORVS rádny iey/ bezbożnik Mánicheyczyk/ nic w ſobie Chrześćiáńſkiego nie miał. krolował lat dźieśięć. zábity od Bulgarow ná woynie/ roku p. 811.

MICHAL Kuropalátá/ dobry Kátholik y pobożny. krolował nie cáłe dwie lećie. Po nim
LEO *Armenus* obrázoborcá heretyk/ prześládowník Kátholików/ krolował lat śiedm. zábity w kośćiele od towárzyszow sprzyśiegłych Micháłá Bálbá/ roku P. 820.
MICHAL *Balbus*. Tákże obrázoborcá/ ácz miękki y niewiele wierzył/ krolował lat blisko dziewiąći. vmárł roku P. 829. Po nim syn iego
THEOPHILVS srogi obrázoborcá/ krolował lat dwánaśćie/ vmárł roku P. 842. Po nim syn iego
MICHAL trzeći młodziuchny/ z mátką Theodora Kátholiczka/ ktora obrázoborce wykorzeniłá y przywroćiłá obrázy/ podrosszy mátkę do klasztorá wepchnął. krolował z mátką y bez mátki lat 26. zábity od Bázyliuszá ábo sprzyśięgłych iego/ roku P. 867.
BASILIVS *Macedo* z inego domu/ dobry Kátholik/ ále ná końcu Phociuszowi odszczepieńcy zwieść śię dał. krolował lat 20. pożegnał świát roku P. 886. Po nim syn iego
LEO szosty/ názwány Philozoph/ syn Bázyliuszá/ przeszedł ten wiek.

Cesárze Rzymscy zachodni.

CAROLVS, wielkim názwány/ krol Fránkow/ napierwszy Cesarz zachodny/ koronowány w Rzymie od Leoná trzećiego Papieżá/ roku P. 800. krolował szczęśliwie y pobożnie ná Cesárstwie lat 13. dokonał roku P. 814.
LVDOWIK syn Károlá wielkiego/ pobożny y dobry/ zwłaszczá ná obronę kośćiołow y duchowieństwá. krolował lat 27. Dokonał roku P. 840.
LOTARIVS syn Ludowiká/ krolował lat 15. przed śmierćią mnichem został w klasztorze Prumiáceńskim/ roku P. 855.
LVDOWIK wtory/ syn Lotáriuszá/ krolował lat 20. Skończył roku P. 875. Po nim
CAROLVS *Caluus* stryi iego/ krolował lat dwie. dokonał roku P. 877. Nástąpił syn iego
LVDOWIK trzeći/ názwány BALBVS, krolował rok y coś. vmárł roku P. 879. Po nim *Interregnum.*
CAROLVS trzeći/ *Crassus* názwány/ z tegoż domu Károlá wielkiego. krolował lat 7. vmárł roku Páńskiego 888.
VWIDO Márchion Włoski/ iuż z inego domu nie ze krwie Fránkow. krolował lat śiedm.

WIEK DZIESIATY, TO IEST: Dźieśiąte sto lat Páńskich.

Rok Páński 901. Ianá IX. 1. Ludowiká IV. 2. Leoná VI. 16.

NA Papieską stolice po śmierći Stephaná postáwiony był Theodorus wtory/ Rzymiánin/ z oycá Phociusá. Dni tylo 20. śiedźiał. Po nim Jan dźiewiąty z Tyburu/ z oycá Rámpoáldá/ mnich dyákon. 1. *Theodorus Papież. Ian 9. Papież.*

W Cárogrodźie Pátryárchá Mikołay po lat iedennaśćie/ ktorych ten vrząd spráwował/ złożony iest/ z tey przyczyny. Leo Cesarz vczynił był práwo ná te ktorzy trzeći raz małżeństwo powtarzáią/ áby wedle kanonow Kośćielnych karani byli. To iest pewnemi pokutámi y zábronieniem vżywánia ćiáłá Páńskiego y wchodzenia do kośćiołá/ do czásu pewnego. To práwo sam przestąpił. Bo miawszy trzy żony/ czwartą poiął. Pierwszą miał Theophánone/ ktorą Grekowie zá świętą máią/ y cudá iey przyznawáią. Drugą Zoe: obie bez potomstwá zeszły. Trzećią Eudocią/ ktora rodzeniem y z dźiećiątkiem vmárłá. y ták bez potomstwá będąc on mądry pan/ wźiął czwartą Zoánę/ prágnąc syná/ ktorego mu z nią dał P. Bog/ imieniem Constántyná. O to małżeństwo czwarte Mikołay Pátryárchá/ wchodźić do kośćiołá Cesárzowi nie dopuśćił. Długo prośił Cesarz Mikołáiá/ áby go w tym rozgrzeszył: ále vprośić sie żadną miárą nie dał. Aż gdy Metropolitani sprzećiwić sie Pátryársze/ mieniąc iż krotką iáką pokutę zá to Cesarz mieć ma: y miedzy sobą niezgodni być o tym poczęli: on Mikołáiá złożył/ y do klasztoru wygnał. y o to iż mu często rozgrzeszenie obiecował/ á słowo swoie zás odmieniał. Ná iego mieysce postáwiony iest Eutymius duchowny oćiec Leoná Cesárzá/ człowiek wielkiego nábożeństwá/ y duchá prorockiego máiący. *Leo Imper: Const: 90. Concil: Neocæsar: ca: 3. Curopalat. Mikołay Cárogrodzki złożony y dla czego. Leo prawo ktore sam vczynił przestąpił. Basil: ad Amphil: cap: 4. 32. Powtarzanie małżeństwa v Grekow. Eutymius duchowny oćiec Cesarzá.*

Tegoż roku ten Leo Cesarz máło o zdrowie nie przyszedł. W processyey iedney/ ktorą byli zwykli Cesárze czynić do ś. Mociuszá męczenniká/ szalony iákiś kiiem go w głowę bárzo ránił/ iż był blisko śmierći. Lecz Opát Márek o zdrowiu mu y o dźiesiąći lat żywotá potuszył. Co sie ták sstáło. 2. *Curopal. Szalony Cesárzá ránił.*

W Angliey powinny krolewski Aethelwáldus możny á wszeteczny/ porwał mniszkę P. Bogu poświęconą. Nań Eduwárdus krol woysko ruszył/ iż vćiekáć muśiał/ á mniszkę do klasztoru oddał. *O mniszkę woyná.*

Rok P. 902. Ianá IX. 2. Ludowiká IV. 3. Leoná VI. 17.

NA wyspie Páros był przedźiwny kośćioł naświętszey Bogárodźice/ z kámieniá onego wyspu/ gdźie iest prześliczny mármor/ zbudowány. W nim z tegoż kámieniá było pokryćie nád oltarzem/ dźiwney roboty/ ktore Nizyris Sáracen ábo Arab w Krećie pánuiący/ do Krety do swoiey bożnice przenieść chćiał. 1. *Apud Metaph: die 10. Nouembr: & Sur: Tom: 6.*

A gdy pokryćie ono ná źiemię złożył/ wynieść go ze drzwi nie mogł/ bo go przybywáło: á im wiecey dźwigano/ tym go wiecey przyrastáło. y rozgniewány Nizyris/ onę drogą robotę kámienną złamał. O co rychło potym od *Cud w kośćiele mátki Bożey.*

p. Bogá skaráný v Eubeey/ v Xilophagu w rozbitym okręcie vtopiony iest. Tám ná tym Páros wyspie/ pustynie są wielkie y góry y lásy/ w ktorych pánienká iedná nága/ bo były ná niey száty pogniły/ náleziona iest od iednego łowcá. Bo tám wiele iest źwierzow/ y do ich łowow często pánowie przyieżdżáią. Vyźrzał z dáleká iż było iákieś do człowieká podobieństwo. A oná nań záwołáłá: stoy á dáley nie przystępuy: Iestem białagłowá nága/ pátrzyć się ná mię nie godźi. Rzuć mi suknią swoię/ á rozmáwiáć z tobą bedę. Rzucił iey zwierzchną z śiebie szátę. ktorą gdy się pokryłá: pytáłá go po co tu przyszedł ná ten wysep gdźie ludźi nie mász? Podobno/ prawi/ P. Bog ćie dla mnie posłał/ á ia też tobie powiem com iest. Iestem z Lezbos z Methymná miástá/ imię mi Theoktystá/ mniszká klasztorna od młodośći. Byłám poimána z innymi/ ośmnaśćie lat máiąc/ od Nizyrá Arábá ná Krećie. Gdy z námi tedy iácháli/ iam z pomocą Bożą tu vćiekłá/ y kryiąc się/ tum ná spokoyney służbie Bożey zostáłá/ iuż lat trzydźieśći y pięć źiołkámi się żywiąc/ y do nágośćim tákiey po zdárćiu sukienki/ ktoram miáłá/ przyszłá. Proszę ćię/ przynieś mi tu ćiáło Páná nászego IEZVSA CHRISTVSA: bo iákom tu iest/ dárum tego nie vżyłá. wiem iż tu w rok zás bedźiesz. On łowiec przestrászony y zdumiáły y wielce zbudowány odszedł/ y w rok przyniosł iey ćiáło CHRISTVSOWE/ (był iesżcze v wschodnych kośćiołow obyczay/ iż y láikowie ćiáło Páńskie dla swey potrzeby nośić mogli) ktore oná z płáczem nabożnym wźiąwszy/ rychło duchá P. Bogu oddáłá. Ćiáłá iey potym szukáiąc náleść nie možono. Grekowie ią miedzy świętę kłádą. Wracamy się ná zachod od powieśći wesołych do smutnych y płáczliwych.

Theoktystá pustelnicska nága. — 2. — *O ćiáło Páńskie prośi.* — *Láikowie mogli na on czás ćiáło Páńskie nośić.* — Menolog: 10. Nouembris.

3\. Hunni ábo Węgrowie z woyskiem wielkim do Włoch wpádli/ y wiele miast v Pádu rzeki popsowáli/ y kośćiołow śiłá poburzyli/ y źiemię pustoszyli. Berengárius Comes zástáwił się im/ ále go poráźili. y nie wyszli z Włoch áż pieniędzmi vbłagáni roku przyszłego. Ten Berengárius wiele kośćiołow poburzonych nápráwił y nádał.

Węgrowie Włoską źiemię psuią. — Sigeber: lib: 6. de Reg: Ital.

Rok Páński 903. Nic nie ma znácznego.

Rok Páński 904. Ianá IX. 4.

Lámbertá 1. Leoná VI. 19.

1\. Ludowik Cesarz od Berengáriuszá Márchioná Foroiulij poimány y oślepiony iest. iáko sie to stáło/ pismá nie mász więcey. Zá czym puśćił się do Rzymu z woyskiem Berengárius/ y mocą się Papieżowi koronowáć kazał. Był własny iuż koronowány Cesarz Lámbertus syn Vwidoná/ y ten się Berengáriuszowi sprzećiwił/ ktory przed nim v Pápiey vćiekáiąc w Weronie się zámknął/ á Włoscy pánowie wszyscy opuśćiwszy go do Lámbertá przystáli. y drugi raz Lámbertus w Rzymie od Papieżá koronowány iest. Gdźie zebrawszy Papież Biskupy/ Berengáriuszá iáko tyránná od Cesárstwá odsadźił/ á Lámbertowe práwo do niego potwierdźił. Ten Ian Papież nie śmieiąc w Rzymie Synodu mieć/ w Ráwennie go złożył. Ná ktorym potępił on fałszywy Synod w Rzymie Stephaná śiodmego przećiw Formosowi/ á iednák vczćiwie onego niebácznego przodká swego wspomina. Wznawiáią iednák práwo ono stáre: áby Biskupi nie byli przenaszáni z iednego Biskupstwá ná drugie. Bo choć z potrzeby iákiey y dla pożytku kośćielnego/ według się tego práwá drugdy nie záchowuią: ále gdy potrzebá minie/ práwu się y Kanonom świętym krzywdá dźiáć nie ma. Támże Lámbertá Synod ten ná Cesárstwie potwierdźił/ á Berengáriuszá odrzućił. Znáć iż ná tym Synodźie był sam

Cesarz Ludowik oślepiony. — Luitprandus. — *Berengárius mocą się koronowáć kazał.* — *Lámbertus práwy Cesarz.* — 2. *Przećiw Formosowi Synod potępiony.* — *Przenoszenie Biskupow zákazáne.*

Lámbertus Cesarz. Bo się iego słowá / y niektore práwá przy tym Synodźie / zwłaszczá o obronie kośćiołá Rzymskiego.

Rok Páński 905. Benediktá IIII. 1.

Lámbertá 2. Leoná VI. 20.

DAne Nortmany ktorzy do Gálliey wtárgáli / y okrutnie źiemie one psowáli / y przy niey iuż swoie ośiádłości mieli / Biskupi Gálliey do Chrześćiáństwá náwracáli / y P. Bogu pozyskowáli / á zwłaszczá Remeński Arcybiskup Herweus y ini. W Hiszpániey Adefonsus krol Gálleciey wielkim náżwány / kośćioły buduiąc / y służbę Bożą rozmnażáiąc / wielkie zás zwyćięstwo nád Sáráceny od Páná Bogá miał / y wodzá ich Alkámaná zábił / ktore Arábowie zá proroká mieli.

1. Nortmani zostáią Chrześćiánmi. *Zwyćięstwo nád Sáráceny.* Ambrosius Moral. Chron: Hisp: li: 15. cap: 28.

Rok Páński 906. Nie ma nic.

Rok P. 907. Benediktá IV. 3. Lámbertá 4. Leoná VI. 22.

BEnedikt czwarty roku tego szedł do oycow. Po nim był Leo dni 40. Po nim Chrysztoph. Pismá nie mász onych lat.

1. Benediktá śmierć. Leo. Christoph Papież.

Rok Páński 908. Chrysztophá 1. Lámbertá 5. Leoná VI. 23.

WTen Chrysztoph nie długo śiedźiał / y roku nie było / wygnány y do klasztorá dány. Po nim nástąpił Sergius / mocą od onego kśiążęćiá Tuscyey Adelbertá wtrącony. Nie mász co pisáć. Theodorá w ten czás Rzym rządźiłá z tym Adelbertem / z ktorym żywot nieczysty wiodłá / y Castrum Angeli w mocy mieli: á czego sie nie ważyli? Krol on wielki Adefonsus w Hiszpániey / w wielkiey pokuśie swoiey / cnoty y P. Bogá nie odstąpił. Gársyás stárszy syn iego zá pomocą mátki y bráciey / zmowił sie ná oycá / chcąc go z krolestwá wygnáć. On niechcąc áby lud Chrześćiáński woynámi domowemi słábiał / y moc ná Sáráceny vtrácał: mężnieyszy sam nád sobą niżli nád Sáráceny zostáiąc / z krolestwá dobrowolnie synowi vstąpił.

1. Sergius Papież. *2.* Ambrosius Moral: lib: 5. cap: 30. *Adefonsá krolá wielka cnotá.* Sampirus & Tudensis.

Rok Páński 909. Sergiuszá 2. Lámbertá 6. Leoná VI. 24.

WOny złe czásy w Gálliey Herweus ábo Heriweus Arcybiskup Remeński Synod vczynił / święty y potrzebny. Ná ktorym sámi sie Biskupi karzą / y drugim drogę do vmocnienia wiáry y dobrego żywotá vkázuią. Płáczą nád kośćiołmi ośierociałemi / y klasztormi / w ktorych świeccy z dworámi swemi y ze psy mieszkáli. Vpomináią sie spolnie / áby przy ś. stolicy Piotrá ś. y przy Rzymskich Biskupách w iedności zostawáli: nic ná ich obyczáie nie pátrząc / choć wiedźieli iáki ten był Sergius Papież. A to sobie przypomináią / iáko ich vpomniał Papież o Phociuszá y iego błędy z strony pochodzenia Duchá ś. áby wszyscy iego sie fałszem y odszczepieństwem brzydząc / pisániem go też y piorem iáko kto może / przekonywáli.

1. Synod żáłosny. In codice Antonij Augustini. *Ná obyczáie nie pátrzyć pásterzow.* *Ná Phociuszá o Duchá S.*

Rok Páński 910. Anástázego III. 1. Lámbertá 7. Leoná VI. 25.

SErgius Papież vmárł / śiedźiał lat trzy / nástąpił Anástázyus Rzymiánin syn Luciáná.

Lámbertá Cesárzá zachodnego Vgo Comes Medyoláński w łowiech zdrádliwie zábił. Opłákuie go Luitprándus / wynosząc wielkie cnoty iego / y żáłuiąc lat młodych iego / bo tylo miał 32.

1. Smierć Sergiuszá Papieżá. Anástázyus 3. Lambertus Cesarz zábity. Luitprandus lib: 1. in fine.

lecie. By był/práwi/żyw/mogłby był świát wßytek posieść. karał p. Bo-g dom iego / ktory ná nim vstał. Bo iego dźiad wielkie ßkody kośćiołowi Rzymskiemu czynił. Po nim podniost sie Berengárius y wßytkim włádnał/y Adelbertus Márchio Tuscyey rogi podniost.

Rok Páński 911. Anástázego III. 2. Leoná VI. 26.

1. Curopalat. Leo Philosoph Cesarz vmarł. Wdawał sie w práwa kośćielne. Pisał przećiw Mahometanom. Wyznawał Duchá S. pochodzenie y od Syná.

LEo wschodny Cesarz / tego roku świát ten biegunká niemocą pożegnał/zwány był Philozophem. Práw niemáło nápisał. y w duchowne sie rzady wdawáiac / iáko on Iustinianus / chćiał wedle rozumienia swego/iáko świeckie / ták y duchowne rzeczy stánowić. A ono w duchownych świeccy pánowie predko pobładzą/y rozumu nie máią. Jest iego pisánie do krolá Sárácenow / gdźie Máhometáńskie bledy hánbi. A mowiac o Troycey przenachwálebniey ßey/ pochodzenie Duchá ś. y od Syná wyznawa. Skad znáć/ iż te prawde y ná on czás báczni ludźie wyznawáli/ choć ná nas wołáli/ iż sie w Symbolum bez powßechnego Concilium włożyłá. Wyliczáią sie niektore pismá tego Leoná náleźione ná Wátykanie w Rzymie / w świeckich y nabożnych náukách / y iákoby kazánia ná pewne świetá. A osobliwie list do wßytkich poddánych swoich y Chrześćian / w ktorym ie do pobożnego żyćia vpomina. Byłoby dobrze / gdyby ábo Philozophowie Chrześćiáńscy krolowáli/ ábo krolowie philozophowáli. Rzadka táka w pánách náuká. Pisał y o woynie/iáko sie w niey obchodźić. Miedzy innemi náukámi: każe wodzowi nawyżßemu / áby kápłanom przed bitwa/woda świecona żołnierze kropić kazał: á żeby ráno y wieczor wßyscy mowili pieśń one Troyświeta: Swiety Boże/świety mocny /świety nieśmiertelny zmiłuy sie nád námi.

2. List Leoná do poddanych o żywot dobry. Wodá święcona v wschodnych.

Po śmierći Leoná/brát iego Alexánder ná Cesárstwo wstapił/przy máłym synie iego Constántynie. ktory Pátryárche Euthymiußá z stolice oney wyrzućił/á Mikołáiá wygnánego ná nie przywroćił. Sam śiedzac z Mikołáiem ná pálacu Mágnaurá Eutychiußá złożył / ktorego klerykowie nieżyczliwi / iż im świetokupstwá nie dopuśćił/porwáli/ y iáko bestye nań sie rzućili/ poßyikuiac y policzkuiac go/ y biiac/ y brode wyrywáiac/ á cudzołożnikiem go zowiac/iż cudza żone/to iest Biskupstwo Mikołáiowe brał. Co on wytrwał ćierpliwie / mąż wielkich cnot y świety. y wygnány do Agáty / rychło wieku tego dokonał: potym z wielka czćia do Cárogrodu przenieśiony był.Táki był rząd w Cárogrodźie/y Cesárze z Pátryárchámi czynili co chćieli.

Alexánder Cesarz. Curopalates. Eutychius zelżywośći ćierpi. Aretas Archie: Cæsar.

Rok P. 912. Lándoná Papieżá 1. Constántiná VIII. 1.

1. Smierć Alexandrá Cesarzá. Curopalates. Czapkę zdeymuią Cesarze w kośćiele. Aretas Arch: Cæsa: apud Lipoman: Tom: 3. Piotr S. Alexándrá zabił. Arempertus in rebus gestis Longob.

NAstázyus Papież z świátá tego wyßedł. Ná iego mieyscé nástapił Lándo Sábinus / syn Traná. Tego roku ßostego dniá Czerwcá/Alexánder Cesarz wschodny sprosna śmierćia vmárł. Był plugáwych y bestyálskich obyczáiow / pełnych obżerstwá y piiáństwá / nieludzkośći y okrućieństwá ná ludźie pobożne. z złemi y pochlebcámi náuczył sie nád obyczay pierwßych Cesárzow wchodzac do kośćiołá czapki nie zeymowáć. Ná Hippodromie obrázom y słupom Bachusá ofiáry czynić kazał / y mowił: Gdy tákim obrázom Rzymiánie sie kłániáli / byli przemożni y niezwyćiężeni. y kazał ie kitaykámi y iedwabiem pokrywáć. y záraz tey nocy vkazał mu sie we śnie iásny mąż / o to go srodze karząc / y biiac go mowił: Jam iest Piotr kśiaże Rzymian. y ocknawßy sie bárzo sie przelekł/ y krwia pluiac vmárł. Przydáie Aretás / iż iáko Herod rostoczony robáctwem zdechł. Z ćiáłá puśćił sie ták przykry

smrod/

ſmrod/ iż ſie żadnemi woniámi pokryć nie mogł/ opuchły po śmierći/ ropą záráźliwą opływał/ y nie miał pogrzebu vczćiwego. Po iego śmierći krolował ſyn máły Leoná Constántinus z opiekuny ſwymi/ miedzy ktorymi był Mikołay Pátryárchá/ oćiec chrzeſny ſynaczká onego.

W Rzymie nic ſie dobrego nie dźiało: Comesowie Tuſcyey Adelbertus y Abelrikus ſyn iego z oną Theodorą y corkámi iey Mározyą y Theodorą czynili co chćieli/ y Papieże dawáli iákie chćieli/ bez Biſkupow/ bez práwá/ bez ceremoniy. Ták dány ieſt Jan dźieśiąty po przedkiey śmierći Lándoná roku tego z Biſkupſtwá Ráweńſkiego przenieśiony/ ktory iákim był/ milczeniem dáie ſie znáć.

2.
Luitprandus.
Leo Ottien: lib. 1. cap: 55. &c.
Jan 10. Papież taki.

Synod w Konfluenciey Gálliey ośmi Biſkupow/ ná ktorym przećiw kaźirodźcom práwo y Kanony postáwili/ áby żaden bráć żony nie śmiał/ áż w śiodmym pokoleniu. W Hiſzpániey on wielki Adephonſus krol/ tego roku ná lepſze kroleſtwo poſzedł. przed śmierćią ieſzcze męſtwá y ſzczęśćia ſwego od Páná Bogá ná Sáráceny y Aráby w Hiſzpániey/ iuż nie iáko krol ále iáko hetman v ſyná ſwego záżywał. wielką pokorę ku ſynowi/ á dźiwną chęć do obrony wiáry ś. przećiw niewiernym pokázuiąc. krolował lat 46. licząc y dwie lećie/ w ktorych ſynowi z páńſtwá vſtąpił. Godny áby w kroleſtwie Bożym z ſwoiey ſie prace weſelił. Syn iego Gárſyás ledwie trzy látá ná onym był kroleſtwie. y ſpełniło ſie piſmo: Dźiedźictwo do ktorego ſie ná początku kwápią/ ná końcu błogoſłáwieńſtwá nie ma.

Iuo p. 9. c. 66.
Káźirodźtwo zábronione.
Adefonſus krol wielki v ſyná hetmánił.
Prou: 20.

Roku tego Berno Opát reguły ś. Benediktá/ żywotá tego dokonał. Był to pierwſzy fundator Kluniáku klaſztoru w Burgundiey. w ktorym ſie odnowiło oźiębłe życie zakonne/ wiela zacnych y świętych oſob/ ktore ſie tám wdáły. Po nim nástąpił Odo. y tych dwu liczą zá pierwſze fundatory Kluniáku. Ludowik krol Germániey vmárł/ był ſyn Arnulphá/ oſtátni potomek Károlá wielkiego ná kroleſtwo Germániey. Żył ieſzcze w Gálliey Károlus ſtryieczny iego. Ná mieyſce Ludowiká iuż z inego domu/ nástąpił krol Konradus. Tegoż roku Rollo wodz Nortmanow/ ktory Gállią woiował/ do CHRISTVSA obrocony y ochrzczony ieſt. o czym opiſuie Matthæus Westmonaſterienſis.

3.
Kluniak klaſztor fundowany.
Apud Surium 11. Maij.
Bernar: ad Guilelmum Abb: Clunia.
Karola wielkiego potomſtwo vſtało w Germaniey.
Adam in Chron: & alij.
Konradus krol German: Saxon. In Chron.

Rok P. 913. Janá X. 2. Constán: VIII. 2.

Rzywiley fundáciey ná klaſztor ś. Euchárjuſzá v Trewęru Rágnerá kśiążęćiá Lotáringu/ ma piękney pokuty wzor. Wyznawa ten pan ſam ná ſie/ iż nie pánem był ále łupieżcą y rozboynikiem w páńſtwie ſwoim/ wielkie kośćiołom ſzkody czyniąc. Dźiękuie P. Bogu iż ſie nád nim zmiłował/ á dał mu przyść do pokuty/ á pożytek męki gorzkiey Páná náſzego IEZVSA CHRISTVSA ná nim pokazał. Tám y przyczynę przeczyſtey mátki Bożey y świętych wſpomina/ y zá pokutę imioná ſwoie własne/ onemu klaſztorowi dáie.

1.
Ragner kśiążę Lotaringu pokutuie.
O męce Pańſkiey y wzywaniu świętych ſtare nauki.

Rok Páński 914. Janá X. 3. Constántiná VIII. 3.

Symeon krol Bulgarow Cárogrod obległ/ y od Pátryárchy Mikołáiá/ ktory był opiekunem Ceſárzá młodego/ vbłagány/ pokoy z Ceſárzem vczynił. y wźiąwſzy od Pátryárchy błogoſłáwieńſtwo/ vczęſtowány obiádem od Ceſárzá y vdárowány do domu odiáchał. Jednák nie długi on pokoy był. Bo zás Bulgárowie Trácyą y Adriánopol náieźdźáli. A Pátryárchá Mikołay od mátki Ceſárſkiey Zoen z pálacu wyrzucony ieſt.

1.
Curopalates.
Bulgarowie Carogrod oblegli.
Mikołay Patryarcha z palacu wyrzucony.

Rok P. 915. Janá X. 4. Berengáriuſzá 1. Constántiná VIII. 4.

Sáráceni

1. *Sáráceni ze Włoch y z Kámpániey wybići.*

Sáráceni ktorzy byli Kámpánią y wielką część Włoskiey ziemie ośiedli / zmowę y przymierze máiąc z Neápolitany y Káietany y inymi: wielkie ßkody Chrześćiánom y Papieżom zdawná czynili/ y bárzo śilni wßytkim byli: tego roku zá wielkim miłośierdziem Boſkim do iednego wybići y wykorzenieni ſą z Kámpániey. Zmowił ſie był ná nie z Chrześćiány Leo Ceſarz wſchodny: y ſłał woyſká ſwoie. pomogł też Atenulphus Kápuáńſki Comes / odſtąpili Sáráceno w Neápolczykowie y Káietani. przyczynił ſię do nich z woyſkiem Jan Papież y Alberikus Comes Tuſciey ſyn Adelbertá. y ták ich zá trzy mieśiące dokonáli y wybili ie / iż ledwie ktory żyw zoſtał. Co ſie roku tego działo.

Leo Oſtienſis in Chron. Luitprandus lib: 2. cap: 14.

2. Adam lib:1.cap:45.

Berengárius od Papieżá ná Ceſárſtwo koronowány mieśiącá Septembrá podobno y dla tego/ iż ná Sáráceny pomoc dał. Duńczykowie/ Słowacy z iedney ſtrony/ á z drugiey Czechowie y Węgrowie/ Száſką ziemię puſtoßyli. Hámburg Słowacy á Bremę Węgrowie zepſowáli.

Ambroſius Moral.

W Hißpániey krol Ordonius ſyn wielkieg Adephonſá / brát zmárłego Gárſyey/ ſtolicę kroleſtwá ſwego przenioſł do Legionu/ y iuż ſie nie zwał Aſturiceńſkim ále Legioneńſkim krolem.

Rok P. 916. Ianá X. 5. Berengáriuſá 2. Conſtántiná VIII. 5.

1. Adam cap: 46.

Ná łupieżce kośćiołow.

Gdy Węgrowie Száſką ziemię woiowáli/ á kośćioł łupili/ y kápłany v ołtarzá zábiiáli / y krzyże obaláli / tákie cudo P. Bog przepuśćił; iż z kośćiołá nápoły ſpalonego/ wiátr wielki ſkorupy zmiátał / y ieźni w twarzy im rány zádawał / y vćiekáć w rzeke / ábo do rąk ſie mießczan doſtáwáć muśieli.] Coby mowić ná te Száſy / ktorzy dźiś będąc Chrześćiány/ krzyże obálili/ y gorßymi ſię niżli oni Pogánie ſtáli.

Rok P. 917. Ianá X. 6. Berengáriuſá 3. Conſtántiná VIII. 6.

1. Curopalates.

Bulgárow woyny z Grekámi.

Z Bulgáry y krolem ich Symeonem / Grekowie woyny máiąc / raz ie poráźili/ ále drugi raz porażeni od nich ſą / y zá onym zwyćięſtwem oblegli Cárogrod/ ále odegnáni wroćić ſie do domu muśieli.

Rok P. 918. Ianá X. 7. Berengáriuſá 4. Conſtántiná VIII. 7.

1. *Papież do grobu S. Iákubá poſyła.*

Ex hiſtoria Compoſtelana veteri.

Mßały Hißpáńſkie.

Jan Papież vćiśniony ſumnieniem y boleśćią z wielkich grzechow ſwoich / miedzy inymi pokutámi / wyſłał poſłá ſwego do Kompoſtele do ś. Jákubá / proßąc Biſkupá Syſenándá / áby v onego grobu vſtáwicznie zań do P. Bogá ſie wſtáwiał / áby mu był miłośćiwym poki ieſt ná świećie y przy śmierći. Zá tą przyczyną y Biſkup y krol Ordonius poſłá ſwego z vpominkámi do Rzymu wyſłáli Janá kápłaná/ ktory rok w Rzymie mießkáiąc / o Mßały y o ſłowách y ceremoniách ná Mßey ś. ieſli ſię z ich Mozárábſkim Mßałem zgadzáły/ námowę y wypytánie miał. y ználeźli wielką zgodę / y w ſłowách ſámych poświecenia.

Rok P. 919. Ianá X. 8. Berengáriuſá 5. Conſtántiná VIII. 8.

1. Curopalates.

Romanus opiekun Ceſarſki.

Powſtáli w Cárogrodźie ná młodego Ceſárzá Conſtántyná tyránnowie domowi: ná ktore wźięty ieſt zá towárzyßá ná páńſtwo Romanus Pátricius / y pokarał one nieſpokoyne / á młodźieńcá/ czwartego dniá Septembrá ná Ceſárſtwo koronowáć dał. Mátkę iego Zoen do klaßtoru poſtrzyżoną wepchnął / á ſwoię corkę Helenę / Ceſárzowi zá żonę dał.

2. Konradus krol Sáxonow y Fránkow tego roku vmárł / iuż był dał kroleſtwo Henrykowi ſynowi Ottoná kśiążęćiá Sáxonow. ktorego gdy chćiał Herigerus Moguncki Arcybiſkup koronowáć: on niechćiał: mieniąc

sie tego niegodnym. Co iż źle vczynił: ś. Piotr vkazał sie ś. Vdálrikowi Biskupowi Augusty/ mowiac: Oto dwá miecze/ ieden z rekoieśćia/ drugi bez niey. Ten bez rekoieśći miecz znáczy krolá/ ktory bez kápłáńskiego błogosłáwieństwá ná kroleśtwie roskázuie: á ten z rekoieśćia/ tego znáczy/ ktory z błogosłáwieństwem Boskim krolowáć ma.

Krolowanie bez koronaciey kápłáńskiey, iakie.
Ditmarus lib: 1. & in vita S. Vdalrici.

Rok P. 920. Janá X. 9. Berengáriuszá 6. Constántiná VIII. 9.

Karolus názwány Simplex/ krol Fránkow/ ná znák wielkiey swoiey przyiáźni/ posłał Henrykowi krolowi Germániey kośći ábo rámie ś. Dionyzyuszá/ z tym opowiádániem/ iż widźi/ że sie od Fránkow do Sáxonow páństwo przenosi. Jáko ś. Witá kośći do Sáxoniey ze Fráncyey wyniesione sa/ ták wszytkie woyny y zámieszánia ná Fráncya przypádły. oto y ś. Dionyzyus do was sie przenośi/ mieyćie go zá Pátroná. krol Henryk z wielkim nabożeństwem y niskim pokłonem one reliquie ś. przyiał. y od tego czásu Fránkowie vpádáć á Sáxonowie podnośić sie poczeli. To pisze Witychindus tego wieku pisarz.

1. *Henryk krol Sáxonow.*
Z Fránciey do Saxonow páństwo się przenośi.
Cześć y znák reliquiy S.

Rok P. 921. Janá X. 10. Berengár: 7. Constántiná VIII. 10.

Wchowni wschodni máiac miedzy soba ieszcze zá Leoná Cesárzá záczete o powtarzánie małżeństwá niezgody/ bo iedni szli zá Mikołáiem/ drudzy zá Eutymiuszem Pátryárchámi: tego roku zgode y vnia táka vczynili/ y ná to sie zgodźili: áby czwarte małżeństwo nigdy dopuszczáne nie było. A o trzećie áby táka pokutá byłá: żeby tácy do piaći lat ćiáłá Bożego nie vżywáli/ y to ieśli dźiatek z pierwszych dwu małżeństw mieć nie beda.] O to sie w kośćiele zachodnym nie swárza. Pisze Jeronym ś. iż zá Dámásá Papieżá znał niewiástę/ ktora przeżyłá dwudźiestu y dwu mezow swoich własnych. y mowi: Nie gánie tych co nietylo dwá kroć/ ále y co ośm kroć powtorza małżeństwo. Jednák to sie mowi z dogadzánia á nie z rády. bo lepiey go y doskonáley nie powtárzáć. Mogli Grekowie inszey vniey ná ktorey wiecey należáło pátrzyć/ gdy w onym Phociuszowym odszczepieństwie/ z iego poświeconymi społeczność máiac/ trwáli. Jednák oná vnia y zgodá o małżeństwie nie trwálá/ ieszcze po ośmidźiesiat lat vgáśić sie nie mogłá.

1. *O małżeństwie vnia Grecka.*
Theodorus Balsamus in Nomoca: Phoci.
Czwarte małżeństwo.
Epist: ad Geruchiam Aduers: Iouin.
O powtarzaniu małżeństwa.

Romanus on opiekun Constántyná Cesárzá zwánego Porphirogenitus ábo Ośmy/ ná listách y przywileiách pierwey swoie imie/ toż Constántyná kłáść pocżał. Co iemu iáko hárdemu vpadek przyniosło.

2. *Romanus tyránnem się sstaie.*
Curopalates.

Rok P. 922. Janá X. 11. Berengár: 8. Constántiná VIII. 11.

Fránkowie odpádli od Károlá Simplexá/ o to iż iednemu pánu Agánonowi/ wietsza nád ine łáske pokázował/ y bárzo iego sámego miłował. y wybráli sobie zá krolá Robertá Comesá/ y w Remis go koronowáli przez Arcybiskupá Heriweá/ ktory po oney koronácyey trzećiego dniá świát ten pożegnał. We Włoszech domowe woyny wszytko mieszáły.

1. Frodoardus.
Dwá krolowie w Fránciey.
Idem.

Rok P. 923. Janá X. 12. Berengár: 9. Constántiná VIII. 12.

Karolus Simplex wielkim sie woyskiem ná Robertá swego przećiwniká wypráwuiac/ przyzwał ná pomoc Nortmany/ nád stára one ráde Fulkoná Arcybiskupá duchownego oycá swego. ktoreż gdy słuchał powodzenie miał: teraz wszytko sobie zepsował/ odstapieniem rády oney. Gdy zwiodł bitwe/ zábił wżdy Robertá/ ále od syná iego Hugoná/ sam też porázony y poimány/ y do wiezienia zá zdrádą Eribertá Comesá/ dány iest. A pánowie Fráncuscy przyzwáli z Burgundiey

1. Frodoardus.
Robertus zábity.
Károlus poimány.

Rodulphus przyzwany.

gundiey Rodulphá syná Richárdowego/ y w Swesyonie v ś. Medárdá zá krolá go wźieli/ y w Remis koronowáli/ y z żoną iego Emmą/ żoną Robertá krolá zábitego.

Rok Páński 924. Janá X. 13. Constántiná VIII. 13.

1\. Luitprandus Ticenensis. *Węgrowie Włoską źiemię woiuią. Pápia spalona od Węgrow.* Frodoardus. *Biskupi zábići.*

BErengárius Cesarz tego roku od swoich zábity iest. Miał woyne z Rodulphem ktory iuż był krolem Fráncyey/ y przyzwał do Włoch Węgry/ ktorzy nieprzeliczone mordy y szkody y łupiestwá poczynili. Pisze Frodoárdus: Nim vmárł Berengárius ktorego byli Longobárdowie wygnáli/ przywiodł ná nie Węgry/ ktorzy Pápią wielce bogáte y ludne miásto spalili/ y nieprzeliczone bogáctwá pobráli/ 43. kośćioły spalili/ Biskupá miástá onego y Wercelleńskiego dymem vmorzyli/ ledwie dwieśćie człowieká w onym mieśćie zostáwili/ ktorzy zbieráiac z pogorzelin co mogli/ ośm korcy śrebrá dáć im muśieli/ okupuiac zdrowie y mury. stámtad przeszli gory Alpes. y tám ie Rodulphus y Hugo Wieneński miedzy gorámi zábiiáli/ y ledwie śie stámtad do Gocyey wyćiśneli. Gonili ie oni dwá y bili poki mogli.

2\. Frodoardus. *Jałmużná dáie zdrowie.*

Rodulphus krol bárzo záchorzawszy/ wieść śie do ś. Remigiuszá kazał. Co iedno skárbow miał/ cześć krolowey swoiey zostáwiwszy/ wszytkie ná klasztory Fráncyey y Burgundiey rozdał/ y zá Niedźiel cztery ozdrowiał/ y do Swesyonu iáchał.

3\. *Krzywoprzysięstwo skaráne.* Wilhelmus Malmesburien: de gest: Angl: lib: 2. cap: 6.

Aethelstanus krol Anglow máiac táiemnego przećiwniká swego Elfredá/ ktory mu śie spráwował/ iż złego mu nic nie myśli/ do Rzymu go posłał áby tám przyśiegę o wierności swey przed ś. Piotrem vczynił. Skoro przyszedszy tám przyśiagł/ záraz ná źiemię padł y trzećiey nocy vmárł. ledwie wyproszono/ iż go miedzy Chrześćiány pogrzebiono. O czym gdy śię Aethelstanus dowiedźiał/ pewne dźierżáwy ś. Piotrowi dárował.

Rok Páński 925. Janá X. 14. Constántiná VIII. 14.

1\. *Pelagius pácholę męczennik.* Raguel in append: ad Eulogium.

SLawne męczeństwo w Hiszpániey pácholęćiá Pelágiuszá. Ermoigisus Biskup w Gálleciey poimány od Arábow/ do Korduby/ chcac okupu zá śię szukáć/ zástáwił śiestrzeńcá swego Pelágiuszá młodźieniászká w dźieśiaći lećiech/ bárzo piękney vrody/ ktory w onym więźieniu pułtrzećiá látá będac/ gdy mu śię vrody y śliczności twarzy przyczyniáło: do krolá Arábow Hábdárrágmá (trzećiego imienia ábo czwartego) przywiedźiony/ nie ná męczeństwo ále ná roskoszy: gdy z nim chćiał coś nieucźćiwego poczynáć: záwołał náń Pelágius: Precz pśie/ ábom ia niewieśćiuchem wam podobnym? A zdźierał száty z śiebie ktoremi go byli ozdobili. Dźiwuiac śię on tyran oney śmiáłośći y męstwu pácholęćiá/ iescze o iego námowieniu nie zwatpił/ młodym z nim igráć y miękczyć serce iego kazał. ále on iáko mur mocny przy cnoćie stał/ mowiac: Jam iest Chrześćiáninem/ brzydzę śię sprosnośćiámi wászymi. Obaczywszy wszyscy/ iż niezwyćiężony áni boiáźliwy/ y vmrzeć przy wierze Chrystusowey gotowy/ odnieśli to do krolá/ ktory go záwieszonego nożyczkámi szczypáć y krwáwić ták długo kazał/ áżby śię CHRISTVSA záprzał/ ábo vmárł. Czym gdy go nie przekonáli/ kazał go okrutnik po członku rośćináć/ y ták vmorzony iest dla CHRISTVSA y vwiárowánia grzechu. Hiszpani wielce śię w iego tákim męczeństwie kocháią.

Okrutna śmierć Pelágiuszá młodźiuchnego.

2\.

W Gálliey miedzy pány ná ktore śię krol Rodulphus ogladał/ był Comes Aquitáński Heripertus. Ten myślił iákoby mogł mieć w mocy swey Remis miásto gdźie krole koronuią/ y wszytkiego krolestwá moc y ozdobá przebywa: wymyślił z dyabelskiego podánia/ nowy y niesłychány iescze

grzech

grzech y monstrum: zmowił się z Arcybiskupem Remeńskim Seulphem/ áby po nim syn iego pietoletny ono Biskupstwo ták wielkie miał. y nie czekáiac przyrodzoney śmierći Heripertus/ przez sługi swoie otruł Seulphá Arcybiskupá. y po iego śmierći zezwał dwu Biskupow Abboná Swessyońskiego/ y Boboná Kátálauneńskiego z ina księża/ y námowił ie/ áby wybráli syná iego zá Arcybiskupá/ ktory syn y piąći lat był nie doszedł. vczynił ták/ y krol Rodulphus boiac się/ przyzwolił/ y do Papieżá/ onego Abboná Comes wypráwił/ przyzwolenia prosząc. Vczynił Papież co się nie godźiło/ á kośćielne sprawy Abbonowi zlećił. Heripertus w Biskupie wszytkie imioná się wwiązał/ y klerykom żywnośći y nádánia ich pobrał. ná co się też ten/ co to pisze Frodoárdus/ iż go złupiono/ żáluie. Ten szkodliwy nád ine wszytkie kośćiołowi grzech od tákiego się Papieżá poczał. etc. A Boże by był zá onegoż wieku ten grzech vstał/ á do nas się nie przebiiał. Bo zátym przykłádem y w Rzymie y w Cárogrodźie y indźiey/ pánowie swoie syny y powinne dźieći/ ktorym rozgi więcey służą/ poczęli ná wysokie Biskupie stolice wprászáć y sádzáć/ áby sámi w dobrách kośćielnych ręce maczáli/ á synom y powinnym piekło gotowáli. Czym wszytká spráwiedliwość y práwá święte/ rány niezliczone odnoszą.

Dźiećię Biskupem czynią. *Otruty Arcybiskup.* Frodoardus lib: 4. cap: 19.

Oycowie iáko syny gubia dla swego pożytku. *Frodoardus złupiony.*

Rok Páński 926. Iana X. 15. Constantina VIII. 15.

Hvgo Comes Arelátenski ábo Prowinciey/ syn Berty/ wygnał z krolestwá Gálliey Rodulphá/ y puścił się do Włoch/ gdźie od wszytkich Włoskich pánow przyięty/ z Papieżem też przymierze vczynił/ y opánował Pápia y Mántuą. I.

Luitprandus lib: 3. cap: 4.

Rok Páński 927. Iana X. 16. Constantina VIII. 16.

Wzisz pániey Adephonsus czwarty tego imieniá krol dobrowolnie z krolestwá vstąpił/ y żywot sobie mniski obrał/ Rámirowi krolestwo zostáwuiac. Ale tego zás nie długo żáłował. á gdy się znowu o przywrocenie ná krolestwo stárał/ od Rámirá oślepiony iest. Czego Rámirus potym żáłuiac/ pokutę czynił/ y wiele klasztorow budował/ y kośćioły nádawał. I.

Niestátek w nabożeństwie. Ambros: Moral: lib: 16. cap: 7. 9.

Rok Páński 928. Leoná VI. 1. Constantina VIII. 17.

Wido Márchio Tusceyey/ ktory w Rzymie z żoną swoią Mározyą rządźił/ rozgniewány ná Jana Papieżá nászedł go ná Láterance z żołnierzmi/ y tám zábiwszy Páwłá brátá iego/ Janá poimał y do więźienia dał/ w ktorym rychło vmárł/ ábo iáko drudzy mowią zádawiony iest. Po nim nástąpił Leo szosty/ ktory tylo sześć mieśięcy y dni piętnaśćie śiedźiał. I.

Luitprandus lib: 3. cap: 12. *Ian 10. zádawiony.* *Leo 6. Papież.*

Bulgárow krol Symeon náiáchał Cárogrod/ y wielkie szkody przedmieśćiom poczynił/ y po Mácedoniey y Trácyey wszytko pod moc swoię brał. A gdy się blisko Bláchernás pod murámi Cárogrodzkiemi obozem położył: żądał áby do niego Mikołay Pátryárchá y z inemi przednieyszymi przyszedł/ á o pokoiu stánowił. ktorzy gdy do niego przyszli/ powiedźiał im/ iż z sámym się Cesárzem rozmowić chćiał/ słysząc iż iest mądry y prawdźiwy. Rad był temu Romanus/ y ná morzu ná rozmowę onę przyprawiony okręt máiąc/ zeszli się. y rzekł do Symeoná Romanus: Chrześćiánin iesteś/ á krwią się Chrześćiáńską mażesz. Wiesz iż vmrzeć masz/ y ná sądźie Bożym odniesiesz coś zásłużył. dźiś iesteś/ á iutro w proch się obroćisz. Jeśli bogáctwá prágniesz/ nápełnię ćię im/ y vgászę prágnienie twoie/ tylo miłuy pokoy y zgodę/ á żyi w pokoiu bez grzechu/ áby Chrześćiánie sámi ná się nie powstawáli. 2.

Bulgárowie ná Greki.

Rozmowá Symeoná z Romanem. Curopalates.

Roman syny koronuie. Ná te się słowá Symeon záwstydził/ y pokoy vczynić obiecał/ y z pozdrowieniem się rozeszli: á Cesarz wielkie Symeonowi dáry posłał. Tenże Romanus iuż się Cesárzem czyniąc/ dwu synow swoich Stephaná y Constántyná koronował/ á trzeciego Theophiláktá ná duchowieństwo postrzydz kazał.

Rok Páński 929. Stephaná VIII. 1. Constántiná VIII. 18.

1\. *Ludowik dziedzic krolestwá Fránkow.* Frodoardus in Chron: hoc anno.

KArolus on krol Fránkow/ názwány Simplex/ w więzieniu vmárł. Zostáwił syná Ludowiká/ ktorego w Angliey wuy iego Alstanus krol wychowywał/ gdy się dla tyránnow kryć musiał. Tym czásem Rodulphus we Fráncyey krolował. Po Janie dzieśiątym ná stolice Apostolską postáwiony był Leo: ále dány od onych swowolnych Comesow do więzienia/ tám w sześć miesięcy vmárł.

Stephan 8. Papież. Nástąpił po nim Stephan osmy Rzymiánin z oycá Thedemundá.

2\. *Włocznia z gozdzi krzyża S.* Sigebertus. & in vita S. Gerardi apud Surium 3. Octobris.

Henrykus krol Sáxonow syn Ottá/ gdy się dowiedział iż Rodulphus krol Burgundionow od Comesá Sámsoná/ dostał włoczniey z gozdźi krzyżá Páná IEZVSOWEGO vczynioney: (cześć iákaś tego żelázá z gozdźi tych byłá) wielkim nálegániem przez posły y dáry/ chćiał ią v niego vprośić. A gdy iey dáć niechćiał Rodulphus: groził mu woyną y spustoszeniem pánstw iego. á ieśliby się przywieść dobrą wolą dał: chćiał mu niemáłą cześć *Włocznia święta v krolow Sáskich.* kśięstwá Swewiey dárowáć. y ták ściśniony Rodulphus/ dáć one włocznią Henrykowi muśiał. ktorey on ná woynie vżywáiąc/wielkie bitwy wygrawał/y synowi ią Ottonowi ná obronę páństwá zostáwił.

Rok P. 930. Stephaná VIII. 2. Constántiná VIII. z Romanem 19.

1\. Sigebertus. *Nortmani y Dánowie do chrztu S.*

HEnryk krol Sáxonow zwyćiężywszy Nortmany y Abrodity/ Chrześćiány ie poczynił/ zá posługą y kazániem Vnny Arcybiskupá Hámburskiego/ ktory Dány y Sweony y Gothy/ dla onych woien Nortmanow od wiáry Chrześćiáńskiey odpádłe y zániedbáne/ náprawił y do wiáry świętey przywroćił. Gormá krolá Dánow pozyskáć nie mogł/ ále syná iego Háráldá do CHRISTVSA poćiągnął/ iż wszędźie budowáć y osádzáć kápłanámi kośćioły dopuszczał.

Curopalates. W Cárogrodźie Mikołay Pátryárchá świátá tego skończył. nástąpił Stephan Biskup Amásecy.

Rok Páński 931. Ianá XI. 1. Constántiná VIII. z Romanem 20.

1\. *Ian 11. Papież wtrącony.* Luitprandus lib: 3. cap.: 12.

STephan Papież vmárł. Siedźiał lat dwie/mieśiąc ieden/dni 15. Po nim od Vwidoná Márchioná Tuscyey/ y od żony iego Mározyey nierządnice/wtrącony iest Jan iedennasty ná Papiestwo/ syn teyże Mározyey/ktorego z Sergiuszem miáłá. Táka byłá moc y wszeteczność tych Márchionow Tuscyey/ktorzy Rzym w mocy y zámek on Castrum Angeli, y Rzymiány sobie powolne máiąc/ czynili co chćieli/ y porządku y práw kośćielnych nie pátrząc/ podmiátáli ná Papiestwo kto się im podobał. Tę niewolą ná on czás stolicá ś. ćierpiáłá.

Rok Páński 932. Ianá XI. 2. Constántiná VIII. z Romanem 21.

1\. Sigebertus hoc anno. Luitprandus lib: 3. cap: 14. *Arnoldus kśiążę.*

ARnoldus kśiążę Boiáriow/ puśćił się do Włoch ná Vgoná krolá Włoskiego áż do Werony. Ztámtąd odegnány/ wielkie szkody klasztorom y kośćiołom poczynił. S. Vdálrikus Biskup Augusty/widźiał go przez sen/ á ono nań w rádźie świętych żáluią y onego iáko świętokrádźce sądzą. Zwoiował y miásto Auguste/ á sam też rychło zábity/zginął.

Rok Páński 933. Ianá XI. 3. Constánt: z Romanem 22.

Gdy

GDy Vwido Márchio Tuſcyey vmárł/ żoná iego/ oná nierządnicá Mározya: poſły ſwe wyſłáłá do Hugoná królá Włoſkiego/ áby do niey przyiáchał á Rzym opánowáł/ á one zá żonę wźiął. Był Hugo z teyże mátki vrodzony co y Vwido. y nie wſtydźił ſię onego kaźirodzkiego małżeńſtwá. Przyiáchał do Rzymu/ do ſyroſnice oney. y z nią mieſzkáiąc/ gdy raz Alberikus ſyn Mározyey/ á páſierb iego wodę mu nieobyczáynie ná ręce podał: on mu policzek dał. o ktory Alberikus z Rzymiány ſię zmowił/ y Hugoná y mátkę ſwoię Mározyą z Rzymu wygnał/ y ſam w Rzymie pánem zoſtał/ przy onym bráćie ſwoim ná Papieſtwie. Iáko potym tá Mározya y Jan Papież poimáni ſą y do więźienia dáni/ Frodoárdus zámilczał. Iednák tego Papieże czćili duchowni/ y Artáldus Arcybiſkup Remeńſki po Pálliuſz do niego poſłał. Roku tego gdy Węgrowie do Germániey z wielkim woyſkiem wtárgnęli: od Henryká królá Sáxonow wſzyſcy wybići ſą. trzydźieśći ich y trzy tyśiące poległo. krol on pierwſzą chorągiew zwał Anyołem/ bo ná niey Anyoł málowány był. Slub był P. Bogu ten Henryk vczynił/ ieſli mu P. Bog zwyćięſtwo da/ ſymonią y świętokupſtwo z páńſtwá ſwego wykorzenić. Bo ſię było tám rozſzerzyło.

1. *Hugo krol kaźirodzcá.* Luitprandus vt ſupra. *Hugo y Mározya wygnáni z Rzymu.* *Alberikus Rzym opanował.* *Węgrowie poráżeni od Henryká.* *Anyoł ná chorągwi.* *Simonia.*

W Cárogrodźie po Stephanie Pátryárſze/ dány ieſt do czáſu/ miáſto Pátryárchy/ Tryphon mnich: á Pátryárchą poſtáwiony ieſt/ ſyn Ceſárzá Romaná Theophiláktus/ lat máiąc 16. á Tryphon ſpráwowáć miał Biſkupie vrzędy/ poki by do lat ſłuſznych młodźieniec nie przyſzedł. Tego nigdy w Cárogrodźie nie było.

2. Curopalates. *Theophiláktus młody Pátryarchá.*

Rok Páński 934. Ianá XI. 4. Conſtántiná VIII. 23.

ALberikus tyráńſtwo ſwoie w Rzymie rozſzerzáiąc/ do więźienia dał Papieżá Janá. y przymuśił go/ pobrawſzy wielkie dáry od Ceſárzá wſchodnego Conſtántyná/ áby ſynowi iego Theophiláktowi Pálliuſz dał/ y tákie práwo: iżby nápotym Cárogrodzcy Pátryárchowie/ bez dozwolenia Papieżow Pálliuſzá vżywáli. Od tego czáſu ſtáć po Pálliuſz Cárogrodzcy Biſkupi do Rzymu przeſtáli/ y ini Biſkupi wſchodni vżywáć go poczęli. Przydáie te ſłowá Luitprándus: Cárogrodzki kośćioł wiemy/ iż náſzemu Kátholickiemu y Apoſtolſkiemu Rzymſkiemu kośćiołowi poſłuſzeńſtwo oddawał/ y Pálliuſzá bez iego dozwolenia vżywáć nie mogł. W Remis gdy Arcybiſkup Artáldus Mſzą miał/ chromy ieden/ co ſię po źiemi czołgał/ ozdrowiał. y w kośćiele ś. Hiláriuſzá/ ślepy wzroku doſtał. W Wirdunie dyákon Adelmanus zdał ſię vmárły/ y gdy go ná máry kłádźiono/ ożył. y powiádał/ iż widźiał mieyſcá rozmáite y do karánia y do poćiechy/ á iż iego ſámego iuż ná karánie dáć miano: ále mie/ práwi/ naświętſza Bogá rodźicá/ y ś. Márćin ná czynienie pokuty/ wyprośili.

1. *Pátryárchowie Cárogrodzcy Pálliuſz z Rzymu bráli.* Luitprandus. *Kiedy go bráć przeſtáli.* *Podlegli Papieżom.* 2. Frodoardus hoc anno. *Záchwycony z ćiáłá co widźiał.*

Rok Páński 935. Ianá XI. 5. Conſtántiná VIII. 24.

Rok Páński 936. Leoná VII. 1. Conſtántiná VIII. 25.

HEnryk krol Germániey świátá tego dokonał/ mężny y pobożny pan/ krolował lat 16. Zoſtáwił kroleſtwo ſynowi Ottonowi/ ktorego w Aquiſgranie Hildebertus Arcybiſkup Moguncki zá przyzwoleniem Koleńſkiego/ koronował.

1. Witichindus lib. 1. *Otto krol Germániey.*

We Fráncyey Ludowik ſyn Károlá Simplexá po śmierći Rodulphá krolá z Angliey/ gdźie był dla tyránnow do wuiá ſwego vſzedł/ przyzwány/ y zá krolá wźięty/ od Artáldá Remeńſkiego Arcybiſkupá koronowány ieſt w Laudunie. y ták ſię kroleſtwo ono do potomká Károluſá wiel-

2. Frodoardus. *Ludowik ná kroleſtwo Fránkow.*

Frodoardus. *Leo Papież 6.* *Krew w Ianuey.* *Ianua od Sárácenow zwoiowána.* *Luitprandus lib: 4. cap: 1. 2.*

kiego/ wróćiło/ ktore przy nich trwáło áż do roku 987. Jan wtrácony Papież/ też roku vmárł/ śiedźiał lat sześć/ nástąpił Leo sługá Boży. W Jánuey krew strumieniem cudownie ćiekłá/ vkázuiac co być miáło/ bo też roku Sáráceni z Afryki morzem ćicho do tegoż miástá wpádli/ y mężczyzne wszytke dźieći tylo á niewiásty zostáwuiac/ pobiwszy y kośćioły wyłupiwszy/ odiácháli.

3. Biskupstw wiele ieden ma. *Luitprandus vt supra.* *Adam lib: 2. cap: 1.* *Słowakow náwrocenie.*

Hugo krol Włoski/ máiac Biskupá Arelátenskiego krwia sobie powinnego/ chcac sie we Włoszech wzmocnić/ nowa y názbyt szkodliwa rzecz vczynił: dał mu Biskupstwá/ Werońskie/ Mántuáńskie/ Trydentskie/ Medioláńskie/ práwy wszytkiemi y spráwiedliwośćia gárdzac. Vnni Hámáburgeński Biskup w Birce w Scytiey ábo Szwecyey/ ná pracey y náwracániu Pogáństwá duchá P. Bogu oddał. Tegoż czásu Adálwárdus Ferdeński Biskup/ Słowaki do CHRISTVSA cudámi y náuka przywodźił.

Rok P. 937. Leoná VII. 2. Constán: VIII. z Romanem 26.

1. Węgrowie do Włoch y Gálliey. *Leo Ostiensis li: 1. cap: 58.* *Więźnie kośćielnym śrebrem wykupuia.* *Frodoardus.* *Cud.* *2. Otto koronowány.*

Z Woyskiem wielkim Węgrowie wpádli do Włoch / y Kámpánia około Kápucy/ y v Benewentu zwoiowáli/ áż do Nole. Pobráli wiele więźniow mnichow z Kásynu/ ktore wykupuiac/ skárby kośćielne zá nie wydáli. Potym od Mársow y Belignow wybići sa/ y one im korzyśći odiete były. Drugie woysko Węgrow do Gálliey sie puśćiło/ y psowáli y pustoszyli źiemie one/ wiele ludźi pobili y pobráli. á drugie P. Bog cudownie od nich wyzwalał. Jednemu Węgrowi gdy sie ná ołtarz tárgnał/ reká w kámieniu v ołtarzá vwięzłá/ y w kámień sie wpoiłá w kośćiele ś. Básole. Mnichá iednego ná imie Hukbáldá z klasztoru Orbáceńskiego poimánego/ zábić nie mogli. żadne sie go żelázo imáć/ y rány mu vczynić z cudu Bożego/ nie mogło. Otto krol Germániey w Aquisgránie od Biskupow koronowány y ná páństwie potwierdzony iest. Szczęśliwym ná woynách postronnych y domowych vczynił go P. Bog.

Rok Pánski 938. Leoná VII. 3. Constántiná VIII. 27.

1. *Rámirus pobił Saraceny.* *Anyołowie ná koniách.* *Sampyrus & Tudensis Morales in Chron.* *Wiktor y Euphrozyná męczennicy.*

W Hiszpániey Rámirus krol Legionu / często Sáráceny porázáiac/ pobudźił ie/ iż sie ná wielkie woysko zebráli/ w ktorym mieli sto piećdźieśiat tyśiecy pieszych / á piećdźieśiat tyśiecy iezdnych. Widzac Chrześćiánie ich moc táka/ ktorey sprzećiwić sie nie mogli: wszyscy sie do Páná Bogá y modlitwy vdáli / y śluby czynili / y mężnie sie potykáiac / á dwu Anyołow ná koniách przed soba widzac/ 80. tyśiecy Sárácenow zábili. krol ich Abderrágá z trocha swoich do Korduby vćiekł/ á krolá Cesárauguśtyy Abenáin poimáli. zá co wielkie dźięki P. Bogu/ od ktorego zwyćięstwo mieli / y śluby swoie oddawáli. Abderrágá w Kordubie ná Chrześćiány roziádły / niektore dla wyznánia wiáry pomęczył/ miedzy inymi Wiktorá y Euphrozyne.

2. Odo Opát Kluniaceński. *Cudá Odoná.* *Ioannes discipulus Odonis, scriptor illius temporis.* *Gory sie zámknęły.*

Odo Abbás Kluniáceński przyzwány był do Rzymu od Papieżá Leoná: áby klasztory y mnichy w służbie Bożey ośiebłe / y od reguły chowánia bładzace / náprawował. á ktemu żeby Hugoná krolá Włoskiego z Alberykiem Márchionem Tuscyey poiednał. Bo był wielkiey v Bogá y v ludźi wdźięczności ten Odo/ dla świetego y Anyelskiego żywotá swego. Náprawował mnichy v ś. Páwłá z wielka trudnośćia. y tám ná kśięgách / żywotá ś. Márćiná od Sulpiciuszá pisánych/ dźiwne cudo vczynił / iż ná deszczu wielkim y pod rynna zmáczáć sie nie mogły / gdy ich bráćia kwápiac sie ná zádzwonienie do kośćiołá odbieżeli. Vczynił y drugi cud w klasztorze ś. Heliey. Gdy sie mniszy stárzy odwieść od iedzenia mięsá nie mogli/ á Opát dla ryb dáleko słáć y kupowáć ie muśiał: vprośił to v P. Bogá/ iż sie dwie górze v klasztoru onego zámknęły/ y strumyszczek ktory miedzy nimi ćiekł zátrzymá-

ły/ iż sie

ly / iż ſie iezioro wielkie vczyniło / ktore ryb doſtátek klaſztorowi dodawáło. Ták P. Bog one złe czáſy cudámi świętych chłodził.

Tego roku zábity ieſt iáko męczennik w Czechách ś. Wacław od brátá Bolesłáwá. O co Otto krol Germániey woynę wiodł z nim przez lat 14. Pátrz w iego żywocie 28. dniá Septembrá. kośćioł go iáko męczenniká wſpomina. Ná Ottoná krolá wzburzyli ſie trzey / Henryk brát iego y Ewerárdus wodz Fránkow / y Giſlebertus wodz Lotáryngow / y zebráli woyſká wielkie. Otto do nich ſie przez rzekę Ren przepráwuiac: gdy połowice tylo woyſká przepráwił / á ſam z drugimi ná iney ſtronie zoſtawał: przypádli nieprzyiaćiele / ktorym ſie oná połowicá mocnie záſtáwiłá / y ſtoczywſzy bitwę bronili ſie. Ná ktore pátrząc Otto / á pomocy im dáć inákſzey nie mogąc: onę włocznią z goździ krzyżá ś. trzymáiąc / á do P. Bogá wołáiąc: vyzrzał iż nieprzyiaćiele prędko tył podáli / á woyſko iego bez vtráty ſwey wygráło. y pokazáło ſie co może ſpráwiedliwość y nabożeńſtwo dobrych krolow. 3. *Wacław S. męczennik.* *Henryk brat Ottona burzliwy.* Luitprandus lib: 4. cap: 11. Witichindus li: 2. Sigebertus. *Otto nabożeńſtwem a ſprawiedliwością poraził nieprzyiaciela.*

Rok Páński 939. Leoná VII. 4. Constántiná z Romanem 28.

KRol Otto drugie wielkie zwyćięſtwo odnióſł nád onym Ewerhárdem y Giſlebertem / ktorzy wielkie nań drugi raz woyſká zebráli / y do Alſácyey nań ćiągnęli. Zá ktoremi wiele pánow Ottoná odbiegáło. Co widząc iego ieden wierny Comes / ktory pocztem ſwoim niemáłym woyſko iego zdobił: rozumieiąc iż ma czás / á iż ſie krol báć będźie áby od niego opuſzczony nie był: prośił go áby mu Opáctwo iedno bogáte Laureſcheim názwáne / dárował. A on mu powiedźiał przed wſzytkiemi: Bogá ſłucháć nie ludźi: ia świętego pſom dáwáć nie będę / áni świeckim tego co ná żywność ſług Bożych obrocono ieſt. Nie prośiſz iáko pokorny / ále iákoby mi twoim odſtępſtwem groźił. chceſzli zá inemi iść / wylatay co rychley / ia ſie przed wſzytkiemi oświadczam: iż tego nie vczynię. On Comes ſie záwſtydźił / y do nog iego przeprászáiąc / á grzech ſwoy wyznawáiąc / vpádł. A gdy one woyſká nieprzyiaćielſkie do Alſácyey przyſzły / y ſzkody wielkie łupiąc wſzytko czyniły: opárli ſie im wierni dwá Ottoná krolá / Vdo brát Hermaná Szwewow kśiążęćiá / y Conradus / mądry názwány. y z máłym woyſkiem / nátchnieni od Bogá / gdy ćiągnęli przećiw im: potkáli kápłaná iednego / á on płácze o to iż mu koniá oni żołnierze ktore miiał wźięli. y od niego ſie dowiedźieli / iż nie dáleko Giſlebertus y Ewerárdus / z przedniemi żołnierzmi ſwymi od woyſká ſwego oddźieleni / iedzą y piią: záraz ſie prędko bárzo ná nie puśćili / y wnet ie rozgromili / Ewerárdá zábili / á Giſlebertus vćiekáiąc w Renie rzéce vtonął. y woyſká wſzytkie ich ták rozgromili / iż wſzyſcy ábo pobići ábo poimáni zoſtáli. Ták P. Bog Ottonowi nádźieię y one obronę kośćiołow płáćił. Brátá Henryká ktory onego odſtępſtwá pánow przyczyną był / do łáſki przyiął / y kśięſtwo mu Burgundiey dárował. 1. *Ottona drugie zwyćięſtwo.* Luitprandus. *Opáctwá darować niechce Otto choć ściśniony.* *Męźne przy Bogu ſerce.* *Konia kapłanowi przypłaćili.* *Zwyćięſtwo wielkie.* *Ottona łaſkawość ku bratu.*

Leo Papież dokonał. Siedźiał lat trzy y mieśięcy ſześć. náſtąpił Stephan dźiewiąty z Germániey. *Leona Papieża śmierć.*

Rok Páński 940. Stephaná IX. 1. Constántiná z Romanem 29.

OD Rzymian wybrány ieſt ná Papieſtwo okrom woley Kárdynałow / Stephanus z Germániey / ábo Niemiec. Ale go ſtroná przećiwna Alberiká / ktory Rzym rządźić chćiał / vſzárpálá / y ná twarzy poránilá / iż vkázáć ſie z domu ſromał. O co ſie Otto on krol Germániey obruſzył / y myślić pocżął / iákoby kośćioł od onego rozboynego wybieránia Papieżá wyzwolił / y ſam ſie w ono wybieránie wdał. 1. *Stephan Papież 9.* De Rom: Pont.

Tego

2. *S. Dunſtanus.* 3. Iunij. *Mßey kila na dzień.*

Tego wieku żył ś. Dunſtanus / ktory iáko v Edmundá krolá dwor iego y kroleſtwo ſpráwowal / y Gláſkonia klaßtor zbudował: pátrz w żywoćie iego. Pokázuie ſie tych czáſow / iż káplani kilá Mßey ná dźień mieć mogli. czego potym kośćioł zákazał / y Alexándriyſki Papież roku P. 1073. iedney tylo ná dźień dozwolił.

Rok P. 941. Stephaná IX. 2. Conſtánt: VIII. z Romanem 30.

1. *Ruś poráżona.* Lib: 5. cap: 6.

COnſtántinus ábo Romanus Cárogrodzki Ceſarz / Ruſkie wodne woyſko do vpáśći poráźił. wielkie ßkody y nieludzkie morderſtwá Ruſnacy czynili / mowi Kuropálátes. krolá ich / piße Luitprándus / zwano Inger.

Rok P. 942. Stephaná IX. 3. Conſtánt: VIII. z Romanem 31.

1. Frodoardus.

FRánkowie Ludowiká krolá ſwego / ktorego byli z Angliey przyzwáli / odſtepowáć poczeli. Pomogł mu Papież Stephan poſły do pánow wypráwiwßy / groźił im wyklećiem / y vſłuchawßy go / w pokoiu ſie záchowáli. z czego ſie dáie znáć / iáka y w one złe czáſy Papieſka powagá v pánow zoſtawáłá.

Odo mieyſce na śmierć obiera. Ioan: eius diſcipulus.

Odo Opát Kluniáku przyzwány od Papieżá ná czynienie zgody z Hugonem krolem y Alberikiem Márchionem / we Włoßech záchorzał ná śmierć / y vprośił to ſobie v Páná Bogá / áby w Turonie v ś. Márćiná żywotá dokończył. Wyſłuchał P. Bog iż ozdrowiał / y w Turonie do chwały wieczney poßedł. Wiele klaßtorow nápráwił / y do reguły świetey chowánia przywroćił. Pomagał mu oney pracey około klaßtorow / Albero Meteńſki Biſkup.

2. *Grekowie trzymaią Apulią y Kalabrią.*

Włoſkie one domowe woyny dály wſtep Ceſárzom wſchodnym / iż ná on czás opánowáli Kálábrią / Apulią / y cześć Kámpániey. Co pierwey trzymáły Benewentáńſkie y Kápuáńſkie kśiążetá / ábo Comeſowie.

Rok P. 943. Máriná II. Papieżá 1. Conſtánt: VIII. z Romanem 32.

1. *Stephana 9. śmierć.* Vatic: de Rom: Pont. *Marinus 2. Papież.*

STephan dźiewiaty Papież do oycow poßedł / śiedźiał lat trzy / mieśiecy cztery. Náſtapił Márinus wtory / ktorego drudzy Martinū zowią. Ten ſie wßytek vdał ná napráwe duchowieńſtwá y klaßtorow / y czynienie zgody miedzy pány Chrześćiáńſkimi. Miał duchá prorockiego.

Rok P. 944. Máriná II. 2. Conſtant: VIII. z Romanem 33.

1. Curopalates.

GDy doraſtał Theophiláktus ſyn Ceſárſki w Cárogrodźie ktory był dźiećiná / vczyniony Pátryárchą: chćiał Ceſarz áby mu on Tryphon / kory zań vrzedy Biſkupie odpráwował / vſtapił. Ale on niechćiał / winy do śiebie ná tákie złożenie nic czuiac. Fráſował ſie Ceſarz. y gdy niewiedźiał co czynić: Cæſarias Theophanes ćießył go / mowiac: Już to ná mie day / ſpráwie ia to / iż vſtapi dobrowolnie. ßedł do Tryphoná / y łágodnie mu powiedźiał: iż nie máią ná ćie winy żadney: w tymći tylo przygániáią y mowią: iż piſáć nie vmieß. Rádzec áby reką ſwoią nápiſał imie ſwe y vkazał Ceſárzowi y Biſkupom.

Tryphona iako oßukano o Patryarchoſtwo.

On poſłuchał y nápiſał: Tryphon z miłośierdźia Bożego Arcybiſkup Cárogrodzki / nowego Rzymu Ekumenicki Pátryárchá. Te kárte gdy wźiął Ceſarz / do niey iną reką przypiſáć kazał: Ia Tryphon vſtepuie z Pátryárchoſtwá / nie dla iney przyczyny / iedno iż ſie tey doſtoynośći niegodnym być widze: y ták go oßukano.

2. *Hugo daie corkę za ſyna Ceſarſkiego.* Luitprandus lib: 5. cap: 5. & 9.

Hugo krol Włoſki żadány y proßony / poſłał corke ſwoie Berte / zá małżonke ſynowi Ceſárſkiemu Romanowi do Cárogrodu. Był ten Romanus ſyn Conſtántyná oſmego Perphirogenitá. y dał Conſtántyn Hugonowi po-

moc ná

moc ná Sáráceny. Lecz potym z Sáráceny Hugo przymierze vczynił/ y od tego czáſu áż do śmierći/ nic nie miał ſzczeſliwego.

3\. Rokú tego obraz on Páná y Bogá náſzego / nie reką czyniony/y liſt do Abágárá piſány z Edeſſy drogo v Sáracenow wykupiony / y od onych w Edeſśie Chrześćian wyproſzony/zá ſtárániem Ceſárzá Conſtántyná/ z wielką czćią do Cárogrodu ſzesnáſtego dniá Auguſtá przenieśiony ieſt. Długa ieſt o tym od ſámego Ceſárzá/ ábo od ſyná iego tegoż imieniá Conſtántyná/ powieść wypiſána / y cudá ktore w drodze y w prowádzeniu czynione mocą Boſką przy onym obráźie były. Z Cárogrodu potym ten obraz/gdy ono miáſto niepokoie wielkie od Sáracenow y Turkow miáło / do Rzymu przenieśiony/ y dźiś v ś. Sylweſtrá vczczony ieſt.

Obraz Páná náſzego przenieśiony. Curopalates. In Menolog.

4\. Tego czáſu wſtáwił ſię wielki świety puſtelnik Páweł in Latio, ktory Conſtántynowi Ceſárzowi Prorockim duchem opowiádał/ iákie ná woynách powodzenie być miáło. Gdy go ſłuchano/ ſzczeſćiło ſię: gdy nie vſłuchano / mieli czego żáłowáć.

Páwel puſtelnik prorok In vita S. Pauli in Latio.

5\. Roku też tego Romanus on ktory ſię czynił Ceſárzem wſchodnym / y ſyny ſwoie Stephaná y Conſtántyná/ná też doſtoyność wpráwował: á práwy Ceſarz Conſtántinus oſiny/ſyn Leoná/ſámo tylo imię Ceſárſkie bez władzy żadney miał: zſádzony ieſt z páńſtwá. Syn iego własny Stephan poimał go/ y poſtrzygł/ y do kláſztoru wepchnał. A gdy ſię z brátem Conſtántynem o páńſtwo wádźił: obá poimáni y ná wygnánie poſłáni/ wolne pánowánie Conſtántynowi ſynowi Leoná práwemu Ceſárzowi vczynili. krolował Romanus lat 26.

Romanus tyran poniżony od ſyná własnego. Curopalates. Luitprandus lib: 5. cap: 9. 10. *Synowie iego wygnáni.*

Rok P. 945. Máriná II. 3. Conſtántiná VIII. ſámego 34.

1\. HVgo krol Włoſki zá ſpráwiedliwym ſkaránim Boſkim / o to iż ſię z Sáráceny pobrátał/ y powinnemu ſwemu Mánáſſy / áby ſwe páńſtwo vtwierdźił/ wiele Biſkupſtw nádał: z kroleſtwá wyrzucony ieſt. Tenże Mánáſſes odſtąpił go/y ine pány nań poburzył. y vćiekáć do Burgundiey zábrawſzy ſkárby ſwoie muśiał: zá ſynem tylo Lotáriuſzem proſił Berengáriuſzá y inych/áby ſię ná kroleſtwie oycowſkim zoſtał. Zbudował wielki y bogáty kláſztor ś. Piotrá/ y mnichem tám wſzytko zoſtáwiwſzy/zoſtał. We Fráncyey domowe ſię woyny wznowiły. Powſtał záś Hugo Comes ná krolá własnego Ludowiká / y zdrádą wydał go Nortmanom/ z ktorymi ſię był Ludowik ſprzyiáźnił/dufáiac wierze ich Pogáńſkiey/ ále ſię oſzukał. Mieli go w więźieniu rok cáły /y nie puſzczony ieſt / áż dał Vgonowi Laudunſki zámek / o ktory proſił.

Hugo krol Włoſki wyrzucony. Luitprandus lib: 5. cap: 13. Leo Oſtien: Chron: Call: lib:4.cap:64. *Hugo krol mnichem zoſtał.* *Ludowik krol Fránkow poimány.*

Rok Páńſki 946. Agápitá II. 1. Conſtántiná oſmego 35.

1\. MArinus Papież wtory do oycow poſzedł. Siedźiał lat 3. mieśięcy 6. Náſtąpił Agápitus wtory. Conſtántinus Ceſarz wolnym bedąc od Romaná y ſynow iego/ ſłyſząc iż we Włoſzech Berengárius więtſzą moc miał niżli Lotárius brát żony ſyná iego: piſał do Berengáriuſzá proſząc áby ná Lotáriuſzá baczenie miał/á poſły ſwoie do Cárogrodu wyprawił. y wyprawił Berengárius tego co tę hiſtoryą piſał Luitprándá. Co tám ſpráwował/ wypiſał ſam: ále nic do náſzego przedśięwźięcia nie ſłuży.

Luitprandus lib: 6. cap: 1.

Rok Páńſki 947. Agápitá II. 2. Conſtántiná oſmego 36.

1\. ROku tego wyſzedł z ćiáłá ś. Biſkup Wintonińſki w Angliey Aelfegus/ ktory duchá miał Prorockiego. Gdy w dźień Popielcá ludźi żonátych vpominał: áby przez poſt w czyſtośći zoſtawáli: Jeden rzekł: Tego ia vczynić nie mogę. A Biſkup powiedźiał mu: Záſmucaſz

Flori: hiſtor. *Elfegus Biſkup w Angliey.*

Zonáci iáko máią połćić.

mie / á niewieß co iutro z tobą będźie. y názáiutrz bez duße w komorze nálezidny ieſt. Mnichy trzy ná kápłáńſtwo świecąc/ o dwu powiedźiał/ iż Biſkupámi będą/ á trzeći w roſkoßách ćieleſnych zginie. Co ſie ták ziśćiło.

Rok Páński 948. Agápitá II. 3. Constántiná oſmego 37.

1. Synod Biſkupow Germániey y Gálliey w Engleem. Frodoardus.

Synod Germániey y Gálliey Biſkupow złożony od Papieżá Agápitá w Engleem. Ná ktory poſłał Papież Máriná posłá ſwego. byli ná nim dwá krolowie/ Otto Germániey y Ludowik Gálliey/ y Biſkupow więcey niż trzydźieśći. Ná tym Synodźie zgodá ſie ſtáć miáłá miedzy Ludowikiem krolem y Hugonem Comeſem/ ktorzy woyny zſobą mieli. y opowiádał ſie ná Hugoná krol Ludowik/ iáko go nieſłußnie w więźieniu miał/ y kroleſtwo iego oyczyſte wydźieráć mu chce/ proßąc/ áby ſie ná Synodźie tego ſpráwił/ z roſkázánia Ottoná krolá/ ábo żeby z nim poiedynkiem ręką ſie roſpráwił.

Krol Ludowik ná rękę tyránną wyzywa.

2. Ná tymże Synodźie/ Remeńſkie Arcybiſkupſtwo przyſądzone ieſt Artáldowi/ á odrzucony od niego Hugo/ ktory ná nie ießcze dźiećięćiem będąc dány był/ gdy ſie iego oćiec o to ſtárał. A ná rozſądek krolá Ludowiká z Hugonem Comeſem złożyli drugi Synod w Trewirze/ ná ktory pozwał Márinus Hugoná/ áby ſie tám ſtáwił y ſpráwił/ o te krzywdy y ßkody ktore kośćiołom czynił/ y krolowi Ludowikowi. Ziácháli ſie tegoż roku do Trewiru Biſkupi y z poſłem Papieſkim. Nie ſtánął Hugo/ áni przez ſwego ſie posłá opowiedźiał. y od Synodu wyklęty ieſt/ pokiby ſie przed poſłem Papieſkim y Biſkupámi nie ſpráwił. czego ieſli omießka/ áby do Rzymu po rozgrzeßenie iáchał. Márinus potym iáchał do Ottoná do Száxoniey/ y tám kośćioł Fuldeńſki nowo zbudowány poświęćił/ y potym ſie do Rzymu wroćił.

Hugo tyran ná Synod pozwány od poſłá Papieſkiego.

Hugo wyklęty.

Rok Páński 949. Agápitá II. 4. Constántiná oſmego 38.

1. Agápitus Papież Synod zebrał w Rzymie/ ná ktorym to co ſie dźiało ná Synodźie w Ingelenheim/ potwierdźił. y klątwę ná Hugoná Comeſá vmocnił/ pokiby Ludowikowi práw nie zoſtał.

Adam lib: 2. cap: 2.

2. Otto krol Száxonow vſpokoiwßy ſie domá y wiele kroleſtw opánowawßy/ puśćił ſie do Dániey/ w ktorey posłowie iego od Pogáńſtwá y Száxonowie poddáni iego/ wybići byli. y ſtoczywßy bitwę z Háráldem krolem/ zwyćięſtwo otrzymał. y iednáiąc ſie z nim Háráldus Chrześćiáninem zoſtał. wźiął ś. Chrzeſt y z żoną ſwoią Gunildą y z máłym ſynaczkiem ktoremu kmotrem zoſtał Otto/ y dał mu imię Swenotto. y rozmnażał P. Bog wierne ſwoie w Dániey/ gdźie Otto Biſkupſtwá fundował. y w Fioniey y w Selaud/ y w Sweoniey y w Skáwe/ y w inych pułnocnych kráiách. Przydáie Witichindus tego wieku piſarz/ iż Háráldus krol Duńſki cudo iákie ná dowod prawdy o CHRISTVSIE Bogu práwym od iednego kleryká ná imię Poppá/ widźieć chćiał. Podiął ſie tego kleryk w imię Páńſkie: y gdy mu ćiężkie żelázo roſpalić y nośić ie kazał: on ie podźwignął y nośił/ y zdrowe ręce okazał. Czym ſie gorecßym ſtał do rozmnożenia wiáry świętey.

Otto Duńczyki zwoiował y do wiáry ich S. przywiodł.

Vitichin: lib: 3.

Cudo ná potwierdzenie wiáry.

3. Otto krol Słowaki zwoiował/ y pod moc ſwoię pobrał/ wiárę im Chrześćiáńſką podáiąc. y przyßli do Chrztu wßyſcy Słowacy/ y dopiero kośćioły budowáć poczęli. Przydáie Ditmarus: Gdy Słowacy trudno ſie do wiáry o nieśmiertelnośći duß przywodźili: ná oczy duße ſie im vmárłych vkázowáły.

Słowacy zwoiowáni do wiáry S.

Adam Brem: Can.

Duße vmárłych.

4. Węgrowie wpádli záś do Włoch/ ále Berengárius pieniędzmi ich odpędźił. Zebrał wiele złotá y śrebrá z kośćiołow/ y od ludźi/ y dźiećiom áby dawano od nich nie przepußczáiąc/ pieniędzy wielką liczbę/ więcey dla ſwego łákomſtwá/ niżli dla obrony. Bo odpráwiwßy Węgry/ oſtátek ſam pobrał.

Węgrowie do Włoch.

Luitprandus.

Łákomſtwo Berengáriußowe.

Rok

Rok Páński 950. Agápitá II. 5. Constántiná VIII. 39.

Lotárius krol Włoski otruty tego roku vmárł. Po nim Berengárius krolestwo Włoskie opánował/ y iáko tyran ie spráwował/ duchowne vćiskáiąc/ y lud wszytek. Co widząc Agápitus Papież/ wzywał do Włoch Ottoná krolá Száxow y Germániey/ prosząc áby przyiáchał/ á od okrućieństwá ie Berengáriuszá wybáwił.

W Hiszpániey Rámirus krol Legioński po wielkich zwyćięstwách nád Aráby y Sáráceny/ y po iednym przed sámą śmierćią/ w ktorym woysko ich áż do szczadkow stárł/ żywotá tego dokonał. Nabożny y szczęśliwy ná woynie krol. Vkazał to: gdźie sie nabożeństwo práwe ku P. Bogu z pánowániem złącza/ tám zwyćięstwo y szczęśćie od P. Bogá nástępuie. Ordonius trzeći tego imieniá po nim nástąpił/ ktory domowemi woynámi z brátem Sáncyuszem/ y z Comesem Cástelle rostárgniony był.

1. *Lotáriuszá śmierć.* Leo Ostien: lib: 1. cap: 64. *Otto wezwány do Włoch.*
2. *Rámirus krol Hiszpański szczęśliwy.*

Rok Páński 951. Agápitá II. 6. Constántiná VIII. 40.

Otto krol do Włoch z woyski przyiáchał/ y Berengáriuszá/ ktory był Włoskie krolestwo ośiadł/ wygnał. y syná iego Adelbertá y corki poimáne do Germániey wysłał. Zonę Lotáryuszá zmárłego krolá Włoskiego Adeláide/ zá małżonkę wźiął.

1. *Otto Berengáriuszá wygnał.* Leo Ostien: lib: 1. cap: vltimo. Frodoardus hoc anno.

Rok Páński 952. Agápitá II. 7. Constántiná VIII. 41.

Otto krol proszony był od Papieżá áby do Rzymu przyiáchał. Ale on Alberikus ktory był Rzym opánował/ tego nie dopuśćił. A gdy Otto Seym miał w Auguśćie Reccycy z Biskupy y pány: tám Berengárius y z synem Adelbertem przyiáchał/ y poddáństwo Ottonowi oddawszy/ ná Włoskie krolestwo przywrocony był. Co sie pánom y Biskupom Włoskim nie podobáło.

1. Frodoardus. *Berengárius przywrocony.*

Rok Páński 953. Agápitá II. 8. Constántiná VIII. 42.

Otto krol názbyt żone Adeláide miłuiąc/ dał iey opáctwo Merenstáyskie. Co mu źle wyszło. Bo syn iego Linzulphus z Kunrádem kśiążęćiem/ y z Arnulphem synem kśiążęćiá Báwárskiego/ wzburzył sie ná oycá. W ten czás ś. Vdálrikus Biskupem był w Auguśćie: do ktorego miástá wpadł Arnulphus Comes/ y ono złupił. Lecz one łupieżce P. Bog rozmáićie karał/ iż wrácáć niektore rzeczy muśieli. á Arnulphus gdy Rátysbonę obległ/ napierwey sam zábity iest. Pátrz w żywoćie ś. Vdálriká. Bruno brát krolá Ottoná/ od młodośći do nabożeństwá przez Izráelá Biskupá Szkotow przyuczony/ ná Arcybiskupstwo Koleńskie wezwány/ y od Papieżá Pálliuszem potwierdzony iest.

1. *Ottoná grzech y karánie.* *Syn ná oycá powstáie.* 7. Iulij. *Bruno brát Ottoná Arcybisk: Koleński.* Apud Surium 11. Octob.

Rok Páński 954. Agápitá II. 9. Constántiná VIII. 43.

Alberikus on ktory Rzymem rządźił/ tego roku vmárł. syná zostáwił Oktáwianá ktory był klerykiem ábo kśiędzem/ iednák Rzym opánował po oycu/ y ná Papiestwo potym wtrącony był młodym bárzo. Ciáło ś. Máttheuszá Ewángelisty ktore pierwey było w Etyopiey/ potym w Bityniey do Sálernu przenieśione iest. O tym pisał Ostiensis Leo. Otto z synem Lintolphem woyská ná sie zebráwszy/ bitwę sobie dáć v miásteczká Tussy chćieli: ále ś. Vdálrikus wstąpił sie miedzy nie y szczęśliwie ie poiednał/ iż syn do łáski oycowskiey przyięty iest/ y pokoy sie pożądány wroćił. Pátrz w żywoćie ś. Vdálriká.

Ludowik krol Fránkow vmárł/ syná iego Lotáriuszá máluczką dźieći-

1. *Alberiká śmierć. Oktáwianus syn iego.* Frodoardus. *S. Máttheuszá ćiáło w Sálernie.* Lib: 2. cap: 5. *Otto sie z synem poiednał.* 7. Iulij.
2.

Marianus Scotus. *Syn Ottoná Wilhelmus Arcybiskup Moguncki.*

ne Artáldus Arcybiskup Remeński ná krolestwo przežegnał/ zá zezwoleniem pánow/ y onego Hugoná Comesá. Wilhelmus syn Ottoná krolá po Fryderiku ná Moguńckie Biskupstwo poświecony iest/ zá wybrániem duchownych y ludu wszytkiego/ tego dniá ktorego z drugim synem Lutolphem oćiec pokoy postánowił.

3. *Rátherius Werońſki Biſkup trzykroć wygnány.*

O tym czáśie žył vczony y przeznáczny Biskup Weroński Rátherius/ ktory wiele w Theologiey pisał/ y przećiw heretykom. Wygnány był od swoich z niepewnego podeyźrzenia y zazdrośći/ y przyiął go Bruno Koleński Arcybiskup/ y ná Londieńskie Biskupstwo wpráwił. ále zás do swego Biskupstwá do Werony przywrocony był. z ktorego y drugi raz zás vćiekáć muśiał: y zás śie nád nim vżáliwszy/ przyzwáli go oni nieſtátkowie. wroćił śie: y trzeći raz zás wygnány w Lobieńskim klasztorze žywotá świetego dokonał.

In vita Brunonis Episcopi apud Surium 11. Octobris.

Táki sobie nagrobiec napisał: [Deptćie nogi ludzkie sol zwietrzáłą.] Ták były opłákáne czáśy w Weronie y we Włoszech/ gdy tyránnowie moc mieli.

4. *Krzyže ná ſzátách* Ditmarus lib: 2. Chron.

Tego roku krzyže śie ná ludzkich szátách vkázowáły. kto ie z nabožeństwem przyimował/ pomogły mu: á kto śie z nich śmiał/ zászkodźiły.

Rok Páński 955. Agápitá II. 10. Constántiná VIII. 44.

1. *Agápitá śmierć.* Frodoardus. *Oktáwiánus wtrácony ná Papieſtwo młody.* Ioan: 12.

Wapież świety Agápitus tego roku do oyczyzny poszedł. Siedźiał lat 10. mieśiecy y dni 10. Po nim zła rádá ludźie swowolni/ młodźieńcá onego Oktáwiáná syná Alberiká/ ktory Rzym miał w mocy/ ná Papiestwo wtráćili: áby nietylo Rzymem/ ále y świátem w duchownym vrzedźie/ władnął. Mogł mieć podobno lat ośmnaśćie. Duchowni Rzymscy znieẃoleni ćierpieć go muśieli/ y woleli iáką táką głowę iedne/ nižli dwie z odszczepieństwem y rozerwániem. Názwał śie Janem dwánastym.

2. *Nad Węgrámi zwyćieſtwo wielkie Ottoná.*

Roku tego gdy Węgrowie z wielkim woyskiem/ y nigdy ieszcze w tákiey liczbie niewidánym/ do Niemiec wtárgneli około Augusty y Rátysbony wszytko pustosząc: Otto krol stáwił śie im z nierownym woyskiem/ y widząc táką moc nieprzyiaćielską/ w ludzkiey swoiey zwatpiwszy/ wszytek śie do Páná Bogá vdał. Byłá wigilia ś. Wáwrzyńcá/ ktora wszytkiemu woysku pośćić kazał: y názáiutrz Mszey ś. ktorą miał Vdálrikus Biskup Auszpurski wysłuchawszy/ y ćiáło y krew Páńską z iego reku wźiawszy: włocznię onę świetą w rekę wźiął/ y Bogu śie y žołnierze swoie oddáiąc/ stoczył bitwę z Węgry/ táką/ ná ktorey wszytkie niezliczone woyská ich skruszył/ ták szcześliwie y mocno/ iž ich ledwie sześć ábo śiedm do domu śie wroćiło. Wodze y pierwsze pány Węgierskie poimáne w Rátysbonie/ szubienicą ná ich sromote karał. O ták wielkim zwyćięstwie/ mowi ieden/ nigdy ieszcze słycháć v nas nie było.

Ditmarus lib: 2. Chron.

In Auctario ad Reginonem. *Vdálrikus broni miáſtá.* Crancius lib: 4. cap. 6.

W ten czás ś. Vdálrikus/ swego miástá Auszpurskiego bronił y modlitwą/ y pobudzániem žołnierzow/ sam ná koniu około murow biegáiąc y vpomináiąc. Pátrz w iego žywoćie. Otto ná dźięki P. Bogu kośćioły fundował. ⁊c.

3. *Dunſtanus Arcybiſkup Kántuáriyſki.* 3. Iunij.

W tym wieku žył Dunstanus świety Arcybiskup Kántuáryeński w Angliey. Jáko krolá Edwiná od grzechow odwodźił/ y co od niego vćierpiał. Pátrz w žywoćie iego.

Rok Páński 956. Janá XII. 1. Constántiná VIII. 45.

1. *Theophiláktus Pátryarchá iaki był.* Curopalates.

Theophiláktus Pátryárchá Cárogrodzki syn Cesárski/ tego roku vmárł/ był 23. látá ná oney dostoyności. gdy lat miał 16. Pátryárchą zostáł/ y zdał śie obyczáiow státecznych: ále gdy mistrzow zbył/ z ktorych reki boday był nigdy nie wychodźił/ mowi Kuropálátes: žywot swoy niesławny y sprośny záczął. Nieczyśćie žył/ Biskupstwá przedawał: w koniach śie ták kochał/ iž ich dwá

tyśiącá chował/ y kármiłie pinellámi/ migdały/ dáktyly/ rozynkámi/ y inemi wonnemi/ drogiemi y z Bálsamy mieszánemi korzennemi potráwámi. w wielki Czwartek gdy mu v ołtarzá powiedźiano/ iż iedná klácza źrzebie vrodźiłá: prędko nabożeństwo odpráwił y do źrzebiećiá pobiegł/ y záś śie ná skończenie modlitew do kośćiołá wroćił. Czynił y dopuśćił czynić żárty y śmiechy w rzeczách duchownych y świętych. Ná koniu iezdżąc przy morzu o mur śie vderzył/ y krwią pluiąc y chorzeiąc dwie lećie/ opuchłym vmárł. Nástąpił po nim Polieuktus mnich trzebieniec/ długo iuż w żywoćie mniśkim ćwiczony y mądry. Przydáie Kuropálátes o Rzymskim tákimże Biskupie/ mowiąc: Zmowili śie Pátryárchowie. B^y w Rzymie ná rządzenie kośćiołá zachodnego dány iest Ian syn Alberiká/ młody y skłonny do wszetecznośći y grzechow wszytkich.

Konie iáko kármił.

2. *Polieuktus Pátryarcha Cárogrodzki.*

W Cárogrodźie y w Rzymie młodśi Biskupi.

Páweł on przesłáwny pustelnik/ o ktorym byłá nie dáwno wzmiánká/ tego roku ná lepszy żywot poszedł. Nie było w Láćińskim iezyku żywotá iego wypisánego/ niedáwno náleziony w Bibliotece Zforciáńskiey z Greckiego od Iákubá Syrmundá Societatis IESV, przełożony iest.

3. *Páweł pustelnik.*

Rok Páński 957. Ianá XII. 2. Constántiná VIII. 46.

NApież Ian młodośćią rządzony/ woynę ná Comesá Kápuáńskiego podniosł: ále śie prędko z nim vspokoił. Ná wschodnych krolestwách v Herculis vicum, gdy Sáráceni kápłaná ná imie Themel/ w ten czás gdy Mszą miał/ obskoczyli: on Mszey zániechawszy/ ná nie wypadł/ y wiele ich poránił y pobił/ y wszytkie odegnał. O co gdy mu Biskup Mszey zákazał/ á rozgrzeszenia vprośić nie mogł: vćiekł do Agárenow/ y CHRISTVSA śie záprzał/ y przywodźcá ich był áż do Azyey mnieyszey/ ná niezliczone szkody źiem Chrześćiáńskich.

1. Hist: Longob. Curopalates.

Themel kápłan Apostata.

Curopalates.

Rok Páński 958. Ianá XII. 3. Constántiná VIII. 47.

OTto krol wypráwił śię ná Słowaki/ y zwoiowáł ie/ y krolá ich zábił. Wspomina Kuropálátes/ iż żoná Rosá ábo Russá ná imie Elgá po śmierći mężá swego/ ktory woyny wiodł z Cesárzmi wschodnemi/ iáchálá do Cárogrodu/ y tám chrzest ś. wźiełá/ y vdárowána odiácháłá.

1. *Słowacy zwoiowáni.*

Sigebert hoc anno.

Ruska krolowa Elgá.

Curopalates.

Rok Páński 959. Ianá XII. 4. Constántiná VIII. 48.

ARnulphus Comes Flándriey bogáty y mężny/ pieniądze miał/ ále zdrowia nie miał: kámień go męczył y kátowáł. Ośmnaśćie drugich tą niemocą zárázonych przed oczymá iego rzezano/ z ktorych tylo ieden vmárł: á iednák námowić go do rzezánia nie mogli/ widząc iż przedśie ieden vmárł. Vdał śie do P. Bogá/ y wiedząc o ś. Gerárdźie Opáćie Bromieńskim/ przyzwawszy go/ prośił áby mu zdrowie v P. Bogá vprośił. A on mu rádźił pieniądze rozdáwáć y ná vbogie rozpraszáć. y vczynił to wnet/ y poszcząc z nim trzy dni/ gdy mu dał przenaświętszy Sákrámént/ vzdrowionym cudownie zostáł/ y prędko kámień wyrzućił. Dawał ś. Gerárdowi wielkie pieniądze/ ále nic nie brał/ nápráwę klasztorow/ ktore obchodźił/ zá drogie bogáctwo sobie poczytáiąc.

1. Apud Surium 3. Octobr.

Arnulphus iáko od kámieniá slecżony.

S. Gerardus.

Rok Páński 960. Ianá XII. 5. Constántiná VIII. 49.

IAn Papież vćiśniony od Berengáriuszá/ y od Adelbertá syná iego tyránnow Włoskich: wysłał posły swoie do Ottoná krolá/ prosząc go dla Bogá y ś. Piotrá y Páwłá/ áby od onych okrutnikow wyzwolił Włoską źiemię/ y dobrá kośćielne rozebráne przywroćił. Pomogli mu tey prośby wiele Biskupow Włoskich do tegoż Ottoná

1. Luitprandus lib: 6. cap: 6.

Otto przyzywany do Włoch.

 vćiekáiąc

vciekáiac sie w wielkich krzywdách swoich od tych y od inych krolikow Włoskich tyránnow/ y od złośliwey y wszeteczney niewiásty Vwille/ żony Berengáriuszá. Jednák Jan Papież prosił Ottoná/ áby pierwey nimby do Rzymu iáchał/ obiecał y poprzysiągł przed posły iego/ iż kośćiołá Rzymskiego nie vkrzywdźi/ y dobrá od niego pobráne od onych tyránnow przywroći. Co vczynił Otto krol. á Papież obiecał go ná Rzymskie Cesárstwo koronowáć/ y to oddáć co pierwszym Cesárzom Papieżowie nádáli/ zwłaszczá Eugenius y Leo.

Obietnice iego.

2\. *Romanus oyca otruł.* Curopalates. *Constantina 8. śmierć.*

Constántinus Cesarz wschodny osmy tego imieniá/ od syná Romaná otruty iest. o czym y żoná iego wiedźiálá. Gdy miał lekárstwo bráć/ włożono mu w nie on iad/ y nim wypił/ á kubek przed obrázy świętemi postáwił/ niewiedźieć iáko więtsza sie część onego lekárstwá rozlałá/ á iednák ostátek wypił/ y nie ták znagłá vmárł/ áż 9. dniá Nowembrá. Żył lat 54. y miesiecy dwá. krolował z oycem y mátką lat 13. z Romanem tyránnem lat 26. á sam lat 15. Vpiiał sie/ y nie był pilny w spráwách Rzeczypospolitey/ w karániu srogi/ w obierániu dobrych vrzednikow niedbáły. Jednák iego wielkie cnoty te przygány pokrywáły. Náuki wolne y Philozophia wznowił/ ludźie vczone y pobożne przywodząc/ w ludźiách sie cnotliwych kochał. stárał sie/ áby rządy Rzeczypospolitey sie nápráwowáły. Rzemiesłá y reczne roboty zálecał/ y pomoc im dawał. Był nabożny ku P. Bogu y hoyny/ záwżdy do kośćiołá/ Cesárzá godne dáry przynośił/ y zgołą sie ręką P. Bogu nie vkazał. Náyduie sie iego náuká do syná Romana/ áby sie w małżeństwie nie mieszał z niewiernemi y Pogány/ y z obcego iezyká ludźmi: przyczyny dáiac/ y z práwá stárego Wielkiego Constántyná/ ktore o tym nápisał/ y dla vwiárowánia niezgod pochodzących z obcego iezyká y z rożnych obyczáiow. etc. Nástąpił ná ono Cesárstwo syn iego Romanus/ ktory syná swego Bázylego zá towárzyszá koronowáć Pátryárszе Policuktowi kazał.

Nauki wznowił. *Rzemiesła zalecone.* 3. *Małżeństwo z obcemi ięzykami.* *Romanus Cesarz Carogrodski.*

Rok Páński 961. Ianá XII. 6. Romaná 1.

1\. *Otto syna małego krolem czyni. Do Włoch ćiągnie.* Luitprandus lib: 6. cap: 6. Histor: Longob: Beneu. *Adelbertus od swoich odbieżány.* *Otto Włoskie krolestwo wziął.*

Otto krol do Włoch sie wyprawuiac/ málutkiego syná swego Ottoná z mátki Adeláidy/ krolem Germániey vczynił/ y do syná go swego z pierwszey żony Wilhelmá Moguńckiego Arcybiskupá ná wychowánie posłał. Gotował sie przećiw iemu Adelbertus syn Berengáriuszá/ y miał woyská do 60. tyśiecy/ z ktorym gdy do gór przeszćia do Włoch broniących przyszedł: powiedźieli mu przednieyszy pánowie: Jedź do oycá/ á powiedz mu/ iesli tobie krolestwá nie spuśći: my pod iego pánowániem y żony iego okrućieństwem nie wytrwamy/ á obcym narodom Włoskie krolestwo podamy. Jáchał y nic nie spráwił. Bo Vwillá oná niewiástá okrutna/ ná to nie zezwalálá. y záraz sie wszytko woysko od Adelbertá rozbieżáło. A Otto wiáchał do Włoch/ bez przeszkody żadney/ y záraz krolestwo Włoskie bez krwie rozlania posiadł. y w Pápiey dźień Národzenia Bożego świećił/ zá prowádzeniem Piotrá ś. y Pawłá. Jáko do Rzymu przyiáchał/ niżey sie powie.

2\. *Kreta przywrocona Chrześćianom.* Curopalates. *S. Nikon Ormianin.*

Tego roku Kretá ábo Kándia od Sárácenow wybáwiona/ y do Cesárstwá wschodnego przywrocona iest/ w ktorey przez lat 40. wiárę Chrześćiańską psowáli/ á swoie Máhometáństwo szczepili. Nicephor Phoká z brátem swoim Leonem/ sprosniki one Sárácenу z niey do iednego wybili. y iáko ná nowe szczepienie wiáry/ posłał tám P. Bog wielkiego świętego Nikoná/ rodem Ormiániná/ ktory ludźie one do zakonu Bożego iuż zápomniánego/ goraco y mądrośćią Duchá ś. przyuczył.

Rok Páński 962. Ianá XII. 7. Ottoná 1. Romaná 2.

Otto

OTto ſpokoynie do Rzymu wiáchał/ z wielką czćią y rádośćią przy- 1. Otto do Rzymu wiachał.
iety był od Papieżá Janá y wßytkich Rzymian y pánow Wło-
ſkich/ ktorym wßytko co ich włáſnego było wracał/ y ziemie vſpo-
koił mieczá nie dobywáiąc. Koronowány ieſt ná Ceſárſtwo
Rzymſkie od tegoż Papieżá. y dał przywiley ś. Piotrowi/ y iego Koronowány y miáſtá Papieżowi wraca.
potomkom/ w ktorym wßytkie ziemie/ powiáty/ kśieſtwá/ miáſtá/ kráie/
zamki wraca/ wedle ſtárey dániny Pipiná y Károlá wielkiego. czego tám
ieſt bárzo wiele/ máło nie trzy cząśći ziemie Włoſkiey/ y Sycylia gdyby ſię wy- Luitprandus.
báwiłá/ obiecuie. ꝛc. kłádźie ſie ten przywiley. Wroćił ſie Otto do Pápiey/ á 2.
Berengárius w Vmbriey v ś. Leoná ná górze ſie przykrey zámknął/ y żoł-
nierzem opátrzył. Zoná iego Vwillá/ ná wyſpie iedney ktorą zowią v ś.
Juliá/ zámknęłá ſie. á ſynowie Berengáriuſzá Adelbertus y Gwido tám y
ſám ſie włoczyli. kazał Ceſarz dobywáć oney Vwille/ y po kilu Niedźiel poi- Vwillá poimána.
máná ieſt/ y wolno zás z łáſki Ceſárſkiey puſzczona. ktora do mężá iáchawßy/
poddáwáć mu ſie zákázowáłá. Wracał Otto y inym kośćiołom/ co był Be-
rengárius odiął. y przyznawał że ná to pánowie świeccy práwá nie máią/
co P. Bogu oddano ieſt. Berengárius kośćielne biorąc/ ſwoie ſtráćił: á Wraca kośćiołom co pobrał Berengarius.
Otto kośćielne wracáiąc/ wiele kroleſtw potomkom ſwoim zoſtáwił.

Rok Páński 963. Janá XII. 8. Ottoná 2. Romaná 3.

GDy Otto y tego roku w Pápiey przemießkiwał: Adelbertus ſyn 1. Additiones ad Luitprandum.
Berengáriuſzá myślił o ſobie. y ná Korſyce ſie wyſpie zámkną-
wßy: Papieżá Janá do pomocy ſwoiey poćiągał/ y pomáłu ná- Papież Ceſárzá odſtępuie.
mowił/ iż Ceſárzá ktoremu był przyśięgą ſtáteczność ſwoię przy
nim obiecał/ odſtąpił. czemu gdy Otto Ceſarz nie wierzył: poſły
ſwoie do Rzymu poſłał: áby ſie o tym pilnie wypytáli. ktorzy wroćiwßy ſie/
nietylo odſtąpienie od Ceſárzá/ y do Adelbertá ſkłonienie pewne być oznay-
mili: ále wiele iego ſproſności y nieczyſtośći y grzechow/ ktorych ſie od Rzy-
mian náſłucháli/ opowiedźieli. Ná co rzekł Ceſarz młody: nápráwić ſie do- 2.
brym vpomnieniem może. Poſłał też Papież poſły ſwoie do Ottoná/ żálu- Janá młodego grzechy.
iąc ſie nań o niektore krzywdy; á zwłaſzczá iż mu ſłowá o wroceniu imion
kośćielnych nie dotrzymał. Ná co im Otto powiedźiał: Niech ie pierwey od
nieprzyiaćioł odbierzem/ zwłaſzczá od Berengáriuſzá/ toż ie wroćim. A tym
czáſem Jan Papież Adelbertá ſyná Berengáriuſzowego do Rzymu przyiął.
O czym gdy ſie Ceſarz dowiedźiał: záraz do Rzymu z woyſkiem ćiągnął. Otto do Rzymu.
Bo go y ſámi Rzymiánie táiemnie wzywáli/ y zamek Angeli w moc ſwoię Papież y Adelbertus vćiekli.
wźieli/ y zakładniki do niego poſłáli. A gdy ſie z woyſkiem pod Rzymem po-
łożył/ Papież y Adelbertus z Rzymu vćiekli. Wiáchał do Rzymu Ceſarz/ 3.
z wielką ochotą od Rzymian przyięty: obiecáli mu wiernymi być y przyśię- Obietnicá złá Rzymian o wybieraniu Papieżá.
gli/ iż Papieżá obieráć y poświecáć nie będą/ iedno zá zezwoleniem y wy-
bieraniem iego/ y ſyná iego. Zezwolili ná to y Kárdynáli niektorzy. Ale bez
dozwolenia Papieſkiego/ nic tákiego ſtánowić nie mogli. choć oná obie-
tnicá nie ná wßytkie Ceſárze/ ále tylo ná Ottoná y ſyná iego Ottoná śćiągá-
łá ſie. A dniá trzećiego/ to ieſt czwartego dniá Decembrá/ zá proſbą Bi- Synod Rzymſki ná Janá Papieżá 12.
ſkupow y ludu/ w kośćiele ś. Piotrá byłá wielka ſchadzká ábo Synod/ ná kto-
rym przy Ceſárzu záśiedli Arcybiſkupi y Biſkupi Włoſcy/ y z Sáxoniey/ y z
Fráncyey/ y z Tuſcyey/ y z inych rożnych mieyſc/ miedzy ktorymi byli Kárdy-
náli niektorzy. Tám powſtáli Kárdynáli y Biſkupi/ wielkie y ćiężkie grze-
chy ná Janá Papieżá piſmem kłádąc: iż Mßą ś. miał/ á ćiáłá y krwie Páń-
ſkiey nie vżywał: Dyákoná w ſtáyni końſkiey świećił/ zá pieniądze świece-
nia dawał/ y ine ſzkárádę y wielkie grzechy nań wyliczáli. A tego nikt nie
twierdźił/ iż wtrácony ná Papieſtwo prawdźiwym Papieżem być nie mogł:
Bo zátymby byłá Ceſárſka doſtoyność Ottonowi vpadáłá.

Czemu

4.
Jan Papież pozwány y ſądzony.

Czemu gdy Ceſarz zupełney wiáry nie dawał/ mowili: Jeſli to nie ieſt ták: niech Piotr ś. wrotá nam niebieſkie zámknie/ niech przekleći ná lewey ſtronie będźiem. y poſtánowili áby liſt do Janá Papieżá piſány był/ żeby przyiáchał/ á o te ſie grzechy ſpráwił. y piſał do niego Ceſarz/ tytuł mu Papieſki dáiąc/ y poſyła mu one żałobnice/ y wyliczánie zbrodniow iego/ á prośi áby przyiáchał á ſpráwił ſie. Lecz on przyiácháć niechćiał/ y potym go náleść nigdźież z inym do niego piſániem nie możono. Ceſarz ſie ná Synodźie onym nań vſkarżáiąc: vſłyßał głos wßytkiego duchowieńſtwá/ áby iny ná Papieſtwo wybrány y poſádzony był. y zgodnie wybráli y poświęcili Leoná/ ktory przedtym żadnego świecenia nie miał/ y świeckiego ſtanu był. Co ſie przećiw kanonom dźiało.

Złożony Jan. Leo ná iego mieyſce.

5.
Synod w Rzymie pobłądźił.

Synod ten w Rzymie/ iż wielce pobłądźił/ á nic práwnego y porządnego w ſobie nie miał/ y owßem wßytko przećiw práwom vczynił/ ßeroko wywodźi náß piſarz. Bo Papieżá o złe obyczáie ſądźić/ y ſámi nań Synod ſkłádáć/ y nie potępionego z ſtolice zrzucáć/ nigdy nie mogli: á fałßywie bárzo rozumieli/ áby złemi obyczáymi y grzechámi Papieſtwo y kápłáńſtwo vtrácáć kto miał. Acz był ten Jan wielki grzeßnik/ y wymáwiáć ſie złośći iego nie godźi: ále wßytko porządkiem/ y wedle ſtárych praw o ſądźie nawyżßych Biſkupow poſtąpić ſie miáło. y dla tego nikt báczny á rozumny/ tego Leoná/ ktorego oſinym zwáć chćieli/ miedzy Papieże nie policza.

Leo fałßywy Papież.
Curopalates.

6.
Románá Ceſárzá śmierć.
Baſilius in Conſt.
Nicephor Phoká ná Ceſárſtwie Cárogrodzkim.
Kmotroſtwo do małżeńſtwá.
Do oltarzá nie pußczony Ceſarz.

Ná wſchodnych ſtronách Romanus Ceſarz vmárł/ lat máiąc 24. iáko drudzy mowili/ otruty: był roſkoſnik y ſproſnośćią zdrowie tráćił. zoſtáwił dwu ſynow/ Bázyliußá y Conſtántyná dźiećiny: ále woyſko záwołáło ná Ceſárſtwo Nicephorá Phokę/ ktorego Polieuktus Pátryárchá koronowął. Wźiął zá żonę Ceſárzową Theophanę wdowę po Romanie. o ktorą mu zádawano/ iż iey kmotrem będąc zá żonę mieć iey nie mogł. Spierał ſie z nim y o to Pátryárchá/ iż będąc wdowcem á małżeńſtwo powtarzáiąc/ żadney pokuty/ tákim z práwá kośćielnym náznáczoney/ nie czynił. y o to go v oltarzá gdy dáry kładł/ záwſtydźił/ y puśćić do oltarzá niechćiał. Lecz ſie potym porownáli/ á iednák przyiaćielem Pátryárße áż do śmierći nie był.

7.
Hippolitá Biſkupá proroctwo o Sáracenách.
Turcy to proroctwo wſpomináią.

Ten Nicephor tego roku poſłał ná Sáráceny do Sycyliey woyſká ſwoie/ wodzą im dáiąc Mánuelá Pátriciußá/ ktory od Sárácenow porążony ieſt. Bo Sárácení máią proroctwo od Hippolitá Biſkupá w Sycyliey/ iż nie od Grekow/ ále od Fránkow wygubieni być máią: ná Greki mężne ſobie ſerce czynili.

Rok P. 964. Janá XII. 9. Ottoná Ceſárzá 3. Nicephorá Phok: 2.

1.
Luitprandus.
Rzymiánie ná Ceſárzá powſtáią.

Mjeßkáiąc w Rzymie Otto Ceſarz/ niechcąc wielkośćią żołnierzow miáſtá głodźić/ roſpuśćił woyſko/ máło go co przy ſobie zoſtáwuiąc. O czym wiádomość máiąc Jan Papież/ táiemnie Rzymian prośił/ wiele im ſkárbow ś. Piotrá obiecuiąc: áby Ceſárzá/ y onego nowego Papieżá Leoná zábili. Pokuśili ſie o to/ iáwnie ſie nań wzburzywßy/ ále ſrodze od Ottoná y żołnierzow iego pobići ſą. y miłośierdźia proßąc otrzymáli ie/ y iednáiąc ſie z nim zarecżniki dáli. ktore Leo/ áby im wrocone były wyprośił. Puśćił ſie z Rzymu Otto do Spoletu ßukáiąc Adelbertá/ á Rzymiánie znowu od niewiaſt przyiaćiołek Janowych poburzeni/ Leoná nowego Papieżá poimáć chćieli: ále przeſtrzeżony do Ceſárzá vćiekł: iego Biſkupom dwiemá pálce y noſy y ięzyki porzezáli. y muśiał ſie Otto do Rzymu trzećiego dniá Styczniá wroćić/ y pokarawßy ſobie niewierne/ y z nimi ſie poiednawßy/ ſto zarecżnikow od nich wźiął. Lecz ſkoro odiáchał/ Janá Papieżá do Rzymu przyieli/ ktory Synod zebrawßy dźiewiątego dniá Lutego/ Leoná złożył/ y Synod on iego ná

Leo vćiekł z Rzymu.
Rzymiánie záś burzą ſię ná Ceſárzá.
Jan Papież Leoná ſkłáda.
Sigebertus.

ktorym

ktorym ná Papieſtwo wybrány był/ potępił/ y te ktore Leo świećił/ od ſłużby ołtarzá oddalił. złożył z vrzędu kápłáńſkiego y Sykoná Oſtyeńſkiego Biſkupá ktory Leoná poświecał.

2\. Lecz ſam prędko dniá 14. Máiá ſroga śmierćia vmárł. Po iego śmierći Rzymiánie dyákoná Rzymſkiego Benediktá ná Papieſtwo wybráli/ y wedle zwyczáiu poświećili. Co vſłyſzawſzy Otto/ do Rzymu ſie puśćił. Zámkneli miáſto y bronili ſie Rzymiánie/ ále puśćić go rychło muśieli. ktory zebrawſzy Synod Leoná ná Papieſtwo przywroćił/ á Benediktá pokutuiące° y zelżone°/ bo go ná Synodźie onym z ſzat Papieſkich zwleczono/ złożył.

Luitprandus lib: 6. cap: 11. Benedykt ná Papieſtwo. Otto do Rzymu. Benedikta ſkłada.

3\. Ná tym fałſzywym Synodźie Leoná oſmego niektorzy twierdza/ iż práwo ono od Leoná tego vczynione ieſt/ áby ſam Ceſarz y iego potomkowie Papieżá wybierał/ y Arcybiſkupy y Biſkupy/ á bez iego inweſtytury áby ſie poświecáć nie mogli. ktore práwo iż ieſt zmyślone y niebácznie od Grácyaná miedzy kanony włożone/ á iż mocy żadney nie ma/ by dobrze od Leoná/ ktory prawdźiwym Papieżem nigdy nie był/ dáne było: ſzeroko nász piſarz wywodźi. Otto wyiáchawſzy po ś. Janie Chrzćićielu z Rzymu/ wielkim powietrzem y śmierćia ſwoich pokarány był/ o to/ mowi Ditmarus: iż Benediktá Papieżá vkrzywdźił. A gdy wolnym od oney plagi Bożey zoſtał/ puśćił ſie ná Berengáriuſzá/ y oblegſzy go w Káſtellu ś. Leoná/ rychło go y żone iego Vwille poimał/ y do Boiáriey poſłał/ gdźie oboie żywotá dokonáli.

Diſt: 63. cap: 23. Práwo ná Inweſtitury świeckim pánom. Crancius lib: 4. cap: 10. Otto zgrzeſzył. Powietrze złe ná Ottoná. Berengarius poimany y z żoną.

4\. Nicephor Ceſarz wſchodny Cypr wyſep od Sárácenow wźiął y Tárſum y Mopſueſtya/ y inych ſto miaſt z ich ręku y pánowánia wybáwił/ y krzyże Chrześćiáńſkie zrzucone od nich/ ſtáwił/ y wielkim od P. Bogá ſzcześćiem moc ich ſkruſzył. y wroćiwſzy ſie do Cárogrodu z łupámi/ dźieśięćine Pánu Bogu oddawał. Wiele kośći świętych miedzy Sárácény náleźionych/ y ś. Janá Chrzćićielá do Cárogrodu wnioſł. Antyochia też w Syriey/ ktora ták dawno Sáráceni trzymáli/ woiewodowie iego oſwobodźili y wźieli/ y ták wielkiemi zwyćięſtwy początki pánowánia ſwego z dáru Bożego okráśił. Poki P. Bogá czćił/ poty go też P. Bog nie opuſzczał: ále gdy ſię ná okrućieńſtwo y świętokradztwo vdał/ opuſzczony ieſt/ y zły koniec miał.

Nicephorá zwyćięſtwo wielkie. Curopalates hoc anno & aliis. Kośći S. czćił Janá S. Chrzćićielá. Antyochia Sáracenom odięta.

5\. Żołnierzom ſwoim wſzytkie° ſwowoleńſtwá dopuśćił/ y o żadne ich zbrodnie nie karał. Podátkámi ćiężkiemi ludźie vćiſnął/ z kośćiołow ſkárby brał/ mowiąc: Biſkupi vbogich pieniądze trawią: á żołnierze vbodzy zoſtáią. Práwo poſtáwił/ áby żaden Biſkup bez iego roſkazánia y zezwolenia poświecony nie był. y po ich śmierći wſzytko ſobie bráć kazał. Pobory ná Biſkupách wielkie wyćiągał. Vſtáwił też to/ námowiwſzy niektore Biſkupy/ áby żołnierzá ná woynie zábitego/ tym ſámym iż ná woynie zábit/ zá świętego y zá męczenniká miano. W Cárogrodźie koſztownie budowáne pálace obalał/ á ſtáynie ná konie y ná rzemieślniki y roboty ich budował. Miał iákieś proroctwo/ iż w pálacách vmrzeć miał/ y iákiś nań nieznáiomy ná morzu záwołał: O Ceſárzu/ mury podnośiſz/ byś ie y do niebá podnioſł/ gdy wewnątrz złe/ miáſto wźiąć ſie łácno może. Dla tych ſwoich obyczáiow Nicephorus bárzo v ſwoich był omierzły.

Nabożnym pánom ſzcześći Pan Bog. Odmienił ſię Nicephor. Curopalates. Cedrenus. Zonaras. Glicas. Grzechy Nicephorá. Żołnierzom ſwowoleńſtwá dopuſzczał.

Rok Páński 965. Benediktá V. 1. Ottoná 4. Niceph: Phoki 3.

1\. Otto z Pápiey y ze Włoch do Sáxoniey ſie wroćił/ máiąc zſobą Benediktá Papieżá/ ktorego iáko do więźienia poruczył Adulდágowi Hámburſkiemu Arcybiſkupowi/ od ktorego był wielce vczczony/ bo był święty/ vczony/ y żyiąc świętobliwie/ drugie do tego wiodł. gdy iuż miał być ná Papieſtwo przywrocony/ tám wieku tego dokonał/ czwartego dniá Lipcá. O tym nápiſał Ditmarus te ſłowá: Otto nieſłuſznie obżáłowánego Benediktá/ ktorego nikt ſądźić nie mogł/

Benedikt Papież ná wygnániu vmárł. Adam Canon: li: 2. cap: 6. Ditmarus Epiſt: Merſepurgh lib: 2.

mogł/ iedno sam P. Bog/ złożyć kazał/ y ná wygnánie go/ czego Bog day był nie czynił/ do Hámburgu posłał. y ná wygnániu vmárł/ á ćiáło iego do Rzymu przeniesione iest. On też Leo fałszywy Papież vmárł roku tegoż.

Regino.

Po iego śmierći Rzymiánie posły do Cesárzá wypráwili/ pytáiąc kogoby chćiał zá Papieżá mieć: Z nimi Cesarz swe posły do Rzymu wypráwił Ottegerá Spireńskiego/ y Liuzá Kremuneńskiego Biskupy. y wybrány był zá Papieżá Nárnieński Biskup Jan zwány trzynasty/ ktory sie prędko Rzymiánom vprzykrzył/ y Rotfredus stárostá Rzymski poimánego do Kámpániey zásłał. gdźie go do Kápuey Pándulphus kśiążę z wielką czćią przyiął/ y vszánowáł/ y od nieprzyiaćioł obronił/ poki ná onym wygnániu był. y dla tego potym Papież ono miásto Arcybiskupią dostoynośćią nádał/ y brátá tego Pándulphá Arcybiskupem támże vczynił.

Ian 13. Papież.
Leo Ostien: Chro: Cass: lib: 2. cap: 9.
Leo Ostiensis.

2.
Polacy do wiáry Chrześćiáńskiey przystáią.
Tertul: contra Iudæos.
W Sármaciey dawno wiárá S. byłá.
Cromerus.
Dąbrowká ćieszka.
Egidius Biskup Tuskulański.
Orichouius.

Sármácyey obywátele/ rodzáiu Słowieńskiego/ świeżo názwáni Polákámi/ Ewángelią y wiárą ś. tego roku od Páná Bogá oświeceni są. Byłá zdawná w Sármácyey wiárá CHRISTVSOWA/ iáko świádczy Tertullianus/ szczepiona/ ále woynámi zátłumiona/ odrodzona iest y w Sármácyey wznowiona. kto był ich Apostołem/ nie bárzo iásno wiedźieć sie może. To pewna co mowią Polskich dźieiow pisárze/ zwłaszczá Cromerus: iż zá powodem niewiásty nabożney Dambrowki zwáney corki kśiążęćia Czeskiego/ zakon Boży w dom on wprowádzony iest. Bo biorąc ią zá żonę Miecysław kśiążę Lechow/ CHRISTVSA zá Bogá mieć obiecał. Co wykonał/ y do Papieżá Janá trzynaste° posły swoie prosząc o mistrze y náuczyćiele wiáry ś. wypráwił. Czym wielce vweselony Jan Papież/ wysłał do Polski Egidiuszá Biskupá Tuskuláńskiego. O czym czytay v Cromerá. Ták krolestwo Polskie do tąd ćiemne y niemiánowáne/ wiárą Chrześćiáńską po wszytkim świećie sławne być poczęło. y wypłynęłá nowa rzeká/ ktora te násze kośćielne roczne dźieie nápełniáć będźie. O inszym ná ten czás poselstwie do Wándalow/ nápisał Stánisław Orzechowski/ od tegoż Janá 13. ná szczepienie wiáry ś. wysłánym. Co sie po rożnych osobách ná tym poselstwie poznáć może/ iż insze było. A iż Wándali pod Słowakámi sie zámykáią: wiedz/ iż Słowacy ná wiele sie szerokich bárzo kráiow rozszerzyli/ miedzy ktorymi iest Wándália. Wszyscy są do CRHISTVSA obroceni/ iáko sie niżey powiádáć będźie.

Rok P. 966. Janá XIII. 1. Ottoná 5. Nicephorá Phoki 4.

1.
Ian Papież przywrocony.
In auctario Anastasii.
Rzymiánie pokaráni.
Berengáriuszá śmierć.
Vwillá.

Otto Cesarz do Rzymu sie wypráwował. o czym Rzymiánie vsłyszawszy/ Janá Papieżá ze czćią przywroćili/ y przepraszáiąc go ná stolicy iego spokoynie go zostáwili. Jednák im Otto nie przepuśćił. Stárostę onego Rotfredá vmárłego/ ktory Papieżá wygnał/ z grobu wyiąć y rozerwáć ná częśći kazał/ wiele stárszych wygnániem/ y niektore szubienicą pokarał. Stárostę żywego ktory był ná mieyscu Rotfredá nástąpił/ ná ośle nágiego wodzono y biczowano/ y do więzienia dano. Ták poniżeni są oni zdraycę Papiescy. Berengárius wygnániec vmárł y po Krolewsku pogrzebiony iest w Bamberge/ żoná iego Vwillá mniszką zásłonę ná sie wźięłá/ á syn Berengáriuszá Adelbertus we Włoszech sie tuláiąc/ ieszcze sie krolem Włoskim czynił.

Rok Páński 967. Janá XIII. 2. Ottoná 6. Nicepho: Phoki 5.

1.
Ráwenná oddáná Papieżowi.
Regino.
Otto syn Ottoná koronowány.

Otto w Rzymie będąc/ y tám święto Národzenia Bożeg° odświećiwszy do Ráwenny z Papieżem iáchał/ y ono mu miásto ze wszytkim kśięstwem oddał/ y wesoło sie Papież do Rzymu wroćił. Tegoż roku syná swego Cesarz tákże Ottoná zwánego Papieżowi/ áby go ná Rzymskie Cesárstwo koronowáł/ oddał/ y ták koronowány iest.

W Hiszpániey domowe woyny / záś osłábione Aráby y Sáráceny podniosły. Rámirus krol Legioński máiąc ná sie Ordoniuszá Malus názwánego / do Arábow sie o pomoc vćiekł. y od krolá Abráhámá vprosił ćiáło ś. Pelágiuszá onego młodźieniaszká męczenniká w Kordubie. Zostáwił po śmierći swey pięcletnego synaczká Rámirá trzećiego w opiece mátki ieg Teresyey. 2. *Pelágius młodzieniec przeniesiony.*

Rok P. 968. Janá XIII. 3. Ottoná 7. Nicephorá Phoki 6.

Otto do Kámpániey iáchał / y tám w Kápuey posłow Nicephorá Cesárzá wschodnego słuchał. Benewentáńskiego y Kápuáńskiego y Sálernitáńskiego Comesá od Grekow odráził / y pod swoię obronę ie przyiął. Czym sie bárzo Nicephorus obráźił / ktory w Cárogrodźie wielką sobie nienawiść v ludźi skępstwem swoim y łákomstwem ziednał. Bo w głodźie wielkim zboże swoie przedawał / á ludźiom zubożáłym nie dawał. Nie ták czynił przodek iego Bázylius Nácedo: gdy w świeto wychodząc / iedne vyźrzał w dobrych odświetnych sukniách á drugie w wytártych / spytał czemu ći odświetnych sukien nie máią? powiedźieli mu: ábo niewieść Cesárzu / iáko chleb drogi? á on zápłákał / y wroćiwszy sie do pálacu / vrzedniki pofukał / iż mu o głodźie y drogim zbożu nie dáli znáć. y kazał záraz swoie gumná otworzyć y rozdáwáć / y bárzo tanie przedáwáć. Tego ten łákomiec nie vczynił. 1. *Leo Ostien: hist: Cass. lib: 3. cap: 62.* *Otto Greki z Kampaniey wygania.* *Curopalates.* *Nicephor Cesarskapy.* *Bázylius ná vbogie w głodzie łaskaw.*

Nortmani zebrawszy sie ná sto okretow do Hiszpániey záiácháli y Gálecyą pustoszyli / y Kompostellę wźieli / y Biskupá Sysenándá / ktory miástá bronił iáko mogł / zábili. Potym ie Gundisálwius wodz Kástelle / zá Chrystusową y ś. Jákubá pomocą / poráźił / y wszytkie im korzyśći odiął / y wodzá Nortmanow Gunderidá zábił. Wodne naczynia ich popalił / ledwie sie ich co do domu wroćiło. 2. *Nortmani Kompostellę wzięli.* *Ambros: Mor: li: 16. cap: 32.* *Pogubieni.*

Wypráwił Otto Cesarz posłá swego Luitprándá Biskupá Kremony do Nicephorá Phoki Cesárzá / prágnąc áby synowi iego Ottonowi dána byłá zá małżonkę / pásierbicá iego Romaná Cesárzá corká. W teyże spráwie Papież też wypráwił posły swoie do Cárogrodu / áby sie oná dwu Cesárzow przyiaźń spoiłá / ná dobre wszytkiego kośćiołá Bożego. Lecz on Luitprándus iáko tám był vczczony / ábo ráczey vtrapiony y męczony / sam o sobie wypisał. Nálazł tego wieku list ten iego Chrystophorus Brouerus Societatis IESV w Trewereńskiey Bibliotece / ktory sie szeroko kłádźie. Był Nicephor wielkim iuż nieprzyiaćielem Ottonowi y Láćinnikom wszytkim: o to iż sie Cesárzem pisał / iż Benewentum y Kápuą do śiebie obroćił. Tákże sie też ná Papieże gniewał / iż ná Cesárstwo Ottony koronowáli. Pátryárchowie też Cárogrodzcy zá onym przywileiem / mocą od tyránnow Rzymskich wyćiśnionym od Janá Papieżá dánym / áby do Rzymu po Pálliusz nie słáli / á sámi go sobie y swoim Biskupom dawáli / iuż od posłuszeństwá nawyższych Biskupow potomkow Piotrá ś. dáley tym wiecey sie oddaláli. 3. *Otto z Grekámi spowinowacenia szuka.* *Luitprándus poset.* *Nicephor nieprzyiaciel Láćinnikow.* *Cárogrodscy Pátryarchowie słáć do Papieża po Palliusz przestali.*

Jan Papież gdy wielki bárzo dzwon v kośćiołá Láteráńskiego w Rzymie podnieść miano / pierwey on dzwon przeżegnał / y imię mu dał. y ten sie potym zwyczay do kośćiołá wniosł / iż dzwony Biskupi żegnáią / y imię ná niektorego świętego kłádą / dla więtszego nabożeństwá / gdy głos słysząc / ná świętego wspomnią / iákoby ich on do kośćiołá wzywał. 4. *Dzwony żegnáią.* Rituale Roman.

Rok P. 969. Janá XIII. 4. Ottoná 8. Nicephorá Phoki 7.

Nicephor Cesarz wschodny záżył Greckiey zdrádliwey sztuki nád Ottonem Cesárzem zachodnym. wysłał do niego posły z tym / áby po onę pánnę o ktorą przez posły roku przeszłego synowi swemu do małżeństwá prosił / posły swoie wypráwił: to myśląc / gdy sie Otto około 1. *Zdrádá Nicephora Cesarza.*

Witichindus.

weselá zábáwi/ dá czás do náiáchánia ná lud swoy żołnierski/ woysku iego. *Po pannę posłani pobici od Grekow.* Vwierzył Cesarz/ y po pánnę przednie osoby z dworu swego/ y lud mocny y ozdobny ná mieysce námowione w Kálábriey posłał. Gdźie gdy przyiácháli/ á nic sie złego nie spodźiewáli: Grekowie ná nie mocno vderzyli/ y oboz ich rozbiwszy/ wiele ich pobili/ y poimáne do Cárogrodu posłáli. O co bárzo sie poruszył Otto Cesarz/ y wysłał Guntáriuszá y Sygifrydá męże woienne y woysko mocne z nimi do Kálábriey. *Grekom oddano zdrady.* gdźie Grekowie powodzeniem pierwszym záiuszeni/ bitwę im dáli/ y srodze w niey pobići są/ zwyćięzcy hetmáni Grekom poimánym nosy vrzynáiąc/ do Cárogrodu ie posłáli. Tám gdy ie

2\. *Nicephor Phokas Cesarz zabity od swoich.* lud ták oszpecone vyźrzał/ á o przegráney bitwie złą nowinę wźiął: wzburzyli sie ná Nicephorá/ y z żoną sie iego włásną zmowiwszy/ náprawili żołnierzá ktory go w pałacu iedennastego dniá Grudniá zábił/ zwano go Jan *Zemiska ná Cesarstwo.* Zemiská: ktory skoro ná páństwo wstąpił/ z wielkim woyskiem y vpominki *Sigebertus.* pánnę onę zwáną Theophánę do Ottoná wysłał/ y dał ią zá małżonkę synowi swemu Ottonowi/ á Papież ią koronował. y ták sie wszytká Włoska y *Panna wysłana do Ottona.* Niemiecka źiemiá vweseliłá. Táki koniec miał on łupieżcá kośćiołá Nicephorus. ktory gdy sie Páná Bogá bał/ á cnotę miłował; w krotkim czáśie wielkie bárzo y gęste zwyćięstwá nád Sárácenámi miał. á gdy sie świętokrádztwem y táką zdrádą nád Chrześćiány zmázał/ ták sprośnie zginał. Jest *Curopalates.* wiele tákich przykłádow ná łupieżce dobr kośćielnych. Sáráceni potym iáko od Nicephorá ták często porażeni byli/ dwu Pátryárchow/ ná nie sie do- *Patryarchowie dwa zabići.* mniemawáiąc iż zá ich rádą one sie porażki ich stawáły/ vmorzyli. Janá Jerozolimskiego żywo/ y kośćioł prześliczny grobu Páńskiego spalili: á Chrysztophorá Antyocheńskiego tákże zámordowáli.

3\. *Curopalates.* Jan Zemisces ná páństwo wstąpiwszy/ chćiał áby go Pátryárchá Polieuktus koronował. Ale mu on odmowił powiádáiąc: świeża krew powinnego w ręku twoich/ y do kośćiołáś wniść nie godźien. *Cesarza niechce koronowáć Patryarcha bez pokuty.* A on sie spráwowáł mowiąc: iż Theophánáá krolowa swoim sługom zábić go kazáłá/ á on go ręką swoią nie zábiiał. y kazał Pátryárchá Cesárzową Theophánę z pałacu *Theophana wygnana.* wyrzućić/ y ná wygnánie posłáć. á Janá gdy pokutę przyiął y wszytkę swoię máiętność ktorą miał przed Cesárstwem/ vbogim dáć obiecał/ w dźień Národzenia Bożego koronował.

Sigebertus. W Rzymie ieden Comes Ottoná Cesárzá od szátáná dręczony łáncuchem Piotrá ś. zleczony iest. O czym iest w Brewiarzu.

Rok P. 970. Janá XIII. 5. Ottoná 9. Janá Zemiská 1.

1\. POlieuktus Cárogrodzki Pátryárchá dokonał. Do Antyochiey Jan Cesarz dał Biskupá Theodorá mnichá. Piszą iż ten Jan Zemiská gdy Sáráceni Antyochią oblegli/ woysko wszytko ich poráźił. Roxolany też ábo Ruś/ ktorzy z inymi sie narody dźikimi zmowiwszy/ po trzykroć sto tysiecy y ośm tysiecy woyská mieli/ rozgromił. O dźieiách ś. Dunstáná czytay w iego żywoćie.

Ruś porażona od Zemiska. *Cedrenus.* *5. Iunij.*

Rok Páński 971. Janá XIII. 6. Ottoná 10. Janá Zemiská 2.

1\. OTto Cesarz zmocniwszy przymierze z Janem Zemiską wschodnym Cesárzem/ y wyzwoliwszy z więźienia Pándulphá Beneweńtáńskie kśiążę/ do ktorego od Nicephorá wźięty był/ puśćił sie doRáwenny/ gdźie go ś. Vdálrikus Biskup Augszpurski/ z Rzymu sie z drogi nabożney wracáiąc/ á iuż lat ośmdźieśiat máiąc/ náwiedźił. *Pokora Ottona Cesarza ku duchownym.* Był mu ták rad nabożny on Cesarz/ iż gdy mu o nim powiedźiano/ o iednym trzewiku z drugą nogą bosą przećiw iemu wyszedł. Tám ś. Vdálrikus Biskupstwo Augszpurskie v Ottoná vprośił śiestrzeńcowi swemu

wi swemu Alberonowi. w czym iáko sie też vsterknął choć święty / pátrz w iego żywocie. S Vdalrikus. 7. Julij.

Tego roku Otto Cesarz zbudował Mágdeburg miásto / y dla Słowakow ktore do wiáry Chrześćiáńskiey przywiodł / Arcybiskupá tám postáwił Adálbertá / ktory wiele Słowakow P. Bogu pozyskał. Pod tym Arcybiskupstwem iest wszytká Słowácka ziemiá áż do rzeki Penem. Biskupstw ma pięć.] Y opisuiąc Sláwonią ten Adam / mowi: Sláwonia szeroka iest bárzo Germániey kráiná / w ktorey przebywáią Winuli ábo Wándali. Dziesięć kroć więtsza niżli Sáxonia / á zwłaszczá z Czechámi y z tymi Polaki ktorzy są zá Odrą / ktorzy iednegoż są iezyká y vbioru. Tá kráiná okwita iest w ludzie / w zbroie y w vrodzáie ziemie / gorámi sie y rzekámi zámyka. Szerokość tey Słowáckiey ziemie od południá ná pułnocy / to iest od Alby rzeki áż do morzá Tátárskiego. Wiele narodow ma. etc. Nie ten to iest Adálbertus / Mágdeburski Biskup / ktory y Práski / ále inszy. 2. Adam Can: Brem: lib: 2. cap: 7. 8. Słowakom Arcybiskupa dáią. Slawonia opisána. Wándali Słowacy.

Rossy ábo Rusnacy zmowiwszy sie z Bulgármi / y do śiebie Scyty y Turki przyłączywszy / zebráli woysko po trzy kroć sto tyśięcy y trzydzieśći tyśięcy / náiáchali Cárogrodzkie páństwo. Jan Cesarz P. Bogu sie odlecáiąc / á zá Pátrony biorąc ś. Jerzego y ś. Theodorá / wiele bitew z nimi stoczał / y nákoniec wszytkie pokonał. Miásto przednieysze Bulgárow Párástlábe / stolice onego krolestwá wziął / ktore Jánopolim potym názwał. Borisá krolá Bulgárow z żoną y z dziećmi poimał w dzień ś. Jerzego. z Scytámi záś ábo Tátárámi długą woynę miał / ná ktorey widziano ś. Theodorá. Vczynili Cárogrodzánie Janowi tryumph / ná woz go wysoki sadząiąc / y przed nim Borisá krolá Bulgárow w koronie złotey y w drogich szátách prowádząc / ktore potym z niego zdiąwszy / y korone z iego głowy / P. Bogu ofiárował / á Borisá miedzy swe vrzedniki policzył / y w pálacu chował. 3. Vczeń był iego S. Woyćiech, y od niego imię miał Adalbertus. Ruś na Cesárstwo Carogrodskie. Curopalates & alij. Boris krol Bulgárow poimany. Tryumph Zemiska.

Rok Páński 972. Doná 1. Ottoná 11. Iana Zemiská 3.

Jan Papież trzynasty do oycow poszedł. Siedział lat 7. bez mieśiacá. Nástąpił Donus ábo Domnus / ábo Domnio Rzymiánin. Siedział trzy mieśiące. vmárł 19. dniá Grudniá. 1. Smierć Iana 13. Donus Papież.

Rok Páński 973. Benediktá VI. 1. Ottoná 12. Iana Zemiská 4.

Otto Cesarz roku tego duchá P. Bogu oddał śiodmego dniá Máiá / á przed nim málo co vprzedził śmierćią syn iego Wilhelm Arcybiskup Moguncki / ktory krolestwo Fránkow od oycá spráwował / y mátká Cesárska Máthildis nabożna y pełna vczynkow dobrych niewiástá / tákże z świátá zeszłá. vmárł piękną śmierćią Otto ná mieyscu názwánym Milew / tego dniá był ná iutrzniey / słuchał Mszey y Nieszporu / y czuiąc sie słábym / ćiáło y krew Páńską wziąwszy dokonał. Po Károlu wielkim lepszego Cesárzá nie było / w nabożeństwie ku Pánu Bogu / w szczęśćiu woiennym / y w spráwiedliwośći / y dobrym wielkich krolestw rządzeniu. Po Ottonie syn iego ná páństwá y krolestwá nástąpił Otto wtory / od Wilhelmá brátá Arcybiskupá wychowány. 1. Smierć Ottoná Cesarzá 1. syná y mátki iego. Witichindus. Otto wtory.

Rok P. 974. Benediktá VI. 2. Ottoná II. 2. Iana Zemiská 6.

Benediktus szosty tego roku dokonał. Siedział rok y trzy mieśiące. poimány y vdawiony od Bonifáciuszá Rzymiániná Fránká syná Ferráci / ktory sie ná stolice ś. mocą wdárł y trzymał ia rok y mieśiąc: ále miedzy Papieże poczytány on meżoboycá nie iest. Romuáldus oćiec wiela pustelnikow zakonnych tego wieku kwitnął / y świát vczniámi swymi nápełnił. Pátrz w iego żywocie. 1. Benedikt 6. Papież. Leo Ostien: lib: 2. cap: 4. Bonifacius meżoboyca. 21. Iunij.

Rok P. 975. Benediktá VII. 1. Ottoná II. 2. Janá Zemiská 6.

1. *Benedikt 7. Papież.* Ambroſ: Mor. *Bonifacius vćiekł do Carogrodu.*

BEnediktus Rzymiánin z potomſtwá Alberikow ná Papieſtwo podnieśion. á on mężoboycá y rozboynik Bonifácius / złupiwſzy Wátykáńſki Piotrá ś. kośćioł / do Cárogrodu vćiekł. Był Sutrineńſkim Biſkupem ten Benediktus.

2. *Meczennicy w Kordubie.*

W Hiſzpániey gdy Sáráceni wźieli miáſto Septymane / y w niey Chrześćiány wybili: oſtátek ich do Korduby do więźienia dáli. ktore námawiáiac do Máhometá / pułtrzećiá látá w więźieniu onym trapili. krol Tráſymundus iuż był ná ich okup pieniadze wyſłał: ále Sáráceni iuż ie byli iáko meczenniki Chryſtuſowe pozábiiáli. Był miedzy nimi ieden w imioná bogáty zwány Sárácenus / á ná chrzćie Dominicus. Jego máietność pozoſtáłá/krol Tráſymundus kośćiołowi przywiley nápiſawſzy oddał mowiac: Nie godźi ſie y nie ieſt pożyteczno: áby tego ktory w niebie ieſt / imioná/ świeccy y láikowie pośiadáli.

Maietność meczennika ná kośćioł.

3. *Zemiſka Ceſarz otruty.* Curopalates. *Bazylius y Conſtantinus Ceſarze młodsi.*

Zemiſces Ceſarz wſchodny/ w Syriey woyſko máiac / y iuż do Dámáſzku przyſtepuiac / z wielka ſzkoda Rzeczypoſpolitey otruty w Cárogrodźie dokonał. Náſtapili ná páńſtwo oni dwá bráćia Ceſárzá Romaná ſynowie / Bázylius máiac lat 20. y Conſtántinus máiac lat 17. mátká też ich Theopháná z wygnánia przywrocona ieſt.

4. *Cudo s krucifixu.*

W Angliey ná mnichy znowu ſie wzburzyli kápłani świeccy / chcac ie z Kápituł wyrzućić/ á ſwoie pierwſze mieyſcá otrzymáć. Ná co Dunſtanus vczynił Synod. iáko oni kápłani od obrázu Páná náſzego oſadzeni ſa. Pátrz w żywoćie ś. Dunſtaná.

Rok P. 976. Benediktá VII. 2. Ottoná II. 3. Bázyl: y Conſt: 1.

1. *Kálábria pod Greki. Nilus mnich S.* In vita Nili ex Cripta Ferata.

W Cárogrodźie oni młodźi dwá Ceſárze bráćia/ vćiśnieni ſa / y zoſtáli w mocy Bázyliuſzá ſtároſty tego / ktory Janá Ceſárzá otruł. Przećiw ktoremu podnośił ſie też Bárdás Sklerus chcac być Ceſárzem/ z iákiegoś obiáwienia od iednego mnichá. W ten czás w Kálábriey Ceſárze Greccy pánowáli / gdźie mieſzkał Nilus mnich ſławny żywotem y náuka/ ná wſchodnych y záchodnych kośćiołách. Ten ſtároſte Kálábriey Eupráxiuſzá/ z wielkich grzechow do pokuty przywiodł/ iż w niemocy długiey y bliſko końcá bedac / mnichem być prágnał / y odźienie mniſkie z reku ś. Nilá ná ſie wźiawſzy/ ſzcześliwie ſkonał.

Rok P. 977. Benediktá VII. 3. Ottoná II. 4. Bázyl: y Conſt: 2.

1. *Dámáſzku Biſkup w Rzymie.*

SErgius Biſkup Dámáſzku od Sárácenow wypedzony/ w Rzymie od Benediktá Papieżá przy kośćiele ś. Bonifáciuſzá ábo Alexiuſzá oſádzony / mniſki święty żywot wiodł z towárzyſzmi ktorych tám názbierał. y cztery látá tám przeżywſzy świátá tego dokonał.

2. *Romualdus.* 21. Iunij.

Romuáldus klaſztor Kláſſeńſki opuśćiwſzy/ ná puſtynia ſie puśćił. co tám zá miſtrzá y towárzyſze miał/ pátrz w iego żywoćie.

Rok P. 978. Benediktá VII. 4. Ottoná II. 5. Bázyl: y Conſt: 3.

1. *Edwárdus krol zábity.*

W Angliey krol Edwárdus od mácochy ſwoiey Elfdrity zdrádliwie zábity ieſt: dla tego/áby ſyn iey Ethelredus krolem był. Anglikowie go zá świetego y cudy od P. Bogá wſławionego máia.

Rok P. 979. Benediktá VII. 5. Ottoná II. 6. Bázy[l:]y Conſt: 4.

1.

GDy Anglikowie Ethelredá pácholę w dźieśiaći lat ná kroleſtwo podnieśli: ś. Dunſtanus Duchem ś. ták ná ieg koronácyey prorokował do niego mowiac: Jżeś wſtapił ná kroleſtwo po śmierći brátá

twego

twego zábitego od mátki twoiey: nie vſtánie miecz w domu twoim/ y ná ćie powſtánie po wßytkie dni żywotá twego/ y zábiiáć bedźie naśienie twoie/ áż kroleſtwo twoie przenieśione bedźie do obcego krolá/ ktorego iezyká lud ten/ nád ktorym kroluieß/ rozumieć nie bedźie. ꝛc. Po tym proroctwie widźiáne były obłoki nád Anglią/ y krwáwe y ogniſte.

Przeklectwo ná dom krolewſki.

Matth: Weſtmonaſterienſis.

Rok P. 980. Benediktá VII. 6. Ottoná II. 7. Bázyl: y Conſtánt: 5.

1\. *Woyćiech Biſkup Prąſki.*

Ex lib: Monaſterij S. Ceciliæ Romæ.

Leo Oſtien: lib: 2. cap: 17.

Nilus prorokuie y miedzy Láćinniki zoſtáie.

Diſcipulus Nili de eius geſtis.

Do Káſſynu przyßedł Nilus.

W Oyćiech Biſkup Práſki/ iáko wychowány y ná Biſkupſtwo wybrány ieſt/ y ná nim trzy látá przemießkał. Pátrz w żywoćie. Nilus on ktoregośmy wſpomnieli/ wiedząc duchem prorockim/ iż Grekowie przećiw Láćinnikom do Kálábriey przywieść Sáráceny mieli/ y źiemiá oná w rece Sáráceńſkie doſtáć sie miáłá: niechcąc do Grekow/ ktorzy iuż wiele o nim rozumieli/ á ludzkiey sie czći ſtrzegąc/ wolał iáko nieznáiomy/ miedzy Láćinniki zoſtáć. y gdy do Kápuey przyßedł/ był tám wielce vczczon od kśiążećiá Pándolphá/ ktory by był śmierć nie vprzedźiłá/ ná Biſkupſtwo miáſtá onego podwyżßyć go myślił. Z Kápuey puśćił sie do Káſſynu/ y wyßli przećiw iemu áż ná doł pod gore wßyſcy zakonni ś. Benediktá w vbiorách kośćielnych z świecámi y kádźilnicámi/ ták iákoby Antoniego z Alexándriey witáli/ ábo ś. Benediktá zmartwychwſtáłego widźieli. y nie mylili sie ná tym/ bo cudá czynił/ y káżdy z niego wedle potrzeby ſwey pożytek y poćieche miał. Sam sie też Nilus vweselił/ ná wielki porządek onego klaſztoru y nabożeńſtwo bráciey pátrząc. Opát Káſſynu Aligernus dał mu klaſztor názwány Vallis lucis, áby w nim z ſwoią bráćią przemießkiwał. Prośili y Opát y bráćia/ áby po Grecku w ich wielkim klaßtorze ſłużbe Páńſką odpráwił/ pod on zwłaßczá czás/ gdy rozerwánie miedzy Greki y Láćinniki záczęte było: áby zgode y iedność potwierdźił. Co on vczynił/ y w Káſſynie wigilie y śpiewánia odpráwował/ y pieniem ſwoim/ cudá ś. Benediktá/ ktore ſą w żywoćie iego/ wyſtáwiał. O wielu go náukách bráćia pytáli; á on im odpráwe dawał. miedzy inemi pytáli go o poſt w Sobote/ o ktory rożność byłá miedzy Greki y Láćinniki. On odpowiedźiał/ nie ták iáko zwykli vporni/ ále iáko vprzeymy y prawde miłuiący ſługá Boży: Nie ma być/ práwi/ przygáná áni Grekom áni Láćinnikom/ iż káżdy wedle zwyczáiu y podánia ſtárßych ſwoich pośći ábo nie pośći. Jedzenie nas Bogu nie záleca. By chćieli Sáráceni w CHRISTVSA wierzyć/ á w Niedźiele pośćić: dopuśćilibyśmy im tego. Grekowie nie poßczą w Sobote Mánicheyczyki potępiáiąc: Láćinnicy poßczą do Niedźiele sie przypráwuiąc. Oboi dobrze y bez przygány czynią/ byle tylo miłość ſpolna byłá y pokoy.

2\. Vallis lucis *klaßtor S. Nilá.*

Nilus Mßą ma po Grecku w wielkim kośćiele.

3\. *Poſt w Sobote.*

Poſty wedle zwyczáiu.

W Dániey gdy wiárá ś. zá nabożeńſtwem pierwßego z Chrześćian krolá Háráldá zákwitnełá: od ßátáná znowu wielką przeßkode odniosłá. Suenotto ſyn Háráldá prágnąc kroleſtwá/ odpádł od wiáry Chrześćiáńſkiey/ y wzburzył sie ná ſtárego oycá ſwego/ z tymi pány ktore był do Chrześćiáńſtwá przyćiſnał. y ſmutny oćiec bronić sie woyſkiem muśiał/ y bitwy przegrał/ y ſam zrániony do Słowakow vćiekł. gdźie wdźiecznie choć od Pogan przyięty. z oney rány vmárł/ iáko CHRISTVSOW meczennik/ ktory iuż był po wßyſtkiey Dániey wiáre ś. rozmnożył/ y kośćioły pobudował. pogrzebiony ieſt w kośćiele Troycey ś. támże w Dániey/ ktory napierwey ſam był poſtáwił/ w mieśćie Roſchild. krolował lat 50. duchá P. Bogu oddał w dźień wßyſtkich świetych. Wzniećił wielkie ná Chrześćiány prześládowánie on oycowſki mężoboycá. Karał go y vpominał P. Bog/ bo z Słowakámi dwákroć bitwy przegrał/ y dwákroć poimány od nich był. A potym Heryk krol Sweonow z wielkim ludem ná wodźie náiáchał nań/ y porá-

4\. *W Dániey wiárá S. vćiśniona.*

Adam lib: 2. ca: 18.

Syn z oycem woyne wiedźie.

Háráldus krol męczennik.

5\. *Suenotto prześládownik dwakroć poimány.*

Heryk krol Szwedow. Wygnány z krolestwá.

źił go y moc wßytkę iego skrußył/ y Dánią w moc swoię wźiął/ á Suen vćiekáć od wßytkich swoich opußczony/ do Nortmanow muśiał. Gdźie nie náyduiac miłośierdźia/ áż do Angliey zábieżał. y ztámtąd odegnány iest dla onych ßkod ktore Duńczykowie Anglikom czynili/ áż w Szkocyey od kolá miłośiernie przyięty był. gdźie przez lat 14. áż do śmierći Heryká/ ná wygnániu przemießkał. Ale pátrzmy iákie nád nim nie mśćiwy Bog nász miłośierdźie pokazał. Po śmierći Herykà przywroćił mu P. Bog krolestwo iego/ y wźiął zá żonę wdowę pozostáłą po Heryku/ ktora syná miáłá Oláphá ábo

Olaus krol Szwedow Chrześćiánin żonę ma Słowiánkę.

Oláwá/ krolá Sweonow. Ten Olaus był Chrześćiáninem/ y miał zá żonę Słowiánkę Estred imieniem/ ktora mu vrodźiłá syná Jákubá y corkę Ingred/ ktorą świety krol z Ruśi Gerzlew zá żonę wźiął. Ten Olaus zás iáko y oćiec iego Heryk do Dániey wtárgnął/ y wygnał drugi raz onego krolá

6. Ruski krol.

Swenottá/ á sam Dánią posiadł. Dopiero Suen ná Páná Bogá wspomniał/ y poznał rękę iego/ y czyniąc pokutę prośił P. Bogá Chrześćiáńskiego/ ktorego był odstąpił/ áby mu krolestwo iego przywroćił. Wysłuchał go P. Bog. Bo Olaus pomniąc/ iż mátkę iego zá żonę miał: zmiłował się nád nim y krolestwo mu wroćił/ z tym obowiąskiem: áby wiárę Chrześćiáńską obá spolnie w swoich krolestwách zátrzymáli y rozmnażáli/ y inym ią narodom podawáli.

Suenottá pokutá y náwrocenie. Olaus.

7. Adam lib: 2. ca: 36.

Pátrzmy ießcze ná dźiwnieysze sądy y spráwy Boskie z tym Suen. Oburzył się nań krol Nortmáński Oláph syn Trucis/ y miedzy Skánią y Selándem/ z wodnym się wielkim woyskiem stáwił. Gdźie go Suen srogą porażką rozgromił/ ták iż w morzu się vtopić muśiał. Po iego zgubie wźiął Suen Norwegią/ y dwie krolestwá miał/ y w Norwegiey wiárę ś. Chrześćiáńską ßczepił y rozßerzył. Gotebáldus z Angliey Biskup wiele tám náprawował/ nietylo w Norwegiey/ ále y w Skániey y w Swediey. A nákoniec ten Suen wypráwił się do Angliey/ y po wielu ßczęśliwych bitew/ opánował Anglią/ y onego Ethelredá/ wedle proroctwá ś. Dunstaná wygnał. Tám po onych zwyćięstwách trzećiego mieśiącá/ żywotá tego dokonał.

Rok P. 981. Benediktá VII. 7. Ottoná II. 8. Bázyl: y Constant: 6.

1. Curopalates.

Bulgárowie Grekiwoiuią.

Samuel krol Bulgárow/ gdy woyská Cárogrodzkie báwiły się ná odpędzániu tyránná Bárdy Sklerá: wtárgnął z woyskiem nietylo do Trácyey/ ále y do Mácedoniey/ y do Thessáloniki/ y do Grecyey/ y Peloponesu. bo był bárzo woienny y ßczęśliwy wodz. Wiele miast pobrał y posiadł/ ktorych głową byłá Lárissá. Stámtąd ludźi wiele do Bulgáriey przeniosł/ y żołnierze z nich czyniąc ná Greki pomoc miał. kośći świętych

Sámuel krol Bulgárow.

wiele z onych miast wybrał/ y do swego miástá ze cżćią wprowadzał. Bo był Sámuel Chrześćiáńskim krolem/ y w świętych się kochał/ y zá ich pomocą zwyćięstwá otrzymawał.

Rok P. 982. Benedi: VII. 8. Ottoná II. 9. Bázyl: y Constánt: 7.

1. S. Nikon cudowny. In gestis S. Nicônis.

Nikon sławny ná ten czás w nabożeństwie/ cudá niemáłe czynił/ zwłaszczá w Lácedemonie. gdźie skoro przyiáchał mießczánie oni/ Zydy z miástá swego wygnáli. Bo ich Nikon bárzo nienawidźiał/ y sam ie kiiem wyganiał. O co gdy się ieden pan Aratus zwány/ obrońcá Zydowski/ słowy nań tárgał/ y o nim źle mowił: w nocy od osob dźiwnych przez sen vbiczowány był/ y wymawiáli mu oni co go bili: Smieß się/ práwi/ z sług Bożych vrągáć? y ocknawßy

Aratus biczowány o S. Nikoná.

się wpadł w wielką febrę: Przyzwał Nikoná ś. o pomoc proßąc. Przyßedł/ ále mu powiedźiał: Ja tobie odpußczam coś przećiw mnie wystąpił: ále sądy Bożé odmienić trudno. Ták postánowił Bog ábyś vmárł. y ták się sstáło/ y wielki ná ine postrách padł/ y wßyscy Nikonowi powolni byli.

Rok P. 983. Benedi: VII. 9. Ottoná II. 10. Bázyl: y Conſt: 8.

CEſarz Otto wtory wypráwił ſie z wielkim y mocnym woyſkiem do Kálábriey przećiw Grekom y Sáracenom. Miał iuż wiele przyczyn do złego powodzenia ſwego / y wiele ſie nań duchownych vſkarżáło / iż w kośćielne ſie ſpráwy wdawał / á Biſkupſtwá mieſzał y odmieniał od iednego kośćiołá do drugieg / z niemáłym vkrzywdzeniem oſob duchownych / y od obyczáiow oycá ſwego bárzo był odpadł. Przyiáchawſzy tedy do Kálábriey zwiodł bitwę z Grekámi y Sáráceny / ták nieſzczeſliwie / iż nietylo przegrał / ále woyſko tám wſzytko vtráćił / y ſam ledwie pływáiąc do brzegu przypłynął. Nie poznány zá więźniá był poimán: ále go ieden Słowak poznawſzy z Biſkupem iednym wybáwił / iż koniá dopádſzy vſzedł. Wiele w tey woyſzcze Biſkupow ktorzy z nim byli / poginęło / ále nawięcey wielkich mężow woiennych. Wſzytko zachodne Chrześćiáńſtwo ſmutną żáłośćią z oney porażki ſtrapione zoſtáło / okrom żony Ottoná ſámego / Greczki / ktora ſie rádowáłá / iż narod iey Rzymiány zwoiował. O co v pánow miáłá nienawiść niemáłą. Otto z tego ſmutku w Rzymie záchorzał / y ſpowiedź ś. przed Papieżem vczyniwſzy / y ſkárby ſwe ná cztery częśći rozdawſzy: kośćiołom / vbogim / śieſtrze Máthyldźie / y ſługom / ſzczęśliwie dokonał / śiodmego dniá Grudniá. Pogrzebiony v ś. Piotrá v Párádyżu. gdźie nád wrotámi ieſt obraz P. Jezuſow / á po ſtronách ś. Piotrá y Páwłá. ſyn iego Otto trzeći ná páńſtwá wſtąpił we Włoſzech y Niemcech / y ná nie koronowány ieſt w Weronie y w Aquiſgranie.

Woyćiech ábo Adálbertus Práſki Biſkup z Prági dla złych y niekárnych owiec ſwoich do Rzymu ſie puśćił. Pátrz w iego żywoćie. Pięć lat przemieſzkał w zakonie w Rzymie miedzy mnichy.

1. *Otto Ceſarz od Grekow porażony y Saracenow.*
In vita S. Adalberti apud Surium 23. Aprilis.
Marianus Scotus & Sigebertus.
Otto ledwie vćiekł.
Leo Oſtien: lib: 2. cap: 9.
Porażká wielka.
Ditmarus lib: 3. Chron.
Zona Ottoná Greczka.
2. *Otto wtory w Rzymie vmarł.*
3. *Woyćiech S. do Rzymu.*
Leo Oſtien: lib: 2. cap: 17.
Et in codice S. Ceciliæ.

Rok P. 984. Janá XIIII. 1. Ottoná III. 1. Bázyl: y Conſt: 9.

BEnedykt Papież śiodmy świát ten pożegnał / śiedźiał lat 9. Náſtąpił Piotr Biſkup Pápiey Kánclerz Ottoná / zwány Jan czternaſty. W Rzymie záczęło ſie bráctwo kápłanow y Biſkupow / ná to: áby po śmierći ofiárámi ś. ieden drugiemu pomagał. káżdy zá brátá miał oddáć P. Bogu Mſzy 40. Oná Theophaná Greczká żoná wtorego Ottoná wdowá będąc żywot dobry prowádźiłá / y dwie corce ſwoie Adeláidę y Zofią do wzgárdy świátá y porzucenia roſkoſzy wychowáłá / y ná mniſzki do klaſztoru dáłá.

Editá krolewná ś. tego roku zeſzłá. Pátrz w iey żywoćie.

1. *Jan 14. Papież.*
Romæ in Coſmæ & Damiani tabula marmorea.
Bráctwo kapłanow.
Dziewki Ceſárſkie mniſzkami.
Ditmarus lib: 4. 15. Decembris.

Rok P. 985. Janá XV. 1. Ottoná III. 2. Bázyl: y Conſtán: 10.

ZLośliwy on mężoboycá Bonifácius Fránkus / ktory Benedyktá ſzoſtego Papieżá zábił / y złupiwſzy kośćioł ś. Piotrá / do Cárogrodu vćiekł: vſłyſzawſzy iż Benedykt śiodmy y Otto Ceſarz vmárł; wroćił ſie do Rzymu / y zá pomocą Rzymian ſwoich tákich iáko y on / Janá też 14. poimał / y mocą z ſtolice ś. zrzućił / y ſam ſie ná niey poſádźił / y cztery mieśiące rozboy on czyniąc / Janá 14. Papieżá głodem vmorzył. Ciáło iego vkazano ludźiom / po ktorego wyſchłośći poznáć mogł káżdy / iż głodem vmárł. y przyſtoynie v ś. Piotrá pochowány ieſt. A on okrutnik Bonifácius nie długoż nagłą śmierćią od Páná Bogá zábity ieſt. Liczyć go miedzy Papieże / vchoway Boże: miedzy wierutne łotry mężoboycá dwu Papieżow niech poczytan będźie. Ciáło iego Rzymiánie kłoli y śiekli / y nágie po mieśćie włoczyli / áż w pole Campi Caballi. Wybrány ieſt porządnie ná Papieſtwo Rzymiánin z oycá Leoná Jan piętnaſty: ná kto-

1. Codex Rom: Pont.
Bonifácius drugi raz mężoboycą.
Jan Papież 14. vmorzony.
Nagle vmárł mężoboycá Bonifácius.
Jan Papież 15.

Crescencius tyran Rzymski. rego sie záś nowy tyran z onych Alberykow Crescentius Numentanus otworzył. ten wziawszy zamek Angeli, poczał Papiezowi ták być przykrym / iż vciec z Rzymu do Tuscyey muśiał. Skad do Ottoná Cesárzá czeste posły wysyłał. O czym sie Rzymiánie dowiedziawszy: pomniac co przodkowie ich / o krzywdy Papiezow od Cesárzow Ottonow cierpieli: wysłáli vczciwe posły do Papiezá: prosząc / áby sie do Rzymu wroćił / obiecuiac mu wszelákie vczczenie y posłuszeństwo. y ták vczynili / przyieli go z wielka czćia iáko Chrystusowego namiestniká y Piotrá ś. potomká. Od tego iuż czásu kośćioł ś. Rzymski pokoiu z dáru Chrystusá záżywał.

Ian Papież wygnany y przywrocony.

Niepokoie Rzymskie z Papieżmi vstały.

2\. *Compostellá spalona.* Ambros: Morales Chron: lib: 16. cap: 46. W Hiszpániey / gdy sie sámi pánowie Chrześćiáńscy z soba gryźli / Arábowie przyzwáni od Ruderyká Comesá / Kompostelle spalili / y mury iey / zábiiáiac obywátele / obálili. A kośćiołá ś. Jákubá dotknać sie nie śmieli. Bronił go ś. Jákub / y niemoc ná nie zła przepuśćił / ktora wszyscy Arábowie oni pomárli. Ná krolestwie Legionum Weremundus wtory bedac: Athaulphá Kompostelle Biskupá / słucháiac nań sług iego potwarzy / vkrzywdźił. Bo zdrádliwie go do śiebie przyzwawszy: puśćił nań byká srogiego / ktory cudem Bożym stał sie vkroconym y łáskáwym / y oreże swoie / to iest rogi / ktoremi Biskupá zábić miał / przed Biskupem położył.

Athaulphus Biskup obroniony cudem. Lucas Tudensis & Rodericus Toletanus.

Rok P. 986. Janá XV. 2. Ottoná III. 3. Bázyl: y Const: 11.

1\. *Lotárius krol Frankow vmarł.* Lotárius krol Fránkow vmárł. krolował lat 31. Zostáwił syná Ludowiká / ktorego odlećił Vgonowi ksiażećiu / y mátke Emme / corke Ottoná pierwszego z Adeláidy / ktora ieszcze byłá żywá. Do niey sie oná Emmá w smutku swoim vćiekłá.

Rok P. 987. Janá XV. 3. Ottoná III. 4. Bázyl: y Const: 12.

1\. *Ludowik ostátni potomek Karola wielkiego. Obcy krolowie.* Chronic: Vilhelmi Mangij. *Kápetowie ná krolestwie Frankow.* Ludowik młody krol Fránkow syn Lotáryuszá vmárł / ostátni potomek Károlá wielkiego ná tym krolestwie. Został był brát Lotáryuszá Károlus striy tego Ludowiká ostátniego / ále go Fránkowie niechćieli. dla tego / iż był Niemcom przychylny: bo Fránkowie obcym sie nie rádzi poddáia. Wźieli ná krolestwo Hugoná Comesá Páryskiego / syná Hugoná wielkiego. Piszą drudzy iż y ten Hugo był ze krwie Károlá wielkiego / y to twierdźi Papież Innocencius poszły do Ludowiká krolá. Tego Hugoná zwano Kápetem / y to imie dom ten miał. było iákieś obiáwienie od ś. Wáleriká oycu tego Hugoná / obietnicá byłá dána dla vczczenia świetych niektorych / iż iego potomstwo áż do śiodmego rodzáiu ná krolestwie Fránkow pánowáć miáło.

Rok P. 988. Janá XV. 4. Ottoná III. 5. Bázyl: y Constán: 13.

1\. Swiety Dunstanus Arcybiskup Kártuáriański do oyczyzny poszedł tego roku. Pátrz w iego żywoćie.

Rok P. 989. Janá XV. 5. Ottoná III. 6. Bázyl: y Constánt: 14.

1\. *Woyćiech S wraca sie do Prági.* Cartuicius Episcopus in vita Stephani. 23. Aprilis. Lambertus in Chronico. Woyćiech ś. wezwány iest od Prážan ná swoie Biskupstwo / y z Rzymu od Papiezá / ktory o nim Synod czynił / y od Opátá swego posłány był. Jáko tám záś niepo słuszeństwem y twárdośćia serc swoich owiec obráżony / do Wegier poszedł / y Geisowi krolowi iuż wiernemu syná Stephaná ochrzćił / y wiáre tám Chrześćiáńska szczepił: Pátrz w iego żywoćie. Theopháná mátká Cesárska Greczká / iácháłá do Rzymu / áby pokoy we Włoszech zátrzymawáłá / y mieszkáłá tám trzy látá / y był Rzym spokoyny.

Theophaná wdowa Cesarsá Ottona.

Rok P. 990. Janá XV. 6. Ottoná III. 7. Bázyl: y Constán: 15.

Papież Jan w Anglicy krolá Ethelredá z Rychárdem Márchionem / ktorzy zsoba woyny wiedli/ przez posły swoie poiednał. Woyćiech Práski Biskup wroćił sie tego roku do Rzymu do swego onego klasztorá ś. Bonifáciuszá/ záżywáiac duchownych poćiech y ćwiczenia z onymi ná on czás wielce sławnemi zakonnikámi ś. Benedyktá: Gdźie byli y Grekowie/ domowemi w Grecyey niepokoiámi do Rzymu wprowádzeni: iáko Grzegorz Abbas. y Nilus/ y Jan/ y Stratus. A z Łáćinnikow przednieyszy byli Jan y Theodorus/ y drugi Jan niewinny/ y Leo ktory gotow był záwzdy do kazánia. Przemieszkał tám ś. Woyćiech drugie pięć lat/ ná onych Rayskich roskoszách miedzy świetymi/ sam nie mnieyszey świątobliwośći.

1. *Papież krole iedna.* Matthæus Westmonasteriensis. *S. Woyćiech do Rzymu się wraca.* Vita S. Adalberti apud Surium 23. Aprilis. *Grekowie w zakonie S. Benedyktá.* Petrus Damiani epist. ad Nicol: Pap.

Károlus on brát Ludowiká krolá Fránkow/ ieden ieszcze potomek Krolá wielkiego/ zá zdrádą Adelgerá kápłaná/ Remis miásto vbieżał/ y srodze ie zwoiował/ y kośćiołow nie vczćił. Biskupi z Remeńskim Arcybiskupem Arnulphem ziáchawszy/ sie wyklęli y onego kśiedzá y wszytkie iego pomocniki srogim bárzo przeklinániem/ ktore sie ná Károlusie prędko viśćiło. Bo roku przyszłego od Hugoná krolá Fránkow poimány iest/ y ná nim dom Károlá wielkiego z strony oney idącey rozgi/ vstał.

2. *Károlus Remis wziął. Károlus ostátni potomek Károlá wielkiego.*

Rok P. 991. Ianá XV. 7. Ottoná III. 8. Bázyl: y Constán: 16.

Mjecysław kśiążę Polskie pierwszy Chrześćiánin żywot ten skończył. Ditmarus opisuie iego náwrocenie. O Aloárze wdowie ktora tego roku vmárłá kśiężná Kápuáńska/ iest piękna do zbudowánia powieść. Pándulphus mąż iey Kápuáńskie kśiążę zábity był w oney porażce od Grekow y Sáracenow Ottoná wtorego/ zostáłá ná páństwie tá niewiástá z dwiemá synámi: ktorym chcąc bespiecznego páństwá dochowáć: iednego Comesá powinnego swego/ bacząc iáko v ludźi poważony był/ zábić synom kazáłá. Przyzwáłá go zdrádliwie do śiebie oná okrutna niewiástá/ y w iey domu zábili go synowie iey. O ten grzech frásuiąc sie páni oná/ przyzwáłá do miástá sławney świątobliwośći męża Nilá onego/ mnichá Greczyná/ ktorego tylo widźieć miásto wszytko wychodźiło. y miedzy ludźmi vyźrzał Nilus mniszki/ y młodego przy nich kápłaná/ y smutną twarzą rzekł do nich: Czemu ten młody z wámi ktore sie dźiewicámi pokázuiećie/ w iednym domu mieszka? ábo niewiećie/ iż to mężczyzná/ ábo on niewie żećie wy płeć niewieśćia? Jeśli sie Bogá nie boićie/ czemu sie ludźi nie wstydźićie? Co one słysząc/ łáiąc mu poczęły/ mowiąc: Nie sługá to Boży ále dyabeł. Lecz názáiutrz po wszytkim sie mieśćie rozsławiło: iż on kśiądz z stárszą klasztorną powinną swoią nieczystość popełnił/ y ták go z nią zástano. A gdy ś. Nilus do pálacu oney Aloáry przyszedł: vpadáiąc do nog iego niewiástá/ prośiłá áby ią rozgrzeszył. On rzekł: Jdź do Biskupá swego. Powie: Byłám/ y dano mi pokutę/ ábych Psałterz trzy kroć ná tydźień mowiłá/ á iáłmużny dawáłá. A Nilus rzekł: to tobie y vbogim pożytek czyni/ ále zábitemu nic nie pomaga/ y tym ktorzy z śmierći iego smutek odnoszą. Chcesz li bierz odemnie podlego dobrą ráde/ á vczyń wolą Bożą: Jednego syná powinnym zábitego wyday/ niech czynią z nim co chcą/ y ták rozgrzeszona od grzechu będźiesz. Bo rzekł Pan Bog: Kto czyie krew rozleie/ niech iego rozláná będźie. Ná co powiedźiáłá/ iż tego vczynić nie mogę/ bo sie boię áby go nie zábili. A ś. Nilus duchem Prorockim powiedźiał: krew syná twego rozláná będźie/ zá tę krew ktorąś ty niezbożnie rozlałá/ y nikt z naśienia twego nád tym miástem pánem nie będźie. Co słysząc poczęłá niewiástá płákáć/ y złoto Nilusowi podáwáć: á on ze drzwi prędko zásłonę odárszy wypadł/ myśląc sobie: Dyabeł ták mowi:

1. *Miecysławá Polskiego śmierć.* Lib: 4. Chronic *lepiey o tym w naszych Kronikách* *Aloará Kapuańska kśiężna mężoboyczyna.* Leo Ostien: lib: 2. cap: 9. *Od Nilá rozgrzeszenia prośi.* *Z mniszkámi w iednym domu mieszkanie.*

2.

Pokutá o mężoboystwo. *Syná iey wydáć kazał.* *Proroctwo Nilá.*

3.

Lsy niewieście ná proch. Ten mnich iest prochem / poleie go wodá łez niewieściich y vczynie z niego błoto / á z błotá vlepie co będzie chciał. y miał sie ostrożnie / pomniąc co rzeczono: Z cudzemi grzechámi społku nie miey. Nie długo sie wypełniło Nilá proroctwo. Bo iey młodszy syn brátá stárszego swego / áby páństwá przed nim nie miał / zábił / á mężoboycę poimano / y do królá Fránkow záwieziono / y w krotkim czásie on dom zginął / y Kápua inszego á nie z tey krwie páná miáłá / nieiákiego Ademáriuszá Bálsámá / ktorego bárzo miłował Otto Cesarz trzeci / y ono mu Kápuáńskie páństwo podał.

Dom zginął o mężoboystwo. 4.

Rok P. 992. Ianá XV. 8. Ottoná III. 9. Bázyl: y Constán: 17.

1\. *Arnulphus Remeński Arcybiskup.* Eginaldus in Auctario ad Haimnium. *Gerbertus fálszywy Biskup.*

W Tym czásie Arnulphus brát Lotáriuszá królá Fránkow przyrodny / ná Remeńskim Arcybiskupstwie śiedźiał / dobry y mierny człowiek / ktorego sie boiąc krol Fránkow Hugo / chcąc wszytek rodzay Lotáriuszá wykorzenić / zebrał nań Synod Biskupow w Remis pod Arcybiskupem Senoneńskim ná imie Segninem. Dowodźili nań zdrádźiectwá iákoby Remis miásto Károlowi podał. y przewiodł to krol: iż Biskupi z boiáźni ná złożenie Arnulphá przyzwolili / á inego ná iego mieysce Gerbertá nieiákiego mnichá Philozophá / ktory był náuczyćielem syná krolewskiego Robertá / poświęćili. Jednák Segninus Arcybiskup Senoński ná ich wyrok P. Bogá sie wiecey boiąc niż królá / nie przyzwalał. y nietylo złożony był Arnulphus: ále y do więzienia sromotnie dány / y trzy látá w Aureliey w ćiemnicy był chowány. O czym gdy sie Papież

2\. Jan dowiedźiał / Biskupom ktorzy Arnulphá źle sądźili / Mszey mieć zákazał / á onemuż Segninowi kazał w Remis inszy Synod vczynić / ná ktorym przy Leonie pośle Papieskim / Arnulphus ná swoie Arcybiskupstwo przywrocony / á Gerbertus wyrzucony został. Ná co y sam krol Hugo vpámiętawszy sie przyzwolił. Ten Gerbertus gniewáiąc sie o swoie wyrzucenie / pisał przećiw Papieżowi / iáko heretyk / wiele kłamstwá y bluźnierstwá / ktore dźiśieyszy heretycy gdźieś z ćiemnych kątow wywárli / y rozdrukowáli / prożno sie pomocą ćiesząc / gdyż złość záwżdy sobie iednáka / á gniew y hárdość y nienáwiść dobrze mowić nie vmie.

Arnulphus przywrocony. *Gerbertus iáki.* *Gerbertowe pismá heretycy wywali.*

3\. Apud Surium 15. Octob. Tom: 5. *S. Oswáldá słodka śmierć.*

W Angliey Oswáldus Biskup Wigorneński / iáko żywotá był wielce pobożnego / ták też y koniec miał słodkośći y obiáwienia przedźiwnego. Dniá iednego z káplice swey wyszedszy: pilnie w niebo pátrzył y długo / z rozkoszą iákąś serdeczną. y spytano go ná co pátrzy? rzekł: Pátrzę ná to gdźie idę / iutro sie to pokaże / nástępuie wieczne szczęśćie / ná ktorem tu prácował. nie zaydźie iutro słońce / á Pan mię do niego wprowádźi. y wroćiwszy sie do káplice / zezwał bráćią y prosił o ćiáło Páńskie y święty Oley. A nocy oney zápomniawszy o chorobie swey / szedł do kośćiołá / y iutrznią y ine służby Boże odpráwił. A ráno chustą sie przepásawszy / vbogim nogi vmył. Przy czym wedle zwyczáiu 15. Psálmow zmowiwszy / rzekł: Chwałá Oycu y Synowi: ná co vbodzy powstáli / á on domawiáiąc / y Duchowi ś. v nog ich vpadł / y duchá CHRISTVSOWI oddał. Nád ćiáłem iego piękna gołębicá y koło ogniste widźiáne było. Wielkie znáki krolowánia iego z CHRISTVSEM.

Rok P. 993. Ianá XV. 9. Ottoná III. 10. Bázyl: y Constán: 18.

1\. Synodus Rom. *Kánonisácya S. Vdalryká.* Epist: 16. cap: 29. *Wesuuius ognista gorá.*

Vdálrikus ś. od Pápieżá Janá 15. miedzy święte policzony y kánonizowány iest / y ołtarz nád iego ćiáłem postáwić / y święto święćić dopuszczono. Wiele tego wieku świętych wspomina Petrus Damiani, ktore miedzy święte kośćioł policzył / iáko Romuáldus / Amicus Rámiboneński Biskup / Gwido Pompesyáński Biskup / Firmanus Firmiński / y ini. Z góry Wesuuium niezwykłe ognie wypadáły tego roku / y wiele

miast

miast pogorzálo. y w Rzymie sie iuż był zápalił kościoł ś. Piotrá / ktory ludzie nabożni modlitwą vgásili / wołáiąc ná ś. Piotrá: Jesli kościołá swego nie obroniß: wiele ich od wiáry ś. odpádnie. — Glaber scriptor huius temporis.

Rok P. 994. Janá XV. 10. Ottoná III. 11. Bázyl: y Const: 19.

Hvgo krol Fránkow Papieżá nieiáko o onego Arnulphá z Remeńskiey stolice złożonego / przeprászáiąc / posły do niego wysyła y piße: iż we wßytkim iego sądom powolnym być chce / y prosi go áby do Gálliey ná vspokoienie Remeńskiego kościołá sam przyiáchał / obiecuiąc mu wßelką cześć y vsługowánie. Co sámá rzecza / iáko będzie niżey / pokazał. — 1. Hugo krol powolny Papieżowi.

Rok P. 995. Janá XV. 11. Ottoná III. 12. Bázyl: y Constánt: 20.

Roku tedy tego Papież / Leoná Opátá ś. Bonifáciußá / wyprawił do Fráncyey / áby ná Synodzie / ktory był w Remis / w rzecz Arnulphá złożonego y poimánego weyzrzał / y onego gdy sie niewinnym naydzie / ná stolicę iego przywrocił. Był ná tym Synodzie w Remis / podrzucony Arcybiskup Gerbertus / y rzecz swoie spráwowal: ále nic słußnego ná Arnulphá o zdrádę pokázáć sie nie mogło / y przysądzono mu mieysce iego. Krol Hugo temu sie nie sprzećiwił / ále go z więzienia puśćić roskazał y ná on Synod stáwić. gdzie ze czćią wielką przywrocony iest / á Gerbertus z vbiorow Biskupich zewleczony / pokutę czynił. Dziwny sie tego Hugoná krolá ku Papieżowi vkłádności y posłußeństwu. choć mu o krolestwo szło / (bo narod Károlá wielkiego záwżdy mu sie sprzyćiwił:) choć iuż sam z inymi Biskupy ináczey vczynił: á iednák sam sie zwyćiężył / y wolał powagi swey nárußyć: á niżli oycu nawyżßemu sprzećiwienie iákie czynić. — 1. Leo Opat postem Papieskim. Maso Annal: Franc: lib: 3. Powolność krola Vgoná. Gerbertus pokutuie.

W Káßynie klaßtorze ś. Benediktá był Opát imieniem Mánso / ktory báwić sie świátem y dworem y sługámi drogo odzianemi / y roskoßámi nie wstydził. S. Nilus / ktory lat 15. w onym klaßtorze Vallis lucis przemießkał / opowiedział był przed swemi pomstę Boską ná onego Opátá / ktora prędko przyspiáłá. Albertkus Marsorum Biskup / spuśćiwßy synowi swemu nierządnie vrodzonemu Biskupstwo: chćiał klaßtor on Káßyneński opánowáć / y nápráwił ná onego Opátá Mánsá złe ludźie pieniędzmi kupione / áby mu oczy wyłupili / y do niego ie przynieśli. Co oni / chytro wyzwawßy Mánsá do Kápuey / vczynili / y poimánemu oczy wyłupili / y w chustkę ie vwinęli. A P. Bog y onego Alberiká strászliwie skarał. Bo tey godźiny ktorey Mánsowi oczy łupiono / nagle zdechł. Tákie są Boskie spráwiedliwośći / zwłaßczá nád temi / ktorzy drugich do cnot ś. prowádźić máią. — 2. Mánso zły Opát w Kaßynie. Ostiensis lib: 2. cap: 16. Albeikus mężoboyca. Obá źli pokaráni.

Rok P. 996. Grzegorzá V. 1. Ottoná III. 13. Bázyl: y Constán: 21.

Jan Papież 15. z ćiáłá wyßedł. Siedział lat 10. Otto Cesarz często proßony / áby do Rzymu przyiáchał / á Krescenciußá tyránná / ktory Rzym y Papieżá vćiskał / y zamek Angeli w mocy swey miał vkroćił y pokarał. Vczynił to ochotnie / z wojskiem sie do Rzymu puśćiwßy / w Káwennie odpoczywał. Gdźie tráfiwßy ná śmierć Biskupá miástá onego: Gerbertá z Remis wyrzuconego / ná Biskupstwo Káwenny postáwił. ktory iuż był vprzeymą pokutę przyiął / y to co przećiw Papieżom czynił / nápráwował. Przyiął go Papież ná to Biskupstwo / á onemu Arnulphowi ná Remeńskie pálliuß posłał. Mießkáiąc w Káwennie Cesarz / gdy Kláßeński klaßtor Opátá nie miał / á mnißy ś. Romuáldá prágnęli: ktory dwánaśćie mil od Káwenny ná pußczy mießkał: Cesarz rozumieiąc iż ná posły iego dbáć nie będźie / sam do niego iáchał / y po zachodźie słońcá — 1. Smierć Janá 15. Papieża. Otto do Rzymu na Krescenciußa. Otto 3. Cesarz w celli S. Romualdá ná noc.

Rodulphus Glaber lib: 1. cap: 4.

dźie słońcá do celle iego przyßedł. przyiał go ochotnie Romuáldus / y ká-
zkał mu ſwego do ſpánia poſtąpił; ále ſie kołderka iego / bo byłá bárzo gru-
2. ba/pokryć niechćiał. Názáiutrz wźiął go z ſobą do Ráwenny / y pod klą-
twą Biſkupow / klaßtor on do ſwego rządzenia Romuáldus przyiąć mu-
ſiał. Pátrz w iego żywoćie.

21. Iunij. Bruno ſieſtrzeniec Ceſarſki ná Papieſtwo. Ian Plácenciey Biſkup. Creſkonius poimány. Leo Oſtien: Chron: Caſsin: lib: 2. ca: 18.

Otto nim do Rzymu przyiáchał / ná Papieſtwo dał powinnego śie-
ſtrzeńcá ábo ſynowcá ſwego Brunoná / ktoremu ſie Kreſkonius ſprzećiwił /
y Brunoná złożywßy / Janá Plácenciey Biſkupá mocą wtrąćił. O co ſie
bárźiey Otto rozgniewał / y do Rzymu śpieſzniey ſie pokwápił. Kreſkonius
zámknął ſie ná mocnym zamku S. Angeli, ktorego Ceſarz dobywáć kazał.
Bronił ſie mocnie / á iednák poimány ieſt / y z murow go żołnierze zepchnęli /
y włocząc go po Rzymie / ná wyſokiey ßubienicy obieśili. Acz ini pißą / iż z
oney niedobytey twierdze / chytro obietnicámi wywabiony był / ktorych mu
nie dochowano. Pogrzeb iego y dźiś vkázuią w kośćiele ś. Pánkrácyußá.

Grzegorz 5. Ian ſkarany. In actis S. Nili. Nilus do Rzymu o Iana proſi.

3. Zwał ſie on Jan Papieżem 16. á Bruno powinny Ceſárſki Grzego-
rzem 5. y przez czás niektory rozerwánie dwiemá Papieżmi trwáło. Aż Rzy-
miánie / o czym máło wiedźiał Otto / ná Janá ſie wzburzyli / y porwawßy go
á z vbiorow Papieſkich zewlekßy / po Rzymie włoczyli / y oczy mu wyłupi-
wßy / y iezyk y nos vrznawßy / do więzienia wrzućili. Pißą w dźieiách ś. Ni-
lá: iż ten Jan był z Kálábriey z Roſſanu źiemek tego ś. Nilá / zwány Philá-
gátus / możny y v świátá świetny / y czći wielkich prágnący. Vpominał go
Nilus áby świát opuśćił / á do lepßego żywotá przywieść ſie dał: ále nie po-
mogł nic twárdośći iego. y gdy o nim vſłyßał / iż w Rzymie więźniem był /
ßedł do Rzymu / y był od Ottoná y Papieżá bárzo vczczon / y prośił áby mu
onego więźniá dárowáli / chcąc z nim żywot mniſki prowádźić. Oni to chćie-
li vczynić / iedno żeby w Rzymie ſam Nilus zoſtał / y klaßtor ktory ná ſwe
mießkánie wźiął. Lecz on niechćiał. A tym czáſem Janá onego / iáko ſie
rzekło / ták pokarano. Co gdy vſłyßał Nilus / prośić on iuż zániechał: á ſam
máiąc lat więcey niż 90. do celle ſwey ná puſzczą v Káiety poßedł / nie dobrze
Papieżowi prorokuiąc / iż miłośierdźia nád onym Janem zápomniał.

Tyburtyni obleżeni. Matholinus Woiewoda.

4. Gdy ſie Rzym vſpokoił Otto / od Grzegorzá piątego támże koronowá-
ny był / á chcąc Papieżowi ſpokoyny Rzym zoſtáwić: pytał ſie o Kreſkoniu-
ßowych życzliwych. y nálazł miedzy inemi Tyburtiny niedáleko od Rzymu.
ktore chcąc pokáráć: obległ miáſto Tybur / do ktorego przypußczony nie był /
y owßem zábili mu iuż byli wielkiego iego Woiewodę Mátholiná. W tym
ś. Romuáldus z Ráwenny do Ceſárzá przybył / y dla złych nieposłußnych
mnichow vrząd złożył / y laſkę przed nim y Biſkupem Ráweńſkim porzućił.

Romualdus poiednał Tyburtiny. In vita eius. Thamna Woiewoda mnichem. Ottonowi pokuta od S. Romualda. Otto Ceſarz mnichem być obiecuie. 21. Iunij. Ruſki Apoſtoł Bonifacius. Busklawin krolewic Słowieńſki.

A pátrząc ná one woyne y ludzką niebeſpieczność / poiednał Ceſárzá z Ty-
burtynámi / ták / áby k woli Ceſárzowi Tyburtyni część ſwoich murow obáli-
li: á onego ktory Mátoliná zábił / do iego mátki związánego posłáli. Tám
też Thámná Niemcá / ktory Kreſcenciußowi od Ceſárzá przyśięgał / á słowá
nie dotrzymał / do mniſkiego żywotá ná pokutę námowił. y o toż Ceſárzowi
tákże zá pokutę do Gárganu ś. Michálá iáſkinie / pießo iść kazał. Co on po-
tym vczynił. á tym czáſem w Ráwennie wielkie trudzenia ćiáłá y pokuty
Otto Ceſarz czynił / y nákoniec obiecał Romuáldowi / iż ſpuśćiwßy Ceſár-
ſtwo / mnichem iego zoſtáć wolą miał. Pátrz w żywoćie ś. Romuáldá y o
Bonifáciuśie Apoſtole Ruſkim / y o krolewicu Słowieńſkim Buſkláwi-
nie / ktory też był vczniem iego. etc.

Grzegorz Papież máiąc pokoy ná pośilenie rządow kośćielnych / Sy-
nod w Rzymie vczynił. Ná tym Synodźie / gdy Moguncki Biſkup ná ś.
Adálbertá ábo Woyćiechá żálował ſie / iż ná ſwym Biſkupſtwie nie śiedźi:
5. kazano ś. Woyćiechowi z klaßtoru ná Biſkupſtwo ſie do Prági wroćić.

On tylo

On tylo to sobie wyprosił: iesli iáko pierwey niepostuszne owce mieć będzie: áby mu wolno było iść miedzy Pogány / á Ewángelia do nich y CHRISTVSA wnośić. Ná co Papież przyzwolił/ y dał mu błogosłáwieństwo.

S. Woyćiech muśiał ná swoie Biskupstwo.

Ten Papież Grzegorz piaty/postáwił Elektory ná wybieránie Cesárzá Rzymskiego / pány niektore Niemieckie duchowne y świeckie / y królá Czeskiego. y dał im tę moc z rámienia Apostolskiego y przywiley / ná tákie wybieránie; áby pierwey królá wybráli/ ktoryby od Papieżá koronowány / po koronácyey Cesárzem Rzymskim y Augustem zwány był. Bo iáko mogli Papieżowie od Grekow oddalić Cesárstwo Rzymskie/ á dáć ie onemu pierwszemu Károlusowi wielkiemu: ták y to mogli. O co ten trzeći Otto/potomstwá nie máiąc/ prosił: á Papież będąc iego powinnym/dla swoich Niemcow rad to vczynił. O czym świádectwá są wielkie y dowodne/ y Kárdynał Belárminus osobne o tym pisánie wielkiemi dowody prawdy wydał. Támże odsyłam czytelniku/ bo są nie wielkie ksiązki / y tu v nászego pisárzá / nie mnieysze są o tym vmocnienia prawdy tey. Znáią to wielcy Cesárze w swoich przywileiách/iż moc od ś. kośćiolá Rzymskie°/to iest od P. Bogá y Piotrá ś. biorą/ y zá to chcąc być wdźięczni/ są y zowią sie S. R. Ecclesiæ aduocati & fidei Catholicæ & eiusdem Ecclesiæ præcipui defensores.] To iest / opiekunowie ś. kośćiolá Rzymskiego/ y wiáry Kátholickiey/y tegoż kośćiolá osobliwi obrońcy. Iednák zostáwili sobie Papieże moc odmowienia y odrzucenia od dostoynośći tey / iesliby Elektorowie kogo niegodnego / głupiego/ ábo heretyká wybráli. A iesli królá ná Cesárstwo wybránego zá przyczyną odrzućić mogli: dáleko wiecey sáme Elektory. O tym historyk onego wieku Glaber Rodulphus ták nápisał do Oddoná Opátá. [To było/ práwi/ słuszno y przystoyno/ y do obrony pokoiu wyrok iest wyborny: áby żaden Pan z śmiáłośći swey/ dostoynośći Cesárstwá Rzymskiego skwápliwie nie prágnął/ áni sie Cesárzem zwał y być im nie mogł: ążby go Papież stolice Rzymskiey/zá dobremi iego obyczáymi iáko Rzeczyp: pożytecznego wybrał/ y iemu tę Cesárską dostoyność zlecił.] W tym iest wątpliwość / iesli tenże Grzegorz piaty śiedmi Elektorow vstáwił: gdyż przez długi czás potym ná obieránie Cesárzá / wszyscy sie Pánowie Niemieccy duchowni y świeccy ná Seym ziezdżáli/ á śiedmi Elektorow nie było. Dopiero przy Ottonie trzećim Cesárzu / Marćin Polak wzmiánkę o nich czyni. Nie iżby zá Ottoná od Grzegorzá piatego Papieżá postáwieni byli: ále iż potym / powiáda / postáwieni są trzey Biskupi/Moguncki / Trewerski y Koloński / á czterzey świeckich / Marchio Brándeburski/ Palatinus Rheni, y Sáskie Książe/y krol Czeski. Co y ś. Thomasz dał znáć. Ale kiedy y od kogo/dopytáć sie nie możem.

6. *Elektorowie w Niemcech postáwieni.*

7. Albertus Roman: Imperat.

Extrauag: Innoc: de electione C. ventura.

Cesarz bez Papieskiego zezwolenia być nie może.

Greg: 7. lib:4. ep:3. Et Papa Innocentius 3. ep:7. 8.9.10.

Elektory kto mianował niewiedza.

De reg: Principum lib:3. ca:19.

Rok Páński 997. Grzegorzá V. 2.

Ottoná III. 14. Bázyliuszá y Constánt: 22.

Woyćiech ś. ábo Adalbertus Práski Biskup/ tego roku w Prusiech od Pogáństwá zábity meczeńską odniosł koronę/dniá 23. Kwietniá. O czym szerzey czytay w iego żywoćie. To sie tu przydáie/ iż w Rzymie/ mniszy klasztoru ś. Bonifácyuszá / obiáwienie mieli od Duchá ś. o meczeństwie ś. Woyćiechá / Nilus Opát y Jan Opát y ieden kápłan. ktory gdy Mszą miał y przeświętą ofiárę czynił / Duch ś. rzekł mu do vchá: áby ś. Woyćiechá meczenniká modlitwy ná pomoc strapionemu świátu vżywał. Vsłuchał Boskiego vpomnienia / y miedzy święte męczenniki Woyćiechá kłádąc/ prosił áby oná zábita ofiárá wstáwiáłá sie zá błędy násze przed miłośierdźiem Boskim. A Petrus Dami-

1. Cartuicius Episc: in vita Stephani Reg: Vng. Et Lambertus in Chron: apud Surium 23. Aprilis.

O S. Woyćiechu w Rzymie obiáwienie.

In vita Romual.

trus Damiani piße / iż ś. Woyćiechá męczeństwem zápalony Bonifácius/ krwią powinny Cesárzá Ottoná będąc / w Rzymie w żywoćie doskonáłym mniskim wielce chwálebny: w one kráie pułnocne Pogány náwrácáć/ y korony tákże męczeńskiey dostáwáć vmyślił. Ná co gdy od Papieżá błogosłáwieństwo y poświęcenie Arcybiskupie wźiął: drogę onę pießo y boso odpráwował/ posty sie ćięzkiemi trudząc/ chlebem tylo á wodą/ á drugdy iábłkámi y źiołkámi żył/ á mniskie y kośćielne godźiny w páćierzách odpráwował. A gdy iuż w źimne kráie záßedł/ koniá vżywał/ y boso ná nim śiedzącemu/ do strzemion nogi mu przymarżáły/ áż ie ćiepłą wodą ogrzewáć muśiano. A miedzy Pogány przyßedßy/ ták sie śmiele z nimi obchodźił/ iáko męczeństwá sámego prágnąc: oni to bacząc/ zábiiáć go niechćieli/ mowiąc: Gdy Woyćiech zábity był/ śmierć iego/ po ktorey cudá czynił/ więtßą nam ßkodę vczyniłá. Bo wiele Słowieńskich narodow do wiáry Chrześćiáńskiey po zeßćiu iego przystáło. Tegoż sie y po tym Bonifáciuśie boim / y dla tego zábiiáć go niechcemy. Jáko potym od Ruśi zábity iest/ powie sie. Już były Ruskie narody wiárą ś. oświecone: ále woynámi/ ledwie co pámiątki miedzy nimi o Chrystuśie zostawáło / áż ten ś. Bonifácius sercá ich kázániem swoim/ odnowił/ y do wiáry ś. ożywił. To Dámianus.

Bonifácius zá S. Woyćiechem ná męczeństwo.

2\. *Męczennik męczennika rodźi.*

Słowieńskie narody do wiáry ś.

3\. *Geisowá śmierć.*

Cartuicius in vita S. Steph: Surius 20. Augusti. *w Polskim* 21. Augusti.

Stephan po oycu Geiśie Chrześćiánin.

Tegoż też roku Geisá pierwße kśiążę Chrześćiáńskie v Węgrow / wieku tego dokonał. Nástąpił ná páństwo syn iego Stephan / ktory iáką trudność y woynę miał z poddánymi swymi o wiárę Chrześćiáńską / pátrz w iego żywoćie.

Rok Páński 998. Grzegorzá V. 3.

Ottoná III. 15. Bázyliußá y Constánt: 23.

1\. *Káźirodztwo krolá Fráncyey.*

Leo Pap: 9. ep: ad Henricum patrem Roberti.

Po śmierći Hugoná we Fráncyey/ ná krolestwo wstąpił syn iego Robertus/ ktory zá żonę wźiął Bertę krwią powinną swoię/ zá złym dozwoleniem y rozgrzeßeniem Biskupow pochlebnych krolestwá swego. ktore Papież Grzegorz piąty o to karał/ iż do Rzymu ná bránie pokuty przychodźić muśieli. y potym ono małżeństwo krolowi gánili y onym sie brzydźili. A gdy nic vpornemu vpominánia nie pomagáły: P. Bog go cudem potępił. Bo oná żoná iego Bertá spodźiewáiąc sie syná/ vrodźiłá monstrum / to iest dźiećię z śyią y z głową gęśią. Co gdy sie wstáwiło: dwor wßytek y służy odbiegáli krolá Robertá / y te naczynia ná ktorych iadł palili: brzydząc sie iego onym káźirodztwem. Nákoniec / Abbo Opát Floryáceński mąż świety / do tego namową swoią przywiodł krolá / iż onę żonę wyrzućił / y słußną pokutę iáko Dawid czynił/ y potym wźiąwßy iną żonę Konstáncyą corkę Comesá Arelátenskiego / w dobrym y pobożnym żywoćie dokonał. Miał niepokoie y woynę z Burgundiony/ ktorzy go zá páná mieć niechćieli: ále gdy mocą zwoiowáć ich nie mogł/ sámi sie vpámiętáli y posłußeństwo oddáli.

Pet: Damiani epist: ad Desiderium.

Helgaldus Monachus in vita Abbonis.

Pokutá krolewska

Burgundy.

Glaber lib: 2. cap: 8.

2\. *Veremundus Sáráceny poráźił.*

Hist: Hisp.

Almánzor sam sie vmorzył.

W Hißpániey do tego áż roku / Arábowie ábo Sáráceni/ widząc woyny domowe Chrześćian / bárzo sie zmocnili. Krolestwo Legionskie opánowáli/ y w Gállecyey Kompostellę miásto obáliwßy / ledwie kośćioł ś. Jákubá zostáwili. Aż o tym czáśie Weremundus krol máły poczet Chrześćian zebrawßy/ w Bogu wßytkę nádźieię záſádźiwßy: niezliczone woysko Almánzorá krolá Arábow poráźił y stárł/ ták iż piechoty iego poległo 70. á iezdnych 40. tyśiecy. Almánzor porażką oną záſmucony/ głodem sie vmorzył/ niechcąc po tákiey zgubie żyć. Sławne bárzo zwyćięstwo nád ine wßytkie nád temi Máhometany. Weremundus też/ pełny dobrych vczynkow/ przyßłego

roku żywot ten skończył. Nástąpił syn iego piecletny Adelphonsus piáty tego imienia.

Náyduie sie tego wieku w historyách Hiszpáńskich dziwny przykład/ iáko nabożeństwo ku Pánu Bogu y modlitwá ná woynie wygrawa. Ná iedney bitwie z Aráby v Gormácium miásteczká/ Gársyás Fernándes Comes Kástelle/ żołnierzá miał nabożnego Fernándá Antoliná/ ktory koniá y włocznią v drzwi kościelnych postáwiwszy/ sam Mszey słucháć szedł/ y wedle zwyczáiu swego/ nie wyszedł ážby sie kilás ofiar ś. skończyło. Towárzysze mu przymawiáli/ iákoby z boiáźni do kościołá sie skrył. W tym sie bitwá stoczyłá/ y widzeli Antoliná ná przodku mocno nieprzyiaciele gromiacego/ ták iż ie sam ieden płoszał y do vciekánia przyćiskał. y zá onym iego mestwem/ zwyćiestwo otrzymáli Chrześciánie/ y przyczytáli ie onemu żołnierzowi/ á zwłaszczá gdy przed kościołem/ koniá y włocznią iego zekrwáwioną náleźli. Był to Anyoł w iego osobie/ gdy on P. Bogá o zwyćiestwo prosząc przy ofiárách świetych w kościele przebywał.

Antoliná żołnierzá nabożeństwo.

Anyoł w osobie Antoliná Mszey słucháiącego.

Hist: Hisp.

3. Otto Cesarz do Rzymu iádąc/ v Mutyny we wśi Amuli stánał/ gdźie przedziwny sad y spráwiedliwość odpráwił. Zoná iego Cesárzowa Márya krolá Arágonow corká/ ná iednego Comesá vrodziwego oczy obroćiłá/ ktory gdy sie iey námowić do cudzołostwá nie dopuśćił: zá wzgárdę to sobie poczytáiąc/ do meżá go odniosłá/ iákoby sie o iey czystość kusić miał. Vwierzył predko niewieśćiezłey Cesarz/ y onemu Comesowi głowę vćiąć kazał. Zoná Comesá/ głowę meżá swego wziawszy/ wielką śmiáłością/ ktora żálość czyniłá/ do Cesárzá sie przedárłá/ w ten czás gdy sady odpráwował. y głowę meżá swego przed nim porzućiwszy: żáłowáłá sie nań/ y spráwiedliwośći od niego ktory drugie sadźił/ áby ia sam z siebie vczynił/ prośiłá. A świádomá bedąc/ czystośći y niewinnośći meżá swego: podiełá sie tego dowieść/ bránim w rekę rospalonego żelázá. Przyzwolił ná ten wywod Cesarz/ á oná ogniste żelázo w rekách śćiskáiąc/ iákoby kwiatki trzymáłá/ y żadnego vpalenia nie odniosłá. sámo sie tylo serce Cesárskie popárzyło. y wołáłá oná niewiástá/ áby sam z siebie mieczem Cesárskim spráwiedliwość czynił. A Otto spráwiedliwy/ do grzechu sie przyznał/ z karánia sie nie wymawiał/ iedno odwłoki v oney niewiásty prośił. A oná niechćiáłá/ y pánow wszytkich prosbą do tego przywieść sie nie dáłá/ áby Cesárzowi gárdło dárowáłá. Aż nierychło/ ná to zezwoliłá/ żeby oná żoná Cesárska/ z ktorey nieczystośći ono meżoboystwo poszło/ w ogniu spalona byłá. Y ták sie Cesarz śmierćią y spaleniem żony przewinioney wykupił/ y trzy zamki do tego wdowie oney dárował.

Godefridus Chro: p. 17. cap: 26. in Otton: 3. Crancius in Saxo: lib: 4. ca: 26.

Spráwiedliwość przedziwna.

Niewiástá meżna na Cesárza.

Otto Cesarz ná śmierć się podáie.

Cesárzowa spalona.

4. Przyiáchawszy do Rzymu Otto/ wielce od Papieżá y Biskupow vczczony był: ále od Rzymian/ zwłaszczá od Grzegorzá przemożnego/ ktory ná tyráństwo sie zbierał/ máło nie poimány był. y ledwie sam z Rzymu vćiekł. Woysko iego y żołnierze/ Rzymiánie w mieśćie zámkneli/ iż wyniść zá nim nie mogli. ále gdy sie ná ine woysko zbierał/ wstydząc sie Rzymiánie zdrády swey/ żołnierze iego wolnie puśćili/ á sámi sie o iego łáskę y pokoy stáráli. A on im nie dufáiąc/ mśćić sie nád nimi nigdźież nie omieszkał. wielką iednák potym pokutę czynił/ płákániem y postámi trudnemi: Bo drugdy w tydźień tylo raz we Czwartek iadł/ y iálmużnámi y nocnemi modlitwámi Páná Bogá przepraszał.

Ditmarus lib: 4.

Otto z Rzymu vćiekł.

Nád Rzymiány się mśćił.

Pokutę czyni.

Ditm: vt suprà.

5. Bázyliusz wschodny Cesarz Janá Málácená przezacnego rodu y sławy świetney/ y mądrośći wielkiey páná/ poimáć w Lácedemonie roskazał/ o podeyźrzánie nań o iákás zdrádę. On sie ś. Nikonowi zálecał (o ktorym wyższey byłá wzmiánká) y duchem prorockim powiedźiał mu Nikon/ iż go P. Bog z potwarzy wyzwolić/ y do łáski wietszey Cesárskiey przywieść/ á iż

Málácenus Grecżyn.

Curopal.

ſie z nim ieſzcze oglądáć miał. Co gdy ſie ták ſpełniło/ w tŷ ś. Nikon do Chryſtuſá poſzedł. A Málácenus o ſwego ſie proroká záfráſowawſzy/ żáłował iż ſie o widzeniu z nim obietnicá nie wykonáłá/ y ná pociechę ſwoię málárzá przyzwawſzy/ twarz iego ták z pámięći opiſuiąc/ málowáć go kazał. Ale gdy málarz oſoby nie widząc/ potráfić w to nie mogł: Nikon ś. vkazał ſie málárzowi/ y málowáć ſie kazał. A gdy ſie do pędzlow y farb málarz porwał: vyźrzał twarz one/ ná iáką pátrzył ná tablicy ſwey/ á ś. Nikoná dáley widźieć nie mogł/ bo mu zniknął. Ozdobiwſzy tedy twarz one/ oddał ią Máláceno wi. y ták ſie ziśćiło proroctwo ono/ iż go w málowániu oglądał.

Nikon ś. po śmierći málowáć ſię kazał.

6. Argirá roſkoſznicá.

Ad Blaucam Comitiſſam.

Tenże Ceſarz Bázylius chcąc ſobie Wenety ſprzyiáźnić/ dał kśiążęciu ich zá żonę corkę Argirę śioſtrę Romaná ktory potym był Ceſárzem. O tey nápiſał Piotr Damiani, iż wielka byłá roſkoſznica/ w Wenecyey z mężem mieſzkáiąc/ ſtroie y twarzy przybieránia nietylo wydworne/ ále y wymyſlne miáłá: proſtą ſie wodą nie vmywáłá/ iedno roſą zbieráną: w pokármách zbytnia roſkoſznicá/ złotemi widelkámi do vſt pokármy kłádąc/ pożeráłá/ komorá iey drogiemi oleykámi y woniámi ſie rozmáitemi y perfumy ták nápełniáłá/ iż zbytkom onym y hárdośći końcá nie było. P. Bog oney iey roſkoſzy y pychy ſkáráć nie zániechał. Poczęło ćiáło wſzytko ná niey gnić/ y táki ſmrod z śiebie puśćiło/ iż żaden wytrwáć y znieść onego ſmrodu w iey komorze/ y ſługá iey żaden vſługowáć nie mogł. Jedná tylo dźiewká do niey wchodźiłá/ y to wnet vćiekáć dla ſprośności y zarázy zápáchu onego muśiáłá. y ták długo leżąc/ nędznie dokonáłá. Niechże ſámo náuczy káżdego ćiáło/ co ieſt ćiáło. Co ma vmárłe/ niech świádczy y żywe.] To Dámiánus.

Roſkoſzy koniec iáki.

Rok Páńſki 999. Silweſtrá II. 1.

Ottoná III. 16. Bázyl: y Conſtánt: 24.

1. Grzegorz ś. dokonał. Hermanus. Marianus. Lambertus. Gerbertus na Papieſtwo. Wyżſzey o nim. Aimonius lib. 5. cap: 45. Silweſter wtory Pap: iáki. Potwarzy nań.

ROku tego Grzegorz piąty Papież ná żywot lepſzy poſzedł 4. dniá Lutego. Siedźiał lat dwie/ mieśiecy ośm. Powinny był Ceſárzom Niemcom/ młodo ná tę ſtolicę poſádzony. Po nim Ceſarz Otto trzeći wybrał Gerbertá Ráweńſkiego Biſkupá ná ſtolicę Papieſką/ onego/ ktory był z Remeńſkiego Biſkupſtwá wygnány/ y ná Papieże wiele złego/ z iádu o wyrzucenie z Remis/ piſał. A nie był tego mieyſcá godźien. Ale Ceſarz podeyźrzáne máiąc Rzymiány á ſtrzegąc ſie ich/ tego wtráćił w ktorym ſie też dla iego wielkich pochlebſtw y náuk kochał. Bo był vczony y vmiał ſie do przyiáźni wielkich pánow wmáwiáć. Názwał ſie Silweſtrem wtorym. Ná tego Benno nieiáki Kárdynał wielkie potwarzy y fałſzywe báśni nápiſał: iákoby czárnokśiężnikiem był/ y zá czártowſkim ſtárániem/ ktoremu duſzę był oddał/ ná Papieſtwo wſtąpił/ y od czártá ták iáko ſie z nim zmowił/ w Jeruzálem w kośćiele ś. Krzyżá zádawiony miał być. Co był fałſz wielki/ bo żaden przed Bennonem hiſtoryk tego o Silweſtrze nie piſał. y owſzem vczćiwie go wſpomina Ditmarus/ y záleca go/ iż wielką miał w Aſtronomiey náukę/ y w Mágdeburgu Godźinnik vczynił. Niewinność ieg z ſtrony tey potwarzy o czárnokśięſtwo/ vkázuie grob iego y napis vczćiwy y Papieżá godny ná Láteranie/ ktory Sergius Papież/ iego naſtępnik poſtáwił/ y inni hiſtorykowie wieku onego/ Glaber/ Helgáldus/ Lámbertus/ Márianus Skotus/ miedzy go Papieże po Grzegorzu piątym liczą. Táka to plotká/ iáko y oná o Janie niewieśćie.

Lib: 6.

Niewinność Silweſtrá.

2. Gniezno Ceſarz náwiedza dla ś. Woyćiechá.

O przyiácháníu Ottoná Ceſárzá do Gniezná/ do ćiáłá ś. Woyćiechá męczenniká/ wſpomina Ditmarus/ y to iákoby Ceſarz Gnieznu Arcybiſkupia doſtoyność dał/ y iáko go Bolesław kśiążę vczćił y vdárował. O czym

ſie też

ſie też przyſzłego roku wſpomni. Nie Ceſárſki to był vrząd/Arcybiſkupia doſtoynosć dáwáć/muśiał przy nim być poseł Papieſki/ktory to mogł vczynić. A też ſie z liſtu Papieżá Grzegorzá śiodmego pokázuie: iż Polſká Arcybiſkupá nie miáłá/ áż do roku Páńſkiego 1074. O co ſie ten Grzegorz śiodmy fráſuie/ iż Biſkupi ſzerokie bárzo biſkupſtwá máiąc/ dosyć im czynić nie mogą: á iż bez Arcybiſkupá w rządźie ſwoim nie ſtoią. Lib: 2. Epi: 73. *W Polſcze ſzerokość Biſkupſtw ſzkodliwa.*

3\. Zá czáſow tego trzećiego Ottoná Ceſárzá/ gdy v Rzymu żołnierze wodzá Hermaná láki klaſztoru ś. Páwłá pſowáli/ á vprośić ſie mnichom/ áby oney ſzkody nie czynili/ nie dáli: czterzey pierwſzy gromem zábići ſą/á drudzy ledwie od śmierći vćiekli. Ditmarus. *Ná żołnierze kośćiołowi ſzkody czyniące.* On Benedykt piąty Papież/ ktory ná wygnániu w Amburgu vmárł/ tego roku do Rzymu przenieśiony ieſt. Przed śmierćią prorokował/ iż poki nie będźie przenieśion do domu/ oná źiemiá pokoiu mieć nie miáłá. y ták było. *Benediktá Papieżá przenieśienie.* Bo Słowacy/ ktorzy byli wiárę przyieli/ hárdośćią Theodoryká Xiążęćiá poiątrzeni/ Brándeburſki y Hámburſki kośćioł zwoiowáli/ y kleryki pobili. *Słowacy.* Czechowie tákże Cyceńſki kośćioł ſpuſtoſzyli.

4\. Ná Cárogrodzką ſtolicę po Syſyniuśie wſtąpił Sergius Opát/ ze krwie Phocyuſzá odſzczepieńſtwá Greckiego przodká. ktory dwádźieśćiá lat ná oney ſtolicy będąc/ á powinnego ſwego grzechow y odſzczepieńſtwá náſláduiąc: ſzkodę wielką kośćielney zgodźie vczynił. *Phocyuſzá krew záráźliwa w odſzczepieńſtwie.* Wydał liſt ná Láćinniki ſprośny/ ále nie z ſwey głowy: Bo ſie pokázuie/ iż tenże ieſt/ ktory Phocius piſał.

Rok Páńſki 1000. Silweſtrá II. 2.

Ottoná III. 17. Bázyl: y Conſtánt: 25.

1\. Przyſzliſmy do tyśiącá lat/ pátrząc ná to co ſie przez te látá z kośćiołem Bożym działo. y widźieliſmy/ iż to tyśiąc lat/ wedle piſmá/iáko dźień ieden v Páná Bogá/ iáko dźień wczoráyſzy ktory minął. *Tyśiąc lat dźień ieden.* O iáko tákich dni/ná wiecznosć ſie oglądáiąc/ wiele ieſt v Páná Bogá. Pátrzyliſmy też/ iáko iedne dni były iáſne/á drugie ćiemne/ w ktorych ſłońce widźieć ſie nie mogło: to ieſt/ iż raz Kośćioł Boży ſzczeſliwe powodzenia miał/á drugdy ſmutne. A iednák ſłońce z nim záwżdy/choć w ćiemne dni: záwżdy z nim Chryſtus/choć ſie z nim źle dźieie/ nigdy go nie opuſzcza: iáko świetne dni iego/ ták y ćiemne dni iego. Pſal: 73. & 138. Iáko ćiemne y niepogodne dni nigdy nie ſą bez ſłońcá/ ták kośćioł nigdy y w nieſzcześćiu bez Chryſtuſá. Záwżdy z nim ieſt/ y on go zátrzymawa y rządźi wedle ſłowá ſwego áż do końcá świátá.

2\. O tym czáśie/piſze Glaber/w Gálliey v miáſteczká zwánego Virtus, powſtał proſty oracz/imieniem Leutárdus/y rozśiewáć kácerſkie náuki począł czyniąc ſie prorokiem: dla tego/ iż przez ſen w polu ſie przeſypiáiąc/ vczuł iż weń roy pſzczoł táiemnym mieyſcem wchodźił/ y gębą z wielkim trząſkiem wychodźił. y miał nieiákie z tego kłoćie. Hiſt: lib: 2. cap: 11. 12. *Leutárdus heretik czártá pełny.* Zdáło mu ſie/ iż one pſzczoły do niego mowiły/roſkázuiąc áby ludźi náuczał/wiele niepodobnych rzeczy. Onym nátchnieniem śćiśniony/ do domu przyſzedſzy/ żonę w rzeczy z roſkazánia Ewángeliey opuśćił/ y z nią ſie rozwiodł. y wſzedſzy do kośćiołá iákoby ná modlitwę/ porwał krzyż y obraz Zbáwićielá y podruzgotał wſzytko/ iáko ſzalony. *Obrásoborcá Leutárdus.* Proſtákom y wieśniákom ſwoim powiádał/iż mu to Bog ziáwił/áby ták vczynił. y przywodźił piſmo y náuczał/ áby dźieśięćin nie dawano/ y pokrywáiąc ſie pięknemi ſłowy/ niemáło ludźi zwodźił. Co widząc Biſkup oney ſtrony Lebuinus ſtáry/ przyzwał go/ y pytáiąc go o iego náuce/ gdy piſmá głupie y nieumieietnie przywodźił/ poznał ſzaleńſtwo heretyckie/ y ludźiom zdrádę ſzátáńſką odkrył: ktorzy gdy go opuśćili/ y im pogárdźili/ on

Hereſyárchá ſam ſię zábił. ſię w ſtudni vtopił. y táki był koniec onego obrázoborce. Z czego ſię dáie znáć iákiego duchá máią ći ktorzy obrázy kośćielne pſuią y wymátáią.

3. *Glaber idem qui ſupra.* *Wilárdus heretyk Grámmátyk.* *Virgilius y Horátius vkázuią ſię Poećie.* *Heretycy pokaráni.* Tegoż wieku drugi ſię tákże heretyk vkazał w Ráwennie/ Wilgárdus Grámmátyk ſzkolny. Gdy ſię z poezyey chlubił/ y zá wielkiego miał: vkazáli mu ſię w nocy dyabli dwá w oſobie Wirgiliuſzá y Horácyuſzá: y dźiekowáli mu/ iż w kśięgách ſię ich kocha/ obiecuiąc mu wielką zá to ſławę y ſzczęśćie. Czym zwiedźiony począł náucząć/ iż piſánia Poetow do wiáry przyimowáne być máią/ y inne náuki przećiw wierze ś. wnośił. Piotr Biſkup Ráweńſki przekonał go y potępił. Niemáło iuż był ludźi do śiebie we Włoſzech poćiągnął. Ale wſzyſcy mieczem y ogniem pogubieni ſą. Z Sárdiniey też niektorzy do Hiſzpániey ſię przeniozſzy/ lud zwodźili/ ále od Kátholikow wykorzenieni ſą.

4. *Otto kośći ś. Woyćiechá do Rzymu.* *In append: ad vitã Ottonis 3.* *S. Woyćiechá kośćioł w Rzymie.* *Do Gniezná Otto Ceſarz.* Otto Ceſarz wracáiąc ſię z Polſki/ od grobu ś. Woyćiechá męczenniká/ o ktorego cudách ſłyſzał/ ręce z ćiáłá iego wźiął y do Rzymu záwiozł/ y kośćioł imieniem iego ná wyſpie w Tybrze zbudował/ w ktorym kośći one ś. ze czćią wielką złożył. O czym tákie ieſt w żywoćie iego piſánie: Vſłyſzawſzy/ práwi/ Otto trzeći Ceſarz o cudách ś. Woyćiechá/ gorącą miłośćią ku onemu męczennikowi zápalony/ z Senatem Rzymſkim/ y Biſkupámi/ y kśiężą/ góry przeiáchał do źiemie Słowieńſkiey/ chcąc doſtáć kośći ś. męczenniká Woyćiechá ábo Adálbertá. y tám wźiąwſzy ręce iego/ złotem ie y drogiemi kámieńmi ozdobiwſzy/ kośćioł imieniem iego/ miedzy dwiemá moſty (w Rzymie) zbudował/ y ozdobił/ y wiele inych reliquiy świętych do onego kośćiołá ś. Woyćiechá názbierał. Miedzy inymi był ś. Abundius y Abundáncius męczennicy/ ktore potym po iego śmierći/ do ś. Kozmy y Dámianá przenieśione ſą/ á wieku náſzego do kośćiołá Societatis IESV z wielką pompą wprowádzone były.] A chcąc Otto do onego kośćiołá ś. Woyćiechá więcey ćiał świętych zebráć/ do Benewentu záiáchał/ y tám ćiáło ś. Bártłomieiá Apoſtołá vprośił/ y do tegoż kośćiołá ś. Woyćiechá w Rzymie z wielką czćią wprowádźił. O czym ſą świádectwá przywileiow Papieſkich/ y Synodu zá Alexándrá trzećiego. Zá wnieśieniem ćiáłá ś. Bártłomieiá do kośćiołá ś. Woyćiechá/ vtráćił ś. Woyćiech imię ſwoie/ vſtępuiąc Apoſtołowi Chryſtuſowemu/ iż ſię on kośćioł zwáć ś. Bártłomieiá począł.

S. Woyćiech vſtąpił ś. Bártłomieiowi.

5. *Drogá pieſza Ceſarſka do Gárganu.* *In vita Nili eius diſcip.* *S. Nilá chałupki.* *Nilusá Ceſarz nawiedza.* Otto Ceſarz pełniąc pokutę/ ktorą mu był dał Romuáldus/ z Rzymu pieſzo ſzedł do ś. Michałá do góry Gárganu/ y tám ſwe nabożeńſtwo odpráwiwſzy/ wrácał ſię przez goſpodę ś. Nilá/ to ieſt przez to mieyſce puſte w polu/ ná ktorym Nilus ſwoie zakonniki w chałupkách miał/ bez żadnego budowánia. y vyrzawſzy on kláſztor y chałupki około kośćiołá poſtáwione/ rzekł: Owo namiotki Izráelá ná puſzczy: Owo obywátele kroleſtwá niebieſkiego: Nie mieſzkáią tu iedno iáko w goſpodźie podrożni. Przyiął Ceſárzá ze czćią ś. Nilus ze wſzytką bráćią/ kádźilnice w ręku máiąc. y iąwſzy ſię zá ręce weſzli do kośćiołá: gdźie modlitwę odpráwiwſzy/ mowił do niego Ceſarz: Pan náſz IEZVS CHRISTVS gdy ſam z Apoſtoły przemieſzkiwał/ rozkazał im áby nie mieli kálety y koſturow/ áni dwu ſukien. Ale gdy ćierpieć miał/ rzekł im: Kto ma mieſzek niech weźmie y kálete. Tyś ſię zſtárzał/ poydźieſz do nieba/ á ći vczniowie twoi/ nie máiąc budowánia y kláſztoru/ y dochodow/ rozbieżą ſię. Dam im kláſztor y dochody ná żywność/ tám gdźieć ſię vpodoba.

Nilus budowáć kláſztoru y dochodow bráć niechce. A on rzekł: Ieſli ſą práwi mniſzy y bráćia moi/ ſtrzedz będą Chryſtuſowego roſkazánia/ ktory iáko ſię przy mnie o nie ſtárał/ ták y po mnie ſtáráć ſię więcey będźie/ o te ktorzy vfáią miłośierdźiu iego. y rzekł mu Ceſarz: Proś mię wżdy o co chceſz/ wſzytkoć dam z weſelem.

O co Ceſárzá prośi. A on rękę ná pierśi Ceſárſkie położywſzy/ powiedźiał: Nie proſzę nic inego/ iedno o zbáwienie duſze twoiey. Choćieś Ceſárzem/ iednák vmrzeſz/ y liczbę P. Bogu oddáwáć muśiſz z tego

coś czynił źle ábo dobrze. Co słysząc Cesarz/łzámi sie zálewał/ y kłádąc swoie korone w ręke ś. Nilá / błogosłáwieństwá od niego prosił: y otrzymawszy ie/poiáchał.] Niechćiał ten Nilus áby bráćia iego zakonni/ budowáne domy mieli / mieszkáiąc w chálupkách przenośili sie z mieysca ná mieysce wedle potrzeby: rozumiał iż ták łácniey ie od świeckich y ziemskich myśli odćiągáć mogł.

Stephan Kśiąże Węgierskie roku czwartego pánowánia swego Astryká Biskupá do Rzymu wypráwił/y korone krolewską od niego otrzymał/ y dostoyność Arcybiskupią Strygońskiemu Biskupstwu wypráwił. Tegoż czásu Miecysław ábo Mieszko Kśiąże Polskie tákże do Rzymu do Papieżá po korone krolewską posłał. y iuż mu ią był nágotowáł Papież / bárzo kosztowną y piękną: ále/iáko pisze ten Cártuicius/ od Anyołá vpomniony/ gdy Węgierski poseł przyiáchał/ Stephanowi ią posłał. Tym obráżeni pisárze dźieiow Polskich/ powiádáią/ iż Kśiążęćiu Polskiemu Otto Cesarz/ będąc v ś. Woyćiechá/ korone dał/ y sam go koronował. Ale ia ná to nie zezwalam (mowi nász Báronius) Bo iey potym od Papieżá prośili/ gdy sie temu Henryk Cesarz/ktory po Ottonie nástąpił/sprzećiwił/ áby Polakom koroná krolewska dána nie byłá. O czym nápisał nieomylny świádek Petrus Dámiani Kárdynał żywot ś. Romuáldá wypisuiąc. y ták tę powieść przekłáda:

6.
Stephan Węgierski o korone prośi.
Cartuicius in vita Steph: Reg: apud Sur: Tom: 4. 20. Augusti.
Miecysław Papieżá o korone prośi.
Otto nie dał Polakom korony ále sam Papież.

Mieszkáli w Polszcze dwá mnissy ś. Romuáldá/ Jan y Benedyktus/iáko pustelnicy cżći godni. Tych vżywał Busklawus (to iest Boleslaus) Kśiąże Słowákow/áby nábrawszy dárow drogich y złotá/ do Rzymu szli/ y korone mu dostoynośći krolewskiey vprośili. Oni sie z tego wymowili/ mowiąc: My duchownego stanu będąc / odpráwowáć tych świeckich spraw nie możem. y wroćili sie do komorek swoich. Záczym zrozumieli niektorzy / iż ono złoto ktore do Rzymu nieść mieli/do swoich komorek zánieśli. Náśli ie złodźieie y rozboynicy y pozábiiáli ie/ y ine przy nich/ złotá onego/ktorego nie było/ szukáiąc. A chcąc złość swoie pokryć: zápaláli one komorki / áby mniemano iż ogniem przygodnym oni zakonni ludźie poginęli / ále nie mogli: Bo od drzewá onego / iáko od krzemieniow twárdych / ogień vstępował/y muśieli vćiekáć y po lásach sie kryć. Lecz ich krol szukáć kazał/ y nález̀ieni są. Okowáł ie v grobu onych świętych/pátrząc co z nimi czynić każą / ábo żeby tám w onych okowách pomárli / ábo miłośierdźie v śś. męczennikow vprośili. y vprośili. Bo przywiedźieni do ich grobu/okowy wszytki mocą Boską ná nich sie potárgáły.] Poty Dámianus. Z tego sie dáie znáć/ iż sie to nie dźiało zá Miecysławá ábo Mieszká/iáko Cártuicius pisze/ále zá Bolesłáwá ábo Busklawá. y nie zá Ottoná trzećiego/ále zá Henryká Cesárzá/ ktory Bolesłáwowi do otrzymánia korony v Papieżá przeszkadzał/y ná posły iego straż miał. y dla tego mnichá iednego poimał/ przydáie Dámianus / ktory od onych męczennikow do Rzymu posłány był dla duchownych nieiákich potrzeb. ktorego Anyoł z więźienia wybáwił / oznáymuiąc mu / iż oni ktorzy go wysłáli/ męczeńską korone odnieśli. To pisze Dámianus/ Polskie rzeczy tylo z przypadku wspomináiąc: y pokázuie sie/iż Bolesław nie od Cesárzá/ále od Papieżá korone miał/ skoro o nie prośił. A iż one zgotowána dla Polskiego krolá korone/ Stephanowi Węgierskiemu dáli Papieżowie/ vczynili to dla tego/iż Stephan krolestwo swoie ś. Piotrowi dárował. Co sie pokázuie z listu Grzegorzá śiodmego do Sálomoná krolá Węgierskiego/ pisánego roku Páńskiego 1073. w ktorym powiáda: iż Henryk Cesarz Węgry zwoiowawszy/ nie śmiał ich krolestwá sobie bráć / ále włocznią y korone do ś. Piotrá posłał / znáiąc iż ono krolestwo do ś. Piotrá należáło. y gáni Sálomoná / iż od Niemcow iákoby od dobrodźieiow ono krolestwo miał/vpomináiąc áby o nie nie krolá Niemieckiego/ ále stolice Apostolskiey

7.
Romuáldá ś. mnissy w Polszcze.
Ian y Benedikt mnissy w Polszcze zábići y inni przy nich Polacy. Oni to Quinque fratres Poloni *v Kazimierza w wielkiey Polszcze.*

8.
Bolesław prośił Papieżá o korone. Henryk Cesarz przeszkadzał.
Węgrom dla czego korone dał Papież.
Greg: 7. lib: 2. 13.
Węgierskie krolestwo dáne Papieżowi.

 prośił.

Glaber lib. 1. ca. 5. prosił. Toż y Glaber świádczy: iż Węgrowie zostawszy Chrześciány / po tákich drapiestwách / ktoremi cudze wydzieráli / Chrystusowi swoie własne dáli.

9. Opátrzność Boska nád Rzymskim kośćiołem. Dziwuymyż śie opátrzności Boskiey nád ś. Kośćiołem Apostolskim Rzymskim. Już miał iákoby vpáść ten kośćioł / z onemi złośliwemi / niewstydliwemi rozboynikámi / ktorzy te stolice mocą tárgáli / y one ná niey śiedząc brzydką czynili / iáko śie wyższey powiedźiáło. Záczym y Cesárze pánowáć nád nią śmieli / y byłá iáko niewolnicá zdeptána. A teraz pátrz iáka odmiáná: pátrz iáko śie iey krolowie kłániáią y o korony proszą / Polski y Węgierski / dáry iey niosąc / y posłuszeństwo / y sáme krolestwá swoie oddáiąc. Psal. 106. Kto mądry iest / á zrozumie miłośierdźia Páńskie? Gdy Cesárze wybieránie Papieżow sobie przypisuią / Kśiążetá o krolestwo ich proszą / á o Cesárze nie dbáią. Twoie to dźiwy y dobrodźieystwá CHRISTE IEZV Krolu nád krolmi / ktoremu z Oycem y z Duchem świetym Bogu iednemu / cześć y chwalá / y niski pokłon od wszystkiego stworzenia / ná wieki wiekow. AMEN.

Koniec dźieśiąći Tomow BARONIVSZA Kárdynałá. Cześć nawyższemu Bogu w Troycy iedynemu. Amen. Modlitwá przeczystey mátki Bożey / y Swiętych Bożych zá námi. Amen.

SVMMOWANIE
Wieku Dźieśiątego.

To iest przeszłych stá lat od roku Páńskiego 900. áż do roku Páńskiego 1000.

Papieże y nawyższy Biskupi.

THEODORVS wtory / syn Phocyuszá / Rzymiánin. śiedźiał dni 20. Dokonał roku Páńskiego 901.

IAN dźiewiąty / z Tyburu syn Rumpoldá / mnich dyákon. śiedźiał lat cztery. Dokonał roku Páńskiego 904.

BENEDICTVS czwarty / syn Mámellá / Rzymiánin. śiedźiał lat trzy. Dokonał roku Páńskiego 907.

LEO piąty / z Ardentynu. śiedźiał dni 40.

CHRISTOPHORVS syn Leoná / Rzymiánin. śiedźiał śiedm mieśiecy.

SERGIVS trzeći / syn Benedyktá / Rzymiánin. śiedźiał lat trzy. Dokonał roku P. 910.

ANASTASIVS syn Lucyaná / Rzymiánin. śiedźiał lat dwie. Dokonał roku P. 912.

LANDO Sábiniczyk / syn Támá. śiedźiał mieśiecy cztery.

IAN dźieśiąty / Rzymiánin / syn Janá / z Biskupstwá Ráwenny przenieśiony. śiedźiał lat 16. Dokonał roku Páńskiego 928.

LEO szosty. śiedźiał mieśiecy sześć.

STEPHAN osmy / Rzymiánin / syn Thedemundá. śiedźiał lat dwie / mieśiąc ieden. Dokonał roku Páńskiego 931.

IAN iedennasty / syn Sergiuszá. śiedźiał lat sześć. Dokonał roku P. 936.

LEO śiodmy Rzymiánin / syn Chrystophorá. śiedźiał lat trzy y mieśiecy sześć. Dokonał roku Páńskiego 939.

STEPHAN dźiewiąty z Germániey. śiedźiał lat trzy / mieśiecy cztery. Dokonał roku P. 943.

MARINVS

MARINVS wtory/ zwano go y Martinus. śiedźiał lat trzy/ mieśiecy sześć. Dokonał roku Páńskiego 946.
AGAPITVS wtory/ Rzymiánin. śiedźiał lat dźieśieć/ mieśiecy 10. Dokonał roku P. 955.
IAN dwánásty/ Rzymiánin/ zwány Oktáwianus/ syn Albertá Romesá. śiedźiał lat dźiewieć. Dokonał roku Páńskiego 964.
BENEDICTVS piaty/ Rzymiánin. śiedźiał kilás mieśiecy. ná wygnániu vmárł.
IAN trzynasty/ Nárnieński Biskup. śiedźiał lat śiedm bez mieśiacá. Dokonał roku P. 972.
DONVS ábo Domnus, Rzymiánin. śiedźiał trzy mieśiace.
BENEDICTVS szosty/ Rzymiánin / syn Holdebrándá. śiedźiał rok y trzy mieśiace. Dokonał roku Páńskiego 974.
BENEDICTVS śiodmy / z potomstwá Alberykow/ Rzymiánin. śiedźiał lat dźiewieć. Dokonał roku Páńskiego 984.
IAN czternasty / Biskup Pápieński / Kánclerz Ottoná Cesárzá. śiedźiał nie cáły rok. Dokonał roku Páńskiego 985. głodem vmorzony.
IAN pietnasty/ Rzymiánin/ z oycá Leoná. śiedźiał lat iedennaśćie. Dokonał roku P. 996.
GRZEGORZ piaty / Niemiec/ powinny krwia Ottoná Cesárzá. śiedźiał lat dwie/ mieśiecy ośm. Dokonał roku P. 999.
SILVESTER wtory / Gerbertus zwány. śiedźiał áż po roku 1000.

Wiek ten miał dni nieszczęśliwe/ y ná to/ iż ták czesto Papieżowie vmieráli. Bo też y obyczáiow świetych przodkow swoich vchybiáli/ poczawszy od Janá ośmego. A to dla tego nawiecey/ iż świeccy Pánowie/ y Cesárze/ moc y wolność wybieránia Papieżow / duchownym bráli/ á sámi iákie chćieli Papieże dawáli. Co ćierpieć Kośćioł muśiał/ áż do Leoná dźiewiatego Papieżá przez lat pułtorástá.

Doktorowie y Pisárze wieku tego.

ODO *Abbas Cluniacen.*
ADO *Vienensis.*
REGINO *Prumien: Abbas.*
RADVLPHVS *Flauiacen.*
RATERIVS *Belga Episcopus Veronen. post Leodien.*
WINDICHINVS *Corbeien: monachus.*
LVITPRANDVS *Ticinen: historyk.*
RADBOBVS *Episcopus Traiecten.*
HERIGERVS *Lobien: Abbas.*
SMARAGDVS *Abbas. Fridegodus Diaconus.*
ABBO *Floriacen: Abbas.*

Látá te w náuki y w rozumy wysokie y madre pisánie nie bárzo płodne/ znácznych y wielkich Doktorow áni Biskupow nie miáły. Jednák ći ktorzy sie wyliczyli/ pismem swoim o Kátholickiey náuce wiáry ś. dáli świádectwo/ iż w niey odmiány żadney nie było/ á stára náuká y prawdá iáko rzeká nieustáiaca płyneła.

Náuká ich táż co y wiekow innych.

O *Mszey ś. y ofierze y o ceremoniách iey, ná ktore heretycy dźiśieyszy biia.* *Regino de Ecclesia: disciplina, lib: 1. cap: 8. Herigerus Abbas de Diuinis officiis.*

O *vspráwiedliwieniu, o wierze, y łásce y dobrych vczynkach.* *Radulphus lib: 16. cap: 3. in Leuit.* Odnowienie/ práwi/ żywotá poczyna sie od wiáry/ á dobremi sie obyczáymi rozmnaża y co dźień vmocnia. *Gilbertus Altercat: cap: 3. & 5.*

O *prawdźiwym ćiele Páńskim w Sákrámencie, y odmiánie iestestwá chlebá y winá, y o Ofierze y pokłonieniu ćiału P. y o iedney osobie.* *Gilbertus Alterc: cap: 8. & 9.* Po poświecceniu/ práwi / iest prawdźiwe ćiáło / nie tylo wedle Sákrámentu/ ále wedle iestestwá. W máłey cześći osoby chlebá ták wiele masz iáko w wielkiey. Cáły Chrystus ták pod iedna osoba iáko y pod dwiemá. Chleb sie obraca w iestestwo ćiáłá/ y wino w iestestwo krwie Páńskiey. y dosyć ludźiom pod iedna osoba bráć.

O *Chrzćie y obrządkách iego, y dźielnośćiách, y potrzebie.* *Gilbertus Altercat: cap: 1. 3. 5. 7. Radulphus lib. 10. cap: 1. in Leuit. Smaragdus in Ioan: cap: 3. Regino de discip: Eccl.*

O *Pokućie y cześćiách iey.* *Radulphus lib: 3. cap: 3. 6. 7. in Leuit. Gilbertus Alterca: cap: 7. & 21. Regino lib: 1. de Eccl: discipl: cap: 272.* Nie pusczáć/ práwi/ do vżywánia ćiáłá Páńskiego/ ážby sie wyspowiádał.

O *Rozgrzeszeniu y mocy kluczow kośćielnych.* *Radulphus lib: 12. cap: 1. in Leuit. Regino de Eccl: discipl. lib: 1. cap: 295.*

O *Bierzmowániu y innych Sákrámentách.* *Gilbertus Altercat: cap: 5.* Małżeństwo zowie Sákrámentem. *Regino de discipl: Eccles: lib: 1. cap: 115.*

O *Zwierzchnośći Stolice Apostolskiey.* *Smaragdus super Marc: cap: vlt. Regino in Chronico multis locis. Luitprandus lib: 3. cap: 14. & lib: 6. cap: 6.* Zowie stolice Rzymską nawyższym y powszechnym Biskupstwem.

O Wolney woley y dobrych vczynkách. Radulphus lib: 3. in Leuit. cap: 1: Gilbertus Altercat: cap: 5. Suidas ná wielu mieyſc.

O wzywániu Swiętych. Radulphus in præfatione. & lib: 1. cap: 4. in Leuit. Ofiárá/ práwi/ ſámemu Bogu oddawáná być ma. Bo ieſli Swiętych prośim/ nie o to prośim áby nam zbáwienie dáli/ále by ie nam vprośili. Ináczey/ przeklęty ktory nádzieię ſwoię w człowieku pokłáda. Pokłon Boſki/ ktory Látria zowiem/ y ofiárá ſámemu Bogu oddawána być ma. Luitprandus lib: 5. cap: 13. Witichindus in Saxigeſtis, paſsim.

O Czyśću y modlitwie zá vmárłe. Gilbertus Altercat: cap: 5. Luitprandus lib: 4. cap: 7. Regino lib: 1. cap: 190. de diſcipl: Eccleſ.

Concilia

Zadnych znácznych tego wieku nie było.

Heretycy.

Nie było nikogoż znákomitego.

Prześládowánia.

Od Sáráceńow/ á od złych pánow y tyránnow.

Ceſárze Wſchodni.

LEO ßoſty/ názwány Philozoph/ ſyn Bázyliuſzá. krolował lat 26. vczony y pobożny. dokonał roku páńſkiego 911. Po nim náſtąpił

ALEXANDER brát iego przy máłym ſynaczku Konſtántynie/ człowiek roſpuſtny y nikczemny/ predko ſproſnie vmárł. Náſtąpił ſynaczek Leoná z opiekuny

CONSTANTINVS oſmy. krolował z oycem lat 13. z Romanem Pátricyuſzem lat 26. ſam lat 15. Zył lat 54. Otruty od ſyná Romaná/ roku P. 960.

ROMANVS ſyn oſmego Konſtántyná/ krolował lat trzy / żył lat 24. otruty. zoſtáwił máłych dwu ſynow/ Bázyliuſzá y Konſtántyná. Ale żołnierze wybráli

NICEPHORA Phokę/ ná przodku ná Sáráceny ſzcześliwego. Zábity od Zemiſki żołnierzá/ roku P. 969. krolował lat śiedm.

IAN Zemiſká ſzcześliwy bárzo ná Sáráceny/otruty roku Páńſkiego 975. krolował lat ſześć. Náſtąpili dwá bráciá

BASILIVS máiąc lat 20. y Conſtantinus máiąc lat 17. ſynowie Romaná. Przeſzli te ſto lat.

Ceſárze Rzymſcy Zachodni.

LODWIK czwarty ieſzcze ze krwie Károlá wielkiego / poimány y oślepiony od Berengáryuſzá Komeſá Foroiulii, roku P. 904. krolował lat pięć.

LAMBERTVS z ſtárych Komeſow Longobárdow. Zábity od Vgoná Komeſá Mediolánſkiego/ roku P. 910. krolował lat ſześć/ młody pan y dobry. Po nim wákowálo Ceſárſtwo áż do roku P. 915. wdárł ſie ná nie

BERENGARIVS. Krolował áż do roku P. 923. w wielkich niepokoiách y woynách Komeſow Włoſkich / ktorzy ſie krolmi Włoſkimi czynili. Jáko y we Fráncyey zá Károlá Simplerá Komeſowie/ ábo ſtároſtowie wielkich miaſt y Powiátow/ przywłaſzczáć ſobie poczeli ſtároſtwá/ nic z nich nie dáiąc/iedno ſie z poſłuſzeńſtwem y to niepewnym ku krolom opowiádáiąc. y ták páńſtwá one y ſynom podawáli / y Feuda ábo práwá ná potomſtwo meſkie ſobie z pogrożkámi vprzáſzáli. y ſtąd vroſty one imioná / Comes, Kśiążę / Marchio. Po Berengáryuśie nie był żaden Ceſárz ktoregoby Papież koronował / y ná one doſtoyność ſtáwił/ á to dla woien we Fráncyey y we Włoſzech / z onemi krolikámi. áż Niemcy wzmágáć poczeli/ y do nich ſie Ceſárſtwo od krwie Károlá wielkiego obrociło. Bo Papieżowie vćiśnienie bedąc od onych Komeſow Włoſkich/ ná vćiſzenie woien domowych przyzwáli Sáxonow Krolá ábo Kśiążę do Rzymu

OTTONA pierwſzego / y koronował go ná Ceſárſtwo Jan dwánaſty Papież roku P. 962. krolował Otto lat dwánaśćie. Náſtąpił po nim ſyn iego

OTTO wtory. krolował lat 10. Dokonał roku páńſkiego 983.

OTTO trzeći/ przeżył áż do roku tyśiącnego lat śiedmnaśćie / y dáley.

REGESTR DZIESIACI TOMOW.

Pierwßa liczbá rok vkázuie: á druga, cześć tegoż roku.

A.

ABágárus liſt piße do Páná Jezuſá 31. 8. Odpis nañ Támże, zleczony od Tháđeußá Apoſtolá 43. 8.
Abertius Biſkup corkę Ceſárſką Lucille wybáwił od czártá. Dochod zboża ná vbogie ziednał 163. 3.
Abláuius iáki był v Conſtántiná 326. 10. Zábity od Konſtánciußá 337. 9.
Abrámius 337. 6.
Akácius Cárogrodzki pátriárchá ſam ſie opárł Ceſárzowi heretykowi 476. 5. Podnosi ſie 472. 1. złym ſie sſtáie y z Papieżem ſie wádzi 482. 4. złość iego 484. 4. w klątwie vmárł 488. 1.
Acholius Biſkup Gothy modlitwą zwyćiężył 378. 7.
Adálbertus Mágdeburgſki Arcybiſkup 971. 1.
Adálbertus Práſki Biſkup. pátrz Woyćiech.
Adelbertus heretyk 745. 4.
Adelphonſus synowi z kroleſtwá vſtepuie 908. 1.
Adryan Ceſarz prześláduie kośćioł Boży 120. 1. Przeſtał meczyć Chrześćian 128. Zábić ſie chce. Słowá iego przy śmierći 139. 1. 2.
Adryan Papież iáko ßcześliwy 795. 1.
Aecius wielki bluźniercá 357. 7. Zábity 454. 1.
Afryká od vczniow Piotrá ś. wiárę wźięłá 44. 14. Odßczepieńſtwo y kłopoty w niey 254. 4. Támże początek odßczepieńſtwá 303. 2. Meczennicy w niey 303. 6. 437. 456. 2. 3. Támże záczęte odßczepieńſtwo / z ktorego Donátyſtowie vrośli 306. 5.
z Afryki 4966. księżey Kátholickiey wygnano 483. 6. przywroceni w niey Biſkupi 480. 1. Támże záś prześládowánie 481. 2. 483. 6.
Afryká dla grzechow ginie 428. 1. 3. Wraca ſie w niey Kátholikom wolność 522. 3. Záś prześládowánie od Wándalow biſkupow wygnánych 255. roku P. 504. 2. 3.
do Afryki wypráwá Juſtiniáná ktory ią opánował / y Kátholiki wybáwił 533. 8. 11. 12. Wzburzenie w niey żołnierzow 536. 12. Papieſkie imioná w niey 591. 8.
w Afryce wiárá vpádłá 596. 4. W moc Máhometanow weſzłá. Wygubione w niey Chrześćiáńſtwo 696. 4.
Afrykę Máhometani opánowáli 647. 1.
Agápetus Papież 535. 1. Wyſłány od Gothow do Ceſárzá. Jego vboſtwo. W Cárogrodzie vmárł 536. 2. 8.
Agáthá meczenniczká 254. 3.
Agáto Papież poſły śle y liſty ná Concilium y wedle nich wßytko 681. 1.
Agellius Nowácyáńſki Biſkup 356. 5.
Agreſtinus heretyk 617.
Agryppá krol przy Rzymiánách 68. 13.
Agryppy krolá śmierć. Brátá miał Herodá Chálcidis Támże 46. 1.
Aigulfus od ſwoich mnichow zábity 654. 2.
Alárikus krol Gothow o Rzym ſie kuśi / poráżony. Styliko nie práw 403. 12. Rzym obległ 409. 1. y wźiął 410. Pogrzeb iego ná rzece 411. 1.
Alárikus krol Wiſygotow dobry 506. 1. 2.
Alboinus Longob: krol iáko zginął od żony 571. 1.
Albinus ábo Alkuinus iáki był 778. 3.
Albiná mátká Márcelle 382. 4.
Alexánder Ceſarz y Chryſtuſá y Bogi záraz Pogáńſkie chwalił. Zábity z mátką Mámmeą 237. 1.
Alexánder Papież 121. 1.
Alexánder Biſkup práwo miał ná wybieránie Biſkupow Cárogrodzkich 397. 9.
Alexánder brát Leoná Ceſárzá iáki / y śmierć iego 912.
w Alexándryey co Kátholicy od Arianow ćierpią 372. 10.
w Alexánd: zbuntowánie ná Chrześćiány / y mordy 252. 1.
Alexándryyſkie Pátryárchy poſeł ná oſmym Concil. 869
Alphonſá krolá Hißpáńſkiego śmierć świeta 757. 3.
Alphonſus drugi iáko krolowáć począł 861. 6.
Almani Włoſką ziemię náiácháli 555. 3.
Amándus Biſkup 632. 2.
Ambroſius ná vrzędách świeckich 369. 3. Od dziećięćia ná Biſkupſtwo Mediolánſkie miánowány 374. 1. iáko vćiekł od Biſkupſtwá. Poświęcony przećiw kánonom / ále potrzebnie 3. Słowá do niego Ceſárſkie 3. Ná obiády nie chodził. Trzech poſług czynić niechćiał 375. 7. Zábáwy iego 375. 7. Cudo 377. 6.
Ambroſius ś. poſłem do Máximá 383. 6. y drugi raz poſłem do tegoż Máximá. Wyklina go 387. 6. Jáko ſie Juſtynie y młodemu iey synowi Ceſárzowi Wálentynianowi záſtáwiał 386. 3. Od Arianow ná diſputácyą wyzwány. Jego z Theodozyußem o pobićie Teſſálonikow poſwarek 389. 1. y o bożnice Żydow 388. 13.
Ambrozyußá ś. śmierć / y iáká. Co mowił y piſał / y widźiał 397. 5. 6. 7.
Anákletus Papież 102. 1. Meczeńſtwo iego 111. 1.
Anáſtáſius Pátryárchá heretyk zelżony 743. 4.
Anáſtáſius Synáitá wygnány 572. 2.
Anáſtáſius Ceſarz Kátholik 713. 2.
Anáſtáſius Ceſarz heretyk 491. 2.
Anáſtáſius Ceſarz heretyk zdrádliwy y okrutny 517. 3. 4. Piorun go zábił. Sen iego. Támże 518.
Anáſtáſia meczenniczká 300. 1.
Anátolius Cárogrodzki nieſpokoyny 453. 1. Potwarza Leoná Papieżá 1.
Angielſki krol w Rzymie 855. 3.
Anglikow *Seminarium* 595. 8. Wypráwá ś. Grzegorzá do niey 595. 3. Auguſtyn w niey co czyni 597. 4. Weśćie iego do krolá 5. Cudá czyni 6.
Anglia podátek dáie Papieżowi 847. 3.
w Angliey Auguſtinus Biſkupem z cudow ſie nie podnośi 601. 3.
w Angliey kośćioły przywrocone 477. 6.
Anglikowie od wiáry odpádáią 613. 5.
Angielſki krol Edwinus wiárę ś. przyimuie 626. 3. zábity 633. 9.
z Angliey Swietopietrze 740. 2. Papieżo: dań dáie 775. 4.
Anyoł woyſko prowádźił 325. 1.
Anyołowie przenieśli do Jeruzálem puſtelniká 546. 6.
Anyołowie ná koniech ná Sáráceny 938. 1.

Anicetus Papież 166. 1. Vmeczony 175. 1.
Annaß y Káiphaß iáko záraz Biskupámi byli 31. 3.
Ansgary Apostoł Dánow/ Swedow/ Słowákow 858. 1.
Antemius posłem do Persyey 405. 1. Opiekunem syná Cesárskiego 408. 2.
Antigonus vkrzyżowány krol ostátni 1. 3.
Antimus heretyk Cárogrodzki 535. 12.
Anterus Papież 237. 3. Vmeczony po mieśiacu
Antinous pácholę Cesárzá Adriáná/ 132. 5.
Antiochia Theopolis názwána 528. 3. Zepsowána trześieniem ziemie. 525. 3. Odßczepieństwo w niey vstáło 408. 6.
Antyoskiego miedzy Kátholiki rozerwánia początek 362. 34.
o Antyoskiego Biskupá poswarki miedzy Biskupy 381. 8. 10.
w Antyochiey trzey Biskupi 363. 20.
Antyocheńska stolicá od Piotrá ś. fundowána 39. 3.
Antipás meczennik 93. 2.
Antonius Pius/ przestał Chrześcian zábiiáć/ y o nie wyrok dáie y one chwali 154. 3. śmierć iego 163. 1.
Antonius pustelnik vmárł 358. 3.
Antonius pustelnik 310.
Appellácie świeckich do Biskupow 801. 2.
o Appellácyách do Rzymu Synod w Kárthaginie/ y o Kanonie Nicenskim 419. 4.
Appellácia do Rzymu ná Sárdiceńskim Conci: 347. 6.
Appellácie heretyckie do świeckich 313. 8.
Appelluie do Rzymu Theodoretus 449. 15.
Appelluia heretycy do Papieżá 449. 1. 667. 1. 681. 10.
Appellácie do Papieżá 861. 4. 592. 3.
Aphrátes mnich cudowny przeciw Arianom. 370. 12. nowey sukniey niechce 405. 1.
Apis ciele/ Bog Egyptu 121. 2.
Apollo wymowny nád Páwłá ś. przekłádány 57. 2.
Apollonius Senator / o pismo zá Chrześciány vmeczony 189. 1.
Apollonius Tyáneus wielki czárownik 57. 4. poimány wzniknął 91. 1. iáko v Pogan sławny. 68. 8. w Ephezie godzinę śmierci Domicianá wiedział. od dyabłow wźięty. 99. 2. 3.
Apollinaris heretyk 372. 3. potępiony. 373. błąd iego
Apollinaris meczennik vczeń ś. Piotrá 77.
Apollinaris obrońcá wiáry pisániem 172.
Apolin Bog dla Bábile ś. oniemiał. 362. 20. cud Boży nád nim
Apolonia meczennicá 252. 1.
Apostołowie iáko chrzczeni 31. 6.
Apostołowie z Ieruzálem nie vćiekáli 35. 2.
Apostołowie iákie tłumácze mieli 45. 7.
Apostolskie Credo y rozesłánie ich po świećie 44. 2. ⁊c.
Apostołow rozeßćie 41. 1.
Apostolskiey stolice státeczność 258. 8.
Apostolskiey stolice prawá 495. 1.
Apostolskie cudo Remigius 514. 5.
z Arábiey po relíquie do Rzymu 601. 1.
Arator Poetá. 544. 1.
Arbogástes okrutnik. sam sie zábił 392. 3.
Arkádius syn Theodoz: wielkiego/mistrzá miał Arseniuszá 383. 6. vrodził mu sie syn Theodozyus mnieyßy 401. 3. práwo o vćiekáiacych do kośćiołá psuie zá rádą Eutropiuszá 398. 11. Ná śmierć potępione odeymowáli kśiężą. Nabożeństwo iego 396. 4. Smierć 408. 1. Syná w opiekę dał Persowi.
Archelaus krol 1. 12. vtráćił krolestwo. 16. 1.
Aretá meczennik 522. 5.
Areopágitá náwrocony Dionys: 52. 4. Záćmienie słońcá ná dźień męki Páńskiey 52. 4.
Areopagus co był 52. 1.
Ariusß záczął kácerstwo 315. 4. Od Oycow potępiony. Odwołał y záprzał sie zdrádliwie swoich błędow/ y inni Ariáńscy Biskupi 325. 12. Zmyśla pokutę y zwodźi Constántyná ßczerego 335. Wroćił sie do swego kácerstwá/siostrá Cesárska Constáncia zwiedźioná 327. 1. Do Alexándriey nie przyięty 336. 7. Zdrádźił Constántyná swoią przyśięgą 9. Alexánder w Cárogrodźie przyiąć go niechce 10. przepukł sie y zdechł 336. 11.
Ariusßow towárzyß Euzebius Nikom: gorßy niźli sam Arius 318. 6.
Ariáńskie v dworu rzady 336. 2. Chytrość 525. 4. Pismá ich Constántinus palić kazał 325. 13.
Ariáńskie troie wyznánie w Syrmie 357. Wiáry záś wyznánie czworákie 341. 3. Piąte wyznánie ich wiáry czynią 344. 1. Wyznánie ich wiáry ostátnie y Synod ostátni 360. 11.
Ariáński Synod w Lámpsáku 365. 1. Zdrádliwe ich poselstwo do Papieżá y krzywoprzyśięstwo 365. 1. 2. 4.
Ariáńska niecnotá o niewiáśćie y potwarz ná Biskupy 348. 1. Druga 340. 6. około Eustátyuszá Antyoskiego.
Ariani kośćioły prześláduią 341. 8. Okrućieństwá ich. Záś ná Athánázyuszá powstáią ná Synodźie Areláteńskim 353.
Ariani Sárdiceńskie Concilium zfałßowáli / y swoie bluźnienia im pokryli 347. 8. W Filipopolu. Synod ich w Smyrnie. Niestátek Arianow 357. 1. W Seleucyey Synod ich. Był ná nim ś. Hilárius 359. Walczą miedzy sobą 357. 6. 358. 3. Kanon ich z strony Biskupow 341. 4. Złośći ich 151. 6.
Ariáński Synod w Cárogrodźie/ tám wielka klesk ákośćiołá ś. byłá 359. 14.
Ná Ariany iáko Amphilochius pobudźił Cesárzá 383. 8. Do iákiey nędze Kátholiki przywiedli/ słowá ś. Bázyliuszá 371. 4. 5.
Ná Ariany mándaty Cesárskie 381. 1.
Ariani wyrzucáni 383. 10.
Ariáńskie processye w Cárogrodźie/iáko pohámowáne. (400. 11.
Arianow bronił Theodorikus 523.
Ariánin ośláł 573.
Ariani krolestwá Chrześćiáńskie ośiedli 471. 3. Mánicheuszá cześćili 476. 9.
Ariáńskie cudá 583. 10. W Hißpániey ná Kátholiki powstáli 583. 9. Z kośćiołá ich czárći wychodzą 591. 11.
Ariáński krol Lewigildus przy śmierći co czyni 585. 2.
Ná Ariany Iustinus mándaty dáie 524. 1.
Ariánin á krolá mnich pozdrawiáć niechce 626. 5. Zábity / ożył.
Ariminski Synod wielki y dźieie ná nim 359. 1. 2. ⁊c. Przymußáni Biskupi. 8. Potępili iednák Ariuszá. Drudzy oßukáni 9. drudzy pobłądźili/ále nie w wierze.
Arinteus y Terencius Kátholicy hetmáni v heretyká. 370. 5. 372. 1.
Aristides Philozoph obrońcá wiernych 128. 1.
Armeńskie błędy y herezye 863. 7.
Arnulphus v krolá Klotáriuszá 615. 5.
Arnobius z Pogánina Chrześćiánin kśięgi piße 302. 4.
Arsáces krol Armeński Chrześćiánin 363. 4.
Arsenius Mistrz Arkádiuszá Cesárzá 383. 6.
Arsenius spráwny poseł Papieski 865.
Artemius stáry Constán: żołnierz meczennik 362. 19.
Astrologowie y wießczkowie z Rzymu wygnáni 54. 2.

Attalus

Attalus w Rzymie burzy 410.
Athánázyuſzá młodość 311. 7.
Athánázyus od Arianow potwarzony 327.1.329.1.323.1. o zábićie Arſeniuſzá 323. 1. Synod nań w Tyrze 335. Potwarzy odkryte o niewiáſte 3. y ręke vćięta. 4. wyklęty ná tym Synodźie. 6. potwarz o zboże 336.3.
Athánázyus przywrocony z Gálliey ná ſwoie Biſkupſtwo 338. 1. Wroćił ſie záś do ſwego Biſkupſtwá. Synod czyni 362. do Rzymu pozwány 339. 1. iáchał do Rzymu 339.1.
Athánázyus *Symbolum* ábo wiáry wyznánie w Rzymie nápiſał 340. 4. w nim ſłowo y od Syná. Drugi raz do Rzymu vćieka y trzy látá tám mieſzka 341. 11. Conſtáncius go do śiebie z wygnánia wzywa 348. 2. 349. 1. ná ſtolicę go iego przywraca. Támże 2. Znowu potwarzy ćierpi od Arianow 350. 6. Záś wygnány z Alexándriey / Georgius Arian dány 356. 12. Mordy tám Kátholikow. krył ſie pięć lat 6. Záś wygnány ledwie śmierći vſzedł 362. 41.
Athánázyus dokonał 372. 9. ná Biſkupſtwie 46. lat.
Athánázyus Neápolſki Biſkup od ſynowcá ćierpi. 872.3.
Athelmus vczony w Angliey 699.1.
Athálárikus krol Gothow 526.6.
w Athenách Bog nieznáiomy 52. 3. (ſinem wiáry.
Athenágorás Philozoph Chrześćiáńſki 179.4. broni pi-
Attylá krol Hunnow 442.1. brátá zábił 444. 7. Pánnonią wźiął.
Attylá pſuie źiemie Włoſką. Leo go Papież vſkromił.
Attylá do Gálliey 451.3. Porážony 3. (452. 8. 9.
Attyle śmierć 454. 4.
Auguſt Ceſarz ołtarz poſtáwił Chryſtuſowi 1.14.
Auguſtá śmierć y obyczáie 16.3.4.
Auguſtowe ſzczęśćie 16. 6.
Auguſtinus od Mánicheyczykow zwiedźiony 377. 2. Do Rzymu ſie vdał y do Mediolanu 384. ieſzcze heretykiem 1. Kátholikiem zoſtáł 385. 1. Zywot mniſki przyiął 389.1. Porwány ná kápláńſtwo 391. y ná kazánie wyſádzony. Klaſztor drugi buduie 391. 3. 4. Biſkupem zoſtáie / 395. 9. Omyłká iego. Wolał z iálmużny żyć / niżli z dochodow kośćielnych 409. 5.
Auguſtyn ś. bierze pomocniká / lat máiąc 72. 426.1. Retráktácye piſze. Omyłek popráwuie / w młodośći piſánych 2. Omyłká iego w wybierániu Biſkupá y fráſunek 424. 2. Przygánił ś. Jeronymowi. Przyiáźń ich ſpolna 393.6.394.7. Przepráſza ś. Jeronymá 394. 8.
Auguſtyná ś. śmierć y iáká. 430. 9. Oſtátnie kazánie iego y cudo 10. Teſtámentu nie czyni.
Auguſtyná w Angliey śmierć 604. 6.
Auguſtyná ś. ćiáło przenieśione do Pápiey od Longobárdow 725.
Auguſtulus oſtátni Ceſarz wſchodny 475.1.
Awitus Ceſarz dobry. 455.5. páńſtwo złożył 456.1.
Awicenná 636. 2.
Aurea męczennicżká 856.5.
Aurelius Ceſarz wyrok czyni zá Chrześćiány 276. 2. Láſkáwość iego przećiw nieprzyiaćielom 277.1. Srogi ná żołnierze / y nápiſał práwo o nich ná kárność 271. 2. Zábit 278. 1. Sam ſie dla ſmutku vmorzył 279.7.
Aurencius w Mediolanie Ariáńſki Biſkup 355. 7. Rozśiewa Ariáńſtwo 369. 2.
Auximitowie zoſtáli Chrześćiány 541. 3.

B.

Bábilás Biſkup Antyoſki 241. 1. Zábity 253. 14. Kośći iego iáko Julianus wynośić kazał 362. 20.
Bálwan Orodon v Sáſow 780. 5.
z Bálwanow śrebrá y złotá bráć ſie Chrześćiánom nie godźiło 389. 5.
Bálſam do Rzymu przenieśiony 73. 1.
Bárdás we śnie pomſtę ſwoię widźi 867.
Bárnábás był w Mediolanie 51. 15.
Bárnáby ś. ćiáło nálezione 885. 2.
Bar wźięty od Sáráćenow 867.10.
Bárdoſánes kośćielny piſarz / vpadek iego 175. 5.
Bárſámás mnich heretyk okrutny 449.11.
Bázylißkus ná Ceſárſtwie heretyk 476.4. poimány 477.
Bázylißkus w nieſzczęśćiu heretyctwá przeſtáie 476. 8. zdradza 468.
Báſilides w Hiſzpániey heretyk 258.1.
Bázylius ná mniſki ſie żywot vdał. Towárzyſtwo iego z Názyánzenem 362.12.
Bázylius z Názyánzenem ná puſzczy. Złote ſłowá ich o doſkonáłośći 363. 10. Wymowá Bázylego 12. Ná Biſkupſtwo wźięty 369. Wyzwáni z puſzczey przećiw heretykom 366. 3.4. Od heretyká oſzukány. 371. 7. V Dámáſá Papieżá podeyzrzány. Ná potwarz we trzy látá odpiſał 371.7.8.
Bázylius drugie poſły do Dámáſá ſle / á odpiſu nie ma 372. 5. Pokorá iego. Papieżá o poſły prośi 373. 3. Zachodne kośćioły chwali. Dla czego mu Dámáſus nie odpiſował 373. 4. Wydáć wdowy niechćiał. Nieprzyiaćielá ſwego obronił 370.10.
Bázylius rozmawia z Modeſtem o Ariáńſtwie / Ná śmierć gotow 370. 7. 8. Zwyćiężył Ceſárzá / nie mogł nań wyrok piſáć 9. (375. 6.
Bázylius ćiáło ś. Dionyzyuſzá ś. Ambrożemu poſłał.
Bázyliuſzá ś. z Názyánzenem poſwarek 371. 9. 10.
Bázylius ś. vmárł 378. 1. Názyánzenus modlitwom iego vfa Támże
Bázylius y Conſtántinus Ceſárze młodźi 975. 1.
Bázylius Ceſarz zábił Micháłá. Pokutuie 867. 19. ſłowá iego nabożne do Papieżá. támże 20.
Bázylius Ceſarz z ſynmi ma kłopot. 879. 9. liſt przykry do Papieżá piſze 885.
Bázylius Ceſarz nieſzczery z Papieżem 871. 1. y z Ceſárzem zachodnym 871. 5.
Bázylius Ceſarz iáki 886. 1. Teſtáment iego 4.
Bázylius Ceſarz pokorny 869. 7.
Báwárſkie Biſkupſtwá 739.1.
Bede wzywa Papież do Rzymu 701. 1.
Bedá kończy hiſtoria / śmierć iego iáká 731. 4. 5.
Bibliey przetłumáczenia 184. 1.
Beliſárius ná Perſy. Liſty odpowiedne 527. 4. Rzym ośiadł 537. 2. Mury nápráwia. Pokutował 538. 4. Dwu krolow żywych poimał. Sławá iego 541. 2. Poniżony áż do żebráctwá 561. 1.
Benedikt ś. świát opuſzcza 494. 10. Do Káſſynu ſie przenioſł 529.2.
Benediktus trzeći Papież 856.5. Smierć iego 855.1.
Benediktus czwarty Papież 905.
Benedikt Papież ná wygnániu vmárł w Niemczech 965.
Benewolus Kátholik mocny 386.1. (1.
Bertárius Longob: iáko ná kroleſtwo wezwány 673.
Berengárius poniewolnie koronowány 904.
Berengárius poimány y z żoną 964.3. Smierć ie° 966. Vwillá żoná iego.
Bezżeńſtwo kśiężey / y omyłká Sokrateſá o Concilium Niceńſkim 325. 21. (880.
Bibliey przekłádánie rozmáite 231. 1. 2. &c. Słowieńſkie /
Bierzmowánie 259.5. Jáko ie kápłan dáćby mogł. 594.4
Biſkup Pogáńſki nawyżſzy w iákiey czći był 312. 8.

Biſkup vbogi Ceſárzá heretyká karze 515.3.
Biſkup vczuł ná rámionách ćiężar przy poświącániu (529.3.
Biſkupá złego vmárły ſkarał 552.6.
Biſkupi podawánia krolom nie dopuſzczáią 559.3.
Biſkupi y o ćiáłá ſie owiec ſwoich ſtáráią 444.8.
Biſkupi odſadzáią od kroleſtwá Lotáriuſzá 842.
Biſkupi ſámi káznodzieymi 591.5.
Biſkupi iáko pośćili 601.6.
Biſkupi młodźi w Cárogrodźie y w Rzymie 956.3.
Biſkupi Hiſzpáńſcy pobłądźili 852.2.
Biſkupi kroleſtwo przyſądzáią 869.14.
ná Biſkupſtwá dźieći poczęto dáwáć / iáka kośćielna ráná 925.2.935
Biſkupi wyklęći do Grekow ſie vdáią 863.5.
Biſkupow przenoſzenie zákazáne 904.2.
Biſkupſtwá geſte lepſze 894.
Biſkupi w Afryce ábo niewolnicy ábo wygnáni 459.5.
Biſkupom wygnánym ze Włoch pieniądze ſłano 356.7.
Biſkupi wſchodni Papieżowi ſie vniżáią 520.3.
ná Biſkupſtwá przenoſzenie 401.2.
Biſkupow przenoſzenie zákazáne 325.22.
Biſkupſtwá żonátym broniono 535.3.
ná Biſkupſtwo dźiwny wſtęp 433.2.
Biſkupſtwá niechcąc Nilámon/ śmierć vprośił 403.7.
ná Biſkupſtwo nie puśćił dla máłey corki ś. Grzegorz.
Biſkupom nogi cáłowano 593. (600.4.
Biſkupom głowę ſchyláli Ceſárze 360.3.
Biſkupi iáko od Ceſárzá vczczeni 374.1. głowy im ſkłániáli. ⁊c. 375.1.
o Biſkupow głodźie Ceſarz ſie ſtára Theodo: II. 432.3.
Biſkupi iáka cześć v pánow mieli 325.2. iáko ieden do hárdey Ceſárzowey wſkazał / Támże.
Biſkupi królá wybieráią 653.1.
Biſkupi świeckie ſądy odpráwuią 57.3.527.2.
Biſkupom ſędźiow doglądáć 589.5.
Biſkupi vrzędow świeckich dozorcy/ ſtároſtowie przed nimi przyśięgáli 535.4.
Biſkupow pánowie wybieráć nie máią 787.12.
Biſkupow proſzą Fránkowie áby z nimi ná woynę nie iezdźili 770.2.
Biſku: młodźi y nowi pobłądźili około Názyán. 351.14.
Biſkpy krol vpomina o náukę ludźi 585.4.
Ná Biſkupſtwá poniewolne porywánie 391.3.
Biſkup miedzy robotnikámi prorok 526.7.
Biſkup ieden w kośćiele Kátholickim 254.21.
Biſkupow nawyżſzych w zakonie moc 36.2.
Biſkupi iáko máią być ſądzeni 806.5.
Biſkup Háimeranus cudzy grzech ná ſie bierze y vmęczony 702.3.
Biſkupi ſynowcy 528.2.
Biſkupow pokutá ná Concil: Kálcedoń. 451.7.
Biſkupow świeckie ſpráwy ćiężkie 410.12.
Biſkupie ſądy/ y ápellácya świeckich do Biſkupá wznowiona 398.6. O nich ś. Auguſtyn.
Biſk: o wdowy ſądzą y kárác mogli więźieniem 401.12.
Biſkupi chleb ſobie wyrabiáią 680.2.
w Biſkupie ſądy Conſtánt: Ceſárz nie wdawa ſie 325.5.
Biſkupie grzechy 588.2.3.
Biſkupie dochody ná cztery częśći 475.6.
ná Biſkupſtwo nie przyięty kto małżeńſtwo powtorzył 456.3.
Biſkupá obieránie przez gołą kárte ná ołtarzu 488.1.
Biſkupſtwá vchodząc vcho ſobie vrzyna 385.5.
Biſkup Antyocheńſki Stephan od heretykow zábity 459.1.
Biſkupi wſchodni do Papieżá ſie vćiekáią 404.7.
Błażen Porphirius náwrocony 362.25.
Boecius zábity w Tyczynie / dźiw śmierć iego 526.2.
Boecius vczony 510.1.
Bogámi iáko Rzymiánie vmárłe pány ſwe czynili 213.3.
Bogowie Pogáńſcy zá przyśćiem Chryſtuſá nie pomocni 265.3.
Błażen náwrocony 303.11.
Boris krol Bulgárow 971.3.
Boſkie ſądy około złych karánia y przewłoki/ Klaudianus 395.7.
Bonifácius Papież 419.
Bonifácius Papież wtory 530.1.
Bonifácius piąty Papież 617.1.
Bonifácius Apoſtoł Niemiecki 719.1. od Papieżá moc bierze. Biſkupem zoſtáie 723.1.
Bonifácius Niemiecki Apoſtoł iáko ſkończył męczeńſtwem 755.6.7.
Bonifácius męczennik 305.4.
Bonifácius Biſkupem Moguńckim 745.1.
Bonifácius vwierzył potwarzom ná Papieżá 743.1.
Bonifácius hetman / Auguſtyná ś. z nim towárzyſtwo 422. zdrádzony od Aecyuſzá. Wprowádźił Wándale do Afryki 427.1.2.
Bonifácius śiodmy okrutnik 897.1.
Bonifácius meżoboycá vćieka do Cárogrodu 975.1.
Bonifácius meżoboycá ſkarány od P. Bogá 985.
Bonifácius w rzeczy ſzoſty Papież/ nie liczy ſie 896.
Bonifácius vpámiętał ſie/ y przećiw Wándalom walczy 428.4.
Bráctwo kápłanow w Rzymie 984.1.
Bremeńſkie Biſkupſtwo fundowáne 788.4.
Brygidá ś. Szocká 521.5.
do Británniey Szkotowie y Piktowie 446.1.
Británniey mur długi 211.1.
Británnia murem przegrodzona 123.1.
Britáńſki krol Lucius wiárę od Eleuterá Papieżá przyimuie 183.2.
Brunchildá krolowa zła 612.613.3. zły koniec ma 614.2.
Bulgárow rodzay ſkąd 675.2. dochod biorą od Ceſárzá 3. Język ich 565.4. z pułnocnych kráiow do Trácyey 499.2. Złotem ſie od nich broni Ceſarz 2. Ceſárzá porázili 791.1. Krol ich Telerykus wiárę ś. przyiął 777.1.
Bulgárowie y Sármátowie z Longobárdámi złączeni 568.1. Ceſárzá porázili 706.1. Thomáſá porázili y Cárogrod wyzwolili 822.2. Chrześćiánom ná Sáráceny pomogli 717.1. Ceſárzá Nicephorá porázili y zábili 811.1. Sárdikę wźięli 808.3. Michálá Ceſárzá porázili 813.2. Oblegli Cárogrod 4.
Bulgárowie ná Ceſárzá Anáſtázyuſzá 502.5. Wſádźili Juſtyniáná młodſzego ná Ceſárſtwo 705.
Bulgárow krol Bogáris Chrześćiáninem zoſtáie. málowánie mu pomogło 845.2.
Cárogrod oblegli 914.917.928.
Grekowie ie do śiebie przyćiągáią 870.5. Papież o nie mowi 871.2.878.1.
z Bulgáriey Grekowie wygnáli Láćinniki 871.3.
Bulgárom źiemie przyczyniono 845.3.
Bulgárow poſelſtwo do Cárogrodu 869.12. Spor o nie z Greki/ Támże.
Bulgárow woyná z Greki 893.
Bulgárowie Greki woiuią 981.
Bulgárowie o Formoſá y Máriná proſzą 869.14.
Bulgárſki krol do Rzymu śle po náuczyćiele wiáry

świetey 866. 1. Posyła im Papież Biskupy/ Támże. chrzczeni 867. 1.
Burgundowie wiárę ś. przyięli 413. 4.
Buzyris z heretyká męczennik Kátholicki 562. 15.

C.

Cáiphaß sie zábił 37. 2.
Cálibitá Jan 459. 4.
Cálixtus Papież 221. 1. Vmęczony 226. 1.
Cánonizácya 993.
Cálwáriyska gorá poßpeconá Pogáńskimi obrázy Wenusá y Jowißá 135. 2.
Cándia Sáráceni wzięli 822. 3.
Cápetowie ná krolestwie Fráncuskim 987.
Cápituły trzy Justynianowe 546. 3.
Cárdináli kiedy sie zwáć poczęli 769.
Cándáki krolowey podskárbi 35. 6.
Cántorowie sie swárzą 787. 14.
Cárolus iáko po trzykroć wielki / nábożeństwem/ náuką/ woyną 778. 3. Nábożeństwo iego ku ś. Piotrowi 781. 1. Zmowioną záń corką Cesárską. W Rzymie ná Wielkánoc krzyże czćił. Kościołowi wiele miast dáruie. Krolá Longobárdow poimał 774. 1. 2. &c. Z Ireną woyne wiedźie 788. 1.
Cárolus wielki od Leoná 3. Papieżá Cesárzem vczyniony y koronowány 800. 2. Obrońcá kośćielny 801. 3. Grob mu Boży dárowány 784. 4. Lekcye kośćielne wybrał 807. Testáment iego 806. 3. Smierć ie° 814. 11.
Cárolá wielkiego potomstwo vstáło 912. 3.
Cárolá wielkiego ostátni potomek ná krolestwie Fránkow 987. 990.
Cárolus Cálwus z synem sie wádźi 870. 2.
Cárolus Cálwus Cesarz od synowcá máłym ludem porázony 876. 2. 3. Do woyny záiac 877. 2. Smierć iego/ Támże.
Cárolomanus kśiąże mnichem 747. 1. W kuchni polićzki bierze 2. Owce páśie 3.
Canony Apostolskie iákie 692.
w Cárogrodźie cud wielki z obłoku ognistego 396. 2.
Cárogrodzkiego Synodu pismá zfálßowáne 518. 2.
Cárogrod: Pátryárchá Páwel od Papieżá wyklęty 646.
Cárogrodzki Biskup od Alexándriyskiego wybierány 397. 9.
Cárogrodzkiego Biskupá zá Chryzostomá iáka zwierzchność 403. 5.
Cárogr: Biskupow podnoßenie gdźie sie y iáko poczęło 381. 6. Rzymski Biskup sprzećiwił sie. 16.
Cárogrodzki pátryárchá moc bierze od Papieżá ná rozgrzeßenie heretykow 521. 2.
Cárogrod od mátki Bożey obroniony. 625. 2.
w Cárogrodźie záchwycone pácholę 446. 3.
Cárogrodzkiego pátryárchostwá nie było ná Niceńskim Concilium 325. 19.
Cárogrodzkiego Pátryárchy moc 491. 2.
Cárogrodzkiey stolice podwyßßenie Papież gáni 451. 16. 452. 2.
Cárogrod: Pátryárchá bez Papieżá być nie mogł 450. 1.
Cárogrod obleżony przez trzy látá. po trzykroć sto tyśięcy w nim vmárłych. 717. 1.
Cárogrodzki kośćioł pod Papieżem 869. 13.
Cárogrodzcy pátryárchowie pálliuß od Papieżá bráli 954. kiedy y iáko przestáli go bráć. Támże.
Cárogrodzcy Pátryárchowie stáć po Pálliuß do Rzymu przestáli 968. 3.
Cárogrodzki Pátryárchá Constántinus sromotnie zginął/ iáko heretyk 766. 6. 7.
Cárogrodzan rádośći y wołánia ná heretyki. y Synod 518. 1. 2. &c.
Cárácállá zły Cesarz/ mámkę miał Chrześciánkę/ oycá zábić chćiał/ brátá zábił 213. 1. morderstwá iego 217. 3. Zábity 219.
Cárpokrás heretyk 120. 4.
Cárpus widźiał miłośiernego Chrystusá/ powieść o nim 59. 9.
Chártágo wźięta od Wándalow 439. Grzechy Chrześćiáńskie w onym mieśćie/ y Pogáństwo 439.
Carus Cesarz y z synmi Cárinem y Numerianem 283. 1.
Canony Greckie kto zbierał 527. 9.
Canony fálßywe do ßostego Concilium przyßyte. Trullus 692. 1. co w nich ßkodliwego 3. &c. żony kápláńskie/ Papieżowie nigdy ich nie przyięli 8.
Cássyánowi przymowká o *Collationes Patrum* 433. 1.
Cássynum klaßtor nápráwiony 716.
Skáżony od Sáráceńow 884. 1. (534. 1. 2.
Cássyodorus vczony ná vrzedźie/ od głodu ludźi broni
Cássyodorus świát opuśćza 562. 2. czym sie zábáwiał.
Cássyus Biskup cudowny 543. 1.
Castrum Angeli w Rzymie 897. 852. 1.
Cátákumby też co cmyntarze 225. 2.
Cátharzyná ś. 307. 5.
Cátáry heretycy 854. 21.
Cátholickie imie v Chrześćian 43. 7.
Cátholiki zwano Rzymiány 456. 5.
Cátholiká czyni złączenie z stolicą Piotrową 372. 6.
Cátholicka prawdá przy Papieżu 519. 9.
Cátholiki zwano Rzymskiey wiáry 432. 3.
Cátholikiem práwym kto 368. 3.
Cátholickie poswárki iákie są 259. 1.
Cátholik krol wßytko w kośćiele łácno náprawia 363. 18.
Cátholicki státek 370. 3. y dźieći máłych w obrzezániu heretykow 370. 3.
Cátholicka łáskáwość gdy mogli Arianom to czynić co im oni czynili 380. 3. 403. 10.
Cátholickiego krolá ná on czás kośćioł nie miał 476. 2.
Cátholickie cudá 583. 13.
Cátholickie cudá miedzy heretykámi 570. 1.
Cátholicka pokorá z heretykámi 411. 4. heretycka hárdość.
Cátholicki hetman po zwyćięstwie o co Cesárzá Walenſá prośi 372. 1.
Cátholickie męstwo y wyznánie 440. 2.
Cecilia w Rzymie męczenniczká z innymi 232. 2. Ciáło iey náleźione zá nászych czásow 821. 1. 2.
Celestis kośćioł Pogáński 399. 5.
Celestinus Papież vmárł 432. 1.
Celestius heretyk 412. 3.
Celsus Pogánin piße ná Chrześćiány 132. 4.
Cerbonius Biskup podány niedźwiedźiowi 546. 1.
Cesárskie domy sromoty nie vchodzą 435. 1.
Cesárstwá zachodnego we Włoßech vpadek. 454. 1.
Cesárze wschodni/ zachodne páństwo vtrácili 726. 10.
Cesárstwo zachodne od Papieżow 871. 5.
Cesarz chlebá prośi 888. 1.
Cesárzowa mnißka 875. 1.
Cesárzowa Ottoná 2. żoná Greczká/ ná mniski żywot corki wychowáłá 984.
Cesárski syn Romanus oycá otruł 960. 2.
Cesárski brát Stephan Pátryárchá 886. 5.
Cesárzá Leoná ßalony kiiem ránił 901. 2.
Cesarz ná Pap: Symm: księgi piße 503. 2.
Cesárstwo złożył dobrowolnie Theodozyus 716. 1.
Cesárzow záraz trzydźieśći zá Gálieną/ Gálienus ie przemogł/ bo Chrześćiánom dał pokoy 264. 3. 4.
Cesárzow czterech zgodnych ná páństwie 301. 1.
Cesárskie práwá kośćielnych nie psuią 451. 12.

Cesárius brát s. Názyánzená 563.
Cesarz Leo wyklęty od Papieżá 730.1.
Chleb kwáśny żegnány przy Mszey 313.10.
Chlebem białym iáko wiáre wyznał Sebestianus meczennik 440.2.
Chleb obrocony w kámień 400.12.
Chrámnus syn Klotáriuszá zły bárzo 559.4.
P. Chrystus iáki czás obrał ná przyszćie swoie Rok 1.
Chrystus ktorego sie roku vrodził 1.24. (par: 1.
Chrzest pozny/ zgániony 377.5.
Chrzest *In nomine Patria & Filia.* 744.1.
w Chrzćie polewánie 591.11.
Chrzest s. Zydá vzdrowił 408.
Chrztu Ariáńskiego nie powtarzano 506.3.
do Chrztu wodá cudowna w Hiszpániey 548.2.
Chrzest piaskiem 180.2.
Chrzest heretycki Agripinus pierwey w Afrycé gánić poczał 217.1.
Chrzczony kilákroć Zyd 419.11.
Chrztu s. dźielność 250.1.
Chrystusem sie czyni szálbierz ieden opętány 595.10. zábity.
Chrisántus y Dária meczennicy 284.1.
Chrześćiáńskie bogáctwá krzyż á księgi 293.1.
Chrześćiáńskie imie nástáło 43.5.
Chrisápius zły 446.5.
Chrisogonus meczennik 300.1.
Chryzostom s. kázáć poczał y pisáć y ná puszczy przemieszkał 382.5.6.
Chryzostom iáko Biskupá swego ochraniał. Jálmużny ná kázániu zbierał/ y trzy tysiace vbogich żywiono 386.10.
Chryzostom z Cesárzową walczy 401.12.
Chryzostom s. od Theophilá sądzony y potępiony 403.1.2.ić. Pokorá iego. Drugi raz ćierpi od Eudoriey 404.2. O obraz poswarek. Wygnány 3. Do Papieżá sie vćiekł 4.ić. Nędze ná wygnániu y w drodze 404.9. Sábinianá Diákonissá y Olimpiádá vczennice iego 10.11. Papież sie oń stára y posty śle 406.2.
Chryzostomá s. powádźili z Theophilem Alexándriyscy mnisży Origeniste 400.9. Smierć iego 407.2. y wychwalenie. ćiáło przeniesione/ list Theodozyuszá Cesárzá do niego vmárłego 438.1.2.
Chronická Prosperá vstáie 445.2.
Ciáło Páná nászego w Sákrámenćie 109.4. ná oltarzu 430.5. W skrzynce 293.1. Noszenie iego 260.2. chowánie 254.10. W srzodku ie oltarzá chowáć 570.2.
Ciáłá Páńskiego chowánie y vżywánie pod iedna osobą 255.4. Przynoszone od láikow ná pustynie 903.2.
Ciáłá 40. meczennikow náleźione 438.4.
Cyrillá list náleźiony o wyznániu ćiáłá P. w Sákrámenćie 444.3. iáko pustelniká náwroćił 4.
Cyrus z Pogániná Biskup 446.4.
Circumcelliones Donátystowie rozboynicy 331.2.
Cyriákus Pátry: Cárogrodzki od smutku vmárł 606.2
Cyprian w Peruzu meczennik 546.1.
Cyprianus Biskupem 250. Vczuł co chrzest s. może. Wykupuie wieźnie/ pánienki Chrystusowi oddáie 254.22. Chrzest v heretykow gáni 258.3. Synod o tym czyni. Stephanowi Papieżowi przygánia 258.4.5.6. Vmeczony y zábity 261.3.
Claudianus o Boskiey opátrznośći nád złemi 395.7.
Claudius Cesarz 43.1. Schadzek y kárczem zákazał 43.3. Smierć iego 56.3.
Clemens Alexándriyski pisarz kośćielny 196.
Clemens Flawius meczennik 95.1.
Clemens Papież wygnány 100.4. vtrápiony 102.1.
Ciáło iego náleźione 867.25.
Clemensá Papieżá pisánia 102.2. Kanony Apostolskie. Vstáwy Apostolskie. Liturgia.
Cletus Papież 80.1. Vmeczony 93.
Clodoweus zostáł Chrześćiáninem 499.4. Smierć iego 514.
Clodoweus Fránkow krol pierwszy 484.7. Rzymiány poráził 489.2. Srebro kośćielne wraca 489.2.
Clotildis y Klodoweus 494.3.
Columbanus z krolem walczy 612.2. Wygnány. Cudá iego 3. Klotárius go czći 5.
Cometá ná powietrzu 400.8.
Cometá ná śmierć Ludowiká 836.2.
Commodus Cesarz / zły choć dobrze wychowány 179.7. Chrześćiánom sámym przepuszczał 182.1. Bogiem sie Herkulesem czyni/ y w śmiech sie podáie 192.1. Zádawiony 194.1.
Compostellá spalona 968.985.
Concilium Niceńskie pierwsze 325.1. iácy ludźie ná nim 3.
Concilium Cárogrodzkie wielkie wtore 381.3. Dámásus ie Papież vczynił wielkim dla pewnych przyczyn 381.9.
Consubstantialis słowo Ariany potępiło 325.11.
Concilium Epheskie wielkie trzećie 431. List Celestiná Papieżá do oycow / y posłowie. Co sie ná nim dźiało pátrz 1.2.3.4.5.ić. Zdrády ná nim srogie w zátrzymániu listow od heretykow. Gwalty ná nim ná Biskupy Kátholickie. Heretycy czynia swoie Concilium. Jan Antyoski obrońcá Nestorá.ić. Cesarz fálszom heretyckim wierzy 18. Táiemnie listy do Cesárzá posyłáia Kátholicy 19. Cesarz sie vpámiętał 20. Cyrillus poimány 21. Odstąpił Cesarz Nestoriuszá 26. Pulcheriey pomocy 26.
Concilium Kálcedońskie czwarte / iáko ná nim záśiedli Oycowie 451.1. Co sie ná nim dźiało 451.1.ić.
Concilium piate w Cárogrodźie 553.5. Co sie ná nim dźiało.ić. Rozerwánie po nim w kośćiele niemáłe 553.12. Czwartemu nic nie vwlokło 594.1.
Concilium szoste w Cárogrodźie 680. Trullus / co sie ná nim dźiało 680.5.6.ić.
Concilium śiodme w Nicey 787.1.
Concilium osme 869. O Phociuśie.
Concilia cztery/ iáko cztery Ewángelie 511.4.
nád Concilium władza Papieska 454.3.
Concilium o potwierdzenie Papieżá prośi 451.
Concilium zfałszowáne w piśmie 682.1.
ná Concilium dysputowáć zákázuia 680.4.
Concilium Jerozolimskie 51.4.
Concilium Kálcedońskie spalił Anástázyus Cesarz 511.3.
Concilia v Grekow zfałszowáne 595.6.
Constáncius Chlorus oćiec wielkie° Constántiná 292.1. iáki był 304.2.
Constántinus młody z Rzymu vćiekł 306.1. Tenże ná Cesárstwie 306.1. Wźiął żone Fauste/ z Minerwiná pierwszą żoną miał Kryspá syná 307.1.
Constántinus zwodźi bitwe z Máxenciuszem 312.2.3.4. Náwrocenie iego y widzenie krzyżá támże 5.6. Mándaty dáie áby Chrześćiánom wszytko wracano 312. Láskáwość iego 316.8.317.1. Sam ieden ná Cesárstwie 318.3. mándaty iego zá Chrześćiány. Támże.
Constántinus W. Kryspá syná y Fauste żone zágubił. Jáko z grzechu wyniść chćiał. Náchylił sie był záś do

Pogáń

Pogáństwá/trędowátym zostal. Ochrzczony y zleczony od Sylwestrá 324. 1.2.3.&c. Sam kościołow fundáment kłádźie Támże 9. nádáie. Pokazał sie w Senaćie być Chrześćiáninem 324. 12. Namowá iego do ludu Rzymskiego. Támże. Kośćioly po wßem świećie buduie. Pogan do wiáry nie przymußa 324. 14. Doskonálym sam Chrześćiáninem 324. 19.
Constántinus W. pobłądźił/ dopußczáiąc Pogánom ofiar 323. 2.
Constántinus W. kośćioł w Jeruzálem buduie 326. 4.
Constántinus z Rzymu śie przenośi 324. 19. 20. O Bizáncyum myśli / o swoie śie obrázy zelżone nie gniewa 324. 23.
Constántinus Cárogrod zbudowány poświeca 330. 1. Crucyfix postáwił / Drugi Rzym. Kśiążnice záłożył. Támże.
Constántinus ná Concilium przyßedł/ iuż był ochrzczony 325. 9.
Constántinus wygnał Athánázyußá nie o wiárę. Był nienáruszony w wierze Constántinus 336. 3. 4. 8.
Constántuxus rychło vwierzył Aryanom o ś. Athánázyuśie 334.
Constántinus wielki vmárł. fałß o chrzćie iego przed śmierćią sámą / pogrzebiony w przyśionku Apostołow 337. 1. 2. 3. Cnoty iego. Cnoty Páńskie Támże 4. 5.
Constántinus trzem synom páństwo rozdźielił 337. 7.
Constántinus syn Constántiná W. stárßy zábity 340. 9.
Constántiná ósmego śmierć / iáki był 960. 2.
Constántinus Papież 708. 1. do Cárogrodu iáchał 709. 1.
Constáncius powinne pozábiiał 337. 7. dwor Aryáństwem zárázony miał 10. Wypráwił śie ná Mágnenciußá/w woyßcze niechrzczonych mieć niechce/ krzyżem śie świętym záſtáwia 353. 1. bitwy wygrał y gorßym śie Aryanem z onego ßczęśćia stał. Támże 2.
Constáncius Antychrist kośćioł bárzo trapi 355. 5. 6. P. Bog kárác go pocżął 159. 360. 16. Vmárł/ trzech rzeczy żáluiąc 361. 3. 4.
Constáns Cesarz zachodny ßánuie Athánázyußá 346. 1. wyrok iego ná Pogáńskie ofiáry. Támże 2.
Constáns Kátholik brátu Constánciußowi Aryanowi grozi 348. 1.
Constáns Cesarz zábity od Mágnenciußá 350. 1. Cnoty iego.
Constáns Cesarz brátá dyákoná zábił. pomstá Boża 359. 1. Dla strachu vćiekł do Sycyliey 1.
Copronimus śie národźił/wodę Chrzcielną zmázał 719. 2.
Copronimus dáruie dochody w Rzymie Papieżowi 743. 5. Jáki był 741. 1. Bluźnienie iego ná naświętßą mátkę Bożą. y okrućieństwo 767. 8. Sam poświęca Pátryárchę. Synod czyni w Cárogrodźie 754. 8. 9. pokutuie bez pożytku przy śmierći 775.
Cornelius Papież 254. 7. Wygnány y zábity 255. 7.
Cordubá zamek Sáracenow 716. 4. męczennicy w niey 850. 851. 852. 857. 975.
Coronácyey ná Cesárstwo ceremonie 876. 1.
Coronowáć Pátryárchá Cárogrodzki Cesárzá niechce 969. 3.
Cosroes od Mauriciußá ná krolestwo Perskie przywrocony. Vpominki ie° y pismá do ś. Sergiußá 593. 1. 2. 3.
Cosroas Persá od syná zábity 627. 2.
Crescencius w Rzymie tyran 996. poimány/zábity 996.
Cretá wyzwolona od Sáracenow 961.
Crispus hetmánem 320. 1. zábity od oycá y z Fausta mácocha 324. 2.
z Crucyfixu cudo 975.
Cudá w młodośći P. Chrystusowey ieśli były 12. 2.
Cudo o winie v Gothow. y o chromym 537. 3.
Cudo ś. Eutymiußá ná morzu nád Phidusem 477. 5.
Cudo wielkie/ chodźi Pyrinus po wodźie 635. 3.
Cud ná krzyżách 607. 4.
Cud wielki v Janá Jáłmużniká / miod śie w złoto obraca 621. 1.
Cud wielki w Cárogrodźie 396. 3.
Cud o wodźie w Weronie 589. 8.
Cudo ná potwierdzenie wiáry 949.
Cudá Kátholickie ná heretyki 370. 12. przećiw Aryanom 372. 11.
Cudowne bitwy wygránie Máscesil. 398. 5.
Cudo Biskupow dwu w Gálliey 465. 2.
Cudzołostwo 161. 1.
Cudzołostwo Cesárzá Constántiná iáwne/ karáne od ludźi świętych 795. 5.
Cudzołostwo iáko karáne v Sáxonow 745. 2.
o Cudzołostwo potwarz cudownie zrázona 367. 7.
Cudzołożniki práwo karze 339. 2.
Czechowie Ludowiká krolá porázili 850. 4.
Czystość Chrześćiáńska 179. 4.
Czystość kśiężey 586. 1.
Czystość kápłanow y towárzystwo 314. 8. 502. 4. Podyákonow 589. 6. Dyákonow 401. 2.
Czystość domowych pánienek krom kłasztoru 377. 4.
ná Czystośći záchowánie wymyśl pánienek 600. 1. rzezánie nosow dla niey 870. 3.
Czystość pánieńska obroniona 309. 3. 4. dowćip do obrony iey 309. 5.
Czystość obronioná Theophile pánny 301. 7.
Czystość w małżeństwie 370. 4.
Czyśćiec 647. 2. 679. 1. y zá duße dosyćczynienie 795. 2. Item 851. 2. Krol vmárły woła ná syná 874. 1.
Czáßá z głowy vmárłego 571. 2.
Czárnokśięskie kśięgi Walens pali/y ś. Chryzostom był w niebeśpieczności 370. 17. 371. 1.
Czárownicy wygnáni z Rzymu 16. 5. karáni 504. 1.
Czárt przy śmierći 840. 3.
Czárt śie vkázuie y grozi 471. 1.
Czárći iáko zdradzáią swoie czárowniki 370. 16.

D.

Dácius Biskup Medioláński 538. 12. 539. 4.
Dálmácya Károlus wziął 810. 2.
Dámáscená Janá rodźice 634. 2.
Dámáscenus Jan przećiw obrázoborcom 727. 2. piße ręka odćięta ná Cesárzá 730. 2.
Dámásus ná Papiestwo 367. 1. Do Jeronymá o pismie ś. piße 378. 15. Smierć iego 384.
Dámáßek Sáráceni wzięli 634. 1.
w Dámáßku Chrześćiánie 505. 3.
Dánaum Zyd okrutny 522.
do Dániey Ewángelia 823. 2. 826. 2.
Dániel słupnik 460. 2.
Dániel słupnik prorokuie 464. 2. kośćiołá podpárł 476. 5.
Dánielá słupniká śmierć 489. 1.
Dawidowe krolestwo áż do Chrystusá iáko trwáło 1. 2. iáko przed Chrystusem vpádło 1. 3. y 31. 2.
Dawidow grob 34. 10.
Decius Cesarz wielki okrutnik 253. zá niego śiodme prześládowánie. Zábit. 254. 8.
Demetriás osobna pánienká bogáta / czystość obiera 413. 2. do niey Jeronym ś. piße.

Deside-

Desiderius Krol Longobár: iáki był ná przodku 758.1.
Desiderius Longobárdow krol zdradza 772. 2. iego chytrość/ Papież go o pokoy prośi/ á do Károluſá po obrone posyła 4.5.6.
Deſzcze y niepogody 465.
Deſzcze vczyniły głod/ y złe powietrze 820.4.
Dyabeł kazánie dobre do ludźi czyni 828. 2. Prawde muśiał wyznáć 1. 14. Vſtáły iego proroctwá 1. 15.
Diálogi ś. Grzegorzá od Grekow zfałſzowáne 593.9.
Dydimus ślepy y vczony 372. 14. Origeniſtá.
Dioklecian Ceſarz 284.1. Ná Chrześciány mándaty wydáie 285.1.
Dioklecyanowe łáźnie w Rzymie Chrześciánie budu- ią 298.2.3.
Dioklecyan y Herkuleus złożyli z śiebie Ceſárſtwo 304.1.
Dioklecyaná śmierć 306.1.
Dionyſius Areopágitá męczennik 120.2.
Dionyſius Papież 261.3.
Dionyſius Papież vmárł 272.2.
Dionyſius Medyolánſki Biſkup iáko wyſzedł z podpi- ſu ſwey ręki / zá rádą Euzebiuſzá Wercelleńſkiego 555.4. Obá wygnáni.
Dionyſius Mediolánſki ná wygnániu vmárł/ciáło iego przenieśione 356.8.
Dionyſius Exiguus 527.8. Páſchał złożył ná lat 95.
Dionyſius Alexándriyſki piſał ná Sámoſátená 266.2. Liſt iego kánoniczny v Grekow. (18.
Dioſkorus Alexándriyſki Leoná Papieżá wyklina 449.
Dioſkorus Alexándr: od Papieżá náukę bierze 444.5.
Diſputácya Żydow z Papieżem Sylweſtrem 315.3.
Diſputácya ſławna z Donátyſtámi w Kártáginie. licz- bá Biſkupow z obu ſtron 411. 2. 3. ꝛc. Proſtego Bi- ſkupá z Philozophem 325.6.7. y z Ariuſzem. W ogniu 471. 5. Z Ariáninem 506. 3. 526. 8. ś. Auguſtyná z Fortunatem heretykiem 392.7. Z Felixem Mánichey- czykiem 404. 13.
Diſputácya z heretykámi Montaniſtámi przy ktorych ſtał Tertullianus 215.1.
Diſputácya z heretykiem o pierścionek w vkropie 583.15
Diſputácya pierścieniem roſpalonym z heretykiem
Diſputácya z heretykámi niepotrzebna 823.4. (583.12.
Diſputácya z Arianem ś. Remigiuſzá 514.2.
Diſputácya z Ariany w Afrycę 484.5.
ná Dłużniki práwo v Rzymian 320.2.
Domicianus drugi Nero prześláduie Chrześciány 93. 1.2. Táiemny y vporny Domic: zábity 98.2.
Domicianus Ceſarz. Zákazał rzezáńce czynić 83. 1. karał cudzołożniki Támże. Philozophy wygnał/ Bogiem śię czynił 85.1
Domicyllá pánná 98. 1. męczenniczká 100.5
Domy Ceſárſkie ſromoty nie vchodzą 435.1
Domnus y Dominus 416.3
Domná Pogáńſka mnißká iáko do wiáry przyſzłá 293.1
Donátyſtow początek 306.5.254.5
Donatus od ktorego *Donatiſtæ* iáki był 331.1
Donátiſty ſądzą w Rzymie ná Láteranie 313.5. ꝛc. potę- pieni Támże. karáni/ zábili kápłany 412. 2. Potwarzy ich 3. Sámi śię zábiiáli 348. 4. Zábiiáią Kátholiki 398. 1. Konſtáns Ceſarz náwraca ie / á Donatus mu łáie / iáłmużny bráć iego nie każe. Pomogło im przy- muſzenie 348.3
Donátyſtowie od Iuliáná iáko przywroceni 362. 30. 3 iáka ſzkodá kośćiołá w Afryce. Wyzwáni ná diſpu- tácyą 403.9
Donátyſte iáko náwracáni być mogli 401.2
Donátyſte zábiiáć śię każą. mándat ná nie ſrogi 414.2 W Rzymie chćieli mieć ſwego Papieżá / dla imienia Kátholickiego 322. 1. 2. Do Arianow przyſtáią 439.6 Gráciánus dáie ná nie mándaty 377.2
Donátyſtow Biſkupow 300. 34. 6. Zábiiáli śię ſámi y do zábicia przymuſzáli.
Dorotá pánná męczenniczká 304.13
Doroteus komorny Dioklecianá męczennik 302.3
Doſyćczynienie vpádłych 253. 10. 254. 9. 11
Doſyćczynienie pokutne 314.455.8
Duchá ś. pochodzenie y od Syná 809. 6 włożone w Kre- do od Hiſzpanow/ czego Papież nie chwali 766.5
Duch ś. iż od Syná pochodźi Táráſius Pátryárchá wy- znał 785. Item 633. 11. Item 766. 5. 787. 9. pierwſza o to Łáćinnikom od Grekow przygáná 766.5
Duchá ś. pochodzenie y od Syná 447. 2. kiedy przydá- no od Syná 447. 3. Item 680. 3. 863
Duńczykowie y Normani do chrztu ś. 930.
w Duńſkiey ziemi ſyn z oycem walczy 980.
Dworzánie nabożni 597.3. (411.10
o Duſze nieśmiertelności piękna náuká od Anyotá /
Duchowni od gośćiá wolni 335.2
Duchownych łákomſtwo 379.13
Do duchownego ſtanu vbiegánie 326.8
o Duſzy pytánie ś. Auguſtyná do Ieronymá 414.4.415.6
Dźieśięć tyśięcy żołnierzow męczennikow zá Tráianá/
Dziewictwo v Pogan 16 (108.1
Dziewic męczenniczek 11. tyśięcy 383.1.
Dźiw świátá śiodmy obálony 653.3
Dźiatek oddawánie do kápłanow 1.21
Dźieći 6. tyśięcy w ſadzáwce ś. Grzego: iáki fałſz 591.7
Dzwony w kośćiele 615. 4. Kiedy ie Grekowie przyięli 865. Zegnánie ich 968.4.

E.

Ebion heretyk y ſzálbierz 74.1
Ebroinus do klaſztoru 668. Dla nieſzczęśćia 3. Biſku- pá męczy y zábiia 685.3.4
Edwárdus krol Angliey od mácochy zábity 978.1
Efrem Biſkup Antyocheńſki 526. 7. Heretyká ogniem przegadał 8.
Efrem dyákon vczeń ś. Iákubá Nißybu 338.5
Efremá ś. teſtáment/ o ofiáry prośi po śmierći 378.2
w Ephezie heretycki Synod fałſzywy/rozboyniczy 449.3 co śię ná nim dźiało 8.
Egeſyppowie dwá 166.3.
w Egypćie Páná náſzego przemieſzkánie 1.36
do Egyptu vćiekánie Páná náſzego Iezuſá 25
Egypt wźięli Sáráceni 634.2
Elektorowie Ceſárzá poſtáwieni 996.6
Eleuterius papież męczennik 194.1
Elurus Timotheus burzliwy / zábił Biſkupá Alexán- driyſkiego 457.3
Elurus Timotheus Alexándriyſki heretyk ſam śię zábił
Emeſenus iáki był 341.2. (477.4
Engeltrudá cudzołożnicá 862.6
Enotykon Zenoná 482.4
Epiphániuſá ś. z Ianem Ierozolimſkim ſpor 392.8
Epiphánius z Cypru iáko śię wychował 372. 18. Ná śmierć zbiegłego wydáwáć/ ieſli śię godźi 372.19
Epiphánius nie chce z Chryzoſto: ſpołeczności 402.2
Ermenegildus krolewic od żony náwrocony 583. 9. od oycá zábity 584
Ewáriſtus Papież 112. 1. męczeńſtwo iego 121.1.
Eudoxia w Gáźie buduie kośćioł 401.6.

Eudoxiey woyná z ś. Chryzostomem 400. 12
Eudoxie trzy 461. 5
Eudoxia żoná Arkádiuszá Cesárzá 401. 3.
Eudoxia Cesárzowa ziemię ś. náwiedza 438. 4
Ewágrius gdźie kończy historyą 594. 7
o Euphemiey ś. ná Concilium Kálcedońskim 451. 15.
Euphemiey ś. kośći nálezione 796. 2
Euphemius Cárogrodzki wygnány niewinnie 495. 2
Eucheriuszá kazánie vdáne zá Emissenowe 441. 1
Eugenius wtory/ Papież 824. 1
Eugenia corká Philippá meczenniczká 262. 6
Eugenius tyran/ Pogáństwo przywroćił 392. 6. czárow słuchał 393. 3.
Eugenius hárdy y dyabłom dufáiacy porázony cudownie w gorách y poimány 394.
Eugenius Kartháginski Biskup cudá czyni 484. 5.
Eulálius Schismátyk ná Papiestwie 419. 1.
Eunomius heretyk iáki 366. 6.
Eunomius heretyk hárdy y głupi 360. 8. Wiárę sámę do zbáwienia vdawał/ Támże.
Eulogius Alexándriyski Pátryárchá dobry 598. 1. 330. 4.
Eulogius Hiszpan meczennik 559. 1.
Euzebius historyk iáki był 335. 2. (330. 4.
Euzebius Nykomediyski wygnány 328. 2. Záś wrocony
Euzebius Wercelleński vtrapiony więźieniem/ chlebá Ariáńskiego ieść niechce 356. 7.
Euzebius Sámosáteński meżny/ o list rekę do vćiecia śćiagnał 360. 10.
Euzebius Sebásteński Biskup od Ariáńskiey niewiásty zábity 378. 11.
Euzebius Wercelleński meczennik 371. 13.
Euzebius Cesáriyski Biskup historyk/ odwołał błąd Ariáński 325. 1
Euzebius historyk vmárł 34
Euzebius Papież
Eustáchius hetman meczennik
Eustáciani Kátholicy w Antyochiey
Eutychianus Papież meczennik . 1.
Eutychius poczał kácerstwo 448. 2. Po[...] Synod/ do dworu sie vćieka 3. 4. Potępi[...] 449. 6.
Eutychius Cárogrodzki Pátryárchá do[...] 553. 1.
Eutychius ná Cárogrodzkie Bisk: pr[...]ny 578. 3.
Eutymius pustelnik 452. 5.
Eutychiany iáko krol Sáracenow [...]ził 513. 6.
Eutychianow mnichow dźiwne [...]enie przez losy
Eutychianus Papież [...] 1. (477. 5.
Eutychiáńskie niezgody 563. 1.
Eusignius meczennik stolet[...] 362. 26.
Eutropius rzezániec z wysoko[...]niesiony spadł/ kazánie o nim ś. Chryzostomá. 399. 1.

Fábianus Papież 237. [...]z wybrány 5. Zábity
Fábius Antyoski Bisk[...] 55. 5. (253. 6.
Fábiole iáwna pokutá [...] 390. 4.
Fákundus pisał ná Ju[...] 546. 4.
Fadus stárostá Żydow[...] 48. 2.
Fáro świát z żoną op[...] 614. 3.
Faustinus y Jowitá [...]y 121. 1.
Febronia meczennicz[...] 311.
Felix trzeći Papież pr[...] Grzegorzá wielkie[go] 492.
Felix Papież vmeczo[...] Obiáwienie iego.
Felix Papież 283. 3. [...] potępił 2.
Felix Papież 272. 2. [...] 274. 1.
Felicitás z śiedmią s[...]meczona 175. 1.
Felicissimus odszczepieniec 254. 4.
Ferárskie kśięstwo wrocone Papieżowi 756. 1.
Ferbutá y Fermesá pánny meczenniczki w Persyey 344.
Festus Senator obłudny y burzliwy 495. 1. 2.
Fláwianus ná Cárogrodzkie Biskupstwo 446.
Flawianus do Rzymu áppelluie/ y zábity 449. 13.
Flawianá ś. ćiáło przeniesione 450. 7.
Flawitás zdrádliwie ná Biskupstwo Cárogr. 488. 1.
Florus dał przyczynę Żydom do woyny 68. 10.
Florian żołnierz meczennik 296. 1.
Filozophowie wygnáni z Rzymu 75. 1. y dla czego.
Filozophowie Pogáńscy zmowili sie do Persyey 554. 3.
Filozoph weglarz Biskupem 233. 3.
Filozophowie/ Pátryárchowie heretykow 120. 4.
Filozophowie Chrześciány zostawszy wiáry bronią/ Quádratus/ Arystydes/ Egezyppus 132.
Fokás Cesarz iáki 603. 2.
Fokás zábity 610. 1.
Formosus Papież 891. 1. Smierć iego 896. zelżony po śmierći 897. 1. Obrázy go vczćiły.
Formosus wyklety 878. 3. Przywrocony 883. 1.
Formosus iáki był 867. 1.
Fránkow Morowingow dom vstał 751. 1
Fránkowie Páryż wzięli 456. 1
Fránkowie ziemię Włoską pustoszą 590. 8
Fránkow krolem Pipinus z roskazánia Papieskie[go] 752. 1
Fráncuskie krolestwo ná iny dom przeniesione 660. 1
Fráncuscy krolowie przestáli rzadźić 688. 2
Fránkowie do Hiszpániey wtárgneli 542. 2
Fránkom náuki od Papieżá 744. 2
v Fránkow czterzcy krolow bráćiey podźielonych 514. Długie sukńie ich 4.
[Fr]ánkow krolestwo czemu trwa 514. 1. S. Remigius błogosłáwił mu 3.
z Fránciey do Sáxonow krolestwo sie przenośi 920.
Frenegundá zábiłá Biskupá w kośćiele 589.
Frenegundá páśierbá zábiłá 583. 6.
Frenegundá krolowa iádowita 579. 3. 580. 2
o S. Fryderyká zábićiu popráwá 838. 2
Frizya Ewángelią przyięłá 697. 1
Fulko Arcybiskup Remeński zábity 900. 2
Fuldá klasztor ś. Bonifácyuszá 751. 2
Fundácyą ná kośćioł z krzywdą synow 409. 6.
Fulgencius Biskup w Afryce 504. 2. Biczowány 490. 1 Smierć iego 529. 1.

G.

Gáius Papież 283. 1. zábity y z Gábiniuszem brátem 296. 1 Numerianus Cesarz prześládowcá.
Gáius Cesarz zá Bogá sie ma/ y w Jeruzálem obraz swoy stáwić chce 41. 3. Smierć iego 43. 1.
Gáinás ná Cesárzá powstáie 400. 3. O kośćioł prośi/ rozmowá z nim ś. Chryzostomá 4. zábity 7.
Gálenus lekarz 170. 1. co rzekł o Chrześćiánách 179. 3.
Gállilee dwie 8. 1.
w Gálliey rozboie domowe 856. 4. 859. 2.
Gálileyczykow sektá y náuká iey 1. 34. kośćioł iey w Egipćie 73. 4.
Gállikanus meczennik hetman y źieć Konstántiná 362. 42. 330. 3.
w Gálliey bráterskie woyny 556.
Gállia ma wiele pánow 475. 2
z Gálliey ś. Piotrowi czynsz 782. 1
Gállus Trebonianus z synem Wolusianem Cesarz 254. 9 Zábići 257. 6

Gállus Cesárzem vczyniony 351.1. kośći ś. Bábile vczcił.
Gállus Cesarz wschodny zábit 354. 2.
Gálienus syn Wáleryaná Cesárzá / przestał zábiiáć Chrześćian 262. 9
Gállá wdowá nabozna 504. 5. widziáłá ś. Piotrá.
Gálerius Cesarz okrutny 304. 8
Gángreńśki Synod przećiw mnichom 361. 7. 8
w Gáźie iáko Pogáńśkie kośćioły y Márne p/owano powieść piekna 401. 3. 4. 9. &c.
Gázeńśki Biskup Porphirius deszcz ziednał 398. 12
Gelásius Papież 492.
Gennádius wątpiący o nieśmiertelnośći duße 411. 10
Genesius blazen náwrocony 303. 11
Genowephá pánná 451. 3
Genserikus Rzym wźiął y złupił 455. 2
Genserikus vmárł 476. 8
Germanus Antysiodoreńśki Biskup 429. 1
Germanus Cárogrodzki o obrázy wygnány 730. 1
Gerárdus ś. cudo vczynił 959.
Germianá proroctwo 727. 3
Gerbertus ná Papieżá piße 992. 1
Germanus ná Cárogrodzkie Biskupstwo 714. 1
Germanus po śmierći obrońca 845. 5
Gerwásius y Protásius męczennicy 170. 4. ćiáłá ich ná leźione 387. 5
Georgius heretyk Alexándriyski srodze zábity od Pogan 362. 23.
Gilimer w Afryce brátá poimał 530. 1
Glábrion męczennik lwá zábił 94. 1
Gláphyrá pánienká Konstánciey 316. 2
Glicerius męczennik 301. 5
Głod po wszytkim świećie 44. 20
Głod y trześienie ziemie 154. 3
Głod y zimno 605. 1
Głod w oblężeniu y łákomstwo żołnierzow w Rzymie 547. 1. topili śie.
Głod we Włoszech 573. 1
Głod w Pálestynie przez cztery látá 517. 6. Sábbá deszcz vprosił
w Głodźie iáko śie záchowáć ku ludźiom nędznym 968. 820. 4 dźieći iedzą / iáko synaczek wybáwiony 850. 4
Głod wielki y powietrze 312. 1
Gloria Patri & Filio ná końcu psálmow kiedy poczęto 382. 2
Gloria, laus & honor, ná pálmy nápisał Theodulphus z więźienia 835. 2
Głowę ś. Páwłá Cesárzowá mieć chćiáłá 594. 5
Głupiego trudno náuczyć 548. 4
Gnápheus Piotr Fullo heretyk wielki 471. 2
Gniew ná grzeszne nieostropny 59. 10. bez gniewu káráć 600. 5
Gnosticy heretycy sprosni / dla nich potwarz ná kośćioł ś. 120. 4. 5.
Gnostycy sprośni zwáli śie Chrześćiány 68. 4
Godeskálkus heretyk 855. 1
Gordianus Cesarz 240. 1. Od Philippá zábity 246. 1
Gothow we Włoszech krolestwo vpádło. Totyllá zábity 553. 2
Gothowie ćieszy ná Kátholiki 475. 3.
Gothow krol Wittiges od Belisáriuszá poimány 540. 5
Gothowie kiedy Aryáńską niewiernośc przyięli 370. 18.
Gothowie w Gálliey lekczeyszy byli niźli zli vrzednicy
Gothowie Rzymiánom służyli 422. 2. (412. 5
Gothowie Chrześćiánie 396. ći co y Scyte mowi ś. Jeronym 6.
Gothowie w Hiszpániey z Biskupámi swemi Kátholikámi zostáli 589. 2. 3.
Gothowie ná Rzymskie páństwo 364. 4.
Gothowie osiadáią Rzymskie páństwá 395. 8. choć stábi y nikczemni. Słowá o nich ś. Jeronymá y S. Chryzostomá 395. 8.
Gothowie z Gálliey wygnáni 414. 1.
Gothy/ćiż co Scity z Konstántynem W. walczą 319.
Grácianus preceptorá swego vczćił 379. 1. Theodozyuszá żołnierzá Cesárzem vczynił.
Grácianus wyrok dáie ná heretyki 376. 1. Wygania Aryany 378. 8. pobładźił 382. 21. Máxymus nań nástąpił 383. tytuł *Pontifex Maximus* odrzućił 383. 2. iáko śie ná woynę gotuie y zwyćięża 378. 3.
Grácianowe zwyćięstwá 379. 2. y ku P. Bogu wdźięczność / y cześć ku káplanom. Wyrok iego ná heretyki 4.
Grácianus zábity. Wychwalenie iego 383. 3. 4.
Grachus w Rzymie bálwany pokołátał 383. 2.
Grad ludźie pozábiiał 367. 11.
Grekowie Papieżá potwarzáli 726. 5.
Grecki iezyk y szkoły v Łáćinnikow 802. 4. 804. 3.
Greckich káplanow żony 692. 4.
Grekowie w zakonie ś. Benedyktá 990.
Grekow chytrość z strony Papieżow 705. 1.
Grecki iezyk w Rzymie wzgárdzony 45. 8.
Grekow znáczne odrywánie poczęło śie 692. 9.
Wźięli Apulia y Kálábryą 942. 1.
Greckie klasztory w Rzymie 818. 2. *Item* 761.
Grekow ná Łáćinniki nienawiść 867. 3.
Grekow chytrość 944.
Grekowie fałszywie Łáćińskie listy Papieskie przekłádáią 865. 6.
v Grekow o żony fałszywe Kanony 867. 5.
Grob Boży dárowány Károlusowi wielkiemu 784. 4.
od Grobu Bożego klucze Károlusowi wielkiemu posłá 799. 5.
o Grobach práwo 340. 10.
v Grobow ś. przyśięgi 412. 4.
w Gromniczne święto processya 701.
o Grzechow odpuszczeniu obiáwienie niepotrzebne 597. 2
Grzechy oycow pokrywáć 502. 4.
Grzegorz kśiądz Rzymski vczyniony Kárdynałem y posłem 583. 3. wźięty ná Papiestwo od ktorego vćiekał 590. 1. 4. klasztory nápráwuie 591. 4. chorzeie 592. 1. Cesárzá o złe práwo vpomina 593. 5. Diálogi piße 593. 8. Ná ośle iezdźić niechce 10. Eutychiuszá Cárogrodzkiego náwroćił 586. 1. chory iáko chore głaskał 601. 6. Kśięg iego iáko Hiszpan szukał y cudownie nálazł 649. 8. Kśięgi iego *de cura pastorali* ná Grecki iezyk 599. 1.
Grzegorz ś. powinne swoie pánny iáko náucza 601. 7. pisánie iego w niepokoiach 595.
Grzegorz ś. pośćiałki mnichom słał áż do Arábiey 604. 4. Nádał kośćioły. List do ś. Piotrá iego. z świátem śie rozstał 5. Jáki był.
Grzegorz cudotworcá 263. vczeń Origenesá 233. Testáment iego 266. 3.
Grzegorz wtory/ Papież 714. 1.
Grzegorz trzeći / Papież 730.
Grzegorz Turoński potwarzony 583. 4. (856. 1.
Grzegorz ś. po śmierći swoie przestrzega w powietrze
Grzegorzá 4. śmierć 843. 7.
Grzegorz 5. Papież Bruno śiestrzeniec Ottá trzećiego Cesárzá 996. 3.

Grzegorz

Grzegorz Syrákuski zly 854.1. Wyklety 857.2.
Grzegorz Syrákuſáńſki wyklety 863.1.
Grzegorz Turoński pobładził 579.6.
Gunteramus z Rychàredem nowym Chrześćiáninem bitwę przegrał 585.2.

H.

Hádrian Papież 772.1.
Hádrianus wtory Papież 867.27. Jáłmużná iego cudowna 867.27. Szemránie nań 865. Pokorá ie°/ Támże.
Hádrianus trzeći Papież 885.
Háráldus krol Duński co od syná ćierpi/ o synie iego powieść piękna 980.
Helená mátká Constántyná 706.1.
Helená krzyż ś. nálázłá 326.5. Cud w iego podzieleniu 6.
Helená krolowa Adiábeńska 44.20.
Heliogábálus Alexándrá śiestrzeńcá zá syná wźiął. sam zábit 224.1.
Heliogábálus Cesarz bogámi Rzymskimi wzgárdźił swego im tylo chwalić kazał 220.2.
Helcesáite herετycy vsty śie Chrystusá przeli 249.3.
Heliaß y Fláwianus zmowili śie ná sąd Boży 518.4.
Heráklianus w Afryce tyran zábity 413.1.
Heráklius Cesarz iáko záßkodźił kośćiołowi 630.8.
Heráklius ná woyne śrebrá v kośćiołow pożycza 620.
Heráklius wstydźi śie swoich o wierze mándatow 640.3. Vmárł 641.1.
Heráklius ná Cesárstwo 610.2.
Heráklius ná Persy 621. Z obrázem Páńskim 2. Zwyćięstwá iego 622.2. 623.1.2. 626.1. Kośćiołom śie wypłacał 627.3.
Heráklius kośćioł ś. zámießywa 625.3.
Hermes pisał *Pastorale* 159.2.
Heretyckie zdrády 814.1.
Heretycka hárdość 403.11. Chytrość 533.1. Chytrość 515.2.3. Kłamstwá y śieyby 433.1. (371.6.
Heretyctwo skąd śie mnoży 452.1. Zástárzáłe ßkodliwe
Heretycy łżyli kośćioł ś. v Pogáństwá/y wiecęy mu ßkodźili niżli Pogánie 146.1. ßkodźili sławie Chrześćiáńskiey swoimi srogiemi sprośnośćiámi 68.4. Kśięgi fałßuią 680.7. 681.2. 512.1. y pismo ś. 207.2. Niezgody ich 519.12.
Heretyk ná vrzedźie świeckim być nie ma 314.6.
Heretycy od dworu wygnáni 408.4. karánie ná nie.
Heretykom pomaga przymußenie 348.3. karániem śie náwracáią 405.4. Augustyn ś. to chwali.
Heretycy ná gárdle karáni 413.5.
Heretyki ná gárdło skázuie Cesarz 385.4. Przymußeni do wiáry 454.2.
Heretycy karáni od Justyniáná 536.10.
Heretyki iesli ná krwi karáć 386.5.
Heretyki mieczem karano 447.1.
ná Heretyki práwá y karánia 407.1. 326.3. 384.5. 388.6. 396.5. 392.6. 391.2. 452.7. 383.8.9. 386.8. 470.6.
Heretycki zwyczay do świeckich áppellowáć 381.18. 385.4.
Heretycy od Juliáná przywroceni/ áby iemi kośćiołowi ßkodę czynił 362.30.
z Heretykámi iáka zgodá/ y czym śie potępiáią. Synod dla zgody z nimi 383.7.
Heretycy sámey Kátholickiey prawdy nie ćierpią/ ine bledy ćierpią 503.3.
Heretyk od Pogániná nie rożny 503.3.
Heretyckie kśięgi palą 448.1. 435.1.
Heretyki y kacermistrze sam Papież rozgrzeßa 458.2.
Heretycy iáko od Kátholi rożni/ gdy moc máią 360.1.
Heretycy Eutychiáni mnißy/iáko śie dźiwnie w Bethlem náwroćili 477.5.
Heretycka *Ectesis* 639. ábo mándat o wiárę 1.
ná Heretyki mándat 523.2.
ná Heretykow wygnánie przymowká 400.12.
Heretycy náwroceni w Afryce 555.5.
Heretycy cudámi potępieni 513.5. czárći ná nie powstáią 515.6.
Heretyckie proroctwá 476.4.
Heretycy piosnki rozśiewáią 264.2. á Kátholicy ießcze cudnieyße pißą.
Heretykiem ieden zostawßy mátkę zábił 402.7.
Heretykow znowu chrzćić nie potrzebá 314.7.
Herezye z niewiast pomoc máią 146.2.
Heretyk cudem przekonány od Mákáriußá 387.1.
Heretyckie cudá 370.9. iákie 681.6. 360.5.
Heretycy zá ßczęśćiem idą. Stołowa ich wiárá 365.15.
Heretyckie náwrocenie dźiwne 207.1.
Heretyk Márcyonistá ná męczeństwie 254.1.
Heretycy tył podáią Kátholikom 424.3.
Heretycki minister żegnáiąc potráwy/ spárzywßy śie zdechł 585.14.
z Heretykámi pánnom śie nie wdáwáć 629.2.
Heretykow Cesárzow spisánie ná ołtarzu o Theophilá/ 842.10.
Herod Antypá od żony Herodiády vwichlány y skaràny od Cesárzá 40.1.
Herod Agrippá ná Rzymskim dworze 38.1. Podwyżßony 40.1.
Herodowá śmierć iáka 1.11.
Herodá okrućieństwo 1.5.
Herodianow sektá 1.8.
Heron po Ignácyuśie 110.
z Hetmáná Biskup Aspebelus 420.8.
w Hiberniey Biskupi odßczepieni 566.5.
Hibernia do Chrystusá náwrocona 431.30.
Hidáspis prorok Pogáński 1.16.
Hilárius obrońcá wiáry 355.13. Gromi Cesárzá pisániem.
Hilárius wygnány 356.10. Dźiw wielki w nim.
Hilárius przywrocony 359.15. Cesárzowi srodze pisániem łáie 360.2.3.
Hilárius nieucżczony od Wálentyniáná Cesárzá. Rozmowá iego z nim 369.1. Smierć tegoż Hiláriußá 1.
Hilárius Papież 461.2. Smierć iego 466.2.
Hilárion vmárł 372.17.
Hinkmarus 863. 864. 867. Młodßy drugi 878.4.
Hippácya pánná wielkiey nárki 415.7.
Hippolitus Biskup męczennik/ o Antychryśćie pisał 228.1.
Hippolitá kápłaná y męczenniká wyznánie o kośćiele Rzymskim 255.5.
Hirkanus zábity 1.3.
Historiy czytánia Cesarz synowi testám: záleca 886.4.
Hißpáńscy krolowie Kátholikámi śie pisáć poczęli 638.2.
Hißpániey zepsowánie w obyczáiách 701.3.
Hißpánia Máhometanowie opánowáli 713.4. koniec krolow z Gothow 5.
Hißpáński krol pisze śie Kátholikiem 739.2.
Hißpánia Wándali ośiedli 409.9.
Hißpani dań Papieżowi dawáli 701.5.
Hißpanow ostrożność około wiáry 563.4.
w Hißpániey Pelágius Sáráceny poráził 718.3.
Honorius Papież od heretykow potwarzony 681.3.
Honorius Papież I. vpominki białogłowskie krolowey posyła 625.3.

Honorius Papież co rádźi 633. 5. Potwarzy nań 6. oczyśćiony 7.
Honorius Papież oczyśćiony od Máximá 645. 2.
Honorius Cesarz zá żone ma corke Stylikoná 598. 3.
Honorius Cesarz vmárł 423. 1.
Hormisdy Papieżá śmierć 523. 1
Hugo w Gálliey vćiſka krolá Ludowiká 948.
Hugo Kápetus krol Fránc: Papieżowi powolny 994. 1.
Hunnow krol ochrzczony 795. 9.
Hunnowie ábo Awárowie vpádli 788. 3. 791. 3.
Hunerikus Wándálſki okrutnik 451. 4.
Hunni woiuią/ pokoy v nich kupiony 539. 2
Hunnowie Tátárzy 441. 7.

I.

Jácintus męczennik 108. 2.
Jágnieſzká pánná męczenniczká 304. 7.
Jákub święty śćięty 44. 11.
Jákubá ś. Kátedrę wynieśli z Jeruzálem Chrześćiánie 68. 16.
Jákub ś. mnieyſzy zábity 63. 1.
Jákubá ś. ćiáło w Hiſzpániey obiáwione 816. 6.
Jákub ś. obrońcá Hiſzpániey 844.
Jákobite w Egipćie 452. 3.
Jákobitow ſektá 535. 12.
Jákobitow Pátryárchá zwodźi Herákliuſzá 627.
Jákub Nizybes/ komorámi zwoiował Perſy 338.
Jákub z Nizybu/ Mikołay z Mirrhy/ Spiridyon/ Páphnucius/ ná Concilium Niceńſkim 325. 3.
Jákubá Nizyby ćiáło Julianus wyrzućił/ y ono miáſto ſtráćił 363. 5.
Jáłmużná dáie zdrowie 524. 2.
Jáłmużná od śmierći wybawia 869. 15.
Jáłmużny cud. Jałmużna od pomsty [illegible] fol. 513. 867. 27.
Jáłmużná y poſty lecza kámień 959.
Jáłmużnik Jan Pátryárchá Alexándryſki 610. 3.
Jáłmużnik ſkárby náyduie. Jałmużny cud. f. 503. 582. 3. 4.
Janá ś. Chrzćićielá głowá 760.
Janá ś. Chrzćićielá kośći 362. 29.
Janá ś. ſuknia 592. 4.
Jan Chrzćićiel przodek puſtelnikow 31. 5. Śćięćie iego.
Janá ś. Chrzćićielá głowá 591. 2.
Janá Ewángeliſty męczeńſtwo w Rzymie 92. 1. Wygnány ná Páthmos/ Támże.
Jan ś. wroćił ſie do Ephezu 99. młodźieńcá złego pozyſkał. Piſał Ewángelią ſwoię.
Jan ś. Obiáwienie piſał 95.
Janá Ewángeliſty śmierć 101. 1.
Jan Papież/ poſłem do Ceſárzá przymuſzonym. Cudá iego y w Cárogrodźie 525. 1. 2. w więźieniu vmárł
Jan pierwſzy Papież 525. 1. (526. 1.
Jan wtory Papież 535. 6
Jan trzeći Papież 559. 1.
Jan czwarty Papież/ Ceſárſki wyrok potępia 640.
Jan Antyoſki odſtępuie Neſtorá 432. 5.
Jan Cárogrodzki tytuł bierze/ Pátryárchá Ekumenikus 587. 1.
Jan poſtnik ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo obłudny
Jan y Páweł męczennicy 362. 42. (586. 2.
Jan ślepy bárzo vczony 562. 2.
Jan mnich prorokuie o ſzczęśćiu woiennym Theodozyuſzowi 388. 5.
Jan tyrán zábity. Anyoł prowádźił woyſko 325. 1.
Jan tyrán Ceſárzem ſię czyni 423. 2. Juriſdicią duchownym pſuie.
Jan oſmy Papież niewiáſtá zwány 879. 3.
Jan 10. Papież zádawiony 928. 1
Jan 11. Papież 930. wtrącony od Mározyey.
Jan Papież 12. ſadzony y złożony 963.
Jan 12. Oktáwianus młody wtrącony ná Papieſtwo/
Jan Papież 12. Leoná wyklina 964. (955. 1.
Jan Papież 13. przywrócony 966.
Jan 14. Papież 984. zábity od Bonifáciuſzá Fránká 985. 1
Jan 15. Papież wygnány y przywrócony 985.
Jan Plácenciey Biſkup/ chćiał Papieżem być 996.
Jánicius iáko cudownie więźnie wyprowádźił 825. 2.
Jánuárius Biſkup męczennik 305. 2. Krew iego w Neápolim.
Jbá Biſkup y liſt iego 448. 5.
w Jberiey wiárá ś. ſzczepiona 327. 3.
Jdelfonſus bierze ſzátę od naświętſzey mátki 657. 4.
Jędrzeiá ś. kośći do Cárogrodu y ś. Łukaſzá 358. 4.
Jędrzey połkownik 501. 1.
Jgnácius do Rzymu posłány/ słowá z liſtow iego. Piſmá iego 109. 3. 4. Męczeńſtwo 110. 1.
Jginus Papież 154. Vmęczony 158. 1.
Jeronym ś. ná puſzczy ſie vmartwia 372. 6. Rádźi ſie Dámázá Papieżá o Biſkupy Antyoſkie. Kápłanem zoſtał 378. 16. Przy Dámáźie mieſzka 382. 4. Co ná puſzczy vćierpiał 378. 14. Jáko Rzym zowie Bábilonem. Wyiáchał z Rzymu do Jeruzálem. W Rzymie kśięża go nienawidzą 385. 2. Vczył ſie od Názyánzená w Cárogrodźie 379. 6. Wſtydźił ſie go Názyánz.
Jeronym ś. v Didimá ſie vczy/ ále błędow iego nie chwali. W ſtárośći douczał ſie ięzyká Żydowſkiego 386. 6. Oyczyznę dla iáłmużny przedał 7. Śmierć iego 420. 9.
do Jeronymá ś. Biſkupi śla po náukę 406. 3.
ná Jeruzálem y Żydy wołánie przez ośm lat 65. 1.
w Jeruzálem cudá przed vpadkiem 68. 9.
z Jeruzálem wyſzli Chrześćiánie przed obleżeniem 68. 16.
Jeruzálem obległ Titus 72. 1. Niezgodá w mieśćie/ Támże 2. Jáko zburzone/ z iáką okrutnośćią y nędzą Támże 2. 3. 4. 5. 6. Liczbá potráconych y zábitych 72. 9.
w Jeruzálem kośćioł poświącáia Biſkupi 335. 6.
Jerozolimſkiego Biſkupá dźiwne náwrocenie 512. 3. 4.
z Jeruzálem męczennik 508. 1.
Jeruzálem wźięte y krzyżá ś. drzewo od Perſow 614. 4.
Báli ſie drzewá onego Perſowie.
Jerozolimſkie ſkárby nálazł Klodoweus v Wiſygothow 507. 2.
Jeruzálem y Syrią Sárácení wźięli 635. 1.
z Jeruzálem do Rzymu drogi dni 20. 597. 1.
Jeruzálem náprawione y Helia od Adrianá názwáne/ 130. 1. 135. 1.
Jerozolimſkiego kośćiołá ſkárby w Rzymie 77. 1.
P. Jezus vkazał ſie ná gorze oliwney 419. 10.
Jgnácius Cárogrodzki złożony 858. 6. co ćierpi 861. 1. Appelluie do Papieżá 861. Do Piotrá ś. woła. 867. Vmárł 878. 7.
w Jndiách wiárá ś. ſzczepiona 327. 2.
Jnnocencius Papież po Jnnocenciuśie 402. 6.
Jnnocencius Papież z Rzymu vſzedł/ nim był wźięty
Jnnocencius Papież vmárł 417. 1. (409. 3.
Jnweſtitury od świeckich ná duchowne vczćił 964. 3.
Joánnicius puſtelnik 846. 3.
Jowinianus żołnierz v Julianá wierny 362. 9.
Jowinianus Ceſarz wymawia ſię z páńſtwá 363. 14. Pokoy ſtánowi w niewoley 15. Wygnáne Kátholiki przywraca 17. Jáko odpráwił heretyki 563. 19. Vmárł 364. 1.

Jowinia/

Jowinianus heretyk 390. 5.
Irená żoná Leoná czwartego z ſynem máłym Conſtántynem nápráwuie kośćioły 780. 4. 5. Złożona z páńſtwá 802. 1. Słowá iey śmiáłe 2. Śmierć iey 803. 2. znowu ná páńſtwie/ ſyná vmorzyć dopuśćiłá 797. z ſynem ſie wádźi 789. Złożona z páńſtwá 790.
Irená Pogánká znáłá prawdę 732. 1
Ireneus meczennik 205. 9. Poſłem do Papieżá 179. 6.
Iſácius mnich Walenſowi prorokuie o śmierći 378. 5.
Iſácius czyſty w małżeńſtwie 777. 2.
Judytá żoná Ludowiká Ceſárzá 830. 2.
Julianus z Gállusem klerykámi zoſtáli 345. 4. iáko kośćioły budowáli.
Julianus y Gállus vſzli śmierći 337. 8. Wychowánie ich. Támże.
Julianus podeyzrzány o páńſtwo. Towárzyſtwo tego z Bázyliuſzem y Názyánzenem 354. 3. 4.
Julianus Ceſárzem vczyniony do Gálliey/ czyni ſie Kátholikiem 355. 14
Julianus iáwnie ſie wiáry Chrześćiáńſkiey zárzekł/ Pogáńſtwo wſkrześił. Ariany dworſkie pokarał. Kátholiki y Biſkupy wygnáne przywroćił 361. 2. 3. 4. Heretyki tákże wygnáne wybáwił 4. Czynił ſie zwierzchu dobrym 361. 3. 5. Czárowniki Philozophy przy ſobie miał 362. Pobrał vrzędy Chrześćiánom 362. 6. Żołnierze przymuſzał do odſtąpienia wiáry 7. 8.
Julianus/ w ochędoſtwie kośćielnym y ſłużbie y w obyczáiách chćiał náśládowáć Chrześćian. Piſánie iego y náuká do ſwego Biſkupá 362. 35. 36.
Julianus Biſkupy wyganiał. O brodźie ſwey kśięgi piſał 362. 17.
Julianus dochody kośćiołom odiął/ Pogáńſkie nápráwował 362. 3. 4.
Julianus kośćioł Żydom w Jeruzálem buduie 363. 1. Ná Perſy ſie wypráwuie z czárty y czárowniki 363. 2. Śluby czyni ná Chrześćiány 3. ná drodze w nocy kśięgi piſze 4. czártá śle do Rzymu 363. 6. Przegrawa z Perſy y Bogom łáie 7. Zábity niewiedźieć od kogo 363. 8.
w Julianie ćierpliwość zmyślona z Biſkupem ślepym 362. 10. głodem Cárogrod morzył o wiárę 362. 11. Poſły Perſkie iż byli Chrześćiánie pozábiiał 11.
Julianus żywność vbogich Chrześćian odeymował/ Náuk wyzwolonych im zákázował 362. 32.
Julianus ná Conſtáncyuſzá woyſko prowádźi 361. 1. pokazał ſie Chrześćiáninem.
Julianowe dźieći trute 356. 13.
Julianus mnich cudowny ná Ariany 370. 12.
Julius Papież wolnym czyni Athánázyuſzá 541. 5.
Julitá meczenniczká 304. 12.
Jordanes hiſtoryk 550. 3.
Jozeph Ekonom niepokoie czyni 868. 1. (4. 6.
Jozeph Żyd dźiwny y dźiwnie obrocony do wiáry 327.
Jozephá Żydá o Pánie náſzym świádectwo 54. 2.
Jozephus piſarz Żydowſki w Rzymie piſał 94. 3.
Jozephá oblubieńcá śmierć 16. 1.
Jurisdikcya duchownych 568. 4.
Jurisdikcya duchownych 412. 4. 325. 2. 589. 5. 385. 5. 369. 3. 474. 1.
Jurisdikcya kośćielna 319. y ná ſądy świeckich/ Támże.
Jurisdikcya Biſkupow 401. 12. ná exekucyą klątwy 860. 3.
Jurisdikcya kośćielna pſowáć chćiał Ceſarz Wálentinianus 452. 7.
Jurisdikcya kośćiołow y Ariani pánowie przyznawáli 527. 7.
Juſtinianus ná Ceſárſtwo 527. 1. Wiáry 6. obrońcá.
Juſtinian : názbyt ſie wdawał w kośćielne ſpráwy 528. 1.
Juſtinianus prácowity. Poſty wielkie czyni. Szcześćie iego 627. 3.
Juſtinianus práwá zbiera 529. 4. 533. 13.
Juſtinianus Szcześćie tráći 540. 8.
Juſtinianá żoná heretyczká zdradząłá 538. 9.
Juſtinianus Biſkupy prześláduie 564. 1. 2.
Juſtinianus nabożny ku przeczyſtey Pánnie 534. 9. Gotuie ſie ná Gothy do Włoch 535. 1.
Juſtinianowe miáſto 535. 9.
Juſtinianus przepráſza Papieżá 552. 2. odwoływa práwo ſwoie/ y ná woynách ſzcześćie ma 4. Do złey náuki przyſtał y mándat dał 563. 2. Vmárł y iáki był 565. 1.
Juſtinianus mnieyſzy páńſtwo y nos ſtráćił 694. 1.
Juſtinus y Juſtinianus poimáni 518. 2.
Juſtinus Philozoph Chrześćiánin 139. 3. obrone wiáry do Ceſárzá piſał 150. 1.
Juſtinus druga obrone piſze 154. 2. Vmęczony 165. 1.
Juſtinus Philozoph broni wiáry piſmem do Ceſárzá y Senatu wielkim ſercem 150. 1. 2. 3.
Juſtinus Ceſarz heretyki wygania y kośćioł vweſela
Juſtinus wtory ná Ceſárſtwo 565. 2. (518. 6.
Juſtinus pánem być v złych niechce 565. 2.
Juſtinus wtory od rozumu odſzedł/ żoná iego v Perſow pokoy iedna 575. 2.
Juſtinus przyſzedł k ſobie kośćioł buduiąc 577. 2. Tyberiuſzá vczynił Ceſárzem. Vpominánie do niego 578. 1.
Juſtinus herman zábity 567. 1.
Juſtinus wtory w pokućie vmiera y Tyberiuſzá náucza 582. 1.
Juſtiná Ceſárzowa Ariánká 350. 5. z świętym Ambrożym walczy.
Juſtiná Arianom dáie wolność. S. Ambroży záſtáwia ſie iey 386. 2. Nie ſłucha iey Kátholik Benewolus 1.
Juſtiná ś. Ambrożego zgubić chce. kośćioł odeymuie. męſtwo ś. Ambrożego 387. 1. 2. 3. ꝛc. Odmiáná dźiwna 6.
Juſtiná ś. Ambrożego o obrone prośi 387. 6.

K.

Kácermiſtrzow rzadkie náwrocenie 443. 2.
Kálendarz Niceńſki 325. 16.
Kálendarz 327. 8. 463. 1. 453. 3.
w Kálendarzu pobłądzono 573. 6.
w Kálendarzu błąd y cudo 417. 3.
Kálendion Biſkup Antyocheńſki 482. 1.
Kápłáńſkie ornaty v Żydow w zakonie y cud w kámieniách 16. 13. wźięte w moc obcą 16. 14.
Kápłáńſtwo y kroleſtwo wielkie dáry Boże ludźiom/
Kápłan iáko od krolá rożny 503. 2. (535. 2.
Kápłani żony ſobie v Grekow przypiſali fałſzywie 692. 4.
Kápłáńſtwo ſtáre iáko pomieſzáne 1. 4. (484. 9.
Kápłani dwá Biſkupem gárdzący pokaráni cudownie
Kápłáńſka czyſtość 325. 21. 721. 1.
Kápłan zły iáko ſkarány od ś. Elewteriuſzá 459. 2.
Kápłan dźieiow wieku ſwego nie ma piſáć 474. 4.
Kápłanow Pogáńſkich zdrády 408. 2.
Kápłanom opieki zákazáne 257. 4.
Kápłaná Pogáńſkiego ſynaczek iáko ſie cudownie náwroćił 362. 25.
Kazánia nie máią być trudne 386. 9.
Kazánia ſłuchánie 306. 1.
Kazánia roſkazáne w Niedźiele 869. 10.
Káznodźieie Chrześćiáńſcy 75. 2.
Kázirodztwo zákazáne 912. 390. 7.

Kázirodztwo skaráne 724.4.
Kázirodztwo Morowea y Brunichildy 579.6.
Kázirodztwo sprosne 555.5.559.2.
Kichánie w powietrzu 590.5.
Kielichá zepsowánie 2.
Kielichy nośiciele krwie Chrystusowey 362.31.
Klaßtory wolne od Biskupow ś. Grzegorz vczynił 601.2
Klatwy sie bać 422.3.
Klatwá ná stárostę 411.9.
o Klatwie kośćielney ś. Chryzostomá 382.5.
Klatwá kośćielna ná złe stárosty 370.15.
Klatwy exekucya 895.1. złe iey vżywánie 860.
Klatwy sie przeląkł Desiderius 773.1. Obleżony 4. Poimány 774.
Kluniák fundowány 912.
Klatwá ná królá cudzołożniká 867.22.
Kmotrostwo y powinowáctwo z niego 617.1.
Kmotrostwo do małżeństwá przeßkodá 583.7.
Komety 729.
Kośćioł Chrystusow iáko vrosł 34.11.
Kośćioły Chrześćiáńskie obálić iednego dniá y kśięgi palić kazano 502.1.
Kośćioł Pogáński dwá młodźieńcy spalili y mężnie vmárli/ śmieiąc sie 362.16.
Kośćiołow Pogáńskich obálenia bez vrzędu 420.2.
Kośćioł ś. Piotrá w Rzymie 106.2.
Kośćioł Láteráński w Rzymie Grekowie złupili 638.1.
Kośćioły czym wzbogáćiáły zá Constántiná wielkiego (318.4.
Kośćioły z Testámentow wzbogáćiáły 322.4.
Kośćioły Pogáńskie kto obálał swowolnie 305.7.
Kośćiołow łupieżce karáni 576.
Kośćielne dobrá wydźieráiący heretyk/ iáko stráßliwie skarány 583.13.
Kośćiołow krzywdá iáko sie płáći 840.4.
Kośćiołow łupieżcá skarány 643.2.
o Kośćielne dobrá łupieżcá pokarány 579.4.
Kośćielnych dobr wydźieránie źle sie płáći 556.2.
o Kośćielne imioná karánie Pipiná 760.1.
Kośćielnych pieniędzy pożyczáią ná woyne 743.
Kośćielne skarby ná więźnie 508.2.
Kośćielne śrebro ná więźnie 596.2.
Kośćioł Pokoiu w Rzymie zbudowány 77.1.
o Kośćioł stáránie iáko sie pánom płáći 411.7.
Kośćiołow ziednoczenie 519.5.
o Kośćioł sie stáráiącym krolom P. Bog ßczęśći 451.2.
Kośćioł Zophiey w Cárogrodźie iáko koßtownie od Iustiniáná zbudowány. Napis v ołtarzá 557.
Kośćioł zmázány w Cárogrodźie/ słowá o czći kośćiołow Cesárskie 431.1.2.
Kośćiołowi świeckie rozumy ßkodzą 879.3.882.1.
w Kośćielne spráwy pánom sie nie wdáwáć 885.2.
Kośćielne skarby ná woyne 882.2.
Kośćielne śrebro ná więźnie 937.1.
o Kośćielne imioná karánie 843.5.
Kośćiołá nievczczenie skaráne ná Sáráceniech 874.2.
Kośćiołow łupiestwá w Fránciey 845.7.
Kośćioł ożył y Biskupi zá Iustiná 518.4.6. (643.1.
Kośćioł Sálomonow buduią Sáráceni znowu 636.1.
Kośćielna wolność 466.1.
Kośćioł poświącáią Piotrá ś. w Angliey 610.4.
Kośćielne imioná 770. áby pokoy miáły. Práwo v Fránkow 2. przed ołtarzem ie zápisowano.
Kośćiołow poświącániey krzyżá ś. znák 111.2.
z Kośćielnych dobr powinni vbogáceni nie trwáią
Kośćiołow niecześć karze P. Bog 396.1. (444.6.
Kośćiołow niecześć pokarána cudownie w Iulianie y Felixie 362.23.24.
Kośćiołá vczczenie zwyćiestwo iedna 522.2. (595.9.
Kośćielne dochody ná trzy/ná cztery częśći 723.2.494.2.
o Kośćielnym postánowieniu nie disputowáć 458.1.
z Kośćielnego zebránia co kupionego/ kośćielne iest/ y ná to Papiescy dozorcy byli 397.8.
w Kośćiołách ćiał nie grzebiono 563.4.
Kośćiołow po Arianách napráwá 378.10.
Kośći ś. vczczone 758.1.
Kośći ś. cudá czynią 560.1.
Krew Páńska rozlana w kośćiele od żołnierzow 404.3.
Krew prawdźiwa Páńska w Sákrámenćie 265.2.
Krew w Iánuey co znáczyłá 936.
Krew Páná nászego náleziona w Mántuey 804.1.
Krol mnichem Ráchis 750.1.
Krol Hißpáński mnichem 680.10.
Krolewic mnichem 653.
Krol mnichem 737.1.
Krolowa mnißká 740.2.
Krol mnichem Sygebertus 644.1.
Krol mnichem Eádbertus 758.2.
Krol krolestwá vstępuie dla nabożeństwá 726.11.
Krol krolestwo porzuca Richáredus 750.1.
Krol skłáda krolestwo dla nabożeństwá 704.2.
Krolestwá modlitwa kápláńska stoią 407.4.
Krolowie w woz záprzężeni 593.16.
Krolowa vmieráiąca lekárze pozábiiáć kazálá 583.8.
Krolewskie powinności 829.5. Páństwo świeckie czym sie ßerzy 829.6.
Krolá Kátholickie słowo: nie wdáie sie/ Iam láik 364.3.
Krolowie iáko kápłany czczą 535.2.
Krol ołtarz vbiera 672.4.
zá Krolá modlitwy 666.1.
ná Krolestwo dźiwne wezwánie 673.1.
Krolewska pokutá 639.3.
Krol Brytáński krolestwo dla nabożeństwá porzuca (689.1.
Kroluią długo źli 741.1.
Krolestwá Zydowskiego rozdźiał pierwßy 38.
Krol Zebbi mnichem być chce/ iego śmierć iáka 672.1.2.
Krolowánie bez koronácyey kápláńskiey iákie 919.
Krolestwo iáko trwa 898.1.
Krolow Biskupi bać sie nie máią 865.3.
Krolikowie Włoscy mießáią 877.1.
Krolewic Stephan duchownym 870.6.
Krol Hugo mnichem 945.1.
Krolow wolno vpomináią Biskupi 898.1.
od Krolow karánie poczynáć 845.8.
Krolom náuki 850.3. 858.4.
Krolom náuki 858.4.
Krolewicá ßátan opętał 873.2.
Krol Lázorow w Rzymie 856.1.
Krzyżá ś. drzewo wźięte od Persow 614.4. oddáne od Persow 627.3.
Krzyż náleźiony w trzewách bydlęcych od Iuliáná 362.5.
Krzyżá ś. drzewo z Ieruzálem do Cárogrodu przenieśione 633.1.
Krzyż ná powietrzu w Ieruzálem 553.7.
Krzyż ná sukniách 746.1.
Krzyż ś. stáwiono 60.1.2.
Krzyże ná chorągwiách 595.6.
Krzyżá ś. drzewo w Apámeey cudá czyni 540.7.
Krzyżá ś. cześć práwy Cesárskiemi opátrzona. ná źiemi go nie czynić 428.4.
Krzyżowe dni 475.2.

Krzyżem károć zákazał Constántinus wielki 325. 26.
Quádratus obrońcá kośćiołá vczony 128.

L.

Láktáncius żył 302.3.
Láćiński iezyk we wschodnych páństwách 514.2.
Láćiński iezyk w powadze 16.5.
Láćiński iezyk w Greciey 451.15. vczczony 865.4.
Láikow nie bráć ná Papiestwo 769.1.
Lákomym srogi przykład 553.13.
Lámbertus ś. meczennik 698.1.
Lámbertus Cesarz 892.
Látá od Chrystusá liczyć sie poczeły 527.8.
Láteráński pálac dárowány Papieżom od Constántiná (312.6.
Láteráński pálac 67.
Láteráński kośćioł w Rzymie złupiony 638.1.
Leánder Biskup 585.2.
Lázorowie wiárę przyimuią 522.4.
Laurencius poimány y zábity/ y ini 261.2.
Leo Papież pierwszy ná Papiestwie 440.1.
Leo Papież wykorzenia heretyki 443.1.
Leoná list do Flawiána przedziwny 449.1.5.
Leoná Papieżá wielkiego śmierć 461.1. o vćieczu rzeki iego 461.2.
Leo Cesarz nabożny 452.2.
Leoná Cesárzá pokorá 465.3.
Leo Isaurus ná Cesárstwo/przysiagł być Kátholikiem 716.1. Mándat przećiw obrázom dáie 726.1. Kátholiki pali y kśięgi 726.3. przećiwi sie mu Germanus pátryárchá 2.
Leo Armenus Cesarz iáko ginie.w kośćiele zábity 820.2.
Leo Armenus Cesarz iáki/ koronácya iego iáka 813.2.
Leo Cesarz czwarty 776.1. Heretyk zábity od P. Bogá Kárbunkulusem 780.3.
Leo Opát vczony 994.
Leo Cesarz Philozoph/pisał wiele 911.
Leo syn Cesárski w wiezieniu 879.9.
Leoná pápugá wybáwiłá 886.1.
Leo czwarty Papież 847.1.
Leo czwarty Papież murem obtacza ś. Piotrá 848.1.
Leo Armenus obrázy psuie 814.1. Swiete meczy
Leo trzeći Papież od Rzymian meczony. od P. Bogá zleczony cudownie 799.1. od Károlusá przywrocony 2. Nieprzyiaćiele swe wyprasza 4.
Leodegárdá od Ebroiná vmeczenie 685.4.
Lewa stroná v stárych vczćiwsza 451.4.
Lew broni Silenciuszá 509.2.
Lew ślepe lwietá do Mákáryuszá przyniosł 372.11.
Leoncius Biskup/ iáko powagi Biskupiey przestrzegał v Cesárzowey 325.2.
Libánius Philozoph bluźnierz 363.3.
Liberius Papież po Juliuśie nástapił 352.1.
Liberius Papież gárdził vpominkámi Ariáná Cesárzá/ poimány. rozmowá iego z Cesárzem. Wygnány. Felix ná iego mieysce dány 355.8.9.10.&c. Wyrzucony z Rzymu o Synod Ariminiński 359. W czym zgrzeszył 357.3. bledu odstąpił 6. przywrocony y od niewiast Rzymskich vproszony 356.11. Vmárł 367.
Licinius zá Cesárzá towárzyszá wźiety / corkę ma Constántiná / zmowá z nim o Chrześćiány / y wyrok obu o wolnośći wiáry ś.313.1. Ná Chrześćiány powstáie 316.2. Woyná z nim 317.1.315.1.
Licinius stáry y młody zábići 324.1.
Linus po ś. pietrze 69.6. Vmeczony 80.1.
List páwłá ś. do Korynthow pierwszy 57.1.
List páwłá ś. do Ephezow 59.8. Do Philippensow 60.1. do Kolossensow y Philemoná 60.3. Do Zydow 60.4.
List 1. páwłá ś. do Tymotheuszá 57.5. Do Tytusá list 58.1. Do Ephezow 59.8. Káplany zwáno Biskupy 58.1.
List 2. do Korynthow 58.3. y do Rzymian/ Támże 58.4
List páwłá ś. do Tessálonikow 52.8.
List wtory do Tessálonikow 53.1.
List zmyślony od heretykow o sześć tyśiecy dźieći w sádzáwce v ś. Grzegorzá 591.7.
List wtory piotrá ś. w Rzymie pisány 68.3.
List z niebá szálbierzowie zmyśláią 745.4.
Ludowik syn Károlá ná Cesárstwo/ oćiec iáko go vpomina 813.6.
Ludowik Cesarz wiele imion nádał ś. piotrowi ábo przywroćił 817.4. Pokutá iego 822.1. Synowie nań powstáią 830. Z synámi kłopoty 833.2. 834.1.2.&c. Przywrocony ná páństwo 4.
Ludowiká Cesárzá iáko nabożna śmierć 840.1.2.&c.
Ludowik Cesarz poimány 872. Grzechy dwá iego.
Longobárdowie wyszli od Dunáiá 549.1. Jáko do Włoch przyszli 567.3. 568.1. Trzydźieśći pánow v nich 575.1.
Longobárdow krol Aistulphus ná Papieżá powstał 752.3. Rzym obległ 753.
Longobár: krol Atuliphus Kátholikiem zostal 591.10.
Longobárdowie poráżeni od Pipiná 754.5.
Longobárdowie Kátholicy 606.1.
Longobárdow krolestwo we Włoszech zginełó 774.4. Papieżowi sie poddáią 773.2.
Lotárius krol cudzołożnik 862.5. Synod o nim pobladźił 5. Appelluie do Papieżá 6. Papież go w Rzymie mieć niechce 864.1. Wraca sie do grzechu 867.7.
Lotárius krol cudzołożny sam sie w Rzymie potepił o nieprawdę 868.6.7.
Lotárius Cesarz mnichem 855.6.
Lupus Ferárienśis krole vpomina 846.2.
Losy w dźiejách Apostolskich iáko sie rozumieią 34.9.
Lwá do posługi miał Gerásimus/ y od heretyctwá wybáwiony 452.5.
Lwá ośiodłał ś. Zozymus 525.4.
Łukasz po ś. Mátth: y Márku pisze Ewángelią 58.2.
Lucius Verus Cesarz 163.1.
Lucius Papież wygnány 256.1. Vmeczony 257.1.
Lucius Ariáński Biskup okrutnik ná Kátholiki 372.10.11
Luciferá spor z Euzebiuszem Wercelleńskim. ostał sie odszczepieńcem Lucifer 362.25.26. pisał kśiegi śmiáłe ná Cesárzá 356.5.
Lucianus meczennik 311.1.
Lucianus szyderz iáki był 170.5.
Luitprándus zmowił sie ná Papieżá z Cesárzem 729.1. Vkrocony słowy Bożemi y cudownie. Wyłupił kośćioł ś. piotrá 739.2. Znowu ná Papieżá powstał 740.4. Vbłagał go papież 741.743.3. Vmárł 744.3.
Lupus Zenoneński Biskup 615.3.
Lupus Biskup 479.2.
Lupus Ferárienśis krole vpomina 846.2.

M.

Mácedonius ná Cárogrodzkie Biskupstwo wtrącony/ krew rozlewa ludzka/ Kátholiki meczy 351.7.
Mácedonius bluźniercá Duchá ś. 360.5.
Mácochá truie dźieći 641.
Máhomet iáko nástał y prorokiem sie czynił / y v Arábow y Sáracenow krolem zostal 630.1.2.&c.
Máhometani krzyże obaláią 643.1.
Máhometani ábo Sáráceni wźieli Antyochią 637.1. y Persyą 639.3.

Miezoá-

Mágdálená trzykroć páná oleykámi polálá 34.1.
Mágnencius Biskupy posyła o pokoy 350.5.
Mákrinus Cesarz zábity 220.1.
Mákriná śiostrá ś. Bázylego 378.10.
nie Máluia nátury Boskiey 765.2.
Málowánie w kośćiele 216.
Málowánie sześći Concilia w Cárogrodźie 715.1.
Málowánie vczćiwe być ma 462.1.
Málowánie Bogá Oycá nie było w kośćiele 726.7.
Málowánie nie reka ludzka 31.10.
Małżeństwo rzecz świeta 109. Nie máß w nim rozwodow 390.4. (566.2.
o Małżeństwie rozwodnym złe práwo Justiná wtorego
Małżeństwo z obcemi iezykámi 960.3.
o Małżeństwie vnia Grecka 921. (921.1.
Małżeństwá powtarzánie v Grekow iáki grzech 901.
do Małżeństwá czwarte pokolenie 726.12.
Małżeństwo we krwi bliskiey 604.2. áż do śiodmego pokolenia zákazáne. (287.
Małżeństwo Márcion potepiał 146.1. y Jeráx heretyk
Małżeństwo Jowinianus przekłádał nád czystość. Potepiony/ pisánie ś. Jeronymá nań 390.5.6.&c.
Małżeństwo z heretykámi 531.2.
Máiorinus fałszywy Biskup 306.6.
Mámmea mátká Alexándrá Cesárzá Chrześćiánká 220.2
Mánicheyczycy od Pogan gubieni 287.1.
Mánicheyczyki heretyki zábiiano 525.3.
Mánicheyczycy sadzeni/ y iácy byli 444.1.
Mánicheyczyki zábiiano 812.1.
Mánicheyczycy pogubieni 886.845.
Mánicheyczyki pala 685.2.
Manes heretyk nástał/ kácerstwá iego y łotrostwá/ Támże 277.1.
Márcellus Papież 304.6.
Márcellus Papież meczennik 309.1.
Márcellus Ancyráński przywrocony/ ále potym zheretyczał 347.6. (375.
Márcellá co zá wdowá 375. Jáko Cereálem odrzućiłá
Márcellinus Papież vpadł y popráwił sie 302.6.304.5.
Márcellinus Papież 296.1. (826.1.
Márcelliná y Piotrá śś. reliquie do Fráncyey z Rzymu
Márcellinus sedźia ś. niewinnie zábity 413.1.
Márcia żoná Kommodá Cesárzá życzliwa Chrześćiánom 182.2.
Márcialis vczeń ś. Piotrá 74.2.
Márciáná Cesárzá słowá złote 451.11.
Márcianus káplan iáłmużnik 459.3. Szátá z niebá/ Támże. (4.6.
Márcianus ná Cesárstwo/ práwo dáie ná heretyki 450.
Márciáná Cesárzá śmierć 457.1.
Márcion heretyk z pieniedzmi wyrzucony 166.
Márcion heretyk małżeństwo potepiał 146.1. Długo trwáło iego kácerstwo.
Márkus Aurelius Cesarz 163.1. Prześládował Chrześćiány 164.1.
Márkus y Márcel: meczennicy 254.1.
Marćin ś. Biskupem został 375.1.
Marćin ś. żołnierstwo opuszcza 356.12.
Marćiná ś. iáko Cesárzowa czćiłá 386.4.
Marćiná ś. śmierć 402.6.
Broni po śmierći 845.6.
Marćin Papież 649.1. O Cesárzá heretyká nie dbá. wyrok iego potepia 2. Męstwo iego 4. Obroná Boża nád nim. Poimány 650.3.
Marćin Papież co ćierpi w Cárogrodźie 651.1.2. Wygnány 5.652.1. Vmárł 654.1.
Márkomanow krolowa Fritygildá do Chrystusá obrocona 396.12.
Márek ś. vmeczony 64.1.
Márká ś. ćiáło iáko z Alexándriey do Wenecyey przeniesione 820.5.&c.
Márek Aretuski 362.30.
Márek Papież 335.7.
Márek ś. wysłány od Piotrá ś. do Alexándriey. Po Láćinie Ewángelia pisał 45.5.6. w Aquileiey 45.9.
Márek szálbierz heretyk 175.6.
Máriey mátki Bożey śluby 1.23.
Máriá mátko Boża modl sie zá námi przyłożył kośćioł dla Nestorá 431.29.
Máriey przeczystey wychowánie 1.18.19.&c. y rodźicy.
Máriey mátki Bożey w niebo wźięćie 48.1.
Márinus żołnierz Ewángelia ná śmierć obrał 262.11.
Márná kośćioł wielki pogáński w Gáźie 401.9.
Máronite ná Libanie 685.1.676.2.
Mározya nierzadnicá 933.
Márcellus Sáráceny pobił 731.6.725.2.
Társilius Ficinus y Merkádo o żywoćie po śmierći
Máßtáry zákazáne 439.2. (411.11.
Máßálianow mnichow heretykow bledy 361.
Mártyrius y Márcianus meczen: od Aryanow 351.8.
Máttheuszá ś. ćiáło do Sálernu 954. (886.2.
Mátki Bożey przyczyná 672.3. czyni o swoie krzywde.
Maurus y Plácidius ś. Benedyktá vczniowie 523.2.
Maurus zábiia kośćielnego wydźieráczá 846.9.
Mauricius żołnierz z towárzyszmi vmeczeni 297.
Mauricius hetman/ potym Cesarz 583.1.2.
Mauricius od Tyberiuszá Cesárzem vczyniony. Vpominánie do niego ná koronáciey 536.3.
Mauricius obrońcá wiáry y iáłmużnik 599.3. Práwo złe ná żołnierze wydáie 592.8. tanich więźniow wykupić niechćiał/ co mu záßkodźiło. 500.2. głupim zowie ś. Grzegorzá 595.4.
Mauriciuszá Cesárzá dźiwna śmierć y okrutna 602.3.4.&c. żoná iego ze trzemi corkámi zábita 607.2.
Máxencius ná Cesárstwo w Rzymie 306.3. okrućieństwo iego 305.3.
Máximianus Herkuleus towárzysz Dioklecianá ná Cesárstwie 286.1.
Máximianus Herkuleus wroćić sie chce ná Cesárstwo 307.1. Zdradza Constántyná. Od corki wydány. Sam sie obieśił 307.2.
Máximianus Gálerius rożny od Máximianá Herkuleuszá/ obá iednego czásu ná Cesárstwie 292.1.
Máximianá Gáleriuszá śmierć sroga y pokutá 311.3.
Máximinus wschodny okrutnik 307.3.5.
Máximinus okrutnik pokarány 312.1.
Máximinus Cesarz vmieráiac/ vczćił Chrześći: 314.1.
Máximinus Cesarz okrutny ná Chrześćiány 237.2. Záb t 240.
Máximinus syn Gáleriuszá sposobiony/ inszy to niżli Máximianus 306.1.
Máximus Cesarz iáki był 383.1.5.
Máximus Kátholik iáki był 640.2.
Máximus Cesarz heretyki ná gárdło skázuie 385.4.
Máximus o ś. Ambrożego y o Kátholiki sie zástáwia 387.5.
Máximus do Włoch wtárgnał y Justyne z synem wygnał 387.8. Ziemie Włoska psuie. Pogány sobie iedna. Támże 10.
Máximus bitwe przegrał y zábit 388.7.
Máximus Opát z Pyrrhusem disputuie 645.1. Poimány w Rzymie 650.4.

Máximus posty Cesárskie náwrocił 656. 1. Rozmowá z nim heretykow 656. 2.
Máximá zelżywie sadza 650. 4. Wygnány 5. Jezyk mu vrznięto y reke práwa 657. 3. Z ciáłá wyßedł 660.
Máximus Philozoph obłudny 379. 7.
Meczennicy 304. 8. 304. 12.
do Meczeństwá ochotá Chrześcian 121. 3.
Meczeństwo od żołnierzow záczete od Diokleci. 297. 2.
Meczeńskie dźieie Táráki / Probusá / Andronika ßeroko pisáne 290.
Meczennik młody iezyk sobie vkasił 253. 12.
Meczenniki z kościołem w Nykomedycy spalono 301. 8.
Meczennicy w Afryce y dźieie ich 202.
Meczeńskie pieknie wypisáne dźieie zá Stephaná Papieżá 259. 3. 4. 5. ⁊c.
Meczeństwo dźiatek 259. 7.
Meczennicy niedoßli á vpádli 253.
do Meczeństwá porywánie nierozumne 201. 1. 305. 7.
Meczennikow trzy stá w piecu wapiennym 262. 1.
Meczennicy vpádli y zwiedźieni od Nowáciáná pokutuią 254. 20.
Meczennicy w więźieniu máią obiáwienia y poćiechy od Anyołow 262. 1.
Meczennicy zá Walensá 370. 11.
od Meczeństwá iesli vciekáć 205. 3.
Meczennikom oko łupią y nogi podrzynáią 307. 3.
Meczennikámi zowią sie wieźniowie o wiáre 313. 10.
Meczeństwo nowe głupie v Donátystow / zábiiáć sámego śiebie 331. 3.
o Meczeńska krew nie karzą 400. 1.
Medyoláński nießcześliwy Ariáński Synod ná pálacu. Ná nim iáko Antychrist Cesarz wyroki o wierze czyni. Kátholiki wygania y bije / posty Papieskie bierzmie 355. 1. 2. 3. 4.
Medárdus ś. iáko vmárł 564. 4.
Melánia w Egypćie do Origenosowych błedow náchylona 372. 13. Mnichy opátruie w Jeruzálem.
Melánia do Rzymu sie wraca 397. 1.
Melánia Rzym opußcza y błedy Origenesá 405. proroctwo iey 8.
Melánia młodßa stárego Woluzyaná Pogániná pozyskáłá 434. 3.
Meliton obrońcá wiáry pismem 172.
Męki okrutne 255. 11. 12.
Melchisedechiani heretycy 196.
Melecius z Ariáná wielki Kátholik 360. 9.
Meleciani 325. 17. 326. 2.
Melchiádes Papież 314. 1.
Melecius Antyoski wygnány 370. 11.
Melecius odßczepieniec w Egypćie 306. 8.
Menánder heretyk 74. 2.
Menná Kátholik ná Cárogrodzkim Biskup. 536. 6.
Mennás y Hermogenes stárostowie Egyptu dźiwni 307. 6. 7.
Mensurius Biskup Kárthág: potwarzony od Trádytorow 303. 8. 9.
Merkurius żołnierz meczennik 254. 1.
Męstwo pánny Cyrille 310. 4.
Metáphrástes kiedy żył 559. 4.
Methodius pátryárchá 842. Spotwarzony iáko sie oczyśćił 843. 1.
Mężoboyce vmárli do sądu woláią 552. 6. Jáko nágrádzáć mężoboystwo 991. 2.
Michał Kuropálatá Cesarz dobry 811.
Michał Bálbus Cesarz mnißke zá żone bierze 826. 6. Smierć iego y niewierność 829. 2.
Michał Bálbus ná Cesárstwo 820. 3. Jáki był 4.
Michał Cesarz 3. Jáki 854. Mátke wypchnął 855. Błazeństwá ie° 862. 1. Szpetny list do Papieżá piße 865. 4.
Michał Cesarz 3. Zábity 867. 14.
Millenárii potepieni 373. 2.
o Miłość spolną meczennicy przy śmierći vpomináli 262. 4.
Miłość Flawiáná y Montáná káplanow z strony meczeństwá 262. 4.
Miłość zdrowie zá bliźnie dáie 586. 5.
Mikołáiá ś. cud około więźniow 326. 9.
Mikołáiá ś. ćiáło Sáráceni chćieli zágubić 807.
Mikołáiá Papieżá męstwo y ćierpliwość 863. 11. Smierć iego 867. 6.
o Miłośierney pánnie w Alexándriey powieść dźiwna 537. 5.
Minucius obrońcá wiáry 211. 1.
Młodźi vczeni pyßni 377. 3.
Młodość Páná náßego 12. 2.
Mniskiego żywotá wysławienie 362. 13.
Mniskiego żywotá wychwalenie 375. 5.
Mnichow w Egypćie rozmnożenie 318. 9.
Mnichy ná woyne Walens wyganiał 375. 3. 4.
Mniski meczennicy żywot 363. 13.
Mnichow 60. od Sárácenow zábitych 756. 3.
Mnichow tyśiac z Bársumą heretykiem 449. 13.
Mnich śmiáły Cesárzá Theod: wyklina 325. 4.
Mnich niedbáły skarány od Páná Bogá 599. 2.
Mnichá Károlomaná postem czyni krol Aistulphus 754. 4.
Mnichow 1000. w klaßtorze Studity 798. 1.
Mnich Rachis chce sie ná krolestwo wroćić 756. 1.
Mnichom Kopronimus żony bráć każe 770. 3. Klaßtory ich przedáie 771. 1.
Mnißy z Scytiey Eutychiani do Papieżá áppelluią 719. 8. 520. 2. 521. 3. o vkrzyżowána iedne persone z Troycey.
Mnichem został Thámná woiewodá Ottonow 996. 4.
Mniskie ßáty bráć przed śmierćią 601. 7.
Mnißki rodu krolewskiego błądzą w Gálliey 593. 12. Praca z nimi Biskupow.
o Mnißkách práwo 458. 1.
z Mnißkámi rozmowá zábroniona 619. 1.
Mnißek trzy tyśiace w Rzymie zá ś. Grzegorzá 596. 2.
Mnißká Pogáńska Cornelia skarána 94. 2.
Mnißki Pogáńskie 384. 3.
Modlitwá woyská porázilá 378. 7.
Modlitew odwłoká znák pomsty 464. 2.
Modlitwá ná wschod słońcá ná czás zákazána 443. 2.
Moyżeß Apostoł Sárácenow / poświecáć sie Ariánom nie dał y Luciußá odrzućił 372. 16.
Monárchie ábo krolestwá cztery v Dánielá 1. 1.
Moniká mátká ś. Augustyná 377. 2. Smierć iey 389. 1.
Monotelitowie Cyrus Alex: y Sergius Cárogr. 633. 2. 4.
Monotelitow kácerstwo sie záczyna 629. 1.
Montanus heretyk nástał / wielka z niego pokusá byłá. Tertulliáná ośukał. Jáki był 173. 1. 2.
Moráwcy Chrześćiánie. Methodius ich Biskup. Mßa v nich po Słowieńsku y Biblia przełożona 880. 2. 3.
Montaná fałßywe proroctwo 182.
Most ná Dunáiu Tráianow 105. 1.
Most ná Dunáiu Constántyn zbudował 330.
Morowe powietrze wielkie 256. 2. Posługi w nie Chrześćiáńskie 256. 3. Pisánie o nim ś. Cypriáná.
Morowe powietrze we Włoßech 565. 4. o ktorym piße ś. Grzegorz. O pácholećiu w niebie 565. 4.
Mßa świetá 160. 8.

Mßa ś. y ofiará w więźieniu 253. 8. w niey wspominánie Swiętych.
Mßa po Słowieńsku 880. 2.
Mße w domu 596. 4.
Mßy ś. trzy tyśiące zá krolá 847.
we Mßy ś. krzyże 751. 2.
Mßały Hißpáńskie 916.
Mßey świętey moc 614. 7. 679. 1.
Mße zá vmárłe 704. 3.
Mßa ná dźień kilákroć miewał iedeń 940.
Mularz ná rekę zleczony 52. 1.
z Mury trudna woyná 813. 1.

N.

Nabożeństwo iáko śię płáći 556. 4.
Nárses ßczęśliwy hetman y nabożny 553. 5. Jáki był 4.
Nátáliußá heretyká dźiwne náwrocenie 207. 1.
Náuká z hárdośćią ßkodliwa 216. 1. 2. (362. 13.
Náuká świecka y mądrość iáko rożna od Ewángeliey
Náuki zá wieku Károlá wielkiego zániedbáne 802. 4.
Náwrocenie Janá Jerozolimskiego 512. 3.
Náwrocenie dźiwne stárosty y sędźiow 307. 6. 7.
Názyánzenus ná puśczą wywabiony od Bázyliußá 362. 14. Wysłány do Cárogrodu Ariany náwraca 378. 13. Kośćioł Anástázyey/ co ćierpiał 14. Stał przy Paulinie 381. 8. iáko śię obchodźił z heretykámi 379. 5. Wybrány ná Cárogrodzkie Biskupstwo 7. Do wielkiego kośćiołá wprowádzony 380. 4. Zábić go chćieli Ariani 5.
Názyánzenus vstępuie z stolice Cárogrodzkiey 381. 11. Vbostwo iego y wzgárdá świátá 381. 12. Smierć iáka. Skłádánie wierßow ꝛc. Ciáło iego w Rzymie. ś. Názyánzená obrázu cud 825. 5. (389. 2. 3. 4.
Neápolski Sergius Comes od brátá poimány 877. 1.
w Neápolu dwá Biskupi/ Grecki y Láćiński 872. 4.
Nektárius po Názyánzenie ná Biskupstwo Cárogrodzkie 381. 15.
Nepos Biskup heretyk 264. 1.
Nereus y Achilleus męczennicy 100. 5.
Nero wźięty zá syná od Klaudiußá 52. 9. Agrippiná mátká iego. Támże. Nero czárnokśiężniki zbiera do Rzymu 65. 5. Rzym zapalił 66. 1. Potwarz o ten ogień ná Chrześćiány/ Támże. Pierwßy w Rzymie prześládowník Chrześćian 66. 4. Okrutne były męki. Wiele pogubił Chrześćian y w Hißpániey 69. 7. Mátkę zábił Agrippinę 61. 1. y żonę Oktáwią 64. 2. y Popeą 67. 8.
Nero przywroćił Zydy do Rzymu 56. 5. záczął okrućieństwo 57. 6. 64. 2.
Nero sam śię zábił 70. 1.
Nerwá ná Cesárstwo 99. bronił Chrześćian.
Nestorius ná Biskupstwo Cárogrodzkie. Mándat iedna ná heretyki 428. 6. Sam záczął heretyctwo 7. o bludność iego 8.
Ná Nestorá powstáie Cyrillus Alexándriyski 429. 3. do Papieżá dáie znáć 430. 1.
o Nestorze y iego kśięgách obiáwienie 429. 2.
Nestoriußowi iezyk robacy roztoczyli 436. 1.
Niceńskich Kanonow wiele 325. 22.
Niceńskie wielkie y pierwße Concilium 325. 1.
Nikomedya trzęśieniem ziemie obálona 358. 1.
Nicephor Cesárz iáki 802. 3.
Nicephor Phokás Cesárz Sáráceny z Cypru wygnał 964. y Antyochią wybáwił. Odmiáná iego ná złego páná. zdradza Ottoná Cesárzá. Oddána mu zdrádá. zábity od swoich/ Támże. 969.
Nicephorus y Sápricius 260. 5.
Nicetá mnich o obrázy wygnány 815. 1.
Niedźwiedź do kośćiołá vćiekł 505.
Nikon ś. cudá czyni 952.
Nieprzyiaćiele śię czestuią 599. 2.
do Niemiec Egbertus zbiera towárzyße ná ich náwrocenie 690. 1. bez Papieżá nic nie spráwili 5.
Nieczystości pokusá iáko oddalona 843. 2.
ná Nieczyste srogie karánie Cesárzá Wálentin. 367. 6.
Nieczystego mnichá śmierć dźiwna 855. 4.
ná Nieczyste/ práwo śmierći 326. 8.
Nieczystość karána od Pogáństwá 16. 12.
Nieczyste domy pokaráne y dom ná pokutuiące niewiásty 535. 15.
Niewieśćie łzy zárázliwe 991. 3.
Niewieścia chytrość y gniew 571. 3.
Niewiásty w wierze mocne 519. 3.
Niewiástá z synaczkiem ná śmierć śię kwápi 310 w Edessie.
Niewiástá heretyczká vczona. Cudem przekonána od Porphiriußá 403. 8.
o Niewieśćie ná Papiestwie bayki 853.
Niewiásty Nonnichiny męstwo y czystość 411. 8.
Niewiásty w mieśiącách swoich mogli vżywáć ćiáłá Páńskiego 266. 2.
ná Niewiásty śpiewaczki karánie 385. 6.
Niewiásty v kśiężey Agápetki podeyźrzáne 398. 9.
Niewierny Bogu y ludźiom niewierny 494. 6.
Niewierni Bogu y ludźiom niewierni 504. 4.
Nilus mnich ś. Greczyn 976. 1. Do Włoch ßedł 980. w Kássynie ma Mßą po Grecku 980. O pośćie w Sobotę co mowi. W Rzymie o Janá więźniá prośi 996. 3. Jáka niewieśćie mężoboyniczce rádźi nagrodę 991.
Nomenoius tyran 849. 2.
Normani Chrześćiány zostáią 905. 1. Fráncya y Germánia woiuią 882. 2. Germanus ś. wybił ie z Fráncycy 845.
Nowatus y Tymotheus bráćia Pudenciány y Práxedy synowie Pudensá 162. 1.
Nowatus heretyk 254. 5. Do Rzymu śię puśćił.
Nowácianus inßy niżli Nowatus 254. 13. odßczepieniec Rzymski. Więźnie zwiodł. Biskupem śię Rzymskim vczynił. W niemocy ochrzczony nie bierzmowány. Przyśięgáć kazał 254. 13. ꝛc. áż do 17.
Nowácyani 325. 20.
Nowácyani w Cárogrodźie vćiśnieni od Mácedoniußá 351. 8.

O.

Obálony przyśionek z Cesárzem 817. 2.
Obmowá pánow iáko karána 393. 5.
Obrázy w kośćiele 894. 11.
Obraz Páná náßego z Edessy 574. 2.
Obrázu Páná náßego w Berytćie vmęczenie 787. 6.
Obrázow málowánie 570. 11.
Obrázy ßpetne nie dopußczone 506. 2.
ná Obrázy y krzyż ś. przyśięgá 656. 2.
o Obraz pokaránie 494. 8.
o Obrázy męczennicy 732. 733. 734.
o Obrázy potwarz ná ś. Epiphániußá 592. 9.
Obraz Pánny mátki Bożey twarz odwroćił od ßálbierzá 580. 1.
o Obráźiech co trzymał Bázylius 362. 1.

Obrázom látriey nie dáią / to iest / czći Bogu włásney
Obrázow rożna cześć 726. 8. (787. 10.
o Obrázich Synod Fránkofortski 794. 1.
z Obrázu Páná nászego krew 560. 2.
o Obrázich list Grzegorzá 2. Papieżá 726. 4.
o Obrázy meczennicy 765. 3. 766. 3.
Obraz Páná Jezusow w Cezáriey 31. 11.
Obrázy vczczone 574. 4.
Obraz mátki Bożey vstrászył Sárácená 718. 1.
Obraz Crucifix płácze 888. 3.
Obraz mátki Bożey cudá czyni 870. 7.
Obraz P. Jezusow nie reką czyniony przeniesiony 944. 3.
o Obraz Cesárski obálony w Antyochiey wielki klopot 388. 1. 2c.
z Obrázu krew 613. 1.
Obraz krew z siebie puścił 509. 3.
o Obrázy ná Cesárzá powstáie Luitprándus Longobárdus 726. 6.
o Obrázach dysputácya 814. 2.
o Obrázy pokoy 821. 4.
o Obrázich Fránkow niektorych błedy w Páryżu 825. 1.
Obraz Páná nászego ná woynie z Persy 589. 7.
o Obrázich wyrok Concilium 787. 10.
Obrázoborcá pierwszy Xenáiás 485. 4.
Obrázoborstwo záczęte 723. 3. miedzy Sáráceny od Zydá
Obrázoborcy potepieni 732. 2.
Obrázoborcy krzyżá nie psowáli 755. 9.
Obrázoborskiego kácerstwá koniec 842. 5. Swieto v Grekow ná te pámiątkę 7. Pieśni ná to złożone.
Obrońcy wiáry zá Walensá dwá iego hetmáni Arintus y Terencius 372. 1.
Odo Opát Kluniáku y cudá iego 938. 1. 2.
Odoákres do Włoch krol Erulow 475. 1.
Odoácer krol Herulow porażony od Theodorá 489. 1. zábity 493. 1. (265. 1.
Odenatus y z żoną Zenobią wschodne páństwá ośiedli
Odpusty ná woynie przeciw Pogánom 879. 5.
Odszczepieńcy o trzy kápituły 590. 7.
Odszczepieńce godźi sie przymuszáć 556. 1.
Ofiárá v Chrześcian 327. 4.
Ofiáry Pogáńskie y Juliáná ze krwie ludzkiey 363. 21.
Ofiárá y bránie ćiáłá Páńskiego 259. 5.
O ofiáre ś. Marćiná poswarek 853.
Ogień w zánádrzu przez cáłą Mszą 531. 5.
Ogolenie głowy zelżywość 674. 2.
Olaus krol Szwedow 930.
Oley z ćiáłá świetych vmárłych płynący 175. 1.
Oley z kośći ś. płynący 593. 17.
Olimpia dźiwna wdowá y mądre postepki iey 388.
Ołtarze w Rzymskim kośćiele nie zápuszczone 145. 1.
Ołtarzow niepotrzebnych nie stáwić 806. 5.
Onesimus 101. 2.
Onesimus meczennik 110. 3.
Opát zły Mánso skaráni 995.
Opetánych od czártá wiele miedzy Pogány 163. 4.
Opetána pánienká dźiwnie wybáwiona 713. 3.
Opetána dni 70. nie ie 434. 3.
Origenes náuczáć począł 205. 1. Vczynił sie rzezáńcem 208. 1. zostáł kápłanem. wádźili sie oń Biskupi 230. 1. Pismá iego psowáne 232. Oćiec iego Leoncius meczennik 204. 3. Poswarki o niego 402. 3. Nawraca wiele heretykow y Pogan. Pisánie iego prędkie nierozmyślne. Wiele pisárzow miał oboiey płći 220. 5. Błędy iego 393. 1.
o Origenesá wielkie rozruchy w kośćiele 538. 7. Błedy iego 8. Vpadek iego niepewny 253. 13. Smierć iego
Origenesá błedy potepione 399. 3. (256. 6.
Orozyus wysłány do S. Augustiná 414. 3.
Ozyus Biskup w Kordubie 303. 12.
Ozyus do Alexándriey wysłány 318. 8. 319. 2.
Ozyus więźniem 355. 12. meczony przyzwolił / ále w wierze nie vstąpił 357. 2. 3.
Ozyus postem Papieskim ná Concilium w Niceey 325. 3.
Osoby w Sákrámenćie 443. 1.
Ostrogoty y Wisygoty 473. 1.
Oswáldus krol w Angliey 634. 3. swoie poddáne náwraca 4. reká iego hoyna 5. zábity 642. 2.
Oswinus krol zábity 651. 8. 555.
Otto ná Cesárstwo koronowány. Rzym Papieżowi wraca 962. y ine kośćielne dobrá. Papież go Jan 12. odstepuie 963. Rzymiánie sie nań burzą 964. przyzwány do Włoch 960. 1. Włoskie krolestwo wźiął 961. 1. zwoiował Duńczyki y Słowaki / y do wiáry ś. przywiodł 949. 1. 3. Do Włoch wiáchał 951. Greki z Kámpániey wygania 968. 1. spowinowáćenia z nimi szuka 968. 3. zwyćiestwo iego nád Węgry 955. 2.
Ottoná krolá Sáxonow zwyćiestwá 939. klasztoru dáć niechce. Támże.
Otto z synem walczy 954. Syná Biskupem Moguncyey czyni / brátá czyni Arcybiskupem Koleńskim 953. w Rzymie Benedyktá skłáda 964. 2. iego syná Ottoná koronuia 967.
Ottoná Cesárzá pierwszego śmierć 973. 1.
Otto wtory Cesarz od Grekow y Sáráceńow porażony 983. 1. 2. w Rzymie vmárł.
Otto trzeći do Rzymu ná Krescenciuszá 996. 1. W celli spi ná łożku ś. Romuáldá. pokutę mu dał Romuáldus 996. Mnichem sie być obiecał. Támże 4.
Ottoná Cesárzá pokorá 971.
Oxirynchá miásto duchownych / 20. tyśiecy mniszek á 10. tyśiecy mnichow w nim 316. 3.

P.

Páchomius iáko náwrocony 316. 3.
Pácholąt dwoie w Komplućie lud náprawiło 303. 12.
Pácianus tego wieku 388. 15.
Pámbá krolestwá niechce / koronácya iáka 673. 4. 5. Sáráceny poráźił 675. 1. Mnichem zostáł 680. 10.
Pámphilus meczennik 308. 1.
Páneádá miásto ábo Cesárea 16. 8. Y drugie tegoż imieniá.
Pánowie źli pokaráni 567. 2. 568. 3.
Pánny z Afryki niewolnice 440. 4. 5.
Pánná opetána nie iádłá dni 70. 434. 3. Sákrámentem zleczona.
Pánná iedná rok nie ie nic 823. 1.
Pánny kośćielne 1. 22.
Pánienek porywácze karze 520. 4.
Pánienki mordowáne 362. 20.
Pántheon kośćioł pogáński 111. 3.
Pántheon kośćioł w Rzymie 607. 1.
Pántenus Alexánder do Jndow zászedł / y nálazł tám ś. Mattheuszá Ewángeliste 183. 1.
Papieska cześć wielka 553. v wschodnych Biskupow 7.
Papież sedźia o náuke 448. 5.
Papieżá zowią *Vniuersalis* 598. 1.
Papież Biskup Biskupow 758. 6. Zowie go Cesarz Arcybiskupem powszechnego kośćiołá 519. 6. Głowa

wßytkich kápłanow 534. 4. Zwierzchność iego Chrysologus 449. 7. Głowa iest wßytkich kościołow 533.4.
Papieska moc 518. 7. 9. 519. 1. y rzady około wiáry 4. 5. 6. Nád Biskupámi 198. 3. 445. 2. Wyznawa ia ś. Bázylius 372. 2. Po wßem świecie 512. 4. Zna ia ś. Augustyn 424. 2. ná Pátryárchy 536. 7.
Papieska władza ná Concilium 454. 3.
Papieżá ná Concilium Biskupi oycem swoim zowia 681. 10. Concilium potwierdza 681. 11. Wyklina Arkádiußá Cesárzá y żone iego 407. 3. y drugiego Cesárzá 503. Sam kácermistrze wyklina 372. 3. Zwierzchność iego nád Alexándriyskim Biskupem 444. 5.
Papieżá iáko czći Concilium 451. O potwierdzenie proßa oycowie 17. 18.
Papież Agápetus postem do Cárogrodu. Papieska moc czym stoi 536. 2. Cudá czyni Agápetus. Antymá zrzuca/ Mene stáwi 3. 4. Z Cesárzem iego poswarek 5.
Papieskich nog cáłowánie 512. 4.
Papież potwierdza Pátryárchy 482. 3.
Papieżowie trzynaście vbogich v stołu máia
Papież cudo czyni 615. 2.
do Papieżá o pomoc wschodni Kátholicy posły śla 371. 2. 3. List piße ś. Bázylius.
ná Papieżá powstáia Exárchowie 701. 2.
Papieska zwierzchność wyznał Theodoretus 449. 15.
Papież Alex: Biskupá potwierdza 478. 2. y heretyki rozgrzeßa.
ná Papieżá potwarz 452. 3.
Papież zákazał w herezyey Cesárzá słucháć 726. 10.
Papieżowie iáko się Longobárdom odeymowáli 595. 4.
Wracáia im imioná Longobárdowie 704. 1.
Papieskich posłow vpadek 484. 1. y karánie ich 2.
Papieżom dań odpußczona od Cesárzow 681. 12.
Papieżá zábić kazał Leo Cesarz 726. 9. Longobárdowie go bronia.
Papież ma cześć Włoskiey ziemie 571. 4.
o Papieżu sad Boży 500. 1. 502. 1.
Papiescy posłowie zelżeni od heretyká Cesárzá 517. 3.
Papieżá Symmáchá iáko sadzono 502. 1. 2.
Papież Stephan we Fráncyey cudownie zleczony. koronuie Pipiná 754.
ná Papieżá Syxtá potwarz 433. 4.
Papież koronuie Iustyná 526. 4.
w Papieskim wybieraniu zácżeta krzywdá od heretyká 526. 4.
Papież Constántyn w Cárogrodzie vczczony od Iustyniáná 709. 1. 2. Cáłuie nogi Papieskie 710. 1.
Papież Stephan do Fráncyey o obrone ná Longobárdy iáchał 753. 3.
papieska pilność o kościołách 417. 1. 3.
Papieżowi Leonowi oczy wyłupione y iezyk vrznięty Pan Bog zleczył 799.
Papież królá Angielskiego przywrócił 808. 6.
Papieska komorá kleryki ma 595. 6.
Papieżá słucháć choćby co przykrego kazał 895. 1.
Papieżow wybieránie świeccy wzięli moca 896. 2.
Papieżá wybieránie Rzymiánie źle dáia 899. Ottonowi 963. 2.
Papieskie domy łupili Rzymiánie po ich śmierći 885. 1.
Papieskie vbostwo 885. 2.
Papież niewiástá iákie plotki 853. 6.
Papieżowi koniá Cesarz trzyma 858. 1.
ná Papieżách odmiáná 876.
Papiescy posłowie bładza 979. 6.
Papież v Sárácenow pokoy kupuie 577. 4.
Pápiás y bład iego o tysiacu lat 115. 3.
Pápinianus práwnik zábity 214. 1. (367. 2.
Pármenianus heretyk ná Kátholiki piße/ hárdość iego
Pános wysep/ mnißká ná nim Theoktystá nága 903. 1.
Párthenius 337. 6.
Páschalis Papież iáki 817. 1.
Páschásius po śmierći w cieplicách 498. 3.
Páschal ábo Kálendarz dla Wielkieynocy 527. 8.
Pátryárchowie ná Niceńskim Concilium ktorzy 325. 18.
Pátryárchá Ekumenikus 518. 8.
Pátryárchá Ekumenikiem poczyna się zwáć Ian Cárogrodzki 587. 1.
Pátryárchowie wßyscy czterzey heretycy 642. 1.
od Pátryárchy Cárogrodzkiego tytuł Ekumenikus oddalony 606.
Pátryárße Cárogrodzkiemu odstapić kaza tytułu Ekumenikus 597. 1.
Pátryárchow trzey heretycy 515. 4.
Pátryárchow trzech záraz Papież wyklał 484. 3.
do Pátryárchow czterech wyznánie wiáry posyła ś. Grzegorz 591. 1.
Pátryárchá Cárog: Páweł Biskupstwo skłáda y pokutuie 754. 1. Iáko vmierał 651. 3. 7.
Pátryárchowie w iedności z Leonem Papieżem 453. 3.
Pátryárchá Gradeński zábity 802. 3.
Paulá Rzymiánká 382. 5.
Paulá Rzymiánká vmárłá 404. 14.
Paulá wdowá Rzymska Rzym opußcza y świát 385. 3.
Pauliná z Meleciußem porownánie 372. 7.
Paulinus Trewerski Biskup od Arianow zábity 356. 8.
Paulinus y Melecius záraz Biskupámi w Antyochiey. 362. 34.
Paulinus Trewerski Biskup wygnány 353. 7.
Paulinus święty świát opußcza 394. 9. Nole sobie obrał. Ná kápłaństwo porwány. Pokorá ku świetemu Felixowi 10. 11.
Pauliná Noláńskiego śmierć 431. 31.
Paulus diákonus więzień/ o reki mu vćiećie ßło 774. 5.
Páwłá ś. náwrocenie 36. 1. Drogá iego do Arábiey 37. 1.
Páweł ś. ná vbogie iáłmużny zbiera y nieśie do Ieruzálem 44. 21. Iego ná Biskupstwo poświecenie 44. 25. Iego do niebá záchwycenie 44. 26. Reka robi rzemiesło 52. 5. Drogi iego 47. 1.
Páweł ś. Piotrowi ś. przygánił 51. 9. Iego z Bárnábá rozstánie 51. 12. Obrzezał Tymotheußá 51. 15.
Páweł ś. od Neroná wolnym vczyniony gdźie się z Rzymu puścił 60. 6.
Páweł ś. dla czego Piotrá ś. chćiał widźieć 39. 2.
Páweł ś. poimány w Ieruzálem y do Rzymu zásłány 58. 5. w Rzymie odbieżány. Stánał przed Neronem y Senatem 59. 2. 3. 4. Iáłmużne tám wziął od Philippensow. Támże 6. Z podczáßym Neronowym wziął znáiomość.
Páwłá ś. głowe Cesárzowa chćiáłá mieć 594. 5.
Páweł Papież iáki 757. 1.
Páweł pustelnik pierwßy 253. 11.
Páweł pustelnik dokonał 343. 1.
Páweł Cárogrodzki Biskup wygnány od Arianow/ Euzebius Nykomediyski nástapił Ariánin 340. 5.
Páweł Cárogrodzki Biskup do Rzymu przed Ariany vćiekł 341. 13.
Páweł Cárogrodzki znowu wygnány 351. 7. y zádawiony od Arianow 351. 9.
Páweł pustelnik prorok 944. 4. (372. 10.
Páweł Alexándr: Biskup wygnány do Rzymu vćiekł

Pelágius poseł Papieski 536. 11.
Pelágius heretyk 405. 2.
Pelágiáńskie kácerstwo
Pelágius Británnia záraźa. Biskupi przećiw iemu wystáni 428. 1.
Pelágiuszá zdrádá y błedy 415.
Pelágiáńskie kácerstwo sie záczyna 410. 11.
Pelágius y Celestius potepieni 417. 1.
Pelágius pierwszy Papież 555. 2.
Pelágius wtory Papież powietrzem vmárł 590. 1.
Pelágius pácholę meczennik 925. 1.
Pelágia mężna dla czystośći 309. 1. 2.
Perpetua y Felicitás meczennice 205. 4.
do Persyey wiárá ś. wnieśiona. Máurutá Biskup 405. 2
w Persyey Chrześćiánie nowi zá Iustyniáná 530. 1.
w Persyey prześládowánie 343. 1. 344. 2. Meczennicy Támże 420. 1. 2.
Persowie y Sáráceni cudownie poráženi 420. 6. 243. 1.
w Persyey Chrześćiánie wolni 513. 7.
Persowie woiuią/ Antyochią wźieli 540. 6.
Perskie krolestwo zginęło od Arábow 623. 2.
Perski Kosroes zábił oycá/ do Rzymian vćiekł/ przyięty v cżćiwie 592. 6. 7.
Persow sprosność 554. 4.
Petronius stárostá v Gáiá 42. 2.
Philo posłem od Zydow do Gáiá 42. 1.
Philip Cesarz został Chrześćiáninem / pokute kośćielną pełnił 249. 1. 2. Zábity z synem 253.
Philipikus iáko ná pánstwo 71. Heretyk Monotelitá / psowáć chćiał szoste Concilium 712. Oślepiony 713. 1.
Philip Cesarz 246. 1.
Philip stárostá Alexándryiski oćiec ś. Eugeniey 204. 1. 2. Meczennik.
Photinus/ rożny od inych Arianow 357. 1.
Phocius ná Láćinniki 10. ártykułow wymyślił 867. 4. Papieżá wyklina 867. 13. Iego listy y klatwy zátrzymáne 867. 16. List Papieski fałszuie 879. 4. Bał sie osmego Concilium y psowáć ie chćiał / Támże. Synod fałszywy zebrał y osmym Concilium názwał 879. 7. O iego Concilium Grecy historykowie niewiedźieli. Támże. Ná iego Synod Papież nie przyzwala 880. 1. Wyklety 882. 2. Ná Láćinniki pisze list o Duchu świetym 883. 2.
zrzucony z Biskupstwá 867. 16. Kśiegi iego dwoie iákie. Málowánie Ignáciuszá. Kśiegi iego ná Synodźie depcą 868. 3. Dźiećie iego wypisáne 870. 4.
Phociuszow Beklás y iego chytrość 875. 6.
Phocius chce sie sam zábić 871. 4.
Phocius ná Láćinniki 863. 6.
Phocius iáki 855. 7. Fałsze iego 859. 5. 860. 2. 861. 862. Pátryárchá błaznow. Támże. Wyklety 863. 1. Vćiska Biskupy 863. 2.
Phocius znowu ná pátryárchostwo 878. 8. posły do Rzymu śle 879. 1.
Phocius od Iáná Papieżá przyięty 879. 2.
Phociuszowi náśládowcy od Papieżá rozgrzeszeni 891. 1
Phocius drugi raz wyrzucony 886. 5. Zginął niewiedząc gdźie 6.
Piekielny ogień 81. 4.
Pielgrzymki niewiásty nie dobre 740. 1.
Pionius kápłan meczennik 254. 1.
Piotrá ś. zwierzchność 34. 9. Posłánie do Sámáryey 35. 4
Piotrá ś. y Páwłá o Zydách proroctwo 68. 2.
Piotr ś. iáko hetman wszytkiego doglada 39. 3. Pogánom poczał Ewángelią 41. 1. Z Zydámi z Rzymu zá Klaudiuszá wygnány 51. 1. Do Rzymu sie puśćił y dla czego 44. 3. Káthedrá iego w Rzymie 45. 1. List iego z Bábilonu/ to iest z Rzymu 45. 2. Drogá iego do Afryki y Alexándriey y indźiey 51. 3. Zachodnie krolestwá oświećił 45. 11. 58. 4.
Piotrá ś. zeszćie z Páwłem ś. w Antyochiey / y rozmowá w ktorey mu przygánił Páweł ś. 51. 8. Iáko sie kázániem podźielili 51. 5.
Piotrá ś. stolicá wiáry wspiera 180. 1.
Piotr przez Leoná przemowił 451. 9.
Piotr przez Papieżá Agátoná mowi 681. 10.
Piotr y Páweł poimáni 68. 7.
Piotr ś. y Páweł zeszli sie do Rzymu zá Neroná 68. 1.
Piotrá ś. y Páwłá w Rzymie meczeństwo/ vćiekánie/ vkrzyżowánie 69. 1. 2. 3.
Piotrá ś. y Páwłá ćiáłá Grekowie chćieli vkráść 221. 594. 5
Piotrá ś. łáncuchy w Rzymie cudem spoione 439. 1.
Piotrá ś. łáncuch leczy chore 603. 4.
Piotrá ś. klucz cudá czyni 585. 1.
Piotrowi ś. imioná wracáią 742. 6.
v Piotrá ś. y Páwłá grobu iákie postráchy 594. 5.
Piotrowi ś. vpominki z Angliey 665. 1.
Piotr ś. Laurentego bicżuie 614. 1.
Piotr Alexándryiski Biskup 300. 1. pokuty rożne vpádłym dáie 305. 7. Vmeczony 310. Pogrzeb iego ná Káthedrze po śmierći Támże 2.
Piotr komorny Dyoklec: meczennik 302. 3.
Piotr ná Máhomety śmiały 742. 3.
Piotr Metropolitá meczennik 742. 1.
Piotrá Chryzologá wstep ná biskupstwo w Ráwennie dźiwny 433. 2.
Piotr Mogus heretyk 478. 2.
Piotr Fullo Gnáfeus w Antyochiey burzliwy heretyk 479. 1. potepiony 483. 5.
Piotrá ś. list złotem pisze Bonifácius 724.
Pipiná śmierć/ oycá Károlusá wielkiego 768. 3.
Pipinus y Károlomanus brácia 741. 5.
Pipinus *Maior domus* vmárł 714. 1. Márcellus syn Pipiná z Alpáidy *Maior domus* 714. 2.
Pipinus pierwszy krol z onego domu Fránkow 752. 1. Papieżá czći 753. 4.
Pipinus *Maior domus* pobożny 744. 2.
Pipinus drugi raz Longobárdy poráźił. obronił Papieżá / y przyśiągł kośćioł bronić/ y dał przywiley ná miástá ś. Piotrá 755. 3. 4.
Pipinow trzech 631. 2.
Pieć pánienek ná proch spalonych 118. 1.
Piłat ná stárostwo Zydowskie wstąpił 21. 2.
Piłatow list o Pánie nászym do Cesárzá Tyberyuszá 34. 3 złożony z vrzedu 38. 2. śmierć iego 41. 2.
Pieniadze zákazáne mnichom 590. 3.
Pyrrhus wroćił sie do kácerstwá 648. 2. y ná Cárogrodzkie Biskupstwo 651. 2.
Pyrrhus Cárogrodzki heretyk 639. 2. wygnány do Afryki 642. 1.
Pisánia ś. Ieronymá y Ambrozyuszá iákie 220. 5.
Pisárze meczennikow 237. 4.
Pisánie skwápliwe nie trwa 220. 5.
Pismo świete trudne 379. 6. 391. 4.
Pismá pogáńskie duchownym szkodzą 369. 5.
Pisánie wierszow ná twarzy meczennikow Theod: y Theofaná 835. 5.
Pismo ś. pokoiu potrzebuie 604. 3.
Pismá ś. nie dopuszczáią młodym 208. 1.
Pismo ś. pokora rozumieć 595. 2.

Pismá ś.

Pisma ś. rożność od świeckiego 363. 12.
Pius Papież 158. vmeczony 166.
Placidia śiostrá Honoriuszá Cesárzá mądra y bogoboyna/ żoná Arnulfá krolá Gothow 411. 1. 415. 12.
Placidus ábo Eustáchius drugi Job 120. 2. meczennik.
Placilla żoná Theod: Ces: iáko mężá vpominálá 385. 5.
Plautyllá śiostrá Alemenszá 98. 1.
Plauciana okrutnika koniec iáki 206. 1.
Plebanom náuki 835. 2. Drugie od Papieżá 855. 2.
Plinius co pisał o Chrześciánách. y co Cesarz odpisał (104. 1. 2.
Plotynus Philozoph czárownik 271. 3.
Pobożność do rządow co może 415. 10.
Poborcá okrutny pokarány 611. 2.
Pocałowánie v Chrześcian 45. 4.
Poddánych vćiski 468. 1.
Poddánych vćiążenie/ nieprzyiaćielá wprowadza 412. 5.
Podpisowánie bez czytánia 446. 6.
Pogonotus Cesarz Kátholik ábo Constántinus 668.
z Pogány złá przyiaźń 898. 1
Posel Papieski lekliwy 731. 2.
Posłowie od Concilium Sárdyceńskiego do Constánciuszá 348. 1.
Pogánom płáci P. Bog służbe 100. 1.
Pogánie kośćioły swoie łupili 233. 1.
Pogánin Cesarz heretyká Sámosátená z Rzymskim Biskupem potępił 272. 1.
pogáński kośćioł w Kártháginie *Cœlestis* zwány oczyśćion 399. 5. dziw przy tym poświeceniu.
do Pogáńskiego náwrocenia ochotá świetych 650
Pogáńskie wrożki o vpadku Chrześćiáńskim tego roku 399. 4. ich był vpadek tego roku.
pogány niewierne do wiáry iáko wieść kazał ś. Grzegorz 594. 3.
pogáńscy prorocy Sybille 1. 9.
Pogłowne zá Klaudiuszá 50. 1.
ná Pogrzeby fundácya 515. 4.
Pogrzeby iákie v Chrześćian 368. 1.
Pokutá vpádłych w mekách y dosyćczynienie 253. 10.
Pokuty rozpisane 305. 6.
Pokutá o meżoboystwo synow od oycá 867. 24.
Polacy Chrześćiánmi zostáli 965. 2.
Polikárpus w Rzymie 166. 1. vmeczenie iego 168. 1.
Polskiego krolá Mśćisławá śmierć 991. 1.
Pomponia Grecyná o wiáre sadzona 59. 11.
Poncianus Papież 233.
Poncianus Papież vmeczony 237. 3.
Porphirius philozoph Chrześćiáński nieprzyiaćiel/ prośi o Platonowe R. P. 264. 5. świádectwo tego o Chrystuśie 263. 3.
Porphirius kśiegi pisze ná Chrześciány 302. 4.
Porphirius philozoph stáry/ odwołał pogáńskie błedy
Porphirius Biskup Gázy 401. 3. (325. 14.
Posłowie Papiescy pobładzili 861. 1.
Posty iáko chowáć 384. 2.
Post Adwentowy 582. 5.
Post wielki 545. 2. 640. 5.
Post trzykroć ná tydzień w Rzymie 367. 4.
w Post ná gárdło nie skázuia 589. 6.
o Post stárośćie vpomina ś. Názyánzenus. Boskie o pośćie práwo 384. 5.
Post we Srzode w Rzymie 388. 12.
Potámianá niewolnicá meczen. 310.
Potámianá pánná meczenniczká kátá swego pozyskálá (205. 2.
Potop w Rzymie y śnok wielki 589. 8.
Powinnym iáko Biskupi máia dáwáć 409. 8.
Potepiony od Papieżá/ dźieśieć dni dał mu do vpámietánia 430. 1.
Potwarzy ná Chrześćiány 66. 5. 179. 170. 2. 120. 5. 200. 1. 311. 6. 201. 5. 177. 2.
Powietrze zárázliwe dziwne 54.
Powietrze morowe wielkie 746
Pożytek czytánia historiy 550.
ná Práktykarze práwo y karánie 385. 6.
Prásyni rozboynicy w Cárogrodźie 558. 4.
Práwá Chrystusowe vdátne y wieczne 264. 5.
Práwne obrony Chrześćiánom odiete 304. 12.
Práxedá pánná 164. 4.
Prażnikow dopuśćił ś. Grzegorz 601. 5.
Presbyterki żony od kápłanow zostáwione 721.
Prisskus hetman 593. 15.
Priscillianus heretyk/ iáki był 381. 21. 22.
Probus Cesarz 278. 1. szcześliwy ná woynách 280. 1. zábit 283.
Probá ná sługi 304. 4.
Proklus Biskup Cárogrodzki 454. 1.
Proklusá śmierć 446. 5.
Prokulus Chrześćiánin Sewerá zleczył 195.
Prokopius tyran pogánin zginał 366. 1.
Prokop meczennik 308. 2.
Processus y Mártinianus 68. 7
Proroctwo pogáńskie falszywe/ o trwániu wiáry Chrześćiáńskiey 313. 4.
Proroctwo o Máhometanách Hippolitá Bisk. 963. 7.
Prorok náleziony w murách 780. 5.
Prześládowánie kośćiołá pierwsze 35. 1.
Prześládowánie wielkie 204. 1.
Prześládowánie osme zá Wáleryaná 259. 2.
Prześládowánie názbyt wielkie 302. 2. po 17. tyśiecy ná mieśiac 302. 5. 8.
Prześládowánie dźiewiate zá Aureliáná 275. 1.
Przyśiegá poniewolna rozgrzeszona 873. 1.
Psálmy śpiewano zá Apostołow 60. 3.
ná Psálmow końcu kazano śpiewáć *Gloria Patri* &c. 382. 2
Psalm 108. ná wyklete 570. 3.
Psálmy wedle 70. w Rzymskim kośćiele 384. 3.
Psellus kiedy żył 859 4.
Pulcheria pánná Cesárstwo brátá málego rządźi szcześliwie. iáko wychowywa brátá 415. 9.
Pulcheria o kośćioł Boży czyni 450. 2. iey czyste mał. żeństwo 4.
Pulcheria powádźił z Eudoria Chryzápius 446. 5.
Pulcheriey śmierć y wychwalenie 453. 2.

R.

Ráchis krol Longobárdow 744. 3. potym mnichem 744. 3
Rádá pierwsza v Rzymian o Boskich rzeczách 192. 2.
Rádagáisus Scytá do Włoch wtárgnał/ cudownie porázon y zginał 406. 1.
Rádbodus pogánin 697. 2.
Rádegundy śmierć 590. 8.
Rámirus w Hissp: ná Sáráceny 844. 4. 938. 950. 2.
Ráterius Biskup Werony trzykroć wygnány 954.
Ráweński kośćioł zjednoczony 678. 2.
Ráwenná wrocona Papieżowi 967. 1.
Reliquie cudá czynia 566. 6.
przy Reliquiách S. cudá 828. 1.
Reliquiy ogniem doznawáia 592. 5.
z Reliquiy S. Szczepaná cudá w Afryce 416. 2.
Reliquiy czárci sie boia 474. 4.
Reliquiy S. noszenie 378. 10.

Reliquie

Reliquie S. czći godne 110. 1.
Reliquie S. falszywe 386. 8
Remigius Biskup cudowny 499. 5.
Remigius ná Biskupstwo 471. 6.
ná Reke wyzywánie o przymowke pániey 659. 2.
Rychárędus krol Gothow Rátholikiem zostal 585. 3.
z poddánemi wszytkiemi 4.
Requiem zá nieprzyiaciele 694. 3.
Roboty reczne duchownych 52. 3.
Roderikus y Pelágius Hiszpani 701.
Rodoáldus falszywy posel papieski 862. 8.
Romanus opiekun 919. 944. 5.
Romuáldus 974. 996. 4.
Rozwodow Ewángelia nie dopuszcza 390. 4.
Rufiná y Sekundá 260.
Rufinus pisze ná S. Jeronymá 402. 4.
Rufinus wyklety 401. 1.
Rufinus zdradza. Gothy przywodzi y z nimi sie zmawia 395. 1. 2. 3. 5.
Rufinus káplan zárázáć Rzym poczal 397. Origenesem 3. 4. Niewiástá przestrzeglá.
Rufinus zábity 395. 6. Reká iego iálmużny prośi.
Ruś do wiáry ś. 863. 7.
Ruś do chrztu ś. 886. Cud z Ewángeliey niezgorzáley 2.
Ruś porázona od Zemiská 970. 1. 971. 3.
Ruś od Grekow porázona 941
Rzadzić iáko máia stárszy 598. 1.
Rzeczposp: z kośćiolem zlaczona szcześliwa 430. 7.
Ruperta Biskupá śmierć 590 8.
Rzemiesło iesli robil pan nász 12. 3
Rzezáńcy zákazáni 529
Rzym Nero zápalil 66. 1.
Rzym trzy dni gorzal 81. 4
Rzymskiego kośćiolá od Cypr: wysłáwienie 255. 2.
z Rzymskim kośćiolem trzymáć 255. 5.
Rzymski kośćiol Rátholiká czyni 402. 5
do Rzymu áppellácye duchownych 258. 2
Rzymiány zwano Rátholiki 456. 5.
Rzymskiego kośćiolá szczodrość ná vtrapione 175. 2.
do Rzymu słowo Monáchow wniosl ś. Athánász: 340. 1. 2
w Rzymie meczennicy 259. 7. 8. 9.
Rzym oblezony od Aláryká 409. 1. Glod wielki 410. 2.
Rzym wźiety od Aláryká. Zlotá y srebrá kośćielne/ oddáne do ś. Piotrá. Pogánie pohánbieni 410. Placz ś. Jeron: nád Rzymem 4. 5. &c. Trzy dni tylo lupiony byl.
Rzym od Gothow oblezony 538.
Rzym wźial Totylás 547. 2. O pokoy śle Pelágiuszá. Obálić Rzym chce 4. 5.
Rzym wźiety od Genseriká 455. 2.
Rzym gniewem niewieśćim zlupiony 455. 2.
do Rzymu posylani meczennicy 104. 4.
Rzym zepsowány 595. 3.
w Rzymie wiátry stáre budowánia obaláły / glod y źiemie trzesienie y zle powietrze 590. 5.
do Rzymu Dionysius Alexándriyski odnieśiony sprá wowal sie 263. 8.
Rzymski Biskup Vniwersálny 451. 9. 19.
Rzymskiey pierwszey stolice nikt nie sadźil 324. 18.
w Rzymie báłwany burza y indźiey 389. 4.
z Rzymu báłwochwálstwo do końcá 409. 2.
Rzym nie dáie mocy Papiezowi/ále Chrystus sam 493. 5.
Rzymski Clerus czuyny gdy wákowalá káthedrá 253. 7.
Rzymskie páństwo dźiki lud náiezdzal 263. 5.
w Rzymie wielkie powietrze 189.
Rzym od fundowánia swego/ tego roku Páńskiego 249. miál lat tyśiac 1.
Rzymski kośćiol od Máxymá wysłowiony 867. 7.
Rzymski kośćiol ś. málo nie vpadl. dla Piotrá ś. stoi/ y grzechy go nie zgubily 899.
Rzymski powiát Sáráceni woiuia 876. 4.
Rzym w niewoley v Adelbertá 897.
Rzymskiey stolice powagá v wschodnych 365. 3.
Rzym miál w sobie ludźi milionow sześćdźieśiat y dźiewieć 50. 1.
Rzym wolny od Longobárdow 573. 2.
w Rzymie Greccy stárostowie vstáli 726. 9.
w Rzymie ná zle nie pátrzyć 742. 4.
w Rzymie cále ksiag dochowánie / v Grekow zepsowánie 415. 8.
Rzymska stolicá nie idźie zá Cesárstwem 472. 1.
Rzymskiego kośćiolá v wschodnych powagá 373. 2.
Rzymskiego kośćiolá cála wolność od Cesárzow 684.
Rzym tám gdźie Papiez 552. 1.
Rzym zlupiony/ Papiez vćiekl do Fránciey 878. 2.
Rzymskie niepokoie vstály 995.

S.

Sábá ś. iáka rádość miál z potepienia heretykow 518. 6.
Sábá ś. postem do Cesárzá 512. 1. 515. 6.
Sábá ś. niechce Cesárzowey blogosłáwić/ táiemney heretyczce 530. 3.
Sábellius heretyk záczal swe kácerstwo w Libiey 260. 10.
Sábinianus Papiez 605.
w Sákrámenćie nie málowáne ále prawdźiwe ćiálo Páńskie 787. 8.
w Sákrámenćie dźiećiatko widźial Pogánin 785. 5.
Sáduceyska sektá 1. 6.
Szálbierstwo pogáńskie 170. 4
Sady Biskupie wolne 314. 4.
Szálbierz ná Concilium szoste 681.
Sámárytanow zlośći 530. 2. 4.
Sámosátenus Páwel Antyoski Biskup heretyk 265. 1. 2.
Synod nań zebrány/ ná ktorym sie wyklámal 266. 1.
ná Sámosátená drugi Synod/ potepiony iest y z domu Biskupiego wygnány práwem Cesárskim 272.
Sánktulus zá dyákoná ná śmierć idźie 573. 5.
Sántábárenus czárownik 879. 2. Leoná mlodego zdrádźil. Támże.
Sáráceński krol Alárám Chrześćiánin 509. 3.
Sáráceni wiáre ś. przyimuia 372. 16.
Sárácenow y Arábow zmocnienie 632.
Sáráceni wźieli Egipt 634.
Sáráceni dań dáia 676.
z Sáráceny woyny we Wloszech 866. 6.
Sáráceni w Rzymie kośćiol ś. Piotrá zlupili 846. 1. Jáko skaráni. Támże.
Sáráceni ze Wloch wybići 915. Potepieni 849. 1.
Sárdyckie Concilium wielkie. Ná nim Osius Aryany vspokoić chce. Athánázyuszá wielka cnotá. Vćiekli z niego Aryani/ y zdrádźili falszywym podrzuceniem wyznánia swego 347. 1. 2. 3. 4. 5.
Sármátowie ábo Sauromátowie z Constántynem W. walczyli 319 1. Pokoy vczynili y ośiedli w źiemi.
Sármátowie w Illiryku 280. 1.
Sásow vpor y niestátek 782. 1.
Sásowie Chrzest przyimuia 776. 3. Od wiáry zás odpadáia 775. 1.
Szátan łáie ś. Janowi 394. 3.

Sárya w Rzymie 804. 2.
Száty iedwabne zákazáne 16. 10.
Skápulá okrutnik ná Chrześcijány 203.
Schadzki Chrześciánom zábronione 100. 3.
Schadzki duchowne 12. 1.
Schiſmá w Rzymie 499. 6. 687. 1. zá Symmáchá 498. 1. od Eulálluſzá 419. 1. Sam ſie potepił.
Schiſmá w Rzymie/ Conſtántyn ná Papieſtwo wtrácony 767. 1.
Sergius 2. Papież 844. 1. Smierć iego 847. 1.
Szkoły zániechány 859. 3.
Słowacy ábo Sláwinowie Illiryk ośiedli 548. 1.
Syrákuze Sáráceni wzięli 878. 8.
Sł- wacy ábo Sláwini Rzymſkie woyſko poráźili 55[illegible] 1. 552. 3.
Słowacy z Hunnámi woiuia Trácya 593. 15.
Słowáki porážono 598. 3.
Słowacy y Wándali przy Niemieckich kráiách. Mágdeburſki ich Arcybiſkup 972. 2.
Słowacy do wiáry ś. 936. 3.
Słowakow Apoſtołowie Cyrillus y Methodius 867. 25
Szkotowie y Piktowie do Brytánniey 446. 1.
Szcześćia odmienność 399. 2.
Szcześćia odmienność ná śćiánie 33. 2.
Szcześćia naśmiewiſko ná Janie 548. 4.
Szcześćiem złych nie gorſzyć ſie 114. 1.
Szcześćie grzeſznych wielkie nieſzcześćie 353. 2.
Szcześćie Kátholickich pánow pobożnych 381. 2.
Szcześćie świeckie iákie 440. 4.
nie Szcześćie oczy otwarza 446. 4.
Sedzia Chrześćian Venuſtianus náwrocony 301. 4.
ná Sedźie vpominki bierzace práwo 331. 4.
Seianus ponižony/ odmiáná ſzcześćia ná nim 33. 2.
Sekty miedzy Zydy 1. 5.
Sektámi záráżona náuká zakonu ſtárego 1. 5.
Seminárium z młodych 697. 1.
Seneká miſtrz Neroná 53. 2. zábity od niego 67. 3.
Seneká heretyk ſproſny 493. 4.
Senufrius mnich o woynie 388.
Serápion vpádły iáko vmárł 255. 4.
o Serápiśie bogu Alexándriyſkim w Egiptćie powieść iáko zburzony 389. 6. 7. &c.
Sergius Papież 689.
Sergius ś. od Perſow miáſtá obronił 544. 2.
Sewerus Ceſarz vczony y mądry łáſkaw ná Chrześćiány 195. 2.
Sewerus Ceſarz otruty 465. 5.
Sewerus Ceſarz o krew Chrześćiáńſka pokarány 213. 1.
Sewerá ſyn chćiał zábić 213. 1.
Sewerowi heretykowi vćiać iezyk kazano 519. 11.
Sewerus Eutychian iáki był 511. 3. 4. zoſtał Pátryárchą Antyoch. 513. 1.
Seweryani mniſzy co czynia w Cárogrodźie 510. 2.
Sewerus Sulpicius świát opuſzcza 394. 12.
S. Seweryná ćiáło do Włoch wnieśione 488. 2.
Sybille iákie 1. 10. &c.
Sybil kśiąg zákazáli pogánie czytáć 143. 1.
Sybillámi przemagano pogány 1. 16. O nich ſłowá ś. Páwłá 1. 16.
Sybilliſtámi zwano Chrześćiány 1. 17.
Sycilia wźięli Sáráceni 827. 1.
Sycilia od Sárácenow zwoiowána 669. 1.
Sydonius Biſkupem 472. 2.
Siedm bráciey meczennikow y z oycem Getuliuſzem y z mátka Symphoroza 138.
Sierot opátrowánie 315. 2.
Sygmunt Burgundiey krol Kátholikiem zoſtał 509. 4.
Sygmunt ś. zábity 526. 7. (509. 2.
Silenciárius puſtelnik Biſk. 498. 4. od lwá obroniony
Silwerius Papież 536. 13. poimány y ná wygnánie poſłány 538. 3. Wyklał Vigiliuſzá 539. 1. vmárł 540. 1.
Silweſter Papież 314. 1. vćiekł z Rzymu w gore Soráktes 323. Concilium w Rzymie czyni 324.
Symeon Słupnik 460. 2.
Symeon mnieyſzy Słupnik 574. 3.
Symeon Biſkup Jerozolimſki meczennik 109. 1.
Symeon ś. głupim ſie czyniacy 548.
Symon czárnokśieżnik/ y te° náuká o ſámey wierze 35. 5
Symon czárnokśieżnik lata w niebo 65. 6.
Simphorianus od mátki pośilony ná meczeń. 273. 2.
Simonia 615. 1. karána Simonia 459. 533. 6.
Simplicianus *præceptor* ś. Ambrożego 375. 7.
Simpliciuſzá Papieżá śmierć 483. 2.
Sináitá Pátryárchá Antyoſki ná Grecki iezyk przełożył piſmo ś. Grzegorzá *de cura Paſtorali* 599. 1.
Syneſius Philozoph iáko ná Biſkupſtwo wćiągniony 410. 11.
Siodme Concilium wtore Niceńſkie 787. 1. Co ſie ná nim dźiele/ pátrz ná wiele kártách.
Syricius Papież 386. 1.
Sixtus Papież 132. Meczeńſtwo iego 142. 1.
Sixtus Papież vkrzyżowány 261. 1.
Sixtus 3. Papież 432. 1.
o Skárbách y przyiaćiołách piekna powieść 304. 3.
Skárby dáne kośćiołowi od Juliány ktora oſzukáłá Juſtyniáná 527. 6.
Szkołá krolewicom nie ſzkodźi 526. 6.
Słońcá wielkie záćmienie 393. 1.
Słowá Boże nie piſáne 109. 3.
Słowacy ábo Skłáwi 632. 3. Ziemiá ich 840.
Słowacy ośiedli Pánnonia 805. 2. Lichon wodz ich. Narod Słowakow/ Bulgárow/ Beemow 805. 3.
Słowacy ábo Sláwi w Niemcech 751. 2.
Słowacy w Dálmácyey 641. 2. 817. 7.
Słowáki Kolumbanus náwracáć chce 613. 4.
Słup ábo Obeliſkus z Alexándrz z iednego kámieniá (357. 7.
Smierć zá drugie Leoná mnichá 586. 5.
Smierć ſłodka Oſwáldá 992. 3.
do Smierći ſie nie kwápić 702. 3.
ná Smierć pogáńſkie łoſy 697. 2.
przy Smierći modlitwá 302. 10.
Smok wielki w Epyrze 394. 12. y w Rzymie 847. 1.
w Sobote poſt 692. 5.
Soboty nie świećić 603. 5.
Sokrátesá y Sozomená hiſtoriey koniec 439. 8.
ná Sodomity práwo 558. 1.
Sodomſki grzech wykorzeniány 318.
Sodomitowie ogniem karáni 390. 6.
Sopárá corká Ceſárzá Mauryciuſzá świeta 607. 2.
Sophronius Pátryárchá Jerozolimſki 633. 3. Smierć iego 636. 1.
Szoſte prześládowánie zá Máximiná 237. 2.
Soter Papież 175. 2. Vmeczony 179. 6.
Spirydion zleczył Ceſárzá Conſtánciuſzá 338. 2.
Spowiedź do bitwy żołnierzow 555. 4.
Spowiedź zá Apoſtołow 56. 2.
Spowiedź do vchá 375. 8.
Spowiedź iáwna zgániona 459. 5.
Spowiedźi odwłoká zła 704. 2.
Stárzy naſtárſzy wieku onego 76. 1.

Stylko

Stylko opiekun dzieci Ceſárſkich 395.1.
Stephan Papież przy ofierze zábity 260.1.
Stephan Papież 257.1.
Stephaná ś. kośći obiáwione/ pożytek ich 415.1.
Stephan wtory / Papież trzy dni ná Papieſtwie. Stephan trzeći 752.2.
Stephan czwarty Papież vmárł 771.
Stephan piąty Papież 816.8. Záiáchał do Fráncyey 9.
Stephan ſzoſty 885. Stephan 9. 940.
Stephaná Auxenciuſzá mnichá o obrázy biedzenie dziwne 762. 1.2.3. 763.1.2.&c. Diſputácya iego z heretyki 4. potępiony ná wygnánie. Cudá iego 763. Ná ſłupie mieſzka 6. Druga diſputácya 765.2. zábićie iego 767.2.
Stylико zábity o zdrádę 408.3.
Styliká zdrádá 406.5.
Stypy dla vbogich 591.8.
Stolice nawyżſzey nikt nie ſądzi 800.1.
Stopy Páná náſzego ná gorze oliwney 34.6.
Strzyżenie po Rzymſku 773.3.
Studenći Pogáńſcy do Chryſtuſá 234.
ná Studenty práwo 370.22. Regeſtr vczeńſzych do Ceſárzá ſłány.
o Studenćie vbogim ś. Auguſtiná powieść 388.10.
Studitani mniſzy 459.4.
Studitá y Plato wygnáni 809.2.
Studitá biczowány 819.1. Jáko Papieżá wychwala 3.
Studity do Papieżá iákie piſmo 817.7. o zwierzchnośći 7. 818.1.
Studitá czći Papieżá 809.3.
Studite biczowáć kazano 815.2. 816.2.
Studitá Theodorus 790. 807.2. Vbity 795.7. Piſze do Papieżá.
Studitá wygnány 814. Liſty iego gorące.
Studity dokonánie y teſtáment 826.3.
Studity liſt ogień vgáſił 825.3.
Suchedni 226.2.
Suknia Páná náſzego náleziona 593.7. (420.2.
Suenen / Behiámin y Jákub męczennicy w Perſyey
Szwecya poczyna przyimowáć Ewángelią 826.2.
Swiát iákoby vpadał zá Tytuſá 81.3. piekielny ogień. Támże.
Swiát opuſzcza Conſul Mánlius 505.1.
Swiátá koniec wedle ś. Grzegorzá 601.4.
Swiátá koniec 263.5.
Swiádkowie fałſzywi pokutuią 869.9.
Swieccy ſądźić o wierze nie mogą 386.3.
Swewowie w Hiſzpániey Kátholicy zoſtáli 560.3.
Swibertus vmárłego wſkrzeſił 696.2.
Swiętych vmárłych pomoc 647.2.
Swiętych vmárłych modlitwá 110.2.
Swięći vmárli modlą ſie zá nas 826.4.
Swięći máią też w ſobie Jádámá 445.2.
Swiętych wzywánie. Názyánzenus Bázyliuſzá po śmierći wzywa 372.9.
Synodu dźień ieden 381.18. (392.1.
Symmáchus przywrocony 391.1. kuśi ſie o Pogáńſtwo
Symmáchus od Theodoriká zábity 526.3.
Symmáchus Papież potwarzony y iáko ſądzony 502.1.2.
Synedrin Concilium 51.3.
Symmáchus Pogánin we czći 377.6.
Symmáchus Zyd tłumácz Bibliey ná Grecki ięzyk 203.3.
Symmáchá Papieżá śmierć 514.1.
Symmáchus śmiał prośić o wrocenie Pogáńſtwá 384.2. Ambroży ś. przećiwia mu ſie y Ceſárzá vpomina.

T.

Tácianus vczeń Juſtiná heretyk 165.1.
Tácianus począł kácerſtwo Enkrátitow/ gánił małżeńſtwo 174.1.
Tácitus Ceſarz 278. przyiaćiel Chrześćiánom 278.
Tálmut Zydowſki kiedy ſkończony 476.8.
Táráſius ná Pátryárchę 784.4. z Papieżem ſie zmawia 785.1.2.
Táráſius vmárł/ z czárty walczy 806.1.
Tárſicius zábity niosąc ćiáło Páńſkie 260.2.
Tátárom Ceſárze Rzymſcy poczęli dań dáwáć 256.2.
w Tátárzech ábo w Scytyey w Tomis mieśćie Chrześćiánie [illegible]
v Tátárow Ceſarz kupuie pokoy 442.1. 4[illegible]6.7.
Tebeyczykowie męczennicy żołnierze 297.1.
Tekla vczennicá ś. Páwłá 47.2. támże o iey żywoćie.
Teleſphorus Papież 143. Vmęczony 154.
Temiſtius Philozoph Ariáná Walenſá vpomina o Kátholiki 375.3.
Temel kápłan odſzczepnik 957.1.
Tertullianus iáki 197.
Tertullianus y Origenes iáko vpádli 216.2.
Tertullianowe błędy y vpadek 216.1.
Tertullianus iáko vpadł 201.2. Małżeńſtwá powtarzánie gánił 201.4.
Tertullianowe złote ſłowá o Chrześćiánách przećiw Pogánom 177.2.
Teſtáment Opátowi piſáć trudno 601.8.
Teſtáment Bázyliuſzá Ceſárzá o czytániu hiſtoryi 886.4.
Theodatus ſpuſzcza Włoſkie kroleſtwo 536.1.
Theodás buntownik 1.9.
Theodotus heretyk 196.1.
Theodorus Cezáriyſki Biſkup zládły y chytry/ táiemny heretyk 538.10.
Theodorus do Angliey 668.2.
Theodorus Papież 642.1.
Theodorá Ceſárzowa ná páńſtwie 545.1.
Theodorá Ceſárzowa kośćiołowi záſłużona / między świętemi 866.5.
Theodoretus Cyru heretykow 10. tyśiecy náwroćił/ czárći mu przeſzkadzáli. Reliquie pomagáły 424.4.
Theodoretus z heretyczał ná czás 431.29.
Theodoretus vpámiętał ſie 432.6.
Theodoretus ſam ſie záſtáwił przećiw Eutychianom 449.16. Nie było człowieká ná on czás.
Theodorá Ceſárzowa heretyczká 535.10. zmawia ſie z heretyki 11. (482.
Theodorikus Gottus od Zenoná przyzwány y vczczony
Theodorikus Zenoná zdrádził y Ceſárzem ſie vczynił záchodnym 487.2. łáſkáwy. Kátholikom krzywdy nie czynił 494.5.6. o papieſtwo ſąd czyni 498.2. Sprawiedliwy 504.1.
Theodoriká królá Gothow we Włoſzech śmierć dziwna. wrzucony do piekłá 526.5.
Theodorikus w Rzymie co czyni 500.1.
Theodozyus oćiec Theodozyuſzá Ceſárzá hetman 373.5. zwyćiężył Gildá. niewinnie zábity od Wálentiniáná 6. piękna śmierć iego Támże.
Theodozyus o Ceſárſtwie niewiedział/ iż go potkáć miáło 379.2. Gothy zwyćiężył. Theodozyus Ceſarz w chorobie ochrzczony 380. kośćiołowi ſie przyſługuie / ták wierzyć iáko Rzymſki Biſkup każe 2.3.
Theodozyus iáko ſie ná woynę gotuie 393.3.4. iáko ſie przećiw Máxymowi ná woynę gotuie 388.5.

R E G E S T R.

Theodozyuſzá dwá tryumphy w Rzymie / ieden duchowny 389.4.

Theodozyus iáka o obraz ſwoy obálony łáſke pokazał 388.3. Páńſtwo oddał Wálentinianowi. Nieprzyiaćiołom dobrze czynił 388.8.

Theodozyus Concilium podpiſał 381.7.

Theodozyus iáwna pokute czyni / do kośćiołá nie puſzczony. Zá kratą w kośćiele ſtáć mu nie dopuſzczá 390. 1. 2. ꝛc.

...yuſzá wielkiego śmierć 395. Teſtáment iego. ...ś. Ambrożemu oddáie. Stylliká im dáie zá oy... ...ſtawienie iego y od nieprzyiaćioł 395.1.2.3.

...s mnieyſzy pokutuie y Chryzápiuſzá karze ... Smierć iego 5.

...zyus młodſzy dobry pobładził 449.3.

...zyus mnich meżoboycá y heretyk 452.4.

...zyuſzá młodego obyczáie 415.9.

...phanes kończy ſwoie hiſtoryą 813.4. iáko ſie w duchu żegnał z Pátryárchą 5.

Theophiláktus młody ná Pátryárchoſtwo Cárogrodzkie 933. Ceſárſki ſyn iáki był 956.1.

Theophilus Alexándryiſki iáko vmárł 412.7.

Theophilus Ceſarz chytro ſie mśći 829.3. Prześláduie Kátholiki o obrázy 830.1. Zone o obrázy karze 831. Przegrał ná woynie 834.6. Methodiuſzá wygnał 6.

Theophilus Ceſarz iáko vmárł y w iákiey pokućie 842.2. Zoná ie° Theodorá kośćioły náprawiłá y obrázy 842.3.

Theutgaudus Biſkup karány od ś. Grzegorzá 868.9.

Thomás Pátryárchá Cárogrodzki o śmierć prośi 608.1.

Thomáſzá Apoſtolá ćiáło w Indiey 883.2.

Tyberius Páná náſzego chćiał mieć zá Bogá 34.4.

Tyberius Ceſarz iáki 16.7. Pánem ſie zwáć nie dał 16.9. Smierć iego 38.2.

Tyberius Ceſarz iáki 578.2. Perſy poráźił 579.1.

Tyberius iáłmużnik ſkárby náyduie 582.3.

Tyberius hetman 574.1.

Tyberiuſzá cnoty 586.4.

Tykonius Donátiſtá przećiw ſwoim piſze 368.

Tyśiacznicy 264.1.

Tituſá pokorá 72.11. ná Ceſárſtwie iáki 81.1.

Typus ábo wyrok Ceſárzá o wierze 648.1. Papież go potepia 2.

Tyránná chćiał dyákon zábić 691.1.

Totilás krolem Gothow 542.1. Totilás z ś. Benediktem rozmawia y proroctwá ſłucha 543.3.

Totilás Rzym obległ 546.2.

Totilás Włoſkie miáſto bierze 543.7.

Tráditores iáko ſie poczeli 302.11.

Tráianus Ceſarz iáki 100.1.2.3. wźiety od Nerwy ná páńſtwo Rzymſkie 100.1. Nieſzcześćie iego y zgubá woyſká od robáctwá y niepogod 114.1.

Tráianus przeſtał zábiiáć Chrześćian 118.2. Vmárł. o iego wyzwoleniu z piekłá 119.1.2. y 604.6.

Tráianow ...ſt ná Dunáiu 105.1. Słup iego w Rzymie dźi... 106.

Tráſimundus Wándálſki krol poráżony 522.3.

Tribonianus práwnik v Iuſtiniana 528.1. 529.4. pochlebnik.

Triphon o Pátryárchoſtwo oſzukány 944.1.

Triphonia żoná Deciuſzá Ceſárzá Chrześćiánká y z corká Cyrilla meczenniczká 269.2.

Tripartita 439.8.

Triſmegiſtus prorok Pogáńſki 1.16.

Triumph Weſpázyaná y Tituſá 73.1.

Troycey ś. bluźniercá ſkarány 494.7.

Trześienie źiemie miáſto cále przenioſło 749.1.

Trzy kápituły Iuſtinianowe / wiele niepokoiu vczyniły (546.2.

Trzey Krolowie 1.1.

Trullá Kanony nieprzyiete 705.2.

Trullus Kanony fałſzywe v Grekow 692.1.

Turcy krzyż ná czele nośili 592.8.

Turcy *Caſpiæ* ćiaſne bramy przeſzli / y do Armeniey wtárgneli 763.7.

Turcy ábo Gázárowie 625.1. od morzá *Caſpium* iednego narodu z Hunnámi 1.

Turibius Biſkup do ktorego Leo piſze 447.1.

V. y W.

Wacław ś. meczennik 938.3.

Valens po ſzcześćiu zſtał ſie heretykiem 366.1. ná Kátholiki ſie z Ariany ſprzyśiega 2.

Valens Hunny ábo Tátáry wprowádźił do páńſtwá Rzymſkiego 376. od nich poráżony 2.3. Kátholiki Biſkupy przywráca pozna pokutą 377.1. Dáie mándáty ná Biſkupy Kátholiki 370.1. Wyiety Epiphánius y Paulinus. Nedzá Biſkupow 2. od czártá zdrádzony zábił Theodorá 370.16. 80. Kátholikow vtopił 370.6.

Valens Ceſarz poráżony y ſpalony 378.3. iáko 4.5.6.

Válentinianus od Iulianá o wiáre wygnány 362.9. zachodny Ceſarz pobładźił 454.1. zábity 455.1.

Válentinianus ſłáby ná heretyki / ſkarány ná potomſtwie 376.2.

Válentinianus ná Ceſárſtwo / brátá wźiął zá towárzyſzá Valenſá 364.1. przygáná iego wielka o brátá 366.7. pobładźił / pogánom ofiar pozwolił 371.13. 371.

Válentinianus źle potwarzony / iákoby dwu żon dopuśćił 370.20. Vmárł 375.2. Náſtąpił Grácianus ſyn ie°.

Válentinianus młodſzy / chrztu prágnie. Zábit ieſt bez Chrztu 392.2.

Válentinianá ś. Ambroży płácze y chwali 392.3.4. O zbáwieniu iego nie wątpi.

Válentinianus 3. Ceſarz 325. Iuriſdicyą przywroćił kośćiołom 7.

Válentinus Biſkup obćiety 546.5.

Válentinus heretyk 145.1. Vczniowie iego Gnoſtykámi ſie też zwáli. W Rzymie był z Cerdonem 155.1.

Válerianus ná Ceſárſkim mieyſcu okrutny ná Chrześćiány 253.16.

Válerianus Ceſarz 257.3. Sprzyiał ná przodku Chrześćiánom.

Válerianus Ceſarz Perſom wydány / podnożkiem był v krolá / żywo obłupiony 262.8.9.

Vándali Hiſzpánia ośiedli 409.9. Czyſtość lepiey czćili niżli Hiſzpani.

Vándálſki krol Tráſámundus 496.1.

Vándálowie Afryke ośiedli / ſrodzy Aryáni 427.3. Skąd byli 428.1.

Vándalow w Afryce wiele Kátholikámi zoſtáie 481.2.

z Wándálmi przymierze zrzucone 530.1.

Wándali bálwochwálſtwo z Kártág: wykorzenili 439.6

Wándálſki krol Gilimer poimány y ná tryumfie vkazány 534.6. Co mowił: *Vanitas vanitatum* 7.

Wándali w Afryce lat 95. 533.11.

Wáwrzyńcá ś. grob ſtráſzliwy 590.2.

Vbogie opátrowáć ma káżde miáſto ſwoie / áby ſie nie włoczyli 570.2.

o Vbogie śmierć ſtráſzliwa Pap. 605.1.

Vbodzy / żołnierze kośćielni 863.12.

Vbogim nie dáiac w kámień ſie obróćiły ſ... ſwne rzeczy 605.2.

REGESTR.

Vbodzy wſtydliwi wiecey bráć máią/niż żebracy 600.4.
Vćiekánie wiernych y w puſzczách mieszkánie/beſtye ßły ſáme do nich 504. 10.
Wdowom krolow zá mąż iść zákázuią 691.1.
Wdowi vbior 665.2.
Wdowy zacne żywi ś. Grzegorz 591. 1. y ßukáć ich káże.
Węgrowie do Włoch y Gálliey 937.1.949.
Węgrowie ſrodze od Ottoná porażeni 955.2.
Węgrowie Włoſką źiemię woiuią 903.3. y drugi raz (924.1.
Wenecya fundowána 452.9.
W Wercelis cud nád niewinną niewiáſtą 567.7.
Verdá klaßtor záłożony 708.1. (71.2.
Veſpáſianus ná Ceſárſtwo 71.1. Chryſtuſem go czynili
Veſpáſianus ná Żydy wypráwiony 69.8.
Veſtales mniſzki Pogáńſkie 16.4.
Veſuwius gorá w Kámpániey/zá ſtráßyłá świát. cudá wielkie w niey 81.3.
Viktor Papież 194. Vmęczony 203.3.
Viktorinus Philozoph w ſtárośći ſię do Chryſtuſá náwroćił 362.48.
Vigilius tárguiąc Papieſtwo 536.13.
Vigilius fałßywym Papieżem 538. 5. Zá prawdziwego Papieżá wybrány 540.1. Odmienił ſię. Heretyki potępia 2. Mężnie ſię Ceſárzowey ſprzećiwia 547. 6. Wyklął ią 8. Do Cárogrodu wyiáchał 546.4. Vćieká przed Ceſárzem do Kálcedonu 551.2.552.1. policzek odnióſł. męſtwo iego 1. (553.10.
Vigiliuſzá Conſtitutum 553. 8. Wygnány od Ceſárzá
Vigilius od ſwoiey kśiężey potwarzy ćierpi 548.1. Wraca ſię z wygnánia. Ná piąte Concil: zezwolił 554.1.2.
Vigiliuſzá śmierć. Iáki był 555.1.
Vigiláncius powſtał 405.4.
Wychowánie ſynow Ceſárſkich 597.3. (812.3.
Wydawánie zbiegow w Cárogro: zátrudniło woynę
Wielkonocny dźień kiedy 159.1.166.2.
o Wielkieynocy świecenie poſwarki zá Wiktorá Papieżá 198.
Wielożeńſtwo y v pogáńſtwá zgánione 370.21.
Wierzyć ták iáko kośćioł ś. podáie/ wyrok Iuſti. 527.2
Wiárá ś. ßerzyłá ſię w vćiſkách y męczeńſtwie 175.6.177.2
Wiáry ś. rozßerzenie 183.1. rozmnożenie iey w klopotách 263.6.
o Wierze ſpory zákázáne 452.1.
w Wierze nowiná brzydka 371.8.
Wiárá vá ná ſię pátrzyć 372.16.
Wiárá nie ma widzenia 262.2.
ná Wießczki práwo 178.2.
Więźniá cudowne wybáwienie 586.6.
Wyklinánie o właſną krzywdę złe 592.3.
Wyklęćie po śmierći 531.1.
Wincentego ś. ſuknia 542.2.
Vincencius Kápuáńſki pobłądźił 553.6.
Vincencius Lirynen: kśięgi o heretykách piße 434.4.
Wyſługi náße v ludźi 381.15.
Vitalis oßukał Kátholiki 573.
Vitálianus Papież. Ceſarz go broni 677. (515.2.
Vitálianus Kátholikiem przećiw Anaſ: 514.6. poniżony
Vityges Gothow Rzym obległ 538. Straż ś. Piotrá.
Vkrzyżowány ieden z Troycey świętey iáko ſię rozumie
Włocznia z gozdźi krzyżá ś. 929.2. (519.8. 533.1.
Włoſow ogolenie ſromotne 490.1.
Włoſy ſynow ſłáne do Papieżá od Ceſárzá 684.2.
Włośiennicá miáſto páncerzá 527.5.
Włoſka źiemiá od Gothow wybáwiona 553.3.
Wulfránus święty 700.1.
Vlpiánus ś. práwnik 225.1.
zá Vmárłe ofiárá 257.4.430.10.
Vmárłych pomoc 498.3.
Vmárłym pomoc z żywych 336.13.
nád Vmárłym śpiewánie 259.9.
Vmárłych pomoc przy grobách świętych 383.5.
Vmárły w ciáło ſię wroćił 590.4.
Vmieráiący vſłyßał: Ćierpieć ſię boićie/ á wynidź niechcećie 256.3.
Vmárły oćiec do ſyná przyßedł 388.11.
Vmárli heretycy potępieni 520.4.521.2.
Vniwerſalis Biſkup/ tytuł Papieſki 595.1.
Vniwerſalis Papa Rzymſki 678.1.
Wody świecenie 132.2.
Woyſko ná powietrzu 567.4.
Woyćiech Biſkup Práſki 980.
Woyćiech ś. do Rzymu 983.2. Wraca ſię do Prági 989.
Woyćiech ś. záś ſię do Rzymu wraca 990.
ná Woynę wypráwá iáka 593.3.4.
Woienna kárność 256.1.674.
Woyny bráciey we Fráncyey 841.2.
Woyná oycá z ſynem 564.3.
Woyny ſrogie y głod 256.4.
ná Woynie ſąd Boży 594.
Woyny v Rzymian domowe 263.
ná Woynę iáko ſię Kábáon gotował pogánin 522.2.
ná Woynie śluby do świętych 749.3.
Woyná ná ktorey ſwoiey chorągwie ſpráwiedliwość nie ma 876.
Woynom grzechy przeßkadzáią 535.14.
Woienna wypráwá na Wándali do Afryki 532. 533.1.8.
Wolnośći duchownych 319.3. y Iuriſdicyey.
Vpádłych pokutá 305.6. Kárność kośćielna Támże.
Vpádłych pokutá 254.
Vpominánia źli pánowie nie przyimuią 862.2.
Vrbanus Papież 225.1. Vmęczony 233.1.
Wrożki fałßywe pogan 599.4.5.
Vrſácius y Walens pokutuią ále nie długo 350.3.
Vrſicius odßczepieniec ná páńſtwo chćiał 367.
Vrſicinus ießcze mießał y znowu wygnány 384.3.
Vrzędnicy v Pogan źli 568.2.
ná Vrzędy niegodne ſtáwiáć iáki grzech 461.1.
Vrzędy kupuiący y Kárteluſnicy karáni 338.5.
Vrzędnikom świeckim iákie dał práwá Conſtántyn W. (325.25.
Wßy ziadły krolá Arnulphá 899.
o Vſia y Subſtáncia y Perſone zgodá 362.33.
Wzywánie świętych 578.1.534.8.

X.

Xenáiás pierwßy obrázoborcá 485.4.
o Xięgi iáko męczono 302.9.
Xięgi Chrześćiáńſkie palić wßędźie kazano 302.1.
Xiężey robić ręka kazano 598.7.
Xiężey iáko wiele w Cárogrodźie v kośćiołá Zofiey 535.1.
v Xiężey niewiáſty świecki vrząd wygania 590.7.
Xięża v Grekow żon nie mieli 598.9.
Xiężey murow ſtrzedz kazał ś. Grzegorz 598.2.

Z.

Zácháriaß oćiec ś. Janá od Herodá zábity 1.31. 305.8.
Zácháriaß Papież 742.1. vbłagał Luitpránda 743.
Záchwycenie ná on świát 590.5.
Záklinánie o dochody kośćielne ſrogie 761.1.
Zakonni wolni od Biſkupow 676.1.
Zakonnik zły y iáko ſkaràny 704.3.

Zámk:

REGESTR.

Zamki pożyteczne 533. 12.
Zdrády zapłátá 527. 1.
Zebrqki iáko opátrowáć 813. 8.
o Zebraku wesołym powieść s. ... ná 585. 1.
Zebracy zdrowi práwem kará 582. 7.
Zepherinus Papież vmeczo ... 221. 1.
Zegnánia heretyckiego B ... nie przyymuia 583. 14.
Zemiská Cesarz wschod ... aie/ szczesliwy 969. 3. 2c.
Zeno heretyk ná Ces ... 1. iáki był. heretyki stá- wi 2. 3.
Zeno w nie ... eny Kátholik 476. 3. przywro- ... opráwił sie 477. 2. Znowu herety- ... wyznánie wiáry Enotikon názwáne pi- ... 4. Pelágiuszá niewinnego zábił 490. y pomste ... Sroga śmierć iego 491. 1.
... no heretyk iáłmużnikiem był 474. 3.
... enobia zwoiowána/ iáka byłá. 274. 1.
... á Zydy práwo srogie 515. 3.
... ydow wygnánie z Rzymu 21. 1.
... ydowskie składy pieniężne 399. 6.
Zydy woyná 130. 1. 135.
... ydowie vmieráiac Chrystusá wyznawáia 327. 5.
Zydowie w Alexándriey gineli od Pogan 40. 2. y w Bá- biloniey 43. 2.
Zydowskie bożnice palili Chrześciánie 418. 9.
Zydow nieponiewaláć do chrztu 591. 11.
Zydow náwracánie pieniedzmi 594. 2.
Zydowie poniewolnie chrzczeni 653. 2.
Zydowskie dziecie w piecu nie zgorzáło 552. 5.
v Zydow niepokoie y fałszywi prorocy 58. 5.
Zydow náwrocenie w Minoryce Iámmoná y Mago- ná miástá 418. 2. 3. 2c.
Zydom Chrześciánie służyć nie máia 535. 7.
Zydowie sie ná królá sprzysiegli 694. 2.
Zydowie w Syciliey náwroceni 593. 3.
Zydowie Rzymiány z miástá wybili/ y sámi sie wádzili (68. 12.
Zydowie woyne z Rzymiány zaczeli 68. 10. zfałszowáli kśiegi Iozephá 34. 2.
Zydowie iáko v Pogan wzgárdzeni 178. 1.
Zydowie sług Chrześcian mieć nie moga 336. 13.
Zydowie do wiáry zniewoleni 614. 1.
Zydowie woyne podnoszá y gina 116. 1.
Zydowie w Krecie od czártá oszukáni 432.
Zydowie od Gáiá vtrapieni 42. 1
Zydy ná Chrześciány Iulianus sadza 363. 1.
Ziemie trzesienie 615. 2. 263. 4. 365. 5. 340. 8. 801. 1. w Cárogrodzie 477. 4. Tráianá przestrászyło 111. 1.
Ziemie trzesienie wielkie 446. 2.
Ziemie świetey mieyscá wypisáne 699. 2.
Zywotow śś. pisánie 496. 1.
Zywotow śś. pisánie iáko poważne v ś. Grzeg. 593. 8.
Zywotow śś. czytánie 355. 1.
o Zywocie po śmierci piekny przykład 411. 11.
Zokomus pogáńskie kśiaże cudem náwrocony 372. 1.
Zofia Cesárzowa wdowá oszukána 582. 2.
Zofronia mężna dla czystości 309. 1.
Zołnierzom náuká 588. 2.
Zołnierskie mestwo z strony wiáry 362. 8.
Zołnierze Chrześciánie wielki cud ná woynie vczynili. wysławienie ich od Cesárzá 176. 2.
Zołnierzom swowolności dopuszczáć iáko źle 964. 5.
Zołnierska kárność y spráwiedliwość w woysku 533. 8. 9
Zołnierska kárność 271. 2. 393. 4
Zołnierz o siáno ścięty 507. 2
Zołnierze náuczał Const: W. iáko sie modlić mieli 322. 3
Zołnierskie wzburzenie 588. 1
Zołnierskie po bitwie oczyścienie 394. 4. iesli żołnierze meczennikámi zwáć Támże.
Zonáci iáko máia pościć 947.
Zony ... pogan spolne 43. 6
Zony krolom z obcych narodow nie dobrze bráć 770. 1
Zony złe/ meże złe czynia 872. 2
Zozymus Papá 417. 1
Zozymus y Rufus y Pármenus meczennicy 109. 5
Zuzánná powinna Dyoklecyana Cesárzá mecz. 294. 1
Zwycięstwá grzechy bronia 378. 4
Zwycięstwo cudowne z niebá nád Roila Scyta 325. 3
Zwycięstwo cudowne 398. nád Gildonem w Afryce.
Zwycięstwo nabożnych 420. 6
Zwycięstwo dobrocia 420. 7
Zwycięstwá dobre vczynki iednáia 530. 5. 532. 1.

Sześć árkuszow ostátnich Tomu 10. nie rychło nas doszły, iuż po wyprawie Regestru. Tu sie Regestr ná czterzy latá nágradza.

Biskupstwá Polskie szerokościa swoia szkodliwe 999. 2.
Bonifácius násládownik ś. Woyćiechá Słowaki ná- wrácał. 997. 2.
Cesárzowa spalona. 998. 3.
Do Gniezná Cesarz Otto przyiáchał dla świetego Woyćiechá. 999. 2.
Heretyk Wilárdus Poetá. 1000. 3.
Heretyk Leutárdus czártá pełny. 1000. 2. Sam sie zábił. 2.
Heretycy pokaráni. 1000. 3.
Káżirodztwo krolá Fráncyey. 998. 1. monstrum w nim. Támże. (słował. 998. 5.
Nikon prorokuie Málácenowi / y twarz swoie námá-
Nilá Cesarz Otto náwiedza / rozmowá z nim/ iáki Ni- low klasztor. 1000. 5.
Obrázoborce. 1000. 2.
Otto trzeci/ dáie sie ná śmierć wdowie. 998. 3. Pokutá iego 4. Pieszo chodził do Gárganu S. Michá- łá. 1000. 5. Spráwiedliwość sam z siebie czyni 998. 3.
Phociuszowá krew záráźliwa. 999. 4.
Polakow piec bráciey meczennikow v Káżimierzá. 1000. 7.
Polskiemu Kśiażeciu/ iáko koroná daná. 1000. 8.
Roskosznicá iáko skarána od Bogá. 998. 6.
Rzymski kościoł w iákiey opiece Boskiey. 1000. 9.
Silwester wtory/ Papież iáki. 999. 1.
Stephan krol Węgierski. 997.
Weremundus Sáráceny poráził. 998. 2.
Węgierska koroná. 1000. 6. 8.
Woyćiechá ś. meczeństwo w Rzymie obiáwione 997. 1. kośći iego do Rzymu Otto Cesarz zánośi. Kośćioł támże iemu zbudował. S. Bárthłomieiowi vste- puie. 1000. 4.
Zołnierskie nabożeństwo wygrawa. Anyoł w osobie żołnierzá w bitwie. 998. 2.
Zołnierze gromem pobići. 999. 3.

Dokończenie Regestru.